Didaci deza archiepī hispalensis nouarū
deffensionum doctrine angelici do-
ctoris beati Thome de aquino
super tertio libro sententia
rum q̄stiōēs profundis
sime ac utilissime
feliciter inci
piūt.

# Didaci deza archiepi hispalēsis nouaꝝ defensionū doctrine āgelici doctoris btī Thome de aquino sup tertio libro sniarū q̄stiōes ꝓfundissime ac vtilissime feliciter incipiunt.

Circa p̄mam distinctionem tertij libri sententiarū q̄ritur vtrū humana natura quā filiꝰ dei assumpsit ꝑpt̄ humani generis reparationē potuerit a tribus suppositis diuine nature assumi: et arguit̄ q̄ non. quia si sic: aut essent vnus homo aut plures. sed non plures qꝛ nō haberēt nisi vnā aiam et vnū corpus. ergo esset vnus homo: et posset demōstrari iste homo est pater et filiꝰ et spūs sanctus. sed ille homo nō potest supponere nisi ꝑsonā patris vel filij vel spūs sancti. ergo ꝑsona patris esset pater et filius et spūs sanctus vel ꝑsona filij vel ꝑsona spūs sancti quod est īpossibile. ergo īpossibile est talē assumptionē esse. ¶ In oppositum arguitur. quia ꝑsona incarnata subsistit in duabus naturis diuina .s. et humana. sed tres ꝑsone possunt subsistere ī vna natura diuina. ergo etiā subsistere possunt in vna natura humana a tribus ꝑsonis assumpta. ¶ In hac questione erūt quattuor articuli vt in precedētibus libris.

Quantum ad p̄mum articulū sit prima conclusio q̄ filius dei assumpsit humanam naturā in remediū peccati generis humani: ita q̄ si homo nō peccasset filius dei incarnatus nō fuisset. hāc conclusionē tenet. S. Tho. in hac disti. q. p̄ma arti. 3°. Et magis exp̄sse tertia parte. q. p̄ma arti. 3°. ¶ Secunda cōclusio est q̄ possibile fuit eandē humanitatē numero assumi a duabꝰ vel tribꝰ ꝑsonis diuinis simul. hāc cōclusionē tenet S. Tho. in hac disti. q. 2ª. ar. 4°. Et tertia ꝑte q. 3ª. arti. 6°. ¶ Tertia conclusio est q̄ humanitas xp̄i assumpta ad vnitatē diuini suppositi: nō pōt esse vnita diuine nature quin sit vnita ꝓprietati ꝑsonali. Hec cōclusio accipitur ex dictis. S. Tho. infra disti. 5ª. q. p̄ª. ar. 3°. et. q. 2ª. articulis p̄mo et. 3°. Et. 3ª. p. q. 2ª. ar. 2°. et. q. 3ª. ar. 3°.

Quantū ad articulum secundū arguēdū est contra conclusiones. et quidē contra primā arguit Scotꝰ ꝓbando q̄ predestinatio anime xp̄i nō solum fuerit pro redēptione aliarū: p̄mo quia prius natura q̄ȝ aliq̄d preuideat̄ circa peccatorē siue de pena siue de peccato: deus p̄elegit ad curiā celestē omnes quos voluit hr̄e hoīes et angelos in determinatis gradibꝰ: et nullus est predestinatꝰ tm̄ quia alius p̄uisus est casurus: vt sic nullum oporteat gaudere de lapsu alterius. multo magis ergo hoc est verū de predestinatione illiꝰ anime q̄ predestinabat̄ ad sūmam gl̄iam. vniuersaliter enī ordinate volēs: p̄us videtur velle hoc quod ē fini ꝓpinquiꝰ. et ita sicut p̄us vult alicui gl̄iam q̄ȝ grām: ita etiam inter p̄destinatos q̄bus vult gl̄iam: ordinare videtur p̄us velle illi gl̄iam quem vult esse fini ꝓximiorē. et ita huic anime. ¶ 2°. Qꝛ nulla necessitas fuit vt anima a p̄ncipio gl̄iosa cui deus preoptauit non tm̄ sūmam gl̄iam sed coeuā illi anime: vnita fuisset corpori passibili si nō fuisset redēptio faciēda: et ideo auctoritates exponende sunt q̄ xp̄s non venisset vt redēptor nec vt passibilis. sed nō solum ꝓpter illam redēptionē videtur deus illam aiam ad tantā gl̄iam p̄ordinasse: cū illa redemptio seu gl̄ia animarū redimendarum nō sit tantū bonum quātum est gl̄ia anime xp̄i. nec est verisimile tantū bonum in entibus et tā summū: esse tātū occasionatū ꝓpter minus bonū. sicut nō est verisimile deū p̄us predestinasse adam q̄ȝ xp̄m: quod tamē sequeret̄. ¶ 3°. Quia sequeret̄ q̄ deꝰ predestinādo adā: prius preuidisset eum casuruȝ q̄ȝ predestinasset xp̄m si predestinatio xp̄i tantūmodo fuit ꝓ predēptione aliorꝝ. hoc autem nō videt̄ esse cōueniēs neq̄ verū. ¶ Cōtra secundā cōclusionē arguit Scotus ꝓbādo q̄ vna natura non posset simul assumi a tribus suppositis aut ꝑsonis diuinis sic

ꝙ primus terminus vnionis esset persona primo sic. in omni essentiali dependentia vnuz dependens precise dependet ad vnum quod totaliter terminat dependentiam eius. sed in ista vnione est essentialis dependentia vnius nature et vna persona essentialiter terminat eam. ergo non potest eadem natura dependere ad plures tales personas. Maior ꝓbatur in omni essentiali dependentia causati ad causam. quia impossibile est idem causatū habere plures causas totales in eodem genere causandi vel essendi a quibus dependeat: sequeretur enim ꝙ essentialiter dependeret ab illo vt a causa quo non existente nihilominus esset. si enim causatum aliquod habeat. a. pro causa totali efficiente: et cum hoc. b. a. sufficienter efficit ipsum omni alio circūscripto alias non esset causa totalis. igitur ille effectus esset ab. a. non existente. b. et ita non dependeret a. b. ¶ Consimiliter e conuerso arguitur de. a. si b. ponatur causa totalis. igitur si. b. ponatur causa totalis et similiter. a. vtrūqꝫ erit causa totalis et neutrum erit causa totalis. et ita arguitur in omnibus dependentijs etiam que non sunt causatorum ad causas. quia cū dependentia alicuius fuerit totaliter terminata ad aliquid: ipsum non potest dependere ad aliud depēdētia eiusdē rationis et cetera. Similiter confirmatur hoc de accidente respectu plurium subiectoruz. Minor vero probatur. quia personalitas creata totaliter terminat eam: et illa stante non posset simul esse in alia persona siue creata siue increata. sed non minus terminat eā personalitas quecū ꝙ diuine persone ꝙ̄ terminaretur a personalitate creata. igitur. ¶ 2° arguitur sic. quia multiplicato supposito creato multiplicatur natura. ergo similiter multiplicato supposito increato. tenet consequētia quia increatū supplet vicem suppositi creati. ergo ita distinguit sicut distingueret suppositum creatū. ¶ 3° quia illud quod cōpetit alicui vt distinguitur ab alio non potest cōpetere illi alij. sed incarnatio competit filio vt distinguitur a patre. ergo non potest competere patri. ¶ 4° arguitur ab alijs sic. quia infinitati nature attestatur ꝙ possit esse in pluribus suppositis: vnde consueuit dici ꝙ pluralitas diuinorum suppositorum cum vnitate diuine essentie ꝓuenit ex illimitatione diuine nature. sed omnis infinitas et illimitatio repugnat creature. ergo nulla vna natura creata sic potest assumi ꝙ existat in pluribus suppositis. ¶ 5° quia depēdentia nature create assumpte perfectius terminatur per diuinum suppositum ꝙ̄ terminaretur per proprium. sed si natura creata constitueret proprium suppositum non posset simul esse in ꝓprio supposito et in alieno. ergo fortiori ratione natura creata assumpta ab vno supposito diuino non potest assumi ab alio. ¶ 6° quia sicut accidens naturaliter substentatur in supposito substantie: sic miraculose natura humana substentatur in supposito diuino assumente eam. sed vnum accidens non potest simul esse in pluribꝰ subiectis. ergo nec eadem natura potest simul esse in pluribus suppositis diuinis. ¶ 7° quia Anselmꝰ libro de conceptu virginali expresse dicit ꝙ tres persone non potuerunt vnum atqꝫ eundem hominem assumere. et si dicatur ꝙ Anselmus accipit ibi hominez pro supposito quod nō est assumptibile et non pro natura: contra quia ibidem concedit ꝙ vna persona potuit assumere hominem non autem tres persone. sed p̄muz non potest concedi accipiendo hominem ꝓ supposito sed solum pro natura. igitur secundū non negatur accipiendo hominem pro supposito sed pro natura. ¶ Contra tertiam conclusionez arguit Scotus probando ꝙ essentia diuina per se subsistens potest esse proximus terminus vnionis. quia ipsa natura diuina nullum esse habet a persona sed prius naturaliter ꝙ̄ sit in persona dat esse persone. est enim natura de se hec et per se subsistens licet non incōmunicabiliter. videt enim ꝙ ipsa incōmunicabilitas non sit necessario propria ratio terminandi illam sed subsistere simpliciter. ¶ 2° arguit ad idem Durandus sic. si non posset fieri vnio nature humane cum diuina in supposito diuino ꝙ̄m ad existentiam nisi fieret vnio eiusdem nature cum ꝓprietate relatiua quo ad personam: hoc non esset nisi quia vnio naturarum sm existentiam supponeret vnionem sm esse personale: aut quia ad vnionē sm existere vel existentiam necessario concomitaretur aut sequeretur vnio sm personam vel sm esse personale: sed neutrum istorum est vt ꝓbabitur. ergo natura humana posset vniri diuine persone in supposito relatiuo ꝙ̄m ad existentiam dato ꝙ non vniretur proprietati relatiue quo ad personam. Maior patet. quia si vna vnio non supponit aliam nec necessario concomitatur aut sequitur: tūc vna potest esse sine alia. Minor probatur ꝙ̄m ad omnes eius partes. ꝙ enim vnio nature diuine cum creata in eodem supposito sm existentiā non supponat tanꝙ̄ priorem vnionem que est sm proprietatem relatiuam probatur. quia vnio nature assumpte cum persona supponit vnionem eius cum essentia di-

uina quod sic patet. quia per illud primo com-
petit persone diuine vniri nature assumpte per
quod competit ei dependentiam terminare na
ture assumpte. sed persone diuine competit ter-
minare dependentiam nature assumpte ratio-
ne substantie vel essentie diuine. ergo persone
diuine competit vniri nature assumpte ratione
essentie et non econtra. Maior patet quia sicut
natura assumpta vnitur quia dependet: ita per
sona assumens eam vnitur quia terminat depē
dentiam. Minor patet quia persona diuina nō
subsistit nisi per essentiam vel ratione essentie.
per hoc autē per quod competit sibi per se sub-
sistere: competit sibi primo terminare dependē-
tiam nature assumpte: et hoc est essentia. quare
et c. ꝙ autem ad vnionem nature create cū di-
uina q̃tū ad existentiam non necessario conco-
mitetur vel sequatur vnio eiusdem nature cum
proprietate relatiua quo ad personam patet.
qꝛ ista concomitātia vel consequentia non esset
nisi ex habitudine essentie diuine ad proprieta-
tem relatiuam: quia humana natura ſm se nul-
lam habitudinem necessariam habet ad hoc vt
vniatur proprietati relatiue. et ideo si sit ibi ali-
qua necessitas: illa consurgit ex habitudine na-
ture diuine ad proprietatem relatiuam: vt quia
natura humana vnita est diuine nature que ne
cessariam habitudinem habet ad proprietatem
relatiuam: per consequens vniatur alicui pro-
prietati relatiue. sed istud non potest dici quia
essentia diuina non solum habet habitudinem
necessariam ad vnam proprietatem relatiuam
sed ad omnes. si ergo propter necessariam habi
tudinem nature diuine cum proprietate relati-
ua ad vnionem nature humane cum essentia di
uina ſm existentiam sequeretur necessario vnio
eiusdem cum proprietate relatiua quo ad per-
sonam: sequeretur ꝙ non posset fieri vnio hu-
mane nature cum diuina ſm existentiam quin
fieret vnio eiusdem cum qualibet proprietate
relatiua quo ad personam: quia essentia diuina
ad quamlibet habet necessariam habitudinem
et non ad alteram solum: et ita vnum suppositū
relatiuum non posset assumere sine alio quod ē
erroneum. relinquitur ergo ꝙ in supposito diui-
no licet relatiuo posset fieri vnio humane natu-
re cum diuina ſm existentiam dato ꝙ non fie-
ret vnio cum proprietate relatiua quo ad perso
nam: sed tunc talis vnio non plus fieret in vno
supposito q̃ in alio sed equaliter in omnibus: qꝛ
esset solum ſm existere quod est omnibus com
munie et non ſm aliquid proprium et persona-
le. Hec Durandus.

Quantū ad articulum tertium primo notan-
dum est ꝙ quia deus vno sim-
plicissimo actu nouit omnia q̃
scit: scientia eius nullo modo ē
discursiua nec in actu diuine agnitionis est dare
ordinem prioris et posterioris aut natura aut
duratione. quoniam in vna ⁊ eadem re nume-
ro omnimode simplicissima qualis est actus di-
uine noticie ſm seipsam: dari non potest prius
et posterius nisi ſm modum nostrum intelligē-
di qui diuinam perfectionem que vna numero
est ⁊ simplicissima: intelligere non possumus ni
si multipliciter et pluribus cognitionis actibus
propter nostri intellectus imperfectionem. ex
qua prouenit ꝙ ea que in deo sunt: mente cape
re non possumus nisi illo modo quo res mate-
riales quibus intellectus noster naturaliter ꝓ-
portionatur: apprehendimus ſm illud Apostoli
Romanorum primo. inuisibilia dei per ea q̃ fa-
cta sunt intellecta conspiciunt̃ sempiterna quo-
qꝫ virtus eius et diuinitas. Ex quibus inferim⁹
pro veritate prime conclusionis ꝙ inter prescie
tiam dei et eius predestinationem nullus omni
no ordo est prioris et posterioris neqꝫ ſm natu
ram neqꝫ ſm durationem prout prescientia et
predestinatio sunt in deo noticia quedā vel ra
tio seu preordinatio. quoniam vt sic prescientia
et predestinatio sunt vnus ⁊ idem actus re om
nino simplicissimus in deo. et cōsimiliter nullus
ordo prioris ⁊ posterioris est inter predestina-
tionem vnius electi et predestinationē alteri⁹.
quia vnus et idem actus predestinationis om
nino simplicissimus: est in deo quo omnes electi
ab eterno predestinati sunt. neqꝫ quantum ad
ipsum actum predestinationis diuine: predesti
natio vnius electi nec etiam christi est causa pre
destinationis alterius prout infra distinctione
decima questione tertia articulo primo sub arti
culo tertio Sanctus Thomas deducit. Et ter
tia parte questiōe vigesima quarta articulo ter-
tio et quarto. quamuis effectus predestinatio-
nis in vno vt in christo: sit causa effectus prede
stinationis in alijs. verūtamen sicut tactum est:
quia intellectus noster apprehendit diuina ⁊ spi
ritualia per modum rerum corporalium ⁊ sensi-
bilium propter cōnaturalem proportionē quā

habet ad huiuscemodi res: inde est q in deo diuersis conceptibus apprehendit vnum et eundem actum predestinationis diuine et prescientie eius atque dilectionis et electionis: et sub quodam ordine prioris et posterioris ea intelligit: quem ordinem ipse diuine participationes habent in creaturis. vnde quia in nobis ordinatio aliquorum in bonum: presupponit eorum electionem ad tale bonum: electio autem ipsorum presupponit illorum dilectionem: ipsa autem dilectio presupponit eorum noticiam et cognitionem quia nihil est volitum quod non sit cognitum: ideo intellectus noster primo concipit in deo prescientiam et noticiam omnium: deinde quorundam dilectionem ad salutem eternam: consequenter vero electionem illorum ad tale bonum pre aliis quos ad illud non eligit: et demum ipsorum ordinationem ac directionem ad bonum salutis eterne consequendum. Ex quo patet q secundum ordinem nostre cognitionis: prescientia futurorum in deo precedit dilectionem: dilectio vero precedit electionem quorundam: electio autem precedit ipsorum predestinationem. et hunc ordinem Apostolus tenet Romanorum octauo vbi dicit. quos presciuit scilicet deus: et predestinauit conformes fieri imaginis filii sui. super quo dicit glosa. predestinatio igitur est gratie preparatio que sine prescientia esse non potest. cuius ratio accipi potest ex dictis Sancti Doctoris prima parte questione vigesima secunda articulo primo. et vigesima tertia articulo primo. quia predestinatio est pars prouidentie que vt Boetius dicit quarto libro de consolatione est ratio seu noticia in summo omnium principe constituta. Falsa est igitur quorundam imaginatio q scilicet prius natura deus predestinat omnes electos ad curiam celestem vel ad salutem eternam: quam sciat aut preuideat circa peccatores peccatum vel penam ipsorum. nam vt ex deductis apparet: prius secundum ordinem nostre intellectionis est in deo futurorum omnium prescientia tam saluandorum quam damnandorum ipsorumque meritorum aut demeritorum et quorumuis peccatorum lapsus ac reparationis: quam predestinatio seu preordinatio saluandorum in vitam eternam. quia vt deductum est predestinatio prescientiam presupponit futurorum. vnde prius secundum ordinem considerationis nostre deus presciuit lapsum humani generis et modum ac ordinem sue redemptionis et redemptorem preuidit ac preordinauit et predestinauit illum vt esset filius dei in virtute in natura humana subsistens: quam ceteros quoscunque homines ad vitam eternam predestinasset. nam et omnium hominum predestinationem: ex ipsius redemptoris nostri predestinatione dependere voluit. est enim predestinatio christi causa nostre predestinationis quantum ad predestinationis effectum prout Sanctus Thomas docet infra distinctione decima questione tertia articulo primo sub articulo tertio. Et tertia parte questione vigesima quarta articulo quarto. Non ergo vt quidam delirant incarnatio christi aut eius predestinatio: occasionata dicenda est si propter liberandum hominem a peccato et non sine illo facta est. quoniam illud dicitur occasionaliter contingere: quod preter intentionem agentis casualiter vel fortuito euenit. ipsa autem incarnatio et predestinatio christi sicut dictum est: fuit ab eterno a deo intenta et preordinata principalius quam cunctorum aliorum hominum predestinatio: cum volita et intenta fuerit a deo vt esset causa predestinationis aliorum cunctorum hominum. neque obstat q predestinatio christi non fuisset homine non peccante: quia et lapsus hominis ab eterno preuisus est a deo per christi incarnationem reparandus: imo vt Sanctus Bonauentura inquit principalius in intentione dei fuit reparatio lapsi: quam conditio vel creatio hominis ad lapsum possibilis.

¶ Secundo Notandum est pro veritate secunde conclusionis q vt accipi potest ex dictis S. Tho. infra distin. 5ª. q. prima articulo primo sub articulo primo ad. 3m. Et tertia parte. q. 2ª. articulo. 7°. et 8°. in incarnatione verbi dei est duo considerare: assumptionem videlicet qua persona verbi naturam humanam assumpsit: et vnionem que ex ipsa assumptione resultat. assumptio autem secundum propriam significationem dicit actionem in persona assumente et dicit passionem in natura humana assumpta. vnio vero proprie dicit relationem inter extrema vnita. scilicet inter personam diuinam et humanam naturam. huiuscemodi tamen relatio in natura humana: est relatio realis. in persona vero diuina: est relatio rationis. est enim hoc generaliter verum q creature ad creatorem: est relatio realis. creatoris vero ad creaturam: est relatio rationis dumtaxat prout dictum fuit in primo libro. Ex quibus inferimus q dependentia humane nature assumpte ad personam diuinam assumentem dupliciter potest attendi. vno modo sicut ad causam efficientem: et ista dependentia est communiter a tribus personis diuinis: eo q omnis efficientia et operatio

dei ad extra cõmunis est tribus ꝑsonis. tota eni
trinitas ꝑsonarũ effecit assumptionem et vnio-
nem humane nature ad personam filij. Alio mo
do potest attendi dependentia sicut ad termi-
num. et hoc iterum dupliciter. vno modo sicut
ad terminum assumptionis. alio modo sicut ad
terminum vnionis. primo modo dependen-
tia nature humane assumpte in xp̄o ad personã
filij dei assumentem: est dependẽtia sicut ad ter
minum mot⁹ vel actionis. et quia assumptio na
ture humane in xp̄o terminata est ad substãtiaꝫ
persone filij dei ꝛ ex consequenti ad eius eẽ sup-
positale et substantiale per quod perficitur ita
vt natura humana substantialiter existat in ꝑso
na filij ꝛ ip̄a ꝑsona filij substãtialiť subsistat in hu
mana natura et dicať substãtialiter hõ ꝛ homo
dicať substãtialiter de⁹: ideo dependẽtia huma-
ne nature assumpte ad ꝑsonã filij dei assumentẽ:
est dependentia ꝑfectibilis et in potẽtia existen
tis ad terminũ perficientẽ et actuantẽ in eẽ sub-
stantiali et suppositali. quia vero vnio de princi
pali significato importat relationem vt premis-
sum est: ideo dependẽtia nature humane assũp
te ad ꝑsonam filij dei sicut ad terminũ vnionis:
est dependentia relatiui ad terminũ relatiuũ. ꝛ
q̄uis inter ꝑsonam diuinã assumentẽ et naturã
humanã assumptã possit attendi respectus qui
dam dicitur enim assumẽs in respectu ad assũptũ
et econtra: q2 tamẽ talis respectus nõ importať
ꝑ nomen assumentis vel assumpti de principali
significato sed ꝑ modum cõnotati: dicunť enim
relatiua ꝭm dici non ꝭm esse: inde est ꝙ propria
dependẽtia nature humane assumpte inq̄ꝫᵐ hu
iusmodi ad ꝑsonam diuinã assumentẽ: non ē ꝑn
cipaliter dependentia relatiui ad terminũ rela-
tiuum capiendo relatiuũ ꝭm esse. ¶ Aduerten-
dum tamẽ ꝙ dependẽtia humane nature assũp
te inq̄ꝫᵐ huiusmodi ad personam diuinam assu-
mentem quãuis sit substantialis: tamen non est
naturalis quasi ex principijs nature humane cõ
secuta sed est supernaturalis voluntate dei ac i-
effabili eius dignatione humane nature cõces-
sa quemadmodum ꝛ ipsius vnio et assumptio.
ex quo sequiť ꝙ q̄ꝫᵐ est de se non est determina
ta ad vnam personam diuinam nisi ex diuina p̄-
ordinatione. vnde si deus id preordinasset: ter-
minari potuissꝫ ad duas et ad tres personas di
uinas. vt enim Augustinus dicit in epistola ad
volusianum in mysterio incarnationis tota ra-
tio facti est potentia facientis. est autem condi-
cio et naturalis potentia dei facientis incarna-
tionem ꝙ plura supposita habere possint vnã nu
mero naturam sicut patet de natura diuina. si-
cut ergo tres persone possũt subsistere i vna na-
tura diuina: ita et subsistere possent in vna natu
ra humana si deus id voluisset. non enim maio-
ris potentie est tres personas vnire humanam
naturam omnibus et singulis tribus q̄ꝫ vniuslla-
rum dũtaxat. non enim vlli persone diuine aut
omnibus simul repugnat assumptionem ꝛ vnio
neꝫ nature humane terminare. ¶ Neqꝫ obstat
vt quidam obijciunt ꝙ vna sola persona diuina
sufficiens est dependentiam nature assumpte perfe
cte et totaliter terminare ita vt alie supfluerẽt.
quoniam si tres persone humanam naturam as
sumerent: quãuis singula earum per se depẽden
tiam humane nature complete et totaliter ter-
minaret intensiue et totalitate perfectionis eo
ꝙ subsistentia et personalitas vnius persone sit
eque perfecta ꝛ completa sicut omnium trium
cum omnium sit idem subsistere et vna bonitas
ac eadem maiestas: non tamen illam depẽden
tiam complete ꝛ totaliter terminaret totalita-
te extensiua. non enim vna persona dependen-
tiam humane nature tot ꝑsonalitatibus termi-
naret quot simul omnes tres. neqꝫ ex termina-
tione ꝛ suppositatiõe humane nature in vna per
sona verificarentur de humana natura in cõcre
to tot predicata substantialia quot verificaren-
tur propter eius suppositationem et terminatio
neꝫ in duabus vel tribus. nam tunc vere et sub-
stantialiter diceretur vnus homo est pater et fi
lius ꝛ spiritus sanctus et econtra pater et filius
et spiritus sanctus sunt vnus homo: quod nunc
vere non dicitur sola persona filij dei terminan-
te et suppositante naturam humanã assumptaꝫ.

¶ Tertio Notandum est ꝙ duo sũt
que precipue ingerunt dif-
ficultatem et repugnantiam secunde conclusio-
ni. vnum est quia communis natura vel quid-
ditas que non est suum esse: diuiditur et plurifi-
catur ad diuisionem et pluralitatem suppositoꝝ
in ea subsistentium eo ꝙ esse habeat ꝭm ꝙ est in
supposito ac per hoc habet plura esse in pluribus
suppositis. ad pluralitatem vero esse: necessario
plurificatur natura quia vnius rei vnum tantũ-
modo est esse substantiale et suppositale. cum er
go humana natura sit quidditas que non est su
um esse hoc enim solius diuine nature est: vide-
tur sequi ꝙ diuidatur et plurificetur ꝭm esse ad
diuisionem et pluralitatem suppositorum in ea
subsistentium. sed si tres persone assumerent hu

manam naturam: essent tria supposita in humana natura subsistentia et per consequens essent tres humane nature. non ergo vna numero humana natura a tribus personis assumi potest vt tenet conclusio. Aliud quod difficultatem facit contra conclusionem est quoniaz tota ratio ppter quam vnum accidēs non potest esse simul in pluribus subiectis est quia accidens habet indiuiduationem et suppositationem a subiecto. naz ab eo a quo forma indiuiduatur et suppositatur: habet vnitatem vel pluralitatem. cum ergo omnis natura habeat suppositationē et indiuiduationem a supposito quod in ea subsistit: sequi videtur ꝙ natura humana necessario sit vna in vno supposito et plures in pluribus suppositis: ac ꝑ hoc ꝙ repugnantiam implicet vnaz numero naturam humanaz a tribus personis diuinis assumi. ¶ Ad primā harum difficultatum respōdet ex dictis Sancti Thome in hac distinctione q̄stione secunda articulo quarto ad quintum. ꝙ maior ppositio habet veritatem quando plura et distincta supposita habent plura esse et distincta: non quando habent vnuz tantūmodo esse sicut est in pposito nostro. nam triuz personarū diuinarum vnum est solūmodo esse. et ratio dicti tacta est supra quia vnius rei vnuz est eē subsistentie dūtaxat. vnde si plura supposita habeāt diuersa esse subsistentie: necesse est ꝙ forma vel natura in illis existens habeat plura et diuersa eē subsistentie eo ꝙ omnis forma vel natura huiusmodi esse habeat et participet a supposito in q̄ est. ac per hoc oportet ꝙ natura in pluribus suppositis plura esse habentibus: plura esse subsistētie habeat et per consequēs ꝙ sint plures res et plures nature eo ꝙ vnius rei vnum ē tantūmodo esse. sed quando forma vel natura in plurib⁹ suppositis existit vnum tantūmodo esse subsistētie habentibus: cum ab eis habeat et participet vnum tantūmodo esse subsistētie: non habet q̄ diuidatur aut multiplicetur. quia nature multiplicatio fm numerum: est per ipsius esse plurificationem numeralē. quia igitur tres persone diuine vnum numero tantūmodo esse habēt: posset vna numero natura humana ab omnib⁹ tribus assumi absq; ipsius diuisione aut plurificatione. ¶ Ad secundam difficultatem dicendum est ꝙ non est simile de accidente et d̄ natura humana assumpta propter duo. vnum est quia accidens habet totam rationem sue indiuiduationis et singularis vnitatis vel pluralitatis ab indiuiduatione et vnitate singulari vel pluralitate suppositi in quo est: et ideo stare non potest vnitas accidentis cum pluralitate suppositoruz. sed humana natura assumpta preter vnitatem et indiuiduationem suppositi assumentis: habet in se quandam indiuiduationem et vnitatē singularem a materia sub dimensionibus terminatis indiuisa. vnde et persona filij humanā naturam assumpsit in athomo idest naturam singularem ex vno corpore et ex vna anima numero adinuicem vnita compositam vt cōmuniter doctores dicunt sequentes Damascenū in tertio libro. et si duo corpora et duas animas ad inuicē vnita assūpsisset: duas humanas naturas assūpsisset non obstante ꝙ suppositum esset vnum numero. quamobrem sine repugnantia stare possz vnitas singularis humane nature assumpte cuz pluralitate personarum assumentium si deus id preordinasset. Aliud est propter quod non est simile de accidente et de natura humana. qz suppositum creatum quod est subiectuz accidentis cum sit absolutum est aliquid in se et fm se totū distinctum saltem numeraliter a quolibet alio supposito. ex quo fit vt quicquid est in vno supposito creato: totum sit distinctum ab omni eo qd̄ est in alio supposito. nam distinctionem subiecti vel suppositi: sequitur distinctio numeralis accidentium absolutorum et respectiuorum. suppositum autem diuinum cum sit relatiuuz est ad aliquid et non habet ꝙ fm se totum sit distinctum a quolibet alio supposito diuino imo est idez omnino re quantū ad absoluta cum quolibet alio et q̄ꝫm ad omnia relatiua q̄ sunt ad extra et etiaz q̄ꝫm ad ea que sunt ad intra preter relatiua originis mediate vel imediate et explicite vel implicite directe vel indirecte. et ideo non repugnat imo consonat diuinis suppositis ꝙ vnum et idez absolutum sicut est humana natura: simul sit in pluribus per assumptionem.

¶ Quarto Notandum est ꝙ licet in deo non sit aliud fm rem natura et persona: differunt tamen fm modum significandi. quoniam natura significat per modum essentie seu quidditatis: persona vero significat per modum habentis essentiaz vel naturam. vnde persona ex propria significatione et modo significandi significat in natura rationali vel intellectuali suppositum per se subsistens distinctum a quolibet alio supposito eiusdem nature ac per hoc significat quid incōmunicabile. et quia distinctio personalis in diuinis non ē per essentiā vel per aliquid absolutum sed per relatio

nes originis: ideo persona diuina proprie significat per se subsistens relatione distinctum a quolibet alio supposito in diuina natura. vnde ad cōpletam significationem nominis persone in diuinis non sufficit ꝙ aliquid sit per se subsistens: sed ꝙ etiā sit distinctum relatione originis. quāobrez licet natura diuina sit res per se subsistēs: non dicatur persona quia non est aliquid distinctum et incōmunicabile. sequitur ergo ꝙ humana natura que assumpta est non ad vnitatez diuine nature per se et imediate sed ad vnitatem diuine persone: sit assumpta primo et per se ac imediate ad vnitatem suppositi relatiui: quāuis ꝯm modū intellectus nostri huiuscemodi assūptio intelligi posset non intellecta in assumente personalitate relatiua. Ex quibus inferimus ꝙ humanitas assumpta a verbo necessariam habitudinem habet ad verbi relatiuam personalitatem: non naturali necessitate ex principijs .s. nature humane consecuta: nec propter necessariam habitudinem nature diuine ad proprietatem personalem relatiuam prout quidam insufficienter argumentantur: sed necessitate ex suppositione diuine ac eterne preordinationis. qz enim diuina prouidentia ab eterno disposuit ꝙ humana natura a filio dei assumeretur in tēpore ad vnitatem persone vt in ipsa vere et substātialiter suppositaretur ita vt idem suppositū ꝛ eadem persona vere ꝛ substantialiter esset deus ꝛ homo: consequitur ꝙ humanitas a filio dei assumpta necessariam habitudinem habet ad eiꝰ personalitatem relatiuam per quam substantialiter existit et suppositatur.

Quantuz ad articulum quartū respondenduz est obiectionibus aduersariorꝫ. et quidem ad primuz Scoti cōtra primam conclusionem negatur assumptum quod nec ipse probat. vt enīz deductum fuit in primo notabili inter prescientiam dei qua preuidet peccatorem et eius peccatum ac penam: et predestinationem vel preelectionem bonorum ad curiaz celestem: nullus ordo est prioris et posterioris ꝯm naturam aut ꝯm durationem. quod autem arguens subiūgit nullum esse predestinatum quia alius preuisus est casurus: non est vniuersaliter verum. vt enīz Sanctus Thomas respōdet ad simile argumētum in hac distinctione questione prima articulo tertio ad quintum. Et tertia parte questione prima articulo tertio ad tertium. non est inconueniens vt aliquod bonum deus ex peccato eliciat quod sine peccato non fuisset. nam non essꝫ potientia martyrum si non essꝫ persecutio tirannorꝫ. neqꝫ esset penitentia deo gratissima quorundam sanctorum nisi prefuisset lapsus illorū. propter quod Apostolus Romanorum quinto dicit. vbi abundauit delictum superabundauit et gratia. vnde nihil prohibet ꝙ ex peccato hominis id optimum deus eliceret: vt dei filius incarnaretur quod tamen nequaqꝫ essꝫ nisi homo per peccatum lapsus fuisset. iuxta quod Gregoriꝰ dicit in benedictione cerei paschalis: o felix culpa que talem ac tantum meruit habere redēptorem. et cū arguens vlterius infert ꝙ inter ꝑdestinatos prius vult deus dare gloriam anime christi vt pote fini proximiori: admittimus loquendo de prioritate rationis ꝯm modum nostrum intelligendi et de hoc dictum est in primo notabili. ¶ Ad secūdū dicitur ꝙ Sāctꝰ Doctor in primo opere in hac videlicet distinctione tetigit illum modum glosandi auctoritates sanctorum tanqꝫ probabilē. sed ibi et magis tertia parte vbi allegatum est pro conclusione: in sententia conclusionis se firmauit eo ꝙ dictis sanctorꝫ doctorum ac sacre scripture ac etiam determinationi ecclesie magis consonat. vnde et in symbolo quod in ecclesia cantatur non soluz passio aut passibilitas vel mors christi dicitur fuisse ꝓpter redimendum hominem: sed et ipsa incarnatio et eius a celo descensio. sic enim canitur. qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de celis et incarnatus est de spiritu sancto ex maria virgine et homo factꝰ est. ac deinde subiungitur crucifixus etiam pro nobis. vbi aduerbium etiam: denotat ex intentione ac notanter dictum esse ꝙ propter nos homines ꝛ propter nostram salutē descendit de celis et incarnatus et homo factus est: vt significaretur ꝙ non solum propter nostrā salutem venerat passibilis et mortalis: sed ꝙ etiam propter nostraz salutem descendit de celis et incarnatus et homo factus est. ¶ Ad illud autem quod arguens infert ꝙ propter redemptionem hominum non videtur deus animam christi ad tantam gloriā preordinasse: dupliciter respondetur. vno modo sicut dictum est in responsione ad primuz ꝙ non est inconueniens propter minus bonū conseruandum vel instaurandum: maius bonum a deo preordinari. sicut non est inconueniens deum per bonum ordinare malum et ex malo

elicere bonum: quod nisi malu₃ contingeret nõ fuisset sicut dictum est de patientia martyrum ex tirãnorum persecutione consecuta. Alio modo respondere potest q licet anima christi creata fuerit propter liberandum hominem: non inde sequitur directe ꝛ per se q propter liberãdu₃ hominem fuerit predestinata ad tantu₃ glorie fastigium. non enim idem est dictu hoc et illud. nam loquendo de predestinatione anime christi ſm q dicit actionem in deo eternam: causam non habet nisi diuinam voluntatem ſm modũ nostrum intelligendi. loquendo autem de p̄destinatione anime christi q̃tum ad effectum qui est gloria: non habuit pro causa etiam meritoria: redemptionem generis humani. non enim ꝑ passionem eius aut mortem quibus gen⁹ humanu₃ redemit: christus gloriam anime meruit sicut dici habet infra distinctione decima octaua: sed ꝑ gratiam eius excellentissimam et per actus mẽtis eius charitate perfectissima īformatos quos ab instanti sue conceptionis habuit. nec₃ ex predictis sequitur q tantum bonum quantum est incarnatio christi fuerit occasionatum propter minus bonum vt arguens male intellexit sicut deductum fuit in primo notabili. ¶ Ad tertium patet responsio ex his que dicta sunt in p̄mo notabili. nec₃ inconueniens quod arguenti videtur: nobis est inconueniens. ¶ Ad argumẽta cõtra secundam conclusionem ad primũ Scoti dicitur q procedit de dependentia naturali id est ex naturalibus principijs consecuta qualis non est dependentia humane nature assumpte ad ꝑsonam diuinam assumentem. et de hoc latius dictum est in secundo notabili. ¶ Ad secundũ patet responsio ex his que dicta sunt in tertio notabili. ¶ Ad tertium dicitur ad minorem q nõ est vera absolute et vniuersaliter loquendo de incarnatione: quãuis sit vera loquẽdo de incarnatione persone diuine que facta est. non enim incarnatio in q̃ᵐ huiusmodi id est ex ratione cõuenit vni persone prout distinguitur ab alia. nam absolute et ſm se et quãtũ ad principium ꝛ quãtum ad terminum: nulli persone nec₃ trib⁹ simul repugnat sicut dictum fuit in secundo notabili. ¶ Ad quartũ dicitur sicut bene respõdet herueus q maior vt iacet est falsa nisi quãdo natura non solũ est vna in pluribus suppositis sed est ipsa plura supposita qualis ẽ diuina natura q̃ est vna omnino in trib⁹ suppositis ꝛ est ipsa tria supposita. vnde similitudo ab arguente inducta non valet. Uel sicut respondet Durandus maior ꝓpositio habet veritatem de natura que intrinsece et essentialiter pertinet ad plura supposita ꝛ est tanquam fundamentum ꝓprietatum quibus supposita constituuntur ꝛ distinguuntur ꝛ hec est sola diuina natura. natura autem humana si assumeretur a plurib⁹ diuinis suppositis nõ pertineret intrinsece modo exposito ad naturã ipsorum. Potest ꝛ tertio respõderi ad simile qḋ inducitur: quia natura diuina non hab₃ per se ꝛ formaliter q sit infinita ex eo q ẽ in plurib⁹ suppositis. nam et circũscribendo in deo plura supposita relatiua ꝛ ponendo vnum solum suppositum absolutũ sicut ponũt iudei ꝛ gentiles: tãta infinitas esset nature diuine quãta nunc ẽ in pluribus suppositis. vnde natura diuina nõ ideo est infinita quia ẽ in pluribus suppositis: sed magis ideo est in plurib⁹ suppositis et ẽ plura supposita quia ẽ ſm se infinita. ¶ Ad quintu₃ dicitur q in argumento cõmittitur fallacia figure dictionis. mutatur enim quid in quale vel vnũ quale in aliud. s. esse ꝑfectius in esse incõmunicabile. cõcedimus enim q dependẽtia nature create assũpte eque perfecte imo perfectius terminatur per diuinum suppositum q̃ꝫ terminaretur ꝑ propriũ: non tamẽ ideo sequitur q eque incõmunicabiliter. et ratio est quia natura creata habet esse incõmunicabile in ꝓprio supposito ꝛ ideo non potest simul esse in ꝓprio ꝛ in alieno. natura vero assumpta a persona diuina habet in ea esse communicabile tribus ꝑsonis ac per hoc nõ repugnat sibi simul terminari eque perfecte per plura supposita. ¶ Ad sextum patet responsio ex his q̃ dicta sunt in tertio notabili. ¶ Ad septimũ dicimus cum Durãdo q Anselmus intelligit tres ꝑsonas nõ posse simul assumere vnum hominem vel vnam humanam naturam ita scilicet q assumant illam ad vnam personalitatem. dicit eni₃ sic. impossibile est tres personas esse vnam personam cum vno eodemq₃ homine. et in isto sensu concedimus sicut illud concedit Sãct⁹ Tho. in hac distinctione q̃stione secunda articulo q̃rto in corpore et ad secundu₃ q tres persone nõ possunt assumere vnam naturam. sed cum hoc stat q potest natura vna assumi a tribus personis ad earum cuiuslibet personalitatem. ¶ Ad argumenta contra tertiam conclusionem ad p̄mũ Scoti dicitur q licet natura diuina habeat per se esse ꝛ sit per se subsistens: non ideo sequitur q possit terminare primo et per se naturam humanam assumptam: supposito sicut verum ẽ ꝛ cõmuniter tenetur q eius assumptio facta sit ad

vnitatem persone ad quam nõ solum requirit per se subsistere sed esse quid incõmunicabile qđ nature non cõuenit. et de hoc dictuz est in quarto notabili. ¶ Ad 2.m quod est Durandi dicitur ꝙ ꝓpter vtrãqꝫ rationem ibi positam tertia conclusio vera est. neqꝫ valet quod arguens contra primum obijcit nam assumit falsum. et ad ei9 ꝓbationem negatur minor. neqꝫ valet eius ꝓbatio. ꝓcedit enim ac si per se subsistere: esset tota ratio qua ꝑsona diuina assumens terminat dependentiam nature humane assumpte. hoc aũt falsum est ꝓut deductum fuit in quarto notabili. quia cuꝫ vnio nature assumpte facta fuerit ad vnitatem personalem de cuius ratione est incõmunicabilitas: consequẽs est ꝙ non soluꝫ per se subsistere sed et incõmunicabiliter subsistere cõplet rationem ꝑdicte terminationis. ¶ Neqꝫ valet quod arguens obijcit contra secundum quoniã iterum assumit falsum. et ad eius ꝓbationem dicitur ꝙ licet humana natura assumpta non habeat ex ratione sue nature ⁊ ex suis ꝑncipijs naturalibus necessariam habitudinem ad personalitatem relatiuam verbi: habet tamẽ necessariam habitudinẽ ex suppositione diuine preordinationis sicut declaratum fuit in quarto notabili. vnde argumentum ꝓcedit insufficienter ac si natura humana assumpta habere non posset necessariam habitudinem ad personalitateꝫ verbi nisi necessitate suorum principiorum naturalium quod patet esse falsum. ¶ Ad argumẽtum ante oppositum respondet. S. Tho. in hac distinctione. q. 2a. arti. 4°. ad. 6m. ꝙ cum termini substantiui significentur vel consignificentur pluraliter ex vnitate seu pluralitate forme signate: dicerentur tres persone vnus homo si vnam humanam naturam assumpsissent. sicut propter vnam naturam diuinã dicuntur vnus deus et sicut dicitur tota trinitas vnus solus verus deus. et sicut i huiusmodi locutionib9 iste termin9 de9 supponit rem nature diuine indistincte ⁊ hec est suppositio sua naturalis et quasi termini cõmunis respectu trium personarum: ita in casu dato dicendo pater ⁊ filius et spiritus sanctus sunt vnus homo: iste terminus homo supponeret rem humane nature indistincte id est sine distinctione trium personarum. Sic in sententia respondet tertia parte questione tertia articulo sexto ad primum. Et in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distinctio secũda.

Circa secundam distinctionem queritur vtruꝫ persona diuina possit assumere naturam irrationalẽ et arguit ꝙ nõ. q2 nobilior creatura nobilioris doni est capax. ergo ad illud donũ quod inter dona nobilissimũ est: natura inferior et minus nobilis capacitateꝫ nõ habet. cũ ergo inter omnia dona nature collata nobilissimũ sit assumi ad vnitatem diuine ꝑsone: videtur ꝙ hui9 doni creatura irrationalis que inferior et minus nobilis est: capax non sit. ¶ In oppositum arguitur. quia vt Augustin9 dicit in epistola ad volusianum: in rebus mirabiliter factis: tota ratio facti est potentia facientis. sed potentia dei facientis incarnationeꝫ que est opus maxime mirabile cum sit infinita nõ limitatur ad vnam naturam creatam. ergo non solum rationalis natura sed etiam irrationalis q̃libet assumptibilis est a ꝑsona diuina. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantum ad ꝑmum articulum sit prima cõclusio ꝙ deus de potentia sua absoluta possꝫ assumere quãcũqꝫ naturã irrationalẽ. Hãc cõclusionẽ tenet. S. T. i hac dis. q. ꝑa. ar. ꝑ°. sub arti. ꝑ°. ¶ Secũda ꝯclusio ẽ ꝙ suppositũ diuinũ potuit assumere naturã humanã absqꝫ hoc ꝙ deo frueret. Hec ꝯclusio accipit ex dictis. S. T. in ꝓbatione ꝑme ꝯclusiõis. ¶ Tertia ꝯclusio ẽ ꝙ fili9 dei assumẽdo humanitatẽ: assũpsit formã tota9 ex ꝯpositiõe corporis et anime resultãtẽ. Hãc cõclusionẽ tenet. S. Tho. in hac distin. q. ꝑma arti. 3° sub arti. 3°.

Quantuꝫ ad articulũ secundũ arguit cõtra cõclusiones. et q̃dem ꝯtra ꝑmam arguit Henricus et multi alij ꝙ nulla natura irrationalis sit assumptibilis ad vnitatẽ diuine ꝑsone et arguit sic. Illa natura non est assũptibilis ad vnitatem

diuine persone: cuius nulla potentia est eleuabilis ad visionem et fruitionẽ diuine essentie. sed natura irrationalis est huiusmodi quia nulla eius potentia est eleuabilis ad videndum deum et fruendum eo. ergo nulla natura irrationalis est assumptibilis. minor de se patet sed maior probatur sic. sicut se habet esse naturale ad posse naturale sic esse supernaturale ad posse supernaturale. sed nulla virtute potest fieri ꝙ aliqua creatura habeat esse naturale quin habeat aliquod posse naturale. ergo nulla ꝟtute fieri pōt ꝙ aliq̄ natura habeat esse supernaturale et non habeat aliquod posse supernaturale. sed per assumptionem fit ꝙ natura assumpta habet esse diuinũ supernaturale. ergo per condẽ fit ꝙ habeat posse diuinum ⁊ sup̄naturale. tale autem posse ẽ ad visionem et fruitionem. igitur ⁊c. ¶ 2° sic. cui non potest cõmunicari min⁹: nec maius. sed minus est videre deum et frui deo q̄ȝ assumi in vnitatem persone vel suppositi vt patet per Augustinum sup illud Joannis primo. verbum caro factum est. vbi dicit ꝙ quia euangeliũ premiserat ꝙ dedit eis potestatem filios dei fieri: ne homo miraretur et discordaret: subiunxit qđ maius est: et verbum caro factum est. ex quo videtur ꝙ maius sit naturam eleuari ad vnitatem diuini suppositi: q̄ȝ potentiam eleuari ad visionẽ dei et fruitionem. ergo illa natura nõ potest eleuari ad vnitatem diuine persone: cuius potentie non possunt eleuari ad visionem et fruitionẽ diuine essentie. ⁊c. ¶ 3° sic. si aliqua creatura posset assumi cuius potentia non posset eleuari: fortiori ratione posset assumi creatura eleuabilis absq̄ȝ eo ꝙ actu eleuaretur. sed creatura rationalis cuius potentia est eleuabilis ad fruitionem et visionem dei: non potest assumi nisi actu potentia eius eleuetur vt probabitur contra secũdam conclusionez. ergo multo minus potest assumi natura creata irrationalis cuius potentia nulla est eleuabilis. ¶ 4° arguitur sic. maius est vniri deo in persona q̄ȝ per gratiam vt dicit Augustin⁹ duodecimo de trinitate capitulo nono. minus credibile est ꝙ deus possit fieri filius hominis natura: q̄ȝ ꝙ filius hominis possit fieri filius dei gratia. sed nulla creatura potest vniri deo per gratiam nisi intellectualis. ergo multo minus in persona. ¶ 5° quia tunc esset veruȝ dicere ꝙ deus esset lapis vel brutum. ¶ 6° creatura que non est capax personalitatis non potest assumi in vnitatem persone. sed creatura irrationalis non est capax personalitatis quia sm̄ Boetiuȝ ꝑsona est rationalis nature indiuidua substantia. ¶ 7° creatura irrationalis non est ꝑfectius deo vnibilis q̄ȝ rationalis. ergo non est assumptibilis. antecedens patet sed consequentia probatur. quia ad oppositum consequentis sequit̄ oppositũ antecedẽtis. nã si lapis esseȝ assũptibilis: q̄libet pars lapidis esset deus. ac per hoc perfectius lapis vniretur deo q̄ȝ natura rationalis assumpta cuius non quelibet pars est deus. ergo ⁊c. ¶ 8° arguit sic Henric⁹ ex intentione. deus inquit dupliciter habet esse in creaturis. vno modo naturaliter ⁊ sic est in eis per illapsuȝ. alio modo volũtarie et sic est in natura assumpta ꝑ circũincessionẽ. et licet deus sit intimus cuilibet creature per illapsum: tamen intimior est nature assumpte. quia oportet naturam assũptam amittere proprium esse subsistentie et subintrare esse subsistentie nature ad quam assumitur vt sit idem suppositum subsistẽs in duplici natura: vtraq̄ȝ tamen natura retinet suum ꝓpriuȝ esse essentie et existẽtie. Item per illapsum de⁹ intimatur omni creature naturaliter ad duo scilicet ad actum nature proprium qui est esse vt scilicet persistat: et ad actum secundum qui est operari. ꝑ circumincessionez vero intimatur nature quam voluntarie assumit modo supernaturali ad duo scilicet ad subleuandum naturam in esse diuine subsistentie ⁊ ad actum beatificuȝ intelligendi et volendi. ex hijs arguo sic. sicut se habet deus in omni creatura per illapsuȝ ad duas actiones in ea producendas: sic se habet ad creaturam assumptam ad producendum duas actiones supernaturales. sed nulla creatura est susceptiua per illapsum prime operationis que est esse qui sit susceptibilis secunde que est operari. ergo nulla natura est susceptibilis prime operationis supernaturalis ad esse diuine subsistentie nisi sit susceptibilis secunde scilicet beatitudinis. sed hec est sola intellectualis. igitur illa sola est assumptibilis. ¶ Contra secundam conclusionez arguitur sic. vnio nature assumpte ad diuinam personam: est maior vnione que est ꝑ habitum glorie. quia sm̄ Augustinum decimo tertio de trinitate: in rebus per tempus ortis sũma gratia est vt filı⁹ dei fieret homo. sed cõtradictio est naturam vnitam per habitum glorie non frui. ergo multo magis videtur contradictio ꝙ natura vnita vnitate suppositi non fruat̄. ¶ 2° q2 ois natura humana nõ fruẽs deo: ꝑ libertatẽ arbitrij ẽ flexibilis ab eo et per cõsequẽs põt peccare. sed xp̄s nõ potuit peccare alias po-

fuisset etiam dānari quod est absurdum dicere. ¶ 3° quia vt Anselmus dicit libro cur deus homo capitulo quarto. primus homo fuit peccabilis quia non erat deus. cum igitur ex vnione nature assumpte ad verbum factum sit ꝙ homo christus sit deus: ergo fuit impeccabilis. sed non nisi quia beatus. ergo beatitudinis fruitio necessario consequitur ad dictā vnionē hypostaticā. ¶ 4° obiectū potētie vndiqꝫ ꝯfūdēs potētiam non potest non percipi a potentia. vnde si sensibile positum supra sensum faceret sensationem: impossibile esset oculum vndiqꝫ clara luce perfundi et tamen lucem non videre. sed in ipsa assumptionis vnione deus totam essentiam anime perfundit et per consequens eius potētias. ergo ⁊c̄. ¶ Et confirmatur. quia impossibile est deum esse presentē potentie et non essentie. ergo impossibile est ꝙ deus per specialem illapsuꝫ sit presens essentie ⁊ non potentie. consequentia patet. quia essentialior est ordo essentie ad potentiam ꝙ̃ potentie ad essentiam. ¶ 5° potētia nata frui deo: eleuatur ad actualem fruitionem per habitum glorie. sed verbum humane nature vnitum supplet quicquid habitus glorie potest facere in alijs. ergo ad eius p̄sentiam: necessario natura assumpta fruitur. ¶ 6° actiuo sufficiente presente passiuo disposito: necessario sequitur actio. sed anime assumpte obiectū beatificum semper est presens ⁊ actus circa obiectū est naturalis ac necessarius quia voluntas naturaliter et necessario vult fineꝫ vltimum. ergo necessario fruetur eo. ¶ 7° suppositum diuinum semper fruitur diuina essentia. si ergo ſm naturam assumptam non frueretur: tunc idem suppositum esset fruens et non fruens quod est cōtradictio. ¶ Contra tertiam conclusionem arguit Durandus in presenti distinctione, p̄bando ꝙ totum non est tertia entitas distincta a suis partibus. quia partes vnite sunt totum nec totum est aliud ꝙ̃ partes vnite. nec partes vnite ꝙ̃ totum coniunctum. vnum enim clauditur intrinsece in intellectu alterius quia impossibile est intelligere coniunctum nisi ex partibus vnitis et econtra impossibile est intelligere coniunctionem partium non intelligendo coniunctuꝫ ex eis: imo vtrobiqꝫ videtur formaliter esse idē conceptus. ¶ 2° arguit aliq. quia Auicena quarto sue methaphisice dicit ꝙ homo est anima et corpus et neutrum per se. ¶ 3° quia nulla natura totalis assumpta a verbo: est deposita in morte ſm Damascenū libro 3° capitulo 3° vbi dicit. nullam autem nature partium deposuit: nō corpus non animam: sed corpus ⁊ animaꝫ et rationalem et intellectualem et volitiuam et operatiuam possedit. s. dei verbum. sed si forma composita esset aliud realiter a suis partibus: cum illam non habuerit christus in triduo: deposuisset aliquam naturam quaꝫ assumpsit. ¶ 4° omnis forma vltimior: est perfectior quia vltima continet in virtute omnes precedentes sicut intellectiua continet in virtute sensitiuam ⁊ vegetatiuam. sed si esset forma compositi alia vltra intellectiuam: esset perfectior ꝙ̃ intellectiua qḋ est contra secundam propositionem de causis vbi dicitur in cōmento ꝙ anima intellectiua est in orizonte eternitatis ꝙ̃tum ad superius. et similiter est contra cōmentatorem secundo phisicorum. item Augustinus 14° de trinitate capitulo 4° dicit. intellectiua sic ordinata est naturarum ordine non locorum: vt supra illam non sit nisi deus. ¶ 5° si totum addit aliquid supra partes: accipiendo illam formam compositi quā tu das et materiam suam: illa forma et ista materia sunt partes alicuius compositi. oportet ergo per te ꝙ forma illius compositi differat realiter ab istis partibus. et iterum accipiendo illam formam compositi ⁊ materiam suam cum sint partes: habebit vnum compositum et oportet ꝙ illa forma compositi differat realiter ab istis partibus. et sic in infinitum et hec est deductio philosophi 7° methaphisice versus finē querentis de essentia compositi an sit simplex vel composita. quia aut essentia rei composite ē simplex vel composita. si simplex habetur ꝓpositum. si composita tunc arguitur. quia ex illa essentia composita et suis partibus resultat vna simplex vel composita. non simplex quia sic habetur propositum. ergo composita et tunc arguitur sicut prius et sic erit processus in infinitū quod est inconueniens. standum est igitur in p̄mis ꝙ essentia compositi est simplex. ¶ 6° quia Dionisius secundo capitulo celestis hierarchie dicit ꝙ mors in nobis non est substantie consūptio sed vnitorum separatio. sed illud non esset verum si humana natura realiter differret a suis partibus. quia constat ꝙ desineret per mortem et est quedam substantia. igitur et c̄. ¶ 7° quia si humanitas alicuius differt realiter ab oībus partibus essentialibus simul: aut differt se tota et sic nihil includeret de partibus essentialibus in essentia sua quod est contradictio. aut aliquo sui: et illud vel est pars essentialis et sic differret a seipsa: aut nō essentialis et sic essentia includeret aliqd non essentiale qḋ ē ꝯtradictio.

¶8°. si ex vnione anime ad corp° resultaret res aliqua quam includeret humanitas: cũ humanitas non includat nisi substantiã: et omnis substãtia aut sit materia aut forma aut compositũ: oporteret q̃ illud esset alterum hoꝛũ trium. et sic vel esset duplex forma vel duplex materia vl' duplex compositũ quoꝛum quodlibet est inconueniẽs. ergo. ¶9°. arguit sic. totum omogeneũ est idem realiter quod omnes partes sue vnite. ergo et quodlibet totũ. consequentia videtur esse euidens. antecedens probatur dupliciter. pꝛimo in generali de omni tali toto. q2 omne quod est eiusdem nature genere et specie et numero cum aliquo sic q̃ nulla virtute potest ab alio separari: est vnum realiter cum illo. sed totum omogeneũ ⁊ omnes eius partes sue vnite sunt huiusmodi. ergo tale totum est idem realiter q̃ omnes sue partes vnite. maioꝛ ẽ euidens quia quecũq; differunt realiter: aut differunt genere aut specie aut numero actu vt duo ligna: vel potentia vt due partes eiusdem ligni. ergo que sunt vnius nature genere ⁊ specie ⁊ numero actu ⁊ potentia sic q̃ per nullam potẽtiam possunt esse plura numero: sunt idem realiter simpliciter. minoꝛ vero patet q̃m ad hoc q̃ totum omogeneum et partes sue sunt eiusdem nature genere et specie quia hoc supponitur si ẽ totum omogeneum. quãtũ etiam ad aliam partem. s. q̃ sint eiusdem nature numero actu: patet quia in vno numero non sunt plura numero distincta actu eiusdem speciei sed totum est in seipso saltem per idẽtitatẽ realem: partes etiã sunt in toto. ergo est impossibile q̃ totum ⁊ partes que sunt eiusdem nature in specie sint alterius nature numero in actu. quãtum etiam ad vltimam partem patet eadem minoꝛ. quia quãuis vna pars possit in tali toto ab alia separari et per consequens ab ea numero distingui: tamen impossibile ẽ quacũq; virtute esse vel imaginari esse totum separatum ab omnibus partibus vnitis: vel omnes partes inter se vnitas eẽ separatas a toto. ¶2°. probatur idem antecedens specialiter de quantitate sic. impossibile ẽ esse vel imaginari duas quantitates eiusdẽ rationis vt duas lineas vel duas superficies esse realiter distinctas nisi aut situ vt patet per philosophum 4° phisicoꝛum vbi arguit cõtra ponentes locũ esse dimensiones separatas et hoc ſm philosophos: aut saltem subiecto ſm theologos vt cum duo coꝛpoꝛa sunt in eodem loco. sed linea et omnes partes sue sunt vnite quantitates eiusdẽ rationis specifice ⁊ sunt indistincte situ ⁊ subiecto vt de se patet: et eadem ratio est de coꝛpoꝛe et superficie et partibus suis. ergo impossibile est q̃ tales quãtitates sint aliq̃d realiter distinctum ab omnibus partib° suis vnitis. ¶10. arguitur per cõmentatoꝛem pꝛimo phisicoꝛũ. qui vbi dicitur a philosopho q̃ totũ nil aliud est q̃ꝫ congregatio partium: dicit q̃ vnaqueq; partium dicitur esse aliud a toto: sed omnes insimul non possunt esse vel dici aliud a toto. et super 4° phisicoꝛum dicit q̃ non est totum nisi partes eius. ¶11° quia si totũ aliq̃d reale superaddit partibus: aut illud facit vnum ꝑ se cum partibus nullo superaddito: et tunc idẽ posset dici pari ratione de forma et de materia q̃. s. faciunt vnum per se nullo superaddito. aut illud superadditum non facit vnũ per se cũ toto et cum partibus nisi aliquo superaddito et tunc erit pꝛocessus in infinitum. ¶12.° quia omne absolutum potest per diuinam potentiaꝫ fieri absq; alio absoluto. sed totum compositũ nõ potest fieri absq; partibus componentibus. igitur totum non est aliud absolutũ a partib°. Dicetur foꝛte q̃ verum est nisi vnũ absolutũ in sua ratione quiditatiua includat vel pꝛesupponat aliud absolutũ sed sic est de toto respectu partium: contra tunc possibile erit q̃ partes sint vnite et non sit compositum. ꝓbatio quia non dependent a toto nec pꝛesupponũt compositum sed econuerso. Dicetur foꝛte dupliciter. pꝛimo q̃ causa q̃. a. nõ possit esse sine. b. est vel quia. a. dependet a. b. vel est causa necessaria eius. modo licet pꝛimo modo partes vnite non habeãt coexigentiam cum toto: habent tamen secũdo modo. Secundo potest dici q̃ licet partes vnite ſm aliquod signũ nature sint pꝛius entitate totius: non tamen pꝛioꝛitate tempoꝛis. modo pꝛius natura ꝓpꝛie loquendo non est pꝛius in quo vel ſm esse extra sed est pꝛius a quo et ſm intelligibile vel quiditatiuũ. separatio autẽ dicit pꝛius in alio et in re extra. ¶Sed contra vtrãq; solutionem arguitur et pꝛimo contra pꝛimam. quia si partes vnite sunt causa necessaria toti°: aut hoc est ratione partium aut ratiõe vnionis aut ratione vtriusq;. non ratione partium quia tunc positis illis poneretur totum. nec ratione vnionis quia vnio est relatio: ergo posterioꝛ fũdamento. sed posterius non imponit necessitatem pꝛioꝛi. nec ratione vtriusq; quia tũc possibile esset intelligere partes vnitas non intelligendo totum ſm istam viam quia ille sunt pꝛioꝛes ſm esse quiditatiuum. ¶Contra secundam solutionem arguitur. quia tunc agens pꝛimum

cum non agat in tempore sed in instanti: poterit facere partes vnitas sine entitate totius. Cōfirmatur quia non implicat contradictionem. ꝓbatur quia contradictio in quocūq signo temporis vel nature: equaliter repugnat et est impossibile aliquid esse mediū in contradictione.

Quantū ad articulum tertium primo notandum est pro declaratione pme conclusionis q supposito sicut dictum fuit in precedente distictione q assumptio nature create fieri debeat ad vnitatem persone diuine et non ad vnitatē diuine nature: non necessario consequitur q natura assumpta vel aliqua eius potentia naturalis eleuetur od supernaturalem operationē q̄uis eleuata sit ad supnaturalem personalitatem et ad esse hypostaticum supnaturale. et ratio ē quia opatio modus et condicio operationis magis sequitur condicionem nature vel potentie que est ipsius principium: q̄ condicionem suppositi operantis. non enī magis vel perfectius disgregat visum homo albus q̄ lapis albus immo minus si albedo in lapide sit intensior. neq magis calefacit manum appositam animal calidū q̄ ignis: imo multo minus q̄uis animal sit suppositum perfectius. et inde est q vnitas vel pluralitas operationis magis consequitur vnitatē vel pluralitatem nature aut potentie a qua ꝓcedit: q̄ suppositi operantis. vnius enim suppositi vt hominis: multe et diuerse sunt opatiōes s̄m diuersitatem et multitudinem formarū out potentiarum que sunt earum principia imediata. vnde et in xp̄o qui est vnū tantūmodo suppositum et ꝑsona: plures et diuerse ponuntur operationes s̄m diuersitatem naturarū diuine. s. et humane in quibus subsistit. nullius ergo efficacie ē argumentatio quorundam volentium probare q sola natura rationalis seu ītellectiua assūptibilis fuit o persona verbi: eo q nulla alia potuit eleuari ad operationem supernaturalem cum cetere omnes sint nature irrationales ītellectu et voluntate carentes que potētie dūtaxat eleuari possunt ad supernaturalem operationem. vt enim est deductum: suppositum istorū est falsum. s. q eleuatio nature create ad vnitatem supernaturalē hypostasis et ipsius esse subsistentie: arguat necessario eleuationē nature vel eius naturalis potentie ad supnaturalem opationē. neq est omnino simile vt ipsi falluntur de esse rei et de eius operatione in creaturis: nam in eis esse subsistentie est per se et imediate ꝓprietas suppositi non nature: nisi per suppositū quod vere et ꝓprie subsistit. et ideo vnitas vel pluralitas huiuscemodi esse: arguit necessario vnitatē vel pluralitatem suppositi. ita q impossibile sit in rebus creatis vnum suppositum habere plura esse subsistētie: aut plura supposita et hypostases habere vnum tantūmodo esse subsistentie. loquimur nunc de vnitate numerali. operatio vero quāuis ꝓprie et directe sit suppositi subsistentis tanq̄ eius quod operatur: non tamen emanat ita immediate et in actu completo ex principijs sue nature quemadmodum esse subsistentie sed mediante aliqua potentia vel virtute. ac ꝑ hoc vnitas vel pluralitas operationis: non necessario arguit vnitatem vel pluralitatem suppositi sed vnitatem vel pluralitatem virtutis aut potentie a qua immediate procedit. et quāuis potentia et virtus immediate et per se fundetᷓ in natura: non necessario sequitur ad eleuationem nature assumpte ad vnitatem supernaturalem suppositi et ipsius esse: q fiat eleuatio potentie vel virtutis eius ad supernaturalem operationem. licet bene argui posset ipsius eleuatio ad vnitatem supernaturalem suppositi et sui eē subsistentie. eo q potentia aut virtus in natura radicatur et ab ea naturaliter emanat et idem esse subsistentie simul cū natura participatᷓ. ac ꝑ hoc eleuationem nature ad esse supernaturale: consequitur eleuatio potentie vel virtutis ad illud idem esse supernaturale subsistentie. sed qꝛ potentia q̄m ad suum esse et sui radicationem: naturam respicit non operationem: ideo ad eleuationē nature aut etiā potētie q̄m ad eē: nō necessario ꝯseqᷓ eleuatio potētie q̄m ad opationē q̄ nō sic in naturo radicatᷓ nec [illegible] ea naturaliter emanat. ¶ Cōfirmāt premissa ea q̄. S. Tho. dicit de ve. q. 20. arti. 2°. ad. 5m. Ad. 5m inquit dicendū est q vnio in xp̄o nō terminatᷓ ad operationē sed ad esse. et ideo anime xp̄i inquātū ē verbo vnita non cōpetit vel videre verbū vel aliq̄ opatio sed solū hoc esse. s. in hypostasi verbi immediate loquēdo: cōueniunt aūt ei rōne suarū potentiarū et sue nature. hec ille. Simile dicit. 3a. pte. q. 9a. ar. pmo ad. 3m. ait enim quasi in fine. ex parte ipsius vnionis non pōt poni in xp̄o aliqua scientia. nā vnio illa est ad esse ꝑsonale: sciētia autem nō conuenit ꝑsone nisi rōne alicuius nature. vnde licet humana natura in xp̄o et eius potentia visiua eleuate sint ad esse supnaturale diuini suppositi: fortasse xp̄s clarius nō videbat oculis corporeis q̄ naturaliter homo videre potest.

et tamē si argumentatio istoꝝ valeret non soluz intellect⁹ ꝛ voluntas: sed omnes cetere potētie animales et naturales eleuate fuissēt in xp̄o ad supnaturalē opationez. Et ex hijs inferꝛ falsitas opinionis quorūdam dicētiuz ꝙ natura humana assumpta a diuino supposito: habeat ex rōne assumptionis et vnionis ꝙ deo fruatur et beata sit. nam vt deductū est: eleuatio nature assūpte ad vnitatē suppositi diuini: non infert necessario eleuationē ipsius ad operationez supnaturalē. non enim ex ipsa vnione vel assumptione aliquid conuenit nature assumpte directe et per se preterq̄ ꝙ illud idem esse subsistentie habeat quod diuinū suppositum et in illo substantificetur ita vt vnum et idem suppositū sit nature diuine et nature humane et si quod aliud ē ad ista necessario consecutum huiusmodi non est operatio que consistit in vnione potentie ad obiectū: que vnio alia est ab vnione nature ad vnitatem suppositi et hec potest esse sine illa. potest enim natura platonis esse vnita supposito suo si ita liceat loqui vel esse in supposito absq; hoc ꝙ intellectus et voluntas eius vniatur suis obiectis: sicut contingit ipo dormiente vel nolēte intelligere aut velle. vnde ꝛ in triduo mortis xp̄i: natura corporis sui vnita fuit supposito verbi sine eius eleuatione ad beatificam opationem intellectus aut voluntatis. Deficit p̄terea istoꝛuz argumentatio in minori ꝓpositione qua dicunt naturam irrationalem eleuari nō posse ad supnaturalem opationem. hoc autem non est vsq; quaq; verum. nam fimbria vestimenti redemptoris nostri supnatu aliter operabatur sanans quotquot infirmos illam tangebant vt dicitur Marci 6°. et vmbra beati petri infirmos quos obumbrabat: supnaturali operatione curabat ꝓut dicitur actuum 5°. et ad tactū virge q̄ erat in conspectu dn̄i: aqua largissima effluxit de silice ꝓut dicitur numeri 20. plura deniq; lignum dominice crucis ac etiam sanctorū reliquie legim⁹ fecisse miracula. Neq; obstat in ꝓposito nostro ꝙ nature iste irratiōales ea supnaturaliter operabantur non sicut principale agens sed tanq̄ instrumentum diuine virtutis. tum quia ad veritatem maioris ꝓpositionis in argumentatione istorū sufficit qualitercūq; natura assumpta eleuetur ad supnaturalem opationem siue illud sit tanq̄ principale agens siue sicut instrumentaliter agens ꝛ siue eleuatio sit ad operationez supernaturalē mentis siue ad quācūq; aliam īfra operationem mentalem. nam ad esse supernaturale ex quo fundamento illi arguunt: satis est ꝙ sequatur posse supnaturale. i. posse in supnaturalem opationem qualiscūq; illa sit. non eniz recta ꝯñia infertur ꝙ ad esse supnaturale consequatur posse supnaturale ſm opationem mentalem magis q̄ ſm quācūq; aliam supnaturalē opationem. tum etiā quoniā humanitas xp̄i supnaturaliter operabatur tanq̄ instrumentum diuinitatis ꝓut Damascenus dicit in tertio libro. nec refert q̄m ad vim argumētationis istorū ꝙ instrumentum sit animatum vel inanimatum: dum tamen opatio sit supnaturalis.

**Secundo** Notandum ē ꝙ verbalia terminata in bilis si ꝓprie capiātur de virtute sermonis: important in subiecto quod denominant aptitudinez quandam vel dispositionem aut potentiaz passiuam naturalez vel quasi naturalem ad actum p nomen verbale importatum. et sic accipiēdo hoc nomen verbale quod est assumptibile vel vnibile: nulla natura creata assumptibilis est ad vnitatem diuine psone nec illi vnibilis ſz psonalitatis vnitatem: cum talis vnio vel assumptio transcendat totū ordinem nature ꝛ omnem potentiā actiuā naturalis agētis ꝓut. S. Tho. notat 3ª pte. q. 4ª. ar. p̄mo in corpe. ac p hoc in natura creata nulla est ad illā potentia naturalis passiua. qꝛ omni hmōi potentie respondet potētia naturalis actiua. capiendo tamen huiuscemodi verbale minus ꝓprie prout denotat in subiecto quod denominat aptitudinem aut dispositionem non naturalis necessitatis sed cuiusdaz congruitatis: sola natura rationalis assumptibilis est ad vnitatem diuine psone. non eniz in natura irrationali est aliquid dignitatis vel necessitatis aut indigētie p quod cōgruū sit ad vnitatē diuine psone assumi. ratiōalis aūt natura humana videlicet: quādam habet dignitatem ad ipsam assumptionem cū sit creata ad hoc ꝙ deo vniatur et ipsum attingat p eius optimas opationes intellectus. s. et voluntatis vt tradit magister in prima distictione secundi sentē. habuit etiam humana natura congruitatem indigētie ꝓpter originalis peccati reparationez quod culpa p̄mi parentis incurrerat. vt eniz ex scriptura sacra accipi potest: finis huiuscemodi assūptionis fuit curatio nature assūpte. ꝓpter quod Damascenus in tertio libro inquit. illud quod ē inassumptibile est incurabile. Si vero capiaꝛ verbale assumptibile nimis large et quasi abusiue ꝓut importat qualēcūq; potentiam passiuā siue naturalem siue obedientialē respectu solius agētis diuini etiam nulla p̄supposita congruitate: nō

solum natura rationalis sed etiã irrationalis et vniuersaliter omnis natura creata assũptibilis ẽ ad vnitatẽ psone diuine. in omni siquidẽ natura creata est potẽtia obediẽtie ad deũ sm quam de ea fieri põt quicquid de° vult: sicut de ligno fieri potest vitulus deo volẽte z opante. huiuscemodi autem potẽtia obediẽtie corrẽspõdet diuine potẽtie sm q dicit̃ ex creatura posse fieri qð ex ea deus facere põt. Aduertendũ tamẽ q potentia dei dupliciter ꝯsideraẗ, put. S. Tho. notat dis. precedẽte. q. 2.ª ar. 3°. et in multis alijs locis: vl' vt absoluta vel vt ordinata. dicit̃ autẽ potentia dei absoluta quãdo cõsideratur ei° potentia fz se precise absq3 ordine ad aliquod aliud attributum. dicit̃ vero potẽtia dei ordinata quando cõsideratur in ordine ad dei sapientiã z prescĩẽtiã ac voluntatẽ. loquẽdo ergo de potentia dei absoluta: cũ infinita sit: necesse est illi attribuere oẽ id quod in se est aliqd et qð in defectũ potentie non vergit. et quia assumere creaturã ad vnitatem suppositi est in se aliqd z in defectũ potentie non vergit: ideo de potẽtia dei absoluta de° potest assumere quãcũq3 creaturam. imo respectu huiuscemodi potẽtie nõ est vna creatura magis assumptibilis q̃ altera: quia huiuscemodi assũptionis opus ẽ maxime mirabile. et vt Augustin° ait in epistola ad volusianuz in reb° mirabiliter factis: tota ratio facti ẽ potentia facietis. loquendo autẽ de potẽtia dei ordinata: omne illud attribuitur diuine potẽtie qð deus vult facere z sapientia sua habet vt faciat. et illud huic potẽtie ordinate subtrahit̃ quod deus sm ordinẽ sue sapientie et prescientie nõ vult. et q2 diuina sapiẽtia ordinauit z voluntas voluit naturã humanã ad vnitatẽ psonalem verbi assumi et non aliam creaturã, put supponitur ex sacre doctrine veritate: ideo respectu potentie dei ordinate sola humana natura fuit assũptibilis. Secundũ premissa accipiẽda est in dictis. S. Tho. ꝯcordãtia. nã in primo ope in hac. s. dis. q. pma ar° pmo sub articulo pmo tenet q creatura irrationalis fuit a diuino supposito assũptibilis capiẽdo assũptibile tertio modo supra posito. in secũdo vero opere. 3ª. pte. q. 4ª. ar. pmo tenuit q irratiõalis natura assũptibilis nõ fuit. in pmo siquidẽ ope locutus ẽ in respectu ad potẽtiã dei absolutã z ad potẽtiã creature obediẽtialẽ. in secũdo aũt opere loquit̃ de natura assũptibili in respectu ad potentiã dei ordinatã z sm q assũptibile denotat in creatura quãdã aptitudinẽ congruẽtie. vnde ibidẽ in respõsione ad pmum inqt. creature denominant̃ aliq̃les ex eo qð cõpetit eis sm pprias causas: nõ autẽ ex eo qð eis cõuenit sm causas pmas vniuersales. sicut dicim° aliquẽ morbũ icurabilẽ non quia non põt curari a deo: sed q2 per propria pricipia subiecti curari non põt. sic ergo dicit̃ aliq̃ creatura nõ esse assũptibilis: nõ ad subtrahẽdũ aliqd potentie diuine: sed ad ostẽdendum cõditionẽ creature que ad hoc aptitudinẽ non habet. Hec ille.

**Tertio** Notandũ est q q2 assũptio nature humane in xpo facta est ad vnitatẽ suppositi: nõ aliud ꝯuenit nature assũpte directe z p se ex vi assũptionis nisi q in diuino supposito substantificet̃ et supposit̃ ita vt vnũ et idẽ suppositũ sit nature diuine z nature humane ac p hoc q idẽ subsistentie esse ꝓprium diuini suppositi: participetur a natura humana assũpta quo subsistere dicat̃ eo modo quo subsistere debet̃ nature. hoc enim necessario cõsequit̃ ad vnionẽ nature cũ supposito ꝓprio vel non ꝓprio: q natura subsistat p esse suppositi. q aũt natura assũpta deo fruatur et beata sit: nõ est necessario consequens ad esse nature nec ad eius suppositationẽ. hoc ꝓbatur. nã aut id essz ex vi suppositationis in quocũq3 supposito aut specialiter ex suppositatione facta in diuino supposito. sed neutrũ dari põt. non pmuz quia tũc oib° generaliter hominib° conueniret eo ipso q hoĩnes sunt z habẽt eẽ in rex natura: q deo fruant̃ et sint beati quod est absurdũ. neq3 dari põt secundũ quia cũ fruitio sit actus potẽtie fruẽtis circa obiectũ fruibile: cõsequit̃ directe z p se vnionem potẽtie ad obiectũ sub ratione fruibilis: ex qua vnione obiectũ fruibile sub rõne talis obiecti sit p̃sens potẽtie. huiuscemodi aũt presentia: alia est z alteri° rationis a p̃sentia qua suppositũ diuinum p̃sens ẽ nature assũpte in rõne suppositi. nam pma est qua obiectũ fit p̃sens potẽtie: ex q̃ presentia act° opatiõis elicitur nõ eẽ subsistẽtie vel obiecti vel potẽtie causat̃. q2 potẽtia vt phs dicit. 2° de aia imediatũ principiũ ẽ opationis. opatio aũt p̃supponit esse z potẽtie z obiecti illã informãtis z actuantis. secũda aũt p̃sentia ẽ intimior nature assũpte causans p se et directe esse z suppositationẽ ipsi°. vnde z vnio nature assũpte ad psonã assumẽtẽ q̃ simul est cũ huiusmodi p̃sentialitate: est vnio sm subsistẽtiã z in vnitate suppositi q̃ naturaliter opationẽ p̃cedunt et p̃sertum actũ fruitionis ad quẽ nõ sufficit p̃sentia obiecti fruibilis in ratione suppositi: nisi sit etiam presẽs sub rõne obiecti fruibilis. vnde. S. Tho. infra distinctione. 14ª. arti. pmo sub arti. 3° ad primũ: assignans differentiam vtriusq3 vnionis

inducit in exẽplum ꝙ verbũ vnit̃ corpori christi in ꝑsona non tñ vt visibile cũ ab ipso corpe non videat̃ ac ꝑ hoc neq̃ corpus ipso fruit̃: et in triduo mortis xp̄i suppositum verbi vnitũ et ꝑsens fuit in rõne suppositi corpori xp̄i in sepulchro iacenti: ⁊ tamẽ nõ fuit illi vnitũ aut presens in rõne obiecti fruibilis nec ſm se nec ex anime redũdantia a qua tũc separatũ fuit. ¶ Neq̃ valet si q̄s putans euadere dicat ꝙ ex vnione et presentia diuine ꝑsone in rõne suppositi: sequit̃ eius vnio et ꝑsentia sub ratione obiecti fruibilis nõ cuilibet nature indifferenter sed nature q̄ apta nata est deo frui q̄lis est anima rõnalis non autem ei⁹ corpus. nã vt bene arguit Scot⁹ si presentia diuine ꝑsone in ratione suppositi necessario īfert ei⁹ ꝑsentiã in rõne obiecti fruibilis: cũ solus fili⁹ dei vniatur et sit ꝑsens humane nature in rõne suppositi non pat̃ nec spũs sanct⁹: sequeretur ꝙ aĩa xp̄i solo filio dei frueret̃ non patre nec spiritu sctõ q̄ anime xp̄i in rõne suppositi ꝑsentes nõ sunt: quod falsum est q̃m opa trinitatis indiuisa sunt ad extra. Et preterea presentia dei in rõne suppositi: non plus arguit ꝑsentiã sui in rõne obiecti fruibilis: q̃ȝ presentia dei ꝑ illapsum. nõ enĩ illa magis q̃ȝ ista respicit potẽtiam volũtatis vt obiectum volibile. sed ꝑsentia dei ꝑ illapsuȝ q.ſ. deus ẽ in omnib⁹ rebus vt dans esse ⁊ eas in eẽ conseruans nõ causat ex necessitate ꝑsentiã dei in rõne obiecti fruibilis etiam in natura apta nata deo frui: alias mens humana semꝑ deo frueretur in via quia semꝑ de⁹ est illi presens ꝑ illapsum quod cõstat falsum esse. ergo neq̃ presentia dei in ratione suppositi necessario causat presentiam sui in rõne obiecti fruibilis.

¶ **Quarto** Notandũ est ꝓ declaratione tertie conclusionis ꝙ in ꝯpositis ex materia et forma: duplex forma cõsueuit distingui. ſ. forma partis ⁊ forma toti⁹. sicut in homine forma partis dicit̃ aĩa rationalis: forma vero totius dicit̃ humanitas q̄ est natura seu essentia hominis resultãs ex vnione anime rationalis ad corp⁹. vtraq̃ aũt forma dupli ci ratione dicit̃ ſȝ ꝙ genitiuus dupliciter põt accipi. ſ. trãsitiue ⁊ intrãsitiue. dicitur enĩ humanitas forma totius capiendo genitiuũ totius trãsitiue quia. ſ. est forma toti⁹ compositi subsistẽtis videlicet hominis non ꝓprie ipsuȝ informans sicut materiã forma: sed quia per humanitatem homo essentialiter et q̇ddiuatiue est homo. q̇dditas aũt rei formaliter se habet ad rem q̄ abstrahit a condicionibus indiuiduãtibus q̄ se tenent ex parte materie q̄ est pmũ indiuiduationis principiũ. Potest iteruȝ dici humanitas forma totius capiẽdo genitiuũ totius intransitiue: quia. ſ. est forma q̄ ẽ tota substãtia et natura hominis cõplectẽs in sui ratione vtraq̃ partẽ substantialẽ. ſ. aĩam ⁊ corpus ex q̄bus cõstituit̃. ⁊ q̄ partes materialiter se habẽt respectu toti⁹: ideo humanitas ex illis composita dicit̃ forma. itaq̃ forma dicit̃ q̄ habet rõnem toti⁹. et dicit̃ totuȝ quia ptes hominis substãtiales cõplectit̃. Cõsimiliter aĩa dicit̃ forma partis capiẽdo transitiue genitiuũ: quia ꝑ se ⁊ imediate informat partem hominis substãtialẽ. ſ. materiã. intrãsitiue vero dicit̃ anima forma partis q̄ est forma q̄ est pars substãtialis toti⁹ compositi siue accipiat̃ cõpositum ipa natura humanitatis q̄ resultat ex vnione corpis ⁊ anime ex vtraq̃ parte cõposita: siue accipiat̃ compositũ ꝑ se subsistẽs q̇ꝺ ꝑter naturã includit in suo significato esse subsistẽtie ꝓprietates et accidentia. ¶ Aduertendũ tamẽ ꝓut. S. Tho. notat libro. 4°. sen. dis. 44ª. q. pª. ar. p°. sub ar°. 2°. ad. 2m. Et ꝯ gẽ. li°. 4°. ca°. 81°. Et d̃ veri. q. 16ª. arti. p°. ad. 16m. ꝙ humanitas ⁊ quecũq̃ alia forma toti⁹ quãuis non sit forma ꝑtis: non tamẽ a forma ꝑtis sic distinguitur ꝙ sit alia forma ab ea totaliter distincta. nã q̄ ꝑ formam materia fit hoc aliq̇d in actu ꝓut phs dicit scd̃o de anima: si forma totius esset tertia forma simpliciter a forma ꝑtis distincta: nõ esset substãtialis sed accidẽtalis: adueniret enim rei actu existenti. est ergo forma totius sic distincta a forma partis: ꝙ ipsam ꝑ se et realiter includit tanquaȝ ꝑtem sui. itaq̃ vtriusq̃ forme distictio ẽ sicut totius et ꝑtis. ex quo sequit̃ ꝙ humanitas non debet dici tertia res simpliciter distincta ab anima et corpe eo ꝙ vtrãq̃ partẽ in se includat. vnde si alicubi. S. Tho. illud dicat: accipit tertiam rẽ non ꝓprie et simpliciter sed large et ſm quid q̄ scilicet nec simplicit̃ est aĩa nec simpliciter ẽ corpus sed quoddaȝ totum ex illis tanquã ex ꝑtib⁹ constitutuȝ: nõ sola aggregatione sicut est aceruus lapiduȝ cuius quelibet pars est hoc aliquid actu per se existẽs: sed reali ⁊ essentiali ꝯpositione quia videlicet ex vnione corpis et anime: vna essentia et natura constituitur in qua ptes. ſ. anima et corpus sunt quodãmodo materialiter et in potentia licet vna se habeat ad alteram sicut actus et forma. est enim hoc generaliter verum ꝙ ptes cõponẽtes sunt in toto materialiter et in potẽtia ꝓut. S. Tho. in pluribus locis docet ⁊ de humanitate illud dicit in hac disti. q. pª. articulo. 3°. sub arti. 3°. ad. 3m. vbi ait ꝙ cum d̃ nomine humanitatis corpus ⁊ aĩaȝ intelligi: in-

telligendū est materialiter sicut nomine totius
intelligunt̄ partes. nō ꝙ totū ꝓprie loquēdo sit
sue partes sed aliquid ex partib⁹ constitutū. hec
ille. Et consonat dictis phi. 7° methaphisice v-
bi ostendit ꝙ partes ex qbus cōponunt̄ substā-
tie nō sunt substātie actu existētes sed in poten
tia dū se habēt vt ptes. i. vt sunt vnite i toto. qd̄
S. Tho. ibi dclarās lectione. 14ª. §. manifestū
est aūt inquit. omne eniʒ qd̄ est i actu oportet eē
ab alijs distinctū qꝛ res vna diuidit̄ ab alia ꝑ su
am formā et actū. hec ille. Et ex his potest assig
nari ratio q̄re totum ꝑ aggregationē sicut cumu
lus vel aceruus lapidū est realiter sue partes si-
mul vnite: nō aūt totū ꝑ cōpositionē. quia. s. i to
to ꝑ aggregationem q̄libet pars est actu per se
existēs. ex plurib⁹ aūt actu ꝑ se existentib⁹: nulla
substantia neq3 aliqua vna natura constitui pōt
vt phs in eodē libro ꝓbat. vnde totuʒ ex hmōi
partibus resultās: nihil aliud ē substātialiter et
naturaliter nisi ptes ipē simul accepte. nam ipsa
forma toti⁹ quid artificiale est ꝛ accidens est. vnde
phs versus finē septimi metha. §. qm̄ vero inu
ēns distictionē toti⁹ ꝑ cōpositionē et toti⁹ ꝑ ag-
gregationem dicit ꝙ totū ꝑ cōpositionē est vnū
simpliciter: totū vero ꝑ aggregationē non ē vnū
simpliciter sed s3 q̄d quia ptes sunt i actu cū nō
sint sibinuicē cōtinue. ita ꝙ hmōi totuʒ simplici
ter quidē est multa ꝛ vnū s̄m quid. cui⁹ diuersi-
tatis rationē. S. Tho. ibidē assignat: qꝛ totuʒ ꝑ
cōpositionē sortitur specie ab aliquo vno qd̄ est
vł forma vt in corpe mixto vel cōpositio vt i do
mo vel ordo vt in syllaba et numero. totū vero
ꝑ aggregationē sortitur spēm ab ipsa multitudi
ne partiū collocatarū in vno loco. in toto autē
dicto ꝑ veram ꝛ realē cōpositionē: ptes nō sunt
in actu ꝓprio sed solū in potētia. ipm aūt totum
est in actu ꝛ ē natura quedā ac realitas. itaq3 fa-
cta cōpositione: non iā est dare ibi plura actu ne
q3 partes actu sed vnū tantūmodo totū in quo
si aliqs velit imaginari ptes sibinuicem vnitas:
oportet eas considerare nō sub actu ꝓprio nec
sub ꝓpria realitate sed sub totalitate ꝛ actuali-
tate ac realitate toti⁹ cōclusas. et inde est ꝙ to-
tum non predicat̄ de ptibus cū non sint in actu
ꝓprio nec vt plures. vnde. S. Tho. opol. 32° d̄
natura materie caplo vltimo: ptes inqt linee nō
sunt aliqua duo sed sunt vnū actu. ipsa vero li-
nea est vnū actu ꝛ duo in potētia: ꝛ facta diuisio
ne fit duo actu. sola eni diuisio in continuis: facit
esse actu. hec ille. et faciūt ad ꝓpositū nostrum
multa que. S. Doc. ibi dicit precedentia et seq̄n
tia. nec e contra ptes simul accepte predicantur
de toto. habet eni huiuscemodi totum quandā
totalitatis naturā ex cōpositione partiū resultā
tem quā nulla pars nec omnes simul vnite hn̄t
etiam si ꝑ imaginationē vel ꝑ rationē signentur
in toto. naturā enim q̄ est humanitas: neq3 ani-
ma neq3 corp⁹ neq3 vtrūq3 simul hēt. neq3 ptes
animalis sibinuicē vnite habēt illam organiza-
tionis naturā quam totuʒ animalis corpus ha-
bet. hoc tamē magis manifestū est in totis ethe
rogeneis q̄ in totis omogeneis. eo ꝙ totū ethe
rogeneū cōponitur ex partib⁹ dissimilibus i na-
tura. in toto vero omogeneo cum sit ex partib⁹
similib⁹ constitutū: nō est ita manifestū. verūta-
men qꝛ etiā in toto omogeneo ptes sunt in po-
tentia et nō in actu qꝛ facta cōpositione non re-
manet aliqua realitas aut actualitas vel conti-
nuitas nisi totius: ideo nō solum totū etheroge
neum sed etiā totū omogeneū habet quandam
vnitatis vel cōtinuitatis ac ꝑfectionis naturam
sibi ꝓpriā sic ꝙ totū: quā partes vt sunt ptes
nō hn̄t. Quod aūt. S. Tho. dicit pª. ꝑ. q. 11ª. ar.
2°. ad. 2m et i qbusdā alijs locis ꝙ totū omoge-
neū constituit̄ ex ptibus hn̄tibus formā totius si
cut quelibet pars aq̄ est aqua: debet intelligi de
forma et natura toti⁹ s3 ꝙ ē talis res. s. vel lapis
vel lignū et nō s̄m ꝙ est quoddā totū. tota eniʒ
aqua hēt aliquid inq̄ᵐ est aq̄ qd̄ etiā partes ei⁹
et q̄libet earꝫ habēt vel diuise realit̄ a toto vel ꝑ
rationē in toto signate. sed ꝑter id qd̄ est natura
aque: tota aq̄ habet formā quandā actualitatis
ꝛ cōtinuitatis sibi ꝓpriā: quā partes in toto vni
te nō habent nisi participatione toti⁹. sunt enim
ptes aque in actu et cōtinue: actualitate ꝛ cōti-
nuitate toti⁹. nam in se cōsiderate: nec esse actu
habent nec continuitatem sed sunt in potentia
tātum vt phs docet 7° metha. ita vt non sit ibi
aliquid reale et in actu nisi totū. vn̄. S. Tho. pª
pte. q. 3ª. ar°. 7°. in cor. inquit. in totis similium
partiū licet aliq̄d qd̄ dicit̄ de toto dicat̄ de pte si
cut pars aeris est aer et aque aq̄: aliq̄d tamē di-
citur d̄ toto qd̄ non cōuenit alicui partiū. nō eni
si tota aqua ē bicubita: et pars eius ē bicubita. sic
igitur in omni cōposito est aliq̄d quod nō est ip-
sum. hec ille. Itē cōtra gen. li°. p°. ca°. 18°. ratiōe
penultima inqt. in oī cōposito bonū non est hu
ius vel illi⁹ ptis s̄ totius: et dico bonū s̄m illam
bonitatē q̄ est ꝓpria totius et ꝑfectio eius. nam
ptes sunt impfecte respectu toti⁹ sicut ptes hois
nō sunt hō. ptes eni numeri senarij nō hn̄t perfe
ctionē senarij. et simılit̄ partes linee nō ꝑueniūt
ad ꝑfectionē mensure q̄ in tota linea inuenit̄. hec
ille. In toto aūt etherogeneo differenter se hēt.

quonā si partes realit̄ diuidanť vel in ipo toto p imaginationē signenť ⁊ distiguanť: neqꝫ habēt naturā totiꝰ vt est res quedā neqꝫ inqꝫm ē quoddā totū. nulla eni pars domꝰ est domꝰ neqꝫ aliq̄ pars hominis est homo et sic de ceteris. Dicimꝰ ergo sumatim ꝙ totum etherogeneū differt a suis partibus dissimilibus ex quibꝰ componitur: et pfectione sue nature et quibusdam etiā ꝓprietatibus et p ꝓpriū esse. non enim partes huiuscemodi totius habēt in toto naturam et entitatē cotius cum sit cōpositum ex partibus dissimilis nature: nec habēt ꝓprium esse sicut habet totū: neqꝫ habēt vnitatē aut cōtinuitatem et actualitatē vel cōmensurationem quā habet totū. totum vero omogeneū differt a suis partibus non pfectione nature ꝓut est alia res sed differt ab eis pfectione totalitatis et quibusdam ꝓprietatibus ac per ipm esse sicut dictū est de toto etherogeneo. ¶ Ex premissis inferimus contra opinionem quorundam ꝙ totum cōstitutū ex materia et forma nec est respectus neqꝫ est relatiuū fm esse. hoc ꝓbatur. tum qꝛ nullus respectꝰ aut relatiuum fm esse componitur intrīsece et q̄ddicatiue ex absolutis cuiusmodi sunt materia ⁊ forma. tum etiam quia nullus respectus vel aliq̄d de predicamento relationis est per se terminus generationis ꝓut phs docet. 5o phisicorum. cōpositum autem ex materia et forma est quid cōstitutum per generationem.

Quantuꝫ ad articulum quartū respondenduꝫ est obiectionibus aduersarioꝝ. et quidem ad primuꝫ Henrici contra primā conclusionem dr̄ ꝙ maior est falsa et cōsimiliter minor sicut iacet. et de hoc dictum est latiꝰ in pmo notabili. et ad confirmationē negatur assumptū. nō enim est simile vtrobiqꝫ. qm̄ ad esse naturale ꝯsequitur ex necessitate nature posse in opationeꝫ naturalē: sed ad esse supnaturale cum sit gratis datū non consequitur ex necessitate posse in opationē supernaturalē. naꝫ pōt dari ex grā esse supnaturale et ꝙ hec gratia nō fiat ad opationem supnaturalem saltē ꝙ non necessario consequatur. sicut apparet in īfantibus baptizatis qui p vnionē gratie gratum faciētis habēt quoddā esse supnaturale quo filij dei sunt: ⁊ tamē non habēt posse p tunc in opationē supnaturalē. q̄uis hoc exēpluꝫ non sit omnino simile nr̄o ꝓposito sicut nec in rebus creatis est sufficiēs et pfecta similitudo diuinorum. ¶ Ad. 2m dicif ꝙ quicq̄d sit de minori ⁊ tamē maior ꝓpositio nō habet veritatē nisi maius et minꝰ sint eiusdē rationis vel saltē minꝰ includaf in maiori. licet eni minꝰ sit volare q̄ꝫ intelligere: nō tamē sequif ꝙ qꝛ homini nō pōt cōmunicari naturalit̄ volare ꝙ non possit cōmunicari naturalit̄ intelligere. naturā autē eleuari ad vnitatē diuine persone et mentē eleuari ad visionē dei et fruitionē: nō sunt vnius rationis neqꝫ vnū includitur in alio. sunt eni abinuicē separabilia sicut apparet in corpore xp̄i ī triduo. ¶ Ad. 3m negatur minor cuius falsitas patuit supra in tertio notabili. ¶ Ad. 4m patet solutio ex respōsione ad. 2m. non eni vniri deo in psona et vniri deo p grām sunt eiusdē rationis. ¶ Ad. 5m cōcedimus consequētiam. neqꝫ esset maiꝰ incōueniēs si deꝰ assūpsisset naturā lapidis dicere ꝙ deꝰ est lapis q̄ꝫ dicere sicut nūc dicif ꝙ deus est homo. nā ab vtraqꝫ natura deꝰ distat in infinituꝫ. ¶ Ad. 6m respōdet. S. Tho. dupliciť in hac dis. q. pa. ar. po sub arti. po. vno modo ꝙ licet creatura irrationalis nō sit capax psonalitatis ꝓprie vel ex sui natura: est tn̄ capax psonalitatis aliene p quandā cōmunicationē. qm̄ psonalitas non debeť etiaꝫ humane nature assūpte ratione sui sed rōne psone assumētis. vn̄ non ē in xp̄o nisi psonalitas increata. Respondet scdo ꝙ ad hoc ꝙ natura aliq̄ sit assūptibilis a diuina hypostasi: sufficit ꝙ in ea inueniaf hypostasis ⁊ suppositū q̄uis nō psona. qꝛ vnio nō est facta tātūmodo in psona ꝫ etiam in hypostasi ⁊ supposito. hec ille. et fundaf hec secunda solutio in hoc qꝛ diuina psona pōt terminare dependētiā nature assūpte in rōne suppositi qḋ in natura irrationali inuenif: licet eā nō terminet in rōne psone. ¶ Ad. 7m respondeť pmo negādo cōsequentiā. et ad eiꝰ ꝓbationeꝫ negaf assūptū. neqꝫ valet eiꝰ ꝓbatio. nā dato sed non cōcesso ꝙ in casu q̄libet pars lapidis esset deus: nō illud cōtingeret ꝓpť pfectiorē vnionē ꝫ ꝓpť cōditioneꝫ nature assūpte q̄ est quoddā totum omogeneū. Respōdeť scdo falsuꝫ esse ꝙ si lapis esset assūptibilis: quelibet pars lapidis esset deꝰ assumēs. quia licet q̄libet pars lapidis sit lapis: non ideo sequif ꝙ quicq̄d ꝯuenit toti lapidi: cōueniat cuilibet eiꝰ parti. nā quod ꝯuenit toti sub ratione qua est totū: non cōuenit cuilibet parti etiā si sit totum omogeneū. sicut nō q̄libet pars lapidis bicubiti est bicubita. nec si tota aqua sufficit replere vas: ideo sequif ꝙ quelibet pars aq̄ sufficiat vas replere. vnde qꝛ cōmunicatio ydiomatum causata ex vnione nature assumpte ad personam assumentē consequitur directe et per se ratione totius nature sicut et ipsa vnio et as-

sumptio: ideo nō sequit necessario q conueniat partibus ꝓ eo q cōuenit toti nature. sicut enim deductū fuit in quarto notabili quāuis ptes totius omogenei sint eiusdē nature cū toto ꝑut ē talis res: nō tamē habēt pfectionē toti⁹ sub rōne qua totū est. ¶ Ad. 8m dicit q quicqd sit de propositionib⁹ quas arguēs ꝑmittit nā non omnes sunt vere: et tamē argumētatio non valet. assumit enim falsum qz non est simile de actu primo et secundo. s. de esse ⁊ opatione que conueniunt creature naturaliter: et de actu pmo ⁊ secundo q̄ gratis donant creature a deo supnaturaliter. et de hoc dictū fuit in respōsione ad primū. ⁊ licet nūc d facto secund⁹ act⁹ supnaturalis. s. opatio consequat pmum actū. s. esse subsistētie: alit tamē ē de possibili eo q vterqz act⁹ fuerit gratis collatus ac p hoc potuit vn⁹ cōferri sine altero. ¶ Ad argumēta cōtra secundā conclusionē ad pmum dicit q cōsequētia seu illatio nulla est: qz ipse vniones nō sunt eiusdē rationis. et ideo nō sequit q quicqd cōuenit minori cōueniat maiori. hoc eni tenet quādo mai⁹ ⁊ min⁹ sunt eiusdē ordinis et rationis non aliter. non eni sequitur si aquila q̄ inferioris nature est pōt naturaliter in altum volare: q id possit etiā homo qui ē superioris et perfectioris nature. ¶ Ad. 2m respōdent aliqui negādo minorē. dicūt eni q nō pl⁹ est incōueniēs xp̄m posse peccare fm naturā assumptā: qz pati vel mori. sed melius ⁊ securi⁹ dr sicut respōdet Herueus q stante hypotesi: natura humana assumpta peccare non posset. qm se haberet ad suppositū diuinū sicut et nūc se habz: vt instrumētū coniūctuz cui nō conuenit agere nisi motū a principali agēte. imo omnis nature assumpte actio: est ꝓprie actio diuini suppositi p ipsam tamē naturā tanqz p principiū quo. diuinū aūt suppositū peccare non pōt nec fm se nec in dirigēdo aut in mouendo naturā assumptaz. fundat autē ista solutio in hoc q actiones sunt suppositoꝝ tanqz agētium non ipaꝝ naturaꝝ. et ideo si suppositum est ipeccabile: nulla ei⁹ actio pōt esse peccatū quantūcūqz illa actio supposito conueniat fm naturā peccabilē. vnde maior ꝓpositio argumēti vera nō ē nisi qn natura sibi ipi vel in puris naturalibus relinquit: qd non est in ꝓposito nr̄o de natura humana cū sit assumpta ad vnitatē et subsistentiam diuini suppositi. vnde absqz eo q aīa beate vginis frueretur deo dū in presenti vita fuit viatrix: isiexibilis fuit ad malum qz confirmata fuit in bono. ¶ Ad. 3m negatur assumptū secunde cōsequentie neqz illud arguens ꝓbat. imo etiā si homo xp̄s beat⁹ nō essz et eo q deus ē: fuisset impeccabilis ꝓpter rōnez in precedēte solutione tactā. ¶ Ad. 4m dicitur q maior non hēt veritatē nisi quando obiectuz vndiqz pfundit potentiā sub ratione obiecti inquantū. s. est ipsius motiuū ad eliciendā opationem. et tūc ad minorē dicit q ex vi vnionis: de⁹ totam essentiā anime pfundit et ei⁹ potentias i ratione cause dantis esse et conseruantis eas in esse et illas suppositantis: sed non necessario in ratione obiecti fruibilis aut cognoscibilis. vnde pfusio potētie aliter et aliter accipitur in maiori ꝓpositione et minori et ideo argumentū fallit. Et p hec patet responsio ad confirmationē. cōcedim⁹ enim q deus p illapsum sit presens essentie et potētie vt causa dans esse et conseruans i esse: sed nō ideo necessario sequit q ex illapsu et presentia ad essentiā dicto modo: necessario sequatur illapsus dei et psentia ad potentiā in rōne obiecti fruibilis aut cognoscibilis sed cōmittitur fallacia equiuocationis. ¶ Ad. 5m dicit q ex vi argumentationis nō aliud sequit nisi q v̄bum humane nature vnitū: pōt supplere quicqd habitus glorie facit in alijs: sed non ex hoc ꝓbatur q ex vi vnionis necessario illud suppleat. qz non obstāte ipsa vnione: in libertate verbi dei ē fieri presens menti nature assumpte in rōne obiecti fruibilis et supplere vicē habitus glorie vel non. ¶ Ad. 6m dicit ad minorē q loquendo de obiecto beatifico sub rōne talis obiecti: vera est tunc de facto. et tamē si querit de possibili: possz deus non esse psens anime assūpte vt obiectum beatificū qd̄m est ex vi vnionis nature assumpte ad vnitatem suppositi. ¶ Ad. 7m dicit q idē suppositū esse fruens fm vnā naturā et nō fruēs fm naturam alterā nulla est cōtradictio. nā ad contradictionē requirit q affirmatio et negatio simul dicant de eodē et fm idē. ¶ Ad argumenta contra tertiā cōclusionē ad primū quod ē Durādi negat assumptū nec est sufficiēs eius ꝓbatio. nam vnū relatiuū claudit in intellectu alterius nec pōt vnum intelligi sine altero: et tamē non ideo vnū relatiuū est idē cū suo correlatiuo. itez nec est verū q sit idem omnino concept⁹ partiū vnitarū ⁊ totius cōpositi quāuis vnū in conceptu alterius includat. ¶ Ad. 2m dicit q si dictum cōmentatoris sustineatur: debet accipi non formaliter et predicatione dicente hoc est hoc: sed materialiter quēadmodū. S. Tho. notat vbi allegatum est in quarto notabili: q cū dicit nomine humanitatis intelligi corp⁹ ⁊ aīam: intelligēdum est materialiter sicut nomine totius intelligunt partes: nō quia sit sue partes sed quia ē ali

quid ex partibus cõstitutũ. Scotus tamẽ in hac distinctione respõdet ad dictũ cõmentatoris: ꝙ fallit in ista materia sicut in alijs qz nõ distinguit inter illud qd est per se et illud qd necessario cõcurrit. ¶ Ad. 3m dr primo ꝙ ex auctoritate Damasceni nõ habetur ꝙ nulla natura assumpta a verbo est deposita in morte xpi: sed ꝙ verbũ nullam partiũ nature deposuit. qd ipse explanans ait: nõ corpus nõ aiam. hoc autẽ nostre cõclusioni nõ repugnat. cõcedim⁹ eni ꝙ verbũ in triduo mortis xpi nullã partiũ nature humane deposuit qz nec aiam nec corp⁹: sed cum hoc stat ꝙ deposuerit naturã humanã, ꝓut est qddã totuz ex anima ꝛ corpe compositũ qd tenet nra cõclusio vnde. S. Tho. 3a. p. q. 50a. ar. 3o. ad. 2m exponens vbũ Athanasij dicẽtis maledict⁹ homo q totũ hominẽ quẽ assumpsit dei fili⁹ denuo assũptũ tertia die a mortuis resurrexisse nõ confitet: ait. in verbis illis Athanasius nõ intellexit ꝙ totus homo denuo sit assũptus. i. oẽs partes eius quasi verbũ dei partes humane nature deposuerit ꝑ mortem: sed ꝙ iterato totalitas nature assumpte sit in resurrectione reintegrata per iteratam vnionẽ anime ꝛ corpis. hec ille. Respõdet secundo ꝙ Damas. ibi loquitur de xpo nõ ꝓ tempore mortis sed post resurrectionẽ. premittit. n. in principio capituli sic dicẽs. post eam vero que ex mortuis resurrectionẽ omnes quidẽ passiões deposuit. corruptionẽ dico et famẽ ꝛ sitim somnũ et fatigationem et laborem et quecũqz talia. et si enim gustauit cibũ post resurrectionẽ: s non lege nature. non eni esuriuit. dispensationis aũt modo: veritatẽ faciẽs credere resurrectionis ꝙ hec eadẽ est caro que passa et resurrexit. nullam eniz partiũ nature deposuit: nõ corpus nõ aiaz: sed et corpus ꝛ animã et rationalẽ et intellectualem ꝛ voluntatiuã et actiuã possidet. et ita ad celos rediit et ita in dextera patris sedet. hec Damascen⁹. ¶ Ad. 4m dicit ꝙ natura humana perfectior est anima intellectiua sicut totũ ꝑfectius est sua parte. et ad auctoritatez libri de causis et cõmentatoris dr ꝙ loquũt de anima intellectiua in respectu ad alias formas partis q sunt act⁹ materie. dictũ autẽ Augustini intelligi debet qñtum ad causalitatẽ. quia nullus habet causalitatem supra animã intellectiuã nisi solus deus: ꝛ talis superioritas non facit ad ꝓpositum. qñm autem ad gradũ perfectionis nõ loquit Augustinus qz sic supra illã sunt omnes substãtie separate ꝛ ipsa humanitas que est forma toti⁹. ¶ Ad. 5m dr ꝙ ꝓcedit ex falso intellectu quẽ arguens in nra positione habet putãs ꝙ nos ponamus formaz totius esse aliquid cõpositum ex quibusdã partibus alijs a materia et forma quod falsum ẽ ꝓut deductũ fuit in quarto notabili. forma enim totius resultans ex vnione materie cum forma: est quid cõpositũ sed non ex alijs partib⁹ preter qñ ex materia ꝛ forma: differt tñ ab eis in vnitatis integritate et ꝑfectione totalitatis. et in hoc sensu intelligẽda sunt vba phi vbi allegatur. ¶ Ad 6m dicit ꝙ Dionisius loquit de ꝯsumptione substantie totaliter. qz licet natura humana vt est forma totius cõsumat in nobis ꝑ morte: non tñ totaliter qz manẽt eius ptes. s. materia ꝛ forma. ¶ Ad. 7m dicit ꝙ sicut notat Herueus. 2o quolz. q. 14a. aliqd differre se toto põt intelligi dupliciter. vno modo ꝓut totũ est distributiuũ ꝑ partibus suis: et sic differre se toto ab alio est differre ab illo sm quãlibet sui partẽ. ꝛ qd sic differt ab aliquo nõ includit illud. et isto modo natura cõposita nõ differt se tota a partibus suis. alio modo põt intelligi aliquid se toto differre ab alio: ꝓut totum nõ sumit distributiue ꝑ partibus sed ꝓut notat formã totius et totalitatis perfectionem: et hoc modo qd differt ab alio se toto: põt illud includere. ¶ Ad. 8m dicit ꝙ argumentũ ꝓcedit ex falsa imaginatione ex qua argumentuz quinto loco positũ ꝓcedit. et ideo solutio huius patet ex responsione ad. 5m. Aduertendũ tamẽ ꝓut ex doctrina. S. Tho. accipit. 3a. p. q. 2a. ar. primo ad. 2m ꝙ duplex cõpositũ considerat in vnoquoqz nrm ex vnione anime ꝛ corpis. vnum est ipsa natura ex tali vnione resultans. aliud ẽ suppositũ in ipsa natura subsistẽs. partes primuz cõpositum ꝯponentes sunt materia ꝛ forma. ad compositionẽ aũt secũdi cõpositi cum his ptib⁹ concurrũt eẽ subsistẽtie et ꝓprietates et accidẽtia. verũ est tñ ꝙ istud cõpositum essentialiter includit primũ sicut homo humanitatez. ¶ Ad. 9m negat assumptũ. et ad eius ꝓbationẽ negat maior ꝓpositio nam hõ et ei⁹ aia sunt eiusdẽ nature genere et specie et numero. forma eni substãtialis ad idẽ genus et speciẽ reducit in quo ẽ cõpositũ cui⁹ ẽ forma ꝛ nulla vtute põt homo manens homo ab aia separari: et tñ vnum non est aliud essentialiter ꝛ quidditatiue. et idẽ apparet de leone et ei⁹ anima ꝛ generaliter d omni composito et ei⁹ forma substantiali. neqz valet ꝓbatio prima maioris in ꝓposito. nam nõ est vniuersaliter vera nisi in his que differunt realiter sicut res et res suppositaliter. s. distincte. ¶ Ad. 2am ꝓbationem dicit ꝙ assumptũ non ẽ ad ꝓpositum. nam ptes linee et tota linea nõ sunt plures quãtitates actu sed vna tantũmodo quantitas con

tiuum. vnde nõ debent distingui sicut subiecto: et tamē licet nõ distinguantur sicut plures linee vel plures quãtitates: distinguunt tamē distinctione formali sicut totū et partes. ¶ Ad. 10m patet solutio ex responsione ad. 2m. ¶ Ad. 11m dicit ꝙ id quod totū supaddit partib9 facit vnuz per se cum partib9 nullo alio supaddito sicut et ipsum totū nisi sit totum p aggregationē. et cum infertur ꝙ pari ratione materia et forma faciunt vnū per se nullo supaddito: si intelligat tanq̃ parte componēte: cõcedimus et tamē ex hoc nõ sequitur ꝙ materia et forma sint omnino illud vnū qd faciunt. aliud est enim aliqua facere vnū: et esse illud vnū. si aūt intelligat supadditū: totū. s. ex partibus resultãs aut forma ipsius et pfectio: falsum est ꝙ materia et forma faciūt vnū per se nullo superaddito. quia impossibile est formā vniri materie quin ex illis resultet et constituatur natura toti9. ¶ Ad. 12m dicit ꝙ solutio ibi data nõ est cõpleta sed completur sic dicendo: nisi vnum absolutuz in sua ratione quidditatiua includat vel presupponat aliud absolutū vel vnū ad alterum naturalit et necessario cõsequat: et tunc replica contra solutionem locum nõ habet. quia licet partes non p̄supponant totū compositū nec ab eo dependeāt originaliter: dependēt tamen ab eo completiue et q̃ȝm ad earum esse actuale. sunt eni partes in toto nõ per pprium esse sed p esse et actualitatē totius. sed vltra hoc: vnū necessario et naturaliter sequitur ad aliud. s. totū ad partes vnitas. nõ enim esse potest ꝙ ex oīb9 partibus vnitis: non resultet aut cõstituat totū. Et cū arguens obijcit contra hoc quia si partes vnite sunt causa necessaria toti9: aut hoc ē rõne partium aut rõne vnionis aut rõne vtriusq;: respondet ꝙ rõne vtriusq;. s. partiū et earuz vnionis. nam partes vnite sunt causa necessaria materialis tamē sui totius. et cuz arguens infert qz tunc possibile esset intelligere partes vnitas nõ intelligendo totum quia ille sunt priores: dicitur sicut respondet Scotus ꝙ licet partes intelligi possint sine toto: non tamen intelligi possunt esse sine toto. ¶ Ad argumentū ante oppositum dicit ꝙ argumētū pcedit de potētia dei ordinata q̃ respicit quandā congruentiā in creatura ex ordine diuine sapientie. non aūt pcedit de potentia dei absoluta sm quam diuinum suppositum assumere potest creaturam irrationalē vt dictum est. Et in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distinctio tertia.

CIrca tertiam distinctionē qritur vtrū beatissima vgo maria fuerit cõcepta i peccato originali et arguitur ꝙ nõ. qz virgo Maria fuit purior angelis btis. s ipsi angeli beati nūq̃ pctm̄ incurrerūt originale vl actuale. ergo nec btissima vgo. minor nota ē s maior patet p Anselmū in libro d cõceptu vginali vbi dicit cõueniēs fuisse vt vgo maria ea puritate niteret q̃ maior sub deo neq̃t intelligi. cū ergo angeli sint sub deo: sequit ꝙ puritas angelica q̃ peccatū nesciuit non sit maior puritate btē vginis. ergo et c. ¶ In oppositū arguit p illō apli Ro. 5o p vnū hominē pctm̄ intrauit in mūdū et p pctm̄ mors in quo oēs peccauerūt qui. s. ab adā ex virili semine ppagati sunt vt glosa exponit: de q̃rum numero sm oēs doctores ē btā vgo. igitur ipsa in originali pctō fuit concepta. ¶ In hac q̄stione erunt quatuor articuli vt supra.

QUantuz ad articulū primū sit ista conclusio ꝙ btā vgo Maria cõcepta fuit in pctō originali. Hāc cõclusionez tenet. S. Tho. in hac dis. q. pa. aro. po. sub. aro. po. Itē. 3a. p. q. 37. aro. 2o. in cor. et ad. 2m. Idē tenet ps 2e. q. 81. aro. 3o. Itē quolibet. 6o. articulo. 7o.

QUantuz ad articulū secundū arguit cõtra cõclusionē. et p̄mo cõtra cõclusionē in se: secūdo ɔtra ei9 pbationes. cõtra cõclusionē in se arguit Scot9 et sui seq̄ces multiplicit et p̄mo sic. pfectissim9 mediator hēt pfectissimū actū mediādi respectu alicui9 psone p qua mediat vel meret. ergo xp̄s habuit pfectissimū actū possibilē mediatoris respectu alicui9 psone respectu cuius erat mediator. s respectu nulli9 habuit excellētiorez q̃ȝ respectu Marie. ergo respectu illi9 habuit pfectissimū. s hoc nõ fuissz nisi meruissz eā pseruari a pctō originali. igit et c. Maior pbat triplicit. p̄mo p cõparationē ad deū cui recõciliat. scdo p

cōparationē a malo a q̄ liberat. tertio ꝑ cōparatio nē ad obligationē ꝑsone quā recōciliat. ad vidē dū ꝑmā ꝑfectionē pono exēplū ex ꝑmo Anselmi cur de⁹ hō. caplo. 16. aliq̄s offēdēs regē dmeret intātū vt cuilibꝫ filio ei⁹ naturali rex offēdat et offensus eū exheredet. ista offensa statuit nō re mittēda nisi offerat regi ab aliq̄ inocēte aliquod obsequiū magis gratū q̄ pctm̄ fuerit offēsiuū. a- liq̄s offert ita gratuꝫ obsequiū ꝛ recōciliat filios vt nō exheredēt: tn̄ cuilibꝫ nato rex offēdit licet postea offēsaꝫ remittat ꝓpt merita mediatoris ꝫ si ille mediator ita ꝑfecte possꝫ placare regē vt ꝑueniret respectu alicui⁹ filij ne ei rex offēderet: hoc mai⁹ essꝫ q̄ ꝙ rex offensā hītā cōtra talē re- mittat. nec ē īpossibile cū illa offensa nō sit ex cul pa ꝓpa ſꝫ ꝯtracta. ex isto exēplo arguit sic. null⁹ ꝑfectissime placat aliquē ꝓ offensa alteri⁹ ꝯtra- hēda: nisi possꝫ ꝑuenire ne offendat illi. nā si of- fensuꝫ iā placat vt remittat: nō ꝑfectissime pla- cat. sic in ꝓposito de⁹ nō offendit aīe ꝑ motū in- teriorē in deo ſꝫ tm̄ ꝓpt culpā interiorē ī aīa ipa. ergo nō ꝑfectissime placat trinitatē ꝓ offēsa con trahēda a filijs ade si nō ꝑueniat vt alicui trini- tas nō offēdat. et ꝑ ꝯñs aīa alicui⁹ filij ade nō ha beat culpā. ¶ 2°. arguit sic. ꝑfectissim⁹ mediator meret amotionē oīs pene ab eo quē recōciliat. ſꝫ culpa originalis ē maior pena q̄ carentia diuine visionis q2 pctm̄ ē maxima pena nature intelle ctualis. ergo xp̄s si ꝑfectissime recōciliauit: istam penā meruit ab aliq̄ auferri. Cōfirmat. q2 si filio ade essꝫ maxima pena scire regē eē offensū ꝯtra eū: null⁹ eū ꝑfectissime recōciliaret nisi aufferret ab eo nō solū exheredationē ſꝫ etiā eē inimicum regis. ¶ 3°. q2 christus imediatius videt fuisse re parator ab originali: q̄ ab actuali. vn̄ et necessi- tas icarnationis xp̄i cōmunit assignatur ex pctō originali. ſꝫ cō muniter supponit ꝙ ipse fuerit ita ꝑ- fectissim⁹ mediator respectu alicui⁹ ꝑsone puta Marie ꝙ eā ꝑseruauit ab oī pctō actuali. igit si- militer ab oī pctō originali. ¶ 4°. q2 ꝑsona recōci liata nō sūme obligat recōciliatori seu mediato ri nisi ab eo hēat sūmuꝫ bonū qd pōt ꝑ mediato- rē hri. ſꝫ ista inocētia. s. ꝑseruari a culpa cōtracta vel cōtrahēda: pōt ꝑ mediatorē hri. ergo nulla ꝑsona sūme tenebit xp̄o vt mediatori si nullā ꝑ- seruauit a pctō originali. et si dicat ꝙ equalit te- net ꝑsona cui remittit pctm̄ sicut ꝑsona q̄ ꝑserua tur a pctō ꝓpt illud Luce. 7° cui aūt plus dimit titur pl⁹ diligit: q̄re ibi r̄sionē Augustini dicen tis ꝙ oīa nō ꝯmissa: sunt dimissa ac si essēt cōmis sa. imo excellēti⁹ beneficiū est ꝑseruare a malo q̄ ꝑmittere cadere ī malū et ab eo postea liberare. Videt etiā ꝙ cū xp̄s multis meruit grāꝫ ꝛ glīaꝫ et ꝓ eis sunt dbitores xp̄o vt mediatori: quare nulla aīa erit ei debitrix ꝓ inocētia. et q̄re cū oēs angeli beati sint inocētes: nulla aīa humana erit inocēs in p̄ria. nō est verisimile ꝙ sola aīa xp̄i sit inocēs ꝛ nulla alia aīa rōnalis. hec Scot⁹ ī forma. ¶ 5°. arguit Aureolus. q2 q̄cq̄d fuit possibile et ꝯdecēs: fuit collatū btē v̄gini. ſꝫ possibile fuit v̄- ginē ꝑseruari a pctō originali diuina v̄tute: quia potētior ē de⁹ in ꝑseruādo q̄ caro in īficiēdo. et ideo de⁹ potuit ꝑuenire īfectionē carnis. hoc eti am fuit ꝯdecēs q2 decuit ꝙ mr̄ dei esset mūdissi- ma. cū eni essꝫ mr̄ grē: decuit ꝙ nūquā aliq̄ dispo- sitione cōtraria ad grām īficeret. et iterū Augu- stin⁹ ꝓbat ꝙ corp⁹ ei⁹ nō est īcineratū q2 nō de cuit. ita in ꝓposito nō decuit ꝙ pollueret pecca- to originali. et credo ꝙ btā v̄go pl⁹ optabat nō pollui pctō originali: q̄ corp⁹ suū non incinerari et d hoc magis gaudet. ¶ 6°. arguit sic. q2 ſm̄ sā ctos nūq̄ peccauit venialit q2 nō decuit ꝙ pol- lueret aliq̄ pctō actuali veniali. et certe maior macula ē pctm̄ originale et hoc ꝓbāt exēplo sen sibili. q2 si corꝑale aptū ad recipiēdū corpus xp̄i cadat in lutū fetidū ꝛ corruptuꝫ quāuis optime lauet et mundet: nūq̄ tn̄ essꝫ aptū ad recipiēdū corpus xp̄i imo essꝫ magis abominabile q̄ ante. Itē maior grā fit illi q̄ nō ꝑmittit cadere ī lutū: q̄ illi q̄ ꝑmittit cadere sed stati sublevatur. hec Aureol⁹. ¶ 7°. arguūt alij. q2 pene vtiles fuerūt relinquēde btē v̄gini nō aūt inutiles pene. ſꝫ cul pa originalis nō fuissꝫ vtilis btē marie. pene aūt tēporales fuerūt ei vtiles q2 in eis meruit grāꝫ. igit ꝛc. ¶ 8°. q2 btūs Bernardus vni monacho desiderāti eū videre post mortē apparuit tot⁹ lu cidus ꝑter q̄ in pectore vbi habuit vnā maculaꝫ quā dixit se hr̄e ꝓpt illud qd dixerat de btā v̄gie ꝙ fuit concepta in originali pctō. ¶ 9°. q2 sicut xp̄s fuit ꝑfectissim⁹ mediator: ita btā v̄go fuit cō uenientissima mediatrix. sed hoc nō fuisset si ipsa aliquā culpā incurrisset. q2 ꝯuenientius pōt aliq̄s placari ꝑ illuꝫ qui nūq̄ offendit q̄ ꝑ eum q̄ post offensam recōciliationē obtinuit. igit ꝛc. ¶ 10. arguit q2 Augustin⁹ in libro d natura ꝛ grā circa mediū dicit. cū d peccatis agit nullā de btā v̄gie volo hr̄e questionē. vbi videt innuere ꝙ ipa nul li pctō fuit subiecta. ¶ 11°. hoc idē ꝓbat per An- selmū qui d hoc fecit librū specialē. ¶ 12°. q2 Ri chardus d sctō victore hoc dicit in quodā ſmo- ne de cōceptione. ¶ 13°. quia ecclesia d nullo fa- cit festū nisi de sctō. sed multe ecclesie faciunt fe- stum de cōceptione btē Marie. igit ipsa fuit con cepta sancta. ¶ 14°. q2 Anselmus dicit in q̄daꝫ epistola ad episcopos anglie. nō credo verū esse amatorē v̄ginis q̄ respuit celebrare festū cōcep-

tionis. ¶ 15°. q2 potissima rõ quã hẽt. S. Tho. ꝓ sua cõclusione est illa q̃ ꝓcedit d̃ vniuersali redemptione facta p xp̃m. et infert q̃ si btã Maria non habuit originale: nõ põt dici redempta. hec aũt ratio nõ valet. q2 dicit Durand⁹ q̃ si beata v̾go nullũ peccatũ cõtraxisset: tamẽ vere potuisset dici redẽpta a deo ꝓ eo q̃ in sua radice ex natura sue cõceptionis obligata erat ad incurrẽdũ peccatũ nisi fuiss3 a deo p̃seruata. licet eni impedire ne aliq̃s obliget̃ nõ sit redimere qñ ille nũq̃ȝ fuit obligat⁹ in se nec in sua radice: tamen qñ aliq̃s fuit obligat⁹ in sua radice et impedit̃ ne obliget̃: ille veraciter redimit̃. vt si aliq̃s ipetret q̃ ꝓles nascitura ex parẽtib⁹ seruis nõ incurrat seruitutẽ: talis vere diceret̃ redemisse ꝓlẽ a seruitute. cũ igit̃ btã v̾go ess3 seruituti pcti originalis obnoxia in sua radice. s. in parẽtib⁹: si fuit ipeditũ v̾tute diuina ne in se seruitutẽ hãc incurreret vt esset ꝯueniẽtior mr̃ saluatoris: vere põt dici q̃ indiguit beneficio redẽptionis et tanto magis et familiarius fuit redẽpta quãto redẽptio fuit i ipsa celeri⁹ inchoata. ¶ 16°. argui͂t ex dictis. S. T. ipse eni videt̃ tenere q̃ beata v̾go nõ cõtraxerit pctm̃ originale p̃mo libro sen. dis. 44ᵃ. ar°. 3°. ad. 3ᵐ. ait eni sic. puritas intẽdit̃ p recessũ a contrario. et ideo põt aliq̃d creatũ inueniri q̃ nichil puri⁹ esse põt in reb⁹ creatis si nulla contagione peccati inq̃natũ sit. et talis fuit puritas btẽ v̾ginis q̃ a pctõ originali et actuali imunis fuit. fuit tñ sub deo in q̃ȝᵐ erat in ea potẽtia ad peccãdu3. ¶ 17°. q2 auctoritates sctõꝝ iducte nõ sufficient ꝓbant ꝯclusionẽ. q2 ad oẽs illas ꝛ cõsimiles põt tripliciter r̃nderi. p̃mo q̃ quãuis btã maria d̃ facto nõ ꝯtraxerit pctm̃ originale: tñ ex debito seu de iure cõtraxiss3 nisi ab eo p̃seruata fuisset. ideo dicũt multi doctores q̃ oẽs auctoritates in quibus d̃r q̃ oẽs naturalit̃ geniti ab adã cõtrahunt pctm̃ originale: intelligẽde sunt de iure seu de debito nõ aũt d̃ facto. q2 quilib3 fili⁹ naturalis ade est debitor iusticie originalis et ex demerito ade caret ea et sic cõtrahit pctm̃ originale. sed beata v̾go de facto nũq̃ȝ cõtraxit. Secundo põt dici ꝛ dicũt multi q̃ tales auctoritates sunt exponẽde q̃ sctĩ in talib⁹ loquũt̃ f̃m cõmunẽ cursum. dicũt eni q̃ iste ẽ mod⁹ sctõꝝ et ph̃oꝝ q̃ quãdo loquũtur de aliq̃ materia in cõmuni tractãt cõmunit̃: sed qñ loquũtur in speciali tũc veritatẽ determinant et dicũt q̃ sentiunt et senserũt sancti in ꝓposito q2 loquẽdo d̃ filijs ade in ꝯmuni: dixerũt q̃ omnes ꝯtrahunt pctm̃ originale. s. f̃m cõmunem cursu3: sed loquẽdo in singulari d̃ btã v̾gine dixerũt oppositũ vt patet p auctoritates Augustini allegatas in d̃ natura ꝛ gr̃a: et Anselmi i d̃ ꝯceptu v̾ginali. Tertio põt dici q̃ vbicũq̃ȝ ponitur sola aĩa xp̃i vel tm̃ aĩa xp̃i in p̃dictis auctoritatib⁹: intelligit̃ aĩa beate v̾ginis. simul eni q̃ȝᵐ ad pctm̃: concurrunt xp̃s ꝛ beata v̾go sicut dicit Augustinus in libro de natura ꝛ gr̃a.

Quantu3 ad articulũ tertiũ p̃mo notãdũ ẽ quãtũ ad p̃mã cõclusionẽ q̃ circa ꝯceptionẽ btẽ v̾ginis quinq̃ȝ possunt verti in dubiũ. p̃mũ ẽ vtru3 fuerit possibile p aliquã potentiã btãm v̾ginem Mariã cõcipi sine pctõ originali: supposito q̃ per viã seminalẽ ab Adã descẽderit qd̓ est ex virili semine cõceptã fuisse. scd̓m est dato q̃ fuerit possibile: vtrũ fuerit congruũ et decẽs. tertiũ est vtrũ sibi inuicẽ repugnẽt beatã v̾ginẽ fuisse cõcepta3 sine peccato originali: et fuisse vere redẽptam ꝛ deo recõciliatã. quartũ est vtrũ stare possit i veritate q̃ btã v̾go fuerit a pctõ originali p̃seruata: et q̃ fuerit p xp̃i passionẽ redẽpta ꝛ deo recõciliata. q̃ntũ ẽ vtrũ d̃ facto btã v̾go fuerit ꝯcepta i pctõ originali. ¶ Et ad p̃mũ dubiũ videt̃ dicẽdũ q̃ possibile fuit p poᵃᵐ diua3: btã3 v̾ginẽ ꝯcipi sine pctõ originali. et loq̃mur nũc d̃ ꝯceptiõe f̃m q̃ capit̃ ꝓ ifusiõe seu aĩe itroductione i corp⁹. Probat̃ illd̓ p̃°. q2 potuit de⁹ d̃ poᵃ sua absoluta eximere beatã v̾ginẽ a gen̾rali obligatiõe q̃ oẽs d̃scẽdẽtes ab Adã rei sunt ei⁹ p̃mi pcti: vl̓ nõ iputando illi ad pctm̃ carẽtiã originalis iusticie: vl̓ excipiẽdo btã3 v̾ginẽ quãtũ ad maculã pcti a gen̾rali icursiõe reatus quẽ Adã icurrit ꝛ Eua ꝓ se ꝛ ꝓ tota sui posteritate quẽadmodũ credit̃ exceptã ꝛ absolutã fuisse ab icursiõe pene doloris pt⁹. Neq̃ȝ obstat q̃ f̃m aliq̃s ab ista pena libata ꝛ absoluta fuerit post ꝯceptionẽ filij dei. q̃ si sic potuit de⁹ ab huiuscemodi pena ip̃a3 eximere dũ i ea ꝯcipet̃ vel i ei⁹ vt̓o portaret̃: ita ꝛ aña p̃n° pcti p̃moꝝ pentũ nã et oẽs hoĩes post Adã potuit de⁹ eximere ab icursiõe ꝛ ꝯtractiõe sui p̃mi pcti quẽadmodũ absoluti fuerũt a cetis pctis ip̃i⁹ post p̃mũ. Probat̃ scd̓o q2 etiã si a p̃n° p̃mi pcti nõ fuisset btã v̾go a gen̾ralitate ceteroꝝ hoĩ3 exẽpta q̃ȝᵐ ad pcti contractionẽ: potuit tñ de⁹ a tali ꝯctiõe p̃seruare vl̓ i suis pentib⁹ ꝓut. S. T. ꝯcedit i hac. d. q. p̃. ar. p̃. sub ar. p̃°. i. c. vl̓ creãdo ꝛ ifundẽdo i corp⁹ aĩa3 ip̃i⁹ cũ iusticia originali vl̓ cũ gr̃a equalẽte q̃ ip̃a3 a pcti originalis ꝯctione p̃seruaret. q̃ ex vniõe aĩe ad corp⁹ i cetis ab adã p viã seminis d̃scẽdẽtib⁹ ꝯtigit. nõ. n. minoris efficacie eẽt iusticia original̓ vel gr̃a grat̃ũ faciẽs aĩe ꝯcreata: q̃ȝ gr̃a in sacramẽto baptismi collata q̃ culpã originalẽ iã cõtractam emundat qd̓ ẽ mai⁹ vt videt̃ q̃ȝ a culpa nondu3

ɔtracta alaz pseruare. et huc modũ pseruatiõis fuisse de facto in btã ṽgine: posuit Scot⁹ ⁊ q̃daz alij. ¶ Ad scðm dubiũ r̃ndet q̃ ad vtrãq; ptẽ .s. affirmatiuã et negatiuã assignari pñt rõnes cõuenientie et ɔgruitatis sicut ⁊ a nõnullis doctorib⁹ assignaẽ. ꝟ recto oculo vtriusq; ptis rõnes cõsiderãti: luce clari⁹ apparet multo efficaciores eẽ rõnes ptẽ negatiuã pbãtes q̃ .s. nõ decuit btãm ṽginẽ absq; originali pctõ ɔceptã fuisse: q̃z rõnes ptez affirmatiuã pbãtes. nõ eñi decuit vt cõceptio btẽ ṽginis ex virili semine ⁊ ɔmixtione sexuum carnali facta: equareẽ i puritate ɔceptiõi xp̃i nõ ex virili semine aut sexuũ cõmixtione ꝟ spũs scti ṽtute causate. et hãc puritatis ineq̃litatẽ innuit ṽitas ipa i euãgelio Joãnis dicẽs nichodemo. q̃ð natũ ẽ ex carne caro ẽ; et q̃ð natũ ẽ ex spũ spũs ẽ. q̃si diceret q̃ð natũ ẽ ex carnalis sexus cõmixtione: carnis hẽt ipuritatẽ. et q̃ð ex spũ natũ est. i. nõ ex virili semine aut carnali ɔmixtione ꝟ ṽtute spũs sci i: spũs ẽ. i. spũalẽ hẽt puritatez cui pctm̃ repugnat. Quocirca Augustinus libro de nuptijs ⁊ ɔcupiscẽtia loquẽs ð nuptijs Marie ⁊ Joseph inq̃t. sol⁹ ibi nuptialis ɔcubit⁹ nõ fuit q̃z in carne pcti fieri nõ poterat sine illa carnis ɔcupiscẽtia q̃ accidit ex pctõ: sine q̃ ɔcipi voluit q̃ futur⁹ erat sine pctõ. vt hic etiã doceret oẽm q̃ de ɔcubitu nascẽ: carnẽ eẽ pcti. q̃ñquidẽ sola q̃ non inde nata ẽ: nõ fuit caro pcti. Et Gregori⁹ li° .17° moraliũ ṽsus finẽ dicit. q̃s essz sine pctõ hõ: si ex pcti cõmixtione ðscẽderet: q̃si dicat nullus. Ambrosi⁹ q̃q; sup eplã ad Ro. expomẽs illud aplĩ q̃z q̃ð impossibile erat legis. ideo inq̃t ṽginalis vterus elect⁹ ẽ ad partũ dñicũ: vt in scitãte differret caro dñi a carne nr̃a. et partũ infra. expiata ẽ aũt a spũ sctõ caro dñi: vt in tali corpe nasceret q̃le fuit ade ante pctm̃. Hijs attestaẽ r̃nsio angeli ad Mariã ṽginez querẽtẽ q̃modo fiet istud q̃m virũ nõ cognosco: Luce p° . ait eñi angel⁹ . spũs sãct⁹ supueniet i te et ṽt⁹ altissimi obũbrabit tibi. ideoq; ⁊ q̃ð nasceẽ ex te sctm̃: vocabiẽ filius dei. vbi ex eo q̃ nõ ex viri semine ꝟ ex spũs sci ṽtute ṽginẽ dixerat ɔcipe filiũ: intulit velut necessario ɔñs. ideo q̃ð ex te nasceẽ sctũz: vocabiẽ fili⁹ dei. q̃si p rõne scẽ natiuitatis assignet q̃ nõ ex viri cõmixtione ɔceptura essz. vñ ⁊ ṽba angeli exponẽs Gregori⁹ .18° libro moraliũ inq̃t. ille sol⁹ veraciẽ sctũs ẽ q̃ ex ɔiũctiõe carnalis copule ɔceptus nõ ẽ. et infra exponẽs illa ṽba non adeq̃biẽ ei thopaziũ et c ait. null⁹ sctõz q̃buslibz ṽtutibus pleni⁹ ex ista tñ ingredie mũdi collect⁹ se eq̃ri ei põt ð quo scriptũ ẽ: q̃ð nasceẽ ex te sctm̃: vocabiẽ fili⁹ dei. nos q̃ppe et si sci efficimur: nõ tñ sci nascimur. q̃z ipa nature corruptibilis cõdicione cõstringimur vt cũ pp̃ha dicam⁹. ecce eñi i iniq̃tatib⁹ cõcept⁹ sum et in pctis pepit me mr̃ mea. Itẽ nõ decuit btãm ṽginẽ in ea puritatis excellẽtia cõcipi q̃ xp̃o tribuiẽ inq̃ʒᵐ fuit sacrificiũ imaculatũ p toti⁹ humani generis redẽptione: cũz esse huiuscemodi sacrificiũ beate ṽgini nõ cõueniat. ꝟ cõcipi absq; originali pctõ ptinet ad excellẽtiã puritatis xp̃i ẽm q̃ sacrificiũ fuit imaculatũ p ceteroz hoim redẽptione ẽm illð p̃ma Petri p° . nõ corruptibilib⁹ auro vel argẽto redẽpti estis ꝟ p̃cioso sanguine q̃si agni imaculati et incõtaminati xp̃i. Vñ augustin⁹ q̃rto libro ð trinitate ait. quid tã mũdũ p mũdandis vitijs mortaliũ: q̃z sine cogitatione carnalis ɔcupiscẽtie caro nata in vtero ⁊ ex vtero ṽginali: quocirca dicebat libro q̃nto cõtra iulianũ. quisq̃s carnẽ xp̃i ita carni cõparat nascẽtiũ hoiz ceteroz vt asserat vtrãq; eẽ puritatis eq̃lis: detestãd⁹ heretic⁹ inueniẽ. Preterea nõ decuit carnẽ pcti q̃lis ẽ caro hoim oiũz pter xp̃m: eq̃lis eẽ puritatis cũ carne q̃ nõ ẽ caro pcti ꝟ similitudo carnis pcti q̃lis ẽ xp̃i caro ẽm illud Ro. 8° . de⁹ filiũ suũ mittẽs in silitudinẽ carnis pcti: ð pctõ dãnauit pctm̃ in carne. q̃ð ṽbum aplĩ Augustin⁹ tractãs libro q̃nto ɔtra iulianũz inq̃t. si caro xp̃i sine dubio nõ ẽ caro pcti ꝟ similis carni pcti: q̃d restat vt itelligam⁹ nisi ea excepta: oẽm aliã carnẽ eẽ pcti. Rursus nõ decuit btãz ṽginẽ hr̃e q̃ð singulariẽ xp̃o p̃ ceteris hoibus hr̃e ɔuenit. sed redẽptione ac redẽptore nõ indigere: singulariẽ in humano genere cõuenit xp̃o q̃ ẽ oĩum hoim redẽptor ex eo q̃ sine pctõ originali cõcept⁹ est. igiẽ hoc p̃uilegiũ btẽ ṽgini nõ congruit. ¶ Circa dubitationẽ tertiã cõsiderãdũ est q̃ nõ videẽ idẽ eẽ iudiciũ ð hijs ṽbis liberare vel liberari. redimere et redimi. recõciliare et recõciliari. nã ṽbũ liberare tã ex nominis significatiõe q̃z ex vsu loq̃ẽtiũ: poniẽ frequenter p pseruare vel phibere a malo futuro vt Gen. 32. erue me ð manu fratris mei Esau q̃z valde eũ timeo ne forte veniẽs pcutiat matres cũ filijs. Et p° Machã. 5° ait iudas simõi fratri suo. elige tibi viros ⁊ vade libã fratres tuos i galilea. q̃ tñ nõdũz ab hostib⁹ capti fuerãt aut superati. ¶ Verbũ ṽo redimere aut redimi q̃tũ ẽ ex significatione vocabuli cõmuniẽ sũpti: poni põt vt videẽ p pseruare et a malo futuro phibere. redimi eñi diceretur a seruitute quã essz incursura ples ex ẽuis parẽtib⁹ nascitura: si dñs parẽtũ illã a ẽuitute absoluẽs liberã redderet etiã nõdũ ɔceptã. queadmodũ si q̃s i p̃cipitiũ vadẽs vl' alias casur⁹: ab aliq̃ teneret ne in terrã caderet: posset dici per illum

redimi a precipitio vel casu iminente licet nōdum incurso. veruntamē ex cōmuni vsu doctoꝝ loquētiū: verbū redimere ⁊ redimi magis ponit̄ ꝑ liberatione a malo iā habito aut incurso q̄z ꝑ preseruatione vel ꝓhibitione a malo futuro et preserti a malo culpe. nō enī in sacra scriptura aut ī vsu sctōꝝ doctoꝝ facile reꝑitur ꝙ quis dicat̄ redimi a pctō qđ nondū in se actu i curreret. vnde Augustin⁹ in ep̄la ad optatū d̄ origine aie v̄ba btī Zozimi pape inducēs. null⁹ inq̄t nisi q̄ pcti ꝯtus ē liber efficit̄. neq̄ redēpt⁹ dici pōt nisi q̄ vere ꝑ pctm̄ fuit ante captiu⁹. Idē libro p̄mo d̄ baptismo paruuloꝝ ait. negāt certe īfantes redimi: q̄ eos sub pctō eē nolūt fateri. nā vnde redimūtur si nulla pcti ꝯuitute astricti tenent̄? Idē sup psal. 70. ip̄a iq̄t redēptio clamat captiuitatē nostrā. vn̄ enī redēpti sum⁹ si nō āte captiui fuim⁹? q̄s enī redimit̄ nisi a captiuitate? Itē Gregorius in q̄rto moraliū exponēs illud Job tertio cap̄lo nunc dormiēs silerē ⁊c̄ inq̄t. Cōsideret ergo vir fetūs q2 si nō peccasset: ad celū nō redēpt⁹ ascenderet. Idē. 18° libro sic dicit. sunt nōnulli q̄ se sanos et absq̄ pctō semꝑ fuisse exultāt: et tn̄ redēptos se eē gliant̄. quoꝝ ꝓfecto assertio sibimetipsis cōtraria inenit̄. q2 dū ⁊ inocētes se asserunt ⁊ redēptos: et hoc in seipsis nomē redēptiōis euacuant. ois nāq̄ q̄ redimit̄: ab aliq̄ captiuitate liberat̄. vnde ergo q̄libet istoꝝ ē redēpt⁹ si prius nō fuit sub culpa captiu⁹? ¶ Reconciliatio vero tā ex ip̄a nominis rōne q̄z ex vsu doctoꝝ loquētiū: p̄supponit inimicitias in eo q̄ recōciliat̄ ad illum cui reconciliatur. vnde Augustinus super Joannem tractatu. 41° exponens illud apostoli. obsecramus ꝓ xp̄o recōciliamini deo. 2ª Corinthio. 5° ait. si exortat̄ et obsecrat ap̄ls vt recōciliemur deo: inimici eram⁹ deo. nemo enī recōciliat̄ nisi ex inimicitijs. inimicos aūt nos non natura s̄ pctā fecerūt. ꝓbat hoc v̄bū ap̄li Ro. 5° dicentis. si enī cū inimici essem⁹ recōciliati sum⁹ deo ꝑ mortē filij ei⁹: multo magis recōciliati salui erim⁹ in vita ip̄i⁹. vbi sup v̄bo recōciliati glosa dicit. q2 prius iuste eram⁹ sub potestate diaboli natura deprauata pctō. Isidor⁹ q̄q̄ libro sexto ethimo. cap̄lo vltimo. reconciliatio inq̄t est q̄ post cōplemētū penitētie adhibet̄. q2 sicut conciliamur deo q̄n̄ primū a gētilitate cōuertimur: ita recōciliamur q̄n̄ post pctm̄ penitēdo regredimur. ¶ Scđm premissā igit̄ distictionē dicendū videt̄ ad tertiū dubiū ꝙ licet nō sibi inicē repugnēt btā v̄ginē fuisse ꝯceptā absq̄ pctō et fuisse a pctō l̄ibatā: repugnāt tn̄ sibi inicē ꝙ btā v̄go fuerit absq̄ pctō ꝯcepta ⁊ ꝙ fuerit a pctō redēpta ⁊ deo recōciliata capiēdo redēptionē a pctō s̄z ꝙ in sacra scriptura ⁊ ī vsu sctōꝝ doctoꝝ acapi cōsueuit: et capiēdo recōciliationē tā ex ꝓp̄a rōne nominis q̄z ex vsu loquēdi sacre scripture ⁊ sctōrū doctoꝝ. ¶ Quātū ad q̄rtū dubiū r̄ndetur ꝙ loquēdo d̄ redēptione a pctō ⁊ d̄ recōciliatione deo facta s̄z ꝙ ī sacra scriptura et ī scriptis sctōꝝ doctoꝝ legim⁹ fuisse ꝑ xp̄m: stare non pōt ꝙ btā v̄go fuerit a pctō p̄seruata ne. s. in ei⁹ ꝯceptione pctm̄ originale icurreret: ⁊ ꝙ fuerit ꝑ xp̄i passionē redēpta ⁊ deo recōciliata. Ad cui⁹ intellectū est sciēdū ꝙ v̄tus passiōis xp̄i ⁊ mortis ac resurrectionis eius ꝓut. S. T. notāter docet. 3ª. p. q. 62. ar. 6°. ī cor. copulat̄ nob duplicit̄ vl̄ ꝑ fidē ꝑ quē modū ante icarnationē xp̄i scti p̄res v̄tutē ⁊ efficaciā passiōis xp̄i ꝑceperūt credētes ꝑ ip̄sam saluari s̄m illđ Actuū. 4°. nō ē aliud nomen sub celo datū hoīb⁹ in q̄ oporteat nos saluos fieri. vel ꝑ sacramēta q̄ a passiōe xp̄i v̄tutē et efficaciā hn̄t. s̄m quē modū post passionē et mortē xp̄i: v̄tutē ip̄i⁹ ꝑcepim⁹. differentē tn̄ vtroq̄ modo v̄tus passiōis fidelib⁹ cōtinuat̄ et copulat̄. nā cōtinuatio q̄ est ꝑ fidē: fit ꝑactū aie q̄ ē credere quo mēte attigim⁹ ea q̄ ꝑ fidē apprehēdim⁹ velut mēti nr̄e sint ꝯiuncta et ip̄ressa. cōtinuatio aūt aut cōiūctio seu copulatio q̄ ē ꝑ sacramēta: fit ꝑactū extra aīam q2 ꝑ vsum q̄rundā exterioꝝ reruz in quib⁹ sacramēta cōsistūt: quoꝝ vsu sacramenta attigim⁹ ⁊ eoꝝ v̄tutē participam⁹ ⁊ his mediātib⁹ efficaciā passionis xp̄i ꝑcipim⁹ q̄ nob ꝑ sacramēta cōtinuat̄. et q2 passio xp̄i causalitatē et efficaciā hēt in illis tātūmodo q̄b⁹ ꝑ aliquē dictoꝝ modoꝝ copulat̄ ⁊ cōtinuat̄ eo ꝙ agēs et patiēs et causa et effect⁹ oportet eē cōiuncta: sequit̄ ex premissis ꝙ v̄tus xp̄i et ip̄ius passionis ac mysterioꝝ ei⁹ nō hēt in aliq̄ causalitatē et efficaciā nisi vel ꝑactū fidei q̄ passio xp̄i ⁊ cetera ei⁹ mysteria credunt̄ vel ꝑ receptionē sacramētoꝝ. q2 aūt id qđ est posteri⁹ tp̄e ī actu existie: mouere pōt ⁊ aliqđ causare anteq̄z sit ī reꝝ natura s̄z ꝙ p̄cedit in actu aie quēadmodū finis q̄licz sit posterior ī tp̄e causa agētē: mouet tn̄ ip̄az s̄z ꝙ ē rōne app̄hēsus ⁊ ꝯsiderat⁹ ab illa q2 om̄e agēs agit motū a fine ꝓp̄t quē agit: iō passio xp̄i anteq̄z fuisz actu exercita ⁊ an̄ xp̄i icarnationē a p̄ncipio generis hūani: potuit hr̄e ꝑactū aie. s. fidei ⁊ spei causalitatez ⁊ efficaciā ī ip̄az credētib⁹. ac ꝑ hoc q̄tq̄t a primo iusto Abel saluati sunt: ꝑ fidē passionis xp̄i a peccato originali redēpti fuerūt et deo reconciliati. iuxta quod apostolus Hebre. 11°. cōmemoratis multis sanctis patribus qui aduentum christi precesserāt dicebat. iuxta fidē defuncti sunt oēs

isti nõ acceptis repromissionib⁹ sed a longe eas aspiciẽtes et salutantes.i.p fidez. vnde Joãnis 8° dñs dicebat. abrahã pater vester exultauit vt videret diẽ meũ vidit ⁊ gauisus est. vidit.i.p fidem. sed qr illud qđ nõdũ est in rez natura: mouere nõ põt aut aliqđ efficere opatiõe extra animã et p vsum rez exterioz. qr causa efficiẽs non põt esse posterior duratione effectu suo sicut est causa finalis: idcirco sm q̃ passio xp̃i p sacramẽta hoibus cõtinuaẽ: causalitatẽ et efficaciã non habuit in illis q̃ aduẽtũ xp̃i ⁊ eius passionẽ precesserũt. et ppterea cõmuniter a doctorib⁹ tenetur q̃ sacramẽta veteris legis a passione xp̃i virtutẽ et grãm iustificantẽ nõ habuerũt ex opere opato.i.ex ṽtute ipoz sacramentoz quẽadmodum illã conferũt sacramẽta noue legis inquãtũ sunt instrumẽta passiõis xp̃i iã in rerũ natura cõplete. et si in aliquo sacramẽtoz legis vt in circũcisione grã iustificãs cõferebaẽ: id nõ fuit ex ṽtute sacramẽti ꝫ ex ṽtute fidei passionis xp̃i cuius signũ et ptestatio erat sacramẽtũ circũcisionis. pfitebaẽ siquidẽ circũcisionẽ accipiẽs: se suscipe et tenere fidẽ passionis xp̃i vel adult⁹ p se vl' ei⁹ parẽtes aut ali⁹ p paruulis. vnde et Aplus dicit Ro. 4° q̃ Abrahã accepit signũ circũcisionis signaculũ iusticie fidei qr.s.iustificatio erat ex fide significata: nõ ex circũcisiõe significãte. ¶ Ex qbus inferim⁹ q̃ qr passio xp̃i et ipsi⁹ ṽtus cõtinuari ⁊ copulari nõ potuit btissime ṽgini Marie vel ante ipsi⁹ cõceptionẽ vel in pmo conceptionis instãti neq3 p sacramẽta noue legis neq3 p actũ fidei: q̃ nullo modo fuerit p xp̃i passionẽ redẽpta aut deo recõciliata: si pseruata fuit ne i sui cõceptione pctm̃ originale incurreret. pbaẽ hoc pmo đ cõtinuatione seu copulatione passionis xp̃i p sacramenta noue legis. qm̃ ista tẽpore cõceptionis btẽ ṽginis nõ erant in rez natura: nondũ passione xp̃i pacta a qua ṽtus et grã sacramẽtoz fluxit. neq3 p actũ fidei ipsi⁹ quẽ ante cõceptionẽ hr̃e nõ potuit. neq3 p actũ fidei quẽ habuisset in istanti cõceptionis. qr act⁹ huiuscemodi p̃supponit aĩationẽ in q̃ incurriẽ peccatum originale ac p hoc efficacia passionis xp̃i subseq̃retur saltẽ ordine nature: cõtractionem peccati originalis ita vt non iam vere et simpliciter diceretur btã ṽgo ab originali p̃seruata. neq3 potuit ṽtus passionis xp̃i ṽgini copulari ac cõtinuari p actũ fidei suoz parentũ p illa ⁊ vice ipsi⁹ passionẽ xp̃i pfitẽtiũ. tũ qr p eo qđ nõdũ erat aut ẽe nesciebãt instãs aiationis ignorãtes: credere aut pfiteri nõ poterãt. nec etiã act⁹ fidei illoruz esset iterp̃tatiue act⁹ btissime ṽgis put exigebaẽ ad ptinuãdã illi ṽtutẽ passionis xp̃i. tum etiã qr act⁹ fidei ⁊ ptestatio parẽtũ q̃ p btã ṽgine ⁊ vice ipius crederẽt ⁊ ptestarenẽ xp̃i icarnationẽ ⁊ ei⁹ passionẽ futurã p humani generis redẽptione nõ fuisset in istãti ꝫ in tpe post istãs aiationis btẽ ṽginis. et p p̃ns cõtinuatio vl' applicatio passiõis xp̃i p actũ fidei parentũ: fuisset post instãs aiationis ṽginis in q̃ simul cũ aiatione iã ptractũ fuisset originale pctm̃. ita vt cõtinuatio ṽtutis passiõis xp̃i p actũ fidei parẽtũ: aduenirẽt btẽ ṽgini post pctm̃ originale ptractũ. Patet igitur ex p̃missis q̃ si btã ṽgo vel ante sui pceptionẽ vel in pmo istãti sue cõceptionis fuisset a pctõ p̃seruata: alio modo fuisset a pctõ originali libata ⁊ p̃seruata q̃ꝫ p redẽptionẽ vl' recõciliationẽ deo p passionẽ et mortẽ xp̃i factã. ¶ Ad qntũ dubiũ dicẽdũ est q̃ quãtũ ex sacre scripture ṽbis ⁊ ex scriptis sctõz doctoz ⁊ cõmuniẽ theologoz accipiẽ: btã ṽgo cõcepta fuit i pctõ originali. ad cui⁹ pbationem nõ oẽs auctoritates q̃ se offerũt: hic rectrabim⁹ p eo q̃ dñs cardinalis đ turre cremata ⁊ frater guillelm⁹ đ cãnaco et magister vicẽti⁹ bãdellus ac alij nõnulli speciales tracta⁹ sup hac materia ediderũt in qbus auctoritates sacre scripture ⁊ sctõz doctoz aliorũq3 theologoz plurimoruz ad lõgũ inseruerũt. aliq̃s tamẽ afferemus q̃ꝫ breuiter vt nr̃o opi formã dem⁹ et pclusionez quaz tenem⁹ pbatã et sacre scripture sctõrũq3 dictis psonã ostẽdam⁹. ¶ Prima igiẽ i auctoritatibus sacre scripture sit ṽbũ illđ euãgelij Matthei p°. Ipse eni.s. Jesus saluũ faciet pplm suũ a pctis eorũ. vbi sup l'r pplm suũ: iterlinearis dicit. quos p̃destinauit. ꝫ dubiũ nõ est q̃ btã ṽgo ẽ đ pplo xp̃i et đ p̃destinatoz numero. ergo dñs Jesus saluã illã fecit a pctõ. ꝫ nõ ab actuali qđ nũq3 cõmisit. ergo ab originali qđ a parẽtib⁹ cõtraxit. ¶ Secũda auctoritas ẽ Luce p°. vbi elisabeth repleta spũ sctõ inqt btẽ ṽgini. benedicta tu inter mulieres et benedict⁹ fruct⁹ vẽtris tui. qđ expones grecus eps. solus inqt hic fruct⁹ bñdict⁹ đr qr absq3 viro et absq3 pctõ pducẽ. ¶ Tertia auctoritas ẽ Luce p° i cãtico btẽ ṽginis dicẽtis. et exl'tauit spũs me⁹ i deo salutari meo. vbi iterlinearis dicit sup ṽbo i deo salutari meo.i.filio saluatore. ita vt sit sẽsus q̃ exultet spũs ṽgis i filio saluatore suo. ꝫ xp̃s fili⁹ ṽgis saluator dicẽ non nisi illorum qui peccato perierãt iuxta verbũ dñi Luce 19° dicentis. venit filius hominis querere ⁊ saluum facere quod perierat. cui consonat quod supra eodem euangelio dixerat capitulo quito nõ egent qui sani sunt medico sed q̃ male hñt. non eni veni vocare iustos ꝫ peccatores in peniten-

tuū. qd̄ exponēs Chrisostom' ait. ironice dicit ista: sicut qñ dicit̃ ecce Adā factus ē q̄si vnus nostrū. q2 aūt nullus erat iustus sup terrā ostendit Paulus dicēs oēs peccauerunt et egēt grā dei. ¶ Quarta auctoritas ē apostoli Pauli Ro. 3°. inducētis vba Dauid ꝓphete. oēs declinauerūt simul inutiles facti sunt nō est q̄ faciat bonū non est vsq3 ad vnū. vbi interlinearis dicit sup verbo nō est vsq3 ad vnū. i. nec3 vn' q2 nullus nisi xp̄s. ¶ Quita auctoritas est eiusdē apl'i eodē cap'lo dicētis. nō est distictio oēs eni peccauerūt 7 egēt grā dei. qd̄ Augustin' exponēs libro scd̄o ypognosticon inqt. dicēdo oēs nullū excipit quinimo totū declarauit gen' humanū. peccauerūt enim oēs cū ex vno peccatore oēs nascūt̃ peccatores. ¶ Sexta auctoritas ē in eadē epistola capitulo quito. ꝑ vnū hoīem inqt apl's peccatū intrauit i mundū et per peccatū mors et ita in omnes homines mors ꝑtrāsijt in quo oēs peccauerūt. qd̄ vbuz tractās Augustin' libro d̄ natura 7 gratia cap'lo. 41. ait. et antiquos 7 recētiores et nos 7 posteros nr̄os sentētia ista cōplectit̃. ¶ Septima auctoritas eiusdē apl'i est in eodē cap'lo vbi inqt. sicut ꝑ vnu' delictū in oēs hoīes ad cōdemnationē 7c. qd̄ exponēs Augustinus in ep'la ad optatū ep̄m ait. qd̄ per vnū hoīem pctm̄ in hūc mundū intrauit et ꝑ pctm̄ mors 7 ita in oēs homines ꝑtrāsijt in quo oēs peccauerūt: et q2 ꝑ vnu' delictū in oēs homines ad cōdēnationē et ꝑ vnu' iustificationē in oēs hoīes in iustificationem vite et si qua alia testimonia declarāt neminem nasci ex Adā nisi vīculo delicti et dānationis obstrictū: neminē3 inde liberari nisi renascendo ꝑ xp̄m tā incōcusse tenere debem' vt sciam' eū3 q̄ hoc negauerit: nullo modo ad xp̄i fidē 7 ad ea3 que ꝑ xp̄3 dat̃ pusillis et magnis dei grām ꝑtinere. Itē libro enche. ꝑdicta vba inducēs dicit q̄ his vbis satis apl's indicat ex Adam neminē natū nisi dānatione detineri: et neminē nisi in xp̄o renatū a dānatiōe liberari. ¶ Octaua auctoritas est eiusdē apl'i. 2ª. cori. 5°. qm̄ inquit si vn' ꝓ oībus mortu' est: ergo oēs mortui sunt et ꝓ oib' mortu' ē xp̄s. qd̄ vbū Augustin' tractās secūdo libro d̄ ciuitate dei ait. oēs itaq3 mortui sūt i peccatis nemine ꝓrsus excepto. ¶ Nona auctoritas ē eiusdē apl'i ꝑma ad thimo. ꝑ°. fidelis s̃mo 7 oī acceptione dign' q2 xp̄s Jesus venit i hūc mūdū pctōres saluos facere. vbi glosa ordinaria dicit et ē Augustini de eisdē vbis apl'i. nulla causa veniēdi fuit xp̄o nisi pctōres saluos facere. tolle morbos tolle vulnera 7 nulla ē causa medicine. si venit d̄ celo magn' medic': magn' ꝑ totū orbē terre iacebat egrotus. ipe egrot' gen' humanū ē qd̄ totū ꝑierat ex q̄ peccauit vnus. vbi erat totū: ꝑijt totū. s̃ venit vn' sine pctō q̄ saluos faceret a pctō. ¶ Decima auctoritas ē eiusdē apl'i ꝑ' ad thimo. 2°. vn' ē mediator dei 7 hoīm hō Jesus xp̄s q̄ dedit redēptionē semetip3 ꝓ oib'. vbi sup vbo ꝓ oib' interlinearis dicit. nullū excipit q̄ vellet. ¶ Undecima auctoritas ē eiusdem hebre. 10. dicētis. vna eni oblatione ꝯsumauit i sempiternū sctificatos. vbi sup vbū ꝯsumauit dicit iterlinearis. 7 a pctō sctificauit. et ē sensus lr̄e q2 xp̄s vna tātūmodo oblatione ꝑ passionē. s. et mortē suā q̄tq̄t sctificatos a pctō sctificauit. iuxta qd̄ supra dixerat. hic aūt. s. xp̄s vnā ꝓ pctis offerēs hostiā 7c. ¶ Sūt 7 q3plurima scōꝝ doctoꝝ illustriū3 viroꝝ dicta sentētie nr̄e ꝯsona e quoꝝ magno numero: illoꝝ tm̄modo sententias afferem' q̄ in ecc'ia dei ꝑcipuā ac vulgatā hn̄t auctoritatē. et ꝑmo occurrit nob btūs Hieronim' ecclesie lumē ꝑfulgidū q̄ sup illud. et d̄ manu canis vnicā meā psalmo. 21. dicit. vnica. i. aīa xp̄i vnica dr̃ q2 non hēt pctm̄ illa sola et alie aīe ab ipsa mūdant̃. hec ille. Itē psal'. 50. sup vsu. ecce eni3 in iniq̄tatib' ꝯcept' sū. hic vsicul' inqt toti' generis humani casū exponit. sicut i Job. nec si vnu' diei sit sup t̃ram: pōt eē mūdus o sorde peti. cōcipit̃ aūt 7 nascit̃ i origīali pctō qd̄ ex adā trahit̃. Itē exponēs illud Galataꝝ. 3° conclusit de' oīa sub pctō i ep'la ad Algasiā i respōsione ad octauā q̄stionē ait. auctoritatē seq̄mur scripturaꝝ q2 null' hō absq3 pctō sit absq3 eo solo q̄ pctm̄ non fecit nec iuēt' ē dol' i ore ei'. vñ et ꝑ Salomonē dr̃ q2 serpētis vestigia nō inueniant̃ in petra. Et ipe d̄ se dñs. ecce inqt venit ꝑnceps mūdi hui' 7 nihil i me inuenit. i. sui opis sine3 vestigij. Itē idez i cōmētarijs sup cātica cāticoꝝ homelia ꝑma exponēs illd̄. odor vnguētoꝝ tuoꝝ sup oīa aromata. et qm̄ inqt xp̄s idē spōsus atq3 idē pōtifex dr̃. pōtifex quidez s̃m hoc q2 mediator ē dei 7 hoīm omniu3 creature ꝓ q̄ 7 ꝓpitiatio fact' ē semetipsum offerēdo hostiā ꝓ pccō mūdi 7c. Itē homelia tertia vsus fine exponēs illd̄. en ipe stat post parietē nr̄m respiciēs ꝑ fenestras ꝓspiciēs ꝑ cancellos. nullus inqt ali' nisi xp̄s fuit q̄ retia ista superare potuerit. oēs eni peccauerūt sicut scriptū est. et rursus scriptura dicit: nō est iust' sup t̃ra3 q̄ fecerit bonū 7 nō peccauerit. et itex. nemo mūd' a sorde nec si vnu' diei fuerit vita ei'. solus ergo ē dñs 7 saluator nr̄ Jesus xp̄s q̄ pctm̄ non fecit. s̃ pctm̄ eū pater fecit ꝓ nob: vt in silitudine carnis peti: d̄ pctō dānaret pctm̄. venit ergo ad ista retia: sed inuolui in eis solus ipe non potuit.

¶ Beat⁹ quoqꝫ Ambrosius eandē in plerisqꝫ lo
cis tenet sententiā. vñ in expositione psalmi cēte-
simi decimi octaui ſmone sexto sup ṽsu. et ne au
feras de ore meo verbū ṽitatis vsqꝫq̄ꝫ sic ait.
solus xp̄s ē quē retia nō inuoluerit pctōꝝ. q2 ne-
mo sine peccato nisi solus Jesus quē nō cognos
centē pctm̄: peccatū ꝓ nobis fecit pater. etenim
tradidit eū laqueis tradidit eū retib⁹ mittēs eū
non in peccato in q̄ erāt oēs hoīes: sed in simili-
tudine carnis pctī vt de pctō damnoret peccatū
in carne. pctm̄ erat caro ꝫ zilliud. q2 hereditatio
erat dānata maledictio. venit dn̄s Jesus ꝛ i car
ne pctō obnoxia militiā ṽtutis exercuit. et ifra.
venit ad laqueos Jesus vt Adaꝫ solueret venit
liberare qd̄ perierat. oēs enim retib⁹ tenebamur. ta
lis ergo necessari⁹ fuit: quē vincula generationis
humane d̄lictis obnoxia nō tenerēt. is solus erat
Jesus. et infra. ṽgo pepit. puer nat⁹ ex ṽgine ē.
nihil debet muliebri hereditati q2 q̄si filius mu-
lieris nō tenet. Jdē sup Lucā exponēs ṽbum il
lud. q2 omne masculū adaperiēs vuluā sanctuꝫ
dn̄o vocabit sic ait. et vere sctūs q2 imaculat⁹. so
lus enī ꝑ oīa ex natis de femina sctūs dn̄s Jesus
qui terrene cōtagia corruptele: imaculati ptus
nouitate nō senserit ꝛ celesti maiestate depule-
ret. Jdē in libro d̄ arca noe ꝓut Augustin⁹ illuꝫ
allegat scd̄o libro cōtra Julianū. ꝑ vnuꝫ inquit
Ambrosi⁹ dn̄m deū salus vētura nationibus de
clarat q̄ solus potuit iustus eē: cū generatio oīs
erraret nisi nat⁹ ex ṽgine generationis obnoxie
ꝑuilegio minime teneret. ecce inq̄t in iniq̄tatib⁹
cōcept⁹ sum et in delictis pepit me mr̄ mea dicit
is q̄ iustus p̄ ceteris putabat. quē igit iā iustū di-
xeri nisi hoꝝ liberꝝ vinculoꝝ: quē nature cōmunis
vincula nō teneāt: oēs sub peccato ab Adā. i oēs
regnabat mors. veniat solus iust⁹ in conspectu
dei de q̄ iā non cū exceptione dicat nō peccauit i
labijs suis sed peccatū nō fecit. ex qb⁹ ṽbis Am-
brosij Augustin⁹ ibidē īfert ꝙ Ambrosi⁹ solū xp̄ꝫ
q2 sit nat⁹ ex ṽgine: a vinculis obnoxie gēnratio-
nis excepit oībus ceteris ex Adā sub pctī obliga
tione nascētib⁹. Jdē in libro contra nouatianos
vt etiā eū allegat Augustin⁹ eodē libro. oēs inq̄t
hoīes sub pctō nascimur quoꝝ ipē ortus i vitio
est. sicut hēt lectū dicēte Dauid. ecce eni in iniq̄-
tatib⁹ cōcept⁹ sum et in delictis pepit me mater
mea. xp̄i aūt caro dānauit pctm̄ qd̄ nascēdo non
sensit qd̄ moriēdo crucifixit vt in carne nr̄a essꝫ
iustificatio ꝑ grām vbi erat ante colluuiū ꝑ cul-
pam. Jdē in apologia Dauid caplo tertio. dn̄s
inq̄t on⁹ suscepit alienū: ideo solus fuit sine cō
sortio delictoꝝ. Jdē in eodē caplo decimo. tibi
soli peccaui ait ꝓpheta q̄ solus sine peccato es.
Jdē ipē in expositione sup Esayā vt etiā illū al-
legat Augustin⁹ libro p̄mo de nuptijs ꝛ cōcupis
cētia. ideo inq̄t et q̄si hō ꝑ vniuersa tētatus est
ꝛ in similitudine hoīm cūcta sustinuit. sed q̄si de
spū nat⁹ abstinuit a peccato. oīs enī hō mēdax
et nemo sine peccato nisi vnus de⁹. seruatum est
igit vt ex viro et muliere. i. ꝑ illā corpoꝝ cōmix-
tionē nemo videat expers eē delicti. q̄ aūt exps
delicti: expers etiaꝫ huiōi cōceptionis. Jdem in
examerō libro primo caplo. 4°. sctūs inq̄t dn̄s
supra oēm creaturā ꝛ ꝫm corpis susceptioneꝫ. q2
solus sine peccato. solus sine vanitate. oīs auteꝫ
creatura vanitati subiecta est. Jdem in epl̄a ad
ireneū q̄ est. 47. exponēs illd̄ apl̄i d̄ xp̄o. formā
ꝫui accipiēs i similitudinē hoīm fact⁹ ꝛ c̄. Phil.
2°. et pulchre inq̄t nō carnis ꝫ hoīm dixit simitu-
dinē: q2 in carne eadē: ꝫ q2 sine pctō erat solus:
oīs aūt homo i pctō: in spē hoīs videbat. ¶ Sā
ct⁹ p̄terea Augustin⁹ yponēsis episcop⁹ malle⁹
hereticoꝝ eam tenet ꝛ docet sententiā in q̄pluri
b⁹ locis. vñ in libro quito cōtra iulianū caplo no
no. corp⁹ inq̄t xp̄i inde dictū est in similitudine car
nis pctī q2 oīs alia hoīm caro est caro pctī. q̄sq̄s
hoc negat ꝛ carnē xp̄i ita cōparat carni ceteroꝝ
hoīm nascētiū vt vtrūqꝫ asserat eē eq̄lis purita-
tis: detestād⁹ heretic⁹ inuenit. pctm̄ enī origina
le in oēs hoīes ꝑ cōcupiscētiā trāsit. in illā autem
solā carnē trāsire nō potuit quaꝫ nō ex illa virgo
cōcepit. Adā enī occulta tabe carnalis cōcupis-
centie tabificauit in se oēs d̄ sua stirpe vēturos.
carnē aūt xp̄i nō tabificauit q2 in eius conceptu
cōcupiscētia nō fuit. caro itaqꝫ xp̄i mortalitatē d̄
mortalitate materni corpis traxit: cōtagiū autē
originalis pctī ab ipa nō accepit: q2 in ea cocu-
tis cōcupiscētiā nō inuenit. natura eniꝫ hoīs xp̄i
nature nr̄e similis fuit: ꝫ in vitio nr̄o dissimilis extī
tit. ipē enī sine vitio nat⁹ ē hō a quo vitio imunis
hoīꝫ inuenit nemo. hec ille. Quid aūt Augustin⁹
intelligat ꝑ carnē peccati et q̄d ꝑ similitudineꝫ car-
nis peccati ipē d̄clarat in ſmone d̄ resurrectione
xp̄i dicēs. quid hēt caro pctī: mortē et peccatuꝫ.
q̄d habuit similitudo carnis peccati: mortem sine
peccato. si hēret pctm̄: caro esset peccati. si mor-
tem non haberet: non essꝫ similitudo carnis pec
cati. talis venit saluator. Jdem hyponosticon
libro primo. quid est inquit filium venisse in si-
militudinem carnis peccati nisi non habēs caro
eius vllū peccatū sicut nr̄a. dicēdo enī i similitu-
dinē carnis pctī: illam absqꝫ peccato: nr̄aꝫ vero
peccatricē ostēdit. nā ille ideo in similitudinē q2
non per libidinis vsum vt nos: sed inspiramine

mittrico et virginis vtero in vera natus ē carne. hec ipa expositio carnis peccati ꝛ similitudinis carnis peccati accipit̄ ex dictis Augustini i libro de baptismo paruulorū et in multis alijs locis. Idē secūdo libro de baptismo paruuloꝝ sic ait. nō est in filijs hominū quisꝙ neqꝫ fuit neqꝫ erit q̄ nullo omnino vnqꝫ peccato fuerit obstrictus excepto vno mediatore in quo nob̄ ꝓpitiatio ꝛ iustificatio posita est ꝑ quā finitis inimicitijs peccatoꝝ recōciliamur deo. et infra cōcludēs inq̄t. solus ergo ille etiā homo fact⁹ manēs de⁹: peccatū nullum habuit vnqꝫ neqꝫ sūpsit carnē peccati quāuis de materna carne peccati. qḋ eni carnis inde suscepit: id ꝑfecto aut suscipiēdū mūdauit aut suscipiēdo mūdauit. Idē in libro ṗmo hypo nosticō exponēs illud apl̄i. et de peccato dānauit peccatū i carne ait. q꞉ d̄ humana natura peccatrice carnē suscipiēs absqꝫ culpa. Idem super psalmo tricesimo q̄rto exponens ꝟsiculum. ego aūt cū mihi molesti essent induebar cilitio inq̄t. sic ergo pctm̄ dn̄i qḋ factū est de peccato: q꞉ ide carnē assūpsit d̄ massa ipa q̄ mortē meruerat ex peccato. et enim vt celeri⁹ dicoꝫ Maria ex adaꝫ mortua ꝓpter peccatū ade. Adā mortu⁹ ꝓpter pctm̄. et caro dn̄i ex Maria mortuus ꝓpter delēda peccata. hec ille. Idē sup psalmo quinq̄gesimo exponēs illud. ecce eni in iniq̄tatib⁹ cōceptus sum et c̄. sic dicit. merito ergo in Adā omnes moriunt̄: in xp̄o aūt oēs viuificant̄. ꝑ vnū hoīnē eni ait apl̄s pctm̄ in hūc mundū intrauit et per pctm̄ mors et ita in oēs hoīnes ptrāsijt in q̄ oēs peccauerūt. definita ē sentētia. in Adā inq̄t oēs peccauerūt. solus eē inocēs infans potuit qui de ope in Adā nō est nat⁹. hec ille. Idē decimo sup Genesim ad l̄rām caplo 18°. et quid icoinq̄nati⁹ ꝯit illo vtero ꝟginis cui⁹ caro etiā si d̄ peccati ꝓpagatione venit: nō tm̄ de pcti ꝓpagine cōcepit. et infra. ꝓinde corp⁹ xp̄i quāuis ex carne femine assūptuꝫ ē q̄ de illa carnis pcti ꝓpagine cōcepta fuerat: tm̄ q꞉ nō sic in ea cōceptū ē quomodo fuerat illa cōcepta: neqꝫ ipa erat caro pcti sed similitudo carnis pcti. hec ille. Sufficiāt ṗnotate Augustini auctoritates ex q̄ꝫplurimis in scriptis ei⁹ reptis in q̄bus solū xp̄m int̄ natos mulierū absqꝫ pctō originali cōceptū asserit ne ꝓcessus nr̄ ꝓlixior fiat. verūtamē cōclusionē quaꝫ sub epilogo btūs Aug⁹ infert libro scḋo cōtra iulianū enumeratis eccl̄ie sctis doctorib⁹ placuit nō tacere vt lector agnoscat q̄ꝫm iuxta mentē Augustini: veritas quā ꝓbam⁹ catholicis ꝯsonet tractatorib⁹. ait eni. ꝓpter quā catholicā ꝟitatē sctī ac beati ꝛ in diuinoꝝ eloquioꝝ ptractatione clarissimi sacerdotes. Hirene⁹. Ciprian⁹. Retic⁹. Olipius. Hilari⁹. Ambrosi⁹. Gregori⁹. Innocēti⁹. Ioannes. Basili⁹ q̄b⁹ Addo ṗsbyteꝝ velis nolis Hieronimū vt omittā eos q̄ nondū dormierūt: aduersus vos. s. Pelagianos ꝓferūt d̄ oīum hoīm pctō originali obnoxia successione sentētiā. hec ille. De ipoꝝ dignitate ꝛ auctoritate sctōꝝ infra subiūgit dicēs. isti epi sūt docti graues scti ꝟitatis accerrimi defensores aduersus garrulas vanitates. in quoꝝ rōne eruditiōe ꝛ libertate q̄ tria bona iudici tribuisti: nō potes inuenire qḋ sp̄nas. si episcopalis synod⁹ ex toto orbe ꝯgregaret̄: miruꝫ si tales possent illic facile tot sedere. q꞉ neqꝫ isti vno tēpore fuerūt. hos itaqꝫ d̄ alijs atqꝫ alijs tēporib⁹ atqꝫ regionib⁹ ab oriēte ꝛ occidēte congregatos vides. talib⁹ post apl̄os sctā eccl̄ia plātatorib⁹ rigatorib⁹ edificatorib⁹ pastorib⁹ nutritorib⁹ creuit. ideo ꝓfanas voces vr̄e nouitatis expauit. hec ille. ¶ Sāct⁹ quoqꝫ Gregorius papa eandē i multis locis tenet sentētiā. vn̄ nono libro moraliū caplo trigesimo ṗmo sup illud Iob. nō ē q̄ vtrūqꝫ valeat arguere ꝛ ponere manū suā i ambob⁹ sic dicit. redēptor q̄ppe humani generis mediator dei ꝛ hoīs ꝑ carnē fact⁹ q̄ iust⁹ in hoīb⁹ sol⁹ apparuit: et tm̄ ad penā culpe etiā sine culpa puenit. et parū īfra. nullus q̄ppe ante hūc extitit q̄ sic ꝓ alienis reatib⁹ itercederet: vt ꝓpria nō hr̄et. Idē libro vndecimo caplo vltimo exponēs illud. qs pōt facere mūdū d̄ imūdo ꝯceptū semine. btūs inq̄t Iob i carnationē redēptoris intuit⁹: solū vidit i mūdo hoīnē d̄ imūndo semine nō eē ꝯceptū: q̄ sic i mūdū venit ex ꝟgine vt nihil hr̄et d̄ imūda ꝯceptione. neqꝫ eniꝫ ex viro ꝛ femina s̄ ex sctō spū et Maria ꝓcessit. solus ergo in carne sua vere mūdus ē: q̄ delectatione carnis tāgi nō potuit q꞉ nec ꝑ carnalē huc ꝺlectationē venit. Idē. 18° li. mora. ca°. 12.5° exponēs illud Iob. nō adeq̄bit̄ ei topaciū de ethiopia. ille inq̄t sol⁹ veracit̄ sctūs nat⁹ ē: q̄ vt ipsam ꝯditionē nature corruptibilis vinceret: ex cōmixtione carnalis culpe ꝯcept⁹ nō est. Idē sup Ezechielē homelia octaua. in solo inq̄t sibi vnigenito dn̄o nr̄o iesu xp̄o cōplacuit: q꞉ hūc inter hoīnes hoīneꝫ creasse nō penituit i quo pctm̄ oimodo nullū īuenit. in solo ergo redēptore nr̄o sibi ꝯplacet pr̄ q̄ in solo nō īuenit culpā. ¶ Post q̄tuor sctōs eccl̄ie doctores Petrū lōbardū afferim⁹ q̄ ꝓ eo magister sentētiaꝝ nuncupatus ē q̄ illustriū antiquoꝝ doctoꝝ sentētias in vnū volumē cōtexuit. hic in li°. 3°. sentē. dis. 3ª. btāꝫ ꝟginē in pctō originali cōceptā fuisse expsse docet. q̄ ait inq̄t caplo ṗmo de carne ꝟbi an p̄usqꝫ ꝯpet̄

obligata fuerit peccato: et an talis fuerit assūpta a ꝟbo. sane dici pōt ⁊ credi oportet iuxta sāctoꝝ attestationis cōuenientiā: ipsam ꝑus peccato fuisse obnoxiā sicut reliqͣ ꝟginis caro: sed spiritus sancti opatione ita mūdatā: vt ab oi peccati cōtagione immunis vniret verbo: pena tamē nō necessitate sed volūtate assumētis remanente. Mariā quoqꝫ totā spūs sctūs in eam ꝑueniēs a peccato prorsus purgauit: et a fomite peccati etiā liberauit: vel fomitē ipm penitꝰ euacuando vt quibusdā placet: vel sic debilitādo ⁊ extenuādo vt ei postmodū peccādi occasio nullatenus extiterit. Et infra caplo tertio. cū inquit illa caro .s. xpi cuiꝰ excellētia singularis ꝟbis explicari non pōt antequā esset ꝟbo vnita obnoxia fuerit peccato in Maria ⁊ in alijs a qͣbus ꝓpagatione traducta ē: non immerito videri pōt in Abraham peccato subiacuisse cuius vniuersa caro peccato subiacebat. Et infra caplo quarto sic ait. assūpsit verbū carnē peccatrici similē in pena ⁊ nō in culpa et ideo nō peccatricē. cetera vero hominum caro ois peccati caro ē. sola illiꝰ nō ē caro peccati quia nō eum mat cōcupiscētia ꝟ gratia ꝯcepit ¶ Idipsum qͣ supradicti doctores: tenēt Eusebius episcopꝰ. Athanasiꝰ. Theophilus. Joānes chrisostomꝰ. Cassianꝰ. Cirillus alexandrinꝰ epūs Gregoriꝰ nazanzenus. Damascenꝰ. Leo papa. Fulgētiꝰ. Prosper. Remigiꝰ. Maximꝰ. Boetiꝰ Beda. Anselmꝰ. beatꝰ Bernardꝰ. sanctꝰ Ildefonsus. Alcuinꝰ. Damianꝰ. Hugo de sancto victore. Magister historiarū. Haymo. Gratianꝰ. et gen̄ralit̄ oēs scti ⁊ doctores solēnes qͥ scotistarū tēpora ꝑcesserunt et qͣmulti etiā post Scoti tēpora quoꝝ omniū nomina et dicta ne ꝓlixius euagemꝰ hic nō afferimus mittētes lectorē ad tractatus quos supra cōmemorauimus sup hac materia editos.

¶ Secundo Notandū est supposito ꝙ btā ꝟgo fuerit cōcepta in peccato originali: ꝙ ꝟm doctrinā cōmunē doctoꝝ ante natiuitatē ex vtero fuit ꝑ gratiā sanctificata ⁊ ab originali peccato mūdata. nā ⁊ hoc qͣbusdā alijs cōcessū est vt hieremie cui dictū ꝫ est hieremie ꝑmo. antequā exires ꝺ vulua sctificaui te. et Joāni baptiste ꝺ quo ꝑ angelum dicit̄ Luce ꝑmo. spū sctō replebit̄ adhuc ex vtero matris sue. verū de tpe sctificationis btē ꝟginis i vtero matris: sunt diuersi modi dicēdi. ⁊ exclusa opinione dicētiū ꝙ in ꝑmo instāti sue cōceptionis habuit ⁊ originalē culpā ⁊ grām sctificātē tanqͣ cōtradictoria iplicante: est aliꝰ modus dicēdi ꝙ .s. ipossibile est btām ꝟginē fuisse in peccato originali ꝑ vnū solū instans ac ꝑ hoc ꝙ sanctificatio ipsiꝰ ꝑ grām eē nō potuit stati post primū instās sue cōceptionis. qͥ istū modū dicendi tenēt ꝓbāt illū dupliciť. ꝑmo sic. infusio gratie i aiam: nō est successiua ꝟ subita ⁊ in instanti. fuit ergo aliud instās ifusionis gratie ⁊ aliud traductionis culpe originalis. ꝟ inter instās et instans necessario icidit tēpus eo ꝙ instās non pōt imediate succedere istāti vt phs docet 6° phy. ergo vsqꝫ ad istās infusiōis grē sanctificātis: ꝑcessit aliquod tēpus i quo sub originali culpa fuit. Necꝫ valet vt isti dicūt ꝙ ꝑdicta instātia ponant̄ eē tēporis discreti ⁊ nō ꝯtinui: qꝛ nūc tpis discreti cū sit indiuisibile ⁊ stās: coexistit cuilibet instāti tēporis nr̄i ⁊ ꝑ consequēs quicqͥd dicit̄ ꝺ instāti tēporis discreti: dici oportet ꝟm coexistētiaꝫ ꝺ instanti tpis nr̄i. ex quo sequit̄ ꝙ si istās temporis discreti in qͦ originalis culpa traducit̄ est imediatū instanti infusionis grē: ꝙ instātia tpis nr̄i illis instātibꝰ ꝑ coexistētiā correspōdentibꝰ: sint etiā imediate se habētia. et ita si ponat̄ ꝙ btā virgo fuit sub pctō originali ꝑ vnū tantūmodo instās: semꝑ sequit̄ ꝙ vnū instās tpis nr̄i sit alteri instāti eiusdē tpis imediatū. ¶ Secūdo ꝓbant illud sic. variatio aie de culpa ad grām: aut est motus aut mutatio. ꝟ non pōt esse mutatio si aīa fuit in culpa ꝑ solū instās. qꝛ cū mutatio sit in instāti sequeret̄ vt prius ꝙ instās instāti essꝫ imediatuꝫ. neqꝫ pōt eē motꝰ. qꝛ omnis motꝰ ē diuisibilis ꝟꝫ ꝑtes subiecti vel ꝟm latitudinē forme ad quā ē vel ꝟm aliqͦ mediū inter terminos. ꝑmuꝫ dari non pōt in ꝓposito cū aīa sit indiuisibilis ꝟꝫ partes quātitatiuas. nec secundū qꝛ possibile ē ꝙ tota grā infundat̄ in ꝑmo instāti sic ꝙ nihil postea infundat̄. neqꝫ tertiū qꝛ culpa ⁊ grā cū sint ꝑuatiue opposita: habēt se imediate circa subm aptū natū. patet igit̄ ꝙ nullo modo pōt eē variatio i anima a culpa in grāꝫ si culpa fuerit ꝑ solū instās ¶ Tertiꝰ modus dicēdi ē ꝙ btā ꝟgo potuit esse sub originali pctō ꝑ vnū tantūmodo istās creationis aie: et in toto tpe sequētē sub grā. qꝛ hoc diuine potētie nō repugnat cū nō includat contradictionē. et pie credēduꝫ ē ꝙ qͣcius fieri potuit: a culpa originali ꝑ grām sanctificāteꝫ fuerit mūdata. et sine ꝑiudicio meliꝰ sentiētis: hūc modū dicēdi nos ꝓbamꝰ. ¶ Unde ad ꝑmaꝫ rōneꝫ in contrariū dicimꝰ sicut ibi respōsum ē ꝙ duo istantia tpis discreti possunt imediate sibi iuiceꝫ succedere qͥa sunt instātia qͣbus traductio culpe et infusio grē mensurant̄. et cū vlterius arguitur ꝙ quicqͥd dicitur de instātibus temporis discreti dici habet de instantibus temporis nostri

per coexistentiā: respōdem⁹ q̄ nō solū hoc non
est necessariū: sed neq̄ pōt esse veruz realit er lo
quēdo. quia tēpus nostruz cū sit continuum: nō
cōponitur ex instātib⁹ q̄ sunt indiuisibilia vt pro
batur. 4° et. 6°. phisicoruz sed q̄libet eius pars
est quid cōtinuum et diuisibile. ac per hoc nullū
instans est actu in tpe nostro: quod alicui instan
ti tempis discreti coexistere possit. vnde qḋ rea-
liter coexistit instāti temporis discreti: est aliqua
pars diuisibilis tempis nostri. qz vt. S. Tho. di-
cit opus. 37° de instātib⁹ caplo vltimo: vna par-
ticula indiuisibilis temporis discreti pōt toti tē-
pori nr̄o cōmanere et per cōsequēs vni ei⁹ par-
ti vel pluribus. vnde arguēs deceptus ē nō ad-
uertens q̄ in tēpore nr̄o quod ex sui ratione est
continuū: non sunt instātia realiter in actu q̄bus
instantia tēporis discreti coexistere possint. Et
preterea idipm incōueniēs ad quod arguēs p̄-
tendit inducere: sequitur ad eius positionez. qz
etiam si culpa duret in anima p tempus: si ali-
quando p grām expiat̄ oportet dare vltimum
instans in q̄ desinit esse culpa. et qz ī aīa post sta
tum peccati culpa et grā sunt opposita īmediata
ita q̄ vnū vel alterum oportet aīe inesse: sequi-
tur necessario q̄ inter instās desitionis culpe et
instans infusionis grē nihil sit mediuz: alias ali-
quod esset mediū durationis in quo aīa nec esset
in grā nec ī culpa quod falsum est post primuz
a de pctm̄. si ergo verū esset q̄ cuilibet instāti tē-
poris discreti respōderet necessario p coexisten-
tiaz aliq̄ḋ instās tēporis nostri: sequeret̄ q̄ esset
duo instātia tēporis nr̄i sibi īmediate succedētia
duob⁹ instātibus desitionis. s. culpe et infusionis
grē correspōdētia: qḋ est incōueniēs ad quod ip
se arguēs ducere p̄tendit. ¶ Forte dicet̄ ad hoc
q̄ ratio nr̄a supponit falsum. s. q̄ sit dare vltimū
instās in quo culpa desinat esse aliud ab instanti
infusionis grē. hoc aūt dicet aliquis nō concedit̄
sed ponit̄ q̄ in tpe precedente culpa est in aīa ⁊
in termino illius tpis simul est infusio grē ⁊ non
esse culpe ita q̄ vtrūq̄ sit in eodē instāti cōtinua
to tempori p̄cedenti cui⁹ est terminus. quemad
modū si ex calido fiat frigidū: in toto tēpore p̄-
cedente calor est in subiecto: et in termino ipsi⁹
tēporis frigiditas introducitur. ita q̄ in eodē in
stanti caliditas esse desinit et incipit esse frigidi-
tas. ¶ Sed huiuscemodi respōsio locū non ha-
bet in ꝓposito. quia q̄ instās introductionis for
me positiue vl̄ priuatiue sit terminus temporis
in quo toto alia forma esse habet: contingit quā
do in tali tempore fit dispositio subiecti ad for-
mā introducendam per aliquam alterationem
successiue corruptiuā prioris forme sicut in exem
plo dato de calido et frigido: tunc enim ipa po-
ris forme desitio vel corruptio causatur paulati
per talem dispositionem factā p tempus in cui⁹
termino prior forma desinit esse totaliter et for-
ma sequens introducit̄ ad quā subiectū in eo ip
so tempe disponebat̄. sed quando introductio-
nez forme noue non p̄cedit successiua dispositio
priorē formam abiciēs: instans introductionis
noue forme non est termin⁹ alicuius tempis: si-
cut nec ipsa introductio forme est terminus mo
tus alicuius ad illam disponentis. nūq̄z enim in-
stans mensurans nouū esse forme est terminus
tempis p̄cedentis: nisi quando introductio no-
ue forme aut inceptio noui esse est termin⁹ mo-
tus ad talem formā disponentis. vnde qñ talis
non p̄cedit ex necessitate oportet dare vltimuz
instās ipsius esse forme p̄ous aliud ab eo in quo
forma noua incipit esse. cum autem infusionem
grē non necessario p̄cedat ad ipsaz dispositio eo
q̄ agens. s. deus nō necessario agat preuia dispo
sitione queādmodū legit̄ de cōuersione Pauli:
sequit̄ q̄ potuit deus grām sanctificationis in-
fundere beate v̄gini absq̄ motu a d illā disponē-
te: quo dato instans sue sanctificationis nō esset
terminus alicui⁹ temporis. et p consequēs sequi
tur q̄ culpa originalis peccati habuit vltimū in
stans sui esse aliud ab instāti grē infusionis et si-
bi īmediatum. ¶ Ad secundā rationē dicim⁹ q̄
talis variatio potuit esse p mutationem nō per
motū et p consequens in instāti nō in tempore.
Et ad incōueniēs de duobus instantib⁹ sibi ī-
mediate succedentibus: patet solutio ex respon
sione ad primam rationem.

QUantuz ad ar-
ticulū quartū respondendū est
suprapositis obiectionibus. Et
ad primū Scoti dr̄ q̄ si act⁹ me
diādi dicat̄ perfectissimus qz. s.
est vltimo gradu pfect⁹ ad quē potentia media
toris se pōt extendere ita q̄ non fuit possibilis
alius pfectior: antecedens non habet veritatez
nisi de perfectissimo mediatore ex natura rei et
tunc prima consequētia negatur. qñ xp̄s nō fu-
it hoc modo. s. ex vi sue nature mediator dei et
hominum: sed fuit mediator propria voluntate
sm̄ illud Esaye. 53°. oblatus est quia ipse volu-
it. et ipsa veritas dicit Joannis. 12°. nemo a me
tollit animaz meā sed ego pono eam. et Ephe-
seorum. 5° ait apostolus. christus dilexit nos et
tradidit semetipsum ꝓ nobis oblationez et ho-

stiam deo in odorem suauitatis. si autem perfe-
ctissimus actus mediandi dicatur quia. s. fuit suf
ficiens quantũ oportuit et nullus alius fuit con
ueniẽtior et decentior supposita volũtate et ordi
natione mediatoris: sic antecedens est verũ et
concedit consequẽtia non solum respectu alicu-
ius persone sed et respectu cuiuslibet persone ꝓ
qua mediat. et in isto sensu conceditur tota ded̃u
ctio argumenti vsq̃ ad antecedens vltime con
sequencie quod ẽ negandũ. est enim falsum ꝙ non
fuisset xp̃o perfectissimꝰ modus mediãdi respe-
ctu beate v̾ginis nisi meruisset eam preseruari a
peccato capiẽdo ꝑfectissimũ in secundo sensu ꝓ
cõuenientissimo. imo fuit perfectissimꝰ modꝰ libe
rando ipsam a peccato ꝑ modũ redẽptionis ⁊ re
conciliationis q̃ presupponunt peccatũ prout in
notabili ꝓbatum fuit. Et ad ipsius antecedẽtis
ꝓbationẽ dicit̾ ꝑmo ꝙ exemplũ Anselmi magis
est ad arguẽtis oppositũ q̃ȝ ad eiꝰ ꝓpositum. q̃m
in exẽplo Anselmi nullus dicit̾ recõciliari regi of
fenso et veniam ipetrare nisi qui culpã incurrit.
vnde dicit ab omni culpa sint absoluti ꝑterita.
Dicit̾ secũdo ꝙ sumẽdo exemplũ tanq̃ȝ ab argu
ente adinuẽtũ: antecedẽs argumẽti ex exẽplo d̾-
ducti: est falsum. et ad eius ꝓbationem negat̾ as
sumptũ imo nulla placatio offensi est vbi nulla
precedit offensa. neq̃ȝ aliquis nisi calũniator oc-
casiones querẽs: offensum se reputat ꝓ offensa
nondũ contracta sed contrahenda. vnde perfe-
ctissime placat: qui ita placat offensum: ꝙ tota-
liter offensam remittit. Et aduertendũ ꝙ ex ar-
guentis ꝓcessu non magis infertur recta dedu-
ctione ꝙ beata v̾go fuerit ab originali peccato ꝑ
seruata q̃ȝ ꝙ omnes ceteri homines quorũ xp̃s
est mediator sicut patet ꝓpositiones ab arguen
te assumptas intuenti. ¶ Ad. 2.m dicit̾ ꝙ si argu
mentũ aliquid valeret non solũ concluderet cõ
tra nos ꝙ btã v̾go fuerit preseruata ab originali
pena: sed etiã concluderet contra illũ ꝙ. s. oẽs
ceteri homines ab origiali pena fuerint imunes
quod ipse negaret ne hereticus fieret. probatur
q2 ꝑfectissimus mediator qualis fuit xp̃s non so-
lum meret̾ amotionem omnis pene ab aliq̃ quẽ
reconciliat sed ab omnibꝰ quos reconciliat: vel
saltem non magis ab vno q̃ȝ ab omnibus. dicen
dum est ergo ad argumẽtum ꝙ maior ꝓpositio
est falsa etiam de beata v̾gine ꝓ qua assumitur.
non enĩ arguens negare põt quin beata virgo
multas sustinuerit penas in hac vita. Ad confir
mationem dicatur ꝙ nihil valet ad propositum
arguentis. non enim aliud concludit nisi ꝙ per-
fectissime reconciliat regi qui facit reconciliatũ

non esse inimicũ regis. quod ⁊ nos concedimus
non solum de beata v̾gine sed et de toto genere
humano quod christus deo reconciliãs: fecit nõ
esse inimicum dei. finis enim et effectꝰ principa-
lis reconciliantis est vnire et amore conciliare
eum quẽ reconciliat ei cui recõciliat. vnde apl̾s
Colossensiũ ꝑmo exponẽs quod dixerat ꝑ eũ. s.
xp̃m reconciliari omnia: subiũgit pacificãs ꝑ san-
guinem crucis eiꝰ siue que in terris siue q̃ in celis
sunt. ¶ Ad. 3.m dicit̾ ꝙ etiã si hoc argumentũ ali-
quid valeret non solũ concluderet ꝙ xp̃s preser
uauerit btãm v̾ginem a pcõ originali: sed etiã
omnes infantes baptizatos ante vsum rationis
decedẽtes quos deꝰ preseruat ab omni peccato
actuali. vnde ad argumentũ est dicendũ ꝙ con-
sequentia ẽ nulla. nam aliud ẽ de peccato actua
li quod voluntate inordinata peccãtis cõmitit̾
q̃ in beata v̾gine esse nõ debuit vt digna et ido-
nea esset filij dei mater: aliud est de peccato ori-
ginali qđ necessitate originis a parẽtibꝰ contra-
hitur. Neq̃ȝ obstat huic solutioni qđ Augustinꝰ
dicit. 5.o libro cõtra iulianũ ꝙ cũ beatꝰ petrus de
xp̃o dixit ꝑma Petri. 2.o. q̃ peccatũ non fecit: in-
dicauit ꝑ hoc sufficiẽter ꝓbare xp̃m nullũ ꝓrsus
habuisse peccatũ. q̃m de xp̃o q̃ peccatũ ab Adã
et a parentibꝰ non ꝯtraxit natꝰ absq̃ȝ virili semi
ne: recta consequẽtia sequit̾ ꝙ q2 peccatũ nullũ
fecit: nullũ omnino peccatũ habuit. sed de cete-
ris omnibꝰ a xp̃o qui oẽs ꝑ originẽ carnis ab
Adam peccatũ cõtrahũt in quo oẽs peccaue
runt vt apl̾s dicit. Ro. 5.o. consequẽtia est nulla.
¶ Ad. 4.m dicit̾ ꝙ minor argumẽti ꝑsupponit fal
sum. s. ꝙ summũ bonũ qđ ꝑsona recõciliata põt
habere ꝑ mediatorẽ recõciliationis: est inocẽtia
vel preseruari simpliciter a peccato. hoc autem
falsum est. nam cũ reconciliatio ꝑsupponat inimi
citias in ꝑsona recõciliata ad ꝑsonam cui recon
ciliatur q̃ in ꝓposito nr̃o fuerũt ꝓpter peccatũ:
non est possibile ꝙ ꝑsona reconciliata habeat ꝑ
mediatorẽ recõciliationis inocentiam aut ꝑser
uationem ab omni ꝓrsus peccato: sed sũmũ bo
nũ ꝑsone recõciliate inquãtũ huiusmodi: ẽ offẽ
se remissio et offensi placatio. et pro isto summo
bono: summe tenet̾ quilibet de genere humano
xp̃o mediatori. Quod autẽ arguẽs dicit excellẽ
tius beneficiũ esse preseruare a malo q̃ȝ post ca
sum in malũ liberare a malo: verũ est absolute lo
quendo et ceteris paribꝰ. sed in persona recon
ciliata verum nõ est cũ capax non sit inocentie
simpliciter neq̃ȝ preseruationis simpliciter ab oĩ
malo. vnde arguens ꝑsupponit in sua deductio
ne sibi inuicẽ repugnantia. Et preterea tante ex

celle͂tie fuit reconciliatio per hoc ꝙ ꝑ xp̄m facta est et tot fuerunt reconciliatoꝝ ꝓrogatiue: ꝙ potuit gr̄a reconciliationis ꝓponderare gr̄e innocentie aut ꝓseruationis ſm illud ap̄li Ro. 5°. vbi abundauit delictū superabūdauit et gr̄a. quāobrem bt̄ūs Gregorius verit⁹ non est dicere in benedictione cerei paschalis. O felix culpa que talem ac tantū meruit habere redēptorē. quod autem arguens obijcit de innocentia angeloꝝ: friuolum est. q̄m in eis esse nō potuit peccatū ꝑ originis traductionem quēadmodū in hominibus sed pactum voluntatis personale. et ideo in eorum volūtate positū est adiuncta dei gr̄a innocentiā seruare quod liberum nō est hominibus ꝑ viam seminis descēdentibus ab Adā. Ad id autem quod dicit arguēs verisimile nō est ꝙ sola anima xp̄i inter rationales innocēs sit: respondem⁹ ꝙ ſm ap̄li sententiā ⁊ sacre scripture documēta et sanctoꝝ doctoꝝ assertiones: nō solum est verisimile nullū hominē preter xp̄m innocentē omnino fuisse: sed est [illegible] sicut multis auctoritatib⁹ in notabili deductum fuit. ¶ Ad. 5ᵐ quod est Aureoli dicit̄ ꝙ minor ē falsa loquēdo de potētia dei ordinata que eternā presupponit ordinationē: et eius falsitas sufficienter ꝓbata est supra in notabili. neq̄ obstat ꝓtractio peccati originalis mūdicie quā decuit matrē dei habere. q̄m ante conceptū filium dei in vtero et ante ipsius maternitatē: plenissime ab originali mundata fuit dicēte angelo xp̄i cōceptionē prenunciāte. aue maria gr̄a plena dn̄s tecum. neq̄ est simile de ꝓseruatione v̄ginis ab inincineratione quia talis inincineratio subsecuta fuit non solū xp̄i humanitatē ꝑ quā tota sal⁹ nr̄a et corporis et aīe deriuata ē: sed etiā xp̄i ꝓseruationē ab inincineratione ⁊ eius resurrectionē quē oportuit p̄mitias nature humane in cūctis hr̄e. ꝓseruatio aūt a cōtractione peccati originalis: ꝓuenisset multo tēpore xp̄i humanitatē ita vt eius causalitas: xp̄i humanitati nō deberet ascribi. ¶ Ad. 6ᵐ patet responsio ex respōsione ad. 3ᵐ. Et preterea nō ē simile de ꝓseruatione a peccato veniali et de preseruatione a peccato originali. quia p̄ma ꝓseruatio nō derogat dignitati xp̄i quēadmodū scd̄a que derogat xp̄i excellētie et dignitati inquātū est vniuersalis redēptor hominū et totū mūdū deo recōcilians ſm illud ap̄li. 2ᵃ. Corin. 5°. de⁹ erat in xp̄o mundū reconciliās sibi. Exemplum autem de corpali lutoso et imūdo: est ineptum quia pānus fetid⁹ ⁊ imundus vix purificari pōt vt ad pristinam redeat mundiciā. sed aīa originali culpa infecta: pōt ꝑ gr̄am ad primā redire

mundiciā imo et ad maiorē. vnde et ap̄ls Ro. 5° loquēs in proposito nostro ait. vbi abūdauit delictū: supabundauit et gr̄a. et paulo supra ibidem inquit. nō sicut delictum ita et donū. si enim vni⁹ delicto multi mortui sūt: multo magis gr̄a dei ⁊ donū in gr̄a vnius hominis iesu xp̄i in plures abundauit. Quod aūt vlterius dicit̄ ꝙ maior gr̄a fit illi qui nō permittitur cadere ⁊c. dicit̄ ꝙ beate v̄gini nō est facta maxima gr̄a q̄ possibilis fuit de potētia dei absoluta sed maxima q̄ fieri decuit ſm dei ꝓordinationē. nō decuit aūt fieri sibi gr̄am ꝓseruationis ab originali peccato ꝓpter causas in notabili et in solutionib⁹ supra notatas. ¶ Ad. 7ᵐ dicit̄ ꝙ si antecedens simpliciter esset verū: beata virgo nō incurrisset mortem q̄ sibi vtilis non fuit. nam potuisset ad eternam gl̄iam mortis ignara viuēs transferri quod naturaliter omnes appetūt ſm illud ap̄li. 2ᵃ. ad Corin. 5°. nam et q̄ sum⁹ in hoc tabernaculo. i. mortali corpe: igemiscim⁹ grauati eo ꝙ nolum⁹ expoliari sed supuestiri: vt absorbeat̄ quod mortale est. i. ipsa corporis corruptio a vita. i. ꝑ vitā glorie. dicendū est ergo ꝙ antecedēs veritatem non habet de penis que ex ipsa rōne originis cōsequunt̄ quales pene sunt peccatū originale et mors in cunctis hominib⁹ post peccatū ade qui per viā humani seminis originē trahunt. Et ꝓterea non ē vniuersaliter verū ꝙ omne peccatū sit inutile peccatori. vt enim Augustinus dicit libro de correctione et gr̄a: diligētib⁹ deū omnia cooperant̄ in bonū ſm ap̄lm vsq̄ adeo prorsus omnia: vt etiā si qui eorū deuiant et exorbitant: etiam hoc ip̄m faciet eis proficere in bonū quia post culpam humiliores redeūt atq̄ doctiores. ¶ Ad. 8ᵐ dicit̄ ꝙ huiuscemodi fictiones aut fantastice visiones: eadē facilitate spernuntur qua narrant̄. neq̄ ꝓpter illas a doctrina sanctorum deuiandū est cum frequēter sicut ap̄lus dicit: angelus sathane transfiguret se in angelum lucis. ¶ Ad. 9ᵐ dicit̄ ꝙ ſm ap̄li sentētiā p̄ma ad Thimotheū. 2°. vn⁹ est mediator dei et hoīm homo xp̄s Jesus q̄ui dedit redēptionē semetipsum ꝓ omnib⁹ nobis. et ideo vt magister deducit infra 19ᵃ. distin. ꝓpriū xp̄i est esse mediatorē dei ⁊ hominū capiēdo nomē mediatoris ſm ꝙ in sacra scriptura mediator dei et hominū accipi reperitur. vnde falsum est ꝙ in supradicta acceptione: beata v̄go sit mediatrix dei ⁊ hominū. non enim semetipsam dedit redēptionem ꝓ omnib⁹. large tamē ⁊ quasi abusiue dici pōt mediatrix dei ⁊ hominū: ea rōne q: mater ē mediatoris dei ⁊ hominū. sed ad hoc non oportuit eam in puritate

adequari vero et proprio mediatori xpo. quamquam non etiā necessariū est vt supponit arguēs mediatori q nūquam offenderit illum apud quē pro alio mediat. sufficit enim q pro tunc nō habeat illū offensū sed propitium. ¶ Ad. 10m dr q auctoritas Augustini non est ad propositū. loquit enim de peccatis actualibus nō de originali sicut patet ex ipsa serie littere. primo quia cōclusionē illā infert contra quēdā pelagianū disputātem q possūt homines viuere in hoc mundo absque peccato mortali aut veniali: inducentē in exēplum nōnullos quos scriptura sacra iustos cōmemorat quemadmodum Abel Enoch etc. inter quos vltimo cōmemorat matrē dn̄i ac saluatoris nostri. ad quod Augustinus respondet q excepta sancta virgine Maria: si omnes illos sctōs et sctās cū hic viuerent cōgregare possemus et interrogare vtrū essent sine peccato: quantalibet fuerint in hoc corpore excellētia sanctitatis: vna voce clamassent. si dixerimus quia peccatū nō habemus nos ipsos seducimus et veritas in nobis non est. ex eo certe q Augustinus loquit de illis a pelagiano enumeratis: manifestū est q loquit de peccatis actualibus nō de peccato originali quod eis fuerat remissū per fidē xpi. alias scriptura sacra nō eos appellasset iustos. Et confirmat hoc. quia auctoritas beati Joānis quā Augustinus allegat cōtra pelagianū loquit manifeste de peccato actuali. nō enim pro tpe quo Joānes euangelista verba illa scripsit: peccatum originale habebat. vñ vere de originali dicere poterat: peccatum nō habemus. quod tñ ipse negat de peccato de quo loquebat. s. de actuali. Secūdo illud probat ex verbis que i honorē btē virginis Augustinus inducat. reddens nāque rōnem quare dixerat cū de peccatis agitur nullam prorsus de btā virgine hre volo q̄stionem subiungit. scimus enim q ei plus grē collatum fuerit ad vincēdū omni ex parte peccatum. ex quibus verbis aperte monstrat q Augustinus loquebat de pctō actuali de quo hoies hre possunt victoriā resistēdo: nō de pctō originali quod nequaquam homo proprio actu vincere pōt cū sit per originē necessario cōtractū. ¶ Ad. 11m. et. 12m. respōdet q allegationes ille ab arguēte vel a quo ipse accepit sunt conficte. neque enim talis liber Anselmi neque sermo Ricardi sunt in rerum natura. quod ex eo euidens est quia vterque et Anselmus et Ricardus expresse tenēt in scriptis suis notis et probatis btām virginē i peccato originali fuisse cōceptam. Unde Anselmus libro. 2o cur deus homo. caplo. 16o quasi in principio sicait. licet ipsa hois eiusdem. s. xpi cōceptio sit mūda et absque carnalis delectationis peccato: virgo tñ ipsa vnde assumptus est: in iniquitatibus cōcepta est et in peccatis cōcepit eam mater eius et cū originali peccato nata est quoniam et ipsa in Adam peccauit in quo oēs peccauerūt. hec ille. Nec obstat q quidā euadere putātes dicūt q verba illa nō sunt Anselmi sed cuiusdā eū interrogantis boso nomine. tū quia ad veritatē ipse Anselmus est et interrogās vel disputās et respondens: quāuis vt faceret dialogū fingat aliū. s. boso quasi interrogantē et disputantē prout in prohemio operis ipse Anselmus premittit. tum etiā quia in responsione Anselmus cōcedit totū quod nomine boso in supradictis verbis continet. tum tertio quia in ipsa responsione Anselmi idē in sentētia habet vbi dicit. hoc aūt esse non valet nisi absque peccato de massa peccatrice sit assumptus. s. xps. tum quarto quia infra quasi in medio capituli ipse Anselmus nomine suo loquēs inquit. virgo autem illa de qua ille homo assumptus est de quo loquimur: fuit de illis qui ante natiuitatē eius per eum mūdati sunt a peccatis et in eius ipsa mundicia de illa assumptus est. Itē caplo. 18o. ostendimus inquit Anselmus vt puto certā rationē quomodo deus assumpserit hominē sine peccato de massa peccatrice. et infra. necesse esset inuestigare quid sit originale peccatū et quomodo a primis parētibus i vniuersum genus humanū preter illū de quo agimus hominē diffundat. Item libro de cōceptu virginali ca o. 16o in fine ait. illi qui per propagationē naturalem data ā de sunt generati: nequaquam possunt aut debēt ei de quo agimus. s. xpo in cōceptionis assimilari miraculo vt ab originalis vinculo peccati absoluti possint ostēdi. Et ca o vigesimo secundo dicit oēs filios ade excepto virginis filio peccatores et filios ire apostolū in scriptis suis pronunciare. ¶ Ricardus autē de sctō victore in tractatu quē edidit sup illud Esaye. Ecce virgo cōcipiet et pariet filiū: tanta inquit huius hemanuelis cōceptio valuit vt cōcupiscentie somitem totiusque corruptionis radicem de matre deleuit. Et infra. cōstat profecto q nisi btā virgo ad plenum purgata fuisset: fructū tam sublimē facere nō potuisset. quod diximus dicamus aptius. nisi ab omni viciorum cōtagione purgata fuisset: dei filiū nō generasset. et infra. illud enim remāsit in virgine quod erat ad penam. illud recessit quod ei erat ad culpam. hec ille. ¶ Ad. 13m respondet. S. Tho. 3a. pte. q. 27a. ar. 2o. ad. 3m. q per hoc q festū cōceptiōis beate virginis celebrat: non dat intelligi q in sua cōceptione fuerit sancta: sed quia quo tpe sanctificata fuerit ignorat: celebratur festū sanctificationis eius in die et sub nomine cōceptionis ipsius. Idē in sentētia rūdet q libro. 6o. ar. 7o. Et tūs

tamē Bernard⁹ reprehēdens in quadā episto-
la canonicos lugdunenses ,p eo q festū beate ỳ-
ginis celebrarent: expresse tenet q tale festū cō-
ceptionis celebrari nō debeat in ecclesia imo et
q talis celebritas supsticiosa sit. ¶Ad.14m dici
tur q si dictum illud Anselmi sit: debet intelligi
capiendo cōceptionē ,p sanctificatione prout di
ctum est in ,prima responsione. ¶Ad.15m patet
respōsio ex his que dicta sunt in notabili. ¶Ad
16m dicitur q .S.Tho. ibi loquitur de puritate
beate ỳginis quam habuit post sanctificationē
ipsius in vtero matris sue. quia eni ex tunc pec-
catū originale sibi deletum fuit nec vltra pecca-
tum aliquod cōmisit: potuit de cetero imunis di
ci ab originali et actuali peccato. arguens autez
deceptus est potans q imunis a peccato dici nō
potest de eo qui aliquando peccatū habuit quā
tūcūq postea a peccato mundus sit. hoc autem
falsum est. vnde et .S.Tho. 3a. parte. q.27a. ar-
ticulo.2°. vbi sententialiter tenet q beata ỳgo
maculam originalis culpe contraxit: dicit in res-
ponsione ad.2m. q beata ỳgo in suo ortu cuz.s.
ex vtero matris nata est: fuit a peccato originali
imunis. Magister quoq sententiarū in hac.3a.
distin. capl'o secūdo inquit. q aūt sacra virgo ex
tunc ab omni peccato imunis extitit.s.a concep
tione xpi. ¶Ad.17m dicit q respōsiones ibi post
te ad auctoritates sanctoꝝ sunt friuole et inep-
te. patet de pma. quia fm eā vere diceret Adaz
non peccasse neq originalē iusticiaz perdidisse.
quia de iure diuine largitionis: inocentiā et ori-
ginalem iusticiā habere debuit nisi de facto pec-
casset. et cōsimiliter vera esset hmōi locutio. om
nes homines p viā seminis ab Adam descendē-
tes contrahūt in cōceptione sua originalē iusti-
ciam ,p eo q illā de iure cōtraxissent nisi Adam
peccasset. cōstat autem huiuscemodi locutiones
apud doctos viros ineptas et deridendas esse.
Idipm patet de secunda responsione q inepta
sit et cōtra intentionem sanctoꝝ et alioꝝ docto
rum in quoꝝ dictis solus xps excipitur ab vni-
versalitate hominū. et nōnulli exprimunt q apo
stolo dicēte omnes peccauerūt: nullū excipit se-
minaliter ab Adā descendētem. et q multi exp̄s-
se dicunt btām ỳginē fuisse conceptā in peccato
originali. Tertia vero respōsio tam rudis et pue
rilis est: q improbatione non eget. sequit enim
ex illa q anima btē ỳginis in triduo mortis xpi
descēdit ad iferos sicut et aīa xpi et eduxit e lym
bo patres: et q a pmo instanti conceptiōis frue-
batur deo quēadmodū aīa xpi: et multa alia cō
sequunt nō tam erronea q risu digna. et mirum

est q non erubescant tātaz ineptiā beato Augu
stino imponere. Ad auctoritatez aūt Augustini
vbi dicit q cum de peccatis agit &c. dictū ē in res
ponsione ad.10m. Ad auctoritatē Anselmi in li
bro de cōceptu ỳginali respōdet .S.Tho. ibi
disti. q. pma. ar. pmo sub ar.2°. ad.3m. q Ansel
mus signanter posuit puritatez btē Marie ỳgi
nis sub deo ad differentiā puritatis xpi qui ē ve
rus de⁹ et ver⁹ homo. cū ergo ad excellētiā puri
tatis xpi ptineat q absq peccati cōtagione fue
rit cōceptus ,p eo q non ex virili semine sed vir
tute spūs sancti cōceptus sit: sequit q btā virgo
que ex virili semine cōcepta fuit ea ipsa puritate
nō fulgeat. Sāctus vero Bonauētura vltra hāc
responsionē respōdet secūdo Anselmū dicere q
maior puritas sub deo nequit intelligi.s. rōnabi
liter. nō autē itelligi pōt rōnabiliter q nata btā
ỳgo ō voluptate viri: careat originali peccato.
Tertio respōdet q Anselmus loquit de purita
te ỳginis ,p eo tēpore quo filiū dei cōcepit quan
do iam purificata et mundata fuerat omnino a
peccato. et hoc patet manifeste ex verbis prece
dentib⁹ et sequentibus. pmittit enim. sed qr de
cebat vt illius hominis cōceptio.s. xpi de matre
purissima fieret. q autē Anselmus ibi loquat de
tempore quo btā ỳgo fuerat iā mundata: patet
ex eo quod sequit. ait enim. qualiter autē virgo
eadem p fidem ante ipam cōceptionē.s. xpi mū
data sit: dixi vbi aliā rationē de hoc ipso vñ hoc
agitur: reddidi.s. libro cur deus homo vt supra
allegatum est. ¶Ad argumentum ante opposi
tum dicit q sicut ,prime dictū est Anselmus loq
tur vbi allegatur de puritate beate virginis pro
tempore cōceptionis filij dei quando iā ab origi
nali peccato in vtero matris p sanctificationem
mundata: in conceptione filij dei spū sancto i eā
superueniente iuxta verbum euangelij Luce pi
mo: ea puritate nituit p grē plenitudinē quaz ac
cepit qua maior sub deo nequit intelligi. et tunc
enim multo ampli⁹ cunctis angelis purior grā
et sanctitate extitit. non obstante q in sui cōcep
tione peccatum originale contraxisset cuius an
geli non sunt capaces quia nō per ,ppagationez
a parentibus sed per creationem a solo deo esse
habent. ac p hoc neq eorum puritas quantū ad
originale peccatum attendi dēbet. sicut neq bru
tum animal huiuscemodi puritatem habere di
citur quia capax nō est originalis peccati. Et in
hoc articulus terminatur.

## ¶ Distinctio quarta.

Circa quartam distinctionem querit vtrū beata vgo aliq̄d actiue egerit in conceptione xpi ꝓpter qđ vere dici possit mater dei et arguitur ꝙ sic. qꝛ omnes virtutes anime vegetabilis sunt actiue sicut dicit cōmentatoꝛ secundo libro de anima. sed potētia generatiua ad animā vegetabilem ptinet tā in mare q̄ꝫ in femina. ergo per potentiam generatiuam beata virgo aliquid actiue egit ad conceptionē xpi. ¶ In oppositū arguitur quia vt Augustinus dicit. 10. super Genesim ad litterā: xps visibilē carnis substantiā đ carne virginis assūpsit. ratio vero conceptionis nō a virili semine sed longe aliter desup venit. sed virtus actiua in cōceptione dicitur ratio conceptionis. ergo agēs in conceptione xpi fuit tm̄ desuper et non in beata virgine. ¶ In hac questione erūt quattuoꝛ articuli vt supra.

Quantuz ad articulū primuz sit p̄ma conclusio ꝙ in ip̄a conceptione xpi beata virgo nihil actiue opata est sed solaꝫ materiā ministrauit. Hāc conclusionē tenet. S. Tho. 3ª. distin. huius tertij. q. 2ª. ar. p̄mo. Et. 3ª. p. q. 32ª. articulo. 4°. ¶ Secūda conclusio ē ꝙ beata vgo vere et ꝓp̄e dicit̄ et est mater dei. Hanc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac disti. 4ª. q. 2ª. articulo. 2°. Et. 3ª. parte. q. 35ª. articulo. 4°.

Quantuz ad articulū secundū arguit̄ cōtra cōclusiones. Et quidē cōtra p̄mā arguit Scotus ꝓbando ꝙ mater agat aliquid in formatione ꝓlis. p̄mo quia formā eiusdē speciei sequitur potētia naturalis eiusdē speciei. sed mas et femina sunt eiusdē speciei. 10. metha^e. ergo formas eoꝝ sequit̄ potentia eiusdē rationis. ergo si formā vnius cōsequit̄ potētia vegetatiua actiua: similit̄ et aliam. confirmat̄ qꝛ alias vegetatiua illius et istiꝰ differrēt sicut actiua ꝛ passiua et ita essent alteriꝰ rōnis potentie omnino. ¶ 2°. pr̄ diligit filiū suū naturalit̄ sicut vnusquisq̄ꝫ diligit opꝰ suū 8° ethicoꝝ et. 9°. et ꝑ hoc assignat̄ rō quare bn̄faciēs plꝰ diligit beneficiatū q̄ꝫ ecōtra. sed mat̄ plus diligit filiū suuꝫ q̄ꝫ pr̄. 8° ethi. ergo videt̄ ꝙ filiꝰ aliquo modo sit eius opus. ¶ 3°. qꝛ filius aliqn̄ādo plus assimilat̄ matri q̄ꝫ patri. igitur in mr̄e ē aliqua v̄tus actiua. tenet cōsequētia quia agēs intēdit sibi assimilare effectū ita ꝙ effectus nulli assimilat̄ ꝓpt̄ aliquā actionē. Si dicat̄ ꝙ semē p̄ris p̄ncipalit̄ intēdit assimilare ꝓleꝫ p̄ri sed ꝓpter inobediētiā materie deficit ab eo qđ itendit et facit qđ pōt: et ideo cū transmutatio non fiat in quodlibet sed in oppositū: assimilat opposito et ita matri ꝯtra hoc arguit̄. quia tūc calidū impeditū et ꝓpter impedimētuꝫ non potēs sibi assimilare effectū: assimilabit eum frigido qđ videt̄ ipossibile. qꝛ ip̄ꝫ ipeditū tm̄modo nō assimilabit sibi ꝫ si assimilent̄ frigido hoc erit ab alio agente nō tm̄ a calido ipedito. sic in ꝓposito ex īpedimēto resistēte v̄tuti actiue patris tm̄ habet̄ ista negatio ꝙ ꝓles nō assimilat̄ patri. ꝫ nō assimilat̄ alteri nisi ex aliq̄ causa actiua alia. et si illa detur in ꝓposito ex p̄te matris habet̄ ꝓpositū. ¶ 4°. matrē tm̄ esse sicut vas in quo sicut in cōtinēte generat̄ ꝓles et de aliquo eiꝰ vt de materia nō videt̄ plus dare matri q̄ꝫ terre in generatiōe minere si đ aliquo eiꝰ generat̄ minera et ip̄sa terra cōtinēs est aliq̄d cōcurrēs sicut locus cōueniēs generationi talis coꝛruptionis: imo non videt̄ plus dare q̄ꝫ animali respectu generatiōis v̄mis nisi ꝙ v̄mis nō ē eiusdē speciei. sed hoc nō tollit si equus dicat̄ pat̄ mule et asina mat̄. ¶ 5°. specialit̄ de btā v̄gine qꝛ dicit Damascenꝰ. v̄tutē tribuens susceptiuā simul ꝛ generatiuā. si a͂sit tm̄mmodo esset p̄ncipiū passiuū: nō videt̄ quare Damas. copularet v̄tuti susceptiue v̄tutē gen̄atiuam. hec Scotꝰ in forma. ¶ Cōtra secundā cōclusionē arguit Durādus ꝓbādo ꝙ hec ꝓpositio non sit ꝓp̄a. btā virgo ē mater dei. quia vt dicit ista p̄dicatio non ē omnino ꝓp̄a deꝰ est hō. igit̄ ex hoc ꝙ btā Maria est mat̄ hoīs: non sequit̄ ꝙ sit ꝓp̄rie mat̄ dei. assumptū vero ꝓbat [illegible] primo sic. qꝛ ꝓpositio affirmatiua est vera et ꝓp̄a ex idētitate predicati cum subiecto. ergo vbi est maioꝛ idētitas ibi est maioꝛ veritas et proprietas. sed dicendo petrus est homo: ibi est maioꝛ idētitas predicati cum subiecto q̄ꝫ dicendo deus est homo. igitur ibi est maioꝛ veritas ꝛ ꝓp̄etas. minoꝛ probatur. quia dicēdo petrus est homo ibi est idētitas per se p̄dicati cum subiecto. ē eniꝫ

in primo modo dicendi per se nec petrus manēs petrus potest non esse homo. cum autem dicit deus est homo ibi non est idētitas per se pdicati cum subiecto. ista enim nō est in pmo modo dicēdi per se deus est homo quia deus manēs deus potest non esse homo. igitur maior est idētitas predicati cum subiecto in illa petrus est homo q̄ in ista deus est homo. et hec fuit minor. sequitur ergo conclusio. ¶ 2°. quia cum dicitur petrus est homo: suppositū petri non constituitur per aliam naturam q̄ per illam que importatur formaliter nomine hominis. sed cum dicitur deus est homo suppositum diuinū non constituitur formaliter per illam naturā que importatur nomine hominis. ergo d virtute locutionis maior idētitas est inter predicatum et subiectū cum dicitur petrus ē homo q̄ cum dicitur deus est homo et per cōseq̄ns maior proprietas. ¶ 3°. quia homo de quocū q̄ pdicatur omnino proprie predicatur in quid cum nō sit denominatiuum. sed homo non potest pdicari in q̄d de deo. ergo ista non est omnino propria deus est homo. minor probatur quia illud non predicatur proprie de aliquo in quid quod nō proprie respōdetur ad interrogationem factam per q̄d. sed ad interrogationē factam quid est deus nō proprie respondetur homo quia quid q̄rit de esse sicut quale de qualitate et quantū de quantitate. eadem autem essentia non importatur per hoc nomē deus et homo licet sit idem suppositū habens in se vtram q̄ essentiam. ergo etc. ¶ 4°. quia proprietas predicationis denominatiue non stat cū omnimoda proprietate pdicatiōis in quid nec ecōuerso. vnde nō proprie dicitur sortes est humanatus quia proprie dicitur sortes est homo. sed sm Damas. libro. 3°. ista ē propria deus ē humanatus. ergo ista nō est omnino propria deus ē homo. Cōfirmatur quia si deus assūpsisset naturā carnis inanimate: ista esset magis propria deus ē incarnatus q̄ ista deus ē caro. ergo similiter in proposito hec est magis propria deus ē humanatus q̄ ista deus ē homo. ¶ 5°. quia diuerse nature existentes in eodē supposito nō predicantur omnino proprie de se inuicem nisi vtra q̄ vel saltē altera sumatur denominatiue. vtra q̄ vt dicendo album est musicū: vel altera vt sortes ē albus. et causa ē quia due nature in eodē supposito aliquo modo se habēt vt partes totius subsistētis. pars autem non predicatur omnino proprie de toto vel de alia parte nisi denominatiue. cum igitur diuina natura et humana sint aliquo modo partes vnius suppositi subsistentis in vtra q̄ natura: vnde Damascenus dicit personam verbi post incarnationem esse compositam: videtur q̄ vna non possit omnino proprie predicari de alia nisi vtra q̄ vel saltem altera sumatur denominatiue vt dicēdo deus est humanatus vel alia huiusmodi. dicendo autem deus est homo vel homo ē deus: neuter denominatiue sumitur quāuis vtra q̄ cōcretiue sumatur. non autem est idem cōcretum et denominatiuum. ergo illa propositio deus ē homo non est omnino eque propria sicut ista sortes ē homo vel deus est humanatus quamuis sit vera. q̄ autem concretum et denominatiuū nō sint omnino idem potissime in substantijs: declarat dicens q̄ in substantijs inuenitur triplex differētia nominū scilicet abstractum et concretum et denominatiuum vt humanitas homo humanatus. in accidentibus autē duplex tantū scilicet abstractum vt albedo et cōcretum seu denominatiuum que in vnū coincidunt vt album. et causa ē quia quedam est concretio nature ad suppositum proprium vt humanitatis ad hominem. alia est cōcretio accidentis ad subiectum vt albedinis ad sortem. cum igitur natura accidentalis proprium suppositum nō constituat sed in alieno subiectiue existat: ideo in accidentibus nō est concretio nature ad suppositum nisi quia concernit ipsum mediate vel imediate vt subiectum. et quia cōcretio accidentis ad subiectū est denominatiua et non essentialis eo q̄ accidens comparatur ad subiectum vt forma accidētalis: ideo in omnibus accidentibus omne cōcretum est denominatiuum. substantia autem cōstituit proprium suppositū nec est pars eius imo dicit totum. propter quod inuenitur quoddam cōcretum ex cōcretione nature ad suppositum vt homo qd tamen nō est denominatiuū quia omnis denominatio est a parte formali vel materiali quātitatiua vel potentiali nisi sit denominatio ab aliquo extrinseco. et ideo per cōparationem ad tale suppositum cuius totam naturam dicit abstractum: non potest inueniri aliquod concretum quod denominatiue pdicetur de eo. vnde non bene dicitur sortes ē humanatus sed homo. dicitur tamen q̄ sortes est humanatus sed tunc humanatus nō sumitur in sensu denominatiuo ab humana natura sed accipitur pro mansueto. si vero talis natura inueniatur in supposito iam per aliam naturam constituto sicut natura humana est in christo per miraculum respectu talis suppositi inuenitur in tali natura cōcretum denominatiuum. vnde bene dicitur deus est humanatus quia respectu talis suppositi habet rationem partis et non rationem totius. et ideo vt dicitur debet predicari solum denomi-

natiue de illo et nõ essentialiter et in quid si volumus omnino seruare ꝓprietatem locutionis vt dicendo deus est humanatus et non deus ẽ homo: quãuis et illud sit verum licet forte nõ vsquequaqꝫ ita ꝓprium sicut illa sortes est homo. nec scriptura nec doctores semper seruant omnimodã ꝓprietatẽ in dictis suis. hec Durandus in forma. ¶6°. arguit Scotus ꝙ illa predicatio non sit per se primo modo. quia licet predicatuꝫ cum in se sit substantia non accidat subiecto nec econtra nec ambo alicui tertio et ideo dicta predicatio non sit predicatio per accidẽs eo modo quo loquitur methaphisic⁹: tamen non sequit̃ ꝙ sit per se loquendo logice: sicut nec ista rõnale est animal vbi predicatum et subiectum eodem modo se habent. imo est per accidens logice loquendo quia predicatum est extra intellectum subiecti. licet neutrum extremũ per accidẽs insit alteri nec eorum vnio sit accidentalis sic in ꝓposito. ¶7°. quia ista non est ꝓprie per se christus est homo. quia licet predicatum sit de ratione subiecti: tamen subiectuꝫ nullum conceptum habet per se vnum sicut nec subiectum istius homo albus est albus. igitur multo minus hec est ꝑ se deus est homo. ¶8°. quia predicatuꝫ dicte ꝓpositionis se habet respectu subiecti vt predicabile accidentis et non vt species. quia predicatum non est de ratione subiecti et aduenit subiecto existẽti in actu completo vt possit ab eo abesse. et quo ad hoc videtur habere similem habitudinem respectu subiecti qualem habet illud ꝑdicatum quod dicitur accidens. ¶9°. arguit ꝙ illa predicatio non sit solum ſm identitatem suppositi quia tunc erit processus in infinitum. nam dicendo deus est homo: ibi certe implicatur ꝙ deus est suppositum quod est homo: et ista implicatio predicat hominem de illo quod implicat̃. et tunc si predicatum accipiatur formaliter hẽt propositum. si autem tantũ pro supposito implicato est ꝓcessus in infinitum. ¶10. quia natura non predicatur de supposito tantũ modo identitate sed formaliter. igitur ꝛc.

Quantuꝫ ad articulum tertium primo notandum est ꝙ vt philosophus tradit. 10. methaphisice: mas ꝛ femina sibi inuicem correspondẽtes ad eandem speciem pertinẽt. sed quia se habent sicut principium actiuum et principiuꝫ passiuum et sicut agens et patiens quorum est alia et alia ratio: sunt infra eandeꝫ speciem diuersas habentes rationes actiui scilicet et passiui prout philosophus dicit. 15° libro de animalibus. ex quo fit vt in animalibus perfectis in quib⁹ mas et femina distinguũtur sexu ꝛ supposito vt ibi philosophus inquit: vis generatiua que ſm sexus ꝓprietatem est principium generandi: alteri⁹ rationis sit in mare et alterius in femina. attenditur autem huiuscemodi diuersitas principaliter quidem in agendo et patiendo. quia vis generatiua in mare est principium generationis actiuum: in femina vero est principium generationis passiuum. non enim natura distingueret ad opus generationis sexũ maris et sexuꝫ femine: nisi operatio maris distincta esset a femine operatione. propter quod philosophus dicit. 15° libro de animalibus ꝙ vir dat animã formã ꝛ principium motus: femina vero dat corpus et materiam. et paruꝫ infra subdit. manifestũ est ꝙ mas est operans et femina patiens. vocamus autem hic generationem: ipsam prolis conceptionem que directe et per se complectitur corporis formationem organizationem et animationẽ. Aduertendum tamen ꝙ quia generatio naturalis non fit ex quacũqꝫ materia sed ex determinata eo ꝙ propria forma et ꝓprius actus in ꝓpria sit materia ꝓut philosophus dicit secundo libro ð anima et nono methaphisice: oportet ꝙ generatio et conceptio prolis fiat non ex quacũqꝫ materia sed ex ꝓpria et conueniente. vnde necesse est ꝙ sit aliqua virtus actiua per quam materia preparetur et fiat apta ad prolem concipiendã. hec autem virtus est ꝓpria femine cuius est materiam conceptui ministrare. et respectu huiusmodi preperationis et dispositionis materie: femina seu mater actiue se habet in generatione. verũtamen huiuscemodi actio non est directe ꝛ essentialiter ipsa prolis conceptio vel generatio sed est ad eam antecedens. Est et alia actio ipsam prolis conceptionem antecedens que con similiter expletur virtute matris: quidaꝫ scilicet motus localis quo materia ministrata ad locuꝫ generationi aptum et determinatum videlicet ad matricem femine deciditur. locus enim ꝓut philosophus docet. 3°. physicoruꝫ ad generationem rei naturalis plurimuꝫ confert. et respectu talis motus et actionis predicte mater etiam actiue se habet. virtus enim matris est huiusmodi motum et actionem agens. Est preterea ſm doctrinam philosophi. 15°. et. 16°. de animalib⁹ alia actio generationem et conceptionem ꝓlis consequens: fetũ scilicet et conceptũ in matrice

alere et conseruare. et ad hanc actionez femina seu mater etiam actiue se habz. iste siquidē actiones tres per virtutem in matre et in matrice existentem explentur. Patet igitur ex predictis ꝙ ad ipsam conceptionem et generationem ꝓlis ꝗ̄ᵐ ad id in quo per se ⁊ essentialiter consistunt solus pater ē actiue se habēs: mater vero passiue tantū̄ modo. Accipiuntur supradicta ex dictꝭ Sancti Thome distinctione. 3ª. huius tertij. li. q̄stione. 2ª. articulo p̄mo. Et. 3ª. parte q̄stione 32ª. articulo. 4º. Quod autem Sanctꝰ Tho. vtrobiqꝫ dicit respondēdo ad. 4ᵐ in primo opere et ad. 2ᵐ in secundo opere ꝙ potentia generatiua femine ē actiua sed imperfecta respectu virtutis generatiue maris: debet intelligi ꝺ virtute generatiua femine respectu actionum que vel antecedunt vel subsequuntur ipsam ꝑse ꝓlis conceptionem ⁊ generationez: non respectu actionis in qua directe ⁊ essentialiter conceptio ⁊ generatio ꝓlis consistit. nam respectu huius non ē in femina seu matre potentia generatiua actiua sed passiua tantū̄. vnde ⁊ vtrobiqꝫ locis preallegatis: Doctor Sanctꝰ ꝓbat virtutez generandi actiuam esse in femina imperfectaz respectu generatiue maris: per hoc ꝙ virtus generatiua in femina non se extēdit ad formationem ⁊ conceptionē fetus: ad quam pertingit virtus generatiua maris sed ad preparationem materie precise. ¶Ex quibꝰ inferimus ꝙ potentia vegetatiua anime ꝗ̄ᵐ ad vim generatiuam: non ē eque actiua in femina quēadmoduz in mare. patet hoc ex supradictis. quonīā potētia generatiua in femina respectu conceptionis ⁊ generationis essentialiter dicte non ē principium actiuum sed passiuum tantuz: quāuis respectu actionum antecedentium ⁊ subsequentium sit principium actiuum. generatiua autē maris est generatiōis ⁊ conceptionis actiuū principiuz ⁊ nullo modo passiuum. ¶Quod autē Damascenꝰ dicit in. 3º libro et habetur in littera a magistro ꝙ spiritus sanctus superueniēs virgini tēpore. s. conceptionis christi iuxta verbum angeli Luce p̄mo dedit ei potētiam verbi dei receptiuam simul ⁊ generatiuam: debet intelligi ꝓut Sanctꝰ Thomas exponit locis supra allegatis in responsione ad p̄muz de potētia generatiua passiue respectu generationis ⁊ conceptionis per se ⁊ essentialiter dicte. nam licet illā naturaliter haberet ad concipiēdum ⁊ generandum modo naturali puruz hominē: non tamē ad generandum ⁊ concipiendum deum verū ⁊ hominē ⁊ modo supnaturali scilicet salua integritate virginitatis. Potest etiā dictum Damasceni intelligi de potētia generatiua actiue respectu p̄parationis materie ⁊ motus eius localis ad locuz matricis. nam quāuis hanc actiuā potētiaz btīssima virgo naturaliter haberet quantum ad substantiā potētie: nō tamen poterat sua sola virtute eaz naturalit̄ in actum reducere nisi virtute ⁊ motione virilis seminis excitata quēadmodum fit in alijs matribus. dedit ergo spiritus sanctus btē virgini virtutem vt sine motione ⁊ auxilio virilis seminis ipsam materie preparationē ⁊ motuz ad locum matricis sua virtute generatiua supnaturaliter ꝑfecta expleret. et huic expositioni fauēt subsequētia Joannis damasceni verba quibus ait. et tunc obūbrauit ipsam dei altissimi ipse sapientia ⁊ virtus existēs. i. filius dei patris homusios. i. cōsubstantialis velut diuinū semē ⁊ copulauit sibiipsi ex castis ⁊ purissimis virginis sanguinibꝰ carnem animatam anima rationali et intellectiua p̄mitias nostre masse non spermaticos. i. non seminaliter sed ꝑ spiritum sanctum condēs. hec ille. vbi potētie generatiue quā spiritus sanctꝰ dedit virgini: attribuit Damascenus ꝙ loco seminis. i. vicem supplēs virilis seminis ex castis ⁊ purissimis virginis sanguinibus copularet carnem christi animatam ⁊c̄. vnde ⁊ sanguines virginis castissimi et purissimi appellantur pro eo ꝙ virilis seminis motionem aut iuuamen nullatenus habuerunt.

¶Secundo Notandum ē ꝑ responsione ad argumēta ꝙ licet vis formatiua ac figuratiua mēbrorūz ⁊ organorum prolis sit in semine patris; aliquādo tamē ꝓles genita non assimilatur patri generanti in forma ⁊ figura mēbrorum sed vel matri vel alteri etiā extraneo vel nulli alteri q̄siqꝫ. hoc autem contigit multipliciter. quādoqꝫ enī ex abundātia vel defectu materie vel ex aliqua eius indispositione. actio siquidē actiui exigit ad sui ꝑfectionem debitam materie vel passi cōmensurationē. vnde quando huiuscemodi deest commensuratio: vel non sequitur actio vel non ē actio perfecta ac per hoc neqꝫ per illam agens ꝑtingit ad faciendum sibi simile quantum eiꝰ virtus naturalis non impedita posset. tunc enim vnū quodqꝫ agens perfectum est in sui operatione quando attingit sibi simile facere ꝓut philosophus tradit. 2º libro de anima. quandoqꝫ autē id cōtingit ex impressione celestiū aut ex aeris dispositiōe sicut phs dicit in libro de aialibus ꝙ vētus septētrionalis coadiuuat ad masculorūz generationē: australis vero ad generationē femi-

narum. aliquãdo vero illud accidit ex forti ima-
ginatione maris vel femine quam ad aliquam
extraneam figuram habent tempore coitus. si-
cut ferunt medici ꝙ ex viro et muliere albi colo-
ris natus est filius colore ethiops ꝓ eo ꝙ muli-
er in ipso actu coitus imaginationem fixit in figu
ram ethiopis depictam in pariete quam p̃ ocu-
lis habebat. vnde talis potest esse dispositio et
complexio materie ex qua proles formatur scili
cet mẽstruũ a femina preparatum: ꝙ virtus ma
ris formatiua cum semine eius decisa distingu-
at et formet membra fetus cum maiore assimila
tione ad matrem ꝙ̃ ad patrem propter materie
a matre preparate inobedientiam ad virtutem
seminis et ad matris complexionem maiorẽ cõ-
uenientiam. quã materiam virtus formatiua ma
ris vincere omnino non potest vt trahat mem-
bra fetus ad sui perfectam similitudinem. ad qḋ
plurimũ confert complexio et dispositio matri-
cis que sicut ꝓprius locus formationis fetus iu-
uare potest vt fetus ad matris assimilationem
trahatur. est enim mirabilia natura loci vt phi-
losophus dicit. 3° physicorum. ita vt diuersa ĩ di
uersis locis et quedam in vno et non in alio ge-
nerentur ceteris omnibus vtrobiq; adhibitis et
pariformiter dispositis. ¶ Ex quibus inferimus
ꝙ causa qua membra fetus plus assimilẽtur ma
tri ꝙ̃ patri aut matri et non patri: non est virtus
formatiua actiue existens in matre nisi dispositi
ue tantũ per actionem quam supra diximus pre
cedere corporis formationem vt ipsius prepa-
ratoriam. sed causa actiua est virtus virilis semi
nis que materiam fetus a matre exhibitam coa-
gulans et formans ac in diuersa membra distin-
guens que sunt illius actionis per se: causat p ac-
cidẽs ꝙ membra fetus magis matri ꝙ̃ patri aut
matri et non patri assimilentur ꝓpter materie
vel loci dispositionem. quemadmodum contin-
git ꝓpter terre debilitatem vel aliam qualitatẽ
ꝙ semen tritici terre mandatum non triticum ꝭ
vel milium vel aliud genus frumenti germinat.

¶ Tertio Notandum est pro solutio
ne argumentorum cõtra se
cundam conclusionem ꝙ ad veritatem et ꝓpe-
tatem ꝓpositionis affirmatiue in qua dicit̃ hoc
est hoc: sufficit vel ꝙ eadem res significata im-
portetur per subiectum et predicatum cum eo-
dem modo significandi terminorum: vel ꝙ for-
ma significata per predicatum se habeat ad sub
iectum vt eius forma vel per modum informã-
tis et vt ponens rem suam circa subiectum per
modum inherentie vel per modum inexistentie
formalis. ꝙ autem forma significata per predica
tum conueniat subiecto ratione forme significa-
te per subiectum: nõ necessario requiritur ad ve
ritatem propositionis sed sufficit ꝙ verificetur
ratione suppositi alias ista non esset vera album
est homo; nec illud requiritur ad perseitatem
propositionis alias ista non esset vera per se ho
mo albus est animal. vt enim Sanctus Thomas
docet infra distinctione. 10ª. questione pma arti
culo. 2°. sub articulo. 3° in corpore: in ꝓpositio-
nibus per se: aliter est ex parte subiecti et aliter
ex parte predicati. quoniã ex parte subiecti suffi
cit ꝙ ꝭm vnum tãtũmodo eorum que in subie-
cto continentur: predicatum per se cõueniat sub
iecto. ex parte vero predicati oportet ꝙ quicqḋ
est in predicato: per se conueniat subiecto. vnde
hec non est per se homo est animal album. hec
autem est per se. albus homo est animal. Eandẽ
sententiã docet distinctione. 22ª. questione pri
ma articulo. 2°. in corpore. ꝙ autem forma signi
ficata per predicatũ conueniat subiecto ratione
forme significate per subiectũ: non facit formali-
ter et per se veritatem ꝓpositionis sed facit ꝙ p̃
dicatũ vere et per se conueniat omnibus et singu
lis sub subiecto contentis quando forma vel na
tura per subiectũ significata pluribus est cõmu-
nis. quia enim cũ dicitur homo est animal: forma
significata per predicatũ vt animalitas cõuenit
subiecto ratione forme significate per illud scili-
cet humanitatis: ideo animal de singulis contẽ-
tis sub homine predicatur. Ex quibus infertur
ꝙ cũ in hac ꝓpositione deus est homo: non solũ
eadẽ res importetur per subiectũ et predicatum
quia idẽ suppositũ diuinũ scilicet persona filij sed
etiã forma significata per predicatum inest subie
cto vt forma ei per se inexistens eo ꝙ suppositum
per terminũ subiecti importatũ in ea ipsa forma
vel natura vere et per se et substantialiter subsi
stit, put Sãctus Thomas expresse dicit in sequẽ
ti distinctione in glosa. li. ꝙ ista propositio deus
est homo est vera per se et ꝓpria non obstante
ꝙ forma vel natura per terminũ predicati ipor
tata non conueniat supposito vel subiecto rõne
forme significate per terminum subiecti sed ratio
ne suppositi tantũ. veruntamẽ obstat ꝙ predica-
tum homo cum dicitur deus est homo non predi
catur de quolibet contẽto sub subiecto quemad
modũ fit cũ dicit̃ homo ẽ animal. vnde singula-
re est in xp̄o ꝙ hõ p se substantialiter predicetur
de deo vt supponit personã filij: et tamẽ ꝙ nõ ve
re p̃dicetur de deo p̃re aut de deo spũ sancto: ea

scilicet ratione quia homo ꝓpter mysterium in-
carnationis predicatur de deo filio ratione sup-
positi subsistentis in humanitate nō ratione na-
ture diuinitatis nomine dei significate. neqꝫ i re
alia hoc inuenitur quia nec in alio a xp̄o reperiꝫ
ꝙ sit vnum suppositum ſm substantiam in duab⁹
naturis essentialiter distinctis subsistens.

¶ **Quarto** Notandum est ꝓut accipitur ex dictis phi in ante
predicamentis ꝙ p̄ma et p̄ncipalis condicio de-
nominatiui est ꝙ forma per ipsum importata sꝫ
quam fit denominatio: sit subiecto qđ denomiat
accidentalis ita ꝙ neqꝫ sit de eius essentia neqꝫ
a principijs ei⁹ essentialibus fluat. ꝓpter quod
bene nō sunt ꝓprie loquendo predicationes de-
nominatiue. homo est animatus vel corpore⁹.
homo est risibilis. vnde omne nomen denomi-
natiuum est concretū de genere accidentis rō-
ne forme significate. cōcreta autē de genere sub-
stantie: denominatiua nō sunt nec denominati-
ue predicantur de ꝓprijs suppositis capiendo de-
nominationē ꝓprie et ſm rem: eo ꝙ in sua signi-
ficatione includunt suppositū quod denominant
non q̄si aliquid extrinsecū sed sicut clausum in ꝓ-
prio significato ipsorum. ꝑtinet enim ad ꝓpium
significatū nominis concreti in genere substan-
tie nō solum forma sed et suppositum in ea forma
subsistens. hoc enim nomē cōcretū homo nō so-
lum significat humanitatē sed et suppositū in hu
manitate subsistens. nomē autē concretū d̄ gene
re accidētis nō importat in ꝓpria significatione
subiectū sed solam formā vel naturam que subie-
ctū denominat. vnde albū ꝓut ph̄s dicit in p̄di-
camentis solam qualitatē significat. copulat aūt
suū subiectum quasi aliquid extrinsecū. rō autem
huius differentie inter significatū nominis con-
creti de genere substantie et significatū nominis
concreti de genere accidentis posita est libro p̄-
mo distin. 4.ª q. p̄ma sub p̄mo notabili. et ideo
cū dicitur natura vel persona humana: natura
diuina et suppositum diuinū: humanū et diuinum
non sunt vere et ꝓpe denominatiua nec deno-
minatiue predicantur. ¶ Ex quib⁹ infertmus ꝙ
iste ꝓpositiones deus est incarnatus: deus ē hu
manatus: non sunt ꝓprie loquēdo p̄dicationes
denominatiue sed essentiales sicut et iste homo
est corporeus: homo est animatus. non enim il
la sola dicitur p̄dicatio essentialis in qua p̄dica-
tum dicit totā naturā vel essentiam subiecti: sed
etiam illa cui⁹ p̄dicatū dicit partē essentie subie-
cti. Fallunt igitur qui putāt ꝙ cū dicitur de⁹ est
homo sit p̄dicatio essentialis. et cum dicat de⁹ est
humanatus vel incarnatus sit predicatio deno
minatiua. nam sicut dictum est: ad predicationē
essentialem et non denominatiuam sufficit ꝙ p̄-
dicatum sit de essentia subiecti quāuis totā eius
essentiam nō dicat. alias ista esset denominati-
ua predicatio et non essentialis petr⁹ est aīatus
vel corporeus quod est falsum. neqꝫ requiritur
vt isti putant ad predicationem essentialem ꝙ
forma vel natura ꝑ predicatum significata sit p̄-
mo et simpliciter constituēs suppositum: sed suffi-
cit ꝙ sit illud constituēs substātialiter vt ei⁹ for-
ma substantialis. vnde quāuis suppositum chri-
sti non simpliciter et ab eterno constitutum sit ꝑ
humanitatem assumptā: nihilominus quia ꝑ as-
sumptam humanitatem vere cōstituit vt sit es-
sentialiter homo: ideo vere et ꝓprie hec p̄dica-
tio est essentialis deus est homo.

**QUantum ad ar**ticulū quartū respondendū est ad argumenta contra cōclusio-
nes. Et quidem ad primū Sco-
ti cōtra p̄mā cōclusionē dicitur
ꝙ si argumentū valeret nō solum ꝓbaret ꝙ po-
tētia generatiua in femina esset actiua: sꝫ ꝙ esset
eque et eodē modo actiua sicut et potētia gene-
ratiua maris. ac ꝑ hoc ꝙ femina nō plus esset fe-
mina q̄ mas: et econuerso mas nō pl⁹ esset mas
q̄ femina quod ē absurdū in philosophia. vn̄ di
cendū ē ad argumētū ꝓut deductū fuit in p̄mo
notabili ꝙ sicut quāuis mas et femina eiusdē sint
speciei in aīalibus: qꝛ tamē alia ē rō et cōplexio
et virt⁹ ac cōdicio maris et alia femine et se habēt
ad inuicē sicut agens et patiens: ideo alterius et
alteri⁹ rationis est vtriusqꝫ actio: licet ambe a-
ctiones ad vnā speciē animalis ꝑtineant sicut et
ad eundem effectum concurrunt. nec est incon
ueniēs ꝙ potentie eiusdem speciei. i. que ex vna
et eadem anima specie fluunt circa operationes
alterius et alterius rationis versentur. ¶ Et ad
confirmationem patet responsio in primo nota
bili vbi dicitur ex quibus inferum⁹. ¶ Ad. 2.ᵐ di-
citur ꝙ si argumētum valet et nō solum ꝓbaret
ꝙ mater actiue se habet ad ꝓlis cōceptionē: sed
etiā ꝙ plus actiue se haberet q̄ pr̄. vnde dicēdū
est ad argumētū ꝙ cōmittit in eo fallacia ſm nō
causam vt causam. ꝓcedit enim ac si causa maio
ris dilectionis pr̄is et matris ad filiū sit maior a-
ctiuitas ad ei⁹ cōceptionē. hoc aūt est falsum. ſꝫ
causa maioris dilectionis mr̄is ad filiū q̄ pr̄is ē
quā ph̄s assignat vbi allegat qꝛ. s. mater magis
scire pōt qui sunt ei⁹ filij q̄ pater. et iterum quia

mater prius tempore concipit amoris affectum ad filios ꝙ pater propter maiorem et assiduũ ac magis laboriosum conuictuz quem habet ad filios. ¶ Ad. 3^m patet responsio ex his que dicta sunt in secundo notabili. ¶ Ad. 4^m dicitur ꝙ procedit ex falso supposito quasi scilicet ex nostra cõclusione sequatur ꝙ mater in generatione plus se habeat non aliter ꝙ vas aquam imissam continens vel sicut terra in generatione mineraliũ. hoc autem falsum est cum ponamus matrez certo et debito modo materiam preparare ad generationem prolis: et preparatam debito generationis loco ministrare et nõnulla alia disponere prout dictum fuit in primo notabili. vnde Sãctus Thomas respondens ad simile argumentum loco pro conclusione allegato ad 4^m ait. prebere materiam simpliciter ad generationem alĩcuius: non facit matrem. sed prebere talem materiam sic preparatam: est id quod matrem facit. in ligno enim non est potentia naturalis vt ex eo fiat scãnum cum per agens naturale in actu non compleatur. similiter neqꝫ in limo terre vt ex eo fiat homo. vnde quod inducitur non ẽ simile. ¶ Ad. 5^m patet respõsio ex his que dicta sunt in primo notabili respondendo ad auctoritatem Damasceni. ¶ Ad argumenta contra secundam conclusionem ad primũ dicitur ꝙ ex illo processu non recte concluditur ꝙ ista propositio deus est homo non sit vera ⁊ ppria: sed solũ ꝙ ista sit magis ppria petrus est homo. i. plures habens causas proprietatis et veritatis. et hoc Sãctus Thomas cõcedit in hoc 3° libro vbi allegatũ est pro conclusione. ait eniꝫ. vnde sicut hec est vera et ppria petrus est homo: ita et ista de⁹ est homo. est tamẽ in hoc differentia. quia in ista petr⁹ est homo: homo p̄dicatur inesse subiecto ratione suppositi ⁊ ratione forme importate per subiectum. sed in hac de⁹ est homo: p̄dicatũ non inest subiecto ratione forme significate per subiectũ. non enim cõuenit ei ratione diuinitatis ſ ratione suppositi. hoc aũt sufficit ad hoc ꝙ sit vera. hec. S. Tho. Quod autem arguẽs dicit ꝙ in ista deus ẽ homo non ẽ identitas p se p̄dicati cũ subiecto: falsum est. et ad eius pbationẽ negatꝰ assumptuꝫ. imo ista ppositio de⁹ est homo est in primo modo dicẽdi p se. p̄dicatur enim species de sua hypostasi. homo eniꝫ vt species est ad hominem deum et ad ceteros homines et predicatur de deo per se non quidem ratione forme significate per hoc nomen deus sed ratione suppositi quod est hypostasis humane nature. Sic i sententia respondet. S. Tho. ad simile argumentũ i hoc 3° libro loco supra allegato pro cõclusione i responsione ad. 5^m. Et. 3^a. pte. q. 16^a. articulo p̄mo ad p̄muꝫ. Quod autem arguẽs dicit ꝙ deus manens deus potest nõ esse homo: nõ obstat p̄dictis dum tamẽ manẽs homo sit p se ⁊ essentialiter homo. non enim quia equus potest mori et sic non esse animal ideo dũ est animal non ẽ per se et essentialiter animal. nec ratio formalis qua hoc est idem alicui per se: est quia nõ potest manere idem sine illo nã sic homo esset idem per se quantitati: eo ꝙ manens homo non potest esse sine quantitate. Et per hec patet responsio ad 2^m. non enim requiritur necessario ad idẽtitatẽ per se subiecti cum predicato ꝙ subiectum nõ cõstituatur essentialiter et per se per aliam formaꝫ vel naturã a natura vel forma importata per p̄dicatum prout ex supradictis apparet. sed sufficit ꝙ subiectũ vel suppositũ constituatur per se ⁊ essentialiter per formã vel naturaꝫ per p̄dicatuꝫ significatam sicut est in pposito nostro cum dicitur deus est homo. vnde falsum est quod arguens dicit ꝙ. s. cũ dicitꝰ deus ẽ homo: suppositũ diuinũ p subiectũ importatũ non cõstituitꝰ formaliter per naturã que iportatur nomine hominis. ¶ Ad. 3^m negatꝰ minor. et ad eius pbationẽ negatur iteꝝ minor. et ad eius pbationem respondetur dupliciter. p̄mo quia licet nõ importetꝰ eadem essentia per hoc nomẽ deus et per hoc nomen homo: nõ ideo sequitꝰ ꝙ essentia importata p hoc nomẽ homo nõ sit vere et pprie ac per se essentia dei filij. ac p hoc nõ ideo sequitꝰ ꝙ ad interrogationẽ factã per quid ẽ deus loquẽdo d̄ supposito filij non recte et vere respondeatꝰ ꝙ est homo. Respõdetꝰ scđo ꝙ vt. S. Tho. notat prima pte. q. 29^a. articulo. 4°. ad. 2^m. q̄d nõ semper querit d̄ natura vel essentia quam diffinitio significat: sed quandoqꝫ querit suppositũ vt cum queritur quid natat in mari et respondetur piscis. et isto modo hereticis querentibus in auctoritate Joannis apostoli dicentis tres sunt q̄ testimonium dãt in celo quid tres: respõsum est a catholicis tres psone. vnde etiã si natura humana per mysteriuꝫ incarnationis non fuisset vere et per se essentia cõstituens suppositũ diuinũ substantialiter sicut in veritate est non vt simpliciter sit sed vt homo sit: nihilo minus ad interrogationem factam per quid est de⁹: respõderi posset ꝙ est homo. i. suppositũ quod est homo. naꝫ tũc q̄d quereret de supposito et non de essentia. ¶ Ad 4^m dicitꝰ ꝙ pcedit ex falso supposito. s. ꝙ hec ppositio deus ẽ humanat⁹ sit predicatio denominatiua. hoc autem falsuꝫ est prout in q̄rto notabili

lati⁹ deductū fuit. Unde. S. T. infra disti. 7ᵃ. q. pma. ar. 2°. ad. 4ᵐ dicit ꝙ cū dicit̄ de⁹ est huma natus: nō sumit̄ humanatus in vi nominis dnominatiui ſ; i vi participij. vñ tātū valet humanatus quātū homo fact⁹. et hoc patet ꝑ auctoritatē Damasceni positā in ſra. hec. S. T. Pōt itez respōderi ad argumentū sicut etiā rñdet. S. T. loco proxime allegato. Et. 3ᵃ. p. q. 16ᵃ. ar. 3°. ad. 2ᵐ. ꝙ q2 humana natura in xp̄o assūpta ē a supposito ꝑ se ꝛ cōplete subsistēte: aduenit ſm siltudinē quādā accidētis cu⁹ rōne pōt hr̄e modū p̄dicationis denominatiue. q2 tamē suppositū diuinū substātialit̄ subsistit in humanitate ꝛ humanitas est ipsi⁹ substātialis natura ſm quā ē vere et subaliter hō: adeo vere ꝛ ꝓpe p̄dicat̄ de supposito diuino essentialiter: īprope vero ꝛ ꝑ quādaz silitudinē pōt etiā p̄dicari voce denominatiua. Ad cōfirmationē dr̄ ꝙ nō est silr̄ de carne si sola essz assūpta ꝛ d natura humana assūpta. qm̄ per assūptionē humane nature i vnitatē suppositi diuini: diuinū suppositū cōstituit̄ humanū suppositū qd est homo. ꝑ assūptionē aūt soli⁹ carnis q̄ non est cōpleta natura sed pars eius diuinū suppositum nō cōstitueret̄ suppositū humanū quia pars nature nō sufficit constituere suppositū. ac ꝑ hoc neqz esset neqz diceret̄ homo. ¶ Ad. 5ᵐ. dicit̄ ꝙ assūptū habet v̄itatē qm̄ in vtraqz natura suppositū nō subsistit substātialiter neqz ē essentialiter suppositū vtriusqz nature: sed qm̄ in vtraqz natura suppositū essentialit̄ subsistit ꝛ ē vere substātialiter vtriusqz nature suppositū sicut est in ꝓposito nr̄o: ꝓpositio assūpta veritatē nō habet. ꝛ de hoc plura dicta sunt in q̄rto notabili ex q̄bus satis apparet ꝙ arguēs nōnulla falsa assumit in suo ꝓcessu. ¶ Ad. 6ᵐ dr̄ ꝙ ꝓcedit ex falso supposito scilicet ꝙ in ista ꝓpositiōe deus ē homo: p̄dicatū sit extra intellectū subiecti. hoc aūt est falsum sicut patet ex dictis in tertio notabili. vñ ista ꝓpositio de⁹ ē homo: est in naturali materia ꝛ de primo modo dicēdi ꝑ se eo ꝙ p̄dicatū est de essētia subiecti ꝑ mysteriū incarnationis si capiat̄ vt p̄dicatio formalis. et ē idē cū subiecto rōne suppositi si p̄dicatio sit idētica. ¶ Ad. 7ᵐ negat̄ assūptū. nec valet eius ꝓbatio quia licet hec ꝓpositio xp̄s vel deus est homo: habeat diuersos conceptus naturarū: habet tamē vnū ꝯceptū suppositalem in quo naturarum conceptus vniuntur: et hoc sufficit ad hoc ꝙ ꝓpositio sit ꝑ se. ¶ Ad. 8ᵐ dicitur ꝙ antecedens est falsum. imo vt. S. T. dicit infra distictione. 7ᵃ. q. pma. ar. pmo ad. 7ᵐ. Et. 3ᵃ pte. q. 16ᵃ. ar. pmo ad pmum. ista predicatio deus ē homo: reducit̄ ad predicationē qua p̄dicat̄ gen⁹ de specie vel species de indiuiduo: sicut est ista petr⁹ ē homo et ē in naturali materia ſm ꝙ de⁹ in subiecto supponit ꝓ filio dei. Et ad ꝓbationē antecedētis respōdet. S. Tho. infra distin. 6ᵃ. q. 3ᵃ. arti. 2°. ad pmū et ad. 2ᵐ. Et. 3ᵃ pte. q. 2ᵃ. arti. 2°. in corpore et ad pmū et. 2ᵐ. ꝙ licet humana natura in xp̄o habeat quandaz siltudinē cū accidēte ꝓpterea ꝙ aduenit supposito xp̄i post ei⁹ esse cōpletū et sine ipsius suppositi mutatione: non tñ ſm veritatem est accidens supposito verbi. tum q2 natura humana non dat esse accidētale diuino supposito sed assumit̄ ad eē substātiale ipsi⁹ suppositi. tū etiā q2 suppositū diuinū subsistit subaliter in humanitate assūpta ꝑ ipsius diuinū et eternū suppositū: et ꝑ humanitatē assumptā ē vere ꝛ subaliter hō. ista eni accidētia nō conueniūt nec alicui rei vere ꝛ ꝓprie accidentaliter se habēti ad aliud. ¶ Ad. 9ᵐ. concedim⁹ ꝙ ista p̄dicatio de⁹ est homo non solum ē idētica ratione idētitatis suppositi: sed etiam est formalis sicut dictum fuit in primo notabili. sed ex hoc nihil ad ꝓpositum suum habet arguens ꝯtra nos vt ille falso putat. Et per hec patet responsio ad. 10ᵐ. ꝓcedit enim ex falso supposito ꝙ scilicet nos dicam⁹ hanc predicationem de⁹ est homo: esse idēticam et non formalē quod ē falsum vt in pmo notabili deductum fuit. ¶ Ad argumentum ante oppositum respondet. S. Tho. in hoc. 3°. distin. 3ᵃ. q. 2ᵃ. articulo primo ad. 5ᵐ. Et. 3ᵃ. pte. q. 32ᵃ. articulo. 4°. ad. 2ᵐ. ꝙ potentia generatiua in femina est imperfecta respectu potentie generatiue que est i mare. et ideo sicut in artibus ars inferior disponit materiā: ars aūt superior inducit formā vt dicit̄. 2°. physicorum ita etiam virt⁹ generatiua femine preparat materiam: virtus autem actiua maris format materiam p̄paratam. stat aūtē responsio in hoc ꝙ q̄uis in femina sit virtus generatiua actiua ad p̄parationē materie: non tamen virtus eius generatiua se extendit actiue ad formationem materie preparate et per consequens nec ad conceptionem et organizationem fetus: sed ad ista se habet passiue tantum. Et in hoc articul⁹ terminatur.

## ¶ Distinctio quinta.

Irca quintam distinctionem q̄ritur vtrū vnio nature diuine ⁊ humane in xp̄o sit maxima vnio creata et arguitur ꝙ nō. quia per vnionē sit aliquid vnum. sed ex vnione anime et corporis in nobis fit aliquid vnum ex persona et natura: ex vnione autem diuine nature et humane in christo solū fit aliquid vnum in persona et non in natura. ergo maior est vnio anime ad corpꝰ q̄ȝ diuine nature ad humanam. ergo talis vnio nō importat maximam vnitatem creatam. ¶ In oppositū arguitur. quia dicit Augustinus p̄mo d̄ trinitate ꝙ homo potius est in filio q̄ȝ filius in patre. filius aūt est in patre per vnitatem essentie: homo autem est in filio ꝑ vnionem incarnationis. ergo maior est vnio incarnationis q̄ȝ vnio vel vnitas diuine essentie que tamen est maxima vnitatum. et sic per consequēs vnio incarnationis importat maximam vnitatem. In hac questione erūt q̄ttuor articuli vt supra.

Uantuȝ ad articulum primum sit prima conclusio ꝙ vnio nature humane ad suppositum diuinū in christo est relatio realiter existens ī humana natura. Hanc conclusionem tenet. S. T. supra distinctione. 2ª. questione. 2ª. articulo. 2º. sub articulo. 3º. Et in hac distinctione q̄stione p̄ma articulo p̄mo sub articulo p̄mo. Item. 3ª pte questione. 2ª. articulis. 7º. et. 8º. ¶ Secūda cōclusio ē ꝙ in assumptione humane nature i xp̄o: suppositū filij est terminꝰ assumptionis. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac distictione q̄stione. 2ª. articulo p̄mo. Idem tenet. 3ª. pte. q. 3ª. articulo p̄º. ¶ Tertia cōclusio ē ꝙ vnio naturarū in xp̄o est maxima inter vniones creatas. Hanc conclusionē tenet. S. Tho. in hac distictione. q. p̄ma articulo p̄mo sub articulo. 2º. Et. 3ª. parte questione. 2ª. articulo. 9º. ¶ Quarta cōclusio ē ꝙ diuina natura aut diuina ꝑsona vniri non pōt humanitati xp̄i neqȝ eius carni ꝓprie vt forme. Hanc cōclusionē tenet. S. T. in hac disti. q. p̄ma articulo. 2º. Et. 3ª. pte. q. 2ª. arti. p̄mo. Itē contra gē. libro. 4º. caplo. 32º. et. 35º. ꝙ autē deus siue deitas esse nō possit forma alicuiꝰ corporis gēnaliter loquēdo ꝓbat. S. T. p̄ª. p. q. 3ª. arti. 8º. Et cōtra gen. libro p̄mo caplo. 28º.

Uantuȝ ad articulū secundū arguit̄ cōtra cōclusiones. et q̄dē cōtra p̄mā arguit Aureolꝰ ꝓbando ꝙ vnio humane nature ad v̄bū non sit relatio s̄ vera vnitas ⁊ actualis cōtinuatio ⁊ p̄imisio. p̄mo nā Augustinꝰ i epistola ad volusianū circa mediuȝ dicit ꝙ in illa ꝑsona mixtura dei et hominis cū recedit auditor a ꝯsuetudine corporuȝ quo solēt duo liquores ita misceri vt neuter seruet integritatē suā q̄ȝ et in ipsis corporibus aeri lux incorpata misceat̄. cū enim verbū dei ꝑmixtū est aie habēti corpꝰ: animā simul accipit ⁊ corpꝰ. et subdit ꝙ verbi et anime credibilior debuit esse ꝑmixtio q̄ȝ anime et corꝑis. quo modo enī nō fateremur duo incorporea q̄ȝ vnū corporeū alterūqȝ incorporeū faciliꝰ potuisse misceri. si tamē nō indigne ad ista: mixtionis vel mixture nomē admittit̄ ꝓpter cōsuetudinē corꝑaliuȝ rerū lōge aliter se habentiū aliterqȝ notarū. hec Augustinus. ex quibꝰ patet ꝙ natura humana vnita est verbo per quandā mixturā et ꝑmixtionem: salua tamē integritate vtriusqȝ nature que nō saluat̄ in liquoribus et ceteris rebus corporalibus que miscentur. sed constat ꝙ ꝑmixtio importat continuationē et inclusionē eorum q̄ miscētur vt inter illa sit vera vnitas et nō discretoruȝ aceruꝰ. ergo natura humana vnita est ꝑ indistictionē et cōtinuationē cū ꝓprietate verbi ipsam terminātē et dāte sibi subsistere s̄m tertiū modū ꝑ se existēdi et nō ꝑ hoc ꝙ v̄bū terminet relationē aliquā in natura extrīsece imo magis ītrīsece ipsam naturā terminat. ¶ 2º. nā in fine libri d̄ ꝑseuerātia dicit Augustinꝰ ꝙ fides credit assūptionē illā ineffabilē fecisse vniꝰ ꝑsone in deo et hoīe vnitatē. cōstat aūt ꝙ non est vera vnitas q̄ fit ꝑ solā terminationē cuiusdā exterioris relationis alioqui vniuersū essȝ vere vnuȝ rōne ordinis et deus faceret vere vnū cū vniuerso cuius terminat relationē ⁊ ordinē ꝑ modū finis. et vniuersaliter ois aceruꝰ essȝ vere vnū cū ibi sit vnitas relatiua. igit̄ et c̄. ¶ 3º. nā Dionisiꝰ dicit. 2º caplo de di. no. ꝙ cōpositio Iesu s̄m humanitatē: ineffabilis ē oī verbo et ignota oī mēti q̄liter quideȝ ip̄m dei verbū substātiā factū ē accepimus. per

hoc inuens ꝙ ipsum verbuꝫ per huiusmodi vnio
nem factum est verus homo substantialiter et
vera substantia. constat autem ꝙ nulla relatio
fundata in subiecto: dat termino ꝙ ipsum vere
et substantialiter sit substantia. relatio nāqꝫ dat
esse relatiuum: sed esse substantiam vel esse sub-
stantialiter: nullo modo dare pōt. imo vnio hu-
manitatis cum verbo non est relatio in huma-
nitate extrinsece existens sed potius eiusdē hu-
manitatis intrinseca determinatio. ¶ 4°. nam
Damascenus libro tertio dicit ꝙ non ſm habi-
tudinalem vnionem ⁊ nudam inhabitationem
vnita est caro dei verbo: sed vere ex sūma ⁊ me-
ra existētia magis in ipso existit et hypostaticaꝫ
ad ipsum habuit idemptitatē. hec autē tria scili-
cet ꝙ caro ex sūma et mera existentia vnita est
et ꝙ caro existit in ipso et ꝙ hypostaticā ad ipm
habet idēptitatem: manifeste ostendunt ꝙ mēs
eius fuit hanc vnionem esse ſm veram et indi-
uisam existentiam et ſm continuationem natu
re interminate ad proprietatem hypostaticam
terminatiuem et non ſm aliquam relationē aut
habitudinem. ¶ 5°. nam Boeti⁹ dicit in de dua
bus naturis et vna persona christi ꝙ dei et ho-
minis facta est coniunctio: non ita quasi cū duo
corpora apponuntur vel alterum ex alterius q̄-
litate proueniat. si enim cum humanitati deitas
coniuncta est nihil ex vtrisqꝫ confectum est ac ꝑ
hoc nihil est christus: nihil igitur vnum ſm ne-
storiuꝫ christus est ac per hoc omnino nihil. qđ
enim non est vnuꝫ: nihil omnino esse potest. ens
enim atqꝫ vnum cōuertuntur. et quodcūqꝫ est:
vnuꝫ est. hec Boetius. vnde si notetur ꝙ ait hu
manitatem vniri verbo non sicut cum duo cor-
pora sibi alteri⁹ qualitate proueniat: manifeste
apparet ꝙ illa vnio non ē per relationem sed po
tius per intimam coniūctionem et realem conti
nuationem et indiuisionem nature humane cuꝫ
verbo. nam relatiua vnio est inter corpora. qđ
vero subditur ſm nestorium nihil vnum confe-
ctum est ex deitate et humanitate: et illud re
probatur tanqꝫ erroneum. quia si hic christ⁹ non
esset aliquid vnum: euidenter ostendit ꝙ huma
nitas et verbum habent intimaꝫ vnitatem ac ꝑ
hoc indiuisionem et continuationeꝫ entitatiuā
alias non esset vnuꝫ nisi per modū aceruī. ¶ 6°
dicit idem patere ex illis que fide tenemus. cō-
stat inquit ꝙ per istam vnionem persona verbi
facta est aliquid quod ante nō erat: quia homo
et non aliter se habens solum sed vere aliquid.
imo diffinit ecclesia reprobando illam tertiam
opinioneꝫ que recitatur. 6ª. distinctione. 3. sen-
tentiarum que ponebat personam verbi nō fuis
se vere factam aliquid sed aliqualiter se habēs.
contra hoc diffinit ecclesia extra de hereticis cū
christus. vbi dicit mandamus quaten⁹ sub ana-
themate interdicas ꝙ ne qs audeat dicere chri-
stum nō esse aliquid ſꝫ ꝙ homo. quia sicut chri-
stus est verus deus: ita est ver⁹ homo ex huma-
na carne subsistens. sed constat ꝙ si proprietas
verbi non aliter se habet ad humanitatem nisi
quia terminat relationem humanitatis ad ipm
verbum: per istam vnioneꝫ magis diceretur ad ali
quid qꝫ aliquid: et erit homo relatiue non auteꝫ
sicut est deus. in nullo enim genere relatiuorꝫ
terminus vnius dicitur alter sed potius ad alte
rum relatiuum. vnde verbum erit relatiuū ſm
dici et appellatur relatiue et non vere et substan
tialiter. ergo vnio q̄ddicatiua nature humane
ad verbum: aliud importat qꝫ relationem ad ip
sum verbum. et verbum supponere naturā aliud
importat qꝫ relationem terminare. ¶ 7°. qꝛ ſm
magistrum sententiarum libro primo distinctio-
ne. 22ª. deus dicitur incarnatus et humanatus
ex tempore. nec omnia ista dicuntur relatiue de
deo. quod verum non esset si incarnari esset ter-
minare relationem existentem in natura huma
na. imo diceretur relatiue incarnatus sicut crea-
tor. ¶ 8°. quia natura humana sicut tenet fides
est vnita substantialiter et non accidentaliter ⁊
sicut quidditas supposito dans sibi esse quid. sic
ad interrogationem factam per quid: responde
tur ꝙ persona verbi est homo. vnitas auteꝫ q̄d-
ditatiua non est per accidens medium: cuiusmo
di esset talis relatio extrinsecus adueniēs si po-
neretur. ¶ 9° probat in speciali ꝙ dicta vnio nō
est relatio consequens coniunctionē nature hu-
mane ad verbum sicut dicit ꝓbatio cōclusionis.
quia idem non sequitur seipsum. sed vnio q̄ddi-
tatiua ad verbū est ipsamet cōiunctio ⁊ vniri est
coniūgi. nō igiꝉ pōt esse coniūctionē consequēs.
Et iterū non ē veruꝫ ꝙ materiam eē sub forma:
sit relatio media. alioquin cū materia sit sub ista
relatione: sequitur ꝙ esset alia relatio ⁊ proce-
ditur in infinitum. sed sicut vnam partem con-
tinui esse cum alia non est relatio alioquin sicut
partes sunt infinite in potentia essent infinite re
lationes sed vnam partem esse cum alia est ip-
sas esse mutuo continuatas et vnitas et indiui-
sas: sic materiam esse sub forma vel formam in
materia: non est esse aliquam relationem medi
am sed ipsas esse vnum ꝑ veram indiuisionem
et continuationem entitatiuam. et ideo illa ter
tia entitas continua est realitas disticta. hec Au

reolus in forma. ¶ Contra secundam conclusio
nem arguit Durandus probādo q persona nō
sit terminus assumptionis sed potius respectus
vnionis cuius oppositum dicit probatio conclu-
sionis et arguit sic. terminus non precedit actio
nem quam terminat alioquin frustra esset actio
cum terminetur ad acquisitionem termini si ter-
minus sine actione haberetur. et hoc expressit
Aristotiles primo d generatione vbi dicit q ha-
bitib⁹ presentibus in materia cessat motus. ex q
patet q omnis actio et motus est quid preuium
habitui. sed tam natura diuina q̄ persona pre-
extiterunt assumptioni. ergo non sunt termini
assumptionis. Et si dicatur q locus est termin⁹
motus localis et tamen preexistit motui: dicen-
dum est q locus non est terminus motus loca-
lis sed esse mobilis in loco ad quē mouetur seu
vbi. et istud eē non p̄cedit motū sed acquiritur
per ipsum. Et ex eadem radice patet q vnio na
ture assumpte cum natura assumente vel perso-
na assumente est ꝓprie terminus assumptiōis.
quia illud solum est ꝓprie terminus assumptio-
nis quod acquiritur per actionē assumptionis.
sed per actionē assumptionis quantū est de na
tura talis actionis: nihil acquiritur nisi vnio na-
ture assumpte cum natura et persona assumen-
te vt iam natura humana in se non subsistat sed
existat in persona assumente. quare ꝛc. ¶ 2° ar
guit. quia cum dicitur q ad relationem non est
actio vel motus vt dicit. 5° phisicorum. talis au
tem vnio non est nisi quedam relatio: hoc non
valet quia duplex est respectus. vnus qui est so-
la denominatio sumpta a pluribus et hoc suffi-
cit ad predicamentum relationis vt similitudo
equalitas et huiusmodi. et talis respectus nō est
aliqua res preter suum fundamentū nec ad ip-
sum potest esse motus vel actio. et de tali respe-
ctu vel relatiōe loquitur Aristotiles. 5° phisico-
rum. alius autem respectus est qui non est sola d
nominatio sumpta ex pluribus sed est realis mo
dus essendi: vel per se consequens ad fundamē
tum vt in hoc res sequatur ad naturam accidē-
tis vel per accidens et extrinsecum adueniēs si-
cut vbi vel esse in tali loco et tangere et tangi. et
tales respectus non semper sunt de genere rela
tionis et ad eos potest esse et est verus motus.
sicut motus localis est ad vbi tanq̄ ad terminū
intrinsecū qui locato acquiritur et est in eo. est
enim circūscriptio corporis a loco. locus autem
nō est per se terminus motus localis nisi extrin
secus. similiter corpora magis distantia per mo
tum localem alterius vel amborum fiunt ꝓpin
qua et se tangentia et ad hoc terminatur mot⁹
quāuis tangere et tangi non sint nisi reales mo-
di essendi et quidam respectus extrīsecus adue
nientes nec pertinent ad predicamentum rela-
tionis. eodem modo cum esse vnitum sit quidā
modus realis essendi: ad ipsum potest termina
ri actio vel motus. sed ad vnionem de qua nunc
loquimur que est nature assumpte cum natura
et persona diuina: nō potest terminari actio na-
turalis sed solū diuina que potest nature huma-
ne dare nouū modum essendi sicut dat acciden-
ti in sacramēto altaris. sic igitur natura assump
ta et natura et ꝑsona assumens sunt quedā ex-
trema vnionis sed non sunt ꝓprie assumptiōis
terminus sed solum ipsa vnio. hec Durandus.
¶ Contra tertiā conclusionem arguit idem Au
reolus dicens q via nostra nō potest saluare q
illa vnio sit maxima inter vniones post illā qua
tres persone in vna essentia vniuntur quod ta-
men Bernardus ad Eugeniū asserit. null⁹ eni
dicere potest quin vnita ꝑ inclusionem et cōti-
nuationem maiori vnitate iungantur q̄ que co
pulantur per relationem vbi nō est aliud copu-
lare ex parte vnius extremi nisi relationē termi
nare. sed qui ponit q illa vnio est per inclusio-
nem humanitatis cum ꝓprietate verbi quasi cu
iusdam terminabilis cum suo termino intrinse-
co: consequenter potest ponere istam vnionem
esse maiorem. ¶ 2° arguit Durandus q ista v-
nio non debeat dici simpliciter maxima inter v-
niones creatas quod probat sic. per vnionē ali
qua dicuntur vnum. ratio autem vnius est ratio
indiuisi. igitur illa vnio est maxima cuius extre-
ma magis et intimius faciunt vnum. sed extre-
ma multarum aliarum vnionum puta materie
et forme magis et intimius efficiunt vnū q̄ ex-
trema incarnationis. constituunt enim vnū ꝑ
essentiam. vnum etiam non potest separari ab
alio saltem materia a forma salua consistētia na
ture sue quod est signū magne intimitatis. inter
extrema autem incarnationis non est talis vni-
tas nec talis intimitas quia nec constituūt vnā
naturam nec vnū est inseparabile ab altero. er-
go vnio forme cū materia ē maior q̄m ad ratio-
nē vnionis. hec ille. ¶ Contra quartā cōclusio-
nem arguitur. nam Joānes de ripa in suis dter-
minationibus ꝛ in suis scriptis nititur ꝓbare q
diuina essentia potest eē realiter forma creatu-
re intrinseca cuius oppositum dicit cōclusio. Pri
mo igitur arguitur sic. quicquid ꝑfectionis est in
creatura et entitati perfectionali correspondet:
attribuendū est deo simpliciter licet sub modo

perfecto et nõ limitato. sed in qualibz forma creata est pfectionis influere influxu intrinseco. hoc enim puenit ex cõmunicatione sue entitatis. ergo hoc põt attribui diuine essentie sub modo simpliciter pfecto et illimitato. Confirmatur. nam vbi iste modus arguẽdi deficeret: excluderetur omnis modus pbandi quãcũqz causalitatẽ in deo. omnis enim mod⁹ causalitatis in creaturis: ẽ quodã modo impfect⁹ eo qz limitat⁹ et ãnexus depẽdẽtie et cuidã deficiẽtie a pfecta et totali causalitate excluderetur etiã omnis mod⁹ pbandi de deo aliquã pfectionez simpliciter. nam in creaturis qlibet denominatio pfectionis simpliciter ẽ potentialis et limitata. diceretur ergo qz quãuis huiusmoi pfectiones in creaturis sint meli⁹ ipm qz nõ ipm: qz tamẽ necessario sunt modis impfectionis admixte: nõ possunt attribui enti vlr pfecto. Diceretur forte qz maior est vera de omni eo quod nõ hẽt necessario impfectionẽ ãnexam. dare aũt eẽ alicui p informationẽ: necessario ponit limitationẽ et compositionẽ. sed ista respõsio nõ valet. tũ qz non pcipit vim argumẽti. argumẽtũ enim non pbat nisi qz de⁹ potest eẽ forma intrĩseca creature. vtrũ autẽ informatiue vel subsistenter et terminatiue: argumẽtũ nõ limitat. sufficit enim argumẽto qz diuina essentia sit cõmunicabilis realiter et p cõsequẽs intrinsece. sic enim voco cõmunicationem intrĩsecã put distinguitur a cõmunicatione q ẽ p participationẽ que ẽ per eẽ creatũ cõmunicatum creature. imo pot⁹ argumentuz iplicite pbat et pcludit cõmunicationẽ diuine essentie per modum forme subsistentis q est modus pfectionis: qz p modũ forme informãtis. tũ quia ponit forme informatiue necessario annecti cõpositũ. quod falsum ẽ de omni forma accidẽtali licet verum sit de omni forma cõstitutiua. ¶ 2°. principaliter arguit sic. primũ efficiẽs agit ad extra tam pfecte simpliciter sicut agit ad intra. agit enim ad extra sm vltimũ sui posse. ergo possibile ẽ ad extra correspondere sibi aliquid adequate in esse potẽtie qd non ẽ possibile nisi p actualitatez formalẽ diuinitatis et cõmunicationẽ sui proprij imẽsi gradus essendi. pñia declaratur quoniam virtus cuiuslibet potẽtie actiue vel pfectio non concluditur solum p suum agere sed etiã p terminum actionis qui ceteris paribus reddit actionem pfectiorem. cõfirmatur sic ratio. deus ad extra est imense potens tam intensiue qz extensiue. ergo deus ad extra potest habere terminum adequatum. vel ergo ad extra potest pducere aliquid simpliciter imensum et hoc est impossibile: vel potest per suum agere cõmunicare aliquid simpliciter immensum puta diuinũ esse et habetur intentum. qz autem deus sit immẽse potẽs ad extra tam intẽsiue qz extẽsiue probatur. nam posse actiuum ẽ perfectio simpliciter. in deo ergo ẽ formaliter immẽsuz. vel ergo ad intra vel ad extra. si secundũ habetur ppositũ. si primuz contra. nã si aliquod tale sit: sit ergo posse generare filium. sed contra nã tale non ẽ immẽsum ex hoc quod est posse notionale sed quia posse essentiale. ergo generare sibi correspondens: est pducere essentiale et non notionale. ergo cum ad intra cõmunicetur esse essentiale: sequitur qz sicut pater cõmunicat filio plenitudinem essentie et potentie: ita cõmunicat sibi posse generare. et eodem modo cõmunicat sibi actum generandi quod ẽ hereticum. Secũdo quia si posse ad extra nõ sit formaliter imensum sed solum posse agere ad intra: sequitur qz spiritus sanctus non habet posse formaliter immẽsum. Confirmatur secundo qz si filius in diuinis haberet precise esse quo distinguitur a patre p originem et non esse diuinitatis: sequitur qz filius non esset formaliter imensus. alias in diuinis essent tria formaliter imensa. ergo nec tunc producere terminatũ ad filium essz formaliter immẽsum. ergo nec posse pductiuuz cui tale pducere esset adequatũ esset formaliter immẽsum. ergo si tale posse ẽ formaliter immensum: hoc ẽ vel quia p tale posse pducitur eẽ formaliter immẽsum puta esse diuinitatis et hoc est hereticum: vel quia tale eẽ cõmunicatur et tunc qro vltra aut tale esse cõmunicatum filio correspondet filio p productionẽ patris vel non. si sic ergo filium eẽ deum est a patre pductiue vel vt pductio est. consequẽs est falsum. nam cum diuinitas sit idẽ realiter filio: nec diuinitas posset eẽ terminus pductionis pse nec filius i eẽ diuinitatis sed solum in eẽ quo distinguitur realiter a patre. si non ergo tale esse non arguit pducere intensius vel minus intẽsum. ergo nec formaliter immẽsum. et in hoc apparet distinctio cõmunicationis ad intra et ad extra. nam creatura non potest habere eam ad extra nisi per agere primum et ideo depẽdenter et potentialiter ad intra aut nõ per aliquod producere sed per primũ cõmunicare prout contra omne agere distinguitur. ex quo apparet qz quantũcũqz filio correspondeat eẽ immensum formaliter: non tamẽ per posse productiuum vt sic sed solum p viam cõmunicatiuam. et sequitur qz respectu nullius ad intra: est posse actiuum diuinum essentiale. et ideo omne posse diuinum actiuum est ad extra. ex quo habetur ppositum qz deus potest agere ad extra sm to-

tale posse ac vltimū sui posse. nam vel de⁹ non
haberet formaliter vltimū sui posse: et sic sequit̄
q̄ non est infinite potētie intrinsece. vel habet:
ergo fm̄ illud potest agere. illud enim ē possibile
quo posito nullum sequitur incōueniēs. igitur si
agit ad extra fm̄ vltimū sui posse: nullum sequi-
tur impossibile. ergo fm̄ eum potest habere ter-
minum adequatū sui agere ad extra et habetur
ꝓpositum. ¶ 3°. arguitur sic principaliter de fa-
cto. diuina essentia est vnita fm̄ totam latitudi-
nem diuinitatis anime christi ꝛ corpori vtriq̄ par
ti et toti cōmunicans esse vt forma intrinseca. igi-
tur. assumptum ꝓbatur auctoritate apostoli ad
Colo. 2°. in christo habitat omnis plenitudo di
uinitatis corporaliter. hoc nō potest intelligi p̄
solam vnionē ad hypostasim vt distinguitur cō
tra essentiam: cū hypostasis vt sic non sit forma-
liter infinita vt per hoc quod vnitur hypostasi
verbi: vniret̄ diuinitati cum secunda vnio sit in-
comparabiliter perfectior. et per consequēs si cō
municatur sibi per vnionem plenitudo diuinita
tis: cōmunicatur sibi diuina essentia fm̄ omnem
perfectionem essentialē. Confirmat̄ sic. si in chri
sto habitat omnis plenitudo diuinitatis corpo-
raliter et non nisi per vnionem quātū ad ꝓposi
tum p̄tinet ꝛ eadem est vnio diuinitatis tā corpo-
ris q̄ anime sicut toti composito. igitur carni
xp̄i per vnionem cōmunicata est plenitudo diui
nitatis. sed p̄ plenitudinem diuinitatis non po-
test intelligi nisi esse essentiale diuinum sicut pa-
tet per magistrum. 3°. sententiarū distin. 5ª. vbi
dicit q̄ plenitudo diuinitatis est diuinitas que ē
ipsa natura ꝓut distinguitur contra p̄sonā. tale
autē esse nature: est vt sic esse formale. ergo diui-
na natura in esse nature ꝛ forme cōmunicata est
carni xp̄i ꝛ habetur intentū. Itē si caro xp̄i ē vni-
ta diuinitati: vel ergo diuinitati in esse diuinita-
tis vel solum in esse p̄sone. si p̄mū: ergo in eē for-
me. si secūdum ergo ex tali vnione nō redditur
homo de⁹. nam verbū non est deus p̄ rationem
personalem sed p̄ rationē essentialē. ergo nec v-
nio ad diuinitatē in esse p̄sonali p̄cise: denomina
bit aliquid esse diuinū. si enim vnitas realis p̄so-
nalitatis cum diuinitate nō sufficit ad hoc q̄ ver
bum p̄ personalitatem dicat̄ deus: quāto magis
vnio quecū q̄ realiter distinctorū. et ideo nihil
potest denominari deus ex vnione ad diuinita-
tem precise in esse subsistentie nisi sit in esse essen
tiali. Item hugo in libello de sapientia anime
christi dicit. anima christi habet omnia per gra-
tiam que in deo sunt per naturam. accepit enim
anima xp̄i plenitudinē diuinitatis plenitudinē
sapientie plenitudinē vnitatis. totum quod de⁹
est accepit. non quia in illud essentialiter muta-
ta: sed quia ineffabiliter vnita. accepit non vt il-
lud essentialiter fieret: sed vt in illo personaliter
vnum esset. hec hugo. ¶ 4°. p̄ricipaliter argui-
tur sic. esse personale diuinū est realiter vnibile ꝛ
cōmunicabile creature. ergo ꝛ esse essētiale. ante
cedens ꝓbat̄. nam p̄sonalis subsistētia nature i-
create potest eē p̄ vnionem personalem subsistē
tia nature create. ꝯña ꝓbatur. nam minus videt̄
repugnanter se hr̄e ad cōmunicabilitatē eē essē-
tiale quod ē esse quidditatis ex sui natura cōmu
nicabilis: q̄ esse p̄sonale etiā fm̄ omnes philoso
phos. sed non repugnat eē personale increatū
vniri realiter creature sic. s. q̄ essentia diuina et
creatura cōmunicent realiter in eē personali. er-
go nulla repugnantia est vt quodcū q̄ eē essētia-
le diuinum sit illo modo cōmunicabile creature.
Confirmatur. nā eē essentiale diuinū est realiter
cōmunicabile ad intra non autē esse p̄sonale. er-
go si esse p̄sonale non repugnat cōmunicari ad
extra: multo minus eē essentiale. ¶ 5°. principa-
liter arguit̄ sic. quodcū q̄ esse diuinū essentiale ē
ex se cōmunicabile nam de facto cōmunicat̄ ad
intra. ergo si non ē cōmunicabile creature: hoc ē
quia creatura non habet potentialitatē ad tale
esse. sed cōtra. nam potētialitas creature ad esse
p̄sonalitatis increate non ē potentialitas creatu
re intrinseca sed sola potentialitas nō repugnā-
tie que nō est aliud q̄ potētia agētis diuina ꝛ o-
bedibilis in creatura. ergo nō plus creatura ha-
bet ex se potētialitatē ꝛ aptitudinem ad esse p̄-
sonale increatum q̄ ad eē essentiale. ergo ad v-
trū q̄ vel ad neutrū. secundū non ē dicendum. si
detur primū habet̄ ꝓpositum. confirmatur. nā
non minus ē supnaturale creature eē personale
increatum q̄ eē essētiale. ergo tota potētialitas
creature ad vtrū q̄ ē potentia agētis. et p̄ conse
quens qua ratione vnum est possibile p̄ primū
agēs: eadem ratione ꝛ reliquū. ¶ 6°. arguit̄ sic.
si in creatura ē repugnantia ꝛ impossibilitas ad
eē essentiale increatū: vel talis ꝓuenit ex imp̄fe-
ctione creature puta quia non est eleuabilis ad
tam perfectum esse: vel ex parte diuine essentie.
non primū nam ꝛ si per impossibile diuinum esse
personale esset tam formaliter immēsū sicut eē
essentiale: non minus creatura esset assūptibilis
ad tale esse immo magis vt videtur. nam tūc es
set intensius esse subsistentie q̄ nunc est: ꝛ perfe-
ctius posset esse tam nature ꝓprie q̄ aliene sub
sistentia. tum etiā quia secundū nōnullos theo
logos esse diuine subsistētie ꝛ p̄sone est formalit̄

imensum. si detur secundum: contra nam omnis quidditas τ forma ex natura sua ē cōmunicabilis. ergo quicqd est perfectius formaliter eē qdditatis τ forme: est ex se magis cōmunicabile. ergo sicut quodcūq; eē essentiale increatum ē immensum eē quod dicitur formale: ita imense ex natura sua ē cōmunicabile. ¶Cōfirmatur nam eē essentiale non ē cōmunicabile ad intra nisi qr est esse quidditatis et forme cui non repugnat communicabilitas. igitur cū in cōmunicatione ad extra natura diuina habeat esse quidditatis τ forme: sequitur qꝫ ad extra nō sibi cōmunicabilitas repugnat s3 qꝫ est qdditas et forma sicut nec ad intra. ¶7°. principaliter arguitur sic. si eē essentiale diuinum esset ad extra cōmunicabile realiter: maior pfectio appareret in deo q̄3 si solū3 ponatur esse cōmunicabile participatiue. sed generaliter deo ē attribuendum quicqd plus manifestat diuinam pfectionē. igitur τc. maior patet. nā maior cōmunicabilitas diuina per participationem ad extra: maiorē cōcludit in deo perfectionem saltē extēsiue. nā cōmuniter ponit̄ a theologis qꝫ nullus ē maximus gradus participationis diuini esse finitus possibilis. ergo cū omnis ratio cōmunicabilis diuini esse sit maior et perfectior q̄3 quecūq; cōmunicatio p participationē τ imitationem talē: sequit̄ qꝫ talis cōmunicatio realis maiorem arguit in deo perfectionē q̄3 quecūq; p participationem. ergo si secunda ponitur in deo ratione sue bonitatis ꝯmunicabilis tanq̄3 mod⁹ perfectionis simpliciter: multo magis alia est ponenda tanq̄3 possibilis. igitur τc. ¶8° argui̅t sic. ceteris paribus perfectior est actiuitas p quam perfectior gradus cōmunicatur producto termino actionis. sed actiuitas diuina est summe pfecta intantum qꝫ contradictionem includit itelligi vel cogitari maiorem actiuitatem. ergo nō solum essentia diuina est cōmunicabilis participatiue immo realiter et in se: et sic habetur intētum. ¶Cōfirmatur pmo. na3 deus est ꝓportionaliter actiuior qꝫ acūq; creatura sicut est perfectior. ergo per agere diuinum eque ꝓportionabilit̄ intensius esse est cōmunicabile creature: q̄3 per agere creature in qua ꝓportione deus excedit creaturam. sed hoc non est possibile nisi per diuinum agere sit communicabile immensum esse. et tale esse non potest esse nisi esse diuinum essētiale quod solum formaliter est immensu3. ergo et cetera. ¶Confirmatur secundo. nam maior actiuitas non solum cōcluditur ex actione immo ex termino actionis. vnde si deus per impossibile esset productiuus solius vniuersi quod nunc est et eque intense vt nunc: actiuitas sua licet esset eque pfecta intēsiue vt nunc est: non tamen extēsiue. non enim tot pfectiones creaturarum virtualiter cōtineret vt nunc. nec s̄m tot perfectiones essentiales esset cōmunicabilis participatiue ad extra vt nunc. vnde sic arguitur. si de⁹ ess3 cōmunicabilis participatiue ad extra s̄m omnē perfectionem essentialē puta esse vite sapientie τ huiusmodi: pfectius esset et actiuus ad extra q̄3 si precise in esse simpliciter vel in eē vite. ergo cōmunicatio diuini esse s̄m maiorem vel minore3 participationem: arguit in deo maiorem vel minorē actiuitatem saltem extensiue. ergo cum realis cōmunicatio diuini esse ad extra sit maior q̄3 quecūq; talis: sequitur qꝫ maior esset diuina actiuitas intensiue et extensiue si concedatur eū ad extra esse cōmunicabilem realiter q̄3 si solu3 participatiue. ¶9° principaliter argui̅t sic. si diuina essentia non esset cōmunicabilis realiter ad extra tanq̄3 forma intrinseca: hoc videretur ꝓpter hoc qꝫ tunc sequeretur ipsam esse componibile3 et potentialem. sed hoc non debet mouere vt probabitur. ergo τc. minor ostenditur. nam sola forma constitutiua habet istas condiciones annexas scilicet esse partem esse potentialem esse componibilem. sed non ē de ratione forme actuantis qꝫ sit constitutiua alicuius tertie entitatis. igitur τc. Minor ꝓsilogismi ostenditur p duodecim media. pmo sic. quelibet forma constitutiua ordinatur ad ipsum constitutum velut ad fine3 τ subsistentiam talis forme. sed nulla forma d̄ genere accidentis ordinatur ad aliquod genus entis velut ad finē et subsistentiā vltimam nisi ad genus substantie. ergo sola substantia potest eē finis et vltima subsistentia cuiuscūq; forme d̄ genere accidētis. sed quodlibet constitutu3 forma informatiua est subsistentia talis forme et finis illius. ergo nullum ens quod non ē substātia potest esse constitutum ex informatione forme accidentalis. igitur vel ex informatione talis forme actualis non est possibile aliquid constitui et habetur intentum: vel forma accidētalis est constitutiua substantie quod claudit contradictionem. Secundo sic. quelibet forma de genere accidentis ē actus alicuius substantie vt proprie substantie. ergo si vltra hoc forma concurrit ad constitutionē tertij simul cum subiecto: sequitur qꝫ tale tertium ē subsistentia vtriusq; partis. partes enim sunt in potentia in toto et quodāmodo participant esse totius. et ex hoc sequuntur vltra duo inconueniētia. primum est qꝫ talis forme accidentalis substantia non est vltima subsi-

stentia sed talis tertia entitas constituta q̄ non est de genere substātie. non enim est entitas per se vna. et ita sequitur ꝙ substantia non ē vltim⁹ finis accidētis cuius oppositū ponit philosoph⁹ 7°. et. 8°. methaphisice. sequitur secundo ꝙ aliq̄ entitas non ē de genere substantie et tamen ē sistentia ipsius substantie ꝛ ꝓpria subsistentia. consequentia patet. nam totū est subsistētia suaꝝ partium essentialium. partes enim sunt in ipso toto et participant quodāmodo esse toti⁹. ergo si forma accidētalis est constitutiua: sequit̄ ꝙ substātia quam informat concurrit vt potentia ad talem constitutionē ꝛ fit partialis entitas constituti. igitur subsistit subsistētia constituti qḋ erat ꝓbandum. Tertio sic. talis tertia entitas si sit aliquid noviter ꝓductum ex informatione forme accidētalis: igitur sicut est aliquid distinctum in se tam a forma q̄ꝫ a substantia. ergo habet ꝓpͣaꝫ quidditatē et per consequens talis forma non dat formaliter esse quale sed eē quid. falsitas cōsequentis nota ē. Cōfirmatur. nam si per talem formā producitur aliquid: igitur talis forma nō constituit quale esse sed quid eē. quoniam non quale sed quid: ē per se terminus talis mutationis. sed hoc est contra naturam forme accidentalis. albedo enim dat esse albuꝫ. esse vero albū non est aliquid eē sed esse aliquale esse. et ꝑ consequens tale quod tu ꝓponis constitutum ex albedine et subiecto: non est aliquid nec quid sed potius quale. ergo ex tali informatione nūq̄ꝫ resultat ista tertia entitas. Quarto sic. si ex informatione accidentis aliqua talis entitas constituitur: igitur tale est vnum per se vel vnum per accidens. si primū: vel substātia vel accidēs. nō primū nam cum talis forma vltima constitutiua sit accidens: sequitur ꝙ substantia cōstituat̄ formaliter in esse ꝑ essentiam accidentis qḋ manifeste claudit cōtradictionem vt patet. si secundum: igitur accidēs est subsistētia talis forme accidentalis. seq̄tur etiā ꝙ substātia est pars essentialis essentie accidentis. imo sequitur vltra ꝙ substantia per modum potētie est pars ꝛ forma accidentalis per modum actus ad aliquam per se entitatē concurrens. et sequitur vltra cū pars potentialis ordinetur ad compositum per se vt ad entitatem essentialiter perfectiorem: ꝙ aliq̄ entitas de genere accidentis est perfectior quacūq̄ꝫ substantia siue vitali siue non vitali. fiat enī argumentum de esse resultante ex augmento et aliquo accidente ipsum informante. si vero det̄ secundum ꝙ sit ens per accidens: contra. nam si est aliquid in se distinctum et tam a ꝓpria materia q̄ꝫ a ꝓpria forma distinctum: ergo est proprie et per se vnum et nō vnum per accidens. igitur. Cōfirmatur nam si tale constitutum est aliquid in reruꝫ natura: ergo habet vere eē essentie qḋ ē sibi essentiale per ꝓprium gradum essendi. igit̄ est per se vnuꝫ. Item quare dicitur vnum per accidens: vel quia illud a quo habet formaliter entitatem et vnitatem est entitas de genere accidētis: vel quia potest esse in re ꝛ non habere talem vnitatem. non primum. quelibet enim forma simplex est entitas per se vna sicut albedo ꝛ huiusmodi: et tamen habet vnitatem formaleꝫ exponendo esse de genere accidentis. Cōfirmatur. nam ſm multos quelibet talis forma habet aliquid essentialiter loco materie ꝛ aliquid loco forme saltem ſm veritatē in qualibet tali forma sunt rationes positiue distincte quaruꝫ vna est potentia reliqua actus. quelibet etiam talis forma continet formaliter latitudinem intensiuam graduuꝫ remissiorum. ergo ſm istam potentiam: nulla talis forma est entitas per se vna cū aliquod esse de genere accidentis partialiter ad suum esse concurrat. si vero detur secundum: cōtra. nam si ex albedine ꝛ subiecto constituit̄ aliquid tertium: necessario tale tertium corrumpitur ad corruptionem vel separationem albedinis ita ꝙ albedo exigitur per se vt eius partialis entitas ad conseruationem totius sicut anima ad esse hominis. et ideo mirum est quomodo tale dicatur ens per accidēs cum tamē ita partes eius constitutiue per se requirantur ad esse eius ꝛ integrent eius entitateꝫ et ad illorum separationem vel coniunctionem corrumpatur vel ꝓducatur hm̄oi entitas sicut in constituto per se. Quinto. si entitati de genere accidentis non repugnet esse actum constitutiuum: igitur sicut infra genus substantie est aliquid per se potentia aliud vero per se actus ꝛ aliquid constitutuꝫ: ita erit in genere accidentis ꝛ ꝑ consequens ex duobus accidentibus potest constitui aliquid per se vnum. sed cōsequēs est impossibile. Sexto. si sit danda tertia entitas ꝛc: sequitur ꝙ talis est per se terminus alterationis vel actionis alteratiue et per consequens alteratio est per se ꝓductio cuius oppositum patet ex vi terminorum. quicquid enim alteratur necessario de non aliqualiter esse ad taliter esse mutatur: et non de non eē ad esse. alteratio enim est accidentalis mutatio et non productio per se. Septimo. nullum constitutum ex aliqua forma est maius perfectuꝫ intensiue q̄ꝫ talis forma. patet nam quelibet forma informatiua cōmunicatur subiecto ſm totaꝫ

latitudinem esse essentialis. ergo non sub remissiori gradu constituit tertiam entitatem q̄ꝫ sit suus gradus essendi. ergo aliquid per accidēs vnum: est tam perfectum essentialiter in sua ꝓpa entitate sicut ens per se vnum in latitudine entium. sed hoc est falsum si imaginemur talia existentia per accidens. Octauo. q̄libet forma substantialis prius ē actus materie q̄ꝫ cōpositi. ergo stat sine contradictione quamlibet talez formā esse actum materie ꝛ nullum exinde compositū resultare. antecedens probatur. nam per hoc cōpositum constituitur: ꝙ materia ꝛ forma vniuntur ex qua vnione resultat compositū. ergo prius est materiā ꝛ formam vniri formaliter. ac per hoc prius est formam esse actum materie: q̄ꝫ cōpositum resultare. Confirmatur ratio. nam si aliqua forma est actus duorum in quodaꝫ ordine: nulla est repugnantia ipsam cōmunicari priori sine posteriori. sed materia ꝛ compositū sunt distincta et materia est prius naturaliter q̄ꝫ cōpositum. ergo nulla repugnantia est in re quācunqꝫ formam substantialē cōmunicari materie absqꝫ hoc ꝙ cōmunicetur composito. sed non stat cōpositum esse ꝛ ipsam non cōmunicari composito: cum sit forma essentialis compositi. Nono. alia est cōmunicatio forme respectu materie et alia respectu compositi. secunda enim est constitutiua et non prima. ergo alia est actio ad ꝓmaꝫ cōmunicationem et alia ad secundam. ergo stat sine contradictione primam actionem esse sine secunda. Decimo. si oppositum est verum: ergo cum cōmunicatio forme respectu materie sit prior: sequitur ꝙ cōmunicatio forme respectu compositi est sequella prime cōmunicationis. ergo ꝓma cōmunicatio est per se ꝛ secūda per accidēs. consequentia ꝓbatur. nam sicut si. a. prius ꝓducitur q̄ꝫ. b. et necessario ad ꝓductionem. a. sequitur ꝓductio. b. a. producitur per se et. b. tanq̄ꝫ sequella et per accidens. sic enim ponitur a ph̄o ꝙ forma producitur per accidens. et ideo a multis theologis dicitur ꝙ relatio fit tanquam sequella necessario consurgens ex fundamento ꝛ termino. ita in proposito. Undecimo. quia mutatio materie per actuationeꝫ forme: est alia a mutatione compositi. secunda enim est productio et non prima. et mutatio materie est prior. ergo est absolute possibilis sine secūda. Duodecimo. nam forma per se producitur ab agente naturali et est prius naturaliter q̄ꝫ compositum. igitur prius actuat materiam q̄ꝫ compositū. Cōsequētia patet et antecedens ꝓbatur. tum quia agēs primum prius producit formam q̄ꝫ compositū. vtrūqꝫ enim ꝑ se ꝓducit et primum ē pars secūdi. igitur prius ē primū q̄ꝫ secunduꝫ. agens etiam naturale concurrit cum agente primo taꝫ ad formam q̄ꝫ ad compositum. et re vera vterqꝫ determinatur ꝑ agens primum. igitur prius influit ad illud ad quod sic influit primuꝫ. tum quia forma est causa compositi. igitur ꝓor ē naturaliter in re extra. ergo prius naturaliter capit esse per agēs primum et secundum et ꝑ consequēs prius educitur de potentia materie q̄ꝫ compositum. sic ergo ꝓ illo priore stat ipsam esse actuꝫ materie ante esse compositi. sed ipsa ex se determinatur ad cōmunicationem sui respectu materie compositi. ergo ꝓ illo ꝓori est actus materie et non compositi et habetur intentum. sic ergo duodecim medijs ꝓbatum ē assumptū in nono argumēto ꝓncipali. ¶ 10. principaliter arguitur sic. si negaret̄ possibilitas ꝓdicte cōmunicationis diuine essentie ad extra: hoc videretur ꝓ tanto quia oporteret eam eē informatiuam creature. hoc auteꝫ videtur diuine essentie repugnare. sed istud motiuum non valet. q2 absolute possibile ē formam creatam actuare sine informatione. ergo non sequitur si diuina essentia actuet creaturam ꝙ informet eam. Assumptū ꝓbatur quintupliciter. ꝓmo. quia alia ē cōmunicatio forme respectu cōpositi et alia respectu materie et aliud agere correspondēs sibi. igitur circūscripta cōmunicatiōe forme respectu materie: potest adhuc forma cōmunicari cōposito et ꝑ consequēs forma pōt constituere cōpositū sine informatione materie vel subiecti. Secundo. q2 ad ꝯpositū sufficiūt vt cause intrinsece materia ꝛ forma: vna vt potētia reliqua vt actus. sed forma circūscripta cōmunicatione respectu materie: adhuc vltra cōmunicat̄ cōposito. ergo deducta causalitate formali quaꝫ habet respectu materie: habꝫ aliam respectu cōpositi īmediate. ergo tali cōposito correspondet causalitas materialis. ergo deducta causalitate partium inter se: ponitur sufficienter causalitas tam formalis q̄ꝫ materialis s̄m quam causatur compositū. Tertio. q2 forma nō ex hoc ꝙ ē actꝰ formalis materie ē causa formalis cōpositi. stat enim ꝓmum sine secundo: sed ex hoc ꝙ cōmunicatur composito. materia enim nō ex hoc ꝙ materia: est in potētia ad eē forme sed ad eē cōpositi. ergo per solam cōmunicationē in cōposito deducta vnione cōponentiū inter se: cōpositū sufficiēter capit esse. Quarto. q2 forma s̄ꝫ quodcūqꝫ eē essentiale q̄ cōmunicat̄ materie: cōmunicatur etiā cōposito ꝛ distincta cōmunicatione. alit̄ enī ꝓma nō esꝫ possibilis sine secūda. Quinto. forma

absolute considerata et nõ vt cõmunicata materie ẽ causa formalis cõpositi. ergo ipsam cõmunicari materie:impertinẽter se habz vt causet ad eẽ cõpositi. cõsequẽtia patet sed antecedẽs pbat. nam aliter nõ esset verũ q forma ẽ causa formalis cõpositi sed formã informare quod est falsuz. sicut enim agẽs est imediata causa actionis siue rel acte et nõ agẽs agere:ita in pposito. sic ergo dicẽdũ est q nõ solum est absolute possibile formã substãtialẽ esse formã compositi absq prima informatione materie sed talis pma informatio materie nõ est causa constitutionis cõpositi. iste sunt rationes Joãnis de ripa quibus generalit pbat diuinã essentiã posse vniri creature tanq formã intrinsece actuantem licet non concedat eam posse cõmunicari vt formã constitutiuã cõpositi vel informatiuam subiecti.

Quantuz ad articulũ tertium primo notandũ est p declaratione pme conclusionis q vnio fm ppriã significationẽ est relatio ex cõiunctione aliquoz cõsecuta. et ideo fz diuersos modos coniũctionis vel adunationis aliquoz: diuersificãtur modi vnionis ipsoz. vnde fm triplex genus cõiunctionis aliquoz: tripliciter repitur ipsorum vnio put. S. Tho. notat supra dis. pª. q. pª. ar. pº. in cor. Quedã eni vniunt p cõiunctionez eoz adinuicẽ et in aliquo vno quod ex eoz coniũctione cõstituit: et hmoi vnita se habẽt vt partes ad totũ qd cõstituũt et in quo vniuntur. p quẽ modũ materia et forma vniunt ad inuicẽ. nã forma vnit materie vt ei⁹ pfectio et ambo vniunt in natura cõmuni et in supposito qd constituunt. qdam vero vniunt p cõiunctionẽ eoz adinuicẽ: sed nõ in aliquo vno qd cõstituant quia ex eoz coniunctione non resultat aliquid vnum. p quẽ modũ subiectũ et accidẽs ad inuicẽ vniunt. nõ enim ex subiecto et accidẽte efficitur aliquid vnũ per se cuius subiectũ et accidens partes dici possint put philosoph⁹ pbat. 8º metha. Quedam vero vniunt nõ pprie et directe p cõiũctionẽ eoz adinuicẽ: sed p coniunctionem ipsorum in aliquo vno. per quẽ modũ duo brachia dicuntur esse vnita non p se et imediate p coniunctionez ipsoz: sed quia coniungunt in vno corpore. et consimiliter duo accidẽtia sicut musica et albedo vnita dicuntur in vno subiecto in quo accidẽtaliter coniũguntur. Ex quibus inferim⁹ ad propositũ nrm q vnio duarũ naturarũ in xpo vł nature humane et diuini suppositi: non est fm pmũ modũ vnionis: eo q diuina natura et humana i christo vnite: nec sunt ppe partes alicuius toti⁹ ex illis constituti nec ex eis aliquod vnum per se resultat. diuinitas nãq neq pars ẽ cũ ois pars habeat rationẽ impfecti. neq in cõpositionẽ alicuius rei venit. Alijs autem duob⁹ modis reperiri potest vnio in xpo quãuis non eodez modo quo et in creaturis sed multo differenti et altiori. quoniã vt hylarius dicit terrenoz ad deum comparatio nulla est: neq exemplũ sufficiens rebus diuinis ratio humana prestabit. Ad cuius intellectũ sciendũ est q in incarnatione duo possunt considerari ex parte assumentis. s. persona et natura. si enim psonam assumentẽ consideremus: vnio humane nature assumpte est per secũdũ modũ coniunctionis. qm humana natura persone diuine coniungitur et vnitur: sed ex ipsis duobus non resultat neq constituitur aliquod tertium sicut neq in socrate ex persona eius et natura aliquod vnum cõstituitur sed psona ei⁹ in humana subsistit natura. si autẽ cõsideremus naturam assumẽtis: sic ei⁹ coniunctio et vnio ad naturã humanã: est p tertiũ moduz coniunctionis inquãtum due nature diuina. s. et humana in vna psona verbi coniungunt. in naturalibus tamen ppietatibus nihilomin⁹ ambe nature distincte sunt. et ideo incarnatio insertioni cõparatur. sicut enim in insertione in eodez trunco in q erat vnus ramus p naturam fit ram⁹ alius per insertionem: ita in eadẽ persona in qua naturaliter erat diuina natura: est per vnionem humana natura.

Secundo Notãdũ est put. S. Tho. deducit in hac distin. q. pª. ar. pº. sub articulo pmo i cor. q vnio pprie et formaliter est relatio fundata sup actione et passione qua ex aliquibus efficitur quodã modo vnũ. hanc aũt actionem vel passionẽ dicere possumus vnitionẽ vel coniunctionem seu adunationem aut copulationem. sicut eni vnuz in substãtia fundat relationem idẽtitatis et vnũ in qualitate vel magis pprie qualitas vna fundat relationem similitudinis: et quantitas vna fm cõmensurationem fundat relationẽ equalitatis: ita vnitio vel coniunctio seu adunatio adinuicẽ pluriuz actiue vel passiue sumpta: fundat relationem vnionis. quandoq tamen actio ipsa vel passio vnitionis seu coniunctionis: nomine relationis exprimitur et dicitur vnio. fm quẽ modum doctores dicunt per vnionem vel per gratiam vnionis nature humane et suppositi di-

uini idest per ipsam incarnationem: factum esse q deus sit homo et econuerso homo sit deus. nō enim in hac locutione vnio stat pro relatione que non efficat imo magis presupponit et consequitur deum hominē factum quod est pprius et imediatius terminus incarnationis. isto etiā modo cōsueuit dici duas naturas diuinam. s. et humanam vniri seu vnitas esse in christo. non eni sensus hic est q due nature in xpo relatione vnionis ad inuicem dicuntur: sed q in supposito christi adunantur vel copulantur seu cōiuncte sunt. et isto modo accipit vnionem. S. Tho. 3ª. pte questione. 2ª articulo. 9° in corpe vbi dicit q vnio importat piunctionē aliquoꝝ in aliquo vno. Aduertēdum tamē q licet relatio vnionis pprie et imediate fundet sup actione et passione coniunctionis vel vnitionis seu adunatiōis: qr tamē vt. S. Tho. inquit loco pximo allegato per vnitionem vel coniunctionem plura coniuncta et vnita fiūt aliquo modo vnū: ideo relatio vnionis super dicta coniunctione vel vnitione fundata: habet ex consequenti et mediate aliquā vnitatem p fundamento sm q omnia vnita inquātum huiusmodi sunt aliquo modo vnum: diuersimode tamen sm diuersos modos vnitionis et coniunctionis. aliter enim plures lapides in aceruo vniti sunt aliquid vnū. et aliter plura mēbra in vno corpore. atqz aliter materia et forma sunt vnum in natura et supposito. et aliter plura accidentia vnum sunt in subiecto. hoc tamē vniuersaliter verum est q ea que vere et pprie vnita esse dicuntur: nequaq̄ vnum sunt in essentia vel natura. vnio enim sm ppriam rationem: est plurium adinuicem coniunctorum. plura autē in rebus creatis esse non possunt vnius essentie vel nature. neqz vere vnita dicūtur que sunt idē essentia vel natura sed proprie dicuntur vnum. dicim⁹ ergo sm premissa q relatio vnionis duarum naturarum in christo et nature assumpte cū supposito verbi: fundatur per se et imediate in ipsa coniunctione vel copulatione qua due nature diuina. s. et humana vniuntur et copulantur i supposito christi: que alio nomine incarnatio vl assumptio dicitur actiue vel passiue. quamuis in his nominibus aliqua rationis differentia assignari possit prout Sanct⁹ Thomas loco p conclusionibus allegato deducit. ex consequenti tamen et mediate: relatio vnionis predicta fundatur in vnitate diuini suppositi quam natura humana assumpta in supposito acquirit sm q vnū et idem suppositū est in vtraqz natura subsistēs. et dicimus notanter in vnitate quam natura assumptā acquirit: quia relatio huiuscemodi vnionis realiter est in natura assumpta in qua ē mutatio et noua sui esse et vnitatis acquisitio. i deo aūt seu diuino supposito: relatio vnionis non est realiter sed sm rationem precise. et quamuis vnitas ipsa suppositalis proprie et realiter ac ab eterno sit: et tamen non est fundamentum dicte relationis vnionis inquantum est vnitas diuini suppositi ab eterno: sed inquantum cōmunicatur et acquiritur nature humane assumpte ex tēpore. cum enim realitas relationis ex parte fundamenti accipiatur sicut dictum fuit in primo libro: si vnitas diuini suppositi ad quam assumitur humana natura esset fundamentum relationis vnionis sm q est vnitas diuini suppositi absolute: relatio vnionis realis esset ex parte diuini suppositi et in eo realit existeret quod falsū est. nā nulla relatio dei ad creaturam est in deo realit.

¶ Tertio Notandum est pro declaratione tertie conclusionis q vnio potest dici maxima dupliciter. vno modo quia maxime vnit extrema vnita. et isto modo vnio duarum naturarum in christo non est maxima vnionum etiam que sunt in rebus creatis. nam maior est vnio anime et corporis qua vniuntur extrema in vna natura et in vno supposito. vnio autem duarum naturarum diuine scilicet et humane in christo vnit extrema i vno supposito non in vna natura. alio modo potest dici maxima vnio ea ratione quia vnit extrema i eo quod est maxime vnum: et isto modo vnio incarnationis duarum scilicet naturarum est maxima vnionum quia scilicet diuinum suppositum in quo vniuntur est maxime vnum. vnitas enī diuine persone est vnitas increata per se subsistens non recepta in aliquo per participationē et est in se completa habens quicquid pertinet ad rationem vnitatis. vnde est maxima omniū aliarum vnitatum in rebus creatis etiam vnitatis numeralis que rationem partis habet neqz est per se subsistens sed participatur in rebus numeratis. Quod autē Augustin⁹ dicit primo libro de trinitate q homo magis est in filio dei q̄ filius dei in patre: debet intelligi prout Sanct⁹ Thomas notat. 3ª. parte questione. 2ª. articulo nono in responsione ad argumentum in contrarium: non simpliciter sed quantum ad aliq̄d inquantum scilicet idem supponitur in hoc quod dico homo loquendo de christo et in hoc quod dico filius dei. sed pater in diuinis non supponit suppositū filij aut econtra. simpliciter tamen lo-

quendo maior est vnio patris ꝛ filii qua vnū dr esse i alio ꝙ̄ vnio humane nature ꝛ suppositi filii.

**Quarto** Notandum est ꝓ declaratione quarte cōclusiōis ꝙ id quod est ꝓprie alicuius forma: habet se sicut pars et per cōsequēs vt aliquid incōpletuꝫ. ex forma enim et materia vel eo quod per eam informatur: cōstituitur vna natura et vnū cōpositum si sit forma substātialis cuius ipsa forma ē pars. et inde est ꝙ forma siue sit forma partis siue sit forma totius nūꝙ̄ predicatur in recto ꝺ eo cui⁹ est forma. et quia ratio partis et imperfecti repugnat diuine nature que est sūma et tota rerum perfectio: ideo diuina natura nullius rei eē potest ꝓpe forma. loquimur nunc de forma realiter informāte et formaliter actuante id cuius ē forma. Et de hoc. S. Tho. ꝓma pte. q. 3ª. articulis. 7º. et. 8º. Et cōtra gētiles libro ꝓmo capitulis. 27. et. 28. Ex quibus inferimus ꝙ quāuis in xp̄o diuina natura sit vnita nature humāe vnione ꝑsonali: non tñ ꝓprie est eius forma neqꝫ vnitur ei vt forma. neqꝫ ꝑ ipsam vnionez diuina natura est aliquid intrinsece pertinēs ad naturam humanā aut econuerso. vnde. S. Tho. de veri. q. 29ª. articulo ꝓmo ad. 10m. anime inquit xp̄i vnita erat plenitudo omnis boni. s. diuinitatis ex ipsa ꝑsonali vnione: non tamē formaliter sed personaliter. hec ille. vnde quod Athanasi⁹ dicit in symbolo sicut anima rationalis et caro vnus est homo ita deus ꝛ homo vnus est xp̄s: debet intelligi similitudo ꝓut. S. Tho. exponit. 3ª parte. q. 2ª. arti. ꝓmo ad. 2m. quantū ad hoc ꝙ sicut est vnus aliquis subsistēs in carne ꝛ anima: ita est vnus xp̄s subsistens in diuina natura ꝛ humana. non aūt attēditur similitudo sꝫ ꝙ anima vnitur corpori formaliter ꝑficiens ipsum vt ex duobus fiat vna natura sicut ex actu ꝛ potentia vel ex materia et forma. verūtamē humana natura per vnionē est aliquid intrinsece pertinens ad ꝑsonam diuinam filii inquantū ꝑsona filii est vere et substantialiter subsistens in humana natura. et ideo vnio ipsa facta est in persona nō in natura. vt enim. S. Tho. notat contra gen. 4º. libro capitulo. 41º. illa vniunt̄ in natura: ex quibus constituitur integritas speciei alicuius. cum autem ex natura diuina et ex humana nō possit constitui et integrari aliqua vna species: sequit̄ ꝙ vniri non possint in natura neqꝫ adinuicē s̄m seipsas. quod intelligendum est primo ꝛ immediate. nam mediante persona filii et eius ratione: natura diuina et natura humana adinuicē vnite esse dicuntur quod est dictu eas vnitas esse in ꝑsona. non ꝙ vna natura ad aliam s̄m se adiiciatur vel alteri misceatur: sed vniuntur in tertio. s. in ꝑsona seu hypostasi diuina saluis vtriusqꝫ nature ꝓprietatibus naturalibus. ex quibus etiaꝫ consequitur ꝙ diuina natura ꝛ humana non cōueniunt in esse essentiali quemadmoduꝫ anima et corp⁹ in esse vnius nature vel vniuersalit̄ materia et forma: sed in esse personali et suppositali. et quāuis in christo ideꝫ realiter sit esse essentie diuine et esse suppositale: quia tamen differūt ratione sicut persona et essentia: ideo vt. S. Tho. dicit infra distinctione. 6ª questione. 2ª arti. 2º ad. 2m. vere dici potest ꝙ humanitas vnita ē ꝑsone xp̄i et ꝑ eam diuinitati quātū ad esse suppositale: non quātū ad esse essentie diuinitatis. cuꝫ autē dicit̄ eē essentie ꝛ esse existētie vel subsistentie: genitiuus tenet̄ intrāsitiue. exponit̄ enim eē essentie. i. quod ē essentia: ꝛ esse existētie vel subsistentie. i. quod ē existētia vel subsistētia. s̄m primū esse: non dicit̄ aliquid esse in rerū natura neqꝫ absolute sed eē tale vt homo vel lapis vel aliquid aliud. ꝑ esse enī essentie. i. ꝑ essentiā suā: homo dicitur esse homo nō aūt dicitur esse. i. existere in rerum natura. imo in omni creatura differt realiter esse ab essentia sicut dictum fuit in secūdo libro. s̄m esse vero secunduꝫ. i. existentie vel subsistentie: dicitur aliquid esse nō hoc vel illud sed esse absolute idest existere vel subsistere in rerum natura.

**Quinto** Notanduꝫ est ꝓut habetur ex dictis phi. 7º metha(phisice) et deducit illud. S. Tho. in ꝙ̄ multis locis: esse quod est actus entis. s. esse existētie vel subsistentie: solius suppositi est tanꝙ̄ eius quod existit vel subsistit. aliorum autem vt nature vel forme aut materie vel etiam accidentiū: non est esse tanꝙ̄ eius quod existit vel subsistit sed sicut eius quo aliquid existit. ex quo fit prout ex dictis. S. T. notatur ꝓma parte. q. 5ª. articulo. 5º ad. 2m. ꝙ natura vel forma et huiusmodi res que nō sunt subsistentes: non dicuntur esse quasi per aliquid aliud formaliter sint sed quia eis aliquid vel ali qua sint. non enim huiuscemodi entia dicuntur quia sunt vel esse habent: sed quia eis alia sunt. Idem notatur ex verbis eius de veritate q̄stione. 21ª. articulo. 6º. ad. 7m. Ex quibus inferim⁹ ꝙ humanitas in christo quia est natura quedaꝫ et forma habens modum partis et non est aliquid subsistēs: non habet esse ꝑ aliquid formaliter quo existat vel subsistat sed magis ē quo vel in quo formaliter aliquid subsistit. s. diuinū suppositum. ex assumptione siquidem humanitatis

factum est vt suppositum verbi quod ab eterno subsistit in diuinitate: ex tempore subsisteret in humanitate. et inde est vt. S. Tho. notat infra distinctione. 8ª. questione prima articulo. 2°. in corpore ꝛ ad. 5ᵐ. ꝙ humana natura a xpo assumpta nec nata est nec genita nec cepit esse: sed christus in humanitate et natus est et genitus et cepit esse. Falluntur igitur qui opinantur ꝙ diuinum esse quo suppositum verbi subsistit ab eterno: vnitur formaliter humanitati christi ita vt per diuinum esse humanitas christi vere dicatur formaliter existere et subsistere. et quia esse diuinum est omnino idez realiter quod diuina essentia: ex consequenti inferũt ꝙ diuina essentia vnitur in christo eius humanitati tanꝙ forma quãuis non vt informans sed vt subsistens. horum certe opinio falsa est tã in se ꝙ ex ratione in qua fundatur. in se quidez quia cũ diuina essentia sit omnino idem re quod deus: deus aũt cum sit ꝑma causa efficiens omnium rerum: esse non potest forma intrinseca alicui⁹. Et ꝺ hoc. S. Tho. ꝑma parte ꝗstione. 3ª. articulo vltimo. Et magis contra gentiles libro primo capitulis. 27°. et. 28°. ex ratione vero in qua fundatur ꝓbatur falsa quoniam ꝓcedit ex falso presupposito tanꝙ. s. diuinum esse suppositi verbi: fuisset formale esse humanitatis assumpte quo. s. formaliter sit: quod ostensum ẽ falsum esse. Nec obstat ꝙ diuina essentia vnita humanitati christi sit in se actus et forma et diuinũ esse sit formalis effectus ſm modũ intelligendi. tum qꝛ vt dictum est in ꝑcedente notabili humanitas christi non vnitur eius diuinitati ꝛ diuino esse ꝑmo ꝛ imediate sed mediante supposito. vnde ꝛ huiuscemodi naturarum vnio: suppositalis et personalis est nõ essentialis aut quidditatiua. tum etiam qꝛ nõ omnis forma vel actus formalis cuicũꝙ vnitur: vnitur formaliter. sicut patet de angelo qui ẽ forma simplex dum corpori assumpto vnitur cui tamen formaliter non vnitur. et de anima que ſm propriam rationem est forma et vnitur suis potentijs non tamen formaliter sed efficienter ac subiectiue. item in triduo mortis christi diuinitas que est vera vita et est forma et actus: vnita fuit corpori in sepulchro et tamen non formaliter alias corpus christi in triduo mortis fuissꝫ viuum quod est erroneum. nam omne cui vita formaliter vnitur: viuit per illam. Faciunt ad ista ea que Sanctus Thomas deducit contra gentiles libro. 4° capitulo. 41.

Quantuz ad articulũ quartũ respondendum ẽ obiectionibus aduersariorum. Et quidẽ ad ꝑma octo argumenta Aureoli contra ꝑmã conclusionem dicit̃ ꝙ non militant cõtra conclusionez. nã non aliud ꝓbãt ꝙ ꝙ vnio hũane nature cuz supposito diuino in christo non est ꝑ hoc tantũmodo ꝙ diuinum suppositũ terminat extrinsece relationẽ humanitatis: ita ꝙ ex ipsa vniõe nullo modo humanitas assumpta fiat vnuz aliqd intimũ et indiuisum cũ diuino supposito sed vnũ solummodo ordine vel cõtactu queadmodũ lapis vnitur lapidi in aceruo. qꝺ totũ nos ꝯcedim⁹ cuz ponam⁹ ꝙ humanitas assũpta: ꝑ assũptionez et vnionẽ fuit nõ solũ vnita ſ vnũ aliqd intimum seu intrĩsecũ cũ ꝑsona verbi vnitate et intimitate suppositi. fuit etiam vnũ aliqd cũ diuina natura ſm suppositũ modo quo expositũ fuit in ꝑmo et secũdo notabili. itaꝙ nos ponim⁹ ꝙ in his ꝓpositionib⁹ de⁹ ẽ homo vel homo ẽ de⁹: et de⁹ ẽ incarnat⁹ et in similib⁹: nõ solũ designat̃ ꝙ hũanitas referť ad diuinũ suppositũ sicut ad correlatiuũ et ecõtra: sed significat̃ ꝙ vere ꝛ substãtialr deus ẽ homo ꝛ homo ẽ de⁹ prout substãtialit̃ dr̃ a substãtia q̃ est suppositũ. ¶ Ad. 9ᵐ dicit̃ ꝙ capiendo vnionẽ ꝓut ẽ relatio: minor ẽ falsa. imo vt sic: vnio est aliquid cõsequẽs ad coniunctionem et vniri ad coniungi. est enim vnio isto modo relatio coniunctorũ: et vniri referri ex ratione cõiunctionis. capiendo tamẽ vnionem ꝓ vnitione vel adunatione in qua fundat̃ relatio: vnio idẽ est quod cõiunctio et vniri quod cõiungi. in qua acceptione nos nõ ponim⁹ vnionẽ esse relationem. et de hoc dictũ fuit in secũdo notabili. Ad 2ᵐᵐ instãtiã eiusdẽ argumenti dicim⁹ ꝙ quãuis materiaz esse sub forma nõ sit ipa relatio media: ad illud tamẽ cõsequit̃ relatio media inter materiam et formaz. s. relatio ꝑfectiui ad ꝑfectibile et econtra. neqꝫ sequitur in relationibus processus in infinitũ vt arguẽs putat: quoniaz relationis non ẽ relatio sicut fundamentum vel terminus. et certe arguens deceptus est in hac argumẽtatione existimãs nos dicere cõiunctionẽ humanitatis cuz supposito verbi et coniunctionem materie cũ forma vel existentiã eius sub forma: esse relationez vnionis: quod falsum ẽ. imo dicim⁹ ꝙ relatio vnionis ẽ aliquid cõsequẽs ad illa. ¶ Ad argumẽta Durãdi cõtra secũdã cõclusionem ad primũ dicit̃ ad minorem ꝙ licet natura et diuina ꝑsona ꝑtriuerit assumptioni huma

nitatis ſm ſe ꝛ quãtum ad eſſe ſimpliciter: nõ eſi preexſtiterũt vnite ſm ſuppoſitum humanitati: ſ hoc acquiſitũ eſt ꝑ ipſam aſſumptionẽ. vnde terminus aſſũptionis humane nature ꝓpe loquẽdo: fuit pſona xbi nõ abſolute ſed vnita humanitati. Nec obſtat vt arguens infert ꝙ id qḋ acquirit ꝑ dictã aſſumptionẽ ẽ vnio humane nature cũ natura ꝛ pſona diuina vel ipƺ eſſe vnitũ cũ illis. qm̃ vt phs dicit. 5° metha. et deducit illud S. Tho. in pluribus locis et ꝓſertim pª. 2ᵉ. q. pª ar. 8° in cor. finis vel termin⁹ dupliciť dř. ſ. ipſa res et vſus ſiue adeptio rei. ſicut ipſi⁹ mot⁹ corporis grauis: finis vel termin⁹ eſt locus inferior vt res. et hoc quodẽ eſſe in loco inferiori: ẽ finis et termin⁹ ſicut vſus. et finis auari ẽ pecunia vt res: et poſſeſſio pecunie ẽ finis ei⁹ vt vſus. et i reſurrectione lazari finis ꝛ termin⁹ tanqꝫ res fuit aĩa rõnalis: et tanqꝫ vſus rei termin⁹ fuit eẽ corpus ei⁹ viuũ et aĩatũ. neqꝫ iſti termini vel fines ſunt duo ſimpliciter ꝓut. S. Tho. notat pª. 2ᵉ. q. 11ª. ar. 3°. ad. 3ᵐ ſed vnus finis. vnde nõ ẽ alius finis de⁹ et ali⁹ fruitio dei ſed vn⁹ finis. ſic ergo in ꝓpoſito nr̃o termin⁹ aſſũptionis humane nature in xp̃o fuit ſuppoſitũ verbi tanqꝫ res. ꝛ ipſa vtriuſqꝫ cõiunctio et eẽ deũ ꝛ hominẽ: fuit termin⁹ ſicut vſus vel adeptio rei. ¶ Ad. 2ᵐ dicit ꝑmo ꝙ diuiſio respect⁹ quã arguẽs introducit ẽ falſa et ab eo gratis cõficta. Dicit ſecũdo falſum eſſe ꝙ omnes illi modi eſſendi quos arguẽs inducit: ſint directe et ſm ſe respect⁹ quãuis cõnotẽt aliquẽ reſpectũ. Dicit tertio ꝙ licet eẽ vnitũ ſit qdaƺ mod⁹ eſſendi: nõ ideo ſequit ꝙ vnio de qua nũc loquimur ſit mod⁹ eſſendi. nõ eni vnio ꝛ eſſe vnitũ idẽ ſignificãt qḋ etiã grãmatici non ignorãt. vñ licet eſſe vnitũ poſſit dici termin⁹ aſſumptionis directe ꝛ ꝑ ſe: non inde recte arguit ꝙ eodẽ modo ipſa vnio dicat termin⁹ ꝑ ſe aſſũptionis. ¶ Ad argumẽta cõtra tertiã cõcluſioneƺ ad primũ qḋ eſt Aureoli dř ꝙ ꝓcedit ex falſo fũdamẽto. ſ. ꝙ cõcluſio ꝓſupponat ꝙ copulatio vel cõiũctio nature aſſumpte cũ pſona ꝛ natura diuina: ſit nõ ꝑ aliquã vnitatem ꝛ indiuiſioneƺ ſed ꝑ ſolã relationẽ. ita ꝙ pſonã diuinam cõiũgi nature humane: nõ ſit aliud qꝫ relationẽ ipſius terminare. hoc aũt falſum ẽ vt ex ſupradictis apparet. ¶ Ad. 2ᵐ quod ẽ Durãdi patet reſpõſio ex his q̃ dicta ſunt in tertio notabili. ꝓcedit enim de vnione que ideo dicit maxima quia maxime vnit extrema vnita. cõcluſio autẽ noſtra intelligitur de maxima vnione que ideo dicit maxima quia vnit extrema in eo quod eſt maxime vnũ. vnde argumentũ non eſt ad ꝓpoſitũ cõcluſiõis.

¶ Ad argumẽta cõtra quartã concluſionẽ ad ꝑmũ dř ꝙ maior ꝓpoſitio habet veritatẽ de pfectione q̃ ſimpliciť et ſm ſe ẽ pfectio: non ð eo qḋ eſt pfectio huius vl' illius rei in quãtũ talis res ẽ. non enim quia eſſe furibunduƺ eſt pfectio in cane: ideo attribuendum eſt deo. neqꝫ quia perfectio hominis eſt componi ex materia et forma: ideo huiuſcemodi compoſitio deo eſt attribuenda. influere aũt formaliter influxu intrinſeco qḋ eſt pfectionis in forma: nõ eſt pfectio ſimpliciter imo hẽt admixtã imperfectionẽ. quia talis influx⁹ ꝓprie eſt partis ac per hoc rei imperfecte. vnde reſponſio ibi data bona eſt. Neqꝫ valent ei⁹ improbationes. nõ prima quia imo arguens viƺ argumẽti non ꝑcepit ꝓpriam vocẽ ignorans. nam ſi argumẽtum ꝓbat ꝙ deus põt eſſe forma intrinſeca creature vt arguens cõcedit: ꝓbat cõſequẽter ꝙ det eſſe ꝑ informationem creature. quoniam hoc eſt neceſſario conſequens formã rei intrinſecam. vt enim. S. Tho. notat de veri. q. 3ª. articulo ꝑmo in corpe: forma rei alicuius poteſt dici tripliciter. vno modo forma a qua res ꝓcedit que eſt in agẽte principium agendi. ſicut caliditas in igne calefaciente dicitur forma a qua calor inducitur in re calefacta. alio modo dicitur forma rei ſm quã res in ſeipſa formatur et pficitur. ſicut anima ẽ forma hominis ꝛ figura ſtatue eſt forma cupri. tertio modo dicit forma rei ad quam idest ad cuius ſimilitudinem res formať. per quẽ modum ydea in mente diuina dicit eſſe forma rerũ et ars in mente artificis dicitur forma artificiatorum. et hec forma vocatur exemplaris. horũ trium modoꝝ: ſecundo modo tantũmodo forma eſt rei intrinſeca ac per hoc dat rei eſſe informatiue ſeu per informationem. inheret enim vel ineriſtit formaliter ipſi rei. ꝑmo vero ꝛ tertio modo forma non ẽ rei intrĩſeca ſed extrinſeca: et ideo nõ dicit dare eſſe rei informatiue ſeu ꝑ informationẽ ſed effectiue. non eni huiuſcemodi forma habet eſſe in re ipſa q̃ per eam fit aut ꝓducit ſed in cauſa agente. ex quibus patet ꝙ non ſufficit argumento vt arguẽs putat ꝙ diuina eſſentia ſit cõmunicabilis realiter et intrinſece creature. nam non ſufficit hoc ad ꝓbanduƺ ꝙ diuina eſſentia dicatur et ſit forma intrinſeca creature quod argumentũ pretendit. qm̃ ſicut deductum fuit in quinto notabili: licet diuinitas ſit forma et actus et cõmunicetur creature intrinſece per quem modum dicit apoſtol⁹ Colo. 2°. ꝙ in chriſto hitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: non ideo ſequitur ꝙ diuina eſſentia ſit forma creature immo in tali conſequentia

cōmittit fallacia figure dictionis. sicut arguēdo sic. diuina essētia ē pater: ergo generat filiū vel est pater filij. Neqꝫ valet secūda improbatio cōtra nos qui nō ponim⁹ ꝙ omnis forma informatiua necessario ānectit cōpositum resultās ex ipsa et eo quod informat, ꝑut patet ex pͥmo notabili. ¶ Ad. 2m argumētū et sex alia imediate sequētia respondet ꝙ quicqd sit de eoꝝ ꝓcessu nā multas falsas et ineptas ꝓpositiones et consequētias assumūt: et tamē nihil cōtra nos cōcludūt. nā nō aliō ex omnib⁹ illis cōcludit q̄ ꝙ diuinitas ꝛ diuinū esse cōmunicari pōt creature non solum participatiue in aliq̄ eius similitudine: sed ipsa etiā in se; qḋ nos nō negam⁹ imo cōcedim⁹ ꝙ ḋ facto diuina essentia ꝛ diuinū esse essentiale fuit cōmunicatū ꝛ vnitū creature. s. humanitati xpi. nō eni ꝑsone diuine habēt aliud esse q̄ essentiale qḋ est vnū numero in trib⁹ ꝑsonis: neqꝫ distinguit in diuinis esse existētie vel subsistētie in esse essētiale ꝛ in eē ꝑsonale ꝑut. S. Tho. notat 3a. p. q. 17a. ar. 2o. ad. 3m. Et de potētia dei. q. 9a ar. 5o. ad. 19m. et tamē hoc a nobis cōcesso: non inde sequit ꝙ diuinitas cōmunicet vel cōmunicari possit creature vt ipsi⁹ forma intriseca. neqꝫ ꝙ diuinū esse cōmunicet formalit et itrisece creature quod nr̄e cōclusioni repugnaret. ¶ Ad. 9m dicit ꝙ minor ꝓpositio ab arguēte assūpta ē falsa. et ad eius ꝓbationē dr̄ ad minorē ꝙ licet nō sit de rōne forme actuantis ꝙ sit cōstitutiua tertie entitatis: est tamē de ei⁹ ratione ꝙ sit cōstitutiua ei⁹ rei cui⁹ vere ē forma. Neqꝫ aliquid ꝓbāt cōtra hoc duodeci media ab arguente inepte et inaniter ducta. nā non aliud ex omnib⁹ illis concludit q̄ ꝙ non sit ḋ rōne forme actuantis: eē cōstitutiuā tertie entitatis q̄ sit alia a forma ipsa ꝛ ab eo quod informat et actuat. hoc autē nr̄e responsioni nō repugnat cōtra quam nō sufficit ꝓbare ꝙ de ratione forme actuātis intrisece nō sit esse constitutiuum alicui⁹ tertie entitatis: sed ꝙ nō sit cōstitutiuū eius rei cuius ē forma et actus. nam dato ꝙ forma sit cōstitutiua eius rei quam informat et actuat etiā si nō sit cōstitutiua tertie entitatis: necessario sequit ꝙ hēat rationē partis et imꝑfecti. Sed qꝛ quintū mediū videt probare aliqd cōtra hoc: respondendū est ad illud. dicim⁹ eni ꝙ ꝓcedit ex falso supposito ꝙ. s. nos dicamus ꝙ forme accidētali repugnat esse actum constitutiuum simpliciter et absolute. imo dicimus ꝙ forma accidentalis cōstituit subiectū in esse accidētali ꝛ facit cōpositionē cū subiecto q̄uis non cōstituat tertiā entitatē. et de hoc dictū fuit in pͥmo notabili. ¶ Ad. 10m argumētum pͥncipale dicit ꝙ motiuū ibi tactū est sufficiēs. et ad ei⁹ improbationē negatur assumptū. Neqꝫ valent ei⁹ ꝓbationes. non pͥma tum qꝛ licet alia sit habitudo forme ad materiā et alia ad compositum q̄ cōsequit ex illa: et tamē ipsa forme cōmunicatio et informatio et actuatio: eadē est realit et materie et cōpositi. forma eni informādo ꝛ actuādo materiā: eo ipso actuat ꝛ cōstituit cōpositum. et idē agere. i. actio agētis est ꝛ ad materie informationē et ad actuationē ꝛ cōstitutionē cōpositi. vnde falsū ē qḋ arguēs in breuiori ꝓbatione assumit. tum etiam quia quāuis vtraqꝫ cōmunicatio esset alia ꝛ alia: non ideo sequit ꝙ secunda esse posset sine pͥma. sicut nec emanatio ꝓprie passionis eē potest sine substātie generatione: licet vna nō sit alia. tū tertio qꝛ dato ꝙ alia esset cōmunicatio forme respectu materie ꝛ alia respectu cōpositi et ꝙ secunda cōmunicatio eē posset sine pͥma: non inde ꝓbatur ꝙ talis forma actuet sine informatione. qꝛ ipsa cōmunicatio forme fm̄ quā actuat cōpositum: ē ipsius cōpositi informatio. ꝑ hoc enim ꝙ forma vt albedo cōmunicatur subiecto et ipsum actuat: informat subiectū. naꝫ eius cōmunicatio et actuatio ē ꝑ inherētiam vel inexistētiam q̄ eē non pōt sine ipsius informatione. Et per hec patet nullitas secunde ꝓbatiōis que sentētialiter eadē est cum pͥma. Neqꝫ valet tertia ꝓbatio. assumit enim falsum sicut patet ex respōsione ad pͥmam ꝓbationem. imo forma ex hoc ꝙ est actus formalis materie: ē causa formalis cōpositi sicut ibi deductum fuit. Falsum ē etiā secundū quod assumit ꝙ. s. materia nō ex hoc ꝙ materia: ē in potentia ad esse forme sed ad eē cōpositi. nā non est aliud esse forme ab esse cōpositi sed vtriusqꝫ ē vnum et ideꝫ esse, ꝑut. S. Tho. notat cōtra gentiles libro. 2o. caplo. 68. Neqꝫ valet quarta ꝓbatio nā assumit falsum sicut et pͥma. s. ꝙ cōmunicatio forme ad materiā ē distincta a cōmunicatione forme ad cōpositū et ꝙ secunda pōt esse sine pͥma. hoc autē ꝓbatum ē falsum esse. Neqꝫ valet quinta ꝓbatio qm̄ antecedens est falsum. et ad eius ꝓbationem negatur assumptū. imo ꝑ hoc ꝙ forma informat materiā est causa formalis cōpositi nec aliter posset esse formalis causa compositi nisi informando materiam. vnde in omnib⁹ his ꝓbationibus arguens ꝓcedit ex falsis ab eo confictis. ¶ Ad argumentum ante oppositum patet responsio ex his q̄ dicta sunt in tertio notabili. Et in hoc articul⁹ terminatur.

## ¶ Distinctio sexta.

Circa sextam distinctionem querit vtrū in xp̄o sint plura eē existentie et arguit ꝙ sic. nam in xp̄o aīa dat eē corpi cū sit forma eius. ſ; non dat sibi eē diuinū cum sit increatū. ergo in xp̄o ē aliud esse p̄ter eē diuinū. et sic in xp̄o nō est tm̄ vnū esse existētie sed plura. ¶ In oppositū arguit. q2 eē existētie ē rei ꝑ se existētis. si ergo in xp̄o ē duplex eē existētie: erūt in xp̄o duo ꝑ se subsistentia ⁊ due hypostases qḋ ē hereticū. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantū ad articulū primū sit p̄ma cōclusio ꝙ in xp̄o nō est nisi vnū eē existentie simpliciter. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac dis. q. 2ª. ar. 2º. Itē. 3ª. ꝑ. q. 17ª. ar. 2º. Et de vnione v̄bi incarnati. q. vnica. ar. 4º. Itē quodlib; 9º. ar. 3º. ¶ Secunda cōclusio ē ꝙ in incarnatione xp̄s nō assumpsit naturā humanā cū omni entitate positiua quā includit suppositū et persona humana. Hec cōclusio accipit ex dictis. S. Tho. disti. p̄cedēte articulis. 2º. et. 3º. Et. 3ª. pte. q. 2ª. articulis p̄mo ⁊. 2º. Itē de vni. ver. in. questione vnica articulo primo ⁊ secundo.

Quantū ad articulum secundū arguit contra cōclusiones. Et quidē cōtra primā arguit Scotꝰ ꝓbando ꝙ in xp̄o sit aliud eē existentie ab eē eterno. Primo quia terminꝰ generationis ē esse existētie vel aliqḋ habēs tale eē ex. 5º physicoꝝ. nā terminꝰ generationis ē aliqḋ eē ꝑ generationē acq̄situ. sed filiꝰ dei vere generat ex matre tēporalit̄ ſm Damas. li. 3º. capl̄o. 53. et illiꝰ generationis terminꝰ ē aliqḋ hn̄s eē existētie nō autē eē increatū: q2 illud nō fuit effectū ꝑ generationē tēporalē. igitur aliud eē. ¶ 2º sic. nam viuere viuētibus est eē. 2º de anima. sed in xp̄o fuit alia vita ab icreata: aliter nō eēt vere mortuꝰ. mors enim ē priuatio vite. sed vita increata ꝑuari nō potuit erit a fuit in eo aliud viuere. ¶ 3º. anima xp̄i creabat. creatio aūt terminat ad aliquod actualiter existēs. ergo fuit aliqua existētia actualis anime inquātū terminās creationē. sed nō increata: ergo creata vel saltem alia ab increata. ¶ 4º. illā naturā quā verbū ꝑsonauit: tota trinitas ꝓducit in rōne cause efficiētis ⁊ cōseruātis. ſ; causalitas cause efficiētis ⁊ cōseruātis nō terminat nisi ad aliqḋ existere: et non increatū. ergo ad existere creatū. ¶ 5º. si natura humana dimitteret a verbo: nō oporteret sibi acq̄ri aliqḋ esse ꝑ generationē nec ꝑ creationē. et tamen ipsa dimissa ex quo dimissa ē: nō est annihilata nec est i potētia tantū vt anima antichristi ante creationem. ergo haberet aliquod eē in actu ⁊ nō nouū quia ꝑ nullā mutationē positiuam. ergo illud qḋ modo hēt. ¶ 6º. natura humana posset assumi a verbo: et illa nō pōt manere eadē nisi maneat sua existētia ſm te. igit. ¶ 7º. fundamētū relationis naturalit̄ p̄cedit relationē et ſm eē actuale relatiōis actualis. sed vnio ista fuit relatio actualis. igit eiꝰ fundamētum p̄cessit naturaliter ſm eē actuale. sed illud fundamentū erat ipsa natura relationis. igit. Confirmatur. quia p̄us natura aīa ꝑficit corpꝰ: ꝙ̄ natura eēt nata assumi. et i illo p̄oꝛi forma fuit actꝰ materie: et ꝯsequenter dabat sibi eē qḋ nō corrūpebat ꝑ assumptionem. ¶ 8º. arguit cōtra rationē opinionis tue. si v̄bū hēt tm̄modo respectū rōnis ad naturam assumptā: cū ꝑ respectū ratiōis nullū suppositū dicat eē formaliter aliqḋ: ergo verbū inquātū est homo nō eēt formaliter aliqḋ. cōsequēs ē cōtra illud capitulū de hereticis cū xp̄s ⁊c. ¶ 9º. quia pars aduenies toti ideo nō dat eē ſ; recipit: q2 ꝑficit a forma totiꝰ. q2 si remaneret distincte sicut p̄us: nō recipet esse totiꝰ sed hēret esse ꝓpriū vl̄ nullū. ſ; natura humana vnita v̄bo nō informat v̄bo sed manet simplicit̄ distīcta. igit vel nullū esse hēt vel hēt esse ꝓpriū. ¶ 10. arguit Aureolꝰ. q2 eē est actꝰ essētie ita ꝙ actuat essētiā. modo eē diuinū nō actuat aliquā naturā creatā. humanitas vero ē potētial̄ eē respectu sui eē: ⁊ illḋ nō amittit ꝑ assūptionē. ¶ 11º. q2 tūc humānitas nō posset assumi ab vno diuino supposito quī assumeret ab oībꝰ: cū in oībꝰ tribꝰ ꝑsonis nō sit nisi vnicū eē. ¶ 12º. arguit ab aliis quoꝝ argumēta recitat Durādꝰ. q2 vnitas vl̄ pluralitas ip̄ius esse in xp̄o aut attēdit ſm suppōm aut ſm naturas. si ſ; naturas: cū plures nature sint i xp̄o: ergo ⁊ plura eē. si ſm suppōm: cōtra quia si vnitas suppositi arguit vnitatē eē: tūc pluralitas suppositoꝝ argue-

ret pluralitatem ipsoꝝ esse. consequēs est falsuꝫ
quia tres persone diuine cum sint tria supposita
non habēt nisi vnicū esse existentie ꝓpter vnita
tem essentie. ergo vnitas vel pluralitas ipsoruꝫ
esse non attenditur ſm vnitatē vel pluralitatē
suppositi sed ſm naturam. ¶13°. quia agere sup-
ponit esse ⁊ est suppositi sicut ⁊ esse. ſꝫ in xp̄o non
obstante vnitate suppositi preter agere diuinuꝫ:
est agere humanum. ergo in xp̄o preter agere di
uinum ē aliud esse humanū ⁊ sic plura eē. ¶14°
q2 si natura humana q̄ est in christo sibi derelin-
queretur: cōstat ꝙ haberet ꝓpriuꝫ eē existētie
aliud ab esse diuino. aut ergo illō quod habebat
in diuino supposito: aut aliud. si idē: habetur ꝓpo
situm .s. ꝙ in christo preter esse diuinum ē aliud
esse. si aliud: cōtra. illud quod amittit totum eē
simpliciter quod prius habuit ⁊ acquirit totalit̄
nouum esse quod pri⁹ nō habuit: tale ē vere cor
ruptum et vere generatum. sed si humana natu
ra sibi derelinqueret̄: amitteret totuꝫ esse simpli
citer quod habuit ſm in xp̄o solum est vnum ⁊ idē
esse .s. diuinū: et acquireret totaliter nouum esse
quod prius nō habuit. ergo sic prius corrūperet̄
⁊ pri⁹ generaret̄ et sic non esset eadē numero q̄
prius quod ē incōueniēs. minor patet sed ꝓbat̄
maior. q2 sicut illud corrumpit̄ ſm qd qd amit-
tit aliquod esse et nō totū sicut cum aqua calida
infrigidat̄ vel ecōtra: sic illud corrūpit̄ simplicit̄
quod amittit totū esse simplicit̄ quod p̄us habu
it. et iteꝝ essentia nō pōt manere vel conseruari
sine esse quacūqꝫ virtute. natura ergo humana
amittendo totū esse quod p̄us habuit: aut ē cor
rupta p amissionē p̄mi esse: aut non sed requirit̄
ꝙ sic amittat esse precedens ꝙ nullo modo recu
peret aliud. si p̄muꝫ dēt: habet̄ ꝓpositū. si dēt se
cundū: cōtra. essentia amittēs oē esse et nullū re
cuperās: vere ānihilat̄ q2 natura nūquā pōt ma
nere sine aliquo eē vt dictū est. si ergo essētia nō
corrūpitur nisi amittēdo totū suū esse et nulluꝫ
recupando: nūqꝫ poterit eē corruptio sine ānihi
latione: imo nō differt vnū ab alio quod ē falsū.
¶15°. q2 omnis generatio terminat̄ ad eē ⁊ oīs
corruptio ad non eē. sed xp̄s ſm humanā natu-
rā vere fuit genit⁹ ⁊ mortu⁹. ergo ſm eaꝫ habuit
aliquod esse qd per generationē acquisiuit ⁊ qd
per mortem amisit. illud autem non fuit esse di-
uinum quia illud nūqꝫ amisit: ergo preter esse di
uinum fuit in christo aliquod esse creatum. si ve
ro dicatur ꝙ per generationem tēporalē christi
acquisitū fuit xp̄o esse diuinū non s꞉ꝫ se quia illud
prius habuit sed quia natura humana nouaꝫ re
lationem habuit ad ip̄m: contra. quia illud p ge-
nerationem acquiritur quod per corruptionem
amittit̄. sed esse diuinū vel relatio ad ip̄m nō est
amissa p corruptionē: ergo nec acq̄sita p genera
tionem. et sic ex hac opinione sequitur ꝙ xp̄s nō
fuit vere nat⁹ nec vere mortu⁹ igitur ⁊c̄. ¶16°.
quia meli⁹ ꝯpetit nature humane in xp̄o h̄re ꝓ-
priū esse p̄ter eē suppositi q̄ꝫ eē ~~petat accidēti h̄re ꝓpium eē p̄ter eē suppositi quod~~ cōpetat accidēti
h̄re ꝓpium eē in subiecto p̄ter eē subiecti. sed acci
dens h̄et ꝓpriuꝫ eē in subiecto p̄ter eē subiecti. er-
go natura humana in christo habuit ꝓpium esse
p̄ter eē diuini suppositi. ꝓbat̄ minor. q2 si accidēs
nō haberet in subo aliud eē p̄ter eē subi: tūc non
posset a subiecto separari nisi corrūperetur eo ꝙ
amitteret totū eē qd p̄us habuisset. hoc aūt fal-
sum ē vt patet i sacramēto altaris. igit̄ ⁊c̄. ¶17°.
quia intimi⁹ sequit̄ esse ad essentiaꝫ q̄ꝫ agere ad
potētiā. sed in xp̄o multiplicat̄ agere ad multi-
plicationē p̄orum. ergo in ip̄o multiplicat̄ eē ſm
multiplicationē essentiarū. ¶18°. quia plus de-
pēdet quātitas ⁊ omnia accidētia corruptibilia
vel ꝯmunia ab eē q̄ꝫ dēpēdeat color a quātitate.
ſꝫ color nō posset remanere in substātia remota
quātitate. ergo nec quantitas nec aliquod acci-
dēs posset remanere in natura humana amoto
esse qd intime⁹ sequit̄ ad ip̄aꝫ q̄ꝫ quodcūqꝫ aliud.
cū igit̄ i natura hūana in xp̄o existēte fuerit quā
titas ⁊ reliqua accidētia: necessariū est ꝙ in ip̄sa
fuerit ꝓpiuꝫ eē quod p̄tigit̄ ad oīa illa. ¶19°.
arguit Joānes de neapoli. q2 ſm Damas. libro.
3°. quod nō ē assūptibile nō est curabile. sed q̄c-
quid ē in homine ē curabile cū tot⁹ homo fuerit
curatus quantū ad totam suā realitatē. ergo to
ta hominis realitas fuit assumpta ⁊ sic assumpsit
esse humanū creatum. hāc rōneꝫ tangit Damas
cenus libro. 3°. caplo. 18°. vbi dicit ꝙ inassūptibi
lis eni et increabilis assumit. igit̄ totū hominem
et quod huius est optimū vt totū saluū gratifi-
cet. ¶20°. q2 inconueniēs est substrahere xp̄o
qui ē pfect⁹ hō vt dr̄ in symbolo Athanasij ma-
ximam hominis pfectionē. ſꝫ hoc est esse. pfectio
enim subalis maior ē oīu accidētali cum sit eius
finis. inter pfectiones aūt subales maior ē eē q̄ꝫ
essentia cuꝫ sit ei⁹ actus. igitur ⁊c̄. Confirmatur
ratio p quoddam dictū Damasi pape in quadā
epistola que habet̄ i historia tripartita libro. 9°
titulo. 15°. vbi dicit̄ sic. hūc .s. xp̄ꝫ si q̄s in diuinita
te sine humanitate min⁹ aliq̄d dixerit habuisse
plenus diaboli spiritu diaboli gehēne semetip̄m
filiū dm̄ōstrabit. et Damas. li. 3°. titulo. 18°. dicū
pfectum et hominem pfectū dicentes xp̄m oīno
omnia dabim⁹ et q̄ patris naturalia ⁊ q̄ matris

naturalia. ¶ 21°. quia p'a' ordine nature huma
na natura fuit pfecta quantũ ad omnia sua na-
turalia ꝛ proprietates actuales vel accidenta-
les q̄ꝫ assũpta alias fuisset assumpta imperfecta.
sed sic accepta includit esse quia ꝓprietates ac-
cidentales et actuales non insunt nisi existenti.
igitur ꝛc. ¶ 22°. quia natura substantialis ē p-
fectior omni accidentali. sed accidentalis habet
ꝓprium esse nõ solũ quando ē per se vt in sacra
mento sed etiã quãdo est in supposito alteri' na
ture. igitur et natura substãtialis humana existēs
in supposito verbi habet ꝓpriũ eē. probatur mi-
nor. illud quod p̄existit forme accidentali in eo-
dē subiecto nõ potest formaliter pficere formaꝫ
accidētalē. preexistens enim in eodem se habet
per modũ informati et non informantis vt pa-
tet de quantitate respectu qualitatis et ō substã
tia respectu quantitatis. sed existere substãtie p-
existit omni forme accidētali saltem ordine na-
ture ꝛ intellectus. omnis enim forma accidenta
lis inest existēti. igitur existere substantie nõ po-
test formaliter pficere formã accidētaleꝫ quãcũ-
qꝫ. esse autē comparat' ad essentiã vt act' ad po
tētiam ꝛ pfectio ad pfectibile vt pote ipsam exi-
stentē denominans. igitur forma accidētalis ha
bet in subiecto ꝓpium eē p̄ter eē subiecti. ¶ 23°.
quia quãtitas in sacramēto existit p idem forma
liter p quod existebat q̄n erat i substãtia panis.
ergo ecõuerso natura humana p idem existit in
xp̄o per quod existeret si essꝫ p se ꝛ sic non p esse
verbi. consequētia patet. q2 sicut quãtitas natu-
raliter ē in supposito alteri' nature ꝛ miraculose ē
per se: sic ē in ꝓposito ecõuerso. antecedēs ꝓbat'.
quia quãtitas ē in sacramēto et nõ potest dici q
careat omni eē cũ realiter existat in reꝝ natura.
nec põt dici q existat p esse substãtie per qd erat
ante. q2 substãtia non manet ꝛ eē substãtie inse-
parabiliꝰ cõsequit' ipam substantiã q̄ꝫ quecũqꝫ
ꝓpetas suũ subiectũ. nec põt dici q existat p aliõ
esse de nouo sibi adueniēs quia sequeret' q esset
aliud ens si haberet aliud esse. relinquitur ergo
quartũ mēbrũ quia nullũ aliud posset dari. s. q
quãtitas existat per aliquod esse pficiens ipsam
formaliter aliud ab esse substãtie quod habebat
etiam quãdo inerat substantie panis. et pari rõ-
ne humana natura existēs in supposito verbi hēt
ꝓprium esse preter esse verbi. hec ille. ¶ Cõtra
secundam conclusionē arguit idem Scotus pro
bando q psona nõ addat ad naturã indiuidua-
tam aliq̄d positiuũ: ac p hoc q xp̄s assumēs oēm
entitatē positiuam debitã humane nature indiui
duate: assumpserit omnē entitatē positiuam per
sone humāe. et arguit primo quia si psona adde
ret ad naturã indiuiduatam aliquid positiuum:
tũc aliqua entitas positiua essꝫ in natura huma-
na q̄ non essꝫ assumptibilis a verbo. isti enĩ vlti-
me entitati quã addit psona supra vel vltra sin-
gulare: repugnaret cõtradictorie cõmunicari si-
cut cõmunicatur natura supposito: et ita repug-
naret ɔ̄tradictorie assumi. ɔ̄ñs videt' eē incõueni
ens tũ q2 cõtra Damascenũ q2 qd est inassump-
tibile: est incurabile. tum q2 oīs entitas positiua
creature: videt' esse eque in potētia obedientiali
respectu diuine psone. ¶ 2°. q2 sequit' q natura
q̄ iaꝫ assũpta ē a verbo: careret illa entitate posi
tiua q̄ tamē ponit' quasi vltima ꝛ actualissima ꝛ
determinatissima in tali natura. et si nõ videat'
incõueniēs cõcedere naturam istam carere illa:
arguit' q ista natura nõ possit dimitti sibi s̄ opor
tet sibi dari realitatē aliquam aliã ab ea quã ha
bet: vel remaneret nõ psona. q2 tunc nõ esset p-
sona sine illa realitate et illã nõ hēt nũc. ergo o-
portet illã dari de nouo illi nature dimisse. imo
sequit' q illa nõ posset dimitti vel eē psonata q2
talis realitas nõ põt esse realitas nature nec cõ-
tineri p idētitatē in aliq̄ natura cui nõ est eadeꝫ.
quicq̄d aũt non cõtinet realitatē aliquã p idēti-
tatē: manēs idē non põt eã cõtinere p idētitatē.
¶ 3°. quia sequit' q natura intellectualis posset
fieri et in nulla psona. nam p̄us naturalit' posset
fieri et nõ sub illa realitate ex quo ista nõ ponit'
formaliter eadē sibi. et in secundo instãti nature
in quo assumit' a verbo: non esset necesse verbũ
eam assumere. posset igit' tunc illã nõ assumere ꝛ
ita relinqueret' sibi. et sic nõ esset psonata aliq̄ p-
sonalitate nec creata nec increata. ¶ 4°. q2 nul
la videt' entitas positiua q̄ non sit possibilis de-
pendere ad ṽbũ ꝛ ita cõmunicabilis eo modo q̄
natura dr̄ cõmunicari supposito vt q̄ suppositũ dr̄
ens i natura puta hũanitate dr̄ hõ ꝛ hac hũani-
tate dr̄ hic hõ. ¶ 5°. arguit Aureolꝰ. nã dicit Ari
stoteles. 7° metha' q i his q̄ sunt p se: nõ differt
quod q̄d est ab eo cui' ē. s. suppositũ a natura. vbi
cõmētator dicit cõmēto. 10. q sortes nõ ē aliud q̄ꝫ
rõnalitas ꝛ aialitas q̄ sunt q̄ddi tas ei'. igit' ter-
min' aialitatis ꝛ rõnalitatis quaꝫ iportat li sor-
tes ꝛ id qd ē: nõ differt realiter ab ipa q̄dditate.
¶ 6°. q2 Aug' cõtra felicianũ dicit. q2 sicut tot'
hõ trãsgrediēdo peccauit: sic tot' perijt et totus
saluatoris beneficio indiguit et sic totũ venien-
do xp̄s assũpsit. et Damas. libro. 3° dicit q i nul-
lo coꝝ que plãtauit in natura nostra deus ṽbuꝫ
in principio defecit sed omnia assumpsit. totum
enim totus assumpsit me ꝛ totum mihi vniuit in

est: vt totus mihi saluū gratificet. et in elementario suo dicit q dominus miseratus .ppriū plasma: totum assumpsit quia egrotauit ꝛ totū curauit. quod enim assumptū est hoc saluauit. sed ille auctoritates non essent vere si assumpsisset naturā omisso aliquo positiuo. nō enim quicqd plātauit in natura assumpsisset nisi totū suscepisset. ergo psonalitas ꝛ totalitas non dicit aliqd positiuū additū nature. Et si dicat q assūpsit totū qd ptinet ad ratione nature non autē totū quod ptinet ad rationem suppositi: nō valet. tum quia p hoc cōfirmat q suppositū non est aliquid positiuū plantatū in natura. alias falsū esset illud verbū: quicqd plātauit in natura nr̃a assumpsit. tū quia generaliter verū est q terminus indiuisibilis ē eiusdē generis cū terminato 5° metha. vnde pūctus ē positio idiuisibilis simpliciter. linea vero positio diuisibilis tantū sm longitudinē. supficies vero est positio diuisibilis sm duas dimēsiones. corpus vero sm tres et sic sunt eiusdē generis. similiter vltimū aque q clauditur ꝛ terminat est indiuisibile aque ꝛ aliqd ptinens ad naturā aque. igitur terminus humanitatis est aliqd humanitatis. Cōfirmat quia cū dicit q terminatio humanitatis est aliud ab illa aut intelligit terminatio pura: et tunc sequit q non sit aliud realiter ab eo qd terminat. nō enī terminatio linee differt realiter a pūcto nec terminatio corporis a supficie. si vero intelligatur non pura terminatio sed aliqd substractū additum humanitati p quod terminet sicut punctus additur linee: sic est aliqd humanitatis vt argutum ē. ¶ 7°. si terminatio et psonalitas est aliq entitas vel realitas: igit est ens. et si ē ens: ē qdditas ꝛ quid vt patet. 7° metha. et sic sequitur q realitas illa est qdam natura nā hic sumimus naturā p quidditate. vnde Boetius in de duabus naturis dicit q natura ē cuiuslibet rei specifica pprietas. sed cōstat q omnē naturā pōt verbum assumere. igit naturā humanā cum illa realitate poterit assumere. et si potuit non omisit. Confirmatur. qꝛ si differunt realiter: posset deus ipa separare realiter absq repugnantia pmi modi q est cōtradictio. et sic separatum posset eam assumere cū quodlibet esset qdā qdditas ꝛ quedā natura. ¶ 8°. si psonalitas pseitas vel terminabilitas aut totalitas esset aliquid reale positiuū dās nature humane q sit suppositū: multa sequuntur incōueniētia. Primū est q vbū diuinū nō posset supponere naturā humanā nec supplere vicem illius terminationis cū sit qd subsistēs ꝛ non sola terminatio. Secūdū est q vbū non esset hō. nec ista esset cōcedēda filius dei est hō: cū terminatio illa si poneret nō esset ipe hō. Tertiū est q angeli et substantie separate in qbus sm phm non differt qd ab eo cuius ē: nō possent a vbo assumi. Quartū est q pma substātia nō hēt rōnē pme substātie p ipam essentiā sed p realitatē distinctā ab ea. et sic secunde substātie essent magis substātie q pme. qꝛ pma inq̄m pma nō esset suba cuius oppositū dicit phs in pdicamētis. Quintū est qꝛ nulla res subsistit p se sed p aliud a se: sicut nec corpus terminat per se s p supficiē. vnde hec nō conceditur corpus terminat p se: ꝛ tamē hec cōceditur substātia subsistit p se. Sextū est q natura subtracta illa realitate: hēt magis rōnem suppositi q cōstitutū ex natura ꝛ ex illa realitate. suppositū nāq ē qd pmo et pncipalit ꝛ maxime substat. natura aūt est hmōi quoniā substat illi realitati cui tñ cōpositū ex vtroq nō substat cū sit pars eius. Septimū ē q suppositū esset quarta suba ex tribus cōstituta. s. materia ꝛ forma et illa realitate. igit cū ista sint obsona: non pōt illa positio poni. ¶ 9°. pricipaliter arguit. quia illa realitas aut esset de pdicamēto substātie aut d alio pdicamēto: nō de pdicamēto substātie qꝛ tūc essent tres substātie p reductionē. s. materia ꝛ forma ꝛ illa realitas. et qrta esset directe in pdicamēto. s. cōpositū: quod nō legit phs alicubi dixisse imo nō videt posuisse nisi duas p reductionē. et Boetius sup pdicamēta cū diuisisset subam in materiā et formā et cōpositū: dicit q relictis extremis egit actor de medio. nec mētionē facit d illa realitate et tamē fecisset si esset in pdicamēto p reductionē. Nec pōt dici q sit d alio pdicamento qꝛ tunc suppositū esset ens p accidēs: et pma substantia cōponeret ex non substātijs inq̄m pme substantia. ¶ 10. quia esse ꝛ essentia sunt idē sm rē. igitur si illa realitas ptineret ad esse cōpletū hominis: ptineret ad eius essentiā. et p ɔñs verbum dimisisset aliqd reale spectās ad essentiā hois qd est erroneū. vñ Damascenus dicit q verbū assūpsit totū hominē imo ꝛ omnia postima que spectant ad hominem assumpsit preter peccatum. hec Aureolus in forma.

Quantū ad articulū tertiū pmo notādū ē p declaratiōe pme cōclusionis q vt accipit ex dictis. S. T. i hac. d. q. 2ª. ar. 2°. et qd ptinet ad naturā rei: dupliciter sumit. vno modo p essentia sm quā res ē qꝛ p actus cōsueuerūt eorū pncipia significari. et iterū qꝛ sm essentiam res dr̃ esse id qd est:

sicut humanitate petrus dicitur esse homo. vnde
cum dicitur petrus est homo vel homo est animal: verbum
est nō designat q petrus vel homo habeat eē in
rerū natura: nā possūt eē huiusmodi ppositiones ve-
re petro vel homine nō existēte in rerū natura: sed
designat q humanitas est essētia petri et animalitas est
essētia hominis. alio modo sumitur eē magis pprie pro
actu essēdi vel existēdi q.s. res existit extra animam
secundum quod eē res dicitur simpliciter et absolute eē.i.
existere in rerū natura et nō esse hoc vel illud quid-
ditatiue vt homo vel lapis. esse primo modo dictum
cū sit realiter idem quod essentia: habet vnitatem vel
pluralitatem essētie ita vt si est vna essētia in re: est
vnum tale eē: et si sunt plures essentie: plura sūt
huiusmodi eē. vnde quia in xpo sunt due essētie
et nature substātiales: ideo in xpo eē essentie est
duplex: diuinum.s. quod designatur cum dicitur
xps est deus: et humanum quod designatur cū dicitur
xps est homo. esse secūdo modo quod est actus
existētie quāuis sit a natura vel essentia tanquā
a principio a quo emanat et conueniat rei subsi-
stenti per essentiam tanq̄ per principium formale q̄:
non tamen est essētie vel nature tanq̄ eius quod est:
sed isto modo eē est suppositi et rei subsistētis tan-
tummodo. neq; enim natura vel essētia dicitur eē aut
dicitur ens pprie loquendo: ab actu essēdi quasi ipsa sit ens:
sed q3 ea aliquid.s. suppositū est et est ens. et inde
est q vnitas vel pluralitas huiuscemodi eē acci-
pitur et dependet ab vnitate vel pluralitate suppo
siti in creaturis. et ratio est quia huiusmodi esse
existētie in omnibus creaturis est accidēs cum sit preter
eorū essentiā. accidētis aūt vnitas vel pluralitas
numerica depēdet et accipitur a pprio subiecto a quo
accidēs hēt q sit ens in rerū natura. nā secundum hoc
aliquid dicitur ens: secundum quod dicitur vnū. q3 vnum et ens cō-
uertuntur secundum philosophum. 4°. metha. ¶ Aduertēdū tamen
pūt. S. Tho. notat. 3ª. p. q. 17ª. ar. 2°. in cor. Et
9°. quolibet. ar. 3°. in cor. q licet cōmune sit partibus
rei subsistētis et eius accidētibus q nō habeāt eē
quasi ipa pprie existāt sed quia eis aliqd.s. supposi
tum existit: differēter tamen se habēt partes et acciden-
tia ad eē quod in supposito formaliter causant. quoniam
esse quod cōuenit supposito secundum ptes suppositum
integrātes: nō plurificatur ad pluralitatē partium
sed est vnum tamen quo suppositum dicitur esse secundum plures
partes. vnū enim eē personale hēt ioannes a corpore et
ab anima et a capite et a brachijs et a cruribus et
a ceteris eius partibus quod est ipsius eē hypostati
cum et personale secundum quod vnum eē: ioannes dicitur
habere esse corporeū. eē animatum. eē capitatū.
esse brachiatum et sic secundum alias denominationes
partium. et si contingeret q post constitutionem

psone ioannis aduenirēt ipsi manus vel pedes
vel oculi sicut accidit in ceco nato Joannis. 9°.
ex his partibus non accresceret ioanni aliquod
esse existētie sed relatio quedam tantūmodo ad
eas ipsas partes de nouo acquisitas. diceretur.n.
tunc ioannes eē non solū secundum partes quas prius
habuerat: sed etiam secundum has ptes nuper et aduenientes.
eē vero quod accidētia formaliter causāt
in subiecto: plurificatur ad pluralitatem accidē-
tiū. aliud est enim esse quod albedo formaliter dat
subiecto vt petro: et aliud eē est quod dat illi mu-
sica: et aliud eē est quod dat fortitudo et sic de alijs
accidentibus. et ita aliud eē est quo petrus est al-
bus et aliud est esse quo est musicus et aliud quo est
fortis et sic de ceteris. et ratio dicte differētie inter
partes et accidētia est quia partes constituunt to
talitatem et integritatē suppositi vel persone secundum
quā dicitur esse vnum quid completū. ac per hoc ab
omnibus suis partibus hēt suppositum q sit aliqd
vnum totum subsistēs. cum autē vnius rei subsi-
stētis vnum sit tantūmodo eē subsistētie et vnius
suppositi vnum sit esse suppositale: consequitur ne
cessario q vnum sit eē existentie vel subsistentie
quod hypostasis vel suppositū habet secundum omnes
partes ipsum integrātes et eius totalitatē consti
tuētes. si enim eē partium plura essēt: plura essēt
entia ex partibus constituta quia ens dicitur ab
actu essendi. neq; essz vnū totum ex partibus in
tegratum quod essz contra rationē partiū inte-
grantiū. cum enim partes sint partes totius: cō
sequēs est q partes integrantes: vnum aliqd to-
tum sint integrantes. accidētia aūt non sunt de
integritate hypostatica subiecti nec per ea subm cō
stituitur in eē simpliciter et suppositale sed in eē secundum
quid. nec totalitas simpliciter et vnitas supposita
lis subiecti depēdet ex accidētibus. immo secundum plu
ra accidētia subiectum quod est vnum supposito:
plurificatur secundum quid. vnus enim homo secundum sup-
positū et simpliciter: dicitur esse plures secundum quid si
plura habeat accidentia. secundum quē modū philosophus di-
cit socratē esse alium in domo et aliū in foro vel
theatro. ¶ Ex pmissis inferimus q quia in xpo secundum
fidē non est nisi vnum suppositū et natura huma
na assumpta est in xpo ad vnitatem suppositi filij
dei et vnitur et non accidētaliter sed substātiali-
ter et hypostatice ac personaliter et facit ad tota-
litatem et integritatē suppositi xpi secundum q dicitur
substantialiter deus et homo: q secundum humanam
naturam non acquisierit persona xpi nouū esse
personale existētie vel subsistētie. sed per assūptio
nem humane nature aduenit xpo noua habitu
do esse personalis preexistētis ab eterno ad huma

nam naturã: ita vt persona xpi iam dicatur subsistere non solũ ẽm diuinam naturã sed etiã ẽm humanã. Ad horũ autẽ planiorẽ intellectũ animaduertẽdũ est q esse existẽtie ẽm vocabuli proprietatem et ethimologiã: dicit esse extra intellectũ. existere enim dicit quasi extra sistere vl' eẽ scilicet in rerum natura extra anime cõsiderationẽ. vnde sic accipiẽdo esse existentie cõmune est ad esse substantie quod est subsistere et ad esse qḋ dat accidens subiecto.

¶ Secundo Notandum est q terminus generationis vel productionis primo et per se intentus: est suppositum quod ẽm phm. 7° metha' per se et proprie generatur et producitur. secundario vero et ex consequenti termin⁹ productionis est ipsum eẽ quod naturaliter consequit suppositum et ab ei⁹ principijs emanat. sed cõsiderandum est q generatio vl' productio dupliciter potest terminari ad suppositum subsistẽs. vno modo vt p ipsam generationem aut productionẽ simpliciter et de nouo habeat esse quẽadmodũ fit in generatione et productione simpliciter vt cũ homo generat ex homine leo ex leone et ignis ex igne et sic de ceteris que simpliciter et ẽm se producunt in rerum natura. alio modo generatio et productio terminari põt ad suppositũ subsistens nõ vt simpliciter subsistat vel de nouo habeat esse in rerum natura: sed vt cũ aliquo vel in aliquo aut ẽm aliquid subsistat cum quo vel in quo aut ẽm quod: prius nõ subsistebat. sicut in nutritione viuentiũ cõtingit. in nutritione enim aialis nullũ suppositũ generat vel producitur vt de nouo p se subsistat sed suppositum prius per se subsistens: incipit p nutritionem subsistere in carne ex alimẽto aggenerata. vnde terminus nutritionis suppositũ subsistens est non q̃si p nutritionẽ simpliciter in esse productus: sed factus per nutritionẽ subsistẽs in aliquo in quo prius nõ subsisterat. consimiliter suo modo et in resuscitatione lazari terminus ad quẽ: fuit anima non q̃si per resuscitationem simpliciter in esse productus: sed prius existens sine corpore: factus ẽ de nouo existẽs cum corpore. idem et in resurrectione cõmuni contingit. et isto secũdo modo incarnatio et assumptio humanitatis xpi: terminata fuit ad suppositum filij dei qḋ vere fuit termin⁹ incarnationis et assumptionis. non tanq̃ p incarnationem vel assumptionẽ fuerit simpliciter in esse productus: sed prius ab eterno in esse subsistẽs: factus est in tẽpore in humanitate subsistẽs. et pari modo esse diuinum põt dici ex consequẽti terminus incarnationis et assumptionis humane nature.

vnde non est vniuersaliter verum q termin⁹ motus vel mutationis aut cuiuscũq; productionis sit p ipsam mutationem vel motũ simpliciter in eẽ productus put quidam min⁹ considerãtes obijciunt. sufficit enim vt deductũ est q termin⁹ motus vel mutationis: sit qualitercũq; p ipsam mutationem vel motum productus acquisitus vel cõmunicatus: siue simplicit' siue ẽm quid aut q̃m ad aliquid vel certo modo.

¶ Tertio Notandũ est ad predictorum declarationem q esse existẽtie est esse quod res habet extra causas suas et extra intellect⁹ cõsiderationem in rerũ. s. natura. vnde existere dicitur quasi extra sistere. huiuscemodi aũt esse existẽtie ẽ effectiuus forme p modum emanationis ab ea cõsecutus. omne eni esse ẽ ab aliqua forma put. S. Tho. docet in pluribus locis vt pª. p. q. 42ª. ar. pº ad pm. Et pº sentẽ. dis. 17ª. q. pª. ar. pº. ad pm. Et in hac disti. q. 2ª. arti. 2ª ad pm. et ideo sicut forma ẽ duplex. s. subalis et accidẽtalis: ita et eẽ existẽtie duplex ẽ. quoddã est a forma subali et hoc ẽ esse simplicit' eo q forma subalis cõstituit rem cuius ẽ forma in esse et natura simpliciter. et quia res p formã subalẽ cõstituta est suppositũ et p se subsistẽs: inde ẽ q esse existentie simpliciter: ppo nomine dicit esse subsistentie. ita q esse existẽtie simplicit' et esse subsistentie sunt idem re. vnde omnis forma subalis dans rei esse existẽtie simpliciter: dat illi esse subsistentie. aliud esse existẽtie ẽ a forma accidentali ab ea consimiliter eductũ p modũ emanationis q̃ mod⁹ pcedẽdi ẽ effect⁹ formalis a sua causa formali. et huiõi esse dicit esse ẽm quid eo q fit a forma q̃ nõ ẽ cõstitutiua rei simplicit' sed ẽm qd. dicit aũt res cõstituta simplicit' p formam: quando p ipsam cõstituit in esse totali et pfecto qḋ est esse substãtiale suppositi. nã suppositũ est qḋ habet rationẽ toti⁹ et pfecti in genere substãtie. ecõtra aũt res dicit constituta p formã ẽm quid: quando p ipsam nõ cõstituit in esse pfecto et totali qḋ est esse suppositi subale: sed in quodam esse accidẽtali ac partiali et ẽm quid. ¶ Ex pmissis inferimus q quia forma eo ipso dat rei esse q ipsã suo modo cõstituit siue simpliciter siue ẽm quid: nam vt. S. Tho. inquit cõtra gẽ. libro. 2° caplo. 54°. forma dicit esse pncipiũ essendi qz ẽ cõplemẽtum sube cui⁹ act⁹ ẽ ipsum esse: ideo si aliqua forma substãtialis nõ cõstituit rẽ simpliciter. s. vt sit suppositum simplicit' et p se subsistẽs: talis forma nõ dat rei cui aduenit esse existẽtie neq; simplicit' cũ nõ cõstituat rem i eẽ suppositali: neq; eẽ existẽtie ẽm quid cum sit forma subalis cui⁹ nõ est dare eẽ ẽm qd.

vnde quia natura humana in xp̄o suppositū non cōstituit pfecte et simplicit cū in xp̄o nō sit aliud suppositum p̄terq̄z diuinū ac eternū: ideo humana natura nullū eē existētie dat supposito xp̄i nec simplicit nec s̄m quid. ¶ Et ex his apparet q̄ q̄dam decepti sunt ponētes in xp̄o duplex eē existētie simplicit. vnū s̄m naturaz diuinā quod vocāt esse subsistētie: et aliud s̄m naturam humanā qđ vt dicunt ē esse existētie nō subsistētie eo q̄ natura humana suppositū xp̄i nō cōstituat. et putant isti q̄ hec fuerit mēs. S. T. quod certe falsuz esse cōuincit̄ ii scripta. S. Doc. recto oculo inspiciat̄ cū nullibi repiat̄ talis distictio ab ipo posita. ꝛ loquēs diuersis locis. S. Doc. de eē existētie suppositi xp̄i: nō inenit̄ ab eo positū duplex esse existētie subale sed vnuz tm̄modo. imo in q̄z multis locis expsse tenet impossibile eē q̄ vnius rei sint plura esse subalia. Neq̄z iuuat sic opinantes qđ in. 9°. quolibet vbi eū allegant dicat. S. Doc. q̄ nō est in xp̄o nisi vnū esse psonale. qm̄ ibi ꝛ vbiq̄z p eodē accipit in re itellectuali eē psonale ꝛ eē existētie simplicit siue eē subale. vñ eodē arti. 3°. in q̄ allegat̄ cōcludēs sic dicat. eē ergo ppꝛie et vere non attribuit̄ nisi rei p se subsistēti. huic aūt attribuit̄ esse duplex. vnuz. s. esse resultans ex his ex q̄bus ei⁹ vnitas integrat̄ qđ ppꝛiū ē eē suppositi subale. aliud eē est supposito attributū p̄ter ea q̄ integrāt ipm quod est eē supadditū. s. accidētale vt eē albū attribuit̄ sorti cū dr̄ sortes ē albus. qꝛ ergo in xp̄o ponim⁹ vnā rem subsistētē tm̄ ad cui⁹ integritatē cōcurrit etiā humanitas qꝛ vnuz suppositum ē vtriusq̄z nature: ideo oportet dicere q̄ eē subale qđ ppꝛe attribuit̄ supposito: in xp̄o ē vnuz tm̄. hēt aūt vnitatē ex ipo supposito et nō ex naturis. hec ille. vbi expsse dicit q̄ eē subale in xp̄o ē vnū tm̄. si ergo humanitas daret supposito xp̄i aliquod eē existētie cū illud fuisseꝫ subale naz subalit̄ illi aduenit et facit ad ipsi⁹ integritatez subalem put subale sumit̄ a suba q̄ est hypostasis: necessario sequeret̄ q̄ i xp̄o essent plura eē subalia qđ ipse apte ibi negat. Et cōfirmat̄ qꝛ parū infra dicit q̄ humanitas in xp̄o ppꝛiū esse non hēt. ergo s̄m mētē. S. Tho. humanitas nō hēt in xp̄o esse existētie humanū. qꝛ si sic: haberet in xp̄o ppꝛiū eē quod. S. T. absolute negat. Forte mouit istos sic opinātes id qđ. S. Doc. dicit q̄ sīn vltimis v̄bis determinatiōis articuli. ait eniꝫ. et sic pꝫ q̄ s̄m opinionē secūdā oportet dicere q̄ in xp̄o ē vnuz esse subale s̄m q̄ eē est suppositi ppꝛe. sed in veritate v̄ba ista nō illis suffragant̄. naz determinatio illa s̄m q̄ esse ē suppositi ppꝛe: nō distingnit eē subsistentie ab aliquo alio esse substantiali qđ sit esse existētie et non eē subsistētie: tanq̄z esse subsistētie sit ppꝛie suppositi nō aūt esse existētie. qm̄ omne eē existētie subale est ppꝛie suppositi cui⁹ solius est ppꝛe existere, put. S. T. in plerisq̄z locis expꝛesse dicit. sed determinatio predicta distingnit esse existētie substantiale qđ est ppꝛe suppositi ab esse quidditatiuo essētie quod i xp̄o non ē vnum tm̄ sed duplex s̄m duas naturas. aliud eniꝫ esse quidditatiuū significat̄ cum dr̄ xp̄s est de⁹: ꝛ aliud cū dicit̄ xp̄s est homo. eē enim q̄dditatiuū plurificat̄ in vna re s̄m plures ei⁹ essentias ꝛ naturas. nam hm̄oi esse est idē re cū essentia vt supra dictū ē. rō aūt predicte determinationis apposite fuit qꝛ substātiale pōt denominari vel a substātia q̄ est essentia seu natura vel a suba q̄ ē hypostasis et suppositum. vnde cū. S. Doctor dixisset q̄ in xp̄o est vnū esse subale tm̄modo: ne aliquis intelligeret de esse substātiali put denominatur a substāna q̄ est essentia: addidit determinationē dicēs: s̄m q̄ esse est suppositi propꝛie. q̄si diceret esse substantiale dico s̄m q̄ substantiale denaminatur a substantia que est suppositum.

¶ Quarto Notandum ē p declaratione secūde conclusionis q̄ nomē nature de q̄ est sermo in nr̄a questione significat essentiā vel q̄dditatē rei: p̄ncipia eius essentialia indiuiduata tātūmodo cōplectēs. nomen vero psone significat subsistēs ɔpletū ac distinctū in natura rōnali. est enī psona suppositūz cōpletum hn̄s naturā rōnalem vel intellectualē distinctū a quouis alio supposito. cōplectitur ergo nomē psone in suo significato naturaz indiuiduatam: et supaddit ppꝛiam et p se subsistētiaz ac esse et suppositi vel hypostasis pfectionem ac complemētum et hypostaticam distinctionem. comprehēdit eniꝫ psona omnia q̄ in re ipa sunt. ita q̄ si aliquid sit non a persona cōprehensum: id rei ipsi vnituz nō est. put. S. Tho. notat i hac disti. q. pª. ar. 3°. in coꝛ. manifestū est autē q̄ huiuscemodi supaddita nature: sunt aliquid positiuum. subsistentia nāq̄z rei et eius esse et pfectio hypostatica q̄ hypostasim et suppositūz cōplet ꝛ ipsi⁹ ab alijs distictio: rem positiuā dicūt. vñ qui ponūt psonam distigui a natura p solā rationem incōmunicabilitatis quia. s. natura cōmunicabil̄ est vt quo: psona vero est incōmunicabilis et vt qđ ꝛ vt q̄: nō satis aduertūt ea q̄ nomē psone ex ppꝛia significatione ꝛ ex vsu loquēdi doctoꝝ tam phoꝛuꝫ q̄z theologoꝝ importat. omnes eniꝫ idē significari intelligunt p nomē hypostasis vel suppositi in quacūq̄z nā: quod p nomē psone in na-

tura rōnali seu intellectuali. Et de hoc. S. Tho. dis. sequēti. q. pª. ar. pº. Et pª. p. q. 29ª ar. 2º. Et 3ª. p. q. 2ª. ar. 3º. Et de potētia dei. q. 9ª. ar. 2º. suppositū aūt ₇ hypostasis: omnes supra positas entitates et realitates addit supra naturā etiaȝ indiuiduatā in creaturis materialibus. in creaturis vero imaterialibus: aliquas illarū addit psona supra naturā quāuis nō omnes. Et ď hoc. S. Tho. in multis locis et in hac disti. q. pª. arti. 3º. Et. 3ª. p. q. 2ª. ar. 2º. in cor. Et q̄libȝ. 2º. ar. 4º. Facit ad ista qď. S. Tho. dicit opus. 37º. de q̄tuor oppositis caplo. 4º. in omnibꝰ inquit creaturis sunt accidētia quedā p̄ter illud qď spectat ad speciē rei. et in hoc differt omnis creatura a deo. vlterius in ipsis creaturis est differentia. qꝛ in q̄busdā idē est res nature et natura ipsa fm id quod ad genꝰ ptinet rei: licet res nature subȝ accidentiū fuerit. et sic differt res nature a natura quia in re nature accipit̄ suppositū speciei cū oibꝰ ipm cōtingētibꝰ. et hec sunt accidentia oia q̄ sequūtur indiuiduū. in alijs vero vt in rebꝰ materialibus: differt indiuiduū siue res nature ab ipsa natura: nō solū p accidētia q̄ contigunt ipm indiuiduū: sed p aliq̄d qď sui generis ē. hec ille. ¶ Ex premissis inferimꝰ falsam eē imaginationē q̄rūdam dicētiuȝ q̄ psonalitas sit quoddā velut extremū terminatiuū nature quēadmodū pūctus linee et linea supficiei et corpis supficies. quasi psona sit ipsa natura: psonalitate terminata sicut quadā ipsius ppetate ac termino hoc inquā falsum est. cū enim sicut dictū est psona ₇ suppositū concludat in sua entitate et naturā ₇ multa alia cōstat q̄ se hēat ad naturā sicut quoddā totū cuius ipsa nā est q̄dam pars: vel fm rē vt in cōpositis ex materia et forma vel fm modū significandi vt in creaturis spūalibꝰ. punctꝰ aūt nō cōcludit et cōprehēdit lineā nec linea se habet ad pūctum sicut eiꝰ pars. imo punctꝰ est aliquid linee scilicet terminꝰ eiꝰ in linea cōtentꝰ extremitateȝ linee tenēs. et idē est ď linea respectu supficiei et de supficie respectu corporis. vnde cū dr̄ q̄ suppositū vel psona terminat naturā: non ē sensus verus q̄ suppositum vel persona sit quoddaȝ ipsius nature extremū ₇ terminus tanq̄ aliq̄d eiꝰ. sed sensus est q̄ indifferentiā et cōmunitatē nature qua multis cōmunicabilis est: suppositum ₇ persona determinat et sub limitibꝰ indiuiduū cōcludit sicut totum partem et sicut res subsistens concludere et terminare dicitur illa que intra se complectitur et quibus determinatam subsistentiam prebet.

¶ Quinto notandū est p̄ut. S. T. dicit supra dis. 2ª. q. pª. ar. pº. sub arti. pº. cū dicitur creatura assūptibilis vł posse assumi a verbo: nō significat̄ p verbū pōt aliqua potētia actiua creature. quia sola potentia infinita hoc facere potuit. neq̄ etiā significat̄ potētia passiua naturał creature: quia nulla potentia passiua naturalis est in natura cui non respōdeat potētia actiua alicuꝰ naturalis agentis. vnde relinquit̄ q̄ dicat in creatura solā potētiaȝ obediētie fm quā de creatura pōt fieri q̄cq̄d deꝰ vult. hec aūt potentia obediētie corrēspōdet diuine potētie infinite que vt tactuȝ fuit supra dis. 2ª. sub secundo notabili: et deducit illud. S. T. supra dis. pª. q. 2ª. ar. 3º. distinguit̄ fȝ modū nr̄ȝ intelligēdi in potētiā absolutam q̄ se extēdit ad omne id qď est aliquid et in defectū potentie diuine non vergit: et in potētiam ordinatā p sapiētiā et volūtatē dei q̄ se extendit ad illa precise q̄ fm sapientiā et presctientiā ac dei volūtatē ordinata sunt fieri. vnde a potētia dei absoluta non excluditur nisi quod implicat cōtradictionē. qď nullo modo pōt esse aliquid: cū affirmatio ₇ negatio vt sibi cōtradicunt nihil sint nec aliquē intellectū generent. ¶ Ex quibꝰ inferimꝰ cum. S. Doc. loco p̄xime allegato disti. 2ª. q̄ loquendo de potētia dei absoluta: deus potuit ₇ pōt quācūq̄ creaturā et quācūq̄ entitatē creatā assumere. ac p hoc q̄ omnis creata entitas assūptibilis est a verbo aliquo modo assumptionis cū id cōtradictionem nō implicet. ex quo vlteriꝰ sequit̄ ad ppositū nr̄e questionis q̄ suppositatio et psonalitas humane nature. i. ipsa psona humana: assumptibilis fuit a verbo aliquo modo assūptionis et vnionis: quāuis de facto assumpta nō fuerit. pbatur illud. qm̄ verbū personam hois assumere et sibi vnire aliquo modo vnionis: cōtradictionem nō implicat. nā si ptradictorie repugnaret: hoc esset vel quia repugnat psonam quoquo modo psonā assumere. vel qꝛ repugnat duas psonas quouis modo eē vnitas. vel quia cōtradictorie repugnat psonā creatā vnitā esse psone increate. sed neutrū istoꝝ cōtradictionem implicat. nō primū. qm̄ experimur et sensu percipimus q̄ vnꝰ hō trahit ad se aliū et illū vnit sibi vel in vnū locū vel in vnā habitationē vt i vnā domū vel in vnū populū vel in vnā voluntateȝ et alijs q̄ multis modis. vñ et ď dño Jesu scriptum ē Mathei. 4º q̄ diabolꝰ assūpsit illū i sanctā ciuitatē et iteꝝ in mōtē excelsū: ₇ matres ad vbera trahūt et assumūt infantes et brachijs sibi vniūt. neq̄ repugnat scďȝ. tū qꝛ videmꝰ duas

et plures ꝑsonas esse ad inuicē vnitas aliq̄ modo vnionis. vnde ⁊ plures hoīes quia ad inuicem in ciuitate vel loco vniuntur: vnꝰ populus dicunt̄. tū et magis quia etiā in vno corpe inanimato vel etiā animato multe ꝑsone leguntur vnite sicut multi angeli boni aut mali vt patet i arreptitijs quoꝝ corporibꝰ illabūt̄. vnde ⁊ Marci 5°. legitur q̄ multi spūs imundi simul torq̄bant hominē quēdā corpori ipsiꝰ illapsi. et in p̄gnantibus fetus suos intra viscera portātibꝰ: due ꝑsone matris. s. et nati sibi inuicē vnite sunt tēpore aliquo. neq̄ repugnat tertiū. qm̄ deꝰ cunctis rebus creatis vnit̄ ꝑ essentiā potētiā ⁊ p̄sentiaꝫ et intimꝰ eis ē. et angelis et hoīibꝰ sanctis speciali vnione vnit̄ ꝑ grām ita vt aplūs dicat qui adheret deo vnꝰ spūs est. et Joānes in canonica p̄ma. q̄ manet in charitate ī deo manet ⁊ deꝰ in eo. et q̄plurime sunt auctoritates i sacra scriptura nō solū vnionem dei ⁊ hominū asseuerantes: sed ⁊ inhabitationē ipsiꝰ intra hominū corda. vnde et opinio nestorij duas hypostases ponentis in xp̄o diuinā. s. et humanaꝫ neq̄ a magistro neq̄ ab alijs doctoribꝰ habet̄ ꝓ impossibili aut cōtradictionē implicante: quāuis erronea ⁊ heretica censeat̄. et nō q2 posuit illud fuisse possibile: sed q2 posuit id factū fuisse in incarnatione verbi dei. ¶ Videt̄ tamē nobis q̄ illo modo assumptionis et vnionis. s. ad vnitatē ꝑsone q̄ humana natura a filio dei est assumpta ⁊ sibi ꝫ catholice fidei veritatē vnita: repugnat contradictorie ꝑsonā hominis posse assumi: re assumpta integra ꝑ omnia et incorrupta manēte. nā aliq̄d assumi ad vnitatē ꝑsone alteriꝰ: est ipsum cū illo vnam ꝑsonā fieri. hoc aūt repugnat ei qđ ponit̄ ꝑsonā integrā et incorruptā omnino assumi. nā ex hoc posito: necessario sequit̄ in termino assūptionis duas esse ꝑsonas assūptā ⁊ assumētē ⁊ nō vnam tantuꝫ ꝑsonā quod repugnat assūptioni et vnioni q̄ est ad vnitatem ꝑsone.

Quantuꝫ ad articulū quartū respōdenduꝫ est obiectionibꝰ aduersariorū. Et quidē ad p̄mū Scoti dr̄ ad maiorē q̄ terminꝰ generationis ē directe et ꝑ se suppoᵐ hn̄s eē exn̄tie. et ex cōsequenti ipꝫ eē dr̄ terminꝰ. ꝫ sicut deductū fuit i scđo notabili: aliq̄n terminꝰ generationis vel ꝓductionis est ens ⁊ eē simplicit̄. aliq̄n vero est ens ⁊ esse ꝫm q̄d vel in aliquo aut q̄ᵐ ad aliq̄d. et ꝫm hoc ad minorē dicimꝰ q̄ terminꝰ generationis tēporalis filij dei ex matre: ē aliq̄d hn̄s esse exn̄tie increatū non tanq̄ ꝑ ip̄am generationē fuerit hn̄s esse simplr̄ ꝫ hn̄s esse in aliquo. s. in humanitate. Sic in sentētia r̄ndet. S. T. ad simile argumētū 9° q̄libꝫ. ar. 3° ad. 3ᵐ. ¶ Ad. 2ᵐ r̄ndet. S. Tho. eodē q̄libꝫ et arᵒ. ad p̄ᵐ. q̄ nō est idē iudiciū đ viuere et đ esse: licet viuere in viuētibꝰ sit esse. quia viuere dicit eē quoddā specificatū ꝑ speciale essēdi p̄ncipium et ideo diuersitas vite consequit̄ diuersitatē p̄ncipioꝝ viuēdi. sed esse magis respicit suppositū subsistēs. hec ille. et stat respōsio in hoc q̄ viuere dicit eē specificatū. s. vite cōnotādo p̄ncipiū formale viuēdi. et q2 hm̄oi p̄ncipiū in xp̄o ē duplex. s. natura diuina et natura humana: ideo viuere seu vita in xp̄o dicit̄ duplex rōne cōnotati. esse vero dicit actū essendi simplr̄ nō cōnotando p̄ncipiū essendi formale. et q2 est actus solus suppositi qđ est vnū tm̄modo in xp̄o: ideo eē existentie non est duplex in xp̄o sed vnū tm̄. ¶ Ad 3ᵐ dicit̄ q̄ sicut dictū est de termino generationis: ita ⁊ terminꝰ creationis pōt esse vel actualiter existēs simplr̄ vel actualit̄ exn̄s in aliquo aut ꝫm aliq̄d et certo modo. vn̄ cōcedimꝰ q̄ fuit aliqua exn̄tia actualis anime inq̄ᵐ terminās creationē: sed negamꝰ q̄ nō fuerit increata. imo dicimus q̄ ad exn̄tiaꝫ increatā diuini suppositi terminata ē creatio anime. simul eni anima xp̄i ⁊ creata est ⁊ ad vnitatē diuini suppositi ē assumpta simul cū corpore. ¶ Ad. 4ᵐ cōcedimꝰ maioreꝫ ⁊ minorē ꝓpositiones. sed negamꝰ id quod arguens cuꝫ minore subsumit. s. q̄ tale existere nō ē increatū. ¶ Ad. 5ᵐ cōcedimus totū ꝓcessum vsq̄ vbi arguens subsumit ⁊ nō nouū quod nos negamus. et ad eiꝰ ꝓbationem dicimꝰ q̄ ꝑ solā separationē a diuino supposito: humanitas in illo casu acquireret nouū esse quēadmodū cōtigit etiā in creatis in separatione partiū a toto. ramꝰ eni ꝑ solā separationē eius ab arbore: acquirit esse ꝑ se et fit suppositū. sic respondet. S. T. ad simile argumentum disti. p̄cedente. q. 3ª. ar. 3°. ad. 3ᵐ. ¶ Ad. 6ᵐ dicit̄ q̄ minor ē falsa ⁊ petit p̄ncipiuꝫ. cum eni ꝓpꝛiuꝫ eē existētie humane nature sicut ⁊ omnis rei create sit accidens et nō de eius essentia: nulla recta consequētia inferri pōt q̄ nō manente ꝓpꝛio esse humanitatis: nō maneat eadeꝫ humanitas in essentia. ¶ Ad. 7ᵐ cōcedimꝰ totā deductionē. nō eni aliq̄d contra nos cōcludit. cōcedimꝰ eni q̄ assūptio humanitatis in xp̄o p̄cessit naturalit̄ sicut fundamētuꝫ relationē vnionis et ꝫm esse actuale: verūtamen hm̄oi esse fuit increatū. s. diuini suppositi ad quod facta est assūptio. Ad confirmationem concedimus totuꝫ ꝓcessum sed nihil contra nos concludit. naꝫ illud

esse quod forma dabat materie in illo priori: nõ est esse existẽtie sed esse essentie. s. esse animatũ. Accipitur hec responsio ex dictis. S. Thome. 3ª parte. q. 17ª. ar. 2°. ad. 4m. ¶ Ad. 8m dr ꝙ ꝓcedit ex falsa imaginatione quasi nos dicamus ꝙ vnio nature assũpte ad suppositũ diuinũ: fuerit ꝑ respectũ precise. hoc autem falsum est vt in ꝑcedente articulo satis dictum fuit. vnde filius dei est homo et homo ẽ filius dei: non ꝓpterea ꝙ referunt ad inuicẽ relatione vnionis sed quia vere et realiter et substantialiter sunt vnũ vnitate suppositi ad quod cõsequitur relatio vnionis vt in eo articulo dictũ fuit. ¶ Ad. 9m dicit ad minorẽ ꝙ licet natura humana assũpta non ꝓprie informatur verbo: substantificat tamen in verbo et fit vnum supposito cum verbo. vnde falsum ẽ ꝙ maneat a verbo simplr distincta vt arguẽs desipit. exemplũ aũt. S. Doc. de pede vel manu a toto corpe abscisa: nõ adducit tanꝗ̃ sit ꝑ omnia simile sed quia simile est ꝗ̃m ad hoc ꝙ manus vł pes aut alia pars separata a toto: habet ꝓpriũ eẽ distinctũ ab esse toti⁹. et vnita vel reunita toti: nõ habet eẽ ꝓpriũ neq; dat toti aliud esse existentie qd prius nõ h̃eret imo ipsa participat esse totius. ¶ Ad. 10m qd est Aureoli dr ꝙ antecedẽs ẽ falsum in eo qd dicit esse existẽtie actuare essentiam. nõ eni eẽ actuat nisi illud qd est. essẽtia aũt non ẽ qd est. dr vero eẽ act⁹ essentie: non tanꝗ̃ ei⁹ qd est ſ; tanꝗ̃ ꝑncipij formalis quo aliquid ẽ. et quãuis eẽ diuinũ nõ actuet humanã naturã actuat tñ ſm modũ intelligẽdi diuinũ suppositũ in quo humana natura vere subsistit. videt aũt arguẽs falli putans ꝙ humana natura a xp̃o assumpta indigeat informari et actuari ꝑ aliquod esse. hoc aũt ẽ falsum. qm̃ vt dictũ est natura humana nõ est in xp̃o sicut res ꝑ se subsistẽs cui ꝓprie conuenit informari et actuari ꝑ esse. sufficit enim ad hoc ꝙ natura humana sit in xp̃o actu ꝙ sit in diuino supposito qd informat et actuat per esse vt dictũ ẽ. queadmodũ albedo dr actu quanta ꝑ accidẽs nõ quasi ꝓpe informet et actuet per quãtitatẽ ſ; qr ẽ actu in suba q̃ informat et actuatur ꝑ quantitatẽ. ¶ Ad. 11m respõdet. S. Tho. i in hac dis. q. 2ª. ar. 2°. ad. 2m ꝙ quãuis vnum sit esse dei pr̃is et hominis xp̃i: humanitas tñ vnit esse diuino inꝗ̃m est in ꝑsona filij nõ absolute ꝓut ẽ idẽ qd essentia. et ideo nõ sequit ꝙ humanitas vniat pr̃i. et stat solutio in hoc ꝙ quãuis esse diuinũ sit omnino idẽ re in trib⁹ ꝑsonis sicut et ipsa essentia: et tñ in qualib; ꝑsona h̃et ꝓprietatem relatiuã adiũctã cũ qua nõ est in alia ꝑsona. et ideo põt aliquid sibi vniri in vna ꝑsona qd non habeat sibi vnitum in alia. humanitas aũt assũpta vnit esse diuino nõ absolute sed ꝓut ẽ in ꝑsona filij et rõne ꝓprietatis ei⁹ ꝑsonalis. ac per hoc vniri põt esse diuino ita ꝙ nõ vniat patri. ¶ Ad 12m respõdet. S. T. 3ª. ꝑ. q. 17ª. ar. 2°. ad. 3m ꝙ licet in xp̃o sit vnũ tm̃ esse ꝓpter vnum tm̃modo suppositũ qd in xp̃o est: nõ inde sequit ꝙ in trib⁹ ꝑsonis diuinis ꝓpter pluralitatẽ suppositorũ sint plura eẽ existentie. et stat responsio in hoc ꝙ qr in ꝑsonis diuinis eẽ existẽtie ẽ aliquid absolutum: ideo sequit vnitatẽ essentie q̃ est aliq̃d absolutũ et nõ pluralitatẽ ꝑsonarũ q̃ sũt supposita relatiua. Et si arguat ꝙ eẽ existentie cõnumerat ei qd ẽ ꝑ se subsistẽs: respõdemus ꝙ est verũ sed ipsa eẽntia diuina est vere ꝑ se subsistẽs et eius ratiõe qr scilicet est idẽ re cũ relationibus quib⁹ cõstituunt ꝑsone: ipse relationes sunt ꝑ se subsistẽtes ita ꝙ ratio subsistẽdi ꝑ se ẽ in diuinis ꝑsonis ab ipsa essentia ſm modũ intelligendi. ꝓpter qd consequit eius vnitatẽ et nõ pluralitatẽ suppositorũ. vnde si argumentũ valeret: nõ minus cõtra arguentem ꝗ̃ cõtra nos militaret. qm̃ ex ei⁹ ꝓcessu ꝓbarentur plura esse subsistẽtie in diuinis ꝑsonis qd est erroneũ sicut et plura eẽ existẽtie in xp̃o. nã sicut ipse tenet ꝙ esse existẽtie cõnumerat nature: ita et tenet ꝙ esse subsistẽtie cõnumerat supposito. et ideo ponit duplex esse existẽtie in xp̃o ſm duas eius naturas: et vnũ tm̃modo esse subsistẽtie ꝓpter vnitatem suppositi. ergo sicut sunt in diuinis tres ꝑsone et tria supposita: essent et tria eẽ subsistentie qd est hereticũ. ¶ Ad. 13m respondet. S. Tho. infra dis. 18ª. ar. p°. ad. 2m. et. 3m. Et. 3ª. p. q. 19ª. ar. p°. ad 3m. et. 4m. Et. 9° q̃libet. ar. 3°. ꝙ opatio est hypostasis subsistẽtis sed ſm formam et naturã a qua opatio speciẽ recipit: et ideo a diuersitate formarũ seu naturarũ est diuersa species opationũ. quia ergo in xp̃o sunt due nature diuina. s. et humana: ideo in xp̃o sunt plures operationes specie differentes. neq; est simile de esse et de opari. quia quãuis vtrũq; sit suppositi ab aliqua natura: aliter tamẽ et aliter. nam esse ẽ terminus cõstitutionis suppositi et ipsius vnitatis cõferens ad ei⁹ cõplementũ ac ꝑ hoc consequitur vnitatem suppositi. opatio aũt est effectus q̃dam suppositi iam constituti ſm aliquã formã vel naturã determinat⁹. et ideo pluralitas opationũ non ꝑiudicat vnitati suppositi. ¶ Ad. 14m dicimus ꝙ in casu illo humana natura a diuino supposito dimissa habuisset aliud esse ab esse diuino qd prius habuit. s. esse humanum. et ad hui⁹ improbationem dicitur ꝙ assumptum est verũ quãdo amissio prioris esse contingit cum amissione

sui ꝑncipij formalis. sed si idem formale ꝑncipiū manet quod prius erat in re: nō sufficit amissio prioris esse ⁊ acquisitio noui ad veram rei generationē et corruptionem. sicut patet in diuisione magnitudinis vbi partes diuise amittūt esse quod prius habebāt tot⁹ magnitudinis et acquirūt nouū esse absq; earū vera generatione et corruptione. et pari modo cōtingit qñ ram⁹ ab arbore abscindit̃. et de hoc. S. Tho. opus. 42° de natura generis caplo. 16°. vnde ꝓbatio maioris nullā vim habet. qm̄ assumptū nō est verū nisi qñ cū esse amittit̃ formale ꝑncipiū vt dictū est qđ nō cōtingit in ꝓposito nr̃o. Quod aūt arguēs addit de essentia ꝙ nō pōt conseruari quacūq; ỽtute sine esse: nō est ad ꝓpositū. qm̄ in casu arguētis natura humana nō maneret sine eē. nam in ipso eodē instanti quo dimitteret̃ a ỽbo: acquireret ꝓpriū esse hominis ꝑ ipsā humanitatē cōstituti. Ad illud autē quod vlteri⁹ arguēs querit: respōdem⁹ ꝙ natura humana in casu dato: ꝑ amissionē primi esse. s. diuini nō fuisset corrupta. et ad hui⁹ impugnationē dicitur ꝙ supponit falsum q̄si nos diceremus ꝙ in casu arguētis natura humana amitteret totū esse quod prius habebat et nullū recuperaret. hoc aūt verū nō est. imo dicim⁹ ꝙ eo ipso ꝙ ꝑmum amitteret: secundū recuperaret. dicimus etiam ꝙ essentia nō vere corrūpitur nisi amittēdo totū suū esse ⁊ nullum recupando fm̄ se totam. et cum infert̃ ꝙ tūc nūq̄ poterit esse corruptio sine ānihilatione: cōsequētia est falsa. nam corrupto aut separato vno ꝑncipio essentiali: res est vere corrupta: et tamē non est ānihilata manēte ꝑncipio alio vt materiali qr materia naturaliter neq; corrūpitur neq; generat̃. et inde. S. T. ꝓbat ꝑma pte. q. ciij. arti° vltimo ꝙ nulla res naturaliter in nichilum omnino redigit̃. ¶ Ad. 15m̄ dr̃ ꝙ respōsio ibi data bona est: dū tñ in generatione temporali xp̄i et in morte eius cū acquisitione vel amissione relationis nature humane ad verbū: fuerit etiam acquisitio vel amissio suppositationis ei⁹ et vnitatis ꝑsonalis diuini suppositi ad quā natura humana ꝑ natiuitatem xp̄i ex virgine est assūpta. et ad huius respōsionis impugnationē dr̃ ꝙ minorē falsa. imo ꝑ mortē xp̄i vnio nature humane ad verbū ⁊ eius relatio ac suppositatio amissa fuit: quāuis ⁊ vnio ⁊ suppositatio corꝑis ⁊ anime seorsum ad verbū manserit. vnde videt̃ arguens falli putās ꝙ natura humana nihil aliud importet q̄ corp⁹ et aīa: et totū nihil aliud dicat q̄ ei⁹ ptes qđ falsum ē. ¶ Ad. 16m̄ dr̃ ꝙ assūptū est falsum loquēdo in xp̄o. imo meli⁹ ⁊ rōnabili⁹ cōpetit accidēti hr̃e vel dare ꝓpum esse ꝓter eē suppositi: q̄ cōpetat nature humane. qm̄ accidēs in xp̄o hēt q̄cq̄d hēt in alijs hoīb⁹. s. subm̄ in actu. et ideo nimiū si det eē ꝓpriū in xp̄o qđ dat ī alijs hoīb⁹. ꝗ natura humana nō hēt in xp̄o ꝓpriū suppositū. s. humanū qđ hēt in ceteris hoībus. ac ꝑ hoc nō dat in xp̄o ꝓpriū eē existētie qđ ab ea emanat et cōsequit̃ eo ipso ꝙ suppositū constituit et nō aliter vt in tertio notabili deductū fuit. verūtamē natura humana in xp̄o dat aliq̄d melius q̄ sit eē accidētiū. s. esse essentie vt eē hoīs qđ est eē in genere substātie. ¶ Ad. 17m̄ patet respōsio ex his q̄ dicta sunt ad. 13m̄. ¶ Ad. 18m̄ dicit̃ ꝙ maior ē falsa si loquat̃ de eē existē ꝓpo substātie create ⁊ loquēdo de depēdētia naturali. sicut patet in accidētib⁹ sacramētalib⁹ q̄ post consecrationē remanēt sine actuali depēdētia ad esse existē qđ prius habebat suba panis ⁊ vini: q̄uis eē cū quo remanēt sit cōforme illi in ỽtute et efficacia. color vero manere nō pōt remota quātitate. ¶ Ad. 19m̄ dr̃ ad minorē ꝙ loquēdo đ homine alio a xp̄o nā in xp̄o nihil fuit curabile: q̄cq̄d est in hoīe ē curabile: vel in se vel in ipa natura q̄ assūptibilis fuit. vñ ꝑ humanitatē assūptam a xp̄o totū qđ est in ceteris hoīb⁹ fuit curabile in natura eoꝝ curata. Auctoritas aūt Damasceni debet ītelligi sic. qđ nō est assūptibile: nō est curabile in se ⁊ ꝑ se. est tamē curabile in alio et per aliud. s. ꝑ naturā et in natura q̄ fuit assūptibilis. ¶ Ad. 20m̄ dr̃ ꝙ sicut suppositū nature humane in xp̄o nobilius et ꝑfecti⁹ est q̄ suppositū ꝓpum humane nature ⁊ ideo natura humana ꝑfectior est in xp̄o q̄ esset in supposito ꝓpo: ita ⁊ dignior ⁊ ꝑfectior est cū esse suppositi xp̄i q̄ cū esse suppositi ꝓpij. vnde ꝑ hoc ꝙ nā humana non hēt ꝓpriū esse in xp̄o: nō est min⁹ ꝑfecta imo ꝑfectior ē q̄ ī alijs hominib⁹ ꝓpt esse diuinū cui ē vnita mediante supposito. et accipit̃ ista respōsio ex dictis. S. Tho. 3a. p. q. 2a. ar. 2°. ad. 2m̄. ¶ Ad. 21m̄ negatur assumptū q̄m̄ ad actualitates ⁊ proprietates suppositales. imo ordine nature prius natura humana intelligitur assumpta et vnita supposito diuino q̄ eiusce modi haberet actualitates cum sibi a supposito sint cōmunicate. neq; tamen ideo sequitur ꝙ fuerit assumpta imperfecta. nā etiam si confingamus cum arguente aliquod signū prioritatis nature humane anteq̄ assumeretur: in illo non deberet dici imperfecta quamuis non habuisset proprium esse: quoniā pro illo signo nō debuit illud habere. quemadmodum neq; catulus dicēdus est cecus aut visu priuatus ante nouem dies eo quia pro tunc non est aptus natus

visum habere. et tamen verum est q̄ huiusmodi signa sunt ficticia. nam in vno z eodē instāti natura humana fuit in rerum natura z assumpta a supposito verbi z pfecta omni perfectione intrinseca essentiali z accidētali. ¶ Ad. 22.m patet responsio ex solutione ad. 16m. ¶ Ad. 23m negatur cōsequētia q2 nō est simile de quātitate in sacramento z dō natura humana in xp̄o. q2 quātitas q̄ est in sacramēto: habuit prius. s. ante cōsecrationem aliquod esse actu in quo potuit virtute diuina pmanere. sed humana natura assūpta: nullum esse actu habuit ante assūptionē. q2 sicut dictū est simul fuit z assumpta fuit. imo q2 assūpta fuit: fuit actu in rex natura. cum ergo nullu3 habuerit esse actu ppum ante assumptionē: nō potuit post assumptionem in eo pmanere. vñ argumentū peccat p dissimile. ¶ Ad argumenta contra secundā cōclusionē ad pmū Scoti negat cōsequentia capiēdo consequēs simpliciter z absolute sicut iacet. et ad eius pbationē dicit q̄ quāuis illi entitati quā addit persona supra natura3 repugnet cōtradictorie cōmunicari sicut cōmunicat natura supposito: non tamē ei repugnat cōmunicari simplicit et absolute. i. omni modo cōmunicationis. ac per hoc nec repugnat illi entitati assumi simplicit et absolute: sed bene repugnat assumi sicut natura a supposito. et de hoc dictum est in quinto notabili. Ad auctoritatē Damasceni q̄ videtur loqui de assumptione q̄ facta est a filio dei: patet responsio ex his q̄ dicta sunt ad. 19m. ¶ Ad. 2m dicitur q̄ nullū inconueniēs ē nobis naturam humanā assumptā carere illā entitate positiua. et cū arguitur q̄ natura assumpta nō posset a verbo dimitti nisi daretur sibi aliq̄ alia realitas de nouo ab ea quam habet in supposito xp̄i: cōcedimus. et cū arguit cōtra quia talis realitas non pōt esse realitas nature: dicimus q̄ licet non sit realitas nature p idētitatem vel sicut de essentia eius: est tamen realitas nature. s. a natura causata sicut a pricipio formali et ē realitas suppositi sicut subiecti z eius quod est tale3 habens realitatem. ¶ Ad. 3m dicitur q̄ si in pma consequentia loquatur de persona nature intellectuali propria: concedimus consequentiam q̄ nihil contra nos cōcludit. si autem loquatur de persona simpliciter z absolute siue ppria siue alterius nature: neganda est cōsequentia. neq3 valet eius pbatio. quia presupponit falsum q̄. s. natura intellectualis in primo instanti fiat in rerū natura et in secūdo assumpta fuerit a verbo. hoc autem falsum est nam in vno z eodē instanti humanitas xp̄i fuit et assumpta fuit. vnde argumētum non pcedit. ¶ Ad. 4m dicit q̄ assumptu3 ē verū q̄m ad primā partem sed est falsum q̄m ad secunda3. nam aliqua entitas positiua est q̄ non sit cōmunicabilis supposito verbi: eo modo q̄ natura dicit cōmunicari supposito q̄uis alio modo sit ei cōmunicabilis. sicut esse existētie nō est communicabile diuino supposito eo modo quo natura dicitur cōmunicari supposito sed bene alio modo. vnde argumētum pcedit ex falso. ¶ Ad. 5m quod ē Aureoli dicit q̄ auctoritas phi z cōmentatoris debet intelligi de differentia rei et rei habentiū diuersas essentias. vñ. 3a. parte. q. 2a. ar. 2o. in cor. S. Tho. inquit loquēs de cōpositis ex materia et forma. in talibus etiā fm rē differunt natura et suppositu3: nō quasi omnino aliq̄ separata sed quia in supposito includitur ipsa natura speciei z superadduntur quedā alia q̄ sunt preter rationem speciei. vnde suppositū significat vt totū habēs naturā sicut partē formale3 et partē sui. et ppter hoc in cōpositis ex materia z forma: natura non pdicatur de supposito. hec ille. Uel respondendū est ad auctoritate3 phi sicut. S. T. rūdet ex ipsis verbis phi in cōmento loco allegato. 7o metha. et multū expresse quolib3. 2o. ar. 4o. in corpe q̄ phs loquit in his q̄ dicuntur p se z nō p accidens. i. in rebus in quibus nullū accidens inuenit sicut est in deo. in omnibus aūt rebus creatis quia inuenit aliquod accidēs: differt suppositū a natura quāuis non eodē modo in cōpositis ex materia z forma et in substantijs imaterialibus. quia ergo homo ē cōpositus ex materia z forma et in eo plura accidētia inueniuntur: auctoritas phi z sui cōmētatoris nō ē ad ppositū. ¶ Ad. 6m dicit q̄ responsio ibi data bona est. z accipitur ex dictis. S. Tho. 3a. p. q. 4a. ar. 2o. ad. 2m. ad qd̄ facit qd̄ supra dixerat. q. 2a. ar. 2o. ad pm. et. 2m. Neq3 valent eius improbationes. non pma q2 non repugnat solutioni date imo eam pbat. q2 p hoc q̄ suppositū nō est aliqd positiuū plantatū in natura tanq̄3. s. de ei9 essentia: cōsequit q̄ suppositū non fuit assumptū. et tñ quia nō est aliqd positiuū plātatū in natura modo dicto: nō ideo sequit q̄ suppositum nō dicat aliquid positiuum additum nature. Neq3 valet secunda improbatio. qm̄ pcedit ex falso supposito ex hoc. s. q̄ suppositum terminet naturā illo modo quo pūctus lineam et linea superficiem et superficies corp9 quod falsum est et inepte dictum put deductu3 fuit in quarto notabili. ¶ Ad. 7m dicit q̄ capiendo ens cōmuniter put distiguitur a nihil vl' etiā a non ente in rex natura fm aliquē modū: cōcedimus totā deductionē argumenti vsq3 ad illa3

condicionalem. et si potuit: nõ omisit quã negamus. qm multas naturas alias a natura humana et plures alias res potuit filius dei assumere quas omisit assumere. et hoc ipse arguẽs non negabit. de quo. S. Tho. supra disti. 2ª. ¶ Ad. 8m. dicit ꝙ pcedit ex duob9 falso supposit: in incõuenictib9 que adducit. vnum est ꝙ nos dicamus illam realitatẽ quã addit suppositũ supra naturã: dare nature humane ꝙ sit suppositũ. hoc autẽ est falsum. imo dicim9 ꝙ natura humana siue absqz illa realitate siue cum illa: differt realiter a supposito quod ẽ hic homo. aliud psuppositũ falsum est ꝙ. s. nos dicam9 illã realitatẽ positiuã non eẽ aliud ꝙ terminationẽ nature humane sicut punct9 ẽ terminatio linee. hoc aũt nõ dicim9 imo illõ negam9 sicut ex quarto notabili patet. Et per hec respondet ad pma duo incõuenientia. ¶ Ad. 3m negatur cõsequẽtia neqz illã arguẽs pbat. possibile enim fuit angelũ assumi a verbo etiã in supposito. nã sicut deductũ fuit in qnto notabili: potuit deus d potẽtia absoluta omnẽ entitatẽ etiã suppositalẽ assumere sm aliquẽ modum quãuis nõ ad vnitatẽ psone vt ibi dictũ fuit. potuit etiã deus vt. S. Tho. dicit. 3ª. p. q. 4ª. ar. pº. ad. 3m. assumere naturã angeli d nouo creatã absqz supposito ꝛ eaz sibi copulare in vnitatẽ psone. ¶ Ad 4m negat etiã cõsequẽtia. nõ enim ex nr̃a cõclusione sequit incõueniẽs quod arguẽs adducit. s bene sequit ꝙ pma suba nõ habeat rationẽ pme substãtie p solam essentiã: sed cũ essentia etiaz p realitatẽ positiuam ab ea distinctã p quaz cõpletur ratio suppositi. vñ de nõ sequit incõueniẽs qd vlterius arguẽs inducit. pcedit enim ex ei9 falsa imaginatione ꝙ. s. pma suba seu suppositũ nõ includat in sui totalitate essentiã sed tm̃modo realitatẽ additam. hoc aũt falsum ẽ sicut apparet ex quarto notabili. ¶ Ad. 5m. incõueniens dr̃ ꝙ ex eius pcessu nõ aliud recte cõcludit nisi ꝙ suba nõ sit aliqua res et hoc nec repugnat nr̃e cõclusioni nec videtur ad quod ppositũ inferatur. ꝙ autẽ ex pcessu argumẽti id recte cõcludat patet. naz arguẽs assumit p fundamento ꝙ nulla res subsistit p se ꝛ hoc pbat exẽplis. et inde assumit quasi p minore ppositione ꝙ cõmuniter conceditur ꝙ suba subsistit p se. ex his autem duabus ppositionibus: conclusio q̃ recte sequitur est ꝙ nulla res sit substantia seu ꝙ nulla substantia sit res. q̃ conclusio non solum est absqz vllo pposito sed ẽ falsissima. sed quia arguens videtur falli ex falso intellectu pme propositionis assumpte: verũ intellectum gratis afferimus. illa enim propositio nulla res subsistit per se sed per aliud: potest dupliciter intelligi. vno modo vt intelligatur p se subsistere sicut p actum subsistendi: et isto modo verum est ꝙ nulla res subsistit per se sed p aliud quia esse subsistentie vel existẽtie realiter differt in creaturis a re q̃ subsistit. alio modo potest intelligi ꝙ nulla res subsistit p se quasi in se nõ habeat principium subsistendi: et isto modo ppositio est falsa. ¶ Ad. 6m negatur consequẽtia. et ad eius pbationem negat assumptuz. neqz valet pbatio nam itez ad id pbandũ assumit falsum. nõ enim natura subsistit sed suppositum habens naturam. ¶ Ad. 7m. inconueniens dicitur ꝙ consequentia est falsa. non enim ex nostra cõclusione sequit ꝙ suppositum sit quarta substantia sed bene sequitur ꝙ sit tertia cõposita ex materia et forma que claudunt eius naturam. cetera autem nõ cõnumerantur ei. patet igitur ꝙ pdicta omnia icõueniẽtia sunt friuola ex falsis fundamentis pcedentia. ¶ Ad. 9m principale dicitur ꝙ si arguens loquatur de realitate integrãte et complẽte subaliter suppositum: non facit numerum cũ supposito sed ptinet ad tertiam entitatem suppositi. nec sic est dare quartã. si autẽ arguens loquat de realitate non ptinente substantialiter ad integritatẽ suppositi vt est ipm eẽ: nõ debet alijs tribus substãtijs cõnumerari cum nõ sit substantia s accidens put accidẽs dicit communiter quod nõ ẽ ppria substãtia. sed qz non ẽ directe in aliquo pdicamento accidentis: potest reduci ad pdicamẽtũ substãtie tanqz ipsi9 actualitas. vnde nullo modo sequit ex vi argumenti ꝙ sit dare quartã substantiã ꝙuis sit dare quattuor et plures res. Boeti9 autẽ super pdicamenta nõ diuidit ꝛ cõnumerat res sed substãtias. patet igitur ex dictis i hac solutione ꝙ nullo modo sequatur suppositum esse ens p accidens nec ꝙ pma substãtia cõponatur ex nõ substãtijs. nõ eniz esse vel accidẽs intrat cõpositionem suppositi sicut dictũ est in distinctione pcedẽte. ¶ Ad. 10m. dicitur ꝙ antecedens ẽ falsum in creaturis. et de hoc dictũ fuit in scdo libro vnde argumentũ est nullũ. Ad auctoritatem Damasceni patet respõsio ex his q̃ dicta sunt ad pmũ et. 6m. ¶ Ad argumẽtũ ante oppositum rñdet. S. Tho. 3ª. p. q. 17ª. ar. 2º. ad. 4m. ꝙ anima in xp̃o dat esse corpori inqm̃ facit ipm actu aiatum quod est dare ei complementum nature speciei. et intelligit de esse essentie. esse autem existentie negat ibi animaz dare in christo. quod magis explicat in hac distinctione. q. 2ª. articulo. 2º ad primuz. Et in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distinctio. vij. et viij

**C**Ircase ptimaz et octauam distinctionez queritur vtruz in xp̄o sint due filiationes et videt̃ ꝙ sic. qꝛ filiatio qua quis dicit̃ filius alicui⁹ vt pr̄is vel matris: dependet aliq̃liter ab eo. qꝛ esse relationis ē ad aliud aliq̃liter se habere. vn̄ et intetempto vno relatiuoꝝ: interimit̃ et reliquū. sed filiatio eterna qua xp̄s ē fili⁹ dei patris nō depēdet a matre qꝛ nullū eternū depēdet a tp̄ali. ergo xp̄s nō ē fili⁹ mr̄is filiatione eterna. aut ergo nullo modo est filius eius qđ est falsum: aut oportet ꝙ sit filius eius quadā alia filiatione tp̄ali. ergo sunt in xp̄o due filiationes. ¶ In oppositū arguit̃. qꝛ sicut dicit Damas. li° .3°. ea que sunt nature multiplicātur in xp̄o: nō aūt ea que sunt persone. sed filiatio maxime ptinet ad ꝑsonam. est eniz ꝓprietas personalis. ergo in xp̄o est tm̄ vna filiatio. ¶ In hac questione erunt quattuoꝛ articuli vt supra.

**Q**Uantuz ad articulū pmū sit pma conclusio ꝙ in xp̄o non est nisi vnica filiatio realis qua ab eterno refert̃ ad pr̄em. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac dis. 8ª. ar. 5°. Et. 3ª. p. q. 35ª. ar. 5°. Itē pmo quolibz ar°. 2°. et qlibet. 9°. arti. 4°. ¶ Secunda cōclusio ē ꝙ p eandē relationē realem aliqđ pōt referri ad plures terminos: cointellectis tamē plurib⁹ respectib⁹ rationis. Hanc conclusionē tenet. S. Tho. locis ꝓ prima cōclusione allegatis.

**Q**Uantuz ad articulū secundū arguit̃ cōtra cōclusiones. vn̄ cōtra pmam arguit Scot⁹ ꝓbando ꝙ in xp̄o sint due reales filiationes. Primo sic. qꝛ si hoc negaret̃: hoc esset qꝛ licet fundamētum plurificet̃: non tn̄ suppositum cuius ꝓprie est filiatio. vel cōtra. si filiatio tm̄ est ꝑsone ita ꝙ non possit plurificari nō plurificato supposito licet fundamētū plurificet̃: aut hoc cōtigit inq̄ᵐ ē relatio aut inq̄ᵐ talis relatio. non pmo modo: quia tunc si xp̄s fuisset albus: non fuisset realiter similis alicui alteri albo. nec fuisset realiter equalis alteri habenti tantam quantitatem quantā ipse. tunc etiam in suppositis creatis relationes non possent multiplicari propter fundamenta. si secundo modo: hoc ē falsum. quia nō plus repugnat relationi originis plurificari in eodē supposito: q̄ ipsam originē q̄ quasi p̄cedit relationē vt proxima ratio fundamenti. sed origines plurificant̃ in eodem supposito s̄m Damas. li. 3°. caplo 53°. duas inq̄t generationes christi veneramur. ¶ 2°. nam pater eternus et si sit vnū suppositum: tamē hēt duas relationes originis ad filiū et spiritū sanctū. et ita sup vnū et idē suppositū fundātur due relationes actiue et sup idē fundamētum. ergo multo magis sup duo fundamēta accepta possunt fundari due relationes originis passiue. ¶ 3°. xp̄s habet duas opationes s̄m Damas. relatio aūt non magis respicit suppositū q̄ opatio qꝛ suppositi est opari. ex quo arguit̃ ad ꝓpositū. qꝛ sicut xp̄s naturalit̃ opabat̃ quibusdā opatiōibus nature humane: ita si genuissz duos filios: realit̃ habuissz in se duas pr̄nitates ad illos ꝓpter duas generationes actiuas. ergo modo ꝓpter duas generatiōes passiuas hēt duas filiationes. ¶ 4°. qꝛ quod cōpetit xp̄o s̄m rōnem ꝑsonalitatis eterne non dr̄ de illo inq̄ᵐ homo. sicut hec ē falsa: xp̄s inq̄ᵐ homo est ꝑsona. ergo et hec xp̄s inq̄ᵐ homo est fili⁹ filius dr̄ de deo solum s̄m rōnem vel relationez personalitatis eterne. ¶ 5°. quia distinctio prioꝝ naturaliter: cōcludit distinctionem posterioꝝ. sed nō tm̄ suppositum naturalit̃ p̄cedit relationē s̄ etiā fundamentum. ergo multiplicato fundamēto multiplicat̃ relatio. et ita i ꝓposito cū sint duo fundamēta. ¶ 6° filiatio est hītudo naturalit̃ producti similis suo ꝓducēti in natura intellectuali. iste particule patent. quia sicut pr̄nitas ē habitudo ꝓducentis: ita filiatio ē habitudo ꝓducti. naturalr̄ etiā addit̃. qꝛ ꝓpter defectū hui⁹ particule: spūs sctūs non ē fili⁹. similis ꝓducēti addit̃: qꝛ propter hoc vermis non ē fili⁹ hominis. in natura itellectuali addit̃: quia ideo ignis non ē fili⁹ ignis nec plāta plāte nec brutū bruti ꝓpe. ꝙ si contēdas brutum esse filium bruti: tunc filiatio est habitudo ꝓducti naturaliter similis ꝓducenti in nā sensitiua non intellectuali. in ista aūt descriptiōe nihil pmo et p se respicit suppositū nisi rōne ꝓductiōis passiue. quia omnia alia addita respiciunt naturam in ꝓducēte vel in ꝓducto vel i vtroq̧. filiatio ergo respectu nullius determinat sibi suppoᵐ

vt sit suppositum nisi ratione nature vt fundamenti magis q̃ generatio passiua. sed generatio passiua multiplicatur ad multiplicationem naturarum actualiter existentium acceptarum per ipsas generationes vt patet per Damas.li.3°.cap.°.53.quia christi sunt due generationes. ergo filiatio plurificatur ad plurificationem illarum. ¶7°.quia ad duos terminos non potest esse eadem relatio. quia tunc idem simul esset et non esset. ¶8°.quia quecunque proprietas personalis diuina: eque non respicit aliquod creatum pro termino. ergo sicut paternitas eterna non potest esse relatio qua pater dicitur esse pater temporalis: ita nec filiatio eterna. ¶9°. quia si mater genuisset purum hominem: fuisset vere mater et ille vere filius filiatione reali. sed non minus egit modo q̃ egisset tunc: nec christus vt homo minus realiter accepit naturam ab ipsa q̃ alius accepisset. ergo ex natura extremorum est modo in christo aliqua noua filiatio realis. hec Scotus in forma. ¶10.arguit Aureolus quia licet effectus aliquando referatur ad causam sine hoc q̃ causa referatur ad effectum: nunq̃ tamen inuenitur econtra q̃ causa referatur ad effectum et effectus non referatur ad causam. sed virgo Maria realiter refertur ad christum sicut causa ad effectum. igitur et econtra. ¶11° sic. in christo sunt due natiuitates et due generationes passiue: ergo et due reales filiationes. probatur consequentia. quia natiuitas et generatio passiua et filiatio idem sunt realiter. quod probatur ex loco a coniugatis. quia idem est esse natum et esse genitum et esse filium. et idem est genitrix et mater. et sicut filius dicitur generatione filius: ita generatus dicitur generatione generatus. vnde filiatio non est nisi generatio passiua vt transijt in preteritum. et ideo non potest dici q̃ filiatio fundetur super generationem passiuam. Confirmatur. quia sicut negatur ista christus est duo filij: ita negatur ista christus est duo nati vel duo geniti. et tamen certum est q̃ in christo sunt due natiuitates et due generationes passiue. ¶12°. quia non propter aliud negatur q̃ in christo sint due filiationes: nisi quia non conceditur q̃ christus sit duo filij. sed hoc non impedit. quia christus non est plures quales propter plures qualitates nec plures scientes propter plures scientias cum tamen habeat omnes scientias. ita licet in eo sint plures filiationes reales: non tamen propter hoc oportet concedere q̃ sint plures filij. ¶13°. quia suppositum non est immediatum fundamentum relationis sicut nec suppositi. licet enim natura non sit genitum sed suppositum: tamen natura est fundamentum relationis sicut est illud a quo procedit actio et passio. et tamen actiones et passiones dicuntur esse suppositorum.

vnde licet actio et passio et relatio denominent suppositum: tamen fundantur in natura tanq̃ in fundamento et principio a quo procedit. et ideo multiplicantur ad multiplicationem nature. ¶14°. arguit dicens q̃ opinio nostra ponit q̃ paternitas fundatur super aliquo derelicto ex generatione in patre. sed vt dicit hoc non valet. quia non apparet quid sit illud derelictum. non enim potest dici q̃ sit aliqua res absoluta quia illa posset corrumpi saltem diuina virtute manente filio: et sic corrumperetur paternitas manente filio et patre. hoc etiam est contra philosophum qui dicit. 5° metha. q̃ huiusmodi respectus fundatur super potentiam. nec potest dici q̃ illud derelictum sit respectus. tum quia ille multiplicaretur sicut generatio et habet intentum. tum quia vnus respectus non est fundamentum alterius. hec quinque argumenta vltima sunt Aureoli. ¶15°.arguit Durandus. quia realis relatio temporalis non potest aduenire alicui sine reali mutatione facta secundum aliquod absolutum in ipso vel in altero. sed si humana natura a filio dei assumpta sibi dimitteretur: in ipsa esset realis relatio ad matrem statim cum esset persona: et tamen nihil absolutum adueniret sibi nec filio dei. ergo oportet q̃ nec ratione ipsius sit in filio realis relatio ad matrem. et constat q̃ est realis relatio ad patrem. ergo due. ¶16°. quia equalis dependentia est in christo ad matrem ratione nature assumpte sicut in alijs filijs. sed propter talem dependentiam: in alijs ponitur realis filiatio. ergo et in christo poni debet. ¶17°. quia vnitatem ibi filiationis in christo non potest arguere nisi vnitas suppositi vel eius eternitas. non vnitas suppositi: quia hoc esset vel quatinus filiatio esset relatio: vel quatinus est talis relatio cuius denominatio soli supposito conuenit. non quatenus est relatio quia in eodem supposito videmus multas relationes reales. nec quatenus denominat solum suppositum quia sicut esse filium conuenit soli supposito: sic et actiones sunt suppositorum. sed plures actiones reales sunt in christo non obstante vnitate suppositi. ergo plures relationes et filiationes reales possunt esse in christo. nec etiam eternitas obsistit pluralitati filiationum realium. quia non minus repugnat supposito eterno q̃ de nouo adueniat ei accidens reale absolutum: q̃ realis respectus. sed christo ratione nature assumpte competunt de nouo vel ex tempore multa accidentia realia absoluta sicut esse quantum esse album et sic de alijs. ergo potest ei aduenire mediante natura respectus realis. ¶18°. quia q̃uis inueniamus in ordine rerum q̃ causa non referatur ad effectum

vbi effect⁹ realiter refertur ad causam vt patet de relatione dei ad creaturam: nūq̄ꝫ tamē inuentum⁹ ꝙ causa referatur realiť ad effectum ⁊ effectus referať solum fm rōnem. sed xp̄s fm humanam naturā se hēt ad mrēm vt effectus ad causaꝫ. cū ergo in mrē sit realis maternitas per quā refertur ad filium: necesse ē ꝙ in filio sit realis filiatio p quam referatur ad matrem. ¶ 19°. quia plurificato reali fundamento relationis: necesse est relationem realiter plurificari. sed reale fūdamentum filiationis est natiuitas vel natura p natiuitatem accepta. ergo cum ista realiter plurificenť in xp̄o in ipso enim ē duplex realis natiuitas et duplex natura p duplicē natiuitatē accepta: videtur ꝙ in xp̄o sit duplex realis filiatio ⁊c. ad hoc tamen dicūt quidā ꝙ fundamētū filiationis nō est natiuitas actiue siue passiue sumpta. quia illa transeunte manet filiatio. nec natura p natiuitatem accepta: sed quoddā derelictuꝫ in supposito consequens ad natiuitatem et naturā per eam acceptam: et illud dicunt esse quādam subiectionem siue quandam seruitutem filiorū vel filialē correspondentē cuidam iuri in patre. ita ꝙ generatio vel natiuitas est causa paternitatis vel maternitatis filiationis sed non est immediatum fundamētum sed illud est in patre ⁊ matre ius quoddaꝫ d̄relictuꝫ ex generatione actiua et in filio quedā seruitus seu subiectio derelicta ex natiuitate passiua ⁊ tale ius seu subiectio vel seruitus fundať imediate in supposito subsistente fm ꝙ subsistēs ē. quia habere ius siue possidere aliud vt sibi subiectuꝫ: ē solius suppositi vt primi etiā imediati subiecti. et similiter possideri siue esse obligatū tali seruituti q̄muis talia insint supposito ex aliquo actu p̄cedente. et qꝛ tale ius siue seruitus imediate fundatur in supposito: nō multiplicatur nisi ex multiplicatiōe suppositi. nec p consequens filiatio qꝛ talē seruitutem hēt pro imediato fundamēto. S̄ illa responsio non valet qꝛ fm ph̄m. 9° metha̅ᶜ. pr̄ dicit pr̄ filij qꝛ hic fecit ille aūt passus ē. ergo ⁊ paternitas ipsa et filiatio fundanť sup actionē. nec obstat ꝙ generatio actiua ⁊ passiua trāseūt filiatio aūt ⁊ pr̄nitas nō transeūt: qꝛ in creaturis pr̄nitas ⁊ filiatio sūt solum quedā reales denominationes cōsurgentes ex generatione actiua et passiua sed in p̄teritum vel p̄sens. pater enī est qꝛ generat ⁊ fili⁹ qꝛ genit⁹ fuit. et ideo quādiu veruꝫ est dicere ꝙ ille genuit et iste genitus est: verū est dicere ꝙ iste ē pater et ille ē fili⁹. Itē in diuinis ē realis paternitas et filiatio: et tā in eis nō est in pr̄e respectu filij tale ius nec ī filio talis subiectio. ergo falsū ē ⁊ erroneū ꝙ paternitas ⁊ filiatio fundenť sup tale ius et subiectionē. Itēꝫ tale ius et talis subiectio aut sunt res aut ratio. si ratio: nō possunt ēē fundamētuꝫ realis paternitatis et filiationis. si res: aut absoluta aut relatiua. si absoluta: da caꝫ nec poteris dare nisi naturā p generationē acceptaꝫ et tunc hētur ꝓpositū. si respect⁹: cum subiectio ī filio et ius quod respōdet ei in patre magis ptineant ad mores q̄ꝫ ad naturā: pr̄nitas aūt et filiatio ptineant ad esse nature qd̄ precedit eē morale: patet ꝙ paternitas et filiatio p̄cedunt tale ius et talem subiectionē sicut ea q̄ sunt nature p̄cedunt ea q̄ sunt moris. et cū prius nō fundetur in posteriori sed magis ecōtra: absurdū est dicere ꝙ paternitas et filiatio fundenť sup illo iure ⁊ subiectione. Confirmať. qꝛ paternitas ⁊ filiatio sunt in brutis sicut ⁊ in hominibus: et tamen ibi non ē tale ius nec talis subiectio. et ideo incōsueta adinuētio fuit ꝙ pr̄nitas et filiatio fundenť super tale ius ⁊ talē subiectionē. Nec obstat quod dr̄ ꝙ natura pōt dici genita nata vel serua nūq̄ꝫ tamē diciť filia: quia hoc non ē ꝓpter hoc ꝙ filiatio imediatius insit supposito q̄ꝫ nature: sed quia filius et filia magis accedunt ad naturā substantiui q̄ꝫ esse natū vel genituꝫ que pure denominatiue accipiuntur. naꝫ si denominatiue acciperent⁹ filiatū: eque ꝓpe posset dici nā filiata si hoc vsus haberet et sicut dr̄ nata vl' genita. ¶ 20. arguit sic vbicūq̄ꝫ ꝓducēs et ꝓductū incidunt in eundem ordinē ⁊ maxime in idē fm speciē: si vnum referť realr ⁊ reliquū. s̄ xp̄s fm nām humanā et beata v̄go incidunt in eundeꝫ nature ordinem. ergo si mr̄nitas ē relatio realis in mrē: necesse ē ꝙ filiatio sit realis in filio. hec Durādus. et iste sūt potiores rōnes q̄ fiūt ꝯtra p̄mā ꝯclusionē. ¶ Cōtra scd̄am ꝯclusionē arguiť p̄mo. qꝛ q̄cūq̄ꝫ aliq̄d est d̄ cōceptu q̄dditatiuo alicuius: multiplicato illo multiplicať ⁊ ille ꝯcept⁹ et p ꝯn̄s illud cuius ē ille ꝯcept⁹ q̄dditatiuus. s̄ termin⁹ est de cōceptu q̄dditatiuo relationis. igiť ⁊c. Sꝫ forte dices ꝙ relatio habet q̄dditatem ex termino suo sed ex fundamēto suo hēt entitatē: ideo manēte codeꝫ fundamento manet eadem entitas licet termini multiplicenť. sed hoc nihil est. qꝛ ab eodē hēt res entitatē ⁊ essentiā cū hēat eē p suā q̄dditatē. ¶ 2°. quia tertio physicoꝝ dr̄ ꝙ eadē est via intra duos terminos. et ratio ē fm cōmētatorem qꝛ intermediuꝫ sumit vnitatem ex terminis. tūc sic. quod est impossibile circa viam realē: ē īpossibile circa viam rationis. sed impossibile ē ꝙ via realis sit inter plures terminos nisi inter duos. igitur. Confirmatur. quia sicut se hēt habitudo

fm rem:ita fm rõnem. modo impossibile est ꝙ intellectus intelligat aliquam habitudinem fm rõnem respectu pluriũ terminoꝝ quinstatum intelligat illã multiplicari. ¶ 3°. qꝛ paternitate vna corrupta i patre p morte vni⁹ filij: adhuc manet alia respectu alterius filij. igitur sunt ibi plures paternitates et filiationes. ¶ 4°. qꝛ impossibile est ꝙ aliquid fiat de nõ dependẽte dependens: nisi facta aliqua mutatione circa ipm. modo paternitas vni⁹ psone respectu filij quẽ hẽt: coexigit illum filiũ. sed qñ fit paternitas alterius alicuius filij: coexigit aliũ puta filiũ aliũ. et ideo consequẽter pater dependet ad illam ad quam prius nõ dependebat. et sic est facta mutatio circa ipsum vel circa ipsam paternitatem q̃ modo exigit illum filium alium quẽ prius nõ exigebat. et sic est alia coexigentia et alia paternitas.

Quantuz ad articulũ tertium pmo notandum ẽ ꝙ paternitas ⁊ filiatio sunt ppꝛietates psonales: non q̃si semper cõstituentes psonas nã hoc speciale est in diuinis eo ꝙ psone diuine relatiuis ppꝛietatib⁹ cõstituunt̃ nõ absolutis. sed dicunt̃ ppꝛietates psonales qꝛ tam in deo q̃ȝ in creaturis sunt ppꝛetates cõuenientes solis psonis vel suppositis subsistẽtib⁹ nõ naturis aut formis vel partibus. et rõ est. qꝛ paternitas et filiatio sunt ppꝛetates rei viuẽtis habẽtis eẽ completũ in specie. vnde nec formis aut naturis nec partib⁹ conueniunt tanq̃ȝ subiectis ab illis recta p̃dicatione denominatis. non enim natura vel pars denominatur pr̃ vel filius aut filia sed suppositũ in specie cõpletum. Neqȝ vt aliqui putant paternitas et filiatio sunt ppꝛetates q̃ cõueniant supposito vel psone et ipsam denominent rõne nature: q̃uis p acceptionẽ et cõmunicationẽ nature cõueniant patri ⁊ filio. ad quod sciẽdũ est ꝙ aliud est dictu hoc cõuenit supposito rõne nature: et aliud ẽ dictu hoc cõuenit supposito p nature acceptionem vel cõmunicationẽ vel habẽti talẽ naturam. naȝ sensus pmi dicti ẽ ꝙ hoc .i. talis ppꝛetas non conuenit supposito pmo et fm se vt suppositũ ẽ: ſ cõuenit illi ca rõne p̃ꝛte qꝛ accipit vel habet taleȝ naturã cui talis ppꝛetas debet̃. queadmodũ cuȝ dr̃ ethiops ẽ alb⁹ rõne dẽtiũ vel fȝ dẽtes: sensus est ꝙ eẽ albũ cõuenit ethiopi nõ pmo ⁊ fȝ se ſ rõne ptis qꝛ .s. hẽt dẽtes albos. et cũ dr̃ suba ẽ magna vl̃ parua dimẽsiue rõne q̃titatis: sensus ẽ ꝙ magnũ et paruũ fm dimẽsionẽ: nõ ꝯueniũt sube pmo ⁊ fm se ſ p solã q̃titatẽ cui pmo magnuȝ et paruũ debet̃. sensus aũt dicti secũdi ẽ ꝙ hoc .i. talis ppꝛetas cõuenit supposito habẽti vl̃ accipiẽti taleȝ nãm: sed nõ qꝛ pmo cõueniat ipsi nature vel qꝛ ꝯueniat supposito ea rõne tm̃modo ꝙ habeat talẽ nãm: ſ primo ⁊ p se qꝛ hẽt rõnem talis suppositi. sicut psonalitas ẽ ppꝛetas cõueniẽs supposito subsistẽti in nã rõnali. nõ quasi ex rõne nature debeat̃ supposito aut q̃si pmo cõueniat nature q̃ȝ supposito vel q̃si sit ipsam denominãs sicut subm: sed ẽ ppꝛetas ppꝛa suppositi hñtis naturam rõnalẽ vel intellectualẽ pmo et p se illi cõueniẽs inq̃ȝ[m] tale suppo[m] ẽ: eo ꝙ sit ppꝛetas soli supposito debita tanq̃ȝ subo nõ nature nec parti aut rei nõ subsistẽti. fm hoc ergo dicim⁹ ꝙ pr̃nitas et filiatio sunt ppꝛetates ppꝛe suppositi et suppositũ p̃ꝛse denominãtes: nõ nãm nõ partẽ aut formã solã. nec cõueniũt supposito rõne nature: q̃uis per acceptionẽ et cõmunicationẽ nature: pr̃nitas et filiatio pr̃i ⁊ filio cõueniãt. ¶ Ex quib⁹ inferim⁹ ꝙ quia in xp̃o nõ ẽ nisi vnũ suppo[m] diuinũ ⁊ eternũ in quo nõ põt esse relatio aliq̃ realis ad creaturã put diffuse dictũ fuit. 30ª. disti. pmi libri: ꝙ filiatio tẽpoꝛalis q̃ suppo[m] xp̃i refert̃ ad v̾ginem mr̃em nõ ẽ relatio realis ſ quidã respect⁹ rõnis. ac p hoc ꝙ in xp̃o vna tm̃modo ẽ filiatio realis q̃ ab eterno refert̃ ad pr̃em. neqȝ tamẽ ex hoc seq̄tur ꝙ xp̃s nõ sit realiter fili⁹ v̾ginis. qm̃ xp̃s non denominat̃ vere ⁊ realr̃ fili⁹ virginis a relatione filiationis tp̃alis: sed tñ ab eo ꝙ vere ⁊ realiter nat⁹ est ex virgine. ita vt denominatio sit nõ fm nominis cadẽtiã: ſ sicut ph̃s dicit in p̃dicamẽtis ꝙ studiosus dr̃ denominatiue nõ a studio ſ a v̾tute. tũ etiã a reali relatione mr̃nitatis existẽte i v̾gine eo modo quo ph̃s dicit. 5° metha[e] ꝙ scibile refertur ad scientiã non relatione reali que sit in scibili: sed quia scientia realiter refertur ad scibile. nec denominatur aliquid scibile a sciẽtia que in ipso sit realiter: sed a scientia que realiter est in sciente. sunt enim huiuscemodi denominationes relatiue ab extrinseco non habentes reale fundamentũ relationis in re denomiata. ¶ Aduertendum tamẽ p̄out. S. Tho. notat. 9° q̃libet arti. 4°. in coꝛ. ꝙ licet in xp̃o relatio filiationis ad virginem matrẽ non sit realis: alique tamen relationes reales cõueniunt xp̃o ad mr̃em sicut esse oꝛiginatũ. eẽ natũ. esse pductũ ex v̾gine. et ratio differẽtie est qꝛ relationes impoꝛtate cũ dicit̃ esse natũ. esse pductum. eẽ oꝛiginatũ: sunt relationes q̃ cõueniũt supposito ex rõne nature qꝛ naturã quodãmodo denominãt nõ ppꝛe tanq̃ȝ subiectum sed tanq̃ȝ terminũ. dr̃ enim natura humana in xp̃o oꝛiginata et pducta et na-

ta: ad hunc sensum qz .s. est terminꝰ ꝓpriꝰ et imediatus ꝓductionis et originis ac natiuitatis eiꝰ temporalis. filiatio autē est relatio q̄ non debetur nature aut parti neq̃ tanq̃ subiecto nec tanq̃ termino filiationis. et ꝓpterea nullo modo conuenit supposito aut illum denominat ex rōne nature vel partis quemadmodū predicta.

¶ Secundo Notandū est ꝙ sicut haberi pōt ex his q̄ dictum est ex dictis. S. Tho. pᵒ. li. dis. 30. ad relationē realē non solū exigit ꝙ fundamētū sit reale: sed cū hoc requiritur ꝙ sit subiectū capax relationis realis. nā existētia realis et actualis relationis sicut et cuiuslibet accidētis: a subiecto dependet. vnde dato ꝙ fundamētū relationis alicuius sit reale: si tamē nō est subm capax talis relationis: relatio ipsa realis nō erit. et inde est ꝙ licet in vno pr̄e q̄ genuit multos filios fuerit plures cause et fundamēta relationis .s. plures actus generationis naturalis: quia tamē vnꝰ pater numero nō est subiectū capax pluriū paternitatuz eiusdē rationis eo ꝙ non sit possibile plura accidentia eiusdē speciei eē in vno adequato subiecto: ideo in ipso patre vno: vna tātūmodo relatio paternitatis est. dr̄ aūt subiectuz capax relationis realis: quando in eo est reale fundamētū ipsius relationis nō solum inq̃tūm est res quedaz sed etiā ꝓut habet rōnem fundamēti. quod contingit quādo in ipso fundamēto est ratio dependētie vel ordinis aut realis habitudinis ad alterum correlatiuū ratione alicuiꝰ realiter in eo existentis. vt eni. S. T. dicit in de potētia dei. q. vel materia. 7ᵃ. ar. 10. in omnibꝰ relatiuis que realiter referunt̄ est dare depēdētiaz vel ordinē realem ad correlatiua ex ratione fundamēti prout fundamētū est fm aliquid realiter sibi cōueniēs. siue int̄ relatiua sit relatio mutua siue non sit mutua. vnde quia deꝰ nō est subm capax relationis realis ad creaturas eo ꝙ nulla dependentia nec ordo realis est quo deus ordinet̄ ad creaturas: ideo nulla relatio dei ad creaturā est relatio realis: nisi forte sit talis relatio q̄ conueniat supposito xp̄i ex ratione nature humane tēporaliter assumpte sicut dictū est in p̄cedēti notabili. et tunc dependētia et ordo realis: in natura humana assumpta vel in eiꝰ partibus fundat̄ nec supposito cōuenit aut ipm denominat nisi ratione nature assumpte vel partis. nec talis denominatio ē in cōueniēs cum ex rōne nature vł partis: deꝰ mortuus dicat̄ et sepultus. et quia filiatio est relatio soli supposito cōueniēs et ipm denominās nō ex rōne nature: inde ē ꝙ filiatio temporalis ad matrem vḡginē non ē in xp̄o relatio realis sed q̄daz respectus rōnis quē intellectꝰ fm modū intelligendi cointelligit relationi reali maternitatis ī vḡgine existēti ad filiū. itaq̃ ꝙ huiuscemodi filiatio in xp̄o est respectꝰ rōnis nō relatio realis: ex duobus ꝓuenit et nō ex altero sine altero. vnum est ꝙ filiatio sicut dictū est est relatio soliū suppositū denominās tanq̃ subm et cōueniens illi nō ex rōne nature modo supra exposito. aliud ē qz suppositū xp̄i est suppositū diuinū qd non est subz capax relationis realis ad creaturam.

¶ Tertio Notandū est ꝓ declaratione secūde cōclusionis ꝙ vt accipit̄ ex dict̄. S. T. pᵒ. li. sen. disti. 25ᵃ. ar. 4ᵒ. quidditas et entitas rei si ꝓp̄e ꝯsiderent̄: nō idē significāt cōuertibilit̄. ad plura eni se extēdit q̄dditas q̃ entitas. nā entitas vt ibi. S. Doc. inq̄t auctoritate Auicene: denominat̄ ab esse rei extra aiam. vnde ꝓp̄e loquēdo entitas ē eoꝝ q̄ eē habēt in rerū natura. q̄dditas autē denominat̄ ab eo quod responderi potest cū querit̄ de re q̄d est. id aūt potest eē aliq̄d nō habēs esse in reruz natura sed vel in suis causis vel in intellectu cōsiderante. querimus enim de rosa nondū existēte in rerum natura quid sit et respondemꝰ ꝙ eiꝰ quidditas sit talis vel talis. fm hoc ergo non ē vniuersaliter verū ꝙ omnis q̄dditas sit entitas ꝓp̄e et stricte loquendo. aut ꝙ omne habēs q̄dditatē habeat entitatē. et p̄serti hoc veruz ē i relationibus q̄ sicut dictuz fuit libro pᵒ. disti. 11ᵃ. et 13ᵃ. et. 35ᵃ in notabilibus: ex alio habēt q̄dditatem .s. ex hitudine ad terminū ad quē sunt: et ex alio hn̄t entitatē .s. a fundamēto p quod hn̄t esse in subō. vt eni. S. T. notat pᵒ. sen. dis. 26ᵃ. q. 2ᵃ ar. pᵒ. Et pᵃ. p. q. 28ᵃ. ar. pᵒ. i cor. i hoc differt relatio ab aliis reꝝ generibꝰ: qz ea q̄ sunt alioꝝ generū: ex ipsa rōne sui gñris hn̄t ꝙ sint aliq̄d in rerū natura. sed relatio ex ꝓp̄a sui generis rōne .i. inq̃tūm est respectꝰ ad alteꝝ: nō habet ꝙ ponat vł dicat aliquid in reꝝ natura in eo de quo dr̄: sed de rōne eius est ꝙ dicat ad aliquid .i. respectum ad terminū: nec tamē ex rōne sui generis hēt relatio ꝙ nō dicat vel ponat aliq̄d in rerū natura. vnde speciale est in genere ad aliq̄d ꝙ inueniūt̄ q̄dam respectꝰ reales q̄ .s. ponant aliqd reale in subō quod denominānt: et aliq̄ respectꝰ q̄ nō sunt reales sed rationis tm̄ nihil reale in subō de quo dicunt̄ ponentes: sicut sunt respectus scibilis ad sciētiam et respectus dextri et sinistri in colūna ꝓut ph̄s docet. 5ᵒ metha. et huiusmodi rationis respectus cōsueuerūt nominari nomine cōmuni respectus: ad differentiam respectuū realiuz qui

speciali nomine ꝯsueuerūt appellari relationes. aliquando tamē doctores hāc differētiã voca-bulorꝫ non obseruāt sed vnū ꝓ alio indifferēter capiunt. ſm ꝑdictã ergo distinctionē quidditatis et entitatis et respectus et relationis in genere ad aliquid: dicim⁹ ꝙ sunt quidã respectus qdditatē habentes sed nō entitatē q2 in rerꝫ natura nihil reale ponūt. et sunt nōnulla relatiue dicta in quib⁹ sunt plures respect⁹ ſm pluralitatē terminorꝫ ad quos relatiue dicūť: in quib⁹ tamē est vna tm̄ relatio ꝓpter idētitatē fundamenti a quo relatio entitatē et realitatem habet. quēadmodū. S. Tho. exemplificat in hac dis. 8ª. ar. 5°. Et. 3ª. pte. q. 35ª. ar. 5°. ꝙ in vno filio est vna relatio ad patrē et matrē ꝓpter vnū et idē fundamentū natiuitatis quo ab vtroqꝫ nascitur: quãuis sint in eo duo respect⁹ ꝓpter duos terminos ad quos referť. s. patrē ꝛ matrē. et in vno numero equali pluribus ē vna tãtūmodo relatio eq̃litatis qua ad plures illos referť ꝓpter vnū ꝛ idē fundamentū. s. vnam quãtitatem numero. sunt tamē in ipso vno equali plures respect⁹ equalitatis ad illos plures sibi equales. in patre vero et matre ad vnū amborꝫ filiū: sunt due relatiões paternitatis. s. et maternitatis ꝓpter diuersitatem fundamenti quod in prē ē genuisse actiue i matre vero ē genuisse passiue ꝓut ex dictis phi habeť. 5° metha°. vt enī ibi. S. Tho. notat in cōmēto lec. 15ª. quedã dicūtur relatiue ſm tēp⁹ pteritum sicut q̄ fecit ad illud quod factū est vt pater ad filiū q2 ille genuit: ille genit⁹ est. q̄ differunt ſm fecisse et passum eē. Itē. 4°. li. sen. disti. 41ª. ar. p°. sub ar. 2°. in cor. quedam inquit relationes sunt q̄ habēt ꝓ causa actionē vel passionē aut motū vt in. 5° metha° dicit᷑ quarꝫ q̄dam causanť ex motu inq̄ᵐ aliq̄d moueť actu sicut ipsa relatio q̄ est mouētis ꝛ moti. quedã aūt inq̄ᵐ habēt aptitudinē ad motū sicut motiū et mobile et dn̄s ꝛ seru⁹. quedã aūt ex hoc ꝙ aliquid prius motū est: sicut pater ꝛ fili⁹ nō ex hoc quod ē generari nūc ad inuicē dicunť: sed ex hoc ꝙ ē generatum esse. aptitudo aūt ad motū et ipm̄ moueri transit: sed motū esse ꝑpetuū est. q2 quod factū est: nūq̄ desinit esse factū. et ideo paternitas ꝛ filiatio nūq̄ destruuť ꝑ destructionē cause sed solum ꝑ corruptionem subiecti ꝑ alterꝫ extremorꝫ. et similiter dicēdum est de affinitate q̄ causať ex hoc ꝙ aliqui cōiuncti sunt: non ex hoc ꝙ coniunguť. vnde nō dirimiť manētibus illis ꝑsonis inter quas affinitas est ꝯtracta: quãuis moriať ꝑsona ratione cuius cōtracta fuit. hec ille. Idē i sententia tenet. 3ª. ꝑ. q. 35ª. ar. 5°. in cor. ¶ Et ex his apparet cōtra quosdã aliter opinantes ꝙ ſm. S. Doc. doctrinã fundamētū ꝓprium ꝛ imediatū paternitatis et maternitatis est ipse actus generationis differens specie in patre et matre sicut sunt alia ꝛ alia rōne specifica ꝓnciꝑa generationis. Neqꝫ repugnat quod i hac dis. 8ª. inuit arti. 5°. in cor. ꝙ. s. relatio paternitatis fundať sup id quod in prē ex actione relinquiť siue sit dispositio siue habit⁹ siue aliq̄d ius aut potestas vel q̄cquid aliud est hmōi. nam his ꝟbis non est mens S. Tho. negare causam et fundamētū p̄rnitatis esse actionē generationis cū imediate ante verba dicta ꝑmittat ꝙ quedã relationes nō inascūtur ex actionibus ſꝫ ꝙ sunt in actu sed magis ſꝫ ꝙ fuerunt. sicut aliquis dicit p̄r postq̄ ex actione est effect⁹ cōsecutus. et parū supra dixerat. alie vero relatiões fundanť sup actionē et passionē: et loquitur de relationib⁹ paternitatis et maternitatis ac filiationis vt stati subiungit. ſm mēs. S. Doc. est i ꝑallegatis ꝟbis ꝙ licet p̄rnitas ꝓpe et imediate fundeť sup actū generationis: q2 tñ ex huiuscemodi actu relinquiť in prē quoddã ius paternū ad filiū: ipsa relatio paternitatis ex cōsequenti fundari dr̄ etiã sup illo iure relicto i patre. vt ſm modū nr̄m intelligēdi cōcipiamus ꝙ ex eo ꝙ p̄r genuit filiū: cōcomitanter et ex cōsequenti innascitur illi ius patrie potestatis. ita vt paternitas ꝑmo et ꝑ se respiciat ꝓ fundamento actū generationis actiue vt hec sit ꝑ se pater est quia genuit. cōcomitanter tamē ex cōsequēti respicit paternitas ius illud paternū. vñ hec nō est ꝑ se et formalis. p̄r est: q2 habet ius patrie potestatis. n. ī pōt huiuscemodi ius amitti prē manēte sicut in nōnullis casib⁹ a iure expssis. Neqꝫ est incōueniens ꝙ relatio vna fundeť in duobus in vno primo et ꝑ se et in alio mediate et ex consequenti. nam et ipsa filiationis relatio ꝑmo ꝛ per se fundatur in natiuitate filij. sed ex consequenti et mediate fundatur in quadã subiectione vel debito filiali quod ex natiuitate consequitur.

Quantū ad articulū q̃rtū r̄ndendū ē obiectionib⁹ aduersariorꝫ. Et q̄dē ad ꝑmū Scoti ꝯtra ꝑmã ꝯclusionē dr̄ ꝙ assūptū non ē verꝫ. nō enī negam⁹ plures filiatiões reales in xp̄o ꝓpterea ꝙ in xp̄o est tãtūmodo vnū suppoᵐ. nam si aliud nō obstaret: vnitas suppositi nō repugnaret cū videam⁹ apd̄ nos in vno hoīe plures filiatiões reales vnam per naturalem originem ad vnum p̄rem et aliã ꝑ spūalē regenerationē vel per obe

dientiā aut disciplinā ad patrē alterū. sed causa quare id negamus est quia in xp̄o non est subiectū capax filiationis realis tēporalis ad matrē sicut in p̄mo et secūdo notabili deductū fuit. vñ argumentū peccat p fallaciā fm non causam vt causam. Et p hec patet respōsio ad 2m. naz peccat sicut p̄cedēs p fallaciā fm nō causam vt causam. non eni vnitas suppositi est p̄ca causa et formalis causa q in xp̄o non sit filiatio realis temporalis ad matrē: sed incapacitas suppositi qz cum sit diuinum et eternum: non ē capax filiationis realis ex tempore. ¶ Ad. 3m dicit q nō est simile de operatione et d filiatiōe. qm sicut dictū fuit ex verbis. S. T. q. p̄cedēti in responsione ad. 13m. opatio respicit hypostasim rōne forme vel nature a q opatio speciē recipit. filiatio aūt respicit suppositū: nō rōne forme vel nature sed rōne q suppom est. vñ minor argumēti ē falsa. falsum ē etiā qd arguēs īfert q si xp̄s genuiss; duos filios: habuiss; in se duas p̄nitates reales. et d hoc latius dictū fuit i tertio notabili. ¶ Ad. 4m dicit q p̄cedit ex falso p̄supposito. s. q nos dicam xp̄m esse filium inq̄m hō filiatiōe vel p̄sonalitate eterna. hoc certe nō dicim. imo dicim q xp̄s est fili inq̄m hō et est fili v̄ginis qz vere et realr inq̄m hō natus est ex v̄gine et itez qz virgo Maria vere et realr mater est xp̄i. non eni xp̄s dr fili v̄ginis vl inq̄m hō denominatione intrinseca filiationis realis sed denominatione extrinseca modo exposito i primo notabili. ¶ Ad. 5m rñdet. S. T. i ba dis. 8a. ar. 5o. ad p̄m. q nō ē simile d natiuitate seu generatione tpali xp̄i et d filiatiōe. qz natiuitas et generatio passiua xp̄i fundat s; rē in humana natura et ex hoc xp̄s denominat nat. s subm filiatiōis nō pōt esse nā cū filiatio sit ei tanq̄ subiecti: qd hēt cōplemētū speciei. et ideo ad multiplicationē naturaz vel natiuitatū in xp̄o nō sequit plurificatio filiationū realiū. Idē in sententia rñdet. 3a p. q. 35a. ar. 5o ad p̄m. Et qlibet p̄o. ar. 2o. ad p̄m. vñ ad formā argumenti dicēdū ē q maior p̄positio veritatē hēt d distictiōe p̄oz q sunt totalis et p̄cisa causa posterioz qd nō ē in p̄posito. nā plurificatio et distictio relationū realiū et p̄serti filiationū: nō solū depēdet ex plurificatione et distictione fundamētoz: s etiā ex capacitate subi sic deductū fuit in scd̄o notabili. ¶ Ad. 6m dr q i illa descriptione illa particula naturalr p̄ducti ē p̄ncipalis qz ponit vt subm p̄p̄uz hitudinis filiationis et intelligit d naturalr p̄ducto p se subsistēte et in specie cōpleto. secūda particula. s. filius sio p̄ducēti in natura itellectuali ē icōpleta. addendū siquidē fuit et in p̄prietate suppositali. nō eni sufficeret ad filiationez similitudo in natura intellectuali nisi etiam ess; similitudo in subsistētia et p̄prietate suppositali. vnde patet q descriptio illa filiatiōis si cōpleat magis respiat suppom q̄ naturā. arguēs aūt diminute et insufficienter assignauit d scriptionē ideo argumētuz eius non militat. ¶ Ad. 7m. et. 8m dicit q p̄cedūt ex falsa imaginatione q. s. nos dicam xp̄z vna filiatione eterna refferri ad deū patrē et ad v̄ginē matrē et dici vtriusq; filius. hoc aūt falsum ē sicut p; ex rñsione ad. 4m. ¶ Ad. 9m dr q peccat p fallaciā accidētis. nō eni c̄clusio p se c̄sequit ad p̄missas. nā accidit vere et realit filio q sit filius relatione filiatiōis realis. sicut accidit ei q est vere et realr dñs q sit dñs relatione reali dominij. si eni p se c̄seq̄ret: de nō ess; vere et realr dñs creaturarū cū in eo nō sit realis relatio dominij. dicam ergo q xp̄s vere et realr ē fili v̄ginis et accepit a matre nām humanā nō min itegre ac p̄fecte q̄ ceteri filij a matrib suis: et tñ inde non sequit q sit ei filius filiatione reali. nā hoc non p se c̄seqt ad illud: s accidit q qs sit vere et realit filius relatione filiationis reali. et d hoc dictū fuit in primo notabili. ¶ Ad. 10m dr q effect real realr refert ad causaz nō q̄m ad oia s fm q ē ei effect. vñ cū xp̄s fm humanā nām se hēat ad mrem vt effect ad causaz: sequit q i his q xp̄o c̄uenīūt fz humanaz nām realr refferat ad mrem. s filiatio non ē de numero istoz cū sit p̄prietas c̄ueniēs soli supposito nō ex rōne nature put dictū fuit in p̄mo notabili. et ideo argumētū nō ē ad p̄positū. ¶ Ad. 11m negat p̄ma c̄ña. et ad ei p̄bationē negat assūptuz. s. q filiatio sit idē realr q natiuitas et gen̄ratio passiua. neq; valet hui p̄batio qz licet tria illa sint idē subo nō tñ formalr. nam alio formalr qs dicit nat. s. natiuitate et alio dr fili. s. filiatiōe qm fili denomiat a filiatiōe. qd addit qm vt dictū fuit i p̄mo notabili fili aliqñ denominatur qs a natiuitate nō a filiatiōe reali. Ad c̄firmationē dr falsuz eē q ea rōne oino negetur q xp̄s ē duo filij: et q est duo nati vl duo geniti. qm ista est falsa xp̄s est duo filij: et qz in xp̄o non sunt duo supposita et etiā qz in xp̄o non sunt due filiationes reales. ista autem xp̄s est duo nati vl duo geniti: est falsa p̄pter hoc p̄cise q in xp̄o nō sunt duo supposita. ¶ Ad. 12m dr q assumptuz ē falsuz. nā vt dictū fuit in respōsione ad p̄mū: causa vera et efficax quare in xp̄o negam duas filiationes eternam. s. et tēporalē est qz filiationis tēporalis non est in xp̄o subiectum capax. nam si hoc non obstaret: non impediret q christus ess; duo filij. nā hoc tñ non necessario sequeretur vt he-

ne ꝓbat arguens. ¶Ad.13m dicit falsum esse ꝙ nos id supponam⁹. imo dicim⁹ ꝙ fundamentum ꝓpꝰ z imediatū filiationis est natiuitas seu generatio passiua. neqꝫ tamē ideo sequit ꝙ ad plurificationē natiuitatū plurificent filiationes. qm̄ ad relationē realē nō solū requirit fundamētum sed exigit etiā subiectum capax qđ deficit in xp̄o respectu filiationis tēporalis: quāuis fundamentuz natiuitatis tēporalis nō deficiat. ¶Ad.14m patet ex tertio notabili qliter id ponat nr̄a opinio. et cū arguit cōtra ꝙ illud derelictum non sit res absoluta: negat. neqꝫ valet ei⁹ ꝓbatio. qm̄ re illa corrupta diuina ꝟtute manēte filio: nō ideo paternitas corrūperet. qm̄ vt dictū fuit i tertio notabili fundamētū ꝑ se z imediatū pr̄nitatis nō est illa res absoluta vt ius vel aliqd huiõi: ꝫ generatio actiua q̄ preterijt. nā vt ibi allegatū ē quia dicit pr̄ q2 genuit. auctoritas aūt phi nō obstat nob vt ex tertio notabili apparet. ¶Ad.15m qđ ē Durādi dr̄ ꝙ minor ē falsa. nā i casu illo nature humane adueniret nouū esse et noua suppositatiōis ꝓpetas. dimissa eni natura hūana a supposito xp̄i: statī fieret ibi nouū humanū suppositū ꝑ se subsistēs hn̄s nouū esse existie. ¶Ad.16m dicit ad minorē ꝙ in alijs hominib⁹ a xp̄o: realis filiatio ponit ad matrē nō solū ꝓpter depēdētiā nature accepte a matre: sed etiā ꝓpt' subiecti vl' suppositi capacitatē ad filiationē habendaz. vtrūqꝫ eni ad realē filiationē exigit ꝓut deductū fuit in scđo notabili. hoc aūt secūdū nō habz locū i xp̄o ideo argumentū nō cōcludit. ¶Ad.17m dicit ꝙ sicut dictū fuit in respōsione ad 2m vnitas suppositi nō est ꝑfa et sufficiēs causa vnitatis filiationis realis. eternitas vero sic: q2 eterni ad tēporale nō est relatio realis. neqꝫ valet hui⁹ iprobatio qm̄ assumptū ē falsuz. nā magis repugnat ꝙ supposito eterno đ nouo adueniat relatio realis ad tēporale: q̄ȝ accidēs absolutū. q2 relatio realis ꝑsupponit z requirit in subiecto cui aduenit đpendētiam vel ordinē ad terminū ad quem est. eternū aūt ad tēporale: neqꝫ dependentiam hēt neqꝫ realiter ordinat. ꝓpter quod eternū non ē subiectū capax relationis realis ad tēporale. accidens vero absolutū nō presupponit nec necessario exigit dependētiaz aut ordinē vel aliquaz impfectionez in subiecto cui de nouo aduenit. et ideo nō ita repugnat eterno ꝙ ei adueniat accidens reale absolutū quēadmodū realis relatio. ¶Ad.18m patet respōsio ex his q̄ dicta sunt ad 10m. ¶Ad.19m dr̄ ꝙ maior ꝓpositio veritatem habz vbi est subiectū capax plurīū relationū realium nō alit. naz vt deductū fuit in scđo notabili ad relationē realē non solū requiritur fundamētum reale: sed etiā subiectū capax. hoc aūt deficit in xp̄o respectu filiationis tēporalis. respōsio autem quā arguens introducit non ē de mente S. Tho. et ideo ea q̄ arguēs cōtra adducit vsqꝫ ad illā partē. item in diuinis: nō militāt cōtra nos. sed quia que arguēs vlteri⁹ infert videnť repugnare his q̄ dixim⁹ q̄si in fine tertij notabilis: respōdendū ē ad illa. ¶Ad pⁱmū dicit ꝙ S. Tho. vbi dicit ꝙ ex generatione actiua relinquit i patre ius vel potestas in filium: loquit in hoībus non in deo. quāuis nō absurde pōt dici ꝙ in pr̄e in diuinis: loco iuris aut potestatis in creaturis est auctoritas principij. et in filio esse đ pⁱncipio. ¶Ad.2m dr̄ ꝙ illud ius et subiectio in pr̄e et filio creatis: sunt res absoluta. cū aūt arguēs dicit ꝙ nō poterim⁹ eam assignare nisi naturā ꝑ generationē acceptā: derisibile est cū ipe arguēs fateatur ꝙ vocam⁹ illā ius aut potestatē in patre et subiectionē in filio. et cum arguens infert ꝙ tale ius et subiectio magis ptinēt ad mores q̄ȝ ad naturā: dr̄ ꝙ est falsum. nā licet obiectiue se extendant ad mores: inicіatiue tñ et subiectiue: pertinēt ad naturā z ad q̄daz etiā naturalia se extendūt obiectiue. pr̄ eni iure naturali debet filio amorē nutrimētū et vite necessaria. fili⁹ iure subiectionis filialis: debz naturalit' pr̄i amorē reuerētiam et ē sicut aliqd pr̄is sue dispositioni saltem aliquo tp̄e subiect⁹. et p̄terea quāuis ius et subiectio huiõi obiectiue ptinerēt ad mores: q2 tamē initialiter ptinēt ad naturā vt est in patre z filio: possunt eē quodāmodo et ex cōsequēti fundamentū paternitatis et filiationis et p̄cedere fm modū itelligēdi ꝓut in tertio notabili declaratū fuit. Ad cōfirmationē dr̄ ꝙ recte ꝓcederet si primū et ꝑ se fundamētū pr̄nitatis z filiationis essz p̄dictū ius ꝫ hoc vex non ē sicut in tertio notabili patuit. Solutio aūt quam arguēs adinuenit ob iectioni q̄ solet fieri q2.s. natura pōt dici genita z nata sed nō filia: friuola z absqꝫ ulla rōne est. qm̄ si fili⁹ et filia magis accedūt ad naturā substātiui q̄ȝ nat⁹ aut genit⁹ vt arguēs fatet: hoc ideo ē q2 sunt denominationes soli supposito cōuenientes. et si vsus nō hēt ꝙ natura dicat filiata sicut nata vel genita: hoc non ob aliud ē nisi q2 nō nature sed soli supposito cōuenit ex ꝓprietate rei a filiatione denominari. eo ꝙ filiatio sit ꝓpetas solius suppositi tanq̄ȝ subiecti. ¶Ad.20m dicit ad minorē ꝙ ex hoc ꝙ xp̄s fm naturā humanam z brā ꝟgo icidūt in eundē nature ordinē: bene sequit ꝙ relationes q̄ cōueniūt xp̄o ex rōne nature humāe realiter sint in xp̄o. sed filiatio vt sepe

dictum est nō est de numero istaꝝ sed est cōueniens supposito ratiōe suppositi. vnde qꝛ xp̄s s3 suppositū et beata virgo nō incidunt in eundez ordinē: ideo xp̄s ſm ea q̄ suppositū respiciūt nō refertur realiter ad btām v̄ginē. ¶ Ad p̄mū cōtra secundā cōclusionē dicit̄ q̄ responsio ibi data bona est. et ad eiꝰ p̄mā improbationē negat̄ assūptū. est eni falsum in relationibus loquēdo de entitate ſm q̄ sumit̄ ab esse qđ est actꝰ rei. et de hoc dictū est in tertio notabili. ¶ Ad. 2m dr̄ q̄ auctoritas ph̄i nō est ad ꝑpositū qꝛ relatio nō est via q̄ cū sit quoddā absolutū et fixū ac intermediū: non pōt esse nisi īter duos terminos. relatio aūt quia nō est q̄d absolutū3 sed ē quedā habitudo: pōt ad plura terminari p̄sertim cū non sit realit̄ intermediū terminoꝝ quēadmodū via sed sit in altero terminoꝝ sicut in subiecto. Ad cōfirmationē dr̄ q̄ assūptū est falsū3. intellectꝰ eni potēs est apprehendere vnū re vt multa: et sup eandē rem plures fundare cōceptiones et maxime relatiuas. ¶ Ad. 3m dr̄ q̄ antecedēs supponit falsū scilicet q̄ paternitas in p̄re corrūpit̄ mortuo vno filio manēte alio. hoc eni falsum est. nā q̄zdiu manet aliquis filꝰ ad quē terminet̄ paternitas patris: semꝑ manet eadē paternitas, relatio etiā si plures alij filij moriātur. respectꝰ tamē rōnis q̄ fuerāt ad singulos filios mortuos: desinūt eē. et de hoc latius dictū fuit in tertio notabili. ¶ Ad 4m. dr̄ q̄ quicq̄d sit de maiore ꝑpositione nam non est vniuersaliter vera sicut patet de albo q̄ absq3 sui mutatione habet ordinē et depēdētiaz ad aliū qui de nouo factus ē albꝰ: et tamē argumentū nihil cōtra nos cōcludit. cōcedimus eni3 q̄ pater habens vnū filiū si generet aliū: in aliquo mutat̄ qꝛ habet actū generationis quē priꝰ nō habuerat. sed nō ideo sequit̄ q̄ fiat in eo mutatio ſm paternitatē. vnde ex argumento nihil ad ꝑpositū arguentis ꝯcluditur. ¶ Ad argumētum ante oppositum respondet. S. Tho. in hac distin. 8a. arti. 5o. ad. 2m cōcedendo p̄ma3 argumentationem. Et ad id qđ vlteriꝰ querit̄ respōdet q̄ xp̄s est filius matris virginis nō filiatione reali temporali sed respectu quodam rōnis tēporali. Idē in sentētia respondet. 3a. p. q. 35a. articulo. 5o. ad. 2m. Et si arguatur inde q̄ xp̄s non sit realiter virginis filius sed ſm ratione3: respōdet. S. Doc. articulis proxime allegatis in corpore. de quo dictum fuit in p̄mo notabili. Et in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distinctio nona.

Circa nonam distinctionem q̄ritur vtrū humanitas xp̄i sit adorāda adoratiōe latria et arguit̄ q̄ non. qꝛ adoratio latrie debetur deo in recognitionē maximi dominij ſm illđ deutero. 2o. dominū deū tuū adorabis et illi seruies. sed xp̄s ſm q̄ homo ē minor patre. ergo humanitas eiꝰ nō est adorāda adoratiōe latria. ¶ In oppositū arguit̄. qꝛ dicit Damas. li. 3o. adoratur aūt caro xp̄i incarnato dn̄i verbo nō ꝑpter seipsam; sed ꝑpter vnitā ei hypostasim verbi. Et super illud psal. adorate scabellū pedu3 eius dicit glo. qui adorat corpus xp̄i: non terrā intuet̄ sed illū potius cuiꝰ scabellū est: i cuiꝰ honorē scabellū adorat. sed verbū icarnatū adorat̄ adoratione latrie. ergo ⁊ corpꝰ eiꝰ seu humanitas. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantu3 ad articulū p̄mū sit p̄ma conclusio q̄ humānitas xp̄i simul cū xp̄o adoranda ē adoratione latrie: quēuis xp̄s nō sit adorādus adoratione latrie rōne humanitatis. Hāc cōclusione3 tenet. S. Tho. in hac dis. q. p̄a. ar. 2o. sub ar. p̄o. Itē et magis exp̄sse. 3a. p. q. 25a. arti. 2o. ¶ Secunda cōclusio ē q̄ imago xp̄i adorāda est adoratione latrie sicut et xp̄s. Hāc cōclusionē tenet S. Tho. in hac dis. q. p̄a. ar. 2o. sub ar. 2o. Et. 3a. parte loco p̄allegato ar. 3o. ¶ Tertia cōclusio ē q̄ crux xp̄i est adorāda adoratione latrie. Hanc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac disti. vbi supra sub ar. 4o. Et. 3a. p. vbi supra. ar. 4o. Et. 2a 2e. q. 103. articulo. 4o. ad. 3m.

Quantu3 ad articulū secundū arguit̄ cōtra cōclusiones. Et p̄mo cōtra p̄ma3 arguitur ꝑut arguit Scotꝰ quasi aliorū v̄bis ꝓbando q̄ xp̄s sit adorādus adoratione latrie rōne humanitatis. Primo qꝛ sūmū dominiū nō cōseq̄t̄ imediate diuinā naturā. qꝛ ſm Augus. deꝰ nō fuit dn̄s creature nisi ex tēpore sicut creatura fuit ꝑua. sūmū eni

dominiũ est ratione creatiõis per quam creatura accepit totum esse suum a deo. sed tãta ratio dominij videtur deo competere ꝓpter redemptionem sicut ꝓpter creationẽ. igitur ita debetur cultus latrie redẽptioni vel redẽptori rõne redẽptionis: sicut creatori ratione creatiõis. assũptum de equalitate dominij in creatore et redẽptore respectu creati et redẽpti ꝓbatur multipliciter. primo per illud: empti estis precio magno ꝛc. ergo sum seruus eius quia redẽptus. Confirmatur ꝑ Gregoriũ. nihil nasci ꝓfuit: nisi redimi ꝓfuisset. tantũ ergo bonũ confertur ꝑ redẽptionem: quantũ per creationẽ. quod confirmatur. quia ꝑ redẽptionem confert bonũ gratie et glorie: sed ꝑ creationem tãtum bonũ nature. ex isto concluditur ꝙ cũ xp̃s fuerit redẽptor ẽm humanam naturã: ergo ẽm istam vt ẽm rationez adorandi. nõ vt absolute hec humanitas: sed vt ipsa fuit rõ redimendi debetur xp̃o adoratio q̃ et creatori. hec Scotus. ¶ Cõtra secũdam conclusionẽ arguit Henricus. 4° quolibz. q. 2ª. latria inquit nulla imago est adorãda quia deo nulla põt fieri imago dicente Damas. libro caplo. 7°. infigurabilis dei quis potest facere imaginem. et ideo in veteri testamento non erat vsus imaginum nec in lege nature sed in lege gratie postq̃ deus factus est homo. ¶ 2° arguit Durand⁹ ꝙ nulla imago sit adoranda latria. q2 quantũcũq̃ sit vnus et idem motus anime quo fertur in imaginẽ vt imago et in rem: nũq̃ tamẽ anima dicit imaginem inq̃ᵐ est imago esse idẽ cum exẽplari. neq̃ signũ inq̃ᵐ signũ esse idẽ cuz signato ẽ semper est inter ista distinctio in re et in cõceptione anime. habitudo enim eoꝝ ad inuicez est relatiua. relatiui autem esse. ẽ ad aliud esse. et ideo qd attribuitur exemplari vel signato: nũq̃ attribuendũ est imagini vel signo quãtũcũq̃ considerẽtur sub relatione imaginis vel signi. et ideo proprie loquẽdo nũquã reuerẽtia exẽplaris vel signati debetur signo vel imagini. ¶ 3° arguit Holcot in postilla sup librũ sapientie lectione. 57ª. quia latria est honor soli deo debitus. sed nulla imago est deus. ergo nulli imagini debetur talis honor. ergo contradictionem includit dicere ꝙ latria sit honor soli deo debitus et tamẽ ꝙ debeatur imagini xp̃i. ¶ 4°. si idem honor debet xp̃o et imagini: ergo idẽ honor debetur lapidi ꝛ xp̃o. et ꝑ consequens idem honor debetur deo ꝛ creature quod nõ est dicendũ. ¶ 5°. quia qui honorat aliquem honore latrie: cõfitetur illud eẽ deũ. ergo si aliquis posset licite adorare imaginẽ cultu latrie: potest licite ꝓfiteri ꝓtestari et confiteri aliud a deo esse deũ. ¶ Contra tertiam cõclusionẽ arguit Durãdus quo ad illud qd adducit de. 3° sen. s. ꝙ ipsi cruci in qua xp̃s pependit debeatur aliquis honor in se vt est res quedaz xp̃i dicens ꝙ illud non valet. quia illud qd non põt esse subiectũ susceptiuum sanctitatis vel virtutis: non potest esse ẽm se terminus adorationis. sed lignũ crucis in qua xp̃s pepẽdit: nõ est subiectuz susceptiuum sanctitatis aut virtutis. ergo ẽm se non põt esse terminus adorationis. nũquã ergo cruci debetur aliquis honor nisi inq̃ᵐ ducit in rememorationem xp̃i quod facit figurata et nõ figurata. alie autem solum hoc faciunt ratione figure. hec ille.

Quantuz ad articulum tertium ṗmo notandũ est ꝑ ṗma conclusione ꝙ vt Augustin⁹ inquit. 10. li° de ciuitate dei: latria grece est fuit⁹ latine. seruitus aũt dicitur in respectu ad dominũ. dominiũ vero ꝑut. S. Tho. inquit ṗª. ꝑ. q. 96. ar. 4°. dupliciẽ accipiẽ. vno modo ꝓprie ẽm ꝙ opponitur fuituti ẽm quod dñs dẽ cui aliquis subdiẽ vt seru⁹. alio modo accipiẽ dominiũ ẽm ꝙ communiter referẽ ad subditũ vel subiectũ qualitercũq̃ ẽm qd dñs dicitur qui habet officiuz gubernandi ꝛ dirigẽdi etiã liberos. pari ergo modo seruitus dupliciẽ põt accipi. vno modo ꝓprie ẽz ꝙ directe opponiẽ dominio. ẽm quẽ modũ seruitutis seru⁹ opponiẽ libero ꝛ diciẽ is q̃ causa alteri⁹ ẽ non causa sui et alteri. s. dño lucraẽ non sibi: ꝛ vlẽ ad vtilitatẽ ordinaẽ alterius. alio modo seruit⁹ accipiẽ cõmuniter et large ꝑ qualicũq̃ subiectione. ẽm quẽ modum fuitutis fui possunt appellari qui gubernatione et consilio alterius subiciuntur siue diuina vel humana institutiõe siue a natura. ẽm quẽ modũ fuitutis et dominij sibi correspondẽtis pħs dicit in principio politice ꝙ homines intellectu vigẽtes alioꝝ sunt naturaliter domini et rectores qui corpe robusti minus sunt ꝑspicaces. ẽm hec igitur dicim⁹ ad ꝓpositũ nr̃z ꝙ latria que ẽ seruitus quedã põt accipi vel proprie et ṗmo modo fuitutis: et sic debeẽ deo rõne creationis et cõseruationis et etiaz redẽptionis nr̃e. his enim beneficijs iure sumus serui dei nos et omnia nr̃a deo debentes eius obsequijs simpliciẽ mãcipati. alio modo põt accipi latria min⁹ ꝓprie et scdo modo seruitutis: et sic latria debetur deo rõne sũme bonitatis et⁹ ac ꝑfectionis et excellẽtie et non solũ rõne beneficij nobis a deo collati. ẽz quẽ modũ. S. Tho. dicit. 2ª 2ᵉ. q. 81.

articulo 4°. q deo cōpetit singularis excellētia inq̃m omnia in infinitū trāscēdit s3 oimodū excessum. vñ et debet̃ specialis honor. sicut in reb9 humanis videm9 q diuersis excellētijs psonar: diuersus honor debet̃. alius q̃dē patri alius regi et sic de ceteris. Et q. 84. ar. pmo ad. 3m. q2 inquit vna ē excellētia triū psonar: vn9 honor et reuerētia eis debet̃ et p cōsequēs vna adoratio.

¶ Secundo Notandū est q quia in eo cui exhibet̃ honor obsequiū vel reuerentia duo possūt cōsiderari. put. S. Tho. notat. 3a. p. q. 25a. ar. pmo. s. ipse qui honorat̃ et cui reuerētia vel obsequium exhibet̃: et causa vel ratio q̃ illa sibi exhibent̃ q̃ ē aliqua bonitatis aut pfectiōis vel dignitatis excellentia: ideo dicēdum est q vtroq3 modo suitutis supra posito debet̃ deo cultus latrie rōne diuinitatis et omniū attributor essentialium q̃ in deo sm modū nr̃i intellectus considerantur. Probat̃ de pmo qm̃ sm primū modū latria debetur deo sicut creatori ꝛ gubernatori ac redēptori nr̃o. sed de9 est creator gubernator ꝛ redēptor nr̃ tanq̃ pmus et pncipalis auctor inq̃m de9 bonus sapiēs et potēs et sm omnia hm̃oi attributa. igitur rōne omniū debet̃ sibi honor et cultus latrie et nō sm vnū horū tātūmodo. et qm̃ eadem numero diuinitas et omniū attributorū pfectio est in pr̃e et filio ꝛ spū sancto: ideo trium psonar vnus est honor et cultus latrie. De secundo patet. qm̃ sūma bonitas ꝛ excellētia quā sicut causam vel rationez respicit latria secundo modo accepta est in deo et rōne diuinitatis que infinitā bonitatē et omniū rer pfectiones in se cōtinet. ergo ꝛc. ¶ Ex quib9 inferim9 q q2 xp̃s est verus de9 et in xp̃o nō est aliud suppositū q̃ diuinū. s. suppositū filij: q cult9 latrie vtroq3 modo suprapōsito accepte: xp̃o debet̃ sm diuinitatem. sed vtrū aliq̃s cultus vel honor latrie xp̃o debeat̃ rōne humanitatis: dubiu3 esse pōt et eo maxime q2 i pcedēte notabili fuit dictū q latria debet̃ deo etiā rōne redēptionis nr̃e. xp̃s aūt redēptor fuit sm humanā naturā s3 illud Apocal. 4°. redemisti nos deo in sanguine tuo. et prima Petri pmo. redempti estis pcioso sanguine agni ꝛc. ¶ Ad hoc dubiū respōdēdū videt̃ q xp̃o rōne humane nature nō debet̃ cult9 latrie sed dulie vel magis yperdulie. et hoc. S. Tho. expsse dicit. 3a. p. q. 25a. arti. 2°. in cor. Nec3 obstat q xp̃s sm humanitatē fuerit redēptor nr̃. qm̃ hoc fuit meritorie ꝛ istrumētalit̃ nō auctoritatiue et pncipaliter ac efficienter. vt eni. S. Tho. dicit infra dis. 19a. ar. 4° sub arti. 2°. effectus redēptionis nr̃e attribuitur xp̃o sm humanitatez non sicut cause prime sed sicut cause proxime. toti vero trinitati attribuit̃ redēptionis effect9 sicut cause pme et pncipali inq̃m tota trinitas dedit nobis filiū redēptorē. sm illud Gala. 4°. misit deus filiū suū factū ex muliere factū sub lege vt eos qui sub lege erāt redimeret. et inq̃m p virtutē diuinitatis passio xp̃i habuit efficaciā satisfactionis p toto genere humano. Idē in sententia et magis expsse dicit. 3a. p. q. 48a. ar. 6°. in cor. vnde i responsione ad pmum. passio inq̃t xp̃i relata ad xp̃i carnē: cōgruit infirmitati assumpte. relata vero ad diuinitatē: cōsequit̃ ex ea infinitā virtutez. et in responsione ad. 2m dicit. passio xp̃i licet sit corporalis. habet tñ spūalē virtutē ex diuinitate vnita. et ideo p spūalē contactū efficaciā sortitur. s. p fidē et fidei sacramenta. itē in respōsione ad 3m. passio inquit xp̃i sm q cōparat̃ ad deitatem eius: agit p modū efficiētie. inq̃m vero cōparat̃ ad volūtatē anime xp̃i: agit p modū meriti. Q2 ergo cultus ꝛ honor latrie debet̃ deo ratione sūme pfectionis et auctoritatis ac excellentie: sequitur q nō sit debitus xp̃o sm humanā naturā ppter nr̃am redēptionē. nā vt deductū est: xp̃s sm humanā naturā nō fuit pm9 et pncipalis auctor nostre redēptionis sed secundari9 et instrumētalis. fuit tamē primus et pncipalis auctor nr̃e redēptionis sm diuinitatem. et ideo cultus latrie ei debet̃ sm diuinitatē nō sm humanitatem.

¶ Tertio Notandū ē p tertia cōclusione q de veneratione seu adoratione crucis xp̃i aliter videt̃ sentire. S. T. in pmo ope. s. in hac dis. q. pa. ar. 2°. sub arti. 4°. et aliter in secūdo ope. s. 2a 2e. q. 103. ar. 4° ad 3m. Et magis expresse. 3a. p. q. 25a. ar. 4°. Na3 in pmo ope tenet q crux xp̃i in qua xp̃s pepēdit pōt dupliciť cōsiderari: vel inq̃m crucifixi imago et sic adorat̃ eadē adoratione qua xp̃s crucifix9 s. latria. vel inq̃m est res q̃dā hñs quādā bonitatem et excellētiā ex cōtactu mēbror xp̃i: et sic cū non ptineat ad psonā verbi sicut pars eius: non pōt eadē adoratione adorari cū verbo. sed adoratur inq̃m est res quedā xp̃i yperdulia. In secūdo vero ope tenet expresse q crux in qua xp̃s est crucifixus siue capiat̃ inq̃m repsentat nobis figurā xp̃i extensi in ea: siue ppter cōtactū ad mēbra xp̃i ꝛ inq̃m eius sanguie est pfusa: vtroq3 modo adorat̃ eadē adoratione cum xp̃o. s. latria. et quia ea q̃ in secūdo opere scripsit sunt de eius finali intentione: ideo illa pro nunc tenem9. verūtamen quod in primo ope scripsit videtur nobis q possit sustineri sub quadam consideratio-

nē quam forte Doc. S. habuit licet nō exprimat. potest enim considerari crux in qua xp̄s pependit crucifixus in q̄ẜ^m ex contactu humanitatis xp̄i facta ē aliquid ipsi^9 humāitatis quāuis nō pars eius sed sicut sedes vel cathedra sibi ex contactu carnis et pfusione preciosi sanguinis cōsecrata. vnde quēadmodū vestis regia et regis purpura veneratur ipsa eadē veneratione qua et rex in q̄ẜ^m vestis regis est: ita et crux in qua xp̄s pependit relata non ad xp̄i psonam sed ad ei^9 humanitatē omni gr̄ax munere preditam ac sanctitate precellentem cuius tactu tanq̄ẜ rei sanctissime et excellentissime ornata et decorata fuit: eadem adoratione que rōne humanitatis xp̄o debetur veneranda est. s. yperdulia put. S. Tho. dicit etiā in secūdo ope. 3^a. p. q. 25^a. ar. 2° in corpore. et in hoc sensu videt̄ esse dictū quod i passione dn̄i ecclesia canit. arbor decora et fulgida ornata regis purpura electa digno stipite tam sancta mēbra tāgere. regis purpura est humanitas xp̄i sincerissima que moduz quendam habitus et vestimenti habuit in vnione ad verbum s̄m illō apostoli Phil. 2°. in similitudinē hominum factus et habitu inuentus vt homo.

Q Uantuz ad articulū quartū respondēduz est obiectionibus in cōtrariuz. Et quidem ad p̄mū cōtra p̄mā cōclusionē dicit̄ ad minorē q̄ veritatem habet de redēptione s̄m q̄ pcedit a causa p̄maria et pncipali cui^9 est pmo et p se mouere cui pinde laus et honor precellens debet̄. non s̄m q̄ procedit a causa secundaria et instrumentali cui^9 non est agere nisi sit a causa pncipali mota. humanitas aūt xp̄i fuit causa redēptionis nr̄e secundaria et instrumētalis put dictū fuit in secundo notabili. et ideo non honor precellens. s. latrie illi vel eius ratione est debitus: sed eo inferior videlicet honor dulie. ¶ Ad primuz contra secundā cōclusionē quod est Henrici respondet. S. Tho. in hac dis. ar. 2° sub arti. 2°. ad p̄mum. Et. 3^a. p. q. 25^a. arti. 3° ad p̄muz. q̄ in veteri lege phibet̄ adoratio imaginū quas gentiles colebant in veneratione deox suorum. s. demonum. et ideo p̄mittitur nō habebis deos alienos corā me. ipsi autē deo vero cū sit incorporeus s̄m diuinitatē: nulla imago corporalis poterat attribui put Damascen^9 ait. sed quia in nouo testamēto de^9 factus ē homo: pōt et debitū est i sua imagine adorari. ita tū q̄ adoratio non sistat in imagine vt res q̄dam est sed tendat in xp̄z cuius imago est. ¶ Ad. 2^m qd̄ est Durādi dr̄ q̄ pcedit ex duplici falsa imaginatione. p̄ma est q̄ nos dicamus ideo imaginē esse adorandā eadē adoratione qua et id cuius est imago: quia aīa considerat imaginē esse idem cum re cui^9 est imago. alia falsa imaginatio est q̄ nos teneam^9 id ipsum qd̄ attribuitur exemplari: attribuendū esse imagini vel signo quasi p quandā redundantiam vel consequentiam arguendo ab exemplari ad imaginem vel signū. vtraq̄ certe imaginatio est falsa. qm̄ quod nr̄a conclusio pretendit et nos dicimus: aliud est. dicim^9 enim q̄ quia mot^9 imaginis vt imago est nō sistit in imagine sed p eā tendit in rem cui^9 est imago: q̄ quādo imago vl̄ crucifixi vel alterius rei adorāde nobis se offert: q̄ per imaginē tanq̄ẜ p mediū quo: adoram^9 crucifixum vel rē illam cuius ē imago. ita q̄ non solū res cui honor adorationis debet̄ adorari debet p seipsam et in se; sed etiā et codē modo ac cultu adorari debet representata i sua imagine. vn̄ s̄m mentē. S. Tho. imaginē rei adorare vt eius imago est: nō est aliud q̄ẜ rem in sua imagine et p suam imaginē adorare. patet ergo q̄ arguēs deceptus est verba. S. Tho. non intelligens. intellexit enim quasi vellet. S. Doc. dicere q̄ cultus vel honor rei exhibendus esset imagini pro eo q̄ est imago talis rei. hoc aūt est falsum et sensus puerilis. Et p hec patet respōsio ad argumēta Holcot. omnia enim pcedūt ex dicta falsa imaginatione. quasi nos diceremus q̄ honor vel cultus dei exhibendus sit imagini p quandam consequentiā aut redundantiā quia. s. est eius imago. hoc autem falsum est vt ex supradictis apparet. ¶ Ad argumentum contra tertiā cōclusionē patet quid dicendū est ex tertio notabili. ¶ Ad argumentum ante oppositū respondet. S. Tho. 2^a. p. q. 25^a. arti. 2°. ad. 3^m. q̄ auctoritas deuteronomii debet intelligi q̄ soli deo seruiendum et adorandum est per seipsum et ratione sui. non tamē prohibetur quin alteri q̄ẜ deo seruiendum sit et adorandum in deo et propter deum. humanitati autem xp̄i non exhibetur adoratio latrie pp̄ter se aut ratione sui; sed ratione diuinitatis et diuine persone cui vnitur et simul cum ea. vnde auctoritas recte intellecta non est ad propositum Et in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distinctio .x. et. xj.

Circa decimã et vndecimã distinctionẽ queritur vtrum iste ꝓpositiones sint vere ⁊ cõcedende: xp̄s sꝫ q᷑ iste homo ẽ de⁹ vel xp̄s sꝫ q᷑ iste hõ est ꝑsona aut suppositũ. Et arguit̃ ꝑmo q᷑ nõ. qm̄ remoto eo sm̄ qđ aliqđ alicui cõuenit: vlteri⁹ non cõuenit ei. sed remoto a xp̄o q᷑ sit hic homo: adhuc cõuenit sibi esse deuꝫ et esse ꝑsonã vel suppositũ qꝛ ab eterno fuit de⁹ et suppositũ ac ꝑsona. non aũt ab eterno fuit hic homo. ergo xp̄s sꝫ q᷑ hic homo nõ ẽ de⁹ nec suppositũ aut ꝑsona. ¶ In oppositũ arguitur. qꝛ cuꝫ dicit̃ xp̄s sm̄ q᷑ hic homo: ꝓnomẽ demõstratiuũ hic demõstrat suppositũ filij dei. sed hec est vera xp̄s sm̄ q᷑ est filius dei est deus et ẽ suppositũ ac ꝑsona. ergo dicte ꝓpositiones sunt vere.

Quantuꝫ ad articulũ ꝑmũ sit ꝑma conclusio q᷑ iste ꝓpositiones sunt vere ⁊ cõcedẽde. xp̄s sm̄ q᷑ iste hõ ẽ de⁹ et xp̄s sm̄ q᷑ iste hõ est suppositũ et ꝑsona. Hãc conclusionẽ tenet. S. Tho. in hac disti. q. ꝑ ͣ. ar. ꝑ°. sub arti. 2°. et arti. 2°. sub arti. ꝑ°. et. 3°. Et. 3ͣ. p. q. 16ͣ. ar. 11°. ad. 3ᵐ. quantum ad ꝑmã ꝓpositionẽ et articulo. 12°. ¶ Secunda cõclusio est q᷑ iste ꝓpositiones. fili⁹ dei est creatura: vel xp̄s est creatura: sunt false ⁊ nõ cõcedẽde. Hanc cõclusionẽ tenet. S. Tho. in hac distin. 11ͣ articulis ꝑmo et. 2°. Et. 3ͣ. p. q. 16ͣ. articulo. 8°. ¶ Tertia cõclusio ẽ q᷑ ista ꝓpositio. xp̄s vel iste homo demõstrato xp̄o incepit esse est falsa. Hãc conclusionẽ tenet. S. Tho. infra duodecima dis. questione prima arti. ꝑ°. Et. 3ͣ. p. q. 16ͣ. arti. 9°.

Quantuꝫ ad articulũ secũdũ obijciẽdũ est contra cõclusiones. Cõtra ꝑmã arguit Durãd⁹ ꝑmo. qꝛ hoc ꝓnomẽ iste nõ demõstrat suppositũ eternũ nisi q̃ten⁹ importat̃ nomine hoĩs. ergo sic demõstrat sicut ĩportat̃ nomine hoĩs. s; ibi rõne ĩplicationis ĩportat̃ formalit̃ et non materialiter hoc ẽ nõ sm̄ se sed vt est hñs talẽ naturã q̃ sit ratio cõueniẽtie p̄dicati cũ subiecto. ergo sic demonstrat̃. ergo nõ verificatur ꝓpositio nisi natura nomine hominis importata sit ratio q̃re esse deũ cõueniat xp̄o. nõ aũt est sic. igit̃ ⁊c. ad ꝓbationẽ minoris ꝑmittit q᷑ ĩplicatio sm̄ q᷑ ꝓpriesumitur: importat causam inherentie predicati ad subiectum ꝓximã vel remotã. sed considerandũ est vt dicit q᷑ termin⁹ cõcret⁹ posit⁹ in p̄dicato vel in quacũq; implicatione tenetur formalit̃ ꝓ natura ⁊ nõ materialiter pro supposito. non q᷑ termin⁹ concret⁹ vnq̃; supponat ꝓ natura in recto ex quacũq; parte ponat̃ qꝛ tũc talis ꝓpositio esset falsa: vt si dicat̃ sortes ẽ hõ vel sꝫ q᷑ homo ẽ rationalis. tunc enim esset sensus q᷑ sortes esset natura humana vel q᷑ sortes sm̄ q᷑ est natura humana essꝫ rõnalis. sed ꝓ tãto dicit̃ teneri formalit̃ ex parte p̄dicati vel reduplicationis magis q̃ꝫ ex p̃te subiecti: qꝛ qñ termin⁹ cõcretus ponit̃ ex p̃te subiecti: magis accipit̃ sm̄ q᷑ est aliqđ in se q̃ꝫ sm̄ id quod ẽ habẽs aliquã naturã. vt si dicat̃ albũ currit: albũ magis stat ibi pro eo quod est aliqđ in se subsistẽs: q̃ꝫ sm̄ q᷑ est habẽs talẽ naturam .s. albedinẽ. quãuis nõ possit verificari ꝓpositio nisi currẽti insit albedo: tamen albedo non est causa quare cursus insit sorti vl' cuicũq; supposito currẽti vnde ⁊ nõ albũ põt currere. sed quãdo ponit̃ ex p̃te p̄dicati vel cũ implicatione vt dicẽdo hõ est alb⁹ vel sortes sm̄ q᷑ ẽ albus disgregat: ibi p̄dicatũ nõ cõuenit subiecto nisi vt est hñs talẽ naturã. ita q᷑ quãdo implicatio est vera: ipsa ẽ causa q̃re p̄dicatũ est in subiecto. Ex quib⁹ patet q᷑ quelibꝫ harũ est simplicit̃ falsa; xp̄s sm̄ q᷑ homo ẽ ꝑsona: et xp̄s sꝫ q᷑ hic hõ est ꝑsona. qꝛ implicatio importat causam inherẽtie p̄dicati ad subiectũ quãtũ ad naturã ꝑ terminum ĩplicationis ĩportatã. nũc ita est q᷑ natura ĩportata ꝑ hoc nomẽ homo vel iste hõ: nõ ẽ causa remota vel ꝓpinq̃ quare xp̄o cõpetat eẽ ꝑsonam. ergo q̃libet harũ est falsa: xp̄s sm̄ q᷑ hõ est ꝑsona: xp̄s sm̄ q᷑ iste hõ est ꝑsona. ¶ 2°. arguit dicens q᷑ nõ valet illud qđ dicit nr̃a cõclusio. s. q᷑ non oportet predicatum cõuenire subiecto ratione omniũ q̃ implicant̃ sed solũ rõne vni⁹. qꝛ cum dr̃ xp̄s inq̃ꝫᵐ iste hõ: ꝓnomen demõstratiuũ non solũ implicat̃ sed demõstratio eius. et ideo oportet q᷑ ꝓpositio verificetur ratione alicuius formaliter ĩportati nomine hominis quod non est in proposito. ¶ 3°. quia quãuis non oporteat predicatum inesse subiecto ratione cuiuslibet implicati absolute: tamen si implicatio cadit sub reduplicatione dicente causam: oportet q᷑ p̄di-

catum insit subiecto ratione omnium implicatorum vt in omnibus patet. vnde sicut hec ē vera: iste homo ē psona demōstrato xp̄o: ita ꝛ hec: homo est psona non solum ꝓ hominibus puris sed ꝓ xp̄o. ergo similiter si ista ē falsa: xp̄o ſm ꝙ homo ē psona: eadē ratione hec ē falsa xp̄s ſʒ ꝙ iste homo ē psona. hec ille. ¶ Cōtra secundā cōclusionē arguit Scot⁹ ꝓbādo ꝙ hec sit cōcedenda: xp̄s est creatura. pmo qꝛ non plus repugnat vlli nature eē post nō esse: ꝙ̄ nō eē post eē. qꝛ vtrūqꝫ repugnat eternitati. sed xp̄s dicitur mortu⁹ tum tamē mortuū dicat nō esse post esse: quia nō viuere post viuere. et viuere viuentib⁹ est esse ſm phm. 2° de anima. ¶ 2°. qꝛ mortale et imortale ita repugnāt formalit̄ sicut creatū ꝛ increatū et tamē ambo pma dicūt̄ de xp̄o. ¶ 3°. ita repugnant formalit̄ nature humane eē creatorem vel eternū: sicut repugnat eterno incipe. ergo eque negabit̄ xp̄s eē creator ꝓpter repugnantiam ad naturā humanā: sicut creatura ꝓpter repugnantiā ad naturā diuinā. ¶ 4°. quia Damas. capl̄o 5° dicit ꝙ xp̄s ē creatus et increatus passibilis et impassibilis. et ꝑ eundeʒ concedit̄ dici creatura. ¶ 5°. qꝛ ꝑ Augustinū ð natura boni: voluit esse creatura qui ē creator. ¶ 6°. quia Hieronimus sup illud Ephe. 2° ipsius factura sum⁹ nos ꝓclamamus dicit nō esse piculū dicere xp̄m esse creaturā. hec Scot⁹. ¶ 7° arguit Durād⁹. qꝛ generari est fieri et generari simpliciter ē fieri simplicit̄ quia determinat̄ ad esse simplicit̄. et tamē rōne humane nature cōuenit supposito diuino eē genitum absolute et sine aliqua determinatione ꝛ ita simpliciter vt nunc loquimur. hec eni recipit̄ tanꝙ̄ vera: fili⁹ dei vel xp̄s est genitus de vgine nec oportet addere inꝙ̄m homo. ergo similit̄ potest dici creatus vel creatura absolute nec oportet addere inꝙ̄m homo. et si dicit̄ ꝙ ista nō verificatur: xp̄s est natus de matre nisi cū hac determinatione inꝙ̄m homo expssa vel intellecta: pari rōne pōt dici ꝙ illa xp̄s est creatura pōt verificari sub eadē determinatione nō expssa sed tantū intellecta. ¶ 8° arguit cōtra rationē adductā de. 3°. sen. dicēs ꝙ esse simplicit̄ nō est solum esse suppositale sed omne esse substātiale qꝛ ois suba cōpleta est ens simplicit̄. et ideo sicut in xp̄o est duplex suba diuina. s. et humana: sic et duplex eē ſm quorū quodlibet pōt dici simplicit̄ genit⁹ et natus. et pari ratione ſm alterū pōt dici creatus nisi aliud obsistat. ¶ 9° arguit contra illud quod dicit cōclusio ð. 3ª. ꝑte. qꝛ sicut creari natum ē cōuenire supposito et nature: ita ꝛ nasci vel generari. sed hoc nō obstāte: fili⁹ dei vel xp̄s dicit̄ absolute genitus vel nat⁹ de virgine nec oportet addere inꝙ̄m hō. ergo eadē ratiōe poterit dici creatus absolute sine aliqua determinatione ꝓpter humanā naturā que in pncipijs suis est a deo ſʒ creationē et ſm se habita a matre ꝑ generationem vel natiuitatē. ¶ 10 arguit ꝙ humana natura est pars suppositi diuini alio modo ꝙ̄ sint ille partes de quib⁹ exēplificat̄. qꝛ ille partes non predicant̄ de toto subaliter et in quid. nō eni bene dicit̄ hō est dens vel capillus. respiciūt etiā totum diminute. et ideo nō est mirū si ꝓprietates earum nō denominēt simplicit̄ et absolute suum totū. sed humana natura in xp̄o predicat̄ ð supposito aliquo modo in quid et subaliter. dicim⁹ etiam ꝙ filius dei ē homo et similit̄ respicit totū suppositū indifferēter et pfecte. et ideo ꝓprietates ei⁹ magis possūt pfecte denomiare suppositū absolute. ¶ 11° arguit cōtra q̄d dā dicitur. S. T. dicēs ꝙ cum dicitur ista ꝓpositio xp̄s ſm ꝙ homo: li ſm ꝙ non est nota perseitatis sed determinatio explicans modum imperfectum. hoc inquit Durandus non videt̄ sufficienter dictum. quia natura humana ē causa et ratio quare supposito diuino possit inesse creatio. nec impfecte conueniūt xp̄o que conueniūt ei ratione nature humane vt nasci mori predicare et huiusmodi sicut imperfecte cōuenit albedo homini ratione dentis. hec ille. ¶ Contra tertiā cōclusionē arguit Scotus ꝓbando ꝙ hec propositio sit simplicit̄ concedenda xp̄s incepit esse. pmo quia cum xp̄s importet vnū totū quasi ꝑ accidens. s. verbum hominē ſʒ Damas. predicatū. s. inceptio potest verificari de subiecto rōne totalitatis siue vel ratione vni⁹ partis quecūqꝫ sit illa. sicut cū dicit̄ sortes albus incipit eē: subiectū pōt capi dupliciter pdicari ꝓ toto ente ꝑ accidēs siue ꝓ albedine vt dicat̄ incipe qꝛ albedo incipit esse: vel qꝛ subiectum incipit esse. sicut igitur xp̄s ſm humanitatem est mortu⁹ ꝛ ideo cōcedit̄ ꝙ xp̄s ē mortuus: ita si ſm humanitatem incipiat esse ita ꝙ hoc pdicatū possit vere enunciari de subiecto rōne illius partis subiecti: videtur ꝙ possit simplicit̄ nūciari de illo. restat ergo videre vtrum incipere eē: dicat inceptionem ſm pmuʒ esse ei⁹ de quo dicit̄ vel ſm quodcūqꝫ simplicit̄ esse illius. qꝛ si primo modo: falsa ē sicut ē ista xp̄s creat̄. si secūdo modo cū quodlibʒ eē substātie sit eē simplr̄ ꝛ xp̄s incepit eē ſm eē humanū qð ē substātie: videt̄ ꝙ incepit eē simplr̄. secūdū aūt videt̄ eē magis ð virtute ſmonis qꝛ sicut eē scðm adiacēs enūciat eē simplr̄ ꝛ nō ex vi ſmonis pmū eē eius de q̄ dicit̄: ita et icipe determinatuʒ ꝑ scðm eē videt̄ dicere

inceptionē in esse simpliciter: non aūt in pmo eē
illi⁹ subiecti simpliciter. ergo de vtute sermonis
posset cōcedi q xps quod importat hoc quod ē
verbū homo: incepit esse hoc est habet aliquod
esse simpliciter quod prius non habuit: licet hoc
non sit pmū eē xpi. hoc modo etiā posset ista cō-
cedi: iste homo incepit eē. tamen de subiecto de-
monstrāte suppositū nude in natura diuina: non
debet cōcedi inceptio sicut q filius dei incepit eē.
hec Scot⁹. ¶ 2° arguit Durād⁹. qz si ista simpli-
citer negāda sit: xps vel iste homo incepit esse:
hoc potissime fm te videt quia p istam denota-
tur q inceptio cōueniat xpo non solū ratione na-
ture humane sed rōne ipsius suppositi. qz termi-
nus positus in subiecto nō tenet formaliter pro
natura sed magis materialiter pro supposito. et
ideo ratione nature humane non potest incep-
tio xpo cōpetere: quāuis nomine xpi vel homi-
nis importet natura humana. quia quando hec
nomina ponunt ex parte subiecti: nō stant p na-
tura sed p supposito. sed illud non valet. qz pro
tanto terminus in subiecto positus dr materiali-
ter teneri p supposito et nō formaliter p natura:
quia aliqd pōt verificari de eo nō ratione natu-
re partiū importate vt si dicat albū disputat: p
hoc tamē nō excludit quin termino posito i sub-
iecto multa possint cōuenire ratione nature per
terminū importate vt si dicat album disgregat
vel homo est rationalis. et eodē modo licet iste
terminus xps vel iste homo a parte subiecti po-
situs stet p supposito et nō formaliter p natura
humana qz aliqua possunt ei cōuenire non rōne
humane nature vt infinitas virtutis z huiusmo-
di: tamē per hoc non excludit quin rōne huma-
ne nature possint ei multa cōuenire vt incipere
esse nisi aliud obsistat. ¶ 3°. quia si hoc negaret
hoc esset fm aliquos quia pprietas humane na-
ture q̄ excludit a xpo pprietatem nature diuine:
non potest ei absolute cōuenire. sed incipe esse ē
huiusmodi quia concludit non semp fuisse. ppe-
tas autem diuine nature est semp fuisse. et sic in-
cipere esse excludit a xpo pprietatem diuine na-
ture et c̄. sed hoc non videt valere. quia quāuis
ponēdo in xpo solum vnū esse incipere esse ex-
cludat semp fuisse fm quodcūq3 esse ex quo non
ponit nisi vnū: tamē ponēdo in xpo plura esse si-
cut oportet aliquo mō ponere: icipere eē fz vnū
esse nō excludit semper fuisse nisi fm illud tm̄. et
hoc est verū in xpo. qz dato q incepit esse fm na-
turam humanā et nō semp fuit fz illud eē: p hoc
tamē nō excludit quin semp fuerit fm aliud. s. fz
esse diuinū. et sic pprietates humane nature non
excludūt pprietatē diuine nature. nō eniz sic ē d
incipere sicut de creari. quia creari ē pduci nullo
penitus supposito ex parte ei⁹ qd dicitur creari.
incipe aūt eē ē de nouo accipe eē qd prius nō habe
bat quāuis forsitā hēet aliud eē. ¶ 4°. quia nul-
lū incōueniēs videt cōcedere illā cū distinctione.
cui⁹ ratio ē q: quāuis eē dicat multipliciter: tn̄ illa
multiplicitas terminat p adiūcta nō solū ex pte
pdicati vt dicēdo hō incipit eē alb⁹ vbi non acci-
pitur eē p esse simpliciter sed p eē tali. imo etiaz p
illud quod ponit ex pte subiecti vt dicēdo albe-
do incipit esse. hoc eni verificat nō p esse simplr
quia tale esse nō cōpetit albedini sed p esse fz qd
quod cōpetit accidētibus. et illud aut ē de vtute
sermonis vt sic accipiat eē in pdicato sicut cōgru-
it subiecto: vel saltē ex vsu loquēdi. quādo autez
ex pte subiecti ponit termin⁹ cōcretus importās
suppositū et naturā et p illā naturā constituit sup
positū: tunc si ei attribuat eē: oportet q itelliga
tur de esse suppositi et nature quia p illā naturaz
suppositum illo nō habet aliud esse suppositi q̄ il-
lud qd cōgruit ei rōne nature. si vero nō cōstitua
tur p naturā importatā p terminū in subō posi-
tū vt cū dicit albū est vel cuz in subō ponitur du
plex terminus vn⁹ importās naturā p quā sup-
positū cōstituit alius vero nō sed quādam aliaz
sicut dicēdo homo alb⁹ est vl' incepit eē: tunc nō
est loquēdū simpliciter sed cū quadā distinctione. s.
an incipe esse refferatur ad suppositum fm se et
naturā cōstituētem ipm vel ad ipsum ratione al-
teri⁹ nature. verbi gr̄a si querit an homo alb⁹ in-
cepit eē supposito q homo qui fuit prius postea fa-
ctus ē albus: nō erit respondēduz absolute s̄ di-
cendū q si incipe esse refferat ad hominē: falsum
est. si vero ad hominē inq̄ᵐ alb⁹: vera est. et cau-
sa huius distinctionis ē. qz eē ppositū in verbo:
accipit fm vsum loquēdi put cōgruit subiecto.
ppter quod vbi diuersa implicant in subiecto q̄
bus diuersimode puenit esse: opus ē predicta di
stinctione. modo in pposito nr̄o cum dr xps in-
cepit esse: p terminū in subiecto positū importa-
tur suppositū diuinū z natura humana per quaz
non cōstituitur. et similit cū dicit iste hō. non aūt
sic est cū dicit filius dei. qz p hoc nomen nō ipor-
tatur nisi suppositū diuinū cū constituētibus ipz.
et ideo si dicat filius dei incepit esse: falsa est. qz
intelligitur de esse quod cōuenit supposito rōne
sui et cōstituentiū ipsum quod esse nūq3 incipit.
sed cum dr xps vel iste homo incipit eē: distiguē
dū est. qz aut reffert ad suppositū rōne suppositi
et tunc est falsa. aut ratione humane nature: et
tunc est vera. hec Durandus.

Quantum ad articulum tertium primo notandum est quod sicut tactum fuit in libro primo. disti.12ª. sub notabili tertio dictio reduplicativa si proprie sumatur importat causam inherentie predicati ad subiectum sive sit causa proxima sive remota et sive causa sit ad quam ex necessitate sequitur effectus sive sit causa ad quam effectus non necessario sequatur: preexigitur tamen necessario ad effectum. id autem quod per ipsam reduplicativam reduplicatur: habet se tanquam medium ad predicatum et subiectum propositionis reduplicative. nam est aliquid consequens per se ad predicatum secundum aliquem modum perseitatis et est aliquid subiecto conveniens vel ratione sue nature aut alicuius principiorum essentialium vel ratione suppositi vel ratione accidentis sibi inherentis vel etiam ratione alicuius cause sue extrinsece. exemplum primi ut cum dicimus petrus secundum quod homo .i. inquantum habet naturam humanam est risibilis. exemplum secundi quantum ad principium materiale ut cum dicimus homo secundum quod est compositus ex contrariis: est corruptibilis. vel quantum ad principium formale ut cum dicimus homo secundum quod est rationalis .i. secundum quod habet animam rationalem est ad imaginem dei. exemplum tertii ut cum dicimus socrates secundum quod est per se subsistens completum .i. secundum quod est suppositum quoddam potest per se agere quia actiones sunt suppositorum. exemplum quarti ut si dicamus petrus secundum quod est coloratus est visibilis. exemplum quinti quantum ad causam efficientem ut cum dicimus petrus secundum quod est filius iohannis: est ipsius heres. quantum ad causam finalem ut cum dicimus homo secundum quod ad beatitudinem factus est: capax est divine visionis. ¶ Advertendum tamen quod terminus resumptus in propositione reduplicativa: aliquando resumitur seu reduplicatur simpliciter et sub eodem nomine: ut cum dicitur homo secundum quod homo vel animal secundum quod animal. aliquando resumitur non simpliciter et sub eodem nomine sed sub nomine superioris vel proprii convertibilis essentialis vel accidentalis: ut cum dicitur homo secundum quod animal vel secundum quod rationalis vel risibilis. aliquando vero terminus resumitur non simpliciter secundum se totum nec sub eodem nomine sed secundum aliquid sui vel sibi attributum: ut cum dicimus homo secundum quod est animatus vel compositus ex contrariis vel albus aut coloratus et sic de similibus. quando ergo logici regulariter dicunt quod terminus in propositione reduplicativa resumptus tenetur formaliter: intelligunt de termino primo et secundo modo resumpto seu reduplicato dummodo tamen terminus resumptus sit terminus communis. non autem id intelligunt de termino tertio modo resumptionis reduplicato vel si terminus resumptus sit discretus secundum se vel ratione alicuius adiuncti. et ratio quia in istis fallit regula est quia in tertio modo reduplicationis: terminus potest resumi secundum quodlibet eorum que ad rem significatam pertinent. hec autem non solum sunt forma vel natura sed multa alia prout supra in hoc notabili fuit sub exemplis dictum. terminus autem discretus vel discrete tentus sicut cum pronomine demonstrativo regulariter stat pro supposito non pro forma vel natura ut etiam logici dicunt.

¶ Secundo Notandum est quod regula illa dialecticorum quod .s. terminus positus a parte predicati tenetur formaliter: dupliciter potest verificari. uno modo sub hoc sensu quia predicatum complet et terminat propositionem. terminus autem et complementum rei habet rationem forme. sic regulam istam exponit. S. Tho. in commento libro primo periar. lec. 8ª. et in isto sensu regula est universaliter vera. alio modo potest verificari sub hoc sensu quia .s. terminus in predicato positus: stat pro forma vel natura secundum quam de subiecto predicatur et ipsum denominat. et isto modo. S. Tho. utitur predicta regula in quampluribus locis doctrine sue. et in proposito nostre conclusionis. 3ª. p. q. 16ª. ar. 10°. et. 11° in cor. et in isto sensu regula predicta non est universaliter vera. habet enim aliquas exceptiones. una est quando verbum propositionis vel enunciationis significat actionem ad predicatum terminatam. tunc enim terminus a parte predicati non tenetur regulariter pro forma vel natura. ut in ista propositione petrus videt patrem suum aut hominem amicum. et propter huiuscemodi exceptionem non conceditur ista: filius dei assumpsit hominem in unitatem suppositi. que tamen propositio vera esset secundum regulam supra positam si universaliter vera esset. nam si predicatum homo staret formaliter pro natura: esset sensus propositionis quod filius dei naturam humanam assumpsit. in quo sensu vera esset. que tamen communiter negatur. et hanc exceptionem prefate regule tangit S. Tho. in hoc. 3°. supra distin. 2ª. q. 2ª. ar. 5°. ad. 5m. alia exceptio est quando predicatio non est formalis sed identica. dicitur autem predicatio formalis quando predicatum denominat subiectum per informationem ut cum dicitur petrus est homo vel petrus est albus. in utraque enim propositione predicatum significat formam vel naturam informantem subiectum. predicatio identica est in qua predicatum dicitur esse idem re cum subiecto nec se habet ad subiectum ut forma vel ut po

tiensrem significat ãcirca subiectũ. et inde est q predicatio idẽtica fit per terminos substãtiuos substantiue tentos. et ppter hanc exceptionem cõceditur ista in diuinis essentia est pater si nomen pater substantiue teneat. est enim vera hec predicatio per idẽtitatem q2.s. predicatũ ẽ idẽ re cum subiecto. que tamen ppositio esset falsa si predicatum teneret formaliter. esset enim sensus q paternitas que designat vt forma in predicato: esset forma z ppietas essentie qđ ẽ erroneũ. et hanc dicte regule exceptionẽ tangit. S. Tho. supra distinctione. 5ª. in glo. li. alia exceptio est quando terminus in predicato posit⁹ determinatur per aliquid adiunctũ absolute et simpliciter et non inq̃m predicatũ est. quod contingit quando ipsa determinatio non ẽ predicati in ordine ad subiectũ: sed est ipsius predicati sicut si esset subiectũ quoddã. tũc enĩ magis respicit suppositum q̃ formã. et hanc exceptionẽ notat. S. Tho. in hac disti. 11ª. q. pma arti. 2°. ad. 3m. alia exceptio est quãdo termin⁹ a parte predicati vł fm se vel ratione adiuncti antecedẽtis vel cõsequentis: ad rationẽ suppositi trahitur: vt cũ dicitur socrates est res nature vel est aliquid p se subsistens aut est quid completũ in genere substantie et sic õ similibus. et hanc exceptionẽ innuit. S. Tho. in hac distin. q. pma articulis pmo et. 2°. et quoniam in ppositione reduplicatiua termin⁹ resumpt⁹ habet modũ predicati resumitur enĩ in vi predicati prout. S. Tho. notat 3ª. parte. q. 16ª. articulo. 10. in corpore: idem est enim dictu homo fz q animal ac si diceretur homo fm q est animal: ideo regula dialecticorũ õ termino in reduplicatiua resumpto. s. q tenetur formaliter: easdem exceptiones patitur quas z regula supradicta de termino a parte predicati. et ppter hoc in pposito nostro ista ẽ magis neganda q̃ concedenda: xps fm q homo est de⁹. eo q terminus resumptus tenetur formaliter. s. pro natura humana fm quã falsum est dicere q xps sit deus. et ista ẽ simpliciter cõcedenda: xps fm q iste homo est deus. termin⁹ enim resumptus. s. homo quãuis regulariter tenetur formaliter: ratione tamen adiuncti. s. pnominis iste trahitur ad standum p supposito.

¶ Tertio Notandũ ẽ p declaratione secunde conclusionis q creatio proprie respicit esse rei. vnde et quinta propositione libri de causis dicitur q prima ratio et primus terminus creationis rerum ẽ esse. quod. S. Tho. pulchre declarat opusculo. 37°. de quattuor oppositis capitulo. 4°. inquit enim q esse diuersimode se habet ad creationẽ et ad generationem. esse enim est pma rerũ creatarũ fm auctorem libri de causis. non q creatio sit vt in subiecto in ipso esse cum creatio passiua sit accidens cuius ẽ habere subiectum: sed vt in subiecto est in ipsa creatura. et tamen creatio terminat respectum per se ad ipsum esse rei create et ad rem p ipsum esse. eo q esse diuinũ proprie est ratio creandi quia per creationẽ omnes res cõmuniter accedunt ad participandũ esse quantũ eis est possibile: non autẽ ad participandũ naturam diuinam. in generatione vero non ducitur generatum ad participandũ eẽ generantis: sed ad participandum naturã eius. aliter cum eẽ sit suppositi in tali natura: foret participatio in supposito: et sic sortes generaret sortem quod non sic est. nam suppositum non habet nisi vnum esse incõmunicabile. homo autem generat hominẽ eo q natura manet vna fm rationẽ nature in generante z genito. deus vero non creat deũ. ens tamẽ creat ens. deus enim nomẽ nature ẽ sicut homo. ens autẽ dicitur ab eẽ. et ideo relatio creature ad deum fundatur super eẽ creature. relatio vero vnius rei ad aliam: super ipsas res principaliter fundatur. vnde proprie actio creature ad rem terminatur nam compositũ est quod generatur fm phm 7° methaphisice. ad ipm aũt esse: ex consequẽti eo q eẽ sit compositi. actio vero dei qua producit totam rẽ simul constitutam ex suis principijs. s. creatio: ad ipsum eẽ terminatur quod ẽ intimũ z maxime formale in re. hec ille. ex quibus sequit q nomẽ creature qđ a creatione trahitur: dictum sit ab eo q res habet esse post nõ eẽ simpliciter. vnde nomẽ creature licet sit nomẽ rei: est tamẽ rei impositum ab eius esse post nõ eẽ vel post nihil. in quo differt a nomine entis quod impositum ẽ ab eẽ rei simpliciter et absolute siue sit post non eẽ siue non vt est eẽ diuinum. ¶ Ex premissis inferimus q nomẽ creature simpliciter dictum non conuenit nisi rei que habet eẽ post non esse simpliciter. et quia suppositum xpi cum sit eternum non habet eẽ post nõ esse simplicit: ideo de ipso non vere predicatur nomẽ creature simplicit z sine determinatione siue supponatur in ppositione per nomẽ solã naturam diuinam significans vt ẽ nomẽ verbi vel nomen filij dei: siue p nomen solam naturam humanam exprimẽs sicut hoc nomẽ homo vel Jesus: siue p nomẽ vtrãq naturã dsignãs sicut hoc nomẽ xps in q designat vngens diuinitas z humãitas vncta. cũ dterminatiõe xo dsignãte nãz

humanā vel aliquam eius partem: nomen crea- ture affirmari potest de supposito xpi. nam quā- uis esse a quo impositū est nomē creature vt di- ctum est in supposito xpi nō sit esse post nō eē ab- solute et simpliciter: sm quid tamē. i. sm q̃ ē esse subsistētis in humanitate: dici pōt esse post nō eē simpliciter duplici ratione. tum quia ante incar- nationem: esse suppositi xpi non fuit esse simplici- ter subsistentis in humanitate: quāuis fuerit esse simplicit subsistētis in diuinitate ab eterno. tum etiam q꞉ humanitas xpi p assumptionē acq̄siuit esse post nō esse simpliciter. i. post nihil. cuius ra- tione vere dici potest q̃ xps sm q̃ homo habuit esse post nō esse simpliciter quod est dictu xps sm q̃ homo ē creatura. verū est tamē q̃ nō ē omni- no ꝓprie dictum. et ideo magister dicit in litte- ra q̃ locutio est tropica q̄ xps dicit creatura vel simplicit vel cum adiunctione. vtroq꞉ eni modo locutio intelligi debet per figuram sinodochem.

¶ Aduertendum tamē ꝑut. S. Tho. notat. 3ª. pte. q. 16ª. arti. 8º. q̃ quedā sunt tā manifeste cō- uenientia supposito xpi ratione nature humane assumpte q̃ quocūq꞉ modo de xpo dicantur: sus- picari nō potest q̃ ꝑsone xpi attribuant sm seip- sam. sicut esse passum: esse mortuū aut sepultum et similia. et huiuscemodi p̄dicata affirmari pos- sunt de supposito xpi et cū determinatione ⁊ absq꞉ determinatione. q꞉ quocūq꞉ modo illi attribuā- tur p̄ se ferunt ꝙ ratione humane nature xpo tri- buuntur et nō ex rōne suppositi sm se. illa autē p̄- dicata humane nature de quibꝰ dubiū esse pōt an denominent a parte subiecti suppositum diui- nū ratione sui an rōne nature humane assump- te eo q̃ reperiunt et supposito et nature esse attri- buta vere vel saltē sm opinionē aut etiā errorē quorūdam: sicut esse quid creatū vel creaturā: esse factū: esse p̄destinatū et similia q̄ ꝑfectioni diuini suppositi sm se nō conueniūt: non p̄dican- tur de supposito xpi quocūq꞉ nomie designetur si- ne determinatione humanā naturam explican- te. et est simile in rebus corꝑalibus ⁊ humanis. quia ea de quibus dubiū esse potest an conueni- ant toti vel parti: si sunt alicuiꝰ partis ꝓꝑetates non attribuimus toti simpliciter. i. sine determi- natione. nō enim dicimꝰ q̃ ethiops est albꝰ: ſ3 q̃ ē albꝰ sm dētes q꞉ albedo ē nata cōuenire ⁊ toti et parti. dicimꝰ tñ absq꞉ determinatione q̃ ē cris- pus q꞉ hoc nō pōt ei ꝯuenire nisi sm capillos. et ideo etiā si absq꞉ determinatione dicat crispus: intelligit sm partem solam. i. sm capillos esse di- ctum. ¶ Alia vero predicata sunt humane natu- re que nec cum determinatione nec sine illa pre- dicari possunt de diuino supposito. et ista sunt vt S. Tho. notat in hac disti. 11ª. arti. 4º. in cor. il- la que cōueniūt nature humane per actū rōnis sicut esse quid abstractū: esse formā totius: esse cōmune pluribꝰ et similia. item illa predicata na- ture humane q̄ cōcernunt aut designant modū vel rationē assumptionis passiue quēadmodū assumi et eē assumptū a verbo vel assumptibile aduenire supposito completo ⁊ similia.

¶ Quarto Notandū est q̃ quia re- duplicatio exigit proposi- tionē per se verā ꝑut. S. Tho. notat in hac dist. 11ª. arti. 4º. ad. 6m. ideo si reduplicatio proprie capiatur. s. in vi reduplicationis: p̄dicatio cū re- duplicatiua est p̄dicatio ꝓpria et per se et predi- catum ꝑ se cōuenit ei quod replicat. pari eni mo- do reduplicatio seu terminus replicatus ⁊ p̄di- catum: de subo p̄dicatur. vnde sicut hec redupli- catiua est ꝑ se et ꝓpria: petrus sm q̃ homo ē ani- mal: ita et hec est ꝑ se ⁊ ꝓpria: homo est animal. et ratio est. q꞉ terminꝰ reduplicatiuꝰ reduplica- tiue tentus notat vel designat rationē ꝑ se inhe- rentie p̄dicati ad subiectum non q̃ ipsam ꝑseita- tis rationem causet: sed implicatam in ꝓpositio- ne cui interponit reduplicatiua: exprimit. vnde neq꞉ verificat propositionem que sine illa ē fal- sa: neq꞉ facit ꝓpositionem de per se que sine re- duplicatione est per accidens vel contingēs. di- ctio enim reduplicatiua inq̄ꝫm huiusmodi: nō ali- quid prestat propositioni cui interponitur q̄ꝫ d- signare modum et rationem inherentie quā pre- dicatum ex sui ratione habet ad subiectū. et ta- men sicut dictum est: terminus reduplicatiuꝰ nō proprie. i. reduplicatiue tenetur nisi in ꝓpositio- ne in qua predicatum per se cōuenit subo. q̃ si in aliqua propositione ꝑ accidens vel contingenti dictio reduplicatiua reduplicatiue tenet: id erit gratia materie. ¶ Ex quibus inferimus q̃ in ista ꝓpositione xps sm q̃ homo est creatura: dictio reduplicatiua sm q̃: non tenet ꝓprie. i. redupli- catiue. eo q̃ vt. S. Tho. deducit in hac disti. 11ª. arti. 3º. ad. 3m. hec ꝓpositio nō est per se. xps sm q̃ homo est creatura. quia nomē creature non ē superius ad hominem significās quid est homo. impositum est enim nomen creature vt supra d- ductum est: ab esse rei post non esse. esse autem rei non est de essentia vel quidditate eius in re- bꝰ creatis. dictio ḡ reduplicatiua ſ3 q̃ i hac pro- positiōe xps ſ3 q̃ hō est creatura: nō ē nota ꝑseī- tatis inherētie p̄dicati ad subm. ac ꝑ hoc nec pro- prie reduplicatiue tenet ſ3 magis expositiue seu

determinatiue. determinat enim modū quēdā vel conditionē fm quā dicta ꝓpositio verificat̃ q̄ simpliciter sumpta vera nō est. cum enim dicit̃ xp̄s fm ꝙ hō est creatura: reduplicatiua fʒ ꝙ: determinat illud fm quod nomē creature dici pōt de supposito xp̄i. non enī fm omne illud qḋ xp̄s implicat: creatura verificat̃ de xp̄o sed fm aliq̄d ipsius. s. fm humanitatē quasi fm partem. et isto modo reduplicatiua tenetur in ꝓpositionib⁹ in quibus ꝓprietas partis predicat̃ de toto ꝑ sinodochem. vt cum dicim⁹ homo est albus fm ꝙ ē habēs dētes. non enī hic dictio reduplicatiua est nota perseitatis: cū hec non sit ꝑ se homo est albus. nec habere dētes ē causa ꝑ se ꝙ homo sit albus. sed in huiuscemodi ꝓpositionib⁹: reduplicatiua determinat vel modū vel partem fʒ quā predicatum dicit̃ de subiecto de quo simpliciter idest sine determinatione non verificatur.

¶ Quinto Notandū est ꝑut. S. T. notat in plerisq; locis et p̄sertim p̄ma pte. q. 39ª. arti. 5°. ad. 5ᵐ. Et supra distin. 5ª. in glo. li. ꝙ differētia ē inter nomina substantiua et nomina adiectiua. qꝛ nomina adiectiua significāt tātū formā et ideo ꝓprie non p̄dicant̃ nisi ꝑ informationē: copulant tamē subiectum sicut albū solam qualitatē significat ꝑut ph̄s dicit in predicamētis. nomina vero substātiua significāt non tm̄ formā sed et suppositū forme. et ꝓpter hoc dicunt̃ ferre sua supposita. ac ꝑ hoc p̄dicari possunt et rōne suppositi et rōne forme. ita tamē ꝙ predicatio q̄ est ratione suppositi fit ꝑ idētitatem. p̄dicatio aūt q̄ fit ratione forme dicit̃ per informationē et est magis ꝓpria eo ꝙ termini in p̄dicato positi tenentur formaliter regulariter loquēdo. vnde ꝛ logici dicūt ꝙ p̄dicatum appellat suā formā. verūtamen nomina substantiua posita a parte subiecti quamuis vtrūq; significēt et formā. s. per nomē importatā et suppositū forme: supponūt tamē ꝓ supposito. et quia ꝓpositio simpliciter dicta nō verificat̃ rōne forme significate ꝑ subiectū sed ratione suppositi ꝑut. S. T. inquit supra disti. 7ª. q. p̄ma arti. p̄mo in cor. quod ē intelligendū si subiectuʒ designet̃ per nomen substantiuum vel substātiue tenetuʒ. ideo ad veritatem ꝓpositionis simpliciter dicte exigitur ꝙ predicatum non importet vel iplicet oppositionem ad suppositū per subm importatū nisi forte p̄dicatum sit tale de quo dubiū non est quin supposito cōueniat nō ratione suppositi sed ratione forme vel nature ꝑ ipm̄ importate: sicut mori sepeliri et similia p̄dicata de supposito xp̄i. et quia incipe esse: simpliciter dictuʒ implicat oppositionem ad suppositum xp̄i qḋ est eternuʒ qꝛ quod incipit esse prius non fuit: hoc autem opponitur eterno quod semꝑ est et nūq̄ȝ nō fuit: ideo hec ꝓpositio non est concedēda: christus vł iste homo demōstrato xp̄o incepit esse. non soluʒ qꝛ esset occasio erroris: sed etiam propter propositionis falsitatem vel saltem improprietatem vt declaratum est.

Quantuʒ ad articulū quartū respondēduʒ est obiectionib⁹ in contrariuʒ. Et quidē ad primū contra p̄mam cōclusionē dicit̃ ꝙ minor ē falsa ꝑut ex p̄mo notabili patuit. et ad ei⁹ ꝓbationeʒ negat̃ assumptū. nō enī est generaliter veruʒ ꝙ termin⁹ cōcretus posit⁹ in p̄dicato vel in q̄cūq; implicatione tenet̃ formaliter ꝓ natura et non ꝓ supposito. fallit certe ista regula in quibusdam casib⁹. et vn⁹ ē quādo termin⁹ resumpt⁹ ē discretus fm se vt cū dicit̃ petr⁹ vel ratione adiuncti vt cū dicit̃ iste hō. etenī ꝓnomē demōstratiuuʒ appositū termino cōmuni cōcreto: regulariē trahit ipm̄ ad supponendū ꝓ supposito. vñ ꝓcessus arguētis deducit̃ ex falsis. Et ꝑ hec patet responsio ad. 2ᵐ quod ꝓcedit sicut et p̄muʒ ex falso fūdamēto. ¶ Ad. 3ᵐ dr̄ ꝙ assumptū habet veritatem capiēdo oīa illa q̄ implicant̃ cōiunctim non diuisim. nam si diuidant̃: veritatē non habet saltem q̄ȝᵐ ad eundē modū p̄dicationis. vt enī. S. Tho. dicit in hac dis. 10ª. q. p̄ª. ar. 2°. sub arti. p̄° ad p̄mū. iste hō fm ꝙ iste hō ē aliquid particulare: est ꝓpositio ꝑ se. sed ista homo ē aliq̄d particulare: est ꝓpositio per accidens. et consimiliter ista homo fm ꝙ homo ē aliquid particulare. et ibidem ad. 2ᵐ ait ꝙ ista ē per se xp̄s vel hic homo est indiuiduum vel persona. sed capiēdo hominem diuisim a ꝓnomine demōstratiuo vt dicendo homo est indiuiduuʒ vel persona: est per accidens. vnde argumētum procedit ex falsis. ¶ Ad argumēta contra secundā cōclusionē ad p̄mū respōdet̃ dupliciť. p̄mo ꝙ nō ē simile de hoc p̄dicato mortu⁹ et de hoc p̄dicato creatura. q̄m nulli dubiū est ꝙ p̄dicatum mortuus conueniat christo fm naturam humanam et non fm diuinam nec ratione suppositi verbi et ideo non indiget determinatione. sed predicatum creatura potest denominare et suppositum et naturam ꝛ ideo indiget determinatione cum predicatur de christo ne quis intelligat dictū esse de supposito ratione sui vel ratione nature diuine. et presertum quia circa hoc aliqui errauerūt sicut arri⁹

et eius sequaces. Et accipit ista responsio ex dictis. S. Tho. infra dis. 21ª. q. pª. ar. 3º. in cor. et ad primum et. 2m. ¶ Respondetur secundo quod cum dicitur xps est mortuus: li mortuus non dicit non esse vel non vivere simpliciter post esse simpliciter: sed dicit non esse hominem vel non vivere vita humana. et sic ex opposito capiendo esse post non esse: concedi potest quod xps habuit esse post non esse. i. esse hominem post non esse hominem. et cum inde infertur quod xps sit creatura: negatur consequentia. quoniam creatura inquantum huiusmodi habet esse simpliciter post non esse simpliciter. et ita in argumento committitur fallacia consequentis arguendo ab inferiori ad suum superius affirmative. Et per hec patet responsio ad. 2m. quia non est simile de hoc quod est esse mortale et de hoc quod est esse creaturam sicut dictum est de mortuo. ¶ Ad. 3m respondet. S. Tho. in sententia in hac disti. 12ª questione prima articulo primo ad. 2m. quod magis repugnat supposito xpi eterno incipere simpliciter dictum quam nature humane in concreto esse creatorem vel eternum. quoniam incipere simpliciter dictum importat novitatem essendi absolute que repugnat et supposito xpi eterno et nature divine per quam constituitur in esse eterno simpliciter secundum modum intelligendi. quia autem esse simpliciter xpi non est per humanam naturam: ideo cum dicitur absque determinatione christus incepit esse: non posset intelligi secundum humanam naturam. ac per hoc intelligeretur dictum vel de supposito xpi secundum se vel de eius divinitate quod utrumque est et falsum et erroneum. esse vero creatorem vel eternum: nulli dubium est quod non conveniat humane nature secundum se sed supposito xpi et eius divinitati. et ita potest simpliciter et absque determinatione homo christus dici creator vel eternus. ¶ Ad. 4m respondet. S. Tho. 3ª. parte. q. 16ª. arti. 8º. ad primum. quod aliquando sancti doctores causa brevitatis determinatione omissa: nomine creature utuntur circa xpm. est tamen in eorum dictis subintelligenda. unde ut ibi. S. Doc. respondet ad. 2m post verba Damasceni in argumento posita ipse alibi quasi se exponens subdit. ipsa una hypostasis. s. xpi et increata est deitate et creata est humanitate. Et per hec patet responsio ad. 5m et. 6m. ¶ Ad. 7m quod est Durandi dicitur quod non est simile de ista xps est creatura et de ista xps est genitus de virgine vel natus de matre. quoniam prima propositio est dicta simpliciter et sine determinatione ita ut possit referri ad suppositum sicut ad naturam humanam et maxime sub borto errore arrij. alie autem propositiones preseferunt determinationem propter ablativum adiunctum. s. de matre vel de virgine. in eo enim designatur quod predicatum natus vel genitus dicitur in respectu ad humanitatem xpi cum sit manifestum quod xps matrem non habeat nec genitus sit de virgine nisi secundum humanitatem. ¶ Ad. 8m dicitur quod assumit falsum. non enim est aliquod esse simpliciter nisi sit suppositale. i. per quod suppositum simpliciter subsistat. nec est aliqua substantia completa ens simpliciter nisi per se subsistat. unde in christo nec natura humana in se est ens simpliciter nec esse hominem est esse simpliciter. et de hoc dictum est supra disti. 6ª. unde argumentum procedit ex falsis. ¶ Ad 9m patet responsio ex solutione ad. 7m. ¶ Ad. 10m dicitur quod humana natura in xpo proprie loquendo non est pars, prout. S. Tho. dicit supra distin. 6ª. q. 2ª. arti. 3º. tum quia non causat esse existentie xpi. tum etiam quia non habet comparatem nam divinitas pars esse non potest propter imperfectionem que est de ratione partis. nec. S. T. adducit in exemplum quod dicit de dentibus et capillis ea ratione principaliter quia partes sunt: sed quia proprietates de quibus exemplificat nate sunt convenire etiam toti. in hoc enim est simile de natura humana in xpo quantum ad illas proprietates que possunt convenire supposito sicut et nature quemadmodum est de esse creaturam ut deductum fuit supra in tertio notabili. neque facit ad propositum naturam humanam predicari substantialiter de xpo. quia non ideo omnes eius proprietates possunt de supposito xpi predicari simpliciter absque determinatione. ¶ Ad. 11m dicitur quod quamvis humana natura possit dici causa et ratio quare supposito divino insit creatio: non tamen potest dici causa vel ratio per se cum ista non sit per se homo est creatura: eo quod creatura sit predicatum sumptum ab esse quod est accidens homini. quia ergo reduplicativa secundum quod homo: non notat rationem perseitatis cum dicitur xps secundum quod homo est creatura: consequens est quod reduplicativa determinet modum vel partem secundum quam creatura conveniat xpo. et de hoc latius dictum est in quarto notabili. ¶ Ad argumenta contra tertiam conclusionem ad primum quod est Scoti dicitur primo falsum esse quod nomen xps importet totum quasi per accidens: nisi li quasi accipiatur multum improprie. Dicitur ulterius quod totum argumentum procedit ex falso supposito. s. quod in xpo sit duplex esse existentie substantiale. hoc enim falsum est, prout patuit supra distin. 6ª. ¶ Ad. 2m quod est Durandi dicitur quod ratio ibi assignata quare ista sit neganda christus vel iste homo incepit esse: est bona. neque valet eius improbatio. quoniam falsus est intellectus quem arguens dat illi regule. sed intellectus verus est quod

quia terminus a pte subiecti semp supponit pro supposito quicqd sit de eius significato: ideo terminus a parte subiecti positus verificat ppositionem quantum ad suppositū. vñ in ista ppositione albū disgregat: licet albū solam qlitatē significet fm phm in pdicamētis: supponit tamen p supposito non p albedine et p supposito reddit locutionē verā. non eni pprie dicit albedo disgregat s albu͂m. arguēs autē deceptus est nō cōsiderans q ppositio nō verificat pro forma significata i subiecto sed p supposito. qr p illo verificat a parte subiecti: pro quo subiectuz supponit. et de hoc dictū est in quinto notabili. ¶ Ad. 3m dicitur q pcedit ex falso supposito. s. q in xpo sit duplex esse existentie. s. diuinuz et humanū in quo arguens false opinatus est. ¶ Ad. 4m dr q imo est incōueniens ideo assumptū est falsum. et ad eius pbationē dicit q quādo subiectuz est terminus cōcretus et psertim implicās plures formas sicut est in pposito nro cum dr xps incipit esse: nō sufficit distinctio arguētis sed opoztet apponere determinationez: si predicatum conuenit subiecto ratione alterius forme et maxime eius per quaz non cōstituitur. nā si determinatio non apponitur semper intelligit pdicatum conuenire supposito ratione sui. eo q terminus positus a parte subiecti semp supponit pro supposito nisi aliquid adiūgatur quod trahat ipsum ad rationē nature. vñ frustra et inepte distinguens querit an terminus a parte predicati referatur ad subiectū ratione suppositi vel ratione nature cum certum sit fz regulas suppositionis terminoz q regulariter debeat referri ad subiectū ratione suppositi nisi apposita determinatio ad aliud trahat. exemplū autem arguētis dicendo albedo incipit esse: non est ad ppositum. quia cuz albedo sit terminus abstractus: determinate stat pro forma ita vt non indigeat alia determinatione. secus est quando terminus est cōcretus vt dictū est. vnde arguens in hac qstione nō satis aduertit regulas suppositionis terminorum a dialeticis traditas. ¶ Ad argumētū ante oppositū respondet. S. Tho. in hac. dis. 10a. q. pma arti. pmo sub arti. 2°. ad. 3m. q remoto a xpo toto hoc quod importat cū dicitur iste homo: nō cōueniet ei esse deuz quia includit ibi natura diuina et humana vt dictū est. sed remota altera. s. humana natura: sequit q filius dei non possit dici iste homo. hec ille. vnde ad formam argumenti respondetur negādo minorem. Et in hoc articulus terminatur.

Iterū circa predictas distinctiones querit vtrū xps sit filius dei adoptiuus et arguit q sic. nam p inhabitationem spūs sancti: hō efficit filius dei adoptiuus. s sup xpz requieuit spūs sctūs put dr Esaie. 11°. ergo xps dici debet filius adoptiuus. ¶ In oppositum arguit qr sup illud Ro. p°. q pdestinatus ē filius dei i vtute put ipz allegat. S. T. in hac dis. q. 2a. ar. 2°. sub ar°. 3°. ad oppositum ait Ambrosius. volui et reuolui scripturas: xpz nūqm filiū adoptiuū inueni. ergo xps nō est dicēdus filius dei adoptiuus. ¶ In hac qstione erūt quattuor articuli vt supra.

Quantuz ad articulū pmum sit pma pclusio q ista ppositio simplr dicta ē falsa. xps vel Jesus aut ille hō loquēdo d xpo ē filius dei adoptiuus. Hāc pclusionē tenēt. S. T. i hac dis. 10a. q. 2a. ar. 2°. sub arti. 3°. Itē. 3a. p. q. 23a. ar. 4°. ¶ Scda pclusio ē q ista ppositio xps fm q hō ē filius dei adoptiuus ē falsa et nullo modo pcedēda. Hāc cōclusionē tenet. S. T. in locis pxime allegatis.

Quantuz ad articulū scdm arguit ptra conclusiones. Et qdē cōtra pmā arguitur pmo qr nō videt seq aliqd incōueniēs si dicamus xpm filiuz adoptiuū. neqz eniz sequit q fuerit filius ire neqz q aliqn fuerit nō filius: qr angeli nūqz filij ire fuerūt: et tn dr filij adoptiui. ergo nihil phibz xpm dicere filiū adoptiuū. ¶ Preterea Augustinus ait in libro d vocatione seu pdestinatione sctoꝝ: ea gra fit ab initio fidei hō qcūqz xpianus: q gra ille hō factus ē xps. s qcūqz hō fit ab initio xpianus fit p graz adoptiōis. ergo 𝔷 ille hō factus ē xps p graz adoptiōis: 𝔷 ita ē filius adoptiuus. Si dicat q filiatio adoptionis diminuit d rōne filiationis vere ita q dicere xpz filiū dei adoptiuū: ē dicere xpm nō eē filiū dei veꝝ. Cōtra. qr eē mortuū nō minus diminuit de rōne vite imo magis. qr mortuus est determinatio totalr destruēs vitā. s hoc nō obstāte xps q vere vita ē: dr simplr mortuus etiā sub noie deitatis. ista eni ē vera 𝔷 catholica loqndo d xpo: deus fuit mortuus. ḡ 𝔷c. ¶ Preterea ex vnione hypostatica duaꝝ naturaruz in xpo: sequitur

in supposito xp̄i cōmunicatio idiomatū ita vt ꝓprietates vtriusq̄ nature de illo supposito predicentur sub nomine vtriusq̄ nature. hec enim est vera et catholica. de⁹ est filius virginis. deus passus est. et iterū ista. homo xp̄s creauit celos ⁊ resuscitat mortuos. sed esse filium adoptiuū est proprietas nature humane. ergo potest predicari de christo sub nomine vtriusq̄ nature. ¶ Cōtra secundam conclusionem arguit Durandus supra disti. 4ª. et vult ꝓbare q̄ spiritussanctus possit dici pater christi cum duplici determinatione: quarū vna sit a parte subiecti ⁊ alia a parte predicati. vt dicendo q̄ xp̄s inq̄m homo ē filius spūs sancti p creationē vel adoptionem. et q̄ p creationem patet sic. creatio est ꝓductio alicuius nullo presupposito. sed christus ſm q̄ hō ē ꝓductus a spū sancto nullo p̄supposito in eo inq̄m homo: quāuis p̄supposita sit in eo ꝑsona subsistens in natura diuina. ergo xp̄s ſm q̄ hō pōt dici filius spiritus sancti per creationem. nō aūt nisi ex parte subiecti ponatur ista determinatio ſm q̄ homo. quia christus non est ſm se totum ꝓductus de nihilo sed solū quo ad humanā naturam. de filio aūt per adoptionem patet. quia adoptio facit de eo qui non est filius per naturā vel naturalē generationem: filiū per gratiā. xp̄s autem ſm q̄ homo: nō est filius spūs sancti per naturam et habet ſm humanā naturam gr̄az a spū sancto ſm quam fit adoptio filiorꝫ dei. ergo xp̄s ſm q̄ homo potest dici filius spūs sancti per adoptionem. ¶ 2°. quia auctoritates sanctorum potissime Augustini negantes xp̄m eē filiū spūs sancti p creationem vel adoptionem: intelligende sunt q̄ tales ꝓpositiones non debēt concedi nisi cum predictis determinationibus. multa.n. verificantur de aliquo termino cum determinatione adiuncta: que negant̄ de illo absolute. eq̄uocationes enim et analogie terminant̄ p adiūcta. sed quia predicta verba prestabāt simplicibus occasionem erroris arrij et nestorij quorum p̄rim⁹. s. arri⁹ dicit xp̄m eē purā creaturā et ideo noluit Augustin⁹ dicere xp̄m eē filiū spūs sancti p creationez. alius aūt. s. nestorius posuit in xp̄o duas ꝑsonas et vnionē ipsarum esse solū p gr̄az adoptionis. ꝓpter qḋ Augustinus noluit dicere xp̄z esse filiū spūs sancti per adoptionē. ¶ 3° arguit̄ ab alijs. q̄m hylari⁹ libro de trinitate dicit. potestatis dignitas nō amittit̄: dū carnis humanitas adoptat̄. et loq̄tur de humanitate xp̄i. ergo xp̄s ſm q̄ hō est fili⁹ dei adoptiu⁹. ¶ Preterea. maior est dignitas filij adoptiui q̄̄ serui. sed xp̄s ſm q̄ hō dicit̄ seru⁹ ſm illud Phili. 2°. formā serui accipiēs. ergo multo forti⁹ pōt dici fili⁹ adoptiu⁹. ¶ Preterea. xp̄s ſm q̄ homo ē filius dei: alias maioris dignitatis essent hoīes sancti qui dicunt̄ filij dei ſm illud Joānis primo. quotquot aūt receperūt eum dedit eis potestatez filios dei fieri. ſ xp̄s ſm q̄ homo nō est fili⁹ dei naturalis. non eni ſm q̄ homo est eiusdē nature cū deo p̄re. restat igit̄ q̄ sit filius dei adoptiuus.

Quantuz ad articulū tertiū p̄mo notādū ē ꝑut S. Tho. dicit in hac dis. 10ª. q. 2ª. ar. p̄°. sub arti. p̄°. q̄ adoptio trāsfert̄ ad diuina ex similitudine humanorꝫ. adoptio eni seu adoptatio apḋ nos ꝑitiuriste dicūt: ē ꝑsone extranee in filiū aut nepotē vel deinceps gratuita assūptio. dr̄ autē extranea ꝑsona: nō simplicit̄ sed respectu ei⁹ ad qḋ assumit̄. assumit̄ eni fili⁹ adoptiu⁹ ad ꝑcipiēdaz hereditatē i totū vel i parte ipsi⁹ adoptātis. oportet igit̄ q̄ ꝑus fuerit extrane⁹ vel alien⁹ a iure ipsius hereditatis quod ꝑuenit ex generatiōe naturali. fili⁹ eni naturalr̄ genit⁹: eo ip̄o hēt ius succedēdi in hereditatē p̄ris ſm illud Ro. 8°. si filij et heredes. vnde tria in adoptione cōcurrunt. vnū ex parte adoptātis. s. q̄ sua spōte nō ex debito sed ex gr̄a aliquē in filiū adoptet. duo sunt ex parte adoptati. vnū est q̄ fiat ex nō filio fili⁹. ac p hoc q̄ ex nō habēte ius in successione hereditatis: fiat p adoptionē ius hn̄s. aliḋ ē q̄ adoptat⁹ ante adoptionē: nō sit in potestate adoptātis. et hoc vltimū deest adoptioni q̄ creature rōnales p gr̄az adoptant̄ a deo. cū eni adoptio ab humanis ad diuina trāsferat̄ ꝓp̄t aliquā similitudinē: non oportet q̄ q̄m ad oīa attendat̄ similitudo. nō eni huiuscemodi trāslationes fiūt ſꝫ oīmodā similitudinē. Et quāuis oīs hō fili⁹ dei p creationē dict⁹ sit ſm illud ꝓphete moysi Deutero. 32°. nūquid nō ip̄e. s. de⁹ est p̄r tu⁹ q̄ possedit et fecit ⁊ creauit te: nō tn̄ ante adoptionē ē fili⁹ ius hn̄s ꝑcipiēde hereditatis dei qḋ sine gr̄a dei gratū faciente nō acq̄rit̄. iuxta illud ap̄li Ro. 6°. gr̄a dei vita eterna q̄ est hereditas dei qua seipso ꝑfruit̄ ad similitudinē hereditatis nr̄e. dr̄ eniꝫ hereditas hoīs: illa qua hō diues ē. de⁹ aūt sui ipsi⁹ fruitione ē diues q̄m ex hoc btūs est. vn̄ ⁊ ap̄ls Ro. 9° diuitias dei: vocat diuitias glie sue ad q̄s vasa misericordie idest homines quibus miseret̄ ꝑparauit. addit aūt filiatio p adoptionē ad filiationē que ē p creationē: sicut ꝑfectū ad ipfectū. dicūtur eni filij dei p adoptionē: illi qui supra esse nature quod a deo receperūt p creationē: receperūt

esse gratie q diffundit in cordibus nr̄is p spiritū sanctū qui dat⁹ est nobis. quib⁹ ꝛ apl̄s dicit Ro. 8°. accepistis spūm adoptionis filiorū dei i quo clamamus abba pater. ipse vero idē spūs adoptionis: est spūs xp̄i per quē in filios dei adoptamur s̄m illud Galataꝝ. 4°. misit de⁹ filiū suū factū ex muliere ꝛc. vt adoptionē filioꝝ recipem⁹. iuxta qd̄ euangelista Joānes dicebat. quotquot autē receperūt eū. s. p grām fidei: dedit eis potestatē filios dei fieri p grāz. s. adoptionis. fili⁹ aūt dei per generationez: vnicus tm̄modo est. s. verbum increatū et incarnatū. vnde et vnigenitus dei patris dicitur. ¶ Ex p̄missis infert q qz xp̄s nūq̄ fuit non filius aut extrane⁹ a iure p̄cipiēde hereditatis dei nec inq̄ᵐ deus neq̄ inq̄ᵐ hō: q nullo modo vere dici pōt filius dei adoptiu⁹. et quidē inq̄ᵐ deus: manifestū est cum sit eternus dei filius. et inq̄ᵐ fili⁹ omnia sua sunt que patris sunt vt ipse in euāgelio inquit Joānis. sed neq̄ inq̄ᵐ homo: aliquādo fuit non filius ita vt aliquando esset homo et nō fili⁹ qd̄ inter homines requirit necessario ad filiū adoptiuū vt supra deductū fuit. et patet p Augustinū in d̄ grā noui testamēti ad honoratuz. eram⁹ inquit nos anteq̄ essem⁹ filij dei et accepim⁹ vt fierem⁹ qd̄ nō eramus. sicut q adoptatur anteq̄ adoptaret: nōdū erat fili⁹ ei⁹ a quo adoptat: iā tñ erat q adoptaret. ¶ Qd̄ aūt xp̄s etiā inq̄ᵐ homo nūq̄ fuit nō fili⁹ dei p̄bat. qm̄ humānitas assūpta a xp̄o ante ipam assūptionē ꝛ vnionē: nec hoīez constituit nec in reꝝ natura fuit: sed simul in eodē instanti et fuit: et assūpta a verbo fuit. vn̄ Augustin⁹ i libro d̄ fide ad petrū ait. firmissime tene et nullatenus dubites nō carnē xp̄i sine diuinitate cōceptam in vtero v̄ginis p̄ius q̄ suscipet a verbo: sed ipsum verbum deū sue carnis assumptione ꝯceptum ipsamq̄ carnem: verbi incarnatione cōceptam. hec ille. ex ipsa autē humanitatis assūptione: et verbū homo factus est et homo filius dei naturalis constitut⁹ est. ita q simul in eodez instanti xp̄s fuit homo: et hō existens fuit dei filius naturalis. nūq̄ ergo xp̄s homo existēs fuit nō filius dei naturalis. igit postq̄ fuit homo: semper fuit dei filius naturalis. iste eni p̄positiones equipollent. seq̄tur ergo q xp̄s s̄m q hō: dici nō pōt vere fili⁹ dei adoptiu⁹. nā vt ex supradictis apparet: nemo eē pōt filius adoptiu⁹ alicui⁹ p̄ris: nisi qui ante adoptionē filius ei⁹ non fuit. et hanc rationē pretendit Augustin⁹ libro de ecclesiasticis dogmatib⁹ caplo. 2°. ait eni. dei ergo fili⁹ factus est hominis fili⁹ nat⁹ s̄m veritatē nature ex deo dei filius: et s̄m veritatē nature ex homine hois filius vt veritas geniti nō adoptione nō appellatione: sed in vtraq̄ natiuitate: filij nomē nascendo haberet: et esset ver⁹ deus ꝛ verus hō vnus filius. quē p̄pterea et vnigenitū dicim⁹ manētē in duab⁹ substātijs. et parū infra subiūgit. de⁹ ergo hominem assumpsit. homo in deū transiuit. non nature versibilitate sicut apolinariste dicūt sed dei dignatione. hec ille. in quib⁹ verbis duo notātur ad p̄positū nostrū. vnū est quod dicit. p̄pterea et vnigenitū dicim⁹ manentem in duabus substantijs. nō enim vnigenit⁹ diceret i duabus substātijs nisi ex vnione humanitatis ad p̄sonam diuinā: homo fieret filius dei p̄ris naturalis. nam si adoptiuus fieret: nō diceret vnigenitus cum sint plures filij dei adoptiui. aliud qd̄ notat est cum dicit. de⁹ hominem assūpsit. hō in deū trāsiuit. hic aūt trāsit⁹ ē s̄m vnitatem p̄sone qz. s. hō ꝛ de⁹ vnam dicūt p̄sonam q est filius dei naturalis. factū est ergo ex illa assūptione q homo esset vere fili⁹ dei naturalis. ¶ Eiusdē sententie ē q d̄ libro enchiridiō caplo. 35° scribit dicēs. quid eniz natura humana in homine xp̄o meruit: vt in vnitatez p̄sone vnici filij dei singulariter esset assumpta? que bona voluntas? cuius boni p̄positi studium? q bona opera p̄cessere quibus mereretur iste hō vt vna fieret p̄sona cum deo? nūquid antea fuit homo ꝛ hoc ei singulare beneficium prestituz est: vt singulariter p̄mereretur deum? nempe ex quo hō esse cepit: nō aliud cepit esse q̄ filius dei: et hoc vnicus: et p̄pter deuz verbum quod illo suscepto: caro factum est vtiq̄ deus. vt quemadmodū est vna p̄sona quilibet hō anima. s. rōnalis ꝛ caro: ita sit xp̄s vna p̄sona verbū ꝛ homo. ¶ Huic sententie ꝯsonat etiā quod libro de p̄destinatione scōꝝ caplo. 15° ait. ille inquit hō vt a verbo p̄ri coeterno in vnitatē persone assumptus fili⁹ dei vnigenit⁹ esset: vnde hoc meruit? quod eius bonū qualecūq̄ p̄cessit? quid egit ante? quid credidit? quid petiuit vt ad hanc ineffabilem excellentiam p̄ueniret? nōne faciente ac suscipiente verbo ipse homo ex q esse cepit: filius dei vnicus esse cepit? et infra. nā et ipsum dominum glorie inq̄ᵐ homo factus est dei filius: predestinatum esse dicamus. et paruz infra. est illa ineffabiliter facta hois a deo verbo susceptio singularis vt filius dei et filius hois simul. et filius hominis p̄pter susceptū hominez: et filius dei p̄pter suscipientē vnigenitum deuz: veraciter et p̄prie diceret. hec ille. Verba ista tā apte p̄bāt p̄positū nr̄z q. s. p assumptionē humane nature a verbo hō factus sit vnigenitus ꝛ vnicus filius dei naturalis: q expositione non indi-

gent. ¶ Idē libro enchi.caplo.35° exponēs illō Joānis pmo:plenū grē ꝛ ỽitatis ait. veritas ꝙp pe ipsa:vnigenit⁹ fili⁹ nō gratia sed natura:gratia suscepit hominē tāta vnitate psone: vt idem ipse etiā esset hoīs filius. ¶ Predicta veritas.s. ꝙ xp̄s fm ꝙ homo sit fili⁹ dei naturalis nō adoptiuus ꝓbaṫ auctoritate apl̄i Ro.pmo.ꝗ cum diceret de xp̄o.qui fact⁹ est ei.s.patri ex semine dauid fm carnē:statim subiūgit. ꝗ predestinatus ē filius dei in ỽtute.quasi diceret. christus fm ꝙ ē ex semine dauid fm carnē: predestinatus est vt esset fili⁹ dei in ỽtute.i. in equalitate potentie ꝛ virtutis. vnde sup illud.ꝗ predestinatus ē:glosa interlinearis dicit. ſꝫ ꝙ homo grā sola preelect⁹ vt sit filius dei in eadē potētia et ỽtute diuinitatis cum patre ꝑ vnionem verbi.huiuscemodi autē equalitas filio dei naturali data est nō adoptiuo. Et glosa marginaria que ē Augustini super Joānem tractatu.105° exponēs illud apostoli Ro.8° quos aūt predestinauit illos et vocauit dicit. recte quippe oꝛ filius dei p̄destinatus nō ſꝫ illud quod ē verbū dei de⁹ apud deū. vt quid.n. predestinaretur cū iam esset quod erat sine initio sine termino sempitern⁹:illud aūt p̄destinandum erat qꝺ nōdū erat vt sic suo tēpore fieret: quēadmodū ante tēpora p̄destinatū erat vt fieret. quisquis igiṫ filiū dei p̄destinatū negat: hūc eundē filiū hominis negat. p̄destinat⁹ ē ergo Jesus vt ꝗ futurus erat fm carnē filius dauid: esset in virtute fili⁹ dei. hec glosa Augustini. vbi expsse dr̄ ꝙ xp̄s predestinat⁹ fuit filius dei in ỽtute.i. in equalitate p̄ris nō fm ꝙ est verbū dei et deus apud deū. qꝛ̄ vt sic nō indigebat p̄destinatione cum ab eterno essꝫ filius dei in ỽtute. sed p̄destinat⁹ ē fili⁹ dei in virtute fm ꝙ futurus erat ex semine dauid fm carnē. ¶ Ad idē est auctoritas apostoli Phili. 2°. qui cū dixisset de xp̄o Jesu. exinaniuit semetipm formā ſui accipiens in similitudinē hominū factus et habitu inuētus vt hō et c:subiūgit ꝓpter quod et de⁹ exaltauit illum et donauit illi nomē qꝺ est sup omne nomē.s. nomen dei et filij dei naturalis. vn̄ sup illud et donauit illi nomē dicit interlinearia: honorificētiā ꝙ vocaṫ de⁹. et glosa marginaria ꝗ ē Augustini secundo libro cōtra maximinū. hominí inꝗt donauit nomē qꝺ est sup omne nomē: nō deo. vt cū forma ſui nomineṫ vnigenit⁹ filius dei in ꝗ mortuus ē in qua ascēdit et sedet ad dexterā patris. hec glosa. vbi cū dicat homini donauit nomē qꝺ est sup omne nomē nō deo: māifestū ē ꝙ xp̄o inꝗ̄m homo donatum est nomē quod est sup omne nomē. nam si sensus glose esset ꝙ homini xp̄o sed non inꝗ̄m homo nomen illud donatū esset: non excludereṫ de⁹. qꝛ̄ quecūꝗ predicaṫ de illo homine absꝗ reduplicatione: p̄dicanṫ ꝺ deo. cū igiṫ glosa Augustini dicat ꝙ homini donauit nō deo: apte significauit ꝙ homini illi inꝗ̄m homo ē donauit nomē qꝺ est sup omne nomē. nomē aūt quod ē sup omne nomē et cui omne genu flectatur celestiū terrestriū et infernoꝝ: nō est nomen dei vel filij dei adoptiui. nā huiuscemodi nomē et angelis bonis ꝛ hominib⁹ sanctis cōmune est. de quibus propheta dauid dicebat. ego dixi dij estis et filij excelsi omnes. vnde ꝛ sup illud vt in nomine Jesu ꝛ c:glosa in margine sic ait. ꝑ forte diceret ꝙ homo adoptiōe de⁹ esset. et sic xp̄s ex parte verus de⁹ et ex parte adoptiuus erit. sed adoptiuo deo nō flectit genu creatura sed vero. constat aūt xp̄m verū deū esse cui flectiṫ genu: non adoptiuū. hec glosa. ¶ Itē Athanasi⁹ exponens dictū verbū. ꝓpter qꝺ et de⁹ exaltauit illū et c: querit sic. verū quod nomē illi ob humanā naturam cōtulit deus? et respōdet. nimirū vt filius in carne dicaṫ et deus. nam ꝛ homo: dei ē filius sicuti ꝛ angelus dixit. quod sactū est sanctū: filius dei vocabiṫ. hec ille. vbi sicut q̄stionem ꝓponit de nomine xp̄i ob humanā naturaꝫ: ita et responsio intelligēda est de nomie xp̄i ſꝫ humanā naturā. alias respōsio impertinens esset ne dicam inepta. ¶ Idē ꝓbatur auctoritate apl̄i Hebreorū pmo dicētis de xp̄o: sedet ad dexteraꝫ maiestatis eius in excelsis. tanto melior angelis effectus: quāto differēti⁹ p̄ illis nomen hereditauit. cui enim dixit aliquando angeloꝝ filius me⁹ es tu ego hodie genui te: in quibus ỽbis duo ostendenda sunt ad ꝓpositū nr̄m ꝓbandū. vnum est ꝙ apl̄s loquatur de xp̄o fm humanitatē. aliud ē ꝙ loquaṫ de filiatione naturali nō adoptiua. primū ꝓbatur. nā ante dicta verba p̄mittit. purgationē peccatoꝝ faciēs. qꝺ xp̄o cōpetit fm humanitatē. vnde ꝛ interlinearis dicit. qꝛ talis ē ꝑ humanitatē fm quā crucis passioneꝫ et mortē pertulit. et glosa ordinaria. postꝗ̄ inꝗt ostendit ei⁹ excellētiam qua cuncta creauit et gubernat: hic humilitatis eius ꝗ.s. est fm humanitatē ꝛ benignitatē cōmendat. et sup illud tanto melior angelis effectus: dicit interlinearis euidenter. fm hominē factus. sup quib⁹ verbis glosa marginaria inquit. in psalmo tn̄ ait paulomin⁹ minoratus ē ab angelis. hic eisdē melior dicaṫ. et sicut illud ſꝫ humanā naturā: ita et hoc fm diuinā dictū esse posset intelligi: nisi adderetur effect⁹. per quod aperitur ꝙ hic loquiṫ de xp̄o fm carnē. nam ſꝫ hoc ꝙ p̄ris substātie cōsubstātialis agnosciṫ: nō

est facta sed natus. de eo ergo sermo versatur sm humanā naturam sm quā et minor fuit angelis passione et maior et melior etiā gratie plenitudine ꝙ quo et ipsi angeli ad mensurā accipiunt. hec glo. Itē infra sup illud ego ero illi in patrem et c̄: glosa marginaria dicit. futurū. quia de incarnatione filij hoc dicit. et alia glosa. ad honorē inquit illius vel illi homini de virgine nascituro. pōt tamē et sm carnē hoc accipi dictū etenim caro cōmunicat altioribus sicut et diuinitas humilib⁹. hec glosa. ¶ 2ᵐ. ꝓbatur. quia sup illō sedet ad dexterā maiestatis eius dicit interlinearis sublimat⁹ ad equalitatem pr̄is. hoc aūt filio adoptiuo nō conuenit. Itē super illud. cui eni dixit aliquādo angelorū fili⁹ me⁹ es tu: dicit iterli. consubstātialis nō adoptiu⁹. Itē sup illud. et ipse erit mihi in filium: interlinearis dicit. qui nascetur. vnde qꝺ nascet ex te sanctū vocabit fili⁹ dei. hec glosa. quod non pōt intelligi de filio dei adoptiuo: alias nō hereditaret nomē filij dei differenti⁹ pre angelis qui sunt filij dei adoptiui qꝺ esset cōtra apl̄i intentionē. vnde sup illud differenti⁹ ꝑ illis. glosa marginaria inquit. dū mortalis: differēs nomen habuit quia angeli ministrabant ei. postꝗ̄ imortalis: magis differēs. et quia hoc posset et nō ꝑ illis: addit ꝑ illis. i. valde differens a nomine angelorū. hoc est nomē quod ē sup omne nomē. s. de⁹ siue filius qꝺ reuera digni⁹ ē illo quo illi dicunt angeli. i. nuncij. filij eni nomē ꝓprietatem ostēdit nō adoptionē. quia nisi essz ꝓprius filius: nō posset ex hoc apostolus amplitudinē honoris asserere. si aūt adoptiōis gratia esset fili⁹: nō solū patre ꝫ etiā angelis minor essz. hec glosa. ¶ Aduertendū tamē ꝙ cū in supioribus vl' etiā infra dicim⁹ xp̄m sm ꝙ hō nō esse filium dei adoptiuū sed naturalē: duplici ānotatione accipiēdū est. vna est ꝙ ꝓpositio reduplicatiua nō reduplicat naturā humanā simpliciter et sm se: q̄m sic cōueniret illud cunctis hominib⁹. sed reduplicat naturā humanā assumptā a xp̄o ratione vnionis ei⁹ ad suppositū diuinū. vt sit sensus. xp̄s sm ꝙ homo nō est fili⁹ dei adoptiuus ꝫ naturalis. i. xp̄s sm ꝙ habet humanitatē suppositaliter et ꝑsonaliter ac substantialiter vnū quid cum supposito diuino: est fili⁹ dei nō adoptiu⁹ sed naturalis. quia eni natura humana in xp̄o fit vnum qd substāntialiter et ꝑsonaliter cū supposito verbi quod ē fili⁹ dei naturalis nō adoptiu⁹: cōsequēs est ꝙ xp̄s sꝫ ꝙ hō. i. sm ꝙ hēt humanitatē subaliter et suppositaliter sibi vnitā: est fili⁹ dei naturalis nō adoptiu⁹. sicut eni natura humana xp̄i ꝑ assumptionē efficit vnū et idem supposito cum xp̄o: ita et efficitur vnū et idem ꝓprietate filiationis. vt quēadmodū vere dicit ille hō deus et suppositū verbi ꝓpter hoc ꝙ humana natura assumpta vnit subaliter et suppositalit vero deo et supposito verbi: ita et ꝑ eandē rationē homo ille vere dicit filius dei naturalis nō adoptiu⁹. vt hoc nō solum verū sit ea rōne q2 in xp̄o vnū et idē suppositū est suppositū dei et suppositū hominis: sed etiā ea ratione q2 natura humana assūpta ꝑ vnionē efficit vnū quid substātialiter et suppositaliter cū diuino supposito quod est fili⁹ dei naturalis. ac ꝑ hoc vere recipit in cōcreto predicationem idiomatū q̄ supposito verbi cōueniūt. Alia ānotatio est in ꝑdicta propositione circa ly naturalis. nō eni xp̄s dicitur filius dei naturalis sm ꝙ homo: quasi sm ꝙ homo sit eiusdē nature cum deo patre. sed sensus dicti est ꝙ xp̄s sꝫ ꝙ hō idest ex vnione hypostatica humanitatis: fit homo ipse idē fili⁹ dei naturalis ꝑsonaliter.

¶ Secundo Notandū est ꝙ vt S. Tho. deducit. 3ª. pte. q. 2ª. arti. 10. gr̄a dupliciter dr̄. vno modo voluntas dei gratis aliquid dātis vel aliquē gratū seu acceptū habētis. alio modo gr̄a dicit ipsum gratuitū donū dei. et hoc secundo modo gratia iterū subdiuidit. nam gratuitū dei donū homini datur ad hoc ꝙ in deū eleuet. hoc aūt contingit dupliciter. vno modo ꝑ opationem qua. s. sancti eleuant supernaturaliter ad cognoscendū et amandū deum. alio modo eleuat humana natura supnaturalit in deū ꝑ esse ꝑsonale. qui quidē modus est singularis homini xp̄o in quo humana natura assūpta est ad ꝑsonalitatē filij dei. est autē differētia inter hos duos modos. quia ad hoc ꝙ fiat eleuatio ꝑ operationē: requirit gratia habitualis eo ꝙ ad ꝑfectionē opationis exigat ꝙ potentia a qua ꝓcedit opatio sit ꝑfecta ꝑ habitum. ad eleuationē autem humane nature supernaturalem sm esse ꝑsonale: non requirit gratia habitualis. nam ꝙ natura habeat esse in supposito suo: non fit mediante aliquo habitu. itaqꝫ sm premissa ad qūlibet dictarum eleuationū humane nature: cōcurrit duplex gratia. vna ꝑncipalis et increata. s. voluntas dei gratis et sine meritis humane nature largiens supnaturalē eleuationem. alia secundaria et creata q̄ a deo gratis homini seu nature humane confert qua aliquo dictorum modorū supnaturaliter eleuetur. et quia sicut dictum est ad eleuationē supernaturalem hominis que fit per operationem requiritur habitus ꝑficiens potētiā q̄ est opationis pricipiū: ideo gr̄a homini collata a deo ad

huiuscemodi eleuationem:est quedā habit⁹ anime infusus.qui eo q gratis dat a deo: dicit gratia habitualis. ad eleuationē vero humane nature fm esse psonale q̄ singulariṫ facta est in xp̄o non reqritur habitus vt pmissum est: ideo gr̄a q̄ huiuscemodi fit eleuatio:nō est in humana natura gr̄a habitualis sed est actus q̄dam.s.ipa vnio qua humana natura nullis p̄cedentib⁹ meritis sed sola volūtate dei gratuita vnita est vero filio dei subaliter et psonaliter.que a doctorib⁹ dr̄ gratia vnionis put genitiu⁹ tenet intrāsitiue vt sit sensus gr̄a q̄ est vnio.dr̄ etiā gr̄a vnionis ip̄m quod ē humanā naturā esse vnitā persone diuine inq̄ꝫ^m^ nullis precedētibus meritis hoc est factum. huius gr̄e vnionis:subiectū est tota natura humana ex corpe et anima cōposita put.S. Tho.notat.3^a^.p.loco proxime allegato ad.2^m^. et ideo apostolus dicit Colo.2^o^.q in xp̄o habitat plenitudo diuinitatis corporaliter. qz.s.diuina natura nō solū anime vnita est:sed etiaꝫ corpori.quod Joānes satis insinuat dicēs. et v̄buꝫ caro factum est.Joā.p̄mo.gratie aūt habitualis subm est sola anima. vtriusqꝫ aūt gr̄e et habitualis et vnionis:effectus ē facere hominē filiū dei. diuersimode tamē.qm̄ gratia habitualis hoīeꝫ gratum deo faciēs nō de tali gr̄a nunc loquimur q̄ homini dat ad opationē:facit hominē cui dat filium dei adoptiuum. cui p adoptionē non dat a patre q simpliciter et fm eē nature sit:sed tm̄modo q ad pr̄is hereditatē gratis non iure nature sit admissus. gr̄a autē vnionis facit hoīeꝫ xp̄m filiū dei naturalē. vt enim supra dicebat et nō piget repetere qz est nr̄i ppositi fundamētū p hoc q natura humana vnita est in xp̄o substātialiter et suppositaliter diuino supposito filio dei naturali:factū est q homo ipse fm q hēt naturā humanā ipsi diuino supposito talit̄ vnitā non solum sit heres dei:sed q simplr̄ sit cū pat⁹ hō non fuerit ac p hoc q sit filius dei naturalis. ¶Ex q̄bus duo inferim⁹. vnū est q esse filiū dei p gr̄am vnionis nō solū nō repugnat in xp̄o ei qd̄ ē esse filiū dei naturalē:imo hoc consequit ad illud.nā ex hoc q humana natura xp̄i p gr̄am vnionis vt ē supra expositū vero d̄o et dei filio naturali substātialiter ꝛ psonaliter ē vnita:ideo hō ip̄e p naturā humanā cōstitut⁹ fm q hō ē filius dei naturalis. vn̄ glosa marginaria sup illud Phili.2^o^. quia dn̄s iesus xp̄s ē in gl̄ia dei pr̄is:sic dicit. facto ergo q ē donatio naturalis et ē donatio gratuita.naturali donatiōe dedit pr̄ nomē sup omne nomē deo filio fm q de⁹ nō fm q hō.nec fuit aliud dare: q̄ꝫ sibi eq̄lē generare.gratuita vero donatiōe d̄dit homini xp̄o nō sꝫ q de⁹ nomē qd̄ est sup oē nomē.qz xp̄s nō inq̄ꝫ^m^ deus s inq̄ꝫ^m^ hō p gr̄am accepit nomē dei. neqꝫ p gr̄aꝫ adoptionis:sed p gr̄aꝫ vnionis vt nō sit adoptiu⁹ deus s verus cui flectit omne genu. hec glosa. ex cuius verb et ex supradictis infert q xp̄s est ver⁹ fili⁹ dei naturalis et p naturā inq̄ꝫ^m^ de⁹ qz a deo pr̄e est genit⁹ naturalr̄.et p gr̄am vnionis inq̄ꝫ^m^ hō qz p hāc gr̄am nā humana assūpta ē ad vnitatē persone filij dei naturalis modo supra exposito. Aliud qd̄ inferim⁹ est q gr̄a hitualis cui⁹ plenitudinē xp̄s habuit fm illud Joā.p̄mo.plenū gr̄e ꝛ veritatis:nō efficit xp̄ꝫ filiū dei adoptiuū: queꝫ effectuꝫ in ceteris hominib⁹ gr̄a hēt. et rō est qz vt.S.Tho.deducit.3^a^.p.q.23^a^.arti.4^o^.in cor. et.q.32^a^.ar.3^o^.in cor.filiatio adoptionis est q̄dā participata silitudo filiationis naturalis q̄ ē pfecta filiatio et fm iura in ei⁹ defectū introducta.illud autē qd̄ de aliquo dicit ppe et fm pfectā rōneꝫ:nequaq̄ꝫ dr̄ de illo aut iproprie vel metaphorice aut sꝫ iperfectā rōnem. quēadmoduꝫ qz Joānes dr̄ et ē naturalr̄ hō sꝫ ppaꝫ hui⁹ nominis rōneꝫ:nūq̄ꝫ dr̄ improprie vel metaphorice hō fm illā significationē q̄ pictura hois appellatur hō pict⁹ quāuis alteri hoi assimilet in figura. qz ergo xp̄s ē fili⁹ dei vere et ppe ac sꝫ pfectā rōneꝫ filiationis.s.naturalis: nullo modo dici d̄bet fili⁹ adoptiu⁹ cū adoptio sit ipropria et iperfecta et q̄si metaphorica filiatio itroducta in defectū et ad silitudinē ppe et pfecte filiationis.s. naturalis: quāuis xp̄s fm humanā nāꝫ sit p gr̄aꝫ gratū faciētē iustificat⁹.et p candē rōneꝫ nec dici debet etiā fm humanā nām fili⁹ trinitatis per creationē quāuis creat⁹ dicat fm humanā nām. neqꝫ ē inconueniēs q gr̄a hitualis nō hēat aliquē effectū in xp̄o queꝫ hēt in ceteris hoib⁹: qm̄ talis effect⁹ iperfectionē iportat et aliqd meli⁹ ac pfecti⁹ loco ipsi⁹ in xp̄o repit. sicut etiā ex vnione anime et corporis cōstituitur suppositum humanū in ceteris hoib⁹: qd̄ tm̄ in xp̄o ex p̄dicta vnione nō cōstituit eo q inueniat meli⁹ ac pfecti⁹ suppositū.s.diuinū.et ē simile suo modo qm̄ effect⁹ gr̄e que dat in sacramēto eucharistie ē de impio facere piū.et tm̄ qm̄ accedēs ad suscipiēdaꝫ eucharistiā est iā p gr̄am in sacramēto penitētie ei collatā iustificat⁹:non efficit p gr̄am eucharistie de ipio pi⁹ eo q iuēt⁹ sit p p̄orē gr̄am iustificat⁹. vn̄ et in pposito nr̄o qz p vnioneꝫ nature humane ad suppositū xp̄i homo ille est fili⁹ dei naturalis ideo gr̄a habitualis aiam xp̄i gratam deo faciēs nō facit hoīeꝫ xp̄ꝫ filiū dei adoptiuū qd̄ facit in alijs hoīb⁹ eo q iā etiā fm naturā humanā fa-

ctus sit meliꝰ ac pfectiꝰ filius. s. verus et naturał cum ꝗ stare nō pōt ꝙ sit filius dei adoptiuꝰ vt supra dictum ē. imo vt. S. Tho. notat. 3ª. p. q. 23ª arti. 4°. ad. 2m. gratia habitualis in xp̄o: est in anima xp̄i quidam effectus filiationis naturalis s'm illud Joānis pmo. vidimꝰ gl'iam eius quasi vnigeniti a patre plenū gr̄e ꝛ veritatis. Jdipm docet de ve. q. 29ª. ar. 2°. in cor. ¶Et cōfirmatur. q2 sicut dictū fuit disti. 8ª. notabili pmo: filiatio sicut et paternitas est proprietas psonalis. i. solis psonis vel suppositis subsistētibꝰ cōueniēs nō naturis aut formis vel partibus. et ideo solum suppositū denominat: nō naturā vel partez. vnde quia suppositū xp̄i et in diuinitate et in humanitate est vere et pprie ac pfecte filius dei. s. naturalis: ideo denominari nō potest vere filiꝰ dei adoptiuus qui iproprie et quasi metaphorice dicitur filius. ¶Hanc ipsam rōnem pretendit Hilariꝰ sexto libro de trinitate sup illō Matthei 3°. hic est filius meꝰ dilectus: cū dicat. quid infert hodie calūnia vt adoptio nominis sit. vt mēdax deus sit. vt nomina inania sint. Et infra. non est per deū patrē filij nomē in xp̄o ex adoptione bonitatis. nec sanctitate meruit hoc nomē sicut plures post cōfessionē fidei: dei filij sunt. Jdē in eodem tractās illud euangelicū. deuz nemo vidit vnqꝫ nisi vnigenitus filiꝰ et c̄. Joā. pmo dicit. p̄ter enim filiū et vnigenitū nihil cognominans suspicionem penitꝰ adoptionis exemit: cum veritatē nominis vnigeniti: natura prestaret. Et infra. non ē nomē filij xp̄o vnigenito deo ex adoptionis consuetudine: quod pprium est ad salutē. Jdē in eodē tractās illud apl'i Ro. 8°. qui propo filio suo nō pepercit et c̄. ait. nūquid nā etiā nūc adoptionis i eo erit nūcupatio: in quo proprietatis est nomē: quasi dicat nō. ecce ꝙ ex pma Hilarij auctoritate expresse habetꝰ ꝙ xp̄s nec bonitate nec sanctitate que ē p gr̄az habitualē meruit nomē filij dei quēadmodū plures hoīnuz. ex secunda vero auctoritate Hilariꝰ infert ꝙ q2 natura p̄stituit xp̄o ꝙ essz vere vnigenitꝰ filiꝰ dei: sublata ē penitꝰ suspicio ꝗ possz putari filiꝰ dei adoptiuꝰ. q̄si ei ꝗ filiꝰ est p naturā: nequaqꝫ conueniat filiū esse p adoptionē. ex tertia denique auctoritate cōcludit Hilariꝰ ꝙ quia nomē pprij. i. veri filij xp̄o vnigenito deo cōpetit: ideo nō cōuenit sibi nomē filij p adoptionē. ¶Eidē sentētie videt fauere qō Crisosthomꝰ dicit sup illō. Hic ē heres Matthei. 21. ait enī sic. dicūt qdā. q2 post icarnationē dicitꝰ ē xp̄s filiꝰ dei ex baptismo sicut ceteri sācti. quos ex hoc loco cōuincit dn̄s vbi dicit mittā filiū meū. deīde si eo mō dr̄ filius sicut oēs sancti ad quos factū ē verbū dei: debuit et pphētas dicere filios sicut ꝛ xp̄m: aut et xp̄m suum dicere sicut ceteros pphetas. ¶Post supra scripta placuit ꝛ auctoritates sacre scripture ac sctōꝝ doctoꝝ cōmemorare qbus absolute negat xp̄m esse filiū dei adoptiuū p eo ꝙ nr̄is tēporibꝰ apō Cesaraugustā vrbē qdaz etiā in sermone ad populū: xp̄m dici posse filiū adoptiuū temere affirmauit. et pmo occurrit auctoritas illa Matthei 16°. tu es xp̄s filius dei viui. vbi interli. oia inqt cōplexꝰ est q̄ et naturā et nomē expssit: verū hoīnē ꝛ verū deū credit ꝛ pfitet. hec glosa. vbi in eo ꝙ dicit xp̄m verū deū: verū filiū dei fatet. eo eni xp̄s ē deus verꝰ: quo ē filiꝰ dei verꝰ. nā nō ē deus nisi deꝰ filius. Jtē ꝙ Petri cōfessio fuerit xp̄m eē verum et nō adoptiuū filiū dei: ex eo euidēs est q2 p sue fidei cōfessione dn̄s ei respōdens dixit. beatus es simō bariona q2 caro ꝛ sanguis nō reuelauit tibi sed pater meꝰ qui ē in celis. vt enim Hilariꝰ argumētat sexto libro de trinitate. si ex adoptione xp̄s filius esset: vnī hec in Petro btā cōfessio ē: hoc filio referēti qō est cōmune sctōꝝ generalis nāqꝫ pfessio: quid hēt meriti vltra humanā ergo itelligētiā: se fides apostolica pdit dicēs. tu es filius dei viui. sensus eni carnis ꝛ sanguinis: pfessiōis huiꝰ itelligētiā nō reuelat. ¶Secundo est illa auctoritas Marci pmo. tu es filiꝰ meꝰ dilectꝰ. vbi iterlinearis dicit. nō Joānes. loquit ergo d' filio vero nō adoptiuo q̄lis est Joānes: vnī glosa ordinaria. ipz inqt q̄ baptizādꝰ cū alijs ad Joānē venit: vei ū esse filiū dei vox pr̄is docuit. ¶Ad idē ē auctoritas Joānis pmo. et vidimꝰ gl'iaz eiꝰ q̄si vnigeniti a pr̄e. qō intelligit d' xp̄o hoie. nā cōsequit imediate ad illud. et vbūz caro factū est. vnī et interlinearis dicit sup illud. et vidimꝰ gl'iaz eiꝰ. i. maiestatē eiꝰ p humanitatē in qua docuit et miracula fecit. in qua trāsfiguratus est et resurrexit. in eo aūt qō dicit vnigeniti a pr̄e: apte docet xp̄z nō esse filiū dei adoptiuū. alias nō diceret vnigeniti cum sint multi filij dei adoptiui s'm illud apl'i Gala. 4°. misit deꝰ filiuz suū vt adoptionē filioꝝ reciperemus. vnī sup illud. quasi vnigeniti a pr̄e. interlinearis dicit. non vt cuiuslibet sancti vidimꝰ illū hoīnez. ¶Ad idē est auctoritas Joā. 2°. redēptoris nr̄i dicētis. nolite facere domū pr̄is mei domuz negociationis. sup quibꝰ verbis interlinearis dicit. hic apte se filium dei dicit. qō notandū nō esset: nisi d' filio naturali nō adoptiuo itelligēdū foret. ¶Ad idē est illud Joā. 10. quē pater sctificauit et misit in mūdū vos dicitis quia blasphemas q2 dixi filiꝰ dei sum. qō apte intelligit de filio dei vero. tuz ex eo

quod sequitur. si non facio opera patris mei: no
lite credere mihi. opa. s. miraculosa soli diuinita-
ti ppria. tñ etiã qm si de filio nõ vero sed adop-
tiuo dictũ acciperet: argumẽtatio domini inefi-
cax esset. vnde glosa ordinaria sup illud si illos
dixit deos: inquit. si p sermonez dei participãdo
fiũt homines dij: quomodo ille qui p naturã est
fili⁹: nõ est de⁹. ¶ Ad idẽ est auctoritas apostoli
Ro. 8° dicẽtis de xp̃o. qui etiã pprio filio suo nõ
pepcit. in eo q dicit ppo: adoptiuũ negauit. vñ
sup illud pprio filio: interlinearis dicit cõsubstã-
tiali. ¶ Ad idẽ est auctoritas beati Joãnis pma
Joãnis vltimo dicẽtis. scim⁹ qm filius dei venit
. s. p carnẽ et dedit nobis sensum vt cognoscam⁹
verũ deũ et simus in vero filio ei⁹. hic est verus
de⁹. ¶ Sunt preterea multe auctoritates sctõꝝ
q negãt xp̃m filiũ dei esse adoptiuũ. Cirill⁹ nãqz
exponẽs illud. quotquot aũt receperũt eũ dedit
eis potestatẽ ꝛc̃ Joãnis pmo: ait. Ascẽdam⁹ igi-
tur ad supnaturalẽ dignitatem p xp̃m. non tñ vt
ppue sicut ille: sꝫ similitudine illi⁹ p grãz filij di su
mus. ver⁹ eni ille fili⁹ dei est pr̃is. nos vero mi-
sericordia ei⁹ adoptati p grãm audim⁹. ego dixi
dij estis. Et parũ infra. alia aũt nature ratio: alia
adoptionis est. et alia veri filij: alia adoptati q si
militudine atqz imitatione filij: filius dr̃. sumus
aũt nos filij dei adoptione. vere igit̃ atqz natu-
raliter ille filius ẽ: p quẽ nos in filiationẽ adop-
tati et nos gratie bonũ p dignitate naturali cõ-
secuti. Itẽ sup illud. et vidim⁹ glãm eius Joan
nis pmo: ait idẽ de filio. q̃uis homo fact⁹ sit: tan
to tamẽ vocatis fratrib⁹ superior est: quãto de⁹ ve
re et naturaliter hominib⁹ pstat: et quãtũ adop
tione filios: verus fili⁹ excedit. Itẽ sup illud. no-
lite facere domũ patris mei et c̃. Joãnis. 2° di-
cit idem. Aduertẽdũ est aũt diligẽter qr vt solus
sm naturã fili⁹ dei: sui soli⁹ patrez deũ appellat.
nã si eo modo quo creatura p grãm vt nos fili⁹
dei esset: cui⁹ rei cõmunẽ oibus dignitatẽ rapie-
bat: nõ domũ pr̃is vestri dicẽs sed dom⁹ patris
mei. ita eni cõgrue magis dixisset si adoptiõe nõ
natura filius essz. q eni aduẽticia quadã dignita-
te filij sum⁹ orantes dicim⁹ pater nr̃. vnigenitus
aũt nõ grã fili⁹ sed ex sub̃a genit⁹: vere ac pprie
solus prẽm suũ deũ appellat. ¶ Ad idẽ preterea
sunt auctoritates Hilarij. vñ tertio libro d̃ trini-
tate tractãs illud verbũ dñi. clarifica filiũ tuum
ait. multi eni nos filij dei: sed non talis hic fili⁹ ẽ.
hic eni ꝛ ver⁹ et pprius est fili⁹ origine nõ adop-
tione: veritate nõ nũcupatione: natiuitate non
creatiõe. ¶ Itẽ libro. 6° eiusdẽ orãs ad deũ ait
in fine orationis. Si q adhuc salui eẽ possũt: ad

fidẽ teneãt euangelice doctrine atqz apostolice
iter. ac verũ dei filiũ nõ ex adoptione sed ex na-
tura intelligãt. ¶ Item eodẽ tractãs illud ver-
bũ euãgelicũ. hic ẽ fili⁹ me⁹ ait. alios qdẽ cõno-
minatos ab eo in filioo significari videt̃. sed hic
fili⁹ me⁹ est. donaui adoptionis plurimis nomẽ.
sed iste mihi fili⁹ est ne q̃ras aliũ. ¶ Itẽ in eodez
ait. et quidẽ sm pposite a nobis respõsionis or-
dinẽ oportunissim⁹ hic nobis locus est vt tertio
nũc dicam⁹ filiũ dei dñm nr̃m Jesum xp̃m ab a-
postolis creditũ nõ ex nũcupatione sed ex natu-
ra: neqz ex adoptione s; ex natiuitate. ¶ Et paꝝ
infra. de⁹ diligẽs mũdũ: filiũ nõ adoptiuũ sꝫ suũ
vnigenitũ dedit. hinc pietas est. natiuitas ẽ. ve-
ritas ẽ. non creatio ẽ. nõ adoptio ẽ. nõ falsitas ẽ.
¶ Itẽ parũ infra tractãs illud beati Joãnis. qui
negat filiũ: negat et prẽz: inqt. q̃ro hic qd adop-
tiua nomina loci hẽant. nũquid non nature res
ista ois est: et q̃ꝫ nature res sit accipe. ait eni idẽ.
qr scim⁹ qr filius dei venit: et cõcarnat⁹ ẽ ppter
nos et passus ẽ et resurrexit a mortuis: assũpsit
nos et dedit nobis intellectũ optimũ vt intelli-
gam⁹ verũ et sim⁹ in vero filio Jesu xp̃o. hic est
verus de⁹ et vita eterna et resurrectio nr̃a. o in-
felix intelligẽtia et spũ dei carẽs et in antexp̃i spi
ritũ ac nomẽ pficiẽs: et nesciẽs ad sacramẽtũ sa-
lutis nr̃e dei filiũ venisse: ac p hoc indigna opti-
me hui⁹ intelligẽtie sensu: creature pou⁹ adopti
uum nomẽ q̃ꝫ veꝝ filiũ dei Jesum xp̃z eẽ cõfessa.
q̃s hodie nou⁹ hui⁹ sciẽtie tue auctor est. Et pa-
rũ infra psecut⁹ ait. sed nihil ab his dissimile ex-
secutor apostol⁹ et vas electionis p̃dicauit. q̃s
eni sermo ei⁹ nõ sub filij pfessione ẽ: q epistola nõ
de sacramẽto veritatis ipsius cepta ẽ: in quo no
mine nõ pprietatis significatio ẽ: cũ enim dicit.
recõciliati sum⁹ deo p mortẽ filij sui. et rursum. fi
delis de⁹ p quẽ vocati estis in cõmunionem filij
ei⁹. qd hic hereticoꝝ furto loci relictũ est. fili⁹ su-
us est: fili⁹ eius sit: nõ adoptio ei⁹ est: nõ creatu-
ra ei⁹: nõ nomẽ naturã loquit̃: veritatẽ pprietas
enunciat: fidẽ cõfessio testat̃. nõ intelligo qd ad-
di possit ad naturaz filij: q̃ꝫ q fili⁹ eius ẽ q esse pf
credit̃. nõ incerta et infirma ille q electionis est
vas: locutus ẽ. nec magister gẽtiuz et apostolus
xp̃i: ambigue doctrine sue errorez reliq̃t. scit qui
sunt adoptionis filij: et q hoc eẽ aut nũcupari p
fidem meriti sunt. ait nãqz. quotquot enim spiri
tu dei aguntur: hi filij sunt dei. non enim accepi-
stis spiritũ seruitutis iterum in timore: sed acce
pistis spiritũ adoptionis in quo clamamus ab-
ba pater. fidei nostre per sacramentum regene-
rationis hoc nomen est. et pfessio nostra nobis

prestat adoptionem. filios enim dei: opera fm spiritum dei gesta nuncupāt. et clamatur a nob potius abba pr: q2 extra nature ꝓprietatē ē vo-cis offitiū. et dici atq3 esse nō idē est. at vero q̄ d̄ filio dei apostoli fides sit: intelligam⁹. nam cum oīqnē habuit ad ecclesie doctrinaz s̄mone: nūq3 patrē sine filij cōfessione loqueref: tamē vt veri-tatē nominis hui⁹ quāta posset humani sermōis significatione mōstraret ait. quid ad hec. si deus ꝓ nobis q̄s cōtra nos? q̄ ꝓprio filio suo nō pep-cit: sed tradidit eū ꝓ nobis. nūquid nā etiā nūc adoptionis in eo erit nūcupatio in quo ꝓprieta-tis ē nomen? Et parū infra. verūtamē etiā gēnū in eo fidē sume. audi enī inter seuas crucis custo-dias romane cohortis et edomitū ad fidē mili-tē. loquif nāq3 cōspecti tante virtutis operibus cēturio. vere dei fili⁹ erat iste. hoc post emissum spūm: decisum tēpli veluz: et mota terra: et saxa fissa: et sepulchra patētia et mortui resurgentes testanf. et homo gētilis ꝓ fide confitef: virtutis naturā agnoscit ingētis: nature veritatē ꝓfitef i nomine. tanta ratio veritatis et tāta vis fidei ē vt vincat voluntatē: veri necessitas. et xp̄m dn̄z glorie eterne: vere dei filiū esse: nec qui crucifixe-rat denegaret. ¶ Ad idē est Augustin⁹ Joānis p̄mo sup illud. quotquot aūt receperūt eū dicēs nō enim nos nati sum⁹ d̄ deo quomodo ille vni-genitus. sed adoptati p̄ grām ipsi⁹. ille enī venit vnigenit⁹ vt solueret peccata. ¶ Itē in eodem caplo exponēs illud. et ego vidi et testimonium phibui q2 hic ē filius dei inquit. oportebat enī vt ille baptizaret q̄ est fili⁹ dei vnic⁹ nō adoptiuus. adoptati filij: ministri sunt vnici. vnic⁹ hēt pote-statē: adoptati ministeriū. ¶ Itē sup illud. pater diligit filiū et omnia dedit in manu ei⁹ Joannis 3°. pater inq̄t diligit filiū. sed quomodo pr̄ filiū nō quomō dn̄s seruū. q̄modo vnicū: nō q̄modo adoptatū. ¶ Itē idē i libro. 83. questionū. q. 16 distīcte inq̄t nos vocamur filij dei quāuis hoc a-doptione mereamur. nā ille vnigenit⁹: natura fi-lius est. ¶ Itē idē Augustin⁹ in libro de cōsensu euāgelistaꝝ ait. at vero etiā nos q̄bus dedit oē⁹ potestatē filios dei fieri: de natura atq3 suba sua nō genuit sicut vnicū filium: sed vtiq3 dilectione adoptauit. quo v̄bo apostol⁹ sepe vti nō ob ali-ud intelligat: nisi ad discernēdum vnigenitū an-te omnē creaturā p̄ quē facta sunt omnia q̄ solus de suba patris nat⁹ est. ¶ Itē libro enchiridion caplo. 35° ait exponēs illud. verbū caro factū ē. veritas q̄ppe ipsa vnigenit⁹ dei filius nō grā sed natura. grā suscepit hoīnem tāta vnitate psone vt idē ipse etiā esset hois fili⁹. ¶ Itē s̄mone. 19.

in natali dn̄i ait. ille equalis pr̄i in forma dei: i for-ma serui fact⁹ similis nobis: reformat nos ad si-militudinē dei. et factus filius hoīs vnic⁹ fili⁹ dei multos filios hoīnū facit filios dei. ¶ Itē sermo-ne. 191. q̄ intitulaf d̄ sancta trinitate cōtra arria-nos inq̄t. credim⁹ et in dn̄m Jesum xp̄m p̄ quem creata sunt omnia verū deū vnigenituz. verum dei filiū. nō factū aut adoptiuū s̄ genitū. ¶ Itez ad idē ē Hieronim⁹ exponēs illō apostoli Ephe-seoꝝ p̄° q̄ p̄destinauit nos in adoptionē filiorum p̄ Jesum xp̄z. vbi ait. nō ante filij esse possumus nisi filij ei⁹ iesu xp̄i fidem et intelligentiā recipia-mus. et ille q̄dez natura fili⁹ est: nos vero adop-tione. ille nūq3 fili⁹ nō fuit. nos anteq3 essem⁹ p̄-destinati sumus. et tūc spūm adoptionis accepi-mus: qn̄ credidim⁹ i filiū dei. ¶ Itē ad idē ē Am-brosius p̄mo libro d̄ trinitate dicēs. christus fili⁹ dei est nō p̄ adoptionē sed p̄ naturā. p̄ adoptio-nē nos filij dicimur: ille p̄ veritatē nature ē. Itez libro p̄mo de fide ad gratianuz caplo. 9° inquit. filius enim aut p̄ adoptionē aut p̄ naturā est. per adoptionē nos filij dicimur. ille p̄ veritatē natu-re est. Itē idē exponēs illud apli Ro. p̄mo. qui p̄-destinatus ē filius dei: inq̄t. volui et reuolui scrip-turas: xp̄m nūq3 filiuz adoptiuum inueni. ¶ Ad idē est Crisosthom⁹ sup illud. Beatus es simon bariona Matthei. 16° dicēs. vanuz est enī dice-re tu es filius ione vel iohānā nisi vt ostēdat qn̄ ita naturalif est xp̄s fili⁹ dei: sicut petr⁹ fili⁹ ione eiusdē sube cum eo q̄ genuit. Itē eodē caplo pa-rum infra inquit. nimirum autē si non confessus esset Petrus Christū proprie ex patre natum: non esset hic reuelatione op⁹. neq3 estimare xp̄z vnuz ex multis filijs adoptiuis: beatitudine dig-num esset. nam et ante: hoc illi qui erant in naui dixerunt. vere filius dei est hic. sed et nathanael dixit. rabbi tu es filius dei. nō tamen beati dicti sunt: quia non talē confessi sunt filiationem qua-lem Petrus sed vnū ex multis eum estimabant non vere filium: vel et si precipuum quidē p̄ mul-tis non autē ex suba patris. vides autē qualiter et filium reuelat pater et patrez filius. Et infra. quare et hinc manifestum est q̄ fili⁹ est consubstā-tialis et coadorandus patri. ¶ Itē super illud hic est heres. Matthei. 21° ait. Dicunt aūt qui-dam quia post incarnationē dictus est xp̄s filius dei ex baptismo sicut ceteri sc̄ti. quos ex hoc lo-co cōuincit dn̄s vbi dicif. Mittam filiū meū. qn̄ ergo adhuc cogitabat ad transmittendū filium post prophetas: iam filius erat. deinde si eo mo-do dicitur filius sicut omnes sancti ad quos fa-ctum est verbum dei: debuit et ꝓphetas dicere

filios sicut et xp̄m. aut et xp̄in suū diceresicut ceteros ꝓphetas. et quare ꝓphetas quidē seruos omnes: hunc aūt solū filium appellauit. ¶ Item idē Chrisostomus homelia secūda sup Joā. exponens illud. in pricipio erat verbū inquit. o decepto impietatē incredibilē cum de deo tecū mihi sermo est: tu terrā mihi et terrenos hoīes affers in mediū? ergo cum homo filius dei dicat et deus vtiq3 sit: ego eni dixi dij estis inquit ꝛ filij altissimi omnes: cū vnigenito de filiatione cōtendis et nihil ip̄3 hac in parte amplius q̄3 tu habere dicis? minime inquis. dicis tamē quāuis verbo inficierūt. quonā pacto? qd tu quoq3 ꝑ grām ꝓfiteris adoptionē accepisse et ipsum similiter. cū enim dicas nō natura ip̄in filiū: nihil aliud q̄3 gratia esse cōfirmas. ¶ Itē home. 14ª. sup illud. vnigenitus q̄ est in sinu patris dicit. Ite3 hoc in loco cū in sinu patris eē dicit: et ne ꝓpter nominis cōmunicationē vnū coꝝ q̄ ꝑ grām facti sunt filij significare arbitrareris: p̄mū articulu3 addidit q̄ per grām filios se ponunt. Et vltra. sin de hoc tibi nō satis est et adhuc humo deuolueris alio magis ꝓprio nomine vsus est cū inquit vnigenitus. ¶ Itē ad idē est Athanasi⁹ qui exponēs illud verbū apli Ro. 8° nā quos p̄sciuit hos ꝛ p̄destinauit et c̄. ait. conformes p̄terea facit imagini filij sui quos dignos p̄nouerit. qd eni natura est p̄mogenit⁹ hij ꝑ grām sunt adepti q̄ et dei filij nūcupant. ¶ Itē sup illud. qui multos filios in glām adduxerat et c̄. Hebre. 2° inqt. Aduerte aūt quātū ipsi ab illo distem⁹. nam fili⁹ quidē dicit et nos filij nūcupamur. salute3 ille largitur nos vero salui efficimur. sum⁹ preterea et illi cōiuncti: et alia quada3 rōne disiungimur. illi nāq3 ideo copulamur quia multos filios traducit ad glām. et eo distam⁹ q2 filioꝝ sit saluti; hic auctor ¶ Itē ad idē est btūs Gregori⁹ in homelia ferie quinte pasce exponēs illud verbū dñi. ascēdo ad p̄rem meū ꝛ p̄rem vr̄m Joā. 20 ait. cū meū dicat et vr̄m: cur nō cōmuniter dicit nr̄m? s distincte loquēs indicat quia eundē p̄rem et deū dissimiliter habeat ip̄e q̄3 nos. ascēdo ad p̄re3 meum videlicet ꝑ naturā. et p̄rem vr̄m ꝑ grām. ¶ Itē 27° libro moraliū caplo p̄mo ait. redēptor aūt nr̄ homo sine peccato est filius sine adoptione. ¶ Itē ad idē est Hiero⁹ i quadā homelia exponens illud. quē dicūt hoīes esse filiū hoīs Matthei. 16°. ait siquidē. beat⁹ enim Petr⁹ dñm filiū dei esse dicebat. xp̄s eu3 filiū spūs sancti cōsequēter appellat. ergo qū btūs Petr⁹ spūs sancti fili⁹ dr: dei ꝑfecto fili⁹ esse confirmat. de⁹ eni spūs ē. sed lōge aliter multūq3 distincte xp̄s ē dei filius: aliter btūs Petr⁹. qd eni ille hēt ꝑ natura3: hoc accepit iste ꝑ grām. ¶ Itē ad idē est haymo exponēs illud. qd ante ꝓmiserat ꝑ ꝓphetas suos in scripturis sctis d filio suo et c̄. inquit. multi q̄dē sunt filij dei s3 adoptionē de q̄bus Joānes dicit q2 quotquot receperūt eū dedit eis filios dei fieri. sed vnus ꝓprius naturalisq3 fili⁹ dn̄s Jesus xp̄s de quo ip̄e pater hic ē inqt fili⁹ me⁹ charissimus. ¶ Itē ad idē est magister sen. li. 3°. dis. 10ª. vbi expresse tenet xp̄m nō eē filiū adoptiuū aliq̄ modo sed tm̄ naturalem. ¶ Isidorus q̄q3. 8°. libro ethimologiaꝝ et allegat ip̄3 gratian⁹. 24. .q. 3ª. caplo. qda3 aūt heretica. hereticoꝝ nomia referēs sic ait. Bonosiani a bonoso quodā episcopo exorti ꝓducit qui xp̄m dei filiū adoptiuum non ꝓprium asserunt.

Q̲Uantu3 ad articulū quartū respōdendu3 est obiectionib⁹ in cōtrariū. Et q̄dē ad p̄mū cōtra p̄umā conclusionē respōdet. S. Tho. in hac disti. 10ª. q. 2ª. arti. 2°. sub arti. 3° negādo assūptum. quoniā sequit hoc incōueniēs q̄ Christus ad min⁹ natura vel intellectu esset p̄us nō filius q̄3 fili⁹ sicut ē de angelis. qd nullo modo stare potest. q2 nullū suppositū nature humane p̄intelligit vnioni: nec filiatio cōuenire pōt nisi supposito cōpleto. hec ille. Potest etiā dici q̄ hoc etiā incōueniēs sequit: xp̄m videlicet nō esse filiū dei naturalē qd est erroneū. sequit aūt id incōueniens q2 esse filiū naturalē et esse filiū adoptiuu3 non possunt eē simul in eodē respectu eiusdē, put deductū fuit in secundo notabili. ¶ Ad. 2m r̄ndet S. Tho. loco ꝓxime allegato ad. 5m. q̄ similitudo Augustini itelligēda ē q̄3m ad rōne3 grē: quia vtraq3 grā est sine meritis precedētib⁹. nō autē q̄3m ad effectu3: q2 grā vnionis ē s̄m quā hō xp̄s efficit naturalis filius dei. sed grā qua hō fit christian⁹ non facit filiū naturalē: sed facit tm̄modo adoptiuū. Idē in sentētia respōdet. 3ª. p. q. 23ª arti. 4°. ad. 2m. ¶ Ad. 3m dicit q̄ non est simile. qm̄ nulli dubiū est q̄ eē mortuū cōueniat xp̄o s3 naturā humanā cū sit ipsi⁹ ꝓpetas. sed eē filium siue naturalē siue adoptiuū est ꝓprietas cōueniēs soli supposito nō nature. et ideo si xp̄s diceret fili⁹ adoptiu⁹: sensus dicti esset q̄ suppositum xp̄i esset fili⁹ dei adoptiu⁹ ac ꝑ hoc nō naturalis q2 due iste filiationes nō se cōpatiunt in eodem supposito respectu eiusde3 patris. illud aūt esset erroneū vt ex dictis in notabilib⁹ apparet. ¶ Ad 4m dr̄ q̄ minor ē falsa. nā vt supra deductū fuit

filiatio nõ est ꝓpꝛietas cõueniẽs nature humane cũ satis ꝓbatũ sit supꝛa filiationẽ esse ꝓpꝛietatẽ solius psone nõ nature. nec ẽ cõueniẽs psone vel supposito rõne nature. Et pꝛeterea falsuz est ꝙ filiatio adoptionis sit ꝓpꝛietas nature humane nam nec cõuenit oĩ homini nec soli cũ etiã ꝯueniat angelis. ¶ Ad argumẽta cõtra secũdã cõclusionez ad pꝛimuz quãtũ ad pꝛimã partẽ ꝺ filio p creationẽ dr̃ ꝙ ꝙ̃tũ ẽ ex vi argumẽti nõ aliud põt recte cõcludi ꝙ̃ ꝙ xp̃s sꝫ ꝙ homo sit creatus. s ex pꝛemissis nõ sequit ꝙ sit filius spũs sctĩ p creationẽ. nõ enim omne qꝺ nullo pꝛsupposito a spũ scõ vel a deo creatur ẽ filius dei vel spũs sctĩ. verũtamẽ dato ꝙ creari nullo pꝛsupposito faceret filiũ dei p creationẽ: illud hꝛet veritatẽ cũ tꝛiplici cõdicione. vna est ꝙ ipse q̃ creat: simplicit et sꝫ se creet nõ sm quid. alia ẽ ꝙ sit suppositũ p se subsistẽs cui soli cõuenit ꝓpꝛietas filiationis vt dictũ est supꝛa. tertia est ꝙ pꝛius nõ fuerit filius p naturã. oẽs aũt cõdiciones iste deficiũt in ꝓposito nr̃o. ideo argumẽtatio ẽ nulla. Ad secũdã ptẽ de filio p adoptionez dr̃ ꝙ q̃uis xp̃s sm ꝙ hõ aut sm aliqd aliud non sit filius p naturã spũs sctĩ: qꝛ tñ est filius dei patris p naturã: dici nõ põt p grãm filius adoptionis. et de hoc diffuse dictũ est supꝛa in secũdo notabili. ¶ Ad. 2^m dr̃ ꝙ itellectus quẽ arguẽs hꝫt in auctoritatibus sctõꝝ negãnũ xp̃m eẽ filiũ dei adoptiuũ est fictitius et cõtra mẽtẽ sctõꝝ adinuẽtus sicut patet aperte ex auctoꝛitatibus sacre scripture et sanctoꝝ supꝛa iductis. ¶ Ad. 3^m rñdet. S. Tho. in hac disti. 10^a. q. 2^a. ar. 2^o. sub arti. 3^o. ad pꝛimũ. ꝙ humanitas adoptat nõ in xp̃o capite: sed i mẽbꝛis eius. et sic intelligẽdũ est ꝟbũ hilarij: q̃si diceret ꝙ p hoc ꝙ facta ẽ vnio humane nature ad psonã verbi: adoptata fuit carnis humanitas i ceteris hominibus. Tertia vero pte. q. 23^a. ar. 4^o. ad pꝛimũ: rñdet ꝙ cũ dr̃ in auctoꝛitate hilarij ꝙ carnis humanitas adoptat: ipꝛopꝛia ẽ locutio. et accipit ibi adoptio p vnione humane nature ad psonã filij. ¶ Ad. 4^m rñdet. S. Tho. i hac dis. vbi supꝛ ad. 3^m. ꝙ fuit⁹ iportat subiectionẽ tñ q̃ nõ repugnat xp̃o respectu dei sm ꝙ hõ sicut nec repugnat ꝙ sit minoꝛ pr̃e. s filiatio adoptionis iportat acq̃sitionẽ p grãz eius qꝺ ei nõ cõuenit per naturã. vñ qꝛ xp̃o etiã sm ꝙ hõ cõpetit ꝙ sit filius dei p naturã: ideo repugnat ei ꝙ sit filius adoptiuus. quãobꝛẽ nõ est simile dicere xp̃z sm ꝙ ẽ hõ sũũ dei: et dicere ꝙ sit filius adoptiuus. In tertia vero pte vbi supꝛa ad. 3^m rñdet ꝙ seruit⁹ vel subiectio ad deũ nõ solũ respiciat psonã sed etiã naturã. qꝺ non põt dici de filiatione. et ideo non ẽ similis ratio. ¶ Ad. 5^m dr̃ ꝙ minoꝛ ẽ falsa sicut ex notabili secũdo diffusius apparet. neqꝫ obstat ꝙ xp̃s sm ꝙ hõ non sit eiusdẽ nature cũ deo patre. nam sꝫ aliũ sensuz dr̃ filius dei pr̃is naturalis, put ãnotatũ fuit in fine pꝛimi notabilis. ¶ Ad argumẽtũ ante oppositũ respõdet. S. Tho. in hac dis. 10^a. vbi supꝛa ad. 4^m. ꝙ nõ est simile de xp̃o et de alijs hominibus. qꝛ alijs hoĩbus p spũm sanctũ inhabitãtez acq̃rit de nouo ius in hereditate celesti qꝺ eis nõ cõpetit p naturaz queadmodũ cõpetit filio dei. et ideo p spũm sanctũ inhabitantez xp̃s non dr̃ adoptari. Et in hoc articulus terminatur.

# Distinctio duodecima

Circa duodecimaz distinctionẽ tertij sententiarũ q̃rit vtrũ xp̃s potuerit peccare: et arguit ꝙ sic. qꝛ dr̃ a xp̃o Joã. 7^o. si dixero qꝛ nõ noui: cũ ero similis vobis mẽdax. sed potuit illa verba dicere sine additione sicut cuz additione dicit. ergo potuit mẽtiri. ergo potuit peccare. In oppositũ arguit. quicqd ille hõ fecit põt dici deus fecisse. si ergo ille hõ peccasset: seq̃retur ꝙ deus peccasset qꝺ ẽ ipossibile. ¶ In hac questione erũt quattuoꝛ articuli vt supꝛa.

Quantuz ad articulũ pꝛimũ sit ista ꝯclusio ꝙ xp̃s peccare non potuit nec habuit potẽtiã peccãdi, ꝓpꝛie loquẽdo. hãc ꝯclusionẽ tenet. S. Tho. i hac dis. q. 2^a. articulis p^o. et. 2^o. Et. 3^a. p. q. 15^a. articulis pꝛimo ⁊ secũdo.

Quantuz ad articulũ scꝺm Durãdus et q̃dã alij arguũt cõtra ꝯclusionẽ. Pꝛimo qꝛ si xp̃s assũpsisset nãm humanã in puris naturalibus cõstitutã potuisset peccare. s pꝛimũ potuit: ergo et secũduz maioꝛ vel pꝛima pars antecedẽtis ꝓbat. qꝛ potẽtia q̃ nõ est pfectioꝛ in rõne actus pꝛimi vel in essendo: nõ est pfectioꝛ in rõne actus secũdi vel operando. s stãte pꝺicta suppositione: nulla maioꝛ pfectio essꝫ in natura humana in rõne actus pꝛimi q̃ si

esset sibi relicta. ergo nulla maior pfectio esset i ea respectu act⁹ secūdi vel in opando. ꝫ constat q natura humana sibi derelicta pōt peccare. ergo sic assumpta peccare posset. maior patet. qꝛ act⁹ secūd⁹ supponit pmū et agere supponit esse. minor patet ex suppositione. ¶ 2° arguit sic. qꝛ si negaret xp̄z potuisse peccare: hoc potissime videret vel qꝛ actiones sunt suppositoꝝ. in xp̄o aūt nō est nisi vnū suppositū. s. diuinū qd̄ nullo modo pōt peccare. vel secūdo qꝛ humanitas in xp̄o fuit instrumētū diuinitatis. modo actio instrumēti magis attribuēda ē pricipali agēti q̄ instrumēto. et cōstat q peccare nō pōt attribui diuinitati. ꝫ neutra pdictaꝝ rōnuz valet. igit nō est negandū quin Christ⁹ posset peccare vel potuissz in casu quo naturā humanā in puris naturalib⁹ assumpsisset. Minor pbat et pmo quo ad pmā partē. s. q pma rō nō valeat. qꝛ cū dicit q actiones sunt suppositoꝝ: verū est tanq̄ eoꝝ q̄ agunt nec aliter agere dicunt nisi qꝛ sustētant ea q̄ sunt pricipia actionū. et hoc modo actio vniuscuiusq̄ nature in xp̄o est actio diuini suppositi tanq̄ eius qd̄ denominat agere qꝛ sustentat naturā q̄ ē pricipiū actionis. in nullo tn̄ plus pōt iputari supposito diuino vt diuinū est talis actio: q̄ si nō esset vnitū humanitati. qd̄ patet. qꝛ si ei plus iputaretur pp̄ter vnionē: hoc esset aut qꝛ moueret nāz ad sic agendū: aut qꝛ si nō moueret ad peccandū deberet tn̄ prohibere ꝛ ipedire talē actū. his enī duob⁹ modis iputant homini actiones partiuz corporis sui. neutrū autē istoꝝ est in pposito. nō primū. qꝛ cū actiones ad extra sint cōmunes toti trinitati: nō pl⁹ mouet naturā humanā ad agēdū psona filij q̄ est ei vnita: q̄ psona pr̄is aut spirit⁹ sancti q̄ nō sunt vnite. et ideo hoc modo nō plus pōt iputari talis actio filio q̄ pr̄i aut spiritui scō. istis aūt nō plus imputat actio humane nature q̄ actio cuiuscūq̄ alteri⁹ nature nō coniuncte. quare nec filio. nec scōm habet locum. qꝛ sicut de⁹ sic administrat res vt eas pprios mot⁹ agere sinat sm Augustinū: nec tn̄ pp̄ter hoc propria creature deo iputant qꝛ ea posset impedire suū enī est dare naturā liberi arbitrij: nr̄m autez est vti put volum⁹: sic de⁹ voluit naturā humanā assumere et eam pprio motu relinquere vt ageret ac si assūpta nō fuissz. nec tn̄ pp̄ter hoc iputaret psone assumēti plusq̄ nō assumēti: qꝛ pmitteret sic agere. qꝛ pmissio sicut et motio respicit potētiā q̄ est cōmunis oīb⁹ psonis. et forte deus potuit assumere naturā humanā q̄ nesciuisset se esse assumptā de qua nō esset mirū si relinqueretur pprio motu in agēdo qui peccare posset. dicendū est ergo ad formā argumenti q actiones sunt suppositoꝝ tanq̄ eoꝝ q̄ denominant agere qꝛ subsistētificāt naturā q̄ est pncipiū actionis. et hoc modo posset dici q filius dei sm q hō peccare potuit. et licet ista denominatio sm nomē videat incōueniēs qꝛ nobis est incōueniēs dicere q peccauerim⁹: sm rez tamen non ē incōueniēs. qꝛ quāuis in nobis actiones partiū imputent supposito qꝛ mouet ad eas aut nō phibet quas phibere deberet: actiones tn̄ nature assumpte nō imputant diuino supposito: qꝛ non oporteret q moueret eas nec tenet eas phibere vt dictū fuit. Itē si suppositum diuinū assumpsisset naturā ignis: non teneret prohibere aut in aliq̄ regulare actionē eius qui indifferent cōbureret domum paupis boni sicut mali diuitis. et similiter assumēdo naturā humanā: nō tenet regulare motū liberi arbitrij quin flectat in malū sicut in bonū. congruū tn̄ fuit vt regularet et inclinaret ad bonuz et sic factū est quāuis aliud fieri potuit. et sic patet q pmuz motiuuz p pma pclusione nō procedit. nec secundū valet. qꝛ cum dicit Damascen⁹ humanā naturā fuisse et esse istrumētuz diuinitatis et alie scōꝝ auctoritates: ipsi dicūt id qd̄ factū est. humanitas enī in xp̄o ad act⁹ suos mouetur sm ipetuz superioris partis rōnis q̄ semp fuit cōformis diuine volūtati. ad quosdaz etiā actus miraculosos vsa est diuinitas humanitate tanq̄ instrumēto et in his peccare non potuit. nec isto modo fuit magis istrumētū filij q̄ toti⁹ trinitatis. Damascen⁹ tamē nō dicit q humanitas nō potuerit assumi quin oēs act⁹ ei⁹ essent act⁹ diuinitatis tanq̄ pncipalis mouētis. Et si dicatur q imo qꝛ vbi natura cui correspōdet actio nō constituit suppositū nec inheret ei: oportet q suppositū dicat p eam agere sicut p instrumentū: nō valet. nō enī oportet hoc: sed sufficit q agat sicut p naturā quā sustentat dato q eam ad actionē nō moueat. Ulteri⁹ si dicat q Anselm⁹ dicit q nullum incōueniēs deo est impossibile. sed deū peccare nō est minimū sed maximū incōueniēs deo ergo: non valet qꝛ nullū incōueniēs sm rē est dicere q xp̄s sm q hō peccauit vel q peccare potuit vt declaratū est. Ulteri⁹ si dicat q si xp̄s potuit peccare potuit etiā dānari: cōcedit. qꝛ cū dānatio sonet in penā: non est mai⁹ incōueniēs dicere xp̄m dānari vel dānatū: q̄ mortuū vel passum. vtrūq̄ enī cōuenienter fuisset factū ex parte dei si voluisset. nec video quare psona diuina nō possit assumere naturaz hominis dānati. hec Durandus in forma.

Quantuz ad articulũ tertiuz p̃mo notandũ est
q̃ vt Damascen⁹ dicit in. 3° libro natura humana i xp̃o se habet ad hypostasim v̄bi dei vt istrumẽtũ aiatuz. verũtamẽ nõ sicut istrumẽtum
separatũ velut dolabrũ aut securis: sed tanq̃ instrumẽtũ cõiunctũ et vnitate p̃sone sibi vnitum
q̃le ẽ man⁹ artificis aut ligua loquentis: q̃uis
multo p̃fectiori et intimiori modo natura humana vnita sit hypostasi verbi. ex quo fit q̃ omnis
opatio humane nature in xp̃o: sit ipsi⁹ diuini suppositi tanq̃ opantis. nã istrumẽtũ cõiũctũ fz q̃
hic d̃ eo loq̃mur: nõ ẽ aliq̃d p̃ se subsistẽs: ꝫ ẽ inexistẽs p̃ncipali agẽti ⁊ i eo suppositaꝫ q̃si aliq̃d ei⁹
q̃ ergo vt p̃hs docet p̃° libro metha⁹: actiones ⁊
opationes suppositoꝝ sunt tanq̃ agẽtiũ: seq̃ꝫ q̃ istrumẽti cõiũcti cũ nõ sit suppositũ p̃ se subsistẽs:
nulle sint actiões tanq̃ agẽtis ꝫ tanq̃ ei⁹ p̃ quod
agẽs p̃ncipale agit. ita q̃ ois actio istrumẽti cõiũcti: magis ⁊ p̃ncipali⁹ ẽ agẽtis cui⁹ ẽ istrumẽtuz.
cũ ergo nã humana i xp̃o se hẽat ad p̃sonã verbi
p̃ modũ istrumẽti cõiũcti sicut ex auctoritate Damasceni p̃dictũ ẽ: seq̃ꝫ q̃ ois ipsi⁹ actio vel opatio ⁊ p̃ferti humana: sit diuini suppositi cui humanitas ẽ vnita tanq̃ p̃ncipalr agẽtis. ¶ Et cõfirmaꝫ. q̃ i xp̃o nõ est nisi vnũ tm̃modo suppositũ
q̃d ẽ diuinũ subsistẽs i duab⁹ naturis diuina. s. et
humana. cũ aũt ois opatio sit suppositi tanq̃ agẽtis
vt ex dictis p̃hi p̃missũ ẽ: seq̃ꝫ q̃ siue sint opationes diuinitati p̃pe siue sint p̃pe humanitati: oẽs
sũt ipsi⁹ diuini suppositi tanq̃ p̃ncipalr opãtis. diuinitatis vero aut humanitatis sicut p̃ncipij agẽdi
¶ Ex his iferimus ad p̃positũ nr̃e cõclusionis q̃
nullũ pctm̃ attribui possz humanitati xp̃i: quin
essz pctm̃ suppositi filij dei tanq̃ p̃ncipalis agẽtis
et cui pctm̃ p̃ncipalr̃ essz iputãdũ. ex q̃ vlterius
seq̃ꝫ q̃ loquẽdo d̃ potẽtia peccãdi fz q̃ iportat
ordinẽ ad actũ pcti vt ad effectũ ip̃ius: dicere q̃
nã humana in xp̃o hẽt potẽtiã peccãdi: necessario iferet q̃ suppositũ xp̃i hẽat potẽtiaz peccãdi eo
ip̃o modo fz. s. q̃ potẽtia peccãdi iportat ordinẽ ad actũ. ¶ Qd̃ aũt dictũ ẽ supra ex verb̃ Damasceni q̃ humanitas xp̃i se hẽat ad p̃sonaz v̄bi
tanq̃ ipsi⁹ istrumẽtũ: nõ repugnat his q̃ Cirillus
scribit i ep̃la ad monachos egiptĩ dicẽs. hũc hemanuelẽ. i. xp̃z nõ tanq̃ istrumẽti officio sumptũ
dicit scriptura: ꝫ tanq̃ deũ humanatũ. i. hoĩem
factũ. nã vt. S. T. exponit. 3ª. p̃. q. 2ª. ar. 6°. ad
4m. Cirillus locut⁹ ẽ i ep̃la illa cõtra nestoriũ hereticũ q̃ posuit i xp̃o duas hypostases vnã verbi
dei ⁊ aliã hoĩs. posuit eñi nestorius q̃ p̃sona filij
assũpserit p̃sonã hoĩs nõ nãz solã. ex q̃ seq̃batur
q̃ hõ ille assũpt⁹ hr̃et eẽ p̃ se subsistẽs distictũ ab
esse diuini suppositi. ac p̃ hoc q̃ se hr̃et ad suppositũ v̄bi sicut istrumẽtũ sepatũ fz cẽ tanq̃ q̃dam
ip̃sius tẽplũ. ita q̃ fm̃ solã inhabitationẽ itelligẽda essz vnio v̄bi ad humanã nãm. ac p̃ hoc q̃ v̄bũ et hõ ille essent due p̃sone. Cirill⁹ ergo in premissis v̄bis negauit humanitatẽ xp̃i eẽ istrumẽtũ diuini suppositi eo modo q̃ nestori⁹ p̃tẽdebat
. s. vt p̃ se subsistẽs et separatũ fz eẽ. Damascen⁹
vero vocat humanitatẽ xp̃i istrumẽtũ cõiũctũ ⁊
vnitũ diuino supposito in p̃sona. vñ i nullo dissonat a Cirillo. Nec q̃ iterũ obstat q̃ nã humana in
xp̃o nõ p̃tinet ad nãm speciei diuini suppositi eo
mõ q̃ large ac iproprie et q̃si methaphorice dici
põt i diuinis species. q̃m vt. S. T. notat cõ gẽ. li°
4°. caplo. 41. nõ est vlr verũ q̃ istrumẽtũ cõiũctũ
p̃tineat ad nãm speciei ei⁹ cui⁹ ẽ istrumẽtũ. quẽadmodũ vt ip̃e. S. Doc. ibi exẽplificat sext⁹ digit⁹ in manu hoĩs: istrumẽtũ ei⁹ ẽ ⁊ tñ nõ p̃tinet ad
nãm speciei humane: ꝫ cõtigit p̃ errorẽz nature. i.
p̃pt̃ defectũ alicuius principioꝝ individualium.

¶ Secundo Notãdũ ẽ p̃ut. S. T.
docet. 3ª. p̃. q. 2. arti. 2° ad. 2m. q̃ humana nã dignior ⁊ p̃fectior ẽ ⁊ p̃fecti⁹ eẽ hẽt vnita p̃sone diuine: q̃ si i p̃p̃o hũano
supposito vl' p̃ seip̃az subsisteret. digni⁹ eñi ẽ alicui
et p̃fecti⁹ q̃ existat in aliq̃ digniori se: q̃ q̃ existat
in seip̃o. queadmodũ sensitiuũ nobili⁹ ẽ ⁊ p̃fecti⁹
eẽ hẽt i hoĩe p̃pt̃ cõiũctionẽ ad nobiliorẽ formã
. s. rõnalẽ q̃ sit in bruto aiali: q̃uis i hoĩe nõ sit
cõplenuũ speciei. vñ ⁊ res veri⁹ et p̃fecti⁹ eẽ hñt
i deo q̃ in seipsis ⁊ nobiliores hñt opationes. nã
in deo sunt effectiue reꝝ ⁊ suaꝝ opationũ fm̃ q̃
res eẽ hñt i seipsis. sic aũt humãitas i xp̃o nobiliori mõ subsistit ⁊ p̃fecti⁹ eẽ hẽt q̃ si separata essz i
p̃p̃o supposito: ita ⁊ nobiliores et p̃fectiores sunt
ipsi⁹ opationes. q̃ mod⁹ opandi seq̃ꝫ modũ eẽndi eo q̃ vnũq̃dq̃ opaꝫ fz q̃ ẽ actu. ¶ Et ex hoc iferim⁹ q̃ humanitas in xp̃o ⁊ vt ẽ q̃si instrumẽtũ
diuine p̃sone: nõ põt nec potuit peccare etiã si assũpta fuisset in puris naturalib⁹ absq̃ grã hitualí. Probaꝫ hoc. q̃m vt rõne aduersarioꝝ vtamur
ad oppositũ: potẽtia q̃ est p̃fectior in rõne act⁹ p̃mi vt i eẽndo: p̃fectior ẽ in rõne act⁹ secũdi. s. i operãdo. ꝫ vt deductũ ẽ: multo p̃fectior ẽ in rõne
act⁹ p̃mi nã humana a supposito diuino assũpta
q̃ si sibi essz relicta quãtũcũq̃ essz munere grẽ dotata. q̃m natura ip̃a assũpta hẽt nobilissimũ et p̃fectissimũ gradũ act⁹ p̃mi q̃ hr̃e põt q̃ nõ aliud eẽ hẽt q̃ diuinuz. ergo p̃fectissimum gradum

habet in ratione actus secundi. s. in opando. sed opatio pfectissima vltimo gradu: peccatum esse non potest quia omne peccatū deficit a pfectione actus. ergo et cē. ¶ Et cōfirmaē. qm vt. S. T. deducit pma pte. q. 63. arti. pmo in cor. siue accipiatur peccatū in naturalibus siue in artificialibus siue in moralib⁹: illū actū a rectitudine dclinare nō cōtingit: cui⁹ regula ē ipsa virt⁹ agētis. si eni manus artifitis esset ipsa regula incisionis semp artifex lignū recte incideret. cū igiē oēs humane opationes in xpo fiant p virtutē diuini suppositi qd est agēs: tum qz humanitas est ipsi⁹ instrumētū: instrumētū autē moueē z agit p virtutē pncipalis agētis: tū etiam quia humanitas assumpta nō est suppositū p se subsistēs cuius est agere licet possit eē pncipiuz agēdi: sed agēs omniū opationū xpi tā diuinaꝝ qz humanarū est diuinuz suppositum cui⁹ virtus ē regula oium opationū humanaꝝ. sequitur ergo q nulla humana opatio vel cui⁹ humanitas fuerit pricipiuz i xpo potuit esse peccatū et culpa etiā si assumpta fuisset in puris naturalibus omni gra habituali carens. Et hoc. S. Tho. expresse tenet disti. sequēti. q. pma. ar. pmo ad. 5ᵐ dicēs. vnde quāuis xps nūqz peccauerit nec peccare potuissz: etiā si graz habitualē nō habuissz ex vnione ad verbū. hec ille.

Quantuz ad articulū quartū respōdenduz est obiectionib⁹ in cōtrariū. Et qdē ad primū cōtra ɔclusionē negaē cōsequētia. et ad eius pbationē dē q vtraqz ppositio maior. s. et minor est falsa. maior siquidē: qm dolabruz vel cultell⁹ qn agit vt instrumētum artifitis ad statue fabricationē: pfectior ē in rōne actus secūdi. s. in opādo qz in rōne act⁹ pmi. s. i essendo. qm in essendo nō hēt aliqd vltra suā naturā. sed in opando qz moueē ab artifice cui⁹ motu participat intētionem artis q est pfectio anime: agit figurā statue ad qd p solā actionē suā naturalez ptingere nō posset. ac p hoc quid pfecti⁹ est in opando qz in essēdo. et hoc ē generale cuilibet instrumētali agēti qn vt instrumētuz agit. minor etiā ppositio ē falsa qm sicut deductū fuit in scdo notabili: multo pfecti⁹ et nobili⁹ esse hēt natura humana etiā in puris naturalib⁹ supposito diuino vnita: qz si esset sibi derelicta. et p ɔsis multo pfectior est sic vnita in opando: qz si essz sibi derelicta. vñ argumētum pcedit ex falsis. ¶ Ad. 2ᵐ dē q rñsio ibi data bona ē. neqz valet ei⁹ ipugnatio q ad pmā ptē: qm pcedit ex falsa imaginatione. falsuz ē eni et ɔtra mētē phi q ideo dicāē actiōes eē suppositoꝝ tāqz coꝝ q agūt: qz agunt solūmodo sustētādo ea q sunt pncipia actionū. ita q ppē hoc tm̄modo dicanē agere qz pncipia actionū sustētāt. imo magis et fm veꝝ intellectū ideo actiones sūt suppositoꝝ tanqz eoꝝ q agūt: qz supposita sunt vere et p se agētia. neqz nisi suppositū p se subsistēs pprie agere pōt. nā neqz forma substātialis vel accidētalis nec natura neqz potētia vel vt⁹ ē id quod agit: quāuis eē possit pncipiū formale agēdi cui⁹ nō est agere s eē id q agēs agit. vñ pncipia actionū que arguēs dicit sustētari a suppositis: nō sunt ipsa q agūt s sunt quib⁹ supposita agunt. et certe mirādum est q arguēs tam pversum habuerit intellectū in dicta ppositione cōtra facti experientiā et cōtra philosophoꝝ et theologoꝝ cōmunē doctrinā. patet igiē fz verā itelligētiā pmisse ppositiōis. s. actiōes sunt suppositoꝝ: q ois praua actio vl pctm̄ si cōtingeret fieri p humanitatem vnitā diuino supposito: ipsi diuino supposito vere et rōnabiliē iputareē. et ad hui⁹ iprobationē dē q vtroqz modo ab arguēte posito illi iputareē. et iteꝝ ac magis tertio modo. qz diuinū suppositū esset id qd malā actionē vel pctm̄ ageret: nō humanitas cui⁹ in xpo nō est agere s eē agendi pncipiū. neqz valet ipugnatio pmi modi. nā quāuis actiones ad extra sint cōmunes toti trinitati sicut cause pme z remote: nō tn̄ sicut cause proxime et sicut supposito dterminato modo sue nature actiōes eliciēti. vñ licz tota trinitas causauerit effectiue et sicut causa pma mādicationē et ambulationē et cetera opa q xps expleuit fm q hō non tn̄ tota trinitas comedit aut bibit vel pedibus supra terrā ambulauit sicut suppositū i humana natura subsistēs eiuscemodi actiones imediate eliciēs. s hoc fuit pprium suppositi filij. sicut z in cruce clamare voce magna ac dicere: pē in manus tuas cōmēdo spūm meū: soli⁹ fuit filij nō patris aut spūs scti. queādmodū licet in baptismo xpi et in ei⁹ trāsfiguratione vocē qua pē insonuit tota trinitas formauerit: et tn̄ solus pē per vocem formatā dixit. hic est fili⁹ me⁹ dilect⁹. vnde Augustin⁹ de fide ad petrū caplo. 6°. firmissime inquit tene et nullatenus dubites pris et filij et spūs sancti vnā quidē esse nām: tres vero eē psonas. patrēqz solū esse q dixit. hic ē fili⁹ me⁹ dilect⁹ in q mihi bene cōplacui. et filiū soluz esse sup quē vox illa soli⁹ patris sonuit: qm in iordane fz carnē baptizatus est vnigenitus deus q carnem solus accepit. et spiritum sanctum patris et filij solum esse qui in specie columbe super christum baptizatū et ascendentem ab aqua descendit: et

quinquagesimo die post resurrectionez xp̄i fideles in vno loco positos in liguaꝝ igneaꝝ visione aduenīēs repleuit: illā vocē quaz solꝰ locutꝰ ē pr̄ deꝰ: et illā carnē qua solus hō factꝰ est vnigenitꝰ deꝰ: et illā colūbā in cuiꝰ specie spūs sanctus sup xp̄z descēdit: illasq̧ linguas igneas in quaꝝ visione fideles apostolos in vno loco cōstitutos repleuit: opa ē totiꝰ sancte trinitatis idest vnius dei q̄ fecit oia in celo et in terra visibilia ⁊ inuisibilia. hec ille. ¶ Qđ aūt arguēs dicit nō plus posse īputari motio vel actio nature humane assūpte psone filij q̄ pr̄i aut spūi sancto: dr̄ ꝙ quāuis nō plus: pōt tamē imputari et de facto imputat̄ filio alio modo q̄ pr̄i et spūi sancto illo. s. modo quo supposito subsistenti in natura humana actiones humane nature iputāt̄. et hoc etiā modo plꝰ imputant̄ psone filij actiones et motꝰ humanitatis assūpte: q̄ alteriꝰ nature nō sibi vnite. ¶ Neq̧ valet ipugnatio secūdi. qꝛ deꝰ generali motu vl̄ influxu administrat res: nō sicut suppositū vere ⁊ substātialit̄ in naturis rerū subsistēs: sicut suppositū filij subsistit in natura humana sibi psonaliter vnita. et ideo res ipse a deo generali motione ⁊ influētia administrate cū sint quedaz supposita p se subsistētia quibꝰ ꝓprie cōpetit agere: habent ꝓprias actiones. et si sunt liberi arbitrij illis imputant̄ peccata nō deo. sed natura humana assumpta a supposito filij: nō est res per se subsistēs neq̧ hēt aliud suppositū nisi suppositū xp̄i. quamobrē illi nō cōpetit p se agere s̄ supposito diuino. et p cōsequēs nec ipsi nature humāe iputari possunt tanq̄ agēti actiones bone vel male: s̄ supposito verbi qđ solū in xp̄o ē agēs et s̄m diuinā naturā et s̄m humanā. Juxta qđ. S. Tho. dicit dis. sequēti. q. p̄ma. ar. 2°. sub arti. 2°. ad. 4m. ꝙ infinitas efficacie q̄ est in merito xp̄i cōtingit ex hoc ꝙ ad actionē illā cōcurrit diuina psona qꝛ nō est tm̄ hominis actio s̄ dei ⁊ hois. s̄m qđ Dionisius actionē xp̄i nominat dei virilē. neq̧ in casu arguentis si deꝰ assūpsisset naturā humanā ignorātē se esse assumptā: esset p se agēs. neq̧ illi imputaretur peccatū sed supposito agēti qđ est diuinū. nō enim peccatū iputat̄ nisi supposito p se agēti sicut neq̧ meritū. vn̄ in ista argumētatione arguens ꝓcedit ex falsis deceptus sua falsa imaginatione qua opinat̄ naturā humanā assumptā a vbo habere ꝓpriū esse existētie distictū ab esse diuini suppositi. et ex isto errore incidit in aliū ꝙ. s. natura humana habeat ꝓprias actiones p modū agētis et illi iputet̄ bonū ⁊ malum. ¶ Ex p̄missis apparet ꝙ rn̄sio arguētis ad formā argumēti doctoris sancti: friuola ē. ꝓcedit eni ex falso intellectu ꝓpositionis ph̄i. s. ꝙ actiones sunt suppositorum vt supra deductū fuit. ¶ Qđ aūt vlteriꝰ infert ꝙ si diuinū suppositū assūpsisset naturā ignis non teneret̄ ꝓhibere aut in aliq̄ regulare actionē ipsiꝰ: falsissimū ē dūmodo natura ignis assūpta fuisset ad vnitatē diuini suppositi sicut ē assūpta humana natura. et ratio huiꝰ sepe dicta ē qꝛ. s. natura ignis et quecūq̧ alia sic psonaliter assumpta: nec esset p se agens sicut neq̧ p se subsisteret: nec ei imputaretur bene vel male agere. ¶ Neq̧ valet respōsio arguētis ad auctoritatez Damas. q̄m humanitas in xp̄o non solū mouet̄ ad actꝰ suos s̄m impiū rōnis superioris: sed magis et tanq̄ a p̄ncipali agēte mouet̄ a diuino supposito qđ est p se et ꝓprie agēs oēs q̄ s̄m humanitatē sunt actiones. vn̄ oiz ipiꝰ opationuz et nō solū miraculoꝝ: humanitas fuit instrumētuz diuini suppositi quodāmodo speciali quo non fuit instrumētū totiꝰ trinitatis vt supra declaratum est. ¶ Neq̧ iterū valet responsio ad auctoritatē Anselmi q̄m falsum assumit. cum eniz sicut ex supradictis patet nullū aliud agens sit in xp̄o siue agat s̄m naturā diuinā siue s̄m humanaz nisi suppositū filij cui omnis actio bona vel mala imputanda ē vt deductū fuit supra: maximū inconueniens imo blasphemū et hereticū esset dicere ꝙ xp̄s s̄m ꝙ hō peccauit vel peccare potuit. naz tale peccatū ipsi diuino supposito tanq̄ agēti p̄ncipali imputaret̄ quantūcūq̧ per humanā nām id ppetraret. et ex hoc sequit̄ ꝙ xp̄s nequāq̄ potuit dānari. Neq̧ est simile vt arguēs desipit dicere xp̄m mortuū vel passum: et dicere xp̄m dānatum. q̄m dānatio est pena ex malo culpe ipsiꝰ dānati ꝓueniens. vn̄ sicut xp̄s culpaz cōmittere nō pōt nec potuit: ita neq̧ dānari potuit. mors vero et passio sunt pene q̄ absq̧ vlla culpa morientis vel patientis cōtingere possunt. imo et possunt ēē pene meritorie et satisfactorie quemadmodū nobis fuit mors xp̄i ⁊ passio. et quāuis psona diuina assumere posset de potētia absoluta naturā hois dānati et in inferno existētis: nō tamē ideo xp̄s s̄m illā diceret̄ dānatꝰ. q̄m in tali casu natura assūpta nō esset dānata. imo p suppositū diuinū efficeret̄ beata. nō eni ante assūptionem ipa natura diceret̄ dānata nisi qꝛ fuisset in supposito dānato. ¶ Ad argumētum ante oppositum respōdet. S. Tho. in hac disti. q. 2a. ar. p°. ad. 5m. ꝙ xp̄s potuisset si voluisset illa verba exp̄mere sed velle non potuit. Et in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distinctio. xiij.

Circa decimam tertiam distinctionē q̄rit vtrū anima xp̄i habuerit gratiā creatā formalit̄ et actu infinitā et arguit̄ ꝙ sic. quia omne imēsum ē infinitū. sed gr̄a aīe xp̄i est imensa. dicit̄ enim Joā. 3°. nō eni ad mensuram dat de⁹ spūm. s. xp̄o. ergo gr̄a xp̄i est infinita. ¶ In oppositum arguitur. quia gratia anime christi est quid creatum in anima. sed oīne creatum est finitum ſm illud Sapientie. 11°. omnia in numero et pondere et mensura cōstituisti. ergo ⁊c̄. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantū ad articulū pmū sit ista conclusio ꝙ gratia habitualis anime christi est actu infinita in genere et ſʒ quid non simpliciter. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. in hac distin. q. prima articulo. 2°. sub articulo. 2°. Et. 3ª. parte. q. 7ª. articulo. 11°. et. 12°.

Quantū ad articulū secundū arguit̄ cōtra cōclusionem contra quam arguit Aureolus probando ꝙ gratia anime christi nullo modo sit infinita in actu. Primo sic. nam si sic: ergo deus ab illa pōt remouere aliquē gradum finitum. quod autem remanebit: adhuc erit infinitū et ex nulla parte poterit sibi fieri additio. igit̄ tali forme infinite non poterit per diuinā potentiam addi pars amota quod est contra diuinam potētiam quia sicut illū gradū amouit: ita potest read dere. ¶ 2° sic. nullū participiale potest esse infinitum actu: ergo ⁊cetera. antecedens patet. quia si aliud participiale est infinitū actu: iā peruenit ad finē et ad terminum quia actus finit et terminat. modo omni finito et terminato: repugnat esse infinitū actu. ¶ 3° sic. gratia ſm te potest augeri in infinitum intēsiue. ergo in xp̄o non est sūma gratia. nec valet si dicas ꝙ gr̄a in xp̄o arctat̄ ex capacitate anime que non potest recipe gratiam infinitam. quia ista responsio interimit fundamentum tuū. Dicis eni ꝙ non repugnat charitati augeri in infinitum ex parte obiecti nec ex pte forme nec ex pte capacitatis: quia capacitas charitatis crescit ſm te crescēte charitate. Item dicis ꝙ illa capacitas nō est aliud q̄ʒ conat⁹ voluntatis vltra quē conatū data ē xp̄o gr̄a. nō igitur capacitati correspōdet gr̄a. Itē quādo dat̄ aliqua forma q̄ mere et imediate respicit potentiā sine aliq̄ dispositione: potētia pōt illā formaʒ ſm omnē gradū recipe: quia respicit eaʒ eēntialiter ſm oēm gradū vt patet d̄ aere respectu luminis. recipit eni lumē cādele et lune et solis idifferēter. sed gr̄a respicit volūtatē imediate et mere sine aliq̄ dispositione vt vltimate dispositaʒ ⁊ sine oī alia dispositione. q2 licet mereri requirat in volūtate aliquā dispositionē: tn̄ volūtas imediate pōt sine alia dispositione gr̄am recipe. Itē gr̄a meret̄ augeri. si igit̄ i xp̄o fuit: potuit et debuit augeri ex q̄ augmētabilis fuit. qd̄ tn̄ non tenetur. Forte dices ꝙ arctat̄ in xp̄o ex fine ad queʒ ordinat̄. s. ex vnione ad diuinū suppositū q2 xp̄s habuit tātaʒ gr̄aʒ quāta requirit̄ ad hoc. Cōtra. aut intelligis quia gr̄a est dispositio ad vnioneʒ naturalit̄: et tūc ex natura sua nō pōt augeri in infinitum q2 dispositio naturalis nō auget̄ in infinituʒ maxime vltra illud ad qd̄ natura disponit. si autem ista sit dispositio volūtaria ex diuina ordinatione ⁊ ūc stāte vniōe in xp̄o pōt augeri gr̄a ſm diuinā volūtatē. et p cōsequēs non est sūma que pōt sibi dari. et sic patet ꝙ implicat cōtradictionē dicere ex vna pte ꝙ in xp̄o est sūma gr̄a ⁊ ex alia pte ꝙ gratia pōt augeri sine statu. hec Aureolus in forma. ¶ 4°. arguit Durandus. quia capacitas xp̄i finita: nō est susceptiua pfectionis infinite. sed aīa xp̄i cū sit eiusdē rationis cū alijs animabus nr̄is: est finite capacitatis. ergo gr̄a recepta in ipsa non fuit infinite pfectionis. ¶ 5° arguit. quia pfectio meriti vel radicis merēdi: nō excedit pfectionē pmij. sed gr̄a cōparat̄ ad gl̄iaʒ vel ad visionē beatā vt pnapiū merendi ad premij. ergo cum visio beata in xp̄o nō fuerit infinita alioquin opatio humana in xp̄o equata fuissʒ opationi diuine: sequit̄ ꝙ gr̄a eius nō fuit infinita. hec Durād⁹. ¶ 6° loco arguit Adaʒ. 2°. sen. q. 7. vbi sic dicit. in augmētatione extēsiua q̄ est p additionē alterius eiusdē rōnis p2ioribus semp reseruatis vt pote aque ad aquā et p consequēs humiditatis ad humiditatē et frigiditatis ad frigiditatē et sic d̄ alijs: quocūqʒ dato pōt fieri maius: et hoc tam ſm ptes eiusdem proportionis

ꝙ̃ ſm ptes eiuſdẽ quãtitatis. ergo cõſimiliter ita põt eſſe de augmẽtatione intẽſiua gratie ꝙ quacũq; gratia data: põt dari et creari maioꝛ a deo. conſequentia videt̃ nota. antecedẽs ꝓbat Adã ꝑ dicta Ockã cuius rõ ſtat in tribus ꝓpoſitionibꝰ cõtra vnũ euidẽtibꝰ. quarũ pͥma eſt hec i ſententia. ꝙ deꝰ nõ põt tot indiuidua cauſare ĩ eadẽ ſpecie: quin poſſit plura cauſare. ſecunda eſt ꝙ quocũq; idiuiduo poſito in aliqua ſpecie in qua poſſunt eſſe plura: põt deꝰ aliud indiuiduũ eiuſdẽ rõnis illo nõ deſtructo cauſare. tertia ẽ ꝙ quecũq; eiuſdẽ rõnis ſunt eſſentialit̃ vnibilia: idẽ qͦd eſt vnibile vni: ẽ vnibile alteri eiuſdem rõnis. ex iſtis põt formari talis ratio. poſſe vniri alteri ſue ſpeciei ad creationẽ alicuiꝰ ꝓuenĩẽtis eiuſdẽ ſpeciei: cõuenit huic indiuiduo eiuſdẽ ſpeciei: ſimile poterit cõuenire. ſ. vniri alteri ſue ſpeciei ad conſtitutionẽ cuiuſdã totius. ſed abſurdũ pͥma facie videt̃ qͥ data quacũq; magnitudine finita: eq̃lis ſibi vel maioꝛ ſibi in medietate poſſet cõcurrere ad vnitatẽ tertie ex ambabus reſultãtis. igit̃ ita eẽ põt de augmẽtatione gratie intenſiua ꝙ ex duabus quãtĩcũq; magnis: põt fieri vna maioꝛ ambabꝰ. ¶ 7°. arguit ex dictis Gerardi odonis qui vult ꝓbare ꝙ nõ eſt dare maximã grãm creabilẽ. et arguit ſic. quocũq; quãto cuiꝰ ſpẽz nõ variat additio quãtitatis et extra qͦd põt eẽ aliquid eiuſdẽ rõnis: põt eẽ maiꝰ ꝙ̃ i eadez ſpecie. ſed q̃libet gratia poſſibilis ẽ h̄moi. igit̃ qualibet tali põt dari maioꝛ. Ad euidẽtiã maioꝛis notandũ ꝙ tripliciter põt cõtingere ꝙ aliquo idiuiduo dato nõ poſſet deꝰ creare maius in ſpecie illiꝰ dati. pͥmo ſi illud eſſet indiuiſibile et hoc excludit̃ i maioꝛe ꝑ hoc qͦd dicit̃ eẽ quãtũ. Secũdo q2 variatio quãtitatis variat ſpẽm: iõ nõ põt deꝰ facere vnũ ternariũ maioꝛẽ alio q2 omnis vnitas addita variat ſpẽm. et eodẽ modo hec ẽ cauſa q̃re deus nõ põt facere vnũ bicubitũ maiꝰ alio. ſ̃ hoc excludit̃ in maioꝛe ꝑ hoc quod dr̃ cuius additio nõ variat ſpeciẽ. Tertio ex hoc ꝙ in tota ſpecie non põt eẽ niſi vnicũ indiuiduũ: ſicut ſi tempꝰ ſit infinitũ a parte ante et a parte poſt ſm pħm in cuius ſpecie non ſunt ſimul cõpoſſibilia plura indiuidua: deus nõ põt facere aliud tẽpus maiꝰ eo: ꝓ eo ꝙ non poteſt eẽ aliud indiuiduum in ſpecie tẽpoꝛis p̃ter illud et ptes ſuas. hec ẽ etiaz ratio quare repugnãtia et contradictio eſt ꝙ ſit aliud indiuiduũ maius ⁊ perfectius deo. ſed hoc excluditur in maioꝛe per illam particulaz. extra quod poteſt eẽ aliud eiuſdez rationis. vbicũq; igitur nullum iſtoꝛum impedit: ibi quolibet dato: poteſt fieri maius a deo. ſed in ꝓpoſito nihil impedit predictoꝛum. gratia enim eſt quoddaz quantum. nec eius variatio ſm magis aut minꝰ variat ſpeciẽ. et ſimiliter extra quantãcũq; datã poteſt dari aliud indiuiduum puta extra indiuiduum gratie in anima xp̄i aliud indiuiduũ in anima pauli. ¶ Confirmat̃ hoc. quia licet pħs negaret poſſibilitatẽ alioꝝ mundoꝝ vel maioꝛis mũdi: nõ tamẽ catholici. nec magis videt̃ quare nõ poſſit quantacũq; data gratia: maioꝛẽ grãm facere ꝙ̃ quare nõ poſſit quantocũq; coꝛpe dato maius facere. vnde Auguſtinꝰ epiſtola q̃rta ad nebridiũ dicit. ſi minimũ in coꝛpoꝛibꝰ eẽ nõ ſinit̃ cur nõ etiã nec maximũ. ¶ 8°. arguit idẽ Gerardus. quocũq; quãto eiuſdẽ rõnis in toto ⁊ partibus: põt deus facere maiꝰ. q2 ſi totũ eſt eiuſdem rõnis cum partibꝰ ſuis ⁊ alie ptes eiuſdez rõnis poſſunt inueniri: et iſte poſſunt pꝛioꝛibus addi ⁊ ſic põt fieri maiꝰ. ſed grã eſt eiuſdẽ rõnis in toto et partibus quãtũcũq; magna det̃. quicũq; eñ gradus eiuſdẽ rõnis additꝰ: ꝑficit ſpẽm. ſicut ⁊ dicit pħs ꝺ delectatione ꝙ quecũq; particula addita ꝑficit eam. igit̃ et c̃. ¶ 9°. arguit ſic. q2 ſi quod minus videt̃ ineſſe ineſt: et id quod magis. ſed minꝰ videret̃ ꝙ quacũq; figura data poſſit dari maioꝛ: ꝙ̃ de grã. et tñ hoc ẽ verũ: igitur ⁊ ꝺ grã. pͥma pars minoꝛis. ſ. ꝙ minꝰ videatur hoc de figura: patet quia quelibet figura de ſua ratione includit finitatem et terminum vt patet de triangulo in cuius diffinitione ponitur ꝙ ſit figura tribꝰ lineis contenta. ecce ꝙ terminatio et finitas cadit in eius diffinitione. ſecunda pars. ſ. ꝙ omni figura data poſſibile ſit dari maioꝛem: patet. quia cuiuſcũq; trianguli quouis latere poteſt dari maius illo triangulo: poſſibile eſt dari maioꝛem triangulum. ſed quocũq; latere cuiuſcũq; trianguli et c̃. minoꝛ patet ex demõſtratione qua probatur triangulũ habere tres angulos equales duobus rectis. hec enim probatur per hoc ꝙ angulus extrinſecus valet duos intrĩſecos et hoc ſuponit latus vnuz in longius duci poſſe. ¶ 10. arguit Adam ex propꝛijs. ꝙ ſi poſſet deus cauſare aliquam formam coꝛpoꝛalez vel ſpiritualẽ qua non poſſet maioꝛem in eadem ſpecie producere non videretur deus iuſte et ſufficienter punire quemlibet delinquentem. probatio conſequentie. quia accipiamus aliquem qui circa principium mundi dãnatus eſt eternaliter ꝓ culpa moꝛtali qua meruit ſm dei cõmunem legem puniri maxima illa pena ſibi poſſibili et alium qui poſt mille annos a principio dãnationis pꝛimi ꝓ culpa per omnia equali incurrit penaz damnationis eterne et ſic de alijs gradatim: quero igitur

aut secūdus habebit penam intēsiorē p̄mo vel ꝑ semper vel ꝑ aliqua duratione finita ⁊ similiter secundus et terti⁹: et sic habebit̃ intētum ꝙ non est dare maximaȝ penā possibilē ſm intēsionem. vel nō: et tunc nō iuste punieẽ secundus nec ali- quis posterior. nam ex quo equaliter ꝑ omnia deli- quit quo ad grauitateȝ culpe: debet eque grauit̃ puniri ſm equiualētiā saltē. sed hoc nō esset si ꝑ- cise pena equalis ſꝫ intēsionē infligereẽ sibi sicut p̄mo. quia p̄mus tunc ꝑ mille ānos portasset pe nam et ille posterior non: et tamen ex tunc pre- ter illos mille ānos equaliter torquebuntur hoc dato. igitur et cetera.

Quantuȝ ad ar- ticulum tertiū p̄mo notandum est ꝙ gratia habitualis gratum faciens de qua nūc agimus: est ſm essentiā forma quedā: et est habitus ad oꝑationem inclinās et p̄ncipiū opā- di rōne cuius ad finē aliquē ordinatur qꝛ omnis oꝑatio est ꝑpter finem. ꝑfectio igitur habitualis gratie gratū faciētꝭ in tribus ꝯsistit. p̄mo in actu- ando subiectū in quo est. s. animā dando illi esse spirituale et gratuitū quo sit deo gratū et in seip so supnaturaliter ꝑficiatur. et istud conuenit grē inq̃ꝫm est forma quedā supnaturalis gratis a deo collata. secundo ꝑfectio gratie cōsistit in mouen do ad oꝑandū et esse p̄ncipiū oꝑationū supna- turaliuȝ: et hoc cōuenit gratie inq̃ꝫm est habitus gratuitus et supra naturā recipiētis a deo gratis collatus. tertio ꝑfectio gratie consistit in attigē- do finē ad quē ordinaẽ. nō enim agēs tm̄modo respicit finem: sed ⁊ p̄ncipium agēdi finē respicit sicut et ipsa oꝑatio est ꝑpter fineȝ. et hoc iterum conuenit gratie inq̃ꝫm est habit⁹ oꝑatiuus. quia vero tunc aliquid dicit̃ plenitudinē et totalita- tem sue ꝑfectionis habere quando habet omne illud quod ad se ꝑtinet quocūqꝫ modo et ſꝫ om nes eius differētias et effectus: inferimus ex pre missis ꝙ gratia habitualis aīe xp̄i habet plenitu dinē et totalitatem ꝑfectionis gratie ita vt nihil sibi desit quod ad rationē huiuscemodi grē vllo modo ꝑtinere possit. Probatur hoc p̄mo consi- derando grām habitualē ſm ꝙ est forma q̄dam subm ꝑficiens in esse gratuito. qm̄ gratia hītua- lis xp̄i ꝑficit ipsius aīam ab istanti cōceptionis i esse toti⁹ sanctitatis cuius capax esse pōt anima nō solū puri hoīs: sed et dei ⁊ hoīs. item perficit ipām q̃ꝫm ad oēs ꝟtutes gratuitas tā gratis da- tas q̃ꝫ etiā gratū faciētes: et q̃ꝫm ad oēs vsus ⁊ ef fect⁹ ipsaꝝ ꝑfectionē simplicẽ ꝓcernētes. et itēꝝ

ad oīs peccati repulsionē nō solū actualis mor- talis ⁊ venialis: ſꝫ etiā originalis. et qđ plus ē etiā ad amotionē potētie peccādi. fuit eni ab instāti cōceptionis grā aīe xp̄i cōfirmans ipam in bono cū fuerit grā cōprehēsoris. ¶ Idē ꝓbaẽ cōside- rādo grāȝ aīe xp̄i ſꝫ ꝙ ē hītus inclinās et mouēs ad oꝑationē. nam vt sic: nō solū ꝑficit eiua subm animā. s. mouēs ad oꝑationes ꝓprias subiecti: sed et ipsa redūdat motus ⁊ actio grē ad oēs intel- lectuales creaturas angelos et hoīes inq̃ꝫm ē ca put vnius corporis ecclesie q̄ ex angelis et hoībus cōstituta ē. ſm illud Ephe. p̄mo. ip̄m. s. xp̄ꝫ dedit . s. patẽ caput sup oēm ecclīaȝ. Et Colo. 2°. ď xp̄o dicat aplus. q est caput oīs p̄ncipatus et potesta tis. vnde Ioā. p̄mo scriptuȝ est. de plenitudine eius oēs nos accepim⁹ et grāȝ ꝓ grā. qꝛ lex per moysem data ē: grā ⁊ veritas ꝑ Iesum xp̄m fa- cta ē. ¶ Idē ꝓpterea ꝓbaẽ cōsiderādo grāȝ hītua lem ſm ꝙ ordinaẽ ad finē. finis eni gratie est vt ꝑtingat vsqꝫ ad dei vnionē. Sūma aūt ⁊ vltima ꝑfectio grē in attigēdo deū: est vt nō solū ꝑ cog- nitionē et amorē ac fruitionē: sed etiā ꝑ vnioneȝ in ꝑsona deū attigat. qꝛ igit̃ humanitas xp̄i vni ta fuit supposito dei in ꝑsona: cōsequēs est ꝙ grā anime xp̄i cōsecuta sit plenissime et in sūmo gra du finē suū. ¶ Ex p̄missis iferim⁹ ꝙ grā hītualis anime xp̄i augeri nō pōt. tum qꝛ sicut dictum est grā anime xp̄i cōplectit̃ sūmuȝ gradū ꝑfectionis gratie ita ꝙ nihil de ꝑfectione gratie illi desit. tū etiam qꝛ grā anime xp̄i consecuta est plenissime et ꝑfectissime finem ad queȝ ex ꝓpria et formali ratione ordinatur. s. vnionem ad deū.

¶ Secundo Notandū est ꝙ infi- nitū dupliciẽ dr̃. s. infi nitū in potētia et infinitū in actu. Dr̃ aūt infinitū in potētia iuxta diffinitioneȝ phī. 3° phisicorum quod q̃ꝫm ad id quod ei⁹ est actu finituȝ est: et tū semꝑ est aliq̄d ipius quod possit vltra accipi. vñ infinitū in potētia: semꝑ in successione ꝯsistit. si- cut in tēpore et diuisiōe cōtinui apparet in q̄b⁹ est potētia ad ifinitū: semꝑ vno post aliud accepto. infinitū vero actu ē qđ actu ext̃is id qđ est: certis limitib⁹ non est finitū. hoc aūt infinitū actu iteꝝ subdiuidiẽ. qꝛ quoddā est ifinitū simplr̄ et extra gen⁹. aliud est infinitū ſm q̄d ⁊ in genere. ifinitū actu simplr̄ et extra gen⁹: est qđ certis nature vl̄ entitatis limitib⁹ nō ē finitū ſꝫ omniū generuȝ et reꝝ ētitates ⁊ actualitates ac ꝑfectiones in se hēt actu nō solū reꝝ q̄ ſꝫ aliquā tp̄is duratione sunt aut fuerūt vel erūt: sed omniū etiaȝ q̄ possibilia sūt fieri et eē q̄ in ifinitū accipi psit. et huiuscemo di ifinitū: vnū tm̄modo ē. s. de⁹. nihil. n. ē ꝑ deuȝ

cuius entitas et pfectio ad aliquod genus et spe
cie; entis nō sit coarctata directe vel reductiue.
ac p hoc omne quod extra deū est a deo creatū
certis sue speciei limitibus finitū est et cōclusuz.
infinitum vero s̄m quid et in genere: est qd in-
fra certum gen⁹ entium omnē sui generis perfe-
ctionem cōplectitur. et capitur hic gen⁹ pro spe-
cie eo modo loquēdi quo dicimus humanuz ge-
nus: totā humanā speciē. quo etiā modo in mo-
ralib⁹ dicit̄ bonū ex genere. vt sic infinitū in ge-
nere dicatur quia nihil ad sue speciei naturam ꝛ
entitatē ptinēs quouismodo: sibi deest. hoc aūt
infinitū sicut dicit̄ s̄m quid: ita ꝛ large ac impro-
prie et q̄si abusiue dicit̄ infinitū. nā nō dicit̄ infi-
nitum quasi natura sua et suū esse nō sit coarcta-
tum et limitatū ac finitū certis speciei terminis
sed ea ratione dūtaxat quia ad aliquē gradū d̄-
terminatū sue speciei nō coarctat̄ sed omnē gra
dū entitatis et pfectionis nature sue in se habet
vt sibi nihil ad spēm suā ptinēs addi possit. ita ꝙ
rō infinitatis s̄m istum modū: capitur ꝑ ratione
plenitudinis ac totalitatis specifice perfectiōis.
et isto modo capiēdo ifinitū: aliquid preter deū
dici pōt actu infinitū. et vt de ceteris taceam⁹ q̄
nō sunt nostri ꝓpositi: gr̄a habitualis anime xp̄i
dicit̄ isto modo infinita ꝑ eo ꝙ habet in se om-
nē gratie plenitudinem: vt nihil gratie sibi desit:
quicq̄d eni ad gr̄e pfectionē s̄m quēlibet graduz
et modū ptinet siue intensiue siue extensiue: to-
tum in se complectit̄ gr̄a habitualis anime xp̄i
ꝑut in precedēti notabili deductum fuit. Sicut
enim ꝓpinquior est anima xp̄i cause influēti gr̄az
scilicet deo q̄z omnes cetere creature cum sit deo
vnita ꝑsonalit̄: ita et copiosius influētiam gr̄e a
deo recipit quasi gr̄az in suo fonte anima xp̄i ex-
hauriēs: totā sui capacitatē repleuit. et in isto sē-
su accipiēdum ē quod dicit̄ Jo ānis 3°. nō ad mē
suram dat de⁹ spūm. s. xp̄o. quod exponēs Augu
stin⁹ sup ioānez tractatu. 14° inquit. hominib⁹
ad mēsurā dat de⁹. vnico filio nō dat ad mēsurā.
alij quidē hoim dat̄ ꝑ spūm sermo sapiētie. alij s-
alij quidē hoim dat̄ ꝑ spūm sermo sapiētie. alij s-
mo sciētie s̄m eandē spūm. alij ꝓphetia. alij dis-
cretio spirituū et cetera s̄m ꝙ apostolus diuisio-
nes gratiaꝝ assignat pma Cori. 12°. et subiūgit
Augustin⁹. sic sunt diuersa dona fideliū. sed xp̄s
qui dat: non ad mensuram accepit. vnde super
illud. nō enim ad mensuraz. glosa dicit. homini-
bus dat ad mēsuram. filio non dat ad mensuraz
sed sicut totū ex seipso toto genuit filium suum
ita incarnato filio suo totū spiritū suuz dedit nō
particulatim non per subdiuisiones sed genera
liter et vniuersaliter. hec glosa.

**Tertio** Notanduz ē ꝙ sicut dicitur Sapientie. 11°. deus omnia
disposuit in numero et pondere et mēsura vltra
quos terminos cuilibz nature p̄fixos: natura ipa
ꝯseruari nō pōt. cui cōsonat dictū ph̄i. 8° metha᷎
ꝙ forme ꝛ species rerum sunt sicut numeri quib⁹
addita vel subtracta vnitate: idē numer⁹ rema
nere non pōt. et quia rerum quātitates consequ
untur ipsaruz spēs phisice loquēdo: ideo ph̄s di-
cit. 2.° libro d̄ aīa ꝙ omniū natura cōstātiū posi-
tus ē certus termin⁹ augmēti et decremēti. ē eni
aliqua determinata quātitas homini vltra quā
non inuenit̄ quātitas hoīs: neqz vltra illā natu-
ra hoīs posset saluari. et q̄uis maior quātitas
vt quātitas magne arboris finita sit: nūq̄z hoīs
quātitas quātūcūqz crescat: ad eius equalitatez
ptigere pōt. et idipz in quātitatib⁹ v̄tualibus q̄
sunt ipe reꝝ pfectiones: oportet accipe. licet eni
caliditas ignis finita sit neqz i ifinitū excedat ae-
ris caliditatē: nullo tū mō caliditas aeris tātum
intēdi pōt ꝙ ignis caliditati equet̄ nisi aer fiat ig
nis. et simile est in omnib⁹ q̄litatib⁹ q̄ consequūt̄
aliquas pfectiōes vel disponūt ad eas. qz diuer
sis pfectionib⁹ s̄m spēm: diuersi grad⁹ pfectionū
et dispositionū respondēt. s̄m hec igit̄ in ꝓposi-
to nr̄o dicendū est ꝙ quia gr̄a habitualis forma
quedā est creata: mēsuram ꝛ terminū habet sue
pfectionis q̄ eius quātitas d̄r: vltra quā mēsurā
quātūcūqz gratia augeat̄: nullus gradus gratie
create altior seu itēsior dari pōt. ❡ Neqz repug-
nat his ꝙ gr̄a ꝛ charitas viatoris in infinitū au-
geri pōt ꝑut. S. Tho. deducit. 2ª 2ᵉ. q. 24. arᵒ.
7°. qm̄ quantūcūqz ipse act⁹ augmēti. i. ipz aug-
mētari possit fieri in ifinitū: nūq̄z tamen ꝑ eiusce
modi augmētum: quātitas infinita haberi pōt.
quēadmodū cōtingit d̄ infinita appositione quā
titatis dimēsiue ad quātitatē datā iuxta doctri-
nā ph̄i. 3° phisi. nūq̄z tamē ex ipsis in infinitū ap-
positione: cōstabit quātitas aliq̄ infinita. Mēsu
rā aūt quātitatis gratie vltra quā nullus grad⁹
pfectionis sue maior vel intensior h̄ri pōt: acci-
pere oportet ex fine ad quē gr̄a s̄m ꝓpriam rō-
nem ordinat̄. nam cuilibet forme mensura p̄fig
tur p cōparationē ad finē ipsius. sicut nō est ma-
ior grauitas q̄z grauitas terre: qz non pōt esse lo
cus inferior loco terre. finis aūt gratie create ad
quem ex sua specifica rōne ordinat̄ et ad quē dis
ponit: est vnio creature rōnalis ad deū. vnde qz
non pōt eē aut itelligi maior huiuscemodi vnio
q̄z que ē vnio ad deū in ꝑsona: ideo mensura pfe
ctionis gratie vltra quā dari non pōt gradus al
tior in creatura: est gr̄a disponens animaz ꝛ cō-

sequens vnionē ꝑsonalē creature rationalis ad deum. et notanter dicim⁹ disponēs et cōsequēs vnionem: quia grā habitualis non disposuit ad vnionem sed cōsecuta est vnionē disponēs animā xp̄i sicut tante vnioni decebat. eo modo quo calor ignis ꝓfluens a forma ignis iam preexistē tis: est eius dispositio consequēs ipsam vt q̄d az eius ꝓprietas. talis autem gratia: ē gratia habitualis anime xp̄i. sequit̄ ergo ꝙ nulla maior et ꝑfectior gratia creata dari vel intelligi pōt q̄z grā anime xp̄i. ac ꝑ hoc ꝙ gratia anime xp̄i nullo gradu ampliori augeri pōt. posset tamē de⁹ ꝑfectiorem formā creare q̄z$^{m}$ est ex parte nature q̄z fuerit grā habitualis anime xp̄i: sed ipsa alteri⁹ nature et speciei esset a natura specifica gratie habitualis. Et hoc expresse. S. Tho. dicit de veri. .q.29. arti. 3$^{a}$. ad. 2$^{m}$. Et in hac dis. q. p$^{a}$. ar. 2$^{o}$. sub arti. 2$^{o}$. ad. 2$^{m}$. multa inquit alia posset de⁹ facere: sed nō ꝑtinerēt ad rōnez gratie. sicut posset homini multas alias ꝑfectiones naturales ⁊ essentiales addere: sed hec nō essent de ratione hominis et esset tunc alia species ⁊ non homo. hec ille. Magister etiā sententiarū 2$^{o}$ capl̄o hui⁹ distin. aperte dicit xp̄m ſm hominē tantā a conceptione accepisse sapiētie et gratie plenitudinē vt de⁹ ei pleni⁹ conferre nō potuerit. ¶ Quidā tamē dicunt ꝙ hec intelligēda sunt etiam de mē te. S. Tho. loquēdo de potētia dei ordinata. nā de potētia absoluta ꝑtēdūt ꝓbare ex dictis. S. Doc. ꝙ de⁹ potest facere nobiliorē grāz et addere ad essentialē ꝑfectionē anime xp̄i. sed revera isti salua eoꝝ pace nō satis perceperūt mentem ipsius. q̄m tam in p̄mo oṗe q̄z in secūdo satis cōstat locutū fuisse etiam de potētia dei absoluta. Probatur hoc p̄mo ex eo ꝙ simpliciter et absolute negat deū illud posse. quē modum loquēdi non cōsueuit habere nisi vbi loquit̄ de potentia dei absoluta. nam quādo de potētia ordinata loquitur: illud exp̄mit vel sub aliqua determinatione aut exceptione illud designat sicut patuit supra dis. p̄ma. q. 2$^{a}$. arti. 3$^{o}$. vbi q̄rit vtrū pater i diuinis carnē potuerit assumere. Et in. 2$^{a}$. dis. .q. p̄ma. arti. p̄mo sub arti. p̄mo. querēs vtrū humana natura fuerit magis assūptibilis q̄z creatura irrationalis: et in q̄mmultis locis id ip̄m obseruat. Probat̄ secūdo et magis. q̄m sicut allegatū est: ipse exp̄sse dicit ꝙ quicq̄d ꝑtinet ad ꝑfectionez gratie: totū fuit collatū gratie anime xp̄i. ita ꝙ si meli⁹ aliq̄d faceret: illud nō ꝑtineret ad rōnem gratie sed esset alia spēs. quēadmodū si ad ꝑfectiones essentiales hois de⁹ adderet: eēt alia spēs ⁊ non hō. sed certū est ꝙ de⁹ nō pōt etiaz de potentia absoluta addere aliquē gradū ad ꝑfectionē essentialē hois nisi hō in aliā spēm mutaretur. ergo idē est dicēdū in ꝓposito nr̄o de grā. ad cui⁹ ꝓbationē. S. Tho. adducit exēplū de homine. et infra eodē loco ad idē ꝓbandū de grā inducit exēplū de caliditate aeris q̄ habet certū terminū intēsionis quē trāsgredi nō pōt manēs aer et nisi aer fiat ignis. Probat̄ tertio. q̄m disti. sequēte. q. p̄ma ar. 2$^{o}$ sub ar. 3$^{o}$. ad. 2$^{m}$. S. Doc. dicit ꝙ sicut impossibile ē creari aliquaz nouam creaturā q̄ limpidius cognoscat q̄z anima xp̄i q̄muis limpiditas cognitionis diuine in infinitū excedat limpiditatez cognitionis anime xp̄i eo ꝙ anima xp̄i ꝑuenerit ad vltimū gradū cognitionis creature possibilē: ita et intelligenduz est de grā xp̄i. sed p̄mū intelligit̄ de impossibili respectu potētie dei absolute cum sit de re nō preordinata a deo creari: ergo ⁊ secūdū. s. ꝙ melior grā creari nō possit q̄z sit grā xp̄i. Unde et p̄mo sen. disti. 44. vbi. S. Doc. tenet ꝙ de⁹ nō potuerit facere aliquā spēz creature meliorē q̄z fecerit q̄z$^{m}$ ad bonitatē essentialē: de potētia absoluta loquitur. Itē et p̄ma pte. q. 25. arti. 6. vbi eandē deducit conclusionē: de potētia absoluta loquitur. nam vt ibi adducit: sic est impossibile deo facere aliquā rē meliorē q̄z ipsa sit q̄z$^{m}$ ad bonitatē essentialē: sicut ē deo impossibile facere numerū quaternariū maiorē. ꝓ eo ꝙ sic se habeat additio differētie essentialis in diffinitionib⁹: sicut additio vnitatis in numeris vt dicit̄ 8$^{o}$ metha$^{e}$. sed manifestum est ꝙ facere quaternarium maiorem. i. plures vnitates habētē q̄z quattuor: est deo impossibile etiaz de potētia dei absoluta q̄m implicat cōtradictionē. s. ꝙ sit quaternarius et nō sit quaternarius: ergo ⁊ facere quācūq3 aliā rem meliorē q̄z$^{m}$ ad essentialia q̄z sit: re ipsa manēte. ¶ Qđ autē illi adducūt ex dictis. S. Tho. de verita. q. 29. arti. 3. ad. 3$^{m}$. ꝓpositū ipsoꝝ non ꝓbat. q̄m nō ē mentis. S. Tho. dicere ꝙ potētia obediētie creature et eius capacitas ſm hanc potētiaz sit ad hoc ꝙ deus faciat ex creatura quicq̄d vult vel faciat rem meliorez in essentialibus q̄z fuerit ſm naturā suā: ipsa re manēte. sed mēs illi⁹ ē dicere ꝙ potētia obediētie creature ⁊ eius capacitas ſ3 hanc potentiā: extēdit se ad omne qđ de⁹ velit facere de creatura non tamē re ipsa manēte sed transmutata in aliā spēm rei: si variatio fiat quātum ad essentialia. et ad hoc ꝑtinet quod subiungit ꝙ. s. quicq̄d de creatura de⁹ faciat: adhuc remanet in potētia recipiēdi a deo. quia. s. si ex vitulo deus faciat leonē: iterum ex leone pōt facere caprā. et iterū ex capra pōt facere arborē

et sic de ceteris rebus. item ex vna re pōt facerē vnā vel aliā rem idifferēter et hoc in īfinitū. ita q̄ talis creature obediētia et capacitas impleri nō pōt ꝓcedēdo in infinitū de specie in speciem non tñ ita q̄ capacitas creature infra suā spēm impleri nō possit. Et q̄ ista fuerit intētio. S. T. patet ex solutione precedente ad. 2$^{m}$. vbi expresse dicit q̄ deus pōt facere meliorē essentiā q̄̄ sit essentia gratie: nō tñ aliq̄d meli⁹ in genere gratie. Et cōfirmaẽ. q2 in hac dis. q. p̄ma ar. 2°. ad. 2$^{m}$. dicit q̄ nulla capacitas creata pōt esse maioris gratie capax q̄̄ sit gr̄a anime xp̄i. Et p̄terea ꝫm doctrinā. S. Tho. supra. d. p̄$^{a}$. q. 2$^{a}$. ar. 3°. potētia dei absoluta nō se extēdit ad ea q̄ iplicant cōtradictionē. ꝫ addere aliquē gradum ꝑfectionis essentialis gr̄e vł alteri rei re ipsa manēte: iplicat cōtradictionē. nā ꝑ additionē talis grad⁹: necessario cōstituiẽ alia rei species queadmodū ꝑ additionē vnitatꝫ i numeris cōstituiẽ alia spēs numeri. ꝫ si poniẽ q̄ res ipsa eiusdez speciei maneat sequiẽ q̄ ꝑ talē additionē nō ꝯstituaẽ alia rei species. ac ꝑ hoc q̄ cōtradictoria simul de eodem ⁊ ꝫm idē verificenẽ qḋ diuine potētie etiā absolute subtrahiẽ. nō quidē ꝓpẽ defectū diuine potentie: ꝫ q2 res ipsa factibilis et possibilis nō est. Uerū q̄. 3$^{a}$. p. q. 10$^{a}$. ar. 4°. ad. 3$^{m}$. S. Doc. videtur aliq̄ dicere q̄ premissis nō sane intellecta repugnāt. ait eni. Ad. 3$^{m}$ dicendū q̄ sicut supra dictū ē de gr̄a q̄ nō pōt esse maior gr̄a q̄̄ gr̄a xp̄i ꝑ respectū ad vnionē verbi: idē etiā dicēdū est et de ꝑfectione diuine visionis: licet absolute cōsiderādo posset ēē aliq̄s grad⁹ sublimior ꝫm īfinitatē diuine potētie. Sed dictū hoc itelligi d̄bet in eo sensu quē exp̄mit in hac dis. q. p̄$^{a}$. ar. 2°. sub. arti. 2°. ad. 2$^{m}$. ait eni secūdo respōdēs. vel dicēdū q̄ licet q̄̄$^{m}$ ē i se possit de⁹ facere maiorē gr̄az q̄̄$^{m}$ ad essentiā q̄̄ sit xp̄i: tñ nulla maior posset ēē cuius capacitas creata sit capax. nec posset facere aliquā capacitatē q̄ nō esset creata. hec ille. et ē sensus q̄ licet nō repugnet absolute loquēdo ēē gradū gr̄e altiorē q̄̄ sit aīe xp̄i: repugnat tamen gr̄e cuius creatura est capax. queadmodū dicim⁹ q̄ quātitati nō repugnat in infinitū augeri si absolute consideretur: repugnat tamē quantitati rei naturalis cui limitatus est terminus augmenti.

Quantuz ad articulū quartū r̄ndendū est obiectionib⁹ in cōtrariū. Et q̄dē ad argumēta Aureoli et Durandi d̄r q̄ nō militāt cōtra ꝯclusionē nr̄az. ꝓcedūt eniꝫ d̄ infinito actu simpliciẽ. et sic ꝓbāt q̄ gr̄a habitualis xp̄i nō sit actu īfinita simpliciẽ qḋ et nos ꝯcedim⁹. nō aūt ꝓbāt q̄ gr̄a xp̄i nō sit īfinita ꝫm q̄d et in genere gr̄e modo exposito supra p̄serti in scd̄o notabili qḋ nr̄a tenet cōclusio. Uerūtamē i tertio argumēto Aureoli tāguntẽ aliq̄ ꝓpositiones ex q̄bus argui pōt ꝯtra ea q̄. S. T. adducit in ꝓbatione ꝯclusionis: ideo de veritate illaꝝ dicēdū nob̄ erit. ¶ Prima illaꝝ ꝓpositionū ē q̄ ꝫm doctrinā. S. T. nō repugnat charitati augeri in infinitū ex ꝑte obiecti nec ex ꝑte forme nec ex ꝑte capacitatis subiecti. et idez dicendū videẽ de gr̄a. ex q̄ ꝓpositione argumētari pōt ꝯtra nos q̄ gr̄a xp̄i āpli⁹ augeri posset. ¶ Ad hāc ꝓpositionē dicim⁹ q̄ veritatē habet d̄ gr̄a ⁊ charitate puri viatoris. et sic. S. T. illā tenet. nō d̄ gr̄a et charitate cōprehensoris q̄lis est gr̄a habitualis aīe xp̄i. ¶ Secūda ꝓpositio ē q̄ gr̄a mereẽ augeri. ex q̄ propositione argui pōt q̄ gr̄a xp̄i potuit et debuit augeri qḋ est ꝯtra d̄ductionez. S. T. ¶ Ad hāc ꝓpositionē r̄ndemus q̄ ꝓpositio illa itelligiẽ d̄ gr̄a vie i q̄ meritū ēē pōt nō de gr̄a cōprehēsoris q̄ est in termino. meritū eni ē via q̄dā ad terminū. gr̄a aūt habitualis xp̄i est a p̄mo istāti sue creationis i termino. ¶ Tertia ꝓpositio ē q̄ gr̄a ē dispositio ad vnionē. et est S. T. in p̄° et secūdo ope recte itellecta. nā non est dispositio vnionē p̄cedēs q̄ mediāte vnio ipsa facta fuerit: sed ē dispositio vnionē cōsequēs sicut q̄daz ei⁹ effect⁹. Ex hac ꝓpositiōe scti doctoris arguēs argumētaẽ. q2 vel est dispositio ad vnionē ex nā sua: aut ex diuina voluntate. si ex nā sua: nō augeẽ in īfinitū et ꝑ ꝯñs nō erit infinita. si est dispositio volūtaria ex diuina ordinatiōe: tūc gr̄a xp̄i pōt augeri ꝫm diuinā volūtatē. ac ꝑ hoc nō est sūma q̄ pōt sibi dari qḋ ē ꝯ. S. Doc. ¶ Ad hāc argumētationē r̄ndem⁹ q̄ gr̄a est dispositio ad vnionē modo p̄expositio et ex diuina ordinatione et ex nā sua. gr̄a ꝑfecto aīe xp̄i ex sua formali rōne ⁊ ex īdiuiduali ꝑfectione hēt q̄ sit dispositio ꝯgruēs tali vnioni. et ideo augeri nō pōt vltra sue nature ꝑfectionē. ¶ Ad. 6$^{m}$ qḋ ē Adaz et Ochā d̄r q̄ q̄cq̄d sit d̄ ꝓpositionibus q̄s assumit naz ꝓ maiori ꝑte sunt false: et tñ nihil ꝯ nos ꝯcludit. q2 ꝓcedit ex falso p̄suppositio q̄. s. gr̄a augeaẽ ꝑ additionē forme ad formā. hoc aūt falsū est cū nā gratie sicut ⁊ charitatis ꝯsistat in īdiuisibili ꝓut latius dictū fuit. 17$^{a}$. dis. p̄mi libri. ¶ Ad 7$^{m}$. qḋ ē Gerardi d̄r ad minorē q̄ ē falsa. q2 imo aliq̄d ipedit. s. q̄ gr̄a nō est aliq̄d quātū: imo est forma cōsistēs ꝫm suā essentiā in īdiuisibili et extra gen⁹ quātitatꝫ ac ꝑ hoc ipedit p̄mū ab arguēte positū. vnde argumētatio Gerardi ꝓcedit ex

eodē falso p̄suppositō ex q̄ et argumētatio ocdaȝ. ¶ Ad ↄfirmationē dr̄ p̄mo q̄ non ē sīle de quātō cui q̄r ē diuisibile in īfinitū q̄m ē ex rōne quātitatis: fieri pōt additio vl' appositio quāti etiā in īfinitū: et ꝺ gr̄a q̄ est q̄daȝ q̄litas nō quāta sed simplex ⁊ īdiuisibilis forma. Dicit̄ secūdo q̄ loquēdo de corpe naturali et maxime ꝺterminato ad spēz: falsuȝ ē q̄ quātocūq̄ corpe dato: dari possit mai⁹. hoc eni ē ↄtra doctrinā phi. 2° ꝺ aīa dicētis q̄ oīuȝ nā cōstātiū posit⁹ ē cert⁹ termin⁹ augmēti ⁊ decremēti. ¶ Ad. 8m dr̄ q̄ pcedit ex dicto falso supposito. s. q̄ gr̄a hēat in sua essētia ptes ⁊ gradus ꝭm q̄s augeri possit. hoc eni ē falsuȝ vt p̄mīssum ē. ¶ Ad. 9m dr̄ q̄ licet nō min⁹ videat̄ de figura aliq̄ q̄ possit dari maior q̄ ꝺ gr̄a: cōcedim⁹ q̄ eq̄liter sit ꝺ vno ⁊ ꝺ alio cōsiderādo figuraȝ p se et ꝭm rōneȝ figure. tunc ad minorē dicimus q̄ triāgulū fieri maiorē cōtigit p accidēs et nō ꝭm ꝓpaȝ rōneȝ figure: ex eo q̄ quātitas sup quā fundat̄ fit extēsior: quēadmodum albedo in maiori quāto dr̄ p accidēs maior q̄ in minori. nō tñ ꝭm rōneȝ figure. i. vnq̄m triāgul⁹: pōt recipe additionē. nō eni vn⁹ triāgulus pōt p augmētū fieri magis triāgul⁹ q̄ p̄us fuerat. vñ ad formā argumēti dicim⁹ q̄ loquēdo ꝺ additione vl' augmēto p se: falsuȝ ē q̄ oī figura data ē dare maiorēȝ. loquēdo aūt ꝺ additione ⁊ augmēto p accidēs: falsum est q̄ min⁹ videat̄ de figura data q̄ possit dari maior q̄ de gr̄a imo multo min⁹ videt̄ de gr̄a. q̄r figura hēt ꝓ subiecto īmediato quātitatē vel quātū cui cōuenit additionē recipe ⁊ augmētū rōne cui⁹ participari pōt a figura p accidēs. ꝭ subiectū gr̄e est aīa q̄ est simplex et indiuisibilis forma cui repugnat additio vel augmētū. ita q̄ gr̄a nec ex se nec participatione subiecti pōt recipe augmētuȝ p additionē. ¶ Ad. 10m negat̄ ↄn̄a. et ad ei⁹ ꝓbationē dicim⁹ q̄ data paritate pcti in vtroq̄ p oīa: secūdus peccator. i. q̄ post mille ānos a dānatione p̄mi penā īcurrit dānationis: nō acerbi⁹ vel ītēsi⁹ puniet̄: nec tñ ideo nō iuste puniet̄. q̄m ex quo equalit̄ p oīa deliq̄t secūd⁹ sicut p̄mus q̄ ad grauitatē culpe: iustū est vt nō grauι⁹ seu acerbi⁹ puniat̄. Nec obstat q̄ p̄m⁹ p mille ānos añ penā secūdi penas lueret sui sceleris. nō talis pene diuturnitas cōsecuta ē p se loquēdo nō ex maiori grauitate culpe cū ponat̄ p̄mi ⁊ secūdi culpa p oīa eq̄lis: sed ex anticipatione culpe et mortis p̄mi q̄ fuit ante culpā vel mortē secūdi p mille annos q̄b⁹ pctm̄ p̄mi fuit in ei⁹ volūtate diuturnι⁹. ita q̄ si pena p̄mi nō fuisset diuturnior p mille annos q̄ pena secūdi: nō iuste puniret̄ a deo cuȝ in ipō p̄mo diuturnior fuerit culpa et culpe pseuerātia ac obstinatio p mille ānos. quā diuturnitatē arguēs nō aduertit ꝓinde est decept⁹. ¶ Ad argumētū ante oppositū rñdet. S. T. in hac di. et 3a. p. locis p ↄclusione allegatis ad p̄mū. q̄ referēdo dictū Joā. 3° ad gr̄am habitualē xp̄i: debȝ intelligi nō ad mēsurā: inquātū gr̄a xp̄i se extendit ad oīa q̄ sunt gr̄e vel ad rōneȝ gr̄e ptinēt. vnde Augustin⁹ dictū illud exponēs: mēsura inq̄t diuisio q̄dā est donoꝝ. aliȝ eni dat̄ p spūm ꝭmo sapiētie. alij sermo sciētie. sed xp̄s q̄ dat: nō ad mēsurā accepit. q̄r. s. habuit gr̄am quātū ad omnes eius effectus. Et in hoc articulus terminat̄.

## Distictio ꝺcima q̄rta.

Circa ꝺcimā q̄rtaȝ distinctionē tertij sententiaꝝ q̄rit̄ vtrū aīa xp̄i sit sciens formali sciētia creata. Et arguitur q̄ nō. q̄r ad hoc ē necessaria sciētia vt p eam aliq̄ cognoscāt̄. sed xp̄s p diuinā essentiā cognoscebat oīa. supfluum ergo fuissȝ q̄ in eo essȝ q̄dā alia sciētia. ¶ In oppositū arguit̄. q̄r dicit Ambrosi⁹ ī libro ꝺ incarnatione. de⁹ in carne pfectionē humane nature assūpsit. suscepit sensuȝ hoīs ꝭ nō sensum carnis īflatuȝ. ꝭ ad sensuȝ hoīs ptinet sciētia creata. ergo ī eo fuit alia sciētia p̄ter diuinā ac p hoc sciētia creata. ¶ In hac questione erūt quattuor articuli vt supra.

Quantuȝ ad articulū p̄mū sit p̄ma conclusio q̄ diuina essētia eē nō pōt aīe xp̄i vel rōnali creature formalis noticia aut cognitio. Hāc cōclusionē tenēt. S. T. 3a. p. q. 9a. ar. p̄°. ad p̄m. Itē ꝺ veri. q. 20a. ar. p̄° in cor. ad finē. ¶ Secūda cōclusio ē q̄ ī aīa xp̄i p̄ter sciētiā sibi a deo ifusaȝ: oportet poni sciētiā aliā naturalit̄ acq̄sitā. Hāc ↄclusionē tenēt. S. T. 3a. p. q. 9a. ar. 4°. et. q. 12a. ar. 2°. i. c.

Quantuȝ ad articulū secūdū arguit̄ ↄ cōclusiones. Et q̄dē ↄ p̄mā arguit Joānes ꝺ ripa multipliciter. et p̄° probat q̄ possibile ē diuinā essentiā

cē rōnali creature formalē noticiā imutatiue li-
cet nō informatiue. pmū argumētū tale ē. diuina
essētia ē suo itellectui sic noticia: ergo sic pōt esse
cuilibȝ itellectui creato. aūs notū ē et ɔña pbaᵗ.
qm̄ si nō possit: vel hoc essȝ qꝛ intellectui creato
repugnat cōmunicatio diuini eē: et hoc non ē qꝛ
nec p cōmunicationē talē diuina essētia vl̄ q̄cūqȝ
forma creata fieret sic noticia. nec talis cōmuni-
catio ad vitalē imutationē ē necessaria. vel hoc
esset ex imēsitate diuini esse cui videᵗ repugna-
re remissiꝰ actuare formalit̄ q̄ȝ sit actꝰ in natura
sua: et hoc nō. nā cū indiuisibilitate forme et gra
dus sui formalis stat intēsior vl̄ remissior gradꝰ
vitalis imutatiōis. vel qꝛ repugnat creature taȝ
pfecta actuatio: et hoc nō. qꝛ nec creature repug
nat cōmunicatio plenitudinis diuinitatis. ergo
a fortiori nec ista vnio. tū qꝛ nulli potētie create
in aliq̄ specie actuationis vitalis repugnat gra-
dus tā intēsiue pceptionis sicut talis potentia ē
vitalis. ergo nec repugnat diuinā essētiā sub gra
du huiusmodi imutari. ¶ 2ᵐ argumētū est tale.
possibile ē diuinā essētiā eē spēȝ itelligibilē memo
rie create. ergo possibile ē ipaȝ eē visionē create
itelligētie. ɔña pbaᵗ. tū qꝛ spēs vltra visionē: ni
hil ponit itrīsecū rei ꝟ solā hitudinē vitalis imu-
tationis. tū qꝛ nō minꝰ intēsē ē eleuabilis intelli-
gētia q̄ȝ memoria: cū eque sit potētia vitalis im-
mutationis susceptiua. antecedēs pbaᵗ. nā pos-
sibile ē aīaȝ fm totā portionē itellectiuā btifica-
ri cū sit potētia btificabilis. ergo possibile ē totā
memoriā btifice actuari p diuinā eēntiā vt spēm
itelligibilē. ¶ 3ᵐ argumētū ē tale. possibile ē itel-
ligētiā creatā hr̄e visionē ō diuina essentia nullo
mō enigmaticā. igiᵗ rč. aūs pbaᵗ. qꝛ sic videᵗ eē
i visione pp̄e btifica i q̄ videᵗ excludi oīe enig-
ma. vñ aplus pma Cori. 13. tūc cognoscā sicut ꝛ
cognitꝰ suȝ. vbi videᵗ inuere eundē modū cog-
nitionis intuitiue dei in patria: et creature. ita ꝙ
sicut i deo cognitio ꝛ cognitū idē sunt: ita i visio-
ne btifica creature. tū etiā qꝛ itellectꝰ creatꝰ pōt
hr̄e naturalē cognitionē excludētē oīe enigma
vbi. s. cognitio ꝛ cognitū idē sunt sicut cū idez est
cognitio sui. ɔña autē pbaᵗ. nā in oi visione in q̄
visibile distiguiᵗ realiᵗ a visione: obiectū videᵗ
in tali visiōe in specie in q̄ relucet solū intētiona
liter. et p ɔñs tale visibile nō videᵗ pprijssime i
se ituitiue sed i alio vt in enigmate. Confirmaᵗ.
nā vbi visibile nō distinguiᵗ realiᵗ a visione: tale
visibile pprie videᵗ in se qm̄ in specie visibili q̄ ē
idē sibi realiᵗ. ergo ois recessus ab ista visione ē
q̄daȝ pceptio enigmatica. et p ɔñs ois talis mo-
dus ē aliq̄ modo enigmaticꝰ. et ita nō ē pprijssi-
me ituitiꝰ. ¶ 4ᵐ argumētū ē tale. possibile ē i-
tellectū creatū hr̄e ō diuina essētia simplicē appa
rētiā ex q̄ euidēter sequaᵗ iudiciū euidēs ō infini
tate diuini eē. ergo possibile ē diuinaȝ essentiā eē
intellectui creato visionē ō diuina eēntia. ɔña p-
baᵗ ex duabꝰ ppositionibꝰ. pma ē ꝙ cuiuslibȝ ob
iecti ab itellectu apprehēsi tāta ē p se apparentia
obiectiua: quāta ē formalis. paret. nā vel apparē-
tia obiectiua ē eadē formali sicut cū idē est cogni
tio sui: et tūc potet ppositio. vel alia: et tūc talis
apparētia obiectiua poniᵗ eē ex apparētia forma-
li sicut ex causa et penes ipam quantificaᵗ et hēᵗ
ppositū. secūda ppositio ē ꝙ ad variationē spe-
cificā formalis apparētie simpliciᵗ ō obiecto: seqᵗ
varietas specifica simplr̄ apparētie obiectiue. pa-
tet sicut pma. ex his sequiᵗ ꝙ nūq̄ȝ aliqd apparet
imēsuȝ ex simplici apparētia obiectiua: nisi forma
lis apparitio q̄ sic apparet sit imēsa. ꝟ cōstat ꝙ ex
nulla apparētia obiectiua vel formali simplici nō
imēsa pōt hr̄i et euidēter inferri ituitiue obiectū
apparēs esse imēsuȝ ꝟ solūmodo discursiue. seqᵗ
ergo ꝙ ois apparētia simplex formalis vel obie-
ctiua q̄ pōt inferre iudiciū euidens de imēsitate
obiecti: ē imensa apparētia q̄ ad spēm. potet igiᵗ
ɔña. ꝟ aūs pbaᵗ. tū qꝛ in visione btifica diuina es
sentia apparet obiectiue imēsa apparētia simplici
intuitiua: aliter itellectꝰ nō plus naturaliᵗ quie-
tareᵗ ꝛ essȝ btūs i obiecto imēso q̄ȝ si idē obiectū
p ipossibile nō hr̄et imēsitatē. tū qꝛ obm̄ imēsum
nō appareret in se imediate ꝟ aliud essȝ suū eē i re
aliud in sua apparētia obiectiua. et ita vlteriꝰ se-
quiᵗ ꝙ varij itellectꝰ bti habētes varias visiōes
beatificas: hr̄ent varias apparētias obiectiuas ō
diuina eēntia. nec idē esse diuinū obijciᵗ imedia-
te varijs itellectibus qḋ nō videᵗ sane dictū. er-
go rč. ¶ Diceᵗ forte negādo ɔñaȝ. et ad pbatio-
nē eiꝰ diceᵗ ꝙ pma ppositio est falsa. ꝟ cōtra ostē
diᵗ ꝙ illud qḋ obijciᵗ imediate ipsi itellectui: nō
sit res extrīseca ꝟ ipsa spēs vel visio q̄ est rō vidē
di: et tūc habeᵗ ꝙ apparētia obiectiua et forma-
lis idē sunt. et ɔ̄sequēter tāta est hec quāta ē illa.
assūptū pbaᵗ quadrupliciᵗ. pmo sic. qꝛ quātum-
cūqȝ obm̄ sit vnitū realiᵗ in se et omnino iuaria-
tū: ex variatione et multiplicatione specieȝ pōt
multiplicari apparētia obiectiua. ergo e conuerso
ex vnione vel vnitate speciei sequiᵗ vnitas ta-
lis apparētie. assūptū pbaᵗ. naȝ vbi fit suppositio
digiti ad oculuȝ: eadē res omnino vnita in se ap
paret esse due. ergo illud qḋ imediate apparet et
obijciᵗ potētie: nō est ipsamet res. naȝ eque vna
formaliter apparet vt prius: si eque manet inua
riata. et p ɔñs ipsa spēs rei imediate obijciᵗ ꝛ ob

iectiue aparet. ¶ 2° sic. stāte vniformitate obi: p remissionē speciei remittit̄ apparētia obiectiua ergo talis apparētia nō est ipz obm̄ s̄ spēs in q̄ re lucet. ꝯña patet et añs ꝓbat̄. nā p remissionē ali- cuius speciei: tale obm̄ remissi⁹ obijcit̄ potētie et ꝯñs apparētia obiectiua remittitur. ¶ 3° sic. cu iuslibet talis obiecti apparere obz: est aliud a btō realit̄. igit̄ ꝛ c̄. ꝯña patet et añs ꝓbat̄. nā vbi tale obz corrūperet̄ p dei potētiā spē eque p̄sente po tētie et imutāte ipaz vitalit̄: tale obm̄ apparet vt prius. eq̄ eni vniformit̄ essz p̄sens potētie ꝛ ideo eq̄ sibi obijceret̄. ergo apparere obiectiuū: eq̄ eēt vniforme vt p̄us. igit̄ tale apparere nō est idē rea liter cū obiecto. ¶ 4° sic. cuiuslibz obiecti cogni tū idē est oino eē cognitū et cognitio. s̄ cuiuslibet talis idē est eē cognitū et eē apparēs obiectiuū. igit̄ ꝛc. p̄ma pars patet. tū q: p solā positionem cognitionis quocūq3 alio circūscripto: ponit̄ eē cognitū. tū q: idē est oino eē cognitū et eē quod hēt obm̄ in potētia. s̄ hmōi eē nō est aliud ab eē cognitionis. tū q: eē cognitū est eē intētionale ī alia: igit̄ est eē relucētie. et p ꝯñs sicut spēs obi et relucētia obi idē est: ita esse intētionale et eē cog nitū: ē idē realr̄ spēi i q̄ relucet. tū q: idē ē eē cogni tū creature i deo et rō cognoscēdi cū eq̄ ꝓportio- nalit̄ ibi reluceat. sic ergo inq̄t patet generaliter q̄ apparētia obiectiua et spēs siue apparentia for- malis idē sunt. nec apparētia obiectiua ē idez q̄d obm̄ apparēs sed ē idē q̄d apparere obiecti et esse cognitū. et ideo obm̄ apparēs nūq̄3 est sua appa- rētia obiectiua nisi idē sit cognitio sui. ¶ 2° loco arguit cōtra eandē cōclusionē ꝓbādo q̄ opposi- tū ꝯclusionis nō solū sit possibile imo verū sit de facto. s. q̄ diuina essentia nō solū aīe xp̄i imo cui- libet beato vniat̄ vt formalis visio. et arguit pri mo sic. si diuina essentia nō est rō vidēdi deū sed spēs creata: sit illa. a. tūc sic. si. a. esset in se intelle ctiua potētia: p suū esse etiā foret beata. igit̄ p so lū suū eē potētiaz positā in esse: esset rō cognoscē di beatifice deū esse. igit̄ p pri⁹ suū esse. ois enim intellectiua q̄ p solā essentiā suā pōt intelligere se et alia: p prius ē rō cognoscēdi se q̄3 extrīseca. igi tur sic essz de. a. et p ꝯñs imediati⁹ et eque p̄fecte vel p̄fecti⁹ esset rō cognoscēdi suū esse q̄3 diuinū esse. sed nec. a. licet nō sit itellectualis potētia vl̄ vita: tñ eadē est rō cognoscitiua. posse eni vita- le vt sic nō variat rōnez cognoscitiuā nec modū cognoscēdi. igit̄ nūc. a. imediati⁹ et eq̄ p̄fecte sal tem ē rō cognoscēdi suū ꝓpriū esse sicut beatifi- ce esse diuinū. ꝯñs est falsuz. tū q: talis visio non esset imediate diuine essētie in se s̄ in aliquo ob- iecto p̄us cognito. tū3 q: nulla visio creature in

ꝓprio genere est tā p̄fecta sicut ē visio beatifica. ¶ Dicet̄ inquit q̄ argumētū solū ꝓbat hmōi vi- sionē sub eodē gradu eē visionem sui ꝛ dei: nō tñ eque p̄fecte q̄ ad modū. q: ñ talis visio nō ē btifi- ca eo q̄ est visio sui in esse absoluto: sed in hoc q̄ visio sui in esse spēi respectu dei vt obiecti btifici. sed hoc nō valet. tū q: visio rei in ꝓprio genere nō solū ē ip̄erfectior q̄ ad modū sed quo ad gra- dū visionis rei in verbo et multo magis visione btifica verbi. et ideo vna tanq̄3 clarior intensiue dr̄ matutina respectu alteri⁹. tum q: si. a. visio ē imediati⁹ sui q̄3 dei et p hoc dei q: sui: igit̄ perfe- ctior est quo ad modū in cognitiōe sui q̄3 dei cog nitione. tū q: in qualibet re creata vel increata eque p̄fecte relucet ꝓpriū esse sicut eē extrīsecuz. ergo. a. nō min⁹ p̄fecte etiā quo ad modū est rō cognoscēdi se q̄3 deū. tū q: si. a. est rō cognoscen- di deū et p̄ se. a. imutat vitaliter intellectuz in tali cognitione: ergo de⁹ nō est obm̄ in se nisi so- lum terminatiue. sed hoc nō p̄ficit visionē stante eadē rōne cognoscēdi. ¶ Dicet̄ forte alio modo q̄. a. nō est visio sui. sed cōtra. tū q: oppositū supe ri⁹ est ꝓbatū. tū q: cōtra sic dicētem: eadē reuer tit̄ difficultas. nā. a. est eque visibile in ꝓprio ge- nere sicut. a. est visio: cū latitudo in esse visibilita tis intellectiue penes latitudinē entitatis quāti ficet̄. ergo data visione. a. adeq̄ta in ꝓprio gene re q̄ sit. b. eque intēse est visio sicut. a. est visio dei btifica. s̄. b. ē ꝓpa visio. a. i ꝓpo geñre. ergo ꝓpo- sitū vt p̄us. ¶ 2° p̄ncipalr̄ arguit sic. nā data vi sione creata btifica q̄ sit. a. q̄ro aut. a. solū intrin- sece p̄ficit itellectiuā: vel vltra ē ponēda p̄fectio q̄ ꝓuenit ab obiecto beatifico. si scōm: hētur ꝓpo sitū. nā tūc vltra imutationē vitalē. a. erit imuta tio vitalis obiecti btifici p se ip̄m. si dr̄ p̄mū: igi- tur obiectū btificū nō q̄etat itellectū vel intelli- gētiā in se s̄ solū in. a. in q̄ relucet intētionalr̄. et si sic: igit̄. vel dr̄ quietare solū vel q: efficit. a. vel q: terminat. a. obiectiue. si p̄mū: igit̄ sit p ipossibile . a. eēt i intellectu et de⁹ nō essz. a. eq̄ intēse q̄eta- ret et p̄ficeret et eq̄ redderet creaturā btā3. ꝯñs est ipossibile. nā tūc ad btū3 eē itelligētie create sufficit solū finitū eē. nec requirit̄ ifinitū formalr̄ sed effectiue. s̄ isto modo ad oēz naturalē actio- nē et vitalē imutationez req̄rit̄. et p ꝯñs nō plus requirit̄ ifinitas ī obiecto ad q̄etationē imaginis trinitatis in suba itellectuali: q̄3 cuiuslibz potentie sensitiue vel alteri⁹ potētie naturalis passiue vl̄ p̄ceptiue q̄d est ꝯtra sctōs ponētes q̄ nulla itelli gētia creata pōt q̄etari in aliq̄ citra ifinitū. si igi- tur dr̄ scōz: cōtra p̄mo. nā stāte. a. itelligētia si p ipossibile de⁹ nō essz: adhuc talis itelligētia esset

formalit̃ btã:cũ .a. sit totalis pfectio btifica sibi itrīseca. ꝯ si sic eēt: tũc nõ reqreret̃ ifinitas in obo vt realitas. igit̃ nũc obꝫ quãtũcũqꝫ sit ifinitũ dñi modo nõ imutet i se vitalit̃ potẽnaꝫ ꝯ pase vt in .a. relucet: sua ifinitas nõ reqrit̃ vt realr̃ posita i eē ꝯ solũ vt itẽtionalis i specie creata. Ex his seqt̃ ꝙ vbi i specie creata ali⁹ deus reluceret vel plures dij ꝑ possibile vel ipossibile: eq̃ ille q̃ non essꝫ btificaret obiectiue sicut ille q̃ esset. ¶ 2°. qꝛ diuinũ eē nõ btificat itelligẽtiã creatã nec qꝛ ē sibi p̃sens realit̃: nã sic btificaret lapidē ⁊ oē creatũ. igit̃ qꝛ p̃sens in se intẽtionalit̃. vel igit̃ in se vitaliter imutãdo: et sic babet̃ ꝓpositũ. vel i specie sue silitudine ipa et ꝑ ꝯñs eodeꝫ modo q̃ ē i tali specie btificat obiectiue. ꝯ suũ eē apparens vel eē cognitũ vel obiectiuũ in tali specie: nõ est aliud ab ipsa specie. ex p̃dictis ergo talis spēs p̃mo et ꝑ se btificat et tale obm̃ pase extrīsece et denominatiue q̃tenꝰ suũ eē obiuũ i tali specie relucẽs. et ꝑ ꝯñs magis ꝓprie talis spēs est obm̃ btificuꝫ q̃ꝫ de⁹. ¶ 3°. qꝛ eē diuinũ i tali specie: ē solũ finitũ esse. igit̃ si pase i tali spē obijcit̃: btificat finite. p̃ma pars patet. nã sicut finitũ esse puta creatũ ē imẽsuꝫ eē denomiatiue in spē icreata qꝛ i ipa imẽse relucet: ita ecõuerso imẽsuꝫ eē est solũ finitũ eē denominatiue in specie creata in q̃ solũ finite relucet. Dicet̃ forte ꝙ obm̃ btificũ quietat ꝑ spēm nõ pase causaliter effectiue vel terminatiue: sed vtroqꝫ modo simul. ꝯ hoc nõ euadit argumẽtuꝫ. Tũ p̃mo qꝛ si terminatiue pase ita ꝙ in spē finita igit̃ vt finitũ pase q̃etat nõ vt infinitũ. igit̃ quãtũcũqꝫ efficiat vt ifinitũ et id qȯ terminat vt finitũ ex quo ꝓueniat apparẽtia obiectiua infinita: et tũc babet̃ intẽtũ. Tũ scḋo. qꝛ sic cõcurrit in visione sui enigmatica qꝛ terminat oēm talē visionē et ipaꝫ efficit. et si dicat̃ ꝙ nõ terminat imediate: dicet̃ ꝙ nec etiã in q̃cũqꝫ spē creata. Tum tertio. qꝛ in spē abstractiua sui relicta ex intuitiua causata: eque terminat imediate sicut intuitiua. Tũ q̃rto ꝙ illa imediatio nõ sufficit. nã creatura pfecti⁹ videt̃ intuitiue in verbo q̃ꝫ in ꝓprio genere puta coloꝛ. et tñ ꝑ te p̃mã cognitionē solũ verbũ terminat imediate: et secũdo ipsemet coloꝛ et oino imediatio vt sic non reddit cognitionē pfectioꝛē ꝯ solũ rõ cognoscẽdi penes quaꝫ eē cognitũ mẽsurat̃ quoad spēm cognitionis: licet q̃ ad gradũ penes latitudinē vitalis posse fꝫ ꝙ potẽtia imutat̃. ¶ 3° p̃ncipalit̃ arguit ꝑ auctoritates sctõꝝ. p̃ma ē Augus. 4.° ḋ trini. caplȯ vltimo vbi loquẽs ḋ visione btifica in q̃ ē vita eterna. q̃ est inqt vita eterna nisi illa visio q̃ nõ cõcedit̃ ipijs vt cognoscãt vnũ verũ deuꝫ quē misisti iesuꝫ xp̃ꝫ. et seqtur ḋ eadē visione. s. ꝙ fm eãdem visionē bon⁹ ē ꝯꝫ quã visionē de⁹ apparet mũdis corde ⁊ c̃. ḋ q̃ igit̃ visione loqtur Augus. vel ḋ in creata: et hẽtur itẽtũ. vl' ḋ creata: et sic sequit̃ ꝙ ꝯꝫ visionē creatã de⁹ ē bonus et btũs qȯ claudit ꝯtradictionē. Jtē infra. visio inqt illa de q̃ cõtēplabimur dei icõmunicabilē subaꝫ q̃ solis sctīs ꝓmittit̃ ḋ q̃ dicit apl's. videbim⁹ facie ad faciē. et de q̃ Joã. videbim⁹ eũ sicuti ē. et ḋ q̃ dñs. ego diligã eũ et manifestabo ei meipꝫ. et ꝓpter quē sola fide corda mũdam⁹. et si aliq̃ alia de illa visione dicta sunt q̃ copiosissime sparsa ꝑ oēs scripturas inuenit q̃squis amoꝛe ad eã oculũ intẽdit: sola est summũ bonũ cui⁹ adipiscẽdi causa p̃cipimur agere q̃cq̃d rõne agim⁹. vel igit̃ illa visio ē increata et habet̃ ꝓpositũ. vel creata: et tũc sequit̃ ꝙ aliquid creatũ ē summũ bonuꝫ. et ꝑ ꝯñs in tali solo cõsistit vltima q̃es nr̃a qȯ nephas ē dicere. seq̃t̃ etiã ꝙ ꝓpt̃ aliqȯ bonũ creatuꝫ et solũ p̃cipimur agere q̃cq̃d recte agim⁹. ꝯñs ē falsum. patet igit̃ ex dictis Augustini ꝓpositũ. Secũda auctoꝛitas est Hugonis i tractatu ḋ sapiẽtia aie xp̃i. vbi breuiter oñdit ꝙ de⁹ ē sapiẽtia q̃ cognoscũt bti. Jtē in expositiōe Dionisij i ḋ ãgelica hierarchia hoc idē astruit. hec sũt argumẽta Joãnis ḋ ripa ꝯtra p̃mã cõclusionē i forma. ¶ 4° loco arguit̃ ꝯ eandē ꝯclusionē ꝑ argumẽta q̃rũdaꝫ q̃s et q̃ Adã recitat. 2ª. q. p̃. sen. p̃mo igitur arguit sic. ꝙ si visio xp̃i essꝫ act⁹ distict⁹ a verbo: seqtur ꝙ summe beatus nõ posset stãte sua btitudine in summo hr̃e ita pfectã noticiã de aliq̃ creatura in ꝓprio genere sic ifim⁹ btũs supposito ꝙ tales sint eq̃les i subactiã in nãlib⁹ suis. ꝯña ꝓbat̃. qꝛ ponat̃ ꝙ aĩa xp̃i non possit hr̃e clarioꝛeꝫ dei visionem q̃ꝫ nũc hẽt sicut tenet magister sen. et ꝙ aĩa sim eq̃lis i nãlib⁹ aĩe xp̃i hẽat iferioꝛē btitudinē vel saltē lõge min⁹ clarã. hoc supposito: necessario tenet ꝯña qȯ est itẽtũ: vel seqtur ꝙ due cognitiones q̃rũ vtraqꝫ ē intẽsissima sue speciei cui⁹ aĩa xp̃i ē capax naturalit̃ cõpaterent̃ se simul in potẽtia itellectiua qȯ est falsuꝫ. tũ qꝛ pari rõne cũ duab⁹ talib⁹ intẽsissimis simul stãtib⁹: possꝫ tertia itẽsissima stare et quita et sic sine statu ꝓcedẽdo qȯ est falsũ. tũ scḋo. naꝫ ad experiẽtiaꝫ patet ꝙ vna cognitio multũ itensa circa aliqȯ delectabile multũ placẽs sibi: totaliter suspẽdit vel notabilit̃ remittit vl' aufert cognitionē circa qȯcũqꝫ aliud. tũ tertio qꝛ Augustin⁹. 7° sup genesim ad lr̃am dicit ꝙ potẽtie aĩe in suis actib⁹ mutuo se ipediũt. ergo multo fortius act⁹ itẽsus eiusdē potẽtie ipedit itẽsionē alteri⁹ act⁹ cũ eo. igit̃ aĩa xp̃i hñs btitudinē intẽsiuã cuius ē capax si hẽat cognitionē creature in ꝓprio

enere ita pfectā sicut pōt aīa huiꝰ sibi p oia eq̄lis
in naturalibꝰ cum remissa btitudine sue: oporte
bit remitti btitudinez aie xpi qđ fuit pbandum.
¶ 2° sic. Augustinꝰ. 8° sup genesim ad lr̄am ostē
dēs q̄mo do deꝰ diuersimode loquit̄ creaturis: si
modū inq̄t q̄rimꝰ quomō ita locutꝰ sit deꝰ: certis
sime tenere debemꝰ deū aut p suā subaz loq̄ aut
p subiectā sibi creaturā. sed p subaz suā ad oēs
creaturas spūales mere atq; itellectuales nō so
lū causādas sed illuminādas cū ille possint cape
re locutionē eiꝰ qualis est in vtero eiꝰ qđ in prin
cipio apud deū erat. et post. si igit̄ Adā tūc erat
vt posset cape illā locutionē dei quā mētibꝰ ange
licis pbet p suā subam et c̄. ex quo patet ppositū
vt videt̄. s. q deꝰ loquit̄ spiritibꝰ angelicis p suā
subam sine creatura media. et hoc est q ipa dei
suba sit talibꝰ spiritibꝰ coꝝ cognitio. ¶ 3° sic. qz
fm te eodē actu videt̄ verbū et creatura in ver-
bo. tūc sic. vel igit̄ p eundē actū quo petrꝰ videt
verbū pōse vna vice pōt videre aliā creaturam
alia vice: et pari rōne eodē actu q̄ vna vice videt
verbū et aliquā vel aliq̄s creaturas sed non oēs
potest aliā videre quā ꝛ nūc non videt quecūq;
sit illa vel sint ille: vel nō eodē actu q̄ videt v̄bū
et aliquā creaturā ista vice pōt videre alia vice
v̄buz cū alijs creaturis. pma pars nō pōt dari: qz
tūc ille actꝰ q̄ idē numero pōt eē distincte cogni-
tio cuiuslibet cognoscibilis et verbi: esset infinite
cognitio. s talis nō pōt cpetere creature: imo ta
lis ē deꝰ. si p aliū actū: tūc cuz q̄libet actꝰ q̄ videt̄
creatura in v̄bo sit visio verbi: sequit̄ q actu secū
do adueniēte corrūpat̄ pōr vel remaneat cū se-
cūdo. pmū nō pōt dari. s. q cesset actꝰ pōr: qz tūc
ille actꝰ nō fuisset btificꝰ. qz fm Augus. 13. de tri.
nullꝰ actꝰ deficiēs et nō semp pmansiuꝰ est btitu-
do. tū etiā qz i btitudine nō ē successio taliū actu
um vt patet p Augus. 15° de tri. vbi dicit q non
erūt ibi volubiles cogitationes nr̄e ab alijs i ali-
as redeūtes atq; trāseūtes: s omnē sciētiaz nr̄az
simul vno aspectu videbimꝰ. ergo visio verbi q̄
est btifica nō cessat ad successionē alteriꝰ actus q̄
sit visio verbi. Si dicat̄ q adueniēte secūdo non
cessat pmꝰ: sequitur q eiꝰ btitudo crescat. qđ nō
videt̄ dandū qz tūc nō esset vniformiter btūs s
quādoq; magis q̄nq; minꝰ. et iterū ponere ibi tot
btitudines et actꝰ et s̄litudines cū eque ꝛ meliꝰ
posset saluari p vnū vel vnicū actū increatū: vi
det̄ supfluū. simulit̄ sicut aliq̄ h̄et plures ꝛ aliq̄
pauciores cognitiones btificas: sequitur q aliq̄
h̄et plures ꝛ aliq̄ pauciores dlectationes ꝛ bti
tudines. ¶ 4° sic. qz iplicat cōtradictionē crea-
turā rōnalez vniri verbo hypostatice ꝛ non frui
fruitione q̄ est deꝰ. et sir̄ nō videre visione q̄ est
deꝰ. quia cōtradictio est q vniat̄ sibi hypostatice
qui btitudo que ē deꝰ sit sua ꝛ anime sue. ¶ 5°. qz
cōtradictio ē q aia xpi dū est vnita verbo hypo-
statice peccet. sed hoc p istud clare vitat̄ et nō p
alias vias. igitur. minor patet quo ad pmā ptez.
qz cōtradictio ē q aliq̄s fruat̄ fruitione que ē deꝰ
qui velit volitione ordinatissima oia q̄ deꝰ vult
sed cū hoc nō staret q p nām suā eliceret actum
volitionis deordinate. repugnātia eni ē q aia il-
la simul velit et nō velit. a. tāta aūt est ista vnio
q eo ipso q nā q̄ nata sit frui vnit̄: fruit̄ fruitōe i-
finita. hoc aūt necessitat ne volūtas velit aliud
p nāz suā q̄ p illā fruitionē infinitā. ergo ꝛc̄. ¶ 6°
inter oēs creaturas rōnales possibiles: aia xpi ē
summe btā. ita s sanctos ista beatitudo anime
xpi est tāta: q̄ tāta maior neq̄t dari. sed hoc non
pōt saluari p quātācūq; btitudinē creatā forma-
liter inherētē aie: qz saltē deꝰ posset facere crea-
turā nobiliorē et sibi dare btitudinē creatā maio
rē q̄ aia xpi h̄et. ¶ 7°. si btitudo creata esset p-
sens anime sicut modo sine iformatione: q̄re nō
posset satiare sicut modo: dūmodo aliq̄ mō nō
depēderet ad aiaz. nūc aūt btitudo increata nō
depēdet ad aiaz: cū aia sibi hypostatice vnita de-
pēdet ad eā. ergo q̄re nō fruet̄ illa fruitione icrea
ta et nō magis satiabit̄ p illā quā p quācūq; aliā
creatā. et idē dico de visione. ¶ 8°. eo ipso q aia
xpi hypostatice vnit̄ verbo: nō minꝰ beatitudo
diuina ē btitudo aie xpi: q̄ suppositū diuinū ē sup
positū illiꝰ nature. et p cōns illa btitudo est q̄ aia
xpi est vere beata. eo ipo etiā quo aia xpi vnitur
verbo: ois volitio diuina ē dispositio q̄ aia xpi be
ne ꝛ optime se h̄et. ¶ 9°. qz aia xpi pōt euidēter
scire futura cōtingētia et d facto multa talia no-
uit. sed nō formalit̄ p noticiā creatā: igit̄ p notici
am icreataz. minor pbat̄. qz aliter quicūq; nr̄m
posset millesies ante finē diei decipe aiam xpi et
xpm fm aiaz ꝛ facere q deꝰ erronee iudicauerit.
cōña patet. sit eni ita q xps assentiat q isti nō pec
cabūt hodie nobis demōstratis. istud possumus
nos falsificare. et deꝰ nō pōt facere d noticia crea
ta p quā aia assentijt qui p illā assentierit. igitur.
pbatio assumpte minoris. qz aia xpi q̄n assentijt
istos homines non peccaturos mortalit̄: et hoc
recte poterat specialit̄ gaudere ꝛ deuz laudare.
ponat̄ in eē. sed post q̄ d facto gauisus ē et deum
laudauit: nō pōt fieri qui fuerit hoc gaudio gaui
sus et qui deū laudauerit. ergo nec qui sic assen-
tijt. qz p totū tēpꝰ ppter hoc pōse gaudebat hoc
gaudio et laudabat qz sic assentijt. Confirmat̄.
qz iste assensus fuit causa partialis huiꝰ gaudij.

sed qd̄ semel aliq̄d causauit: nūq̄ ex tūc pōt illd̄ nō causasse. alioqui de⁹ possꝫ mūdū nō creasse ꝛ iste pater nūq̄ genuisse hūc filiū: imo esset possibile nullū hominē genuisse sibi similē. et volūtas etiā que semel mortaliter peccauit: poterit nūq̄ peccasse mortaliter q: poterit nūq̄ causasse volitionem quā causando mortaliter peccauit. hec aūt sunt absurda. igit̄. ¶10. quia ex quo aia xp̄i vnit̄ intime noticie increate et econtra: nihil obstat quī p eā itelligat: nisi forte q: videret̄ intelligēre infinite. sed hoc nō oportet. q: p eandē noticiā pōt aia nūc intelligere intēsius nūc remissi⁹ nec oino nō intelligere sicut placebit deo: nullo in aliquo variato. alias nō posset p eandē visionē videre in verbo nec hoc nec illud et nec hoc intelligere intēsius vel remissi⁹ et tunc nec hoc nec illud. Cōfirmatur. q: intellectio manēs eadē res: pōt nō esse intellectio. ergo multo forti⁹ eadē intellectione pōt de⁹ intelligere infinite et aia xp̄i finite. antecedēs pbat̄. q: aliter esset dare vltimū instās rei pmanētis in esse cōtra phm 8°. phy. q: ꝯtingit dare minimū visibile p sensū. ponat̄ igit̄ q in. a. instāti sortes videat minimuꝫ ab eo visibile. recedat igit̄ sortes ab illo minimo visibili motu cōtinuo vel econtra illud visibile a sorte: tūc fm istā viā nūq̄ post. a. videbit sortes illud minimū vel saltē imediate post. a. nō videbit illud. aut igit̄ ista qualitas q̄ pri⁹ fuit visio illi⁹ minimi remanebit sine hoc q ipsa sit visio: et habet̄ ppositū. vel nō: et tūc patet ꝯn̄a q erit dare vltimū instās rei permanētis. ¶11°. q: cōmētator. 3° de aia cōmēto. 36. dicit. cū habuerim⁹ intellectū adeptū: tūc intelligem⁹ p subaꝫ itellect⁹ agētis quē fm multos vocat deū plures. similit̄ cōmēto. 20. dicit intellectū agentē eē formā abstractā cui⁹ pportio ē ad itellectū materialem sicut lucis ad diaphanū. Itē Hugo p° sen. ppe finē vbi q̄rit vtr̄ aia xp̄i sciat oia et respōdet q alia sapiētia pter diuinā nō fuit in aia xp̄i. et ideo de⁹ sapiētia nō hēt maiorē sufficiētiā q̄ aia xp̄i. Itē magister sen. li. 3° dicit q aia xp̄i nouit oia q̄ verbū. sed verbū nouit infinita. nulla aūt creata noticia distincte representat infinita. ex q̄bus patet cuꝫ ista opinio sit philosophica et theologica nō videtur negāda saltē nō videt̄ icludere contradictionē. ¶12°. sic. cuilibet qd̄ p aliqd̄ additū pōt esse albuꝫ: quelibet albedo talit̄ pōt vniri q ipm p illā erit formalit̄ albū. et similiter quodlibet vnū qd̄ natū est sentire qd̄libet sensibile fm gen⁹ p aliq̄d additū: tale posset p quālibet sensationē sentire. et similit̄ itellect⁹ humanus posset intelligere p quālibet noticiā angelicā si debite sibi vniretur. ergo nō videt̄ cōtradictio quin intellectui humano et similit̄ angelico talit̄ possꝫ vniri noticia increata q vterq̄ p eam cognosceret. Dicetur forte q intellectio nō ē nata esse itellectio alicui realit̄ ab ea distīcto nisi informet: ꝫ noticia increata nō pōt iformare intellectū creatū. similiter dicet̄ q non ē simile hinc inde q: omnis albedo est similis omni albedini: nō sic aūt omnis itellectio omni itellectioni p̄cipue increata create. sed cōtra hoc arguit̄ pbādo q non soluat sic. q: illud qd̄ est colorabile p additū quācūq̄ specie coloris: est tale q quicūq̄ color pōt sibi talit̄ vniri q ipm illo colorabit̄. simil̄r quodlibꝫ sensitiuū p quācūq̄ sensationē sibi vnitā pōt sentire. ergo a simili omne intellectiuū nō seipso sed p sibi additū: p quācūq̄ intellectionē sibi vnitā pōt intelligere. nec obstat si nō pōt informari a qualibet. q: albedo nō pōt diuinitatē iformare: et tñ taliter pōt sibi vniri q sicut pter humanitateꝫ sibi vnitā dr̄ aiata: ita p albedinem diceret̄ alba. igit̄ sil̄r nō apparet quī itellect⁹ nr̄ cum sit intellectiuus alio a se distīcto: possit intelligere p noticiā increatā sibi vnitā. ¶13°. q: essētia diuina sufficiētissime representat oīa cognoscibilia. et ipsa est itima aie xp̄i vel pōt eē intima et p̄sens intellectui creato sicut quecūq̄ alia silitudo. ergo ipsa poterit esse silitudo q̄ creatura formalr̄ cognoscet. ꝯn̄a patet. q: fm Augus. ideo mēs semp nouit se: q: semp sibi p̄sens est. ¶14°. q: alit̄ nō distingueret̄ in btīs cognitio matutina ꝛ vespertina cōtra Augustinū quarto sup genesim ad lraꝫ. assūptū pbat̄. q: cognitio rerū p pprias silitudines: ē cognitio reꝝ in ppo genē ꝛ dr̄ vespertina. ꝫ matutina ē cognitio eaꝝ in verbo. sed hoc nō videt̄ aliter posse saluari nisi q cognitio q̄ res cognoscunt̄ ab intellectu creato cognitione matutina sit ipm verbū. ¶15°. q: lumē glorie dei ē de⁹. nam ex symbolo ipē est lumē de lumine. et istud lumē nō distinguit̄ a cognitione q̄ de⁹ cognoscit̄ a creatura btā q: alit̄ essꝫ lumē insufficiēs reqrēs aliud lumē. s. cognitionē creataꝫ vt cognosceret̄ et ostēderet̄ creature. igit̄ ꝛc̄. q aūt lumē glorie sit ponendū in patria: patet ex septimo decretaliū. ¶16°. q: dilectio q̄ creatura formalit̄ diligit deū: est deus. q: dicit̄ Augustin⁹. 12° de trinitate q dilectio qua diligim⁹ deū et fratres deus ē. et alie inumere auctoritates sūt ad idē p°mo sen. dis. 17ª. ¶17°. si omnis cognitio q̄ de⁹ cognoscit̄ formalit̄ a btīs distiguit̄ a deo: tūc cū petrus p̄fecti⁹ cognoscat deū q̄ lin⁹: cognitio eoꝝ eēt erronea quia alter eoꝝ cognosceret deū aliter q̄ est. cognitio eni vni⁹ eoꝝ representaret deū minus

perfecte q̄ cognitio alteri⁹. nec cognitio alterius eo𝔭 ostēderet deū eē sic bonū sic ostēderet cognitio alteri⁹. nā dato q̄ sic: eque posset diligi de⁹ p vnā cognitionē sicut mediāte alia. cū eni vnūquodq; ideo sit diligibile q2 apparet bonū: si eq̄ bonū apparet mediāte hac sicut illa: poterit pfecte diligi mediāte hac cognitione sicut mediāte illa. ¶ Cōfirmat p exēplū ð duob⁹ vidētib⁹ candē albedinē sed vn⁹ pfecti⁹ videt alio. nā q2 p cognitiones vel spēs obm illō difformiter representātes cognoscūt illud; vn⁹ sicut docet experiētia iudicat eē min⁹ intēse album q̄ alter facit: et ita errat q2 iudicat aliter esse q̄ est. igitur pari rōne ita foret in proposito si p distictas similitudines creatas quarū vna est iperfectior alia: de⁹ cognosceret a btis. sed pñs est falsū zc. ¶ 18°. cū in cognitione btifica clare videat deus: vel creata cognitio clare rep̄sentaret deum absolute inq̄m deus et relatiue inq̄m pat et fili⁹ aut sp̄us sctūs aut solū absolute aut solū relatiue. si p̄mū: tūc eadē cognitio eēt simul absoluta et relatiua. si secūdū aut tertiū: seq̄tur q̄ illa cognitio sit iperfecta vel erronea. ¶ 19°. q2 de⁹ de sua potētia absoluta pōt se ostendere sine medio alicui intellectui creato. hoc eni nō videt negādū ab illo cum hoc nō pateat cōtradictionē includere. s frustra fit p plura qō pōt fieri p pauciora eq̄ bene. ergo videt q̄ bti videāt deū sine medio q̄ vl'in q̄ videāt deū ¶ 20. si visio sensitiua vniret potentie visiue eq̄ intime sicut modo et tū sine informatione: talis potētia de potētia dei absoluta posset videre p eam. igit eq̄ in ꝓposito. ¶ 21. de⁹ pōt in btifica visione itellect⁹ creati supplere vicē speciei. q̄re ergo nō pōt supplere vicē visionis: nō apparet. ꝓserti q2 spēs se hēt p moduz habit⁹: visio vero p modū pfecti act⁹. modo ratio hitus plus repugnat actui purissimo qui ē de⁹ q̄ actus q̄ ē opatio. ¶ 22. de⁹ ē sūme p̄sens p illapsū itellectib⁹ btis et ip̄e est cognitio. ergo q̄re nō poterit ita bene eē talib⁹ itellectib⁹ cognitio sicut eēt vn⁹ actus creat⁹ qui non intimi⁹ esset p̄sens eisdē. ¶ 23. p actū beatificū necessario distiete cognoscit q̄dlibet distiete cognoscibile. et p pñs ille act⁹ est infinite pfectionis. ac p hoc ē de⁹ z nō creatura. assumptū ꝓbat. q2 nullus act⁹ esset btific⁹ nisi eēt alteri⁹ a deo sicut obiecti. et nō videt ad hoc q̄ beatific⁹ sit: q̄ requirat vnū obiectū aliud a deo plus q̄ aliud. igitur z cuiuslibet vel nulli⁹. q̄ aūt requirat q̄ habeat aliud a deo ꝓ obiecto q̄ deū precise: probatur p Augus. 13. de trini. dicentem q̄ ad beatitudinē requiritur certitudo ð perpetuitate ꝓprie btitudinis. sed cōstat q̄ nullus est certus q̄ semp erit beatus: nisi cognoscat aliud a deo. igit zc. hec sunt potissima argumēta cōtra p̄mā cōclusionē q̄ potui reperire. ¶ Cōtra secūdā cōclusionē arguit Scot⁹ ꝓbando q̄ in anima xp̄i nō oportebat ponere aliquā sciētiā naturaliter acquisitā aliā ab infusa. p̄mo q2 ſm te duo accidētia eiusdē speciei non possunt esse simul i eodē subiecto. sed cognitio infusa et acq̄sita rei i ꝓprio genere: sunt vnius speciei. Et si dicat q̄ pñt distingui specie sicut matutina et vespertina: cōtra. ille cognitiones distinguit ſm ꝓpriaz rationem obiecti vt. s. ē p̄sens in se z in verbo. sed due cognitiones vesp̄tine acq̄sita et infusa: dicuntur habere idē obm. Dicetur q̄ licet hēant idez obz tū differunt penes causas efficiētes sicut hō creatus z hō naturalit genit⁹: sed cōtra. q2 talis distictio causa𝔭 nō distinguit formalit ſz Augustinū ad donatistas z Ambrosiū de incarnatione: disparitas ort⁹ nō facit disparitatē nature vt patet de Adā et de nobis. ¶ 2°. q2 et si due cognitiōes eiusdē speciei pñt esse in eodem: nō tamē pfecte eiusdē obiecti et ſm candē rōnez. q2 aut vtraq; ista𝔭 pfecte cognoscit obm q̄m est cognoscibile z tūc altera supfluit. aut nō: z tūc neutra ē pfecta ¶ 3°. cōtra illud qō dicit de augmēto sciētie acq̄site. q2 tūc beat⁹ cū hēat intellectū possibilem z agētē: posset acq̄rere sciētias. et similiter potētia augmētatiua et alie potētie q̄ erūt in btis eiusdē rōnis q̄ in nob sunt: poterunt hr̄e actus suos. et ita Adā in statu inocētie potuit augeri. ex his instātiis et similib⁹ patet q̄ falsa ē illa ꝓpositio: potētie in q̄buscūq; sunt possunt in actus suos. hoc eni est verū solū ð impfecto qō est in potētia ad terminos actionū illa𝔭 potentia𝔭. sed si ab alio agēte preueniēte istas potētias inducti sūt termini ad quos possent eē actiones ista𝔭 potētiarum: nō poterūt agere ad illos terminos. nō ꝓpter impfectionē sui s ꝓpter positionē termini ab alio. nec ꝓpt hoc negāde sunt esse in natura: q2 sunt simplicit pfectiones nature. hec Scotus in forma. ¶ 4°. arguit Durādus dicens q̄ ꝓbabile videtur q̄ sciētia infusa et acq̄sita sint vni⁹ rōnis. q2 sicut visus naturalit habit⁹ et p miraculū restitut⁹ est vni⁹ rōnis: sic sciētia naturalit acq̄sita et diuinit⁹ infusa vidētur eē vni⁹ rōnis. q̄ supposito ꝓbatur q̄ in xp̄o nulla fuerit sciētia naturalit acq̄sita. q2 in eo q̄ iā hēt hitū sciētie: p ea q̄ a sensu accipit nō acq̄rit nou⁹ hitus eo𝔭 q̄ p̄us sciuit alioqui due forme eiusdē rōnis essent in eodem subo qō ē ipossibile vel saltē vna supflueret. sed xp̄s habuit hituz sciētie infuse p quā cognouit q̄cquid ē naturalit cognoscibile. ergo p eaz q̄ a sen-

sibus accepit non fuit in eo acquisit⁹ nou⁹ habit⁹ scientie. ¶5° arguit. qꝛ sicut ē incōueniēs q̄ xp̄s accepit sciētiā ab hominib⁹ p auditū: ita incōueniēs est q̄ accepit sciētiā p experiētiā ex reb⁹ sensibilib⁹. sed oēs cōcedūt cōmuniter q̄ incōueniēs fuit xp̄m accipe sciētiā ab hoīb⁹ p auditū vel doctrinā eo q̄ ip̄e dat⁹ fuit nobis doctor. ergo incōueniēs fuit q̄ xp̄s accepit sciētiā p expientiā ex reb⁹ sensibilib⁹. minor cōcedit ab omnib⁹. sed maior pbat. qꝛ hō non accipit sciētiā ab alio homine nisi qꝛ pponūtur ei voces significatiue rerū scibiliū. ita q̄ homo docēs nō videt esse nisi obiectū ppōnēs. et eodē modo res sensibiles se habēt ad hoīem qꝛ ex eis tāq̄ ex obiectis sumit cognitionē p expimētū. si ergo icōueniēs ē xp̄m accipe sciētiā ab hoīb⁹ qꝛ i hoc videret sua pfectio depēdere ab hoīb⁹: eadē rōne videt incōueniēs xp̄m accepisse sciētiā p experiētiā a rebus sensibilib⁹. sic eni pfectio sua depēderet a rebus. ¶6°. qꝛ sciētia q̄ acqrit p experiētiā: acqritur ex hoc q̄ sensibilia sunt p̄sentia sensib⁹. sed sensibus xp̄i pauca valde sensibilia fuerūt p̄sentia in cōparatione eoꝝ q̄ nūq̄ sensu pcepit. ergo sciētia hoc modo acq̄sita fuisset in xp̄o valde impfecta qđ nō est dicēdū. Et si dicat q̄ licet corpalib⁹ sensibus xp̄i nō fuerit oīa corpalia subiecta: ex his tn̄ q̄ subiecta fuerūt potuit in alioꝝ noticiā deuenire cū ex lumine naturali itellect⁹ possit hō pcedere ad itelligēdū effect⁹ p causas et ecōuerso: et hoc modo potuit xp̄s vidēdo corpa celestia apprehēdere eoꝝ virtutes et effect⁹ q̄s hn̄t in iferiorib⁹ licet ei⁹ sensib⁹ nō subiacerēt: nō valet. qꝛ ex sola visione corpoꝝ celestiū nullus pōt cōprehēdere virtutē eoꝝ sed poti⁹ ex expiētia suoꝝ effectuū loquēdo d̄ naturali cognitione hoīs de q̄ nūc agim⁹. et ideo p expientiā habitā in q̄cūq̄ re: non pōt haberi sciētia nisi de illis reb⁹ de quib⁹ est experiētia vel de cōsimilib⁹ fm̄ spēm. sic eni ex multis sensib⁹ fit memoria. ex multis memorijs experimētū. ex multis expimētis vniuersale qđ est pncipiū artis ꝛ sciētie vt dr̄ in phemio metha. sic igit videt pbabilit q̄ in xp̄o nō fuerit aliqua scientia modo humano acq̄sita. hec Durandus.

Quantū ad articulū tertiū p̄mo notādū ē q̄ vt accipit ex dictis. S. T. p̄ª. p. q. 54. ar. p̄°. ad. 3ᵐ. Et de veri. q. vel mā. 8. ar. 6. in cor. et ad. 3ᵐ. et. ar. 7. ad. 9ᵐ. et. ar. 8. ad. 10ᵐ. itellect⁹ et itellectū. i. res itellecta put ex eis ē vnū aliq̄d effectū qđ ē intellect⁹ in actu: sunt vnū p̄ncipiū act⁹ intelligēdi seu itellectionis vel cognitionis. itellectus sicut p̄ncipiū qđ: et res itellecta vel ei⁹ species actuās intellectū sicut p̄ncipiū quo. p ip̄am nāq̄ itellect⁹ creat⁹ fit in actu ad actū itelligēdi eliciēdū. sicut p calorē: calidū fit in actu ad calefaciēdū. dr̄ aūt ex itellectu et re itellecta effici vnum: inq̄tm̄ res itellecta cōiungit itellectui siue p suā eēntiā siue p suā silitudinē q̄ dr̄ spēs itelligibilis. ¶Ex q̄bus duo inferim⁹. vnū est qđ intelligere et cognoscere seu intellectio ꝛ cognitio sunt act⁹ intellect⁹ secūdi pcedētes ab itellectu sic a p̄p̄o agēte. q̄ act⁹ dn̄r actiones et opationes fm̄ doctrinā ph̄i scđo libro d̄ aīa caplo. dicēdū autē et de potētia. Aliud ē q̄ res itellecta siue ei⁹ spēs intellectū imutās p hoc q̄ fit vnū aliq̄d cū itellectu in eē intelligibili: hēt se ad intellectū in rōne act⁹ p̄mi reducētis ip̄m de potētia ad actū et mouētis ad p̄p̄aꝫ opationē. ꝛ ex his cōsequit q̄ forma intellectū imutans nō sit vnū et idem in creaturis cū ip̄sa cognitiōe vel intellectione imo q̄ realiter differūt: et sicut act⁹ secūdus ab actu p̄mo: et sicut p̄ncipiatū a p̄ncipio. ¶Ex q̄bus vlteri⁹ inferim⁹ q̄ licet diuina essentia possit se habere vt forma imutatiua intellect⁹ creati quāuis nō p̄p̄e informatiua: nequaq̄ tn̄ esse pōt itellect⁹ creati itellectio seu cognitio vel act⁹ itelligēdi. pbat hoc. qꝛ vt supra deductū est: act⁹ itelligēdi ꝛ itellectio seu cognitio sunt opatiōes q̄daꝫ pcedētes ab itellectu cui⁹ sunt sicut a p̄ncipio p̄prio. cū autē nephas sit dicere diuinā essentiam ab itellectu creato sicut a p̄ncipio suo vel causa pcedere dici non pōt vere q̄ diuina essentia sit cognitio vel intellectio intellectus creati. et per p̄ñs nec dici pōt eius sciētia vel cōceptio aut noticia. qm̄ tria hec p̄p̄ie loquēdo terminus sunt intellectionis et cognitionis seu act⁹ itelligendi ab ip̄so eodē p̄ncipio pducta a q̄ ꝛ illa. s. ab itellectu informato vel imutato p formā q̄ est intellectionis p̄ncipiū. Ad q̄ itelligēda faciūt q̄. S. T. notat d̄ potētia dei. q. vel mā. 8ª. ar. p̄°. in. c. inq̄t eni. itellect⁹ in itelligēdo ad q̄ttuor pōt hr̄e ordinē. s. ad rē q̄ intelligit. ad spēm intelligibilem qua fit intellectus in actu. ad suū intelligere. et ad cōceptionē intellectus. q̄ quidē conceptio a trib⁹ predictis differt. a re quidē intellecta: quia res intellecta est interdum extra intellectū. conceptio autē intellectus: nō est nisi in intellectu. et iteꝝ conceptio intellectus ordinatur ad rē intellectam sicut ad finem. propter hoc enim intellectus conceptionem rei in se format: vt rem intellectam cognoscat. differt autem a specie intelligibili. nā species intelligibilis qua fit intellectus

in actu cõsideraƚ vt pͥncipiũ actionis intellectus cũ om̃e agẽs agat ſm q̃ eſt in actu. intellect⁹ aũt fit in actu ꝑ aliquã formã quã oportet eẽ actionis pͥncipiũ. differt aũt ab actione intellect⁹: qꝛ ꝑdicta cõceptio cõſideraƚ vt termin⁹ actionis ꝛ quaſi quoddã ꝑ ipaȝ cõſtitutũ. intellect⁹ enĩ ſua actione format rei diffinitionẽ vel etiã ꝓpoſitionẽ affirmatiuã ſeu negatiuã. Quaſi idẽ in ſententia dicit cõtra gẽtiles libro pͥmo capl'o. 54.

Secundo Notãduȝ eſt ꝓpter q̃dã argumẽta Joãnis ꝺ ripa q̃ vt. S. T. dicit de. ve. q. 8. ar. p°. i. c. Et magis diffuſe. 4°. li. ſen. diſ. 49. q. 2ª. ar. p° in coꝛ. cũ dicim⁹ diuinã eſſentiã ꝑ ſeipam eẽ formã intellect⁹ btõꝝ: nõ ẽ ſic intelligẽdũ quaſi diuina eſſentia ſit vera forma intellect⁹ creati vel q̃ ex ea et intellectu efficiaƚ vnũ ſimpliciƚ ſicuti naturalib⁹ ex forma et materia naturali: ſed qꝛ ꝓportio eſſentie diuine ad itellectũ creatũ ẽ ſicut ꝓportio forme ad mãm. q̃ñcũqȝ enĩ aliq̃ duo q̃ꝝ vnũ eſt ꝑfecti⁹ altero recipiũtur in eodẽ receptibili: ꝓportio vni⁹ duoꝝ ad alteꝝ. ſ. magis ꝑfecti ad min⁹ ꝑfectũ: eſt ſicut ꝓportio forme ad materiã. quẽadmodũ lux ꝛ coloꝛ recipiũtur in diaphano quoꝝ lux ſe hẽt ad colorẽ ſic forma ad mãm. et ita cũ in aĩa recipiaƚ vis itellectiua ꝛ ipa eſſentia diuina inhabitãs licet nõ ꝑ eundẽ modũ: eẽntia diuina ſe habebit ad itellectũ ſicut forma ad mãm: i. eo q̃ ad illũ ſe hẽt ſicut ꝑfectũ ad iꝑfectũ. et quãuis finiti ad infinitũ et mẽſurati ad imẽſuꝝ nõ poſſit eẽ ꝓportio ꝓꝑe loquẽdo eo q̃ exceſſus ĩfiniti ſupra finitũ nõ ſit determinat⁹: põt tamẽ eſſe iter ea ꝓportionalitas q̃ eſt ſĩlitudo ꝓportionũ q̃lis reqͥriƚ inter cognoſcẽtẽ ꝛ cognitũ. que in hoc attendiƚ qꝛ ſicut ſe hẽt cognoſcẽs ad cognoſcendũ: ita ſe hẽt cognoſcibile ad hoc q̃ ab eo cognoſcaƚ. talis autẽ ꝓportionalitas ſufficit ad hoc q̃ ĩfinitũ cognoſcaƚ a finito et ecõuerſo. qꝛ ſm mẽſurã ꝟtutis itellectus finiti cognoſcentis: oĩm infinitũ ab illo cognoſcibile eſt. Ad qꝺ ſciẽdũ eſt ꝓut. S. T. notat. 4°. ſen. diſ. 49. q. 2. ar. 3°. ad. 6m. q̃ actio nõ ſolũ mẽſurari debet ſꝫ formã q̃ eſt pͥncipiũ actionis: ſed etiã ſm ſubm qꝺ ꝑ formã ipaȝ ꝑficiƚ. qꝛ act⁹ actiuoꝝ recipiũtur ſm modũ paciẽtis et recipiẽtis ꝓut phs docet ſcꝺo de aĩa. mod⁹ aũt hic: eſt ſm mẽſuraȝ q̃ ꝑfectibile ptingit vt ꝑficiaƚ tali forma. vñ actio intellectus creati. ſ. viſio q̃ ꝑ diuinã eſſentiã ſicut ꝑ formã ꝑficiẽtem in itellectu cauſaƚ: nõ mẽſuratur ſm modum infinitũ qui ẽ diuine eſſentie ſm ſe: ſed ſm modũ quo intellectus ptingit ad hoc q̃ ꝑ ipſam perficiaƚ. qui modus accipiƚ ſm q̃ diuina eẽntia intellectui cõiungitur ꝑ lumen gloꝛie ꝑ qꝺ intellectus ad videndã diuinã eſſentiã diſponitur et eleuatur. huiuſcemodi aũt lumen gloꝛie finitum eſt ac ꝑ hoc viſio intellect⁹ creati finita eſt ex parte videntis: quãuis poſſit dici infinita ex parte rei viſe. hoc ẽ dictu q̃. i. ipſa diuina eſſẽtia ab intellectu beato videbitur infinita et imenſa ſed nõ infinite et imẽſe. i. nõ viſione infinita et imẽſa nec ab intellectu bti imẽſe aut infinite elicita. totus enim modus diuine eſſentie videtur a beatis ꝫ non totaliter. Et de hoc. S. Tho. loco ꝓxime allegato. 4°. ſen. in reſpõſione ad. 3m. Et. pͣ. ꝑ. q. 12. arti. 7°. ad. 3m. Et de veri. q. vel materia. 8ª. articulo. 2°. ad. 2m. et. 6m.

Tertio Notãdũ eſt q̃ vt. S. Tho. dicit pͥma ſecũde. q. 3. ar. p° finis ꝺƚ dupliciter. vno modo ipſa res quã cupimus adipiſci: ſicut auaro eſt finis pecunia. alio modo ipſa adeptio vꝉ poſſeſſio ſeu vſus aut fruitio eius rei q̃ deſideratur. ſicut ſi dicatur q̃ poſſeſſio pecunie eſt finis auari: et frui re voluptuoſa eſt finis intẽperati. pͥmo ergo modõ vltimus hominis finis ẽ bonũ increatũ. ſ. deus qui ſolus ſua infinita bonitate põt voluntatẽ hoĩs perfecte implere. Secũdo aũt modo vltim⁹ finis hominis eſt creatũ aliq̃d in ipſo exñs quod nihil ẽ aliud q̃ꝫ adeptio vel fruitio finis vltimi. vltim⁹ aũt finis vocatur btitudo. ſi ergo btitudo hoĩs conſideretur quãtũ ad cauſam vel obm: ſic eſt aliq̃d increatũ. ſi aũt cõſideretur quãtũ ad ipſam eſſẽtiã beatitudinis: ſic eſt aliq̃d creatũ. qm̃ ſic beatitudo conſiſtit eſſentialiter in operatione bti vltima et ꝑfectiſſima nõ ſolũ ſm ſentẽtiã phi in pͥmo ethicoꝝ felicitatẽ deſcribẽtis q̃ eſt opatio ſꝫ ꝟtutẽ ꝑfectãꝫ: ſꝫ ꝛ ſꝫ redẽptoꝛis nr̃i ſentẽtiã dicẽtis Joã. 17°. hec ẽ vita eterna vt cognoſcãt te ſolum veꝝ deũ et quẽ miſiſti ieſum xp̃m. vita aũt eterna ẽ ipa btitudo cũ ſit finis hoĩs vltim⁹ ſm illud apl'i Ro. 6. hẽtis fructũ vr̃m in ſanctificatione. finẽ vero: vitã eternã. Sic aũt btitudo duplr̃ ꝺƚ ita et ſũmũ bonũ quod idẽ illi eſt. ꝺƚ enĩ ſũmum bonũ: et res ipſa ſũme et ſimplr̃ ꝑfecta: et ipſius rei adeptio: diuerſa tñ ratiõe. Ad cuius itellectũ ſciẽdũ ẽ q̃ bonũ ꝛ diligibile ꝯuertunƚ. et per ꝯñs ſũmũ bonũ et ſũmũ diligibile. diligibile aũt duplex ẽ ꝓut. S. T. dicit poſt Ariſtotelẽ i plerisqȝ locis ꝛ magis ad ꝓpoſitũ nr̃ꝫ. 4°. li. ſen. d. 49. q. pͣ. ar. 2. ſub. ar. p°. vnũ ẽ qꝺ diligiƚ amore beniuolẽtie q̃. ſ. volum⁹ bonũ alicui⁹ ꝓpƚ ſeipꝫ queadmodũ diligim⁹ amicos ꝛ ꝟtuoſos etiã ſi nihil ex eis nob ꝓueniat. aliꝺ ẽ qꝺ diligiƚ amore ꝯcupiſcẽtie. ꝛ hoc ẽ vꝉ bonũ qꝺ i nob ẽ: vꝉ qꝛ ex eo in no-

bis aliq̃ bonū consequit̃. sicut diligim⁹ id quod
nob̃ est vtile vel delectabile. illud aūt q̃d diligit̃
dilectione vel amore beniuolētie: pōt eē vltimū
et sūme dilectū. q̃d aūt diligit̃ amore cōcupiscen
tie: eē nō pōt sūmū vel vltimū dilectū simplicit̃
eo q̃ ad bonū alteri⁹ referat̃ ei⁹. s. cui cōcupiscit̃.
fm hec igit̃ dicim⁹ in ꝓposito nr̃o q̃ sūmū bo-
nū vel summū diligibile duplex ē. quoddā. s. q̃d
diligibile ē amore beniuolētie: et hoc ē sūmū bo-
nū increatū q̃d est de⁹. aliud vero ē sūmū bonū
diligibile amore cōcupiscētie q̃d magis ꝓprie di-
ci debet sūmū et vltimū cōcupitū ꝓ eo q̃ ē maxi
mū bonū q̃d nobis ex cōiūctione ad deū ꝓuenit
et quia est vltimū ꝛ maximū bonū cōcupitū: dr̃
esse ꝓpter se quesitum vel desideratum.

**¶ Quarto** Notandum ē q̃ res ex eo q̃ ab intellectu itelligitur
vl̃ cognoscit̃: nō hēt q̃ ꝑ seipā itellectū iformet
vel in ipo eē reale hēat: sed solū eē itelligibile. rē
aūt hr̃e eē intelligibile i intellectu: ē ab itellectu
cognosci. vñ res in rex natura existētes extra in-
tellectū: vere ab itellectu cognoscunt̃. alias sciē-
tie nō essent ð reb⁹ q̃ sunt extra aiā q̃d fuit error
antiquox. eadē eni sunt q̃ itelligim⁹ vel cognos-
cim⁹: et de q̃b⁹ sunt sciētie. vt eni. S. T. dicit p̄°.
li. sen. dis. 36ª. q. p̄ª. ar. 3°. in cor. aliud ē aliq̃d eē
in sciētia dei: et aliud ē aliq̃d eē in deo vel i diui-
na essētia. eē enī in sciētia: nihil aliud ē q̃ ꝑ sciētiā
cognosci. et id eo oīa q̃ de⁹ scit et bona ꝛ mala: in
sciētia ei⁹ eē dr̃. nō tamē mala dr̃ eē in deo aut
in diuina essentia simplicit̃ loquēdo nec etiā bo-
na fm ꝓprias formas q̃b⁹ eē habēt in rex natura.
quāuis vt sic in sciētia dei ꝛ in ei⁹ itellectu eē di-
cant̃ inq̃m̄ fm ꝓprias formas et fm eē q̃d hñt i
rerū natura: ab itellectu diuino cognoscūt̃. Idē
in sententia dicit de. ve. q. 3ª. ar. 6°. ad. 2m. Ex q̃-
bus iferim⁹ p̄mo q̃ pluralitas cognitorū neq̃ i-
tellectū diuinū cōponit neq̃ ei⁹ simplicitati i ali-
quo derogat. vñ vniuerse res et materiales et i-
materiales et vl̃es et singulares: simul actu sunt
a deo cognite absq̃ sue imaterialitatis et spūa-
litatis p̄iudicio. neq̃ est singolare in deo q̃ res
plures ab ipo cognite ipm nō cōponāt neq̃ eius
intellectū realit̃ informēt. nā et itellectui angeli-
co et humano id cōmune est ꝓ eo q̃ res cognite
vel intellecte inq̃m̄ hmōi: nō hñt q̃ realit̃ ꝑ seip-
sas sint i intellectu sicut dictū est. silitudines tñ
seu spēs ipax rex: realit̃ itellectū angelicū ꝛ hu-
manū iformant. ꝫ hmōi spēs et silitudines fm q̃
itellectū afficiūt et realit̃ iformāt: nō sunt res in-
tellecte ꝫ forme q̃b⁹ res q̃rū sunt silitudines ex-
tra aiā existētes: ab itellectu cognoscuntur. q̃ si ꝑ
quādā reflexionē aliq̃n ab itellectu cognoscant̃
et tñ inq̃m̄ sic cognite sunt: nō hñt q̃ itellectū af-
ficiāt vel iformēt realit̃. cui⁹ signū eidē ē q̃ nō
ex ipa eax iformatiōe ꝓuenit q̃ ab itellectu cog-
noscāt̃. nā sic nō essēt secūdario et ꝑ reflexionē
cognita cognitis reb⁹ ꝫ p̄mo et directe cognosce
rent̃ sic q̃ imediate iformāt ꝛ afficiūt itellectum
q̃d ē falsū. cognoscūt̃ siquidē ꝑ ipas res cognitas
itellectū se supra seipm̄ et sup actū suū ac sup spēm
q̃ itelligit reflectēdo. Et ð hoc. S. T. p̄ª. p. q. 85.
ar. 2. et. q. 87. q̃si ꝑ totū. ¶ Et ex his iferim⁹ q̃
essentia diuina visa ab itellectu btō aut etiā res
vise i v̄bo: i nullo ipediūt spēs itelligibiles itelle
ctū bti iformātes q̃b⁹ cognoscit res in ꝓprio gene
re. q̃m vt ðductū ē: nec eēntia diuina nec res i ip-
sa seu i verbo vise: sunt i intellectu btō vt ipm̄ in-
formātes vel realr̃ afficiētes: ꝫ sunt hñtes realē
existētiā extra itellectū bti: quāuis i intellectu bti
dicant̃ eē vt cognitū in cognoscēte q̃d nō est aliud
q̃ ab itellectu cognosci vt sup̄ dicebat. S. T. ex
q̃ vlteri⁹ sequit̃ q̃ in itellectu bti nō se ipediunt
cognitio verbi ꝛ rex in v̄bo et cognitio rex in ꝓ
pria nā. q̃ cognitio v̄bi nō fit ꝑ spēm creatā in-
formātem intellectū. impedimētū autē plurium
cognitionum ad inuicē: prouenit ex parte speci-
erum que non se simul compaciuntur.

**¶ Quinto** Notandū est ꝓut ðducit S. Tho. sup Boeciū ð tri-
nitate lec. 3ª. q. p̄ª. ar. p̄°. i. cor. Et in cōmēto sup
p̄mū librū posteriox lec. 41. ꝯ. altera aūt sciētia
est ab altera ꝛc. et in plerisq̃ locis: q̃ materialis
diuersitas obiecti non diuersificat habitum sed
solūmodo formalis. cum ergo scibile sit propriū
obiectum scientie: nō diuersificabunt̃ scientie fm
diuersitatem mālem scibilium: sed fm diuersita
tem eorum formalem. sicut autē formalis ratio
visibilis sumitur ex lumine per q̃d color videtur
ita formalis ratio scibilis accipit̃ fm p̄ncipia ex
quib⁹ aliquid scit̃. et ideo quātūcūq̃ sint aliq̃ di-
uersa scibilia ꝑ suā naturā dūmodo ꝑ eadē p̄n-
cipia sciāt̃: ꝑtinēt ad vnā sciētiā. q̃ nō erunt iam
diuersa inq̃m̄ sunt scibilia. sunt eni ꝑ sua p̄ncipia
scibilia. sicut patet q̃ voces humane multū diffe
rūt fm suā naturā a sonis inanimatox corpox.
ꝫ q̃ fm eadē p̄ncipia attēdit̃ cōsonātia in voci-
bus humanis ꝛ sonis inanimatox corpox: eadē
est sciētia musice q̃ ð vtrisq̃ ꝯsiderat. si vero aliq̃
sint eadē fm naturā: et tamen ꝑ diuersa p̄ncipia
ꝯsiderent̃: manifestū ē q̃ ad diuersas sciētias pti
nēt. sicut corpus mathematicū nō est separatū
subiecto a corpe naturali. q̃ tamē corp⁹ mathe-
maticū cognoscat̃ ꝑ p̄ncipia quātitatis: corp⁹ aūt

naturale ꝑ pͥncipia mot⁹: nõ est eadē sciētia geo-
metrie et nālis. patet ergo ꝙ ad diuersificādum
sciētias sufficit diuersitas pͥncipioꝝ in genere sci
biliū quā comitat̄ diuersitas generis scibilis. di
uersitas aūt pͥncipioꝝ sic accipi deb₃: ꝙ neq₃ pͥn-
cipia ip̄a ꝓcedāt ex eisdē pͥncipijs pͥoribus: neq₃
pͥncipia vni⁹ sciētie ꝓcedāt ex pͥncipijs alterius.
qm̄ siue ꝓcedāt ex eisdē pͥncipijs siue alia ex alijs
nō esset diuersa sciētia. qꝛ enī pͥncipia triāguli et
pͥncipia q̄drati deriuant̄ ex pͥncipijs figure: ideo
nō est diuersa sciētia ꝯ vna q̄ȯ vtroq₃ ꝯsiderat. s.
geometria. ¶ Ex p̄missis īferim⁹ ꝙ sciētia anime
xp̄i īfusa a deo et sciētia ei⁹ hūanit⁹ acq̄sita p ab-
stractionē specieꝝ a phātasmatib⁹: nō sunt eius-
dē rōnis. ꝓbat̄ hoc. qm̄ vt ꝯductū est diuersitas
pͥncipioꝝ in gēīre scibili et diuersitas obiecti sci-
bilis ꝭm rōnē₃ scibilitat[is]: sciētias formalit̄ diuer-
sificat. ꝯ sciētia xp̄i īfusa et sciētia acq̄sita hn̄t pͥn-
cipia formalit̄ diuersa ꝭm gen⁹ scibile: et iteꝝ sūt
de obiectis formalit̄ diuersis ꝭm rōnē scibilis. er-
go ⁊ c̄. maioꝛ ex supꝛa deductis cōstat. ꝯ ad ꝓba
tionē minoꝛis sciēdū est ꝙ pͥncipia sciētie d̄ q̄bus
hic loq̄mur: sunt media q̄b⁹ noticia ꝯclusionū q̄
ꝓp̄e appellat̄ sciētia acq̄rit̄ et ꝓbat̄. hm̄oi aūt me
dia ꝓut colligi pōt ex doctrina ph̄i libro posteri
oꝝ: et ex dictis. S. T. ī diuersis locis et signāter
4°. li. sen. dis. 49ª. q. 2. ar. p̄°. ad. 15ᵐ. Et. p̄ª. p.
q. 94ª. ar. p̄°. ad. 3ᵐ. sunt in triplici differentia.
q̄dā mediū vocat̄ mediū sub q̄ itellect⁹ cognos
cit: et hoc ē lumē itellect⁹ agētis siue sit naturale
siue sit sup̄naturale. et hoc mediū ē pficiens itel-
lectū gēīralit̄ nō d̄terminās ip̄₃ ad speciale ob₃.
aliō mediū ē q̄ itellect⁹ itelligit d̄terminās ip̄m
ad speciale ob₃. et hoc mediū ē forma vel sp̄ēs i-
telligibil' p quā itellect⁹ determinat̄ ad certā rē
cui⁹ ē forma vl' sp̄ēs. quēadmodū sp̄ēs itelligibil'
hoīs est p quā itellect⁹ nō aliā rē q̄₃ hoīem et q̄
ad hominē ptinēt cognoscit. tertiū mediū ē p cu
ius noticiā intellect⁹ cognitionē vel sciētiā alicu
ius rei acq̄rit. et de hoc medio maxime ph̄s tra-
ctat in libris posterioꝝ et thopicoꝝ. nā est hm̄oi
mediū et dialeticū seu ꝓbabile de q̄ sermo est in
libris thopicoꝝ: et mediū demōstratiuū de quo
in libris posterioꝝ analeticoꝝ. ꝭm quodlib₃ aūt
gen⁹ dictoꝝ medioꝝ seu pͥcipioꝝ accipitur for-
malis diuersitas inter sciētiā xp̄i infusam et scien
tiā acquisitā₃. Probat̄ de pͥmo medio seu prin
cipio intelligēdi quod ē lumē intellect⁹ agentis.
nam cū hoc fuerit lumē gratuitum ac sup̄nāle q̄
sciētia infusa est anime xp̄i: lumē autē quo sciētia
eius humanit⁹ acq̄sita fuit humano intellectui ⁊
anime xp̄i naturale: seq̄tur necessario ꝙ alterius

rationis sit hoc lumē ab illo. Unde. S. Tho. 3ª.
parte. q. 9°. arti. 4°. in coꝛ. dicit ꝙ mod⁹ cognos
cendi p lumē desuper infusum aīe xp̄i: est ꝓpoꝛ-
tionatus nature angelice. De secūdo aūt gene-
re medij seu pͥncipij idē ꝓbat̄. qm̄ maioꝛ et mioꝛ
simplicitas et vniuersalitas ac cōtractio specieꝝ
intelligibiliū variat rōnem formalē ip̄saꝝ sp̄ērū.
sed species itelligibiles anime xp̄i ab instāti crea-
tionis infuse: multo simpliciores et vniuersalio-
res ac capaciores et minus cōtracte sunt q̄₃ spe-
cies lumine intellect⁹ naturali humanit⁹ acq̄site
a reb⁹. patet hoc. qm̄ in angelis tāto vniuersa-
liores et capaciores ac pfectiores sunt sp̄ēs itel-
ligibiles q̄₃ sp̄ēs ab humano intellectu acquisite
quāto pfecti⁹ et lucidius āgeli q̄₃ hoīes hn̄t lumē
intellect⁹ agētis. sicut et inter ip̄sos angelos quā
to eminēti⁹ ac copiosius lumē intelligēdi a deo
participāt: tāto alij p̄ alijs vniuersaliores et pfe-
ctiores ac min⁹ cōtractas sp̄ēs intelligibiles hn̄t
cōcreatas ita vt sp̄ēs supioꝝ nō sint eiusdē rōnis
cū specieb⁹ et formis inferioꝝ. lumē aūt infusum
p dei grā₃ aīe xp̄i: fuit clari⁹ et pfecti⁹ ac maioris
efficacie q̄₃ lumē itellect⁹ etiā supmi angeli quā-
to pfectioꝛ et habundātioꝛ fuit in eo grā q̄₃ᵐ ad
oīes effect⁹ q̄₃ in angelis. vnde et de his q̄ ad il-
luminationes hierarchicas ptinēt: xp̄s angelos
illuminat ꝓut Dionisi⁹ dicit. 7°. caplō d̄ diui.
nomi. iuxta quod apocalipsis. 21°. dr̄ ꝙ claritas
dei illuminat ciuitatē btōꝝ et lucerna eius ē ag-
nus. sup quo verbo interlinearis dicit. i. ei⁹ hūa-
nitas. sequit̄ ergo necessario ꝙ sp̄ēs itelligibiles
infuse anime xp̄i magis vniuersales ⁊ min⁹ con-
tracte ac pfectiores sint q̄₃ sp̄ēs intelligibiles sui
intellectus humanit⁹ acquisite quāto lumen in-
tellectus sibi a deo infusum q̄ȯ est sup̄naturale ⁊
speciebus infusis ꝓpoꝛtionatū₃: copiosi⁹ et emi-
nētius est q̄₃ lumē naturale sui itellect⁹ specieb⁹
acquisitis adequatū. ac p hoc consequit̄ ꝙ sp̄ēs
intellectus anime xp̄i acquisite et infuse alterius
et alterius sint rationis. ¶ Ex dictis duobus ge
nerib⁹ medioꝝ ac pͥncipioꝝ: constat etiā ꝓbatū₃
de tertio medij seu principij genere quod est no
ticia propositionum et terminoꝛū ex quib⁹ sciē-
tie habit⁹ deducit̄. nā virtus et efficacia huius-
cemodi principioꝝ et quātū ad eoꝝ habēdā no-
ticiā et q̄₃ᵐ ad ꝓbandū et inferēdū sciētie habitū
ex specieꝝ intelligibiliū₃ representatione et de-
terminatione et ex luminis intellect⁹ illustratio
ne ac intelligēdi vigore dependet. vnde ⁊ pͥma
sciētiarum principia ex quibus secundaria capi-
unt virtutem ꝓbādi: ex intellectus lumine et ex
specieb⁹ itelligibilib⁹ q̄b⁹ termini cognoscūt̄: no-

ta īfūſe. cū ꝗ̄ efficaci ꝺductione ꝓbatū ſit ꝙ ꝑmiſſa
duo genera medioꝝ et ꝑncipioꝝ ſint ī aīa xp̄i al-
teri⁹ et alteri⁹ rōnis reſpectu ſciētie eius īfuſe et
ſciētie humane acq̄ſite: ꝯñs ē ꝙ ꝑncipia ſeu me-
dia tertij generis qb⁹ ſciētia īfuſa et acq̄ſita ꝺdu-
cit ac ꝓbat: ſint alteri⁹ et alteri⁹ rōnis. Hoc idē
ꝓbat cōſiderādo vtrāq3 ſciētiā ex pte obiecti ꝓ-
portiōati ⁊ adeq̄ti. tū q2 rō formalis obiecti ſcibi
lis inq̄ᵐ ē ſcibile: diuerſificat̄ ſm ꝑncipioꝝ diuer
ſitatē a q̄bus hit⁹ ſciētie ſumitur, put phs docet
li. p̄°. poſ. caplo certior aūt ſciētia ē. ꝗ̄ altera aūt
ſciētia ē ab altera. tū etiā qm̄ ꝑ hitu3 ſciētie īfuſe
aīa xp̄i habuit cognitionē nō ſolum oīu3 reꝝ ad
quas humane ſciētie naturalit̄ ſe extēdūt: ꝟ etiā
oīu3 eoꝝ q̄ ꝑ diuinā reuelatonē angelis ⁊ hoīb⁹
īnoteſcūt ad q̄cūq3 donū ſpūs ſcti ꝑtineāt, put
S. Tho. notat. 3. p. q. 11ᵃ. ar. p̄°. i. c. Itē3 ꝑ hmōi
ſciētiā īfuſā3 cētias angeloꝝ cognoſcit ꝑ modū
q̄ nate ſunt ab aīa ſepata cognoſci. et iteꝝ oīa
ſingularia ꝑſentia ꝑterita ⁊ futura ꝑ hāc ſciētiam
nouit. ꝑ hitu3 vero ſciētie acq̄ſite aīa xp̄i illoꝝ3
ꝑaſe habuit cognitionē q̄ lumine naturali itelle
ct⁹ agētis ab hoīe cognoſci pñt ꝑ abſtractionem
ſpecieꝝ a reb⁹ ſenſibilib⁹ ꝑ ſenſuū corꝑaliū vires
et actiones. Et ꝺ hīs. S. T. 3ᵃ. p. q. 11ᵃ. articulis
p̄°. et. 4°. et. q. 12ᵃ. ar. p̄°. ¶ Animaduertēdu3 ē
circa ſupradicta ꝙ diuerſitas ſpecieꝝ intelligibi
liū ſufficiēs ad diuerſificādū ſpecifice hitus ſcien
tiaꝝ: nō eſt ꝑ hoc dūtaxat ꝙ alie ſunt a deo īfuſe
et alie ſunt a reb⁹ ipſis ꝑ abſtractionē corꝑalium
ſenſuū et actione itellect⁹ agētis acq̄ſite. nam et
Adā ī ſtatu īnocētie ſpēs habuit a deo īfuſas qb⁹
omniū reꝝ naturaliū ſciētia3 adept⁹ eſt: q̄ tū nō
fuit in eo alteri⁹ rōnis a ſciētia reꝝ naturaliū ce-
teroꝝ hominū ꝑ ſpēs a reb⁹ acceptas virtute i-
tellect⁹ agētis acq̄ſita, put. S. T. expſſe dicit p̄ᵃ
p. q. 94ᵃ. ar. 3. ad p̄ᵐ. ꝟ magis diuerſitas ꝑdicta
ſciētiaꝝ accipit̄ ex diuerſitate ſpēru3 ꝑ hoc ꝙ alie
ſunt ſimpliciores et vniuerſaliores ac capacio-
res. ſ. īfuſe q̄3 ſpēs modo ꝑmiſſo a reb⁹ abſtracte.
et hec ſpēru3 diuerſitas ſemꝑ hēt adiūctā diuer-
ſitatē ſpecificā luminis itellect⁹ ſimul cū diuerſi-
tate ꝑncipioꝝ tertij generis ſupra notata. Unde
ſm viā. S. T. dicēdu3 videt̄ ꝙ ꝑmo hoī in ſtatu
inocētie nō fuit lumē itellect⁹ agētis a deo gratui
to īfuſu3 ſupra lumē naturale. et ꝑ ꝯñs ꝙ ſuꝑ na-
turalia ꝑma ꝑncipia tertij generis q̄ a phs ꝓpo-
ſitiones ꝑ ſe note et imediate dicūtur: nō fuerūt
principia ꝑ infuſionē collata ad illas res cognoſ-
cēdas q̄ naturaliter ab homine ſciri pñt. ex quo
videtur etiā cōſequi ꝙ ſpēs itelligibiles ꝑmo ho
mini infuſe ad ea cognoſcēda q̄ human⁹ intelle-
ctus naturalit̄ ſcire pōt: nō fuerūt magis vl̄es ac
ſimplices et magis capaces q̄3 ſpēs ꝑ abſtractio
nē a phātaſmatib⁹ acq̄ſite q̄bus itellect⁹ homi-
nis ꝑſpicacis ſciētiā naturalit̄ acq̄ſitā hr̄e poteſt
alias indigerēt altiori ⁊ ꝑfectiori lumie illuſtrari
q̄3 ſit lumē itellect⁹ agētis naturale. nā oportet i
omni itellectu ſpēs itelligibiles in rōne repſentā
di: lumini itellect⁹ et ei⁹ ꝑſpicacitati coaptari. et
ſignant̄ dicim⁹ itellect⁹ hoīs ꝑſpicacis: qm̄ itelle
ctus hebes magis cōtractis et particulati diſtin
ctis idiget ſpecieb⁹ q̄3 itellect⁹ ſubtilis et itelligē
tia pollēs. et hui⁹ ſignu3 eſt euidēs ꝙ niſi magi-
ſter docēs cōceptus ſuos vl̄es ac ꝑ hoc ſimpliacio
res diſtiguat et particularit̄ et minutati ꝓponat
diſcipulis: illoꝝ hebetes ⁊ min⁹ inſtructi: doctri-
nā ipſius capē nō valēt. vñ et hic eſt vn⁹ mod⁹ il
luminationis angeloꝝ īferioꝝ et min⁹ ꝑſpicaciū
a ſupiorib⁹, put dictū fuit. 11ᵃ. diſ. ſecūdi. li. ¶ Si
q̄s aūt cōtēdat ꝙ ſpēs itelligibiles ꝑmo homini
a deo īfuſe ad naturalia cognoſcēda fuerūt ma-
gis ſimplices et min⁹ ꝯtracte q̄3 naturalit̄ acquiri
pñt ꝑ abſtractionē a phātaſmatib⁹: cogit̄ conce-
dere ꝙ illi fuerit lumē itellect⁹ infuſu3 ꝑfecti⁹ et
eminēti⁹ q̄3 ſit lumē naturale itellectus humani.
et ꝑ ꝯñs ꝙ media et ꝑncipia ſciētie tertij generis
fuerit ſimpliciora et capaciora q̄3 eiuſmodi ꝑnci-
pia naturalit̄ nota hoīb⁹. q̄bus cōceſſis: neceſ-
ſario ſeq̄ videt̄ ꝙ ſciētia reꝝ naturaliū quā ꝑm⁹
hō habuit in ſtatu inocētie: fuerit alteri⁹ rōnis a
ſciētia reꝝ naturaliū quā ceteri hoīes naturali-
ter hr̄e pñt. nā oīb⁹ ꝑncipijs variatis ex q̄b⁹ hit⁹
ſciētiaꝝ depēdēt: neceſſe ē ꝙ ſciētie ipſe varient̄ et
diuerſaꝝ ſint rōnū. hoc aūt dict. S. Tho. ſupra
allegatis ꝑmapte repugnat.

Quantu3 ad ar-
ticulū quartū reſpōdēdū eſt ob
iectionib⁹ cōtra ꝯcluſiones. Et
q̄dē ad ꝑmū ꝯ ꝑmā ꝯcluſionem
q̄ eſt Joānis de ripa negat̄ pri
ma ꝯña. et ad ei⁹ ꝓbationē ꝺr̄ ꝙ rō falſitatis cōſe-
quētie vera ⁊ potiſſima: nō ē aliq̄ illaꝝ quas ar-
guēs tetigit: ꝟ eſt illa q̄ in ꝑmo notabili aſſigna-
ta ē q2. ſ. noticia vel cognitio ſeu itellectio cuiuſli
bet itellect⁹ creati ē act⁹ ab illo ſic a ꝓpo ꝑncipio
ꝓduct⁹ q̄ ꝺ diuina eſſentia nephas ē dicere. vñ
argumētū ꝓcedit ex iſufficiēti diuiſiōe. ¶ Ad. 2ᵐ
ꝺr̄ ꝙ ſi i antecedēte ſpēs itelligibilis capit̄ ꝓꝑe ꝓ
forma itellectū iformāte ſeu formalit̄ actuāte: an
tecedēs eſt falſū. et ad ꝑmā ei⁹ ꝓbationē negat̄
aſſūptū. nec arguēs ꝓbat. Ad ſcdā3 ꝓbationē ne
gat̄ ꝯña. nam pōt tota memoria bt̄ificari ſine eo

q formalit actuet p diuinā essentiā tanq p spēm intelligibilē. si aūt i antecedēte spēs intelligibilis capit abusiue p oī re q intellectū imutat etiā si nō illū iformet: aňs admittit et negat ↄña. et ad primā ei⁹ pbationē negat assūptū. neq arguēs illō pbat. ad secundā pbationē dr q nihil pbat ad ppositū nrz. ex eo eni q eque itēse sit eleuabilis itelligētia sicut memoria: nō recte sed magis ridiculose iferet q diuina eēntia sit noticia seu cognitio itellect⁹ bri. ¶ Ad. 3^m negat ↄña. et ad ei⁹ pmā pbationē ex auctoritate aplī: dr pmo q ad uerbū sicut nō notat eq̄litatē aut omnimodam silitudinē: s q̄ʒ^m a d id qō imediate pmiserat. cū eni dixissz apls: videm⁹ nūc p speculū in enigmate tūc aūt facie ad faciē: stati subiūgit q̄si expositionē dicti. nūc cognosco ex pte: tūc aūt cognoscā sicut et cognit⁹ sum. vt cognitio ex pte: rñdeat cognitiōi p speculū in enigmate. et qō dr tūc cognoscā sicut et cognitus sum: rñdeat ei qō dixerat tūc aūt facie ad faciē. q̄si silitudo iportata p li sic itelligēda sit q̄ʒ^m ad hoc q sic de⁹ cognoscat nos facie ad faciē. i. clare absq enigmate: ita et nos i patria cognoscem⁹ deū clare ⁊ absq enigmate qō est facie ad faciē videre. Et huic sensui vboꝝ cōsonat qō btūs Joānes p^a. Joā. 3° ait. cū enim dixisset. scim⁹ qm cū apparuerit siles ei erim⁹: q̄si exponēs in q erim⁹ siles subiūgit. qm videbim⁹ eum sicuti ē vidēdo. s. essētiā dei clare et in se. Si eni i auctoritate aplī quā arguēs allegat silitudo deberet accipi q̄ʒ^m ad oia: seqret q sicut de⁹ sua cognitione nos totalit et pfectissime cōprehendit: ita ⁊ nos i patria deū totalit et pfectissima visione ↄprehēderem⁹. et itez q sicut de⁹ naturali sua cognitione nos ⁊ q̄cq̄d in nob ē itimine cognoscit absq lumine sibi supnaturali: ita ⁊ nos in pria naturali cognitione ⁊ absq lumine gratuito nob supnaturali: deū ⁊ q̄cq̄d in deo ē cognosceremus. et multa hmōi dari pnt q oia sunt absurda. Rñdet scdo ad hoiez q ex pmissa auctoritate aplī magis pbat oppositū arguētis q̄ʒ ei⁹ ppositū. nā ex ea etiā in sensu arguētis hoc solum hētur q nos in pria deū cognoscam⁹ sicut a deo cogniti sum⁹. s certū est q cognitio dei q nos cognoscit nō est idē qō cognitū naz nō ē idē realit et essentialit qō nos. seqtur g q cognitio q nos in pria deū cognoscam⁹: nō est idē realit qō ipz cognitū. s. diuina eēntia. hoc aūt ē oppositū arguētis. ipe eni ītēdit pbare q visio seu cognitio beati q diuinā eēntiā cognoscit: sit idē realit qō diuina essentia. Ad scdaz pbationē dr q assūptū ē falsuz. et ad ↄfirmationē dr q peccat p fallaciā fm non causaz vt causaz. pcedit eni ac si causa q̄re visibile ppe videt ise absq specie: sit pptere a q nō distiguit realit a visione. hoc aūt falsum ē et sine rōne dictū. ¶ Ad. 4^m negatur ↄña. p cui⁹ pbatione capiēda ne i equoco pcedam⁹: aduertēdū est q sic apparet ex pcessu arguētis ⁊ pserti ex q̄rta pbatione assūpti ↄ quādā solutionē ab eo positā: arguēs vocat apparētiā obiectiuā ipaz obiecti cognitionē vel suo mō loquēdi eē cognitū quod hēt obm i itellectu. apparētiā vero formalē: vocat spēm seu formā p quā obm cognoscitur. hoc scito: ad formā argumēti dicim⁹ q pma ppositio quā arguēs ad pbationē ↄsequētie negate assumit: ē vera capiēdo quātitatē apparētie quā vocat formalē. s. speciei itelligibilis i representādo nō i essēdo. nā de quātitate ei⁹ in eēndo put. S. Tho. notat i plerisq locis: nō est vera ppositio. Vñ in ð veri. q. 8^a. ar. p°. i oiūgit cognitione q ē p silitudinē: mod⁹ cognitionis ē fm cōueniētiaz silitudinis ad illō cui⁹ est silitudo. et dico cōueniētiā fm repsentationē: nō fzeē naturale. hec ille. et i sensu in q pma ppositio ↄceditur: admittim⁹ etiā ppositionē scdaz. i sensu aūt q pmā negam⁹ negam⁹ ⁊ scdaz. ex his aūt ppositionib⁹ i vero sē sn acceptis: recte seqtur pma ↄclusio quā arguēs ifert capiēdo semp formalē apparētiā i pdicto vero sensu. verū est. n. q nūq aliq̄d apparet imēsuz ex simplici apparētia obiua: nisi formal' apparētia seu apparitio sit imēsa i repsentādo. Cū aūt arguens vlteri⁹ pcedēs assumit hāc q. s. ex nulla apparētia obiua vel formali simplici nō imēsa pōt euident' inferri ituitiue obm apparēs eē imēsum: dicimus q capiēdo apparētiā obiuaz non in essendo nec q̄ʒ^m ad ei⁹ essentiā s vel in repsentādo vl' magis ppe rōne sui termini. s. obi imēsi et capiendo formalē apparētiā modo supradicto. s. in repsentādo: cōcedim⁹ illā. vex nāq ē q cognitio q cognoscit aliq̄d eē imēsuz: ē imensa ex pte termini ⁊ repsentat obm cognitū imēsum: abusiue ⁊ nō pprie tribuēdo cognitiōi moduz quēdaz repsentationis p eo q rē cognitā manifestā et apparētem faciat. Verū ptere a ē q apparētia formalis spēs. s. vel forma repsentās obm imēsum: est imensa in repsentādo. quod nō est aliud dictu q̄ʒ rē imēsam representare. et in hoc vero sensu cōcedim⁹ etiā cōclusionē scdō illatā q. s. ois apparētia simplex formal' vel obiectiua q pōt iferre iudiciū euidēs ð imēsitate obiecti: ē imēsa apparētia quo ad spēm in repsentādo modo pexposito. Cū aūt ex pmissis arguēs isert pbarā esse pmā suā ↄñaz: dicim⁹ q est falsum. nullo enim genere recte illationis etiam apud mediocriter doctos: consequens est ad supra positas premissas: q diuina

essentia possit esse itellectui creato sua visio seu intellectio. nulla eni recta ꝯña inferri pôt ꝙ qꝛ apparētia obiectiua et apparētia formalis qua itellectu btō diuina eēntia apparet imēsa: ē in representādo vel ex pte termini imēsa nō tñ in essendo vel ꝗ͂ᵐ ad ꝓpriā nāꝫ vtriusqꝫ apparētie: adeo cognitio seu intellectio q̄ btūs videt essentiā diuinā sit idē realit̄ qḋ ipsa diuina essentia. nā et si imēsuꝫ in essēdo et ꝑm ꝓpriā nām nō sit aliud p̄ter deū: in repñtādo tñ nō in essendo et ex pte termini ad quē: multa possūt dici imēsa. ois enꝫ creatura dici pôt imēsa in repñtādo ea rōne qꝛ repñtat imēsuꝫ. s. deū. et ois cognitio ꝛ dilectio qua de⁹ cognoscit̄ et diligit̄ dici pôt imēsa a pte termini. s. obiecti qḋ est de⁹ et maxime visio beatifica qua cognoscit̄ ꝙ de⁹ sit imēsus. Illa antez q̄ arguēs gratis ꝛ diffusi⁹ ꝗ͂ oportuit adducit ad ꝓbationē sui antecedētis: nō ꝓsequimur ꝗ͂ꝗ͂ nonnulla digna sint correctione. qm̄ p̄cipuus sue argumētationis defect⁹ ex falsitate ac nullitate cōsequētie ꝓbat̄. ¶ Ad argumēta cōtra eandē conclusionē scdo loco inducta. Ad p̄mū dr̄ ꝙ nō militat cōtra nr̄am ꝯclusionē. ꝓcedit eni ex hoc supposito ꝙ diuina essentia nō est rō vidēdi deū: sed species creata. hoc antē nos nō supponimus imo negam⁹ cū dicam⁹ cū. S. Doc. in multis locis ꝙ diuina essētia p nullā spēm creatā ipam repñtantē: clare ꝛ absqꝫ enigmate videri pôt. si aūt arguens cōtra vsuꝫ loquētiū et ꝓprietatem vocabuli vocet cognitionē beati q̄ de⁹ clare videt̄ speciē creatā: adhuc arguēs ꝓpositū suū nō ꝓbat ꝓpt̄ multa falsa q̄ supponit et assumit. p̄mū est ꝙ si. a. idest visio beatifica esset i se intellectiua potētia p suū esse foret btā. huius certe condicionalis: et antecedēs false ꝓponit̄ tanq̄ꝫ suppositū a dicentibus visionē btificā esse creatā: et cōsequētia est nulla. nam dato illo supposito: nō inde sequit̄ ꝙ dicta visio p suū esse foret beata. tū qꝛ talis visio vere et ꝓprie dicit̄ beatitudo ꝫ non beata sicut neqꝫ albedo dr̄ alba. tū etiā qꝛ ipsa visio non habet ex natura sua et rōne sui esse ꝙ sit beatifica sed rōne obiecti ad quod terminat̄. vnde patet ꝙ due ꝯclusiones et dictis falsis imediate elicite ab arguēte: sunt etiā false cū sua ꝓbatione et vlteriori ꝓcessu. nā totū ꝓcedit ex dictis falsis suppositis p̄sertim ex secūdo. Respōsio aūt ab arguente posita bona est intelligēdo qḋ dicit sub eodē gradu. i. simul. Neqꝫ valet ei⁹ p̄ma iprobatio. qm̄ supponit falsum. s. ꝙ cognitio visionis btifice sit cognitio visionis in ꝓprio genere. hoc aūt falsum ē. nā visio q̄ res videnẗ in vbo seu in diuina essentia: nō ē visio rerū in ꝓprio genere neqꝫ est

vespertina sed matutina ꝑm doctrinaꝫ Augustini quarto super genesim ad litterā. Neqꝫ valet secūda iprobatio. nā ꝓcedit ex falso supposito. s. ꝙ visio btifica dr̄ pri⁹ sit visio suimet ꝗ͂ dei. hoc aūt falsuꝫ ē. imo ex visione dei sicut p̄ncipalis obiecti causatur visio suimet relucentis in deo. Neqꝫ tertia iprobatio valet. nā antecedēs ē falsum ꝛ ꝯña nulla. falsuꝫ ē eni ꝙ. a. idest visio btifica imutet intellectū qꝛ imo est actio secuta ex imutatione intellect⁹. cōsequētia p̄terea nō valet. nō enīꝫ seqt̄ si. a. idest visio est rō cognoscēdi deū etiā imutās intellectū: ꝙ de⁹ sit obm̄ solūmodo terminās visionē. qm̄ visio btifica nō ex se. i. ex sua natura habet ꝙ pficiat intellectū btifice: sed ex obiecto. nō solū qꝛ illā terminat: sed qꝛ est ei⁹ causa p suā presentiā et luminis glie infusionē. vñ tot⁹ huius argumētationis discursus ꝓcedit ex falsis et ab arguēte cōfictis. ¶ Ad. 2ᵐ dicim⁹ ad q̄stionē quaꝫ ꝓponit ꝙ. a. visio intrīsece pficiat intellectiuā potentiā formaliter sicut act⁹ secund⁹ qui ē opatio. et vltra est ponēda pfectio q̄ ꝓuenit ipsi potētie ab obiecto beatifico tanq̄ꝫ ab actu p̄mo. ita ꝙ vtrūqꝫ suo modo: intellectū pficit. sed ex hoc non habet̄ ꝓpositū arguētis vt ipse fingit. nā imutatio q̄ est a vitali obiecto btifico: nō est imutatio secūdi act⁹ q̄ est opatio quā arguēs p̄tēdit: sed ē imutatio p̄mi act⁹ q̄ est p modū forme licet non inherētis. quā imutationē vitalis obiecti nos cōcedim⁹. vñ patet ꝙ lōgus arguētis ꝓcessus queꝫ facit si dr̄ p̄mū ex duob⁹ q̄ in q̄stiōe ꝓposuit: cessat ꝛ est cassus in quo tamē multa falsa ꝛ cōficta assumit et p̄supponit. ¶ Ad. 3ᵐ dicit̄ ꝙ auctoritates Augustini nō militāt ꝯtra nos. nō prima: nā nō adducit̄ ad mentē Augus. nō eni est sensus illoꝝ verboꝝ ꝙ ꝑm illā visionem q̄ est vita eterna beatis: de⁹ formaliter sit in se bon⁹: sed ꝙ est bonus ipm̄ vidētib⁹ eo ꝙ ipsa visio sit ad ipsorum gaudiū et ꝓfectū ad differentiā impioꝝ quoꝝ visio q̄ non ē vita eterna: nō est illis ad gaudiuꝫ ꝫ magis ad luctū. et ꝙ ista fuerit mēs Augus. patet ex ipsa expositione verboꝝ quā subiūgit. cuꝫ enim dixisset ꝑm illā visionē de⁹ bon⁹ est ꝫ quā visionē de⁹ apparet mūdis corde: subinfert. qm̄ q̄ꝫ bon⁹ de⁹ israel rectis corde. qñ autē iudicē videbūt mali: non eis videbit̄ bon⁹ qꝛ nō ad eum gaudebūt corde: sed tūc se plāgēt omes trib⁹ terre. hec Augustin⁹. Et ifra. vita i qua eterna ē illa ꝯtēplatione q̄ nō ad penā videt̄ de⁹ ꝫ ad gaudiū sempiternū. Et infra. hui⁹ forme visio nō erit in bonū eis q̄ male agunt. Et infra. vn⁹ ergo de⁹ ipse est solus bon⁹: ad hoc qꝛ nemo eū videt ad luctū et planctū: sed tantum ad salutem et leti

ciam verã. Nec ꝗ̃ scd̃a auctoritas nob obstat. dicim⁹ eñi ꝙ visio illa d̃ q̃ loquit̃ Augustin⁹ ẽ creata et ẽ summũ bonũ et vltima q̃es nr̃a. non sicut res sũma ꝛ vltimo dilecta: ſ sicut sũma et ꝑfectissima adeptio talis rei sũme et vltimo cõcupita. sũmuꝫ eñi bonũ in quo ẽ sũma et vltima quies: ẽ et creatũ et icreatũ ꝓut lati⁹ deductũ fuit in tertio notabili. Ad auctoritatẽ Hugonis dicit̃ ꝙ sapiẽtia ibi nõ accipit̃ ꝓ actu scd̃o q̃ est opatio qua bti cognoscũt: ſ ꝓ deo q̃ est sapiẽtia q̃ sicut actu ꝑmo imutãte et ꝑficiẽte itellectũ ꝑ modũ obiecti beati cognoscũt. ¶ Ad argumẽta tertio loco iducta Ad ꝑmũ negat̃ ꝯña. et ad ei⁹ ꝓbationem cõcedim⁹ secũdã partẽ disiũctiue. s. ꝙ due cognitiones quaꝝ vtraq̃ est ꝑfectissima et intẽsissima ſm suã spẽm: se cõpatiũtur simul in itellectu aie xp̃i si nõ sint vni⁹ rõnis. cognitio aũt reꝝ in v̾bo et cognitio eaꝝ in ꝓpria nã: nõ sunt vni⁹ rõnis. vñ et vna vocat̃ ab Augus. 4° sup geñsiꝫ ad lr̃aꝫ cognitio matutina et altera cognitio vespertina. Sic r̃ndet. S. T. ad sile argumẽtũ in hac dis. q. ꝑma arti. p°. sub. ar. 5. ad p^m. Et p^a. p. q. 58°. ar. 7° ad. 2^m. Probationes aũt ab arguẽte adducte i ꝯtrariũ: nõ valẽt. nõ ꝑma qm̃ nullũ incõueniens reputam⁹ ꝙ sicut se cõpatiunt̃ due cognitiones simul i intellectu: ita et tres ꝛ q̃tuor et plures si darent̃ diuersaꝝ rõnuꝫ ꝑferti si essent ad inuicem ordinate. vñ ꝛ plures sensationes se simul cõpatiunt̃ in vno hoĩe q̃ simul videt et audit ꝛ sapores ꝑcipit. simul etiã hõ ꝛ videt et loq̄tur ꝛ ambulat. Nec ꝗ̃ valet scd̃a. nã expiẽtia illa v̾itat eꝫ h̾ẽt de cognitionib⁹ nõ subordinatis vl' ad idẽ relatis et in statu vie. Vñ. S. T. 4°. sen. dis. 44. q. 2^a ar. p°. sub. ar. 3°. arguit sic. 4° loco. qñ aĩa ẽ i actu vni⁹ potẽtie: remittit̃ act⁹ alteri⁹ potẽtie. ſ aĩa. s. in pr̃ia sũme erit intẽta ad actũ v̾tutis itellectiue qua deũ cõtẽplabit̃. ergo nõ erit aliq̃ modo i actu sensitiue. ecce argumẽtuꝫ. seq̄t̃ r̃nsio. Ad. 4^m dicẽdũ ꝙ qñ vnũ duoꝝ est rõ alteri⁹: occupatio anime circa vnũ nõ impedit nec remittit occupationes ei⁹ circa aliud. sicut medic⁹ dum videt vrinã: nõ min⁹ põt considerare regulas artis de colorib⁹ vrinarũ sed magis. et q2 de⁹ apprehendet̃ a sanctis vt rõ omnĩũ q̃ ab eis agẽtur vl' cognoscent̃: ideo occupatio eoꝝ circa sensibilia sentiẽda vel q̃cũq̃ alia cõtẽplanda aut agẽda: i nullo ipediet diuinã ꝯtẽplationẽ nec e cõuerso. Vel dicenduꝫ ꝙ ideo vna potẽtia ipedit̃ in suo actu qñ alia vehemẽter operat̃: q2 vna potẽtia de se nõ sufficit ad tã imensaꝫ opationẽ nisi ei subueniat̃ ꝑ id qd̃ erat aliis potẽtiis vel mẽbris influẽdum a ꝑncipio vite. et q2 in sanctis erũt omnes potẽtie ꝑfectissime: vna poterit intẽse opari ita ꝙ ex hoc nullũ ipedimẽtũ ꝑstabit̃ actioni alteri⁹ potẽtie sicut et in xp̃o fuit. Et ꝑ dicta patet responsio ad tertiã ꝓbationẽ ex auctoritate Augus. nã Augustin⁹ loquit̃ de potẽtiis aie in statu vie. ¶ Ad. 2^m dr̃ ꝙ ex auctoritate Augustini nõ aliud ꝓbat̃ q̃̄ ꝙ de⁹ loq̄tur ad itellectuales creaturas ꝑ suã subam. i. ꝑ seipꝫ nõ ꝑ internũtiũ angelũ. ſ ex hoc nõ ꝓbat̃ ꝙ cognitio vel locutio q̃ loquit̃ vel cognoscat creatura deũ: sit ipse de⁹. et si ex ꝑmissis v̾bis Augus. inferri possit ꝙ locutio q̃ de⁹ loquit̃ creature sit ipsa dei suba q2 agere dei ẽ idẽ oĩno qd̃ suũ eẽet esse qd̃ essentia: nulla tñ rõne inferri põt ꝙ cognitio q̃ creatura deum cognoscit nec etiã auditio q̃ deũ loquẽtẽ audit sit dei suba. vnde auctoritas Augustini impertinẽs est ꝓposito arguẽtis. ¶ Ad. 3^m dr̃ ꝙ beati nõ successiue ſ simul et vno intuitu semꝑ ꝑmanẽte: vidẽt v̾buꝫ et oĩa q̃ in verbo vidẽt ꝓut. S. T. deducit p^a. p. q. 12^a. ar. 10. Et i hac. d. ar. 2°. sub. ar. 4°. ꝛ ideo nõ habet in eis locũ q̃stio an eodẽ actu beat⁹ videat verbũ et res in verbo alia et alia vice. nam nõ est nisi semel. dicim⁹ ergo ꝙ neutra pars disiunctiue ẽ vera. qm̃ nec eodẽ actu beatus videt verbũ et res in verbo alia et alia vice nec diuersis actib⁹: sed simul et vno actu videt illa. vñ diuisio arguẽtis ẽ insufficiẽs. ¶ Ad. 4^m dr̃ ꝙ antecedẽs ẽ falsuꝫ. nã nõ iplicat cõtradictionẽ creaturaꝫ rõnalẽ vniri verbo hypostatice: et nullo modo frui ꝓut dictũ fuit supra dis. 2^a. ¶ Ad. 5^m dr̃ ꝙ minor ẽ falsa q̃̄^m ad ꝑtẽ negatiuã. imo multo melius ꝑ alias vias illud vitat̃ sicut patuit supra dis. 12^a. ¶ Ad. 6^m negat̃ minor. et ad ei⁹ probationẽ negat̃ assũptũ. et de hoc dictũ fuit dis. ꝑcedẽte. ¶ Ad. 7^m dr̃ ꝙ in casu arguẽtis ideo beatitudo creata nõ posset saciare aiam bti q2 nõ essꝫ ipsi⁹ opatio et ꝑ ꝯñs nec ipsi⁹ ꝑfectio. nõ eñi haberet aliquã btitudinẽ ad aiaꝫ nisi ꝑsentialitatis ſm quã solã res cui aliq̃d est ꝑsens nõ est in se ꝑfecta. licet eñi albedo parietis sit ꝑsens colũne nigre: nõ erit ipsi⁹ ꝑfectio. nec si arbor d̃cora sit presens hoĩ ceco: ꝑpt̃ colo2is delectationẽ saciabit. nec btitudo icreata q̃ de⁹ ẽ saciaret mẽtẽ rõnalẽ sola ꝑsentia: nisi aliq̃ opatione vel aliq̃ mõ vnionis sibi cõiũgeret̃. ¶ Ad. 8^m dr̃ ꝙ ex ipa argumẽtatione nõ aliud recte ꝯcludit̃ q̃̄ ꝙ btitudo diuina vnit̃ suppositaliť aie xp̃i. ſ nõ ꝙ sit ĩ ea formaliť per quẽ modũ btitudo facit aiaꝫ in qua est vere btãꝫ. nõ eñi ex sola vnione hypostatica btitudinis icreate: aia diceret̃ aut essꝫ btã. alias si v̾buꝫ assũpsisset nãꝫ lapidis hypostatice: lapis essꝫ vere btũs cognitione et fruitione quod ẽ absurdũ.

¶Ad.9m dicit q minor ẽ falsa. et ad ei⁹ ,pbationem negat ɔña. et ad ei⁹ ,pbationẽ negat assũptum in eo q dicit q nos possumus falsificare id qd xp̃s assentijt. nã licet absolute ɔsiderãdo ꝛ in sensu diuiso id qd xp̃s affirmauit põt a nobis falsificari: in sensu tñ cõposito et ꝓsupposita aĩe xp̃i cognitione et affirmatione q nos peccabim⁹: illud falsificare nõ possum⁹. queadmodum vt. S. Tho. exẽplificat. 2a 2e. q. pa. ar. 3o. ad. 2m. deũ nõ incarnari ẜm se cõsideratũ: fuit possibile etiã post tẽpus abrahe. ꝫ ẜm q cadit sub prescientia diuina: habet quãdã necessitatez infallibilitatis. Et. pa. p. q. 23. ar. 6. ad. 2m. licet sit possibile in̄qt cuz q ẽ ꝑdestinat⁹ mori in peccato mortali ẜz se cõsideratũ: tamẽ hoc est incõpossibile posito illum eẽ ꝑdestinatũ. ꝓscientia aũt aĩe xp̃i et affirmatio ei⁹ de aliq̃ fiẽdo vel nõ fiẽdo: deriuat a prescientia et ordinatione dei cui⁹ aĩa xp̃i est instrumẽtũ cõiunctũ sicut et veritas ,pphetie in oib⁹ vere ,pphetis. ¶Ad. 10m dr q assumptũ ẽ falsuz sillud p eaz designet opatione. nõ solũ ,ppter causaz ibi positã: sed magis qꝛ noticia icreata eẽ nõ põt ꝑfectio aĩe xp̃i formalis neqꝫ opatio ab ipsa elicita ,put ex q̃rto notabili põt haberi ad qd nõ confert vnio aĩe xp̃i hypostatica ad icreatã noticiaz vt predictũ est. ¶Ad. 11m dr q auctoritates cõmẽtatoris et Hugonis nõ sunt in hac parte recipiẽde. Dictũ aũt magistri sen. debet itelligi d oibus q̃ ẜm aliqd tẽp⁹ eẽ hñt in rez natura q̃ ꝓbuz dicit scire sciẽtia visionis: nõ de oibus q̃ scit sciẽtia simplicis itelligẽtie. ¶Ad. 12m dr q solutio ibi data bona ẽ. ꝛ ad ei⁹ iprobationẽ dr q assũptũ d colorabili: hẽt veritatẽ si color vniat ei formalit et ,pportionalit. et cõsimilit assumptũ d sensitiuo veritatem hẽt: si sensatio sibi vniat sicut actio ab illo elicita alias vtrũqꝫ assũptũ est falsũ. et pari modo dicim⁹ q omne itellectiuũ nõ se ipo sed p sibi additũ: p quãcũqꝫ itellectionẽ sibi vnitã et ab ipso sicut a ꝑncipio agẽte elicitã: põt intelligere qd de increata dici nõ põt. Qd aũt arguẽs adducit de albedine xp̃i: parꝝ valet ad ei⁹ ,ppositũ. qm p talẽ rõnem nõ plus põt dici aĩa xp̃i itelligere itellectione increata: q̃ corp⁹ xp̃i aut ei⁹ ossa et nerui. qd tamẽ fatue diceret. cõmunicatio aũt idiomatũ in xp̃o ẜm vtrãqꝫ naturã: itelligit fieri supposito non naturis. nõ eñi dicim⁹ humanitas est deitas aut ecõtra: sed homo est de⁹ loquẽdo de xp̃o et ecõuerso. neqꝫ dicim⁹ corp⁹ hoĩs xp̃i vel aĩa creauit celos: ꝫ homo xp̃s celos creauit. vnde in ,pposito nr̃o bene dicim⁹ hõ xp̃s intelligit noticia increata: sed nõ dicim⁹ q aĩa xp̃i itelligat aut cognoscat noticiã increata nisi sicut obiecto et ꝑncipio actiuo aĩam disponẽte ꝛ eleuante p lumẽ glie. ¶Ad. 13m dr q ex ꝑmissis non recte aliud cõcludit q̃ q p diuinã essentiã tanq̃ p intimũ et ꝑfectissimũ representatiuũ: aĩa xp̃i põt intelligere et sicut p formã obiectiuã. et tamẽ ex hoc inferri nõ põt q huiuscemodi cognitio sit p diuinã essentiã formalit sicut p opationẽ. Auctoritas aũt Augus. nõ est ad ,ppositũ arguẽtis imo magis ẽ ad nr̃m. nã mens nõ nouit se p seipsam sicut p noticiã vel intellectionẽ: sed p modũ forme obiectiue seipam repñsentãtis. ¶Ad. 14m negat assumptũ. et ad ei⁹ ,pbationẽ negat minor. imo multo meli⁹ et verius saluat differẽtia cognitionis matutine a vespertina et ecõtra p ea que S. Tho. ponit pma. p. q. 58. ar. 7. Et de veri. q. 8. ar. 16. et. 17. ¶Ad. 15m dr q prima propositio assumpta ẽ vera de lumine glie dei increato. sed loquẽdo de isto lumine secũda ,ppositio ẽ falsa. neqꝫ valet ei⁹ ,pbatio qꝛ lumẽ non dr insufficiẽs ,p eo q nõ supplet vicẽ rei alteri⁹ speciei qualis ẽ cognitio licet improprie et quasi methaphorice possit apellari lumẽ. sicut nõ dicit de⁹ insufficiẽs creator: qꝛ requirit creaturã q̃ terminet creationẽ. neqꝫ dr gr̃a spũs sc̃ti insufficiẽs ad meritũ hominis: qꝛ requirit ad hũc effectũ et mẽtẽ hoĩs et ei⁹ volũtariã opationez. ¶Ad. 16m negat assumptũ. et ad auctoritates Augustini q̃s magister inducit pmo sen. dis. 17. respondet. S. T. ibi in glo. li. q cum dr fraterna dilectio ẽ deus: est ꝑdicatio p causam qꝛ. s. de⁹ est causa nr̃e fraterne dilectionis. p modũ quo Dionisi⁹ dicit q esse diuinũ ẽ eẽ omniũ rez: qꝛ ab eo omne eẽ traducit et exẽplat. Idẽ i sentẽtia respõdet. 2a 2e. q. 23. artu. 2. ad pmũ. ¶Ad. 17m negat ɔña. et ad eius ,pbationẽ negat assumptũ. licet eñi vn⁹ videntiũ deũ ꝑfecti⁹ videat ipm q̃ ali⁹: nõ tamẽ ꝑfectius vidẽs videbit deũ alitei q̃ ꝑfectius de oibus nãqꝫ vidẽtibus inq̃t Joãnes. pa. Jo. i. 3o. videbim⁹ cum sicuti est. vt eñi. S. Tho. dicit. 4. sen. dis. 49. q. 2. ar. 4. ad. 3m. intẽsio ẜm quã aliqd dr magis ꝛ min⁹ nõ solũ causat p recessum a cõtrario: ꝫ etiã p accessum ad terminũ sicut patet in intẽsione lucis corporalis. et sic etiã lumẽ spũale intẽditur i vno beatoꝝ magis q̃ in alio p maiorẽ assimilationem ad deũ: quãuis in nullo inueniat aliqd contrariũ lumini. hec ille. Ad cõfirmationem dr q exẽplũ nõ est simile. qꝛ differẽtia visionis duorũ videntiũ albedinẽ: causat ex diuersitate specieruz ipsaz repñsentãtiũ magis et minus ꝑfecte. et ideo talis differẽtia attẽdit q̃m ad ipam rẽ visam. sed visio beatoꝝ nõ est p diuersas species sed p vnã solã q̃ est diuina eẽntia. et ideo differẽtia in mo-

do vidēdi: nō pōt accipi ex parte rei vise sed ex diuersa dispositione videntium. Et de hoc. S. T. loco prime allegato. Et. p$^{a}$. p. q. 12. ar. 6. ¶ Ad 18$^{m}$ dr̄ q̄ si repñtare accipit̄ fm̄ vsum loquētiū disiunctiua de q̄ arguēs q̄rit inepte ponit̄. nam fundat̄ in quodā falso. s. q̄ cognitio btīfica sit representatiua dei. si aūt repñtatio impropie et abusiue capiat̄ p manifestatione: dicimꝰ q̄ repñsentat deū et q̄ꝫ$^{m}$ ad absoluta et q̄ꝫ$^{m}$ ad relatiua. nā beatifica cognitione: beati deū trinū et vnū cognoscūt. eo q̄ diuina essentia q̄ vere et pfecte ē representatiua dei vtrūq̄ repñtat. et cum arguēs infert q̄ tūc eadē cognitio esset simul absoluta et relatiua: negatur ꝯña q̄ꝫ$^{m}$ ad essentiā cognitionis: sed pōt cōcedi q̄ꝫ$^{m}$ ad cognitionis terminū. vt dicat̄ cognitio ~~infinita~~ nō fm̄ se: sed q̄r ē de ~~deo infinito~~. ¶ Ad. 19$^{m}$ dr̄ q̄ si in maiori ppositione mediū accipit̄ p specie repñtāte q̄ dicit̄ mediū quo vel p cognito magis noto qd̄ vocat̄ mediū in q̄: veritatē hēt. si aūt accipiat̄ p medio visionis seu cognitionis intellectꝰ creati: falsa est ppositio. implicat eni cōtradictionē q̄ intellectꝰ creatus videat deū sine visione et cognoscat sine cognitione. nā in eo q̄ ponit̄ deū videre aut cognoscere: ponit̄ videre p medium visionis et cognitionis. in eo aūt q̄ ponit̄ deum videre sine media visione et cognitione: ponit̄ nō videre p mediū visionis et cognitionis qd̄ implicat contradictionē. ¶ Ad. 20$^{m}$ negat̄ assumptū. iplicat eni cōtradictionē q̄ visus videat sine visione q̄ sit eiꝰ actio. et pari modo q̄ intellectꝰ intelligat sine intellectione q̄ sit eiꝰ opatio. nā visum videre et intellectū intelligere non est aliud dictu q̄ꝫ visum actionē visionis in se elicere et intellectuꝫ itellectionis opatione in se pducere. ¶ Ad. 21$^{m}$ dicit̄ q̄ rō quare deꝰ pōt supplere in visione beatifica vicē spēi et nō visionis vicē: latiꝰ assignata est in pmo notabili. ¶ Ad. 22$^{m}$ dr̄ q̄ peccat per fallaciā accidētis. sicut si diceret̄. cognosco venientem. petrꝰ est veniēs. ergo cognosco petrū. causa autē quare nō sufficiat deū eē pñtē intellectui ad hoc q̄ sit eiꝰ cognitio: est q̄r pñtia cognitionis itellectꝰ est pñtia pfectionis intellectui inherētis et ab eo pcedētis qd̄ diuine essentie conuenire nō pōt respectu itellectꝰ creati put dictū est in pmo notabili. ¶ Ad. 23$^{m}$ dr̄ q̄ assumptuꝫ sicut iacet ē falsum. et ad eiꝰ pbationeꝫ negatur iteꝫ assumptū. q̄m si solus deꝰ a beatis videret̄ qui ē fons et pncipiū totiꝰ esset veritat̄: ita repleret naturale desideriū sciēdi q̄ nihil aliud q̄reret et btūs esset. iuxta qd̄ dr̄ Joā. 14. dn̄e ostēde nobis prēm et sufficit nob. vn̄ Augus. quito libro cōfessionū ad deū loquēs ait. infelix hō q̄ scit oīa illa. s. creaturas: te autē nescit. btūs aūt q̄ te scit etiā si illa nescit. q̄ vero te et illa nouit: nō pp̄ter illa beatior ē s; pp̄ter te solū btūs est. Qd̄ etiam arguēs dicit q̄ actꝰ beatificꝰ alicuiꝰ bti nō magis req̄rit vnū cognoscibile aliud a deo q̄ꝫ alterū: falsuꝫ ē. vt eni. S. T. dicit d. ve. q. 8. ar. 4. ad 12$^{m}$. quāuis nulla cognitio creature sit de suba btitudinis q̄si beatificās: tamē aliq̄ creature cognitio ptinet ad btitudinē q̄si necessaria ad aliquē actū beati. sicut ad btitudinē angeli ptinet vt cognoscat oēs q̄ suo officio cōmittunt̄. et sil̄r ad scōruꝫ btitudinē ptinet vt cognoscāt oēs q̄ eoꝝ beneficia iplorāt vel etiā creaturas alias de q̄bus laudare deū debēt. hec ille. ex q̄bus patet q̄ nō eq̄liter ptinet ad btitudinē singuloꝝ cognoscere res alias a deo: sed diuersimode et inequalit̄ fm̄ eoꝝ diuersos gradꝰ et diuersa officia. ¶ Ad argumēta Scoti cōtra secūdā cōclusionē. Ad pmū negatur minor. licet eni cognitio xp̄i infusa et acq̄sita nō differāt sicut matutina et vespertina: differunt tn̄ specie ppt̄ diuersitatē medioꝝ q̄bus vtraq̄ pcedit. ex q̄ diuersitate cōsequit̄ q̄ etiā habeāt diuersa obiecta formalia quāuis sint circa eadē materialia. Et de hoc latiꝰ dictū est in quito notabili. Et p hec patet responsio ad. 2$^{m}$. ¶ Ad. 3$^{m}$ dr̄ q̄ ꝯña nō valet q̄m beati in patria sunt in termino sue naturalis pfectionis vn̄ nō iam dicūtur viatores. xp̄s aūt p tēpore quo dictū est de illo Luce secūdo q̄ pficiebat sciētia: erat viator. vn̄ et simul dr̄ q̄ pficiebat etate. Quidā aūt sancti doctores scōq̄ces nō habēt p incōueniēti q̄ aliq̄ bti pficiāt in cognitiōe naturali vsq̄ ad diē iudicij. sed si loquūtur de pfectu cognitionis itellectiue doctrine. S. T. aduersant̄. 4. sen. dis. 44. q. 2 arti. p$^{o}$. sub. arti. 3. ad. 3$^{m}$. et sub. arti. 4. ad. 4$^{m}$. ¶ A. 4$^{m}$ qd̄ est Durādi dr̄ q̄ assumptū qd̄ arguens reputat pbabile: ē falsum sicut efficacit̄ oductū est in quito notabili. neq̄ est sil̄e de visu naturali hītu et de hītu p miraculuꝫ. q̄m vt. S. T. rñdet ad sil̄e argumētum. p$^{a}$. 2$^{e}$. q. 63. ar. 4. ad 3$^{m}$. oculus naturalit̄ hītus et hītus vel restitutꝰ p miraculū sicut fuit in ceco nato Joā. 8. ordinātur ad actū eiusdē rōnis. s. ad nālit̄ videndū. et ideo vterq̄ oculus ē alteri eiusdē rōnis. s; sciētia aīe xp̄i naturalit̄ acq̄sita et diuinitꝰ infusa: ordinātur ad actꝰ cognoscendi diuersos formalit̄ et ad ꝯclusiones formalit̄ diuersas. s. in q̄ꝫ$^{m}$ scibiles put ex quito notabili patet. ideo similitudo nō tenet. ¶ Ad. 5$^{m}$ respōdet̄ ex dict̄. S. T. 3. p. q. 12. ar. 3. ad. 2$^{m}$. q̄ q̄r ille q̄ a rebꝰ sensibilibꝰ sciētiaꝫ accipit expimētalē imediate eā accipit ab intelle

ctu diuino cui⁹ sapiētie res ipse sunt signa fm illō Eccle. p°. de⁹ effudit sapientiā sup oīa opa sua ideo digni⁹ ē p sensibiles creaturas sciētiā acqre re q̄ p intellect⁹ humani doctrinā. ac p hoc non est incōueniēs q̄ xp̄s accepit sciētiā a reb⁹ sensi bilib⁹ fm intellect⁹ pspicacitatē: sicut esset icōueni ens illā accipe p disciplinā edoct⁹ ab hoīb⁹: p̄ serti q2 xp̄s cōstitut⁹ est a deo caput oīuz hoīm a q̄ oēs doctrinā veritatis recipent. iuxta q̄d ipe di cit Joā. 18. in hoc nat⁹ sum et ad hoc veni i mun dū vt testimoniū phibeā veritati. ¶ Ad. 6ᵐ dr q̄ respōsio ibi data sufficiēs ē et est. S. Tho. 3ª. p. q. 12. ar. p°. ad. pᵐ. et. 2ᵐ. Neq3 valet ei⁹ ipro batio. nā assūptū ē falsuz de hūte xtutē itelligēdi hoī possibilē in sūmo ɀ pfectissimo gradu et q̄3ᵐ ad lumē itellect⁹ agētis et q̄3ᵐ ad vī cognitiuam itellect⁹ possibilis sicut fuit itellectiua portio aie xp̄i. vn̄ arguēs decept⁹ ē iudicās de pspicacitate itellect⁹ xp̄i ad modū sm itellect⁹ et cōmunit ho minū ceterox. ¶ Ad argumētū ante oppositum r̄ndet. S. T. 3. p. q. 9. ar. p°. ad pmū q̄ sciētia xp̄i diuina et increata nō potuit aiam xp̄i sciētē face re formalit sicut act⁹ ab ea elicit⁹: cū aia xp̄i sit al teri⁹ nature a diuina cui ppa ē illa sciētia. et ideo necessaria fuit aie xp̄i scientia alia p̄ter diuinam. alias aia xp̄i nihil cognouisset ac p hoc imperfe ctior esset ceteris animabus quod est absurdū. Et in hoc articulus terminatur.

# Terciū circa

quartā decimā di stictionē q̄rit vtrum aia xp̄i in verbo vi deat oīa alia a xbo et arguit q̄ sic. q2 ma ius ē ɔprehēsiue cog noscere verbū vl' di uinā essentiā q̄3 vide re oīa alia a verbo. s aia xp̄i cōprehēdit verbū seu diuinā essentiā. igit et oīa alia videt. maior nota ē ɀ minor pbat. q2 Jsidor⁹ dicit q̄ trinitas sibi soli nota ē et homini assumpto. igit hō assūp tus cōmunicat cū scā trinitate in illa noticia sui q̄ est ppria scē trinitatis. hm̄oi aūt ē noticia cō prehēsionis. igit aia xp̄i cōprehēdit diuinā essen tiā. ¶ Jn oppositū arguit q̄ quāto aliq̄s pfectius cognoscit aliquod pncipiū: tāto plura in illo pn cipio cognoscit. sed de⁹ pfecti⁹ videt suā essentiā q̄3 aia xp̄i. ergo plura cognoscit q̄3 aia xp̄i. nō er go aia xp̄i in verbo cognoscit oīa. ¶ Jn hac que stione erunt quattuor articuli vt supra.

# Quantū ad ar-

ticulū primū sit pma cōclusio q̄ aia xp̄i nō scit in verbo oīa q̄ scit verbū. hāc ɔclusionē tenet. S. Tho. in hac disti. q. p². ar. 2. sub articulis. p°. et. 2. Et. 3. p. q. 10. ar. 2. Jtē de ve ri. q. 20. articulis. 4. et. 5. ¶ Secūda cōclusio ē q̄ aia xp̄i cognoscit in verbo ifinita nō simplicit sed fm quid. hāc cōclusionē tenet. S. T. in hac dis. ar. 2. sub. ar. 2. ad. 2ᵐ. Et. 3ª. p. vbi sup. arti. 3°. Jtē de veri. vbi supra ad primū.

# Quantū ad ar-

ticulū secūdū arguit cōtra cōclu siones. Et q̄dē cōtra pmā argu it Scot⁹ volēs pbare q̄ aia xp̄i pōt videre in verbo oīa q̄ videt verbū. et pmo arguit cōtra rōnē et pbationem cōclusionis sic. q2 si. a. cōueniat. b. et. c. ordinate ita q̄. b. sit tota rō respectu. c. si itellect⁹. b. nō cō prehēdat. a. multo min⁹ intellect⁹. c. cōprehen det. a. exēplū hui⁹ est d̄ subō diffinitiōe et passio ne. si itelligēs diffinitionē non cōprehēdit subm neq3 itelligēs passionē cōprehēdet subm. vel p medio accipiat passio prior ɀ pro tertio passio re motior q̄ est in rōne prioris passionis. patet ista p positio. sed respectu dei eē infinitū intēsiue ɀ esse in q̄ infinita possibilia relucēt: se hūt tali ordine q̄ q2 de⁹ est ifinit⁹ itensiue: ifinita possibilia i eo relucēt. et ita pōt infinita possibilia et nō econ tra. s cognoscēs deū sub rōne infinitatis intensi ue: nō pp̄ter hoc cōprehēdit. ergo multo minus cognoscēs infinita q̄ relucēt in eo siue infinitos ei⁹ effect⁹. assūptū patet. q2 itellect⁹ Angeli vi dētis deū: videt eū sub rōne infinitatis intēsiue q2 aliter nō quietaret. nihil eni pōt q̄etare intel lectū nisi sub rōne infiniti formalit: ita q̄ si nūq3 ifinitū cōprehēderet s̄ tm̄ cōmunicaret: nō plus quietaret potētiā apprehēsiuā q̄3 aliud obm fini tū. accideret eni sibi ifinitas vt cōparat ad illam potētiā. ¶ 2°. q2 cognoscēs vnū effectū in ver bo: nō cōprehēdit illū nec verbū vt est causa ali cui⁹ eox. et ita multo magis nec simplr cōprehē dit. ¶ 3°. q2 illō exēplū de pn° et cōclusione: as sumit falsum simplicit. causa eni nūq3ᵐ causa: nul lā pfectionē accipit a causato q2 est prior eo na turalit. ergo cognitio pncipij vt ē causa cōclusio nis: nullo modo pficit p cognitionē cōclusionis ab eo. Cōfirmat rō. accipiat eni aliq̄d pncipium vt notum in aliq̄ gradu: et q̄ro si pōt aliq̄ ɔclusio cognosci ita q̄ maneat in intellectu illa cognitio nō aucta aut nō. si sic h̄etur ppositū q2 cognos-

ccus cõclusionez ex p̃ncipio: nõ pfecti⁹ cognouit p̃ncipiũ. et sicut ẽ ð vna cõclusione: ita ð e q̃cũqȝ incluso in illo p̃ncipio. si nõ: ergo illud p̃ncipiuȝ in isto gradu nõ est p̃ncipiũ q2 respectu nulli⁹ cõclusionis. Istud cõfirmaꝫ p phm p̃mo posterioꝝ vbi vult ꝙ ð subo oportet tm̃ cognoscere quid ẽ. et rõ ẽ q2 in q̃ditate includiꝫ v̓tualiꝫ tota ratio sciẽtie. nec ꝑpt ipaȝ demõstrationez acq̃riꝫ aliq modo cognitio qd est de subo sed totaliꝫ suppõniꝫ ẜ tm̃ acq̃riꝫ cognitio passionũ inherentiuȝ sibi. et ita erit ð cõclusione respectu p̃ncipij. q2 cognitio p̃ncipij totaliꝫ supponiꝫ demõstrationi qd ẽ et i nullo pfectioꝛ acq̃riꝫ p demõstrationẽ. ¶ 4° arguiꝫ cõtra distinctionẽ quã ponit ꝯclusio. q2 intellect⁹ aĩe xp̃i põt cognoscere in v̓bo aliqð possibile. ergo nõ p̃cise poniꝫ termin⁹ in cognitione eoꝝ q̃ de⁹ scit sciẽtia visionis. assũptuȝ ꝓbaꝫ. q2 etiã verissimile est alias aĩas visuras in v̓bo ip̃m posse creare aliq̃d qð nõ creat et distĩcte et multo magis hec aĩa põt videre aliqð possibile i verbo. et sicut vnũ: ita ð omnib⁹. ergo ad vitãdũ infinitatẽ oportet aliũ terminũ p̃figere q̃ȝ includẽdo actualia et excludẽdo possibilia. ¶ 5° arguit. q2 quicũqȝ intellect⁹ est receptiu⁹ notitie cuiuscũqȝ obiecti et ad qðcũqȝ obm̃ hẽt desideriũ naturale. et qðcũqȝ obm̃ cognosceret: in hoc pficeretur naturaliꝫ. et sicut ẽ de noticia: ita de visione in verbo q2 illa est pfectissima noticia haberi possibilis ð obiecto. q̃libet ergo itellect⁹ est receptiuus cuiuscũqȝ visionis in verbo: et hoc diuisim loquẽdo. ergo et cõiũctiȝ q̃libet intellect⁹ est receptiuus visionũ simul in verbo respectu omniũ obiectoꝝ. ꝓbaꝫ ꝯsequẽtia. q2 cuicũqȝ põt inesse qðlibet. si eniȝ duo p̃nt simul inesse q2 nõ opponunꝫ et infinita talia p̃nt simul inesse q2 nulla ẽ rõ impossibilitatis. qðcũqȝ eni illoꝝ põt p se inesse et qðcũqȝ cũ quocũqȝ põt simul eẽ q2 nõ opponunꝫ et q̃tcũqȝ p̃nt simul inesse: q2 ex pluralitate inherẽtiũ nõ sequiꝫ nota ĩpossibilitatis. et si sic: sequiꝫ ꝓpositũ. sed sic ẽ in ꝓposito. sicut eni visio cuiuscũqȝ in verbo põt inesse aĩe xp̃i: ita et visiones duoꝝ obiectoꝝ simul q2 nõ repugnat. aliter non posset videre se b̃tãm et aliq̃d aliud in verbo. et ita cũ semp videat se b̃tãȝ: nũq̃ȝ posset aliud videre in v̓bo. nec q̃cũqȝ multitudo ponit nouam ĩpossibilitatẽ. patet. q2 nec negatiuã q2 si oppositio esset: illa eẽt aliciu⁹ ad aliqð. nec illa ĩfinitas est incõpossibilis itellectui creato. ꝓbaꝫ. quia receptiuũ nõ est ĩ se pfecti⁹ si sit in actu ẜm suas potẽtias: q̃ȝ si sit in potẽtia respectu actus. qð apparet q2 ipsi act⁹ sunt extra rõnez receptiui. et pȝ ĩ exẽplo ð m̃a et forma. igiꝫ intellect⁹ nõ cõcludiꝫ esse pfectioꝛ si ẽ in actu ẜȝ oẽs suas potẽtias passiuas: q̃ȝ qñ est ĩ potẽtia ad oẽs istos act⁹. ẜ nunc itellect⁹ ẽ in potẽtia ad ĩfinitas visiones. pȝ eniȝ ꝙ ẽ in potẽtia ad quãcũqȝ ex natura sua et simul in potentia ad oẽs. ergo si esset in actu ẜm om̃es istos act⁹: nõ sequiꝫ maioꝛ ĩfinitas q̃ȝ modo. ꝙ si dicas ꝙ nõ ẽ capax oĩuȝ: hoc ẽ falsuȝ. q2 simul ẽ in potẽtia ad om̃es ĩ actu cũ nõ sit oppositio nec requiraꝫ in receptiuo vel in recipiẽdo aliq̃d repugnans. ¶ 6° arguit. q2 si aĩa xp̃i nouit oĩa in ꝓprio genere: hoc ẽ p ꝓprias spẽs et ita ĩfinitas q2 singularia sunt vel p̃nt eẽ infinita. nõ plus aũt repugnat itellectui ĩfinitas visionũ q̃ȝ spẽruȝ. q2 et si visiões sint aliq̃ modo pfectioꝛes: nõ tm̃ req̃rũt aliã rõnem receptiui. ex q̃b⁹ oĩb⁹ patet ꝙ aĩa xp̃i põt videre in v̓bo oĩa q̃ verbũ. ¶ 7° arguit ꝙ ita sit ð facto. ꝓbaꝫ p illud Augus. 15. de trini. caplo. 16 fortassis nõ erũt volubiles cogitatiões nr̃e etc. qð licet sit dubiũ ð b̃tis: videꝫ tñ ꝓbabilius de illa aĩa tanq̃ȝ b̃tissima ꝙ in ea nõ erũt tales cogitatiões. ergo q̃cũqȝ nouit h̃itualiꝫ: põt nosse actualiter. ¶ Cõfirmaꝫ p illud Damas. 67. ꝙ illa aĩa habuit p̃sciẽtiaȝ futuroꝝ. hec aũt sciẽtia nõ videꝫ eẽ h̃itualis. q2 futura cõtigẽtia nõ sunt nata cognosci vel in se vel in v̓bo nisi ĩtuitiue. siꝉr act⁹ secundus ẽ pfectioꝛ actu p̃mo ꝛ ita esset pfectioꝛ si cognosceret se oĩa videre q̃ȝ si h̃itualiꝫ cognosceret. igiꝫ oportet isti⁹ ĩpossibilitatẽ ostẽdere ad hoc ꝙ ista pfectio negeꝫ ab aĩa xp̃i. cũ igiꝫ rõnes ĩ oppositũ sint solubiles: videꝫ ꝓbabilius ꝙ hec opinio sit tenẽda. Itẽ act⁹ glĩe non videꝫ interrupt⁹ et ita nõ est q̃ñqȝ circa vnũ ꝛ q̃ñqȝ circa aliud. hec ille. ¶ Cõtra eandẽ ꝯclusionẽ arguit Durãdus ꝓbãdo ꝙ aĩa xp̃i videndo diuinã essentiã cognoscat in ipa oĩa possibilia q̃ȝm ad id qð sunt: de nullo tñ cognouit ex natura talis visionis an sit vel non. cui⁹ rõ est ista. itellect⁹ creat⁹ clare vidẽs diuinã essentiã: videt in ipa oĩa q̃ naturaliꝫ et ex necessitate rep̃sentanꝫ alia vero nõ. ẜ eẽntia diuina naturaliꝫ et ex necessitate rep̃sentat oẽs res possibiles quãtũ ad id qð sunt: nõ aũt q̃ȝm ad actualez exñtiaȝ. s. an sint vel nõ. ergo oĩs itellect⁹ creat⁹ tã xp̃i q̃ȝ cuiuscũqȝ alteri⁹ b̃ti vidẽdo deũ: cognouit in ipo ð oĩ re ente vel possibili q̃d sit nõ autez an sit. maioꝛ pȝ. ex pte rep̃sentationis vel rep̃sentãtis nõ est ĩpedimẽtũ cũ rep̃sentet naturaliꝫ et ex necessitate et determinate. nec ex pte cognoscentis cui sit rep̃sentatio: q2 ex q̃ põt in essentiã diuinã q̃ excedit oĩa alia etiam simul sumpta põt in oĩa rep̃sentata p ipaȝ. minoꝛ ꝓbaꝫ. ꝙ eniȝ rep̃sentet oẽs res entes et possibiles quãtuȝ ad id qð sunt: nõ est dubiũ q2 aliꝫ deus q̃ cognoscat

oia p essentiã suã: nõ cognosceret oẽs res. q aũt
representet eas naturalit̃ ⁊ ex necessitate pbat.
q diuina essentia repñtat res creatas sic cau-
sa repñtat effectuz. sed diuina essentia ẽ causa
fm potẽtiã oium rez naturalit̃ et ex necessitate
q̃m ad id qđ sunt: licet nõ sit causa actualit̃ pdu-
cens nisi libere. ẽ enĩ i potestate diuine libertat̃
pducere qualibet rẽ sed nõ est i libertate diuine
nature posse pducere quãcũq rez. imo ex natu-
rali pfectione diuine nature vel essentie ẽ hr̃e po
tẽtiaz oia pducẽdi. sicut aũt causa fz actũ respi-
cit effectũ q ad eiꝰ existẽtiã: ita causa fm potẽtiã res
picit effectũ q̃m ad id qđ ẽ. q sicut ex pte cause ẽ
pductũ et pducẽs: ita ex pte effectꝰ ẽ pducibile
et pductũ. quoz pmũ respicit essentiã absolute
secũdũ respicit eaz sub actuali eẽ. sicut ex pte esse
pductiuũ respicit potẽtiaz: pducẽs aũt actionẽ.
res ergo creabiles q̃m ad id qđ sunt: naturaliter
et necessario repñtãt a diuina essentia vt ẽ vir
tus pductiua: ñ q̃m ad existẽtiaz actualẽ nõ q hoc
depẽdet ex libera volũtate diuina. sic ergo pz mi-
noz. sequit̃ ergo cõclusio pncipalis. s. q itellectꝰ
vidẽs essentiaz: videt in ea oia alia q̃m ad id qđ
sunt. scit enĩ de q̃libet ente possibili qđ ẽ vt qđ ẽ
hõ et qđ ẽ asinꝰ: nõ tñ scit vtrũ hõ vel asinꝰ sit in
rez natura ex natura tal' visionis. hec ille. ¶ Cõ
tra eandẽ cõclusionẽ arguit q̃dã Hiberniꝰ cuiꝰ
argumẽta recitat Adã et intẽdit pbare q nullus
itellectꝰ creatꝰ põt cogitare aliq̃d in vbo preter
ipm vbuz. i. pter deũ. et argũit pmo sic. q nulla
res videt̃ ex hoc solo q eiꝰ imago vel ydea vide
tur. sed p actũ visionis verbi q ad creaturã: sola
eiꝰ imago vel ydea videt̃. igit̃ et c. minoz pz. q
nõ põt itelligi aliq̃ creatura videri in verbo per
actũ visionis vbi nisi q eodẽ actu q videt̃ ydea
videt̃ ydeatũ. s hoc ẽ falsum. q visa imagine ce
saris: nõ ppter hoc videt̃ cesar nisi assit eiꝰ cog-
nitio. nec ppter hoc q aliqđ speculũ videt̃ etiaz
si speculũ essz naturalis imago faciei: videret̃ fa-
cies s solũ eiꝰ imago. imo si ppter hoc q imago
videt̃ videret̃ id cuiꝰ ẽ imago: oia somnia essent
vera cũ ibi videant̃ imagines rez. pñs est ipossi
bile. igit̃. ¶ 2°. si p actũ visionis verbi põt vide-
ri creatura: ergo districte. et cũ p eundẽ actũ in-
telligẽdi possz negari veraciter deũ eẽ creaturã.
et p illũ distingueret creaturã a deo ⁊ esset ppo-
sitio vera vbi negaret̃ idẽ de seipso. imo eadẽ cõ
positio intellectꝰ esset simul necessaria et impos-
sibilis. qđ nõ solũ destruit phiam sed ẽ dãnatum
erronee p dñm Robertũ de kilwarbi archiepm cã
tuariẽsez de cõsensu oiũ regẽtiũ et nõ regentiũ.
¶ 3°. quia tũc pari modo posset vnico actu amo

ris amari deꝰ beatifice et creatura. pñs patet. q
omnis noticia põt hr̃e actum amoris sibi ppoz-
tionatũ. sed pñs est impossibile. pmo quia tũc ta
lis sic videns: posset fieri amicꝰ alterius nouiter
sine mutatione sue volũtatis qđ Augus. 5. đ tri.
in fine reputat valde ipossibile. et patet pñia. q
p illũ actũ amoris quo deũ amat petrus: põt no
uiter vt ponit̃ amare creaturã et ita fieri eiꝰ ami
cus. et planũ est q iste actꝰ amoris manet oino
in eodẽ gradu et ita nõ mutatus. et ita nec subm
eiꝰ mutat̃ p illũ: nisi dicat̃ q volũtas tũc mutat̃
in cõparatione ad aliud q se hẽt nouiter in res-
pectu ad illud ad qđ nõ se habuit pus. sed fz hoc
sequit̃ q deꝰ mutaret̃ qñ approbat factuz alicuiꝰ
de nouo vel qñ dat nouũ pceptũ alicui. tũc enim
nouiter se hẽt in respectu ad illud. pñs est ipossi-
bile et absurdũ: cũ hoc etiã q negat̃ ab Augusti-
no vbi supra. vbi dicit q nullus põt fieri nouiter
amicus alicuiꝰ sine mutatione sue volũtatis. itez
sequit̃ q talis postq̃ amauit aliq̃d: põt illud nõ
amasse. sicut põt postq̃ puidit aliquid: illud nõ
puidisse q idẽ est iudiciũ de visione et amoze vt
ponit̃. et si p hoc q illud amauit meruisset: sequi
tur q post meritũ posset nõ meruisse et post de-
meritũ nõ demeruisse. etiã nõ fuisse punitus vel
iniuste punitꝰ. imo post occisionẽ hois ex tali pſ-
ciẽtia vel volũtate cõformi: posset illũ nõ occidis
se q̃ sunt ipossibiliã. ¶ 4°. q si vnico actu vidẽ-
di videt̃ deus et creatura: videt̃ impossibile de-
fendere qui pteritũ possit nõ fuisse. q ex puisiõe
alicuiꝰ tristabilis: sequit̃ naturalit̃ doloz sicut no
tum ẽ p se. et ex puisione sue puationis: sequit̃ na
turalit̃ delectatio. si igit̃ deꝰ nõ impediat actionẽ
naturalẽ sicut post puisionẽ tristabilis possibile ẽ
q nõ fuerit tristabile pcognitũ: ita ẽ possibile q
doloz ille nõ fuerit vel saltẽ q iste nõ doluerit. et
ita de delectatione similit̃ sicut ẽ possibile q iste
puidit puationẽ huius tristabilis: ita ẽ possibile
q gauderet de hoc. et ita posset pẽdere de futu-
ro q iste doluit et q gauisus est qđ est possibile
postq̃ sic fecit. ¶ 5°. arguit et dicit se vti gladio
appollonij. q deꝰ nõ posset actu videre creaturã
p actum quo videt se: nisi ipẽ esset sibi spẽs ⁊ actꝰ
respectu vtriusq. aut enĩ respectu sui haberet vi
cem speciei et actus et respectu creature vicẽ spe
ciei non tamẽ actꝰ sed habitu tantũ cognosceret
creaturã sicut si esset vice speciei et non haberet
vicẽ actꝰ respectu sui: nõ cognosceret se actu sed
tñ habitu. hoc inq̃t nullus sana mẽte põt nega-
re. ergo pari ratione creatura nõ potest videre
actu p verbum dei creaturã: nisi verbum diuinũ
esset sibi loco speciei et loco actus. et quia hoc ẽ

impossibile: sequit̃ q̃ mediãte verbo p actum vi-
dendi verbũ nõ videtur creatura. Cõfirmat̃. qꝛ
aut oportet dicere q̃ actus quo videt̃ verbum
imediate iportet creaturas qḋ nõ ponitur ab ali
quo qꝛ tũc iste actꝰ esset pure equiuocꝰ nec esset
verbũ alicuiꝰ omnino: vł oportet dicere q̃ actus
mediãte verbo iportat creaturas: et tunc opor-
tet cũ cognoscẽs assimilet̃ cognito q̃ cuꝫ nõ pos-
sit hr̃e verbũ nisi tanq̃ obm vel spẽm aut ydeaꝫ
vel tanq̃ actũ vidẽdi creaturã: q̃ non cognouit
creaturã in actu mediãte verbo. Confirmat̃. qꝛ
oportet necessario q̃ pncipiũ cognoscẽdi imedia
tũ sit actꝰ aliqs in cognoscẽte. cũ igit̃ verbũ non
possit creature eẽ actꝰ cognoscẽdi: seqtur q̃ ipos-
sibile ẽ q̃ verbũ diuinũ sit creature imediate pn-
cipiuꝫ cognoscẽdi vel itelligẽdi creaturã. hec ille
hibernicꝰ. ¶ Cõtra eandẽ cõclusionẽ arguit Au-
reolus magister, pbãdo q̃ nec aĩa xp̃i nec aliꝰ in-
tellectꝰ vidẽdo v̾bum: videt creaturas sic q̃ po-
nat eas in pspectu suo. pmo sic. qꝛ nõ magis ẽ li-
pidus itellectꝰ creatꝰ q̃ꝫ increatꝰ. s; itellectꝰ icrea
tus sic videt creaturas vidẽdo essentiã: q̃ nõ po
nit in pspectu suo p modũ obiecti ipas res s; tñ
essentiã suã quã cognoscẽdo cognoscit alias res.
igit̃ ꝛc. maior ẽ nota. minor pbat̃. qꝛ aliter seq̄re
tur q̃ cõtinuũ ꝯponeret̃ ex indiuisibilibꝰ. si enĩ deꝰ
videt cõtinuũ ponẽdo partes eiꝰ in pspectu mẽ
tis sue: aut nullã ponit in pspectu suo: et sic ipse-
cte ꝛ potẽtialiter cognouit cõtinuũ vel habeo i-
tentũ q̃ nõ ponit in pspectu suo cõtinuũ. aut ali
quas ponit actualiter in pspectu et alias solum
v̾tualit̃: et tũc iperfecte et potẽtialit̃ cognouit il-
las partes q̄s nõ ponit in pspectu suo. aut ponit
oĩes ptes in pspectu suo: et tũc si q̄libet illaruꝫ
est diuisibilis: iteꝝ põt diuidi. ergo non oẽs actu
sunt in pspectu. vel q̄libet ẽ indiuisibilis ꝛ habet̃
intẽtuꝫ. i. q̃ cõtinuũ est cõpositũ ex idiuisibilibus
qḋ ẽ cõtra demõstrationes Aristotelis. ¶ 2° sic.
cognitio reꝝ in verbo nõ est cognitio eaꝝ in p-
prio genere. imo iste due noticie distinguunt̃ qꝛ p̄-
ma dr̃ matutina et secũda vespina. sed si res po
nerẽtur in pspectu cognoscentis q̄n cognoscunt̃
in verbo: tũc talis noticia esset noticia rei in pro
prio genere. qꝛ res cognosceret̃ s; pprũ genꝰ et
differẽtiaꝫ et s̄m ppaꝫ diffinitionẽ et hoc est cog
noscere rẽ in ppo genere. Forte dicet̃ q̃ distinctio
p̄dictarũ cognitionũ nõ est penes cognitũ. s. ob-
iectũ sed penes mediũ cognoscendi qꝛ cognitio
rei in verbo ẽ p verbũ sed cognitio rei in ppo ge
nere est p ppriam spẽm. sed hoc nõ valet imo ẽ
cõtra beatũ Augustinũ qui ponit has duas cog-
nitiones ꝛ non ponit differentiam inter illas pe

nes mediũ sed penes obiectũ cognitũ in eẽ cog-
nito. tum qꝛ res posset cognosci p spẽm sine hoc
q̃ cognosceretur in pprio genere. ergo cognosce
re p spẽm: nõ est cognoscere in pprio genere. tũ
qꝛ si p cognitionẽ rei in verbo poneret̃ res in ps
pectu mẽtis: tũc cognitio matutina esset vespti-
na. patet qꝛ Augustinus distiguit illas noticias
qꝛ cognitio matutina ẽ cognitio in dei essentia i
qua ꝯtinet̃ eminẽter oĩe ens: sed cognitio vesp
tina ẽ cognoscere rẽ in pprio gen̄re eo q̃ res cog
noscit̃ s̄m suũ eẽ diminutũ. tum qꝛ ex q̄ in verbo
cognoscitur res s̄m suũ ppuꝫ genꝰ et ppam dif-
ferẽtiã et spẽꝫ ꝛ diffinitionẽ: tũc supfluit cognitio
vesptina. nec oporteret ibi ponere cognitionem
rei in pprio gen̄re. Et si dicas q̃ pma est clarior
q̃ꝫ secũda: hoc nõ valet. qꝛ licet vnꝰ actꝰ sit clari-
or alio: tñ res cognita eiꝫ eq̄liter eque clara s̄m
te cũ p vtrãq; res cognoscant̃ s; idẽ eẽ. ¶ 3° sic.
qꝛ si sic: tũc vidẽs v̾bũ possꝫ loq̄ de oĩbus rebꝰ
q̄s videt i v̾bo ꝛ possꝫ illuminare alios. possꝫ etiã
reducere seipꝫ ad noticiã actualẽ rei in ppo ge-
nere. sicut hñs spẽm rei: posset seipꝫ reducere ad
actualẽ noticiã rei. hec sunt falsa et incõueniẽtia.
igit̃. ¶ 4°. qꝛ si sic: aut talis itellectus videt crea
turas eodẽ actu q̄ videt v̾bũ: aut alio. nõ eodeꝫ
qꝛ ipossibile ẽ poni talẽ actũ qui poneretur visio
omniũ creaturaꝝ. qꝛ si p illũ actũ nunc nõ videt̃
creatura ꝛ postea videt̃: oportet q̃ ille actꝰ intẽ
datur vel q̃ mutet̃. qꝛ ipossibile est transire d̾ cõ-
tradictorio in ꝯtradictorium sine aliq̄ mutatio-
ne. non enim trãsit de nouo super aliquod obie-
ctum sup quod nõ trãsibat prius: nisi facta muta
tione in actu. et sic actus verificãs cõtradictoria
est mutabilis quod est falsum. Si dicas q̃ est fa-
cta mutatio extensiue quia ad plura se extendit
q̃ꝫ ante: hoc non valet qꝛ hoc non põt fieri nisi fi
at aliqua mutatio in ipso actu. nec potest dici q̃
talis intellectꝰ videat res in verbo alio actu. qꝛ
vel ille actus imediate transit super res sine hoc
q̃ trãseat pmo super verbum: et tunc attingit rẽ
in pprio genere et non est visio rei in verbo. vł
transit in res mediante verbo: et tunc erũt duo
actus beatificati respectu ipsius verbi quod est
impossibile. ¶ 5°. qꝛ si vidẽs verbuꝫ ponit aliqd
aliud i pspectu suo: sequitur q̃ ponat omnia. qꝛ
qua ratione ponit vnũ: ponit omnia qꝛ verbum
necessitate nature est similitudo omniũ reꝝ: siue
hoc sit per ydeas quãtuꝫ ad quidditates rerum
siue per nutum voluntatis quantũ ad existẽtias
quidditatum in effectu qui nutꝰ est idẽ quod vo
luntas ꝛ diuina essentia. et ideo equaliter patet
nutus diuine voluntatis videnti verbũ: sicut di-

uina essentia. modo consequens est falsum quia tūc poneret infinita in actu in ꝓspectu suo: et sic infinitū esset in actu et per cōsequēs posset ēē in re. Dicetur forte ꝙ diuina essentia ē speculū voluntariū nō naturale inquātū reuelat aliqua sicut placet sue volūtati. sed hoc nō valet. qꝛ licet diuina essentia sit speculū voluntariū offerēdo se intellectui: nō tamē in ordine ad res quas representat postq̄ oblata ē intellectui creato qꝛ naturalit̄ repn̄tat. sicut ignis voluntarie approximatur: stupe tamē approximat⁹ voluntarie: agit naturaliter ⁊ cōburit. et hoc pꝫ. qꝛ essentia oblata intellectui creato: ē sufficiēs representatiuum rerū. nec oportet ꝙ de⁹ sibi faciat aliq̄d p volūtatē suā. nec differētia rōnis q̄ est inter intellectū et volūtatem vel aliq̄ alia: impedit talē repn̄tationē. qꝛ ratio nō est rō vidēdi vel nō vidēdi res in verbo. ¶ 6°. arguit cōtra modū ꝓbādi cōclusionē quā. S. T. ponit in scripto. s. ꝙ illa q̄ nō sunt nec erūt nec fuerūt tn̄ possunt esse: de⁹ non cognoscit p ydeas sed cognoscēdo suā potētiaꝫ. hoc inquit arguēs parꝝ valet. qꝛ ois cognitio fit p assimilationē aliquā. et ideo [illegible] oportet ꝙ oia cognoscant̄ p aliquā similitudinē: nec illa potentia sufficit. ¶ 2°. qꝛ tūc esset mutabilis. qꝛ pmo cognoscit p potētiā suaꝫ: postea si ponatur in eē cognoscet alio modo. s. p ydeas ꝓprias. ¶ 3°. qꝛ tunc si de⁹ cognoscit possibilia fieri p potentiam suā et nō p ydeā vel similitudinē: tūc cognosceret illa arguitiue etiā imꝑfecte. ¶ Cōtra secūdam cōclusionē arguit Adā in. 3°. sen. ꝓbādo ꝙ nec aīa xp̄i nec aliqua creatura itellectualis pōt distīcte cognoscere simul infinita ita ꝙ distīcte quodlibꝫ eoꝝ. qꝛ aut eodē actu cognoscit infinita et q̄libet distīcte: et tūc sequit̄ ꝙ ille act⁹ esset infinite ꝑfectionis in genere cognitionis vel infinitis actibus specifice distīctis equipollet. qꝛ fit sermo de distīctis cognitionib⁹ infinitoꝝ specifice distīctoꝝ. sed hoc ē ipossibile. et eodē modo nec q̄libet infinitoꝝ eiusdē speciei pōt distīcte cognosci ab illa aīa. qꝛ nec eodē actu infinite ꝑfectionis nec diuersis actib⁹ qꝛ tūc essent infiniti act⁹. igit̄ nullo modo pōt cognoscere distīncte infinita. ¶ 2°. si aīa posset cognoscere infinita: ergo infinita q̄ruꝫ quodlibet eēt alicui⁹ signate ꝑfectionis s̄m quātitatē vel maioris et hec totaliter distīcta ad inuicē: vel infinita ꝓportionalia ad minus eundo semp in min⁹ vt pote infinitas partes ꝓportionales alicui⁹ magnitudinis date s̄m extēsioneꝫ vel alicui⁹ qualitatis s̄m latitudinē vel ptes graduales. p̄mū dari nō pōt. tum qꝛ non plura pōt creatura simul distīncte cognoscere in verbo: q̄

deus possit facere. sed de⁹ nō pōt facere talia infinita in actu simul. igit̄ et c̄. minor ꝓbatur. qꝛ repugnātia ē ꝙ huiusmodi infinita sint simul in entibus s̄m ph̄iam et theologia nō discordat. tum secūdo. qꝛ volēs infinitos hoīes sic distīcte cognitos si essent: ex odio dei odire: īfinite peccaret et infinite posset mereri simul rōne. et si hoc: igit̄ p̄mū ei⁹ esset infinite delectabile: igit̄ delectabit̄ īfinite. et multa alia incōueniētia sequerent̄. Si dicat̄ ꝙ nō sequit̄ infinitū meritū qꝛ de⁹ acceptat vt sibi placet: cōtra. p̄cepto alicui dato ꝙ diligat aliquē īfinitoꝝ angeloꝝ distīcte cognitorum sicut est possibile: tantū meret̄ ex dilectione vnius sicut alteri⁹: vel sequitur saltē ꝙ esset infinite laudabilis et virtuosus. et iterū est cōtra ph̄ꝫ qꝛ pmo posteriorum et pmo phisicoꝝ arguit ph̄s ꝙ si p̄ncipia sunt infinita: igit̄ ignota. nec secundū pōt dari quia si cognoscere infinita eq̄lia distīcte quodlibet arguit infinitā ꝑfectionē vni⁹ cognitionis vel infinitateꝫ cognitionum: multo forti⁹ igit̄ eundo ad min⁹. visus enim tāto acutior est et fortior: quāto min⁹ visibile distīcte ꝑcipit s̄m ph̄m p̄mo celi et mundi. itē in de sensu et sensato tenet ph̄s in illo capitulo penultimo. hic autē obijciet aliq̄s: ꝙ quedā passiones et magnitudines latēt sensum et intellectū ita ꝙ non p̄nt distīcte percipi in actu licet cōfuse in suo toto immutēt sensum et intellectū et p consequēs cōfuse cognoscunt̄ in toto. nā intellect⁹ vt dicit ibidē nō intelligit q̄ sunt extenus. s. sensibilia nisi cum sensu. et exēplificat ꝙ nō omnis magnitudo vel passio distīcte ꝑcipit̄. qꝛ decimū millenariū milliꝫ latet visum quāuis visus superueniat. et qui i diesi sonus latet: quāuis son⁹ exn̄s audit̄ omnino causatus. igit̄ s̄m veritatē et s̄m ph̄m distīcte ꝑcipere miora: arguit maiorē et ꝑfectiorē acutiē visus. et per ꝯn̄s omnia talia posse percipi: arguit infinitatē distīctiue cognitionis. sicut maiorū et eq̄liū s̄m equalia infinita q̄libet distīncte cognita arguit infinitā ꝑfectionē cognitionis distinctiue si daretur. ergo multo forti⁹ discretiua cognitio partiū ꝓportionaliū infinitorum. ergo nec anima xp̄i nec aliqua creatura potest distīncte cognoscere infinita. hec ille.

Quantuꝫ ad articulū tertiū p̄mo notādū est ꝙ quomodo aliq̄ vident̄ in diuina essentia: s̄m ꝙ sunt in ipsa. omnia aūt alia a deo: sunt i diuina essentia sicut effect⁹ in causa nō vniuoca. qꝛ oim rerū ꝑfectiones ⁊ entitates: eminentiori modo

sunt in deo q̃ȝ in rebꝰ ipsis. effectꝰ aūt nō sunt in causa actu ſ ꝟtute. hoc ē dictu ꝙ ꝟtꝰ ꝛ potentia cause se extēdit ad ꝓducēdum ipsos effectꝰ qui postq̃ȝ actu ꝛ distincte ꝓducti sunt: extra causaȝ sunt in reꝝ natura. et qꝛ ꝟtꝰ actiua dei vna est ꝛ simplicissima: cōsequēs ē ꝙ oēs res create in deo seu in diuina essentia vnū sunt sicut ꝛ essentia diuina in q̃ nō aliud sunt q̃ȝ ipsa. res igiꝰ nō illo modo sunt in deo ꝓpe loquēdo: q̃ spēs sunt et relucēt in speculo ꝓut aliq̃ fallunꝰ. nā in speculo spēs seu imagines actu sunt ꝛ distictę et ideo q̃ videt speculū: simul ꝛ vna visione videt distictę imagines q̃tq̃t in eo resultāt. q̃ vero diuinā essentiā videt: nō eo ipo distictę videt effectus ꝟtute in ea existētes. nō eni necessario videnꝰ in aliq̃: ea que in ipso actu nō sunt. nec videnꝰ distictę res in eo in q̃ idistictę ꝛ vnū sunt. Vn̄. S. T. de veri. q. 12. arti. 6. in. c. dicit nusq̃ȝ iueniri dictū a sctis ꝙ deꝰ sit reꝝ speculū: sed magis ꝙ res create sint speculū dei. vt. pᵃ. Corin. 13. videmꝰ nūc ꝑ speculuȝ et ē. Idipȝ teſꝰ. 2. sen. dis. 11ᵃ. q. 2. ar. 4. ¶ Qd aūt a magistris dꝰ ꝓphetas in speculo eternitatis videre: nō sic est intelligēdū ꝓut. S. Doc. ibi dicit q̃si deꝰ ipse eternꝰ sit speculū reꝝ in quo ꝓphete videāt q̃ futura sunt: sed qꝛ aliq̃d creatuȝ intuenꝰ vel corꝑali vel imaginaria aut itellectuali visione in q̃ ipse deꝰ vel ipsa dei eternitas reꝑsentaꝰ. ¶ Neq̃ȝ obstat ꝙ filiꝰ sub nomine sapientie dꝰ speculū sine macula Sapiē. 7°. nā vt ibi notat. S. T. filiꝰ dꝰ in ea auctoritate speculū nō reruȝ creataꝝ sed patris: inq̃ȝm a patre in filio spēs diuinitatis recipiꝰ. aliquādo tn̄ doctores dicūt deū esse speculū reꝝ voluntariū capiēdo large ꝛ impropē nomē speculi ꝓ oī eo in q̃ reꝝ spēs splēdēt et relucēt: quāuis nō ab ipsis rebꝰ resultātes quod ꝑtinet ad ꝓpriā speculi rōneȝ: sed ante ipsas res preexistētes qd magis ꝑtinet ad rōnem exēplaris. ¶ Ex p̄missis inferimꝰ ꝙ licet effectus ꝑ causas et cōclusiones ꝑ principia demōstratiua cognoscanꝰ et effectꝰ et conclusiones in suis causis et p̄ncipijs ꝟtute cōtineanꝰ: nō necessario sequiꝰ ꝙ causas vel p̄ncipia cognoscens q̃ȝm ad eorū q̃dditatem: cognoscat eoꝝ effectus et conclusiones. ꝓbaꝰ hoc. qm̄ ex cognitione alicuius rei ꝑ se loquēdo: nō hn̄t cognosci nisi ea q̃ actu in re ipa cōtinenꝰ; nō illa q̃ ꝟtualiꝰ vl' in potētia in ipa existūt. et huiꝰ rō est qꝛ vt ph̄s docet. 9. methaᵉ. vnūquodq̃ȝ itātū cognoscibile ē inq̃ȝm actu existit. vn̄ cū effectꝰ in causa agēte et ꝯclusiones in p̄ncipijs dmōstrationis actu nō sint: cōsequēs est ꝙ ex ipsis illorum cognitione quidditatiua ꝑ se non vniuersaliter et necessario effectuū vel conclusionū cognitio propria ꝛ distincta habeatur. sed quia virtualiter in ipsis ꝯtinentur: tanto plures effectus et conclusiones in causis ꝛ principijs cognosci possunt: quāto ꝑspicaciꝰ virtꝰ principiorum et causaꝝ ab intellectu cognosciꝰ. non eni equaliter et vno modo oēs effectus in ꝟtute cause cōtinenꝰ: sed q̃dam in ꝓmtu se offerūt intellectui cognita causa: q̃dam vero magis latēt. ¶ Sed aduertēdum est ꝓut. S. Tho. notat de veri. q. 20. ar. 5. ad. 3ᵐ. ꝙ virtus cause vel principij dupliciter considerari pōt. vno modo q̃ȝm ad ipsam substātiam ꝟtutis s̄m se. et qꝛ ista eiꝰ cognitio nō accipiꝰ in habitudine ad effectꝰ vel obiecta circa q̃ est: ideo ex tali ꝟtutis cognitione nō accipiꝰ ꝑ se loquēdo cognitio effectuū vel eoruȝ ad q̃ ꝟtus ex natura sua ordinaꝰ. nō enim oportet ꝙ qui p̄ncipij q̃dditatē cognoscat: omnes ipsius habitudines ad extra cognoscat. alio modo virtus cognosciꝰ s̄m habitudineȝ ad illa ad q̃ se extēdit ex quibꝰ quātitas ꝟtutis cōsideratur. et hanc cognitionē cōsequiꝰ ꝑ se loquēdo effectuū et cōclusionū et p̄ncipiatoꝝ cognitio. ita ꝙ quāto huiuscemodi ꝟtutis cognitio ꝑfectior et magis intima fuerit in causis vel principijs: tāto plures effectus ac conclusiones et clarius ac certiori modo in ipsa cognoscentur.

¶ Secundo Notanduȝ ē ꝙ visio rerū in ꝟbo ē sicut visio effectuū in causa ꝓut in p̄mo notabili deductū fuit. visio aūt effectus in causa: nō est ꝓpe loquēdo visio effectꝰ ꝑ causam vel ex causa quāuis aliq̃n vnū ꝓ alio ponaꝰ. nā visio effectꝰ ꝑ causaȝ vel ex causa: ē visio disticta a visione cause quāuis sit ab illa depēdēs. visio aūt seu cognitio effectꝰ in causa: nō est alia a visione cause ſ est eadē re numero q̃ p̄mo ꝛ p̄ncipaliꝰ ē visio cause ꝛ ex cōsequēti s̄m modū nr̄m itelligēdi ē visio effectus. vn̄. S. T. pᵃ. ꝑ. q. 14. ar. 7. in. c. dicit ꝙ q̃n est discursus ꝓcedētis de noto ad ignotū: secūdū non cognosciꝰ i p̄mo ſ ex p̄mo. et in rn̄sione ad. 2ᵐ. deꝰ inq̃t nō cognoscit effectū ꝑ causam: ſ cognoscit effectū in causa. ac ꝑ hoc eiꝰ cognitio ē sine discursu. visio aūt effectꝰ in causa: ē visio cause q̃ȝm ad sui essentiā et ꝟtutē simul et effectus vniꝰ vel pluriū. visio ergo seu cognitio effectꝰ i causa: nō est ꝓpe et realiꝰ depēdēs a visione cause qꝛ ideȝ nō depēdet realiꝰ a seipso sicut non est causa sui ipsiꝰ. et qꝛ causa q̃ȝm ad id qd est i se. i. q̃ȝm ad eiꝰ essentiam non dependet ab effectu: potest causa cognosci s̄m essentiam suam non cognitis effectibus. quando ergo effectus videtur in causa

tum sit vtriusq3 eadem visio numero vt premissum est: visio cause dicatur augeri. quia nō solum est ipsius cause quātū ad id quod ē in se: sed etiā fm q virtus eius se extēdit ad productionē effectus. idem enim est dicere effectum in sua causa cognosci: et causam cognosci fm q i ea est vtus producendi talē effectū. ex quo sequitur q capacior et pfectior sit cognitio cause quādo in ea effectus cognoscunt: q̄3 si causa q̄3m ad sui substantia3 pāe cognoscat. Unde. S. Tho. pª. p. q. 12. ar. 8. ad. 3m. dicendū inqt q licet mai9 sit videre deū q̄3 omnia alia: tn̄ maius est videre sic deū q omnia in eo cognoscātur: q̄3 videre sic ip3 q non oīa sed pauciora vel plura cognoscant in eo. iā enim ostēsum ē q multitudo cognitoꝝ in deo cōsequit modū vidēdi ipm vel magis pfectū vel minus pfectū. hec ille. ¶ Ex qbus iferim9 cōtra opinionē quorūdā nullū esse incōueniēs q deū cognoscēs sub ratione infinitatis intēsiue tn̄ modo. i. fm q in seipso est infinit9: non cōprehendat deū: et q ipsum cōprehēderet si infinita q̄ relucēt in deo siue infinitos eius effectus in dei essentia cognosceret. q2 vt deductū est: pfectius et copiosius cognoscitur de9 fm q infiniti effectus a deo pducibiles in ipo cognoscunt: q̄3 si solummodo infinitas ei9 intēsiua cognosceret. nā cognitio infinitoꝝ effectuū deo possibiliū: nō potest in deo seu in diuina essentia haberi nisi simul et eodem actu infinitas diuine essentie intēsiua modo exposito cognoscatur: cum huiuscemodi effectus videri non possint in diuina essentia nisi visione qua per seipsam et directe diuina essentia videtur. ita q cognitio infinitoꝝ effectuum deo possibiliū in diuina essentia: includit in se cognitionē infinitatis dei intēsiue et nō ecōtra p se loquendo de cognitione creature. ¶ Et ex his patet responsio ad instātiam quorūdam sic arguētiū3. ille q scit maius: potest scire quod est min9. minus autē est q̄cquid potest de9 facere cum sit aliquid creatum q̄3 deus ipse creator. quoniam vt. S. Tho. respondet in ppposito de anima xpi de veri. q. 20. ar. 5. ad pmū. quicq̄d deus potest facere: facilius poss3 ab anima xpi cognosci si anime xpi per se offerretur sicut per seipm representatur ipse deus. nunc autē loquendo de visione rerum in verbo: ea que deus potest facere vel q̄ fecit non offeruntur anime xpi in seipsis sed i verbo. et ideo ratio non sequitur.

¶ **Tertio** Notandum est ppter argumenta Durādi q visio beatifica diuine essentie et rerum in diuina essentia excedit naturalem potentiam cuiuslibet creature fm illud apli pma Corin. 2°. oculus nō vidit nec auris audiuit nec in cor hois ascendit. s. naturali cognitione q̄ preparauit de9 his q̄ diligūt illum. nobis autē reuelauit de9 p spūm scm̄ per quē charitas diffusa est in cordibus nrīs Ro. 5. cui pmiū eterne glorie debet fm illud Joā. 14. si quis diligit me diliget a pre meo et ego diligā eu3 et manifestabo ei meipm. in q̄ manifestatione pfectio beatitudinis q̄ est vita eterna consistit iuxta verbum dn̄i Joā. 17. hec est vita eterna vt cognoscāt te solū verum deū et quē misisti iesum xpm. gradus igit visionis beatifice nō fm nature cōditionem: s fm ordinē gratie et charitatis attēdi debēt in beatis. ppter quod apostol9 dicebat Ro. 6. gratia dei vita eterna. q2 vt ibi glosa Augustini dicit de9 ad vitā eternā p sua miseratione nos pducit: nō meritis. s. vel nature vel liberi arbitrij. vnde et supnaturali lumine gratie indiget intellect9 beat9 ad intuēdā clare diuinam essentiā. qd̄ 7 appellat lumē glorie q2 ad pdictam gliam disponit et eleuat itellectu3. sicut eni intellectus possibilis p lumen naturale intellectus agētis fit cognoscitiu9 naturaliū cognoscibilium: ita p lumen glorie intellectui beatorum supadditū fit visiu9 diuine essentie. hoc autē lumen put. S. Tho. notat. pª. p. q. 12. ar. 5. in cor. est supnaturalis vt9 itelligēdi q̄ itellectui beato ex diuina gra supercrescit nō equalit omnib9 sed fm magis et min9 pro gradu pfectionis singuloru3 in gratia 7 charitate. ¶ Ex qbus inferim9 q licet diuina essentia quātū est ex se naturalit representet oēs dei effect9 tā pro aliquo tēpore i rerū natura pductos q̄3 etiā possibiles a deo pduci et vlr omniū reꝝ entitates et pfectiones: non inde sequit q vidētes diuina3 essentiā videāt in ea oēs ipsius effectus 7 reꝝ omniū pfectiones etiā quātū ad ipsas reꝝ q̄dditates put aliq̄ putant. qm̄ sicut visio diuine essentie solo munere gratie et p volūtate dei cōcedit btis qbusda3 pfectior alijs min9 perfecta et nō ex necessitate representationis diuine essentie: ita et visio reꝝ in vbo ex dono gr̄e et diuina misericordia tribuit fm magis et min9 mētib9 btōꝝ 7 intēsiue 7 extēsiue p volūtatis diuine distributione quā fieri pordinauit pro cuiusq3 mētis capacitate nō nāli s gratuita lumine glie acq̄sita fz grad9 charitatis 7 gr̄e diuina bonitate ac volūtate singul' distributos. nā queadmodū in vno pncipio demōstratiuo plures cōclusiones demōstrabiles naturalit 7 et necessitate ptinent et repsentāt et tn̄ nō qlibz oēs illas cognoscit in ipso pncipio cognito sed q̄ est pspicacioris igenij plures pclusiones i eo cog

noscit q̃ȝ ali⁹ q̃ est ingenij tardioris vt pote minus hñs de lumine intellect⁹: ita q̃uis i diuina essentia rer̃ oim entitates et pfectiões naturalr̃ et ex necessitate pfectissime ptineanť ꝛ rep̄sentẽtur: nõ ideo sequiť q̃ q̃cũqȝ diuinã essentiã videt videat i ip̃a oĩuȝ rer̃ q̃dditates ac pfectiones s̃ q̃libet in ea videbit plures vel pauciores et clari⁹ vel minus clare p̃ sui intellect⁹ pspicacitate s̃ȝ gradus luminis glie singulis gratis a deo cõcessa. ¶ Aduertẽdũ tñ q̃ diuina essentia alr̃ rep̄sentat ex necessitate diuios effect⁹ q̃ ad eor̃ ẽentias et q̃dditates atqȝ aliter q̃ ad eor̃ exñtias. nã rerũ q̃dditates et essentias: rep̄sentat necessitate absoluta q̃ ex necessitate nature sue hẽt i se oẽs rer̃ pfectiones et entitates. ip̃ar̃ vero exñtias idest q̃ esse hẽant in rer̃ natura s̃m aliq̃d tẽpus represent nõ absoluta necessitate s̃ necessitate suppositionis supposita. s. diuina p̃sciẽtia et voluntate ac p̃ordinatione d̃ illar̃ exñtia in rerum natura. sicut eni diuina essentia sub rõne q̃ ẽ essẽtia et nã infinita: ex nature necessitate representat omniũ rer̃ naturas ꝛ q̃dditates: ita ꝛ sub rõne q̃ est volũtas imutabilis et causa rer̃ efficacissima: rep̄sentat necessitate imutabilitatis et suppositionis rer̃ illar̃ exñtẽtias q̃ per diuinã p̃sciẽtiã et volũtatis determinatione p̃ordinata sunt esse in rer̃ natura s̃m aliq̃d tẽpus. huiuscemodi siquidẽ omnia imutabilr̃ sunt et relucẽt in essentia diuina ex ip̃a diuine volũtatis determiatiõe verũtñ ex necessitate nature rep̄sentat diuina essentia potẽtiã dei creatiuã et opatiuã omniũ rer̃ a deo fieri possibiliũ. ita q̃ act⁹ p̄ductionis rei ĩ ad extra: relucet in diuina essentia necessitate imutabilitatis vt dictũ est: potẽtia tñ omniũ possibiliũ opatiua q̃ in deo est relucet ꝛ cõtinetur in ea ex necessitate nature. ¶ Ex q̃bus patet falsitas quorũdã dicẽtiũ q̃ q̃uis ẽentia diuina s̃m q̃ hẽt in se omniũ rer̃ naturas et q̃dditates rep̄sentet ex necessitate et nãlr̃ oẽs res creatas q̃ȝ ad id q̃d essentialr̃ sunt: nõ tñ ex necessitate rep̄sentat rer̃ creatar̃ exñtias an. s. sint vel nõ sint. ac p hoc q̃ videtes diuinã ẽentiã nõ hñt ex rõne talis visionis q̃ i ea videat an res eẽ hẽant i rer̃ natura s̃ȝ aliquã tẽporis differẽtiaȝ. Falluť certe isti nõ attẽdẽtes q̃ ex vi diuine p̃ordinatiõis et voluntatis determinatione de exñtia rer̃ s̃m aliq̃d tẽpus: sunt ꝛ relucẽt in diuina ẽntia saltem vt est volũtas ex necessitate diuine imutabilitatis: oĩuȝ rer̃ exñtie sub vniuscuiusqȝ tẽporis differentia. omne enim q̃d diuina voluntate determinatur: in ip̄sa firmatur ita vt a videntib⁹ voluntatem diuinam videri possit.

¶ **Quarto** Notandũ est q̃ obm intellect⁹ dici põt vel large et sic oẽ illud q̃d ab itellectu cognosciť quocũqȝ modo siue actu recto siue reflexo et siue in se et p se siue p aliud aut in alio et ex consequẽti: põt appellari obiectũ intellect⁹. alio modo obiectũ intellectus diciť p̄prie et stricte: et sic illud dũtaxat in quod p se et directe ferť intellectus: diciť intellectus obm. loquẽdo de obiecto primo modo: eẽ in p̄spectu intellect⁹ p modũ obiecti: non est aliud q̃ȝ esse p̄sens intellectui vt ab eo cognitum q̃litercũqȝ etiã si nõ sit q̃d p̄mo et directe intellectũ imutat p se vel p suã spẽm nec ipsi⁹ actũ p̄ncipalr̃ terminat. q̃r igiť de⁹ eodẽ actu q̃ se videt p suã essentiã simul in ea videt vniuersas res alias a se nõ solũ q̃ p scientiã seu notitiã visionis cognosci pñt sed illas etiã q̃ sciẽtia simplicis itelligẽtie a deo cognoscunť: sequiť q̃ vniuerse res et rerũ entitates sunt in p̄spectu diuini itellect⁹ p modũ obiecti ip̄o eodẽ actu q̃ de⁹ est in p̄spectu sui itellect⁹: q̃uis alio ꝛ alio modo sumpto nomine obiecti. nã de⁹ d̃r obm sui itellect⁹ secũdo modo supra posito: alie vero res s̃ȝ p̄mũ modũ et cõsimilr̃ res oẽs q̃ visione btĩfica videtur in diuina essentia a btĩs d̃r eẽ in p̄spectu itellectuũ btõr̃ p modũ obiecti p̄mo mõ acepti. verũtñ licet de⁹ p seip̄ȝ ꝛ p̄ncipalr̃ videať visione btĩfica a btĩs et alie res videanť nõ in se s̃ in diuina essentia et ex p̄sequenti: nullo tñ modo dici debet vt aliq̃ falso putãt q̃ in visione btĩfica de⁹ sit p̄marũ obm et res alie q̃ in deo videnť sint obm secũdarũ. q̃m p̄marũ et secũdarũ obm p̄p̄e loquẽdo: p̄pt p̄mũ et secũdũ actũ itelligẽdi d̃r ꝛ iplicãt discursũȝ q̃ in visione btĩfica vt sic nõ dať. vñ q̃r visione btĩfica nõ alio et alio actu videnť a btĩs deus et res alie a deo s̃ simul et eodẽ actu visionis: sequiť q̃ ibi locũ nõ hẽat distictio p̄marij ꝛ secũdarij obiecti q̃uis dãdũ sit in ea visione aliud et aliud cognitũ materialr̃: nõ s̃m formalẽ rõnem q̃ diuersificať ex diuersitate formali principiorum ac mediorum cognoscendi p̄ut in precedente questione dictum fuit.

¶ **Quinto** Notãdũ ẽ q̃ sic Aug⁹ dicit i libro. 83. q̃stionũ: ydeas latine possum⁹ dicere spẽs vl̃ formas vt v̄bũ ex v̄bo trãsferre videamur. nõ tñ ex vsu loquentiũ ois forma rei: ydea ei⁹ dici debȝ p̄ut. S. T. ð ducit. p̄ª. p. q. 15. ar. p̄°. Et ð ve. q. 3. ar. p̄°. i. c. eo q̃ nomẽ ydea significare videť formã sepatã ab eo cui⁹ ẽ forma. forma aũt alicui⁹ rei p̄ter ip̄aȝ existẽs: nõ ẽ nisi i itellectu. forma aũt i itellectu existẽs ad duo eẽ põt. vel vt sit exemplar eius cui⁹

dicit̃ forma: vel vt sit pͥncipiũ cognitionis ipsius
ſm ꝙ forme cognoscibiliũ dicũt ee̾ in cognoscẽte.
exẽplar aũt, put. S. T. notat ӡ veri. q. 8. ar. 8. ad
pͥmũ. si ꝓprie accipiat̃ iportat causalitatẽ respectu
exẽplatoꝝ: qꝛ exẽplar ẽ ad cui⁹ imitationẽ fit ali
qd. vñ ydea ẽ forma ꝓprie loquendo ꝛ opatiua ꝛ
cognitiua nõ sicut qd sed sicut q. est eñi in mente
artificis vel agẽtis pͥncipiũ et opationis et cogni
tionis. ac ꝑ hoc si ꝓprie capiat̃. s. ſm ꝙ ẽ in vsu san
ctoꝝ doctoꝝ ad praticã ꝑtinet cognitionẽ. verũ
tamẽ põt etiã ad sciẽtiã speculatiuã ꝑtinere lar-
ge sumẽdo ydeã ꝓ rõne vl̾ forma q̃ est pͥncipiũ
cognitionis ꝑcise. ¶ Ad hoꝝ aũt itellectũ sciẽdũ
est ꝙ ꝓpͥa significatio alicui⁹ nominis dupl̾r dr̃.
vno modo qꝛ illã a pͥma sui ipositione hẽt: ꝛ isto
modo. S. T. loquit̃ ӡ ꝓpͥa significatione ydee pͥ-
mo sen. dis. 36. q. 2. ar. pͦ. in coꝛ. vbi dicit ꝙ no-
mẽ ydee q̃m ad ꝓprietatẽ nominis eq̃lit̃ se habet
ad praticã ꝛ speculatiuã cognitionem: qꝛ forma
rei in itellectu exñs vtriusq̃ cognitiõis pͥncipiũ
est. Itẽ ӡ veri. q. 3. ar. 4. in. c. vbi dicit. si ergo lo-
quamur ӡ ydea ſm ꝓpͥaꝫ nominis rõnem: sic nõ
se extẽdit nisi ad illã sciẽtiaꝫ ſm quã aliqd forma
ri põt. et hec ẽ cognitio actu pratica vl̾ ṽtute tm̃
q̃ est quodã modo speculatiua. hec ille. itaq̃ ſm
istũ modũ ꝓprie significationis: ydea ꝑtinet non
solũ ad cognitionẽ actu praticã q̃. s. est eoꝝ q̃ ſm
aliqd tẽp⁹ ꝓducunt̃ in reꝝ natura: ſ etiaꝫ ꝑtinet
ad cognitionẽ praticaꝫ ṽtute q̃ illoꝝ e. dr̃ q̃ sunt
possibilia a deo fieri etiã si nũq̃ actu fiant. Alio
modo ꝓpͥa significatio nominis dr̃ quam hẽt ex
vsu loquẽdi doctoꝝ ꝓbatoꝝ: et isto modo nomẽ
ydee hẽt rõneꝫ exẽplaris ad cui⁹ imitationẽ ali-
quid actu fit et ꝑtinet ad cognitionẽ actu prati-
cã q̃ est eoꝝ q̃ ſm aliquã tẽporis differẽtiaꝫ fiũt
actu in reꝝ natura. ſm quẽ modũ loquit̃. S. T.
loco p̃allegato pͥmo sen. vbi dicit ꝙ ſm vsum lo-
quẽtiuꝫ ydea sumit̃ ꝓ forma q̃ est pͥncipiũ prati-
ce cognitionis ſm ꝙ ydeas exẽplares reruꝫ for-
mas nominam⁹. isto etiaꝫ modo loqtur. pͦ. ꝑ. q.
15. ar. 3. ad. 2m dicẽs ꝙ eoꝝ q̃ neq̃ sũt neq̃ erũt
neq̃ fuerũt: de⁹ nõ hẽt praticaꝫ cognitioneꝫ nisi
ṽtute tm̃. vñ respectu eoꝝ nõ ẽ ydea in deo ſm
ꝙ idea significat exẽplar sed solũ ſm ꝙ significat
rõnem. sic etiã loqtur Augus. de ydea. li. 83. que
stionũ cũ dicit. ydee sunt pͥncipales q̃daꝫ forme
vel rõnes rerũ stabiles atq̃ icõmutabiles: qꝛ ip
se formate nõ sunt. ac ꝑ hoc eterne ac semꝑ eodẽ
modo se habẽtes q̃ diuina itelligẽtia cõtinent̃.
sed cũ ipse neq̃ oriant̃ neq̃ intereãt: ſm eas tñ
formari dicitur omne qd oriri et interire potest
et omne qd oritur et interit. ¶ Aduertendũ tñ

circa premissa ꝙ ſm modũ loquẽdi. S. Tho. in
hac distin. tertij libri. q. pͥma. ar. 2. sub. arti. 4. in
coꝛ. Et de veri. q. 3. ar. 6. in coꝛ. illaꝝ rerum que
neq̃ sunt neq̃ fuerũt neq̃ erunt sunt tñ fieri pos
sibilia: nõ sunt in mente diuina plures ydee ac ꝑ
hoc nec ydee distīcte et determinate sed omniũ
est vna ydea indistīcta. s. diuina essentia saltẽ vt
habet rõnem potẽtie in q̃ illa omnia vnum sunt
maxĩme vna diuina potẽtia ad ea omnia ꝓducẽda
se extendit et omnia sunt in diuina potẽtia sicut
effectus ꝓducibiles i causa ꝓductiua. Rõ autẽ
dicti duplex assignat̃ a. S. Doc. locis ꝓxime alle
gatis. vna ex parte ydee in mente diuina et hec
ponitur in q̃stionib⁹ de veri. qꝛ. s. ad ea ꝓducen-
da q̃ ſm nullũ tẽpus esse hñt in reꝝ natura: non
determinat̃ ydea ex ꝓposito diuine voluntatis
ꝑ quam est diuinoꝝ effectuũ ꝓducendoꝝ deter-
minatio. queadmodũ determinant̃ et cognoscũ
tur distīcte ydee reruꝫ q̃ ſm aliquã tẽporis diffe
rentiã in ee̾ nature ꝓducunt̃. alia rõ ponit̃ libro
3ͦ ex parte rerũ quarum dicũtur ydee: q̃ ad pre
dictam consequit̃ quia. s. ea q̃ neq̃ sunt neq̃ fue
runt neq̃ erũt et tamen potuissent esse vel fuisse
vel futura esse cum in seipsis non sunt: nullaꝫ in
seipsis distinctionem habẽt. ac ꝑ hoc neq̃ i men
te diuina determinatas. i. proprias ꝛ distinctas
habẽt ydeas quarum pluralitas et distinctio su
mitur ex pluralitate et distinctione respectuum
quibus diuina essentia et potentia cõparatur ꝑ
intellectũ creatum vel increatum ad plures ꝛ di
uersas res productas a quibus imitat̃. huiusce-
modi aũt plures et distīcti respect⁹ diuine essen
tie vel potentie ad res nũq̃ actu producendas
accipi non possunt ſm quos rationes hoꝝ pos-
sibiliũ distinguantur in mente diuina. non enim
ad ea q̃ non sunt aliquid in seipsis sicut neq̃ ad
non entia: distīcti respectus imitabilitatis diui
ne essentie seu potẽtie possunt itelligi cũ necessa
rio hui⁹ modi respectus rationis requirãt respectus
reales imitationis in creaturis deũ imitantibus
illis corresṗõdentes, put in pͥmo libro dictũ fu-
it disti. 30. sub tertio notabili. Patet ergo ꝙ de⁹
res ipsas possibiles nullo tamẽ tẽpore ꝓducen-
das: per distinctas ydeas nõ cognoscit: ſ ꝑ cog-
nitionẽ sue essentie et potẽtie in qua res ipe oẽs
sunt vnũ et idistīcte. quãobrẽ. S. Doc. dicit illas
cognosci ꝑ ydeas indeterminatas ꝛ idistīctas. s.
ꝑ diuinã essentiã et potẽtiã q̃ cõsiderate absolu-
te ſm se an determinate se hñt ad effect⁹ actu ꝓ-
ducẽdos ad q̃s fit determinatio ꝑ diuinã volũta
tẽ ꝛ eterne sapiẽtie ordinationẽ sine quibus di-
uina essentia et potentia intelligantur vt ydee

rerum factibiliũ indistincte et indeterminate modo supra exposito. Sciendũ tamẽ ꝙ licet eoꝝ que ſm nullũ tẽpus eẽ hñt in reꝝ natura sunt tamen possibilia eẽ nõ sint in deo ydee distincte et determinate vt deductuꝫ est supra eo ꝙ neqꝫ hñt esse determinatũ in seipsis neqꝫ ad illoꝝ ꝓductionẽ in esse est in mẽte diuina rõnis ꝑordinatio ꝛ voluntatis determinatio: rõnes tñ q̃bus vnũqđqꝫ ꝓprie et determinate cognoscit̃: distincte et determinate sunt in dei cognitione qꝛ de⁹ oĩa et singula distincte cognoscit. qđ ꝛ. S. T. notat de veri. q. 3. ar. 6. ad. ꝑᵐ. Neqꝫ obstat qꝛ supra dictũ est ꝙ oẽs huiuscemodi res sunt vnũ in diuina essentia et potẽcia: qꝛ vt deductũ fuit. q. p̃cedẽte sub q̃rto notabili ex dictis. S. T. aliud ẽ esse in diuina essentia et aliud eẽ in dei sciẽtia vel cognitione. nã res eẽ in diuina essentia, put cõcernit ꝓpositũ est eẽ sicut in forma repñtatiua q̃ est p̃ncipiũ cognoscẽdi q̃ vna tãtũmodo ẽ ꝑ quã de⁹ omnia cognoscit vel sicut in causa ꝓductiua q̃ etiã vna est in deo suoꝝ effectuuꝫ. sed eẽ in diuina sciẽtia vel cognitione: est a deo cognosci. nihil aũt prohibet per vnum multa cognosci.

¶ Sexto Notandũ est put. S. T. dicit de veri. q. 20. arti. 4. ad 10ᵐ. ꝙ quãtitas sciẽtie q̃ attẽdit̃ penes numerũ scitoꝝ q̃ dr̃ ei⁹ quãtitas extẽsiua: est ei q̃si ꝑ accidẽs et materialis et p̃cipue q̃n in multis reb⁹ scitis vna ẽ rõ sciẽdi. sed illa quãtitas q̃ est in sciẽtia et efficacia cognitionis: cõpetit ei ꝑ se et ẽ sibi essentialis quãobrẽ intẽsiua appellat̃ q̃si intrinseca. et rõ ẽ qꝛ talis quãtitas attẽdit̃ ſm exitum ꝯationis itellectualis ab itellectuali virtute a qua itellectualis ꝯatio spẽm hẽt quẽadmodũ ꝛ q̃libet alia ꝯatio a p̃ncipio formali ꝯationis sicut calefactio a calore. et inde est ꝙ vnitas vel pluralitas ꝯationis et ꝑfectio aut iꝑfectio cõsequit̃ vnitatẽ ꝛ pluralitatẽ ꝑfectionẽ aut imperfectionẽ p̃ncipij formalis a quo ꝓcedit. ¶ Ex q̃bus iferun⁹ ꝙ quãtitas intrĩseca et essentialis operationis nõ depẽdet nec accipit̃ a quantitate aut multitudine reꝝ scibiliũ: sed a forma vel virtute q̃ est ꝯationis p̃ncipiũ imediate ꝛ a natura rei a qua virt⁹ emanat mediate. ac ꝑ hoc ꝙ ifinitas ſm numeꝝ reꝝ scibiliũ nõ arguit infinitatẽ intrĩsecã seu itẽsiuaꝫ in ꝟtute itellectiua aut in ei⁹ ꝯatione. imo vero põt ꝟt⁹ intellect⁹ finita ꝯ̃ñs nãm rei finitã a q̃ emanat: ꝑ actũ intelligẽdi finitũ se extẽdere ad sciblia infinita: et ꝑserti q̃n spẽs vel forma itelligẽdi vna tãtũmodo ẽ ꝛ infinitoꝝ repñtatiua etiã si finita sit q̃ꝫᵐ ad nãm ꝛ esse. nã vt deductum fuit ex dictis. S. Tho. q. p̃cedẽte in respõsione ad 4ᵐ p̃mo loco inductuꝫ modus cognitionis ẽ ſm cõuenientiam spẽi ad id cuius est spẽs ſm repñtationẽ nõ ſm eẽ naturale. et rõ dicti est qꝛ q̃ ꝑ vnã spẽm vel formã ac ꝑ vnũ modũ cognoscunt̃: eundẽ formalẽ moduꝫ habẽt cognitionis quãtũcũqꝫ ineq̃lis sint perfectionis ſm eẽ nature. huiuscemodi aũt: equaleꝫ exigũt virtutẽ cognitiuã siue pauca sint siue plura. q̃m diuersitas sciibiliũ ſm numeꝝ in maiorẽ vel minorẽ: ẽ materialis q̃ nec sciẽtiaꝫ vel cognitionẽ nec cognitiuã virtutẽ diuersificat. ip̃a q̃ppe eadẽ virt⁹ intellect⁹ q̃ valet naturã vni⁹ hominis cognoscere: valet ꝛ nãm pluriũ ac infinitoꝝ cognoscere. sicut ꝛ visus vna et pari ꝟtute qua vnũ albũ põt videre: põt et multa alba et infinita si essent videre vnũ modũ visionis habẽtia. cũ ergo oĩa q̃ aĩa xp̃i videt in ꝟbo ꝑ vnã formã ꝛ speꝫ q̃ est ip̃ꝫ ꝟbũ videant̃ ac ꝑ hoc vnũ modũ ꝛ vnã rõnem formalẽ habeãt visionis ſm ꝙ videnẗ ꝑ ꝟbum: nihil differt quãtũ ad ꝟtutẽ visiuã ꝛ ad visionis actũ ꝙ plura vel pauciora sint aut etiã infinita vel etiã ꝙ in suis naturis sint pares vel impares ꝑfectione. nã nõ maior vel ꝑfectior exigit̃ ꝟtus itellectiua aut ei⁹ ꝯatio ad cognoscenda plura q̃ꝫ pauciora et ad infinita q̃ꝫ ad finita ꝛ ad ꝑfectiora in eẽ nature q̃ꝫ ad iperfectiora si oĩa eũdẽ modũ formalẽ hẽant cognitionis quẽadmodũ est in ꝓposito nr̃o. sicut igit̃ nõ necessario requirit̃ ꝟtus itellect⁹ vl̃ ei⁹ ꝯatio ifinita ad cognoscẽdas in ꝟbo res numero finitas: ita nec ad ifinitas res cognoscẽdas cum par modus et paris virtutis sit has et illas in verbo et per verbũ cognoscere.

Quantuꝫ ad articulum quartum respondẽduꝫ est obiectionibus in contrariũ. ¶ Et quidem ad primũ Scoti cõtra primaꝫ conclusionem patet responsio ꝑ ea q̃ dicta sunt in secundo notabili. maior enim ꝓpositio arguẽtis non habet veritatẽ q̃n itellect⁹ rei q̃ alteri subordinat̃: icludit itellectũ ei⁹ cui subordinat̃ nõ tñ ecõtra. vñ qꝛ itellectus creat⁹ cognoscẽs in ꝟbo infinita possibilia q̃ in eo relucẽt simul ac eodẽ actu cognoscat deũ sub rõne ifinitatis itẽsiue nec illa cognosci põt nisi cognitione isti⁹ qđ tñ cognoscibile ẽ absqꝫ illis tãq̃ꝫ p̃us: ideo capacior et ãplior ẽ cognitio ifinitoꝝ possibiliũ q̃ in ꝟbo relucẽt: q̃ꝫ cognitio p̃cisa infinitatis dei itẽsiue. ac ꝑ hoc illa põt eẽ ꝯ̃prehẽsiua omniũ q̃ in deo sunt ꝛ non ista. vnde argumẽtũ ꝯ̃ficit ꝓcedẽs negatiue nõ a maiori ad mi-

nius vt arguēs putat sed a minori ad mai⁹. ¶ Ad 2ᵐ dr̄ ꝙ qcq̄d sit de assūpto ꝓut iacet nā est dubiū qꝛ cognoscēs vnū effectū in verbo aliquādo ꝓ sui capacitate pōt illū cōprehēdere et per ꝯñs verbū non simpliciť sed ꝓut est ipsi⁹ tātūmodo productiuū: aliqñ vero nō si nō tātū pticipet de lumine grē: et tamē ꝯña nō valet qua arguēs infert ꝙ si cognoscēs vnū effectū nō cōprehendit verbū simpliciť: ꝙ nec cognoscēs oēs effectus neq3 arguēs eā ꝓbat. ¶ Ad. 3ᵐ dr̄ ꝙ licet causa nullā pfectionē accipiat a causato q̄ꝫᵐ ad id qđ ē cognitio tñ cause pfectionē recipit ex cognitione effectus et maxime qñ cognitio effect⁹ cōtingit p hoc ꝙ cognitio cause se extēdit vsq3 ad effectus cognitionē vt in ꝓposito. nō eni eadē est semper dispositio rex̄ in esse et cognitione. vt eni. S. T. dicit de veri. q. vel materia. 3. ar. 3. ad. 7ᵐ. ꝓ tanto dicunť eadē esse pncipia essendi et cognoscendi: qꝛ quecūq3 sunt pncipia essendi: sunt etiā cognoscēdi pncipia. nō aūt ecōuerso cū effect⁹ interdū sint pncipia cognoscēdi causas. Ad cōfirmationē dicim⁹ ad id qđ arguēs querit ꝙ si cōclusio cognoscať vltra gradū cognitionis pncipij de illo qđ in se ē: cognitio pncipij augeť p cognitionē ꝯclusionis. Neq3 obstat qđ arguēs cōtra obijcit. tū qꝛ nullū est incōueniēs ꝙ id qđ est pncipium cognoscať aliq̄ gradu cognitionis q̄tum ad sui naturā: non cognito ꝙ sit pncipiū. tū etiā qꝛ pōt cognosci aliq̄ gradu cognitionis ꝙ est pncipium ꝓductiuū nō tñ actu ꝓducēs: q̄ cognitio augetur scita aliq̄ ei⁹ cōclusione: qꝛ p ei⁹ noticiā cognoscať ꝙ nō solū est pncipiū v̄tualiť ꝓductiuū seu potēs ꝓducere: s etiā ꝙ est actu ꝓducēs. tū tertio quia pōt pncipiū cognosci aliquo gradu cognitionis ꝙ sit pncipiū alicui⁹ note ꝯclusionis nō tñ alterius p cuius cognitionē superueniētē necessario augeť pma cognitio pncipij. qꝛ cū pmo eēt de vna sola ꝯclusione: nūc est ꝺ duab⁹. qđ augmētū magis ac magis ꝓcēdiť quāto plures conclusiones ex illo pncipio cognoscunť. Et ad id qđ infertur ex auctoritate phī: dicim⁹ ꝙ licet p demōstrationem nō augeť cognitio qđ est ꝺ subiecto augmēto cōtinuitatis: augeť tamē pluralitate. na3 post demōstrationē nō solū habeť de subiecto cognitio quid ē: sed etiā cognitio qꝛ ē. ¶ Ad. 4ᵐ dicť ꝙ ꝓcedit ex falso supposito ꝙ. s. nos dicam⁹ aiā3 xpi nihil eox̄ q̄ possibilia sunt deo cognoscere in verbo sed illa tñmodo q̄ fm aliqđ tēpus hñt eē in rerū natura. hoc eni. S. T. nusq̄ꝫ scripsit. imo magis vbi loquiť de hac materia innuit ꝙ aiā xpi aliq̄ de possibilibus nullo tpe actu ꝓductis cognoscit in verbo quāuis nō omnia. Unde ꝛ generaliter loquēs de visione btōx̄ in verbo. pª. p. q. 12. ar. 8. in cor. concludēs inquit. nullus igiť intellect⁹ creat⁹ videndo deū pōt cognoscere omnia q̄ de⁹ facit vel pōt facere: hoc eni esset cōprehendere eius virtutē: sed hox̄ q̄ de⁹ facit vel facere pōt tanto aliq̄s intellect⁹ plura cognoscit: quanto pfecti⁹ deū videt. ¶ Ad. 5ᵐ dicť ꝙ argumentū est nullū. pmo qꝛ assumptū est falsum in eo ꝙ dicit quēcūq3 intellectū hr̄e naturale desideriū ad quodcūq3 obiectū cognoscēdū. si eni hoc ess3 verū: nihil esset itellectui creato supnaturaliter cognitū qđ est falsum et cōtra illud aplī pma Corin. 2°. oculus nō vidit nec auris audiuit neq3 in cor hoīs ascēdit q̄ pparauit de⁹ his q̄ diligūt illū. vnde naturale desideriū creature intellectualis nō se extēdit nisi ad ea que naturaliter nata est cognoscere. hec aūt sunt in angelis illa que per species sibi cōnaturales et suo lumine naturali possunt cognosci. in hominib⁹ vero illa q̄ p spēs a rebus acceptas qualitercūq3 intelligi possunt lumine intellect⁹ agētis ꝓut. S. Tho. notat de veri. q. 8. ar. 4. ad. 13ᵐ. et loquēs de naturali desiderio btōrum. pª. p. q. 12. ar. 8. ad. 4ᵐ. naturale inquit desiderium rōnalis creature est ad sciēdū omnia illa q̄ ptinēt ad pfectionē intellectus. et hec sunt spēs et genera rerū et rōnes eax̄ que in deo videbit quilib3 vidēs essentiā diuinā. cognoscere autē alia singularia et cogitata et facta eorum: non est de perfectione intellectus creati nec ad hoc ei⁹ naturale desideriū tendit. neq3 iterum cognoscere illa que nondum sunt sed fieri a deo possunt. Secūdo qꝛ supponit ꝙ ea que vidētur in verbo: pluribus et diuersis visionibus videantur quod falsum est cum omnia per vnam formam vice speciei. s. per verbu3 videanť. Tertio quia illa consequētia est falsa ꝙ si intellectus est receptiuus plurium visionū diuisim: ꝙ sit receptiuus omnium cōiunctim. hoc enim etia3 fm veram philosophiam est falsum et contra phm tertio de anima dicētem. contingit plura scire. s. in habitu: vnum tñ intelligere vno. s. actu intelligendi. sicut eni3 possibile non est supficiē simul actu pluribus figurari figuris eiusde3 speciei: ita nō ē possibile itellectū plurib⁹ figurari speciebus eiusdē rōnis neq3 plurib⁹ actib⁹ itelligēdi actuari. oīa aūt q̄ i v̄bo vidētur: visione vni⁹ rōnis videnť ꝓpter idētitatē medij. s. v̄bi dei p qđ oīa videť. Neq3 valet ꝓbatio cōsequētie nā assumit duo falsa. vnum ē ꝙ cuicūq3 possit qđlib3 inesse. hoc eni falsū est ꝛ ē simile errori āntiquox̄ dicētiū quodlib3 esse in quolib3. quē phs reprobat pmo phy. secūdū ē ꝙ si duo pñt simul iesse qꝛ nō oppo-

et cū arguēs infert ꝙ si vnū possibile cognoscit ergo et omnia negat ꝯña nō enim ē simile sicut patuit in 2° et 3° nota

nuntur: q infinita talia simul possunt inesse. hoc aũt falsuz ē. qz infinita simul eē actu: hēt speciale ipossibilitatis rõnez qz. s. sunt infinita qb⁹ repugnat eē in actu qḋ nõ repugnat duob⁹ vel tribus. Ad qḋ facit qḋ S. T. dicit de veri. q. 20. arti. 5. ad. 4ᵐ. sicut inq̇t nõ pōt eē q sit factū q̇cq̇d de⁹ pōt facere qz sic de⁹ fecisset tot q nõ posset plura: et sic ei⁹ potentia esset limitata ad creaturas actu existētes: ita nõ pōt poni q alicui creature sit manifestatū quicq̇d de⁹ pōt manifestare. Et preterea si etiā 9ña illa valeret grã materie vbi esset aliquoz naturalis inherētia: et tñ in ṗposito verificari nõ posset vbi loquimur de his q̄ videntᷓ nõ naturaliᷓ ẜ ex grã et beneplacito verbi manifestātis in se ea q̄ sibi q̄ vult. Quarto qz falsuz est qḋ assumit i probationē q. s. receptiuū nõ est i se pfectu⁹ si sit in actu ẜm suas potētias q̄ si sit i potētia respectu act⁹. hoc eni est cōtra phm i pluribus locis et ṗsertiz ṗmo phy. et. 9º. metha. vbi docet actū eē pfectionē potētie ac p hoc potētiā desiderare actū ṗpriuz. Neqz valet ṗbatio arguētis. qm̄ licet act⁹ sint extra rõnem receptiui non tñ sunt extra ipsi⁹ eē et subm vel suppositū. imo act⁹ et potētia sunt vnī subiecto et supposito sicut apparet in exēplo arguētis de materia et forma. Ultima vero arguētis 9ña: nõ tam falsa est q̄ friuola qua infert q qz intellect⁹ simul est in potētia ad infinitas visiones in actu: q ideo sit capax omniū simul in actu. ẜm hāc certe mirabilē phiaz q̇libet magnitudo capax esset diuidi simul actu in ifinitas partes: qz simul ē in potētia diuidi in ifinitas ptes qḋ deridet phs. 4. et. 6º. phy. ¶ Ad. 6ᵐ dr̄ q supponit falsum. s. q aīa xp̄i nouit in ṗprio genere p infinitas spēs singularia q̄ sunt vel esse pñt infinita. hoc aũt falsum ē. naz ad cognoscēdū in ṗprio genere oĩa singularia alicui⁹ nature etiā si pñt esse infinita: sufficit vna spēs ipsius nature. sicut p vnā hoīs spēm itelligibilem cognosci pōt natura oīuz hoīm si essent ifiniti. queādmodū et angeli p vnā aīalis spēz cognoscere possunt oēs aīalis spēs et indiuidua. nõ eni angelis infinite spēs cōcreate sunt sed finite: quibus tamen infinita indiuidua possibilia cognoscere pñt. sicut aũt anime xp̄i nõ sunt infuse infinite spēs quibus cognoscat res in proprio genere etiā si infinite essent: ita neqz infinitis visionibus illas cognoscit. ¶ Ad. 7ᵐ dr̄ q argumētum nõ ṗbat propositū arguētis q. s. anima xp̄i videat in verbo omnia q̄ verbuz videt. cuius cōtrarium tenet nostra conclusio. nā ex auctoritate Augustini inducta nõ aliud habetur q̄ q anima xp̄i visione verbi nõ discurrit videndo nunc ista nunc illa et postea alia: sed q omnia que videt in verbo: simul et vno actu videt. ex hoc aũt inferri non pōt recta 9ña q anima xp̄i videat in verbo omnia q̄ videt verbū. Si etiam admittamus quod arguēs ex auctoritate Augustini gratis infert q. s. quecūqz nouit habitualiter anima xp̄i in verbo: pōt nosse actualiter: neqz sic ṗpositum suū probat. qm̄ non omnia q̄ nouit verbuz nouit habitualiter aīa xp̄i in verbo. nõ enim habitualiter nouit ipsa in verbo vel etiā quilibet beatus nisi illa quoz̄ capax est nosse. huiuscemodi aũt capacitas est ẜm mēsurā donationis dei ⁊ infusionis luminis glorie q̄ cuz sit creature: equari non pōt capacitati creatoris. Ad cōfirmationez dr̄ q ex auctoritate Damasceni nõ habetᷓ q aīa xp̄i cognoscat oīa futura 9tingētia q̄ deus nouit quod fuit sibi ṗbandū. neqz cogimur omnē pfectionē dei siue omnē pfectionez simpliciᷓ: anime xp̄i tribuere. et ideo male arguens infert q si aīa xp̄i cognoscit oīa que sunt in potentia creature: cognoscat p consequēs omnia actualiᷓ q̄ de⁹ cognoscit. patet igiᷓ q rõnes sancti Tho. ṗ sua conclusione fuerūt insolubiles arguēti. Qḋ aũt vltimo dicit q. s. act⁹ glorie nõ videtᷓ interruptus et ita nõ est qñqz circa vnū et qñqz circa aliud: non video q̇d cōferat ṗposito arguētis. nā neqz nos illud dicim⁹ imo magis oppositū: neqz ad ei⁹ intētionē ṗbādā aliq̇d valet. ¶ Ad argumētū Durādi cōtra eandē 9clusionē dr̄ q maior ē falsa, put lati⁹ deductū fuit i tertio notabili. et ad ei⁹ probationē dr̄ q ipedimētū nõ est ex defectu repsentationis q̄ in se plenissima et sufficiēs est: ẜ ē ipedimētū tū ex parte dei repsentātis qz cum nõ ex necessitate nature sed sua grã et liberalitate seipsuz et q̄ in ipso sunt illis manifestat: nõ pñt i eo videri a beatis nisi ea q̄ sua ṗuidētia ṗ singuloz capacitate sola dei grã illis tributa videri disposuit. tū etiā ex iperfectione et incapacitate itellectus creati q̄ neqz diuinaz essentiā aut ei⁹ 9turē ṗprijs viribus cōphēdere valet. ac p hoc nec oēs res et rõnes rez q̄ in ipsa repsentantᷓ conspicere pōt: ẜ harū illas tātūmodo q̄s grã et charitate dei illi videre donatū est. Neqz valet qḋ arguēs obijcit 9 ipedimētū ex pte cognoscētis. qz vt. S. Tho respōdet ad sile argumētū. pᵃ. p. q. 12. ar. 8 ad. 3ᵐ. licet mai⁹ sit videre deuz q̄ oĩa alia: tñ mai⁹ est videre sic deuz q oĩa in eo cognoscātᷓ q̄ videre sic ipz q nõ oīa cognoscātᷓ i eo. hec ille. et hui⁹ obiectiōis rñsio lati⁹ cōtinetᷓ in scḋo notabili. Ad ea aũt que arguēs adducit volēs ṗbare q diuina essentia non representat ex necessitate res possibiles q̄ᵐ ad actualē existentiā: patet res

pōſio ex his q̄ dicta ſunt in tertio notabili. ¶ Ad
argumēta Hibernici cōtra candē ↄcluſionē. Ad
pmū dr̄ pmo q̄ ↄcedit ex falſo ſuppoſito. ſ. q̄ ver
bū aut de⁹ ſiue diuina eſſentia ſit imago creatu-
rarū. vt eni. S. T. dicit. pᵃ. p. q. 35. ar. pᵒ. ad pmū
imago ꝓpe dicit̄ qđ ↄcedit ad ſilitudinem alte-
rius. illud vero ad cuius ſimilitudinem aliq̄d ꝓ-
cedit: ꝓpe dr̄ exēplar. Idē in ſentētia dicit. q. 93
arti. pᵒ. Dr̄ ſecūdo q̄ maior ꝓpoſitio ē falſa. qm̄
imo quāto imago vel ydea ꝑfectior ē: tanto ma-
gis et ꝑfecti⁹ videt̄ ꝑ eam id cui⁹ ē ydea vel ima-
go. vñ q: filius dei ē imago ꝑfecta pr̄is ꝓut aplūs
dicit ad hebreos pmo: ideo ꝑ filiū pr̄ ꝑfecte vide
tur. quāobrē philippo petēti. dn̄e oſtēde nob pa-
trē ⁊ ſufficit nob: reſpōdit ipſe fili⁹ Joā. 14. phi
lippe q̄ videt me videt ⁊ pr̄ez meū. q̄ autez viſa
imagine ceſaris nō ꝓpter hoc videt̄ ceſar: cauſa
eſt q: imago ceſaris ē imꝑfecta. nō eni repſentat
ceſarem niſi q̄ᵐ ad accidētia. verbū aūt ſeu diui
na eſſentia repſentat oēs res et rez entitates
ac rōnes ꝑfectiſſime quātū ad omnē ipſarū nām
ſubalē et accidētalē. vñ patet friuolū eē exēplum
d̄ imagine ſomniorū q̄ neq̄ vere repſentat ⁊ fal-
ſo repſentare putat̄. ¶ Ad. 2ᵐ dr̄ falſū eē q̄ bea
tus vidēs in verbo deū nō eē creaturā: neget idē
de ſeipſo. nā creatura q̄ viſione vbi videt̄ nō eē
deū: extra deū eſt vel ſaltē videt̄ nō ſm eē ydea-
le qđ hēt in deo ſed ſm eē qđ hēt vel natuz ē hr̄e
in ꝓpa natura. arguēs certe videt̄ decipi putās
q̄ res videri in deo: ſit idez dictu q̄ res videri tā-
tūmodo eē in deo vel ſm eſſe qđ hn̄t in deo. hoc
aūt eſt falſuz. nā res nō ſolū ſic videtur in deo qđ
nō eſt aliud q̄ videre q̄ rez yde eſunt in deo per
quē modū res in mēte diuina ſunt ipē de⁹: ſ etiā
videtur ꝓpie nature rez ⁊ eē eaz in ꝓprijs na-
turis ſm quē modū viſionis res videtur vt ſunt
extra deuz ⁊ aliud a deo. ¶ Ad. 3ᵐ negat̄ q̄ ↄña
pme ↄſequētie ſit īpoſſibile. et ad ei⁹ ꝓbationē
negat̄ ↄña. neq̄ valet ei⁹ ꝓbatio. pmo q: ſuppo-
nit q̄ vidēs deū ꝓficiat in viſione dei ⁊ nō oīa
ſimul in ipō videat qđ eſt falſuz et cōtra Auguſ.
vltimo libro d̄ trini. dicētē q̄ in viſione dei non
erūt volubiles nr̄e cogitationes ab alijs in alia
euntes ſed omnē ſcietiā noſtrā vno ſimul cōſpe-
ctu videbimus. nā non poteſt poni in exēplo ar
guētis q̄ petrus vidēs deū nouiter amet creatu-
ram: niſi nouiter illā in verbo videat: cū volun-
tas non ferat̄ niſi in cognitū. vnde falſum eſt q̄
petrus videns diuinam eſſentiā: poſtea nouiter
amet creaturam. nam ſicut ſimul et vno actu vi-
ſionis beatus videt verbum et omnia q̄ vnq̄ vi
det in verbo: ita ſimul et vno actu amoris amat

deum et omnia q̄ vnq̄ ex ratione amoris dei cō
ſequentis illam viſionez vnq̄ amat. et ſic patet
q̄ totus arguētis proceſſus ſit caſſus vt pote ſu-
per falſis fundatus. ¶ Ad. 4ᵐ dr̄ q̄ argumentū
ꝓcedit ex falſo ſuppoſito ſicut et precedēs ex hoc
. ſ. q̄ beat⁹ in viſione verbi poteſt aliquid puide-
re triſtabile vel delectabile cuius oppoſitum po-
ſtea preuidebit. hoc autē eſt falſum et cōtra bea
titudinis permanētiam. ¶ Ad. 5ᵐ negatur con-
ſequentia. nō enim eſt ſimile de deo et creatura
q̄ᵐ ad actū ſecundū qui eſt opatio. quia in deo
ꝓpter ſui ſimplicitatem: idē eſt oīno re actus pri
mus et ſecundus ſicut ⁊ eſſe et eſſentia. in creatu
ris aūt differunt realiter. vnde q̄ de⁹ habeat in
ſua intellectione vicem ſpeciei intelligibilis et a-
ctus intelligēdi: non ꝓuenit ꝑ ſic loquendo ex eo
q̄ eſt intelligēs aut quia eſt videns et cognoſcēs
quicquid cognoſcit in ſua eſſentia: ſed prouenit
ex ſūma ipſius ſimplicitate ratione cuius omnia
que in deo ſunt: ſunt ipſe deus. nulla autem crea
tura eſt ita ſimplex q̄ non ſit in ea compoſitio ex
eſſe et eſſentia et ꝑ conſequens diſtinctio realis
actus pmi ⁊ actus ſecundi qui eſt opatio. Ad pri
mam cōfirmationē dicit̄ q̄ ſi arguēs capiat ipor-
tare creaturas ꝑ eas includere terminatiue tāq̄
res cognitas vt ſit ſenſus q̄ actus ītelligēdi quo
videtur īmediate verbū ſe extēdit ad intelligen
das creaturas: cōcedim⁹ ſecundaz partē diuiſio-
nis. et ad hui⁹ improbationē negat̄ cōſequētia.
qm̄ ex eo q̄ intellect⁹ verbū vidētis habet ipſuz
tanq̄ obiectū imediatuz et etiā tanq̄ ſpēm aut
ydeam licet nō tanq̄ actū vidēdi: ſequit̄ q̄ cog-
noſcit creaturā in actu mediāte verbo. Ad ſecū-
dam cōfirmationē dicit̄ q̄ pncipiū cognoſcendi
īmediatū eſt duplex. quoddā ē ſicut forma ⁊ pri-
mus actus: aliud ē ſicut actus ſecūdus ⁊ opatio.
vtrūq̄ aūt principiū q: eſt alterius rationis ab
altero: dici pōt imediatū pricipiū. ſm hoc igitur
dicimus ad argumētuz q̄ cōſequentia eſt nulla.
nā quāuis act⁹ intelligēdi ſit in cognoſcēte prici-
piū cognoſcēdi imediatū: nō ideo ſequit̄ q̄ ver-
bum diuinū nō ſit creature ipm vidēti imediatū
pncipiū cognoſcēdi. nihil eni ꝓhibet eſſe duo pn
cipia imediata cognoſcēdi alterius et alteri⁹ rō-
nis. quēadmodū nihil ꝓhibet mām ⁊ formaz eē
duo pncipia eſſendi imediata et intrīſeca ⁊ eſſen
tialia rei cōpoſite ꝓpterea q̄ ſunt principia alte
rius et alteri⁹ rationis. ¶ Ad argumēta Aureo-
li cōtra eandē cōcluſionē. Ad pmū negat̄ minor
capiēdo obm pmo mō poſito in q̄rto notabili ꝓ
omni cognito. et ad ei⁹ ꝓbationē negat̄ ↄña. et
ad ipſius ꝓbationē admittim⁹ tertiū mēbrū di-

uisionis. s. q̃ de⁹ vidēs in essentia sua totū conti
nuū: omnes ei⁹ partes hēt in ꝓspectu mētis sue.
neqꝫ valet hui⁹ improbatio. dicim⁹ enī q̃ q̃libet
illaꝝ partiū est diuisibilis et de⁹ hēt in prospectu
suo oēs ei⁹ partes diuisas quarum quelibet est di
uisibilis in partes diuisibiles. quas iteꝝ de⁹ hēt i
ꝓspectu suo et iterū partes ipsaꝝ partiū et sic in
īfinitū. ita q̃ q̄cūqꝫ ꝛ quotcūqꝫ ptes ptiū dari pñt
sunt ptes diuisibiles et sunt ī ꝓspectu mētis diui
ne. ex hoc autē inferri nō pōt q̃ cōtinuū cōpona
tur ex indiuisibilib⁹ vt arguēs putat imo magis
q̃ cōponat̄ ex diuisibilib⁹. Neqꝫ obstat q̃ in īfini
tū dari pñt partes partiū. qm̄ cū intellect⁹ diui-
nus sit infinit⁹ et infinite virtutis et ei⁹ intellige
re sit īfinituꝫ: nihil ꝓhibet q̃ infinita cognoscat.
vnde Augus. 12. de ciuitate dei caplo. 18. absit i-
quit vt dubitem⁹ q̃ deo not⁹ sit ois numer⁹: cu-
ius itelligētie sicut in psalmo canit̄ nō est nume-
rus. infinitas itaqꝫ numeri q̄uis infinitoꝝ nu-
meroꝝ nullus sit numer⁹: nō est tamē icōprehen
sibilis ei cuius itelligētie nō est numer⁹. hec Au-
gusti. Et de hoc lati⁹ dictū fuit libro p̄mo dis. 35.
q. 2. sub notabili tertio. ¶ Ad. $2^{m}$ negat̄ prima
ꝯña. et ad ei⁹ ꝓbationē dicim⁹ q̃ noticia rei in ꝓ-
prio genere dupliciť pōt intelligi ꝓut accipitur
ex dictis. S. Tho. de veri. q. 8. ar. 16. in cor. vno
modo ita q̃ cognoscat̄ de re ꝓpria natura: ꝛ isto
modo noticia rei in ꝓprio genere: nō distiguit̄ a
noticia rei in verbo in quo nō min⁹ ipsa natura
rei cognoscit̄. alio modo noticia rei in ꝓpria na-
tura: pōt intelligi noticia rei hita ꝯm moduꝫ et
p mediū nature rei ꝓportionatuꝫ. vñ solutio ibi
data bona est et ē. S. Tho⁹ loco ꝓxime allegato
ad. $9^{m}$. Neqꝫ valet p̄ma ei⁹ iprobatio nā falsum
assumit. imo ꝯm Augus. distictio cognitionis ma
tutine et vespertine: accipit̄ ex parte mediȷ non ex
parte rei cognite. qm̄ eadē res et rei natura cog-
noscit̄ et in verbo cognitione matutina et in ꝓ-
pria natura cognitione vespertina. vñ Augustin⁹
4°. sup gene. ad litterā. caplo. 24. vbi d̄ p̄dictis
tractat cognitionib⁹ loquēs de angelis. ꝓculdu
bio inquit vniuersaꝫ creaturā in qua ipsi sunt pri
cipaliter cōditi: in ipo verbo dei pri⁹ nouerunt ī
quo sunt oīum etiā q̄ tēporaliter facta sunt eter-
ne rōnes tanq̄ in eo p q̄d facte sunt. ac deīde in
ipsa creatura quā sic nouerūt tanq̄ infra respiciē
tes. hec ille. vbi in eo q̃ distiguit predictas cog-
nitiones rerū creataꝝ p hoc q̃ vna est cognitio
creature in v̄bo dei ꝛ alia ē cognitio creature in
ipsa creatura: apte designat distictionē ipaꝝ acci
pi ex pte mediȷ p q̄d vel in quo videt̄. q̄d satis ex
primit infra caplo. 26. vbi de creatura loquens

ait. q̄ cū p dies ceteros cōderet̄: alit in seipsa fa-
cta cognoscebat̄ q̄ in illo in cui⁹ veritate faciēda
videbat̄. cui⁹ cognitionis quasi decoloꝛ spēs: ves-
perā faciebat. et parū infra. beata inq̄t illa socie-
tas angeloꝝ et p̄mit⁹ cōtēplat̄ in verbo dei q̄d
dixit de⁹ fiat atqꝫ ideo p̄ua in ei⁹ cognitione fit
cū d̄r et sic est factū. et postea rē ipam factā in ea
ipsa cognoscit q̄d significat̄ facta vespera. Ad se
cundā improbationē d̄r q̃ nō accipit q̄d dictum
est in ꝓprio genere: ad itellectū respōsionis da
te ꝓut ex dictis patet. et ideo rō ei⁹ tanq̄ equi-
cans nō est ad ꝓpositū. Neqꝫ valet tertia ipro-
batio. nā ꝯña ei⁹ est falsa. et ad ei⁹ ꝓbationē d̄r q̃
distictio Augustini vt etiā adducit̄ ab arguente
expresse ē ad oppositū arguētis nō ad ꝓpositum
cū distiguat dictas cognitiōes ex pte mediȷ vt d̄
claratū est. Ad quartā improbationē respondet
S. T. de veri. q. 8. ar. 16. ad. $3^{m}$. q̃ quāuis res ex-
pressius repńtet̄ in verbo q̄ in formis intelle-
ctus angelici: tū forme intellectus angelici sunt
magis reb⁹ ꝓportionate et q̄si eis adequate. et
ideo nō superfluit. respōsio vero ibi data bona est
et accipit̄ ex respōsione. S. Tho. loco ꝓxime al-
legato ad. $11^{m}$. q̄d aūt arguēs cōtra obijcit: tam
ineptū ē et indocte dictū: q̃ dignū nō est respon
sione. ¶ Ad. $3^{m}$ cōcedim⁹ totā deductioneꝫ q̄ᵐ
ad oēs suas ptes ꝓut eas cōcedit. S. Tho. in di
uersis locis. vt in hac dis. ar. 2. sub. ar. 4. ad. $4^{m}$.
Et. p̄ᵃ. p. q. 106. articulis. p̄°. et. 4. et. q. 107. ar-
ticulis. p̄°. et. 2. et. q. 12. ar. 4. ad. $2^{m}$. Et de ve.
q. 8. ar. 5. in cor. et ad. $6^{m}$. et. q. 9. ar. p̄°. ad. $9^{m}$.
et ad. $13^{m}$. et. ar. 4. et. 5. Et. 2ᵃ 2ᵉ. q. 175. ar. 4.
ad. $3^{m}$. et in nōnullis alijs locis. ¶ Ad. $4^{m}$ dicit̄
q̃ intellectus btūs videt creaturas eodē actu q̄
videt verbū. et ad ei⁹ ꝓbationem negat̄ ꝯña.
neqꝫ valet eius ꝓbatio q̄ supponit q̃ dicentes
creaturas videri in verbo eodem actu quo ver-
bū videtur: dicam⁹ q̃ p illū actū nunc nō videt̄
aliq̄ creatura ꝛ postea videt̄. vel q̃ vtrūqꝫ sit idē
dictu. hoc aūt falsum est. nā neqꝫ nos illud dici-
mus imo vt ex supradictis patet: oppositū nos
tenem⁹ q̃. s. nulla successio est in visione verbi s̄
simul omnia videt̄. neqꝫ vtrūqꝫ dicere est idem
dictu sicut manifeste apparet cōsideranti vnuꝫ et
alteꝝ dictū. vnde lōga deductio arguētis in cas-
sum extēdit̄ fundata sup falsum. ¶ Ad. $5^{m}$ negat̄
prima ꝯña. et ad eius ꝓbationē patet responsio
ex his q̄ dicta sunt in tertio notabili. respōsio au
tem ibi data posset admitti nisi pro eo q̃ diuina
essentia non proprie habet rationē speculi neqꝫ
a sanctis doctoribus ita inuenitur dictuꝫ. ꝓut. S.
Tho. notat de veritate. q. 12. arti. 6. in corpore

imo magis res create dicunt̃ speculũ dei seu diui
ne essentie ꝫ illud ap̃li p̃ma Cori.13. videm⁹ nũc
p speculũ in enigmate.s.ꝑ creaturas. exẽplũ aũt
de igne ꞇ stupa nõ est ad ꝓpositũ.q꞉ ignis agro
ximat⁹ cõbustibili: ex necessitate nature cõburit.
diuina aũt essentia cõiũcta intellectui creato: nõ
ex necessitate nature sed volũtatis beneplacito
manifestat se illi et ea q̃ in ipsa cõn nent̃ plus vel
minus. ¶Ad.6m dr̃ ad p̃mũ ꝓcessum argumẽti
ꝙ supponit falsũ.s.ꝙ agẽs nõ assimilat̃ effectui ꝑ
potẽtiã et ꝟtutẽ suã q̃ agit. hoc aũt ẽ falsuz. imo
dis effect⁹ assimilat̃ agẽti ꝭm id qd̃ est p̃ncipium
agẽdi. ¶Ad.2m ꝓcessum negat̃ ꝯña. neq꞉ valet
eius ꝓbatio. nã cũ in deo essentia et potẽtia ꞇ y-
dea sint omnino idẽ re: cognoscere ꝑ essentiam
vel ydeã: est cognoscere ꝑ potẽtiã et ecõtra. et si
dicat̃ ꝙ ista differũt rõne ac ꝑ hoc ꝙ alio modo
idest alia rõne cognoscant̃ res ꝑ ydeã et alia rõ-
ne ꝑ potẽtiã: cõcedim⁹ capiẽdo rõnem ex parte
intellect⁹ creati. et tñ hoc cõcesso nõ sequitur ꝙ
de⁹ sit mutabilis. naꝫ semꝑ ab eterno absq꞉ aliq̃
sui varietate ꞇ successione de⁹ cognoscit res crea
tas et ꝑ suã essentiã et ꝑ potẽtiaꝫ et in ydea. esset
aũt mutabilis si nũc ꝑ potẽtiaꝫ et nõ ꝑ ydeam et
postea ꝑ ydeã et non ꝑ potẽtiã de⁹ res cognosce
ret quod tamẽ est falsum. S. Tho. aũt nõ negat
illa q̃ nullo tẽpore sunt ꞇ tamẽ p̃nt esse: cognosci
a deo ꝑ ydeã que ẽ essentia sua. sed negat ꙩ cog-
noscant̃ a deo ꝑ ydeas distinctas q̃ realiter non
aliud sunt q̃ꝫ ipsa essentia diuina intellecta cũ di
stinctis respectib⁹ rationis ad plures ꞇ distictas
res q̃ꝝ respectuũ distinctio itelligi non põt reb⁹
nullo tẽpore existẽtib⁹. Et cũ arguẽs dicit ꝙ hu-
iuscemodi res p̃nt poni actu in eẽ ꞇ tũc cognosce
rent̃ a deo ꝑ essentias distictas cũ p̃mo nõ sic cog-
noscerent̃: respõdem⁹ sicut rñdet. S. T. ad simi-
le argumẽtuꝫ de veritate. q.20. ar.5. arguit eñ
sic sexto loco. Si aia xp̃i nescit omnia q̃cũq꞉ põt
facere de⁹ dato ꝙ de⁹ illa ð nouo faceret: anima
xp̃i nesciret nisi de nouo addisceret. sed inconue
niẽs est ponere ꝙ aia xp̃i aliq̃d existẽtiuꝫ ignoret
vel ꝙ aliquid de nouo addiscat. ergo aia xp̃i scit
omnia q̃ de⁹ facere põt. ecce argumẽtũ. ad quod
respõdet. Ad.6m dicendũ ꝙ hoc modo oportet
ad hãc questionẽ respõdere: sicut ad argumenta
de predestinatione. quãuis enĩ possibile sit eum
q̃ est predestinat⁹ dãnari: q̃ꝫcito tamen ponit̃ eẽ
dãnatus: simul ponit̃ cũ hoc non fuisse ꝑdestina-
tus q꞉ illa duo non p̃nt simul stare ꝙ sit predesti
nat⁹ ꞇ dãnet̃. similiter dico ꝙ cuꝫ anima xp̃i sciat
omnia q̃ de⁹ preuidet se facturũ: simul cũ hoc ꝙ
ponit̃ aliq̃d aliud deũ facere: ponit̃ illud deũ ꝑ-
uidisse se facturũ et animã xp̃i illud scire. et sic nõ
est necessariũ ꝙ ponamus in anima xp̃i alicuius
rei ignorantiã vel ꝙ addiscat de nouo. hec ille.
¶Cõsimiliter dicimus in ꝓposito ꝙ stante positio
ne arguẽtis ꝙ.s. res possibiles fieri ponant̃ actu
fieri: necessario debet poni ꝓpter imutabilitatẽ
diuine p̃sciẽtie ꝙ ab eterno deus cognouit ip-
sarũ rerum ꝓprias et distictas ydeas. ita ꝙ non
est casus possibilis ꝙ de⁹ p̃sciat aliquãdo non
ꝑ ydeas ꝓprias et distinctas res possibiles fieri
nũq꞉ futuras: et ꝙ aliq̃ tẽpore in actu ponant̃ ac
per ydeas distictas a deo cognoscant̃. patet igit̃
ꝙ argumẽtum est nullũ q꞉ casus in quo fundat̃
est impossibilis: nõ absolute sed ex ĩmutabilitate
diuine p̃scientie. ¶Ad.3m ꝓcessuꝫ sexti argumẽ
ti dicitur ꝙ procedit ex falso supposito. s. ꝙ. S. T.
ponat deum cognoscere possibilia fieri ꝑ poten-
tiam suã ꞇ nõ per ydeã vel similitudinẽ. hoc autẽ
est falsum vt supra notatũ fuit. sed bene verum
est ꝭm mẽtem. S. Doc. ꝙ non cognoscuntur per
ydeas ꝓprias et distictas modo exposito ĩ qui-
to notabili. et cum arguẽs obijcit ꝙ tunc de⁹ cog
nosceret illa arguitiue et imꝑfecte: negatur con-
sequentia. nã quãuis resipse non cognoscantur
per ydeas ꝓprias et distinctas: nõ ideo sequit̃
ꙩ non cognoscantur a deo ꝓprie ꞇ distincte per
essentiam suam. q̃ licet non habeat respectu ta-
lium reꝝ possibiliũ rationeꝫ ydee distincte eo ꝙ
ydea importat principium opatiuum: habet ta-
men rationẽ ꝑfectissime similitudinis ꝓprie ꞇ di-
stincte reꝑ̃sentantis omnes res possibiles a deo
fieri. ¶Ad argumẽta ad e cõtra secundã conclu-
sionẽ ad p̃mũ dicitur ꝙ aĩa xp̃i eodeꝫ actu cog-
noscit infinita nõ simpliciter sed ꝭm quid modo
per. S. Tho. exposito in locis ꝓ cõclusione secũ-
da allegatis. et ad huius ĩprobationẽ negat̃ con
sequẽtia. neq꞉ arguẽs illã ꝓbat. de falsitate autẽ
consequẽtie latius dictum est in sexto notabili.
¶Ad.2m dicit̃ ꝙ vtroq꞉ modo anima xp̃i cog-
noscit infinita. et ad p̃mi modi improbationem
negat̃ assumptum. nam creatura ꝑ lumen glorie
potest cognoscere trinitatẽ ꝑsonarũ quã tamen
deus facere non potest. item creatura põt simul
distincte cognoscere in verbo partes tẽporis ꝑ̃-
sens videlicet preteritum et futurũ vni⁹ diei vel
vnius mẽsis aut anni: et tamen deus facere non
potest huiuscemodi ꝑtes tẽporis simul eẽ actu.
potest etiã creatura cognoscere distincte corp⁹
naturale ꝭm sui subam absq꞉ quantitate: ꝭ deus
non potest illud facere esse actu in rerũ natura
sine quãtitate. et multa huiusmodi exẽpla dari
possunt. Ad.2am improbationẽ p̃mi modi dr̃ ꝙ

assumptũ iterum est falsuz. qm̃ potest homo infinitos homines distincte cognitos si essent: odire actu odij finito intẽsiue. et pari rõne diligere finita dilectione intẽsiue et in pmio finite intẽsiue delectari q̃cq̃d sit de infinitate extẽsiua et extrinseca quã act⁹ habet q̃si p accidẽs ex pte obiectoꝝ vt materialiter sumũtur. et circa hoc multa deducta sunt in sexto notabili. ista aũt icõueniẽtia nõ sunt vt arguẽs putat. ❡Ad auctoritates phi dr̃ ꝙ phs loquit̃ de infinito ſm quãtitatẽ qḋ ẽ ſ3 potentiã materie. tale aũt infinitũ est ignotũ qꝛ est q̃si materia cũ puatione forme vt dr̃ in. 3°. phy. ois aũt cognitio ẽ p formã vel actũ. vñ h̃moi infinitũ cognosci nõ põt ſm modũ ipsi⁹. est enĩ ipsi⁹ mod⁹ vt accipiat̃ pars ei⁹ post partẽ. ſm quem modũ semp ẽ aliq̃d extra accipe ac p hoc cognosci plene nõ põt. sed vt. S. Tho. dicit. 3ª. p. q. 10. ar. 3. ad pmũ. sicut materialia pñt accipi ab itellectu imaterialr̃ et multa vnite: ita ifinita pñt accipi ab itellectu nõ p modũ ifiniti ſ; q̃si finite. vt sic ea q̃ sunt i seipsis ifinita: sint i itellectu cognoscẽtis finita. et hoc modo aĩa xp̃i scit ifinita iuquãtũ. s. scit ea nõ discurrẽdo p singula: sed in aliquo vno puta in aliq̃ creatura in cui⁹ potẽtia existũt infinita et pncipalr̃ in ipo verbo. ❡Ad iprobationẽ secũdi modi dicit̃ pmo ꝙ procedit ex falso suppositio. s. ꝙ cognoscere eq̃lia ifinita distincte: arguat infinitã pfectionẽ cognitionis vni⁹ vel pluriũ. hoc aũt ẽ falsuz vt stati dictũ est. Dr̃ secũdo ꝙ pcipere minora tũc arguit maiorẽ et pfectiorẽ vim cognoscẽtis q̃ȝ pcipe maiora: quãdo spẽs vl̃ similitudo p quam fit cognitio ẽ minoris efficacie in representãdo minora q̃ȝ maiora. sic ẽ spẽs rei visibilis parue aut minute respectu visus. sed q̃ñ forma p quã fit cognitio eq̃lis efficacie est in repñtãdo rẽ paruã et maiorẽ et pfectiorem et min⁹ pfectam et finitã et ifinitã queadmodũ est in pposito nr̃o qꝛ essentia diuina eq̃liter repñtat omnes res: eq̃lis vt⁹ cognoscẽtis sufficit ad vtrasq;. vnde exẽpla arguẽtis de visibili et quanto magno vel paruo nõ est ad ppositũ: qꝛ spẽs parui nõ est tãte efficacie in repñtãdo rem suã visui sicut ẽ spẽs magni. ❡Ad argumẽtum ante oppositũ respõdet. S. Tho. 3ª. p. q. 10. ar. p°. ad pmũ. ꝙ homo assumptus cõnumerat̃ diuine trinitati in sui cognitione: nõ ratione comprehẽsionis sed rõne cuiusdã excellẽtissime cognitionis. vel vt in hac dis. respondet arti. 2. sub arti. pmo ad pmũ. si dictũ ysidori intelligat̃ de cõprehensione trinitatis in se: tunc homini assumpto conuenit nõ ratione nature humane sed rõne diuine. Et in hoc articulus terminatur.

## Distictio. xv. xvj. xvij

Circa decimã quintã decimã sextã et decimã septimã distinctiones q̃rit̃ vtrũ aĩa xp̃i habuerit oipotentiam q̃ a dolore sensibili possit ipsum pseruare et arguit̃ ꝙ sic. naz dicit Damascenus. 3°. li. ꝙ oia naturalia in xp̃o fuerũt volũtaria. volẽs eni esuriuit volẽs sitiuit volẽs timuit volens mortu⁹ est. sed ex hoc dicit̃ omnipotẽs qꝛ oia illa q̃cũq; voluit fecit. ergo videtur ꝙ aĩa xp̃i habuit oipotẽtiã respectu naturaliũ opationũ ppꝛij corporis et omniũ passionũ appetit⁹ sensitiui. ❡In oppositũ arguit̃. quia dr̃ Hebreoꝝ. 2°. ꝙ debuit p oia fratrib⁹ assimilari et pcipue in his q̃ ptinẽt ad ꝯditionẽ humane nature. sed ad cõditionẽ humane nature ptinet ꝙ valitudo corpis et ei⁹ nutritio et augmẽtũ et passiones appetit⁹ sensitiui: iperio rõnis seu voluntati nõ subdãt̃. qꝛ naturalia soli deo q̃ est auctor nature subdũtur. ergo nec in xp̃o subdebãt̃. nõ ergo aĩa xp̃i fuit omnipotens respectu ppꝛij corpis nec potuit illḋ ab omni dolore preseruare. ❡In hac q̃stione erũt quattuor articuli vt sup.

Quantuz ad articulũ pmũ sit pma conclusio ꝙ aĩa xp̃i nõ habuit oipotẽtiã simplicit̃ nec respectu imutationis creaturaꝝ nec respectu propꝛij corpis. Hãc cõclusionẽ tenet. S. Tho. dis. precedẽte. arti. vltimo. Et. 3. p. q. 13ª. arti. p°. 2. et. 3°. ❡Secũda cõclusio ẽ ꝙ in xp̃o fuit vere et ppꝛie dolor sensibilis. Hãc cõclusionẽ tenet. S. Tho. i hac dis. q. 2. ar. 3. sub ar. p°. Et. 3ª. p. q. 15. ar. 5°. ❡Tertia conclusio ẽ ꝙ dolor passionis xp̃i puenit vsq; ad supiorẽ rõnẽ vt ẽ natura non vt ẽ rõ. Hãc cõclusionẽ tenet. S. Tho. in hac dis. loco pxime allegato sub ar. 2. Et. 3. p. q. 46. ar. 7. Et de veri. q. 26. ar. 9. ❡Quarta cõclusio ẽ ꝙ volũtas xp̃i ꝯsiderata vt natura: nolebat passionẽ aut mortẽ subire ſm iudiciũ rõnis iferioris considerate vt nã. Hãc ꝯclusionez tenet. S. T. in hac dis. 15. q. 2. ar. 3. sub ar. 2. et dis. 17. ar. 2. sub ar. p°. Et de ve. q. 26. ar. 9. ad. 7m. ❡Quĩta ꝯclusio

est q xp̄s aliq̄ modo habuit necessitatē absolutā moriēdi ac paciēdi.s.ſm causas remotas. veruntamē ſm causas ꝓximas nō necessitate absolutā:ſ ꝓpria volūtate mortē et passionē subijt. hec conclusio accipit ex dictis.S.T.in hac dis. 16.q.pᵃ.ar.2.Et.3.p.q.14.ar.2.et.3.

Quantū ad articulū secūdū arguēdū est contra ꝯclusiones. Et q̄d ē cōtra pᵐā arguit Durādus ꝓbādo q aīa nō habuit aliquā potētiā supernaturalē trāsmutādi corpꝰ ꝓpꝛiū aut alienū miraculose. q: ois potētia supnaturalꝭ data xp̄o vel pficiebat corpꝰ eiꝰ ad corꝑales actꝰ vel aīaꝫ ad actꝰ solū anime vel ad actꝰ corꝑis mediātibꝰ actibꝰ aīe.nō eni pōt dici q pfectio aīe sit imediate ad actꝰ corꝑia cū eiusdē sit potētia cuiꝰ ē actꝰ. nulla aūt potētia videt data fuisse xp̄o q̄ ad corꝑa ad supꝛadictos actꝰ.q: xp̄s p defectꝰ corꝑis q̄s assumpsit: manifestauit se eē verū hoīē sicut p miracula manifestauit se eē verū deū.igit oīa alia mirabilia q̄ fecit: tribuēda sunt v̄tuti diuine sicut ois defectꝰ quē habuit et oēs defectꝰ q̄s habuit:referēdi sunt ad corpꝰ. et sic loquit ipsemet xp̄s de miraculis Joā.5.pr meꝰ vsq3 modo operat et ego operoꝛ. et Joā.10.opa q̄ ego facio in noie pr̄is mei ipa testimoniū phibēt de me.illud inquā testimoniū q̄d seqtur: pr̄ ⁊ ego vnū sumꝰ. Et infra eodē caplo dicit.si nō vultis mihi credere opibꝰ credite vt cognoscatis q: ego in pr̄e ⁊ pr̄ in me ē.et Joā.14.dr̄.pr̄ in me manens ipe facit opa.ex q̄bꝰ clare pꝫ q xp̄s faciebat miracula ⁊ cetera opa q̄ sunt supꝛa cursū nature p v̄tutē diuinā p quā est vnū cū pr̄e et nō p aliquā v̄tutē creatā sibi datā supnaturalr̄ pficiētē ad hmōi actꝰ. in xp̄o aūt fuit aliq̄d donū supnaturale imo plura pficiētia aīam eiꝰ ad actꝰ ꝓpꝛios q̄ sunt recte itelligere et bene velle et ad actꝰ corꝑales meritoꝛios ex iterioꝛibꝰ actibꝰ iꝑatos. ad actꝰ aūt supnaturales puta ad trāsmutādū creaturā ꝑter ordinē nature:nequaq̄ꝫ ꝓpt eandē rōnē q̄ priꝰ facta est.q: illa q̄ xp̄s fecit sup hoies:fecit ad ostēsionē sue diuinitatis.et ideo in ipso m̃ꝫ hō: nō fuit aliq̄ v̄tus ad faciēdū aliq̄d exteriꝰ supꝛa humanū modū.quāq̄ꝫ ad actꝰ iterioꝛes pficiētes ꝑsonā ī se habuit multa dona in se supꝛa hoīes.hec ille in forma. ¶ Cōtra scdāꝫ ꝯclusionē arguit Scotꝰ ꝓbādo q ad rōnē doloꝛis nō reqrāt duo.s.imutatio coꝛruptiua vel offensiua dispositionis conuenietis nature et secūdo apꝛehēsio huiꝰ imutationis. videt inqt q pᵐa radix nulla sit. q: sicut ſꝫ te i doloꝛe ē imutatio coꝛruptiua dispositiōis cōuenietis nature: ita i delectatione ē illa radix pᵐa imutatio iductiua vel saluatiua dispositionis cōueniētis.illa aūt imutatio: nulla videt eē q: q̄ro ad quē terminū est:nō ad ipaꝫ sensationē q: p̄cedit eā sic pᵐa radix secūdā.et multo minꝰ est ad sensationē sequētēꝫ passionē q: illa sequit vtrāq3 radicē.igit ipsa ē ad vtrāq3 dispositionē vt ad ꝓximū terminū q̄ p̄cessit tā oēꝫ actū sensus q̄ꝫ etiā potētie delectātis vel tristātis. ſ nihil tale videt eē necessariū ad delectationē:q: nihil p̄cessit ista ambo nisi forte spēs.ſ si spēs p̄fuisset sicut i v̄tute phātastica cōseruāte spēs: nihil minꝰ posset eē cōseruatio necessaria. et ois radix necessaria ad d̄lectationē deberet tunc ꝯseruari. si etiā sensatio fieret:nō minꝰ possꝫ eē opatio delectabilis:q: nō minꝰ esset opatio ꝑfecta q̄ ſꝫ pꝫ 10.ethi.sequit necessario d̄lectatio. ¶ 2° arguit. q: secūda radix videt q sufficiat sine pᵐa.q: licꝫ organū sit corpꝰ naturale et ideo passibile passione nāli:tñ inq̄ꝫ m̃ organū ē mixtū sic q ē i media ꝓpoꝛtione sensibiliū:hoc mō natū ē imutari imutatione itentionali ab obiecto inq̄ꝫ m̃ sensibile. et hoc modo aliq̄d obm ē sibi cōueniēs et aliud discōueniēs.et p ꝯñs aliq̄d delectās ⁊ aliq̄d affligēs. ergo licet circūscribat ois actio p̄oꝛ ista actione itētionali ab obiecto: si ista sit alicuiꝰ obiecti discōueniētia:i organo sensus vel i sensu sequit doloꝛ.et hoc videt manifeste i q̄busdā sensibilibus. q: licet a sensibilibꝰ eoꝝ iducat dispositio saluās nām idiuidui:tñ ipsa affligūt si sint discōueniētia sibi vl' organo sensus sic d̄ amara potiōe de q̄ dolet gustꝰ licet sit salubris ifirmo.solꝰ eni tactꝰ datus ē aīali a nā vt p ipꝫ ꝑcipiat coꝛruptiua nature et ea fugiat.et ibi concomitat discōueniēs sensui vt sensus et discōueniēs nature.et sic cōcomitantur iste due imutationes alteriꝰ rōnis. et posset illa q̄ ē sensibil' i sensum: eē sine alia ⁊ eꝯ.et ita possꝫ eē cōueniētia i vno ⁊ discōueniētia i alio.et ita essꝫ doloꝛ sine pᵐa radice. ¶ 3°.q: cum dr̄ q ad d̄lectationē vl' doloꝛē nō solū sufficit apꝛehēdere obm ſ cū hoc ꝑcipe cōueniētiā vl' discōuenientiā:hoc nō videt valere.tū q: nō videt q vnius potentie sit nisi vnꝰ actꝰ ꝑfectꝰ simul.igit sensus circa obm suū: nō sunt ponēdi duo actꝰ licet idē vt ꝑfectꝰ possit dici ꝑceptio ⁊ vt iꝑfectꝰ apprehēsio. tū q: nullꝰ sensus pōt istas relationes ꝑcipe:ſ tm̄ aliq̄ absoluta.similit si ponant ista eē obiecta alteriꝰ potētie ab apꝛehēsiua: videtur q oportet ponere duos sensus visus et duos auditus et sic de singulis q̄rū alter ꝑcipiat colorē vel sonū et alter ꝑcipiat illas itētiones circunstātes

qꝛ ſʒ pma obiecta diſtiguūt potētie. ¶ 4°. qꝛ ſiċ abſolutū c ꝯoris ē rō agēdi in lignū et nō relatio approximationis fundata ſup illō abſolutū ʒ licet approximatio ſit cauſa ſine q̄ nō: ita videt ꝙ conuenientia vel diſcōuenientia nō ē rō cauſandi delectationē aut triſticiā ſꝫ ſolū abſolutū in q̄ illa relatio fundat. hec Scot⁹. ¶ Cōtra tertiā ꝯcluſionē arguit Scot⁹ dicēs ꝙ diſtictio ꝺ portione ſuperiori et inferiori aīa xp̄i vt ē rō et vt ē nā: nō valet in ꝓpoſito. ꝑmo qꝛ nō dr̄ aliqd ꝑdicatū inesse alicui rōne inherētie qd accidit illi. ſic non dr̄ bō ſʒ muſicā edificare: etiā ſi muſico accidat eē edificator. ergo nec ſm portionē ſuperiorē dicet aīa dolere ſi tm̄ alicui accidēti accidētalit ꝯiuncto portioni ſuperiori inſit dolor. Cōfirmat. qꝛ ſic poſſʒ dici aīa intelligere ſm volūtatē vt nā nō vt voluntas: qꝛ ipſa nā in q̄ eſt volūtas itelligit. ¶ 2°. qꝛ aīa vt diſtīguit a potētia: nō ꝯtingit eam dolere ſic nec reſpicere obm de q̄ doleat. ſed ipſa tm̄ eſt vna in portione ſuperiori ꝛ inferiori vt nō reſpicit obm ſꝫ vt ē act⁹ pm⁹. ergo vt ē vna i illis duab⁹: nō pōt eē illud ꝑpt qd altera illaꝝ doleat. ergo ꝑpt aīaꝫ q̄ eſt eadē inferiori portioni dolēti: nō dicet ſuperior portio dolere qꝛ nō eſt eadē illi. ¶ 3° ſi aīe cōpeteret dolere: maxime doleret ꝑpt ſeparationeꝫ ei⁹ a corpe. qꝛ ſibi vt nā eſt: cōuenit pficere totū corp⁹ et naturalit iclinari ad corp⁹. ſed ꝯñs ē falſum qꝛ i ſeparatione aīe a corpe: fuit facta i paſſibilis. igit tūc nō triſtabat. hec ille. ¶ Cōtra quartā cōcluſionē arguit Aureol⁹. ꝑmo ſic. qꝛ xp̄s nō potuit hr̄e triſticiā in volūtate niſi ſʒ iudiciū recte rōnis. ſꝫ xp̄s nō debuit triſtari de ſua paſſione aut de dolore quē ſuſtinebat in carne ſm rectaꝫ rōneꝫ: qꝛ ſciebat qꝛ de⁹ volebat eū pati. in appetitu aūt exteriori vt i carne: fuit ſumm⁹ dolor. in aīali aūt puta i corde: fuit triſticia puta pauor et angustia. ſed illa triſticia exñs in corde: nō aſcendebat vſqꝫ ad volūtatē. Et ſi dicat ꝙ imo qꝛ ſācti dicūt ꝙ ille dolor aſcēdit vſqꝫ ad ſuperiorē rōneꝫ: dicēdū ꝙ verū ē approbatiue. qꝛ eni de⁹ volebat xp̄m hr̄e talē dolorē in carne et talē triſticiaꝫ i corde: volūtas approbabat hoc. ¶ Itē ſi ille paſſiones in nob̄ eſſent ita colligate ꝙ triſticia i corde aſcēdit vſqꝫ ad volūtatē: hoc ꝓuenit ex obiecto et nō ex ſubiecto nec ex eo ꝙ ſunt radicate in eadē aīa. vnūquodqꝫ eni patit ſicut natū ē pati. et ideo patiēte ſenſu ab obiecto: non eſt neceſſe pati volūtatē ex hoc ꝙ ſenſus patit tali paſſione ex obiecto qd idē eſt reſpectu partis ſuperioris et inferioris. qꝛ patiēte ſenſu: extimatiua cōprehēdit illō obꝫ ex q̄ patit ſenſus vt diſcōueniēs et cauſatur dolor i corde. et vlteri⁹ rō apprehendit illud vt malū et diſcōueniēs et ſeqt triſticia in volūtate. et ex hoc patet q̄modo dolor exterior in carne et triſticia in corde ꝛ i volūtate: nō ſunt vniformes. imo exñte maximo dolore in ſenſu exteriori: pōt eē minima vl̄ nulla triſticia i corde vel volūtate. eo ꝙ extimatiua apprehēdit obm illud vt cōueniēs ꝑpt aliquā ſuperiorē cauſaꝫ vl̄ itētionē quā nō ꝑcapit ſenſus. et rō vlteri⁹ hr̄e pōt aliā intētionē rōne cui⁹ nō dolebat volūtas. Confirmat. qꝛ dolor i ſenſu exteriori: nō redūdat in cor cauſando i ipo dolorē cū nō ſit q̄litas actiua. nec migrādo ꝺ ſubō in ſubm. ſ. de carne ad cor. ex nā ergo obiecti hoc ꝓuenit: non ex vnitate ſubi nec colligatione potētiaꝝ. mō diuina ꝟtute pōt hoc fieri ꝙ exñte ſūmo dolore in ſenſu: extimatiua nō apprehēdat obm hui⁹ doloris vt diſcōueniēs ſed magis vt cōueniēs. et ſilr eſt ꝺ rōne. et ideo non erit triſticia i corde nec i volūtate. et ſic fuit i xp̄o maxime q̄ꝫ ad rōnē qꝛ rō apprehēdebat illō obꝫ vt ꝯueniēs ꝑpt ſalutē nature humane. et ideo i volūtate xp̄i in q̄ erat gaudiū ꝺ fruitione: nulla fuit triſticia. hec Aureol⁹. ¶ Cōtra qntā ꝯcluſionē arguit Scot⁹ ꝓbādo ꝙ xp̄s nullā habuerit neceſſitatē moriēdi nec fuerit neceſſe corp⁹ ſuū eſſe mortale. qꝛ ſpeciale miraculū fuit ꝙ ei⁹ corpus fuerit mortale et hoc ꝙ ꝑ nouū miraculū ipediebat redūdātia glīe aīe ad corp⁹. et facto illo miraculo: corp⁹ habuit neceſſitatē moriēdi. qꝛ nec glīa redūdauit in ipꝫ: nec ſm corp⁹ habuit iuſticiā originalē ꝑſeruātē a corruptione. Cōfirmat. qꝛ nō habuit neceſſitatē moriendi niſi facto hoc miraclō vt expſſe dicit Aug⁹. 2° ꝺ baptiſmo paruloꝝ. Secūdo qꝛ ſi aīa xp̄i fuiſſet ſibi dimiſſa ex q̄ fuit glīoſa: glīa aīe redūdaſſet in corp⁹ et ꝑ ꝯñs i ptāte aīe fuiſſʒ nō mori ex aliq̄ paſſiōe. hec Scot⁹.

Quantuꝫ ad articulū tertiū ꝑmo notādū ē ꝑut S. T. ꝺ ducit. 4. ſen. diſ. ꝑ⁹. lec. ꝑ⁹. ar. 4. ſub ar. ꝑ°. in c. ꝙ agēs ē duplex. ſ. ꝑncipale et iſtrumētale. agēs ꝑncipale ē ꝑmū mouēs nō motū inq̄ꝫ huiōi ꝛ opat ꝑ ꝟtutē ſue forme cui aſſimilat effect⁹ ſic ignis ſuo calore calefacit. ex hoc eni aliqd ꝯſtituit ꝑncipale agēs: ꝙ hēt i ſe formā quā in alteꝝ ſʒ ſpēꝫ trāſfundere pōt. agēs vero iſtrumētale ē mouēs motū nō agēs ꝑ ꝟtutē ꝑpe forme aut forme ſibi īherētis ꝑut iſtrumētū ē ſꝫ ſolūmodo ꝑ motū q̄ mouet a ꝑncipali agēte. ea eni rōne appellat mouēs motū: qꝛ vi mouēdi ꝑticipat ꝑ motū a ꝑncipali agēte ꝑut. S. T. notat ꝺ ve. q. 26 arti. ꝑ°. ad. 8ᵐ. et quia mot⁹ ē act⁹ iperfect⁹ adeo

cõmuniter dr̃ q̃ vis pͥncipalis agẽtis est in istru-
mẽto ẜm eẽ iperfectũ vel p modũ trãseuntis qꝛ
.ſ.mot⁹ est act⁹ iperfect⁹ nõ pmanẽs ſed ſucceſſi
uus.et ide ẽ q̃ effect⁹ nũq̃ instrumẽto aſſimilaẗ.
qꝛ aſſimilatio fit rõne ſorme inherẽtis ſiue ſit eiuſ
dẽ ſpeciei ſicut in agẽtib⁹ vniuocis:ſiue ſit ſpeciei
alteri⁹ ſicut i agẽtib⁹ equiuocis. pꝫ igiẗ q̃ agẽs in
ſtrumẽtale ex ꝓpa rõne hẽt aliquã actionẽ circa
effectũ alias nõ diceret agẽs. instrumẽto aũt cõ
petit duplex actio. vna quã hẽt ex ꝓpa nã. alia
quã hẽt ꝓut ẽ motũ a pͥncipali agẽte. quẽadmo-
dũ calor ignis q̃ est istrumentũ ỽtutis nutritiue
ꝓut dr̃. 2° d aĩa:ex nã ꝓpa hẽt diſſoluere et con
ſumere:ſed inq̃ʒᵐ ẽ instrumẽtũ anime vegetabiẗ
generat carnẽ. vñ agẽs istrumẽtale ſemp attigit
ad aliquẽ effectũ vltra id qđ cõpetit ſibi ẜm ſuã
nãm:ſiue effect⁹ ille ſit vltima forma ſiue diſpoſi
tio ad eã:alias nõ ageret vt instrumẽtũ. ¶ Ex q̃
b⁹ iferm⁹ q̃ in istrumẽto inq̃ʒᵐ istrumẽtũ ẽ:ſemp
ẽ ỽtus aliq̃ a pͥncipali agẽte ſibi p motũ q̃ ab ip
ſo moueẗ cõmunicata. ipe eñ mot⁹ q̃ instrumẽ-
tũ a pͥncipali agẽte moueẗ:trahit ſecũ vi quãdã
et ſilitudinẽ ſorme p quã agẽs pͥncipale mouet i-
strumẽtũ ad effectũ ſue nature ſupexcedentẽ. et
inde ẽ q̃ dolabra vel cultell⁹ dũ moueẗ ab artifi
ce:põt icidẽdo qđ ẽ nature ſue ꝓpꝛiũ:figura sta-
tue lignũ figurare ad ſilitudinẽ forme artis exñ-
tis in mẽte artificis. quẽadmodũ et in ipſa voce
ſenſibili est vis q̃dã ſpũalis ad excitãdũ itellectũ
hoĩs inq̃ʒᵐ ꝓcedit a cõceptione mentis ꝓut. S.
Tho. inq̃t. 3. p. q. 62. ar. 4. ad pͥmũ. ſi eñ nulla
ỽt⁹ in istrumẽto eſſꝫ a pͥncipali agente deriuata
neq̃ʒ agẽs istrumentale diceret neq̃ʒ motu pͥnci-
palis agẽtis ageret aliq̃d vltra ꝓpaꝫ ỽtutẽ. naꝫ
mot⁹ localis q̃ istrumẽtũ ab agẽte pͥncipali mo-
uet:ad talẽ effectũ artis nõ ſufficeret niſi aliquã
artis ipreſſionẽ ſaltẽ itẽtionalẽ hẽret. et dr̃ itẽtio-
nalis qꝛ neq̃ʒ motũ neq̃ʒ istrumẽtũ afficit aut d-
nominat:ſed hẽt i eo eẽ trãſiẽs et iperfectũ quẽ-
admodũ coloꝛ i aere. neq̃ʒ ad effectũ pͥncipalis
agẽtis cõcurreret:niſi ſicut cauſa mere p accidẽs
vel vt ſignũ tñmodo. ¶ Cũ ergo humana nã i xp̃o
cũ ſuis ptib⁹ eſſentialib⁹ .ſ. coꝛpe et aĩa ſit instru-
mẽtũ diuinitatis vt Damaſ. dicit in tertio libro
cõſequẽs ẽ ẜm pͥmiſſa q̃ ỽtutẽ aliquã istrumẽta-
lẽ hẽat ad effect⁹ ſue nature ſupnaturales q̃s ſic
p instrumẽtũ diuinitas xp̃i operatur. vñ ſup illud
marci. 5. et tenẽs manũ puelle dicit Chꝛi. man⁹
eñ ieſu viuificatiua exñs:moꝛtuũ coꝛpus viuifi-
cat. vox aũt iacẽtẽ excitat. Et infra caplo. 7. ſup
illud. miſit digitos ſuos in auriculaꝫ ei⁹ inq̃t ipſe
Chꝛi. miſit vero digitos in auricula potẽs verbo
ſanare vt oſtẽderet q̃ diuina ỽtute dicatũ erat
coꝛp⁹ diuinitati vnitũ et opatio ei⁹. Itẽ ſup illud
Luce. 7. et tetigit loculũ. dicit idẽ Chꝛi. ideo aũt
nõ ſolo ỽbo pagit miraculũ ẜ et feretrum tangit
vt cognoſcas efficax eſſe ſacrũ xp̃i coꝛp⁹ ad hu-
manã ſalutẽ. est eñ coꝛp⁹ vite et caro ỽbi oipo-
tẽtis cui⁹ hẽt ỽtutẽ. ſicut eñ ferrũ adiũctũ igni p
ficit op⁹ ignis:ſic poſtq̃ʒ caro vnita ẽ verbo qđ vi
uificat oĩa:ipa q̃q̃ʒ facta ẽ viuificatiua et moꝛtis.
hec ille. ¶ Qđ aũt. S. T. dicit diſ. ſequẽte. q. pͣ.
ar. 3. in. c. q̃ nulla ỽt⁹ coꝛpalis aut ſpũalis aĩe vel
angeli nec etiã aĩe xp̃i potuit ad imutationeꝫ le-
gis nature diuinit⁹ ipoſite niſi p modum oꝛonis
aut itercesſionis. et i rñſione ad. 4ᵐ. q̃ xp̃s etiaꝫ
miracula ſanitatis nõ poterat facere virtute hu-
manitatis ſed diuinitatis ſibi cõiuncte:debet in-
telligi ea rõne dictũ qꝛ vt ipe inq̃t. 3. p. q. 13. ar. 3
in. c. loquẽs in ꝓpoſito: ỽt⁹ actionis nõ ꝓpe at-
tribuiẗ istrumẽto ẜ pͥncipali agẽti. vnde nõ cogi-
mur dicere q̃ circa hoc aliẗ ſenſerit in pͥmo ope
et aliẗ in ſecundo vt q̃buſdam videtur.

¶ Secundo Notandũ est ꝓpter argumẽta Scoti cõ-
tra ſecũdã ꝯcluſionẽ q̃ vt accipiẗ ex dictis. S. T.
pͣ 2ᵉ. q. 11ᵃ. ar. pͦ. ad. 3ᵐ. in dlectatione tria cõſi-
derant. pͥmũ ẽ cõiũctio ſiue adeptio boni ꝯuenie
tis. ſecũdũ ẽ pceptio ſeu cognitio talis adeptio-
nis ſiue cõiũctionis. tertiũ est q̃dã delectationis
q̃es in bono adepto ſeu in boni adeptione et in
hoc ꝯſiſtit rõ q̃dditatiua dlectationis. pͥma duo
ſunt antecedẽtia dlectationẽ et ipſi⁹ cauſa. ex ip-
ſa ſiq̃deꝫ adeptione boni cõuenĩẽtis et ei⁹ pcep-
tione:cauſaẗ in appetitu q̃dã dulcis q̃es ſiue dle-
ctatio. vñ in reb⁹ cognitione carẽtib⁹ delectatio
nõ poniẗ niſi abuſiue:capiẽdo dlectationẽ p q̃-
cũq̃ʒ q̃ete. quãobrẽ Auguſ. 3°. li. de trini. fruimur
inq̃t cognitis in q̃b⁹ voluntas dlectata cõquieſcit.
¶ Aduertẽdũ tñ q̃ pͥma radix doloꝛis .ſ. ꝯiũctio
mali diſcõuenĩẽtis dupliciẗ cõtigit. vno mõ cum
leſione coꝛpis et ĩmutatione reali repugnãte na
turali diſpoſitioni coꝛpis leſi. et ex huiuſcemodi
cõiũctiõe mali cũ ipſi⁹ ſenſu vel pceptione cauſaẗ
doloꝛ dict⁹ exterioꝛ ſiue coꝛpis. alio modo cõtin
git abſq̃ʒ coꝛpis leſione et reali ſeu nãli imutatio
ne p ſolã ꝯiũctionẽ et imutationẽ intẽtionalẽ. et
doloꝛ cauſat⁹ ex tali ꝯiũctione mali ẜm q̃ ſenſu
vel itellectu apprehẽdiẗ: ꝯſueuit dici doloꝛ inte-
rioꝛ ſiue triſticia. nã doloꝛ cõmune q̃d est ad do-
loꝛẽ exterioꝛẽ et ad iterioꝛẽ q̃ ſpeciali nomine dr̃
triſticia. pͥm⁹ doloꝛ dict⁹ exterioꝛ: vtrãq̃ʒ imuta-
tionẽ ac cõiunctionẽ mali .ſ. realẽ et itẽtionalem
ꝓſuppõit ac p hoc ſenſui tact⁹ ẽ accomodat⁹. ten-

sibilia eni tactꝰ sunt dolorosa nō solū inq̃m sunt improportionata et discōuenietia virtuti apprehēsiue: sed etiā inq̃m repugnāt nature. dolor vero secūdo modo dictꝰ. s. iterior nō necessario p̄supponit imutationē realē. i. naturalē. et hic dolor ptinet ad sensus alios a tactu quoꝝ sensibilia p̄st q̄dē eē iproportionata et discōuenietia ap̄phēsiue v̄tuti: nō tn̄ nature dolētis repugnāt nisi in ordine ad sensibilia tactꝰ. s̄m quē modū ph̄s dicit. 2° d̄ aīa ꝙ excellēs sensibile destruit sensū. quāobrē d̄ sensibilibꝰ alioꝝ sensuū a tactu: nō dr̄ eē dolor s̄m ꝙ cōtrariatur delectationi naturali s̄ magis tristicia q̄ cōtrariatur delectationi aīali. Accipiūtur ista ex dictis. S. T. pª 2e. q. 35. ar. 2. Et 3ª. p. q. 46. ar. 6. Et in hac dis. q. 2. ar. 3. sub ar. 2. Ad q̄ facit qd̄. S. T. dicit. 4. sen. dis. 44. q. 3 ar. p°. sub ar. 3. ad. 3m. sensibile inq̃t nō solū natū est delectare aut affligere sensū s̄m ꝙ agit actione nature cōfortādo vel corrūpēdo organū: sed etiā s̄m ꝙ agit actione spūali. qr qn̄ sensibile ē in debita proportione ad sentiētē d̄lectat. ecōtrario aūt qn̄ se h̄et in supabūdātia vel defectu. vn̄ ꝛ colores medij et voces cōsonantes sunt delectabiles ꝛ incōsonātes offendūt auditū. hec ille. quāuis aūt put dictū ē dolor cōmuniter se hēat ad exteriorē et interiorē q̄ speciali nomie dr̄ tristicia et tn̄ vt Augꝰ dicit. 14. d̄ ciuitate dei dolor vsitatiꝰ in corpibus dr̄ illo modo q̄ species a iperfectior nomē generis cōsueuit retinere. ¶ Ex qbꝰ inferimus ꝙ d̄lectatio nec ē motꝰ pprie dictꝰ nec opatio: sed ē terminꝰ motꝰ vel opationis appetitum q̄etās. vn̄ p se loquēdo d̄lectatio nō est in tpe sed in istanti put. S. T. deducit. pª 2e. q. 31. arti. 2°. Cū aūt ph̄s dicit describēs d̄lectationē. 10. ethi. ꝙ delectatio ē opatio nō ipedita: est p̄dicatio p causam nō essentialis put. S. T. exponit. pª 2e. q. 31. ar. p°. ad. pm. Itē cū ph̄s dicit p̄mo rethoꝝ. ꝙ delectatio ē motꝰ q̄daꝫ: accipit motū nō pprie put ē actꝰ existētis in potētia successiuꝰ et in tpe: s̄ large et iproprie s̄ꝫ ꝙ motꝰ dr̄ actꝰ pfecti. i. existētis in actu put. S. T. dicit. pª 2e. q. 31. arti. 2. ad p̄mū. Et qm̄ dolor ꝛ tristicia delectationi opponūtur cōtrarie eo ꝙ obiecta vtriusq̄ cōtraria sint .i. bonū p̄sens qd̄ ē delectationis obm̄ et malū p̄sens qd̄ est doloris et tristicie obm̄: ꝯñs est ꝙ in dolore vel tristicia tria ꝯsiderari hēant p cōtrariū ad delectationē. p̄mū est ꝯiūctio mali disconuenietis. secūdū est huiuscemodi ꝯiūctionis siue mali cōiūcti pceptio. et ista duo sunt cause antecedētes tristiciā et dolorē. tertiū est ipa nā doloris vel tristicie ex p̄mis duobꝰ derelicta. q̄ meliꝰ explicari nō pōt q̄ nomie tristicie ꝛ doloris quāuis et afflictionis vel anxietatis nominibꝰ circūscribi possit. s̄ ex locutionis cōsuetudine: itelligibilius dolor aut tristicia nominatur.

¶ Tertio Notandū ē put accipitur ex dictis. S. T. pª. p. q. 78. ar. 4. in. c. Et opus. 43. d̄ potētijs aīe capl'o. 4. ꝙ aliq̄d est ꝯueniēs vel discōueniēs siue nociuū sentiēti dupl'r. vno mō qr ē cōueniēs vel discōueniēs ad sentiēdū qd̄ est eē cōueniēs vel discōueniens obm̄: et sic pceptio seu cognitio ꝯuenietis vel discōuenietis ptinet ad sensus exteriores quorū ē imutari imediate a sensibilibꝰ exterioribꝰ eorū formas vel silitudines recipiēdo. sensus eni auditꝰ est q̄ pcipit vocū dissonātiaꝫ vt sibi discōuenietē et vocū cōsonātiā vt ꝯuenietē. sic et sensus gustꝰ est q̄ dulce tāq̄ sibi cōueniēs pcipit et amarū tanq̄ sibi ad gustādū discōueniēs. Alio modo aliq̄d ē cōueniēs vel discōueniēs sentiēti non ad sentiēdū. i. nō q̃m ad ipm̄ sensationis actū: s̄ q̃m ad q̄dā alia sue nature comoda vel nociua. et huiuscemodi cōuenietis vel discōuenietis nō ē perceptiuꝰ sensus exterior s̄ iterior q̄dā sensus potētia. s. extimatiua p quā ouis lupū vidēs pcipit eē sibi inimicū ex q̄ pceptione timet ꝛ fugit illū. neq̄ eni fugit ppt indecētiā coloris eiꝰ aut figure cuiꝰ sensus visus eī ꝫ pceptiuꝰ: sed qr pcipit illū eē sue nature inimicū et nociuū. ¶ Aduertēdū tn̄ ꝙ sicut ph̄s dicit i. 2° d̄ aīa: in sensu tactꝰ cum imutatione spūali. i. itētionali q̄ cōmunis ē oībꝰ sensibꝰ cōcurrit etiā imutatio nālis organi. manus eni tangens calida calefit et tāgens frigida frigescit. et huiꝰ rō est qr sensibilia tactꝰ sunt illa ex q̄bus cōsistit tēperamētū corpis et in qbꝰ bona indiuidualis cōplexio saluatur. s. calidū frigidū humidū et siccū: cū ista ꝯsequētibꝰ q̄ sunt asperū et lene durū et molle quoꝝ oīum sensus tactꝰ est discretiuꝰ. quāobrē illud qd̄ ē cōueniēs vel discōueniēs sensui tactꝰ ē etiā cōueniēs vel discōueniens tēperamēto corpis ac bonitati nature īdiuidualis. et ideo ph̄s dicit in fine tertij li. de aīa ꝙ corrūpētia tactū: corrūpūt aīal nō aūt corrūpētia auditū aut visum nisi ꝯtigat ex accidēti simul et tactū corrūpi. vn̄ sensus tactꝰ nō solū est pceptiuꝰ eiꝰ qd̄ ē cōueniēs vl' discōueniēs ad sentiēdū q̄ēadmodū oēs alij sensus: sed etiā est pceptiuꝰ eiꝰ qd̄ est cōueniēs vel discōueniēs nature aīalis sentiētis. et qr ex tali pceptione in appetitu sensitiuo causatur vel dolor vel delectatio corpalis: seq̄tur ꝙ ex tribꝰ q̄ in dolore cōcurrūt put dictū est in secūdo notabili: duo q̄ sunt ipm̄ antecedentia et q̄si materialiter se habētia. s. lesio vel nocumentū corpis et ipsiꝰ pceptio: ptinēt ad sensū tactꝰ.

tertiū vero.s.ipsa doloris passio ptinet ad appetitū sensitiuū. Ad hoꝝ intellectū faciūt q̄.S.T. dicit in hac dis.q.2.ar.3.sub ar.2.assignās differētiā inter dolorē et tristiciā. in dolore inq̄t ꝛ tristicia duo inueniūtur.s.cōtrarietas contristantis et dolorē inferētis ad ꝯtristatū et dolētē:et pceptio ei⁹. et q̄m ad hec duo tripliciter differūt. pmo q̄m ad cōtrarietatē q̄ quidē in dolore attēditur q̄m ad ipaꝫ nām dolētis q̄ p lesiuū corrūpit. ꝫ in tristicia quātū ad repugnātiaꝫ appetit⁹ ad aliq̄d qd quis odit. secūdo q̄m ad pceptionē q̄ q̄deꝫ in dolore semp ē ꝫm sensuꝫ tact⁹ vt dictū est: in tristicia aūt ꝫꝫ apprehēsionē interiorē. tertio q̄m ad ordinē istoꝝ duoꝝ. qꝛ dolor incipit in lesione et terminaꝫ in pceptione sensus:ubi enim cōpleꝫ rō doloris. sed rō tristicie incipit i apprehensione et terminaꝫ in affectione. vñ dolor ē in sensu sicuti subiecto: sed tristicia in appetitu. ex q̄ patet ꝙ tristicia ē passio aīalis: sed dolorē magis passio corporalis. qñqꝫ tñ tristicias large loq̄ndo dolor dꝛ. vñ etiā Aug⁹ distiguit dolorē aīe ꝫm se q̄ ꝓpe dꝛ tristicia: et doloreꝫ aīe p corp⁹ q̄ ꝓprie dꝛ dolor. hec ille. cū aūt hic. S.Doc. dicit ꝙ dolor terminaꝫ in pceptione sensus.s.tact⁹ vbi cōpleꝫ ratio doloris: accipit dolorē nō essentialr ꝫ causatiue. cū eni due cause sint doloris.s.lesio corpis ꝛ perceptio lesiōis: terminaꝫ ipa doloris causalitas i pceptiōe lesiōis q̄ fit ꝫm sensuꝫ tactus. vel accipit dolorē ꝓ sui materiali capiēdo rōneꝫ doloris nō solū ꝓ ipsi⁹ q̄dditate sed et ꝓut includit causas antecedētes doloris q̄ materialr se hñt in rōne totali doloris. et sic mālr accipit dolorē parū infra vbi dicit ꝙ dolor ē in sensu sicut in subo. Item cū infra dicit ꝙ in dolore lesio ē q̄d materiale et lesionis pceptio ē formale: loq̄tur cōparādo vnū ad aliud. vtrūqꝫ tñ ꝓprie loquēdo se hēt i rōne doloris mālr. nā formalis et q̄dditatiua rō doloris corpalis de q̄ loquimur: passio q̄dā est ex dictis duob⁹ causata et ē in appetitu sensitiuo sicut in subo ꝓut.S.T. expresse et in ꝓpa mā loquēs dicit pᵃ 2ᵉ.q.35.ar.pᵒ.in.c. Vñ cū ibidē secundo obijceret qꝛ ois passio aīe ptinet ad vi appetitiuā sed dolor nō ptiet ad vi appetitiuā sed magis ad apprehēsiuā: nā vt dicit Aug⁹ in libro de nā boni dolorē in corpe facit sensus: rñdet ad scdꝫ dicendū ꝙ dolor dꝛ eē sensus nō qꝛ sit actus sensitiue virtutis: ꝫ qꝛ req̄riꝫ ad dolorē corpalē sicut ad delectationē. Itē cū tertio obijceret ꝙ omnis passio anime ptinet ad appetitū animalē: sed dolor nō ptinet ad appetitum aialē sed magis ad appetitū naturalē ad qd inducit dictū Augustini. Sᵒ super genesim ad litterā: respōdet ꝙ dolor de amissione boni demōstrat bonitatē nature. nō qꝛ dolor sit act⁹ naturalis appetit⁹: sed quia natur a aliq̄d appetit vt bonū qd cū remouetur sentiꝫ: sequiꝫ doloris passio in appetitu sensitiuo. Et infra arti. 7 eiusdē q̄stionis in cor. dolor inq̄t interior et exterior in vno cōueniūt et in duob⁹ differūt. conueniūt quidē in hoc ꝙ vterqꝫ est motus appetitiue virtutis vt supra dictū est: ꝫ differūt ꝫm illa duo q̄ ad tristiciā et delectationē reqruntꝫ.s. ꝫꝫ causaꝫ q̄ est bonū vel malū cōiūctū: et ꝫꝫ apprehēsionē. causa eni doloris exterioris est malū cōiunctum qd repugnat corpori. causa aūt interioris doloris ē malū ꝯiunctū qd repugnat appetitui. dolor etiā exterior sequiꝫ apprehēsionē sensus ꝛ specialiter tact⁹. dolor aūt iterior sequiꝫ apprehēsionē interiorē vel imaginationis.s. vel etiam rōnis. si ergo cōparaꝫ causa interioris doloris ad causaꝫ exterioris: vna p se ptinet ad appetituꝫ cuius est vterqꝫ dolor: alia vero p aliud. nā dolor interior est ex hoc ꝙ aliq̄d repugnat ipsi appetitui: exterior aūt dolor ex eo ꝙ repugnat appetitui quia repugnat corpi. semp aūt qd est p se ē pus eo qd ē p aliud. vñ ex pte ista dolor iterior pemīnet dolori exteriori. silr etiā ex pte apprehēsionis. nā apprehēsio rōnis et imaginationis ē altior q̄ apprehēsio sensus tact⁹. vñ simpliciꝫ et p se loquendo dolor iterior potior ē q̄ dolor exterior et c. hec ille. Eandē differētiā assignat ex pte motiui doloris et tristicie. 3.p.q.15.ar.6. in q̄bus expsse tangūtꝫ ea q̄ supra dicta sunt ꝺ dolore exteriori.s.ꝙ est passio appetit⁹ sensitiui et ꝙ causaꝫ ex lesione corpis p malū cōiunctū et ex pceptione vel apprehēsione qd ꝓ eodē hic accipiꝫ q̄ duo ptinent ad sensuꝫ tact⁹ in quo sunt sicut in subo. ꝓpter q̄ etiā dictus est dolor exterior qꝛ.s. causaꝫ ex his q̄ sunt in sensu exteriori. dolor aūt interior dꝛ in p̄missis verbis tristicia qꝛ.s. causaꝫ ex apprehēsiōe ac pceptione interioris potētie imaginatiōis vl' rōnis ꝓut supra in scdo articulo eiusdē q̄stionis exposuerat. cui⁹ p̄ncipalis rñsio et argumētoruꝫ solutio: multū faciūt ad ꝓpositū nr̄m. itē facit infra.q.37.ar.pᵒ. solutio tertij argumēti. et p̄terea rōne generali ꝓpe passionis: satis patet ꝙ dolor quātū ad rōneꝫ q̄dditatiuā sit passio appetit⁹ sensitiui. vt eni. S.T. ꝯducit pᵃ 2ᵉ.q.22.ar.2. Et de veri.q.26.ar.3. passio ꝓprie dicta in appetitu sensitiuo ē. dolor aūt ꝫꝫ ꝙ.S.T. ꝯcludit pᵃ 2ᵉ.q.35.arti. pmo in cor. ꝓprijssime dꝛ passio anime. ergo ꝓprie est in appetitu sensitiuo.

Quarto Notādū est ꝙ aia vnitur corpi cui⁹ ē act⁹ et vt forma et vt motor. pmo mō aia vniꝫ corpi p se ꝛ im-

mediate cō ās illi formalit̄ eē subale. et qz fm se ē
forma simplex: ē fm se totā in toto corpe et in q̄-
libet ei⁹ parte. secūdo modo vnionis aia nō vni
tur corpi p se et imediate sed p aliud et mediātī
bus potētijs suis q̄bus et ptes corpis mouet et p
illas opat̄. nō eni aia ē imediatū p̄ncipiū opatio
nis put deductū fuit in. 3ª. dis. pmi li. ipe aūt aie
potētie q̄ sunt imediata p̄ncipia opationū: sunt
ppuetates aie ppe et cōnaturales radicate i es-
sentia aie a q̄ naturalit̄ emanāt. quaꝝ q̄dā ema-
nāt sine fluūt ab aia vt sint act⁹ quarū dā partiū
corpis q̄ qz ipsis potētijs deputate sunt: organa
appellātur. huiuscemodi tñ potētie nō sic fluunt
ab aia qui in ipa aia maneāt radicate. q̄dā vero
ad determinatas ptes seu organa nō fluunt sed
manēt in ipa essentia aie radicate in q̄ sunt sicut i
subiecto quēadmodū itellect⁹ et volūtas. et qz
essentia aie put dictū ē: ē tota in toto corpe sicut
forma et in q̄libet ei⁹ pte: cōsequēs ē q itellectus
et volūtas sint simul cū aia in toto corpe et in q̄-
libet ei⁹ pte. dicunt̄ tñ iste due potētie separate
et imateriales et q nō sunt act⁹ corpis: nō qz nō
h̄eant eē in corpe sicut et aia in q̄ sunt: sed sic ap-
pellant̄ qz nō sunt potētie determinate ad aliq̄s
ptes seu organa corpis neqz suas opationes h̄nt
imediate p aliqđ organū corpale quēadmoduz
reliq̄ potentie anime. qz ergo oēs potētie ani-
me radicant̄ in essentia aie et sunt in aia sicut in
subiecto cui⁹ sunt ppuetates cōnaturales: q̄daz
in aia sola sicut intellect⁹ ꝛ volūtas: q̄daz in aia
simul cuz determinato organo corpali vt cetere
potētie ppter qđ dicunt̄ potētie cōiūcte: ꝯsequēs
est q oēs aie potētie aliq̄ modo et ex consequēti
patiant̄ passione q̄ aia patit̄ inquātuz est forma
corpis. ac p hoc q dolor corpalis quo anima do
let leso corpe: aliquo modo et ex cōsequenti at-
tingat omnes aie potētias fm q in ea radicant̄
et subiectiue sunt et h̄nt idē esse subiecti. nam vt
aīa est forma corpis: equaliter se habet ad oēs
potētias et idē eē omnib⁹ cōmunicat. vñ sicut le-
so vel pturbato corpe aīa patit̄ vel pturbat̄ eo q
idē esse h̄et cū corpe: ita et potētie aie qz idez eē
habēt et idē subiectū in anima cōmunicāt sibiin
uicē mediāte anima passiones et ppuetates ita
vt dū patit̄ anima fm vnā potētiā aliquo modo
pati dicatur fm aliam. fm vero q anima cōpa-
ratur ad corp⁹ tanq̄ꝫ motor cū nō sit p̄ncipiū mo
tus et opationis nisi mediātibus suis potētijs li-
cet tota sit in toto corpore: non tñ est tota in q̄li
bet parte corpis. qz nō fm totā suā ꝟtutē. i. non
fm oēs suas potētias mouet quālibet ptē corpis
et p eam opat̄: ꝫ fm diuersitatē potētiaꝝ diuer-
sas ptes corpis mouet et diuersas operationes

exercet p eas fm q singule potētie singulis par-
tib⁹ et organis corpis naturalit̄ deputate sunt.
nō eni aia audit sonos p potētiā ꝛ organuz visua
neqz videt colores p potētiā et organum audi-
tus et sic est de ceteris potētijs. ex quo fit vt aia
fm q se h̄et ad corp⁹ vt motor et fz q potētias
mouet ad pprias opationes: nō cōmunicet om-
nib⁹ potētijs ea q̄ sibi attribuūtur rōne motiōis
vel opationis quam habet circa potētias singu-
las. ac p hoc qđ cōuenit vni potētie fm q ab aia
mouet̄ vel p eam aia opatur: alteri potētie non
attribuit̄ nisi forte id contingat gratia materie.
vñ quāuis aia vere sit amās et itelligēs: nō ideo
actū amoris cōmunicat itellectui aut itelligētiā
volūtati: ita vt intellect⁹ volēs dicat̄ aut volun-
tas itelligēs. et rō est qz potētie non colligantur
neqz idētificant̄ in aia fm q h̄et rationem moto
ris sicut colligant̄ et idētificant̄ in ea put est for-
ma corpis et subiectū earū. nā vt sic: omnes eū-
dem ab aia influxū recipiūt qz oēs eūdez mo-
dū emanationis h̄nt et idē esse existētie et subsi-
stētie ab aia recipiūt et eandē q̄ꝫm ad hoc actua-
litatē et subi idētitatē h̄nt. sed nō oēs ab aia sub
rōne motoris h̄nt eundē influxū. nō eni omnib⁹
eandē ꝟtutē et eūdē modū mouēdi et opandi i-
fluit: sed singule potētie pprias et distictas par-
ticipāt ab aia ꝟtutes et opationes. et p ꝯñs aia
nō eodē modo sed alit̄ et alit̄ p diuersitate potē
tiarū ad eas cōparat̄. et aliter et alit̄ a singul̄ re-
cipit vt ita diceri impssiones et singulaꝝ cōmu-
nicat ppetatib⁹ ita vt qđ cōuenit aie fm vnā po
tētiā: alteri potētie nō ꝯueniat. ¶ Ex p̄missis ac
capit̄ intellect⁹ verboꝝ. S. T. cū dicit in locis su-
pra allegatis p tertia cōclusione q dolor passio-
nis xp̄i q̄ aia ei⁹ scītissima dolebat ex corpis lesio
ne: ꝯuenit vsqz ad rōnem supiorē fm q radicat̄
in essentia aie sicut i subiecto: nō tñ ꝯuenit ad ip-
sam put cōparat̄ fm opationē suā ad ppriū obꝫ
qđ est bonū eternū. huius eni dicti sensus ē q qz
oēs potētie aie colligationē et vnionē h̄nt ad in-
uicē ex ea pte q̄ radicate sunt in essentia aie vt ē
forma corpis et vt est eaꝝ subm: passio vni⁹ nō
pōt ad aiaz ꝯuenire qui aliq̄ modo oēs alias po
tētias attigat q̄ in vna simplici essentia aie sunt
vnite p modū quo accidētia q̄ sunt in eodē subo
cōmunicāt sibi iuicē ppetates. verūtamē qz hu-
iuscemodi colligationē ꝛ vnionē nō h̄nt ipse po-
tētie fz q ab aia mouent̄ et ꝟtutē accipiūt ad p
prias opationes et fm q ad ppa obiecta cōpa-
rant̄ imo magis h̄nt ad iuicē distictionē ꝛ separa
tionē sicut pz ex dictis: ꝯñs est q rō supior prout
isto secūdo modo ꝯsiderat̄ nō cōmunicauerit in
dolore aliaꝝ potētiaꝝ aie xp̄i ad q̄s dolor passio

nis pũenit. et pte aũt sui obiecti et opationis ꝓprie: dolere nõ potuit. nã rõ supioꝛ ꝓpꝫ opationez hẽt circa bona eterna cõsulẽda et cõtẽplãda tanq̃ȝ circa ꝓpriũ obm. neqȝ corpꝰ aut ea q̃ sunt corpis respicit nisi de eis iudicãdo ꝑ rõnes eternas. ac ꝑ hoc rõ superioꝛ passioni corpis xp̄i non intẽdebat nisi in ordine ad rõnes eternas ĩ qbꝰ nihil fuit cõtrariũ passioni xp̄i aut eiꝰ doloribus. ac ꝑ hoc nihil coꝝ potuit ẽẽ causa doloris vl̓ tristicie in rõne supiori sed magis delectationis et gaudij. eo q̧ ſm regulas diuine dispẽsationis et ꝓuidẽtie eternas: passio xp̄i fuit deo beneplacita et accepta et ꝑ ꝯñs volũtati anime xp̄i ſm rationes ac regulas eternas deo se conformanti.

¶ Quinto Notandũ ẽ ꝓut. S. Tõ. ducat ꝺ veri. q. 26ª. ar. 9. ad. 7m. q̧ distictio illa q̃ distiguiṫ rõ vt rõ et rõ vt nã: põt dupliciṫ itelligi. vno modo ita q̧ rõ vt natura dicaṫ rõ ſm q̧ ẽ natura creature rõnaľ ꝓut s. fundata in essentia aie dat esse naturale corpi. ratio vero vt rõ: dr̄ ſm illud qð est ꝓpriũ rõnis inq̃ȝm est rõ et hoc ẽ actꝰ eiꝰ nã potẽtie distinguũṫ ꝑ actꝰ. qꝛ igiṫ doloꝛ nõ est in supiori rõne ꝓut ſꝫ actũ ꝓpriũ cõparaṫ ad obm sed ſꝫ q̧ in essentia aie radicaṫ: ideo dr̄ q̧ supioꝛ rõ patiebaṫ dolorẽ vt nã nõ aũt vt rõ. et est siľe de visu q̃ fundaṫ sup tactũ inq̃ȝm organũ visus est etiã organũ tactꝰ. vñ dupliciṫ visus põt pati lesionẽ. vno modo ꝑ actũ ꝓpriũ sicut cũ ab excellẽti luce visio obtũditur et hec ẽ passio visus vt visus. alio modo ꝓut fundaṫ in ~~actu~~ vt cũ oculus pũgiṫ vel aliq̃ calore dissolviṫ. et hec passio non est passio visus vt visus ſꝫ vt est q̃dã tactꝰ. Alio modo põt itelligi ꝑdicta distictio vt dicamꝰ rõnez vt nãm itelligi ſm q̧ rõ cõparaṫ ad ea q̃ naturaliṫ cognoscit et appetit. rõnẽ vero vt rõnez: ſm q̧ ꝑ quãdam collationẽ ordinaṫ ad cognoscẽdũ vel ad appetẽduȝ eo q̧ rõnis ꝓpriũ ẽ cõferre. sunt eñi q̃dã q̃ ſm se cõsiderata sunt fugiẽda: appetunṫ vero ſm ordinẽ ad aliud. sicut fames et sitis ſm se cõsiderata sunt fugiẽda: ꝓut aũt cõsiderãtur vt vtilia ad salutẽ aie vel corpis appetunṫ. et sic rõ vt rõ de eis gaudet: rõ vero vt nã de eis tristaṫ. ita etiã passio corpalis xp̄i in se cõsiderata fugiẽda erat. vñ rõ vt nã: de ea contristabaṫ et eam nolebat. ꝓut vero ordinabaṫ ad salutẽ humani generꝭ: bona erat et appetibilis. et sic rõ vt rõ: eam volebat et inde gaudebat. hec ille. ſ qꝛ vt. S. Tho. deducit ĩfra dis. 17. ar. 2. sub ar. ꝑº. quãuis rõ quoquo mõ dictet id qð ordinaṫ ad finẽ ẽẽ appetẽdũ vľ fugiẽdũ ſm suã nãȝ et ĩ se ꝯsideratũ: nũq̃ȝ tñ id simpľr et sententialr̄ dictat q̃usqȝ illð ꝯsideret in ordine ad finẽ ad quẽ ẽ: alias iudicaret illud ẽẽ finẽ vltimũ ⁊ erraret. illud ergo dictamẽ ĩpfectũ ẽ ⁊ cõdicionale hac videlicet ꝯdicione si nihil repugnet ſꝫ q̧ ordinaṫ ad finẽ. et qꝛ volũtas seq̃tur rõnez et ꝓcessus volũtatis ꝓportionaṫ ꝓcessui rõnis ꝯñs ẽ q̧ volũtas tẽdẽs in volitũ ſm eiuscemodi ĩpfectũ et ꝯdicionatũ dictamẽ: velit aut nolit imꝑfecte et cõdicionalr̄. vñ qꝛ doloꝛ ⁊ passio xp̄i ſꝫ eternã dei ꝑsciẽtiã et ꝓuidẽtiã ordinabaṫ ad salutẽ generis humani et ad diuine volũtatꝭ beneplacitũ iplẽdũ ĩpa aie xp̄i rõne conscia: sequiṫ q̧ iperfecte et cõdicionalr̄ rõ ĩ xp̄o dictabat passionẽ eiꝰ ac dolores et mortẽ ẽẽ fugiẽda et nõ appetẽda. et ꝑ ꝯñs q̧ volũtas ipsiꝰ sequẽs rõnis dictamẽ: illa fugiebat et nolebat impfecte et cõdicionaliṫ. ꝓpṫ qð talis actꝰ a magistris appellaṫ nolleitas q̃si nõ sit ꝑfectũ nolle ſ cõdicionale eo modo q̃ q̃s in ꝑiculo merces suas iactãs ĩ mare: nollet illas ꝓijcere si ꝑiculũ alias euadere possꝫ. et q̧ tale fuerit nolle q̃ xp̄s passionẽ et mortẽ nolebat s. nõ vltimatũ ſ impfectũ et cõdicionatũ: apparet ex ipsiꝰ orõne ad pr̄em dicẽtis. pr̄ mi si possibile ẽ trãseat a me caliꝫ iste. verũtñ nõ sicut ego volo ſ sic tu. ¶ Aduertẽdũ tñ ꝓut accipi põt ex bis q̃. S. Do. ibi subiũgit q̧ distictio ꝑdicta ĩ hoc scðo itellectu accepta: nõ hẽt locũ ĩ rõne supiori loquẽdo ĩ ꝓposito nr̄o ꝺ passione xp̄i. qm̄ rõ superioꝛ cũ nõ intẽdat nisi solis eternis tanq̃ȝ obis cõspiciẽdis ⁊ cõsulẽdis: ad ea q̃ sunt corpis nõ se cõuertit nisi ĩ ordine ad rõnes eternas ſꝫ q̃s ꝺ illis iudicat an appetẽda sint vel fugiẽda. ac ꝑ hoc rõ supioꝛ circa corpalia aut ṫpalia nõ põt cõsiderari vt nã. nã nõ ẽ ipiꝰ cõsiderare illa ſꝫ se pẽse: ſ semꝑ ĩ ordine ad rõnes eternas q̃ sunt ꝓpa obiecta suꝰ actꝰ. q̃ ꝯsideratio ẽ rõnis vt rõ: nõ vt nã ꝓut dictũ ẽ. ſꝫ hoc ẽ dicẽdũ ẽ q̧ rõ supioꝛ in xp̄o nõ itẽdebat ad corpis passionẽ nisi ĩ ordĩe ad rõnes eternas diuine ꝑsciẽtie ⁊ ꝓuidẽtie ſꝫ q̃s necessario ꝺ passiõe gaudebat inq̃ȝm erat deo beneplacita et ab ipo ꝑordinata. verũtñ ſm ꝑmũ itellectũ ꝑmisse distictiõis ꝓut. s. ꝯsideraṫ in cõparatione ad subm qð ẽ aia in cuiꝰ essentia radicatur ratio supioꝛ aie xp̄i cõsiderari põt vt nã. et vt sic doloꝛ passionis xp̄i ad illã ꝑueniebat ſm q̧ lesio corpis et eiꝰ apprehẽsio ꝑ sensuȝ tactꝰ ad essentiã anime ꝑtigebat modo supra expositio. ꝑmissa igitur distictio accepta in scðo itellectu locuȝ habet in rõne ĩferiori cuius est rebꝰ ṫpalibꝰ et corpalibꝰ intẽdere in qbꝰ aliq̃d cõtrariũ accidere poterat nature et volũtati humane in xp̄o. et ſꝫ hoc dicimꝰ q̧ doloꝛ iterioꝛ ẽ tristicia ꝺ passiõe xp̄i ĩ rõne inferiori aie xp̄i ꝯsiderata vt nã. capimus hic rõnẽ prout est portio anime ꝯprehendens intellectum et voluntatem.

¶Serto Notādū ē ꝓ dclaratiōe qn te pdcīsiōis ꝙ necessitas moriēdi ꝛ patiēdi in hūana nā passione corruptiua duplicē habuit causaȝ .put.S.T.dicit.3.p.q.14. ar.3.ad.2m. vnā qdē remotā q̄ accipit ex pte pn cipiorū mālū humani corpis inq̄m ē ex cōtrarijs cōpositū.et dr̄ ista causa remota qꝛ ꝑ originaleȝ iusticiā homini a pncipio sue cdicionis collataȝ ipedita fuit.et ideo ꝓxima causa mortis et passionis corruptiue in humana nā ē pctm̄ ꝑ qd illi subtracta fuit originalis iusticia fm illud Ro.5. ꝑ vnū hoīneȝ pctm̄ itrauit i mūdū et ꝑ peccatuȝ mors.qꝛ igit humana nā xp̄i pctm̄ originale nō ꝯtrarit d̄ spū scō absq3 virili semine ꝛ d̄ virgine nat⁹:ideo ꝓximā causaȝ mortis aut passionis corruptiue.s.pctm̄ nō habuit.et causaȝ remotā poterat hr̄e ipeditā.tū qꝛ potuit xp̄s nāȝ humanā assumere cū ꝑfectiōe iusticie originalis et q̄m ad aiaȝ et q̄m ad corp⁹ cū q pm⁹ hō condit⁹ fuit per quā dicta causa ipedita fuisset.tū scd̄o qꝛ poterat huiuscemodi causa ipediri ꝑ redūdātiaȝ glorificationis ab aīa in corp⁹:com aīa xp̄i sacratissima ab istāti cōceptionis fuerit glīa cōprehēsorū plenissime btīficata.sed voluntarie xp̄s suscepit nām humanā absq3 ꝑfectione iusticie originalis quātū ad op⁹ redēptionis nr̄e expediēs iudicauit.rursus redūdātiā glificationis ab aīa glorificata in corp⁹ q̄ naturali ordine corpi cōgruebat .put.S.T.notat.3.p.q.13.ar.p°.ad.2m. volūtarie ꝛ dispēsatiue xp̄s ipediuit vt in corpe passibili nr̄e redēptionis expleret misteria. nālis siqdē habitudo aīe ad corp⁹ subiacebat in xp̄o volūtati sue diuinitatis ita vt btītudinis glīa ab aīa in corp⁹ nō redūdaret.ꝓpt qd Damas.dicit i.3.li. ꝙ beneplacito diuine volūtatis ꝑmittebat carnē pati et opari q̄ ꝓpria.vñ ꝛ qñ voluit et q̄mō voluit ipam glīe redūdātiā in corp⁹ nō ipedire:stati ad corp⁹ deriuata ē.quēadmodū i trāsfiguratione claritas et sup vndas ābulando agilitas.q̄ȝ q̄ȝ huiuscemodi deriuatio q̄m ad modū essendi:alit fuit q̄ȝ erit post hāc vitā in corpib⁹ glosis ꝛ post resurrectionē fuit in corpe xp̄i.put ex dictis.S.T. accipit.3a.p.q.45.ar.2. ¶Ex p̄missis iferim⁹ p̄mo ꝙ si ꝯsideret in xp̄o cōtrarietas ꝛ ꝓpetas naturalis pncipiorū materialiū nature humane q̄m in se ē et vt nō ipedita ꝑ aliqd supueniēs: in xp̄o fuit necessitas moriēdi et patiēdi ex causa multū remota ꝓueniēs.si vero ꝯsideret ꝙ dispēsatione volūtatis diuine p̄dicta causa necessitatis ꝑ gratie plenitudinē aīe xp̄i et ꝑ sue glīe beatitudineȝ copiosissimā impedita nō fuit: sic dicenduȝ est ꝙ volūtarie et nō necessitate xp̄s mortē et passioneȝ subijt ita ꝙ earū causa ꝓxima fuit spōtanea volūtas.et qꝛ effect⁹ iudicant possibiles vel impossibiles cōtingētes vel necessarij fȝ causas ꝓximas eo ꝙ actio causaȝ remotaȝ fm causas ꝓximas determinat: simplicit et absq3 determinatiōe dr̄ ꝙ volūtarie et nō necessitate xp̄s passus et mortu⁹ ē. iuxta qd redēptor nr̄ dicebat Joā. 10.nemo a me aiam tollit ſ ego pono eam a me ipso.potestatē habeo ponēdi eam et potestateȝ habeo iterū eaȝ sumēdi.cui cōsonat Esaye vaticiniū dicentis caplo.53.oblat⁹ est qꝛ ipe voluit. ¶Secūdo iferim⁹ de mēte.S.T. ꝙ miraculo ascribēdū sit ꝙ glīa aīe xp̄i ante ipsi⁹ resurrectionē in corp⁹ nō redūdaret et ꝑ ꝯñs ꝙ corpus fuisset passibile.ꝓbat hoc ex xbis supra allegatis.3.p. .q.13.ar.p°.ad.2m. vbi expsse dicit ꝙ fm nālem habitudinē q̄ est iter aiaȝ et corp⁹:ex glīa aīe redūdat glīa ad corp⁹.hoc idē in sentētia dicit de veri.q.26.ar.8.ad.8m.ex hoc ipo inqt ꝙ aīa glificata ē:fm cōmunē cursuȝ corp⁹ ei vnitū gliosuȝ efficit et ipassibile lesionis.vñ dicit Augustin⁹ in epistola ad dioscorū.tam potēti natura de⁹ fecit aiam vt ex ei⁹ plenissima btītudine q̄ in fine tēporū ꝓmittit scīs:redūdet in inferiorē naturaȝ q̄ est corp⁹ nō btītudo q̄ fruētis et itelligētis est ꝓpria:ſ plenitudo sanitatis.i.icorruptionis vigor sed xp̄s in sua potestate hn̄s aiam suā et corpus ꝓpter xtutē diuinitatis:ex q̄dā dispēsatione et habebat i aīa btītudinē et in corpe passibilitatē verbo ꝑmittēte corpi illud qd est sibi ꝓpriū vt Damascenus dicit. vñ singulare fuit in xp̄o vt ex plenitudine btītudinis aīe nō redūdaret glīa in corp⁹. hec ille. in q̄bus xbis duo expsse habētur q̄ ꝓbant nr̄ȝ ꝓpositū. vnū est ꝙ xtute diuinitatis et ex q̄dā dispēsatione cōtra cōmunē cursuȝ ꝛ cōtra naturalem ordinē et habitudinē q̄ inter animā et corpus est:xp̄s habuit in anima beatitudinē et in corpe passibilitatē.aliud ē qd fuit singulare in xp̄o vt ex plenitudine beatitudinis anime nō redūdaret gloria in corp⁹. Et simile dicit.3a. ꝑ.q.45.ar.2.in cor. ꝙ eni inqt a pncipio cōceptionis xp̄i glīa aīe nō redūdaret ad corpus ex q̄dā dispēsatione diuina factū est.vt in corpe passibili:nr̄e redēptionis expleret misteriū. Idē dicit.q.49.ar.6.ad.3m. cum ergo miraculum sit quod fit diuina virtute contra ordineȝ naturalē et contra cursum cōmunē:cōcludit ex p̄missis ꝙ miraculū fuit in xp̄o ꝙ ante resurrectionē gloria aīe nō redūdaret i corp⁹ sed anima glorificata existente:maneret corpus passibile et mortale. ¶Necq3 dictis obstat vt q̄dā putāt qd.S.T.dicit in hoc.3°.dis.18.ar.4.sub ar.2.in.c.ꝙ s.xp̄s

a pricipio sue cöceptionis nõ habuit gliam ani-
me in q̃tũ ẽ natura corpis: qz corpus passibile fuit
q̃uũuis hñet aiam gloriosaz q̃tũ ad oꝑationes q̃
bus deo fruebat. Itẽ qd dicit de veri. q. 29. ar.
6. ad. 4m. q. s. aia xp̃i ante resurrectionẽ non fu
it glorificata in ordine ad corpꝰ sed solũ in ordi-
ne ad deũ. qsi qd vtrobiqz dicit. S. Doc. dispen
satione et miraculose factũ est. nã ſm cõmunem
cursum et naturalẽ ordinẽ influendi quẽ hẽt aia
ad corpꝰ: aia glificata in ordine ad deũ ⁊ ſcꝫ ope
rationes quibꝰ deo fruit: glorificationẽ in corpꝰ
influere debebat nisi diuina volũtate et virtute
ac ꝓ hoc miraculose redũdãtia glorie anime ad
corpꝰ impedita fuisset. put dictũ est supra. vnde
nulla est repugnantia in dictis. S. Thome.

QUantuz ad ar-
ticulũ quartũ respõdendũ ẽ ob
iectionibꝰ cõtra ꝯclusiones. Et
quidẽ ad ea q̃ Durãdꝰ inducit
cõtra pmã cõclusionez dr q̃ mi
nor est falsa. imo data ẽ supnaturalis ṽtus istru-
mẽtalis et carni et anime xp̃i ad supnaturales ef
fectꝰ modo in pmo notabili exposito. et ad eius
ꝓbationẽ dr q̃ ꝑ miracula q̃ xp̃s fecit p̃sertim ta-
ctu vel ope carnis sue: nõ solũ manifestauit se eẽ
verum deũ: sed etiã esse hoĩem deũ et corpꝰ su
um diuinã hñe ṽtutẽ. put ex dictis Chrisostomi
in pmo notabili deductũ fuit. Vñ Theophilꝰ su-
per illud Marci. 7°. et expuẽs tetigit linguã eiꝰ
ait vt. s. ostẽderet q̃ oia mẽbra sacri corpis eius
diuina existũt et scã sicut et sputũ qd viculũ lin-
gue dissoluit. etenĩ oĩe sputũ supfluitas ẽ. sed i
dño: oia diuina fuerũt. Et sup illud Joã. 9. expu
it i terrã et fecit lutũ ex sputo inqt Chrisostomꝰ.
ideo aũt nõ aq̃ vtit ad lutũ faciẽdum sed sputo
vt nihil ascribat fonti: sed discas qm virtus oris
eiꝰ oculos apperuit et plasmauit. Vñ et. S. T. 3a
ꝑ. q. 43. ar. p°. in. c. dicit q̃ xp̃s miracula fecit ad
ostẽdẽdũ p̃sentiã dei in hoĩe xp̃o ꝑ grãz nõ adop
tionis sed vnionis. Et infra ar. 2. in. c. dicit q̃ in
miraculis xp̃i: diuina nã agebat cũ cõmunicatio-
ne humane nature q̃ fuit istrumẽtũ diuine actio-
nis. et actio humana ṽtutẽ accepit a nã diuina.
hec ille. Auctoritates aũt euãgelij quas arguẽs
inducit nõ aliud ꝓbãt nisi q̃ xp̃s ṽtute diuinita
tis faciebat miracula tanq̃ ṽtute pncipalis agẽ-
tis. sed ex hoc nõ sequit q̃ ṽtute corpis ⁊ anime
istrumẽtali et a diuinitate deriuata nõ coopare
ad illa imo magis hoc ex illis auctoritatibꝰ insi-
nuat cũ xp̃s q̃ simul cũ p̃re opari miracula dicit
vere et subaliter esset deꝰ et homo. Cetera q̃ ar

guẽs deducit ꝓcedũt ex falsa eiꝰ imaginatione
nõ aduertẽs q̃ diuina et humana natura sibi iui
cem in supposito xp̃i cõmunicãt ꝓpetates ⁊ actio
nes. ¶ Ad argumẽta Scoti ꝯ scdaz ꝯclusionẽ dr
q̃ directe ꝓcedũt ꝯ Hẽrricũ d gãdauo q̃ sno. 11°.
q̃libꝫ vtit illo mõ loquẽdi. verũtñ qr in aliq̃ do-
ctrine. S. T. aduersant: ideo ad illa rñdẽdũ est.
Ad pmũ negat assũptũ q̃. s. i dolore nulla sit im
mutatio corruptiua dispositionis cõueniẽtis na-
ture. et ad eiꝰ ꝓbationem negat itez assũptũ. et
cũ arguẽs q̃rit ad quẽ terminũ ẽ imutatio salua-
tiua dispositionis i dlectatione: dr q̃ pmo termi-
nat ad bonitatẽ et salutẽ rei q̃ imutat ꝑ ꝯiũctio-
nẽ boni ꝯueniẽtis. et qr ex ide ꝯsequit q̃ ipsa bo
ni imutatio et boni ꝯiũctio ꝑcipiat a sensu tactꝰ
ex qbꝰ duobꝰ. s. imutatione et ꝯiũctione boni cõ
ueniẽtis ꝯseq̃t in appetitu dlectatio: dicere possu
mꝰ q̃ i via ad dlectationẽ pma imutatio et ꝯiũ-
ctio boni terminat ad bonũ rei circa quã ẽ et ex
ꝯsequẽti ad ipsiꝰ ꝑceptionẽ q̃ i tertũ terminat ad
ipam appetitꝰ dlectationẽ. vñ ꝓcessiua quẽ argu-
ens retrocedẽs adinuenit nõ rñdet sue q̃stioni. nã
magis tẽdit versus pncipiũ imutationis q̃ ẽ pma
radix delectationis q̃z versus terminũ d q̃ ipse q̃-
rit. qd aũt arguẽs i fine dicit q̃ si etiã sensatio fie-
ret. s. sine pma imutatione nõ minꝰ posset eẽ opa
tio dlectabilis: dr q̃ illo dato nõ esset delectatio
corpalis de q̃ nũc loq̃mur q̃ opponit dolori nam
talis p̃supponit corpis imutationẽ ꝓ causa. quã-
obrẽ dr dolor corpalis. ¶ Ad. 2m dr q̃ nõ est ad
ꝓpositũ nã ꝓcedit d dolore large dicto. s. iterio-
ri q̃ ꝓpe dr tristicia. nos aũt loq̃mur d dolore ꝓ-
ꝓe dicto. s. corpali q̃ vt dductũ fuit i tertio nota-
bili semꝑ icipit i lesiõe corpis cuiꝰ ꝑceptio ꝑtinet
ad sensũ tactꝰ in q̃ cũ imutatione itẽtionali q̃ est
cõmunis sensibꝰ ꝯcurrit etiã imutatio nãlis q̃ si-
ne lesiõe vl' trãsmutatiõe corpis nõ fit sicut etiaz
ipse arguẽs ꝯcedit. verꝫ est tñ q̃ i alijs sensibus a
tactu: imutatio sensibilis et itẽtionalis eẽ põt si-
ne imutatione nãli. ſ ex tali imutatione nõ cau-
sat ꝓpe dolor de q̃ nũc loq̃mur. ¶ Ad. 3m. et. 4m
dr q̃ nõ ꝓcedũt ꝯ nos q̃ nõ ponimꝰ in sensu dif-
ferẽtiã int' apprehẽsionẽ obiecti et eiꝰ ꝑceptionez
ſ bene ꝓcedũt ꝯ Hẽrricũ q̃ illã assignat differen
tiã loco supra allegato. neqz iterũ ponimus rela
tiones ꝯueniẽtie et discõueniẽtie eẽ ꝓprie rõnes
causandi delectationẽ aut tristiciaz ſ magis ipsa
absoluta. ¶ Ad argumẽta ꝯ tertiã ꝯclusionẽ. Ad
pmũ dicit q̃ assũptũ est falsuz. imo predicatum
quod subiecto conuenit per aliquid sibi inherẽs
attribuit per accidẽs alteri sibi inherẽti. ista enĩz
ꝓpositio vera ẽ licet non ꝑ se musicus edificat si

idez homo sit cui musica inest ⁊ edificatoria ars. et sic in ꝓposito nr̃o quia dolor cõuenit aīe mediāte portione iferiori: seqtur ꝙ ꝑ accidēs cõueniat et attribuat̃ portioni supiori radicate in eodē subiecto qd̄ est aīa. ꝓbatio aūt assūpti nõ valet nā peccat ꝑ fallaciā figure dictionis. non eniz est idē dicere hō music⁹ edificat et hō sm̃ musicā edificat. nā ꝓmū dr̃ ꝑ accidēs ac ꝑ hoc vere. ꝫ scđm ū itelligit̃ ꝑ se dictū rõne reduplicationis importate ꝑ l' sm̃ q̄ designat in eo cui adiūgit̃ rõnē formalē dicti et ita ē falsuz. vñ in ꝓposito nr̃o hec ē vera quāuis ꝑ accidēs. dolēte aīa: portio superior dolet. vel qr̃ aīa dolet sm̃ portionē iferiorē: portio supior dolet. ꝫ hec ē falsa. dolēte aīa vl' qr̃ aīa dolet sm̃ portionē inferiorē: dolet etiā sꝫ portionē supiorē. et rõ differētie est. qr̃ in ꝓma ꝓpositione causa dolēdi in portione supiori: ponit̃ aīa cū portione iferiori et hoc ē verū. in secūda vero ꝓpositione rõ dolēdi assignat̃ etiam ex ꝑte supioris portionis et hoc ē falsuz. verūtamē si cū dr̃ aīa dolet sm̃ portionē supiorē l' sm̃ non teneãt reduplicatiue sed cõsecutiue aut cõcomitatiue: ꝓpositio ē cõcedēda. ē eni sensus ꝙ dolēte aīa sm̃ portionē iferiorē: cõsequit̃ cõcomitatiue ꝙ etiaz doleat portio supior q̄ in aīa subiectiue radicat̃. Et ꝑ dicta patet respõsio ad confirmationē. quāuis etiā ad vtrūqꝫ dici põt ꝙ ꝓcedit sm̃ ꝙ aīa cõparat̃ ad potētias vt motor. sm̃ quē modū qd̄ cõuenit aīe sm̃ vnā potētiaz: non cõuenit alteri. qr̃ vt sic nõ sibi inuicē cõmunicant potentie. sed in ꝓposito nr̃o cõsiderat̃ aīa sm̃ ꝙ est forma corpis et i ea radicant̃ ⁊ subiectant̃ oēs anime potētie. sm̃ quē modū potētie ꝯmunicāt ad se inuicē et cū aīa ꝓprietates ꝓut deductū fuit in q̄rto notabili. ¶ Ad. 2ᵐ dr̃ ꝙ argumētū magis ē ad ꝓpositū nr̃m q̄ȝ ad oppositū. nā ex eo ꝙ aīa est vna tm̃ i rõne supiori et inferiori vt ē act⁹ ꝓmus: ꝯsequit̃ ꝙ patiēte aīa sꝫ portionē inferiorē: patiat̃ etiā portio supior q̄ in ipsa aīa est radicata et subiectata sm̃ illam regulā ꝑhi. motis nobis: mouētur ea q̄ sunt i nobis. id aūt nõ cõtingeret si aīa nõ esset vna tm̃ in illis duab⁹ potentijs. ¶ Ad. 3ᵐ rñdet̃ ex dictꝭ. S. Tho. 3ª. p. q. 5. ar. 6. ꝙ de morte xp̄i seu de separatione aīe a corpore dupliciter loqui possum⁹. vno modo sm̃ ꝙ est in fieri vt quādo aliquis naturali passione aut violenta tendit in mortē. et hoc modo idem est loqui de separatione anime xp̄i a corpore et de ei⁹ passione tendēte in mortē. et sic cõcedimus ꝙ in separatiõe anime a corpe: anima xp̄i doluit immo et potuit mereri nr̃am salutē. alio modo cõsideratur mors xp̄i seu anime separatio a corpe ꝓut est in facto esse facta. s. separatione. et isto modo falsum est ꝙ anima xp̄i doleret ꝓpter ipsius separationē a corpore cū iam facta fuisset impassibilis tali dolore. ¶ Ad argumēta cõtra quartā cõclusionē. Ad primū dicit̃ ꝙ iudiciū recte rõnis d̄ aliqua re: duplex esse põt. vnū est imꝑfectū quādo. s. de re iudicat̃ sm̃ id qd̄ in se et in sua natura est ꝑ se: nõ sm̃ ea ad q̄ res ordinat̃ vel rei aduenire pñt. et de hoc iudicio loquēdo: maior ꝓpositio argumēti est vera sed minor ē falsa. qr̃ immo xp̄s potuit et debuit tristari de sua passione sm̃ rectā rationē sm̃ quā passio xp̄i ⁊ mors sꝫ se i simodo cõsiderata nõ fuit appetenda sed fugiēda ꝓut tenet nr̃a conclusio. et hoc verba ipsius dñi ꝓbant dicētis. tristis est anima mea vsqꝫ ad mortem Matthei. 26°. et Marci. 14. q̄ verba Damas. tractās. 3°. li. ait. tēpore passionis quā christus volūtarie sustinuit: habuit mortis timorem naturalē et tristiciam. est enim timor naturalis anima nolēs diuidi a corpore ꝓpter eam que ex principio a conditore imposita est naturalem familiaritatē. quapropter naturales nr̃e passiões sm̃ naturā et supra naturā fuerunt in xp̄o. sꝫ naturā enim: qr̃ permittebat carni pati q̄ propria. super naturā autē: quia nõ ꝑ̄cedebant in eo voluntatē naturalia. nihil enim coactū in xp̄o considerat̃ sed omnia volūtaria. volēs enim esuriuit: volēs timuit et cõtristatus est. aliud iudiciuz est de re perfectū quando de re iudicatur nõ solum sm̃ id quod est in sua natura: sed etiā sꝫ oēs rei circūstantias et presertī sm̃ ordinē ad finem ad quē est. et de tali iudicio loquēdo: cõcedimus ꝓcessum argumēti sed nr̃e ꝯclusioni nõ obsistit. Glosa autē quā arguēs putās euadere dat ad dictum sanctoꝝ doctoꝝ: satis friuola est. nā sic exponēdo posset etiā dici ꝙ dolor passionis xp̄i ꝑuenit vsqꝫ ad diuinā voluntatē cum ipsa voluerit et approbauerit xp̄i passionē et mortē qd̄ esset absurde dictum. ¶ Ad. 2ᵐ dr̃ ꝙ procedit ex falso supposito. s. ꝙ potētie a solis obiectis nate sint pati. hoc autē est falsum quoniā etiā passionib⁹ subiectoꝝ nate sunt pati. quēadmodū in q̄rto et quito notabilib⁹ manifestū fit. et isto modo passionis tenet ꝯclusio nr̃a ꝙ in passione xp̄i dolor ꝑuenit vsqꝫ ad supiorē portionē: et nõ illo modo passionis q̄ potentie a suis obiectis patiūtur. de qua passione ꝓcedit tota deductio argumēti et ideo nõ est ad ꝓpositū ꝯclusionis. Ad confirmationē dr̃ ꝙ ꝓcedit ex falsa imaginatione. s. ꝙ dolor formalr̃ ⁊ sm̃ sui nām sit i sensu exteriori. hoc autē falsuz est sicut ex deductione secūdi notabil' apparet. dicimus ergo sicut ibi dictū fuit ꝙ dolor

ex sensu exteriori redũdat in cor idest in appetitum sensitiuum causatiue. quia ex lesione corporis et ex eius perceptione in sensu exteriori: fit dolor in appetitu sensitiuo et inde peruenit ad aiam ex q̄ ptigit ad portionē supiorē modo sepe dicto in notabilib⁹. vñ falsuz est q dolor extēs formalit in sensu exteriori: causet aliũ dolorē in cor aut q migret d̄ subo in subm. s. de carne ad cor vt arguēs fingit. quãobrē argumētũ nihil ꝯ nos cōcludit. Qd̄ aũt arguēs subiũgit de eo qd̄ pōt fieri ṽtute diuina: verũ est sed i nullo militat ꝯtra nos. nã et nos ꝯcedim⁹ q portio supior d̄ passione xp̄i non doluit ex ea pte q̄ ꝑpriũ obm respicit q̄ sunt rōnes eterne. et d̄ hoc satis dictũ fuit i quinto notabili. ¶ Ad ea q̄ Scot⁹ arguit ꝯ quitã conclusionē: dicim⁹ q si arguēs itelligat negare i xp̄o omnē modũ et causaz necessitatis moriēdi etiaz remotissimã q̄ ꝓuenit ex materialib⁹ p̄ncipiis naturalib⁹ humani corpis qd̄ tñ nō credim⁹ cōsiderãdo verba ipsi⁹: falsuz ē neq3 ex sua deductione ꝓbaṫ. si aũt itelligat negare in xp̄o necessitatem moriēdi ex causis ꝑximis ꝓuenientē sicut nobis videṫ q ipse itellexerit: cōcedim⁹ totã deductionem cui⁹ ꝯclusionē etiaz nos tenemus ꝓut p3 ex sexto notabili. ¶ Ad argumētũ ante oppositum respōdet. S. T. 3ª. p. q. 13. ar. 3. ad p̄mũ. q ṽbuz Damasceni ē intelligendũ q̄tũ ad volũtatez xp̄i diuinã. q2 sicut ipse in p̄cedenti capitulo dicit: beneplacito diuine volũtatis permittebatur carni pati et opari q̄ ꝑpa. Et in hoc articul⁹ terminaṫ.

## Distinctio. xviij. xix. xx.

Circa d̄ cimãoctauãdecimã nonã et vigesimã distinctionē q̄riṫ vtrũ aliqua pura creatura potuerit satisfacere ꝓ tota natura humana collapsa i p̄mis parētib⁹ et arguiṫ q sic. q2 natura angelica ē supra humanã. sed qd̄ meli⁹ ē pōt accipi ꝓ recōpēsatione minus boni. ergo angel⁹ poterat ꝓ humana natura satisfacere. ¶ In oppositũ arguiṫ. q2 nullus ꝓ alio reddere pōt qd̄ ꝓ seipso debet. sed q̄libet creatura totuz qd̄ est debet deo. ergo nulla pura creatura pōt ꝓ humana natura sufficienter satisface re. ¶ In hac q̄stione erũt q̄ttuor articuli vt sup.

Quantuz ad articulũ p̄mũ sit p̄ma cōclusio q meritũ xp̄i et ei⁹ satisfactio sufficiēs ē ꝓ infinitis hominib⁹ si essent. Hãc ꝯclusionem tenet. S. Tho. in 3. di. 18. ar. 6. Et. 3ª. p. loco p̄xime allegato. Item d̄ veri. q. 29. ar. 7. ¶ Secũda conclusio ē q xp̄s ꝑ passionē suã quaz in humana nã assũpta ptulit: sufficiēter satisfecit ꝓ tota natura humana collapsa. Hãc ꝯclusionē tenet. S. T. in 3. dis. 20. ar. 3°. Et. 3ª. p. q. 48. ar. 2. ¶ Tertia cōclusio ē q meritũ et satisfactio xp̄i nō habz efficaciã vltimatã nisi in illis q̄ xp̄o vniũtur ꝑ fidē et charitatē. Hãc cōclusionē tenet. S. Tho. in 3. 19. dis. ar. p̄°. sub ar. 2. Et. 3. p. q. 49. ar. p̄°. ad. 5ᵐ. et articulo. 5. in corpe.

Quantuz ad articulũ secũdũ arguiṫ ꝯ cōclusiones. Et q̄dē cōtra p̄maz arguit Scot⁹ ꝓbãdo q xp̄i meritũ nullo modo fuerit īfinituz nec eius satisfactio cui⁹ oppositũ dicit p̄ma ꝯclusio et se q̄ntes et arguit sic. accipio inq̄t bonũ velle xp̄i q̄ meruit et acceptauit passionē suã ꝓ oib⁹ q̄tũ ad sufficiētiã s̄m te: et q̄ro si bonũ velle xp̄i erat tantũ acceptũ quãtũ ꝑsono ṽbi: et tũc cũ ꝑsona verbi sit īfinita simpliciṫ infinite fuit bonũ ei⁹ acceptũ. sed cũ de⁹ nō acceptet aliq̄d nisi q̄tũ h̄et d̄ acceptabilitate. ergo bonũ velle illi⁹ nature rōne suppositi habuit infinitã rōnem acceptabilitatis. et tũc in acceptabilitate nō esset differētia inter velle verbi s̄m se et velle illi⁹ nature in verbo. q2 ex parte acceptabil' nō erat maior acceptabilitas. ergo verbũ volēdo bonũ circũscripta natura assumpta: potuit mereri qd̄ est falsum. et vlteri⁹ sequiṫ q trinitas tñ diligeret velle nature assũpte sicut velle ṽbi increatum qd̄ nihil est dictu. q2 hoc esset ponere creaturã h̄re tãtaz rōnē diligibilitatis sicut verbũ increatuz. Itē h̃mōi velle nō plus ē acceptũ q̄ est. si igiṫ in īfinitũ fuit acceptũ et ꝓ infinitis: tũc velle illud cũ relatione ad suppositũ verbi fuit formalit infinitũ. igiṫ ꝑ illd̄ velle cũ tali respectu aĩa xp̄i potuit ita ꝑfecte frui do sicut potuit ṽbũ suo ꝑprio velle qd̄ nihil ē dictu nisi ponēdo aiaz eē ṽbũ. Itē in ꝑ se p̄ncipio illi⁹ velle est finitas si sumaṫ cũ oib⁹ et q̄buscũq3 respectibus ad verbũ aut qd̄cũq3 aliud. ergo et illd̄ velle fuit finitũ formalit et limitatũ et ꝯ ꝯñs finite acceptũ. Itē q2 verbũ nō habuit aliquã cau

salitatē sup illud velle quā nō habuerit tota trinitas. Et si dicat q̄ habuit specialē efficaciā sup illū actū: adhuc act⁹ formalit̄ infinit⁹ et infinite acceptād⁹: nō pōt equalit̄ dico depēdere ab aliqb⁹ causis finitis in pfectione cū causalitate coagente. dico aūt q̄ nō pōt essentialr̄ depēdere: ita q̄ causatū habeat essentialē causalitatē et non accidētalē fm̄ sicut habuit sup velle verbi natura assumpta: sicut albedo in artifice sup edificatione. Itē q2 esto adhuc q̄ vbu3 specialit̄ egerit i actu aliter q̄3 tota trinitas: nō tn̄ sequit̄ q̄ ille act⁹ habeat vnde infinite acceptetur vt fm̄ sufficiētia3 valeat pro infinitis modis. sed sicut necessariu3 fuit finitū in se: ita fm̄ iusticiam cōmutatiua3 sibi est retributiuū. ergo nō meruit pro infinitis modis nec ifinitis psonis: sed sufficiētia3 in acceptatione diuina sicut nec fuit ifinite acceptū in se q2 fuit in se finitū. hec Scot⁹ in forma. ¶ Cōtra secundā ɔclusionē arguit Durādus q̄si sequēs pricipia Scoti ,pbādo q̄ nec pura creatura pōt deo sufficiēter satisfacere ,p tota nā humana nec etiā xp̄s fm̄ q̄ homo. et hoc accipiēdo cōdignā satisfactionē s3 eq̄litatē quātitatis ad culpā cōmissā, ita q̄ q̄ iniuste aliū offendit si cū disciplina iniurie offerat talē offensam: iniustus est offensus ab eo ꝓpus si talē satisfactionē nō recipiat: nec offensam remittat. et arguit sic. non min⁹ obligamur deo ad satisfactionē delicti cōmissi cōtra ei⁹ p̄ceptu3 q̄3 obligamur ad recōpēsationē rōne beneficij accepti. sed nullus pōt reddere deo aliqd cōdignū fm̄ equalitatē quātitatis ,p beneficijs ab ipso receptis vt dr̄. 8°. ethi. et ō se notū ē. nō eni reddimus ei nisi qd ab eo accepim⁹ et semp aliqd remanet: et q̄ da3 dū reddunt̄: meliora fa efficiunt̄ q2 magis cedūt nobis ad meritū. ergo cōsimilit̄ nullus pōt exhibere deo satisfactionē cōdignam fm̄ eq̄litatē quātitatis ,p peccatis cōmissis ab eo vl̄ ab alio. et multo min⁹ ,p peccato originali qd est peccatū toti⁹ nature. et si bene pōderet̄ causa hic assignata: ipsa nō solū ɔcludit q̄ pura creatura nō possit hoc mō deo satisfacere s̄ etia3 q̄ nec xp̄s i q̄3m hō vl̄ rōne humane nature. q2 xp̄s i q̄3m hō nō potuit deo reddere equalēs beneficijs ab ipso recepti q̄ ad oīa dona nature et grē vnionis et habitualis ⁊ glīe fruitionis beate: q̄ omnia ab instāti sue conceptionis accepit a deo. et sic sicut xp̄s in q̄3m hō nō potuit pro ipo reddere equalēs beneficijs a deo receptis: ita simil̄r si ip̄e potuiss3 peccare et peccasset: nō potuisset deo satisfacere ,p peccato suo satisfactione cōdigna modo p̄dicto. et si nō ,p seipso: vtiq3 nec ,p alio et maxime ,p oīb⁹. q2 nō min⁹ req̄rit̄ ad satisfaciēdū ,p alijs q̄3 ,p seipso ceteris parib⁹. ¶ 2°. arguit. q2 ,ppter peccatū mortale p̄uat̄ homo iuste grā et icurrit debitū pene eterne. sed grā nō recupat̄ nec recuperari pōt ex cōdigno ,ppt̄ aliqd op⁹ illius q̄ ea3 amisit alioqui nō esset grā. nec pena eterna recōpēsari pōt in hac vita p aliquā penā sibi equale3 sed gratuito cōmutat̄ in cōtritione pena eterna in tēporalē. ergo nullus pōt cōdigne et p equalitatē satisfacere in hac vita pro suo peccato mortali et multo min⁹ pro alieno: ita vt deus sit iniustus si talē satisfactionem non acceptet nec remittat penā culpe debitam. ¶ 3°. q2 facilius pōt homo satisfacere homini q̄3 deo loquēdo ō satisfactione cōdigna simpl̄r q2 plus obligat̄ hō deo q̄3 homini. sed de peccato ,p quo aliq̄s meretur mortē corporalē infligēdā sibi a iudice reipublice null⁹ pōt satisfacere de ɔdigno simplicit̄. ergo ,p peccato ,p quo q̄s meret̄ apud deū mortē eternam: nullus pōt satisfacere de ɔdigno simplicit̄. minor ,pbat̄. quia nihil temporale quod habeat pōt equiualere vite sue. et ideo si peccauit sic q̄ debeat vitā amittere: ipossibile ē ei reddere equiualēs vite sue. et si nō pōt homo condigne satisfacere deo pro se: multo minus ,p alio. ¶ Cōtra tertiā cōclusionē arguit Scot⁹ ,pbādo q̄ christ⁹ non solū meruit fm̄ efficiētiā grām dispositis ad recipiendu3: imo etiā indispositis. quia queritur vtrū xp̄s meruerit tm̄ vt habentes gratiā q̄mōcūq3 hoc esset: haberēt gloriam ex merito xp̄i. et si hoc solū meruit: tūc nō meruit nobis p̄mam grām. nec grām baptismale3 in nouo testamēto nec grām datā in sacrificijs vel in circūcisione antiquo2 qd est falsum. q2 vnde veniret illa nobis p̄ma grā: vn̄ oportet dicere q̄ meruit nobis illā p̄ma3 gra3 qua cōiūcti essemus sibi. ergo meruit vt nō cōiūcti: sibi cōiūgerent̄ et in hoc consistebat ei⁹ meritū. nō ergo solū meruit vt cōiūcti sibi vlteri⁹ cooparent̄ et sic tandē glorificarent̄: s̄ meruit vt nō coniūcti vnirētur sibi etiā q̄ nū q̄3 se disponūt. vn̄ magis meruit gra3 baptismalē ⁊ p̄ma3: q̄3 qdcūq3 op⁹ postea ex grā factū. hec Scotus. ¶ Vlteri⁹ arguit Aureol⁹ ɔ q̄ddā dictū. S. T. i. 3°. dis. 18. q. p̄ª. ar. 2. vbi dicit q̄ idē act⁹ i xp̄o fuit meritū et p̄miū. ɔtra hoc arguit Aureolus p̄mo. q2 act⁹ q̄ fm̄ rōne3 sua3 hēt rōnem finis nec pōt ordinari in finē ex nā sua: nō pōt eē meritori⁹ q2 meritū ordinat̄ ad aliud puta ad p̄miū sic ad finē. s̄ act⁹ btific⁹ ex natura sua ē finis. vnde si ordinaret̄ ad finē: nō ess3 meritū s̄ demeritū q2 esset ꝑuersitas. ¶ 2°. q2 act⁹ q̄ est sibi p̄miū: non pōt eē meritū q2 idē mereret̄ respectu sui ipsi⁹. s̄ act⁹ btific⁹ ē sibi p̄miū sicut et q̄cūq3 act⁹ virtuo-

lus in quo cõsistit felicitas naturalis. quilibet enim talis ẽ ppter se. ¶ 3°. q2. 5°. ethi. dr̃ ꝙ citharizãte ipse enim expectat premiuz q2 nõ citharizat ppter delectationẽ suam sed ppter lucrũ. sed audiens non expectat aliud ex actu nisi ipm actum citharizandi in quo delectaẽ. est enim talis delectatio illius finis. ¶ 4°. q2 null9 mereẽ nisi inqz̃m viator. sed xp̃s quãtũ ad actũ beatificũ non fuit viator sed extra viã. ¶ 5°. quia apostolus ad Phili. 2. attribuit meritum xp̃i obediẽtie et humilitati illius. humiliauit inqt semetipsum factus obediẽs vsqz ad mortẽ etc̃. ppẽ qd et de9 exaltauit illum et c̃. ecce ly ppter qd: dicit meritũ ppter qd cõsecut9 est p̃miũ exaltatiõis. hec Aureol9 in forma.

Quantuz ad articulũ tertiũ p̃mo notãdũ ẽ ppẽ ea q̃ obijciunẽ cõtra p̃mã cõclusionez ꝙ vt accipiẽ ex dictis. S. Tho. in multis locis vt supra i hoc. 3°. dis. 14. ar. 2. sub. ar. 2. ad. 2m. Et. p̃°. p. q. 7. ar. 2. Et. 3. p. q. 10. arti. 3. Et de veri. q. 20 ar. 4. ad. p̃mũ. infinitũ non vno modo dr̃: ꝫ multipliciẽ. aliqd ẽ infinituz simpliciẽ qd. s. est modis omnib9 infinitũ. s. de9. nulla aũt creaturaꝝ ẽ infinita simpliciẽ cũ oĩs creatura certis limitib9 sui generis et speciei sit finita. verũtamẽ aliq̃ creature modo aliq̃ et s̃m qd dñr infinite. vt enim ipse Doc. S. deducit ꝺ veri. loco p̃allegato: in rebus inuenim9 aliquid qd simpliciẽ ẽ modis omnibus ĩfinitũ sicut est de9. aliqd etiã qd oĩbus modis ẽ finitũ sicut res materiales. aliqd etiã qd ẽ quodã modo finitũ ꝛ quodãmodo infinitũ sicut q̃libet substãtia ĩmaterialis. est q̃dem finita inqz̃m habz esse limitatũ ad ppriam naturã eo ꝙ nulla creata natura quãtũcũqz ĩmaterialis: ẽ suuz esse ꝫ eẽ participat. est tñ infinita p remotionẽ illi9 terminationis s̃m quã forma terminaẽ eo ipso ꝙ ĩ materia recipiẽ: cũ oẽ receptũ sit in recipiẽte p modũ recipiẽtis. hec ille. ex q̃b9 et ex his q̃ dicit locis supra allegatis: accipiẽ vt etiaz ipse exprimit 3a. pte loco p̃allegato ad. 3m ꝙ sicut infinitũ multipliciẽ dicitẽ: ita et nihil phibet multa esse infinita et nõ solũ s̃z diuersas rõnes infinitatis sed etiã s̃m eandẽ rõnem. quẽadmodũ plura genera rerum vel plures reꝝ species: plura sunt ĩfinita s̃z quid: ĩfinita tñ vnã ĩfinitatis rõnem q2. s. de infinitis ĩdiuiduis p̃dicari pñt. et q2 ĩfinitas accidit rebus creatis q̃ infinite dñr nã non est substãtia in creaturis vt p̃hs inqt. 3°. phy. cõsequẽs ẽ sicut multiplicaẽ s̃m subiecta diuersa: ꝙ pp̃ceas ĩfiniti aliẽ et aliter pueniat vnicuiqz eoꝝ s̃z singuloꝝ

condicionem. ac p hoc ꝙ nõ quodlibz infinitum cuilibet alteri sit equale vt et supra dis. 14. ꝺ dictũ fuit ꝙ sciẽtia anime christi est quodaz modo infinita: et tamẽ eius infinitas nõ equaẽ infinitati sciẽtie dei. cum igiẽ in pposito nostro dicamus cum sancto doctore ꝙ passio xp̃i aut ipsius meritum vel ei9 humana vita et operatio habuit q̃dã modo infinitũ valorẽ satisfaciẽdi pro humani generis lapsu inqz̃m erat non solum hominis merituz et passio vel vita et actio sed etiam dei cum xp̃s sit vnũ tñmodo suppositũ quod est vere et substãtialiẽ deus et homo: nõ cogimur dicere ꝙ humanitas xp̃i vel ei9 meritum aut vita et opatio humana vel etiã passio equetur deo aut verbo dei in bonitatis aut valoris infinitate. p̃cipue quia ipsa bonitatis aut valoris infinitas: ẽ in xp̃i meritis et actionibus ac passionib9 participatiue et nõ sicut res pmanẽs ꝫ s̃m eẽ intẽtionale deriuata ab ĩfinitate verbi dei cui humanitas xp̃i psonaliẽ est vnita et cui9 sunt actiones et passiones humanitatis tanqz̃ suppositi agentis ꝛ patientis. quẽadmodũ motus et actiões instrumẽti inqz̃m instrumẽtum ẽ: sunt ipsi9 principalis agentis. humanitas siquidẽ in xp̃o vt Damas. dicit in. 3°. li. instrumẽtũ est cõiũctũ diuinitatis animatũ tamẽ ꝛ rõnale. Nec dubiũ aut difficile captu videri debet cuipiã ꝙ operationes et merita hominis xp̃i sint quodã modo infinite bonitatis et valoris: cũ etiã opa meritoria ceteroꝝ hoĩm infinitatẽ quãdam bonitatis et valoris habeant ex motione spiritus sancti per gratiam quo ad huiuscemodi mouentur opera ad merendũ vitam eternam ex cõdigno s̃m verbũ dñi Joã. 4 dicẽtis. aqua quam ego illi dabo fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. quod dictum est de aqua gratie spiritus sancti per quaz homines diuine fiunt consortes nature vt inquit beatus petrus apostolus. 2a. Petri primo. verũtamẽ merita hominis christi non solum precellunt aliorum hominum merita intensiua bonitatis et valoris infinitate: tum quia erant dei et hominis merita; tum etiaz quia ex maxima charitate elicita: sed etiam infinitate quodã modo extensiua. eo ꝙ vt. S. Thomas notat p̃ma. 2e. q. 114. ar. 6. in corpe. merita aliorũ hominũ a xp̃o non se extendunt nisi ad vitam eternam promerendã homini illa operanti. quoniam vnusquisqz nr̃m mouetur a deo per donuz gratie ad hoc vt ipse ad vitam eternam perueniat. sed anima christi mota est a deo per gratiam non solũ vt ipse perueniat ad gloriam vite eterne: sed vt etiam alios in vitam eternã adduceret inquantuz est caput

ecclesie et auctor salutis humane. secundum illud Hebre. 2°. qui multos filios in gloriam adduxerat auctorem salutis eorum et cetera.

¶ Secundo Notandum est prout S. Tho. dicit. 3ª. parte .q.48.ar.3.ad.3m. quod meritum et satisfactio qua xps per passionē suam pro nobis satisfecit: habz effectum in nobis inquantum christo vnimur et incorporamur sicut mēbra capiti. cōputatur siquidez tota ecclesia que est misticum corpus xpi quasi vna persona cum christo suo capite. et ideo satisfactio christi ad omnes ecclesie fideles peruenit sicut ad sua membra quemadmodum in corpore naturali a capite in mēbra deriuatur virtus capitis sicut motus et sensus et huiuscemodi in filius. secundum hoc ergo quod homines incorporantur xpo sicut mēbra capiti: meritum et satisfactio passionis xpi ad illos peruenit. incorporantur autem homines xpo vt membra capiti diuersimode prout. S. Tho. deducit. 3.p.q.8.arti.3. quidam enim incorporantur xpo actu: et hoc secundum triplicez gradū quorum primus est per fidē informem quemadmodum fideles in peccato existētes. isti enim quamuis nō sint mēbra vitam gratie a xpo capite participantia aliquē tamen actū vite spiritualis habēt qui est credere. sicut si mēbrum mortificatum moueatur vtcumque ab homine. secūdus gradus incorporationis est per charitatē vie sicut sunt fideles in hoc mundo charitatē habētes. tertius gradus est per fruitionē patrie. horum autem trium graduū incorporationis xpo capiti: tertius est dignior et perfectior primo et secūdo et secūdus dignior primo. quidam vero homines sunt qui vniunt xpo et ei vt mēbra incorporantur nō actu sed in potētia que tamen ad actū est reducēda. vel secundum primū gradū tantummodo et isti sunt secundum quodcumque tēpus infideles postmodum fideles futuri. vel secundum gradū secundū et tertium et isti sunt qui eternaliter a deo sunt predestinati. alij vero vniunt et incorporant xpo in potētia numquam reducēda ad actū: vel secundum primū gradum sicut infideles numquam infidelitatē deserentes: vel secundum alios duos gradus quemadmodū homines fidem informē suscipientes et in peccato mortali vsque ad extremū vite permanētes. verūtamē hij qui in potētia tantummodo xpo dicunt incorporari numquam reducenda ad actū aut simpliciter aut etiā finaliter recedentes ex hoc seculo: totaliter desinūt esse membra xpi quoniam nō amplius sunt in potētia vt xpo incorporentur. quia igitur vt premissum fuit: meritū et satisfactio passionis xpi deriuata sunt a xpo capite ad ipsius mēbra: et vt deductū est mēbra xpi secundum aliquē modū vel actu vel potentia et simpliciter vel secundum quid sunt omnes homines: cōsequēs est quod meritū et satisfactio passionis xpi oēs homines attigerit secundum sufficiētiam quia scilicet quantum est de se sufficiens fuit ad merēdū et satisfaciendū etiā superabundanter pro omnibus hominibus. iuxta quod prima Joā. 2°. dicit de xpo. et ipse est propiciatio pro peccatis nostris nō pro nostris autem tantum: sed etiam pro totius mundi. secundum efficaciam vero ad electos tantūmodo et predestinatos peruenit.

¶ Tertio Notandū est quod vbi. S. T. dicit quod christus meruit secundum sufficiētiaz pro omnibus hominibus generaliter non tamē secundum efficaciā sed tantummodo pro his qui xpo vniuntur et incorporant per fidem et charitatem: accipit efficaciaz ex parte effectus nō ex parte virtutis xpi aut sue passionis. que sicut fuit sufficiens pro omnibus ita quantum est ex se fuit et efficax. i. potēs effectū inducere in omnes. verūtamē propter quorūdā indispositionē quia scilicet per fidem et charitatem nō sunt xpo vniti et incorporati ac per hoc nec membra sui corporis quod est ecclesia: effectum meriti passionis xpi nō sunt consecuti. et loquitur. S. T. de effectu principali et vltimato qui est salus et vita eterna secundum illud Joā. 3°. exaltari oportet filiū hominis. scilicet per crucis passionē vt omnis qui credit in ipm non pereat sed habeat vitam eternā. Unde non fuit mēs. S. Tho. quod meritū xpi nullo modo se extēderet efficaciter nisi ad iam xpo vnitos per grām quasi christus per passionē suam non nobis meruerit primā gratiam vt quidā falso ei calūniantur. immo vt ipse docet in pluribus locis non solum primam gratiā: sed et bonam voluntatē et alias dispositiones gratiam precedētes christus nobis meruit per passionē suaz. Unde. 3ª. parte. q.19ª. articulo. 4°. ad.3m. sicut inquit peccatum ade nō deriuatur ad alios nisi per carnalē generationē: ita meritū christi non deriuatur ad alios nisi per generationez spiritualē que fit in baptismo per quē homines xpo incorporantur secundum illud Gala. 3°. omnes quotquot in christo baptizati estis christū induistis. et hoc ipsum est gratie quod homini conceditur regenerari in xpo. et sic salus hominis est ex grā. hec ille. Item de veritate. q. 29. arti. 7. ad. 8m. meritū inquit xpi sufficienter operatur vt quedaz causa vniuersalis salutis humane. sed oportet hāc causam applicari singulis per sacramentum et per fidē formatā que per dilectionē operatur. et ideo requiritur aliquid aliud ad salutē nostram preter meritū christi: cuius tamen meritū christi causa est. Itē ad. 10m sic ait. post passionē christi humana cōditio est multum immutata. quia iam expiato reatu humane nature

homines possunt libere ad pñam euolare. pene etiā eterne ꝓ peccatis ꝑsonalib⁹ debite: ꝑ fidem passionis xp̄i dimittunt̄. dimittuntur vero tēporales virtute clauiū in qbus xp̄i passio operatur. demones etiaʒ reprimunt̄ virtute passionis xp̄i vt non possint tā violenter tentare. fidelib⁹ etiā auxilia multa dant̄ ad resistēdum tentationib⁹. gratia etiam ꝑ virtutē passionis xp̄i datur in sacramētis ad merendū. hec ille. Itē ad .11ᵐ. opera inquit xp̄i nobis ꝓsunt vt in nobis per sacramenta gratiā causent per quam ad opa meritoria incitemur. Deniq̄ ad .13ᵐ sic ait. hoc ipʒ gratie alicui nr̄m a deo confertur ꝙ efficaciā meriti xp̄i consequat̄. vñ per hoc ratio gratie non euacuatur. hec ille. Et pterea pᵃ 2ᵉ. q.114. arti. 5ᵒ. ꝓbat ꝙ nullus pōt sibi mereri pmā grām. et ar. 6. ꝓbat ꝙ solus xp̄s potest nobis mereri pmam grām de condigno. ex quibus omnib⁹ satis apparet ꝙ ſm doctrinā. S. Tho. xp̄s ꝑ passionē suam nō solum nobis meruit adoptionē vite eterne ꝑ grām et ꝑ gratie opa: sed etiam ꝙ meruit nobis pmaʒ grām et suo corpi quod est ecclesia incorporari per fidem. Cum ergo dicit ꝙ meritū passionis xp̄i non habuit efficaciā nisi in his qui xp̄o vniunt̄ per fidē et charitatem: loquit̄ de merito ipsius respectu pmij eterne glorie quod ex diuina ordinatione nullus consequit̄ qui vnitus et incorporat⁹ nō sit corpori xp̄i ꝑ fidem et charitatem. et tamē cum hoc stat ꝙ plura alia bona meruit xp̄s etiā his qui nō sibi ꝑ gratiam et charitatem vniti sunt et incorporati.

**Quarto** Notādū est ꝙ. S. Tho. in hac dis. 18. arti. 2. arguit secundo loco. non pōt esse idē meritū ꝛ premiū sicut nec causa et causatum. sed actus charitatis ꝑfecte est premiū q2 est ipsa fruitio. ergo cū in xp̄o fuerit charitas cōsumata ꝑ ipsam mereri nō potuit. et ita nullo modo merebat̄ cū omnis meriti pncipiū sit charitas. ad quod sic respōdet ad. 2ᵐ dicēdum ꝙ idem nō pōt esse meritū et pmiū respectu eiusdē et ſm idem. vnde ipse motus charitatis hominis xp̄i in quo cōsistit pmiū eius qᵐ ad beatitudinē anime: potest esse meritū respectu beatitudinis corporis et c̄. hec ille. qd̄ quidam etiā Sācti Tho. sequaces intelligūt dictū de vno et eodē motu numero charitatis xp̄i. ita ꝙ idem motus vel act⁹ numero charitatis q̄ anima xp̄i fruebat̄ deo: esset premiū inqᵐ erat dei fruitio: et esset meritum inquātū per ipm merebatur beatitudinem corporis. sed certe iste itellectus nō videt̄ esse de mēte. S. T. nam cū premium essentiale sit dignius premio accidentali et fruitio diuine essentie dignior et perfectior sit imortalitate ꝛ beatitudine corporis: null⁹ recte sapiēs diceret ꝙ fruitio diuine essentie ꝛ premiū essentiale: sit meritum respectu beatitudinis corporis que ad premiū accidētale pertinet cū premiū semper sit dignius merito sicut finis his q̄ sunt ad finem. Unde. S. T. post verba premissa. ar. 4. sub ar. pmo cum obijceret secūdo loco sic. pmiū est dignius merito: sed bonus mot⁹ anime xp̄i quo merebat̄ est dignior quolibet corporali: ergo nō merebat̄ imortalitatē corporis: respōdet dupliciter. pmo quia quāuis actus mētis quo xp̄s merebatur sit simpliciter melius q̄ immortalitas corporis: tamē illa est melior quātū ad statū inquātū. s. pertinet ad statū beatitudinis. actus vero mētis ſm ꝙ in eo cōsistit meritū pertinet ad statū viatoris. ex hac certe respōsione plane accipit̄ ꝙ act⁹ mētis quo anima christi meruit beatitudinē corporis: non fuit ipse idem act⁹ charitatis in quo cōsistit premiū et btitudo essentialis anime. nam huiuscemodi act⁹ ad statū cōprehēsoris ptinet nō ad statū viatoris vt ipse. S. Doc. dicit supra dis. 15. q. 2. ar. pᵒ. sub ar. 3. ad. 3ᵐ. Respōdet secūdo ꝙ assumptum argumēti hēt veritatē in premio substātiali anime et nō in alijs. et hac iterū respōsione idipsum planius habet̄ cū excipiat premiū substātiale aīe a merito imortalitatis et btitudinis corporis. expresse innuēs ꝙ actus mētis anime xp̄i quē dixerat esse meritū imortalitatis xp̄i: nō erat ipse idē actus numero in quo pmiū essentiale cōsistit sed alius mētis act⁹. Et preterea beatitudo corpis naturali ordine et habitudine q̄ inter animaʒ et corpus est: depēdet ex beatitudine anime essentiali, ꝓut in precedēti questione ex verbis sancti Tho. deductū fuit. ergo nō procedit ab ea meritorie cū meritū ꝓcedat ex libero arbitrio cū quo stare non pōt respectu eiusdē act⁹ necessitas naturalis emanationis. vnde repugnat sibi inuiceʒ ꝙ beatitudo corpis naturali depēdētia emanet vel cōsequat̄ ex beatitudine anime essentiali: et ꝙ ex ipsa eadē ꝓueniat merito et libertate arbitrij. Nec ꝓ obstat ꝙ dispēsatione diuina ante resurrectioneʒ xp̄i gloria anime nō redūdabat ad corporis glorificationē: quia nō ideo sequit̄ ꝙ illo tēpore beatitudo anime essentialis: esset meritum glorificationis corpis post resurrectionem habēde. quoniā post resurrectionē naturali ordine et depēdētia ex gloria anime trāsfusa fuit ad corpus ac per hoc non ipsius merito. quāuis ꝑ alios actus charitatis anime xp̄i sicut obediētie ad patrē humilitatis et dilectionis eximie ad ge

tius humanum et ex alijs pluribus: glorificationem corporis potuit promereri. nam non eſt inconueniēs ꝙ ſm diuerſos actus et ſm aliā et aliam rationem: glorificatio et beatitudo corporis chriſti proueniat ab anima chriſti et meritorie et naturali ordine ac dependentia. quemadmodū et pluribus ac diuerſis operationibus meritorijs anima chriſti idem etiam diuerſis tēporibus potuit mereri prout. S. Tho. inquit. 3ª. parte. q. 34. arti. 3. ad. 3ᵐ. eſſet tamen incōueniens ſi ex eodem et ſm eundem actum fruitionis: oppoſito modo procederet. ſ. meritorie et naturali ordine. Dicim⁹ ergo ꝙ in verbis preaſſumptis in principio notabilis. S. Tho. accipit motum vel actū charitatis non in indiuiduo ſed in ſpecie. ita ꝙ relatiuum in quo: refert eundem actum in ſpecie non in indiuiduo. eſt enim mens ipſius dicere ꝙ nihil prohibet motum charitatis hominis chriſti eſſe premium quantū ad beatitudinē anime et eſſe meritū reſpectu beatitudinis corporis: non tamen eundem numero ſed alium et alium. et ideo premiſit ꝙ idem non poteſt eē meritum et premiū reſpectu eiuſdem et ſm idem. Et ꝙ iſtum intellectum habuerit. S. Doc. ꝓbatur. quia argumentum ad quod reſpondet non fundatur principaliter in idēritate actus charitatis: ſed in hoc ꝙ charitas chriſti erat charitas ꝑfecta et conſumata cuius actus eſt frui non mereri: et eſſe premium non meritum. eo ꝙ gratia conſumata eſt in termino non in via in qua ſola locus eſt meriti. vnde quod aſſumit in argumēto ꝙ. ſ. non poteſt eſſe idē meritum et premium non eſt ad probandum ꝙ idem ipſe actus fruitionis non ſit meritum et premium: ſed ad probandū ꝙ meritum et premium cum non ſint idē ſed oppoſita: non procedunt ex eadez cauſa. ſ. ex gratia chriſti conſumata in quo argumentū. S. Doc. fundatur. eſt enim vis argumenti ꝙ q: gratia chriſti erat perfecta et conſumata: non poſſz eſſe cauſa fruitionis anime chriſti que eſt ꝓmiuz et beatitudinis corporis que eſt meritum quantūcūꝗ iſti actus ſint diuerſi. eo ꝙ gratia cōſumata cum ſit in termino: non poteſt eſſe cauſa meriti quod non eſt niſi in via. Probatur ſecundo ex ipſamet reſponſione. vbi cum dixiſſet ꝙ ipſe motus charitatis hominis chriſti in quo conſiſtit ꝓmiū eius quantū ad beatitudinez anime poteſt eſſe meritūz reſpectu beatitudinis corporis: ſubiungit. quod in alijs beatis non cōtingit q: non ſunt in ſtatu acquirendi ſm aliqd ſui. et ideo nec ſibi nec alijs merentur. hec ille. Ex quibus ſatis apparet ꝙ ſi ſanctus doctor locut⁹ fuiſſet in verbis ante dictis de vno et eodem numero motu charitatis cum dicit ipſe mot⁹ charitatis poteſt eſſe meritū et premiū in xp̄o non ſm idem et reſpectu eiuſdez: non negaret id poſſe cōtingere in alijs beatis. q: ꝙm ad hoc non eſt differentia in xp̄o et i alijs beatis quib⁹ etiā cōuenire poſſunt ſimul oppoſita nō ſm idem nec reſpectu eiuſdez. ſed eſt differētia in hoc ꝙ in chriſto charitas cōſumata in cuius actu conſiſtit premiū eſſentiale poteſt ſimul habere etiā motus et actus meritorios: non tamē ſm idem et reſpectu eiuſdē: eo ꝙ chriſtus ſimul erat viator et cōprehenſor. in alijs vero beatis charitas cōſumata nec ſm diuerſa nec reſpectu diuerſoꝝ: poteſt habere actū meritorium quia non ſunt in ſtatu merēdi eo ꝙ nō iā ſint viatores. Et huic intellectui cōſonāt que ipſe Doctor. S. reſpondet ad ſimile argumentū 3ª. parte. q. 15. ar. 10. ad ꝓmū. ait enim. ad ꝓmuz ergo dicēdum ꝙ impoſſibile eſt moueri ad finez et quieſcere in fine ſm idem. ſed ſm diuerſa: nihil hoc prohibet. ſicut aliquis homo ſimul eſt ſciens ꝙm ad ea que iam nouit: et ad diſcēs ꝙm ad ea que non nouit. Itē. q. 19. arti. 3. arguit ſic primo loco. chriſtus ante mortez fuit cōprehenſor ſicut et modo eſt. ſed cōprehenſoris non eſt mereri. charitas enim cōprehenſoris pertinet ad ꝓmiū beatitudinis cum ſm eam attendat fruitio. vnde nō videtur eſſe principiū merendi cuz non ſit idē meritum et premiū. ergo chriſt⁹ ante paſſionem nō merebat ſicut ꝙ modo meretur. ecce argumentū quod eſt idē in ſententia cū argumento in principio notabilis recitato. ſequitur reſpōſio. ad primū ergo dicendū ꝙ fruitio que eſt act⁹ charitatis pertinet ad gloriam anime quā chriſtus non meruit. et ideo ſi per charitatem aliqd meruit: non ſequitur ꝙ idem ſit meritū et premium. non tamen per charitatez meruit in ꝙm erat charitas comprehēſoris: ſed in quantū erat viatoris. nam ipſe fuit ſimul viator et cōprehenſor vt ſupra habitum eſt. et ideo quia nunc non eſt viator: non eſt in ſtatu merendi. hec ille. vbi qō dicit et ideo ſi per charitatem aliquid meruit: nō ſequitur ꝙ idem ſit meritum et premium: cōcluditur ea ratione quia nō ſolū fruitio diuine eſſentie qua chriſtus non meruit eſt actus ſue eximie charitatis: ſed etiam alij actus ſicut dilectio humani generis: obedientia ad patrem: paſſionis et mortiſ acceptatio volūtaria et plures alie operationes ex charitate procedētes qbus chriſtus in mundo conuerſatus meruit beatitudinez corporis.

nec

QUantū ad articulū quartū respōdendū ē obiectionib⁹ in cōtrariū. Et q̄dē ad p̄mū Scoti cōtra p̄mā cōclusionē respōdem⁹ partē negatiuam eius qđ querit capiēdo. vnde frustra arguens sermones multiplicat cōtra partē affirmatiuam quā nullus sane mētis teneret. et cū arguens cōtra partē negatiuam infert. igitur per illō velle cum respectu ad suppositū verbi anima xp̄i potuit ita p̄fecte frui deo sicut potuit verbū suo ꝓprio velle: negat̄ consequētia neq̄ ipse eā ꝓbat. q̄ si presupponit illā esse ꝓbatā per hoc q̄ ponimus velle anime xp̄i habere quandā infinitatem ex vnione ad verbū: fallitur arguēs. q̄ sicut in p̄mo notabili latius deductū fuit: non q̄dlibet īfinitū cuilibet alteri est eq̄le nec in rōne īfinitatꝭ nec i rōne p̄fectiōis et bonitatꝭ. et ideo licet velle anime xp̄i q̄ fruitur deo sit quodā modo infinitū non inde sequit̄ q̄ equalis perfectionis et infinitatis sit sicut velle ꝓpriū verbi quo fruit̄. nam vt in p̄mo notabili dictum fuit: infinitū grad⁹ habet. ¶ Ad. 2m. dicit̄ q̄ et si in per se principio illius velle quod est anima aut ipsius voluntas sit s̄m se finitas: et tamen si accipiat̄ in respectu ad verbū prout. s. ab eo mouetur ad ipsum velle: aliquem modū infinitatis habet prout in p̄mo notabili declaratū est. vnde id quod arguēs assumit falsum est sic vniuersaliter sumptū ꝓut iacet. ¶ Ad. 3m. dicitur q̄ assumptū est falsū. nā vt supra dist. 12. probatū fuit: aliquē modum causalitatis sup actiones humane nature in christo habuit verbū quem non habuit tota trinitas scilicet modū causandi sicut suppositū humane nature eliciens ipsius oꝑationes. Neq̄ obstat quod contra hoc arguēs inducit. nam concedimus q̄ act⁹ volendi anime christi non est infinitus et infinite acceptand⁹ prout depēdet a causis finitis. s. ab anima et ab ei⁹ volūtate: et tamē cum hoc stat q̄ sit quodam modo infinit⁹ et infinite acceptandus ꝓut est elicitus motione et virtute verbi a quo anima mouet̄ ad ipsum velle tanq̄ verbi instrumentū. ¶ Ad. 4m. negatur assumptū. neq̄ valet probatio. quoniam licet illō velle sit finitū s̄m sui naturā et vt sic non sit meritoriū pro infinitis s̄m iusticiam cōmutatiuam verūtamen ex ea parte qua participat quendā modū infinitatis a verbo prout expositum fuit in p̄mo notabili: est meritoriū et retributiuum condigne s̄m iusticiam cōmutatiuam. ¶ Ad argumenta Durādi contra eandē conclusionē ad primū respondet. S. T. in hac distin. 20. ar. 2. ad p̄mū. q̄ non est simile in xp̄o de retributione gratiarū pro beneficijs receptis: et de satisfactione ꝑ peccato cōmisso. q̄ impossibile est q̄ homo non sit semꝑ debitor deo gratiarū actionis: cum a deo habeat totū quod est et totū bonū quod agit. et ideo non exigit̄ in gratiarū actione q̄ sit equiualēs donis perceptis. q̄n̄ et ipsa gratiarū actio ē donū a deo perceptū. sed est possibile homini q̄ ab eo fiat satisfactio equiualēs culpe cōmisse siue per seipsum vt si satisfactio fiat homini in quē peccauit: vel cū dei adiutorio et ꝑ ipsi⁹ gratiā aut virtutē vt si in deū sit culpa cōmissa. non enim ē contra satisfactionē condignā et equalentē culpe q̄ quis satisfaciat cū alterius auxilio dūmtamen in bonitate ac valore equet̄ vel etiam p̄ponderet satisfactio culpe. vnde cū passio xp̄i s̄m naturā humanā non solū equetur sed etiam p̄ponderet corā deo in bonitate ac valore culpe toti⁹ humane nature: tū ꝓpter eximiā christi charitatē qua passus est: tū etiam ꝓpter infinitū ipsi⁹ valorem in q̄m non solū homo sed et de⁹ erat qui patiebat̄: sequit̄ q̄ non solū equalens fuerit culpe pro q̄ satisfecit: sed et multo amplius supabūdans. ꝓpter quod apostol⁹ dicebat Ro. 5°. vbi abūdauit delictū superabūdauit et gratia. Ad id aūt qđ arguēs dicit q̄ si xp̄s peccare potuisset et peccasset: nō potuisset deo cōdigne satisfacere: respondem⁹ dupliciter. p̄mo q̄ casus est impossibilis sicut deductū fuit in. 12a. dis. Respondem⁹ secundo q̄ posito pro impossibili vel possibili q̄ christ⁹ peccasset: ei⁹ peccatū soli nature humane fuisset imputatū cū repugnet diuino supposito. ac per hoc per bonam oꝑationem vel etiam passionē in qua cōmunicaret suppositū verbi et a verbo haberet q̄ndam infinitatis valorem q̄ fuisset actio vel passio dei sicut et nūc ponim⁹ fuisse christi natura nō peccante: posset fieri condigna et equalens ac etiam supabūdans satisfactio. ¶ Ad. 2m. dicit̄ q̄ satisfactio cōdigna ꝓprie non ordinat̄ ad gratie recuꝑationē sed eam presupponit cū sine ea sufficiens non esset. ordinat̄ tamen per se ad delendū pene reatū. et ideo pur⁹ homo q̄ non potuit per seipsū deo reconciliari et ei⁹ gratiam obtinere: satisfacere pro se non potuit. sed christ⁹ in excellentissima gratia dei concept⁹ et nat⁹ et viuens ac vsq̄ ad crucem passus: condigne potuit satisfacere et maxime q̄ deus erat. argumentū autem ꝓcedit de homine puro et in peccatis nato et ideo non est ad ꝓpositū. ¶ Ad. 3m. patet respōsio ꝑ dicta. ꝓcedit enim de satisfactione puri hominis vn de

non est ad propositum. ¶Ad argumētū Scoti contra tertiam conclusionez patet responsio ex his que dicta sunt in tertio notabili. ¶Ad ea q̄ vlterius arguit Aureolus ꝓbans ꝙ idē actus in xp̄o non fuit meritū et premiū: dicitur ꝙ nō militant contra. S. Tho. qui oppositū nuſq̄ꝫ tenuit. ꝙ si arguēs id tenuisse putauit pro eo ꝙ dicit in hac dis. 18. arti. 2. ad. 2^m. ꝙ s. ipse motus charitatis hominis xp̄i in quo cōsistit premiuz ei⁹ q̄^m ad beatitudinē anime pōt esse meritū respectu beatitudinis corporis: deceptus ē non capiēs mētem. S. Tho. ꝓut ex quarto notabili manifestū fit. ¶Ad argumentū ante oppositum respondet S. Tho. in hac dis. 20. arti. 2. ad. 5^m. ꝙ angel⁹ quāuis sit homine supior quantum ad naturam non tamen q̄^m ad gloriam in qua equales angelis erimus. et ideo angelus ad gloriam non potest humanam naturam reparare. et etiam cum sit creatura quicquid potest deo debet. Et i hoc articulus terminatur.

# Distinctio. xxj. et. xxij.

Circa vigesimā primam et vigesimam secundam distinctiōes queritur vtrum christus fuerit ē homo in triduo mortis et arguit ꝙ nō. quia omnis sacerdos est hō. sed christus in triduo mortis fuit sacerdos: aliter non esset veruz quod dicitur in psalmo. tu es sacerdos in eternū. igitur christ⁹ in triduo mortis fuit homo. ¶In oppositū arguitur sic. remoto superiori: remouetur inferius. sed viuum ē superius ad animal et ad hominem. sed in triduo mortis christus non fuit substantia viua nec animata. ergo non fuit homo. ¶In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantuz ad articulum primū sit prima cōclusio ꝙ in morte christi diuinitas mansit vnita anime ꝛ carni quā uis non humanitati. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. in hac distictione. 21. questione pͥma articulo pͥmo sub articulis primo et. 2. Et. 3^a. parte. q. 50. articulis. 2. et. 3. ¶Secunda conclusio est ꝙ christus vere et per suam presentiam descendit ad inferos. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. in hac distinctione. 22. questione. 2. articulis primo et. 2. et. 3. Itez. 3. parte. q. 52^a. articulis primo et. 2. ¶Tertia cōclusio est ꝙ in triduo mortis christus totus fuit in inferno et totus fuit in sepulchro. Hanc cōclusionem tenet. S. Tho. 3. p. q. 52. arti. 3.

Quantuz ad articulū secundum arguēdum est contra conclusiones. et quidez contra primā arguit Durand⁹ ꝓbando ꝙ post mortem christi diuinitas non remanserit vnita corpori xp̄i aut eius carni cui⁹ oppositum dicit conclusio. de corpore christi inquit oportet aliter dicere s̄m ponentes pluralitatē formarū substātialiū et aliter s̄m ponentes vnitatem earū. si enim in homine sit talis pluralitas formaꝝ ita ꝙ corp⁹ sit corp⁹ per aliam formam ab anima que maneat eadez in viuo et mortuo: tunc dicendū est ꝙ a tali corpore nūq̄ꝫ fuit separata diuinitas nec coꝛ vnio soluta fuit propter easdem rationes q̄ dicte sunt de anima. et s̄m hanc opinionem corpus christi viuuz et mortuum fuit idem numero non solum idētitate suppositi sed etiam nature qꝛ māsit ante mortem et post mortem eadē materia et eadem forma numero per quam corp⁹ christi fuit idem numero omni modo identitatis numeralis. et hec opinio multū consonat cum dictis sacre scripture et cū cōmuni modo loquendi fidelium qui credunt et dicunt ꝙ idem corpus christi quod fuit natum de virgine et passum i cruce fuit positum mortuū in sepulchro. si aūt non sit in homine alia forma substantialis preter aiam rationalem: tunc necesse est aliqualiter aliud dicere videlicet ꝙ diuinitas non fuit proprie separata a corpore: cessauit tamen vnio eius cū corpore. quod patet quia vnio cessat cessante altero extremoꝛum. sed non est separatio nisi ꝑmanentium. s̄m autem hanc opinionem: corp⁹ xp̄i desijt esse idem numero per mortem quantū ad illud quod erat essentialiter. quia cum corp⁹ nō nominet solā materiam sed compositū ex materia et ex forma dante esse corporeum: de intrinseca et essentiali ratione corporis est forma per quam habet esse corporeū. si autē in homine nō est alia forma preter animaz sed per eam solam

habet corpus esse corporeū et animatum et sic de alijs perfectionibꝰ cum illa separata fuerit in morte:sequit᷑ ꝙ corpus desijt esse essentialiter id quod erat.et sic soluta est eius vnio cum diuinitate propter desitionem eius: quãuis non sit facta separatio ꝓprie. ❡2°.quia supposita vnitate forme ad corpus non dicat solam materiã sed compositū ex materia et forma dãte esse corporeum : corpus in homine et humanitas sunt idē precise et realiter quamuis differant ſm rõnem. sicut ergo erroneū est dicere ꝙ humanitas q̄ dicit totū compositum ex partibus vnitis.s.ex materia et anima rationali non desierit esse i morte christi alioquin christus in illo triduo fuisset vere homo et non mortuus: sic erroneum est dicere ꝙ corpus quod dicat idem penitus cū humanitate supposita vnitate formarum non desierit esse idem numero ſm naturam in morte christi. et si desierit esse: necessario etiam cessauit vnio diuinitatis cum ipso sicut cum humanitate:quãuis dicatur remansisse idem corpus quantū ad identitatem suppositi et materie. sed nos loq̄mur de identitate nature que potissime est per formã. ſm quem modum necesse est dicere quod dictū est facta dicta suppositione. ❡3°.quia si aliquid ē hic quod videatur scrupulosum vel propinquū errori:totum procedit ex suppositione ꝙ in christo non fuerit aliqua forma substantialis nisi sola anima rationalis cui supposito non oportet ꝑtinaciter adherere vbi videretur ꝙ ex ea seq̄retur aliquid ꝓpinquū errori. hec sunt verba Durandi. ❡Cōtra secundã conclusionē arguit Durandus. cum inquit articulus fidei sit christum ad inferos descendisse et nō possit intelligi rōne diuinitatis ſm quam est vbiq̃ : nec ratione corporis ſm quod fuit in sepulchro: restat ꝙ intelligatur ratione anime. quo supposito videndum ē qualiter anima christi descenderit ad infernum. et est sciendum ꝙ cū anima separata nō sit corpus nec virtus in corpore:non pōt dici ꝙ ipsa anima descenderit ad inferos eo genere motꝰ vel descensus quo corpora mouentur.et rursum ꝙ anima moueat᷑ eo genere motus quo angeli mouentur nam clare patet.angeli enim dicunt᷑ moueri de loco ad locū inq̃ᵐ successiue operant᷑ in diuersis locis.anima autē separata non debꝫ habere aliquã operationem circa locū vel circa corpus existēs in loco. quia cū ex natura sua sit determinata ad certū corpꝰ:non pōt mouere nec agere in aliud nisi mediante corpe ꝓprio. sed illo caret dū est separata.ergo nō pōt dici moueri d loco ad locū ratione operationis quã habeat circa locum vel circa corpus existēs in loco. nihilominus hoc nō obstante pōt dici ꝙ aīa separata pōt descēdere ad infernū dupliciter. vno modo ſꝫ deputationē:et sic dicunt᷑ descēdere ad infernū anime dãnatorū simpliciter quia sunt simpliciter dputate vt resumpto corpe sint in iferno.propter quod dicuntur esse vbi sunt simpliciter dputate. anime autē sanctorū patrū dicunt᷑ esse in limbo vel ad limbū descendisse,ꝓpter deputationē nō simplicē sed cōdicionatã quia resumpto corpore deputate erãt ibi fore nisi liberarent᷑ a redēptore.hoc aūt modo nō dr̄ anima xp̄i descēdisse ad infernū.s.ꝓpter deputationē. quia omnis talis deputatio ē propter culpam cōmissam vel cōtractam q̄ in xp̄o nullo modo fuit.alio modo pōt dici anima separata descēdere ad infernū ſm effectum:et hoc modo pōt dici anima xp̄i descēdisse ad infernū ꝓpter duplicē effectū in illis q̄ erant in inferno. vnus effectus fuit exhibitio visionis diuine qua carebant:ad quã se habuit passio xp̄i per modū meriti. et quia totum meritum depēdet principaliter ab actu anime: ideo hic effectꝰ attribuitur sibi sicut principali ꝑncipio merendi. item ꝑ appropriationē vt sicut xp̄s ſm aīam fuit beatus: sic ſm eam attribuitur sibi fuisse causam beatitudinis in alijs.congruū enim est vt ens in potētia reducat᷑ ad actū ꝑ id quod in actu est. alius effectus sumit᷑ ſm quosdam ad quē se habuit anima directe per modū agētis.s. illuminare animas patrū q̄ erant in limbo de misterijs q̄ cadunt sub reuelatione. ſm enim dionisiū christus ſm animã habet docere angelos et fortiori ratione animas.et rōne huiꝰ duplicis effectus potest dici anima xp̄i descendisse ad inferos. ❡Et hoc confirmat᷑ triplici rōne. Prima est.q2 moueri vel descendere conuenit anime separate non per modum motus corporū sed per modum q̄ moueri competit substantie separate spiritual. sed reliquis substantijs spiritualibꝰ puta deo et angelo: non cōpetit moueri de loco ad locum ꝑ motum qui sit subiectiue in ipsis : sed per effectū quem habēt in alijs rebus.ergo simili modo cōpetit anime separate vt competebat anime xp̄i. Secunda ratio talis est.xp̄s dicit᷑ descendisse ad infernū vt animas sanctorū patrū illuminaret ad videndū deum. in eodē autem instanti quo xp̄s mortuꝰ est:sancti patres viderunt deum. in eodē autem instanti non potuit anima xp̄i esse i inferno per motum. ergo non descendit illuc ꝑ motum qui esset in ipsa:sed per effectum quē habuit in alijs. Tertia. quia sicut in illo triduo dicitur anima christi fuisse in inferno cum animabꝰ

sanctorũ patrũ: sic in illo triduo vel parte tridui dicit fuisse in paradiso cũ anima latronis cui dictum est: hodie mecum eris in paradiso. sed illud non põt intelligi quo ad locũ acquisitũ ꝑ motũ cum sm̃ ponẽtes spiritꝰ in loco diffinitiue et moueri de loco ad locũ: idem spũs non possit simul esse in pluribus locis nec moueri simul pluribus motibꝰ ad diuersa loca tendẽtibus. quare oportet ꝙ intelligatur sm̃ effectũ. Forte dicetur ꝙ paradisus dicitur dupliciter. vno modo locus corporeus. s. celũ empireũ: et sic nõ fuit anima xp̄i ĩ paradiso nisi post ascẽsionẽ. alio modo dicitur paradisus visio diuine essentie: et sic aĩa xp̄i fuit in paradiso ab instãti cõceptionis. et anima latronis in ipso die passionis quia tũc vidit deũ. per quem modũ non repugnat anime xp̄i ꝙ simul fuerit in paradiso sic dicto quasi ꝙ viderit deũ et ꝙ fuerit localiter in inferno. sed hoc non valet. quia sicut paradisus dicitur dupliciter: sic et infernꝰ. vno modo enim dicitur locus corporeus infra terram. alio modo carentia visionis diuine. sicut ergo anima latronis non dicitur fuisse cum aĩa xp̄i in paradiso nisi quia merito passionis xp̄i anima latronis vidit deum: sic anima xp̄i non dicitur fuisse cum animabꝰ sanctorũ patrũ in inferno nisi quia anime eorum que carebant visione diuina et sic dicebãtur esse in inferno: merito huiꝰ passionis ab hac carentia sunt purgate. vtrũqꝫ ergo de pari debꝫ intelligi quo ad effectum et non quo ad locũ vel motum localẽ qui fuerit subiectiue in ipsa anima. hec Durandus in forma. ¶ Contra tertiã cõclusionem arguit Durandꝰ probando ꝙ in triduo mortis christi non fuerit verum dicere totꝰ christus est in sepulchro: nec ꝙ xp̄s est in inferno: nec nunc verũ est dicere totum christuz ibi fuisse. ratio primi est. quia de eo quod non est: nõ põt vere dici esse ibi vel alibi. sed xp̄s in triduo mortis non fuit. ergo non fuit veruz dicere ꝙ esset in sepulchro vel in inferno. et si non ibi fuit: non fuit ibi totus. maior patet. quia non enti: non contingit esse alicubi. minor declaratur. quia xp̄s nominat suppositum subsistens in duabus naturis diuina. s. et humana. nullum autem tale fuit in triduo mortis. propter quod christꝰ non fuit. secũdo quia si aliquod nomen esset impositũ ad significandum hominem album homine desinente esse albo: sicut hec esset falsa homo albus est: sic et illa a simili sicut in triduo mortis hec esset falsa deus et homo est: sic cum in nomine christi importetur vtrũqꝫ: hec fuisset falsa christus est propter falsam implicationem circa subiectum et sic patet primum. Secundum etiaz patet ꝙ scilicet nec nunc est verũ dicere ꝙ totus christus fuerit ibi. non ꝓpter falsam implicationem quia nulla talis est pro moderno tempore sicut fuit in triduo: sed propter aliud. quia cum totus sit adiectiuum: ponit significatum suum circa substantiuum cui additur. cum igitur christus dicat suppositum subsistens in duabus naturis: non videtur ꝙ totus christus sit alicubi nisi vbi est vtraqꝫ natura completa quod non fuit in inferno nec in sepulchro. ¶ 2°. quia ratio in oppositum pro conclusione adducta: non cogit. quia d̄ vi vocis: nõ plus masculinum stat pro supposito q̄ꝫ neutrum. vel dato ꝙ ex vsu loquendi staret pro supposito: nihilominus tamen circa suppositum ponit suuz significatum. ꝙ si nomen suppositi sit nomẽ habẽtis partes sicut est hoc nomen christus quod importat suppositũ in duplici natura: tunc hoc qđ est totus conuenit supposito non in quantuz suppositum solum: sed in quãtũ est habẽs partes. totum enim dicitur respectu partium in illo quod natum est habere partes. cum igitur natura diuina et humana sint partes per se compositi post incarnationem que significantur nomine christi ideo cũ dicitur totus xp̄s est ibi vel alibi: nõ potest verificari nisi sit ibi ꝑsona vel suppositũ cũ vtraqꝫ natura ꝑfecta. ¶ 3°. quia licet si non adderetur totus et diceretur xp̄s fuit in sepulchro: verũ esset non tamen ꝓprie sed figuratiue ꝑ sinedochem accipiendo partẽ pro toto. cum enim xp̄s sit suppositum subsistens in natura diuina et humana cuius partes sunt corpꝰ et anima: nomẽ xp̄i dicit ꝑsonam cõpositã ex omnibꝰ p̄dictis sm̃ Damas. et ideo quicq̄d cõuenit alicui ex predictis q̄ꝫ nõ predicetur de xp̄o vt corpꝰ vel anima si ꝓpter hoc attribuatur xp̄o: hoc erit ꝑ sinedochẽ. vñ cum dicitur fuisse in sepulchro vel in inferno: cum hoc fuerit ratione solius anime vel solius corporis: nõ verificatur proprie sed figuratiue modo predicto. hec Durandus in forma.

Quantuz ad articulum tertium primo notãdũ est ꝓut deductũ fuit supra disti. 2°. ex dictis. S. T. ibidem. q. p̄a ar. p̄°. sub tribꝰ subarticulis. Et 3a. pte. q. 4. ar. p̄mo. ꝙ assumptio verbi dei terminata ē ꝑ se ad humanã naturã. et q2 vnio v̄bi dei cõsecuta est p̄dictã assumptionẽ: sequitur ꝙ verbum dei ꝑ se et directe fuerit vnitũ humane nature ac ꝑ hoc et eiꝰ partibꝰ essentialibꝰ anime. s. et corporis. quibuscũqꝫ a sit aliis vnitũ sit: non nisi hac vnione vel eiꝰ ratione sit vnituz. vñ et tpe

quo xpi corpus vegetabatur et incrementum suscepit: aliis et aliis partib⁹ carnis et ossis per conversionē alimēti in substātiā aliti vicissim aggeneratis: verbū dei vnitū fuit. sed nō nisi eadē vnione ex parte sui qua ab instāti assumptiōis humane nature: corpi ꝛ anime est vnitū. nō eni ipsis vniebatur nisi ratione corporis preassūpti et preuniti vt ita loquar ille partes īserebant. ita ꝙ ex parte huiuscemodi partium: vnio fuit noua: nō ex parte diuini suppositi ꝑ se et formaliter loquēdo. In proposito ergo nostro dicimus ꝙ et si in triduo mortis christi anima separata a corpore noua forma substantialis cadaueris noua vnione ex parte sui vnita fuit diuino supposito: diuinū tamen suppositum non noua vnione ex parte sui illi vnitum fuit ꝑ se loquendo: sed ex ratione vnionis qua a primo instanti incarnationis corpori humano vnitum est. nam ideo forme cadaueris diuinum suppositum vnitum fuit: quia ipsa materie corporis christi vniebatur vt forma. vnde possumus dicere ꝙ non per se et formaliter sed materialiter et quasi per accidens. et isto modo vnionis: nullum inconueniens est ꝙ verbū diuinum multis post primū instans incarnationis vnitum fuerit. credibile enim est ꝙ corpus christi diuersis qualitatibus vt calore et frigore ꝛ diuersis coloribus aliquando mutatum est quib⁹ et consequenti et per accidens oportuit diuinū suppositum vniri cum esset corpori vnitum cui il accidebant. multis etiam vulneribus et plagis corpori sacratissimo in passione inflictis: predicto modo vnionis vnitum fuit. et nunc in celo cicatricibus pluribus diuinum suppositum est vnitum quibus a principio assumptionis humane nature vnitum non fuerat. sed omnibus his vt deductum est: non nisi ex ratione prime vniōis qua corpus et animam ab instanti assumptiōis sibi vniuit: vnitum est. vnde dicere possumus ꝙ vnio qua diuinum suppositum a principio incarnationis vniuit sibi corpus humanum: semper māsit et nūꝙ cessauit per se et formaliter loquēdo. quia eadem ratio vnionis nūꝙ cessauit sed semper mansit etiam in triduo mortis. quamuis ex parte corporis vniti quod fuit aliud et aliud fm essentiam viuum et mortuum: possit dici nō semper mansisse eandem vnionem fm materiam il lo modo loquendi quo phs dicit. 2°. de generatione ꝙ in animali manet per totā vitam eadē caro fm speciem: sed non fm materiam. qꝛ per consumptionem quarūdam partium a calore ꝛ restaurationē aliarū ꝑ alimenti cōuersionē: alia et alia caro aduenit et recedit. Nec refert ꝙ̃tum ad premissa ꝙ in homine ponatur vna tātūmodo forma substantialis. s. anima intellectiua qđ verius tenetur: vel ꝙ preter animam intellectiuā alia forma substātialis ꝑsupponatur vt quidā putant. nam illudmet incōueniens quod illi obiiciunt de cessatione vnionis verbi dei ad carnē supposita in xpo vnitate forme substantialis: nō minus sequitur si cum anima intellectiua ponatur alia forma substantialis corporeitatis. quoniā dato ꝙ in triduo mortis christi remaneret corp⁹ compositum ex materia et forma corporeitatis vnitum verbo dei: illud non esset corpus carnis viuū. ac per hoc neꝗ esset corpus humanū nec idem corpus fm naturam specificā cum corpore christi viuo qđ ab instāti incarnationis assūptum fuit a verbo. et per cōsequens si eorū argumentatio valeret eque bene sequeretur ꝙ vnio verbi dei ad carnē q̄ fuit a principio humanitatis assumpte tunc cessaret: sicut supposita vnitate forme substantialis. et sic pari modo non essꝫ idem corp⁹ christi in triduo mortis et ante mortem identitate nature: quemadmodum supposita vnitate forme substantialis.

¶ **Secundo** Notādū ē ꝙ vt deductum fuit li. 2. dis. 2. q. pª. sub. 3. arti. ex doctrina phi. 7. et. 8. phy. mouens aut agens oportet esse approximatū et immediatū rei q̄ mouet ꝛ agit eo ꝙ omnis motio et actio est ꝑ contactum. et qꝛ res approximate et imediate se habentes ad alias: dicuntur esse illis presentes ꝑ quandam similitudinē ad res visa q̄ imediate se visui offerunt. i. non ꝑ alias res visas: nam res ꝓprie dicunt presentes videnti qꝛ sunt ante illi⁹ oculos: ideo cōsueuit dici ꝙ mouens et agēs debet esse ꝑsens rei q̄ agitur et mouetur. consequit ergo ꝙ ratione cōtactus ꝑ quē fit approximatio: mouēs et agens dicatur esse ꝑsens vel fm sui presentiā vbi mouet vel agit aut operat. Sed cōsiderandū est ꝙ duplex est cōtactus put. S. Tho. notat in pluribus locis ꝛ multum diffuse contra gē. li. 2°. caplo. 56. quidā est contact⁹ quātitatis qui cōuenit agētib⁹ vel mouentib⁹ corpalibus quem consequitur virtualis contactus. alius est cōtactus virtualis tm̄modo et hic debetur agentibus et mouentib⁹ spūalib⁹. contingunt enim res non per quantitatem quā non habēt: sed per suam virtutē et operationē. Est autē differentia in vtrisꝗ agentib⁹ aut mouentibus ꝙ̃tum ad presentialitatem. nam in agentibus aut mouentibus corporeis: presentialitas ad rem cui dicuntur presentes est prius natura ꝙ̃ eorum operatio. et ratio est quia presentiali-

tas vt dictuz est: innascit imediate ex contactu. contactus aūtē agentis vel mouentis corporei primo est p quantitatē ex cuius cōtactu conseqt contactus virtutis et operationis. sunt eni virtutes actiue huiuscemodi agentiū in quāto et sunt quantie p accidēs. quia ergo vt premissuz est statum quo fit contactus per quantitatem conseqt et presentialitas: consequens est q mot⁹ vel operatio que sequitur post contactum quantitatiuum: consequatur etiā ipsius mouētis vel agētis p̄sentialitatem. ita q in agētibus vel mouentibus corporeis: ipsa eoꝝ presentialitas sicut et contactus quātitatiu⁹: est quedā causa motus ꝛ operationis in re q̄ mouetur vel agitur. vnde huiuscemodi agētia corporea ideo mouēt vel agūt circa aliquam rem vel locuz: quia sunt illi presentia et non econtra. in agentibus vero imaterialibus et spiritualib⁹: quia non habēt aliuz contactum ad res vel loca circa que operantur nisi per virtutem suam et operationem: est econuerso. quia motus vel operatio cum causet eorum cōtactū: causat ipsoꝝ presentialitatē et nō ecōtra. ita vt huiusmodi agentia vel mouentia ideo dicantur esse alicui rei vel alicubi presentia siue ꝫ sui presentiā: quia circa illam rē vel locum qualitercūqꝫ agunt aut opantur. ex quo vlteri⁹ sequit ꝫm. S. Tho. doctrinā q agētibus aut mouētib⁹ spiritualib⁹ rō essendi p̄sentialit in loco: est ipsa eorū virtus et opatio. et de hoc dictū fuit latius libro secundo loco preallegato. vnde in ꝓposito nostro quia xp̄s ꝫm aīam descendit in infernum vt in simbolo dr̄ et virtutē suā ac opationē erga infernū et inibi existentes applicuit: sequit q aīa xp̄i nō solū ꝫm effectū: sed etiā ꝫm seipsam p̄sentialiter fuerit in inferno in triduo mortis.

¶ Tertio Notandum est q quidam scripta. S. T. nō ad plenuz et accurati⁹ legētes dicūt q. S. Doc. in. 3ª. p. summe. q. 52. ar. 2. in cor. tenuit q rō essendi in loco substantie imaterialis et incorporee: esset sua essentia. cui⁹ oppositū tenuit in p̄mo ope libro p̄mo dis. 37. ꝓbāt illud. qm̄. 3ª. pte vbi allegatū ē: dicit q anima xp̄i descēdēs ad inferos: ad alias partes inferni descēdit p suū effectū. ad solū aūt locū in q̄ sancti patres detinebant: descēdit p suam essentiā. hoc aūt vt dicūt debet intelligi q2. s. ipsa essentia anime xp̄i fuerit ei rō essendi i loco illo. quēadmodū cum dicit animā xp̄i descēdisse ad alia loca inferni p effectuz: intelligit q effect⁹ quem habuit circa alia loca: fuit illi ratio essendi in illis locis. alias vt dicūt nulla esset differentia quā ipse pretēdit assignare inter descēsuz anime xp̄i ad limbū in quo iusti detinebant: et descēsuz eius ad alias partes inferni qd̄ est cōtra eius ꝓpositū ibi. ¶ Sed in veritate isti decepti sunt nō satis capiētes mentē. S. Doc. Ad quod sciendū est ꝓut. S. T. docet p̄mo li. sen. dis. 37. q. 3. arti. p̄mo ad. 6m. q opans nō oportet esse in opato vel applicari sibi: nisi circa quod imediate opat. Et ar. 2. in cor. cū dixisset q si angel⁹ operet circa totā domū imediate: tota domus respondet ei sicut vnus locus sibi ꝯgit. et dico imediate q2 si angelus moueret lapidem ex cuius motu alia mouerētur: nō oporteret q esset nisi vbi est p̄mū motum. sicut patet in motore corporali quē necesse est tangere solum id quod p̄mo ab eo mouetur. hec ille. Et p̄ma. p. q. 52. arti. 2. in cor. nō applicatur inquit virtus angeli nisi ad id qd̄ p̄mo ab ipso mouetur. vnde et phs. 8. phy. virtutem motoris celoꝝ attribuit parti orientis in q̄ motus celorū primo apparet. hec ille. quia ergo anima christi descendens ad inferos primū et principalem effectum habuit in limbo circa sanctos patres ibi detentos ꝓut in eadē questione. 3ª. p. sub certis articulis. S. Tho. deducit: ideo anima christi dicit descendisse ad limbum sanctorū patrum et in eo fuisse sicut in loco p suam essentiam et non solū per suam opationē vel effectū. vt sit sensus q non solū eius opatio et effect⁹ fuit in limbo patrū: sed etiam ipsa anima per suaz presentiam in eum locum descendit et in eo stetit. nam substantia imaterialis in eo loco presentialiter est: vbi primo et imediate operatur. q2 autem effectus quos habuit in alijs partibus inferni fuerunt minus principales et consequētes ex primo quem habuit in limbo patrū: ideo substantia anime xp̄i non dicitur per seipsam. i. per suam presentiam alijs locis inferni applicata: sed per suum effectū vel operationem. vn̄ de cum dicit per suam essentiam: non est mens. S. Tho. assignare differentiā in eo quod est ratio formalis essendi in loco: sed in re ipsa que subiectiue dicitur esse in loco. vt. s. in alijs locis inferni nō ipsa anima presentialiter fuerit sed eius effect⁹. locum autem sanctoꝝ patrū non solū effect⁹ eius attigit: sed etiam ipsa essentia anime. i. anima p sui presentiam. Una igitur est sentētia. S. Doc. vbicūqꝫ scripsit de modo essendi in loco substantie spiritualis et incorporee. s. q non est in loco sicut locatum: neqꝫ habet situm in loco nec locum replet. sed dicitur esse in loco per virtutē et operationem suam p quam aliqd̄ efficit in loco vel in re locata. sed in hoc est differentia. quia vbi substantia spiritualis opatur imediate: dicit esse ꝫm

fuipresentiam quia.s.ibi est essentia sua. vbi asit operatur nō imediate sed mediante alio loco in quo primo operat: dicit esse solū per opationez vel effectū et nō q eius essentia vel substātia ibi sit. et acapit. S. Tho. in hac materia large opationem pro qualicūqz efficientia vel causalitate aut habitudine quam habeat circa locuz siue sit p motū siue p conseruationem vel cōtinentiam siue p presidentiā vel vnionem aut deputationē siue quocūqz alio modo ,put ipse exponit primo libro senten. loco preallegato . et magis primo quolibet articulo. 4°. in corpore.

¶ Quarto Notādū est q vt Augustinus dicit exponēs illud psalmi. 44. propterea vnxit te deus de⁹ tuus oleo leticie p participibus tuis : xp̄s a chrismate vnctus est. hoc nomē inquit quod appellatur xp̄s vnctionis est. et parū infra. non potuit apertius dici nomen xp̄i q̄ vt diceret vnctus deus . quomodo speciosus forma pre filijs hominū: sic vnctus oleo exultationis pre participib⁹ suis. participes enim eius sunt omnes sancti. sed ille singulariter sanctus sanctoꝝ: singulariter vnct⁹ singulariter xp̄s. Item Augustin⁹ sup Joānez tractatu. 7°. messias inquit hebraice: latine xp̄s est. ab vnctione enim dicit christus. chrisma vnctio est grece. ergo christus: vnctus . ille singulariter vnctus precipue vnctus vnde omnes christiani vnguntur. hec ille. Idem in sententia dicit de verbis euangelij Joānis sermone. 15°. dicitur autē xp̄s vnctus vt ipse Augustin⁹ dicit loco preallegato psalmi. 44. nō oleo corporali s spirituali. oleū enim visibile in signo est . oleuz inuisibile in sacramento est. oleuz spirituale: intus est. iuxta quod apostolus Petrus actuum. 10. inquit. hūc Jesum a nazaret quomodo vnxit eum de⁹ spiritu sancto et virtute. quod exponens venerabilis Beda ait. non oleo visibili sed dono gratie. ¶ Consonat premisse interpretationi hui⁹ nominis christus: vsus loquendi sacre scripture q̄ reges et sacerdotes ac prophetas christos consueuit vocare pro eo q diuina institutione quodā modo vnctionis pre ceteris vngebant. iuxta quod est illud psalmi. 104. nolite tangere christos meos. et illud pmo Regū. 26. non extēdā manū meam in xp̄m domini . et illud. 2°. Regū pmo. quare nō timuisti mittere manū vt occideres xp̄m domini. vbi Saul vnct⁹ rex: xp̄s appellatur. et q̄ multe alie sunt auctoritates consimiles in quib⁹ sacra scriptura reges et sacerdotes christos appellat pro eo q ex diuina institutione quodam modo vnctiōis fungebātur. iuxta quod ipse Augustinus libro d vita christiana capitulo pmo ait. xp̄m vnctū interpretari sapientiū et fidelium nullus ignorat. vnctos vero non nisi sanctos viros et satis deo dignos semp fuisse manifestū est. nec alios q̄ pphetas aut sacerdotes aut reges . et tā magnū fuit ipsius vnctionis misteriuz vt in iudaico populo non omnes illud sed satis pauci de plurimis mererent accipere. et hoc vsqz ad aduentū dn̄i nostri Jesu xp̄i quē deus oleo leticie. i. spū sancto pre ceteris consortib⁹ suis vnxit. et parū infra. ex sacramento enim vnctionis hui⁹: et xp̄i et christianoꝝ omniū. i. in xp̄o credētiū: vocabulū descēdit et nomē. hec ille. ¶ Ex quibus satis cōstat q dn̄s noster Jesus appellat⁹ est xp̄s: q2 vnctione gratie spūs sancti sm q homo a deo vnct⁹ sit tanq̄ ver⁹ rex et sacerdos. d quo vt apostolus inquit Hebre. pmo: dictum est illō Psalmi. 44. dilexisti iusticiam et odisti iniquitatem propterea vnxit te deus deus tuus oleo exultationis pre participibus tuis. Patet igitur sm premissa falsum esse dictum quorundā. q. s. hoc nomē christus fuerit impositum domino Jesu ea ratione quia sit vnum suppositum subsistēs in duabus naturis diuina. s. et humana. hui⁹ enī falsitas aperta est per supra dicta tam ex ppria significatione vocabuli q̄ etiam ex cōmuni vsu loquendi sacre scripture. et non solum capiendo nomen christi simpliciter et absolute: sed etiam sm q de domino nostro Jesu dictū est et illi impositū fuit. licet enim christus dicat suppositū subsistens in duabus naturis diuina scilicet et humana: hoc non habet ex propria significatione nominis christi que sibi competat vel a pma nominis impositione vel ex cōmuni vsu loquendi sacre scripture aut sanctorum doctoꝝ. imo q̄tum attinet ex vi nominis: per accidens se habet q xp̄s dicat suppositum subsistēs in diuina natura et humana. nam neqz exigitur necessario q qui vocatur christus subsistat in diuina natura et humana vel etiaz in duabus naturis. neqz filio dei pp terea q subsistit in duabus naturis conuenit vocari christum : sed quia vnxit illum deus vt inqt propheta oleo leticie pre participibus suis id est gratie et omniū charismatū spiritus sancti pinguedine vt ex supra dictis claret. ¶ Ex quibus inferimus q in triduo mortis christi filius dei vere dictus est christus et vere dictum est q totus christus fuit in sepulchro et totus christus fuit in inferno. probatur hoc. quoniam vt ex premissis plane constat: filius dei natus de virgine ideo dictus est christ⁹: quia vnctione plenitudinis gra-

tie nat⁹ est vnct⁹. cū ergo subiectum ꝓprium gratie spirit⁹ sancti sit aīa: sequit̄ ꝙ ab vnctione in eius anima existente: filius dei dictus sit christ⁹ et nō ab eo ꝙ subsistit in natura diuina et humana. quia vero suppositum filij dei in triduo mortis vere vnitum fuit anime quā nūꝗ̄ dimisit: cōsequens est ꝙ denominationes et proprietates que cōueniunt xp̄o ex rōne anime sibi vnite: vere attribuantur supposito filij dei in triduo mortis vbicūꝗ̄ fuerit. vnde quia totus filius dei fuit cum anima in inferno et totus cum corpore in sepulchro et totus filius dei ratione anime semper et vbiꝗ̄ fuit christ⁹: sequitur necessario ꝙ verum sit dicere totus christus in triduo mortis fuit in sepulchro: et totus christus in triduo mortis fuit in inferno. hoc enim adiectiuum totus: ex vsu cōmuni doctorum loquentium stat pro supposito sicut et quelibet terminatio adiectiui masculina vel feminina. vnde apud doctores theologos vere et catholice dicitur ꝙ in diuinis alius sit pater a filio et spiritu sancto et ecōtra. sed false ac erronee dicitur ꝙ pater sit aliud a filio vel spiritu sancto aut econtra. esset enim dictum expresse contra illud verbum domini Joan. 10. ego et pater vnum sumus. verum ergo est vt dicebamus ꝙ quia totus filius dei fuit in sepulchro ratione corporis sibi vniti et totus filius dei fuit in inferno ratione anime sibi vnite: ꝙ totus christ⁹ fuerit in inferno ratione anime: et totus christus fuerit in sepulchro ratione corporis.

Quantum ad articulum quartū respondendum est obiectionibus cōtra conclusiones. Et quidē ad argumenta Durādi patet respōsio ex his q̄ dicta sunt in primo notabili. cōcedim⁹ enim ꝙ in triduo mortis xp̄i suppositū xp̄i non fuit vnitū eidē corpori idētitate essentie vel nature: s₃ non ideo sequitur ꝙ vnio qua suppositum diuinum ab instāti incarnationis vniuit sibi corp⁹ et animam cessaret q̄ᵐ est ex parte diuini suppositi pse ⁊ formaliter loquēdo ꝓut in dicto q̄rto notabili pleni⁹ fuit deductū. ¶ Ad argumēta ipsi⁹ Durādi ꝯtra secūdā ꝯclusionē patet respōsio p ea q̄ dicta sunt in secūdo et tertio notabili. licet enim aīa xp̄i descēderit in infernū ad lymbū patrū p effectū vt bene ꝓbant ei⁹ rōnes: nō ideo seq̄t̄ ꝙ nō descēderit etiā p sui p̄sentiā. nā in substātijs spūalibus eē alicubi s₃m p̄sentiā: implicat esse ibi p effectum quātū nō econuerso. cui⁹ ratio in tertio notabili assignata fuit. nec refert ad ꝓpositū nr̄m ꝙ descēsus anime xp̄i vocet̄ mot⁹ vel mutatio vl̄ ꝙ fuerit in tp̄e aut in instāti: cū ei debeat̄ mot⁹ et mutatio eo modo q̄ substātijs separatis de quo satis dictū fuit li. 2°. dis. 2ᵃ. Qd̄ autē arguēs in tertia ratione p̄tendit ꝓbare ꝙ sicut xp̄s dicitur fuisse in paradiso cum aīa latronis nō s₃m ꝙ paradisus nominat locum celi ēpirei sed s₃m ꝙ nominat dei visionē: ita dicit̄ descēdisse ad infernū non s₃m ꝙ infern⁹ nominat locū corporeū sed s₃m ꝙ nominat penam. s. carentiā visionis diuine: nullā h₃t rationē. nam nō est simile quia eē in paradiso s₃ ꝙ nominat dei visionē cum sit perfectio beatitudinis: vere cōpetit anime xp̄i. sed descendere in infernū s₃m ꝙ infern⁹ nominat penam sensus vel dāni: cū sonet semp in malū ꝓut Augustin⁹ dicit in epistola ad Dardanū: importat defectū quēdam repugnantē beatitudini anime xp̄i. et ideo cū in symbolo dr̄ xp̄m descēdisse ad inferos: non pōt intelligi s₃m ꝙ inferi nominant penā sensus vel dāni. quāobrē oportet ꝙ intelligat̄ s₃m ꝙ inferi nominant locū tantūmodo. in q̄ significatione descendere ad inferos nullum defectū importat. vnde obiectio arguentis nullā habet efficaciam. ¶ Ad argumēta cōtra tertiā cōclusionem. Ad primū dr̄ ꝙ minor ē falsa. et ad ei⁹ ꝓbationē dicit̄ ꝙ ꝓcedit ex falso supposito q. s. hoc nomen christus significet s₃m ꝓpriā significationē suppositū subsistēs in diuinitate simul et humanitate. hoc certe falsum ē: siue ꝓpria significatio ipsi⁹ capiatur ex ipositione nominis: siue ex vsu loquēdi sacre scripture ⁊ sctōꝝ doctoꝝ. imo ex vi ꝓpe significationis vtroꝗ̄ modo nomē xp̄s iportat suppositū vnctione corpali vel spūali vnctū vel sacratū ꝓut in q̄rto notabili la⁹ deductū fuit. vn̄ per accidēs est quātū ptinet ad vi nominis ꝙ nomē xp̄s cōueniat supposito subsistēti in duab⁹ naturis diuina. s. et humana. nā multis in sacra scriptura conuenit nomen xp̄s qui non subsistūt in dictis naturis duabus. non ergo dn̄s Jesus dictus est christus q₂ est suppositū subsistēs in duab⁹ naturis diuinitate. s. et humanitate: sed quia plenitudine gratie spiritussancti vnct⁹ fuit a deo patre. esse autē omnium charismatum gratie plenitudine vnctum: cōpetit xp̄o etiam s₃m humanā naturā ab instanti sue cōceptionis inamissibiliter. ac p hoc semp dn̄s noster Jesus vere dict⁹ ē et fuit et est xp̄s etiā in triduo mortis ⁊ ante ⁊ post etnūc. est enim p̄dicta gratie vnctio in anima xp̄i subiectiue quam suppositum xp̄i nūꝗ̄ dimisit. cuius ratione semper sine vlla interruptione etiam in triduo mortis vere est et dicit̄ xp̄s. quemadmodū christus in triduo mortis fuit vere sacerdos

quãuis ꝓ tũc non fuerit homo: eo ꝙ sacerdotiuʒ conuenit ratione anime in qua est ordinis chara cter: quam fili⁹ dei nũꝙ͂ dimisit. ¶ Ad. 2.m. dicẽ ꝙ assumptũ est falsum imo ratio cogit. neqꝫ valet impugnatio arguẽtis. nã quicqͥd sit de vi vocis: et tamẽ ex cõsuetudine doctorũ ꝓbatorum masculinũ genus stat pro supposito: neutrũ vero genus ꝓ natura. quãobrẽ sancti doctores conce dunt in diuinis ꝙ alius sit pr̃ a filio ⁊ spiritu sancto et ecõtra sed non aliud. Cetera vero que arguens replicat tam in hoc ꝙ͂ in tertio argumento ꝓcedunt ex eius falso supposito de significatione huius nominis xp̃s. et ideo ex responsione pmi soluunẽ. ¶ Ad argumentum ante oppositum respõdet. S. Tho. 3a. parte. q. 50. ar. 4. ad. 3m. ꝙ esse sacerdotem conuenit homini ratione anime in qua est hominis character. vnde p mortẽ homo non perdit ordinem sacerdotalem ⁊ multo minus christus qui est totius sacerdotij origo. Et in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distinctio. xxiij.

CIrca vigesimam tertiã distinctionẽ ꝗri tur vtrum habitus virtutũ sint homini necessarij et arguitur ꝙ non. quia null⁹ habit⁹ est necessarius. ergo nec habit⁹ virtutuʒ. consequentia est nota. antecedens ꝓbaẽ. qꝛ habitus sunt pͥncipia actuũ. sed potẽtie sufficienter sunt actuũ et opationũ principia: nam et potentie naturales absqꝫ habitibus sunt actuum principia. ergo habitus non sunt homini necessarij. ¶ In oppositũ arguitur. qꝛ oportet nos in bono opere delectari quia vt ph̃s dicit pmo ethi. non est iustus qui non gaudet iusta operatione. sed delectationem facit in opere habitus vt ph̃s dicit. 2°. ethi. ergo necessarij sunt habitus virtutũ. ¶ In hac q̃stione erũt q̃ttuor articuli vt sup.

QUantuʒ ad articulũ primũ sit pma conclusio ꝙ habitus virtutũ sunt homini necessarij. Hanc conclusionem tenet. S. Thomas in hac distinctione questione pma articulo pmo. Et pma secunde. q. 49. ar. 4. ¶ Secũda ꝯclusio est ꝙ habitus virtutũ sunt essentialiter forme absolute de prima specie qualitatis. Hãc ꝯclusionẽ tenet. S. Tho. in hac dis. vbi supra articulis pmo et. 2°.

QUantuʒ ad articulũ secundũ arguiẽ ꝯtra ꝯclusiones. Et q̃dẽ cõtra pmã arguit Durãd⁹ ꝓbãdo ꝙ officiũ vel effect⁹ aut actiuitas hitus non sit determinare actũ vel potẽtiã ad actũ. et ꝙ hitus nõ sit necessari⁹ ad determinãdũ actũ ꝓbat. qꝛ determinatio act⁹ est solũ ₰m rõnem vniuersalis et particularis aut singularis. nõ enĩ in reꝝ natura inuenit̃ aliq̃s act⁹ q̃ nõ sit determinatus in esse nature ₰m singularitatẽ: et ad esse moris ₰m bonitatẽ vel maliciã si sit deliberat⁹. sed ₰m cõceptũ nostrũ possum⁹ intelligere actũ in vniuersali q̃ vt sic indifferẽter se habet ad istũ actuʒ vel illũ et ad bonũ et malum. et sicut vniuersale nõ differt realiẽ a singulari in quo est: sic act⁹ indeterminat⁹ et determinatus nõ differũt realiẽ sed solũ ₰m conceptũ. qꝛ qđ indeterminate concipitur: determinate existit ita ꝙ sua realis existẽtia in rerũ natura est sua realis determinatio ex seipsa formaliter et non per aliquid ipsi adueniens et hoc quantũ ad esse nature. sed determinatio actus ad bonũ quantũ ad esse morale nõ est ex sola singularitate sue realis existẽtie quia actus malus singulariter existit sicut etiã bonus. sed est formaliter bonus ex conformitate ad rectam rationẽ. et malus ex difformitate ad rectã rationem. hoc premisso patet ꝙ potentia determinatur in seipsa per habituʒ formaliter. et secũdo inquirendũ est an ipsa determineẽ per hituʒ determinatum ad actũ. primũ est de se clarum. quia omne subiectũ quod est in potentia ad suscipiendum plura sibi inuicem incõpossibilia: recipiendo vnũ determinatur per ipsum sic ꝙ illo inexistente non põt recipere alterum. sed potentie rationales sunt in potentia ad recipiendum habitus bonos et malos qui ad inuicẽ sunt incõpossibiles. ergo potentia que recapit vnum eoꝝ determinaẽ per ipsam sic ꝙ illo inexistente: non est indifferens ad recipiẽdum alterum. sed quia habitus habet ordinem ad actum: ideo vidẽdũ est an determinet potẽtiã ad ꝓducendũ vel recipiendũ determinatum actũ. et dicenduʒ est ꝙ ad determinationẽ act⁹ in esse nature: nihil facit habitus bon⁹ vel mal⁹. cuius ratio est qꝛ effect⁹ cõmunis requirit causam cõmunẽ. ꝓ determina-

tio act⁹ in esse nature cũ sit sua realis singularitas: est effect⁹ cõmunis omni actui existenti in rerum natura siue sit ante habitũ siue post siue sit bonus siue sit malus. ergo causa realis determinationis est cõmunis omnib⁹ actibus sine quacũq; exceptione. habitus aũt nõ est sic cõmunis et generaliter acceptus: cũ ante omnẽ habitum fuerint act⁹ predicto modo determinati. et multo minus acceptus in speciali. quare et c̃. et hec ratio nõ solum ꝓbat ꝙ habit⁹ non sit causa ꝑ se talis determinationis: sed etiam ꝙ nullo modo determinet vel inclinet potẽtiam ad actũ sic determinatum. quia nihil determinatᷣ nec determinari põt ad id qḋ est omnib⁹ cõmune. determinacio enim fit ad aliquid speciale. sed singularitas est cõmunis omnib⁹ actibus in rerũ natura existẽtibus. ergo nulla potentia determinatᷣ ad ꝓducendũ actum singularez. ¶ Itẽ ad illud ad quod potentia de sui natura est sic determinata ꝙ non potest in oppositũ: non indiget aliquo determinãte. sed quelibet potentia ex natura sua est sic determinata ad ꝓducendum vel recipiendum actum singularem ꝙ nullo modo potest in oppositũ. actus enim vniuersalis nec ꝓduci põt nec recipi. ergo nulla potentia põt determinari ad ꝓducẽdũ vel recipiẽdum actum determinatum determinatiõe singularitatis que est ẽm eẽ nature. de determinacione autem actus ad bonum vel malum ẽm esse morale: aliter dicendũ est. ad hanc enĩ determinationem quãuis nihil faciat habitus per se: facit tamen per accidens. ꝙ enim habitus nihil faciat per se ad talem determinationẽ patet. qꝛ bonitas et malicia actus moralis cõsistunt in cõformitate vel difformitate actus ad rectã rationem. conformitas aũt et difformitas sunt respectus vel relationes ad q̃s non est ꝑ se et imediate aliqua actio sed solum mediãte fundamẽto vt patet ex. 5°. phisi. et ideo nihil potest esse ꝑ se causa talis cõformitatis vel difformitatis seu bonitatis et malicie nisi illud quod est per se causa entitatis actus ẽm esse nature que est fundamentum taliũ. constat autem ꝙ habitus non est per se causa entitatis act⁹ ẽm esse naturale: qꝛ null⁹ effectus põt poni sine sua causa per se. sed actus q̃ sunt ante habituz: sunt determinate entitatis in qua fundatur conformitas ad rectaz rationẽ vel difformitas ad eandem. act⁹ enim quib⁹ generatur habitus bonus sunt determinate boni. illi quib⁹ generatᷣ malus habit⁹ sunt determinate mali. ergo habitus non est per se causa talis determinationis. ¶ Ulterius arguit Durãdus ꝙ habitus non reddat actũ facilem vel difficilẽ in se ꝑmo sic. quando duo act⁹ sunt penit⁹ similes quantũ ad omnia q̃ sunt in eis: si vnus ex se sit facilis et alter difficilis vel vnus sit facilioꝛ altero: necesse est ꝙ hoc sit totaliter ex parte agentis et non ex parte actus ex q̃ ponitur penitus vniformis. sed actus precedẽs habitum et actus sequens ipsum: sunt quãdoq; penitus consimiles q̃ꝫm ad omnia que sunt in ipsis. ergo cum actus sequens dicatur facilioꝛ actu precedente: necesse est ꝙ hoc sit totaliter ex parte agentis. maioꝛ satis patet. Sed contra minorem posset aliquis dicere ꝙ est falsa. quia actus sequens habitũ: semper est intẽsioꝛ q̃ꝫ precedẽs. sed illud nõ valet. qꝛ non est verum vniuersalitᷣ ꝙ actus sequens habitum sit intẽsioꝛ q̃ꝫ ꝑcedẽs. et dato ꝙ sic esset: adhuc magis habetur ꝓpositũ quia in eadem specie: act⁹ intẽsioꝛ est ḋ se difficilioꝛ. si ergo act⁹ sequẽs habitum sit necessario et semꝑ intẽsioꝛ q̃ꝫ actus ꝑcedẽs: sequitᷣ ꝙ q̃ꝫm est ḋ se erit difficilioꝛ. si ergo sit operanti facilioꝛ necesse est ꝙ tota facilitas sit ex parte operantis. ¶ 2°. sic patet idem. facilitas ex parte operantis: minuit meritum. si ergo per habitũ esset facilitas condicio operis: sequitᷣ ꝙ habit⁹ diminueret de merito actus qḋ est falsum. ¶ 3°. sic. qꝛ habitus virtuosus est circa bonũ et difficile. sed si ꝑ habitũ tolleretur bonitas act⁹ iam habit⁹ virtuosus nõ prodesset sed obesset. ergo similiter si ꝑ habitũ tollatur difficultas: habitus bon⁹ plus obest q̃ꝫ ꝓdest. ¶ Ulteri⁹ arguit ꝙ habitus nihil faciat ḋ per se ad intẽsionem act⁹. primo qꝛ illud quod conuenit ꝑ se habitui acquisito: cõuenit ꝑ se omni tali. sed intendere actũ: nõ cõuenit omni habitui acq̄sito. ergo et c̃. maioꝛ patet. qꝛ quod cõuenit ꝑ se alicui: cõuenit per se omni contẽto sub eo. minoꝛ probatur. qꝛ omnis habitus acquisit⁹ vel ẽ intellectualis vel moꝛalis vt dr̃ in fine ꝑmi ethi. sed isti habit⁹ non faciũt ꝑ se ad intensionẽ actus vt patebit. igitᷣ et c̃. minoꝛ hui⁹ patet iducẽdo ꝑmo in hitib⁹ itellectualib⁹. vbi gr̃a de sciẽtia et opinione et fide acq̄sita. qꝛ q̃ cognoscit ꝑmo aliquã cõclusionẽ ex sola auctoꝛitate dicẽtis puta credẽs eclipsim futurã ex auctoꝛitate astrologi hãc ꝑdicentis ⁊ nõdũ habẽs hitũ: si postea firmet in eo habit⁹ hui⁹ credulitatis et de eadẽ vel sili cõclusione nõ hẽat nisi auctoꝛitatẽ: quãuis firmi⁹ credat ꝓpter veritatẽ quã forte expt⁹ est ex dictis astrologi tñ nõ dari⁹ cognoscet veritatẽ dicti q̃ꝫ ꝑus: licet forte adhereat firmi⁹ q̃ firmitas nõ est ꝑmo et solũ ex auctoꝛitate nec ex hitu causato ꝑ auctoꝛitatẽ: sed experiẽtia euẽt⁹ rerũ dictaꝝ ab astrologo. et si sic esset: adhuc ḋ firmitate nõ q̃ i-

mus sed de claritate cognitionis que sola pertinet ad intensionem act⁹ cognoscendi. firmitas enī adhesionis nihil facit ad claritatē cognitionis: cū opinans quādoq₃ eque firmiter adhereat cōclusioni opinate sicut demōstrator cōclusioni demōstrate vt dicit̃. 7°. ethi. Similiter si quis habeat de aliqua cōclusione rationē dialeticam et demōstratiuā ⁊ ex frequentatione eoꝝ causet in eo habitus opinionis vel scientie: si post habitum causatū cognoscat eandē conclusionē ꝑ idē mediū per quod prius cognoscebat: nō apparet ꝙ ꝓpter hoc clarius cognoscat licet promptior sit exire in actum cognoscendi quia habet habitū quo vti potest cum voluerit. sed de promptitudine non querimus sed de claritate cognitionis que sola ꝑtinet ad intensionem actus. ꝙ aūt ita sit ꝓbatur sic. intensio in actu cognitionis nō videtur posse contingere per se nisi ex parte luminis sub quo aliquid cognoscit̃ vel obiecti qḋ representatur vel potentie cognitionis vel dispositionis potentie per se requisite ad receptionem actus. omnia enim alia videntur se habere per accidens ad actū et ad intensionem eius. ꝟ habitus intellectualis nihil horū est. quare et c̃. maior patet. videm⁹ enim intēsionem variari in actu ex parte solius luminis. sicut illud quod videtur in lumine solis: clari⁹ videt̃ q̃ȝ illud quod videtur in lumine lune ceteris paribus. item ex parte presentationis solius obiecti. qꝛ idem visibile presentatū in eodem lumine videt̃ clari⁹ vel obscurius ratione propinquitatis vel remotionis. similiter ex parte potētie. qꝛ idem visibile et in eodē lumine et in eadē distantia: clarius videt iuuenis q̃ȝ senex. qꝛ potētia visiua cū sit corpalis est debilior vel fortior ſm condicionē corporis. iteȝ ex parte dispositionis per se requisite. qꝛ idē visibile equaliter ꝓpinquū et in eodē lumine: videtur intēsius vel remissi⁹ ab eadē potētia eque ſm se intēsa si diaphaneitas oculi que ꝑ se requirit̃ ad receptionē speciei vel visionis sit alia et alia. et forte illud coicidit cum tertio. his aūt exclusis non apparet vnde posset esse varietas intēsionis et remissionis ī actu. et sic patet maior. et minor similiter manifesta est. qꝛ habit⁹ acquisitus non est lumē sub quo aliquid cognoscit̃. supponit̃ etiā ꝙ idē obiectū representet̃ equaliter ante habitum et post quia ꝑ idem mediū representatiuū. potētia aūt intellectiua non suscipit magis et minus. habitus etiā acquisit⁹ non est dispositio necessaria ad recipiendū actū cum act⁹ precedat habituȝ. quare et c̃. ¶ Itē patet secūdo sic. si potētia ⁊ habitus ꝑ se facerēt ad intēsionē act⁹: hoc esset aut quia habit⁹ intenderet potētiam q̃ intēsa exiret in actū intensiorē: aut quia vt quidam dicūt potentia et habitus essent duo imperfecta agentia supplentia vicem vnius perfecti agētis respectu actus intensi inq̃ᵐ nullum istoꝝ agentium esset per se sufficiens ad ipsum producendū. primum non potest dici quia potentia intellectiua nō recipit intēsionem nec remissionē. nec secundū pōt dici quia illa principia que imediate se habēt ad aliquem actum et propria virtute agūt: habent vniuoce rationem potētie respectu illius actus. si ergo habit⁹ et potentia se haberēt vt duo imperfecta agentia supplentia vicē vnius perfecti agētis: cū ad hoc sequat̃ ꝙ quodlibet illorū imediate se habeat ad actū virtute propria alioquī nō essent duo agētia imꝑfecta supplentia viceȝ vni⁹ perfecti agentis modo quo ipsi ponūt: sequi et̃ ꝙ ratio potentie vniuoce cōueniret potētie intellectiue et habitui. hoc aūt non est verū. qꝛ quāuis habit⁹ dicant̃ potētie q̄dam: hoc tñ est ſm illam rationē ſm quā potētia actiua vel passiua dicta simplicit̃: dicant̃ quedā potētie: sed ſm aliū modū a ꝑdictis distinctū vt patet. 5°. metha. ¶ Itē ꝑncipia q̄ per se requirunt̃ ad actū quēcūq₃ ꝑfectum in aliq̄ specie: videntur necessario req̄ri ad quēlibet actum eiusdē speciei. sed habit⁹ non requirit̃ ad quemlibet actuȝ qui est eiusdē speciei cū actu sequente habituȝ: qꝛ actus precedentes habitū nō sunt ab habitu cū tñ sint eiusdē speciei cū actibus sequētibus. ergo et c̃. minor iaȝ patet. ꝓbat̃ maior ꝑmo ꝑ exemplū eorū. qꝛ sicut acuties et durities requirunt̃ in securi ad intense vel velociter secandū: ita requiruntur ad quodlibȝ secare. ¶ 2°. qꝛ eorundē effectuū ſm spēm differentiū solū ſm intensum et remissum: sunt eadē principia ſm spēm non differētia nisi ſm intēsuȝ et remissum. et sic patet maior et consequenter tota ratio. ¶ Item. arguit sic. illud quod natum est per se intendere actum: potest per se solum causare similem nisi ex parte recepti sit preualens resistentia. ꝟ habitus ſm se excluso quocūq₃ alio non potest causare quemcūq₃ actum. ergo nō iacit per se ad intensionem actus. minor de se patet. maior probatur. quia cū intensio actus attēdatur ſm ipsam essentiam actus illud quod potest per se in intēsionem actus: potest per se ī essentiā eius excluso impedimento preualente. dico autē excluso impedimento quia si agēs quod intendit actum esset debilioris virtutis q̃ȝ esset resistētia passi: nihil causaret per se. sicut cum debilis adiungitur forti trahenti nauem et causat motuȝ intensiorem: non oportet ꝙ per se possit

causare motū illū navis q̄ forte gravior est q̄z sit virt⁹ istius debilis trahentis. sed si nihil resisteret: movens quātūcūq̄z debilis virtutis ipā; moveret. cū ergo potentie anime nullam resistētiā habeant ad actus sed quantū est de se sint summe disposite: sequit̄ ꝙ illud qđ intendit per se actua earū: possit per se solum causare talem actū sm speciem quamvis remissum et hec est maior. hec Durand⁹ in forma. ℂ Contra secūdam conclusionem arguit Aureol⁹ probando ꝙ nulla forma absoluta est virt⁹ nisi vt includit respectū in obliquo et per modū ꝯnotati. quia ad hoc ꝙ aliqua forma sit virtus oportet ꝙ sm illā aliquis se habeat bene vel male. bonitas autē et malicia cōsistunt in congruentia vel discongruentia. ℂ 2° argūt. quia variato illo respectu solū: variatur virtus imo eadem forma que erat virtus fit vicium propter variationem respect⁹. vt taciturnitas in iuvene est virtus: sed si fiat doctor et accipiat auctoritatem loquendi: tunc eadem qualitas fiet vicium. hoc patet etiam in habitu corporali. quia illud quod est pulchritudo in facie: esset turpitudo in alia parte vel ecōtra turpitudo in naso esset pulchritudo in pupilla aut alia parte. et quod est sanitas in vno esset infirmitas i alio. et hec omnia variantur sm congruentiam. igitur virt⁹ indirecte et in obliquo includit relationem. ℂ 3°. arguūt quidam alij probantes ꝙ virtus non sit forma absoluta sed mera relatio. q2 7°. physicorum dicitur ꝙ in iustitia et virtute nō est motus eo ꝙ sunt ad aliquid. aut igitur intelligit Aristoteles ꝙ sint ad aliquid solum fundamentaliter: et tunc ratio philosophi non valet quia sic albedo est fundamentaliter ad aliqd et tamen ad ipsam est motus. aut intelligit ꝙ formaliter sit ad aliquid et habetur intentū. ℂ 4°. quia habitus et virtus non requiritur propter substantiam actus sed propter modum act⁹ ad faciliter et prompte agendum. et ideo nō oportet ꝙ sit forma absoluta sed sufficit ꝙ sit quidā modus realis et consuetudinalis propter modum actus. ℂ 5°. quia isti habitus acquiruntur per actum intellect⁹ et voluntatis qui sunt act⁹ imanentes. ℂ 6°. quia talia corrumpuntur ꝑ cessationem actus sine aliquo positivo corrumpente. quod non essꝫ si essent forme absolute. ℂ 7°. quia non plus requiritur ad agendum in potentia rationali puta intellectu et voluntate q̄z i potentia irrationali. sed in potentia irrationali nō requiritur ad bene et faciliter agendum aliq̄ qualitas absoluta vt patet in brutis. equus enīz per modum consuetudinalem sine aliqua qualitate absoluta disponit se ad arandum vel trahendū et huiusmodi. igit̄. ℂ 8°. arguitur. quia omnes diffinitiones virtutis includūt respectum congruentie nec vnq̄z aliquis virtutem sine isto respectu diffinivit nec diffinire potest. ideo Augustinus dicit ꝙ virtus est bona qualitas mentis. et philosophus. 2°. ethi. dicit ꝙ virtus est q̄ habentē perficit. et ibidem dicit ꝙ i meditetate cōsistit quo ad nos. et. 7°. phisicorū dicit ꝙ est dispositio perfecti ad optimū. que omnia dicūt respectum ad naturam et congruentiam. ℂ 9°. q2 nullus actus est aut intelligit̄ virtuosus nisi sm circunstantias intellectas fundare congruētiā vt patet ex. 3°. ethicorū. quia circunstantie semper sumuntur vt congruit et oportet quātū. s. et quando et vbi et cui⁹ gratia oportet. ℂ Ulteri⁹ arguunt aliqui ꝙ virt⁹ nec sit pura qualitas nec purus respectus sed sit compositum ex vtroq̄z ⁊ ens per accidens. Primo sic. omne quod includit res duorū predicamentorum qualitercūq̄z includat: est ens per accidens. et non minus si vnum in recto et reliquū in obliquo q̄z si vtrūq̄z in recto imo plus quia magis cadit ab vnitate. hoc patet ex. 7°. metha᷑. vbi philosophus dicit ꝙ composita ex substantia et alijs predicamentis non faciūt vnum per se. et idem iudiciū est đ composito ex quibuslibet duob⁹ predicamētis. sed virtus includit absolutum principaliter et in recto et respectū in obliquo quorꝫ primū est in genere qualitatis: secundū in genere relationis. ergo virt⁹ est ens per accidēs. ℂ 2°. sic. aut virtutis essentia cōsistit totaliter et ꝑ se in puro absoluto: aut non totalit̄ et ꝑ se imo respectū idit partialiter. sed non pōt dici p̄mū. q2 sm hoc tertia species qualitatis et p̄ma cū sint idem in illo absoluto: nō differrent ꝑ essentiā. similr virtus et viciū erit idem ꝑ essentiam. q2 idem absolutū specifice habet rationem virtutis in vno et viciū in alio. similiter non erūt qualitates essentialiter opposite specifice que oīa absona sunt. ergo relinquit̄ ꝙ dēt secūdū. s. ꝙ v̄tutis essentiā ingrediat̄ partialiter ipe respect⁹ congruētie. sꝫ omnis essentia habēs partē sui absolutā ⁊ partē respectū: est ens ꝑ accidēs vt patet in patre et similib. igit̄ essentia v̄tutis erit ens ꝑ accidēs dato etiā ꝙ ipe respectus in obliquo sit ei⁹ pars. ℂ 3°. sic. absolutū sub respectu actu fundans respectū est vt sic aliquid vltra absolutum. est enim illud quod signat̄ ꝑ hanc ꝓpositionē. s. ꝙ pōt adesse et abesse manente eodē absoluto. sed omne includens vltra absolutū aliquid quod pōt adesse ⁊ abesse illi est ens ꝑ accidēs. includit enī duo q̄rū

vnum accidit alteri et ita est ens per accidēs vt patet. 5° metha^c. et per diffinitionem accidētis. igitur virtus si non precise importat absolutum sed vt sub respectu: necessario ē ens per accidēs. Confirmatur quia actu fundare: nec est absolutum cum separetur ab eo: nec respectus qui fundatur. claruz est. igitur erit habitudo media realis vel rationis. quod etiam confirmatur. qz posse fundare includit respectum potentie mediuz inter fundamentū et respectū. quare et actu fundare. ¶ 4° sic. ipse respectus congruentie se habet ad virtutem vt propria passio aut sicut pars essentie eius. sed non potest poni primū. tum qz propria passio se habet ad subiectum in secūdo modo per se et per cōsequens deus posset facere virtutē sine illo respectu cuius oppositū dicit. tum quia subiectum potest intelligi sine propria passione quāuis non ecōuerso. et fm hoc nō erit ille respectus de cointellectu virtutis. tum quia virtus acquiritur et variatur specifice ex variatione facta in solo isto respectu. et ita videtur eē differentia intrinseca reponens in specie et non passio. tum quia omne quod acquiritur ad solaz variationem: non habet respectum partē sui nisi fit pur⁹ respect⁹. solo autē statu persone variato: fit vicium quod prius erat virtus. sicut patet de taciturnitate que est virtus in iuuene et vicium in sene. et de albedine que est virtus et pulchritudo in cute et vicium in pupilla. non potest igitur respect⁹ congruētie esse ꝓpria passio virtutis sed poti⁹ de essentia eius aliquo modo. sed cōstat ꝙ omne icludēs respectū et absolutuz: est ens ꝑ accidēs. igit idē quod prius. ¶ 5°. sic. albū est ens per accidēs. vnde nō est in genere ꝓpter duo significare. sed album solā qualitatē significat vt dicit in ꝑdicamētis: cōnotat aūt subiectū. et idē cōmentator. 5°. metha^c cōmento. 9°. contra Auicenā. dicit enī ꝙ ꝑmo significat accidens et secūdo subiectū. ergo nomē quod vltra aliqd significatū cōnotat est ens ꝑ accidēs. sed virt⁹ est huiusmodi. igit et c̄. ¶ 6°. relatiuū fm esse ē ens per accidēs vt patet simile equale. sed virtus est relatiuum fm esse saltem alique virtutes vt iusticia et amicicia. naz diffinitio relatiui fm esse ꝙ dicit ad aliquid quecūqz hoc ipsum qđ sunt aliorum sunt: cōpetit eis. amicicia eniz non est ad se virtus nec iusticia sed sunt ad alterū. ergo saltez alique virtutes sunt ens per accidens. ¶ 7°. sic. absolutum sub respectu vt sic: vel est aliquid vltra purū absolutū: aut aliqua aut nihil. sed non potest dici ꝙ nihil qz tūc essentia virtutis essz nihil. nā absolutū precise sumptū: non est essentia virtutis sed vt sub respectu per te. vt sic autē est nihil. ergo necesse est ꝙ vel sit aliqua pluraliter modo aceruí: et sic virtus erit aceru⁹ essentialit et per consequēs ens per accidēs. vel ꝙ sit aliqd et per consequēs ens et vnum. sed non vnū per se cū includat respectū et absolutū: ergo vnū per accidens. ¶ 8°. sic. phs dicit primo elenchorū ꝙ nomen et oratio idē significant vt hec dictio duplum et hec oratio duplum dimidij. et ideo hoc nomen duplum aliter significat ꝙ̄ hec oratio duplum dimidij. queritur ergo an virtus precipue significet absolutuz sic ꝙ respectus non cadat in suo significato sicut nec dimidij cadit in significatione dupli: aut significet vtrūqz simul absolutū in recto et respectum in obliquo sicut ista oratio duplum dimidij significat duplū in recto et dimidij in obliquo. si detur primū: habetur ꝓpositū scilicet ꝙ precise significat absolutuz et nullo modo respectū nec in obliquo nec in recto et per cōsequēs poterit intelligi sine respectu. si vero det secūdū: sequitur ꝙ sicut hec oratio significat ens per accidēs cū dicitur duplum dimidij: sic hec dictio virtus significat ens per accidēs. quod eniz duo significat sic ꝙ ambo cadunt in suo significato: exprimit ens per accidens. ¶ 9°. sic. non magis fundat terminatiue absolutum virtutis respectum cōgruentie ꝙ̄ absolutū albedinis respectū similitudinis. ꝓpriū est enī qualitatū fz eas simile et dissimile dici et fm quātitates equale et inequale. sed nullū nomē est impositū ad significandū albedinē aut alias q̄litates vt stat sub respectu similitudinis vel vt fundat ipsuz. ergo nec qualitati vt fundat respectuz congruētie debuit speciale nomē imponi. ¶ 10. sic. tota ratio virtutis cōplete est extra intellectū. sed respectus cōgruētie cōplete non est extra intellectuz saltem fm ponentes ꝙ cōplementū relationis ē ab anima. ergo ratio virtutis non consistit in absoluto vt est actu sub respectu congruētie. Confirmat. qz saltem in deo attributū iusticie et virtutis et scientie non pōt importare diuinitatem vt ē sub tali respectu reali qz talis nō est in deo. nec rationis qz tunc tota rō iusticie scientie vel virtutis non esset in deo circūscripto actu intellectus.

Quantuz ad articulū tertiuz ꝑmo notandū est ꝙ vt. S. T. dicit ꝑma 2^e. q. 49 ar. ꝑ°. hoc nomē habit⁹ ab habēdo sumptū ē. ꝟ hoc ꝯtigit dupli. vno modo fz ꝙ hō vl aliqd aliud dr̄ rē aliā hr̄e. alio mō fz ꝙ hō vel res alia se habet aliqualiter

vt videlicet bene vel male et hoc vel ad se vel ad alterũ. ſm p̄mũ modũ: habitus dicit̃ non ipſa res que habetur neq; ipſa res habens ſed habitudo rei habẽtis ad id quod habet̃. huiuſmodi autem habitudo diuerſificat̃. nam quãdo id quod habetur eſt accidẽs intrinſece inherẽs habẽti: habitudo habẽtis et habiti dr̃ habitus qui ponit̃ poſtpredicamẽtum ſub appellatione habere eo q; ſe extendit ad res plurimũ predicamẽtoꝝ. dicit̃ eniꝫ homo habere manũ quod ꝑtinet ad p̄dicamentũ ſubſtantie. et dicit̃ habere quãtitatẽ et qualitatẽ qđ pertinet ad alia duo predicamẽta. et dominus dr̃ hr̃e ſeruũ qđ pertinet ad p̄dicamẽtum relationis et ſic de ceteris. aliquãdo vero id qđ habetur nõ eſt intrinſece inherens habenti: ſed extrinſece ſe habẽs. ſicut cum homo dicit̃ habere veſtem vel arma ſm q; dicit̃ veſtitus vel armatus. et iſto modo habitus dicit̃ ſpeciale predicamẽtũ. Secundo aũt modo habitus eſt ipſa res que habet̃ et eſt qualitas de prima ſpecie q̃litatis ſm quã habẽs dicit̃ aliqualit̃ ſe habere in ſe vel ad aliud puta bene vel male. et in iſta acceptione ph̃s diffinit habitũ in. 5° metha͡ᶜ. q; habitus eſt diſpoſitio ſm quaꝫ diſponit̃ aliq̃d bene vel male ſm ſe vel ſ꜡ꝫ aliud. ſic etiã diffinit̃ a philoſopho. 2.° ethi. cũ dicit q; potentia eſt qua poſſumus: habitus vero quo bene vel male poſſimus. et in iſta acceptione loquimur de habitu in noſtris cõcluſionibꝰ et eſt qualitas de p̄ma ſpecie qualitatis. et vt pleniꝰ ac expreſſiꝰ de huiuſcemodi habitu loquamur cõtra quoꝝundã opinionẽ: dicimꝰ ſm doctrinã. S. Doc. poſt ph̃m in 2.° ethi. q; habitus ſiue bonꝰ ſiue malus determinat directe et ꝑ ſe potẽtiam in qua eſt ſubiectiue ad actũ vel opationẽ in eſſe morali. item habilẽ et ꝓmptã reddit ipſam ad opandũ. demũ ipſaꝫ potentie opationẽ reddit ſibi facilẽ et delectabilem ac etiã intenſiorẽ. et ſi habitus bonꝰ ſit vt eſt habitus v̄tutis: vltra predicta ꝑficit etiam ipſaꝫ potẽtiam et eiꝰ opationẽ bonã et laudabilẽ reddit. ecõtrario vero ſi habitus malus et vicioſus ſit. Ad quoꝝ intellectũ cõſiderandũ eſt, put. S. Tho. pulchre deducit in hac diſ. q. p̄ᵃ. ar. p̄°. Et p̄ᵃ 2.ᵉ q. 49. ar. 4. ad p̄ᵐ. et. 2ᵐ. et. q. 50. ar. 3°. q; potẽtie naturales quia ſunt ex ſeipſis ad vnũ determinate: habitibꝰ non indigent ſed ipſe potentie ſufficiunt ad proprias operationes. ſimiliter et potentie apprehenſiue ſenſitiue habitibus non indigẽt eo q; determinatum modũ operandi habeãt a quo nõ deficiunt niſi ꝓpter defectuꝫ potentie. item nec volũtas humana ſm q; ẽ naturaliter determinata ad vltimũ finem et ad bonum ſm q; eſt eius formale obiectũ. nec iterũ intellectus agẽs qui vnã tantũmodo habet determinatam actionẽ. reſtat igitur q; inter potẽtias anime: ſolũ potẽtie rationales ſiue ꝑ eſſentiam quales ſunt intellectus et volũtas ſiue ꝑ participationem queadmodũ iraſcibilis et cõcupiſcibilis: ſunt de ſe indeterminate ad opandum et nõ vno modo ſed pluribus modis et ad plura et diuerſa determinari poſſunt. ex quo fit vt neceſſario requirant aliquid quo determinent̃ vt in actũ exeant ad quod per ſe ordinant̃ cum potentia ſit imediatũ operationis principiũ. id autem nos vocamꝰ habitũ ſm diffinitionẽ philoſophi ſupra poſitam. eſt enim habitꝰ ſubiectũ ſuum inclinans ad determinatã operationeꝫ et ad modum operãdi determinatũ: inclinat enim vt natura. ex quo etiam cõſequit̃ q; ipſum faciat ꝓmptum et habile ad talẽ operationẽ. omnis eni rei inclinatio per formã inherentẽ: rem ipſam habilitat ac per hoc ꝓmptam reddit ad operanduꝫ. inde etiam conſequit̃ q; talis operatio ſit opanti facilis et delectabilis. nam cũ habitus inclinet per modũ cuiuſdã nature: reddit operationem ꝓpriam et quaſi naturalẽ operanti et per conſequens ſibi delectabilẽ. conuenientia nãq; eſt cauſa delectationis. vnde philoſophus in. 2.° ethi. ponit delectationem in opere exiſtentẽ: eſſe ſignum habitus. deniq; ex predictis cõſequit̃ q; habitus faciat habentẽ ipſum operari cum maiori conatu per quod actus ipſe operationis intenſior redditur eo q; in operatione delectabili actꝰ voluntatis et preſertim intentio augeatur, put S. Tho. notat p̄ᵃ 2.ᵉ q. 20. articulo. 4.

¶ Secundo Notandum eſt q; determinatio actꝰ poteſt itelligi dupliciter. vno modo q̃ꝫᵐ ad eſſe nature ipſius actus. alio modo q̃ꝫᵐ ad eſſe moris ſm quod actus dicitur bonus vel malus moraliter. primo modo determinatio actus eſt per indiuiduationem et ſingularitatem ſue exiſtentie in rerum natura. vnde huiuſcemodi determinationis actus: non alia cauſa eſt q̃ꝫ illa que eſt cauſa ſue exiſtentie in rerum natura. eo enim ipſo q; ponitur actus exiſtere in rerum natura: ponitur habere ſingularitatem et indiuiduationem ac ꝑ hoc ponitur determinatꝰ in eſſe nature. et ad huiuſmodi determinationem actus: nõ requiritur habitus bonus vel malus ſed ſufficit ſua exiſtentia in rerum natura que eſſe non poteſt qui actꝰ ſingularis ſit et indiuiduus et per conſequẽs determinatus in eſſe nature. neq; iterũ requiritur habitus ad determinandũ potentiam ad huiuſ

actum determinatũ: sed sufficit ad hoc ipsa voluntas que est dña suorum actuum quantum ad esse nature ratione cuius in potestate ipsius est determinare se ad actũ vel nõ. i. in actũ exire vel nõ exire. habet enĩ volũtas a seipsa. i. a natura sua libertatẽ quantum ad exercitiũ suorum actuũ et aliarum potentiarum que nate sunt ei obedire. et de hoc latius dictum fuit in. 2°. libro disti. 24. Et preterea determinatio alicuius semper est ad aliqd speciale. non enĩ fit determinatio ad id qd est omnibus cõmune. cum ergo omnis actus potentie rationalis realiter existens sit predicto modo determinatus in esse nature: nõ indiget ipsa potẽtia aliquo alio ad hoc que determinet ad huiuscemodi actũ determinatũ. nam non põt in aliũ exire quantum in actũ sic determinatũ in esse nature. ¶ Neque valet qd aliqui ad hoc dicunt. s. quãuis potentia rationalis non exigat hitũ ad sui determinationẽ respectu actus in esse nature determinati absolute loquẽdo: indiget tamen habitu ad sui determinationem respectu huius actus vel illius ad quorum quẽlibet est de se indifferens et indeterminata. quoniam etsi potentia rationalis non possit exire nisi in actũ singularẽ et determinatũ in esse nature: potest tamen exire in hunc et nõ in aliũ et econtra ac per hoc ad nullũ illorum est de se determinata. hoc inquã non valet. quoniam ad determinandũ potẽtiã predicto modo indeterminatam: sufficit libertas voluntatis inquantum est domina suorum actuum et aliarum potẽtiarum que naturaliter eius subduntur imperio. ipsa siquidẽ voluntas propria libertate movet se vt exeat in actũ hunc vel illum et reliquas sibi subditas potentias ad actus suos. volo enim aliquid quia volo me id velle. et intelligo et video et ambulo quia volo me intelligere et videre et ambulare. non ergo ad determinãdũ se modo predicto: indiget potẽtia rationalis aliquo habitu cũ ipsa voluntas que est sui et aliarum potentiarum motrix ad id sufficiat. et loquimur hic de habitu qui est forma inherẽs et perficiens potentiam intrinsece.

¶ Tertio Notãdum est que habitus de quo nunc loquimur dupliciter est determinatiuus potentie. vno modo secundum se ipsam. nam cũ potẽtia sit indifferens et se ad recipiendũ habitum vel nõ recipiẽdũ item ad recipiendũ habitũ bonũ vel malũ et hunc vel illum per habitũ supervenientẽ determinatur eius indifferentia et potentialitas quã habet ad formã habitus recipiendã. loquimur enim nunc de potentia rationali que se habet ad opposita vt supra premisimus. alio modo habitus est determinatiuus potẽtie in ordine ad actũ seu operationẽ non quantum ad substãtiã actus perse nam ad hãc determinationẽ etiã respectu proprii obiecti sufficit ipsa potẽtia a volũtate mota prout. S. Tho. notat pª 2e. q. 56. ar. 6. in cor. et in de vir. in cõmuni. ar. 5°. in cor. sed respectu actus perfecti accipiendo perfectionẽ large prout se extendit ad veram et proprie perfectionẽ et ad methaphoricã vt cõprehẽdamus generaliter habitũ siue bonus sit siue malus. dicitur enim nomẽ perfecti nõ solũ vere et proprie in bonis: sed methaphorice in malis: eo modo loquẽdi quo abusive dicitur perfectus et bonus fur vel latro qui ad furtũ peragẽdũ scit modum et circũstantias observare et furandi cõsuetudine ad id perpetrandũ habilis et promptus effectus est. determinat autẽ habitus potentiã respectu sui actus: ipsam ad actũ inclinãdo et habilitando ac per hoc promptã reddẽdo potẽtiam ad actum. et quia habitus efficit actũ ad quẽ potentiam habilitat et inclinat facilẽ et delectabilẽ prout phs dicit in. 2° ethi. consequẽs est que habitus determinat potẽtiam nõ precise quãtũ ad substãtiam actus: sed ad actũ certo modo determinatũ scilicet ad actũ facilẽ et delectabilẽ agenti et per consequẽs firmũ ac perfectũ large capiẽdo perfecti nomẽ vt predictũ est. vt enĩ. S. Tho. deducit in de virtu. in cõmuni. q. prima in cor. ea que ex sola operatione potẽtie dependẽt: facile immutantur nisi secundum aliquã inclinationẽ habitus fuerint stabilita. neque iterũ operatio perfecta in promptu habetur nisi potẽtia rationalis per habitũ ad illam inclinetur alias enim oportet inquisitionẽ et cõsilium precedere de omni operatione occurrente. sicut experimẽto patet de eo qui nondũ habens scientie habitũ: considerare vult. et de eo qui habitu virtutis carens: secundum virtutẽ agere pretendit. denique ille operationes delectabiles sunt operanti que sunt illi cõnaturales. quod habitus efficit eo que inclinet per modũ nature. ¶ Ex quibus inferimus que habitus adveniẽs potẽtie operative: constituit cum ea vnũ principiũ ad eundẽ actũ contra opinionem quorũdã qui dicũt potẽtiam solam esse principiũ actus quantum ad sui substantiã: habitũ vero esse principiũ modificationis actus. falso existimãtes que potẽtia et habitus ipsam informans sint duo distincta principia habẽtia in actu seu operatione distinctos effectus qd certe falsum est. sicut enim ex specie intelligibili et intellectu fit vnũ principiũ intelligẽdi: ita et habitus et potẽtia quã perficit sunt vnũ principiũ operandi. ac per hoc eadẽ operatio perfecta est a potẽtia et ab habitu sicut vnus effectus ab vna causa vel principio. ita que substãtia

actus et actus modificatio vel determinatio est ab vtroq3 et ab habitu et a potentia p habitum informata. Qd aūt phs dicit. 2°. ethi. q potētia est qua possum⁹ et habit⁹ est quo bene vel male possum⁹: est dictū per appropriationē. qz eni potētia sine habitu pōt actum pducere q̄tū ad sui substātiā et ab habitu hēt q bene vel male operetur: ideo p quādā rōnem appropriationis substātia act⁹ attribuit potētie. habitui vero attribuit q bene vel male operet. Sic etiā accipiēdū est id ipm qd. S. T. dicit aliqñ et signāter. 4. li. sen. dis. 49. q. pª. ar. 2. sub ar. 2. ad. 2ᵐ. verūtñ qñ potētia opat habitu informata: eadē opatio est tota ab vtroq3 et q̄tūᵐ ad subaz et q̄tūᵐ ad modū: quāuis potētia ab habitu participet modū3 bene vel male opandi. vñ Augustin⁹ habitui attribuit ipā3 opationē sic diffiniēs. habit⁹ est quo aliqd agit cū op⁹ fuerit. cui cōsonat diffinitio cōmētatoris sup. 3° de aīa dicēs. habit⁹ est q̄ qs agit cum voluerit.

¶ Quarto Notandū est put accipit ex dictis. S. T. pª 2ᵉ. q. 53 articulis. p°. et. 3°. dupliciter hit⁹ corrumpi pōt. vno modo p se vt si habeat contrariū vel ex pte sua vel ex pte sue cause. alio modo corrūpit per accidēs. et hoc cōtigit dupliciter. vno modo p corruptionē subiecti. corrupto eni subiecto: habitus et generalit quodlibet accidēs in eo existēs corrūpit cū accidēs migrare nō possit de subiecto i subiectū. alio modo corrumpi pōt habit⁹ p accidēs: a remouēte phibēs suā corruptionē. primo modo corruptionis: habit⁹ primorū pncipiorū tam speculabilium q̄ praticorū corrūpi non pñt eo q in intellectu qd est ipsor subm nō habeant cōtrariū. non eni intellect⁹ concipe pōt ipsorum opposito esse vera prout phs docet. 4° methaᶜ. neq3 iterū huiuscemodi habit⁹ corrūpi possunt per accidēs ex corruptione subiecti. qz eorū subiectum quod ē intellectus est incorruptibile. denuq3 nec corrūpi possunt per accidēs secūdo modo. s. a remouēte phibens ipsor corruptionem. quia cū non possint corrūpi per se a cōtrario agēte neq3 per accidens corruptione subiecti: nō habent neq3 indigēt aliquo phibēte ipsorū corruptionez. propter quod phs dicit. 6°. ethi. de prudentia q nō perditur p obliuionē. alij vero habitus intellectuales ex actu intellect⁹ causati sicut est habit⁹ cōclusionū3 qui sciētia dicit vel etiam opinio: corrūpi possunt vel diminui per se a contrario ex parte causar q̄ sunt ppositiones ex q̄bus ratio procedit ad cōclusionē q̄ habitus est. et iterū sylogismi ratio et forma ex q̄ habit⁹ cōclusionis deducitur. ipse enim ppositiones contrariū habent. nam vt pha dicit. 2° periar. enunciationi q̄ est bonum est bonū: cōtraria ē enūciatio q̄ est bonū non ē bonu3. item sylogismus sophisticus oppositus ē sylogismo dialetico vel demonstratiuo. per falsam igit ppositionem vel p sophisticum sylogismu3 corrūpi vel diminui pōt habitus vere opinionis aut sciētie. itē huiusmodi habit⁹ corrūpi possunt per accidēs a remouēte phibens sicut ē cessatio ab actu per quē remouetur actus q̄ prohibet et expellit causas corrūpentes vel diminuētes habitū. quia eni vt pmissum ē: habit⁹ p se corrūpuntur vel diminuuntur p contrariū agens: si p tractū vel diuturnitatem tēporis contraria agētia succrescant q̄ oporteat remoueri per actum ab habitu pcedētem: necesse est huiusmodi habitus diminui vel etiā penit⁹ deleri p diuturnam cessationē ab actu sicut p subtractionem remouētis phibēs. hoc autē deduci pōt tam in speculabilibus q̄ in agibilibus. in speculabilib⁹ siquidē: quoniā dū homo cessat ab vsu vel actu intellectualis habit⁹: cōsurgunt imaginationes extranee et quādoq3 ad cōtrariū ducētes. ita q nisi p sequētem vsum intellectualis habitus quodāmodo succidant vel cōprimantur redditur homo min⁹ apt⁹ ad recte iudicandum et quandoq3 totaliter disponit ad cōtrarium. et sic per cessationē ab actu diminuit vel etiā corrūpitur intellectualis habit⁹. aliud idē potest deduci in agibilibus. qm ex inclinatione appetitus sensitiui et alior que exteri⁹ mouent: necesse est q multe passiones insurgant et multe opationes contingāt preter modū virtutis dum homo ad ipsas passiones vel opationes moderādas non vtitur habitu virtutis moralis cui⁹ est hominez pficere ac pmptū facere ad eligendū mediu3 in passionibus et opationib⁹. ex quo necessario cōsequit si talis nō vsus vel cessatio ab actu diu⁹ duret: q habitus virtutis diminuatur vel etiam corrūpat. vnde phs dicit. 4° phy. q tempus est causa obliuionis ratione. s. predicti non vsus vel cessationis ab actu.

Quantu3 ad articulū quartū respondendū est obiectionib⁹. Et quidē ad argumenta Durādi cōtra pmā cōclusionē ad pmū dicit q minor est falsa. nā vt deductū fuit in tertio notabili: habitus informās potētiā non solū est p se causa modi. s. bene vel male opandi: sed etiā est p se causa operationis bone vł male moralit. ita q ē causa

p se opationis et q̃z^m ad substãtiã actus τ q̃z^m ad bonitatẽ ipsi⁹ vel maliciã moralẽ. nõ tñ est causa p̃ecisa sed simul cũ potentia cum qua sit vnum p̃ncipiũ per se boni vel male opationis moralis quẽadmodũ est forma cuz materia vnũ p̃ncipiũ opationis naturalis. neq̃z valet ꝓbatio arguẽtis. nã z quãuis potẽtia possit absq̃z habitu in substãtiã act⁹ q̃z^m ad esse nature: non tñ potest sine habitu in substãtiã act⁹ boni vel mali moralis. vñ arguẽs decept⁹ est putãs ꝙ actus boni vel mali moralis: potẽtia sit p̃ncipiũ p̃asum q̃z^m ad subaz actus. et habit⁹ sit p̃ncipiũ p̃se q̃z^m ad bonitatẽ vel maliciã moralem: qđ tamẽ falsum est ꝓut in tertio notabili deductũ fuit. ¶ Ad. 1^m. cõcedit tota deductio argumẽti quãdo vterq̃z act⁹ p̃cedens. s. habitũ et subsequẽs: est p omnia vniformis q̃z^m ad sui subaz. neq̃z istud repugnat doctrine. S. T. nõ enim ipse ponit ꝙ habit⁹ faciat actũ facilẽ in se et q̃z^m ad sui subam: sed ꝙ facit illuz facilez ipsi opanti. et licet huiuscemodi facilitas sit ex parte opantis: hoc ip̃m habet operans ex habitu quo informat: ita vt causa formalis hmõi facilitatis sit ipse habitus disponẽs et habilitans et q̃z inclinãs opantem ad talẽ operationem. solutione aũt quam arguẽs adinuenit nõ indigemus. ¶ Ad. 2^m. respondet. S. T. in hac dis. q. p^a. ar. p^o. ad. 4^m. ꝙ facilitas et difficultas ꝓut phs inq̃t. 2^o. metha^c. cõtingit aliquãdo ex nobis aliquãdo ex reb⁹. vñ facilitas q̃ est ex rõne actuũ ꝓ eo ꝙ nõ sunt magni põderis: diminuit q̃z^m in se ẽ rõnẽ meriti. sed facilitas q̃ est ex promptitudine opantis: meritũ nõ diminuit respectu p̃mij essentialis sed auget. q̃z quãto maiori charitate facit tanto facili⁹ tollerat et magis meret. et similiter quãto delectabili⁹ opat ꝓpter habituz virtutis tanto actus eius est delectabilior et magis meritorius. si aũt arguẽs faciat vim in hoc ꝙ facilitas ſm dicta non erit condicio operis sed operãtis dicimus ꝙ facilitas modo dicto non est condicio operis ſm se sed bene est condicio ipsius inquantum procedit ab habitu τ eius perfectionẽ participat. ita vt verũ sit ꝙ act⁹ ab habitu procedens est facilis inq̃z^m hmõi. ¶ Ad. 4^m. dicit ꝙ maior ꝓpositio habet veritatẽ de eo quod ẽ difficile ex magnitudine operis non de eo qđ ẽ difficile ex deffectu ipsius opantis vt pote quia nõ prompta voluntate operatur. imo magis huiuscemodi difficultatẽ tollit habit⁹. et accipitur hec responsio ex solutione. S. Tho. ad simile argumentũ p^a 2^e. q. 114. ar. 4. ad. 2^m. ¶ Ad argumẽta tertio loco posita respõdet ad p̃mũ ꝙ ꝓcedit ex falsa imaginatione arguẽtis. imaginat enim ꝙ intensio act⁹ potentie intellectiue ꝓueniat ex sola claritate seu euidentia maiori ipsius actus. hoc autem falsum est nã etiam ꝓuenit ex maiori assensus firmitate. sicut enim intellectus dicitur intensius videre q̃z clarius aut euidẽtius rẽ cognoscit: ita dicit intẽsius cognitionẽ habere q̃z magis et firmius ei adheret. Unde et. 2^a 2^e. q. 4. arti. 8. ad. 3^m. S. Tho. dicit ꝙ perfectio intellectus et scientie excedit cognitionem fidei q̃z^m ad maiorem manifestationẽ: non tamen q̃z^m ad certiorem inhesionẽ. intensio aũt ſm pfectionez attendit. Itẽ. q. 5. ar. 4. in cor. dicit ꝙ si fides consideretur ſm participationem subiecti: põt dici maior fides in vno q̃z in alio ex pte intellect⁹ ꝓpter maiorẽ certitudinẽ et firmitatem. ꝯsideratio autẽ fidei vel cuiuslibet habit⁹ ſm participationem subiecti: est consideratio ipsius ſm intensionem. vnde quãuis act⁹ potẽtie intellectiue habitum precedentes pares sint in claritate actibus subsequẽtibus: q̃z tamẽ istis firmi⁹ et certius adheret itellect⁹ postq̃z habitu est informat⁹: ideo actus isti ex habitu procedẽtes intensiores dicũtur q̃z intensius et certius illis intellectus adheret q̃z p̃mis. ¶ Ad. 2^m probationez dicitur ꝙ habitus per se facit ad intẽsionem habit⁹ q̃z pficit et intẽdit potẽtiã in eliciẽdo actũ. neq̃z valet huius iprobatio. q̃z licet potẽtia intellectiua nõ recipiat intẽsionem necremissionẽ q̃z^m ad sui substantiã: recipit tamẽ illa q̃z^m ad esse accidentale et q̃z^m ad ipsius actuz qui aliquãdo est intensior aliquãdo remissior. ¶ Ad. 3^m ꝓbationem dicit ꝙ minor est falsa si recte sumatur sub maiore vt scilicet intelligat de actu pfecto eiusdem speciei ꝓut sumit in maiore ꝓpositione. neq̃z valet eius ꝓbatio. q̃z licet act⁹ precedẽtes habitũ sint eiusdem speciei cũ actibus subsequẽtib⁹ habitũ: non tñ sunt eque perfecti quẽadmodũ actus sequentes habitũ. vt eni. S. T. dicit. 2^a 2^e. q. 23. ar. 2. in cor. nullus actus perfecte producit ab aliqua potẽtia actiua nisi sit ei cõnaturalis per formam aliquam que sit principiũ actionis. Qđ autẽ secundo dicit de eisdẽ effectibus ſm speciẽ solũ differentib⁹ ſm intensum et remissum et c̃: non est verũ vniuersaliter. nam motus sagitte factus a manu hominis et fact⁹ impetu balliste: sunt eiusdem speciei differentes solum ſm intensuz et remissum quia vnus est velocior alius tardior et tamen nõ habent eadem principia ſm speciem. Et preterea act⁹ precedẽtes habitũ et ip̃m subsequẽtes sicut differunt in eadem specie ſm intẽsum et remissum: ita et procedũt ab eodem principio differente ſm intensuz et remissuz. s. ab ea-

dem potentia differente a seipsa fm intensuz et remissum. quia quādo operatur habitu perfecta est intēsior in actu. et quando sine habitu opat est remissior modo supra exposito. ¶ Ad. 2m pn cipale dicitur φ procedit ex falso intellectu in dictis. S. Tho. pcedit enim ac si. S. Doc. dixisset habitū intendere per se actuz tei no modo perseitatis quo per se agere est agere solitarie. i. quocūq alio excluso. hoc aūt falsum est. imo. S. T. intelligit de perseitate primi vel secūdi modi fz quos modos conuenit per se agere non solū pn cipio quod: sed etiam principio agēdi quo. et in isto intellectu sicut habitus potest in act9 intensionem ita et in subam act9 put dictū fuit in tertio notabili. ¶ Ad argumenta contra secundaz cōclusionem dr φ non militant cōtra. S. Doc. q expresse tenet in hac disti. q. pa. ar. 3. sub ar. 3. in cor. φ virtus ppe loquēdo includit respectum ad aliquid: nō tamē per modū significati sed per modū cōnotati. ¶ Ad argumēta alioruz volentium pbare φ virtus non sit forma absoluta sed mera relatio. Ad primum dr primo φ vt. S. T. exponit dictum philosophi vbi arguēs illō allegat: nō est mens phi φ habitus et virtus de quibus loquimur sunt ad aliquid q̄zm ad sui substantiam: alias non essent qualitates ꝺ prima specie put ipse phs dicat in predicamentis. sed dicunt ad aliquid qr coruz ratio ex aliqua relatione dependet. s. ex cōmensuratione humorum vel cōplexionis fm quam rationem non est ad habit9 et virtutes motus nec ipsa sunt principia mot9. Dicitur secundo φ philosophus vbi allegat non loquitur de habitibus et virtutibus anime sed de virtutibus et habitib9 corporis quēadmodū sunt pulchritudo corporis macies sanitas τ huiusmodi. isti enim habit9 maxime dependent ex aliqua relatione. s. ex humorum et calidoruz et frigidorꝫ cōmensuratione vt ibi phs loquit. φ aūt fm virtutes et malicias anime non sit mot9 alterationis: non probat philosophus per hoc φ sunt ad aliquid: sed per hoc φ virt9 est perfectio quedam: malicia vero corruptio. et quia nihil proprie dicitur alterari quādo perficit nec quando corrūpitur: adeo phs concludit φ fm anime virtutes τ malicias non ē motus alterationis quāuis consequantur ad aliquam alterationez. naz virtus consequitur et aggeneratur ad moderationē passionū eo φ virtus moralis mediū constituat in passionibus put dicit. 2°. ethi. malicia vero vitium opposita: consequitur supabundantiam vel dēffectum in passionibus. ¶ Ad. 2m. negatur assumptum de cuius falsitate latius dictū fuit i tertio notabili. ¶ Ad. 3m. dicitur φ nihil cōcludit ad ppositum arguentis. nam non repugnat φ habitus acquirantur per actus intellect9 et voluntatis imanentes et φ sint forme absolute. qm et ipsi actus imanentes quedam absoluta sunt. si vero arguens ptendit φ quia act9 sunt imanentes non possunt causare in subiecto in q ipsi manent aliquem habitum: nec sic probatur propositum arguentis. tuz primo quia ex tali ratione magis concluditur φ nullus habitus sit in intellectu et voluntate q̄ꝫ φ ipsi habitus sint mera relatio. tum secundo quia nihil est repugnante φ simul sint in eodez subiecto actus et habit9 nec φ idem subiectum sit recipiens habitū τ eliciens actum et per consequens mouens et motum. nam vt. S. Tho. respondet pa 2e. q. 51. ar. 2. ad. 2m. quāuis idē fm idem nō possit esse mouens et motuz: nihil tamē phibet idem a seipso moueri fm diuersa vt in. 8°. phy. pbatur. vt aūt in corpore questionis pmiserat in itellectu et voluntate fm aliud et aliud est pncipium actiuum et passiuū suorū actuum. est eniz in vi appetitiua principium actiuū quo eliciat actum suū et principium passiuū in q̄zm recipit et mouetur ab intellectu ostēdente illi obiectum. et similiter intellectiua hēt actiuū pncipiū eliciendi actum suum et habet principiū passiuū in q̄zm mouetur a voluntate ad exercitiū act9 τ a specie itelligibili q̄zm ad act9 specificationē. et in q̄zm elicit cōclusiones et principijs hēt pncipiū actiuū et habet passiuū pūt a pncipijs moueł ad ꝯclusiōes. ¶ Ad. 4m. dr φ assumptū ē falsuz sicut patet ex q̄rto notabili. ¶ Ad. 5m. dr φ maior est falsa. nā qr potētie rōnales sunt ex se indeterminate respectu suorum actuū vt deductū fuit in pmo et secūdo notabili ideo magis indigent habitib9 ipsas determinātib9 q̄ꝫ potētie irrationales q determinate sunt ad actus pprios ex instinctu nature. et accipitur ista responsio ex dictis. S. Tho. in hac dis. q. pa. ar. p°. Et pa 2e. q. 50. ar. 3. ¶ Ad. 6m. et. 7m. dicitur φ non aliud cōcludūt q̄ꝫ φ habitus virtutis includūt respectum quod nos nō negamus per modū connotati vel copulati. quāuis negemus φ fm ipsaz corū quidditatez et fm id quod sunt sint respectus seu relationes. ¶ Ad argumenta vltimo loco posita. Ad pmū dicit φ maior ppositio hēt veritatē quādo res duorꝫ pdicamētorū includunt in significato pncipali alicuius prout declaratū fuit li. p°. dis. 4. q. 2. sub. 3. ar. et disti. 8a. sub. 3. articulo. et tunc minor est falsa. non eni virtus includit respectum in principali significato sed tanquā aliquid connotatuz vel copulatū.

¶ Ad. 2m. dicit q essentia virtutis cōsistit totalit et pcise in puro absoluto. et ad hui9 iprobationē negatur assumptū. neq valet eius pbatio. qm falsum est q prima et tertia species qlitatis sint idē specifice in absoluto. nec etiā q idē absolutū sit virtus in vno et in alio viciū q3m ad eē moris quicqd sit q3m ad eē nature pcise. nō eni est idez act9 fm essentiā seu speciē moris qui hēt bonitatē ex obiecto et ex fine ac circūstantijs: cum actu qui huiuscemodi bonitate caret. et consimiliter non est idē hitus fm essentiam et spēm moris is qui fm se et determinate pficit et inclinat in bonum: cum eo qui p se et determinate efficit et inclinat ad malum. ¶ Ad. 3m. dicit q minor ē falsa sm id quod est vltra absolutū: includit sub nomine absoluti nō tanq principaliter significatū sed sicut cōnotatū, put supra dictum est. et isto modo respect9 includitur sub nomine virtutis. Ad confirmationē dicit q pcedit ex falso supposito. s. q virtus sit idipsum quod fundare respectum. hoc autem falsum est imo virt9 est fundamentū respectus. ¶ Ad. 4m. dicit q respect9 cōgruētie se hēt ad virtutez vt ppria passio. et ad eius pmā improbationē negat q deus posset facere subiectū sine omni ppria passione aut virtutem moralē sine illo respectu. nec oppositum dicitur a magis pbatis doctoribus. Ad secūdā iprobationē dicit q assumptū non ē vniuersalit verū presertim si ppria passio sit relatiua cōplens rationem nominis per modū cōnotati. non enim pōt intelligi creatura sub nomine creature sine respectu ad creatorē. Ad tertiam improbationē negatur consequentia. non enim omne qd variat speciem rei qualitercūq: est intrinsecū sue essentie nisi illam variet a priori: alias omnis ppa passio et accidēs inseparabile esset de intrinseca ratione subiecti sicut eius differentia. nam propria passio et accidēs inseparabile subiectū variant et distingūt a posteriori. Ad quartā improbationem dicit falsum esse q solo statu hominis variato p se loquēdo fiat vicium quod prius erat virtus. neq valet eius pbatio qm taciturnitas non est virtus in iuuene et viciū in sene ppter iuuētutē et senectutē per se et formaliter loquēdo. alias quādocūq et qlitercūq iuuenis taceret esset bonū et laudabile. et quandocūq et qmodocūq senex taceret esset viciosum et vituperabile quod ē absurdum. sed dicitur taciturnitas virtus in iuuene: q2 taciturnitas inclinat ad tacendum vt plurimū. et vt frequēter iuuenem tacere: et tacere quod debet et quando et quomodo debet eo q iuuenis nō multa viderit aut expertus sit de quib9 verum possit iudiciū ferre. senex vero quia in multo sue etatis tēpore plura nouit et expertus est: de pluribus potest verū ferre iudiciū quod si taceret: plerūq taceret qd non debet et quando et quomodo non debet. vnde per se loquendo taciturnitas est virtus in iuuene non q2 iuuenis est: sed q2 fm illam tacet quando debet et quod debet et sic de alijs circunstantijs. in sene autem non est virtus q2 fm eam plerūq senex taceret quod nō deberet aut quando vel quomodo non deberet fm ceteras circunstantias. similiter autē et albedo nō est virtus et pulchritudo in cute, ppterea precise q2 in cute est qm in aliqua cute nec virtus nec pulchritudo est queādmodum albedo capillor in cute capitis. sed est virt9 et pulchritudo per se loquēdo in cute q2 causatur ex debita cōmensuratiōe humor qlis conuenit cuti. et idē dicēdū est d albedine q est viciū in pupilla nō q2 ē in pupilla p se et formaliter loquēdo: sed q2 puenit ex cōmixtione humor indebita et discōueniēte pupille. ¶ Ad. 5m. negat antecedēs. q2 enim albū solam qualitatē significat vt arguēs consentit: ideo nō est ens per accidens. et de hoc dictum est supra. ¶ Ad. 6m. dicit q minor est falsa. neq valet ei9 pbatio. nam licet amicitia et iusticia importent aliquem respectū. s. ad alteraz psonā quem non importanr alie virtutes: non ideo sunt respect9 fm id quod sunt: sed sunt virtutes que sicut connotatū includunt specialem respectum pre ceteris. ¶ Ad. 7m. dicitur q virtus est absolutū sub respectu et non est aliquid vltra suam essentiaz fm q est res in esse nature. sed est aliquid vltra suam essentiaz fm esse moris ratione respectus quem cōnotat. et cum arguens infert q tunc virtus erit aliqua plura modo aceruī. negatur consequentia. nō enim subiectū et accidēs sunt plura modo aceruī: sed ad modum materie et forme. nec subiectum et accidēs cōnotatū sunt ens per accidens vt sepe dictum est. ¶ Ad. 8m. dicit q hoc nomen virt9 significat absolutū et connotat respectū: ita q respectus nō cadit in suo pricipali significato sed cadit sub nomine virtutis vt cōnotatū. et ideo nomen virtutis non se hēt in significādo sicut duplū dimidij que sunt duo nomina duo significantia. ac per hoc totum hoc duplum dimidij est ens per accidens. vnde non est simile de nomine virtutis quod est vnum vnū habens significatum. duo enim significata vno vel pluribus nominibus copulata faciunt ens p accidens: non aūt vnum significatū tātūmodo cum cōnotato. ¶ Ad. 9m. dicitur q quicquid sit

de maiori ꝓpositione nam non est simile de virtute et de albedine: verũtamen ad formam argumenti sufficit respondere ꝙ cum nomina sint imposita ad placitum: placuit primis impositoribus ponere nomen virtuti importans et absolutum pro significato et respectum pro cõnotato. et imponere nomen albedini designans absolutum precise pro significato absqꝫ designatione cõnotati. ¶ Ad. 10^m. dicitur ꝙ ex ista argumentatione magis sequitur oppositum arguentis ꝙ̃ eius ꝓpositum. nam si ratio virtutis non consistit in absoluto vt est actu sub respectu congruẽtie vt argumẽtatio concludit pro eo ꝙ virt⁹ cõplete est extra intellectuz et respect⁹ relationis non est complete extra intellectuz sed in anima eque bene concluditur ex argumentatione ꝙ ratio virtutis non includit aliquo modo respectũ congruentie quod est contra ꝓpositum arguentis potius ꝙ̃ contra nos qui non ponim⁹ respectum esse de essentia virtutis. ipse autez ponit ꝙ essentia virtutis vtrũqꝫ includit et absolutuz et respectum. ¶ Ad argumentum ante oppositum patet responsio ex his q̃ dicta sunt in secundo et tertio notabili. Et in hoc articulus terminatur.

# Terũ circa vigesimã tertiã distinctionẽ querit᷑ vtrũ

fides theologica sit virtus et arguitur ꝙ nõ. quia nihil quod est contra rationem est virtus cum virt⁹ sit habit⁹ rationi cõsentaneus. sed fides videtur esse contra rationẽ eo ꝙ faciat rationem abnegare. ergo fides non est virtus. ¶ In oppositum arguitur. quia nihil iustificat nisi virtus. sed fides iustificat ẽm illud Romanoꝝ. 5°. iustificati igitur ex fide pacez habeamus. ergo fides est virtus. ¶ In hac q̃stione erunt quattuor articuli vt supra.

# Uantuz ad articulum primum

sit prima conclusio ꝙ fides charitate iformata est virtus. Hanc conclusionẽ tenet. S. Tho. in hac distin. q. 2^a. articulo. 4°. sub articulis p̄mo et secundo. Item prima 2^e. q. 62. articulo. 3°. Et. 2° 2^e. q. 4. articulo. 5°. Et de veritate. q. 14. articulo. 3. ¶ Secunda conclusio est ꝙ fides theologica siue sit formata siue informis est donum dei. Hãc conclusionem tenet. S. Tho. in hac distinctione q. 3^a. articulo. 2°. Item. 2^a 2^e. q. 6. articulis p̄mo et. 2°. ¶ Tertia cõclusio est ꝙ homo aliquẽ articulum fidei pertinaciter discredens: non habet habitum fidei infuse. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. 2^a 2^e. q. 5^a. articulo. 3°. Itẽ quodlibet. 6°. articulo. 6°. ¶ Quarta conclusio est ꝙ fides est vna virtus et vnus habitus. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. in hac distinctione. q. 2^a. articulo. 4. sub articulo. 2°. Et 2^a 2^e. q. 4. articulo. 6°.

# Uantuz ad articulum secundum

arguitur cõtra conclusiones. Et quidẽ cõtra primam arguit Durandus probando ꝙ fides quantũcũqꝫ formata charitate non sit virtus proprie loquẽdo de virtute prout virtus dicitur habitus potiens potentiam in vltimo perfectionis debite suo actu sic enim virtus est vltimũ de potentia. arguit igitur sic. omnis virtus proprie dicta pficiens intellectũ: perficit ipsum ad conspiciendũ obiectum in se vel per resolutionem ad id quod in se conspicit. in hoc enim consistit efficacia act⁹ intelligendi quam ponit virtus circa potentiam intellectiuam. sed fides non perficit intellectum ad conspiciendum obiectum in se vel per resolutionez ad illud quod in se conspicit. ergo non est ꝓprie et simpliciter loquendo virtus. ¶ 2°. probat ꝙ fides non est magis virt⁹ charitate p̄sente vel existente in voluntate ꝙ̃ non existẽte. quia habitus qui non elicit perfectiorem actum non est perfectior. sed fides non elicit perfectiorem actum charitate existente in volũtate ꝙ̃ nõ existente: quia actus eius qui est assentire vero supernaturali non est perfectior quantũ ad aliquid quod pertineat ad cognitionem veri qui mere pertinet ad itellectum quem perficit fides licet sit perfectior quantum ad rationem meriti que est perfectio extrinseca cuz pertineat ad charitatem que perficit voluntatem. ergo fides nõ est magis vel minus virtus charitate existente in voluntate ꝙ̃ non existente. ¶ Item. 3°. arguit ꝙ nõ est sĩle d̃ fide et charitate sicut d̃ prudẽtia et ꝟtute morali. q2 prudẽtia nõ p̃t acquiri sine ꝟtute morali nec moral' ꝟt⁹ sine prudẽtia. et q2 vtraqꝫ acqrit᷑ ex actib⁹: ideo act⁹ vtriusqꝫ recipit perfectionem ex sibi adiuncto. ita ꝙ impossibile est actum prudentie esse perfectũ nisi virtus mo

ralis sit in appetitu: nec actum virtutis moralis esse perfectum nisi prudentia sit in intellectu. fides autem non dependet a charitate nec quãtũ ad habitum cũ sit prior ordine nature nec ĩ actu recipit aliquam perfectionez s charitate. et ideo potest habere equaliter rationem virtutis charitate non existente in voluntate sicut existente. quamuis enĩz voluntas inclinet intellectum ad credendum: non tamẽ oportet q ipsa sit īformata charitate. hec ille in forma. ¶ Contra secũdã conclusionẽ arguit Scot⁹ ꝓbando q preter acquisitam non requiratur alia infusa. primo q2 in primo cui articuli sunt reuelati: sufficit fides acqsita vt firmiter eis adhereat vt in Paulo. ergo aliis posterioribus sufficit fides acquisita vt firmiter credant omnia credenda. quia Augustin⁹ super illud Psal. suscipiant montes pacem populo et c: vult q inferiores illuminentur per superiores et non magis illuminantur q̃ superiores illos illuminantes. patet ergo consequẽtia. sed antecedens probatur. quia ex puris naturalibus assentire potest illum esse veracem qui talia asserit et reuelat. quia ex puris naturalibus scit hoc et assentit q de⁹ est verax magis q̃ omnes homines. et hec scire et assẽtire potuit Paulus. ergo fide acquisita ex puris naturalibus põt quis firmiter et sine hesitatione assentire omnibus reuelatis a deo. et per consequens quilibet alius. nõ ergo preter fidem acquisitam requirit necessario ꝓpter assensum alia fides. ¶ 2°. quia quamuis aliqua scientia ꝓpter suam difficultatem quam includit vt geometria vel alia nõ possit sciri ab homine ꝓpria inuentione et in lumine suo naturali: tamẽ postq̃ inuenta est et ordinate tradita: potest homo ex puris naturalibus acquirere et scire eam. ergo eodem modo quãuis nullus naturali lumine intellectus possit ꝓpria acquisitione venire ad noticiam illius deus est trinus et vnus: tamen postq̃ reuelatum est alicui: potest alius ex dictis illius cui reuelatum est illi firmiter adherere fide acquisita. ¶ 3°. q2 si fides infusa ponitur: illa erit certior acquisita quia aliter frustra poneretur. sed q sit min⁹ certa probatur. quia conclusio est minus certa q̃ principium: ex quo tota certitudo conclusionis est a certitudine principij. sed huic deus est trinus et vnus assentio fide infusa si ponitur quia hoc reuelatum est a deo. sed hoc esse reuelatum a deo credo quia Joannes dixit hoc sibi esse reuelatũ vel aliis apostolus. sed si audiuissem eum dixisse hoc sibi reuelatũ esse: credidissem sibi fide acquisita credendo ipsum esse veracem et nihil falsum velle asserere. ergo et modo credo illi. s. deũ esse trinum et vnum reuelatum esse apostolo fide acquisita ex auditu scripturarum vel ex hoc s. q lego scripturam. ergo tota firmitas quam modo ponis in fide: est a fide acquisita. ergo nõ est ponenda fides infusa. hec Scotus. ¶ 4°. arguit Aureolus probando q fides infusa non requiritur ꝓpter supernaturalitatem obiecti fidei. quia supnaturalitas illius obiecti vel intelligit per indifferentiam ad verum et falsum ita q obiectum fidei sit tale q non apparet vtrum sit verum vel falsum sicut vtrum arene maris sint pares aut impares: vel intelligitur per repugnantiam ad apparentiam sicut q deus sit trinus τ vnus dicitur repugnare veris apparentib⁹. sed ex neutro illoꝝ requiritur habitus supernaturalis. non enim ꝓpter primũ: quia homo naturaliter loquendo põt indifferentibus firmissime adherere sine habitu supernaturali. nec ꝓpter secundum: nam homo aliquando adheret firmissime oppositis primoꝝ principioꝝ ꝓpter sylocismum falsigraphum vel propter cõsuetudinem vel naturalem dispositionem suam puta ex imaginatione. Et si dicas q veritates fidei sunt de deo qui est obiectum supernaturale et non potest a nobis naturaliter intelligi: hoc non valet. quia de deo possumus multa intelligere ex sensatis τ alia multa non ex sensatis possumus tenere firmiter. et hoc patet in hereticis. hereticus enim errans in vno articulo fidei: amittit fidem infusam et tamen tenet alios ita firmiter q pro illis vellet decapitari. hoc etiam patet de puero non baptizato nutrito inter fideles qui multa que fidei sunt tenet ita firmiter sicut baptizatus q̃ habet fidem infusam. item fides infusa bene est necessaria ei qui reuelat ea que sunt fidei. sed si reuelat ea a casu vel ex industria naturali: non est ei credendum nec adherendum eis que dicit q2 non põt ea reuelare certitudinaliter nisi habeat ea per causam superiorem mediante habitu infuso supernaturali. sed credenti dictis reuelantis non est necessarius habitus supernaturalis infusus. hec Aureolus in forma. ¶ Contra tertiam conclusionem arguit Durandus probando q in hereticis remaneat fides infusa quo ad articulos in quibus non errãt: et arguit sic. quia omnis habitus reddit potentiam facilem ad actum debitum respectu obiecti et per consequens ad refugiendum contraria vel refutandum illa. et tamen si non refugiantur contraria: nõ ꝓpter hoc totaliter tollitur habitus. et si ponat facilitatem et pronitatem ad actum debitum et ad refugiẽ-

dum contrariũ; non tamen ponit necessitatem quin possit fieri contrarium. et istud est manifestum in habitibus acquisitis. ¶2°. quia ille qui assentit credibilibus similiter nunc vt prius: hēt fidem similiter nunc vt prius. quia assensus similis arguit similem habitum. sed fidelis de nouo seductus circa aliquod credibile per ipsam ignorantiam quia non bene intelligit sacram scripturam: vel per alterius falsam doctrinam puta ꝙ non licet iurare: assentit ceteris credibilibꝰ similiter nunc vt prius et omnino consimiliter. ergo assentit per eundem habitum per quem prius. ſ prius habebat fidem infusam. ergo et nunc ꝛ tamen est hereticus. ergo in heretico manet fides infusa. ¶3°. quia si aliquid obstaret: hoc videretur esse quia seq̄retur hoc dato ꝙ aliquis simul sit fidelis et infidelis. sed hoc non obstat quia fides ſm habitum et error ſm actum circa aliqđ credibile: bene possunt stare sicut scientia ſʒ habitum potest stare cum actu erroneo circa aliqđ scibile. et si firmaretur habitus in aliquo qđ nullo modo esset iurandum: adhuc posset stare cuʒ fide infusa quia non esset de eodeʒ obiecto. quia quāuis obiectum fidei infuse se extendat ad omnia contenta in sacra scriptura: tamē ipsa potest exire in actum debitum respectu aliquoruʒ: quāuis intellectus habentis fidem infusam possit decipi respectu aliorum. sicut aliquis potest habere veram scientiam de aliquibus passionibꝰ alicuius subiecti et decipi circa alias passiones eiusdem. et sic non videtur improbabile quin habitus fidei possit remanere in hereticis errantibꝰ de nouo circa aliquod particulare credibile. hec ille. ¶Contra quartam conclusionē arguit Scotus probando ꝙ non ideo de omnibus credibilibus sit vna fides quia respicit omnia credibilia vt reuelata a deo. primo quia si fides infusa respicit primam veritatem vt reuelantem articulos et causantem assensum de credibilibus ꝛ nō sicut de quo est fides vt ď obiecto: sequiť ꝙ nūꝙ̄ aliquis fidelis assentiret huic deus est trinus et vnus. quia ſm te assentio huic deus est trinus ꝛ vnus quia est reuelatum a prima veritate. quero igitur a te quomodo assentio huic: hoc est reuelatum a deo. quia si assentio huic. s. deus ē trinus et vnus propter hoc quia est reuelatū a deo sicut conclusioni propter principium: sequitur ꝙ magis assentio illi quod se habet vt principium ꝙ̄ illi quod se habet vt conclusio. si dicas sicut oportet ꝙ quia est reuelatuʒ deum esse trinum et vnuʒ: quero vltra quomodo assentio huic reuelatum est a deo deum esse trinum et vnum. si iterum quia est reuelatum: procedam in infinitum et per consequens nūꝙ̄ aliquid firmiter credam de articulis fidei. sicut si scientia conclusionis resolueretur in ꝑncipia ꝛ illa principia in alia et sic in infinitum: nūꝙ̄ sciretur aliquid sicut nec aliquid pōt esse quod depēdeat ex infinitis causis essentialiter. si dicas ꝙ huic assentio fide acq̄sita. s. ꝙ deum esse trinū et vnum est a deo reuelatum: contra. tunc fides infusa dependet in esse et firmitate adherens alicui articulo a fide acq̄sita sicut a principio. quia non poteris dicere ꝙ ꝑ scientiam ei adhereas: qꝛ hoc non est euidēs ex terminis deum esse trinum et vnum est a deo reuelatum plus ꝙ̄ ꝙ deus est trinꝰ et vnus. ¶2°. quia formalis ratio obiecti habitus realis: non est relatio seu ens rationis. sed esse reuelatum a deo deum esse trinū et vnuʒ: non dicit vltra deū esse trinum et vnum nisi respectum rationis sicut esse cognitum dicit respectum rationis tātū vltra rem que cognoscitur. si ergo assentis articulo predicto quia est reuelatus a deo: tūc ratio formalis cur assentis per habitum realem ē ens rationis quod est inconueniens cum habitꝰ realis habeat formale obiectum reale sicut potētia realis habet obiectum reale. hoc patet. ergo reuelabile passiue cum sit ens rationis: non potest esse formalis rō tendendi in istud deus est trinꝰ et vnꝰ. ¶3°. arguit Aureolꝰ ꝓbādo ꝙ vītas prima nō sit formale ī obiecto fidei. s. ꝙ fides adhereat cuicūꝙ̄ rōne ꝑme vītatis. qꝛ hoc ē ď rōne formalis obiecti vt nō reducať ad superiorē causaʒ ī eadē sciētia. sed nō sic est in ꝓposito. qꝛ si queratur quare credis articulos fidei: responděť quia hoc dicit prima veritas que mētiri non pōt. queratur vltra quare mentiri non potest et oportet dicere quia est deus. et sic reducitur vlterius ad aliud obiectum formale. ergo prima veritas se habet vt obiectū materiale. ¶4°. aut intelligis per primā veritatem dicta a prima veritate: et hoc non est possibile quia talia sunt veritates cōplexe que sunt obiectuʒ materiale. aut intelligis aliquod attributum speciale in deo: et hoc non potest dici quia illud nihil addit ad diuinitateʒ. et si addit: inquantum huiusmodi nō est finis. et ita fides non habebit idem pro obiecto formali et pro fine. ergo relinquiť ꝙ deus sub rōne diuinitatis sit obʒ formale et nō veritas ꝑma. hec ille.

Quantuʒ ad articulū tertiū primo notādū est prout accipiť ex dictis. S. T. in hac dis. q. pª. ar. 4. sub. ar. 3. i. c.

Et prima 2ᵉ.q.62.articulo primo in corpore ꝙ virtutes aliq̄ dicunt̄ theologice ex eo ꝙ habēt ordinē imediate ad deū. theos enī grece latine dr̄ deus. dicunt̄ autē alique virtutes hr̄e imediate ordinē in deum ac ꝓ hoc theologice: triplici rōne. vna quia habent deū pro obiecto imediato. secunda qꝛ habēt deū pro causa imediata quia .s.a solo deo create sunt et nobis īfuse. tertia qꝛ dei reuelatione aut dei sermone nō humana rōne nobis inotuerunt. vnde et phi dei reuelationem nō habētes: nihil de theologicis virtutibꝰ cognouerunt. et ex tribus predictis accipit̄ differentia virtutū theologicaꝝ a moralibꝰ virtutibus et intellectualibus de quibus loquunt̄ philosophi que nec deū habēt pro immediato obiecto: nec pro causa sola et imediata: nec sola ⁊ immediata dei reuelatione a nobis cognoscuntur cum earum obiectū sit aliquid quod humana ratione cōprehendi potest. virtutes nāqꝫ intellectuales et morales perficiūt itellectū ⁊ appetitū hominis ſm ꝓportionē nature humane. virtutes vero theologice pficiunt supnaturaliter. hūt enim deū ꝓ obiecto ſm ea q̄ humane rōnis cognitionē excedūt. iuxta illud apostoli pma Cori. 2°. oculus nō vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascēdit q̄ preparauit deꝰ his q̄ diligunt illum. nobis autē reuelauit deus p spūm suum. vnde virtutes theologice quāuis cōueniāt i subiecto cū virtutibus moralibꝰ et intellectualibus non tamē sunt ꝓprie morales nec ītellectuales. qm̄ differētia vel idētitas specifica habituū ⁊ virtutū nō accipitur ex subiectis sed ex obiectis formaliter sumptis. ¶ Ex quibus inferimus ꝙ licet fides sit subiectiue in intellectu sicut et virtutes dicte intellectuales: non tamē requirit ad rōnē virtutis omne illud quod virtutes itellectuales requirunt cum sit alterius speciei ab illis. vñ euidentia et conspicuitas cognitionis veri requisita ad habitus virtutū intellectualium prout docet philosophus sexto ethicoꝝ: non necessario requiritur ad virtutem fidei de qua nunc loquimur vt quidam falso putarunt non satis aduertentes ꝙ fides cū sit virtus theologica: non est virtus intellectualis qualis describitur a philosophis: sed specifice ab ea distiguitur. immo vero habitus fidei rationē virtutis non accipit ex ipsa cognitionis euidentia vel conspicuitate sed aliunde. Ad cuius intellectum considerandū est ꝙ vt philosophus diffinit secūdo li. ethi. virtus est que bonū facit habentem et opus eiꝰ bonum reddit. bonū aūt opus .i. bonꝰ actus virtutis: est vel ipsum bonū vltimū vel quod ad bonū vltimum ordinatur. bonū vero vltimū duplex consideratur. vnum quod est humanis viribꝰ ꝓportionatum quod tamē nō habet pfectā rationem vltimi boni sed quandā ipsius participationem ſm qđ homo perficitur in bonis rationis speculatiue principalit: et pratice secūdario. et de hoc fine vltimo tractat phs in libris ethicorū. aliud bonum vltimū est quod nature humane facultatem excedit .s. deus ipse et diuine essentie aperta visio de quo vltimo fine theologus cōsiderat. qꝛ igitur virtutes omnes per actus suos ordinant hominē in vltimū bonū: consequens est ꝙ aliter considerentur et accipiant̄ virtutes theologice a theologis et aliter virtutes intellectuales et morales a philosophis de quibꝰ dūtaxat cōsiderant. sicut et aliter ab his et ab illis vltimū bonum accipitur et dignoscitur. vnde qꝛ phs cōsiderat d virtutibus ſm ꝙ ordinant ad vltimū finem et bonum humanis viribꝰ proportionatū quemcūqꝫ habitum inuenit elicientē bonū actū ad tale vltimū bonum per se ordinatum: vocat habitum virtutis siue sit in parte intellectiua vt scientia intellectus et reliqui intellectuales habitus: siue sit in parte affectiua vt temperantia fortitudo et alie virtutes anime morales. theologus vero quia cōsiderat et accipit virtutes ſꝫ ꝙ perficiunt potentias anime et earum actꝰ bonos reddunt in ordine ad vltimū bonum qđ est nature hominis facultatē excedens: appellat habitum virtutis illum qui actū elicit directe ⁊ immediate ordinatū et tendētē in bonū vltimū qđ est deus. ex eo igitur habitus theologicus habet rationē virtutis: ex quo hēt ꝙ eliciat actum immediate ordinatum in vltimū bonum ipsum vt ꝓprium obiectum attingentem. vnde in ꝓposito nr̄o ex eo habitꝰ fidei habet rationē virtutis ex quo habet ꝙ eliciat actum bonum imediate attingentem vltimū bonum qđ est deus. potest autem considerari duplex actus elicitus per habitum fidei. vnus actus est cognitio veri. alius actus est assentire vero cognito. cognitio veri que est per fidem: non habet bonitatē et perfectionem actus cognitiui cum sit obscura et enigmatica ac per hoc imperfecta. iuxta illud aplī pᵃ Corin.13. videmus nūc per speculū in enigmate. est enim fides habitus non apparentiū vt dicit apostolus dicit ad hebreoꝝ.11°. vnde consequens est ꝙ actus cognitionis veri per habitū fidei elicitus: non sit per se bonus actus intellectꝰ qualis esse debet actus virtutis. siquidem actus virtutis oportet ꝙ sit actus perfectus. nam virtus ſm philosophum. 7°. phy. perfectio q̄dā est. vū

potentiam facit perfectam ⁊ opus eius perfectũ reddit. est enim virtus dispositio perfecti ad optimũ. s. actum vt phs inquit. sequitur ergo q habitus fidei non habet rationez virtutis per hoc solum q elicit actum cognitionis veri circa proprium obiectũ. oportet igitur q habeat rationẽ virtutis in eo q elicitiuus est actus secũdi qui ẽ assentire vero. hic enim actus fidei: bonitatẽ habet virtutis et perfectionem. dicitur enim perfectus assensus alicuius veri: qui omnimodam habet firmitatem et inhesionis certitudinez ita vt nihil dubitationis vel opinionis in contrariũ secum patiatur. talis autem est fidei assensus pro eo q innititur sicut cause: sũme et prime veritati que infallibilis est et a qua omnis firmitas ⁊ certitudo veritatis deriuatur. cum autem in precedentibus et subsequentibus dicimus actuz fidei vel habitum fidei elicere actum: intelligimus cũ habitu fidei simul et potentiam intellect⁹ quam informat eo q potentia et habitus vnũ principium constituunt eiusdem actus: quemadmoduz materia et forma in corporalibus prout dictum fuit in questione precedente.

¶ Secundo Notãduz est q certitudo cognitionis potest ex duplici causa prouenire. quandoqz quidem prouenit ex ipsa euidentia et manifestatione rei cognite. et isto modo scientia et intellectus et sapientia ponuntur a pho. 6°. ethi. et primo poste. certitudinem habere. quandoqz vero prouenit certitudo cognitionis et firmitas inhesionis ex imperio voluntatis mouentis intellectuz ad assentiendum his q̃ non plene videt: et talis certitudo est certitudo fidei. vnde Bernardus dicit q fides est voluntaria quedam et certa prelibatio nondum propalate veritatis. ¶ Ad horum autem intellectum considerandum est ꝑut. S. Tho. deducit de veri. q. 14. ar. p°. q credere qd est act⁹ ꝓpri⁹ fidei nõ habet locũ in prima operatione itellect⁹ q̃ est simpliciũ intelligẽtia vt dicit in 3°. de anima: cũ in ea nõ inueniat verũ per se aut falsum sicut nec in vocibus incõplexis: sed ptinet ad secundã operationez qua intellect⁹ cõponit et diuidit affirmãdo et negãdo. in ista enim operatione: verũ et falsum reperit sicut et in voce cõplexa que est eius signũ. credere aũt importat verũ vel falsum. credimus siquidẽ recte vera et discredimus falsa. et per consequẽs assensus vel dissensus qui consequũtur compositionem et diuisionem seu affirmationem et negationez. assensus autem et dissensus non fit sine determinatione intellectus. intellectus vero possibilis q̃ᵐ est de se nõ magis determinatus est vt adhereat compositioni q̃ diuisioni vel ecõuerso s ad vtruqz ẽ indeterminatus. id aũt qd est indeterminatum ad duo vel plura: nõ determinat ad vnũ eorum nisi p aliquod mouẽs. intellectus vero possibilis a duobus mouet. s. a ꝓprio obiecto qd est qdd est ꝓut phs dicit in. 3°. de anima. et a voluntate que mouet omnes alias potentias anime ad suos actus. sm hoc igit q intellect⁹ possibilis alit et aliter mouet ab his mouentibus: aliter et alit se habet respectu portiũ ꝯtradictionis. quãdoqz enim nõ magis inclinat ad vnũ q̃ ad aliud ꝓpter defectum mouentiũ sicut in illis ꝓblematibus de quibus rationes nõ habemus. vel ꝓpter apparentem equalitatem eoruz que mouent ad vtrãqz partẽ: et illa est dubitãtis dispositio q fluctuat inter duas partes ꝯtradictionis. quãdoqz vero intellectus magis inclinat ad vnũ q̃ ad alterũ: sed tamen illud inclinans non sufficienter mouet intellectũ ad hoc q determinet ipsuz ad vnam partium totaliter. vnde accipit quidez vnam partez: tamen semper dubitat de opposita. et hec est dispositio opinantis qui accipit vnam partem contradictionis cum formidine alteri⁹. quandoqz vero intellectus possibilis determinatur ad hoc q totaliter adhereat vni parti. sed hoc est quãdoqz ab intelligibili quãdoqz a voluntate. ab intelligibili qdẽ: quãdoqz mediate qñqz imediate. imediate quidẽ: quãdo ex ipsis intelligibilibus statim veritas ꝓpositionũ et intelligibilium infallibiliter apparet. et hec est dispositio intelligentis principia que statim cognoscuntur notis terminis vt phs dicit. et sic ex ipso qdd est: intellectus determinatur ad huiusmodi ꝓpositiones. mediate vero quãdo cognitis diffinitionibus terminoꝝ: itellect⁹ determinat ad alterã partẽ cõtradictionis virtute pmoꝝ pncipioꝝ et ista est dispositio scientis. quãdoqz vero intellectus non põt determinari ad alterã partem cõtradictionis neqz statim per ipsas diffinitiones terminorũ sicut in principijs: nec virtute principiorũ sicut in cõclusionibus demõstratiuis est: determinat autẽ p voluntatez que eligit assentire vni parti determinate ⁊ precise propter aliquid quod est sufficiens ad mouendum voluntatem non autẽ ad mouendum intellectum vt pote q videtur bonum vel conueniẽs huic parti assentire. et ista est dispositio credentis vt cum aliquis credit dictis alicuius hominis qz videtur decẽs ei et vtile. et sic etiam mouemur ad credendum dictis diuinis inquantum nobis repromittitur si crediderim⁹ premiũ vite eterne. et hoc pmio

mouetur volūtas ad assentiēdum his q̄ dicunt per fidem: quāuis itellectus non moueat p aliquid intellectum. et ideo dicit Augustin⁹ super illud Joā. 6°. nemo pōt venire ad me nisi pater qui misit me traxerit illū: q̄ cetera potest homo nolens: sed credere nō nisi volens. Patet igitur ex premissis q̄ dubitans non habet assensum cū non inhereat vni parti plus q̄ alteri. similit etiā nec opinans cū non firmetur eius conceptio circa alteram partem. assentire nāq̄ a sententia dicitur. sententia autem vt dicit ysaac et Auicena est conceptio distincta et certissima alterius partis contradictionis. intelligēs vero habet assensum quia certissime alteri parti inheret. non habet autem cogitationem: quia sine aliqua collatione determinatur ad vnum. sciens vero habz cogitationem et assensum terminantem cogitationem. ex ipsa enim collatione principiorū ad conclusiones: assentit cōclusionibus resoluendo eas in pricipia: et ibi figitur motus cogitationis et quietatur. in scientia enim motus rationis incipit ab intellectu principiorū et ad eundem terminatur per viam resolutionis. et sic non habet assensum et cogitationem quasi ex equo. sed cogitatio inducit ad assensum et assensus quietat cogitationem. sed in fide est assensus et cogitatio quasi ex equo. non enim assensus ex cogitatione causatur: sed ex voluntate vt dictum est. sed q̄z intellectus non hoc modo determinat ad vnū vt ad ꝓpriū terminū pducat qui ē visio alicuius intelligibilis: inde est q̄ ei⁹ mot⁹ nondū ē q̄etat⁹ sed adhuc habet cogitationē et inq̄sitionē d his q̄ credit. quāuis eni firmissime assentiat quantū est de seipso: nō tamen ē ei satisfactū nec est ex se determinat⁹ ad vnū sed determinat tm̄ ab extrinseco. et inde est q̄ intellect⁹ credētis dicitur esse captiuat⁹ q̄z tenet terminis alienis et nō ꝓpriis dicēte apostolo. 2ª. ad Cori. 10. in captiuitatem redigētes omnē intellectū. inde est q̄ etiā in credēte pōt insurgere mot⁹ de cōtrario hui⁹ qd̄ firmissime tenet quāuis nō in itelligēte vel sciente. sic igit p assensum separat credere ab opatione qua itellect⁹ formas īspicit id est quidditates: et a dubitatione et ab opinione: p cogitationē vero ab intellectu. sed p hoc q̄ habet cogitationē et assensum q̄si ex quo: etiā a sciētia separat. ¶ Patet igit ex p̄missis q̄ certitudo et firmitas assensus fidei nō est ex euidētia obiecti aut ex claritate cognitionis sed ex imperio et determinatione volūtatis. ex quo vlteri⁹ sequit q̄ rō virtutis ꝯuenit habitui fidei: nō ex parte eius quod ptinet ad intellectū precise sed magis ex parte voluntatis q̄ vt supra dictū est facit id qd̄ pfectionis est in fide. s. firmitatē inhesionis et certitudinem. vt eni. S. T. dicit d veritate loco ꝓxime allegato ad. 5m. fides habet aliq̄d pfectionis et aliquid iperfectionis. pfectionis quidē est ipsa firmitas que pertinet ad assensū: sed imperfectionis est carentia visionis.

¶ Tertio Notādū est ꝓut. S. Tho. deducit. 2ª 2e. q. 4. ar. 2°. in cor. Et de veri. q. 14. ar. 6. in cor. q̄ ad perfectionē act⁹ qui ex duobus actiuis principiis ꝓcedit: requirit q̄ vtrūq̄ actiuorū p̄ncipiorū sit pfectū. nō eni bene pōt secari: nisi et secās hēat artē et serra sit bene disposita ad secādum. dispositio aūt ad bene agēdum in illis potētiis anime q̄ se habēt ad opposita: ē hit⁹. et ideo oportet q̄ act⁹ ꝓcedēs ex duab⁹ talib⁹ potētiis sit pfect⁹ habitu aliq̄ preexistēte in vtraq̄ potētiarū qd̄ apparet tā in virtutib⁹ moralib⁹ q̄ intellectualib⁹. pfecta eni cognitio cōclusionū q̄z ex duob⁹ dependet. s. ex intellectu p̄ncipiorū et ex rōne deducēte p̄ncipia in cōclusiones: ideo vtrūq̄ exigit pfectū. siue eni aliquis circa p̄ncipia erret vel dubitet siue in ratiocinando deficiat aut vim ratiocinationis non cōprehēdat: nō erit in eo pfecta cōclusionū cognitio. et p cōsequēs nec in eo erit sciētia q̄ virtus itellectualis est. patet etiā id in moralibus. nā rect⁹ et bon⁹ act⁹ potētie cōcupiscibilis ex rōne et ipsa cōcupiscibili potētia depēdet. vnde si ratio non sit pfecta p prudētiā et cōcupiscibilis p tēperātiā: act⁹ cōcupiscibilis pfect⁹ non erit: ac p hoc nec act⁹ virtutis. dictū aūt est supra q̄ credere est act⁹ itellect⁹ fm̄ q̄ mouet a voluntate ad assentiēdū. ac p hoc et a voluntate et ab intellectu dependet: quorū vtrūq̄ natum ē p habitum perfici. oportet ergo q̄ tām volūtate q̄ in intellectu sit aliquis habitus si debeat actus fidei eē pfect⁹. habit⁹ aūt pficiēs voluntatem fm̄ q̄ mouet intellectū per fidem ad actū credendi respectu vltimi finis et boni supnaturalis: est charitas. vñ oportet q̄ act⁹ credendi et ab intellectu p habitū fidei et a volūtate per habitū charitatis pfectionē habeat ita q̄ sine vtriusq̄ perfectione perfectus complete non sit. Et confirmat. q̄z ab eo actus recipit pfectionē: a quo hēt spēm. actus autē volūtarii speciē habēt a fine ꝓut. S. T. deducit p̄ª 2e. q. 18. ar. 4. et. 6. cū ergo credere sit maxime act⁹ volūtari⁹ q̄z vt ē sup inductum ex verbis Augustini sup illud Joā. 6. nemo pōt venire ad me nisi pr̄ q̄ misit me traxerit eū: cetera pōt homo nolēs: credere aūt nō nisi volēs. Et in de p̄destinatione sanctorū dicit q̄ fides est i cre-

dentium voluntate. sequitur ergo q spẽz et pfectionẽ trahat ex fine. finis autẽ fidei theologice quod est bonũ diuinũ: est propriũ obiectũ charitatis q̃ perficit volũtatẽ in ordine ad ipm. consequẽs ergo est q act⁹ fidei q̃ est credere: perfectionẽ quandã habet ex ordine ad bonũ diuinũ sicut ad vltimũ finẽ ad quẽ mouet volũtas charitate perfecta. huiuscemodi aũt pfectionez non haberet actus fidei: nisi volũtas mouẽs esset charitate pfecta. Facit ad ista qđ. S. T. dicit in hac dis. q. 3. ar. pͦ. sub ar. pͦ in cor. vires inquit mote a voluntate: duo ab ea recipiũt. pmo formã aliquã ipsius sm q omne mouẽs et agẽs imprimit similitudinẽ suã in motis et pacientib⁹ ab eo. hec aũt forma vel est sm ppriã formã ipsi⁹ volũtatis q̃ est libertas inq̃ᵐ omnes vires a voluntate mote libertatẽ ab ea participant. vel est sm habitũ volũtatẽ pficiẽtẽ qui est charitas. et isto modo omnes habit⁹ qui sunt in virib⁹ motis a volũtate charitate pfecta participãt formaz charitatis. hec tamẽ forma quã vires mote a voluntate participant: est omnibus cõmunis. vnde pter eam habit⁹ qui sunt pfectiones ipsaz virtuz hñt speciales formas sm q congruit potentie quam perficiunt per comparationem ad act⁹ et obiecta. secundo recipiunt a voluntate consummationem in fine. et sic charitas dicitur finis aliarum virtutum inq̃ᵐ per eam fini vltimo coniungũtur. q2 ergo fides vt dictum fuit: est i intellectu sz q mouetur a voluntate: ideo per charitatẽ que est perfectio voluntatis formatur forma cõmuni sibi et aliis virtutibus. hec ille.

¶ Quarto Notãdũ ẽ q sicut Augustin⁹ difinit in libro de pdestinatione sanctorũ: credere qui est act⁹ fidei est cum assensione cogitare. huiuscemodi autem cogitare non dicit actũ virtutis cogitatiue put S. T. exponit 2ª 2ᵉ. q. 2. ar. pͦ. in cor. et ad. 2ᵐ sed dicit actũ intellect⁹ deliberantis seu inqrentis nondũ habentis plenã veritatis visionẽ quãuis firmũ habeat ei⁹ quod credit assensuz. vnde actus credẽdi per hoc q est cogitare. i. imperfecte et cum inquisitione cognoscere: distinguitur ab actu scientie et ab actu intellectus q̃ perfectã dicunt cognitionem. distinguit̃ vero ab actu opinionis per hoc q credens firmiter absq3 formidine alteri⁹ partis adheret ei qđ creditur. ita q per firmã inhesionez cõuenit cum actu intellect⁹ et sciẽtie. et per imperfectã cognitionẽ conuenit cum dubitãre suspicãre et opinãre. inquisitio aũt quam act⁹ credendi implicat: non est inqsitio rationis naturalis demonstrantis id quod credit̃ sed est inquisitio quedã eorũ per que inducitur homo ad credendũ sicut q2 sunt a deo dicta vel per dei ministros predicata et miraculis confirmata. Ex quib⁹ colligim⁹ q habitus fidei a deo infuse ad duo disponit et habilitat intellectũ circa id quod credit̃. s. ad quandã ipsi⁹ intellectionem: et ad firmiter ei assentiẽdũ. Sed cõsiderãdum est put. S. T. notat 2ª 2ᵉ. q. 8. ar. 2. i cor. q itelligere ea de quib⁹ est fides: dupliciť põt accipi. vno modo vt itelligant̃ pfecte q̃ᵐ ad coruz essentiã. et isto modo habitus fidei non perficit aut disponit intellectũ ad intelligẽdũ id qđ creditur. alio modo intelligere illa põt accipi impfecte quãdo. s. essentia rerum credibiliũ aut veritas ppositionis non cognoscit̃ quid sit aut quomodo sit: et tamẽ cognoscit̃ de eis q credẽda sunt et opposita illis nullaten⁹ sunt pro veris admittẽda. et isto modo habit⁹ fidei disponit et pficit intellectũ credẽtis ad intelligendũ id quod creditur. vt eni. S. T. dicit. 2ª 2ᵉ. q. pª. ar. 4. ad. 3ᵐ. lumen fidei facit videre ea que credunt̃. nõ eniz vt ipe ibi dicit ad. 2ᵐ. homo crederet aliqua nisi videret ea esse credẽda. huiuscemodi aũt intellectio seu cognitio directe et per se causatur ex ipsa veritate prima q̃ infallibilis est tanq̃ ex prima causa. et ex ipso habitu fidei inq̃ᵐ per infusionez a deo qui est ipsa prima veritas: rationem ⁊ virtutem prime veritatis participat eo modo quo ratio et virtus artis ab instrumẽto participatur per motionem ipsi⁹ ab artifice. vnde et discretio credendoz. s. que sint credenda et q̃ nõ: cõuenit homini per lumen fidei quẽadmodum discretio spirituũ per gratiam aliquam gratis datam. homo eniz lumẽ fidei habens: his que sunt contra fidem nõ consentit. notat hoc. S. T. dis. sequẽte q. pª. ar. 3. sub ar. 2. ad. 3ᵐ. iuuat̃ tamẽ intellect⁹ credentis ex aliquibus creatis vt ex miraculoz signis et ex predicatoruz doctrina et quandoq3 etiam ex quibusdam rationibus humanis quib⁹ manuducitur homo quasi quibusdam pbabilib⁹ persuasionib⁹ ad intelligendũ id qđ credit̃: vere esse credendũ. verũtamẽ ista omnia iuuamenta nequaq̃ sufficiũt ad causandũ pdictaz cognitionem rei credibilis nec ipsius firmũ assensum sine habitu fidei a deo infuso. quod ex eo euidens est quia videntium vnum et idem miraculuz et audientium eandem predicationem etiaz a sũmo et verassimo predicatore. s. xpo: quidam in eũ et his q̃ ab ipso dicebant̃ crediderunt et alij nõ crediderunt. quod etiam erga missos a christo predicatores et doctores nouimus contigisse. quamobrẽ fides et eius actus credendi: pricipa

liter per se et directe non ab alio esse potest q̃3 a deo mentem credentis interius mouente et ad credendum inclinãte per fidei infusionem. ideo apostol⁹ Paulus virtutẽ fidei in semetipso exp̃tus nec muneri diuino ingratus: vtrũq3 clamat a deo hominibus gratis esse donatum et fidez ꝛ ipsius actu3 credẽdi. ait enim Ephe. 2°. gr̃a eni3 estis saluati per fidẽ et hoc non ex vobis. dei eni donum est non ex operibus vt ne quis gloriet. ipsius eni3 sumus factura creati in xp̃o Jesu. vbi super illud creati: dicit glosa et est Augustini ad bonifacium. non ea creatione qua homines facti sumus: sed ea de qua ille dicebat qui iam vtiq3 homo erat. cor mundum crea in me deus. significans q apostolus loquitur de creatione regenerationis que est per fidem. Itẽ phili. p̃°. vobis nãt donatũ est pro christo non solu3 vt i eũ credatis: sed vt etiam p̃ illo patiamini. que verba Augustin⁹ tractãs libro p̃mo de predestinatione sanctorũ inquit. vtrũq3 ostendat apostol⁹ esse dei donũ: q2 vtrũq3 dixit esse donatũ. nec ait vt plenius et p̃fectius credatis in eum sed vt in eũ credatis. nec seipsu3 misericordiã cõsecutũ vt fidelior: sed vt fidelis esset. q2 sciebat nõ se initiu3 fidei sue p̃orẽ dedisse deo ꝛ retributu3 sibi ab illo eius augmentum: sed ab eo se factum fidelem a quo et apostolus factus est. et parũ infra. q̃s eni non videat prius esse cogitare q̃3 credere? null⁹ quippe credit aliquid nisi pri⁹ cogitauerit esse credendum: q̃q̃3 et ipsum credere nihil aliud est q̃3 cum assensione cogitare. si ergo non sumus idonei cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobismet ipsis fm doctrinam ap̃li ꝫ sufficiẽtia nr̃a ex deo ẽ p̃fecto nõ sum⁹ idonei credere aliq̃d quasi ex nobis metipsis quod sine cogitatiõe nõ possum⁹: ꝫ sufficiẽtia nr̃a qua3 credere incipiam⁹ ex deo est.

¶ Quinto Notandũ est q fidei theologice de qua nũc loq̃mur aliqui effect⁹ conueniunt ex ratione sui generis in q̃3ᵐ. s. est habitus: et aliqui ex ratione specifica scilicet ex ratione fidei. ex ratione quidem generis habet fides q intellectũ disponat ꝛ habiliter ad hoc q prompte et faciliter ac delectabiliter credat ea de quibus est fides. huiuscemodi eni3 modus agẽdi cõmunis est omni habitui, p̃ut deductũ fuit in questione precedente. ex rõne vero specifica in q̃3ᵐ. s. fides theologica est: hab3 q intellectũ credentis disponat et eleuet vltra vires nature sue vt tendat et suo modo respiciat deum sicut obiectum supernaturale fm. s. q deo cõueniunt aliqua naturalem hominis cognitionem excedẽtia. ita q formalis rõ obiecti fidei est deus qui est veritas prima supernaturalit̃ mouens intellectum credentis. ex quo habet consequenter q in nullã aliam rem fides suo actu credendi tendit nisi fm q sub prima et diuina veritate cadit. vnde fides theologica diuine veritati innititur tanq̃3 medio et obiecto formali quo omnia de quibus fides est probant̃ esse vera. et ex hoc vlterius fidei habitus habet q intellectũ perficit et firmat ad assentiẽdu3 illis que diuina veritate et auctoritate in scripturis sacris et doctrina ecclesie manifestantur. perficit deniq3 fides illustrãdo intellectum suo lumine diuino ex ipsa sui infusione participato ad cognoscendum que vere credenda sunt et fidei consona et q̃ nõ sunt credenda sed refutanda tanq̃3 vere fidei repugnantia. huiuscemodi enim discretio propria est habitus fidei ex qua vlteri⁹ habet q fidei nõ p̃ot subesse falsitã. vnde. S. Tho. in hac dis. q. 2. arti. 3. sub ar. 3. ad vltimũ. Ad. 3ᵐ inquit dicẽdũ q hoc q fides non errat sed semper verum dicit non est ex p̃fecto modo intelligendi sed magis ex alio quod est extra itellectũ. s. ex infallibili ratione q̃ dirigit volũtatẽ. ¶ Ex quibus inferimus q fides acquisita aut quicũq3 alius firmitatis assensus ex propria estimatione vel ex quibusuis alijs adminiculis causata: supplere non potest vicem fidei a deo infuse etiam informis. nam non potest se extendere ad perficiendum et firmandum intellectum hominis q̃3ᵐ ad omnes effect⁹ fidei infuse supra memoratos. vnde licet hereticus firmiter assentiat quibusdam veris articulis ita vt etiam paratus sit pro eorum confessione mortem subire: non sic perfecte et ea certitudine ac firmitate illis adheret quemadmodum fidelis per habitum fidei sibi a deo infusum. cum enim hereticus non nisi lumine naturali et humanis persuasionibus ac propria estimatione illis assentiat que vera credit: nequaq̃3 potest ea certitudine ac firmitate nec ita prompte et delectabiliter illa credere quemadmodum fidelis diuino lumine per habitum fidei illustratus et diuina auctoritate ac probationibus a prima veritate deriuatis edoctus. habet enim fidei habitus ex participatione diuine veritatis a qua per sui infusionem deriuatur quandam vim firmandi et certificãdi intellectũ de his q̃ sunt fidei. ita vt multo certi⁹ et firmi⁹ illis assentiat fidem habens: q̃3 quicunq3 p̃hs assentiat conclusionibus per habitus intellectuales humanit⁹ acquisitos quanto lumen diuinum lumen naturalis rationis precellit: et efficacia dei docentis et eue-

lantis prefertur virtuti et efficacie hominis do-
centis: cũ eadẽ cognitionis veritas in discipulo
sit que ẽ in docẽte, put. S. Tho. notat loquẽs de
pphecia 2ª 2ᵉ. q. 171. ar. 6. nã cognitio addiscẽ
tis similitudo quedã est cognitionis in docẽte: si-
cut in rebus naturalibꝰ forma generati quedam
est similitudo forme generãtis. vñ. S. T. 2ª 2ᵉ.
q. 5. ar. 2. ad. 2ᵐ. fides inquit q̃ est donũ gratie
inclinat hominẽ ad credendũ ẽm aliquẽ affectũ
boni etiã si sit informis. et. q. 6. ar. pº. in cor. cũ p
baret miraculũ vel hominis psuasionem nõ esse
causam sufficiẽtem ad his q̃ fidei sunt assentiẽdũ
subiungit. et ideo oportet ponere aliã causam in
teriorẽ que mouet hominẽ ad assentiẽduz his q̃
sunt fidei. Et hanc causam cõcludit in fine. cor.
esse fidẽ q̃ est a deo interius mouẽte p gratiam.
et hoc ipsum voluit sentire. S. Tho. in hac disti.
q. 3. ar. 3. sub ar. 2. ad. 2ᵐ. cũ dicit q habitꝰ fidei
cũ non rationi innitaẽ: inclinat p modũ nature si
tut et habitꝰ moraliũ virtutũ et sicut habitꝰ pn-
cipioꝝ quoꝝ inclinatio ẽ ex quadã interiori mo-
tione a supiori causa. Ad qd facit qd dicit 2ª 2ᵉ.
q. pª. ar. 4. ad. 3ᵐ. sicut enim inquit p alios habi
tus virtutũ homo videt illud quod ẽ sibi conue-
niens ẽm habitũ illum: ita etiã per habituz fidei
inclinatur mẽs hominis ad assentiẽduz his q̃ cõ-
ueniunt recte fidei et non alijs. q ergo hereticꝰ
quosdã articulos discredens alijs fidei articulis
ita firmiter videatur assentire vt paratus sit p
eorum assertione mortem subire: non est causa
q2 sic pro certo videat illos esse credendos quẽ-
admodum fidelis per fidez infusam idipsuz cog
noscat: sed quia propria voluntate sue opinioni
plurimum adheret. quemadmodum et pro ab-
negatione articulorum quos non credit: etiam
mori paratus est. et constat q non est sic paratꝰ
eo q pro certo videat non esse credendos quia
quod falsum est: pro certo videri non potest: sed
sola protervia sue voluntatis qua propriam o-
pinionem qualitercũq3 defendere vult. vnde et
heresis vt cõmuniter: ex superbia oritur qua he-
reticus propriam sententiam veram vel falsam
defendere pretẽdit prout ex interpretatione no
minis habetur et dictis Hieronimi super episto-
lam ad Galatas. Quod autez. S. Tho. dicit in
hac distinctione. q. 3. articulo. 3. sub articulo. 2.
q assentire eis que credenda sunt potest homo
ex ipsa estimatione sine habitu infuso: debet intel
ligi de assensu imperfecto vt ex serie littere patet
non de perfecto.

¶ Sexto Notandũ ẽ, put. S. Tho. s
dicit in hac distin. q. 2ª. ar.
2. sub arti. 3. in cor. q. certitudo nihil aliud ẽ q̃3
determinatio intellectus ad vnum. vnde tanto
maior est certitudo quanto est fortius id quod
determinationem causat. determinatur autem
intellectus ad vnum tripliciter. in intellectu eni
principiorum causatur determinatio ex hoc q p
lumen naturale intellectus aliquid sufficienter
inspicitur. in scientia vero conclusionum causaẽ
determinatio intellectus ex hoc q conclusio per
actum rationis in principia per se visa resoluiẽ.
in fide vero certitudo causatur ex hoc q volun-
tas intellectui imperat q se ad assentiendũ his
que sunt fidei determinet. mouetur autem vo-
luntas ad id imperandum vt ipse doctor sanctꝰ
inquit sub arti. pmo eiusdem. ar. ppter aliquam
rationem quo bonum videtur illis esse assentiẽ
dum: quãuis ratio illa ẽ3 se precise ad intellectũ
determinanduz non sufficiat propter intellectꝰ
imbecillitatem qui non videt per se id cui assen-
tiendum iudicatur nec ipsuz ad principia per se
nota resoluere valet. ratio autem qua intellectꝰ
iudicat esse bonum his que fidei sunt assentire
quamuis eorum euidentiam non habeat: est q2
eorum veritas a veritate prima que infallibilis
est deriuatur et auctoritate diuina ac reuelatio-
ne nobis est tradita per christum primum ⁊ pre
cipuũ doctorem et per eius ministros prophe-
tas et apostolos. q autẽ intellectus in hanc cog
nitionem deueniat: habet precipue ex habitu fi-
dei qui vt premissum est habet vim mentem cre
dentis illustrandi et edocendi q ea que fide in
sacra scriptura et per ecclesiam proponunẽ cre-
denda: a pma veritate ⁊ diuina auctoritate sunt
tradita. nec ad hoc sufficienter et inconcusse per
cipiendum et credendum: sufficerent q̃cũq3 ad-
minicula exterius homini adhibita siue per do-
ctrinam aut predicationem siue etiam per mira
cula in testimonium dicti facta vt in quarto no-
tabili fuit deductum. ¶ Aduertendum tamẽ q
Sanctus Tho. in premissis verbis que sumun-
tur ex loco proxime allegato quibus dicit q mo
uetur voluntas ad determinandum intellectuz
vt assentiat his que sunt fidei propter aliquam
rationem qua bonum videtur ei illis adherere
videtur attribuere volũtati q ipsa videat idest
cognoscat bonum esse his que fidei sunt adhe-
rere: cum tamen voluntatis non sit cognoscere
sed in cognitum ab intellectu tendere. Quam-
obrem considerandum est q sicut philosophus
docet primo libro de anima et. 2º. et. 7º. methaᵉ
motus et operationes sunt suppositorum tanq̃3
agẽtiũ ⁊ mouẽtiũ. formis aũt ⁊ partibꝰ tribuuntur

motus vel actio non tanq̃ agẽtib⁹: sed tanq̃ pricipijs quib⁹ agens agit et mouet. vnde proprie loquẽdo nec intellectus intelligit sed est pricipium quo intelligẽs intelligit. nec voluntas amat sed est principiũ quo amãs amat. et q2 idẽ suppositũ est habẽs intellectũ et voluntatẽ: idem ẽ suppositum cognoscẽs p intellectũ et amans per volũtatẽ. vnde cum dicitur q̃ intellectus ꝓponit et ostendit volũtati ꝓpriũ obiectum. s. bonum: est impropria locutio vsu loquẽtiũ tolerata per figuram sinedochem posita parte pro toto. est enim sensus q̃ intelligẽs p intellectũ ꝓponit et ostendit sibi volẽti quod bonuz est illi. ita q̃ homo ipse vt est intelligẽs: cognoscit qđ ẽ sibi bonũ: et illud sibi ipsi vt volenti ostendit. et ipse idem vt est volẽs appetit illud p voluntatem et mouet intellectũ. i. seipsum vt intelligentẽ circa bonum illud. vnde in proposito nr̃o cum. S. T. dicit q̃ voluntas determinat intellectũ ad assentiendũ his que fidei sunt ꝓpter aliquã rationez qua videt illis esse adherendũ: ponit pars p toto. s. voluntas p volente. est enim sensus dicti q̃ voluntas. i. volẽs determinat p voluntatẽ intellectũ. i. seipsum vt ẽ intelligẽs ad assentiẽdũ his que sunt fidei ꝓpter aliquam rationem qua voluntas. i. volens videt nõ inq̃ꝝ volens. i. non p voluntatẽ sed inquãtũ intelligẽs. i. videt p intellectũ q̃ illis est adherẽdum. vnde talis est ꝓcessus q̃ fidelis p habitum fidei infusum p̃maxime videt seu cognoscit bonũ esse his q̃ fidei sunt adherere eo q̃ a prima veritate q̃ est infallibilis eorum veritas dependet. hoc aũt bonũ quod habẽs fidem cognoscit: ꝓponit voluntati. i. sibi ipsi vt habẽti voluntatẽ: et tunc ipse fidẽ habens mot⁹ ratione predicta et alijs si que sunt: determinat inquantũ est volẽs. i. p voluntatez seipsuz inq̃ꝝ est intelligẽs ad assentiẽdũ his q̃ fidei sunt. vnde licet volũtas non sit fm se cognoscẽs: volens tamẽ est cognoscẽs. et ideo ꝓpter aliquaz rõnez quam attigit vt est itelligẽs: põt inquantũ ẽ volens determinare se ad assentiẽdũ q̃busdã fz q̃ ẽ intelligẽs. et ista fuit intẽs. S. Doc. in p̃missis vb.

Quantuz ad articulũ quartũ respõdẽdũ est obiectionibus aduersarioꝝ. Et q̃dẽ ad primũ Durãdi ↄtra p̃mã ↄclusionẽ dr̃ q̃ maior sũpta vt sicut iacet est falsa. solũ enĩ habet veritatẽ õ virtutibus intellectualibus: non theologicis. fides autem est virtus theologica non proprie intellectualis. vnde non oportet q̃ fides habeat rationem virtutis ex euidentia et conspicuitate rerum de quib⁹ est quemadmodũ virtutes q̃ proprie dicuntur a philosophis intellectuales. et õ hoc lati⁹ dictũ fuit in primu notabili. ¶ Ad. 2^m negatur minor. et ad eius ꝓbationem dicitur q̃ assumptũ est falsum. nam ipsa cognitio veri pfectionẽ quandã habet ex eo q̃ recte ordinatur in vltimũ finẽ et est meritoria vltimi boni. hoc aũt a charitate habet et non sine illa. et licet charitas perficiat volũtatem per modũ informationis: perficit tamẽ intellectũ et ceteras potẽtias a voluntate imperatas per modũ cuiusdam motionis et imperij sicut et ipsa voluntas. neq̃ obstat q̃ charitas sit obiectiue extrinseca itellectui quoniã nec apud ph̃os nec apud theologos inconueniẽs reputat̃ q̃ aliquid ex causis extrĩsecis accipiat perfectionem. nam finis ⁊ efficiẽs cause sunt extrinsece rerum a quibus tamẽ res suo modo perficiuntur nemo etiã mediocriter doct⁹ negabit. ¶ Ad. 3^m. dicit̃ q̃ procedit ex falso supposito q̃. s. causa q̃re virt⁹ moralis esse non põt sine prudẽtia nec ecõtra: sit q2 vtraq̃ ex actib⁹ acquiritur. hoc autem falsum est. q̃ñ virtutes morales infuse esse nõ possunt sine prudentia ⁊ charitate nec econtra ꝓut. S. Tho. pulchre deducit p̃ª 2^e. q. 65. articulis. 2. et. 3. et tamẽ neutre virtutes acquirunt̃ ex actib⁹ sed per infusionẽ a deo. vnde vera causa cõnexiõis predicte alia ẽ quaz. S. T. assignat p̃ª 2^e. q. 58. articulis. 4. et. 5. q2. s. cum virt⁹ moralis sit habit⁹ bene electiu⁹ eoꝝ q̃ sunt ad finem: indiget prudẽtia que recte consilietur et p̃capiat de medijs in finem ducẽtibus. quos act⁹ prudentia recte non põt habere sine virtute morali per quaz fit homini cõnaturale recte iudicare de fine. q̃ñ qualis vnusquisq̃ est: talis finis et videtur prout ph̃a inquit. 3° ethi. sic igitur q2 fides perficit̃ et firmat̃ per charitatem sine qua intelligit̃ mortua fm sentẽtiam apostoli Iacobi: ideo rationez virtutis absq̃ charitate non habet. q2 virt⁹ est dispositio perfecti ad optimũ. vnde fides quãtũ ad rationẽ virtutis a charitate dependet quãuis nõ quãtũ ad subam habit⁹. patet igit̃ ex dictis in responsione ad. 2^m. falsum esse q̃ act⁹ fidei perfectionẽ non recipiat a charitate in quo arguens fallit̃. ¶ Ad argumenta cõtra secũdaz cõclusionẽ. Ad p̃mũ Scoti negat̃ antecedẽs loquẽdo õ firmitate pfecta qualis habetur p habitũ fidei. et ad ei⁹ ꝓbationẽ dr̃ q̃ quãuis ex puris naturalibus deus possit credi verax plus q̃ omnes creature: non tamẽ ex pur: naturalibus sciri põt aut incõcusse credi q̃ deus sit a quo articuli sunt reuelati presertĩ ea certitudine

que ex fide a deo infusa habetur, put in quinto et
sexto notabili deductũ fuit. ¶ Ad. 2ᵐ dicitur q similitudo ex qua pcedit nulla est. quia geometria vel
alia sciẽtia humanitus acquisita nõ excedit lumẽ
rationis naturalis nec humanã inuẽtionẽ quemadmodũ noticia eorum de quibus est fides: que non
solum excedũt naturalẽ hominis cognitionẽ ante illorum reuelationẽ: sed etiã postq̃ reuelata sũt
excedit lumen naturalis rationis cognoscere et
credere q a deo reuelata sint. ac per hoc non potest ex puris naturalibus omnimoda et perfecta
certitudine credi: cũ talis certitudo non habeatur
nisi presupposito q a deo cuius veritas est infallibilis reuelata sunt. ¶ Ad. 3ᵐ cõcedimus assũptũ.
et ad eius improbationem negatur minor pro illa
parte qua dicit q credimus pncipaliter vel principaliter
vt arguẽs intelligit deũ trinum et vnum esse a deo
reuelatum quia Joannes vel alius apostolus hoc
dixit. imo directe et pricipaliter id credimus ex vi
habitus fidei a prima veritate illi cõmunicata per
quam mens nostra illustratur ad illud cognoscẽdum
prout in quito et sexto notabili satis declaratum est.
quod aũt arguẽs dicit si audiuisset Joãnem id dixisse: q fide acquisita sibi credidisset: dicimus hoc
nõ esse incredibile sed talis eius credulitas non
esset eque firma et pfecta sicut habetur per fidem.
verũtamẽ plurimi idipsum a Joãne audierũt qui
sibi nõ crediderũt. ex quo satis patet q sine habitu fidei infuso: predicatio Joãnis aut alterius
apostoli sufficiẽs non fuit causare actũ credendi
firmũ et perfectũ. ¶ Ad. 4ᵐ quod est Aureoli dicitur q fides infusa requiritur propter vtrũq;. et
ad huius improbationẽ dicitur q ex ea nõ aliud cõcluditur q̃ q sine fide infusa põt homo firmiter
credere ea que fidei sunt. sed nõ probatur q illa
credat ea certitudine et firmitate qua fidelis credit per habitum fidei et que necessaria est homini ad salutem. et ideo fides acquisita nullo modo sufficit necessitatẽ habitus fidei in nobis supplere. vñ apostolus Ephe. 2°. gratia inquit estis
saluati per fidem et hoc non ex vobis dei enim donum est. ¶ Ad argumenta Durãdi cõtra tertiã
conclusionẽ. Ad primũ dicitur q procedit ex falso intellectu quem arguens habuit in dictis. S.
Tho. quasi mens. S. Tho. fuerit q ratio per se
et formalis qua hereticus habitũ fidei nõ habet
sit quia quosdã fidei articulos nõ credit vel discredit hoc aũt falsum est. nam sm doctrinam. S.
Tho. põt quis errare in his q̃ sunt fidei ita q aliquos articulos credat et quosdã nõ: et q habitũ
fidei nõ amittat neq; sit hereticus. vt si tenẽs pro
medio et regula infallibili credẽdorum id qd a prima veritate in scripturis sanctis et doctrina ecclesie reuelatũ est: erret ex ignorantia putãs illud
in quo errat esse a deo in sancta ecclesia et scripturis sanctis edoctũ paratus semp corrigi si auctoritate ecclesie pbetur contrariũ. vnde ratio vera et p se propter quã hereticus credẽs quosdam
articulos et quosdam discredens habitum fidei
non habet: est quia hereticus nihil eorũ que fidei
sunt credit propter mediũ veritatis prime cui tanq̃
formali obiecto et medio fides innititur prout. S.
Tho. deducit 2ᵃ 2ᵉ. q. pᵃ. ar. p°. Et disti. sequẽte
arti. p° sub. ar. p°. nã vt ipse Doc. S. efficacit arguit 2ᵃ 2ᵉ. q. 5. ar. 3. in cor. si quis de his q̃ docet
ecclesia cuius doctrina ex veritate prima pcedit q̃
in scripturis sanctis manifestatur: que vult tenet
et q̃ non vult nõ tenet: non iam inheret ecclesie
doctrine nec prime veritati tanq̃ formali obiecto et infallibili medio sed proprie volũtati aut
humane imaginationi ac per hoc non ex habitu
fidei infuse credit ea q̃ credit sed aliunde. et per
consequẽs de nullo credibiliũ fidem habet infusam. ¶ Ad. 2ᵐ dicitur q in casu orguẽtis: ratio sua
non est ad ppositũ nostrũ. nam loquitur vt patet in
exẽplo de fideli seducto circa aliqd credibile per
ignorantiã nõ ex ptinacia. sic aũt errãs nõ est hereticus nec habitũ fidei amittit cũ adhuc teneat
primã veritatem et ecclesie doctrinã pro medio
et regula infallibili eorum que credit. vt enim Augustinus dicit et habetur i decre. 24. q. 3. capitulo.
dixit apostolus. qui sentẽtiam suam quãuis falsam
atq; puersam nulla pertinaci animositate defendunt presertim quã non audacia sue psumptionis pepererit sed a seductis atq; in errorem lapsis parẽtibus acceperũt: querunt aũt canta sollicitudine veritatem corrigi parati cum inuenerit
nequaquã sunt inter hereticos deputandi. hec
Augustinus. patet ergo q argumẽtũ non est ad propositũ nostre cõclusionis. si autẽ arguẽs ptendit
idipsum arguere de heretico ptinaci: dicitur q minor
argumẽti est falsa. nõ enim eodẽ modo tenet ea q̃
credit postq̃ hereticus fit quẽadmodũ anteq̃ in
heresim laberetur. vñ. S. Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 5. ar. 3° ad
primũ dicẽdũ inquit q alios articulos fidei de quibus
hereticus nõ errat: nõ tenet eodẽ modo sicut tenet eos fidelis. s. simpliciter inherẽdo prime veritati
ad qd indiget homo adiuuari p habitũ fidei. sed
tenet ea q̃ sunt fidei ppria volũtate et iudicio. vñ
credere q̃si equiuoce dicitur de heretico et de fideli quẽadmodũ. S. T. dicit de hominibus et demonibus de
veri. q. 14. ar. 9. ad. 4ᵐ. ¶ Ad. 3ᵐ dicitur pmo q aliud est qd verius et magis obstat q̃ id qd arguẽs
tetigit. s. quia hereticus non credit ea q̃ fidei credit

inherēdo pme veritati tanq̄ medio infallibili p quod credat: cui medio innititur fides infusa. sed illa credit ꝓpria volūtate et ꝓpter humanā estimationē q̄d credere nō est p̄ habituz fidei. Dicitur secūdo q̄ minor ē falsa q2 imo obstat. et ad ei⁹ ꝓbationē: dicit q̄ non est simile de habitu scientie et de habitu fidei. vn̄ ad simile argumētū respondet. S. Tho. 2ª 2ᵉ. q. 5. ar. 3. ad. 2ᵐ. q̄ in diuersis cōclusionibus vni⁹ sciētie: sunt diuersa media p que ꝓbant quoꝝ vnuz pōt cognosci sine alio. et ideo hō pōt scire quasdā cōclusiones vni⁹ sciē tie ignoratis alijs. sed omnib⁹ articulis fidei inheret fides ꝓpt vnū mediū. s. ꝓpter veritatē p̄mā ꝓpositā nob in scripturis s̄m doctrinā eccl̄ie intelligētis sane. et ideo qui ab hoc medio decidit: totaliter fide caret. ¶ Ad argumenta Scoti cōtra quartā cōclusionē ad pmuz dr̄ p̄° q̄. S. T. nullibi dicit aut tenet vt arguēs supponit q̄ fides infusa respiciat pmā veritatē non sicut id de quo est fides vt de obiecto. imo cōtrariū docet disti. sequente. ar. p̄°. sub ar. p̄°. et. 2ª 2ᵉ. q. p̄ª. arti. p̄°. Dicit secūdo ad formā argumēti q̄ cōsequētia ē falsa. et ad ei⁹ ꝓbationē dicitur q̄ huic de⁹ est trinus et vn⁹: assentio quia est edoctū et reuelatū a deo. et cum vlterius arguēs querit quomodo aut per quid assentio huic q̄. s. illud est reuelatū a deo: dicimus q̄ per habitū fidei qui motione et participatione pme veritatis: itellectui dictat ad id credendum et voluntas ad ipsum inclinat affectu quodam ex ipsa motione pme veritat̄ causato prout latius declaratū fuit in quinto notabili. ¶ Ad. 2ᵐ. dicitur q̄ huius ꝓpositionis assensio huic de⁹ est trinus et vnus quia hoc a deo reuelatum ē: non est sensus q̄ ipse respectus quē importat esse reuelatū: sit causa per se et directe talis assensus. sed est sensus q̄ illi assentio ꝓpter veritatē dei que hoc reuelat. vnde veritas dei ē id propter quod directe et per se eiuscemodi ꝓpositioni assentio. non enim esse reuelatum ē cōdicio rei credite sed ipsius credentis. vt enī. S. Tho. dicit. 2ª 2ᵉ. q. p̄ma. ar. 6. ad. 2ᵐ. ratio formalis obiecti fidei pōt accipi dupliciter. vno modo ex parte ipsius rei credite: et sic ratio formalis omniū credibiliū est vna. s. veritas pma. alio modo potest accipi ratio formalis credibiliū ex parte nostra: et sic ratio formalis credibilis ē vt sit non visum. et pariformiter dici debet de esse reuelabile aut reuelatum. ¶ Ad. 3ᵐ. quod ē Aureoli negatur minor. et ad ei⁹ ꝓbationē dicit q̄ falsum assumit cū secundo q̄rit. nā quāuis idē re omnino sit de⁹ quod veritas pma: si tamen rōnes formales vtriusq̄ nominis cōsiderentur: nō ideo veritas pma mentiri non pōt q2 est deus imo ecōtra quia de⁹ est veritas pma: ideo non potest mentiri. ¶ Ad. 4ᵐ. dicimus q̄ per pmā veritatem intelligimus deum q̄ est p̄ma veritas loquēdo de p̄ma veritate sub ratione qua est obiectū fidei. si autē loquamur de pma veritate s̄m q̄ dicit formalē rationē obiecti fidei q̄ sumit̄ vt mediū verificandi credibilia: sic p pmā veritatem intelligimus quoddā attributū speciale i deo quod licet nihil reale addat ad diuinitatem addit tamē aliquā rationē specialē s̄m modum nr̄m intelligēdi. et cū arguens vlterius infert q̄ tunc fides non hēt idē pro obiecto formali et ꝓ fine: negatur cōsequētia. nā cū fides sit habit⁹ intellectus: ꝓpriū et imediatū finē habet formaliter loquēdo ipam veritatē quēadmodū volūtas bonitatē. vt enī phs docet. 6°. ethi. itellect⁹ est tēdere in verū sub ratione veri sicut volūtas in bonū sub rōne boni. ¶ Ad argumētū ante oppositū respōdet. S. Tho. in hac dis. q. 2ª. ar. 4. sub arti. p̄°. ad. 3ᵐ. q̄ fides non est cōtra rationē sed supra rationē. et ideo nō dicit̄ abnegare rōnem quasi rōnem verā destruēs: sed quasi eam captiuās in obsequiū christi vt apostol⁹ dicit p̄ª Corin. 10. Et in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distin. xxiiij. et. xxv.

Circa vigesimā quartaz et vigesimā quintam distictionē querit̄ vtrum fides sit de visis et arguit̄ q̄ sic. q2 lumē fidei se habet ad artic̄los sicut lumen naturale ad principia naturaliter cognita. sed lumē naturale facit videre principia per se nota. ergo et lumen fidei facit videre articulos. ¶ In oppositum arguitur quia hebreorum. 11°. dr̄ fides est argumētū nō apparentium. ergo non est de visis. ¶ In hac q̄stione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantuz ad articulum primum sit prima conclusio q̄ fides nō est de visis ab intellectu fidem habente. hāc conclusionez tenet. S. Tho. in

n

hac vigesima quarta distin. arti. 2°. sub. arti. p°. Et. 2ª 2ᵉ. q. pma. arti. 4°. ¶ Secūda cōclusio ē ꝙ fides non ꝓprie est de scitis ab intellectu fidē habente. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac distin. loco preallegato sub. arti. 2. Et. 2ª 2ᵉ. loco preallegato. arti. 5°. Item ō veri. q. 14. ar. 9. ¶ Tertia conclusio est ꝙ fides est certior sciētia certitudine inhesionis. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. distinctione precedente. q. 2. articulo. 2. sub arti. 3°. Et. 2ª 2ᵉ. q. 4. articulo. 8.

Quantuz ad articulū secundum arguitur cōtra cōclusiones. Et quidē cōtra primam arguit Aureolus ꝓbādo ꝙ enigma vel inevidētia nō sit de ratione obiecti formalis fidei. primo qꝛ obiectum fidei est directe obiectuz intellectus. ergo non habet ꝓ formali ratiōe nisi illud qḋ directe continetꝛ sub obiecto formali intellectus. modo inevidētia cum sit privatio: non continetꝛ directe sub obiecto intellect⁹. ¶ 2°. qꝛ inevidētia est q̄dam denominatio obiecti in ordine ad potentiam et est respectus rationis vel privatio. et tale quid non pōt esse obiectū fidei q̄ est virt⁹ theologica. ¶ 3°. quia īpossibile est ꝙ privatio sit formalis condicio obiecti habitus positivi qui habitus tēdit in rationem positivā. modo fides est habitus positiv⁹: inevidētia autē est ratio privativa. ¶ 4°. qꝛ obiectū fidei est verū cui adheretꝛ ꝓpter auctoritatem. sed accidit auctoritati ꝙ sit evidens aut inevidens. ¶ 5°. arguit Durandus. qꝛ formalis ratio obiecti cuiuslibet habitus cognoscitivi non pōt esse negativa vel privativa. sed fides est habitus cognitivus. ratio autē non visi est ratio negativa. ergo ratio non visi nō potest esse formalis ratio obiecti fidei. minor est nota ō se. maior patet. quia primū in quod tendit habitus cognitivus non pōt esse negatio vel privatio: quia privationes non cognoscuntur nisi per habitus: nec negationes nisi per affirmationes. sed primū in quod tendit habitus cognitivus ē obiectum ṡm formalem obiecti rationē. ergo formalis ratio obiecti habitus cognitivi non potest esse negativa vel privativa. et hec fuit maior. sequitur ergo conclusio. ¶ 6°. arguit idem. qꝛ formalis ratio obiecti cuiuslibet habitus cognitivi non se tenet ex parte habentis sed ex parte obiecti vt patet inducendo in omnibus. sed ratio non visi tenet se ex parte habētis fidem. ergo nō est ratio formalis obiecti fidei. minor patet. qꝛ obiectum est visum vel non visum quia actus videntis cadit aut nō cadit super ipsuz. ¶ 7°. si formalis ratio obiecti fidei esset non visum: fortiori ratione formalis ratio obiecti visionis esset esse visum. sed hoc est falsum: ergo et illud. maior patet. qꝛ oppositi habitus debēt habere obiecta opposita ꝑ rationū. fides aūt et visio ṡm te sunt oppositi habit⁹. ergo si formalis ratio obiecti fidei est esse non visum: opposita ratio. s. esse visum esset formalis ratio obiecti visionis. ꝙ autem hoc sit falsum ꝓbatur. quia obiectum ṡm suaz formalem rationem est previum actui. sed esse visuz nō est previū actui visionis: imo ex hoc aliquid dicitur visum qꝛ actus visionis cadit super ipsum. ergo esse visum nō est formalis ratio obiecti visionis. ¶ 8°. quia ad formalē rationē obiecti cuiuscūqꝫ habit⁹ cognitivi habēt attributionē q̄cūqꝫ pertinēt ad ꝯsiderationē illius habit⁹. sed ad rationē non visi nō habēt attributionē quecūqꝫ cōsiderantꝛ p fidē. ergo et cetera. ¶ 9°. qꝛ finis cuiuslibet habitus cognitivi est ꝑfecta cognitio sui obiecti ṡm formalē eius rationē et ṡꝫ ea q̄ sibi attribuuntꝛ. si ergo formalis ratio obiecti fidei esſꝫ esse non visum: sequitur ꝙ finis ꝓximus et intrīsecus fidei esset cognoscere ꝑfecte de deo qualitꝛ sit non visus et que sint illa que sibi attribuūtur quatinus est nō visus. hoc autez est falsum. ergo formalis ratio obiecti fidei non ē ratio non visi. hec Durandus in forma. ¶ Cōtra secundam cōclusionem arguit idē Durandus ꝓbādo ꝙ fides que est habit⁹ a deo infusus possit simul stare cū scientia in eodem subiecto et respectu eiusdem obiecti omnino et simpliciter. primo quia habitus fidei infuse se extēdit ad omnia que sunt nobis tradita revelatione divina et maxime ad illa que nō sunt ex alijs deducta. sed de q̄busdam talibus habent aliqui fideles veram sciētiam. ergo in illis sunt simul fides et scientia de eodē. maior patet ō se. minor similiter manifesta est. quia deum esse vnum: est traditum in sacra scriptura sicut a deo revelatū et non ex alio deductū. Deutero. 6°. audi israel dominus deus tu⁹ vnus est. de hoc autem multi fideles habent veram scientiam per demonstrationem acquisitaz. ergo habitus fidei infuse ⁊ habitus vere scientie possunt simul stare. ¶ 2°. quia non solum possunt simul stare habitus scientie et fidei in eodem et respectu eiusdem: imo actus talium habituum. qꝛ respectu talium de quibus potest a viatore haberi vera scientia sicut est deum esse vnuz: possunt simul stare actus fidei et scientie. non quidem sic ꝙ sint diversi actus: sed quia auctoritas divina ⁊

ratio demonstratiua possunt simul concurrere ad causandum vnum assensum de hoc ꝙ deꝰ sit vnus. quod patet. quia concursum predictoꝝ non potest impedire nisi oppositio clari et obscuri euidentis et non euidentis. sed illa non impedit. ergo. ꝙ autem hoc non impediat probatur. vbi aduertendum ꝙ aliqua que ẜm se sola hñt effectus condicionum incompossibiliū: possunt concurrere ad vnum effectum qui est cõmunis amborum. verbi gratia. lumen quod causatur a sole et lumē quod causatur a luna vel a sola stella: habent condiciones incompossibiles. s. clarū et obscurum: et tamen sol et stella quando sunt ex eadem parte emisperij concurrunt ad causandum vnum lumen in medio. non enim solus sol tunc illuminat et stella nihil facit cum omne lucens presens diaphano de necessitate causet lumen. sed fit vnum lumen ab vtroqꝫ non seorsū et distincte agentibus sed simul et vnum agens. et cum in isto lumine non sit aliud lumen et aliud claritas eius ẜm vnum et idem loquendo de re: vtrūqꝫ tam sol ꝙ̃ stella est causa luminis ⁊ claritatis. non quidem totalis sed partialis: quāuis non ex equo. quia perfectior ratio causandi est ī sole et quasi totalis: in stella autem inferior ⁊ minima et sensu imperceptibilis: non tamen cõuincit quin sit aliqua. et propter hunc excessum virtutis illuminatiue in sole respectu stelle qui patet quando seorsum agunt quia tunc sol causat lumen clarum et luna obscurum: idcirco quādo simul causant vnum lumen clarum per appropriationem rationis: claritas attribuitur causalitati solis et non stelle: quamuis ẜm rem totū sit ab vmbobus vt a partialibus causis simul concurrētibus et tenentibus locum vnius cause totalis. et sic patet ꝙ aliqua que ẜm se sola habent effectus condicionum incompossibiliū: possunt quādoqꝫ concurrere ad eundem effectum qui est cõmunis amborum. ratio autem quare talis cõcursus est possibilis est ista. quia clarum et obscurū non accipiuntur hic pro habitu et priuatione circa cõmune subiectum ab vtroqꝫ realiter differēs vt sunt lumen et tenebra in aere. quia cause istorum. s. luminis et tenebrarum pro pura ꝑuatione: nūqꝫ possunt concurrere ad causandum eūdem effectum cum effectus vnius sit formaliter priuatio alterius. sed accipiuntur hic clarum et obscurum pro gradu perfectionis ⁊ imperfectionis in essentia luminis. nec differt realiter talis gradus a lumine. et talis perfectio ⁊ imperfectio est in effectu ex perfectione vł imperfectione sue cause et non ex aliqua formali oppositione ī causalitate: sicut ꝙ scilicet causa īperfecta seorsum agens causat imperfectum lumen. s. obscurum. ꝑpter deffectum perfectionis virtutis. sed ipsa cõiuncta perfectiori virtuti et tenens cum ea locū vnius totalis cause perfecte: causat perfectū lumen. s. clarū: quia iam non deficit perfectio que prius dficiebat. et hoc ad propositū. omnis cognitio veritatis lumen quoddam est et lumen vocaẜ ab apostolo Ephe. 3°. vbi dicit sic. mihi omnium sanctorum minimo data est gratia illuminare et .i. dare cognitionem que est quoddam lumen spirituale. quedam autem cognitio clara est quedam obscura. nec talis claritas et obscuritas sunt habitus et priuatio circa cognitionē tanquam circa subiectum: quia tunc causa obscuritatis non posset concurrere cum causa claritatis ad causandum vnam claram cognitionem quēadmodum dictum est de causa luminis et tenebrarum: sed sunt gradꝰ perfectionis maioris vel minoris indifferentes realiter ab essentia cognitionis. et sic isti gradus in cognitione ẜm gradū perfectionis et imperfectionis: consequētur perfectionem et imperfectionem in medio causante cognitionem et non ex aliqua formali oppositione in causalitate. medium ergo sumptum ex auctoritate et medium necessarium si quodlibet eorum causet seorsum aliam et aliam cognitionem conclusionis eiusdem: iste cognitiones erūt condicionum incompossibiliū: quia vna erit clara et euidens. s. illa que erit per medium necessarium propter eius perfectionem in veritate ⁊ cõnexione ad conclusionem: alia vero erit obscura etiam ineuidens que erit per solam auctoritatē propter defectum predicte perfectionis que est in medio necessario. sed si auctoritati iungaẜ medium necessarium: iam nō deficit in medio perfectio que prius deficiebat. nec per consequens in cognitione deficiet claritas et euidentia q̄ prius deficiebat. imo erit vna cognitio clara et euidēs causata ab alijs duobꝰ medijs tanqꝫ a causis partialibus simul concurrentibꝰ et tenentibus vicē vnius cause totalis. claritas tamen illa et euidētia magis debet attribui ẜm rem medio necessario ꝙ̃ auctoritati: quia perfectius est et ẜm se natum facere cognitionem claram ⁊ euidentē quā ẜm se nō faceret auctoritas humana vel diuina.

¶ 3°. arguit. quia vt dicit satis durum videtur dicere ꝙ fidelis acquirens denuo scientiam ꝙ deus sit vnus: non teneat ipsum esse vnum quia ipsemet deus in sacra scriptura hoc reuelauit.

¶ 4°. arguit ꝙ in eodem et de eadem conclusione simul possit esse opinio et scientia. quia me-

dium cōtingens et auctoritas humana per se so
la: faciunt assensum dubiū. mediū aūt necessariū
causat assensum certū. et hi duo assensus nō pos
sunt simul esse in eodem homine de eadem con-
clusione. hoc tamen non obstante: predicta me-
dia in ratione mediorū possunt ꝯcurrere ad cau
sandum vnū assensum qui non ferit simul nec suc
cessiue certus et dubius: sed tm̄ certus. et sic in as
sensu nulla erit oppositio aut repugnātia sed cer
tum et dubium clarum et obscurum euidens et
inenidens vt declaratum est. et sic patet ꝙ medi
um necessariū quāuis excludat necessitatez au-
ctoritatis humane et cuiuslibet medij contingē-
tis: non tamen excludit compossibilitatem eorū
in ratione medioꝝ causantiuz vnum assensum.
et hoc modo scientia ꝛ opinio necnon fides que
innititur auctoritati humane: possunt simul esse
in eodem et de eodem. non quidem vt distincti
habitus causantes distinctos actus: sed qꝛ me-
dia que ſm se nata essent causare distinctos act⁹
et quibus fierent in nobis distincti habitus: pos-
sunt cōcurrere ad causandum vnum assensum.
¶ 5°. arguit. qꝛ huic concordat cōmunis doctri-
na que dicit ꝙ vnus homo potest simul cognos-
cere eandem conclusionem ꝑ medium probabi-
le et demōstratiuum. et alibi dicit ꝙ opinio pōt
stare cuz scientia demonstratiua. quod non pōt
esse ſm pluralitatem actuū: sed solum eo modo
quo dictum est. ¶ 6°. arguit. quia propria distin
ctio scientie et opinionis: est quia scientia est ha
bitus conclusionis concluse per medium necessa
rium de cuius necessitate constat euidenter sciē
ti. opinio vero est habitus cōclusionis cōcluse ꝑ
medium cōtingens vel quod estimatur esse con
tingens. accipiendo aūt sic sciētiā et opinionem
constat ꝙ act⁹ scientie et opinionis. s. scire actua
liter et opinari actualiter si sint diuersi actus ſm
rem: sic non possunt esse simul quia plures act⁹
intelligendi nō possunt esse simul in eodem itel-
lectu ſm cursum nature. ergo quando scire ꝛ opi
nari sunt plures et distincti actus: tunc non pos-
sunt esse simul in eodem intellectu neqꝫ de eadē
conclusione neqꝫ de diuersis. et hoc modo non
ostendit vnum et eundem hominem simul scire
et opinari neqꝫ idem neqꝫ diuersa. si autem plu-
res actus intelligendi possunt esse simul: nihil ꝓ
hiberet eundem hominez quandoqꝫ simul scire
et opinari eandē cōclusionem. et quandoqꝫ non
esset possibile et ꝙ quandoqꝫ esset possibile. pa-
tet quia assentire conclusioni necessarie per me-
diuz contingens quod estimatur esse necessariū
est opinari. sed tale assentire: pōt esse simul cum
scire cum nullam habeat cum eo repugnantiaz.
ergo tale opinari et scire possunt esse simul in eo
dem. maior patet. quia tale assentire non est sci-
re cum sit ꝑ medium quod est realiter contingēs.
nec est actus cuiuscūqꝫ alteri⁹ habitus ꝙ̄ opinio
nis: qꝛ queram quis est ille habitus et non pote
rit dari nisi fingatᷣ nouus habit⁹ preter illos de
quibus locut⁹ est phs. quare et c̄. nec obstat quia
talis decipitᷣ estimando mediū quod est contin
gens: esse necessariū. quia non est cōtra rationē
opinionis decipi tam circa cōclusionem opina-
tam ꝙ̄ circa mediū per quod cōcluditur. opina-
tiue enim: contingit verū et falsum dicere vt ha
betur. 6°. ethi. et sic patet maior. minor probatᷣ.
quia illi actus qui se habēt cōformiter ad cōclu-
sionē: nullā hn̄t repugnantiā formalē qui possint
simul esse in eodem homine de illa conclusione.
sed scire aliquam cōclusionē et opinari eandez ꝑ
mediū contingens quod estimatur esse necessa-
rium: se habēt conformiter circa cōclusionē quia
per vtrūqꝫ estimatᷣ cōclusio esse necessaria et im
possibilis aliter se habere. ergo scire ꝛ opinari sic
acceptum nullā habēt formalē repugnantiā qui
possint esse simul in eodem homine et de eadez
conclusione. Et si dicatur ꝙ decipi opponitᷣ ei qđ
est scire: sed si opinari est decipi: ergo opponitᷣ ei
quod ē scire: et sic ita nō poterūt simul esse: dicē-
dum est ad hoc ꝙ scire et decipi circa idem: oppo
nuntᷣ nec possunt esse simul. sed scire et decipi cir
ca diuersa: non opponuntᷣ nec sunt incōpossibilia
in eodē. alioqui qui sciret vnā cōclusionē: nō pos
set decipi circa quancūqꝫ aliam quod est falsum.
modo in ꝓposito nr̄o scire et decipi non sunt cir
ca idē. qꝛ opinās non decipitᷣ circa cōclusionez q̄
est eadē respectu vtriusqꝫ actus sciēdi et opinan
di: quia opinās estimat eam esse necessariā sicut
vere est. sed solū decipitᷣ circa mediuz quod esti-
mat esse necessariū cū tamē sit cōtingēs. non est
autē idē mediū sciēdi et opinandi: sed aliud. ꝓp-
ter qđ tale decipi nō opponitᷣ ei quod est scire eā-
dez ꝯclusionē ꝑ aliud mediū. et sic patet ꝙ si plu
res act⁹ intelligēdi possent esse simul: nihil ꝓhi-
beret eundē hominē scire et opinari eandē cōclu
sionē qñ opinans estimat mediū qđ est cōtingēs
esse necessarium. si aūt opinās estimet medium
suū esse cōtingēs: tūc tale opinari non pōt esse si
mul in eodē cū scire. ¶ 7°. arguit ꝙ habitus sciē-
tie et opinionis possit stare simul in eodem et đ
eadē cōclusione. qꝛ illi habit⁹ sunt cōpossibiles q̄
causantᷣ ex actibus cōpossibilibus. sed qꝛ non est
possibile ſm cursum nature ꝙ plures actus itel-
ligendi sint simul in eodez intellectu neqꝫ de eo-

dem obiecto neqꝫ de diuersis: tamen supponen- do ꝙ scire et opinari non sint distincti actus itel- ligendi: qꝛ mediuꝫ contingēs quod de se natum esset causare opinionē et medium necessariū qđ de se natum ē facere ꝙ homo vere sciat: possunt simul cōcurrere ad causandum vnū et eundē as- sensum de eadē conclusione vt sic scientia et opi nio dicantur stare simul. si mediū necessariuꝫ qđ est scientificum et mediū contingens quod natū est facere opinioneꝫ possint cōcurrere ad causan dum vnū assensum de eadē cōclusione: tunc ad- uertendum est ꝙ mediū cōtingēs vel estimatur esse necessarium vel contingēs. si estimetᷓ esse ne cessariū: tunc pōt cōcurrere cuꝫ alio medio vere necessario ad causandū eundem assensum ꝺ ea- dem cōclusione. cuiꝰ ratio est. quia pro omni sen su vel assensu: idem est iudiciū de duobus medi- ꝭs necessarijs et de duobus quorū vnū est neces sarium et aliud est contigēs si estimetᷓ esse neces- sarium. sed duo media necessaria possunt cōcur rere ad faciendum vnuꝫ assensum. ergo ꝛ mediū necessariū et contingens quod estimatur neces- sarium: possunt simul cōcurrere ad idem. maior patet. quia assensus cōclusionis vt deducta ē ex medijs vel principijs: totaliter dependet ex as- sensu et estimatione principioꝝ seu medioruꝫ ꝛ nō ex natura medioꝝ ꝓm se nisi quatenus cadūt sub estimatione deducentis. et ideo media que estimantur similia: possunt consimiliter cōcurre- re ad causandum eundem assensuꝫ dato ꝙ non sint similia in re. minor etiā de se patet. quia si qs haberet plura media necessaria ad eandem cō- clusionem: posset ea copulare in eadem demon- stratione loco vnius medij. et sic ex eis haberet vnū assensum de eadē cōclusione. si vero mediū ꝯtingēs estimetᷓ eꝯtigēs: adhuc tale mediū pōt cōcurrere cū medio necessario ad causandū eun dem assensum. quia quāuis habens medium ne cessarium et euidens non indigeat auctoritate nec medio contingente: tamen medium necessa rium nō excludit cōpossibilitatem medij contin- gentis. quod patet. quia si medium contingens non posset concurrere cum medio necessario ad causandum eundem assensum: hoc erit propter operationem euidentis et ineuidētis certi ꝛ du- bij. sed istud non impedit: qꝛ vt supra deductum est licet medium necessarium et mediuꝫ contin- gens quando seorsum accipiunᷓ nata sint cau- sare assensus condicionum incōpossibiliū qꝛ vnꝰ est certus alius est dubius: sed quando simul ac- cipiuntur causant vnicum assensum certū et nul lo modo dubium. Ex quibus apparet ꝙ assensus estimatus et opinatiuus possunt in idē concur- rere. ergo simulᷓ habitꝰ scientie et opinionis mo do supius exposito. ¶ Contra tertiā cōclusioneꝫ arguit Durādus ꝓbādo ꝙ fides non debet dici certior sciētia ꝓpter adhesionem. ꝑmo quia fir- mitas adhesionis impropͤe dᷓ certitudo. certitu do enim nō stat cū falsitate. firmitas aūt adhe- sionis quandoqꝫ est in falsis vt patet in hereti- cis et alijs qui ꝑtinaciter adherēt suis opinioni- bus falsis. ergo firmitas adhesionis nō habet ꝓ- prie rationem certitudinis. ¶ 2°. quia firmitas adhesiōis adhuc videtur maior esse in actu sciē- tie ꝙ̃ in actu fidei. illi enim firmius adheremꝰ a quo difficilius recedimus. sed homo difficilius recedit a scientia sine sit sciens et sciat se scire: ꝙ̃ a fide. ab illa enim videmus retrocedere homi- nem. ergo firmitas adhesionis videtur esse ma- ior in actu scientie ꝙ̃ in actu fidei. ¶ 3°. arguit cō tra illud quod dicitur de certiori quo ad se vel ꝙ̃ ad nos: ꝙ ista distinctio nō valeat. quia licet ista distinctio posset aliquo modo habere locum in creditis et scitis sicut dicit philosophus. 2°. me- thaphisice de substantijs separatis quia notio- res sunt ꝓm se substantijs sensibilibus quamuis non nobis sed potius minus note: tamen in acti bus et habitibus non potest habere locuꝫ illa di stinctio. cuius ratio est quia habitus est disposi- tio habētis et actus est eius perfectio in cōpara- tione ad obiectū. et ideo non est certior actꝰ vel habitus nisi ꝑ quantū obiectuꝫ fit nobis certius quāuis possit dici nobilius ex sola nobilitate ob- iecti. et hoc patet ex textu phi in principio libri de anima vbi distinguit nobilitatem scientie in nobilitatem que est ꝓm certitudinem et in illaꝫ que est ex nobilitate obiecti. quod nō esset si cer titudo scientie esset ꝓm certitudineꝫ obiecti. tūc enim omnis sciētia que esset nobilior quo ad ob iectum: esset nobilior quo ad certitudinem quia obiecta que sunt nobiliora vt diuina sunt certio ra ꝓm se. certitudo ergo actus vel habitus non est ex certitudine obiecti ꝓm se sed ex modo quē ponit habitus circa habentem et actum eiꝰ. nul lo modo ergo actus vel habitus dicitur certior nisi sit certior quo ad nos. ¶ 4°. quia distinctio que ponitur. 2°. methaᶜ de obiectis ꝙ. s. quedā sunt notiora simpliciter et ꝓm se quedam vero notiora nobis: non videtur esse vera nisi sane in- telligatur. potest enim contra eam opponi sic. si- cut nihil dicitur scibile vel scitum nisi a sciētia: sic nihil dicitur noscibile vel notū nisi a noticia. sciē tia autem et noticia: sunt condiciones scientis ꝛ noscentis et nō rei scite vel note. ergo nulla res

erit fm se scita vel nota: sed solum quo ad nos q̄ sumus scientes et noscentes. ergo ista distinctio qua dicitur aliquid esse fm se notum vel notum nobis: nō videtur bona. sed dicendū ad hoc q̄ nihil dicitur sabile vel scitum noscibile vel notum nisi ratione scientis et noscentis. sed non solus homo est sciens vel noscens imo tenet infimū gradum inter creaturas intellectuales. et ideo non omne illud quod est homini notius: est simpliciter notius imo est infime notū. sed quod est deo notius: est notius simpliciter quia est notius fz supremam noticiā. et quod est notius angelo: est notius in secundo gradu sicut noticia angeli est media inter noticiā dei et hominis. et tamen dictū Aristotelis veri ficatur hoc modo. quia q̄ sunt sublimioris nature in entitate: sunt per prius nota deo et angelo qui sunt sublimioris virtutis in cognoscendo. deus enim primo cognoscit essentiam suam et per eam cognoscit alia. idem dicit Aristotiles. 12. methaf. de qualibet intelligētia. ppter quod ea que sunt sublimioris entitatis dicuntur notiora fm se q̄ sensibilia que sunt nobis notiora quia sūt primo cognita et maxime a supremis cognitionibus que sunt deus et angelus. sed simpliciter loquendo nihil dicitur scitum vel notum fm se absolute: sed solum ex habitudine alicuius scientie vel noticie ad ipsum. ¶ 5°. quia licet aliquod creditum puta deum esse trinum et vnum sit fm se notius et certius q̄ multa scita de creaturis modo quo dictum est: tamen multi habitus et actus scientie sunt nobis certiores et notiores fide et actu eius extensiue et intensiue. extensiue quidem: quia illud quod habet plures modos certitudinis est certius extensiue. sed sic est de scientia respectu fidei quia scientia et actus eius hñt certitudinē euidentie et certitudinē adhesionis si tñ obeat dicta certitudo: fides aūt solū habet certitudinē adhesionis. quare et cetera. item intēsiue quia certius est quod est dubitationi inpmixtius. sed sciētia nullo modo potest habere pmixtam dubitationē. fides autē potest habere aliquem modū dubitationis pmixtum etiam salua fide. ergo videtur q̄ scientia sit certior intensiue q̄ fides. ¶ 6°. quia constat q̄ certior est scientia beatorum q̄ fides credentium. sed illud non est ex ratione obiecti quod est idem vtrobiq scilicet diuina essentia et diuina veritas: sed solum rōne modi quo tēdit intellectus in deum visum et creditū. ergo et in proposito certior est scientia quā habemus de deo puta q̄ sit vnus: q̄ fides qua credimus de ipso q̄ sit trinus propter certiorem modum quo tendit intellectus in ipsum per sciētiā magis q̄ per fidem. ¶ 7°. quia visus est certior q̄ auditus. sed fides ē ex auditu vel auditu vt dicit Ro. 10. scientia autem intellectualis visio et principia quarundam scientiarū possunt resolui vsq ad aliqua corporaliter visa vt in mathematicis. ergo videtur q̄ tales scientie sint certiores fide. ¶ 8°. quia Hugo de sacramentis libro primo dicit q̄ fides est voluntaria adhesio vel certitudo supra opinionem et infra scientiam constituta. ergo certitudo fidei est infra certitudinem scientie et inferior ea. Hec Durandus.

Quantum ad articulum tertium primo notādū est prout accipitur ex dictis. S. Tho. p° 2e. q. 67. ar. 3. i cor. q̄ imperfectio cognitionis est d̄ ratione fidei. ponitur enim in eius diffinitione. diffinitur nāq fides ab apostolo Hebreorum. 11. q̄ est argumentū nō apparentiū. et sumitur hic argumētū p argumenti effectu qui est firma adhesio alicui vero. q̄ aūt cognitio sit absq visione vel apparitione: ad impfectionē ptinet cognitionis. vñ habitus fidei: iperfectus et defectiuus est: non sicut pura priuatio quēadmodū cecitas vel malicia: sed est q̄d positiuū priuationē quandā et defectū implicans. est enī habitus cognitiuus impfectus cognitione sed pfectus inhesione. facit enim intellectū credentis hijs que fidei sunt firmiter adherere. vñ. S. Tho. de veri. q. 14. ar. p°. ad. 5m. fides inquit habet aliqd pfectionis et aliqd impfectionis. pfectionis quidē est ipa firmitas que ptinet ad assensum: sed iperfectionis ē carētia visionis. huiuscemodi aūt impfectio puenit nō ex deo infundēte nec ex ipo lumine fidei: sed ex defectu nri intellectus qui lumē a deo infusum impfecte et defectiue participat: ita vt etiā cū lumine infuso videre nō pōt pfecte obiectū suū quod est pma veritas. Vñ. S. Tho. d. pcedēte. q. 3. ar. 2. ad. 5m. pfectio inquit diuinorū operū est ex deo. sed q̄ sit in eis aliqua ipfectio: hoc accidit ex parte recipientis. Et in de veri. q. 14. ar. p°. arguit loco octauo sic. lux spūalis est potētior et efficacior q̄ lux corporalis. sed lux corpalis exterior pficit oculum ad hoc q̄ cognoscat statim visibilia corporalia ad quod nō sufficiebat lux oculi innata. ergo lux spiritualis diuinitus adueniēs pficiet intellectū ad cognoscēdū ea etiā ad que nō sufficit rō naturalis. ecce argumētū. ad qd respōdet q̄ hoc argumētū pcederet si lux illa spūalis pfecte participaretur a nob qd erit in patria vbi ea q̄ nūc credimus: pfecte videbimus. nūc aūt q̄ non manifeste

apparean̄t ea ad que lux illa cognoscenda perficit: est ex defectiua participatione illius nõ ex inefficacia illius spiritualis luminis. hec ille. quod ergo supra dictũ est ꝙ imperfectio cognitionis ẽ de ratione fidei: debet intelligi non ſm ꝙ fides dicit lumen diuinitus infusum simpliciter: sed ſꝫ ꝙ dicit lumen infusum impfecte et defectibiliter in nobis receptũ. hoc enim totũ importat̃ in rõne nominis fidei. ¶ Ex quib⁹ inferim⁹ nullũ inconueniẽs esse ꝙ obiectũ fidei q̃ꝫ̃ ad cõpletã nominis rationeꝫ: includat aliq̃d impfectionis vel priuationis respõdens impfectioni ꝛ ꝑuationi q̃ in ratione habitus fidei implicat̃. verũtamen sicut lumẽ fidei non habet ſm seipsum impfectionẽ aut defectũ sed est in nr̃o itellectu ꝓpt ei⁹ incapacitatẽ defectibiliter et iperfecte receptuꝫ sic ꝙ impfectio et defect⁹ in ratione fidei importatus sit ex defectiua et impfecta luminis fidei participatione: ita et ꝑuatio et defect⁹ ꝑfecte visionis importat̃ in obiecto fidei nõ a parte ipsius rei. s. veritatis ꝑme: sed ex p̃te nr̃i intellect⁹ imperfecte et defectibiliter ipsam videntis. vñ ꝑuatio et impfectio designata cũ dicit̃ veritas ꝑma nõ visa vel obm̃ fidei nõ visum aut nõ scituꝫ: denominat veritatẽ ꝑmã seu obiectũ fidei denominatione extrinseca. s. a visione defectuosa et impfecta q̃ est subiectiue nõ in re q̃ est ꝑma veritas ꝛ obiectũ fidei: sed in nr̃o intellectu cui⁹ est actus. quẽadmodũ etiã res vera aut intellecta denominat̃ denominatione extrinseca a veritate. s. et intellectione q̃ subiectiue ẽ in intellectu nõ in re ipsa. ex q̃ vlterius sequit̃ ꝙ ratio nõ visi vel non apparentis: nõ est formalis ratio obiecti fidei ex parte rei: sed ex parte intellect⁹ credẽtis. i. ſm ꝙ attingitur per actũ intellectus credentis.

¶ **Secundo** Notãdum est ꝓ declaratione cõclusionis secũde ꝙ vt. S. T. deducit p̃ª 2ᵉ. q. 67. ar. 3. cognitio põt esse iperfecta tripliciť. vno modo ex parte obiecti cognoscibilis. alio modo ex p̃te medij. tertio modo ex p̃te subiecti. ex parte q̃dẽ obiecti cognoscibilis differũt ſm ꝑfectũ et impfectum cognitio matutina et vespertina in angelis. nã cognitio matutina ẽ de rebus ſm ꝙ habẽt eẽ in verbo. cognitio aũt vespertina est de eis ſm ꝙ habẽt eẽ in ꝓpria natura qḋ est impfectũ respectu ꝑmi esse. ex parte vero medij differũt ſm ꝑfectum et impfectũ cognitio q̃ est de aliq̃ cõclusione ꝑ mediũ demõstratiuũ et ꝑ mediũ ꝓbabile. ex p̃te vero subiecti differũt ſm ꝑfectũ et impfectũ opinio fides et sciẽtia. nã de rõne opinionis est ꝙ accipiat̃ vnũ cũ formidine alteri⁹ oppositi. vnde nõ hẽt firmã inhesionẽ. de rõne vero scientie est ꝙ habeat firmã inhesionẽ cũ visione itellectiua. hẽt enĩ certitudinẽ ꝓcedẽtem ex itellectu ꝑncipioꝝ. fides aũt medio modo se habet. excedit enĩ opinionẽ ex hoc ꝙ habet firmã ihesionẽ. deficit vero a sciẽtia in eo ꝙ nõ habet visionem. manifestũ est aũt ꝙ ꝑfectũ et iperfectuꝫ non pñt simul esse ſm idẽ. sed ea q̃ differũt ſm ꝑfectuꝫ et ipfectũ ſꝫ aliq̃d idẽ: pñt esse in aliquo alio eadẽ. sic igit̃ cognitio ꝑfecta et iperfecta ex parte obiecti: nullo modo pñt esse ꝺ eodẽ obiecto. possunt tamẽ cõuenire ꝺ eodẽ medio ꝛ in eodẽ subiecto. nihil enĩ ꝓhibet ꝙ vn⁹ homo simul et semel per vnũ et idẽ mediũ: habeat cognitionẽ de duobus quoꝝ vnũ est ꝑfectũ et aliud impfectũ sicut ꝺ sanitate et egritudine et bono et malo. similiť etiã impossibile ẽ ꝙ cognitio ꝑfecta et imperfecta ex p̃te medij: cõueniãt in vno medio. sed nihil ꝓhibet quin cõueniãt in vno obiecto et in vno subiecto. põt enĩ vn⁹ homo cognoscere eandẽ cõclusionẽ ꝑ mediũ ꝓbabile et demõstratiuũ. et est similiter impossibile ꝙ cognitio ꝑfecta ꝛ impfecta ex parte subiecti: sint simul i eodẽ subiecto. fides autẽ in sui rõne hẽt impfectionẽ que est ex parte subiecti vt. s. credẽs nõ videat id qḋ credit. beatitudo aũt ꝺ sui rõne habet ꝑfectionẽ ex parte subiecti vt. s. beatus videat id q̃ beatificat̃ vt supra dictũ est. vnde manifestũ est ꝙ impossibile est ꝙ fides maneat simul cũ beatitudine in eodẽ subiecto. hec. S. Tho. et ꝑ eandẽ rationẽ impossibile est ꝙ fides et scientia de eodem et ſm ideꝫ: simul sint in vno subiecto.

¶ **Tertio** Notandũ est ꝓ maiori dictoꝝ intelligẽtia ꝙ habitus creditiuus dupliciter põt accipi. vno modo communiter et large ꝓ omni habitu faciẽte itellectũ aliq̃d credere vel alicui assentire q̃litercunq̃ꝫ. et isto modo habit⁹ creditiu⁹ est q̃d cõmune ad habitũ sciẽtie et intellect⁹ et fidei et opinionis. alio modo capit̃ magis stricte et ꝓprie ꝓut distiguit̃ ab habitu sciẽtifico ꝛ ab intellectu q̃ est habitus ꝑmoꝝ ꝑncipioꝝ. et isto modo habit⁹ creditiuus est habit⁹ intellectũ disponẽs ad credẽdũ ea q̃ non videt. i. nõ euidẽter cognoscit. et vt sic ẽ qḋ cõmune ad fidẽ et ad opinionẽ. addit enĩ qḋlibꝫ istoꝝ ad rationẽ habit⁹ creditiui. est eniꝫ opinio habitus creditiu⁹ vnius partis oppositionis cuꝫ formidine alteri⁹. et ideo opinãs nõ omnino determinate assentit illi parti cui magis inclinat̃. fides aũt ẽ hit⁹ creditiu⁹ ꝓpt auctoritatẽ dicentiũ eoꝝ q̃ a credente nõ videnť absq̃ꝫ formidine tñ opposite p̃tis. est enĩ fidei indubi⁹ et determina-

tus assensus.habit⁹ vero fidei est duplex. q̄dã est hūanus acq̄sit⁹ ex auctoritate.s. hoīs dicentis. aliꝰ ē habit⁹ fidei nō humanꝰ acquisitus sed a deo gratis infusus disponēs et ꝑficiens intellectum ad credendū ꝓpter auctoritatē diuinā illa q̄ naturalē hominis cognitionem excedunt. ¶ Ex supra dictis inferim⁹ ꝙ tā opinio q̄ꝫ fides acquisita vel infusa: habet ꝓ subiecto ꝓprio intellectū nō vidētē et nō euidēter cognoscētē id quod est opinatum vel creditum: cū vtriusqꝫ imꝑfectio se teneat ex parte subiecti. ex quo seqꝉ necessario in ꝓposito nr̄o ꝙ fides incōpossibilis sit sciētie de eodē et ſm idē. implicat eni cōtradictionē ꝙ de eodē et ſm idē: simul habeat aliqs fidē ꝛ sciētiam. nā in eo ꝙ ponit̄ fidē de eo habere ponit̄ ꝙ credat id qḋ nō videt aut clare cognoscit. in eo aūt ꝙ ponit̄ simul de illo et ſm idē habere sciētiā: ponit̄ ꝙ credat id quod clare videt et euidēter cognoscit. idē enim et ſm idē simul videri clare et non clare videri ab eodē vidente sunt contradictoria. vnde qui opinant̄ fidem et scientiā esse cōpossibiles simul in vno subiecto de eodem et ſm idem: ignorāt ꝓpriā fidei rōnem. putantes ꝙ imꝑfectio et obscuritas cognitionis que in ratione fidei importat̄: sit ex parte medij precise. et q2 incōueniēs non est ꝙ idem homo simul habeat de eodē et ſm idē: mediū ꝓbabile ꝛ medium sciētificū seu demōstratiuū prout etiā S. Tho. docet pᵃ 2ᵉ. loco preallegato in principio notabilis: ideo nō reputant incōueniēs fidē et scientiam simul esse in intellectu de eodem et ſm idē. Falluntur autē vt ex supradictis patet q2 imperfectio quā fides ex sui ratione implicat: est ex parte subiecti et nō solum ex parte medij. vñ sicut fides et sciētia nō sunt cōpossibiles in eodē medio ꝓbandi idē et ſm idē eo ꝙ ex parte medij differunt sicut ꝑfectū et imperfectū que simul esse nō possunt ſm idē vt supra deductū fuit ex dictis. S. Tho. ita nec sunt cōpossibiles simul in eodē subiecto circa vnam conclusionem sub eadem ratione quia differūt sicut perfectum et imperfectum ex parte subiecti. est enim ꝓpriū subiectum fidei imperfectū cognitione .s. intellect⁹ non videns nec ꝑfecte cognoscens ea que fidei sunt. ita vt quācito aliquid incipit esse visum seu clare apparens intellectui: non potest subesse actui fidei vt obiectū: iuxta diffinitionem fidei positam ab apostolo Hebreorū. 11°. habitus vero sciētie habet pro subiecto intellectū cognitione ꝑfectū videntē .s. et ꝑfecte cognoscentem id quod scitur. vnde quia beati in patria articulos fidei apta visione cognoscūt ſm illud apostoli pᵃ Corin. 13°. tunc aūt videbim⁹ facie ad faciē: ideo in eis fides nō ponit̄ sed visio vel scientia.

¶ **Quarto** Notandū est ꝙ vt accipitur ex dictis. S. T. in hac dis. 24. ar. 2. sub. ar. 2. in cor. fides cōparat̄ ad aliquid dupliciī .s. ꝑ se et ꝑ accidēs. per se quidē fides est de hijs que humanū intellectum simpliciter excedunt et nobis diuinitus sunt reuelata. et ista semper et vbiqꝫ ad fidem ꝑtinēt. nec i statu vie nisi per fidem infusam perfecte credi possunt sicut deum esse trinū et vnum et similia. per accidens vero dicitur esse fides de aliquib⁹ que non simpliciter intellectum hominis excedunt sed intellectū hui⁹ vel illi⁹ hominis q̄ demōstrationē vel ꝑfectā scientiā de illis non habet quēadmodū deū esse et deū esse vnum et similia. et huiuscemodi ad fidem nō pertinēt vbiqꝫ ꝛ semper: sed quādiu aliquis euidentem cognitionē de eis non habet. fides nāqꝫ q̄ᵗᵘᵐ in se est non solum ad ea de quibus simpliciter ꝛ per se est fides inclinat: sed etiam ad omnia que illam concomitantur vel sequuntur vel precedunt ꝓut ibi. S. Tho. in fine notat. sed quia ea que per accidēs alicui cōueniunt non semper insunt: quācito aliquid predictoꝝ que per accidens pertinēt ad fidem incipit esse visum seu scitū vel presens aut apparens intellectui: statim desinit pertinere ad fidem et actui fidei subesse ꝓut. S. Tho. notat de veri. q. 14. ar. 9. i cor. Necqꝫ est incōueniēs ea que semel fide tenent̄: aliquādo nō fide teneri. nam et hoc cōtingit in hominibus beatis qui tenent et credūt articulos fidei nō fide sed visione aperta: quos tamē per habitū fidei crediderunt in statu vie. vnde quācito viatores esse desiñt et beati facti sunt: fides in eis desijt esse ꝛ ipsis articulis non iam fide sed visione assentiunt ꝓut magister sententiarū expresse tenet infra disti. 26. Et cōsimiliter nullum incōueniens est ꝙ aliqui per fidei habitum credant aliqua sequentia vel precedentia ad fidem quoꝝ demōstrationē non habent: de quibus tamen periti non fidem sed scientiam habent. Neciterum est inconueniens ꝙ quis fidei habitu teneat et credat aliqua dum eorum scientiā non habet: et tamen postq̄ꝫ eoꝝ demōstrationē acq̄rit non iam fide sed sola scientia illa cognoscat et credat.

¶ **Quinto** Notādū ē ꝓut tactū fuit ex dictis. S. Tho. q. precedente ꝙ certitudo ꝓprie loquēdo nihil aliud est q̄ꝫ determinatio firma intellectus ad aliquid. et infra dis. 26. q. 2. ar. 4. in cor. dicit ꝙ certitudo ꝓprie dicit̄ firmitas adhesionis virtutis cogniti-

ne in suū cognoscibile. verūtamen ex vsu loquē-
tium tractum est nomen certitudinis ad quedā
alia per similitudinem propter eorum determi-
nationē et firmitatem. vnde et spes dicitur cer-
ta seu certitudinem habere que certitudo nō est
intellectus sed affectus et est alterius rationis a
certitudine fidei que est habitus intellectus. et
inde est ꝙ certitudini spei opponitur proprie dif
fidentia: non dubitatio que fidei certitudini op-
ponitur. ponitur etiam a theologis certitudo p̄-
destinationis que non solum implicat certitudi
nem prescientie et intellectus: sed etiam certitu
dinem ordinis quo per electionem dei ordinan
tur predestinati in salutem eternam. alias p̄de-
stinatus non differret a nō predestinato ex par-
te preordinationis diuine sed tm̄modo ex par-
te prescientie euentus quod est falsum ꝓut. S.
Tho. deducit de veri. q. 6. ar. 3. quamobrē. S.
Doc. ibi in principio responsionis principalis du
plex est inquit certitudo. s. cognitionis et ordi-
nis. ponit autem talem certitudinis distinctio-
nem loquens in ꝓposito suo de certitudine pre-
destinationis que vtrūq; modum certitudinis
comprehēdit. s. ordinis et prescientie. nō ꝙ etiā
alijs quibusdam rebus nomen certitudinis nō
sit ex vsu loquentium accomodatus. dicim⁹ nāq;
certum numerum et certam mensuram et sic de
alijs nōnullis. omnibus tamen nomen certitu-
dinis accomodamus propter eorum determi-
nationem et firmitatem. falsum est igitur ꝙ cer-
titudo ꝓprie et formaliter loquēdo falsitati op-
ponatur ꝓut aliq̄ non satis aduertentes opinā-
tur. neq; enim certitudo est idem qđ veritas. nō
solum certitudo alijs rebus accomodata: ſ neq;
ipsa cognitionis certitudo ꝓprie et formaliter ē
veritas. vnde non directe opponitur falsitati sed
magis dubitationi sicut ex parum ante allegat
per. S. Tho. infra distin. 26. deductum fuit. Et
confirmatur. quia si certitudo formaliter eēt ve
ritas: incertitudo que directe opponitur certitu-
dini: idem esset quod falsitas. et per consequens
omnia incerta et dubia essent falsa quod nullus
etiam mediocriter doctus vnq̄ diceret. Dicēdū
est igitur ꝙ certitudo cognitionis nec proprie ꝛ
formaliter est cognitio nec cognitionis veritas
sed firmitas et determinatio ex euidentia cogni
tionis causata. Unde. S. Tho. i precedēte dis.
q. 2. ar. 2. sub. ar. p°. in cor. alio modo inquit po
test considerari intellectus noster ſm ordinem
ad rationem que ad intellectum terminatur oū
resoluendo ꝯclusiones in ꝑncipia per se nota: ea
rum certitudinē efficit et hoc est assensus sciētie.
hec ille. Et sub. ar. 3. in cor. certitudo inquit que
est in sciencia et intellectu: est ex ipsa euidentia
eorum que certa esse dicūtur. Et. 2ª 2ᵉ. q. 4. ar.
8. art. certitudo potest considerari dupliciꝰ. vno
modo ex causa certitudinis: et sic dicitur esse cer
ti⁹ illud quod habet certiorē causam. et hoc mo
do fides est certior tribus predictis. q2 fides in-
nititꝰ veritati diuine: tria autē predicta innitunꝰ
rationi humane. hec ille. hec aūt tria vt parū su
pra ꝑmittit: sunt sapientia sciencia et intellectus
ſm ꝙ ponunꝰ a philosopho virtutes itellectua-
les. patet igitur ex vtrisq; verbis. S. Tho. ꝙ cer
titudo intellectus non est cognitio aut veritas
sed ex cognitione causaꝰ. vnde cum dicitur certi
tudo cognitionis et certitudo inhesionis: geniti
uus cōstruiꝰ trāsitiue vel in vi ablatiui vt sit sen
sus certitudo q̄ ex cognitione et que ex inhesio-
ne causatur. vel in vi genitiui vt sit sensus certi-
tudo. i. firma determinatio cognitionis vel inhe
sionis. Quod aūt. S. Tho. dicit loco ꝓxime al-
legato distin. p̄cedente sub. ar. 3. ad p̄mū ꝙ cer-
titudo sciencie cōsistit in duobus. s. in euidentia
et firmitate adhesionis: debet intelligi aliter et
aliter. nā in euidētia cōsistit causatiue: in firmita
te vero adhesionis consistit substantialiter.

**Sexto** Notandū est ꝙ cum. S. T. dicit fidem esse certiorē sciē-
tia vbi allegatū est ꝓ cōclusione: accipit fidē et
sciētiam ꝓut simpliciꝰ et ſm se considerānꝰ. s. ex
parte cause vtriusq; et quātū ad assensum. nam
vnūquodq; iudicaꝰ simpliciꝰ ſm causam suam.
causa aūt fidei infuse est veritas diuina cui inni-
titur q̄ est firmior ꝛ infallibilior q̄; ratio humana
cui sciencia innitiꝰ. si vero cōsiderenꝰ fides ꝛ sciē
tia ſm quid. s. ex parte subiecti: sciētia certior est
fide eo ꝙ intellect⁹ hominis qui est vtriusq; sub
iectum: plenius. i. intelligibilius apprehendit ea
quorum est sciētia cum nō excedāt facultatē ho-
minis naturalem q̄; ea que fidei sunt q̄ naturale
intellectus lumen excedunt. et inde est ꝙ in cre-
dente potest insurgere motus de opposito eius
quod firmissime tenet: quāuis non in itelligēte
vel sciente ꝓut. S. Tho. notat distinctione p̄ce-
dente. q. 2. ar. 2. sub. ar. 3. ad. 2ᵐ. Et magis ex-
presse de veri. q. 14. ar. p°. in cor. nā quāuis cre-
dens firmissime assentiat hijs que credit: nō ta-
men suo intellectui est satisfactum cū non attin
gat ꝓprium terminū qui est visio obiecti intelli-
gibilis. et ideo mot⁹ eius vt cogitationis vel in-
quisitionis nō omnino est quietatus: licet q̄ⁿ ad
assensum sit p imperiū voluntatis captiuat⁹ ꝓ-
ut apostolus dicit. 2ª. Corin. 10. Sciendū tamē

ꝙ maior certitudo sciētie ꝗ̄ fidei ex pte subiecti pōt intelligi intēsiue et extēsiue. intēsiue ꝫ ꝙ certitudo capit̄ ex parte cognitionis et visionis ꝓut illud dicit̄ certi⁹ apprehēdi ab intellectu: quod pleni⁹ et intelligibili⁹ capit. extēsiue aūt ꝙ certitudo scientie consistit in duob⁹.s. in visione seu euidētia et in firmitate adhesionis. certitudo vero fidei consistit ī vno tm̄.s. in firmitate assensus et inhesionis ꝓut. S. Tho. notat dis. precedēte q.2.ar.2.sub.ar.3.ad ꝑmū. sed si certitudo capiatur ꝫm firmitatē assensus quā magis directe implicat: fides certior est sciētia non solū ex parte cause sed etiam ex parte subiecti. et ꝫm hanc distinctionem intelligi debent verba. S. Tho. supra inducta ex.2ª.2ᵉ.q.s. scientia est certior fide ex parte subiecti. Unde eodē articulo ad.2ᵐ. cōcludit ꝙ homo certior est de eo qō audit a deo qui falli non potest ꝗ̄ de eo quod videt propria ratione que falli potest. Et ad.3ᵐ. dicit ꝙ perfectio intellectus ⁊ sciētie excedit cognitionē fidei ꝗ̄ᵐ ad maiorē manifestationē: non tamen quātum ad certiorē inhesionem. eo ꝙ scientia et intellectus innitūt̄ naturali lumini rationis quod deficit a certitudine verbi dei cui innititur fides. Et distinctione precedente loco proxime allegato in corpore ꝯcludit sic. et ideo fides habet maiorem certitudinem quantum ad firmitatē adhesionis ꝗ̄ sit certitudo scientie vel intellectus quāuis in sciētia et intellectu sit maior euidētia eorū quibus assentit̄. Et ibidem ad.2ᵐ. inquit. sciens quātū ad duo recedit a dubietate magis scilicet extēsiue ꝗ̄ credēs. sed credēs ꝫm firmitatē adhesionis: magis recedit ꝗ̄ sciēs ꝫ illa duo.

Quantuꝫ ad articulū quartū respōdenduꝫ est obiectionibus in cōtrariū. Et quidem ad argumenta Aureoli cōtra primaꝫ cōclusionē dicitur ꝙ ꝓcedunt ex falsa imaginatione q.s. S. Tho. ponat ineuidētiam vel esse nō visum esse formaleꝫ rationem obiecti fidei ex parte ipsius rei qō falsum est sicut in primo notabili patuit. vnde mēs S. Tho. sepe explicata in hac materia est ꝙ veritas prima est formale obiectū fidei inꝗ̄ᵐ ē prima veritas. ꝙ autem sit non visa aut nō apparēs est cōdicio nō ipsi⁹ ꝑme veritatis ꝫ se sed nr̄i intellectus q capere nō pōt in hac vita clare ⁊ euidenter id qō est obiectū fidei. Et si dicatur ꝙ veritas ꝑma nō est obiectū fidei nisi adiūcta priuatione nō visi vel nō apparētis: dicim⁹ ꝙ hoc nullū incōueniēs est cū ipse habit⁹ fidei habeat etiā adiunctā imꝑfectionē et ꝑuationē ac defectuꝫ ex pte subiecti ꝓut deductū fuit in secūdo notabili. obiectū eni ꝓpriū hitus defectiui et ꝑuationē implicātis: oportet ꝙ defectū et ꝑuationē dicat in rōne nominis. vn̄ sicut habit⁹ fidei iplicat aliquid ꝑfectionis inꝗ̄ᵐ est lumē a deo infusum: et aliquid imꝑfectionis inquātū imꝑfecte recipitur in nr̄o itellectu: ita et fidei obiectū implicat ꝑ se et formalit̄ aliqd ꝑfectionis respōdēs ꝑfectioni fidei: et aliqd iperfectionis.s. rōneꝫ nō visi vel nō apparētis respondēs imꝑfectioni fidei. et de his latius fuit dictū in ꝑmo et secūdo notabili. Et ꝑ hec patet respōsio ad.5ᵐ. qō est Durādi. ¶ Ad 6ᵐ. cōcedim⁹ totā deductionē. cōsonat eni doctrine. S. Tho. verūtamē quāuis rō non visi se teneat ex parte fidē habētis: denominat tn̄ obꝫ fidei denominatione extrīseca inquātū terminat actū fidei. quēadmodū esse verū et esse scitū denominat ab extrīseco rē verā et scitā. ¶ Ad.7ᵐ. dicit̄ ꝙ procedit ex dicta falsa imaginatione q.s. nos dicam⁹ rōnem formalē obiecti fidei ꝑ se loquēdo eē rōneꝫ nō visi vel nō apparētis. hoc aūt falsum est vt dictū est supra. imo dicim⁹ ꝙ id qō credit̄ et ipsa veritas ꝑma est per se obiectum fidei. ratio aūt non visi est cōdicio denominās ipsum obiectū ab extrīseco.s. a parte subiecti fidei. ¶ Ad.8ᵐ. dicit̄ ꝙ eo modo q ratio nō visi pertinet ad obiectū fidei: omnia de qbus est fides habent attributionē ad illā. nā omnia q fide credūtur sunt nō visa. Et ꝑ dicta pꝫ responsio ad.9ᵐ. ¶ Ad argumēta Durādi cōtra secūdā cōclusionem Ad ꝑmū patet respōsio ex his q dicta sunt in tertio notabili. ¶ Ad.2ᵐ. dicit̄ ꝙ cōcursum fidei et sciētie in eodē subiecto: impedit incōpossibilitas apparentis seu euidētis et nō apparentis seu nō euidētis. et ad hui⁹ improbationē dicit̄ ꝙ non ē simile d sole et luna: et de fide et de sciētia. quia quāuis lumē lune sit obscurū respectu luminis solis: non tamē est de sui ratione ꝙ terminet̄ ad obscurū. et ideo nō est icōpossibile ꝙ lumē lune simul cōcurrat cū lumine solis ad efficienduꝫ aliquid clarū. sed fides habet de sui rōne ꝙ tendat ꝑ actum suum in obscurū et nō visum. ac per hoc non est compossibile ꝙ simul concurrat cum scientia in eodem subiecto: ita ꝙ actus vtriusꝗ terminetur ad aliquid clarum. nam sicut dictum fuit supra in secundo ⁊ tertio notabili: eo ipso ꝙ aliquod obiectum est clare visum: habet oppositam rationē ad fidei habitū et actū. vnde falsuꝫ est ꝙ clarū et obscurū circa que sunt fides et sciētia: sint diuersi gradus eiusdeꝫ perfectionis quēadmodum lumen solis et lumen lune quorum

vnum est participatio alterius. nã quãuis lumē
fidei aliquo modo illuminet mentem qz facit vi
dere hijs que fidei sunt esse assentiendum: non
tamē hec illuminatio est eiusdē rationis imo di-
uersa specie cum illuminatione scientie: cum hec
sit per medium demonstrationis et clarã rei vi-
sionem efficiat: illa vero sit per medium auctori
tatis rei euidentiam non attingens. vnde respe
ctu euidentie rei quam scientia importat: obscu
ritas fidei priuationez dicit. ¶ Ad. 3m. dicitur q
arguens fallitur putans q idem sit omnino ali-
quid tenere ex auctoritate diuina: et per habi-
tum fidei quod falsum est. nam credere seu tene
re aliqd esse verum ex auctoritate diuina: nõ ne
cessario implicat illud esse credenti non visum.
nam vt in secũdo notabili deductũ fuit ex dictis
S. Tho. nihil ꝓhibet q vn9 homo eandē cõclu-
sionē cognoscat p mediũ ꝓbabile simul et p me-
diũ demõstratiuũ. sed credere aliqd p habitum
fidei: implicat illud esse non visum credenti qđ
est incõpossibile ei quod p scientiaz scitur qđ est
necessario visum. vñ fidelis denuo acqrens sciē-
tiam q de9 est vn9: tenet eandē cõclusionē ex au-
ctoritate diuina simul cum scientia sed non p ha
bitũ fidei cui9 actui repugnat q sit circa aliquid
visum aut scitum. et quãuis assensus ex auctori-
tate diuina fuerit primo causatus p habitũ fidei
potuit tamē acquisita sciẽtia de eadem cõclusio-
ne habitus fidei corrũpi manente assensu ex di-
uina auctoritate simul cum scientia. ¶ Ad. 4m.
dicit pmo q ꝓcedit ex falso supposito q. s. sciẽtia
et opinio differãt ex parte medij tãtũmodo. hoc
autē falsum est, ꝓut deductũ fuit in secũdo nota-
bili. imo differũt etiã ex parte subiecti sicut perfe
ctũ et imꝑfectũ et ideo simul esse non possunt in
eodē subiecto. nõ eni scientia et opinio differunt
tñmodo qz opinio est p mediũ ꝓbabile scientia
vero p mediũ demõstratiuũ: sed etiaz differunt
qz opinio habet ꝓ subiecto ꝓprio intellectũ nõ
omnino determinatũ ad id qđ opinat sed formi
dantē seu dubitãtem de ei9 opposito. sciẽtia vero
habet ꝓ subiecto ꝓprio itellectũ omnino deter-
minatũ et certificatũ ex euidẽtia rei de eo quod
scitur absq3 vlla formidie de opposito. et pari mo
do differunt fides et sciẽtia non solum ex parte
medij sed et ex parte subiecti ac per hoc incom-
possibiles sunt in vno subiecto. Dicitur secundo
falsum esse q assensus dubius et assensus certus
concurrant in vnum assensum certũ euidentie.
nam causalitas huioi assensus certi repugnat du
bio assensui opinionis. nec ex dubio et certo po-
test conflari aliquid certum omnino sicut nec ex
calido et frigido vel tepido potest causari aliqd
simpliciter calidum. vnde argumentum ꝓcedit
ex falsis. ¶ Ad. 5m. dicit q procedit ex falsa ima-
ginatione arguẽtis qua putat idem esse aliquid
cognosci per medium probabile et cognosci per
habitum opinatiuum. hoc autem falsuz est sicut
patuit in responsione ad. 3m. vnde vbi. S. Doc.
cõcedit eandē ꝯclusionē posse cognosci p mediũ
probabile et per mediuz demonstratiuuz: tenet
q scientia et opinio de eadē conclusione esse nõ
possunt simul in eodē subiecto sicut pa. 2e. q. 67
arti. 3. Cum autem arguens dicit q doctrina cõ-
munis que est. S. Tho. alibi tenet q opinio sta-
re potest simul cum scientia demõstratiua: dr q
id nullibi inuenitur in secundo opere in quo. S.
Doc. sentẽtiã suam firmauit. verũ est tamē q in
pmo ope vt in hoc. 3o. infra dis. 31. q. 2. ar. po. sub
arti. po. ad. 4m. illđ videt tenere. sed hijs q scrip
sit in. 2o. ope standũ est. et maxime qz de veri. q.
14. ar. 9. ad. 6m. expresse dicit q nõ videt possi-
bile aliquē de eodē simul hr̃e sciẽtiã et opinionē.
qz opinio est cum formidine alteri9 partis quam
formidinē scientia excludit et q simpliciter non
est possibile q sit de eadē fides et scientia. Verũ
q ad cõcordantiam dictoꝝ posset dici q in pri-
mo ope loco pallegato accepit differẽtiam opi-
nionis et sciẽtie ex parte medij nõ ex parte sub-
iecti ex qua pte hñt icõpossibilitatē sciẽtia et opi
nio ꝓut apparet ex dictis ipsi9 pa 2e. q. 67. ar. 3.
in cor. Vel potest dici q. S. Doc. loquit de opi-
nione et sciẽtia nõ in eodē subiecto sed in diuer-
sis. ita q opinionē et sciẽtiaz stare simul sit nõ in
eodē subiecto sed de eodē cognito. vel si intelli-
gatur in eodē subiecto: debet accipi de eodē sed
non fz idē. Accipiunt isti sensus ex doctrina phi
pmo poste. caplo vltimo. et ex dictis. S. Tho. ibi
in cõmento. ¶ Ad. 6m. dr q procedit ex eodem
falso supposito sicut et. 4m. q. s. scientia et opinio
non aliter differãt q̃z ex parte medij. hoc autem
falsum ē vt ex respõsione ad. 4m. patuit. qđ aũt
arguẽs exẽplificando dicit qđ assentire ꝯclusioni
necessarie p mediũ cõtingẽs quod estimat eē ne
cessariũ est opinari: falsum est quãuis sit cognos
cere p mediũ ꝓbabile. nã opinari nõ solũ dicit as
sentire per mediũ ꝓbabile: sed simul cum hoc di
cit assentire cum formidine de opposito: capiẽdo
formidinē ꝓ dubietate nõ pro timore qui ē pas-
sio appetit9 sensitiui. qui aũt assentit ꝯclusioni ne
cessarie p mediũ cõtingẽs qđ estimatur necessa-
riũ: non assentit cum formidine de opposito imo
absq3 vlla formidine et dubitatione certitudina
liter assentit. et cum arguens querit quo habitu

id assentiat: dicimus q nullo sed sola actuali falsa estimatione. non enim est necessarium q omnis itellectus assensus procedat ex habitu sicut nec omnis operatio. alias nulle actiones precederent habitū et p consequēs nullus habit⁹ generaret ex actibus quod ɔstat esse falsum. ¶ Ad 7^m. patet responsio ex dictis. pcedit enim ex falsa imaginatione arguentis quasi idem sit omnino mediū pbabile et mediū scientificum cōcurre re ad eundem assensum: et sciētiam et opinionē. hoc autē falsum est vt ex supra deductis patet. ¶ Ad argumēta Durādi cōtra tertiā ɔclusionē. Ad pmū dicit q assumptū est falsum. et ad eius pbationē negat maior. imo certitudo stare pōt cum falsitate. certitudo nāq non est proprie et formaliter veritas neq etiam cognitio veritatis sed firma determinatio intellectus ad aliquid. et de hoc dictum est lati⁹ in qrto notabili. ¶ Ad 2^m. respōdet. S. Tho. dis. precedēte. q. 2. arti. 2. sub. ar. 3. ad. 2^m. Et magis expresse d veri. q. 14. ar. p°. in cor. q homo difficilius recedit a sciētia q̄ a fide: nō q2 firmius adheret hijs q̄ sciunt q̄ hijs que fidei sunt: sed quia intelligibili⁹ et euidentер illis adheret. et quia euidentia prouenit q intellectui sit satisfactum pertingendo ad ppuum terminum qui est visio rei intelligibilis. et ideo motus eius vt cogitationis vel inquisitionis est omnino quietat⁹. quia vero firmitas adhesionis in fide non est ex euidentia rei que creditur sed ex iperio voluntatis et ex inclinatione habitus fidei: ideo licet intellectus firmiter adhereat hijs que sunt fidei magis etiā q̄ hijs que sciuntur: motus eius qui est circa intelligentiam rei credite non est ita omnino quietatus quemadmodum intellectus scientis. et propter hoc intellectus inquirens circa intelligentiam eorū que fidei sunt: nonnū q̄ falsis rationibus aut sophistico sylogismo recedit ab his que crediderat. patet igitur q non ex minori firmitate adhesionis ɔtingit q quis recedat ab his que fidei sunt plus q̄ a sciтis: sed propter occasionem dictam que non contingit in intellectu scientis.

¶ Ad. 3^m. dicitur q procedit ex falso intellectu quem arguens habuit in verbis Sancti Tho. nam cum Sanctus Tho. dicit fidem certiorem esse scientia fm se: non intelligit ly fz se idest ratione obiecti: sed ratione cause ex qua procedit infallibilitas fidei. que causa est medium probādi fidei articulos. hec autem est veritas prima cui tanquam medio per se et formaliter innitit fides. et quamuis idem re sit obiectum fidei et causa que est medium probandi certitudinem fidei: non tamen huiusmodi certitudo procedit ex obiecto sub ratione obiecti crediti sed sub ratione medij probandi. et hoc consonat auctoritati phi primo de anima ab arguente inducte. vbi quod dicit fm certitudinem: exponitur fm qualitatem et modum procedendi que dependet ex medio non ex obiecto. vnde. S. Tho. dictum phi exponēs in cōmento inquit. sic ergo si consideret scientia seu actus eius ex obiecto: patet q illa scientia est nobilior que est meliorū et honorabiliorū. si vero consideret ex qualitate seu modo. s. pcedendi: sic sciētia illa est nobilior que est certior. hec ille. et subiungit. sed hoc est in quibusdā sciētijs diuersum. q2 alique sunt magis certe alijs: et tamen sunt de rebus minus honorabilibus. alie vero sunt de rebus melioribus et magis honorabilibus: et tamen sunt minus certe. hec ille. Ex quibus patet q non fuit mens S. Tho. dicere fidem esse scientia certiorem fm se: quia esset certior ex parte obiecti sed quia certior est ex parte cause que est medium infallibile assentiendi. Et hoc manifeste apparet. 2^a 2^e. questione. 4. articulo. 8. Quod autem arguēs in fine concludit q actus vel habitus nullo modo dicitur certior nisi sit certior quo ad nos: dicimus q est verum capiendo quo ad nos subiectiue vt sit sensus q actus vel habitus non dicitur certior nisi quia facit nos certiores. si tamen intelligatur ly quo ad nos causatiue vt sit sensus q certitudo actus vel habitus non causatur nisi ex parte nostra: falsum est. nec hoc sequitur ex auctoritate philosophi quam arguens induxit. Et per hoc patet responsio ad. 4^m. ¶ Ad. 5^m. patet responsio ex his que dicta sunt in quarto notabili. ¶ Ad. 6^m. dicitur q procedit de tendētia intellectus per actum intelligendi quod et nos concedimus sicut ex quarto notabili patet. nihil autem pbat de tendentia intellectus per actum assentiendi fm quem nos dicimus fidē esse certiorem scientia. ¶ Ad. 7^m. respondet. S. Tho. 2^a 2^e. loco proxime allegato ad. 2^m. q ceteris paribus visio est certior auditu. sed si ille a quo auditur multum excedit visum vidētis: sic certior est auditus q̄ visus. sicut aliquis parue scientie magis certificatur de eo quod audit ab aliquo scientifico: q̄ de eo quod sibi fm suam rationem videtur. et multo magis homo certior est de eo quod audit a deo qui falli nō potest: q̄ de eo quod videt propria ratione que falli pōt. ¶ Ad. 8^m. respondet. S. Tho. in forma dis. pce. questione. 2. arti. 2. sub. arti. 3. ad p^m. q certitudo fidei dicatur media inter certitudinē scientie

et opinionis. non intēsiue ꝑ modū quantitatis continue: sed extensiue ꝑ modum numeri. certitudo enim sciētie consistit in duob⁹. s. in euidētia et in firmitate adhesionis. certitudo autē fidei consistit in vno tm̄. s. in firmitate adhesionis. certitudo vero opinionis: in neutro. quāuis certitudo fidei de qua loquimur: quantū ad illud vnū sit vehementior q̄ certitudo scientie q̄ᵐ ad illa duo. Uel dicēdum ꝙ Hugo loquitur de fide q̄ ē opinio firmata rationibus humanis: non autem de fide infusa. hec. S. Tho. ¶ Ad argumentum ante oppositū respōdet. S. Tho. i hac disti. 24. arti. 2. sub. arti. p̄mo ad. 2ᵐ. ꝙ termini pricipiorum naturaliter notoꝝ sunt cōprehēsibiles nr̄o intellectui. ideo cognitio que cōsurgit ex illis p̄ncipijs est visio. sed nō est ita de terminis articulorum. vnde in futuro quādo de⁹ videbitur per essentiam: articuli erūt ita per se noti et visi sicut modo principia demonstrationis. hec ille. Sed 2ª 2ᵉ. q. p̄ma. arti. 4. ad. 3ᵐ. breuius respondet ꝙ lumen fidei facit videre ea que credūtur. sicut enim ꝑ alios habitus virtutum homo videt illō quod est sibi conueniens s̄m habitum illum: ita etiam per habitum fidei inclinatur mens hominis ad assentiendum his que cōueniunt recte fidei et non alijs. hec ille. Quod autē in pricipio dicit ꝙ lumen fidei facit videre ea que credunt̄ debet intelligi vt ipse exponit. arti. sequente ad primum: idest ꝙ facit videre ea esse credēda: nō ꝙ faciat credibilia videri demonstratiue. Et in hoc articulus terminatur.

CIrca vigesimā sextam distinctionem Joannes Capoli mouet questionem vtrum spes sit virtus theologica. sed quia Durandus qui adducitur contra primā conclusionem non aduersatur doctrine. S. Doc. bene itellectis Durandi rationibus. nec iterū obiectiones Scoti contra tertiam conclusionem sunt de mente ipsius imo ab eo soluuntur: ideo placuit nobis hāc questionem ommittere tanquā non necessariā aut minus vtilem.

## ¶ Distinctio. xxvij. xxviij. xxix. et. xxx.

CIrca vigesimā septimā distictionē vsq̄ ad trigesimam inclusiue querit̄ vtrum homo debeat ex charitate diligere deū plusq̄ seipsum. et arguit̄ ꝙ non quia p̄hs dicit. 9°. ethicorum ꝙ amicabilia que sunt ad alterum venerunt ex amicabilibus q̄ sunt ad seipsum. sed p̄mū in quolibet genere est potissimū. ergo amor quem quis habet ad seipsum: est posterior amore quem habet ad alterum. et ita quisq̄ plus se diligit q̄ deum s̄m naturā. et ita etiam s̄m charitatem cum gratia naturam non destruat. ¶ In oppositum arguitur sic. quia finis est magis diligēdus his q̄ sunt ad finē. sed de⁹ est finis oīm diligibiliū ex charitate. ergo ipse ē maxime diligēd⁹. ¶ In hac q̄stione erūt q̄ttuor articuli vt supra.

QUantū ad articulū primū sit prima cōclusio ꝙ charitas est virtus. Hanc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac 27. disti. q. 2. arti. 2. Et p̄ª 2ᵉ. q. 62. arti. 3. Et. 2ª 2ᵉ. q. 23. arti. 3. Et in. q. de virtu. q. de charitate articulo. 2. ¶ Secunda cōclusio est ꝙ obiectum charitatis est deus inq̄ᵐ ē beatificatiuus vel beatitudinis obiectum. Hāc conclusionem tenet. S. Tho. in multis locis vt p̄ma. p. q. 60. ar. 5. ad. 4ᵐ. Et. 2ª 2ᵉ. q. 23. ar. p̄°. et. 4. in cor. Et. q. 26. arti. p̄°. Itē in de vir. loco preallegato in cor. et in alijs multis locis. ¶ Tertia cōclusio est ꝙ homo ex charitate plus debet diligere deum q̄ seipsum. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. in. 29. distin. hui⁹ tertij. ar. 3. Et. 2ª 2ᵉ. q. 26. arti. 3. et pluribus alijs locis. ¶ Quarta conclusio est ꝙ charitas inclinat ad amandum deum duplici amore. s. amicitie et cōcupiscentie. ad amorem amicitie per se et principaliter. ad amorem vero concupiscentie: ex consequenti. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. in

hac.27.distin.q.2.ar.pᵒ.Et.2ª 2ᵉ.q.26.ar.3ᵒ.ad.3ᵐ. Quinta conclusio est q in dilectione dei pōt haberi quodā modo respectus ad mercedem. Hanc conclusionez tenet.S.Tho.i.29 distin.huius tertij.arti.4ᵒ. ¶Sexta conclusio ē q in dei dilectione nō est modus adhibendus. Hāc conclusionem tenet.S.Tho. in hac distin.27.q.3.arti.3ᵒ.Et.2ª 2ᵉ.q.27.arti.6. ¶Septima conclusio est q non omnes proximi sunt ex charitate equaliter diligēdi. Hanc cōclusionem tenet.S.Tho.29.distin.huius tertij.arti 6.Et 2ª 2ᵉ.q.26.arti.6.Et in de virtu.q.de charitate.arti.9. ¶Octaua conclusio est q charitas feruentius diligit amicos q̄ inimicos et dilectio amici melior est bonitate specifica q̄ dilectio inimici. Hanc conclusionem tenet.S.Tho.distin.30.huius tertij.arti.3.Et.2ª 2ᵉ.q.27.ar.7.Et in de vir.q.de charitate.arti.8.ad vltimum.

Quantuz ad articulum secundum arguitur cōtra conclusiones. Et quidez cōtra aliqua cōtenta in priᵒ pᵐe cōclusionis argut Aureolus p̄bando q amicitia moralis sit vere et proprie virtus. Primo quia habet vicium oppositum puta esse sine federe et infidelitatem que est maximū vicium. ¶2ᵒ. quia omnia actus distinctus ab actibus aliarū virtutum habēs specialem laudabilitatem et proprias circunstantias differentes a circunstantijs aliorum actuum virtutum iteratus et frequentatus: generat actum virtuosum. sic autem est de actu amicitie qui est idētificare sibi alterum in affatu conuictu affectu et effectu. habet vero propriam laudabilitatem ꝛ proprias circunstantias et est distinctus ab actibus aliaꝝ virtutum puta affabilitatem beniuolentiam beneficientiam. igitur et c̄. ¶3ᵒ. arguit Henricus 10.quolibet.q.8.sic dicens. licet amicitia fundetur in virtute: tamen nulla virtᵘ est perfecta q̄ᵐ ad exercitium sine amicitia. vnde Tullius. virtutum enim adiutrix amicitia a natura data est vt quoniam solitaria non posset ad summū peruenire: coniuncta et sociata cum altera perueniret. propter quod q̄ᵐ ad exercitium operis respectu aliarum virtutum: amicitia est quedam virtᵘ generalis reddens vnicuiq quod suum est et implens illud preceptum. quod tibi vis fieri hoc facias alij: quod tibi non vis fieri non facias alij. ¶4ᵒ. quia cōmētator dicit sup.8.ethicoꝝ. vnā virtutū est dicere amicitiam vt fortitudinē temperantiā et moraliū vnāquāq. hec eni est circa actiones et passiones vt relique. sunt actiōes q̄dem: vt amare. passiones autem vt amationes. hec ille. ¶Cōtra secundā cōclusionē arguit Scotus p̄bādo q deᵘ nō sit obiectū charitatis sub ratione qua beatificatiuᵘ nature rōnalis. Primo quia actᵘ charitatis si est pfectᵘ respicit deuz sub ratione pfectissima diligibilitatis. non ē autē pfectissima ratio diligibilitatis in deo cōparatio eiᵘ ad aliquā creaturā: sed aliq ratio eiᵘ absoluta in se. nam absolute melior est in se q̄ posset esse q̄cūq habitudo ad alterum. ¶2ᵒ. quia querit qd sit illud beatificatiuum aut respectus aptitudinalis quo est aptᵘ natᵘ beatificare: aut respectᵘ actualis quo.s.beatificat. si pmo modo: aptitudo nō est ratio terminādi actuz pfectuz perfectius ratione illius cuiᵘ est talis aptitudo sicut nec vniuersaliter est in se aliqua pfectio sed cōplicat necessario secum naturam cui inest. dicere ergo deum vt est beatificatiuᵘ esse obiectum charitatis: est dicere ipsum inq̄ᵐ est talis nature esse obiectum charitatis. si secūdo modo: hoc nō videt probabile. quia illa relatio q̄ est in obiecto inquātum actualit btificat: sequit actū. non eni est differentia in obiecto inter respectum actualem et aptitudinalē nisi qz actᵘ est circa ipsum elicitus. ergo hoc dicere: esset ponere q inquantū terminat actum a charitate elicitum: habet rationem formalem obiecti actus. ¶3ᵒ. quia aperte bonū vt huic: pertinet ad affectionē cōmodi ſm quaz affectionem voluntas non perficitur a charitate. ¶4ᵒ. quia tam beatificatio actualis q̄ aptitudinalis si quid dicat in deo: dicit relationez rationis precise actualem vel aptitudinalem. nulla autem respectᵘ rationis potest esse ratio formalis terminandi actum charitatis. ¶5ᵒ. qz potentia respiciēs aliquod obiectum cōmune adequatum sibi siue in ratione motiui: non potest pfectissime quietari nisi in eo solo in quo est perfectissime ratio obiecti adequati. sed omnis potētia volitiua respicit pro obiecto primo et adeq̄to totuz ens. in nullo igitur ente siue creato siue increato: potest perfecte q̄etari nisi in illo in quo inuenit perfectissime ratio entis. tale autē soluz est hoc primū ens non sub aliqua ratione relatiua: sed sub ratione qua est hoc ens. hec Scotus in forma. ¶Contra tertiā cōclusionē arguit idē Scotᵘ p̄bando q natura nō suffitit ad diligēdū deuz plus q̄ se sine habitu supernaturali. Primo quia natura determinatur ad vnum. determinatur aūt ad appetēdū eē p̄priū ex.2ᵒ.de generatione. igit non pōt appetere nō esse sui: et hoc q̄cūq

posito circa ipsum nisi dicat quod tamen terminetur ad appetendum suum esse condicionaliter: quod non videtur probabile. quecumque ergo natura intellectualis magis determinatur ad appetendum se esse: quam ad appetendum deum esse si non posset vtrumque simul stare. quia ad appetendum se esse: determinatur sicut ad vnum naturale ad cuius oppositum non potest inclinari quacumque suppositione facta vel condicione posita circa ipsam vel aliud: quia tunc non appeteret se esse nisi sub condicione. ¶ 2°. quia appetitus naturalis non videtur esse nisi respectu conuenientis appetenti. et per consequens primo est respectu illius cui appetit conueniens. illud autem est ipse amans. et sic primo respectu eius. ergo non potest esse magis respectu alterius. ¶ 3°. si aliqua res plus inclinaretur ad esse alterius quam sui: hoc esset vt videtur quia pars magis diligit esse totius quam esse sui ipsius. quia manus se exponit ad saluandum caput et aqua deserit suum proprium locum propter bonum vniuersi ad tollendum vacuum. sed ista non valent quia ista et alia solum ostendunt quod totum prediligit esse sui quam partis. non enim manus exponit se: sed homo exponit manum. nec aqua mouet se sursum propter bonum vniuersi sed virtus regitiua totius prediligit bene esse totius quam partis. ¶ 4°. arguunt alii. quia causa dilectionis est vnitas dilecti ad diligentem. modo maior est vnitas alicuius ad se ipsum quam ad deum. ¶ 5°. quia sicut cognitio naturalis precedit supernaturalem: ita naturalis dilectio que est alicuius ad seipsum: precedit supernaturalem que est cum deus diligitur super omnia. ¶ 6°. quia si hoc esset possibile: tunc superflueret charitas que ad hoc ponitur vt deus super omnia diligatur. ¶ 7°. quia Aristotiles. 9°. ethi. dicit quod amicabilia que sunt ad alterum venerunt ex amicabilibus que sunt ad seipsum. ¶ 8°. patet de heretico qui permittit se comburi propter deum vt videtur: cum tamen non habeat charitatem. hoc tamen facit propter amorem sui quia diligit hominem suum et propriam voluntatem. ideo permittit se comburi non propter amorem dei. et hec videtur esse intentio apostoli prima Corin. 13. si distribuero inquit in cibos pauperum omnes facultates meas: et si tradidero corpus meum ita vt ardeam: charitatem autem non habuero nihil mihi prodest. et hoc est quia non diligeret deum super omnia. quia non potest sciri vtrum diligat deum super omnia. aliquis enim credit se aliquando diligere deum super omnia et putat se exponere morti propter deum: et tamen hoc facit propter propriam voluntatem implendam vt teneat propositum suum. ¶ 9°. arguit Durandus quod similitudo de ciue exponente se morti propter bonum commune non valet. quia ciuis non exponit se pro communitate quasi diligat eam plus quam seipsum nisi includendo in communitate seipsum: sed quia plus diligit bonum virtutis quam salutem corporis. et hec videtur esse intentio Aristotelis. 9°. ethicorum sicut patet ex toto processu illius capituli. dubitatur autem vtrum oportet. vbi tractat istam materiam. vnde dicit ibi quod ciuis exponendo se pro amicis vel patria: optat sibi maxima bona virtutis. amicis autem et communitati: attribuit plus de ceteris bonis. et concludit quod in omnibus laudabilibus: studiosus videtur sibi ipsi plus boni tribuens. vnde non est verum quod aliqui dicunt quod quando Aristotiles dicit quod studiosus exponens se pro amicis vel patria vult sibi maximum bonum et ita maxime diligit se: quod ibi non fit comparatio dilectionis qua homo diligit se ad dilectionem qua diligit bonum commune: sed fit comparatio dilectionis qua homo diligit se vno modo: ad dilectionem qua diligit se alio modo: est sensus quod homo exponendo se morti pro bono communi: magis diligit se hoc faciendo: quam faciendo oppositum vel quodcumque aliud. istud enim non est verum. imo fit comparatio prima et non secunda vt patet ex ordine textus. ¶ 10. ad idem. quia plus deberet aliquis dolere si fecisset contra bonum virtutis: quam si tota alia ciuitas fecisset. ergo plus debet quilibet plus sibi diligere bonum virtutis: quam communitati. quod si exponat se pro communitate: hoc est attribuendo communitati minus bonum scilicet bonum corporale: sibi autem maius bonum scilicet bonum virtutis. ¶ 11°. quia constat quod quilibet debet se diligere plus quam amicum. et tamen sicut dicit philosophus. 9°. ethicorum oportet pro amicis multa pati et mori si oporteat. ergo ex hoc quod aliquis exponit se morti pro aliquo: non sufficienter arguitur quod diligat alium plus quam se quicquid sit illud siue persona priuata siue respublica. propter quod ille modus probandi qui assumitur scilicet quod ciuis diligat plus bonum commune quam se nisi includendo se in bono communi: est insufficiens quia assumit falsum. ¶ 12. quia falsum est quod assumitur in illa probatione scilicet quod charitas eleuat naturam ad amandum deum secundum specialem rationem scilicet secundum rationem beatificantis. quia hoc non facit charitas sed fides que ostendit nobis in ipso esse rationem beatificantis. necnon etiam ad hoc requiritur fides infusa: cum sine ea possumus de eo concipere rationem beatificantis. et dato quod sic eleuaret naturam ad amandum deum amore concupiscentie: oporteret propor-

tialiter ponere q̄ eleuaret naturam ad amādū deum amore amicitie quantum ad aliam specialem rationem que esset in deo amato: et nō q̄m ad modū amādi ex parte nr̄a: hunc. s. q̄ ametur super omnia. quia amor amicitie cōsurgit ex bono apprehēso in eo qui amatur. sicut amam⁹ amicum virtuosum propter bonū virtutis in eo existentis. propter quod si illa ratio bonitatis absolute concipiatur esse in deo per gratiam preter illam qua concipimus esse in eo per naturā: nulla ratio est quare natura eleuetur per gratiā ad amandum deum amore concupiscentie nisi eleuetur ad amanduz eum amore amicitie quo ad modum diligendi predictum. ¶13°. arguunt sic alij. deus diligitur a nobis tam amore concupiscentie: q̄ȝ amore amicitie. sed charitas eleuat voluntatem ad diligendum deuȝ amore concupiscentie vltra id quod posset ex naturalibus. quia cum ex naturalibus diligamus deum inquantū est vniuersale principium productiuum et cōseruatiuum omnium: charitas eleuat ad diligendū ipsum vt est bonum beatificans. ergo similiter charitas eleuat naturam ad diligendum deum amore amicitie vltra id quod posset ex naturalibus ipsum diligere. hoc autem non est aliter: nisi quantum ad modum et ordinationem diligēdi quam attendit charitas qui est q̄ deus propter se et super omnia diligatur. quare et cetera. Confirmatur. quia per gratiam homo eleuatur aliquo modo ad esse diuinum. propter quod sicut dilectio naturalis sequitur esse naturale: sic gratuita gratuitum quod est diuinum. et ideo sicut dilectio naturalis facit q̄ homo diligat se magis q̄ȝ quodcū̄qȝ aliud: sic gratia facit q̄ magis diligat deum ad cuius esse eleuatur per gratiaȝ q̄ȝ seipsum. et sic est ordo cōuersus in dilectione naturali et gratuita. quia sicut in naturali amicabilia que sunt ad alterum veniunt ex amicabilib⁹ que sunt ad seipsum: sic in dilectione gratuita amicabilia ad seipsum et proximum: veniunt ex amicabilibus ad deum. Confirmatur iterum. q2 sicut est de cognitione naturali et supernaturali sic est de dilectione naturali ꝛ supernaturali. sed cognitio naturalis incipit a creaturis ꝛ terminatur ad deuȝ: supnaturalis vero ecōuerso. ergo similit᷑ est de dilectione naturali et supnāli. ¶14. quia Bernardus de diligendo deo: distiguit q̄tuor gradus diligendi. primus est cum homo nihil diligit nisi se. secūdus cum nihil diligit nisi ꝓpter se et propriam vtilitatem. tertius est cum diligit deum propter deum. quartus cum diligit se et omnia alia propter deum. et dicit q̄ tertius et quartus gradus sunt gratuiti. quartus tamē vt dicit a paucis et q̄si raptim in hac vita attingit. et quia diligere se propter deum et diligere deū plus q̄ȝ se non est atribuenduȝ hoc dilectioni naturali: cum ad hec gratuita vix in hac vita possit attingere. ergo amore naturali quilibȝ diligit se plus q̄ȝ deum. sed per gratiam et charitatem eleuatur ad diligendum deum plus q̄ȝ se. ¶Cōtra quartam conclusionem arguit Durandus probando q̄ deus ſm se non possit esse imediatum obiectum amoris concupiscentie ad nos: sed solum aliquis actus quo a nobis attingitur. et arguit sic. Illud quod amatur amore concupiscentie: amatur finaliter propter illum cui concupiscitur sicut amamus vinum propter nos. sed deus ſm se et imediate non est amandus propť quodcū̄qȝ aliud finaliter. ergo deus ſm q̄ est aliquid in se: non est amādus amore cōcupiscentie. amamus tamen amore concupiscentie actum q̊ deuȝ attingimus sicut visionem vel sequenteȝ fruitionem qua diligimus nobis et propter nos. veruȝ quia deus est obiectuȝ talium actuum: ideo per consequens est obiectum remotum amoris cōcupiscentie q2 obiectum obiecti. et propter hoc quandoqȝ dicunt doctores q̄ deus amatur a nobis amore concupiscentie sicut dicim⁹ nos amare vinum quamuis non imediate amemus vinū sed gustare vinum. ¶Contra quintam conclusioneȝ arguit Durandus probando q̄ in aliquo casu ordinare dilectionem dei ad beatitudinem sicut ad mercedem: esset illicitū et per cōsequēs q̄ distinctio ibi facta non est sufficiens. dicit enīȝ sic. si intelligamus q̄ merces sit finis dilectionis et non dei dilecti: adhuc distinguenduȝ est quia vel accipitur vt finis propter quem totaliter diligitur deus et sine quo non diligeretur: et sic nō est adhuc licitum habere oculum ad mercedem quia deum debemus diligere propter se dato q̄ nihil cōmodi ex tali dilectiōe nob̄ eueniret multo amplius q̄ȝ virtuosus quicū̄qȝ debeat diligere alium virtuosum. omnis enim bonus diligendus est circūscripto alio quocū̄qȝ: cum bonuȝ ſȝ latitudinem suam sit obiectum amoris. si autem merces intendatur vt finis dilectionis non totaliter quoniam sine illa diligeretur deus: sed quia per dilectionem qua diligitur deus intendimus consequi beatitudineȝ quamuis diligerem⁹ deū dato q̄ essemus certi q̄ beatitudineȝ non haberemus: sic licitum est in dilectione dei habere respectum ad mercedem. ¶Contra sextam cōclusionem arguit Durandus q̄ dilectio dei debeat habere modum. quia vt dicit in dilectione dei ꝛ

i actu intrinsecus virtutis potest accipi triplex modus. vnus secundum limitationem essentie. alius secundum determinationem circunstantie. tertius secundum proportionem medij ad superfluum et diminutum. si primo modo: sic dicendum est quod dilectio dei habet modum. cuius ratio est quia illud quod est in certo genere et certa specie: habet modum secundum limitationem essentie. sed dilectio dei est in certo genere et certa specie. ergo habet modum secundum limitationem essentie. si autem loquamur de modo quo ad determinationem circunstantie: sic adhuc dilectio dei habet modum. quod patet. quia sicut se habet malicia ad actum viciosum: sic se habet bonitas ad actum virtuosum. sed malicia consistit in actu vicioso propter deffectum determinate et debite circunstantie. ergo similiter bonitas consistit in actu virtuoso propter presentiam vel informationem actus vel secundum debitas circunstantias. si autem accipiatur modus secundum proportionem medij ad superfluum diminutum: sic dilectio dei non habet modum. ¶ Contra septimam conclusionem arguit Durandus probando quod omnibus rationabilibus creaturis ad quas est charitas: debemus optare equale bonum gratie et glorie. cuius rationem esse dicit quia per charitatem optamus creaturis bonum diuinum quatenus eius sunt capaces et per ipsam tendunt in deum. sed omnes creature intellectuales sunt capaces equalis boni gratie et glorie vt communius tenetur et indubitanter verum est de creaturis eiusdem speciei et equaliter possunt tendere in deum. ergo per charitatem equale bonum est omnibus optandum. Confirmatur per illud quod dicitur prima Corin. 13°. charitas non emulatur. esset autem emulatio si non optaretur vnicuique tantum bonum quanti est capax. et maxime quando vnum bonum non est diminutiuum nec impeditiuum alterius sicut est de bonis gratie et glorie que respicit charitas imo videretur esse in preiudicium diuinum. quia cum charitas sit primo et simpliciter quo ad deum nec optet aliquod bonum nisi vt tendat in deum sicut in finem: in preiudicium diuini amoris esset nisi optaretur cuilibet bonum quo efficacius potest tendere in deum. tale autem est summum bonum gratie et glorie cuius pura creatura capax est. et in isto non est gradus vt dictum est. hec autem optatio est condicionata. scilicet supposita ordinatione et voluntate diuina cui primo inheret charitas et secundum quam optat omnia fieri. hec ille. ¶ Contra octauam conclusionem arguit Durandus probando quod dilectio inimici sit melior et magis meritoria quam dilectio amici in aliquo casu vt puta cum dilectio inimici non excludit nec includit dilectionem amici. sicut cum aliquis fertur per actum dilectionis in amicum nihil cogitando de inimico: alius vero econtra fertur per actum dilectionis in inimicum nihil cogitans de amico. in hoc casu videtur quod ceteris paribus. scilicet habitu charitatis in vtroque et intensione actus hinc inde: dilectio inimici est magis meritoria quam dilectio amici. quod patet quia quando duo actus boni sic se habent quod procedunt ex pari habitu et sunt eque intensi: ad vnum tamen requiritur maior conatus ex natura operis quam ad alium: ille ad quem requiritur maior conatus: est magis meritorius. sed ad dilectionem inimici si sit eque intensa vt dilectio amici: requiritur maior conatus ex natura operis. ergo est magis meritoria. maior patet. quia conatus maior quando requiritur solum ex parte operantis qui est male dispositus: non auget meritum aliud. quia plus mereretur continens quam temperatus faciendo simile opus de genere virtutis. quia oportet continentem plus conari propter malam dispositionem quam temperatum. hoc autem non est verum: quia tunc virtutes magis obessent quam prodessent. sed quando maior conatus requiritur non propter indispositionem operantis sed propter difficultatem operis: tunc maior conatus faciens quod actus difficilior sit eque intensus sicut actus facilior: auget meritum. minor patet de se. scilicet quod ad diligendum inimicum eque intense sicut alius diligit amicum requiritur maior conatus. cum hic sint plura repugnantia et pauciora attrahentia. quare et cetera. ¶ 2°. sic. ille actus cuius tota intentio reducitur in charitatem: est magis meritorius quam ille cuius similis intentio non totaliter reducitur in charitatem. et causa huius est quia meritum innititur principaliter charitati. sed dilectio inimici est talis actus quod tota ratio diligendi inimicum est charitas ad deum. tota autem ratio diligendi amicum non semper est charitas sed occurrit alia ratio. scilicet communicatio in aliquo bono consanguinitatis vel ciuili vel huiusmodi. quare et cetera. ¶ 3°. quia bonum includens aliud est melius illo. sed dilectio inimici includit dilectionem amici: vel actu vt cum aliquis diligit propter deum amicum et inimicum: vel habitu ex natura rei et non ex supositione solum. quicumque enim diligit inimicum: sequitur ex natura actus et obiecti quod diligat amicum habitu et diligeret actu affectu et effectu si occurreret et opus esset. non sic autem sequitur econuerso. ergo dilectio inimici est melior ceteris paribus. hec ille.

Quantū ad articulum tertiū pmo notādum ē q pħo in ethi. de duplici amicitia loquitur. vna est q̄ cōsistit in solis exterioribus verbis vel factis que speciali nomine affabilitas nominatur. de qua pħs tractat in quarto libro ethi. et hec pfectā rationem amicitie nō habet: sed quandam eiꝰ similitudinē in quātū aliquis decēter se habet ad alios homines in cōmuni conuersatione. hec aūt amicitia ꝑut. S. Tho. dicit. 2ª 2ᵉ. q. 114. articulo pmo: fundat̃ in quodaꝫ generali amore q̄ omnis homo omni homini naturaliter est amicus ꝑpter nature similitudinē. ſm q dicitur Ecclē. 13º. omne animal diligit sibi simile. alia ē amicitia q̄ cōsistit principalit̃ in affectu quo vnꝰ aliū diligit: et de ista amicitia pħs dterminat in. 8. et 9. ethi. quam dicit esse habitū mētis. ex quo seq̄tur q amicitia nō dicit aliq̄d vnū subiectiue existens in vtroqꝫ amicoꝝ ex amore vtriusqꝫ resultans ꝑut aliq̄ sunt opinati. nā nullus habitꝰ mētis est idē numero in duobꝰ subiectis re et supposito distictis: quēadmodū sunt duo amici. Et preterea cū in duobus amicis duo sint amicitie fundamēta. s. due virtutes numero et etiaꝫ duo termini duo videlicet amici: cōseq̄ns est necessario q in ipsis due numero sint amicitie. dicēdū est igit̃ q amicitia est habitꝰ subiectiue existens in amico. et quia amicitia relationē quādā connotat nam amicus amico est amicꝰ ꝑut pħs. 8. ethicoꝝ dicit: consequēs est q in singulis amicorū amicitia sit habitus distictus numero ab habitu amicitie alterius: ita q duoꝝ amicorūꝫ duo sint numero amicitie habitꝰ et plurium plures. Necqꝫ obstat q amicitia etiam a. S. Doc. vocat̃ vnio: quia et amor ipse: vis vnitiua et vnio appellatur ꝑpter hoc q se inuicē amantes vnit et quodā modo vnum facit. et tamen constat vnū numero amorem non esse in duobus se amantibus sed singulus eorum suo proprio et distincto amore numero: alium amat. sicut ergo amor vel dilectio dicitur vnio se amantium non sicut vnū aliquid subiectiue in vtroqꝫ existēs nec sicut vtriusqꝫ intermedium: sed quia quodā affectu obiectiue non subiectiue cōiungit amatū amanti: ita et amicitia que amorē implicat: dicitur esse vnio amicorū non quasi eadem numero vtrūqꝫ habeat pro subiecto vel sit realiter intermediū vtriusqꝫ: sed quia amoris affectu obiectiue non subiectiue amicum amico coniungit et vnit: illū intra cordis viscera reponens. Ad quorum intellectum sciēduꝫ est q vt accipit̃ post pħm. 8. ethi. ex dictis. S. Tho. in hac dis. 27. q. 2. ar. pº. in. c. amicitia duo addit supra amorem. vnum est societas quedam amantis et amati in amore vt. s. mutuo se diligere sciant. aliud est vt ex electione et non tantum ex passione se inuicem diligāt. vnde ibi philosophus dicit q amicitia assimilatur habitui: amatio autem passioni. complectit̃ ergo amicitia prout. S. Tho. concludit amoreꝫ cum omnibus ad ipm pertinētibus et duo predicta q̄ addit super amorē. Ex quibus inferimꝰ q amicitia q̄ꝫm ad sui essentiam: est amor vt est habitus electiuus nō generaliter quo amās amat amatum: ꝫ quo amicus amat amicum. quia eniꝫ amor iste est in genere amoruꝫ ꝑfectissimus addens ad quēcūqꝫ alium amorem: ideo speciale nomen habuit. in eo autem q amicitia dr̃ amor quo amicus amat amicuꝫ: designatur q amicitia importet mutuuꝫ amorem. non quasi mutuꝰ amor sit essentialiter amicitia: sed quia amicitia cuiuslibet amici requirit et cōnotat amorem alterius ad alterum. quemadmodum relatio similium et equaliū dicitur mutua non quasi vna relatio numero sit vtriusqꝫ similium aut equalium sed quia relatio vnius ad alterum exigit relationem alterius ad ipsum. vnde et pħs. 8º. li. ethi. amicitiam vocat equalitatem.

¶ Secundo Notanduꝫ est q aliqui opinātur sanctū Thomā varie sensisse de amicitia quam pħi describunt vtrū. s. sit virtus moralis an non. dicunt enim q in hac distin. 27. q. 2. articulo. 2. ad primū. Et in de virtut. q. de charitate. ar. 2. ad. 8ᵐ tenet q amicitia non sit virtus moralis sed aliquid consequens ad morales virtutes. Uerum 2ª 2ᵉ. q. 23. arti. 3. ad pmū. Et in cōmēto super 8. ethi. caplo pmo in pncipio. et caplo. 5º. i fine tenet q amicitia est virtꝰ addens aliquid supra virtutes morales. Sed in veritate sic opinantes non satis aduerterūt mentem. S. Tho. in secundo opere et in cōmento sup. 8. ethi. nā in. 2ª 2ᵉ. vbi eū allegāt non id dicit sententialiter et ōmēte ꝑpria: sed magis vel referens alioꝝ opinionē vel vt pmittat quid circa hoc ab aliquo dici posset. vnde verba eiꝰ sunt hec. posset enim dici q est virtus moralis circa operatiōes que sunt ad alium et cetera. sed in eadem solutione sententialiter mentem suā explicans: inquit sic. potest tamen dici q non est virtꝰ per se ab aliis distincta. non enim habet rationem laudabilis et honesti nisi ex obiecto ſm q fundatur super honestateꝫ virtutū. quod patet ex hoc q non quelibet ami-

citra habet rõnem laudabilis et honesti sicut patet in amicitia delectabilis et vtilis. vnde amicitia virtuosa magis est aliquid consequēs ad virtutem q̄ sit virtus. neq3 est simile de charitate q̄ non fundatur principaliter sup virtutē humanā sed sup bonitatē diuinā. hec ille. in quib⁹ verbis aperte colligitur q̄ mens. S. Tho. fuerit amicitiam non esse virtutē moralē: ea ratione q̄m accepta fm totū sui ambitum: nō habet de se rōnē laudabilis et honesti. alias amicitia vtilis et delectabilis que sub ābitu amicitie continetur: essz laudabilis et honesta quod est falsum. si vero accipiatur amicitia magis contracte pro amicitia honesta: nec adhuc vt ipse vult est virtus sed ē aliquid consequens ad virtutem. pretendit eni Doctor. S. hāc rationem. virtus moralis per se et directe generatur ex actibus. sed amicitia etiā honesta non generatur directe et per se ex actibus sed magis acquirit p quandā consequētiam quasi naturalem ex perfectione virtutū. naturaliter enim virtuosus diligit virtuosum et habet illum amicum. vnde suppositis in vno virtutib⁹ statim quadam naturali resultantia innascit illi amicitia ad alium virtuosū. et q̄ ista fuerit mēs Sācti Doc. confirmat cum subiūgit. nec est simile de charitate que non fundatur principaliter super virtutem humanā sed super bonitatē diuinam. vbi per hoc pbat amicitiā que est charitas esse virtutem potius q̄ amicitia honesta de qua philosophus tractāt: q2 non fundat sup virtutem humanā et cui⁹ inclinatione causaret velut q̄dā naturali consequentia resultans: sed ipsa per se a deo infunditur. Et hāc rationem ac differētiā Sanct⁹ Tho. expressit in de virtuti. q. 2. de charitate. ar. 2. ad. $8^m$. dicēs q̄ amicitia nō ponitur virtus sed cōsequens virtutem. quia ex hoc ipso q̄ aliquis habet virtutem et amat bonum rationis: consequitur ex ipsa inclinatione virtutis q̄ diligat sibi similes. s. virtuosos in quibus bonum rationis viget. sed amicitiā que est ad deū inq̄$^m$ est beatus et beatitudinis auctor: oportet presti tui ad virtutes que in illam beatitudinem ordinant. et ideo cum non sit consequēs ad illas virtutes sed preambulum vt ostensum est: oportet q̄ ipsa sit per se virtus. hec ille. Idem in sententia ponit in hac distinctione. 27. q. 2. ar. 2. ad $p^m$. amicitia inquit de qua phs tractat causatur ex inclinatione nature q̄$^m$ ad amicitiam delectabilis et vtilis: vel ex inclinatione habitus virtuosi presupposita inclinatione nature quantum ad amicitiam honesti inquantū omne quod facit similitudinem cum aliquo: inclinat ad amorē illius. et ideo non ponitur aliqua virtus sed q̄ddam consequens ad virtutes. sed amicitia quā habem⁹ ad deū: non pōt habere aliquod h̄moi fundamētum cui nature metas excedat. et ideo oportet q̄ per speciale donum in dictam amicitiam eleuemur. et hoc donum dicimus virtutē. hec ille. quod autem hic dicit vel ex inclinatione habitus virtuosi: debet intelligi non qui sit amicitia: sed habitus q̄ est virtus moralis super quē amicitia fundatur. Patet igitur ex premissis q̄ eandem sententiam de amicitia humana tenuit S. Tho. vbicunq3 scripsit de hac materia. vnde cum dicat in cōmento super. 8. ethi. in fine quinti capituli q̄ amicitia videtur aliquid addere supra rationem virtutis: non debet accipi q̄si mēs eius fuerit dicere q̄ amicitia est virtus addens aliquid supra virtutes morales vt dicti opinantes male intellexerunt. nam sic cum non esset virtus moralis sed illa perfectior: nec virtus heroica nec theologica nec etiā intellectualis vt planum est: esset dare aliud genus virtutis hacten⁹ a philosophis et theologis non inuentum quod certe non facile fingi potest. additio ergo illa accipi d3 q̄$^m$ ad id quod ibi. S. Doc. expressit videlicet q̄ cum in qualibet virtute sufficiant act⁹ ipsius virtuosi: in amicitia vero non sufficit act⁹ vnius: sed oportet q̄ actus duorum concurrant mutuo se amantiū. Et q̄ iste fuerit sensus verborum non primus: constat ex eo quod imediate subiungit dicēs. et ideo philosophus supra nō dixit absolute q̄ amicitia sit virtus: sed addit vel cum virtute quia videtur aliquid addere supra rationem virtutis. hec ille. supra quam. s. fundatur non que sit ipsa amicitia.

**Tertio** Notandū est, put. S. Tho. dicit. $2^a$ $2^e$. q. 23. ar. primo q̄ charitas hominis quedam amicitia est hominis ad deum. omnis autem amicitia fundatur in aliqua amicorū cōmunitate prout phs docet. 8. ethi. vnde et fm diuersitatem cōmunicationum in quibus amicitie fundantur: diuersificātur ipse amicitie fm speciem. alia est enī species amicitie consanguineorum alia conciuium alia peregrinātium et sic de ceteris prout ibi phs distinguit. obiectū vero amicitie directe et per se: est amic⁹ circa quem amicitia versatur. ratio vero formalis obiecti accipitur ex ratione cōmunicationis fm quā species amicitie distinguūtur vt dictum est. vnde p̄pū obiectū amicitie cōprehēdēdo quod et quo: est amicus in aliqua vite cōmunicatione amico cōmunicans. primus enim actus amicitie est cōuiuere amico. cui igitur charitas vt premis

sum est sit amicitia hominis ad deũ: sequit̃ q̈ de⁹ sit obiectũ charitatis ẜm q̈ vitã gratie in p̄senti et vitã glorie seu beatitudinis in futuro homini cõmunicat. In hac eni vite sp̄ũalis cõmunicatione: amicitia charitatis fundat̃ ꝓut. S. Tho. notat loco p̄xime allegato. 2ª 2ᵉ. iuxta q̄ḋ ap̄lus dicit p̄ma Cori. p̄°. fidelis de⁹ per quem vocati estis in societatẽ filij ei⁹. ẜm quã societatem dicebat Phil. 3°. nr̃a conuersatio in celis est. ¶ Ad hoꝝ aũt plenioꝛẽ intellectũ sciendũ est q̈ cũꝫ dr̃ deus est obiectũ charitatis inq̃ꝫm est beatificatiuus creature itellectualis: verbale beatificatiu⁹ p̄õt dupliciter accipi. vno modo in habitudine ad creaturã ꝓut. s. dicit quid p̄fectiuũ et bonum creature. et isto modo si reduplicatiua d̃beat teneri ꝓp̄rie reduplicatiue: charitas nõ debet accipi vt est amoꝛ absolute sed sub ratione qua est amoꝛ amicitie. non enim est sensus illius dicti q̈ ratio qua deus est diligibilis: sit quia est creature beatificatiuus. nã talis amoꝛ creature nõ esset beniuolentie sed cõcupiscẽtie et mercenarius et per consequens non esset amoꝛ amicitie nec charitatis. sed sensus illius dicti est q̈ deus inq̃ꝫm est beatificatiu⁹ creature intellectualis: est obiectũ charitatis sub ratione qua est amicitia que necessario req̄rit cõmunicationẽ dei ad creaturam et cõsistit in beatitudinis vita in qua cõmunicatione de⁹ est beatificãs creaturã. vt eni. S. Tho. dicit p̄ª 2ᵉ. q. 110. ar. p̄°. q2 bonũ creature ꝓuenit ex volũtate diuina: ideo per quãlibet dilectionẽ dei qua vult creature bonũ: ꝓfluit in ipsa creatura aliquod bonũ ẜm modũ dilectionis. vt si ẽ dilectio naturalis: bonũ naturale. et si est dilectio gratificationis in statu vie: prouenit donũ gratie. et si est dilectio beatifica in patria: donũ beatitudinis glorie. vnde inq̃ꝫm deus est bon⁹ et sũme bonus in se: est obiectũ charitatis prout charitas est amoꝛ beniuolentie. et in hoc sensu loq̇tur. S. Doc. disti. 27. q. 2. ar. 4. sub. ar. 2. c. cũꝫ dicit q̈ obiectũ charitatis ꝓp̄riũ et p̄ncipale est bonitas diuina. sed inq̃ꝫm est etiam creature intellectualis beatificatiuus: est obiectũ charitatis vt est q̄daꝫ amicitia hominis ad deũ exigens redamationẽ dei ad creaturã ẜm beatitudinis vitam cui⁹ diuine dilectionis effect⁹: est creaturaꝫ beatificare. vñ. S. Doc. p̄ª 2ᵉ. q. 109. arti. 3°. ad p̄mũ. charitas inq̄t diligit deũ sup̄ omnia ẜm q̈ est obm̄ beatitudinis et ẜm q̈ homo habet quãdã societatẽ sp̄ũalẽ cũ deo. ¶ Alio modo verbale beatificatiu⁹ in supradicta locutione p̄õt accipi nõ in habitudine ad creaturã beatificabilem tanq̃ꝫ ipsi⁹ p̄fectiuũ: sed absolute ꝓut est q̄ddaꝫ dei attributũ eius p̄fectionẽ designãs. et isto modo locutio est vera. est eni sensus q̈ de⁹ sub rõne hui⁹ attributi quod est beatificatiuũ esse: est obiectũ charitatis sicut ẽ obiectũ fidei sub ratione p̄me veritatis. quia eni charitas est amicitia sup̄ beatitudinis cõmunicatione fundata cui⁹ principiũ ẽ de⁹: consequẽs est q̈ de⁹ sit obiectũ charitatis ꝓut habet in se perfectionẽ beatificatiui. et in isto sensu debet intelligi cũ dicit̃ homo diligit deum ex charitate inq̃ꝫm est beatificatiuus creature intellectualis. non enim sensus est q̈ hõ diligit deuꝫ ex charitate ea rõne quia beatitudinis bonũ prouenit aut ꝓuenire p̄õt sibi a deo: nam talis dilectio esset mercenarij. sed ẽ sensus q̈ homo ex charitate diligit deũ q2 est in se habẽs p̄fectionẽ beatificatiui sicut et p̄fectionem summi boni. sic enim diligere deũ: est deum diligere ꝓpter se quia inq̃ꝫm est in se tam perfecte beatus vt etiã creature esse sit beatificatiuus. Ut eni. S. T. dicit. 29. dis. hui⁹ tertij. ar. 3. i. c. amare bonũ alicuius inq̃ꝫm ꝯplacet q̈ illud habeat: ad amorẽ amicitie p̄tinet eo q̈ talis amoꝛ terminat̃ ad amatũ nõ reflectitur ad amantẽ. Et in responsione ad 2ᵐ. dicit q̈ amicitia nõ retoꝛquet ad seipꝫ bonũ quod ad alteꝝ optat. diligim⁹ eni amicos etiaꝫ si nihil nobis debeat inde euenire. dicit̃ aũt deus obiectũ charitatis specialiter inq̃ꝫm est beatificatiuus creature: q2 sub ratione huius attributi habet cõmunicationẽ cũ habente charitatẽ in beatitudinis vita sup̄ quã amicitia charitatis fundatur. Et hijs cõsonat quod. S. Tho dicit de vir. in. q. de charitate. arti. 2. in coꝛ. amare inquit bonum alicuius ciuitatis contingit dupliciter. vno modo vt habeatur. alio modo vt conseruetur. amare autem bonũ alicuius ciuitatis vt habeat̃ et possideatur: nõ facit bonũ politicum. quia sic etiã aliquis tyrãnus amat bonũ alicui⁹ ciuitatis vt ei dominetur quod est amare seipsum non ciuitatem. sibi enim ipsi hoc bonuꝫ concupiscit: nõ ciuitati. sed amare bonuꝫ ciuitatis vt conseruet̃ et defendat̃: hoc est vere amare ciuitatem quod bonũ politicũꝫ facit: in tantũ q̈ aliq̇ ꝓpter bonũ ciuitatis conseruandum vel ampliandũ se periculis mortis exponãt et negligãt p̄uatũ bonũ. sic igitur amare bonuꝫ quod a nobis participat̃ vt habeat̃ vel possideat̃: non facit hominẽ bene se habentem ad beatitudineꝫ: q2 etiã mali illud bonũ cõcupiscũt. sed amare illud bonum ẜm se vt p̄maneat et diffundatur et vt nihil contra illud bonũ agatur: hoc facit hominẽ bene se habẽtem ad illam societatem bonoꝛum. et hec ẽ charitas que deum propter se diligit. hec ille. vnde

distin.29.hui⁹ tertij.arti.3.ad.4ᵐ.ait.habens charitatē multo plura faceret ꝓpt̄ beatitudinē conseruandā deo: q̄ ꝓpter beatitudinē sibi adipiscēdam. Facit ad premissa distictio gaudij spiritualis qđ de deo haberi pōt.quā.S. Tho.ponit.2ᵃ 2ᵉ.q.28.ar.pᵒ.ad.3ᵐ.ait eni. de deo pōt esse spūale gaudiū dupliciter. vno modo ſm q̄ gaudem⁹ de bono diuino in se considerato. alio modo ſm q̄ gaudem⁹ de bono diuino ꝓut a nobis participat̄. ¶ Aliq̄ vero cum dicit̄ deus ē obiectū charitatis vel diligi ex charitate inquātū est beatificatiu⁹: distinguūt q̄ ratio formalis obiecti charitatis dupliciť pōt sumi. vno modo ex pte rei quā p̄ncipaliter diligit charitas. et isto modo formalis rō obiecti charitatis est summū bonū vel bonū diuine btitudinis. alio modo ex parte potētie volūtatis deū diligētis. et hoc modo formalis rō obiecti charitatis ē principiū beatitudinis nature rōnalis vľ rō beatificatiui. Sed certe distinctio ista nō est ad ꝓpositū. nā beatificatiu⁹ non ē denominatio dei ab extrīseco quēadmodū scibile aut reuelabile et huiõi q̄ in deo nō ponūt realē pfectionē sed in itellectu creature. im̄o ē itrīsece denominās deū: in ipso ponēs seu dīsignās realē perfectionē. s. bonitatē et potētiam beatificādi creaturā. sicut esse creatorē esse iustificatorē esse bonoꝝ largitorē et similia. vnde eē beatificatiuū creature: formalē rōnem dicit obiecti charitatis ex parte ipsi⁹ rei quēadmodū summū bonū vel bonū diuine beatitudinis. neq̄ auctoritates quas inducūt ex scriptis. S. T. ꝓbāt eoꝝ ꝓpositū vt clare patet dicta eius intuenti.

¶ **Quarto** Notādum est ꝓut. S. T. deducit. pᵃ.p.q.6.arti.5. et 2ᵃ 2ᵉ.q.109.ar.3.in coꝛ. q̄ diligere deū sup omnia ē cōnaturale cuilibet creature nō solū rōnali sed et irrationali ac etiā inanimate. et hui⁹ ratio ē. q: vnaqueq̄ res magis inclinat̄ suo naturali appetitu in illud cui⁹ naturaliť est: q̄ in seipsam. videm⁹ enī q̄ naturaliť pars se exponit ad cōseruationē toti⁹ corpis sicut manꝰ plerūq̄ exponiť obsq̄ deliberatione ictui pcussionis ꝓ totius corpis vel etiā capitis cōseruatione ex q̊ salus toti⁹ corpis depēdet. et aqua ꝓpter bonum vniuersi quod naturaliť appetit sicut q̄dā ipsius pars: mouet̄ aliquādo sursum ad succurrēdū plenitudini vniuersi ne locus relinquat̄ vacuus vt phs ꝓbat. 3ᵒ.phy. per exēplū clepsedre. et q: rō imitat̄ naturā: id etiā in virtutibus politicis inuenim⁹. est eni virtuosi ciuis vt se mortis periculo exponat ꝓ totius reipublice cōseruatione. et si homo esset naturalis pars ciuitatis: hmõi inclinatio ei inesset a natura. vnde q: omnis creatura naturaliter ſm illud qđ est: est dei cū deus sit vniuersale et summū bonū sub quo omnis creatura cōtinet̄ tanq̄ aliquid ipsius: sequit̄ q̄ naturali dilectione omnis res creata plus et p̄ncipalius diligat deū q̄ seipsam: ſm tamē modū amoris q̄ singulis creaturis cōpetere pōt. nō enim est idē in omnib⁹ sed alius et alius ſm gradū cuiuscūq̄ nature. cuilibet eni rei est naturale q̄ appetat et amet ſm q̄ aptū natū est id sibi inesse. nā vt phs dicit in. 2ᵒ.phy. sicvtū quodq̄ agit: sicut aptū natū est agere. vnde creature rōnales alio et pfectiori modo amāt deū q̄ irrationales. Ad cuius intellectū sciēdū est ꝓut. S. Tho. deducit de veri.q.22.ar.2. q̄ secūdaria causa non pōt influere in suū effectū nisi inq̄ᵐ recipit virtutem prime cause. sicut aūt influere cause efficiētis est agere: ita influere cause finalis est appeti et desiderari. vnde sicut agēs secundariū non agit nisi virtute p̄mi agētis existente in ipso: ita secūdarius finis non appetit̄ nisi per virtutem finis principalis in eo existentē ꝓut. s. est ordinat⁹ in illū vel habet ei⁹ similitudinē. sicut ergo de⁹ ꝓpter hoc q̄ est p̄mū efficiens agit in omni agente: ita ꝓpter hoc q̄ est vltimus finis appetitur in omni fine. verūtamē sic appetere: est deū implicite appetere. sic enim virtus p̄me cause est in secunda sicut p̄ncipia sunt in cōclusionibus. rōnalis vero creatura q: pōt secūdos fines in vltimū qui de⁹ est reducere quēadmodū cōclusiones in p̄ncipia et secūdas causas in p̄mas: pōt deū vltimū finē explicite et in seipso appetere. nec est ei⁹ appetit⁹ rectus nisi p appetitū explicitū dei: actu vel hītu. hec ille. Faciūt ad premissa que scripsit. arti. precedente. dupliciter inquit contingit aliquid ordinari et dirigi in aliquid sicut in finem. vno modo per seipsum sicut homo seipsum dirigit ad locum quo tēdit. alio modo ab altero sicut sagitta que a sagittāte dirigit̄ ad determinatum locū. a se q̄dem in finē dirigi nō possunt: nisi illa q̄ finem cognoscūt. oportet eni dirigens habere cognitionē eius in quod dirigat̄. sed ab alio pōt dirigi in finē determinatū etiam q̄ finē non cognoscūt sicut patet de sagitta. sed hoc dupliciter cōtigit. quādoq̄ enim id quod dirigitur in finē: solūmodo impellitur et mouet̄ a dirigēte sine hoc q̄ aliquā formā a dirigēte consequat̄ per quam ei cōpetat talis directio vel iclinatio. et talis inclinatio est violēta sicut sagitta inclinat̄ a sagittante ad signū determinatū. aliquādo aūt id quod dirigitur vel inclinat̄ in finem: consequit̄ a dirigente vel a mouente aliquā formam per quam sibi

talis inclinatio cõpetit. vnde et talis inclinatio erit naturalis quasi habẽs principiũ naturale. sicut ille qui dedit lapidi grauitatez: inclinauit ad hoc ꝙ deorsũz naturaliter ferret. per quẽ modũ generãs est motor in grauib⁹ et leuibus ſm phz in. 8°. phy. et per hunc moduz omnia naturalia in ea q̄ eis cõueniunt sunt inclinata habẽtia aliquod qd est inclinationis pricipiũ: ratione cuius inclinatio eoꝝ est naturalis ita ꝙ quodãmodo ipsa vadant et non solũ ducant in fines dbitos. violenta enim tm̄ ducunt qꝛ nihil conferunt mouenti. sed naturalia etiã vadũt in finez inq̄ꝫm cooperantur inclināti et dirigenti ꝑ principium eis inditũ. quod aũt dirigit vel inclinat ad aliquod ab alio: in id inclinatur quod est intẽtũ ab eo qui inclinat vel dirigit. sicut in idem signum sagitta dirigitur: quod sagittator intendit. vnde cũ omnia naturalia naturali quadam inclinatione inclinata sint ad fines suos a primo motore qui ẽ deus: oportet ꝙ id in quod vnũquodqꝫ naturaliter inclinatur: sit illud quod volitum est vel intentũ a deo. hec ille. Quod aũt dictũ est in premissis ꝙ quãdo aliquid dirigit in finem sine hoc ꝙ aliqua forma a dirigente consequat per quaz ei competat talis directio vel inclinatio ꝙ est inclinatio violenta: debet intelligi quãdo ipsa directio et motus cõtingit ꝑ actionẽ agentis particularis qui naturã non dedit nec inclinationẽ naturam consequẽtem. sicut quando homo corp⁹ graue mouet sursum vel sagitta dirigitur a sagittãte in signũ ꝑut. S. Tho. notat p^a. p. q. 105. ar. 6°. ad pᵐ. sed si talis directio et motus fiat ab agente qui naturam et inclinationem naturalem dedit: neqꝫ est violenta neqꝫ contra naturaz rei que sic dirigitur et mouetur quãuis sit preter motum naturalẽ ipsius. sicut patet in fluxu et refluxu maris qui non est violentus nec contra naturam aque. est enim ex impressione celestis corporis a quo naturalis inclinatio corpoꝝ inferiorum dependet. Ratio vero dicti est. quoniaz vt S. Doc. ait de potẽ. dei. q. 6. ar. p°. ad. 17ᵐ. in qualibet re naturali ẽ naturalis ordo et habitudo ad causas omnes superiores. que autem fiunt ex naturali ordine rerum: non sunt eis violẽta. naz quãuis ad tales effectus non cõferant quãdoqꝫ ipse res per formã aliquam illis inditam vel impressam: conferũt tamen per naturalem ordinẽ quem habent ad causas vniuersales et ad ea q̄ per vniuersales causas circa res ipsas inferiores fiunt. ac per hoc dici non possunt violenta: licet videantur esse contraria naturalibus motibus inferiorum corporum. cum igitur et natura ⁊ nature ordo sit a deo rebus inditus: si quid preter hunc ordinem deus faciat vel etiam si res a deo moueantur non per formas sibi intrinsecas vel impressas: non est violentum nec cõtra naturã. vnde Augustinus dicit. 26. contra faustum q̄ illud est cuilibet rei naturale: quod ille fecerit a q̄ est omnis mot⁹ numer⁹ ⁊ ordo nature. Et Ro. 11°. super illud contra naturam insertus es: dicit glosa eiusdem Augusti. deus nihil contra naturam facit quia id est natura quod ipe facit. ¶ Ex supra dictis inferimus ad nostrum ꝓpositum ꝙ omnes creature naturaliter appetunt et amant deum: alio tamen et alio modo. naz creature inanimate et irrationales amant deum tanq̄ vltimum finem implicite per hoc. s. ꝙ appetunt et amant fines suos proprios vnicuiqꝫ nature in q̄bus sicut dictum est virtus vltimi finis qui ẽ de⁹ continetur in hoc ipso ꝙ bonitas cuiuslibet finis proprij deriuatur a bonitate finis vltimi et ẽ ipsius quedam participatio. rationales vero creature quia cognitionem explicitã habere possunt vltimi finis. s. dei et resoluere possunt explicite fines ꝓprios in finem vltimum et ipsoꝝ depẽdentiam ac ordinem ad ipsũz: ideo singulariter pre alijs creaturis habent ꝙ naturalit deũ amẽt explicite. i. in seipso tanq̄ vltimũ finem et nõ solum implicite amando fines ꝓximos quẽadmoduz creature irrationales. ¶ Aduertendũ tamẽ circa predicta ꝙ cum dicimus hominez naturaliter diligere deum plusq̄ seipsum ⁊ super oĩa: debet intelligi de homine in statu nature integre qualis fuit in statu inocentie prout. S. Tho. notat p^a 2^e. q. 109. ar. 3. nã in statu nature corrupte vt ipse ibidem dicit: homo ab hoc naturali appetitu deficit ſm appetitum voluntatis rationalis que propter corruptionẽ nature sequitur bonum ꝓuatum nisi sanetur per gratiam dei. vnde in statu nature integre homo non indigebat dono gratie habitualis supaddito bonis naturalibus ad diligenduz deũ naturaliter super omnia quãuis indigeret auxilio dei speciali ad hoc eũz mouentis. sed in statu nature corrupte indiget homo ipso dono gratie naturam sanantis.

¶ **Quinto** Notãduz ẽ ꝙ vt accipitur ex dictis. S. Tho. in locis pro tertia cõclusione allegatis: ratio ꝓpter quã omnis pars naturaliter appetit et amat bonũ totius plus q̄ bonũ suum ꝓpriũ: est qꝛ bonuz partis depẽdet ex bono totius ita ꝙ bonuz totius ẽ magis bonũ partis q̄ bonũ ipsius partis ꝓpriũ. nam bonũ partis non esset nisi ꝑ bonum totius a quo pars inq̄ꝫm huiusmodi suã habet bonitatẽ.

est enim bonū tot⁹ continēs bonū cuiuslibet partis ꝓpriū et insup omniū aliarū. vñ p⁹. p. q. 6. ar. 5. S. Doc. arguit sic primo loco. dilectio naturalis fundat̄ sup naturali vnione. sed natura diuina maxime distat a natura angeli. ergo naturali dilectione angelus minus diligit deū ꝙ̄ se. ecce argumentū. ad quod respondet ꝙ ratio illa ꝓcedit in his que ex equo diuiduntur quorum vnū non est alteri ratio existendi et bonitatis. sed in illis quorum vnum est tota ratio existendi et bonitatis alij: magis diligitur naturaliter tale alterum ꝙ̄ ipsum sicut dictum est ꝙ vnaqueqꝫ pars diligit naturaliter totū plusꝙ̄ se. et quodlibꝫ singulare naturaliter diligit plus bonuꝫ sue speciei ꝙ̄ bonū suum singulare. deus aūt nō solū est bonum vnius speciei: sed est ipsuꝫ vniuersale bonū simplicit̄. vnde vnūquodqꝫ suo modo naturalit̄ diligit deū plusꝙ̄ seipsum. hec ille. His etiā cōsonat quod dicit in. 29ª. distin. hui⁹ tertij. ar. 3. in cor. bonū inquit ipsi⁹ amātis magis inuenit̄ vbi perfectius est. et ideo qꝛ pars quelibet imꝑfecta est in seipsa ꝑfectionē aūt habꝫ in suo toto: ideo naturali amore pars plus tendit ad cōseruationem sui tot⁹ ꝙ̄ sui ipsius. Et parum infra cōcludens ait. quia ergo bonū nr̄m in deo perfectum est sicut in causa vniuersali ꝑma ꝛ perfecta bonorum: ideo bonū in ipo esse: magis naturaliter cōplacet ꝙ̄ in nobisipsis. hec ille. ¶ Ex quibus inferimus ꝙ amor quē homo naturaliter et ex charitate habet et habere debet ad rem publicā cuius est ciuis et pars: habet similem rationeꝫ suo modo ei sm̄ quā deus a nobis amādus est. amatur enim bonum reipublice sicut bonū tot⁹ ꝛ bonum vniuersale omniū ciuiū et sicut causa a qua dependet bonitas ipsorum politica: inꝙ̄m quilibet ciuis pars quedam est reipublice vel ciuitatis. vnde sicut pars corporis naturalis inꝙ̄m huiusmodi cōseruatur in esse et ꝑfectione ꝑ totius corporis existētiā et cōseruationē: ita et pars ciuilis cōseruat̄ in ꝓpria existentia et bonitate ciuili seu politica per totius reipublice existentiaꝫ et conseruationē. et inde est ꝙ sicut homo tenetur deum diligere plus ꝙ̄ se: ita suo modo tenet̄ diligere rempublicā et bonū ipsi⁹ cuius est pars plusꝙ̄ seipsum. Falsa est igit̄ quorūdā imaginatio dicentiū ꝙ ciuis nō se exponit periculo ꝓ republica vel cōmunitate quasi diligat eam plusꝙ̄ seipsum: sed quia plus diligit bonum virtutis qđ pretendit acquirere tali periculo se exponēs ꝙ̄ salutem corporis. et putant sue imaginationi fauere quod phs dicit. 9. ethi. caplo dubitat̄ autē vtrum oportet amare seipsum. falluntur re vera isti tam in sua imaginatione ꝙ̄ in dictis philosophi. putant enim ꝙ idem modus et eadeꝫ ratio amoris sit qua ciuis amat ciuitatem cuius est ciuis et bonū ipsi⁹: et rō qua amic⁹ homo amat amicū de quorū amore et amicitia phs loquitur vbi allegat̄. hoc aūt falsum est. nam vt ex predictis apparet ratio qua bon⁹ ciuis amat ciuitateꝫ et bonū ipsius: est qꝛ est pars ei⁹ cui⁹ tota bonitas et existētia inꝙ̄m pars est: dependet a bono totius nec cōseruari pōt nisi ꝑ bonitatē et cōseruationem toti⁹. sicut enim man⁹ vel pes aut mēbrū aliud est pars totius corporis naturalis: ita et quilibet ciuis est pars ciuitatis. et propt̄ hāc rationem bonus ciuis naturaliter et ex charitate plus amat ciuitatē cuius est pars ꝙ̄ seipsuꝫ. ꝛ magis optat ciuitatis bonum et conseruationē ꝙ̄ bonum sibi ꝓprium. ratio vero qua amic⁹ homo amat amicum: est nō qꝛ bonum ipsius et cōseruatio dependet a bono et conseruatione amici: sed qꝛ particeps et socius ei⁹ est in bono super quo amicitia eoꝝ fundat̄. vnde qꝛ vnitas et idētitas qua homo amat seipsum est maior et precipua ratio amoris ꝙ̄ societas seu cōsociatio qua amicus amat amicum: ideo homo plus amat seipsum naturaliter et ex charitate ꝙ̄ amicum suum. Et hāc differētiā assignat. S. Doc. 29. dis. hui⁹ tertij. ar. 5. Et. 2ª 2ᵉ. q. 26. ar. 4. ¶ Neqꝫ obstat ꝙ homo aliquādo se exponit etiā mortis periculo et facultatum suaꝝ dispēdio ꝓpter bonum et salutē amici. naꝫ vt. S. Tho. notat locis ꝓxime allegatis: in eo ipso magis homo seipsuꝫ diligit ꝙ̄m ad naturā interiorē mentis sm̄ quam homo est homo: ꝙ̄ amicū. mai⁹ enim et melius sibi tribuit. s. bonū virtutis quod est homini maximū bonū: ꝙ̄ impēdat amico ꝓut etiā phs docet. 9. ethi. vnde plura bona exteriora sunt impendēda amicis ꝙ̄ nobisipsis: qꝛ hoc pertinet ad ꝑfectionem virtutis. sed de bonis spūalibus semper plus nobis impēdere et velle debemus. et per consequēs de malis vitādis. nec debet homo pati detrimentuꝫ in spiritualibus bonis peccando: vt ꝓximū vel amicum liberet a peccato.

¶ Sexto Notādꝫ est ꝙ dilectio dei ex charitate quadrupliciter pōt considerari. vno modo sm̄ rōnem sue essentie: et sic in creatura modū hēt. est eni determinata ꝛ limitata ad certū gen⁹ et spēꝫ. s. actionis. Alio modo pōt cōsiderari in ꝯparatione ad subiectum in quo habet esse: et sic etiā habꝫ modū. tum qꝛ est in determinata potētia vt in subiecto s. in volūtate creata. tū etiā qꝛ recipit̄ i ipso subiecto finite et limitate sm̄ mēsuraꝫ capacitatis re-

cipientis: vel ex natura vt in angelis vel ex co-natu vt in hominib⁹. vnde Matthei. 25. dicit̃ de xp̃o sub parabola peregre ꝓficiscentis ꝙ dedit seruis bona sua vnicuiqȝ ſm ꝓpriã virtutem. tũ etiam qȝ ſm certã mensurã donationis xp̃i ꝓut apostolus dicit Ephe. 4. Tertio modo pōt cō-siderari in respectu ad habitũ cuius est actus: et sic dilectio dei iterũ modum habet. est enĩ actus ab habitu finito et limitato in genere et specie. s. charitate elicitus. Quarto cōsiderari potest di-lectio dei ex charitate in ordine ad ꝓpriũ obie-ctum quod est deus: et sic modũ nō habet cum deus ipse et ratio formalis qua est obiectũ cha-ritatis. s. bonitas diuina sit omnino quid illimita-tum et infinitũ. nō enĩ pōt creatura quãtũcūqȝ charitate perfecta: tantũ deũ diligere quĩ ãplius diligendus nō sit. ¶ Aduertendum tamē ꝙ cũ dicitur dilectionem dei ex charitate modũ non habere in ordine ad obiectũ: duplicē potest ha-bere sensum. vnus est ꝙ ipsa dei dilectio sit cir-ca deum nullis circunstãtijs modificata sed qua-litercūqȝ cōtingat et quocūqȝ fine. et iste sensus ē falsus: nã omnis act⁹ carēs debitis circũstantijs est viciosus. vnde si quis diligeret deũ sine mo-do debito finis vt ꝓpter bona tēporalia acq̃rē-da et nō qȝ est summe bon⁹: vel si deum diligat sine debito modo quantitatis extēsiue vel intēsi-ue vt si deũ diligat min⁹ q̃ȝ seipsum vl' alia a deo diligat non ꝓpter deũ: dilectio esset viciosa atqȝ peruersa. Alius sensus est ꝙ dilectio dei ex cha-ritate non habet ex parte dei modum prefixum in quo sistat vel sistere debeat: vltra quem dile-ctio ipsa progredi non possit intensiue et exten-siue sed sit consistens in medio sup̃abundãtie et defectus quemadmodum virtutes morales. et iste sensus est verus. nam si dilectio dei ex chari-tate modum prefixum inter superabundantiã et defectum haberet: possibile esset viciari per ex-cessum. hoc autem est falsum per se loquēdo. nō enim potest deus nimis amari nec potest tã in-tense aut feruenter vel ex tãto conatu diligi: quĩ multo amplius diligēdus sit. nec tot bona ĩ deo a creatura diligi possunt: quin multo plura sint ſm que sit diligendus. itaqȝ dilectionem dei ex charitate modum non habere: est terminum in plus vel excessum non habere. Unde. S. Tho. 2ª 2ᵉ. q. 27. ar. 6. nō negat simpliciter dilectio-nem dei ex charitate modum habere: sed negat habere modum sicut mensuratum. s. in attingē-do regulam vel mensuram aliquam sibi prefixã inter sup̃fluum et diminutum sicut virtutes mo-rales modum dicuntur habere. ait enim sic con-cludens in respōsione principali. et ideo in dile-ctione dei non pōt accipi modus sicut in re men-surata vt sit in ea accipere plus et minus: sed si-cut inuenitur modus in mensura in qua non po-test esse excessus. Et in responsione ad pᵐ. illud inquit quod est per se: poti⁹ est eo quod est per aliud. et ideo bonitas mensure que per se habȝ modum: potior est q̃ȝ bonitas mensurati qd̃ ha-bet modum per aliud. et sic etiam charitas que habet modũ sicut mensura: preeminet alijs vir-tutibus que habent modũ sicut mensurate. Itē ad. 2ᵐ. allegans Augustinum in libro de mori-bus ecclesie dicit. modus diligendi deum est vt ex toto corde diligatur. i. vt diligatur q̃ȝᵗᵘᵐ potest diligi. et hoc pertinet ad modum qui conuenit mensure. hec ille. His consonat dictũ Bernar-di in libro de diligendo deum cũ dicit causa di-ligendi deum: deus est. modus sine modo dilige-re. s. quem habent actus moralium virtutũ.

¶ Septimo Notãdũ est ꝓ decla-ratione octaue cōclu-sionis ꝙ questio an dilectio amicorũ sit melior et magis meritoria q̃ȝ dilectio inimicorũ: determi-nari non pōt vno sermone sed opus est distictio-ne. sequendo igitur mentem. S. Tho. in vtroqȝ opere distinguēdũ est vtrũ ambe dilectiones p-cedant ex charitate eque perfecta vel non. sup-ponimus enĩ ꝙ vtraqȝ dilectio sit ex charitate vt congruat nr̃o ꝓposito. si ex equali charitate v-traqȝ dilectio ꝓcedat: simpliciter loquendo vna non est alia melior neqȝ magis meritoria ꝓmio essentialis. eo ꝙ radix et efficacia merendi sit ex charitate ſm doctrinam apostoli pª Corin. 13. et tamē ſȝ quid. i. q̃ȝᵗᵘᵐ ad speciem actus et ad ei⁹ intensionē: dilectio amicorũ melior est eo ꝙ ami-cus est obiectũ et materia magis conueniens di-lectioni et amicus ꝓpinquior affectu et magis coniunctus est amico q̃ȝ inimico. vnde et ei⁹ op-positum deterius est. peius enĩ est odio hr̃e ami-cum q̃ȝ inimicũ. vocam⁹ aũt bonitatē simpliciter illam quã act⁹ habet ex habitu charitatis quia charitas per se et formaliter respicit finē vltimũ a quo act⁹ simpliciter loquēdo dicit̃ bon⁹. nã vt S. Tho. deducit pª 2ᵉ. q. 18. arti. 4. sicut esse rei dependet ab agēte et forma: sic bonitas rei de-pendet a fine. Et in. 30. dis. hui⁹ tertij. ar. 3º. ad 6ᵐ. dicit ꝙ bonitas q̃ est ex obiecto: est materia-lis respectu bonitatis q̃ est ex fine quam volun-tas attēdit et penes istam poti⁹ cōsistit meritũ. Neqȝ obstat dictis ꝙ dilectio inimicorũ sit diffi-cilior q̃ȝ amicorũ. quoniã vt. S. Tho. dicit loco p-rime allegato ad. 3ᵐ. difficultas non facit ad me-

ritum nisi inq̄ᵐ facit maiorē inclinationē et conatū voluntatis in aliquid. q2 ergo presupponimus vtraq; dilectionē elici ex charitate eque perfecta: consequēs est q̄ vtrobiq; par sit conat⁹ et inclinatio volūtatis que ad meritū cōfert essentialis premij. Item. 2ª 2ᵉ. q. 27. arti. 8. ad. 3ᵐ. plus inquit facit ad rationem meriti et virtutis bonū q̄ difficile. vnde nō oportet q̄ omne difficilius sit magis meritorium: sed quod sic est difficilius vt etiā sit melius. si vero vtraq; dilectio non sit elicita ab eque perfecta charitate: illa dilectio simpliciter ē melior et magis meritoria: q̄ et maiori charitate procedit. quāuis alia q̄ᵐ ad aliquid possit esse melior et perfectior, put dictū ē. Si autē queram⁹ que istarum dilectionū ex natura act⁹ et obiecti arguat, pbabiliter maiorē charitatē in diligēte vbi incertū est an vtrinsq; charitas sit par vel impar aut q̄ illarum magis arguat a charitate elicitam esse: respondet. S. T. 2ª 2ᵉ. q. 27. arti. 7. in cor. q̄ dilectio inimicorū. Primū pbat quia presupposito q̄ vterq; amicus. s. et inimicus, ppter deū diligatur: fortior ostenditur eē rei dilectio que animum hominis ad remotiora extendit. s. vsq; ad dilectionem inimicorum. sicut virtus ignis tāto ostēditur esse fortior: quāto ad remotiora calorē suū diffundit. tanto ergo ostenditur diuina dilectio esse fortior: quāto propter ipsam difficiliora implemus. sicut et virtus ignis tanto est fortior: quanto cōburere potest materiā minus combustibilem. fortior aūt dilectionis actus: maiorem arguit charitatem a qua elicitur. sed sicut cōtingere potest q̄ idem ignis in propinquiora fortius agit q̄ i remotiora ita et charitas feruentius diligit cōiunctos q̄ remotos. et q̄ᵐ ad hoc dilectio amicorū s̄m se cōsiderata est feruentior et melior q̄ dilectio inimicorum. hec Sanctus Thomas. et videtur pari ratione dicendū q̄ maior charitas quādoq; minus intēse diligit remotiores vt inimicos: q̄ minor charitas diligat sibi ppinquos et cōiunctiores s̄m aliquam aliam amicitiā. non enim charitas nature inclinationem destruit sed magis pficit. Secundum pbat. S. Doc. per hoc q̄ dilectionis amici potest esse alia ratio q̄ deus vt q2 amicus est et beniuolus aliqua amicitia humana et non propter deum. sed dilectionis inimici: solus deus est ratio propter quē charitas diligit. non enī est alia ratio diligendi inimicos: nisi ppter deum. ac per hoc probabilius et magis dilectio inimicorum arguit charitatem in diligēte q̄ amicorum dilectio.

Quantū ad articulū quartū respondēdū ē obiectionib⁹ cōtra ↄclusiones. Et quidē ad pmū Aureoli cōtra pmā cōclusionē dicit̄ q̄ cōsequentia nō est vera nisi sit speciale viciū sicut et virtus cui opponit̄ ē specialis. amicitia aūt nō hēt speciale viciū oppositū sed om̄e viciū sibi repugnat. nā sicut amicitia fundat̄ generalit̄ super virtute: ita omne viciū virtuti oppositū: cōtrariat̄ amicitie. ac p hoc nō est pprie virt⁹ q̄ semp habet speciale vicium sibi oppositū. Huic ↄsonat quod. S. T. dicit. 2ª 2ᵉ. q. 106. ar. pᵒ. ad. 3ᵐ. cū inquit vera amicitia supra virtutē fundet̄: quicqd est virtuti contrariū in amico: est amicitie impeditiuum. et quicqd est virtuosum: est amicitie puocatiuum. vñ Augustin⁹ libro de amicitia enumerat plurīū et diuersarū act⁹ virtutū quib⁹ amicitia cōseruatur. et ecōtra multorū act⁹ viciorū q̄ amicitie aduersant̄. nō enī inqt ad amicitiā sunt idonei iracundi instabiles suspiciosi verbosi detractores conuiciosi supbi secretorū reuelatores. patet igit̄ q̄ amicitie omnia vicia sunt opposita sicut ei qd consequitur omnem virtutem. vnde sine federe esse aut esse infidum amico: omni virtuoso et omni virtuti generaliter aduersatur. ¶ Ad. 2ᵐ. dr̄ q̄ maior non est vera de actu qui cōsequitur generaliter omnē virtutē qualis est act⁹ amicitie: non enim actus distincti et distincta ratio laudabilitatis: arguūt distinctas et speciales virtutes si ad omnes vel ad plures virtutes cōsequātur. nam passiones moderari et mediū in exterioribus opationib⁹ seruare et debitū finē intendere distincti act⁹ sunt. sed quia omnē virtutē consequunt̄: non arguūt speciales virtutes. neq; ē verum q̄ amicitia generat̄ primo et directe ex actibus: sed generat̄ p quandā consequētiā ad virtutes. Unde. S. Tho. i hac dis. 27. q. 2. ar. 2. ad primū. amicitia inqt de q̄ phs tractat: causat̄ vel ex inclinatione nature q̄ᵐ ad amicitiā delectabilis et vtilis: vel ex inclinatione habitus virtuosi presupposita inclinatione nature q̄ᵐ ad amicitiā honesti inq̄ᵐ omne quod facit similitudinē cū aliquo inclinat ad amorem illius. et ideo nō ponitur aliqua virtus sed quiddā consequens ad virtutes. hec ille. Neq; iterum verū est q̄ amicitia habeat ppriā laudabilitatē s̄m se. nā vt. S. Doc. dicit. 2ª 2ᵉ. q. 23. ar. 3. ad. pᵐ. nō quelibet amicitia hēt rōnē laudabilis et honesti sicut pz in amicitia vtilis et delectabilis. d amicitia aūt virtuosa dicit ibidē q̄ nō hēt rōnē laudabilis et ho-

nesti nisi sm q fundat super honestate virtutũ. ¶Ad.3m. quod est Henrici dicitur q veritatẽ habet in eo q dicit amicitiam esse virtutum adiutricem et datam esse a natura. sed quod in fine concludit amicitiam esse virtutem generalẽ falsum est. nec illud ex premissis recte sequitur imo magis q est aliquid cõsequens ad virtutes. ¶Ad.4m. dicitur q si auctoritas cõmentatoris recipiatur: improprie accipit nomen virtutis cũ dicit amicitiam esse vnam virtutem ꝓ eo.s. q cõsequitur ad virtutem. et tamen dictum cõmentatoris sequi non tenemur cũ in multis erraverit. ¶Ad argumẽta Scoti cõtra secundã ꝯclusionẽ ad pmũ dicit q ꝓcedit ex falsa imaginatione arguentis q.s. eadem omnino sit ratio diligibilitatis et amicitie. hoc autem est falsum. vt enim dictum fuit in primo notabili: amicitia ex additione se habet ad amorem et dilectionẽ. vnde Augustinus libro de amicitia caplo.10. amor inqt sine amicitia esse potest: amicitia sine amore nũquam. ratio igitur diligibilitatis magis absoluta et generalis est q̃ ratio amicitie. et ideo in rõne amicitie potest cõnotari comparatio aliqua ad creaturam: que non importatur in ratione amoris vel diligibilitatis. qualiter autem intelligi debeat q deus sit obiectum charitatis inq̃m est btificatiuus creature intellectualis: dictum est diffusius in tertio notabili. ¶Ad.2m. dicitur q ly beatificatiuum dicit deum siue dei naturaz cum aptitudine beatificandi. vnde concedim⁹ totaz deductionem ꝓ prima pte diuisionis nec eni aliquid cõtra nos cõcludit. ¶Ad.3m. dicit q ꝓcedit ex falso intellectu quem arguens habuit i dictis. S. Tho. non eni cum dicit deum diligi vt ẽ obm btificatiuũ: sensus est q deus diligit amore cõcupiscentie ꝓpter cõmodũ qd ex btificatione homini ꝓuenit a deo. sed verus sensus ẽ quẽ in tertio notabili diffuse posuim⁹. ¶Ad.4m. dr q similiter ꝓcedit ex falsa imaginatione arguentis. non eni Doctor. S. alicubi scripsit aut intellexit q relatio vel actualis vel aptitudinalis cõnotata hoc nomine beatificuz: sit ratio formalis terminandi actum charitatis: sed magis de⁹ ipse seu diuina natura sub dicte relationis cõnotatione modo exposito in tertio notabili. ¶Ad.5m. dicit ad minorẽ pmo falsuz eẽ q potẽtia volitiua respiciat ꝓ obiecto primo et adequato totũ ens sub ratione entis vt arguẽs videtur sentire: sed sub ratione boni. sicut eni imaginatio forme sine extimatione conuenientis vel nociui non mouet appetitum sensitiuum: ita nec apprehensio entis aut veri sine ratione boni et appetibilis mouet voluntatem. ꝓpter quod phs dicit in.3. de anima q intellectus speculatiuus voluntatem non mouet. Dicitur secundo q maior posset esse vera loquẽdo de potẽtia volitiua absolute sumpta non contracta per aliquẽ habitũ. sicut enim voluntas per habitum iustitie non respicit pro obiecto adequato totum ens nec totum bonũ sed bonum iustũ et per fortitudinem bonum terribile: ita et voluntas sm habitum amicitie ꝛ charitatis non respicit pro obiecto pmo et adequato totum ens vel quodlibet hoc ens: sed ens beatificatiuũ quod est deus. ¶Ad argumenta Scoti contra tertiã ꝯclusionẽ ad primũ dicatur q eo ipso q appetit⁹ naturalis cuiusq rei determinatur ad esse ꝓpriũ singulare: determinat etiaz principali⁹ et ad esse ipsi⁹ specificum et multo amplius ad id quod est bonum vniuersale simpliciter quod est de⁹. Unde ad hoc argumentũ in sententia respondet. S. Tho. pa. p. q.60. ar.5. ad.3m. arguit eni sic tertio loco. natura reflectit in seipsam. videm⁹ eni q omne agẽs agit ad conseruationẽ sui. nõ aũt reflecteret i seipsam natura si tẽderet in aliud plusq̃ in seipsam. non ergo naturali dilectione diligit angelus deum plusq̃ se ipsum. ecce argumentum. seqtur responsio. Ad.3m dicendum q natura reflectitur in seipsam nõ solum q̃m ad id quod ẽ ei singulare: sed multo magis quantũ ad cõmune. inclinat eni vnũquodq ad conseruandum non solum suum indiuiduũ sed etiã suaz speciem. et multo magis habet naturalem inclinationem vnũquodq in id quod est bonũ vniuersale simpliciter. hec ille. Et cum arguens dicit q si appetitus vtrumq non posset appetere. s. esse suum et esse dei et cetera: dicitur q casus est impossibilis. non enim est possibile q creatura appetat sui esse conseruationem: non appetẽdo cõseruationẽ esse diuini: cum esse creature conseruari nõ possit sine esse diuino. imo est multo melius ac pfecti⁹ saluat in deo q̃ in ipsamet creatura. ita vt posito p ipossibile q esse dei et esse creature simul stare nõ possent: naturalis creatura magis appeteret eẽ dei q̃ esse ꝓprium. ¶Ad.2m. negat cõsequẽtia pma. nã quãuis appetitus naturalis nõ sit nisi respectu cõuenietis appetẽti: nõ inde sequit q pmo sit respectu appetẽtis. vñ appetitus naturalis creature fert i deuz qui est sibi cõueniẽs imo et quid necessariuz: sed non ea intentione finali quia est creature conueniens sed quia est summe bonus in se. Idem in sententia respondet ad simile argumentum. S. Tho. 2a 2e. q.26. ar.3. ad.2m. q bonũ toti⁹ diligit quidẽ pars sm q est sibi conueniẽs: nõ autẽ

ita ꝙ bonū totius ad se referat: sed potius ita ꝙ seipsam refert in bonum totius. vnde argumētū nihil cōcludit. ¶Ad.3m.dicitur ꝙ ratio ibi posita exēplo parti ex bona est.et ad eiꝰ improbationem dicit ꝙ falsum assumit. et ad ꝓbationez assumpti dicit ꝙ licet homo exponat manuz: et tamen motꝰ ille naturalis est manui vt est pars totius.et presertim cum illa expositio manus sit repentina absq; deliberatione hominis. nā vt.S. Tho.dicit p̄mo q̄libet.ar.8°.inclinationes naturales maxime cognosci possunt in his q̄ naturaliter agunt absq; rationis deliberatione. vt enī phs dicit.2°. phy. sic vnūquodq; agit vel agit in natura: sicut aptū natum est agi vel agere. pari etiam modo ascensus aque in locū sursū ꝓpter bonum vniuersi: non est motus violentꝰ sed naturalis aque. fit enim ex naturali ordine inferiorum corporū ad supiores causas. ¶Ad.4m. respondet.S.Tho. in simili p̄ma.p.q.60.ar.5. ad p̄mū.ꝙ ratio dilectionis sumit ex vnione: in his q̄ pari modo se habent ad inuicem quorum vnū non est alteri causa essendi et bonitatis. in talibus enim vnūquodq; diligit naturaliter magis seipsum q̄ alterū. inq̄tm est magis sibi vnū q̄ alteri. sed in illis quorū vnū est tota rō existēdi et bonitatis alii: magis diligit naturaliter tale alterum q̄ seipsū. hec ille. ¶Ad.5m.dicit ꝙ ꝓcedit ex falsa imaginatione.s. ꝙ sola dilectione supnaturali que ē ex charitate: homo diligat deū plus q̄ seipsum. hoc autē falsum est. nam vt supra et p̄sertim in tertio notabili dictum fuit: etiam naturali dilectione homo diligit deuz plusq̄ seipsuz. ¶Ad.6m.negatur consequentia. non enī charitas ad hoc solum iuuat vt deꝰ super omnia diligatur: sed ad plura alia et ad id excellētiori modo. vnde ad hoc ꝓpositū.S.Doc.p̄a 2e.q.109. arti.3.ad p̄mū sic dicit. charitas diligit deum super omnia eminentius q̄ natura. natura enī diligit deum super omnia ꝓut est principium et finis naturalis boni. charitas autem s̄m ꝙ est obiectum beatitudinis et s̄m ꝙ homo habet quādam societatem spiritualem cū deo. addit etiā charitas sup naturalē dilectionem dei: ꝓmptitudinem quandam et delectationez sicut habitꝰ q̄libet virtutis addit supra actum bonum qui fit ex sola naturali ratione hominis virtutis habitum non habētis. hec ille. ¶Ad.7m. respondet S.Tho.2a 2e.q.26.ar.3.ad.p̄m.ꝙ phs loquit de amicabilibus q̄ sunt ad alterū in quo bonum quod est obiectū amicitie inuenit s̄m aliquē particularē modū. non aūt de amicabilibus q̄ sunt ad alterū in quo bonū predictū inuenit s̄z rōnē totius. In hoc vero tertio sentētiarū dis.29.ar. 3°.ad.3m. respōdet ꝙ amicabilia q̄ sunt ad alterum venerūt ex amicabilibꝰ que sunt ad seipsuz non sicut ex causa finali sed sicut ex eo qđ est prius in via generationis. quia sicut quilibet sibi prius est notus q̄ alter et q̄ deus: ita etiā dilectio quā quisq; habet ad seipsum: est prior ea dilectione quā habet ad alterum in via generationis. hec ille. et est eadem sententialiter cum prima solutione. ¶Ad.8m. dicitur ꝙ non est ad ꝓpositum nostrum. nā non aliud cōcludit nisi ꝙ hereticus exponat se morti non ꝓpter deū: sed ꝓpter volūtatem suā implēdaz. hoc aūt in nullo obsistit nostre cōclusioni in qua nō dicimꝰ ꝙ homo nō se exponat aliquādo morti ꝓpter suā volūtatē implēdam vel ne recedat a suo ꝓposito. neq; dicimus ꝙ ꝓ solo amore dei homo se exponit piculo mortis. sed cōclusio dicit ꝙ hō plus diligit deū q̄ seipsuz naturaliter. ex quo bene sequit ꝙ magis aut feruētiꝰ et ꝓmptiꝰ se exponat morti ꝓ deo q̄ ꝓ seipso. ¶Ad.9m.dicit ꝙ assumptū ē falsum imo similitudo de ciue ē satis cōgrua. et ad eiꝰ probationē negat antecedens. nec valet eiꝰ ꝓbatio ex auctoritate phi. p̄mo q̄ philosophꝰ vbi allegatur nō facit cōparationē inter bonū ciuis et bonū ciuitatis vel patrie: sed inter amicū et amicū sicut plane apparet ex lra philosophi vera. Itez secūdo. qz etiā si fieret cōparatio philosophi inter ciuē et patriā vel ciuitatez: ex toto illo capitulo non aliud cōcludit q̄ ꝙ ciuis bona tēporalia ac etiam vitā corporalē pro amicis exponēs: plura et maiora bona sibi acq̄rit q̄ pro amicis exponit scilicet laudem et honorem ac virtutis bonum. sed ex hoc non sequit ꝙ causa finalis ꝓpter quā se exponit p̄dicta subire pericula: sit honorem et cetera bona meliora sibi acquirere: sed amicis. et vt sic dicamus patrie illa bona impendēs: ex cōsequenti ista meliora consequitur. quemadmodum ex eo ꝙ homo per charitatem diligit deuz plusq̄ se et sup omnia qz est summe bonus: cōsequitur retributionem vite eterne quam retributionē non habuit pro fine principali. ¶Ad.10m. negatur cōsequētia. non enī est simile vtrobiq;. nam facere aliquid contra virtutē: est offendere deum supremū dominum et vniuersale totū cuius bonū debet homo magis diligere q̄ bonū ciuitatis et cuꝰ offensam tenetur homo magis fugere q̄ malū ciuitatis: qz plus ē dei q̄ ciuitatꝭ. et ideo plus debet aliqs dolere si faciat cōtra bonū virtutis: q̄ si tota ciuitas illo excepto fecisset. sed in eo ꝙ quis diligit bonum virtutis plus ciuitati q̄ sibi: deum non offendit immo concordat sue

voluntati que legem rebus instituit vt pars magis diligeret bonum totius ꝙ̃ sui ipsius. si autem malum esset in quo deus non offenderetur: magis deberet ciuis dolere de malo ciuitatis: ꝙ̃ de malo ꝓprio. et inde est ꝙ ciuis se exponit nocumento sui etiam morti ꝓ bono et conseruatione ciuitatis. non finaliter vt sibi ipsi maius bonum acquirat vt arguens fingit: sed quia naturaliter et ex charitate ad illud tenetur. ¶ Ad .11^m^. dicit̃ ꝙ non est simile de amicis siue persona priuata et de republica sicut dictum fuit in quinto notabili. ¶ Ad .12^m^. dicitur ꝙ imo est verissimum ꝙ charitas eleuat naturam ad amandum deũ ſm specialem rationẽ beatificantis. neqꝫ valet hui9 improbatio. quoniã licet fides ostẽdat nobis in deo esse talezrationẽ: necessario exigit̃ charitas ad inclinandum voluntatẽ in ipsi9 amorez. sicut enim ad amandum generaliter bonum nõ solũ requiritur ex parte intellectus ostensio et cognitio boni sed exigitur etiam in voluntate inclinatio et tendẽtia in bonũ: ita ad hoc ꝙ natura eleuetur ad amandum bonum supernaturale: non solum requiritur fides in intellectu ostendẽs illud bonum: sed requiritur necessario charitas in voluntate q̃ ipsam eleuet et inclinet in ipsius bonum amorem. non enim sufficit intellectus ad mouendum in opus absqꝫ volũtate. iuxta quod phs dicit. 3^o^. de anima ꝙ intellect9 speculatiuus non mouet. et Augustin9 sup illud psalmi. concupiuit anima mea desiderare ait. preuolat intellectus sequitur tardus aut null9 affectus. Cetera que ab arguente inducuntur pro nobis faciũt. ad vtrũqꝫ certe nos dicimus naturam indigere habitu charitatis et magis ad amorez amicitie. ¶ Ad 13^m^. concedimus prime illationis processuz: sed negamus assumptum secũdi processus. non enĩ modus specialis charitatis quo eleuat naturaz est vt diligatur de9 ꝓpter se et super omnia quia ad hoc voluntas sine charitate sufficit: sed insup vt diligatur sicut obiectũ beatificũ et btificans. Ad primam confirmationem conceditur prima consequentia sed negatur antecedens secunde. est enim falsum ꝙ dilectio naturalis faciat hominem diligere se magis ꝙ̃ quodcũqꝫ aliud. naz vt sepe dictũ est supra et lati9 in q̃rto notabili: homo naturali dilectione plus diligit deuz ꝙ̃ seipſz. vnde nõ est verꝫ ꝙ sit ordo cõuersus in dilectione naturali et gratuita ad intentionẽ arguẽtis. qualiter autem intelligi debeat ꝙ amicabilia q̃ sunt ad alterũ veniũt ex amicabilibus q̃ sunt ad seipsum dictũ est supra. Ad secũdam cõfirmationẽ dicit̃ ꝙ maior est falsa. nõ enĩ est idez ordo in cognitione et in dilectione. vnde. S. Tho. 2^a^ 2^e^ q. 27. ar. 4. i. c. dilectio inq̃t q̃ est appetitiue virtutis act9: etiã in statu vie tẽdit in deũ ꝑmo et ex ipso deriuat̃ ad alia. in cognitione vero est ecõuerso. q2. s. ꝑ alia deum cognoscim9 sicut causam per effect9 vel ꝑ modũ eminẽtie aut negationis vt patet per Dionisiũ in libro de diui. nomi. hec ille. Et in respõsione ad ꝑmũ dicit. quãuis incognita non possint amari: tamẽ non oportet ꝙ sit idem ordo cognitionis et dilectionis. nã dilectio est cognitionis termin9. et ideo vbi dsinit cognitio. s. in ipsa re q̃ per aliam cognoscit̃: ibi stati dilectio incipe põt. Eandẽ sententiã ponit in respõsione ad .2^m^. Et magis in hac dis. 27. q. 3. ar. ꝑ^o^ in cor. ¶ Ad .14^m^. põt respõderi dupliciter. vno modo ꝙ in auctoritate Bernardi gradus gratuiti capiunt̃ nõ solũ qui ex habitu gratie eliciuntur: sed etiã gradus dilectionis cum quibus gratia stare põt. et hi sunt tertius et quart9: non ꝑmus et secũdus. Secũdo põt respõderi ꝙ Bernardus loquit̃ in tertio et quarto gradu de dilectione elicita ex gratia et charitate. qua dilectione pauci attingunt diligere deũ et raptim ꝓpter quãplurimas hui9 vite occupationes et tẽtationes. ¶ Argumenta inducta ex dictis Duradi cõtra quartã quintã et sextã cõclusiones ꝓcedim9. non eniz aduersantur doctrine. S. Tho. si bene itelligant̃. neqꝫ induxim9 illa tanq̃ doctrine ei9 repugnantia vt quibusdam visuz est: sed magis vt hic loco responsionis firmarem9 illa doctrine S. Tho. nõ aduersari. ¶ Ad ea que Durandus obijcit contra septimã conclusionẽ: dicim9 ꝙ ꝓcedũt de equalitate boni in genere qd amico ex charitate optandũ est: et d capacitate remota q̃ cõsequit̃ naturã beatificabilez. nã omnib9 q̃ sunt sic beatitudinis capaces: optamus beatitudinez eternam. conclusio autez nr̃a loquit̃ de bono in speciali et de capacitate ꝓxima que est ꝑ gratiaz et charitatẽ. vt enĩ. S. T. dicit. 2^a^ 2^e^. q. 26. ar. 7. licet bonum qd omnib9 vult charitas. s. beatitudo eterna sit vnũ ſm se: habet tamen diuersos gradus ſꝫ diuersas btitudinis participationes. ad charitatẽ autẽ pertinet vt velit iusticiam dei seruari ſm quam meliores ꝑfecti9 beatitudinez participãt: et hoc pertinet ad spẽm dilectionis. sunt enĩ diuerse dilectionis species ſꝫ diuersa bona que optamus hijs quos diligimus. Ad confirmationẽ dicit̃ ad minorẽ ꝙ habet veritatem loquendo de quantitate capacitatis ꝓxime ordinate ad bonũ quod alicui optat̃. sed si nõ optat̃ alicui tãtũ bonũ quãtũ ẽ capax capacitate remota dficiẽte sibi capacitate proxima et specialiter

requisita ad tantũ et tale bonum: nulla est emulatio inuidie sed magis ẽ amor seruãde iusticie. et loquimur hic de bono premij ad quod puenitur p meritũ. Quod autẽ arguẽs consequenter dicit de preiudicio diuini amoris: nõ est ad ppositum nr̃e cõclusionis q̃ loquit̃ de bono glorie et premij nõ de bono meriti. nã d̃ hoc bono loquẽdo: omnib⁹ optandũ est tantũ bonũ quãti sunt capaces capacitate nature sicut est bonũ gratie et preparationis ad grãm vt inde efficati⁹ possint tẽdere in deũ et puenire ad bonũ glorie cui⁹ sunt p naturã capaces supposita ordinatione et voluntate diuina vt arguens dicit. ¶ Ad argumenta Durãdi cõtra octauã cõclusionẽ ad p^m dr̃ q assumptũ est falsum ꝓut deductũ fuit in septimo notabili. et ad eius ꝓbationẽ dicimus q conatus ad aliquod opus: est duplex. vn⁹ est q̃ innascit̃ ex perfectione charitatis qui alias vocat̃ charitatis feruor. et quãto iste conat⁹ maior est tanto est magis meritori⁹. alius conat⁹ est q̃ ꝓuenit ex difficultate operis. et iste conat⁹ non est meritori⁹ s̃m se sed ratione charitatis cui adiungitur. vnde si duo act⁹ ꝓcedãt ex pari habitu et sint eque intensi: vnus nõ est magis meritorius altero: quãuis ad vnum requiratur maior conatus ex difficultate operis q̃ ad alium eo q tota ratio meriti dependeat ex charitate non ex operis difficultate. Ut enim inquit. S. Tho. 2^a 2^e. q. 27. ar. 8. ad. 3^m. non oportet q omne difficilius sit magis meritorium sed q sic est difficilius vt etiam sit melius bonitate. s. ex charitate deriuata. Idem dicit distin. 30. hui⁹ tertij. arti. 3. ad 2^m. Et in. q. de virtu. q. 2. de charitate. ar. 8. ad 17^m. Ex quibus patet q arguens falsum assumit cum dicit q maior conatus propter difficultatẽ operis: ceteris existentibus parib⁹ sit magis meritori⁹. ¶ Ad. 2^m. dicitur q maior est falsa absolute sumpta sicut iacet. vnde hoc argumẽtũ soluit. S. Tho. distin. 30. huius tertij. ar. 3. vbi arguit sic quinto loco. virtus merendi ẽ ex gratia. sed ad dilectionem inimicorũ mouet tantũ gratia. ad dilectionem vero amicorũ mouet simul natura cum gratia. ergo magis est meritoriũ diligere inimicum q̃ diligere amicũ. ecce argumẽtum. sequitur responsio. Ad. 5^m. dicendum q natura nõ est contraria gratie. vnde admixtio nature ad grãm: non facit remissionẽ in effectib⁹ gratie q̃ causat̃ ex pmixtione contrarij. hec ille. Itẽ. 2^a 2^e. q. 27. arti. 8. ad. 2^m. dilectio inquit amici pro tanto est quandoq minus meritoria quia amicus diligitur propter seipsum. et ita deficit a vera ratione amicitie charitatis que ẽ de⁹. patet igitur q dilectio amici tunc est minus meritoria q̃ dilectio inimici: quãdo amicus diligit̃ principaliter quia amicus est: non propter deum. sed si amicus principaliter diligitur propter deum et cũ hoc etiã diligitur q2 amicus: nõ ẽ mi n⁹ meritoria q̃ dilectio inimici si vtraq dilectio ꝓcedat ex pari charitate. ¶ Ad. 3^m. dicitur q minor est falsa si vtraq dilectio est ex charitate. nã qui diligit amicum ex charitate: diligit etiã inimicum actu vel habitu si casus occurreret et opus esset. verum est tamen sicut deductũ fuit in septimo notabili ex dictis. S. Tho. q dilectio inimicorum ex natura operis et obiecti quodam modo arguit ꝓbabilius maiorẽ charitatẽ in diligẽte inimicum q̃ in diligente amicum. ¶ Ad argumentum ante oppositum patet responsio ex responsione ad. 7^m. contra tertiam conclusionem. Et in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distinctio. xxxj. xxxij

CIrca distinctionem trigesimã primã et trigesimã secundam queritur vtrũ fides remaneat in patria et arguitur q sic. cognitio fidei et cognitio glorie differunt s̃m perfectum et imperfectum. sed cognitio perfecta et imperfecta simul sunt. sicut in angelo simul est cognitio matutina cum cognitione vespertina. et aliquis homo simul potest habere de eadem conclusione scientiam per sylogismum demonstratiuum: et opinionem per sylogismum dialeticum. ergo et fides simul potest esse post hanc vitam cum cognitione glorie. ¶ In oppositum arguitur quia dicit apostolus. 2^a. Corin. 5^o. quamdiu sumus in corpore: peregrinamur a domino. per fidẽ enim ambulamus et non per speciem. sed illi qui sunt in gloria non peregrinantur a domino sed sunt ei presentes. ergo fides non manet post hãc vitam in gloria. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantuz ad articulū primuz sit prima cōclusio q̄ habitus fidei nō remanet sed euacuatur in patria. Hanc conclusionez tenet. S. Tho. in hac disti.31.q.2.arti.p°.sub.ar.p°. Item pª 2ᵉ.q.67 arti.3. ¶ Secūda cōclusio est q̄ actus fidei non remanet nec remanere potest i patria simul cuz actu diuine visionis btīfice. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. vbi supra.

Quantuz ad articulum secundum arguit cōtra cōclusiones. Et q̄dē cōtra pmā ꝯclusionē arguit Durād⁹ pmo ꝓbādo q̄ nō sit hereticū nec cōtra sacrā scripturā ponere q̄ habitus fidei possit remanere in patria. q2 sacra scriptura nihil dicit cōtra possibilitatē remanēdi sicut patet discurrēdo per totū tredecimū capitulū pme epistole ad Corin. vbi hec materia specialius tangit᷑ et expssius q̄ȝ in alijs locis: et ꝑ oia alia loca scripture. q2 nū q̄ȝ inuenietᷣ vnū verbū q̄ddicat expresse vl' ex quo possit efficaciter deduci q̄ habit⁹ fidei nō possit in patria remanere. et si aliq̄s dicat q̄ imo adducat illā auctoritatē quia nō dū est ꝑ aliquez adducta. ergo dicere q̄ habit⁹ fidei possit in patria remanere: nullo modo est hereticum q2 nullo modo scriptura dicit cōtrariū. Itez scriptura recte intellecta nullo modo est cōtra actualem remanētiā habit⁹ fidei in patria. in eodē eni capitulo vbi de hoc agitur: dicit᷑ sic. siue ꝓphetie euacuabunt᷑ siue lingue cessabūt siue sciētia destruet᷑. et subdit similē causam sicut de fide. dicit᷑ eni de scientia q̄m ex parte cognoscim⁹ et ex parte prophetam⁹. cū aūt venerit quod pfectū est: euacuabit᷑ quod ex parte est. sicut ꝺ fide subdit. videm⁹ nūc ꝑ speculū in enigmate: tūc aūt facie ad faciē. ex quo arguitur tripliciter. Primo sic. sicut scriptura dicit fidē euacuari in patria: sic eadē scriptura et in eodē capitulo dicit donū prophetie ⁊ donum linguaꝝ et sciētiā cessare et destrui. sed ꝭm doctores sciētia nō destruet᷑ ꝭm habitū. donum etiā linguaꝝ in se nō cessabit quin sciāt loqui varijs linguis quicq̄d sit de actu. donū autē ꝓphetie fuit in xp̄o ꝭm doctores. et ipse vocat se ꝓphetam Matthei.13. vbi dicit. non est ꝓpheta sine honore nisi in patria sua. Christ⁹ aūt ꝭm mentez fuit beatus. ergo cum hec nō euacuent᷑ ꝭm habitum: videt᷑ q̄ nec fides. saltē hoc nō pōt ex scriptura cōuinci q2 de pari ratione loquit᷑ de omnibus illis et de fide ꝑ totū capitulum. ¶ 2° sic. q2 apostolus euacuationē fidei et doni linguarū et scientie: cōparat pfectioni etatis dicēs. cum essez paruulus et ē. cū autē factus sum vir: euacuaui q̄ erant paruuli. sed quando ex paruulo fit vir: nec potētia per quā loquebat᷑ sapiebat vl' cogitabat nec habitus bonus si quē habebat ad hos actus euacuant᷑. ergo nec habit⁹ predicti euacuant᷑ in patria. Si dicat᷑ q̄ nō est simile de fide et ꝺ alijs habitibus: q2 de essentia alioꝝ habituū nō ē imꝑfectio: sed ꝺ essentia fidei est imperfectio: ⁊ ideo adueniente pfectione: alia non euacuant᷑ q2 non habēt ad eam oppositionē sed solū fides ei opponit᷑: dico q̄ non valet ad ꝓpositū. q2 ex scriptura non habet᷑ illa differētia. sed si sit: hoc est ex natura talium habituū. quod adhuc non credo verum et patebit infra. cuȝ igit᷑ ex scriptura nullo modo habeat᷑ illa differētia: dicere q̄ nō euacuetur plus habit⁹ fidei q̄ȝ alij de quib⁹ de pari fit ibi mentio: non ē cōtra scripturā. et ideo nō ē hereticū quod solū inquirim⁹ ꝓ nunc quia post inquiremus an sit falsum. ¶ 3°. quia scriptura loquēs de euacuatione istoꝝ: exponit seipsaz ostēdens q̄ hoc intelligitur quo ad actus dicens. loq̄bar vt paruulus sapiebā vt paruulus ⁊ ē. et postea. videm⁹ nūc per speculū et in enigmate et ē. ergo ex sacra scriptura non potest haberi q̄ euacuentur habitus sed actus quod etiā recipit expositionem vt post dicetur. sic igitur patet q̄ nullo modo est cōtra scripturam recte intellectam ꝓut ꝑ circūstātiā scriptura exponit seipsam q̄ est optima expositio ꝭm Augustinū libro.83.q̄stionum: dicere q̄ habit⁹ fidei possit remanere vel remaneat in patria. ¶ Ulterius arguit q̄ habitus fidei possit remanere in patria sine actu. primo quia Paulus in raptu vidit deum: et tamen in eo mansit habitus fidei ꝭȝ doctores. ergo habitus fidei potest stare cum visione. respōdetur ad hoc q̄ nescitur an Paulus in raptu fuerit in corpore vel extra corpus. quia ipsemet nescivit vt dicitur pma Corin.12°. si autē anima ei⁹ fuerit extra corp⁹: tūc non habuit fidem sed solā visionem. sed restituta corpori rehabuit fidem sine visione: et ita nū q̄ȝ fuerunt simul fides et visio. sed illud non valet quia si nescitur an fuerit in corpore vel extra corpus: quare magis ponitur q̄ fuit extra corp⁹ q̄ȝ in corpore et quare nō. responderetur q̄ si fuerit in corpore: stetit fides cū visione sicut si fuit extra corpus non fuit fides cū visione. nisi enim raptus esset possibilis anima existente in corpore: Paulus sciens se raptum nō dubitaret an esset in corpore vel extra corp⁹

sed absolute dixisset q extra corpus. et si raptus est possibilis anima existente in corpore: quare propter raptũ oportet ponere Paulũ mortuũ. et si de facto ponat mortuꝰ fuisse: tamen potuit rapi viuus. nam et moises fuit raptus vel saltem vidit diuinam essentiã sicut Paulus vt dicit Augustinus super Genesim ad litteram: qui tamen non fuit mortuus. doctores etiã tenẽt q Paulꝰ in raptu non fuit mortuus sed solum abstractus ab vsu sensuũ. et sic stat argumentũ. ¶ 2°. quia fides que est habitꝰ acquisitus: stat cum visione corporali et cum assensu intellectus ex visiõe causato. ergo fides que est habitꝰ infusus potest stare cum visione spirituali seu beata. consequentia patet. qz omnino videtur esse simile hinc et inde. antecedens pbatur. si quis habeat habitum fidei acquisite videlicet per quem credat dictis alicuius astrologi de eclipsibus solis et lune: si actualiter videat lunam eclipsari prout predixit astrologus: non propter hoc prior habitus fidei destruetur imo potius cõfirmabitur. quia alias facilius et firmius crederet dictis talis astrologi ex hoc q vidit euenisse illud quod predixerat astrologus. Et si dicat q ad visionem eclipsis nihil facit habitus fidei nec cum ea potest concurrere actus eius: non valet. quia hic non queritur an actus fidei possit stare cum visione: sed solum de habitu. vnde dato q habitus ad illam visionem nihil faceret nec actus fidei cum visione stare posset: non sequit tamen quĩ habitꝰ cũ ea stare posset. ¶ 3°. quia habitus opinionis põt stare cum scientie actu. ergo similiter potest stare cũ actu visionis. et idem est de fide acquisita cum sit habitus opinatiuꝰ. antecedens patet. quia vnꝰ et idem homo potest habere de eadem cõclusiõe media demonstratiua que causant habitum sciẽtie: et media topica seu pbabilia q̃ causant habitum opinatiuum. et cum exit in actum considerandi cõclusionẽ sm media demõstratiua que faciunt eum scire: non oportet q oblicus fuerit mediorum pbabilium seu topicorum quorũ habitus est opinio. et sic simul scit actu et habet opinionem sm habitũ. et sic patet antecedens. consequentia pbatur. quia sicut credere et opinari opponũtur sm euidẽs et non euidens ei quod est videre: sic opponunt ei quod est scire sm certum et dubium. et ideo si non obstante oppositione certi et dubij opinio vel fides põt stare sm habitum cũ actu scientie: eodem modo non obstante oppositione euidentis et non euidentis: opinio et fides sm habitũ possunt stare cum actu visionis. et sicut est de fide acquisita respectu visionis corporalis: sic est de fide infusa respectu visionis beate. Et si dicatur q fides non potest stare cum visione beata non pter oppositionem quã habeat ad visionem sm se sed pter oppositionem quam habeat ad habitũ glorie: sicut habitus viciosus cum actu virtuoso stat: et tamẽ habitꝰ virtuosus non potest stare cum habitu vicioso quia habitꝰ non opponitur actui sed habitui: non valet. quia aut visio beata potest ẽẽ sine habitu glie aut nõ. si potest esse sine habitu glorie: tũc habitus fidei potest esse cum visione beata cui et non opponatur. si autẽ visio beata nõ põt esse sine habitu glorie: cum Paulus in raptu habuerit visionẽ beatam et p cõsequẽs habitũ glorie et cum hoc fidẽ sm habitũ: sequitur q tunc fuerũt simul fides et habitus glorie. ergo nõ opponunt qz opposita nõ possunt simul esse. Nec valet si diceretur q fuerunt simul p modum cuiusdã trãsitꝰ et nõ p modum habitꝰ pmanentis. quia q̃ possunt esse per vnum instãs: possunt semp simul esse. qz simultatem non impedit longitudo vel breuitas tẽporis sed natura oppositionis. vnde si pro illo instãti fuerunt in Paulo simul fides et habitus glorie necesse est q possint simul esse semper. ¶ 4°. qz minꝰ lumẽ non destruit adueniẽte maiori. sed lumen fidei et lumẽ glorie se habent vt lumẽ maiꝰ et lumen minꝰ. ergo et c. ¶ Cõtra secundã cõclusionẽ arguit. et primo dicit q ponere possibilitatem actꝰ fidei cum actu visionis: in nullo est contra sacrã scripturã. quia in nullo loco sacre scripture negat possibilitas: licet i aliquibꝰ locis quãtum ẽ de supficie textus videat negari simultas eorũ de facto. et qui dicunt oppositũ. s. q p scripturam neget cõpossibilitas: adducãt auctoritatem ad hoc sicut adducunt auctoritates cõmentatoris et philosophorum qui cõmuniꝰ et crebrios allegant. qz nõdum adducta est talis auctoritas nec puto q possit adduci. ¶ 2°. dicit q põere q de facto sint simul: adhuc non est ptra scriptura. quia sicut scriptura dicit euacuari fidem: ita et sciẽtiam et donum linguarum. nec in his ponit aliquam differentiam nec quo ad actũ nec quo ad habitum. et eandem rationem assignat. s. cum venerit quod perfectum est: euacuabitur quod ex parte est. et iterum. videmus nunc per speculum et in enigmate: tunc autem facie ad faciem. sed sm omnes doctores sciẽtia non euacuatur quo ad actũ sed solũ quo ad modũ impfectionis. donũ aũt linguarũ nescio si euacuabitur ibi quo ad actum vel quo ad modũ: si tamen laus vocalis erit in patria. qz pbabile ẽ si deꝰ laudat ibi vocalit: q btũs hñs donũ liguarũ quãdo q laudabit

eum in vna lingua q̃nq̧ in alia vt sic nihil vacet in eo a laude diuina: euacuabit tamẽ quo ad necessitatem sicut glosa exponit. q2 nõ erit necesse loqui linguis vbi quilibet cognoscet in deo q̃cq̃d ad ipsum ptinet. et hoc modo quãtũ est ex textu scripture: actus fidei euacuabitur in patria: aut quia imperfectio act⁹ tolletur et nõ actus ip̃e sicut dictũ est de actu sciẽtie: aut q2 nõ erit necessari⁹ sicut nec actus linguarum. visio eni beata excludit necessitatẽ fidei et act⁹ eius. sed quãtũ ẽ ex dictis scripture: nõ excludit nec possibilitatẽ nec actualem simultatẽ. Et si dicatꝫ ꝙ imo q2 imperfectio necessario euacuatꝫ adueniẽte pfectione: sed imperfectio est de essentia actus fidei et ideo euacuatur adueniẽte pfectione visionis: nõ sic autem est de actu sciẽtie de cuius essentia nõ est impfectio quãuis sit ei adiũcta pro statu vie: dicendum ꝙ hoc nõ valet. quia ista differẽtia inter actum fidei et actum sciẽtie: in nullo habetꝫ in sacra scriptura q̃ de pari omnino loquitꝫ de vtroq̧ sicut patet ex serie textus illius capituli pma Corin. 13°. et ideo dicere cõtrariũ non ẽ cõtra scripturam. et sic patet ꝙ in nullo ẽ ꝯtra scripturã dicere ꝙ act⁹ fidei ꝛ visiõis possint stare simul. ¶ 3°. dicit ꝙ licet de facto illi duo act⁹ non stent simul: possent tamẽ simul stare. pmum ꝓbat. q2 vel essent duo actus distincti vel vn⁹. nõ duo: q2 beati clare vident in patria illud qđ credũt viatores. propter quod sicut modo credim⁹ scripturã a deo eẽ inspiratã: sic beati vidẽt deũ inspirasse sanctis dicta scripture. et ideo de hoc nõ habẽt actũ fidei sed sciẽtie vel visionis. nec ꝑ consequẽs de veritate dictorum sacre scripture. vnde apud eos quasi tale argumentũ est ex ꝑ se notis. quicq̃d de⁹ dixit vel dicẽtibus inspirauit: est verũ. et hec est per se nota etiã in lumine naturali. sed de⁹ dixit vel inspirauit sanctis ꝓphetis et apostolis dicta scripture. et hec est etiã per se nota beatis. ergo dicta scripture sunt vera. ita ꝙ hec conclusio est scita a beatis et cognitio eius est act⁹ scientie et non fidei q̃ innititur auctoritati e q̃ non est euidens ꝙ sit a deo dicta. et sic actus fidei vt distinct⁹ ꝫm se a beata visione: non est in beatis. Item nec vt concurrẽs in vnum cum alio. quia duo habitus non cõcurrũt ad vnum actum nisi ꝓpter cõcursum mediorum ꝓpriorum illis habitibus. sed ꝓprium medium fidei infuse non potest concurrere cum medio causante visionem beatam. ergo et cẽ. minor ꝓbatur dupliciter. primo quia propium medium fidei infuse est auctoritas scripture de qua non est euidẽs ꝙ sit a deo dicta. si enim esset euidens ipsam esse a deo dictã: magis esset medium scientie q̃ fidei. beatis autem nõ est ineuidẽs immo est euidẽs scripturã esse a deo dictã vel inspiratam. ergo ꝓprium mediũ habit⁹ fidei deficit in beatis in patria. Secũdo q2 dato ꝙ esset ibi tale mediũ: non tamẽ cõcurreret cũ medio causante visionẽ beatã. quia visio beata cũ sit act⁹ precise supnaturalis: cõsurgit totaliter et precise ex causa supnaturali. et ideo totaliter et precise est ab essentia diuina effectiue obiectiue nullo alio concurrẽte. et sic patet pmum. ¶ Secundũ probat dicẽs ꝙ si beati nõ viderẽt nec scirẽt scripturam esse a deo inspiratã ita ꝙ maneret in eis ꝓprium mediũ fidei habit⁹: sic credere et videre si ponerẽtur esse duo act⁹ ꝫm rem: sic possent esse simul. quod patet. quia act⁹ visionis et sciẽtie acquisite et actus fidei: nõ habẽt oppositionẽ nisi ꝫm magis euidẽs et min⁹ euidẽs. act⁹ eni visionis ẽ simpliciter et summe euidẽs. act⁹ vero sciẽtie est mediocriter euidẽs. act⁹ autẽ fidei est ꝫm infimum gradũ euidẽs: et tamẽ est aliquo modo euidẽs. cũ eni sit act⁹ itellect⁹ positiu⁹: est q̃dã visio quãuis obscura. cui cõcordat dictũ apli pma Corin. 13°. vbi sic dicit. videm⁹ nũc ꝑ speculũ et in enigmate: tũc aũt facie ad faciẽ. ecce ꝙ vtrũq̧ actum dicit esse visionem: sed vnam dicit esse claram q2 facie ad faciẽ: aliã vero dicit esse obscurã q2 ꝑ speculũ et in enigmate. tũc arguitꝫ sic. act⁹ scientie et fidei videntꝫ opponi visioni ꝫm magis euidens ꝛ min⁹ euidẽs: licet in hac apparẽti oppositione maior videatꝫ esse oppositio act⁹ fidei ad visionẽ: q̃ act⁹ sciẽtie. sed act⁹ sciẽtie stat in patria cum actu visionis ꝫm doctores. ergo similiter act⁹ fidei poterit stare in patria cũ visione. quãuis eni sit minus euidẽs q̃ act⁹ sciẽtie: tamẽ ex quo act⁹ scientie est cõpossibilis cũ visione: actus fidei poterit esse cõpossibilis cũ eadẽ. visio eni vel vtriq̧ opponitꝫ: vel nulli. si vtriq̧: cũ nullo põt stare. quia omnis oppositio magna vel parua: ipedit simultatẽ. si nulli: qua rõne põt stare cũ vno: põt etiam stare cum alio. puto aũt inquit ꝙ nulli eorum opponitur. q2 oppositio formalis est solum specierum q̃ sunt sub eodẽ genere ꝓximo sicut albedo et ceteri colores sunt sub colore sicut sub genere ꝓximo. vnde sibi opponuntur et inuicẽ sunt incõpossibiles in eodẽ subiecto. sed colores ꝛ sapores q2 non sunt in eodẽ genere ꝓximo: non opponuntꝫ ad inuicẽ nec sunt incõpossibiles in eodem subiecto. visio autem beata non videtꝫ esse eiusdẽ generis proximi cũ quocũq̧ alio actu intelligendi quem habeamus in via siue sit actus scientie siue fidei. quia visio beata est supernaturalis act⁹ non solum q̃tum ad causam suã sicut fuit visus da-

tus ceco nato: sed est act⁹ supnaturalis per essētiam. vñ nullus act⁹ intelligēdi quē possum⁹ hr̄e ex puris naturalib⁹ siue sit scire siue opinari siue credere ad quē nō necessario requirit̄ fides infusa: potest esse eiusdē generis ꝑximi cum beata visione. vnde nullā oppositionē habet ad illaz nec ſm se nec ſm cōdiciones suas intrinsecas q̄cūqȝ sint ille. et ideo possunt stare simul. et sic patet ꝙ act⁹ sciētie et fidei possunt simul stare cū visione beata dato ꝙ essent diuersi act⁹. ¶ Itē quoꝝ rationes precise et formales sunt cōpossibiles: ipsa sunt cōpossibilia. sed formales rōnes ⁊ precise actus credēdi et videndi seu sciēdi sunt cōpossibiles. igitur et cetera. maior patet. minor ꝓbat̄. qꝛ videre est assentire rei p̄sēnti in se. scire vero est assentire alicui ꝓpter causam vel ꝓpter noticiā cause. credere aūt ē assentire alicui ꝓpter auctoritatē dicētis. et in his consistit precisa et formalis ratio eoꝝ. constat aūt ꝙ aliquis pōt assentire alicui cōclusioni qꝛ videt eam in se puta videt lunam eclipsari. et qꝛ scit causam puta ꝙ ex tali motu interponit̄ terra inter solē et lunam. et qꝛ audiuit a perito astrologo cui credere cōsueuit. igitur et c̄. ¶ Vlterius arguit ꝙ imꝑfectio nullo modo sit de essentia act⁹ credēdi nec alicuius alterius act⁹. quia nulla ꝑuatio pōt esse ꝺ essentia alicui⁹ positiui: quia omne positiuū constituit̄ intrinsece et essentialit̄ ex solis positiuis. cum igit̄ actus credēdi et omnis ali⁹ actus sit aliq̄d positiuū: impossibile est ꝙ imꝑfectio ꝓut dicit priuationem: sit intrinsece de essentia act⁹ fidei vel cuiuscūqȝ alterius act⁹. pōt tamē esse cōdicio cōcomitans qꝛ minor ꝑfectio deficit a maiori ꝑfectione. et sic imperfectio cōcomitatur semꝑ et inseparabiliter actū fidei qui est precise ⁊ totaliter a fide. deficit enim a ꝑfectione sciētie ⁊ visionis: qꝛ act⁹ visionis tendit in rē sibi actualiter ſm se p̄sentē. actus vero sciētie tēdit in obiectū presentatum ꝑ mediū certū et euidēs de cui⁹ certitudine constat ipsi sciēti. ab vtroqȝ aūt hoꝝ ꝺficit act⁹ fidei cui nō est presens obm̄ nisi ꝑ auctoritatē dicētis de cui⁹ veritate nō cōstat euidēter credēti. et sic talis imꝑfectio semꝑ cōcomitat̄ actum qui est solius fidei. dico aūt solius fidei: qꝛ medium cui fides innitit̄: pōt cōcurrere cum medio faciēte scire vel cū presentia obiecti. et tūc causat̄ vn⁹ actus ex trib⁹ mediis simul cōcurrentib⁹. qui act⁹ non habet illā imperfectionē quā habet act⁹ qui est a sola fide. ¶ 2°. arguit sic. sicut enigma q̄d attribuitur fidei sonat imꝑfectionez: sic esse ex parte quod attribuitur sciētie ab apostolo ꝑma Cori. 13. sonat in imꝑfectionē. sed imperfectio non ē ꝺ ratione actus scientie ſm doctores. ergo similit̄ non est de ratione actus fidei. hec ille.

Quantuȝ ad articulū tertiū ꝑmo notandū est ꝙ non est idez omnino q̄rere vtrū habit⁹ fidei maneat aut manere possit in patria vel in beatis: et vtrū maneat vel manere possit cū actu visionis clare diuine essentie. nā patria in hm̄oi locutionibus: nominat terminū et q̄etē peregrinationis hui⁹ vite ⁊ celestis regni ꝑpetuā mansionē. vnde Hebre. 11°. cū apostol⁹ enumerasset scōs p̄res iuxta fidē defunctos nō acceptis repromissionibus sed a lōge eas aspiciētes et salutantes ⁊ cōfitētes quia peregrini et hospites sunt sup̄ terrā: subiūgit. qui eni hoc dicunt: significāt se patriam inquirere celestē. s. tanq̄ȝ terminū et q̄etez sue ꝑegrinationis. vnde Augustin⁹ in libro ꝺ penitētia. quia inquit optat ad patriā remeare ⁊ illam speciē q̄ est facie ad faciē cōtēplari: nisi quez peregrinationis sue penituerit. beatitudo autez statū nominat omniū bonoꝝ aggregatione ꝑfectū iuxta diffinitionē Boecij. ad quod requirit̄ ꝙ sit bonū quoddā sufficiēs desideriuȝ hominis implēs et quietās atqȝ omne maluȝ et triste vel etiam afflictiuū excludēs. ex quo sequit̄ ꝙ beatitudo vera securuȝ faciat illā habentē ꝙ nequaq̄ȝ ipsam amissurus sit. ē eni ꝑfectio cōsumata. quaobrē ꝓpheta Dauid dicebat. saciabor cū apparuerit gloria tua. ſm hec igit̄ illi dicunt̄ esse in p̄ria de qua loquimur: qui ad terminū et quietē peregrinationis hui⁹ vite ꝑuenerūt et statū ac mansionē celestis ciuitatis adepti sunt nō vt aduene sed ciues effecti. rursus illi vere dicuntur beati q̄ omne bonū possibile eis adipisci habēt et possident nūq̄ȝ in ꝑpetuū amissuri. act⁹ autē visionis diuine essentie: ex sui rōne formali nō dicit terminū ꝑegriationis hui⁹ vite nec ꝑpetuā celestis regni quietē et mansionē: sed tm̄modo aptam diuine essentie visionē cui nō repugnat stat⁹ vie et peregrinationis sicut manifestuȝ fit in raptu Pauli. Patet igit̄ ex his sicut ꝑmisim⁹ ꝙ aliud est q̄rere vtrū fides maneat vel manere possit in patria aut in beatis: et vtrū manere possit vel maneat cum actu visionis diuine essentie. ac ꝑ hoc aliter respondēdum ē ad ꝑmū q̄situȝ et aliter ad secūdum. Unde ad ꝑmū respōdet cōmunis doctrina sanctoꝝ doctoꝝ negatiue. ad secūdū vero q̄situ respōdet affirmatiue nō solū de possibili: verūetiā de facto prout contigit in raptu Pauli et Moysi ſm Augustinū. 12. sup Gene. ad litterā.

et in libro de vidēdo deū. Et q2 .S. Tho. efficaciter deducit veritatē responsionis ad primū q̄situm in locis ꝓ cōclusione allegatis: et in responsione ad secundū q̄situ omnes doctores theologi consonāt Augustino: restat nobis ꝓsequēdū an sit hereticū dicere ꝙ habit⁹ fidei maneat i patria vel in beatis simul cū visione clara diuine essentie ꝓpter opinionē quorūdā doctorū. ad qḋ dignū duxim⁹ sumatim deducere in sequēti notabili que ꝓpositiones dicēde sunt heretice.

¶ Secundo Notandum est ꝙ vt colligi pōt ex scōrum patrū et cōciliorꝫ decisionib⁹: quinqꝫ sunt genera veritatū catholicarꝫ quas ꝑtinaciter negans hereric⁹ in ecclesia censet. Primū gen⁹ est illarꝫ veritatū que in scripturis sanctis explicite vł implicite continent. vñ Augustinus in epistola ad Hieronimū sic dicit. ego solis eis scriptorib⁹ qui canonici appellant didici hūc timorē honorēqꝫ deferre: vt nullū eorꝫ scribēdo errasse audeā credere. Itē3 idē in libro de baptismo libro. 2°. qs inquit nesciat scripturā canonicā tam veteris q̄ noui testamēti certis terminis cōtineri eāqꝫ posteriorib⁹ omniū episcoporꝫ litteris ita ꝑponi vt de illis omnino dubitari et disceptari nō possit vtrū verū vel rectū sit qḋ in eis scriptū eē cōstiterit. Secūdū gen⁹ veritatū catholicarū ē earum q̄ ex sacris scripturis efficaci ⁊ necessaria cōsequētia iferri possunt licet sacris litteris nō sint inserte. quēadmodū est hec veritas. christus est verus de⁹ et ver⁹ homo. q̄ licet in sacra scriptura in ꝓpria forma nō inueniat: q2 tamē ex cōtentis in sacra scriptura cōsequētia formali ac necessaria inferri pōt: ideo ꝓ veritate catholica tenet sicut patet ꝰ hereticis caplo. Cū christ⁹. Tertiū gen⁹ veritatū catholicarꝫ est earꝫ q̄ ꝑ reuelationem vel ꝑ doctrinā xp̄i ad vniuersalē ecclesiam ꝑuenerūt q̄uis in scripture sancte canone nō contineant. vt eni Joā. vltimo dicit. multa alia fecit Jesus q̄ nō sunt scripta in libro hoc nec etiaꝫ apud alios euāgelistas reperiunt. Paulus etiā in actib⁹ apostolorꝫ meminisse inquit nos oportet verbi dñi nr̄i Jesu xp̄i dicētis. beati⁹ est dare q̄ accipe. quod tñ nullus euāgelistarū descripsit. Illā etiā formā verborꝫ cōsecrationis qua in canone misse romana vtit ecclesia: nullus euāgelistarū a xp̄o traditā esse expressit: et tamē catholica veritas tenet ꝑ apostolos ad vniuersalē ecclesiā ex xp̄i institutiōe ꝑ doctrinā aut reuelationem ꝑuenisse. vnde Innocēti⁹ tertius in caplo. Cū marthe de cele. missarū dicit. sane multa tā de verbis q̄ ꝰ factis dominicis inuenim⁹ ab euāgelistis omissa q̄ apostoli vł suppleuisse verbo vł facto expressisse legunt. Quartū gen⁹ veritatꝫ catholicarū est earꝫ q̄ ab vniuersali ecclesia in cōcilijs plenarijs: vel apostolice sedis iudicio ad fidem christiane religionis diffinite sunt ꝑtinere quāuis in canone sacre scripture expresse non reperiant. iuxta qḋ est illud capitulū. Sicut sancti euāgelij quattuor libros ⁊ c̄ in decretis. 15ᵃ. dis. et. 24ᵃ. q. pᵃ. caplo. Hec est fides. Quintū genus est earꝫ veritatū q̄ ex p̄cedētib⁹ siue immediate siue mediāte aliqua alia ꝓpositione vera de iure vel de facto: cōcludi possunt. sicut est ista. cōtinentia quā religiosi vouent: ꝑfectior est ceteris parib⁹ cōtinētia cōiugali. nā ista mediāte alia ꝓpositione coassumpta. s. ꝙ cōtinētia quā vouēt religiosi est ꝑpetua et ab omni actu venereo abstinens: cadit sub cōsilio apostoli p̄ma Corin. 7. dicētis. qui matrimonio iūgit virginē suā: bene facit. et q̄ non iūgit: melius facit. Per oppositū accipiunt genera heresum et errorꝫ in fide ꝛm repugnantiā ad veritates catholicas p̄notatas. ¶ Ex premissis colligim⁹ ꝙ nō sufficiēter ꝓbat aliquā ꝓpositionē non eē de ꝑtinētib⁹ ad fidem ꝑ hoc ꝙ in sacra scriptura expresse non cōtinet. nec ecōtra ꝓbat efficaciter aliquā ꝓpositionem non eē erroneā vel hereticā: per hoc ꝙ in canone sacre scripture nō expresse negat aut ipsius oppositū nō reꝑitur. vnde volētes ꝓbare nō esse hereticū dicere ꝙ habit⁹ vel act⁹ fidei maneat i patria aut in beatis ꝑ hoc ꝙ nō reꝑitur expresse in sacra scriptura aliqḋ contrariū vel repugnās deficiunt in ꝓbatione q2 insufficiēter ꝓbant.

¶ Tertio Notandū est ꝙ aliq̄ ꝓbare nitunt ꝑ auctoritates sacre scripture dictū esse hereticū ꝙ habitus fidei maneat in patria aut in beatis simul cū visione diuine essentie. ¶ Prima auctoritas ē aplī Hebre. 11°. dicētis ꝙ fides est argumētū nō apparentiū. ex qua illi arguūt sic. Cōstat ꝙ i patria nihil erit nō apparēs de quo fuerit fides in via. et cū3 non sit possibile idē esse apparēs et nō apparēs eidem homini simul; sequit ꝙ ꝛm mētē aplī fides ē incōpossibilis visioni et statui patrie. ¶ Adducūt secundā auctoritatē ex ipsomet aplo Paulo. 2ᵃ Corin. 5. ait eni. dū sum⁹ in corꝑe peregrinamur a dño. per fidē enim ambulam⁹ et nō ꝑ speciem. ex qua auctoritate cū glosis sanctorꝫ habet primo ꝙ fides facit hominē ꝑegrinari a deo. secūdo ꝙ facit ambulare et tēdere in deū quasi in aliqḋ distās. constat aūt ꝙ illa duo sunt incōpossibilia statui beatifico: q2 beati nō ꝑegrinant a deo sꝫ sunt ei p̄sentes et de⁹ est eis p̄sens ꝑ speciē. nec tēdūt

in deū aut ambulāt: sed quiescunt in deo. vñ glosa sup predicto verbo sic dicit. qui peregrinatur et p fidem ambulat: nōdū est in patria sed ī via. ¶ Tertia auctoritas est apostoli pᵃ Corin.13°. ibi nāq3 apostolus cōparat cognitionē fidei: cognitioni speculari et enigmatice. cognitionē vero patrie cognitioni faciali. constat autē q̄ ille due sunt incōpossibiles in codē respectu eiusdē obiecti: potissime per idē mediū quod est ratio assentiēdi. p idē aūt mediū assentit fides et beatifica visio. s. p p̄mā veritatē. Itē ibidē cōparat cognitionē fidei cognitioni paruuli. cognitionē vero patrie: sapientie virili. constat autem has cognitiones esse incōpossibiles. ¶ Quarta auctoritas est aplī Ro. 8. dicētis. spes q̄ videt̄ nō ē spes. glosa. res sperata q̄ videtur non est subiecta virtuti spei q̄ nō est nisi d̄ nō apparētib⁹. sed fides est de his de quibus est spes. est enim rerum sperādarum .put aplus dicit ad Hebreos.11°. Patet igitur vt isti dicūt q̄ dicere habitū fidei manere in patria: sit cōtra auctoritates sacre scripture ac per hoc q̄ sit hereticū. ¶ Sed saluo meliori iudicio predicte auctoritates .ppositū illoꝝ nō satis .pbant. P̄mo q2 ad omnes auctoritates īductas posset respōderi q̄ loquūtur vel de actu fidei vl̄ de habitu fidei habēte seu eliciēte .ppriū actum circa suum obiectū .put ex ipsis auctoritatib⁹ bene intellectis apparet. nō autē loquūtur de habitu fidei absq3 actu. vnde in p̄ma auctoritate que magis videt̄ .p eis facere: argumentū nō apparētium .p actu fidei ponit̄ .put. S. Tho. exponit super dis.23.q.2.ar.p°.ad.5ᵐ. Et.2ᵃ2ᵉ.q.4.ar. p̄mo in cor. In ceteris vero auctoritatib⁹ expssa mētio fit de actu fidei. vt q̄ p fidē ambulam⁹. q̄ peregrinamur a dño. q̄ cognitionē enigmaticam p fidē habeam⁹ et c̄. de habitu vero fidei p̄cise nō loquunt̄ scripture auctoritates. vnde sine preiudicio veritatis sacre scripture teneri pōt vt videt̄ q̄ in patria simul cum visione diuine essentie maneat in beatis habitus fidei ligatus saltem ne exeat in .ppriū actū enigmaticū ex presentia et euidētia diuine essentie clare vise. nam et. S. Tho. ad ipsū3 tenet cōtigisse in raptu Pauli.2ᵃ2ᵉ.q.175.ar.3.ad.3ᵐ. Et d̄ veri.q.13.ar.2. ad.5ᵐ. ¶ Nec3 obstat si dicat̄ q̄ in raptu Pauli visio beata et habitus fidei simul steterūt ī Paulo nō p modū habit⁹ pmanētis sicut sunt in beatis sed raptim et p modū trāsitus: q2 huiuscemodi expositio et distinctio nō habet̄ ex canone sacre scripture vt cogamur fide id tenere. ¶ Secūdo q2 vt bñ arguit Durād⁹ sicut in scriptura sacra repit̄ fidē euacuari adueniēte clara dei visione ea rōne q2 cū venerit qđ pfectū ē: euacuabitur qđ ex parte est: ita et .ppter eandē3 rōnem scriptura sacra dicit q̄ ī pria .pphetie euacuabūtur et donū linguarū cessabit ac sciētia destruet̄ vt patet pᵃ Corin.13°. sed sine repugnātia scripture sacre doctores dicūt cōmuniter auctoritates scripture exponēdo q̄ .pphetia stare pōt simul cū3 clara visione diuine essentie sicut fuit in xp̄o intelligētes verba scripture de .pphetia futuri stat⁹. dicūt etiā q̄ sciētia in statu vie acquisita et donū linguaꝝ manebūt in beatis quātum ad habitū et actū licet nō q̄3ᵐ ad modū quo sunt in viatorib⁹: s̄m quem modū scriptura sacra loquitur. itē et quantū ad necessitatē q2 nō erit necesse vti sciētia acq̄sita nec loq̄ varijs linguis vbi quilibet ī deo cognoscet quicquid ad ipsū3 pertinet. ergo pari ratione absq3 repugnantia sacre scripture imo ipa3 exponēdo potest dici q̄ fides q̄3ᵐ ad habitū 7 quātū ad actū manebit in btīs 7 q̄ euacuabit̄ q̄3ᵐ ad modū quem habet in via. s. quātū ad ei⁹ impfectionē et q̄3ᵐ ad ipsius necessitatē. quātū ad impfectionē: q2 ei⁹ cognitio non erit p speculū et in enigmate nec assentiet nō visis quēadmodū hic in via. s̄m quē statū apostolus describit fidē Hebre.11. quātū vero ad necessitatē: nā nō erit opus credere hijs q̄ nūc sunt fidei .ppter auctoritatē dicētis aut illa reuelantis vbi clara visione cōspiciunt̄. quēadmodū opus non est credere eclipsim lune vel solis .ppter dictū astrologoꝝ: si eclipsis in seipsa oculis inspiciat̄. vñ nō videt̄ libero ore asserendū esse q̄ hereticū aut erroneū sit ponere q̄ beati in patria simul cū visione clara diuine essentie habeāt habitum vel actū fidei: cū3 hoc nō satis .pbari possit repugnare catholice veritati s̄m aliquē modum vel spēcē veritatū catholicarū quas in p̄cedenti notabili premisimus. et maxime q2 doctores catholici et magni illud opinati sunt. verūtamē quāuis dictū illđ hereticū nō sit aut erroneū: reijciendū tamē videt̄ tanq3 falsum eo q̄ multꝭ sanctorū doctoꝝ auctoritatib⁹ aduerset̄. vñ Gregorius exponēs illđ Joā.20. q2 vidisti me thoma credidisti: ait. cū apostolus dicat fides est substātia sperandarū rerū argumentū nō apparētium .pfecto liquet q2 q̄ apparēt: iam fide3 nō habēt s̄ agnitionē. Itē Augustin⁹ sup Joānem tractatu 68. fides inquit qua eoꝝ q̄ dcū visuri sunt quādiu pegrinant̄ corda mundant̄: quod non videt credit. nā si vides: nō est fides. credēti colligitur meritū. videnti reddit̄ premiū. Idē tractatu. 79 sup illud Joā.14. et nūc dixi vobis priusq3 fiat. hec est inq̄t laus fidei: si qđ credit̄ nō videt̄. Itē

in libro de perfectione iusticie. fidei inquit ⁊ spei
iam res ipsa nō q̄ credaṫ et spereṫ: sed q̄ videaṫ
teneaturq̨ succedet. charitas aūt q̄ in his tribꝰ
maioꝛ est: nō auferēṫ sed augebiṫ et implebitur.
Idē in libro de doctrina christiana exponēs il
lud apli p̄ᵃ Corin. 13. nūc aūt manent fides spes
charitas tria hec: maioꝛ horum est charitas ait.
qꝛ et cū quisq̨ ad eterna ꝑuenerit duobꝰ istis de
cedētibꝰ: charitas altioꝛ ⁊ certioꝛ ꝑmanebit. Itē
libro. 8°. de trini. caplo. 4°. ait. cū ꝑ fidē adhuc
ābulamꝰ nōdū vtiq̨ videmꝰ deū. Itē libro. 14.
capitulo. 2°. iquit. mēs quippe humana cū fidem
suā videt qua credit qꝺ nō videt: nō aliqꝺ sem-
piternū videt. nō eni semꝑ hoc erit. qꝺ vtiq̨ nō
erit qn̄ ista peregrinatione finita q̄ ꝑegrinamur
a dn̄o vt ꝑ fidē ambulare necesse sit: species illa
succedet per quā videbimꝰ facie ad faciē. Et in-
fra. neq̨ eni iam fides erit qua credanṫ q̄ nō vi-
denṫ: sed spēs qua videanṫ q̄ credebanṫ. Itē ser
mone. 24. § inquit. q̄ eni merces est aut qꝺ om-
nino vel nomē fidei: si modo vis videre qꝺ tene
as. ergo credamꝰ dū tēpus est fidei anteq̨ sit tē-
pus speciei. sic eni dicit apostolus. quādiu sumus
in hoc coꝛpe: ꝑegrinamur a dn̄o. ꝑ fidē eni ambu
lamus. ergo ꝑ fidē ambulamꝰ quādiu credimus
qꝺ nō videmꝰ. Item Joānes Crisosthomꝰ ex-
ponēs illud Joā. 20. beati q̄ nō viderūt et cre-
diderūt inquit. hoc eni fidei est: accipe q̄ non vi-
denṫ. est enim fides substātia sperandarū rerū
argumētū nō apparētiū. Idē hanc ipsam descrip-
tionē fidei exponēs Hebre. 11°. ꝓinde inqt neq̨
circa ea q̄ videnṫ credulitas vel incredulitas di-
ci pōt. neq̨ iterū fides dici pōt nisi cū circa ea q̄
non videnṫ amplius q̄ circa ea q̄ videnṫ satisfac
tionē quisq̨ habuerit. Et infra. si igiṫ fides ē cō-
iunctio coꝝ q̄ nō videnṫ: quid est q ea vultis iā
videre vt excidatis a fide et desinatis iusti esse.
¶ Sed cōtra p̄missa videṫ facere qꝺ Augustinꝰ
dicit de q̄stionibꝰ euāgelioꝝ libro. 2°. caplo. 39
exponēs illud Luce. 17°. dn̄e adauge nobis fidē.
pōt inqt intelligi hāc fidē sibi augeri postulasse q̄
credunṫ ea q̄ non videnṫ. sed tn̄ dicitṫ etiā fides
rerū qn̄ nō verbis sed rebꝰ ipsis p̄sentibus crediṫ
quod futurū est: cū iā p spēm manifestam se cōtē
plādā p̄bebit sanctis ipsa dei sapientia per quā
facta sunt omnia. de q̄ fide rerū luciq̨ illius pre
sentate: forsitā Paulꝰ apostolꝰ dicit. iusticia eni
dei reuelatur ex fide in fidē. Dicit enim ex alio lo
co. nos autem reuelata facie gloriā dn̄i speculan
tes: in eandē imaginē transfoꝛmamur de gloria
in gloriam tanquā a dn̄i spiritu. sicut eni hic ait d
gloria in gloriā: ita et ibi de fide in fidem. de glo
ria. s. euangelij quo nūc credētes illuminanṫ: in
gloriā ipsius incōmutabilis et manifeste verita-
tis qua tūc cōmutati perfruenṫ: ita ex fide ver-
boꝛum quibꝰ nūc credimus quod nōdū videmꝰ
in fidem rei ū qua in eternū qꝺ nūc credimus ob
tinebimus. Et infra. quid hec ꝑtineant ad id qꝺ
dictum est dn̄e adauge nobis fidē: difficile appa-
ret nisi intelligamꝰ ex fide in fidē. i. ex fide ista q̄
ministratur deo: in illam fidē eos significasse trā
ferendos vbi fruantur deo. augebitur enī fides
cū p̄mo verbis p̄dicantis: deinde rebus ap-
parentibus crediṫ. hec omnia Augustinꝰ. vbi ex
presse videṫ ponere fidē rerum visarum in bea-
tis deo iam fruētibus qꝺ est cōtra p̄missa. ¶ Sed
ad hoc respōdet. S. Tho. Hebre. 11°. in cōmen-
to q Augustinꝰ loquiṫ hic de fide cōmuniter di-
cta ꝓ omni certa et firma cognitione. nō de fide
ꝓprie dicta que est habitus a deo infusus et quā
apostolus describit Hebre. 11°. de qua fidem p̄-
senti questione agimꝰ. et hūc intellectū probat
ipsemet Augustinꝰ suꝑ Joā. tracta. 79. exponēs
illud Joā. 14. et nūc dixi vobis p̄usq̨ fiat: vt cū
factū fuerit credatis. ait enim. nescio vtrū crede
re dicendus est quisq̨ quod videt: nā ipsa fides
in epistola q̄ scribiṫ ad Hebreos ita est diffinita.
est aūt fides sꝑandaꝝ sub̄a et cōuictio rerū q̄ nō
videntur. quapropter si fides est reꝝ q̄ credunṫ
eadēq̨ fides earū reꝝ est q̄ non videnṫ: qꝺ sibi
vult qꝺ dn̄s ait et nūc dixi vobis p̄usq̨ fiat: vt
cū factum fuerit credatis. hec Augustinꝰ. Et res
pōdet parū infra dicēs. sed et si dicunṫ credi que
videntur sicut dicit vnusquisq̨ oculis suis se credi
disse: non tn̄ ipsa est q̄ in nobis edificatur fides.
¶ Patet igitur ex supra dictis auctoritatibꝰ fal-
sā esse opinionē dicētiū habitū fidei manere in
patria seu in beatis. sed et id ip̄m rōne probatur
p̄mo. qm̄ sicut apostolꝰ argumētatur Ro. 8°.
qꝺ videt quis qꝺ sperat: quasi dicat nequaq̄: ita
et argumētari possumꝰ. quod videt q̄s p̄sencialit
ter: quid iā auctoritate dicētis credit: vn̄ et Joā.
4°. samaritani qui in xp̄ꝫ crediderāt ꝓpter ver-
bum mulieris testimoniū perhibētis: postea q̄
sermonē xp̄i audierūt: mulieri dicebāt. quia iam
non ꝓpter tuā loquellā credimꝰ. ipsi eni audiui
mus et scimꝰ qꝛ hic est vere saluatoꝛ mūdi. quod
Origenes exponēs ait. impossibile nāq̨ est eā-
dem circa intellectū fieri passionem videntꝫ et ei
qui ꝑ videntē instruiṫ. ¶ Secundo. quia in ope-
ribus dei sicut est fides infusa: nihil in cassū ꝑu-
tandū est fieri. sed frustra in beatis et ad celestē
patriam ꝑuenientibꝰ habitus fidei poneretur: cū
ex clara visione diuine essentie mentes beatoꝛū

multo euidenti⁹ ac certi⁹ perficiantꝫ ꝓ habitū
fidei instrui potuissent. ergo fidei habitus in bea
tis ponendus non ē. ¶ Tertio. q2 status patrie
et beatoꝝ non ē status laboris et meriti: sed est
status recipiēdi premiū ꝓ merito. sed visio diui-
ne essentie se habet ad fidē sicut premiū ad meri
tū. inqt eni August. 22°. ꝺ ciuitate dei capitulo
penultimo. apostol⁹ ait. videm⁹ nunc ꝑ speculū
in enigmate: tūc autē facie ad faciē. premiū itaq3
fidei: nobis visio ista seruatur de qua et Joānes
loquēs: cum apparuerit inquit similes ei erimus
quoniam videbimus eum sicuti est.

Quantū ad ar-
ticulum quartū respōdendū est
ad argumēta. Et qdē ad ea q̄
Durādus inducit volēs ꝓbare
ꝙ nō sit hereticū nec contra sa-
crā scripturā ponere ꝙ habit⁹ fidei vel act⁹ pos-
sit manere in patria: patet qd dicēdum sit ex pri-
mo et secūdo notabili. ¶ Ad illa vero q̄ inducit
ad ꝓbandū ꝙ nō solū id non ē hereticum sed ꝙ
neq3 est falsū imo verū loquēdo de possibili: ad
primū dr̄ ꝙ argumētū de raptu Pauli nō est ad
ꝓpositū. nā Paulus in raptu nō fuit simpliciter
in patria nec simplicit fuit beat⁹. nā non fuit ī sta
tu patrie q̄ est stat⁹ termini et quietis post labo
rem et motū vie. nec visionē diuine essentie ha-
buit ꝑmanenter et inamissibiliter imo neq3 habi
tualiter vt. S. Tho. notanter dicit. 2ª 2ᵉ. q. 175
arti. 3°. ad. 3ᵐ. cum et in raptu et post fuerit via-
tor. vnde. S. Doc. loco ꝓxime allegato. arti. 5°.
ad primū. Paulus inquit in raptu peregrinaba
tur a dn̄o quātū ad statū q2 adhuc erat in statu
viatoris: nō autē quo ad actū quo videbat deū
ꝑ essentiā. facit ad istam solutionē qđ deductum
fuit ī pͥmo notabili. ¶ Ad. 2ᵐ. negat̄ antecedēs.
et ad ei⁹ ꝓbationē negat̄ assumptū. nā vt dictū
fuit di. 25. sub tertio notabili: quādiu aliquid ē
aperte visum aut scitū: dsinit in eo esse fides aut
opinio qua prius illi assentiebat. et cū arguens di
cit ꝙ si quis actualiter videat lunam eclipsari si-
cut predixerat astrologus ꝙ in eo confirmat̄ pri
or habit⁹ fidei: dicim⁹ ꝙ est falsum imo destruit̄.
sed bene verū est ꝙ assensus firmatur sed nō iā
est assensus fidei vel opinionis: sed magis visio
nis. neq3 est idē numero cū pͥmo assensu fidei vl'
opinionis sed idē genere. ¶ Ad. 3ᵐ. dicit̄ cōsimi
liter ꝙ antecedens est falsum. et ad ei⁹ ꝓbatio-
nem dr̄ ꝙ sicut respōsum fuit supra. 25. dis. ad. 3ᵐ
et. 5ᵐ. Durādi cōtra secūdā cōclusionē: nō ē idē
dictu ꝙ idē homo habeat ꝺ eadē cōclusione me-
diū ꝓbabile vel creditiuū et mediū demōstrati-
uum: et ꝙ habeat habitū fidei vel opinionis et
habitū sciētie. pōt eni quis credere vel ꝓbabilē
hr̄e aliquā cōclusionē vel ꝑ experiētiā vel alium
modū: et nō ꝑ habitū fidei vel opinionis. Et ē si
mile qđ. S. Tho. dicit de spe. 2ª 2ᵉ. q. 18. ar. 2°.
ad. 3ᵐ. ꝙ durāte virtute spei: eadē spe aliqs spe-
rat beatitudinē sibi et alijs. sed euacuata spe in
beatis: sperāt quidē alijs beatitudinē: sed non
virtute spei sed magis ex amore charitatis. sicut
etiam q̄ habet charitatem dei: eadē charitate di
ligit proximū. et tamē aliquis pōt diligere proxi
mum nō habēs virtutē charitatis: sed alio q̄dā
amore. vnde in ꝓbatione antecedētis cōmittit̄
fallacia cōsequentis. responsio aūt quā arguēs in-
troducit: nō est nobis necessaria nec illā omni-
no ꝓbam⁹. ¶ Ad. 4ᵐ. respōdet. S. Tho. pͣ 2ᵉ.
q. 67. ar. 5. ad. 2ᵐ. ꝙ maior ꝓpositio habet ve-
ritatē q̄n maius lumē et min⁹ lumē nō habēt in-
ter se oppositionē nec respiciūt idē subiectū sicut
lumē solis et lumen cādele. sed imꝑfectio fidei ⁊
ꝑfectio glorie opponunt̄ adinuicē et respiciūt idē
subiectū. vn̄ non pn̄t esse simul sicut nec claritas
aeris cū obscuritate eius. ¶ Ad argumēta Durā
di cōtra secundā conclusionē ad ea q̄ inducit ad
ꝓbandū ꝙ hereticū et cōtra sacrā scripturā non
sit ponere actū fidei in patria vel in beatis simul
cum actu diuine visionis beate: patet quid dicē-
dum sit ex pͥmo et secūdo notabili. ¶ Ad ea ve-
ro quib⁹ nititur ꝓbare ꝙ nec sit falsum loquēdo
de possibili supposito ꝙ beati nō viderēt neq3 sci
rēt scripturā sacrā esse a deo īspiratā q̄ nūc credi
mus ea q̄ fidei sunt: respōdem⁹ ad pͥmū ꝙ nō est
similis cōparatio ꝺ actu sciētie ad visionē et ꝺ ac-
tu fidei. nā sciētia simplicit sumpta: licet ꝓpͥā rōnē
nō īplicat aliqđ oppositū visioni clare: quāuis in
statu vie ex defectu nr̄i intellect⁹ q̄ indiget phā-
tasmatib⁹: mod⁹ acqrendi sciētiā opponat̄ visio-
ni clare sicut iperfectū ꝑfecto et ideo ē illi cōpos-
sibilis. ꝉ habit⁹ fidei īplicat in sui rōne aliqđ op-
positū visioni clare. s. obscuritatē ⁊ enigma q̄ for
malit̄ opponunt̄ claritati visionis. est enim fides
cognitio seu visio obscura et enigmatica. vn̄ licet
cognitio fidei cōueniat tn̄ apta visione in genere
cognitionis ac ꝑ hoc quodā modo possit dici vi-
sio: differt tn̄ specie a visiōe clara. visio eni obscu
ra et enigmatica: specifice opponit̄ visioni clare.
vn̄. S. Tho. in hac dis. 31ª. q. 2ª. ar. pͦ. sub. ar. pͦ.
ad. 2ᵐ. quāuis iquit glorie visio nō sit ꝯtraria fi-
dei quātū ad id qđ hēt de cognitione: ē tn̄ sibi cō
traria quātū ad id qđ hēt ꝺ enigmate et ex hac
ꝑte eā expellit. ¶ Neq3 valet qđ arguēs obijcit

ꝙ oppositio formalis solū est specierꝫ q̄ sub eodē genere ꝓximo sunt ⁊ iste sunt incōpossibiles. sed q̄ non sunt in eodē genere ꝓximo: nō opponunt ad inuicē nec sunt i eodē subiecto incōpossibiles. visio autē beata nō videt esse eiusdē generis ꝓximi cū actu intelligēdi quē habem⁹ in via: cū visio beata sit ꝑ essentiaꝫ supnaturalis. ergo simul potest stare cū actu fidei qui est naturalis actus. hoc inquā nō valet qm̄ assūptū nō ē vniuersalit verū. nō eni oppositio ē illoꝝ ꝑcise q̄ sunt sub eodē genere ꝓximo: sed quorū dā etiā q̄ sub genere remoto tm̄modo cōtinent. Vn̄ S. T. pᵃ 2ᵉ. q.35.ar.4.in.c. sicut inqͭ dicit in.10.metha. cōtrarietas est differētia fm formā. forma aūt ē et generalis et specialis. vn̄ cōtingit esse aliqua cōtraria fm formā generis sicut virt⁹ et vicium: et aliqua fm formā speciei sicut iusticia ⁊ iniusticia. hec ille. Et parū infra dicit. cōtingit q̄dē species q̄ continent sub cōtrarijs generib⁹ nō esse cōtrarias fz rōnē speciei. et exēplificat ꝺ iusticia et intēperantia q̄ sunt in cōtrarijs generib⁹. s. virtute et vicio. Et preterea si assumptū hui⁹ obiectiōis esset vniuersaliter verū: virtutib⁹ theologicis q̄ sunt habit⁹ essentialit supnaturales null⁹ hitus nō supnaturalis essentialiter esset formalit opposit⁹ qd̄ est cōtra doctrinā cōmunē theologorum q̄ ponūt infidelitatē formalit oppositā fidei et ꝺſperationē spei et odiū charitati. cōstat aūt ꝙ huiusmodi vicia nō ꝯueniūt in genere cū virtutib⁹ oppositis cū nō sint habit⁹ supnaturales: alias a deo hominib⁹ īfunderent qd̄ est absurdū. ¶ Ad 2ᵐ. negat minor quātū ad id qd̄ fidei actū tāgit. nā rō formalis act⁹ credēdi fm ꝙ est fidei actus plus iportat q̄ꝫ assentire alicui ꝓpter auctoritatem dicētis. s. assentire veritati nō vise. et hoc est sibi ꝓpri⁹ et formali⁹. qd̄ tamē deficit in assensu quē beati habēt in patria. ¶ Ad illa aūt q̄ arguens induxit ad ꝓbandū ꝙ imꝑfectio nullo modo sit de essentia act⁹ fidei: ad pᵐū dr̄ ꝙ mens. S. Tho. nō est ꝙ imꝑfectio ꝓut dicit ꝓuationē i abstracto sit de essentia fidei aut ptinēs ad ei⁹ speciē tanq̄ꝫ ei⁹ essentia vel pars essentiā cōstituens sed ꝙ est annexuꝫ et inseparabilit consequēs ad ei⁹ essentiā. quēadmodū ph̄s dicit.10.metha. ꝙ in omni cōtrario includit negatio alteri⁹ ꝯtrarij. albū eni est nō nigrū: et nigrū est nō albū: et pat est nō fili⁹ quē genuit: et fili⁹ est nō pat a q̄ genitus ē. et generalit in omni extremo oppositionis iplicat negatio alterius oppositi. vn̄ S. T. dis. sequēti. q. pᵃ. ar. 4. ad pᵐ. dicendū inqͭ ꝙ fides et spes sunt nobiliores moralib⁹ ꝟtutib⁹ rōne obi. sed q꞉ hn̄t essentialit annexā iꝑfectionē respectu sui obiecti q̄ nō ē ānexa virtutib⁹ moralib⁹: ideo nō oportet ꝙ morales euacuētur sicut spes et fides. si tn̄ imꝑfectio capiat non abstracte ꝟ ꝯcretiue quēadmodū malū et peccatū dr̄ ꝓuatio: imꝑfectio est ꝺ rōne specifica fidei et act⁹ ei⁹. nā isto modo iperfectio fidei dr̄ habit⁹ deficiēs in cognitione vel habit⁹ cognitiu⁹ rei nō vise. et pariformiter iperfectio ipsi⁹ act⁹ cōcretiue sumpta ē actus deficiēs in cognitione et ē cognitio rei nō vise. et isto modo nullū incōueniēs ē dicere ꝙ imꝑfectio et ꝓuatio. i. aliq̄d imꝑfectū et ꝓuatiuū sit ꝺ rōne specifica fidei et ipsi⁹ act⁹ nō ex parte ꝓuationis absolute ꝟ rōne positiui cui ꝓuatio adiūgitur. Sic r̄ndet. S. T. ad simile argumētuꝫ pᵃ 2ᵉ. q.18.ar.5.ad.2ᵐ. est eni argumētū. malū cuꝫ sit ꝓuatio ē qd̄dam nō ens. sed nō ens nō pōt eē differētia fm ph̄m in. 3°. metha. cū ergo differētia cōstituat spēm: videt ꝙ aliq̄s act⁹ ex hoc ꝙ ē malus nō cōstituat in aliq̄ specie. et ita bonū et malū nō diuersificāt spēꝫ humanoꝝ actuū. ecce argumētū. ad qd̄ r̄ndet ꝙ malū iportat ꝓuationē non absolutā sed cōsequētē talē potētiaꝫ. dr̄ eniꝫ act⁹ malus fm suā spēꝫ nō ex eo ꝙ nullū hēat obiectū ꝟ q꞉ hēt obm nō cōueniēs rōni. vn̄ inquātū obm est aliq̄d positiuū: pōt ꝯstituere spēm mali act⁹. Itē. 2° sen. dis. 34. ar. 2. in. c. malū inqͭ nominat nō ens. vn̄ illud qd̄ ꝑ se malū ē: nō ponit aliq̄d ꝟ dr̄ eē vt ꝓuatio. malū vero qd̄ est subiectuꝫ ꝓuationis: est aliq̄d positiuū sed nō ex eo ꝙ malū est. sicut ocul⁹ est aliq̄d sed nō ex eo ꝙ cec⁹ est q꞉ cecitas nō est i eo nisi vt negatio visionis. Et in respōsione ad. 3ᵐ. dicit. malū ꝑ se vel abstracte sumptū nō est differētia specifica: sed malū ꝑ accidēs vel cōcrete acceptū. omnia eni moralia ex fine spēm cōsequūtur. ex ordine aūt ad finem debituꝫ specificat bona actio et bon⁹ hitus. rōne cui⁹ bonū differētia specifica ponit hitus ⁊ actionis moralis. mala vero actio specificat ex ordine ad fineꝫ indebitū cui adiūgit ꝓuatio finis debiti ex q̄ rō mali incidit. vn̄ patet ꝙ nō sola ꝓuatio specificat malū habitū et actionē: sed positio ordinis ad finē quēdam cū ꝓuatione debiti finis. et sic patet ꝙ malū fm ꝙ differētia: nō ē malū ꝑ se sed ꝑ accidēs vel cōcretiue sumptū. ¶ Ad 2ᵐ. dr̄ ꝙ nō est simile de imꝑfectione sciētie que nō est ꝺ rōne ipsius q̄ꝫᵐ ad sui substātiaꝫ sicut est de ratione fidei. et ꝺ hoc dictum ē supra. Unde ad simile argumētū r̄ndet. S. T. in hac dis. 31ᵃ. q. 2ᵃ. ar. vltimo ad. 2ᵐ. dicens ꝙ mod⁹ imꝑfectionis est essentialis fidei et ꝺ rōne ei⁹. sed modus cognoscēdi ꝑ phātasmata: nō est de rōne sciētie sed accidit ei ex cōditione subiecti. Idē in sentē-

tia dicit in rñsione ad. 5m. Et pª 2e. q. 67. ar. 3°. ad primũ. ¶ Ad argumẽtũ ante oppositũ rñdet S. Tho. i hac dis. 31. q. 2. ar. p°. sub. ar. p°. Et pª 2e. q. 67. ar. 3. in c. q cognitio pfecta z impfecta non de eodẽ aut nõ ẽm idẽ possunt esse simul: ß de eodẽ et ẽm idẽ incõpossibiles sunt simul. q̃les sunt cognitio fidei et visio diuine essentie in patria. cognitio aũt matutina et vesptina sũt simul i angelis non de eodẽ. nã matutina est de reb' ẽm q habẽt esse in verbo. cognitio aũt vesptina ẽ de eis ẽm q hñt esse in propria natura qđ est impfectũ respectu pmi esse. opinio aũt et scientia licet possint esse simul de eodẽ: nõ tñ ẽm idẽ subiectũ. fides aũt et visio beata sunt de eodẽ qz eadẽ ipa que nos credimus per fidem: beati vident i patria. et ideo esse non possunt simul ẽm idem subiectum. Et in hoc articulus terminat.

## ¶ Distinctio. xxxiij.

Circa distinctionẽ trigesimã tertiã q̃rit vtrũ ex actibus humanis acq̃rãtur habit' virtutũ in appetitu sẽsitiuo subiectiue exñtes puta i cõcupiscibili vł irascibili z arguitur q nõ. qz cõtraria nata sunt fieri circa idẽ. ꝟtutis aũt cõtrariũ est peccatuz mortale qđ non põt eẽ in appetitu sensitiuo seu sensualitate. ergo appetitus sensitiu' non põt esse subm virtutis. ac p hoc nec ex actib' humanis põt in eo generari habit' virtutis. ¶ In oppositũ arguit. qz Dionisi' dicit 4°. caplo de diui. no. q bonũ est virtuosi' q̃ malum. sed ex malis actib' causant habit' viciorũ. ergo multo magis ex bonis actibus causari possunt habitus virtutuz. ¶ In hac questione erũt quattuor articuli vt supra.

Quantuz ad articulũ pmũ sit pma conclusio q aliq̃ virtutes morales sunt subiectiue in solo appetitu sensitiuo q̃ diuidit p irascibilẽ et cõcupiscibilez. Hãc cõclusionẽ tenet. S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. 4. sub. ar. 2. Et pª 2e. q. 56. ar. 4. Itez in de vir. in cõmuni q̃stione vel. ar. 4. ¶ Secunda conclusio est q aliq̃ virtutes pñt in nob acq̃ri ex assuetudine operũ. Hãc cõclusionẽ tenet. S. Tho. in hac dis. q. pª. ar. 2. sub. ar. 2. Et pª 2e. q. 63. ar. 2. Itẽ in de vir. q. vel. ar. 9. ¶ Tertia cõclusio est q preter ꝟtutes morales humanis actibus acq̃sitas: sunt hominu necessarie q̃dã alie virtutes morales diuinit' infuse. Hãc cõclusionem tenet. S. Tho. in hac dis. q. pª. ar. 2. sub. arti. 3°. Itẽ pª 2e. q. 63. ar. 3. et. 4. Itez in de vir. in cõmuni. q. vel. ar. 10. ¶ Quarta cõclusio est q virtutes morales et cardinales remanebũt in patria post resurrectionẽ. Hãc cõclusionẽ tenet. S. Tho. in hac dis. q. pª. ar. 4. Et pª 2e. q. 67. arti. pmo. Itẽ in de vir. car. ar. 4. qui est vltim'.

Quantuz ad articulũ secundũ arguẽdũ est cõtra cõclusiones. Et q̃dẽ cõtra pmã arguit Scot', pbando q virtutes morales nõ solũ sũt i parte sensitiua. Primo qz phs dicit p° politice q necesse ẽ pncipẽ hñre ꝟtutẽ vt recte principet. et applicat ad ptem supiorẽ anime. ¶ 2°. qz tu dicis iusticiã esse in volũtate. ergo rõnes cõmunes de ꝟtute morali in volũtate nõ concludũt. nec etiã auctoritas phi de obedibili rõni: debet itelligi d appetitu sensitiuo solũ. qz si solũ illũ intelligit obedibile rõni: ergo insufficiẽter diuidit aiam in quãtũ est capax virtutis moralis et inq̃m intẽdit de ea tractare insufficiẽter diuidit. tractat eni de ea vt ẽ susceptiua virtutis moralis et iustitie, pter quã saltẽ volũtas est susceptiua ꝟtutis moralis q̃ tñ nec est in rõne nec in obedibili rõni sicut tu intelligis illa duo mẽbra. ¶ 3°. qz ante diffinitionẽ ꝟtutis circa mediũ pmi volẽs inq̃rere rõnem felicitatis sic dicit. separandũ ergo nutritiuam et augmẽtatiuã vitã sequẽs aũt sensitiua q̃dã vtiq3 erit. videt ergo et hec cõmunis et equo et boui et omni aĩali. relinq̃tur vtiq3 opatiua quidez rõnem habẽtis. hui' aũt hoc quidẽ vt bene psuasibile rõne: hoc vero vt habẽs z intelligẽs. ex qua littera patet q phs excludit partẽ sensitiuã quia ipa nõ est opatiua ẽm ꝟtutes morales. et p p̃ns ille nõ sunt ponẽde pncipalit in illa pte. illud ergo qđ relinquit. s. opatiua rõnez habẽtis ẽ pars anime excellẽs sup totã partẽ sensitiuã. et illđ dicit ipe intelligẽs et bene psuasibile. q̃re ergo ipersuasibile rõne itelligit volũtatẽ qz p intelligens constat q intelligit intellectum. sic ergo videtur expresse posse haberi ex dictis suis q volũtatez aliq̃ñ vocat obedibile rõni: aliq̃ñ tñ vocat appeti

tum sensitiuũ obedibile rõni sicut in fine pmi. et sicut obedibile rõni accipit dupliciter: ita et rõnale accipitur dupliciter. vno modo stricte et pmo: et sic cõpetit soli intellectui. alio modo non stricte nec pmo tamẽ simpliciter tale: et sic cõpetit voluntati. sed tertio modo improprie et trãsumptiue cõpetit appetitui sensitiuo. illud ergo mediuz qd est volũtas: nũc vocat rõnale ab vno extremo nũc obedibile rationi ab alio extremo. accipiẽdo enim stricte rationẽ: ipsa volũtas est psuasibile a rõne. accipiẽdo tamẽ rõnem large pro eo qd pertinet ad mẽtẽ: ipsa ẽ rõnalis et appetit⁹ sensitiu⁹ nõ est psuasibilis a rõne sed obedibilis rõni. et hec vba bene debẽt põderari qz liberũ arbitriũ ẽ bene psuasibile ꝫ nõ ita ppe obedibile. appetit⁹ aũt sensitiu⁹ q̃ nõ ẽ liber nõ dr ppe psuasibilis ꝫ obedibilis qz subijcit impio volũtatis. ❡ 4°. naz ad hoc sũt multe auctoritates. vna Augustini d̃ morib⁹ ecclesie capl'o. 13°. vbi vult q̃ q̃ttuor v̄tutes morales nõ sunt nisi amores ordinati. igit et c. ❡ 5°. qz volũtas ẽ ĩdeterminata ad opposita nõ solũ obiecta ꝫ oppositos modos se habendi. s. recte et nõ recte. igit ad hoc q̃ bene determinate se hẽat vel agat: indiget aliq̃ determinate indinante ad recte agẽdũ et illud ẽ v̄t⁹. igit et c. pbatur hec cõsequẽtia. hec eni sola ẽ necessitas ponẽdi v̄tutes ĩ potẽtijs vt p ipsas regulent potẽtie q̃ d se recte et nõ recte pñt agere. pbat ãtecedẽs. qz volũtas põt eligere qdcũq; sibi ostensuz in q̃ ostẽdit rõ suu obiectu pmi. ꝫ in eligendo talia põt recte agere et nõ recte. q̃ si dicas q̃ sufficit rõnẽ recte ostẽdere et ideo nõ reqrit virt⁹ in volũtate sed tm̃ in rõne: hoc falsum ẽ qz tũc oporteret rõnez pmo errare in ostẽdẽdo q̃ volũtatẽ male eligere. et ita ante pmũ peccatũ voluntatis fuit error in itellectu qd est irrationabile qz tunc pena esset ante culpã. Jtẽ qz dato q̃ volũtas possit sufficiẽter determinari p intellectũ in recte eligendo: nõ sequit q̃ nõ generet in ea habit⁹. tuz qz intellect⁹ magis determinaret ad recte iudicandũ. nã intellect⁹ mag̃ hẽt opationẽ premiaz actui volũtatis: mere naturalit agit. et tamẽ nõ negat in itellectu ex freq̃ẽtia actuũ generari hitum ad recte iudicãdũ puta prudẽtiã. cum ergo volũtas nõ sit potẽtia ex se magis determinata ad vnũ q̃ intellect⁹: ex actib⁹ ei⁹ freq̃ẽter elicitis põt in ipsa generari q̃dã habilitas recte inclinãs ad simile act⁹ quã voco virtutẽ. ❡ 6°. habitus nõ tm̃ ponunt vt p eos potẽtie recte agant sed vt bene delectabiliter et pmpte. et si aũt volũtas possit determinari a rõne ad recte eligendũ: nõ tamẽ ad delectabiliter et pmpte sine habitu pprio. quod pbat. qz si quis prius viciosus incipiat reuocari ad oppositũ: ratio dictat sibi aliquod obm cõtrariũ vicio esse eligẽdũ. licet illud eligat: non tñ dlectabiliter. nõ eni statĩ in primo actu corrupt⁹ est totus habit⁹ viciosus p̃cedens imo vel nihil vel parũ remissi⁹. quod apparet per experiẽtiã. qz habẽti habitũ viciosum: delectabile sibi esset eligere sm malã cõsuetudinem precedentẽ. ergo ad hoc q̃ volũtas delectabilit agat dictatũ a ratione: requirit in ea habit⁹ ad cõformiter eliciẽdũ actũ illi habitui. ❡ Cõtra eandez cõclusionẽ arguit Aureolus pbando q̃ virtutes morales sunt subiectiue essentialiter ĩ vtroq; appetitu. s. sensitiuo et rõnali. pmo sic. nõ maior simplicitas ẽ in virtute morali: q̃ in sanitate corporali qz vtraq; ponit in prima specie qualitatis. et iterũ quia naturalia maiorẽ vnitatez habent q̃ moralia. sed sanitas corpalis nõ est simplex q̃litas sed ligat plures qualitates. qz sanitas nõ est nisi ipsi humores pportionati nõ solum inter se sed ĩ ordine ad naturã. ita q̃ isti humores p hoc q̃ cõgruũt nature: sunt sanitas vt. s. sunt fundamentũ talis respect⁹ ꝯgruẽtie. et similiter patet de pulchritudine. nõ eni pulchritudo faciei est q̃litas simplex nasi vel oris solũ: sed est figuratio cuiuslibet partis faciei et coloratio sm q̃ cõgruit. et tamẽ omnia ista vt cõgruũt dicunt vna pulchritudo faciei. et non ẽ ibi forma vel q̃litas superaddita ꝫ oia ista vt ꝯueniũt sunt vna sanitas vel vna pulchritudo resultãs ex humorib⁹ vel q̃litatib⁹ et ideo facta variatione in aliq̃ humorꝫ: statĩ pditur sanitas. sic igit in virtute morali erit q̃ ligat plures q̃litates q̃ omnes simul vt sunt fundamentũ cõgruẽtie in ordine ad hominẽ: sunt vna virtus moralis. et p cõseq̃ẽs põt esse in pluribus subiectis sicut et ille qualitates. ❡ 2°. quãdo aliqua cõcurrũt p modũ vni⁹ totalis et sufficientis pncipij respectu alicui⁹ actus: tunc in q̃libet cõcurrentiũ ad illũ actũ oportet poni hitũ. sed appetit⁹ sensitiu⁹ et itellectus cõcurrũt ad actum virtuosum in rõne vni⁹ pncipij. quod patet ex circũstãtijs reqsitis in actu virtuoso. oportet eni q̃ sit ibi electio et firmitas q̃ ad voluntatem ptinẽt et pmptitudo in exequẽdo et obedientia appetit⁹ ad exequẽdum electionez volũtatis qd ptinet ad appetitũ sensitiuũ et sic de multis alijs. ita q̃ appetitus et voluntas se habent ibi in ratione vnius principij. et ideo habitus virtuosus vn⁹ ex his debz pficere vtraq; potẽtiam. ❡ 3°. cui cũq; ꝯpetit rõ v̄tutis: et ipa v̄t⁹ p locũ a diffinitione. ꝫ hitui pficiẽti appetitũ sensitiuũ et itellectiuuz et nõ hitui pficiẽti alterũ illorꝫ tm̃: cõpetit diffini

tio virtutis qr virt⁹ ē q̄ bñtē pficit et ei⁹ op⁹ bonū reddit. modo hūs ē ipse bō q̄ nō ē pfect⁹ moralit̄ nisi pficiat̄ fm vtrūq; appetituz qr fm vtrūq; est principium talis actus. vnde si esset recta electio in voluntate et appetitus sensitiu⁹ esset rebellis tunc operaretur cū mesticia et non essz perfect⁹ homo nec opus ei⁹ esset bonum simpliciter sed fm quid. virtuosi enim est agere delectabiliter. ℂ4°. quando alicui attribuitur nomē et diffinitio inquantū est fundamentum relationis: nō debet sibi attribui nisi pro omnibus illis simul sup que fundatur relatio vel que sunt fundamentuz relationis sicut patet. naz pulchritudo faciei nō attribuitur nisi omnibus qualitatibus et figurationibus que requiruntur ad relationem cōgruentie pulchritudinis. sed ratio virtutis moralis attribuitur qualitatibus vt sunt fundamentum relationis decentie et congruētie. sed homo nō se habet nec dicitur cōgrue et decenter se habere nisi bene se habeat fm vtrūq; appetituz vt puta nisi eligat per voluntatē et firmetur in bono rationis nisi appetitus sit domante. vnde si sit defectus in aliquo illorum: dicet̄ q̄ homo nō est talis qualis esse debet vel qualem decet ipsum esse in materia virtutis. hec ille in forma. ℂContra secūdam cōclusionē arguit Durādus pbando q̄ virtutes intellectuales et morales acquisite nō generant̄ ex actibus vel per actus sicut per principium actiuū. qr aut habitus causant̄ per actus imediate: aut mediate. non imediate: quia tunc aliqua actio imediate terminaretur ad habitū. et cum illa actio essz alteratio: sequitur q̄ ad habitus ꝛ dispositiones esset alteratio imediate cuius oppositū probat ph̄s per intentionē. 7° phy. nec mediate: quia da illud quo mediante actus causant habitū nec poteris. nec eni facile ē illud fingere. igitur actus non se habent ad habit⁹ vt principiū actiuū. restat ergo q̄ actus se habeant ad generationem habituū vt principiuz passiuū de quo etiā distinguendū est. quia principiū passiuū vocatur proprie illud quod recipit sicut cera ē pncipiū passiuū respectu figure quaz recipit. quādoq; vero dispositio fz quā recipit sicut mollities in cera est principiū passiuuz recipiēdi figurā. primo modo actus nō sunt principiū passiuū receptiuū habituū sed potētia alioquin abeuntibus actibus nō remaneret habitus. sed secundo modo act⁹ sunt principiū passiuū respectu habituuz sicut dispositio pūta nō quidē necessaria in esse sicut quātitas est necessaria in cera ad receptionē figure: quia adhuc seq̄retur q̄ non possent esse in potētia nisi presentibus actibus: sed sicut dispositio necessario previa ad fieri habituuz vt mollicies i cera ad receptionē figure. nisi q̄ illud quod causat molliciem cere: non oportet q̄ causet figuram. sed illud idez quod causat actū: causat habitū ordine quodam. sicut illud quod causat in aqua calorem: causat in ea raritatem ordine quodam. quanto enim aliqua potentia reducitur frequēti⁹ in actū: tāto reddit̄ magis disposita et pnior ad recipiēdū cōsimilē actū. hec autē dispositio vel pnitas seu facultas ē hit⁹. ppt̄ qd̄ illud idē qd̄ causat act⁹ et frequētiā eoꝝ: causat ꝛ p consequēs habitū. hec ille. ℂCōtra tertiā conclusionē arguit Durād⁹ q̄ ỽtutes morales non semp infundant̄ cū gr̄a et charitate nec sint necessario cōnexe cū illa. pmo qr in pueris baptizatis sufficit q̄ ifundāt̄ eis in baptismo ea q̄ eis sufficiūt ad salutē. ergo sufficit q̄ gr̄a seu charitas i fundat̄ pueris in baptismo. verū qr charitas necessario supponit fidē et spem: necessariū est q̄ fides et spes ifundant̄ cū charitate. ℂ2°. qr si alique ỽtutes morales ifunderent̄ cū charitate: ille vt videt̄ essēt eq̄ pfecte vel pfectiores sicut ỽtutes morales acq̄site. sicut vinū ex aq̄ factuz in nuptijs p xp̄m vt dr̄ Joā. 2°. fuit eque bonū vel melius vinū q̄ vinū per naturā pductū. et sanitas data p xp̄m infirmis: fuit eque pfecta vel pfectior q̄ sanitas beneficio nature vel p opationē medicine acq̄sita. cū igit̄ pfectior virtus inclinet pfectius ad opationē virtuosam: si virtutes morales infunderent̄ pueris in baptismo: seq̄ret̄ q̄ cū venirēt ad etatē adultā ipsi eque pfecte vel pfecti⁹ iclinarent̄ ad act⁹ virtuosos morales sicut illi qui habēt virtutes morales acq̄sitas. sicut et gētiles q̄ per virtutes morales acquisitas bene ꝛ ciuiliter cōuersat̄. hoc aūt ē falsum. qr pueri baptizati cū veniunt ad etatez adultā: indigent persuasionib⁹ et instructionib⁹ vt assuescāt virtuose viuere sicut si nūq̄ fuissent baptizati. ergo nō videtur q̄ eis infundant̄ aliq̄ virtutes morales in baptismo. vnde illud qd̄ dicit clemēs q̄ pueris i baptismo infundunt̄ gr̄a et virtutes fm habitū intelligēdū est de ỽtutib⁹ theologicis et non de moralib⁹ quibuscūq;. ℂ3°. qr peccatores q̄ consueuerūt exercitari in opib⁹ viciosis quando cōterunt̄ et consequunt̄ remissionē peccatoꝝ per gratiaz: eis nō ifundunt̄ virtutes morales. quia si infunderentur: possent statim per eas operari prompte et faciliter opera virtuosa sicut illi qui habent virtutes morales acquisitas quod non est verū: imo tales de nouo contriti opant̄ opera virtuosa cum magna difficultate et renisu appetit⁹ sensitiui. ℂ4°. qr in talib⁹ d̄ nouo ꝯtritis

et cõuersis: remanẽt habit⁹ morales viciosi. sed cũ talib⁹ vt videt̃ nõ possunt stare hitus morales virtuosi neq̃ acquisiti neq̃ infusi. ergo et c̃. ¶ 5°. q2 habẽtib⁹ virtutes morales acq̃sitas ante gratie infusionẽ: nõ infundunt̃ simul cũ gratia hmõi virtutes morales ĩfuse. puta si gẽtilis exercitat⁹ in ꝟtutib⁹ moralib⁹ cõuertat̃ ad fidẽ vel si fidelis ꝟtuosus peccet mortalr̃ et postea ꝯuertatur: patet facilit̃ q2 aut tales ꝟtutes infuse essent eiusdẽ speciei cũ acq̃sitis aut alteri⁹. nõ eiusdem q2 diuersa accidẽtia eiusdẽ speciei nõ possunt eẽ simul in eodẽ subiecto vt patet. 5°. metha͡ᶜ. nec alteri⁹ q2 tũc virtutes infuse dicunt̃ eq̃uoce virtutes morales sicut nomẽ canis dr̃ equiuoce de aĩali latrabili et de sidere celesti qd̃ est incõueniens: q2 nihil dicim⁹ nec scim⁹ de virtutib⁹ moralib⁹ infusis nisi p manuductionẽ acq̃sitaꝝ. qd̃ nõ esset: si ĩfuse dicerent̃ pure equiuoce virtutes morales cũ acquisitis. facile etiã esset hoc modo vocare virtutes morales quicq̃d homo vellet. possum eñ illud qd̃ est albũ equiuoce vocare nigrũ. ¶ 6°. q2 predicte ꝟtutes morales infuse ad nihil omnino essent necessarie vel vtiles. q2 nõ ad eliciendã substãtiã act⁹ boni moralis. ad hoc enim sufficit sola potẽtia sine quacũq̃ virtute morali acq̃sita vel infusa. nã act⁹ boni possunt precedere et p̃cedũt quãcũq̃ talẽ virtutẽ cum ex eis generent̃ ꝟtutes acq̃site. nec sunt necessarie ꝓpter modũ opandi ꝓmpte et facilit̃: q2 totũ hoc faciunt virtutes acq̃site sine infusis et infuse nihil faciunt ad hoc sine acq̃sitis. nec iterũ sunt necessarie vt dirigãt act⁹ ad vlteriorẽ finẽ q̃3 morales acquisite. q2 illud fit sufficiẽter p fidẽ ostẽdentẽ vltimũ finẽ et p charitatẽ inclinantẽ in eundẽ. vñ nõ oportet ꝓpter hoc ponere aliq̃s ꝟtutes morales infusas. Forte dicetur q᷑ sunt necessarie ad hoc vt p eas homo bene ꝯuersẽt in vita spirituali sicut p virtutes morales acq̃sitas bene cõuersatur in vita ciuili. sed hoc nõ valet. q2 sicut homo bene cõuersat̃ in vita ciuili p virtutes morales acq̃sitas: sic bene cõuersat̃ in vita spũali per virtutes theologicas nobis infusas. nec oportet ꝓpter hoc ponere virtutes morales ĩfusas. Forte dicet̃ q᷑ ꝟtutes morales infuse aliter mediant circa passiones q̃3 acq̃site. nã infidelis habẽs virtutes morales acq̃sitas: iudicat nõ sumendũ eẽ plus de cibo q̃3 sufficit ad bonũ regimẽ corporis et p tẽperãtiã acq̃sitã facit hoc faciliter. fidelis vero facit hoc ad subiiciẽdũ corp⁹ spiritui et ad reprimẽdũ rebellionẽ carnis ad spũm subtrahẽdo corpi illd̃ qd̃ expediret ad bonũ regimẽ corpis. s3 hoc nõ valet. q2 eodẽ modo mediãt circa passiones p virtutes morales fidelis et ĩfidelis ꝟtuosi. quilibet eñ eoꝝ iudicat p tẽperãtiã tãtũ esse sumẽdũ d̃ cibo: quãtũ expedit ad bonũ regimẽ corporis nõ solũ q̃ ad sanitatẽ corporis cõseruandã: s3 ne lascivia corpis ipellat ad actũ cõtrariũ ꝟtuti vel ponat difficultatẽ in ope ꝟtutis. et si ꝟtus fidelis ĩ aliq̃ casu plus faciat: nõ facit hoc p aliquã ꝟtutẽ moralẽ licet p ꝟtutes theologicas vel speciali motione spũs sancti. hec ille. ¶ Cõtra q̃rtã ꝯclusionẽ arguit idẽ Durãdus p̃mo ꝓbãdo q᷑ virtutes morales nõ remaneãt in patria quãtũ ad actũ. cui⁹ rõnẽ dicit esse q2 nulla potẽtia quãtũcũq̃ ꝑfecta p hitũ: põt exire in actũ nisi habeat p̃sens obm. s3 obiecta ꝟtutũ moraliũ nõ erũt in patria. ergo nõ erũt ibi act⁹ ꝟtutũ. maior patet. q2 cũ obm sit causa p se ipsi⁹ act⁹ siue causa sine q̃ nõ: semp tñ ad actũ req̃rit̃ obm. minor patet. q2 obiecta ꝟtutũ moraliũ sunt cõcupiscibilia et delectabilia ciboꝝ et venereoꝝ q̃3ᵐ ad tẽperãtiam et terribilia et tristia ꝑiculorũ quantũ ad fortitudinẽ. res cõmutabiles et distribuibiles quantũ ad iusticiã q̃ veniũt in vsũ p̃sentis vite. hec aũt nõ erunt in patria. igit̃ et c̃. ¶ 2°. arguit q᷑ nulla ꝟtus moralis ꝑficiẽs appetitũ sensitiuũ remanebit in patria q̃ ad habitũ. cui⁹ rõnẽ dicit eẽ q2 d̃structo subiecto: destruit̃ accidẽs. sed subm taliũ ꝟtutũ. s. appetit⁹ sensitiu⁹ destruit̃ in morte cum sit ꝟtus corporalis. ergo et ipsi hitus. q᷑ si in resurrectiõe reparet̃ appetit⁹ sensitiu⁹: aut nõ erit idẽ numero et p cõsequẽs nec tales habitus si miraculose reparent̃: essent idẽ numero. aut si essent idẽ numero tã appetit⁹ q̃3 tales habitus hoc non esset actione nr̃a nec ꝓpter hoc posset dici q᷑ p̃cedentes habitus remanebũt. hec ille in forma.

Quantũ ad articulũ tertiũ p̃mo notãdũ est q᷑ ꝟt⁹ s̃m q᷑ hic d̃ ea loq̇mur ẽ hit⁹ disponẽs et iclinãs ac determinãs potẽtiã aĩe ad opationem. vñ illa potẽtia indiget habitu ad suã opationem q̃ p seipsam nõ est ad ꝓpriam opationẽ disposita nec ad illã ex natura sua determinatã opationẽ hẽt: sed ẽ in potẽtia passiua p aliud disponi et d̃terminari ad vnũ cũ tamẽ ex se ad multa se possit extẽdere. ex q̃ sequit̃ q᷑ potẽtie anime q̃ tãtũmodo sunt actiue queadmodũ vegetatiue ⁊ potẽtie ad vnũ ex natura sua d̃terminate sicut sunt sensitiue brutorũ: habitib⁹ nõ indigeãt ac p hoc nec sunt potẽtie hituũ receptiue: sed ipse potentie sufficiũt ad ꝓprias opationes eliciẽdas. et quãuis humana idustria accipio aĩalia bruta quasdã

habituales cõsuetudines possint acquirere qbꝰ
etiã a maximis voluptatibꝰ abstinẽt dolorũ me
tu,put Augus.dicit libro.83.questionũ: dñat tñ
i eis ppria rõ habitꝰ,put.S.Tho.notat pª 2e.q.
50a.ar.3.ad.2m.eo ꝙ dominiũ nõ hẽant vtẽdi
vel nõ vtẽdi qđ videt ad rõnez hitus ptinere.nã
vt cõmẽtator describit.3°.libro de aĩa:habitꝰ est
quo qs vtit cũ voluerit. itẽ nec potẽtie sensitiue
in hoĩe habitu indigẽt ad eas opationes qs ex
nature instictu eliciũt cũ huiuscemodi instictꝰ sit
ad vnũ et vno modo determinatꝰ. verũtamen
potẽtie ille sensitiue q nate sunt imperio rõnis obe
dire:receptiue sunt hitus.nã ſm ꝙ obediũt rõni
rationales quodã modo a pho pmo libro ethi.
appellant quẽadmodũ irascibilis et cõcupiscibi-
lis.cõtingit tñ ꝙ istarũ motꝰ quãdoqꝫ subito cõ-
citant ad apprehẽsionẽ imaginationis vel sensus
et tũc talis motꝰ est preter impiũ rõnis quãuis
potuissz ipediri a rõne si pũdisset,put.S.T.no
tat pª 2e.q.18.ar.7.in.c. ¶Ex quibꝰ inferimꝰ ꝙ
quia volũtas ex rõne sue nature habet determi
natã inclinationẽ ad bonũ sibi vel eam habẽti cõ
ueniẽs et pportionatũ sicut ad ppriũ obiectum
ideo ad opationes eliciẽdas circa ppriũ bonum
nõ indiget habitu vtutis.ꝗ tamẽ indiget ad opa
tiones circa bonũ suã naturã exceđẽs habẽdas.
et etiã circa opationes q sunt nõ ad seipm ſꝫ ad
alterz.nã ad huiuscemodi opationes volũtas ex
natura sua nõ habet determinataz et pmptam
opationẽ.ſm quẽ modũ volũtas indiget chari-
tate respectu boni superexcedẽtis naturã:et qbuſ-
dã moralibꝰ virtutibꝰ sicut iusticia magnanimi-
tate liberalitate et hmoi qm ad opatiões q sunt
ad alterz.ponũt aũt huiuscemodi vtutes mora-
les in appetitu rationali q est volũtas;nõ in appe
titu sensitiuo qꝛ nõ pricipalit ordinãt ad mode-
rãdas passiones q in appetitu sensitiuo pprie lo-
quẽdo sunt:sed magis ad mediuz in opationibꝰ
q sunt ad alterũ obseruãduz.qꝫ ſm rõnem cõ-
munẽ,put sunt vtutis habitꝰ: ppriũ subm pfici-
ant et disponãt et in ipso passiones inordinatas
reprimãt. volũtas itaqꝫ ex rõne sue nature habz
id qđ circa alias potẽtias virtꝰ facit.sic eni se ha-
bet ad volũtatẽ tẽdere in bonũ cõueniẽs appetẽ
ti et sibi pportionatũ; sicut ad vi cõcupiscibilẽ se
habet tẽdere in bonũ delectabile:et ordinari ad
sonũ se hẽt ad auditũ.et notãter dicimꝰ in bonũ
cõueniẽs appetẽti et sibi pportionatũ.nãz vt.S.
Tho.đducit in.q.đ vir.in cõmuni.ar.5°.in.c.du
plicit aliqđ bonũ põt excedere volũtatis ppor-
tionẽ. vno modo rõne speciei.alio modo rõne i-
diuidui.rõne qdẽ speciei;vt voluntas eleuet ad
aliquod bonuz qđ excedit limites humani boni.
et dico humanũ bonũ:iqđ ex ~~vtutibꝰ~~ nature ho
mo põt.sed supra humanũ bonũ:est bonuz diui
nũ in qđ volũtatẽ hoĩs charitas eleuat et similit
spes.rõne autẽ indiuidui: hoc modo ꝙ aliqs q-
rat id qđ ẽ alterꝰ bonũ:licet volũtas extra limi
tes humani boni nõ ferat . et sic volũtatez pficit
iusticia et oẽs vtutes i illđ tẽdẽtes vt liberalitas
⁊ alie hmoi.nã iusticia ẽ alterꝰ bonũ vt phs dicit
5°.ethi. Idẽ in snĩa notat pª 2e.q.56.ar.6.i.c.

¶Secundo Notãdũ est ꝙ rõnale denominatur aliqđ a
rõne.vñ potẽtie anime rõnales a rõne sic deno-
minant.hoc aũt cõtigit tripliciẽ. vno modo po-
tẽtia aliq đr rõnalis qꝛ essentialit est ipa rõ:et sic
solus itellectꝰ đr potẽtia anime rõnalis. alio mo
do đr potẽtia rõnalis qꝛ ſm suã essentiã est i pte
anime rõnali,put distiguit a partibꝰ vel poten-
tijs aialium irrationabiliũ.hec aũt pars cõplecti
tur intellectũ et volũtatẽ.ſm quẽ modũ phs di-
cit.3°.de aĩa ꝙ volũtas in rõne est.et isto modo
potẽtie rõnales anime sunt due itellectꝰ.s.et vo
luntas.tertio modo đr potentia aliq rõnalis ex
eo ꝙ participat aliqđ a rõne. et isto modo tã ap
petitꝰ intellectiuꝰ q est volũtas qꝫ appetitꝰ sensi-
tiuꝰ q diuidit in cõcupiscibilẽ et irascibilẽ: đr po-
tẽtia rõnalis. participãt eni huiuscemodi poten
tie ordinẽ et impiũ rõnis circa actꝰ suos.vñ et di
cunt potẽtie obedibiles rõni.sunt profecto potẽ
tie apte nate obedire rõni : quãuis nõ semp aut
ex necessitate rõni obediãt.eo ꝙ rõ hijs potẽtijs
nõ impat pncipatu despotico q est dñi ad suum
,put phs dicit p°.li.poly.sed pncipatu regali q ẽ
regis ad liberos q nõ omnino subdunt regis im
perio: ſꝫ in qbusdã illi resistere et repugnare pñt.
et de voluntate est illud Augustini sup psal.118.
exponẽtis versiculũ.cõcupiuit aĩa mea desidera
re iustificationes tuas et c.sepe eni ait quid agẽ-
dũ sit videmꝰ neqꝫ agimꝰ qꝛ nõ delectat vt aga-
mus.preuolat intellectus et tarde sequit et ali-
quãdo nõ sequit humanꝰ atqꝫ infirmꝰ affectus.
de appetitu vero sensitiuo intelligitur illud Iaco
bi.3°.vnusquisqꝫ tentat a cõcupiscentia sua ab-
stractꝰ et illectus.s.contra ipiũ rõnis. ¶Sciẽn-
dum tamen ꝙ nõ ex eadez causa pueniṫ ꝙ appe-
titus intellectiuus possit resistere vel non obedi
re imperio rationis:et ꝙ appetitus sensitiuꝰ id ip
sum possit . nã de appetitu intellectiuo causa est
eius libertas et dominiũ quod habet sui actus ⁊
ceterarũ potẽtiarũ.de appetitu autẽ sensitiuo du
plex ẽ causa,put accipi põt ex dictis.S.T.pª 2e.q.
17a.arti.7°. vna est quia appetitus sensitiuus est

virtus organi corporalis. omnis aūt virtutis act⁹ organo corporali vtētis: dependet nō ex potentia anime sed etiā ex corporalis organi dispositione. sicut act⁹ visionis ex potētia visiua et ex qualitate oculi depēdet per quā iuuat vel impedit. vñ et act⁹ appetitus sensitiui nō solū dependet ex vi appetitiua: sed etiā ex corporis dispositione. illō autem qō ex parte virtutis seu potētie anime ē sequitur apprehēsionē imaginationis. que cū sit particularis: nata est ab apprehēsione rationis q̄ vniuersalis est regulari sicut virtus actiua particularis a virtute actiua vniuersali. vñ ex ista pte actus appetit⁹ sensitiui subiacet impio rationis. qualitas vero ⁊ dispositio corporis nō subiacet imperio rationis. et inde est ꝙ ex hac parte nōnūq̄ impeditur motus sensitiui appetitus ne ordinem et iperiū rationis sequat. ꝓpter qō apostol⁹ dicebat Ro. 7°. video aliā legem in mēbris meis repugnantē legi mētis mee ⁊ captiuātem me in lege peccati. alia causa esse pōt q̄m mot⁹ appetitus sensitiui quādoq̄ subito cōcitat ad apprehēsionē imaginationis vel sensus anteq̄ ratio id ꝓuideat et suo impio ordinet. ¶ Ex premissis accipitur concordia in dictis. S. Doc. in quorū quibusdam dicit volūtatē esse rōnale ꝑ essentiā: in alijs vero ꝑ participationē. nā primū intelligitur de rationali per essentiam secundo modo ex supra positis. secundū vero intelligi debet per carentiam ꝑmi modi q. s. non est essentialiter ipsa potētia rōnis sed ei⁹ ordinē et rōnē participat.

¶ **Tertio** Notādum ē ꝓut accipit ex dictis. S. Tho. pª 2ᵉ. q. 59. ar. 4. et. q. 60. ar. 2. et. 3. et. 4. ꝙ v̄tutes morales q̄ sunt circa passiōes anime habēt ꝓ subiecto appetitū sensitiuū eo ꝙ passiones anime magis ꝓprie appetitui sensitiuo attribuunt q̄ appetitui intellectiuo vel parti anime apprehēsiue ꝓut. S. Tho. deducit pª 2ᵉ. q. 22. articulis. 2. et. 3. huiuscemodi aūt virtutū moralū cōmune est moderari passiones anime in appetitu sensitiuo isurgentes ꝯm cōformitatē ad iudiciū rationis cui appetitus sensitiu⁹ nat⁹ est obedire. et quia talis passionū moderatio est hominis bonū q̄m ad se ipsum: ꝑficit eni hominē has virtutes habētē in se ipso absq̄ ordine ad aliū ꝑ differētiā ad virtutes moderatiuas principaliū opationū: inde ē ꝙ omnis v̄tus moralis ꝓut distinguit ab intellectuali ordinata ad ꝑficiēdū hoīnē in seipso non in ordine ad alterū: ponit in appetitu sensitiuo sicut in subiecto: nō obstāte ꝙ ad predictā moderationē passionū et itellect⁹ et volūtas cōferant tanq̄ ꝑncipia ꝑma. nā virtutes et hitus in illis potētijs subiectiue sunt: q̄ ꝓprios act⁹ virtutum imediate elicīūt. ¶ Sciēdū tamē est ꝙ licet v̄tus moralis ordinet ꝑ modū inclinationis ad bonū ꝯm rōnem: nō tamē oīs huiōi ordinatio absolute loquēdo est ꝑ virtutē moralē. nā et volūtas naturali inclinatione ordinat hoīnē in bonum rōnis sibi ꝓportionatū qō est ipsi⁹ ꝓpriū obiectū absq̄ habitu virtutis ipam ꝑficiēte. qō apparet ex eo q: vt. S. Doc. inq̄t pª 2ᵉ. q. 56. ar. 6. in. c. illa potētia habitu v̄tutis indiget ad bene opādum cui⁹ ꝓpria rō potētie ad id nō sufficit. vñ cū potētia volūtatis ex sui ꝓpria natura tēdat et inclinetur determinate in bonū ꝯm rōnem q: ē ipsi⁹ ꝓpriū obm: cōsequēs est ad huiōi tēdētiā et iclinationē nullo hitu virtutis idigeat. ¶ Nec valet obiectio quorūdā dicētiū ꝙ quāuis voluntas ex seipsa iclinet in bonū rōnis determinate: et tñ indifferēs est et ideterminata ad tēdēdū in hoc bonū rōnis vel illud: ac ꝑ hoc indiget habitu speciali virtutis ad appetēdū determinate hoc vel illud bonū. hoc inquā nō valet. q̄m obiectū ꝓpriū volūtatis: est bonū ꝯm rōnē nō hoc vel illud in particulari ꝫ vniuersaliē sumptū. et ideo ad qōcūq̄ bonū rōnis: potētia voluntatis ex sui rōne equaliter se extēdit. et pōt ex seipsa. i. ex natura sue libertatis vnū bonū alteri ꝑeligere et ad hoc vel illud sibi ꝑ rōnē ꝓpositū determinari absq̄ aliquo hitu ꝑficiēte. vñ si bonū ꝯm sensum qō est obiectū ꝓpriū appetit⁹ sensitiui esset vniuersaliē idē qō bonū ꝯm rōnem: appetit⁹ sensitiuus nullo habitu virtutis indigeret ad tēdēdū in illud. nā ad tendēdū in ꝓpriū obiectū: q̄libet potentia ex natura sua sufficit q: id est sibi cōnaturale. sed q: bonū ꝯm sensum plerūq̄ repugnat bono ꝯm iudiciū rōnis: inde ē ꝙ appetitus sensitiu⁹ indiget habitu virtutis ad hoc ꝙ in bonū rōnis appetendū inclinet. neq̄ ei sufficit vn⁹ habit⁹ virtutis ꝫ indiget plurib⁹ ꝓpterea ꝙ bonū ꝯm sensum: distinguitur ꝯm speciales rōnes ad quarū singulas oportuit distīctas et speciales virtutes ordinari. nā vt. S. Tho. inquit pª 2ᵉ. q. 56. ar. 2. i cor. diuersitas potētiarū attēdit ꝯm generales obiectorum cōditiones: diuersitas vero habituū accipitur ꝯm speciales obiectorum differentias.

¶ **Quarto** Notādū est ꝙ vt. S. T. deducit pª 2ᵉ. q. 63. ar. 2 in cor. habitus virtutum qui in nobis ex actibus causari possunt: habent pro principio proximo et regula immediata humanam rationem tam in speculabilibus q̄ in agibilibus ꝯm ꝙ ratio cōplectitur et intellectum et voluntatē ꝓut dicit ipsa mēs. nam habit⁹ quorū actus solam legem

diuinā habēt pro regula et mensura: ex nr̄is actibus acq̄ri nō possunt sed sunt ī nobis a solo deo per infusionē. vnde huiuscemodi genꝰ virtutum Augustinꝰ describēs secūdo libro de libero arbitrio inquit. virtꝰ est quā deꝰ in nobis sine nobis opatur. est aūt humana rō pricipiū virtutū quātum ad ipsaꝝ acquisitionē inq̄tum naturalit̄ habꝫ in se velut q̄dā semina ex quibꝰ habitꝰ virtutum germinari possunt cooꝑante ipsa rōne ꝑ silitudinē ad plātaꝝ germinationē q̄ ex q̄busdā seminibus cooꝑatione hoīs agricole causat̄. p̄existunt siquidē in mēte nr̄a naturalit̄ q̄dam p̄ncipia prima velut semina ex quibus nr̄e bone oꝑationes pullulāt. sicut in speculabilibꝰ intellectꝰ p̄ncipiorum ex quibꝰ cōclusiones scientiarū deducuntur vt de quolibet esse vel nō esse: omne totū est maius sua porte ꝛ similia. huiuscemodi aūt p̄ncipia naturaliter nota: sunt p̄ncipia totius cognitionis sequētis q̄ per studiū acq̄ritur. in appetitiuis vero: sicut p̄ncipia iuris cōmunis ꝑtinētia ad intellectū praticū: vt bonū esse agendū malū vero vitandū: nulli iniuriā esse irrogandaꝫ et similia. et quāuis in potētijs appetitiuis nō sit subiectiue aliquis habitꝰ naturalis quēadmodum in potētijs speculatiuis ꝓut. S. Tho. notat. pᵃ 2ᵉ. q. 51. ar. p°. est tamē in ipsis naturalis aptitudo ad virtutes et fm naturā speciei que cōmunis ē omnibus hominibꝰ et partim fm naturā indiuidui qua q̄dam p̄ alijs apti sunt ad virtutē et quidam ad has alij vero ad alias. verūtamē huiusmodi naturalis aptitudo fm naturaꝫ indiuidui esse non pōt ad ea que sunt omniū virtutū ꝓut S. Tho. notat de virtu. in cōmuni. ar. 8. ad. 10ᵐ pro eo q2 dispositio naturalis indiuidualis q̄ inclinat ad vnā virtutē: inclinat plerūq3 ad cōtrariū alterꝰ virtutis. quēadmodū qui ē dispositus fm naturā ad fortitudinē q̄ est in ꝓsequendo arduū: est minꝰ dispositus ad māsuetudinē q̄ consistit in refrenando passiones irascibilis. suppletur tamē hoc qđ deficit fm naturaleꝫ dispositionē: ꝑ opus rōnis in qua existūt omniū semina virtutū ex quibꝰ tanq̄ ex vniuersalibꝰ p̄ncipijs deducit et elicit particulares ꝯclusiones respectu omniū virtutū tā in speculabilibꝰ q̄ in oꝑatiuis quibus ad opus ꝓceditur ex quo habitꝰ virtutuꝫ aggenerari pñt. ¶ Ad qđ sciēdū est ꝓut. S. Tho. deducit in de virtu. in cōmuni. q. vel. ar. 9°. in cor. quādo aliq̄s habet naturalē aptitudinē ad ꝑfectionē si hec aptitudo sit fꝫ pricipiū passiuūꝫ tm̄ pōt illā ꝑfectionē acq̄rere nō tamē ex actu ꝓprio ꝫ ex actione alicuꝰ exterioris naturalis agētis: sicut aer recipit lumē a sole. si vero habeat aptitudinē naturalē ad ꝑfectionē aliquā fꝫ actiuū pricipiū et passiuū simul: tūc ꝑ actū ꝓpriū pōt illaꝫ ꝑfectionē acquirere. quēadmodū corpꝰ hoīs infirmi q2 hēt naturalē aptitudinē ad sanitatem ꝛ est subm sanitatis naturalit̄ receptiuuꝫ et habet virtutē naturalit̄ actiuā ad sanandū: ideo absq3 actione exterioris agētis: īfirmꝰ interduꝫ sanat̄. q2 ergo naturalis aptitudo ad v̄tutē est in hoīe fm p̄ncipia actiua et passiua ꝓut ex ipso ordine potētiaꝝ apparet: nā in parte intellectiua ē pricipiū q̄si passiuū: intellectꝰ possibilis q̄ reducitur ī suā ꝑfectionē ꝑ actū intellectꝰ agētis: et fꝫ q̄ ratiocinat̄ de cōclusionibꝰ habet sicut p̄ncipiū actiuum ꝓpositionē ꝑ se notaꝫ: intellectꝰ aūt in actu mouet volūtatē nā bonū intellectū est finis qui mouet appetituꝫ: volūtas aūt mota a rōne nata est mouere appetitū sensitiuū. s. irascibilē et cōcupisabilē q̄ nate sunt obedire rōni: inde manifestū est q̄ q̄libet virtꝰ faciēs oꝑationē hoīs bonaꝫ habet ꝓpriū actiuū ī homine qđ sui actione pōt ipm reducere in actū siue sit in itellectu siue ī volūtate siue in irascibili siue in cōcupisabili. primū tn̄ p̄ncipiū et p̄ncipalit̄ faciēs ad cōsumationem virtutis: est rō. quāobrē in diffinitione v̄tutis potissimū ratio ponit̄. est eni virtꝰ ꝓut phs diffinit in. 2°. ethi. habitꝰ electiuꝰ in medietate cōsistēs quo ad nos definita ratione prout sapiens seu prudens determinabit.

¶ **Quinto** Notādū est circa moduꝫ quo virtꝰ humana ex actibꝰ causari possit q̄ vt. S. Doc. deducit loco p̄xime allegato: īclinatio rerū naturaliū ē ad vnuꝫ determinata fm exigētiā forme quā cōsequit̄ et qua remanēte tolli non pōt nec cōtraria induci. et ꝓpt̄ hoc res naturales neq3 assuescunt aliq̄d neq3 dissuescūt. quātūcūq3 eni lapis sursum feratur: nūq̄ꝫ hoc assuescet sed semꝑ inclinat̄ ad motū deorsum. sed ea q̄ sunt ad vtrūlibet: non hñt aliquā formā ex q̄ inclinent̄ ad vnū determinate: sed a ꝓprio mouēte determinant̄ ad aliq̄d vnū. et eo ipso q̄ determinant̄ ad ipm: quodā modo disponunt̄ ad idē. et cū multotiēs inclinant̄ et determinant̄ ad idē a ꝓprio mouēte: firmat̄ ī eis iclinatio determinata in illō. ita q̄ ista dispositio superinducta: est q̄si q̄daꝫ forma ꝑ moduꝫ nature tēdēs in vnū. et ꝓpt̄ hoc dr̄ q̄ cōsuetudo ē altera natura. q2 igitur vis appetitiua se hēt ad vtrūlibet: nō tendit in vnū nisi fm q̄ a rōne determinatur in illud. cum igitur rō multotiens inclinet virtutē appetitiuaꝫ in aliquid vnum: fit quedam dispositio firmata in vi appetitiua per quam inclinat̄ in vnum quod conuenit. et ista dispositio

sic firmata: est habit⁹ virtutis. vnde si recte cōsideretur virt⁹ appetitiue partis nihil est aliud ꝙ quedā dispositio siue forma sigillata et impressa in vi appetitiua a ratione. ¶ Aduertēdū tamen ꝓut deducit. S. Tho. pͣ 2ͤ. q. 51ª. ar. 3. ꝙ qꝛ potentia appetitiua diuersimode et ad multa se habet: non totaliter vincit r̄ōnem in vno actu ita ꝙ feratur in idē vt in plurib⁹ ꝑ modū nature qḋ ꝑtinet ad habituz virtutis: eo ꝙ ratio iudicat in vno actu aliq̄d appetendū ſm determinatas rōnes et circūstātias quib⁹ alij act⁹ nō modificantur. et ideo habit⁹ virtutis nō pōt causari in nob per vnū actū. et maxime quia in agibilib⁹ operationes anime nō sunt ita efficaces sicut in demōstrabilibus propter hoc ꝙ agibilia sunt cōtingētia et ꝓbabilia ac debilis efficacie: ita vt plures actus requirant ad aliquid firmit statuēdū quale est habit⁹ virtutis. Nec obstat vt. S. Tho. notat in ḋ virtu. loco supra allegato ad. 11ᵐ. ꝙ actus plures nō sint simul sed successiue trāseant. qm̄ primus act⁹ causat aliquā dispositionē. act⁹ vero secundus inueniēs materiā dispositaz: magis eam disponit. tertius quoq adhuc amplius illam disponit et sic de ceteris vsq ad vltimum actū q̄ agēs in virtute omniū ꝑcedētiū cōplet generationem virtutis: quēadmodū contingit de multis aque guttis lapidem cauantibus.

¶ Sexto Notanduz est ꝙ qꝛ fines in agibilibus sunt principia actionuz ꝓut phs docet. 2°. phy. oportet rectitudinem actionis vel operationis ex proportione ad finem accipere. ad diuersos ergo fines diuersa erit actionum operatio. ita vt aliqua oꝑatio recta sit ſm proportionem ad finem ciuilez: que proportionata non sit in ordine ad vltimū finē glorie eterne. vnde ad finem supnaturalem ad quem per dei gratiam homo ordinatur: aliaz rectitudinem et proportionem act⁹ humani requirunt: ꝙ actus quib⁹ ad finē cōnaturalē homo ordinat. et qꝛ bonitas et rectitudo actus depēdet ex habitu virtutis que finē intēdit: consequēs est ꝙ alie virtutes sint quibus homo ordinatur ad finem supnaturalez a virtutibus q̄ ordinant hominem ad fines sibi cōnaturales. Rursus sciendum est prout accipitur ex dictis. S. Tho. supra dis. 23. q. pͣ. articulis. 4°. et. 5°. Et. pͣ 2ͤ. q. 62. arti. 3. et. q. 63. ar. 3. ꝙ tres virtutes theologice scilicet fides spes et charitas ordināt hominem imediate ad finē supnaturalē qui de⁹ est et sunt in parte anime intellectiua subiectiue. fides. s. in intellectu. spes vero et charitas in volūtate. homo autem non solum ordinatur in deum et i vltimū finem per operationes intellectus et volūtatis: sed etiam ꝑ actiones aliarum potentiarū ſm illud Psalmi. 83. cor meū et caro mea exultauerunt in deū viuum. vnde et Deutero. 6°. et Mathei. 22. sub illo precepto diliges dn̄z deū tuum ex toto corde tuo ꝛ ex tota anima tua ꝛc. precipit homini omnes act⁹ suarū potētiaruz in deum ꝛ in dei amo. ē ordinare. ait eni Crisostomus illud exponēs. tota mēte diligere deū: est vt omnes sensus deo vacēt. Et Augustin⁹ pͦ libro ḋ doctrina christiana preceptū illud pertractās sic cōcludit. nullā ergo vite nostre partē relīqt q̄ vacare ḋbeat ꝛ q̄si locū dare vt alia re velit frui. Et parū infra. tūc inq̄t est optim⁹ homo: cū tota vita sua ꝑgit in incōmutabile bonū. Oportet igit in potētijs etiā sensitiuis q̄ nate sunt rationi et volūtati obedire: virtutes aliquas ponere q̄bus bene se habeāt et oꝑationes suas ordinent ſm ꝓportionē ad deū ꝓut est finis vltim⁹ ꝛ supnaturalis humanoꝝ actuū. huiuscemodi autem virtutes oportet esse diuinit⁹ infusas quēadmodum et ipse finis supnaturalis diuinit⁹ homini ꝛ ꝓponit et tribuit. Nec sufficerēt ad hoc virtutes theologice vt aliq̄ putāt. Tū qꝛ vt. S. Tho. dicit pͣ 2ͤ. q. 63. ar. 3. virtutes theologice se habēt in ordine ad finē supnaturalez q̄ est deus et btitudo eterna: loco naturaliū ꝑncipioꝝ q̄ nob īnata sunt in ordine ad finē homini cōnaturalē. vnde sicut preter ipsa principia naturalit indita requirunt alie ꝟtutes morales ꝑficiētes potentias sensitiuas ordinabiles in suis actib⁹ ad finē cōnaturalem: ita preter virtutes theologicas a deo īfusas: oportet ꝓportionaliter ponere in ipsis sensitiuis potētijs alias virtutes diuinit⁹ infusas quibus vires sensitiue bene et ꝓportionalit se habeāt ad finē hominis supnaturalē. Tū etiā quia vt ibi. S. Tho. dicit in respōsione ad. 2ᵐ. ꝟtutes theologice sufficiēter nos ordināt in finē supernaturalem. s. ad ipsum deuz imediate. sed oportet ꝙ ꝑ alias virtutes infusas perficiat anima circa alias res in ordine tamē ad deū. Tum tertio quia vt ipse deducit in multis locis et presertim pͣ 2ͤ. q. 56. ar. 4. et multū plane in ḋ virtuti. in cōmuni. q. vel. ar. 4. in appetitu inferiori qui rationi repugnare pōt: necessariuz est aliq̄d quo operationē illaz quā rō imperat: absq repugnantia prosequatur. si enim principiū imediatū operationis sit imperfectū: oportet operationē esse imꝑfectā quātūcūq ꝑfectio assit ꝑncipio superiori. nā actus q̄ ꝓgredit ab vna potentia ſꝫ ꝙ est ab alia mota: non potest esse perfectus nisi vtraq potentia sit bene et sufficienter dispo-

sita ad actũ. sicut act⁹ artificis non põt esse ꝑfe-
ctus nisi et artifex et instrumẽtũ sufficiẽtẽ hẽant
dispositionẽ ad actũ. ad hoc igitur ꝙ actiones vi
rium inferioꝝ vt irascibilis et cõcupiscibilis sint
perfecte et ꝓportionate ad finẽ supnaturalẽ: nõ
sufficit ꝙ vires supiores. s. partis intellectiue sint
ꝑfecte ꝑ virtutes theologicas in ordine ad sup-
naturalẽ finẽ: sed exigit ꝙ etiã inferiores vires q
busdã virtutib⁹ perficiant in ordine ad talẽ finẽ.
huiuscemodi aũt virtutes vt premissum est: esse
non possunt acquisite ex actib⁹ nr̃is humane na
ture cõnaturalibus cũ sint fini supnaturali ꝓpro-
portionate. oportet igit ꝙ sint a deo ĩfuse. et qm̃
virtutes alie ab ĩtellectualib⁹ et theologicis mo
rales cõsueuerũt appellari ſm ꝙ virtutes in tria
hec genera distinguũt: ideo virtutes infuse alie
a theologicis partẽ appetitiuã ꝑficientes mora-
les dicunt. nõ ſm ꝙ mos cõsuetudinẽ importat
assuefactionis: sed ſm ꝙ significat inclinationẽ
generaliter siue sit a natura siue ex dei dono siue
ex assuefactione eo modo quo philosoph⁹. 8. li°.
de aialib⁹ dicit mores eẽ brutoꝝ. hoc notat. S.
Tho. in hac dis. q. p̃ª. ar. 2. sub. ar. 3°. ad. 4ᵐ.

¶ Septimo Notãdum est ꝙ q̃rta cõclusio debet intelli-
gi de virtutib⁹ moralib⁹ et cardinalib⁹ ĩfusis nõ
de acq̃sitis q̃ vt expresse tenet. S. Tho. i hac. d.
q. p̃ª. ar. 4. in. c. in patria nõ remanebũt nisi tñ-
modo in radice. s. virtualit in essentia et potẽtia
anime et p̃sertim in ĩtellectu et volũtate in qb⁹
naturalit sunt seminalia q̃dam virtutũ. ea autẽ
rõne nõ remanebũt actu: quia in patria nõ erũt
passiones moderãde aut reprimẽde q̃ sunt ꝓpa
materia virtutũ moraliũ acquisitaꝝ. nõ enim in
futura vita glorie locũ habebũt cõcupiscentie et
delectationes ciboꝝ ⁊ venereoꝝ neq3 etiã timo
res et audacie circa pericula mortis nec distribu
tiones et cõmunicationes reꝝ que veniũt i vsũ3
presentis vite. sublata autẽ propria materia: o-
portet tollant virtutes q̃ ad illam ex sui speciali
ratione ordinantur. De virtute autẽ iusticie cũ3
sit subiectiue in voluntate: est alia ratio eo ꝙ vo
luntas actu maneat in anima a corpe separata.
vnde specialiter de illa dictũ est Sapiẽtie p̃° ꝙ
est perpetua et imortalis. et hec ratio ꝓbat ꝓpo
sitũ quãtũ ad vtrũq3 statũ. s. et ante resurrectio
nem corpoꝝ et post. sed vltra hãc rõnẽ3 est alia
ratio ad id ꝓbandũ3 specialit in statu ante cor-
poꝝ resurrectionẽ. q2. s. subiecta virtutũ morali-
um acquisitaꝝ irascibilis videlicet et cõcupiscibi
lis: actu nõ remanebunt destructis organis cor-
poralibus in q̃bus sunt subiectiue ꝓpter separa-
tionẽ anime a corpe. ¶ Ad plenioreẽ intellectũ3
predictoꝝ sciẽdum ẽ ꝙ ut. S. Doc. declarat i hac
disti. loco ꝓxime allegato et in de virtutib⁹ car-
dinalibus. arti. vltimo: ꝙ de virtutib⁹ moralibus
acq̃siti philosophi locuti sunt ſm ꝙ ordinant ad
ꝑficiẽdũ hominẽ in vita ciuili stat⁹ vie et nõ ſm
ꝙ ordinant ad vitã in ordine ad celestẽ gloriã3
ad quã ordinant virtutes morales ĩfuse. et ideo
virtutes morales acq̃site: habẽt ꝓ fine bonũ ciui
le vite huius. et q2 hec ciuilitas nõ remanebit in
patria: cõseq̃nẽs est ꝙ act⁹ virtutũ moraliũ acq
sitaꝝ in patria nõ remanebũt neq3 circa finẽ ꝓ-
priũ neq3 circa materiã ꝓpriã3 ſm quã tendunt
in finẽ ciuilitatis hui⁹ vite. a ꝑ hoc nec etiã habi
tus remanebunt. virtutes aũt morales infuse ꝑ-
ficiũt hominẽ i vita spũali ſm quã homo est ci-
uis ciuitatis dei et mẽbroꝝ corporis xp̃i qđ ẽ ec-
clesia. ſm quẽ modũ apostolus dicit Ephe. 2°.
fidelib⁹ xp̃i. iã non estis hospites et aduene sed
estis ciues sanctoꝝ et domestici dei. huiuscemo-
di aũt ciuilitas nõ euacuat in patria sed ꝑficitur.
et per cõseq̃uẽs virtutes morales infuse remane
bunt cũ actibus quos circa finẽ cõpetit eis hr̃e.
nõ enim eiusdẽ rationis sunt act⁹ qui competũt
in vita ista q̃ est militia quedã et pugna: cũ acti-
bus q debent patrie vbi est loc⁹ p̃mij et triũphi.
vt eni. S. Doc. sub exẽplo dicit de virtutib⁹ car-
dinalib⁹ articulo proxime allegato: alius specie
actus ẽ ad bellũ accedere: et ali⁹ in prelio fortit
stare ac pugnare: et alius post victoriã triũpha-
re et de victoria gaudere. et cõsimiliter ali⁹ act⁹
est virtutis fortitudinis ĩfuse in vita ista sicut pa
tienter ac firmiter pro deo aduersa tollerare et
ꝓ salute eterna ꝓximoꝝ: mortis subire ꝑicula.
et alius actus est virtutis fortitudinis in patria
vbi nec aduersa nec mortis pericula sunt. vnde
Augustin⁹. 14. li. de trini. caplo. 9. prudẽtia in-
quit ibi erit. s. in p̃ria sine vllo ꝑiculo erroris. for
titudo sine molestia tollerãdoꝝ maloꝝ. tẽperã-
tia sine repugnatione libidinũ. vt prudentie sit
nullũ bonũ deo p̃ponere vel equare. fortitudi-
nis: ei firmissime coherere. temperãtie: nullo de
fectu noxio delectari. nunc autem quod agit iu-
sticia in subueniendo miseris: quod prudentia
in precauendis insidijs: quod fortitudo in per-
ferendis molestijs: quod temperantia i coercen
dis delectationibus prauis: non ibi erit vbi ni-
hil omnino mali erit. hec Augustin⁹. vbi quãuis
dicat in patria non esse iusticiam in subueniẽdis
miseris: fatet tamẽ iusticiã remanere quantũ ad
principalem ipsius actum qui est subditũ esse su
periori. s. deo. ait eni parũ supra. cui regenti sub-

ditum esse: iusticie est. immortalis est omnino iusticia. nec milla beatitudine esse desinet: sed talis et tanta erit vt perfectior et maior esse non possit. hec ille. ¶ Ex supradictis colligimus de mēte. S. Tho. φ virtutes morales acquisite nō remanebunt actu in patria nec q̄tum ad actus nec q̄tum ad habit⁹. virtutes vero morales infuse remanebūt q̄tum ad habitus: non tamen quantum ad eosdē actus speciei. habebūt enim ibi alteri⁹ rōnis act⁹. vñ nō incōgrue vt videt̃: dicere possumus φ virtutes morales infuse hit ei statu vie differūt a virtutib⁹ moralib⁹ q̄ habētur i patria sicut virtutes dicte purgatorie a virtutib⁹ purgati animi q̄s Plotin⁹ phs p̄mo distīxit. d̄ qb⁹. S. Tho. plenius disserūt. p̄ª 2ᵉ. q. 61. arti. 5º.

QUantuz ad articulū quartū respōdēdū est obiectionibus cōtra cōclusiones. Et q̄dez ad p̄mū Scoti ɔtra p̄mā cōclusionē respōdet. S. T. in de virtutib⁹ in cōmuni. q. vel. ar. 5. ad primū. φ quia volūtas appetit naturaliter qd̄ est bonū ſm rōnem sicut cōcupiscibilis quod est delectabile ſm sensum: ideo sufficit voluntati ad hoc φ imperet: iudiciū rōnis ſm qd̄ maior perfectio est in potētia volūtatis īperante q̄ in exequēte etiam si aliū virtutis habitū ad id nō h̄eat. ¶ Ad. 2ᵐ. dicitur φ rōnes cōmunes de virtute morali: dupliciter possunt accipi. vno modo quasi in gen̄re vt φ virtutes morales sunt ꝑfectiue potētiarū partis anime appetitiue 7 φ rectitudini rōnis cōformant̃ et sic de similib⁹ rōnibus generalib⁹ ſm quas virtus moralis distīguit̃ a virtutib⁹ intellectualib⁹. et isto modo rōnes cōmunes de v̄tute morali cōcludūt in volūtate sicut in appetitu sensitiuo et se extendūt ad virtutē iusticie. et ſm has rōnes nō loquit̃ cōclusio nr̃a de virtute morali. alio modo rōnes cōmunes de virtute morali: capiunt̃ magis in speciali sicut φ virt⁹ moralis est moderatiua passionū nō oꝑationū. item φ est ꝑfectiua hominis quātū ad seipsum et non ſm rōnē cōmensurationis ad alterū. et isto modo rōnes cōmunes de virtute morali: non cōcludunt in volūtate nec se extēdunt ad virtutē iusticie. et sic loquit̃ de virtute morali nr̃a ɔclusio. Quod aūt arguēs īfert ex auctoritate phi d̄ obedibili rōni: cōcedim⁹. neq̄ est verū vt arguēs sōnat φ nos intelligam⁹ volūtatē nō esse in rōne nec esse obedibilē rōni. imo vtrūq̄ asserim⁹ modo in secūdo notabili explicato. Vñ. S. Tho. in 3ᵒ dis. q. 2. ar. 4. sub. ar. 3. ad p̄ᵐ. rōnale inquit ꝑ participationē: nō solū dicit̃ irascibilis et cōcupiscibilis: ſ3 vniuersalit̃ appetit⁹. et ideo volūtas q̄uis ꝑ essentiā sit in parte intellectiua: tñ q̄tum ad actum e quo aliquo rōne participat. et ideo pōt esse subm virtutis moralis. Et in respōsione ad 2ᵐ. dicit φ rōnale cōprehēdit nō solū rōnē cognitiuā: sed etiā volūtatē. et sic iusticia est i rōnali sicut i subiecto. Idē in sententia dicit p̄ª 2ᵉ. q. 56. arti. 6. ad. 2ᵐ. Et in d̄ vir. in cōmuni. q. vel. ar. 5 ad p̄ᵐ. in cōtrariū. Itē. 2ª 2ᵉ. q. 58. ar. 4. ad. 3ᵐ ¶ Ad. 3ᵐ. d̄r φ phs loco ꝑ arguētē allegato excludit ab oꝑatione ſ3 virtutes morales ꝑtē sensitiuā nō simplicit̃: sed ſm φ est cōmunis equo 7 boui et om̄i animali vt ipse ibi exēplificat: nō aūt ſm φ pars sensitiua participat rōne et est ei obedibilis queadmodū est in hominib⁹. vnde et ibidē phs concludit. est igit̃ opus hominis oꝑatio anime ꝑ rōnem aut nō sine rōne. Et hāc solutionem in sententia dat. S. Tho. ad simile argumētū in 3ᵒ dis. q. 2. ar. 4. sub. ar. 2. ad. 2ᵐ. Et magis expresse. p̄ª 2ᵉ. q. 56. ar. 4. ad. p̄ᵐ. Qd̄ autē arguēs in fine adducit de differētia inter ꝑsuasibile a rōne et rōni obedibile: parū habet momēti. nam sicut volūtas ꝓpter sui libertatē dicitur ꝑsuasibilis: ita et appetit⁹ sensitiuus quia aliquid libertatis a voluntate participat: quodāmodo etiā ꝑsuasibilis dici pōt q̄uis nō ita ꝓprie. voluntas quoq̄ dici pōt obedibilis rōni: quādo ſ3 ipsius iudiciū mouet̃. vnde abs q̄ ratione dictū est φ ꝑsuasibile quia liberū est: nō sit obedibile. non eñi solius serui est obedire: sed etiam liberi. alias p̄ncipatus regalis qui liberorū est vt philosophus dicit p̄mo poly. nō haberet sub se subditos obedibiles. vnde predicta distictio friuola est. ¶ Ad. 4ᵐ. respōdet. S. Tho. p̄ª 2ᵉ. q. 56 ar. 3. ad. p̄ᵐ. φ verbū Augustini intelligendū est de virtute simplicit̃ dicta. nō φ omnis talis virtus sit essentialit̃ amor: sed q2 depēdet aliqualit̃ ab amore inquātū depēdet a volūtate cuius prima affectio est amor. ¶ Ad. 5ᵐ. patet responsio ex his que dicta sunt in tertio notabili. responsio autē ibi posita bona ē et est conformis solutioni date ex dictis. S. Tho. ad primū argumentum. et ad eius p̄mā impugnationē negat̃ consequentia. licet enim ante malā electionē volūtatis p̄cedat in itellectu aliq̄s defect⁹ nō tñ semꝑ precedit error. qd̄. S. Tho. pulchre deducit in multis locis vt p̄ª. p. q. 63. ar. p̄º. ad. 4ᵐ. Et diffusius in q. de malo. q. p̄ª. ar. 3. in. c. Ad secūdā impugnationē r̄ndet. S. T. i de vir. in cōmuni. q. vel. ar. 5 φ nō est simile d̄ itellectu et volūtate. q2 ad cognoscēdū: potētia itellect⁹ nō sufficit per seipsam

nisi species a sensibilib⁹ accipiat. et ideo oportet in his etiā q̄ naturalit̄ cognoscim⁹: esse quendaȝ habitū qui q̊dam modo principiū a sensibilibus sumit vt phs dicit in libro poste. sed volūtas ad volēdū: nō indiget aliqua specie. hec ille. et quā-tus de specie expresserit: intelligit etiam ꝙ nullo alio indiget preterq̄ȝ bono sibi ꝓposito ꝑ rōneȝ sicut apte dixerat in respōsione ad p̄mum. ¶ Ad 6ᵐ. dicit̄ ꝙ qꝛ vnaqueqȝ potētia tēdit naturalit̄ in ꝓpriū obiectū: cōsequēs est ꝙ ꝓmpte et delectabiliter in illud tendat. nā cōnaturalia facilia sunt et delectabilia. qꝛ ergo volūtas naturaliter tēdit in bonū s̄m iudiciū rationis sibi ꝓpositum eo ipso prompte et delectabilit̄ in illud tendit. neqȝ ad hoc idiget habitu superueniēte. Neqȝ valet obiectio de vicioso q̄ ad oppositū incipit reuocari. q̄m difficultas q̄ in eo videt̄ ad bonū et facilitas ad malū: nō est ex repugnātia vel difficultate ex parte volūtatis: sed ex repugnātia appetitus sensitiui in quo passiones inordinate et ad malū trahētes extincte sunt. ¶ Ad argumenta Aureoli cōtra eandē cōclusionē ad p̄mū dicit̄ ꝙ maior est falsa. nam sicut subiectū moralis virtutis qd̄ est p̄ncipaliter potētia anime est simplici⁹ q̄ȝ subiectū sanitatis corꝑalis: ita et virt⁹ moralis simplicior est sanitate corꝑali. Neqȝ valet ꝓbatio p̄ma. qꝛ non omnes qualitates d̄ p̄ma specie qualitatis sunt eq̄ simplices. Neqȝ valet secunda. tum qꝛ assumptū nō est vniuersalit̄ verū. tum etiā qꝛ falsum est ꝙ sanitas sit plures humores. imo est q̄dam qualitas ex humorib⁹ ꝓporcionatis resultās. que licet s̄m partes plurificet̄ in corꝑe: vnitatē habet cuiusdā tot⁹. vnde arguens nihil ꝓbat ex his q̄ assumit. ideo ea facilitate refellēda sunt: qua adducunt̄. ¶ Ad 2ᵐ. dr̄ ꝙ maior ꝓpositio nō ē vera quādo alterꝝ p̄ncipiorum ex natura sua est sufficiēs elicere illū actum vel ad illū cōcurrere sicut ē in ꝓposito d̄ p̄ncipio volūtatis ꝓut dictū est supra. ¶ Ad 3ᵐ. dicit̄ ꝙ minor est falsa pro ea p̄te qua dicit ꝙ habitui p̄ficienti alterꝝ illoꝝ tm̄: nō cōpetit diffinitio virtutis. nam talis habitus bonuȝ facit habentem et opus eius bonū reddit. ac per hoc sibi competit diffinitio virtutis. Et cum vlteri⁹ dicit ꝙ homo non est ꝑfectus moraliter nisi ꝑficiat̄ s̄m vtrūqȝ appetitum: falsum est si intelligat de ꝑfectione ꝑ habitū. nam sufficit ꝙ appetitus sensitiu⁹ qui ex sui natura nō inclinat̄ in bonū rationis: perficiatur per habitū ad id inclinantem. Neqȝ obstat ꝙ vterqȝ appetit⁹ sit principiū actus moralis. qꝛ vnus illoꝝ. s. intellectiu⁹ habet ꝑfectionē ad talem actum requisitā ex ratione sue nature. Exemplum autē quod subdit nō est ad ꝓpositum. q̄m ad rectā electionē semꝑ ponim⁹ habitū virtutis exigi in appetitu sensitiuo ne sit rebellis imperio rationis. esset aūt exemplum ad ꝓpositū si ecōtrario poneret̄ ꝙ appetit⁹ sensitiu⁹ esset ꝑfectus per habitū virtutis et nō appetit⁹ intellectiuus. sed hoc posito: nihilominus seq̄ret̄ electio recta. quia volūtas nō est rebellis iudicio rationis sibi ostendēti bonū: cū naturaliter et delectabilit̄ in illud tendat. ¶ Ad 4ᵐ. dicit̄ ꝙ ꝓcedit ex falso supposito. s. ꝙ virt⁹ moralis sit aliq̄d cōstitutum ex pluribus habitib⁹ vel q̄litatibus aut ꝙ sit relatio sup̄ illis fundata. hoc aūt falsum est. nā non est simile de pulchritudine virtutis moralis ꝛ de pulchritudine corꝑorali sicut dictum fuit in responsione ad p̄muȝ. cōcedim⁹ aūt ꝙ si homo nō se haberet bene et decēter s̄m vtrūqȝ appetitum vel si in aliquo illoꝝ defectus esset: homo nō esseȝ qualis esse deberet in materia virtutis. sed vt supra dictū est: hoc incōueniēs non sequit̄ pro eo ꝙ non ponimus in volūtate habitū virtutis inclinantem ad bonū rationis. ¶ Ad ea q̄ Durandus obiicit cōtra secūdā cōclusionē dicit̄ ꝙ habitus de quibus loquimur: causant̄ per actus mediante moderatione passionū ad quā terminat̄ quedā preuia alteratio ꝓut ipse phs dicit loco p̄ arguentē allegato. vnde ad ipsos habitus v̄tutum: nō est ꝑ se et imediate alteratio cū sint ꝑfectiones quedā vt ibi philosoph⁹ ꝓbat: sed p̄supponunt alterationē que terminat̄ ad passionuȝ moderationē ex qua habit⁹ virtutū resultāt. et mirabile ē ꝙ tale mediū in generatione habitus ex actibus: arguēs nō inuenerit: cū illud philosophus tā clare et expresse posuerit vbi ipse eū allegat. ¶ Ad argumēta eiusdē cōtra tertiā cōclusionē ad p̄mū negat̄ maior. tum qꝛ gratia et virtutes theologice quas arguens ponit in pueris baptizatis: ad hoc eis infundunt̄ vt tēpore congruenti oꝑa faciāt meritoria vite eterne. sed ad huiuscemodi oꝑa: opus est aliis virtutib⁹ moralibus quib⁹ appetit⁹ sensitiu⁹ disponat̄ ne repugnet imperio intellect⁹ et volūtatis circa oꝑa meritoria exequēda. et de hoc lati⁹ dictū fuit in sexto notabili. tum etiā qꝛ sicut ex essentia anime naturali cōsequentia effluūt in corꝑe animato potentie anime interiores ꝛ exteriores: ita ex essentia gratie gratū faciētis quadā cōsequētia et effluxu infallibili effluunt sup̄naturalit̄ omnes alie v̄tutes et morales et theologales ad vitā eternam ꝓmerēdā cōferētes. et certe non satis apparet q̄ rōne mot⁹ sit arguēs ponere in pueris baptizatis̄ effluxū quarūdā virtutū a gratia et non aliarum

cum in ea etate sicut nō habēt regulariter vsum illarū virtutū quas in pueris negat: ita neq̧ habent vsum eaꝝ virtutū quas ponit in illis. vnde videt̄ ꝙ arguēs gratis aut animo cōtradicendi id scripserit. ¶ Ad. 2m. cōcedit̄ tota deductio argumenti vsq̧ vbi dicit̄. hoc aūt est falsum. ad qḋ respōdet. S. Tho. 4. sen. dis. 4. q. 2. ar. 2. sub ar. p°. ad. 4m. ꝙ habit⁹ facit habilem ad actum tollēdo inhabilitatē que ē ex imꝑfectione potētie. non aūt tollit inhabilitatē q̄ est ex parte corporis sicut patet in dormiētib⁹. In. 3a. vero pte q. 69. ar. 4. ad. 3m. respōdet ꝙ difficultas ad bonū et ꝓnitas ad malū: inuenit̄ in baptizatis nō ꝓpter defectū hītus virtutū: sed ꝓpter cōcupiscentiā que nō tollit̄ in baptismo. Qḋ autē pueri baptizati ad etatē venientes adultā indigēt ꝑsuasionib⁹ et instructionibus vt assuescāt virtuose viuere: nō obstat dictis. q̄m habit⁹ virtutum moraliū non docēt qualiter bene viuēdū sit: sed hoc presupposito ex doctrina legis diuine vel humane: ipsi inclināt ad hoc ꝙ homo se legi cōformet. vnde et ipse arguens habitū fidei ponit in pueris baptizatis: et tamē adueniēte eoꝝ adulta etate: nihilominꝰ indigent instructione et explicatione articuloꝝ fidei ad hoc ꝙ recte et fideliter credāt. vnde. S. Tho. supra dis. 23. q. 3. ar. 2. arguit sic quarto loco. habit⁹ ꝑ seipsum est sufficiens ad mouēdū potētiam in actū. sed in actū fidei homo fidelis non pōt nisi instruat̄. ergo fides est habit⁹ acquisit⁹. ecce argumentū. ad qḋ respondet. ad. 4m. dicēdū ꝙ nō pōt habitus infusus fidei i actū exire nisi fides dtermınet̄ vel a deo per reuelationē: vel ab homine ꝑ doctrinā. et simile est de habitu ꝑncipioꝝ. glosa autē quā arguēs dat ad decretalē clementis friuola est et periculosa sicut patet manifeste verba decretalis intuenti. ¶ Ad. 3m. negatur assumptū. et ad eius ꝓbationē respōdet. S. Tho. 3a. ꝑ. q. 89. ar. p°. ad. 4m. ꝙ post primū actū penitētie qui ē cōtritio remanēt quedā reliquie peccatoꝝ. s. dispositiones ex priorib⁹ actib⁹ peccatoꝝ causate ex quib⁹ prestat̄ difficultas q̄dā penitēti ad opādū opa virtutū sequētiū. sed quātū est ex ipsa inclinatione charitatis et aliaꝝ virtutū: penitēs opera virtutis delectabiliter et sine difficultate operatur sicut si virtuosus ꝑ accidēs difficultatē pateretur in executione actus virtutis ꝓpter somnum aut aliquā corporis indispositionem. hec ille. In. 4°. vero sentē. dis. 14. q. 2. ar. 2. ad. 5m. respondet ad simile argumentum ꝙ facilitas operandi opera virtutum: potest esse ex duobus scilicet ex consuetudine precedente: et hanc facilitatem nō tribuit virtus infusa statim in sui principio. et iterum ex forti inhesione ad obiectū virtutis: et hāc est inuenire in virtute infusa stati in sui principio. hec ille. causam aūt quare habens habitū virtutis infuse patitur interdū difficultatem in opando ꝓpter aliquas dispositiones cōtrarias ex ꝑcedētib⁹ actib⁹ relictas magis q̄ habens virtutē acquisitā: assignat. S. Tho. p a 2e. q. 65. ar. 3. ad. 2m. q. s. per exercitiū actuū q̄ ꝑ generantur virtutes acquisite: tollunt̄ contrarie dispositiones. et q virtutes infuse per huiuscemodi exercitiū non acquirunt̄: non inueniūt cōtrarias dispositiōes sublatas. et ideo habēs virtutes infusas: maxime in pricipio patit̄ difficultatē in operādo. circa hoc tamē lati⁹ scribit. S. Doc. in de virtutib⁹ in cōmuni. ar. 10. ad. 14m. passiones inquit ad malū inclinātes nō totaliter tollūtur neq̧ ꝑ virtutē acquisitā neq̧ ꝑ virtutē infusam nisi forte miraculose. q semꝑ remanet colluctatio carnis cōtra spūm etiam post virtutē. de qua dicit apostol⁹ Gala. 5°. caro cōcupiscit aduersus spūm: spūs aūt aduersus carnē. sed ꝑ virtutē tam acquisitā q̄ infusam: huiusmodi passiones modificāt̄ vt ab eis homo nō effrenate moueatur. sed quātū ad aliq̄d preualet in hoc virtus acquisita et q̄ꝫm ad aliq̄d virtus infusa. virt⁹ enī acquisita preualet quātū ad hoc ꝙ talis impugnatio min⁹ sentit̄ et hoc habet ex causa sua quia ꝑ frequētes act⁹ quibus homo assuefact⁹ ad virtutē iā dissueuit talib⁹ passionib⁹ obedire et consueuit eis resistere. ex quo sequit̄ ꝙ minus earū molestias sentiat. sed preualet virtus infusa q̄ꝫm ad hoc ꝙ facit hmōi passiones et si sentiantur: nullo tamē modo dominent̄. virtus aūt infusa facit ꝙ nullo modo obediat̄ cōcupiscētijs peccati et facit hoc infallibiliter ipsa manente. sed virt⁹ acquisita deficit in hoc licet in paucioribus sicut et alie inclinationes naturales deficiunt in minori parte. ¶ Potest etiā breuiter responderi ad argumentū negando cōsequētiam. nō enī necessario requirit̄ ad rationē virtutis ꝙ faciat habētē delectabiliter. i. sine tristicia opari. nā vt phs dicit. 3°. ethi. a forte nō exigit̄ vt in periculis et terribilibus delectet̄ quasi delectationē sentiat: sed sufficit ꝙ non tristet̄. Unde ad idem argumētū in sentētia respōdet. S. Tho. in de vir. in cōmuni. ar. 10. ad. 15m. ꝙ nō ē cōtra rōnē virtutis opari nō delectabiliter. q quādoq̧ ad virtutē sufficit sine tristicia opari sicut phs dicit. 3°. ethi. d forte. ¶ Ad 4m. dr̄ ꝙ maior est falsa sicut iacet. nā cū gratia nō stat hītus viciosus ꝑfecte et q̄ꝫm ad sui formale. vn̄ ad simile argumētū r̄ndet. S. T. loco pre-

me allegato ad.16m. ꝙ licet ꝑ vnū actū simplicē nō corrūpant habitꝰ acq̄siti: tamē actꝰ cōtritionis habet ex virtute gratie ꝙ corrūpat habituꝫ vicij generatū. vnde in eo ꝗ habuit habituꝫ intēperantie: cū cōterit nō remanet cū virtute tēperantie infuse habitꝰ intēperātie in ratione hītus sed in via corruptionis q̄si dispositio quedā. dispositio aūt nō cōtrariat habitui perfecto. ¶ Ad 5m. dicit ꝙ virtutes morales infuse sunt alterꝰ rationis et specie a virtutibꝰ acq̄sitis. et ad huius improbationē: negat cōsequētia. nō eni plus valet q̄ ista. homo ē animal alterꝰ speciei ab eq̄ ergo est aīal equiuoce. q̄ ꝯsequētia est ðrisibilis. nec ē simile de nomine canis. qꝛ dictū ð animali et de sydere celesti: nō ꝑdicat aliquā vnā naturā aut realē cōceptū de vtroqꝫ sed solū nomē ē illis cōmune. nō sic aūt est ð virtute morali dicta de infusa et ð acq̄sita in quarū q̄libet ē vera ꝛ ꝓpria ratio virtutis moralis et cōueniunt in vna rōne generica. vñ argumētū ꝓcedit ex falsa imaginatione arguētis. ¶ Ad 6m. negat assumptū. et ad eiꝰ ꝓbationē negat iterū assumptū quātū ad oēs sui ptes. vñ respōsio ibi data bona ē. et ad eiꝰ im probationē: negat assumptū. nā ad recte ꝛ bene cōuersandū in vita spūali: nō sufficiunt virtutes theologice sicut plene deductū fuit in sexto notabili. neqꝫ valet iterū improbatio secūde respōsionis q̄m assumit falsum. nā fidelis habēs virtutes morales infusas: nō solū iudicat ꝑ tēperātiā infusam: tantū esse sumēdū ð cibo quātū expedit ad bonū regimē corporis ꝗ ad eiꝰ sanitatē cōseruādā et ne lasciuia corporis impellat ad cōtrariū ꝟtutis aut ponat in eiꝰ oꝑe difficultatē: sed etiā ad minus sumēdū ð cibo q̄ sufficeret ad ista. vt ꝑ taleꝫ abstinētiā corpꝰ suū in seruitutē redigat ad opa spūalia et pfectionis explēda. iuxta cōsilium dñi Matthei. 5°. Estote pfecti sicut et pater vester celestis pfectꝰ est. vñ virtꝰ tēperātie infusa castigat corpus ꝑ abstinētiā cibi et potꝰ q̄m corporis nature valitudo patit. ita vt nō iaꝫ ad vitam et politiā humanā; sed ad vitā et ciuilitatē celesteꝫ homines ordinet. qbꝰ apostolus dicebat Ephe. 2°. iā nō estis hospites ꝛ aduene: sed estis ciues sanctorū et domestici dei. et de seipso vitā agente ſm virtutes infusas et ad xp̄m tēdente: dicebat Gala. 2°. viuo aūt iam nō ego: viuit vero in me xp̄s. hāc certe apostoli vitaꝫ nō virtutes acq̄site sed virtutes a deo infuse ordināt. neqꝫ ad tantā hominis pfectionē sufficiūt virtutes theologice ꝓut in sexto notabili deductū fuit. ¶ Ad argumēta Durādi cōtra quartā cōclusionē ad ꝑmuꝫ dicit ꝙ ꝓcedit de ꝟtutibꝰ moralibꝰ acq̄sitis que sunt circa obiecta q̄ arguēs assignat. et hoc nos cōcedimꝰ ꝓut in septimo notabili latiꝰ deductū fuit. vñ nō est ad ꝓpositū nr̄e cōclusionis. Et idē dicēdū ē ad. 2m. Utrū aūt eedē potentie sensitiue numero reparent aut resumant in cōmuni resurrectione corporū: vidēdū erit in quarto libro auxiliāte dño sub disti. 44. ¶ Ad argumētū ante oppositū respōdet. S. T. pa 2e. q. 63. ar. 2. ad 2m. ꝙ virtꝰ diuinitus infusa maxime si in sua pfectione cōsideret: nō cōpatit secū aliquod peccatum mortale: sed virtꝰ humanitꝰ acq̄sita pōt secū cōpati aliquē actū peccati etiā mortalis. quia vsus habitꝰ in nobis est nr̄e volūtati subiectꝰ vt supra dictū est. nō aūt ꝑ vnū actū peccati corrūpitur habitꝰ virtutis acquisite. habitui eni non cōtrariat directe actꝰ sed habitꝰ. et ideo licet sine gratia homo nō possit peccatū mortale vitare ita ꝙ nūq̄ peccet mortaliter: nō tamē impeditur qui possit habitū virtutis acquirere ꝑ quā a malis operibꝰ abstineat vt in pluribus et precipue ab his que sunt valde rationi ꝯtraria. sunt etiā quedam peccata mortalia q̄ homo sine gratia nullo modo pōt vitare q̄. s. directe opponunt virtutibꝰ theologicis q̄ ex dono gratie sunt i nobis: hoc tamē infra manifestius fiet. Et in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distictio. xxxiiij. et xxxv.

CIrca distinctionē trigesimā quartaꝫ et trigesimā quītā q̄rit vtrū dona spūs sancti sint habitꝰ a virtutibꝰ distīcti et arguit ꝙ nō. qꝛ q̄rū diffinitio ē eadē: ipsa q̄qꝫ sunt eadē. sed diffinitio virtutis cōuenit donis. vnūquodqꝫ eni donuꝫ est bona q̄litas mētis q̄ recte viuitur et c̄. et similiter diffinitio doni conuenit virtutibus infusis. est eniꝫ donum datio irreddibilis ſm philosophum. ergo virtutes ꝛ dona nō distinguūtur. ¶ In oppositum arguitur qꝛ Gregorius primo moraliuꝫ distinguit septem dona q̄ dicit signari per septem filios Job a tribus vir-

tutibus theologicis q̄ dicit signari per tres filias Job. Et i scdo moralium distinguit eadē septē dona a quattuor virtutibus cardinalib⁹ que dicit signari per quattuor angulos domus. ¶ In hac questione erūt quattuor articuli vt supra.

Quantū ad articulū primū sit pma cōclusio q̄ dona spūs sancti sunt habitus distincti a virtutib⁹ infusis theologicis et moralibus. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac dis. 34. q. pª. arti. p°. Et pª 2ᵉ. q. 68. ar. p°. ¶ Secūda cōclusio ē q̄ dona spūs sancti remanebunt in patria alio modo q̄z in presenti vita. Hāc cōclusionez tenet. S. T. in hac dis. q. pª. ar. 3. Itē pª 2ᵉ. vbi supra. ar. 6°.

Quantū ad articulū secundū arguit̄ cōtra conclusiones. Et q̄dem cōtra pmā arguit Scotus pbādo q̄ dona beatitudinis et fruct⁹ non sint habit⁹ distīcti a virtutib⁹. pmo q2 soli illi hit⁹ ponendi sunt in viatore qb⁹ pficit̄ circa omne obiectū in via. sed hmōi sunt septē virtutes in genere nō curādo de scientijs speculatiuis acquisitis. ergo preter sciētias speculatiuas acq̄sitas nō est ponēdus hitus in viatore ali⁹ simplicit̄ a septez virtutib⁹. minor pbatur. q2 omne obiectum circa qd̄ viator hēt pfici in via: non pōt esse nisi de⁹ et creatura. sed circa deū sufficiēter pficit̄ tribus virtutib⁹ theologicis in summo q̄ᵐ pōt pfici si illi hitus sint pfectissimi. circa creaturas vero nō loquendo d̄ speculatiuis itellect⁹ pfectissime pficit̄ p prudētiā si prudētia sit pfectissima et d̄ omni agibili quātū ad omnē cōdicionē agibilis et pfectissime notā. et ita etiā quātū ad appetitū pfectissime pficitur trib⁹ moralib⁹ si sint pfectissime q2 tam circa alteꝝ et appetibile q̄z circa se et appetibile sibi et hoc pmo vel directe vel secundario ꝓpter illa pma et intelligēdo de istis quattuor cardinalibus q̄ sint in aliquo vn⁹ hitus q̄ sit vniuersalis tēperātia vel iusticia hoc est circa oīa scḋm q̄ singule spēs iusticie sunt circa sua ꝓpa obiecta. similit̄ p tres virtutes theologicas sufficiēter pficit̄ viator circa deū imediate. q2 circa ipm vt intelligendū in via nō pōt haberi nisi cognitio fidei. et circa ipz vt ē diligibilis in se sufficiēter pficit charitas. et circa ipm vt appetibilis vt cōmodū mihi pficit spēs. sed nō cōuenit viatorem circa deū hr̄e alios act⁹ ordinatos q̄z intelligere et diligere eū in se et appetere eū mihi vt bonum

meū. igit̄ et ē. cōsimilit̄ circa omne aliud obiectū a deo vt circa obiectū sufficiēter pficit̄ viator q̄n pficitur circa ea habitib⁹ intellectualib⁹ appetitiuis. sed isti habit⁹ pficiētes intellectū sufficiēter sunt virtutes intellectuales. nā virtutes intellectuales sufficiēter pficiūt intellectū viatoris q̄ᵐ est possibile ad cōsiderādū et sylogizādū practice. hitus etiā appetitiui et virtutes appetitiue sufficiēter pficiunt appetitū ad appetendū et diligēdū omne diligibile in se siue in ordine ad aliud. ergo homo pfect⁹ tribus virtutib⁹ theologicis et virtutib⁹ intellectualib⁹ speculatiuis et practicis et v̄tutib⁹ moralibus ordinātib⁹ ad se et ad aliū sufficiēter pficitur quantū pōt cōpetere viatori. non ergo videtur aliq̄ necessitas ponēdi aliquos alios habit⁹ ab istis q̄ sunt virtutes theologice et cardinales. ¶ 2°. si v̄tutes essent alij hitus a donis: sequit̄ q̄ nullus ex vna pte esset idē alteri ex alia pte. cōsequēs est falsuz. nā fortitudo est virtus et fortitudo est donū. Si dicat̄ q̄ ista fortitudo et illa sunt alteri⁹ rōnis: cōtra quia hn̄t idem obm et sub eadē rōne. ergo sunt habit⁹ eiusdem rōnis. Dicet̄ forte q̄ non q2 v̄tutes pficiunt modo humano: sed dona modo suphumāo. ¶ Cōtra illud obijcitur multipliciter pmo sic. q2 charitas est excellētissimū donū dei scḋm Augustinum 13°. de trini. caplo. 19. et qd̄ plus est scḋm aplm pª Corin. 13°. si fortitudinē habuero et si tradidero corp⁹ meū ita vt ardeā et c. qd̄ videt̄ esse modo superhumano q2 q̄rere ardere p deo: charitatez autē nō habuero nihil mihi prodest. ergo videt̄ q̄ nullū donū excellēti⁹ pficiat q̄z charitas q̄ tamen est virtus. ¶ Itē. 2°. circa materiam fortitudinis cōtingit volūtatē humanā recte tenere mediū. ergo rectius et rectissime q̄ᵐ est possibile tali nature. sed hoc pōt ex habitu fortitudinis intendere et intendere scḋm gradus qui non variāt spēm. igitur idē habit⁹ in specie disponit hominē ad sustinendum aliquid modo pfectissimo et infimo. sicut non pōt sed alio et alio: igitur ille habitus qui disponit hominē ad sustinenduz in infimo gradu: de necessitate est impfect⁹ quātum ad actum suum et obiectuz. q2 circa terribilia sustinere: non pōt habere rationem pfectionis. sed ad hoc q̄ aliquis habeat se perfecte circa ea: oportet vt habeat alium habitū in specie. sed pluralitas specierum non est ponenda sine necessitate manifesta vbi vna species non sufficeret quod in ꝓposito non habet locum. ¶ Item 3°. christus tristabatur in sua passione et vniuersaliter omnis martyr sibi dimissus si non fiebat circa eum miraculum quantūcūq̄ sustineret vo

luntarie: nõ sine tristicia quacũq3 sustinuit. sicut
ꝓbatur p illud.14. de ciuitate dei vbi arguit cõ-
tra phõs dicẽtes se esse beatos qꝛ habuerũt q̃c-
quid voluerũt. qꝛ si ꝓspera acciderũt: illa volue-
rũt. si aduersa accidebãt illa voluerunt qꝛ patiẽ-
ter sustinuerũt. cõtra eos arguit Augustin⁹ quia
in aduersis non habuerũt qð voluerũt. qꝛ quã-
tum erat ex se: noluerũt ea accidere. si tamẽ acci-
deiẽt: voluerũt illa patiẽter sustinere ne patien-
tia amissa miseriores fierẽt. et hoc ꝑsuadetur qꝛ
patiẽtia non põt esse circa appetibile ſm se. mar
tyres ergo in vita ista sustinẽdo aduersa: habue
runt aliq̃d quod non omnino voluerũt: qꝛ obm
patiẽtie eorũ nõ erat absoluta ratione volibile ꝟ
supportando patiẽdũ. ¶ Itẽ. 4°. impossibile est
eundẽ simul agere eundẽ actũ humane et suphu
mane. ergo acq̃sito dono: euacuat᷑ virtus ꝑus ac
quisita vel infusa in baptismo. vel si manet: non
erit possibilis exire in actũ suũ vel nõ necessario
qꝛ ex ꝑfectiori dono ꝓcedit exire in actũ suuz. qð
videtur incõueniẽs potissime si sit sermo de ꝟtu-
tibus theologicis quia charitas nõ euacuabit᷑ in
patria nec fides aut spes in via. ¶ Itez. 5°. quia
illa verba humane et superhumane sunt metha
phorica. qꝛ omnis act⁹ hominis ꝓprie loquẽdo
est human⁹. sicut eni necessariũ est actionẽ rectã
cõtraire fini et obiecto et alijs circumstantijs: ita
etiam necessariũ est q̃ cõueniat ipsi opanti. non
enim mihi cõuenit agere quod cõuenit regi. nec
multo plus quod cõueniat angelo. ergo necessa
rium est ad rectũ hominis actũ q̃ agat illuz mo
do humano. quicũq3 igit᷑ habit⁹ infusus disponit
hominem simpliciter ad agẽdũ modo humano
disponit eum absolute ad agẽdũ illud. ¶ Itẽ. 6.
si q̃s bene oraret et daret᷑ ei donũ intellectus et
nõ exercitaret se circa credibilia qꝛ nõ haberet fi
dem acq̃sitam sine qua fides infusa nõ erit i op⁹
posset autẽ opari modo suphumano qꝛ haberet
donũ. per te ergo possz excellẽn⁹ agere circa cre-
dibilia q̃3 alius exercitatus in sacra scriptura qð
non expimur. imo quicũq3 talis forte facili⁹ erra
ret circa credibilia q̃3 alius bene exercitat⁹ in sa-
cra scriptura. ¶ Item. 7°. circa tot cõuenit bene
ordinari humane: circa quot superhumane. er-
go idem est modus vtriusq3. Dicetur forte q̃ vir
tutes disponunt voluntatem vt est mobilis a ra
tione: sed dona perficiunt eam vt est mobilis a
spiritu sancto. ¶ Cõtra hoc arguitur primo quia
supponit falsum scilicet q̃ ratio moueat volunta-
tem ita q̃ virtus non sit nisi dispositio mobilis i
volũtate a ratione mouente. ¶ 2°. quia ſm hoc
non ponit᷑ distinctio beatitudinũ a donis. ¶ 3°.

quia ex quo deus dedit habitũ voluntati: semꝑ
assistit volũtati ⁊ habitib⁹ ad act⁹ sibi cõuenien-
tes. sicut postq̃3 illuminauit cecũ miraculose sem
per assistebat illuminato vt possz mouere illa po
tentia. igit᷑ ꝑ idẽ est aliq̃d ꝓportionatũ ꝑmo mo
uenti et secũdo. ergo si ꝑ habitum virtutis potẽ-
tia ꝓportionatur sibi ipsi: per idẽ sufficienter pro
portionat᷑ spiritui sancto vt mouenti ꝑmo. nõ er
go ꝓpter istam rõnem oportet necessario pone
re alios habitus. hec Scotus in forma. ¶ Cõtra
secundã conclusionem arguit Durãdus ꝓbãdo
q̃ aliqua dona spiritus sancti puta cõsiliũ forti-
tudo timor pietas nõ remaneant in patria q̃ ad
actum. ꝑmo qꝛ nulla potẽtia põt in aliquẽ actuz
nisi ad presentiã obiecti. sed obiecta istorũ dono
rum nõ erunt in patria. qꝛ donũ pietatis est ad
cõpatiendũ ꝓximo. donũ timoris ad retrahẽdũ
a malo. donũ consilij ad cõsulendũ in dubijs. sed
in patria nõ erit cõpassio ꝺ miseria cuiuscũq3. nec
aliquis indigebit retractione a malo. nec erit a-
liqua dubitatio ꝺ aliquo agẽdo. igitur act⁹ horũ
donorum non erunt in patria. ¶ 2°. quia predi
cta dona perficiunt hominem in vita actiua. sed
illa euacuabitur in patria. ergo et hec dona quã-
tum ad actus. hec ille.

Quantuz ad ar-
ticulum tertiũ primo notandũ
est q̃ vt. S. Tho. deducit ꝑͣ 2ͤ.
q.109. ar. 9°. homo existens in
gratia gratũ faciente cuz qua si-
mul infundunt᷑ tres virtutes theologice et alie
omnes virtutes infuse: non põt recte et sufficien
ter operari ad cõsequendum finẽ vltimũ supna-
turalem qui est de⁹ et beatitudo eterna sine spe
ciali spiritus sancti motione. et hui⁹ rationẽ assig
nat: qꝛ licet homo ꝑ gratiã sanet᷑ a culpa et ꝑ gra
tiam simul cũ virtutibus supradictis ꝑficiatur ⁊
disponat᷑ quodã modo ſm mentẽ ad bene viuẽ-
dum in ordine ad supnaturalẽ vltimũ finem: qꝛ
tamẽ simul cũ gratia et predictis virtutib⁹ rema
net in homine q̃dam corruptio et imperfectio ꝑ
quam seruit legi peccati vt dicitur Ro. 7°. rema
net etiã q̃dã ignorantie obscuritas in intellectu
ꝓpter quã vt apostolus dicit Ro. 8. quid orem⁹
sicut oportet nescim⁹. tum ꝓpter varios rerum
euentus. tũ etiã quia nos ipsos non ꝑfecte cog-
noscim⁹: nõ possumus ad plenũ scire quid nobis
expediat ſm illud sapiẽtie. 9°. cogitationes mor
talium timide et incerte prouidentie nostre. et
ideo necesse est nobis vt a deo dirigamur et ꝓte
gamur qui omnia nouit et omnia põt. et ꝓpter

hoc etiã renatis in filios dei per gratiam: dicere cõuenit et ne nos inducas in tẽtationem et fiat voluntas tua sicut in celo et in terra et cetera q̃ in oratione dominica continent ad hoc pertinẽtia. Ad cuius declarationẽ multũ faciũt ea q̃. S. Tho. dicit sup epistolas Pauli exponẽs dictam auctoritatem Ro. 8. ex quibus cõsequit q̄ vltra gratiam et virtutes infusas opus est q̄ vires humane disponant et pficiantur per aliquos habitus supnaturales ad bene et pmpte recipiendũ predictã spiritus sancti motionẽ quos vocamus dona spũs sancti. vñ Augustinus in epistola ad sixtũ presbyterũ verbum illud apostoli tractãs. similiter aũt et spũs adiuuat infirmitatẽ nostraz Ro. 7°. sic ait. nemo recte sapit: recte intelligit: recto cõsilio ac fortitudine preualet: nemo sciẽter pius est vel pie sciẽs: nemo timore casto deũ timet: nisi acceperit spũm sapientie et intellect' consilij et fortitudinis sciẽtie et pietatis et timoris dei. ¶ Ad quorũ intellectum sciẽdũ est prout accipitur ex dictis. S. Tho. in hac dis. 34. q. pª. ar. p°. et. 2°. Et pª 2ᵉ. q. 68. articulis p° et. 2°. q̄ septem dona spũs sancti que Esaye. 11°. enumerant: duplicẽ actum causant in homine cui infunduntur. pmus act' est disponere et pficere mentem humanã et potẽtias anime rationi obedibiles ad pmpte sequendũ specialem motionẽ vel instinctum spũs sancti circa ea q̃ cognoscẽda vel agenda sunt in ordine ad vltimũ finem supnaturalem. secũdus actus est specialis cuilibet prout dicte potentie p dona disposite ac pfecte habent quasdam opationes supra humanũ altiores et pfectiores saltem q̃m ad modũ: q̃ virtutes etiã infuse quibus dona correspondẽt. vt exẽpli gratia fides causat in fideli quendã modũ cognitionis articulorꝫ fidei cõnaturalẽ humane nature p speculum. s. creaturarꝫ et enigmata similitudinũ fm illud apostoli pª Corin. 13. videm' nũc p speculum in enigmate. donũ autem intellect' fidei respondens: eleuat mentẽ hominis ad altiorez modũ cognoscẽdi fidei articulos fm q̄ Gregorius dicit in pmo libro moraliũ q̄ donuz intellectus de auditis mentem illustrat vt homo etiaz in hac vita prelibationem quandam future manifestationis accipiat put. S. Tho. notat in hac disti. 34ª. loco preallegato. ad quod pertinet q̄ Luce vltimo domin' aperuit discipulis suis sensum vt intelligerent scripturas. Unde 2ª 2ᵉ. q. 8ª. arti. 6°. ad. 2ᵐ. S. Doc. dicit q̄ donũ intellectus est circa prima principia cognitionis gratuite aliter tamen q̃ fides. nam ad fidem pertinet eis assentire: ad donum vero intellectus ptinet mente penetrare ea que dicuntur. Et supra. ar. 5°. ad. 3ᵐ. dicendum inquit q̄ fides importat solum assensum ad ea que pponuntur: sed intellectus importat quandam perceptionem veritatis que non potest esse circa finem nisi in eo q̃ habet gratiam gratum facientem. et simile dicit de dono scientie infra q̃stione. 9. ar. 3. ad. 3ᵐ. ¶ Aduertendum tamẽ put. S. Tho. notat in hac dis. 34. q. pª. ar. p°. ad. 5ᵐ. q̄ voluntas in nobis nõ habet aliquã imperfectionem de rõne sui q̃m ad modum sue operationis sicut intellectus q̃ cognoscit accipiendo a phantasmatibus. vnde i statu vie deum per essentiam amamus: non autem videm'. et ideo non põt accipi supra illam ṽtutem que est in voluntate: aliquod donũ pficiens ad agendũ nobiliori modo q̃ sit modus virtutis. et ideo cũ donũ non sit supra virtutẽ nisi ratione modi: non erit incõueniens q̄ virtus pficiens voluntatem q̃m ad sui supremũ: dignior sit quolibꝫ dono. Idez in sentẽtia dicit. arti. sequẽte ad pᵐ. Ex quib' inferimus q̄ cum. S. Tho. dicit pª 2ᵉ. q. 68. arti. 8. in cor. q̄ virtutes theologice preferuntur donis spiritus sancti: debet intelligi d' virtutib' theologicis pficientibus volũtatem. nam de fide q̃ pficit intellectum expresse dicit. S. T. vbi allegatum est supra: q̄ minus pfectam habꝫ opationẽ q̃ donũ intellectus vel scientie ei correspondens. Uel debet dictum illud intelligi de prelatione fm ordinem generationis. per quez modũ tres omnes virtutes theologice preferũtur donis spũs sancti tanq̃ illorum radices quibus fit pma vnio hominis ad deũ put. S. Doc. dicit pª 2ᵉ. loco pxime allegato. ar. 4. ad. 3ᵐ.

¶ Secundo Notãduz est put. S. Tho. deducit in hac distin. 34. ar. p°. in cor. q̄ cum virtus in omnibus rebus inueniri possit fm q̄ habent aliquas proprias operationes in quibus ad bene operandũ ex propria virtute perficiuntur: loquentes tamẽ in morali materia de virtute: intelligimus de virtute humana que quidem ad operationem humanam bene exequendã perficit. operatio autẽ hominis potest dici tripliciter. primo ex potentia eliciente vel imperante operationẽ sicut operatio rationis vel alicuius potentie que obedit rationi quia a ratione habet homo q̄ sit homo. nutriri autem et videre nõ sunt operationes hominis inq̃m est homo sed inq̃m est viuuz vel animal. et fm hoc omnes habitus perficientes ad operationes aliquas in quibus non cõmunicat homo cũ brutis: possunt dici virtutes humane. secũdo dicitur operatio humana ex materia siue

obiecto sicut ille q̄ habent ꝓ materia passiones siue oꝑationes humanas. sic enī virtutes morales ꝓprie virtutes humane dicunt. vn̄ dicit philosophus in. 10. ethi. ꝙ opus speculatiue virtutis est magis diuinū q̄ꝫ humanū qꝛ habet necessaria et eterna ꝓ materia nō autē humana. tertio dr̄ humana ex modo qꝛ .s. in oꝑationib⁹ humanis vel ꝑmo vel secūdo modo: etiā mod⁹ humanus seruat. si aūt ea q̄ hominis sunt supra humanuꝫ modū quis exequat erit oꝑatio nō humana simplicit: sed quodā modo diuina. vn̄ philosophus in. 7°. ethi. cōtra virtutē simplicit diuidit ꝟtuteꝫ heroicā quam diuinā dicit eo ꝙ per excellētiam virtutis homo fit q̄si de⁹. et ſm hoc dona a virtutibus distinguūt in hoc ꝙ virtutes ꝑficiūt ad actus modo humano: sed dona vltra humanum modū. et ad hoc cōsonat nomē doni. illud enim proprie donū dici debet: quod ex sola liberalitate donantis competit et in quo est et non ex debito sue conditionis. ¶ Ex quibus inferimus cū Sācto. Doc. loco ꝑme allegato. ar. 3°. ad. 6ᵐ. ꝙ dona illa q̄ cōmunicant cum virtutib⁹ in obiecto quod in patria remanebit: nō remanebūt in patria a virtutib⁹ illis distincta a quib⁹ non distiguūt nisi ex imperfectione et ꝑfectione in modo operationis. quod patet de intellectu et fide. qꝛ visio que fidei succedit: ad intellectus donū ꝑfectum ꝑtinet vt patet in glosa Matthei. 5°. et similiter est de sapientia per quam filij dei vocabimur in comparatione ad spēm que ad hanc celsitudinē aspirat. sed dona illa q̄ cōmunicant cū virtutibus moralib⁹ in materia que in patria nō remanebunt: non remanebūt quo ad actus q̄s habent circa materiam illam in qua cū virtutibus cōmunicabāt: sed q̄ꝫᵐ ad actus quos habēt circa mensuram in qua non cōmunicāt cuꝫ virtutib⁹. et ideo actus illoꝝ donoꝝ remanebūt distincti ab actib⁹ virtutū qui erūt in patria. et erunt act⁹ horū donoꝝ medij inter act⁹ virtutū theologicarum et act⁹ moraliū virtutū sicut qui in patria remanebunt. quia act⁹ virtutuꝫ theologicarum erunt circa deum ſm se sicut charitatis in diligēdo ipsum. actus vero doni erunt circa deum inq̄ꝫᵐ est regula dirigens ad operandum in omnibus alijs. sicut timor reuerentiaꝫ ad deum habebit ex qua in hac vita omnia mundi prospera cōtempsit. actus vero virtutis cardinalis erit circa finem proprium quē quis consecutus est ex meritorijs actibus virtutum: sicut temperantie nullo defectu noxio delectari. quales autem act⁹ habebūt dona sp̄us sancti in patria deducit. S. T. pᵃ 2ᵉ. q. 68. ar. 6. ad. 2ᵐ. dicens. Gregori⁹ in singulis donis ponit aliquid quod transit in statu presenti et aliquid quod permanet in futuro. dicit enim ꝙ sapientia mentem de eternorum spe et certitudine reficit. quorū duorum spes transit sed certitudo remanet. et de intellectu dicit ꝙ in eo ꝙ audita penetrat: reficiēdo cor tenebras ei⁹ illustrat quorum auditus transit quia non docebit vir fratrem suum vt dicitur Hieremie. 31°. sed illustratio mentis manebit. de consilio autem dicit ꝙ prohibet esse precipitem quod est necessarium in presenti. et iterum ꝙ ratione animū replet quod est necessarium etiam in futuro. d̄ fortitudine vero dicit ꝙ aduersa non metuit quod est necessarium in presenti. et iterum ꝙ confidētie cibos apponit quod ꝑmanet etiam in futuro. de scientia vero vnum tm̄ ponit. s. ꝙ ignorantie ieiunium superat quod pertinet ad statum presentem. sed quod addit in ventre mentis: pōt figuraliter intelligi repletio cognitionis q̄ ꝑtinet etiam ad statum futurum. de pietate vero dicit ꝙ cordis viscera misericordie operibus replet. quod quidē ſm verba ꝑtinet tm̄ ad statum presentem. sed ipse intimus affectus ꝓximorū per viscera designatus ꝑtinet etiā ad futurum statū in quo pietas non exhibebit misericordie opera sed congratulationis affectum. de timore vero dicit ꝙ premit mentem ne de presentibus superbiat quod ꝑtinet ad statum presentem. et ꝙ d̄ futuris cibos spei confortat quod etiam ꝑtinet ad statum presentem quantū ad spēm. sed pōt etiā ad statum futurum ꝑtinere q̄ꝫᵐ ad confortationem de rebus hic speratis et ibi obtentis.

Quantuꝫ ad articulum quartū respōdēduꝫ est obiectionib⁹ in cōtrariū. Et q̄dem ad primū Scoti cōtra primā cōclusionem negat minor. et ad eius ꝓbationē negatur assumptū q̄ꝫᵐ ad fidem et quātū ad virtutes morales. non eniꝫ huiuscemodi virtutes sufficiunt perficere hominē ꝓut est mobilis a spiritu sancto in finem supnaturalem. vnde ad hoc argumentum respondet S. Tho. pᵃ 2ᵉ. q. 68. arti. 2. ad. 2ᵐ. ꝙ per virtutes theologicas et morales non ita perficit homo in ordine ad vltimū finem: quin semper indigeat moueri quodam superiori instinctu spiritus sancti. hec ille. cuius rationē assignat in corpore articuli. quia virtutes theologice habent ab homine imperfecte eo ꝙ in hac vita imperfecte diligimus et cognoscim⁹ deum. id autē quod

imperfecte habet naturã aliquam vel formã aut virtutem: non põt p se operari nisi ab altero moueatur. queãdmodũ luna in qua natura lucis ẽ imp̃fecte: non illuminat nisi sit illuminata a sole. faciunt ad hãc solutionẽ que dicta sunt in primo notabili. ¶ Ad. 2m. dicit q̃ responsio ibi data bona est. et ad ei9 improbationẽ dicit q̃ licet fortitudo q̃ est virt9 et fortitudo q̃ est donũ habeant idem obiectũ et sub eadẽ ratione: non tñ eodem modo. q2 fortitudo q̃ est donũ perficit appetitũ modo superhumano. fortitudo aũt que ẽ virtus perficit humano modo prout. S. Doc. deducit 2a 2e. q. 139. ar. p̃mo. ¶ Neq3 valẽt impugnationes arguẽtis. nõ prima naz vt dictũ fuit in p̃mo notabili: ab illa generalitate quo dona sunt p̃fectiora virtutib9: excipit virtus charitatis. vnde obiectio nõ militat cõtra nos. ¶ Neq3 valet secũda qm̃ minor est falsa. naz quãtũcũq3 intẽdat habit9 fortitudinis virtutis: non põt attingere ad p̃fectionẽ fortitudinis q̃ est donum sicut pulchre deducit. S. Tho. 2a 2e. loco prime allegato. Et in hac dist. 34. q. pa. ar. 2. ¶ Neq3 valet tertia. quia licet donũ fortitudinis nõ precellat fortitudinẽ virtutis in auferẽdo tristiciaz totalit̃ precellit tamẽ in alijs sicut in fiducia perueniẽdi ad victoriã et finẽ optatũ et euadendi quecũq3 pericula imminentia. quod quidẽ excedit vires nature humane: sed operatur illud motio spũs s̃cti. ¶ Neq3 valet quarta qm̃ consequẽtia est nulla. nã data veritate antecedẽtis: posset virtus acq̃sita vel infusa manere simul cũ dono nõ solũ quãtum ad essentiã sed etiã quãtum ad actũ. q2 hoc non repugnat vbi actus sunt diuersi et presertim diuersis tẽporib9. habẽs eni vtrũq3 habituz: põt vti seorsum vno sine alio. ¶ Neq3 valet quinta qm̃ assumit falsum. et ad ei9 probationẽ dicit q̃ p̃cedit de actu humano ex potẽtia eliciente vel imperãte et ex materia siue obiecto. nos autẽ loquimur de actu humano ex modo quãdo dicim9 q̃ dona perficiũt ad actus modo superhumano sed virtutes modo humano. et de hoc latius dictum est in secũdo notabili. ¶ Neq3 valet sexta impugnatio. nam quicquid sit de propositionib9 quas arguens assumit qm̃ alique patiuntur calũniam: et tamen falsum est quod vltimo infert. s. q̃ habens donoz intellectus quod sine fide infusa nequaq̃ habet: errare non potest circa credibilia q̃ sunt de necessitate salutis. vnde. S. Tho. 2a 2e. q. 8. ar. 4. ad pm. respondet q̃ aliqui habentes gratiã gratũ faciẽtẽ possunt hebetudinez pati circa aliqua q̃ sunt preter necessitatẽ salutis. sed circa ea q̃ sunt de necessitate salutis: sufficienter instruunt a spũ sancto. fm illud pa Joã. 2o. et nõ necesse habetis vt aliquis doceat vos: sed vnctio eius. s. spũs sancti docet vos de om̃ibus. super quo interlinearis dicit. et sic fit vt docente vos interi9 spũ sancto: min9 indigeatis extrinsecus hominũ institutione doceri. ¶ Neq3 valet septima. nam p̃ma cõsequẽtia est falsa et responsio ibi data est bona. et ad ei9 p̃mã improbationem dicit q̃ imo responsio supponit id quod ẽ verissimũ et arguẽs decipit. qm̃ obiectũ volũtatis esse non põt nisi bonũ cognitũ a rõne p̃positum vt lati9 visum fuit in secũdo libro. ¶ Ad. 2am. negatur cõsequẽtia. licet eni beatitudines a donis nõ distinguant sicut habit9 ab habitu: distiguũt tamẽ sicut habit9 ab actib9. Et de hoc. S. Tho. i hac dis. q. pa. ar. 4o. Et pa 2e. q. 69. ar. po. ¶ Ad 3am. respondet p̃mo negãdo cõsequẽtiã. nã non est idẽ modus assistẽtie q̃ deus assistit volũtati z eius habitib9 ad act9 sibi cõuenientes cũ modo assistẽtie quo p specialẽ instinctũ z modo superhumano de9 assistit donis spũs s̃cti. vnde neq3 mẽs eodẽ modo se habet in vtraq3 assistẽtia. vt enim. S. Tho. dicit. 2a 2e. q. 52. ar. 2. ad p̃mũ. in donis spũs sancti mẽs humana nõ se habz vt mouens s3 magis vt mota. fm virtutes vero magis se habet vt mouẽs. ¶ Respõdetur secũdo q̃ exẽpliũ de illuminatione ceci nati nõ est ad p̃positũ. qm̃ talis illuminatio facta ẽ ad eundẽ actũ ad quẽ formant alij oculi fm naturã. vnde et fuit eiusdẽ speciei cũ alijs oculis. ac p hoc mod9 assistentie dei ad actũ videndi: nõ fuit specialis sed generalis qua ceteris oculis assistit. sed dona spiritus sancti p̃ficiunt hominẽ nõ ad act9 cõmuniter humanos sed ad act9 sup̃humanos. et ideo dona sunt alteri9 speciei a virtutib9. et per cõsequens modus assistẽtie diuine alteri9 rõnis ẽ hic et ibi. Et accipit ista responsio ex his q̃. S. Tho. respõdet ad simile argumẽtũ pa 2e. q. 63. ar. 4. ad. 3m. ¶ Ad argumenta Durãdi cõtra secundã cõclusionẽ ad p̃mũ dicit q̃ nõ aliud concludit q̃3 q̃ dona non habẽt in patria eosdem actus quos habẽt in statu vie quod et nos cõcedimus. verũ tamen habẽt alios act9 qui statui patrie cõueniunt p̃ut deductũ fuit in secũdo notabili. et d hoc S. Tho. in hac dis. q. pa. ar. 3. Et pa 2e. q. 88. ar. 6o. ¶ Ad. 2m. respõdet. S. Tho. pa 2e. q. 68. ar. 6o. ad. 3m. q̃ ratio illa procedit de donis q̃3m ad materiã. opera enim actiue vite non erũt materia donorum sed omnia habebunt act9 suos circa ea que p̃tinent ad vitam cõtemplatiuam que est vita beata. ¶ Ad argumentũ ante oppositũ respõdet. S. Tho. pa 2e. q. 68. arti. po. ad. 3m. q̃

diffinitio illa datur de virtute fm cõmunez modum virtutis. vnde si volumus diffinitionez restringere ad virtutes put distinguũt a donis: dicemus q hoc quod dicit qua recte viuit: intelligendũ est de rectitudine vite q̃ accipitur fm regulam rõnis. similiter aũt donũ put distinguit a virtute infusa: potest dici id quod datur a deo in ordine ad motionem ipsius quia. s. facit hominem bene sequentem suos instinctus. Et in hoc articulus terminat.

## ¶ Distinctio. xxxvj.

Circa distinctionem trigesimã sextã tertij sententiarũ et alias quattuor sequẽtes vsq ad finẽ tertij q̃ritur vtrũ virtutes cardinales sint inter se conexe ita q q̃ habet vnaz habeat omnes: et arguit q nõ. qz dicit Beda sup Lucã q sancti magis humiliantur de virtutib⁹ quas non habẽt: q̃ extollant de virtutibus quas habẽt. ergo quasdã habẽt et quasdam non habẽt. nõ ergo virtutes sunt semp cõnexe. ¶ In oppositũ arguitur. qz dicit Ambrosi⁹ super Lucam. cõnexe sunt atq concatenate virtutes vt qui vnaz habuerit: omnes habere videat. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantuz ad articulũ pmũ sit prima cõclusio q prudẽtia eẽ nõ põt sine virtutib⁹ moralib⁹ nec econtra virtutes morales possunt eẽ sine prudẽtia. Hãc cõclusionẽ tenet. S. T. in hac dist. ar. p°. Itẽ p² 2ᵉ. q. 58. ar. 4. et. 5. ¶ Secũda cõclusio ẽ q quattuor virtutes cardinales imo et omnes virtutes morales sunt adinuicẽ cõnexe. Hanc cõclusionẽ tenet. S. Tho. in hac distin. vbi supra. Et p² 2ᵉ. q. 65. ar. p°. Et in de vir. car. ar. 2.

Quantuz ad articulum secũdũ arguẽdũ est cõtra cõclusiones. Et q̃dẽ cõtra pmã arguit Scot⁹ pbãdo q non necessario q̃libet virtus ẽ cõnexa cũ sua prudẽtia. imo q rõ põt eẽ recta et electio praua: et tunc prudẽtia põt esse sine virtute morali. ¶ Primo qz dicit Augustin⁹ sup illud psal. forte viuos deglutissent nos. viui inquit absorbentur qui sciũt malũ esse et cõsentiũt. Itẽ sup illud psal. fiat mẽsa eorũ corã ipsis in laqueũ ⁊ cetera. viciosis et cõsentientes et sciẽtes vicio cõsentire non debere: ecce nouerũt muscipulã et pedẽ mittunt. Itẽ sup illud psal. cõcupiuit aĩa mea et cetera: precedit intellect⁹ sequit nullus aut tardus affectus. ¶ 2°. qz ad hoc videt esse auctoritas ⁊ ratio phi. 7°. ethi. ratio inqt aut nihil aut parum valet ad virtutẽ. si aũt rectitudo intellect⁹ in cõsiderãdo necessario haberet p cõcomitantiã rectã volũtatẽ: cũ sciẽtia multũ faciat ad rectã cõsiderationẽ: cõsequẽter multũ faceret ad rectum velle. imo sequit aliud q nõ oportet persuadere alicui q nõ sit viciosus: sed q cõsideret fm habitũ virtutis. nam p te cõsiderãdo recte fm habitum sciẽtie: nõ põt voluntas simul nõ esse recta. et ita nõ oportet alicui psuadere de recte volẽdo s de recte cõsiderãdo. Itẽ p rationẽ qz intellectu recte dictãte: volũtas põt nihil agere sicut põt nõ eligere illud qd dictat ab intellectu. qz simul mouetur ratio ab hoc et ab illo intellecto. nihil aũt eligendo: nõ generat in ea aliq̃ virtus. sed ex recto dictamine generat prudẽtia. ergo generabitur prudẽtia absq virtute morali. ¶ 3°. qz mala electio nõ põt excecare intellectũ ita q erret circa agibilia. pbat. qz termini sunt totalis causa pmi principij in praticis sicut in speculabilib⁹ ex pmo posterioꝝ. et omnis forma sylogistica est euidens ex se omni intellectui. patet ex diffinitione sylogismi pfecti pmo priorũ. ergo terminis apprehẽsis et cõpositis et facta deductione sylogistica necesse ẽ intellectũ acquiescere orationi cui⁹ noticia psc dependet ex noticia terminoꝝ pmi principij et noticia deductionis sylogistice. ergo impossibile est volũtatẽ facere intellectũ cõsiderantez pricipia p deductionẽ sylogisticã errare circa cõclusionẽ. et multo magis nec circa pncipia. et ita nullo modo excecabit intellectus ita vt erret. si cõcedas cõclusionẽ et dicas q id eo voluntas excecat qz auertit intellectũ a recta cõsideratione cõtra. sic auertere nõ ẽ excecare. nã si possz auertere stãte prudẽtia: possibile est eni prudẽtẽ non semp cõsiderare ea q̃ sunt prudẽtie sed quãdoq alia velle. itẽ velle auertere requirit aliqd intelligere simul tẽpore et prius natura. illud aũt aut ẽ dictamẽ recte rõnis a quo volũtas vult auertere intellectũ: et tũc sequit q velle auertere non est peccatũ p te qz stat cũ recto dictamine. aut il

le act⁹ p̄reui⁹ ipſi velle auertere ē ali⁹ a recto di-ctamine. et ſi ſit rectus: ſequit̃ idē quod p̄us .ſ. q̄ velle auertere nō eſt peccatū. et ita ad ipſuꝫ nō ſequit̃ excecatio. ſi aūt iſte act⁹ p̄reui⁹ ipſi velle non ſit rect⁹: nō eſſet excecatio ſequēs ipm̄ velle auertere q2 p̄cedit illō velle. ❡ 4°. ſic. aut re-cto dictamie ſtāte volūtas male elegit: ⁊ tūc hēt̄ ꝓpoſitū. aut ſi male elegit et illo nō ſtāte elegit poſito aliquo alio actu intellect⁹: igitur iſte act⁹ non rect⁹ erit p̄reui⁹ ad malū velle et nō erit nō rectus ꝑ aliud malū velle. et ita ꝓpoſitū q2 non eſt circul⁹ ꝓpter ꝓceſſum in infinitis cauſis ⁊ cau-ſatis. et ꝑ cōſequēs volūtas nō excecat ad illud malū dictamē: q2 ꝑ te male velle ſequit̃ ad illud ❡ 5°. q2 nullus in via eſt omnino incorrigibilis. ergo nullus pōt omnino errare circa p̄ma p̄nci-pia pratica. ꝓbat̃ cōſequētia. quia errās circa p̄n-cipia p̄ma pratica: nihil habet ꝑ qđ poſſet ꝓmo-ueri ad bonū. quecūq3 eni ꝑſuaſio fiat ei: negabit aſſumptū q2 nihil pōt euidēti⁹ aſſumi q̄3 p̄mū p̄ncipiū. ❡ 6°. q2 dānati nō acqeſcūt huic tāq̄3 vero: deo eſſe obediēdū. q2 tūc nō haberēt ver-men de quo Eſaie vltimo. vermis eorū non mo-riet̃. nā ſimplicit̃ delectabili ſo direnit deū ſine re-morſu cōſciētie. patet igit̃ ex iſtis q̄ rectū dicta-mē poſſit eſſe in itellectu abſq3 recta electione il-lius dictati in volūtate. et ita cū vnic⁹ act⁹ rect⁹ dictādi generet p̄udētiā vel multi frequētati: ge-nerabitur ibi p̄udētia abſq3 omni habitu virtu-tis moralis. hec Scot⁹ in forma. ❡ Cōtra ſecun-dā cōcluſionē arguit idē Scot⁹ ꝓbando q̄ virtu-tes morales nō neceſſario ſunt inter ſe cōnexe. p̄-mo q2 virt⁹ eſt aliq̄ ꝑfectio hominis et nō tota-lis q2 tunc ſufficeret vna virt⁹ moralis. quando aūt ſunt plures ꝑfectiones partiales alicui⁹: pōt illud eſſe ꝑfectū ſm̄ vnā perfectionē et imꝑfectū factū ſm̄ aliā. ſicut apparet in hoīe cui⁹ eſt habe-re multas partes organicas et ideo pōt habere vnā perfectionē in ſummo nihil habēdo de alia puta eſſe in ſummo diſpoſit⁹ ad viſum vel ad gu-ſtū: nihil habēdo de auditu. pōt ergo aliq̄s habe-re ꝑfectionē reſpectu materie tēperātie i ſummo nihil habēdo d̄ ꝑfectione q̄ requirit̃ reſpectu ma-terie alteri⁹ ꝑfectionis. et ꝑ cōſequēs pōt eē ſim-pliciter tēperat⁹ etiā ad quecūq3 hituꝫ tēperātie etiā ſi nō ſit fortis. non tamē eſt ſimpliciter mora-lis ſine omnib⁹ ſicut nō eſt ꝑfecte ſentiēs ſine oi-bus ſenſib⁹. ſed nō min⁹ ꝑfecte tēperatus: licet ſit minus ꝑfecte moralis. ſicut nō eſt min⁹ ꝑfectus vidēs vel min⁹ ꝑfect⁹ audiēs: licet ſit minus ꝑfe-ctus ſentiens. ❡ 2°. nam virt⁹ eſt habitus elec-tiuus in medietate cōſiſtens quo ad nos deter-minata ratione vt ſapiens determinabit. ſed ſi-ne coexiſtētia aliarū ꝟtutū in eodē operante poteſt eſſe talis conformitas tā habit⁹ q̄3 act⁹ ad rectā rationē ſm̄ quā elegit. igit̃ et c̄. aſſumptū patet. nā non recte eligit circa materiā temperātie niſi p̄cedēte recta rōne dictāte de tali eligibili. pōt autē p̄cedere rectū dictamē circa materiā vnius abſq3 omni recto dictamine circa materiaꝫ alte-rius virtutis. ❡ 3°. q2 aliq̄s pōt excitari circa ma-teriā vni⁹ virtutis et nō alteri⁹ q2 nō occurrit ſi-bi oportunitas agēdi circa materiā alteri⁹ virtu-tis. ergo pōt acq̄rere habituꝫ vnius ſine habitu alterius. Cōfirmat̃. q2 ille cui nō occurrit opor-tunitas agēdi circa materiā alterius virtutis: nō inclinat̃ ad hoc ſicut ad illud cuius habet hituꝫ. ❡ Dicet̃ p̄mo q̄ ſi materia alterius virtutis nō occurrat exterius: occurrit tamē in phātaſmati-bus et circa illa oportebit recte eligere: alias vir-tus acq̄ſita in nullo gradu ſaluabit̃. contra hoc arguit̃ q2 poſſibile ē intellectū illa nō cōſiderare ſed tm̄ illa ad q̄ iclinat habit⁹ ꝟtutis. q2 nō cōtin-git intellectū duo ſimul diſtīcte intelligere ſꝫ cō-muniter loquētes. aut ſi occurrūt: p̄tinēt ad aliā virtutē poteſt volūtas nō eligere tūc illa nec be-ne nec male ſed ꝓpere nō conſiderationē illoꝝ et cōſiderationē iſtoꝝ q̄ pertinēt ad virtutē quā habet. ❡ Dicet̃. 2°. q̄ licet vn⁹ habit⁹ poſſit acq̄-ri ſine alio: tamē null⁹ habit⁹ quātūcūq3 inten-ſus habet rōnem virtutis niſi ſit cōformis aliis virtutibus. q2 cōcordia habit⁹ ad habitū: eſt ne-ceſſaria in quolibet actu ꝟtutis. ❡ Cōtra hoc ar-guitur p̄mo. q2 ex hoc ſequit̃ q̄ q̄libet virt⁹ ē al-teri ratio eſſendi virtutem. cōſequēs eſt falſum. tenet cōſequētia. nā ſi habit⁹ ille tēperātie nō eſt virt⁹ niſi q2 cōcomitat̃ alia virt⁹ puta fortitudo ergo fortitudo ꝟtu s in quantū cōcomitans eam erit illi habitui ratio eſſendi virtutē. et pari rōne temperātia econuerſo vt cōcomitans erit fortitu-dini ratio eſſendi virtutē et q̄libet erit ratio alte-ri. ſed falſitas cōſequētis patet. q2 ſequit̃ q̄ aliq̄ erit ꝟtus anteq̄3 ſit virt⁹: et q̄ nulla erit p̄ma vir-tus. et ita nulla erit virt⁹. ꝓbatio iſtorū. q2 acci-piamus illū habituꝫ de genere q̄litatis qui dicit̃ tēperantia: ſi iſte nō pōt eſſe virt⁹ niſi concomi-tante alia virtute que dicitur fortitudo: ergo for-titudo eſt prius virtus q̄3 temperantia ſit virt⁹. et cum fortitudo non poſſit eſſe virtus niſi cōco-mitante virtute temperantie ex hypoteſi: ergo fortitudo prius fuit virtus q̄3 eſſet virtus. et per idem patet q̄ nulla erit prima virt⁹ quia nō po-teſt eſſe ſine concomitantia aliarum virtutuꝫ et hoc habentium rationem virtutuꝫ ex hypoteſi.

nec aliqua alia est prima qꝛ nulla alia potest esse virtus sine cōcomitantia temperantie vt est virtus. Si dicatur ad hoc ꝙ aliqua potest esse virt⁹ habens secum omnes virtutes cōcomitantes ⁊ licet in ratione qua est talis habitus vnus prece dat aliuz: nō tamē in ratione qua est virtus. sed omnes habitus siue prius siue posteri⁹ geniti habent rationem v̄tutis ex ratione ꝓpria et ex cōcomitantia mutua. Contra hoc arguiꝶ. qꝛ tunc sequitur ꝙ vnus act⁹ generabit omnes virtutes morales in esse virtutis moralis quod videtur esse incōueniens. ꝓbatur consequentia. quia pone illum habitum qui est temperantia genitum et consequenter habitū qui est fortitudo genitū ad similem gradum. tandē nullus istorum habituum erit virtus quousq̧ quilibet habit⁹ erit in eodē gradu in quo est virt⁹. aut igiꝶ quilibet habitus erit ante illum v̄tus: aut non. si sic: habetur ppositum quia poterit vnus habit⁹ esse virtus sine alio et ita non esse cōnexio virtutū. si nō: ergo omnes habitus simul fient per vnum actum in esse virtutis quod videꝶ incōueniēs. quia iste actus videtur esse actus vnius virtutis et sicut ess vnus si esset virtus generata: sic est generatiuus vnius. ergo nō omniū. ¶ 2°. contra istam responsionem qꝛ rationabilius videtur species eiusdem generis in virtutibus moralibus eē cōnexas q̄ duo genera. quia magis inclinatur aliquis ad ordinate se habendum circa materiam magis cōiunctā ex virtute quaz habet: q̄ circa remotam magis. sed materie specierū eiusdem generis virtutis sunt magis cōnexe q̄ materie diuersorum generū. sed spēs eiusdem generis virtutis non sunt cōnexe puta virginitas ⁊ castitas cōiugalis. igitur et cetera. hec Scotus.

Quantuz ad articulū tertiū p̄mo notādū ē, ꝓut S. Tho. deducit de veri. q. 16. ar. 2. ꝙ natura in oib⁹ opib⁹ suis bonū itēdit et cōseruationez eorū q̄ p operationē nature fiūt. et ideo in opib⁹ nature oibus semp p̄ncipia sunt pmanētia et imutabilia et rectitudinē cōseruātia. p̄ncipia enī manere oportet vt dꝛ in p̄mo phy. nō eni posset eē aliqua firmitas vꝉ certitudo in his q̄ sunt a p̄ncipiis nisi p̄ncipia essent firmiter stabilia. et ide ē ꝙ oīa mutabilia reducunꝶ ad aliqđ p̄mū imobile. inde est etiā ꝙ oīs speculatiua cognitio d̄riuaꝶ ab aliq̄ certissima cognitione circa quā erroꝛ eē non pōt q̄ est cognitio p̄moꝝ p̄ncipioꝝ vniuersaliū ad q̄ oīa alia cognita examinanꝶ et ex q̄ omne verum approbaꝶ et omne falsuz respuiꝶ. in q̄b⁹ si aliquis erroꝛ accidere posset: nulla certitudo in tota sequenti cognitione inueniretur. vnde et in operibus humanis ad hoc ꝙ in eis aliq̄ certitudo esse possit: opoꝛtet aliquod principiū esse pmanens quod certitudinem imutabilē habeat ad qđ omnia opera examinentur. ita ꝙ illud pꝛīcipiū permanens omni malo resistat et omni bono assentiat. et hoc est synderesis cuius officiū est remurmurare malo et inclinare ad bonū. est enī synderesis habit⁹ p̄moꝝ principioꝝ opabiliū que sunt vniuersalia principia iuris naturalis circa q̄ non contingit errare: quāuis ratio aliquando erret ī applicādo nō recte vel in non applicādo ipsa vniuersalia pꝛīcipia iuris ad particulare opabile. ipa enī cognitio synderesis ſm se siue actu siue habitu nec deficere nec extingui pōt. de cuius cognitionis lumine dictū est in psalmo. signatū est sup nos lumē vult⁹ tui dn̄e. iste habit⁹ synderesis est qui virtutib⁹ moralibus prestituit finē in quem naturaliter tendunt. s. bonū ſm rationē. vt eniz Dionisi⁹ dicit. 4°. ca°. d̄ diui. no. bonū hoīs ē ſꝫ rōnem esse. sicut aūt synderesis est finē p̄stituere virtutib⁹ moralibus p vniuersalia p̄ncipia iuris naturalis ad op⁹ dirigētis: ita et v̄tutis prudentie ē disponere ⁊ rectificare de his q̄ sunt ad finē cōsiliando iudicādo ⁊ p̄cipiēdo. quoꝝ triū actuū terti⁹. s. p̄cipe principalior actus ē prudētie complēs ipsi⁹ rōnem. qui q̄dem act⁹ consistit in applicatione eorū q̄ per cōsiliū et iudiciū rōnis pratice et prudētie determinata sunt ad opandū. vñ sicut ad bonā hoīs opationē requiriꝶ virt⁹ moralis in parte appetitiua p quā homo ꝯueniēter disponiꝶ ad finē debitū qui est bonū ſm rōnem: ita et requiriꝶ in parte cognitiua virt⁹ prudentie p quā homo recte disponaꝶ circa ea q̄ sunt ad finē. opoꝛtet eniz ꝙ rō pratica pficiaꝶ aliq̄ habitu ad hoc ꝙ recte diiudicet d̄ bono humano ſꝫ singula agēda. et hic hītus dꝛ prudētia cui⁹ subm est itellect⁹ pratic⁹. nā qꝛ bonū multipliciter cōtingit ⁊ nō eodē modo ē in oībus: requiriꝶ iudiciū prudētia p quā rect⁹ mod⁹ opandi in singulis statuaꝶ. vnde phs dicit in. 2°. ethi. ꝙ mediuz in virtute morali determinaꝶ ſm rōnē rectā. s. p prudētiā. et qꝛ ex hac rectitudine oēs hīt⁹ appetitiue v̄tutis rationi subiiciūtur ⁊ ꝯformāꝶ: inde ē ꝙ prudētia ē forma oīum v̄tutū appetitiue partis q̄ dicūtur morales. Sciēdū tamē ꝙ sicut v̄tutes morales eē nō possunt absq̧ prudētia: ita et prudētia nō pōt esse sine v̄tutib⁹ moralib⁹. cui⁹ rōnē assignat. S. T. p̄a 2e. q. 58. ar. 5. qꝛ. s. prudētia d̄ sui nā

est recta ratio agibilium. nõ autẽ solũ in vniuersali sed etiã in particulari in quib⁹ sunt actiones. recta autẽ ratio preexigit principia ex quibus ratio ꝓcedit. oportet autẽ rõnẽ circa ꝑticularia ꝓcedere nõ solũ ex ꝑncipiis vlib⁹ ſꝫ etiã ex ꝑncipiis ꝑticularib⁹. Circa ꝑncipia q̃dẽ vniuersalia agibilium homo recte se hꝫ ꝑ naturalẽ intellectũ principiorum per quẽ homo cognoscit ꝙ nullũ malũ est agendũ. vel etiã ꝑ aliquã sciẽtiam praticam. sed hoc non sufficit ad recte ratiocinandũ circa particularia. contingit eñi quãdoq꞉ ꝙ h̃mõi vniuersale principiũ cognitũ per intellectũ vel sciẽtiam: corrũpitur in particulari per aliquã passionem. sicut cõcupiscẽti quãdocũq꞉ cõcupiscentia vincit: videtur hoc esse bonum quod cõcupiscit licet sit cõtra vniuersale iudiciũ rationis. et ideo sicut homo disponitur ad recte se habendũ circa principia vniuersalia ꝑ intellectũ naturalem vel per habitũ scientie: ita ad hoc ꝙ recte se habeat circa principia ꝑticularia agibiliũ q̃ sunt fines ex his eñi sumit̃ ratio agendorũ: oportet ꝙ ꝑficiatur per aliquos habit⁹ ſm quos fiat quodãmodo homini cõnaturale recte iudicare de fine. et hoc fit per virtutem moralem. v̾tuosus eñi recte iudicat de fine virtutis q꞉ qualis vnusquisq꞉ ẽ talis finis videt̃ ei vt dr̃ in. 3°. ethi. et ideo ad rectam rationem agibiliũ que est prudẽtia: requiritur ꝙ homo habeat virtutẽ moralem.

**Secundo** Notandum est ꝙ vt S. Tho. dicit ꝑͣ 2ᵉ. q. 77. ar. ꝑ°. passio appetitiua sensitiua non põt directe trahere aut mouere voluntatẽ: sed indirecte potest et hoc dupliciter. vno q̃dẽmodo ſm quãdam abstractionẽ. cum eñi omnes potentie anime in vna essentia anime radicent̃: necesse ẽ ꝙ quãdo vna potẽtia intẽdit̃ in suo actu: altera in suo actu remittatur vel etiã totaliter in suo actu impediatur. tum quia omnis virtus ad plura dispersa: fit minor. vnde econtrario quãdo intẽditur circa vnũ: minus põt ad alia dispergi. tum q꞉ in operib⁹ anime animalibus requirit̃ quedam intentio que dum vehemẽter aplicat̃ ad vnum non põt alteri vehementer attendere. et ſꝫ hũc modũ per quãdã distractionẽ quãdo mot⁹ appetitus sensitiui fortificat̃ ſm quãcũq꞉ passionẽ: necesse est ꝙ remittat̃ vel totaliter impediatur motus proprius appetit⁹ rationalis qui est volũtas. alio modo ex parte obiecti voluntatis quod est bonum ratione apprehensum. impeditur eñi iudicium et apprehensio rationis ꝓpter vehementem et inordinatam apprehensionẽ imaginationis et iudiciũ virtutis estimatiue vt patet i amẽtibus. manifestum est aũt ꝙ passionem appetit⁹ sensitiui sequitur imaginationis apprehensio ⁊ iudicium estimatiue. sicut etiam dispositionem lingue: sequitur iudiciũ gustus. vnde videm⁹ ꝙ homines in aliqua passione existẽtes: nõ facile imaginationẽ auertunt ab his circa que afficiuntur. vnde per cõsequẽs iudicium rationis plerũq꞉ sequitur passionẽ appetit⁹ sensitiui. et per cõsequẽs mot⁹ voluntatis qui natus ẽ semꝑ sequi iudiciũ rationis. Ad quod sciẽduz est ꝓut. S. Tho. dicit in. q. ꝺ malo. q. 3. ar. 9. in cor. ꝙ passiones anime cum sint in appetitu sensitiuo: sunt circa particularia. cõcupiscit eñi homo hãc delectationem sicut et sentit hoc dulce. sciẽtia aũt est in vniuersali ⁊ circa vniuersalia ꝓut ph̃s dicit ꝑmo poste. et q꞉ act⁹ et operationes sunt circa particularia ꝓut ph̃s dicit ꝑmo metha͛: ideo vniuersalis sciẽtia nõ est principiũ alicui⁹ opationis nisi ſꝫ ꝙ applicatur ad particulare. quãdo ergo passio ẽ fortis circa aliq̃ꝺ particulare: repellit contrariũ motum sciẽtie circa idẽ particulare nõ solũ distrahẽdo a cõsideratione sciẽtie: sed etiã corrũpendo ꝑ viam ꝯtrarietatis. ita ꝙ ille qui in forti passione est cõstitutus et si cõsideret quodã modo in vniuersali: ipeditur tamẽ ei⁹ cõsideratio in particulari. ac ꝑ hoc ratio in iudicando et voluntas in operando: trahunt̃ a passione appetit⁹ sensitiui.

**Tertio** Notandũ ẽ ꝙ sciẽtia ꝺ operabili quãq꞉ habet̃ in vniuersali et nõ in particulari. vt si aliquis habens sciẽtiã ꝙ nulla fornicatio ẽ ꝑpetrãda: ignoret vl̃ nõ hẽat sciẽtiã ꝺ hoc actu fornicationis ꝙ nõ sit ꝑpetrãdũ. vtrãq꞉ aũt sciẽtiã cõtingit hr̃i et in habitu et in actu. põt eñi cõtigere ꝙ h̃ns rectã sciẽtiam de opabili nõ solũ in vli ſꝫ etiã in particulari i habitu: actu nõ ꝯsideret de illo. hoc autẽ dupliciť põt cõtigere. q̃nq꞉ q̃dez cõtigit ex solo defectu itẽtionis vt cũ hõ h̃ns sciẽtiã geometrie: nõ intẽdit ad cõsiderãdũ geometrie cõclusiones q̃s in ꝓmptu cõsiderare posset. q̃nq꞉ vero homo nõ cõsiderat actu id qꝺ scit i hitu: ꝓpter aliqꝺ ipedimẽtũ superueniẽs. et isto modo ille q̃ est i passione cõstitut⁹ nõ cõsiderat in particulari et in actu id qꝺ scit in vniuersali et hitu. ipedit eñi passio talẽ cõsiderationẽ tripliciť. ꝑmo q̃dem ꝑ quãdam distractionẽ sicut dictũ ẽ in ꝑcedẽte notabili ꝙ dũ mot⁹ appetitus sensitiui fortis est ſm aliquã passionẽ: necesse ẽ ꝙ remittat̃ vl̃ totaliť impediat̃ iudiciũ rõnis et per consequens motus appetitus rõnalis q̃ est voluntas. secundo impedit per cõtrarietatem q꞉ plerũq꞉ passio inclinat ad cõtrariuz eius quod scientia vniuersalis habet. tertio impedit

aliquando ꝑ immutationē corꝑalē ex qua rō q̄dā modo ligatur ne libere in actum exeat. sicut etiā somnꝰ vel ebrietas quadaʒ corporali trāsmutatione facta: ligat vsum rationis. et ꝙ hoc contingat in passionibus: ex eo apparet ꝙ quando passiones multū intēduntur: homo amittit vsuʒ rōnis. multi nāq; ꝓpter excessū amoris aut ire sūt in insaniā cōuersi. his igit̄ modis passio trahit rōnem ad iudicādū in particulari cōtra sciētiā quā habet in vlī aut in hitu. trahit aūt quadā sui delectatione. vt eni. S. Tho. dicit. 2ª 2ᵉ. q. 15. ar. 3°. in cor. delectatio applicat intētionē ad ea in qbꝰ aliqs delectat̄. vnde et phs dicit in. 10°. ethi. ꝙ vnusquisq; ea in qbꝰ delectat̄ optime operat̄: cōtraria vero neq̄q̄ vel debilit̄. et inde est ꝙ vicia carnalia. s. gula et luxuria q̄ versant̄ circa delectationes tactus q̄ sunt vehemētissime: maxime trahūt hominis intētioneʒ a spiritualibꝰ et intelligibilibꝰ ad corꝑalia et sensibilia. vnde q2 ad rectam et bonā operationē vtraq; sciētia requirit̄ de operabili. s. vniuersalis et particularis et nō solum in habitu sed in actu: consequēs est ꝙ quādo passio appetiꝰ sensitiui īpedit iudiciū actuale rōnis de re operabili in particulari: deficiat recta electio et recta operatio. ac ꝑ hoc sequit̄ ꝙ stante in rōne vera sciētia in vniuersali de re operabili: possit cōtingere peccatū ex defectu sciētie in particulari. nā in potestate volūtatis est huiuscemodi ligamen rationis auferre eo ꝙ applicare intētionē ad aliquid vel nō applicare: in potestate volūtatis existat. vn̄ actꝰ cōmissus ꝓcedēs ex tali rationis ligamine: volūtariꝰ ē et a culpa etiaʒ mortali non excusat̄. Accipiunt̄ premissa ex dictꝭ. S. T. pª 2ᵉ. q. 77. ar. 2°. Et in de veri. q. 24. arti. 8. in cor.

**Quarto** Notādū est, put. S. T. dicit in. q. de malo. q. 3. ar. 9. ad. 7ᵐ. ꝙ cū actꝰ peccati et virtutis sit fʒ electionē: electio aūt est appetitꝰ precōsiliatiui: cōsiliū vero est q̄dā inq̄sitio: necesse est ꝙ in quolibet actu virtutis vel peccati sit q̄dam deductio quasi syllogistica. sed tamē aliter sylogizat tēperatus aliter intēperatꝰ: aliter cōtinēs aliter incōtinēs. tēperatꝰ enim mouet̄ tm̄ fm̄ iudiciū rōnis. vn̄ vtitur sylogismo triū ꝓpositionū sic deducēs. nulla fornicatio est cōmitēda. hic actꝰ est fornicatio. ergo nō est faciēda. intēperatꝰ vero totaliter sequitur cōcupiscētiā et ideo etiā ipse vtit̄ sylogismo triū ꝓpositionū quasi sic deducēs. omni delectabili ē fruēdū. hic actꝰ est delectabilis. ergo hoc ē fruēdū. sed tā cōtinens q̄ʒ incōtinens dupliciter mouetur. fm̄ rationem q̄dem: ad vitandum peccatum. fm̄ cōcupiscentiam vero: ad cōmitendum. sed in continente vincit iudicium rationis. in incontinēte vero motꝰ concupiscētie. vnde vterq; vtitur sylogismo quattuor ꝓpositionuʒ: sed ad cōtrarias conclusiones. continēs enim sic sylogizat. nullum peccatū est faciēdum. hoc ꝓponit fʒ iudicium rōnis. fm̄ vero motū cōcupiscētie: versatur in corde eius ꝙ omne delectabile est ꝓsequendū. sed quia iudiciū rationis in eo vincit: assumit et cōcludit sub p̄mo. hoc est peccatū: ergo non ē faciēdū. incōtinēs vero in quo vincit motꝰ concupiscētie: assumit ꝛ cōcludit sub secūdo. hoc est delectabile: ergo est ꝓsequendū. et talis proprie est q̄ peccat ex infirmitate. et ideo patet ꝙ licet sciat in vniuersali: nō tamē scit in particulari q2 nō assumit fm̄ rōnē sed fm̄ ꝯcupiscētiā. simile dicit pª 2ᵉ. q. 77. ar. 2. ad. 4ᵐ. Ex quibꝰ inferimus ꝙ licet deductio cōclusionis recte ex p̄mis pricipijs sit euidēs ex se: non tamē est euidēs omni intellectui. q2 non intellectui excecato vel impedito ꝑ passionē appetiꝰ sensitiui. imo tali intellectui videtur magis approbāda deductio ad cōtrarias cōclusiones ꝑ principia appetiꝰ sensitiui.

**Quinto** Notandū est ꝓ declaratione secunde cōclusionis ꝙ virtus dupliciter potest considerari. vno modo fm̄ esse ipsius incōpletum: et sic virtus dicit̄ quedam inclinatio ad virtutis actuʒ siue talis inclinatio sit in nobis a natura siue ex assuetudine. fm̄ ꝙ Job. 31. dicitur. ab infantia creuit mecum miseratio et de vtero egressa est mecuʒ. huiuscemodi autē inclinatio rōnem ꝟtutis nō habet: q2 virtute nullus male vtit̄ ꝑut Augustinꝰ dicit. p̄dictis aūt inclinationibꝰ pōt aliqs male vti si cū indiscretione vtat̄. sicut equus si visu careret: tāto fortius impingeret: quāto fortius curreret. et isto modo capiēdo virtutē nō omnes ꝟtutes simul insunt omnibꝰ: sed quidā habēt iclinationē ad vnū quidā ad aliud. Alio modo pōt cōsiderari virtus fm̄ esse ꝑfectum fm̄ ꝙ ꝟtus a phō diffinitur ꝙ bonū simpliciter facit habentē et opꝰ eiꝰ bonum reddit. et isto modo distinguēdū ē d̄ virtutibꝰ moralibꝰ. nam q̄dam sunt infuse et d̄ istis loquendo omnes ꝟtutes sunt adinuiceʒ cōnexe etiam q̄ʒᵐ ad ipsorū habituū essentias. cōnectuntur autē i charitate et gratia cum qua omnes simul a deo infundunt̄. alie sunt ꝟtutes morales acquisite ex actibus: et de his iterum distinguendum est. nam quedam perficiunt hominez circa ea q̄ cōmuniter i vita hoīʒ occurrūt agēda. et huiuscemodi ꝟtutes etiaʒ quantū ad ipsoꝝ hituuʒ essētias ad iuicē sunt cōnexe: ea ratione q2 cū hō

simul exercitet erga materias harũ virtutum: simul ex exercitio actuũ huiuscemodi virtutes acquirunt et aggenerantur quantum ad habitus. quedam vero virtutes sunt q̃ perficiunt hominẽ non s'm cõmunem hominum statum sed s'm aliquem statum eminentẽ quẽadmodũ magnanimitas et magnificentia. et q2 exercitiũ circa materias harum virtutum nõ occurrit vnicuiq3 hominũ cõmuniter: ideo non simul actu cũ omnib' alijs acquirũtur et aggenerant. et per cõsequẽs nec huiuscemodi virtutes sunt omnib' alijs virtutibus aut ad se inuicẽ actu cõnexe q̃tũ ad ipsas habituũ essentias. verũtamẽ sunt omnibus alijs acquisitis cõnexe virtute ⁊ in potẽtia propinqua. tum q2 dum aliquis p exercitiũ erga mediocres donationes et sumptus adept' est liberalitatẽ modico exercitio acquirit magnificẽtie habitũ si ei superueniat abundãtia pecuniarũ. et q2 qd parum deest quasi nihil deesse videtur ꝓut philosophus dicit. 2°. phy. inde est q' cũ alijs virtutibus que cõmuniter habent: etiã iste virtutes haberi dicuntur illo modo quo habere dicimur id qd in ꝓmptu est vt habeam'. tum etiã quia p exercitiũ actuũ simul cũ alijs virtutib' moralib' acquirit prudentia que circa omnes generalit' materias virtutũ versatur eo q' ex eodẽ principio circa omnes ꝓcedit. s. ex intentione boni s'm rõnem. vñ non põt esse q' prudẽtia acquiratur s'm vnam partẽ materie moralis virtutis et nõ s'm aliam: sed q̃tũ ad omnes generaliter acquiritur. et quia prudentia radix est et forma omniũ virtutum moralium est enim recta ratio agibilium vt dicit. 6°. ethi. ideo in prudentie habitu virtute cõtinentur morales virtutes que nondũ actu acquisite sunt per exercitiũ circa proprias materias. nam prudẽtia et ex sui natura et ex hoc ipso q' circa materias virtutũ que in vsũ vite cõmuniter veniunt assuefacta: et modũ rationis imponere et inferiorib' viribus imperare: vi hab3 circa materias aliarũ ṽtutũ quãdocũq3 occurrerint debitũ modũ rõnis imponere et viribus iferiori bus ad obediẽdũ recte rõni preesse. loquimur in premissis d' virtutib' moralib' nõ de itellectualibus excepta prudẽtia q̃ cũ moralib' etiã cõputatur rõne materie circa quã est: licet q̃tũ ad sui essentiã vel subiectũ sit virtus intellectualis. vñ quãcũ est ad ꝓpositũ nr̃3 duplex differẽtia assignari põt inter morales virtutes ⁊ itellectuales. prima est q2 virtutes intellectuales non sunt coordinate ad inuicẽ eo q' sint circa diuersa rerum genera quorũ principia sunt disparata. virtutes aũt morales sunt adinuicẽ coordinate et habẽt eadem principia. s. bonũ rationis quod ẽ omniũ virtutum moralium finis: et eadẽ p̃ma principia intellectus pratici et eundẽ modũ ꝓcedẽdi. s. s'3 conformitatẽ ad rationẽ. secunda differẽtia ẽ q2 in virtutibus intellectualib' nõ se habẽt cõuertibiliter p̃ncipia et cõclusiones ita. s. q' quicũq3 hẽt principia hẽat cõclusiões sicut patet in discipulo et addiscẽte. in moralib' aũt ɔuertibiliter se hñt p̃ncipia et cõclusiones sic q' qui hẽt illa: hẽt istas et ecõtra sicut ex primo notabili patet.

Quantũ ad articulũ quartũ respõdẽdũ est obiectionib' contra conclusiones. Et quidẽ ad p̃mum Scoti contra primã cõclusionẽ dicit q' ex omnib' illis auctoritatib' nõ aliud ɔcludit q̃ q' sciẽtia pratica stare põt cũ ꝑuersa electione i vñ tamẽ vel in hitu qd nr̃e ɔclusioni nõ obstat. s' nõ ꝓbãt q' ꝑuersa electio stare possit cũ ṽtute prudentie aut ecõtra. nõ eni est idẽ dictu sciẽtia pratica et prudẽtia. vñ. S. Tho. in de vir. in cõmuni arti. 6° ad p̃m. prudẽtia inquit plus importat q̃ sciẽtia pratica. nã ad sciẽtiã praticã pertinet vniuersale iudiciũ de agẽdis sicut fornicationẽ esse malam furtũ nõ esse faciendũ et hmõi. qua q̃dẽ sciẽtia existẽte: contingit in particulari actu iudiciũ rationis intercipi vt nõ recte iudicet. et ꝓpt' hoc dr' a pho. 2°. ethi. parũ valere ad ṽtutẽ: q2 ea exñte cõtingit hoiem cõtra virtutẽ peccare. sed ad prudentiã ꝑtinet recte iudicare d' singulis agibilib' ꝓut sunt agẽda. qd quidẽ iudiciũ corrũpitur p quodlibet peccatũ. et ideo prudẽtia manẽte: hõ nõ peccat. vñ ipsa non parũ s' multũ ad ṽtutẽ cõfert imo ipsam ṽtutẽ causat. hec ille. et circa hec lati' dictũ fuit i secũdo et tertio notabili. Et p hec patet respõsio ad auctoritatẽ phĩ q̃ i secũdo argumẽto adducit. Neq3 valẽt q̃ arguẽs in eodẽ secũdo argumẽto vlteri' obijcit. non primũ nã cõsequẽtia est nulla. ꝓcedit enim ex falso supposito. s. acsi nos diceremus q' sola sciẽtia pratica sufficiat facere hoiem virtuosũ: aut q' cũ rectitudine scientie pratice stare non possit ꝑuersitas electiõis. hoc aũt nos nõ dicim'. sed dicim' q' ꝑuersitas electionis stare nõ põt cũ prudẽtia qd est aliud dictu ab illo. item dicim' ꝑsuadẽdũ esse homini de recte volẽdo. q̃m recta cõsideratio de agibilib' in vniuersali et particulari ꝑfecti p̃ceptiua q̃ est ꝓpria prudẽtie: hñt nõ põt sine actu recto volẽdi. Neq3 valet. 2m. q2 dato illo casu: nec ex recto dictamine generaret prudẽtia ad cuius generationẽ nõ sufficit dictamẽ recte rõnis

sed requiritur aggeneratio virtutum moralium prout deductum fuit in primo notabili. vnde minor, ppositio est falsa loquendo de solo recto dictamine. ¶Ad.3m. dicit primo q arguens falsum assumit cōtra nos. nō eni dicim q mala electio excecat itellectū. imo ecōtra dicim q excecatio intellectus causat malā electionē. Dicit secūdo q sequens argumētatio nō valet. nā falsum est q omnis forma sylogistica recta sit euidens omni intellectui. q2 nō intellectui prana iffecto seu turbato passione. et de hoc dictū fuit in quarto notabili. Cetera aūt que arguēs implicat, pcedunt ex falso supposito supra dicto. s. nos dicere q mala electio excecat intellectū ita q necessario presupponatur ad intellect cecitatē quod falsum ē. ¶Ad.4m dicim q stante recto dictamine i vniuersali: voluntas pōt male eligere, p eo q dictamen in particulari et in actu nō stat rectū. et cū arguēs infert q act dictaminis nō rect erit preuius ad malū velle: cōcedim. admittim etiā q pōt esse nō rectus nō per aliud malum velle sed ppter falsam extimationē ex passione appetitus sensitiui subortā. et ita cessat circulus et pcessus in infinitū. vnde arguēs pcedit in hoc etiā argumēto ex premisso falso supposito q. s. fm nos voluntas mala excecat intellectū. ¶Ad.5m. dr q nihil pbat ad ppositū arguentis. nā nō aliud pbat nisi q circa pma principia pratica nullus pōt errare. quo a nobis cōcesso stat cōclusio. q2 nihilomin errare pōt circa secūda pncipia pratica et in particulari accepta, put in quarto notabili deductū fuit. ¶Ad.6m. dr q argumētū magis est ad oppositū arguētis q̄ ad ei ppositū. nā ex eo non aliud cōcludit q̄ q in dānatis mala electio pcedit ex eo q falso dictamine. s. deo nō esse obediendū. hoc aūt p nobis facit et cōtra arguētē qui tenet malā electionē voluntatis posse stare cū recto dictamine itellect in vniuersali et particulari. ¶Ad argumēta ptra secūdā cōclusionē ad pmū dr q minor ppositio ē falsa qn plures pfectiones partiales sunt adinuicē ordinate quēadmodū in pposito nro ē de vtutib moralibus put pat ex pbatione pclusionis et ex his q̄ dicta sunt in quito notabili. neq ē simile d visu et gustu et auditu q̄ naturalē ordinē nō hūt in suis actibus. vt eni. S. Tho. rndet in de virtu. cardi. ar.2. ad.17m. potētie anime nō hūt ordinē conuertibilē cū essentia anime. nā q̄uis nulla potētia anime possit esse sine anime essentia: tamē essentia anime pōt esse sine qbusdā potētijs puta sine visu et auditu, ppter corruptionē organorum quorū huiōi potētie, ppe sunt act. virtutes aūt morales omnes hūt int se ordinē. ¶Ad.2m dr q assūptū ē falsū. neq valet ei pbatio qn ē petitio pncipij. ¶Ad.3m. patet respōsio ex his q̄ dicta sunt in quito notabili. vn secūda responsio ibi posita bona ē sano modo itellecta. et ad eius iprobationē cōcedim pmā cōsequētiā. vt enim Gregori dicit. 22°. moraliū si vna vtus sine alia habeat: aut vt nō est aut pfecta nō est. neq inqt prudētia vera ē q̄ iusta tēperās et fortis nō est. neq pfecta tēperātia q̄ fortis iusta et prudēs non ē. et sic de ceteris exēplificat cōcludēs tāto pfecte sunt regule: quāto vicissim sibimet cōiūcte. Itē Ambrosi sup Lucā. cōnexe sibi sunt cōcatenateq virtutes vt q̄ vnā hēt plures hēre videat. Falsitas aūt cōsequētis ab arguēte nō pbat. naz cōsequētia est falsa qua infert q nulla erit prima virtus nec etiam virtus. et ad eius probationez negatur consequentia. non enim sequitur si aliquid esse non pōt nisi aliquo alio concomitante q hoc sit prius illo. nam materia esse non pōt sine forma nec econtra forma esse pōt sine materia: et tamen nec forma est pōr materia quātum ad esse nec ecōtra. itē pater esse non pōt pat sine filio: et tamē nō inde sequit q fili sit pōr patre. neq simile pōt esse simile sine alio simili: et tamē nō necessario vnū simile ē pus altero. et est in oibus his vna rō quia. s. hūt adinuicē essentialem coordinationē et huiuscemodi coordinatio ī virtutibus moralib reperitur, put in pmo et secundo notabili fuit declaratū. vnde respōsio q̄ vltimo datur: bona est. Et ad ei pmam iprobationē dr pmo q nullū incōueniēs est ex actib q̄ sunt vni virtutis elicitiue: plures alias vtutes acquiri participatiue et in quadā omnium radice et cōplemēto. vnde. S. Tho. pa 2e. q. 61. ar. 4. ad pm. dicit q q̄tuor vtutes cardinales denominant adinuicē p redūdātiā quādaz. q2 id qd est prudētie redundat ad alias virtutes inqm a prudētia diriguntur. vnaqueq vero aliarum redundat in alias et hoc in singulis exemplificat. Dicit secundo q quia exercitiū vtutū q̄ pficiūt hoīem fm cōmunez statū ē frequēs in cōmuni vsu hui vite ideo actus plurium virtutum se inuicez d primo cōmunicāt ita q plures virtutes simul vel q̄si aggenerari poterunt. ¶Ad secūdā improbationē respōdet. S. Tho. 2a 2e. q. 152. ar. 3°. ad. 2m. q cōnexio virtutū accipit fm illud qd est formale in virtutib. i. fm charitatē vel fm prudentiam non aūt fz id quod est materiale in virtutibus. nihil enī phibet alicui vtuoso suppetere materiā vni vtutis: nō aūt materiā alteri. sicut pauper habet materiam temperantie: non autē mate-

tiam magnificentie. et hoc modo alicui habenti alias virtutes: deest materia virginitatis .i. carnis integritas. tamē potest id quod ē formale in virginitate hēre vt. s. sit ī preparatione mētis p̄dicte integritatis conseruande, ꝓpositū si hoc sibi competeret. sicut pauper pōt in preparatione animi habere ꝓpositū magnificos sumpt⁹ faciēdi si sibi competeret. et sine hac preparatiōe animi nō potest esse aliquis virtuosus. hec ille. In. q. vero de cardinalibus virtu. ar. 2°. ad. 7m. respondet ꝙ virginitas fm quosdam nō nominat virtutem sed quēdā ꝑfectionis statū virtutis. nō aūt oportet ꝙ q̄cūqꝫ habet virtutē: habeat eam fm gradū perfectum. et ideo sine virginitate: castitas et alie virtutes haberi possunt. vel si detur ꝙ virginitas sit virtus: hoc erit fm ꝙ importat habitum mentis quo aliquis elegit virginitatē cōseruare propter xp̄m. et hic quidem habitus esse potest etiam in his qui carnis integritate carēt. sicut et habit⁹ magnificētie potest esse sine magnitudine diuitiarum. ¶ Ad argumentū ante oppositū respondet. S. Tho. in hac dis. arti. 2°. ad primum: ꝙ verbum Bede intelligendum est de virtutibus quantum ad vsus et non quantū ad habitus. diuersi enī sancti diuersimode excedūt se inuicem in vsibus diuersarum virtutum fm ꝙ de qnolibet confessore dictum est: non est inuentus similis illi qui conseruaret legē excelsi. Sed p̄a 2e. q. 65. arti. 3. ad. 3m. respōdet ꝙ aliqui sancti dicuntur virtutes aliquas non habere inquātum patiuntur difficultatē in earū actibus: quāuis habitus omnium virtutū habeant. Et in hoc articulus terminatur: et tertio libro sentētiarū finis dat. Cuius omnia et singula dicta nr̄a examini ac iudicio sacro sancte apostolice sedi submittimus parati illa tenere que sacro sancta romana ecclesia tenet ac probat illaqꝫ respuere et retractare que respuenda ac corrigēda sedes ipsa apostolica docet et predicat.

**Didaci deza archiepiscopi Hispalēsis nouarum defensionum doctrine angelici doctoris beati Thome de aquino super tertio libro sententiarum questiones ꝓfundissime ac vtilissime feliciter finiunt.**

✠

¶ Tabula questionum ꝛ cõclusionum tertij libri defensionum theologie diui Thome de aquino.

# ¶ Tabula questionum et conclusionum huius tertij libri defensionū theologie diui thome de aquino in tertio libro sententiarum per reuerēdissimū dominū Didacum deça archiepiscopum hispalensem.

## Distincti. j. Questio. j.

Utrum humana natura quā filius dei assumpsit ꝑpter humani generis reparationē potuerit a trib⁹ suppositis diuine nature assumi.

ꝯclu°. pª. ¶ Filius dei assumpsit humanā naturā in remedium peccati generis humani ita ꝙ si hō nō peccasset filius dei incarnat⁹ nō fuisset.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Possibile fuit candē humanitatē numero assumi a duab⁹ vel trib⁹ ꝑsonis diuinis simul.

ꝯclu°. 3ª. ¶ Humanitas xp̄i assumpta ad vnitatem diuini suppositi nō potest esse vnita diuine nature quin sit vnita ꝓprietati personali.

## Disticti. ij. Questio. j.

Utrum persona diuina possit assumere naturam irrationalem.

ꝯclu°. pª. ¶ Deus de potētia sua absoluta posset assumere quamcūqȝ naturā irrationalē.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Suppositū diuinū potuit assumere naturam humanā absqȝ hoc ꝙ deo frueretur.

ꝯclu°. 3ª. ¶ Fili⁹ dei assumēdo humanitatē: assumpsit formā totius ex compositiōe corporis et anime resultātem.

## Disticti. iij. Questio. j.

Utrū beatissima virgo maria fuerit cōcepta in peccato originali.

ꝯclu°. pª. ¶ Beata virgo maria concepta fuit in peccato originali.

## Distin. iiij. Questio. j.

Utrum beata virgo aliquid actiue egerit in conceptione xp̄i propter quod vere dici possit mater dei.

ꝯclu°. pª. ¶ In ipsa conceptione xp̄i beata virgo nichil actiue operata est sed solam materiam ministrauit

ꝯclu°. 2ª. ¶ Beata virgo vere et proprie dicit̄ et ē mater dei.

## Distin. v. Questio. j.

Utrū vnio nature diuine et humane in xp̄o sit maxima vnio creata

ꝯclu°. pª. ¶ Unio nature humane ad suppositū diuinum in xp̄o est relatio realiter existens in humana natura.

ꝯclu°. 2ª. ¶ In assumptiōe humane nature in xp̄o: suppositum filij est terminus assumptionis.

ꝯclu°. 3ª. ¶ Unio naturarum in xp̄o est maxima inter vniones creatas.

ꝯclu° 4ª. ¶ Diuina natura aut diuina ꝑsona vniri nō potest humanitati xp̄i neqȝ eius carni ꝓpe vt forme.

## Distin. vj. Questio. j.

Utrum in xp̄o sint plura esse existentie.

ꝯclu°. pª. ¶ In xp̄o nō est nisi vnū eē existētie simplr.

ꝯclu°. 2ª. ¶ In incarnatione xp̄s nō assumpsit naturā humanā cum omni entitate positiua qua dicit̄ suppositū et persona humana.

## Distinctionis. vij. et. viij. Questio. prima.

Utrum in xp̄o sint due filiationes.

ꝯclu°. pª. ¶ In xp̄o nō est nisi vnica filiatio realis qua ab eterno refertur ad patrem.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Per candē relationē realē aliquid potest refferri ad plures terminos ꝯ intellectis tamē pluribus respectib⁹ rationis.

## Disticti. ix. Questio. j.

Utrū humanitas xp̄i sit adoranda adoratione latrie.

ꝯclu°. pª. ¶ Humanitas xp̄i simul cū xp̄o adoranda est adoratione latrie: quāuis xp̄s nō sit adorandus adoratione latrie ratione humanitatis.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Imago xp̄i adoranda est adoratione latrie sicut et xp̄s.

ꝯclu°. 3ª. ¶ Crux xp̄i est adoranda adoratione latrie.

## Dis. x. ⁊. xj. Questio. j.

Utrū iste ꝓpositiones sint vere et cōcedēde. xp̄s fm ꝙ iste homo est de⁹. vel xp̄s fm ꝙ iste homo est persona aut suppo^m.

ꝯclu°. pª. ¶ Iste propositiones sunt vere et concedēde. xp̄s fm ꝙ iste homo est de⁹. et xp̄s fm ꝙ iste homo est suppositū et persona.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Iste propositiōes. filius dei ē creatura vel xp̄s est creatura: sunt false et nō concedēde.

ꝯclu°. 3ª. ¶ Ista propositio. xp̄s vel iste homo demōstrato xp̄o incepit esse est falsa

## Questio. ij. Utrū christus sit filius dei adoptiuus.

ꝯclusio. 1. ¶ Ista propositio simpliciter dicta est falsa. xp̄s vel iesus aut ille hō loquendo de xp̄o est filius dei adoptiuus.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Ista ꝓpositio. xp̄s fm ꝙ homo ē filius dei adoptiu⁹ est falsa et nullo modo cōcedēda.

## Distin. xij. Questio. j.

Utrum xp̄s potuerit peccare.

ꝯclu°. pª. ¶ Xp̄s peccare nō potuit nec habuit potētiā peccandi proprie loquendo.

## Distin. xiij. Questio. j.

Utrum anima xp̄i habuerit gratiam creataꝫ formaliter et actu infinitā.

ꝯclu°. pª. ¶ Gratia habitualis anime xp̄i est actu infinita in genere et ſm quid nō simpliciter.

## Disti. xiiij. Questio. j.

Utrum anima xp̄i sit sciens formaliter scientia creata.

ꝯclu°. pª. ¶ Diuina essentia esse non potest anime xp̄i vel rationali creature formalis noticia aut cognitio.

ꝯclu°. 2ª. ¶ In anima xp̄i preter sciētiam sibi a deo infusam: oportet poni scientiam aliam naturaliter acquisitam.

## Questio. ij.

Utrū anima xp̄i in verbo videat omnia alia a verbo.

ꝯclu°. pª. ¶ Anima xp̄i nō scit in verbo omnia que scit verbum.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Anima xp̄i cognoscit in verbo infinita nō simpliciter sed ſm quid.

## Distinctiōis. xv. xvj. xvij. Questio prima.

Utrum anima xp̄i habuerit oīpotētiam q̄ a dolore sensibili posset ipsum preseruare.

ꝯclu°. pª. ¶ Anima xp̄i nō habuit omnipotentiam simpliciter nec respectu imutationis creaturarū nec respectu proprij corporis.

ꝯclu°. 2ª. ¶ In xp̄o fuit vere et ꝓprie dolor sensibilis.

ꝯclu°. 3ª. ¶ Dolor passionis xp̄i peruenit vsq ad superiorē rationē vt est natura nō vt est ratio.

ꝯclu°. 4ª. ¶ Uoluntas xp̄i considerata vt natura: nolebat passionē aut mortē subire ſm iudicium rationis inferioris considerate vt natura.

ꝯclu°. 5ª. ¶ Xp̄s aliquo modo habuit necessitatem absolutam moriendi ac paciēdi. s. ſm causas remotas. veruntamē ſm causas proximas nō necessitate absoluta sed propria voluntate mortem et passionē subijt.

## Distinctiōis. xviij. xix. xx. Questio prima.

Utrum aliqua pura creatura potuerit satisfacere pro tota natura humana collapsa in p̄mis parentibus.

ꝯclu°. pª. ¶ Meritum xp̄i et eius satisfactio sufficiens ē pro infinitis hominibus si essent.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Xp̄s per passionē suam quam in humana natura assumpta pertulit: sufficienter satisfecit pro tota natura humana collapsa.

ꝯclu°. 3ª. ¶ Meritū et satisfactio xp̄i nō habet efficaciā vltimatam nisi in illis qui xp̄o vniuntur per fidem et charitatem.

## Distinctionis. xxj. et. xxij. Questio prima.

Utrū xp̄s desierit esse homo in triduo mortis

ꝯclu°. pª. ¶ In morte xp̄i diuinitas mansit vnita anime et carni quāuis nō vni humanitati.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Xp̄o vere et per suam presentiam descēdit ad inferos.

ꝯclu°. 3ª. ¶ In triduo mortis xp̄s totus fuit in inferno et totus fuit in sepulchro.

## Dis. xxiij. Questio. j.

Utrū habitus virtutū sint homini necessarij.

ꝯclu°. pª. ¶ Habitus virtutū sunt homini necessarij.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Habitus virtutum sunt essentialiter forme absolute de prima specie qualitatis.

## Questio. ij.

Utrum fides theologica sit virtus.

ꝯclu°. pª. ¶ Fides charitate informata est virtus.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Fides theologica siue sit formata siue informis est donū dei.

ꝯclu°. 3ª. ¶ Homo aliquem articulū fidei pertinaciter discredens: nō habet habitum fidei infuse.

ꝯclu°. 4ª ¶ Fides est vna virtus et vnus habitus.

## Distinctionis. xxiiij. ⁊ xxv. Questio prima.

Utrum fides sit de visis.

ꝯclusio. 1. ¶ Fides non est de visis ab intellectu fidem habente.

ꝯclusio. 2 ¶ Fides non proprie est de scitis ab intellectu fidem habente.

ꝯclusio. 3. ¶ Fides est certior scientia certitudine inhesionis.

## Dis. xxvij. xxviij. xxix. et. xxx. Questio p̄ma.

Utrū homo debeat ex charitate diligere deū plus q̄ seipsum.

ꝯclusio. 1. ¶ Charitas est virtus.

ꝯclusio. 2 ¶ Obiectum charitatis est deus inquantum est beatificatiuus vel beatitudinis obiectuꝫ.

ꝯclusio. 3 ¶ Homo ex charitate plus debet diligere deum q̄ seipsum.

ꝯclu°. 4ª ¶ Charitas inclinat ad amādum deū duplici amore. s. amicitie et concupiscētie. ad amorem amicitie per se et principaliter: ad amorem vero concupiscentie ex consequēti.

ꝯclu°. 5ª. ❡ In dilectione dei potest haberi quodāmodo respectus ad mercedem.

ꝯclu°. 6ª. ❡ In dilectione dei non ē mod⁹ adhibēdus.

ꝯclu°. 7ª. ❡ Nō omnes proximi sunt ex charitate eq̄liter diligendi.

ꝯclu°. 8ª. ❡ Charitas feruentius diligit amicos q̄ inimicos. et dilectio amici melior ē bonitate specifica q̄ dilectio inimici.

# Distinctionis. xxxj. et xxxij. Questio prima.

Utrum fides remaneat in patria.

ꝯclu°. pª. ❡ Habitus fidei non remanet sed euacuatur in patria.

ꝯclu°. 2ª. ❡ Actus fidei non remanet nec remanere potest in patria simul cum actu diuine visionis beatifice.

# Dis. xxxiij. Questio. j.

Utrum ex actibus humanis acquirantur habitus virtutū in appetitu sensitiuo subiectiue existentes puta in concupiscibili vel irascibili.

ꝯclu°. pª. ❡ Alique virtutes morales sūt subiectiue in solo appetitu sensitiuo qui diuiditur per irascibilem et concupiscibilem.

ꝯclu°. 2ª. ❡ Alique virtutes pñt in nobis acquiri ex assuetudine operum.

ꝯclu°. 3ª. ❡ Preter virtutes morales humanis actib⁹ acquisitas: sunt homini necessarie quedā alie virtutes morales diuinitus infuse.

ꝯclu°. 4ª. ❡ Uirtutes morales et cardinales remanebunt in patria post resurrectionem.

# Distinctiōis. xxxiiij. et xxxv. Questio prima.

Utrū dona spiritus sancti sunt habitus a virtutibus distincti.

ꝯclu°. pª. ❡ Dona spiritussancti sunt habitus distincti a virtutibus infusis theologicis et moralibus.

ꝯclu°. 2ª. ❡ Dona spiritussancti remanebunt in patria alio modo q̄ in presenti vita.

# Dis. xxxvj. Questio. ij

Utrum virtutes cardinales sint inter se cōnexe ita q̄ qui habet vnā habeat omnes.

ꝯclu°. pª. ❡ Prudentia esse nō potest sine virtutibus moralibus nec ecōtra virtutes morales possunt esse sine prudentia.

ꝯclu°. 2ª. ❡ Quattuor virtutes cardinales imo et omnes virtutes morales sunt adinuicē cōnexe.

❡ Explicit tabula questionū et cōclusionū tertij libri defensionum sancti doctoris per Reuerēdissimū dominū Didacum de deça archiepiscopum hispalensem.

Didaci deza archiepiscopi hispalēsis no
uarum defensionum doctrine āgeli-
ci doctoris beati Thome de a-
quino super quarto libro
sententiarum q̄stio-
nes profundissi
me acutilissi
me felicit
incipi
unt.

3

# Didaci deza archiepi hispalensis nouarũ defensionũ doctrine angelici doctoris bti Thome de aquino sup quarto libro snĩarũ q̃stiones ꝓfundissime ac vtilissime feliciter incipiunt.

Circa primam distinctionem quarti libri sententiarũ queritur vtrũ in sacramentis noue legis sit aliqua virtus gratie causatiua et arguitur ꝙ non. quia idẽ non põt esse in diuersis. sed ad sacramenta concurrũt diuersa. s. res ⁊ verba. vnꝰ aũt sacramenti non potest esse nisi vna virtus. ergo videtᷣ ꝙ in sacramẽtis nulla sit virtꝰ. ¶ In oppositũ arguitur. qꝛ dicit Augustinus sup Joãnem. que tãta est vis aque vt corpꝰ tangat ⁊ corꝺ abluat. Et Beda dicit ꝙ dñs tactu sue mundissime carnis: vim regeneratiuã contulit aquis. ¶ In hac questione erunt quattuoꝛ articuli vt supra in tribus libris.

Quantuz ad primũ articulũ sit prima ꝯclusio ꝙ diffinitio sacramenti quã ponit magister. s. sacramentũ est inuisibilis gratie visibilis forma ita vt eius imaginẽ gerat ⁊ causa existat: est bene assignata. Hanc cõclusionẽ tenet. S. Tho. in hac ꝑma distinctione lectione prima. ar. pᵒ sub. ar. 3. ¶ Secunda cõclusio est ꝙ sacramẽta noue legis cõsistunt in rebus ⁊ verbis. Hãc cõclusionẽ tenet S. Tho. vbi supra. ar. 3. Et. 3ª. p. q. 60. articulis 4. et. 5. et. 6. et. 7. ¶ Tertia conclusio est ꝙ sacramẽta noue legis sunt causa gratie nõ solum sine qua nõ: sed ⁊ causa per quã. Hanc cõclusionẽ tenet. S. Tho. vbi supra in hac dis. ar. 4. sub. ar. pᵒ. Et. 3ª. p. q. 62. ar. pᵒ. Itẽ de veri. q. 27. arti. 4. ¶ Quarta cõclusio est ꝙ in sacramẽtis noue legis est aliqua virtus gratie causatiua. Hãc cõclusionẽ tenet. S. Tho. in hac dis. loco ꝑme allegato sub. ar. 2. Et. 3ª. p. q. ꝑme allegata. ar. 3. Et in de veritate loco proxime allegato.

Quantum ad articulũ secundũ arguendum ẽ cõtra cõclusiones. Et quidẽ cõtra primã arguit Durandus ꝓbando ꝙ ad sacramentum noue legis non requirantᷣ tres cõditiones posite in probatione cõclusionis. qꝛ vt dicit in sacramẽto matrimonij nulla predictarũ triũ condicionũ repitur. sufficiunt enim ad matrimoniũ verum sola verba exprimẽtia consensum in quibꝰ ille tres cõdiciones reperiri nõ possunt. ¶ Item de necessitate sacramẽti ordinis non est cõsecratio materie nec in se nec in suo simili saltẽ q̃tum ad quattuoꝛ minores ordines et q̃ᵐ ad subdiaconatuz et tamẽ sunt sacramẽta. ¶ Item tertia cõdicio. s. ꝙ sacramẽta contineãt inuisibilem gratiã ẽm hugonẽ vel ꝙ sint causa gratie ẽm magistruz: calũniã hẽt apud multos. vnde diffinitio data a magistro non videtᷣ bona. nec similiter diffinitio hugonis qua dicitᷣ: sacramentũ est materiale elementum exterius oculis suppositũ ex institutione diuina signans ex similitudine representãs ex sanctificatione inuisibilẽ gratiã continẽs. sed diffinitio Augustini qua dicitᷣ: sacramentuz est in quo sub tegumẽto rerũ visibiliũ virtus diuina salutẽ nostram secretꝰ operatur: videtur ceteris preferẽda vt puta q̃ nullam patitᷣ calũniam. ¶ Contra secundam cõclusionẽ arguit idẽ Durãdus dicẽs ꝙ matrimoniũ põt cõtrahi sine verbis puta per litteras inter absentes vel per nutus ⁊ signa inter mutos vel verecundos presupposito interiori consensu ⁊ est eque verum sacramẽtũ sicut matrimoniũ per verba contractũ. quod pro tanto est qꝛ matrimoniũ fuit in veteri lege sicut et ĩ noua: nec aliquid reale additũ est ad matrimoniũ in noua lege supra illud quod erat ꝺ ratione eiꝰ in veteri nisi forte idiuisibilitas. et ideo sicut tũc poterat contrahi sine verbis: ita ⁊ nũc. Nec valet quod ab aliquibꝰ dicitᷣ ꝙ matrimoniũ ẽm ꝙ est sacramẽtum in dispẽsatione ministroꝝ consistens: requirit aliqua verba. s. benedictionez ab ecclesia institutã. quia benedictio nubentium nõ est de essentia matrimonij sed solum de solemni

tate. nec omne matrimoniuz benedicitur sed solum primū: et tamē secundum est sacramentum sicut et primum. nec ecclesia pōt statuere aliqua q̄ sint essentialis sacramento et c. ¶ Item q non omnia sacramenta noue legis consistant in verbis et rebus sed solum quedam patet. sacramētū enim matrimonij sm̄ suum potissimū esse consistit in verbis exprimentibus consensum de p̄senti. sacramentū etiam penitētie prout est sacramētum noue legis hoc est put includit confessionē penitentis et absolutionē sacerdotis: consistit in solis verbis. nec requirit̄ in aliquo predictorum sacramentorū aliqua res preter verba. ergo predicta sacramenta nō consistunt in verbis et reb⁹. Et si dicat̄ q in matrimonio verba vnius coniugum tenent locum forme et verba alterius tenēt locū materie: in penitentia verba sacerdotis absoluentis tenent locū forme et verba penitentis tenent locū materie: non valet. q2 nos non dicimus quin in quolibet sacramēto sit aliquid p forma et aliquid pro materia: q̄uis in matrimonio sit difficile assignare hoc q2 quilibet coniugum de pari se habet ad matrimoniū: et ideo verba vnius cēsenda sunt sicut verba alteri⁹. sed querimus an omnia sacramenta noue legis cōsistāt in verbis et rebus: et constat q non q̄z[m] ad predicta duo sacramenta. q2 cū dicatur sacramentū cōstare ex verbis et rebus: res et verba sunt duo separata ita q nec verba possint accipi pro rebus nec res pro verbis si illud dictum debeat verificari. et ideo q̄uis in matrimonio et penitentia sint verba: non est ppter hoc dicēdū q consistant in reb⁹ et verb. nec psone ɔcurrētes ad matrimonium aut ad sacramētū penitentie possunt dici res prout nunc loquimur. q2 suscipientes sacramētū non sunt de intrinseca rōne sacramenti. et sic patet q non omnia sacramēta noue legis consistūt in reb⁹ et verbis saltē penitentia et matrimoniū. hec durandus. ¶ Cōtra tertiam ɔclusionē arguit idem Durandus pbando q preter gratiā non debeat poni dispositio aut ornat⁹ causatus i anima per sacramenta. constat enim inquit q sine dispositione vel ornatu quem ponis: potest haberi gratia vt in illis qui sanctificantur in vtero: vel in adultis qui iustificantur ante susceptionez baptismi: et in illis qui vere conteruntur ante cōfessionem et absolutionem. gratia etiam habita sine illis sufficientissime ornat animaz. quare poneret talem dispositionem vel ornatum: videtur esse pura adinuentio ad palliandum q sacramēta aliquid causant in anima. de nullo enim alio seruit predicta dispositio vel ornatus. vel dicas de quo et non erit facile fingere. hic autem nō includimus characterem quia de illo fiet inferius mentio specialis. ¶ Item matrimonium verum et ratum potest contrahi inter absentes quātumcumq3 distantes. si ergo per tale matrimonium conferretur ɔtrahentibus bene dispositis gratia que est a solo deo qui est presens omnibus q̄tumcumq3 inter se distantibus: qualiter tamen p verba matrimonij prolata in hispania potest cōferri alteri coniugum existenti in francia aliquis ornatus vel dispositio ad gratiam non apparet pbabile. ¶ Item vere contritus habet gratiam anteq̄z confiteatur vel absoluatur. si ergo per sacramentalem absolutionem causatur aliq̄s ornatus in eo: ille nō poterit esse dispositio ad gratiam que precessit nec ad augmentum gratie. q2 sicut dicit se ostendisse libro primo distin. 17. forma augmentabilis potest augeri ex parte solius agentis sine noua dispositione subiecti. igitur nulla necessitas est q per sacramentuz imprimatur talis dispositio vel ornatus. nec apparet vtilitas quare nec probabilitas. ¶ Item per sacramenta que dicuntur characterem imprimere non ponitur causari talis dispositio vel ornatus. character ergo excludit necessitatem et etiam congruitatem cuiuscū q3 alterius dispositionis ad grām. cum ergo baptismus confirmatio et ordo dicantur imprimere characterem indelibilem: sequitur vt videtur q baptizatis confirmatis et ordinatis recipientibus alia sacramenta: non imprimatur per ea aliqua dispositio vel ornatus: et sic illa sacramenta nihil causabunt. Et si dicatur q character baptismi non excludit necessitatez nec congruitatem alterius dispositionis ad gratiam absolute sed solum respectu gratie baptismalis: et consimiliter est de charactere confirmationis et ordinis: non valet. quia eadem est gratia sm̄ speciem per quam in baptismo tollitur culpa originalis et in penitentia culpa actualis et per quaz meritorie exercem⁹ actus ad quos deputamur per confirmationem et ordinem et alia sacramēta. et ideo si character tollit necessitatem vel cōgruitatem dispositionis vel ornatus respectu vnius: tollit etiam respectu cuiuscū q3 alterius. et sic non videtur q sit ponenda talis dispositio vel ornatus. hec durandus in forma. ¶ Contra eandem conclusionem arguit Scotus probando q nullum sacramentum etiam in virtute dei attingat ad characterem vel dispositionem ad gratiam vel ornatum effectiue inducendo. Primo sic. creatura non potest agere instrumentaliter ad terminum creationis sm̄ te, et hoc vt tu di-

tis alibi maxime est verum de substantia corpo-
rea cuiusmodi est sacramentum. dispositio aūt ꝑ
ma vel previa ad gratiam qualem ponis: est ter
minus creationis. ergo et cetera. hoc probatur.
quia illa dispositio est forma simpliciter superna
turalis: et quelibet talis est eque ineducibilis de
potentia naturali subiecti recipientis. eque etiaz
subiectum est in potentia obediētiali ad quam-
cumqꝫ talem formam. ¶ 2°. quia ista dispositio
cum sm te sit necessitas respectu gratie: quando
non est impedimentum in suscipiente: sequitur
ꝙ simul fiant in anima non indisposita ista dispo
sitio et gratia. igitur fit in instanti sicut ꝛ gratia.
quia non est successio in inductione alicuius for-
me: nisi penes partes mobilis vel forme. neutrū
autem est hic. non primum quia subiectum est in
divisibile. non secundum quia tunc gradus for-
me non possent esse nisi talis dispositio continue
fieret maior et maior. sed possibile est in aliquo
suscipiente sacramentum minimam dispositionē
induci sicut ꝛ minimam gratiam infundi. ad illaz
autem gratiam non requiritur nisi minima dispo
sitio. non est igitur ibi successio penes gradus sm
quos dispositio successive inducatur. patet etiaz
tertio illa propositio. quia instrumentuz non a-
git nisi in virtute principalis agentis. igitur si in-
strumentum potest agere in tempore ad illā dis-
positionē: sequitur ꝙ deus agat in tempore vel
successive ad eandem. consequens videtur incō-
veniens. tum propter infinitatem potentie agē-
tis. tum propter summam capacitatem suscipien-
tis non habentis contrarium. sic ergo supponitur
ex istis tribus rationibus ꝙ illa dispositio previa
ad gratiam quam tu ponis: inducatur vel indu-
ci possit in instanti. sacramenta autem cōmuni-
ter non possunt habere actionem suam in instā-
ti. primo quia cōmuniter in sacramentis requi-
runtur multa verba. illa autem non possunt ha-
bere esse in instanti: igitur in tempore. quare nec
agere actione sua naturali: igitur nec supernatu-
rali. quia sm te quando instrumentum habet a-
ctionem excedentem suam virtutem: habet etiā
actionem propriam. si etiam fingatur vna illarū
syllabarum totius orationis sacramentalis ha-
bere esse in instanti quod ideo fictio est quia for-
matio huius syllabe est cum motu locali aeris et
motus non est in instanti: adhuc non salvatur
propositum. quia aut illa esset prima syllaba aut
ultima aut intermedia. quecūqꝫ ponatur ex quo
hēt actionē ad illā dispositionē q causatur in istā
ti et nulla alia: sequitur ꝙ illa sola sufficeret ꝛ illa
sola inter alias haberet rationē sacramēti: qꝛ om

nes alie preter illam nec instrumentaliter nec q̄-
cumqꝫ modo agunt illam dispositionem previaz
quod est inconveniens. quia in tali oratione sa-
cramentali vna: non illa syllaba ponitur sacra-
mentum sed tota oratio. ꝙ si vltra fingas vlti-
mam syllabam esse sacramentum completive et
habere actionez que attribuitur sacramento nō
in virtute propria sed in virtute omnium prece-
dentium sicut vltima gutta in virtute omnium ꝑ
cedentium cavat lapidem. 8° physicoꝝ: hoc ni-
hil est. numq̄ꝫ enim in talibus vltimum comple-
tive causat effectum in virtute precedentium: ni
si quia precedentia dereliquerunt aliquam dis-
positionem previam ad illum terminum. hee au-
tem syllabe precedentes nullam talez dispositio
nem derelinquūt ante vltimam. igitur ꝛ cetera.
¶ 3°. quia in aliquo sacramento. s. in eucharistia
non videtur ista causalitas esse possibilis. et hoc
sive loquamur de sacramento pleno sive eucha-
ristia iam consecrata: vel de ipsa consecratione
sacramentali que est via ad sacramentum. nam
primo modo loquendo: illa species panis non vi
detur esse causa instrumentalis attingendo effe
ctum. s. existentiam realem corporis christi hic.
neqꝫ etiam aliquam dispositionem ad illum effe
ctum. De consecratione etiam patet ꝙ illa ver-
ba prolata non attingunt transubstantiationez
que est terminus principalis illius consecratio-
nis: cum illa transubstantiatio non fiat nisi virtu
te dei infinita quod eque vel magis patet q̄ꝫ de
creatione. neqꝫ attingit aliquam dispositionem
previam ad illam transubstantiationem: quia
aut illa dispositio esset ī pane aut in corpore chri
sti. neutruz potest dici. non enim in corpore chri
sti: quia iam non esset dispositio. nec in pane: qꝛ
cum illa dispositio esset necessitas ad transubstā
tiationem: in eodem instanti cum transubstan-
tiatione esset. et tunc in illo instanti esset panis.
quia quando est dispositio: est eius subiectum. sic
ergo panis in illo eodem instanti est in quo est il
la dispositio et transubstantiatio quod includit
contradictionem. Similiter pura fictio videtur
ꝙ per ista verba hoc est corpus meum magis al
teretur panis q̄ꝫ per alia verba prolata puta iste
panis est panis et huiusmodi: cum sonus non ha
beat virtutem activam ad causandum realez al
terationem vt apparet in pane. Potest etiaz ar-
gui hic vt prius. quia illa verba sacramētalia ha
bent esse in tempore: igitur ꝛ actionem suam in
tempore. illa autem dispositio ad eucharistiam
si fingatur: non potest causari in tempore ꝑpter
ea que supra dicta sunt. In proposito etiam est

ratio specialis quare verba cōsecrationis hostie
non possunt habere actionem respectu transub-
stantiationis seu dispositionis necessarie ad illā
transubstantiationem. quia non prius agūt cir-
ca passum ꝙ tāgāt illud ſm te ⁊ ſm phm. 2. phi
sicorum de simultate agentis ⁊ passi. nec autem
in instanti complete prolationis nondū species
huiusmodi obiecti verborum tangunt spēm pa-
nis. quia multiplicatio soni non fit nisi in tempo
re ſm phm in de sensu et sensato obiectione pe-
nultima. igitur per tempus post vltimum instās
complete prolationis: nondum transubstantia-
tio facta est nec dispositio preuia ad ipsaꝫ. igitur
panis per totum illud tempus permanet. quod
est contra cōmunem opinionem de eucharistia.
¶ 4°. arguitur. quia ista opinio ponit pluralita-
tem sine necessitate quod est contra doctrinam
philosophorum vt patet pmo phy. de opinione
mellisi ⁊ eius cōmentatoꝛ contra anaxagoram.
et. 7°. phy. et. 3°. de anima. quia natura nihil fa-
cit frustra. semper enīꝫ paucitas si sufficiat ad sal-
uandum apparentiam: est magis ponēda. sed ta
lem dispositionem fieri vniuersaliter in sacramē
tis: omnino videtur superfluum. nec huiusmodi
pluralitatis videtur esse aliqua necessitas vt pa
tet in eucharistia. quia fictio purissima videt̄ esse
ponere aliquam dispositionem precedentē vel
inter species panis que fiunt sacramentum et in
ter existētiā corporis christi que est res signata.
in alijs etiam sacramentis hoc probatur. nam in
illis que non imprimunt characterem: nulla ne-
cessitas videtur ponendi talem dispositionem q̄
dicitur ornatus ſm te imo hoc videtur cōtra cō-
munem doctrinam theologoruꝫ. in quibuscūqꝫ
enim sacramentis imprimitur dispositio ad effe
ctum principalem si propter obicem in suscipien
te non causatur tunc effectus finalis: cessante o-
bice sufficit dispositio ad illum effectuꝫ principa
lem. apparet etiam in sacramentis imprimenti-
bus characterem que propter hoc sunt initerabi
lia. sed in ficte penitente cessante fictione: nihil ē
quod sufficiat ad effectum vere penitentie alio-
quin non oporteret talem ficte confessum de eis
dem peccatis iterum confiteri. alias igitur in tali
sacramēto nulla imprimitur dispositio que sit dis
positio necessitans ad effectum sacramenti. hec
Scotus in forma. ¶ Contra eandem conclusio-
nem arguit Aureolus multipliciter. Primo sic.
si sacramentum haberet talem efficaciam et vir-
tutem: hoc deberet poni in sacramento dignissi-
mo puta eucharistie. sed talem efficaciam ⁊ vir-
tutem impossibile est poni in sacramento eucha

ristie. igitur non oportet ponere in alijs ad saluā
dum eorum dignitatem. hoc probatur. quia trā-
substantiatio est actio incomprehensibilis intel-
lectui creato. puta ꝙ aliquid transeat in aliud et
nihil ponat in eo nec maneat in se nec annihile-
tur. hoc videtur incōprehensibile omni creato in
tellectui. et ratio est quia passio in secūdo modo
dicendi per se hic separatur a subiecto: cū tamen
subiectum in natura sua determinet sibi hāc pas-
sionē. Dicetur forte ꝙ istā transubstātiationē du
pliciter possumus cōsiderare. s. q̄ꝫtum ad termi-
num ad quē. s. corpus xpi et terminū a quo puta
sbam panis. licet ergo sacrm non habeat effica
ciam circa terminū ad quem: habet tamen circa
terminū a quo. omnia aūt illa miracula sunt cir-
ca terminum ad quē. Cōtra istā respōsionē argu
itur sic. quia non intelligo ꝙ ista opinio velit dicere
ꝙ virtute trāsubstantiationis fiat aliquid in pa-
ne puta dispositio aliqua sicut aliq̄ mollicies vel
aliqua alia qualitas vel respect⁹ quo panis apt⁹
transeat in corpus xpi. si enīꝫ mille tales qualita
tes fiāt: non ppter hoc apparet panis magis ap-
tus ad transubstantiationē in corpus xpi. ¶ 2°.
quia illa qualitas ⁊ dispositio induceretur in pa-
ne in vltimo instanti ꝓlationis verboꝝ sacramē
talium. sed in vltimo instāti ꝓlationis verborū
panis non est sed desinit esse. et sic illa dispositio
⁊ qualitas fieret in nō ente. sic igit̄ intelligo istaꝫ
responsionē non ꝙ sacramēta sic agant in trāsitū
panis in corpus xpi: quia sic agerent in termino
ad quem: sed quia agunt in panem non positiue
causando dispositionem aliquam in pane sed ꝓ-
uatiue agendo in desitionem panis ita ꝙ virtu-
te eorum desinit esse panis. et si opinio sic intelli-
gatur: arguitur contra eam ⁊ probo ꝙ si sacramē
ta agunt ad desitionem panis: necessario agunt
ad transitum in corpus christi et arguitur sic. Ea
dem actione ⁊ motu quo quis recedit a termino
a quo: accedit ad terminum ad quem. nam nihil
aliud est recessus ab hoc: ꝙ̄ accessus ad hoc. per
hoc enim ꝙ accedo ad hoc: recedo ab hoc. sed
per te virtute verborum fit recessus a substantia
panis: igitur virtute eorum fit accessus ad corp⁹
christi. ¶ 2°. quia si verba sacramentalia agunt
ad desitionem panis: igitur actio eorum erit an-
nihilatiua. sed impossibile est ꝙ annihilare con-
ueniat alicui creature. tum etiaꝫ quia per hoc do
ctores euadunt ꝙ panis in transubstantiatione
non annihilatur quia transubstantiatio non ter
minatur ad non esse panis sed ad esse corp⁹ chri
sti. quia panis non desinit esse sed conuertitur in
corpus christi. ¶ 3°. quia desitio esse panis: nihil

aliud est q̃ subtractio influxus de inesse panis. igitur agere ad hoc est agere ad hoc q deus subtrahat influxum respectu panis. et tunc si illa virtus potest agere ad hoc q deus subtrahat influxum respectu panis: ita et posset agere ad hoc q subtrahet influxū respectu alterius creature. ergo illud sacramētum nō potest agere ad desitionem panis. ¶ Confirmat quia panis sic desinit esse q totum esse panis .s. materia et forma desinit eē. tunc sic. impossibile est aliquam creaturam sic agere ad desitionem alicuius. igitur etc. assumptū probatur. qr nullum accidens primo agit ad desitionem sui subiecti. omnis autē actio creature est accidens habens creaturā pro subiecto. ergo nullius creature actio est primo ad desitionē materie. ¶ 4°. sic supposito p̄mo q omnis actio creature est accidens: secundo supposito q in transubstantiatione sunt duo signa. primū est non entitas panis: secundū est corpis xpi entitas. quero igitur de actione verborū sacramētalium in quo est subiectiue: aut in primo signo substantie ipsius panis aut in signo substantie corporis xpi aut est actio sine subiecto subsistens. nō potest dici p̄mū quia in illo signo est nō entitas panis. probat qr in instanti in quo est transubstātiatio: primo nō est panis qr tunc primo conuersus est in corpus xpi. nec pōt dici secundū quia per te actio procedens virtute illorum verborū: non attingit terminum ad quem. relinquit igitur tertius modus q actio illa sit subsistēs: vel oportet dicere q talis actio est impossibilis. Dices q actio illa est in substantia panis que desinit esse. substantia enim panis est in aliquo ~~ultimo~~ toto tempore p̄cedente cōuersionem: et actio est in pane pro instāti desitionis ad quod imediate sequitur totū tēpus in quo panis habet non esse. Contra istā responsionē arguitur sic. supposito q panis non desinit esse per motū sed in instanti complete prolationis verborum in quo primo ē actio diuina respectu termini ad quem tūc sic. aut actio illorū verborū est in eodē instanti in quo est actio diuina et tunc cum actio illa per te sit subiectiue in pane: habeo q in eodem instanti erit ibi substantia panis et esse corporis christi. aut actio diuina et actio verborum est in alio et alio instanti: et tunc vel inter illa duo instantia est tempus mediū: et tūc cadit medium inter esse panis et esse corpis christi ita q est tempus in quo nec ēibi panis nec corpus christi. vel inter illa duo instantia non cadit tempus medium: et sic erunt duo instantia immediata. igitur oportet dicere q actio illorum verborum sit in instanti in quo est actio diuina circa corpus christi: et per consequens quando panis primo non est. et sic nō est subiectiue in pane. igitur vel est subiectiue in termino ad quem .s. i corpore christi vel est subsistens. vtrūq3 autem est impossibile. sic igitur patet q in sacramento eucharistie non potest esse aliqua actiuitas respectu cuiuscūq3 dispositionis in pane nec respectu desitionis panis nec respectu termini ad quem. quia tunc actio creature haberet in termino ad quem multa miracula que sunt possibilia soli diuine virtuti. ¶ 2°. principaliter arguit sic. ad saluandum veram efficaciam sacramentorum respectu gratie et sanctificationis quam attribuunt eis sancti: non oportet ponere talem virtutem inherentem per quam attingant ad aliquā dispositionem preuiam ad gratiam puta characterem vel ornatum. igitur conclusio falsa. cōsequētia tenet sed assumptum probatur. quia illi de alia opinione ita bene saluant efficaciam et actiuitatem sacramentorum sicut tu. quod probatur dupliciratione. prima est quia quando due dispositiones ita se habent ad aliquam formam sic q vna non est magis dispositio vel necessitas ex natura rei q̃ alia imo neutra est dispositio ex natura rei sed vtraq3 est dispositio tm̄modo per voluntatem agentis: eque bene saluat causalitatem dispositiuam qui ponit q inducitur tm̄modo per secundam dispositionem sicut ille qui ponit q inducitur per primam. probatio istius est. nam per te causalitas sacramentorum non ē nisi dispositiua per hoc q inducunt dispositionem ad gratiam. si igitur hoc quod tu ponis non est magis dispositio ex natura rei q̃ illud quod ponitur ab alijs sed vtrūq3 est dispositio quia placet principali agenti: sequitur q ita bene agit aliquid inducendo aliam dispositionem quecunq3 sit illa: sicut agit inducens preuiam dispositionem quam tu ponis. sed character vel ornatus q per te ponitur dispositio ad gratiam inanima non ē magis dispositio vel necessitas ex natura rei q̃ sit illa extrinseca operatio naturalis sacramenti puta ablutio vel aliquid huiusmodi imo vtrūq3 est dispositio quia placet diuine volūtati: et eque bene placet diuine voluntati q sola ablutio sit dispositio sicut ponunt alij sicut character vel ornatus quem tu ponis. ergo non magis tua positio saluat efficaciam sacramentorum q̃ illi qui ponunt in sacramentis tantum naturalem operationem exteriorē. maior nota est. minor probatur .s. q character non est magis dispositio ad gratiā ex natura rei q̃ sit naturalis operatio extrinseca sacramentorum. primo quia dato oppo-

fito sequitur ꝙ habens summã gratiam: deberet habere summũ characterem. probatur quia habẽs formam aliquam in summo: necessario habet dispositionem que necessitat ad illam formã in summo. verbi gratia habens formã ignis in summo habet dispositionem que ad illã necessitat in sũmo. sed consequens est falsum quia in christo fuit gratia in summo quia non est ei datus spiritus ad mensuram: et tamen xp̃s non habuit characterem quia character est spiritualis potestas a xp̃o determinata. hec autez potestas spũalis nõ est in xp̃o. ¶ 2°. ad idem quando aliquid est dispositio ex natura rei: vbicũq; est forma ibi est dispositio. si igitur character esset dispositio ad gratiam ex natura rei: tũc esset character in quocũq; esset gratia. sed consequens est falsuz nam in antiquis patribus puta Abrahã et aliis non est dubium quin fuit gratia: et tamen in eis nullus ponitur ornatus aut character. ¶ 3°. ad idem quia gratia precedit characterem. nulla autem forma precedit suam dispositionem. assumptum patet quia in cathetizato adulto contrito est gratia: et tamen non est character nisi postq̃ est baptizatus. tamen quia cõmuniter tenetur ꝙ ex contritione cordis diminuatur culpa: ergo tunc datur gratia quia de facto nullus est sine culpa nisi sit in gratia. et tamen character non datur ei ex sola contritione sed post susceptionem sacramenti. ¶ 4°. ad idem. eque immediate anima est susceptiua gratie sicut glorie. sed anima ſm solam essentiam suam est susceptiua glorie ſm Augustinum. eo enim anima est capax beatitudinis quo est imago trinitatis. ergo similiter ſm suam substantiam est capax glorie. ¶ Confirmatur. quia quãdiu manet dispositio que ẽ necessitas ad formam: manet forma. sed non tãdiu manet gratia q̃diu manet character. patet de malo sacerdote quo cadente in peccatum mortale: manet character non tamẽ manet gratia. sic igitur apparet ꝙ character non est dispositio ad gratiam nisi sola diuina voluntate quia placet deo. sed eque bene sola ablutio vel quecũq; alia operatio naturalis sacramenti potest esse dispositio. vt puta si placeret deo ꝙ cuicũq; fuerit talis op̃atio applicata detur gratia. igitur non magis sacramenta erũt causa dispositiua gratie per hoc ꝙ fuerint actiua respectu characteris: q̃ hoc ꝙ habẽt proprias operationes naturales. ¶ Secũda ratio ꝑ principali assumpto est talis. ille modus qui saluat efficaciam sacramentorum cum pluribus pactis et pluribus inconuenientibus: non saluat eque bene efficaciam sacramentorum sicut ille modus qui saluat cum paucioribus pactis et nullis inconueniẽtibus. sed ponentes sacramenta agere tales characteres et ornatus preuios ad gratiam per virtutes infusas: ponunt plura et superflua pacta. quod probatur. nam ad minus oportet ꝙ ponãt quattuor pacta. primum est de infusione virtutis puta ꝙ deus accedente verbo ad elementuz pepigerit infundere huiusmodi virtutem. secundum pactum est in electione. nam si sacerdos habeat tres hostias coram se et proferat verba sacramentalia dirigendo actionem suam ad vnaz illarum: illa sola conuertitur in corpus christi. ergo oportet ꝙ hic sit nouum pactum vt deus pepigerit ꝙ virtus quam infundit verbis non agat nisi in illud ad quod dirigitur intentio proferentis. tertium pactum est in expectatione. nam in sacramento baptismi quod integratur ex ablutione et verbo: non oportet ꝙ idem instans sit finis ablutionis et prolationis verborum. igitur si prius finiantur q̃ ablutio: oportet ꝙ deus pepigerit quod expectabit quousq; sit facta ablutio et finita. vel si prius sacerdos ablueret puerum q̃ verba finiãtur si finita ablutione puer habet characterem: igitur nihil faciunt vlterius verba illa. si vero nondum habet characterem et gr̃am xp̃i igitur deus expectat ita ꝙ pepigit ꝙ nõ dabit gratiam quousq; verba finiantur. quartum pactum est quia deus pepigit ꝙ habenti characterem dabit gratiam: quod pactum aliud est a predictis. iste modus similiter ponit multa inconuenientia que superius sunt adducta. ¶ Confirmatur. quia aut illa verba causant characterem ad prolationem vltime syllabe: aut per omnes simul. non secundum quia impossibile est ꝙ omnes syllabe simul proferantur. nihil autem causat quando nõ est. nec primum potest dari quia tunc prime fuerunt superflue nec fuerunt digne. et si non per primam: eadem ratione nec per vltimam. ꝙ si dicas ꝙ per vltimam in virtute precedentium: iam venis ad aliud pactum quia oportet te dicere ꝙ sic est quia deus sic statuit. cur igitur deus non posset sic statuere ꝙ cui fuerit applicata exterior ablutio imediate conferat ei gratiam. ¶ Confirmatur adhuc. quia non apparet si ponatur talis virtus in verbis: vbi sit subiectiue. non enim in voce aut sono quia est quedam qualitas: qualitas autem non est subiectum qualitatis. nec in aere fracto vel gutture aut toto spacio: quia omnia ista sonant in quandam inconuenientiã. non igitur ista sacramenta plus faciunt per virtutem infusam q̃ per solam ablutionẽ exteriorem. ¶ 3°. principaliter arguit probando ꝙ distinctio facta de

causa principali et instrumentali non inuet. quia instrumenta non aliter agunt nisi quia recipiunt primũ effectũ ipsius agentis principalis qui non est alius ꝙ motus localis. nec habent aliquã virtutem impressam a principali agente sed solum motũ localẽ. ponere autẽ sacramẽta illo modo agere est inconueniens. assumptũ probatur quia sicut est in alijs motib⁹: sic suo modo in motu locali. sed in alijs motibus puta in motu ad formã agens actiue expellit formam per se et per suum principium intrinsecum. forma autem inducta ab agente: non expellit illam formam actiue: sed actio agentis terminatur ad inductionem albedinis qua inducta propter incompossibilitatem sequitur non esse nigredinis quod quidem ẽ ab agẽte effectiue: formaliter vero ab ipsa albedine. ergo sic est in motu locali ꝙ per illud quod mouet ad vbi non expellitur aliud corpus actiue sed tñ ꝓpter incompossibilitatem subiectiuam qua impossibile est eundem situm numero esse in duab⁹ dimẽsionibus. actiue autem expellit per mouentes tale mobile. imaginandũ est enim ꝙ in omni actione artis per instrumentũ: prim⁹ effect⁹ agẽtis est motus localis ordinat⁹ ad vlteriorem effectum. iste autẽ motus localis recipit in instrumento ꝑ quem acquirit instrumento aliquis sit⁹ et ex consequenti excluditur ab eodem situ aliud corpus eodem modo quo acquisita aliqua forma alicui subiecto: ex consequenti fit exclusio effectus formalis alterius forme ab illo subiecto. et sic per hoc in corpore fit alius et alius situs et per consequens alia et alia figura. quia alietas figure sequitur ad alietatem situs partium. quia figura non est aliud ꝙ terminatio ꝗtitatis. terminatio vero variatur ad variationem situalem partium ꝗtitatis. et quia partes variant situm actiue ab agente ex quadam autem repugnantia et incompossibilitate subiectiua ab instrumento quod primo recipit motum localem ab agente: ideo alia et alia variatio situs partium exigit aliud et aliud instrumentum. cum ergo sacramenta non agant sicut instrumenta artificialia per hoc ꝙ recipiunt motum localem et causant ex quadam incõpossibilitate alium et alium situm: nec per modũ instrumentorum naturalium: nam talia non sunt aliud ꝙ qualitates complexionales facientes cõsimiles qualitates ad quas necessario sequit forma substantialis: non sic autem potest poni de sacramentis: sequitur ꝙ improprie dictum est ꝙ agant ad gratiam instrumentaliter. sed si agant: hoc est aplicando actiua passiuis. hec Aureolus in forma. ¶ Contra quartam arguit Durandus probando ꝙ nec in rebus nec in verbis sacramẽtalibus sit ponẽda aliqua virt⁹ spiritualis a deo infusa que causet instrumentaliter dispositionẽ vel ornatum in anima. ꝙ enim inquit in rebus spiritualibus sicut est anima rationalis cum suis potentijs separabilibus possit esse dispositio spiritualis: consonum est rationi. sed ꝙ in rebus pure corporalibus quales sunt res sacramentales possit esse virtus seu qualitas spiritualis: non videtur consonum rõni. non enim quodlibet accidens natũ est esse in quolibet subiecto: sed determinatũ in determinato. actus enim actiuorum sunt in patiente disposito. subiectũ autem receptiuum virtutis spũalis non est res corporalis sicut subm receptiuum accidẽtis corporalis nõ est res spũalis. vnde sicut angelus non põt esse subm quantitatis corporalis vel coloris: sic res corporales sicut sunt res sacramentales nõ sunt susceptiue actiuitatis seu virtutis spũalis. Ad hoc dicũt ꝗdam ꝙ licet res spiritualis vt angelus non posset esse subm quantitatis vel albedinis vel alteri⁹ qualitatis corporalis: denominatur tamẽ a condicione corpali rõne effectus quẽ facit in corpore. dicimus enim angelũ esse in loco ratione effect⁹ quẽ facit circa corp⁹ existẽs in loco. et similiter vt dicunt ꝗuis virtus q̃ est in sacramẽto nõ sit spũalis ꝑ essentiã nec rõne subi: põt tñ dici spũalis rõne effectus quem facit in anima que est spiritualis sicut etiã herba dicitur sana ratione sanitatis quã facit. sed hoc non valet. quia rõni bene consonat ꝙ corpus agat in corpus et spũs in corpus et ꝙ denominent ab effectu quẽ faciũt. sed nõ ꝯsonat rõni ꝙ corpus agat in spũm nec per consequens habet ibi locũ denominatio ab effectu. ¶ 2°. arguit. quia q̃ ratione esset aliq̃ virt⁹ in verbis: eadem ratione esset in alijs reb⁹ sacr̃alibus et in ministro quia hec omnia sunt de necessitate sacr̃i. sed hoc non põt esse vt ꝓbat. igit et cetera. ꝓbatio minoris. qꝛ si in quolibet predictorum sit aliq̃ virt⁹ tunc multiplicabunt virtutes sm multiplicationẽ eorum. hoc aũt non videt cõueniẽs quia in genere cause efficientis plura non occurrũt imediate ad vnũ effectũ nisi ꝓpter imꝑfectionẽ cuiuslibet eorum. supplent enĩ omnia vicẽ vni⁹ ꝑfecti agentis. si ergo sunt plures virtutes sm pluralitatem eorum que concurrunt ad necessitatem sacramẽti: sequitur ꝙ quelibet sit imperfecta et de se insufficiens ad ꝓducendũ effectũ sacramenti. et sic deus daret plures virtutes rebus sacr̃alibus qꝛ nõ possz esse vnica que totum produceret quod ẽ ficticiũ. vel si posset esse aliqua vna talis: melius esset ꝙ illa daretur sacramẽtis ꝙ ꝙ alie imperfecte mul-

tiplicarentur. ¶ 3°. arguitur sic ꝙ nec in ipsis verbis videtur esse talis virtus. quia cum oratio sit quantitas discreta: impossibile est vnam virtutē numero esse in tota oratione. oportet igit̄ ꝙ vel sint tot virtutes quod sunt syllabe in oratione: vel ꝙ solum in vltima syllaba sit virtus illa. non potest dici ꝙ in qualibet syllaba sit specialis virtus: quia cum sacramenta non habeāt efficaciā suam nisi in vltimo instāti quo verba complent̄ ante quod instans precedentes syllabe desierūt esse et per consequens virtutes existentes in eis sequitur ꝙ ille virtutes nihil faciunt ad effectuꝫ sacramenti: nec in inducendo ipsum quia tūc nō sunt. nec in disponendo sicut dicitur ꝙ guttis precedentibus cauatione lapidis que disponunt ad illud quod vltima perficit: qꝛ ante characterem vel ornatum quē sacramenta efficiunt: nulla dispositio precedit in anima que fiat per sacramenta. Item nec talis virtus est solum in vltima syllaba quia per eandē rationem virtus q̄ est in aq̄ baptismi: esset solum in vltima parte aque q̄ tangit corpus baptizati quod satis assimilat̄ fictitio ¶ 4°. arguitur sic. nullū instrumentū agit in virtute alterius circa aliquam materiā nisi exercendo circa eandem suā propriā actionem. licet enī deus posset immediate facere lectum: si tamen fiat mediante dolabra vt instrumento: necesse est ꝙ dolabra suam propriā actionē exerceat circa materiam de qua fit lectus. sed res sacramētales cū sint corporales suam propriā actionem non possunt habere circa animā in qua recipitur effectus sacramenti vt ꝓbat Augustin⁹. 6°. musice. igitur impossibile est ꝙ res sacramentales agant aliq̄d in anima nostra in virtute alterius. Ad hoc respondent aliqui ꝙ res sacramētales agūt de se circa totum compositum sicut aqua baptismi corp⁹ animatū abluit ⁊ oleum vngit ⁊ per consequens agūt in qualibet partem. ꝓpter quod vt instrumentū dici possunt agere in animā que est pars totius compositi. sed istud non valet. quia illud quod agit in totū compositum: non pōt agere in qualibet partē nisi q̄tuꝫ ad id in quo partes sibi inuicem cōmunicant in cōposito qꝛ actio ⁊ passio cōmunis requirūt aliquā causam cōmunem. sed anima vt est susceptiua gratie vel characteris vl̄ alterius dispositionis causate per sacr̄m: in nullo cōmunicat cum corpore q̄ꝫ ad aliquā conditionem pertinentem ad compositū. igitur res sacramētalis q̄ agit in totū cōpositum: non ꝓpter hoc agit in animā vt est susceptiua gratie vel alteri⁹ sp̄ualis effectus et sic idē quod prius. ¶ 5°. arguit contra illud qd̄ dicitur ꝙ omne instrumentum dū mouetur a principali agente: recipit ab eo aliquam virtutem. aduertendū est inquit ꝙ instrumentuꝫ vocatur aliq̄d dupliciter. vno modo id quod non agit nisi motū localiter sicut est instrumentū artis vt dolabra vel securis respectu artificis: et in talib⁹ recipitur proprie nomē instrumenti: ⁊ tale instrumentū nō agit nisi motum et per virtutem receptā a principali agēte vocādo virtutē receptam motū localē in eo causatum et non aliq̄d aliud: quia per motū localē nulla forma fit in mobili vt dicit̄. 8°. phy. ipse tamē mot⁹ localis potest dici virt⁹ qꝛ motus localis vni⁹ est ratio mouendi aliud sicut motus localis baculi ē causa motus localis lapidis vel aeris. et qꝛ pura forma artificialis vt ē forma domus vel scāni potest acq̄ri per solū motū localeꝫ cum nō sit aliud q̄ꝫ ordo vel cōpositio: in talibus instrumētū agit motū localiter ⁊ per virtutē receptaꝫ que est ipsemet mot⁹ localis. nec est q̄renda alia rōne iam dicta. virtus autē q̄ est motus localis vel per talem motū acquisita: nō est sacramentis a deo influxa. qꝛ omnis motus localis qui est in reb⁹ sacramētalib⁹ fit precise a virtute pure naturali ipsius ministri. alio modo capit̄ instrumentū min⁹ ꝓpe pro agēte secūdario siue cōiuncto sicut calor naturalis dicitur instrumentum anime ⁊ omnis qualitas actiua naturalis dicitur esse instrumentū forme substantialis siue separate sicut agentia naturalia inferiora dicuntur instrumenta superiorꝫ agentiū a quibus habēt formas suas et virtutes operādi. instrumentū autem coniunctū vt calor anime nō mouetur localiter a principali agente vt de se patet. nec recipit ab eo aliquaꝫ virtutem. quia eadē ratione virtus illa reciperet quandā aliaꝫ ad hoc vt attingeret ad eductionē forme substātialis cū ipsa sit accidens sicut ⁊ prima nec agat vltra suā speciem nisi virtute alteri⁹ et sic esset processus in infinitū in virtutibus receptis quod est inconueniēs. dicitur igitur istud instrumentū agere in virtute alterius: quatenus est ei coniunctū ⁊ actio eius ordinatur sub actione principalis agentis vt disponens. instrumentum autem separatuꝫ quod est secundariū agēs recipit a principali agente formā ⁊ virtutē operandi: non tamē oportet ꝙ quando agit d̄ nouo ꝙ recipiat nouam virtutē sed agit per virtutem prius receptam s̄m cursuꝫ nature. et per hoc nō potest dici ꝙ res sacramētales recipiant aliquaꝫ virtutē a deo quādo applicant̄ ad vsum. nō tn̄ est negādū quin de⁹ possit eis aliquā virtutē influere illam dūtaxat cu⁹ a natura sunt capaces. sed nulla necessitas aut ꝯgruitas apparet ꝙ ita sit d̄ sacro

¶ 6°. arguit sic. sacramēta noue legis dicunt̃ esse
signa ⁊ cause. et ꝙ sint signa nō habet calūniam
sed de causalitate ⁊ modo causalitatis: dubita-
tur. arguit igitur sic. sicut rebus sacramentalibus
cōpetit ratio signi: sic ⁊ ratio cause ⁊ nō plus. sed
res sacramētales nō sunt signa gratie nisi ex pa-
ctione ordinatione seu institutione ⁊ nō per ali-
quā virtutē eis inherētem vel in eis existentem.
¶ 7°. sic. fm omnes circūcisio in veteri lege con-
ferebat grām. sed hoc fuit solum ex quadam pa-
ctione diuine ordinationis sicut habet̃ Gene. 17
hoc est pactū meū quod obseruabitis. circūcide
tur in vobis omne masculū. ⁊ ibidē. masculus cu
ius caro preputij circūcisa non fuerit: delebitur
anima eius de populo suo qꝛ pactū meū irritū fe
cit. et similiter videt̃ ꝙ in alijs sacramētis nō con
ferebatur gratia nisi ex pactione diuina. ¶ Confir-
matur p Bedā qui dicit in homelia de circūcisio
ne dñi ꝙ idē salutifere curationis auxiliū circūci
sio in lege cōtra originalis peccati vuln⁹ agebat
quod nūc baptismus agere reuelate gratie tem
pore consueuit. ecce ꝙ etiā similē actionē attribu
it circūcisioni ⁊ baptismo. si ergo circūcisio nihil
agebat nisi ex pacto ⁊ vt causa sine qua nō: sequi
tur ꝙ nec baptism⁹ nec alia sacramēta. ¶ 8°. sic.
sicut se habet lex vetus ad legē nouā: sic sacramē
ta noue legis ad sacramēta veteris legis. sed lex
vetus sic se habet ad nouā legē ꝙ illud quod ꝓ-
mitebat̃ in lege veteri: soluitur in noua nō p legē
sed a deo in lege. igitur similiter est in sacramen-
tis ꝙ gratia in sacramētis veteris legis promissa
vel figurata exhibetur in sacramētis noue legis
non quidem per ipsa s̃ a deo in ipsis. et in hoc suf
ficienter excellunt sacramēta noue legis sacramē
ta veteris legis sicut lex noua legem veterē. nec
est querenda maior excellentia quia ista sufficit.
¶ 9°. quia ratio in qua videtur potissime funda
ri contraria opinio est qꝛ. s. causa sine qua non sit
nihil faciat ad effectum inducendo disponendo
vel meliorando q̄ꝫm ad rationem causandi: nihil
habet supra causas per accidēs. sicut albedo do-
mificatoris non est causa domus nisi per accidēs
nec pactio dat aliquid de ratione cause sed solū
de ratione signi vt patet in exemplo de denario
plumbeo. quod autem est per accidēs omititur
ab arte nec ponitur in diffinitione vt dicit̃ in. 6°
metha. vnde videtur ꝙ si sacramēta non essent
nisi causa sine qua non: in diffinitione sacramenti
non poneretur ista causalitas: nec sancti fuissent
ita soliciti ponere istam causalitatem in diffini-
tione sacramenti. sed hoc non valet quia nullus
sanctus posuit in diffinitione sacramenti ꝙ esset
causa gratie: sed solum magister sententiarum q
accepit ab Augustino ex. 2°. libro Augustini de
doctrina christiana ꝙ sacramentum est inuisibi-
lis gratie visibilis forma. et addidit de suo illud
quod sequitur. s. vt eius imaginem gerat ⁊ causa
existat. nullus autē potest melius exponere ma
gistrum q̄ꝫ ipse semetipsum. ipse autem exponit
seipsum in littera dicens ꝙ homo non querit sa-
lutem in sacramentis quasi ab eis: sed per illa a
deo. nec videtur valere illud quod aliqui dicunt
ꝙ in illis verbis magistri hec prepositio. a. deno
tat principale agens sed hec prepositio. per. de-
notat causam instrumentalem. quia talis causa
instrumentalis accipienda est de causa sine q̄ nō
fm descriptionem beati Augustini dicentis ꝙ sa
cramentū est in quo sub tegumento rerum visibi
lium diuina virtus salutem nr̃am secretius ope-
ratur. quod autem additur ꝙ illud quod est per
accidens dimittitur ab arte nec debet poni in dif
finitione vel descriptione: dicendū est ꝙ duplex
est accidens. vnum accidens per accidens quod
est separabile et nihil penitus facit nec ad opera
tionem rei nec ad eius notificationem sicut est d̃
albedine respectu edificatoris d̃ quo accidente
procedit argumentum. aliud est accidens prop-
rium vel ex natura rei sicut risibile est propriū ho-
mini. vel ex ordinatione humana sicut denarius
plumbeus accipit rationem signi ⁊ cause sine qua
non respectu elemosine regis. vel ex ordinatio-
ne diuina sicut res naturales accipiunt rationē
signi ⁊ cause sine qua non respectu gratie. et tale
accidens multum facit ad notificationem rei. et
ideo debet poni in descriptione notificante rem
precipue q̄ꝫm ad quid nominis sicut est descriptio
sacramenti. ¶ 10. quia auctoritas Augustini vel
Bede in qua fundatur contraria opinio non iu-
uat. non quidem Augustini quia non est eius in-
tentio ꝙ in aqua baptismi sit aliqua virtus inhe-
rens ei: sed ꝙ ibi est sola virtus diuina assistens si
cut ipse dicit in notificatione sacramenti dicēs ꝙ
sacramentum est in quo sub tegumento rerū sen
sibilium virtus diuina salutem nostram secreti⁹
operatur. vnde verba sua sunt ista. vnde est hec
tanta vis aque vt corpus tangat et cor abluat
nisi faciente verbo non quia dicitur sed quia cre-
ditur. ecce ꝙ non dicit aliquam virtutem esse in
aqua nisi quam facit fides verbi quo baptismus
confertur hoc est fides qua credimus patrem et
filium et spiritum sanctū in cuius inuocatione cō
fertur baptism⁹ remittere peccata in baptismo. ⁊
sic dicitur esse virtus in aqua per verbū quia ve
re credimus ꝙ virtus patris ⁊ filij et spiritus san-

cti inuocata per verbum sanctificat baptizatum in aqua. nec oportet imponere aliam virtutem inherentem nec vnq̄ hoc intellexit Augustinus. Item auctoritas Bede non iuuat quia est contra tenētes aliam opinionem. dicunt enim ꝙ illa virtus est a deo sicut a principali agente ⁊ a passione xp̄i sicut a causa meritoria ⁊ ex fide ecclesie sicut ex continuāte instrumētum principali agenti. sed caro xp̄i vel eius contact⁹: neutrum predictorum est. igit̄ ex contactu cū aquis in suo baptismo nulla vis data est aquis. Itē si ex tactu carnis xp̄i esset data aliqua vis aquis: esset data tūc ⁊ illis aquis quas caro xp̄i tetigit. ⁊ tūc ille aque habuissent in se talem virtutē: quod iterū est cōtra eos quia dicūt ꝙ illa virtus nō est in sacramētis nisi quando applicant̄ per vsum ad illum qui recipit sacramentū. et ideo dicendū est ꝙ Beda non intelligit ꝙ aliqua virtus inheserit aquis ex contactu carnis xp̄i cum ipse expresse dicat ꝙ idē agebat circumcisio quod nūc agit baptismus: et tamē nullus tenet ꝙ circumcisio haberet aliquaz virtutem inherentē. sed intelligit ꝙ baptismus xp̄i in quo caro xp̄i aquā tetigit: fuit signū ⁊ representatio ꝙ per xp̄m effectiue inq̄ᵐ deus ⁊ meritorie inq̄ᵐ homo: baptismus per ip̄m institutus esset sacramentū regenerationis sp̄ūalis que fit per aquā sub prescripta forma verborūz tanq̄ ꝑ sacramentū ⁊ per solū deum tanq̄ ꝑ causam immediate efficiētem quicq̄d ad sp̄ūalem regenerationē ꝑtinet. Et istud satis insinuatur Joan. 3°. vbi xp̄s loquēs d̄ baptismo dicit. Nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ sp̄ū sancto: nō pōt intrare regnum dei. vbi postq̄ fecit mētionē de aqua baptismi nomine aque: postea totā eius efficaciā attribuit spiritui sancto ⁊ nullā aque dicens. quod natū est ex carne caro est: ⁊ quod natū est ex spiritu sp̄ūs est. hec Durandus in forma. ¶ Contra eandem cōclusionē arguit Scotus ꝓbādo ꝙ nulla virtus sup̄naturalis sit in sacramento. Primo sic. quia si illa virtus sup̄naturalis est in sacramēto aut est ibi indiuisibiliter aut diuisibiliter idest tota in toto ⁊ in qualibet parte: aut tota in toto ⁊ pars in parte. nō primo modo quia inter omnes formas perficientes materiam corporalem sola intellectiua ponitur talis. nec secundo modo quia tunc extenderetur per accidens in subiecto quod est contra rationez virtutis sp̄ūalis. ¶ 2°. quia in sacramentis requirunt̄ multa verba. vel ergo in qualibet syllaba esset eadem virtus omnino: vel in alia ⁊ alia syllaba esset alia et alia virtus. si primo modo: tunc oportet dicere ꝙ idem accidens migraret et remaneret postq̄ subiectum desinit. si secundo modo: sequit̄ ꝙ sacramentum consistēs in tota oratione non haberet aliquam virtutē vnam. et si dicas ꝙ habet aliquam virtutē aggregatam ex multis virtutib⁹ partium: hoc non valet. quia non esset dare que istarum esset principium causandi illum effectuz spiritualem in anima. nec videtur ꝓbabile ꝙ sacramentū vnum formaliter cum huiusmodi formalis ratio sit ex ratione: habeat tot virtutes supernaturales aggregatas. ¶ 3°. q̄ro q̄n ista virtus sup̄naturalis causatur in isto sensibili pertinēte ad sacramentum. aut enim ante applicationē eius ad actuz siue vsum: aut in ipsa applicatione. si ante: igitur eius creatio est pure miraculosa q̄z est per actum diuinum ⁊ non per aliquā pactionem ꝑpetuam cū ecclesia. nam non sequitur ad aliquid propter quod possit dici quasi cōsequēs naturaliter sine miraculo sicut est de animatione hominis. si vero causetur in applicatiōe ad vsum sequitur inconueniēs. nullum enim instrumentū ideo est formaliter aptum ad vsum: quia aliquis vtitur eo vt instrumento. patet inductione ⁊ ratione. nam idoneitas instrumenti precedit naturaliter vsum instrumenti vt instrumētuz est. igit̄ non quia immergo puerū siue vtor aliquo sensibili ad actum sacramenti: ideo recipit illam virtutem sp̄ūalem. non est ergo dare quādo recipiat. ¶ 4°. quia hic ponitur pluralitas sine necessitate. non enim patet necessitas talis virtutis que fingitur in sacramento. neq̄ ſm rationem naturalem manifestum est neq̄ ſm fidem. quia sicut sequendo rationē naturalem nō sunt ponenda plura nisi que ratio naturalis cōcludit: ita sequēdo fidem non sunt plura ponenda q̄ veritas fidei requirat. veritas autē fidei nō requirit ponere talem virtutem supernaturalem in aqua vel in verbis: nec aliq̄ ratio cogit ad huiusmodi pluralitatem. presertim quia si poneretur talis virtus: ipsa non crearetur regulariter nisi ex pactione diuina cum ecclesia. et ita sine tot superfluis in aqua et anima intermediis: potest saluari ꝙ pactio diuina sit immediata causa respectu effect⁹ conferendi recipienti sacramēta. ¶ 5°. quia exēpla que adducuntur de virtute recepta in instrumento non concludunt. non quidem illud exēplum de sensibili sermone nam accipit manifeste falsum. nam sermo audibilis non habet formaliter in se aliquam intentionem anime. quod probatur quia sermo nō iṗositus ad significādū: nullam talem formā habet in se. patet omnib⁹. ꝑ im positionem autem non recipit aliquam absolutam formam nec relationem nisi forte rationis.

¶ 5°. etiam probatur aliter. qr eodem existente agente principali et instrumento sufficienti: sequitur eadem actio. sed si latinus proferat verba latina greco: idem est agens principale ⁊ instrumentum: quod esset si loqueretur alicui latino. et tamen effectus non sequitur. quia nullus conceptus causatur in greco audiente. igitur sermo non erat instrumentũ ex se sufficiens ad causandum anime conceptum in audiẽte. fallit ergo exẽplũ pro tanto quia sermo audibilis est signũ remotum respectu conceptus ita ꝙ facta immutatione sensus ab ipso sermone ⁊ vlterius intellectus inquantum talis nature est: intellectus cognoscẽs ipsum esse impositum ad significandum talem naturam ex collatione eius ad illud aliud: intelligit illud aliud. non ita ꝙ sermo per aliquam formã causet conceptum de aliqua re: sed eius conceptus est previus ad conceptũ de re que causatur per propriam spẽm rei vel fantasma in anima. quod patet. quia quantumcũqꝫ sermo proferretur si audiens non haberet in se spẽm rei prolate: nõ causaretur in eo conceptus de illa re. vnde ꝑ voces non intelligimus res nisi quarum species habemus. sed ꝙ eas actualiter consideremus: hoc est propter collationem signi ad signatum. Itẽ exemplum de instrumento artificis non concludit. valde enim impossibile videtur ꝙ aliqua forma spiritualis totiens causaretur in serra quotiens moueretur ab artifice: ⁊ totiens desinat esse quotiens desinit actu moueri. Item exemplum de motu non cogit. quia quocũqꝫ modo substantie causentur a celo: motus localis celi non põt esse formale principium producendi eas. igit ⁊c. ¶ 6°. quia instrumenta artificialia non sunt formaliter actiua sed tñ receptiua vnius effectus prioris ordinati ad effectum vltimum. serra enĩ non habet in se nisi quantitatem figuram ⁊ motum localem de quibus omnibꝰ patet ꝙ nõ sint forme actiue. et probatur. quia aliter mathematicus considerans quantitatem ⁊ figuram: non abstraheret a motu. Si autẽ ponatur ꝙ duricies sit qualitas actiua: hoc non valet. quia si deus de potentia sua absoluta aliquod quãtũ molle conseruaret ⁊ in eadem quantitate ⁊ figura mouendo ipsum localiter: eque divideret aliquod corpus sicut modo instrumentum durum illud diuidit. ergo duricies que est qualitas non est formale principium agendi. apparet tamen esse pro eo ꝙ est quedam incompossibilitas resistens corrũpenti. manente autem quantitate corporis et figura non mutato alio nec corrupto si localiter mouetur: oportet ꝙ expellat aliud proportionatum quãtitati sue ⁊ figure. quod nõ oporteret si eius quãtitas nõ maneret sed cederet. probatur etiam propositum. quia vbicũqꝫ est formalis incompossibilitas inter aliqua: vnum eorum non expellit aliud actiue sed tãtũmodo formaliter. agens autem quod inducat vnũ effectiue: expellit aliud effectiue. corpora autem videntur habere incompossibilitatem respectu eiusdem vbi: sicut qualitates contrarie respectu eiusdem subiecti. sicut igitur aliud agens effectiue inducit calorem: ita frigus expellit. non autẽ effectiue calor expellit frigus: sed tantũmodo formaliter. ita in proposito de expulsione vnius corporis ab vbi per aliud corpus. diuisio autem ligni per serram vel securim non est nisi quedam expulsio partiũ ab vbi ad quod mouetur securis ab ipso artifice cedendo. tenendo ergo ꝙ instrumẽta artificialia non sunt formaliter actiua sed tantũ receptiua cuiusdaꝫ prioris effectus ordinati ad effectũ vltimum: apparet quomodo sacramẽtum potest dici instrumentum licet non habeat proprie virtutem actiuam respectu termini: sed sic ꝙ sit effectus prior ordinatus ad gratiaꝫ. Et si dicat ꝙ nõ est simile quia sacramẽtũ non suscipit illum effectum priorem sicut securis recipit motionẽ: hoc non obstat. quia sicut totum quod recipit effectũ priorem potest dici instrumentum: ita ⁊ quodaꝫ modo effectus ipse receptꝰ potest dici instrumẽtum. vere enim potest dici ꝙ per motuꝫ serre lignum diuiditur. sacramentum autem siue susceptio sacramenti: est effectus ille prior in proposito. igitur ⁊c. ¶ 7°. arguit Aureolus. quia in sacramento matrimonij nulla est talis virtus possibilis poni: igitur nec in alijs. assumptum patet. quero enim vbi est illa virtus infusa in sacramento isto subiectiue. quia aut in coniunctione mutua: aut in verbis vel i signis. et patet ꝙ in nullo istorum. quia sola copula carnalis cum verbis de futuro quãdoqꝫ causat matrimoniũ. Itẽ posito ꝙ talis virtus sit in aliquo predictoꝝ: quero quid causabit. aut enim causat primã rem sacramẽti. s. obligationẽ: et hoc non potest dici cum illa sit relatio rationis: et respectu talium nõ oportet ponere virtutẽ actiuã. nec etiã causat secundãrem sacramenti. s. gratiam. igitur nihil. hec ille.

Quantum ad articulum tertiũ primo notandũ est ꝙ diffinitio seu descriptio sacramẽti quaꝫ magister assignat dicens ꝙ sacramentum est inuisibilis gratie visibilis forma cuius similitudinem

vel imaginem gerit et causa existit: est propria sacramētorum noue legis. nā saltē vltima particula sacramētis veteris legis nō congruit q̄ causa gratie nō erant ex opere operato. dicit aūt diffinitio propria sacramētis noue legis: secundum q̄ propriū dicit qd̄ inest omni et soli et semper. sunt enī tria q̄ in p̄dicta diffinitione tāgunt. Primū est q̄ sacramētū noue legis est aliquod sensibile exteri⁹ homini appositū. et hoc designat cū dicitur visibilis forma. et ponit visibile pro sensibili eo q̄ visus nobilior sit omniū sensuū exteriorū et plures differentias nobis ostēdit, put dicit in primo methaphisice. Secundū ē q̄ significet effectū gratie sanctificātis secundum differētias sacramētorū. nō enī est idē omnino effect⁹ propri⁹ cuiuslibet sacramētorum. ipsa aūt significatio est parti et inchoatiue ex naturali similitudine: parti vero et cōpletiue ex diuina institutione. nō enī ad cōpletā significationē sacramēti sufficit naturalis similitudo rerū sensibilium q̄ sunt sacramēta: sed exigit q̄ similitudo et representatio ex diuina institutione determinetur. presertim q̄ effect⁹ sacramētorum qui significant et representant: sunt effect⁹ supnaturales. sicut gratia exēpli ī baptismo aqua sensibilis ex naturali, ppietate habet vī mūdificatiuā et refrigeratiuā: habet nitorē quendā et diaphaneitatē q̄bus plurib⁹ assimilat. oportuit ergo q̄ eius multiplex assimilatio vel representatio determinaretur ex diuina institutione ad certū et determinatum effectū sacramēti. huiuscemodi aūt similitudo nō attendit secundum participationē eiusdē qualitatis vel forme. nā talis similitudo locū nō habet corporaliū rerū ad spūales nec econtra. sed attendit similitudo secundum quandā proportionalitatem. vt in baptismo attēdit similitudo quia sicut se habet aqua ad delēdas maculas corporales: ita gratia se habet ad dilnēdas maculas spirituales. Tertiū est q̄ sensibile appositū homini exterius: sit aliquo modo causa sanctificationis interioris per quā suscipiēs sacramētū sanctificatur. vnde sacramentū a sanctificādo actiue dictum est. Tria predicta cōueniūt omnib⁹ et singulis sacramētis noue legis: nō tamē omnibus eodē modo vt videbit circa singula sacramēta.

¶ Secundo Notādū est, put accipit ex dictis. S. Tho. infra distin. 14. q. p̄ᵃ ar. p̄ᵒ sub. ar. p̄ᵒ ad p̄mū. Et 3ᵃ. p. q. 84. ar. p̄ᵒ ad primū et. 2ᵐ. q̄ cum dicitur q̄ sacramentum noue legis consistit in rebus et verbis: nomine rerum intelliguntur large loquēdo etiam ipsi actus sensibiles exteriores. vnde ē aduertendum q̄ quia sacramenta dicuntur medicine quedam: sicut in corporalibus medicinis quedam sunt q̄ consistunt in sola passione vel receptione curādi vt sectio vulneris aut appositio emplastri: quedam vero sunt q̄ cōsistunt in actibus infirmi curādi sicut exercitationes et similia: ita etiam in sacramētis quedā sunt q̄ non reqrūt actus eius qui sanctificat vel recipit sacramentū q̄tū ad substātiam sacramēti nisi p accidens sicut remouēs, phibens: sed cōsistūt in ipsius passione aut receptione queādmodū baptismus cōfirmatio eucharistia extrema vnctio. quedam autem sunt q̄ requirūt essentialiter et per se actus eius q̄ sacramētū suscipit sicut est penitētia et matrimoniū. in illis ergo sacramētis q̄ sine actibus nostris cōplent q̄tū ad eorum substantiā: est materia q̄ causat et significat quasi medicina exterius apposita. in illis vero sacramētis que q̄tū ad sui substātiā act⁹ nros requirunt: nō est talis materia sed ipsi actus nostri exterius apparentes idipm faciunt quod materia facit in alijs sacramētis vñ et sunt in huiusmodi sacramētis loco materie. cū ergo dicitur in hac distinctione ex diffinitione hugonis de sancto victore q̄ sacramētum ē corporale vel materiale elementū extrinsecus oculis suppositū: materiale seu corporale elementū accipitur cōmuniter pro omni sensibili siue sit materia aliqua corporalis pmanens siue sit actus sensibilis successiuus. Ex quib⁹ inferimus q̄ res et materia sacramētorum non dicit proprie vniuoce in omnibus. vnde et in q̄busdā sacramētis materia est sanctificata vt in cōfirmatione et extrema vnctione: in alijs vero non.

¶ Tertio Notandū est pro veritate conclusionis tertie q̄ vt. S. Tho. deducit. p̄ᵃ 2ᵉ. q. 112. ar. 2. in corpore. accipiendo grām pro habituali dono dei gratū facientē: ad gratie receptionē preexigit aliqua hominis preparatio quia nulla forma potest esse nisi ī materia disposita. huiuscemodi autem preparatio esse debet secundum cōgruentiam ad grām suscipiēdam. vnde alia preparatio requiritur ad gratiā suscipiendā in adultis. s. motus liberi arbitrij eo q̄ in eis gratia datur ad opera meritoria, p tunc explenda. et alia preparatio requiritur in infantibus qui vsum liberi arbitrij non habent. q̄ ergo gratia que datur in sacramentis noue legis licet sit vna secundum essentiā est tamen multiplex virtute secundum q̄ ad multiplices effectus in pluribus et diuersis sacramentis ordinatur: consequens est q̄ multiplex et diuersa preparatio hominis exigatur ad suscipiendam multiplicem gratiam sacramentalem. ordinantur siquidem sacramenta

ad quosdam speciales effectus necessarios in vita christiana. sicut baptismus ordinatur ad spūalem regenerationē qua homo fit membrū xp̄i. et eadem ratio est de singulis sacramētis, put suis locis videri habet. Sed sciēdum est put accipitur ex dictis. S. Tho. in hac disti. lec. p^a. ar. 4. sub. ar. 5. Et. 3^a. p. q. 62. ar. 2. Et de veri. q. 27 ar. 5. ad. 12^m. q sicut a gratia que est subiective i essentia anime fluunt quedam perfectiones ad anime potentias que dicunt virtutes ꝛ dona q̄bus potentie perficiuntur in ordine ad suos actus: ita in suscipientibus sacramenta a gratia ipsa supra virtutes et dona fluunt quedā gratie perfectiones ordinate ad speciales effectus sacramentorum q̄ gratie sacramētales appellātur eo modo loquēdi quo effectus denominatur a causa. Unde non est repugnātia in dictis. S. Tho. cum dicit in primo opere in hac. 5. disti. loco proxime allegato q gr̄a quā sacramētum directe cōtinet: differt a gr̄a que est in virtutibus ꝛ donis q̄uis etiā illam gr̄am per quādā continuationez contineāt. et cū in secundo ope dicit. 5. 3^a. p. loco proxime allegato ad. 3^m. q ratio gratie sacramētalis se habet ad gr̄am cōmuniter dictā sicut ratio speciei ad genus que realiter ab eo nō differt quēadmoduz ratio hominis ꝛ ratio animalis in homine sed vna se habet ex additione ad aliam quā tamē includit. nā in primo ope vocat gr̄am sacramētalē ipsum gratie effectum qui ab essentia gratie gratū facientis effluit. in secūdo vero opere vocat gratiā sacramētalē ipsam gr̄am gratū facientem fm q ab ea effluūt non solum virtutes ꝛ dona: sed etiā perfectiones quedā sacramētales in suscipiētibus sacra. ¶ Ex premissis inferimus q ad gr̄am suscipiendā in singulis sacramētis: specialis exigitur preparatio in suscipiēte ad quam causandam virtus sacramēti cum slibz immediate attingit q̄uis instrumētaliter. hec autē preparatio specialis est in quolibet sacramento sed nō habet speciale nomē in singulis sacramentis sed cōmuni nomīe vocat aliquādo a Sancto Doctore ornat^9 vt in hac dis. q. p^a. ar. 4. sub. ar. p^o in cor. vnde huiuscemodi preparatio non est ad receptionē gratie inq̄z^m est gratū faciens absolute prout ordinat ad act^9 meritorios vite eterne: sed specialiter ꝛ directe, put ordinatur ad causandū effect^9 quosdā sacr̄ales. vt sic forma recipiat in subiecto ad ipsam specialiter disposito. et q̄uis nōnū q̄z ante susceptionē sacramēti suscipiens hēt gr̄am gratū facientē vt patet in eo q̄ vere cōtrit^9 accedit ad cōfessionē ꝛ vere ɔtrit^9 ꝛ cōfessus ad sacr̄z eucharistie suscipiēdū nihilomin^9 i suscipiēte sacr̄m causat ex ope opato sacr̄i q̄dā ꝑparatio vel ornatus ad recipiendam gratiā nō absolute cum eam habeat: sed inq̄z^m ordinatur ad effectus quosdā sacramentales ad quos pri^9 non inerat nisi in potentia remota. gratia enim preexistens in accedente ad sacramentum: accipit in ipso sacramento virtute diuina vim et ordinem determinatū ad specialem effectum sacramenti. dico autem in accedente ad sacramentū: vel actu vel voto quando articulus necessitatis non contemptus sacramentū excludit. vnde et sanctificati in vtero: baptizandi sunt q̄uis habeāt gratiam quatenus consequantur quosdam speciales effectus gratie baptismalis sicut characterem et xp̄o incorporari ꝛ huiusmodi. ita q ante baptismum habent gratiam gratum facientem sed nō gratiā baptismalē inq̄ztū addit ad illam.

¶ Quarto Notandum est q negantes virtutem esse in sacramentis causatiuam characteris et ornatus ipsa attingēdo: fundantur in tribus propositionib^9. Prima est q illud quod fit per creationez: attingi non potest q̄tum ad suum fieri ab agente creato: eo q creatio solius dei sit actio. Secunda ꝓpositio est q omne quod fit aut producitur supnaturaliter: fit aut producitur per creationez. et ratio dicti est. quia supernaturaliter produci est, ꝓduci virtute excedēte toti^9 nature ꝟtutez. huiuscemodi aūt virt^9 ē diuina ꝑse. qd aūt a solo deo fit: creari ɔsueuit dici. Tertia ꝓpositio est q omne qd fit ꝛ nō educit de potētia naturali materie vl subiecti: fit ꝑ creationē qr. s. a solo deo. Ex singul harū ꝓpositionū isti p̄tēdūt ꝓpositū suū cōcludere. ex p̄ma: qr character ꝛ ornat^9 q̄ ponitur dispositio ad gr̄az sacr̄alē: fit ꝑ creationē quēadmodū ꝛ gr̄a ad quā disponūt. ex scd̄a vero ꝓpositione: q̄m character ꝛ ornat^9 sacr̄alis sunt forme supernaturales. tum qr excedūt omnē ꝟtutē naturalē agētis creati. tum etiā qr sunt dispositiones imediate necessitantes ad formā supnaturalez q̄ est gratia sacramētalis fm eos q̄ characterē ꝛ ornatū ponūt. ex tertia aūt ꝓpositione: qr character ꝛ ornat^9 sacr̄alis nō sunt forme eductibiles d̄ potētia naturali materie vel subi cū ad huiuscemodi formas ꝓducēdas nō se extēdat ꝟtus naturalis agentis creati sicut nec ad gr̄am ad quaz immediate ꝛ adequate disponūt. ista sunt illorū motiua quib^9 si respōdeamus eorū opinio manebit infirma ꝛ nēa firmata. Ad quod sciēdū ē fm ea que magister Herueus scripsit in hac dis. p̄mo q creare est idem q nullo presupposito aliquid ꝓducere. hoc autem dupliciter potest accipi. vno

modis ex parte producentis: alio modo ex parte producti. ex parte quidem producentis nihil presupponere: est quod producens agat nullum aliud agens presupponendo in cuius virtute agat. et sic soli deo convenit in agendo nihil presupponere. nam omnia alia agentia presupponunt virtutem dei tanquam primi agentis in cuius virtute agunt. et per consequens solius dei est hoc modo creare. ex parte vero facti vel producti nihil presupponere: est quod productum vel factum nullum subiectum presupponat. sed hoc contingit dupliciter. vel quod nullum subiectum presupponat ex quo fiat: vel quod nullum subiectum presupponat in quo fiat. primo modo nullum subiectum presupponere: non est idem quod creari. nam omnes forme substantiales et accidentales nullum subiectum ex quo fiant presupponunt: cum tamen non omnes creari dicantur. secundo modo nullum subiectum presupponere ex parte facti: potest accipi dupliciter. uno modo ita quod repugnet rei facte vel producte quod in subiecto fiat quemadmodum repugnat angelo et toti per se subsistenti. alio modo quia licet non repugnet in subiecto fieri vel produci: non tamen suum esse dependet a subiecto ita quod sine illo esse non possit quemadmodum est de anima rationali. et his duobus modis nullum subiectum presupponere: est proprie creari. secundum hec igitur tripliciter aliquid dicitur proprie creari. uno modo ex parte agentis quia scilicet fit ab agente quod nullum aliud agens presupponit nec aliter fieri potest. secundo modo ex parte facti quia scilicet nullum subiectum presupponit vel in quo fiat vel a quo necessario in suo esse dependeat. tertio modo ex parte utriusque scilicet facientis et facti modo exposito.

¶ Ex quibus inferimus quod si aliquid sit ad cuius productionem concurrat vel principaliter vel instrumentaliter aliquod agens quod aliud presupponit in cuius virtute agit: et necessario presupponit subiectum in quo fiat et a quo suum esse dependet: tale non proprie dicitur creari. unde quia ad productionem characteris et ornatus sacramentalis concurrit agens creatum instrumentaliter. scilicet minister et ipsum sacramentum quod presupponit aliud primum agens. scilicet deum in cuius virtute agit et character et ornatus presupponunt necessario subiectum in quo fiant et a quo eorum esse dependet. scilicet animam rationalem: consequens est quod non proprie dicantur creari. ac per hoc quod deductio ex prima propositione in qua fundatur illorum opinio: invalida et nulla sit. quod autem sacramentum instrumentaliter concurrat ad causandum characterem et ornatum sacramentalem probari non potest demonstrative eo quod sacramenta et eorum virtus ac efficacia sint de pertinentibus ad fidem que a nobis proprie sciri non possunt: verumtamen poterit probari quod sacramentis id non repugnet. cui si adiungatur auctoritas sanctorum dicentium quod sacramenta nove legis efficiunt quod figurant: satis probabiliter concludi poterit quod sacramenta nove legis habent aliquem modum causalitatis circa characterem et ornatum sacramentalem. quod autem sacramentis non repugnet concurrere instrumentaliter ad causandum in anima suscipientis sacramentum characterem aut ornatum sacramentalem probatur sic. quoniam si repugnaret hoc esset vel quia corpori repugnet agere in spiritum: vel quia repugnat agenti creato esse causam effectus supernaturalis: aut quia repugnat agenti creato causare dispositionem ad formam que non fit nisi per creationem. sed nullum istorum repugnat. non primum tum quia communiter ponitur quod ignis inferni qui est agens corporeum agit in animas et spiritus damnatorum saltem detinendo et alligando tanquam instrumentum divine iustitie. tum etiam quia secundum communem doctrinam philosophorum et theologorum corpora sensibilia immutant virtutes anime spirituales et in eas aliquam habent actionem. neque repugnat secundum. quoniam opus meritorium vite eterne: effectus supernaturalis est nobis. ad cuius causalitatem tamen ut ab omnibus conceditur concurrit ens creatum. scilicet liberum arbitrium: immo et suo modo corporalia hominis membra secundum illud apostoli. Ro. 6. sicut enim exhibuistis membra vestra servire immundicie et iniquitati: ita nunc exhibite membra vestra servire iustitie in sanctificationem. neque tertium repugnat. nam anima rationalis forma est per creationem producta: et tamen virtus creata naturalis ad illam corpus disponit. similiter et gratia et gloria forme sunt per creationem a deo producte: et tamen ad illas ens creatum disponit. scilicet opus virtutis et liberum arbitrium. Neque deductio ex secunda propositione probat illorum propositum. quoniam illa secunda propositio non est universaliter vera. non enim habet veritatem quando effectus supernaturalis presupponit necessario subiectum in quo fiat et a quo suum esse dependeat. et iterum ad illum causandum concurrit vel concurrere potest agens creatum quod aliud presupponit ut in proposito nostro sicut deductum est supra. et ad probationem dicte propositionis: dicimus quod assumptum non est verum nisi effectus supernaturalis talis sit quod producatur nullo presupposito vel concurrente ex parte agentis: aut nullo presupposito subiecto ex parte facti quod non est in proposito. Neque valet deductio illorum ex tertia propositione. quoniam tertia propositio vera non est sicut nec secunda: nisi simul cum eo quod aliquid non educitur de potentia subiecti vel materie naturali: fiat non presupposito vel concurrente aliquo ex parte agentis vel subiecto presupposito ex parte facti.

¶ Quinto

¶ Quinto Notandū est q licet cōmune sit omnib⁹ sacramētis noue legis q efficiāt quod significāt: nō tamē huiusmodi efficientia se habet eodē modo circa omne id quod sacramētū significat. ad quod sciēdū est q in sacramētis aliquid est sacramētū tm̄. aliquid est res et sacramētū. aliquid vero est res tm̄. sacramentū tm̄ sunt verba et res sensibiles quibus verba applicant in vnius sacramēti cōstitutionē. nam vt ait Augustin⁹ accedit verbum ad elemētū z fit sacramentū. res z sacramētū in quibusdam dicit esse character. in quibusdā vero dr ornatus quidā vel dispositio spūalis. in sacramēto vero eucharistie est corpus xp̄i verū. et dicuntur ista res z sacramentū: qꝛ z aliquid significant quod ē effect⁹ sacramenti z respectu ei⁹ quod est sacramētū tm̄: sunt res signate. vn̄ circa id quod est res z sacramētū: sacramētū exterius ac sensibile talē habet efficaciā: q illud attigit instrumētaliter. circa illud vero quod ē res tm̄: sacramentū habet efficaciā nō illud attingēdo sed ad illud disponēdo. ita q ad characterē z ornatū: virt⁹ sacramēti se habet effectiue illa attingēdo. ad gratiam vero q̄ in sacramētis dat: se habet dispositiue. quēadmodum qualitates actiue z passiue elementoꝝ ptingūt instrumētaliter ad formas educibiles de potētia materie: nō autē ad ꝓductionem anime humane q̄ est ab extrinseco ad quaꝫ tamē disponūt. ¶ Aduertēdū tn̄ q in sacramēto eucharistie virtus sacramētalis nō pertingit fm omnēmodū etiā ad id qd̄ est res z sacramētū. s. corpus xp̄i verū. vt eni. S. Tho. dicit in hac dis. lec. pª ar. 4. sub. ar. primo: in trāsubstantiatione panis vel vini in corp⁹ z sanguinē xp̄i cum sit q̄si quidam motus vel mutatio: duo sunt. s. recessus a termino a quo et accessus ad terminuꝫ ad quē. verba ergo sacramentalia ptingunt instrumētaliter ad trāsubstantiationē q̄tū ad recessuꝫ a termino a quo. sed q̄tū ad accessum ad terminum in quē: non ptingunt instrumētaliter nisi dispositiue sicut in alijs sacramētis accidit. Idē in sententia dicit īfra dis. 8. q. 2. ar. 3. ad. 5m. Nec obstat q trāsubstātiatio in sacramēto eucharistie īportat simul z recessum a termino a quo et accessuꝫ ad terminū in quē. qꝛ nihilomin⁹ in ea accipi pn̄t due mutationes. vna a parte termini a quo. s. desitio substantie panis sub specieb⁹: et noua corporis xp̄i existētia sub illis a parte termini ad quem. vt eni. S. Tho. dedicit d veri. q. 28. ar. pºi cor. in abiectione vnius affirmatiui z adeptione alterius: oportet duas mutationes intelligi quarum vna sit generatio z alia corruptio vel simpliciter vel fm quid. vnde in trāsitu qui ē de albedine in nigredinē si consideret ipse mot⁹: idē motus significatur p ablationē vni⁹ z inductionē alterius. non aūt significatur eadē mutatio sed diuersa tn̄ se inuicē ꝯcomitantes. Idē dicit de iustificatione q si iustificatio accipiat vt quidā mot⁹ cūc oportet eundē motū intelligi quo peccatuꝫ aufertur z iusticia inducit: idē erit iustificatio z peccatorū remissio: differēs solū ratione, put ambo eundē motū nominant fm diuersos respect⁹ ad terminū a quo z ad terminū in quē. Si aūt iustificatio accipiat p viā motationis: sic aliā mutationē significat iustificatio. s. generationē iusticie: z aliam peccatoꝝ remissio. s. corruptionē culpe. et sic iustificatio z remissio peccatoꝝ non erūt idē nisi p concomitātiaꝫ. hec ille. Consimili modo in ꝓposito nr̄o dicendū est de trāsubstātiatione in sacramento eucharistie q̄ per modū mutationis accipi debet cū fiat in istanti q. s. alia mutatio formaliter sit ipsa substantie panis desitio: et alia noua corpis xp̄i existētia sub speciebus panis. ita vt virtus sacramētalis attingere possit instrumentalr̄ primā nō secūdā. Et ē quodā modo simile quod S. Tho. dicit de passione z morte xp̄i z de ei⁹ resurrectione. ait enim. 3ª. p. q. 56. arti. 2. ad. 4m in iustificatione animarū duo ꝯcurrūt. s. remissio culpe z nouitas vite p grām. q̄tū ergo ad efficaciā que est p virtutē diuinā: tam passio xp̄i q̄ꝫ resurrectio est causa iustificatiōis quo ad vtrūqꝫ. sed q̄tm ad exēplaritatē: ꝓprie passio et mors xp̄i est causa remissionis culpe p quā morimur peccato. resurrectio vero xp̄i est causa nouitatis vite. et ideo apostolus dicit. Ro. 4. traditus est. s. xp̄s ꝓpter delicta nr̄a et resurrexit ꝓpter iustificationem nr̄am. et q̄uis nō sit omnimoda similitudo hic z in nr̄o proposito: sufficit tn̄ q sit simile q̄tū ad hoc q pōt causalitas vnius se extendere ad transitū vnū ab vno in aliud q̄tū ad recessum a termino a quo z q nō sic se extēdat q̄tum ad accessum ad terminum in quem.

¶ Sexto Notandū est q qꝛ omne agens agit sibi simile: ideo effectus agētis idest forma quā agēs inducit in passum: aliquo modo fit in agēte in quibusdā vniuoce in q̄busdā vero equiuoce vel analogice. effectus aūt est in agēte: inq̄tū in ei⁹ virtute actiua cōtinet. vnde sicut agēs se habet ad virtutē actiuam: ita se habet ad cōtinēdum formā effectus. agens aūt principale habet virtutem actiuam sicut formā quandā pmanentē et cōpletam in sua specie fꝫ esse nature. agēs vero instrumētale inq̄tm̄ huiusmodi nō hēt virtutē agēdi tanq̄ꝫ formaꝫ

permanentem z habentem esse completũ in na
tura:sed habet illam participatã z deriuatam a
principali agente per motum quo ab illo moue-
tur. et ideo eius virtus est quid incõpletũ z est in
fluxu seu transitu ab vno in aliud queadmodum
z motus. consequẽs ergo est q forma effect⁹ ali-
ter sit in agente principali z aliter in agente in-
strumentali. et potest assignari triplex differen-
tia. prima est quia in agente principali forma ef-
fectus est ſm completam rationem vel specificã
si sit agens vniuocum vel saltem analogicã si sit
agens non vniuocum. in agente autem instrumẽ
tali forma effectus non est ſm completã rõnem
sed ſm quandam incompletam similitudinem.
secunda differentia est. q forma effectus est in
principali agente ſm esse pfectum in natura. in
agente vero instrumentali est per modũ inten-
tionis z non ſm esse completum in natura quẽ-
admodum sunt species colorum in aere. et inde
est q talis forma effectus non denominat reali-
ter agens instrumẽtale sicut nec aer deferẽs spe-
cies colorum denominatur rubeus aut niger ſm
aliquã illarum. tertia differentia est. quia in agente
principali forma effectus est ſm esse permanens
z fixũ siue sit in eo vniuoce siue equiuoce vel ana
logice. in agente vero instrumentali forma effe-
ctus est per modum intẽtionis nõ permanentis
sed fluentis duplici fluxu. vnus est de potẽtia in
actũ eo modo quo forma q̃ est terminus motus
est in mobili dum mouet̃ vt fluens de potentia
in actum. alius fluxus ẽ ab agẽte in patiẽs p me-
dium instrumẽti. ¶ Ex quibus inferim⁹ duo. pri
mum est q licet virtus principalis agẽtis deriue
tur ad instrumẽtum p motũ quo ab agẽte princi
pali mouet̃: non tamẽ talis motus est ipsa virt⁹
instrumẽti a principali agẽte participata p quam
attingit ad effectum naturã suam excedẽtem. nã
cum talis motus sit motus localis qui cõnatura
lis z cõmunis est omnib⁹ corporibus: nõ posset in-
strumẽtum corporale p solum motũ quo a prin-
cipali mouet̃ pertingere ad effectũ superexcedẽtem
ipsius naturã. quia quod solo motu locali acqui-
ritur: naturalẽ corporis virtutem nõ excedit. in-
strumẽtum aũt seu agẽs instrumẽtale p actionẽ
quam habet, put est motum a principali agente:
semp attingit ad aliquid vltra id quod cõpetit
sibi ſm suã naturã siue illud sit vltima forma siue
dispositio ad illam: alias nõ ageret vt instrumẽ-
tũ. calor siquidẽ ignis inq̃tum ẽ instrumẽtũ anime
vegetabilis z virtutis nutritiue: generat carnem
sup naturalẽ sui virtutem. z dolabra inq̃tum est in-
strumentũ ab artifice motũ: pungit instrumen-
taliter ad fabricandum imaginẽ herculis aut le-
ctuli formã. ad quos effect⁹ motus localis q̃ in-
strumentũ a principali agẽte mouetur nõ suffice
ret nisi simul cum motu deriuaretur a principali
agẽte virtus taliũ effectuũ causatiua. sicut in arti
ficialibus virtus artis z in naturalibus virt⁹ sub
stantie vel qualitatis que est principiũ agẽdi in
causa principali. Secũdum qđ inferimus est q q
corpus aut agẽs corporeũ esse põt instrumẽtum
substãcie spiritualis ad aliquẽ effectũ spũalẽ cau
sandũ: nullũ inconueniẽs est q in re corporali sit
instrumẽtaliter virtus spũalis ſm esse incõpletũ
z p modum intẽtionis fluẽtis quod importat in-
strumentaliter existere. vnde virtus spũalis ẽ in
sermone a magistro ,plato existẽs causa discipli-
ne ,put cõtinet anime cõceptiones sicut phs do-
cet libro de sensu z sensato. et ſm phos in corpe
celesti est virt⁹ spũalis substãtie separate deriua-
ta per motũ quo ipsa spũalis subã mouet celum.
et in semine est virtus spũalis anime dispositiua
ad spũalẽ subam. s. animã rõnalẽ ,put dr. 16. de
animalib⁹. Accipiũt̃ premissa i hoc notabili ex di
ctis. S. Tho. in hac dis. lec. pª. ar. 4. sub. ar. pº. et
2. et. 4. Et. 3ª. p. q. 62. articulis pº. et. 4.

¶ **Septimo** Notandũ est ,put acci
pit̃ ex dictis. S. Tho.
de veri. q. 11ª. ar. pº. in cor. Et. pª. p. q. 117. ar. pº.
q duplex modus ẽ acquirendi scientiã: vnus qñ
naturalis ratio p seipsam deuenit in cognitionẽ
ignotorũ: et hic modus dicit̃ inuentio. alius ẽ qñ
naturali rõni aliquis exterius ãminiculat̃: et hic
modus vocatur disciplina. vtroque aũt modo ac-
quisitio scientie cõtingit per deductionẽ et appli-
cationẽ cognitorum ad ignota. Ad quod sciendum
est q in nobis naturaliter preexistũt quedã scien
tiarũ semina. s. prime cõceptiones intellect⁹ q̃ lu-
mine intellect⁹ agentis statim propositis termi
nis quorum significationes sunt note cognoscunt̃.
siue huiuscemodi cõceptiones sint cõplexe sicut
dignitates: siue incõplexe sicut rationes primorum
z vniuersalium sicut ratio entis z vnius ac simi-
lium. in istis aũt principijs vniuersalib⁹ omnes cõ
clusiones scientiarum virtute includunt̃ sicut in qui
busdã rationib⁹ seminalibus. ,pcessus ergo ratio
nis peruenientis ad cognitionẽ ignoti p inuentionẽ
est vt principia cõmunia p se nota applicet ad de
terminatas materias: et inde procedat in aliquas
particulares cõclusiones z ex his in alias. et hunc
eundem ,pcessum obseruare oportet in acquisitio-
ne scientie p disciplinã. dr enim aliquis alium docere
q decursum rõnis quẽ in se facit rõne naturali:
alteri exponit p signa. ratio siquidem naturalis

discipuli per huiusmodi sibi ꝓposita sicut per quedã instrumēta puenit ad cognitionē ignotorũ. vnde magister vel doctor dicitur causare sciētiã in discipulo: puia operatione rationis naturalis discipuli. propter quod philosophus dicit in. p°. poste. ꝙ omis doctrina et omis disciplina ex preexistenti fit cognitione. ducit autē magister discipulũ ex precognitis in cognitionē ignotorũ dupliciter. primo quidē proponēdo ei aliquas ꝓpositiones minus vniuersales quas tñ discipul⁹ ex precognitis diiudicare potest: vel cũ ꝓponit ei aliqua sensibilia exēpla vel similia vel opposita vel aliqua huiusmodi ex quib⁹ intellectus addiscētis manuducitur in cognitionē veritatis ignote. alio modo magr̃ ꝓponit discipulo ordinē pncipiorũ ad cōclusiones q̃ forte per seipsum non haberet tantã virtutē collatiuã vt ex pncipiis posset cōclusiones deducere. ⁊ ideo dicit in p°. poste. ꝙ demonstratio est sylogism⁹ faciens scire. sylogismus enim demonstrationis tenet in premissis debitum ordinē principiorũ ad cōclusiones. ¶ Ex premissis inferimus ꝙ qr actus actiuorũ requirunt patiēs dispositum ad recipiēdum illorum effectum: nō sufficit sermo audibilis propositus a magistro ad causandã scientiam vel cognitionē in discipulo: nisi intellect⁹ discipuli dispositus sit per aliquã preexistētem noticiam ⁊ terminorum ⁊ vniuersalium pncipiorum ex quib⁹ per doctrinã magistri possit deuenire ad cognitionem ignotorum. ⁊ inde ē ꝙ sermo propositus non habenti noticiã terminorum vt cum sermo latin⁹ proponitur greco ignorãti linguã latinã: non habet effectũ in illo q̃uis ab intellectu proferentis vim habeat excitãdi mentem auditoris ⁊ aliquã conceptionem in eo aggenerãdi modo supra exposito.

Quantum ad articulum quartũ respondēdum est obiectionib⁹ aduersariorũ. Et quidē ad ea q̃ durãdus obiicit contra primã cōclusionē. ad primum negatur assumptũ. neq; arguēs ꝓbat. vnde. S. T. infra disti. 26. q. 2. ar. p°. probat in responsionib⁹ ad argumēta tres illas condiciones reperiri in sacro matrimonij. Et. ar. 3. ꝓbat ꝙ in sacramēto matrimonij cōferat gratia gratũ faciēs. vnde falsum est ꝙ ad sacramētũ matrimonij sola verba sufficiũt cōsensum exprimētia sicut arguēs fingit. ¶ Ad. 2m. dicit ꝙ sanctificatio q̃ ponit in diffinitione data ab hugone: non intelligit cōsecratio materie sacramēti nãm in quibusdã sacramētis materiã nō cōsecrat. sed intelligit sanctificatio hois cui sacramētuȝ adhibet. Unde. S. T. infra dis. 24. q. pa. ar. p°. sub. ar. 3. sacramētũ inqt nihil est aliud q̃ q̃dã sctificatio homini exhibita cum aliquo signo visibili. vnde cũ in susceptione ordinis quedã cōsecratio hoi adhibeat p visibilia signa: cōstat ordinē ēē sacramētũ. Jtē ibidē sub. ar. 5. assignat rationem q̃re materia in sacramēto ordinis non sctificat sicut in quibusdã aliis sacramētis. Et in responsione ad. 2m. dicit. materiã in aliis sacramētis oportet sanctificari ꝓpter virtutē quã cōtinēt. sed nō est ita in ꝓposito. ¶ Ad. 3m. dicit ꝙ apd recte intelligētes dicta sctōꝝ doctoꝝ: nullã calũniã habet ꝙ sacramēta noue legis cōtineãt instrumētaliter inuisibilē grãȝ, put magis infra apparebit. ¶ Ad argumēta eiusdē durãdi cōtra secundã cōclusionē ad primũ respōdet. S. Tho. infra dis. 27. q. pa. ar. 2. sub. ar. 2. ad. 2m. ꝙ q̃uis muti vel coniuges diuersarũ linguarũ vota sua non possint mutuo verbis exprimere: psit tñ exprimere nutibus: ⁊ tales nutus pro verbis cōputãtur. Et in responsione ad. 3m. de verecũdis dicēdũ inquit ꝙ sicut dicit hugo de sctō victore eos qui cōiungũtur sic oportet consentire vt inuicē se spontanee recipiãt. qđ iudicatur fieri si in desponsatione nō cōtradicãt. vnde verba parētũ cōputãtur in casu illo ac si eēnt puelle. sunt eni sufficiens signũ ꝙ sunt eius ex quo non contradicit. ¶ Ad. 2m. dicit ꝙ assumptũ est falsuȝ. nã in sacramētis penitentie ⁊ matrimonij: pter verba q̃ sunt forma sacramēti sunt etiã res pro materia. s. actus suscipiētis sacramētũ exterius apparētes. nō eni exigit necessario pro materia sacramēti res corporalis pmanēs: sed sufficit act⁹ successiu⁹. ⁊ de hoc dictũ fuit in secũdo notabili. ¶ Ad argumēta eiusdē durãdi contra tertiã cōclusionē ad pm dicit ꝙ quicquid sit de gratia gratũ faciēte q̃ datur absq; sacramēti collatione ad quã etiã vt deductuȝ fuit in tertio notabili aliq̃ dispositio vel ornat⁹ exigit: ⁊ tñ de grã sacramētali id generaliter verũ est prout in tertio notabili lati⁹ deductũ fuit. vnde exēplũ ab arguēte inductũ de illis qui sctificãtur in vtero ⁊ de adultis q̃ ante susceptionē baptismi per grãm iustificãtur ⁊ de illis q̃ vere cōterũtur ante cōfessionē ⁊ absolutionē: non est ad ꝓpositũ. nã nr̃a conclusio specialiter ad grãm sacramētalē ponit pmuȝ ornatum vel dispositionē quocũq; nomine appellet. ¶ Ad. 2m. dicitur primo ꝙ quia ad cōtractũ matrimonij semp requirit quodãmodo p̄sentia cōtrahētũ vel p seipsos vel p procuratorē vel nũcium

vel per scripturā: semꝑ in cōtractu matrimonij est contactꝰ aliquis sibiinuicē contrahētiū q̄tūcūq; sint loco distātes. ratione cuiꝰ contactꝰ potest inullis ornatꝰ vel dispositio ad grām causari. neq; est difficiliꝰ hoc intelligere de ornatu vel dispositione q̄ȝ de grā quod tñ arguēs cōcedit. Neq; valet ratio ipsiꝰ. qꝛ sicut grā est a deo: ita et ornatꝰ vel dispositio ad grām est in sacramētis ꝓncipaliter a deo et a sacramētis non est nisi diuina virtute. Respondet secundo ꝙ in causis instrumētalibꝰ respectu effectuū spiritualiū nō necessario requiritur contactus corporalis: sed sufficit spūalis ꝑ fidē ⁊ votū vel desideriū aut ꝓpositū. Unde. S. T. 3ª. par. q. 48. ar. 6. arguit sic secūdo loco. nullū agens corporale efficacit agit nisi per contactū. vnde etiā et xp̄s tāgēdo mundauit leprosum vt ostēderet carnē suā virtutē habere salutiferā sicut chrisostomꝰ dicit. sȝ passio christi non potuit contingere omnes homines. ergo non potuit operari efficienter salutem omniū hominū. ecce argumentū. ad quod respōdet ꝙ passio xp̄i licet sit corporalis: habet tñ spiritualē virtutē ex diuinitate vnita. ⁊ ideo ꝑ spiritualē contactū efficaciā sortitur. s. ꝑ fidē et fidei sacramēta. fm̄ illud apostoli Ro. 3°. quem ꝓposuit deus ꝓpiciatorē ꝑ fidē ⁊ sanguinē ipiꝰ. Idē in sentētia dicit de causalitate resurrectionis xp̄i infra. q. 56. ar. p°. ad. 3m. ¶ Ad. 3m. dicit ꝙ in casu illo ꝑ sacramētalē absolutionē causat aliquis ornatus in penitēte q̄ licet nō sit dispositio ad grām absolute habēdā cum ꝑ cōtritionē ponat prìꝰ illā habere: est tñ dispositio ad grām sacramētalē quā ante sacramētū non habuit nisi in potētia remota. et d̄ hoc dictū fuit i tertio notabili. ¶ Potest etiā dici ꝙ in casu posito: ꝑ sacramētalē absolutionē causat ornatꝰ vel dispositio ad augmētū grē. Et ad huiꝰ improbationē dicit ꝙ licet grā posset augeri sola diuina virtute absq; noua subiecti dispositione: qꝛ tñ deꝰ sic instituit: ad grē augmētationē sacramēta noue legis cōferūt ornatū quēdā seu dispositionē. ¶ Ad. 4m. dicit ꝙ assumptū est falsum. qm̄ dispositio q̄ d̄r ornatꝰ in oībꝰ sacramētis cōfert cuȝ sit dispositio q̄ dā ad grāȝ sacramētalē. Neq; est verū ꝙ character excludit necessitatē vel cōgruitatē dispositionis q̄ d̄r ornatꝰ sunt eni in diuersis subiectis. qꝛ dispositio ornatꝰ est i eēntia aīe charact vero est i aīe potētia. nec iterū vnꝰ altero existēte supfluit: qꝛ non ad idē sed ad diuersa directe ⁊ ꝓncipaliter ordināturur. nā ornatꝰ ordinat ad actū p̄mū. s. ad eē grē: character vero ad actū secūdū q̄ est opatio. et de hac differētia latius dicet infra. 4. dis. vnde argumētū ꝓcedit ex falsis. ¶ Ad argumēta scoti cōtra eādē tertiā cōclusionē ad p̄mū dicit ꝙ minor est falsa. nam nec character nec ornatꝰ vel dispositio ad grāȝ est per se ⁊ ꝓprie terminꝰ creationis ꝓut latius declaratū fuit in q̄rto notabili. neq; valet ꝓbatio arguētis ꝓut ex dicto notabili patet. ¶ Ad 2m. cōcedimꝰ ꝙ character vel ornatꝰ aut dispositio ad grām fiat in instāti. et ad huiꝰ improbationē dicimꝰ ꝙ licet in sacramētis req̄rātur multa verba: virtꝰ tñ sacramentis a deo collata dat in instāti in vltima. s. syllaba et in eiꝰ vltimo. Vt eni. S. Tho. dicit d̄ verbis sacr̄alibꝰ eucharistie infra. dis. 8. q. 2. ar. 3. ad. 6m. virtꝰ cōuersiua que est in verbis cū sit sacramētalis: sequit significationē. significatio autē existētis conuersionis cū importet ordinē vniꝰ ad alterū: non pōt fieri ꝑ dictionē sed oportet ꝙ per orōnē fiat. cuiꝰ ptes q̄uis successiue ꝓferātur: tñ significatio est tota simul quā tūc cōplet vltima orationis particula ad modum differētie vltime in diffinitionibꝰ. et hac significatione existente in vltimo ꝓlationis instāti: fit trāsubstātiatio. hec ille. et consimiliter dicendū est circa verba aliorū sacr̄orū. Idē dicit. 3ª. ꝑ. q. 78. ar. 4. ad. 3m. Cū autē arguēs dicit ꝙ sacr̄m non habet actionē suā in istāti: dicit ꝙ licet hoc dicit: non ideo sequit ꝙ non habeat effectū suū i instāti. nā actio sacr̄i in termino hēt effectū suū ac per hoc in instāti. quēadmodum licet motus alterationis disponens ad formam ignis cū ex aere fit ignis sit in tēpore: hēt tamen effectū. s. forme introductionē in istāti qꝛ in ipsiꝰ termino. Cū aūt vlterius dicit ꝙ si aliqua syllaba efficit totū sacramēti effectū: tunc illa sola est sacramētū: negat consequentia. nā reliquē syllabe faciūt ad integritatē significationis sacramēti que completur in vltima syllaba in virtute ꝓcedētium. Et cum arguens obuicit contra quia syllabe precedentes nullā dispositionem derelinquūt: dicitur ꝙ est falsum. nā partiales significationes precedentiū syllabarū quodā successionis ordine iuuāt ad cōplementū significationis totius orationis. ¶ Ad. 3m. dicit ꝙ cuȝ verba sacramētalia se habeāt in sacramētis vt forme: in consecratione corporis xp̄i verba sunt q̄ faciūt dispositiue ad trāsubstātiationē que est terminꝰ cōsecrationis q̄tū ad recessum a termino a quo qui consistit in panis desitione prout deductū fuit in quinto notabili. Et cum arguens querit de tali dispositione an sit in pane aut in corpore christi: dicimus ꝙ cum talis dispositio sit priuatiua. s. nō esse panis: est in vltimo instāti prolatio=

nis verboꝝ i q̄ ē ꝛ corp⁹ xp̄i sub sacr̄o. vñ īplicat̄ in ip̄a mutatiōe cōuersiōis seu trāsubstātiatiōis i q̄ cū sit īstātanea simul ē nō eē panis ꝛ esse corporis xp̄i sub sacr̄o. sicut cū ex aere fit ignis: ī toto tēpore p̄cedēte ē aer ꝛ in vltimo īstāti ip̄si⁹ tēporis ē p̄mo nō aer ꝛ p̄mo ignis. ꝛ q̄ꝛ huiuscemodi cōuersio vel trāsubātio nō hēt subm̄ ꝑut lati⁹ dicetur infra. dis. xi^a. ideo nec ip̄a panis desitio seu nō eē panis subm̄ hēt. ꝑ q̄ndā tn̄ similitudinē ip̄a accidētia q̄ remanēt: ꝑhīt hēre vicē subti trāsubstātiationis ꝑut. S. T. notat. 3^a. ꝑ. q. 75. ar. 5. ad 4^m. ꝛ ꝑ ꝯ̄sis desitiōis panis q̄ in ip̄a cōuersiōe implicat̄. vñ infra. dis. xi^a. q. p̄^a. ar. 3°. sub. ar. 2°. ad 3^m. S. T. dicit q̄ ad hāc cōuersionē nō ꝑtinet nisi illō nūc in q̄ desinit eē panis ꝛ icipit eē corp⁹ xp̄i. Idē dicit. 7°. q̄libet ar. 9°. in coꝛ. Qō aūt arguēs dicit videri sibi purā fictionē q̄ ꝑ ista verba. hoc ē corp⁹ meū. magis altereꝛ panis q̄ꝫ ꝑ alia verba: dictū ē in fide suspectū q̄si ex institutiōe xp̄i verba sacramētalia nō hēant aliquā v̄tutē causandi realē effectū quā nō habēt ip̄e voces aut soni ab humana īstitutiōe. hoc certe dictū periculosū ē xp̄iano ꝛ scādalo patū: nec dignū ē vt ꝓbatiōib⁹ in cōtrariū refellaꝛ. Ad illud de instāti satis respōsū ē sup̄. Ad illō qō ī hoc tertio argumēto obijcit vltimo q̄ꝛ. s. nō p̄us verba cōsecratiōis agunt q̄ tāgāt: dicim⁹ q̄ in instāti cōplete ꝓlatiōis verboꝝ: v̄t⁹ verbi hēt tactū sacr̄alē ex virtute ꝛ īstitutiōe diuina. hic aūt tact⁹ sufficit q̄ sit sp̄ūalis sicut ꝛ ip̄a virt⁹ verboꝝ q̄ q̄ꝛ p̄ncipalr̄ ē dei virt⁹ q̄ p̄sens ē omīb⁹ reb⁹: oīa q̄ꝫtūcūq̄ꝫ distātia ex diuina institutiōe pōt attigere. Et simile est qō. S. Tho. dicit d̄ passiōe xp̄i. 3^a. ꝑ. q. 48. ar. 6. ad. 2^m passio inq̄t xp̄i licet sit corporalis: hēt tn̄ sp̄ūalem virtutē ex diuinitate vnitā. et ideo ꝑ sp̄ūalē cōtactū efficaciā sortiꝛ. s. ꝑ fidē ꝛ fidei sacramēta. hec ille. Ex q̄b⁹ vltimis verbis satis cōstat q̄ efficacia q̄ fit ꝑ fidei sacramēta sit ꝑ sp̄ūalē cōtactū. vñ accessus de quo Aug⁹ loq̄tur cū dicit sup̄ Joānē accedit verbū ad elemētū ꝛ fit sacramētū: videꝛ q̄ debeat itelligi magis de sp̄ūali aut virtuali q̄ꝫ d̄ corporali accessu. Et cōfirmaꝛ ex cōmuni vsu ecclesie quo multe hostie sibi inuicē q̄dā alijs suppositē ꝛ supposite simul ī vna patena aut in vase alio cōsecrātur vna verboꝝ sacramētaliū ꝓlatione. quarū q̄ūlibet verba cōsecratiōis tāgere nō pñt corporali tactu cū inferi⁹ existētes a superiorib⁹ operiātur ꝛ penit⁹ occultētur. fit tamen ad oēs sp̄ūalis cōtact⁹ ex intētione sacerdotis verba ꝓferētis q̄ se extēdit ad omnē hostiaꝝ vel panū quātitatē q̄ corā sacerdote ꝓponiꝛ. Et hoc expresse dicit. S. T. infra. dis. xi^a. q. 2^a. ar. p̄°. sub ar. 3°. Autoritas aūt ph̄i nō est ad propositū. q̄ꝛ loq̄tur de multiplicatiōe q̄ fit ꝑ motū. nos autē loq̄mur de vltimo instāti ꝓlationis verboꝝ in quo verba efficaciā hn̄t et cōtingūt materiā sacramēti saltem tactu sp̄ūali. Ad. 4^m. dr̄ q̄ minor ē falsa. neq̄ꝫ valet eius ꝓbatio q̄ꝛ falsum assumit. nā imo ī eucharistia ē ponere aliquā dispositionē ꝑuatiuā p̄cedētē ordine nature existētiā corporis xp̄i sub sacramēto ꝑut dictū fuit in solutiōe p̄cedēte. qō aūt arguēs dicit de ficte penitēte falsum ē si fictio sit q̄ꝛ ei⁹ cōfessio fit sine charitate. imo vt dicit. S. Tho. infra dis. 17. q. 3. ar. 4. sub ar. p̄°. in. coꝛ. q̄ sic fict⁹ accedit q̄uis tunc nō ꝑcipiat absolutiōis fructū: tn̄ recedēte fictiōe ꝑcipere icipiet sicut etiā ē ꝛ in alijs sacramētis. vñ nō teneꝛ iterare cōfessionē q̄ fict⁹ accedit: sꝫ tenetur postmodū fictionē suā cōfiteri. hec. S. Tho. Ad argumēta aureoli ꝯtra eādē ꝯclusionē ad p̄mū dr̄ p̄mo q̄ minor ē falsa. et ad ei⁹ ꝓbationē respōdet. S. T. in simili īfra. dis. 8. q. 2. ar. 3. ad 4^m. q̄ nulla creatura pōt agere ea q̄ sūt sup̄ naturā q̄si p̄ncipale agēs: pōt tn̄ agere q̄si agēs instrumētale a v̄tute icreata motū. q̄ꝛ sicut creature inest po^a obediētie vt in ea fiat q̄cq̄d creator disposuit: ita etiā vt ea mediāte fiat qō est ratio īstrumēti. Idē ī sentētia respōdet. 3^a. ꝑ. q. 78. ar. 4°. ad. 2^m. Dicitur secūdo q̄ solutio ibi data bona ē. et ad ei⁹ impugnationē dr̄ q̄ rudis ē imaginatio q̄. s. dispositio quā efficiūt verba ꝯsecratiōis in pane sit corporalis vt mollicies vel durities aut aliq̄d tale. sꝫ illa dispositio ē vt sup̄ dictū fuit ꝑuatiua. s. desitio panis. vñ secūd⁹ intellect⁹ quē ponit arguēs ver⁹ ē. Et ad ei⁹ p̄mā improbationē pꝫ respōsio ex his q̄ dicta sunt ī q̄nto notabili. Ad secundā negaꝛ cōseq̄ntia. nō eni rē desinere eē: ē idē penit⁹ qō ip̄sā anihilari. Vt. n. S. Tho. dicit infra. dis. xi^a. q. p̄^a. ar°. 2°. illa trāsmutatio tātūmodo pōt dici ānihilatio: cui⁹ termin⁹ ad quē ē nihil. hoc aūt nō cōtingit in desitione panis q̄ terminaꝛ ad subām corporis xp̄i. Ad ꝯfirmationē dr̄ q̄ arguēs male intellexit doctores dicētes q̄ panis in trāsubstātiatiōe nō ānihilaꝛ. nō eni ideo illō dicūt q̄ꝛ suba panis nullo modo desinat eē: sꝫ q̄ꝛ desitio panis nō est vltimat⁹ termin⁹ trāsmutatiōis. desinit certe esse panis: sꝫ q̄ꝛ cōuertiꝛ in corp⁹ xp̄i: ideo doctores dicūt q̄ nō ānihilaꝛ. Ad tertiā dr̄ q̄ arguēs inepte loq̄tur cū dicit q̄ desitio eē panis nihil aliud ē q̄ꝫ subtractio influx⁹ dei in eē panis. nō eni hoc est illō: sꝫ ē causa illi⁹. vñ agere ad nō eē panis: nō est idē q̄ agere ad hoc q̄ de⁹ subtrahat influxū ab eē panis. imo ecōtra q̄ꝛ de⁹ subtrahit talē in=

fluxũ:ideo virt⁹ creata mota a virtute increata: pôt agere ad nõ esse panis. ¶ Ad ꝯfirmationem dr̃ ꝙ assumptũ ē falsũ loq̄ndo de actiõe instru-mẽtali. et ad ei⁹ ꝓbationẽ dr̃ p̄mo ꝙ maior ꝓpo sitio intelligit̃ de actione p̄ncipali q2 hec ē ꝓpriꝫ subiecti et nihil est p se destructiuũ sui ipsius non de instrumẽtali habẽte efficatiã p virtutẽ alicui⁹ p̄ncipalis p̄sertum dei. Dicit̃ secũdo ꝙ actio q̃ in-strumẽtaliter desinit eẽ panis: nõ ē accidẽs panis sꝫ verboꝝ sacramẽtaliũ vł illa ꝓferẽtis. ac p hoc nõ agit ad destructionẽ sui subti. ⁊ ideo argumẽ tũ nõ ē ad ꝓpositũ. ¶ Ad q̃rtã dr̃ ꝙ loq̄ndo de actione vt ē actio: ē in verbis sacramẽtalib⁹ sicut in subto vel in ꝓferẽte illa. loq̄ndo aũt de actiõe ſm ꝙ recipit̃ in passo p modũ mot⁹: dr̃ ꝙ nõ hẽt subꝫ. in quo differt huiuscemodi ꝯuersiõis actio a cõuersionib⁹ naturalib⁹ ꝓut. S. Tho. expresse dicit īfra. dis. 11ª. q. p̄ª. ar. 3. sub. ar. p̄º. in cor. ad qd̃ facit qd̃ ibidẽ dicit in respõsione ad. 3ᵐ. qd̃ ē simi-le ei ad qd̃ nũc respõdem⁹. Et eadẽ responsio in sentẽtia ponit̃ ab eo ad cõsimile argumẽtũ. 3ª. p. q. 75. ar. 4. ad p̄ᵐ. et. 2ᵐ. inq̄t eni ad p̄mũ. dicen dũ ꝙ obiectio ꝓcedit de mutatione formali q2 forme ꝓpriũ ē in materia vel i subto eẽ. nõ autẽ hẽt locũ in cõuersione toti⁹ sube. vñ cũ hec cõuer sio subalis iportet quedã ordinẽ subarũ q̄rũ vna cõuertit̃ in alterã: ē sicut in subto in vtraqꝫ suba sicut ordo et numer⁹. Ad. 2ᵐ. vero respõdet ꝙ illa obiectio procedit de cõuersione formali seu mutatiõe. q2 sicut dictũ ē formã oportet eẽ i ma teria vel in subto. nõ aũt hẽt locũ in cõuersione toti⁹ sube cui⁹ nõ est accipe aliqd̃ subꝫ. Respon-sio aũt ibi data sustineri pôt. Et ad eius impu-gnationẽ dicit̃ ꝙ actio verborũ ꝓprie loquẽdo nec est in eodem instanti in quo est actio diuina nec in alio instãti: sed i tẽpore precedẽti diuinaꝫ actionẽ qua existẽtia corporis xp̄i fit sub sacra-mento. Unde diuisio arguentis est insufficiens. Est eni intelligendũ ꝙ actio verborũ sacramen-taliũ ad desitionẽ zseu nõ esse panis vel vini ē in tempore prolationis verborũ in cuius vltimo instãti est d̃sitio seu nõ eẽ panis aut vini in quo-met instãti fit cõsecratio corporis et sanguinis christi. ita ꝙ in eodẽ instãti est desitio seu nõ esse panis et existentia corporis et sanguinis christi sub sacramẽto. Ex quib⁹ patet nullitas argumẽ ti. Arguens videt̃ deceptus putãs ꝙ desitio pa-nis et vini sit actio verborũ sacramẽtaliũ quod falsum est. imo est effect⁹ negatiuus ipsius actio nis in vltimo instãti sui tẽporis acquisitus. idem est eni dictu desitio panis et nõ eẽ panis. et quo fit vt desitio panis cũ sit nõ ens nõ requirat sub-

iectũ. ꝙ si querat̃ vtrũ desitio panis sit in instãti vel i tẽpore: dicim⁹ ꝙ p̄mũ desitiõis seu p̄mũ nõ esse panis fuit in istãti cõsecrationis vt dictũ est. sed est in tẽpore imediate sequẽti quãdiu durat nõ esse panis. Nã idẽ instãs qd̃ est termin⁹ actio nis verborũ in quo est p̄mum nõ esse panis: est p̄ncipiũ tẽporis mensurãtis desitionẽ seu nõ esse panis et vini. et hec solutio valet ad multa ar-gumẽta similia q̃ circa eẽ et nõ esse forme aut ali cui⁹ virtutis nominales p̄sertim obijciũt. ¶ Ad 2ᵐ. principale negat̃ assumptũ. et ad ei⁹ ꝓbatio nẽ negatur iterũ assumptũ. neqꝫ valẽt ꝓbatio-nes. non prima nã minor est falsa. s. ꝙ character vel ornat⁹ nõ est magis dispositio ex natura rei ad grãm q̃ꝫ extrinseca opatio naturalis sacramẽ ti vt ablutio vel inũctio. ⁊ ad huius ꝓbationẽ di cit̃ ꝙ licet vtraqꝫ dispositio sit ſm beneplacitũ di uine volũtatis: nõ ideo sequit̃ ꝙ vna sit ex natu ra sua eq̃liter dispositio sicut ⁊ alia. quemadmo-dũ licet liberũ arbitrium vel eius opus sit dispo sitio ad gloriã secundũ beneplacitũ diuine volũ tatis ⁊ similiter grã gratũ faciẽs: non inde sequi tur ꝙ gratia ex natura sua nõ sit magis ⁊ perfec-tius dispositio ad eternã gloriã q̃ꝫ liberũ arbitri um vel eius opus. ¶ Neqꝫ valẽt q̃ arguẽs ad-ducit ad ꝓbandũ ꝙ character non sit magis dis-positio ad gratiã ex natura rei: nõ primũ nã ma ior propositio non hẽt veritatẽ nisi de dispositio ne ad formã adequata ⁊ conuertibiliter se habẽ te q̃lis nõ ē character respectu gratie. est eni cha racter q̃daꝫ participatio sacerdotij xp̄i deriuata ad ei⁹ fideles. vnde nõ est dispositio ad gratiã ni si in illis qui sacerdotiũ christi quodãmodo par ticipãt ei configuratis sicut habenti plenã sacer-dotij potestatẽ ⁊ non participatã. et ideo in xp̄o q̃tumcũqꝫ in summo habeat gratiã: nõ est in eo character dispositio ad gratiam. repugnat enim perfectioni ⁊ plenitudini sue potestatis sacerdo talis. exemplum autem de forma ignis non ē ad propositum quoniã eius dispositio adequate ⁊ cõuertibiliter se habet ad illã. Et per hec patet responsio ad secundã probationẽ. q2 enim cha-racter est dispositio ad gratiã nõ adequata nec omnino necessaria simpliciter loquẽdo: ideo po-tuit esse grã in antiquis patribus sine characte-re. Ut eniꝫ. S. Tho. dicit. 3ª. p. q. 63ª. arº. p̄º. ad 3ᵐ sacramenta veteris legis non habebant in se spiritualem virtutem ad aliquẽ spiritualem effe ctum opãtẽ. et ideo in illis sacramẽtis non req-rebatur aliq̃s spiritualis character sꝫ sufficiebat ibi corporalis circumcisio quã apostolus signa-culũ nominat. Ro. 4º. ¶ Ad tertiã dicit̃ ꝙ cha-

racter est dispositio directe ad gr̄am sacr̄alem ⁊ hec nūq̄ precedit characterē: q̄uis possit illum precedere gr̄a absolute gratum faciens. ¶ Ad quartā dicitur ad minorē q̄ si intelligatur exclusiua sola: ita vt excludat quācunq̄ dispositionē ad gloriā: falsa est. nā vt Apostol⁹ dicit. Ro. 6°. gr̄a dei vita eterna. licet enim anima in eo q̄ est imago trinitatis sit capax beatitudinis: indiget tamē gr̄a ad illā optinēdā: quoniā est ei⁹ capax gr̄a adiuuāte ⁊ disponente. quēadmodum licet homo sit naturaliter capax disciplinę: non ideo sequitur q̄ illā absq̄ doctrina doctoris vel alio auxilio consequi possit. ¶ Ad confirmationē dicitur q̄ maior hēt veritatē quādo dispositio est necessitās adequate ⁊ conuertibiliter ad formā et q̄m ad fieri ⁊ q̄m ad esse. sed character non est dispositio ad gratiā ex necessitate sed per quandā congruitatis dignitatē prout. S. Tho. dicit infra dis. 4. q. p̄a. ar°. p̄°. ad. 5m. Itē neq̄ est dispositio ad gratiā q̄m ad esse. vnde obiectio nō militat in proposito. Patet igitur ex p̄missis q̄ non eque bene sola ablutio vel quecunq̄ operatio naturalis sacramēti potest eē dispositio ad gr̄az sicut character ⁊ ornatus sacramētalis. ac p̄ hoc q̄ sacr̄a noue legis magis sunt causa dispositiua ad gratiā per hoc q̄ sunt causatiua characteris ⁊ ornatus: q̄ per hoc q̄ hn̄t proprias operationes naturales sine illis. Neq̄ valet secunda ratio ad probādum idē assumptum. primo q̄r maior hēt veritatē tunc p̄ase quādo cum paucioribus pactis seruatur tāta ⁊ tā p̄fecta efficacia sacramētorum qd̄ tn̄ non est in p̄posito. nā maior ⁊ perfectior efficacia sacr̄orum est eorum q̄ per virtutez quā continēt causant effectus sacr̄ales ⁊ disponūt ad gratiā: q̄ illorum sacr̄orum q̄ nec virtutē nec causalitatē effectiuā hn̄t ad effectus sacr̄ales sed sunt tātūmodo signa. p̄fectior siquidē est efficacia eius quod est et signū ⁊ causa alicuius: q̄ eius quod est signum tātūmodo. Secundo q̄r eque plura pacta requiruntur si sacr̄a non habeāt virtutem ⁊ causalitatē respectu gr̄e vt arguens ponit: q̄ si illā habeāt vt nos ponimus. primum pactum est q̄ verbo accedēte ad elemētum: diuina virtus assistat ad effectum sacramēti causandum. secundum pactum est q̄ in casu de tribus hostijs positis corā sacerdote: diuina virtus causet sacr̄alē effectum circa hostiā quā sacerdos intēdit ⁊ non circa aliā quasi deus pepigerit intētionem sacerdotis verba proferētis sequi. tertium pactum est quod ipse arguēs contra nos adducit. quartum pactum est q̄ ad ablutionem aque in baptismo diuina virtus cōferat gratiā. patet igitur q̄ eque multa pacta sequūtur ad opinionē arguētis quēadmoduz ad nostrā positionē. Incōuenientia aūt nulla sequūtur ex nr̄a positione vt partim supra declaratuz est ⁊ magis infra apparebit. ex opinione vero arguētis plura sequuntur inconuenientia contra dignitatez ⁊ efficaciā sacramētorum noue legis q̄ ex dictis. S. Tho. colligi p̄nt in probatione cōclusionis. ¶ Ad primā confirmationē dicitur sicut ibi responsum est q̄ p̄ vltimā syllabā virtute precedētium. et cum arguēs infert q̄ tunc iā venitur ad aliud pactum: respondemus q̄ vana ⁊ puerilis est talis querela: quādo tota virtus et efficacia sacramētorum noue legis prouenit ex voluntate ⁊ institutione diuina ac p̄ hoc ex pacto diuine prouidētie beneplacito. neq̄ minus est puerilis questio qua arguēs querit cur igit̄ deus non posset sic statuere ⁊c̄. dicimus sane q̄ posset de⁹ si voluisset. sed sicut colligitur ex auctoritatib⁹ sctōrum doctorum noluit ad dignitatem ⁊ excellētiā insinuādā sacramētorum noue legis. Ut enim. S. Tho. respondet in hoc p̄posito de veri. q. 27. ar. 4. ad. 16m. deus nō vtitur instrumētis vel causis medijs in sua actione propter sui indigentiā: sed propter effectuū cōuenietiā. conueniēs enim est vt nobis diuina remedia exhibeātur scd̄m moduz nr̄m. i. per sensibilia vt dicit Dionisius. p̄°. ca°. eccles. hierar. ¶ Ad secundā confirmationē dicit̄ q̄ virt⁹ illa ē in verbis subiectiue. ⁊ ad huius improbationē dicim⁹ q̄ licet vnū accidēs vel vna q̄litas non possit eē p̄se solum subm̄ alterius das ei complete sustētamētum: pōt tn̄ esse imediatum subm̄ alterius virtute subē que vtrumq̄ sustētat. quemadmodum superficies est subm̄ coloris ⁊ potētia anime est subiectum virtutis. sic etiam verba ratione primi subiecti vel proferētis verba vl' lingue vel gutturis vel aeris pōt esse imediatum subiectum virtutis sacr̄alis. ¶ Ad. 3m. principale dicitur q̄ assumptum est falsum. ⁊ ad eius probationē dicitur q̄ argumētum magis ē ad nr̄m p̄positum q̄ ad oppositū. nā sicut in alijs motibus licet forma inducta per agēs in passum expellat formā contrariā formaliter ⁊ propter incōpossibilitatē: virtus tn̄ agētis q̄ talē formā inducit in passum: effectiue se hēt sicut ⁊ agēs ad talē effectum. et pari modo q̄uis id quod mouetur ad vbi expellat aliud corpus propter incompossibilitatē vtriusq̄ in eodē vbi: virtus tamē ipsius agētis mouētis vnū corpus ad vbi alteri⁹ effectiue se hēt ad talez effectum sicut ⁊ ipsum agēs ⁊ mouens: non sicut qd̄ sed sicut quo. ex quo se-

quitur in proposito nostro ꝙ licet ornatus vel character aut gr̄a formaliter ⁊ p incompossibilitatē expellat a suscipiēte sacramētum formā vel dispositionē contrariā: virtus tn̄ sacramēti derivata a deo principali agēte effectiue se habet siue attingēdo siue disponēdo ad sacr̄alē effectū. vnde arguēs videtur falli putās ꝙ idē numero sit virtus agētis vel principalis vel instrumētalis cum forma inducta in passum quod verum non ē. non enim virtus existēs in semine est idē numero cum forma vel dispositione causata in fetu. nec calor ignis quo agit in lignum: est ipse calor numero quē ligno ignis immittit. ¶ Ad argumēta durādi contra q̄rtā conclusionē: ad primum respōdet. S. Tho. in hac dis. lec. pª. ar. 4. sub. ar. 2. ad. 4m. ꝙ in re corporali non pōt esse virtus spiritualis s̄m esse completum: pōt tn̄ ibi esse p modū intētionis sicut in instrumētis motis ab artifice est virtus artis. ⁊ sermo audibilis existēs causa discipline vt dicitur in libro ꝺ sensu ⁊ sensato: continet intētiones anime quodāmodo. in motu ēt est virtus sube separate mouētis s̄m philosophos. ⁊ semē agit virtute anime vt dicitur in. 16. de animalibus. Idē in sententia respondet. 3. p. q. 62. ar. 4. ad. pm. Et in de veri. q. 27. ar. 4. ad. 4m. Et in responsione ad 5m. dicit ꝙ virtus illa nec pōt dici corporea nec incorporea proprie loquēdo. corporeum enim ⁊ incorporeum sunt differentie entis completi. sed proprie dicitur virtus ad incorporeū. sicut etiam motus magis dicitur ad ens q̄z ens. obiectio autē procedit ac si ista virtus esset completa forma. ¶ Ad. 2m. respondet Sāctus Tho. in hac dis. loco proxime allegato ad. 5m. ꝙ sicut virtus absoluta nō est complete in quolibet cōgregatorum ad vnā actionē quā nullus per se pficere potest sicut est de tractu nauis sed est in omnibus simul inq̄ntum sunt omnes loco vni9 agētis ⁊ sic virtus in eis existēs sui ā retinet vnitatē: ita etiā est de instrumētis quādo vnum non sufficit. ⁊ sic etiam est in aliis multis q̄ exiguntur ad sacramētum: q2 in omnibus simul acceptis ē illa virtus complete: in singulis autē incomplete. Idē in sententia respondet. 3ª. p. loco proxime allegato ad. 4m. ¶ Ad. 3m. patet solutio supra ex responsione ad. 2m. scđ contra tertiā cōclusionem. cum autē arguēs dicit ꝙ ante characterē vel ornatum nulla dispositio p̄cedit in anima que attribuatur syllabis vel partibus orationis precedētibus vltimā quēadmodum fit aliq̄ dispositio in lapide ex guttis precedentibus vltimā: dicitur ꝙ est falsum. quoniā immo p̄cedit

scilicet dispositio ad complemētum orationis ⁊ significationis verborum quā faciunt syllabe et dictiones ex ipso ordine successionis quā significationē virtus sacr̄alis consequitur. hāc autē dispositionē vltima syllaba non h̄ret sine precedētibus. nā vt Sāctus Tho. inquit infra dis. 8. q. 2. ar. 3. ad. 6m. de verbis sacr̄alibus eucharistie: virtus conuersiua q̄ est in verbis cum sit sacramentalis: sequitur significationē. significatio autē existētis conuersionis cum importet ordinem vnius ad alterum: non potest fieri p dictionē sed oportet ꝙ per orationem fiat cuius partes q̄uis successiue proferātur: tn̄ significatio est tota simul quod tūc complet vltima orationis particula. Cum autē arguēs vltimo infert ꝙ p eādē rationē virtus sacr̄alis esset in vltima parte aque q̄ tāgit corpus baptizati: respondemus dupliciter. primo ꝙ non est simile ꝺ aqua que ē res permanēs q̄ztm ad omnes sui partes in quib9 omnibus simul pōt recipi ⁊ stare virtus: ⁊ ꝺ verbis sacramētalibus que consistūt in successione quorū partes vt dictiones vel syllabe simul stare non possunt sed sibi inuicem succedunt: ita ꝙ eadē forma vel virtus in omnibus simul recipi non possit. Respondemus secundo ꝙ nullum inconueniēs nobis est ꝙ virtus in sacramēto baptismi sit in illa tātum aq̄ parte q̄ tangit corpus baptizati. immo multū rationabile id putamus ¶ Ad. 4m. dicitur ꝙ minor ē falsa loquēdo dispositiue ⁊ instrumētaliter. ⁊ de hoc latius dictū est supra in responsione ad pm contra hāc quartam conclusionem ⁊ in fine sexti notabilis. Augustin9 autē loquitur de actione rei corporalis quā h̄et ex sua natura non vt instrumētum alterius principalis agētis. Responsione autē quā arguēs introducit non ē opus nobis. ¶ Ad. 5m dicitur ꝙ sicut deductū fuit in sexto notabili argumētum procedit ex falsa imaginatione arguentis q̄si. s. q2 instrumētum non agit nisi motū a principali agēte: ideo nō recipit ab eo aliā virtutē vel formā nisi tātūmodo motum. hoc autē falsum est sicut ibi patuit. neq̄ ideo erit p̄cessus in infinitum q2 stādum est in virtute principalis agētis a q̄ virtus quedā participata deriuatur ad instrumentum. ita ꝙ instrumentum agit per hanc virtutem sibi communicatā. hec autē virtus agit per virtutem agentis principalis a qua deriuatur. virtus autem principalis agētis agit non per aliam sed ex sua natura. ¶ Ad. 6m. dicitur ꝙ consequētia quā arguens infert ex minore propositione nulla est. non enim sequitur ex premissis. nam plus requiritur ad rationē cause

q̃ʒ ad rationem signi. vnde sacramenta licet non
habeant virtutem illis inherentem inq̃ʒtuʒ sunt
signa: habẽt tamẽ illam inq̃ʒtũ sunt cause. ¶ Ad
7m. dicitur ꝙ similitudo non valet. quia circunci
sio in veteri lege non cõferebat gratiam ex ope-
re operato quemadmodum eam conferunt sa-
cramenta noue legis. et de hoc latius dicetur in
questione sequente. ¶ Ad. 8m. dicitur ꝙ minor ẽ
falsa in eo ꝙ dicit promissa in lege veteri solum in
noua: non per legem nouaʒ sed a deo in lege. nã
vt de ceteris taceamus: iustificatio hominis ad
vitam eternam quam lex vetus non dabat sed
promittebat: non solum est a deo data in noua le
ge: sed ⁊ per legem nouam. nam datur per grãm
per quam homines iustificãtur ꝫm illud Ro. 3°.
iustificati gratis per gratiam. gratia autem gra-
tum faciens est proprie et principaliter ipsa lex
noua prout Sanct⁹ Doc. pulchre deducit prima
2e. q. 106. arti. pmo. et arti. 2° probat ꝙ ipsa lex
noua iustificet homines ad differentiam legis ve
teris que non iustificabat. vnde Augustinus in li
bro de spiritu ⁊ littera exponens illud Hiere. 31.
dabo leges meas in mentes eoruʒ ⁊ in corda eo-
rum superscribam eas: que sunt inquit leges dei
ab ipso deo scripte in cordibus: nisi ipsa presentia
spiritus sancti que. s. est per gratiam. ¶ Ad. 9m.
dicitur primo ꝙ conclusio nostra non fundatur
potissime in ratione quam arguens recitat q̃uis
et illa satis eaʒ probet: sed fundatur in auctorita
tibus sanctorum doctorum. ait enim Augustin⁹
super illud Joan. 15. iam vos mundi estis prop-
ter sermonem quem locutus sum vobis. vnde
ista tanta virtus aque vt corpus tangat ⁊ cor a-
bluat nisi faciente verbo: non quia dicitur sed qꝛ
creditur. nam ⁊ in ipso verbo aliud est sonus trã
siens aliud virtus manens. hec ille. in quibus ver
bis expresse dicitur ꝙ in aqua baptismi est virt⁹
que cor abluit. item ꝙ in verbis sacramentalib⁹
baptismi est virtus manens. Item in de baptis-
mo paruulorum. paruuli inquit baptizati inter
credentes reputantur per sacramenti virtutem.
Item Ambrosius de sacramentis. aliud inq̃t est
elementum aliud cõsecratio. non sanat aqua nisi
spiritus sanctus descendat in eam. Item Chriso
stomus super illud Joan. 5°. angelus autem do-
mini descendebat ꝫm tempus ait. sicut enim et
in baptizatis non simpliciter aqua operatur: sed
cum spiritussancti acceperit gratiam: tũc omnia
soluit peccata. et multe alie sanctorum auctorita
tes ad duci possent. vnde licet sãcti doctores dif-
finientes sacramentum non ita expresse hãc vir
tutem tetigerint: id tamen fecerunt sepe loquen

tes de sacramentis noue legis. et quorum dictis
magister sententiarum collegit diffinitionem in
qua expresse posuit sacramenta noue legis cau-
sam esse gratie. Distinctio autem arguẽtis de ac
cidente proprio et separabili: friuola est et ad su
gam cõficta. nam vt clare patet recte intelligen
tibus: diffinitio posita a magistro non ad hoc est
introducta vt quid nominis precise notificet. nõ
enim circa quid nominis sacramenti fuisset ma-
gister tam solicitus tractans de sacramentis ec-
clesie prout curationi adhibentur contra origi-
nalis et actualis peccati vulnera vt ipse in prefa
tione hui⁹ quarti libri premittit. ¶ Ad. 10m. dici
tur ꝙ arguens assumit falsum imo vtraqꝫ aucto-
ritas multum iuuat. et ad assumpti probationeʒ
dicitur ꝙ glosa quam dat verbis Augustini est cõ
ficta. non enim propter solam assistentiam diui-
ne virtutis Augustinus diceret vim esse aque vt
corpus tangat et cor abluat. esset enim non tam
improprie q̃ʒ false dictum. nam cause per accidẽs
vel sine qua non: non vere attribuitur ꝙ sua vi
effectum causet. Necqꝫ obstat quod sequitur: nisi
faciente verbo non quia dicitur sed quia credit:
nam huius dicti sensus verus est ꝙ verbum. s. sa-
cramentale non habet vim cor abluẽdi propter
exteriorem sonum quo a baptizante profertur:
sed quia creditur quia. s. ad predictum effectum
requiritur fides in baptizato vel propria vt in a-
dultis vel interpretatiua vt in ĩfantibus que est
fides parentum vel ecclesie: pro eo ꝙ per fidem
huiusce modi: sacramẽta continuant sicut instru-
menta principali agenti. s. deo tanq̃ʒ efficiẽti cau
se: et passioni xpi tanq̃ʒ meritorie. put. S. Doc.
ait in hac dis. lec. pa. ar. 4. sub. ar. 3. Et huic vero
sensui consonat quod in auctoritate Augustini
sequitur cum dicit. nam et in ipso verbo aliud est
sonus transiens: aliud virtus permanens. vbi
etiam dicit virtutem in verbo permanentẽ. Huic
etiam vero sensui fauet auctoritas supra posita
Augustini in de baptismo paruulorum cum di-
cit. paruuli baptizati inter credentes reputantur
per sacramenti virtutem et offerentis responsio
nem. s. fidei. vbi vtrũqꝫ tangitur. s. virtus sacra-
menti existens in verbis: et fides offerentiũ que
per eorum responsionem ĩnotescit. Quod autẽ
arguens adducit ex auctoritate Bede cõtra no
stram opinionem: dictum est puerile. nã licet ca-
ro xpi vel eius cõtactus nõ sit principale agẽs. s.
deus nec sit ipsa passio xpi: certum tamẽ est ꝙ di-
uinitas xpi per eius carnem operata est nr̃am sa
lutem. et passio christi ad idipsum vĩ habuit quia
erat passio carnis christi. ita ꝙ virtus et efficacia

passionis: carni christi tanq̄ instrumento coniūcto ascribēda est. vnde Damascenus dicit in tertio libro q̄ humana natura in christo erat velut organum diuinitatis. et ideo vt Sanctus Thomas notat in de veritate. q. 27. arti. 4. in corpore: sicut humana natura in christo cōmunicabat diuine virtuti instrumentaliter in corporalibus effectibus: ita etiam in spiritualibus. vnde sanguis christi pro nobis effusus habuit vim ablutiuam peccatorum sm̄ illud Apocalipsis primo. lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo Et Romanorū. 3°. iustificati in sanguine ipsius. sic igitur humanitas xp̄i est instrumentalis causa iustificationis nr̄e. que quidem causa nobis applicatur spūaliter per fidem: et corporaliter per sacramēta. vnde illud est perfectissimū sacramētū in quo xp̄i corpus realiter cōtinet̄ .s. eucharistia et est omnium aliorum conseruatiuū vt Dionisius dicit in ecclesiastica hierarchia. alia vero sacramenta participant aliquid de virtute illa qua humanitas xp̄i instrumētaliter ad iustificationē operatur. ratione cui⁹ baptismus sanguine xp̄i sanctificatus dicitur ab apostolo Hebre. 10. vnde et passio xp̄i in sacramentis noue legis dicitur operari. hec. S. Tho. patet igit̄ ex dictis q̄ irrationabiliter et minus docte arguens dixerit auctoritatem Bede sentētie Sācti Tho. repugnare. Cum aūt arguens obijcit q̄ si ex tactu carnis xp̄i esset data aliqua vis aquis: tunc data esset et illis aquis q̄s xp̄s tetigit: et tunc ille aque habuissent in se talē virtutem quod iterū est contra eos qui dicūt q̄ illa virtus nō est in sacramentis nisi quādo applicantur p vsum ad illum q̄ recipit sacramentū: respondet. S. Tho. in hac dis. lec. p̄a. ar. 4. sub arti. 2. ad. 2m. q̄ instrumēto datur virtus agēdi istrumentaliter dupliciter. vno modo quasi inchoatiue quando instituitur in specie instrumenti. alio modo dat̄ complete quādo actu mouetur a principali agēte sicut quādo carpētarius vtitur serra. et similiter cōplete dat̄ virtus sacramētis in ipso sacramētorum vsu. hec ille. vbi quod dicat inchoatiue: congrue intelligitur quasi deputatiue. nā quādo dolabra vel serra cum tali materia et sub tali figura cōstituitur: propter sui aptitudinē quasi deputatur vt sit instrumentum artificis. et con simili modo aqua sm̄ speciem suam fuit deputata baptismali ablutiōi ex tactu carnis christi quādo baptizatus est. in vsu tamen baptismi quando .s. accedit verbum ad elementum: accipit cōplete idest actu virtutem regeneratiuam. Et ex his patet q̄ sensus quem ipse arguens dat dictis Bede sit fictitius: cum ipse dicat aperte q̄ christus vim regeneratiuam contulit aquis. hoc certe non est idem dictu q̄ dicere tactum aque p carnem christi esse signum tantūmodo regenerationis fiende per dei virtutem aquis assistentem. talis enim sensus nimis extortus et confictus est. Quod autem arguēs vltimo adducit ex verbis christi. Joan. 3°. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto et cetera: pro nobis facit cum expresse ibi dicatur renatus ex aqua simul et spiritu sancto. ex quo sequitur q̄ aqua vim habeat regeneratiuam. Neq̄ obstat quod postmodum mētionem de aqua baptismi non fecerit sed de spiritu sancto: tum quia sufficiebat illud in eodem cōtextu littere iam dixisse: tum etiam ad significandam differentiam efficiendi inter aquam et spiritum sanctum sicut inter causam principalem et instrumentalem. ¶ Ad argumenta Scoti contra eandem conclusionem ad primum dicitur q̄ illa virtus supernaturalis est in sacramento indiuisibiliter idest tota in toto et tota in qualibet eius parte. neq̄ valet hui⁹ improbatio. quia assumptum habet veritatem de formis perficientib⁹ materiam sm̄ esse reale ratum et permanens. virt⁹ autem sacramētalis non habet tale esse in sacramentis sed esse intentionale. et ideo argumentū non est ad propositum. ¶ Ad. 2m dicimus q̄ sicut dictum est supra: virtus verborum sacramētalium est subiectiue in vltima syllaba in ordine tamen ad precedentes. vnde diuisio argumentis est insufficiens. nam neq̄ est actu eadem virtus in omnibus syllabis: neq̄ est alia et alia in alia et alia syllaba: sed est tota in vltima syllaba prout dictum est et sic cessat obiectio. ¶ Ad. 3m dicitur q̄ ista virtus supernaturalis actu et complete ē in ipsa applicatione ad vsum et non ante. habet tamen quandam aptitudinem saltem deputationis ex institutione sacramenti quod alias dicitur esse inchoatiue. et sic cessat impugnatio hui⁹ partis. nam sicut instrumentum anteq̄ aplicetur ad vsum est aptum ad illum: ita ex ipsa sacramentorum institutione sacramenta habent quandam velut aptitudinem ad vsum sacramentalē. ¶ Ad 4m. dicitur q̄ licet talis pluralitas non habeat absolutam necessitatem: habet tamē congruitatem multum rationabilem propter dignitatem sacramentorum noue legis vt non tm̄ sint signa effectus sacramentalis quemadmodum sacramenta veteris legis: sed et sint quodāmodo cause. vnde falsum est q̄ veritas fidei non requirat ponere talē virtutem supernaturalem. non tanq̄ sit absolute necessariū: sed quia congruum est et multum rationabile. et cum arguens infert

q2 talis virtus nō crearetur regulariter nisi ex pactione diuina: dr q est verū ⁊ tamē ideo nō supponit vt arguens obijcit. q2 licet pactio diuina potuerit esse imediata causa effectus sacramētalis noluit tamen deus ꝑpter rationes sepe assignatas. ¶Ad. 5m. dicit q assumptū est falsum. nec3 valet ꝓbatio cōtra exēplum d sensibili sermone q̃ iterū arguēs assumit falsum. et ad eius ꝓbationē primā dicitur q sermo nō solū habet vim spūalem excitādi ⁊ edocendi audientes a prima impositione ad significandum: sed etiā et magis quādo profertur a dicēte ad instruendū audientem circa aliquē conceptum ipsius proferentis. ¶Ad secundā probationē dicitur q sermo audibilis non est per sesolum instrumētum sufficiens ad causandū anime cōceptū in audiente: sed requiritur in ipso aliqua terminorū noticia p quā deueniat in cognitionē eorum que sensibili smone illi proponuntur. et propter defectū hui9 noticie si latinus proferat verba latina greco ignoranti latinum: nō causat in eo animi sui conceptum. nō quia in tali sermone nō sit vis causatiua conceptus: sed quia audiens nō est disposit9 ad illam recipiendā. quia act9 actiuorū sunt in patiēte disposito. et d hoc satis dictū fuit in vltimo notabili. ¶Nec3 valet improbatio secundi exempli nam falsū est quod assumit nec arguēs probat. vt enī3. S. Tho. dicit in hac dis. lec. pa. ar. 4. sub ar. 2. ad. 3m. nullū inconueniēs est si virtus que motui ꝓportionatur: datur rei stati vel post motū desiture. ¶Nec3 valet improbatio tertij. q̃m et si motus localis celi nō possit esse formale principium subaꝝ inferioꝝ sub ratione qua talis motus est: pōt tamē esse causa ratione virtutis celestis q̃ per motum localē defluit ⁊ deriuat ad ista inferiora. et pari modo dicim9 q ratione virtutis collate in vsu sacramētoꝝ: pōt causari effect9 sacramētalis. ¶Ad. 6m. dicit q assumptū est falsum si instrumēta capiātur ꝓut mota sunt a principali agente. et ad ei9 ꝓbationem dicit q q̃uis serra vel aliud instrumētum nō habeat actiuitatem vel causalitatē ad artificiū construendū ex quantitate vel figura vel motu locali: habet tamen illam ex virtute principalis agentis. s. ex arte sibi per motum intētionaliter cōmunicata. vñ totus processus argumēti supradict9 est eo q fundatur in hoc q instrumēta non hñt actiuitatē ad effectū principalis agētis per formas sibi ꝓprias ⁊ cōnaturales quod ⁊ nos concedimus: sed dicimus q habēt illā vim ex superiori forma. s. agentis principalis. ¶Ad. 7m. negatur assumptum. et ad eius probationem dicimus q loquendo d sacramēto matrimonij noue legis: virtus illa infusa est in verbis aut in signis vel actibus equipolentibus. et in casu arguentis d copula carnali cum verbis de futuro: dicimus q ipsa virt9 datur vel in eorum consensu qui tunc repetitur: vl' in aliquo alio signo equipolente verbis. Et cum vltimo arguens querit quid causabit talis virt9: dicimus q dispositionem ad gratiam que dicitur ornatus: et potestatem vtēdi corpore coniugis ac fidem seruandi et si qui alij sunt effectus sacramentales matrimonij. ¶Ad argumentum ante oppositum respōdet Sanct9 Thomas in hac distinctione lectione prima arti. 4. sub. arti. 2. ad 5m. q sicut virtus absoluta non est complete in quolibet congregatorum ad vnam actionē quā nullus per se perficere potest sicut est d tractu nauis: sed est in omnibus simul inq̃ntū sunt omnes loco vnius agentis et sic virtus in eis existens suam retinet vnitatem: ita etiam est de instrumentis quando vnum non sufficit. et sic etiam est in alijs multis que exiguntur ad sacramētum. quia in omnibus est illa virtus complete simul acceptis: in singulis autem incomplete. Et in hoc articulus terminatur.

Teruz circa eandez distinctionem queritur vtrum sacramēta veteris legis causent gratiam et arguitur q sic. quia dicit Beda in homelia circumcisionis. idē salutifere curationis auxilium circumcisio in lege contra originalis peccati vulnus agebat: quod baptismus agere reuelate gratie tempore consueuit. sed baptism9 nūc cōfert gratiam. ergo et circumcisio gratiam conferebat. et pari ratione alia sacramenta legalia. quia sicut baptismus est ianua sacramentorū noue legis: ita circumcisio erat ianua sacramentoꝝ veteris legis. propter quod apostolus dicit Gala. 5. testificor omni circumcidenti se q̃m debitor est vniuerse legis faciēde. ¶In oppositum arguitur quia dicit Gala. 4. conuertimini iterum ad infirma elementa ⁊ egena. Glosa. i. ad legē que dicitur infirma quia non perfecte iustificat. ergo sacramenta veteris legis non conferebant gratiam. ¶In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantum ad p̄-
mũ articulum sit prima conclu
sio ꝙ sacramēta veterꝭ legis gra
tiam nō cōferebāt ex aliqua vir
tute in eis existente: quēadmo-
dum sacramēta noue legis illam cōferunt. Hanc
conclusionē tenet. S. Tho. in hac dis. lec. p̄ª. arti.
5. Et. 3ª. p. q. 62. arti. 6. ¶ Secunda conclusio
est ꝙ in sacramento veteri circũcisionis nō con-
ferebatur gratia ex opere operato. Hanc conclu
sionem tenet. S. Tho. in hac dis. lec. 2ª. arti. 4.
sub. arti. 3. Et. 3ª. p. q. 70. arti. 4.

Quantum ad ar
ticulum secundum arguitur con
tra conclusiones. Et quidē con-
tra primam arguit Aureolus ꝓ
bando ꝙ differentia inter sacra
menta veteris ⁊ noue legis inconuenienter assig
netur per hoc ꝙ sacramēta noue legis causāt gra
tiam per virtutē eis inherentem alia vero non.
Primo sic. nobilitas instrumēti ⁊ cuiuslibet ordi
nati in finem sumitur ex rōne vtilitatis: qm̄ q̄to
instrumentum est vtilius tanto est nobilius. sed
tāte vtilitatis esset circũcisio sicut ē baptismus si
ꝑ vtrũqꝫ daꝛ grā in eq̄li q̄titatecunqꝫ deꝛ alio ⁊ alio
modo: siue ꝑ vnũ sacr̄m deꝛ grā ꝑ virtutē inherē
tem et ꝑ aliud ex solo pacto diuino: siue ꝑ vnum
detur principaliter ⁊ per aliud ex cōsequēti. q̄tũ-
cũqꝫ eni fiat variatio de modo dũ tñ vtrobiqꝫ de
tur eq̄lis grā in eodē gradu erũt eque vtilia. igiꝛ
sacrā noue legis ⁊ veteris erũt eq̄lis nobilitatis
si tm̄modo differāt vt tu ponis. ꝓbaꝛ minor du-
pliciꝛ. p̄mo inductione secũdo rōne. p̄mo sic. dato
ꝙ in circũcisione nulla sit virt⁹ īfusa: in baptismo
aũt sit vt⁹ infusa deide grā cōferaꝛ vtrobiqꝫ in eo
dē gradu: q̄d ad me de tali virtute inherēte. ver-
bi grā in simili si ista medicina cōferat mihi sani-
tatem in eodem gradu et eque faciliter sicut illa:
quid ad egrũ vel medicũ si ista medicina non a-
git ꝑ aliquā virtutē a tota specie sicut alia sed a-
liunde. vndecũqꝫ veniat talis operatio equalis v-
tilitatis iudicabunꝛ. Ratione ꝓbaꝛ sic idē. nobi-
litas illi⁹ q̄d nullā habet appetibilitatē ꝓpter se
sed ꝓpter aliud: debet pēsari ex nobilitate illius
a quo habet totā suā appetibilitatē. sed tota ap-
petibilitas sacramētoꝝ est ex rōne effect⁹. s. grē
quā cōferũt. ergo si ꝯferāt grām in eq̄li gradu da
to ꝙ eam cōferāt differēter q̄tũ ad modũ puta ꝙ
vnũ ꝑ virtutē infusā aliud ex pacto: vnũ p̄ncipa
liter aliud ex cōsequēti: erũt eq̄lis nobilitatis in
rōne instrumēti. Cōfirmaꝛ q̄ꝛ vbi vnũ ꝓpter al-
terum: vtrobiqꝫ tñ vnũ. 2°. Topi. sed nobilitas
sacramenti est propter nobilitatem effectus. igi-
tur et cetera. Confirmatur quia virtus infusa nō
est ponibilis in sacramentis. si etiam ponatur ta
lis virtus: illa nō est propter se diligibilis. nō eni
sacramenta diligo propter virtutem: sed ꝓpter
effectum. et si coꝝ effectus est equalis: nobilitas
erit equalis. non ergo ꝑ hoc saluatur differentia
sacramētoꝝ veteris et noue legis q̄tũ ad eorum
dignitatē. Diceretur forte ꝙ differunt quia sacrā
noue legis conferunt grā in maiori gradu puta
baptismus q̄ꝫ circuncisio: contra q̄ꝛ hoc non suffi
cit. quia maior debet poni differentia inter bap-
tismum ⁊ circuncisionē: q̄ꝫ inter baptismũ ⁊ bap
tismum. sed inter baptismum ⁊ baptismum ē dif-
ferentia maioris ⁊ minoris gradus a parte effe-
ctus. s. gratie ⁊ aliarũ virtutum in baptismo infu
sarum. probatio. quis enim dubitat quī Paulus
receperit maiorem grām ⁊ virtutem habundan
tius quando baptizatus fuit: q̄ꝫ vnus paruulus
quādo baptizatur. ¶ 2°. quia in illis que sunt al-
terius rationis in sanctificando: oportet assigna
re effectus alterius rationis. sed sacramenta ve-
teris ⁊ noue legis sunt alterius rationis in sancti
ficando. igitur eis correspondet effectus alteri⁹
rōnis in sanctificādo. sed grē maioris ⁊ minoris
gradus nō sunt alteri⁹ rationis. magis eni ⁊ mi-
nus nō diuersificāt spēm. igiꝛ ⁊c. hec Aureolus in
forma. ¶ Cōtra secũdā cōclusionē arguit Scot⁹
probando ꝙ de potentia dei absoluta possibile
est culpam originalem deleri sine gratie infusio-
ne. cuius cōtrariũ innuitur in ꝓbatione dicte cō-
clusionis. p̄mo sic. quecũqꝫ sibi inuicē repugnant
circa aliquod subm̄: mutuo se excludũt circa illō.
ergo cui repugnant plura circa aliq̄d subm̄: illud
pōt per quodlibet illoꝝ expelli vel excludi ab il-
lo subiecto. sed culpe originali repugnat rectitu
do in puris naturalibus etiā sine grā. patet ꝺ sa-
cto ſm magistrũ ponentē hoiem a deo sic condi
tum. patet etiā de possibili ꝑ rationē. q̄ꝛ si nō pos
set natura fieri recta rectitudie naturali sine grā
tunc gratia esset naturalis licet non nature lapse
tñ nature in sua ꝓpria rectitudine institute. illud
enim est naturale quod consequiꝛ naturā ſm se.
ergo sequitur ꝙ per solam rectitudinē naturalē
⁊ sine gratia potest culpa expelli. Si dicaꝛ ꝙ re-
ctitudo absolute potuit esse in natura absqꝫ grā
tñ post culpam non pōt restitui absqꝫ grā colla-
ta. ¶ Contra illud ⁊ simul ad principale arguiꝛ.
forma nō hñs esse alteri⁹ rōnis: nō hēt aliā irre-
parabilitatē a quocũqꝫ. q̄ꝛ eni est talis forma et

tale esse habēs: ideo est reparabilis vel irrepara
bilis a quocūq;. sed forma non habet esse alteri⁹
rationis in subiecto ex hoc ꝙ eius oppositum pre
cessit in eo vt patet ð frigore ⁊ calore circa aquā.
ergo forma non habet aliam irreparabilitatē a
quocūq; per hoc ꝙ eius oppositum precessit i sub
iecto vt patet. sed rectitudo naturalis si nō pre-
cessisset sui oppositū: posset reparari per te. ergo
⁊c. ¶ 3° sic. qualēcūq; fm formam absolutā pōt
deus hominem creare: et fm talem formam ab-
solutam pōt post culpaȝ reparare. sed in pura re
ctitudine naturali pōt deus hominē creare: igit
et cetera. maior patet quia culpa non facit natu
ram in se esse aliā nec quin sit capax illius cui⁹ pri
us fuit capax. agens aūt diuinum pōt illi impri-
mere quodcūq; cuius est capax ⁊ hoc sine alio q̄-
cūq; qđ non includitur in ratione illius impressi.
sed grā est huiusmodi respectu iusticie vel rectitu
dinis naturalis. ergo ⁊c. Sed si instet contra ma
iorem. qȝ deus non potest de non virgine facere
virginem fm hieronimū et tamē a principio po
test creare hominē virginem: nō valet instantia.
quia in maiori dictū est qualēcūq; fm formā ab-
solutam: et sic nō est instantia. qȝ quodcūq; abso
lutuȝ importatū per virginitatē siue sit perfectio
in mēte siue dispositio in carne: totū pōt deus re-
parare. sed vltra ista virginitas dicit quandā ne
gationē actus preteriti vt. s. nūq̄ cecidisse mēte
vel carne in peccatū carnis. ex quo aūt actus p̄-
terijt: non pōt de⁹ facere quin preterierit. vnde
phs. 6. ethi. capi. 3°. cōmendat dictū agathonis
dicentis. hoc solo priuatur de⁹: ingenita facere q̄
facta sunt. et ratio est quia nulla factio pōt eē nō
entis vel de non aliquo ente. qȝ maxime exten
dendo factionem quelibet est vel entis de non
ente vel nō entis de ente vt in āiuhilatione. pre
teritum aūt non est ens et ipsum non preteriisse
est aliud non ens. ergo nō potest ex preterito fie
ri nō preteritū. ¶ 4°. quia grā non opponit for-
maliter peccato originali nec modo dimittit il-
lud peccatū per collationē gratie nisi quia grā in
ducit equiualēter vel principaliter in acceptatio
ne diuina iusticiā originalem que formaliter op
ponitur peccato originali. hec Scot⁹ in forma.
¶ Contra eandem arguit Aureolus sic. quādo-
cūq; aliquod subiectū est tale ꝙ ipsum est suscep
tiuum oppositorum et medij inter illa opposita
non īmediata: non videtur repugnantia quin a-
liquod agens possit illud reducere de vno extre
mo opposito ad medium reducendo ipsum ad
aliud extremum. sed status puroruȝ naturalium
est status medius inter culpam ⁊ gratiam quia
alias gratia esset ex puris naturalibus et sequere
tur error Pelagij vel peccatum inesset ex puris
naturalibus ⁊ sequitur error Manichei. ergo cū
anima sit susceptiua culpe ⁊ gratie et similiter sta
tus medij: sequitur ꝙ non est repugnantia ꝙ de⁹
omnipotens faciat animam trāsire de statu cul-
pe ad statum naturalē non deducēdo ipsam ad
grām. ¶ 2°. arguit probando ꝙ baptismus ⁊ cir
cuncisio nō differant penes hoc ꝙ baptism⁹ pri-
us delet culpam ⁊ circūcisio pri⁹ remittit obliga-
tionem ad penā. Primo quia vbi vnū sequitur
⁊ inest propter aliud vt propter causam. ppriaȝ
non cōuenienter aufertur secūdū nō ablato pri-
mo. verbi gratia medicus volens curare morbū
conatur prescindere prius causam. nec possibile
est morbum curari causa relicta. sed culpa in ha-
bente originale erat causa obligationis ad carē-
tiam visionis. ergo deus qui est medicus ordina
tissime sanans animam: prius curat causam mor
bi. ergo prius delet culpam. ¶ 2°. quia si circun-
cisio prius deleret obligationem q̄ȝ culpam: seq-
tur ꝙ in aliquo instanti rationis esset aliquis dig
nus visione et in peccato originali. per te enim q̄
dam ordine rationis est prius absolutus ab obli
gatione ad carentiam visionis q̄ȝ sit deleta cul-
pa originalis. et tunc in instanti quo culpa esset:
inesset simul vtrūq;. s. culpa ⁊ spes diuine visiōis
quod est impossibile. igitur ⁊ cetera. ¶ Contra
eandem conclusionem potissime contra aliqua
contenta in probatione arguit Durandus. Pri
mo quia vt dicit culpa originalis vel actualis nō
est priuatio gratie formaliter ⁊ directe sed solum
meritorie. quia propter meritum culpe vel po-
tius demeritum: deus aufert gratiam si peccans
eam prius habeat. propter demeritum etiaȝ ade
deus abstulit gratiam ab omnibus de stirpe eius
descendentibus per viam naturalis generatio-
nis. quam gratiam deus omnibus illis infudisset
si adam non peccasset. sed ipsa culpa originalis
vel actualis non est formaliter priuatio gratie
vt tua ratio assumit. ¶ Preterea priuatiue oppo
sitoȝ alterum necesse est inesse subiecto apto na
to. sed deus posset facere ꝙ aliquis esset sine cul-
pa originali et actuali et sine gratia. sicut si quis
miraculose formaretur de limo terre vt adam: ta
lis enim non haberet culpam originaleȝ neq; a-
ctualem neq; esset necesse ꝙ deus daret ei grati-
am quod etiam aliqui estimauerunt in sua crea-
tione. gratia ergo ⁊ culpa originalis vel actualis
non opponuntur priuatiue vt necesse sit semper
alterum inesse subiecto. hec ille.

Quantuz ad tertium articulum primo notãduz est prout. S. Tho. deducit pma pte. q. 5. ar. 5. Et de veri. q. 21. ar. 6. Et. pª 2ᵉ. q. 85. ar. 4. q ratio boni creati in tribus consistit. s. in modo i specie z ordine. est enim ratio boni inqꝫᵐ huiusmodi ratio perfectiui. perfectiuum autem cum sit aliquid natum perficere: presupponit esse perfectũ. vnũquodqꝫ vero pfectũ est pmo p suam formaz p quam res in specie constituitur. secundo per suum esse. est enim vnũquodqꝫ pfectum fm q hẽt esse actu ex cuius diuersitate diuersus modus pfectionis accipitur. tertio per ordinem vel inclinationẽ ad propriam opationem z finem. ex tribus predictis accipi debet diuersus gradus bonitatis in rebus creatis. vnde Augustinꝰ dicit in libro de natura boni. hec tria modus species z ordo tanqꝫ generalia bona sunt in rebus a deo factis. z hec tria vbi magna sunt: magna bona sũt. vbi parua: parua bona sunt. vbi nulla: nullũ bonum est. ¶ Ex qbus inferimus q qꝫuis plura aut diuersa bona siue honesta siue vtilia aut delectabilia ordinem habeant ad vnum finem: nõ ideo sequitur q sint omnino eiusdem gradus in bonitate z perfectione. nam poterunt seinuicẽ precedere fm gradus bonitatis que sumitur ex specie z modo z iterum ex ipso ordine. nam ad vnuz finem quedam ordinanꝛ per se z quedam per accidens aut ex consequenti. et quedam directe et quedam indirecte. et quedam imediate vel de ppinquo z quedã mediate et a remotis. et quolibet istorum modorũ contingit fm magis et minus. vnde in proposito nostro qꝫuis sacramenta veteris legis vtilia essent ad eundẽ effectum et ad eundem finem ad quem vtilia sunt sacramẽta noue legis: non inde satis pbatur q sacramẽta veteris legis sint omnino equalis bonitatis z perfectionis quẽadmodũ sacramẽta noue legis etiã fm rõnez q instrumẽta sunt diuine potentie z virtutis z sunt nobis vtilia. nam etiam posito qꝫuis non cõcesso q equalis grã in vtrisqꝫ dareꝛ z tamẽ sacramẽta noue legis pfectiora sunt sacramẽtis veteris legis. Ad quod sciẽdũ est q sacramẽta cõsiderari possunt z inqꝫᵐ signa z inqꝫᵐ sacramẽta z inqꝫᵐ instrumẽta diuine virtutis et inqꝫᵐ sunt mediante quedam. et fm oẽs has cõsiderationes sacramẽta noue legis pcellũt veteris legis sacramẽta. pmo quidẽ inqꝫᵐ signa. tũ qr sacramẽta veteris legis signa fuerũt futurorum. sacramẽta vero noue legis signa sunt iã factorũ. quãobrẽ signa dicunꝛ z rememoratiua z demonstratiua put. S. Tho. notat in hac dis. lec. pª. ar. pº sub. ar. pº. ad. 4ᵐ. et ideo cõparãtur hec sacramẽta ad illa sicut veritas ad vmbrã z figuram. fz quod dꝛ Joã. pº. gratia z veritas p Jesum xpm facta est. omnia enim vt apostolus inquit. pª Corin. 10. in figura cõtingebant illis. s. patribus veteris testamẽti. et Hebre. 10º. vmbrã habẽs lex futurorũ bonorum. tum etiam qr sacramenta noue legis sunt signa magis determinata z expressius significantia qꝫ sacramenta veteris legis. sacramẽta nãqꝫ quedam fidei ptestationes sunt. vnde sicut maior determinatio z explicatio articulorum fidei facta est post aduentũ xpi in noua lege qꝫ in veteri: sic z sacramentoꝝ maior z expssior est significatio in noua lege qꝫ in veteri. ppter quod Gregorius dicit q qꝫto sancti patres viciniores aduentui saluatoris fuerũt: tanto sacramenta salutis plenius perceperunt. Huic consonat quod apostolus dicit Hebre. 11º. iuxta fidẽ defuncti sunt omnes isti. s. antiqui patres nõ acceptis repromissionibus sed alõge eas aspicientes z salutãtes. qꝫto autẽ aliquid a longe videtur: tãto minus distincte z expresse videꝛ. vnde prout S. Tho. inquit in hac dis. lec. pª. ar. 3. in cor. speciale fuit in sacramentis noue legis q rebus verba adderenꝛ. quia non sunt signa futurorũ quẽadmodũ sacramẽta veteris legis: sed presentiũ z preteritoꝝ q z certius cognoscuntur z expressius significari possunt. verba aũt inter homines principatũ optinẽt significãdi put Augustinꝰ dicit in. 2º de doctrina xpiana. ¶ Itẽ z inqꝫᵐ sacramenta preeminẽt sacramẽta noue legis veteris legis sacramẽtis. vt eni. S. Tho. dicit in hac dis. lec. pª. ar. pº sub. ar. pº. sacꝛz fz ppetatẽ vocabuli importat sanctitatez actiue. vt dicaꝛ sacꝛm q aliquid sacraꝛ sicut ornamẽtũ quo aliqd ornaꝛ. sacramẽta aũt noue legis pfectiꝰ participãt rõnem sanctificãdi qꝫ veteris legis sacramẽta. vt eni. S. Tho. deducit in hac dis. lec. pª. ar. 5. ad pmũ. sanctificatio quãdo qꝫ iportat emũdationẽ z cõsecrationẽ spũalẽ q fit per grãm. et sic sacramenta veteris legis non dicebanꝛ sacra nisi qꝫsi signa sacramentoꝝ sanctificãtiũ. s. noue legis quoꝝ ẽ p grãz quã causant: spũaliter sctificare. alio modo sanctificatio iportat mãcipationẽ z deputationẽ alicuiꝰ ad aliquod sacrũ: et sic sacramẽta veteris legis dicebanꝛ sacra z quasi sanctificãtia: quia per ea fiebat quedã idoneitas ad sacros vsus et in templo et in vasis et in populo et in ministris. tanto ergo verius z pfectiꝰ sacramẽta noue legis dicuntur sacra qꝫ sacramẽta veteris legis: quãto veriꝰ

et perfect⁹ homines sanctificāt sanctitate spūa-
li q̃ᵐ ad animas que vere et proprie sanctitatis
susceptiue sunt. vnde aplūs hebre. 9°. vtrorūq̃
sacramētoꝝ sanctificationem tangens inquit. si
enim sanguis hircoꝝ ⁊ taurorū ⁊ cinis vitule asp
sus inquinatos sanctificat ad emūdationem car
nis: quāto magis sanguis xp̄i qui ꝑ spūm sanctū
semetipsum obtulit īmaculatū deo emūdabit cō
scientias vr̄as ab operib⁹ malis ad seruiēdū deo
viuenti. ¶ Rursus et inq̃ᵐ instrumēta diuine vir
tutis ac potentie: sacramēta noue legis p̄cellunt
legis veteris sacramenta. instrumentuꝫ nāq̃ q̃to
magis participat virtutem ⁊ efficaciā principa-
lis agētis: tanto pfectiori modo rationeꝫ habet
instrumēti. vnde cū virtus dei principalis agen-
tis ad causandū effectus sacramētales sit ⁊ cōti-
neatur suo modo in sacramentis noue legis non
solū vt eis assistēs sed vt vim causatiuam ⁊ opa-
tiuā illis tribuēs, put in precedēte questione fuit
determinatū: in sacramētis autem veteris legis
erat tm̄ vt assistens nullā vim opatiuā illis acco-
modās, ppter quod apostolus Gala. 4. vocat
ea infirma ⁊ egena elemēta: consequens est q̃ p-
fectiora ⁊ nobiliora instrumenta diuine potentie
sint sacramenta noue legis q̃ veteris legis sacra
menta. vnde ⁊ sm̄ doctrinā cōmunē sacramēta
noue legis gr̄am cōferunt ex ope opato. i. ex vir-
tute in eis existēte. sacramenta aūt veteris legis
vel gr̄am nō conferebāt: vel si in aliquib⁹ gr̄a cō-
ferebatur vt in circūcisione: id non erat ex opere
operato. i. ex vi circūcisionis sed ex virtute fidei
passionis xp̄i cui⁹ signum erat. vnde ⁊ apostolus
dicit. Ro. 4. q̃ abraā accepit signū circūcisionis
signaculum iusticie fidei. q̃. s. iusticia erat ex fide
significata non ex circumcisione significāte prout
S. Tho. exponit. 3ᵃ. p. q. 70. ar. 4. ¶ Denique et
inq̃ᵐ sacramenta sunt medicine quedā: sacramē
ta noue legis sunt potiora ⁊ pfectiora q̃ sacramē
ta veteris legis. illa enim medicamenta potiora
sunt: que pfectiorē sanitatē afferunt. huiuscemo-
di aūt sunt sacramēta noue legis q̃ morbos pec-
catorū ⁊ penalitatū ⁊ reatuū qui ex peccatis re-
linquūtur directe sanāt per gr̄am quaꝫ ex opere
opato cōferunt. sacramēta aūt veteris legis nō
sic peccatorum morbos ~~non~~ curabant sed a qui
busdam carnalibus imundicijs ⁊ irregularitati-
bus emundabant.

¶ **Secundo** Notandum est q̃ vt pōt accipi ex pluribus locis doctrine. S. Tho. presertiꝫ. pᵃ 2ᵉ. q. 86. et 87. et. q. 109. ar. 7. Itē. 4. sen. dis. 18. q. pᵃ. ar. 2. in tribus subarticulis. Et de veri. q. 28. ar. 2. in
peccato mortali primo considerandus est ipse
actus peccati qui etiam vocatur culpa inq̃ᵐ vo-
luntarius est ⁊ culpabilis. secundo auersio mētis
creature ab incōmutabili bono quod de⁹ est. ter
tio conuersio ad cōmutabile bonū. quarto priua-
tio gratie. quinto macula anime ex gratie priua-
tione causata. sexto offensa dei. septimo reat⁹ pe
ne. Cum aūt querit̄ vtrū peccatū mortale remit
ti possit absq̃ gratie infusione: questio nō intelli-
gitur de ipso actu peccati qui factus trāsijt et per
nullam virtutē aut potētiam fieri pōt vt non trā
sierit. hoc enim solo de⁹ priuat̄ vt philosoph⁹ di
cit. 6. ethi. que facta sunt: infecta facere. implicat
enim cōtradictionē. questio ergo referenda ē ad
alia q̄ circa peccatū considerant̄ vt dictuꝫ est. Et
vt plenius pcedamus: de singulis prenotatis q̄
in peccato cōcurrunt: queram⁹ an sine gratia gra
tum faciente remitti vel auferri possint. et quidē
de auersione mētis ab incōmutabili bono q̄ fit ꝑ
peccatum mortale: dicendū videtur q̃ absq̃ gra
tia dei remitti aut deleri non pōt. qm̄ talis auer-
sio nō dicit priuationem qualiscūq̃ cōuersionis
ad deū: sed cōuersionis ad deū quā peccatū mor
tale abstulit. huiuscemodi autē conuersio erat ꝑ
gratiam gratū facientem. ergo ipsaꝫ peccati mor
talis auersionem a deo deleri vel remitti: nō po
test intelligi nisi restituta conuersione mentis ad
deum per peccatum sublata. hec aūt sicut dictuꝫ
est: fuit ꝑ gratiam gratū facientē qua mens amo
re ⁊ cognitione ferebatur in deū. ergo peccatuꝫ
mortale q̃ᵐ ad auersionem a deo remitti nō po
test sine gratia. ¶ De peccato vero q̃ᵐ ad tertiū
in ordine supra posito. s. q̃ᵐ ad conuersionem in
bonum cōmutabile: videtur dicendum q̃ absq̃
gratia habituali remitti aut deleri pōt sm̄ viam
S. Tho. nam vt ipse deducit li. 2. dis. 28. ar. 2.
Et. pᵃ 2ᵉ. q. 109. articul. 7. et. 8. Et de veri. q. 24.
ar. 12. homo existens in peccato mortali potest
absq̃ gr̄a vitare singula peccata mortalia sm̄ a-
liquod tempus ⁊ pōt cessare ab actu peccati cō-
missi. hoc autem est retrahi a conuersione ad cō-
mutabile bonū sm̄ quā peccauerat. Et preterea
pᵃ 2ᵉ. q. 113. ar. 2. ad. 3ᵐ. expresse dicit q̃ cum ali
quis a peccato vnius vitij transit in peccatuꝫ vi-
tij contrarij sicut ab illiberalitate in pdigalitatē
desinit quidem habere actum preteriti vitij licet
non desinat habere reatum. huiuscemodi autem
desitio: est desinere conuerti ad cōmutabile bo
num in quod homo fuerat conuersus. ex quo pa
tet q̃ conuersio ad cōmutabile bonum que fuit
in peccato cōmisso: pōt cessare vl̄ remitti aut dele
ri non solū absq̃ gratia: sed et per aliud pctūm,

¶ De peccato aūt q̄tū ad quartū qđ est ꝑuatio gratie: manifestū est ꝙ remitti aut deleri non pōt absq̄ grē infusione. implicat eni cōtradictionem ꝙ sine posita gratia: remittatur vel auferat ꝑuatio gratie. sicut implicat cōtradictionem ꝙ absq̄ virtute visiua auferatur ab oculo cecitas vel priuatio visus. et ratio ē quia habit⁹ ꝛ priuatio sunt opposita imediata quorum vno posito: alterum āmouetur ꝛ ecōtra in subiecto apto nato. ¶ De peccato q̄tū ad quītū qđ est macula ex priuatione gratie consecuta: pari ratione dicendū est ꝙ absq̄ gratia deleri nō pōt. vt enim. S. Tho. dicit. p̄ 2ᵉ. q. 86. ar. p̄°. et. 2. macula anime est priuatio quedam nitoris seu fulgoris luminis grē. vnde remitti aut deleri nō potest nisi appositione fulgoris gratie. hoc eni generaliter verū est ꝙ remotio habitus fieri non pōt nisi per ei⁹ ꝑuationem: nec ecōtra āmotio priuationis fieri pōt nisi per habit⁹ positionē. ¶ De peccato vero q̄tū ad sextū quod est offensa dei: videt̄ dicendū iuxta mentē. S. Doc. ꝙ siue accipiat̄ offensa ex parte peccatoris siue ex parte dei fm ꝙ est peccatori offensus: remitti nō potest absq̄ gratia loquendo de potentia dei ordinata. cui⁹ ratio est qꝛ vt. S. Tho. notanter dicit infra dis. 15. q. p̄ª ar. 2. ī cor. et. ar. 3. sub. ar. p̄° in cor. et ad. 2ᵐ. vbi est offensa nō solum est inequalitas iusticie opposita ſ etiā amicitie. inequalitas aūt huiusmodi: non tollit̄ nisi per oppositā equalitatē amicitie. oportet ergo ad hoc ꝙ offensa ꝑ peccatum mortale cōmissa tollatur: ꝙ fiat restitutio amicitie hominis ad deum ꝛ ecōtra. huiuscemodi aūt amicitia fieri nō pōt nisi per grām ꝛ charitatē q̄ nos deo affectu cōiungit. ꝑut Augustin⁹ dicit in libro de morib⁹ ecclesie. et super illud: vt exilaret faciem in oleo psalmo. 103. dicit glosa Augus. ꝙ grā est nitor anime sanctū cōcilians amorē. ¶ Et preterea offensa dei qua offensus est peccatori: causat odiū dei ꝛ indignationem fm illud psalmi odisti omnes q̄ operant̄ iniq̄tatē. non odio quod opponitur amori quo diligit omnia: sic eni nihil odit eorum q̄ fecit vt dicit̄ Sapiē. 11. sed odio qđ opponitur amori quo diligit sanctos ad vitā eternam. oportet ergo ꝙ per huiusmodi amorē ꝛ benignitatem dei: ipsa dei offensa tollatur. dilectio autē ꝛ beniuolentia dei fm cōmunē cursū ordinationis diuine semper causat in homine dilecto donū gratie dei ꝑut. S. Tho. deducit p̄ª 2ᵉ. q. 110. ar. p̄° et. 2. et. q. 113. ar. 2. ad. 2ᵐ. Et multū expresse de veri. q. 28. ar. 2. ad. 6ᵐ. ¶ Rursus de peccato q̄tū ad septimū quod est reatus pene distinguendū est. nam remissio vel ablatio reatus pene dupliciter potest itelligi. vno modo ex mera dei liberalitate nulla precedente satisfactione et sic deus de potentia absoluta absq̄ infusione grē posset peccatori reatū pene remitere. secus ē de potentia dei ordinata. nā vt. S. Tho. dicit p̄ª 2ᵉ. q. 113. ar. 2. ad. 2ᵐ. sicut dilectio dei nō solū cōsistit in actu volūtatis diuine sed etiā importat quendā gratie effectū: ita etiam et hoc quod est deū nō imputare peccatū homini: importat quendā effectū in ipso cui peccatū non imputat̄. ꝙ enim alicui nō imputet̄ peccatū a deo: ex diuina dilectione ꝓcedit. Idem dicit de veri. q. 28. ar. 2. ad. 6ᵐ. vbi illum effectū dicit esse gratiam. Alio modo reatus pene ablatio vel remissio potest intelligi per satisfactionē condignā. et qꝛ satisfactio condigna fieri nō potest deo ꝑ peccatis cōmissis absq̄ gratia ꝑ quā act⁹ satisfactorij sunt deo accepti ex qua acceptatione vim habēt satisfaciendi: ideo isto modo reatus pene remitti vel tolli non pōt absq̄ gratia. ꝑsertiū qꝛ vt. S. Tho. deducit de veri. q. 28. ar. 2. in cor. reat⁹ pene tolli vel remitti nō potest isto modo: nisi detur homini vnde possit ad eternā gloriā ꝑuenire quā reatus pene dāni priuabat. id aūt est gratia qꝛ gratia dei ē vita eterna ꝑut apostolus dicit. Ro. 6. ¶ Et preterea priuatio gratie postq̄ semel fuit culpabilis ꝓpter peccatū cōmissum: semper est culpabilis quādiu est. nec possibile est ꝙ desinat esse culpabilis: nisi omnino desinat esse. quia qđ factum est: infectū esse non pōt. desinere aūt esse nisi per gratie infusionem fieri non pōt: sicut nec generaliter priuationis ablatio esse potest nisi ꝑ habitus positionem ꝛ econtra.

¶ **Tertio** Notādū est ꝙ aliqua sunt que fm ꝓprias rationes formaliter nō opponūtur: que tamē sunt formalit̄ opposita q̄tū ad ꝓprios effectus. vitia enī carnalia non opponūtur directe ꝛ formaliter dono intellectus: ꝛ tamē formalē habēt oppositionē q̄tū ad ꝓprios effectus. nam effectus carnaliū vitiorū sicut gule ꝛ luxurie: est cecitas mentis que formaliter ꝛ priuatiue opponitur mētis illustrationi que est effect⁹ proprius doni intellectus. Et similimodo culpa vel peccatū mortale ꝛ gratia fm proprias rationes nō opponunt̄ formalit̄ et directe sicut habitus ꝛ priuatio. tum qꝛ nō sunt circa idem subiectū ꝓximū. tum etiā qꝛ se habēt sicut actus ꝛ habitus. opponit̄ tamē peccatū gratie demeritorie. ex eo enim homo meretur gratia priuari: quia peccat mortaliter. verūtamen q̄tū ad quosdā effect⁹ qui ex peccato mortali cōsequuntur: peccatū mortale priuatiue opponitur gratie.

gratie. hi autē effect⁹ vel magis proprie defect⁹ sunt sicut priuatio gratie q̄ formaliter gratie opponitur priuatiue: ⁊ macula anime q̄ vt in precedenti notabili dictū fuit est priuatio nitoris seu fulgoris luminis gratie. item effect⁹ peccati mortalis est auersio et separatio hominis a deo q̄ priuatiue opponitur cōuersioni et coniunctioni hominis ad deum q̄ fit p gratiam. peccatū etiam mortale facit hominem deo inimicū et odiosū: gratia vero facit hominem deo amicū et charū. rursus peccatū mortale dei offensam parit: gratia vero honorem ⁊ reuerentiā deo tribuit. qui effectus sicut habitus et priuatio opponūtur. denique peccatum mortale reatum inducit pene eterne: gratia vero vite eterne meritū causat. et in quibusdam alijs effectibus vtriusque assignari potest dicta oppositio priuatiua. Ex quib⁹ inferimus ꝙ etsi non sequatur formali consequentia ꝙ vel culpa mortalis vel gratia gratum faciens semp insit anime consideratis earū formalibus rationibus: id tamen consequitur consideratis effectibus vtriusque. nam necessaria consequētia sequit ꝙ vbi non est priuatio gratie ꝙ sit gratia et econtra. et vbi non est priuatio fulgoris gratie: sequit ꝙ lumen gratie insit et sic de ceteris que sicut habitus et priuatio opponunt. cum ergo. S. Tho. dicit ꝙ quia peccatū mortale ⁊ gratia priuatiue opponuntur ideo alterū illorum necessario anime inest: debet intelligi q̄tū ad illorum effect⁹ nō fm rationes vtriusque formales.

Quantum ad articulum quartū respondendum est obiectionibus cōtra conclusiones. Et quidem ad primum Aureoli contra p̄mā conclusionem dicit ꝙ minor est falsa. et ad eius ꝓbationē primā per inductionē: dicit ꝙ q̄tūis nihil ad illū sit de tali virtute inherente: nō ideo sacramētū baptismi non erit nobilior circumcisione cum habeat in se virtutē quā nō habet circūcisio. sicut et in exēplo arguētis si medicina amara et abominabilis infirmo causet sanitatē non minus q̄ medicina dulcis ⁊ suauis: non inde sequitur ꝙ medicina dulcis non sit melior et eligibilior. Ad ꝓbationem p rationem dicit ꝙ minor est falsa. nā vt in primo notabili deductū fuit: sicut quelibet res ita ⁊ sacramēta nō solū habēt bonitatē ex ordine ad finē fm quē dicuntur vtilia: sed etiā ex propria specie ⁊ modo in quib⁹ sacramenta noue legis p̄cellunt veteris legis sacramēta. imo ⁊ q̄tū ad ipsū ordinem in finē ꝑut in primo notabili latius fuit deductū. Et p hec patet responsio ad primā confirmationem naz secunda ꝓpositio non est vera simpliciter. Ad secundā confirmationē dicitur ꝙ assumptū est falsum. et cū vlterius arguit si ponatur talis virt⁹ infusa: dicit ꝙ prima ꝓpositio ē falsa. et ad eius ꝓbationē dicim⁹ ꝙ licet arguēs non diligat sacramēta propter virtutem in eis existētem cū illam ipse neget: nō ideo sequit ꝙ ipsa non sint ꝑpter talē virtutē magis diligibilia q̄ sacramēta in quib⁹ virtus ipsa non existit nā propter nostrū velle sicut nec ꝑpter nrm affirmare vel negare nihil mutatur in re. Solutio autē quā arguens inducit: sustineri pōt sed illa nō indigem⁹ cū sufficiant q̄ dicta sunt presertim in primo notabili. ¶ Ad. 2m. dicit ꝙ procedit ex falso supposito. s. ꝙ effectus sacramētorū noue legis nō differāt a sacramentis veteris legis nisi fm maiorē ⁊ minorē gradū gratie. hoc aūt falsum est imo differunt in pluribus alijs q̄ arguunt vtraque sacramēta esse alterius ⁊ alteri⁹ rationis put latius deductū est in p̄mo notabili. ¶ Ad argumenta Scoti cōtra secundā conclusionē: ad primū dicitur ꝙ p̄ma propositio non habet veritatē nisi quando sibi inuicē ex toto repugnant: et tunc ad minorem dicitur ꝙ rectitudo in puris naturalibus sine gratia: repugnat culpe originali non q̄tū ad totū qd culpa originalis implicat et causat et ad illaz cōsequitur. solum enim illi repugnat directe secundū gratia q̄tū ad obliquitatem viriū anime et ad inuicem ⁊ ad deū. sed sunt multa alia quibus rectitudo in puris naturalib⁹ non directe ⁊ p se repugnat. sicut illa vel illorum multa que in secundo notabili posita sunt tanq̄ peccati mortalis sequela. vnde nō dicim⁹ ꝙ rectitudo naturalis esse non potest absque gratia: sed dicimus ꝙ nō potest peccatū mortale expellere sine gratia pro eo ꝙ absque gratia non habet repugnantiā ad totū id quod est in peccato ⁊ ex peccato causatur ⁊ derelinquitur. vnde respōsio ibi data bona est. Et ad eius impugnationē que est secundū argumentū dicim⁹ ꝙ maior ꝓpositio est falsa quādo irreparabilitas vel reparabilitas prouenit non ex parte ipsius forme fm se aut fm esse quod habet in subiecto: sed ex parte dispositionis subiecti sicut est in ꝓposito. per hoc enim ꝙ peccatū originale vel mortale precessit in subiecto ex quo tales dispositiones ⁊ egritudines ac inhabilitates causate sunt in anima: rectitudo naturalis efficitur irreparabilis nisi per gratiam. ¶ Ad. 3m. dicitur ꝙ maior prout iacet est falsa. et ad eius probationem negatur assumptū m̄q̄tū dicit ꝙ culpa mortalis non facit naturā incapacem illius cuius fu-

it prius capax: loquendo de capacitate proxima immo hoc est vnũ precipue causatum in anima ex culpa mortali ꝙ absq3 auxilio gratie nec potest a casu peccati resurgere nec operationes habere aut bona consequi que poterat prius. ¶ Ad 4m. dicitur ꝙ q3uis gratia fm se et propriã rationem non opponat formaliter peccato originali: opponitur tamẽ illi q3m ad plures eius effect9 ꝓut dictum fuit in tertio notabili. et talis oppositio sufficit ad hoc ꝙ peccatum originale vel etiaz actuale remitti aut expelli absq3 gratia non possit. ¶ Ad argumenta Aureoli cõtra eandez conclusionem: ad primũ respondet. S. Tho. in de veri. q. 28. arti. 2. ad. 4m. ꝙ nihil prohibet aliqua cõtraria esse mediata respectu alicui9 subiecti: que sunt imediata q3m ad tempus determinatum. sicut cecum et videns sunt mediata in cane: non tñ post nonũ diem. similiter et homini respectu stat9 nature condite gratia et culpa cõparantur vt cõtraria mediata: sed post illud tempus quo adã gratiam accepit vel accipere potuit ita ꝙ etiam in omnes eius posteros transierit: nullus caret gratia nisi per culpam originalem vel actualem. ¶ Ad. 2m. dicitur ꝙ arguens non habuit mentez S. Tho. in verbis illis. mens enim. S. Tho. fuit ostendere id quod per prius et magis appropriate circuncisio significabat prout in membro generationis fiebat. ex hoc enim significabatur ꝙ circuncisio ordinabatur ad diminutionem carnalis concupiscentie que precipue in membris illis viget prout. S. Tho. inquit. 3a. p. q. 70. ar. 3o. ad ꝑmum. non autem fuit eius intentio ordinem ponere in reali causalitate vel inter effectus circuncisionis q3m ad eorum fieri et esse. vnde et differẽtia quam tangit de baptismo q3m ad ipsam significationem attenditur pro eo ꝙ ablutio exterior que fit in baptismo significat ablationez culpe ac per hoc dicitur illam ꝑus destruere. Et ꝙ ista fuerit mens. S. Doc. patet ex eo ꝙ articulo sequenti. l. 5o. sub. ar. ꝑo. in cor. assignans differentiã circuncisionis ad baptismũ sicut imperfecti ad perfectũ: dicit ꝙ differt primo q3m ad significationez. quia circuncisio nõ ita significabat expresse emũdationẽ totius hominis ab imundicia totius culpe origĩalis sicut ablutio baptismi. hec ille. quod dicit quia circuncisio fiebat particulariter in vno membro corporis: ablutio vero baptismi fit ĩ toto corpore. et tamẽ certũ est ꝙ in effectu tota culpa originalis auferebat in circuncisione sicut et in baptismo. Et ꝑ hec patet solutio ad illð qð secũdo inducit quod ꝓcedit ex eodẽ falso fundamẽto. ¶ Ad argumenta Durãdi cõtra eandẽ cõclusionẽ patet responsio per eã q̃ dicta sunt in tertio notabili. ¶ Ad argumẽtũ ante oppositũ respondet. S. Tho. 3a. p. q. 62. ar. 6o. ad. 3m. et. q. 70. ar. 4. in cor. ꝙ inter sacramẽta veteris legis circuncisio cõferebat grãm et q3m ad effectus positiuos et q3tũ ad effect9 priuatiuos et q3m ad repressionẽ concupiscẽtie. verũtamẽ nõ cõferebat gratiam ex opere operato. i. ꝑ virtutẽ in ipso circuncisionis sacramẽto contentã: sed ex opere operante. i. ex fide passionis xp̃i future cuius circuncisio erat signũ. fm illud Ro. 4. Abraã accepit signũ circuncisionis signaculũ iusticie fidei. homo enĩz accipiens circuncisionẽ vt adultus pro se vel ali9 pro paruulis: profitebatur se suscipere talez fidẽ. Et in hoc articulus terminatur.

# Teruz cir

ca primã distinctionẽ quarti sentẽtiarum et duas sequentes queritur vtrũ sacramẽta veteris legis possint post passionez christi sine peccato mortali obseruari et arguitur ꝙ sic. non enim credẽdum est ꝙ apostoli post acceptionẽ spũssancti mortaliter peccauerunt. eius enim plenitudine sunt induti virtute ex alto vt dicitur Luce vltimo. sed apostoli post aduentuz spũssancti legalia obseruauerũt. dicit enĩ Actuuz 12. ꝙ Paulus circuncidit Thimoteũ. et Actuuz 21. ꝙ Paulus fm cõsiliũ Jacobi assumptis viris purificatus est: cũ eis intrauit tẽplum annuncians expletionẽ dierũ purificationis donec offerretur pro vnoquoq3 eoruz oblatio. ergo sine peccato mortali possunt post xp̃i passionem legalia sacramenta obseruari. ¶ In oppositũ arguit quia dicit aplũs Gala. 5o. si circuncidimini xp̃s nihil vobis ꝓderit. sed nihil excludit fructũ xp̃i nisi peccatuz mortale. igit circũcidi et alia sacramenta legalia obseruare post xp̃i passionẽ est peccatũ mortale. ¶ In hac q̃stione erunt q̃ttuor articuli vt supra.

# Uantum ad ar

ticulum ꝑmũ sit ꝑma cõclusio ꝙ sacramẽta veteris legis et alie cerimonie legales cessauerũt stati post passionẽ xp̃i et quo ad vim obligãdi et q̃ ad eoꝝ vtilitatẽ. Hãc cõclusionẽ tenet. S. T. in hac dis. ꝑa. lec. 2. ar. 5. sub. ar. ꝑo. et. 2.

Et.3. Item pᵃ 2ᵉ.q.103.ar.3.et.4. ¶ Secunda cõclusio est ꝙ sacr̄a veteris legis pro nunc obseruari non possunt sine peccato mortali. Hanc cõclusionē tenet. S. Tho. vbi supra. ¶ Tertia conclusio est ꝙ baptism⁹ non cadebat sub precepto sed sub cõsilio ante passionē xp̄i. Hanc cõclusionē tenet. S. Tho. in hac dis. 2.q.pᵃ.ar.4.sub.ar.3. Et.3ᵃ.p.q.66.ar.2. ¶ Quarta conclusio est ꝙ gratia sacramētalis est alterius rationis a gratia virtutū ⁊ donoꝝ. Hāc cõclusionē tenet. S. Tho. in hoc.4°.distīctiōe p̄ma lec.pᵃ.ar.4.sub.ar.5. Et.3ᵃ.parte.q.62.articulo.2.

Quantum ad secūdū articulū arguitur cõtra cõclusiones. Et quidē cõtra p̄maꝫ ⁊ secundaꝫ conclusiones arguit Scotus. ipse nāqꝫ primo vult ꝓbare ꝙ circuncisio nō aliter obligauit post mortem xp̄i q̄ȝ ante: ⁊ ꝙ iudei nō aliter tenebant̄ vel non tenebant̄ vsqꝫ post xp̄i ascēsionē. Primo qꝛ nullus aliter se habet ad aliquā legē nisi qꝛ est sibi aliter ꝓmulgata. sed post passionē xp̄i anteq̄ȝ apostoli p̄dicassent baptismū: nō fuit baptismus aliter ꝓmulgat⁹ q̄ȝ ante. ergo ꝑ consequēs nō habuerūt se alit̄ ad circūcisionez q̄ȝ ante. ¶ 2°. quia ab eodē habēt precepta vim obligādi et medendi et curādi. patet ꝑ Bedā sup illud Joā.3. et ponitur in littera dis. p̄ma. nisi quis renat⁹ fuerit ⁊c̄. qui eni nūc ꝑ euāgeliū suūꝫ terribiliter ac salubriter clamat nisi quis renat⁹ fuerit et c̄. terribiliter dicatur propter arctam obligationem: salubriter ꝑpter efficacem medelam: ille dudūꝫ clamabat ꝑ legem: masculus cu⁹ caro preputij circūcisa nō fuerit peribit anima ei⁹ de populo suo. sed circūcisio habuit vim medēdi vsqꝫ ad eius reuocationem. sed ꝑ solā xp̄i mortē non est aliter reuocata q̄ȝ prius. patet ex ratione p̄cedenti quia non erat aliter ꝓmulgata. ¶ 3°. post mortē xp̄i vsqꝫ ad tēpus ꝓmulgationis: iudei tenebant̄ circuncidere paruulos suos quia nullo modo cõstabat eis de reuocatione circūcisionis. nō autē cõtulit eaꝫ paruulo nisi vt vtile ⁊ necessariū ad salutē: quia tenebantur ponere spem in ea sicut prius tenebantur necessario habere firmam opinionem de circuncisione. quod nihil est dictu quia de⁹ nullum decipit nec obligat necessario ad decipiendū. ¶ 4°. nūq̄ȝ fuit homo relict⁹ sine remedio certo de quo esset cert⁹ ꝙ erat remediū certū. sed illo t̄pe post passionē ante publicationē euangelij nullum fuit certū remediū iudeis datū de nouo quia nec publicatū. ergo remāsit idem quod p̄us eque certuꝫ remediū sicut pri⁹. hec Scotus. ¶ Ulteri⁹ vult ꝓbare directe cõtra secundā ꝯclusionē ꝙ post publicationē euāgelij poterant sine peccato legalia obseruari. quia Actu.21. legit̄ de Paulo ꝙ ascendit in hierusalē et ibi de consilio Jacobi et alioꝝ fratrū post quartā sinodū habitaꝫ hierosolymis purificatus f̄m legē ascēdit templū et obtulit sacrificiū pro se. ꝙ aūt esset ibi solēniter euangeliuꝫ publicatū patet Actuum.21. dixit Jacobus vide quot milia hominū in iudea crediderūt ⁊ omnes emulatores sunt legis. ergo stante tāta publicatione euangelij ibi et ipso Paulo ⁊ iudeis cõuersis approbat̄ obseruatio legis. et ipse Paulus ibi inter tot christianos opus legis impleuit: q̄ autē tempore fuerit ista Pauli cõuersio purificatio et oblatio f̄m legē: cõuinci potest partim ex ꝓcessu actuū: partim ex magistro historiaꝝ. istud eni fuit ante captionem Pauli per sex dies sicut patet Actu.21. ista aūt captio fuit circa principiū regis Neronis: quia tertio āno neronis venit romam f̄m magistrū historiarū. Nero aūt incepit regnare circa vigessimū annū post passionē xp̄i. in tanto aūt tempore videt̄ euangeliū satis publicatū vbi tamen Paulus maxime seruauit legalia. hec Scotus. ¶ Cõtra tertiā cõclusionē arguit Scotus ꝓbando ꝙ si ante passionez xp̄i baptism⁹ fuit sub ꝯsilio: tūc circūcisio nō fuit sub precepto. Primo quia si vnū preceptū impositū reuocat totaliter aliud: cõsiliū seu monitio de vno facit aliud nō necessariū quia cu⁹ act⁹ preceptū est alterius ꝓhibitio eiusdē act⁹ cõsiliū est licentia de nō obseruando reliquū. ergo si preceptū de baptismo erat ꝓhibitio circuncisionis quantū ad fructū: sequitur ꝙ consiliū de baptismo erat reddens circuncisionem nō necessariā. ¶ 2°. quia si ante passionem aliquis iude⁹ ad predicationē xp̄i vl' Petri paruulū baptizasset ⁊ nō circuncidisset: si paruulus fuisset mortu⁹ fuisset saluat⁹ quia recepisset gratiam in baptismo. a prima enim institutione baptismus cõtulit gratiam. si dicatur ꝙ paruulo suffecisset baptismus sed pater peccasset non circuncidēdo illum: contra pater ante octauū dieꝫ potuit paruulum suū baptizare; et ex quo ille habuit remediū cõtra originale et hoc pater credidisset nam credidit baptismū efficacē ad hoc: tūc videtur ꝙ nō tenebat̄ necessario ꝓuidere paruulo de alio remedio. hec Scotus in forma. ¶ Cõtra quartā cõclusionē argui᷑ a nõnullis quoꝝ dicta recitat Petrus d̄ palude sic primo. sicut se habet sanitas per artem restituta ad sanitatem per naturam: sic gratia sacramentalis ad virtutes qꝛ sacramenta sunt quedam medicine. sed illa ēca=

dem.7°.methaphisice. ergo et cetera. ¶2°.per idem tollitur malum inquātū priuat bonuz oppositum et inq̄ʒm ledit subiectū diminuendo habilitatē ad aliud. vnde τ visus miraculose restitutus qui tollit cecitatem τ indispositionē: est vnus et idem cū visu naturali. sed peccatū vnū τ idem est quod priuat grām τ corrūpit potentias anime per maculā. ergo eodē tolleret formaliter quātū ad vtrūq;. ¶3°. quia eodē tollit defectus potentie τ pficit potētia. cū enī defect⁹ potētie dicat puram priuationē pfectionis primo quidē ex parte materie: secūdo pficit potētia. sicut eodē lumine expellitur tenebra τ illuminat aer. ¶4°. q2 licet vni fm diuersa opponant plura vt equali maius et minus.10.metha. tamē sicut vnū est peccatuz quod habet inordinationē act⁹ et imperficit potentias anime: ita vna est virtus que habentem perficit τ opus ei⁹ bonum reddit. ¶5°. quia per idē recedit aliquid ab vno termino et tendit ad oppositū vt per leuitatem a centro sursuz. nec valet solutio qua dicit q vt opponit virtuti τ vt vulnerat. quia si oppositio ad virtutez esset formalit per aliud q̄ per vulnus: bene requireret aliud τ aliud remediū. sicut in vulnerato qui cū hoc habet febrē duplex requirit sanitas. sed qn vtrūq; est per idem: vtrūq; tollitur p idem. verbi gratia aer est tenebrosus per absentiā luminosi τ per interpositionē opaci. vnde requirit lux formaliter expellēs tenebrā τ remouens opacum interpositum quod causat inhabilitatē ad lucē. sed si sola absentia lucis causat tenebram: sola restitutio eius tollet vmbrā quātū ad omnē ei⁹ effectum. et sic est in pposito quia peccatū non corrumpit potentiā anime p habitū aliquē vel priuationez differentes ab habitu τ priuatione oppositis virtuti. et ideo sola virtus restituta sufficit quo ad vtrūq; et c. Nec valet quod dicit q grā sacramētalis non erat necessaria in statu innocentie sed gratia virtutū tunc erat necessaria: et sic videtur q nō sint idē. quia licet grā sacramētoꝝ et virtutum sit vna: tamen fuit necessaria hec τ nō illa in statu innocētie inq̄ʒm huiusmodi: fm tamē id qđ in vtraq; fuit necessariū. sicut sanitas per medicinam restituta non est necessaria ei qui nūq; fuit infirmus: est tamen necessaria infirmo: et tamen non differt a naturali nisi penes causam extrinsecam et accidentalem. vel dicendum q gratia sacramentalis non fuit necessaria in statu innocentie inq̄ʒm confertur per sacramenta nec inq̄ʒm ordinatur ad sanandū: sed inq̄ʒm ordinatur ad bene operandum fuit necessaria. Nec obstat secūdo illud quod dicitur q.s. non contritus recipit gratiam sacramentalem si non fictus accedat. nō contritus autem non habet virtutem penitentie nec per consequens alias virtutes et sic videtur q non sunt idem. quia licet nullus adultus recipiat gratiaz nisi non fictus: tamen non fictus potest carere grā τ virtutibus vt si sit attritus et non contritus nec tunc erit sine peccato et gratia imo erit in peccato mortali sed virtute sacramenti attritio mutabitur in cōtritionem et suscipiet grām virtutū et sacramēti. sic enim dicit frater Tho. super. 4. senten. distin.6. arti.3.q. prima in vltimo argumento q sufficit attritio precedens ad excludendum fictionem. si autem sit contrit⁹ tunc suscipiet grām sacramentalem nō per infusionē noue gratie sed per augmentū preexistentis: sicut in illo qui bis vere penituit de eodem peccato. nam in secunda susceptione sacramenti constat q nulla gratia noua sibi infundit sed sola preexistēs augeτ: quia nouiter infusa essz eiusdez rationis cum prima. Nec valet quod tertio dicitur q virtutes sunt cōnexe sed gratie sacramentales non: ergo non sunt idem quia non est simile. virtutes enim habēt cōnexionem quia fluunt ab vna gratia que sine eis esse non potest sed sacramenta non fluunt a gratia que sine eis esse potest. Nec valet quod quarto cōsueuit argui quia diuersorum effectuū sunt diuerse cause. sed effectus sacramētales sunt diuersi. ergo a diuersis gratys et sic non est vna. et dicenduz q diuersa sacramēta habent diuersos effectus q sunt characteres vel ornatus: non autē gratie. vel dicendum q diuersitatem causarū formaliū sequit diuersitas effectus: nō autē ad diuersitatē efficientium maxime instrumentalium. sicut enim vna ē sanitas que diuersis infirmitatibus potest tolli τ sic diuersis medicinis reparari: ita vna est gratia que diuersis peccatis tollitur et diuersis sacramētis reparatur. hec ille Petrus recitans dicta contrarie opinionis.

QUantum ad articulū tertiū primo notandū est q sicut ex verbis apostoli Gala. 4°. accipitur: in aduentu xpi lex vetus et obseruantia legis finez habuit. ait enim apostolus. at vbi venit plenitudo temporis misit deus filium suum factū ex muliere factum sub lege: vt eos qui sub lege erant redimeret. redempti autem sunt per hoc q a legis onere sunt absoluti veteri lege cessante. quo autem tempore post aduentum christi lex vet⁹ cuz obseruantys suis finem habuerit: ipse apostolus

determinat Hebreorum. 9°. dicēs. ideo noui testamenti mediator est scilicet christus vt morte intercedente in redemptionem earum preuaricationum que erant sub priori testamēto repromissionem accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis. vbi enim testamentum est: mors necesse est intercedat testatoris. testamentum enim in mortuis confirmatum est: alioquin nondū valet dum viuit qui testatus est. ex quib⁹ verbis apparet q̄ nouum testamentū idest lex noua christi vim et robur habuit morte christi interueniēte et non prius. nouo autē testamento firmato: testamentum vetus deletum est. vnde Apostolus. 8°. capitulo eiusdem epistole dum cōmemorasset verbum domini Hieremie. 31. dicentis. ecce dies veniunt dicit dominus ⁊ consumabo sup domum israel et super domū iuda testamentum nouum non s̄m testamentum quod feci patrib⁹ eorum: subiungit. dicendo autē nouum: veterauit prius. quod autem antiquatur et senescit: ꝓpe interitum est. ex quibus concluditur q̄ virtus noui testamenti cepit post passionem et mortē christi et virtus et obligatio legis veteris ex tūc cessauit. ¶ Sed considerandum est q̄ ad virtutē ⁊ efficaciam legis non solum requirit̄ ipsius institutio per legislatorem: sed exigitur cum hoc ⁊ legis promulgatio. Ut enī Sāctus Thomas deducit ꝑma secūde q̄stione. 90. articulo. 4. lex īponitur aliquibus per modum regule ⁊ mensure que tunc intelligitur imponi rebus mēsuratis q̄n illis applicatur. lex igitur tunc imponitur his qui sub lege sunt virtutem habens obligandi: quando illis applicatur. huiuscemodi autem applicatio fit per hoc q̄ in noticiam eorum deuenit quadā legis promulgatione. Unde ad hoc q̄ lex imposita vim ⁊ robur habeat: necessario requiritur legis promulgatio. inquit enim Augustinus libro de vera religione. leges instituūtur cum promulgantur. quod intelligendū est de institutione efficaci idest vim coactiuam ⁊ obligatoriā habente. non de institutione tantūmodo ordinatiua ⁊ directiua qua leges instituuntur quando primo a legislatore condunt̄. ad destitutionem autem seu abrogationem legis min⁹ requiritur. sufficit enim ad id: legis reuocatio per eum qui potest. neq̄ exigitur ad legis destructionem vel ad tollendam legis virtutem ac eius vim obligatoriā q̄ reuocatio promulgetur quemadmodum exigitur ad legis virtutem atq̄ vim coactiuam: ei⁹ institutionis promulgatio. plura enim requiruntur ad rei constitutionem q̄ ad eius destitutionem. ¶ Ex quibus inferimus q̄ quāuis lex noua non habuerit vim obligandi ita vt illam non obseruantes transgressores legis censeātur vsq̄ ad ipsius promulgationem per apostolorum predicationem factam s̄m Augustini sententiam contra Hieronimū quā cōmuniter sequūtur theologi: et tamen lex vetus mox vt per christi passionē et mortem reuocata fuit iuxta apostoli documēta supra posita: virtutem suam et obligandi vim amisit: ita vt ex tunc nec vim preceptiuam nec virtutem salutiferam aut alicuius vtilitatis efficaciam habuerit. vnde et statim passione christi parata ad ipsius mortem: lex ipsa vetus mortua esse dicitur nihil virtutis aut vite amplius retinens. vnde ex tunc iudei neq̄ circumcisionem recipere nec alias legis veteris obseruantias tenebantur seruare q̄tum est ex ipsius legis et obseruantiarum vi: quicquid fuerit ex iudeorum erronea cōscientia qua forte putabant legem veterē adhuc durare ⁊ vim preceptiuam ac obligatoriam pro tunc habere. conscientia nāq̄ erronea ligat vt Sanctus Thomas deducit ꝑma secūde q̄stione. 19. articulo. 5.

¶ Secundo Notandum est q̄ de institutione sacramēti baptismi non omnino idē videtur sentire Sāct⁹ Thomas in ꝑmo opere et in secundo. nam in ꝑmo opere in 4. distinctione. 3. articulo. 5. sub articulo. 2. dicit q̄ sacramētum baptismi primo fuit institutum q̄tum ad materiam in baptismo christi. tunc enī vim regeneratiuam contulit aquis. q̄tum ad formam vero fuit tunc quodā modo prefigurata per presentiam trium personarum in signo visibili. apparuit enim pater in voce. filius in carne. spiritussanctus in columba. fructus etiam baptismi ibi fuit prefiguratus quando celi aperti sunt super eum in signum q̄ per sacramentum baptismi ianua celestis patrie aperienda foret. necessitas autem suscipiendi baptismum declarata fuit quāuis non imposita Joan. 3°. vbi dominus dicit. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto et cetera. efficaciam autem habuit ex passione christi quantū ad vltimū effectum qui est apertio ianue. sed diuulgatio eius q̄tum ad omnes nationes precepta fuit Mathei vltimo. Et sub articulo. 3. in corpore inquit. ante passionem nullus obligabatur ad baptismum quia tunc nō erat institutus ad obligandum sed ad exercitandum. post passionem vero obligatorium fuit q̄n circumcisio mortua fuit quantū ad omnes ad q̄s institutio potuit peruenire. hec Sanctus Tho. in primo ope. In secundo vero opere tertia parte questione. 66. articulo. 2. in corpore tenet q̄

baptismus q̃m ad ipsum sacramentum vere fuit institutus quando christus baptizatus est. et q2 sacramenta ex sui institutione habent ꝙ conferunt gratiam et accipiunt virtutem ad causandū effectum suum: adeo baptismi sacramentū ex ipsa institutione a tempore baptismi christi habuit virtutem ad effectus baptismales. sed necessitas vtendi hoc sacramēto indita fuit hominibꝰ post christi passionē ꝛ resurrectionem. Unde i duobus videtur ꝙ aliter fuerit locutus in secūdo opere q̃ in primo. vnum est circa institutionē baptismi. nam in secundo opere simpliciter dicit sacramentum baptismi institutum fuisse in baptismo christi: non declarans q̃m ad materiam sicut in primo opere. nomine autem sacramenti ꝛ materia et forma designari videtur. Aliud est circa effectum sacramenti. nam in primo opere dicit ꝙ fructus baptismi prefiguratus fuit in baptismo christi. in secūdo vero opere expresse dicit ꝙ sacramentum baptismi accepit virtutem producendi suum effectum quando christus est baptizatus. Possumus tamen vtrūq; dictum trahere ad concordiam. primū sic ꝙ in primo opere Sāctus Doctor locutus est de institutione baptismi q̃m ad eius expressionem. fuit enim ibi materia baptismi expressa. s. aqua in ipso carnis xpi cōtactu. non autem fuit forma verborum expressa sed designata in apparitione trium personarum patris in voce filii in carne et spiritussancti in columba. perficitur enim forma baptismi in nomine patris et filii et spiritussancti. In secūdo vero opere locutus est de institutione baptismi simpliciter absq; expressione materie ꝛ forme. Secundum dictum potest etiam ad concordiam trahi sic ꝙ in primo opere Sanctus Doctor locutꝰ est de vltimo fructu baptismi scilicet de apertione ianue celestis. quē effectū habuit baptismus post passionem christi prout paulum infra subiungit. vnde ꝛ hunc fructum baptismi prefiguratum fuisse dicit in eo ꝙ celi aperti sunt super christū. nō autem fuit mens eius ꝙ totus fructus vel effectꝰ baptismi fuerit prefiguratus et non institutus ante passionem christi. nam ꝛ supra distinctione 2ª. articulo. 4º. sub articulo. 3º. expresse dicit ꝙ a tempore predicationis christi vsq; ad eius passionem sacramenta noue legis simul currebāt cū legalibus et vtraq; ad salutem operabantur et exemplificat de baptismo. In secūdo vero opere non distinguens inter effectus baptismi: simpliciter dicit ꝙ sacramentum baptismi virtutem accepit ad causandū suum effectū quando christus est baptizatus.

¶ Tertio Notandum est prout Sanctus Thomas deducit tertia parte questione. 62. articulo. 6. ꝙ virtus passionis christi copulatur vel continuatur nobis et per fidem et per sacramenta differenter tamen. nam continuatio que est per fidem fit per actum anime qui est credere. corde enim creditur ad iusticiam vt apostolus dicit Romanorum. 10. continuatio autem que est per sacramenta fit per vsum exteriorum rerum in quibus sacramenta cōsistunt. nihil autē prohibet id quod est posteriꝰ tempore anteq̃ sit actu in rerum natura mouere sm ꝙ precedit in actu anime. sicut finis qui est posterior tempore mouet agentem sm ꝙ est apprehensus per intellectū et desideratus ab ipso. sed illud quod nondum est in rerum natura: nō mouet per vsum exteriorum rerum scilicet existētium in rerum natura. vnde causa efficiens non potest esse posterior effectu in esse ordine durationis quemadmodum est causa finalis. hinc ergo est ꝙ a passione christi que est causa humane iustificationis: deriuatur virtꝰ iustificatiua ad sacramenta noue legis: non autem ad sacramenta veteris legis. naz quia passio christi fuit prior duratione q̃ sacramenta noue legis que de latere christi fluxerunt dormientis in cruce: potuit efficaciam habere super illa et effectiue ea mouere et ad ipsa deriuare seu transfundere virtutem iustificatiuam sm ꝙ in vsu sunt exercita in rerū natura. sacramenta autem veteris legis precesserūt duratione passionem christi et ideo ipsa christi passio existens illis posterior non potuit efficaciam seu effectiuam causalitatem habere super illa nec illa mouere vel ad illa effectiue agere aut virtutem suam ad illa deriuare sm ꝙ erant in vsu exteriorum rerum. habuit tamen causalitatem per modum finis in suscipientibus sacramenta veteris legis per fidem qua credebāt christi passionem futuram in redemptionē generis humani quam protestabantur in ipsis veteribus sacramentis que illam prefigurabant. vnde sacramēta veteris legis non ex ipsis aut per virtutem ad illa deriuatam ex passione christi iustificabant: ſ per fidem passionis christi quā accedētes ad sacramenta illa habebant: iustificabant. ¶ Ex quibus inferimus ꝙ baptismus ꝛ alia sacramēta noue legis ante passionem ꝛ mortem christi nō habuerunt virtutem ꝛ efficaciam ad suos effectus a christi passione nisi per fidem ꝛ protestationē ipsius quemadmodum sacramēta veteris legis eo ꝙ passio christi nondum actu esset tunc in rerum natura sed esset ipsis posterior. veruntamē

ipsam virtutem et efficaciam quam sacramenta noue legis nunc habent: tunc habuerunt. non ex passione christi propter dictã rationem: sed ex ipso christo illa instituente et virtutem et efficaciam illis realiter et efficienter conferente. nam licet passio christi fuerit illis posterior si qua exercita sunt ante christi passionem: christus tamen illa instituens: duratione in rerum natura illa pcessit. Et hec videtur fuisse mens Sancti Thome tertia parte questione. 66. articulo. 2. ad pmum cum diceret q etiam ante passionem christi baptismus habebat efficaciam a christi passione inqm cam prefigurabat: aliter tamen q sacramenta veteris legis. nam illa erant figure tm: baptismus autem ab ipso christo virtutez habebat iustificandi per cuius virtutem ipsa etiam passio salutifera fuit. hec ille. In quib9 verbis duo que annotauimus satis ipse expressit. vnum est cum dicit baptismum ante passionem christi habuisse efficaciam a xpi passione inqm eam prefigurabat. vnde non dixit inqm ab ea virtutem habebat. ex quo accipitur q respectu passionis christi signum tãtũmodo erat prefiguratiuum quẽadmodum sacramenta veteris legis. Aliud est cũz dicit q baptismus tunc ab ipso christo virtutem habebat iustificandi. vnde non dixit a passione christi que tunc futura erat: sed a christo in rerũz natura iam existente et ipsum baptismum instituente. Et facit ad istum sensuz quod sequitur. per cuius scilicet virtutem ipsa etiam passio salutifera fuit. quasi respõderet Sanct9 Doctor tacite qstioni qua fortasse aliquis qreret quomodo baptismus tunc habuit virtutem iustificandi et non a passione christi. respondet siquidem q illam a christo potuit habere qui propria existentia presens erat. a quo etiam ipsa passio virtutem iustificandi habet.

**Quarto** Notãdum est q tẽpus diuulgationis euãgelij post quod sm Augustinum et cõmuniter omnes doctores theologos legalia non soluz mortua sunt sed et mortifera: non est satis certuz cum de eo tẽpore non fiat expssa mentio in canone sacre scripture nec numerus annorũ requisitus ad euangelij publicationem nobis determinatus est nec in quanta orbis porte predicatio euangelij sufficiat ad ipsius diuulgationẽ qua vim habeat ad sui obseruantiam omnes gentium nationes obligãdi. nam viginti fere annorum tempus non videtur sufficere cum legamus Actuũ. 21. q vigĩti annis post passionem christi transactis in principio scilicet imperij Neronis sm magistruz historiaz credentes ex iudeis emulatores erant legis nõ pauci sed multa milia eorum prout Iacob9 episcopus hierosolymitanus refert Paulo. quo tempore et ipsemet apostolus Paul9 assumptis qtuor viris votum habentibus purificatus est more legali intrans in templum sinagoge iude orũz annuncians expletionem dierum purificationis donec offerretur pro vnoquoqz eoz oblatio sm legis obseruantiam. Duo tamẽ nobis certa sunt. vnum est q post aliquantulam promulgationez euangelij adhuc legalia non fuerunt mortifera. hoc patet ex ĩmediate dictis. aliud certum est q diu iam preterierit tempus aptum et necessariũz ad legitimam euangelij publicationem post qd legalia non solum mortua sed et mortifera cẽsenda sunt. Aduertendum tamen q tempore intermedio a passione christi vsqz ad diuulgationem euangelij circumcisio et cetera legalia simpliciter mortua fuerunt quia nec vim preceptiuam et obligatoriã neqz aliquid virtutis aut efficacie tũc habebant. ita q illo tempore iudei nec tenebantur illa obseruare nisi forte propter erroneam cõscientiam nec obseruantibus aliquid illa prodesse poterant. habuerunt tamen iudei sicut et cetere omnes gentes pro tunc remedium contra originale peccatum scilicet baptismuz qui a passione christi habuit sue institutionis complementuz et virtutem iustificandi et vniuersaliter effectus baptismales causandi. habuit preterea vim preceptiuaz et obligationis necessitatem saltẽ postq christo resurgente precepit discipulis suis dicẽs. euntes docete omnes gentes baptizãtes eos in nomine patris et filij et spiritussancti. Mathei vltimo. Unde opinio dicentium q tempore intermedio a passione christi vsqz ad diuulgationem euangelij paruuli iudeorum saluabantur in sola fide parentum absqz circumcisione que iam cessauerat et absqz baptismo qui nondum fuerat sub precepto: tenenda non est. nam post institutionem completam baptismi: solus baptismus fuit remedium a deo datum contra originale peccatum iuxta verbuz domini Ioannis. 3°. dicentis. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest introire in regnum dei. Neqz obstat q tempore illo ante diuulgationem euãgelij baptismus non fuerit de necessitate precepti cũ tale preceptum nonduz esset diuulgatum. quoniã licet non fuisset tũc de necessitate precepti ita vt nouum peccatuz incurreret pro transgressione q baptismum non susciperet: fuit tamen de necessitate sacramenti: quia sine ipso nullus pro tũc saluari poterat. non enim virtus passionis christi q

peccata delentur et homines iustificantur poterat post christi passionem cõtinuari ac copulari aliquid ad salutem nisi ꝑ sacramẽtum baptismi ad quod erat institutum cessante circuncisione cum ceteris legalibus omnib⁹. Neqꝫ iterũ obstat ꝙ iudei nondum euangelio diuulgato nõ crederẽt aut ignorarẽt sacramentum baptismi ad salutez hominũ et ad peccatũ delendũ fuisse institutum. nam illorum incredulitas vel ignorãtia virtutez baptismi et eius institutionẽ ac necessitatem nõ euacuaret. sicut nec modo post euangeliũ per orbem diffamatũ: iudeorũ et infideliũ incredulitas aut ignorantia vim baptismi ꝛ eius necessitatez non euacuat. neqꝫ ideo saluari possunt sine baptismo quia illud non credunt aut ignorant. nam et quod plus est nec illi ad quos sermo euangelij et necessitas baptismi nõ adhuc ꝑuenit: absqꝫ baptismo ꝛ fide euangelij saluari possunt. immo vt. S. Tho. tenet. 6°. quolibet. ar. 4°. puer nat⁹ in deserto vbi aqua ad illuz baptizandum haberi nõ potest si moriatur sine baptismo saluari nõ potest: nec valeret ei sine sacramento baptismi fides parentum. et ratio est quia post passionem xp̄i ex diuina institutione remedium salutis humane ad solum baptismi sacramentum est coartatum. ita ꝙ sine illo vel in re vel in voto suscepto nemo potest fieri saluus iuxta verbuz domini supra allegatum ex euangelio Joan. 3°.

Quantuz ad articulum quartũ respondendum est obiectionibus in contrariuz. Et quidẽ ad primũ Scoti cõtra primã cõclusionẽ dicit̃ ꝙ prima ꝑpositio non habet veritatem nisi de lege obseruanda ad cuius vim obligatoriam exigitur legis promulgatio: que tamẽ non requirit̃ ad legẽ nõ obseruandam ꝑut deductũ fuit in primo notabili. et ideo nõ est idẽ iudiciũ de obseruatione baptismi et de cessatione vel nõ obseruatione circuncisionis. quãobrem deficit argumentũ quia conclusio de nõ cessatione circuncisionis non sequitur ex premissis probantib⁹ baptismi obseruationem. qm̃ vt ibi dictũ fuit: plus requiritur ad legis obseruationẽ q̄ꝫ ad legis cessationem vel obseruationem. ¶ Ad. 2^m. dicitur ꝙ quicquid sit ḋ maiori ꝑpositione nam nõ est vsqꝫquaqꝫ vera: ꝛ tamen minor ꝑpositio qua dicitur ꝙ per solaz xp̄i mortẽ non aliter reuocata est circũcisio q̄ꝫ prius est falsa. neqꝫ valet eius ꝓbatio. nam vt deductũ fuit in primo notabili: ad legis reuocationẽ non requiritur reuocationis ꝓmulgatio. ¶ Ad. 3^m. dicitur ꝙ assumptũ non est verum. nec valet eius probatio qm̃ vt dictũ est nõ exigit̃ nisi legis reuocatio ad hoc ꝙ lex vim nõ habeat obligãdi. nec ad id requirit̃ aut reuocationis promulgatio aut ꝙ de ipsius reuocatione cõstet. nec ideo circuncisio erat vtilis et necessaria paruulis iudeorũ ꝙ ipsi iudei id existimabant: nam erat ipsorũ ꝓ tempore illo erronea cõscientia. vnde nec tenebant̃ iudei pro tunc firmã opinionẽ tenere de circuncisione obseruanda. nec tenebantur spẽ salutis in ea ponere. neqꝫ in hoc deus illos decepit vt arguẽs obijcit cum nõ obligasset eos ad circuncisionis obseruãtiã nisi vsqꝫ ad mortẽ xp̄i. ¶ Ad. 4^m dicit̃ ꝙ maior ꝑpositio est vera q̄ꝫ^m ad primã sui partẽ. sed est falsa q̄ꝫ^m ad secũdã qua dicit ꝙ nũq̄ꝫ fuit homo relictus quin cert⁹ esset ꝙ haberet certum remediũ. hoc aũt falsuz est. nam etiã modo in desertis vel insulis nõnullis sunt multi ad quos noticia euangelij nõdum ꝑuenit. qui quãuis habeant remediũ sue salutis: non tñ certi sunt ꝙ fuerit tale remediuz. vnde tẽpore a passione christi vsqꝫ ad euãgelij diuulgationẽ: iudei omnes certũ habuerũt remediũ sue salutis. s. fidẽ xp̄i ꝛ fidei sacramẽta q̄ omnib⁹ in salutẽ omniũ gentiũ et nationũ data fuerunt a xp̄o. q̄ꝫq̄ꝫ non omnes ꝓ illo tempore certã haberẽt noticiam de tali remedio habito. vnde in omnib⁹ predictis obiectionibus arguẽs deceptus est putãs ꝙ ad legis reuocationem ꝛ cessationem esset necessaria reuocationis ꝓmulgatio sicut ad legis obligationẽ ꝛ obseruãtiam qḋ falsum est. ¶ Posset autẽ ad omnia supradicta non incõgrue respõderi ꝙ tẽpore mortis xp̄i fuit corã multis gentibus ꝓmulgata legis reuocatio cũ dñs diceret Joã. 19. cõsumatũ est. siue intelligat̃ vetus testamentum quod ex tunc cõsumatũ. i. finitũ est ꝛ terminatuz. siue intelligatur cõsumatũ nouũ testamentũ. i. perfecte et cõplete dispositũ iuxta ꝓphetiam Hiere. 31. prout apostolus intellexit Hebre. 8°. nam vt ibidẽ apostolus arguit dicẽdo nouũ testamẽtum esse cõsumatũ id est ꝑfecte dispositũ et institutum: pri⁹ testamẽtũ. s. legis veterauit. quod autem veterascit et senescit prope interitũ est. ¶ Ad argumentum eiusdẽ Scoti contra secũdã conclusionẽ patet responsio ex his que dicta sunt in quarto notabili. concedimus enim ꝙ non statim post quãtãcumqꝫ euangelij publicationem legalia fuerũt mortifera ac per hoc ꝙ pro tunc poterãt sine peccato obseruari: dumtamen obseruantes non ponerent spem in eis ita vt reputarẽt ea esse sibi necessaria ad salutem. ¶ Ad argumenta eiusdem Scoti contra tertiam conclusionem: ad primum

dicit ꝙ maior propositio non est vera nisi postq̄z vnum preceptum impositū reuocat alterū. sed in proposito nostro tempore ante passionē christi quando baptismus erat sub consilio: nondum circuncisio fuerat reuocata per preceptū baptismi. vnde potuit pro tunc consilium de baptismo non tollere aut infirmare vim preceptiuam et obligatoriam. ¶ Ad. 2m. concedimus primā consequentiam. et responsionem ibi positam admittimus. et ad eius impugnationem dicitur ꝙ in casu illo non excusabat patrem paruuli a precepti transgressione de circuncisione obseruāda: ꝙ paruulo originale peccatum fuisset per baptismum āmotum. nam preceptum de circuncisione obseruanda non solum datum fuit propter originale peccatum delendum: sed etiam in signum protestatiuum redemptionis fiende per christum, vt Sanct⁹ Thomas notat in hac distin. lec. 2a. ar. primo sub arti. primo. Et prima secūde. q. 103. ar. 3. ad. 4m. vnde ⁊ abrahe cum preceptum circūcisionis datum est fuit dictum. in semine tuo benedicētur omnes gētes. in semine tuo .i. in christo, vt apostolus exponit Galatarū. 3°. quia ergo ante christi passionem adhuc redēptio futura erat ac fienda per xp̄z: oportebat iudeis pro tunc signo circuncisionis protestari redemptionē esse fiēdā per xp̄m. ¶ Ad argumenta cōtra quartam cōclusionem ad primū dicit ꝙ maior est falsa. nō enim est simile quod adducitur pro simili. quia grā sacramentalis est medicinalis respectu quorundā morborum ⁊ defectuū ad quos gratia virtutū ex sui ratione non se extendit. ars autē medicine et virtus naturalis ordinantur ad eandem sanitatem. Unde ad hoc argumentum et ad omnia sequentia est responsio ꝙ procedunt ex falso supposito. s. ꝙ gratia gratum faciēs inq̄ztm huiusmodi que dicitur gratia virtutum ⁊ donorum ex sui ratione ordinatur ad omnes effectus causandos ⁊ ad omnes defectus reparandos qui vel ex defectu nature vel ex commissis peccatis proueniunt quod est falsum. nam gratia gratum faciēs ex sui ratione non plus habet q̄z facere habentem deo gratum ⁊ acceptum amore quodam amicitie. et facere actus suos dignos ⁊ meritorios vite eterne. ac per hoc ⁊ ea que his effectib⁹ aduersantur remouere. gratia autem sacramentalis ordinatur directe ⁊ per se ad quosdam effectus inducēdos quibus homo perficitur non tam ad opera meritoria vite eterne q̄z ad quedam singulariter pertinentia ad cultum dei. s. religionē christiane vite: ⁊ etiam in remedium contra defectus quosdā ex peccatis prouenientibus ad quos gratia virtutum ⁊ donorum non per se ordinatur. Qui autem sint hi effectus ⁊ defectus: docet pulchre Sāctus Thomas melius q̄z alibi tertia parte q̄stione. 65. articulo primo. ¶ Neq̄z valet obiectio arguentis contra id quod dictum est de defectibus quos tollit gratia sacramentalis qua arguēs supponit ꝙ peccatum nō corrumpit potentiam anime per habitum vel priuationem differentes ab habitu et priuatione oppositis virtuti. nā hoc suppositum est falsum. quoniam quidam defect⁹ huiuscemodi sunt qui per se non opponuntur virtutibus imo sunt illis cōpossibiles. quemadmodum reatus pene temporalis. difficultas quedam ad penitētie opera. ignorātia qua homo nescit vas suum id est vxorem propriam possidere et sic d̄ similibus. Et preterea gratia sacramentalis vt dictum est: non solum se extendit ad reparandos defectus: sed ad causandos effectus quosdā speciales ad quos gratia gratū faciens ex seipsa nō se extendit. Ad cuius intellectum sciendū est ꝙ sicut dictum fuit in questione precedente: capiendo gratiam sacramentalem non pro ipso effectu sacramenti sed pro gratia que effectum sacramē ti causat: habet se ex additione ad gratiam gratum facientem sicut ratio speciei ad genus prout Sanct⁹ Thomas dicit tertia parte questione 62. articulo. 2. ad. 3m. ita ꝙ gratia sacramentalis est gratia gratum faciens habēs ex virtute sacramenti efficaciam ad quosdam effectus ad q̄s per seipsam sine sacramentorū vsu regulariter non se extendit. Responsiones autem alie quas arguēs introducit non sunt nob̄ necessarie ideo eas non prosequimur. ¶ Ad argumentum ante oppositum respondet Sanctus Thomas in hac distinctione lectione secunda articulo. 5. sub articulo tertio ad secundum. Et prima secunde q̄stione 103. articulo. 4°. ad primum. ꝙ tempore illo quo apostoli quedam legalia obseruauerūt: nondum erant mortifera q̄uis essent mortua. et ita sine peccato poterant obseruari non ponē do in eis spem salutis. post plenam tamen euangelij diuulgationem: absq̄z peccato obseruari nō possunt. Et in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distinctio quarta.

Circa q̃r- tam distinctio- nez queritur v- trum baptism⁹ imp̄mat aliquē characterem in anima et arguit̄ q̄ non. q: vt di- cit ph̄s secundo ethicorum om- ne quod est i a- nima vel est potentia vel habitus vel passio. sed character non est potentia. quia potentie omni- bus hominibus cōmunes sunt. character autem non cum sit signum distinctiuum sicut ipsum no- men ostendit. et preterea potentie sunt a natu- ra non autem character. nec iterum est passio q: passiones anime contingunt cum aliqua trāsmu tatione corporali vt dicitur. 4°. ethicorum. et p- tinent ad sensitiuam partem vt dicitur. 7°. physi corum. nec iterum est habitus quia habitus ordi natur ad agendum vt patet per diffinitionē Au- gustini: habit⁹ est quo quis agit cum tempus fue- rit. ergo character non est aliquid in anima. & sic baptismus nullum characterem imprimit in ani ma. ¶ In oppositum arguitur. quia Damascen⁹ in diffinitione baptismi ponit sigillum. sed sigillū impressuz in aliquo est character quidaz. ergo in baptismo imprimitur character. ¶ In hac que- stione erūt quattuor articuli vt supra.

Quantum ad ar ticulum primū sit prima conclu- sio q̄ character q̃z^m ad id quod est est forma absoluta et poten- tia quedaz supernaturalis. Hāc conclusionem tenet Sanct⁹ Thomas in hac di- stinctione questione p̄ma articulo primo. Et ter tia parte questione. 63. articulo. 2. ¶ Secunda conclusio est q̄ aliquis character est potētia acti ua vt character confirmationis et character or- dinis. Hanc conclusionē tenet Sanct⁹ Thomas in hac distinctione questione prima articulo. 4. sub articulo. 3. Et tertia parte loco supra allega- to. et eadem questione articulo. 6. ¶ Tertia cō- clusio est q̄ character est subiectiue nō imediate in essentia anime sed in potētia eius intellectiua. Hanc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac distin. q. prima arti. 3. sub articulis p̄mo. 2. et. 3. Et tertia parte. q. 63. articulo. 4. ¶ Quarta cōclusio est q̄ per sacramētū baptismi imprimitur character suscipiēti. Hanc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac disti. q. p̄ma. ar. 4. sub. ar. 3. Et. 3ª. p. q. 63. ar. 6.

Quantum ad se- cundum articulum arguendum est contra cōclusiones. Et qui- dem contra primaz arguit Sco tus probando q̄ character non sic forma absoluta. Primo quia si sic: cōtradicis tibi ipsi. naz s̄m te diffinitio characteris est talis. character est signum cōmunionis fidei & ordina tionis datum a hierarcha. vel q̄ est signum com munionis diuinorum et sacre ordinationis fide- lium. et quocū q̄ modo sic vel sic diffiniatur: sig- num ponitur in diffinitione characteris tanq̄ ge nus. ex hoc arguitur q̄ character non potest esse forma absoluta. quia ad quidditatem forme ab- solute non pertinet aliquis respectus: quia tunc illa q̄dditas esset ad se et non esset ad se. nec etiā potest dici q̄ relatio ponatur ibi tanq̄ gen⁹ & nō sit vere genus: quia hoc modo ponitur subiectū in diffinitione accidentis. patet enī q̄ relatio nō est subiectum absoluti nec etiam relatio est susce ptiua. ¶ 2°. quia sicut non sunt ponenda plura sine necessitate; ita quando aliquid ponitur pre cise propter aliud: non est illud ponendum per- fecti⁹ q̄ requiratur ad illud aliud vel q̄ possit ex illo alio concludi. nam illa perfectio vlterior que poneretur frustra poneretur. sed propter omnia illa propter que ponit̄ character: non est necesse q̄ sit perfectio absoluta. possunt enim omnia illa sufficienter saluari si ponatur q̄ sit forma respecti ua. ergo superflue & sine causa ponit̄ eē p̄fectio abso luta. ¶ 3°. q: falsum accipit̄ q̄ nulla relatio noui- ter adueniat sine nouitate absoluti. huiusmodi enī falsitas patet multipliciter. p̄mo sic. illa non pōt magis intrīsece aduenire fundamēto q̄ q̄ neces- sario sequit̄ ip̄z posito termīo. q: omnino nō pōt inesse fundamento circūscripto termino. q: tunc nō essz respect⁹ sed forma absoluta. ergo si aliq̄s respect⁹ pōt extrīsec⁹ aduenire fundamēto: seq̄t̄ q̄ nō necessario seq̄t̄ fūdamētū posito termino. ergo iste respect⁹ pōt esse nou⁹ sine nouitate fun- damēti vel termini. ergo ad e⁹ eē nouū potest eē mutatio q: nō est ad aliqđ absolutū. Quod si dicas aliquē respectū extrinsecū aduenire subiecto nō fundamēto: hoc nihil est. q: relationes intrīsece vt pote similitudo q̄ ↄseq̄t̄ albedinē & huiusmodi possunt extrinsecus aduenire subiecto q: funda-

mētū de nouo aduenit. ergo si ille sunt intrinsece et alie sunt extrinsece: erit differentia earum in comparatione ad fundamentum. Item agens naturale non potest de nouo agere nisi ponatur aliquid nouum in ipso vel in passo vel habitudo noua illorum. hoc apparet. quia omnibus istis vniformiter se habentibus: vniformiter erit actio cum tale agens agat de necessitate nature. ergo si aliquod agens naturale habet nouam actionē vel est aliqua forma absoluta ante illam actionē noua in agente: vel aliqua noua in passo vel noua habitudo agentis ad passum. sed nec primum nec secundum est necessarium. potest enim ignis de nouo agere in lignum absq3 hoc q ante illam actionem ignis recipiat nouam formam vel lignum. quia prima forma absoluta quam recipit lignum est per illam actionem. ergo ibi est noua habitudo ignis ad lignum absq3 omni nouitate forme absolute. Hoc etiam patet experimentaliter. quia actiuo eodem modo se habēte fm formā actiuā: et passiuo eodem modo se habēte fm potentiam passiuam proximam: si fuerit aliquod impedimentum etiam inter illa interpositu3: nō aget illud agens in passu3. amoto autem illo impedimēto siue obstaculo aget. ergo ibi noua habitudo agentis ad passum sine noua forma absoluta erit. Item hoc probatur ex intentione philosophi. 5°. phisicorum. quia licet neget motum esse in ad aliquid prout ad genus ad aliquid pertinent relationes intrinsecus aduenientes: non negat tamen motum vel mutatione3 esse in ad aliquid extrinsecus aduenientes immo concedit. concedit enim in genere vbi esse motum proprie et tamen vbi non est nisi respectus quidam corporis circumscripti ad locum vel corpus circumscribens. ¶ 4°. principaliter arguit. quia vt dicit aliud falsum ibi assumitur scilicet q relatio non possit fundare relationem. quia fm Euclide3. 5° geometrie in principio: proportionalitas duarū proportionum est similitudo. ergo super proportionem que dicit formaliter relationem vel sup vnitatem eius fundatur similitudo. Et si dicas q similitudo est vnitas in q̄litate fz philosophū. 5° methaphisice: nō valet. quia et si vno modo qd appropriatur substantie et eodem modo idem τ diuersu3 que consequitur aliquid inq̄3m quid fundatur in vnitate substantie et equale in vnitate quantitatis stricte accepte τ simile in vnitate q̄litatis: tamen alio modo accipiendo quid τ quale et simile in omni genere inuenitur quid accipiē do rationē alicuius generis precise ad se. et inuenitur quale accipiendo formam in illo genere in ratione forme. et inuenitur quantitas virtutis. τ sic in omni genere inuenitur vnum simile et equale. hoc modo enim possunt relationes vnius speciei dici similes fm vnitatem illius relationis: sicut habentes vnam formam substantialem sunt similes fm substantiam. Item quod additur de relatione fundata in charactere scilicet signi: illa potest fundari in alia quod preter noticiam quā sensibus ingerit aliud in cognitionem venire facit. quod est verum non solum de signo sensibili: sed etiam verum est de signo intelligibili accipiē do sensum generaliter pro quacūq3 potētia cognitiua. nihil autē est ex cuius cognitione non possit deueniri in cognitionem alterius salte3 vt ex cognitione posteriorum in prius. et sic illud posterius potest dici signu3 prioris. et sic cōceditur q super aliquam relationem realem potest fundari relatio signi ad aliquid prius: sed talis relatio non tantū ducit in cognitione3 sui sed alteri⁹. et hoc modo si quis videret paternitatem in suo fundamento: posset esse signum rememoratiuū actus generationis preterite. et illo modo in proposito et maxime hic non est inconueniēs: quia illa relatio signi non est nisi relatio rationis loquendo de signo instituto ad placitum cuiusmodi est character respectu sacramēti suscepti. Itē illud quod dicitur de relatione configurationis vel obligationis non valet. potest enim religiosus per votum religionis obligari ad seruiendu3 religioni. et qui facit homagium per actum faciendi homagium obligari domino suo. et vniuersaliter in talibus per promissionem precedente3 et tamen non est ibi aliqua forma absoluta super quam fundetur illa obligatio nec forte alia relatio nisi rationis. et ita bene posset saluari ratio obligationis. sicut si poneretur relatio realis sicut in filio posset esse relatio alicuius habitudinis ad patrem puta obligationis ad dilectione3 naturalem: et si possibile esset filiationem esse solam. Nec valet probatio de processu in infinitu3 in relationibus realibus: quia aliqua est vltima relatio realis in qua nō potest fundari aliqua relatio realis. sicut aliquod accidens est vltimum in entibus quod non potest vlteri⁹ esse subiectu3 alicuius alterius accidentis. et ideo non sequitur si accidens est in accidente: q in accidentib⁹ esset processus in infinitum. De relationibus tamen rationis bene conceditur q ibi potest esse processus in infinitum. quia quelibet relatio siue realis siue rōnis pōt vlteri⁹ fundare aliā relationē. ergo et c. ¶ 5°. principaliter. q2 aliud falsū assumit in probationib⁹. s. q character sit potentia isto

modo q habens characterẽ possit in aliquẽ actũ in quo sine illo nõ posset. nam baptizatus in nullum actum simpliciter potest in quez non posset non baptizatus. et hoc siue loquendo de actu in quem potest actiue: siue de actu quẽ quodã modo ab alio recipit. ita enim posset nõ baptizatus vngi chrismate sicut baptizatus. et ita posset ablluere sicut baptizatus. Si autem loquamur de potestate ministri hoc est per quam fit conueniens minister alicuius principalis agentis et sine illa potestate non esset conueniens minister talis principalis agentis: talis potestas non oportet q sit forma absoluta; immo sufficeret in multis q sit tantũmodo relatio rationis. ꝓbatur fmte. nam dicis episcopatum non esse ordinem vltra sacerdotium: et tamen episcopus habet talẽ potestatem ministerialem quam non habet nõ episcopus. est enim conueniens in aliquo actu cui deus assistit vt in actu ordinandi: et non similiter assisteret si aliquis non episcopus exequeretur similem actum. consimiliter cõstitutus iudex si ferat sententiam: sententia tenet. prius autem non tenuisset: quia sententia a non suo iudice lata nulla est. nec tamen ille iudex sed nec ille episcopus habet aliquam formã absolutam realem sed respectiuam forte nisi rationis tm̃. per illam enim relationem rationis qua ille a principe constituitur iudex voluntas principis ratificat sententiam ab eo latam et vult eam obseruari. non autem vult seruari sententiam alterius non constituti iudicis nec ratificat illam. et ita iste per aliquam habitudinem ad voluntatez principis: habet potestatem ministerialem respectu principis et illius principalis agentis ad aliquem actuz cõuenienter exequi. et multo minus posset relatio realis poni si inesset talia potestas ministerialiter exequendi conuenientet in domo patris quam non habet non filius. et iterum nepos aliquẽ alium actum sed inferiorem. et potestas illa sic vel sic in auctoritate precipiendi vel imperandi: nõ est nisi cognatio vel filiatio. sic etiam apparet istas potestates de quibus arguitur in speciali. nã potestas ordinati ꝛ confirmati si est actiua: non est nisi ad ministrandum cõuenienter in tali actu diuino vt ipse ad talem actum ministerialem assistat operanti principaliter eo modo quo non assisteret similiter ministerio exhibito ab alio. Si autem character baptismalis ponatur potentia passiua: neq vt receptiua neq vt ratio recipiendi poni potest. nihil enim potest absolute recipere anima baptizati: quod nõ posset recipere anima non baptizati. sed est potestas quedaz receptiua de congruo a principali agente disponente agere in passum habens talem formam et nõ in aliud passum. talis autem ratio receptiua de congruo respectu principalis agentis volũtarie: potest esse sola relatio. sicut aliquis disponit aliqd agere in aliquem quia filius vel consanguineus: nolens aliquid simile causare in non habente talem relationem. hec Scotus in forma. ¶ Cõtra secundam conclusionem arguit Aureolus probando q character non sit potentia actiua. Primo quia si sic: huiusmodi esset character sacerdotalis. sed nulla potentia actiua potest esse in sacerdote respectu consecrationis. non enim aliq actio creata attingit terminum ad quem trãsubstantiationis vt etiam tu concedis: quoniã ibi fiunt multa miracula ad que nullum ordinez potest habere virtus creata. nec etiam aliqua virtꝰ que sit in sacerdote attingit ad terminum a quo scilicet panem. vel enim attingeret disponendo vt transeat in corpus christi facilius: vel faciẽdo ad ipsius desitionem. non primo modo: quia illa dispositio induceretur i fine prolationis. pro illo enim instanti est precisa actio verborũ. in illo autem instanti: panis non est. et tunc illa dispositio esset non entis. tum quia illa dispositio cum sit creatura: eque distat ab illo transitu sicut panis. tum quia non apparet qualis dispositio esset illa vtrum rarefactio vel calefactio vel huiusmodi. similiter nec secũdo modo. nulla enim actio creature est sine subiecto nec etiam corruptiua: quelibet enim requirit in quid agat. tunc q̃ro vbi esset illa actio que ageret ad desitionem panis. non potest dici q in pane quia panis non est quando est illa actio. nec in corpore christi qz corpus christi non est terminus illiꝰ actionis nec subiectum cum sit nobilius nec illa actio attingit terminuz ad quem. item actio illa esset absq termino ad quem. ad ipsam enim sequeretur non esse panis simpliciter absq aliquo termino vltra et sic illa actio esset annihilatiua quod non potest competere creature. ¶ 2°. quia si deus infundit partem illius virtutis in anima et partem in verbis vt tu dicis: quare oportet q illa que ponitur in anima sit permanens et non sufficit q sit virtus quedam transiens. quare etiam ponitur duplex talis virtus vna immanens alia transiẽs. Si dicas q propter nobilitatem sacramenti contra. nobilitas nõ ponitur ex aliquo inherẽte sed ex termino nobiliori inducto sicut patet de medicina posito q induceret sanitatem non a tota specie sicut alia: eq̃ nobilis essz si iduceret sanitatẽ sicut alia distĩ eque pfectã sanitatẽ induceret.

¶ 3°. quia illa qualitas in verbis et in anima aut est eiusdem rationis aut alterius. si eiusdem rõnis: cõtra si sint eiusdē rõnis ita q̃ quelibet sit im perfecta et ambe cõstituāt vnam pfectā virtutē tunc altera poterit tantum intendi q̃ sufficeret sine alia ad illam actionem. dices q̃ hoc deus bene posset facere sed non ordinauit ⁊ cetera: contra quia iam venis ad pactum. ¶ 4°. idem inq̃t aparet de potestate diaconi et subdiaconi. non enim oportet in eis ponere qualitatem a qua pfluat operatio simpliciter quia sufficit ad hoc intellectus dictans voluntas imperans et potentia exequens nec quia faciliori modo eliciatur operatio quia eque bene et faciliter leget epistolā non subdiaconus sine manipulo. similiter pbatum est prius q̃ nulla est dispositio in baptismo respectu gratie que sit dispositio ex natura rei. ¶ 5°. quia si character baptismi esset potētia susceptiua: non deberet dici potentia sed impotentia. nam potentia facile patiendi que ponitur in secunda specie qualitatis in predicamentis: est impotentia ad resistendum. ¶ 6°. quia secundū dicta sanctorum character non est aliud q̃ quedam qualitas existens in anima que est similitudo et propria species anime christi sic q̃ nullius alterius essentie sit similitudo. quia enim christ⁹ est princeps et caput fidelium: placuit deo instituere characterem agni qui daretur omnib⁹ venientibus ad fraternitatem christi et familiam p quam apareant filij et coheredes agni. Assumptum probatur primo per apostolum Galatarum 3°. omnes inquit q̃ in christo baptizati estis christum induistis. aut ergo baptizatus dicitur christum induere quia induit gratiam et virtutes q̃ in baptismo infunduntur: et hoc non videtur bene dictum eo q̃ multi suscipiunt sacramentum q̃ non suscipiunt rem sacramenti. aut quia induit christum essentialiter: et hoc est impossibile. ergo non ex alio videtur nisi quia induit similitudinem anime ipsius christi. Item Romanorū. 8°. quos presciuit hos et predestinauit conformes fieri imagini eius. ergo aliqua imago christi formatur in nobis ex diuina predestinatione. Itē primus Corinthiorū. 15°. sicut portauimus imaginem terreni: sic portemus imaginē celestis. Itē Dionisi⁹ secūdo d' ecclesiastica hierarchia vocat characterē lumē quo signamur. istud autē lumen non videtur esse aliud q̃ pulchritudo et assimilatio. similiter ibidem vocat characterem sigillum quoddā. Potest autem talis ratio ad hoc induci. sicut omnes qui assumuntur ad familiam principis portant signum ⁊ arma milicie vel politie principis ⁊ ciuitatis vt per hoc protestentur se esse de tali domino: sic est rationabile q̃ in eis q̃ assumuntur ad christi familiam: sit signum siue qualitas conformans christo capiti. et sicut ī politia exteriori quanto magis quis appropinquat ad principem et dignitatem sicut milites ⁊ barones signis specialioribus distinguntur: sic infra christi familiam milites cuiusmodi sunt qui receperunt sacramentum confirmationis ac principes scilicet qui receperunt sacramentum ordinis diuersis similitudinibus designantur. ac per hoc alius et alius character in sacramentis infunditur. ergo character non est aliud q̃ species ⁊ imago predicta et signum distinctiuum familie christi. Hec aureolus in forma contra secundam cõclusionem. ¶ Contra eandem conclusionem arguit Durandus et primo contra hoc q̃ cõclusio ponit characterem esse potentiam actiuam: dicens q̃ in ministro sit aliqua virtus sicut in verbis ⁊ rebus sacramentalibus licet habeat aliquā pbabilitatem q̃tum ad characterē ordinis per quē ordinatus dicitur operari diuina per ministeriū. tamen nullā pbabilitatē habet de charactere baptismi: quia per baptismum non efficitur aliquis minister sacramentorum sed solum receptiu⁹ eorum. vnde cum virtus que ponitur ab aliquibus in sacramento sit actiua ad producendum aliq̃d in altero: character qui ponitur pportionaliter in ministro debet esse potentia actiua ad producendum aliquid in altero. quod non potest dici de charactere baptismali. De charactere autem ordinis qui s'm hanc positionem dicitur esse potentia actiua licet sit maior probabilitas: tamen instantiā habet etiam supposita predicta opinione. quia virtus que ponitur in sacramentis s'm positores huius opinionis: non est permanens sed transiens. solum enim ponitur esse in rebus sacramentalib⁹ pro tempore actualis exhibitionis sacramenti. ergo consimiliter virtus que ponitur in ministro debet esse transiens et non permanens post exhibitionem sacramenti. hoc autē s'm eos non conuenit characteri ordinis quē dicunt indelibiliter permanere. Et cõfirmatur. q2 non baptizatus potest baptizare dumtamē seruet ritum ecclesie et habeat intentionem faciendi quod facit ecclesia. et tamen non baptizat⁹ nō habet aliquem characterem. aut ergo habet aliā virtutē sibi pro tempore quo baptizat exhibitā: aut non. si non: ergo in ministro nō requiritur aliqua virtus proportionaliter correspondēs virtuti quam dicunt esse in sacramentis. si autem habet: cum illa non sit character vt dictum est

sequitur q̄ virtus que in ministro correspondet virtuti existenti in sacramētis non est character sed alia trāsiens si tamen aliqua sit. quod ꝓ tāto dico q꞉ non videt̄ q̄ aliqua virtus transiens aut permanēs actiua vel passiua sit in ministro vel in suscipiente sacramentum per modum quo isti ponunt. dicunt enim q̄ sicut gratia est principiū vite spiritualis: sic talis virtus vel potentia est principiū operationis sp̄ualis. quia quādocūq꞉ in eodē supposito sunt formaliter principiū quo viuitur ⁊ principiū quo operatur opera vite siue manēs in ipso siue transiens in alterum: īpossibile est q̄ corrupto principio quo viuitur formaliter remaneat in ipso principiū operationis vitalis actiuū vel passiuum. q̄uis enim in semine equi quod nō est viuens sit virtus instrumentalis vitalis operationis puta generandi alium equum: tamen in equo viuente ⁊ habente vim generatiuam alterius eq̄ impossibile est q̄ corrupta anima per quam viuit remaneat in eo potentia generatiua. et idem est de potentia receptiua operationis vitalis vt est visus vel auditus. cum ergo sm̄ istos gratia per quam homo viuit spiritualiter possit corrumpi aliquo remanente in eo charactere ordinis vel baptismi: impossibile est q̄ gratia et character sic se habeant sicut principium vite spiritualis et principium spiritualis operationis. quia principiū vitalis operationis non potest esse vbi non est vita si subiectum sit capax vtriusq꞉. hec Durandus in forma. ¶ Contra tertiam conclusionem arguit Scotus probando q̄ inconuenienter ponatur character subiectiue in potentijs anime. Primo quia dispositio ad formā nūq̄ debet poni in posteriori susceptiuo forme. patet discurrendo per singulas formas et dispositiones earum. sed character est sm̄ te dispositio ad gratiam ⁊ gr̄a per te est in essentia anime. ergo character non potest poni in aliquo susceptiuo posteriori q̄ essentia anime sicut est potētia quia est accidens ei⁹. ¶ 2° quia ratio tua non valet cum sic arguis. gratia ē in essentia anime: ergo potētia vel dispositio ad gratiam est in potētia anime. imo sequitur oppositum. s. q̄ vel ipsummet susceptiuū gratie sit susceptiuū potentie vel dispositionis. vel saltem si est dispositio: illa non potest esse in aliquo posteriori illo in quo est forma. hoc etiam patet in alijs. quia habitus supernaturalis non est in habitu naturali sed in potentia naturali in qua est habitus naturalis. et hoc ideo quia potentia naturalis est prior vtroq꞉ habitu. ¶ 3°. quia probatio q̄ probatur gratia esse in essentia anime non concludit. quia perfectio naturalis pri⁹ inest alicui q̄ potentia supnaturalis. nam potentia naturalis et intrinseca statim sequit̄ naturā sui perfectibilis. potentia autē et si sit accidens sm̄ te: tamē est perfectio intrinseca ipsius anime. ergo prius naturaliter inest sibi potentia q̄ gratia. et per cōsequēs posse habere rationem subiecti receptiui. ¶ 4°. quia illud quod additur de vita non concludit. quia vita spiritualis primo inest anime vt est cōiungibilis deo. vnde sm̄ Augustinum de ciuitate dei: deus propter hoc dicitur vita esse: quia anime non inest vita nisi in coniunctione ei⁹ ad deum vt ad obiectum. anima autem non est coniūgibilis deo in ratione obiecti nisi per potentiam. ¶ 5°. quia illud quod additur de voluntate q̄ ipsa oritur ex intellectu non valet. quero enim aut intellectus habet talem prioritatem ante voluntatem generationis siue originis et ex hoc nō ꝓbatur perfectio in intellectu respectu voluntatis sed imperfectio. vniuersaliter enim imperfectiora precedūt perfectiora ordine generationis. 9° methaphisice. si autem intelligis q̄ intellectus sit prior vel radix voluntatis tanq̄ eminenter vel virtualiter continens voluntatem: hoc improbatur ex dictis. quia ordinatum ad alterum vt ꝑ⁹ origine non continet ipsum virtualiter vel eminenter. actus autem intellectus ordinatur essentialiter ad actum voluntatis vt probabitur inferi⁹. ¶ 6°. quia si character est signum vt fundamentum obligationis anime ad deum: rationabile est q̄ ponatur in illa potentia cuius est p̄mo obligari vel esse rationem obligandi. talis autem est voluntas quia precipue per eius actum aliq̄s se obligat principaliter. illa enim que concurrūt ex parte intellectus vel alterius potentie in homine: non sunt nisi preambula ad futurum velle vt quedam signa manifestantia illud esse futurum. hec Scotus in forma. ¶ Contra eandem conclusionem arguit Durandus probādo q̄ character non sit in potentia intellectiua tanq̄ ī subiecto. quia illa virtus que non perficit hominem q̄m ad cognoscere nec q̄tum ad appetere sed solum q̄m ad operari non est ponenda in potentia cognitiua nec appetitiua sed solum in potentia executiua. sed character non perficit hominem quantū ad cognoscere vel appetere sed solum ordinatur ad operari. ergo non potest poni in potentia cognitiua vel appetitiua sed in potētia executiua per quam minister applicat formam ⁊ materiam sacramenti ad suscipientem. maior patet. ars enim ponitur in potentia intellectiua q꞉ pficit hominem ad veram cognitionem factibilium. et virtus moralis ponitur in appetitu q꞉ inclinat

ad appetendum, put recta ratio determinat. sed potentia factiua est in manib⁹ artificis. minor de se manifesta ē. quia character nō perficit ad cognoscere nec ad appetere sed solū ad administrationē sacramentoꝝ. vnde ꝯuenienti⁹ poneretur esse in manibus sacerdotis quibus tenet hostiaꝫ consecrādam et ad hoc consecrate sunt vel i ore vel in lingua proferente verba consecrationis ꝙ̄ in intellectu. vt sic virtus que ponitur in verbis ⁊ virtus ministri que dicitur character simul vnite concurrent ad effectū sacramenti. ¶ 2°. arguit. quia dispositio ⁊ forma ad quam disponit: debent esse in codē subiecto. sed fm te character ē dispositio quedā ad grām. ergo debet esse in vno subiecto cum grā et non in alio. ad hoc dicunt q̄daꝫ ꝙ duplex est dispositio. vna que disponit subiectum in cōparatione ad vlteriorem actum siue ille actus sit forma siue operatio: et talis dispositio est in eodem subiecto cum actu ad quē disponit. character autē non est talis dispositio ad gratiam. alia est dispositio cōgruitatis. sicut si diceretur homo prudens dispositus est dispositione q̄dam congruitatis ꝙ cōmitatur sibi regimē alioꝝ et sic est vt dicūt de charactere. quia cū per characterem efficiatꝰ aliquis dispensator sacramentorum: congruū est ꝙ sibi detur gratia sine qua non posset ea bene ⁊ digne ministrare. et talis dispositio non oportet ꝙ sit in eodem subiecto cum eo ad quod disponit. Sed hoc non valet propter duo. primū est quia dictū eorum ⁊ exēplū ꝑ eos adductum magis est ad oppositū ꝙ̄ ad propositum. congruū enim est ꝙ digno detꝰ potestas. et quia per prudentiam efficitur aliquis disposit⁹ et dignus ad regendū alios: ideo prudentia est dispositio cōgruitatis ad regimē aliorum. qui vero non est prudēs expectare debet ꝙ efficiatur prudens vel bonus. cū ꝫ ergo character sit potestas administrādi sacramēta ⁊ grā sit aliquid ꝑ quod digne administrantur: rationabile esset dicere ꝙ gratia esset dispositio congruitatis ad characterem sicut prudentia vel virtus est dispositio congruitatis ad habendū regimē aliorum ⁊ nō ecōuerso. s. ꝙ character sit dispositio cōgruitatis ad gratiam. sicut non est dicendum ꝙ potestas vel auctoritas regendi sit dispositio ad prudentiaꝫ. Secundū ꝫ est ꝙ isti videntꝰ diuertere a dicto suo de causalitate sacramentorum. dicunt eni ꝙ virtus quā ponunt esse in sacramētis attingit instrumentaliter ad ꝓductionē characteris et hoc attingit dispositiue ad gratiā. sicut virtus que est in semine hominis attingit instrumētaliter ad aliquam dispositionē corporis: et per consequens attingit dispositiue ad formam fiendam in eodē subiecto. igitur character vel quecūq ꝫ dispositio quam faciūt sacramēta instrumētaliter in anima si sunt dispositiones ad grām causandaꝫ: sunt in eodem subiecto aliter non valet eoꝝ similitudo seu comparatio. ¶ 3°. arguit sic. sicut numus sortitur rationem precij ⁊ merlus rationem signi ex humana institutione: sic res naturales sortiūtur rationem sacramēti ⁊ homo rationē ministri ex diuina institutione. sed numus efficitur preciuꝫ ⁊ merlus signū per solā relationem rationis humane sic instituentis. ergo res sacramentales sortiuntur rationem sacramēti et homo rationeꝫ ministri per solā relationē rationis diuine sic instituentis. cū ergo character sit aliquid quo homo efficitur minister sacramētoꝝ vel susceptiuus eoꝝ: patet ꝙ character non est nisi relatio rationis ex ordine vel pactione diuina. ¶ 4°. quia cū scriptum sit Eccle. 24. qui elucidāt me vitā eternaꝫ habebunt: ad ea q̄ sunt fidei cū sint satis obscura de se: non est conueniens adducere vias obscuras et que plus habent obscuritatis ⁊ difficultatis ꝙ̄ propositum principale. sic autem est ď virtute que ponitur in sacramentis ⁊ de charactere qui ponitur in ministro. dicere autem ꝙ res naturales habent rationem sacramēti ⁊ homo rationem ministri ex sola institutione et ordine dei q̄ solus dat gratiam ⁊ omnem effectū spiritualem quem recipit suscipiens sacramenta: nihil difficultatis continet apud fideles. ergo ⁊ cetera. ¶ 5°. quia beatus Dionisius a quo prima traditio characteris apud nos aduenit: videtur idem sentire cum eo quod dictum est ď charactere. recitat enī quendam ritum qui obseruabatur in primitiua ecclesia quando adulti baptizabantur. tunc eniꝫ accedenti ad baptismuꝫ: hierarcha. i. pōtifex manum imponebat et signabat eum signo crucis et precipiebat eum ascribi inter nomina christianorum vt de cetero cum alijs admitteretur ad diuina. ⁊ iste ritus exterior cum baptismo erat characterizatio sua. nec de alio charactere locutus est Dionisius. hec Durandus in forma. ¶ Contra quartam conclusionem arguit Scot⁹ probando ꝙ baptismus non imprimat aliquam formam q̄ dicatur character. Primo quia sicut sequēdo rationem naturalem non sunt ponēda plura quorum necessitas non apparet ex notis fm rationē naturalem: ita de creditis vel de sacramentis nō sunt ponenda plura quoꝝ necessitas nō apparet fm fidē. sed necessitas talis forme impsse nō apparet etiā fm ea q̄ credita sunt ď baptismo. ergo ⁊c. minor ꝓbatꝰ. q2 nec scriptura sacra illā exprimit

esse necessarium in baptismo nec sancti explicite nec sequitur euidenter ex veritate baptismi credita. quia tota veritas baptismi consistit in sacramēto visibili et in effectu inuisibili. et effectū inuisibilē Augu. cōmuniter vocat vbiqȝ gratiā vbi illū specificat. Hic respōdetur ꝙ sancti satis tradūt de charactere secundum illum modū quo loquimur vt patet de Dionisio et de Damasceno. sed iste auctoritates videntur esse vocales et nō ad intentionē sanctorum. sicut enim respiciendo trāslationem et expositionem vercellensis capituli secundi ecclesiastice hierarchie in parte sexta in libro quem vidi sunt ista verba que allegantur vt dicit secundum istā translationē. in sursum actū diuina beatitudo ad sui ipsius participationē recipit et de proprio lumine sicut quodā signo ipsi tradit diuinū faciēs et cōmunicatorē in deo manentiū. et sequitur ibidem. sanctum signum a hierarcha accedēti data assignatio. vbi adducūt aliqui de alia translatione talia verba ꝙ venienti ad baptismū donatur a summo sacerdote sacrū signaculū. Similiter de Damasceno libro. 4°. capitulo p°. sic adducitur ꝙ per baptismum datur nobis regeneratio et sigillū per sigillū intelligitur secundum eos character. ibidē etiam dicitur ꝙ illud est sigillū. Quod autē iste auctoritates non adducūtur ad intentionē doctorū patet de prima quia sic continet planū littere et vercellensis exponit in prima parte capitulo. 6°. secundo declarat de quodam preambulo ad baptismū secundum ritū grecorum. in primitiua enim ecclesia baptizandus primo in ecclesia inducebatur: cui hierarcha manū capiti imponens signabat eum precipiens sacerdotibus ꝙ tam ipsum quam eius susceptionem describant. illud autē fiebat lōge ante baptizationē sicut apparet ex processu littere ibi quia de actu baptizandi determinatur parte illa sub littera. p. vnde vel textus ille Dionisij secundum intētionē illius vercellensis trūcate adducitur. premisso enim de proprio lumine sicut quodā signo ipsi tradit et cōmunicationē in deo manētiū. et tū de istis subdit quorum est sanctū signū a hierarcha accedēti data signatio et sacri salutaris descriptio. quorum vnumquodqȝ redde singula singulis. s. illuminationis tradite sctūm signū et a hierarcha data signatio. s. impositio manuū in capite quod sit cōmunicator diuinorum signū est sacerdotū salutaris descriptio que. s. describūt eū et eius susceptionē tanqȝ in cōmunionē xpianorum receptū. illa autē impositio manuum et descriptio fiebat lōge ante baptizationem. ergo nullo modo illa hic dicta possunt intelligi de aliquo signo impresso in baptismo. quare etc. Similiter auctoritas Damasceni valde inepte adducitur. quia pars vnius orationis adiungitur cum parte alterius sequētis pretermissa sentētia cōcipiēda cū parte precedente. iacet enim sic littera in Damas. per baptismū primitiua spūs sancti assumimus et est ibi versus. et sequitur alius versus et principiū alterius vite fit in nobis regeneratio et tunc sequitur stati custodia et sigillū et illuminatio. ergo nullo modo vult ipse dicere ꝙ per baptismū fit in nobis sigillū: sed ꝙ per baptismū sumimus primitiua spūs sancti in primo versu. et in alia clausula ꝙ regenratio est principiū vite et sigillū etc. ergo ex illa auctoritate non pōt haberi nisi ꝙ baptismus siue regeneratio sit sigillū: non autē ꝙ per baptismū fiat in nobis sigillū. Alia autē auctoritas Damasceni nihil valet. nam expresse ibi loquitur de cruce dicens. illa nobis signatio in fronte data est quemadmodum israeli circumcisio. per ipsam enim fideles ab infidelibus distinguuntur. et sequitur de eadem cruce. illa scutum est arma et tropheum aduersus diabolum. illud est sigillum vt non approximet nobis vastator. non plus dicere vult nisi ꝙ impressum est nobis sigillum contra inimicum et cōstat hoc non esse ad propositum. ¶ 2°. principaliter arguitur. quia Augustinus qui tantum tractat de intentione baptismi vt pote in libro sexto de baptismo cōtra donatistas: et in vno volumine de baptismo paruulorū: et in tertio volumine de vnico baptismo: et cū hoc multa super Joā. et in aliquibus capitulis libri de fide ad petrū: non tacuisset de charactere si ipse fuisset immediatus et necessarius effectus baptismi. Et si dicas ꝙ non negat: dico ꝙ ad propositum sufficit ꝙ non affirmet. quia tāte inuestigationis supponitur ꝙ si character fuisset res proxima baptismi: alicubi expressisset. nūc autem in baptismo nō distinguit nisi sacramētum hoc est aliquid visibile: et rem sacramenti. s. gratiam. nec vnqȝ dicit fictū recipere rem sacramenti. nec vnqȝ initerabilitatē baptismi ostendit per talem characterem impressum. ¶ Confirmatur. quia de consecratione dist. 4ª. colliguntur auctoritates sanctorū de baptismo. nec videtur verisimile ꝙ nullus eorū locutus esset de charactere si ipse fuisset necessarius effectus baptismi. et quod videtur magni ponderis magister sententiarum nunqȝ de illo charactere secundum illam intētionē locutus est: cum tamē ipse diligēter auctoritates sanctorū de materijs quas tractat copilauerit. ¶ 3° quia nihil frustra ponendū est in operibus dei quia deus et natura nihil faciūt frustra. sed character secundum illum intellectū positus frustra ponitur. quod probatur dupliciter. primo comparando ad effectū principalem baptismi qui est gratia. secundo ad illos effectus qui attribuuntur characteri. s. assimilare

milare distinguere rc. Q̄tum ad primum arguitur sic. si character requirit̄ vt dispositio ad gratiā: aut ergo ex parte suscepti aut ex parte agētis. non ex parte suscepti: q2 anima non habens actu peccatum est summe disposita ad suscipiendum gratiā. nec ex parte agētis: q2 agēs est infinite virtutis. Et si dicas q2 requiritur vt dispositio p̄manēs ad effectum inducēdū quādo q2 posterius tempore qui non statim inducitur vt pote ad hoc q2 fictus baptizatus postea recipiat effectum baptismi: contra hoc autem arguitur. aut pro illo posteriori quando recipit vltimum effectuz baptismi requiritur character vt dispositio ex parte suscepti: aut ex parte agentis et stat ratio vt prius. arguitur etiā hic specialiter. quia sine tali signo posset deus assistere baptizato ad causandum effectum baptismi recedente fictione sicut assistisset in ipso baptismo si non fuisset prius fictus. ¶ Confirmatur. quia effectus baptismi non datur illi qui ponitur habere characterem nisi peniteat vere. sed per verā penitētiam sine tali forma daretur gratia q̄tum ad alios effectus. probatur propositum q2 sine forma inherēte posset baptizatus assimilari baptizato r distingui a non baptizato per hoc q2 recipit baptismum sicut patet in multis alijs q2 professus in aliqua religione assimilatur alteri professo r distinguitur ab altero non professo non per aliā formā sibi inherentem post professionē sed quia talem actuz habuit in preterito. Eodē modo de tertio effectu q2 ponitur signum configuratiuum christo sine obligatiuū. potest eniz aliquis esse obligatus alicui r ita configuratus illi q̄tum ad obligationē configurādi sine omni forma inherente. sicut ille qui facit homagiuz obligatur alteri ad fidelitatem seruandam r ita ad quandam configurationem vel confederationem: r professus ex professione tenetur conformari seu configurari prelato suo: r tamē nec faciens homagium nec profitens recipit aliquā formā absolutaz que sit signum profitendi. De quarto effectu scilicet q2 ponitur signum cōmemoratiuum ipsius sacramenti arguitur: q2 aut respectu sacramenti ponitur tale signum rememoratiuum propter excellentiaz sacramēti in se aut propter aliquā habitudinez ad alios qui ex signo cognoscant signatum. non primo modo quia excellentiora sunt fides r charitas q̄3 suscepisse baptismum: r tamē illa non habēt aliquod signum rememoratiuum postq̄3 fuerit. nec secūdo modo: q2 vel in comparatione ad deum vel ad proximum. non ad deum q2 deus sine omni signo inexistente cognosceret illum suscepisse sacramentum. non ad proximuz: quia vel ad baptizatum in gratia ad maiorem gloriā in habēte signum: vel ad dānatum in inferno ad maiorem confusionem habentis tale signum. neutrum est dare quia maior gloria est beato habuisse actuz charitatis q̄3 suscepisse baptismū: r maior confusio est dānato cecidisse a charitate q̄3 a susceptione baptismi: r tamē charitatis seu act⁹ meritorij nullum ponitur signum rememoratiuum in beato vel dānato. Specialiter autez arguo de beatitudine. quia si illud signum esset in habente ad excellentiā in gloria: sequitur q2 solus sacerdos inter omnes christianos posset habere talem excellētiā in gloria quia solus sacerdos habet omnes characteres. sequeretur etiā q2 christus careret illa excellentia in gloria quia ipse non est sic baptizatus baptismo christi. nec baptismus Joannis impressit characterem. nec fuit ordinatus ita vt confertur in ordine sacerdotali: quia non fuit ab aliquo ordinatus pari ratione nec confirmatus cōfirmatione sacramētali. etiaz q2 sancti patres r beata virgo non haberent illā excellentiam in gloria. ¶ 4°. principaliter arguit sic. quia non videtur probabile q2 alicui qui non tātum est in peccato mortali sed etiā actu peccat mortaliter: deus conferat suuz donum. r huiusmodi probatio est quia dei perfecta sunt opera Deutero. 32. et ideo nullū curat quem non perfecte curat. impium enim est a deo dimidiam sperare salutem vel imperfectaz veniā. nullum ergo donum suum dat alicui peccāti mortaliter. sed fictus in suscipiendo baptismum peccat mortaliter quia facit irreuerentiaz sacramento. sed deus ex virtute hui⁹ actus quo peccat mortaliter: non dat sibi aliquod donum speciale. ergo quia omne donum dei datum homini aut est gratia gratum faciēs vel actualiter vł dispositiue. quod breuius dici potest: q2 de⁹ nullum donum dat homini nisi vel propter bonum eius vel propter bonum ecclesie cuiusmodi est donum linguarum vel illa de qua loquit̄ apostolus. p̄ª. Corin. 9°. sed talis character nō potest poni nec dici gr̄a gratis data propter bonum ecclesie: quia illud nulli valet in ecclesia nisi tātum habenti. patet quia nullus effectus vtilis ecclesie sequitur. sed nec est donum gratum faciens: quia per istud donum non constituitur persona in aliquo gradu acceptionis respectu dei. nec etiam tale confertur sine gratia r charitate quia deus perfecte sanat. ¶ 6. arguitur ex modo ponendi characterem quia scilicet ponit̄

indelibilis ꝛ hoc sic. nulla forma iest anime quā non possit delere deus. quia minus est delere ꝙ̄ creare. saltem non includeret contradictionem formā creatam in anima deleri ab anima. ergo si character sit indelebilis: nulla talis forma est in anima baptizata. ¶ Confirmatur istud. quia si character est indelibilis: ergo eadē ratione illa virtus quam ponis in sacramentis est indelibilis quod tu negas. ¶ 7°. tu ponis ꝙ circūcisio non imprimebat characterem. contra quia secū dum te circūcisio non erat causa gratie nisi ꝙ imprimebat dispositionem ad gratiam. illa autem dispositio videtur character. hec Scotus in forma.

QUantū ad tertium articulum primo notādū est prout Sāctus Thomas dicit. 3ª. p. q. 63. arti. 2. ad. 4m. ꝙ character ꝙ̄tum ad id quod est in se est potentia quedā seu potestas vel principium actiuum vel passiuum secunduz diuersas species characteris. habet tamē rationem signi per comparationē ad sacramētum sensibile cuz quo reputatur vt vnum sacramētum. sacramētum enim signum est. signum autem vt Augustinus dicit in secundo de doctrina christiana speciem ingerit sensibus. quod intelligēdum est capiendo proprie signum. improprie tamē ꝛ per quādā similitudinem: omne quod figurat alicui vel distinguit ab alio: dici potest signum etiā si non sit sensibile. et hoc modo character etiā sine respectu ad sacramētum exterius sensibile: dici potest signum inqn̄tum configurat habētez christo ꝛ distinguit fideles ab infidelibus ꝛ ipsos etiā fideles secundum rationem ministerij. ¶ Ex quibus inferimus ꝙ nomen characteris rem absolutā significat de principali significato. consignificat autem vel magis cōnotat respectum quēdā prout dicitur signum. vnde character relatiuum est secundum dici quēadmodum virtus ꝛ scientia. res autē absoluta quā principaliter significat est potentia seu potestas supernaturalis collata homini per virtutem sacr̄alē. ac per hoc potestas instrumētalis est quēadmodum ꝛ virtus sacramenti a qua depēdet. huiuscemodi autem potestas est qua homo potest vel recipere vel efficere actiones quasdā hierarchicas. character nāqꝫ baptismalis est potestas spiritualis collata baptizato in sacramento baptismi per quā efficitur potens suscipere cetera alia sacramēta. sine q̄ potestate nullum eorum posset recipere ꝙ̄uis aliquādo effectus sacramēti habere possit diuina virtute que sacramētis non est alligata. potest enim cathecuminus publice ꝛ firmiter et coraꝫ persecutore nomen christi confiteri ꝛ pro eius confessione supplicia perpeti: qui effectus ē sacramenti confirmationis. ipsum tamen sacramentū confirmationis suscipere non potest. ita vt si episcopus frontem nōdum baptizati chrismate consignaret: nihil esset actum ad ipsius sacramenti receptionem. quod ꝛ beatus dionisius expresse dicit. 2°. ca°. eccle. hierar. qui oddam inquit est principium sanctissimorum mādatoruꝫ sacre actionis scilicet sacramentum baptismi ad aliorum diuinorum eloquiorum ꝛ sacraꝝ actionum susceptiuā oportunitatem. ꝛ infra. si enim esse diuinitus est diuina generatio: nequaꝙ̄ aliquādo quid nouerit deo traditorū neqꝫ quidē opatus sit q̄ nec subsistere diuinitus habuit.

¶ Secundo Notandum est ꝙ qꝛ character ē potestas seu potentia vt predictum est: consequēs est ꝙ sit principium agendi vel patiēdi simpliciter nō determinato modo scilicet vel bene vl' male aut facile vel difficile quemadmodum habitus. vnde character ē quo habens illum potens est vel recipere vel efficere aliquid quod non pōt simpliciter characterem non habens. et quidem de charactere baptismali ꝛ de charactere sacerdotali id manifestum est. baptizatus nāqꝫ secundū formā ecclesie per potestatem characteris fit potens suscipere alia sacramenta quorum nullum sine baptismali charactere posset recipere ꝙ̄tuꝫ cunqꝫ res et verba aliorum sacramētorum etiā per ministros ecclesie illi applicarentur. item habens characterem sacerdotalem potens est aliquid efficere scilicet cōficere verum corpus domini ꝛ absoluere ꝛ ligare in foro penitētie. quos actus nullo modo efficere potest non habēs characterem sacerdotalem. veruntamen de charactere sacramēti confirmationis ꝛ aliorum ordinum a sacerdotali: non est ita manifestum ꝙ habentes huiuscemodi characteres aliquid efficere possint quod nullo modo possint illos nō habentes. nā confiteri fidem christi constāter corā persecutore ꝛ pro fidei confessione etiā mortem subire quod est effectus sacramēti confirmationis: potest homo nonduꝫ confirmatus nec etiā baptizatus sicut chatecuminus prout legitur ī quibusdā in legendis sanctorum. deniqꝫ legere epistolā in ecclesia ꝛ euāgelium et actus exercere inferiorum ordinū: videtur posse qui nulluꝫ ordinem habet vt mere laicus et aliquādo me-

lius ac expeditius q̄ ordinat⁹. Propter quod
sciendum est q̄ necessitas characteris baptisma-
lis ꝛ characteris sacerdotalis respectu propzio-
rum effectuū: magis absoluta est q̄ necessitas
characteris confirmationis ꝛ characteris alioꝝ
ordinum a sacerdotali. naꝫ vt premissum est nō
habens characterem baptismalem nullo modo
habere potest propziū ipsius characteris effe-
ctum qui est susceptibilem esse aliorum sacramē-
torum. vnde ꝛ baptismus ianua dictus est om-
nium sacramentoruꝫ eo q2 sicut non est aditus
ad interiora domus nisi per ianuā: ita ad cetera
omnia sacramenta nec ad illorum aliquod: adi-
tus est nisi per baptismum. nec ē instātia de ma-
trimonio quod ante institutioneꝫ baptismi fuit
ꝛ nunc absq̄ baptismo est inter infideles: q2 tale
matrimonium licet sit in officium: non tamē est
sacramentum. ¶ Necessitas autem characteris
confirmationis et aliorum ordinum a sacerdo-
tali: non est tā absoluta q̄ non habēs istos cha-
racteres habere nō possit eorum propzios effe-
ctus saltem q̄tum ad substantiam actus. sed est
necessitas quodāmodo coartata ad rationem
debiti ex officio. q̄uis enim non habens chara-
cterem confirmationis possit constāter nomen
christi ꝛ fidem catholicā etiam coraꝫ persecuto-
re confiteri ꝛ mortem pro sua confessione susti-
nere: non tamē id potest ex debito sue professio-
nis ꝛ officij. constituitur nāq̄ confirmatus ex ra-
tione characteris confirmationis: debitor et in
officio positus fidem christi catholicā etiaꝫ cum
mortis periculo confiteri constāter non solum
pro salute anime sue: sed ꝛ pro aliorum fideliuꝫ
salute quādo necessitas occurrerit illos confor-
tādi et ad fidei confessionem cohortādi. Unde
Sanctus Tho. infra. dis. 7. q. 2. ar. p°. sub. ar. 3.
ad. pᵐ. ad ea inquit que sunt necessitatis: homo
admittitur etiā si hoc nō competat ei ex officio.
sicut patet q̄ etiam non habēs ordinem in casu
necessitatis baptizare potest licite: q̄uis hoc nō
competat sibi ex officio. similiter etiā quia con-
fiteri nomen christi vbi confessio exquiritur est
necessitatis: ideo etiam non baptizatis hoc com-
petit q̄uis hoc non habeāt ex officio characte-
ris in sacramento confirmationis suscepti. hec il-
le. Et ad ista facit quod supra scripsit eadeꝫ. dis.
q. pᵃ. ar°. 2°. sub. ar°. 2°. in coz. ait enim. hoc sa-
cramētum scilicet confirmationis initium sump-
sit ab aduētu spiritussancti in discipulos. qui q̄-
uis prius spiritum sanctum habuissent in mune-
re gratie quo perficiebātur ad ea que ad singu-
las personas eorum pertinebāt: tamen in die pē-
thecostes susceperunt spiritum sanctum in mu-
nere gratie quo perficiebātur ad promulgatio-
nem fidei in salutē aliorum. ꝛ ideo facta est appa-
ritio spirit⁹ sancti in linguis igneis vt verbis es-
sent proniu ad diuulgādam fidem christi: ꝛ cha
ritate feruidi aliorum salutē querentes. ꝛ propt
hoc dicitur actuum. 2°. repleti sunt spiritu sctō
ꝛ ceperūt loqui. hec ille. Itē eadem. dis. q. 2. ar.
p°. sub. ar. p°. arguit sic p° loco. character est sig-
num distinctiuum. sed pugna spiritualis omni-
bus indicitur. cum ergo confirmationis sacra-
mentum detur ad roborandum in pugna spiri-
tuali: videtur q̄ in ipsa non fiat aliqua distinctio
alicuius ab altero per impressionē characteris.
ecce argumētum. sequitur responsio. ad primū
dicēdum q̄ pugna spiritualis qua quis pugnat
contra impedientes salutem sui ipsius: omnibus
indicitur. sed ad hoc non datur sacramētum cō-
firmationis: sed ad persistēdum fortiter in pug-
na qua quis nomen christi impugnat: ꝛ vt inui-
ctus confessor christi permaneat. et huic pugne
non omnes exponantur sed solum confirmati.
hec ille. Item sub. ar. 2. ad. 3ᵐ. ait. q̄uis cuiusli-
bet baptizati ꝛ credentis sit confiteri quādo cō-
fessio ab eo expetitur: non tamen est cuiuslibet
se libere exponere sed tantum confirmati. ꝛ hoc
etiam patet in apostolis in quibus hoc sacramē-
tu initium sumpsit. quia ante aduentum spiri-
tussancti confirmātis eos erāt clause fores cena-
culi propter metum iudeorum: postea repleti
spiritu sancto ceperunt loqui cum fiducia ꝛ pu-
blice verbum dei predicare. hec ille. Item. ar. 2.
sub. ar. 2. arguit sic tertio loco. maior est distin-
ctio virtutum q̄ gratie. sed ad eandem virtutē
pertinet credere ꝛ confiteri scilicet ad fidem. er-
go ꝛ multo fortius pertinet ad eandem gratiā.
ergo gratia baptismalis que perficit ad creden-
dum: ꝛ gratia confirmationis que perficit ad cō-
fitendum est eadem gratia. ecce argumentum.
ad quod respondet q̄ confiteri vbi ex confessio-
ne imminet mortis periculum: non est tantum
fidei: sed indiget auxilio alteri⁹ virtutis scilicet
fortitudinis. et similiter etiam indiget alia gra-
tia sacramentali que remoueat effectum opposi-
tum fortitudini. hec ille. Eadem in sententia cū
premissis tenet. 3ᵃ. p. q. 72. ar. 5. in coz. ꝛ ad pri-
mum. Et in respōsione ad. 2ᵐ. sicut inquit bap-
tizatus accipit potestatem spiritualem ad pro-
testandam fidem per susceptionem aliorum sa-
cramentorum: ita confirmatus accipit potesta-
tem publice fidem christi verbis profiteri quasi
ex officio. Et quod dictum est de charactere cō

firmationis ꝙ per ipsum accipit homo potestatem vt ex officio et ex officij debito possit exercere aliquos actus ad quos non posset ex debito officij non habens ipsum characterem: est intelligendum de charactere ordinum aliorum a sacerdotali. Unde Sãctus Thomas infra. distin. 24. q. 2. articu°. 2. ad. 9m. dicendum inquit ꝙ habens ordinem ostiarij suscipit potestatem vt ex officio arcere possit aliquos ab introitu ecclesie: ꝗ̃uis etiã ⁊ hoc ab alijs fieri possit sed non ex officio. ⁊ ita est in omnib⁹ actibus minorum ordinum. Unde sm premissa dicere possumus ꝙ si accipiamus actus hierarchicos nõ solum ꝗ̃tum ad eorum substãtiã sed simul cum hoc prout ex debito officij exerceri debent: character confirmationis ⁊ character ordinis etiam ꝗ̃tum ad ordines inferiores sacerdotio: omnimodã habent necessitatẽ ad actus proprios ad quos sunt: ita vt a non habentibus characteres ipsos expleri non possint. ¶ Ex preallegatis verbis Sancti Doctoris videtur posse inferri ꝙ nondum confirmatus etiã si baptizatus sit: non peccat mortaliter si pro conseruãda vel roborãda aut etiã promouenda fide christi in alijs hominibus a se non se exponat periculo mortis corã persecutore fidem constãter profitendo ⁊ alios ad tenendam fidem cohortãdo. probatur hoc. nã idem dictu videtur ꝙ aliquis ex officio aut ex officij debito ad aliquid teneatur vel non teneatur: ⁊ dicere ꝙ si id non fecerit mortaliter peccat vel nõ peccat ⁊ econtra. quoniã nullus peccat mortaliter si non faciat id quod facere ex debito nõ tenetur. ⁊ quisq; mortaliter peccat: est non faciẽs id quod facere tenetur ex debito. Cum autem ex preallegatis verbis Sancti Doctoris nullus non confirmatus etiã si baptizatus fuerit teneatur ex debito officij ad fidem christi in alijs a se promouendã vel conseruãdã aut defendendã ⁊ roborãdã: sequitur ꝙ si id non faciat non ideo peccat mortaliter.

¶ Tertio Notãdum est ꝙ tã character ꝗ̃ ornat⁹ qui per sacramenta suscipiẽtibus confertur: ponitur dispositio ad gratiã diuersimode tamen. nã ornatus sm ꝙ ex dictis Sãcti Doc. colligi potest: est dispositio ad gratiã sicut via vel motus est dispositio ad terminum et sicut q̃litas est dispositio ad formã velut calor ad formã ignis. sicut enim in naturalibus formã substãtialem precedit in materia quedã dispositio qua fit apta ad talem formam q: actus actiuorum sunt in patiẽte disposito vt ait philosophus secundo libro de aĩa: ita diuina ordinatione per virtutẽ sacramentis collatã imprimitur suscipiẽti sacramentum quedã dispositio supernaturalis ad gratiã suscipiendã que vocatur ornatus. et quia huiuscemodi dispositio directe et immediate disponit ad gratiã que est subiectiue in essentia anime: consequẽs est ꝙ ipsa etiã dispositio ornatus sit in essentia anime subiectiue. character vero est dispositio ad gratiã nõ sicut qualitas disponens ⁊ preparans subiectum ad formã velut quedã ipsius inchoatio: sed est dispositio ad gratiã quasi meritorie ⁊ per modum dignificationis. habẽs enim characterem qui est potentia qua homo potest in actiones que sunt ministrationes ⁊ receptiones sacramentorum et aliorum que ad cultum dei pertinent: eo ipso meretur de congruo ⁊ dignus est recipere gratiã gratum facientem qua ipsas actiones bene ⁊ idonee possit exercere. sicut si dicamus ꝙ habens potẽtias naturales intellectus ⁊ voluntatis: est dispositus ad habit⁹ quibus bene exeq̃tur earum potentiarum operationes. Unde Sãctus Thomas in hac. disti. q. pª. arº. pº. ad. 5m. character inquit est dispositio ad gratiã per quãdã cõgruitatis dignitatem. ex hoc enim ipso ꝙ homo per characterem mãcipatus est diuinis actionibus et inter membra christi connumeratus: fit ei quedã congruitas ad gratiã suscipiendã q: deus perfecte in sacris homini prouidet. vnde simul cum charactere q̃ datur homini vt possit exercere spirituales actiones fidelium vel passiones seu receptiones: datur gratia qua hec bene possit. hec ille. vbi cum dicat simul cum charactere gratiã dari: satis innuit ꝙ character nõ est dispositio preparãs subiectum ad gratiã suscipiendã sed magis per modum consequentie quasi gratiam sibi vendicãs ad bene operãdum ex diuina ordinatione. Idẽ in sententia scribit. 3ª. p. q. 63. ar. 4. ad. pm. character inquit directe quidem ⁊ propinque disponit animã ad ea que sunt diuini cultus exequenda. ⁊ q: huiusmodi nõ fiunt idonee sine auxilio gratie nam vt dicitur Ioã. 4°. eos qui adorant deũ: in spiritu ⁊ veritate adorare oportet: ideo ex consequenti diuina largitas recipiẽtibus characterem largitur gratiã per quã digne impleãt ad que deputantur. ⁊ ideo characteri magis est attribuẽdum subiectum sm rationem actuum ad diuinum cultum pertinẽtium ꝗ̃ sm rationem gratie. hec ille. vnde q: potentia anime ẽ immediatum principium operationis non ipsa anime essentia: ideo character non ponitur subiectiue in essentia anime sed in ei⁹ potẽtia. est enim cha-

racter immediatū ꝑncipiū agendi vel patiendi .i. tradēdi vel recipiendi quasdā actiones hierarchicas. Et ex hoc cōsequūtur quedā alie differētie inter characterē ⁊ ornatū. q2 .s. ornatus cōfertur anime in omnibus sacramētis peractis omnib⁹ rite q̄ sunt de essentia sacramēti: q̄uis in sacramēto extreme vnctionis nō semꝑ hic effectus sequat̄. put Sāct⁹ Doctor sentire videt̄ infra. dist. 23. q. p̄a. ar. 4. sub arti. 2°. in. cor. et ad. p̄m. ⁊ de hoc aliquid ibi dicetur. character vero in tribus tātūmodo. s. baptismo confirmatione ⁊ ordine. q2 enī cōmune est omnibus sacramētis gratiā cōferre nisi impedimētū sit ex parte sacramētuz recipientis: ideo in omnibus ornatus imprimitur disponēs ⁊ preparās ad gratie receptionē. character vero quia p se et directe ordinatur ad q̄sdā operationes vel receptiones ꝑtinētes singulariter ad diuinū cultū constituēs ⁊ deputās hominē in quodā gradu ad aliquid sacrū agendū vel recipiēdū quod singulariter conuenit in tribus sacramētis enumeratis: ideo character non in omnib⁹ sed in trib⁹ tātūmodo sacramētis imprimitur. Et fm premissa videtur q̄ in sacramētis in quib⁹ character imprimitur: nihilominus etiā imprimatur ornatus. neq3 enim vnum alterū excludit cum sint i diuersis subiectis. neq3 vn⁹ horū altero existēte superfluit: eo q̄ nō ad idem sed ad diuersa directe et ꝑncipaliter ordinentur nā ornat⁹ ad actū primū. s. ad esse gratie: character vero ad actū secūdum qui est opatio. ⁊ q̄uis vterq3 dicatur dispositio ad gratiā: verūtamen nō eodē modo s3 aliter et aliter vt ꝑmissum est. Alia differētia est quia character est indelebilis sicut et eius fundamētū vel causa. s. sacerdotiuz xp̄i quod est eternū. ornatus vero est dispositio quedā delebilis queādmodū et gr̄a sacramētalis ad quā disponit. imo nec manet q̄diu manet gr̄a eo q̄ sit dispositio ad receptionem gr̄e sacramētalis nō ad eius conseruationē.

**Quarto** Notādum ē q̄ characteri tria ꝑcipue attribuūtur. s. q̄ est signū distinctiuū: q̄ est signū configuratiuū ⁊ q̄ est ꝑncipium opatiuū actionū ad cultum diuinū ꝑtinentiū. ⁊ ex horuz quolibet conuincit̄ q̄ character sit in potētia anime intellectiua subiectiue. Ex ꝑmo quidē q2 ꝑma distinctio in vita christiana ad quā ordinatur character est p fidē que subiectiue est in intellectu. vnde et character ꝑmo distinguit fideles ab infidelib⁹ ac p hoc rationabiliter ponitur subiectiue in intellectu. Ex secūdo vero q2 cōfiguratio q̄ est p characterē est fm imaginē. put ex diffinitione characteris magistrali accipitur. subiectū autē imaginis: mēs est cuius ꝑma et nobilior potētia est intellectiua. in qua est ⁊ memoria ⁊ intelligentia que sunt due ꝑtes imaginis ex q̄bus et oritur volūtas. vnde tota imaginis ratio est in intellectiua ꝑte sicut i radice. ex quo fit vt q̄d attribuitur homini ratione imaginis: ꝑncipaliter respiciat partē intellectiuā. Idē consimiliter patet ex tertio. nā actiones ꝑmo ꝑtinētes ad cultū diuinū: sunt actus fidei p quā est ꝑmus accessus ad deū fm illud Hebre. 11°. credere enim oportet accedētē ad deū. fides etiā est q̄ p dilectionez opatur vt apostol⁹ dicit Gala. 5°. Deniq3 cultus diuin⁹ ad cui⁹ actiones character ordinat̄: est quedam fidei ꝓtestatio p exteriora signa. rationabiliter igit̄ character ponitur in potētia anime intellectiua q̄ est subm fidei. Neq3 obstat q̄ character non ordinat̄ directe ⁊ ꝑncipaliter ad intelligere vel cognoscere s3 ad suscipiēdum vel cōferēdū sacramētuz: qm̄ talis collatio ⁊ susceptio ꝑsupponit intellectū dirigētem ⁊ intētionē ⁊ opationē eo q̄ homo est instrumētū dei animatū ⁊ rationale. vnde nō solū mouet̄ ⁊ applicat̄ ad opus a ꝑncipali agēte: sed etiā q2 est liberi arbitrij: ip̄e se mouet ⁊ applicat ad illud. cuius mot⁹ ꝑncipiū est intellectus qui dirigit intentionē ⁊ opationē suscipiētis vel conferentis sacramētū. vnde character est potentia seu potestas homini imp̄ssa qua se potest applicare ex intētione ꝓp̄a vel aliena sua tn̄ interpretatiue ad recipiēdum vel conferēdum sacramēta ecclesie ⁊ hierarchicas actiones. q2 enim in suscipiēte vel conferēte sacramētū exigitur intētio suscipiēdi vel conferēdi q̄d tradit ecclesia: intētio aūt ꝑsuppoponit tāq3 sui ꝑncipium cognitionē ⁊ directionē intellectus p quē ꝓponitur voluntati id q̄d intendit: ideo caracter qui in suscipiēte vel cōferente est spiritualis potētia suscipiendi vel conferendi sacramētum q̄d tradit ecclesia cōueniēter ponitur in potētia intellectiua subiectiue tāq3 in ꝑmo ꝑncipio operis.

Quantum ad q̄rtum articulum respondēdum ē obiectionibus aduersariorum. Et quidē ad ꝑmum Scoti contra ꝑmam conclusionē negatur assumptū. et ad eius ꝓbationem p diffinitionez characteris dicitur q̄ ꝓcedit ex falso supposito. s. q̄ signum q̄tum ad id q̄d est: sit relatiuum fm esse. hoc autem est falsum. q2 vt Aug⁹ dicit secūdo libro de doctrina xp̄iana in ꝑncipio: signum ꝑter formā quam ingerit sensibus vel intellectui

facit aliquid in cognitionē venire. ex quo patet ꝙ signum preter respectum quem importat ad signatum: formā absolutā dicit quā ingerit seu imprimit sensibus vel intellectui. vnde signum relatiuum est ſm dici ac per hoc de principali significato rē absolutā dicit qꝫuis cōnotet respectum quendā ad signatum. ¶ Ad. 2ᵐ. dicitur ꝙ minor est falsa neqꝫ illā arguēs probat. esse enim potentiā vel principium agendi vel recipiendi quod quidditatiue dicit character: p formā pure relatiuā saluari non posset: cum relatio non sit principium agendi vel patiendi prout philosophus dicit. 5°. phisicorum. ¶ Ad. 3ᵐ. dicitur ꝙ licet verum sit ꝙ nulla relatio nouiter aduenıat sine nouitate alicuius absoluti: et tamē non est opꝰ illa propositione ad probationē nostre conclusionis. neqꝫ Sāctꝰ Tho. illo fundamento vtitur ad probādum characterem esse rem absolutā ꝛ ideo argumentū non militat in proposito nostro. Veruntamen ad declarationē dicte propositionis videndum est quod Sāctꝰ Tho. notat secundo libro. dis. pᵃ. q. pᵃ. ar. 5°. in responsione ad. 8ᵐ. duplex inquit est relatio. quedā est relatio absoluta sicut in omnibus que sunt ad aliquid ſm esse vt paternitas ꝛ filiatio. et talis relatio non efficitur noua nisi per acquisitionē illiꝰ in quo relatio fundatur. vnde si acquiratur per motum: talis relatio sequitur motum. sicut similitudo vnius ad alterum sequitur alterationem in q̄litate supra quā fundatur relatio. si autē acquiratur per creationem. sequitur creationem. sicut similitudo creature ad deū fundatur super bonitatem que per creationem acquiritur per quā creatura deo assimilatur. quedā autem relatiua sunt que simul importāt relationem ꝛ fundamētum relationis. nouitas autem talium relationum exigit acquisitionem illius rei que significatur per nomen: sicut ipsius habitus qui est scientia. et similiter est de relatione quā importat nomen motus que efficitur noua per acquisitionē ipsius motus a mouente in mobili. hec ille. Ex quibꝰ accipitur ꝙ etiā si nouitas mutationis ex parte fundamēti vel ex parte termini non sequeretur necessario ad nouitatem relationis: necesse est tamen ꝙ sit aliq̄ nouitas saltē ex parte motus vel actionis per quā noua relatio acquirit. ¶ Ad. 4ᵐ. q̄ntum ad primā sui partem consimiliter respondetur ꝙ non militat contra conclusionem: cum non probetur a nobis eo fundamēto quod arguens fingit. de quo si ad propositū occurreret alias diceretur latius. Ad illud autē qd arguens dicit relationem signi posse fundari in alia relatione: respondemus ꝙ quicquid sit de hoc si possibile est an nō: ꝛ tñ relatio signi quod est character sacramentalis non fundatur nisi in re absoluta prout deductum fuit in primo notabili. eo ꝙ character est relatiuum ſm dici nō ſm esse. Item quod arguens dicit de relatione configurationis vel obligationis non est ad propositum. nam q̄uis illud verum reperiatur in quibusdā configurationibus ꝛ obligationibus: et tñ veritatem non habet de configuratione characteris sacramentalis qui est potentia ꝛ principium recipiendi vel tradēdi actiones hierarchicas que sunt vere res in rerum natura q̄rum p̄ncipiū esse nō potest relatio rationis. Quod autem arguens inducit de processu in infinitum in relationibus realibus: non est ad propositū cū nostra conclusio tali fundamēto non innitatur. ¶ Ad. 5ᵐ. dicitur ꝙ assumptum est falsum. quoniā immo est verum quod assumitur in probatione conclusionis. neqꝫ valet eius improbatio nā arguens falsum assumit. q2 baptizatus aliq̄d potest quod nullo modo potest non baptizatꝰ scilicet suscipere cetera ecclesie sacramenta. ꝛ ad ꝑbationē arguentis dicitur ꝙ est puerilis: nā vngi chrismate non est suscipere sacramentum cōfirmationis. posset enim brutum animal ꝛ lapis vngi chrismate: sed non ideo diceretur recipere sacramentum confirmationis. nec etiā in homine vngi chrismate est recipere sacramentum cōfirmationis. ꝛ quod plus est: posset quis effectū confirmationis recipere sine sacramento baptismi: ꝛ tamen sacramentum confirmationis non reciperet. vnde Sāctus Tho. 3ᵃ. p. q. 72. ar. 6°. ad. 3ᵐ. audientes inquit p̄dicationem Petri acceperunt effectum confirmationis miraculose: non tamen confirmationis sacramentum. dictū est autem ꝙ effectus confirmationis potest alicui conferri ante baptismū: non autem sacramētū confirmationis. hec ille. Ad illud autē quod arguēs obijcit de potestate ministri sacramentorum: dicitur ꝙ assumit falsum. nō enim huiuscemodi potestas esse posset relatio rationis: q2 talis non potest esse principium realium actionū qualium minister sacramēti est p̄ncipium. Neqꝫ valet probatio arguentis sumpta ex episcopatu: quoniā falsum impōit Sācto Thome. nusqꝫ enim ille dixit episcopatum non esse ordinē ſm ꝙ ordo est officium quoddā respectu quarundā actionum sacrarum. immo contrarium dicit infra. dis. 24. q. 3. ar. 2. sub. ar. 2. i corpore. Verum est tamen ꝙ negat episcopatum esse ordinem superadditum sacerdotio: capiendo ordi-

nem fm q est sacramentum. sed hoc proprie et directe est dicere q episcopatus non est sacramētum superadditum sacerdotio. vnde episcopatus vere ordinem dicit ꝛ realem potestatē in sui ratione implicat q̄ episcopus potens est ad aliquas actiones hierarchicas ad q̄s sacerdos non episcopus nullo modo est potens, put Sanct⁹ Doc. expresse dicit loco proxime allegato. Falsum ergo est quod arguens dicit episcopum supra sacerdotem non habere aliquā formā absolutam realem quemadmodum iudex. nam vltra potestatem iurisdictionis quam habet iudex que esse potest ens rationis: habet episcop⁹ potestatem ordinis que esse non potest ens rationis tātummodo. cuius euidens probatio est qr potestas ordinis semel collata episcopo auferri non potest ab eo etiam a papa conferente: sicut potest auferri potestas iurisdictionis. et pp̄ter hoc non est simile de potestate episcopi ꝛ de potestate iudicis. Ad id autem quod arguens dicit de potestate ordinati ꝛ confirmati: patet responsio ex his que dicta sunt in secūdo notabili. Quod autē arguens obijcit de caractere baptismali si ponatur potentia passiua: non valet quoniā falsum assumit. nam vt dictum est in hac solutione ꝛ latius in secūdo notabili: anima baptizati aliquid potest recipere quod non potest recipere anima nō baptizati scilicet characterem ꝛ reliqua sacramenta. vnde arguens fere in omnibus procedit ex falsis. ¶ Ad argumenta Aureoli contra secundā conclusionem ad p̄mu3 dicitur q minor est falsa. et ad eius probationem dicitur q virtus que est in sacerdote attingit ad terminum a quo faciens ad desitionem panis. ꝛ concedimus q talis dispositio inducitur in fine prolationis verborum. et cum arguens querit vbi est illa actio que agit ad desitionem panis: dicimus q actiue ꝛ ministerialiter est in sacerdote ꝛ in verbis: passiue autem est in pane. et cum arguens dicit contra quia panis non est quādo est illa actio: dicimus q est falsum. nan si ponatur talis actio in tempore: planum est q in ipsa actione adhuc panis est licet i termino actionis desinat esse panis. si aute3 actio illa ponatur instātanea: simul est ꝛ actio ꝛ panis desinens esse ꝛ non esse panis. ita q actio illa passiue cum sit p̄uatiua: posset esse in pane desinēte esse. Quod autem arguens vltimo obijcit q actio illa esset annihilatiua: non valet nā assumit falsum. quoniam licet existentia corporis christi non sit terminus ad quem directe ꝛ per se actio illa attingat: est tamē vltimatus terminus ad quem disponit desitionem causando. vnde videtur q arguens non satis mentem Sācti Thome in hac parte acceperit. ¶ Ad. 2^m. dicitur q procedit ex falsa imaginatione scilicet q nos dicamus q virtus existens in sacerdote ꝛ in sacramento sit diuisibilis habēs partem ꝛ partem. hoc autem est falsum. immo dicimus q vna ꝛ eade3 virtus est tota in sacramēto ꝛ tota in sacerdote sed in neutro totaliter. Unde Sāctus Thomas infra distinctione octaua questione secūda articulo tertio ad nonum respondet ad simile argumentu3 q quādo aliquod opus perficitur pluribus instrumentis: virtus instrumentalis non est complete in vno sed incomplete in vtroq3. sicut manu ꝛ penna scribitur. ꝛ similiter contingit in proposito quia virtus instrumentalis ad faciendā predictam conuersionem: non tātum est in verbo vel in sacerdote sed in vtroq3 incomplete qr nec sacerdos sine verbo nec verbum sine sacerdote cōficere potest. hec ille. Simile dicit tertia parte questione sexagesima secūda articulo q̄rto ad quartum. Et cum arguens querit quare ponitur duplex talis virtus vna imanens ꝛ alia transiens: respondemus q quia christus sacramentorum institutor sic ordinauit propter nobilitatem sacramēti. Et cum arguens obijcit q nobilitas non prouenit ex aliquo inherente: dicitur q est falsum et non satis docte dictum. qr immo perfectio ꝛ nobilitas rei magis accipitur ex his que sibi insunt. Neq3 verum est quod in exemplum adducit de medicina. nam nobilior est medicina que a tota specie efficaciam habet sanitatem causandi: q̄3 alia que ad id virtutem non haberet a tota specie. vt enim deductū fuit in questione precedente perfectio et nobilitas rei non solum accipitur ex ordine ad finem vel effectum: sed ex propria specie ꝛ ex modo. Cum autem arguens querit quare virtus que ponitur in anima scilicet ministri est immanens ꝛ nō sufficit trāsiēs: respondet Sāctus Thomas loco proxime allegato q quia sacerdos est similior principali agēti q̄3 verbum quia gerit eius figuram: adeo simpliciter loquēdo sua virtus instrumentalis est maior ꝛ dignior. vnde etiā permanet et ad multos huiusmodi effectus se habet. virtus autem verbi transit cum verbo ꝛ ad semel tātum est. ¶ Ad. 3^m. dicitur q virtus que est in verbis et in anima ministri potest dici eiusdem rationis ex eo q ad eunde3 effectum ordinatur. ꝛ potest dici alterius rationis eo q perfe-

ctioꝛi modo est in ministro ꝙ̃ in sacramēto. vn-
de ⁊ a ministro deriuatur quodam modo ad sa
cramentum. Ut enim Sanctus Thomas dicit
tertia parte questione sexagessima secunda arti
culo quarto ad tertium: sicut virtus instrumen
talis propꝛie loquendo acquiritur instrumen-
to ex hoc ipso ꝙ mouetur ab agente principali
ita et sacramentum consequitur spiritualem vir
tutem ex benedictione christi ⁊ applicatione mi
nistri ad vsum. hec ille. Et cum arguens contra
obijcit ꝙ altera poterit tantum intendi ꝙ suffice
ret sine alia: respondemꝰ sicut ibi responsum est.
et cum arguens obijcit ꝙ sic dicendo venimus
ad pactum concedimus. neq̃ enim qꝛ nos po-
nimus virtutem instrumentalem in sacramen-
tis: negamus ꝙ efficacia sacramentoꝛum sit ex
diuino pacto. immo dicimus ꝙ ex diuina oꝛdi-
natione ⁊ institutione ⁊ si libeat dicere ex diuina
pactione est in sacramentis noue legis ⁊ virtus
⁊ efficacia. ⁊ certe puerilis est talis obiectio.
¶ Ad. 4^m^. dicitur ꝙ assumptū est falsum. ⁊ ad
eius probationē dicimus ꝙ potentia exequens
non solum est corpoꝛalis: sed exigitur superna-
turalis. non vt faciliori modo eliciatur opera-
tio: sed vt ex debito officij eliciatur. ⁊ de hoc la-
tius dici habet infra distinctione vigesima quar
ta. Quod autem arguens vltimo dicit proba-
tum esse ꝙ nulla est dispositio in baptismo ⁊ ce-
tera: dicimus ꝙ est falsum. immo contrarium p
nos est probatum. ¶ Ad. 5^m^. dicitur ꝙ q̃uis ma
ioꝛ propositio haberet aliquid probabilitatis d
potentia coꝛruptiua: nullā tamen habet de po-
tentia passiua perfectiua qualis est potentia sus
ceptiua in sacramento baptismi. ¶ Ad. 6^m^. dici-
tur ꝙ capiendo speciem ⁊ similitudinem pro po
tentia agendi vel recipiendi deriuata a potesta-
te christi sm̄ quam anima nostra illi confoꝛma-
tur et configuratur: concedimus totum argu-
mentum quod non aliud concludit ex longo
suo processu vt arguens ipse colligit nisi ꝙ cha-
racter est spēs ⁊ imago christi ⁊ signum distincti-
uum familie christi qđ nos non negamus. Un-
de Sāctus Thomas tertia parte questiōe sexa-
gesima tertia articulo tertio in coꝛpoꝛe. totus
inquit ritus christiane religionis deriuatur a sa-
cerdotio christi. ⁊ ideo manifestum est ꝙ chara-
cter sacramētalis specialiter est character christi
cuius sacerdotio configurātur fideles secūdū sa
cramentales characteres qui nihil aliud sunt ꝙ̃
quedā participationes sacerdotij christi ab ipso
christo deriuate. hec ille. Et in responsione ad
secundum dicit. sicut milites qui deputantur ad
pugnam insigniuntur signo ducis qui quodam
modo ei configurantur: ita illi qui deputantur
ad cultum christianum cuius auctoꝛ est christus
characterem accipiunt quo christo configuran-
tur. ¶ Ad ea que durandus adducit contra eā
dem conclusionem dicitur ꝙ procedunt ex fal-
so supposito scilicet ꝙ nos ponamus omnē cha
racterem esse potentiam actiuam. hoc certe fal-
sū est. immo ponimus ꝙ character baptismi sit
potentia receptiua non actiua. baptizatus enim
per characterem quem recipit potens est recipe
re cetera sacramenta. neq̃ est necesse ꝙ si virtus
que est in sacramētis sit aliquo modo actiua: ꝙ
ideo character sit potentia actiua: cum non oꝛ-
dinetur directe et per se ad idem. Ad id autem
quod arguens obijcit de charactere oꝛdinis ꝙ
sit virtus transiens sicut ⁊ virtus que est in sacra
mento: patet responsio ex solutione supra posi-
ta ad secundum Aureoli contra secundam con-
clusionem. ¶ Ad confirmationem dicitur ꝙ pro
cedit ex premisso falso supposito scilicet ꝙ nos
ponamus characterem baptismi esse potentiam
ad conferendum baptismum vel ad aliquid a-
gendum. hoc autem est falsum vt sepe dictum
est. Neq̃ iterum opoꝛtet ꝙ caracter aut virtus
que est in ministro ⁊ virtus que est in sacramen-
tis: sibi inuicem in omnibus coꝛrespondeant et
presertim in proposito arguentis. quia sacramē
tum baptismi non habet ministrum propꝛium
ad agendum simpliciter q̃uis bene ad agendū
ex officio. Ad id autem quod arguens subiun-
git volens probare ꝙ nulla virtus vł potentia
sit in ministro vel in suscipiente sacramentum q̃
sit principium operationis spiritualis: dicimus
falsum esse ꝙ gratia sit per quā homo viuit quo
cunq̃ modo spiritualiter. licet enim vita perfe
cta hominis ⁊ meritoꝛia gloꝛie eterne sit p gra-
tiam: ⁊ tamen quedam vita spiritualis est per fi-
dem etiam absq̃ gratia. vel potꝰ per sacramen
tū fidei quod est baptismus p quē regeneramur
in vita et esse spirituali et respectu huius vite
tanq̃ principij essendi: character dicit poten-
tiam operandi actiue vel passiue et non respe-
ctu vite perfecte que est per gratiam. hijs cōso-
nat qđ S. Tho. rn̄det in hac. dis. q. p^a^. ar. primo
sub ar. pmo ad p^m^. et. ar. 2^o^. sub ar. pmo. ad. 3^m^.
vnde et manente vita regeneratis p baptismū
manet character. ¶ Ad argumēta Scoti cōtra
tertiam conclusionem ad pmum dicitur pmo ꝙ
maioꝛ non est vniuersaliter vera. nam actus li-

deri arbitrij qui sunt in potentia anime subiecti-ue et visus membrorum in obsequium christi ex-hibiti quum corpore sunt subiectiue: sunt dispo-sitio ad gratie receptionem que est in essentia a-nime et est illis prior. Dicitur secundo q sicut de-ductum fuit in tertio notabili: character non est dispositio ad gratiam sicut ad eam preparans quasi quedam ipsius inchoatio de qua disposi-tione posset verificari propositio arguentis. sed est dispositio ad gratiam per modum conseque-tie et per quandam congruitatis dignitatem. et talis dispositio nihil refert q ponatur in priori vel posteriori susceptiuo eius ad quod disponit. ¶ Ad. 2m. dicitur q ratio Sancti Doctoris false allegatur ab arguente. non enim Sanctus Do-ctor sic argumentatur vt arguens refert. sed ar-gumentatur sic in hac distinctione questione pri-ma articulo tertio sub articulo primo in corpore Et tertia parte questione sexagesima tertia ar-ticulo quarto ad secundu. sicut gratia que est spi-ritualis vite principium est in essentia anime si-cut in subiecto: ita et character qui est spiritualis potentia est sicut in subiecto in naturali potentia anime. Unde no ideo Sanctus Thomas ponit characterem in potentia anime quia est disposi-tio ad gratiam vt arguens falso illi imponit. sed quia character est potentia spiritualis: ideo pro-portionabiliter debet esse subiectiue in potentia anime naturali. sicut gratia que est vita spiritua-lis est subiectiue in essentia anime que est vita ho-minis naturalis. patet ergo q argumentu funda-tur super falso. Quod autem vlterius obijcit de habitu supernaturali: non valet. quia subiectum habitus non est habitus sed potentia: siue habi-tus sit naturalis siue supernaturalis. potentie au-tem naturali conuenit esse subiectum potentie supernaturalis. ¶ Ad. 3m. dicitur q argumentu non militat contra nos. non enim aliud conclu-dit q potentia naturalis prius inest anime q gratia cum potentia sit perfectio anime intrinse-ca. hoc autem nos non negamus. et certe argu-ens inepte procedit. nam cum ex premissis non aliud habeatur nisi q potentia naturalis prius inest rei q potentia supernaturalis: cocludit in-de q prius naturaliter inest anime potentia q gratia quasi gratia fuerit potentia anime quod est falsum. ¶ Ad. 4m. dicitur q si in maiori pro-positione coniugibilis deo intelligatur tanq ob-iecto: maior est falsa. neq illud dicit Augustin9. si autem intelligatur de coniunctione sicut prin-cipium spiritualis vite: vera est sed non militat contra nos. nam isto modo anima non est con-iungibilis deo per potentiam sed per essentiam scilicet gratie. ¶ Ad. 5m. dicitur q intellectus est prior voluntate non solum prioritate origi-nis sed etiam perfectionis prout Sanctus Tho-mas deducit prima parte questione octoagesi-ma secunda articulo tertio. et ad huius impro-bationem negatur assumptum. non enim intel-lectus ordinatur ad voluntatem sicut ad finem. immo se habet ad illam sicut motiuum ad mobi-le. bonum enim intellectum mouet voluntatez. ¶ Ad. 6m. dicitur q non militat contra Sanctu Thomaz qui nusq ponit characterem esse fun-damentum obligationis anime ad deum in quo fundatur hec argumentatio. ¶ Ad argumenta Durandi contra eandem conclusionem ad pri-mum patet responsio ex his que dicta sunt in q-to notabili. ¶ Ad. 2m. dicitur q responsio ibi po-sita bona est et est fm mentem Sancti Thome vbi allegatum est in tertio notabili: q ipse non vtatur exemplo arguentis. et ad huius respon-sionis improbationem: dicitur ad primam q po-tentia et habitus adinuicem possunt dici disposi-tiones aliter tamen et aliter. nam potentia dici-tur dispositio ad recipiendum habitum sicut ac-tum primum per modum cuiusdam significatio-nis et quasi meriti de congruo. habens enim po-tentiam ad aliquid agendum: dignus est vt reci-piat habitum quo bene et conuenienter opere-tur. habitus autem est dispositio potetie non qsi disponens ad illam recipiendam vel acquiren-dam sed sicut potentiam disponens ad rectam et conuenientem ipsius operationem. character vero est dispositio ad gratiam primo modo. gra-tia autem est dispositio characteris secundo mo-do. et vterq modus tangitur in verbis Sancti Thome supra allegatis in tertio notabili. vnde cum dicit characterem esse dispositionem ad gra-tiam: est dictum ad eius propositum fm primu modu dispositionis. et cu dicit gratiam esse dis-positionem ad rectam operationem characte-ris: est etiam dictum ad eius propositum qm ad modum secundum. vnde neutrum dictuz est ad eius oppositum sane intellectum. arguens au-tem non aduertit in sua argumentatione nisi ad secundum moduz dispositionis. et ideo argume-tatio sua est insufficiens. Ad secundam improba-tione responsionis dicitur q assumit falsum cum dicit. S. Tho. diuertere a dicto suo de causalita-te sacrametoruz. neq valet eius probatio. nam consequetia est neganda qua infert q dispositio

debeat esse necessario in eodem subiecto cum eo ad quod disponit. hoc enim non est necesse prout Sanctus Thomas respondet ad simile argumentum in hac distinctione questione prima articulo tertio sub articulo primo ad primum: nisi quando dispositio postea sit perfectio ad quam disponebat. non autem hoc oportet quando dispositio et perfectio ad quam est differunt per essentiam sed possunt esse in diversis subiectis. et precipue quando illa diversa habent ordinem ad invicem: sicut operatio sensibilis est dispositio ad intelligibilem operationem: et similiter character est dispositio ad gratiam. In tertia vero parte aliter respondet questione. 63. articulo. 4. ad primum. quod character directe et propinque non disponit ad gratiam sed ad exequendas operationes pertinentes ad divinum cultum. et quia huiuscemodi operationes idonee non fiunt sine auxilio gratie: ideo ex consequenti character dicitur disponere ad gratiam. dispositio autem magis debet poni in eo subiecto in quo est id ad quod disponit directe et propinque: quam in subiecto in quo est id ad quod disponit ex consequenti et remote. ac per hoc character magis debet poni sicut in subiecto in potentia anime cuius sunt operationes hierarchice ad quas directe et de propinquo disponit: quam in essentia anime in qua subiective est gratia ad quam disponit ex consequenti non per se et directe. ¶ Ad. 3$^{m}$. dicitur quod similitudo non valet. nam institutio humana non est tante efficacie quod possit formas reales instituere vel causare in illis vel personis vel rebus circa quas est. et ita ex pactione humana vel institutione: non sequitur nisi ordo et relatio rationis. sed institutio divina est causa rerum et habet efficaciam super reales formas naturales et supernaturales rerum. unde ex divina institutione et pactione sacramentorum causatur et in sacramentis et in ministris aliquid reale et absolutum per quod exequantur actiones et ministeria sacramentorum. ¶ Ad. 4$^{m}$. dicitur quod sacra scriptura et ea que fidei sunt: non vere elucidantur falsis sensibus et expositionibus aut confictis adinventionibus: sed testimoniis christi et apostolorum et veris doctrinis ac expositionibus sanctorum doctorum quibus recte intelligentibus plane constat quod in sacramentis nove legis sit virtus aliqua supernaturalis causativa effectus quem figurant. Et certe mirabile est quod arguens ad probandam veritatem fidei et sacramentorum: recurrat ad ea que magis facilia sunt et magis in cortice probabilia cum dicat philosophus multa falsa probabiliora esse quibusdam veris. Ipse etiam arguens sibi contradicit tenens oppositum eius quod nunc assumit infra distinctione undecima articulo primo ad primum in oppositum dicens quod in his que sunt fidei non est semper eligendum illud ad quod sequuntur pauciores difficultates. si enim poneremus in divinis unum suppositum et illud absolutum: ad quam positionem nulla difficultas sequitur secundum humanam rationem. sed est ponendum magis illud quod est consonum dictis sanctorum et traditioni ecclesiastice: licet plures difficultates occurrant. oportet enim intellectum nostrum captivare in obsequium fidei. hec Durandus. ¶ Ad. 5$^{m}$. dicitur falsum esse quod beatus Dionisius non fuerit locutus de alio charactere baptizatorum quam de illo extrinseco quem arguens commemorat tunc fieri per manus impositionem pontificis cum signo crucis et per descriptionem nominum baptizatorum. et de hoc magis dicetur in responsione ad argumenta Scoti contra quartam conclusionem. ¶ Ad argumenta Scoti contra quartam conclusionem ad primum dicitur quod minor est falsa cum sua probatione. nam ecclesia catholica et sancti satis explicite locuti sunt de effectu invisibili sacramentorum qui est character. Unde in capitulo maiores de baptismo et eius effectu ex determinatione ecclesie per Alexandrum tertium expressa mentio fit de charactere anime impresso: presertim ex ultima particula ubi dicitur: tunc ergo characterem sacramentalis imprimit operatio: cum obicem voluntatis contrarie non invenit obsistentem. Augustinus quoque libro sexto de baptismo contra donatistas capitulo primo sic ait. habere et dare et accipere baptismi sacramentum: satis eluxit pastoribus ecclesie catholice toto orbe diffuse per quos postea plenarii concilii auctoritate: originalis consuetudo firmata est et ovem que foris errabat et dominicum characterem a fallacibus depredatoribus suis acceperat: venientem ad christiane unitatis salutem: ab errore corrigi a captivitate liberari a vulnere sanari: characterem tamen dominicum in ea cognosci potius quam improbari. Idem in epistola ad donatum presbyterum. vos inquit oves christi estis: characterem dominicum portastis in sacramento quod accepistis. Idem in epistola ad vicentium donatistam. quare ergo me inquit non baptizas ut abluas me a peccatis: respondeo quia non facio iniuriam characteri imperatoris cum errorem corrigo desertoris. Idem in epistola ad bonifa-

cium comitē ait. si apud fugitiuos ⁊ predones ser uos fecunditate multiplicentur: plus habet iuris ꝙ in eis dominicus character agnoscitur qui in eis quos suscepimus nec tamen rebaptizamus minime violatur. sic enim error corrigendus est ouis: vt non in ea corrumpatur signaculum redemptoris. neqꝫ enim si quisqꝫ regio charactere assignato desertore signetur ⁊ accipiat indulgentiam atqꝫ ille redeat ad militiam ille autem esse in militia in qua nondum erat incipiat: in aliquo eorum character ille rescinditur? an non potius in ambobus agnoscitur ⁊ honore debito q̄uī regi⁹ est approbatur. vnde responsio ab arguente recitata ꝙ sancti satis tradunt de charactere: bona est sicut patuit de Augustino ⁊ idem patet de Dionisio et Damasceno. et ad huius responsionis improbationem dicimus falsum esse ꝙ auctoritates Dionisij et Damasceni non adducantur ad eorum intentionem. Neqꝫ valet eius probatio. primo circa auctoritatē Dionisij. nam arguens dicta Dionisij male intelligens: duo signa vl' signacula confundit in vnum. Ad cuius intellectum sciendum est ꝙ beatus Dionisius in secundo capitulo ecclesiastice hierarchie ponit ritum baptizandi qui fuerat in primitiua ecclesia premittens quedam preambula ad actum baptizationis inter que ponit quandam consignationē crucis a hierarcha baptizando impositā et descriptionis signū quo a sacerdotibus describebatur baptizandus in numero christianorū. postea vero quasi in fine circa ipsum actum baptismi dicit. ter quidem ipsum summus sacerdos baptizat tribus perficiendi dimersionibus et emersionibus trinam diuine beatitudinis inuocans substantiā. In tertio vero capitulo quod incipit s̄m traductionem vercellensis. hec quidem est q̄ᵐ in symbolis cuius titulus est theoria: explicat significationem ritus predicti. vnde dicit paruꝫ post principium. nos autem ascensionibus sacris imperfectorum principia respicientes et ea diuinitus eruditi cognoscemus quorum sunt characterū effigies et quorum sunt inuisibiliū imagines. sunt enī vt in ea que est de inuisibilibus et sensibilibus actione aperte disputandum quedam quidē sensibiliter sacra inuisibilium imagines et in ea manuductio ⁊ via. In hoc enim capitulo expressā mentionē facit de signo interiori characteris cū dicit. cum vero. s. baptizatum ascendentem. s. a fonte baptismatis diuina beatitudo in suam participationē recipit et proprio lumine tanqꝫ quodam ipsi signo tradit: diuinum perficiens ⁊ communicantem diuinorū partis ⁊ sacre ordinationis. hec Dionisius. Id autem signum de quo hic loquitur est character quem vocat lumen participatum. s. in mente a diuina beatitudine p̄ quē baptizatus vt dicit perficitur diuinus idest deiformis et cōmunicatiuus diuinorum. s. sacramētorum et eorum que pertinent ad sacram ordinationem. Quod autem postea subiungit dicēs quorum est symbolum sacrum a summo sacerdote aduenienti donatum signaculum et sacerdotum salutaris descriptio in saluatis eum cōnumerās: tangit aliud signaculum exterius de quo mētionem fecerat in precedenti capitulo quod est signū interioris signaculi. s. characteris supradicti. Unde alia translatio sic habet. hoc autem significat id signū quod accedenti pontifex primo largitur: salutarisqꝫ illa descriptio sacerdotum per quam ille saluandis inseritur. vbi aperte dicit signum quod primo tradit pontifex baptizādo: et signū alterius signi quod illi tradit diuina beatitudo. Unde et de duobus signis infra Dionisi⁹ cōmemorat cum dicit. vides autem horum diligētes imagines in hierarchice perficiendis idest baptizandis. vbi alia translatio sic habet. certis nempe harum rerum diligentes imagines in his que pontificali geruntur officio. patet igitur ex verbis beati Dionisij allegatis ꝙ preter signaculum exterius quo baptizatus a pontifice signo crucis consignatur et ei⁹ mandato a sacerdotib⁹ in numero fideliū conscribitur de quo procedit ratio arguentis: est ⁊ aliud signaculum interius a deo mentibus baptizatorū impressum quod nos cū sanctis vocamus characterem. Auctoritatē etiā Damasceni arguens volens ad sensum suum extorquere: corrumpit sententiam male punctuādo et sententias adinuicem colligatas seorsum distinguendo contra apertū sensum littere. licet enim due particule in versu illo designari possint vt arguens dicit: vnam tamen integram sententiam componunt in qua ex baptismatis virtute et causalitate effectus ibi notati consequi referuntur. iacet enim sic littera. igitur nunc quidem per baptisma primitias sancti spiritus accipimus et principium alterius vite fit nobis regeneratio ⁊ sigillum ⁊ custodia et alleuiatio. vbi tres ipsos effectus ex vi ⁊ causalitate baptismatis prouenire satis denotat prepositio per quam ipse arguens pro sensu suo impudenter ⁊ proterue a secunda particula versus subtrahit: apponēs illam prime particule tantūmodo: cum tamē satis constet ex serie littere ꝙ causalitas baptismi ad omnes effectus sequentes deriuetur. Quod aūt arguēs dicit de secūda auctoritate Damasceni admittim⁹.

neqꝫ illam auctoritatem ad propositum nostrū adducat Sanctus Thomas. ¶ Ad. 2m. dicitur ꝙ supponit falsum. nam vt premissum est in precedente responsione ad primum Augustin9 expressam fecit de charactere baptismi mentionē. ¶ Ad confirmationem dicitur ꝙ falsum supponit qm̄ in ea ipsa distictione capitulo. quomodo exaudit deus homicidaꝫ versus medium: expressa mentio fit de charactere vbi dicitur. satis ecclesie catholice pastoribus eluxit ꝫ ouem que foris errabat et dominicum characterem foris acceperat: venientem ad christiane vnitatis salutem ab errore corrigi characterem tamen dominicum in ea cognosci potius ꝙ̄ improbari. Magister etiam sententiarum nomen characteris expressit infra distinctione. 6a. capitulo pmo. Quod si vt aliqui dicunt characterem ibi accepit non in significatione nostra sed pro forma baptismi: dicimus ꝙ cum ex multorum sanctorum auctoritatibus habeamus rationem de charactere fm acceptionem nostram: non ideo turbamur si magister sententiarum de eo mentionem non fecerit. nam non omnia et singula ipse tractauit et adhuc in quibusdam errasse conuincitur. ¶ Ad 3m. respōdet ipsemet Scotus infra distinctione 5a. ꝙ licet de potentia absoluta posset deus causare gratiam que est principalis effectus baptismi et etiā illos effectus proprios assignatos characteri scilicet assimilare et cetera sine tali forma absoluta que ponitur character: tamen de potētia ordinata tenetur ꝙ causat illos effectus mediante ista forma et congrue propter rationes predictas. et tunc ad rationem cum dicitur autē dispositio ex parte passi vel agentis: respondet ꝙ est dispositio ex parte recipientis. quia character est forma prior sine qua non recipitur forma posterior non simpliciter necessario: sed necessario comparando ad potentiam agentis causantis vtrāqꝫ formam que scilicet sic ordinauit. Et cum dicitur vltra in confirmatione ꝙ posset effectus baptismi haberi per veram penitentiam: dicitur ꝙ de potentia ordinata non potest fm istam opinionem haberi perfecta innocentia sine tali forma intrinseca. Huius ratio assignari potest ex dictis Sancti Thome in hac distictione questione. 3. articulo. 2. sub articulo. 3. quia forma characteris est immediate et directe causa disponēs ad gratiam. penitentia vero est causa remouens prohibens scilicet fictionem. Idem dicit tertia parte questione. 69. articulo. 10. ad. 2m. Ad illa que obijciuntur de alijs effectibus puta de distinctione et assimilatione: respondet Scotus ꝙ et si absolute distinctio et assimilatio possent esse per actum transeuntem in preteritum: tamen perfectius et magis congrue fiunt per aliquam formaꝫ derelictam post actum transeuntem. Consimiliter ad illud de obligatione seu configuratione. quia si homo recipiens homagium alterius vel prelatus recipiens alium ad professionem posset aliquam formam imprimere obligato: magis hoc faceret ꝙ̄ ꝙ absolute per actum preteritum sibi esset obligatus. deus autem potest talem formam configurantem hoc est ostendentem obligationem imprimere in anima. Quod etiam additur de signo rememoratiuo: dico ꝙ rememoratiuum est non tantū propter illos respectu quorum habet rationem signi ducens in rationeꝫ signati sicut arguitur diuidendo: sed habet etiam rationē signi rememoratiui propter ipsum queꝫ suscipit. et tamen si ponatur propter alios: non tm̄ esset quoddam in se rememoratiuum sacramenti: sed etiam esset signum ductiuum in illud. sicut signum dicitur quod facit aliud in cognitionem venire. potest etiam concedi ꝙ in comparatione ad deum et ad proximos siue in beatitudine ad gloriam siue in damnatione ad confusionem. Et quod obijcitur ꝙ deus posset cognoscere ouem suam sine signo: non obstat quia etiam potest eam nosse cum signo. beati etiam et damnati possunt istam nosse signatam quam nō noscerent non signatam. quia in beatitudine ad maiorem gloriam et in dānatione ad maiorem confusionem. Ad hoc respondet Sāctus Thomas in hac distinctione questione prima articulo secūdo ad. 2m. ꝙ character est signum distinctionis et propter ipsum hominēꝫ qui suscipit qui eo accipit distinctuꝫ posse ab alijs. et propter alios homines qui eū admittunt ad spirituales actiones ex consignificatione sacramentali exteriori interiorem perpendentes. et quo ad deum qui eius actionibus spiritualibus efficaciam prebet. Et cum obijcitur de fide ꝫ charitate siue de meritis respondet Scotus in responsione ad secundum argumētuꝫ principale ꝙ non omnis perfectio in anima habet tale signum rememoratiuum perpetuum: sed illa per quam constituitur habens eam in aliquo determinato gradu in ecclesia. huiusmodi non sunt virtutes quia sunt communes omnibus membris in quocūqꝫ gradu: sed sacramenta tam illud per quod intratur in ecclesiā: ꝙ̄ alia vt confirmationis et ordinis. Sed Sanct9 Thomas breuius respondet loco proxime allegato ad tertium ꝙ configuratio characteris attēditur ad deū fm participationeꝫ diuine ptātis ꝙ

non est nec per gratiam virtutum neq; per naturam. Ad id autem quod obijcitur de charactere et actibus meritorijs: respondet Sanctus Thomas vbi supra q distinctio characteris precipue attenditur q̄$^{m}$ ad operationes et receptiones que sunt in sacramentis in quibus maxime operatur fides. Quod aūt obijcitur de sacerdote: nō est inconueniēs q habeat aliquam excellentiam supra non sacerdotes et gaudium accidentale. Sed illa que obijciunt ibi de christo et matre ei9 q character non est beato ad gloriam: solum possunt inquit Scotus q2 sicut in natura creata sunt alique perfectiones non simpliciter sed in tali natura quia sunt perfectiones supplentes imperfectionem: ita potest dici de isto q est perfectio supplens imperfectionem. et ideo nō competit omnino perfecto. neq; etiaz competit illi persone in qua est aliqua perfectio maior supplens imperfectionem q̄z sit ista. Ad declarationem huius solutionis faciunt que Sanct9 Thomas scribit in hac distinctione questione prima articulo. 3. sub articulo. 5. et ad p$^{m}$ et. 2$^{m}$. Et tertia parte questione. 63. articulo. 5. in corpe. ¶ Ad tertiaz rationē aūt Scotus pro opinione potest dici q de9 peccanti mortaliter in ipso actu quo peccat mortaliter: confert aliquod donū suum: quia nō vult sacramentum suum quod vere ab eo suscipit' esse vanum. et ita vult sibi aliquem effectum causare. non autem vltimum quia indispositus est. et cum probas q perfecte curat: concedo quando curat. sed tunc non curat imo tm̄ disponit istum siue preparat ad curationem. et concedo q perfecte preparat et istud est rationabile. quia licet in actionibus beneplaciti circa personas priuatas forte non conferat dona sua pertinentia ad salutem illius persone nisi perfecte sanando illaz personam: in actibus vero vniuersalibus concōmitantibus remedia sua vniuersalia cuiusmodi sunt sacramenta: rationabile est vt aliquos effectus vniuersales ordinaret causare cum talibus remedijs non autem vltimatos: quia non omnes recipientes illa remedia sunt adhuc idonei. Per hoc apparet ad. 4$^{m}$. concedo enim q est donum pertinens ad bonum suscipientis non autē ecclesie. et cum dicit tale non potest conferri sine alijs donis perficientibus talem formam: potest concedi in actionibus specialibus circa personas speciales et modo speciali: sed non de actionib9 generalibus concōmitantibus remedia generalia constituta pro toto genere humano. illas enī regulariter causat cum ipsis remedijs ne sint vana. ¶ Secūdūz viam Sācti Thome potest dici ad argumentum q character est vtilis et propt' suscipientem quia habet quandam potestatem circa actiones hierarchicas et habet per illū dispositionem ad gratiam. et est vtilis etiam in respectu aliorum quibus annumeratur et cōmunicat fm actiones hierarchicas. ¶ Ad quintū licet multipliciter dicatur de indelibilitate characteris nec sit multum vtile recitare: breuiter dico q nulla forma potest esse in anima alia ab anima quam non possit deus de potentia absoluta delere sicut posterius a priori: quia in hoc nulla potest inueniri contradictio. sed character si ponatur hoc modo ē indelibilis. nec potest deleri hoc modo quia nec virtute alicuius creature. patet quia ista forma est supernaturalis nec potest virtute diuina deleri de potentia eius ordinata: q2 ordinauit nullam formam supernaturalem delere nisi propter aliquod demeritum inherens anime. respectu autez characteris delendi: nulla potest esse causa demeritoria. cum enim imprimit' in actu peccādi mortaliter: nihil potest demereri ipsum tolli. ¶ Ad confirmationem dicitur q nō est simile de virtute que est in sacramento et de charactere ministri prout supra dictum fuit i responsione ad secūdū Aureoli contra secundā conclusionem. ¶ Ad. 6$^{m}$. respondet Sanctus Thomas tertia parte q̄stiōe. 63. articulo p̄mo ad. 3$^{m}$ q sacramenta veteris legis non habebant in se spiritualem virtutem ad aliquem spiritualem effectum operantez et ideo in illis sacramentis nō requirebatur aliquis spiritualis character sed sufficiebat ibi corporalis circumcisio quam apostolus signaculum nominat Romanorū. 4°. Questione autem. 70. articulo. 4. dicit q circumcisio non erat causa gratie ex opere operato: et ideo non imprimebat dispositionem ad gratiam que est character. ¶ Ad argumentum ante oppositū respondet Sanctus Thomas in hac distinctione questione prima articulo primo ad primuz: q character non est habitus nec passio: sed est potentia consequens animam fm q est in vita spirituali regenerata. et ideo non oportet q omnib9 insit vel q a natura sit. Et in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distictio q̄nta et.vj.

Circa q̄ntam ⁊ sextã distinctiones q̄rti sententiarũ querit vtrũ paruuli infidelium sint inuitis parentib⁹ baptizandi ⁊ arguitur ꝙ sic. naꝫ magis d̄bet homini subueniri ꝯ periculum mortis eterne q̄ꝫ contra periculũ mortis temporalis. sed puero in periculo mortis tēporalis existenti est subueniendum etiam si parētes per maliciam contra niterentur. ergo multo magis est subueniendum pueris infidelium contra periculum mortis eterne etiam inuitis parentibus. ¶ In oppositum arguitur quia in decretis distinctione.45.ex concilio toletano sic dicitur. de iudeis precepit sancta sinodus nemini deinceps ad credendum vim inferre. non eniꝫ tales inuiti saluandi sunt sed volentes vt integra sit forma iusticie. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantum ad p̄mum articuluꝫ sit prima conclusio ꝙ paruuli infidelium filij nondum habentes vsum rationis: baptizandi non sunt inuitis parentibus. Hanc conclusionē tenet Sanct⁹ Thomas.2ª2ᵉ.questione.10ª.articulo.12. Et tertia pte questiōe.68.articulo.10. Item.2°.quolibꝫ articulo.7. ¶ Secunda conclusio est ꝙ baptism⁹ per se loquendo equalem effectum habet in omnibus paruulis baptizatis. Hanc conclusionem tenet Sanctus Thomas distinctione precedente q̄stione.2.articulo.3.sub articulo.3. Et tertia parte questione.69.articulo.8. ¶ Tertia conclusio est ꝙ recipiens scienter baptismuꝫ a malis ministris precisis ab ecclesia dei per heresim vel scisma vel excōmunicationem extra casum necessitatis peccat. Hanc conclusionem tenet Sanct⁹ Thomas in hac distinctione.5.questione.2.articulo.2.sub articulo.5. Et tertia parte questione.64.articulo.6.ad.2ᵐ.et articulo.9.ad.2ᵐ ¶ Quarta conclusio est ꝙ malus minister baptizans cuꝫ solemnitate quasi minister ecclesie: peccat mortaliter. non autem si in casu necessitatis sine solēnitate et non vt minister baptizat. Hanc conclusionem tenet Sanct⁹ Thomas in hac distinctione.5.questione.2.articulo.2.sub articulo.4. Et tertia parte questione.64.articulo.6

Quantuꝫ ad articulum secundum arguitur contra conclusiones. Et quidem cōtra primam arguit Scotus probando ꝙ paruuli iudeorum ⁊ aliorum infidelium sint inuitis parentibus baptizandi. presertum ꝙ princeps hoc possit facere cui in regimie reipublice tales sunt subditi. Primo quia in paruulo dominus habet maius ius dominij q̄ꝫ parentes. vniuersaliter enim in potestatib⁹ ordinatis: potestas inferior non obligat in hisq̄ sunt contra superiorem. sicut docet Augustinus de verbis domini homelia.6ª. et ponitur in vltimo capitulo secundi sentē. si illud iubet potestas quod non debes facere: hic sane contēne potestatem tenendo vel sequendo potestatē maioreꝫ. et declarat in exemplo de curatore ⁊ consule et imperatore et de imperatore ⁊ deo. igitur ille q̄ habet regere rempublicam magis debet cogere vnũquēqꝫ subditũ domino superiori. sicut ergo imperator deberet sententiare aliquē obedire debere proconsuli contempto precepto curatoris et inferioris si contradiceret proconsuli: ita etiaꝫ si essent sub eodem diuersa ordinata scilicet si aliquis esset seruus titij et titius petri: magis deberet imperator cogere seruum seruire petro qui ē superior titio q̄ꝫ titio si titius vellet vti seruo contra dominium petri. ergo maxime debet zelare princeps pro seruando dominio supremi domini scilicet dei. et per consequens non solum licet sed debet princeps auferre paruulos a dominio parentum volentium eos educare contra cultũ dei qui est supremus et honestissimus domin⁹ et debet eos applicare cultui diuino. dico ergo breuiter ꝙ si princeps hoc faceret cum bona cautela scilicet ne parentes cognoscentes hoc futurũ occiderent paruulos et ꝙ baptizatos facerent religiose educari: bene fieret. immo quod plus est credo religiose fieri si parentes ipsi cogerentur minis et terroribus ad suscipiendum baptismum et ad seruandum postea susceptum. quia esto ꝙ ipsi non essent vere fideles in animo: tñ min⁹ malũ est eis nō posse ipune legē suã illicitaꝫ obseruare: q̄ꝫ posse eã libere seruare. itē filij eorũ si bene educarent᷑: in tertia ⁊ q̄rta ꝓgenie essent

-vere fideles. et si dicas q̃ sm̃ prophetiam Ysaie quam recitat Paulus Romanorum. 9°. reliquie israel conuertentur in finem et ideo iudeos non oportet cogi totaliter ad baptismum suscipiendū et relinquendum legē suam non valet. quia non dubito quin vera sit prophetia christi quaꝫ recitat Joan. 5°. ego veniui in nomine patris mei et non recepistis me: sed alius veniet in nomine suo illum suscipietis. ergo admin⁹ ex verbo christi erunt peruertendi quia adherebunt illi pessimo antichristo d̃ quo est sermo christi predict⁹. et si dicas q̃ visa destructione antichristi illi qui sibi adheserant conuertentur: dico q̃ pro tam paucis et sic tarde conuertendis quia modicus est fructus ecclesie et de quibus nulla est propagatio filiorum in lege christiana: non oporteret tot iudeos in tot mundi partibus tantis temporibus sustinere in lege sua perstare quia finalis fructus ecclesie de eis erit modicus. vnde sufficeret aliquos paucos in aliqua insula sequestratos permitti legem suam seruare de quibus tandem illa prophetia Ysaie compleretur. ¶ Confirmatur quod dictum est de parentibus infidelibus cogendis per minas et terrores. quia simile cōmendat concilium coletanum de quibusdam iudeis qui pridem ad christianitatem coacti sunt sicut factuꝫ est tēporibus sisebuti in quo approbabat eum tanq̃ religiosum principem quia cogebat infideles ad fidem. hec Scotus in forma.

¶ Contra eandem conclusionem arguit Durandus ponendo tres cōclusiones. prima est q̃ paruuli infidelium separatorum a dominio et cōuersatione fidelium quemadmodum sarraceni subiecti regi granate sunt separati loco et dominio a fidelibus hispanis vicinis eorum. taliuꝫ inq̃ infidelium filii non sunt eis auferendi nec ipsis inuitis baptizandi. nec in casu quo liceret fidelibus iustum bellum contra eos mouere et bona et personas eorum tollere. ¶ Secunda conclusio est q̃ si infideles subsunt dominio fidelium et cum eis in eadem terra conuersantur tanq̃ liberi sicut mercatores quandoq̃ morantur in dominio ꝛ terra fidelium et econtra: tunc non licet eoruꝫ filios ipsis inuitis rapere nec baptismo offerre. ¶ Tertia conclusio est q̃ si infideles subsint principi fideli tanq̃ serui sicut sunt iudei: tunc filii talium possunt ipsis inuitis baptizari. et hanc conclusionem que proprie est contra nostram conclusionem probat sic. quia si non: hoc maxime videretur propter rationem tactam in probatione conclusionis que in virtute talis est. q̃ q̃uis aliqui possint esse serui aliorum quo ad opera ciuilia: in his tamen que eis competunt iure naturali vel diuino nō sunt serui sed liberi. potest enim seruus comedere inuito domino et contrahere matrimonium vt habetur extra de coniugio seruorum capitulo primo. hec enim competunt eis de iure naturali. et similiter potest inuito domino credere in deum et huiusmodi que pertinent ad ius diuinum. sed baptizari pertinet ad ius diuinum. ergo cum cura paruulorum iure naturali et diuino quātum ad hoc competat parentibus manifestuꝫ est q̃ non possunt eis licite auferri vt baptizentur licet possint eis auferri vt vendantur sicut ꝛ cetere res ad opera ciuilia. hec autem ratio directe concludit q̃ iudei et ceteri infideles adulti qui sunt serui christianorum non possunt nec debent cogi q̃ baptizentur et hoc fuit p̄us concessum. sed de pueris eorum carentibus vsu rationis q̃ non possint licite eis auferri eis inuitis et baptizari: non probat. quia si auferrentur eis ꝛ baptizarentur: non fieret preiudicium pueris sed potius cōferretur eis magnum beneficium. nec parentibus eorum quia licite possunt eis auferri ꝛ vendi in seruituteꝫ fidelibus vel infidelibus prope vel longe vt alii concedunt. quo facto subtrahuntur totaliter a cura parentum et subsunt in omnibus cure eorum quibus venditi sunt. propter quod si ab eis offerantur baptismo nulli videtur fieri preiudiciuꝫ: licet predictis pueris stantibus sub cura parentum fieret preiudicium ꝛ iniuria si eis inuitis baptizarentur. nec esset decens nec securum q̃ pueri baptizati manerent sub cura infidelium. sed quia vt predictū est pueri seruorum infidelium possunt per dominum licite subtrahi a cura parentuꝫ vendendo eos vel donando aliis qui ex tunc curam eorum habent non apparet quin liceat illis quibus sunt venditi vel donati cuicunq̃ offerre eos baptismo sine preiudicio cuiuscunq̃. non sic autem licet pueros infidelium liberorum auferre a cura parentum nec per consequens offerre eos baptismo. ¶ 2°. sic ad idem. res et bona seruorum sunt dominorum suorum in quorum terris habitant vt habetur extra de iudeis et sarracenis capitulo et si iudeos. ergo res ꝛ bona iudeorum sunt principum christianorum. sed filii sunt quedam res parentuꝫ. ergo filii iudeorum sunt in potestate principum vt res eorum. possunt ergo eis vti vt placet offerēdo eos ad baptismum. ¶ 3°. quia princeps christianus domin⁹ iudeorum potest filios eoruꝫ vēdere in seruitutem terrenam. ergo fortiori ratione potest eos offerre in seruitutem diuinā quod fit per baptismum. imo videntur in hoc mereri si-

hoc faciunt propter salutem paruulorum et honorem dei et non vt parentes cogantur ad credendum quia illud non est licitum. ¶ Contra secundam conclusionē arguit Scotus probādo q̄ paruuli baptizati inequaliter participant gratiam in baptismo. quia deus predestinauit electos ad diuersos gradus glorie et hoc ante determinationem huius signi ad tantā vel tantam gratiaz conferendam. et quia ordinato ad maiorē gloriam rationabiliter potest conferri maior et maior gratia: posset deus in determinando veritatem seu certitudinē huius signi disponere conferre alicui illam gratiam que requiritur ad certitudinem huius signi: et alicui maiorem gratiam quem predestinauit ad maiorem gloriā. sed ille vltimus gradus non confertur virtute baptismi sed de speciali beniuolentia diuina. et propt̄ hoc dici potest q̄ ex parte cause principalis: effectus equalis cōmuniter datur virtute baptismi. quia supponitur de lege cōmuni q̄ prima gratia nō datur maior absq̄ omni causa alia preter causam principalem. ¶ 2°. quia causa meritoria illi⁹ gratie que cōfertur in baptismo: potest efficacius operari ad gratiam in vno q̄z in alio. vel quia specialius oblata pro vno q̄tum ad intentionez offerentis q̄z pro alio. vel quia q̄tum ad executionem pro vno oblata in effectu: pro alio non nisi in preuisione diuina. primo modo christus communiter ponitur nosse omnia que de⁹ nouit sciētia visionis et per consequens nouit omnes electos et ad quem gradū glorie fuerunt electi. potuit ergo predestinato ad maiorez gloriā pleni⁹ offerre passionez suum: et precipue cum se offert pro genere humano vt de eis impleretur predestinatio diuina. secūdo modo passio christi multo efficacius operatur pro nobis qui sumus in lege euāgelica: q̄z pro patribus in lege moysi. quia obsequium prestitum ad maius bonum acceptatur q̄z beneficium premissum. et isto secundo modo est inequalitas in suscipientibus gratiam per circumcisionem et baptismum propter inequalez applicationez cause meritorie ad eos. et forte etiam in baptizatis ante passionem et post. sed q̄ in primo modo. s. propter specialiorem obligationem in voluntate christi fit inequalitas gratie in aliquib⁹ baptizatis est possibile. ¶ 3°. quia licet paruulum comparando ad paruulum cū nullaz habeant propriam motionē: nullam habēt inequalitatem ad gratiam ex parte sui: potest tamē in parentibus vni⁹ esse maior mot⁹ pro suo paruulo q̄z alterius pro suo. vel in aliquib⁹ aliis ministrantibus vel assistentibus baptismo propter quorū merita deus vni paruulo potest conferre maiorem gratiam q̄z alteri. sed hoc non est virtute baptismi sed meriti. et hoc modo forte parentes beati Nicholai orationib⁹ suis meruerunt sibi maiorem gratiam que erat in eo etiā paruulo vel principium mirabilis effectus quia duob⁹ diebus in ebdomada vnica lactatione contentus erat tm̄. et quo ad hoc magis optandum est puerum baptizari a bono sacerdote q̄z a malo quia orationes boni sacerdotis quas multas facit ante et post baptismum: magis valent et exaudiunt q̄z orationes mali. hec Scotus. ¶ Contra tertiam conclusionem arguit Scotus probando q̄ a malo ministro preciso ab ecclesia romana totaliter in casu licet recipere sacramentum baptismi. quia preceptū superioris plus obligat q̄z preceptum inferioris. deus autez precepit baptismū suscipi. ecclesia autē prohibet cōmunicare cum tali ministro. ergo magis obediendū est diuino precepto q̄z ecclesie in casu isto quo non est inuenire alium ad baptizandū meliorez. ¶ 2°. quia plus tenetur excōmunicatus vitare aliū q̄z alius vitare eum. quia illud preceptū de vitādo non imponitur alicui nisi propter se. sed precisus vel excōmunicatus in casu isto non tenetur vitare aliuz imo tenetur non vitare. si enim talis precisus sciret paruulum aliquem nō baptizatum stati moriturum: tenetur necessario eum baptizare. et ita non vitare in casu baptizandi. hoc probat̄. quia si inueniret eum expositum periculo vite corporalis propter famē: tenetur necessario eum nutrire ad saluandum vitā corporalē. magis enim tenetur diligere vitā eius spiritualem q̄z corporalē. ergo quando paruulus est expositus periculo vite spiritualis: tenetur ille sibi conferre remediuz necessarium ad vitā spiritualem. ergo multo magis alius non tenet̄ eum vitare de cōmunicādo cuz eo in tali casu vel actu. ¶ 3°. quia Augustin⁹ de baptismo ꝯtra donatistas libro. 8°. cito post principium videt̄ dicere q̄ adulto licet recipere baptismuz a preciso si alius minister haberi non potest. melius est eni q̄ a tali recipiat: q̄z q̄ de hac vita sine baptismo discedat. ¶ 4°. quia in casu quo pater paruuli non posset habere ministrum idoneum et iminet periculū mortis: tenetur necessario offerre illū preciso. quia nimis esset durum dicere q̄ tenet̄ paruulū suū permittere damnari perpetuo cum posset habere aliquē qui euz baptizaret s̄m illud de conse. distin. 4ª. roman⁹ vbi dicitur in fine. roman⁹ pontifex non attēdit hominem qui baptizat sed deuz et si paganus sit q̄ baptizat. et p̄ma. q. p̄ma si fuerit: non exhorreat

columba

colibꝫ ministeriũ maloꝝ. hec Scotus. ¶ Cõtra q̃rtã conclusionem arguit Durandus probando ꝙ in nullo casu potest malus minister baptizare quin baptizet vt minister et per consequens qui peccet. quia illud quod non potest facere aliquis nisi minister: non potest facere nisi vt minister. ſꝫ administrare quodcũq꜠ sacramentum nõ potest nisi minister tm̃ ille. s. qui ex ordinatione diuina ẽ minister. quia minister est de necessitate sacramẽti sicut materia ⁊ forma. ergo nullus potest ministrare quodcũq꜠ sacramẽtum nisi vt minister. et ideo quicũq꜠ baptizat si est verus baptismus: oportet ꝙ sit minister veri baptismi ⁊ baptizet vt minister: licet non baptizet cum solẽnitate instituta ab ecclesia. solẽnitas enim nõ dat ei esse ministrum sed est signum ministerij sui. ¶ 2°. arguit ꝙ nullus casus necessitatis excuset eum. qꝛ casus euitabilis non est casus necessitatis excusantis a peccato quia tollit rationem voluntarij. sed talis est casus noster. quia si incumbat alicui baptizare puerum morientem ⁊ est sibi conscius alicuꝰ peccati mortalis: in potestate eius est habere displicentiã de peccato illo: et tunc potest sine scrupulo puerum baptizare. ergo talis casus necessitatis nõ excusat baptizantẽ quin peccet. hec ille.

QUantuz ad articulũ tertium primo notanduz est ꝙ vt. S. Tho. docet pͥma secunde. q. 94. arti. 4. capiendo naturam hominis que est homini propria: ad legem nature pertinent illa ad q̃ homo naturaliter inclinatur. ea autem sunt que ratio recta dictat. huiuscemodi autem inclinatio aliter est in homine ſm rationem speculatiuam ⁊ aliter ſm praticam. quia enim ratio speculatiua precipue versatur circa necessaria que impossibile est aliter se habere: absq꜠ aliquo defectu inuenitur veritas in conclusionibus proprijs sicut et in principijs cõmunibus. ex quo fit ꝙ in speculatiuis eadẽz sit veritas apud omnes tam in pͥncipijs q̃ȝ in conclusionibus: licet veritas nõ apud omnes cognoscatur in ipsis conclusionibus sed solum in principijs que dicuntur cõmunes animi conceptiones. apud omnes enim veruz est ꝙ triangulus habet tres angulos equales duobus rectis: quãuis hoc non sit omnibus notuz. ratio vero pratica versatur circa contingentia in quibus sunt operationes humane. et ideo si in cõmunibus sit aliqua necessitas: et tamen quãto magis ad propria descenditur: tanto magis inuenitur defectus. et inde est ꝙ in operatiuis non est eadem veritas vel rectitudo pratica apud omnes q̃ȝm ad propria: sed tantũmodo q̃ȝm ad cõmunia. et apud illos apud quos est eadem rectitudo in proprijs: non est equaliter omnibus nota. apud omnes enim hoc verum est et rectum vt ſm rationem agatur. ex hoc autem principio sequitur quasi conclusio propria ꝙ deposita sint reddẽda. et hoc quidem vt in pluribus verum et rectum est. sed potest in aliquo casu contingere ꝙ sit dãnosum et per consequens irrationabile si deposita reddantur: vt si aliquis petat arma deposita ad impugnandum patriam. et hoc tanto magis inuenitur deficere: quãto magis ad particularia descenditur. quãto enim plures cõditiones particulares apponuntur: tanto pluribus modis poterit deficere vt non sit rectum vel in reddendo vel i nõ reddẽdo. hec. S. Tho. Ex qbꝰ i articulo sequẽte ipse deducit ꝙ licet q̃ȝm ad prima principia lex nature sit omnino imutabilis: verũtamẽ q̃ȝm ad conclusiones proprias primis principijs propinquas: lex naturalis mutabilis est in quibusdam casibus propter speciales causas: q̃uis vt in pluribus sit rectum semper quod lex naturalis habet. et inde est ꝙ licet dominium et seruitus sint de iure gentium vt Ysidorus dicit quinto libro ethimologiarũ quod a primeuo iure nature non recedit: nisi quia illud omnibus animalibus cõmune est: ius vero gentium solis hominibus prout Sanctus Thomas notat secũda secunde questione. 57. articulo tertio. Et tamẽ vt ipse Doctor Sãctus inquit eadẽz summa. q. 10. articulo. 10. in corpore: potest iuste per sentẽtiã vel ordinationem ecclesie auctoritatem dei habentis: ius dominij vel prelationis tolli ab infidelibus super fideles: eo ꝙ infideles merent potestatem amittere super seruos suos qui transferuntur in filios dei. et loquitur de seruis infidelium qui eoruz serui erant anteq̃ȝ christiani fierẽt. vnde circa ĩfideles qui temporali subiectione ecclesie et membris eius subijciuntur: hoc ius ecclesia statuit vt seruus iudeorum cum fuerit factus christianus: statiȝ a seruitute liberetur nullo precio dato si fuerit vernaculus idest in seruitute natus. et consimiliter si infidelis existens emptus fuerit ad seruituȝ. si autem fuerit emptus ad mercationem: tenetur eum infra tres mẽses exponere ad vendendum. nec in hoc ecclesia iniuriã facit. quia cũ ipsi iudei sint serui ecclesie: potest disponere de rebus eorum. in illis vero infidelibus qui temporaliter ecclesie vel eius membris non subiacent: predictum ius ecclesia non statuit: li-

cet possit statuere de iure et hoc facit ad scandalum vitandum. hec Sanct' Thomas. Item quamuis coniunctio viri et vxoris per matrimonium sit de iure nature secundum illud Gene. 2°. propter hoc relinquet homo patrem et matrez et adherebit vxori sue secundum intellectum domini Matthei. 19. vbi etiam id esse de iure diuino manifestum est. verumtamen in aliquo casu ordinatione ecclesie coniunctio matrimonialis predicta dissoluitur: vt si infidelis cohabitare non vult cum fideli sine contumelia creatoris prout dici habet infra. l. distinctione. 39ª. ¶ Ex quibus inferimus quod quamuis lege naturali filius ante pubertatem subijciatur cure parentum et parentes iure nature disponere habeant circa filios et eis prouidere circa ea que ius naturale vel diuinum concernunt: quia tamen huiuscemodi ius vel lex naturalis cum sit rationis pratice ac per hoc circa particularia et contingentia versetur: defectum et mutabilitatem habere potest: ita vt aliquando propter occurrentes causas speciales non sit rectum legem ipsam naturalem obseruare. ideo causis occurrentibus rectum et iustum esse potest filios a quorundam parentum cura subtrahere per eum qui potest. vnde si parentes vellēt filias prostituere vel filios suos malos mores docerent: iuste sibi tutela filiorum auferretur et merito priuarentur iure patrie potestatis. in his certe casibus nō iam parentes censendi essent sed magis hostes filiorum. Cum ergo parentes iudei vel pagani filios suos doceant legem iniquam et eos inimicos christiane fidei facere cōtendant et in odium christi qui ē eorum verus pater et dominus eos nutrire toto animo studeant in malum ipsorum et in eternam damnationez: videtur quod per eum qui preest reipublice cuius ipsi parentes et filij sunt partes: possint et debeant filij auferri a parentum cura. quēadmodum et propter alia minora crimina nonnumquam id de iure facere dignoscuntur.

¶ Secundo Notandum est quod quamuis administratio sacramentorū et ea que sunt iuris diuini non subiacēt potestati et iurisdictioni principum secularium nisi secundum ordinationez ecclesie cui claues celestis regni et bonorum spiritualium collate sunt: videtur quod solo precepto vel dispositione principum secularium filij impuberes infidelium etiam sibi subditorum: nec baptizari debeāt inuitis parentib' neque a cura vel tutela ipsorū auferri propter peccatum infidelitatis. aut propterea quod parentes filios detinent et nutriunt in peccato infidelitatis nec illos fidem christianam recipere permittunt. Probatur primum. quia illud principibus secularibus et prelatis etiam papa inferioribus prohibitum est per ecclesiam in capitulo qui sincera. et capitulo de iudeis. 45.ª distinctione. Item extra de iudeis et sarracenis capitulo sicut iudei. Secundum probatur ex eo quod ecclesia ritus infidelium sibi subditorum tollerat et a christianis tollerari precipit: neque circa eos permittit illos vexari vt in dicto capitulo sicut iudei. et capitulo et si iudeos. et multum aperte in predicto capitulo qui sincera. Ex quo sequitur quod contra ecclesie tollerantiam et ordinationem sit principes seculares et alios papa inferiores filios infidelium a cura parentum subtrahere propterea quod in damnabili sua credulitate falsis ritibus filios instruant. Quod autem infideles tollerandi sunt ab ecclesia in ritibus suis propter causam rationabilem probat Sanctus Thomas secunda secunde questione decima articulo vndecimo. Sūm' tamen pōtifex vices christi gerēs in terris qui nullis ecclesiasticis legibus astringitur nec predecessorū summorum pontificum canonibus coartatur vt in capitulo significasti extra de electione. et. 25ª questione prima capitulo ideo permitēte. §. his ita respondetur: potestatez habet de filijs infidelium vtroque modo disponere si aliquando videbitur expedire. non solum propter plenitudinez potestatis sicut vicari' christi in terris: sed et maxime ex speciali christi commissione qua Petro et eius successori dictum est pasce oues meas Ioā nis vltimo. pastus hic intelligitur cōmuni doctorum sententia et verbo fidei et exemplo vite et sacramentorum dispensatione. oues autem christi dicti sunt vniuersi orbis homines qui iudeorum et gentilium populis comprehenduntur. Iuxta quod domin' ait per prophetā Ezechielis. 34. errauerunt greges mei in cunctis montibus et in vniuerso colle excelso et super omnem faciez terre dispersi sunt greges mei. Quod et redemptor noster satis innuit Ioānis decimo vbi dixit. et alias oues habeo que nō sunt ex hoc ouili et illas oportet me adducere et vocem meam audient et fiet vnum ouile et vnus pastor. que verba exponens Gregorius in homelia ait. quasi ex duobus gregibus vnum ouile efficit: quia iudaicum populum et gentilem in sua fide coniungit. Paulo attestante qui ait: ipse est pax nostra qui fecit vtraque vnum. Cui consonat quod ecclesia in festo beati Petri precinit dicens. Tu es pastor ouium princeps apostolorum: tibi tradidit deus omnia regna mundi. Unde videtur ex predicta christi cōmissione quod papa possit iudeorum et infi-

delium filios impuberes a parentibus cura amouere et illos bonis viris fidelibus in fide christi educandos cõmittere quorum prouidentia baptismum et alia ecclesie sacramenta suscipiant. Et confirmatur. quia vt scribitur Actuum decimo beato petro facto in mentis excessu dum videret celum apertum et descendens vas quasi lintheum magnum in quo erãt omnia quadrupedia et serpentia terre et volatilia celi: similis facta est beato petro cõmissio ad pascẽdas omnes gẽtes cibo spirituali. vnde facta est vox ad eum dicens surge petre occide et manduca. In quibus verbis petrus intellexit sibi esse preceptum q non solum iudeos sed etiaz gentiles ad fidem reciperet et sacramentorum pascua cunctis gentibꝰ tribueret. vnde cornelio ⁊ his qui cum illo erant dixit. mihi ostendit deus neminem cõmunem aut imundum dicere hominem propter quod sine dubitatione veni accersitus. vbi interlinearis sic dicit. Intellexit petrus de omnibus gentibus dictum esse: quia nullus homo discernendus est cum apud deuz non sit personarum acceptio. Et super verbo omnia quadrupedia inquit glosa Bede marginaria. omnes gentes crediture et in vnitatem corporis christi assumende vt omnes efficiantur mẽbra eius. et infra. precepit ergo gentes per incredulitatem foris positas societati ecclesie quam petrus significat inseri. hec Beda. vnde notandũ est verbum precepit. ex quo videtur q commissio facta Petro de ouibus christi idest vniuersis gentibus ad ouile ecclesie adducendis: est preceptiua pro loco ⁊ tempore. Et q non tantũmodo oues et agni petentes ⁊ volentes sed etiam renuentes ad pascua fidei et sacramentorum debeant compelli: apparet tum ex eo q in proxima auctoritate Actuum decimo dictuz est petro surge petre occide et manduca. vbi in verbo surge indicatur sibi sollicitudo. cum autem dicitur occide designatur q etiam flagellis vel alio modo coactionis ad fidem ex omni gẽte trahẽdi sunt. vnde glosa ordinaria exponit. occide idest mortifica et macta vt hostiam deo facias. vt deducti de vetustate: in nouitatem transeant. Tum etiam et multum aperte id patet ex illo verbo domini Luce decimo quarto. exi in vias et sepes et compelle eos intrare vt impleatur domus mea. vbi vtrũq populuz dominus iubet compelli et gentilem et iudaicum prout Gregorius in homelia exponit. cũ de vi

is et plateis ad cenam quosdam dominus vocat: illum populuz designat qui tenere legis vrbanam conuersationem nouerat scilicet iudaicum. cum vero conuiuas suos colligi ex vijs et sepibus precipit: agrestem populum idest gentilem querit. Unde Augustinus de verbis domini sermone trigesimo tertio in persona eorũ qui sepibus herent inquit. voluntate nostra intremus. et respondet non hoc dominus imperauit. coge inquit intrare. foris inueniatur necessitas: nascatur intus voluntas. Et in epistola ad Bonifacium comitez. vbi est inquit q isti scilicet donatiste clamare consueuerunt. liberũ est credere vel non credere. cui vim christus intulit. quem coegit? ecce habent Paulum apostolum. agnoscant in eo prius christum cogentem et postea docentem. prius ferientem ⁊ postea consolantem. mirum est autem quomodo ille qui pena corporis ad euangelium coactus intrauit: plus illis omnibus qui solo verbo vocati sunt in euangelio laborauit. et quez maior timor compulit ad charitatẽ: eius perfecta charitas foras mittit timorem. cur ergo non cogeret ecclesia perditos filios vt redirent: si perditi filij coegerunt alios vt perirent. hec Augustinus. Idem in epistola ad donatum presbyterum. dicis inquit deum dedisse liberum arbitrium: ideo non debere cogi hominem nec ad bonum. attende ergo quod considerare non vis. nam quis nesciat nec damnari hominẽ nisi merito male voluntatis: nec liberari nisi bonaz habuerit voluntatem? non tamen ideo qui diliguntur: male sue volũtati impune et crudeliter permittendi sunt. sed vbi potestas datur a malo prohibendi sunt et ad bonum cogendi. naz si voluntas mala semper sue permittenda ẽ voluntati: quare paulus non est permissus vti pessima voluntate qua persequebatur ecclesiam. sed prostratus est vt excecaretur. et excecatus est vt mutaretur. si voluntas mala semper sue permittenda est libertati: quare monetur pater in scripturis sanctis filium durum non soluz verbis corripere: sed etiam latera eius tundere vt ad bonam disciplinam coactus ⁊ domitꝰ dirigatur. Unde et ipsi dicit. tu quidem percutis eum virga: animam autem eius liberas a morte. si mala voluntas semper sue permittenda ẽ libertati: quare corripiuntur neglegẽtes pastores et dicitur eis errantem non reuocastis: perditam ouem non inquisistis. nõ ideo vobis di-

pliceamus quia reuocamus errantes et querimus perditos. melius enim facimus voluntatem domini monentis si vos ad eius ouile redire cogamus: q̄ȝ consentiamus voluntati omnium errantium vt perire vos permittamus. noli ergo iam dicere quod te assidue audio dicere sic volo errare sic volo perire. Et parum infra. si ergo salus ista corporalis sic custodienda est vt etiam in nolentibus ab eis qui eos diligunt seruetur: quanto magis illa spiritualis in cuius desertione mors eterna metuitur. Et in epistola ad vincentium donatistam. putas inquit neminem debere cogi ad iusticiam cum legas patremfamilias dixisse seruis. quoscunqȝ inueneritis cogite intrare: cum legas etiam ipsum primo saulum postea paulum ad cognoscendaȝ ꝛ tenendam veritatem: magna violentia christi cogentis esse compulsum. et putas nullam vim adhibendam esse homini vt ab erroris pernicie liberetur cum ipsuȝ deum quo nemo nos vtilius diligit: certissimis exemplis hoc facere videas: et christum audias dicenteȝ nemo venit ad me nisi quem pater attraxerit. quod facit in cordibus omnium qui se ad eum diuine iracundie timore conuertunt. Et infra. vides itaqȝ iaȝ vt opinor non esse considerandum ꝙ quisqȝ cogitur: sed quale sit illud quo cogitur vtrum bonum an malum. nō quo quisqȝ bonus possit esse inuitus: sed timendo quod non vult pati: vel relinquit impedienteȝ animositatem: vel ignoratam compellitur cognoscere veritatem. vt timens vel respuat falsum de quo contendebat: vel querat verum quod nesciebat et volens teneat iam quod nolebat. hec Augustin⁹. Et infra. mea primitus sententia erat neminē ad vnitatem christi esse cogēdum. verbo esse agendum. disputatione pugnandum. ratione vincēdum ne fictos catholicos haberemus quos apertos hereticos noueramus. sed hec opinio mea non contradicentium verbis: sed demonstrantium superabatur exemplis. ¶ Si quis autem contendere velit ꝙ supradicte auctoritates loquantur de his qui fidem christi in vnitate ecclesie primo receperāt et heretica peste aut damnabili scismate postea aberrauerunt: attendant ꝙ beatus paulus cuius exemplum tanta sollicitudine Augustinus commemorat: ad fidem christi non prius ab eo susceptam sed magis peruersa animositate impugnatam denuo venire coactus est. attendant preterea verba domini supra commemorata ex euangelio Luce decimo quarto et Actuum decimo in quibus omnes generaliter extra ecclesiam existentes compelli iubentur intrare. ¶ Secundum ergo premissa dicendum videtur ꝙ vbi Sanct⁹ Thomas tenet ꝙ paruuli iudeorum vel paganoruȝ baptizari non possunt inuitis parentibus neqȝ ipsis prouideri circa ea que sunt iuris diuini vel naturalis: loquitur de potestate principum secularium et prelatorum ecclesie inferiorum papa. qui saltem in concernentibus fidem et fidei sacramenta: preceptis ꝛ prohibitionibus ecclesie ac summi pontificis subiacēt ꝛ obedire tenētur. non enim istud possunt de iure facere prohibentibus ecclesie ordinationibus et statutis supra allegatis. Non autem loquitur de sūmo ecclesie prelato scilicet papa qui vices christi gerit in terris plenitudinem potestatis habens in orbe. cui vniuersi homines qui oues sunt christi in persona petri commisse fuerūt vt eas pascat virentibus herbis ad eternam gloriam nutriētibus que sunt ecclesie sacramenta. ad quorum pascua nullus hominum habet accessum nisi primo ad ouile christi quod est ecclesia introducatur. hic enim supremus pastor ouium christi cū habeat a christo plenitudinem potestatis nullis hominū statutis aut regulis coartatur. neqȝ etiam predecessorum summorum pontificum legibus cogi potest vt premissum est. vnde nō obstantibus supra allegatis prohibitionib⁹ ecclesie de non baptizandis infidelium paruulis: ille absqȝ alicuius iniuria potest contrauenire si aliquando id fieri iudicabit. Quod autē vsqȝ adhuc summus pontifex id fieri nō preceperit: causa videtur esse non ex defectu iuris sed quia non expedit. multa enim sunt licita que fieri nō expediunt prout apostolus dicit prima Corinthioruȝ sexto. Et possunt assignari rationes quare id nō expediat: sed precipua videtur esse quia probabiliter credi potest ꝙ si consuetudo ecclesie esset paruulos infidelium inuitis parentibus baptizare: immineret paruulis periculuȝ mortis. nam multi potius eligerent filios mox natos interficere q̄ȝ ipsis inuitis baptizatos videre. et maxime si post baptismum ipsis auferri deberent. si autem eos post baptismuȝ parentibus dimitterēt nutriēdos: verisimile est ꝙ eos a fide christi illos reuocare contenderent et suis ritib⁹ ac erroribus assuefacere studerent quod esset in dedecus christiane fidei et in baptizatorum par-

uulorum detrimentum et plus nocerent oculti
heretici q̄ȝ aperti infideles. Uel sicut in capitu
lo de iudeis quadragesima quinta distinctione
dicitur: non sunt vt trahendi homines ad cre-
dendum sed potius suadendi vt integra sit for
ma iusticie. sicut enī homo propria arbitrij vo-
luntate serpenti obediens perijt: sic vocante se
gratia dei: propria mentis conuersione quisq̄ȝ
credendo saluatur. Et hanc rationem videtur
pretendisse beatus iacobus dicens hermogeni
vade liber quocunq̄ȝ volueris. non enim disci-
pline nostre est vt inuitus aliquis conuertatur.
verum q̄ hec ratio magis probat propositū d̄
adultis q̄ȝ de paruulis vsu liberi arbitrij caren-
tibus. ¶ Rursus videtur q̄ Sanctus Thomas
loquatur in casu quo filij infidelium apud parē
tes sint. naȝ si a parentibus distrahantur vel ip
sorum morte vel quia dominus filios vēdit do
minis longe distantibus ita q̄ parentū cura sub
ueniri non possint: videtur q̄ ipso facto domi-
ni in cuius sunt potestate vel alij quibus ipsi cō
miserint: ius in eos habeant quasi patrie pote-
statis. ac per hoc q̄ eorum prouidentia bapti-
zari possint inuitis parentibus. non enim vide-
tur q̄ in tali casu expectari aut requiri d̄beat cō-
sensus parentum in remotis degentium et qui
nullo modo curam filiorū iā habent sed sunt
magis vt mortui reputandi. non enim dicen-
dum est q̄ huiuscemodi paruulis remedium d̄-
sit salutis. Unde talis ordo videtur esse circa
curam paruulorum vsu rationis carentium q̄
regulariter parentes curam habent iure natu-
re filiorum quorum voluntas interpretatiua ē
parentum voluntas quamdiu vsu rationis ca-
rent. vnde et pater testatur pro filio et eligit ei
sepulturam. decedentibus autem vel absenti-
bus parentibus: curam filiorum habent eorū
tutores si dati sint. in quo casu si paruuli serui
sunt: eorum domini videntur esse tutores. q̄ si
aliquo casu nec dominos habeant nec sint eis
dati tutores: videtur sicut de expositis contin-
git q̄ quicūq̄ȝ eos sub cura sua recipiat: sit eorū
tutor. quia quod in nullius iure est: occupāti cō
ceditur. q̄ si adhuc talis tutor voluntarius de-
ficeret: videtur q̄ ipsi paruuli impuberes mane
rent sub cura et tutela ecclesie et summi pasto-
ris cōmissione christi cu⁹ tales paruuli sunt ag-
ni. iuxta illud Joannis vltimo pasce agnos me
os. in quo casu per ecclesiam deberet eis proui
deri de necessarijs non minus ad vitaȝ spiritua

lem q̄ȝ corporalem.

¶ Tertio Notandum est pro decla
ratione secunde conclusio
nis q̄ vt Sanctus Thomas deducit in hac q̄n
ta distinctione questione secunda articulo secū
do sub articulo tertio: effectus alicuius cause du
pliciter dicitur scilicet per se et per accidēs. per
se quidem dicitur effectus alicuius cause illud
quod per ipsū producitur ad quod ex ratione
causalitatis est ordinatum. sicut domus dicitur
effectus per se domificatoris: quia per arteȝ do
mificatiuaȝ que est ratio sue causalitatis: ad ta-
lem effectum ordinatur. effectus per accidens
alicuius cause ille dicitur ad queȝ causa non or
dinatur ex ratione sue causalitatis: sed produ-
citur ab ipsa causa ex consequenti quia accidit
vel coniungitur effectui per se. quemadmoduȝ
habitatio domus ad quam ex ratione artis do
mificatorie: domificator non per se ordinatur.
nam habita domo constructa: est habitus finis
et terminus artis edificatorie siue domus inha
bitetur siue nō. Scđm hoc ergo dicim⁹ q̄ effect⁹
directe et per se baptismi est ille ad quem ordi-
natur ex opere operato idest ex virtute baptis-
mo a sui institutione collata: sicut est regenera
tio hominis in vita spirituali: christo incorpo-
rari: ablatio peccati et alij similes effectus. effe
ctus autem non directe et per se baptismi ē qui
consequitur ad baptismum non per se ex ope-
re operato seu ex virtute baptismo collata: sed
vel ex dispositione suscipientis baptismum: vel
ex merito vel deuotione baptizantis aut offe-
rentis aut etiam dei specialiter miserentis: vel
qualitercunq̄ȝ talis effectus aliunde eueniat q̄ȝ
ex vi operis operati ipsius baptismi. loquendo
ergo de effectu baptismi directe et per se idest
ex vi operis operati: baptismus equalem effe-
ctum habet in omnibus baptizatis. sm̄ quē mo
dum magister dicit in littera. nec melior est bap
tismus qui per meliorem datur: nec minus bo
nus qui per minus bonum datur: nec malus q̄
per malum datur. nec maius munus datur in
baptismo dato a bono: nec minus in baptismo
dato a malo sed equale quia nō est munus ho-
minis sed dei. loquendo vero de effectu per ac
cidens vel ex consequenti sm̄ modum dictum
non omnes baptizati equalem percipiunt bap
tismi effectū. veruntamen quia in paruulis bap
tizatis ante vsum rationis nihil est ex parte ip-
sorum per quod magis vel minus ad recipien-

dum effectum baptismi disponantur quia omnes quasi pro dispositione habēt eandem fidez et deuotionem ecclesie et omnes pariformiter carent dispositione que fit per vsum liberi arbitrij: ideo cōmuniter dicitur ꝙ paruuli baptizati equalem percipiunt baptismi effectuz. sed hoc est intelligendum q̄ꝫ[m] est ex parte ipsorum. naz ex merito vel deuotione vel offerentiū vel baptizantium vel etiam ex speciali dei prouidentia ac misericordia: possibile est ꝙ in paruulis vn[9] alio percipiat pleniorem et perfectiorem baptismi effectum quemadmodum in adultis.

¶ Quarto Notandum est pro declaratione quarte cōclusionis ꝙ dupliciter potest intelligi aliquē baptizare vt est minister baptismi. vno modo quia baptizat non per virtutez propriam sed vt q̄dam instrumentum animatum principalis agētis habens ab illo virtutem quandam operandi non per modum forme inmanentis sed ꝑ modum intentionis transeuntis: et isto modo quicūq; baptizat siue in casu necessitatis siue extra illum et siue sit persona ecclesiastica siue laica et siue vir siue mulier et siue sit fidelis siue infidelis: baptizat vt minister dumtamen seruet formam ab ecclesia institutam et habeat intentionem baptizandi saltem faciendi quod facit ecclesia. Alio modo dicitur aliq̄s baptizare vt minister quia baptizat ex officio s̄m institutionez ecclesie idest qui deputatus est ab ecclesia ad officium baptizandi exercenduz: et isto modo solus sacerdos est minister sacramenti baptismi vt de consecratione distinctione quarta cōstat. qui non solum dicitur minister sacramenti baptismi quia baptizat non propria auctoritate et virtute sed per virtutem principalis agentis sibi intentionaliter collatam: s̄m quem modum omnis qui baptizat dicitur minister christi qui est principaliter baptizans s̄m illud Joannis primo: super quem videris spiritum descendentem et manentem super eum: hic est qui baptizat in spiritu sancto: et ego vidi et testimonium perhibui quia hic est filius dei: sed etiam dicit̄ minister eccl̄ie idest ab eccl̄ia deputat[9]. Scd̄m hec ergo dicimus ꝙ quarta conclusio debet intelligi de baptizante vt est minister non primo modo solum sed etiam secundo modo qui scilicet ē et minister christi et minister ecclesie idest ab ecclesia deputatus ad officium baptizandi cum certa solemnitate. que licet non sit de substantia sacramenti: concernit tamen officiū baptizandi s̄m institutionem ecclesie quam nō licet pretermittere absq; peccato nisi necessitate imminente prout Sanctus Thomas inquit in hac quinta distinctione questione secunda articulo primo sub articulo primo. Circa hoc tamen videtur distinguendum inter excōmunicatum vel suspensum: et inter illum qui est in peccato mortali non precisus ab ecclesia. naz sacerdos excōmunicatus vel suspensus imminente casu necessitatis baptizandi puerum si non habet in promptu qui illum possit absoluere: non peccat baptizans absq; solemnitate sicut vetula vel paganus in tali casu baptizaret. nam nō est in potestate sua impedimentum excōmunicationis auferre et tenetur liberare pueruz ab eterna morte illum baptizando. si autez habet in promptu absq; periculo mortis pueri baptizandi qui illum absoluere possit: tenetur absolutionem petere modo debito vt absolutus ac mundus possit baptizare cuz solemnitate sicut minister ecclesie. alias videtur ꝙ peccet baptizando absq; debita solemnitate. non enim licitum est ministro ecclesie ministerium suum exequi qualitercūq; sed modo ab ecclesia istituto. vnde videtur ꝙ propri[9] sacerdos teneatur solemniter baptizare quandocūq; aliquem baptizat: nisi periculum mortis baptizandi impediat solemnitatem. Si vero sacerdos existens in peccato mortali nō tamen ab ecclesia precisus casu necessitatis imminēte baptizat absq; solemnitate vt vetula: non videtur excusari et a peccato omissionis quia scilicet omittit baptizare modo instituto ab ecclesia ⁊ vt ecclesie minister et a peccato cōmissionis quia sacra pollut[9] tractat. et quāuis peccaret etiam mortaliter omittens baptizare vel si existens ī peccato mortali baptizaret cum solemnitate et vt minister ecclesie: non tamen dicendus est perplexus. nam in tali casu absq; periculo mortis pueri: posset sacerdos saltem conteri de peccato et ita absq; peccato baptizare. et si multa sint peccata quibus irretitus est ita vt de singulis specialiter cōteri non posset vrgente periculo mortis pueri adminus in generali posset conteri. et in tali casu necessitatis id sufficeret ad baptizandum cū solemnitate et vt ecclesie minister sine eo ꝙ peccatum nouum incurreret. Unde cum Sanct[9] Thomas dicit ꝙ sacerdos existens in peccato

mortali non peccat si baptizet in articulo necessitatis non quasi minister ecclesie sed sicut vetula baptizaret: videtur q intelligat illum nō peccare pro eo q existens in peccato mortali non abstinet se a baptizando et sacra tractando sicut peccaret extra casum necessitatis. quoniam in tali casu ad baptizandum tenetur ne puer sine baptismo moriat et pereat eternaliter: multo magis q̄z fame morientem pascere. non autem intendit dicere illum non peccare pro eo q baptizat existens in peccato cum possit a peccato mundari. item et pro eo q non exercet officium suum sm modum ab ecclesia institutuz cū possit modo supra exposito. vel loquitur de illo qui positus in magna pressura subueniendi puero periclitanti: non meminit peccata recolere z de eis conteri et necessitas periculi non patitur illum solemniter baptizare. vel forte loquitur de existente in peccato mortali qui etiaz est ab ecclesia precisus et non potest in promptu habere iudicem qui illuz absoluat. sed hoc vltimū minus videtur de mente sua.

Quantuz ad articulum quartum respondendum est obiectionibus contra conclusiones. Et quidez ad argumenta Scoti et Durādi cōtra primam conclusionē patet responsio ex his que dicta sunt in secundo notabili. recte enim concluderent suum propositum: nisi principib⁹ et alijs inferioribus papa prohibitum fuisset cōpellere infideles ad fidem suscipiendaz. et q̄z iura prohibitiua videantur loqui de infidelib⁹ adultis non cogendis: quia tamen voluntas filiorum impuberum est de iure voluntas parentum cū ipsi filij libero careant arbitrio: ideo nec parentes cogendi sunt ad fidē in seipsis nec in filijs nisi in casibus in secundo notabili annotatis. ¶ Ad argumenta Scoti contra secundam conclusionem dicitur q non militant contra cōclusionem nostram. nam procedunt de effectu baptismi per accidens vel ex consequenti: qui prouenire potest aliunde q̄z ex opere operato sacramenti. nostra autez conclusio loquitur de effectu directe et per se baptismi qui prouenit ex ipso opere operato. qui equalis est in omnibus paruulis vsu rationis carētibus quod et arguens concedit. ¶ Ad argumenta contra tertiam conclusionem dicitur q non militant contra conclusionē. pbāt enim q in casu necessitatis a malo ministro preciso ab ecclesia romana licitum est sacramentum recipere. quod et nos concedimus si necessitas sit omnino vrgens ita q aliter subueniri non possit recipienti baptismum nisi per malum ministrum. ¶ Ad argumēta Durandi contra quartam conclusionem dicitur ad primum q procedit de ministro generaliter sumpto pro eo qui non per propriam suam virtutem baptizat sed per virtutez alteri⁹. nostra autem cōclusio loquitur de ministro magis stricte qui scilicet est per ecclesiam minister deputatus sub certa forma et solēnitate sine q non se gerit quis vt minister ab ecclesia deputatus sicut in quarto notabili deductum fuit. vnde argumentum non militat contra conclusionem. ¶ Secundum argumentuz concedimus. non enim procedit contra mentē Sancti Thome prout in quarto notabili declaratū ē. ¶ Ad argumentum ante oppositum respondet Sanctus Thomas secunda secunde questione decima articulo duodecimo ad secundum q a morte naturali non est aliquis eripiendus cōtra ordinem iuris ciuilis. puta si quis a suo iudice condemnetur ad mortez temporalem: nullus debet eum violenter eripere. vnde nec aliquis debet rumpere ordinem iuris nature quo filius ē sub cura patris vt eum liberet a periculo mortis eterne. Idem respōdet tertia parte questione sexagesima octaua articulo decimo ad pmū. Et secūdo quodlibet articulo septimo ad secūdum. Et in hoc articulus terminatur.

Circa precedentes distinctiones queritur vtruz baptismus aut confirmatio a ficto suscepta: recedente fictione sortiatur suum effectum et arguitur q non. quia opus mortuum qd est sine charitate: non potest vnq̄z viuificari. sed ille qui fictus accedit ad baptismum vel confirmationē: recipit sacrz sine charitate. ergo nūq̄z potest viuificari hoc modo vt gratiam cōferat. ¶ In oppositū arguitur. quia dicit Augustin⁹ in

libro de baptismo. tūc valere incipit ad salutē
baptismus: cū illa fictio veraci cōfessione reces-
serit. qui corde in malicia pseuerante vel sacrile
gio peccatoꝝ: oblationē nō sinebat fieri. ¶ In
hac q̄stione erūt quattuoꝛ articuli vt supra.

Quantum ad p
mū articulū sit ista conclusio ꝙ
q2 character quodā modo dis-
ponit ad grām: ideo recipiēti
characterē semꝑ grā confertur
nisi ponat obicē fictiōis. quo tū remoto: gratia
ipsa confert. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. sup
distin. 4. q. 3. arti. 2. sub. arti. pmo et. 3°. Et. 3ª
pte. q. 69. articulis. 9. et. 10.

Quantū ad se-
cundū articulū arguit cōtra cō
clusionē cōtra quā arguit Du-
rādus pumo. q2 effect⁹ in actu
requirit causā in actu vt videt
2°. phy. sed in eo q̄ pus ficte recipit baptismum
et postmodū recedit fictio: nō suscipit actu ba-
ptism⁹. ergo nō pōt eē in eo actu aliq̄s effectus
baptismi. ¶ 2°. q2 dispositio necessitatis ad foꝛ
mā: nūq̄ pōt stare cū opposito forme q̄cq̄d sit d̄
dispositiōe necessitatis ad motū. sicut dispositio
necessitatis ad formā ignis: nō pōt stare cū foꝛ
ma aque. s3 charact pōt stare cū opposito grē. g̊
character nō est dispositio necessitatis ad grām.
¶ 3°. q2 illud ꝑ quod homo disponit ad aliq̄d
simpliciter et nō s̄m bene: nō ē dispositio neces-
sitatis ad grām. q2 qđ simplicit dicit et absolute
indifferēs est ad bene vel male. grā autē deter-
minat ad id qđ ē bene. sed character dispōit ad
aliq̄d agendū simplr et nō s̄m determinationē
ad bene. ergo et cetera. ¶ 4°. quia illud nō est
dispositio necessitatis ad grām: sine quo datur
gratia et cū quo nō dat. sed sine charactere dat
gratia vt in baptismo flaminis: et cū charactere
quādoq3 nō dat vt in ficte accedētib⁹. ergo ꝛ c.
¶ 5°. quia si in sacris est subiectiue aliq̄ virt⁹ spi
ritualis agēs ad effectū baptismi: tūc non appa
ret qualit recedēte fictione: baptism⁹ p̄us susce-
ptus possit de nouo hr̄e aliquē effectū: q2 virt⁹
illa agit de necessitate nature nec agere pōt nisi
dū ē. sed talis virtus nō est nisi in actuali exhibi
tione: trāsit eni et nō ꝑmanet. igit nihil pōt nisi
in actuali exhibitione. nec valet si dicat ꝙ licet
baptism⁹ trāseat tū manet character ad quē ne
cessario sequit grā: quia ostēsū est ꝙ character
nō est dispositio necessitans ad grām. ¶ 6°. q2
dispositio necessitatis potest accipi dupliciter.
vno modo dicit dispositio necessitatis oīs illa
dispositio q̄ necessario p̄exigit i subiecto ad hoc
ꝙ aliq̄ forma in eo introducat: sicut diaphanei-
tas est in aere dispositio necessitatis ad recipiē-
dū lumē. alio modo dicit dispositio necessitatis
ad quā necessario sequit forma. sicut ad disposi
tionē quā facit semē hoīs in generatione homi
nis: sequit infallibiliter anima rōnalis. sed cha-
racter nullo predictoꝝ est dispositio necessita-
tis ad grām. ergo nullo modo. maioꝛ patet ex
dictis. minoꝛ ꝓbat. ꝙ eni character nō sit dispo
sitio necessitatis ad grām pmo modo: clarū est
q2 sine charactere pōt in anima recipi grā. nec
secūdo modo: q2 talis dispositio nō stat cū op-
posito forme ad quā disponit: nec se habet idif-
ferenter ad formā et p̄uationē forme. character
autē stat cū opposito gratie et indifferenter se
habet ad grām et culpā. quare et cetera. si autē
dicat ꝙ character est dispositio cōgruitatis: pa-
tet et alias ꝓbatū est ꝙ illud nō est cōueniēter
dictum. ergo et cetera. hec Durandus.

Quantū ad ar
ticulum tertiū notādū est ꝙ si-
cut deductū fuit supra distictio
ne q̄rta sub tertio notabili ex
dictis. S. Doc. character ē dis-
positio disponēs animā directe et d̄ propinquo
ad quasdā actiones vel receptiones hierarchi-
cas exequēdas ꝑtinētes ad diuinū cultū. et res-
pectu harum actionum vel receptionum chara
cter est dispositio necessitatis: capiendo ipsas
actiones vel receptiones s̄m ꝙ ex officio exple
ri habēt. ad grām vero recipiendā vt ibi dictum
fuit: character nō est dispositio necessitatis s̄m
modū dicēdi. S. T. sed magis congruitatis mo
do in dicto notabili exposito. Sed videt ꝙ oꝛ-
nat⁹ qui ꝑ oīa sacra imp̄mit: sit dispositio neces-
sitatis ad grām sacramentalē ad quā directe et
imediate disponit. Uerūtamē hic duplici distī-
ctione op⁹ est. vna q2 dispositio necessitatis du
pliciter dr̄. vno modo dr̄ dispositio necessitatis
omnis illa dispositio q̄ necessario p̄exigit in sub
iecto ad forme vel actus receptionē. sicut dia-
phaneitas est dispositio necessitatis in aere ad
recipiendū lumē. alio modo dr̄ dispositio neces
sitatis ad quā necessario sequit forma vel act⁹.

ad quē disponit. quēadmodum in generatione
animalis vltima dispositio quā facit semē dicit̃
dispositio necessitatis: qz ad ipsam necessario ꝛ
infallibiliter seqtur itroductio forme animalis.
Alia distinctio ē qz necessitas est duplex. quedā
absoluta q̄ in omnē euētū infallibilis est. ꝑ quez
modū necessariū est hominē esse cōpositum ex
aīa et corpe. alia est necessitas cōdicionata quē
admoduz dicim⁹ necessariū esse corp⁹ graue ex-
tra ꝓpriū locū positum moueri deorsum. ē eniz
hoc necessariū: hac condicione vel suppositione
ꝙ nō sit aliquid īpediēs motū deorsum. His di
stinctionib⁹ pmissis: dicimus ꝙ character ē dis-
positio necessitatis pmo modo dispositionis et
secūdo modo necessitatis ad actiones vel rece
ptiones hierarchicas. nam ex diuina ordinatio
ne nullus nō habēs characterē: pōt ex officij d-
bito exercere actiones hierarchicas actiue vel
passiue ad quas ordinat̃ character. ad grāz ve-
ro recipiēdaz: character nō est dispositio neces-
sitatis ſm mētē. S. Tho. sed est dispositio con-
gruitatis. nā nō disponit pmo et directe ad gra
tiam sed ad predictas actiones hierarchicas.
Hoc notanter dicit. S. Tho. tā in primo opere
q̄z in secūdo. Unde in pmo ope dis. 4. q. pª. ar.
pº. arguit sic quinto loco. Si dicat̃ ꝙ character
est dispositio ad grām cōtra. agēs infinitū nō re
quirit materiā dispositā. sed dispositio nō est ne
cessaria nisi ad hoc ꝙ materia sit disposita. cum
ergo gratia sit ab agēte infinite virtutis: videt̃
ꝙ non oporteat characterē dari in sacramentis
ad disponēdū ad grām. ecce argumentū. sequi-
tur respōsio. Ad. 5ᵐ. dicendū ꝙ character ē dis-
positio ad grām ꝑ quandā congruitatis digni-
tatē. ex hoc enim ipso ꝙ homo mācipat⁹ est di-
uinis actionibus et inter mēbra xpi cōnumera-
tus: fit ei quedā cōgruitas ad grām suscipiēdā.
quia de⁹ perfecte in sacramētis homini ꝓuidet.
vnde simul cū charactere quo datur homini vt
possit exercere spūales actiones fideliū vel paſ
siones seu receptiones: dat̃ gratia qua hec bene
possit. hec ille. In secūdo vero ope. 3ª. p. q. 63.
arti. 4. sic arguit pmo loco. character dicit̃ dis-
positio ad grāz. sed gratia est in essentia anime
sicut in subiecto vt in secūda parte dictū est. er-
go videt̃ ꝙ character sit in essentia anime non
autem in potētijs. ecce argumentum. ad qđ sic
respondet. Ad primuz ergo dicendum ꝙ subm
alicui accidēti attribuitur ſm rationem eius ad
quod propinque disponit: non autē ſm rōnem
eius ad quod disponit remote vel idirectē. cha
racter autem directe quidem et ꝓpinque dis-
ponit animaz ad ea que sunt diuini cultus exe-
quenda. et quia huiusmodi donec nō fiunt sine
auxilio gratie: quia vt dicit̃ Joannis. 4º. eos q̄
adorant deū: in spū et veritate adorare opor-
tet: ex consequenti diuina largitas recipientib⁹
characterem largit̃ grām per quā digne imple
ant ad que deputant̃. et ideo characteri magis
est attribuendum subiectū ſm rationē actuum
ad diuinum cultum pertinentium q̄z ſm rōnem
gratie. hec ille. ¶ Nec obstat dictū q2. S. Doc.
supra distin. 4. q. 3. arti. 2. sub. ar. 3. in corpore
dicit in baptismo inpmi characterem qui est im
mediata causa disponens ad grām. q̃m non est
idem dictu esse aliquid dispositio imediata: et
dispositio necessitatis. potest enim causa vel dis
positio congruitatis esse immediata. ¶ Uerū-
tamen aliquo modo licet improprie character
dici potest dispositio necessitatis ad gratiam in
directe. s. ex cōsequenti inq̄zᵐ ex diuina ordina-
tione et largitate recipienti characterem sacra
mentalem: deus semper infundit gratiam qua
habens characterem digne possit actiones vel
receptiones hierarchicas perficere nisi forte ip
se obicem ponat. vnde character non dicit̃ dis-
positio necessitatis ad gratiam quasi efficiat in
subiecto aliquam dispositionem vel qualitatez
qua preparetur et fiat gratie susceptiuum vel q̄
sit gratie introductiua ad illam agens. ac ꝑ hoc
non proprie character dici debet dispositio ad
gratiam ex qua vel a qua vel per quam vel si-
ne qua non. sed potest dici dispositio gratie ad
quam: quia ad characterem sequitur in haben-
te: infusio gratie a deo. et dicitur dispositio ad
gratiam secundo modo de duobus predictis.
et dicitur necessaria necessitate nō absoluta sed
condicionata: si videlicet obicem fictionis non
ponat. Ornatus vero qui cōmuniter datur in
sacramentis: proprie dicitur dispositio ad gra-
tiam quia ad id primo et directe ordinatur. et
dicitur eius dispositio necessitatis: pmo modo
dispositionis et secundo modo necessitatis. dis
ponit eni ornat⁹ sacramētalis et pparat animā
suscipiētis sacramētū ad receptionem gratie. et
ad illum necessario gratia cōsequitur nō abso-
lute: sed hac cōdicione si obicem fictionis non
ponat. quo tamē remoto vtraqz dispositio suū
effectum habebit.

Quantū ad qr tum articulū respōdendū ē ob iectionibꝰ cōtra cōclusionē. Et quidē ad primū respōdeť ex di ctis. S. T. ad simile argumen tū de potētia dei. q. 3. ar. 11. ad. $5^{m}$. fuit eni argu mētū quīto loco. Qđ agit ī virtute alterꝰ: agit vt instrumētū illius. instrumētū aūt nō mouet nisi motū. mouēs autez et motū oportet esse si mul vt pbať. 7°. phy. cum ergo virtꝰ q̄ est in se mine nō sit cōiuncta anime sensibili generantis videť q̄ nō possit agere vt instrumentū eiꝰ nec in virtute illius. ecce argumētū. sequiť respōsio. Ad. $5^{m}$. dicendū q̄ instrumētū intelligiť moue ri a pncipali agēte quādiu retinet virtutez sibi a principali agēte impressam. vnde sagitta tādiu moueť a pijciente: quādiu manet vis impulsus pijcientis. sicut etiā generatū tādiu moueť a ge nerāte in grauibꝰ ⁊ leuibꝰ quādiu retinet formā sibi traditā a generāte. vnde et semē tādiu intel ligiť moueri ab aīa generātis: quādiu remanet sibi vis impssa ab aīa licet corpaliter sit diuisuz. oportet aūt mouēs et motū esse simul quātum ad motꝰ principiū: nō tm̄ quātū ad totūz motuz vt apparet in pijectis. hec ille. Ex qbꝰ verbis res pōdemꝰ in pposito nr̄o pmo ad maiorē q̄ effe ctus in actu reqrit causaz in actu in pncipio mo tus vł actionis: nō necessario in toto pcessu sed sufficit virtꝰ ab ipsa causa relicta q̄ cōpleat effe ctū. Secūdo respōdeť et hoc ad minorē q̄ quā uis recedēte fictione nō sit baptismꝰ exterior id est ipsa ablutio in aq̄: manet tm̄ virtꝰ ipsius ī cha ractere vel ornatu p quā effectus consequitur. ¶ Ad. $2^{m}$. diciť pmo q̄ nō militat cōtra Sāctū Thomā q̄ nō ponit characterē eē pprie disposi tionē necessitatis ad grām sed cōgruitatis vt fu it in notabili declaratuz. Diciť secūdo q̄ maior habet veritatē d̄ dispositione necessitatis abso lute q̄lis dispositio nō est character aut ornatꝰ sacramētalis respectu grē. ꝫ ē dispositio neces sitatis cōdicionate modo exposito in notabili. et hec stare pōt cū opposito forme ad quā dispo nit. sicut grauitas q̄ ē dispositio necessitatis ad locū deorsum: stare pōt cū z loco sursum ī corpe phibito descēdere. ¶ Ad. $3^{m}$. diciť q̄ maior p positio vniuersaliť sumpta est falsa. nā potentie naturales intellectꝰ et volūtatis: dispositiones sunt hominis ad hītus virtutū recipiēdū: et tm̄ ipse potētie hominē disponūt ad aliq̄d simplici ter et nō fm̄ bene determinate. ¶ Ad. $4^{m}$. dť pmo q̄ nō militat ɔtra Sāctū Thomā q̄ nō po nit characterē esse dispositionē necessitatis res pectu gratie. Diciť secūdo q̄ maior hēt veritatē de dispositione necessitatis absolute non condi cionate q̄ pōt impediri ab effectu cōdicione nō stante. et talis necessitatis: character est dispos tio ad grām. ¶ Ad. $5^{m}$. dť ad maiorē q̄ licet vir tus sacramenti postq̄z transit vsus baptismi nō maneat actu in se: manet tamē in virtute sui ef fectus. s. characteris et ornatꝰ. et ad huiꝰ impro bationē dť q̄ quāuis character nō sit pprie dis positio necessitās ad grāz: sufficit tm̄ q̄ sit dispo sitio congruitatis ad effectum gratie q̄ non da tur ex necessitate characteris sed ex diuina ordi natione. ¶ Ad. $6^{m}$. dicitur q̄ minor est falsa. im mo loquēdo impropē de dispositione necessita tis qualis attribuitur characteri: character ē dis positio necessitatis secūdo modo. et ad huiꝰ im probationē dicimꝰ q̄ maior hēt veritatē de dis positione necessitatis absolute: nō cōdicionate qualis dispositio ē character vt dictum ē. ¶ Ad argumētū ante oppositū respōdet. S. Tho. su pra distin. 4. q. 3. ar. 2. sub. ar. 3. ad primum q̄ baptismus magis habet efficaciam ex ope opa to q̄d est opus dei et nō hominis. et ideo nō po test esse mortuū propť hominis fictionez. Idē respondet. 3ª. p. q. 69. ar. 10. ad primum. Et in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distinctio septima.

Circa se ptimam distin ctionez queriť vtrū sacerdos simplex etiam si non sit epis copꝰ possit cō firmare et ar guiť q̄ sic. q2 ī sacramētis ex parte conferē tis requiritur ordo et intentio. sed episcopꝰ nō habet aliquem ordinem vel characterem quez non habeat simplex sacerdos. ergo sicut episco pus ita et sacerdos simplex potest confirmare si habeat intentionem confirmandi. ¶ Inop-

positum arguitur. quia soli episcopi in locum apostolorum succedunt. sed soli apostoli in primitiua ecclesia manus imponebant quod erat cõfirmare. ergo soli episcopi nunc possunt confirmare. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantum ad primum articulum sit hec conclusio q simplex sacerdos nõ episcopus cõfirmare potest ex cõmissione solius pape. Hanc cõclusionem tenet Sanctus Thomas in hac distinctione questione tertia articulo primo sub articulo tertio. Et tertia parte questiõe septuagesima secunda articulo vndecimo ad primuz.

Quantuz ad secundum articulum arguenduz est contra conclusionem. contra quam arguit Durandus multipliciter. Primo sic quia de integritate cuiuslibet sacramenti sunt materia et forma et minister. sed papa nõ potest mutare aliquid circa formam sacramentorum vel circa materiam. ergo nec circa ministruz. aut ergo simplex sacerdos ex institutione diuina est minister confirmationis: et tunc absq commissione pape potest eam conferre. aut non est minister sed solus episcopus: et tunc neq commissione pape potest eam conferre. ad hoc tamen posset aliquis dicere q minister non est ita d integritate sacramenti sicut materia et forma. qr materia et forma sunt intrinseca sacramẽto. minister autem extrinsece se habet ad ipsum. propterquod aliqua variatio potest fieri circa ministrum et non circa materiam vel formaz. quod patet in sacramento penitẽtie in quo potest fieri variatio circa ministrum per papam sicut cũ papa dat aliquibus priuilegium absoluendi cũ prius absoluere non possent. vel cum subtrahit ab his qui prius habuerunt. nũq tamẽ potest mutare materiam aut formam sacramenti penitentie. et similiter videtur q posset facere circa alia sacramenta vt scilicet posset variare ministrum non autem materiã vel formã. ¶ Sed istud non videtur: primo quia papa circa sacramentum penitentie non mutat ministruz quia minister eius est omnis sacerdos: cum omni sacerdoti dicatur accipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata et cetera. sed subtrahit materiam isti vel illi sicut sibi placet. quod ẽ pro tanto quia cum sacramentũ penitentie sit iudiciale: materia huius est peccator subditus. potest autem papa facere q subditus isti sacerdoti: sibi amplius non sit subditus. et sic subtrahit isti vel illi materiam absoluendi. qua subtracta non potest soluere nec ligare. sicut si sacerdoti subtraheretur panis et vinum: non posset conficere. similiter papa potest alicui subdere subditum qui prius ei non erat subditus: et tũc poterit eum absoluere quez prius non poterat ex defectu materie. nõ ergo mutat papa ministrũ penitentie sicut nec in aliis sacramẽtis: sed dat materiam vel subtrahit. Uel potest alio modo dici q papa ministrum alicuius sacramenti mutare non potest: potest tamen precipere q nullus a tali vel tali ministro recipiat sacramenta et tunc recipiens contra inhibitionez pape peccat nec recipit gratiam. et quantuz ad sacramẽtum penitentie nihil omnino recipit nec sacramentum nec rem sacramenti. nõ quia sacerdos non sit minister: sed quia confessio non est integra quando tacet peccatum quod actu cõmittit et sic est defectus in materia. aut si non tacet nihilominus non recipit rem sacramẽti scilicet gratiam cum actu cõmittat culpam: est tamen verum sacramentum. sed quia totus effect9 penitentie est remissio culpe: ideo sacramentum ẽ in tali iterandum sicut esset aliud sacramentuz per quod nihil penitus esset factum. nec valet quod dicitur ministrum se habere extrinsece ad sacramentuz et materia et forma intrinsece: qr sicut minister conferens se habet extrinsece ad sacramentum: sic et suscipiens ipsum. sed vbi suscipiens aliquod sacramentum est determinat9 sicut in extrema vnctione infirmus vel in ordine masculus: per papam mutari non possunt. vnde nullum est sacramentum si sanus inũgat vel mulier ordinetur. ergo similiter circa ministrũ nihil omnino potest mutari absq euacuatione sacramẽti quãuis extrinsece se habeat ad sacramentum. et hoc est secundum argumẽtũ. ¶ 3°. arguit sic. dispensare sacramenta quorum actus respicit corpus xpi mysticum: non conuenit pape aut episcopis ratione iurisdictionis. qr cum papa electus et episcopus cõfirmatus habeant plenariam iurisdictionem antequam sint consecrati: possent tunc sacramenta cõferre scu

dispensare quod est falsum. ergo non competit eis ratione iurisdicionis sed ratione consecrationis. sed ea que consecrationez respiciunt: nõ consecrato committi non possunt vt habetur extra d consecratione ecclesie vel altaris capl'o vltimo. ergo papa vel episcopus non possunt non episcopo cõmittere q possit alia sacramenta conferre. ¶4°. arguit sic. papa non habet maiorem potestatem q episcopus nisi in foro causarum. si ergo ex commissione pape simplex sacerdos potest conferre confirmationem vel minores ordines: idem poterit quilibet sacerdos ex commissione proprij quod a nullo conceditur. ¶5°. quia sicut in baptismo confertur potestas suscipiendi sacramentum: sic in ordine dispensandi ea. sed papa non potest facere q non baptizatus suscipiat veruz sacramentũ. ergo non potest facere q non ordinatus illa ordinatione qua quis recipit potestatem dispensatiuam confirmationis vel ordinis: possit hoc sacramentum conferre. ¶6°. quia mirum esset si aliquis posset in actionem respectu eius cui⁹ non habet potentiam. s'm istos autem character ordinis vel baptismi sunt potestas suscipiendi et conferendi sacramenta. nullus autem potest habere characterem baptismi vel ordinis ex commissione pape: sed requiritur susceptio sacramentorum. ergo nõ habenti characterem ordinis per susceptionem sacramenti: non potest per quemcũqz committi actus illius sacramenti. Item deducatur vt prius. quia minister confirmationis aut est ordinatus ordine episcopali: aut simplicis sacerdotis. si episcopali: cõmitti non potest non episcopo. si simplicis sacerdotis: simplici sacerdoti non est necessaria commissio nisi forte propter prohibitionem ecclesie ad vitandum culpam inobedientie. ¶7° arguitur quia ratio tue opinionis non videtur concludere. cum enim dicat q papa habet plenitudinem potestatis super corpus mysticum verum est vnam qua potest sacramenta dispẽsare: sed non cõmittere cum hec sit potestas cõsecrationis in qua cum ipso cõmunicant omnes episcopi. aliam potestatem habet que est iurisdicionis que est in scrutando citando excõmunicando suspendẽdo in qua nullus ei equatur. et hanc potest cõmittere alicui vel in toto vel in parte. sed de hoc nihil ad propositum: sed d prima que cõmitti non potest. ¶8°. quia quod dicitur q illa cõmissio non potest fieri nisi sacerdoti qui habet potestatem super corpus domini verum: non videtur cogere. quia a corpore domini vt cõsideratur in se vel per se puta passo vel mortuo: influit gratiam corpus mysticũ et non ab ipso solum vt est in sacramento. sacerdos autem non habet potestatem super corpus domini verum vt est in se sed solum prout est in sacramento. et ideo quantum est de virtute sermonis vel rationis: non est necessariuz q sibi soli competat dispensatio sacramentorum per que effluit gratia super corpus mysticum. quod etiaz patet. quia alius a sacerdote potest conferre baptismum quantuz est de ratione sacramenti: licet ex institutione ecclesie solus sacerdos habeat auctoritatem ministerij. ¶9°. quia cum dicatur q presbyteri cardinales conferunt minores ordines: dicenduz est q eque dubium est de minoribus ordinibus et de confirmatione. non enim daret quomodo possint a non episcopo conferri si solus episcopus ex ordinatione christi sit horum sacramentorum minister. si vero omnis sacerdos sit minister s ex ordinatione ecclesie reseruatur solis episcopis tunc quilibet sacerdos potest vere confirmare et minores ordines conferre licet peccet conferendo faciens contra statutuz ecclesie. ecclesia enim potest ministrum sacramẽti ligare suo statuto: sed nõ potest irritare sacramentum cõcurrentibus his que sunt de necessitate sacramenti. et si hoc est verum: tũc Gregorius potuit cõferre sacerdotibus q licite confirmarent qui alias peccassent confirmando licet alias cõfirmassent. si autem non est ita sed solus episcopus est minister: nescio cur non possit dici q Gregori⁹ cum fuerit homo et non deus errare potuerit. ¶10. quia videtur q proprius minister confirmationis sit episcopus per illud quod dicitur d consecratione distinctione quinta. minister autem minorum ordinum videtur esse simplex sacerdos vt patet per illud quod dicitur extra de ordinatis ab episcopo qui resignauit episcopatui capitulo primo.

QUantuz ad articulum tertium notandum e q circa conclusionem: difficultatem facit ex vna parte quia instituere ecclesie sacramenta et ea que de necessitate sunt sacramenti: perti-

net ad solam potestatem excellentie christi s3 cõmunem theologorum doctrinam. quam potestatem vt communiter dicitur christus hominibus non communicauit sed sibi reseruauit q̃tũ communicare potuerit. cum ergo minister sit de necessitate sacramenti qui sacramentum conficiat et suscipientibus conferat: videtur ꝙ instituere et determinare ministrum sacramentorum solius sit potestatis christi non alicuius hominis puri. Ex alia parte difficultatem facit quia confirmatio qua liniuntur baptizati chrismate in fronte: est sacramentum magnum vt magister dicit in littera et habetur de consecratione distinctione quinta in capitulo de his vero et capitulo manus. cuius sacramenti proprius minister est sacerdos episcopus ita vt per inferiores etiam sacerdotes perfici nõ possit sed irritum habeatur et vacuum si ab his hoc sacramentum conferatur nec inter ecclesiastica reputabitur sacramenta vt habetur in dicto capitulo manus. et tamen vt dicitur in capitulo peruenit nonagesima quinta distinctione Gregorius papa commisit simplicibus sacerdotibus sacramentum cõfirmationis baptizatis ministrare. in quo facto videtur ministrum sacramenti mutasse et nouum instituisse. quod Gregorius nequaq̃ fecisset: nisi id de iure facere potuisset. nõ enim fas est credere Gregorium in eo quod de necessitate est sacramenti errasse. nam veritas sacramentorum ecclesie concernit veritatem fidei in qua romanus põtifex errare non potest iuxta promissionem domini dicẽtis Luce vigesimo secundo. simon ecce sathanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum. ego autem rogaui pro te vt non deficiat fides tua. quod inducens Bernardus scribens Innocentio pape. oportet inquit ad vestrum referri apostolatuz pericula queq3 et scandala emergentia in regno dei ea presertim que de fide contingunt. dignum namq3 arbitror ibi potissimum resarciri dãna fidei vbi fides defectum habere non posset. hec quippe prerogatiua est huius sedis. cui eniz alteri dictuz est ego pro te rogaui petre vt non deficiat fides tua: hec Bernardus. Quia ergo vera sunt que pro vtraq3 parte inducuntur et communi doctorum probãtur sententia: oportet vnum vel alterum dictum saniori intelligẽtia temperare. Unde circa primuz dictum considerandum est ꝙ vt magister dicit in prima distinctione huius quarti: duo sunt in quibus sacramenta ecclesie consistũt scilicet verba ꝛ res. hec enim intrinsece et substantialiter constituunt sacramenta. vnde Augustinus dicit super ioannem. accedit verbum ad elementum et fit sacramentum. et quia propria et specifica ac distincta ratio cuiuscunq3 rei accipitur ex his que substantiam eius constituunt: inde est ꝙ cuiuslibet sacramenti sunt determinate res et determinata verba quibus essentialiter perficitur et a singulis aliorum sacramentoruz distinguitur. minister autem sacramentum cõferens q̃q̃ sit cuilibet sacramento necessarius: non tamen est pertinens intrinsece ad essentiam sacramenti: sed habet se ad illam extrinsece quod et generaliter commune est causis agentibus. ex quo fit vt non cuiuslibet sacramenti sit proprius ꝛ determinatus minister sed vnus sit plurium nõ solum vnitate nature sed etiam vnitate status et ordinis ecclesiastici. immo vnus omnium sacramentorum minister est sicut sacerdos episcopꝰ. Simplex etiam sacerdos minister est omnium sacramentorum: preterq̃ ordinis sacri ꝛ confirmationis. Unde evidetur ꝙ determinatio ministri sacramentoruz non sit ita propria et substãtialis sacramentis quemadmoduz determinatio rerum et verborum ex quibus sacramenta essentialiter constituuntur sicut per materiam et formam. ac per hoc ꝙ nõ eque pertineat ad potestatem excellentie christi determinatio ministri sacramentorum sicut rerum et verborum determinatio. Consonant hec his que Sãctus Thomas dicit in hac distinctione questione pͥma articulo secundo sub articulo tertio in corpore. quodlibet inquit sacramentum determinat sibi principale agens q̃tũ ad necessitatez sacramenti: quia non habet efficaciam aliquaz nisi ex auctoritate domini et merito ipsius. sed nõ quodlibet sacramentum determinat sibi ministrum quantũ ad necessitatem sacramenti: sed quando q3 solum q̃tũ ad solemnitatem sicut patet in baptismo. Quamobrem licet verum sit prout communiter dicitur ꝙ potestatem excellentie circa institutionem sacramentorum christus ecclesie aut eius prelatis non communicauerit: nihilominus probabiliter dici potest ꝙ determinationem ministri quorundam sacramentoruz commiserit ecclesie et presertim summo eius prelato vicario christi generali in terris. quemadmodum etiã commisit legitimationem et determinationem personaruz ad sacra

mentum matrimonij contrahendū. non enim videtur minoris potestatis esse determinare et legitimare personas ad suscipiendum sacramētum q̄ ad illud conferendum. In sacramento etiam penitentie per ecclesiam apponuntur cōdiciones quibus sacramentum efficax sit et non aliter. Unde videtur probabiliter dici posse q̄ determinationem ministri in sacramento baptismi: christus precise non determinauerit sed q̄ summo ecclesie prelato id commiserit. quia vt tenet consuetudo ecclesie omnis homo sine differentia status vel sexus aut ordinis conferre potest sacramentum baptismi. hoc autē nō videtur ex diuina institutione expresse concessum. nam non legimus huius sacramenti ministerium fuisse cōmissum a christo alijs preter q̄ apostolis quibus dixit Mathei vltimo. euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filij et spiritus sancti. apostoli autem pro tunc omnes sacerdotes erant a domino consecrati in die cene quādo instituto corporis et sanguinis ipsius sacramento: dictum ē illis hoc facite in meam commemorationem. et inde videtur q̄ ecclesia rationem sumpserit ordinandi q̄ officium baptizandi competeret solis sacerdotibus vt in capitulo constat de cōsecratione distinctione quarta. Et nonagesima tertia distinctione capitulo diacones. Q̄ autē omnis vtriusq̄ sexus cuiuscūq̄ gradus status vel condicionis sit conferre possit sacramentū baptismi verum et ratum atq̄ efficax non legitur a christo institutum. vnde videtur q̄ ecclesie ordinatione factum fuerit per potestatem sibi a christo collatam vel speciali reuelatione vel alia familiari traditione facta apostolis aut ecclesie prelatis. Et huic consonat quod Sanctus Thomas dicit infra distinctione vigesima tertia questione secunda articulo primo sub articulo primo in corpore q̄ laicos baptizare posse in casu necessitatis: est diuina dispensatione factum: vt nulli regenerationis spiritualis facultas desit. non enim sola humana auctoritate posset ecclesia id instituere eo q̄ virtus ministri sacramentorum supernaturalis sit nec nisi diuina communicatione et infusione ab homine potuit participari. Et cōfirmatur. quia institutio sacramentorum q̄tum ad ea que sunt necessitatis pertinet ad potestatem excellentie christi. Unde Sanctus Thomas tertia parte questione sexagesima quarta articulo secundo ad primū illa inquit que aguntur in sacramētis per homines instituta: non sunt de necessitate sacramenti sed ad quandam solemnitatem que adhibetur sacramentis ad excitandam deuotionem et reuerentiam in his qui sacramenta suscipiunt. ea vero que sunt de necessitate sacramenti: ab ipso christo constituta sunt qui est deus et homo.

¶ Consimiliter autem videtur probabiliter dici q̄ minister sacramenti confirmationis non fuit precise determinatus a christo: sed vel simpliciter vel quantum ad aliquid aut in casu: eius determinatio fuit ecclesie id est summo ecclesie prelato aliquo dictorum modorum commissa. Forte enim vt petrus de palude dicit: christus determinauit q̄ esset sacerdos: cuius tamen q̄litatem et ordinem commisit determinandum summo ecclesie prelato. qui vt videtur ex capitulo de his vero cum duobus capitulis sequentibus de consecratione distinctione quinta decreuit ministrum sacramenti confirmationis esse episcopum: non aliquem inferiorem nec etiam simplicem sacerdotem. ita vt si hoc sacramentum ab alio q̄ ab episcopo conferretur irritum fuisset et vacuum. que constitutio ortum videtur habuisse a tempore apostolorū qui soli hoc sacramentum conferebant in primitiua ecclesia. Unde Actuum octauo legitur q̄ paulus et ioannes fuerunt missi in samariam ad cōferendum sacramentum cōfirmationis his qui a philippo baptizati fuerāt. nō enī philippus episcopus fuit sed diaconus. vnde super illud manus imponebant eodem capitulo dicit glosa. philippus qui samarie euangelizabat: vnus de septem fuit. si enim apostolus esset: manus imponere posset vt spiritum sanctum acciperent quod solis episcopis licet. Et quia par in parem non habet imperium nec summus pontifex legibus predecessoris sui artatur vt in capitulo significasti et capitulo innotuit de electio. et vigesima quinta questione prima capitulo ideo permittente: videtur q̄ beatus Gregorius potuit potestatem dare sacerdotibus non episcopis ministrandi sacramentum confirmationis ac per hoc ministrum huius sacramenti mutare prout habetur i capitulo peruenit nonagesima quinta distictione. Ista probabiliter dicta sint salua ecclesie determinatione ac maiorum sententia ad factum beati Gregorij saluandū. Neq̄ enī putandum est q̄ tantus vir magna scientia preditus ac sanctitate: errasset concedens quod

non potuisset circa id quod ē de necessitate sacri. nec ppter scandalū vitandū fieri debuit aliquid contra veritatem sacramenti que concernit veram fidei. nā iuxta Hieronimi sententiā potius scandalum nasci permittitur q̄ ꝙ veritas relinquatur. Ad sensum predictorum possunt accipi verba Sancti Thome tertia parte q̄stione. 72. articulo vndecimo ad primum vbi dicit ꝙ papa in ecclesia habet plenitudinē potestatis et quia potest quedam que sunt superiorum ordinū cōmittere inferioribus quibusdam sicut aliquibus presbyteris concedit conferre minores ordines quod pertinet ad potestatem episcopalem. et ex hac plenitudine potestatis concessit beatus Gregorius papa ꝙ simplices sacerdotes hoc conferrent sacramentum quamdiu scandalū tolletur. Hec Sanctus Thomas. Et videtur ꝙ plenitudo potestatis de qua hic loquitur Sanctus Thomas non solum sit potestas ordinaria pape sed simul cum ea etiam potestas ex speciali christi cōmissione circa determinationem aliquorum que sunt de necessitate sacramentorum ad quam plenitudo potestatis pape ordinaria non se extendit. Unde Sanctus Thomas tertia parte questione. 64. articulo. 2. ad tertium. apostoli inquit et eorū successores sunt vicarij dei q̄ntum ad regimē ecclesie constitute per fidem et fidei sacramenta. vnde sicut non licet eis constituere aliam ecclesiam: ita non licet eis tradere aliam fidem nec instituere alia sacramēta. sed per sacramēta que de latere christi pendentis in cruce fluxerunt dicitur esse fabricata ecclesia christi. voco autem plenitudinem potestatis ordinariam quam christus petro et eius successoribus cōmuniter tradidit. Ea autem que Sanctus Thomas dicit in primo opere videntur dicta s̄m potestatis ordinarie plenitudinē. Sed quia difficile est videre quomodo papa de potestate ordinaria possit determinare ministrum sacramenti propter rationes superius tactas: ideo videntur accipienda ad sensum predictorum ea que in secundo opere scripsit. Et ad hoc facit quod Sanctus Thomas dicit tertia parte questione sexagesima sexta articulo. 6° in corpore. sacramenta inquit habet efficaciā ab institutione christi. z ideo si pretermittatur aliquid eorum que christus instituit circa aliquod sacramentum: efficacia caret nisi ex speciali dispēsatione eius qui virtutem suam sacramentis non alligauit. Et simile ē quod dicit supra q̄stione. 64. articulo. 2° ad primum. ea vero inquit q̄ fiunt de necessitate sacramenti: ab ipso christo constituta sunt qui est deus et homo. et licet non sint omnia tradita in scripturis: habet tamen ea ecclesia ex familiari apostolorū traditione sicut apostolus dicit prima Corinthiorum vndecimo. cetera cum venero disponam. ¶ Quibus autem nō placuerit iste modus dicendi: oportet vt dicant ꝙ christus per seipsum instituit et determinauit ministrum baptismi esse omnem hominem cuiuscūqꝫ status sexus aut condicionis fuerit: quāuis hoc in scriptura sacra expresse nō habeatur. et tunc necesse habent dicere ꝙ ex ordinatione ecclesie institutio christi circa ministrum baptismi fuerit limitata et coartata extra casum necessitatis ad solos presbyteros. vt in capitulo constat. et capitulo diacones supra allegatis. et ꝙ ecclesia seu ecclesie prelatus potestatem habuit ad id ordinandum ex diuina cōmissione q̄litercūqꝫ facta. ¶ Rursus q̄bus non placet quod dictū est de ministro confirmationis sed ꝙ a christo fuerit expresse institutus et determinatus: quia s̄m iura supra allegata talis minister est episcopus et non aliquis inferior: oportet dicere vnum e duobus. Uel ꝙ beatus Gregorius dispensauit circa ministrum confirmationis pro illa vice ex familiari instinctu vel reuelatione spiritussancti et ꝙ postea non licuit etiam summo ecclesie prelato talis dispensatio nisi facta fuisset illi consimilis diuina reuelatio. Uel sicut dicit Scotus ꝙ beatus Gregorius potuit ad sedandum scandalum quod pro tunc in illis partibus excitabatur: facere presbyteros illius regionis episcopos ad hoc sacramentum conferendum: non q̄ntum ad alios actus episcopales ita vt quilibet eorum vere confirmaret tanq̄ꝫ episcopus. et potuerunt ad id p̄fici episcopi: ipsis etiam et populis ignorantibus.

Quantum ad articulum quartum patet responsio ad omnia argumenta cōtra conclusionē per ea que dicta sūt in notabili. ¶ Ad argumentum ante oppositū patet responsio ex supradictis.

## ¶ Distinctio. viij.et.ix.

Circa octauam et nonam distictiones querit utrum forma sacramenti eucharistie sit conueniens. s. hoc ē corpus meū: et hic est calix sanguinis mei. et arguitur ꝙ nō. quia forma sacramēti sufficit ad perfectionē sacramē-ti. vnde sacramentum baptismi quandoqꝫ perficitur solis verbis forme prolatis et omnibus alijs pretermissis. si ergo predicta verba sint forma sacramenti huius: videt̃ ꝙ aliquando hoc sacramentum possit perfici his solis verbis prolatis et omnibus alijs pretermissis q̄ in missa dicunt̃. qđ tamen videtur esse falsum quia vbi alia verba ꝑ-termitterētur: predicta verba acciperent̃ ex parte sacerdotis proferentis in cuius corpus et sanguinem panis et vinum non conuertuntur. nō ergo predicta verba sunt forma huius sacramenti conueniens. ¶ In oppositū arguitur quia Ambrosius dicit in libro de sacramentis ꝙ cōsecratio fit verbis et sermonibus domini iesu. nam per reliq̄ omnia que dicuntur: laus deo defertur. oratione petitur pro populo pro regibus pro ceteris. vbi autem sacramentum conficitur: iam non suis sermonibus vtitur sacerdos: sed vtitur sermonibꝰ xpi. ergo sermo xpi conficit hoc sacramentum. ¶ In hac questione erūt q̄ttuor articuli vt sup̄.

Quantum ad ꝑmum articulū sit prima cōclusio ꝙ eucharistia est sacramentum. Hanc cōclusionem tenet Sāctꝰ Thomas in hac distin. 8ª. q. ꝑª. articulo ꝑmo sub arti. pumo. Et tertia parte. q. 63. articulo ꝑmo. ¶ Secūda conclusio est ꝙ eucharistia est vnū sacramentū. Hanc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac distin. vbi supra sub. ar. 2. Et tertia parte vbi supra arti. 2. ¶ Tertia conclusio est ꝙ forma cōsecrationis panis cōpleta et precisa consistit in his verbis. hoc est corpꝰ meū. Hanc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac disti. q. 2. arti. ꝑmo sub. arti. ꝑmo et. 2. Et tertia pte. q. 78 arti. 2°. ¶ Quarta ꝯclusio est ꝙ in hac oratione hoc est corpus meū: li hoc nō significat determinate illud qđ demōstrat quādo ꝓfert̃. Hanc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac distin. loco proxime allegato sub. arti. 4. ad ꝑmū. Et tertia. p. q. 78. arti. 5. ¶ Quinta conclusio est ꝙ cōpleta forma consecrationis sanguinis est ista. hic est calix sanguinis mei noui et eterni testamēti mysteriū fidei qui pro vobis et ꝓ multis effundetur in remissionē peccatoꝝ. Hanc cōclusionem tenet. S. Tho. in hac disti. q. 2. arti. 2. sub articulo ꝑmo. Et tertia parte. q. 78. articulo. 3.

Quantum ad secundum articulū arguendū ē cōtra cōclusiones. Et quidē cōtra primā cōclusionē arguit Aureolus ꝓbando ꝑmo ꝙ in probatione cōclusionis incōuenienter dictū sit ꝙ corpus xpi cū speciebꝰ concurrat ꝑ modū vniꝰ virtutis et arguit sic. quia illud quod est res sacramēti: non est sacramentum saltē nō est virtꝰ sacramēti. quia frustra te virtus q̄ cū elemēto est sacramētū: nō est res sacramēti. vnde in baptismo character et gratia non sunt virtus sacramenti eo ꝙ sunt res ipsius sacramēti. sed corpus xpi est vere res significata ꝑ sacramentū eucharistie. sic enim diffinit capl'o cū marthe. de cele. missa. et de conse. disti. 2ª. caplo in xpo. ꝙ res huiꝰ sacramēti est duplex. s. corpus xpi et charitas i mēte fideliū. Similiter magister idem dicit in presenti disti. ergo intra sacramētū eucharistie nō ingredit̃ corpus christi sed tantūmodo species et verba. ¶ 2°. arguit contra aliud dictum probando ꝙ species non sint materia huius sacramenti. quia illud non est materia huius sacramēti: in quo recipitur primus effectus sacramenti. non enim res sacramēti recipitur in materia sacramenti sicut character baptismi non recipitur in aqua sed in anima. sed in speciebꝰ panis recipitur prima res huius sacramenti puta corpus christi. ergo &c. ¶ Confirmatur. quia prima materia sacramenti est illud quod recipit virtutem infusam quā potuis agere instrumentaliter saltem ad primam rem huius sacramenti. hic autem nulla est talis virtus. nam corpus christi nō est hoc modo virtus nec pars virtutis vt probatum est cum sit res sacramenti. ¶ Confirmatur. quia diaconus non potest dici materia ordinis et ratio est quia recipit primum effectum ordinis. ergo cum species hoc modo primum effectū sacramēti huiꝰ recipiant: sunt enī tegumentū sub q̄ virtꝰ diuina opat̃ salutē sꝫ Ambrosiū. q̄re nō sūt propter

proprie materia huius sacramẽti. ¶. 3°. arguit ꝙ vsus huius sacramenti est pars essentialis huius sacramenti. q2 illud quod facit aliquid circa sacramentum quod figurat: vere pertinet essentialiter ad illud sacramentum. de ratione enim sacramenti est ꝙ efficiat quod figurat. sed sic est de comestione. quia licet sacramentum habeat primũ effectum et rem sacri puta corpus christi non tamẽ habet secundum effectum qui est vnitas ⁊ charitas fidelium. immo absq3 sumptione sacramenti non habent species ꝙ significent talem vnionem fidelium ⁊ ecclesie cũ christo. ergo ⁊c. ¶ Confirmatur. quia illud quod non tãtum ex deuotione sed ex opere operato significat ⁊ efficit id quod significat: est vere sacramentum. patet per diffinitionem sacramenti quam ponit magister. sed acceptio et sumptio corporis christi est huiusmodi. non enim efficit quod significat ex deuotione sumẽtis sed ex opere operato. pone enim duos habẽtes equalem actũ deuotionis. vn⁹ celebret missam ⁊ alius audiat. in istis est inequalis fructus sacramenti stãte eq̃litate deuotionis. hec ille. ¶ Contra secundam conclusionẽ arguit Aureolus probãdo ꝙ istud sacramentum non sit dicendum vnum vnitate integritatis precise. quia vbi est sola vnitas integritatis: non est verum dicere ꝙ accipiẽs vnam partem accipiat totum. sicut non potest dici ꝙ habens manum habeat totum corpus. sed recipiens corpus domini: recipit vere totum sacramẽtum. vnde recipiẽs baptismum et confirmationem ⁊ solum corpus domini cum alijs sacramentis: vere dicitur ꝙ recipit omnia sacramenta. ⁊ ista ratio eque probat ꝙ istud sacramẽtum non solum dicatur vnu3 vnitate refectionis. hec ille in forma. ¶ Contra tertiam conclusionem arguit Scotus probãdo ꝙ non solum illa verba hoc est corpus meum: sint precisa forma consecrationis corporis christi. primo q2 verba sacramentalia ex vi verborum debent significare illud quod efficitur ex vi sacramẽti. sed ex vi huius consecrationis efficitur ꝙ ibi sit verum corpus christi. ergo verba sufficienter ex vi propria debent significare proprie ibi contineri corpus christi. sed hec verba hoc est corpus meum prolata sine precedentibus hoc non significãt absolute quia li meum significatur referri ad personam loquentis. q2 licet minister possit intendere vt loquatur in persona christi: non tamẽ ꝓpter hoc significatum illorum esset: quia li meum non demonstraret corpus christi sed corpus loquentis. sicut si inciperem sic loqui mea doctrina non est mea: licet intenderem loqui in persona christi: tamẽ ex vi verborum non haberetur ꝙ ista doctrina sit christi sed illius qui loquit. sicut angelus quando loquebatur in ꝑsona dei: ego sum deus abraham. ⁊ per consequens non esset propositio falsa pro sensu pro quo fieret. tamẽ non erat proprie significatu3 huius propositionis ꝙ li ego supponeret pro ꝑsona dei. ¶. 2°. arguit quia dicit Ambrosius de conse. dis. 2ª. panis est in altari. sermo christi creaturam mutat. consecratio quibus verbis fiat attendite. accipite ⁊ edite ex hoc omnes. hoc est corpus meum. vbi videtur coniungere illa verba scilicet accipite tanq3 verba consecrationis. sed nõ est intelligendum tanq3 sicut essentialiter pertinentia ad necessitatem consecrationis: sed tãq3 necessario premittenda. ⁊ nõ solum illa sed plura alia precedẽtia in canone: ex quibus possit ex vi sermonis haberi ꝙ ista verba hoc est corp⁹ meum: dicuntur in persona christi. vnde non sine causa ecclesia ita cõnectit totum canonem misse ꝙ ab illo loco: cõmunicãtes vsq3 ad illum locum: supplices te rogamus omnipotẽs deus: non est aliqua oratio que non necessario cõnectat cum p̃cedente vel per copulam vel per coniunctionẽ copulatiuam sicut hanc ergo oblationem ⁊ huiusmodi. vel per nomen infinitum vt quã oblationem et cetera. ⁊ qui pridie q̃3 ⁊c. ⁊ post consecrationem supra que propitio et ⁊. vel per relationem vt ibi simili modo ⁊ ⁊. hec Scotus in forma. ¶ Contra quartã conclusionẽ arguit Scotus probãdo ꝙ in hac oratione hoc est corpus meum: li hoc demonstret aliquid determinatu3 scilicet vel in tẽpore presenti vel in futuro et nõ aliquid commune vtriq3. primo quia licet non oporteret ꝙ hoc pronomen hoc demonstraret aliquid pro determinato tẽpore cui conueniret tamen sicut tu arguis significatio orationis cõstituitur ex significato partium ⁊ partes significant quãdo proferuntur. ideo ꝺm te etiam necesse est dicere ꝙ li hoc quando profertur: illud significat etiam quod tunc demõstrat. tunc aũt non videtur posse demonstrare aliquid quod non est tunc contentu3 sub illis speciebus. q2 sic posset dici hic ignis est aqua vel hoc corpus est aqua loquendo de igne statim conuertendo in aquam. ⁊ faciendo talem demonstrationem ad sensum in obliquo ad intellectum ĩ recto et hoc distinguendo corpus quod nunc est vel in proximo erit. sed non videtur rationabile dicere d̃ aere statim corrumpendo ꝙ hoc corpus est ignis. hec enim est simpliciter vera hoc corpus est

aer.τ de eodem nō dicatur simul ignis τ aer.igitur. ¶.2°.quia si tunc significāt partes orationis quādo proferuntur et ex significatis earum hoc modo acceptis est significatum totius orationis sm̄ q̄ accipitur: oportet dicere q̄ li est q̄n do profertur ponat significatum suum pro presenti quod significat. subiectum autem pro alia parte disiunctionis: nō accipitur pro aliquo eodem tēpore cum illo quod importatur per copulatiuā. ergo significatio totius illius orationis non refertur ad aliquod idem tēpus vel instans. ¶.3°.quia disiunctiua non ponit alterā partem determinate: sed est fallacia consequentis. ergo si stat disiunctiue: non determinate ponit respectu predicati vnam scilicet hoc quod in proximo erit sub istis speciebus sicut nec alterā scilicet quod nunc est sub istis speciebus. τ sic nō efficitur per istam orationem sm̄ te nisi vt ipsa ē vera. ergo per istā non efficitur magis illud qđ erit q̄ illud q̄ nūc est sub istis. ¶.4°.arguit Aureolus probādo q̄ hoc pronomen hoc non demonstret aliquid partiale immo aliquid totale ita q̄ demonstrat non solum substantiā sed quātitatem τ accidentia cum totali ratione quantitatis. primo sic. illud demonstratur per hoc pronomen hoc: quod respondetur ad questionem factam per quid est hoc. ista probatur. q2 de significato interrogatiuorum non habemus certitudinē nisi per significatum responsiuorum. sed querendo quid est hoc: non respondetur aliqđ partiale sed totum. possum enim querere quid est hoc vel quale est hoc vel quantū est hoc. sed cum queritur quid est hoc: respondetur tā substantia q̄ quantitas τ q̄ qualitas. ergo absolute loquendo li hoc claudit omnia sub se τ econtra. Confirmatur per Aristotelem τ commentatorem. 7°. metha. qui per hoc probant q̄ substātia ē prior: quia per prius respondetur ad questionem factam per li hoc. ¶.5°. arguit contra conclusionem in hoc q̄ ponit corpus christi esse sub speciebus per modum contenti. q2 vt dicit hoc falsum est. item q2 li hoc nō habet per se demonstrare aliquid contentum sed aliquid per se determinatum ad situm. hec aureolus in forma

¶Contra quintam conclusionem arguit Durandus probando q̄ in istis verbis: hic est calix sanguinis mei: continea[tur] tota forma cōsecrationis ita q̄ eis dictis τ non alijs sequētibus: vere esset sanguis christi sub speciebus vini. τ arguit sic. quia in illis verbis precise continetur forma consecrationis sacramēti: que sunt significatiua τ expressiua totalis effectus contēti in sacramēto. sed huiusmodi sunt hec verba: hoc ē corpus meū respectu consecrationis panis: et hic ē calix sanguinis mei respectu cōsecrationis vini. ergo in his verbis consistit precise forma sacramēti. maior patet q2 hoc sacramentum consistit in consecratione materie. τ minor similiter quia quicqđ est in consecratione: totum sufficienter exprimitur per illa verba. ¶Confirmatur. quia sm̄ omnes doctores sacramēta noue legis efficiunt qđ significant. sed predicta verba: hoc ē corpus meū τ hic est calix sanguinis mei: cum dicantur recitatiue vt prolata per christum: significāt corpus τ sanguinē christi esse sub speciebus panis et vini. ergo illa sola verba sufficiūt q̄tum est de necessitate sacramenti. Ad hec duo inquit respondent quidam per interemptionē maioris vtriusq3 rationis. q2 si aliquis dicat ego baptizo te τ nihil plus: non est puer baptizatus nisi addatur in nomine patris et cetera. τ tamē totus effectus baptismi significatur in primis verbis sine secūdis. et similiter in proposito q̄uis per illa verba significetur quicquid continetur in sacramento eucharistie: non tamen oportet q̄ alia non sint de necessitate sacramenti vel forme sacramenti. Sed hec responsio parum valet. q2 cū effectus sacramenti sit a deo τ non a sacramētis nisi sicut a signo vel sicut a causa sine qua non: ideo forme verborum debent significare effectum sacramenti esse a deo. quod fit per inuocationem trinitatis vel diuini nominis in omnibus sacramētis que consistunt in applicatione ad suscipientem vt sunt omnia sacramēta preter eucharistiā in quo significatur corpus τ sanguis christi esse sub speciebus sacramēti virtute diuina per hoc q̄ verba consecrationis recitantur vt prolata a christo. cum ergo dicatur cōmuniter ab omnibus doctoribus q̄ sacramenta efficiunt id quod significant τ q̄ forme sacramentorum sunt ille que significant effectum sacramenti: subintelligitur quādo significant illum effectum esse a deo modo quo dictum est. ¶.2°. arguit sic. forma consecrationis corporis consistit essentialiter in his verbis precise hoc est corpus meū. nec de essentia huius forme est li enim. ibi interpositum cum dicitur hoc est enim corpus meū. τ hoc tenēt omnes doctores. ergo similiter forma consecrationis sanguinis cōsistit essentialiter in his verbis hic est calix sanguinis mei. nec de essentia forme est aliquid ei appositum. consequētia patet. q2 nō minoris efficacie sunt hec verba: hic est calix sanguinis mei ad transubstantiādum vinum in sanguinem christi: q̄ sint hec verba: hoc est cor-

pa᷑s meum ad transubstātiandū panem in corpus christi. ergo et cetera. ¶. 3°. arguit q2 greci conficiunt vere sacramentū eucharistie sicut ⁊ latini. nec vnq̄ȝ inuentum est ꝙ ecclesia romana senserit grecos non vere conficere. sed greci in consecratione sanguinis nō ponunt omnia verba q̄ ponit romana ecclesia: maxime ab illo verbo noui ⁊ eterni testamenti vsq̄ȝ ad finem. ergo illa verba non sunt de essentia forme q2 omissio illorum euacuaret consecrationem. quare et c̄. minor patet. q2 forma consecrationis corporis sm̄ grecos prout cōtinetur in missali beati Basilij quā angelo dictante accepit vt dicitur ⁊ prout in canone predicte misse de verbo ad verbuȝ habetur sicut nos fecimus corā nobis legi ⁊ extrahi est ista. accipite comedite hoc ē corp⁹ meū quod pro vobis tradetur in remissionem peccatorū. verba autē cōsecrationis sanguinis prout in eodem canone continetur sunt ista. bibite ex eo omnes. hic est sanguis meus noui testamēti qui pro vobis et ꝑ multis effundetur in remissionem peccatorū. ex quibus apparet ꝙ forma grecorum in consecratione corporis christi non habet enim sicut nos habemus. habet tamē quod pro vobis tradetur in remissionem peccatoruȝ quod nos non habemus. in consecratione vero sanguinis forma grecorum non habet eterni nec mysteriū fidei nec calix que tamen omnia nos habemus. vnde non videtur cum ipsi vere consecrent sicut ⁊ nos: ꝙ omnia que nos habemus ⁊ omnia que ipsi habent sint de essentia forme alioquin nec ipi nec nos vere consecramus. quid autem veritatis habeat vtraq̄ȝ opinio: aduertēdum est ꝙ quicquid ponitur in forma verborum qua vtitur romana ecclesia siue antecedenter siue consequenter: totum continet veritatem: q̄uis non totum sit de intraneitate forme. quod enim ꝑmittitur ꝙ iesus eleuatis oculis in celum gratias agēs benedixit etc̄: q̄uis nō habeatur in textu euāgelico pro tempore quo christus hoc sacramētum instituit: tamē ex alijs locis euāgelij potest hoc comprobari. si enim in resurrectione lazari Jesus eleuatis oculis sursum gratias egit patri: probabilius est ꝙ simile fecerit ⁊ dixerit quādo panem ⁊ vinum in suum corpus ⁊ sanguinem transubstātiauit. hec tamē non sunt de substātia forme sed quedam antecedentia. quod autem additur eterni ⁊ mysterium fidei: vtrūq̄ȝ verū est. quia nouum testamētum quod christi sanguine confirmatū est eterna promittit: sicut vetus testamentum promitebat temporalia. dicitur etiā mysterium fidei: q2 aliud exterius visibiliter cernitur ⁊ aliud inuisibiliter continetur. et sic exponitur extra de cele. mis. ca° cum marthe. ista tamē nō sunt de essentia forme sicut nec antecedentia sed ponuntur ad excitationem deuotionis ⁊ ad exprimenduȝ fructū dominice passionis. quis enim dicit ꝙ illō verbum mysteriuȝ fidei sit de essentia forme cōsecrationis sanguinis: cum equaliter conueniat cōsecrationi panis sicut cōsecrationi vini. vtrobiq̄ȝ enim aliud visibiliter cernitur ⁊ aliud inuisibiliter cōtinetur. Itē si illud quod additur noui ⁊ eterni testamenti vsq̄ȝ in finem esset de substantia forme consecrationis vini: fortiori ratione de substantia forme consecrationis panis eēt non solum hoc est corpus meum: sed etiam qđ pro vobis tradetur. hanc enim determinationē expressius ponunt euangeliste q̄ȝ aliaȝ. constat autem ꝙ nullus dicit ꝙ de substantia forme cōsecrationis sit illa determinatio qđ ꝓ vobis tradetur. quare vt videtur de substātia forme consecrationis vini nō est illa alia determinatio: noui ⁊ eterni testamenti ⁊c̄. est tamen de necessitate precepti ecclesie. ⁊ ideo totum sub eodem ritu profertur. ¶. 4°. arguit quia verba pertinētia ad vsum huius sacramenti: magis pertinent ad integritatem forme q̄ȝ verba pertinentia ad eius effectum. quia inter hoc sacramentū quod consistit in consecratione materie ⁊ eius effectū vsus est medius. sed verba pertinentia ad vsuȝ non sunt de integritate forme: vt illud accipite ⁊ mādúcate: vl' illud accipite ⁊ bibite. ergo multo minus verba pertinentia ad eius effectū. talia autem sunt illa que adducuntur vt noui testamenti vsq̄ȝ in remissionem peccatoruȝ. ergo non sunt de essentia forme. ¶. 5°. arguit contra probationem conclusionis ꝙ non valeat. quia cum dicitur ꝙ de integritate orationis est totuȝ illud inclusiue vsq̄ȝ in remissionem peccatorum cum sit determinatio predicati: ergo est de integritate consecrationis ac per hoc de essentia forme. hoc siquidem nō valet quia etiam determinatio predicati est hoc: quod pro vobis tradetur. ⁊ tamen non est de essentia forme consecrationis panis. ¶. 6°. ad ideȝ. quia cum arguitur ꝙ sub eodem ritu profertur a principio vsq̄ȝ ad finem dicendo: hic est calix sanguinis ⁊c̄ vsq̄ȝ in remissionē peccatorum: quod non fieret nisi totum pertineret ad formā consecrationis. hoc siquidem non valet quia non quecunq̄ȝ proferūtur eodē ritu sunt de essentia sicut accipit et huiusmodi que non sunt de essentia. ¶. 7°. arguit ad idem Aureolus quia sicut hoc quod dicitur

noui ⁊ eterni testamẽti est determinatio forme qua sanguis conficitur: sic hoc quod pro vobis tradetur est determinatio forme qua corp⁹ cõficitur. quod põt expresse probari per illud pauli.p⁹. Corin.11°. ⁊ per euãgelia. sed ecclesia a forma qua conficitur corpus abstulit hoc quod dico quod pro vobis tradetur ac per hoc non est de essentia forme. similiter est dicendum de hoc qd̃ dicitur noui ⁊ eterni testamenti respectu forme qua conficitur sanguis. ergo ⁊c. ¶.8°. quia ecclesia tenet ꝙ greci vere conficiunt. qui tamẽ vtuntur precise forma quam tradit paulus. hic calix noui testamẽti est in meo sanguine. ¶.9°. arguitur ab aliquibus probando ꝙ verba non sint d̃ essentia huius sacramẽti sic. quia nihil trãsiens est de essentia alicuius permanẽtis. sed sacramẽtum eucharistie est quid permanens. permanet enim q̃diu remanẽt species. verba autem cõsecrationis trãseunt in vltimo instãti ꝓlationis verborum. ergo ⁊c.

Quãtum ad tertium articulum primo notãdũ est ꝑut Sãctus Thomas dicit in hac dis.q.2.ar.p°.sub.ar.p°. in cor. ꝙ per formam cuiuslibet sacramenti exprimitur id in quo substãtia sacramenti consistit. sicut in forma baptismi ablutio exprimitur qua baptismi perficitur sacramẽtuꝫ. ⁊ huius ratio est quia forma ẽ que principaliter substãtiã rei constituit. vnde q2 sacramẽtum noue legis substãtialiter est signuꝫ rei sacre cuius causa existit: cõsequẽs est ꝙ forma sacramẽti significet ⁊ exprimat id in quo substãtia sacramenti consistit. q2 ergo forma sacramẽti eucharistie expresse significat consecrationẽ ⁊ trãsubstãtiationẽ materie. s. panis ⁊ vini: sequitur ꝙ substantia huius sacramẽti in materie cõsecratione cõsistat in quo primo differt sacramẽtum eucharistie ab omnib⁹ alijs q̃ cõsistunt in vsu seu applicatione ad suscipiẽtẽ sacramẽtum. queadmodum et per verba que sunt forme sacramẽtoruꝫ exprimitur vt in baptismo cum dicitur ego te baptizo ⁊c. et in confirmatione consigno te signo crucis ⁊c. et consimile est de alijs. Aduertẽdum tamen est ꝙ vt accipi põt ex dictis Sancti Thome in vtroq; opere: materia in sacramẽto eucharistie duplex est. vna propria. s. panis triticeus ⁊ vinuꝫ vitis. alia est materia dicta per similitudinẽ. s. panis et vini species post illorũ trãsubstãtiationẽ in corpus ⁊ sanguinẽ christi remanẽtes. ⁊ dicũtur huiuscemodi species materia sacramẽti per similitudinẽ: q2 similitudinẽ gerũt proprie materie. s. panis ⁊ vini ⁊ vices eorum habẽt q̃tum ad esse ⁊ agere ac pati. Cuꝫ ergo dicimus ꝙ hoc sacramẽtum cõsistit in consecratione materie: vtroq; modo verificari põt: aliter tamẽ ⁊ aliter. nã consecratio materie ꝓprie dicte. s. panis et vini: intelligitur ipsa eorum transubstãtiatio in verum corpus ⁊ sanguinẽ christi. consecratio vero materie dicte per similitudinẽ. s. specierum remanẽtium: intelligitur ipsa eorum sanctificatio ex corpore ⁊ sanguine christi participata q̃ ipsis speciebus teguntur ⁊ in eis per modum sacramẽti cõtinẽtur. Et ex hoc accipitur alia differẽtia. q2 panis et vinum sunt materia huius sacramẽti et q2 ꝓm ꝙ prepositio ex dicit ordineꝫ: que tñ non remanet sacramẽto cõfecto. species vero sacramẽtales dicuntur materia non ex qua sed in quã hec remanet postq̃ꝫ sacramẽtum conficitur. Et de ista materia intelligẽdũ est qd̃ Sãctus Thomas dicit. 3ª.p.q.73.ar.p°.ad.3ᵐ. cum ar. et et hoc etiã consequitur alia differẽtia. nã in sacramẽto eucharistie id quod est res ⁊ sacramẽtum est in ipsa materia: id autẽ quod ẽ res tãtum est in suscipiẽte. s. grã que confertur. hec ille. De materia vero proprie dicta que est panis et vinum loquitur infra.q.75.ar.2.ad.2ᵐ. vbi dicit ꝙ in alijs sacramẽtis manet substãtia materie nõ autẽ in isto. s. eucharistie. ¶Differt secũdo hoc sacramentum ab alijs: q2 in alijs vsus sacramẽti vel applicatio ad suscipiẽtem sacramẽtuꝫ: est de necessitate ⁊ perfectione sacramẽti. in hoc autẽ sacramẽto tota perfectio sacramẽti ẽ consecratio materie. vsus vero non est de essentia sacramẽti. vnde ⁊ verba que in canone misse ad vsum pertinent: non sunt de forma huius sacramẽti: sicut accipite ⁊ manducate ⁊ bibite. ¶Tertio differt hoc sacramẽtum eucharistie ab alijs: q2 est causa sanctitatis vere ⁊ proprie dicte non solum in suscipiẽte sacramentum: sed in ipsa re sacramẽti. alia vero sacrã sunt causa sanctitatis vere ⁊ proprie dicte tãtummodo in suscipiẽte qui ẽ subiectum capax sanctitatis proprie dicte. dicitur autẽ hoc sacramẽtum causa sanctitatis in re sacramẽti que est verum corpus et sanguis christi: non absolute ⁊ simpliciter sed ꝓm ꝙ est sub sacramẽto. verba enim forme nec efficiunt corp⁹ xpi aut sanguinem eius esse simpliciter nec esse sanctum sed faciunt sicut causa instrumentalis ꝙ corpus christi sanctissimum ⁊ sanguis eius sanctissimus sit sub hoc sacramẽto. ¶Quarto differt quia in alijs sacramẽtis res sacramẽti siue sit res tñ siue sit res ⁊ sacramẽtum: est in suscipiẽte sacramẽ

tum subiectiue. & huius ratio est quia alia sacramē- ta perficiuntur in acceptione vel collatione ipso- rum prout Sanctus Thomas notat in hac dis. q. pª. ar. pº. sub. ar. pº ad. 5m. in hoc autem sacra- mēto prima res que est res & sacramētū non est in suscipiēte sacramētum sed in eo quod rema- net loco materie. s. in speciebus sacralib9: quarum non sicut in subiecto sed sicut in sacro. ¶ Quinto differt hoc sacramētū ab alijs: quia forme alio- rum sacramentorum proferuntur ex psona mi- nistri siue per modum exercētis actum sicut cum dicitur ego te baptizo vel ego te confirmo. siue per modum imperātis sicut i sacramento ordi- nis dicitur accipe potestatē &c. siue per modum deprecātis sicut in sacramento extreme vnctio- nis dicitur per istā vnctionē & nostrā intercessio- nem &c. sed forma huius sacramenti pfertur ex persona christi loquētis. ex quo datur intelligi quod minister in perfectione huius sacramēti nihil agit nisi quod profert verba christi, put Sāct9 Tho- mas inquit. 3ª. p. q. 78. ar. 2. in cor. quod intelli- gi debet in sensu quem habuit in primo opere i- hac. s. dis. q. 2. ar. pº. sub. ar. 3. in cor. dicitur enim minister in hoc sacramēto nihil agere nisi quod pro- fert verba xpi. non quin simul cum platione ver- borum xpi habeat virtutem instrumētalem effe- ctiuā eius quod verba significāt & efficiūt. alias minister huius sacramenti minus haberet virtu- tis supernaturalis ad conficiēdum hoc sacramē- tum quam aliorum sacramētorū ministri quod fal- sum est cum sit dignior & sacratior ceteris sacra- mentorum ministris. sed dicitur nihil amplius agere: quia non habet alium actum exteriorē quē exerceat sicut est in alijs sacramētis prout in se- quenti notabili magis explicabitur. Unde & lo- co proxime allegato. ar. 3. in respōsione ad. 9m. virtus inquit instrumētalis ad faciēdā predictā conuersionem: non tātum est in verbo vel in sa- cerdote sed in vtroque incomplete. quia nec sacer- dos sine verbo nec verbum sine sacerdote cōfi- cere pōt. & quia sacerdos ē similior principali agē- ti quam verbum quia gerit eius figurā: ideo simpli- citer loquendo sua virtus instrumētalis est ma- ior & dignior. vnde etiā permanet & ad multos huiusmodi effectus se habet. virtus autē verbi transit & ad semel tm̄ est. hec. S. Tho.

¶ Secundo Notādum est prout Sāctus Thomas de- clarat in hac. 8. dis. q. 2. ar. pº. sub. ar. 3º. in cor. quod minister in sacramētis dupliciter operatur. vno modo verbo pronunciās. alio modo actum ali- quem exteriorem exercēs vt in baptismo patet. et vtrumque istorum est sacramentalis causa eius quod diuina virtute que in sacramētis latet pfi- citur. causa autem sacramētalis significādo effi- cit. vnde in alijs sacramētis in quib9 vtroque mo- do minister operatur: oportet quod verba prolata significēt actum exercitum & actus exterior sig- nificet interiorem effectū vt in baptismo patet. quia ablutio exterior quā verba forme exprimūt significat interiorem ablutionem quam diuina virtus perficit in sacramento latēs. vbi ergo mi- nister non operatur nisi verba pnunciās: opor- tet quod verborum significatio immediate ad hoc quod efficitur referatur. in hoc autem sacramē- to cuius perfectio in ipsa materie consecratione consistit: non habet minister actum nisi pronun- ciationem verborum sicut nec in aliqua alia ma- terie sanctificatione. vnde oportet quod verba for- me significent hoc quod virtus diuina in secre- to facit. hoc autem est esse corpus xpi sub specie- bus illis. hec ille. Ex quibus infertur quod actus a ministro huius sacramenti exercitus sicut est cō- municare seu dispensare corpus et sanguinē xpi suscipientibus sacramentum qui actus pertinet ad vsum sacramēti actiue: non est de essentia sa- cramēti nec pertinet ad primā ipsius perfectionē que consistit in consecratione materie que ē to- ta substātia sacramēti. Uerumtamē talis actus exercitus pertinet ad secundā perfectionem sa- cramenti que se habet ad primā sicut operatio rei ad formā vel naturam eius, put Sāct9 Thomas dicit loco supra allegato sub. ar. 2. ad. pm. ea ra- tione quia talis vsus pertingit ad hoc ad quod sacramētum institutum est. Et idē dicit. 3ª. p. q. 78. ar. pº. ad. 2m. Unde cū magister dicit in hac dis. ex verbis Ambrosij quod consecratio hui9 sacri- bis verbis fit. accipite ergo & comedite ex eo om- nes hoc ē corp9 meū: & iterū accipite et bibite ex hoc omēs hic ē sanguis meus: loquitur de conse- cratione quantum ad vtrāque perfectionē. primā. s. que est de sub(stanti)a sacramēti: & secūdā que ptinet ad ei9 operationem prout. S. Doc. exponit in hac dis. loco prime allegato ad. pm. Et. 3º. p. loco pro- xime allegato.

¶ Tertio Notandum est sicut accipi pōt ex deductione. S. Tho. i hac dis. q. 2ª. arº. pº. sub. arº. 4º. ad. pm. Et. 3ª. p. q. 78. ar. 4. in cor. quod sacra noue legis id effi- ciūt quod figurāt seu designāt. ex quo sequitur quod ver- ba que sunt forme sacramētorum nō solū sint signifi- catiua rei signate: sed etiā factiua. vnde hēt se si- cut voces cōceptionis pratice qualia fuerūt verba de quib9 pphēta ait. ipse dixit & facta sunt. et gene-

p̄mo. dixit de⁹ fiat lux ⁊ facta ē lux. huiuscemodi autē verborū veritas non presupponit entitatē rei sed ipsam facit ⁊ eā precedit naturaliter sicut causa ⁊ si simul sint tēpore. verba igitur cōsecrationis q̄ sunt forme in sacro eucharistie: simul tēpore sunt ⁊ significatiua ⁊ factiua rei signate. ordine tū nature factio scilicet ꝯuersio significationē sequitur prout Sāct⁹ Thomas notat in hac dis. q. 2. ar. 3. ad. 6^m. Et. 3^a. p. loco p̄ime allegato ad. 3^m. significatio autē et veritas locutionis q̄ in prolatione vltime dictionis completur: cōsurgit ex significationibus partiū successiue p̄cedētium. non sicut ex partibus ipsam componētibus: sed sicut ex dispositionib⁹ materialibus ad ipsam disponētib⁹. nā ipa orationis significatio simplex ē aliquid vnum significās q̄uis sit resultās ex precedētibus consignificationib⁹ dictionū. quēadmodū philosoph⁹ dicit in. 5°. metha^c. q senari⁹ numerus non ē bis tria sed semel sex. vnde sicut ad naturaꝫ senarij se hñt partes eius vt dispositiones materiales et non sicut partes vni⁹ qualitatis totius: ita significationes dictionum sunt dispositiones materiales totius orationis q̄ consurgit completiue ex significatione vltime partis in ordine ad omnes p̄cedētes ꝑut Sāct⁹ Thomas dicit loco p̄allegato. ¶ Ex p̄missis inferimus contra imaginationē quorundā q in consecratione eucharistie partes orationis nō hñt simpliciter ⁊ complete suuꝫ significatum quādo proferuntur: sed in prolatione vltime dictionis. probatur hoc. quia significata dictionum in oratione consecrationis habent dependentiam et ordinem ad significatum vltime dictionis q̄ illa complet et perficit per modū vltime differentie ad quam se habent sicut dispositiones materiales prout dictum est supra. vnde sicut ratio materie per formā perficitur et cōpletur: ita et ratio significatiua omnium dictionuꝫ precedentium vltimā: cōpletur et terminatur p significatū vltime dictionis ex qua in ordine ad precedentes resultat totius orationis significatio. ergo quādo quelibet dictionum preter vltimā in oratione cōsecrationis ꝓfertur: nondum habet sui significati complementum sed est i pēdēti vsq ad vltimā dictionem per quā completur. ac per hoc nec pro tunc determinat sibi tempus cōsignificatuꝫ: sed veritatē locutionis refert ad instans prolationis vltime dictionis. quemadmodum si dicam nūc taceo: aduerbiū nūc nō facit demonstrationem temporis in quo ꝓfertur nam sic falsum esset dictum: sed facit demonstrationem pro vltimo instanti locutionis finite. vnde cum dicitur hoc est corpus meum: pronomē hoc non determinat subiectuꝫ orationis pro tempore vel instanti in quo profertur. et pari modo verbum est non copulat pro tempore in quo profertur sed vtrūq refertur ad instans vltime dictionis ex cui⁹ prolatione in ordine ad precedētes dictiones resultat significatio factiua ⁊ presignatiua primi effectus sacramenti. q̄ licet non precedat ipsum effectum tempore eo q transubstātiatio fiat in instanti: precedit tamen ordine nature. Unde Sanct⁹ Tho. infra dis. 11^a. q. p̄^a. ar. 3. sub. arti. 2. arguit sic p̄mo loco. hec conuersio fit virtute verborum. sed verba non possunt aliquid facere nisi dum sunt. ergo cū habeant esse in successione: videtur q successiue cōuersio predicta fiat. ecce argumentum. sequitur responsio. Ad primū ergo dicendū q verba forme hñt scr̄alē virtutem. vnde nō efficiūt nisi q̄ significant. et ideo cum significatio illius forme non sit perfecta nisi in vltimo instanti: tunc habꝫ efficaciam suam. hec ille. Et idem in sentētia respondet. 3^a. p. q. 75. ar. 7. ad. 3^m. Ista igitur conuersio sicut dictum est fit in vltimo instanti prolationis verborum. tunc enim completur verborum significatio que est efficax in sacramentorum formis. et ideo non sequitur q ista conuersio sit successiua. hec ille. ¶ Aduertēdū tamen q quāuis pronomē hoc cum dicitur hoc est corp⁹ meum demonstret substantiā non pro tempore in quo profertur sed pro instanti prolationis vltime dictionis in quo sub speciebus sacramētalibus est substātia corporis xp̄i: et tamē ex intentione xp̄i instituentis et sacerdotis verba proferentis: pronomē hoc non facit demonstrationē determinate substantie corporis xp̄i sed supponit confuse ⁊ demonstrat substantiā indiuiduaꝫ vage non tamē disiunctiue scilicet vel illam que est in termino a quo vel illam que est in termino in quem prout aliqui falso putant. sed illaꝫ que est in termino in quem. s. in vltimo prolationis non tamen determinate substantiam corporis christi sed confuse substantiam que ibi est. vt sit sensus. hoc idest hec substantia vel substātia hic contenta est corpus meum. ita vt sit demonstratio et ad sensum et ad intellectum. ad sensum in obliquo. et ad intellectū in recto. est enim intelligentia dicti q substantia sub istis speciebus cōtenta vel id quod sub istis speciebus est contentum est corpus meum. ita q substantia demonstratur in recto ad intellectum: species vero ad sensuꝫ in obliquo. Unde q̄ Sāct⁹ Doc. dicit. 3^a parte. q. 78. ar. 5. ad. 2^m. q hoc pronomen hoc

non demonstrat ipsa accidentia sed substantiaz sub accidentibus contentã: debet intelligi de demonstratione in recto: nam in obliquo etiaz ipsa accidẽtia demõstrat. continet enim sub a sub bis. i. sub demonstratis accidẽtibus vt in eadez solutione ipsemet dicit. si enim solummodo eēt demonstratio ad intellectum: non oporteret q̄ sacerdos haberet ante se materiã: cum demonstratio ad intellectum & presertim solius substãtie abstrahat ab hic & nunc. ¶ Sed fortasse aliquis putabit q̄ nos fm premissa incidim⁹ in modum dicendi quem Sãctus Thomas reprobat in vtroq3 opere quorundaz dicentium q̄ totus sensus locutionis p̄dicte et omniũ partium eius referẽdus est ad vltimum instãs pronunciationis verborum. qui et in exemplum afferunt locutionem quam nos inducimus cum quis dicit nunc taceo. Sed in veritate noster modus dicẽdi lõge distat ab illorum opinione nec a doctrina Sancti Doctoris in premissis vel in modico deviamus. Unde sciendum est q̄ Sãctus Thomas non reprobat modũ dicendi illorum pro eo q̄ dicunt sensũ predicte locutionis & omniũ eius partium referendum esse ad vltimũ instãs pronunciationis verborum. nã hoc ipse Sãctus Thomas tenet expresse. 3ª. p. q. 78. ar. 5. in cor. vbi improbat illorũ opinione sic concludit. et ideo oportet quidem intelligere predictam locutionem fm vltimum instãs prolationis verborum. hec ille. sed iprobat modum dicẽdi illorum pro eo q̄ ponunt q̄ referendo sensum predicte locutionis ad vltimum instãs ipsius: pronomen hoc demonstrat determinatam substantiam corporis christi que in vltimo instãti prolationis verborum est sub speciebus sacramentalibus. et quo sequitur q̄ cũ dicatur hoc est corpus meum: exponi debeat. i. hoc corpus meum seu hec substãtia corporis mei est corpus meũ. qui sensus est falsus quia non hoc verba sonãt. vnde & ratio qua Sãct⁹ Doctor improbat modum dicendi illorum: est quia sensus talis locutionis esset corpus meum est corpus meum. qd verba consecrationis non faciũt nam idipm fuit etiam ante prolationem verborum. et quia verba consecrationis id significãt quod efficiunt sicut & verba aliorum sacramentorũ noue legis ideo cõcludit Sãct⁹ Thomas contra illos q̄ nõ est sensus verborum consecrationis quẽ illi opinantur. quamobrez cum diceret Sãct⁹ Doctor cõcludens: & ideo oportet intelligere predictaz locutionem fm vltimuz instãs prolationis verborum: ne videretur consonare opinioni quaz improbat: excepit illud in quo illi deficiebant dicens. nõ tamẽ ita q̄ presupponatur ex parte subiecti id quod est terminus conuersionis scilicet q̄ corp⁹ christi sit corpus christi neq3 etiaz illud quod fuit ante conuersionem scilicet panis: sed id qd communiter se habet q̄3ᵐ ad vtrũq3 scilicet contẽtum in generali sub istis speciebus. non eniz faciũt hec verba q̄ corpus christi sit corpus xp̄i neq3 q̄ panis sit corpus christi: sed q̄ contentuz sub his speciebus quod prius erat panis: sit corpus christi. et ideo signanter non dicit dominus hic panis est corpus meum quod esset fm intellectum secũde opinionis. neq3 hoc corpus meũ est corp⁹ meum quod esset fm intellectum tertie. sed in generali hoc est corpus meum nullo nomine apposito a parte subiecti s3 solo pronomine quod significat substãtiam in communi sine qualitate. i. forma determinata. hec Sãctus Thomas.

¶ Quarto Notãdum ē q̄ licet verba que sunt forme sacramentorũ sint expressiua primi et principalis effectus sacramenti: non ideo consequens est q̄ illa sola verba que expressiua sunt effectus sacramẽti: sunt de integritate & necessitate sacramenti s3 omnia illa q̄ a christo instituta sunt esse formas sacramẽtorum. nã sacramẽta vim hñt ex institutione christi. vnde omnia illa verba sunt de pfectione & integritate sacramẽti que xp̄s instituit & nõ plura nec pauciora. vt enim. S. Tho. dicit in hac dis. q. 2. ar. 4. sub. ar. 3. verbum quo accedente ad elementũ fit sacramẽtũ fm Augus. dicitur a sanctis esse verbuz saluatoris. quia ergo veruz esse supponimus q̄ ritus ecclesie romane in conficiendo hoc sacramẽtum q̄3ᵐ ad formã verborum & materiam institutus fuit a xp̄o sicut in canone misse reperitur & q̄ a christo apostoli et ab eis eorum acceperint successores prout dicit in ca° cum marthe de cele. mis. ideo tenendum est q̄ omnibus illis verbis quib⁹ ecclesia romana vtitur in cõsecratione corporis et sanguinis domini & non pluribus vel paucioribus cõsecratur. & huius efficax ratio est quia xp̄s sic instituit corporis & sanguinis sui fieri consecrationẽ. rationem autem congruentie quare xp̄s voluerit consecrationez sanguinis sui fieri pluribus verbis q̄3 fiat consecratio corporis non solũ verbis exprimentibus effectum consecrationis sed etiã verbis q̄ sunt determinatiua subiecti vel predicati orationis cõsecratiue assignat. S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. 2. sub. ar. p°. ad. 2ᵐ. & 3ᵐ. Et 3ª. p. q. 78. ar. 3. in cor. Et multũ aperte sup episto.

las pauli exponens illud.p^a. Corin.11^o. hic calix nouum testamentum ē in meo sanguine. Ad cuius intellectum sciendum ē q sacramentum eucharistie ē memoriale dominice passionis cū dominus dicat Luce.22^o. hoc facite in meā cōmemorationem. vnde et apostolus.p^a. Corin.11^o. cū referret verba domini dicētis hoc facite quotienscūq bibitis in meā commemorationē: exponēs de quo fienda esset commemoratio domini ait. quotienscūq enim manducabitis panē hunc et calicem bibetis: mortē domini annūciabitis donec veniat. in passione autem christi sanguis sui corporis a corpore separatus fuit seorsum effusus pro salute generis humani cuius fructus et mysteria plura i sacra scriptura referunt. et ideo in hoc sacramēto sanguis seorsum consecratur a corpore q^m est ex vi sacramēti: q̄uis p concomitantiā simul cū corpore consecretur. Et quia vt dictum est in hoc sacramēto: passionis christi recolitur cōmemoratio: congruū fuit vt verba consecrationis sanguinis exprimerent mysteria passionis christi que in sacra scriptura et ex traditione apostolorū sanguini xp̄i effuso attribuuntur. Ubi autem et qualiter ac propter quid huiuscemodi attributio in sacra scriptura reperiatur: deducit pulchre. S. Doc. in hac dis. q.2.ar.2. in trib^9 sub articulis. Et.3^a.p.q.78.ar.3. Omnia ergo illa verba que in canone misse habētur determinatiua mysteriorum passionis xp̄i: intelligūtur a xp̄o instituta pro forma cōsecrationis sanguinis ſm q consignata sunt ex ritu ecclesie tradito a xp̄o apostolis et ab apostolis suis successorib^9 ac toti ecclesie, put determinatū est in ca^o cū marthe supra notato.

Quantū ad quartum articulum respondendum est obiectionib^9 aduersariorū. Et quidē ad primū aureoli cōtra primā conclusionem dicitur q maior simpliciter sumpta sicut iacet ē falsa. nā in sacramentis imprimētibus characterem: character est res sacramēti et sacramētū ſm omnes doctores. et ita in sacramēto eucharistie corpus christi est res sacramēti et sacramētum. et iterum est virtus sacramenti. s. specierum remanētium post consecrationē que sunt sacramētum tātū. Unde. S. Tho. i hac dis. 8^a. q.p^a. ar^o.p^o. sub.ar^o p^o. ad.2^m. dicit q sicut ad species sensibiles aliorum sacramētorū se hēt virtus q̄ interius inest que sanctificationē acquirit et sacramentū efficit ſm hugonem: ita in hoc sacramento se hēt ipm corpus christi qd per cōsecrationē sub speciebus illis fit. vnde sicut in alijs sacramētis materiale elemētū nō est causa virtutis q̄ in ipsa ē nec alicuius spiritualis effectus in homine nisi mediāte virtute ſm q ex elemēto et virtute quasi vnū efficit: ita in hoc sacramēto species nō sunt causa corporis xp̄i nec alicuius effect^9 in anima spiritualis nisi mediāte corpore xp̄i vero ſm q ex speciebus et corpore xp̄i fit vnum sacramētum. hec ille. Item.3^a.p.q.73.ar.p^o.ad.2^m. sicut inquit se habet virt^9 spirit^9 sancti ad aquā baptismi: ita se hēt corp^9 xp̄i verū ad species panis et vini. vnde species panis et vini nō efficiūt aliquid nisi virtute corporis xp̄i veri. hec ille. Qd autē arguens inducit de charactere et grā in baptismo non est simile. nam in hoc sacramēto eucharistie sunt quedam specialia in quibus differt ab alijs sacramētis, put deductum fuit in primo notabili. nec est verū q character et gratia nō sunt virtus sacramēti baptismi. nā omnis forma per quam aliquis ordinatur ad aliquid agēdū vel suscipiēdū quod sit eius perfectiuum sicut ē grā et character: virt^9 illius est. Ad.2^m. dicitur q maior est falsa prout iacet. nec valet eius probatio per simile de charactere baptismi. qz sicut dictum fuit in primo notabili hoc est vnū in quo differt sacramētū istud ab alijs sacramētis. q in hoc sacramēto primus effect^9 recipitur in materia sacramēti: in alijs vero sacramētis recipitur i suscipiēte sacramētū. Ad primā cōfirmationē negatur minor. imo in materia huius sacramēti est talis virtus duplex. vna. s. corpus xp̄i quod est in specieb^9 sicut in materia ex qua virtute pfluit gratia in suscipiēte sacramētū cū alijs effectibus spiritualis nutritionis vt dictū est in responsione ad p^m. alia ē virtus trāsubstātiādi panem et vinū in corp^9 et sanguinē christi. que virt^9 est in verbis cōsecrationis et in materia sacramēti siue sit panis et vinū siue species sacrales in vltimo instāti prolationis verborum. Ad.2^m. confirmationē dicitur q nō est simile de materia in sacramēto ordinis et aliorū sacramētorū et de materia hui^9 sacramēti, put dictū est. Ad.3^m. dicitur q maior propositio hēt veritatē de illo quod facit aliquid circa sacramētum qd figurat primo et principaliter. sed tūc minor est falsa. nā id quod primo efficitur et figurat per hoc sacramētū: est existētia corporis xp̄i sub speciebus sacramētalib^9. hoc autē nec efficitur nec figurat p comestionem. Et preterea falsum est q species sacramētales absq sumptione sacramēti nō habeāt q significēt vnionē fideliū et ecclesie cū xp̄o.

Unde Sāctus Thomas infra distinctione. 11ª. q. 2. ar. primo sub. ar. 2. in corp. dicit q̄ vna causa quare panis et vinum sunt materia huius sacramenti: accipitur vno modo ex significatione duplicis rei huius sacramēti. quia panis ex multis granis conficitur et vinum ex multis acinis confluit quod competit ad significandum corpus xp̄i verum et mysticum. Item tertia parte questione septuagesima quarta articulo primo assignās rationes quare panis et vinū est materia huius sacramēti dicit quasi in fine. quarto q̄tum ad effectum respectu totius ecclesie que constituitur ex diversis fidelibus sicut panis conficitur ex diversis granis et vinum fluit ex diversis vuis. ¶ Ad confirmationem dicitur consimiliter ad maiorem propositionem q̄ habet veritatem de illo quod significat et efficit ex opere operato id quod est primo et principaliter effectus sacramenti: et tunc minor est falsa. nam sumptio corporis christi licet significet et efficiat secundum effectum qui ē charitas et vnitas fidelium in christo: non tamē efficit primum effectū qui est q̄ corpus christi sit sub speciebus sacramenti. ¶ Ad argumentum Aureoli contra secundam conclusionem dicitur ad minorem q̄ est falsa. nam licet recipiens corpus domini sub speciebꝰ panis recipiat totū corpus domini: non tamen recipit totum sacramentum s̄m q̄ est signum. quia non recipit totā sacramēti significationem que non solum consistit in speciebus panis sed etiam in speciebus vini. Unde Sanctꝰ Thomas in hac disti. 8. q. pª. arti. p°. sub arti. 2. ad. 2m. ratio inquit illa procedit quando vtrūq̄ signū habet integram significationem. sic autem non est hic. quia cibatio spiritualis nō significatur perfecte nec per panis tm̄ nec per vini tm̄ sumptionem sed per vtrūq̄ signum: sicut est in significatione nominum compositoꝝ. Et in responsione ad quintum dicit q̄ quāuis xp̄s perfectus sit sub vtraq̄ specie: non tamen quantū ad integrum vsum sacramēti est sub vtroq̄ sed q̄tum ad diversos vsus. et ad minoris probationem dicitur q̄ in casu illo quāuis recipiat quis omnia sacramenta: non tamē recipit omnia integre: quia nō sacr̄m eucharistie quod cōsistit in duplici materia sacramenti. vnde non est simile de ipso et de alijs sacramētis quoꝝ nō est duplex materia. ¶ Ad argumēta Scoti contra tertiā cōclusionem ad primū dr̄ ad maiorē q̄ verba sacr̄ alia debent significare illud quod efficitur ex vi sacri non solum ex vi verborū sed magis ex institutione xp̄i et ex institutione ministri proferentis. et sic significant illa verba hoc est corpus meum. Ut enim respōdet. S. T. ad simile argumētū. 3ª. p. q. 78. ar. p° ad. 4m. si sacerdos sola verba p̄dicta proferret. s. hoc est corpus meum cum intentione cōficiendi: perficeret hoc sacr̄m. q2 intentio faceret vt hec verba intelligerētur quasi ex persona xp̄i prolata: etiam si verbis precedētibus hoc nō recitaret. Unde sicut bene arguit Durādus si oporteret q̄ ex forma verboꝝ insinuaretur corpus xp̄i ibi esse: non solum non fieret consecratio per hec verba hoc est corpus meū alijs non premissis: sed etiam p eandē rationem eis premissis quod patet quia p̄cedētia verba. s. accipiens panē benedixit fregit deditq̄ discipulis suis dicens hoc ē corpus meum: recitantur vt dicta a christo. constat autem q̄ per hanc seriem verborum non significat q̄ corpus xp̄i sit sub speciebus panis quē sacerdos tenet vel coram se habet sed solū sub speciebꝰ panis quē christus accepit ꝛ benedixit. ergo per hec verba non esset corpus xp̄i sub speciebus panis p̄sentibus sacerdoti quod ē falsum et erroneum. sufficit ergo q̄ verba cōsecrationis significent illud quod continet in hoc sacr̄o non ex serie verborum precedentium: sed ex institutione xp̄i et intentione ministri gerentis personā xp̄i. ¶ Ad. 2m. respondet. S. Tho. in hac distin. q. 2. arti. primo sub. ar. 2. ad primū: q̄ ambrosius et eusebius et magister in littera loquunt de cōsecratione eucharistie non solum quantū ad id quod est de perfectione eius prima et essentiali sed etiam quantū ad eius perfectionem secūdā et accidentalem. Idem respōdet. 3ª. p. q. 78. ar. primo ad scdm. et de hoc dictum est in secūdo notabili. Unde vt refert petrus d palude in hac distinctione in missali ambrosiano hec verba hoc est enim corpus meū: et illa hic est enī calix sanguinis mei et cetera vsq̄ in remissionē peccatoꝝ inclusive scripta sunt litteris aureis: et non alia verba precedentia et sequentia in signum q̄ illa tantūmodo sunt de essentia sacramenti. Neq̄ obstat vt ipse dicit q̄ adverbium enim sit ibi etiā scriptum litteris aureis quod tamen non est de essentia sacramēti. qm̄ hoc ideo est quia ponitur in medio partium essentialiū forme. vnde ne viderentur due forme si adverbium enim scriberet litteris nigris eo q̄ faceret inter antecedentia et sequentia verba notam dissimilitudinis: scriptū est sicut alia aureis litteris. ¶ Ad argumēta Scoti contra quartam conclusionem patet respōsio ex his que dicta sunt in tertio notabili. p̄cedunt enim ex triplici falso fundamento. vnum ē q̄ S. Tho. dicat significatū totius orationis constitui ex significatis partiū. aliud est q̄ partes oratio-

nis cōsecratiue tunc significant vere ꝛ complete quando ꝓferuntur. tertiuȝ est ꝙ cum dicitur hoc est corpus meū: li hoc supponat disiūctiue vel ꝓ substātia quā demōstrat quando ꝓfertur vel pro substātia que erit in vltimo prolationis. ista autez falsa sunt sicut ī dicto notabili tertio apparet. ¶ Ad. 4^m. quod ē Aureoli dicit̄ primo ꝙ nō aliud probat nisi ꝙ li hoc demonstrat substantiam cum his que ipsam concomitant̄. sed illud nō est ex vi sacri: sed concomitatiue quod nos non negamus. Dicitur secundo falsum esse ꝙ cum queritur quid ē hoc ꝓprie respōdeat̄ non solū substantia sed quantitas et qualitas. nam quid querit ꝺ substantia directe et ꝓprie. Auctoritates autem philosophi et cōmentatoris pro nobis faciunt ꝛ contra arguentez. nam nō per prius respōderet̄ substantia ꝙ̄ accidens ad interrogationez factā per quid est nisi quia quid est per se et primo querit de substantia. ¶ Ad. 5^m. dicitur ꝙ corpꝰ christi dicitur esse in sacramento contentū: nō ꝓprie sicut locatum in loco sed quodam speciali modo ꝓut in sequēti questione dicet̄. vnde falsum est ꝙ li hoc non habeat demōstrare aliquid contentū si intelligatur dictum vniuersaliter sicut arguens loquitur nec dictuȝ suū ipse ꝓbat. ¶ Ad argumēta Durādi cōtra quintā conclusionē ad primū patet respōsio ex his que dicta sunt in quarto notabili. ꝓcedit enī ex falso supposito. s. ꝙ illa sola verba sunt de necessitate sacri: que sunt expressiua effectus sacramenti. hoc autem falsuȝ est vt ibi ostēsum fuit. vnde responsio ab arguente posita bona est. Neqȝ valet eius improbatio. nam preter verba pertinentia ad inuocationem trinitatis ꝛ preter verba designantia effectū sacramēti: sunt in sacro confirmationis alia verba de necessitate sacri sicut illa cōsigno te signo crucis. vnde patet ꝙ replica arguētis non habet verū fundamētum. ¶ Ad. 2^m. respōdet. S. T. in hac. 8. dis. q. 2. ar. 2. sub. ar. p°. ad. 2^m. ꝙ cū eucharistie sacrm̄ sit memoriale dominice passionis: nō repsentatur ī cōsecratione corporis nisi passionis subiectū. sed in cōsecratione sanguinis representat̄ passionis mysteriū. nō enīȝ a corpe xp̄i sanguis eiꝰ seorsum fuit nisi per passionē. et ideo cōditiones dominice passionis exprimūt̄ per verba sequētia magis in cōsecratione sanguinis ꝙ̄ in cōsecratione corporis. Idez ī sententia respōdet. 3^a. p. q. 78. ar. 3°. ad. 2^m. Sed sciēduz est ꝙ in hac responsione magis intēdit. S. Doc. assignare rōnē cōgruētie q̄re xp̄s istituit plura verba fore de necessitate cōsecrationis sanguinis ꝙ̄ de necessitate cōsecrationis corpis: ꝙ̄ intēdat assignare rōnem efficacē q̄re in tot verbis ꝯsistat essentialiter forma ꝯsecrationis sanguinis ꝛ in paucioribꝰ forma ꝯsecrationis corporis. nam huius ratio efficax est q2 xp̄s sic instituit. qm̄ quātū est ex parte verborum: per pauciora potuit consecrari sanguis et per plura corpus si xp̄s sic instituere voluisset. ¶ Ad. 3^m. respondet Petrus de palude ꝙ si vez esset ꝙ greci pauciora verba ꝓferāt in cōsecratione sanguinis ꝙ̄ habeat ritus romane ecclesie: greci non vere conficiunt nisi forte illam formaȝ consecrationis habeant ex speciali dispēsatione et traditione diuina de qua tñ non diuȝ constitit romane ecclesie. Et cum arguens dicit ꝙ ecclesia romana non tenet grecos nō vere conficere: dicimus ꝙ non obstat si greci ita occultēt formam consecrationis ꝙ ad noticiā summi pontificis nō deueniat. Quod autez romana ecclesia dicit grecos non errare in cōficiendo: est ꝓpterea ꝙ cōficiūt in fermēto. sed non errādo in hoc: possunt errare in nō seruādo formā cōsecrationis a xp̄o institutam. ¶ Ad. 4^m dicit̄ ꝙ maior habet veritatē de verbis ꝑtinētibꝰ ad effectū ipsiꝰ vsus sacri: nō aūt de verbis ꝑtinētibus ad effectū sacramēti qui vsum sacri p̄cedit qualia sunt verba cōsecrationis sanguinis q̄ omnia sunt determinatiua primi effectus sacramēti. Neqȝ est simile in hoc sacro et in alijs. q2 in hoc primꝰ effectꝰ consistit in consecratione materie q̄ vsuȝ ipsius p̄cedit. in alijs vero primꝰ effectus cōsequitur vsum sacri. et ideo nimirum si in eis verba ꝑtinētia ad vsum sacri magis pertineāt ad integritatem forme ꝙ̄ verba pertinentia ad ipsius effectum. ¶ Ad. 5^m. dicit̄ ꝙ sicut respōsum fuit ad 2^m. ratio. S. Tho. q̄ accipitur ex determinatione p̄dicati: nō est prima et efficax sed est ꝯgruitatis supposita institutione xp̄i que est ratio efficax et prima. vnde q2 xp̄s non instituit ꝙ illa determinatio quod pro vobis tradet̄ esset de essentia cōsecrationis corporis: ideo licet sit determinatiua p̄dicati orationis consecratiue corporis: non est de integritate essentiali ipsius. ꝙ autez id xp̄s nō instituerit: cōstat ex ritu romane ecclesie quaȝ supponimus non errare. Et si obijcitur ꝙ Lucas euangelista ponit illam determinationem. s. q̄ pro vobis tradet̄: respondet. S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. 2. sub. ar. p°. ad p^m. Et. 3^a. p. q. 78. ar. 3. ad. 9^m. ꝙ euāgeliste nō intendebant tradere formas sacramentorum quas in primitiua ecclesia oportebat esse occultas vt Dionisius dicit in fine eccle. hierar. sed intenderūt historiam de xp̄o texere. et ideo non omnia verba ab euāgelistis posita sūt ꝺ substātia forme sacramētoꝝ. ¶ Ad. 6^m dicitur ꝙ ratio sumpta ex ritu non ponitur a. S.

Docto. quasi sit efficaciter concludens: sed ponitur quasi ratio sumpta a signo supposita institutione diuina que est ratio efficax. alia autem verba sicut accepit et huiusmodi licet proferant̄ eodem ritu: quia tamē non fuerūt instituta a xp̄o ꝑ forma consecrationis: ideo non sunt de essentia sacramenti. ¶ Ad. 7m. et. 8m. patet responsio ex imediate dictis et ex responsione ad secūdum et tertium Durādi. ¶ Ad. 9m dicitur primo ꝙ quia essentia huius sacramēti cōsistit in consecratione materie, put sepe dictū est supra: ideo verba sunt de essentia cōsecrationis. q̄ vt respicit actū sacerdotis consecrātis trāsit sicut et verba quāuis res cōsecrata maneat. Dicit̄ secūdo ꝙ licet nihil trāsiens sit de essentia rei permanētis quantū ad eē potest tamē esse de ei⁹ essentia quātū ad fieri eo modo intelligendi qui positus est in primo notabili. et isto modo verba consecrationis dicunt̄ esse de essentia hui⁹ sacramenti. ¶ Ad argumentum ante oppositū patet respōsio per ea q̄ dicta sunt ad primum Scoti contra tertiam conclusionem. Et in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distinctio decima.

Circa decimā distictionem q̄rit̄ vtrū corpus xp̄i sit in altari vel eucharistie sacramento realiter ⁊ arguitur ꝙ nō. qꝛ nullū corp⁹ pōt esse i diuersis locis. sed corpus xp̄i est vere in celo quo ascendit. ergo impossibile est ꝙ sit in altari. ꝓbatio p̄me. quia nihil hꝫ esse extra terminos suos. sed termini cuiuslibet corporis locati sunt simul cū terminis corpis locantis. ergo nullū corpus locatū in vno loco potest esse extra terminos illi⁹ loci. et ita nō pōt simul esse in duobus locis. ¶ In oppositū arguit̄ qꝛ veritas noui testamēti debet respondere figuris veteris testamēti. sed in veteri testamēto ipse agnus q̄ figurabat xp̄m sumebat̄ in cibū vt patet Exodi. 12°. ergo in noua lege ip̄m verū corpus xp̄i quod ꝑ agnū significatur debet manducari. ¶ In hac q̄stione erūt quattuor articuli vt sup̄.

Quantum ad p̄mū articulū sit p̄ma ꝯclusio ꝙ verū corp⁹ xp̄i ē i sacr̄o eucharistie ꝫm veritatē et nō solū sicut i signo. Hāc cōclusionē tenet. S. T. i hac dis. 10. ar. p°. Et tertia. p. q. 75. ar. p°. ¶ Secūda ꝯclusio ē ꝙ tot⁹ xp̄s totalitate subali ē realr̄ i sacr̄o eucharistie. Hāc cōclusionē tenet. S. T. in hac dis. ar. 2. sub articul' p°. et. 2°. Et tertia. p. q. 76. articulis p°. et. 2. ¶ Tertia cōclusio ē ꝙ tot⁹ xp̄s totalitate quātitatis continet̄ in hoc sacr̄o.

Quantum ad secundū articulū arguēdū est contra cōclusiones. Et q̄dē contra primā arguit Durādus ꝓbādo ꝙ corpus xp̄i nō sit in hoc sacr̄o tanq̄ contētū sed solū tanq̄ presens. dicit enim sic. refert aliq̄d esse p̄sens alteri et esse in altero. ⁊ vt loquamur in ꝓposito: refert aliq̄d esse in loco et esse p̄sens loco. esse eni in loco importat habitudinē cōtinētie et parte loci. esse aūt presens loco: nō importat habitudinē continētie sed solū realē exhibitionē essentie. vñ ⁊ loc⁹ est p̄sens realiter locato sicut ecōuerso: q̄uis loc⁹ nō cōtineat̄ a locato ꝫ ecōuerso. et q̄uis ꝓprie loquēdo ita sit vt dictū ē: tñ large loquēdo ꝯsueuit dici oīe illō esse i loco qd̄ est p̄sens loco. vñ et deū dicim⁹ esse in oī loco et angelū in aliq̄: cū tñ de⁹ et angel⁹ loco nō ꝯtineat̄. et ꝫm hoc dicere possum⁹ ꝙ aliq̄d est in loco dupl̄r. s. ꝓprie rōne cōtinētie vel large rōne solius p̄sentie ad locū. p̄mo modo aliquid pōt esse i loco dupl̄r. s. circūscriptiue vt quātitas ⁊ ea q̄ quātitate extendunt̄. et diffinitiue vt ea q̄ sunt i quāto ꝫ quātitate nō extēdunt̄ sicut ponit̄ de aia humana. ex q̄ enī corp⁹ cui⁹ aia est actus loco terminat̄ et finit̄ tanq̄ termino et fine extrinseco: cōsequēs est ꝙ aia eodē termino finiat̄ sed nō circūscribat̄ qꝛ nō est quāta nec ꝫm se nec ꝫm accidens. large vero aliq̄d dicit̄ esse in loco rōne solius p̄sentie ad locū sicut illud qd̄ nec est quātū nec est in quāto. vt angel⁹ dr̄ esse in loco rōne solius ordinis quē hēt ad locū vel ad corp⁹ existēs in loco. his suppositis dicēdū est ꝙ corp⁹ xp̄i non est in hoc sacr̄o p̄mo modo. s. circūscriptiue. nec secūdo modo. s. diffinitiue ꝫ tertio modo. p̄mū patet qꝛ illō ē alicubi circūscriptiue qd̄ ꝯmēsurat̄ loco ꝯtinēti et cōfigurat̄ ei. sed corp⁹ xp̄i non cōmēsurat̄ nec ꝯfigurat̄ dimēsionib⁹ speciez panis et vini nec loco eoꝝ: ergo nō ē ibi circūscriptiue. secundū patet quia corpus xp̄i nō est in speciebus

sacramẽtalibus nec in aliquo alio subiectiue quẽ-
admodum anima est in corpore vt per illud pos
sit dici corpus esse diffinitiue in sacramento quẽ-
admoduz anima est diffinitiue ĩ loco in quo cor-
pus animatum est circumscriptiue. hec ille. ex pre
dictis itaqꝫ vult deducere ꝙ inconuenienter di-
catur corpus christi esse in hoc sacramento tan-
ꝗꝫ contentum in sacramento vel in loco sacramẽ
ti. quia omne quod cõtinetur loco oportet ꝙ cir
cunscribatur vel diffiniatur loco vel corpore exi
stente in loco. quorum neutrum conuenit corpo
ri christi prout est in sacramento. sed solum dica-
tur esse in sacramento per presentiaz essentie seu
eo modo q̊ substantia non quanta puta angelus
dicatur esse in corpore quod potest ab eo moueri
per talem presentiam et respectum presentie ad
tale corpus sine quacũqꝫ continẽtia a tali corpo
re. et ad hoc inducit aliquas probationes quas
non recito quia non sunt proprie contra conclu
sionem. ¶ Contra eandem conclusionem argu-
it econtra Aureolus imo verius contra Duran-
dum probando ꝙ presentialitas quaz habet cor
pus christi ad species nõ sit o2do aut respectus.
Primo sic. nullam habitudinem habet nunc cor
pus christi ad species quã non haberet prius sub-
stantia panis ad illas dum ibi erat presens. licet
enim non omnem habitudinem quam habebat
panis ante trãsubstãtiationez ad species habeat
nunc corpus christi post trãsubstãtiationez quia
non habitudinẽ subiecti ad accidens vel extensi
ad extensionẽ: tamẽ econtra verum est dicere ꝙ
omnem habitudinem quã habet corpus xp̄i ad
species post transubstantiationem: habuit panis
ante transubstantiationẽ. Et hoc potest confir-
mari per hoc ꝙ fide tenemus ꝙ corpus christi est
hic per hoc ꝙ panis cõuertitur in ipsum. ergo cor
pus christi virtute illius ꝯuersionis acquisiuit ha
bitudinem ad species quas habuit prius panis.
et circa istud fundatur tota intentio antiquoruz
doctorum. sed panis ante conuersionem nõ ha-
buit ad species aliquem respectum extrinsecꝰ ad
uenientez. non enim panis mediante aliquo res-
pectu erat presens illis speciebus eo ꝙ inter acci
dens et subm nullus cadit respectus medius. qđ
patet quia ea que per se vniunt̃: non vniunt̃ me
diante aliquo respectu. sed subm et accidẽs per
se vniuntur. patet octauo methaphisice vbi dicit̃
ꝙ nulla causa querenda est quare figura et es fa
ciunt vnum. de omni autem eo quod cuz alio me
diante aliquo respectu tertio facit vnum: contin
git causam querere quare cũ isto facit vnũ. cũ er
go panis nullum talem respectum fundabat i cor

pore ad species. ergo nec corpus christi nunc fun
dat talem respectuz. ¶ 2°. sic. illud quod ꝓprie
et per se non denominatiue respondetur ad inter
rogationem factam per quid est hoc demonstra
tis speciebus: illud non habet tm̃ ad species res-
pectum presentialitatis extrinsecus aduenientẽ.
probatur. nam de angelo qui habebat talem res
pectum ad columnam nubis non poterat respõ-
deri demonstrata colũna ad interrogationez fa-
ctam per quid est hoc: proprie nisi tm̃ denomina
tiue puta quia erat ab angelo mota vel huiusmo
di. sed sm̃ doctrinam sanctorum et verbuz chri-
sti demõstrato eo quod sacerdos tenet in mani-
bus et facta interrogatione quid est hoc: respon
detur proprie et non tm̃ denominatiue corpus
christi. ergo habet ad species aliam habitudinez
ꝗꝫ respectum presentialitatis. maior ꝓbata est ꝛ
patet per exemplum de colũna qua demonstra-
ta non poterat responderi ꝙ esset angelus vł spi
ritus sanctꝰ. minor probatur auctoritate Augu-
stini in libro sententiaruz prosperi. ꝛ similiter de
consecratione disti. 2.ª caplo ante benedictionẽ.
et in illo caplo ego berengarius. et ĩ confessio si-
bi tradita a papa in consilio ro vbi confitetur ꝙ
illud quod sacerdos tenet in manibus: est vera-
citer corpus christi. et Augustinus in capitulo al-
legato dicit ꝙ illud quod ante benedictionẽ fu-
it panis: est corpus christi. et christus in cena di-
cit accipite ꝛ manducate hoc scilicet quod teneo
est corpus meum. ¶ 3°. quia respectus presentie
extrinsecus adueniens subest voluntati ipsius ꝑ-
sentis si sit nature intellectualis sicut de angelo
presente huic loco. vnde potest se mutare de v-
na presentia ad aliam pro libito voluntatis. sed
presentia quam habet christus ad species: nõ su-
best voluntati ipsius christi sed imediate soli di-
uine voluntati et in quãtũ est deus. vnde in quan
tum homo: non potest voluntate sua transferre
se de presentia quam habet ad species ad absen
tiam. ¶ 4°. quia omnis respectus est aliquid de
relictuz in aliquo ab alio sm̃ auctorem sex prin
cipiorum. et patet inducendo. nam vbi est aliquid
derelictum ex circumscriptione passiua. et quãdo
ex adiacẽtia temporis. habitus vero ex ornatu.
sed circa corpus christi non relinquitur aliquid
quod dicatur presentia nec ornari nec circunscri
bi et huiusmodi. igitur. Si dicas ꝙ ille respectus
presentie non est in aliquo sex predicamentoruz
contra. ergo erit dare vndecimum predicamen-
tũ. dices ꝙ non est incõueniẽs ꝙ Aristoteles nõ
viderit oia ꝑdicamẽta: cõtra. ita incõueniẽs est ꝙ
tu nõ videas ꝙ qcqd dicit̃ qđ sit dicibile icõplexuz

non reducat ad aliquod decem generum. ¶5°. quantitas corporis christi nullam habet presentiã quãtum respectus ad illas species. ergo nec substantia corporis christi. tenet cõsequentia. quia vniformis est connexio substantie corporis christi ad species: omnium concomitantium. antecedens probatur. quia presentia quãtitatis ad quãtitatem: nõ est aliud q̃ꝫ contactus. quod patet quia talis presentia est simultas. tunc sic. illa simultas aut ẽ fm vltima aut fm se tota: et quocunqꝫ modo dicas semper est ibi contactus. eo enim modo quo due quantitates sunt simul: eo modo se tangũt. impossibile est enim a duabus quantitatibus sibi inuicẽ presentibus circũscribere ratiõnẽ contactus. si ergo quãtitas corporis xp̄i haberet talem presentiam ad tales species: esset ibi virtus contactus et ita esset ibi extensa. hec ille in forma. ex quib⁹ videtur q corpus xp̄i non sit realiter in eucharistia tanq̃ꝫ contentum nec tanq̃ꝫ presens speciebus presentia respectiua. ¶Contra aliqua contenta in declaratione secunde conclusionis. s. q ex vi sacramenti continetur in eucharistia anima rationalis: non inq̃ꝫm anima sed in quãtũ dat esse corporeũ arguitur. et quidẽ supponitur q in xp̄o non est alia forma substãtialis preter animaꝫ rationalem que dat ⁊ esse substantiã et esse corpus ⁊ esse animal et esse hominẽ ⁊ cetera. arguit Scotus primo sic. qr si hostia cõsecrata in cena a christo in pixide fuisset conseruata in triduo: permãsisset ibi eadem res p̄mo cõtenta. illud autem in quod fiebat primo cõuersio non fuit materia prima nec accidentia nec compositum ex materia ⁊ accidente. ergo compositũ ex materia ⁊ forma substantiali. illud ergo semper mãsisset i triduo. sed tunc non erat compositum ex prima materia et anima intellectiua: quia christus fuit vere mortuus in cruce: et ita anima intellectiua vere fuit separata. sed non potest simul esse separata ⁊ vnita corpori. igitur ⁊ cetera. ¶2°. quia terminus huius cõuersionis oportet q sit ens reale qr cõuersio est realis. sed anima intellectiua vt dat esse corporeũ distinguẽdo contra esse intellectiuum: fm te nõ est aliq̃d reale sed tm̃ quod dã abstractum per actum intellectus sicut cõmune est aliquid preter singularia ꝫ te. ergo ista cõuersio non potest esse in animam vt est dãs esse corporeum. ¶3° sic arguit. illud corp⁹ quod ponis terminum conuersionis primũ: est corpus mathematicum aut corpus naturale. non enim distinguit philosophus corpus in plura. si mathematicum: ergo includit actu quantitatem: ergo quantitas esset ibi primo ex vi conuersionis. nec erit transubstantiatio sed transaccidentatio: si accidẽs per se requiratur in termino. si sit corpus naturale: ergo est naturale per formã substantialeꝫ vel per qualitatẽ. si primo modo habetur ppositũ q illa forma non est anima intellectiua. si secundo modo cuꝫ q̃litas naturalis presupponat quãtitatem: adhuc habetur propositum q prim⁹ terminus cõuersionis includit materiam cum quantitate et qualitate et ita erit dupliciter ens p accidens. ¶4°. qr non efficaciora sunt verba sup sanguinem q̃ꝫ super corpus. sed dicendo hic ẽ sanguis vl' hic est calix sanguinis mei: non potest ibi fingi terminus cõuersionis sola materia sub modo quantitatiuo: quia illud non est sanguis cum sanguis dicat aliquam substantiam que generat̃ a nutrimento sumpto et est proximum conuertẽdum carnem nec generaretur nec conuerteretur nisi haberet propriam formã substantialẽ. ¶5°. quia cum dicitur hoc est corpus: non ponitur ad distrahenduꝫ de veritate carnis et ossis et hmõi sed potius vt includit omnes partes eius qd est primo animabile. sed si diceretur hec est caro vel os: fictio videretur ponere terminum conuersionis esse tãtũmodo materiaꝫ sub modo quãtitatiuo vel materiã sine forma substãtiali. ergo multo magis in proposito accipiendo corpus vt est quoddam includens omnia illa sicut hic accipitur. ¶6°. quia ista via non solum non saluat sufficienter veritatem eucharistie: sed nec saluat veritatem rei contente in eucharistia fm veritateꝫ corporis et sanguinis christi. quia sicut in existentia materiali ita et in eucharistia erat idẽ corpus viuum et mortuum vt probatur per multas auctoritates sanctorum. similiter nec identitatem sanguinis effusi super terraꝫ de latere christi mortui. hec ille cuꝫ multis aliys rationibus adductis super secundo sententiarum in materia de pluralitate formarum in homine que non sunt ad presens ppositũ ideo nõ recitant̃. ¶Cõtra eadeꝫ in ꝯclusione p̄ma cõtenta arguit Aureolus ⁊ fm idẽ tripliciter. p̄mo qr quãdo aliqua differũt sola rõne: impossibile est q p aliquã actionẽ attingatur vnũ ⁊ nõ aliud. s; anima vt dat esse corporeũ p te: sola rõne differt a seipa vt dat eẽ itellectiuũ. trãsubatio aũt est actio realis. ergo ipossibile est q attigat aĩam vt dat eẽ corporeuꝫ quin attigat eaꝫ vt dat esse intellectiuũ. ergo ex vi cõuersionis eque directe anima ẽi sacr̃o vt dat esse ĩtellectiuũ sicut vt dat eẽ corporeũ. ergo videt̃ contradictio q termin⁹ cõuersionis sit anima dans eẽ corpeuꝫ ⁊ vt ẽ itellectiua sit tãtũmodo termin⁹ p cõcomitãtiã. ¶2° sic. nã inocẽti⁹ in de officio misse dicit

ego inquit vitam eternaz habere desidero. ideo
carnē christi comedo veraciter illam quā extra-
xit de virgine. tunc sic. si in triduo aliquis aposto
lorum consecrasset: aut fuisset illa caro que hodie
est: aut non. si sic: habetur propositum quia illa ca-
ro q̄ tūc fuit: non includebat animā xpi vt dat eē
corporeum sed aliam formam carnis. si vero nō
sit eadem caro que hodie est in eucharistia ꝛ illa
que fuisset in triduo: ergo non est sacramentum
semper vniforme. et sequitur vlterius q̄ illa caro
que hodie est: non est illa a qua fluxit sanguis in
cruce et que iacuit in sepulchro. quia sanguis exi-
uit a carne separata ab anima rationali vt habe-
tur Joannis. 19. similiter sequitur q̄ hodie non
fit transubstantiatio in sanguinem qui emanauit
de christi latere: quia ille non erat animatus.
¶ 3°. sic. ex eadem auctoritate. nam dicitur ibi il-
lam carnem manduco quam christus de virgine
traxit. sed constat q̄ christus non traxit de virgi
ne animam cum anima non sit ex traduce. igitur
et cetera. hec Aureolus in forma. ¶ Contra ea-
dem ipsa arguit Henricus. 9°. quodlibet. q. 8ª.
dicens post multa argumenta quibus probat in
homine esse aliam formam substantialem pret
animam rationalez: infert sic. ex parte corporis
patet in quid fit conuersio: quia in corpus aliam
formaz habens preter animam rationalem. Itē
videndum est ex parte conuersionis quia tota su
bstantia panis conuertitur in verum corpus xpi
quia est ibi ꝛ non aliter nisi per conuersionem. et
ideo cum materia non sit corpus: non fit conuer
sio in solam materiam. tunc enim cum minus eē
habeat materia q̄ forma substātialis habēs ma-
ius et verius esse: conuerteret actione diuina in
minus esse. quod est inconueniēs quia sicut deus
nulli est causa tendēdi in non esse sm Augustinū
83. questionū: ita nec tendendi in minus esse: quia
vtrūq̄ sonat in defectum. ergo tota substātia pa-
nis non cōuertitur in materiā. Item nec in mate
riam cū intentione corporeitatis absq̄ re alicu-
ius forme: quia sic non esset conuersio in corpus
reale sed rationis. vnde non fit conuersio in rem
que est anima rationalis sicut nec in diuinitatez.
Licet quedaz noua positio dicat q̄ conuersio fit
in animam sm q̄ dat esse corporeum non autez
sm q̄ dat esse animatum tali anima. sed si hoc es-
set: tunc non esset conuersio in corpus generatū
ex virgine: quia anima rationalis sm nullam rō-
nem generata est. quod falsum est quia dicit Am
brosius q̄ cōficimus corpus qd̄ de virgine est. ¶ 2°.
quia si ita esset: tunc in triduo anima separata a
corpore non potuit dici q̄ corpus christi fuit i se
pulchro nisi sm materiam. nec fuisset facta conse
cratio nisi in nudam materiam et non in corpus
quia deficiebat terminus conuersionis. quia corpus
xpi non est corpus vt dicunt nisi ab anima rationa
li. nec fuit illud corpus idem viuū ꝛ mortuuz nisi
vnitate suppositi. et sic in triduo non fuissent vera
verba consecrationis: hoc est corpus meū. ¶ 3°.
si hostia consecrata ante mortē xpi fuisset serua-
ta: cum anima separata in morte non mansisset
corpus. et sic manentibus speciebus desiisset res
sacramenti et non fuisset corpus christi sub hostia.
que sunt incōuenientia nec possunt euadi nisi po
nendo formam aliam in homine preter animā.
fit ergo conuersio in tale corpus quod mansit in
triduo idem quod prius. et consecratum reman
sisset: nisi q̄ hora mortis in cruce mortuum fuissz
per separationem anime. vnde dicit Guilelmus
altisiodorensis q̄ si corpus xpi fuisset seruatuz in
pixide: concedenda esset ista: corpus christi mo-
ritur in pixide. nec per hoc intelligitur aliqua no
ua proprietas aduenire. sed sensus est: anima xpi
incipit non esse hic. et sic non est ponendū q̄ ma-
neat materia nuda sine forma nec q̄ forma cada
ueris introducatur. et sic stat q̄ diuinitas et ani-
ma non sunt in sacramēto ex vi sacramenti licet
sint ibi per naturalem concomitantiam quādiu
anima cōiuncta fuit preter triduum. Et ideo nō
valet quod moderni dicunt q̄ conuersio fit i ani-
mam sm q̄ dat esse corporeum: tamen vt est ra
tionalis non est ibi nisi per concomitantiam imo
fit cōuersio in corpus quod habet formā. In bru
to autem cum non sit alia forma q̄ anima: si vir-
tute diuina fieret conuersio alicuius in corpus bru-
ti dicendo hoc est corpus bruti: anima bruti esset
ibi vi verborum et non per concomitantiaz quo
ad illud quod est ibi sm rem. quo ad rationē au-
tem vegetabilis et sensibilis: non esset conuersio
in corpus sed tantum materiam ꝛ partes eius que
corpus non appellatur. hec Henricus in forma.
¶ Contra tertiam conclusionē arguit Durād' p
bando q̄ in eucharistia nō sit quātitas dimēsiua
corporis xpi. primo quia nō sequitur quātitas xpi nō
separatur a corpore suo: ergo est cum corpore in
sacramento per concomitantiam. sicut enim lo-
cus celi nō separatur ab eo sm contactū q̄ tamē nō
propter hoc est i sacramēto: sic videtur eē hic. ¶ 2°.
sic. cessante causa: cessat effectus. et ideo cū cor-
pus xpi sit propter ordinē quem habet ad species
vt substantia nō vt quāta: ergo est hic suba et nō
quantitas. ¶ 3°. quia q̄ aliqui arguunt videlicet
dicunt enim q̄ non sequitur: deus facit q̄ calidum
presens calefactibili non comparetur ei in ratio-

ne calefacientis suspendendo actionem ⁊ retinē
do calorem: ergo in se non est calidum vel calefa
ctiuum. ergo a simili licet non faciat quantitatez
corporis christi esse in se indiuisibilez quia hoc es
set contradictio: potest tamen facere ipsam com
parari ad species que sunt extra modo indiuisi-
bili. hoc autem nō est simile. quia quod sequitur
ad approximationem agentis ad patiens: est a-
liquid absolutum quod deus potest impedire. ꝫ
sicut non potest facere ꝙ quātitates vnius ratio-
nis adinuicem comparate vna non sit inferior a-
lia vel equalis: sic etiaz nec quantitates quecūqꝫ
adinuicem comparate quin vna sit maior aut mi
nor aut equalis. quo facto sic nō compararetur
dissimiliter ad totum ⁊ partem vel pars ad par-
tem et totum ad totum. ¶ 4°. sic. impossibile est
ꝙ quantitas comparetur quantitati modo na-
ture incompossibili. sed modus nature quantita
tis: est diuisibilitas. ergo impossibile est ꝙ quan-
titas comparetur modo indiuisibili. sed si quan-
titas corporis christi presens esset speciebꝰ mo-
do substantie: compararetur ad eas modo indiuisi
bili. igitur et cetera. ¶ 5°. quia substantia potest
comparari ad locum circumscriptiuuz mediante
quantitate quam habet ⁊ sequitur modum quā-
titatis quia hoc nō repugnat sue nature. licet enī
substantia non sit diuisibilis aut quanta ꝭm se: est
tamen quanta et diuisibilis per accidens ratione
quantitatis sibi inherentis per quaz extenditur.
sed quantitas cum de ratione sua intrinseca ha-
beat partes positione distinctas et per hoc sit di-
uisibilis: nullo modo potest sibi competere respe
ctu cuiuscūqꝫ alteriꝰ indiuisibiliter se habere. ꝓp-
ter quod non comparari potest ad locuz modo
substantie vt tota sit sub speciebꝰ ⁊ tota sub qua-
libꝫ parte. ¶ 6°. quia anima rationalis que ꝫ se
est indiuisibilis quāuis sit in corpore quāto ⁊ me-
diante eo sit in loco: tamen non comparatur nec
comparari potest diuisibiliter seu quātitatiue ad
ipsum corpus quantum nec ad eius locuz. immo
ipsa tota est in corpore et in qualibet parte cor-
poris ⁊ similiter se habet ad locum continēs cor-
pus suum. ergo similiter quantitas que de se ⁊ de
natura sua intrinseca est diuisibilis quia habꝫ par
tes positione differentes quāuis sit in substantia
q̄ de se est non quanta nec diuisibilis: non potest
ratione substantie comparari ad aliquid indiui-
sibiliter: sed necessario comparatur quantitatiue
⁊ diuisibiliter. ita ꝙ necessario se habet dissimilit
ad totum ⁊ ad quālibet eius partem. et sic si quā-
titas corporis xpi est in sacramēto per cōcomi-
tantiā ad substantiā: non apparet possibile quali-
ter ipsa tota possit esse equaliter presens specie-
bus ⁊ cuilibet parti specierꝫ. ¶ 7°. quia vbicūqꝫ ē
substātia in se realiter: ibi est substantialiter. quia
iste modus est ab ea inseparabilis. ergo similiter
vbicūqꝫ est quantitas in se realiter: est ibi quanti
tatiue quia iste modus est sibi essentialis vel inse
parabilis. sed illud quod inest quantitatiue ali-
cui: non pōt comparari ad totū vel eius partem
cōsimiliter. igitur vt prius. hec Durādus. ¶ Cō-
tra eandem cōclusionē arguit Scotꝰ ꝓbando ꝙ
modus ponendi corpus xpi quātū non quātita-
tiue in eucharistia nō sit cōueniēs. primo qꝛ vnū-
quodqꝫ siue sit primꝰ terminꝰ trāsubstantiatio-
nis siue secūdus: si tamē est ibi: habet ꝓprietates
suas q̄ sibi necessario et naturaliter conueniunt.
qď ꝓbaꝶ ex eo ꝙ si deus creet substantiā quantā
vel natura generet substantiā vt concomitetur
quātitas: vtriusqꝫ ꝓductionis primus terminus
est substantia ⁊ terminꝰ concomitās est quanti-
tas. et tamē tā in genito q̄z in creato: quātitas ha
bet suum modū realē sicut haberet si primo ter-
minaret aliquā mutationē. et hoc ꝓbatur ꝑ rō-
nem quia alia habitudo ad agens: non variat na
turam rei hoc est prima vel secunda mediata vl̄
immediata: dūtamē ꝓducatur. quia nec habitu-
do ad aliud agēs variat naturā rei acte ꝭm Au-
gusti. 3°. de trini. caplo. 9°. non ergo carebit quā
titas suo proprio modo naturali ꝓpter hoc tm̄
quia nō est primus terminus transubstantiatio-
nis: dumtamē sit ibi realiter siue ꝑmo siue secun-
do per illā mutationem. ¶ 2°. sic. si per conuer-
sionem sit terminꝰ ad quem vbi prius fuit termi-
nus a quo: ergo modus essendi huiꝰ ⁊ illius erit
similis ille saltem qui potest esse cōmunis vtriqꝫ
sed panis conuersus erat hic quātitatiue suo mo
do quia sub quantitate habens partē extra par
tem. ergo ⁊ substantia corporis xpi existēs hic ex
vi conuersionis: erit hic suo modo quantitatiue
habens. s. partem substātie sub pte quātitatis. ⁊
tunc quantitas eius erit hic proprie dimensiue.
¶ 3°. quia positio q̄ est differentia quātitatis ne
cessario est in quanto cōtinuo ꝑmanēti. et istam
oportet saluari in proposito que. s. dicat ordinem
partium in toto. nō enim est intelligere aliq̄d esse
dimensionatū: quin sit significare in toto ordinē
huius partis ad illā ꝭm quantitatē interminatā.
hec ille. ¶ Contra eandē arguit Aureolus ꝓbā-
do ꝙ nō ideo quātitas corꝑis xpi in eucharistia
absoluitur a legibus quātitatis: qꝛ nō est ibi nisi
per cōcomitantiā. primo qꝛ ꝭm te dimēsiones in
terminate non sunt in materia nisi ꝑ formā ita ꝙ
cōcomitantur formā in materia. et generatio q̄ ꝑ

se terminatur ad formā: terminat secundario et per accidēs ad quātitatem. et quātū dat generās de forma: tantū dat de quātitate. sed hoc nō obstante ꝙ quātitates sint in materia ꝑ concomitantiam: nō absoluunt in se a legib⁹ quātitatis. alias omne corpus esset indiuisibile ſm suā quantitatem et ꝛc. ¶ 2°. quasi ratio tua sit bona ꝙ qꝛ substantia est ibi sine legib⁹ quātitatis ideo ille dimēsiones sint sine ꝓprietatibus quātitatis eo ꝙ sūt ibi per cōcomitantiā substātie: per eandē rōnem sequitur ꝙ iste dimēsiones ibi sint ad indiuisibilitatem reducte qꝛ sunt ibi modo substātie q̄ de se indiuisibilis ē. ¶ 3°. quia omne accidēs ꝛ si sit posterius suo subiecto: in illo tamē posteriori q̄ aduenit subiecto: ponit suum effectū formalē ꝛ suarū passionū circa subiectū. sicut albedo in posteriori quo aduenit subiecto dat esse albū. sed ꝑ te in sacramēto altaris est vera quantitas corporis xp̄i realiter licet ꝑ accidens. ergo in illo posteriori dabit esse quātū corpori ꝛ alias passiones quātitatis. ¶ 4°. illud quod cōcurrit cum substātia ad fundandū ordinē ad diuisibilitatē: videt habere per se ordinē ad illā. sed quātitas cum substantia cōcurrit ad fundandū illū ordinē qꝛ illa substa corporis xp̄i aut est diuisibilis aut indiuisibilis. si vt fundat illū ordinē partium adinuicē sit diuisibilis: ergo per quātitatē ꝛ habet ꝓpositum. si sit indiuisibilis: ergo non habet partes. et sic corp⁹ christi in sacramento non habet caput nisi plura membra. hec ille in forma.

QUantum ad articulū tertiū primo notandū est ꝙ verū corpus xp̄i esse realit in sacramēto eucharistie sub speciebus panis et vini sola fide tenetur a nobis. non enim ab intellectu viatoris id cōprehendi aut efficaciter seu demōstratiue cognosci potest, put. S. Tho. deducit in hac distin. or. 4. sub. ar. 5. De modo aūt existendi hoc certū habemus ex determinatione ecclesie ꝙ corp⁹ ꝛ sanguis xp̄i in sacramēto altaris veraciter continētur sub speciebꝰ panis et vini ꝑ transubstantiationē panis in corp⁹ et vini in sanguinē potestate diuina: sicut habet de summa trini. ꝛ fide catho. caplo firmiter credim⁹. Duo ergo ista inconcusse tenenda sunt. vnū ꝙ corpus ꝛ sanguis xp̄i vere cōtineant in sacramēto eucharistie sub speciebus panis ꝛ vini cōtra nōnullos qui cōcedūt corpus et sanguinē xp̄i esse in sacramēto ratione presentie sed nō ꝯtineri in sacramēto. i. in speciebus sacramētalibus. quibus caplm allegatū expresse aduersatur cum dicat veraciter cōtineri. Aliud est ꝙ id fiat per cōuersionē et transubstātiationē panis ꝛ vini in corpus ꝛ sanguinē xp̄i quod in eodē caplo notat cum dicat transubstātiatis pane in corpus et vino in sanguinē potestate diuina. vbi ablatiu⁹ tenet causaliter et contextu littere. Circa modū aūt continētie animaduertēdū est ꝙ aliqd cōtineri in alio dupliciter pōt intelligi. vno modo ꝓprie et stricte quādo. s. id qd in alio continet: cōcluditur ꝛ limitat ab illo vel sua vel virtute ꝛ operatione vel modo aliquo. sicut dicimus ꝙ corp⁹ locatū continet in loco in quo est qꝛ ab illo per suā quantitatē limitatur. et angel⁹ continet in loco circa quē operatur in quantū eius virtus ꝛ operatio ꝑ tunc limitat ad locū illū. Alio modo dicit aliquid cōtineri in alio minꝰ ꝓprie quādo. s. ꝑ suā realē entitatē est in eo q̄uis ab illo non cōcludat aut predicto modo limitet vel ab eo ꝑficiatur. ꝑ quē modū ecclesia cātat loquēs ad beatā virginē: in tua se clausit viscera factꝰ hō. et isto secūdo modo corpus xp̄i et sanguis dicitur in sacramento contineri qꝛ. s. veraciter ꝛ ſm ꝓpriam entitatē existūt in speciebꝰ sacramētalibus. et iste videtur esse sensus capituli pcallegati quem sequit. S. Tho. ad designādū qꝛ licet sacramētū sit in genere signi: non dicunt corpus et sanguis xp̄i esse in sacramēto vel sub speciebꝰ sacramētalib⁹ tantūmodo sicut in signo sed ꝙ veraciter et ſm ꝓpriam entitatē in eis existūt. Unde i hac disti. ar. pmo ad. 5m. cū diceret. S. Doc. ꝙ corpus xp̄i non est in speciebꝰ sacramētalibus vt in loco ꝑ se loquēdo sed vt in sacramēto adicit. nō solū significāte sed cōtinente ipm ex vi cōuersionis facte. Et tertia pte. q. 75. ar. pmo ait. sacramēta inquit veteris legis illud verū sacrificium passionis xp̄i cōtinebant solū in figura ſm illud Hebre. 10. vmbrā habens lex futurorū bonorum: nō ipsam rerū imaginē. et ideo oportuit vt aliquid haberet plus sacrificiū noue legis a christo institutum vt. s. contineret ipsum christū passum non soluꝫ in significatione vel figura sed etiam in rei veritate. et ideo sacramentum quod ipsum xp̄ꝫ realiter cōtinet vt Dionisius dicit. 4. capitulo ecclesia. hierar. est perfectiuū omniuꝫ sacramentorum alioꝝ in quibus virtus xp̄i participatur. hec ille. Et in responsione ad. 3m. cum diceret ꝙ corpus xp̄i est in diuersis altaribus non sicut in diuersis locis sed sicut in sacramento adiūxit. per quod non intelligimus ꝙ xp̄s sit ibi solū sicut in signo licet sacramentuꝫ sit in genere signi. sed intelligimus corpus christi hic esse ſm modū proprium huic sacramento.

¶Secundo Notādū est q̄ vt. S. Tho. dicit. 3ª. par. q. 76. ar. 6. in. cor. per hoc q̄ dicitur xp̄m esse sub vel in sacramēto: designat quedā habitudo ei⁹ ad sacrm̄. est aūt in vel sub sacro ratione illi⁹ qd̄ in ip̄m conuersum ē prout ipse inquit in hac dis. ar. 3. sub. ar. 2. in. cor. ⁊ ad. 3ᵐ. non enim est xp̄s in sacro ratione sui nec ratione sue quātitat⁊ nec rōne sue virtutis vl' operationis vt ibi. S. Doc. notat. quāobrē habitudo corporis vel sanguinis xp̄i ad sacrm̄: ad idem gen⁹ ptinet ad quod habitudo substātie panis vel vini in ip̄am cōuersa pertinebat q̄uis non per omnia eodē modo. Hoc autē non sic intelligim⁹ quasi omnē habitudinē quā habuit substātia panis aut vini ad speciem ante trāsubstātiationē: habeat sub̄a corporis et sanguinis xp̄i post trāsubstātiationē. nam hoc falsum est cū nō habeat habitudinē subiecti ad accidēs aut quātī ad suā quātitatē⁊ vel extēsi ad suam extēsionem ⁊ sic de ceteris habitudinibus intrīsecis. sed intelligimus q̄ omnē habitudinē quā hēt substātia corporis ⁊ sanguinis xp̄i ad spēs sacrales: habuit sub̄a panis ⁊ vini sub illis preexistens q̄uis aliter et aliter. Unde dicere possum⁹ q̄ habitudo corporis et sanguinis xp̄i ad species sacrales: est habitudo signati ad signum ⁊ contēti ad continēs ⁊ p̄sentis ad rē sibi p̄sentem. quas habitudines habuit sub̄a panis et vini ad ip̄as species alio tn̄ ⁊ alio modo. nā habitudo substantie panis et vini ad ipsas species erat habitudo signati ad signū ⁊ contēti ad continēs ⁊ presentis ad presens: sibi suppositaliter ⁊ in esse existētie inherēs ⁊ vnum numero cū eo existēs ab illo hn̄s ⁊ eē ⁊ operari. substātia vero corporis ⁊ sanguinis xp̄i habet ad species sacramētales easdē habitudines genere sicut ad aliquid sibi extrinsecum suppositaliter ⁊ fm̄ esse existentie ab illo diuersum ac distinctū numero nec ab illo depēdēs aut in esse aut in operari. itaq̄ p hoc q̄ sub̄a corpor⁊ ⁊ sanguinis xp̄i succedit substantie panis ⁊ vini: ex ratione conuersionis hēt ad species sacramētales quasdam habitudines quas substātia panis ⁊ vini prius existēs habuerat. non tamē omnes nec eodē modo sed illas precise ⁊ illo modo q̄ ex vi ⁊ ex modo cōuersionis necessario consequūt. hec aūt sunt quas supra notauimus ⁊ si que alie dari possunt extrinsece habitudines ⁊ respectus.

¶Tertio Notādum ē q̄ in sacramēto eucharistie panis ⁊ vinū trāsubstātiātur in verum corpus ⁊ sanguinē xp̄i ita vt verum corpus ⁊ sanguis xp̄i contineātur in sacramento prout catholica tenet ecclesia in ca° firmiter credimus de summa trini. ⁊ fide catho. et in ca° cum marthe. de cele. mis. iuxta verbum domini Mathei. 26. dicētis: hoc est corp⁹ meum: ⁊ hic est sanguis meus. et ideo necesse ē dicere q̄ idipsum corpus xp̄i ⁊ sanguis consecratur sub sacramēto: quod est veraciter corpus et sanguis xp̄i in propria specie extra sacramentū. vnde si in triduo mortis xp̄i aliquis apostolorū sacrm̄ eucharistie confecisset vel etiā post cenā domini ante ipsius mortē: corpus xp̄i fuisset sub sacramento in ip̄o mortis triduo exanime: eo q̄ extra sacramētum in ꝑꝓria specie pro tūc exanime fuit. si enim corpus christi sub sacramēto fuisset in illo triduo animatū ac per hoc viuū⁊: nō fuisset sub sacramēto idipsum corpus xp̄i q̄tuᵐ ad substātiā quod erat extra sacramētum in ꝑꝓria specie cū⁊ i propria specie extra sacramētum fm̄ fidem vere mortuum fuerit. mortuū nāq̄ ⁊ viuū⁊ differūt essentiali differētia. est enim anima rationalis forma substātialis ⁊ p se corporis humani prout de sūma trini. ⁊ fide catho. diffinitū est in clemen. vnde corpus hominis mortuū et corpus viuū nō dicitur vniuoce sed equiuoce corpus humanū. quodcūq̄ enim essentialiū p̄ncipiorū subtrahatur: iā non remanet eadē ratio speciei ⁊ per consequēs nec nomē vniuoce dicetur. ⁊ inde ē q̄ in triduo mortis xp̄i eius corporalis oculus equiuoce dict⁹ est cum oculo xp̄i viui prout. S. Tho. deducit. 3°. quol⁊. ar. 4. ex q̄ vlterius sequitur q̄ corp⁹ xp̄i viuētis et mortui non fuit idem numero idētitate essentiali ⁊ specifica: q̄uis fuerit idē numero idētitate suppositi ⁊ idētitate materie ⁊ idētitate eē existētie. ¶Ex supradictis inferimus duo. vnum est q̄ si in triduo mortis xp̄i sacramētum eucharistie fuisset consecratum: in toto triduo mortis fuisset sub sacramēto eadē numero res ex vi sacramenti in eo contēta: q̄r esset idē numero corpus christi ⁊ identitate suppositali ⁊ idētitate essentiali. i. hn̄s eādem omnino materiā ⁊ eādē formā subalem. Aliud ē q̄ si in die cene aliquis hoc ipsum sacrm̄ conficeret ⁊ illud seruaret vsq̄ in triduū mortis xp̄i inclusiue: non fuisset in triduo ip̄o sub sacramēto eadē res omnino primo contēta. s. directe ex vi sacramēti q̄ fuerat i ipso ante triduū mortis. ꝓbat̄ hoc. qm̄ stāte casu isto corpus xp̄i ante triduū consecratū: fuisset viuū pro tūc sub sacramēto. xp̄o autē in cruce moriēte: corpus xp̄i sub sacro fuisset mortuū⁊ ratione p̄missa in p̄ncipio notabilis. ac per hoc anima separata a corpore p cui⁹ separationē necessario noua forma corpo

reitatis materiã corporis xpi informaret in sacramẽto sicut ⁊ extra sacramẽtũ. ⁊ per cõsequẽs corpus xpi nõ esset omnino idẽ essentialiter sub sacramento in triduo mortis quod fuerat ante triduũ. nã variata forma substãtiali: necesse est rem essentialiter variari. ⁊ ita res primo contenta sub hoc sacramẽto .i. directe ex vi verborum nõ fuisset omnino eadem essentialiter in triduo mortis que fuerat ante triduũ. ¶ Sed contra ista potest obijci: qꝛ corpꝰ christi non aliter ẽ sub sacramento q̃ȝ ex vi verborũ cõsecrationis. sed corpus christi qđ fuit in triduo mortis non potuit esse sub sacramẽto ex vi verborum cõsecrationis ꝓlate in die cene si fuit nõ idẽ corpꝰ essentialiter qđ fuerat ante triduũ. patet hoc qꝛ verba cõsecrationis statim ꝓlata hñt suum effectuȝ non ante nec post. sed in die cene non potuerũt conuertere substantiam panis in corpus christi aliud q̃ȝ tunc erat. alias non fuisset sub sacramẽto verum corpus christi qđ esset in propria specie. ergo si in triduo mortis fuisset sub sacramẽto aliđ corpus christi essentialiter q̃ȝ ante triduum: nõ potuisset cõsici per verba cõsecrationis ꝓlata in die cene ante triduuȝ. igitur nullo alio modo. ⁊ sic videtur falsum qđ in secũdo casu supra inferebamus. ¶ Ad istã obiectionẽ dupliciter respõderi põt. primo ꝙ verba cõsecrationis q̃ñ proferuntur a sacerdote: diriguntur ex propria significatione simul cum intẽtione cõsecrãtis ad substãtiã corporis xpi in sacramẽto. ⁊ ideo quicquid sub ipso sacramẽto pro quocũqȝ tẽpore ptinet ad substãtiã corporis christi: est ibi eo virtute verborũ ꝯsecrationis. vnde qꝛ in triduo mortis xpi forma noua cadaueris iformãs materiã christi fuit de subã corporis xpi ꝑ vnionẽ ad verbum: omnis enim forma substantialis corporis supposito xpi vniti ꝑm esse vere dici põt de suba corporis xpi: sequitꝛ ꝙ fuisset in casu dato sub sacramẽto ex vi verboruȝ cõsecrationis ꝑcedẽtis. q̃ licet tẽpore prolationis nõ attigissent dictam formã cadaueris ꝑm seipsam: attigissent tñ illaȝ vnitã materie corporis xpi per hoc ꝙ substãtiaȝ corporis xpi attigerũt pro quocũqȝ tẽpore sub talibꝰ speciebꝰ extitẽt. Hãc respõsionẽ huic obiectioni dedimus. li. 2. dis. 15. sub q̃rto notabili. Et huic consonat qđ. S. Tho. dicit. 3ª. p. q. 77. arº. 5. in cor. vbi reijciẽs quandã opinionẽ circa id qđ generatur ex speciebꝰ sacramẽtalibꝰ sic ait. verum qꝛ nõ rationabiliter videtur dici ꝙ miraculose aliq̃d accidat in hoc sacro nisi ex ipsa cõsecratione ex q̃ nõ est ꝙ materia creetꝛ vel redeat meliꝰ videtꝛ dicẽdũ ꝙ in ipsa cõsecratione miraculose datꝛ q̃ntitati dimensiue panis ⁊ vini ꝙ sit pͥᵐ subm subsequẽtiũ formarũ. hoc autẽ est ꝓpriũ materie. ⁊ ideo ex cõsequẽti datꝛ predicte quãtitati dimẽsiue omne illud qđ ad materiã ꝑtinet. ⁊ ideo quicq̃d possit generari ex materia panis si esset: totũ põt generari ex ꝑdicta quãtitate dimẽsiua panis vel vini. nõ quidẽ nouo miraculo sed ex vi miraculi prius facti. hec ille. ¶ Secũdo respõderi potest ꝙ in casu dato nullum incõueniens nobis est si dicamꝰ ꝙ in triduo mortis materia corporis xpi fuit directe .i. ex vi verborum sub sacramẽto: sed forma substãtialis cadaueris fuit ex naturali cõcomitãtia. non enim cogimur dicere ꝙ quicquid ẽ de suba corporis xpi sit pro quocũqȝ tẽpore sub sacramẽto directe ex vi verborũ sacramẽtaliũ: sed sufficit ꝙ tunc sit quãdo primo verba consecrationis ꝓlata fuerint: quia verba consecrationis id significãt quãdo proferuntur. vnde manẽtibꝰ speciebꝰ sacramentalibꝰ semꝑ totũ corpꝰ xpi substãtialiter manet sub sacramẽto sed nõ semꝑ necessario manet q̃tum ad totã sui substãtiã directe ex vi verborũ sacramẽtaliũ. sufficit enim ad veritateȝ corporis xpi sub sacro: ꝙ totũ corpus xpi qđ habet pro tũc in ꝓpria specie sit sub sacro: etiã si aliqua eiꝰ pars substãtialis sit ibi nõ directe ex vi verborũ sed ex naturali cõcomitãtia. quẽadmodũ ad veritatẽ sacramẽti sufficit ꝙ nũc totus xps cõtineatꝛ sub sacramẽto ꝓlatis verbis cõsecrationis ⁊ q̃ȝᵐ ad diuinitatẽ ⁊ q̃ȝᵐ ad humanitatẽ ac eiꝰ intrinseca accidẽtia. q̃uis nec diuinitas nec aĩa rationalis in q̃ȝᵐ aĩa ẽ nec quãtitas aut alia accidẽtia sint sub sacro directe ex vi verborũ cõsecrationis sȝ tñmodo ex naturali cõcomitãtia.

¶ Quarto Notãdũ est ꝙ sicut in ꝑmo notabili deductũ fuit: christus est in hoc sacramento ratione cõuersionis panis ⁊ vini in ipm. huiuscemodi aũt conuersio fit ꝑm subam. nã sola substãtia panis ⁊ vini in hoc sacro cõuertitur ex vi verborũ sacrãliũ remanẽtibꝰ panis ⁊ vini accidentibꝰ. vnde ⁊ terminꝰ in quẽ cõuersionis ex vi verborꝝ est sola suba corporꝭ ⁊ sanguinis xpi nõ accidẽtia: q̃uis ⁊ nõnulla accidẽtia sint in sacro ex reali cõcomitãtia quã habẽt ad substãtiã non tñ õnia. Ad qđ sciẽdũ est ꝙ ~~vna~~ accidẽtia corporis et sanguinis xpi sunt ex cõsequẽti sub sacramẽto: q̃ sunt corpori ⁊ sanguini xpi intrĩseca prout. S. T. notat 3ª. p. q. 76. ar. 5. ad. 3ᵐ. nã hmõi accidentia sunt q̃ realẽ ⁊ naturalẽ habẽt illã cõcomitãtiã. accidẽtia autẽ que nõ intrinsece inherẽt sed sunt adueniẽtia ⁊ denominãtia corpus ⁊ sanguinem xpi

illa

ab extrinseco: non cõueniunt corpori et sangui-
ni xpi vt ẽ sub sacramẽto. vnde et passiones que
corpori xpi dum esset passibile ab extrinseco in-
ferebãtur sicut irrideri cõspui flagellari et alie hu
iusmodi: nõ afficerẽt corpus xpi prout est sub sa
cramẽto si illo tẽpore cõsecratũ fuisset ac conser
uatũ. afficerẽt tñ illud et denominarẽt passiones
q̃ illi cõuenirẽt intrinsece sicut mori dolere et hu
iusmodi. Quod aũt dictũ est de passionibus ab
extrinseco illatis: sane intelligẽdũ est. est enĩ sen-
sus q̃ passiones ab extrinseco illate nõ cõueniũt
corpori xpi prout est sub sacro .s. tanq̃ ab agen
te extrinseco ibi sibi illate. cõueniũt tñ illi sub sa-
cramẽto vt .s. corpus xpi sit illis affectum. verbi
gratia si in die cene corpus xpi fuisset consecra-
tum et reseruatũ p triduum: actio flagellationis
carnificũ nõ attingeret corpus xpi vt est sub sa-
cramẽto. nõ enim posset penetrare dimẽsiones
sacramẽtales et ad corp⁹ xpi peruenire. veruntñ
corpus xpi sub sacramẽto: vulneribus afficeret
et flagellatione facta illi extra sacrm̃. ¶ Quia
ergo esse in loco et loco diffiniri aut cõmẽsurari
non cõuenit corpori christi ₛm se et ab intrĩseco
nec ad illud hẽt naturalem cõcomitãtiã sed cõ-
uenit sibi ab extrinseco .s. a continẽte celo ĩ quo
est sicut in loco: ideo nec etiam cõcomitatiue .s.
ratione ꝓprie quãtitatis cõuenit corpori xpi vt
est sub sacro. vnde licet verũ sit q̃ corp⁹ xpi ₛm
propriã quãtitatẽ hẽt esse in loco et cõmẽsurati-
ue .s. in celo: et ipa ei⁹ quãtitas sit vere et realiter ĩ
sacramẽto: non tñ vere dicitur q̃ prout est in sa-
cramẽto cõuenit sibi esse in celo nec alicubi quia
ₛm propriã q̃ntitatẽ nõ adaptat̃ dimẽsionibus
sacramẽti. per accidẽs tamẽ et multum indirecte
põt dici corp⁹ christi sub sacramento esse in loco
dimẽsionũ illius corporis qḋ in ipm̃ cõuersum ẽ
ꝑut. S. Tho. dicit in hac dis. ar° .p° . ad. 5ᵐ. Con
uenit itaq̃ corpori xpi vt est sub sacramẽto hr̃e
partes q̃ntitatiuas et habere partẽ extra partẽ et
positionẽ ac situm partium prout situs dicit or-
dinẽ partium in toto. sed non conuenit illi vt sic
esse in loco et loco cõmẽsurari ~~nisi~~ situs partium
in loco. vnde non est verũ q̃ esse in loco vel lo-
co cõmẽsurari sit proprietas p se ꝓpria et insepa
rabilis quãtitati vel rei quãte sicut risibile est ꝓ-
prium hominis prout aliqui falso putãt. nam et
dabilis est res quãta que proprie per se non est
in loco nec loco cõmẽsurat̃ sicut ẽ vltima spera.

nec

¶ Quinto Notãdum est q̃ licet cor
pus xpi sit sub sacramẽto
cum tota sua q̃ntitate: verũtamẽ vt ẽ sub sacra
mẽto non conuenit illi diuisibiliter et partibiliter
se habere ĩ respectu ad species sacramẽtales ita
vt hẽat partes sue q̃ntitatis iuxta illarũ partes et
aptetur partiũ paruo et magnum magno. licet
enim corpori xpi in propria specie et etiã in sacro
ex reali cõcomitãtia cõueniat rõne ꝓprie q̃ntita
tis habere in se partes diuisibiles et hẽre partem
extra partẽ qz vt sic ista cõueniunt sibi intrinsece
non tñ ista cõueniũt sibi in ordine ad species sa-
cramẽtales q̃ sunt sibi extrinsece et ad quas non
cõparatur ratione proprie q̃ntitatis sed ratione
substãtie que est indiuisibilis et impartibilis. ha-
bet enim q̃ntitas corporis xpi in sacramẽto per
cõparationẽ ad species sacramẽtales et ad earũ
locum non modum propriũ .s. q̃ntitatiuum sed
modũ substãtie diuina virtute id operãte mira
culose sicut et non ratione sui sed ratione substã
tie cõtinetur sub sacramẽto. Unde adaptando
singula singulis dicere possum⁹ q̃ quãtitas cor-
poris xpi habet in sacramẽto modũ substãtie in
respectu ad species sacramẽtales .s. modum in-
diuisibilis: eo q̃ non sit sub illis nisi ratione subẽ
et p conuersionẽ subẽ. q̃ aũt nõ se hẽat modo q̃n
titatiuo et circumscriptiuo ad spẽs sacrales et ad
earũ locũ: causa est qz nõ hẽt ꝓportionẽ ad illas
vel loca vel locati nec ad eas cõparat̃ localit̃ vel
situaliter. nõ enĩ omnis q̃ntitas dimẽsiua se hẽt
ad omnẽ q̃ntitatẽ localit̃ seu circũscriptiue aut
situaliter vt .s. hẽat partẽ parti et totũ toti et par-
uũ paruo ac magnum magno coaptata: qz nec
omnis q̃ntitas oĩ q̃ntitati est applicata. sine appli
catione aũt et cõparatione: ꝑdicta coaptatio eẽ
nõ põt. Unde. S. T. in hac dis. ar. 2. sub. ar. 4.
arguit sic pmo loco. Corp⁹ xpi nõ est vltra dimẽ
siones panis nec aliq̃ pars dimensionis est sub q̃
nõ sit corp⁹ xpi. ergo si est ibi q̃ntitas tota corpo
ris xpi: nec excedit dimẽsiones panis nec excedi-
tur. sed cõmunis animi cõceptio ẽ q̃ due q̃ntita
tes quarũ vna alteri supposita nec excedit nec
excedit̃: sunt eq̃les vt patet in pncipio euclidis.
ergo quãtitas corporis xpi tota equat̃ q̃ntitati
panis qḋ est falsũ. ecce argumẽtũ. sequit̃ respõ
sio. Ad primũ ergo dicẽdũ q̃ in suppositione: di
recte q̃ntitas applicatur q̃ntitati. et qz quantitas
xpi nõ directe applicat̃ q̃ntitati panis qz nõ me-
diãte ipa corp⁹ xpi sub dimẽsione panis est: ideo
nõ ẽ ibi aliq̃ suppositio q̃ntitatis ad q̃ntitatẽ nec
aliqua cõmensuratio quãtitatum. et ideo nõ se-
quit̃ q̃ sint eq̃les. Itẽ tertio loco sic arguit. quã-
documq̃ sub aliqua quãtitate extrinseca cõtinet̃
corpus aliquod hñs partes distictas ₛm suã in-
trinsecã quãtitatẽ totã: cõtingit assignari sub q̃
parte illi⁹ q̃ntitatis singule partes cõtineãtur. sz

corpꝰ xp̄i cũ sit organicũ hꝫ partes distinctas. si ergo ſm cotã suã quãtitatẽ cõtinet sub dimensionibꝰ: erit assignare vbi sit caput eiꝰ ⁊ manus ⁊ pes qḋ ē ipossibile: q2 paruitas q̄ntitatis nõ sufficit ad talē distãtiã. ⁊ p̄cipue cũ partes habeãt distantias determinatas ꝑpter multa intermedia q̄ hn̄t determinatas q̄ntitates. ecce argumẽtũ. sequit̄ respõsio. Ad. 3m. dicẽdũ ꝙ sicut obiectio tãgit q̄ntitatem p̄supponit. ⁊ q2 q̄ntitas xp̄i nullam hꝫ similitudinẽ ad dimẽsiones panis: ideo etiã nec situs partiũ corporis xp̄i. ⁊ ideo q̄uis corpꝰ xp̄i put est sub sacr̄o hēat partes distinctas et situatas situ naturali: nõ est tñ assignare in partibꝰ dimẽsionũ panis vbi singule partes corporis xp̄i iaceant. neq3 tamẽ sequit̄ ꝙ dicamꝰ xp̄i corpꝰ cõfusum: q2 ordinẽ hn̄t partes in se: sed ſm ordinẽ illũ nõ cõpant̄ ad dimẽsiones exteriores. hec ille. Idẽ in sentẽtia hētur ex dictis eiꝰ. ar. 3o. sub. ar. p̄o. in. cor. ⁊ ad. 2m. ⁊. 3m. ⁊ sub. ar. 3. in responsione ad. 2m. Itẽ. 3a. p. q. 76. ar. 3. ad. 2m. ⁊. 3m. ⁊ ar. 4. ad. 2m. ⁊. 3m. Quod aũt dicit. S. D. i p̄allegata respõsione ꝙ corpꝰ xp̄i nõ hꝫ similitudinẽ ad dimẽsiones panis: debet itelligi. i. ꝑportionẽ similitudinis vt ipsemet declarat supra eodẽ. ar. sub. ar. 3o. in. cor. ¶ Neq3 q2 corpꝰ xp̄i ſm totã suã q̄ntitatẽ ɔtinet̄ in dimẽsionibꝰ sacr̄alibꝰ ideo ē in eis localiter ⁊ cõmẽsuratiue: q2 non oē qḋ est vel cõtinet̄ in alio: est in eo localit̄ vel cõmẽsuratiue vt sit pars in parte ⁊ paruũ i paruo ⁊ magnũ in magno ⁊ totũ i toto. nã effectꝰ est ⁊ cõtinet̄ in causa ⁊ causa in effectu et virtꝰ rei ē in re cuiꝰ est ⁊ genꝰ in specie ⁊ ecõuerso: nõ tñ localiter aut cõmẽsuratiue. ignis enim magnꝰ in parua aq̄ potest eē si calefaciat paruã aquã: ⁊ paruꝰ ignis i magna sicut causa in effectu. sicut aũt isti modi essendi in sunt alteriꝰ rõnis a mõ essendi i loco: ita ⁊ modꝰ essendi corporis xp̄i in sacr̄o est alteriꝰ rõnis: q̄uis aliq̄d similitudinis hēat cum mõ essendi in loco q̄3m ad hoc. s. ꝙ corpꝰ xp̄i est in speciebꝰ sacr̄alibus sicut i aliquo separato extra subam suã, put supra dictũ est ex dictis. S. T.

Quantuz ad q̄rtũ articulũ respõdẽdũ est obiectionibꝰ contra cõclusiones. Et q̄dẽ ad argumẽtũ durãdi cõtra p̄mã cõclusionẽ dicit̄ ꝙ argumẽtũ ꝑcedit ex falso supposito. s. ꝙ si corpꝰ xp̄i cõtinet̄ in sacr̄o: ꝙ sit ibi circũscriptiue aut saltẽ diffinitiue. hoc aũt falsum est. nõ eni oē qḋ in alio cõtinet̄ ē in eo circũscriptiue aut diffinitiue. nã causa vere dicit̄ cõtineri i effectu ⁊ genꝰ in specie vt aĩal in homine: ⁊ tñ nec circũscriptiue nec diffinitiue. q2 causa in q̄3m hmõi nõ diffinit̄ aut limitat̄ ad aliquẽ suũ effectũ nec aĩal ad hominẽ. vnigenitꝰ etiã deꝰ cõtētꝰ imo et clausus legit̄ intra virginis viscera: nec tñ circunscriptiue nec diffinitiue. vnde adinuẽtio durãdi ꝙ corpꝰ xp̄i eēt presens sacr̄o sed nõ cõtētũ in eo: nulla rõne ꝓbabilis est ⁊ ecclesie determinatione patet esse iprobabilis. nã vt in p̄mo notabili allegatũ ē: p ecclesiã est diffinitũ ꝙ corpꝰ ⁊ sanguis xp̄i in sacr̄o altaris sub speciebꝰ panis ⁊ vini veraciter continentur. ¶ Ad argumẽta Aureoli cõtra eãdẽ cõclusionẽ: ad p̄mũ dicit̄ ad minorẽ ꝙ p hoc ꝙ panis ante ɔuersionẽ nõ hn̄t ad spēs respectũ p̄sentialitatis extrinsecꝰ aduenientẽ sicut post cõsecrationẽ hꝫ corpꝰ xp̄i: nõ ꝓbat̄ ꝙ nõ habuerit ad illas respectũ p̄sentialitatis: sed ꝙ nõ habuerit illum eodẽ mõ. s. extrīsecꝰ aduenientẽ. vnde in argumẽto ɔmittit̄ fallacia figure dictionis. dicimꝰ ergo sicut deductũ fuit in secũdo notabili ꝙ oēm habitudinẽ quã hꝫ corpꝰ xp̄i post cõsecrationẽ ad spēs sacr̄ales: habuit suba panis ante cõsecrationẽ: nõ tñ eodẽ mõ vtrobiq3. q̄uis aũt inter subiectũ ⁊ accidẽs non cadat respectꝰ mediꝰ vnionẽ causans: cadit tñ respectꝰ vnionẽ cõsequens. oē eni accidẽs habitudinẽ implicat inherẽtie ad suum subiectũ. ¶ Ad. 2m. dicit̄ ꝙ nõ militat cõtra nr̄am cõclusionẽ imo ꝓ ea. ꝓbat eni ꝙ corpꝰ xp̄i nõ solũ est p̄sens sacr̄o: s3 existit veraciter i sacr̄o qḋ ⁊ nos tenemꝰ. ¶ Ad. 3m. dicit̄ ꝙ si arguẽs intẽdat ꝓbare ꝙ corpꝰ xp̄i nõ solum est i sacr̄o ſm respectũ p̄sentialitatis extrinsecꝰ aduenientẽ s3 sicut in ipso realit̄ cõtētũ: ꝓ nobis facit. si vero ꝓbare cõtẽdat ꝙ corpꝰ xp̄i nullũ hēat respectũ p̄sentialitatis ad spēs sacr̄ales: negãda est maior. nõ enim necessario cõsequitur ꝙ p̄sentia alicuius ad alterũ: sit volũtaria rei p̄senti. nã celũ inferiꝰ superiori celo p̄sens est ⁊ econtra ⁊ vniuerse res deo sunt p̄sentes: ⁊ tñ huiuscemodi p̄sentialitas nõ est rebꝰ p̄sentibꝰ volũtaria s3 necessaria. nec i habẽtibꝰ etiã liberũ arbitriũ maior ꝑpositio ē vniuersalit̄ vera. qm̄ dãnati inferno p̄sentes sunt: s3 eorũ p̄sentialitas nõ est illis volũtaria imo inuolũtaria. ¶ Ad. 4m. dicit̄ ꝙ maior est falsa. nã ex existẽtia corporis xp̄i in sacr̄o relinq̄tur aliquis respectꝰ eiꝰ ad spēs sicut cõtēti ad cõtētũ et signati ad signũ ⁊ p̄sentis ad sibi p̄sens. ¶ Ad. 5m. dicitur ꝙ si antecedẽs intelligat̄ de p̄sentia imediata ⁊ p se: cõcedit̄ s3 tũc cõseq̄ntia negatur. ⁊ ad eius ꝓbationẽ negatur assumptum. nã cõnexio substantie corporis xp̄i ad spēs: est p se ⁊ directe ex vi sacri: nõ aũt cõnexio aliorũ cõcomitantium

τ ideo nimirum si p̄sentia substātie corporis xp̄i sit p se τ directe ad sp̄es sacr̄ales: nō aūt p̄sentia quātitatis ipsi⁹. si vero antecedēs intelligatur d̄ p̄sentia qualicūq3 siue ꝓpria siue impropria siue p se siue ex ꝯcomitātia: falsa est. neq3 valet ei⁹ ꝓbatio q2 procedit de p̄sentia quātitatis ad q̄ntitatē propria et p se qualē nos nō ponim⁹ in q̄ntitate corporis xp̄i ad dimēsiones sacr̄ales. ¶ Ad argumēta scoti cōtra secūdā cōclusionē ad primū dicit̄ q̄ assumptū est falsū3. nā vt deductū fuit in tertio notabili: in casu argumēti nō fuisset sub sacramēto res p̄mo cōtēta eadē idētitate essentiali. esset tñ eadē idētitate suppositi τ materie atq3 esse existētie. ¶ Ad. 2m. dicit̄ q̄ argumētū supponit nos cū Sācto doctore dicere q̄ aīa corporis xp̄i vt dat eē corporeū distinguēdo cōtra eē intellectiuū: est p se termin⁹ conuersionis in sacr̄o eucharistie. hoc aūt pōt hēre duplicē3 sensum. si enim intelligat̄ q̄si concept⁹ aīe s̄m q̄ dat eē corporeū, put ē distinct⁹ a cōceptu anime s̄m q̄ dat esse intellectiuū sit formalis ratio q̄ aīa est terminus p se dicte cōuersionis: suppositū ē falsum. nō enim nos illō dicim⁹. si vero intelligat̄ q̄ aīa xp̄i est p se termin⁹ conuersionis p hoc q̄ dat eē corporeū τ nō ea rōne q2 dat eē intellectiuū: suppositū est verū sz tūc minor est falsa. nā in hoc sensu aīa xp̄i terminus realis ē ipsi⁹ cōuersionis. aīa enim, put dat eē corporeū: aliquid reale ē q2 vere τ realiter dat homini eē corporeū. q̄ aūt non sit p se termin⁹ talis cōuersionis s̄m q̄ dat eē intellectiuū aut eē viuum: nihil a parte rei adimit. nā cotares q̄ est aīa est talis p se termin⁹. sed denotat q̄ etiā si aīa nō daret eē intellectiuū aut eē viuum: p hoc q̄ dat eē corporeum eēt p se terminus ipsius cōuersionis. nihil enim, phibet q̄ vnū τ idē plures habēs pfectiones: s̄m vnā sit p̄ncipium vel terminus alicui⁹ τ nō s̄m aliā. queadmodum q2 eēntia diuina τ ē natura τ ē volūtas: nihil, phibet q̄ sit p se p̄ncipiū3, pductiuū filij vt ē natura: τ q̄ nō sit p̄ncipium, pductiuū ipsius vt est volūtas: q̄uis natura τ volūtas in p̄ re generate sint omnino eadē res. nā distictio implicata p negationē cum dicimus nō inq̄3m volūtas: nō distinguit res sz cōceptus τ rationes. τ p consequēs negatio nihil a parte rei negat: sz tātūmodo rōnis conceptū. tota enim res q̄ est natura τ voluntas in diuinis ē p̄ncipiū, pductiuum filij. ¶ Ad. 3m. dicimus q̄ illō corpus q̄ō ponim⁹ terminū p se cōuersionis: ē corp⁹ naturale p formā substātiale3 q̄ in casu dato non ē aīa intellectiua nec cōtra hoc arguēs obijcit. sz puto q̄ p̄supposuit obiectionē quā in primo argumēto implicauerat. s. q̄ nō eēt eadē res p̄mo cōtēta sub sacramēto ante triduū τ i triduo: ad quā obiectionē patet respōsio ex solutione ad primū. ¶ Ad 4m cōcedimus totū processum. nihil enim aliud cōcludit nisi q̄ cū3 dicatur hic ē calix sanguinis mei termin⁹ cōuersionis non ē sola materia sz materia cum forma substātiali: τ hoc nos ꝯcedimus. sz vt videt̄ arguēs p̄supponit in hoc argumento sanguinē in corpore humano nō informari aīa intellectiua sz sola forma corporeitatis. sz certe eius p̄suppositū ē falsum sicut in secūdo libro ꝓbatū fuit ex dictis. S. Tho. dis. 15. sub. 4°. ar. in respōsione ad 3m p̄cipale secūdo loco inductā cōtra tertiā cōclusionē ad quartā cōfirmationē. quib⁹ nunc addim⁹ q̄ō. S. Tho. dicit in hac. dis. ar. 2. sub. ar. p̄°. in. cor. vbi sic dicit. ad aīam non terminatur cōuersio panis nec vini: sz ad corp⁹ τ sanguinē xp̄i q̄ ab aīa separata nō sunt. τ ideo aīa nō cōtinetur ibi ex vi sacramēti: sz tamē cōtinetur ibi ex naturali cōcomitātia ad corpus q̄ō viuificat. hec ille. ¶ Ad. 5m. dicitur q̄ ꝓcedit ex falso supposito. s. q̄ nos ponim⁹ in casu dato terminū conuersionis eē materiā sine forma subali. hoc aūt eē falsum vt ex supra dictis patet. ¶ Ad 6m. dicitur q̄ assumptum ē falsu3. neq3 valet ei⁹ ꝓbatio na3 procedit ex falsa arguētis imaginatione q̄. s. ex nr̄a positione seq̄tur q̄ in casu dato non eēt idē corpus τ sanguis xp̄i sub sacr̄o τ extra sacr̄m. hoc aūt ē falsum ē sicut ex tertio notabili diffuse patet. imo ex nr̄a positione sequit̄ q̄ fuerit idē corp⁹ vtrobiq3. nā extra sacr̄m corpus xp̄i mortuū fuisset τ p cōsequēs nō habuisset nisi formā corporeitatis queadmodu3 sub sacr̄o. ¶ Ad argumēta aureoli cōtra eādē cōclusione3 ad p̄mū dicit̄ q̄ cōmittit̄ in eo fallacia figure dictionis arguēdo a q̄d rei ad modū rei. ꝯcedim⁹ enī q̄ tota res q̄ est aīa intellectiua dās eē corporeum τ eē intellectiuū: attingit̄ ex vi dicte cōuersionis τ nō solū attingit̄ eē corporeum sed eē viuum τ eē intellectiuum q2 vtrūq3 est idē re. sz ex hoc non sequit̄ q̄ eodē modo vel eadē ratione vtrūq3 attingatur ex vi ꝯuersionis. sicut oculus eadē visione attingit pomū dulce τ rubeū sz nō eode3 modo: sed pomum rubeum attingit p se dulce autē p accidēs τ cōcomitatiue. sicut enim dictu3 ē supra: nihil, phibet eidē rei s̄m vnam pfectionē aliquid p se attribui q̄ō non cōuenit sibi p se s̄m aliā pfectionē. ¶ Ad. 2m. dicitur q̄ in casu illo fuisset caro christi eadē sub sacramento q̄ hodie ē τ q̄ de virgine nata est: idētitate suppositi τ idētitate materie τ vnitate esse substātie: sed non idētitate specifica forme substātialis. q2 nec

pro tūc.s.in triduo fuit eadē caro christi in rerū
natura existēs cum carne quā nunc hēt idētita-
te forme substātialis. neq̄ʒ reputamus inconue
niēs ꝙ sacramētum nō sit semꝑ vniforme si verū
corp⁹ christi in ꝓpria spē non sit semꝑ vniforme.
neq̄ʒ iterum ē nobis incōueniēs ꝙ illa caro q̄ est
hodie: non ē illa a qua fluxit sanguis in cruce q̄
iacuit i sepulchro. nec ꝙ hodie nō fiat trāsubstā
tiatio in eundē sanguinē qui emanauit de chri-
sti latere q̄ꝫ ad idētitatē specificā forme substan
tialis. si enim ista eēnt nobis incōueniētia: nō mi
nus essent arguēti ꝛ suis cōplicibus. nā cum ani-
ma rationalis sit forma substātialis humani cor
poris vt extra de sūma trini. ꝛ fide catho. in de.
constat ꝙ nō est eadē caro nec idē corpus christi
idētitate specifica hodie ꝛ iacēs in sepulchro. nec
illa a qua sanguis effluxit in cruce de latere xp̄i
q̄ꝫ sicut ipsi dicūt fuisset in christo vtrobiq̄ʒ idē
titas forme corporeitatis. nā omnis forma sub-
stātialis ꝛ ꝑsertim anima intellectiua q̄ est perfe
ctior constituit ꝓpriā speciē. ¶ Ad. 3m. dicitur ꝙ
ex auctoritate Innocētij quā arguens adducit
eq̄ potest argui contra illum sicut cōtra nos. nā
sicut christus non traxit de virgine animam: ita
nec traxit formā substātialē quā arguens ponit
in homine ꝑter animā. q2 omnis forma substan
tialis soras etiam in brutis educitur ꝑ virtutem
maris ꝛ non femine. in christo autē fuit ꝑ virtu-
tem spiritussancti. solā enī materiā virgo maria
ministrauit quēadmodum ꝛ cetere femine pro-
ut. 3o. li. o. disti. 4a. S. Tho. deducit. Et. 3a. p. q.
32. ar. 4. vnde dicēdum ē ad auctoritatē ꝙ ca-
ro q̄ māducatur in sacramēto dicitur trahi d̄ vir
gine ratione materie ex qua christi caro forma-
ta est. q̄ materia sumpta fuit ex virgine. sic expo
nit. S. Tho. 3a. p. q. 31. ar. 5. ad. ṕm. ¶ Ad argu-
mēta liberia contra eādē conclusionē: ad primū
dicitur ꝙ ꝓcedit ex falso supposito. s. ꝙ ex nr̄a po
sitione seq̄tur ꝙ conuersio panis in sacramento
eucharistie fiat vel in solā materiā corporis xp̄i
vel in materiā cū īntētione corporeitatis absq̄ʒ
re alicuius forme. hoc autē est falsissimū. immo
sicut ex dictis patet nos ponimus ꝙ dicta cōuer
sio fit in materiā ꝛ formā realē corporis xp̄i que
nō est alia q̄ꝫ anima. q̄ꝫ ex vi verborum anima
attingatur ꝑm ꝙ est forma corporeitatis: ꝑ cō-
comitātiā autē ꝑm ꝙ hēt perfectionē anime. Ad
id aūt quod arguēs vltimo adducit q2 tunc nō
esset conuersio in corpus generatū ex virgine
eo ꝙ anima rationalis ꝑm nullā rationē genera
ta est: patet responsio ex duabus responsionib⁹
proxime precedētib⁹. ¶ Ad. 2m. dicitur ꝙ in ca-
su argumēti dici potest ꝙ corpus iacēs in sepul-
chro fuit corpus christi non solum ꝑm materiā
sed ꝑm idētitatē suppositi et esse suppositalis. nec
in tali casu fuisset facta consecratio in nudā ma-
teriā sed in materiā cum forma quā tunc habuit
corpus christi in sepulchro q2 idē per omnia ia-
cuit in sepulchro et fuisset sub sacramēto. ac per
hoc verba consecrationis vera essent si tunc fu-
issent prolata. nec reputamus incōueniēs ꝙ nō
fuerit idē corpus christi viuum ꝛ mortuum idē
titate forme specifice. immo reputamus hoc ne
cessario dicēdum cū anima rationalis sit forma
substātialis d̄ās esse substātiale ꝛ specificum. vn
de non est idē specifice corpus animatum ꝛ cor
pus non animatum etiā si alia forma substātiali
fuisset informatum. ꝛ de hoc dictū fuit ad. 2m.
aureoli. ¶ Ad. 3m. patet responsio ex supradictis
solutionibus ꝛ magis ex his q̄ dicta sunt in ter-
tio notabili. Auctoritas autem guillelmi altisio
dorēsis nō nos cogit cū in alijs inueniat̄ errasse
¶ Ad argumēta durādi contra tertiā conclusio
nē: ad primum dicitur ꝙ non est simile de loco ꝛ
de quātitate. q2 quantitas est quid intrinsecum
corpori ꝛ est cum eo vnum supposito ac per hoc
est ab illo inseparabilis ꝑm esse. locus autem est
aliud subiecto ꝛ supposito a corpore locato ꝛ ei
extrinsecum ꝛ ab illo ꝑm esse separatum. vnde nō
hēt ad illud tātā concomitātiā quātā hēt quāti-
tas ad proprium subiectum. ¶ Ad. 2m. dicitur
ꝙ corpus christi est in sacramēto propter ordi-
nē quē hēt ad species vt substātia non vt quāta
loquēdo ꝑ se ꝛ directe ex vi verborum. sed ꝑ cō-
comitātiā ꝛ quasi per accidēs ordinē hēt ad spe-
cies vt quāta. quēadmodū ꝛ quodcūq̄ʒ corp⁹
locatum hēt ordinē per se ad locum vt quātum
non vt substātia: ꝛ tñ substātia etiā est in loco cō
comitatiue ꝛ ꝑ accidens. ¶ Ad. 3m. dicit̄ ꝙ ratio
quorūndā ibi posita bona est. nec valet respon-
sio arguētis nā ꝓcedit ex falsa imaginatione. s. ꝙ
quātitas corporis christi hēat ordinē vel cōpa-
rationē per se ad dimēsiones sacramētales. hoc
aūt est falsum. sicut enim quātitas corporis xp̄i
non est in sacramēto ratione sui sed rōne substā
tie et modo substantie: ita neq̄ʒ ꝑm se nec modo
sui cōparatur ad spēs sacramētales sed rōne sub
stātie ꝛ modo substātie. s. indiuisibiliter. indiuisi
bile aūt vel existēs modo indiuisibili non cōmē-
surari aut non comparari ad aliquid per se diui
sibile: non est ꝑ hoc ꝙ deus suspēdat ordinē ip̄i⁹
ad illud. quia indiuisibilis ad diuisibile aut econ
tra non est ordo proportionis. sed id cōuenit ei
ex eo ꝙ est indiuisibile vel indiuisibiliter se hēs.

ficit q anima non cōmēsuretur nec quātitatiue cōparetur corpori quod informat: vt scilicet sit pars in parte et totum in toto aut dicatur maior vel minor siue equalis: non puenit ex hoc q deus suspēdat ordinē vel habitudinē anime ad corpus: sed ex eo q fm se est indiuisibilis cui nō conuenit talis cōparatio ad corpus diuisibile. et idem est dicendum de puncto respectu linee cui nec maior nec minor est nec equalis. vnde dato diuina virtute p miraculum q quātitas corporis christi sit in sacramēto modo substātie et indiuisibiliter: absq miraculo sibi competit q dimēsionibus sacralibus vt sic non cōmēsuretur nec quātitatiue illis comparetur. ¶ Ad. 4m. dicitur ad minorē q q̄uis diuisibilitas sit modus nature quātitatis fm partes intrīsecas: diuisibilitas tñ respectu quātitatis extrinsece non est ita modus naturalis ac essentialis quātitati: q indiuisibilitas ad quātum extrinsecum sit ei modus incōpossibilis. vt enim petrus de palude adducit sub exemplo: quādo spericum tāgit planum in pūcto vel vnum sperici aliud in cōuexo: vtrūq est diuisibile fm intrinsecā quātitatē: et tñ adinuicem cōparātur modo indiuisibili cum se tāgant in pūcto. vnde q quātitas corporis christi modo indiuisibili est in sacro: nō diuisibiliter sz modo indiuisibili se habet ad species sacrales q sibi sunt extrinsece: q̄uis ipsa quātitas corporis xpi in se habeat modum diuisibilē fm partes sibi intrinsecas. ¶ Ad. 5m. dicitur q pcedit ex falso suppositō. s. q sicut de ratione intrinseca et essentiali quātitatis est habere partes i toto positione distictas: ita et de eius ratione intrinseca ac essentiali sit habere partes positione distinctas respectu cuiussuis extrinsece quātitatis ita vt totum comparetur ad totū et pars ad partem. hoc aūt falsū est vt ex dictis patet et presertum respectu quātitatis ad quā nec habet ordinem nec ad eā applicatur vt in proposito. ¶ Ad. 6m. dicitur primo q non est simile quod pro simili adducitur de anima rōnali. q indiuisibilitas ipsius anime est sibi naturalis et essentialis ac p hoc ab ea inseparabilis non solum in se sed in comparatione ad quodcūq aliud q̄ntuz. neq per hoc q est in corpore q̄nto vel per eius quātitatē ad locū cōparatur: accipit modum diuisibilem: sed retinet modū indiuisibilē sibi propriū et ideo ad vtrūq sebēt indiuisibiliter. diuisibilitas autem quātitatis licet sit sue nature modus essentialis et inseparabilis i se et q̄m ad partes intrinsecas toti: nō tū in respectu ad quātitatem extrinsecā diuisibilitas est ita sibi connaturalis modus et essentialis q ab ea separari non possit saltem virtute diuina. et hoc fit i hoc sacramēto vbi quātitas corporis xpi hēt modum substātie indiuisibilē eo q non per se sed rōne substātie sub sacro sit. ¶ Dicitur secundo q licet anima rōnalis p comparationē ad corpus et ad locū nō accipiat modū diuisibilē q̄m ad sui essentiā: aliquē tamē modū diuisibilē accipit rōne corū. s. q̄m ad sui virtutem et potētiā. nā nō est in toto corpore et in q̄libet eius parte tota et indiuisibiliter fm omnes suas virtutes et potētias: sz in vna parte corporis ē fm potētiā visiuā et non fm potētiā olfatiuā: in alia vero econtra et sic de pluribus eius potentijs q diuiduntur fm distinctas partes corporis. consimiliter autez neq in singulis partibus loci sui corporis est fm omēs suas potētias modo quo sibi competit esse in loco. s. p accidens. sic ergo et proportionaliter dicimus q q̄uis quātitas corporis christi in sacro non accipiat modū indiuisibilē fm partes intrinsecas totius eo q repugnat modo suo naturali: nimirū si q̄m ad aliquid sibi extrinsecum vt in cōparatione ad dimensiones sacrales hēat modum indiuisibilē substātie eo q ibi sit diuina virtute rōne substātie et non p se. ¶ Ad. 7m. patet responsio ex dictis. licet eniz modus essendi quātitatiue sit modus essentialis et inseparabilis quātitati q̄m ad eius partes intrinsecas: non tñ est sibi essentialis et inseparabilis saltē virtute diuina in respectu ad locum vel ad quātitatē extrīsecā. vnde omnia huiuscemodi argumēta procedūt ex falso fundamēto q. s. modus q̄ntitatiuus et cōmēsuratiuus ita est essentialis et inseparabilis quātitati respectu cuiuslibet quātitatis extrinsece: sicut ē respectu sue totalitatis intrinsece. hoc autē falsum est maxime respectu quātitatis ad quā nec applicatur nec comparabilis est fm aliquē modū proportionis q̄ntitatiue quēadmodū est in pposito nostro put deductū fuit in quinto notabili. ¶ Ad argumēta scoti cōtra eādē cōclusionē: ad pmū patet respōsio ex supradictis. pcedit enim ex eodē falso supposito quo argumenta pcedētia. s. q modus quātitatiuus p cōmensurationē partis ad partē et totius ad totū conueniat quātitati necessario et naturaliter ac inseparabiliter respectu cuiuslibet quātitatis extrinsece. hoc aūt falsuz est vt ex supradictis patet. vnde q quātitas corporis xpi nō comparetur ad spēs sacrales modo quātitatiuo: non puenit ex sola habitudine ad agēs: sz ex modo existēdi in sacro: q non est in eo p modū quātitatis sed p modū substātie. ¶ Ad. 2m. dicitur primo q consequētia nō tenet. q dimēsio-

nes sacramētales erāt. ꝓpter termini a quo. s. substantie panis et vini: q̄ illi intrinsece ꝛ suppositaliter inherētes. termini aūt ad quem sunt aliene extrinsece se habētes. et ideo modus existendi sub illis termini a quo et termini in quē oportet ꝙ sit dissimilis. ¶ Dicit̄ secundo ꝙ minor est falsa. nam termin⁹ a quo cōuersionis eucharistie ē sola sub̄a panis et vini nā quantitas et cetera accidētia manēt. substātia aūt panis et vini non fuit ante cōuersionē sub ipsis dimēsionib⁹ modo quātitatiuo habēs partē extra partē vt arguēs decipit. imo erat indiuisibiliter existēs tota in toto et tota in qualibet eius parte. et quia substātia corporis christi succedit sub̄e panis et quātitas nō est in sacramento nisi rōne substantie: ideo merito sub̄a corporis xp̄i cum ꝓpria quātitate indiuisibiliter et nō modo quātitatiuo existit sub sacramento. ¶ Ad. 3ᵐ. concedimus totū ꝓcessū. non eni militat cōtra nos qui ponim⁹ in quātitate corporis xp̄i sub sacramēto positionē q̄ est ordo partiū in toto: quāuis negem⁹ positionē vel situm q̄ est ordo partiū in loco. ¶ Ad argumenta aureoli cōtra eandē conclusionē: ad primum dicit̄ ꝙ ꝓcedit ex falsa imaginatione. quasi nos dicamus ꝙ rō efficax ꝓpter quā quātitas corporis xp̄i in sac̄o absoluit̄ a legib⁹ quātitatis in respectu ad dimēsiōes sac̄ales et ad earū locū sit q̄ nō est ibi nisi per concomitantiā. hoc aūt falsū est. sed rō ꝓpa et efficax est q̄ hēt ibi modū sub̄e nō modū quantitatis. ¶ Ad. 2ᵐ. dr̄ ꝙ ꝓcedit ex eadē falsa imaginatione. sed quia ꝯñs recte sequitur ex ratione propria et efficaci quam nos ponimus: respondemus ad illud ꝙ si arguens intelligat de indiuisibilitate respectu dimensionum sacramentalium: concedimus illud. si autem intelligat de indiuisibilitate dimensionum in se et s̄m positionem partium in toto: negamus consequentiam. nam nos non sic ponimus dimensiones corporis christi esse in sacramento sine legibus ꝛ proprietatibus quantitatis prout sepe dictum est supra. ¶ 3ᵐ. et. 4ᵐ. concedimus. nō enim aliud concludunt nisi ꝙ quantitas corporis christi habet in se et in ipso corpore ordinem et positionem partiū in toto et alias leges quātitatis. hoc autem non militat cōtra nos. ¶ Ad argumentum ante oppositum respondet Sanctus Thomas in hac distinctione decima articulo primo ad quintum ꝙ corpus ibi est vt in loco vbi dimēsiones ꝓpe cōmēsurant̄ dimēsionib⁹ loci. vñ quia dimēsiones corporis xp̄i nō cōmēsurantur dimēsionib⁹ sac̄alibus nec ipsarum loco ideo nō est ibi sicut in loco sed sicut in sacramento. in celo autē tantūmodo est sicut in loco vbi dimēsiones ei⁹ cōmēsurātur dimensionibus loci. quāobrem ꝑ hoc ꝙ corpus xp̄i simul est in celo ꝛ in sac̄o: non sequitur ꝙ simul sit in diuersis locis. Idē in sentētia respondet. 3ᵃ. p. q. 75. ar. pᵒ. ad. 3ᵐ. Et in hoc articulus terminatur.

## Tertiū circa

decimam distinctionē querit̄ vtrū corp⁹ christi sit ī eucharistia mobiliter idest vtrū ibi moueat̄ localiter ꝛ arguitur ꝙ non. q̄ impossibile est idē eē motū ꝛ quietū q̄ sic cōtradictoria verificarētur d̄ eodē. sed corp⁹ xp̄i in celo quietū residet. nō ergo mouet̄ in sac̄o. ¶ In oppositū arguit̄. q̄ dicit phūs. 2ᵒ. thopi. ꝙ motis nobis: mouētur oīa q̄ in nobis sunt. sȝ xp̄s est ī hoc sac̄o. ergo mouet̄ ad motū ipsius. ¶ In hac q̄stione erūt q̄tuor articuli vt sup̄.

## Quantum ad primū

articulū sit p̄ma cōclusio ꝙ xp̄s s̄m eē q̄d hēt in eucharistia nō mouet̄ ꝑ se: sȝ pōt moueri ꝑ accidēs localit̄ ad motū hostie. Hāc cōclusionē tenet. S. T. in hac distinctione ar. 3. sub. ar. 4. Et. 3ᵃ. p. q. 76. ar. 6. ¶ Secūda cōclusio est ꝙ null⁹ ocul⁹ corporalis pōt videre corp⁹ xp̄i put est ī hoc sac̄o. ¶ Tertia cōclusio est ꝙ oculus intellectualis beat⁹ pōt videre corpus xp̄i put est ī hoc sac̄o. ¶ Quarta cōclusio est ꝙ null⁹ ocul⁹ intellectualis nō beatus pōt videre ꝓpria virtute naturali corp⁹ christi put est in hoc sac̄o. Has tres cōclusiones tenet. S. T. in hac dis. ar. 4. sub. ar. pᵒ. ꝛ. 4. Et. 3. p. q. 76. ar. 7

## Quantum ad secūdū

articulū arguit̄ cōtra conclusiones. Et quidē cōtra p̄mā arguit Scotus ꝓbādo ꝙ nulla virt⁹ creata pōt mouere corp⁹ xp̄i vt ī sac̄o. p̄mo q̄ qd̄ nō hēt virtutē motiuā sup aliq̄d: q̄ñ illd̄ est ꝑ se nō mouet illd̄ ꝑ accidēs q̄ndo ē cū alio cū quo nō facit ꝑ se vnū sicut act⁹ cū potētia. sȝ virt⁹ creata oīno nō pōt sup corp⁹ xp̄i in se sub isto modo existēdi ad mouēdū ip̄m. ergo q̄ñ ē cū alio respectu cui⁹ nō ē sicut potētia

nec sicut act⁹: sequitur q̄ eadē virt⁹ non poterit
illud mouere etiam per accidens. sic autē est cū
hostia. quod patet quia species nō est forma ei⁹
nec ipsum est forma speciei. si maior ista negatur
quia graue existens in naui mouetur a mouente
nauem licet graue non sit forma nauis nec econ-
tra: instantia non est ad propositum quia virt⁹
motiua illius posset super graue per se si graue p
sisteret. ideo autem addidi in maiore q̄ eorū neu-
trum est actus alterius: quia et si aliquid quod ē
actus alicuius non posset per se moueri ab illo:
tamen potest per accidens moueri ab eodē po-
tente mouere totum cuius illud est actus. Sed
vt omnis instātia tollatur accipiatur ista maior.
quando aliqua coniunguntur precise per actum
voluntatis contingenter se habentis ad illā cō-
iunctionem: si vnum illorum sit mobile omnino
improportionatum alicui mouenti et reliquū ꝓ-
portionatum: ipsum non eadē motione potest
mouere vtrūq; coniunctorum. patet quia si mo-
uet vnum quod est sibi proportionatum: non ꝓ-
pter hoc per accidens mouet reliquum. quia reli-
quum nō est presens isto modo nec vt actus po-
tentie nec econtra nec simpliciter et aliqua neces-
sitate ita naturali sicut graue est presens illi cui in-
nititur et propter hoc simul mouetur cum illo. ſ₃
tantūmodo est sibi presens voluntate alia con-
tingenter se habente ad illam coniunctionem q̄
per consequens potest non velle istam coniun-
ctionem: stante tamen motione alterius illorū.
Exemplum istius. si angelus voluntarie faceret
se presentem lapidi: si moueo lapidem: non ꝓpt̄
hoc moueo angelum: quia nec est mobilis per se
a virtute mea nec per accidens in proposito quia
nec est forma nec pars alicuius mobilis per se a
me. si ergo angelus esset presens lapidi moto a
me et simul moueretur: hoc non esset per actum
meum sed per suam propriam actionem qua fa-
ceret se presentem illi. Eodem modo in proposi-
to q̄z corpus x̄pi sit presens speciei tantūmodo
per actum voluntatis diuine: si facio speciem ha-
bere nouum vbi: per illam motionem nō erit ibi
corpus. quia nullo modo subest presentialitas il-
lius corporis neq; noua neq; antiqua voluntati
mee. nec etiam per accidens: quia non est forma
nec pars illius quod subest mee motioni. hec sco-
tus. ¶ Contra eandem cōclusionem arguit du-
randus probādo q̄ corpus x̄pi non mouetur ad
motū hostie. Primo quia quando aliqua duo-
ita se habēt q̄ nō sunt vnū ſm subiectū nec se ha-
bent vt continēs et contentū nec habent alliga-
tionem aut contactū: nullo modo vno moto mo-
uetur alterū. sed corpus x̄pi et species non sunt
vnū subiecto nec vnū continet ab alio nec habēt
alligationē nec contactū q̄z non se tangūt. ergo
ad motum specierū nullo modo nec per se nec p
accidens sequitur motus corporis x̄pi. maior pa-
tet inducendo in omnes modos ſm quos vno
moto mouetur aliud. minor patet ex dictis co-
rum. ¶ 2°. quia vnum et idem non potest simul
moueri oppositis motib⁹ maxime quādo vterq;
motus conuenit ei eodem modo. sed illud conti-
geret si corpus christi moueretur motu hostie. et
go et c̄. maior probatur. quia vno eleuante hosti-
am sursum: alius deponit aliam deorsum. si ergo
corpus x̄pi moueretur motu hostie vel ad motū
hostie: simul moueretur sursum et deorsū. ¶ 3°.
quia si corpus christi moueretur mota hostia: ea-
dem ratione frangeretur fracta hostia. sed illud est
falsum. ergo et aliud. ¶ 4°. quia corp⁹ christi exi-
stens in celo localiter si sit de nouo existens i hoc
sacramento non motum localiter per se nec per
accidens: ergo fortiori ratione existens in hoc sa-
cramento nec deserens locum suum in celo: non
mouetur rōne motus specierum localiter nec per
se nec per accidēs. igitur. ¶ 5°. quia si sic: hoc ma-
xime videretur ꝓpter hanc rationem quia .s. qd̄
incipit esse vbi prius non erat et desinit esse vbi pri-
us erat: videtur localiter motū. sed corpus x̄pi
per motum hostie desinit esse in altari vbi prius
erat et incipit esse in ore hominis vbi prius non
erat. ergo τ c̄. Sed ista ratio nō valet ꝓpter mul-
ta. primo quia maior est falsa de modo quo aliqd
est in hoc sacro vbi est solū propter ordinem ad
species hui⁹ sacri. sicut enim corpus x̄pi non mo-
tum incipit esse in hoc sacro et corruptis specie-
bus desinit esse ibidem absq; motu suo: sic trāsla-
tis speciebus⁹ incipit esse vbi ferūtur species per so-
lam trāslationem specierū et non per motū suum
quia nō est presens loco: nisi quia est presens spe-
ciebus existentibus in loco. eadem autem est ra-
tio presentie x̄pi ad species siue sint mote siue quie-
scentes. Itē quia maiore concessa pōt dici ad mi-
norem q̄ corpus x̄pi in hoc sacramento non desi-
nit esse vbi pri⁹ erat nec incipit esse vbi pri⁹ non
erat per motū hostie. quia corpus x̄pi solum pre-
sens est hostie ex vi sacramenti sed ad locum ho-
stie nullā presentiā habet ratione qua est ī hoc sa-
cramēto: quia p aliam rōnem comparanτ species
ad locum et corpus x̄pi ad sacramentum. et ideo
manētibus speciebus⁹ quātūcūq; trāsferanτ de lo-
co ad locū: corpus x̄pi presens eis semper est vbi
erat: quia est in celo localiter et in speciebus⁹ sacra-
liter. ad nihil aliud aūt habet realem presentiaz.

Et pôt poni exemplum satis conueniens q2 angelus ē realiter psens corpori quod mouet: ista tamē presentia in angelo non est localis sic q an gelus sit illi corpori propiquus et ab illo distet. propterquod moto corpore de loco ad locum angelus non mouet̃ in se nec per se nec per accidens nec efficitur in aliquo loco de nouo. sic cuz presentia corporis xpi in sacramento non sit localis quātūcūqz species moueāt̃ localiter: ipsum tñ nō mouet̃ nec per se nec per accidens nec acqrit nouum locū. hec durandus. ¶ Contra secundam cōclusionē arguit scotus pbando q oculus corporalis potest videre corpus xpi vt existens in eucharistia. Primo quia si corpus xpi vt exñs in eucharistia non posset imutare visum: hoc esset quia est inextensum. sed hoc non valet quia angelus nusqz est presens localiter nisi diffinitiue. mouet tamen localiter corpus sibi proportionatum presens. et si haberet virtutem alterandi ipsum: alteraretur corpus vt est presens. ergo non requiritur ex parte mouentis extensio corporalis ad hoc q alteret organum ad sensationem. ¶ 2°. quia corpus christi non est presens sub specie alicuius adminus nisi minimo sensibili q2 nulli indiuisibili est presens. minimum autem sensibile potest percipi a sensu perfectissimo fm philosophum in de sensu et sensato. ergo et istud potest percipi a visu perfectissimo non obstante suo modo existendi. ¶ 3°. quia illud quod dicitur de tactu in probatione conclusionis nō valet nec cōcludit. quia contactus vt dicit habitudinem corporis ad corpus extrinsecum: non videtur necessario requiri ad aliquam actionem absolutam cuiusmodi est imutatio sensus: quia actio absoluta videtur posse precedere quēcūqz talem respectū extrinsecus aduenientē. ergo licet corpus xpi vt hic non contingat excludendo talem respectum extrinsecus aduenientem ad aliud corpus: nō sequitur quin posset alterare quod est mouere vel mutare ad formam absolutam. ¶ 4°. quia illud quod dicitur de quantitate non concludit nisi q color non habet ordinem ad locum eo modo q quantitas que est eius subiectum non habet ordinem ad locum. hoc aūt non est nisi quia non ē extensio pportionabilis extensioni quantitatis illius corpis. ergo inferas q color non extenditur extensioni quantitatis continentis. sed si inferat̃ ergo non pôt alterare mediū: nihil ad ppositū. ¶ 5°. quia similiter illud de deriuatione per medium: non valet vt patet per primam rationem quia angelus potest bene habere aliquem effectum ordinate determinatū in passo fm partes passi: licet angelus vt agens non habeat alicubi esse localiter. ¶ 6°. quia cum visio sit forma absoluta: potest sine cōtradictione fieri a deo in oculo qcūqz siue glificato siue non glorificato sine respectu presentialitatis ad obiectum: vel quocūqz tali respectu vt videtur. ¶ 7°. quia illud qd additur de miraculo non valet. quia miraculum non est ad illud quod includit cōtradictionem. sed q oculus corporalis videat corpus christi vt hic primo implicat. patet. quia tam causatio qz terminatio visionis requirit i obiecto primo causante vel terminante dispositionem debitam et hoc fm locum vt pote approximationem et distantiam debitam. sed corpus christi vt in eucharistia: non potest dbite approximari organo nec distare debite quia non est hic vt in loco. hec scotus in forma. ¶ Contra tertiam conclusionez arguit idem scotus probando q beatus per actum beatificum non videt corpus christi in eucharistia. quia beatus non distinguitur a non beato nisi beatificum obiectum videndo et ea que includuntur in ipso vt est tale obiectū. sed corpus xpi in eucharistia nō est tale obiectum beatificū vt patet nec inclusum in obiecto beatifico. patet q2 eque naturaliter pertinet ad obiectum beatificū in ratione obiecti videre vnam rem vnius sacramenti sicut alterius. sicut ad fidem eque pertinet credere veritatem vnius articuli sicut alterius. sed nullo modo pertinet ad obiectum beatificum includere istud sub ratione ostensi. s. gratiam cōferri paruulo in baptismo: vel gratiam conferri confitenti in confessione. et ista eque veraciter includuntur in sacramentis istis sicut corpus xpi in eucharistia. ergo nullo modo obiectum beatificum vt obiectū tale est: includit corpus christi vt visum in eucharistia. et addo iuxta hoc q multo minus requiritur ad beatitudinem q beatus videat existentiaz corporis christi in proprio genere. quia multo minus requiritur ad beatitudinez talis perfectio visionis qz visionis in verbo. hec scotus in forma. ¶ Contra quartā conclusionez arguit idem scot⁹ pbando q intellectus angelicus vel anime separate siue hois beati: naturalr potest videre existentiam corpis xpi in eucharistia. Primo quia intellectus se habens ad intelligibilia sicut ipsa sunt intelligibilia in se: prius intelligit illud quod prius est intelligibile in se et p cōsequens illud quod prius est in se ens. quia vnūquodqz sicut se habet ad esse ita ad intelligibilitatem et veritatem fm se vt patet secundo methaphisice. talis aūt intellect⁹ respicit totum ens et quodlibet fm ordinē sue intelligibilitatis. sba

autem est prior sicut in entitate: ita in cognoscibilitate quocumque modo accidentali ipsius. ergo talis intellectus prius intelligit subam ipsam quam quemcumque modum eius. et per consequens nullus modus eius sub specie pot impedire intellectionem sube a tali intellectu. breuiter arguit sic. modus accidentalis in per se obiecto: nō impedit cognitionem illius obiecti. ista presentia in eucharistia est modus accidentalis substātie corporis christi. ergo nō impedit illam substātiā cognosci a tali intellectu cuius ipsa est per se obiectum. est autē obiectū per se illius intellectus abstracti qui nō depēdet in intelligendo a sensibus. igitur etc. Dices quod ista concludunt quod talis substantia corporis xpi posset cognosci a tali intellectu sed non intuitiue videri quia illa existentia est supnaturalis et per consequēs improportionabilis intellectui creato vel naturaliter cognoscenti. sed contra hoc arguitur. quia virtus potēs cognoscere obiectum intuitiue dum est presens: pōt cognoscere eius absentiā dum ē absens. patet ex secundo de anima. quia visu nō tm cognoscimus lucē sed tenebram. sed intellectus talis potest cognoscere subam panis vel presentiā panis quādo est presens quia nō est obiectum supernaturale. ergo potest cognoscere absentiam panis quando est absens. et qua ratione potest cognoscere istam absentiam substantie panis: potest cognoscere substātiam corporis christi. quia illud in se est obiectum proportionatum tali intellectui vt intuēti. ergo modus accidentalis ipsius corporis non impedit quin sit obiectum intuibile ipsi intellectui. ¶ 2° sic. totū ens creatum sicut est obiectum pportionatum tali intellectui quantū ad cognitionem abstractiuam: ita quātū ad intuitiuā. non enim differt intuitiua ab abstractiua: nisi ppter presentiam obiecti aliā et aliam. quicqd autē potest esse sibi presens hac presentia hoc et illa. si ergo quodcumque ens potest abstractiue cognosci a tali intellectu quando est sibi presens vno modo: sequitur quod potest intuitiue intelligi quando est sibi presens in ppria existentia actuali. ¶ 3° sic. naturale et supnaturale nō distinguunt naturam alicuius in se sed tm in cōparatione ad agens. ideo enim dicit aliquid supnaturale quia a supnaturali agēte. naturale vero quia a naturali agēte. habitudo vero ad agēs aliud et aliud non concludit aliquid esse aliud et aliud in se secundum Augusti. 3°. de tri. caplo. 9°. ergo nō concludit illud esse aliud et aliud in ratione itelligibilis. hoc etiā patet quia imperfectū ens posset esse supnaturale: et naturale aliqd posset esse pfectius eo. sicut omnis suba ē simpliciter pfectior omni accidēte. 7°. metha. et tamē alicui substātie que est ens mere naturale: possz inesse aliquod accidēs supnaturale. hoc aūt patet quia virtutes theologice et charitas et huiusmodi sunt i determinata specie qualitatis. et secundum multos āgelus habet naturaliter principia cognoscēdi omnes species entium et cognoscendi illas virtutes licet sint etiam supernaturalia. Hec Scotus in forma.

Quantum ad articulū tertium primo notandum ē quod licet secundum doctrinā philosophi omne moueri ē aliter se hre nūc quam prius si moueri ppe accipit: nō tamen ecōtra omne qd se habet aliter nūc quam prius ppe mouet: nisi aliter se habeat secundum formas ad quas per se et directe est motus vel mutatio. cū enim paries albus efficit de nouo similis alteri parieti nouiter dealbato: manifestū est quod aliter se habet quam prius quia aliquā formā realē et aliqd esse reale de nouo acqrit. s. nouā relationē similitudinis et nouū esse relatiuū. et tamē non dicit ppe moueri aut mutari quia nō se habet aliter secundum formā que sit per se terminus motus vel mutationis. nā ad relationem non est motus vel mutatio ex. 5°. physicorum. et ita non se habet aliter per sui mutationē sed alterius. Secundum hoc ergo dicimus quod licet corpus xpi post consecrationē aliter se habeat quodam modo quam prius quia vere et realiter habet esse sub sacramēto quod ante consecrationez nō habuerat: nō tamen ppterea dicit pprie moueri seu mutari. non enim vt est sub sacramento: aliter se habet nunc quam prius per sui mutationem sed per mutationem alterius. s. substantie panis conuerse in ipsum. nullam enim formam acquirit vel perdit corpus xpi sub sacramento ad quam sit per se motus vel mutatio. quia nō substātialem nā non generat aut corrūpitur. nec eius quātitas augmētatur vel diminuitur. nec secundum ppriam qualitatez alterari pōt cum sit corpus gloriosum. nec mouetur localiter cum non deserat locum. s. celum in quo est secundum illud Augus. donec seculum finiat sursum est dominus de cōse. disti. 2ª. caplo prima qdē. Et cōfirmat generaliter quantum ad omnē motum vel mutationez pprie dictam. quia nihil circa corpus xpi fit sub sacramento: nisi quod per verba consecrationis exprimitur. nam sacra id tantūmodo efficiunt quod verba forme designant. vnde cū verba consecrationis nihil motus vel mutationis realis exprimant fieri circa corpus xpi: consequēs ē quod nullo modo mutet per hoc quod ē sub sacro. ¶ Ex quibus inferimus quod fallax sit ratio quorūdam sic

argumentãtiuz. corpus xp̄i per hoc ꝙ est in sacr̄o aliter se habet q̄ȝ pri⁹ quia aliquod esse habet qđ ante cõsecrationem nõ habebat. s. esse sub sacr̄o. ergo facta est in eo realis mutatio. certe fallit talis argumentatio ſm fallaciaȝ consequẽtis. nam vt supra fuit premissum: recte sequitur si aliquid mouetur ꝙ aliter se habeat nũc q̄ȝ prius. sed ecõtra: non recta consequentia infertur ꝙ si aliquid se habet aliter nunc q̄ȝ prius: adeo proprie loquẽdo mutetur. esse enim quod corpus christi noṽiter habet in sacramẽto ſm quod vere et realiter est sub sacramẽto: non est absolutum nec ſm aliquam formam absolutam que sit terminus motus vel mutationis: sed est quoddaȝ esse relatiuũ quod absq̄ȝ mutatione proprij subiecti per mutationem alterius de nouo acquiritur. s. per cõuersionem substantie panis in ipsum. aliter autem ⁊ aliter se habere ſm esse relatiuum: nõ necessario arguit mutationeȝ realem in subiecto etiam si eẽ relatiuũ sit reale vt patet ex. 5°. methaphisice. et 5°. physicorum.

**Secundo** Notãdum est ꝙ esse in loco diffinitiue si ꝓprie accipiatur: ẽ ita esse in vno loco ꝙ non simul in alio prout. S. Tho. inquit pª. p. q. 51. ar. 2. cuȝ ergo corpus christi sit quãdoq̄ȝ in vno loco ita ꝙ simul etiam est in alio loco: si simul fiat consecratio in pluribus altaribus: consequens est ꝙ proprie loquendo corpus christi non est diffinitiue ĩ loco etiaȝ per accidens ratione specierum ſm ꝙ sibi competit esse in loco. et sic Sãctus Thomas tam in primo opere q̄ȝ in secundo negat corpus christi esse in loco diffinitiue. Uerũtamẽ si min⁹ proprie ⁊ large capiatur esse diffinitiue in loco ꝓ eo qđ est non esse vbiq̄ȝ sed eẽ in loco vno vl̄ pluribus ſm aliquam determinationem seu limitationem: sic dici potest ꝙ corpus christi est in loco per accidẽs diffinitiue: quia ita est sacramentalr̄ in loco specierum panis et vini remanentiũ post consecrationem vno vel pluribus: ꝙ non est sacramentaliter alibi. vnde corpus xp̄i ſm ꝙ habet esse in propria specie: est proprie loquendo diffinitiue in loco quia ita est in vno loco scilicet in celo ꝙ nõ est simul alibi. ſm vero ꝙ est in sacramẽto: potest dici non proprie sed large loquẽdo ꝙ est diffinitiue in loco: quãuis in pluribus locis sacramẽtaliter simul sit ratione supradicta. Et isto secundo modo aliqui doctores loquuntur dicentes ꝙ corpus xp̄i ſm esse qđ habet in sacramento est diffinitiue in loco quãuis non circũscriptiue. diffinitur enim et limitatur vt sic ad illum locum precise in quo sunt species sacramentales.

**Tertio** Notãdũ est ꝙ vt. S. T. dicit infra. dis. 49. q. 2. ar. 2. in cor. si a sensu remoueatur id qđ cõuenit sensui inq̄ȝm est sensus: nõ erit sensus. et simil'r si a visu remoueat' id qđ est visus inq̄ȝm est visus: nõ erit visus. cũ ergo sensus inq̄ȝm est sensus ꝑcipiat magnitudinẽ: et visus inq̄ȝm ẽ talis sensus ꝑcipiat colorẽ impossibile ẽ ꝙ visus ꝑcipiat aliq̇d qđ nõ ẽ color nec magnitudo nisi sensus diceret' equoce. vñ ꝙ visus et sensus est futur⁹ idẽ specie in corꝑe glorioso: nõ poterit eẽ ꝙ diuinã essentiã videat sicut visibile ꝑ se. videbit aũt eã sicut visibile ꝑ accidens qđ ex vna ꝑte visus corꝑalis tantã gl'iaȝ dei inspiciet in corporib⁹ et ꝑ̄cipue gl'iosis et maxime ĩ corpore xp̄i. et ex ꝑte alia intellect⁹ tã clare videbit deũ: ꝙ in reb⁹ corꝑal'r visis de⁹ ꝑcipiet' sicut in locutione ꝑcipit' vita. quãuis enĩ tũc itellect⁹ noster nõ videat deũ ex creaturis: tñ videbit deũ ĩ creaturis corꝑal'r visis. et hũc modũ quo de⁹ corꝑal'r possit videri ponit Aug⁹ in fine de ciuitate dei vt patet verba ei⁹ intuẽti. hec. S. Doc. Dicit' aũt aliquid videri aut sentiri visu vel sensu corꝑali ꝑ accidens ꝓut ipe paruꝫ sup̄ deducit: qñ ex eo ꝙ ꝑ se sentit' visu vel sensu corꝑali: vis sup̄ior apprehensiua cui⁹ est illud cognitũ ꝑ se cognoscere: statĩ sine dubitatione et discursu apprehẽdit. sicut videmus aliquẽ viuere ex hoc ꝙ loquit'. qñ aũt aliter se hẽt: nõ dr̄ illud sensus videre etiaȝ ꝑ accidens.

Ex qb⁹ inferim⁹ et ex his q̄. S. T. dicit. pª. p. q. 12. ar. 3. Et ĩ hac dis. 10. ar. 4. sub. ar. p°. Et. 3ª. p. q. 76. ar. 7. nũq̄ȝ fuisse mẽtis. S. T. ꝙ xp̄s exĩs sub sacr̄o videt corp⁹ suũ oculo corꝑali tanq̄ȝ ꝑ se visibile nec q̄ȝm ad subaȝ corꝑis nec q̄ȝm ad ei⁹ magnitudinẽ vl̄ colorẽ ſm modũ quẽ hẽt sub sacr̄o. quãuis aliq̇ nõ satis aduertẽtes dicta ei⁹ id opinati fuerit. ꝓbat' hoc ex ꝓmissis. qm̄ ſm ei⁹ doctrinã null⁹ ocul⁹ corꝑalis etiã gl'ificat⁹ põt videre subaȝ quãcũq̄ȝ nec modũ ipsi⁹ subalẽ: cũ visus corꝑalis hẽat ꝓ ꝑ se obiecto accidẽs. s. q̄litatẽ ꝓ obiecto ꝓprio: et quãtitatem ꝓ obiecto cõmuni sub modo quãtitatiuo et qualificatiuo. nã visio fieri hẽt ſm figurã pyramidalẽ et ꝑ immutationẽ factaȝ in medio et ꝑ mediũ aeris vel aque in sensu a specie deriuata a re visibili. vñ qr̄ quãtitas et q̄litas corporis xp̄i ſm ꝙ existũt sub sacr̄o nõ hẽt modũ quãtitatiuũ nec qualificatiuũ sed modũ subesicut et ratione substãtie ibi sunt: cõsequẽs est ꝙ nec sensus visus nec alteri⁹ cuiusuis sensus corꝑalis esse possunt ꝑ se obiectũ nec etiã ꝑ accidẽs. nam suba et modus sube nõ dicuntur cognosci per accidẽs sensu corporali nisi quia quantitas et qualitas q̄ sunt vnum subiecto cum substantia: cognoscunt'

aīalis sensus p se. cū ergo vt pmissum est qualitas et quātitas corpis xpi. put sunt in sacro cognosci non possint sensu corporali p se imo habeant ibi modū et rōnē subē: sequit q nec p accidens sensu corporali cognosci possunt sicut nec ipa suba.

Quarto Notādū ē circa itellectū quorūdā verborū. S. T. aut enī in hac dis. ar. 4. sub. arti. pº ad pmū q si oculus xpi esset extra spēs sacri nō videret subam suā infra spēs contētā ex natura glie nisi miraculose. hec ille. vbi satis videt innuere q oculus xpi existētis in sacro videt subam sui corpis z loquit de oculo corporali. Hoc autē videt premissis obuiare. deduximus enī ex dictis q nullus sensus corporalis se extēdit ad pcipiendā alicuius rei subam. Sed sciendū est q S. Doc. loquit in pallegatis verbis de visione p accidēs qua subm dicitur videri visis eius accidētibus. hoc aūt dupliciter cōtingit. vno modo p eandē potētiā. sicut vidēs cursū petri et albedinē parietis: p accidēs dicit videre petrum currētez et parietē albū. alio modo nō p eandē potētiā quēadmodū. S. T. dicit infra dis. 49. q. 2. ar. 2. in cor. q videmus aliquē viuere ex eo q loquit. nō q vtraq visio sit p eandē potentiam: sed q2 viso per oculū corporalē q quis loquitur: intellectus cognoscit illū viuere. p quē modū phs dicit. 7º. metha. q accidētia magnā partem cōferunt ad cognoscēdū quod qd est. Vnde in pposito nro oculus xpi existētis sub sacro videns p se gloriā claritatis corporis sui et colorē excellētissimū: cognoscit p accidēs subm ipsius glorie claritatis fm primū modū. et ea aūt visione corporali intellectus xpi deuenit p accidēs in nobilissimam z pfectissimā sui corpis subam z humanitatē. arguit enim tātus decor glorie: eminētissimā sui corpis naturā. et hoc qm ad secūdū modū. Sed quia S. Doc. ī pfata respōsione excludit a visione corporali xpi existentis in sacro alioz oculos extra sacrm existētiū: cōsiderandū est q vt sepe dictū fuit supra: nec quantitas xpi, put ē sub sacro nec eius qualitas hēt modū quātitatiuū aut qualificatiuum respectu speciez sacralium: et p ɔ̄ns nec respectu corpoz ipsas spēs circūstātiū. vnde qlitates sensibiles nullū corpus imutare pūt extra dimēsiones sacrales existēs. nō solū pter opacitatez dimēsionū sacraliū quibus corpus xpi velat et tegitur quēadmodū impedimur videre id quod est quocūq velamine corpali obtectū: sed etiā quia quātitas et qualitas sensibiles corpis xpi nullam habēt fm se hitudinē ad spēs sacrales: eo q ibi habeant modū substātie. et multo minus ad mediū quod illas circūdat vt est aer. quāobrez imutari nō pōt mediū a dimēsionibus ppriis aut a qualitatibus corporis xpi. et p cōsequēs nec imutare pūt aliquē sensum corporis extra sacrm existētis. nā nō pōt sensus aīalis imutari aliqua specie sensibili: nisi prius ab illa mediū imutet per quod deferat ad sensum, put phs docet. 2º. li. d aīa. Cum ergo qlitates sensibiles corpis xpi sub sacro: nullā hūt pportionē ad sensus corpoz extra sacrm existium: ɔsequēs est q nec ab eis sentiri aut pcipi possint etiā si spēs sacrales essent pure et trāsparētes. oportet enī pportionē esse sensibilis ad sensuz, put hētur ex dictis phi. 2º. d aīa. Cum vero suba sentiri nō pōt aliq sensu corpali etiā p accidēs nisi per hoc q eius quātitas et qlitas sēsibilis sensu pcipiat sequit ex pdictis q sba corpis xpi sub sacro nec p se nec p accidēs videri pōt a corpali oculo extra sacrm existēte. Sed qm vt sup dictū est quātitas et qlitas sensibilis corpis xpi in ipo xpi corpe existe sub sacro: habēt modū quātitatiuū et qlificatiuū in respectu ad ipm corpus xpi et ad eius sensus vnde et quātū et quale et organicū ē hūs potētiaz et organoz sitᵘ: sequit q possint imutare et visū et alios sensus corpis xpi et ab eis pcipi: nō tamē put sunt sub sacro nec qm ad modū existēdi quem hūt sub sacro. i. in cōparatione ad spēs sacrales. Vnde S. T. 3ª. p. q. 76. arti. 7. arguit sic scdo loco. corpa gliosa sctoz erūt ɔfigurata corpi claritatis xpi vt dicit Phili. 3º. sed oculus xpi videt seipm put ē in hoc sacro. ergo pari rōne qlibet alius oculus glificatus pōt ipm videre. ecce argumentū. sequitur rńsio. Ad. 2m dicendū q oculus corpalis xpi videt seipm sub sacro existētez: nō tñ pōt videre ipm modū essendi quo est sub sacro qd ptinet ad itellectū. neq tñ est simile d alio oculo glioso: q2 ipse oculus xpi est sub hoc sacro in q nō ɔformat ei alius oculus gliosus. Hāc solutionē ad litterā nos repimus in qdā tertia pte. S. T. vetustissima manu et calamo scriptā apud regnū valētie. qd p tāto hic referimus q2 in oibus tertie partis codicibus impssis z in qmultis etiā manu scriptis qs potuimus legere: inuenimus hāc solutionē vitio scriptoz et impssoz ita sensu corruptā q supioribus dictis. S. T. i ipo codē articulo et pluribus aliis sue doctrine manifeste repugnat. vnde lra vera ē quā hic trāstulimus ad verbū ex dicto codice vetustissimo. Ex sup dictis tria colligūt. vnū ē q oculus corpalis xpi existēs sub sacro: videt ipz xpi corpus p se quātū ad magnitudinē et colorē ac claritatē. p accidēs vero quātū ad ipsam corpis subam: non tñ fm eē sacramētale: sed fm suū eē naturale. Secūdū est q nullus oculus corpalis extra sacrm existēs: videre pōt corpus xpi existēs sub sacro nec qm ad subam

necq̃ quantum ad accidentia et hoc necp se nec p accidēs. Tertiū est q nec ocul' xpi corporalis sub sacro existens nec aliquis alius oculus extra sacrm existēs videt modum quo xps existit in sacro necq̃ quantum ad substantiam nec q̃ quantum ad accidentia. et hoc est dictu q a nullo oculo corporali corpus xpi videtur per se vel per accidens sm q est sub sacramento.

Quinto Notandū est q vt accipitur ex dictis. S. Tho. p^a. p. .q.57.ar.2.et.3.et.4.et.5.Et de veri.q.8.arti. 12.et.13°. cognoscere mysteria gratie et occulta cordiū et futura contingētia ad vtrūlibet: excedit naturalē cognitionē angeloꝝ que nō se extendit nisi ad ea q̃ angeli cognoscūt vel p essentiam suā vel p species sibi cōnaturales. hec aūt sunt principia cognoscēdi rerū naturas et ea q̃ illas sm determinatas causas naturales cōsequunt. illa aūt q̃ a sola volūtate depēdēt etiā rationalis creature: cognosci nō possunt naturaliter ab angelis. et multo min' ea q̃ a sola dei volūtate dependent. sicut argumentat apostolus pma Corin.2°. dicens. quis eni scit hoīuz q̃ sunt hominis: nisi spiritus q̃ in ipso est. ita et q̃ dei sunt nemo cognouit nisi spūs dei. cū aūt omnia sacra ptineāt ad mysteria grē et maxime sacrm eucharistie quod ē aliorum pfectiuū et cōpletiuū: cōseqnēs est q mysteria huiꝰ sacri nō sint ab āgelis naturaliter cognita nec abstractiua cognitione nec intuitiua. vñ nullus angelus videre pōt naturali visione modū existēdi corpis xpi sub sacro. et pari rōne nec dimensiones sacrales in hoc sacro subsistere sine subiecto. et p consequēs nec absentiā substantie panis et vini q̃ ante verba cōsecrationis inerant. et multo minus videre pōt cōuersionē substātie panis et vini in corpus xpi. licet naturali visione cognoscat existentiā corpis xpi sm esse quod habet in rerū natura in ppria specie. nō enim cuiuscūqꝫ rei cognite: cognoscit naturaliter modꝰ existendi nisi sit rei cōnaturalis. et nō solum huiꝰ sacramēti mysteria q̃ sunt miraculoꝝ omniū mirabilia angelus non pōt naturaliter videre: sed vt S. Tho. tenet in hac dis. ar. 4. sub. ar. 4. in cor. Et.2^a2^e.q.5.ar.p°. in cor. ōmia q̃ sunt fidei supnaturalē cognitionē sunt nō solū hominū sed angeloꝝ. fidei eni succedit visio beata et ei correspōdet sm illud pma Corin.13°. videmus nūc p speculū in enigmate: tūc aūt facie ad faciē. nūc cognosco ex parte: tūc autem cognoscā sicut et cognitus sum. Unde et.2^a2^e.q.p^a. arti.8. in cor. illa inqt p se ptinēt ad fidē: quoꝝ visione in vita eterna pfruemur et p q̃ ducimur ad vitā eternā. Et.q. 4.ar.p°. i cor. ait. in hoc eni spamꝰ brificari: q vidēbimꝰ apta visiōe veritatē cui p fidē adheremꝰ

Quantuz ad q̃rtū articulū respōdēdū est obiectionibus in cōtrariū. Et quidē ad argumētū Scoti ɔtra pmam ɔclusionē dr q maior nō est vñ vera. hēt enim instātiā sicut arguēs ipse obijcit de graui existēte in naui qd p accidēs mouet a mouēte nauē: licet graue nō faciat vnuz p se cū naui sicut actꝰ cū potētia. Necqꝫ valet rñsio arguentis ad hāc instātiā. nā assumptū nō est vsqꝫqꝫ verū cū plerūqꝫ sit tāti pōderis graue motū cū naui: q nauta non possꝫ ipm p se mouere extra nauē. nōnūqꝫ certe vehunt cū naui imēsa tritici pondera vel ferri: q̃ ab ipo nauta moueri vel subleuari nō possēt. Et ad aliā formā argumēti dr ad minorē q dupliciꝫ deficit. pmo q2 supponit q corpus xpi sola motione volūtatis diuine moueat cū hostia ad motū hostie. hoc aūt falsuz est. nā licet voluntas diuina cōcurrat ad talē motionē sicut agens primū eo modo q̃ in oī actione agētis secūdi cōcurrit: et tamē nō ideo agēs creatū priuat actione sua q̃ sicut agēs secūdū mouet hostiā per se et cū hostia p accidēs mouet corpus xpi infra dimēsiones hostie existēs. vnde ad mouēdū illud per accidēs: nō est corpꝰ xpi mobile iproportionatū virtuti agētis creati vt arguēs false putat. Deficit secūdo q2 supponit q nō sit necessaria cōnexio existētie corpis xpi ad spēs sacrales sed mere voluntaria quēadmodū est applicatio angeli ad corpus qd mouet. hoc aūt falsum ē. nā supposita ordinatione diuina et virtute collata sacramentis a deo: necessaria colligatio est corpis xpi ad spēs sacrales. ita q illis manētibus: corpꝰ xpi abesse illis nō pōt sicut contētū continēti. et inde ē q ad motū localē specieꝝ necessario corpꝰ xpi moueatur p accidēs. neqꝫ ad huiuscemodi motū exigit q vnū alteri vniat sicut forma vel actꝰ potentie q̄qꝫ ɔtinēs et ɔtētū q̃dā modo se hñt sicut actꝰ et potētia quāuis nō p modū inherētie. patet ergo q exēplū iductū d angelo mouēte corpa nō ē ad ppositū cū iter vtrūqꝫ sit sola volūtaria colligatio. Ad argumēta Durādi ɔtra eādē ɔclusionē ad pmū dr q mior ē falsa. qm corpꝰ xpi et species sacrales vere se hñt sicut ɔtinēs et ɔtētū vt patet ex dterminatiōe eccl'ie d sūma trini. et fide catho. i cap°. firmit credimꝰ. vñ arguēs i multis deceptꝰ ē ex sua falsa imagiatione ne dicā errore q̃ negat xpm eē ɔtētū sub spēbꝰ sacralibꝰ quāuis dicat illis psens. Ad.2^m dr q maior ppositio hēt veritatē qm vnū et idē et sm idē nō solū specifice s3 numerice mouet per se diuersis motibus. non autē est vera si vnum et idez moueatur non sm idem

aut per accidens sicut contingit in proposito ar-
guentis. nam corp⁹ xpi motū diuersis motib⁹ ad
eleuationem vni⁹ hostie et depositionē alterius
nō mouet̃ sm idē esse sacramētale numero. nam
sub aliis et aliis numero spēb⁹ sacr̃alib⁹ corp⁹ xpi
nō hēt idē numero esse sacramētale queadmodū
ipse species nō sunt eedē numero. et iterū corp⁹
xpi nō mouet̃ oppositis motib⁹ p se sed p accidēs.
quēmodū non est incōueniēs idem moueri si-
mul oppositis motib⁹. queadmodū z sol simul mo
uet ab oriēte in occidētem p accidēs motu firma
mēti. et ab occidēte in oriente per se motu pprio.
et si due rote ponant̃ cōtrariis motib⁹ moueri nō
eque velociter quarū vna ad motū alteri⁹ raptū
trahat̃ et ambe ad motū tertie rote eas cōducē
tis moueant̃: simul mouebūt̃ cōtrariis motib⁹ p
accidēs. ¶ Ad. 3^m. negat̃ pñia. nam ad hoc q vnū
frangat̃ ad fractionē alteri⁹: exigitur vtriusq̃ v-
nio sm idē esse suppositale ita q vtrūq̃ sit fractio
nis aut diuisiōis susceptibile. ad hoc vero q vnū
moueatur ad motū alteri⁹: sufficit inseparabilis
concomitantia: quāuis nō vniant̃ ad inuicē suppo
sitaliter. vnde q2 corp⁹ xpi nō vnit̃ speciēb⁹ sacra-
libus vnitate suppositi nec corp⁹ xpi sm q ē in sa-
cramēto est corp⁹ frāgibile: cōsequēs nō est q frā
gatur ad fractionē hostie. sed q2 inseparabiliter
concomitat̃ species sacr̃ales: cōsequit̃ q moueat̃
p accidēs ad earū motū. ¶ Ad. 4^m. dr̃ q conse-
quētia nō valet. q2 corp⁹ xpi non existit de nouo
sub sacro p motū localē sed p trāsubstātiationē
panis in ipm. et ideo nulla ratio cogit q p existē-
tiam sacr̃alem moueat̃ localiter in ppria specie a
loco celi. nam ad nouā existentiā alicuius substā-
tie etiam in loco: nō necessario exigit̃ mot⁹ loca-
lis vt patet cum primo ignis vel aliud corpus ge
neratur alicubi. sed existens in vno loco sacramē
tali: sit in alio loco specierum p motum localem ip-
sarum deserens primū locum. et ideo ratio cogit
q moueatur localiter ad motum hostie per acci-
dens tamē. nam nullū corpus pōt acquirere no-
uum locum relinquens primū: nisi aliquo modo
moueat̃ localiter saltem p accidens ad motū al-
terius. ¶ Ad. 5^m. dicit̃ q prima instantia contra
rationē vel fundamētū nostre conclusionis non
valet q2 assumit falsum. et ad ei⁹ pbationē dicit̃
q similitudo nō tenet. q2 corpus xpi incipe aut d-
sinere esse in hoc sacro: nō est directe et per se eē
vel nō esse in loco. et ideo nimirū si vterq̃ termi-
nus cōsequat̃ absq̃ motu locali. sed motis specie
bus sacr̃alibus de loco ad locū: existentia corpo-
ris xpi sub sacro: p accidens terminatur ad acq-
sitionē noui loci per desitionem primi. hoc autē
esse non potest sine motu locali saltē per accidēs
repugnat enim q aliquid deserat locum priorē
z acquirat nouū absq̃ motu suo locali eo modo
quo sibi cōpetit esse in loco. q autem corp⁹ christi
non est presens loco nisi quia est presens specie-
bus: nō arguit q nullo modo corpus xpi mouea
tur ad locum: sed q non mouetur ad locum per
se sed per accidens ratione specierum. Neq̃ ob
stat q eadem sit ratio presentie christi ad speci-
es siue sint mote siue quiescentes. quia non ideo
sequitur q ad motum earum nō moueatur et ad
quietem earum non quiescat per accidens. quē-
admodum quia color eodem modo se habet ad
corpus motū et ad corpus quiescens quod isfor-
mat. s. per inherentiam q̄ non variat̃ per corpo-
ris motum nec per eius quietem: nō ideo sequit̃
q non moueatur localiter ad motum subiecti cū
ipse color sit distans a priori loco subiecti et ap-
propinquans nouo subiecti loco quāuis p acci-
dens. Neq̃ valet secunda instātia. nam ex toto
eius pcessu nō aliud pōt recte cōcludi nisi q cor-
pus xpi ppter motū localē hostie nō desinit esse
per se vbi pri⁹ erat. s. in celo: nec incipit esse per se
vbi pri⁹ nō erat. sed ex illo nō recte cōsequitur qui
desinat esse p accidēs vbi prius erat et incipiat eē
per accidēs vbi prius nō erat. vnde falsum est q
ad locum hostie nullā p̄sentiā habeat corp⁹ xpi
per accidens ratione qua est in hoc sacro Neq̃
valet q p aliam rōnem cōparat̃ species ad locū
et corp⁹ xpi ad sacr̃m: q2 hoc cōcesso loquēdo de
cōparatione per se: stat in veritate q corp⁹ xpi
rōne specierū cōparet̃ ad ipsarū locū p accidens.
dicim⁹ enim q corp⁹ xpi cōparat̃ ad species sacri
per se: et ad earū locū p accidens. neq̃ cōparatio
ad species obstat cōparationi ad locū imo iuuat
nam ex eo q corpus xpi cōparatur ad species si-
cut cōtentū ad continēs: sequit̃ q moueatur lo-
caliter ad motū ipsarū. queadmodū q2 aqua cō-
parat̃ ad vas sicut contentū ad cōtinēs: mouet̃
localiter per accidēs ad motum vasis. et quāuis
translatis specieb⁹ corpus xpi presens speciebus
semp sit vbi erat p se z in ppa specie. s. in celo: nō
tamē semp est vbi erat p accidēs rōne specierū
sacr̃alium. vnde corp⁹ christi semper est in ppria
specie vbi erat localiter. s. in celo. z semp est sacra
liter in speciebus ipsis manētib⁹. sed nō semp est
vbi erat localiter p accidēs trāslatis speciebus d
loco ad locum. Exemplū aūt de angelo licet nō
sit omnino simile: illud tn̄ admittim⁹. negam⁹ tn̄
q presentia angeli ad corpus locatū non sit loca
lis p accidēs. Ut enī dicit. S. T. p^a. p. q. 51. ar. 3°.
ad. 3^m. licet deus nō moueat̃ motis his in qbus

est q̃ vbiq; est: angeli tamẽ mouent̃ p accidens ad motũ corpoꝝ assumptoꝝ. Et q. 52. ar. p°. in corpe determinat q̃ angelus dicit̃ esse i loco corporeo per applicationẽ sue virtutis ad locum. Et articulo sequẽte in fine cõcludit q̃ totum illud cui imediate applicatur virtus angeli: reputat̃ vnus locus eius licet sit continuũ. Et confirmatur per collectã quã in cõpletorio cãtat ecclesia dicẽs. visita quesumus dñe habitationẽ istã: et angeli tui sancti habitantes in ea nos in pace custodiãt. vñ exemplum ab arguente inductũ magis est ad ꝓpositum nr̃m q̃ ad oppositũ. ¶ Ad argumenta Scoti contra secundã conclusionẽ ad primũ dicitur q̃ similitudo cui innititur non tenet. quia angelus non mouet corpus vt quantum nec ad ipsius motionẽ requirit̃ quantitas aut qualitas in quãtitate. sed corpus sensibile mouet sensũ corporalem vt quãtum. et mouet visum vt quantũ coloratum. ita vt necessario requiratur magnitudo colorata in corpore ad hoc q̃ moueat sensum et a sensu corporali percipiatur. vnde argumẽtum procedit nõ a simili sed a dissimili. ¶ Ad 2m. dicit̃ q̃ corpus xp̃i sub speciebus est p̃sens nõ solũ minimo sensibili sed et maiori et maximo q2 est totũ in toto et totũ in qualibet parte. sed hoc nihil ad ꝓpositũ arguẽtis. nã non video sequi q̃ videat̃ per se ab oculo corporali etiã p̃fectissimo sicut nec sequit̃ q̃ anima per se videat̃ oculo corporali quãtũcũq; perfectissimo: quãuis sit tota ĩ toto corpe et in qualibet eius parte. vnde quia magnitudo et qualitas corporis xp̃i non est sub hoc sacr̃o modo quãtitatiuo aut qualificatiuo sẽsibili sed p modũ substãtie cui nõ cõpetit esse p se visibile siue sit sub magna siue sub parua q̃ntitate ideo quãtũcũq; corp9 xp̃i in sacr̃o sit presens speciebus sacr̃alibus paruis vel magnis: nullo modo est p se visibile. q2 qđ simpliciter non hẽt modũ visibilẽ: nec ꝓpt̃ magnã nec ꝓpt̃ paruã quãtitatẽ sub qua sit põt esse p se visibile. ¶ Ad 3m. dr̃ q̃ assumptũ est falsum cũ sua ꝓbatione. vt enĩ ph̃s dicit ĩ p° et 2° de generatione: corpa naturalia tãgẽdo se alterant et sic adinuicẽ vniunt̃. Et in 2°. de anima ph̃s docet q̃ inter visum et visibile et generaliter inter sensum et sensibile requiritur mediũ quod tangat corp9 sensibile et organũ sensus per quod species sensibilis deferat̃ ad sensũ. ex quo patet q̃ omnis visio presupponat cõtactũ corporeũ. vnde ꝛ cõtra democritũ ph̃s ibi inducit q̃ si medium spaciũ inter visibile et visum esset vacuum: visio esse nõ posset eo q̃ nec p se nec p medium corp9 visibile posset tãgere organũ visus. vñ falsum est, put arguẽs dicit q̃ imutatio sensus cum sit actio absoluta põt precedere quemcũq; respectum extrinsecus aduenientem. nam omnis imutatio sensus presupponit contactũ inter sensibile et sensum. ¶ Ad 4m. dicit̃ q̃ ratio quare color corporis christi existentis in sacramento non habet ordinẽ ad locũ specierũ: nõ est precise illa quam tangit arguens. sed magis quia color corporis xp̃i nõ est sub sacramẽto modo qualificatiuo sicut nec quãtitatiuo et per ꝯsequẽs nec est ibi modo alteratiuo aut visiuo. hoc ẽ dictu q̃ nõ est ibi modo quo immutare possit nec medium circũdãs species nec per consequẽs oculũ videntis extra species sacramẽtales. vnde ex premissa quã ponit arguens non solũ infertur q̃ color corporis xp̃i sub sacramento nõ extendit̃ extẽsione quãtitatis continẽtis: sed etiam q̃ ipsum medium cõtinens alterare aut imutare nõ possit. ¶ Ad 5m. patet respõsio ex solutione ad primũ. ¶ Ad 6m. dicit̃ q̃ quãuis diuino miraculo possit fieri similitudo corporis xp̃i s̃m esse quod habet in ꝓpria specie in oculo siue glorificato siue nõ glorificato absq; eius presentialitate sicut naturaliter fieret si corpus xp̃i presens esset, put. S. Tho. tenet in hac distin. ar. 4. sub. ar. 2. in corpore. s̃m tamẽ q̃ habet eẽ sub sacr̃o nec diuino miraculo id fieri potest. nam, put est in sacramento qualitas ꝛ color corporis christi non est ibi modo q̃lificatiuo nec alteratiuo aut imutatiuo sensus vt sepe dictum est: sed habet modũ substantie cuius nulla similitudo formari potest que sit visibilis oculo corporali etiam diuina virtute. implicat enim cõtradictionẽ q̃ sub̃a vel habẽs modũ sub̃e absq; modo quãtitatiuo ꝛ visibili: sit per se visibilis oculo corporali. ¶ Ad 7m. dicit̃ q̃ procedit ex falso intellectu quẽ arguens habuit in verbis Sãcti Thome putans q̃. S. Doc. intelligeret q̃ aliquis oculus corporalis posset videre p miraculũ corpus xp̃i s̃m esse quod habet sub sacr̃o. hoc aũt falsũ est vt ex precedẽte solutione patet. nam si arguens allegat dictũ. S. Thome ex loco p̃me allegato in responsione precedẽte: manifestũ est q̃ loquitur de corporis xp̃i similitudine rep̃sentãte ipm̃ s̃m esse quod habet ĩ propria specie. patet hoc q2 loquit̃ ĩ casu q̃ in sacr̃o apparet species carnis vel pueri. talis aũt species nõ representat corpus xp̃i s̃m eẽ qđ habet in sacr̃o: sed s̃m eẽ qđ hẽt in ꝓp̃a specie. Vñ. S. T. loco ꝓ̃me allegato arguit sic secũdo loco. Illa ostẽsio. s. carnis vel pueri ẽ ad edificationẽ fidei. s̃ nõ cõfirmaret̃ fides si xp̃s in specie alteri9 carnis appareret. ergo in specie ꝓp̃a ibi apparet. ecce argumẽtum. sequit̃ rñsio. Ad 2m. dicẽdũ q̃ edificat̃ fides et excitat̃ deuotio

quia illa

quia illa accidentia sunt similia omnino acciden tibus carnis xpi vere. quod nõ erat de accidenti bus panis: quãuis nõ sint ipsamet accidẽtia cor poris xpi. hec ille. ¶ Ad argumẽtũ Scoti contra tertiam cõclusionẽ dicit̃ q minor est falsa pro se cũda parte. et ad ei⁹ ꝓbationẽ negat̃ assumptũ. nam nõ equaliter om̃es res cõtente in sacris ꝑti nẽt ad visionẽ beatificã. ꝓ eo q q̃dam res sacro rum sunt q̃ nõ depẽdẽt a libero arbitrio hoĩs sed a solo deo et sunt de sub̃a sacri vel cõsequũtur õ per se ad sacr̃a sicut forma ⁊ materia sacrorũ et character ac ornat⁹. et ista magis directe ꝑtinẽt ad visionem beatificã. quedã vero sunt q̃ a libe ro arbitrio suscipientis quodã modo dependẽt et ab eo impediri pñt sicut gratia et deuotio ⁊ ꝓ nitas ad bonum q̃ non sunt de substãtia sacramẽ ti nec de per se sacr̃a cõsequũtur. et ista non ita di recte ꝑtinẽt ad visionẽ beatificã. nec est simile de veritatib⁹ articulorũ que om̃es equaliter se hñt ad fidei veritatẽ et integritatẽ. ¶ Ad argumẽta eiusdẽ Scoti cõtra quartã cõclusionẽ: ad primuz dicit̃ q ex ꝓcessu argumenti non aliud concludit̃ q̃ꝫ q modus existẽdi corporis xpi sub sacramẽto non impedit cognitionẽ substantie corporis xpi ita q illo modo ignorato: ignoret̃ etiã substãtia corpis xpi ab intellectu abstracto. hoc aũt cõces so a nobis: nõ video quid ad ꝓposituũ faciat argu mentis cõtra nr̃aꝫ cõclusionẽ q̃ nõ negat subaꝫ cor poris xpi posse naturaliter videri oculo intelle ctuali nõ beato. sed negat subaꝫ corporis xpi ab illo videri s̃m modũ quo est sub sacr̃o. vnde to tũ ei⁹ argumentũ sicut iacet cõcedim⁹. ¶ Ad. 2.^m^ respõdetur cõsimiliter q nihil cõcludit ꝯtra nos. nam ex ipsius processu nõ aliud recte infertur: ni si q corpus xpi põt videri naturaliter ab intelle ctu nõ beato quãdo est sibi presens in ꝓpria exi stẽtia actuali: sicut quãdo ẽ sibi presens modo cog nitionis abstractiue. ex hoc aũt nõ sequit̃ q talis intellectus videat nec abstractiue nec intuitiue il lud s̃m modum essendi quem habet sub sacr̃o de quo est nr̃a conclusio. ¶ Ad. 3.^m^ dicit̃ q argumẽ tum ꝓcedit de naturali et supnaturali q̃ꝫ^m^ ad en titatẽ: et loquẽdo õ distinctione per se et forma li. verũ est enim q per se et formaliter loquendo nõ ideo est aliud ⁊ aliud ens s̃m naturã specificã nec aliam et aliam rationem intelligibilis habet quia est naturale vel supernaturale s̃m suum fie ri vel esse in rerum natura s̃m se. sic aũt argumẽ tum nõ militat cõtra nos qui non sic capimus in ꝓposito nr̃o naturale et supernaturale. sed si na turale et supernaturale capiãt̃ formaliter s̃m rõ nem intelligibilis respectu alicuius virtutis intel lectiue: necessario cõcludunt aliud et aliud in rõ ne intelligibilis. nam sic naturale dicitur quod a tali intellectu per virtutem suam naturalem cog nosci põt. supernaturale vero dicitur quod ꝑ vir tutẽ naturalẽ talis intellectus cognosci non põt sed per virtutẽ supnaturalem sibi concessaꝫ. isto enim modo necesse est q naturale et supernatu rale sint aliud et aliud in rõne intelligibilis a tali intellectu. ⁊ in ista acceptione. S. Tho. distiguit in ꝓposito nostro naturale et supnaturale. quẽ admodũ enim naturale et supnaturale s̃m rõneꝫ factibilis in respectu ad causam ꝓductiuã neces sario arguit aliud et aliud in ratione factibilis re spectu cause ꝓductiue: ita et naturale et supnatu rale s̃m rationem factibilis in ordine ad aliqueꝫ intellectum: arguit aliud et aliud in ratione intel ligibilis respectu talis intellectus. in ꝓposito ve ro nostro. S. Tho. capit naturale et supernatu rale s̃m q distinguitur in rõne intelligibilis ab in tellectu creato. ¶ Ad argumentuꝫ ante oppositũ patet solutio sup̃ ex rñsione ad secũdũ Durãdi ꝯ ꝑmã conclusionẽ. Et i hoc articulus terminat̃.

## ¶ Distictio vndecima.

Circa vndecimam distinctionem quarti sentẽtiarum q̃ritur vtrũ post cõsecrationem eucharistie remaneat ibi substantia panis et arguitur q sic. qr dicit Damasce⁹ libro quarto. quia consuetudo est hominibus comedere panem et bibere vinum: coniugauit eis suam diuinitatem et fecit ea corpus et sanguineꝫ suum. et ita panis cõmunicationis non simplex panis est sed vnitus diuinitati. sed coniugatio ẽ rerum existentium actu. ergo panis et vinum simul sunt in sacramento eucharistie cum corpore et sanguine christi. ¶ In oppositum arguitur qr dicit Ambrosius libro de sacramentis. licet figura panis ⁊ vini videatur: nihil tamen aliud q̃ꝫ caro christi ⁊ sanguis post cõsecrationem credẽda sũt. ¶ In hac q̃stiõe erũt q̃ttuor articuli vt sup̃.

Quantum ad primum articulū sit prima pclusio q̄ suba panis et vini non remanet in hoc sacro post cōsecrationē. Hāc pclusionē tenet. S. Tho. i hac dis. q. p.ª ar. p.º sub. ar. p.º et. 2. Et. 3.ª p. q. 75 ar. 2. ¶ Secūda pclusio est q̄ suba panis aut vini licet nō maneat in eucharistia: nō tñ pprie annihilatur. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac dis. loco pxime allegato. ar. 2. Et tertia pte loco pxime allegato articulo. 3º. ¶ Tertia pclusio ē q̄ in hoc sacro suba panis et vini cōuertit in corpus et sanguinē xpi. Hāc cōclusionē tenet. S. T. loco pxime allegato in hac dis. ar. 3º. Et. 3.ª p. ar. 4º.

Quantum ad secūdū articulū arguēdū est cōtra pclusiones. Et quidē cōtra primā arguit a quodā Joāne parisiensi volēte pbare improbabilitatē nr̄e positionis et pbabilitatē opposite. s. q̄ pbabilius ē ponere subam panis remanere in sacro: q̄ȝ ponere oppositū aut saltē possibilitatē sue noue positionis. Primo auctoritate Damasceni q̄rto libro caplo quīto vbi dicit q̄ panis assumit et vnitur diuinitati in hac esca spūali sicut carbo ē lignū vnitū igni et humanitas deo in incarnatione. Itē idē Damascen⁹ libro q̄rto caplo quīto dicit sic. nūc interrogas qualiter panis fit corpus xpi et vinū et aqua sanguis xpi. tibi dico et ego q̄ spūs sanct⁹ superuenit et hec facit q̄ sup rationē et intellectū. panis aūt ꝛ vinū assumunt. et hoc dicit Damascen⁹ psequēter ei q̄d dixerat d̄ assūptione humane nature a supposito filij dei. de quo dictū est virgini p angelū spūs sctūs superueniet in te et c̄. Itē infra eodē caplo dicit sic. quēadmodū in baptismate q̄ cōsuetudo ē hominib⁹ aqua lauari ꝛ oleo vngi: piungauit oleo et aque grām spūs ꝛ fecit illud lauacrū regenerationis ita q̄ psuetudo est hominib⁹ panē comedere et bibere vinum et aquā: cōiugauit eis diuinitatē et fecit ea corpus ꝛ sanguinē ei⁹. Similiter infra loquēs de hoc sacro dicit. carbo aūt lignū simplex nō est sed vnitū igni: ita ꝛ panis cōmunionis non panis simplex ē s vnit⁹ diuinitati. Dionisi⁹ etiā de ecclesia. hierar. caplo tertio parte q̄ intitulat theoria vocat istud sacrm assumptionis vel sumptionis. et infra exponit dicēs q̄ xps hic assumit nr̄a vt cōmunicet nobis sua. ¶ 2º. q̄ aplus dicit p.º. Cori. 10. panis quem pmunicam⁹ et c̄. ¶ 3º. q̄ ab antiquo mucta ē hec opinio nō solū de possibilitate sed de entitate. et rō est q̄ plures difficultates tollunt p hanc positionē. solū enī difficultas de vnione est hic. cū ergo pauciora sint ponēda in articulis fidei et q̄ saluant apparētia. apparent aūt in hoc sacro esse panis et vinū q̄d pversio nō saluat sed assumptio. ꝛ assumptio est specialis articulus. ergo ꝛ c̄. ¶ 4º. q̄ cōfessio berēgarij est q̄ corp⁹ xpi sub aliter frāgitur. nec obstat q̄ nō esset ibi vnitas vel veritas q̄ sicut dicit subam panis manere id est suba q̄ est panis vt creatura saltem: sicut dicim⁹ corp⁹ xpi .i. corp⁹ q̄d est xps. ꝛ hoc ē corp⁹ meū quod pro vobis tradet. ¶ 5º. q̄ ista positio q̄ ponit subam panis manere quo ad essentiā nō quo ad esse et p assūptionē: in multis differt ab illa q̄ ponit subā panis manere sine assumptiōe et reputat heretica. Primo q̄ illa ponit post psecrationē duo supposita. hec aūt vnū solū in trib⁹ naturis. Secundo q̄ illa ponit manere panis subsistētiā: hec aūt subā p modū accidētis nō subsistētie. Tertio quia illa ponit manere panē quo ad eē pprīū: hec aūt quo ad essentiā tm̄. Quarto q̄ illa ponit eundē panē et idē vinū: hec vero aliū panē et aliud vinum: licet eandē paneitatē et vineitatē. Quinto q̄ ex illa sequitur veraciter nō esse corp⁹ xpi in altari d̄ nouo cum nec ipm mutet nec aliud in ipz: hec autem sic q̄ ponit vinū mutari quo ad esse. Sexto q̄ ex illa non ē cōmunicatio idiomatū cum sint sicut duo supposita: ex ista autem sic. Septimo q̄ ex illa nō adorat quicq̄d est in altari adoratione latrie: ex ista aūt sic ppt vnitatē suppositi. Octauo q̄ illa dicit sic eē: hec autē non sic sed posse eē. ¶ 6º. q̄ quecūq̄ sunt idē supposito limitata: vbicūq̄ est vnum ibi ē reliquū. sicut vbicūq̄ est musica sortis ibi est ei⁹ albedo. dico aūt limitata: q̄ si vnū esset limitatū ꝛ aliud illimitatū: quāuis vbicūq̄ esset limitatū ibi esset illimitatū: nō tñ vbicūq̄ esset illimitatū ibi esset et limitatū. nec identitas suppositi sufficeret ad hoc. vbi gra. licet enī vbicūq̄ est corp⁹ xpi ibi sit xps: nō tñ vbicūq̄ est xps s̄m diuinitatē ibi est sua humanitas. sed pane assūpto corp⁹ xpi humanū et corp⁹ panis esset vnū supposito et vtrūq̄ esset limitatū. ergo cū in altari esset panis assumpt⁹: ibi esset p cōsequens corp⁹ xpi. ¶ 7º. q̄ mediū est ppinqui⁹ q̄ȝ extremū. sed si xps assumeret panē vel paneitatē: hoc faceret mediāte sua corporeitate: q̄ indigni⁹ assumptibile est mediāte digniori s̄m cōgruitatē assumptionis. igit cū suppositū xpi assumēs esset in altari cū pane assumpto: multo magis ibi esset corp⁹ xpi q̄d esset mediū assumptionis. ¶ 8º. q̄ ibi est xps sacraliter: vbi ē virtute sacri directe. sed directius fit xps in altari p assumptionē q̄ȝ p cōuersio

nē: qꝛ forma huiꝰ sacri q̄ efficit signādo: directius efficat illud qđ magis ꝓpe signat. et hoc est vnio per assumptionez q̄ cōmunicant̄ idiomata. ita vt hic sit illud qđ sonāt verba forme: hoc ē corpꝰ meum. nō aūt vnio ꝯuersionis: qꝛ ꝑ illā panis nō est xp̄s nec ecōuerso sed panis fit xp̄s vel ꝯuertit̄ in ip̄m. igit̄ et c̄. Ponit ergo ista opinio tria. ṗmo dicit ꝙ corpꝰ xp̄i est vel pōt eē in eucharistia ꝑ assumptionez nature panis mediāte corꝑe qđ ē pars et nō toto supposito vel humanitate vt sit cōmunicatio idiomatū corꝑis et panis sicut nūc est dei et hoīs: qꝛ imediate assumpsit humanitatē. non aūt assumētis ad assumptū qꝛ reputat̄ erroneū dicere verbū ipanecatū sicut verbū īcarnatū. sicut dr̄ albꝰ cui albedo inest mediante tota sup̄ficie. ꝟ ethiops dr̄ albꝰ dēte: qꝛ dēs eiꝰ est albꝰ qꝛ ē pars mediāte q̄ inest albedo. ꝟ nō ip̄e dr̄ albꝰ qꝛ nō ꝟm totū sui ꝯiūgit̄ albedini. Secūdo ponit hec opinio ꝙ ex hoc sequit̄ corpꝰ xp̄i ď v̄gine natū crucifixū eē hic realr̄: qꝛ quecūq; p̄dicat̄ de p̄dicato ꝛ de subo, cū ergo panis sit hic qꝛ corpꝰ xp̄i est panis: ꝑ ꝯñs corpꝰ illud ē hic. sicut qꝛ hō erat in p̄sepio vel in cruce vl' in vtero: ibi erat deꝰ q̄ erat hō. et sicut qꝛ deꝰ est ille hō q̄ est passus et mortuꝰ ꝛ c̄ deus ē. ita sic ꝑ ꝯñs qꝛ panis mādicat̄ frangit̄ et comedit̄ vel diuidit̄: ꝯsequēter corpus xp̄i qđ est panis frāgit̄ et c̄. Tertio ponit ꝙ nihilominꝰ saluant̄ auctoritates scrōꝝ de ꝯuersione cū assumptione. cū eni esse differat ab essētia: vnū pōt assumi alio nō assūpto. vñ nō sic est verbū incarnatū sicut ipanecatū: qꝛ in illa assumptione ꝑuenta fuit essētia assūpta anteq̄ħ hēret esse. vñ nūq̄ħ habuit et aliud ab eē diuino sibi ꝯmunicato. ꝓpt̄ qđ fuit assūptio sine cōuersione aliq̄ assūpti in assumēs ꝛ ecōuerso. vñ ecclia dicit. nō ꝯuersione diuinitatis in carne nec suple ecōuerso: ꝟ assūptione humānitatis in deo. sed panis p̄exn̄s habet eē ꝛ essentiaꝫ et assūptio ad vnitatē suppositi ꝯsumit ip̄m subsistere: nō ꝑ ānihilationē sed ꝑ assūptionē essentie subalis p̄ficit̄ hoc mysteriū. et sic oēs auctoritates ď trāsubatione loquētes et ꝯuersione p̄nt refferri ad eē et nō ad essētiā. et auctoritates dicentes ꝙ post ꝯsecrationē nō manet panis ꝟ sunt: vera est ꝟm eē sed solū ꝟm essentiā. sic ergo dicit ista opinio ꝙ ita veraciter pōt esse sacr̄ aliter in altari corpꝰ xp̄i sine ꝯuersione ꝑ assumptionē panietat' sicut modo ponit̄ cōmunit̄ ꝑ ꝯuersionē. ¶ Cōtra secūdā ꝯclusionē arguit Scotꝰ ꝓbādo ꝙ suba panis ānihilet̄ in trāsubatione sic. illud qđ p̄cessit et nihil eiꝰ remanet: ānihilatū ē. ꝟ suba panis p̄fuit et nihil eiꝰ manet qꝛ nec materia nec forma. totū eni totalr̄ trāsit. s. materia ī materiaꝫ et forma in formā. ergo et c̄. ¶ 2°. sic. qđ prefuit et modo nihil est nec in se nec in alio: ānihilat̄. panis autem post ꝯuersionē nihil est in se. nihil etiā est in corꝑe xp̄i: qꝛ tūc corpus xp̄i augeret̄ ꝑ ꝯuersionē panis in ip̄m. illud eni fit maiꝰ in quod ꝯuertit̄ aliō quātuꝫ manēs. ¶ Si dicat̄ ꝙ nō est ānihilatio qꝛ terminus ad quē huiꝰ trāsitꝰ est aliq̄d. s. corpus xp̄i: ꝯ hoc arguit̄. qꝛ etsi desitionē huiꝰ panis comitetur positio corꝑis xp̄i: hic tn̄ illa desitio panis ꝟm ꝓpam rōnem nō distiguit̄ ab ānihilatione. qꝛ terminus ad quē eius ē nihilitas panis. Cōfirmat̄ ꝑ simile. qꝛ corruptio nō est ānihilatio modo nō ꝓpter hoc solū qꝛ generatio cōcomitat̄ eam. qꝛ si ꝓpter hoc et ꝓpt̄ terminū generationis precise nō esset ānihilatio: ipsa corruptio esset mutatio positiua ꝓpter terminū mutationis positiuū qđ ē alsum. nūc ergo corruptio ꝟm ꝓpam rōnem sui vt distinguit̄ essentialr̄ a generatione cōcomitante nō est ānihilatio qꝛ aliq̄d corrupti manet. s. materia. et ex hoc sequit̄ ꝙ negatio ad quā est: ē negatio in apto nato: ergo p̄uatio. ergo ꝑ oppositū cū in ꝓposito nihil terminia quo maneat nec negatio esse panis sit p̄uatio qꝛ nō in apto nato ꝟ pura nō esse: sequit̄ ꝙ ista destructio panis ꝟm ꝓp̄a rationē sui sit ānihilatio. Cōfirmat̄ vlterius. qꝛ ꝑ se ratio alicuius nō variat̄ ex aliquo cōcurrente ꝑ accidēs cum eo. sed ꝑ accidēs est ꝙ cū distinctione panis cōcurrit positio corꝑis xp̄i hic ṗmo. posset eni p̄rimū separari a secūdo. ergo ꝓpt̄ istā positionē corꝑis xp̄i hic: nō variat̄ ratio huiꝰ destructionis. sed si sola esset sine illa positione esset annihilatio panis. ergo ꝛ modo. Itē si panis ānihilaret̄ ꝛ corpus xp̄i poneret̄ hic presens: omni eodē modo haberet se tā panis q̄ħ corpꝰ xp̄i quātū ad omnez cōdicionē tā esse q̄ħ nō esse sicut modo se habet. sed qđ omni eodem modo se hēt sicut si esset ānihilatū: illud ē ānihilatū. ergo et c̄. ṗma p̄positio manifesta ē. qꝛ si esset ānihilatio: non forma nec materia eius maneret. ꝛ eodē modo nec nūc. sed etiā tūc corpꝰ xp̄i esset presens sub accidētibꝰ: ita et nūc. Itē qꝛ terminꝰ noue actionis ē nouus. ergo negatio esse panis vt terminus desitionis panis: noua ē. sed vt in corꝑe xp̄i nō est noua. nā illo modo quo dispatiuꝫ includit negationē dispati: ante ꝯsitionē panis corpꝰ xp̄i fuit non panis. et similr̄ corpꝰ xp̄i fuit prius. igit̄ terminus illꝰ desitionis nō est corpꝰ xp̄i nec negatio panis in corꝑe xp̄i. Si dicas ꝙ nō esse panis vt in corꝑe xp̄i nō est noua negatio sicut nec dispatio corꝑis xp̄i ad panē est noua: sed tn̄ nō esse panis est terminus: qꝛ negatio ista vt in corꝑe: est p̄rōnē dis

perationis. si ergo nõ esse terminat vt nouũ: terminat vt non in corpe prationem disperationis. ¶ Forte diceč ppter ista argumẽta aliter ad primas rationes q post cõuersionẽ suba panis non est totaliter nihil sed est quodã modo aliqd. nõ illud quod prefuit: sed illud in quod cõuersa est. sed cõtra hoc arguič pmo. q termin⁹ mutanõis inq̃m est termin⁹: includit nõ esse alteri⁹ termini. hoc pbač. q inq̃m est termin⁹: habet aliquã icõpossibilitatẽ ad aliũ terminũ. ergo vt est termin⁹ nõ includit aliquitatẽ alteri⁹ termini nec alterũ terminũ esse aliquo modo aliqd. q cõtradictio est q vt includit nõ esse eius: includat aliquitatẽ ei⁹. ¶ 2°. ad idẽ. q corp⁹ xpi nullo modo aliter se habet post cõuersionẽ q̃ ante. ergo nec aliqd alio modo hẽt esse in ipso. sed panis nõ cõuersus nullo modo hẽt aliquitatẽ suã in corpe xpi nec aliquitatẽ corpis xpi. ergo nec panis post cõuersionẽ. pbač cõsequẽtia pma. esse sm quid in aliquo est ppter ei⁹ esse simpliciter. q enĩ aliquid in se ẽ tale: ideo sic vel sic habet aliquid in se. ergo non est differẽtia in modo essendi alicui⁹ in aliquo nisi ppter differẽtiã entis in se. ¶ 3°. ad idẽ. cuius ẽ aliquitas: illud ẽ ea aliqd formalr. si ergo aliqtas corpis xpi sit eius nũc: quod fuit suba panis ẽ aliquid formalr illa aliqtate. quero qd aliqd. non panis: q nõ est panis. Et preterea contradictio videč q aliqtate corpis sit aliqd formalr qd non est panis. nec ista aliqtate est aliqd quod fuit panis puta corp⁹ xpi. q qd fuit suba panis simpličr desijt esse. corp⁹ xpi autẽ manet in eodẽ esse. nec põt dici q ista aliqtate est aliqd aliud nisi panis vl corpus xpi. hec Scot⁹ in forma. ¶ Cõtra eandẽ ɔclusionẽ simul et precedẽtẽ arguit Durãdus, pbãdo q vel aliqd de suba panis puta materia remanet in hoc sacro: vel suba panis veraciter ꝛ pprie ãnihilač. Primo sic. illud qd nõ est magis in alio nũc q̃ pri⁹: nõ est magis ɔuersũ in aliud nũc q̃ prius. sed si panis nõ manet post cõuersionem plus q̃ ante: nõ est magis cõuersus in corpus xpi nũc q̃ pri⁹. Si dicač q vnũ manet ĩ alio q cõmunicãt in materia et vnũ est educibile d altero virtute diuina: nõ valet. q simili modo maneret panis in corpe xpi si essẽ corruptus corruptione naturali. q eodẽ modo cõmunicaret cũ ipso in materia et posset educi de ipso virtute diuina. igitur et č. ¶ 2°. sic. ois terminus actionis attingič per actionẽ. sed in conuersione panis in corp⁹ xpi sm te corpus xpi est termin⁹. ergo p talẽ actionẽ attingitur. sed si nihil fit in ipso q̃liter attingač nõ ẽ intelligibile cũ illud esset actio p quã nihil ageretč. Nec valet si dicač q p cõuersionẽ sube aliqd agatur in corp⁹ xpi. put est hic. s. put est in sacro altaris: q istud nõ fit p cõuersionẽ. q si fieret cõuersio totius ĩ totũ sm subam et oĩa accidentia: corpus xpi nõ esset plus hic nũc q̃ prius. ergo et č. ¶ 3°. q si in corruptione materia desineret esse quẽadmodũ et forma: tũc nõ esset corruptio sed ãnihilatio. sed sm hãc positionẽ materia panis d sinit esse sicut ꝛ forma. ergo ibi est vera ãnihilatio ꝛ nõ cõuersio. ¶ 4°. sic. qualr põt itelligi cõuersio forme in formã preexistẽtem: nõ est itelligibile. q nihil aliud videč hic eẽ nisi q vna desinit esse alia incipiẽte esse. ex quo p desitionẽ vni⁹ nihil aduenit alteri. et q materia q̃ fuit sub vna forma sit d nouo sub alia quẽadmodũ dicit phs pmo phy. q materia pmo fuit sub vno ɔtrariorũ postea sub alio. ¶ 5°. q si materia nõ ãnihilač sed ɔuertitur hoc est altero duorũ modorũ. aut q manet non in se sed in suo simili. s. materia alteri⁹. aut quia ex ipsa et materia alteri⁹ efficič vnũ. pmũ nõ põt dici q tũc ɔuersio nõ differret ab ãnihilatione. ãnihilata enĩ materia vni⁹: nihilomin⁹ ipsa remanet ĩ simili materia alteri⁹. nec põt dici magis cõuerti in materiã alicui⁹ determinati q̃ in materiã alterius cuiuscũq cũ materia oĩum sit eiusdẽ rõnis. Si vero dicač secundũ: habeč ppositũ. q sicut materia nõ distĩguič a materia nisi p formam sub q̃ est: sic nõ põt effici vnũ cũ materia alterius nisi q vtrũq efficiač sub eadẽ forma. ergo materia panis nõ põt cõuerti in materiã corpis xpi nisi efficiač sub eadẽ forma. et sic aliqd qd fuit sub forma panis: efficiač sub forma corpis xpi et nõ d sinit totalr. ¶ 6°. si de duabus hostijs suba panis vni⁹ ãnihilareč manẽtib⁹ speciẽb⁹: et suba panis alteri⁹ cõuertereč eo modo quo dicit tua positio non plus maneret de suba panis vni⁹ q̃ alterius. ergo si pma nõ dr̃ ɔuersa sed ãnihilata: pari rõne nec secũda. ¶ 7°. q si remanẽte corpe xpi in nullo mutato rediret eadẽ suba panis q̃ pus fuit: ipsa vere creareč q de nihilo fieret. nõ enĩ fieret d suba corpis xpi nec d alia vt supponim⁹. ergo si p existẽte corpe xpi et nihil substãtie panis in eo remanẽte panis desinat esse: vere ãnihilatur. ɔña pbač. q eodẽ modo se hẽt aliqd vt sit termin⁹ ad quẽ ãnihilationis: et vt sit termin⁹ a quo creationis. et ideo sicut existẽtia corpis xpi non ĩpediret quĩ esset creatio suba panis redeũte: sic existẽtia ei⁹ nõ impedit qui sit vera ãnihilatio nihil d suba panis remanẽte in ipso. ¶ 8°. illud qd pus fuit aliqd et postea ẽ nihil: ẽ vere ãnihilatũ. sed sm te suba panis ante ɔsecrationẽ fuit aliqd: post ɔsecrationẽ aũt est nihil. ergo suba panis ẽ vere ãnihilata. maior patet d se ex rõne terminorũ. minor pbač.

q2 illud qđ nõ est aliqđ in se vel in alio: ẽ vere nihil. q2 nõ aliqđ et nihil eqpollent. sed sũba panis post ꝯsecrationẽ nõ est aliqđ in se q2 desijt eẽ: nec est in alio. s. corp e xp̄i q2 post ꝯsecrationẽ nihil est plus in corp e xp̄i q̃ ante ſm te. ergo et cẽ. et sic ꝓbata ẽ maior et minor et ꝯñã et ꝓ ꝯñs tota ratio. hec Durãd⁹. ¶ Cõtra tertiã conclusionez arguit Scot⁹ ꝓbãdo q corp⁹ xp̄i nõ icipit eẽ in sacro so: lũ p ꝯuersionez panis in illud. ꝑmo inqt suppono q ſm te trãsubstãtiatio ẽ mutatio subalis co modo quo cõcedit̃ esse mutatio. ex quo sequit̃ q h3 et pro p se termino ad quẽ subam. p nullã autẽ mutationẽ h̃etur p se illud qđ est posteri⁹ suo p se termino. sed hm̃oi p̄sentia ẽ qđ posteri⁹ simplicit̃ sũba corp is xp̄i q̃ sũba terminat mutationem: q2 nõ est hm̃oi p̄sentia ꝑus naturalr̃ aut essẽtialiter ipa sũba: q2 sb̃a corp is xp̄i posset eẽ sine hm̃oi presentia. nec simul natura: q2 tũc nõ posset p̄sentia talis destrui nisi destrueret̃ sũba corp is xp̄i qđ est falsuz. ¶ 2° sic. p nullã mutationẽ habet̃ p se illud qđ est aliud a p se termio. sed hm̃oi p̄sentia ẽ aliud simplr̃ a sũba q̃ est p se termin⁹ trãsubatiõis. ergo et cẽ. maior patet. q2 vni⁹ mutationis p se: est vn⁹ p se termin⁹. et ita qcqd est aliud ab illo p se termino licet sit p accidẽs idẽ cũ eo: nõ habet̃ p se p illã mutationẽ. minor patet. q2 hm̃oi p̄sentia nõ est sũba panis. nec ista p̄sentia ẽ sb̃a corp is xp̄i: q2 hm̃oi sb̃a fuit qñ ista p̄sentia nõ fuit. ¶ 3°. q2 deus põt facere corp⁹ suũ p̄sens cuz pane manẽte sũba panis: et tũc nõ erit hic p aliquã mutationez q̃ sit ad subam vt p se terminũ: q2 nulla ẽ noua sb̃a panis. et tñ p illaz acq̃rit̃ p̄sentia eiusdẽ rõnis cũ illa q̃ nũc habet̃. ergo oportet q p mutationẽ eiusdẽ rõnis. ergo p aliã fieret q̃ p mutationẽ sb̃alez. maior ꝓbat̃. q2 ad nouitatẽ posterioris: nõ seq̃t̃ nouitas ꝑoris et. 6°. phy. vbi vult Aristoteles q in tertio põt eẽ mot⁹ ſm vbi: licet nõ possit ibi eẽ nouitas ſ3 aliquã formã absolutã. vñ aliqđ põt moueri localit̃ sine mutatione ad sb̃am. cui⁹ rõ est. q2 vbi ẽ q̃dã respect⁹ extrĩsec⁹ adueniẽs et nõ forma absoluta. sed p̄sentia ista posterior ẽ sb̃a panis sicut respect⁹ posterior ẽ absoluto maxime posteri or sũba. ergo sine mutatione aliq̃ circa sb̃az panis põt eẽ noua p̄sentia corp is xp̄i ad panez. oportet ergo dare aliã mutationẽ ad hm̃oi p̄sentiaz q̃ nõ sit sb̃alis. ⁊ p ꝯñs in ꝓposito p trãsmutationẽ sb̃alẽ nõ p se habet̃ ista p̄sentia. q2 termin⁹ eiusdez rõnis cuiusmodi ẽ p̄sentia: nõ est ꝓp̄e et p se terminus duaꝝ mutationũ distictaꝝ ſm gen⁹. et si dicas q põt fieri p̄sens cũ sb̃a panis sine mutatione subali: tñ nũc fit p̄sens p mutationẽ subalẽ panis in corp⁹ xp̄i et nõ p aliã: ꝯtra. in corp⁹ xp̄i prius fa ctum p̄sens pani: posset de⁹ conuertere panẽ. nõ enĩ hic est magis ꝯtradictio q̃ q modo conuertatur in corp⁹ xp̄i non ꝑus p̄sens. ergo p talẽ cõuersionẽ factã tũc in corpus xp̄i ꝑus p̄sens speciei panis: non fieret ibi de nouo p talẽ conuersionẽ. vel oportet dicere q fieret p̄sens ꝑus q̃ fuit p̄sens et q eadẽ p̄sentia terminaret duas mutationes dictas. ¶ 4° qđ conuertit̃ in aliqđ p̄existẽs: magis acq̃rit condiciones eius q̃ econtra. patet. si eniz nutrimentũ conuertat̃ in carnẽ: magis animatur anima corp is q̃ caro informet̃ forma ei⁹. et vniuersalr̃ acq̃rit cõdiciones absolutas et vbi et alias respectiuas carnis q̃ econtra. ergo ex sola cõuersione panis in corp⁹ xp̄i p̄existens: magis acq̃reret panis vt conuersus p̄sentiã corp is xp̄i in celo: q̃ corpus xp̄i presentiã speciei panis in altari. ¶ 5°. q2 de⁹ posset conuertere subam panis i corpus xp̄i vt existẽs in celo vl̃ vt habẽs esse in celo. quia hic nõ est maior contradictio q̃ in ea cõuersione q̃ nũc ponit̃. sed tũc nõ haberet corpus xp̄i esse sub specie panis ex ipsa cõuersione: ergo nec nũc. ¶ 6°. si panis quãtus conuerteret̃ in corpus xp̄i quãtũ ita q quãtitas in quantitatẽ et sũba in subam: corpus xp̄i quãtũ non h̃ret vbi circũscriptiue qđ fuit panis circũscriptiue. ergo ex cõuersione substãtie in substãtiez: corpus xp̄i non h̃et vbi diffinitiue qđ erat sube panis diffinitiue. antecedẽs notũ est. q2 non posset illud quãtũ corp⁹ xp̄i esse circũscriptiue in loco panis cũ sit maius pane. consequẽtia ꝓbat̃. q2 sicut sũba et sũba q̃ subsunt quãtitati diffinitiue se habẽt ad locũ: ita sb̃a quãta ad subam quãtã circũscriptiue. ergo conuersio sube in subam facit ad esse circũscriptiue i loco. hec Scot⁹ in forma. ¶ Contra candẽ ꝯclusionẽ arguũt Scot⁹ et Durãd⁹ ꝓbãdo q ꝯuersio si est: nihil facit nisi dispositiue ad esse corp⁹ xp̄i in altari et q de⁹ sine cõuersione eque facere põt. et ꝑmo supponit q p carẽtiaz quãtitatis est angelus p̄sens omni corp i. q2 sola quãtitas facit distare et esse absens. et p ꝯñs ꝑuatio quãtitatis facit realr̃ esse p̄sens. et idẽ conueniret hoi si esset sine quãtitate sicut angelo. et idez hoi quãto si nõ vteret̃ quãtitate respectu oĩum. vel si absolueret̃ ab vsu quãtitatis respectu hui⁹ et nõ illi⁹: isti esset p̄sens et illi absens realiter. ¶ 2°. ostẽdit qđ conuersio faciat. nã q2 sũba conuertitur ⁊ accidẽtia remanẽtia faciũt esse ibi corpus xp̄i sacrãlr̃ q2 significant ipsum sicut ꝑus significabãt ibi esse subam suam. sed hoc nõ est ibi esse realr̃ sed esse sicut in signo. conuersio vero sube in corpus xp̄i: facit quidẽ habere istas species habitudinẽ imediatam. sed ex hoc non sequitur q corpus xp̄i sit hic realiter. q2

licet cõuersio fiat in corpus xpi directe ex vi sacri
ꝑut est suba: fit tñ cõsequẽter ex naturali conco-
mitantia in corp⁹ qd est quantitas. et sic cũ corp⁹
etiã sit quãtũ, ꝑut est termin⁹ cõuersionis: nõ põt
per hoc hic esse realiter pñs cũ secũ ferat quãti-
tatẽ ꝑ quã distat et est realit̃ absens. ¶ 3°. dicit ꝙ
diuina virt⁹ absoluẽs quãtitatẽ ab vsu quãtitatis
q̃ est facere distare ⁊ esse absens cõpletiue et vlti
mate: facit hic eẽ corp⁹ xpi. illud eñi qd est realit̃ ⁊
est nõ absens nec distãs realr alicui: est ei presens
realr. vñ quia ꝯuersio facit hr̃e corpus hitudinez
ad istas species et nõ ad lapidẽ q̃ nõ est in ipz cõ-
uersus: inde ẽ ꝙ absolutio ab vsu quãtitatis quã
sola diuina virt⁹ facit: est respectu istaꝝ specierũ
causa, ꝑpter quã est ibi pñs vbi est facta conuer
sio et nõ alibi. si aũt vbicũqz esset facta conuersio
vbicũqz esset. nõ ꝙ cõuersio facit ipm esse ibi: sed
solũ determinat absolutionẽ ab vsu quãtitatis ꝑ
quã est ibi. ¶ 4°. dicit ꝙ de⁹ nulla facta cõuersio-
ne põt facere absolutionẽ istã ab vsu quantitatis
sicut fecit qñ itrauit ad discipulos ianuis clausis.
qñ eñ erat in eodẽ loco cũ ianuis: nõ erat ibi lo-
calit̃ qꝛ duo corpa eẽ simul localr est duo ꝯtraria
esse simul qd ẽ ĩpossibile: sed alteꝝ ꝓuabat̃ vsu q̃n
titatis ne locũ occupet qd est effect⁹ quantitatis
nõ formalis cũ vltima spa in supficie cõuexa non
occupet locũ. et qꝛ ianue videbant̃ et nõ corpus
xpi: ideo ꝓ tũc ianue q̃dem erãt in loco suo loca-
liter: corpus aũt xpi erat simul cũ eis sicut esset v-
nus spũs nõ localit̃ nec ꝑ motũ localẽ ꝑ quem ad
discipulos sensibilr venit: sed ꝑ absolutionem ab
vsu quãtitatis effectiue et ꝑ realẽ exhibitionẽ p̃-
sentie sue formalr. vñ si ianue signassent xp̃z: fuis
set ibi sacrãliter. nũc aũt ꝑpter defectũ signi: fuit
tñ presens realit̃ et non sacrãliter. sed illud facit
nõ cõuersione facta alicu⁹ in corp⁹ xpi. ergo cor-
pus xpi diuina virtute ꝑ solam absolutionẽ ab v-
su quãtitatis fit realit̃ pñs sine cõuersione. ¶ 5°
declarat sic. quia deus põt facere effectũ qui ẽ res
absoluta vel relatio sine causa ei⁹ in fieri sicut geñ
rationẽ sine alteratione. vnde si ex ꝯuersione cau
sat̃ ista habitudo in corpe xpi ad species ꝑ quam
dicatur eẽ presens realiter loco specieꝝ: cũ eẽ hic
in corpe xpi remaneat trãseũte cõuersione: ergo
sine cõuersione põt de⁹ causare in corpe xpi istam
hitudinẽ q̃ est esse hic realr presens. et sic habet̃
ꝓpositũ. ¶ Cõtra eandẽ cõclusionẽ arguit durã
dus ꝓbando ꝙ possit esse corp⁹ xpi in altari nulla
facta ꝯuersione sed manẽte suba. et p̃mittit quã-
dã diuisionẽ ex qua postea format argumẽta sua.
qꝛ si conuersio reqreret̃: hoc esset ꝑpter alteram
istaꝝ causaꝝ triũ. aut qꝛ corp⁹ xpi nõ põt esse sub
illis speciebus simul cũ alio corpore: aut quia cor-
pus xpi non posset esse in sacramento nisi substã
tia panis mutaret̃ in ipsum: aut quia nõ saluaret̃
veritas verboꝝ sacr̃ aliũ. sed neutro istoꝝ modo
ruz ĩpedit̃. ergo et c̃. ¶ Nõ ꝑpter primũ ꝓbatur
sic. corp⁹ quod põt simul esse cũ aliena quantita-
te: põt simul esse cũ substantia subiecta illi quãti-
tati. nõ eñ repugnat duob⁹ corꝑib⁹ esse simul: ni-
si ratione quãtitatis cui⁹ est excludere ab eodem
situ aliam quãtitatez. sed corp⁹ xpi põt esse simul
cũ quantitate panis vt ponit cõmunis opinio q̃
tenet corp⁹ xpi esse in hoc sacr̃o. ergo eque facilr
põt esse cũ suba panis manẽte sub sua quãtitate.
Nec ꝑpter secũdũ debet poni: quia cõuersio pa-
nis in corpus xpi si ponat̃: nõ est ratio quare cor
pus xpi sit ibi de nouo. quod patet dupliciter. pri
mo quia si ꝑpter cõuersionẽ panis in corpus xpi
esset corpus xpi vbi fuit ꝑus suba panis: eadẽ rõ-
ne si totus panis quo ad subam et quãtitatẽ con
uerteret̃ in quãtitatẽ corpis xpi: corpus xpi ⁊ sua
quãtitas ex vi talis conuersionis essent de nouo
vbi prius fuit panis. hoc autẽ falsum est. qꝛ tunc
oporteret ꝙ corp⁹ xpi mutaret̃ fm locũ. compa-
raretur eñ circũscriptiue ad locũ vbi pri⁹ fuit pa
nis. qꝛ non compararet̃ ad ipm ratione substãtie ꝑ
rõne quãtitatis sue: cũ cõuersio esset nõ solũ sube
in subam sed quãtitatis in quãtitatẽ. ergo similr
videt̃ ꝙ ꝑpter solã cõuersionẽ sube corpis xpi nõ
sit vbi prius fuit panis. Secũdo qꝛ ꝑ cõuersionez
alicu⁹ rei in aliquã preexistẽtẽ: videt̃ magis fieri
ꝙ res cõuersa sit vbi erat res in quã conuertit̃ q̃
ecõtra. sicut cũ cõuertit̃ alimẽtũ in subam come-
dẽtis alimentũ: fit vbi erat comedẽs et nõ econ
tra. ꝙ ergo suba panis cõuertat̃ in corp⁹ xpi iã q̃
in aliq̃d preexistẽs: magis fit virtute cõuersionis
ꝙ panis sit vbi erat corp⁹ xpi: q̃ ecõuerso. Prop
ter tertiũ similiter nõ oportet dicere ꝙ suba pa-
nis nõ remaneat. qꝛ ex quo ponit̃ corp⁹ xpi realr
in hoc sacr̃o: ꝑ ipso potest reddi vera locutio. vt
nõ solũ dicat̃ corpus xpi esse hic: sed dicat̃ hoc. i.
cõtẽtũ sub hoc ẽ corpus meũ qꝛ indefinita veri
ficat̃ ꝓ vno solo. nec oportet ꝙ suba panis dmõ
straret̃ dato ꝙ esset ibi sicut nõ fit demonstratio
specieꝝ ibi existiũ. ¶ 2°. ꝑncipalr arguit ꝙ argu-
mentũ quoddã supius positũ nõ valeat. s. ĩpossi-
bile ẽ aliq̃d esse nũc nouiter vbi nõ fuit prius nisi
ipso mutato vel alio in ipsum. et c̃. dicit eñi ꝙ v-
traqz ꝑpositio huius argumẽti tã maior q̃ mi-
nor est falsa. ratio etiã magis concludit opositũ
q̃ ꝓpositũ. ꝙ eñi maior sit falsa patet. qꝛ de⁹ pos-
set facere ꝙ supra vltimã sperã que nũc est: esset
alia cõtinẽs illã et in qua esset sicut in loco. et sic

vltima spera q̄ nūc est: esset in loco vbi prius nō fuit absq; mutatione sui et absq; mutatione alterius in ipam. quāuis enī spa d̄ nouo creata essz mutata large sumēdo mutationē, p creatione: tñ nō esset mutata in priorē sperā. et similr posset de⁹ facere q corp⁹ xp̄i esset d̄ nouo i sacro altaris absq; mutatione sui et absq; mutatione alteri⁹ in ipm facta aliq̄ mutatiōe circa panē vl aliqd aliud. nec sequit si circa panē sit aliq̄ mutatio: q illa sit cōuersio panis in corp⁹ xp̄i: q2 pōt esse aliq̄ alia. ꝑ esset fallacia consequētis a supiori ad inferi⁹ affirmatiue. minor etiā ē falsa. q2 corp⁹ xp̄i exñs de nouo in sacro: nō est vbi prius nō fuit. q2 eē in sacro non est hīc nouū vbi. nā vbi ē circūscriptio corporis a circūscriptione loci, pcedēs. cū ergo corp⁹ xp̄i nō sit in sacro circūscriptiue: patet q nō ē in eo tanq̄ i aliq̄ vbi. nec p ꝯñs est vbi prius nō fuit cui⁹ oppositū assumit minor, ppositio. rō etiā magis cōcludit oppositū q̄z ppositū. q2 diffinitio nō pōt ꝯuenire nisi cōuenit diffinitū. si ergo alit se hr̄e nūc q̄z prius sit diffinitio ei⁹ q̄ est moueri vel mutari: non ꝯuenit alicui nisi cui ꝯuenit esse motū vel mutatū. si ergo corp⁹ xp̄i p hoc q ē de nouo in sacro se habeat alit nūc q̄z prius, put tu arguis: sequit q ipsum sit motū vel mutatū. et nō panis in ipm cui⁹ oppositū intēdis ꝯcludere. et sic p3 q illa rō nō cogit. ℭ3°. pncipalr. q2 cū ꝯuersio nō sit necessaria ad existētiā corporis xp̄i in sacro q̄z ad ei⁹ pmanentiā sed solū quātū ad fieri d̄ nouo: q2 corp⁹ xp̄i in sacro est quādiu pmanēt species: ꝯuersio aūt em nō semp fit sed solū in, platione verboꝝ: satis dubiū est ꝛ derogare videt imēsitati diuine potentie dicere q de⁹ nō possit facere corp⁹ suū in sacro eē p aliū modū q̄z p ꝯuersionez substātie panis i ipz. maxime cū ponere cōuersionez fieri: difficilimū sit videre q̄liter ipsa faciat aliqd ad hoc q corp⁹ xp̄i sit in sacro. q2 sicut se habet suba ad subaz: sic debēt quātitas ad quātitatē. sed si fieret cōuersio quātitatis panis in quātitatē corporis xp̄i: nō, ppt hoc quātitas corporis xp̄i fieret vbi prius fuit quātitas panis. ergo similiter, ppter cōuersionē substātie panis in corp⁹ xp̄i: nō apparet q corp⁹ xp̄i debeat esse vbi fuit suba panis nec q ad hoc tal cōuersio aliqd opet. ℭ4°. pncipalr dicit q temerariū est dicere q corp⁹ xp̄i virtute diuina nō possit esse in sacro nisi p cōuersionē substātie panis in ipsum. tenet enī fides q humanitas q̄ de se nata est cōstituere, ppriū suppositū: fuit in alieno supposito p solā habitudinē existēdi in alio sibi dataz a deo. Quare ergo nō poterit dici q corp⁹ xp̄i nō mutatum sm locū nec sm formā aliquā absolutā possit esse de nouo in sacro p nouū ordinē seu habitudinez sibi datā a deo in q̄z^m est suba et nō in q̄z^m est quātitas q2 sm q est suba nō est limitata ad aliquē locū. ℭCōtra eandē cōclusionē arguit aureol⁹, pbando q nō sufficiat dicere q in trāsubatione sit successio esse vni⁹ sube post nō eē alteri⁹. primo q2 oē q̄d succedit alteri in aliq̄ succedit illi. sed non pōt dari in q̄ corp⁹ xp̄i succedat pani. ergo ꝛc. maior nota ē q2 oē q̄d succedit aut succedit i essendo q2. s. nō fuit ꝛ modo ē: vel succedit in tpe q2 est in tpe postq̄ nō erat in tpe: vel succedit in loco. sed nō est dare primū in, pposito qm̄ xtute trāsubationis corp⁹ dñi nō accipit eē p⁹ nō eē q2 pri⁹ erat. nec pōt dari secūdū q2 eodē modo succedit ipsi nō esse panis lapis q̄ ē in altari q2 ē in tpe postq̄ panis habuit nō eē. nec sufficit terti⁹ mod⁹ q2 hoc modo nō essz aliud trāsubari panē in corp⁹ xp̄i q̄z esse corp⁹ xp̄i vbi fuit panis. similr nec pōt dari q succedat in specieb⁹ vt q2 prius fuerūt in pane ꝛ postea sunt i corpe xp̄i: q2 hoc nō essz nisi trāsaccidētatio vel trāsaccidētatio. sic ergo p3 q nō pōt dari in q̄ sit ista successio. ℭ2°. q2 aut ista successio ē sm eē antiquū corporis xp̄i ꝯseruatū p⁹ nō eē panis: aut acq̄sitio alicui⁹ noui eē in q̄ succedit pani. primū nō sufficit q2 tūc panis diceret trāsubari i oē illud q̄d ꝯseruat post nō esse panis. et ita si deus ānihilaret lapidē: diceret trāsubari i solē. imo hoc modo panis trāsubaret i solē et totū mūdū: q2 sol ꝛ tot⁹ mūdus ꝯseruāt post nō esse panis. si vero det secūdus mod⁹ habet, ppositū q2 illud acq̄situ nō pōt esse entitas simplr. aut ergo est tēpus aut loc⁹ et nō apparet q̄d sit vt, pbat prima rō. ℭ3° sic. certū est q successio ē hitudo posterioris ad prius. si ergo trāsubatio sit talis successio: tūc panez trāsubari in corp⁹ xp̄i nō est aliud q̄z deū dare corpori xp̄i hitudinē talez posterioris ad prius. ꝑ hoc nō sufficit. tū q2 oē posteri⁹ in aliq̄ est posterius. s. natura vel tpe vel loco vel quoq̄ alio vt p3. 5° metha^c. in, pposito aūt nō pōt dari in q̄. tū q2 talis mod⁹ ē cōmunit ꝯ doctores: q2 ad illū sequit q necessario ē facta mutatio in corpe xp̄i eque et magis q̄z in pane. ℭCōfirmat q si talis successio sit respect⁹: aut exigit respect⁹ itrīsec⁹ adueniēs aut extrīsec⁹ adueniēs. si primo modo: cōtra q2 ille nō adijcit nisi acq̄sito aliq̄ absoluto. ergo p trāsubationē aduenit corpi xp̄i aliq̄d absolutū. si secūdo modo: cū ad illū sit p se mot⁹: sequit q corp⁹ xp̄i mutabit acq̄sito tali respectu. ℭ4°. q2 vbi vnuz p̄ase succedit alteri: nō est verū dicere q illud q̄d succedit ꝛ accedit ad id q̄d succedit nō est immo ecōtra. sed p hugonē d̄ sacris parte secūda caplo octauo panis accedit ad corp⁹ xp̄i et ad vnitatez cū eo. sciī etiā cōmuniter dicūt q panis ꝛ vinum

transeũt in corp⁹ xpi. ergo talis trãsubatio nõ est successio. Cõfirmat̃ q2 licet forma succedat puationi: nõ tñ priuatio dicit̃ cõuerti in formã. ¶5°. qñ inter aliq̃ est hitudo p accidẽs rõne alicui⁹ tercij: trãseũte illo tertio trãsit illa habitudo. verbi gr̃a. hitudo ẽ p accidẽs int̃ policletũ et edificatorẽ respectu tertij cui cõiungit̃. s. respectu artificis. sed quãcito nõ ẽ artifex: iã nõ edificat policlet⁹. s̃ fm̃ phm̃ p̃mo phy. ⁊ cõmẽtatorẽ ibidẽ: hitudo inter terminũ a q̃ et terminũ ad quẽ: est p accidens puta hitudo carnis et vermis rõne tertij qd̃ transit d̃ vno in aliud. s̃ in ppposito nõ ẽ dare aliqd̃ tertiũ trãsiẽs. ergo int̃ panẽ et corp⁹ xpi nõ est talis hitudo. ¶6°. arguit̃ q᷑ trãsubatio vel ꝯuersio nõ sit subiectiue in pane. q2 ĩpossibile ẽ q᷑ aliqd̃ accidẽs sit in illo subiecto qd̃ nũq̃ʒ est dum illud accidẽs ẽ. pbat̃ q2 accidẽs eẽ in subiecto nõ est aliud q̃ʒ sustẽtari in subiecto. qd̃ aũt nõ est: sustẽtare nõ valet. imo videt̃ eẽ cõtradictio d̃ plano dicere q᷑ accidẽs sit in subiecto et subiectũ nõ sit. sed p te in instãti in q̃ trãsubatio est: panis non est. ergo et c̃. ¶7°. ad idẽ. q2 fm̃ te nihil trãsubationis est i t̃pe p̃cedẽte sed ẽ totalr̃ in istãti. ergo nihil facit p te dicere q᷑ panis habet eẽ in toto t̃pe p̃cedẽte: et in vltimo instãti ẽ trãsubatio. ergo in illo istãti habʒ subiectũ. sed tũc panis nõ est. ergo et c̃.

**Quantum ad ar**ticulũ tertiũ p̃mo notãdũ est q᷑ fm̃ viã. S. T. rõ formalis q̃ corpus xpi existit de nouo realr̃ sub sacr̃o eucharistie: ẽ cõuersio subẽ panis et vini in subam corpis et sanguinis xpi. et d̃r rõ formalis nõ p modũ forme absolute pmanẽtis sicut ẽ calor vel albedo: s̃ p modũ mot⁹ vl̃ actionis sicut calefactio vel dealbatio. vñ existẽtia corpis xpi in sacr̃o ẽ formalr̃ p dictã ꝯuersionẽ nõ intrĩsece s̃ extrĩsece. queãdmodũ dicimus genitũ fieri formalr̃ p generationẽ ⁊ calidũ p calefactionẽ atq; albũ p dealbationẽ. p hoc enĩʒ q᷑ ex institutione diuina et ex vi verboꝝ p̃dicta cõuersio terminat̃ ad subam corpis xpi vt succedentẽʒ substãtie panis: terminat̃ p ꝯñs ad existentiã xpi sub sacr̃o et ẽ rõ ipsi⁹ formalis. ip̃e etiã spẽs sacr̃ales remanẽtes post ꝯuersionẽ: dici pñt rõ formal' q᷑ xp̃s existat sub sacr̃o: aliter tñ q̃ʒ dicta cõuersio. s. p modũ forme pmanẽtis extrĩsece tñ. q2 enim suba corpis et sanguinis xpi succedit ex vi cõuersionis sub sp̃ebꝯ sacr̃alib⁹ substãtie panis et vini cõuerse in ipam: habet ad spẽs sacramentales queẽdã modũ ordinis et hitudinis ad instar subẽ panis et vini q̃ p̃us sub illis extiterat: quãuis non

oĩno p eũdẽ modũ neq; q̃ᵐ ad oĩa. nam cũ suba corpis et sanguinis xpi nõ succedat in sacr̃o sicut subiectũ specieꝝ sacr̃aliũ d̃as illis eẽ et ab illis intrĩsece ĩformatũ: nõ h̃ẽt ad illas ordinẽ et hitudinem pprij subiecti neq; ab illis sicut ab accidentibus p inherẽtiã denominat̃. verũtñ quãtũ ad illas hitudines i q̃bus suba corpis ⁊ sanguinis xpi succedit subẽ panis et vini in ordine ad spẽs sacr̃ales: formalr̃ se hñt ip̃e spẽs ad subam corpis ⁊ sãguinis xpi sicut se habebãt formalr̃ ad subaʒ panis et vini capiẽdo aduerbiũ sicut p etiã. Unde dicim⁹ q᷑ spẽs sacr̃ales formalr̃ significãt corpus xpi sub sacr̃o et formalr̃ illud cõtinẽt et tegũt ⁊ velãt queãdmodũ subam panis et vini p̃us sub eis existẽtẽ: nõ tñ eodẽ modo q2 nõ intrĩsece ⁊ p modũ inherẽtie: sed extrĩsece p modũ sacr̃i. qui modus naturalis nõ est nec a phĩs cognit⁹: sed supnaturalis a xp̃o diuina virtute institut⁹. h̃ẽt tamẽ mod⁹ quo corp⁹ xpi est in sacr̃o q̃ᵐ ad aliqd̃ similitudinẽ cũ modo quo locatũ hitudinẽ h̃ẽt ad locũ, put. S. T. dicit i hac dis. ar. 3. sub. ar. p̃° ad p̃ᵐ. inq̃ᵐ. s. loc⁹ est aliqd̃ separatũ fm̃ eẽ a locato et ẽ extra subam ipsi⁹ nec ẽ ei⁹ subẽ causa. Et inde ẽ q᷑ quãdoq; a doctorib⁹ dicit̃ q᷑ corp⁹ xpi in diuersis altarib⁹ est i diuersis locis. qd̃ est intelligẽduʒ nõ p̃p̃e dictũ sed p quãdã similitudinẽ vt p̃missum ẽ si referat̃ ad ipsas species. sed si referat̃ ad locum specieꝝ: dicet̃ esse in plurib⁹ locis p accidẽs. nã fʒ predicta: rõ formalis existẽtie corpis ⁊ sanguinis xpi in sacr̃o est et ip̃a cõuersio substãtie panis ⁊ vini in ip̃m modo supra exposito: et ip̃e spẽs sacr̃ales: et iterũ ordo vel hitudo subẽ corpis ⁊ sãguis xpi ad ipsas spẽs: et quodlibet horuʒ suo modo.

¶**Secundo** Notandum est q᷑ termin⁹ p se cõuersionis seu trãsubationis panis et vini in sacr̃o eucharistie: nõ solũ est ip̃a corporis et sanguinis xpi suba fm̃ se, put aliq̃ putãt: sed est suba corpis ⁊ sanguinis xpi sub speciebꝯ sacr̃alib⁹. nã termin⁹ p se motus vel mutationis est illud ad qd̃ p se et directe ordinat̃. cõuersio aũt ⁊ transubatio predicta panis et vini: p se ordinat̃ nõ ad hoc q᷑ fiat simplr̃ ⁊ absolute suba corpis et sanguinis xpi nec ad hoc q᷑ suba panis et vini cõuertatur in sbam corpis ⁊ sanguinis xpi absolute et simplr̃: sed sub sacr̃o. i. sub speciebꝯ sacr̃alib⁹. Unde. S. T. supra dis. 8°. q. 2. ar. p̃°. sub. ar. 3. in cor. ait. oportet q᷑ verba forme significẽt hoc qd̃ virt⁹ diuina in secreto facit. hoc aũt ẽ eẽ corp⁹ xpi sub speciebꝯ illis. ⁊ ideo hec est cõueniẽs forma huic sacr̃o q̃ hoc qd̃ dictũ est significat. Itẽ. 3ᵃ. p. q. 78. ar. 5. in cor. nõ enim ĩnq̃t faciũt hec verba. s. cõsecrationis q᷑ corp⁹ xpi

sit corp' xpi: nec q panis sit corp' xpi: sed q contẽtum sub his specieb' quod pri' erat panis: sit corpus xpi. hec ille. Ideo eni verba cõsecrationis dicunt et sunt verba sacralia: qr efficiũt cõuersionẽ panis et vini in subam corpis et sanguinis christi sub sacro. i. sub specieb' sacralib'. Unde Aug' de verbis do. ideo inqt ista dicũt sacra: qr in eis aliõ videt et aliud intelligit. qõ videt: habet spẽz corporalẽ. qõ intelligit: fructũ hẽt spũalẽ. Et inde ẽ q ipe in libro sententiaꝝ psperi loquẽs õ hoc sacro inqt. hoc est qõ dicam' qõ modis oib' approbare cõtendim': sacrificiũ ecclesie duob' cõstare. visibili elemẽtoꝝ specie: et inuisibili dñi nři Jesu xpi carne et sanguine. et sacro et re sacri. Idẽ ibidẽ. semel imolat' est in semetipso xps: et tñ quotidie imolatur in sacro. ¶ Ex qbus inferim' q termin' per se trãsubationis in sacro eucharistie nõ tñ est sba corpis et sanguinis xpi: sed etiaz ipsi' psentia sub specieb' sacralibus. nõ solũ ea rõne qr presentia ẽ quid cõsequẽs p se ad ipam subam in sacro contẽtã: sed etiã qr ex institutione diuina ad talẽ psentiam verba sacralia p se ordinant. cuz eni dicatur hoc est corp' meũ: sensus est. i. cõtentũ ac presẽs sub his specieb' est corpus meũ. Unde sup illud Mathei. 26. accepit Jesus panẽ et benedixit inqt glosa. sub alia tñ specie carnẽ et sanguinẽ suum tradidit xps et deinceps sumendũ instituit vt fides haberet meritũ q de his est q nõ vident. Itẽ beda fini ait pasche veteris solẽniis: trãsiit ad nouũ qõ in sue redẽptionis memoriã: ecclesiã frequentare desiderat, p carne agni et sanguine: sue carnis sanguinisqz sacrm i panis et vini figura substituẽs. Et ex his apparet ratio quare panis conuersus in subam corpis xpi nõ acqrit psentiaz ad locũ corpis xpi in celo queadmodũ alimentũ qõ cõuertit in sbam nutriti acqrit locuz et psentiam corpis nutriti et nõ ecõuerso. ratio siquidẽ est qr cũ huiuscemodi cõuersio fiat sola dei virtute et institutione: nõ alio modo fit q̃z a deo fuit istituta. ex institutione aũt diuina sicut pmissum ẽ: panis et vinũ in sacro eucharistie cõuertunt in subaz corporis et sanguinis xpi. nõ vt est simplr et absolute nec vt est in celo: sed magis vt sit sub specieb' sacralib' quasi sube panis et vini succedẽs. ac per hoc similẽ habẽs habitudinẽ psentialitatis et cõtinẽtie ad spẽs ipsas sacrales. q habitudo ẽ i corpore xpi respect' extrisecus adueniẽs ex mutatione sube panis in corpis xpi subam causat'. cui respondet mutu' psentie respect' in specieb' remanẽtib' sube panis et vini. Itaqz termin' in quẽ cõuersionis panis et vini in hoc sacro non est precise sba corpis et sanguinis xpi: nec psase ipsius psentia ad spẽs sacrales: sed ẽ vtrũqz cõplectẽs. s. sba corpis et sanguinis xpi vt psens spẽbus sacralib'. vere eni et realr in subam corpis et sanguinis xpi cõuertit suba panis et vini. nõ q̃si in subam nouit acqsitã aut nouũ esse subale accipiẽtẽ: sit enim heç ꝯuersio in sbam pexistẽtẽ: s sicut in sbam nouã psentialitatẽ et nouũ eẽ psens sub sacro capientez

¶ Tertio Notãdũ est q qr hoc sacrz eucharistie subalr cõsistit in cõsecratione materie q fit p ꝯuersionẽ et trãsubationẽ sube panis et vini in sbam corpis et sanguis xpi: illud ppe est termin' dicte cõsecrationis et cõuersionis: qõ p formã sacri significat. id aũt ẽ corp' et sanguis xpi eẽ sub spẽbus sacralib'. hoc eniz significat cũ dr hoc ẽ corp' meũ: et hic ẽ calix sanguinis mei et cẽ. et quãuis p formã sacri nõ significet expsse et formalr pdicta ꝯuersio sed magis existẽtia corpis xpi i sacro: qr tñ hmõi existẽtia sicut ab ecclesia ponit ẽ p cõuersionẽ et trãsubationez panis et vini in corp' et sanguinẽ xpi, put habet i caplo firmit credim'. ꝗ. vna vero ẽ fideliũ. et i capitulo cũ marthe in pncipio: ideo ex hoc ipo q p formã sacri significat exñtia corpis et sanguis xpi sub sacro: designat q sit terminus dicte ꝯuersionis et trãsubationis. ac p hoc ipa ꝯuersio seu trãsubatio p verba forme ipliate designat. sicut motus vel via impliate designat in ei' termino. quẽadmodũ designat dalbatio i noua albedinis acquisitione et generatio i forme sbalis itroductione. ¶ Et cõfirmat ista ratio sm viã. S. T. qr nouus mod' existẽdi sube corpis et sãguinis xpi sub specieb' sacralibus: assignari non põt nisi p cõuersionẽ sube panis et vini i ipaz. nã vt bẽn. S. Doc. argumẽtat in hac dis. q. p'. ar. 2. nihil põt icipe eẽ hic vel i aliquo cũ prius non fuerit: nisi p motum aut mutationẽ, ppriã vl' alteri' terminatã ad ipz. vnde cũ nulla mutatio dari possit i corpe xpi nec localis que esse non posset nisi desereret locũ celi contra Augustinuz dicẽtem: donec seculũ finiat sursum ẽ dñs de conse. dis. 2. pma heresis. neqz p motũ vel mutationẽ formalẽ cuz sit corp' gloriosum inalterabile et incorruptibile: sequit q mutatio fiat in pane sed non localis. tum qr talis motus sensu pcipet. tum etiã qr verba forme q id efficiũt qõ significãt: talẽ motũ localẽ nõ designãt. iterũ nec mot' alterationis vel augmẽti aut diminutionis: eo q quãtitas panis et q̃litas maneãt immutate et eedẽ numero post cõsecrationem. cõsequẽs ergo est q mutatio panis fiat sm sbaz ad corpus xpi terminatã q esse nõ põt nisi per cõuersionẽ substãtie in subam. nõ eni dici põt q fiat mutatio panis sm subam p assumptionez a corpore

xpi sicut fuit quorūdā antiquorum opinio dicentium q ad plationē verborum cōsecrationis: xps mediāte corpe suo, put dicit partē humanitatis et nō totam humanitatē: assumit subam panis. rōne cuius assumptionis dicit corpus xpi esse sub sacro. quemadmodū ppter assumptionē humanitatis a supposito filij in vtero virginis: dicit deus hō et filius dei fuisse i vtero virginis. ita q fm istos in sacro eucharistie cū suba corpis xpi: simul est suba panis et vini. falsitatē huius opinionis nōnulli doctores moderniores multis rōnibus impugnare nitūtur quas fortasse tenētes dictā opinionē possent vtcūq euadere. nobis aūt satis erit eius falsitatem ostēdere ex auctoritate eccl'ie in capl'o firmit credimus de sūma trini. et fide catho. et in capl'o cum marthe de cele. missa. vbi expsse dr q in sacro altaris trāsubatur panis in corpus et vinū in sanguinem xpi potestate diuina. trāsubari aūt est subaz in sbam trāsmutari. ex determinatione ergo ecclesie in sacro eucharistie suba panis transit vel trāsmutat seu cōuertit in subam corpis xpi et sba vini in subaz sanguinis xpi. vnde dicere q i sacro altaris manet suba panis assumpta a diuino supposito simul cū suba corpis xpi: expresse cōtradicit determinationi eccl'ie. ac p hoc opinio sic dicētiū erronea est et a mētibus fideliū refellēda. quare ambrosius dicit in libro de sacris. licet figura panis et vini in hoc sacro videat: et tñ nihil aliud q caro xpi et sanguis post cōsecrationē credēda sunt. Itē eusebius de cōsecra. dis. 2ª. capl'o qr corpus. inuisibilis inqt sacerdos visibiles creaturas in subam corpis et sanguinis sui verbo suo secreta potestate conuertit ita dicēs. accipite et comedite hoc est corpus meum.

**Quarto** Notādum est q vt. S. T. ōducit i hac dis. q. pª. arti. 2. in cor. et magis qnto qōlibet. ar. 11º. ois motus denomiat a termio ad quē. sicut motus q ē ad albedinē dr dalbatio. vñ motus ānihilationis dr qr eius terminus ē nihil. cum ergo cōuersio panis et vini in sacro eucharistie nō termineť p se et directe ad nihil ß ad corpus et sanguinē xpi vt pmissū est: seqť q in tali ōuersione nō fiat ānihilatio sube panis et vini: quāuis post ōuersionē nihil sube panis et vini remaneat. Ad cuius intellectū ōsiderādū est q cōuerti aliqd i aliud: ē aliqd i aliud trāsmutari. qd aūt in aliud trāsmutať: post ōuersionē aut ē illud aut ē sub illo fm duplex genus ōuersionis. vt eni accipiť ex dictis. S. T. 3ª. p. q. 75. ar. 4. i cor. duplex ē conuersio vnius in alteꝝ. qdā ē formalis qñ. s. diuerse forme sibi inuicē in eodē subo succedūt. sicut qñ aer cōuertiť in aquā: forma aq succedit forme aeris i eadē materia. et talis ē ōuersio q fit fm leges nature. alia ōuersio ē totius entis in totū ens: qñ tota sba vnius ōuertiť in totā subaz alterius. et hmōi ōuersio ē sup leges nature. excedit eni naturalē xtutē totius agētis creati cuius actio necessario psupponit māam vel subm. ōuersio vero totius entis in totum ens: nō hēt subm cōmune vtriq termino ß ponit successionē quādā reꝝ subsistētiū q ē subiue i ipsis rebus succedētibus sicut et ordo ē in rebus ordinatis. p pmā ōuersionē. s. formalē: id qd ōuertiť in aliud fit sub illo qr materia ōuersi fit sub forma eius i qd cōuertiť: forma pma destructa. vt cū aer cōuertiť in ignē: materia aeris formā aeris amittēs fit sub forma ignis. p scdam vero ōuersionē. s. totius sube i totā subaz: fit vt illud qd ōuertiť sit, ppe et directe illud in qd ē ōuersum p trāsmutationē sube in subaz. ita vt illud qd ōuertiť nō maneat fm aliqd sui: ß illud tñmodo in qd ōuersum ē. vñ talis ōuersio differt a creatiōe et ab ānihilatiōe. qr qd creať: oino pus nō erat nisi i potētia agētis. qd vero ānihilať: oino nō remanet. ß qd ōuertiť i aliud: pus erat aliqd in q differt a creatiōe. et postq ōuersum ē: manet in eo i qd ē ōuersū trāsmutata suba et i hoc differt ab ānihilatione. huiuscemodi aūt ōuersio ē q i sacro altaris panis et vinū ōuertunť i corpus et sāguinē xpi. tota eni sba panis ōuertiť i totā subaz corporis xpi. et tota sba vini ōuertiť i totā subaz sanguinis xpi. ac p hoc post ōuersionē qd pus erat panis ē vere corpus xpi. sic tñ vt li quod pus: dicat ordinē tñmodo durationis nō idētitatez subi. ex q pz q nō ānihilať. Aduertēdū tñ q circa hoc in qbusdā verbis. S. T. videť eē repugnātia i pmo ope et in secūdo. dicit enim hac dis. q. pª. ar. 2. ad pm. q in hac cōuersione terminus a q. s. suba panis ōuertiť fm se totū in terminū ad quez. s. in corpus xpi. nō qdē vt sit sub ipo: ß vt sit ipsūmet. In. 3ª. vo. p. q. 75. ar. 8. i. c. tenet q nō sit dicēdum panis ē corpus xpi. Sed i xitate nulla ē repugnātia. nā in pmo ope loquiť q̄m ad veritatē rei facta conuersione p quā qd erat panis vere est corpus xpi cū sit in ipm ōuersum. In secūdo vero ope loqť. S. Doc. quātū ad veritatē et, ppietatē locutionis q nō stat quādo terminus in quē pdicať d termino a q p verbū substantiuū retēto, ppo noie vtriusq extremi. eo q in tali pdicatione significať ipa extrema simul existere quod est falsum. vnde cum dicatur panis est corpus xpi: significať ex vi sermonis q panis i, ppria natura simul existit cū corpore christi et est illud. hoc autem est falsum.

**Quinto** Notandum est q in omni mutatiōe ē recessus a termino a quo et accessus ad terminū in quē. vnde

in omni mutatione pōt ꝯsiderari recessus termini a quo seorsum ab accessu termini in quē et sic denominari et ecōtra. quēadmodū in mutatiōe qua et aere fit aqua: recessus a termino a q̄ seorsum cōsideratꝰ denominatᷣ corruptio aeris. accessus aūt ad terminū in quē seorsum ꝯsideratꝰ: vocatur generatio aque. ipa tñ mutatio a termino a quo ad terminū in quez: vtrūqꝫ īplicat quāuis simpliciter ⁊ absolute dicatᷣ generatio aque: quia omnis motꝰ et mutatio specificatᷣ et ꝑ consequēs denominatᷣ a termino in quē. ad ꝓpositum ergo nr̄m in cōuersione panis in corpꝰ xp̄i: cōsiderari pōt recessus a termino a quo seorsum ab accessu ad terminū in quē: et sic ꝓprijs vocabulis denominari desitio panis. sicut accessus ad terminum in quē denominatᷣ trāsubatio. est tñ differētia. qꝛ trāsubatio simpliciᷣ ⁊ absolute denominat ipam cōuersionē. ꝓpter rationē dictā quia omnis mutatio specificatᷣ et denominatᷣ simpliciᷣ a termino ī quē. desitio vero panis nō denominat simplr̄ et absolute dictā ꝯuersionē: sed recessuz tātūmodo a termino a quo. et quāuis terminꝰ directe et ꝑ se ac vltimatꝰ ꝯsitiōis panis sit aliqͩ positiuū. s. sba corporis xp̄i sub speciebꝰ sacr̄alibꝰ: qꝛ tñ sub his verbis formaliter loquēdo solus recessus a termino a quo denominatꝰ est: ideo desitio panis nō dicitur mutatio positiua: naz forma ṽbi repugnaret. cōuersio ergo ipsa qua panis esse desit et in subaz corporis xp̄i trāsmutatᷣ: mutatio est positiua sic denominata a termino ad quē positiuo. sed desitio panis nō est mutatio positiua sed ꝑuatiua: qꝛ sic denominata est a recessu et defectu vel ꝑuatione termini a q̄ nō a termino ī quē. quēadmodū quādo ignis cōuertitᷣ in aerē licet corruptio vel ꝑuatio forme ignis habeat pro termino ad quez ꝑ se intēto ab agēte forme aeris introductionē que ē terminꝰ positiuꝰ: quia tñ hoc nomē ꝑuatio vl̄ corruptio īpositū est ad significādū recessuz a termino a quo et nō est īpositū ab eiꝰ termino ad quez vltimato et ꝑ se intento: ideo non dicitᷣ mutatio positiua. et pōt dari simile in diuinis. nā esse a nullo et esse patrē: eadem ꝓprietas re est in p̄re. sed quia īnascibilitas est nomē impositū ad significādū ipsam ꝓprietatē s̄m q̄ dicit esse a nullo: ideo īnascibilitas ē notio ꝑuatiua. paternitas ṽo ē notio positiua: quāuis idē re sit vtriusqꝫ fūdamētū.

Q Uantuz ad q̄rtū articulū r̄ndendū ē obiectionibꝰ aduersariorū. Et q̄dē ad p̄mū Joānis parisiēsis ꝯ p̄ma ꝯclusionē dr̄ q̄ ṽba damasceni nō inducūtᷣ ad mētē ipsiꝰ. nō eni ipe potuit intelligere q̄ in sacro eucharistie panis ⁊ vinū assumerētᷣ simul cū corpe xp̄i .i. ꝓpa natura ꝑ ṽtutē cōsecrationis: cū ipse sup̄ eodē caplo exp̄sse dicat q̄ panis ⁊ vinū ṽtute diuina fiūt corpꝰ et sanguis xp̄i ⁊ iterū q̄ trāseūt in corpꝰ et sanguinē xp̄i. ait eni parum ante mediū caplī. si volēs ipm deꝰ verbuz factū ē et sancte ṽginis puros et imaculatos sanguines sibi ipi inseminabiliᷣ carnē sustinuit: nō pōt panē sui ipsiꝰ corpꝰ facere et vinū ⁊ aquā sanguinē: ⁊ infra. qꝛ ꝯsuetudo ē hoīnibꝰ panē comedere ⁊ aquā et vinū bibere: ꝯiugauit eis eiꝰ deitatez et fecit ea corpꝰ et sanguinē eiꝰ. qͦ aūt dicit ꝯiugauit eis eiꝰ deitatē: sensus ē qꝛ copulauit eis ṽtutē deitatis ꝑ quā panis ⁊ vinuz facta sunt corpꝰ et sanguis xp̄i eo modo q̄ Augꝰ dicit accedit verbū .i. virtꝰ verbi dei ad elemētū et fit sacr̄m. itē parū infra ait. corpus ē vere vnitū deitati qͦ ex sctā virgine corpꝰ. nō qm̄ ipm corpꝰ qͦ assumptū est ex celis descendit: s̄ qm̄ ipe panis ⁊ vinū trāseat in corpꝰ et sanguinē dei. et ifra. quēadmoduz naturalr̄ ꝑ comestionē panis et vinū ⁊ aqua ꝑ potū in corpꝰ ⁊ sanguinē comedētis ⁊ bibētis trāsmutatᷣ et nō fit aliud corpꝰ ꝑter p̄mū eius corpꝰ: ita et ꝓpositionis panis et vinū et aqua ꝑ inuocationē et supaduentū spūs sctī: supnaturalr̄ trāsit in corpꝰ dn̄i et sanguinē et nō sunt duo sed vnū et idē. hec ille. in q̄bus verbis apte capitᷣ q̄ mens damasceni nō fuit panē et vinū per verba cōsecrationis simul eē cum corpe xp̄i sub sacro: sed magis q̄ trāsirent et transmutarentᷣ in corpus ⁊ sanguinē xp̄i. et ideo verba ab arguēte allegata: in vero sensu accipi d̄bēt. veruntñ arguēs vt videtᷣ nō simplici corde s̄ animo fallaci verba damasceni trūcare et ꝑ partes ex diuersis locis ad suū ꝓpositū colligere putauit. partē vnius dicti parti alteriꝰ copulādo vt sensum fallacē simplicibꝰ aggeneraret. vnde in p̄ma auctoritate qͦ dicit panis assumitᷣ ⁊ vnitᷣ deitati i hac esca spūali: nō sic habetᷣ in ṽbis damasceni. sed habetᷣ hoc q̄si in medio capituli. spūs sanctꝰ supuenit et hec facit q̄ sup rōnem et intelligētiā. panis aūt et vinū assumitᷣ. arguēs vero addidit de suo. et vnitᷣ diuinitati in hac esca spūali. cū aūt damascenꝰ dicat panis ⁊ vinū assumūtᷣ: intelligit ante cōsecrationē q̄ post cōsecrationē virtus diuina fecit esse corpꝰ et sanguinē suū vt in codez cōtextu littere subditᷣ. q̄ autē panē ⁊ vinū assumi intelligat ante verba cōsecrationis. s. a sacerdote: apte mōstratᷣ in eodē capitulo versus finē ubi dicit. et si aūt q̄dam anticipā .i. refiguratā corporis et sanguinis domini panē et vinum vocauerunt vt diuinꝰ basilius dicit: nō postq̄ sanctificata sūt

dixit: sed anteq̄z sanctificata essent: ipaz oblatio-
nez ita vocātes. quod aūt in eadē auctoritate ar-
guēs inducit: sicut carbo est lignū vnitū igni z hu-
manitas deo in incarnatione: non habeť in v̄bis
Damasceni sed arguēs false sibi attribuit. ¶Ad
secūdā auctoritatem Damasceni patet ex dictis
q̄liter debeat intelligi panē z vinū assumi. ¶Ad
tertiā patet cōsimiľr qualiter debeat intelligi cuz
dicit cōiugauit eis diuinitatē. nō eni intelligit q p
assumptionē panis et vini in ppria forma vniuit
ea diuinitati q̄si i vnitatē suppositi. sed sicut dictū
est intelligit Damascen⁹ q de⁹ cōiugauit. i. copu-
lauit siue applicauit pani et vino diuinitatē. i. virtu
tem diuinitatis p quā trāsmutarenť in corpus et
sanguinē xp̄i. vn̄ cū diceret cōiugauit eis diuinita-
tē: addidit. et fecit ea corp⁹ et sanguinē ei⁹. sic ex-
ponit. S. T. 3a. p. q. 75. ar. 2. ad p̄m. ¶Ad quar-
tū dictuz Damasceni diciť q panis cōmunionis
ibi nō capiť p pane triticeo sed p corpore xp̄i ve-
ro. eo modo quo dn̄s dicit in euāgelio: panis quē
ego dabo caro mea est p mūdi vita Joan. 6°. et
apostolus p̄a. Cori. 11°. quicūq̄z ait mādicauerit
panē et biberit calicē dn̄i indigne: re⁹ erit corpis z
sanguinis dn̄i. vn̄ et quasi exponēs Damascen⁹ q
corp⁹ xp̄i dixerit panē vnitū deitati: statī sub dit.
corp⁹ aūt vnitū deitati non vna natura est s̄ vna
quidē corpis vnite aūt eipsi deitatis altera. Isto
etiā modo accipit panē Ambrosi⁹ in libro ō sacra-
mētis cū dicit. nō iste panis est q̄ vadit in corpus
sed panis vite eterne q̄ anime nostre subam refi-
cit. Vel pōt dictuz Damasceni exponi iuxta mē-
tem Durādi q sicut carbo et ignis nō sunt vnum
supposito vnū tn̄ sua corruptione trāsit in alteruz
sic panis cōmunionis nō est cū deitate vnū suppo-
sito sed sua corruptione vel qualicunq̄z desitione
trāsit in corpus xp̄i qō est vnitū deitati. sed p̄ma
respōsio videť esse melior et magis ad sensū Da-
masceni. ¶Ad auctoritatē aūt Dionisij respōde-
mus q Dionisi⁹ vbi allegať nō loquiť de assump-
tione in sacro altaris: sed de assumptione in my-
sterio incarnationis. vn̄ verba ei⁹ sunt hec. vnum
eni illud et simplex atq̄z secretū Jesu diuini ver-
bi: nr̄e humanitatis assūpte ad cōpositū atq̄z vi-
sibile sine imutatione sui p sūmā demētiā benig-
nitatēq̄z pcessit. societatēq̄z nr̄az q̄ sibi cōiūgere-
mur: beneficētissime excogitauit. nr̄a humilia di-
uinis suis excellētijs iūgēs. hec ille. Dato etiaz q
Dionisius loqueretur de mysterio sacri eucharistie
auctoritas nō pbaret ppositū arguētis. nā sūptio
vel assūptio nō esset itelligenda panis et vini ad
vnitatē suppositi corpis xp̄i: sed sicut accipi cōsue-
uit p sumptione vel assūptione cibi. et s̄m hoc di-
ceretur xp̄s accepisse in hoc sacro nr̄a vt cōmunicet
nobis sua: qr ex pane et vino q̄ ad nr̄z vsū habe-
mus et deo i altari offerim⁹: xp̄s corp⁹ suū et san-
guinē nobis ɔmunicat in qō illa diuina v̄tute trā
subanť. ¶Ad. 2m. dr̄ q vt. S. T. exponit ibidē
panis i auctoritate apl̄i stat p signo nō p signato
idest p specie panis q̄ remanet post ɔsecratiōe
p cui⁹ fractionē et sūptionē pticipam⁹ corpus dn̄i
sub illa ɔtētū. ¶Ad. 3m. dr̄ q illa opinio quā ar-
guēs vocat antiquā: ē p eccl̄iaz reprobata i cap°
firmiť credim⁹ de sum. tri. et fi. ca. vbi determinat
q panis et vinū trāsubanť in corp⁹ et sanguinem
xp̄i. trāsubari aūt ē subam i subam ɔuerti. Et cum
arguēs dicat q pauciores difficultates sequiť ad
suū modū dicēdi q̄z ad nr̄z: dr̄ p̄mo q ē falsūz. nā
vt. S. T. deducit i hac dis. q. p̄a. ar. p°. sub. ar. p°.
mod⁹ dicēdi arguētis ē ipossibilis et incōpotēs et
heretic⁹. Dicit scd̄o sicut r̄ndet Durād⁹ q in his q̄
fidei sunt nō semp ē eligēdū illō ad qō pauciores
sequūtur difficultates. sic eni ponerem⁹ i diuinis
vnū solū suppositū. ad quā positionē nō sequiť dif-
ficultas s̄m humanā rōnē. s̄ ponēdū est magis id
qō ē ɔsonū dictis scō℞ z traditiōi eccl̄ie licet plu-
res difficultates occurrāt. oportet eniz vt apl̄s
dicit captiuare intellectū i obsequiū xp̄i. Cuz vero
arguēs dicit q assūptio ē specialis articul⁹: dr̄ q
verū est ō assūptione hūanitatis. sed falsum est ō
assūptione mēdosa paneitatis i hoc sacro. nā de
falsitate null⁹ ē fidei articul⁹. de nr̄a aūt vera posi
tione ē articul⁹. Vē. n. S. T. dicit. 2a 2e. q. p̄a. ar.
8°. ad. 6m. ɔtinentia corpis xp̄i sub sacro: ɔdudit
sub articulo ō oipotētia sicut et cetera alia mira-
cula. In tertio aūt sen. dis. 25. q. p̄a. ar. 2. ad. 10m
dicit q fides ō corpe xp̄i et ō oib⁹ sacris icludit i
articulo ō effectu gr̄e q̄ est sanctā eccl̄iaz catholi-
cā. vn̄ in symbolo niceno additū est ɔfiteor vnū
baptisma. pōt etiā dici q includiť in articulo sco℞
rū cōmunionē. hoc eni sacr̄m ē vnitatis omniū fi-
deliū s̄m illud apl̄i p̄a. Cori. 10. vn⁹ panis et vnū
corp⁹ multi sum⁹ oēs q̄ de vno pane et de vno ca-
lice pticipam⁹. ¶Ad. 4m dr̄ put. S. T. r̄ndet. 3a
p. q. 77. ar. 7. ad. 3m q in ɔfessione berengarij q
corp⁹ xp̄i frāgi nō in se: s̄ in specieb⁹ sacr̄alib⁹. vn̄
locutio ē figuratiua. ponit eni ɔtentū p ɔtinente
ad maiorē expssionē q xp̄i corp⁹ veraciť ɔtinetur
sub specieb⁹. vn̄ talis locutio nō ē ad cōmunē vsū
loquēdi trahēda: s̄ magis ad bonū sensū restrīgē-
da. ¶Ad. 5m. dr̄ q q̄cq̄d sit de differētiis opinio-
arguētis a dillaz q̄ ponit subaz panis manere sub
sacro sine assūptione et sine ɔuersiōe: z tn̄ ista po
sitio ē erronea ɔ̄ determinationem eccl̄ie q̄ ponit
subaz panis z vini trāsubari i corp⁹ et sanguinem.

xpi: et ꝑ hoc substam panis nõ manere sub sacro. ¶ Ad. 6m. dicit̃ ꝙ nõ aliud ꝓbat nisi ꝙ posita assumptione paneitatis ſm imaginationẽ arguentis: bene seq̃ret̃ ꝙ vbi esset corpus xp̃i: ibi esset paneitas assumpta et ecõtra. sed ex ista cõdicionali nõ ꝓbatur antecedẽs. s. ꝙ talis assumptio paneitatis sit vera. nã licet illud incõueniẽs nõ seq̃ret̃ multa alia sequũtur vt. S. T. ꝓbat in hac dis. q. pª. ar. pº. sub. ar. pº. in cor. et post eũ Herue⁹ et Durãdus. Et ꝑ hec patet r̃nsio ad. 7m. qḋ idipm̃ cõcludere nitit̃. ¶ Ad. 8m. dicit̃ ꝙ minor est falsa cũ sua ꝓbatione. nã ꝑ formã huiꝰ sacri non significat̃ vnio rei cõtente sub speciebus cuz corpe xp̃i cum dicit̃ hoc est corpus meũ. sed significat̃ eorũ vnitas. i. ꝙ vnũ sit aliud. qḋ verificari non põt directe et simplr̃ nisi ꝑ ↄuersionẽ panis in corpus xp̃i. et cũ arguẽs dicat ꝙ ꝑ cõuersionez: panis non est xp̃s nec econuerso: dicit̃ ꝙ cũ dicit̃ hoc est corpus meũ: nõ est sensus verboꝝ ꝙ panis sit corpꝰ xp̃i in quo arguẽs fallitur. sed sensus ẽ ꝙ cõtentũ vł res cõtenta sub specieb⁹ est corpus xp̃i. ip̃m aũt cõtentum vel res contẽta quãdo verba cõsecrationis cõplent̃: nõ est panis sed tãtũmodo corpus xp̃i. et ideo si finitis verbis cõsecrationis: panis esset sub sacro simul cũ corpe xp̃i: cõsecrationis verba non vere et directe significarẽt qḋ sonãt a sui institutione. vñ argumẽtuz ꝓcedit ex falso intellectu arguẽtis quẽ habuit in v̾bis cõsecrationis. ¶ Ad argumẽta Scoti cõtra secũdã conclusionẽ ad pͥmũ dicit̃ ꝙ assumptũ est falsum qñ illud qḋ p̄cessit et nihil eius remanet: cõuertitur in aliud sicut est in ꝓposito nr̃o. sic in sententia respõdet. S. T. 3ª. p. q. 75. ar. 3. ad pm̃. ¶ Ad. 2m. negatur ↄsimiliter assumptũ qñ id qḋ nec est in se aliq̃d nec ẽ in alio ẽ conuersum in aliud. sic videt. S. T. in hac dis. q. pª. ar. 2. ad. 4m. vñ rñsio posita ab arguente bona est. neq3 valet eiꝰ improbatio. nã ꝓcedit ex falsa imaginatione arguẽtis existimãtis ꝙ existẽtia corpis xp̃i sub sacro: sit aliq̃d cõcomitãs ad desitionẽ panis. quasi desitio panis habeat directe ꝛ ꝑ se aliũ terminuz quẽ existẽtia corpis xp̃i cõcomitat̃. hoc aũt falsum est. nã terminꝰ ꝑ se ꝛ directe desitionis panis: est existẽtia corpis xp̃i sub sacro ꝑ cõuersionẽ substãe panis in substãm corporis xp̃i: cũ ad huiuscemodi terminũ ordinent̃ verba cõsecrationis ꝓut dictũ fuit in pͥmo ꝛ secundo ac etiã quarto notabili. vñ magis põt dici ꝙ in hac ↄuersione desitio panis ẽ cõcomitãs et q̃si ꝑ accidẽs se hñs ad ipam cõuersionẽ et existẽtiã corporis xp̃i in sacro. nõ enĩ verba cõsecrationis ad desitionẽ panis ordinant̃ directe ꝛ ꝑ se. sed est aliq̃d cõseq̃ns ad ꝑ se terminũ ſm ordinẽ cause formalis. vel ſm ordinẽ cause materialis: est precedẽs ꝑ modũ dispositionis ꝓuatiue. ¶ Ad cõfirmationẽ pͥmã patet respõsio ex his q̃ dicta sunt in q̃nto notabili. licet enĩ in hac cõuersione nihil panis remaneat: sufficit ꝙ panis conuertat̃ in aliq̃d positiuũ qḋ manet ad hoc ꝙ nõ vere et ꝓp̃e dicatur ãnihilatio panis. ¶ Ad secũdã confirmationem dicit̃ ꝙ ꝓcedit ex dicta falsa imaginatione arguẽtis ꝙ. s. positio corpis xp̃i sit in hac cõuersione aliq̃d concomitãs et q̃si ꝑ accidẽs se habẽs ad desitionẽ panis. hoc aũt falsuz est: imo est ↄtra vt premissum est. ¶ Ad. 3m. dr̃ ꝙ maior est falsa. nã in illo casu: panis nõ se haberet eodẽ modo sicut nũc se hẽt. et ad eiꝰ ꝓbationẽ dicit̃ ꝙ quãuis nec materia nec forma panis maneat nũc sicut nec tunc ꝛ tñ tũc nõ esset cõuersus in corpus xp̃i queadmodũ est nũc. et desitio panis tũc nõ haberet pro ꝑ se termino vltimato aliquid positiuuz sicut nunc habet existẽtiaz corpis xp̃i sub sacro. ¶ Ad. 4m. dicit̃ ꝙ ꝓcedit ex dicta falsa imaginatione arguẽtis. s. ꝙ negatio esse panis sit terminꝰ directe et ꝑ se desitionis panis. hoc aũt vt sepe dictũ est: ẽ falsuz. sed terminꝰ eius directe et ꝑ se ac vltimatꝰ ẽ corpus xp̃i sub sacramẽto. et iste terminus est nouus sicut et desitio panis est noua. nã licet corpꝰ xp̃i prius fuerit in se et ſm esse naturale: non tñ p̄ius fuit ſm esse sacrale. Respõsio aũt quã arguẽs recitat ad premissa argumẽta: bona est. nec valẽt eius iprobationes. non pͥma: nam ꝓcedit ex falsa imaginatione arguẽtis. quasi nos dicamꝰ ꝙ post ↄuersionẽ: in termino in quẽ qui est corpus xp̃i sit vel maneat aliq̃d termini a quo. s. panis. hoc aũt falsum est. imo dicamꝰ ꝙ panis vel aliquid eiꝰ nec manet in se nec in corpe xp̃i. sed dicamꝰ ꝙ tota sbã panis cõuersa est in substãm corpis xp̃i. quãobrez panis non ãnihilat̃. q2 licet non maneat in se nec in corpe xp̃i: manet tñ illud in quod cõuersum ẽ. et hoc repugnat ãnihilationi, ꝓut deductũ fuit in q̃rto notabili. Sic respondet. S. T. ad simile argumẽtũ in hac dis. q. 2. ar. 2. ad. 3m. et. 4m. Et. 3ª. p. q. 75. ar. 3. ad pm̃. Et ꝑ hec p3 r̃nsio ad secũdã et tertiã iprobationẽ q̃ ꝓcedũt ex eadẽ falsa imaginatiõe. ¶ Ad argumẽta Durãdi ↄ eandẽ ↄclusionẽ ad primũ dicit̃ ꝙ assũptũ est falsuz. nõ enim necessario requirit̃ ad ↄuersionẽ vniꝰ in alterũ: ꝙ ↄuersum maneat in eo in qḋ cõuertit̃ nec ſm totũ nec ſm p̃tẽ. sufficit enĩ ꝙ id in qḋ ↄuertit̃ maneat. ¶ Ad. 2m. dicit̃ ꝙ licet nihil panis fiat in corpus xp̃i: fit tñ ↄuersio panis in corpꝰ xp̃i. et ꝑ hoc corpus xp̃i ipsa cõuersione attigitur tanq̃ terminus ſm esse sacramẽtale. et cum arguẽs obijcit ꝙ talis attinctio non fit per cõuersionem: dicamus

ꝙ est falsum. nec valet eiꝰ ꝓbatio. qꝛ ꝗcquid fuisset dato casu quē arguēs ponit: et tñ nūc manētibꝰ spēciebꝰ sacr̄alibꝰ q̄ sunt panis accidētia: certū ē ꝙ ex viꝫ ꝯuersionis corpꝰ xp̄i magis est nūc hic q̄ꝫ prius. ¶ Ad. 3ᵐ. dicit̄ ꝙ nō est similis casus. nā tūc nulla eēt ꝯuersio materie ꝛ forme corrupte ī aliq̄d et ideo vere eēt ānihilatio. sꝫ in ꝓposito nr̄o corruptio aut desitio materie ꝛ forme panis: est ꝑ ꝯuersionē vtriusqꝫ ī corpꝰ xp̄i ꝛ ideo nō ē annihilatio. ¶ Ad. 4ᵐ. dicit̄ ꝙ intellectꝰ q̄ huiuscemodi ꝯuersionē ꝯsiderat sm̄ modū mutationū naturaliū: nō est intelligibile ꝙ forma ꝯuertat̄ in formā p̄exīstētē. qꝛ ī naturalibꝰ ꝯuersionibus formā ꝯuerti ī aliā formā: nō est aliud q̄ꝫ vnā formā alteri succedere ī subiecto. eo ꝙ virtute agētis naturalis nō pōt forma in formā mutari nec materia ī materiā. sꝫ ꝯsiderāti ꝙ ꝯuersio ī sacr̄o eucharistie superexcedit oēm naturalē mutationē ꝛ ꝙ fit v̄tute agētis īfiniti q̄ ē deꝰ q̄ h̄ʒ actionē in totū ens ꝛ in oēm entitatē: bene intelligibile est ꝙ ī hac ꝯuersione nō solū forma succedit forme ꝛ materia materie: sꝫ ꝙ forma ꝯuertit̄ in formā ꝛ materia in materiā. nā cū vtriusqꝫ forme ꝛ vtriusqꝫ materie sit cōis materia entis: ip̄e actor totiꝰ entis pōt id q̄ȝ est ētitatꝭ in vna: ꝯuertere in id q̄ȝ est entitatis ī altera: sublato eo ꝑ q̄ȝ ab inuicē distīguebātur. Sic ī sentētia respōdet. S. T. ad simile argumētū. 3ᵃ. ꝑ. q. 75. ar. 4. ad. 3ᵐ. Facit ad hoc q̄ȝ dicit ī hac dis. q. pᵃ. ar. 3. sub. ar. pᵒ. in. coꝛ. ꝛ ad. pᵐ. ¶ Ad. 5ᵐ. dicit̄ ꝙ argumētū ꝓcedit ex insufficiēti diuisione. nā est aliꝰ modꝰ quo materia nō annihilat̄ quādo. s. materia nō solū manet in simili materia: sꝫ vere ꝯuertit̄ in ip̄az ꝛ fit illa quēadmodū fit ī ꝯuersione sacr̄ali. ¶ Ad. 6ᵐ. patet respōsio ex solutione ad tertiū scoti ꝯtra eādē ꝯclusionē. nā in casu certe arguētis licet nō plꝰ maneat de suba panis vniꝰ q̄ꝫ alteriꝰ: ꝛ tñ suba vniꝰ panis nō ānihilaret̄ ꝓ eo ꝙ ꝯuerteret̄ in subaꝫ corporis xp̄i. qꝛ q̄ȝ in aliud vere ꝯuertit̄: nō ānihilat̄. suba vero alteriꝰ panis ānihilaret̄ eo ꝙ nec in se manet nec in aliud ꝯuertit̄. ¶ Ad. 7ᵐ. respōdēt aliq̄ ꝙ maioꝛ ē falsa. imo vt dicūt si suba panis ꝯuersi ī corpꝰ xp̄i eadē numero diuina virtute rediret: ip̄a in tali casu nō crearet̄ ꝓp̄rie sꝫ fieret ex corpore xp̄i sm̄ eē q̄ȝ h̄ʒ in eucharistia licet non fieret ex illo absolute. Sed qꝛ hec respōsio repugnat dictꝭ. S. T. in dis. seq̄nti. q. pᵃ. ar. 2. sub. ar. 4. ī. coꝛ. Et. 3ᵃ. ꝑ. q. 77. arᵒ. 5. in. coꝛ. Et cōtra gē. liᵒ. 4ᵒ. caᵒ. 66. vbi exp̄sse tenet ꝙ īpossibile ē subam panis ꝛ vini redire eā dē numero ī hoc sacr̄o ꝑ ꝯuersionē corporis et sanguinis xp̄i ī ip̄az. ideo alit̄ respōdēdū ē ad argumētū negādo ꝯsequētiā. ꝛ ad eiꝰ ꝓbationē dicit̄ ꝙ in casu dato ab arguēte q̄ꝫuis existētia corporꝭ xp̄i sm̄ se ꝛ absolute nō magis īpediret ānihilationē q̄ꝫ creationē: īpediret tñ magis ānihilationē ꝯuersio facta sube panis ī subam corporꝭ xp̄i. nō qꝛ aliq̄d panis ꝑ talē ꝯuersionē maneat in corpore xp̄i: sꝫ qꝛ ꝑ huiuscemodi conuersionē suba panis ꝯuersa est ī subaꝫ corporis xp̄i ꝛ facta ē illa sm̄ modū loquēdi. S. T. dis. sequēti loco ꝓxime allegato. vnde argumētū peccat ꝑ fallaciā sm̄ nō causam vt causam. ¶ Aduertēdū tñ ꝙ illi q̄ respōdēt ad hoc argumētū primo mō a nobis reiecto: putāt euadere repugnātiā quā ī allegatis verbis. S. T. cōtra se aptissime legūt dicētes dupliciť. p̄mo ꝙ. S. T. loq̄tur de ipossibili sm̄ potētiā dei oꝛdinatā: nō aūt sm̄ potētiaꝫ dei absolutā. secūdo ꝙ licet sm̄ potētiā dei oꝛdinatā sit impossibile ꝙ suba corporis xp̄i sm̄ esse absolutū vertat̄ in panē: non tñ sm̄ esse sacr̄ale. hoc est dictu ꝙ sicut pane desinēte eē sub spēbus sacr̄alibꝰ corpꝰ xp̄i incipit eē sub eisdē: sic econtra corpore xp̄i desinēte esse sub illis ꝙ iterū redeat suba panis sub eisdem. Sed certe vtraqꝫ euasio magis est ad illoꝝ fugā q̄ꝫ ad intentionē. S. T. vt patet recte intuēti verba ip̄iꝰ. ¶ Ad. 8ᵐ. dicit̄ ꝙ minoꝛ est falsa q̄ꝫ ad secūdā partē. nā nos nō dicimus ꝙ suba panis post ꝯsecrationē sit nihil q̄ꝫuis dicamꝰ ꝙ post ꝯsecrationē hec est falsa: panis ē aliq̄d. Unde. S. T. 3ᵃ. ꝑ. q. 75. ar. 3. arguit sic tertio loco. oportet alterū cōtradictorioꝝ eē verum. sed hec est falsa facta ꝯsecratione. suba panis vel vini ē aliq̄d. ergo hec est vera. suba panis vel vini ē nihil. ecce argumētū. ad q̄ȝ respondet ꝙ licet post ꝯsecrationē hec sit falsa. substātia panis est aliq̄d. id tamē in q̄ȝ substātia panis conuersa est: est aliquid. et ideo substātia panis non ē annihilata. Idē respondet ad simile argumētum in hac dis. q. pᵃ. ar. 2. ad. 3ᵐ. Ex quibꝰ apparet sm̄ mētē. S. Tho. ꝙ hec est negāda post consecrationē. panis est nihil. nā non aliud ē panē annihilari quod. S. Tho. negat: q̄ꝫ panē esse nihil. ꝛ ad ꝓbationē minoris dicit̄ ꝙ assumptiꝫ non est verū quādo id q̄ȝ nō est in se vel in alio aliquid: ē in aliq̄d ꝯuersum sicut cōtingit in ꝓposito nr̄o. ꝛ cū arguens dicit ꝙ nō aliq̄d ꝛ nihil equipollēt: dicit̄ ꝙ ē verū capiēdo nō aliq̄d simpliciter. hoc aūt est quādo nō aliq̄d dicit̄ q̄ȝ nec in se nec in alio nec id in q̄ȝ ꝯuersum est est aliq̄d. sic aūt capiēdo nō aliquid: falsum ē ꝙ panis post consecrationē sit non aliquid. q̄m illud ī q̄ȝ conuersum est. s. corpꝰ xp̄i est aliquid: q̄ꝫuis panis sit quodā modo nō aliquid qꝛ. s. nec in se nec

in alio est aliquid. ¶ Ad argumēta Scoti contra tertiā ꝯclusionē ad p̄mū dr̄ q̄ ꝓcedit ex falso p̄sup posito .s. q̄ p̄sentia corpis xp̄i sub sacr̄o nō sit p se termin⁹ ꝯuersiōis. nā sicut deductū fuit i scd̄o no tabili: termin⁹ p se ꝯuersionis i eucharistia non ē sub̄a corpis xp̄i absolute ⁊ simpl̄r s̄z vt p̄sēs sacr̄o. et quo sequit̄ q̄ sub̄a corpis xp̄i simul cū sua p̄sen tia est p se termin⁹ dicte cōuersionis et nō solum q̄ p̄sentia ē aliq̄d ꝯñs p se ad ip̄az sub̄am in sacr̄o contētā: sed etiā q̄z ex institutione diuina ad talē p̄sentiaz forma sacr̄i p se ordinat̄. neq̄z obstat ad hoc q̄ p̄sentia corpis xp̄i sit p se termin⁹ cōuersio nis: q̄ sit posteri⁹ natura ip̄a sub̄a. nā generatio p se terminat̄ licet nō p̄mo ad ꝓp̄riā passionem rei genite: q̄uāuis sit illa posterior naturalr̄. verūta mē in ꝓposito n̄r̄o nō incōgrue dici pōt q̄ p̄sentiā corpis xp̄i sub sacr̄o eque p̄mo respicit ip̄a cōuer sio sicut sub̄am cui⁹ est, ꝓ eo q̄ vt p̄missum fuit cō uersio sacr̄alis non p se ordinat̄ ad sub̄am corpis xp̄i simpl̄r sumptā: sed vt p̄sentē ⁊ cōtentā sub sa cramēto. Et p hec patet r̄nsio ad scd̄m q̄ꝺ ꝓcedit ex dicto falso fundamēto. ¶ Ad .3ᵐ. dicit̄ q̄ r̄nsio ibi posita sufficiēs est. et ad ei⁹ iprobationē negat̄ ꝯña. imo p talē cōuersionē corp⁹ xp̄i esset p̄sens sa cramēto: nō t̄n eodē modo q̄ prius. nā ante ip̄az ꝯuersionē esset p̄sens p̄sentia locali q̄z p motū lo calē. sed p cōuersionez esset p̄sens p̄sentia sub̄ali: neq̄z est icōueniēs q̄ vni⁹ p̄sentia s̄m aliā et aliā rōnem terminet duas mutationes. p̄sentia enim ig nis in aliq̄ loco pōt esse termin⁹ diuersarū muta tionū. nā ignis pōt fieri ibi p̄sens vel p generatio nē ignis vel p motū localē ip̄si⁹. sicut ⁊ ocul⁹ pōt terminare duas mutatiōes .s. creationē vt i ceco nato illuminato a xp̄o: et mutationē generatiōis sicut i naturaliter genitis. et vtroq̄z modo ocul⁹ formatꝰ ē eiusdē speciei. ¶ Ad. 4ᵐ. patet r̄nsio ex his q̄ dicta sunt in scd̄o notabili vbi assignat̄ ratio q̄re sub̄a corpis xp̄i in sacr̄o acq̄rit quasdā h̄itudi nes sub̄e panis ⁊ nō ecōtra: ac p hoc q̄ est dissimi le ei q̄ꝺ accidit in nutrimēto. ¶ Ad. 5ᵐ. dr̄ q̄ si in casu arguētis cōuersio sub̄e panis fieret in corp⁹ xp̄i exn̄s in celo remanētib⁹ accidētib⁹ panis tāq̄z signis sacr̄alib⁹ sicut modo fit: minor ē falsa . imo corp⁹ xp̄i esset sub specie panis ex vi ip̄si⁹ cōuersio nis: si aūt ꝯuersio panis fieret nō remanētib⁹ spe cieb⁹ panis: negāda est ꝯña. nā cū alius mod⁹ cō uersionis esset tūc ⁊ ali⁹ nūc: mirū q̄ corp⁹ xp̄i alio modo se haberet. ¶ Ad. 6ᵐ. dr̄ q̄ nulla ē cō sequētia. nā in casu argumēti ali⁹ mod⁹ cōuersio nis panis in corp⁹ xp̄i esset q̄z nūc ē. ac p hoc alio modo se h̄ēret corp⁹ xp̄i ad locū panis q̄z nūc. q̄z nūc rōne specierz remanētiū h̄et aliquā h̄itudinē ad locū panis quāuis p accidēs. tūc aūt nō rema nentib⁹ specieb⁹ nullā h̄ret. ¶ Ad argumēta Du rādi ꝯtra eandē ꝯclusionē ad p̄mū dr̄ q̄ q̄cq̄d sit de eo q̄ꝺ Durādus assumit d̄ quo satis dictū est respondēdo ad argumēta Scoti: et t̄n ratio Du rādi ad illud ꝓbandū nō ꝯcludit. nā maior ꝓposi tio est falsa. q̄z etsi dici possit q̄ angel⁹ p carentiaz quātitatis ē non distās vel absens: et t̄n non ē ve rū q̄ p solā carentiā quātitatis angel⁹ sit p̄sens lo co. q̄m vt dictū fuit in secūdo libro disti. 3ª. ange lus ē presens loco p operationē capiēdo operationē large vt ibi expositū fuit. vñ si nullibi opat̄: nulli bi est p̄sens. vñ si p solā carentiā quātitatis ange lus esset p̄sens loco: angel⁹ esset vbiq̄z: q̄ꝺ cōmu niter ab oībus negat̄ nec ip̄semet arguēs illud te net. ea eni rōne q̄ ꝓpter carentiā quātitatis esset p̄sens vni loco: p̄sens esset et oībus. nā ip̄sa carē tia quantitatis eodē modo se habet ad oīa loca. ¶ Ad. 2ᵐ dr̄ q̄ ꝓcedit ex falsa opinione arguen tis .s. q̄ corp⁹ xp̄i non sit vere contētū sub sacr̄o. hoc aūt est falsuz et ꝯ determinationē ecclie sicut ꝓbatū fuit in q̄stione p̄cedēte. vñ dicim⁹ q̄ cōuer sio sub̄e panis in corp⁹ xp̄i: non soluz facit corpus xp̄i h̄re ad sp̄ēs panis h̄itudinē imediatā sicut ad signū: sed etiā h̄itudinē contēti ad ꝯtinens. eo q̄ conuersio faciat corpus xp̄i vere et realiter esse p̄ sens et contentū sub sacr̄o. et cū arguēs infert q̄ quia termin⁹ conuersionis est corpus xp̄i quantū non potest esse sacr̄o realiter presens cum secum ferat quātitatē p quā distat et est realiter absens dicitur q̄ ex illatione non aliud habet̄ nisi q̄ quā tum est ex parte quātitatis s̄m quā circūscriptiue est in celo: corp⁹ xp̄i magis esset absens sacr̄o q̄z p̄ sens. et tamē alia ratio reformat pactū quia ex vi conuersionis corp⁹ xp̄i fit presens speciebus quē admodū fuerat pri⁹ substātia panis. ¶ Ad. 3ᵐ dr̄ q̄ quāuis diuina virtus sit causa p̄ma ⁊ p̄ncipalis q̄ faciat corp⁹ xp̄i esse presens realiter in sacr̄o: ni hilominu⁹ ip̄sa conuersio facit idip̄sum sicut causa ꝓxima et secūdaria . absolutio aūt ab vsu quāti tatis licet possz facere corp⁹ xp̄i eē non distās vel non absens: non tamē possz facere illud presens speciebus sicut dictū est ad primū . sed illud facit directe conuersio substātie panis in corpus xp̄i. ⁊ inde est q̄ corp⁹ xp̄i non est presens sacr̄aliter ni si vbi facta est talis ꝯuersio. ¶ Ad. 4ᵐ. dicit̄ q̄ vt premissum est absolutio ab vsu quātitatis nō suf ficit facere rē presentē sed req̄rit̄ realis exhibitio rei vel p motū localem vel p aliā mutationē . vñ quādo xp̄s intrauit ad discipulos ianuis clausis absolutio ab vsu quantitatis precise nō fecit cor pus ip̄si⁹ presens ianuis: sed magis exhibitio sue

realis presentie facta p motū localē quo ad discipulos venit. sola enī absolutio ab vsu quātitatis facere nō pōt q corpus xpi sit alicubi vbi prius nō erat. ¶ Ad. 5ᵐ. dr̄ pmo q assumptū nō ē vsquequaq verū. nō enī de⁹ posset facere q tun⁹ esset genitus a petro sine generatione passiua pcedēte: nec creaturā subsistētē sine creatione passiua ⁊ relatione ei⁹ ad creatorē. Dicit scdo q etiā si p dei potētiaz posset corp⁹ xpi esse sub speciebus sacri absq predicta cōuersione vt p annihilationē substātie panis vel per resolutionem in materiā preiacentez non inde sequit q nunc ita fiat de facto. vnde argumētū nullā habet apparentiā pcedēs a ppositione de possibili ad cōclusionez de inesse. ¶ Ad alia argumēta Durādi cōtra eandē cōclusionē ad pmū dr̄ q cōuersio in hoc sacro requirit ppter secūdā causaz ibi assignatā. ⁊ ad hui⁹ impugnationes dicit ad pmā q cōsequētia nō valet. qm ppterea ex vi cōuersionis sacralis corp⁹ xpi est vbi prius fuit suba panis. quia rōne dimēsionū panis q̄ remanēt facta conuersione: manet locus et vbi qd erat substātie panis. ⁊ q corp⁹ xpi in qd fit cōuersio succedit sube panis: ideo sibi attribuit loc⁹ et vbi panis. ac p hoc si fieret cōuersio nō solum substātie panis sed etiā quātitatis ei⁹ et aliorum accidētiū: nō remaneret vbi substātie panis in q̄ post cōuersionē corpus xpi diceret esse. nā substātie nō debet locus nisi rōne quātitatis. et p consequēs corp⁹ xpi nō succederet substātie panis i aliquo vbi. et sic nō posset dici esse hic vel alibi presens sicut nūc dicit ppter cōuersionē soli⁹ substantie panis remanētibus ei⁹ dimensionibus quib⁹ p se debet vbi. vnde si accidētia panis ānihilarent non esset ibi corpus xpi. q nec ratione substātie q̄ in ipm cōuersa est cum sube nō debeat per se locus. nec ratione ppre quātitatis q̄ non est alibi nisi in celo. ¶ Ad. 2ᵃᵐ impugnationē patet responsio p ea q̄ dicta sunt in secundo notabili et in responsione ad quartū Scoti cōtra tertiā cōclusionē. requirit etiā cōuersio in hoc sacro ppter tertiam causam. nā licet de bonitate intellect⁹ fidelis possit reddi vera locutio dicēdo hoc est corp⁹ meuz d rigore tn̄ smonis videt q nō posset reddi vera locutio manēte substātia panis sub specieb⁹ simul cum corpe xpi. q vt. S. Tho. bene notat disti. sequente. q. pᵃ. ar. pᵒ. sub. ar. 2ᵒ. in corpe. si spēs sacramētales haberēt ibi subm propriū. s. panē: ducerēt immediate significationē suam ⁊ demōstrationē in illud. ita vt dicēdo hoc est corp⁹ meū: p ly hoc directi⁹ ⁊ imediati⁹ demōstraret panis q̄ corpus xpi quātū est ex vi verbor. ¶ Ad. 2ᵐ pncipale dr̄ q assumptū ē falsuz q̄ᵐ ad tres sui partes.

nam et maior et minor ē vera ⁊ rō cōcludit bene suū ppositū. neq valet ipugnatio maioris qm pcedit ex falso itellectu in dictis Sci. T. Non enī S. Tho. itelligit illā maiorē de mutatione subali qn dicit vel alio mutato in ipz. quāuis enī corp⁹ xpi sit in hoc sacro vbi prius nō erat p mutationez subalē alteri⁹. s. panis in ipm q p aliā ei⁹ mutationē esse nō pōt vt pbatū fuit in tertio notabili: et tn̄ ppositio vlis quā. S. Tho. assumit vt descendat ad ppositū suuz nō est coartata ad mutationē subalē sed ad qualēcūq. et patet hoc. q infra articulo sequēti in corpe assumēs illā ppositionē sic illā ppōnit. nihil pōt incipe hic esse cū pri⁹ non fuerit: nisi p motū aut mutationē ppam vel alterius terminatā aliquo modo ad ipm. hec aūt ppositio sic sumpta: verissima ē nec hēt instātiam in casu arguētis. nā si supra vltimā sperā q̄ nunc ē alia crearet: ista nouiter creata mutaret psui creationē. cui⁹ mutatio esset terminata ad vltimā q̄ nūc est q ad ei⁹ ptinentiā et locationē. si aūt. S. Doc. alicubi capit in illa maiori cōuersionē p mutatione subali dicēs altero conuerso in ipm vel p alteri⁹ cōuersionē in ipm sicut. 3ᵃ. p. q. 75. ar. 2. in cor. debet acapi dictū applicādo dictā maiorē ad ppositū suū de existētia corpis xpi sub hoc sacro vbi prius nō erat. p eo q vt dictū est: non pōt alia mutatio panis terminari ad corp⁹ xpi nisi fuerit cōuersio subalis. in quo arguēs decept⁹ fuit putās q p aliquā aliā mutationē panis posset corp⁹ xpi esse sub sacro: quā tn̄ ipse nō assignat q nec assignare poterat. put in tertio notabili fuit deductū. Neq valet ipugnatio minoris q pcedit sicut ⁊ cōtra maiorē ex falso itellectu i verbis. S. T. nā cū ipse dicit corpus xpi eē vbi prius nō erat: non intelligit de existētia ei⁹ in sacro: sed in loco vbi p se sunt spēs sacrales in quo p accidēs dicit eē corpus xpi put deductū fuit i q̄stione pcedēte. Neq valet impugnatio rōnis. nā si aliter se hēre nūc q̄ prius capiat in tota sui cōmunitate: obiectio supponit falsum. s. q ppria et adequata diffinitio ei⁹ qd est moueri vel mutari sit aliter se hēre nunc q̄ prius. qm vt deductū fuit in pcedēte q̄stione sub pmo notabili: in plus se hēt aliter se hēre nūc q̄ prius: q̄ moueri vel mutari pprie. i. sm formas ad quas est ppe motus vel mutatio. vn̄ vt ibi satis dictū fuit: corpus xpi absq sui mutatione aliter ⁊ aliter se habet in sacro nūc q̄ prius. si aūt capiat stricte aliter se hēre. s. sm aliquā formaz ad quas est pprie mot⁹ vel mutatio: falsum psupponitur in minori. s. q corpus xpi etiā sm positionē nfam aliter se hēat sub sacro q̄ prius. vn̄ ex nulla pte impugnatio arguētis pbat cōtra rōnez. Sci. T. q

Distincti

christi corp⁹ sit sub sacramēto per sui mutatio nē vel motū ꝓpe dictū. ¶ Ad. 3m ꝑncipale dicitur ꝙ decepto ꝑ falsam imaginationē qualis arguēs cōtrariū videt̄ et derogare īmēsitati diuine potētie ꝙ corpus xp̄i absqȝ aliq̄ sui mutatione nō possit esse sub sacr̄o nisi ꝑ cōuersionē substātie panis in ip̄m. sed recte intelligēti et modū existētie corporis xp̄i sub sacr̄o veraciter ꝯsiderāti iuxta sacri canonis et ecclesie determinationē et ſm formā ꝯsecrationis a xp̄o traditā: nō pōt rōnabilit̄ aliuz modū inuenire ꝑ quē sit corp⁹ xp̄i sub sacr̄o nisi ꝑ ꝯuersionē substātie panis in ip̄m. nec sic dicere derogat īmēsitati diuine potētie q̄ vt ab omnib⁹ cōcedit̄ ad id qđ cōtradictionē implicat nō se extēdit. nec est difficile videre q̄liter ꝯuersio faciat aliqđ ad hoc ꝙ xp̄i corpus sit ī hoc sacr̄o. Ad ea aūt q̄ arguēs inducit ad ꝓbandā hui⁹ difficultatē responsum fuit in solutione ad ꝑmū. ¶ Ad. 4m. dicit̄ ꝙ certe magis ip̄e arguēs temerarie loquit̄ ꝯtradicēs agnite veritati et ꝑserti nō valēs assignare aliū modū quo xp̄s possit esse sub sacr̄o absqȝ sui mutatione nisi ꝑ cōuersionem substātie panis in ipsum. neqȝ valet simile qđ adducit de humanitate xp̄i. nā falsum ē ꝙ ꝑ solā hītudinē existendi in alio humanitas xp̄i sit ꝑsens diuino supposito: cuz ſm doctrinā catholicā fuerit assūpta ad vnitatē diuini suppositi et ad subsistendū in rez natura ꝑ ip̄m ideo esse et subsistere diuini suppositi ita vt vere et realiter sit de⁹ homo et homo sit de⁹. quod nullo modo verum ess; si presentia humanitatis ad diuinū suppositū esset ꝑ solā habitudinē relatiuaz sicut arguēs putat. ¶ Ad argumēta aureoli contra eandē ꝯclusionē ad primū dicit̄ ꝙ supponit falsuz. nō enī nos dicim⁹ ꝙ in trāsubatione sacr̄ali est sola successio substātie post subam: sed etiā vera cōuersio sube in subam. et cū arguens vult ꝓbare ꝙ non ē ibi successio in essendo: dicim⁹ ꝙ verum est ſm esse absolutū et naturale. et tñ est ibi successio in essendo ſm esse sacr̄ale respectu esse naturalis cui pōt dici succedere. nō ꝑ ip̄sius d̄sitionē: sed q̄r post eē naturale: simul cū eo succedit in corpore xp̄i esse sacr̄ale. et ꝑ eundē moduz est ibi successio ſm locum. q̄r post loci circūscriptiuū quē habet corpus xp̄i in celo ꝑse: succedit ei locus specieruz quē habet sub sacramēto ꝑ accidēs. ¶ Ad. 2m. dr̄ ꝙ talis successio ē cuiusdā noui esse. s. sacramentalis in quo succedit et esse ip̄sius panis et esse antiquo naturali corpis xp̄i. neqȝ valet hui⁹ improbatio. q̄r licet non sit entitas vel esse simpliciter: est tamē quoddā esse sacramētale. ¶ Ad. 3m. dicitur ꝙ procedit ex falso supposito. s. ꝙ trāsubatio non aliud sit q̄ʒ successio substātie ad subam. hoc autē est falsum vt dictū est. nā preter hoc ꝙ trāsubstātiatio implicat successionē subarū: importat etiā et magis q̄dditatiue cōuersionē substātie in sbaz. ¶ Ad cōfirmationē dicit̄ ꝙ talis successio est respectus extrīsecus aduenies corpori xp̄i. et cū arguēs obijcit ꝯtra hoc ꝙ ad hm̄oi respectū est ꝑ se motus: ex quo sequit̄ ꝙ corp⁹ xp̄i mutabit̄ acq̄sito tali respectu: dicim⁹ ꝙ antecedēs nō est veruz et est ꝯtra phm̄. 5°. phy. et iterū cōsequētia ē falsa. nā etiam si mot⁹ requirat̄ ad relationē vel respectū: non inde sequit̄ ꝙ in quocūqȝ extremo respectiuo sit fiat mutatio. naz sufficit mutatio ī vno correlatiuoz ad hoc ꝙ in altero acq̄rat̄ nou⁹ respect⁹ extrīsecus aduenies. ¶ Ad. 4m. dr̄ ꝙ procedit ex eodē falso fundamēto. s. ꝙ trāsubatio non sit aliud q̄ʒ successio qđ est falsum vt sepe dictū ē. ¶ Ad. 5m. dicit̄ ꝙ phs et ei⁹ cōmentator loquuntur de trāsmutatione formalium qua est habitudo vel successio termini a quo ad terminū in quē rōne subiecti. sed trāsubatio sacr̄alis nō est formal̄ mutatio ſ; toti⁹ substātie in totā subam: ac ꝑ hoc non ē per mediū subm. vnde auctoritas philosophorū non cogit nos in hac parte. ¶ Ad. 6m. dr̄ ꝙ nō procedit ꝯtra. S. Tho. qui nusq̄ʒ scripsit ꝙ trāsubatio vel cōuersio sit subiectiue in pane. quinimo tenet expresse ꝙ ista cōuersio vel transubatio non habet subiectū in quo differt a cōuersionibus et mutationib⁹ naturalib⁹. verū est tamen ꝙ inq̄ʒm importat quādā successionē est subiectiue in sibi inuicē succedētibus. s. in pane ⁊ corpore xp̄i sicut ordo in ordinatis. Hoc tenet. S. Tho. i hac dis. q. ꝑa ar. 3. sub. ar. ꝑ° ad. 3m. Et. 3a. p. q. 75. ar. 4. ¶ Ad. 7m dr̄ ꝙ trāsubstātiatio cuius nihil ē in tp̄e precedēte sed totaliter in instanti: nō est ꝓprie trāsubari sed trāsubatū esse. et rōne trāsubationis sic accepte nō inducim⁹ nos ꝙ panis habz esse toto tp̄e precedēte: quasi velim⁹ ponere trāsubationē sic dictā in pane sicut in subiecto. sed illud iducim⁹ ratione trāsubationis q̄ īportat motū in fieri. s. ꝓlationē verboz quasi dispositionez. quēadmodū illuminatio solis dicit̄ quādoqȝ ip̄e solis accessus ad orientē cui⁹ termin⁹ est illuminatio nr̄i emisp̄ij. Unde. S. T. in hac dis. q. ꝑa. ar. 3. sub. ar. 2. arguit sic q̄rto loco. In oī factione ē fieri et factū esse. sed fieri et factum esse non sunt simul q̄r qđ fit nō est: qđ aūt factuz est iā est. ergo ē ibi pri⁹ et posteri⁹. ecce argumentū. sequit̄ rnsio. Ad. 4m. dicēdū ꝙ mutatio vt dictū ē i instāti est. sed mot⁹ ꝑcedēs est in tp̄e. si ergo includit̄ ī factione tā mot⁹ ꝑcedēs q̄ʒ mutatio q̄ est termin⁹ ei⁹ sicut generatio alterationis: tunc fieri ꝑtinebit ad motū ꝑcedētē: ⁊ factū esse ad terminū mot⁹ q̄ est

ipsa generatio. et sic nō simul fit et factū est. si aūt factio nō extēdit se ad mutationē illā: tūc vtrūq₃ est simul et fieri ꝛ factū esse. et sic qd̄ fit: est si dicatur fieri rōne ipsi⁹ mutationis q̄ tunc est. sed factū esse ratione termini mutationis. sicut eni dicim⁹ q̄ simul terminaꝫ mot⁹ et terminat⁹ est: simul illuminaꝫ aer ꝛ illuminatus ē: et similiꝫ etiā est in cōuersione de qua loq̄mur. ¶ Ad argumentū ante oppositum patet responsio ex solutione ad p̄muz ioannis parisiensis contra primam conclusionē. Et in hoc articulus terminatur.

## Distictio duodecima.

Circa duodecimā distinctionē queritur vtrū accidentia separata a suba panis cōuersi in corpus xp̄i possint imutare substātialiter aliq̄d extrinsecū et arguiꝫ q̄ nō. q₂ nihil agit vltra suā spēm: sed citra q̄ṡq₃ q₂ effectus nō est nobilior sua causa. sed suba est nobilior oī accidēte. igitur illa accidētia nō possunt aliquam subaz generare. ¶ In oppositū arguiꝫ. q₂ iste species habēt eandē virtutē quā habebāt ante transubatio nē q₂ nihil ē eis ablatū sed additū. sed ante trāsubationē poterāt aliq̄d subaliter imutare. ergo et post. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantum ad articulū p̄mū sit p̄ma cōclusio q̄ in sacro eucharistie accidentia panis remanēt sine subiecto qd̄ sit suba. et quantitas sine quocūq₃ subiecto: q̄ tn̄ est subm alioꝝ. Hāc ꝯclusionem tenet. S. Tho. in hac dis. q. p̄ᵃ. ar. p̄°. sub. ar. 3°. Et 3ᵃ. p. q. 77. ar. p̄°. et. 2. Itē. 4. cōtra gē. caᵒ. 63°. Et. 9. quodlibꝫ. ar. 5. ¶ Secūda ꝯclusio ē q̄ p̄dicta accidētia possunt imutare subaliter aliq̄d extrinsecū. Hāc ꝯclusionez tenet. S. Tho. in hac dis. vbi supra. ar. 2. sub. ar. p̄°. ꝛ. 2. Et. 3ᵃ. p. q. 77. ar. 3°. Et cōtra gen. 4. li. caplo. 66. ¶ Tertia cōclusio est q̄ p̄dicta accidētia possūt corrūpi et ex eis corruptis pōt gn̄rari suba. Hāc ꝯclusionē tenet S. Tho. ī hac dis. loco ꝓxime allegato. ar. 3. ꝛ. 4. Et. 3ᵃ. p. vbi supra. arti. 4. et. 5. Item contra gētiles loco proxime allegato.

Quantum ad secundū articulū arguēdū est contra cōclusiones. Et q̄ dē cōtra p̄mā arguit scot⁹ ꝓbādo q̄ alia accidētia eque p̄nt eē sine subiecto sicut quātitas. p̄mo q₂ depēdētia ad p̄mū: ē essentialior q̄₃ ad aliq̄d posteri⁹ loquendo ð absolutis depēdentib⁹. sed qualitas est forma absoluta sicut quātitas. ergo eque essentialr vel essentialius ðpēdet qualitas a suba q̄₃ a quātitate. si ergo potest esse qualitas sine actuali depēdētia ad subaz poterit eē qualitas sine ðpēdētia actuali ad quātitatē. ¶ 2°. sic. absoluto ꝛ ꝑfectiori: nō magis repugnat ꝑ se eē q̄₃ absoluto iperfectiori. sed q̄litas est forma absoluta ſm te ꝛ ꝑfectior q̄₃ quantitas. ergo ꝛ c̄. minor ꝓbaꝫ p̄mo quātū ad secūdā ꝑtez. q₂ q̄litas ē ꝑ se p̄ncipiū agēdi actiōe reali. ꝓ̄ter ꝯ̄tū ꝯcedis: ꝫ quātitas nō. q₂ nulla actio realis vt hic loq̄mur ꝯuenit quātitati. Secūdo q₂ ſm ordinē subaꝝ: attēdiꝫ ordo q̄litatū. substātijs eni nobiliorib⁹ correspōdēt q̄litates nobiliores. nō sic aūt correspōdet ordo quātitatū. nō eni semꝑ nobilior sba ē maior quātitate. maxima eni i genere corꝑaliū cuiusmodi sunt elemēta: sunt un₍ ꝑfectissima. illd̄ aūt videꝫ ꝑfecti⁹ qd̄ ꝓportionalr in sua ꝑfectione correspōdet ꝑfectioni. Tertio q₂ q̄litates: sube ꝑfecte ꝯsequūꝫ finē suū. vꝫ eni act⁹ btificus ē q̄litas: vel si nō saltē ſm oēm opinionē ad btitudinez req̄runꝫ aliq̄ forme supnaturales: vel aliq̄ forma q̄ est q̄litas. quātitas aūt nullo modo est p̄ncipiū attīgēdi finē suū. Quarto q₂ quātitas ꝯsequiꝫ cōpositū z rōne materie: q̄litas aūt rōne forme. forma aūt ē simplr̄ ꝑfectior q̄₃ mā. 7°. metha⁹ caplo vltimo. et istud vltimū forte ērō p̄mi et secūdi et tertij mediȷ. ꝓpter hoc eni ordo q̄litatū correspōdet ſm ꝑfectionez ordini subaꝝ. et ꝓpter hoc q̄litas ē p̄ncipiū actionis realis ꝛ etiā ip̄i sube p̄ncipiū attingēdi finē suū. Quīto q₂ illud qd̄ magis cōuenit cū ꝑfectione simplr̄: est simplr̄ ꝑfecti⁹. q̄litas aūt vtpote sapiētia magis cōuenit cū ꝑfectione simplr̄ ꝛ similr̄ intelligere et velle: q̄₃ quātitas. q₂ vel est vna rō formalis diuine sapiētie ꝛ create sapiētieq̄ est q̄litas: vel si nō saltē ad oēm ꝓpinquitatē in analogia magis ē ꝓpinq̄tas sapientie create ad diuinā sapiētiā: q̄₃ alicui⁹ quātitatis ad deū vꝫ ad aliq̄d ei⁹. vn̄ sicut possibile ē ꝑfectionē simplr̄ eē in creatura. s. cū limitatione: q̄li-

tas q̄ est sapiētia est pfectio simplr habētis eam. nulla aūt quātitas est pfectio simplr nec etiam sicut possibile ē creaturā hr̄e rōnem pfectionis simplicis. ¶ 3°. pncipalr. magis videt repugnare accidēti relatiuo seu respectiuo esse sine subiecto q̄z cuicūq̄z absoluto vel alteri accidēti. sed istud pōt eē sine quocūq̄z subiecto. ergo quodcūq̄z aliud. pro bat minor. qz si repugnet sibi: aut ergo vnde accidēs aut vnde relatio. nō vnde accidēs qz tunc repugnaret cuicūq̄z accidēti. nec vnde relatio qz tūc repugnaret relationi diuine qd̄ est falsum qz illa nō est in subiecto. ¶ 4°. nā multa alia accidētia de facto sunt ibi sine subiecto. nam ille species eucharistie possunt rarefieri et cōdensari. sed tal' ꝯdensatio vl' rarefactio nullū hēt subm. ergo erit ibi mot⁹ rarefactionis et cōdēsationis sine subiecto. maior nota ē ad sensum. sed minor pbat. qz cū ille spēs cōdensant vel rarefiūt: quātitas pꝛior et quātitas posterior ē alia et alia. ita q̄ nihil pꝛioris remanet in posteriori: nec aliq̄ pars posterioris pfuit in pꝛiori. ergo illa rarefactio nullū habet subm: qz nec pꝛiorē quātitatē nec posteriorē. Assūptū istud de alteratē quātitatis pbat pmo sic. terminos mot⁹ oportet esse incompossibiles ex. 5°. phy. ergo nihil vnius termini manet in altero sicut incōpossibile nō est in suo incōpossibili. si etiā dicatur q̄ aliq̄ quantitas hic manet eadē sed termini mutatiōis sūt magis ⁊ min⁹ in ipsa quātitate manēte: hoc nō valet. qz subz motus et terminos oportet realiter differre. sed quātitas illa et maius et min⁹ in quātitate nō differūt realiter. non eni pōt dici q̄ fiat variatio ſm maius et min⁹: q̄n fiat variatio ſm essentiā quātitatis: cū maius et minus nō sint nisi ipm quantū essentialr. cum ergo subm mot⁹ stet sub vtroq̄z termino: vnus autē termin⁹ nō stet cū alio: oportet subm mot⁹ ab vtroq̄z realiter differre. Secundo pbat idē assūptū sic. quelibz pars rarioris est rarior. ergo q̄libz pars rarioris est maior ſm quātitatē q̄z pri⁹. ergo quelibz ē quāta noua quātitate. si dicas q̄ nō sequit omnino noua quātitas sed noua ſm ptez tm̄: cōtra. qz si aliq̄d pꝛioris quātitat' maneat: q̄ro in q̄ subiecto. non nisi in eodē quo pri⁹ qz accidens nō migrat. igit illud qd̄ pri⁹ fuit quātuz hac quātitate: modo erit quātū eadez. ergo non pōt esse quātū nec ſm se totuz nec ſm partē aliq̄ noua quātitate: nisi idē sit simul quātū duab⁹ quātitatib⁹ qd̄ est ipossibile. vel nisi in rarefactione sit ꝯgeneratio nouarū partium substātie sub noua quātitate et additio quātarū ad quātas preexistētes sit rarefactio. sed hoc nihil est qz tūc non q̄libet pars rarioris essz rarior. illa eni pars antiqua

non esset rarior formalr p hoc q̄ sibi cōtinuaret alia pars noua. igit. ¶ Cōfirmatur sic argumētuz. sicut quātitas diuina virtute habet esse in eucharistia sine subiecto: ita habet omnia q̄ sibi cōuenire possunt in subiecto eadē diuina virtute. ſ quātitas cōiūcta subiecto rarefit et condēsat nec tn̄ ipsa est subm illius mot⁹. ergo et in pposito cum est separata ipsa rarefit ⁊ cōdensat sine hoc q̄ sit subm mot⁹. Itē quia illa fractio et diuisio specierū: est motus. et tamē nō habet subm. et idē dicit de appositione. igitur. ¶ Ulterius arguit q̄ in eucharistia quātitas nō sit subm aliorum accidētiū. pꝛimo qz ſm phm pmo metha^e: accidēs nō accidit accidēti nisi quia ambo accidūt eidem subiecto. nihil enim hoc illi magis inest: q̄z illud huic. ¶ 2°. quia sicut sube conuenit p se esse: ita accidēti cōuenit inherere. ergo sicut repugnat sube iherere: ita accidēti p se esse vel subsistare. ¶ 3°. quia nullū dependēs terminat depēdentiā eiusdē rōnis. sed omne accidēs depēdet depēdētia ad subiectū: ergo nullū accidens terminat hanc dependētiam. ¶ Contra eandē ꝯclusionē arguit aureolus pbando q̄ modus q̄ ponit accidēs in eucharistia separari a subiecto non sit ꝯueniēs. s. q̄ det accidēti subsistere et modus essendi substātie et entis cōpleti. qz cōtradictio est q̄ aliqua virtute vnum gen⁹ trāsmutetur in aliud vel spēs in spēm vt q̄ qualitas fiat quātitas vel homo fiat equ⁹. ratio ē. qz hoc repugnat p se in pmo modo. seq̄t eni ex hoc eandē rē eē et nō eē. sed essētia accidētis ſm gen⁹ suū ꝯsistit in esse rē interminabilē intrīsece p sua pncipia ſ oino p extrīsecū puta p subiectū. sicut eē linee ꝯsistit i esse rē interminatā itrīsece: eē aūt terminatā extrīsece. s. p pūcta. ergo impossibile ē q̄ hoc modo accidētia fiat entia terminata ⁊ integra. tūc eni gen⁹ accidētis mutaret in subam cui soli ꝯuenit itrīsece ſm gen⁹ suū eē essentiā integrā ⁊ terminatā. ¶ 2°. arguit q̄ quātitas nō sit ibi sine subo pl⁹ q̄z q̄litas. qz quātitas nō est aliq̄d hn̄s ptes ſ est ptibilitas ipa formalis q̄ hn̄s ptes est formalr partibile. sed ꝯstat q̄ ptibilitas est subiectiue in eo qd̄ hēt ptes formalr cuiusmodi sunt q̄litates remanētes in eucharistia. ḡ quātitas ē subiectiue illius q̄litatib⁹. assūptū pbat qz res ē partibilis p quātitatē. tūc q̄ro: aut illa ptibilitas ē ipamet quātitas: aut ē aliq̄d aliud ipsiuz a quātitate. si det pmū: habet ppositū. si det scd̄m cōtra: qz tūc possē intelligere sbam partibilē sine quātitate et posset de⁹ facere eā sub illo modo ꝺ relicto nō faciēdo eaz sub quātitate. similiter tūc causalitas eius esset causalitas efficientis et non forme. igit oportet dare pꝛimū modū q̄ quanti-

tas sit ipsamet partibilitas partiũ. ¶ Confirmatur q̄ aliter nõ potest vitari quin plures dimẽsiones essent simul. nã cum dimẽsio imediate consequatur partes: si partes ligni aut alteri⁹ sube vel accidentis quãti sint divise a partibus quantitatis: necessario alie erũt dimẽsiones sube vł qualitatis ⁊ alie dimẽsiones quãtitatis. si enĩ illud qd̃ substernitur quãtitati haberet partẽ et partẽ correspondẽtẽ partib⁹ quantitatis substractã: tũc diuerse realitates hoc modo haberẽt aliam ⁊ aliaꝫ partibilitatẽ. q2 multiplicato effectu formali: multiplicat̃ formalis ratio illius effect⁹: et tũc haberent necessario aliã ⁊ aliã divisioneꝫ. ¶ Ulterius arguit q̄ de⁹ posset omne accidens quãtũcũq₃ sit modice entitatis: a subiecto separare. pͥmo quia illud qd̃ nõ implicat ꝯtradictionẽ in pͥmo modo dicẽdi per se: est deo possibile. sed accidẽs esse et subm̃ nõ esse: nõ est repugnãtia p se in primo modo. q2 repugnantia in pͥmo modo: est affirmatio et negatio vni⁹ et eiusdẽ modi. si dicat̃ accidens est et subm̃ nõ est licet predicatuꝫ sit idẽ: tñ subm̃ non ẽ idẽ p simplicẽ indivisionẽ. ¶ 2°. q2 de⁹ potest manutenere quãcũq₃ realitatẽ in suo esse. tũc sic. quando due realitates sic se habẽt q̄ vna non est alia: licet fundẽt eandem indivisionẽ: põt de⁹ manutenere vnã illaꝝ non manutenendo aliam nec indivisionẽ illaruꝫ. ¶ 3°. quia plus põt deus per suã potẽtiã facere q̃ꝫ intellect⁹ arguere vel intueri. ratio est q2 multa deo possibilia sunt q̄ nõ põt intellect⁹ noster intueri. sicut patet de vnione ad verbũ. sed licet intellectus noster nõ possit intuitive apprehendere accidẽs nõ apprehendẽdo subm̃: tñ arguitive põt a posteriori cognoscere q̄ vna res nõ est alia, ppter trãsmutationeꝫ q2 contigit subm̃ de vno in aliud transmutari. et tũc intellect⁹ potest arguere q̄ quandocũq₃ duo sic se habent q̄ vnuꝫ põt manere alio nõ manẽte illa non sunt eadeꝫ. et ideo nõ est contradictio q̄ vnũ intelligat̃ nõ intellecto alio. sed sic est de accidẽte et subo. igit̃ et cetera. hec ille. ¶ Cõtra secundã ꝯclusionẽ arguit scot⁹, pbando q̄ in actionibus naturalib⁹ imediatũ pͥncipiũ actionis non semp sit accidẽs. primo q2 nihil agit vltra suam spẽꝫ. sed termin⁹ actionis naturalis est quãdoq₃ suba. igit̃ accidẽs nõ est imediatuꝫ principium actionis predicte. si dicas q̄ verũ est virtute, ppria sed virtute alterius cui⁹ ẽ instrumẽtũ aliq̃d bene posset agere vltra suã spẽm sicut si serra agat ad formã scanni: cõtra. quia nihil est instrumentum alicuius cause nisi superioris cause in genere cause efficientis. ergo si accidens coniũctum est istrumentum: substãtia erit superius agẽs. sed supius agens prius naturaliter agit: et si est naturale agit quicq̃d potest. ergo in illo priori natura in eodem tamẽ instãti tẽporis in quo accidẽs agit vt instrumẽtũ eius suba, pducit terminũ tantũ quãtum, pducere põt. sed põt, pducere totã subaꝫ q2 perfectio sube, pducte nõ excedit pfectioneꝫ sube producẽtis. ergo in secundo instanti nature: accidens nõ, pducit subam vel eadẽ suba bis, pducet̃ ergo. ¶ 2°. quia omnis potẽtia mere passiva est cõtradictionis. 9°. metha^c. suba aũt non ẽ in potentia cõtradictionis ad, ppriã passionẽ. ergo habet aliã causalitatẽ respectu ei⁹ a causalitate materie. nõ autẽ nisi efficientis. q̄ non formalis: patet de se. de fine aũt non ẽ sermo hic. vnde videt̃ q̄ oportet te istud concedere fm̃ dicta tua. dicis enim potẽtias fluere ab essentia anime. et hic dicis q̄ accidens habet virtutẽ instrumẽtalẽ q2 causatur a principiis essentialibus anime vel substantie. ista autẽ non possunt intelligi nisi modo passive, p subiecto receptivo. ¶ 3°. si accidẽs, pducit̃ et per aliqd̃ pͥncipiũ imediatũ, pductivũ qd̃ ẽ per se accidens: sequit̃, pcessus in infinitũ non loquẽdo de infinitate accidẽtali. s. generantiũ in eadẽ specie de qua loquitur phi. quero ordinem essentialeꝫ in istis accidentib⁹. vbicũq₃ enim est ordo accidentalis in generationibus: oportet dare extra illum ordinem aliquã causam essentialit̃ perfectiorem. ergo respectu accidentiũ singularium in specie caloris: damus causam, primã essentialiter ordinatã ad totã illam spẽm. eodẽ modo arguam de individuis illius speciei et non est procedere in infinitũ in ordine essentiali. ergo stabit ad aliquam spẽm accidẽtis q̄ erit causata et non ab aliquo accidente sed imediate a suba. et p consequens suba habebit rationẽ pͥncipii activi imediate respectu accidẽtis. Confirmat̃ p phm̃. 7°. metha^c caplo. 7°. in fine vbi dicit phs q̄, ppriuꝫ sube ex his accipere est q̄ necesse ẽ preexistere aliquã aliã subaꝫ actu existentẽ q̄ facit vt aial sit aial. q̄le vero et quantũ: nõ necessario nisi potestate. solum actu preexistere q̄, pducat. sed ad hoc q̄ quãtum et quale, pducant̃: nõ oportet aliquod quãtuꝫ vel q̄le preexistere nisi in potẽtia tm̃. ergo aliq̃d quod non est quantũ vel quale actu: põt esse principiũ, pductivum imediatũ quãti vel qualis. Item quarto metheororꝝ dicit q̄ singulum est illud quod est: dũ potest in, ppriã operationeꝫ. et simile habetur a damasceno caplo sexto. et licet iste auctoritates habeant instãtiã in entibus imperfectis: tamẽ videtur valde incõveniẽs q̄ ens perfectum fm̃ genus inter creata: careat actione ita q̄ forma eius nõ possit esse imediatũ principiũ

primū productiuū alicui⁹ actionis. ¶ 4°. arguit sic fm vnū pncipiū tuum. quia illa forma est pncipium agēdi: in qua generās et genitū assimilant. sed genitū assimilat pncipaliter generāti ī forma sbali. fm qd aūt in accidētibus sūt illa assimilatur. nec pōt euadi dicēdo q̄ ista ↄcludūt formam sbalē esse pncipiū agēdi sed remotū tārespectu sube q̄ respectu accidētis d̄ qbus pcedūt rōnes. hoc nō sufficit. q2 nullus negat in deo eē aliquaz formā q̄ sit primū pncipiū agēdi. nō q̄ deus sine causis intermedijs intriseas agat: sed q2 ī suo ordine causandi p nihil intermediū vltra formā suā agit. ita esto in pposito qd tamē falsū ē q̄ accidēs habeat quādā actionē ad subam posterorē actione sube: suba tū p ppam formā suā erit pncipiū actionis sibi ppe ī suo ordine agēdi. hec scotus in forma. ¶ Ulteri⁹ arguit q̄ accidēs separatū nō possit imutare ad formā subalez in virtute ppria nec in ꝟtute sube quā informat. cōstat enī q̄ nō in virtute ppa: q2 tūc ageret in virtute ppa vltra suā spēm. q̄ aūt nec in q̄m est instrumentum sube, pbat. quero enī qd intelligit p hoc q̄ dicatur in virtute sube agere. q2 siue intelligat absolutuz siue respect⁹: quero in q̄ est illd. si enī intelligat absolutū qd est in suba panis vel sit in suba simplicater: sequit q̄ p nihil siue p nō ens generabit vl virtute nihili. si intelligat absolutū qd est accidēs vl in accidēte: nihil est ibi nobili⁹ ipso accidēte. et p ↄsequēs nō magis pōt in virtute talis in aliqd pfecti⁹ q̄ in virtute ppa. si intelligat hitudo accidētis ad subam vel ad subam porē: cū ad nihil non sit aliq̄ hitudo et panis nō sit aliqd ens: seqtur q̄ p hoc q̄ est in ꝟtute: nō ponit aliqd positiuuz et ita idē qd prius. ¶ 2°. q2 ex tuis verbis videt q̄ ponas illā virtutē instrumētalē esse in accidente. dicis enī q̄ illa virtus causat in accidentib⁹ vel q̄ ipsam recipiunt eo q̄ causant a pncipijs essentialibus sube. et tūc sequit manifeste cū nihil in accidente sit nobili⁹ accidēte: non pōt accidēs p hoc q̄ dicit in virtute. i. p hanc virtutē in aliqd pfecti⁹ q̄ possit ex se. sed intellect⁹ verus horū verborū in virtute talis cause vbi dicta verba locū habēt: videt esse iste. s. q̄ dicit habitudinē cause inferioris ad causam supiorē vel pfectiorē concurrentez in causando. sicut influētia quā recipit agēs inferius a supiori: nō est aliqua forma tūc causata sed ē tātūmodo ordo cert⁹ causarum in simul agēdo. ¶ 3°. quod nō est: nullā rōnem cause habet respectu geniti qn̄do generat. patet ex. 2°. phy. et. 5. metha⁰ ca⁰ de causa. q2 causa in actu et effectus in actu simul sunt et non sunt. patet etiam ratione. quia non ens quādo nihil est: nihil causat in quocūq3 ordine cause. suba aūt nō est quā istud accidens afficit et cuius erat accidens. ergo illa suba nullam habet rationem cause ppinque vel remote respectu effect⁹ causati ab accidēte. et p ↄñs accidens nō causat in virtute eius tanq3 in virtute cause supioris. ¶ 4°. nihil est causa instrumētalis respectu illius ad qd sua virt⁹ actiua sufficit ad pducēdū. patet si accipiat instrumētū stricte: sicut serra et securis dicunt instrumēta mouentia mota. tale enim instrumentū non habet de se formā sufficientē ad pducendū effectū: sed tm̄ p motionem pncipalis agētis supioris pducit qd pducit. si etiā instrumentū accipiat alio modo put causa inferior dicit instrumētū vel forma quaz hmōi causa recipit p motionē agentis supioris q̄ forma agit: adhuc nullū istorū instrumētorū p formaz suam pōt in effectū respectu cuius est instrumentū. sed necesse ē q̄ ad illū effectuz cōcurrat simul illd cōcausans cui⁹ est instrumentū. nūc aūt accidens p formā suā pase sine oī actiōe sube in quodcūq3 agat agit. ergo nullo modo agit in ꝟtute sube vl vt instrumētū ei⁹ ad aliquē effectū. ¶ 5°. pōt argui p principia tua. q2 omne instrumētū ē mouēs motū. sed accidēs in pposito nō ē motū a suba cū ipsa nō sit. ergo accidēs nō est instrm̄. ¶ 6°. q̄ accidēs separatū nō sit pncipiū generādi subaz pncipalem sicut erat panis in quo pus erat illud accidēs arguit sic. oē agēs totale vl ē vniuocū et ita eque pfectū cū pducto: vel equiuocū et ita pfecti⁹. accidēs aūt ē omnino impfecti⁹ suba. ergo et c̄. diceretur forte q̄ aliqd agēs equiuocū pōt esse ignobilius suo effectu sicut albedo respectu sensationis: et sicut cōmētator recitat de galieno sup illd 7°. metha⁰ de illa ꝟtute quā vocat diuinā q̄ ē formatiua fet⁹ et tn̄ non est simplr nobilior fetu formato. cōtra hoc arguit. licet illa ppositio simplr impfecti⁹ fm spēm vel gen⁹ nō pōt esse totale pncipiū actiuū respectu pfectioris: sit mihi eque nota sicut alia in phia: qua negata nesciret pbare aliquē ordinē entiū nec q̄ pmū ens sit pfectissimum imo posset ptertuendo dici q̄ totum vniuersum et quodlibet in eo est factū a musca. si enim arguas q̄ musca est imperfecta: et tamen idez dicis q̄ imperfecti⁹ pōt producere pfectius. habito hoc nulla est ratio quare non possit impfectius pducere aliquid sic pfectius. nec illa posset reprobari q̄ prima causa sit perfectissima excellens omnia alia in creatione: nec etiam addito q̄ sit causa equiuoca. imo q̄ cū hoc posset stare fm istam ptertuā q̄ esset imperfectissima vel imperfectior creatis. Tamē probo dictam propositionem aliter. pmo sic. causa vniuoca hēt effectū vniuocū p termino

adequato sue potētie. Sꝫ p te causa equoca totalr̄ ē imperfectior causa vniuoca. ergo ipossibile ē causam illā equiuocā eē causam totalē respectu illi9 effect9. et sic de9 nō possꝫ facere effectū cuiuscūq; creature qd ē absurdū. pꝫ ꝯña. qꝛ effect9 adeq̄tus potētie pfectiori: nullo modo pōt eē a potētia imperfectiori. Secūdo sic. vbicūq; ad ꝓductionē alicui9 effect9 ꝯcurrūt causa vniuoca ꝛ causa equoca equoca est pfectior ɓm phm scd̄o metha͛ et libro metheoroꝝ. ꝓpt̄ hoc eni oportet totū ordinē accidētalē reducere in aliquā spēm essētialr̄ supiorē in causando: qꝛ difformitas vniformis oportet q̄ reducat̄ in causā vniformē q̄ sit causa vniformitatis i cōtinuatione genātionis ꝛ corruptionis. ex hoc hēo istā ꝓpositionē q̄ vbi ad idē concurrunt cā vniuoca ꝛ equoca: cā equoca ē pfectior. Sꝫ q̄ nō possit sine vniuoca: hoc ē aliq̄lis ipfectionis in cā equoca. patet qꝛ de9 pōt sine causa vniuoca. sed sol nō pōt in aial pfectū licet possit in aial ipfectū ergo q̄cūq; causa equoca pōt sine vniuoca i effectū: ipa est simplr̄ pfectior q̄ illa equoca q̄ posset ꝯcurrere cū vniuoca ad illū causandum. et p ꝯñs equoca totalis hēt duplicē p̄eminētiā causalitatis sup effectū. vnā quā hēt equoca vl'r cōcurrēs cum vniuoca. et aliā qꝛ hēt illā pfectionē quā vniuoca addidit in causando. qꝛ illa carēt multe cause equoce licet longe pfectiores vniuocis. Tertio sic. si forma cause equoce daret eē formalr̄ alicui: non posset dare eē simplr̄ pfecti9 seipa. Sꝫ dās eē effectiue alicui dat ei eē modo ipfectiori q̄ dādo sibi eē formalr̄. nō eni est possibile q̄ aliq̄s mod9 dandi aliqd eē sit ita pfecti9 sicut dādi formalr̄ illud eē. sicut nec essētia diuina pōt alicui dare esse a se in q̄cūq; genere pfecti9 q̄ sit eē qd ipa dat formaliter. Quarto. si causatū sit simplr̄ pfecti9 licꝫ sit simplex tñ ɓm intellectuꝫ pōt diuidi in duo. s. in illud in quo equat̄ sue cause et in illd in q̄ excedit suā causā. primū dicat̄. a. secūdū. b. iste effect9. s. a. p̄ase ē effect9 sue cause: qꝛ simplr̄ eque pfectū ens sicut cā. ergo. b. erit a seipo vl' a nihilo: qꝛ ab. a. vt ab ipsa causa nō pōt eē. nā vltra effectū adeq̄tū cause nō pōt. ꝛ ista rō accipit̄ ab auicena sexto sue metha͛. patet ergo q̄ ꝓpt̄ nullas pticulares instātias negāda ē ista vl'is ꝓpositio q̄ nota ē ex terminis: q̄ totale causans nō pōt eē impfecti9 suo causato loquēdo ꝺ causa efficiēte. et q̄ totale causans equocū: est pfectius qꝛ nō eque pfectū. spēs aūt se hñt vt numeri. ex q̄bus pꝫ q̄ accidēs sepatū nō est totalis causa effectiua generationis sube: nec p ꝯñs corruptiua alicui9 sube. nec pōt in vltimū gradū alterationis disponētis subam ad corruptionē. ideo cōcedit̄ q̄ si tota suba ignis in spa sua dstrueret̄ et maneret ibi omnia sua accidētia: gutta aq̄ ibi posita non destrueret̄ ab illis. hec scot9. Cōtra tertiā ꝯclusionē arguit idē scotus ꝓbādo q̄ cū ex accidentib9 separatis generat̄ vermis: forma subalis noua nō recipiat̄ subiectiue in dimēsionibus interminatis: nec aduenit noua materia q̄ subijciat̄ forme nouiter generate. contra primuꝫ arguit sic primo. forma determinata ad aliqd receptiuuꝫ: nullo modo pōt aliud pficere sicut nec albedo angelū nec sapiētia lapidē. sed forma sbalis determinat̄ ad materiā subalem vt ad ꝓpriū susceptiuū. ergo nullo modo pōt perficere dimēsionē de genere quātitatis q̄ non est materia sbalis. ¶ 2°. quia forma de genere priori: non pōt pficere susceptiuum de genere posteriori. ergo nec forma sbalis dimēsionē. antecedēs ꝓbat̄. qꝛ act9 presupponit potētiā ꝛ hoc loquēdo de ordine originis. act9 aūt generis prioris nec origine nec pfectione aliq̄d supponit ꝺ genere posteriori. ¶ 3°. quia manifestū videt̄ q̄ forma subalis est talis actus q̄ nat9 est ꝯstituere p se subam. ergo potētia ad talem actū: nō est aliq̄d de genere quātitatis. ¶ 4°. illud qd est essentialis ratio terminādi dependētiā ad aliud: nō pōt ad illud depēdere. forma subalis est hmōi respectu quātitatis. ergo ꝛc. ¶ 5°. quomodo ꝺ potētia dimensionis pōt educi forma subalis: cū ex natura rei non sit in illa vt in ꝓprio potētiali. ¶ 6°. quia tunc ignis genitus ex illa dimēsione et ex forma subali ignis: nō esꝫ vniuoce nec vniformiter ignis cum alio igne genito ex forma subali et ex materia ignis. et tunc non vniuoce ageret cōburendo hostiā sicut cōburendo lignum. ¶ 7°. quia sequeretur absurditas ista nō solum in vno. s. q̄ erat ignis mathematic9 ex quantitate et forma substātiali composit9: sed etiam sequit̄ talis processus in generationibus ꝛ corruptionibus vsq; ad fineꝫ mundi. nam ex illo igne habēte dimensionē ꝓ materia et materiato generabat̄ aqua habēs idem ꝓ materia qd habuit corruptum ꝓ materia. et ex illa aqua aer et sic vsq; ad fineꝫ mūdi vel in infinitū ɓm phos. ¶ 8° quia sequitur q̄ si sacerdos esset nutritus de istis speciebus sicut est possibile per magnum tempus quousq; multe partes materie fluxissent ꝛ multe noue generate semp fuissent: sequitur q̄ iste partes nō ita erunt vere partes carnis constitute ex essentialibus partib9 carnis sicut alie partes que nō essent genite ex specieb9. et sic possibile esꝫ ponere casum q̄ puer nutritus ex speciebus vsq; ad finē vite sue: nō resurgeret nisi homo cōposit9 ex dimēsionibus et forma subali vna vel pluribus. ¶ Secūda pars ꝯclusionis improbat̄. qꝛ si mate-

Naredeat: queritur quādo venit. aut fit i vltimo instanti q̄ generaȝ aliquid ex speciebus: aut ante vltimū instans. nō ante ꝑpter duo. p̄mū est quia tūc manēte ibi eucharistia: erit ibi alia materia a materia corpis xp̄i qđ non tenet cōmunis scola. Secūdū est qꝛ tūc illa materia esset sine forma qđ est simplr impossibile ꝟm te. saltē nō est possibile sine nouo miraculo. sed miracula nō sunt ponenda sine necessitate. si vero dicaȝ q̄ in istanti generationis redit ibi materia: frustra ponit ibi redire ad hoc vt agēs naturale generaret ex ea. qꝛ ꝟm te nō generat nisi ð materia quāta. similr nō posset generare nisi cū ista generatione concomitetur aliq̄ corruptio ꝟm te. sed tunc nō corrūperet aliquā substām qꝛ illa materia non redit cū forma substāli corrūpenda. ¶ Cōtra eandē cōclusionem arguit durādus probādo q̄ quātitas eucharistie nō possit naturalr corrūpi. qꝛ si corrūperet naturaliter: hoc esset vel actione cōtrarij vel corruptione subiecti aut diuisione sui. non primo modo quia quātitas nō habet cōtrariū. nec secūdo modo qꝛ in hoc sacro non hēt substm. nec tertio modo: qꝛ omne qđ corrūpit diuisione sui habet terminū in min'. sed quātitas nō habet terminū in minus sed est de se diuisibilis in infinitū. ergo natura nō pōt corrūpere talē quātitatē: qꝛ tūc simul haberet eam et nō haberet. hec durādus i forma.

Quantum ad articulū tertiū p̄mo notandū ē q̄ quātitas ex duobus hēt q̄ possit esse substm alioꝝ accidētiū magis q̄ȝ econtra. p̄mū est qꝛ ē p̄ma dispositio materie q̄ est p̄mū substm et p̄mū p̄ncipiū indiuiduationis rerū materialiū et magis de propinq̄ se hēs ad materiā. vnde vnitas et multitudo et diuisio et indiuisio in reb' corp̄alib' q̄ sunt p̄ma q̄ consequūtur materiā sicut omne ens: cōueniunt materie p quātitatē. materia eni p̄ma est ð se circūscripta quantitate vna numero saltē omnium generabiliū et corruptibiliū. fit aūt cōmunicabilis multis et plurificaȝ ꝟm numerū: p quātitatē p quam habet extensionē et diuisionē. et inde est q̄ quātitas inter alia accidētia magis se tenet ex parte materie tanquā ei' ꝓpria dispositio. ac p hoc q̄ cetera accidētia sensibilia fundentur i substā mediāte quātitate et sit illis prior naturalr non claudēs in sui ratione māam sensibilē. put p̄hs dicit. 7°. metha^e. intantū q̄ quidā antiquoꝝ crederent dimēsiones esse substam rerū sensibiliū: qꝛ remotis qualitatib' nihil sensibile remanere videbant nisi quantitatem. sic ergo patet q̄ quantitas magis pōt esse substm alioꝝ accidētium q̄ȝ ecōtra ex ꝓpinquitate quā habet ad materiā q̄ est substm primū omniū in reb' corp̄alib'. ¶ Habet p̄terea idipsum quātitas ex sui rōne: qꝛ est post materiā primā secundū principiū indiuiduationis. ꝟm. n. q̄ aliquid est principiū indiuiduationis: ꝟm hoc est substm accidētiū. nam ad p̄mū substm ꝑtinet eē p̄ncipiū indiuiduationis. quātitas vero dimensiua est p̄ncipiū indiuiduationis p hoc q̄ diuisio ꝛ plurificatio materie est p quātitatē inq̄ȝm plures forme numero sunt in plurib' materie partibus. nec possūt accipi plures partes materie numero seu i idiuiduo: nisi p diuisionē q̄ sibi cōpetit p quātitatē. put dictū fuit. vbicunq̄ autem intelligit diuersitas partiū eiusdem speciei: necesse est intelligi indiuiduationē. put. S. Tho. signanter notat cōtra gen. li. 4. caplo. 65. nā q̄ sunt vnius speciei nō multiplicanȝ nisi ꝟm indiuiduū. de his autē latius dictū fuit in. 2°. li. 3^a. dis. q. p̄^a. ¶ Ex q̄bus inferim' duo. p̄mū est q̄ ad ꝓbandū aliquod accidens habere respectu alteri' magis rationē subiecti q̄ȝ econtra: impertinēs est ratio sumpta ex maiori vel minori ꝑfectione ipsorum ꝟm gen' vl' speciem. non eni ratio subiecti cōuenit alicui ꝓpt ei' perfectionem imo vero ꝓpter ipsius imperfectionem. nam ratio subiecti cum sit ratio receptiui et subiicibilis est existentis in potentia. quāobrē materia magis habet rationem subiecti q̄ȝ forma: qꝛ habet subiicibilis et receptiui rationē. vñ et boetius dicit q̄ forma simplex. i. nō admixta potētie substm esse non pōt. ¶ Secundū quod inferimus est q̄ si quātitas sine materia haberet esse actu p se: haberet per se indiuiduationē: quia p se habet diuisionē illaȝ ꝟm quā diuidiȝ materia. ita vt posset habere partes nō specie sed numero differentes ꝟm ordinē q̄ attendiȝ in situ partiū. per quē modū vna linea differret numero ab alia sim alio et alio situ caperentur. vnde et vna quātitas habēs esse in subo: differt numero ab alia non solū ex parte subiecti sed etiā ex diuerso situ. ꝛ hec secunda differentia cōuenit quantitati p se: quia quātitatis ꝓpriū est situm habere: ita vt nec suba nec aliud accidēs sitū habeat nisi p quantitatē. et qꝛ in hoc sacro dimēsiones p se subsistunt diuina virtute: cōsequens est q̄ ex seipsis indiuiduanȝ ꝛ per ea alia accidentia q̄ in eis fundantur. Accipiuntur p̄missa in hoc notabili ex multis locis Sācti Tho. et ad propositum nostrum in hac distinctione questione p̄ma articulo p̄mo sub. arti. 3°. Et. 3^a. p. questione. 77^a. articulo. 2°.

¶ Secundo Notandū est. put accipi pōt ex dictis. S. T.

pª.p.q.77.ar.6.q differẽtia est inter subm forme subalis et subiectũ forme accidentalis q̃ad causalitatẽ. q subm forme subalis qd est materia prima: est causa ipsi⁹ forme tm̃modo subiectiua ⁊ receptiua et nullo modo efficiẽs: q de se est prima potentia. subm vero forme accidẽtalis cũ sit ens actu: põt esse causa ipsi⁹ forme: nõ solũ materialis ⁊ subiectiua: sed etiã effectiua. Ad cui⁹ intellectum sciẽdũ est ꝑut notãter dicit .S.Doc.p°.li.sen.dis.17.q.pª.ar.2.ad.2m. q oibus accidẽtib⁹ cõmuniter loquẽdo subm est causa quodã modo inq̃m accidẽtia in eẽ subti sustẽtant: nõ tñ ita q ex ꝑncipijs subti oia accidẽtia educant. nã vt ibidem dicit subm diuersimode se hẽt ad diuersa accñtia. Que dã eni sunt accidentia naturalia q̃ causant ex ꝑncipijs subti et hoc dupl̃r. q vel causant ex ꝑncipijs speciei: et sic sunt ꝓprie passiones q̃ ꝯsequũt totã spẽm. vel ex ꝑncipijs indiuidui: et sic sunt accidẽtia cõmunia ꝯsña ꝑncipia naturalia indiuidui. ⁊ vtraq; huiusccmodi accidentia causantur effectiue a subo. non ꝑ motũ vel trãsmutationẽ: sed ꝑ naturalẽ emanationẽ vel effluxũ seu resultationẽ ꝑut .S.T.dicit.pª.p.loco supra allegato ad.3m. et arti. sequẽte ad.pm. Et quãuis emanatio ipsa seu effluxꝰ vel resultatio sit a generãte sicut a causa ꝑncipali: dicit tñ quodã modo causalitatis esse a subo: ea rõne q ꝑ aliquã subti dispositionẽ vel qualitatẽ aut ꝟtutẽ: fit talis emanatio ꝑ hũc modũ. nã sicut forma subalis nõ introducit in materie nisi postq̃ materia ꝑ virtutẽ et actionẽ generãtis est sũme disposita ad ei⁹ receptionẽ: ita nec ꝓprie passiones et accidẽtia naturalia .i. q̃ naturali origine ꝓducunt: fluũt seu emanãt i subo nisi postq̃ subm et ex ꝑte materie ad recipiẽdũ et ex ꝑte forme ad ꝓducẽdũ: sit sũme dispositũ ꝑ actionẽ ⁊ virtutẽ agẽtis. sicut eni agẽs disponit materiã ad recipiendã formã subalẽ: ita et illam disponit ad recipiẽdũ accidẽtia q̃ naturaliter cõsequũtur cõpositionẽ forme cũ materia. Itẽ sicut forma ꝑ actionẽ et ꝟtutẽ agẽtis materiã informat ac ꝑficit et ꝯsñs ex vtroq; cõpositũ ꝯstituit: ita et ꝑ actionẽ ac ꝟtutẽ agẽtis hẽt ꝟtutẽ causandi ꝑdicta accidẽtia naturaliter ꝯsña. ac ꝑ hoc subm accidẽtiũ qd ẽ ipsum cõpositũ tũ rõne materie tũ rõne forme: ẽ illoꝝ causa ⁊ receptiua ⁊ ꝓductiua ꝑ modũ cuiusdã emanationis sicut dictũ est: aliter tñ et aliter. nã inq̃m subm est in potentia ratione materie ad huiusmodi accidẽtia: est illorum causa subiectiua seu receptiua. inq̃m vero est in actu per formã est illorum principium ꝓductiuum modo preexposito. Aduertẽdum tamẽ q predictam dispositionem materie et virtutem forme non ponim⁹ quasi mediã causam inter subm et ꝓprias passiones. nam subm imediatũ principiũ est ꝓpriarũ passionum ei⁹. sed ponim⁹ illã dispositionẽ et virtutem tanq̃ aliquid reqsitũ ⁊ precedẽs in subo. Quedã vero sunt accidẽtia ꝑ violẽtiã ab agente extrinseco inducta: et ista nõ causant effectiue a subo cũ sint ꝑncipijs subti repugnantia. et ꝑ consequens subm est eorũ causa materialis tantũmodo et receptiua. Alia vero sunt accidẽtia q̃ quidẽ causantur ab extrinseco agẽte nõ repugnantia pricipijs subti. et ista sunt in duplici differẽtia. q quedam sunt q̃ habẽt eẽ ꝑmanẽs in subto sicut caliditas ⁊ albedo et similia. alia aũt sunt q̃ nõ habẽt esse ꝑmanẽs sed successiuũ et in fieri queãdmodũ motus vel mutatio et actio et opatio. Loqẽdo ergo d' pmis accidẽtib⁹: dicendũ est q si subm ꝑ aliquã sui dispositionẽ vel virtutẽ coopatur agenti principali ad eorum ꝓductionẽ: nulli dubiũ est q sit suo modo illoꝝ causa effectiua. vt quãdo corpus ꝑ calorem quẽ habet intrĩsece: adiuuat calidum exteri⁹ agẽs ad causandũ in ipso raritatem vel siccitatẽ saltẽ in maiori gradu. aliquando tamen subm nõ coopatur extrinseco agẽti q nullã habet dispositionẽ actiuã ad inducendũ accidẽs aliqd ab agente intẽtum vt si ignis inducat i corpus frigidũ et humidũ de nouo calorem: et tunc subm est ipsius causa receptiua non effectiua. Si autẽ loquamur de secũdis accidẽtibus q̃ habent esse successiuũ et in fieri: sic est dicendũ q subm ẽ illorum causa nõ solum subiectiua sed etiã effectiua vel ꝓductiua quãuis nõ imediata. naz cũ ois motus vel mutatio aut actio vel opatio nisi violenta sit aut omnino supnaturaliter imissa elicitur a subiecto ꝑ aliquã formã aut virtutẽ vel potentiam sibi intrinsecam: consequens est q ꝓcedat a subiecto effectiue seu elicitiue.

Tertio Notandũ est ꝑut .S.Tho. dicit supra dis.pª.ar.4°.sub ar.p°.ad.3m. q instrumẽtũ virtutẽ nõ accipit ab agẽte ꝑncipali nisi sm q illi cõtinuat. huiuscemodi vero cõtinuatio dupl̃r contigit. vno modo ꝑ realẽ ꝑsentiã et actionẽ ꝑncipalis agẽtis cui⁹ contactu agẽs instrumẽtale virtutẽ participat agendi aliqd supra naturalẽ ipsius virtutẽ. per quẽ modum virtus artificis cõmunicat serre vel gladio quãdo ipsum actu mouet ad construẽdã statuã. Alio modo predicta cõtinuatio fit non ꝑ realem et actualẽ presentiã ac motionẽ ꝑncipalis agẽtis sed per ipsius virtutẽ instrumẽto transfusaz. quẽadmodũ semẽ decisum a generãte habet virtutẽ ad ꝓducendũ animal ꝑ virtutẽ anime sensitiue q̃ non ꝑ se ipsaz est actu in semine sed ꝑ virtutẽ quã

sibi transfundit et qua mediante fit applicatio a-nime ad semen et seminis ad ipsam continuatio. per quem etiã modũ sacra noue legis virtutẽ habent ex passione xpi. nam vt glosa dicit sup illud in similitudinem preuaricationis ade Ro. 5°. ex latere xpi dormientis in cruce: fluxerũt sacra per q̃ saluata est ecclia. dicũtur aũt sacra fluxisse ex passione xpi: nõ p contactũ actualẽ passionis xpi fm seipsam: cũ longe ante vsum sacrorũ que in ecclesia sunt passio ipsa trãsierit: sed p hoc q virt⁹ eius sacris applicatur et illis cõtinuat per ipsorũ susceptionem. De isto secũdo modo cõtinuationis instrumẽti ad agẽs pncipale loquit. S. Tho. d po dei. q. vel mate. 3ª. ar. 11°. ad. 5ᵐ. instrumẽtũ inqt intelligitur moueri a pncipali agẽte quãdiu retinet virtutẽ sibi ab eo impressam. tãdiu eniz sagitta mouet a pyciente: quãdiu manet in ea vis impulsus pyciẽtis. sicut etiã generatũ tãdiu mouet a generante in grauibus z leuib⁹: quãdiu retinet formã sibi traditã a generãte. vnde et semẽ tãdiu intelligit moueri ab anima generãtis: quãdiu remanet sibi vis impressa ab aia licet corpaliter sit diuisum. oportet aũt mouẽs z motum esse simul q̃tũ ad motus pncipiũ: nõ tñ q̃tũ ad totũ motuz sicut apparet in pyectis. hec ille. ¶ Ex quib⁹ inferimus falsam esse imaginationẽ quorũdã dicentiũ q instrumentũ nullã virtutẽ a pncipali agẽte participat nisi tantũmodo ipsius motionẽ actualẽ. ac per hoc q necessario exigit actualis exñtia pncipalis agẽtis et eius actualis applicatio per motum ad instrumentũ: ad hoc q instrumentũ vim agẽdi habeat vel pducendi aliqd vltra suam speciem. In proposito autẽ nr̃o loquẽdo isto secundo modo cõtinuationis: dicunt species sacrales continuari in sacro eucharistie substãtie conuerse in corpus xpi q̃ prius fuerat suba panis sicut istrumentale agẽs pncipali agẽti: in q̃tũ. s. virtus sube panis cũ suo esse existẽtie et subsistẽtie transfusa fuit et cõmunicata virtute diuina sacralibus speciebus ad pducendũ et generandũ illa q̃ ex suba panis pduci aut gñrari poterant. Neq3 obstat q substantie q̃ generant vel generari possunt ex speciebus sacralibus sint pfectiores ipsis simpliciter et in sua natura. quia cũ species sint agẽtia instrumẽtalia: nõ necessario dñt aut excedere aut equari effectib⁹ q̃tũ est ex parte sui. hoc eni ppriũ est agentis principalis. quod si est agẽs vniuocũ equatur effectui. si vero est equocũ vel analogũ: excedit effectũ. nõ tamẽ necessario fm se et i natura sua: sed in ṽtute agẽdi et inq̃tũ est agẽs put S. Tho. notat supra dis. pª. q. pª. ar. 4. sub. ar. p° ad. 3ᵐ. et in multis alijs locis. Vñ vt ibi. S. Doc. ait in respõsione ad quartũ: agẽtia instrumẽtalia pprie loquendo nec sunt vniuoca nec equiuoca et p cõsequẽs nec analoga. huiuscemodi eni mẽbra simpliciter loquẽdo sunt diuisiones illius cause cuius ẽ similitudinẽ habere cũ effectu. hec aũt est pncipalis agẽtis et nõ istrumẽtalis vt cõmentator dicit. 11°. metha^c. verũtamẽ agẽtia istrumẽtalia reduci pñt ad eorũ vtrũlibet: scdm q pncipale agẽs in cui⁹ virtute instrumẽtũ agit est causa vl vniuoca vel equoca vel analoga. inq̃tũ p virtutẽ agẽtis pncipalis quã participãt: vel equant effectibus in agẽdo vel illos excedũt. Vt. n. S. T. dicit. pª. p. q. 118. ar. p°. in cor. nõ refert dicere q aliqd moueat a pncipali agẽte vel ab instrumento. sic nõ refert dicere q aia gñrati causet ab aia generantis: vel a ṽtute ab ipsa deriuata q̃ est in semie. Sciẽdũ tamẽ q spẽs sacrales ad imutãdũ aliqd subaliter siue ad agẽdũ vel patiẽdũ: sunt agentia instrumẽtalia: nõ solũ sube panis et vini cui⁹ ante cõuersionẽ fuerũt accidẽtia: sed etiaz et magis diuine virtutis p quã pncipaliter hñt q p se subsistant in eodẽ esse numero et cũ eadẽ virtute agẽdi vel patiendi q̃ suba panis et vini prius habuerãt. Vt eni. S. Tho. dicit. 3ª. p. q. 77. ar. 3. ad. 3ᵐ virtus instrumẽtalis forme subalis panis: conseruat in spẽbus sacralibus diuina virtute sicut etiã prius erat. et ideo possunt agere ad formã subalẽ instrumẽtaliter. per quem moduz aliquid potest agere vltra suam speciem: non quasi virtute propria sed virtute principalis agentis.

¶ Quarto Notandũ est q S. Tho. in hac disti. q. pª. ar. 2. sub ar. 4. introducit opinionẽ cõmentatoris auẽroyz de dimẽsionibus interminatis precedentibus formã subalẽ in materia: ad pbandũ modũ q̃ ex dimẽsionib⁹ sacralib⁹ aliq̃ suba generari possit. et vt videt ea rõne. S. Doc. mot⁹ fuit vt ostẽderet q talis generatio fieri possit via nature absq3 miraculo: supposito pmo miraculo facto in cõsecratione corpis et sanguinis xpi. videlicet q dimẽsiones panis et vini remaneant cũ eodẽ esse et subsistẽtia z cũ eadẽ virtute agẽdi ac potẽtia patiẽdi q̃ fuerãt sube panis et vini. Fuit eni mẽs. S. T. q̃tũ põt accipi ex verbis ipsius q queadmodũ si ex suba panis et vini ante consecrationem generaretur vermis aut cinis vl alia suba: mãeret sub vtroq3 termino trãsmutationis idẽ subm. s. materia prima: ita et ex spẽb⁹ sacralib⁹ habẽtib⁹ idẽ ẽ et eandẽ virtutẽ ac potẽtiã agẽdi et patiẽdi: põt fieri cõuersio vel trãsmutatio in aliquã subam: manente sub vtroq3 termino trãsmutationis eodẽ subo. z q2 spẽs ipse sacrales non habẽt materiaz partem

sui sed sunt quantitates precise et accidētia: putauit. S. Doc. introducēs dictā opinionē cōmentatoris: assignare quoddā subꝫ ipsi⁹ trāsmutationis vel generationis aut cōuersionis manēs sub vtroqꝫ termino. s. dimēsiones iterminatas quas posuit cōmētator in materia ante omnē formam subalem. Unde mēs. S. Doc. videtur fuisse talis q̄ʒ᷑ᵐ pōt accipi ex verbis ei⁹ in p̄mo o pe: qꝛ sicut virtute diuina in speciēb⁹ sacr̄alibus remanet idē eē et subsistere ac virtus substātie panis et vini: ita remanēt dimēsiones interminate q̄ f̄m eum inerant materie panis et vini. vnde sicut in naturali trāsmutatione materia cū dimēsionibus iterminatis ē subm manēs sub vtroqꝫ termino trāsmutationis f̄m cōmentatorē: ita et in trāsmutatione qua ex spēbus sacr̄alib⁹ aliq̄d generat᷑: manēt tanq̄ʒ subm sub vtroqꝫ termino: dimēsiones iterminate q̄ remāserūt ex vi cōsecrationis et diuina virtute in speciēb⁹ sacr̄alibus. cōuertunt᷑ tñ i materiā rei q̄ generat᷑ ꝓpter taliū dimēsionū ꝓpinquitatē ad ipam. cui materie in eodē instāti naturalr aduenit forma cui⁹ dispositiones p̄cesserūt in dimēsionib⁹ ꝓpter naturalē concomitātiā forme ad materiā. vt sic illud generatū sit compositū ex materia et forma. Secūdū eni hūc modū dicēdi in dimēsionib⁹ sacr̄alibus sunt itelligēde duplices dimēsiones. s. terminate q̄ p formā subalē panis et vini fuerāt ante cōsecrationē actuate q̄ dicebātur dimēsiones totius cōpositi. et dimēsiones interminate q̄ f̄m cōmētatorē intelligunt᷑ in materia ante omnē formā subalē: q̄ et in materia remanēt amissa quacūqꝫ forma. huiuscemodi aūt dimēsiones intermiate sunt q̄ corruptis dimēsionibus termiatis p actionē agētis: cōuertunt᷑ in materiā rei generāde sicut dictū est virtute diuina p miraculū cōsecrationis p̄cedētis. ita q̄ dimēsiones interminate se hēant p moduꝫ materie: terminate vero p modū forme. ac p hoc sicut in trāsmutatione naturali subē in subam manet materia sub vtroqꝫ termino tanq̄ʒ subm trāsmutationis: ita et in trāsmutatione q̄ ex spēbus sacr̄alib⁹ aliq̄d generatur: dimēsiones interminate i materiā diuia virtute cōuerse sint tanq̄ʒ subꝫ manēs sub vtroqꝫ termino. s. a quo q̄ dimēsiones terminate sunt: et in quē q̄ forma est rei generate ex dimensionib⁹. vt sic generatio vermis aut alteri⁹ subē ex dimensionibus sacr̄alib⁹: sit iā modo naturali nō indigēs nouo miraculo. vn̄. S. Tho. loco supra allegato in respōsione ad. 4ᵐ. dicit q̄ cōuersio dimēsionū in materiā: est miraculosū. s᷑ q̄ materia iā existēs recipiat talē formā cui⁹ dispositiones p̄cesserūt in dimēsionib⁹: hoc ē naturale. ¶ Sed licet ad hoc ꝓpositū. S. Doc. visus fuerit in p̄mo o pe opinione cōmētatoris de dimēsionib⁹ interminatis: ipse tamē hāc ei⁹ opinionē nō tenet. imo cōtra illā speciale edidit tractatū d̄ natura materie et dimēsionib⁹ interminatis itulatū. est eniꝫ cōsuetudinis doctoꝝ scribētiū nōnūq̄ʒ vti alioꝝ opinionib⁹ ad aliq̄d ꝓbādū: q̄s ipi nō tenēt. imo vbi ꝓpriam sentētiā ꝓmere libet: illas refutāt ⁊ ipugnāt. Qualr aūt. S. Tho. dimēsiones interminatas cōcedat lati⁹ dictū fuit li°. 2°. dis. 18. sub q̄rto ⁊ q̄nto notabili. Uerūtñ in secūdo o pe. s. tertia pte. S. Doc. nō tenuit p̄dictū modū dicēdi circa gen̄rationem alicui⁹ subē ex spēbus sacr̄alib⁹. nō eni posuit subiectū aliq̄d trāsmutationis idē manēs sub vtroqꝫ termino: nec dimēsiones interminatas nec aliaꝫ materiā in quā ipse cōuertant᷑. sed posuit generationē fieri p ꝯuersionē spērum sacr̄aliū f̄m totum in totā rē ex eis generatā. Unde. 3ª p. q. 77. arti. 5. ad. 3ᵐ. dicit q̄ quātitas dimēsiua panis et vini et naturā retinet ꝓpriam ⁊ accipit miraculose vim et ꝓprietatem subē. et ideo pōt trāsire in vtrūqꝫ. i. in subam ⁊ dimēsionē. Et articulo sequēti in cor. dictū est inq̄t q̄ spēs sacr̄ales possunt ꝯuerti i substātiā aliquā q̄ ex eis generat᷑. p eandē aūt rōneꝫ pōt cōuerti in corp⁹ humanū per quā pōt cōuerti in cineres vl̄ in vermes. Et in respōsione ad secūdū dicit q̄ spēs sacr̄ales etsi nō sint ea ex quibus corpus hois cōstat: tñ in ea cōuertuntur. hec ille. Itē li°. 4. cōtra gē. capl̄o. 66. reprobās quādaꝫ opinionē. mirādū iḡt videt᷑ cur negēt hoīeꝫ hoc sacr̄ali cibo posse nutriri refugiētes hoc sacr̄m in carnē et sāguinē posse ꝯuerti: cū ad sensū apparet q̄ p putrefactionē vel cōbustionē i aliā subaꝫ. s. cineris et pulueris ꝯuertat᷑. hec ille. Aduertēdū tñ q̄ quāuis gen̄rari totā subam ex totis dimēsiōib⁹ absqꝫ subo manēte sub vtroqꝫ termīo: excedat vires naturalis trāsmutationis q̄ necessario req̄rit subm: nō tñ q̄ dicta sunt repugnāt dictis. S. T. i p̄mo o pe et i scd̄o q̄b⁹ dicit q̄ ex dimēsionib⁹ sacr̄alib⁹ pōt gen̄rari q̄cq̄d ex suba panis et vini gen̄rari possꝫ absqꝫ nouo miraculo. nā licꝫ gn̄atio sbē ex spēb⁹ sacr̄alib⁹ nō fiat sine miraclo cum fiat absqꝫ subo ⁊ ex solis accn̄tib⁹: et tñ fit absqꝫ nouo miraculo. q̄n̄ eo ipo miraclo q̊ p ꝯsecrationē factū est vt spēs panis et vini maneāt absqꝫ suba p se subsistētes i ipo eē et i eadē v̄tute ac efficacia causandi q̄ fuerūt panis et vini: fit ex ꝯsequēti q̄ et spēbus corruptis generet᷑ q̄cq̄d ex pane et vino generari posset ante ꝯsecrationē. nō tñ modo nature sicut tūc: cū talis gen̄ratio subꝫ nō hēat idē manēs sub vtroqꝫ termīo s᷑ miracl̄ose. nō nouo miraclo s᷑ p p̄mū factū ex vi ꝯsecrationis vt dictum est.

Quantuz ad q̃r-
tum articulũ respõdẽdũ est ob-
iectionib⁹ aduersarioꝝ. Et q̃dez
ad ꝓmũ scoti cõtra ꝓmã ꝯclusio
nẽ dicit̃ ꝙ nõ aliud ꝯcludit nisi ꝙ
qualitas põt eẽ sine dependẽtia actuali ad quan
titatẽ: quẽadmodũ et sine dependẽtia actuali ad
subm̃. s. ꝑ diuinã potentiã: qḋ nos nõ negamus
quicq̃d. S. Tho. teneat. 7°. q̃dlibet. ar. 10. vñ argu-
mẽtũ nõ militat cõtra nr̃az ꝯclusionẽ. ¶ Ad. 2m.
cũ suis quibꝫ ꝓbationib⁹ dicit̃ ꝙ si argumentũ ꝓtẽ
dit ꝙ q̃litas põt v̄tute diuia ꝑ se subsistere absq̃ꝫ
subo sicut et quãtitas: illud ꝯcedim⁹ nec militat ꝯ
nr̃am ꝯclusionẽ vt dictũ est. si vero ꝑtendat ꝓba
re ꝙ q̃litas eque vl' magis põt esse subm̃ quãtita
tis sicut ecõtra: dicim⁹ ꝙ in argumẽto cõmittitur
fallacia fm̃ nõ causam vt causam. nã sicut ḋductũ
fuit in ꝓmo notabili: ad ꝓbãdũ ꝙ vnũ accidẽs sit
magis subm̃ alteri⁹ q̃ꝫ ecõtra: ꝑtinẽs est rõ sũpta
ex maiori vel minori ꝑfectione ipsoꝝ fm̃ gen⁹ vl'
spẽm. eo ꝙ rõ subiecti nõ sit ꝑ se loquendo rõ ꝑfe
cti: sed magis rõ iꝑfecti. vñ dato ꝙ q̃litas sit ꝑfe-
ctior quãtitate fm̃ gen⁹ suũ: non inde ꝓbat̃ ꝙ eq̃
ꝓprie cõueniat sibi rõ subiecti alioꝝ accidentiuz
quẽadmodũ quãtitati. ¶ Ad. 3m. ꝓncipale dr̃ ꝙ
q̃cq̃d sit ḋ maiori ꝓpositiõe nã nõ ẽ vera ḋ relatio
ne fm̃ rõnẽ sui gen̄is vt. S. T. ꝓbat i plerisq̃ꝫ lo
cis. ꝛ ꝑsertĩ ꝓ°. li. sen. dis. 26. Et. ꝓa. ꝑ. q. 28. ar. ꝓ°
Et ḋpo a dei. q. 7. ar. 8. et. q. 8. ar. 2. et tñ minor ẽ
falsa loquẽdo ḋ relatione reali creata. et ad ei⁹ ꝓ-
bationẽ dr̃ ꝙ eẽ actu sine subo: pl⁹ repugnat rela-
tioi q̃ꝫ q̃litati vl' quãtitati. nõ iq̃ꝫm ẽ accñs ꝑ se nec
ꝑ se iq̃ꝫm ẽ relatio: ꝟ iq̃ꝫm ẽ relatio accñs. nã vt sic
min⁹ hẽt entitatis ḋ sua natura q̃ꝫ q̃litas aut quãti-
tas. vñ ꝛ ꝑter subꝫ exigit relatio fũdamẽtũ. Et ꝑ-
terea argumẽtũ nõ militat ꝯ nr̃az ꝯclusionẽ. naz
nihil aliḋ ꝯcludit q̃ꝫ ꝙ q̃litas et quãtitas pñt eẽ ꝑ
aliquã v̄tutẽ absq̃ꝫ subo: qḋ nos nõ negam⁹. licet
dicam⁹ ꝙ i sacr̃o eucharistie q̃litas nõ sit oĩno ab-
sq̃ꝫ subo: ꝟ ei⁹ subꝫ sit quãtitas. ¶ Ad. 4m. dr̃ ꝙ ra
refactio ꝛ ꝯdẽsatio sũt mot⁹ alteratiõis. vñ si acci-
piat̃ vt i ipõ termio i quẽ: nihil ꝑoris quãtitatis re-
manet i posteriori. ꝟ quãtitas acq̃sita ꝛ posterior
ẽ alia a ꝑori quãtitate. nec vt sic req̃rũt aliḋ subꝫ
ꝑter q̃ꝫ ipam rẽr arefactã vel ꝯdẽsatã q̃ nec ẽ cor-
pus xp̃i nec dimẽsiones sacr̃ales ꝟ alia res ex illis
gen̄ata. nã in termino euiscemodi motus altera
tionis: desinũt eẽ dimensiones ꝑores sacr̃ales et
alie ḋ nouo gen̄rant̃ simul cũ re ex dimẽsionib⁹ sa
cr̃alib⁹ gen̄rata. et ꝑ ꝯñs desinit eẽ corp⁹ et sãguis
xp̃i sub sacr̃o. Si vero rarefactio et ꝯdẽsatio capi
antur vt mot⁹ et via a termino a q̃ in terminũ in
quẽ: sic cũ sint q̃dã dispositio ad raritatẽ aut dẽsi-
tatẽ vl' ad aliq̃ẽ eaꝝ maiorẽ gradũ nõdũ corru
ptis spẽb⁹ sacr̃alib⁹ hñt ꝓ subo sacr̃ales dimensio
nes q̃ vicẽ hñt subẽ panis ꝛ vini. i toto aũt tp̃e tal'
alterationis nõ acq̃rit̃ noua quãtitas: ꝟ fit dispo-
sitio ad illã. vt enĩ phs ꝓbat in libro de sensu ꝛ sẽ-
sato in motu alterationis simul alterat̃ totũ i ter
mino mot⁹ ꝛ nõ pars post partẽ i ipa mot⁹ succes
sione quẽadmodũ fit i motu locali, put. S. T. ibi
explicat et in cõmẽto et sup. 6°. physi. lec. 5a. Vñ
falsũ ẽ ꝙ in casu argumẽti: mot⁹ rarefactionis aut
ꝯdẽsationis nõ hẽat subm̃. hẽt siq̃dez capiẽdo hu
iuscemodi motũ ꝓ dispositione ad raritatẽ vl' cõ
dẽsationem. s. ipas dimẽsiones sacr̃ales q̃ manẽt
eedẽ numero in toto tp̃e talis dispositionis. non
enĩ variant̃ quousq̃ꝫ noua quãtitas vel rarior vl'
densior i vltimo instãti ipius dispositionis acq̃ra
tur. tũc vero sicut dimensiones sacr̃ales desinũt
esse: ita ꝛ mot⁹ rarefactionis vl' ꝯdensationis ces
sat. nã hito termino cessat mot⁹. Videt̃ aũt ꝙ ar
guens fallit̃ putãs vel ꝙ mot⁹ rarefactionis et cõ
densationis nõ sit alteratio: vel ꝙ in motu alte-
rationis nõ simul alteret̃ totuz ꝟ pars post ꝑtem
ꝑ cõtinuã acq̃sitionẽ et deꝑditionẽ fm̃ grad⁹ for-
me qḋ falsum est. verũ est tñ ꝙ in ꝑdicto casu ra-
refactionis et ꝯdensationis dimensionũ sacr̃aliũ
nõ manet idẽ subm̃ in termino a quo et in termi-
no in quẽ: sed sufficit ꝙ maneat sicut dictũ est. nã
et generatio q̃ et spẽbus sacr̃alib⁹ res aliq̃ gen̄rat̃
subm̃ nõ habet idẽ manens sub vtroq̃ꝫ termino
vt sup̃ dictuz est in q̃rto notabili. Et ꝑ hec patet
respõsio ad secũdã ꝓbationẽ eiusdem assumpti.
Ad vltimã confirmationem dicit̃ ꝓmo ꝙ non est
simile hinc inde. nam in rarefactione et conden-
satione quantitatis cõmũcte subo: est ipsa subã q̃
sit subm̃ propriũ motus. in rarefactione autẽ vel
condensatione eucharistie: quantitas habet vi-
cem substantie: et ideo potest habere rationem
subiecti. Dicitur secundo ꝙ minor est falsa iuq̃ꝫm
dicit ꝙ in rarefactione et cõdensatione naturali
quantitas non est subm̃ motus. imo est simul cuz
substantia: nã et manet eadem in toto motu dis-
positionis ad raritatem et densitatem. et si capia
mus diuersos grad⁹ euiuscemodi dispositionis: nã
magis ac magis disponitur subiectum ad rarita-
tem et densitatem: possumus dicere ꝙ idem sub-
iectum cum eadem quantitate manet sub vtroq̃ꝫ
termino dispositionis. ꝓcedit enim talis disposi-
tio ab imperfectiori gradu sicut a termĩo a q̃: ad
ꝑfectiorem sicut ad terminũ in quẽ. Ad id aũt qḋ
vltimo obijcitur dicitur ꝙ assumptum est falsuz.

nam fractio et diuisio specierum hēt ꝓ subiecto ipsas partes diuisas et fractas cū sit motus localis vel saltem nō sine illo. et idē dicēdū est de appositione. ¶ Ad ea q̄ secūdo loco obijcit scot⁹ cōtra conclusionē: dicitur ꝙ oīa ꝓcedūt d̄ accidēte scḋm ꝓpium modū essendi naturalē. accidētia aūt in sacro eucharistie: hn̄t modū essendi supnaturalē ỽtute diuina. s. modū essendi sube ꝑ se q̄ quātitas. et ideo argumēta nō sunt ad ꝓpositū. ¶ Ad argumenta aureoli cōtra eādē ꝯclusionē: ad p̄mū dr̄ p̄mo ꝙ minor est falsa. nā omne accidēs et oīs res creata: certis sui generis limitib⁹ terminatur scḋm ꝓpriam et specificā differētiā. nec huiuscemodi terminationi repugnat depēdētia accidētis a subiecto. tū qz cū sit alienū et extrīsecū ab essentia accidētis nō impedit sue essentie limitationē et terminationē sed ponit aliā. s. determinatū ordinē accidētis ad subm. nā alia rō depēdētie et ordinis ad subm est quātitatis et alia q̄litatis et sic de ceteris accidentib⁹. tū etiā quia interminabilitas quā habet ex se accidēs et cui⁹ terminationē recipit a subiecto: est q̄z scḋm ad esse qḋ realiter differt ab essentia et est ei extrinsecū: ac ꝑ hoc terminationē sui generis et speciei nō impedit. Respōdetur secūdo ꝙ dato sed nō cōcesso ꝙ essentia accidētis scḋm gen⁹ suū consisteret in esse rē interminabilē intrinsece ꝑ principia sua vt arguens desipit: nihil obstat ꝙ virtute diuina detur accidenti ꝙ actu ꝑ se subsistat. nā esse et subsistere vel in se vel in alio cum nō sit de essentia alicui⁹ rei create: nihil variatur de essentia rei ꝑ hoc ꝙ in eius esse vel subsistere variatio fiat. Unde. S. T. in hac dis. q. p̄ª. ar. p̄º. sub. ar. p̄º ad. 2ᵐ. dicit. esse in subiecto nō est diffinitio accidētis: sed res cui debetur esse in alio. et hoc nūq̄ separatur ab aliq̄ accidente nec separari pōt. qz illi rei q̄ est accidēs: scḋm rōnem sue q̄dditatis semper debetur esse in alio. sed pōt eē ꝙ illud qḋ debetur alicui scḋm rōnem sue q̄dditatis: ei ỽtute diuina agēte nō conueniat. et sic patet ꝙ facere accidēs esse sine suba: nō est separe diffinitionem a diffinito. hec ille. Idē in sententia dicit. 3ª. p. q. 77. ar. p̄º. ad 2ᵐ. Patet igitur falsū eē vt arguēs infert ꝙ gen⁹ accidēns mutetur in subam. ac ꝑ hoc ꝙ in sacro detur accidēti virtute diuina ꝙ subsistat absq̄ subiecto ¶ Ad. 2ᵐ. dicitur ꝙ assumptū est falsū. et ad ei⁹ ꝓbationē dicitur ꝙ res est ꝑ accidēs partibilis ꝑ quātitatē tanq̄ ꝑ id qḋ est ꝑ se partibile. et cū q̄ritur d̄ ipsa partibilitate: dr̄ ꝙ ipsa quātitas pōt dici partibilitas sube sicut causa formalis. et iterū aliq̄d im̄pssum a quātitate pōt dici partibilitas sube sicut effect⁹ cause formalis. et sic nec ꝑ p̄mū hētur ꝓpositū arguētis. s. ꝙ quātitas nō sit aliq̄d hn̄s ptes et ꝑ se partibile. Neq̄ valet qḋ obijcitur p̄mo ꝯ secūdū: qz ꝯn̄ia est falsa nec arguēs illā ꝓbat. nō enim pōt aliq̄d intelligi cū effectu formali sine causa formali: sicut nō pōt intelligi aliq̄d esse albū sine albedine. Neq̄ valet qḋ secūdo obijcitur: qm̄ et ipsa ꝯn̄ia est falsa nec eam ipse ꝓbat. ¶ Ad ꝯfirmationem dr̄ ꝙ assūptū est falsū. nec valet ei⁹ ꝓbatio nā dimēsio ꝯsequitur immediate ꝑ se partes diuisas quātitatis. ptes aūt sube et q̄litatis cōseq̄tur per accidēs et mediāte quātitate. licet enī ptes sube vel q̄litatis diuise diuisiōe quātitatis sint alie q̄z scḋm ad sui essentiā a partib⁹ quātitatis: nō tn̄ sunt alie quātū ad dimensionē. nō enī suba vel q̄litas ē dimensionata nisi dimēsione quātitatis. nā nō sunt dimēsionate ꝑ se sed ꝑ accidēs. vn̄ vna et eadem quātitate numero est dimēsionata et magnitudo ꝑ se et suba et q̄litas ꝑ accidēs. sicut vna et eadem numero albedine dr̄ suba alba et quātitas alba. multiplicatio aūt effect⁹ ꝑ se: multiplicat rōnem vel causam formalē: sed nō multiplicatio effect⁹ ꝑ accidēs. nā plures effect⁹ ꝑ accidēs causari possunt et denominari ab vna et eadē causa formali. ¶ Ad ea q̄ aureolus vlteri⁹ arguit: ad p̄mū dicitur ꝙ minor nō est vl'r vera. nā aliqḋ accidens ē sine quo subm esse: implicat repugnātiā cōtradictionis. nā creaturā esse sine relatione ad creatorem īplicat cōtradictionē. itē et aliqḋ accidēs esse sine subo vt relonē realē eē sine subo relatiuo cōtradictionē implicat in p̄mo modo dicēdi ꝑ se. non qz idē p̄dicatū affirmatur et negatur de subo et accidente: sed qz affirmatur et negatur simul de q̄libz eorū. nā dicere creaturā esse sine relatiōe creationis: est dicere creaturā esse creaturā et nō eē creaturam: cū relatio creationis per se consequatur ad creaturā in q̄z scḋm est creatura. et similiter relationē esse sine subiecto relatiuo: implicat contradictionem. nam relatio id quod est: est ad terminū relatiuū. terminus aūt relatiu⁹ nec esse nec intelligi pōt absq̄ correlatiuo quod ē subz relationis. vn̄ dicere relationē esse sine subo relatiuo: est dicere relationē esse et relationē nō esse. ¶ Ad. 2ᵐ. dr̄ ꝙ assūptū ē falsū. nō enī de⁹ pōt manutenere in rerū natura materiā sine forma nec rē sine esse qz ista implicāt contradictionē. ¶ Ad. 3ᵐ. dicitur ꝙ quāuis intellect⁹ possit argumētari accidēs relatiuū eē absq̄ subo: nō tn̄ id pōt vere ꝯcipe qz implicat cōtradictionē. de accidētib⁹ vero absolutis ē alia rō sicut dictū ē supra ad argumēta scoti. ¶ Ad p̄mū scoti cōtra scḋaz ꝯclusionē dicitur ꝙ rn̄sio ibi data sufficiēs est. et ponit eam. S. Tho. in hac disti. q. p̄ª. ar. 2. sub. ar. 2. ad. 2ᵐ. Et. 3ª. p. q. 77. arti. 3. ad. 3ᵐ. Et ad eius īpugnationē dicim⁹ ꝙ argu-

mentū pcedit ex falso supposito. s. q prius et posterius natura dicant̄ fm diuersa instātia nature. hoc aūt falsum ē: nā hmoi instātia ficticia sunt. nō enim pprie et formaliter loquēdo dicit̄ aliqd prius natura altero q̄si precedat ipm p aliquod instās: sed q: vnū est vel depēdet ab alio et nō ecōtra. et cōsimiliter aliqd agere prius natura altero nō est agere p aliqd instās nature prius illo: sed alterū in agēdo depēdere ab ipo et nō ecōtra. vnde instrumētū inq̄ntū hmoi simul et in eodem instanti agit cū pricipali agēte. sed quia actio istrumēti depēdet a motu z a virtute pncipalis agentis: dicit̄ agēs posterius natura. ¶ Ad. 2m. cōceditur tota deductio argumēti sed nō militat contra nos. ponimus enī fm doctrinā. S. T. q potētie anime fluūt ab anima effectiue et ppe passiones a subiecto vt ipe docet. pa. p. q. 77. ar. 6. i cor. et ad. 2m. ¶ Ad. 3m. dicim9 q pcedit ex falso itellectu verboꝝ. S. T. nusq̄ enim. S. T. docuit vel scripsit q suba nō sit vel possit esse pncipiū immediate pductiuū alicui9 accidētis. imo ꝯtrariū ei9 tenet pma pte vbi allegatū est in pcedēte solutione. et. po. li. sen. loco ānotato in secūdo notabili. qd autē ipe in plerisq̄ locis scripsit: est q suba nō est imediatū pncipiū motus vel opationis in rebus creatis. hoc aūt multo strictius dictum ē q̄ pmū et differenti9. aliquoꝝ enī accidētiū suba est pncipiū imediate pductiuū: nō tamē alicui9 motus vel opationis pprie dicte. et d hoc lati9 dictū fuit in secūdo notabili. vn̄ frustra laborāt quidā doctrine. S. Tho. sequaces vt defendāt q nulla suba creata ē pncipiū imediate pductiuū accidētis: tanq̄ fuerit. S. Tho. documētū. Et p hec pꝫ rn̄sio ad ꝯfirmationē inquātū ꝯcludit de sba imediationē pncipij respectu oīs accidētis. Ad illud aūt qd infert d imediatione pncipij ex quarto metheoroꝝ et ex dictis damasceni: dr̄ q ex illis non aliud habet̄ nisi q ois suba hēt ppaꝫ opationē: et hoc nos ꝯcedim9. sed nō tanq̄ agēs pximū z immediatū: sed tanq̄ agens pmū. ¶ Ad. 4m. dr̄ q responsio ibi data bona ē. et ad ei9 ipugnationē dicim9 q nō est sile de deo qd inducit̄ p simili. nam actio dei est ipsa ei9 suba: et ideo imediatum eius pncipiū est suba. sed ois actio et opatio creature est accidēs: et ideo imediatū ei9 pncipiū oportet esse accidēs. et de hoc satis fuit disputatū in pmo libro dis. 3a. ¶ Ad ea q̄ scot9 vlteri9 arguit ad pm dicim9 q cum dr̄ in virtute sube agere: nomie virtutis intelligit̄ aliquid absolutuꝫ qd est accidens et est in speciēb9 sacrālibus subiectiue. et cū arguens obijcit q nihil est in accidētib9 sacrālib9 nobilius illis: dicit̄ q est falsum. nā virt9 ipis cōmunicata a suba panis et vini cui9 erāt accidētia: est illis nobilius q̄m ad rōnem agēdi. et multo magis virtus ipsis spēbus diuinit9 data. ¶ Ad. 2m. pꝫ rn̄sio ex imediate dictis. itellect9 aūt quē arguēs habꝫ cū dr̄ aliqd agere in vtute alteri9 cause: falsus ē et ficticius. ¶ Ad. 3m dr̄ q in maiori ppositione debꝫ itelligi qd nō ē: nec in se nec i suo effectu vel vtute derelicta: alias nō esset vera ppositio. vn̄ q: ex suba panis z vini ante vel i sui ꝯuersione in corp9 xpi cōmunicata z relicta ē dimēsionib9 sacrālibus vtus agēdi oēm effectū quē sba panis et vini prius facere poterat: ideo sube panis z vini itelligūt̄ eē licet nō in se: in vtute tn̄ sua dimēsionib9 cōmunicata. et iterū pter hāc vtutē adest vt9 diuina coagēs sicut dictū ē. ¶ Ad. 4m. dr̄ q si arguēs intelligat istī fm q̄cūq̄ mō capiat̄ necessario idigere pncipali agēte simul ꝯcausante ad effectū pducēdū fm se et in ppa natura ac exīstia: falsū ē sicut ē dictū fuit in tertio notabili. si vero arguēs itelligat illud de pncipali causa coagēte vel p se vel p virtutē instrumēto cōmunicatā: dictū arguētis ē verū z deductio ei9 valet: s nō militat ꝯ nos q ponim9 q i actione spērū sacrāliū coagit suba panis z vini nō p seipaꝫ s p vtutē ill cōmunicatā et relictā. ¶ Ad. 5m. negat̄ mior nā accidētia sacrālia itelligūt̄ moueri a sba panis z vini quādiu p vtutē ipi9 agūt quā retinēt. queadmodū sagitta tādiu mouet̄ a piciēte: quādiu manet i ea vis ipulsiua piciētis: z d hoc lati9 dictū fuit i tertio notabili. ¶ Ad 6m. dr̄ q argumētū nō ē ad ppositū. nā pcedit d agēte ppe vniuoco vl' equiuoco qd ē agēs pncipale d q̄ tm̄ modo dat̄ diuisio p equiocū z vniuocū ac analogū. vt. n. dictū fuit i tertio notabili et vbis. S. T. agētia istrumētalia ppe loquēdo neq̄ sunt vniuoca nec equiuoca aut analoga. q: q̄ spēs sacrāles sūt agētia istrumētalia respectu diuine vtutis z sube panis z vini vt sepedictū ē: ideo ppe loq̄ndo neq̄ sunt vniuoca agētia nec equiuoca nec analoga nisi p reductionē ad pncipale agēs. Neq̄ iterū verū ē d agēte istrumētali q semp sit nobili9 suo effectu: q: effect9 nō pportionat̄ instrumēto sed pncipali agēti q̄ p vilia istrumēta q̄nq̄ inducit nobiliores effect9. imo nec d agēte pncipali id verū est capiēdo nobilitatem simplr̄ z in natura sua: s sufficit q sit nobili9 inq̄ntū ē agēs put. S. T. notat sup dis. pa. q. pa. ar. 4. sub. ar. po. ad. 3m. p quē modū accidēs pōt eē nobili9 suba si sit pncipiuꝫ eius actiuū. Qd āt arguēs dicit hāc ppositionē eē sibi maximā videlicet simplr̄ ipsecti9 fm spēm vel genus nō pōt esse totale pncipiū actiuū respectu pfectioris: si itelligat totale pncipium p exclusionē cuiuscūq̄ alteri9 pncipij: ppositio est cōcedēda. si

vero itelligat totalitatē ex pte effect⁹ quasi agēs impfect⁹ sm spēm suā nō possit esse pncipiū actiuū effect⁹ pfectioris q̃tū ad sui totū p virtutez sibi cōmunicatā a pncipali agēte: ppositio falsa ē quātūcūq; arguēs pteruiēs habeat illā sicut maximā. nec sic dicēdo destruim⁹ ordinē causaꝝ in vniuerso sm quē agēs est prius ꝛ pfecti⁹ suo effectu. nā talis ordo non attēdit inter agētia instrumētalia: s inter agētia pncipalia et q̃tū ad rōnez agēdi: non quātū ad oia simplicit sicut dictū est. Et p hec pz respōsio ad totā deductionē argumēti in q̃ arguens decipitur putans q quia agens instrumentale imperfectius sm genus suo effectu: non valet pformā propam eē pncipiū actiuū illi⁹ quātū ad totuz: q p cōsequēs neq; possz eē tale pncipiū p virtutē pncipalis agētis: qd est ɔtra oēm phiaz et rerū experiētiā. ¶ Ad argumēta scoti contra tertiā ɔclusionē dicit q octo argumēta ei⁹ ɔ pmaz ptem sue diuisionis: nō militāt ɔtra nos. nusq; n. S. Tho. scripsit vl' docuit q ex dimēsionib⁹ sacralib⁹ generaret aliqd p hoc q forma geniti recipit in ipsis dimēsionib⁹ p materia: ita vt sic generatū cōpositū essz ex dimēsionib⁹ et tali forma subali sicut tāq; ex materia ꝛ forma. ɔtra qd pdicta octo argumēta ɔcludūt. ¶ Ad ea q̃ obijcit ɔ scdaz ptē diuisionis dr et ad id qd q̃rit rñdem⁹: q materia rei gen̄rate ex dimēsionib⁹: fit in vltimo instāti generationis q̃ ipa res gen̄rat et fit simul cū ppa forma sbali et quātitate illi debita. et ad hui⁹ ipugnationē dr q pcedit ex falso supposito. s. q nos dicamus materiā rei generāde aduenire absq; quātitate. hoc aūt est falsum. imo vt dictū est: fit et aduenit simul cū quātitate et forma subali. nā dimēsiones in oia ista simul conuertunt. Unde. S. T. 3. p. q. 77. ar. 5. ad. 3m. dicendū inqt q quātitas dimēsiua panis et vini naturā retinet ppriā ꝛ accipit miraculose vim ꝛ pprietatē subē. et ideo potest trāsire in subaz et in dimēsionē. hec ille. Neq; obstat qd secundo obijcit. nam licet nō corrūpatur ibi aliq subā: corrūpunt tū dimēsiones habentes vim subē. ex qua corruptione cōsequit generatio rei cōposite ex materia et forma p cōuersionem specierū sacraliū in ipam, put deductū fuit i quarto notabili. ¶ Ad ea q̃ durādus vltimo obijcit contra eandē conclusionē dicit q minor ē falsa: quia imo quātitas eucharistie pōt naturaliter corrūpi duobus modis illorū. s. pmo et tertio q̃s arguens recitat psupposito primo miraculo facto in consecratione. pmo modo: quia licet quātitas non habeat cōtrariū: est tamē susceptibilis contrariorū. quēadmodū sba que de se non hēt contrarium est tamē susceptibilis cōtrariorū. vnde sicut passio magis facta abijcit a suba et tandem corrūpitur per corruptionē qualitatis sibi cōnaturalis et cōseruatiue a contraria qualitate: sicut suba aque corrūpit per corruptionez frigiditatis a calido: ita et in eucharistia passio magis facta p actionē qualitatū contrariaꝝ abijcit a dimēsionibus q̃ tandē corrūpunt p corruptionē q̃litatū q̃ fuerant cōnaturales subē panis et vini in ipsis dimensionib⁹. cū enim sicut dictū est supra: dimēsiones in hoc sacrō remanētes vim habeāt subē panis et vini: exigūt ad sui cōsistentiam qualitates cōnaturales et conseruatiuas panis ꝛ vini. et per cōsequēs corrūpi possūt ipsis corruptis qualitatibus: quēadmodū cōtingeret circa subam panis ꝛ vini si ibi essz. Itē dimēsiones corrūpi pūt tertio modo. s. p diuisionē sui. qm licet quātitas vt quātitas ē sit diuisibilis in ifinitū: tū vt est naturalis ꝛ habet q̃litates pprias nature rei cui⁹ ē quantitas terminū habet in maximū et minimū vt phs docet scdo libro d aia: ita vt vltra illos terminos iā desinat eē quātitas talis rei. vl q2 dimēsiones sacrales sunt naturales et sensibiles: tuz q2 sunt pprie rei naturalis. s. subē panis ꝛ vini q̃ pcessit: tū etiā q2 informant q̃litatib⁹ naturalib⁹ et sensibilibus: terminū hnt ꝛ in maximū et in minimū. ac p hoc corrūpi possunt put sunt dimēsiones panis ꝛ vini p ɔtinuā diuisionē vel etiā augmentationez ¶ Ad argumētū ante oppositū patet respōsio ex supradictis. Et in hoc articulus terminatur.

# Distictio decima tertia.

Circa finē duodecime distictionis et circa decimam tertiā distinctionem quarti sententiarum queritur vtrū hostie vel sanguini a duob⁹ consecrato possit aliquid admisceri ꝛ arguitur q non. q2 nec plures possint eandē hostiā cōsecrare: nec speciebus panis et vini pōt aliqd admisceri. ergo q̃stio falsa. antecedēs pbatur pro prima pte. quia plurium agentiuz sunt plures actiones maxime quādo quilibet sufficit ad agendum. sed vnus sacerdos tantū potest ɔsecrare. ergo si plures ɔsecrāt simul: sunt plures ɔsecrationes sup eandē hostiā

et ita sit iniuria sacro. pro secūda parte, pbat. qr vt in pmo de generatione, pbat phs: accidēs nō pmiscet substātie: sed quilibet liquor suba q̄dam est. cū ergo spēs sint tm̄ accidentia: videt q̄ nihil possit eis pmisceri. ¶ In oppositū arguit et pmo p prima parte q̄stionis. qr cōsuetudo ē quarūdā ecclesiarū q̄ noui sacerdotes in sua ordinatione cū epo cōcelebrāt sup eandez materiā panis et vini. p secunda parte arguit. qr mai9 ē corrūpi q̄z permisceri. sed ille spēs psūt corrūpi. ergo et misceri. ¶ In hac questione erunt q̄ttuor articuli vt sup.

Quantū ad primū articulū sit pma conclusio q̄ plures sacerdotes possunt simul vnā et eādē hostiam cōsecrare. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. i hac dis. q. pa ar. 2. sub. ar. 2. Et. 3a. p. q. 82. ar. 2. ¶ Secūda cōclusio est q̄ vino cōsecrato pōt aliquis alius liqr pmisceri. Hanc cōclusionem tenet S. Tho. dis. pce. q. pa. ar. 2. et. 6. Et. 3a. p. q. 77. arti. 8. Item quodliber. 10. arti. 3o.

Quantū ad articulū secundū arguēdū est cōtra cōclusiones. Et q̄dez cōtra pmā arguit durādus in hūc modū. cōclusio ista inquit pōt intelligi dupliciter. vno modo q̄ plures sacerdotes sic cōsecrēt vnā hostiā q̄ vn9 cōsecret vnā ptē hostie puta medietatē et alius cōsecret aliā medietatē: hostia tm̄ integra remanēte. alio modo q̄ q̄libet cōsecret eam totā. primū adhuc pōt intelligi dupl'r. vno modo q̄ q̄libz intēdat cōsecrare solū medietatē nō signādo quā medietatē hostie. alio modo eā signādo sensu vel imaginatione vel q̄cūq̄z alio modo. si pmo modo: sic dicēdū est q̄ plures sacerdotes nō psūt cōsecrare vnā hostiā si nullus signet quā medietatē intēdit cōsecrare sed solum in generali intendit de medietate q̄cūq̄z sit illa et nō de tota. qd sic patet. qr q̄ rōne talis sacerdos cōsecret hāc medietatē puta q̄ est a dextris: eadē rōne et illā q̄ est a sinistris. qr intētio sua nō ē magis de hac q̄z de illa: sed ē absolute d medietate q̄ indifferēter se hēt ad hāc et ad illā. ergo aut vtrāq̄z equalit cōsecrat aut neutrā. nō vtrāq̄z qr tūc cōsecraret totā qd nō pōt esse cū nō intēdat cōsecrare totā sed solū medietatē. ergo neutrā cōsecrat qd est, ppter defectū intentionis q̄ debz eē determinate de materia cōsecrāda. ¶ Si aūt intelligas scdo modo. s. q̄ sacerdos signet medietatē quam vult cōsecrare: sic possz videri alicui q̄ si cōsecratio fuit p trāsubationē panis in corp9 xpi: nullo modo est possibile hostia manēte integra: vnā ptez cōsecrari sine alia pte. pmo qr talis cōsecratio nō est possibilis nisi vna pars sube panis possit cōuerti sine alia parte. sed hoc nō ē possibile vt, pbabit. ergo et c̄. pbatio minoris. qr suba panis sub quātitate hostie nō hēt ptem imo quātitas sua ē essētialit sua partibilitas. nō eni pter partes quātitatis sunt alie ptes materie vt aliq̄ imaginant: nisi diceremus q̄ alia est extēsio materie et alia quātitatis qd nō est vez. ergo non pōt cōuerti pars sube panis nisi simul cōuertat sua quātitas q̄ est essentialiter intrinsece sua partibilitas. q̄ facto hostia nō remanet integra. q̄re et c̄. ¶ 3o. qr vnū numero nō pōt fieri multa nisi diuisione quātitatis: cuz diffinitio quāti sit q̄ quātū est diuisibile in ea q̄ insunt. 5o. metha. sed si pars sube panis cōuerteret quātitate manēte integra: vnū numero. s. sba panis diuideret in plures ptes. s. in ptē cōuersam et in ptē nō cōuersam absq̄z diuisione quātitatis. ergo hoc non est possibile. sed ad hoc potest dici q̄ si pars q̄ cōuertit maneret actualr et nō corrūpet iste rōnes pcederēt naturalr loquēdo. s̄ qr pars q̄ cōuertit sua cōuersione desinit eē: nec miruz quia desinit actu eē: ideo nō oportet q̄ cōuersione tal' partis: quātitas cōuertat. nec ad diuisionē totius in tales ptes quarū vna corrūpit et alia remanet reqrit diuisio quātitatis. qr tā forma sbalis q̄z accidētalis p quātitatē extēsa: corrūpit fm ptē quātitatiuā quātitate manēte corrupta. actio. n. corrūpētis naturalr licet nō sit nisi in aliq̄d quantū: tm̄ respicit q̄litatē vt terminuz q̄ abijcit et corrūpit. quātitatē vero: vt subm qd manet nec corrūpit nisi p accidens q̄ten9 corruptis q̄litatib9 corrūpit sbale et p cōsis quātitas q̄ inest sube vt subiecto. et sicut fit naturalr corruptio ptis quātitatiue albedinis absq̄z corruptione aut diuisione quātitatis sic v̄tute diuia pōt fieri corruptio ptis sube panis et p cōsis cōuersio ei9 in corp9 xpi absq̄z corruptione et diuisione quātitatis. posset etiā v̄tute diuia fieri q̄ pars sube panis maneret et fieret sub alia quātitate puta nō corrupta nec diuisa. qr licz diffinitio quāti sit q̄ quātū ē diuisibile i ea q̄ isunt: tm̄ hic nō essz diuisio s̄ aliō gen9 actiōis videlz corruptio et cōuersio vt nūc fit i sacro: vl' trāslatio eiusdē subti d vno accidēte ad aliū. sicut. n. de9 possz facere q̄ suba q̄ ē nūc sub vna quātitate fieret sub alia puta nō corrupta nec diuisa: sic vt videt possz facere q̄ pars sube exist' sub pte vni9 quātitatis fieret sub pte alteri9 quātitatis. ppter qd dicēdū est aliter q̄ si media pars hostie itegre pōt sēsu imaginatiōe vel itellectu signari absq̄z reali diuisione

tunc media pars potest consecrari sine alia. quia
concurrũt omnia q̃ ptinẽt ad sacramẽtũ. s. forma
materia minister et intẽtio. est aũt valde difficile
videre quomodo sensus imaginatio vel intelle-
ctus: inter partes cõtinuas possit distincte signa-
re vnã partẽ nihil accipiẽdo de altera. Si aũt cõ-
clusio intelligat̃ secũdo modo. s. an plures sacer-
dotes possint cõsecrare vnã hostiã ita ꝙ quilibz
cõsecret eam totã: sic est duplex modus dicendi.
q̃dam eni dicũt ꝙ sic etiã si nõ simul ꝓferãt verba
cõsecrationis sed vn⁹ post aliũ. quoꝝ rõ est. q2 sa-
cerdos cũ ordinat̃: cõstituit̃ in gradu eoꝝ qui in
cena acceperũt potestatẽ a dño cõsecrãdi. s. apo
stoli q̃ tunc hãc potestatẽ acceperũt: xp̃o cenanti
cõcenauerũt. et ideo noui ordinati ꝑm quarũdã
ecclesiaꝝ cõsuetudinẽ: ep̃o celebrãti concelebrãt.
et ꝑ ꝯñs consecrãt eandẽ materiã cum ep̃o. nec ꝑ
hoc iterat̃ consecratio sup eandẽ materiã: quia li
cet diuersis tẽporibus ꝓferãt verba vnus τ alius
tamẽ sicut dicit Innocẽti⁹ terti⁹: intẽtio debz fer-
ri ad idem instãs cõsecrationis. forte ad illud in
quo cõsecrat ep̃s. Sed hic oriunt̃ aliqua noua du
bia. primũ est q2 et si apl'i xp̃o cenanti cõcenaue-
runt: non tñ cõcelebrauerũt. quare similit̃ ordina
ti: ep̃o cõmunicãti cõmunicare debẽt quod etiaz
fit ꝑm cõsuetudinẽ omniũ ecclesiaꝝ: nõ tamẽ de-
bent concelebrare. Et qd̃ dicit̃ secundo ꝙ hec est
ꝯsuetudo aliquaꝝ ecclesiaꝝ: dicẽdũ ꝙ bene ẽ con
suetudo in aliq̃bus ecclesijs ꝙ illi q̃ ordinant̃ i sa-
cerdotes: ep̃o incipiẽte canonẽ misse ipsi incipiũt
et ꝓsequunt totuz exceptis verbis cõsecrationis q̃
nõ dicũt: et sup hoc specialiter instruunt̃. et cũ in
illis verbis consistat ꝯsecratio: cõstat ꝙ non con
secrãt cũ ep̃o. et si in aliq̃bus locis sit ꝯsuetudo ꝙ
dicãt verba ꝯsecrationis: non est dubiũ ꝙ pericu
losa est et magis est abolenda q̃ seruãda. q2 vix
aut nũq̃ põt fieri ꝙ oẽs simul ꝓferãt ṽba ꝯsecra-
tionis: cũ illi q̃ ordinant̃ sint parũ sciẽtes et parũ
discreti nec vn⁹ expectat aliũ in dicẽdo verba ca-
nonis τ ꝯsecrationis: nec illa ṽba dicant̃ in alto
vt vn⁹ possit audire aliũ et se ei ꝯformare. τ sic cõ
tigit ꝙ vn⁹ ꝓfert ṽba ꝯsecrationis ante aliũ: et ꝑ̃
mus ꝯsecrat totũ si tũc ꝯsecrare intẽdit et sequẽ-
tes nihil faciũt ꝑ iterãt ṽba ꝯsecrationis sup ma-
teriã iã ꝯsecratã. Itẽ talis ꝯsuetudo poti⁹ debz di
ci corruptela vel abusus q̃ꝫ consuetudo. cuius rõ
est. q2 qñ aliq̃d est omissũ de ptinẽtib⁹ ad ordina
tionẽ alicui⁹: illud debz suppleri anteq̃ꝫ ille exeq̃t
officiũ sui ordinis. ꝑ ordinatio sacerdotũ non est
cõpleta qñ fit ꝯsecratio in missa: imo restãt q̃daz
faciẽda. s. manuũ ipositio cũ ꝑscripta forma ṽboꝝ
accipite inq̃t spũm sctũm. ergo irrationabile ẽ ꝙ
sacerdotes simul cũ ep̃o sint ꝯcelebrãtes cũ non-
dũ cõpleta sit ordinatio eorũ. Nec valet qd̃ di-
citur ꝙ intellect⁹ omniũ fert̃ ad idẽ instãs conse-
crationis. s. ad illud in quo ep̃s profert verba: ꝙ
intẽtio nõ facit ꝙ verba habeãt suã efficaciaz an-
teq̃ꝫ proferant̃ vel postq̃ꝫ ꝓlata sunt. alioquin ef-
fect⁹ consecrationis posset anticipari vel differri
ꝑm volũtatẽ sacerdotis. ita ꝙ ꝓferẽs verba cõse-
crationis mane et intẽdẽs ꝙ nõ haberẽt effectuz
suũ tũc sed circa tertiã: cõsecraret circa tertiã vir
tute verboꝝ precedẽtiũ: quod nõ videt̃ cõueni-
ens sed periculosuz et enorme. ergo verba conse
crationis habẽt effectũ suũ in ꝑ̃mo instanti q̃ ꝓla
ta sunt vel nũq̃ꝫ. si ergo nõ oẽs simul verba cõse-
crationis ꝓferãt: qui ꝑ̃mus ꝓfert totũ ꝯsecrat si ꝑ
tunc ꝯsecrare intẽdit. sequẽtes aũt nihil faciũt: ꝑ
solũ verba cõsecrationis iterãt sup materiã cõse-
cratã. Et ad hoc dicũt quidã ꝙ illi q̃ ꝓferunt ver
ba pri⁹ q̃ꝫ ep̃s: nõ itẽdũt tũc cõsecrare et ideo tũc
nõ ꝯsecrãt cũ desit intẽtio tũc cõsecrandi. sed vir-
tus verboꝝ trãseuntiũ manet virtute diuina i ae
re vsq̃ꝫ ad istãs in quo ep̃s ꝓfert verba ꝯsecratio
nis: et tũc cõcurrũt oẽs ṽtutes verboꝝ ꝑcedẽtiũ
et sic oẽs cõsecrãt eandẽ materiã. cũ eniz ecc'ia
regat̃ a spũ sancto: credibile ẽ ꝙ ꝯsuetudines ab
ecclesia approbate sint cõformes diuine volũtati.
et ideo vbi est talis cõsuetudo quã romana eccle
sia scit et innocẽtius qui fuit papa sciuit nec repro
bauit imo potius approbauit: temerariũ videtur
tales cõsuetudines reprobare. quãuis eni intẽtio
sacerdotis nõ possit anticipare vel retardare ef
fectũ verboꝝ: diuina tñ virt⁹ cui ꝯcordes sunt ta-
les ordinationes põt effectũ verboꝝ suspẽdere τ
retardare. Q2 aũt innocẽti⁹ talẽ cõsuetudinẽ ap-
probet: cõfirmatur ꝑ illud qd̃ ipse dicit de officio
misse ꝑte. 3ª. ca. 9° vbi dicit sic. cõsueuerũt p̃sbyte
ri cardinales romanũ põtificẽ circũstare. cũq̃ꝫ cõ
sumatũ est sacrificiũ: d̃ manu ei⁹ cõmunionẽ acci-
pere: significãtes apl'os q̃ cũ dño pariter discũbẽ-
tes d̃ manu ei⁹ eucharistiã acceperũt. Primũ aũt
istoꝝ. s. ꝙ virt⁹ precedẽtiuz verboꝝ remaneat in
aere vsq̃ꝫ ad instãs verboruz in quo ep̃s cõsecrat
est adeo derisoriũ ꝙ nõ est reprobatione dignũ.
ꝙ eni de⁹ ꝓpter particularẽ cõsuetudinẽ aliquaꝝ
ecclesiarũ trãsferat accidẽs d̃ subo in subm. s. vir-
tutẽ quã ponũt in verbis q̃ transeũt et conseruet
eam in aere et mutet ritũ sacroꝝ quẽ ip̃e istitu
it: est pure ficticiũ. sed illud qd̃ vl'is ecc'ia tenet d̃
sacramẽtis et articulis est a spũ sctõ. Qd̃ aũt ẽ vl'
de Innocẽtio qui videtur approbasse illã ꝯsuetu
dinẽ: põt dici ꝙ approbauit vt doctor τ nõ vt pa
pa. nec sua doctrina tenet̃ in omnibus. nec eccle-
sia romana

sia romana tenet illud qd ipse dicit de presbyteris cardinalib⁹ cõcelebrãtib⁹ cũ papa. et si fiebat tẽpore suo: nunc tñ nõ fit. qꝛ visuz est periculuz posse de facili cõtingere ĩ tali celebratione: imo vix fieret quin periculũ cõtigeret. ꝛ ideo illa cõsuetudo abolita est sicut nobis cõstat qui in curia romana lõgo tempore stetimus ꝛ adhuc ibi dem sum⁹ et missis summo ꝑ põtificũ interfuim⁹ in quib⁹ illa cõsuetudo nũq̃ fuit cõseruata. et si seruaretur: nõ eẽt necessariũ credere ꝙ bene fieret. qꝛ ẽm hieronimũ nõ qd fit rome sꝫ qd fieri debet attẽdendũ est. Alius mod⁹ est ꝙ plures sacerdotes eãdẽ hostiã pñt consecrare dũ tñ verba cõsecrationis simul ꝓferãt alias nõ. sed ꝑmo ꝓferẽs totum cõsecrat et sequens nihil facit. qd ꝓbatur sic. cõcurrẽtib⁹ omnib⁹ q̃ sunt de necessitate sacr̃i: vere ꝑficitur sacr̃m. sed quãdo sacerdos ꝓfert verba cõsecrationis sup debitã materiã cũ intẽtione cõsecrãdi: tũc cõcurrũt omnia q̃ sunt de necessitate sacr̃i. ergo vere cõsecrat. sed qua rõne iste cõsecrat: eadẽ rõne ꝛ alius q̃ eadeꝫ verba simul ꝓfert simili intẽtione. quare ꝛc̃. hec durãd⁹. ¶ Cõtra secũdã cõclusionẽ arguit durãdus triplicit̃. ꝑmo cõtra hoc qd dicit cõclusio de liquore addito alteri⁹ speciei. vult eñi ꝓbare pꝛimo ꝙ si talis liquor est eq̃lis vel maioris virtutis: desinit ibi totalit̃ esse sanguis xp̃i. secundo ꝙ si minoris virtut̃: remanet ibi sanguis sub oĩ parte specierum sub qua prius erat. sed nõ incipit eẽ sub liquore admixto ꝛ corrupto. qꝛ quod inde generatur est vinũ ꝛ non species vini. ꝑmũ ꝓbat. qꝛ quãdo desinit esse cõsecratio: desinit eẽ sanguis. sed sic est in ꝓposito. ergo ꝛc̃. minor ꝓbatur. qꝛ ꝙ desinat ibi esse q̃tum ad q̃litates saporis ꝛ coloris: nõ est difficile videre. qꝛ vt dicitur ꝑmo phy. ad agendum sufficiũt duo cõtraria. ad patiendũ vero vnum subiectũ. sed hic est dare contrarietatẽ inter q̃litates ei⁹ quod apponitur puta aque ꝛ eius cui apponitur puta vini. subiectũ aũt passibile sub vtraq; q̃litate est quãtitas q̃ de se nata ẽ subijci ꝯtrarijs. ergo ista sufficiunt ad hoc vt q̃litates specierum vini per admixtionẽ cõtrarij puta q̃litatum aque corrũpãtur. De quãtitate aũt quomõ corrũpatur ꝑ admixtionẽ liquorum: nõ clare patet. qꝛ nõ ꝑ actionem cõtrarij nec per corruptionem subiecti nec per diuisionem: sed diuina virtute corrũpitur. sed dato ꝙ nõ corrũpatur quãtitas: corruptio q̃litatũ sufficeret ad hoc vt sanguis xp̃i ibi desineret esse ꝓpter duo. Primo qꝛ spẽs vini ꝑtinẽt ad sacr̃m: q̃ten⁹ representãt substãtiã vini q̃ conuersa ẽ. sed subam magis repñsentant q̃litates q̃ quãtitates. qꝛ quãtitas est oĩbus cõis: q̃litates aũt alique sũt ꝓprie ẽm naturã forme specifice. ergo q̃litates magis pertinent ad hoc sacr̃m q̃ quãtitas. ipsis ergo corruptis: desinit sacr̃m. secũdo qꝛ sacr̃m est sensibile signũ vt patet ex sua diffinitione. sed spẽs magis sunt sensibiles rõne q̃litatũ q̃ quãtitatis: vt sic eorũ corruptio sufficiat ad corruptionẽ sacramẽti. vnde Innocẽti⁹ terti⁹ dicit ꝙ vbi similitudo defficeret: sacr̃m nõ eẽt. similitudo aũt attenditur penes q̃litates. secũdũ patet qꝛ tãdiu manet sãguis christi: q̃diu manẽt ꝑme species. sꝫ ille manẽt incorrupte siue diuise siue non q̃mdiu sunt maioris virtutis: qꝛ corrũpũt ꝛ non corrũpũtur. igitur ꝛc̃. hec durãdus ĩ forma. ex q̃bus videt̃ ꝙ. S. Tho. diminute distinguit de admixtione liquoꝝ alteri⁹ spẽi. ¶ .2°. põt argui cõtra eãdẽ partẽ cõclusionis q̃ dicit ꝙ per additioneꝫ modici liquoris alterius speciei: aliq̃ pars spẽrũ corrũpitur. qꝛ nõ magis sequit̃ corruptio spẽrum ꝑ additionẽ aq̃ post cõsecrationẽ: q̃ ante. sed ꝑ appositionẽ aq̃ ante cõsecrationẽ: nõ dicim⁹ aliquã partẽ vini q̃tũcũq; modicã corrũpi sic ꝙ illa non fiat sanguis xp̃i sicut in alijs. imo vinũ cõuertit in se aquã: et totũ est vinũ quod totũ cõuertit̃ in sanguinem sicut ipsemet Thomas dicit. di. 11ᵃ. arti. de aq̃. ergo a simili gutta aque apposita spẽb⁹ vini: nulla specierũ pars corrũpitur: sed sola gutta aq̃ cõuertitur. vnde in nulla parte specierũ desinit esse sanguis xp̃i in qua ꝑus eẽt. ¶ .2°. loco cõtra eãdeꝫ cõclusionẽ arguit idẽ durãd⁹ ꝓbãdo ꝙ si liquor appositus specieb⁹ vini sit eiusdeꝫ speciei quo ad naturã substãtie ꝛ q̃litatũ vt pote si de eodẽ dolio ꝑmo cõsecratur vinũ et postea cõsecrato apponeretur simile nõ cõsecratũ: ꝙ non ꝓpter hoc desinit ibi esse sanguis xp̃i siue illud quod apponitur spẽbus vini cõsecrati sit maius siue eq̃le siue minus. qꝛ simile nõ corrũpit sibi simile. sed cõtingit ꝙ liquor appositus spẽb⁹ vini sit ꝑ oĩa similis eis. ꝛ sic potuit̃ in proposito cũ de eodẽ dolio vtrũq; vinũ accipit̃. ergo ꝑ appositionẽ talis liq̃ris spẽs ꝑexistẽtes nõ corrũpũtur. ¶ Alteri⁹ ex hoc arguit̃ sic. quotiẽscũq; q̃ntũ addit̃ q̃nto manẽte quãtitate vtriusq; quãtũcũq; fiãt vnũ ꝯtinuũ: semꝑ tñ distingunt̃ ẽm positioneꝫ ꝛ sitũ. qꝛ due quãtitates etiã si sint partes vni⁹ quãtitatis cõtinue: necessario distigunt̃ situ ꝛ positione. sꝫ sic est in ꝓposito vt ostẽsũ ẽ. qꝛ vinũ appositũ et spẽs quib⁹ apponit̃: manẽt quo ad quãtitatẽ suã ꝛ quo ad q̃litates. ergo q̃ntũcũq; faciãt vnum ẽm cõtinuitatẽ eo ꝙ sũt similia ẽm spẽꝫ ꝛ vtrũq; liq̃dũ, ꝓpter qd de facili cõtinuant̃: semꝑ tñ disti-

guntur ſm ſitū. hāc aūt cōtinuitatē quātitatū ꝛ nihilominꝰ diſtictionē ſm ſitū: nō ſic intelligo ꝙ totū vinū appoſitū ſit ex vna parte ꝛ ſpēs vini cō ſecrati ex alia ꝛ cōtinuētur ſolū ſm vnū latꝰ in ꝗ applicenẜ. quēadmodū i inaſiōe ramꝰ appoſitus trūco: cōtinuaẜ ei ſolū ſm vnā extremitatē. ſi tñ ſit ibi vera cōtinuatio qꝛ talis modꝰ cōtinuatio- nis ē ꝯtra naturā liq̄doꝝ quoꝝ vnū ſubitrat al- teꝝ ſm ꝑuas partes ꝛ cedūt vnū alteri: ſemꝑ tñ diſtinguūtur ſm ſitū partes vtriuſqꝫ vini licet in ꝑceptibilr̄ ꝓpter paruitatē ꝑtiū ꝛ ſimilitudinē ea rū. et ideo ſub partibꝰ ſpērū vini ꝑmaſētibꝰ: ma- net ſāguis xp̄i ꝛ nō ſub partibꝰ vini appoſiti. ℭō- firmaẜ qꝛ oēs doctores coiter dicunt ꝙ ſanguis xp̄i nō deſinit eē ſub ſpēbꝰ vini cōſecrati niſi ꝑ ta- lē alterationē ſeu immutationē ꝑ quā deſineret ibi eē ſuba vini ſi ſubeſſet. ſꝫ cōſtat ꝙ ꝑ appoſitio- nē vini ſimilis i ſuba et q̄litate p̄cedēs nullo mō dſineret eē. ergo ꝑ appoſitionē vini ſimilis i ſuba et q̄litate vino cōſecrato ꝛ ſpēbꝰ eius: nō deſinit corpꝰ xp̄i eē ſub ſpēbꝰ ꝑoribꝰ vini ꝯſecrati. ℭ.3°. loco arguit cōtra eādē cōcluſionē ꝓbādo ꝙ ſi li- quor appoſitus ſit eiuſdē ſpēi quo ad ſubam nō aūt quo ad aliq̄s q̄litates: puta ſi vino rubeo cō ſecrato apponereẜ vinū albū nō cōſecratū: ꝙ ad- huc remanet ſanguis xp̄i ac ſi fuiſſet appoſitū vi- nū totalit̄ ſimile. qꝛ p̄cedēs color nō ē corruptꝰ nec nouꝰ generatꝰ ſm rē ſed ſolū ſm apparētiā ꝑ ſuſceptionē paruaꝝ ꝑtiū vtriuſqꝫ liquoris. qḋ ex eo poſſet aliq̄s credere hic: qꝛ color ꝗ reſultat ex appoſitiōe vini albi cū rubeo: nūq̄ꝫ apparet ita purꝰ nec ita vniformis i ſuis ꝑtibꝰ ſicut ſi eēt na- turalis. vel dato ꝙ precedēs color corrūpaẜ: nō obſtat ꝗ ad ꝓpoſitūꝫ. qꝛ corruptio vel variatio illaꝝ ſpērū ꝗ ſe hēnt ꝑ accidēs ad ſacm̄: nō mu- tat ipm̄. ſꝫ variatio albi et nigri circa vinū: ſe hēt ꝑ accidēs ad ſacm̄. pōt eni cōfici de vno ſicut de alio. iſte etiā q̄litates nō ꝓprie demonſtrāt ſpēm vini: cū pſit in alijs rebꝰ inueniri. nō ſic aūt eſt de ſapore vel aliq̄ alio tali. ergo corruptio vel mu- tatio taliū q̄litatū: nō mutat ſacm̄. Et pōt cōfir mari ꝑ rōnē imediate ꝑius factā. qꝛ ſuba vini nō deſineret eē ꝑ ſolā alterationē de colore in colo rem. et eodē mō nec ſanguis xp̄i. ℭ Ulterius fi- naliter tertio ꝓbat ꝙ rō adducta ꝓ cōcluſiōe nō valet. fundaẜ eni cōcluſio i hac rōne. q̄libet pars mixti eſt mixta. ſi ergo aliq̄s liquor miſceaẜ ſpē- bus vini ꝯſecrati: q̄libet pars totiꝰ mixti erit mix ta. ergo nō erit ſeorſum ſignare liquorē appoſi- tū et ſpēs ꝑmaſētes. ergo ꝑ totū mixtū eſt ſuba liquoris appoſiti. ſed ſanguis xp̄i nō eſt i hoc ſa- cr̄o cū ſuba alterꝰ corporis. ergo ꝑ talē admix- tionē: deſinit ibi eē ſanguis xp̄i. ecce rōnē. ꝙ aūt iſta rō nō valeat: oſtēdit dicēs. in appoſitione in- q̄t ſimiliū: nō eſt mixtio ꝓprie dicta ſm quā q̄li- bet pars mixti eſt mixta de ꝗ loquiẜ ariſtoteles ꝑꝰ de gene. illa enīꝫ mixtio diffiniẜ ſm ipm̄ ꝙ eſt mixtibiliū alteratorū vnio. et loq̄tur de altera- tione ꝗ inducit corruptionē. ſic eni alterātur ele- mēta vt veniūt i cōpoſitionē corporis mixti: qꝛ nō manent actu ſm ſuas formas ꝛ q̄litates acti- uas ꝛ paſſiuas ſꝫ virtute tm̄. ſimilia aūt ſm ſpēm ſi ſint ꝗ ad oia ſimilia: nullo mō ſe alterāt. ſi vero ſint ſimilia ſm ſpēꝫ ſube et diſſimilia ſm aliq̄s q̄- litates ſicut vinū albū eſt diſſimile rubeo: ſic pñt ſe alterare aliquo mō ſꝫ nō corrūpere. mixtio er- go taliū eſt ꝑ iuxtapoſitionē partiū. ita ꝙ nulla pars eſt ibi mixta ſꝫ totū dicaẜ mixtū: q̄tenus cō- tinet partes diuerſoꝝ. hec ille in forma.

Quātum ad ter- tiū articulū ꝑmo notādū eſt ꝙ ſicut deductū fuit li°. 2°. diſ. 3ª ſub q̄rto notabili. Et. d. 18ª. ſub ſecūdo notabili: ꝙ q̄uis ſuba cor- porea ꝑtes nō hēat niſi ꝑ q̄ntitatē: et tñ ipſa ſub- ſtātia q̄nta vere hēt partes in q̄s diuidiẜ alias a partibꝰ q̄ntitatꝭ ꝗ nō ſunt aliud q̄ꝫ ſuba. vnde et facta diuiſiōe ꝑ q̄ntitatē: vere dicūtur ibi eē plu- res ſube et nō ſolū plures q̄ntitates. diuiſo eni ligno ꝛ diuiſo lapide i plures partes: vere dicū- tur ipe partes plura ligna ꝛ plures lapides ꝛ nō ſolū plures q̄ntitates ligni ꝛ lapidis. ſicut eni al bedo extēſa ꝑ q̄ntitatē vere eſt i ſe albedo et de p̄dicamēto q̄litatis: ꝛ ſi diuidaẜ ꝑ diuiſionē q̄nti tatis fiūt plures albedines de p̄dicamēto q̄litatꝭ ꝛ nō ſolum plures q̄ntitates: ita ꝛ ſuba diuiſa in partes diuiſione q̄ntitatis: ad p̄dicamētū ꝑtinet ſube nō ad p̄dicamētū q̄ntitatis: alias nō eſſent plures ſube diuiſe. diuiſa igiẜ ſuba corporea in plures partes diuiſione ſue q̄ntitatꝭ: alie ſūt par tes ſube diuiſe a partibꝰ q̄ntitatis. et ille ſunt de p̄dicamēto ſube. iſte vero de p̄dicamēto q̄ntita- tis. verūtñ rō partibilitatis vtrobiqꝫ eſt ꝑ q̄ntita- tē cui cōuenit partibilitas ꝑ ſe. ſube vero ꝛ q̄lita- ti ꝑ accidēs qꝛ ꝑ q̄ntitatē. et ſicut ſuba diuiſione q̄ntitatis hēt partes de genere ſube p̄ter partes q̄ntitatis: ita ꝛ hēt extēſione quātitatis ꝓpriā ex- tēſionē p̄ter extēſionē quātitatis. vñ ꝛ lignū triū palmorū maiꝰ lignū et maior ſuba diciẜ q̄ꝫ lignū vnꝰ palmi: ꝛ nō ſolū dr̄ hēre maiorē q̄ntitatē. et vnꝰ homo vere dr̄ hō maior alio: ꝛ nō ſolū hēre maiorē q̄ntitatē. et vna albedo dr̄ eē maior alia ꝛ nō ſolū eē in maiori q̄ntitate. ℭ Ex q̄bꝰ infer-

mus ꝙ sicut in q̄ntitate vel magnitudine p̄nt signari plures partes sensu vl' intellectu q̄ntitate realit̄ nō diuisa: ita et signari p̄nt sensu vl' intellectu plures p̄tes sub̄e realit̄ nō diuise. oīs eni extēsio p̄tes h̄et i potētia. Ex quo vlteriꝰ infert̄ ad nr̄m ꝓpositū ꝙ sacerdos pōt partē hostie sensu vel intellectu ac intētione signare ꝛ illaꝫ ab alijs partibꝰ mēte diuidere ꝛ sic diuisam cōsecrare: residuo hostie mēte nō consecrato. ꝛ ꝑserti id fieri pōt diuina virtute q̄ pōt sub̄am corrūpere vl' in aliā rē cōuertere vel i toto vel i p̄te manēte ꝛ nō cōuersa ipiꝰ q̄ntitate. sicut enim cōtigit ꝑ actionē agētis naturalis vel artificialis ꝙ manēte incorrupta q̄ntitate corrūpat̄ albedo ipiꝰ in toto vel in parte: ita ꝛ virtute diuina fieri pōt desitio p̄tis sub̄e panis et eiꝰ cōuersio in corpꝰ xp̄i absq̄ corruptione ꝛ diuisione sue q̄ntitatis. ❡ Neq̄ valet cōtra ista quorūdā instātia sic arguētiū. vnū numero nō pōt fieri multa nisi diuisiōe quātitatis. sꝫ si pars sub̄e panis cōuerteret̄ i corpus xp̄i q̄ntitate manēte integra: vnum numero. s. sub̄a panis diuideret̄ in plures p̄tes. s. in partē cōuersam ꝛ in partē nō cōuersam absq̄ diuisione q̄ntitatis qḋ ē impossibile. Hec certe instātia nō obstat in ꝓposito nr̄o. q̄m partes sub̄e panis q̄ a residuo panis diuidit̄: nō manet sed desinit eē panis cū sit cōuersa in corpꝰ xp̄i. ac ꝑ hoc nō fit vna numero vt cōnumerari possit parti residue panis. imo desinit eē vna numero. ꝛ ita ꝑ talē diuisionē nō fiūt plura numero vt obiectio supponebat. si vero pars sub̄e panis diuisa maneret in eē actuali: forte instantia locū h̄eret. nā pars diuisa nō posset facere vnū numero absq̄ q̄ntitate nisi diuino miraculo fieret sp̄ualis. pōt eni deꝰ cōuertere corporeā sub̄am i sp̄m, put. S. T. dicit dis. p̄cedēte. q. p̄ᵃ. ar. 2. sub. ar. 4. ad. 2ᵐ. sed tūc nō esset sub̄a panis et ꝑ cōseq̄ns nō faceret cū residua manēte sub q̄ntitate: plures numero q2 nō essent vniꝰ sp̄ei. posset tn̄ diuina virtute creari d̄ nouo simul cuꝫ parte sub̄e diuise q̄ntitas ꝑ quā fieret vnū numero integra manēte p̄ma q̄ntitate a q̄ fuerat sep̄ata. sed i ꝓposito nr̄o nō est opꝰ recurrere ad hoc miraculū cuꝫ pars sub̄e diuisa ip̄a sua diuisione ex vi cōsecrationis desinat esse substātia panis sicut dictū est.

❡ **Secundo** Notādū est ꝙ i questiōe an plures sacerdotes possint cōsecrare eādē hostiā. S. T. tenet partem affirmatiuā in p̄mo ꝛ secūdo opere vbi allegatū est, ꝑ cōclusione. ꝓ eo ꝙ f̄m morē q̄rūdā ecclesiarū plures sacerdotes quādo in p̄sbyteros ordināt̄ur: cōcelebrāt episcopo ordinatori. et ꝑserti ꝓpter ꝯsuetudinē romane ecclesie in q̄ prout Innocētiꝰ tertiꝰ refert in libro de sacris cōsueuerūt presbyteri cardinales romanū circū stare pōtificē ꝛ cū eo parit̄ celebrare. hoc aūt introductū est ad repr̄sentāduꝫ ꝙ in p̄ma huiꝰ sacri institutione xp̄o cōsecrāte et verba ꝯsecrationis tradēte: apostoli ritū huiꝰ sacrificij a dn̄o didicerūt, put Innocētiꝰ tertiꝰ inq̄t. ꝛ videt̄ ꝓbabile ꝙ ritū cōsecrādi didicerint: verba cōsecrationis simul cū xp̄o ꝓferēte saltē mentaliter recitādo. ita ꝙ repr̄sentatio eiꝰ qḋ xp̄s gessit circa institutionē huiꝰ sacri non solū sit in sumptione ꝛ cōicatione eucharistie omniū p̄sbyteroꝝ simul cū episcopo sed etiā in simultanea recitatione verboꝝ cōsecrationis. sed vtrū talis cōcelebratio fiat oībus simul ꝛ ad idē instās verba cōsecrationis ꝓferētibus: an etiā q̄busdā eorū priꝰ verba cōsecrationis ꝓferētibus et alijs posteriꝰ: nō exp̄sse accipit̄ ex verbis. S. Doc. nā qḋ dicit in hac dis. q. p̄ᵃ. ar. 2. sub. ar. 2. ad. 2ᵐ. ꝙ. s. oēs cōcelebrātes ep̄o debēt intētionē suā referre ad illḋ instās in quo episcopꝰ verba profert: pōt intelligi vtroq̄ mō. nā etiā proferēdo verba cōsecrationis taliter ꝙ cōpleātur in ip̄o instāti in quo ep̄s illa complete ꝓnūciat: req̄rit̄ ꝙ intētionē suā referāt ad instās in quo ep̄s verba cōplet cū intētio ministri req̄ratur ad effectū sacri. Unde q2 rōnabilius ꝛ securiꝰ nobis videt̄ ꝛ verbis. S. Tho. nō dissonat distinguēdū fore dicimꝰ in q̄stione proposita. q2 vel noui sacerdotes ꝯcelebrātes ep̄o ordinatori ꝛ presbyteri cardinales summo pōtifici vbi talis est cōsuetudo verba consecrationis simul cū illis ꝓferūt intētionē suā cōsecrādi referentes ad instās in quo ep̄s vl' papa verba cōplet: ꝛ in hoc casu oēs simul vere cōsecrāt ꝛ omniū est vna numero cōsecratio q2 oēs vnā cōsecrationē pretendunt facere, put. S. Tho. notat in hac dis. q. p̄ᵃ. ar. 2. sub. ar. 2°. ad. p̄ᵐ. vel nō oēs simul cum ep̄o aut papa verba consecrationis ꝓnunciāt: ꝛ tūc dicēdū videtur ꝙ illi q̄ priꝰ verba sac̄ralia ꝓferūt siue plures sint simul siue vnus solus cū intentione consecrādi statim verbis ꝯsecrationis prolatis: cōsecrent hostiā. ceteri vero qui posterius ꝓferūt nō cōsecrāt nisi abusiue loquēdo: ꝓlationē verborū cōsecrationis vocādo cōsecrationē. q̄m qḋ semel cōsecratū est: nō amplius cōsecrat̄. certū nāq̄ est ꝙ p̄rimi verba sac̄ralia ꝓferentes cū intētione cōsecrādi statim verbis ꝓlatis: vere cōsecrāt cū omnia requisita ad efficaciā sac̄ri ibi concurrāt. nec in isto casu presbyteri nō cōsecrātes frustra verba cōsecrationis ꝓferunt. nā in ip̄sa verborū recitatione: representāt apo

stolos cū xpo cōsecrāte: verba cōsecrationis saltem mēte protulisse, ad qđ solū representādum huiuscemodi cōcelebratio pluriū presbyterorū originē habuit. nā et apostoli tūc nō cōsecrauerūt. vnde sola verborū recitatio absq3 cōsecratione: est sufficiēs representatio eiꝰ qđ tūc factuz est. Si vero primi vnꝰ vel plures verba ꝯsecrationis proferētes hēant intētionē nō ꝯsecrādi quousq3 ceteri verba finiāt: videt̄ in tali casu ꝙ non cōsecrēt statim verbis finitis propter defectū intētionis. q2 vt dictū est intētio ministri necessario requirit̄ ad efficaciā sacramēti. Utrū autem verba ipsoꝝ priꝰ prolata postea ꝙ̄ alij verba ꝓferūt simul cū illis efficaciā habeāt cōsecrādi: dubiū nobis est. nā vt bene obijcit durādꝰ intentio proferētis verba nō pōt efficaciā dare verbis ꝓ voto suo. s. vel ante ꝙ̄ ꝓferātur vel post instās quo prolata sunt. qm̄ ex institutione diuina: in vltimo instāti prolationis hīt effectuz vel nūq̄. alias vt inquit durādꝰ proferēs verba consecrationis in mane: cōsecraret hora tertia si eius intētio fuisset pro tūc cōsecrādi. qđ satis videt̄ extraneū nisi forte diuina dispēsatione in casu nr̄o aliter fiat vt quidā dicūt. sed hoc incertū nobis est. imo nō est verisimile ꝙ absq3 necessitate vel ecclesie magna vtilitate: ordo et institutio tanti sacr̄i diuino nutu varietur. presertiz cū morte xpi ⁊ lege testamēti ꝑpetua: fuerit confirmatū. ⁊ qđ plus est prout deducit apostolꝰ Hebre. 7°. non sine iureiurādo ꝑ eum qui dixit ad xpm: iurauit dn̄s et nō penitebit eū tu es sacerdos in eternū. ⁊ infra. hic aūt. s. xps eo ꝙ maneat in eternū: sempiternū hēt sacerdotiū. Et cōfirmat̄ q2 in verbis cōsecrationis inuolabilitas huiꝰ sacramēti ꝓponit̄ cū dicatur noui ⁊ eterni testamēti. vnde ⁊ Innocētiꝰ tertius in libro de sacramētis ꝙ̄uis probabilē dicat illoꝝ opinionē: illā tn̄ nō diffinite acceptat. imo eā quā nos tenemus recitat nec illā refellit. ex quo videt̄ ꝙ dn̄s Innocentius in hac re dubius fuerit. vnuz tn̄ est ꝙ vtroq3 modo teneatur: representatio eiꝰ quod factū est xpo corā discipulis in vltima cena cōsecrāte: saluat̄. nisi ꝙ modus dicēdi quē nos probamus: magis et plenius ipsam representationē assignat ⁊ cōsuetudinē pluriū cōcelebrātiū non dānat. imo intētionem ecclesie q̄ illā tollerat ad solā representationē: magis explicat. ⁊ iterū nec ꝓlationē verborū cōsecrationis frustrat: siue oēs simul siue alijs aut posterius alijs verba cōpleāt. quāobrē videt̄ nobis iste modus dicēdi securior.

**Tertio** Notādū est ꝙ sicut dictum fuit dis. 11ª. in primo notabili ex institutione diuina ⁊ ex vi verboꝝ cōsecrationis: corpꝰ xpi ⁊ sanguis sunt in hoc sacr̄o ꝑ conuersionē subē panis ⁊ vini in ipsa. ac ꝑ hoc corpꝰ et sanguis xpi succedūt sub speciebus sacr̄alibꝰ substātie panis ⁊ vini cuius ipe spēs fuerāt accidētia. ex quo fit vt corpus et sanguis xpi hēant quēdā modū ordinis et habitudinis ad spēs sacramētales sicut habuerāt substātia panis ⁊ vini: ꝙ̄uis non ꝑ oīa prout ibi deductū fuit. ipse etiā species sacr̄ales habitudinez quādā hn̄t ad corpus et sanguinē xpi q̄ sub eis existūt sicut ad illa in que subē panis ⁊ vini cōuerse sunt. habitudo aūt est vt ibi dictū fuit sicut cōtinētis ad cōtētuz ⁊ ꝑsentis ad sibi presens. Ex his aūt cōsequit̄ ꝙ spēs sacr̄ales ꝑtinēt ad hoc sacr̄m q2 fuerūt accidentia subē panis ⁊ vini q̄ in corpus ⁊ sanguinē xpi fuit cōuersa: ⁊ q2 eiꝰ esse ac virtutē retinēt. ꝓbat̄ hoc. qm̄ ea rōne spēs sacr̄ales ꝑtinēt ad hoc sacr̄m: q2 corpꝰ ⁊ sanguis xpi cōtinētur sub illis. hoc aūt cōtingit eo ꝙ ipse spēs fuerūt accidētia subē panis ⁊ vini cui corpus ⁊ sanguis xpi succedūt ꝓpter conuersionē panis ⁊ vini in ipsa: et q2 vim eēndi ac subsistēdi retinēt panis et vini. vide. S. Tho. dis. precedēte. q. pª. ar. 2. sub. ar. 6. ꝓbat ꝙ varietas dimēsionuz q̄ nō tollit ab eis eē ⁊ subsistere in quo sunt cōformes subē ꝓcedenti nō tollit sacr̄m. ¶ Ex quibꝰ inferimus ꝙ q2 inter accidētia quātitas propinquius se hēt ad subām ⁊ hēt ex se ipā quēdā modū indiuiduationis rōne cuius ipsa est magis subm̄ alioꝝ accidētiuz corporaliū ꝙ̄ ecōtra prout deductū fuit dis. ꝓcedēte: consequēs est ꝙ inter spēs sacr̄ales quātitas magis retinet vim subē panis ⁊ vini in subsistendo ⁊ substādo q̄litatibꝰ et alijs accidētibꝰ: ꝙ̄ aliquod alioꝝ accidentiū. Ex quo vlterius sequit̄ ꝙ q̄ntitas ipsa magis ⁊ priꝰ ꝑtinet ad hoc sacr̄m ꝙ̄ qualitas vel aliqđ aliud accidēs. vnde et manēte q̄ntitate: manet corpus ⁊ sanguis xpi. ⁊ illa deficiēte statim corpus ⁊ sanguis xpi desinūt eē quicquid sit de ceteris accidētibus prout. S. T. deducit supra dis. 10. ar°. 4. sub. ar. 2. Et. 3ª. p. q. 76. ar. 8. in. c. et ad. 3m. Falsa est ergo opinio dicētiū ꝙ inter spēs sacr̄ales: q̄litas magis pertineat ad hoc sacr̄m ꝙ̄ quātitas: pro eo ꝙ q̄litas magis reꝑsentat subāz cuiꝰ est accidēs ꝙ̄ ipā q̄ntitas. nā vt dicūt quātitas est cōis oībus substātijs corporalibus et sic reꝑsentat subam ꝙ̄tū ad id quod hēt cōmune cū ceteris. s. ꝙ̄m ad naturā generis. q̄litates aūt aliq̄ sunt ꝓprie f'm naturā forme specifice. Probatur istoꝝ falsa opinio. q2 eorū fundamentum est falsum. s. ꝙ representatio vel modus reꝑsentādi substātiā panis ⁊ vini

sit accidētib⁹ post consecrationē remanētib⁹ ratio propter quā ꝑtinēt ad hoc sacr̄m. hoc autē est falsum: tū qꝛ vt deductum est supra: spēs sacramētales non ꝑtinēt ad hoc sacr̄m nisi qꝛ sunt accidētia panis ⁊ vini habētia vicē ⁊ vim ipsoꝝ in subsistēdo atqꝫ substādo. hoc autem magis ⁊ ꝑus cōuenit quātitati ꝙ qualitati aut alijs accidētibus. tum etiā qꝛ representatio ipsoꝝ cum sit representatio ad sensum: magis impedit veritatē sacramēti ꝙ iuuet. representāt enim spēs panē ⁊ vinū ibi eē. nā accidētia cōferūt ad cognoscēdū substātiā cuius sunt prout phs dicit libro p° de aīa. ⁊ tñ illud est falsum qm̄ post consecrationē suba panis ⁊ vini non iā est sub speciebus. spēs igitur sacr̄ales in eo ꝙ representāt substantiā panis et vini deficiūt immo ⁊ fallūt. ac ꝑ hoc ex tali representatione magis veritatē sacramēti impediūt ꝙ ad ipsam ꝑtineāt. vnde et in festo corporis xp̄i ecclesia hymnū de conuersione panis ⁊ vini in corpus ⁊ sanguinē xp̄i pāgēs metrice concinit. et si sensus deficit ad firmādū cor sincerū sola fides sufficit. et in sequenti versu. p̄stet fides supplemētū sensuū defectui.

¶ **Quarto** Notandū est prout. S. Tho. dicit dis. pre. q. p^a. ar. 2. sub. ar. 6. in. cor. Et magis. 3^a. p. q. 77. ar. 8. in. cor. ꝙ corpus ⁊ sanguis christi nō remanēt in hoc sacramēto nisi ꝙdiu spēs sacramentales manēt eedē numero. cōsecratur enim panis hic ⁊ hoc vinum. ⁊ ex hoc cōcludit ꝙ si fiat tā parua alicuius liquoris admixtio ꝙ non possit diffundi ꝑ totū sed vsqꝫ ad aliquā partē spēruꝫ: desinit esse sanguis xp̄i sub illa parte vini consecrati: remanebit tñ sub alia. hec ille. Huius vero dicti rationem hinc possum⁹ accipere qm̄ spēs sacramētales vini eodē modo se hn̄t ad liquorē illis admixtū: queādmodū se haberet vinū ante consecrationē. sed si tūc aliquis liquor vino ꝯmiscere tur q̄ntūcūqꝫ in pua quātitate siue esset eiusdeꝫ speciei vt si vinū vino p̄existēti admisceretur: siue alterius spēi vt si admisceretur aq̄ vino: etiā si paru⁹ liquor admixtus cōuerteretur in vinuꝫ p̄existēs vt quādo gutta aque multo vino admiscetur vt phs dicit p° de gene. manifestū est ꝙ talis commixtio fieret ꝑ hoc ꝙ aq̄ apposita penetraret aliquā partē vini propter naturā liquidorū. huiuscemodi aūt penetratio si ambo sint bene liquida: fieri non p̄ōt absqꝫ diffusione et subintratione vtriusqꝫ i se inuicē ita vt singule partes singulis partibus ꝯmisceantur vsqꝫ ad minima. ex tali aūt cōmixtione et subintratione rerū liquidarū vtriusqꝫ fit vna materia non eadē numero q̄ prius propter admixtionē extranee materie vt. S. Tho. inquit. 3^a. p. q. 77. ar. 8. in cor. nō enim liquidorū penetratio et cōmixtio in se inuicē si bene fluida sunt: fit ꝑ iuxta positionem partiū queādmodū esse posset rerū siccaruꝫ aut non liquidarū. imo ambo fiūt vnū subito ac situ vel ꝑ cōuersionē in se inuicem si vnū sit tāto maioris virtutis vt possit aliud in se conuertere sicut fit in nutrimēto: vel ꝑ resultationem tertij si sint equalis virtutis aut virtus vni⁹ non multū excedat alteri⁹ virtutem. Et cōfirmatur qꝛ ome agēs naturale in agēdo repatitur: ac ꝑ hoc ꝙm ad aliquid variatur. ⁊ maxime hoc cōtingit q̄n do agens ⁊ patiēs sunt res liquide q̄ facilime alterātur. vnde ⁊ phs dicit p° de gene. ꝙ bene liqda sunt facile miscibilia. q̄ntūcūqꝫ igitur liquor appositus liquori p̄existenti sit parue quātitatis semꝑ liquor preexistēs aliq̄d patitur a supinfuso ꝑpter resistētiā qua oē patiēs naturaliter resistit agēti etiā si finaliter ab eo vicat. ita ꝙ ꝑm⁹ liq̄r ꝙm ad ptē quā liquor adiect⁹ ꝑfundit: semꝑ variatur vel ꝯm spēm vel ꝯm numerum. Unde S. Tho. 10. quodlꝫ. ar. 3. in. cor. si inquit ali⁹ liquor in parua quātitate admisceretur vino: nō posset illius liquoris ꝯmixtio ad totū vinū ꝑuenire sed ad aliquā partē ei⁹ quā variaret: vel ꝯm spēm si esset alterius speciei: vel ꝯm numerum si esset eiusdeꝫ speciei. Idem dicit dis. pre. q. p^a. ar. 2. sub. ar. 6. in. cor. Et. 3^a. p. q. 78. ar°. 8. in. cor. Cum ergo in ꝑposito nr̄o idem modus ⁊ ordo cōmixtiōis sit liquoris appositi ad species sacramētales vini qui fuisset si liquor apposit⁹ fuisset vino: cōsequēs est ꝙ ꝑ admixtionem aque q̄ntūcūqꝫ modice q̄ntitatis ad species sacramētales aliquātula pars specierū illa. s. quā aqua subintrat ⁊ cui miscetur: nō remanet eadem numero q̄ prius. ac ꝑ hoc ꝙ sub illa parte specierū desinit esse sanguis christi. nā vt supra fuit p̄tactū: corpus et sanguis xp̄i non manent sub sacramento vel sub aliqua eius parte nisi ꝙdiu species sacramentales manent eedem numero. ¶ Et preterea vltra modū predictū quo vel ꝑ cōuersioneꝫ inuicem vel per resultationem tertij fit variatio specierū sacramentaliū in toto vel in parte: est ⁊ alius modus. qꝛ ex admixtione alterius liquoris bene liquidi tāta fit penetratio partiū liquoris in partibus dimēsionū sacramentaliū ꝙ etiā si nō fieret cōuersio vnius in alterū nec ex coruꝫ commixtione aliquod tertiū resultaret: tñ fieret diuisio dimensionū sacramētaliū in tā minutissimas partes propter naturā liquidorū q̄ sunt facilime diuisionis: ꝙ non remanerent partes tāte

magnitudinis in qua posset saluari natura vini sibi esset. quo dato: ipse particule minutissime iã non essent accidẽtia ꝓpria vini. q2 ſm regulã phi secundo de aĩa: omnium natura constãtiuz est cert⁹ numerus magnitudinis augmẽti ꝛ decremẽti. ꝛ per cõsequẽs desinerẽt esse species sacramentales. ac ꝑ hoc desineret esse sanguis xpi sub illis. non enim corpus et sanguis xpi manẽt sub speciebus sacramẽtalib⁹: nisi ꝙdiu manent illa met accidẽtia numero q̃ fuerãt sube panis ꝛ vini in corpus ꝛ sanguinẽ xpi conuerse. nec ipse species dici debẽt sacramẽtales: nisi dum sunt illa met accidẽtia numero panis ꝛ vini q̃ precriterãt. verũtñ ſm modum loquẽdi. S. Tho. qñdo liquor bene fluidus ꝑmiscetur speciebus sacramẽtalibus etiã si sit in parua quãtitate: nõ solum desinit esse sanguis xpi sub parte specierũ quã liquor ꝑfundit ꝓpter subintrationẽ partiũ minutissimarum in inuicẽ vtriusq3. s. liquoris et spẽrũ: sed etiã ꝑ mutuã actionẽ in alterutrũ qñdo sunt alterius spẽi in suba vel in q̃litate. Unde. S. Tho. dis. pre. q. ꝑa. ar. 2. sub. ar. 6. in. cor. inquit. si liquor additus esset minoris q̃ntitatis non posset ꝑtingere ad omes dimẽsiones toti⁹ vini s3 ad aliquas ꝛ illas imutaret altero dictorum modorũ. s. vel ſm spẽm si esset alterius spẽi vel ſm numerũ si esset eiusdẽ spẽi. ita ꝙ paruus liquor corrũpet partẽ specierũ. Itẽ. 3a. p. q. 77. ar. 8. in. cor. dicit ꝙ si liquor adiunctus speciebus sacr̃alibus esset tã parue quãtitatis ꝙ nõ posset ꝑfundi ꝑ totũ: non fieret totum vinũ permixtũ sed aliqua pars eius q̃ quidẽ non remaneret eadem numero ꝓpter ꝑmixtionez extraneẽ materie. remaneret tñ eadem specie non solũ si paru⁹ liquor ꝑmixtus esset eiusdẽ speciei: s3 etiã si esset alterius speciei. quia gutta aq̃ multo vino ꝑmixta trãsit in speciem vini vt dicit̃ in p° de gene. paruũ aũt supra dixerat ꝙ id quod est cõmixtum ex duobus: neutrũ miscibilium est sed vtrũq3 trãsit in quoddã tertiũ ex his compositum. et in respõsione ad secũdum dicit ꝙ liquor appositus vino consecrato miscet̃ speciebꝰ sacr̃alibꝰ: ita ꝙ ꝑmixtione facta: corrumpunt̃ predicte spẽs vel in toto vel in parte ſm modũ supra dictũ. ¶ Aduertendũ tñ ꝙ in ꝑmissis signãter locuti sum⁹ de liquoribus qui sunt bene fluidi sicut aqua vinũ acetum ꝛ similes. nã si liquor appositus nõ sit bene fluidus sicut est oleũ ceruisia ꝛ similes qui ꝓpter sui grossiciẽ ꝛ compactatez nõ sunt facile penetrabiles ꝛ aliqui supnatãt: non ita ꝑnt cõuerti aut diuidi i minutissimas ptes: vel nõ ita, ꝑmpte ꝙ statim post appositionẽ desinãt esse species sacramentales quas appositus liquor cõtingit. et ꝑ consequens nec ꝙ sub eis desinat esse sanguis xpi. si vero quandoq3 omnino penetrent̃ ꝛ vsq3 ad minima subintrent̃ ac in inuicẽ cõmisceantur desinent ibi esse spẽs sacramentales ꝛ per consequens sanguis xpi.

Quantum ad articulũ quartum respondendũ est obiectionibus in cõtrarium. Et quidem ad ea q̃ durãdus arguit cõtra ꝑmã conclusionẽ: dicimus ꝙ cõclusio nr̃a intelligitur sic ꝙ plures sacerdotes ꝑnt simul vnã ꝛ eãdem hostiã totã cõsecrare. item ꝛ põt intelligi ꝙ plures sacerdotes ꝑnt vnã hostiã per partes cõsecrare ita ꝙ vnus medietatem ꝛ alius alterã medietatem. ꝛ iuxta diuisionem arguẽtis põt etiã vnus ꝛ idem sacerdos medietatem hostie consecrare: aliã medietatem non consecrãdo manẽte quãtitate hostie integra: signãdo tñ sensu vel intellectu medietatem hostie consecrãdã. ꝛ ꝙuis ipsemet arguens putet se soluere argumẽta que obijcit cõtra hãc vltimã partez: non tñ ad veritatem soluit ꝑmũ. nã cum neget subam habere partes in se etiã ꝑ diuisionem quãtitatis: nõ est intelligibile ꝙ manente quãtitate hostie integra: substãtia panis q̃ in tota hostia est vna ꝛ indiuisibilis: corrũpat̃ ꝙtũ ad medietatem hostie aut conuertatur in corp⁹ christi manente suba panis sub alia hostie medietate. qm̃ hoc dato: necesse est ꝙ substãtia panis prius existẽs in tota hostia partim maneat sub quãtitate et partim desinat ẽẽ sub ea. hoc aũt est dare partẽ ꝛ partem substãtie panis manente tota hostie quãtitate integra. vnde argumẽtũ manet adhuc insolutũ. Aliter ergo respõdendũ est negãdo. s. minorẽ. et ad eius ꝓbationem dicit̃ ꝙ assumptũ est falsum. nã vt deductũ fuit in ꝑmo notabili: licet suba nõ hẽat partes nisi per quãtitatem ꝛ diuisione quãtitatis: alie tamẽ sunt partes sube a partibus quãtitatis. ac ꝑ hoc põt pars sube vel corrũpi vel in aliud conuerti: manẽte quãtitate incorrupta nec in aliud cõuersa. vnde arguẽs false imaginatur de partibus sube. ꝛ de hoc latius dictum fuit in ꝑmo notabili. ¶ Ad ea vero q̃ ipẽ durãdus inducit contra ꝑmũ intellectũ conclusionis: patet quid dicẽdũ sit ex secundo notabili. vbi ꝛ doctrina. S. T. defenditur: ꝛ consuetudinẽ quarundã ecclesiarũ ꝓbamus: ꝛ periculũ ac instãtias quas magister durãdus obijcit: euadimus mediã viã tenẽtes. ¶ Ad argumẽta eiusdem durãdi cõtra secundã

cōclusionē: cōcedim⁹ qḋ ipse ꝓcedit cōcludere in ꝓma parte. s. ꝙ desinit esse sanguis xp̄i sub sacꝛo totaliter: quādo liquoꝛ appositus spēb⁹ sacꝛalibus est equalis vl' maioꝛis virtutis q̄ꝫ sit virtus speciez sacramētaliū ꝛ sibi cōmunicata a substātia vini: cuius fuerūt accidētia. negam⁹ tñ quod dicat de quātitate speciez ꝙ non corrūpitur naturaliter per admixtionē liquoꝛū. ꝛ iteruz negamus ꝙ q̄litates magis pertineant ad hoc sacramētum q̄ꝫ quātitas. Neqꝫ valet ei⁹ ꝓbatio q̄ꝫ^m ad ꝑmum: qm̄ est falsum assumptū. nā quātitas speciez pōt corrūpi ꝛ ꝑ actionē cōtrarij ꝛ ꝑ diuisionem, ꝓut deductū fuit q̄stione ꝓcedēte in resꝑōsione ad ea q̄ durād⁹ vltimo obijcit. ¶ Neqꝫ valet eius ꝑma ꝓbatio q̄ꝫ^m ad secundū: qm̄ vt deductum fuit in tertio notabili: assumptuz est falsum. non enī repꝛesentatio spērū est ratio per se ꝓpter quā pertineāt ad hoc sacramētū. sed rō ꝑ se est qꝛ sunt accidētia panis ꝛ vini vicez ꝛ vim eoꝛū retinētia. hoc aūt magis ꝑtinet ad quātitatē q̄ꝫ ad q̄litates vt ibi declaratum fuit. ¶ Neqꝫ valet eius secūda ꝓbatio. nā licet sacꝫ sit sensibile signū ꝑm rationē generis: magis tñ ꝑtinet ad sacꝛm noue legis ꝙ sit causa eius cui⁹ similitudinem gerit. ratio aūt causalitatis in hoc sacramēto magis ꝑtinet ad quantitatē q̄ propter rōnes supꝛa positas vim ꝛ virtutē retinet substē panis ꝛ vini quēadmodum ꝛ subsistere: qḋ nō conuenit q̄litatibus nisi mediāte quantitate. dictū autem innocētij non aliud ꝓbat nisi ꝙ similitudo req̄ritur in hoc sacramēto. sed hoc nō obstat quin magis requirat ratio subsistētie et causalitatꝭ ac virtutis q̄ magis ꝑtinet ad quantitatē. ¶ Ad illud qḋ durād⁹ arguit cōtra secundā partē quādo. s. fit ad spēs sacramētales additio liquoꝛis alterius speciei in modica quātitate: dicim⁹ ꝙ minoꝛ ē falsa. qm̄ vt deductuz fuit in q̄rto notabili: commixtio rerū liquidarū in quātūcūqꝫ parua quātitate: corrūpit partes se inuicē penetrantes: ita ꝙ nō manēt eedē idētitate numerica: q̄uis pars maioꝛ ꝛ fortioꝛ cōuertat aliā in se q̄ꝫtū ad naturā specificaꝫ. vnde si gutta aque multo apponat vino: pars vini q̄ cōmiscetur aq̄ conuertit aquā in vinū virtute toti⁹ quātitatis vini cui⁹ est pars sed non in idē numero quod erat ipsa pars vini q̄ etiā non manet eadem numero. nā rōne materie aq̄ sibi additē: totum cōmixtū licet sit vinum nō est idē numero qḋ prius. plus enī de materia facit non idem numero. Qḋ aūt. S. T. dicat vbi arguēs illū allegat: parum illi valet. qꝛ licet. S. Tho. dicat ꝙ q̄ndo modica aq̄ multo vino miscetur: vinū cōuertit i se aquā ꝛ totū est vinū: intelligit q̄ꝫtū ad naturā specificā. fit enim totū vinū: sed nō idē numero qḋ pri⁹ ꝓpter additionez materie aque. qḋ enī plus hēt nūc de materia q̄ꝫ ante: nō est idē numero qḋ pri⁹: cū idētitas materie requirat ad idētitatez numericā. ¶ Ad illa que secundo loco arguit quādo liquoꝛ apposit⁹ spēbus vini est eiusdē speciei ꝛ q̄litatis: ad ꝑmuz respōdet ad maioꝛē ꝙ quādo vinuz est omnino simile alteri: est vera loquendo de corruptione ꝑ se. ꝛ tñ ꝑ accidens vel ex cōsequēti: omnino simile pōt corrūpere sibi simile non ꝑ viā actionis sꝫ per viā diuisionis modo supꝛa posito in q̄rto notabili. nā in reb⁹ bene liquidis ꝓpter maximā vtrarūqꝫ partiū subintrationē ꝛ cōmixtionē: nō remanent partes in tāta quātitate in qua possit cōseruari vtriusqꝫ natura. ex quo fit vt naturaliter cōmixtum trāseat in aliā naturā vel specificā vel saltem indiuiduā. ¶ Ad. 2^m. dicit ꝙ maioꝛ ē vera quādo vtriusqꝫ quātī manet eadē quantitas numero. ꝛ tunc ad minoꝛē dicitur ꝙ est falsa in ꝓposito nr̄o ꝓut dictū est in q̄rto notabili ꝛ in solutione ꝓcedēti. nō enim vini appositi ꝛ specierū sacꝛalium ꝑoꝛis vini: manet eadē quātitas numero q̄ntūcūqꝫ vinum appositū sit eiusdē speciei cū vino cuius fuerāt spēs sacꝛales ꝑ illa parte in qua se inuicē subintrāt et cōmiscent vt sepe dictum est. vnde argumētū ꝓcedit ex falso suppositio. Et ꝑ hec patet respōsio ad cōfirmationē ¶ Ad ea q̄ tertio loco inducit cōtra eādem conclusionē in casu quo liquoꝛ appositus sit eiusdez speciei quo ad subam nō aūt quo ad coloꝛē: dicitur ꝑmo ꝙ etiā si nō differāt in alio ꝓterqꝫ in coloꝛe vt si vnū vinū sit albū ꝛ aliud rubeū: falsum est ꝙ coloꝛ vtriusqꝫ nō sit in aliquo corruptus ꝛ nouus generat⁹. nā ex ipsa mixtione: coloꝛ vtriusqꝫ vini nō est ita purus sicut antea. fallitur enī arguēs ex suo falso fundamēto. s. ꝙ huiuscemodi mixtio nō sit vera sed aparens per iuxtapositionē partiū qḋ vt ex dictis patet est falsum. Dicitur secūdo in casu quo ꝓcedēs coloꝛ corrūpatur: ꝙ si fieret sola variatio coloꝛis albi et nigri manentib⁹ dimēsionibus sacꝛalib⁹ eisdem numero: verū diceret. sed in ꝓposito nr̄o nō sic est. qm̄ vt dictū est supꝛa: ꝑ additionē materie liquoꝛis appositi: sicut nō manet vtriusqꝫ partis cōmixte eadē materia numero: ita neqꝫ eedē dimēsiōes. vnde argumentū ꝓcedit ex falso. ¶ Ad illud qḋ finaliter arguit cōtra rōnem adductā pro cōclusione: dicitur ꝙ ꝓcedit ex dicto falso supposito. s. ꝙ quādo vina similis speciei adinuicē ꝓfunduntur: nō est vera mixtio q̄ est alteratoꝝ vnio sed apparens ꝑ iuxtapositionē partiū. hoc aūt est in

ꝑposito nr̃o falsum vt sepe dictũ fuit. Nec valet eiꝰ rõ ad id ꝓbãdũ. q: alteratio ꝑsertim liq̃do rũ nõ solũ cõtingit ꝑ actionẽ cõtrarij agẽtis: sed etiã ꝑ defectũ quãtitatis debite ꝛ necessario req̃site ad naturas illoꝝ. ꝛ de hoc satis dictũ est supra ꝛ latiꝰ in q̃rto notabili. ¶ Ad argumentũ aũt oppositũ ad id qḋ obijcit̃ ꝓ prima parte respondet. S. Tho. in hac dis. q. pͣ. ar. 2. sub. ar. 2°. ad pᵐ. ꝙ q: intẽtio req̇rit̃ ad ꝑfectionẽ sacramẽtoꝝ: ideo cũ oẽs sacerdotes simul ꝯcelebrãtes eãdez hostiã hẽant intẽtionẽ faciẽdi vnã tm̃modo cõsecrationẽ: nõ est ibi nisi vna omniũ consecratio. Ad illud vero qḋ obijcit̃ ꝓ secũda ꝑte respõdet. S. Tho. dis. precedẽte. q. pͣ. arᵒ. 2°. sub. ar. 6. ad. pᵐ. ꝙ philosophꝰ intelligit de accidẽte cuius subiectũ est sub̃a. nõ sic aũt est in proposito. et in hoc articulus terminat̃.

## ¶ Distictio decia q̃rta

Circa dcimã quartã distictionẽ queritur vtrũ sacr̃m penitentie possit tollere culpam remanẽte reatu ꝛ arguit̃ ꝙ nõ. q: remota causa: remouet̃ effectꝰ. sed culpa est causa reatus pene. ideo enim aliquis ẽ dignꝰ pena q: culpã commisit. ergo remissa culpa non potest remanere reatꝰ pene. ¶ In oppositũ arguitur. q: secũdo regum. 12°. dicitur ꝙ cum dauid penitens dixisset ad natham peccaui domino: dixit natham ad illum. dominus trãstulit a te peccatum tuum. non morieris: verũtamen filius qui natus est tibi morte morietur. qḋ fuit in penã precedentis peccati vt ibidem dicitur. ergo dimissa culpa per penitẽtiã remanet reatus alicuius pene. ¶ In hac questione erũt quattuor articuli vt supra.

Quantum ad pᵐmũ articulũ sit pͥma cõclusio ꝙ penitẽtia est sacr̃m ꝛ recte dicit̃ sacr̃m penitẽtie. Hãc cõclusionẽ tenet. S. Tho. q̃ᵐ ad pͥmã partez in hac dis. q. pͣ. arᵒ. pᵒ. sub. arᵒ. pᵒ. Et. 3ͣ. ꝑ. q. 84. ar. pᵒ. q̃ᵐ vero ad secundã partẽ tenet illã S. Tho. infra. dis. 16. q. pͣ. arᵒ. pᵒ. sub. arᵒ. 3°. in cor. ¶ Secũda ꝯclusio est ꝙ penitẽtia interior ẽ quedã specialis virtꝰ ab alijs distincta. Hãc conclusionẽ tenet. S. Tho. in hac dis. vbi supra. sub ar. 2. et. 3. Et. 3ͣ. ꝑ. q. 85. ar. pᵒ. ꝛ. 2°. ¶ Tertia cõclusio est ꝙ peccata sunt materia sacri penitẽtie. Hãc cõclusionem tenet. S. Tho. 3ͣ. ꝑ. q. 84. ar. 2. ¶ Quarta cõclusio est ꝙ sacr̃m penitẽtie nũq̃ tollit culpã manẽte culpe reatu. Hãc conclusionem tenet. S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. pᵒ. sub. ar. 2. Et. 3ͣ. ꝑ. q. 86. ar. 4.

Quantum ad secundũ articulũ arguit̃ cõtra cõclusiones. Et quidẽ cõtra pͥmã arguit durãdꝰ ꝛ pͥmo vult ꝓbare ꝙ penitẽtia non sit sacr̃m nec debeat dici sacr̃z penitẽtie: sz sacr̃m cõfessionis ꝛ absolutiõis. q: in cõfessione ꝛ absolutiõe ꝯsistit hoc sacr̃m tãq̃ in sua materia ꝛ sua forma. penitẽtia aũt si accipiat̃ pro habitu vl̃ actu iterioꝛi: ẽ ad hoc sacr̃m preuia tãq̃ dispositio suscipiẽtis. si aũt accipiat̃ ꝓ executione pene satisfactoꝛie: sic est cõsequẽs ad hoc sacr̃m. et sic penitẽtia q̃ñcũq̃ ꝑdictoꝝ modoꝝ accepta nõ est intrinseca huic sacr̃o. ¶ Cõtra secũdã cõclusionẽ arguit ꝙ penitẽtia nõ sit quedã specialis virtꝰ ab alijs distĩcta potissime a iusticia. q: vel eẽt infusa vel acq̇sita. sed neutrum est. ergo etc̃. minoꝛ ꝓbat̃. q: nulla virtꝰ est ĩfusa preter tres theologicas vt dicit se probasse tertio libro. ꝙ aũt non sit acq̇sita ꝓbat. q: si eẽt s̃m se q̃dã virtꝰ acquisita ex actibꝰ penitẽdi: tunc ille q̇ plures peccaret ꝛ plures peniteret esset virtuosioꝛ seu plures virtutes hẽret q̃ innocẽs qui semꝑ in actibꝰ virtuosis ꝑseuerat. et ꝑ cõsequẽs nõ acq̇reret sibi virtutez penitẽtie ex actibꝰ penitẽdi: q: nũq̃ peniteret eo ꝙ peccatũ nõ fecisset. hoc aũt est irrisoꝛiũ. est ergo virtꝰ penitẽtie ipsamet virtꝰ iusticie cuius actꝰ est reddere vnicuiq̃ qḋ suũ est. deo obediẽtiã obseruãdo mãdata ꝛ fugiẽdo trãsgressionẽ eoꝝ. ꝛ si ꝯtigat trãsgredi: tũc elicit actũ penitẽdi ꝓpt̃ quẽ actũ sortit̃ nomẽ penitẽtie. ¶. 2°. ad idẽ. ꝙ penitere nõ põt eẽ pͥncipalis actꝰ alicuiꝰ virtutis. q: pͥmꝰ ꝛ pͥncipalis actꝰ virtutis: nũq̃ ꝑsupponit actũ vitij in operãte virtuose. actꝰ enĩ pͥncipalis tẽperãtie nõ req̇rit ꝙ hõ pꝰus intẽꝑate egerit. nec actꝰ pͥncipalis liberalitatis req̇rit ꝙ aliq̇s priꝰ fuerit auarus. ꝛ sic de singulis virtutibus. alioquin nullus posset fieri v̓tuosus: nisi priꝰ fuisset vitiosus qḋ.

nõ çverũ. sed penitere necessario p̄suponit actũ vitiosum p̄cessisse in penitẽte: est enĩ de malo cõmisso. ergo penitere nõ põt esse p̄mus ⁊ p̄ncipalis actꝰ virtutis. ergo et c̃. ¶ 3°. qz actꝰ primꝰ ⁊ p̄ncipalis xtutis cuiuslibz: ẽ s̃m electionez boni vt fiat. secũdꝰ vero differẽs a p̄mo re vel rõne: ẽ fuga mali ne fiat malũ. tertiꝰ aũt ẽ si ꝯtigat malũ fieri: q illõ displiceat vt pz in oĩbus virtutibꝰ. et sic penitere õ malo qd iã ꝯtingit: nõ est p̄mꝰ et p̄ncipalis actꝰ virtutis: sed secũdariꝰ vel tertiꝰ et õe obiecto ꝯtingẽti p accidẽs ipsi xtuoso. cõtigit enĩ virtuosũ peccare sed nõ in q̃z mͫ ẽ xtuosus. p hitum virtutis detestat̃ malũ si qd cõtingit. ¶ 4°. qz ois xtꝰ vl ẽ intellectualis vl theologicalis vl moralis. p penitẽtia neutrũ esse põt. ꝯstat enĩ q non ẽ intellectualis. q aũt nõ sit theologica, pbat̃. qz xtus theologica hẽt deũ p obiecto et nõ actũ humanũ bonũ vel malũ. s penitere hẽt p obiecto actũ humanũ. s. pctm̃ p hoiem cõmissũ. ergo penitẽtia nõ est xtꝰ theologica. q aũt nõ sit moralis patet qz xtus moralis nõ hẽt p fine, primo nec p circũstãtia iformãte aliqd qd excedat dictamẽ rõnis naturalis. sed penitẽtia vl penitere hẽt p fine primo et p circũstãtia informãte aliquid qd excedit dictamen rõnis naturalis. quod patet quia finis primꝰ penitẽdi est vt hõ recõciliet̃ deo quez offendit p peccatũ satisfaciẽdo p penitẽtiaz. illud aũt nõ cadit sub dictamĩe rõnis naturalis. oportet ergo q actꝰ penitẽdi non solũ sit a virtute morali: sed theologica vna vel pluribꝰ qualitercũqz hoc fiat. ergo penitentia non est specialis virtus s̃m se distincta ab alijs potissime a iusticia. ¶ 5°. quia omnis virtus moralis q̃ ordinat hominem ad alterũ in rõne debiti: ptinet ad iusticiã. sed penitentia ordinat hoiem ad alterũ in rõne debiti. igitur ptinet ad iusticiã. maior patet. qz virtutes morales alie a iusticia aut nõ ordinãt hoiem ad alterũ vt tẽperantia: aut si ordinãt vt liberalitas non tñ in rõne debiti. non enim liberalis tenet̃ ei cui dat ex aliquo debito. si eniz teneret̃ ex debito nõ esset liberaliter datũ sed necessario redditũ. sed ad solã iusticiã ptinet ratio debiti vt ipm nomen sonat. qd enĩ iustũ est fieri: debitũ est. et qd debitũ est: iustũ ẽ reddi. et sic patet maior. minor pbatur: qz penitẽtia ordinat hoiez ad deũ i rõne debiti. hec dũ rãdus in forma. ¶ Cõtra tertiã cõclusionẽ arguit aureolus. et p̄mo pbat q materia vel obiectũ penitẽtie virtutis nõ sit peccatũ sed pena. primo ex dicto phi. 2°. ethi. iusticia punitiua in penis est q̃ reducit offensam ad equalitatẽ. cõsiderandũ est. n. q ille q̃ iniuriat̃: hẽt plꝰ qz egit qd nõ debet. ille vero q̃ passus ẽ hẽt minꝰ qz priuatus ẽ bono re. p. p̄o. pena aũt iusta reducit istos ad eq̃litatẽ. ppt qd pena vt sic: ẽ obm̃ iusticie punitiue. a simili pctm̃ cũ inducat quãdã inequalitatem inter deũ et hominẽ auferẽdo illud qd suum est puta reuerẽtiã obediẽtiã et honorẽ: i quo deꝰ per peccatorẽ q̃ꝫ mͫ est ex parte peccatoris: fit minuo habens. peccator autem attribuendo sibi et vsurpando proprium votum et beneplacituz ac desiderium: fit plus habens. idcirco hanc inequalitatem reducit ad eq̃litatem penitẽtia: auferendo peccatori propria desideria et exhibendo reuerentiam deo ⁊ obedientiam. ergo peccatũ nõ est obiectum penitentie sed pena vt reductiua illius inequalitatis ad equalitatem. ¶ 2°. sic. illõ est proprie obiectum ⁊ materia alicuius virtutis circa quod illa virtus immediate ponit et coniecturat bonum et medium rationis facit quod est quasi forma inducenda a virtute. sed penitentia non ponit huiusmodi bonum et medium rationis circa peccata sed circa penas vt illius ineq̃litatis reductiuas. ergo et c̃. maior pz ex. 2°. ethi. quia virtus est coniectatrix medij puta circa medium rationis consistens. et debitas circunstantias inducat in materiam determinatam. minor patet: quia in peccatuz huiusmodi circunstantias non inducit. sed agens circa penitentez apponit penas: quia et quando et vbi et sicut oportet. et sic de alijs circunstantijs. Confirmatur. quia nulla virtus habet pro obiecto illud quod corrumpit cum ipsa habeat modificare suum obiectum. sed penitentia corrũpit peccata. ergo et c̃. ¶ 3°. sicut est õ e iusticia punitiua et vindicatiua: sic ẽ õ penitentia. iusticia enim punitiua est directiua in penis que a iudice infliguntur. iusticia autem vindicatiua est directiua in penis que infligunt̃ a persona priuata vbi iudicis non habetur presentia. sicut tempore machabeoꝝ: machabeus ⁊ filij eiꝰ punierunt peccatores. vltra istas est tertia punitiua sui ipsius infligendo penã sibi debitaz s̃m iudiciũ rationis: et hec est penitẽtia. dico ergo q sicut est õ iusticia punitiua et vindicatiua que sunt ad alterum: sic est de penitẽtia que est iusticia punitiua in seipsum. sed iusticia punitiua et vindicatiua sunt directe in penis: nec habent pro obiecto peccata sed penas: licet moueantur ex peccatis commissis: tamen proprius actus illarum est circa moderationem penarum in alteruz s̃m circunstantias requisitas. ergo iusticia directiua penarum in seipsum et si motum capiat ex peccato: tñ totus eiꝰ actꝰ est circa penas vt reductiuas ad eq̃litatẽ. hec ille. ¶ 2°. loco arguit, pbãdo q nullꝰ aliꝰ actꝰ penitẽtis sit õ essentia penitẽtie q̃ ẽ sacꝫ

preter cõfessionẽ. primo q2 istud sacr̃ põt eẽ sine satisfactione. vnde papa põt cõmittere simplici sacerdoti q absoluat penitentẽ a pena et culpa. et similiter sacerdos nullã tenet̃ iniũgere penitẽtiam tãta posset apparere cõtritio in penitẽte. sed nullũ sacr̃m põt eẽ sine eo qð est ꝓpria materia sacr̃i vel ð ei⁹ essentia. ergo ꝛc̃. ❡ 2°. quia illud nõ est materia sacr̃i: in q̃ nõ põt eẽ aliq̃ ꝟtus supnaturalis infusa ẜm te q̃ dicis q̄ ĩ materia sacr̃i ẽ virt⁹ supnaturalis ĩfusa actiua respectu dispositionis gratie. sed in satisfactione nulla põt eẽ ꝟtus ĩfusa q̃ sit actiua respectu illi⁹ dispositionis: q2 ante satisfactionẽ infundit̃ gr̃a. si dicas q nõ delet̃ culpa sine satisfactiõe in ꝓposito cõtra. satisfactio in ꝓposito nõ est signũ sensibile. ergo nec materia huius sacr̃i. ❡ 3°. sic. nũq̃ essentia hui⁹ sacr̃i manet qñ morb⁹ nõ manet. sed qñ penitẽtia iposita expleť nõ manet morb⁹ q2 culpa iã deleta est. ergo ꝛc̃. cõsimiliter dico de ꝯtritione q nõ põt eẽ materia hui⁹ sacr̃i cũ non sit signũ sensibile. hec ille.

❡ Contra q̃rtã ꝯclusionẽ arguit scot⁹ ꝓbando q cessante actu peccati: nõ manet aliq̃s reat⁹ vel obligatio q̃ sit aliq̃d reale relatiuũ vel absolutum. q2 nulla relatio realis mãet ĩ anima cessante actu peccati. Scðo quia si maneret: nõ ab illa diceret̃ anima peccatrix. Primũ ꝓbat̃. q2 relatio realis ĩtrinsec⁹ aduenĩẽs: sequit̃ necessario positionẽ extremoꝝ. hic aũt non seq̃t̃. patet. q2 manẽte eadẽ aĩa et deo seu pena eodẽ modo se hñte: non ꝓpt̃ hoc aĩa est obligata ad penã q2 nõ ante peccatũ. q si sit extrĩsec⁹ aduenĩẽs: necesse ẽ sibi dare causã ꝑ quã adueniat extremis iã positis sicut ẽ de vbi. non enĩ põt eẽ respect⁹ realis q̃ nõ sequat̃ extrema posita: qui sibi vt termino respondeat aliqua actio realis. sed istius obligationis dari non põt actio realis nec agẽs reale. nõ enĩ anima: q2 peccando nõ habuit nisi vnicã actionẽ deordinatã q̃ fuit ad illud velle ꝑuatũ debitis circũstãtijs. et ita nõ ad illũ respectũ vt ad terminũ. nec põt dici ista obligatio termin⁹ diuine actionis imediate q2 nulla aĩa dr̃ peccatrix precise ab illo qð est termin⁹ imediat⁹ diuine actiõis. Scðm ꝓbat̃. quia si esset ĩ aĩa talis obligatio: nõ posset fingi in esse nisi a deo imediate. et ita ꝑ illã non esse aĩa peccatrix formalr̃: cũ de⁹ non sit causa peccati ꝑ se sed solũ ꝑmissiue. istã difficultatẽ tãgit magister dis. 18. caplo vltimo. et videt̃ soluere ꝑ hoc q polluta est aĩa q̃usq̃ peniteat: sicut erat dũ erat in ea praua volũtas. et exẽplificat ð illo q̃ tetigit morticinũ. cessante enĩ actu: est ĩmund⁹ sicut prius. et subdit. ita polluta aĩa remanet sicut fuit in ipo actu peccati: q2 ita est longe a deo ꝑ dissimilitudinem. ipsa enim dissimilitudo q̃ est anime ex peccato ꝛ est elongatio anime a deo: macula videt̃. sed contra istud stat prior deductio. quia macula ista vel elongatio vl' dissimilitudo quocũq̃ nomine censeatur: non põt esse tãtũmodo carentia gratie habitualis: quia ista totaliter inest in primo peccato. nec carentia rectitudinis in actu: quia illa nõ est nata manere nisi manẽte macula ĩ actu. item macula sũmi odij et sũm⁹ amor ipsius. a. repugnãt. ergo per vnum aufertur aliud. et per cõsequẽs macula odij. a. posset auferri per imoderatum amorem ipsius. a. ❡ 3°. quia si aliquid derelictũ ab actu peccati dicatur manere: illud nõ est formaliter peccatum quia potest stare in iustificato: sicut habitus vitiosus vel dispositio ad illum manet in iustificato subito. ꝛ hoc patet. quia in principio ꝓn⁹ est ad acquirendũ illam inclinationem habit⁹ vitiosi. sed repugnãdo contra eã meretur et acquirit habitũ cõtrarium. vnde magni peccatores non statim quando iustificati sunt habent illã pacem quam habẽt perfecti et exercitati in virtutibus. quicũq̃ etiam habitus vel dispositio vitiosa relinq̃tur ex actibus: desineret eẽ post fluxum temporis nisi firmaretur perfecte ꝑ frequentiores actus. sicut vniuersaliter oĩs dispositio ad habitum: desinit esse cessantibus actibus. sed illud quo aliquis dicatur peccator postq̃ cõmisit: non desinit esse. non ergo est ibi aliqð absolutum vel relatiuũ positiuũ vel priuatiuũ a q̃ dicat̃ peccator a tempore cessationis vsq̃ ad penitentiam: sed tñ quedã relatio rationis inq̃ntũ ẽ obiectũ intellect⁹ vel voluntatis dei. quia postq̃ cõmisit: volũtas dei ordinat illũ ad penã correspondentem peccato: et intellectus ꝓuidet ꝑ omni tempore donec pena sit persoluta. ❡ 4° quia Augustinus super illud psalmi: beati quorum remisse sunt iniquitates ꝛc̃. videre inquit peccata deum: est ad penam imputare. auertere autẽ faciem a peccatis: hoc est ea ad penam non reseruare. ita ergo dicit peccata ab eo tecta non vt nõ videat: sed vt non velit animaduertere id est punire. ergo hominẽ remanere in reatu post actũ peccati transeuntẽ: non est aliud nisi ipsum a dei voluntate ordinari ad penã condignam illi peccato. obiectum autem intellectus vel voluntatis vt intellectum vel volitum: non habet nisi respectum rationis. ergo et cetera. ❡ 5°. quia esto q deus in multiplicationem meritorum non intenderet habitũ charitatis sicut possibile est si merita sint remissa vl' etiã si esset intẽsa: tñ ille q̃ plura merita habuerit trãseũtib⁹ ĩterioribus et exterioribus ẽ magis merit⁹ q̃ ali⁹. quod nihil aliud ẽ nisi q2

ordinatus est ad maiorem gliam: p qd nō habet aliquod positiuū vel p̄uatiuū absolutū vel relatiuū intrinsecū isti: sed tm̄modo relatio rōnis iqz[m] est obiectum diuine voluntatis vt sic ordinet ad multiplicare glōiā. isti enī in acceptatione diuina ordinant̄ p ista merita: vel iste p ista merita ordinat̄ ad talē vel talē glōiā. sicut ergo ista acceptatio, ppter merita trāseuntia nihil est realiter nisi actus diuine volūtatis et in isto tm̄modo relatio rōnis sicut in obiecto volito: ita ex alia parte ppter peccata trāseuntia ē abiectio vel reprobatio vel expulsio in volūtate diuina: et in peccatore est relatio rōnis tm̄ vt obiecti reprobati ad talem vel talē penā. ¶ 6°. qz si qs offendat magnū p̄ncipē tali offensa cui correspondeat magna pena: cessante illo actu nihil est in ipo quod p̄us nō fuit ante actū peccati, ppter qd nūc dicat̄ inimic⁹ et non p̄us: sed tm̄ in voluntate domini est act⁹ transiēs sup ipsum: et p hoc in ipso est relatio rōnis vt in obiecto volito ad talē penā. ex quo patet q cessante actu peccati: nihil aliud est offensa macula vel reatus nisi ista relatio rationis. & ista relatio rationis. s. ordinatio ad penam vt est disconueniēs anime: dicitur eius macula sicut p oppositum pulchritudo. vt aūt est obligatio formaliter ad illam penam: dicitur reat⁹. et vt est actus volūtatis diuine in qua est tota illa realitas per quem actum ordinatur ad talem penam: dicitur offensa. hec scotus in forma. ¶ Cōtra eandē cōclusionē arguit aureolus: et p̄mo nitit̄ probare q illud quo quis dicit̄ formalit̄ peccator trāseunte actu peccati: nō sit respect⁹ realis. quia nullus respect⁹ realis pōt de nouo acquiri: nisi acquisito aliquo absoluto. sed trāseūte actu peccati: nō aduenit aliquod absolutū reale de nouo. igitur et c̄. ¶ Itē cū iste respect⁹ non sit de genere relatiōis s̄m te nec apparet de quo genere sit: nō est rōnabile illū ponere. ¶ Itē si obligatio ad penā est illud quo aliqs dicit̄ formaliter peccator: ergo in quocunqz esset talis obligatio: ille esset in culpa quod est falsum. qz peccato p penitentiā dimisso adhuc remanet obligatio ad aliquā penā. dices q sola obligatio ad penā eternā est illud q̄ quis dicitur formaliter peccator: cōtra. quia peccatū veniale manet sine obligatione ad penā eternā. ergo vbi nō est obligatio ad penam eternā: ibi ē ratio culpe. ¶ Aliter⁹ pbat q illud quo quis dicitur formalr̄ peccator trāseunte actu peccati: nō sit priuatio actualis iusticie vl' gratie in volūtate. qz illud non pōt dici formalis ratio peccati quo nō intenso nec remisso: peccatū dicit̄ intendi z remitti. formalis enim rō z illud cuius est ratio: mutuo intenduntur. sed tali priuatione non intensa nec remissa: peccatū dicitur intēdi z remitti. ergo et c̄. minor pbatur. qz priuatio iusticie et gratie non suscipit intēsionē aut remissionē ex additione peccatoz. eque enī priuat̄ gratia q̄ fecit vnum peccatū: sicut q̄ fecit mille. similiter aliqs possz eē priuatus gr̄a: nec tamē diceret̄ peccator sicut ille qui in puris naturalib⁹ crearet̄. nec valet si dicas q ex priuatione gratie simplr̄ non dicitur qs peccator: sed oportet q cōmiserit culpā p quā gratia se priuauit. hoc enī nō valet: qz ego loqr de formali rōne peccati. ¶ Aliter⁹ arguit q illud q̄ qs dicitur formalr̄ peccator transeunte actu peccati nō sit macula ex peccato relicta: sicut cōtagiū ex contactu morbi. quia tūc illud esset q̄dam habilitas relicta. et hoc nō pōt esse: quia aliqs non peccator pōt esse magis habilitatus q̄ peccator aut esset aliqd aliud: et nō apparet qd pōt eē. hec ille.

Quantū ad articulū tertiū p̄mo notandū est. p̄ut. S. Tho. deducit. 3ª. p. q. 84. ar. p̄°. ad. p̄m. q in illis sacris que habēt effectū correspōdentē humanis actib⁹: ipsi actus humani sensibiles sunt loco materie. et hoc cōtingit in sacro penitentie et matrimonij. vnde in sacro penitētie: actus penitentis sunt, p̄xima ipsius materia ex qua. remota vero z circa quā: sunt peccata circa q̄ act⁹ penitētis versant̄. de pctīs enim penitens dolet et pctā cōfitet̄ et, p pctīs satisfacit. act⁹ vero penitētis sūt plures et accipiunt̄ s̄m rōnē recōpēsationis q̄ est, ppa sacri penitētie. ptinet enim ad sacr̄m penitētie, p̄ut. S. Tho. inqt infra dis. 16. q. p̄ª. ar. p̄°. sub ar. 2. in cor. offensam culpe p̄cedentis abolere p modū recōpēsationis: alit̄ tm̄ q̄z sit recompēsatio quā vīdicatiua iusticia p̄tendit i duob⁹. p̄mo qz i vīdicatiua iusticia ille q̄ peccauit se hēt ad recōpēsationē vt patiēs tm̄ iqz[m] pena p quā fit culpe recōpēsatio: ē ab alio īflicta. s. a iudice s̄m ei⁹ arbitrium: nō s̄m volūtatē offēdētis vel offensi. et ideo nō p̄supponit̄ ad recōpēsationē dolor d̄ pctō: s̄ ex pena recōpēsāte dolor īfligit̄. i penitētia aūt ille q̄ peccauit se hēt ad recōpēsationē etiam vt agēs qz ipe spōte sua ad penā recōpēsantē accedit z io displicētia cl'pe p̄exigit̄. scdo differt qz i vīdicatiua iusticia taxat̄ pena recōpēsans s̄z arbitriū iudicis nō ei⁹ i quē cōmissū ē pctm̄. s̄ in penitētia oz q pena recōpēsans taxet̄ s̄m arbitriū ei⁹ i quē pctm̄ cōmissū ē: qz talis recōpēsatio fit ad recōciliādū animum offensi: q̄ reconciliatio esse nō pōt nisi pena recompensantis voluntati eius sufficiat. et ideo

oportet in penitētia q modus pene satisfactorie ſm arbitriū sacerdotis qui vicē dei obtinet seruetur. vtriqȝ ergo recōpēsationi hoc cōmune est: q nō fiat recōpensatio ſȝ arbitriū ei⁹ q̄ peccauit sed alteri⁹ hoīs. arbitriū aūt rectū: requirit cognitionē culpe. q̄ quidē si ei q̄ debet penā taxare p eū q̄ peccauit fiat: confessio dicit. si aūt alias. s. iudicis examine dr̄ ɔuictio. et qꝛ in penitētia spōte q̄ peccauit ad recōpēsationē faciendā accedit: requirit satisfactio. et sic recōpēsatio ptinēs ad sacr̄ȝ penitētie: trib⁹ gradibus pficit. quoꝝ p̄mus est displicentia culpe p̄terite: alias nō spōte ad recōpensationē accederet: et hoc p cōtritionē pficit. secundus est vt culpā suam notificet deo p sacerdotez alias nō se ad recōpensationez ſm arbitriū ei⁹ in quē peccauit offerret: ⁊ quātū ad hoc est cōfessio. terti⁹ est vt recōpenset ſm arbitriū sacerdotis: et q̄ȝ̄ᵐ ad hoc ē satisfactio. Ex quib⁹ īferim⁹ q ad integritatē essentialē sacri penitētie ptinēt tria predicta p materia. s. cōtritio cordis ɔfessio oris ⁊ satisfactio opis. et qꝛ omnia ista penā aliquā implicāt: ideo hoc sacr̄ȝ rōnabiliter a pena denominatur et sacr̄m penitētie appellat. put. S. Tho. notat infra dis. 16. q. p̄ª. ar. p̄º. sub. ar. 3. in corpe.

**Secundo** Notandū est put. S. Tho. deducit. 3ª. p. q. 90. ar. 2. in cor. q duplex ē pars, put phs tradit in. 5º. methaᶜ. s. pars essentie et pars quātitatis. pars essentie sunt naturalr q̄dē forma ⁊ materia. logice vero gen⁹ et differētia. quodlibȝ aūt sacr̄m distinguit in materiā et formā sicut in partes essētie q̄ cōsistit in reb⁹ et verbis sicut in p̄ma distictione fuit p̄missum. qꝛ vero quātitas se tenet ex pte materie: ptes materie quādoqȝ dicunt ptes quātitatis etiaȝ in reb⁹ nō quantis. materia aūt ī hoc sacr̄o sunt act⁹ penitētis: forma vero est absolutio sacerdotis. vn̄ partes quātitatis penitētie: in actib⁹ penitētis assignande sunt. et sunt in genere tres supra posite in fine precedentis notabilis. s. cordis cōtritio oris cōfessio ⁊ opis satisfactio. sūt aūt iste partes nō penitētie virtutis q̄ est penitētia interior quāuis possint esse act⁹ ipsi⁹: sed penitentie exterioris q̄ est sacr̄m. quāobrē cordis cōtritio q̄ hic ponit pars sacri penitētie: debet accipi non ſm id qd̄ est in sua essentia precise que manet in corde: sed put virtualiter implicat ppositum cōfessionis et satisfactionis rōne cui⁹ efficit quid sensibile et aliq̄d exteri⁹ participatiue quemadmodū et ipsa cōfessio et satisfactio. est eni vera cōtritio put pars sacri penitētie ponit: dolor de peccatis cōmissis cuȝ pposito illa cōfitēdi et p illis satisfaciēdi ad arbitriū sacerdotis. vn̄ huiuscemodi partes penitētie: partes essentiales sunt ipsius et integrales cū sint partes materie essētiā sacramēti penitētie subalit integrātis. ¶ Sciēdū tn̄ put. S. T. deducit. 3ª. p. q. 90. arti. 3. ad. 3ᵐ. q oēs partes integrales habēt ordinē quendā adinucē. sed q̄dā habēt ordinē tm̄modo in situ siue cōsequēter se habeāt sicut ptes exercit⁹: siue se tangant sicut ptes aceruī: siue etiā habeāt colligātiāz sicut ptes dom⁹: siue ɔtinuent adinucē sicut ptes linee. q̄dā vero ptes hn̄t insup ordinē virtutis sicut ptes aīalis quarū p̄ma ɤtute ē cor: ⁊ alie quodā ordine ɤtutis depēdent adinucē. q̄dā autem partes integrales ordinant ordine tpis quēadmodū partes tpis et mot⁹. partes igit enumerate sacri penitētie: hn̄t ad seinucē ordinē virtutis et tpis: non ordinē situs. qꝛ cū sint act⁹ seu operationes: positionez non hn̄t situs. hn̄t q̄dē inter se ordinē virtutis qꝛ virt⁹ vni⁹ dependet a ɤtute alterius. opis eni satisfactio ɤtutez hēt penitentie ex ɤtute cōfessionis et cōtritionis. oris aūt cōfessio virtutē penitētie hēt ex ɤtute contritionis. et iterū opis satisfactio virtualiter continet in oris confessione. et ambe virtualit continent in cōtritione cordis. hn̄t p̄terea inter se ordinez temporis: qꝛ regulariter loquendo cōtritio cordis durationē p̄cedit oris cōfessionem. et oris confessio operis satisfactionē. Ex q̄bus colligim⁹ q sacr̄m penitētie est q̄ddā totū de genere successiuorū ex cui⁹ qualibet parte cōcludi seu inferri pōt ipm totum: quāuis de vna sola pte non pprie predicet. nō eni est totū vl'e: sed totū integrale. et quia in successione cōsistit vt dictū est: adhuc nō satis pprie de q̄bus partib⁹ simul sumptis p̄dicari pōt. pōt eni inferri si hora diei est ergo dies ē. sed non est vera p̄dicatio dicendo vna hora diei est dies. neqȝ etiaȝ est p̄dicatio ppria si dicat omnes hore diei sunt dies. sic igit in pposito nr̄o qꝛ penitentia est totū successiuū: ex q̄libet parte penitētie ɔcludi pōt ipsum totū. nā si cordis contritio est vt est pars penitentie: ipsa penitētia est: et sic ex ceteris partibus inferri pōt: non tamē ipsum totū de q̄libet parte vere predicat. Notat hoc. S. Tho. īfra distin. 16. q. p̄ª. arti. p̄º. sub. arti. 3. ad. 2ᵐ.

**Tertio** Notādū est q penitētia dr̄ dupliciter. s. penitētia virt⁹ ⁊ penitentia sacr̄m. penitētia sacr̄ȝ est signū sanctificatiuū habēs p materia actus penitētis contritionem videlicet ⁊ confessionē ac satisfactionē. ⁊ p forma: sacerdotis absolutionē. penitētia ɤtus ē habitus electiu⁹ quo hō dolet d̄ pct̄ō a se cōmisso inq̄ȝ̄ᵐ ē dei offēsa et vt expiabile est p volūtariam recompensationem cum spe venie. et penitentia

isto modo est in volūtate sicut in subo. huiꝰ virtutis acꝰ elicati sunt tres parū supra positi quos diximus partes integrales et materiales sacri penitētie put. S. Tho. notat infra dis.16.q.pª.ar.pº. sub.ar.3.ad.2m. huiuscemodi aūt virtꝰ penitētia nec connumerat ꝑprie inter ꝟtutes theologicas quia nō hēt deū imediate ꝑ obiecto. sunt eniz materia et obiectū imediatū huius virtutis peccata cōmissa circa q̄ versant eius actꝰ predicti.s. ꝯtritio confessio et satisfactio. nec iterū cōnumeratur virtutibꝰ moralibꝰ de qbus phi disseruerūt. sed ē ꝓprie loquēdo virtus moralis infusa put. S. T. dicit in hac dis.q.pª.ar.2.sub.ar.pº.in cor. Et.3ª p.q.85.ar.5.in cor. q̄ reduci hēt ad virtutem iustitie et ad eiꝰ speciē cōmutatiuā. vt eni. S. Tho. dicit.3ª.p.q.85.arti.3.ad.3m. sicut est cōmutatio quedā in beneficijs cū.s. aliqs ꝑ beneficio receptio grām rēpēdit: ita etiā est cōmutatio in offensis cū aliquis ꝑ offensa in alterū cōmissa: vel inuitus punit qȯ pertinet ad vīdicatiuā iusticiaz: vel voluntarie recōpensat emendaz quod ptinet ad penitentiā q̄ respicit psonā peccatoris queādmodum iusticia vindicatiua psonā iudicis. vñ penitētia et vindicatiua iusticia: circa ideȝ versant qȯ est offense punitio: aliter tñ et aliter, puta eductū fuit in pmo notabili. Differūt preterea vt. S. T. inquit in hac dis.q.pª.ar.pº.sub.arti.6. in cor. primo qꝛ vindicatiua iusticia ꝑprie est in iudice penā infligēte. sed penitētia est in ipo reo q̄ volūtarius penā sustinet ꝑ culpa cōmissa. secūdo differūt qꝛ iusticia vindicatiua respicit offensā cōmuniter. ꝟ penitētia virtus respicit ꝑprie offensam dei. ⁊ ideo oportet ꝙ penitētia sit circa emēdationē offense voluntarie assumptā et talē qualis deo conuenit. nō absolute et simplr: sed iuxta possibilitatē penitētis. Pro quo sciēdū est ꝙ ſm phm. 5º ethicorū dupliciter dr iustum: simplr videlicet et ſm qd. simplr iustū est inter equales eo ꝙ iusticia ē q̄daz equalitas. qȯ iustū phs vocat politicuz vel ciuile eo ꝙ oēs ciues equales sunt q̄m ad hoc ꝙ imediate principi subsunt sicut liberi tñ. iustū aūt ſm qd dicit qȯ est iter iequales vt inter illos quoꝝ vnꝰ est sub alteriꝰ potestate sicut seruꝰ sub dño et filiꝰ sub patre. hoc eni iustuz nō exigit recōpensatiōis equalitatē: sed recōpensantis possibilitatē et recipientis acceptationē. ⁊ huiuscemodi iustū: est qȯ in ꝟtute penitētie repitur. nā penitēs recurrit ad deū cū emēdationis ꝓposito sicut seruꝰ ad dominum et sicut filiꝰ ad prēz ſm illud Luce.15. pater peccaui in celū et corā te. Aduertēduz tñ ꝙ quāuis penitētia virtus nō sit essentialr virtus theologica sicut dictū est: et tamē ꝓpinq̄ssima ē theologicis virtutibꝰ. eo ꝙ et si nō habeat deū ꝑ imediato obiecto: habet tñ deū ꝑ fine ꝓximo. ꝓpter hoc enim in peccata cōmissa destruēda et abolenda mouet: vt deo peccatorē recōciliet. vñ ⁊ actꝰ eius ē peccatū expellere et peccatorē iustificare. et qꝛ virtutes theologice nō solū habēt deū ꝑ immediato obiecto sed et pro ꝓximo fine: inde ē ꝙ actꝰ penitētie virtutis qñqꝫ attribuūtur virtutibꝰ theologicis. nō sicut eos elicientibus: sed sicut ꝓximis imꝑantibꝰ. Notat hoc. S. Tho. in hac distinctione.q.pª.arti.pº.sub.arti.4.ad.2m.

Quarto Notandū est ꝙ vt accipitur ex dictis. S. Tho. infra distin.22.q.2.ar.pº.in cor. in quolibet sacro fit quedā ꝑmotio suscipiētis ad aliquā sanctitatem qm̄ sacr̄m est sacrū signū sanctificās, put dictū fuit supra dis.pª. huiuscemodi aūt ꝑmotio fit triplr queādmodū cōtingit in naturalibꝰ et moralibꝰ. aliqñ eni ad talē ꝑmotionem homo q̄ ꝑmouetur non coopat nisi recipiēdo sctitatē vel sctificationē ab agēte queādmodū fit in sacro baptismi. nā cū sit q̄dā spūalis vite regeneratio; tota sctificatio ē ab exteriori. s. a deo ꝑncipalr: et ab ipo sacro istrumētalr. ipe aūt suscipiēs sacr̄z: ad huiōi sctificationez regeñrationis nō coopat actiue: sed hēt se tm̄modo passiue. sicut eni nullus pōt seipm naturali vita geñrare; ita nec seipm regeñrare pōt i spūali vita. regeñratio eni terminat ad vitā spūalez antequā regeñradꝰ nec opari nec cooperari pōt cū ista p̄supponāt eā. qñqꝫ tñ vt in adultis: p̄supponit in suscipiēte remotio īpedimēti. s. fictiōis: sed hoc nō ꝑprie ē opari vel cooꝑari ad grē sctificationē. vñ in baptismo signū sacr̄ale est materia exterius apposita nō aliqs actꝰ ex parte baptizati. Aliquādo aūt ꝑmotio ad sctitatē fit ꝑ viā merendi. et ad huiuscemodi ꝑmotionē: ipse homo ꝑmotꝰ nō solū se habet passiue; sed et cooꝑat actiue per principiū quod in se habet. s. grām ꝑ quā ad sanctitatē meriti suis opibus ptingere pōt absqꝫ aliquo exteriori adminiculo. et ratio est quia in ipso vita spiritualis est integra ac ꝑ hoc potens est operari operationes talis vite. Aliqñ vero ꝑmotio ad sctitatē: fit cooꝑante ipso qui ꝑmouet: nō tamē sufficienter nisi exteriꝰ adiuuet. et hoc cōtingit in illo q̄ post baptismū mortalr peccat. et rō ē quia per peccatū amissa gratia ⁊ charitate: spūalis vite firmitas et pfectio tollit. quāobrē ad perfectionē meriti ad sanctitatez que ex merito ꝓuenit: per seipsum attingere non pōt. ꝟ qꝛ in eo aliq̄d spūalis vite adhuc manet in sui radice. s. in fidei sacro quod ē baptismꝰ: ideo ad reparationē pristine itegritatis et sanctitatis in baptismo suſ

cepte: homo cooperari pōt per illud vite principium qđ retinet. nec tñ sufficit p seipsum nisi exterius adiuuetur: ppterea q vita spūalis in eo integra nō sit. quēadmodū et p radicē vite q̄ manet i corde: infirm⁹ pōt cooperari ad sanitatē recuperādā: adiut⁹ exteriori adminiculo medicine. vñ qz sacrm penitētie est qđ ad reparationē vite spūalis ordinatur: ideo sacrale signū sunt exteriores actus quib⁹ homo ad salutē suā cooperatur: adiutus tñ et cōplementū reparationis accipiēs ab extrinseco p absolutionē sacerdotis. quēadmodū materia in aliis sacris p ministri sanctificationē efficaciā recipit sacralē. dictū est eni supra q act⁹ penitētis sunt materia in hoc sacro. ex his autē infert S. Tho. loco p̄rime allegato ad. 2m. differētiaz quādam iter materiā hui⁹ sacri et materiā aliorz sacrorū: p hoc q materia in aliis sacris representat exteri⁹ agēs in ei⁹ sanctificatione inqz̄m ab exteriori datur: ac p hoc aliq̄ modo cōpetit ei q recipiat virtutē supnaturalē et vt grām causet ex influētia videlicet agētis exterioris. s. dei a quo sanctificatur et quā repñsentat. sed materia i sacro penitentie q̄ est penitētia exterior. i. act⁹ penitētis: repñsentat coopationē recipiētis sacrm et nō influētiam que ē ex parte extrīseci cū nō sctificetur p aliquam formā verborū. et ideo nō ꝯpetit ei q grām aliq̄ modo causet. verba aūt q̄ a sacerdote absoluēte pferuntur, put. S. Tho. ibidez notat in respōsione ad. 3m imediate feruntur ad eū qui se subiicit sacro. vñ ipse sanctificatur virtute absolutionis et grāz suscipit. nō aūt sanctificatur ei⁹ cōfessio vt ex ea grām accipiat: sicut erat i baptismo ꝺ sctificatiōe aque.

¶ Quinto Notandū est, put. S. T. deducit in plurib⁹ locis: p̄sertim libro p̄°. sen. disti. 26. q. 2. ar. p̄°. in cor. et ar. 2. ad. 3m. et. 4m. Et disti. 30. ar. 3. ad. 3m. Et disti. 33a. arti. p̄°. in cor. Et quodlibet p̄°. ar. p̄°. in cor. Itē. 9. quodlibz. ar. 4. q relationes que habent causam et fundamentū reale in subiecto sūt reales. vnde et vnitas ac pluralitas relatiōis realis est s̄m vnitatē et pluralitatē rerū sup quas relatio fundatur. et inde est q cōtingit relationem esse vnā ex parte vni⁹ extremi que ex parte alterius plurificatur. vna enim tm̄modo relatione reali paternitatis refertur pater ad multos filios. plures autē filii nō vna numero sed plurib⁹ relatiōibus referuntur ad vnū patrē, put. S. Tho. deducit 3° sentē. dis. 8. arti. 5. Et disti. 21. q. p̄a. arti. p̄°. sub arti. 2. ad. 5m. Et. 3a p. q. 35. arti. 5. ¶ Ex quibus inferim⁹ q cum reat⁹ ad penā sit relatio habens i subiecto fundamētū reale qđ est eius causa. s. peccatū et aliquid ex peccato derelictū. est eniz peccatū nō ipsa deformitas vel defectus sed act⁹ deformis et defectuosus, put in secundo libro habitum fuit: cōsequens est q reat⁹ pene in peccatore sit relatio realis. consequitur eni reat⁹ pene peccatum: siue ex natura rei qz. s. est act⁹ culpabilis qui eo ipso q cōmittitur: reatū. i. obligationē ad penā inducit s̄m q Aug⁹ dicit in libro p̄mo cōfessionū q omnis inordinat⁹ anim⁹ ipse sibi est pena qz. s. ex sui rōne reatū pene infert. siue ex ordinatione dei q̄ vniuersas res et ipa etiā mala: sua, puidētia in bonū ordinat. ordo aūt reb⁹ a deo institutus realis est. Vñ falsa videtur nobis opinio dicētiuz q reatus pene in peccatore sit relatio nō realis sed rōnis. sequitur eni ex ea q peccator nō realr sed sola apprehēsione intellect⁹ nō esset debitor offense et obligatus ad penā quod est absurdū. Neqz cōtra hoc valet q deus est realiter domin⁹ cū tñ dominiū nō sit in deo relatio realis. qm̄ hoc ideo est quia in creatura seruitus est relatio realis rōne cuius de⁹ realiter denominatur domin⁹. sed s̄m istorz opinionē terminus correlatiu⁹ reatus ē nō ens. s. pena futura: et ita ex vtraqz parte ponitur ab eis relatio rationis. vnde in neutra parte est relatio realis propter quā alterum correlatiuorum sic denominetur realiter. ac p hoc nulla ratio est propter quam peccator dicatur realiter obligatus ad penam. Neqz valet ratio et motiuum istorum. dicunt enim q quia peccatuz trāsit actu non potest esse fundamentum relationis realis quia in nō ente nihil reale fundari potest. qm̄ vt S. Tho. deducit. 3°. libro sentē. distin. 8. arti. 5. i cor. Et in hoc. 4° distin. 41. arti. p̄°. sub. arti. 2. i cor. q̄daz relationes nō inascuntur ex actionib⁹ s̄m q sunt in actu sed magis s̄m q fuerunt. sicut relationes patris et filii non fundantur in hoc q ē actu generare vel generari. alias huiuscemodi actu cessante: nō amplius in patre et filio remanerēt pternitas et filiatio. sed relationes iste īnascuntur ex hoc q est genuisse et generatum esse in preterito. quia vero omne preteritum est perpetuū qm̄ qđ semel preteriit: nō potest nō fuisse: et quod factū est nūqz desinit esse factum: ideo actu generationis actiue et passiue transeūte: remanent relationes paternitatis et filiationis in patre et filio fundate in eo ipso q pater genuit et filius genitus ē. Et vt. S. Tho. notat loco p̄rime allegato i. 3°. potest dici q huiuscemodi filiationes q̄ innascuntur ex actionibus s̄m q facte sūt: fundātur etiā sup id qđ in agēte et patiēte et actiōe relinquitur siue sit dispositio siue habitus siue aliquod ius vel ptās aut quicq̄d aliud tale est. vnde in p̄re et eo q genuit inata est patria ptās seu ius p̄rnū et in filio filialis

subiectio et ius hereditariū et similia q̄ i ipsis ma nentib⁹ semꝑ manent sup quib⁹ paternitas et fi- liatio fundari dicunt̃. vnde in ꝓposito nr̃o q2 rea tus pene inascit̃ ex actu peccati fm q est cōplet⁹ ac ꝑ hoc fundat̃ in eo fm q est aliq̄d factū: ideo trāseūte actu peccati: reat⁹ pene manet in peccā- te. q2 hoc qđ est illū peccasse: adhuc manet in eo trāseunte peccato. et iterū ex ipso actu peccati re linquit̃ in peccatoze aliq̄d reale sup quod reatus ipse pōt dici fundat⁹. sicut esse peccatozē dei offē- sozē ac cōtēptozē trāsgressozē mādatozū dei: deo odibilē ac rebellē et voluntati eius repugnātem. Itē derelinquit̃ ex peccato deozdinatio mētis, ꝓ nitas ad peccandū hebetudo sensus macula ani me et inequalitas iusticie et nonnulla alia q̄ ex actu peccati realr̃ consequūtur et manēt in peccatoze trāseunte peccato. hec aūt oīa q2 culpabilia sunt in peccatoze: fundamētū dici possunt reat⁹ pene. Unde ⁊ d macula id expresse dicit. S. Doc. li. 2. sen. dis. 42. lec. p°. in glo s li. macula inq̄t est me diū inter actū peccati et reatū quasi effect⁹ ipsius actus et fundamētū reat⁹. Quod autē. S. Tho. dicit li. 2. sen. dis. 42. q. p^a. ar. 2. ad p^m. q causa prima reat⁹ est ipse defect⁹ per actū peccati idu- ctus: nō debet intelligi q̄si defect⁹ formalr̃ sumpt⁹ sit precise causa prima reat⁹: sed q ratio formal causę reat⁹ sit ipse defect⁹. nam cū peccatū non sit sola defozmitas vel actus deozdinatio: sed act⁹ defozmis et deozdinat⁹: consequens est q causa reat⁹ pene q̄ ex peccato nascit̃: nō solum sit defoz mitas aut deozdinatio: sed act⁹ ipse defozmis et deozdinat⁹. ita vt causa ⁊ fundamentū reat⁹ sit nō solū puatio aut defect⁹: sed actus cui puatio et defectus adiungit̃. vnde ibidē. S. Tho. in res- pōsione ad. 3^m. dicit q reat⁹ nō fundat̃ ꝓ se loquē do sup dispositionē vel habitū sed ꝑ accidēs fm q talis dispositio vel habit⁹ cuidā defectui adiū- gitur. ¶ Neq3 iterū valet argumētatio aliozū. arguūt enim sic. reat⁹ relationē importat ad pe- nam eternā vel tēpozalē q̄ futura est et ꝑ conse- quēs ad nō ens actu. sed omnis relatio entis ad non ens: est relatio rationis. ergo reat⁹ ad penā esse non pōt relatio realis sed rōnis. Ad quoz ar gumentationē respondem⁹ q ꝓcedit ex falso sup posito. s. q reat⁹ dicat relationē ad penā sicut ad terminū vel extremū correlatiuum. hoc certe est falsū. non eni dicit̃ reat⁹ ad penā quasi ad termi num correlatiuū: sed pena ponitur ibi expositiue aut determinatiue quasi reat⁹ pene. vnde reatus pene i vi vnius dictionis relatio est habēs ꝓ sub- iecto peccatozē seu delinquētem cui⁹ correlatiuū est persona in quā peccat̃. cum eni reat⁹ pene ni-

hil aliud sit ꝓprie loquēdo q̄3 obligatio ad penā ꝓut. S. Tho. inquit li°. 2. dis. 42. q. p^a. ar. 2. in coz. extrema vel termini correlatiui sunt ille qui obligat̃ ꝓpter peccatū ex vna parte: et ille cui est obligatus ex alia parte. huiuscemodi autē extre- ma correlatiua: entia in actu sunt. vnde reat⁹ pe- ne seu reat⁹ ad penā: relatio est obligationis qua obligatoze refert̃ peccatoz ad illū in quē pecca- uit respectu cui⁹ dicitur esse reat⁹. et fm hoc apo- stolus dicit pma Cozi. 11°. quicūq3 māducauerit panē et biberit calicē dñi indigne: re⁹ erit corꝑis ⁊ sanguinis dñi. itaq3 qui māducat indigne ex vna parte: et corp⁹ ac sanguis dñi in quē peccat̃ et q̄- bus offēditur ex altera: sunt correlatiua relatio- ne reat⁹ pene cui⁹ subiectū est māducās indigne q̄ dicit̃ reus: et termin⁹ est corp⁹ et sanguis dñi.

Quantū ad q̄r- tum articulū respōdendū ē ob- iectionibus aduersarioz. Et q̄- dem ad argumētū durādi cōtra pmam cōclusionē dicitur ad ma torem q arguens insufficienter tāgit totalitatē sacramēti penitētie. nō eni consistit solūmodo in confessione et absolutione: sed et in cōtritione ⁊ in satisfactione. et ad ꝓbationē arguentis dicitur q penitētia q̄ ponit̃ preuia ad hoc sacrm̄: est pe- nitentia virt⁹ quā nos nō ponim⁹ partē integra- lē sacri penitētie. neq3 iter3 pōim⁹ partē hui⁹ sacri actū ei⁹ interiozē, ꝓut est interioz act⁹ ꝓ se. ꝫ po- num⁹ cordis cōtritionē partē integralē hui⁹ sacri. que licet sit essentialr̃ act⁹ interioz: fm tñ q impli cat ɔfessionē et satisfactionē in ꝓposito q̄ sūt act⁹ exteriores: sit q̄dā modo. s. ꝑticipatiue act⁹ exte- rioz ꝓut dictū fuit i scđo notabili. Similr̃ etiam ⁊ executio pene satisfactozie quamuis sit in actu exercita ɔsequēs ad hoc sacrm̄: fm tñ q ē i ꝓposi to penitētis: simul ē iplicate cū ɔtritione et cōfes- sione. et isto modo ponit̃ pars sacri penitētie vt ibi dictū fuit. ¶ Ad argumēta eiusdē ɔ scđam cō- clusionē dr̃ ad p^m q penitētia v̄t⁹ fm q hic loqui- mur d ea: est v̄t⁹ ifusa q̄ reduci hēt ad v̄tutē iusti cie cōmutatiue, ꝓut dictū fuit i tertio notabili. vñ minoz argumēti ē falsa. nec ꝓbatio quā allegat ex scriptis suis in tertio libro valet: nā ad illa ibi- dem sufficiēter respōsum fuit. ¶ Ad. 2^m. dicit̃ q assumptū est falsum. et ad ei⁹ ꝓbationē negatur maioz: nec valet eius ꝓbatio q̄m licet tēperantia et liberalitas et alie virtutes quarū act⁹ pncipa- les sunt in ꝓmouēdo ad bonū nō preexigāt actū vitij in opante: nō inde seq̄t̃ q penitētia cui⁹ act⁹ pncipalis ē in retrahēdo a malo ipm̄ d̄testando

non presupponat actũ vitij. sicut enĩ nõ est de rõ-
ne virtutis q̃ perigat actũ peccatum opante: ita
necesst ↄtra rõnẽ virtutis q̃ illũ perigat. sic in sen
tẽtia rñdet. S. T. ad hoc argumẽtũ in hac dis. q.
p^a. ar. p°. sub. ar. 2. ad. 4^m. ¶ Ad. 3^m. dr̃ q̃ si ele-
ctio dicat̃ boni. s. act^9 vel opatiõis: ↄcedim^9 q̃ p̃-
mus act^9 cuiuslibet virtutis ẽ fm electionez boni
vt fiat. qm̃ oĩs act^9 a virtute elicit^9 ẽ bon^9 et ẽ bo-
nũ q̃ fiat etiã si materia circa quã est sit fm se ma
lũ. si vero electio dicat̃ boni. s. materie circa quaz
vel obiecti: falsa est ,ppositio. nã act^9 penitẽtie pn
cipalr̃ sũt circa peccatũ. vt enĩ dictũ sunt ĩ p̃mo no
tabili: de peccatis penitẽs dolet ⁊ peccata ↄfitet̃
⁊ ,p peccatis satisfacit. vñ sic capiẽdo electionẽ bo
ni: argumẽtũ ,pcedit ex falsis. nõ enĩ ẽ de rõne vir
tutis q̃ hẽat actũ suũ p̃ncipalẽ circa obiectuz qđ
est fm se bonũ. vñ. S. T. loco ,pxime allegato di
cit. aliq̃ sunt v̾tutes q̃ p̃ncipalẽ actũ hñt in retra-
hẽdo a malo sicut dictũ ẽ ĩ tertio libro đ tẽperan-
tia et modestia et hm̃oi. et similr̃ act^9 ,pfect^9 peni-
tẽtie ẽ in retrahẽdo ab aliq̃ malo. nec ,ppt̃ hoc se
q̃tur q̃ nõ sit v̾t^9. hec ille. ¶ Ad. 4^m. dr̃ q̃ penitẽ
tia ẽ v̾t^9 moralis ĩfusa. neq̃ʒ valet ↄ hoc obiectio
arguẽtis nã ,pcedit đ v̾tute morali acq̃sita. v̾t^9. n.
ĩfusa sicut excedit in sua origine v̾tutẽ naturalez
ita ⁊ excedit ĩ sua opatiõe saltẽ ex pte finis dicta-
mẽ rõnis naturalis. ¶ Ad. 5^m. dr̃ q̃ nõ militat ↄ
S. T. q̃ tenet q̃ penitẽtia ẽ pars iusticie ĩ hac dis.
. q. p^a. ar. p°. sub. ar. 5. et. 6. Et. 3^a. p. q. 85. ar. 3°.
¶ Ad argumẽta durãdi ↄ tertiã ↄclusionẽ ad p^m
dr̃ q̃ ex ,pcessu argumẽti nõ aliđ ↄcludit̃ nisi q̃ pe
na sit materia vel obiectũ penitẽtie qđ nos nõ ne
gam^9 loquẽdo mediate et ex ↄsequẽti. nã p̃mo et
magis ĩmediate penitẽtia ẽ circa pctã. nõ enĩ pe-
nitere, put ẽ act^9 virtutis penitẽtie etiã fm voca-
buli ethimologiã ẽ p̃ncipalr̃ penas dare vl' penas
sustinere: s̃ ẽ penitudinẽ seu displicẽtiã hr̃e p̃mo ⁊
ex ↄsequẽti penas suscipe vl' subire. penitudinẽ aũt
vl' displicẽtiã hr̃e: act^9 ẽ hñs ,p obiecto p̃ncipali ⁊
ĩmediato peccatũ. vñ ad simile argumẽtuz ĩ ñdet
S. T. 3^a. p. q. 84. ar. 2. ad. 2^m. q̃ vet^9 et mortal'
vita ẽ obiectũ penitẽtie. nõ rõne pene scilicet p̃n-
cipalr̃: sed rõne culpe ãnexe. ¶ Ad. 2^m. dr̃ q̃ mi-
noz ẽ falsa. et ad ei^9 ,pbationẽ negat̃ assũptũ. nõ
enĩ penitẽtia circa penas tñmodo mediũ conie-
ctat: s̃ etiã et p̃mo circa peccata fm quoꝝ diuersi
tatẽ penas moderat̃. vñ. S. T. ĩ hac dis. q. p^a. ar.
p°. sub. ar. 4. ad. 4^m. rñdet ad simile argumẽtuz
q̃ sicut vĩdicatiua iusticia cõstituit mediũ in offẽ-
sis q̃ sunt ei^9 materia non q̃dem tenẽdo medium
in offensis vt quasdã retineat et quasdã abijciat
sicut temperãtia ponit mediũ in delectationibus
sed omni offense ,pportionãdo penã debitam. et
similiter penitẽtia ,p quolibet peccato cõmisso pe
nam infert sibi đbitã: nõ aũt ẽ ita q̃ dimittat aliqđ
peccatũ et aliquod abijciat. Ad cõfirmationẽ di-
citur q̃ maioz est falsa si vniuersaliter capiat̃. naz
virtus q̃ p̃ncipalẽ actũ habet in retrahẽdo a ma
lo: ,p obiecto habet illđ qđ destruit. ⁊ ad ,pbatio-
nẽ assumpti dicit̃ q̃ penitẽtia etiaz in destruendo
peccatũ: tenet medium vt in ,pxima solutione di
ctũ est. ¶ Ad. 3^m. dicit̃ p̃mo q̃ minoz est falsa. nã
sicut dictũ est in respõsione precedẽte: iusticia pu
nitiua et vindicatiua nõ solũ habet ,p obiecto pe
nas: sed etiã peccata fm quoꝝ ,pportionẽ in pe
nis mediũ tenet. Respõdet̃ secũdo q̃ nõ est simi
le omnino de vindicatiua iusticia et de penitẽtia
,put dictũ fuit in p̃mo notabili. nam in vindicati-
ua iusticia ille q̃ peccauit se habet ad recõpensa-
tionẽ q̃ fit ,p penas tñmodo vt patiẽs. que pene
sunt ab alio. s. a iudice inflicte nõ fm volũtatem
offendẽtis. ac per hoc ab illo nõ amplius reqrit
iusticia vindicatiua nisi q̃ penas patiat̃. vnde nõ
presupponit̃ in illo doloz de peccato. sed in peni-
tentia ille qui peccauit se habet ad recõpensatio
nẽ ,p culpa vt agẽs quia spõte sua ad penam acce
dit vt sibi reconciliet animũ offensi ad qđ prere-
git̃ q̃ habeat displicẽtiã de peccato in eum cõmis
so. ¶ Ad ea q̃ secundo loco arguit respondet̃ ad
primũ dupliciter. primo qz licet istud sacramẽtuz
possit esse sine satisfactione in actu exterioꝛi: non
tamẽ esse potest sine satisfactione in ,pposito vo-
luntatis. per quẽ modũ vt supra dictũ est in ipsa
cõfessione implicat̃. vnde neq̃ʒ ex cõmissione pa-
pe valeret absolutio confitẽtis absq̃ʒ satisfactiõe
eius in ,pposito. satisfactio aũt nõ solum est aliqđ
sensibile in actu posita: sed etiã fm ,ppositũ impli
cata in cõfessione. nisi q̃ in actu exercita: est qđ sẽ
sibile fm se. in cõfessione vero implicata est sensi-
bile participatione cõfessionis. Respõdet̃ secun-
do q̃ sicut dictũ fuit in primo notabili. oẽs tres
partes sacramẽti penitẽtie. s. contritio cõfessio et
satisfactio sunt quodãmodo penales ac per hoc
ad satisfactionẽ cõferũt. et ideo nulla alíaꝝ esse
potest sine aliquo modo satisfactionis. vnde qñ
sacerdos nullã tenet̃ iniungere penitenti satisfa-
ctoꝛiam penam ,ppter eius magnã contritionem
ipsa ei^9 contritio inq̃ʒ^m penalis est habet vim satis
factionis. ¶ Ad. 2^m. dicitur q̃ maioz ,ppositio est
falsa. nec. S. Tho. tenet vt arguens sibi imponit
q̃ in omni materia sacramenti sit virtus sup natu
ralis infusa actiua. imo tenet oppositum. s. q̃ non
in omni prout deductum fuit in quarto notabili.
¶ Ad. 3^m. dicitur primo ad minorem q̃ licet qñ
expletur

explet̃ penitẽtia iposita nõ maneat mozb⁹ quo
ad culpã manet tñ quo ad reatũ ex culpa conse
cutum. Dicitur secundo q̃ licet tẽpoze expletio
nis penitẽtie in actu exterio2i sit iã culpa deleta
nunq̃ tñ delet̃ sine penitẽtia vel satisfactione in
pposito impliciata in cõtritione ⁊ confessione. et
tamẽ ex ipa actuali expletione penitẽtie imposi-
te ⁊ auget̃ gr̃a ⁊ penitens cõsequitur cõpletum
gratie effectũ q2 liberatur totaliter a reatu pec-
cati. Sic i sententia respõdet. S. Tho. infra dis.
16. q. p̊ª. ar. p̊°. sub ar. 2. ad. 3ᵐ. Et. 3ª. p. q. 90.
ar. 2. ad. 2ᵐ. ¶ Ad argumẽta scoti cõtra quar-
tã cõclusionẽ ad p̊ᵐ dicitur q̃ assumptũ est falsũ.
⁊ de ei⁹ falsitate plura dicta sunt in quinto nota
bili. ⁊ ad ei⁹ pbationẽ q̃tũ ad p̊mã partẽ: dicitur
q̃ reat⁹ pene ẽ relatio adueniẽs peccato2i intrin
sece q2 per ppriã voluntatẽ ⁊ actionẽ. ⁊ cum ar-
guẽs obijcit q̃ manẽte eadẽ anima et deo ac pe
na eodẽ modo se habẽte: nõ pter hoc anima ẽ
obligata ad penã sicut nec añ peccatũ: dicitur q̃
obiectio pcedit ex falsis. q2 licet post peccatũ co
missũ ȝ maneat eadẽ aĩa q̃ᵐ ad subam: nõ tñ ma
net eodẽ modo se habẽs sicut añ peccatũ q̃ᵐ ad
multa que ex peccato incurrit in quĩto notabili
partim recitata. de⁹ etiã q̃uis in seipo eodẽ mo-
do se habeat q2 immutabilis est: ⁊ tamẽ q̃tũ ad
effect⁹ circa nos nõ eodẽ modo se hẽt post pec-
catũ ⁊ añ peccatũ. nã ante peccatũ gratiã cõfere
bat quã post peccatũ peccato2i subtrahit. ⁊ mul
tis alijs bonis peccato2es p̊uati sunt a deo q̃ añ
peccatũ illis tribuebat f̃m illð psalmi. ad nihilũ
deduct⁹ est in cõspectu ei⁹ malign⁹: timẽtes aut̃ ẽ
dñm glo2ificat. ⁊ iterum iniusti puniẽtur ⁊ semẽ
impio2ũ peribit: iusti aũt hereditabũt terrã ⁊ in-
habitabũt in seculũ seculi sup eã. pena quoq̃ de
bita post peccatum: nõ fuit debita añ peccatum.
¶ Ad illa aũt q̃ arguẽs adducit si reat⁹ pene po
natur respect⁹ realis extrinsec⁹ adueniẽs: respõ-
dere nõ cogimur cum ponam⁹ relationẽ reatus
intrinsec⁹ aduenire. verũtamẽ arguẽs multa nõ
satis docte ne dicã inepte ad ppositũ suũ ȝ accu-
mulat. ¶ Illa vero q̃ ad pbãdũ secundũ ȝ argu
ens inducit: nõ militãt cõtra nos qui nõ dicim⁹
q̃ aĩa sit aut dicatur pprie peccatrix pter reatũ
pene in illa manentẽ. imo dicim⁹ q̃ manente rea
tu: aĩa põt esse nõ peccatrix sed iusta ⁊ deo gra-
ta per gr̃a ȝ iustificãtẽ. Difficultas aũt quã magi
ster tãgit vbi arguẽs illũ allegat: nõ est quã nũc
habem⁹ de reatu: sed est de macula q̃ aliud est a
reatu. ⁊ licet impertinẽter arguat hic cõtra magi-
strũ: placuit p veritate ac reuerẽtia magistri res-
põdere. vñ dicim⁹ ad p̊ᵐ q̃ arguẽs assumit falsũ
q2 imo macula peccati est pprie carẽtia habitua
lis gr̃e: ⁊ generalit̃ est p̊uatio cuiuscũq̃ pulchri
tudinis aĩe iuste. Neq̃ pbatio arguẽtis valet.
q2 licet macula peccati i sit p̊mo peccato vl' ma-
gis pprie loquẽdo ex p̊mo peccato: nõ ideo seq
tur q̃ nõ maneat etiã post peccatum quousq̃ p
recõpẽsationẽ offense satisfacto2ie expietur per
gr̃am. nã trãseũte causa in fieri: põt effect⁹ mane
re. Itẽ dicim⁹ q̃ carentia rectitudinis manet in
actu simul cũ ȝ carẽtia gr̃e. neq̃ valet qð arguẽs
cõtra obijcit. q2 pcedit ex falso supposito. s. q̃ ma
cula ex peccato cõsecuta: nõ maneat post pecca
tũ ȝ sed trãseat cũ actu peccati. hoc aũt est falsũ.
¶ Ad. 2ᵐ. cõceditur⁹ totã deductionẽ: ⁊ tñ pecca
to2 nõ põt habere summũ amo2ẽ dei: nisi p gr̃a ȝ
iustificãtem. ac p hoc nec macula summi odij au
ferri põt absq̃ gr̃a. ¶ Ad. 3ᵐ. dicit̃ q̃ nõ militat
cõtra nos: ȝ cõtra illos qui dicũt q̃ a reatu pec-
cati dicatur p se ⁊ formalit̃ aĩa peccatrix. qð nos
non dicim⁹ vt ex sup dictis patet. ¶ Ad. 4ᵐ. ne-
gatur cõsequẽtia. non enim ex dictis Augustini
ibi allegatis infert̃ nec dũ necessario sed nec pba
biliter cõsequẽs ab arguẽte illatũ. stat eni bene
cũ dictis Augustini q̃ reat⁹ pene sit q̃dã obliga-
tio ad penã existẽs in peccato2e et eius peccato
cõsecuta. non eni repugnãt sibi inuicẽ immo ma
gis se cõsequũtur q̃ in peccato2e sit reat⁹ vel o-
bligatio ad penã ⁊ q̃ deus peccatũ ip̃ius ad pe-
nã imputet. ¶ Ad. 5ᵐ. dicitur q̃ pcedit ex falso
supposito. s. q̃ merita nihil reale ponãt in homie
p qð dign⁹ sit gl'ia eterna. hoc eni est falsissimum
⁊ erro2i ppiquũ. meritũ nãq̃ habilitatẽ ⁊ digni-
tatẽ quãdã ponit i habẽte ad vitã eternã. vnde
⁊ vocat̃ meritũ cõdigni: q2 scilicet in homie me-
ritũ habẽte causat ɔdignitatẽ glo2ie eterne. f̃m
q̃ dñs dicit Luce. 10. dign⁹ est operarius mercede
sua. ponit p̃terea meritum in opante merito2ie
quãdã iusticie formã p quã gloria eterna fit sibi
debita f̃m iustũ dei iudiciũ. f̃m illð apostoli. 2ª.
ad Thi. 4°. bonũ certamẽ certaui cursum cõsu
maui fidẽ seruaui. in reliquo reposita ẽ mihi co-
rona iusticie quã ȝ reddet mihi dñs i illa die iust⁹
iudex. nõ solũ autẽ mihi ȝ ⁊ his q̃ diligũt aduen
tum ei⁹. rursus ⁊ merita hoĩs p̃supponunt in eo
gr̃a ȝ et causant gr̃e augmẽtũ. vt eni Augustin⁹
ait sup epistolã Joãnis: charitas meretur auge
ri. s. p bona opa vt aucta mereat̃ p̃fici. vnde ar-
gumẽtũ ȝ pcedit ex falsis. ¶ Ad. 6ᵐ. dicit̃ q̃ ma-
io2 est falsa q2 immo sunt multa post actũ pecca
ti in offendẽte magnũ p̊ncipem: quo2ũ nõnulla
sunt numerata in quĩto notabili. vnde arguẽs i
p̃missis rõnib⁹ pcedit ex sua falsa ⁊ cõficta magi

natione. ¶ Ad argumēta aureoli cōtra eādē cō clusionē ad pmū dicatur pmo ad maiorem q est falsa si loqtur de absoluto nouiter acquisito vt arguēs pcedit. nā in pariete albo acquirit de nouo respectus realis similitudinis ad aliū parietē nouit dealbatū absq eo q acquirat de nouo aliquod absolutū. Dicatur secundo ad minorē q etiā est falsa, put lati⁹ deductū fuit in quinto notabili. ¶ Ad. 2m. dicatur q assumptū est falsum tā in eo q dicit respectū reat⁹ non esse de genere relationis: q̄z in eo q nobis false imponit idipm tenere. ¶ Ad. 3m. dicatur q pcedit ex falso supposito. s. q nos cum scto thoma dicam⁹ q obligatio ad penā sit illud quo aliquis dicatur formaliter peccator. hoc aūt est falsum. imo nos dicam⁹ q ab ipo peccato ⁊ ab ipa culpa etiā postq̄ transijt actu: peccator formaliter dicit peccator. ⁊ de hoc satis dictū fuit in quinto notabili. cetera q̄ arguēs cumulat sunt impertinētia. pcedunt enī ex eodē falso supposito. ¶ Ad illō qō secundo loco obijcit dicatur q loquēdo absolute de formali rōne peccati sicut arguēs in fine obiectionis dicit se locutū: argumētum pcedit ex falso supposito. s. nos tenere q priuatio actualis iustitie vl' gr̄e sit illud quo quis dicitur formalit peccator trāseunte actu peccati. ¶ Ad illud quod tertio loco arguit dicatur q quicqd sit de pbatione arguentis nam est inepta ⁊ ex falsa imaginatione conficta. s. q macula sit habilitas: ⁊ tamen argumētum put iacet non militat contra nos q̄ non tenemus illud contra qō obiectio pcedit. ¶ Ad argumentū ante oppositum respōdet. S. Tho. 3a. p. q. 86. ar. 4. ad. pm. q remota causa totaliter: remouet effectus. vnde remota vel remissa culpa totaliter p penitentiā: non manet reatus. id autem contingit quādo p penitentiā remittitur culpa et q̄tum ad auersionem a deo et q̄m ad conuersionem in bonum cōmutabile: quorum vtrūq est in peccato mortali. sed si peccatum p penitentiā remittatur q̄tum ad pmū non q̄m ad secundū: nō sequitur q reatus peccati omnio tollatur sed q tollitur quo ad pm nō quo ad secundum. Potest etiā respondere ad maiorē q habet veritatem in illo quod est causa nō solū q̄m ad fieri sed etiā q̄m ad esse. non tamen tenet in causa que est tātummodo q̄m ad fieri. Et in hoc articulus terminatur.

Terū circa decimā quartā distinctionē querit vtrū post penitentiā resurgat hō in eq̄li virtute ⁊ arguitur q sic. dicit enī apostol⁹ Ro. 8°. diligētibus deū omia coopantur in bonū. vbi dicit glosa Augustini q hoc adeo verū est vt si qui eorū deuiēt ⁊ exorbitēt: hoc ipm de⁹ faciet eis in bonū pficere. sed hoc nō esset si hō resurgeret in minori virtute. ergo. ⁊c. ¶ In oppositū arguit q2 charitas pficiēs vl' pfecta maior ē q̄ charitas incipiens. sz quādoq aliquis cadit a charitate pficiēte: resurgit aūt i charitate incipiēte. ergo resurgit hō aliqn in minori charitate et virtute. ¶ In hac questione erūt quattuor articuli vt supra.

Uantum ad pmū articulū sit ista conclusio q penitēs nō semp resurgit in eq̄li gr̄a vl' charitate ei a q̄ cecidit sz quādoq in minori. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. 3° li°. sen. dis. 31. q. pa. ar. 4 in tribus subarticulis. Et. 3a. p. q. 89. ar. 2.

Uantum ad secūdū articulū arguēdū est contra cōclusionē. cōtra quā arguit scotus pbādo q ois resurgens a peccato: resurgit ad maiorem gloriā q̄ ante casum. pmo q2 resurgēs resurgit in oib⁹ illis bonis q̄ pri⁹ habuit iā viuificatis. ⁊ pter hoc i isto actu penie p quē resurgit ⁊ quē sup addit illis pteritis. ⁊ sic hēt plura merita i acceptatione diuina q̄ dū cecidit. et ex ea parte ordinat ad maiorē gloriā. Si dicat q nō cuicūq merito debet aliqō pmiū ēentiale sibi correspōdēs in gloria sz tm̄ aliqō pmiū accidētale: cōtra hoc. q2 si q̄s illud solū hēret sine alio merito: ppt solā gr̄am sine meritis btificaret sicut paruul⁹ baptizat⁹. gloria eni cuiuscūq habētis pprium meritū: excedit gloriā talis. ergo quodcūq meritū sequēs alia merita iā habita: reqrit pprium gradū glie ēentialis sibi correspondētē. nec tm̄ p quodcūq meritū stati augeē gr̄a. nec hñs plura merita semp ē in maiori gr̄a. si ergo sufficiat sola gr̄a ad aliquā gloriā: tm̄ meritis correspondet aliqs determinat⁹ grad⁹ glorie. saltē licet maiori gr̄e

fine merit⁹ correspódeat maior glia: tñ in qcūqȝ gradu eodē ponit meritū ānexū licet illo nō statim intēdit grā: tñ correspōdet sibi aliqs grad⁹ glorie vltra illū gradū q preaise corespōdet isti grē. ℂ.2°. qz ista via cōsonat scripture q̄ in multis locis istā sentētiā diuine iusticie asserit q reddet vnicuiqȝ ſm opa sua in psalmo et ad romanos. vnusqȝ aūt habebit q vnicuiqȝ reddet ſm habitū suū. Cōsonat etiā obseruātie diuine legis qz ſm ipam vtile est q̄tū possibile ē: opa meritoria exercere q̄tūcūqȝ remissa: adeo vt ⁊ si p illa non statim augeꝛ grā qz correspōdet singulis i acceptatione diuina determinat⁹ grad⁹ glorie. nec adeo expedit saluare grāz: q̄m op⁹ remissum agere p q̄ nō augeꝛ grā. qz ⁊ si iste remisse agēs nō bēat maiorē grām p op⁹ suū q̄ ille dormiēs in q̄ saluatur grā sine tali ope: nō tñ iste frustra egit nec in nullo excedit illū q̄ dormiuit. imo p hoc qd egit: iā dign⁹ est aliquo bono eterno quo nō est dign⁹ ille ali⁹. hec scot⁹ in forma. ℂ Cōtra eādē conclusionē arguit aureol⁹ pbādo q resurgēs a peccato semp resurgit i maiori habitu charitatis ⁊ grē vel saltē in eq̄li ⁊ idē est de glia. pmo qz bona opa reuiuiscūt. ergo mereꝛ eūdē gradum glie quē pri⁹. ⁊ nō solū hoc: sȝ eūdē gradū grē. p actū etiā penitētie acq̄rit nouū meritū q̄ addit⁹ pꝰ ab⁹ mereꝛ ampliorē gradū grē et ex cōseq̄nti grāz glie ampliorē. ℂ.2°. qz quādo aliq̄ cadūt ordinate sub merito mediate et imediate ita q alteri debeꝛ meritū alio mediante: qcūqȝ mereꝛ mediatū mereꝛ imediatū p q̄d deueniꝛ ad illud mediatū. sȝ augmētū glie ⁊ augmētum grē hoc mō cadūt sub merito ordinate: q nullus mereꝛ augmētū glie nisi mediāte augmēto charitatis iuxta illud Augustini charitas mereꝛ augeri vt aucta mereaꝛ pfici supple p pmiū glie. q̄si dicat q ideo charitas augeꝛ: vt pmiū glorie augeaꝛ. ac p hoc videꝛ q glia p hoc augeꝛ: qz grā pri⁹ augeꝛ. sȝ per te bona opa mereꝛ augmētū glie: ergo necessario mereꝛ augmētū grē. ℂ Cōfirmaꝛ qz cuicūqȝ cōpetit augere mai⁹: cōpetit augere min⁹. bona aūt opa mereꝛ augmētū glie. ergo ⁊ augmētū grē. ℂ.3°. qz q̄ hēt plura merita ē deo magis accept⁹. ergo q̄cūqȝ mereꝛ maiorē gradū pmij: mereꝛ maiorē gradū grē. ℂ 4°. qz q̄cūqȝ est melior: magis ē deo grat⁹. sȝ q̄cūqȝ hēt plura merita ē melior. ergo ē deo magis grat⁹. ℂ.5°. qz ex opposito seq̄tur hoc incōueniēs q q̄ magis diligiꝛ a deo: min⁹ pmiaꝛ. nā p te habētez minorē grāz magis pmiabit. h aureol⁹ in forma ℂ Cōtra eādē cōclusionē arguit hēric⁹ q̄dlibet. 5 q.23. vbi vult probare q resurgētiuȝ a peccato vn⁹ nō resurgit in maiori grā q̄ ali⁹ sȝ oēs i eq̄li dicēs sic. aliq̄ dicūt q charitas daꝛ ſm conatū recipiētiū. ⁊ qz post peccatū pōt hō pl⁹ vel min⁹ conari et vn⁹ plus q̄ ali⁹ et de⁹ parat⁹ est dare cuilibet ſm q parat⁹ est ⁊ disposit⁹: pōt resurgere in eq̄li vel maiori vel minori. sȝ hoc nō valet. qz conat⁹ q̄ est i detestationē peccati ⁊ adeptionē grē est ad bonū supnaturale. ⁊ ideo nō pōt esse sine grā p̄ueniēte liberū arbitriū ⁊ inclināte ad illum motū ⁊ p̄ueniēte illū conatū. ℂ.2°. qz grā non daꝛ regulariꝛ ſm mēsurā conat⁹. qz si grā p̄ueniens daretur ſm mēsurā conatus: tunc daretur ſm mensuram operum sequētium quod est falsum. qz si gratia daretur ſm mēsuram operum seq̄ntiū: tūc oēs q̄ ex maiori grā p̄uenirētur: maiora opa facerēt: q̄d nō poniꝛ. si ergo illa grā sit gratū faciēs: nō daꝛ ſm mēsurā conatus. si vero gratis data p̄ueniēs conatū liberi arbitrij: oportet q ipȝ ex se sine coopatione liberi arbitrij i detestationē peccati ⁊ appetitū grē moueat: ita vt liberū arbitriū nō moueaꝛ nisi motū. cui inclinationi seu ipulsui si liberū arbitriū nō resistat: q̄ro vtrū anteq̄ coagat deꝛ grā iustificās: aut nō sȝ expectaꝛ ei⁹ coopatio q̄ dicꝛ conat⁹. si pmo mō ergo non daꝛ illa ſm conatū. si scđo mō: tūc grā dabiꝛ ex merito ⁊ sic iustificatio erit ex merito cōgrui nō cōdigni q̄d nō est dicēdū: qz tūc parū dabiꝛ largitati diuine. qz Augu⁹ cōtra pelagianos videꝛ sentire q grā iustificās p̄ueniat oēm motū liberi arbitrij ex electione. ⁊ ideo nō est ponēdū q libero arbitrio a grā impulso ⁊ non rebellāti: deꝛ grā iustificās vt ipm nō rebellare sit nō meritū cōgrui. ⁊ ideo videꝛ magis q de⁹ inclinat per grām gratis datā ad detestationē peccati ⁊ bonū supnaturale dūmodo tali motui nō resistat: dat grām licet nō coneꝛ nec coopereꝛ. vt sit in pma iustificatione de⁹ iustificet te sine te nō rebellāte vt coopatores dei sim⁹ solū augmētū grē iustificātis merēdo. ita vt mēsura charitatis sit a deo solū ſm libitū voluntatis ei⁹. q̄m tñ ex parte liberi arbitrij in quo recipiꝛ: hēt cōmēsurari dispositioni ei⁹. hec aūt dispositio ē pure negatiua. s. nō resistere. in pura aūt negatione: nō est magis ⁊ minus. ⁊ ideo nō magis resistit vn⁹ q̄ alter sȝ oēs eq̄liter: licet resistere bene recipiat magis ⁊ min⁹ qz sit p aliq̄d positiue. ⁊ ideo pma grā iustificās q̄m est ex parte liberi arbitrij: eq̄liter daꝛ oībus. ⁊ sic ois resurgēs māq̄tum resurgēs: in eq̄li charitate resurgit. ℂ.2°. loco pncipaliter agit de cōparatione charitatis p̄cedētis ad sequētē dicēs. si vero fiat cōpatio ad charitatez quā cadēdo amisit dicēdū q hāc q̄stionē p̄cedunt alie due. s. vtrum

opa mortificata reuiuiscāt in resurgēte. et dato ꝙ sic: vtrū charitas et ꝙ ꝓcesserunt reparetur in charitate illa ꝗ resurgēs iustificat: an dispositio ne diuina reseruet cōferēda in augmēto charitatis qḋ fiet in glorificatione. si p̄mo mō: tūc quilibet in maiori resurgeret. si secūdo mō: tūc nō resurgeret in minori si post p̄ma grāz p bona opa aliquod augmētū gratie meruisset. ¶. 3°. loco vult ꝓbare ꝙ cuilibet resurgēti a peccato datur maior grā ꝙ̄ inocēti dicēs. si inqt fiat cōparatio ad q̄litatē recipiētis iustificationē a peccato originali tm̄ vt in paruulis: non reqrit ibi grā p̄ueniēs ad inclinādū liberū arbitriū neq̧ p̄paratio positiua vt in adultis: sꝫ solū reqrit ꝙ nō ponatur obex. s. motus aliqs in peccatum mortale. et sic ista dispositio negatiua ē. ꝓpter qḋ eq̄lis grā confert oīb⁹ innocētib⁹. sꝫ alia est rō negationis i nō ponēdo obicē: et alia illi⁹ in nō rebellādo. qꝛ ista est negatio ꝓcessus in malū: illa aūt pugne cōtra bonū. et ptinet ista ad cōcupiscibilē et cōuersionē ad bonū vt nūc. illa ad irascibilē et ꝯuersionē a bono simplicit. qꝛ ergo pei⁹ est impugnare bonū simplicit ꝙ̄ cōcupiscere bona vt nūc: quia formalis rō peccati magis cōsistit in auersione a bono simplicit ꝙ̄ in cōuersione ad bonū vt nūc. nō enī mala ē et illa cōuersio: nisi qꝛ mala ē auersio. tāto ecōtra melior est ipugnatiōis negatio ꝙ̄ cōcupiscētie. et melior dispositio: ad maiorem grām disponit. ideo maior grā dat quibuscūq̧ resurgētib⁹ a peccato actuali ꝙ̄ ꝗ datur innocētib⁹ purgatis a solo originali. hec ille.

Quātum ad tertiū articulū p̄mo notādum est ꝓut accipit ex dictis. S. Tho. p̄ᵃ. 2ᵉ. q. 114. ar. 2. et 3. ꝙ opus meritoriū ex cōdigno vite eterne: dicit illud qḋ hēt cōdignitatē ad vitā eternā ꝗ est eius p̄miū vel merces. i. quod in virtute illi eq̄tur. ꝓpter quā eq̄litatē ei debet s̄m iustū dei iudiciū. vn̄ apostol⁹. 2ᵃ. ad thimo. 4°. enumerās opa meritoria a se facta: subiūgit. in reliquo reposita ē mihi corona iusticie quā reddet mihi dn̄s in illa die iust⁹ iudex. nō solū aūt mihi: sed et his ꝗ diligūt aduētū ei⁹. condignitas aūt et eq̄litas operum humanoꝝ ad p̄miū et mercedē vite eterne: nō est illis ex natura propria aut virtute nā nō sunt cōdigne passiones hui⁹ tēporis ad futurā gloriā ꝗ reuelabitur in nobis: et p cōseq̄ns neq̧ actiones sunt cōdigne. sed ex participatione est diuinitatis quā hñt p virtutē et motionem sp̄ussancti eis cōmunicatā cū grā gratū faciēte p quā vt secūda petri p̄° dicit: efficimur diuine cōsortes nature ac p hoc filij dei et heredes eterne glorie ꝗ est naturalis dei hereditas. iuxta quod apl's dicebat Ro. 8°. quicūq̧ sp̄ū dei agūtur: hi sunt filij dei. si aūt filij: et heredes. heredes quidē dei: coheredes autē xp̄i. qꝛ ergo nos heredes et digni sum⁹ vite eterne inq̄ntum sum⁹ filij dei p grāz p quā efficimur diuie cōsortes nature: cōseq̄ns est ꝙ radix et rō merēdi vitā eternā sit grā gratū faciens. ita ꝙ absq̧ illa null⁹ act⁹ vel habitus nec etiā ipa charitas si a gratia separari posset: sufficiēs est ad merēdū vitā eternā. ꝓut. S. Tho. notat de veri. q. 27. ar. 2°. ad. 4ᵐ. Ad cui⁹ intellectū cōsiderādū est ꝓut accipi pōt ex deductione S. Doc. p̄ᵃ. 2ᵉ. q. 111. ar. 3. in cor. Et de veritate loco ꝓxime allegato in cor. ꝙ ad cōsecutionem finis tria exigunt. s. natura ꝓportionata ad finē et inclinatio ad finē illū ꝗ est appetit⁹ finis. et motus i eū finē. sicut patet i rebus naturalib⁹. nā in terra est natura q̄dā per quā sibi cōpetit tāq̧ finis ꝓportionat⁹ esse i medio cētro. hāc aūt naturā cōseq̄tur inclinatio in locū cētri s̄m quā terra appetit naturaliter locū illū. ita ꝙ si p violētiā extra ipm detineat: remoto ꝓhibēte statim deorsūz mouet. hō etiā ad cōsequēdū finē sibi cōnaturalē qui est cōtēplatio diuinorū q̄lis est possibilis p lumē intellectui hois connaturale: exigit naturā tali fini ꝓportionataꝫ ꝗ est humana. hēt etiā naturalē appetitū ad finē ipm et s̄m vires naturales hēt opatiōes quib⁹ talē finē adipisci pōt adiuuātib⁹ virtutū habitib⁹ qui appetit⁹ inclinationē pficiūt ac determināt. cū igitur p̄ter hūc finē sit ali⁹ finis hois ad quē ordinatur et p̄parat a deo supra hūane nature cōditionē. s. vita eterna ꝗ cōsistit in dei visione p essentiaꝫ soli deo cōnaturalis ac p hoc omis nature create ꝓportionē excedēs: necessarium est ꝙ ad hmōi finē cōsequēdū homini det a deo non solū aliqd p qḋ ei⁹ appetit⁹ in hūc finē inclinet et ad illūz operet: sed etiā ꝙ aliquid sibi det per quod natura hois ad quādā dignitatē sublimet vt talis finis sit ei ꝯpetēs et ꝓportionat⁹. et hoc est grā gratū faciēs. ꝗ vt p̄missūz est facit hoiem cōsortē diuine nature ac p hoc filiūz dei et diuine hereditatis ꝗ est vita eterna benemeritum et heredē. et hec grā est illa aq̄ que iuxta verbū dn̄i Joānis. 4°. fit in homine fons aq̄ saliētis in vitā eternā. i. faciētis hominem meritorie et cōdigne p bona opera salire in vitā eternaꝫ. exigitur p̄terea ꝙ detur hoi a deo aliquid p quod eius affectus in hūc finē supnaturalē inclinetur. et hoc est charitas ꝗ diffusa est in cordib⁹ nostris p sp̄ūm sctūm ꝗ datus est nob

vt apostol' dicit Ro. 5°. ad exequendū aūt opa quib' huiuscemodi finis acquirit: datur cū cha-ritate cetere virtutes infuse. verūtamē q2 omis virt' dicit in ordine ad aliquā naturā p̄existentē cū sit quedā dispositio pfecti. i. ei' quod pfectum est fm naturā, put philosoph' dicit in. 7°. phy. ⁊ ab ipa natura hēt efficaciā opādi: nā sicut est pri mū principiū in essendo ita est ⁊ in opādo: ideo oēs virtutes etiā charitas hñt rationē ⁊ efficaciā merēdi a gr̄a gratū faciēte. que vt p̄misimus est quedā natura diuina participata in ordine ad quā ⁊ cui' virtute oēs habit' tā infusi q̄ȝ acquisiti vim habēt disponēdi hominē ad finē supnatura lem q̄ est vita eterna. ⁋ Ex p̄missis inferimus q̄ fm mēsurā gratie gratū faciētis: accipi debēt q̄n titas ⁊ grad' meriti respectu premij essentialis ⁊ non fm mensurā operum fm se ⁊ q̄ȝm ad eorum substātiā. nā vt sic humana opera ordinē nō hñt ad finē vite eterne: sed ex sola gr̄e operatione ⁊ informatione mediāte habitu charitatis qui est immediatū p̄ncipiū operis meritorij fm illō. p̄ª. Corin. 13°. ⁊ si distribuero in cibos pauperū oēs facultates meas: ⁊ si tradidero corp' meū ita vt ardeā: charitatē aūt non habuero nihil mihi p-dest. ⁊ faciunt ad ista ea q̄. S. Tho. dicit. p̄ª. p. q. 95. ar. 4. in. cor.

⁋ **Secundo** Notādū est q̄ q̄uis principia merēdi sint gr̄a ⁊ charitas, put dictuȝ est supra: nulli' tamē p̄ hoc solū q̄ hēt gr̄am ⁊ charitatē meret. et rō est q2 meritū ↄsistit in actu. est enim, ppriē loquēdo actio fm quā quis facit sibi debitā mercedē. vn-de ⁊ aplūs dicit. 2ª. ad thimo. 2°. nō coronabit nisi q̄ legitime certauerit. siq̄dē p̄miū et corona p̄ merito dātur. gratia nāq̄ȝ ⁊ charitate dicimur mereri nō tāq̄ȝ meritis: sed tāq̄ȝ principijs merito rū. actibus vero a gr̄a ⁊ charitate elicitis vel im peratis: dicimur mereri tanq̄ȝ ipis meritis. itaq̄ȝ meritū implicat actū vel opationē pro substātia operis: et gr̄e ac charitatis a quib' elicit vel im-peratur viā ⁊ virtutē influxā pro formali rōne ac efficacia merēdi. vnde possibile est q̄ pro sola gr̄a ⁊ charitate absq̄ȝ proprijs actib' detur aliq̄-bus vita eterna sicut pueris decedentibus mox baptizatis. ⁊ tamen null' absq̄ȝ proprijs actibus etiā si perfectus sit gr̄a ⁊ charitate: meretur vitā eternā. nec illā consequi potest tanq̄ȝ premium pro meritis suis. ⁊ signāter dico suis: nā pro me ritis alienis sibi cōmunicatis. s. christi: dici potest vitā eternā dari tanq̄ȝ premium pro meritis his qui nullum meritum, pprium habuerunt vt su-pradictis infantibus.

⁋ **Tertio** Notādū est q̄ vt. S. Tho. deducit. p̄ª. 2ᵉ. q. 112. ar. 4 in. cor. habit' duplicē magnitudinē habere pōt. vnā ex parte finis vel obiecti fm q̄ dicitur vna virtus alia nobilior inq̄ȝm ad maius bonū ordi-natur. aliā vero ex parte subiecti quod magis ⁊ minus participat habitū inherētē. fm igitur pri mā magnitudinē: gr̄a gratum faciens nō pōt eē maior ⁊ minor. q2 gr̄a fm sui rationē coniungit hominē summo bono quod est de'. sed ex par-te subi: gr̄a pōt suscipere magis vel minus. cui' diuersitatis ratio p̄ma quidē est ex parte dei qui diuersimode sue gratie dona dispensat vt ex di-uersis gradibus pulchritudo et perfectio eccle-sie consurgat. sicut etiā diuersos grad' rerū insti tuit ad hoc q̄ vniuersum esset perfectum. vnde apostolus ad ephesios. 4°. postq̄ȝ dixerat: vni-cuiq̄ȝ data est gr̄a fm mēsurā donationis christi enumeratis diuersis gratijs: subiūgit. ad consu-mationē sanctorūȝ in edificationē corporis xp̄i. Secūda vero ratio diuersitatis accipitur ex par te hominis p̄parātis se ad gratiā. qui enim ma-gis se ad gratiā prepat: pleniorē gratiā a deo ac cipit. huiuscemodi aūt diuersa p̄paratio dari po test in adultis q̄ aliter ⁊ aliter ad gratiā suscipiē-dā motu liberi arbitrij deo tñ specialiter adiuuā te se disponunt. quā dispositioneȝ. S. Doc. ple-rūq̄ȝ vocat conatū. in infantibus vero dari non potest huiusmodi preparationis diuersitas cū omniū sit vna ⁊ equalis p̄paratio. s. sacramētuȝ baptismi. motus aūt liberi arbitrij in quē homo auxilio dei conatur: est ⁊ in deum per fidei co-gnitionē vel p timorē aut etiā dilectionē: ⁊ in pec catum per eius detestationeȝ. vnde hominis p̄-paratio ad gratiā: non solum est dispositio p̄iua tiua vt q̄dā false opinati sunt: sed etiā positiua. ⁊ licet supponat aliquid supernaturale. s. specia-lem dei motionem animuȝ excitātem ⁊ conuer-tētem ad deum siue per prospera siue per aduer sa fm illud trenorum vltimo conuerte nos do-mine ad te ⁊ conuertemur: ipsa tñ fm se motus liberi arbitrij est sub ei' potestate cadēs. alioqui non preciperetur nobis zacharie p̄° conuertimi ni ad me ⁊ ego cōuertar ad vos. vnde ⁊ prouer biorum. 16° dicitur. hominis est animum prepa rare. vbi interlinearis dicit. ex libero arbitrio. hoc tamē intelligēdum est adiuncto speciali dei au-xilio vt dictū est prout. S. Tho. notat. p̄ª. 2ᵉ. q. 109. ar. 9. ad. p̄ᵐ. Juxta quod domin' ait Joā. 6°. nemo pōt venire ad me nisi pater q̄ misit me traxerit illum. et infra ca°. 15°. sine me inquit ni-hil potestis facere. vbi interlinearis dicit nec pa-

rum. vñ apostolus vtrũq3 cõplectitur p° corin. 3°. dicẽs dei adiutores sumus.

¶ Quarto Notandũ est put accipitur ex dictis. S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. 2. sub ar. 2. et. 3. Et. 3ª. p. q. 89. ar. 4. et. 5°. q sicut opera peccatorum trãseunt actu τ remanent reatu in peccatoris debito: ita τ opa in charitate facta postq3 trãseũt actu: manẽt merito in acceptatione diuina. manẽt aũt in eo gradu bonitatis τ efficacie merẽdum quo facta sunt. nã sic a deo acceptata fuerũt. qui vt dicitur iacobi p° dat omnibus affluenter τ nõ improperat. ac per hoc postq3 semel deus acceptauit illa vt in tali gradu eẽnt meritoria vite eterne: semper in seipsis fuerunt in eo gradu meritoria. hic autẽ gradus accipitur ẽm mẽsurã perfectionis gratie et charitatis a qua processerunt. vnde huiuscemodi opera q3m est ex parte ipsorũ nec mortificari possũt nec a gradu perfectionis quẽ habuerunt dum fierẽt: vnq3 cadunt. τ ratio est quia nõ amplius fuerũt in seipsis postq3 actu trãsierunt. quod autem non est: nec cadere nec mortificari potest. et inde est q in eo gradu bonitatis in quo facta sunt et a deo acceptata dũ fierẽt: valẽt ad p̃miũ accidẽtale omnibus in gr̃a pseuerãtib⁹. τ tãto vnicuiq3 horum magis profuerunt: quanto in maiori steterint gratia τ charitate. vnusquisq3 enim beatus gaudebit de bonis operibus a quocũq3 in charitate factis. τ nõ solũ de substãtia operis sed etiã de eo q in charitate facta sunt. et tãto magis gaudebit q3to ex maiori charitate pcierũt ab operãte. imo vt. S. Tho. dicit. 3ª. p. q. 89. ar. 5. ad. 3m. ipse qui p penitẽtiã resurgit in minori charitate: consequitur quidẽ premiũ3 eẽntiale ẽm quãtitatẽ charitatis in qua inuenitur. habebit tñ gaudiũ mai⁹ de operibus in prima charitate factis q3 de operibus q̃ secũdo fecit quod ptinet ad premiũ accidẽtale. verũtamẽ huiuscemodi opa meritoria dicũtur per sequens peccatũ mortificari τ a merito vite eterne cadere: quo ad illũ cui⁹ fuerũt opera. qui post peccatũ ab eo cõmissum factus est indign⁹ vita eterna imo τ re⁹ mortis. ac p hoc vita τ merito ipsorũ operum priuatus est. et reputãtur ei illa opa velut mẽbra quedã corporis mortificata motu τ sensu carẽtia: in q3m ipsi ex huiusmodi bonis nullus fruct⁹ õ merito sui peccati pueniť. q3uis vt premissũ3 est in dei acceptatione τ quo ad alios in gr̃a τ charitate existẽtes: talia opera viua τ meritoria sint. et his cõsonat q cum qui opa meritoria semel fecit: scriptura sacra hortaẽ vt illa conseruet ne non sibi sed alijs tãtũmodo psint. dicẽs apocali. 3°. tene qd habes vt nemo accipiat coronã tuã3. qd exponit. S. Tho. li. p°. sen. dis. 40. q. 3. ar. vnico ad. p̃m. τ de corona p̃sentis iustitie et de corona future glorie. de prima quidẽ: quia dum opera alicuius in charitate facta q̃ sibi et alijs pderant ẽm q spiritus charitatis facit merita sanctorum esse cõmunia: ipso peccãte sibi pdesse desinunt ad meritũ vite eterne: eorũ3 tamẽ fructus in illis manet qui in gratia pseuerãt. de corona vero future glorie: quia sancti in patria existẽtes gaudẽt de omnib⁹ meritis sanctorum qui in mundo sunt. vnde aliquo peccãte cuius multa merita p̃cesserunt: gaudiũ illorum meritorũ3 in eternũ3 manebit in beatis qd ipse peccãdo amisit. Eãdẽ expositionẽ in sententia ponit. p̃ª. p. q. 23. ar. 6. ad. p̃m. Et de veri. q. 6. ar. 3. ad. p̃m.

¶ Quinto Notãdum est prout. S. T. deducit infra dis. 45. q. 2ª. ar. p°. sub. ar. p°. q opus vnius nullo modo põt alteri valere ad p̃mium essentiale beatitudinis consequẽdũ per viã meriti vt. s. ex operibus q̃ vnus facit alter mereatur vitã eternam nã sors glorie redditur ẽm gr̃am τ meritũ accipiẽtis. per viã tamẽ orationis opus vnius alteri dũ est in via põt valere etiã ad p̃miũ essentiale obtinẽdum. sicut quãdo vnus impetrat orationibus alteri primã gratiã p quã bene operando vitã eternã consequitur. ipe enim orationes fuse pro vno reputãtur velut orationes ipsius. verũtamẽ q3m ad p̃mium accidentale vel ad aliquid consequẽs seu accessoriũ ad p̃miũ essentiale opus vni⁹ valere põt alteri etiã3 p viã meriti. Ad quorum intellectum cõsiderãduz est vt põt accipi ex dictis. S. Tho. li°. 3. sen. dis. 31. q. p̃ª. ar. 4. sub. ar. p°. ad. p̃m. et. sub. ar. 3. ad. 4m. Et infra in hoc. 4°. dis. 49. q. 5. ar. p°. c. Itẽ de veri. q. 26. ar. 6. ad. 8m. τ in plerisq3 alijs locis q premium essentiale respondet habitui gratie τ charitatis: p̃mium vero accidẽtale respondet ipsis bonis operibus. quod nõ est sic intelligẽduz q̃si p̃mium eẽntiale non cõcernat ipa opa: sed quia non respondet operibus etiã meritorijs q̃si aliquid cõsequẽs p se ex ipsis: sed sicut aliquid pro ipsis datuz ex misericordia τ liberalitate dei. Ita q ex duob⁹ pendet eẽntiale p̃miũ beatitudinis. primo et principaliter ex liberali dei donatione qua non soluz deus largitur p̃miũ ipsum qd est gloria eterna: sed et tribuit gratiã τ charitatem q̃ sunt radix et virt⁹ illã merẽdi. De p̃mo ait dñs Joã. 10. et ego vitã eternã do eis. Itẽ apostol⁹ Ro. 6°. gr̃a dei vita eterna. Et ad titum. 3°. fm

suã miam saluos nos fecit. Unde. S. T. pª. 2ᵉ. q. 114. ar. p°. in. c. deducit ꝙ meritu3 hoīs apud deu3 esse nõ põt nisi ꝺm ꝓsuppositionẽ diuine ordinationis. ita scilicet vt id homo cõsequatur a deo ꝑ suã operationẽ quasi mercedẽ: ad qδ de⁹ ei virtutẽ opãdi deputauit. ⁊ ex hoc ꝓbat in responsione ad. 3m. ꝙ deus nõ efficit̃ simplicit̃ loquẽdo debitor nobis ex nr̃a actione: s3 sibi ipi inq̃3m debitu3 est ꝙ sua actio impleat̃. De secũdo inq̃t aplus Ephe. 4°. vnicuiq3 nostru3 data ẽ gratia ꝺm mẽsurã donationis xp̃i. vtrumq3 aũt dñs cõplexus ẽ Joã. 4°. dicẽs aqua idest gr̃a quã ego dabo ei: fiet in eo fons aq̃ salientis in vitã eternã. iuxta quod ꝓpheta dicit in psalmo gratiã ⁊ gloriã dabit dñs. ¶ Secũdo pẽdet essentiale ꝓmiu3 ex operibus vniuscuiusq3 gr̃a ⁊ charitate informatis tãq3 ex meritis. vnde Roma. 2°. dicebat aplus. thesaurizas tibi irã in die ire ⁊ reuelationis iusti iudicij dei qui reddit vnicuiq3 ꝺm opera eius. Et pª Cori. 3°. vnusquisq3 inquit ꝓpriã mercedẽ accipiet ꝺm suũ laborẽ. Juxta quod dicebat pª ad thimo. 2°. non coronabitur nisi qui legitime certauerit. Quia igitur gratuite donationes dei non sunt cõmunes oīb⁹ etiã in gratia existẽtib⁹ s3 singulis fiũt ꝺm dei beneplacitũ iuxta illud apli pª Cori. 12°. hec aũt omnia operatur vn⁹ atq3 idẽ spiritus diuidens singulis ꝓut vult. quod cõsonat verbis dñi dicẽtis Joã. 3°. spirit⁹ vbi vult spirat. ⁊ iterum gr̃a et charitas nõ sunt eedẽ numero in omnib⁹ sed singulariter ⁊ diuersimode singulis distribuunt̃ ꝺm illδ apostoli pª Corin. 12°. diuisiones gr̃arũ sunt. vnde ⁊ Mathei. 25. dicit̃ de deo in figura hoīs peregre ꝓficiscẽtis ꝙ vni seruorũ dedit q̄nq3 talẽta: alij duo alij vero vnũ: vnicuiq3 ꝺm ꝓpriã virtutẽ: cõsequẽs est ꝙ ⁊ opa meritoria nec sunt cõia oīb⁹ in gr̃a existẽtibus nec sunt eq̃lis meriti: s3 vnicuiq3 sunt ꝓpria ꝺm mẽsurã gratie ⁊ charitatis ac conatus ad operãdũ: q̃ in singulis hoībus consurgit maior vel minor ꝺm ꝙ gr̃am ⁊ charitatẽ participat ⁊ ꝺm specialẽ dei motionẽ que ꝓpriã virtutẽ singulorũ excitat ⁊ iuuat. Ex quo vlterius sequit̃ ꝙ nec in ꝓmio essentiali glorie oẽs in charitate existẽtes cõmunicẽt: ita ꝙ ꝓmium singulare vnius sit alteri⁹: nec etiã sit omniũ eq̃lis ꝓmij retributio. vnde ⁊ Joã. 14. dñs ait. in domo patris mei mãsiones multe sunt. i. diuersa premia meritorũ vt interlinearis exponit. Juxta quod aplus pª Corin. 15. ait. stella differt a stella in claritate: sic ⁊ resurrectio mortuorũ. ¶ De premio vero accidẽtali est alia ratio. q2 enĩ premium accidẽtale respondet operibus q̃3m ad ipsum gen⁹ operis vt supra dictum est: ⁊ opa vni⁹ in charitate facta cõmunicãtur oīb⁹ in gr̃a existẽtibus: ita ꝙ opus vni⁹ reputatur eẽ alteri⁹ eo ꝙ oẽs vniu3 sint in charitate: ideo illud premium accidẽtale quod cõmuniter et ꝑ se consequit̃ ad meritũ boni operis: est omnib⁹ existẽtibus in gr̃a cõmune sicut est gaudiũ de bonis operibus et gratiaru3 actio deo sicut bonoru3 omnium largitori ⁊ si qδ aliud huiusmodi sit quod coiter cõseq̃tur ex oĩ ope bono. cõsequitur nãq3 ad opus bonum cuiuslibet: ꝙ oẽs boni ⁊ virtuosi de illo gaudeãt ⁊ deo gr̃as referãt. Unde q̃uis huiuscemodi premiũ accidẽtale magis cõmunicet̃ existẽtibus in gr̃a q2 magis participãt de ꝑfectione virtutis ⁊ de vnione adinuicẽ: non tamẽ cõsequit̃ ad meritũ boni operis specialiter ꝓpter gratiã et charitatẽ: sed ex ratione generali virtutis. virtus enĩ vniuscuiusq3 etia3 in puris naturalibus cõstituti inclinat illu3 ad gaudẽdũ de bonis operibus cuiuslibet alterius ⁊ ad gr̃arũ actiones deo agẽdas ꝑ benefactis. Alia vero ad premiũ accidentale ꝑtinẽtia q̃ non ꝑ se ex genere operis consequitur s3 magis ex diuina largitate quẽadmodum sunt aureole: nec ꝺm se nec q̃3m ad meritu3 quod respiciunt: sunt oībus etiã in gr̃a existẽtibus cõmunia. nõ enĩ ex ipomet ope quo virgo meretur aureolã virginitatis vel martyr aureolã martyrij: omẽs in gr̃a existẽtes illas merẽtur. est enĩ3 aureola ꝓut. S. Doc. describit infra dis. 49. q. 5. ar. p°. c. gaudiũ de operibus a se factis habentibus rationẽ victorie excellentis. ⁊ q̃uis omẽs beati de aureola cuiuslibet gaudeãt: hoc ipm tamẽ gaudium nõ est illis aureola. nã eiuscemodi gaudiũ nõ datur in ꝓmiũ victorie gaudẽtis: sed magis respiciat victoriã alienã ꝓut. S. Tho. ibidẽ dicit in respõsione ad. 4m. aureola enĩ id ẽ quod corona. corona autẽ victorib⁹ reddit̃ nõ victori cõgaudẽtib⁹. vnde aplus dicit. 2ª. ad thimo. 2°. nõ coronabit̃ nisi q̃ legitime certauerit. Facit aũt ad premissa ea q̃. S. Tho. scribit. 2°. sen. dis. 27. ar. 5. in. cor. duplex est inq̃t ꝓmium respõdẽs merito. vnũ quod comitat̃ actum meritoriũ vt ipsa delectatio boni operis et similia. aliud quod pro bono opere reddit̃ a deo vt vita eterna. ad hoc autẽ duplex meritum: diuersimode actus meritorius ordinatur. q2 ad ꝓmiu3 ꝓmium est proportionatus ꝺm formã suã. verbi gratia ex hoc ipso ꝙ est actus ab habitu ꝑfecto procedẽs: est delectabilis. vnde in principia actus reducitur sicut in causam. sed ad premiu3 quod exterius redditur: ordinatur ꝺm proportionẽ dignitatis. ⁊c.

¶ Sexto Notādum est ꝙ meritū dupliciter accipit̄. ꝓprie scilicet et improprie vel abusiue. ꝓprie capiēdo meritū nullus motus liberi arbitrij p̄cedēs gratiā duratione habet rationem meriti in statu post peccatum nec de congruo nec de condigno respectu gratie suscipiende: ꝗuis possit habere rationē cuiusdam dispositionis ⁊ preparationis ad recipiendā gratiā. et ratio est qꝛ sicut dictum fuit in secundo notabili: meritum ꝓprie acceptum est actio ſm quā quis facit sibi debitā mercedē. sed in statu post peccatū anteꝗ̄ quis gratiā recipiat iustificantē: homo existit in peccato mortali. nā post peccatum ade qui non est in gratia gratum faciēte: est in peccato mortali. nō enim post corruptā naturā per primum peccatum: est medius status inter statum gratie et statum peccati mortalis quod non deletur nisi p gratiā. sed peccator per nullā actionem suā facit gratiā sibi debitā nec de congruo nec de condigno. naꝫ vt argumentatur apostolus Ro. 11°. si gr̄a est nō est ex operibus: alioquin gratia iam nō est gratia. qꝛ scilicet ideo dicitur gr̄a: qꝛ gratis datur. iuxta illud apostoli Ro. 3°. iustificati gratis per gratiam. vbi interlinearis expōit: sine meritis. ⁊ glosa marginaria exponens aduerbium gratis dicit. non per legem: non per propriā voluntatem: sed per gratiaꝫ christi que donum dei est. ⁊ infra. huius gratie percipiende: nulla precedūt merita: quia meritis impij non gr̄a: sed pena debetur. nec ista esset gr̄a: si non daretur gratuita. hec glosa. et est sumpta ex Augustino i libro de spiritu ⁊ littera. et de ista propria acceptione meriti loquitur. S. Tho. li°. 2°. sen. dis. 27. ar. 4. ⁊ p̄a. 2e. q. 114. ar. p°. vbi absolute determinat ꝙ nullus potest sibi mereri primā gratiam. vnde ibi. p̄a. 2e. absolute et vniuersaliter loquit̄ dicens ꝙ omne meritum repugnat gratie. tum qꝛ est gr̄a iuxta dictū apostoli supra allegatum Ro. 11°. tum etiā qꝛ ante gratiā in statu peccati homo habet impedimētū ꝓmerēdi gr̄am. s. ipm peccatū. ⁊ infra. ar. 7. in. cor. dicit ꝙ null9 pōt sibi mereri reparationē post lapsuꝫ nec merito condigni nec merito cōgrui. idē autem est dictu nō posse mereri repationē post lapsum: et nō posse mereri primā gratiā sine qua lapsus peccati reparari non pōt. ¶ Improprie vero vel abusiue pōt dici meritū ad gr̄am: ipa dispositio ⁊ preparatio ad gratie susceptionē. eo modo loquendi quo id quod est dispositū ⁊ ordinatuꝫ ad aliqd dici pōt abusiue mereri illd. queadmodū materia ad formā disposita: dici pōt illam mereri. isto enī modo meritum accipit̄ improprie ⁊ abusiue qꝛ nō proprie importat debitū respectu eius rei quā quis dicit̄ mereri qḋ in rōne meriti implicat̄ sed quēdā ordinē ⁊ ꝓportionē ad illā. ⁊ isto mō loquit̄. S. Tho. li°. 2°. sen. loco ꝓxime allegato in respōsione ad. 4m. ait enī sic. indignuꝫ pōt sumi dupliciter. vel negatiue tm̄: et sic deus dat gratiā indignis qꝛ his qui nō sunt sufficiēter ad hoc digni: sed tm̄ hn̄t aliquā dispositionē ad recipiēduꝫ et quo dicitur quodāmodo ex cōgruo gratiā mereri. vel sumitur contrarie vt dicātur indigni qui hn̄t voluntatē resistētē gratie: et talibus gratiaꝫ deus non infundit qꝛ ad virtutem non cogit. vnde qꝛ p̄paratio ⁊ dispositio hominis ad gratiā nō importat rōneꝫ debiti ac p hoc nec proprie rōnem meriti: ideo vt. S. Tho. deducit. p̄a. 2e. q. 112. ar. 3. nō necessario dat̄ gratia preparāti se ad illā ⁊ faciēti quod in se est ꝗ̄m est ex liberi arbitrij motione. quādo vero ex diuina ordinatione gr̄a datur facienti quod in se est: ratio debiti non accipitur ex ipso opere facientis et per consequens nec ratio meriti: sed ex parte dei sic ordinātis qui sibi ipi debitor est implēdi quod ꝓmisit seu preordinauit.

Quantum ad q̄rtum articulū respondēdum est obiectionibus aduersariorum. Et quidē ad primum scoti contra conclusionem respōdet. S. Tho. 3°. li°. sen. disti. 31. q. p̄a. ar. 4. sub. ar. 3. ad 2m. ꝙ penitētia omnia bona restituit q̄ penitēs priusꝗ̄ peccaret habuit. sed non est necessariū ꝙ illa restituat in equali gradu bonitatis. nam talis gradus maior vel minor aut equalis: non consequitur per se ex penitentia: sed commensuratur ſm quantitatē gratie in qua penitens resurgit. que recipitur ſm mēsurā donationis xp̄i vt apostolus dicit Ephe. 4°. proportionatur etiā conatui tāꝗ̄ dispositioni qua penitens mouetur in amorē dei ⁊ detestationem peccati. vnde in argumēto committitur fallacia figure dictionis: nam mutatur quantum in quale. Responsio autem ibi data: vera est ꝗ̄uis nō multum ad propositum argumenti. ⁊ ad eius improbationem: dicitur ꝙ propter solaꝫ gratiam sine ꝓprijs meritis potest aliquis beatificari: sed non pōt mereri btitudinē. verūtamē falsum ē ꝙ gl̄ia cuiuscūqꝫ habētis ꝓpriū meritū: excedit gloriaꝫ cuiusqꝫ ꝓprium meritū non habētis si in habitu gratie et charitatis pares sunt loquēdo de glo-

ria essentiali que vt dictum est in notabilib⁹: non cōmensurat operibus sed habitui grē. Et ex hoc sequit falsū esse q meritū quod cūqz sequēs alia merita iam habita: requirit ꝓpriū gradū glorie essentialis sibi correspondentē. nam pōita gratia eiusdem grad⁹ multa bona opera etiā meritoria procedere et meritū merito superaddi: sine eo q maior gradus glorie essētialis sibi debeat. qm vt dictum est: glorīa non respondet meritis nisi rōne gratie et ꝫm eius mēsurā. licet enim quolibet actu meritorio mereatur homo augmentū grē cui respondet et augmentū glorie: et tamen sicut non auget gratia p quēlibet actum meritorium: ita nec quolibet merito respondet augmētū glorie. meretur nāqz augmentū gratie: est ad illō disponi. vnde sicut quelibet gutta aque disponit ad lapidis cauationem: non tamē quelibet gutta cauat lapidem sed vltima in virtute omniū: ita qlibet actus meritorius disponit ad augmentū grē et tamē per quēlibet actū meritorium nō fit actu gratie augmentū: sed postqz existēs in gratia fuerit sufficienter dispositus ad gratie augmētū, vt S. Tho. inquit pᵃ 2ᵉ. q. 114. ar. 8. ad 3ᵐ. Cui cōsonat quod dicit liᵒ. pᵒ. sen. disti. 17. q. 2. ar. 3. ad 5ᵐ. quando inquit est talis actus charitatis qualis requiritur ad augmentū charitatis: tunc etiā augetur premiū subale quod debet charitati maiori consequenti actum: non charitati q̄ est radix actus. non aūt omnes sunt tales vt dictum est. et ideo ad multitudinem actuū non sequitur d̄ necessitate augmentum premij subalis. hec ille. vñ non est verum vt arguēs dicit q vltra gradū glorie qui precise correspondet gratie: correspondeat actui meritorio aliq̄s gradus glorie essentialis. ¶ Ad 2ᵐ. dicitur q assumptum est falsum ad intellectū arguentis. imo in sacra scriptura premium vite eterne attribuitur gratie dei. vt Joā. 4ᵒ cum dñs dicit mulieri samaritane: aqua quā ego dabo. i. gratia fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. et dicitur salientis: quia ex vi et impetu gratie vita eterna adipiscitur. Item et Ro. 6ᵒ. dicit gratia dei vita eterna. Auctoritates aūt quas arguens inducit non faciunt pro eo. vnde ad eas respondet Sanct⁹ Thomas infra distin. 49. q. pma. arti. 4. sub. arti. 4. ad. 2ᵐ. et. 3ᵐ. q opera nō habent q eis retributio glorie reddat nisi inq̄ᵐ sunt charitate informata. et ideo ꝫm diuersos charitatis gradus erunt diuersi gradus ī gloria. et quamuis habitus charitatis vel cuiuslibet virtutis non sit meritum cui debeatur premium: est tamen principium et tota ratio merendi in actu. et ideo ꝫm eius diuersitatem: premia distinguntur. Nequiterum via arguentis bene cōsonat obseruātie diuine legis: sed magis via Sācti Thome. nam lex diuina est proprie et formaliter gratia dei scripta in cordibus hominum, vt apostolus dicit Hebre. 8ᵒ. inducens illud Hiere. 31ᵒ. dabo leges meas in mentes eorū et in corda eorum superscribam eas. vnde Augustinus dicit in libro de spiritu et littera q sicut lex factorū scripta fuit in tabulis lapideis: ita lex fidei scripta est in cordibus fidelium. et alibi dicit in eodem libro que sunt leges dei ab ipso deo scripte in cordib⁹ nisi ipsa presentia spiritussancti. s. per gratiam. et hec est lex de qua apostolus dicit Romanorū. 8ᵒ lex spiritus vite in christo Jesu liberauit me a lege peccati et mortis. quia ergo lex diuina est proprie et formaliter gratia spūssancti diffusa in cordibus nostris: consequens est q magis consonet obseruātie diuine legis dicere q premiū vite eterne correspondet gratie: magis q̄ operibus. Quia autem vtile sit ad consequendum premium vite eterne ꝫm obseruantiā diuine legis exercere opera meritoria: ideo est qz opera meritoria sunt gratia informata et ab ea et non sine ea vim habent et vtilitatem merendi vitam eternam ad quam opera ipsa ex se non sufficiūt ꝫm illud apostoli Romanorum. 8ᵒ. non sunt condigne passiones huius temporis ad venturam gloriam que reuelabitur in nobis. Unde in exemplo quod arguens inducit de remisse agente et de dormiente concedimus q remisse operans non frustra egit et q excedit in aliquo illum qui dormiuit et ē dignus aliquo bono eterno quo alius dormiens nō est dignus. sed tale bonum non est premium essētiale sed premiū accidentale. vnde Sanct⁹ Thomas infra distin. 49. q. pma. arti. 4. sub. arti. 4 ad. 3ᵐ. quamuis inquit ex ipso genere actus possit aliquis gradus in merendo considerari: nō est respectu premij essentialis quod est gaudium de deo: sed respectu alicuius accidentalis premij qd̄ est gaudium d̄ aliquo bono creato. Idem in sententia dicit. 3ᵃ. p. q. 89. arti. 5. ad. 3ᵐ. ¶ Ad argumenta aureoli contra eandem conclusionem: ad primum patet responsio ex his que dicta sunt ad primū scoti. licet enī opera meritoria mortificata per peccatum reuiuiscant per penitentiam: nō tamē in equali gradu meriti respectu premij essētialis: si in minori gratia resurgit. Quod autē arguens dicit q per actū penitentie acquiritur nouum meritum qui additus prioribus meret ampliorem gratiam et gloriam: dicimus q illud nō semper est verum vt dictum fuit in quinto notabili. verūtamen quando illud contingit: nō ex vi

actus penitentie meretur maiorez gl'iam: sed ex
vi gratie que augeт. ¶ Ad. 2m. cōcedimus totaz
deductionem. nō eni aliquid concludit ɔtra nos
qui tenemus q augmentū gratie mereт augmen
tum glorie et q bona opa eo ipso q mereнт aug-
mentū glorie: mereнт augmētū gratie. ¶ Ad. 3m
diciт q antecedens est verū si habēs plura meri-
ta sit in maiori gratia q̄ȝ habens pauca. sed si ecō
uerso ponatur: antecedens est falsum. nec enim
actus aut pluralitas actuū f3 se faciūt hoīez deo
acceptū ad premium essentiale consequenduz: s
gratia ipsa et charitas. vnde Marci. 12. et Luce
21. diuitibus multa mittentibus in gazophilacio
dn̄s dicit de vidua paupere duo tantūmodo mi-
nuta mittēte. vere dico vobis q vidua hec pau-
per plusq̄ȝ omnes misit. vbi glosa dicit. intimatur
q̄ȝ sit acceptabile deo quod offertur bono animo
qui nō offerentiū subam: sed pēsat conscientiam.
Juxta quod aplus dicebat pa Corin. 13°. et si di-
stribuero in cibos paupeꝝ omnes facultates me
as: et si tradidero corpus meū ita vt ardeā: chari
tatē aūt non habuero: nihil mihi ꝓdest. Et p hec
patet respōsio ad. 4m. dicitur eni ad minorez q
non est vera nisi cū pluribus meritis habeat etiā
maiorē gr̄am. ¶ Ad. 5m. negatur cōsequentia. et
ad eius ꝓbationē negaт assumptū. imo nos con-
trariū tenemus loquendo de premio essentiali.
¶ Ad argumēta henrici cōtra candē cōclusionē
ad primū eoꝝ q̄ primo loco obijcit dicitur q assū
ptū est falsū q̄ȝm ad id qd̄ dicit q. s. conatus qui ē
in detestationē peccati et adeptionē gratie: non
pōt esse sine gr̄a preueniente liberū arbitrium lo
quēdo de gr̄a gratū faciente vt arguēs pretēdit.
licet eniz predicti motus haberi nō possint absq̄
speciali dei auxilio: non tñ presupponūt gr̄am ha
bitualē gratū facientē. Et de hoc. S. Tho. pa 2e.
. q. 109. ar. 6. Et. q. 112. ar. 2. Unde infra distin.
17. q. pa. ar. 2. sub. ar. 2. ad. 2m. voluntas inquit
nr̄a est omnino pedisequa respectu diuine gr̄e et
nullo modo preuia: q2 ipsa volūtas bona q̄ gr̄az
gratū facientē precedit: ex deo nobis ꝓuenit qui
gratuita sua volūtate nos ꝓuocat ad hoc vl' fla-
gellis vel aliquo auxilio interiori aut exteriori.
¶ Ad. 2m. diciт q assumptū est falsum. et ad ei9
ꝓbationē negatur cōsequētia. q2 conat9 ad cuius
mensurā regulariter datur gr̄a: est directe et ime
diate dispositio quedā materialis ad gratie rece
ptionē: nō ad opa subsequētia gr̄am nisi remote.
vnde fm eius mēsurā: nō semp intēsio et meritū
operū sequentiū cōmensuraт. sed eoꝝ cōmensu-
ratio est fm mēsuram gr̄e et conat9 a gr̄a causati
a quibus opa ipsa imediate ꝓcedunt. vnde argu

ens fallitur putans q nos ponamus conatū qui
est preparatio ad gr̄am recipiendā: esse illū met
conatū qui est in iam habēte gr̄am ad opa elicī-
da quod ē falsum. Dicim9 itaq̄ q gr̄a gratū faci-
ens datur a deo regulariter fm mēsurā conat9: 2
tamē ipsuz conatū preuenit quedā gr̄a gratis da
ta. s. motio diuina q̄ ipsum excitat et intendit. hu
iuscemodi autem motio aliquando est p ꝓspera
aliquando p aduersa. Et cū arguēs instat q tūc
ipsa gratia gratis data ex seipsa sine cooꝑatione
liberi arbitrij mouet appetitū in detestationē pec
cati et gratie desideriū: negaт consequentia. non
enim cōsequiт q illud qd̄ ab alio moueт: nō coo-
peretur ad motū. imo in habentibus liberū arbi-
triū vt cōmuniter accidit cōtrariū. qm̄ is qui mo
uetur ēciā mouēs. Cum aūt arguēs querit vtrū
gratia iustificās detur ante q̄ȝ liberū arbitriū coa
gat actione q̄ dicitur conatus an non: responde-
mus q regulariter nō datur. deus tamē pōt illam
dare etiā absq̄ conatu vel q conat9 precedat gra
tiam nō tempore sed natura. et de hoc. S. Tho.
pa 2e. q. 112. ar. 2. ad. pm 2. 2m. Et cū arguēs īfert
q tunc gratia dareт ex merito congrui nō ɔdigni
et p consequēs iustificatio: cōcedim9 capiēdo me
ritum improprie et large sicut dictuz fuit in sexto
notabili. nec id est parū dare largitati diuine imo
multū. qm̄ magne largitatis est dare gr̄am absq̄
merito ɔdigni. Ad auctoritatē Augustini dicitur
q arguens addidit de suo: iustificās. nam Augu-
stinus gr̄am tantūmodo dicit preuenire omnem
motum liberi arbitrij. et illa gratia non est habi-
tus gratū faciens aut gratia iustificās: sed quedā
diuina motio gratis data que aliquando datur
per prospera aliquando per aduersa per quam
liberum arbitriū primo incipit moueri ad deum.
Et de hoc. S. Tho. li°. 2°. sen. distin. 27. arti. 4
Et in hoc. 4°. infra distin. 17. q. pa. ar. 2°. sub. ar.
p°. et. 2. Et pa 2e. q. 112. ar. 2. Nec est verum vt
arguens dicit q dictus motus liberi arbitrij sit dis
positio pure negatiua scilicet gratie non resistere
imo est dispositio et actio positiua videlicet diui
ne motioni consentire et gratiam desiderare et
pro habenda gratia deum orare. et hoc est deo
dispositiue cooperari. vnde false arguens expo-
nit verbum apostoli dicentis pma Corinthioꝝ
3°. dei adiutores seu cooperatores sum9. nō eniz
vere dicitur cooperator qui tantummodo non
resistit: alias martyres q̄ȝplures dicerenт coopa-
tores tyrānoꝝ. ¶ Ad ea q̄ secūdo loco īducit: dī
ad questionē quam mouet q charitas et q̄ ꝓces-
serunt opera per peccatū mortificata: repaт īre-
surgēte non semp in equali gradu: sed aliquando

in maiori aliquādo in minori fm maiorē vel minorē resurgentis conatū. et licet ante lapsū meruisset p bona opa augmentū gratie: si tamen resurgat in minori conatu: nō resurgit cū tali gratie augmēto. quī sicut gratia ita gratie augmētū datur de cōmuni cursu fm capacitatē recipiētis. nec oportet q resurgenti detur semp augmentum gratie quod prius meruit: qm vt. S. Tho. dicit li°. 3°. dis. 31. q. p<sup></sup>a. ar. 4. sub. ar. 3. ad. 4m. homo p peccatū factus est alter q̄ prius in gratia existēs. et ideo nō plenarie ad pristinū gradū est restitutus. et per cōsequens non plenarie recipiet effectū priorū meritorū nisi q̄tum ad premiū accidentale quod ē gaudium de ipsis operibus: et mēsuratur magis actibus q̄ habitu gratie et charitatis. ¶ Cū autem dicitur tertio loco q maior gratia datur semper quibuscūq resurgentibus a peccato actuali q̄ inocentibus purgatis a solo originali: non est verum. nec pbatio eius valet. nam licet magis ardua sit et vt sic melior impugnationis negatio q̄ negatio cōcupiscentie: sufficit tamen ad vtrāq quantacūq parua gratia. nec est necessarium q tanta gratia et non maior detur vnicuiq quanta requiritur ad negationē impugnationis vel concupiscentie. vnde dari potest innocēti maior gratia q̄ sit illi necessaria ad negationem cōcupiscentie: et etiā maior q̄ penitenti resurgēti ad negationē impugnationis. ¶ Ad argumētū ante oppositū respondet S. Tho. 3a. p. q. 89. ar. 2. ad. pm. q dictū apostoli intelligi debet nō de omnibus diligētibus deum qui p peccatum a dei amore cadunt: quod patet in his qui cadūt et nūq resurgunt: vel qui resurgūt iterū casuri. sed intelligitur de his qui fm ppositum dei vocati sunt sancti. s. predestinati q quotiēscūq cadāt: finaliter tamē resurgūt. cedit autē eis in bonū hoc ipsum q cadūt. nō quia semp in maiori gratia resurgūt: sed quia resurgūt in pmanentiori gratia. non q̄dem ex parte ipsius gratie qr quāto gratia est maior: tanto de se est pmanentior. sed ex parte hominis q tanto stabilius in gratia permanet quanto ē cautior et humilior. vnde et glosa ibidē subdit q ideo pficit eis in bonū q cadunt quia humiliores redeūt atq doctiores fiūt. Idē fere in sententia respōdet li°. 3°. sen. dis. 31. q. pa. ar. 4. sub. arti. 3°. ad pmum. Et in hoc articulus terminatur.

# Distinctio decima quinta.

Circa distinctionem quintā decimā queritur vtrū homo possit deo satisfacere p peccato: et arguitur q non. qr ille cuius totū quod habz nō sufficit ad vnum debitum exsoluēdū: nō potest p alio suo debito satisfacere. sed quicqd homo est et potest et habet: non sufficit ad exsoluendū debitū p beneficio creationis. vnde Esaie. 15. dicitur q ligna libani non sufficiēt ad holocaustū. ergo nullo modo potest satisfacere pro debito offense cōmisse. ¶ In oppositū arguitur. quia sicut dicit Hieronymus: qui dicit deum aliquid impossibile precepisse homini: anathema sit. sed satisfactio est in precepto Luce. 3°. facite dignos fructus penitentie. ergo possibile est deo satisfacere. ¶ In hac q̄stione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantum ad articulū primum sit pma conclusio q purus homo de cōmuni cursu et fm dei preordinationem: nō pōt perfecte satisfacere deo pro peccatis cōmissis nisi in virtute meriti xpi. Hanc conclusionē tenet. S. Tho. 3°. li. sen. distin. 20. arti. 2°. vbi licet. S. Tho. loquatur de satisfactione pro peccato totius humani generis: prima tamen ratio et secunda quas ad id pbandum inducit: idipsum concludūt de peccato mortali cuiuslibet hominis. Eandē cōclusionē tenet. 3a. p. q. pa. ar. p°. ad. 2m. ¶ Secūda conclusio est q nullus potest satisfacere deo de vno peccato: alio retento. Hanc conclusionē tenet. S. Tho. in hac distin. q. pa. ar. 3° ¶ Tertia cōclusio est q nullus extra charitatem existens pōt satisfacere deo p peccatis p gratiam et charitatem prius dimissis quo ad culpam. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. in hac distinctione questione pma articulo tertio sub articulo secundo. ¶ Quarta conclusio est q opera extra charitatem facta non sunt proprie meritoria alicuius boni etiam temporalis. Hanc cōclusionem tenet Sanctus Thomas in hac distinctione loco proxime allegato sub articulo quarto.

Quantum ad articulum secundũ arguẽdũ est cõtra conclusiones. Et quidẽ contra pmã arguit scot᷒ pbando q possibile sit de potẽtia dei absoluta deũ accipe aliquẽ actũ penitẽtis tanquã satisfactionẽ iustaꝫ p peccato: nõ concurrẽte merito passionis xpi. pmo qꝛ nõ est ipossibile filiũ dei nõ fuisse incarnatũ et p consequẽs nec passum. et tñ possibile est deũ pduxisse predestinatũ ad beatitudinẽ et iuste: non tñ excludẽdo misericordiaꝫ. ergo possibile fuisset modo penitentẽ sibi satisfecisse: qꝛ non põt iuste sine satisfactione peccatorẽ beatificare. Confirmat̃ istud p Augusti. 13. de tri. caplo. 4°. fuit q̃dem et alius modus nr̃e redemptionis possibilis q̃ꝫ scilicet p incarnationẽ et passionẽ: sed nullus nr̃e miserie sanande ꝯuenietior. ergo lapsus noster potuit sanari alia via q̃ꝫ p incarnationẽ et passionẽ xpi. ¶ 2°. quia passio xpi non delet culpã nostrã nisi vt causa meritoria et p consequẽs vt causa secũda q̃ non est de essẽtia rei. ergo illa reducat̃ ad genus cause efficiẽtis. sed quicq̃d potest de᷒ per causam secundã efficiẽtem põt imediate. ergo sine illa posset iuste et ordinate remittere culpã. Si dicat̃ ad istud q deus posset sine xpo mediatore deleuisse iuste culpaꝫ viatoris et ita eum pduxisse ad beatitudinẽ ſm primũ argumentũ et imediate iustificasse iuxta secũdum argumentũ: sed tamẽ nõ p viaꝫ satisfactionis quia non fuisset aliquid equiualẽs redditum tunc: nunc aũt est redditũ equiualens per christi passionẽ cum ista tamẽ tali q̃li satisfactione isti᷒: contra. satisfactio est redditio equiualens p equiualenti. sed quantuꝫ malũ fuit peccatũ auertens a deo: tantum bonum est conuersio ad deum ex charitate. quantum etiam bonuꝫ natum fuit inesse actui nostro: tantum bonum et non plus abstulit peccatũ nostrum: et tantum bonum potest inesse actui nr̃o secundo. ergo per ipsum omnino equiualens redditur. Si dicat̃ q actus malus nõ sit equiualẽs in bono illi malo in displicentia nisi actus ille eliciatur a gratia: sed prima gratia non datur alicui peccatori nisi ex passione xpi: contra. de potentia dei absoluta bene posset dari prima gratia sine merito passionis xpi. qḋ pbatur. quia sũma gratia data creature: data est anime xpi et sine merito quocũq̃ꝫ. nulla enĩ passio eius nec p̃missa nec exhibita erat meritũ respectu grẽ conferende sibi. imo p̃uidebatur vel pri᷒ videbat̃ graꝫ habitur᷒ q̃ꝫ passio acceptãda. ¶ Itẽ passio xpi fuit bonũ finitũ etiã accepta ſm totã rationem meriti in ea: quia non erat bonum infinitum. nec per consequẽs acceptat̃ a deo infinite ex parte obiecti: quia nõ fuit deus beatus acceptando illã passionem sicut amãdo suaꝫ essentiã. si ergo ĩfinitas in peccato prohiberet satisfactionem esse possibilem: etiã phiberet eam posita passione xpi. ¶ 5°. sic. deus de potentia absoluta posset dedisse peccatori post attritioneꝫ tanquã post dispositionẽ congruam et meritum de congruo: gratiam per quam motus eius fieret contritio. et sic p satisfactionem deleuisse peccatum: quia per actum illũ reddentem deo equiualens illi bono quod abstulit peccatum. posset etiam actus ille esse alias indebitus: quia licet q̃cquid sumus et possumus teneamur deo: tamẽ ex maxima sua misericordia considerans nostram fragilitatem et difficultatẽ ad bonũ: noluit nos regulariter obligare nisi ad decalogum. et ita potuisset ordinasse ⁊ obligasse hoiem tñ ad decalogũ xpo non incarnato. possꝫ ergo tunc homo aliqua supererogationis opera exercere que alias essent sibi indebita. et tũc saluaretur tota ratio satisfactionis. de potentia ordinata tamen deus non disposuit sibi reconciliare iniustum: nisi per obsequium sibi magis grataꝫ q̃ꝫ erat offensa eius sibi displicens. et illud est meritum passionis xpi. hec scotus in forma. ¶ Contra eandem cõclusionẽ arguit aureolus. pmo qꝛ rigor iusticie exigit q actus satisfactorius sit equiualens in bonitate malicie act᷒ peccati. sed possibile est habere actum gratia informatum equiualenteꝫ in bonitate malicie peccati. ergo ⁊ cetera. minor probatur. quia si act᷒ gratia informat᷒ nõ posset equiualere vel preponderare malicie peccati: hoc esset vel quia culpa ẽ infinita ratione obiecti vel ratione sui vel ratione opantis. si primo modo: non magis est infinit᷒ actus peccati in malicia q̃ꝫ actus bonus gratia informatus in bonitate: quia vterq̃ꝫ est in deũ obiectiue. ergo si propt̃ obiectũ infinitum actus peccati habet infinitam maliciam: eadem ratione actus gratia informatus habet infinitã bonitatẽ. si secundo modo: nõ. quia actus peccati non est infinitus formalit̃ nec actus gratia informatus. sed tertio modo posset intelligi infinitas malicie actus ex parte operantis hoc modo. s. quia quãtũcũq̃ꝫ augeret̃ act᷒ bonus in bonitate: nũquã equaret gradũ malicie satisfaciẽdo. cuius ratio est. quia in cõmissione peccati est magna iniusticia ex parte hominis. quãdo vero homo elicit actuꝫ bonum: nõ videtur q possit satisfaciendo illam iniusticiam adequare quia nullus satisfacit exhibẽdo illud ad quod alias etiam si non esset fienda satisfactio teneret̃.

sed homo dato q̄ nō peccaret: tenetur deo oēm bonū actū exhibere quē exhibet ⁊ plus q̄ exhibebat. ergo et cetera. sed ista ratio non d̄bet mouere: quia licet de cōgruo et decenti homo obligetur ad impēdendū omnē bonū actū: hoc tñ non est de rigore iusticie. alias quilibz obligaret̄ ad intrādam religionē et actus ꝯsimiles q̄ sunt superogationis. ergo si ad tales actus nō tenet̄ homo d̄ rigore iusticie: si post peccatū eliciat talē actum: potest sic intēsum elicere in bonitate: q̄ peccati maculam adequabit. et ꝑ consequēs erit satisfactorius. hec ille in forma. ¶ Contra eandē arguit durandus dicēs. quidam dicunt q̄ licet homo ex se non possit satisfacere reddēdo equiualēs: pōt tamen hoc ꝑ hoc q̄ sibi cōmunicat̄ meritū passiōis xp̄i quod fuit aliquo modo infinitū. sed hoc nō videtur verum. q̄ꝛ nec ipse xp̄s ſm q̄ homo potuit deo reddere ꝑ seipso equiualēs beneficiis acceptis. cum ergo quicq̄d erat in xp̄o ſm humanā naturam totū esset obligatū deo et ei debituꝫ: non potuit esse satisfactio de cōdigno ꝓ quocūqꝫ peccato considerādo naturā operis vel rei: sed soluꝫ ſm acceptationē gratuitā dei. ¶ Sed contra predicta arguūt quidam dicentes q̄ predicta determinatio tollit omne meritū et omnē possibilitatem satisfaciēdi. quod ꝓbant q̄ꝛ q̄ nihil pōt soluere: in nullo pōt satisfacere. sed ſm predicta quicq̄d homo habet ē debitum deo ratione beneficij accepti. ergo nullus pōt aliquo modo satisfacere ꝓ delicto cōmisso. eodē modo etiaꝫ tollit omne meritum. q̄ꝛ nullus meret̄ qui nō habet aliq̄d q̄d possit impendere ꝓ premio. sed ſm predicta nullus homo habet aliquid quod possit impendere ꝓ premio. ergo nullus homo pōt aliq̄d mereri. Sed ista sunt satis friuola quia bene concludunt q̄ nullus pōt deo satisfacere de condigno ſm eq̄litatē emende ad offensam: nec mereri d̄ condigno stricte et ꝓprie loquēdo de merito cōdigni vitam eternam et hoc est concedendū. sed de congruo et ſm dei acceptationē gratuitā: pōt homo mereri apud deū et satisfacere deo d̄ peccato cōmisso. nec predicte rationes ꝓbant oppositū. acceptat enim de⁹ nr̄a bona opera vt meritoria et satisfactoria: quāuis sint in nobis ab ipso et quāuis non reddam⁹ ei nisi quod suū est. sicut scriptū est primo ꝑarali. 29. tua sunt omnia et q̄ de manu tua accepimus dedim⁹ tibi. et hec opinio magis consonat pietati fidei qua min⁹ attribuimus nobis ⁊ plus deo. vt dicat quilibet bonus cū psalmo. saluum me fac quoniam voluit me. et illud Roma. 9. non est volentis neqꝫ currētis: sed dei miserētis. hec ille. ¶ Contra secundam et tertiaꝫ conclusiones arguit scotus probando q̄ aliquis manēs in vno peccato possit satisfacere pro alio et q̄ non oportet satisfactiones pro peccatis habitualiter esse coniunctas. primo q̄ꝛ opposita sententia videt̄ nimis dura contra peccatores et occasio maioris obstinationis. si enī iste homo vere penitēs et humiliter recipiēs satisfactioneꝫ et post ieiunium triū dieꝝ cras recidiuat in peccatū mortale: de illo non penitēs secundo die ieiunet quod sibi fuit impositū. si dicas q̄ illud ieiuniū secunde diei nō est aliqua satisfactio exterior: magis est occasio inducendi istum lapsum vt tertio die non ieiunet. et ꝑ consequēs ad nouū peccatū mortale cū sit transgressio precepti ecclesie et vicarij dei in hoc casu. ¶ 2° sic. si post lapsum ante cōpletā penitētiā non exequat̄ quis satisfactionē pristinā et sibi impositā ꝑ peccat mortaliter nouo peccato. si ergo exequat̄: bene facit q̄ꝛ actū obedientie facit. sed nō facit actū obediētie nisi inq̄ꝫ illud est sibi īpositū tanq̄ pars satisfactionis. ergo satisfacit. ¶ 3°. quia si alicui offense in regē correspōdeat precise ſm legem abscisio manus: si isti etiam inuito abscinditur manus: satis patitur et in tantū sufficit regi q̄ꝛ ſm legem et iusticiam nō debet ab eo penam vlteriorē exigere: et tamē nō recipit eum in gratiam vel amicitiam. multo magis posset sufficere pro punitione culpe si aliquis penā debitam sibi infligeret: licet non esset in gratia vel amicitia ipsius iudicis offensi. hec Scotus in forma. ¶ Contra eandē conclusionē arguunt quidam alij. primo sic. quia ille qui acceptata penitentia postea incidit in mortale: solum est debitor pene certe et finite. sed illam exsoluit. ergo non potest ab eo plus exigi et sic satisfacit. ¶ 2°. quia ſm iusticiam humanam si quis penam taxatam et acceptatam pro precedente offensa sibi dimissa exsoluerit etiam postq̄ꝫ denuo offendit: liberatus est totaliter. ergo similiter et ſm iusticiā diuinam. ¶ 3°. quia si non esset liberatus ab hac pena et exsolueret eam in inferno: aut ergo finitam aut infinitam. si finitam: eadem ratione finita pena facta in peccato mortali debuit satisfacere vel sufficere. si infinitam: hoc videtur inconueniens quia nō erat debitor nisi pene finite. ¶ 4°. quia videtur inconueniēs q̄ homo tantū puniatur pro peccato quod fuit sibi veraciter dimissum sicut ꝓ peccato quod nūq̄ꝫ fuit sibi dimissuꝫ. alioquin non prodesset cōtritio nec confessio. ſ istud sequeret̄ si ꝓ peccato dimisso puniret̄ pena eterna in iferno. ergo et cetera. Et si dicatur q̄ nihil prohibet q̄ aliquis puniat̄ equali pena ꝓ peccato dimisso ac si non fuisset dimissum: non quidem

per se quia in dimissione culpe dimittitur reatus pene eterne: sed per accidẽs. s. ratione status q2 in inferno nulla est redẽptio: non valet. q2 φ in inferno nõ sit stat' expiãdi penã: hoc est q2 nõ ē ibi status expiandi culpã et ad culpaʒ sequit̃ pena. φ istud nõ habet locũ quo ad penã culpe dimisse dẽbitam: q2 illa iã est expiata. et hoc expresse videt̃ tenere. S. Tho. infra dis. 22ª. ar. pº. in solutione quinti argumẽti. ¶ Cõtra quartã cõclusionẽ arguunt quidã et pmo cõtra pbationeʒ cõclusionis dicẽtes φ non cõcludit. quia arguit de amore dei ad nos p quem nobis dat: et non d̃ amore nostri ad deũ quo carent mali qui tamen nõ carent primo quia deus diligit bonos et malos. ¶ 2º quia sicut existẽs in charitate meretur bona gratie q2 habet amorem gratuitum: sic existẽs in statu nature meretur bona que sunt ad cõseruationeʒ nature. quia sicut se habet amor gratuitus ad bona gratie: sic amor naturalis ad ea que sunt nature. ¶ 3º. pbant φ nullus homo potest aliquid mereri de condigno: quia totum est ex liberalitate dantis ẽm gratiam et non ẽm debitum. ¶ 4ª. quia deo non possumus reddere equivalens. ergo multo minus possumus eum cõstituere debitorem nobis. si dicat̃ φ peccãs mortaliter meret̃ ex condigno penam: et tamẽ deus nõ est debitor infligendi talem penam ita vt sit iniustus si eam non infligat. et similiter in bonis potest esse meritum de condigno proprie et stricte sumpto: ⁊ tñ deus non erit debitor reddendi premium p tali merito nec erit iniustus si nõ reddat. sed hoc nõ valet. quia non est simile in bonis et in malis. q2 in bonis merenti ex condigno si non reddat̃ premium: subtrahitur ei bonum quod est ei debituʒ et ita fit ei iniusticia nisi hoc procederet de voluntate sua quia nullus patitur iniustuʒ volens. sed si peccanti non infligitur pena quam meruit: non fit sibi iniusticia sed gratia. quia pena vt pena est rationeʒ mali habet quo quilibet libenter caret. et ideo in bonis merenti ex condigno reddendũ est premiuʒ ex debito. et ille ad quẽ pertinet reddere: iniustus est si nõ reddat. in malis vero si nõ redditur pena pro culpa: non fit peccanti iniusticia sed misericordia.

Quantũ ad articulum tertiũ primo notandũ ē φ vt accipitur ex dictis. S. T. in hac dis. q. pª. ar. pº. sub. ar. 2. satisfactio ex vi nominis importat recompensationem culpe seu offense cõmisse. et sic diffinitur φ est quedam iniurie illate recõpensatio. vnde sicut iniuria illata implicat directe et imediate inequalitatem iusticie et ex consequenti inequalitatem amicitie oppositam: quoniã iniuriosa actio non solum offendit iusticiam sed et amicitiam: ita et satisfactio directe importat equalitatem iusticie: ex consequenti vero equalitateʒ amicitie. vt enim. S. Tho. inquit dis. precedente. q. 2. ar. pº. sub. ar. 2º in cor. qui aliqueʒ offendit contra equalitatem amicitie peccat inq̃tm effectũ debitum non impendit. et contra equalitateʒ iusticie: inq̃tm rem debitam subtrahit. Potest ergo considerari satisfactio et ẽm φ implicat equalitatem iusticie: et ẽm φ equalitatem amicitie restituit. equalitas autem iusticie est duplex. quedam est ẽm adequationem absolutaʒ rei ad rem. alia est ẽm quandam proportionalitateʒ quia. s. sicut se habet debitum ad illum cui debetur: ita se habet et quod redditur ad illum qui debitum reddit. loquendo igitur de satisfactione que fit deo per penitentiam propter culpam in eum cõmissã de qua est nunc sermo noster: dicimus φ vtroqʒ modo equalitatis iusticie potest fieri ab homine satisfactio deo pro peccatis in eum cõmissis. presupposito φ et si homo totũ quod est ⁊ põt debeat deo pro beneficijs receptis creationis conseruationis et gubernationis ⁊ redẽptionis: nõ tamen ab eo exigit deus tanq̃ debitum necessitatis totuʒ quod põt facere: sed est homini prefixa a deo quedam mensura operum et actionuʒ quã necessario et ex debito implere debeat. s. operuʒ mandatorum. ita vt relinquant̃ homini quedaʒ opera supererogationis quibus possit satisfacere pro cõmissis. Ad cuius intellectum considerãdum est φ quia opera ex charitate facta ex eadeʒ ratione habent φ sint meritoria vite eterne et φ sint satisfactoria dõ pro culpis cõmissis ex hoc. s. φ sunt dõ grata prout. S. Tho. notat in hac dis. q. pª. ar. 3. sub. ar. 3. in cor. ideo videtur esse idem iudicium de condigna satisfactione et de merito condigni q̃tm ad hoc vt non plus exigatur ad cõdignam satisfactionem: q̃ ad meritũ condigni. imo videtur φ minus. quia nullus preter xpm cuius opera non sunt puri hominis sed dei ⁊ hominis: potest alteri mereri ex condigno vitam eternam: et tñ vnus põt sufficiẽter et cõdigne satisfacere p alio. put. S. T. dicit infra dis. 20. ar. 2. sub ar. 3. in cor. cũ ergo homo possit mereri de cõdigno premiũ essentiale: consequẽs est φ possit deo cõdignã satisfactionẽ exhibere pro peccatis cõmissis. Ad pbationẽ assumpti φ. s. homo possit mereri de cõdigno vitã eternam: sciẽda sunt duo. pmũ est φ vt. S. T. describit liº. 2º. sen. dis. 27ª.

arti. 3°. in cor. meritum ex condigno dicitur quã-
do inter premiũ et meritũ inuenitur equalitas ſm
rectam extimationẽ. huiuſcemodi enim equali-
tas facit condignitatem meriti ad premium. Se
cundum eſt ꝙ vt. S. Tho. dicit in pluribus locis ꝛ
ſignanter. pª 2ᵉ. q. 114. arti. 3. Et Ro. 4°. lec. pª.
et caplo. 6°. lec. 4. et. caplo. 8°. lec. 4ª. opus me
ritorium hominis dupliciter cõſiderari põt. vno
modo ꝙm ad ſubam opis et ſm ꝙ ꝓcedit ex libe-
ro arbitrio: et iſto modo nullũ opus hois ẽ meri-
torium vite eterne de condigno. nõ enim poteſt
eſſe condignitas vbi eſt maxima inequalitas. eſt
autem inequalitas maxima inter opera liberi ar-
bitrij ꝙm ad ſui ſubam q̃ non excedunt vires hu-
mane mentis: et inter vitam eternaʒ q̃ eſt bonũ
quoddam excedẽs ꝓportionẽ ꝛ vires create na-
ture: ſm illud pª Corin. 2°. nec oculus vidit nec
auris audiuit nec in cor hois aſcendit q̃ prepara-
uit deꝰ his q̃ diligunt illũ. quãobrẽ ipſe apoſtolus
dicebat Ro. 8. non ſunt cõdigne paſſiones huius
temporis ad futurã gloriaʒ q̃ reuelabit̃ in nobis.
Alio modo põt conſiderari opus meritoriuʒ ſm
ꝙ ꝓcedit ex gr̃a ſpũſſancti. et ſic meritoriũ eſt vi-
te eterne ex condigno. tũ quia iſto modo quanti
tas et valor meriti attenditur ſm virtutem ſpũs
ſancti mouentis nos ꝑ gr̃am ad vitam eternam.
ſicut enĩʒ virtus inſtrumẽti vt dolabri ex motiõe
ꝑincipalis agẽtis attendit̃ ad ꝓducendũ effectuʒ
ad quẽ ꝓpria virtute non poſſet attingere: ita et
ꝑ gr̃aʒ ex ſpeciali motione ſpũſſãcti attẽdit̃ ṽtus
ꝛ efficacia ꝑ quaʒ liberũ arbitriũ põt opus elicere
meritoriũ hñs cõdignitatẽ ad premium vite eter
ne quã deſignat impulſus gratie et motionis ſpi
ritusſancti quo impellimur. vt nõ iaʒ gradiẽdo ſʒ
quaſi ſaliẽdo: ꝑ opus meritoriũ vitam eternã at-
tingamꝰ: ſm illud Joan. 4°. fiet in eo fons aque
ſalientis in vitaʒ eternam. qð enim pſaltũ ꝛ im-
petu alteriꝰ alicubi ducit̃: vi et ꝓpria virtute ipſiꝰ
illuc ꝑuenit. ac ꝑ hoc ē condigna. i. equali vel non
minori virtute trahit̃ homo ꝑ gr̃am ꝙ ſit virtus
eterne glorie. Tũ etiã qr ꝑ gr̃am ſpũſſãcti homo
adoptat̃ in filiuʒ dei cõſors factus diuine nature.
iuxta verbũ aplĩ petri. 2ª. petri. p° dicẽtis. vt per
hec. ſ. ꝑ gr̃am et charitatẽ efficiamini diuine con-
ſortes nature. filijs aũt etiã iure adoptionis ðbe
tur paterna hereditas ſm illud aplĩ Ro. 8. ſi filij
ꝛ heredes. hereditas aũt dei pr̃is eſt vita eterna.
Unde colligendo ſub epilogo dicimus ꝙ opꝰ no
ſtrũ habet cõdignitatẽ. i. equalẽ virtutis valoreʒ
ad mercedẽ que eſt vita eterna ex tribꝰ. ꝑmo et
ꝑincipaliter ex diuina miſericordia et liberalita-
te qua ordinauit et predeſtinauit nos ad vitam
eternam conſequendam per operationẽ noſtrã
quaſi ad mercedem. ſecũdo ex motione ſpũſſãcti
qua mẽs noſtra gratia informata mouetur et q̃ſi
rapitur in amorẽ et cognitionẽ dei. ꝑ quã motio-
nem virtus ſpũſſancti nobis cõmunicat̃ ex q̃ va-
lor opis noſtri attenditur ꝑincipaliter. tertio ha
bet cõdignitatẽ ex habitu gr̃e que eſt q̃dã diuine
nature participatio ꝑ quã filij ſumus q̃bus here-
ditas vite eterne iure filiationis eſt debita. quod
enĩ eſt debitũ: ex ꝯdigno reddit̃. Relinquit̃ ergo
ꝙ ex tribus cauſis ꝯiunctis ſimul preſerti ex ꝑma ꝛ
ſecunda: opꝰ meritoriuʒ eſt condignũ vite eterne
cõdignitate et adequatione quãtitatis rei ad rẽ.
Aduertendũ tñ ꝙ ꝯſiderãdo opus meritoriũ nõ
ſm ꝙ procedit ex eterna dei ordinatione ꝛ ex a-
ctuali motione ſpũſſancti a quo ſicut dictũ ẽ hẽt
quandã valoris infinitatẽ: ſed inꝙm ꝓcedit ex li-
bero arbitrio etiã ꝑ habitũ gr̃e informato preci-
ſe: nõ habet ꝯdignitatẽ ad premiũ eſſentiale vite
eterne ſm equalitatẽ quãtitatis rei ad rem: ſʒ ſm
equalitatẽ ꝓportionis vel ꝓportionalitatis. ꝛ rõ
eſt. quia habitꝰ gratie quãuis ſit quedã diuine lu-
cis ac nature participatio: ꝛ tamẽ cũ ſit quid crea
tum in nobis: nõ habet ex ſui ſuba et ꝓpria virtu
te infinitatẽ: licet illã habeat eius infuſio ex parte
infundentis. ꝛ ideo opus meritorium etiã ex par
te gratie ſecũdũ ſe ãm motione actuali ſpũſſancti: non
habet valorẽ infinitũ. et ꝑ cõſequẽs nõ coequat̃
valori vite eterne q̃ vt dictum eſt hẽt ex ꝑte obie
cti infinitatẽ. et ſub iſta cõſideratione. S. Doc. di
cit aliquãdo ꝙ opus nr̃m meritoriũ nõ eſt eq̃le ꝑ
mio vite eterne adequatione quantitatis abſo-
lute ſed adequatiõe ꝓportionis. Uerũtamẽ vbi
loquitur de opere meritorio ſm ꝙ ꝓcedit ex mo-
tiõe actuali ſpũſſancti vt pª 2ᵉ. q. 114. ar. 3. ꝛ. 4.
Et Ro. 6. ſup illð gr̃a dei vita eterna. Et Ro. 8.
ſuper illud nõ ſunt condigne paſſiones ꝛc̃. Item
Hebre. 6. lec. pª. eq̃litatẽ tribuit illi ad mercedis
ꝑmiũ: ſm adeq̃tioneʒ quãtitatis rei ad reʒ vt ex
verbis eiꝰ plane accipit̃ recte itelligẽti. Unñ ibideʒ
pª 2ᵉ. ar. 3. in cor. cũ diceret opꝰ meritoriũ ſʒ ꝙ ꝓ
cedit ex gr̃a ſpũſſancti eẽ ꝯdignũ vite eterne: ad-
iũxit motionẽ actualẽ ſpũſſancti dicẽs. ſic enĩ va-
lor meriti attendit̃ ſm virtutẽ ſpũſſãcti mouẽtis
nos in vitã eternã. Et i reſpõſione ad. 3ᵐ. poſtq̃
dixit ꝙ gr̃a ſpũſſancti quã in ꝑſenti habemus eſt
equalis glorie in ṽtute quãuis nõ in actu: adiun-
xit ad cõplementũ ṽtutis gr̃e et valoris meriti ꝑ
ſentiã ſpũſſancti ꝑncipaliter mouẽtis ſubiungẽs.
et ſimiliter ꝑ gr̃am inhabitat hoĩem ſpũſſanctus
q̃ eſt ſufficiẽs cauſa vite eterne. vnde et dicit̃ eſſe
pignus hereditatis noſtre. 2ª. Corin. p°. hec ille.

¶ Quia ergo sicut dictũ est nõ plus requirit ad satisfactionẽ cõdignã q̃ ad meritũ de ꝯdigno: sequitur ex premissis q̃ homo ꝑ penitẽtiã adiũctis trib⁹ causis predictis ad meritũ cõdigni requisitis põt deo exhibere satisfactionẽ cõdignã ꝓ culpis cõmissis cõsiderãdo satisfactionẽ fm q̃ ordinat ad eq̃litatẽ iusticie restituẽdã. Qd aũt. S. Tho. dicit in hac dis. q. pª. ar. 2. in respõsione ad. 3m. q̃ deo nõ põt fieri equiualẽs satisfactio sed bene sufficiẽs ꝓ eo. s. q̃ a deo acceptat: ꝓ tãto dictum est qz homo totũ qd ẽ et põt debet deo. et ideo nullũ opus facere põt in satisfactionẽ culpe cõmisse qd alias ꝓpter beneficia recepta nõ sit debitum deo: ac ꝑ hoc nulla satisfactio hoĩs posset equalens eẽ. nã satisfactio equalẽs tã ex vi nominis q̃ ex vsu loquẽdi importat recõpẽsationẽ fm rei eq̃ualẽtiã quã hẽre non põt illud op⁹ qd alias debitũ est. qd enĩ debitũ est fm se totũ ꝓ vno: nõ põt ꝓ alia re plene satisfacere. sufficiẽs vero satisfactio nõ importat recõpensationẽ fm rei equalentiã sed recõpensationẽ q̃ satisfaciat offẽso. vnde qz opus etiã alias debitũ ei cui iniuria illata est põt ab eo acceptari i recõpensationẽ illate iniurie ex eius benigna liberalitate: ideo talis recompensatio dicta est sufficiẽs satisfactio cũ sufficiat ad recõciliandũ offendentẽ offenso. qz ergo de⁹ ex sua maxima misericordia acceptat in recõpẽsationẽ culpe cõmisse q̃dam hoĩs opa alias sibi debita cõsiderãs hoĩs fragilitatem: inde est q̃ satisfactio ꝑ huiusmodi opa appellat a. S. Doc. sufficiẽs quãuis nõ equiualens. Et q̃ ista fuerit mens ipsi⁹: pz ex obiectione ad quã respõdet q̃ fundat in hoc q̃ quicq̃d homo est et põt ꝛ hẽt nõ sufficit ad soluẽdum debitũ ꝓ beneficijs a deo susceptis. verũtñ presupposito q̃ de⁹ nõ exigit ab hoĩe ꝓ beneficijs susceptis totũ qd põt tanq̃ sibi debitũ sed remittit illi quedã operũ genera quib⁹ satisfaciat ꝓ culpis cõmissis. supposito etiã q̃ hec ipa opa facta in charitate de⁹ acceptet in satisfactionẽ: nõ solũ talis satisfactio est sufficiẽs sed etiã est equiualẽs ex valore operũ ꝓpter grãm ꝛ charitatem q̃bus ꝑfecta sunt. ꝛ maxime ꝓpter motionem spũssancti cuius virtute valorẽ habẽt diuinũ et infinitũ vt sup dictũ fuit. Uñ. 3°. li. sen. dis. 20. ar. 2. ad pm. S. Tho. tenet q̃ licet impossibile sit homini reddere deo equiualẽs pro beneficijs acceptis: possibile tamen est q̃ ꝓ culpis satisfaciat satisfactione q̃ sit equiualẽs culpe. Et in sensu predicto accipiẽdum est qd. S. Tho. dicit in hac distin. loco prime allegato in corpe vbi sic concludit. vnde non potest homo satisfacere si ly satis eq̃litatẽ quantitatis importet. vel loquitur de satisfactione nõ inq̃tũ ꝓcedit ex gratia et charitate et ex motione speciali spiritussancti. Quod vero dicit infra. arti. 3. sub. ar. 2. in cor. q̃ equalitas in satisfactione ad deũ non est fm equiualẽtiã operũ: non obstat dictis. qz loquit in casu q̃ aliq̃s satisfaciat existens in peccato. ¶ Si vero cõsideret satisfactio inq̃tũ est ad restituendã amicitie equalitatem: sic condignitas opis satisfactorij attendit fm equalitatẽ ꝓportionis vel ꝓportionabilitatis. et rõ est quia huiuscemodi condignitas attendit fm acceptationẽ ei⁹ in quẽ peccat. acceptatio aũt recompẽsationis: ꝓcedit ex amore vel amicitia restituta. Satisfactio aũt iter amicos put. S. Tho. notat in hac dis. q. pª. ar. 2. in cor. non exigit eq̃litatem fm adequationẽ q̃ñtitatis rei ad rẽ. s. recõpensationis ad offensam: sed fm ꝓportionẽ operis satisfactorij ad possibilitatẽ satisfacientis vt videlicet satisfaciat iuxta posse suũ pensata ei⁹ necessitate et facultate. et fm hanc cõsiderationem multo ampli⁹ est homini possibile deo satisfacere ꝓ culpis cõmissis. Verũtamẽ quãuis hic modus satisfaciendi sit sufficiens: nõ tamẽ huiusmodi satisfactio est cõdigna si a modo satisfaciẽdi supposito fm equalitatẽ iusticie separet, put accipit ex dictis. S. Tho. 3ª. p. q. pª. ar. 2. ad. 2m. vbi cũ dicit: et sic hominis puri satisfactio sufficiẽs esse nõ potuit pro peccato: intelligit pro peccato totius humane nature vt ex precedentibus et sequentibus manifeste apparet.

¶ Secundo Notandũ est, put. S. Tho. declarat. 3ª. p. q. 46. arti. 2. ad. 3m. q̃ iusticia dei q̃ exigit ab hoĩe satisfactionẽ ꝓ peccato: dependet ex volũtate diuina. quia si voluisset hominẽ a peccato liberare absq̃ omni satisfactione: cõtra iusticiã nõ fecisset. ille enim iudex nõ põt salua iusticia culpã dimittere sine pena: qui hẽt punire culpã in aliũ cõmissã vt in aliũ hominẽ vel in rempublicã aut in superiorem pncipẽ. sed deus nõ hẽt superiorẽ et ipse ẽ supremũ et cõmune bonũ toti⁹ vniuersi. et ideo si dimittat peccatũ qd habet rõnem culpe ex eo q̃ contra ipm cõmittit: nulli facit iniuriã. nam et quicũq̃ homo remittit offensam in se cõmissã absq̃ satisfactione: misericorditer et nõ iniuste facit. et inde est q̃ dauid miam petẽs dicebat. tibi soli peccaui. quasi dicat potes sine iniusticia mihi dimittere. hec ille. Idẽ in sententia dicit. li°. 3°. dis. 20. ar. 4. sub. ar. p°. ad. 3m. ¶ Ex q̃bus inferimus q̃ possibile fuit de potentia dei absoluta hominem satisfacere deo ꝓ culpis cõmissis absq̃ merito passionis xpi. pbat hoc. quia plus est peccatũ remittere oĩno absq̃ satisfactiõe: q̃ illud remittere ꝓ satisfactione

tisfactione aliq̄ absq̄ merito passionis xp̄i. Sed sz teneť q̄ assumptū nō est verū loquēdo d' satisfactione cōdigna q̄ importat equalitatē recōpensationis ad offensam illatā. nā cum offēsa dei habeat quandā infinitatē q: tanta ē offense grauitas quāta magnitudo psone in quā cōmittitur oportet q̄ cōdigna hois satisfactio habeat quēdam modū infinitatis quē tamen hr̄e non pōt p quecūq̄ opa nr̄a nisi adiūcto merito passiōis xp̄i quod infinitatem hēt inq̄ʒm fuit meritū nō puri hominis sed dei z hois: et fuit deo exhibitū p satisfactione et recōciliatione totius humani generis fm illō .p̄a. Joā. 2. ipse est ppiciatio p pctīs nr̄is. non p nr̄is aūt tm̄: sed etiā p toti' mundi. Juxta qō aplus dicebat. 2a. Corin. 5. de' erat in christo mūdū recōcilians sibi: nō reputās illis dlicta ipo:z. vnde min' esse videť deū remittere offensā absq̄ villa satisfactione: q̄ʒ cōdignā satisfactionē acceptare absq̄ merito xp̄i cū talis satisfactio sit homini impossibilis. ¶ Sed ad hāc obiectionē duplicť respondem'. pmo q: sicut in pncipio notabilis premissum fuit: iusticia dei q̄ satisfactionē exigit p peccato: est volūtate dei dependet. illa ergo est condigna satisfactio p peccato: quā de' sua puidētia et volūtate fiendā p peccato ordinauit. vñ sicut modo nō est cōdigna satisfactio p peccato fʒ o:zdinē quē de' instituit absq̄ merito passionis xp̄i sibi cōmunicato: ita si deus voluisset aliū moduz cōdigne satisfaciendi puidere: ille esset equiualēs et cōdigna satisfactio p peccato. nec enī tunc aut nunc est cōdigna satisfactio p cōmissis: nisi fm diuine volūtatis acceptationē. vnde et cōmuniter a doctorib' teneť q̄ possibilis fuit deo alius modus satisfaciendi p totius humani generis peccatis: q̄ʒ p passionē xp̄i. et quāuis cōuenientio: modus satisfacēdi qui nūc inueniť sit p xp̄i passionē et tamē si aliū modū deus elegisset: ille esset ɔuenientio:. Et de hoc. S. Tho. 3o. li. dis. 20. ar. 4. per totū. vbi sub. ar. 2. ad questionē vtruz alius modus satisfacēdi cōuenientio: fuisset q̄ʒ p christi passionē: respōdet q̄ q̄ʒm est ex parte nr̄a cōuenientio: modus esse nō potuit: sed tamē deo non aufertur potētia quin potuisset aliū modū cōuenientiorē fecisse cu' potētia limitata nō est. hoc tamē esset fm aliū o:dinē rebus impositū. ¶ Secūdo respōdem' q̄ etiā secluso merito passionis xp̄i sicut offensa dei p peccatū fuit infinita ex parte obiecti: ita et opus nr̄m satisfacto:iū habet quādaz infinitatē ex parte pncipij. s. spūssancti mouentis nos ad illud. ex qua motione simul cum infusione gratie: satisfactio p peccatis habet infinitum valo:em vt supra fuit deductum. vñ si de' satisfactionē nr̄am absq̄ merito xp̄i acceptare voluissz condigna z equiualēs fieri posset p motionem et grām spūssancti nobis cōmunicatā. Et hoc expsse dicit. S. Tho. in hac dis. q. p̄a. ar. 2. ad. p̄m. vbi cū recitaret secundā opinionē quā ipse tenet fm o:dinē qui nūc est a deo institut'. s. q̄ virtute merin xp̄i sit satisfactio p peccato: dicit in fine. si tamen alio modo de' grām daret: sufficeret satisfactio per modū predictū. s. in principio solutionis vbi respōdet q̄ sicut offensa habuit quandā infinitatem ex infinitate diuine maiestatis: ita et satisfactio accipit quandā infinitatē ex infinitate diuine misericordie, put est gratia informata.

¶ Tertio Notādū est, put. S. Tho. deducit. 3a. p. q. 19. ar. p̄o. in co:. q̄ actio eius qō moueť ab altero: est duplex. vna quidē quam hēt fm ppam formā. alia autez quā habet fm q̄ moueť ab alio. sicut securis operatio fm ppriaz formā est incisio: fʒ fm q̄ moueť ab artifice: operatio ei' est facere scānum. operatio igiť que est alicui' rei fm suā formaz: est ppria eius nec pertinet ad mouentē nisi fm q̄ vtiť huiusmodi re ad suā opationē. sicut calefacere est ppria opatio ignis: nō autē fabri nisi quatenus vtitur igne ad calefaciendū ferrum. sed illa opatio q̄ est rei solū fm q̄ moueť ab alio: nō est alia preter opationē mouētis ipsum sicut facere scānū nō est seo:sum operatio securis ab operatione artificis. et ideo vbicūq̄ mouens et motum habent diuersas formas seu virtutes opatiuas: ibi opo:tet q̄ sit alia operatio mouens z alia opatio ppa moti: licet motū participet opationez mouētis z mouens vtatur operatione moti: et sic vtrūq̄ agit cū cōmunicatione alteri'. sic igitur in xp̄o humana natura habet ppriam formā et virtutē per quam operatur et similiter diuina. vnde z humana natura habet ppriam opationem distinctam ab opatione diuina et econuerso. et tamē diuina natura vtitur opatiōe nature humane sicut operatione sui instrumenti. et similiter humana natura participat operationem diuine nature sicut instrumentum participat operationez principalis agentis. et hoc est quod dicit Leo papa i epistola ad flauianum. agit vtraq̄ fo:ma. s. tam natura diuina q̄ʒ humana in xp̄o: cum alterius communione quod ppium est. verbo. s. operāte qd verbi ē: et carne exequēte quod carnis ē. hec ille. Ratio autez fundamētalis cōmunionis vtriusq̄ nature in ppria cuiusq̄ operatiōe: est vnitas hypostasis subsistentis cuius est pprie opari tāquā agentis quēadmodū et esse, put ipse Doc. S. tāgit ibidē i respōsione ad. 3m. vnde quāuis vtraq̄

opatio in xpo diuina.s. et humana fuerit alterius
et alterius nature tanq̃ principij formalis: et tñ
vnius tantũmodo suppositi est tanq̃ pncipij ope
rantis. ita vt omnes xpi opationes ac passiones
vnus et idẽ deus et homo expleret. hoi ea q̃ dei
sunt: et deo ea q̃ hois sunt faciẽte. fm quẽ moduz
vere dicimus deũ manducasse: sup terrã ambulas
se: deũ mortuũ et crucifixũ et pãnis īuolutũ: atq̃
hoiem celos creasse et mortuos resuscitasse. vn-
de Leo papa in epistola ad flauianũ. pp̃ter hãc
inquit vnitatẽ psone in vtraq̃ natura: et fili⁹ ho-
minis legitur descẽdisse de celo: cũ fili⁹ dei carnez
de ea virgine de q̃ est nat⁹ assumpserit. et rursus
filius dei crucifixus dicit̃ ac sepult⁹ cũ hec nõ in di-
uinitate ipsa qua vnigenit⁹ consempitern⁹ et con
substãtialis est patri: sed in nature humane sit in-
firmitate ppessus. vnde vnigenitũ filiũ dei cruci-
fixũ ꝛ sepultũ: omnes etiã in symbolo cõfitemur
fm illud apli dictũ. si eni cognouissent: nũq̃ dñm
maiestatis crucifixissent. Ex quib⁹ inferim⁹ ad p
positũ nostrũ ꝙ omnis actio et passio xpi siue sit
humana siue diuina: valorẽ habuit quodã modo
infinitũ inq̃ᵐ erat non puri hois: sed dei et hois.
ac p hoc ꝙ meritũ xpi et satisfactio quam deo pa-
tri pro salute nostra exhibuit: virtutem habuit ī-
finitam inq̃ᵐ erat hominis dei.

¶ Quarto Notãdũ est ꝙ satisfactio penitẽtialis tripliciter põt
cõsiderari. vno modo inq̃ᵐ est ad solutionez pe-
ne debite p peccato. alio modo inq̃ᵐ est iniuncta
per sacerdotẽ. tertio modo inq̃ᵐ est ad reconcili
andũ penitẽtẽ deo. pmo ꝛ secũdo modo videt̃ ꝙ
satisfactio penitẽtialis nõ necessario debeat fieri
in charitate: supposito ꝙ p contritionẽ penitẽtis
et absolutionem sacerdotis culpa fuerit dimissa.
Probatur de pmo. quoniã ex virtute sacramenti
penitentie p cõtritionẽ et absolutionẽ sacerdotis
pena dãni eterna q̃ debita fuerat p peccato com
misso: fuit cõmutata in penã tẽporalẽ. pena autẽ
temporalis q̃ᵐ est ex iusticie debito: non videtur
ꝙ exigat necessario expleri in charitate. nã ad de
bitum iusticie sufficit ꝙ pena debita soluatur. quẽ
admodũ et apud nos sufficit debitori pecuniam
debitam vel etiã penã sibi ipositã reddere q̃ᵐ ꝑti
net ad eq̃litatẽ iusticie: siue ex amore siue ex timo
re aut etiã cõpulsiue reddat qđ debet. Et fm istũ
modũ. S. Tho. dicit infra dis. 22ᵃ. q. pᵃ. ar. pᵒ. in
respõsione ad. 5ᵐ ꝙ fm opinionez quorũdã pe-
na debita p peccato p cõtritionẽ et absolutionez
sacerdotis dimisso: põt in inferno expiari. qꝛ pe-
na eo ipo ꝙ soluitur: expiat̃. neq̃ ex hoc sequitur
vt dicat ꝙ in inferno sit redẽptio: quia pena q̃ sol-
uitur nõ redimitur. neq̃ est incõueniẽs ꝙ q̃ᵐ ad
aliquid accidentale pena inferni minuat̃ vsq̃ ad
diẽ iudicij sicut etiã auget̃. hec ille. In quibus ver
bis si. S. Tho. huic opinioni assentit vt pma fa-
cie videtur: oportet dicere ꝙ loquit̃ de expiatio-
ne pene cõsiderata ratione solutionis precise: nõ
autem cõsiderata rõne satisfactionis. naz vt ipse
expresse tenet in hac dis. q. pᵃ. ar. 3. sub. ar. 2. exi-
stin in peccato mortali: pena quã sustinet nõ valet
ei ad satisfactionẽ. Et infra dis. 21. q. pᵃ. ar. 2. sub
arti. 3. dicit sic. nullis q̃ dãnãtur nõ põt aliqua cul
pa dimitti nec aliq̃s reatus tolli cũ careant chari
tate per quã et culpa purgatur et reatus tollitur.
et ideo culpa venialis in eis semp manebit: si etiã
ante peccatũ mortale veniale dimissuz fuisset q̃ᵐ
ad culpam manente reatu. et pp̃ter hoc eterna-
liter dãnati de venialibus punientur. hec ille. Et
in responsione ad. 2ᵐ. apte dicit ꝙ culpa vel rea-
tus dãnatorũ etiam venialis p penã expiari non
põt. Cui vero hec concordãtia dictorũ ipsius nõ
placuerit: restat vt in dictis. S. Tho. expressam
fateatur repugnantiã quẽadmodũ in quibusdaz
alijs dictis suis reperit̃ ipo etiam Doc. S. illã no
tante. Et p ista patet quid respõdendũ est ad ob
iectiones petri de palude quas infra. 22. distin.
inducit cõtra premissa verba. S. Doc. in eadem
distin. q. pᵒ. ar. pᵒ. ad. pᵐ. ¶ De secundo vero pla
nius patet. quoniã sacerdos nec imponit nec im
ponere intendit penitentiaz iniunctam sub debi-
to ꝙ in gratia et charitate soluatur. ac p hoc suffi
cit penitenti ad implendam iniunctionẽ sacerdo
tis: ꝙ penitẽtiaz iniunctã in quocũq̃ statu exple-
at. ita ꝙ si illã implet existens in peccato morta-
li: non tenet̃ illaz amplius reiterare nec transgre
ditur sacerdotis preceptum de penitentia adim
plenda. Et hoc videt̃ tenere. S. Tho. in hac dis.
. q. pᵃ. arti. 3. sub. arti. 2. ad. 2ᵐ. Et in suo similiter
confessione infra distin. 17. q. 3. arti. 4. sub. ar. pᵒ.
in cor. Neq̃ obstat differẽtia quam ibi assignat i
responsione ad. 2ᵐ. inter contritionem et satisfa
ctionẽ que fiunt deo et confessionez q̃ fit homini.
quia ibi loquitur de satisfactione q̃ᵐ ad omnẽ sui
effectum et maxime inq̃ᵐ reconciliat deo de quo
effectu statim dicemus. nũc autẽ loquimur de sa-
tisfactione fm ꝙ obligat ex iniunctione sacerdo-
tis. fm quẽ modũ est ab homine sicut cõfessio fit
homini. ¶ Si vero satisfactio penitentialis con-
sideretur fm ꝙ est ad reconciliandum deo pecca
torem offensam tollendo iuxta quod in quadaz
ecclesie collecta dicitur: deus qui culpa offende-
ris penitentia placaris: sic necessario exigitur ꝙ i
gratia et charitate satisfactio penitẽtialis fiat. qꝛ

cum reconciliatio hominis ad deũ importet ami
citie restitutionẽ: fieri non pōt ab eo q̃ inimicus ẽ
et per opera q̃ deo nō sunt accepta sed displicẽt.
iuxta illud Gregorij. si is qui displicet ad interce-
dendum mittitur: rogati anim⁹ ad iracundiã ꝓuo-
catur. vnde et ꝑ ꝓphetã dñs dicit Esaye pmo of
ferentib⁹ deo victimas et holocausta in peccatis.
quo mihi multitudinẽ victimaꝝ vestraꝝ: plenus
sum. holocausta arietum et adipẽ pinguiũ et san
guinẽ vituloꝝ et agnoꝝ nolui. ne offeratis vltra
sacrificiũ frustra. Ubi ergo. S. Tho. dicit ꝙ satis-
factio nō valet aut effectũ non habet si fiat in pec
cato: accipit satisfactionẽ q̃ꝫm ad omnes effectus
suos: et presertim q̃ꝫm ad effectum q̃ nos recõcili-
at deo ꝭm quẽ habet ꝓpe satisfactionis rõnem.

¶ Quinto Notãdũ est ꝙ vt. S. Tho. dicit pª. p. q. 21ª. ar. pº. ad. 3m. ꝙ debitũ dupliciter attẽdi pōt in operatione di
uina. aut ꝭm ꝙ aliquid debetur deo: aut ꝭm ꝙ ali-
quid debetur rei create. et vtroqꝫ modo deus debi
tum reddit. debitũ est deo vt impleatur in reb⁹ id
quod eius sapiẽtia et volũtas habet et qd̄ suã bo
nitatẽ manifestat. et ꝭm hoc iusticia dei respicit
decentiã ipsius ꝭm quã reddit sibi quod sibi debe
tur. debitũ etiã est alicui rei create ꝙ habeat id qd̄
ad ipsam ordinatur: sicut homini ꝙ habeat ma-
nus et ꝙ ei alia animalia seruiant. et sic etiam de⁹
operatur iusticiam quando dat vnicuiqꝫ quod ei
debetur ꝭm rationem sue nature et condicionis.
sed hoc debitum depẽdet ex primo. quia hoc vni
cuiqꝫ debetur: quod est ordinatum ad ipm ꝭm ordi
nem diuine sapiẽtie. et licet de⁹ hoc modo debitũ
alicui det: non tamẽ ipse est debitor: qꝛ ipse ad a-
lia non ordinatur sed potius alia ad ipm. et ideo
iusticia quãdoqꝫ dicitur in deo condecẽtia sue bo
nitatis. quandoqꝫ vero retributio ꝓ meritis. hec
S. Tho. Et quãuis hic videatur loqui de debito in
respectu ad naturas rerum: et tamẽ cõsimili mo-
do est cõsiderandũ de debito in respectu ad do-
na gratuita q̃ dupliciter possunt dici debita. vno
modo debito diuine condecẽtie et veritatis. ꝭm
quẽ modum debitũ est fieri ea q̃ a deo ordinata
sunt. iuxta qd̄ apostolus dicit. 2ª. ad Thimo. 2º
deus fidelis permanet seipsum negare non pōt.
et isto modo omnis effect⁹ predestinationis dici
potest debit⁹: et hoc duplici ratione. vna in res-
pectu ad deũ. nã presupposita diuina ordinatiõe
vel ꝓmissione de cõferenda alicui gr̃a ⁊ vita eter
na atqꝫ alijs auxilijs q̃ dona ista concernunt: de⁹
est debitor illa donandi. debitor inquam sui ipsi⁹
idest sue condecẽtie et veritatis. alia ratione hoc
debitũ accipi pōt in respectu ad illũ cui deus vel
ꝓmisit vel preordinauit eiuscemodi dona largi-
ri. q̃m ex ipsa dei ordinatione vel ꝓmissione: quo
dam modo quãuis nō simpliciter de⁹ efficitur debi
tor illi⁹ ad dona ꝓmissa vel preordinata largien-
da. Unde. S. Tho. liº. 2º. sen. dis. 27. arti. 3. ad
4m. deus inq̃t non efficitur debitor nobis nisi forte
ex ꝓmisso: quia ipe bona operantibus ꝑmiũ repro
misit. et ideo nō est incõueniẽs si ab ipso quis me
reri possit ex q̃ aliquo modo debitor est. hec ille.
Ite. pª 2e. q. 114. ar. pº. ad. 3m. dicit ꝙ quia actio
nr̃a non hẽt rationẽ meriti nisi ex presuppositiõe
diuine ordinationis: non sequitur ꝙ de⁹ efficiatur sim
pliciter debitor nobis sed sibi ipsi inq̃ꝫm debitũ ẽ
vt sua ordinatio impleatur. ex quib⁹ verbis conseq̃
tur ꝙ ꝭm quid. s. ꝑsupposita dei ꝓmissione vel or-
dinatione: de⁹ efficitur debitor alicui. ¶ Alio modo
pōt attẽdi debitũ in donis dei gratuitis ꝭm ordi
nem creature ad creaturã ⁊ effect⁹ ad effectũ aut
ad finẽ. et hoc modo dicim⁹ ꝙ operibus q̃ ex gratia
et charitate ꝓcedunt: debitum est premiũ essen-
tiale vite eterne. ꝭm illud apostoli Ro. 4. ei qui
operatur: merces nō imputatur ꝭm gratiam sed
ꝭm debitum. Uerũ tamẽ qꝛ huiuscemodi debitũ
ꝓuenit in operationibus meritorijs ex diuina ꝑ-
ordinatione et ꝓmissione ac etiã ex dei liberalita
te largientis gratiã et charitatẽ et quedam spe-
cialia auxilia ad operationes meritorias elicien
das: ideo hoc debitũ depẽdet ex premio. ⁊ vtrũqꝫ
debitum habet pro ratione prima: diuinam vo-
luntatẽ et bonitatẽ ex qua depẽdet totus effect⁹
predestinationis. iuxta quod apostolus dicebat
Ro. 9º. non est volentis neqꝫ currentis sed mise-
rentis est dei.

Quantũ ad q̃r-
tum articulũ respõdẽdum ẽ ob-
iectionibus in cõtrariũ. Et q̃dẽ
ad argumẽta scoti cõtra pmã cõ
clusionẽ dicitur ꝙ nō militãt cõtra
conclusionẽ nr̃am q̃ loquitur d satisfactione nō ꝭm
potẽtiam dei absolutã: sed ꝭm potentiam dei or-
dinatam et ꝭm cõmunẽ cursum. preordinauit enĩ
deus nullũ opus esse condigne satisfactoriũ pro
peccato nisi ꝓcedens a gr̃a que operatur in nobis
ex merito passionis xp̄i: ꝭm illud apostoli Ro. 3º
iustificati gratis ꝑ gratiam ipsius redẽptionem
q̃ est in xp̄o Jesu quẽ ꝓposuit deus ꝓpiciatorem
ꝑ fidẽ in sanguine ipsius ad ostẽsionẽ iusticie sue
ꝓpter remissionẽ precedẽtium delictorũ. Iuxta
qd̄ dicitur. pª. Joã. 2º. ipe ẽ ꝓpiciatio ꝓ peccatis nr̃is
nō ꝓ nr̃is aũt tm̄: sed etiã ꝓ toti⁹ mũdi. Et. pª. pe
tri. 2º dicitur de xp̄o. q̃ peccata nr̃a ipe pertulit in corpe

suo sup lignū .i. penā pro peccatis debitam vt interlinearis dicit. vnde concedim⁹ cum scoto q̄ d potētia dei absoluta deus potuit acceptare satisfactionē hominis ꝑ peccato absq̧ merito xp̄i. et de hoc dictū est diffusius in secundo notabili. Et ꝑdicta patet q̄ nec argumētū aureoli militat cōtra conclusionē si loquaꝝ vt videꝝ de potētia dei absoluta. si vero loq̄retur de potētia dei ordinata dicendū esset ad maiorē q̄ d rigore iusticie nō sufficit ad actum satisfactorium de cōdigno q̄ sit equiualēs in bonitate malitie act⁹ peccati. ꝭ exigitur cū hoc q̄ actus satisfactori⁹ non sit alias debitus. et iterū exigitur q̄ sit acceptus ei cui fit satisfactio eo q̄ satisfactio īplicat restitutionez amicitie, ꝑut dictum est in primo notabili. vnde quia omnis actio et oꝑatio hois et q̄cquid est ꝛ pōt debetur deo ꝑ beneficijs acceptis in creatione ꝛ cōseruatiōe ac gubernatione: nullus act⁹ hominis quātūcūq̧ equalēs esset in ꝑfectione malitie peccati: esset satisfactori⁹ ꝑ culpa in deū cōmissa: nisi deus sua benignitate et misericordia illū actum acceptaret in satisfactionē qui alias sibi esset debitus. acceptat autē adiuncto merito passionis xp̄i non aliter ſm cōmunē cursum vt ex inductis auctoritatibus et plerisq̧ alijs sacre scripture cōstat. ¶ Ad argumētū durādi contra eandē conclusionē dicit q̄ assumptū est falsum. et ad ei⁹ ꝓbationē dicit q̄ licet maior sit vera capiendo reduplicatiuā ſm q̄ homo ꝑut reduplicat naturaz humanā: et tamē est falsa, ꝑut reduplicat suppositum xp̄i cuius erāt omnes actiones et oꝑationes tāquā ꝓncipij agētis. vt eni. S. Tho. docet li°. 3° sen. dis. 10. q. p̄a. ar. p̄°. sub. ar. p̄°. in cor. reduplicatiua oīe gen⁹ cause pōt reduplicare. omnis nāq̧ oꝑatio suppositi xp̄i est infiniti valoris etiā si ei cōueniat ratione humane nature q2 nihilominus ē operatio dei. et de hoc multa dicta sunt in tertio notabili. Obiectiōes aūt quas arguēs recitat cōtra se et respōsiones preterim⁹ q2 illis nō indigemus. ¶ Ad argumēta ꝯtra secūdā et tertiā cōclusiones ad p̄mū dicit q̄ assumptuz est falsum. imo opinio arguētis esset causa erroris et ꝑseuerandi in peccatis. et nr̄a sentētia inducit ad correctionē et emēdationē vite: et cautelaz adhibet ne penitēs recidiuet. et si forte recidiuet: q̄ satagat vt resurgat. Ad ꝓbationē aūt assumpti dicitur dupliciter. p̄mo q̄ licet lapsus in peccatū tertio die non ieiunet: non ideo est fractor precepti a sacerdote iniuncti nisi forte illa dies determinata esset sibi iniuncta ad ieiunandū. nam posset alia die ieiunare. raro enim consueuerunt sacerdotes iniungere sub precepto dies determinatos ieiunādi. Dicitur secundo q̄ ieiunās post lapsuz tertia die: nō est fractor precepti iniuncti a confessore. nā non est iniunctū a sacerdote sub necessitate precepti q̄ ieiunet existens in gratia: sed tm̄modo q̄ ieiunet. ac per hoc in quocunq̧ statu ieiunet vel gratie vel peccati: implet preceptum iniunctuz a sacerdote: quāuis tale ieiuniū nō sit satisfactorium ꝑ peccatis cōmissis. et ideo nr̄a positio nō p̄bet ei occasionē transgrediēdi p̄ceptū ecclesie aut nouum peccatū cōmittendi. ¶ Ad. 2m. dicit ad minorē q̄ est falsa. nā implēs penitētiam iniunctaz post lapsum nō facit actū obediētie in q̄ᵐ talis penitentia ē pars satisfactionis nisi forte materialiter sed in q̄ᵐ est sibi iniūcta a sacerdote. et q2 sicut dictū est in quarto notabili nō est sibi imposita sub precepto vt impleaꝝ in gratia: ideo quāuis existens in peccato illā impleat: facit actū obedientie sibi iniunctū etiā si non sit ꝑprie et formaliter satisfactorius. ¶ Ad. 3m. dicitur q̄ nō aliud ꝯcludit nisi q̄ existēs extra grām et amicitiā dei pōt penas luere pro peccato in deū cōmisso. et hoc nos concedimus, ꝑut deductū fuit in quarto notabili. et tñ inde non sequitur q̄ satisfaciat: quia plus requiritur ad satisfactionē q̄ ad pene expiationez vt ibi dictū fuit. ¶ Ad argumēta alioꝝ contra easdem cōclusiones respōdeꝝ q̄ non militant cōtra conclusionem. nō enim aliud concludunt nisi q̄ pena debita ꝑ peccatis iam dimissis in penitentia quo ad culpā per cōtritionē et absolutionem pōt expleri in peccato mortali q̄d nos nō negamus: atq̧ expiari possit a dānatis in inferno vt. S. Tho. tenet vbi allegatū est i quarto notabili. verūtamē cum hoc stat q̄ talis pena nō sit ꝑprie et formaliter satisfactoria: q2 non sufficit ad reconciliādū deo peccatorē vt ibi fuit deductū. ¶ Ad argumenta contra quartā ꝯclusionē ad primū dicit q̄ q̄ᵐ est ex vi argumētationis nō aliud cōcludit nisi q̄ deus amore quodā quo diligit bonos et malos: largitur bona quedā gratuita liberalitate peccatoribus. sed non probat q̄ peccatores qui deū non amant imo magis odio habent: mereantur illa bona a deo sibi largiri quod tenet nostra conclusio. vnde argumentuz non procedit ad propositum conclusionis. ¶ Ad. 2m. dicitur q̄ argumentum non est ad propositum quia procedit d statu nature .i. in puris naturalibus absq̧ peccato. nostra autem conclusio loquitur de oꝑibus extra charitatē et sub peccato factis. homo eni existēs in peccato nec meretur bona gratuita nec naturalia nec eterna nec tēporalia: imo magis mereꝝ supplicia. ¶ Ad. 3m. et. 4m patet responsio ex his q̄ dicta sunt in quīto notabili. esse eni aliq̄d bonū

ex liberalitate donantis: non subtrahit debitum donandi quando ex liberalitate donantis donū cadit sub ꝑmissione sicut est in ꝓposito. naꝫ ex sūma dei bonitate et liberalitate ꝑmissa est merces bene .i. meritorie opantibꝰ. iuxta illud pᵃ ad Thimo. 4°. pietas ad omnia vtilis est ꝑmissionē habens vite q̄ nunc est et future. et ad Titū primo q̄ sm pietatē inquit est in spē vite eterne quā promisit q̄ non mentit̃ deus. cui consonat quod dicit̃ Mathei. 20. voca opararios et redde illis mercedem suā. et Luce. 10. dignus ē operarius mercede sua. et aplus dicit pᵃ Corin. 3°. vnusquisqꝫ ꝓpriaꝫ mercedem accipiet sm suū laborē. q̄ autē detur merces sm debituꝫ bene opantibꝰ: expresse dicit aplus Ro. 4°. et qui opatur merces nō imputat̃ sm grām sed sm debitum. ¶ Ad argumentū ante oppositum respondet. S. Tho. in hac distinctione questione pⁱma articulo secundo ad tertiuꝫ q̄ quamuis homo totum suuꝫ posse deo debeat: nō tamen ab eo exigitur de necessitate vt totum qđ possit faciat sed est quedam mensura hominia debita que ab eo requiritur scilicet impletio mandatoꝝ dei. vnde super ea potest aliq̄d erogare vt satisfaciat. Et in hoc articulus terminatur.

## Distictio decima sexta.

Circa distinctionē sextādecimā querit̃ vtrū peccatum veniale possit remitti sine mortali et arguitur q̄ sic. peccatū qđ sufficienter punitū est nō debetur alia pena q̄z nō iudicat bis deus in idipsum. sed peccatū veniale potest aliquis in mortali existens sufficienter in seipso punire cum debeatur ei pena finita. ergo nō reseruabitur vlterius ad penam. sed nūqꝫ absoluitur aliquis a reatu pene nisi prius absoluatur a culpa. ergo manente peccato mortali potest veniale dimitti. ¶ In oppositum arguitur q̄z Gregorius dicit q̄ veniale peccatum obscurat mēteꝫ sed mortale obtenebrat. sed obscuritas nō remouetur nisi per lucem. lux autem est spiritualis gratia que etiā mortale delet. ergo non potest dimitti veniale sine dimissione mortalis. ¶ In hac q̄stione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantū ad primum articulum sit hec conclusio q̄ peccatum veniale non potest dimitti absqꝫ mortali vel mortali remanente. Hanc conclusionē tenet. S. Tho. in hac distin. q. 2. ar. p°. sub. ar. 3. Et. 3ᵃ. p. q. 87. arti. 4.

Quantum ad secundū articulū arguendū est cōtra cōclusionē contra quā arguit durandus. pⁱmo quia peccatum mortale differt a veniali eo q̄ in mortali sunt tria. s. culpa q̄ consistit in deordinatione actus. offensa q̄ cōsistit in ꝑuatione grē. nō enꝫ deus dicit̃ offendi peccatori sm affectuꝫ sed sm effectū inq̄ꝫᵐ peccatorē ꝑuat grā que habetur ad amicū. tertiuꝫ est pena q̄ peccato mortali debetur. ꝓpter qđ ad remissioneꝫ peccati mortalis requirit̃ reordinatio voluntatis per contritionē contra culpam: restitutio gratie cōtra offensam cōmutatio pene eterne in tēporalē. sed in peccato veniali est q̄dam culpa ꝓpter deordinationē actus: sed nō est ibi offensa predicto modo accepta q̄z veniale peccatū de se nō tollit grām et est ibi pena debita sed finita. ergo ad remissionē eiꝰ solū requirit̃ reordinatio voluntatis ꝑ debitam displicentiā eius qđ indebite placuit et solutio pene finite. nō autē restitutio gratie q̄ non ē amissa rōne peccati venialis. sed hec possunt fieri ab homine existēte in peccato mortali. igit̃ et c. ¶ 2°. quia ponatur q̄ puer non baptizatꝰ existēs in originali quādo venit ad etatē qua pⁱmo pōt peccare peccet venialiter et statim oriat̃: aut punietur in inferno ꝓ peccato veniali pena finita vel infinita. si finita: fortiori rōne potuit eam in ꝑsenti vita soluere si vixisset: nō obstāte peccato originali cum quo nō stat grā. si infinita: videtur incōueniens cū sm taxationē diuinā peccato veniali non debeat̃ nisi pena finita. Forte dicet̃ q̄ puer veniens ad etatē in qua pōt peccare: nūquā peccat pⁱmo venialiter sed mortaliter. sed hoc est manifeste falsum in pueris tā baptizatis q̄ꝫ nō baptizatis. multa enī sunt delicta pueroꝝ q̄ ab omnibus reputant̃ venialia antequā aliq̄s iudicet eos peccasse mortaliter. ¶ 3° quia sm oēs ꝑ opa bona facta extra charitatē: meret̃ aliq̄s saltē de cōgruo aliquod bonum temporale. sed expiatio pene tem

poralis debite peccato veniali: est quoddã bonũ tẽporale. ergo ꝑ bona opa facta extra charitatez põt aliquis mereri apud deũ expiationẽ talis pene. et sic existẽs in peccato mortali poterit ꝑ aliq̃ bona opera penalia satisfacere de pena peccato veniali debita. ¶ 4°. quia si quis obstaret potissime videret̃ ꝙ pena nõ est apud deũ satisfactoria nisi quaten᷒ acceptatur, sed ab hoĩe qui est in peccato mortali: quicq̃d fit nõ acceptat̃ a deo cũ sit inimic᷒. ergo nõ est satisfactoriũ ꝑ aliquo peccato quantũcũq; veniali. sed hoc non obstat. q2 aliquid põt esse acceptum dupliciter. vno modo tanq̃ã remunerandũ vita eterna: et talis acceptatio non est nisi ꝑ gratiam. alio mõ do põt aliq̃d esse acceptum deo tanq̃ã remunerabile aliq̃ bono tẽporali: et sic bona facta extra charitatẽ sunt deo accepta: non solũ ad adipiscendũ temporale: sed etiã ad expiationẽ pene temporalis peccato veniali debite. et in hoc est euacuatũ totũ fundamẽtũ tue opinionis. et hoc eni solo ponis peccatũ veniale non posse dimitti sine mortali: quia nihil põt esse deo acceptũ sine gratia. hoc autem falsũ est nisi de sola acceptatione ad meritũ vite eterne. ¶ 5°. quia ratio tue positionis non cogit. cum enim dicis ꝙ peccatũ mortale opponit̃ charitati: veniale aũt feruori charitatis: dicendũ ꝙ ex neutra parte est oppositio formalis. cũ eni vtrũq; peccatũ tam mortale q̃ veniale formaliter consistat in deordinatione actus: vtriq; tñ opponitur reordinatio act᷒ formaliter. charitas aũt vel feruor charitatis nulli eoꝝ opponit̃ formaliter. sed charitas consecutiue opponit̃ peccato mortali: q2 non stat cũ deordinatione actus peccati mortalis. feruor aũt charitatis non opponitur peccato veniali: nec formalr̃ vt dictũ est: nec consecutiue quia cũ peccato veniali stat charitas ꝛ feruor charitatis. feruor enim charitatis aut intelligit̃ intẽsio charitatis quantũ ad habitũ: ꝛ iste nũq; diminuitur per quodcũq; peccatũ. aut intelligit̃ de intensione charitatis quãtũ ad actũ: et talis feruor non opponitur veniali: quin cũ tali feruore possit manere peccatũ veniale. nec talis feruor sufficit ad deletionẽ peccati venialis sine aliqua displicẽtia vel contritione. sola aũt displicẽtia vel contritio sufficit ad deletionẽ peccati venialis sine tali feruore. et ideo minor dicte rationis ẽ falsa. ḡ ꝛc̃. ¶ 6°. quia dictum gregorij non iuuat. quia peccatum veniale non obscurat per diminutionem luminis gratie vel charitatis. quia ſm omnes licet gratia et charitas possint augeri: nũquã tamẽ minuuntur. et ideo non oportet ꝙ venialia dimittãtur per intensionem luminis gratie et charitatis.

dicuntur tamen obscurare et non totaliter obtenebrare: quia cum omne peccatũ mortale fiat ex defectu luminis rationis: minor defectus est ĩ cõmissione peccati venialis q̃ dicitur obscurare: q̃ in cõmissione peccati mortalis quod dicitur obtenebrare. hec duranduS in forma. ¶ 7°. arguit̃ ab aliis. q2 cum veniale possit fieri mortale et econuerso: videt̃ ꝙ non plus depẽdeat remissio venialium a remissione mortaliũ q̃ ecõtra. sed mortale põt remitti sine veniali; ergo econuerso. ¶ 8°. quia pena debita veniali est finita simpliciter et non sub cõditione sicut est de pena debita mortali cõfesso. ergo põt solui. ¶ 9°. quia nõ est ibi offensa sicut in mortali sed solũ deordinatio volũtatis et pena finita. ergo sufficiunt duo opposita. ergo et c̃. ¶ 10. quia quod non tollitur actu et aptitudine ꝑ peccatum: non oportet restitui ad remissionem peccati. sed per peccatum veniale nõ tollitur grã actu sicut ꝑ peccatũ mortale: nec aptitudine sicut per secundum. ergo et c̃.

Quantuz ad tertium articulũ ꝑmo notandũ est ꝙ peccatuz remitti a deo siue sit veniale siue mortale: est deũ tale peccatũ non imputare. deum autẽ nõ imputare peccatũ prout Augustin᷒ dicit exponẽs illud psalmi. 31. beat᷒ vir cui nõ imputauit dñs peccatũ: est nolle punire peccatũ. hoc vero importat quendam effectuz beniuolentie dei ad illum cui non imputat peccatũ causatum mediante gratia ſm illud apli Ro. 4°. sicut et dauid dicit beatitudinez hoĩs cui deus accepto. i. ex grã fert iusticiã sine oꝑibus. quã beatitudinẽ exprimit dicens: beat᷒ vir cui nõ imputauit dñs peccatum q̃ glosa exponit de peccato veniali ꝑut etiã. S. Tho. notat. 3ª. p. q. 87. ar. 4. in cor. sicut eni dilectio dei nõ solũ cõsistit in actu volũtatis diuine ſ etiã importat quendã gratie effectũ in creatura a deo dilecta quãuis nõ eterne dilectioni coeternũ: ita et hoc q̃ est deũ non imputare hoĩ pctm̃ importat quẽdã effectũ grẽ in hoĩe cui peccatum non imputat̃. nã et ꝙ alicui nõ imputet̃ peccatũ a deo: ex diuina ꝑcedit dilectiõe ꝑut. S. Tho. dicit pª 2ᵉ. q. 113. ar. 2. ad. 2ᵐ. ſm hec igit̃ patet ꝙ remissio culpe cuiuscũq; fit ꝑ grãm vel per gratie actũ. Et cõfirmatur. q2 ad remissionez cuiuslibet peccati etiã venialis: exigit̃ displicẽtia et detestatio peccati: ac ꝑ hoc contritionis act᷒. nam cũ remissio peccati fiat ꝑ adherentiã et cõiunctionem ad deuz a quo omne peccatum separat totaliter vt mortale et ſm quid vt veniale; consequẽs est

q peccati remissio fiat per recessum a peccato nō gressu sed affectu qui est ḋtestatio quedam ⁊ displicentia peccati: qui sunt act⁹ ꝓprię penitētie virtutisq̄ efficaciam habet satisfactoriā ex gratia cū qua infundiť sicut et cetere virtutes. ¶ Ex quib⁹ inferimus q solutio pene debite ꝑ peccato: ex se ipsa precise nō sufficit ad expiationē peccati etiaz venialis nec ad plenam satisfactionē nisi virtute gratie et charitatis ꝑ quam est amicitia hominis ad deum. ex qua ꝓuenit q pena sit deo acceptabilis et ꝑ consequens q habeat rationem satisfactionis. nam absq̄ dei acceptatione contingit penam debitam solui et expiari: sed non ꝓprie satisfacere. vnde. S. Tho. in hac disti. q. 2.ª ar. p°. sub ar. 3°. ad. 3ᵐ. pena inquit non tollit etiam offensaz hominis nisi ab eo in quē peccatū cōmissuz est acceptetur. nec acceptari pōt quādiu inimicitia ad ipsum manet. et ideo manente inimicitia hominis ad deū per peccatum mortale: pena quantacūq̄ veniale non purgat. vnde Esaie. 58°. dominus dicit non esse accepta ieiunia eorū qui ad lites et cōtentiones ieiunabāt. Falluntť ergo qui putant idē omnino esse penam debitā ꝑ peccato solui aut expiari: et esse pro peccato satisfactoriā. vt enim. S. Tho. dicit infra distin. sequēte. q. 2. arti. 4. sub. arti. 3. ad. 3ᵐ. pena quaz anime i purgatorio sustinent: non potest proprie dici satisfactio: quia satisfactio opus meritorium reqrit. sed largo modo diciť satisfactio: pene debite solutio

¶ Secundo Notādū est prout accipitur ex dictis Sācti Thome in hac distinctione. q. 2. arti. pmo sub arti. pmo ad. 2ᵐ. et sub arti. 2. in corpe. ⁊ ad. 3ᵐ. q differentia est inter peccatum mortale et veniale. quia quodlibet peccatuz mortale opponiť cuilibet quantūcūq̄ parue charitati. et ratio est quia charitas quantūcūq̄ parua: deo coniūgit per affectum. est enim charitas in nobis quidam amicitie amor in deum. amor autem amicitie quantūcūq̄ paruus: coniungit amantez rei amate. quia ergo quodlibet peccatum mortale auertit peccatorem a tali dei amore: cōsequens est q opponatur cuilibet etiam parue charitati. veniale vero peccatuz quāuis opponatur feruori charitatis: nō tamen cuilibet sed illi tantūmodo qui per actum peccati venialis extinguitur aut tepescit. ex verbo enim ocioso non omnis feruor charitatis intercipitur: sed ille tantūmodo qui excitatur ad ꝓximum edificandum verbis salutiferis. Et ex hac differentia consequitur alia quia scilicet vnū peccatum mortale remitti nō potest sine alio. habēt enim omnia peccata mortalia cōnexionē ex parte auersionis ab incōmutabili bono quod ē deus. vnuz vero peccatuz veniale remitti potest absq̄ alio eo q cōnexionem non habeant adinuicē nec ex parte cōuersionis nec ex parte auersionis. naz in eis nulla est auersio a deo: cum veniale non repugnet charitati que deo coniungit. ex parte aūt conuersionis ad bonum cōmutabile cōnexionez nō habēt venialia sicut nec peccata mortalia: eo q bona cōmutabilia sint multiplicia ⁊ diuersa: ac per hoc voluntas hominis multipliciter et diuersimode potest ipsis affici et ꝑ consequēs vni ⁊ nō alteri. tollitur autem peccatum veniale per feruorem charitatis implicantem cōtritionis actuz quo ipsum peccatum veniale displicet. non eniz posset culpa venialis remitti: manente ad illam affectu voluntatis: alias duo opposita essent simul vera. Sciēdū tamē prout. S. Tho. notat in hac distin. q. 2. arti. 2. sub. arti. 2. q contritio potest accipi tripliciter. vel actu vel habitu vel medio modo. habitu quidez contritio existens non sufficit ad peccati venialis dimissionem quia tūc quicūq̄ haberet penitentie virtutis habitū cui⁹ actus est quelibet contritio: consecutus esset peccati venialis dimissionem: et sic peccatū veniale cum grā esse non posset. nec iterū requiriť q semper sit actualis contritio: qꝛ seq̄retur q peccatuz quod quis in memoria vel in cogitatione nō habet: remitti non posset. et ideo dicendum q reqritur ꝯtritio medio modo: quia scilicet ⁊ si actu peccatum non displiceat explicite: displicet tamē implicite: quia ex virtute actus quem agit sequeretur displicentia explicita peccati venialis si cogitatio ad illud ferretur. nam si feruenter in deum quis fertur: displicet ei omne quod a deo retardat. vnde vt Sāct⁹ Doctor infert loco proxime allegato ad primum: potest esse tam feruēs motus charitatis in deum q omnia peccata venialia ꝯsumat etiā sine actuali ipsorum cogitatione.

¶ Tertio Notandum est q vt accipitur ex dictis Sācti Thome pª 2ᵉ. q. 71. arti. 4. Et. 2ª 2ᵉ. q. 24. arti. 12. Et in questionibus disputatis de virtutib⁹ questione vel materia secūda de charitate articulo decimo tertio: peccatum mortale dupliciter opponiť charitati. vno modo q̄ᵐ ad ipsam essentiam charitatis. alio modo quantū ad eius actum. et quidem q̄ᵐ ad essentiam charitatis: quia illam destruit. quemadmodum corpus opacum vel tenebrosuz lumen solis a rebus illuminatis interpositum tollit. vt enim Sanctus Thomas deducit loco proxime allegato et in questionibus disputatis: quia actus non directe contrariatur habitui sed actui

posset alicui videri q per actum peccati mortalis impediretur quidez oppositus charitatis act⁹ sed non tolleret habitus sicut contingit in habitibus acquisitis. non enim aliquis amittit habitum gramatice si contra gramaticam agat. sed de habitu charitatis est aliter. habitus enim charitatis non habet causam in subiecto sed totaliter dependet a causa extrinseca. charitas enim diffunditur in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis vt dicitur Ro. 5°. non autem sic de⁹ causat charitatem in anima vt sit causa eius solūmodo q̄tū ad fieri et nō q̄tū ad conseruationez ipsius. sicut edificator est causa dom⁹ solum q̄tū ad fieri. vnde eo subtracto: adhuc remanet domus. sed deus est causa charitatis et gratie in anima et q̄tū ad fieri et q̄tū ad conseruationem. sicut sol est causa luminis in aere. et ideo sicut statim cessaret lumen in aere si interponeretur aliqđ obstaculū: ita etiam statim cessat habitus charitatis in anima quando anima se auertit a deo per peccatum. et hoc est quod Augustinus dicit. 8°. sup gene. ad litteram. non ita deus operatur hominez iustum. i. iustificando eum: vt si abscesserit maneat in absente quod fecit. sed potius sicut aer presente lumine nunc factus est lucidus: absente vero obscuratur: sic fit homo deo sibi presente illuminatus: absente autem cōtinuo tenebratur. ¶ Secundo modo opponitur peccatū mortale gratie et charitati q̄tū ad ipsius actum. actus enim charitatis est coniungere hoiem deo ita vt in deo maneat et deus in eo sm illud pma Joā. 4°. q̄ manet in charitate in deo manet et deus in eo. itē actus charitatis est deū diligere sup omnia ita vt in oībus velit se ei subijcere et preceptorū eius regulam sequi. cū ergo peccatuz mortale separet hominē a deo et faciat illū diligere terrena bona et cōmutabilia plusq̄ deū et est repugnans preceptis dei: consequens est q directe opponatur charitati q̄tū ad ipsius actum.

Quantū ad articulum quartū respondendū est obiectionibus in cōtrarium. Et quidē ad primū durandi conceditur totus pmus pcessus. et cū ex illo infert vltimo q debita displicentia de peccato veniali et solutio pene debite possunt fieri ab homine existente in peccato mortali: dicimus q hoc est falsum. qm debita displicētia nō ē absq̄ contritione ac per hoc nec sine actu charitatis, put infra distin. 17ª dicetur. solutio autem pene debite quāuis in peccato mortali fieri possit: nō tamen est satisfactoria nisi presupposita gratia, put dictum fuit in pmo notabili. ¶ Ad. 2m. dicitur q solutio ibi data est sufficiens et est conformis doctrine. S. Tho. li°. 2°. sen. dis. 42. q. pª. ar. 5. ad 7m. Et. pª 2e. q. 89. ar. 6°. Et in questionibus de malo. q. 7. ar. 10. ad. 8m. Et ad eius improbationem negatur assumptū. nec est verū iudiciū eoꝝ qui reputāt aliqua facta pueroꝝ esse peccata venialia anteq̄ possint peccare mortaliter. ¶ Ad 3m. dicitur q quicquid sit de quibusdam bonis tēporalibus: et tamen de reparatione siue culpe siue pene post lapsum: maior ppositio est falsa: nā et solēniores doctores contrarium tenent. vnde S. Tho. pª 2e. q. 114. ar. 7. in cor. omnia inq̄t beneficia q̄ post lapsum peccati mortalis a deo homo cōsequitur quibus reparatur: non cadūt sub merito nec condigni nec congrui vt ibi ōdicit. Et i responsione ad. 2m dicit q existens in grā potest alteri mereri ex congruo primā grām: quia nō est ibi impedimētum ex parte merētis: quod tamen inuenitur dū aliquis post meritum gratie a iusticia recedit. Et inde est q distinctione precedēte. q. pª. arti. 3. sub. ar. 4. in cor. cuz dixisset q aliqs dicatur mereri ex merito cōgrui aliquod bonū tēporale: in fine sic concludit. qz tamē hoc meritū non pprie meritū dicitur: ideo magis concedendū est q opera extra charitatem facta nō sint alicuius boni meritoria: q̄z q sint. ¶ Ad. 4m. dicitur q distinctio posita ab arguente de acceptatione diuina: est ab eo conficta nec auctenticis doctoribus probata. quamobrem euacuare non valet fundamentum nostre opinionis que et auctoritate sacre scripture roboratur et sentētijs sanctorum doctorum fulcitur. dicit enim apostolus prima Corinthioꝝ. 13°. q nullum donum gratuitū absq̄ charitate prodest homini aliquid. nec homo aliquid est absq̄ charitate etiam si plura alia bona habeat. ad quod etiam facit quod apostolus dicit ad Titum pmo. omnia munda mūdis coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum. iuxta quod Augustin⁹ dicit in libro de vera et falsa penitentia. scio dominū inimicū omni criminoso. quomodo ergo qui crimē reseruat: de alio recipiet veniā? sine amore dei consequetur veniam: sine quo nemo vnquā inuenit grām. ¶ Ad 5m. dicitur q assumptū est falsum. et ad ei⁹ probationem respōdetur q iterū assumit falsum. et de charitate patet ex tertio notabili. de feruore vero charitatis probatur. quia feruor charitatis est motus intense et quasi velociter tendēs ad deū. peccatuz vero veniale est motus a deo retardās.

nec valet probatio arguentis de peccato veniali et feruore charitatis. quia feruor charitatis nūq̄ stat cum peccato veniali cui opponitur: quamuis stare possit cum alio, ppter rationem tactam i secundo notabili. q̄ aūt feruor charitatis non sufficiat ad deletionem peccati venialis sine displicentia vel contritione: non est ad ppositū. non enim ideo sequit̄ q̄ nō valeat ad remittēdū peccatū veniale. imo magis sequitur q̄ valeat. nam feruor charitatis explicite vel implicite semp implicat displicentiā peccati. put. S. Tho. dicit i hac distin. q. 2. ar. 2. sub. ar. 2. in cor. et ad pmū. Et 3a. p. q. 87. ar. p°. in cor. et ad. 3m. Cum autē arguens dicat q̄ sola contritio sine feruore charitatis sufficit ad delendū peccatū veniale: dicim9 q̄. S. Tho. nullibi dicit q̄ ego legerim q̄ p solum feruorem charitatis peccatū veniale remittat̄ ita q̄ nō per aliqd aliud. sed dicit q̄ per feruorē charitatis remittitur virtute cōtritionis 7 displicentie in eo explicite vel implicite contente. vnde nō militat contra nos q̄ aliquādo p solam contritionem et displicentiā remittat̄. verūtamē q2 huiuscemodi cōtritio 7 displicentia sunt act9 charitatis: nō absurde dici pōt q̄ veniale p contritionē deletū: cū feruore charitatis. i. cū speciali actu charitatis deleatur. ¶Ad. 6m. dicit̄ q̄ assumptū est falsū. nec valet ei9 pbatio. quia licet peccatum veniale nō obscuret gr̄am et charitatē per diminutionem luminis: obscurat tamē ipsi9 actū per modū obstaculi interpositi īpedītis motū charitatis in deū. vnde. S. Tho. in questionibus de malo. q. 7. ar. 2. ad. 16m. act9 inq̄t pōt diminui dupliciter. vno modo q̄tū ad facultatē agēdi vt. s. homo non possit tantū agere: et sic quod diminuit actū: diminuit pncipiū actus quod est forma. alio modo quātum ad executionem act9: et sic nō oportet vt id quod diminuit actum: diminuat formam. nō eni diminuit grauitatem lapidis: colūna que retinet ipsum ne cadat deorsum. nec diminuit virtutem gressiuam hominis qui ligat ipsum. et p hūc modum veniale diminuit actum charitatis: nō autē primo modo. Hanc respōsionē pretendit. S. T. in hac distin. q. 2. ar. p°. sub. ar. 2. ad. 3m. cū dicat peccatū veniale quāuis deo displiceat q2 inordinatū est: non tamen facit peccantē deo displicentem: q2 nō priuatur claritas gratie sed quodam modo obnubilat̄ inquātum eius pcessus ad exteriora impeditur. et ideo gregorius dicit q̄ peccatum veniale obscurat: sed mortale obtenebrat. hec ille. vbi quod dicit non tamē facit peccantē deo displicentē: debet intelligi simpliciter ad differentiam eius qui peccat mortaliter inq̄tm pulchritudinem gratie non amittit sicut qui peccat mortaliter. verūtamē s̄m quid et inquātū actū inordinatum elicit: deo displicet. non enim pōt displicere peccatum quin displiceat ipse qui peccat inq̄tm est sic peccans: quamuis simpliciter non displiceat. Expositio autem arguentis de obscuritate et tenebrositate respectu luminis rationis non est ad mentē gregorij. ¶Ad. 7m. dicitur q̄ quicquid sit de maiori nam non est omnino similis vtriusq3 dependentia: et tamen minor est falsa. nam peccatum mortale remitti non potest sine infusione gratie. cuicūq3 autem de nouo infunditur gratia: omnia venialia remittuntur prout Sāctus Thomas expresse tenet tertia parte q̄stione octuagessima septima articulo secundo in corpe ad finem. et articulo tertio in corpore quasi in principio. licet enim noua gratie infusio non necessario requiratur ad remissionem peccati venialis: quotienscūq3 tamen noua gratia infunditur: omnia peccata venialia delentur. ¶Ad. 8m. dicitur q̄ quāuis pena debita veniali sit finita: nō inde sequitur q̄ non oporteat esse deo accepta. ¶Ad. 9m. dicitur q̄ licet in veniali non sit simpliciter dei offensa: quodam tamen modo in eo offenditur deus cum deo displiceat. ¶Ad. 10m. dicitur q̄ licet peccatum veniale non tollat actū vel aptitudine habitum gratie et charitatis: tollit tamen actum ipsius. et ideo oportet q̄ ad eius deletionem restituatur actus charitatis et gratie. quod esse non potest nisi gratia restituta si p peccatum fuit sublata. ¶Ad argumentum ante oppositum respondet Sanctus Thomas in hac distinctione questione secunda articulo pmo sub articulo tertio ad tertium: quod recitatum fuit in pmo notabili. Et in hoc articulus terminatur.

Teruz circa eandem distinctionem queritur vtrum penitētia habeat partes et arguitur q̄ non. penitentia enim ē virtus et sacramentum. sed ei inquantū ē virtus nō assignant̄ partes cum virtus sit habitus quidā qui est simplex qualitas mentis. similiter etiam ei penitentie inquantum est sacramentum nō videtur q̄ partes sint assignāde: q2 baptismo et alijs sacris nō assignant̄ ptes. ḡ penitētie nulle ptes debēt assignari.

¶ In oppositum arguitur. quia partes sunt ex quibus pfectio alicuius integratur. sed penitentie pfectio integratur ex pluribus. s. ex contritione confessione et satisfactione. ergo penitētia hēt ptes.
¶ In hac q̄stione erunt q̄ttuor articuli vt supra.

Quantū ad primū articulum sit ista cōclusio q̄ partes sacri penitētie conuenienter assignant̄ tres. s. cōtritio confessio et satisfactio. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. in hac distin. q. pª. arti. pº. sub. arti. 2. Et. 3ª. p. q. vltima. ar. 2.

Quantum ad secundū articulum arguitur cōtra conclusionem. Et quidē contra eandē arguit durandus, pbādo q̄ penitētia vt est sacr̄m non habeat pro partibus tria predicta. s. contritionem confessionē et satisfactionem. primo q2 omne sacramentū dispensat̄ a ministris ecclesie sm̄ quālibet sui partem. sed nec cōtritio nec confessio nec satisfactio confert̄ penitēti a ministris ecclesie. ergo non quodlibet eorum est pars sacri penitentie. ¶ 2º. si iste sunt partes sacri penitētie: aut sūt partes subiectiue aut integrales. non subiectiue quia totū saluatur perfecte in qualibz parte subiectiua. sed sacramētum penitentie non saluatur perfecte in aliqua istarum trium partium. q2 sacramentū penitētie nō saluat̄ pfecte in sola ꝯtritione et sic d̄ alijs. ergo non sunt ptes subiectiue. nec integrales: q2 totū integrale requirit actualiter quālibet sui ptem. sed sacr̄m penitētie dum exhibetur: nō requirit actualiter satisfactionē. ergo satisfactio nō est de ei9 integritate. ¶ 3º. quia preter materiā et formā in sacr̄is nō est dare alias partes ppriedictas. sed cōtritio et satisfactio nō sunt materia nec forma sacri penitētie. forma eni consistit in verbis absolutionis. materia vero si qua sit est in verbis cōfessionis quib9 penitēs suā conscientiā aperit sacerdoti. ergo contritio ꝛ satisfactio non sunt partes sacri penitētie ppriē loquēdo. ¶ 4º. specialiter arguit de cōtritione. q2 quicq̄d ē de integritate sacri: oportet q̄ sit aliquid sensibile extrīsec9 adhibitū. loq̄mur eni modo de illo q̄d est sacr̄m tm̄. sed cōtritio nō ē huius modi. ergo nō est de integritate sacri tanq̄ pars intrīseca sacri penitētie: sed p̄exigit̄ necessario ad hoc vt penitēs sit disposit9 ad suscipiendū effectū sacri qui ē grā et remissio peccati mortalis. quia nullū peccatū pōt remitti quādiu voluntas manet in eo. voluntatē aūt recedere ab eo q̄d prius volebat: est displicere ei quod pri9 placebat. in q̄ displicētia dolor cōtritionis cōsistit. et ideo cōtritio requirit̄ tanquā dispositio necessaria penitentis et nō tanquā pars intrinseca sacri. ¶ 5º. arguit specialiter de satisfactione. quia deficiente aliq̄ quod est de necessitate sacramēti: frustratur totū sacr̄m. sed si aliqui non exsoluant penitentiam in confessione sibi iniunctā: nihilomin9 prius fuit verum sacramentū. ergo satisfactio non est de integritate sacramenti penitentie tanq̄ pars. sed sicut contritio preexigitur tanq̄ dispositio penitētis sine qua effectum sacramenti nō reciperet: sic satisfactio cōcomitatur tanq̄ operatio sine qua fructus sacramenti in penitente non remaneret. patet ergo vt dicit q̄ contritio et satisfactio non sunt partes sacramēti penitentie ppriē loquēdo. si vero sumat̄ pars large p omni eo quod requiritur ad debitam confessionē siue antecedenter siue consequenter: sic contritio et satisfactio possūt dici partes penitentie. ¶ 6º. arguūt alij quia sine essentia sacramēti non habetur totus effectus sacramēti. sed quandoq3 est tanta contritio q̄ non requirit̄ satisfactio. et sic sine satisfactione est pfectum sacr̄m penitētie. et p consequens nō est de essentia: cum sine parte essentiali non possit esse pfecta rei essentia. ¶ 7º. pot est argui quia si cōtritio sit pars integralis sacramēti penitentie: seq̄tur q̄ ille qui nō contritus cōfitetur et absoluitur non recipit integrū sacramētū penitentie cum desit ei prima pars integralis. sed hoc videtur falsum. quia si sic: absolutio et confessio nihil in eo causarent tunc nec post.

Quantum ad articulū tertium primo notandū est q̄ vt accipit̄ ex dictis. S. T. supra distin. 14. Et. 3ª. p. q. 85. penitentia dicitur duplīr. s. penitentia virtus et penitētia sacr̄m. penitētia virtus est habitus electiuus quo q̄s volūtarie dolet de peccatis ab eo cōmissis quando debet et q̄modo debet cū intētione illa abolēdi. abolet autē peccata cōmissa: per cōtritionem confessionē et satisfactionem. vnde ista tria sunt actus pprij penitentie virtutis. penitentia sacr̄m est signū sanctificās p q̄d homo recipit a deo veniā p cōmissis et recōciliationē per eccl̄ie ministros, put. S. T. d̄scribit sup̄ dis. 14. q. pª. ar. pº. sub. ar. 2. i cor. ꝯstat aūt sacr̄z hoc ex ꝯtritione cōfessione et satisfactione, p materia: ꝛ ex absolutiōe sacerdotis pro forma. ita q̄ actus penitentie virtutis sunt partes materiales

penitentie sacramēti. non enī in hoc sacro materia est res exterior sicut in baptismo et confirmatione: sed materia sunt actus humani. s. penitentis. et inde est q in hoc sacro ratio significādi principaliter cōsistit in actib9 penitētis. efficacia vero que magis est a forma: cōsistit in absolutione sacerdotis, put. S. Tho: notat infra. dis. 22. q. 2a. art. 2. sub. ar. 2. in cor. Ex quo vlterius sequitur q in hoc sacro materia nō sit p ministrū ecclesie adhibita suscipiēti sacrm quēadmodū in baptismo et quibusdaz alijs. qm act9 humani applicari non possunt ad aliqd nisi p eum a quo eliciunt. perficitur tamē hui9 sacri materia et consumatur per ecclesie ministrū qz per absolutionē sacerdotis, put S. Tho. dicit in hac dis. q. pa. ar. po. sub. arti. 2. ad primū. sunt autē predicti tres act9 partes materiales sacri penitentie: quandoqz sm q sunt actu exerciti extra animam. quandoqz vero sm q sūt in actu interiori anime et in proposito. quādo qz vero mixtis. vnde. S. Tho. infra disti. 22. q. 2. ar. po. sub. ar. 2. ad. 3m. tres inquit partes penitentie sunt et in penitētia exteriori et interiori. qz cōfessio et satisfactio q videntur tm̄ ad exteriorē penitentiā ptinere: inueniuntur in interiori penitētia qm ad propositū et premeditationē eorz. et etiā cōtritio q videtur tm̄ interioris penitētie esse: inuenitur in penitētia exteriori sm quedā signa quibus sensibiliter manifestatur vel alijs vel saltē ipsi penitenti q dolorē sensibilē percipit in seipso. hec ille.

¶ Secundo Notandū est, put. S. Tho. ex dictis pbi: 5o, metha. deducit in hac dis. q. pa. ar. po. sub. ar. 3. in cor. Et. 3a. p. q. vltima. ar. 2. in cor. q partes integrales sunt duplices. quedā sunt partes quātitatis q sunt aliquando viu9 rōnis vt in totis omogeneis quēadmoduz est aqua cui9 quelibet pars est aqua. quādoqz vero sunt diuersarū rationum vt in totis etherogeneis sicut est dom9 vel corpus animalis. quedā vero sunt partes essentie sicut in naturalibus materia et forma. et hee semp sunt diuersaz rōnum et habēt ordinē nature adinuicē et quādoqz etiā ordinē tpis. in omni aūt sacramēto sunt partes essentie habētes rōnem materie et forme quib9 constituitur sacrm et sine quib9 non cōsistit. hee aūt partes generaliter sunt res et verba. de quib9 Augustin9 inquit: accedit verbuz ad elementū et fit sacrm. in hoc vero penitētie sacramēto specialr ponuntur etiā partes quātitatis. et dicuntur partes quātitatis partes materie ea rōne q quātitas se tenet ex parte materie. sunt enim materia in sacro penitētie act9 penitentis. forma vero absolutio sacerdotis. act9 aūt penitētis sunt cōtritio confessio et satisfactio. ¶ Sed animaduertendū est q in totis ethereogeneis de quorū numero ē sacrm penitentie: qdā ptes integrales sunt pncipales sine qb9 totū nō pōt cōsistere quēadmodū i corpe aīalis caput et cor et si q alie sūt sine quib9 vita aīalis nō ducitur. et huiuscemodi partes in sacro penitētie sunt cōfessio penitētis et absolutio sacerdotis. alie sunt ptes q faciūt ad pfectionē et cōplemētū toti9: pōt tm̄ sine illis totū in eē cōsistere: quēadmodū sunt in corpe hoīs man9 et pes et cōsimiles. et huiuscemodi ptes in sacro penitētie sūt cōtritio et satisfactio. pōt enī sine istis partib9 sacrm penitētie cōferri et recipi: quāuis nō cōplete nec fructuose, put. S. T. videtur sentire infra dis. 17. q. 3. ar. 4. sub. ar. po. i cor. vbi dicit q cōfessio sm q ē pars sacri et ordinat cōfitētez ad sacerdotē q hēt claues ecclie: pōt eē in eo q nō est cōtritus qz pōt peccata sua sacerdoti inotescere et clauib9 ecclie se subijcere. et quāuis tūc nō pcipiat absolutionis fructū: tm̄ recedēte fictiōe: pcipe incipiet sicut etiaz ē et i alijs sacris. vn̄ nō tenetur iterare cōfessionē q fict9 accedit: sz tenetur postmodū fictionē suā cōfiteri. hec ille. vbi fructū absolutionis vocat grām et remissionē pctōr: nō ipam absolutionē sacralez quā etiā fict9 recipit. qd patet ex eo q dicit nō eē iterādā cōfessionē ac p hoc nec sacerdotis absolutionē. ex q etiaz seq videtur q talis absqz cōtritione cōfessionē faciēs: sacrm penitētie recepit in cōfessione et absolutione qz nō pfectuz. pbatur hoc qz alias recedēte fictione nō pcipet fructū absolutiōis et cōfessionis. nā nullū op9 qd nō ē sacrm: si fiat in pctō mortali pōt viuificari recedēte fictione: eo q efficaciā hēat ex ope opante ac p hoc oīā fit. vn̄ si illo tpe quo fit efficax nō ē factuz in pctō: nō ampli9 efficax pōt eē. sacra vero vi habent ex ope opato: et ideo si p mortale peccatuz seu p fictionē mortificētur dū fiūt: peccato ac fictione recedēte: viuificari pūt eo ipso q facta sunt et actu fuerūt exercita. cū ergo dicat. S. Doc. q cōfessus nō cōtrit9 recedēte fictiōe. i. postqz fit cōtrit9 pcipit absolutionis fructū: cōsequēs est q ei9 cōfessio et sacerdotis absolutio fuit sacrm et si nō oīo cōpletū. alias recedēte fictione viuificari non possent.

Quantū ad articulū quartū respondēdū est obiectionibus in cōtrariū. Et qdez ad primū durādi respondet. S. Tho. in hac distin. q. pa. arti. 2. ad primū q in sacramentis in qbus act9 human9 est, p materia et non alia res exterior: maior, ppositio non hēt veritatem nisi forte qm ad materie

cõsumationem. quia ergo in sacramẽto penitẽtie actus humani sunt pro materia: maior ꝓpositio veritatem nõ habet sicut nec in sacramẽto matrimonij. vnde si ꝓpositio arguentis esset vniuersaliter vera: contra ipsum militaret qui ponit cõfessionẽ esse partẽ penitẽtie sacramẽti: que tamẽ non dispensatur a ministris ecclesie sed a penitẽte. ¶ Ad. 2m. dicitur ꝙ sunt partes itegrales. et ad huius improbationem dicitur ꝙ minor est falsa si sacramentũ penitentie ꝑfecte et complete exhibeatur: quãuis nõ sit actualiter satisfactio quando ẽ contritio et confessio. quod ideo est quia sacrm penitentie non est aliquod totũ permanens sed successiuũ cuius partes simul non sunt sed sibi inuicem succedunt. Et accipitur ista solutio ex responsione. S. Tho. ad simile argumentum i hac distin. loco ꝓxime allegaco sub. ar. 3°. ad. 2m. Et 3a. p. q. vltima. ar. 3. ad. 3m. ¶ Ad. 3m. dicitur ꝙ minor est falsa. et ad eius ꝓbationem dicitur ꝙ assũptum est falsum q. s. sola confessio sit materia huius sacramenti nec arguẽs illud ꝓbat. ¶ Ad. 4m dicitur ꝙ maior habet veritatem de sensibili extrinsecus vel in se vel in suo effectu aut in signo. et in hoc sensu minor est falsa: quia imo contritio prout est pars huius sacramẽti: est aliquid sensibile extrinsecus aliquo predictorum modorum. vnde. S. Tho. distin. sequẽti. q. 2a. ar. p°. sub. ar. 2°. ad primũ. in contritione inquit est duplex dolor de peccato. vnus in parte sensitiua qui passio est: et hic non est essentialiter contritio prout est actus virtutis: sed magis effectus ipsius. sicut enĩ penitentie virtus exteriorem penam suo corpori infligit ad recompensandum offensam que in deum cõmissa est officio membrorum: ita etiam et ipsi concupiscibili penam infert doloris predicti quia ipsa etiam ad peccatum cooperabatur. sed tamen hic dolor potest ꝑtinere ad contritionem inq̃tũm est pars sacramenti et c. hec ille. Item infra distin. 22. q. 2. ar. p°. sub. ar. 2. ad. 3m. dicit ꝙ tres partes penitentie sunt et in penitentia exteriori et interiori. quia confessio et satisfactio q̃ videntur tantũ ad exteriorem penitentiam pertinere: inueniuntur in interiori penitentia q̃tũm ad ꝓpositum et premeditationem eorum. et etiam contritio que videtur tantũ interioris penitẽtie esse: inuenitur in penitẽtia exteriori ſm quedam signa quibus sensibiliter manifestatur vel alijs vel saltem ipsi penitenti qui dolorem sensibilem ꝑcipit in seipso. Ad hoc facit quod dicit. S. Tho. 3a. p. q. vltima. ar. 2. ad pmũ. ¶ Ad. 5m. dicitur ꝙ i tali casu sacramentum nõ fuit omnino completũ deficiente aliqua parte ad totale complementũ requisita. verũtamen non ideo sequitur ꝙ nullũ fuit sacramentũ. fuit profecto existentibus partibus principalibus q̃ ad eius consistentiam faciũt scilicet confessione et absolutione. quemadmodũ dicitur hominẽ consistere in humano corpore manu aut digitis deficientibus que partes ad integritatem corporis humani pertinent. et de hoc dictum fuit in secundo notabili. ¶ Ad. 6m. dicitur ꝙ sicut respondet. S. Tho. in simili in hac distin. q. pa. ar. p°. sub. ar. 2. ad. 2m. quãuis peccatũ dimittatur ante actualem confessionem: nũquam tamen dimittitur ante confessionem in proposito existentem. sicut etiam ante baptismum actualiter susceptum aliquis rem baptismi consequitur ex proposito suscipiendi baptismũ: ita et respondẽdum est d satisfactione. Ad quod facit quod. S. Doc. dicit ibidem ad. 3m. ꝙ ex proposito satisfaciendi gratia confertur in hoc sacramento: quãuis satisfactio actualis gratiam presupponat. Potest etiam dici ꝙ in ipsa contritione cum sit dolor voluntarius et in ipsa confessione propter erubescentiam: implicatur satisfactio. vnde et tãta potest esse contritio et confessionis erubescentia: ꝙ sufficiat ad satisfactionem debitam pro peccato. Inde est ꝙ. S. Tho. supra distin. 15. q. pa. ar. 3°. sub. ar. 3. ad pmũ dicit ꝙ quanto est maior contritio: tanto magis diminuit de pena. et ideo ꝓbabile est ꝙ minoris pene sit debitor. et ꝓpter hoc deberet a sacerdote discrete computari vt ei minorem penam iniungat inq̃tũm inuenit cum melius dispositũ. ¶ Ad. 7m. patet responsio ex his q̃ dicta sunt in secundo notabili. ¶ Ad argumẽtum ante oppositum respõdet. S. Tho. 3a. p. q. vltima. ar. pmo ad. 2m. ꝙ non est simile de penitentia et de baptismo ac similibus sacramẽtis. quia in eis materia non sunt actus humani sed aliqua res exterior vel simplex vt aqua aut oleum vel composita vt chrisma: et ideo in eis non assignantur partes. ſꝫ in sacramento penitentie materia sunt plures actus humani et ideo ratio non sequitur. Et in hoc articulus terminatur.

## Distinctio decimaseptima

Circa decimā septimam distinctionē q̄ritur p̄mo vtrū vere contritꝯ et penitens plꝯ debeat eligere penam inferni vel omnino non eē ꝗ̄ peccare et arguit ꝙ sic. q2 nō minus debet aliquis eligere penam inferni vl' oī no non esse ad vitandum culpam si essent necessaria ad eam vitandam: ꝗ̄ debeat fortis eligere mor2 ad vitandum culpam oppositam fortitudini. sed ſm rectam rationem fortis debet eligere mortem ad vitandum vitium oppositum fortitudini quando de facto oportet alterum incurrere vt docet philosophus. 3°. ethi. ergo christianus debet eligere incurrere penam inferni vel omnino non esse: ad vitandum peccatum mortale qꝺ est offensiuum dei si oporteret alterum incurrere ¶ In oppositum arguitur quia maius malū: magis est fugiendum. sed esse in inferno vel omnino non esse: est maius maluʒ ꝗ̄ peccare. ergo magis est fugiendum et minus est eligendum. mino2 ꝓbatur. q2 illud est maius malum: quod priuat plꝯ de bono. sed omnino non esse priuat esse bonuʒ. esse autem in inferno priuat non solum bonū moris et meriti: sed etiam possibilitatē redeundi. malum autē culpe neutruʒ predicto2uʒ priuat. ergo et c̄. ¶ In hac q̄stiōe erūt q̄ttuo2 articuli vt sup̄.

Quantū ad primum articulū ſit p̄ma cōclusio ꝙ cōtritꝯ tenet̄ in generali velle pati magis quācūq3 penā ꝗ̄ peccare. hāc cōclusionē tenet. S. T. p̄mo quodlibet articulo nono. Item in hac distinctione questione secunda articulo tertio sub articulo p̄mo ad quartū. ¶ Secūda cōclusio est ꝙ q̄libet contritꝯ magis dolet de peccato inq̄ᵐ est offensa dei ꝗ̄ de eodem prout est nociuum sibi ipsi. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. in hac distinctione loco proxime allegato. ¶ Tertia cōclusio est ꝙ fortis fortitudine politica plus debet fugere peccatū fortitudini oppositū ꝗ̄ mortē corporalē. et ſm rectā rationem eligit mortem quādo casus occurrit: ꝓpter bonū cōmune cuius ipse pars est. Hanc cōclusionē tenet. S. Thomas tertio libro sentē. distin. vigesima nona q̄stione p̄ma articulo tertio. Itē artiᵒ q̄nto ad tertiū. Eandē ꝯclusionem tenet p̄ma pte questione. 60ª. artiᵒ q̄nto ad p̄muʒ. Et. 2ª 2ᵉ. questione. 26. articulo. 3°.

Quantum ad secundū articulū arguendū est cōtra conclusiones. Et quidē contra primā arguit durandus ꝓbā do ꝙ ꝓ vitādo malo culpe: nullꝯ debet eligere penam inferni vel omnino nō esse. p̄mo quia malum pene nūq3 est necessariuʒ eligere ꝓpter malum culpe vitandum: nisi quia sine co non potest culpa vitari: aut quia per tale malum promouetur bonū virtutis et ipeditur malū vitij oppositi. ſ3 neutrū istorū pōt dici de pena iferni vl' de pura nō entitate. ergo et c̄. maio2 ē suppont eē ꝓbatā in p̄cedētibꝯ dictis suis. mino2 ꝓbat̄ q2 nullū malū pene ē necessariū ad vitādū culpā: nisi illud qꝺ est materia v̄tutis opposite. sicut patet in actibꝯ v̄tutū q̄ habēt ꝓ materia aliqua penalia sicut fortitudo que est circa ꝑicula mortis vel mortē inferētia. q2 qui non agit fortiter quādo tēpus incūbit: peccat. sed nullꝯ pōt fortiter agere nisi sustinēdo tristia circa q̄ ē actꝯ fortitudinis. ergo ad vitādū peccatū oppositū fortitudini: necessariū ē penalia et tristia sustinere vel eligere. sed pena inferni nō est materia alicuiꝯ virtutis. de pura autē non entitate constat: cum non esse et virtuteʒ et subiectū virtutis destruat. ergo sustinere penam inferni vel omnino nō esse: non est necessariū ad vitandū malū culpe. ¶ 2°. ꝓbat̄ ꝙ nec etiam sit licitū eligere p̄dicta. quia nūq3 maluʒ pene licite eligit̄ ꝓpter maluʒ culpe vitandum: nisi quia est ꝓmotiuū virtutis opposite. sicut licitū ē tristitia sustinere ſm corpꝯ in q̄ cōsistit malū pene: vt meliꝯ cōseruet̄ bonū virtutis et ꝑfectius euitet̄ malum oppositi vitij. et hoc modo licitū ē corpꝯ affligere ieiunijs et vigilijs ꝓpter ꝓmotionē boni tēꝑantie et repressionem vitij oppositi. p̄ter aūt istos modos nūq3 est licitū eligere malū pene ꝓ malo culpe euitādo. ſ3 pena inferni vl' oīo nō eē: nō ꝓmouet ad aliquā v̄tutē vt sic faciliꝯ impediat̄ vitium oppositū. ergo eligere penā iferni vel oīno nō esse nō ē in vllo casu licitū. ergo nec culpa ē eligenda ꝓpter vitādā penā iferni vel oīo nō esse. nec iste pene vel defectꝯ sunt eligēdi ꝓpter vitādū malū culpe. et ideo conclusio supponit falsum. supponit eni vnū esse eligendū ꝓ altero vitando et querit quid pro quo et tamē neutrū ē ꝓ altero eligēdū.

Sed contra hoc vt dicit quidaz dicunt ꝙ p̄dicta ratio impedit seipsam, quia si pena est eligenda ad vitandum culpam quando pena est materia virtutis opposite culpe: pena autē inferni vt dicūt quantū ad illud qḋ est ibi mere penalitatis: ē materia virtutis. ergo ipsa est eligēda. assumptuz ꝓbāt. q̄z pena recōpēsans deordinationē culpe: ē materia iusticie puniētis culpā ꝑ penaz. sed pena inferni est huiusmodi q̄z ꝑ eā recōpensat̄ ex iusticia culpa cōmissa. ergo fm rectā rōnez si vigeret in dānato: deberet eligere sustinere penaz inferni antequam sua culpa remaneret impunita. Istud autē non valet: q̄z nec est ad ꝓpositū nec est in se verum. ad ꝓpositū siquidē non est q̄z nos nō q̄rimus vtrum peccator existēs in pena inferni iuste a deo sibi inflicta ꝓpter culpā ab eo cōmissam: debeat plus velle sustinere penā illam: q̄z ꝙ sua culpa remaneat impunita vel econuerso. sed querimus vtrum vere contritus qui non est in illa pena nec est illius pene debitor debeat vel possit licite velle sustinere penam inferni vel omnino nō esse propter euitationem culpe future et iminentis ex aliqua tētatione. et hec secunda questio nō est eadem cum prima nec vna dependet ex alia. et sic illud dictum non est ad ꝓpositum. Itez nec est in se verum quia iuste condēnatus ad mortez tēporalem: potest licite optare et velle ꝙ nō moriatur sed condonetur ei penitēti misericorditer pena mortis tam a parte q̄z a iudice. nec istud est contra iusticiaz ꝙ ex causa culpa sic remaneat impunita sed est actus misericordie. et eodē modo si dānatus penitere posset et optaret penam inferni sibi a deo misericorditer dimitti vel relaxari: non optaret contra iusticiam. nec deus si eam relaxaret faceret contra iusticiam sed fm misericordiam. et ideo falsum est quod dicunt alij ꝙ dānatus plus deberet fm rectam rationē si vigeret in eo eligere sustinere penam inferni: q̄z culpa sua remaneret impunita. imo si in eo vigeret recta ratio non obstinatus in malo: deberet petere et optare ꝙ pena inferni sibi remitteretur. Ad formaz ergo rationis eorum dicendum est ꝙ pena quando est materia virtutis circa quam actus virtutis necessario versatur et fugere penam est totaliter virtuti contrarium: sustinere talem penam est necessario eligendum. sicut est de pena quam sustineret fortis ciuis in rebus bellicis pro defensione reipublice. pena autem inferni non est hoc modo materia virtutis vt declaratuz est. et ideo ex hac ratione non est eligenda. ergo et c̄. Si autem ampliaretur sic ꝙ poneretur ꝙ oporteret alterum incurrere culpam videlicet vel penam inferni seu omnino non esse: an in casu isto deberet homo potius eligere sustinere penam inferni vel omnino non esse q̄z peccare vel econuerso: et dicendum ꝙ hec positio est impossibilis. quia pena pro cuius vitatione incurritur culpa et si non vitatur culpa incurritur pena: non potest sic se habere ad culpam vt si vitetur culpa necessariuz sit incurrere penam. sed pena inferni est huiusmodi quia timore talis pene incurritur culpa. hoc eniz pertinet ad timorem seruilem vt homo omittat peccare ne incurrat penam gehēne. ergo talis pena non potest sic se habere ad culpam: vt si vitetur culpa necessarium sit incurrere talem penam. quin potius opposito modo se habent quia si non vitatur culpa: incurritur pena. nec incurritur pena: nisi incurratur culpa. vnde se habēt sicut antecedēs et consequens et non sicut opposita vel immediate disparata quorum vnum oporteat inesse altero non inherente sicut ponitur pro ypothesi. propter quod ipsa est impossibilis. nec est mirum si ex suppositione falsa et impossibili sequitur falsum et impossibile. et sic nihil concluditur verum aut possibile contra opinionem que dicit ꝙ propter vitandam culpam non est necessariū nec licitum eligere penam inferni vel omnino nō esse. Sed quidam homines dimittentes veritatem rei absolute: volunt gloriari de consequentijs logicis factis ex ypothesi. Item predicta suppositio non solum est impossibilis sed incompossibilis hoc est includens contradictoria. et talis suppositio non debet fieri fm aliquam artem et fm eam possunt concludi contradictoria. sicut si ponatur ꝙ homo non sit rationalis: sequitur ꝙ homo non sit homo: quia per suppositionem non est rationalis: et sic non est homo cum rationale sit de intellectu et de intrinseca ratione hominis. et sic est vna contradictio scilicet ꝙ homo nō sit homo. alia cōtradictio est quia sequitur ꝙ homo sit rationalis ex quo est homo et ꝙ non sit rationalis per suppositionem. ꝙ autez predicta suppositio includat contradictionez patet. quia nullus potest peccare nisi volens cum d̄ ratione peccati sit esse voluntarium fm Augustinum. si ergo hominem non volentem peccare necessarium esset incurrere penam inferni vel omnino non esse ista necessitas proueniret ex parte infligentis tales penas: et hic ē solus deus qui solus potest hominem annihilare et facere ꝙ omnino patiatur ab igne infernali. si autem deus poneret̄ has penas infligere nolētibus peccare: quid aliud esset nisi ꝙ de⁹ diceret homini: aut tu peccab aut ego ponam te in iferno vel omnino ānihilabo qḋ esꝫ

inducere hominem ad peccandum ex timore pe ne cōminate. hoc aūt non soluz est impossibile ꝙ incōpossibile qz includit contradictionē. qz null⁹ conformādo volūtatē suā voluntati diuine volē do quod deus vult eum velle peccat. sed si deus cōminatur has penas alicui īfligere nisi peccaret induceret eum ad peccanduz et sic vellet eū peccare. ergo homo faciendo hoc ad quod deus eū induceret: non peccaret sed induceret eū ad peccandum. ergo non peccando peccaret quod implicat dare contradictionem. Sed esto ꝙ hee pene possent infligi a creatura puta ab angelo malo: adhuc dicendum ꝙ propter eas vitandas nō liceret peccare nec tamē liceret eas eligere ad vitandum peccatum ꝑpter rationes prius dictas. et si dicatur ꝙ nisi peccaret incurreret has penas concedatur tamē nō sustineret eas voluntarius sed inuit⁹. si enim eas volūtari⁹ sustineret peccaret. et est simile si quis maliuolus vult me occidere et occidor ab eo inuitus: nō pecco. sed si vellez occidi peccarem. ꝛ similiter est in proposito quia ex hoc tollitur ratio peccati: ꝙ tollitur ratio voluntarij. propter quod non valet ista consequētia. non est illicitum penā inferni sustinere vel oīno non esse ne culpa incurraṫ: ergo non est illicitum eligere penā inferni vel omnino nō esse ꝑpter culpam omnino vitandā. ¶ Confirmaṫ quia illud quod separat hominez a deo et ab ei⁹ visione in perpetuum: nullo modo potest recte eligi qz deus et visio dei debent summe amari et optari. sed pena dāni separat a deo et ab eius visione in perpetuuz. igitur illa pena nullo modo pōt recte eligi etiā si millesies posset a creatura infligi. Itē si aliquid moueret ad oppositū et ꝑ conclusione: hoc maxime videreṫ ꝙ melius ē mala pati q̄z malo consentire et c̄. sed ad hoc dicenduz est ꝙ hoc est verum sub hoc sensu ꝙ non est illicitum mala pati si est ibi purum pati: quia omne illicitum cōsistit in actione. sed eligere mala pati cum non sit puruz pati sed aliquo modo agere saltez quo ad actum interiorem: nūq̄z est licitum ꝑpter malum culpe euitanduz nisi sit ad hoc necessarium qd est quando tale maluz est materia virtutis vel sit ꝑmotiuum boni virtutis et valeat ad impediēduz facilius vitium oppositum. quod non habet locuz in pena inferni. Sed contra hoc dicunt quidā ꝙ licet pena inferni pro tempore quo infligitur nō promoueat ad bonum virtutis nec similiter omnino non eē quin potius destruit subiectuz ꝛ omne bonum: tamen pro tempore electionis ꝑmouent. quia electio est virtuosior quando aliquis tanta mala eligit ne faciat contra virtutem. exemplum de forti qui eligit mori propter bonum reipublice. sed istud non probat ꝙ pena inferni vel omnino non esse debeat eligi ad vitandum mortale nisi sub condicione. s. si oporteret alterum incurrere. hec autem positio impossibilis et incompossibilis est vt declaratum fuit. sed posito ꝙ essz possibilis: adhuc argumentum nō valet. quia minor propositio est falsa. quia fortis fm fortitudinem virtutis moralis: nūquaz debet eligere mortem ad vitandum vitium oppositum fortitudini: maxime quando post mortem non speratur alia vita sicut Aristoteles et alij gentiles non sperauerunt. sed sufficit ad virtutem fortitudinis moralis ꝙ fortis eligat virtuose agere in rebus bellicis propter bonum reipublice non obstante timore mortis qui est in talibus periculis. ita ꝙ si incurrat mortem: incurrat inuitus ꝛ non ex electione. quia ex parte eius non erit pro tunc voluntariuz simpliciter neqz mixtum: sed est pura passio que fm se non est virtuosa sed solum ratione antecedentis. quia propter timorem mortis qui quandoqz contingit in factis bellicis non omisit se virtuose exponere pro dfensione reipublice. et si fortis eligat mori: electio non essz virtuosa imo essz vitiosa vt postea patebit. neqz similiter pena inferni et omnimoda non entitas non solum quādo infligerentur non promouerent ad virtutem sed si preeligerentur redderent electionem vitiosam. hec illem forma. ¶ Contra secundam conclusionem arguit idem durandus probando ꝙ distinctio ibidem facta non valeat dicens. culpa quatenus est dei offensiua et peccanti nociua ratione pene culpe debite: sunt vnum et idem inter que non debet poni distinctio. quod probatur sic. quia ira et offensa non dicitur in deo fm affectum sed fm effectum inq̄z[m] infert penaz et separat. ergo offensa dei nō est nisi pena īflicta vel infligenda peccatori. et sic in idem coincidit offēsa cum pena. sed inter talia non cadit distinctio. ergo culpa non est magis odienda quatenus offensa dei: q̄z ratione pene per quā est nociua peccatori. Sed contra hoc arguunt vt dicit quidam probare nitētes ꝙ offensa dei est aliud realiter q̄z pena peccati. dicunt eniz ꝙ offensa potest dici actiue vel passiue quando vnus offendit alium. s. ex parte offendentis et ex parte offensi. offensa enim offendentis nihil aliud est q̄z illud ꝑ quod offendēs displicet offenso. s. aliqd dictū vel factū vel omissio alicuius debiti fieri quod displicet offenso et maxime quādo talis displicētia ē ibi que tollit amicitiā offēsi ad offendētē et merito debeat inducere inimicitiā oppositā. offēsa aūt passiue

dicta ex parte. s. illius qui offendit: nihil aliud est q̃ displicẽtia quã merito debet habere offensus d̄ iniuria illata ab offendente: s̄m quã dicit̃ q̧ similiter sunt odio impi⁹ et impietas eius. impietas s̄m se: impius aũt ratione impietatis. Probatur ergo primo q̧ impossibile est q̧ offensa actiue dicta sit idẽ quod pena. q̧z offensa actiue dicta est illud ꝑ quod offendẽs meret̃ penaz. sed pena nõ ẽ meritũ pene. quia siue in bonis siue in malis: illud quod retribuit̃ ꝓ merito nõ ẽ idẽ cũz merito. ergo et c̄. Q̧ autem offensa passiue dicta s̄m quã dicitur offensus offendi et hoc in cõparatione ad deum: et pena qua offendẽs punit̃ nõ sint idẽ: ꝓbat̃ triplici rõne. prima est quia illa q̃ possunt esse sine seinuicẽ: nõ sunt idẽ. sed sic est de offensa dei ꝛ pena peccatoris. ergo et c̄. maior patet de se. minor ꝓbat̃. s. q̧ pena põt esse sine offensa et offensa sine pena saltẽ ꝓ eodez instãti qd̄ dico ideo q̧z licet nũq̃ posset esse pena nisi esset offensa dei: nec offensa dei quin sequat̃ aliqua pena: tamẽ põt esse pena ꝓ aliquo tp̄e ꝓ quo non est offensa et econuerso saltem in actu. qd̄ faciliter patet p̄mo q̃ ad hoc q̧ pena possit esse ꝓ aliquo ꝓ quo non est offensa. et hoc patet dupliciter. p̄mo q̧z ablata offẽsa ꝑ contritionem adhuc manet pena quã peccator cõtritus soluit. ergo ꝛc̄. secũdo q̧z de⁹ non solum punit illũ qui offendit pena exterminante: ſ͡z etiã pena emẽdante ꝛ iã deo reconciliato satisfaciente. sed talis pena infligitur ablata offensa. ergo impossibile est q̧ offensa dei et pena sint idez. et sicut ꝓbatũ est q̧ pena põt esse sine pena: ita q̧ non oportet existẽte offensa q̧ statĩz sit pena: q̧z statim quãdo peccator peccat est offensa: ſ͡z non statim est pena. ergo et c̄. Secũdo ꝓbat̃ idem ex cõparatione offense ad penam sic. q̧z offensa dei aut est displicentia dei de peccato: aut voluntas penã inferendi. sed neutrum istoꝝ est pena. ergo offensa nõ est pena. maior patet de se. minor probatur. q̧z displicentia de peccato importat actũz volũtatis dei. sed actus volũtatis dei nõ ẽ pena. ergo et c̄. Tertio q̧z doctores cõmuniter dicũt q̧ dãnato displicet peccatũ non ĩ rõne offense diuine sed ratione pene. sed hoc nõ essz si offensa diuina et pena essẽt idẽ. ergo ꝛ c̄. Hec autem friuola sũt. quia illa distinctio de offensa actiue dicta et passiue: solũ habet locũ in illis in quibus est offensa ꝓ predicta que est mot⁹ animi ad displicentiaz. ĩ illis enim illa displicentia per quã homo est formaliter offensus dicitur offensa passiue: quatenus ẽ ab alio causata. et illud dictum vel factũz ex quo causatur talis displicentia: dicitur offensa actiue quia est causa talis displicẽtie. et in talibus offensa actiue dicta: non est pena sed meritũz pene vt isti bene dicũt quantũ ad hoc. nec offensa passiue dicta est pena: sed est mot⁹ animi s̄m displicẽtiaz et sunt separabilia ꝓ aliquo tp̄e. in deo autem nõ est offẽsa ꝓprie quia in eo nõ est motus animi ad displicentiam causat⁹ ex aliquo malo dicto vel facto nostro: sed omnino similiter se habet in se siue peccemus siue bene faciamus. et per cõsequẽs respectu dei nulla est offensa actiue dicta q̧z omnis actio respõdet passioni et ecõtra. sed dicitur deus iratus vel offensus: soluz metaphorice et ꝑ similitudinẽ ad hominẽ qui dicit̃ offensus ab alio quãdo vult ei infligere penam et infligit quando punit. et similiter de⁹ quia punit peccatorẽ infligẽdo penã: dicitur ei offensus vel iratus. itaq̧ offẽsa nec est in deo passiue nec in nobis actiue respectu dei: sed est dñominatio metaphorica rõne solius pene quã infligit peccatori. et ideo p̄mum argumentũ qd̄ ꝓcedit de offensa dei actiue vel passiue dicta: nõ est ad ꝓpositũ. Ad secundũ dicendũ est q̧ offensa dei nec est displicẽtia d̄ peccato nec voluntas infligẽdi penã: sed est sola denominatio metaphorica sumpta a pena quã de⁹ infligit ex similitudine pene quã homo iratus vel offẽsus alteri infligit eidẽ. Ad tertiũ dicendũ q̧ verba doctorum nõ semꝑ sunt sic t̃alia nec ꝓpria. q̧z si ꝓprie loquamur in hac materia: dicamus q̧ dãnatis displicet eorum culpa ratione pene ꝛ non q̧z est cõtra rationem vel cõtra mãdatum diuinuz. sed ex hoc nõ offendit̃ deus nec irasat̃. hec ille. ¶ Contra tertiã cõclusionez arguit durãdus ꝓbando q̧ loquendo de fortitudine pure morali de qua tractauerunt philosophi qui ignorauerũt aliã vitaz futuram post istã: licet fortis non debeat recedere ab opere virtuoso timore mortis: nũq̃ tamẽ licet ei eligere mortez ꝓ defensione reipublice vel in quocũq̧ alio casu qui ad presens occurrat. Ad cuius euidẽtiã sciendũ est q̧ sicut dicitur. 8°. ethi. amabile quidẽ bonũ vnicuiq̧ aũt ꝓprium. et s̄m hoc in bonis q̃ dicuntur amari et eligi: acapit̃ gradus dupliciter. vno modo s̄m quantitatez boni quia maius bonũ magis est eligendũ ceteris paribus. et ideo cum bonuz anime sit potius bono corporis et bonũ corporis bonis exteriorib⁹: bona anime sũt preeligenda bonis corpis et illa bonis exterioribus: ꝛ mala opposita sunt magis odienda ꝛ fugienda. Alio modo potest acapi grad⁹ in bonis diligendis et eligẽdis ex parte hominis quia ꝓprium bonum magis est diligendũ ꝛ eligẽdum q̃ extraneũ: sicut quilibet tenet̃ plus diligere se q̃ alterũ. et ideo amicabilia q̃ sunt ad alterũ venerũt ex amicabilib⁹ ad seipsũz. dico aũt bonũ extraneum

extranei ⁊ nõ cõmune: q2 in bono cõmuni inclu-
dit formaliter bonũ ꝓpriũ. sicut in bono totius
corporis includit bonũ partis. ciuis enĩ pars ē
ciuitatis. ⁊ ideo ciuis plꝰ debet diligere bonũ ci-
uitatis q̃ bonũ suũ solũ. et plꝰ velle q̃ cõseruet
bonũ totiꝰ ciuitatis: q̃ solũ bonũ suũ inclusũ bo-
no suo in bono ciuitatis. sic enĩ diligẽdo bonũ ci-
uitatis: diligit bonũ suũ ⁊ bonũ alioꝝ quod ē
meliꝰ q̃ diligere bonũ suũ solũ. bonũ aũt extra-
nei voco bonum psone puate vel reipublice cu-
ius homo nõ est pars. sicut respectu ciuis parisiē-
sis bonũ extraneũ ē bonũ ciuis tholosani et etiã
bonũ ciuitatis tholose. ⁊ vtrũq3 bonũ debet ci-
uis parisiẽsis minus diligere q̃ bonũ suũ ꝓpriũ.
cũ enĩ diligere aliquẽ sit velle ei bonũ: sicut quili-
bet homo tenetur plus diligere seipsum q̃ aliũ
hominẽ vel quãcũq3 cõmunitatẽ in qua ipse non
includit: sic tenetur plus velle bonũ sibi q̃ alicui
de p̄dictis. ⁊ plus fugere malũ suũ ꝓpriũ q̃ ma-
lum cuiuscũq3 extranei. et plus debet displicere
illi q̃ peccauit peccatũ suũ: q̃ peccatũ cuiuscũq3
alterius psone puate vel omnium alioꝝ. ⁊ sicut
est in malis culpe: sic est in malis pene ceteris pa-
ribus. Ex his arguitur ad ꝓpositũ pͥmo sic. ele-
ctio p quã eligitur malũ maximũ ꝓ aliquo bo-
no ad cuiꝰ cõseruationẽ nihil penitus ꝓdest sed
potiꝰ obest: non est virtuosa sed magis vitiosa.
istud patet q2 cum electio sit eoꝝ3 que sunt ad
finem: si illud quod eligitur non ꝓsit ad cõsecu-
tionem finis sed potius noceat: talis electio est
fatua nec ē sm prudẽtiã q̃ facit electionez rectã.
sed electio mortis q̃ est maximũ malum sm nõ
credẽtes aliã vitã: nihil facit ad ꝯseruationẽ rei-
publice sed potiꝰ nocet. ergo talis electio nõ est
bona nec virtuosa. maior iã patet. sed minor ꝓ-
bat. q2 cum bellũ suscipit pro cõseruatione rei-
publice: ad hoc ꝓficit ⁊ ꝓducit bellũ cum victo-
ria. p hoc enĩ cõseruat respublica: q̃ ciues pug-
nãt fortiter cõtra hostes ⁊ eos vincũt. mors aũt
vnius ciuis vel pluriũ magis impedit victoriã3
q̃ ꝓmoueat. et ideo q̃uis fortis debeat eligere
fortiꝰ pugnare ꝓ defensione reipublice nõ obstã-
tibꝰ periculis q̃ sunt in rebꝰ bellicis: non tñ debet
eligere mortẽ3 oppositũ. ⁊ si mors cõtigat: debet
ei displicere tãq3 nociua sibi ⁊ reipublice. ¶ Con-
firmat. q2 simile ē de vno ciue ⁊ de quolibet alio
⁊ de oibus simul. sed nihil ē dictu q̃ omẽs ciues
debeãt eligere mortẽ3 pro defensiõe reipublice.
q2 cũ res publica pͥncipaliter cõsistat i vita ciuiũ
⁊ mors eoꝝ non ē cõseruatio reipublice s3 totalis
destructio. et mors cuiuslibet est eiꝰ diminutio.
vñ mors ciuiũ vniꝰ vel omniũ: non ꝓmouet nec
cõseruat rẽpublicã sed subuertit vel minuit. Itẽ
⁊ redit idẽ. nullꝰ aggrediẽs bellũ sub spe victo-
rie: eligit mori in bello: q2 nõ stãt simul in eodẽ3
mors ⁊ victoria. sed omnis virtuosus aggredi-
ens bellũ pro defensione et cõseruatione reipu-
blice: aggreditur ipm sub spe victorie q2 aliter nõ
põt defendi nec cõseruari. ergo talis non eligit
mori. ¶ 2°. pͥncipaliter ad propositũ arguitur.
q2 sm beatũ Augustinũ de trinitate: omis recte
eligẽs efficit melior quãdo illud assequit quod
recte eligit. q2 electio recta nõ est nisi de vere bo-
no nõdũ habito vel minori malo quãdo opor-
tet ipm vel maius incurrere. assecutio autẽ veri
boni: reddit hoiem meliorẽ. vitatio etiã3 maio-
ris mali p minꝰ malum: reddit hominẽ minꝰ ma-
lum. ⁊ sic assecutio eius qd recte eligitur: reddit
hominẽ meliorẽ vel minꝰ malũ q̃ eẽt si nõ asseq-
retur qd eligit. sed q̃ assequit mortẽ nõ credens
vel nec sperãs aliã vitã: non efficitur melior nec
minꝰ malꝰ q̃ esset si viueret qualitercũq3 q2 effi-
citur oio non ens sm opinionẽ quã habuerunt
phi gẽtiles de morte. ergo talis mors nõ potest
eligi sm rectã rationẽ. sed omis electio virtuo-
sa sm rectam rõnẽ est. ergo p nullã virtutẽ pure
moralẽ põt recte eligere mortẽ. ⁊ si cõstaret ciui-
bꝰ vel si ꝓbabiliter crederẽt q̃ morerẽtur in bel-
lo: nõ debẽt se exponere. virtus enĩ fortitudinis
pure moralis ē circa timores et audacias vt pa-
tet. 3°. ethi. neutrũ aũt istoꝝ est circa picula cer-
ta seu q̃ certitudinaliter inferũt mortẽ. de malo
enim qd est vel estimat inevasibile: nõ est timor
sed tristicia quia iã estimatur q̃si psens. audacia
etiã est cũ fiducia euadẽdi. ꝓpter qd virtus for-
titudinis q̃ est circa timores et audacias: nunq̃
est circa picula de quibus estimatur certitudina-
liter q̃ inferãt mortẽ. ⁊ multo minus virtus for-
titudinis pure moralis cõsistit in electione mor-
tis nec habet eã adiunctã. secus ē de fortitudine
adiũcta fidei cuiusmodi fuit in martyribꝰ. ¶ 3°.
ad pͥncipale. quia rõ partis opposite dicẽs q̃ bo-
nũ cõmune pferẽdũ est bono puato: non valet.
quia bonũ cõmune non ē pferẽdũ bono puato
nisi quãdo in bono cõmuni includitur bonũ ꝓ-
priũ. alias bonũ cõmune ē extraneũ nec ē pferẽ-
dum bono ꝓprio. ⁊ cuius cõcludit vlterius q̃ pro
cõseruatione boni cõmunis in quo includit bo-
nũ ꝓpriũ debet homo exponere vitã suã: verũ3
est etiã q̃ debet exponere piculo de quo psumit
verisimiliter possibilis euasio et defensio reipu-
blice. q̃ autẽ ꝓpter hoc debeat eligi mors: non ē
verũ quia hoc nõ ꝓdesset cõseruationi republi-
ce sed potiꝰ obesset. ¶ 4°. quia illud qd addu-

citur de phõ. 8°. ethi. dicẽte q ꝓ amicis oportet multa pati ⁊ mori si oporteat. sed plus tenetur aliquis diligere cõmunitatẽ q̃ ꝓuatos amicos. ergo ꝓ bono communi debet hõ eligere mori si necesse sit ⁊c̃. hoc in q̃ntũ nõ obstat sed potius cõfirmat ꝓpositũ nr̃m. quia cõstat q nullus debet diligere amicũ plusq̃ seip̃m. et ideo null⁹ debet eligere mori ꝓ conseruatione vite amici. sed debet facere illud qđ ptinet ad rõnẽ amicicie. ⁊ si ex hoc seq̃tur mors: nõ sequit̃ ex electione sed casualiter. nec solũ exponit se hõ liate piculis mortis ꝓ defensione reipublice vel amici: sed etiã ꝓ defensione bonoꝝ suoꝝ tẽporaliũ. et tñ null⁹ sapiẽs diceret q hõ virtuose eligeret mori ꝓ cõseruatione bonoꝝ suoꝝ tẽporaliũ. hec ille.

Q Uãtum ad tertium articulum ꝑmo notãdum est q circa titulũ q̃stionis sex cõclusiones formari p̃nt. ꝑma ẽ q nullũ malum culpe eligẽdum ẽ ꝓ vitando alio malo culpe vel pene. ⁊ huius rõ est q2 nihil eligẽdũ ẽ nisi qđ recte rationi concordat. sed quodcũq̃ maluz culpe a recta rõne discordat eo ip̃o q ẽ malum culpe. ergo nullo mõ recte eligẽdum ẽ. implicat ẽni contradictionẽ q aliquid discordãs a recta rõne sit recta rõne eligẽduz nec ꝺm se nec ꝓ quocũq̃ malo vitãdo. nã in eo q ponitur discordãs a recta rõne: ponitur ẽẽ illicitum. in eo vero q ponitur esse recta rõne eligẽdũ: ponitur esse licituz. ⁊ ita ponitur idẽ simul ẽẽ licitum ⁊ illicitũ. ¶ Si quis vero dicat q rõ dicta ꝓbat nulluz malum culpe ẽẽ propter se eligẽdum nec ꝓ vitãdo malo pene; sz non ꝓbat q minus maluz culpe nõ sit eligẽdum ꝓ vitãdo maiori malo culpe vt mẽdaciuz ꝓ vitãdo adulterio: respondemus ꝑmo q2 cum peccatũ includat ꝑ se ⁊ intrinsece rõnẽ illiciti: nullo mõ põt sibi cõuenire ei⁹ oppositũ. s. ẽẽ licitũ. sicut ĩpossibile ẽ q aĩal sit aliquo mõ insensibile eo q de rõne eius ꝑ se ⁊ intrinseca sit ẽẽ sensibile. ac ꝑ hoc nec pro vitando maiori malo culpe nec quomodocũq̃ aliter: malũ culpe ẽ eligẽdũ. Respõdemus secũdo q cũ nullũ malũ culpe sit ꝺm se eligẽduz eligere vel cõmittere min⁹ malũ culpe ꝓ maiori malo culpe vitãdo: nõ posset ꝯtingere nisi quia necessariũ eẽt alterum illoꝝ ẽẽ eligẽdum. sz hoc in nullo casu cõtingere põt. nõ enim dabilis ẽ casus in quo necessariuz sit aliquod malum culpe ꝯmittere. nã cũ omis culpa ꝺm ꝓpriã rõnẽ sit voluntaria ita q si non ẽ volũtaria nõ sit culpa iuxta dictum augustini: cõseq̃ns est q nulla culpa seu peccatuz culpabile debeat necessario cõmitti. vnde ꝓpositis volũtati duob⁹ malis culpe vt mẽdacio ⁊ adulterio: põt ⁊ debet vtrũq̃ refutare quia nullo casu necessariũ est alterũ eoꝝ eligere. ¶ Secũda cõclusio est q quãdoq̃ licitum ẽ immo ⁊ necessariũ eligere malũ pene ꝓpter vitãdum malũ culpe queadmodũ cõtingit in actibus virtutum q̃ hñt pro materia aliquod malũ penale. sicut fortitudo q̃ est circa picula mortis. nullus eniz põt fortiter agere nisi tristia et mala pene sustinẽdo ꝑut phs dicit. 3°. ethi. sed quandoq̃ necessariuz ẽ fortiter agẽdo aggredi pericula mortis ꝓ vitãdo malo culpe vt quãdo occurrit fortiter ẽẽ agẽdum ꝓ defensione fidei vel reipublice ad quã tenetur ex vi p̃cepti quis fidelis ꝓ loco ⁊ tẽpore. nã tũc peccaret q̃ fortit̃ agẽdo: malum pene seu periculũ nõ aggrederetur. vt eni dicit. S. Doc. 2ª. 2ᵉ. q. 123. ar. 4. in cor. ad v̄tutẽ fortitudinis ptinet ne retrahat̃ a bono rõnis ꝓpter timorẽ mali corporalis. q2 nullũ bonum corporale equalet bono rõnis. et ideo oportet q fortitudo animi dicat̃ q̃ firmiter retinet voluntatẽ hominis in bono rõnis contra maxima mala. maxime autẽ terribile iter omnia corporalia mala: mors est q̃ tollit omĩa corporalia bona. ¶ Tertia cõclusio ẽ q licitũ est eligere maluz pene nõ solum ꝓ vitãdo malo culpe: sz etiam ꝓ maiori bono ꝓmouẽdo. ꝑ quẽmodum licitum ẽ corp⁹ affligere vigilijs ⁊ ieiunijs ad reꝑmẽdam carnis cõcupiscẽtiã ꝓpter boni tẽperãtie promotionẽ ⁊ ad sup̃celestium cõtẽplationẽ extãdam. Iuxta quod apostolus dicebat. 2ª. Corin. 6°. in omnibus exhibeam⁹ nosmetipsos sicut dei ministros in multa patientia in tribulationibus in necessitatib⁹ in ãgustijs in plagis in carceribus in seditionibus in laboribus in vigilijs in ieiunijs. ⁊ hinc ẽ q augustinus hortatur i regula dicẽs. carnẽ v̄ram domate ieiunijs ⁊ abstinẽtia esce et potus quãtuz valitudo ꝑmittit. ¶ Quarta cõclusio ẽ q malum pene quandoq̃ eligẽdum est ꝓ vitãdo maiori malo pene: quando. s. maius malũ vitari nõ põt nisi min⁹ malum pene incurratur. ꝑ quẽ modũ sectio mẽbri quãdoq̃ eligẽda ẽ pro vitãdo malo mortis vbi alterũ ip̃oꝝ incurrere necessariũ sit. ¶ Quinta cõclusio ẽ q considerãdo penã inferni ꝺm cõmunẽ cursuz inq̃m. s. hẽt grauissima peccata adiuncta nullus debet eligere penã inferni pro quocũq̃ malo culpe vitãdo. cuius rõ est q̃m sicut in ꝑma cõclusione fuit deductũ: pro vitãdo malo culpe nulluz aliud culpe malum eligẽdum est. sz pena inferni ꝺm cõmunẽ cursum ⁊ statũ dãnatoꝝ hẽt

mala culpe adiuncta et grauissima.s.odium dei inuidia primo et desperationē ac impenitētiaz et q̄ plura alia q̄ ex ipso penarum dolore et miserrimi status perpetuitate: dānati incurrunt. ergo nullo modo regulariter loquēdo pena inferni pro aliq̄ malo culpe vitādo eligēda ē. Neq; ē dabilis casus possibilis in quo alterum illorum necessario sit eligendum. nā casus talis contingere non posset nisi deo p̄cipiēte alicui q̄ eligat penā eternā subire. huiuscemodi aūt casus non solum ē impossibilis sz etiā incōpossibilis capiendo penā inferni vt in hac quinta conclusione accipitur. probatur boc. nā pena inferni sic accepta: hēt grauissimas culpas adiunctas.s.odium dei et obstinationez in peccatis et q̄ plurima alia. vnde si deus p̄ciperet homini hoc modo penaz inferni eligere: p̄ciperet grauissima peccata committere q̄a talia sunt ex propua illorū ratione. et tamē inq̄ztū diuio p̄cepto illa committeret: peccata nō eēnt: nec ipse peccata cōmitteret. et sic peccata cōmitteret et nō cōmitteret peccata quod eēt cōtradictoria simul e vera. ¶ Sexta conclusio ē q̄ loquēdo de pena inferni q̄ztum ad ipsam penalitatē precise: magis eligere debet vere contritus penā inferni subire q̄ malum culpe cōmittere. cuius ratio ē quia cū homo debeat plus deuz diligere q̄ seipsum: plus debet refugere dei offensaz q̄ quodcūq; sibi nocuū. vnde licet pena īferni sit maximū hominis nocumētum: plus debet homo bene dispositus velle eligere penā inferni subire q̄ malum culpe cōmittere. Sed vtrum dabilis sit casus ī quo necessarium sit homini alterum illorū incurrere: videtur dicēdum q̄ s̄m cōmunē cursum diuine ordinationis: non ē casus possibilis loquēdo de potētia dei ordinata cui respōdet cōmunis rerum cursus. imo videtur q̄ casus sit incōpossibilis. probatur hoc. q̄m vt dictū fuit in p̄cedēte cōclusione: talis casus dari non pōt nisi deo p̄cipiēte alicui q̄ velit et eligat penā inferni subire. hoc autē possibile non ē de potētia dei ordinata s̄m quā subire penā inferni se hēt vt consequēs ad malū culpe mortalis cōmittere. nā s̄m ordinē institutum diuine iusticie: ad malū culpe mortalis cōsequitur reatus pene infernalis. et nullus penaz inferni incurrit nisi malū culpe cōmiserit. vñ s̄m cōmunez cursum diuine iusticie: qui nō cōmittit malū culpe: non incurrit penā inferni. sz vt ponitur casus q̄ non cōmittit malū culpe: debet penā inferni subire. ac per hoc stāte casu simul cū cōmuni ordine diuine iusticie: sequitur q̄ q̄ nō cōmittit maluz culpe: incurrit penā inferni quod ē cōtradictoria eē simul vera. et per cōsequēs sequitur q̄ casus sit incōpossibilis. Si vero pena inferni capiatur q̄ztum ad rationē penalitatis p̄ se: et de speciali dei dispēsatione p̄ter cōmunē cursum diuine iusticie: casus nō est incōpossibilis de potētia dei absoluta q̄m ex nulla parte implicatur cōtradictio. nā non repugnat contradictorie q̄ deus reuelet alicui dānationē suā eternā. nec q̄ illi p̄cipiat velle et eligere ipsam suā dānationē ac penā inferni. nec iterū repugnat q̄ quis subire eligat penā inferni et summū malorū ex diuio p̄cepto sibi imposito. Et hoc videtur esse d̄ mēte. S. Tho. p̄°. sen. dis. vltima ar° vltimo ad. 2^m. Et p̄^a. 2^e. q. 19. ar. 10. ad. 2^m. Et de ve. q. 23. ar. 8. ad. 2^m. Et p̄° quodlibet. ar. 9. Quod aūt ipse dicat in p̄allegatis locis hominez cui fieret reuelatio non teneri ad volēdū seu eligendum penas inferni illas singulariter explicādo sz q̄ in tali casu sufficeret velle et optare penam inferni subire implicite et in genere vel in sua causa volēdo.s. diuinā volūtatē et ordinē iusticie diuine seruari debet itelligi q̄ztum est ex debito reuelationis de q̄ ponitur ab eo casus. sed si deus sub p̄cepti debito imponeret illi cui fieret reuelatio q̄ penā inferni q̄ztum ad oēs penalitates vellet subire: teneretur id eligere etiaz explicite et vi p̄cepti. quia licet malū pene sub rōne qua tale malum ē nō cadat sub electione eo q̄ non hēat vt sic rationem bonitatis: et tñ inq̄ztū id ē a deo p̄ceptū: rationē hēt bonitatis et ē eligibile sicut et hēt rationē eligibilis inq̄ztū est p̄motiuū boni vel impeditiuū maioris mali sicut dictuz fuit in secūda et tertia et quarta cōclusionibus.

¶ Secundo Notādū est q̄ nomē offēse actiue sumptū et s̄m cōmunē vsum loquēdi: importat de p̄ncipali significato actū indebitū vel omissionē debiti actus in alterius iniuriā vel detrimētuz. cōnotat vero relationem offēdētis ad offensum. passiue vero in creaturis dicit aliquē effectū cōmissione vel omissione offendētis causatum. in deo vero nullum effectuz dicit: eo q̄ ex actione creature vel ex actus omissione nihil realiter in deo effici pōt. vñ offensa qua deus dicit offēsus creature: non ponit in deo aliquid reale: sz respectū quēdam ad creaturam. ē aūt generaliter veruz d̄ relationibus q̄ dicūtur de deo ex tēpore q̄ oēs sunt realiter in creatura. in deo vero tñmodo s̄m rationē, put declaratum fuit libro p̄° dis. 30. vñ offensa qua creatura dicitur deū offēdere: dicit relationē realē in creatura. in deo vero dicit relationē rōnis tñmodo. dicit enī deus offēsus: nō ab offēsa q̄ sit aliq̄d realit̄ in deo: sed

denominatione extrīseca ab offēsa actiue sumpta q̄ realiter ē in hoīe peccatore. quēadmodum deꝰ dicit dn̄s creature nō a relatione dn̄ij q̄ realiter sit i deo: sȝ a seruitute q̄ realiter est in creatura. nō eni est incōueniēs q̄ ab vna ⁊ eadē re numero diuerse denominatiōes sumātur. sicut ab vno ⁊ eodē honore numero existēte i honorante iuxta dictū phi in pᵒ ethicoꝝ: denominat᷑ vnꝰ honorās ⁊ aliꝰ honoratꝰ. si igit᷑ queraẗ de offensa reali a q̄ deꝰ denominat᷑ realiter offēsus a peccatore: dicēdū erit q̄ ē offensa actiue existēs realiter i peccatore. s. vel actꝰ indebitꝰ vel omissio actꝰ debiti. nā vt pmissum ē: deꝰ dicit᷑ realiẗ offensus quēadmodū ⁊ dn̄s denominatione extrinseca. s. a reali offensa extra deū existēte i creatura. potest etiā huiuscemodi denominatio relatiua trahi a relatione rōnis in deo inq̄ᵐ relatio offēse in creatura terminat᷑ ad deū cū dicit᷑ peccator offendit deum. ꝓpter quā terminationē: rō siue diuina siue humana intelligit respectū quēdam dei ad creaturā eo q̄ omis terminꝰ relatiuus est correlatiuꝰ alteri termino. ¶ Ex quibꝰ inferimꝰ q̄ q̄uis ex eo q̄ deꝰ offendit᷑ a peccatore sequat᷑ aliq̄s effectꝰ a deo i peccatore sicut ꝑuatio gr̄e ⁊ pene iflictio: nō tn̄ offensa q̄ deꝰ dicit᷑ offensus ē ꝓprie loquēdo ꝑuatio gratie vel pene inflictio aut aliq̄s aliꝰ effectꝰ ex offensa secutꝰ ꝓut aliqui falso putāt. nisi forte fiat denominatio p causaȝ p modū quo aliquādo vocamꝰ punitionē dei q̄ malos punit: irā dei q̄ est effectꝰ ire dei. denominat᷑ eni quādoq̄ȝ effectꝰ a causa ⁊ causa ab effectu. ira vero dei dicit᷑ nō passio sicut in nobis: sed volūtas puniēdi. vn̄ rōnabiliꝰ illi dixissent offensaȝ dei eē volūtatē puniēdi peccatorē: q̄ȝ eē ipaȝ penā qua peccatoreȝ punit. q̄ ꝓpiquiꝰ se hēt ad offensam peccatoris q̄ deꝰ dicit᷑ offensus: q̄ȝ pena ipa qua deꝰ peccatorē punit. q̄uis ⁊ talis denomiātio nō adhuc eēt ꝓpria aut formalis. Et ex his vlteriꝰ inferimꝰ q̄ cū dicit᷑ deꝰ offensus: nō soluȝ ē denomiatio metaphorica vt si sensus sit q̄ deꝰ se hēt in puniēdo offendētē ad modū hominis offensi. sȝ etiā est denominatio vera denominatione extrīseca mō supra exposito. dicit᷑ eni deꝰ vere ⁊ realiter offensus peccatori: q̄ vere ⁊ realiter peccator deū offendit. quēadmodū dicit᷑ deꝰ dn̄s creature: nō soluȝ q̄ se hēt in regēdo ⁊ coercēdo ad modū hoīs q̄ dn̄s est alioꝝ: sȝ q̄ vere ⁊ realiter est dn̄s creature ꝓpter realē subiectionē ⁊ seruitutē creature ad deū.

¶ Tertio Notādū est q̄ vt. S. T. dicit. 2ᵃ. 2ᵉ. q. 145. ar. pᵒ. honestū idē est q̄ virtꝰ. bonū aūt honestuȝ ē qđ ꝓpter se q̄rit᷑. virtutes igit᷑ propter se appetēde sunt. qđ ⁊ phūs dicit i pᵒ ethi. Neq̄ȝ obstat q̄ felicitas sit finis ⁊ pmiū virtutis vt ibi phūs inq̄t. nā vt phūs ibidē distiguit: eoꝝ q̄ ꝓpter se appetuntur: q̄dā appetunt᷑ solū ꝓpter se ⁊ nūq̄ȝ ꝓpter aliud sicut felicitas q̄ est vltimꝰ finis. quedaȝ vero appetūtur ⁊ ꝓpter se inq̄ȝᵐ hñt i seipsis rōnē bonitatis etiā si nihil boni p ea nobis aduenirer: verūtamē ⁊ sunt appetibilia inq̄ȝᵐ. s. pducūt nos in aliqđ bonū pfectiꝰ. ⁊ hoc mō virtutes sūt ꝓpter se appetēde. ⁊ inde est q̄ phūs dicit in. 3ᵒ. ethi. q̄ viro forti honestū est ipa fortitudo ⁊ finis ipiꝰ. nā fortis honestatis causa subit ⁊ agit ea q̄ ad fortitudinē ptinēt. q̄uis igit᷑ fortis nulluȝ vlterius pmiū speret: ꝓpter solā fortitudinis oꝑationeȝ subire debet pericula etiā mortis quādo oportet ⁊ pro quo oportet seruatis ceteris circūstantijs ad actū virtutis req̄sitis. maius eni bonum est virtutis bonū ⁊ ipsius oꝑationis honestas: q̄ȝ sit malū pene laboꝝ ⁊ periculoꝝ etiā mortis q̄ pro loco ⁊ tēpore fortis subire debet. q̄ ergo p acq̄rēdo seu ꝓmouēdo bono virtutis licitū est eligere malū pene. ꝓut deductū fuit in tertia ꝯclusione pmi notabilis: consequēs est q̄ fortis etiā fortitudine morali si casus occurrat debeat non solū picula sȝ ⁊ mortē eligere pro cōseruādo vl' ꝓmouēdo bono virtutis siue ne a bono virtutis recedat. Neq̄ȝ valet vt q̄dā obijciūt q̄ fortis soluȝ moraliter nō credēs aliā vitā: nullum pmiū speret post mortē ac p hoc q̄ p mortē suā non efficiatur melior. omis aūt recte eligēs efficiatur melior dū id qđ eligit assequtur fm augustinum. hoc inquā non valet quoniā virtꝰ ⁊ eiꝰ virtuosa operatio cū sit de maximis bonis: ꝓpter se ē appetēda ⁊ eligēda etiā si nullum hēat vlteriorē finem sicut premissum est. Neq̄ȝ est veꝝ q̄ eligēs mortē corporalē pro bono virtutis conseruādo vel assequēdo non efficiatur melior q̄ post hāc vitā aliā non credit nec sperat: q̄ p mortē desinit esse omnino fm opinionē suā: ⁊ tn̄ in eligēdo mortē et in picula mortis sustinēdo q̄ mortē ꝑcedunt: melior efficitur q̄ȝ fuerit anteq̄ȝ eligat mori et p illo tēpore dignus est laude ⁊ honore. vn̄ phūs tertio ethicoꝝ tractatu de fortitudine capitulo penultimo dicit q̄ vere fortes turpe fugere ⁊ mortē tali saluti ꝑferēdaȝ eē cēsent. ⁊ caᵒ vltimo dicit. vir fortis maxime dignꝰ est vita maximisq̄ȝ bonis ꝑuatur ⁊ id ipsum sciēs qđ quidē dolorem affert. verū nihilominꝰ est fortis ⁊ eo magis fortasse: q̄ honestateȝ q̄ est in bello his anteponit. Iuxta quod. S. Tho. inq̄t. 2ᵃ. 2ᵉ. q. 123. ar. 5. in cor. pericula mortis q̄ sunt in bellicis: directe

iminēt hoi ꝑpt aliqđ bonū inq̄ȝ videlicet defen dit bonū cōmune ꝑ iustū bellū. Facit ad hoc qđ S. Tho. dicit. 3ª. p. q. 50. ar. 6. in. cor. ꝙ de morte xpi dupliciter loq̄ possumus. vno modo ſm ꝙ est in fieri. alio modo ſm ꝙ est in facto eē. dicitur aūt mors esse i fieri quādo aliq̄s per aliquā passionē naturalē vel violētā tendit in mortē. ⁊ hoc modo idē est loq̄ de morte xpi et de passione ipsi⁹. sed i facto esse mors xpi cōsideratur ſm ꝙ iā facta est sepatio corporis ⁊ anime. Itē. 2ª. 2ᵉ. q. 124. ar. 4. arguit sic q̄rto loco. martyriū est actus meritorius. sed actus meritorius non pōt esse post mortē. ergo āte mortē. ⁊ ita mors non est d̄ ratione martyrij. ad quod respōdet ꝙ meritū martyrij non est post mortē sed i ipa volūtaria sustinētia mortis ꝑut. s. aliq̄s volūtarie patit̄ inflictionē mortis.

Quantum ad articulū quartū respōdēdū est obiectionibus aduersarioꝝ. Et q̄dē ad ꝑmū cōtra ꝑmā cōclusionē dicitur ꝙ minor ē falsa inq̄ȝ dicit penā inferni vel oio nō esse: nō esse meritoriā alicuius virtutis. q̄uis enī pena inferni vel nō esse oio postq̄ȝ actu cōtigit non possit esse meritoria virtutis ſm cōmunē ordinē diuine iusticie pōt tamē esse meritoria virtutis anteq̄ȝ sit actu ⁊ i facto esse dū. s. est i fieri in ꝑmeditatione ⁊ electione aut etiam i tollerantia doloꝝ ⁊ ꝑiculoꝝ q̄ nata sunt mortem inducere. sic enī esse potest materia virtutis obediētie ⁊ charitatis vt i casu vltimo posito i sexta cōclusione ꝑmi notabilis vel etiā alterius virtutis. vnde cum quis eligit exponere se morti et mortē subire ꝑpter bonū reipublice: ipse electionis act⁹ est circa materiā virtutis fortitudinis. et cōsimiliter dicēdū est de electione non eē simpliciter. ⁊ est simile quod. S. Tho. dicit. 3ª. p. q. 50. ar. 6. in. cor. et ad. 2ᵐ. ꝙ mors xpi ſm ꝙ consideratur i fieri ꝑut. s. ꝑ passionem xps tendebat i mortē: fuit causa nostre salutis ꝑ modū meriti. nō sic aūt ſm ꝙ consideratur i facto esse post sepationē corporis ⁊ anime. ¶ Ad 2ᵐ. dicitur ꝙ respōsio ibi data bona ē inq̄ȝ dicit ꝙ pena iferni vl' oio nō eē pōt eē materia virtutis neq̄ȝ valēt contra nos eius improbationes. nō ꝑma q2 nos non loq̄mur de pena inferni vel de nō esse oio postq̄ȝ sunt i facto esse quicq̄d illi loquātur. sed loquimur de ipsis penis ꝑut sunt in fieri. s. in ꝑmeditatione ⁊ electione hois vere cōtriti q̄ se illis penis exponit ꝑpter bonū virtutis ⁊ vt fugiat malum culpe oppositi vitij. sicut cum q̄s eligit mortē subire pro fidei confessione vel ne xpi fidē abneget aut etiā pro salute reipublice sicut legit̄ ꝑ° machabeorū. 6°. ꝙ fecerit eleazar filius saura suppōnēs se elephāti vt illū occideret. ex cui⁹ casu nō dubitabat se esse moriturū ⁊ hoc vt suū populū liberaret prout cōmendat̄ in textu. Neq̄ȝ valet secūda improbatio q2 nos nō loq̄mur in casu ipsius: sed i casu quādo pena est materia virtutis ⁊ fugere penā est totaliter virtuti contrariū. in quo casu arguēs nobiscum assentit. Cū aūt arguēs dicit ampliādo casū ꝙ scilicet oporteat alterꝝ incurrere culpā videlicet aut penā inferni seu oio non esse ꝙ casus est impossibilis imo ⁊ incōpossibilis: dicimus ꝙ nō est vniuersaliter verū sed aliquādo sic et aliquādo non ꝑut deductum fuit i ꝑ° notabili sub quita ⁊ sexta cōclusionib⁹ vbi patet respōsio ad omia q̄ arguēs adducit i contrarium longo suo ꝑcessu. Unde responsio quorūdā ab eo recitata bona est. neq̄ȝ valet improbatio arguētis qua ꝑbare nititur casum esse impossibilē sicut patuit i sexta conclusione ꝑmi notabilis. Neq̄ȝ valet secunda supposito ꝙ casus sit possibilis. nam assumptum est falsum et cōtra doctrinā ꝑhi vbi allegatū est in tertio notabili. ¶ Ad argumēta contra secūdam cōclusionē ad ꝑᵐ dicitur ꝙ assumptū est falsum. nec valet eius ꝑbatio nā supponit falsum ꝙ scilicet ira ⁊ offensa dei non est nisi pena inflicta vel infligēda peccatori. licet enī ira dicatur i deo ſm effectum inq̄ȝ. s. infert penā: nō ideo seq̄tur ꝙ ira sit idē quod pena. imo magis seq̄tur ꝙ ira dei sit inferēs penā. huiusmodi autē est volūtas puniēdi q̄ methaphorice denomiatur ira ad similitudinē hois irati q̄ ex passione ire penā infert. deus aūt punit nō ex passione sed volūtate recta ⁊ iusto iudicio. vt enī. S. Tho. dicit cōtra gentiles libro ꝑ° ca°. 92. interdū volūtas ex sapiētie ordine i illum effectū tēdit i quē aliq̄s ex passione defectiua inclinatur. iudex enī ex iusticia punit sicut ⁊ iratus ex ira. ⁊ sic deus aliquando dicitur iratus inq̄ȝ ex ordine sue sapiētie aliquē vult punire. ſm illud psalmi: cum exarserit in breui ira eius. ¶ Responsiones aūt quas arguens dat ad rationes ꝑbantium ꝙ offensa dei sit aliud realiter q̄ȝ pena peccati: non valēt. non ꝑma tum q2 licet offensa passiue dicta nō sit aliq̄d reale i deo causatū ab offendēte sicut i nobis contigit: et tñ deus vere dicatur offensus propter realem actum offensionis hominis peccatoris contra deum. vnde quia per contritionē peccatoris deus desinit esse offensus manēte pena ⁊ reatu pene: manifestū est ꝙ offensa aliud rea-

liter sit q̃ pena. ¶ Cum etiã q̄ q̄ in deo nõ sit realiter offensa passiue dicta, put dicit effectũ offendẽtis: nõ soluit illo℞ rõnem sed magis iuuat. q̄ cum offensa actiue dicta nõ sit realiter idẽ quod pena vt ipse arguens concedit: si nulla est ĩ deo offensa passiue dicta: consequẽs est q̄ nullo mõ offensa sit idẽ realiter quod pena. vnde responsio argũentis magis est fuga q̃ vera responsio. ¶ Neq̃ valet secunda respõsio naʒ assumit falsum, put patet ex secundo notabili. Neq̃ tertia respõsio valet sed est manifeste verbosa ꝛ ad fugam. nã dictum illud docto℞ verissimũ est ꝛ ꝓprie dictum. est enĩ sensus q̄ damnato nõ displicet peccatum ea rõne q̄ est contra voluntatem dei: sed q̄ pro illo penã sustinet. deus autem d̄r offensus a peccatore non solũ denominatione metaphorica vt arguens putat: sed etiã denominatione propria q̃uis ab extrinseco prout in secundo notabili expositũ fuit. ¶ Ad argumenta contra tertiam conclusionẽ ad p̄m dicit̄ q̄ fundatur in quodam falso. s. q̄ in nullo casu mors alicuius particularis ꝑficit ad salutẽ ꝛ bonũ reipublice. hoc enĩ falsum est. nam ꝛ contigere põt ꝛ nõnũq̃ contigit q̄ propter mortẽ vnius tota respublica saluata est sicut Aug⁹ narrat quinto libro de ciuitate dei de mucio q̄ pro pace romane reipublice morti se obtulit regẽ porsenã occidere querẽs. ꝛ de curcio q̄ armatus equo concito in abruptũ hiatũ terre se ꝑcipitẽ dedit pro liberatione populi romani. sic et ɔtigerat de eleazar p̄° machabeo℞. 6°. si in bestia loricata loricis regis rex sup sederat vt ipse putauit. vnde ꝛ textus dicit visum est ei q̄ in ea esset rex et dedit se vt liberaret populum suum ꝛ acq̄reret sibi nomen eternum. ¶ Ad. 2m. dicit̄ q̄ minor est falsa. immo eligẽs mori pro bono reipublice: multo melior efficitur adipiscendo bonum virtutis et honorẽ ac gloriã pro actu virtutis etiam si post mortẽ nihil premiȷ aut boni adeptus esset. sufficit enĩ q̄ ante mortẽ in ipsa mortis electione bonum virtutis acq̄sierit in quo ꝛ factus est melior. Cum autẽ arguẽs dicit q̄ si cõstaret ciuibus vel si probabiliter crederẽt q̄ morerẽtur ĩ bello: nõ deberent se exponere: falsum est ꝛ contra veraʒ philosophiam sicut patet ex auctoritatibus phi in tertio notabili. ꝛ iterum libro. 9°. ethi. ca°. 8°. ꝛ probus inq̄t obtẽperat mẽti. atq̃ vere est illud quod de studioso dicit̄. complura inquã ipsum agere ꝛ amico℞ ꝛ patrie gratia ꝛ si opus fuerit mortẽ obire. ꝛ infra. expetit enĩ potius vitaʒ honestam vno anno: q̃ʒ annis multis. ꝛ vnũʒ actũ honestum magnũue: q̃ multos ꝛ paruos. atq̃ his q̄ pro amicis: qui pro patria mortem obeũt hoc forsitaʒ accidit. magnaʒ igit̄ sibi ipsis eligũt honestateʒ. Iuxta quod dicitur ꝓuerbio℞. 12°. q̄ negligit damnũ. s. corporale vel tẽporale ꝓpter amicum: iust⁹ est. Item ꝛ est contra verbum domini Ioã. 15.° dicentis maiorẽ hac dilectione nemo habet q̃ vt animam suaʒ ponat quis pro amicis suis. Quod secutus beatus Ioãnes p̄ª Ioã. 3° inq̄t. ꝛ nos debemus pro fratribus aĩas nostras ponere. i. vitam corporalem. Iuxta q̄d Augustin⁹ libro p̄° de doctrina christiana ponẽs ordinẽ diligendo℞ ex charitate dicit. q̄ plus diligere debemus ꝓximuʒ. s. quo ad salutẽ anime q̃ corpus proprium. ita q̄ exponere vitam corporalem pro salute proximi spirituali vel est necessitatis in casu: vel est superogationis ꝛ perfectionis. Consonat quod. S. Doc. 2ª 2e. q. 26. ar. 4. ad. 2m. ꝛ. ar. 5. per totum dicit. Item. q. de virtu. q. de charitate. ar. 9°. ad. 15m. sic ait. dicendum inquit q̄ s̄m ea q̄ pertinẽt proprie ad propriam personã alicuius: plus debet exhibere dilectionis effectũ parẽtibus q̃ extraneis nisi forte inq̃m in bono alicuius extranei depẽderet bonum cõmune. quod etiaʒ sibi ipsi preponere debet. vt cum aliq̄s seipsum periculo mortis exponit ad saluandũ in bello ducẽ exercitus vel in ciuitate prĩcipem ciuitatis inq̃m ex eis dependet salus totius cõmunitatis. hec ille. Item. 2ª. 2e. q. 32. ar. 6. in. cor. expresse dicit q̄ pro liberatione magne persone per quam ecclesia vel respublica sustentaretur: laudabiliter seipsum ꝛ suos periculo mortis quis exponeret cum bonũ cõmune sit proprio preferendum. Patet igit̄ falsum esse suppositum arguẽtis. neq̃ probat ipsi⁹ propositũʒ q̄ virtus fortitudinis pure moralis sit circa timores ꝛ audacias que respiciunt futura pericula quia etiã consistit circa tristicias que respiciunt malum iminens et presens prout. S. Tho. dicit. 2ª. 2e. q. 136. ar. 4. ad. 2m. vñ phus dicit li°. 3°. ethi. capitulo vltimo de fortitudine. mors q̄dẽ atq̃ vulnera forti viro molesta erũt. feret tamẽ q̄ honestum est ea ferre vel turpe nõ ferre. ¶ Ad. 3m. prĩcipale patet solutio ex respõsione ad p̄m. procedit enĩʒ ex falso supposito. s. q̄ homo etiam pro conseruatione boni cõmunis in quo bonum proprium includitur non debet se exponere periculo morti de quo nõ presumitur verisimiliter q̄ euadat. hoc autem falsum eẽ ex supra dictis apparet. ¶ Ad. 4m. dicitur q̄ etiã procedit ex falso supposito. s. q̄ nullus debet eligere mori pro cõseruatione vite amici. hoc aũt ex supra allegato philosophi dicto. 9°. ethi. cõ-

cinatur esse falsum. quod exponens. S. Tho. in cōmento dicit. hoc autem accidit his qui moriuntur propter virtutem. q2 licet minus viuant: vna tamen sola actione qua se pro amico exponunt: maius bonum faciunt ꝙ in multis alijs actionibus. et ita in hoc ꝙ se exponunt morti pro amicis virtuose agendo: magnum bonum sibi ipsis eligunt. Neqꝫ confirmat dictū arguētis ꝙ homo pro conseruatione suoꝝ bonorum tēporalium non debet se morti exponere. tum q2 nō est hoc verū in omni casu quādo. s. bona temporalia multum conferunt ad bonum reipublice ꝛ ad virtuosas operationes explendas. tum etiā q2 non est simile de bonis temporalibus q̄ min⁹ amari debēt ab homine ꝙ corpus proprium. amicus autē magis diligendus est quo ad bona spiritualia ꝙ corpus proprium. ꝛ multo magis diligēdum est bonum virtutis. ¶ Ad argumentuꝫ ante oppositū respondet ex dictis. S. Tho. p° quodlꝫ. ar°. 9°. ad pᵐ ꝙ minor ē falsa. ꝛ ad ei⁹ pbationem negatur assumptum. nam vt ibi dicit. S. Tho. plus preponderat bonum diuinuꝫ contra quod agit culpa bono nature create cui opponit pena: ꝙ perpetuitas pene tēporalitati culpe. ꝛ in hoc articul⁹ terminat.

Teruꝫ circa decimam septimā distinctionem querit vtruꝫ confessio facta ab illo q̄ non est contrit⁹ nec penitens: aliquid valeat ꝛ arguit ꝙ nō. quia cōfessio distinguit contra contritionē ꝛ satisfactionē. sꝫ cōtritio ꝛ satisfactio nō valēt sine charitate. ergo nec ꝯfessio. ¶ In oppositū arguit q2 cōtritio valet sine actuali cōfessione dūmodo hēat in ppposito. ergo similiter confessio valet sine actuali cōtritiōe. ¶ In hac questione erunt q̄ttuor articuli vt supra.

Quantum ad primum articulum sit ista cōclusio ꝙ cōfessio facta sine contritione est sacr̄alis ꝙuis tūc nō valeat ad remissioneꝫ peccati valet tn̄ postea recedēte fictione. in quo casu ꝯfessus nō tenet peccata p̄us cōfessa iterū confiteri sed tm̄modo fictionē. Hanc cōclusionē tenet Sanctus Thomas in hac distinctione questione tertia articulo quarto sub articulo p°.

Quantum ad secundū articulū arguēdū est cōtra cōclusionē. Et q̄dē cōtra cā dē arguit durād⁹ dicēs. aliquis pōt dici non cōtrit⁹ ꝛ nō penitēs dupliciter. vno modo q2 dolet de peccatis sꝫ nō sufficiēter. alio modo q2 nō dolet de peccatis nec pro tunc abstinere pponit. pmo modo cōfessio facta a non contrito: valet q2 nulli pōt constare de sufficiēti contritione. ꝛ ideo ad hoc ꝙ excusetur a transgressione precepti de cōfessione: sufficit ꝙ reputet se contritum. et credibile est ꝙ de⁹ suppleat residuum aut ꝙ per absolutionem precedens dolor virtute clauium qui fuit insufficiens: efficitur tunc sufficiēs: aut postmodum superueniente contritione dimittit peccatum nec tenetur ad iterandum confessionē prius factam. si autē sit incontritus q2 non penitet nec pro tunc abstinere proponit: sic est difficilior questio. circa quaꝫ sunt duo modi dicendi. primus ꝙ talis confessio valet ad remissionem culpe. quia impenitens quando cōfitetur absoluitur licet tūc non recipiat fructuꝫ absolutionis: tamē recedēte fictione recipiet sicut de baptismo dictum est. ꝛ forte ratio huius opinionis est q2 sicut in baptismo imprimit character ad quē recedēte fictione consequitur gratia: sic in penitētia recipitur quedam dispositio vel ornatus ad quē recedente fictione sequitur gratia per quaꝫ est remissio peccatorum. ¶ Sed istud non videt alijs propter tria. primo quia nullus talis ornatus imprimitur in sacramēto penitētie sed est adinuentio ficta. ¶ 2°. q2 si aliquid tale imprimitur: non manet nisi cum gr̄a: alioquī multiplicaret in eodeꝫ fm numeꝝ cum cōtigat iterari cōfessionē et absolutionē de eisdē peccatis. ꝛ iterata causa iteratur effectus quod est incōueniēs. si autē nō manet nisi cum gr̄a: non imprimit nisi p confessioneꝫ ꝛ absolutionē per quā cōfert gr̄a quod non est in pposito. ¶ 3°. q2 dato ꝙ talis ornat⁹ posset esse cum gr̄a ꝛ sine gratia: ad ipsum non sequeret gratia recedēte fictione quacūqꝫ: cū indifferenter se habeat ad gratiam et ad priuationem ei⁹ sicut prius dictuꝫ est de charactere baptismi. ¶ 4°. arguit contra illum moduꝫ ꝛ pro alio. s.

ꝙ talis confessio non valet ad remissionē culpe
nec pro tunc nec recedente fictione. q: talis im-
penitens aut confitetur suam impenitentiam q̄
est propositum non abstinēdi: aut nō. si non cō-
fitetur: tunc est fictus fictione q̄ est specale pec-
catum ⁊ conteptus sacramēti. ⁊ ita cōfessio eius
non est integra cum omittat confiteri illud pec
catū. confessio aūt q̄ nō est integra nō valet sed
est iterāda. ergo etc̄. si vero confitetur talem fi-
ctionem: non debet absolui. quia minister cū sit
instrumentū pncipalis agentis. s. dei non debet
aliquē absoluere quem scit a deo non absolui.
sicut instrumēta artis nō agūt nisi put mouētur
a pncipali mouente. sed sacerdos scit illum qui
non penitet a deo non absolui. ergo nullo mo-
do debet talem absoluere. ⁊ ideo dicit dionisius
in fine ecclesiastice hierarchie ꝙ sacerdotibꝰ vtē
dum est virtutibꝰ hierarchicis quomodo diuini
tas eos mouerit. si autē sacerdos presumat de
facto talem absoluere: peccat sicut ille qui a di-
uino ordine auertitur. nec absolutio consequit̄
effectum aliquem: quia virtus sacramento rum
est pncipaliter a deo: non autē a sacramētis vel
ministro nisi sicut a causa sine qua non. ⁊ ideo q̄
sic confitetur ⁊ de facto absoluitur: tenetur iterū
eadem confiteri ⁊ de eis absolui. hec durandus
in forma etc̄. ¶ Contra eandem conclusionem
arguit godofredus. 5°. quodlibet. q. 12. multi-
pliciter. pmo quia si aliquis virtute absolutiōis
facte consequatur gratiam postea ⁊ non statim
hoc est quia aliqua dispositio imprimitur in ani
ma ad quam sequit̄ gratia cessante impedimen
to quod est fictio que manet transeunte absolu
tione sicut post baptismum remanet character
ad quem sequitur gratia recedente fictione. sed
hoc non potest poni in absolutione sacramen-
tali. quia si ibi aliqua dispositio imprimitur: non
manet q̄diu absolutio impeditur. ergo non po
test poni ꝙ in ficte confitēte vi absolutionis pre
terite sequatur postea gratia et remissio pecca-
torum. minor patet. quia illa dispositio aut po-
test manere cum peccato: aut non. si non: ergo
nulla talis facta est in ficte confitente cum remā
serint peccata. si autem potest manere cum pec-
cato tūc habēs ex vna absolutione talē dispo-
sitionem si iterauerit peccatum: nō tenetur iterū
confiteri quia habet dispositionem que innata
est p sacramentalem absolutionem ad quā de-
bet sequi gratia ⁊ remissio peccatorū nisi sit im-
pedimentū ex parte hominis. hoc autē videtur
inconueniēs. ergo inconueniens est ponere ta-
lem dispositionem manentem in ficto per quā
postea sequatur remissio peccatorū. ¶. 2°. quia
de ratione sacramenti penitentie vel penitentie
sacramentalis est habere istas tres partes simul
saltem in proposito scilicet confessionem contri
tionem ⁊ satisfactionem. nec sufficit vnum eorū
sine alio in re vel in proposito. sed illa non sunt
in ficte confitente nec in re nec in proposito. er-
go eiꝰ confessio non est pars vere penitentie sa-
cramentalis. nec per consequens liberat̄ nisi cō-
fitendo iterato confessione que sit pars vere pe
nitentie. ¶. 3°. quia talis fictus saltem facto mē
titur et committit nouum peccatum fingendo
se velle dimittere peccatum quod quidem non
confitetur. ⁊ sic eius confessio nō est integra. er-
go debet haberi pro nulla. et sic non tollit̄ obli-
gatio precepti per talem confessionem. ¶. 4°.
quia ista fictio aut est falsa assertio qua confitēs
asserit se contritum cum non sit vel est defectus
puus displicentie de peccato. si primo modo
tunc committit nouum peccatū quod non con
fitetur. ⁊ sic confessio nulla est quia non est inte-
gra. si secundo modo: aut tenetur cōfiteri fictio
nem illam aut non. si non: hoc est contra te qui
ponis ꝙ debet confiteri fictionem. si sic: contra.
quia non potest confiteri fictionem modo quo
debet nisi dicat in speciali ꝙ talia peccata in spe-
ciali confessus fuit sine displicentia. quia sic so-
lum reducuntur ad noticiam sacerdotis omnia
peccata confessa: nisi forte confiteretur eidē cui
prius: et tunc sufficeret dicere confessus fui vo-
bis sine displicentia et de hoc confiteor. Item
cum defectus talis displicētie non dicat speciale
peccatum: non videtur ꝙ indigeat speciali con-
fessione si in confessione tali confertur aliquid
vnde recedente fictione consequatur remissio
peccatorum. sicut etiam baptizatus cum fictio-
ne: non indiget alio sacramento ad tollendum
reatū illius fictiōis nisi ꝙ recedat. sic ergo sequi
tur ꝙ ficte confitens tenetur iterū confiteri. ita
ꝙ si redit ad eum cui prius confessus fuit pecca
ta sua si ille habeat in memoria: sufficiat confite-
ri in generali fictionem suam. si autem aliter tene-
tur solū iterare in speciali. ¶. 5°. quia rationes
alterius partis non valent que sunt potissime
tres. prima est quia confessio que est pars peni-
tentie que est sacramentum: non requirit nisi ꝙ
homo ordinet se ad sacerdotem notificando ei
peccata sua ⁊ subijciat se clauibꝰ ecclesie. sed hoc
potest facere tam fictus q̄ȝ contritus. ergo con-
fessio sic facta sufficit ad penitentiam prout est
sacramentum: ita ꝙ non oportet ea iterare sequi
tur tamen suam fictionem confiteri. Secūdo ꝙ

fiete confitens implet preceptum ecclesie. sed nõ impleret nisi faceret illud quod requiritur ex parte confessionis. ergo et c̃. Tertio quia sacramentum noue legis est rememoratiuum demonstratiuum et pronosticum. sed pronosticum est respectu futuri. ergo sacramentum noue legis respicit gratiam futuram. et licet aliquis per confessionẽ presentẽ dato ꝙ non conteratur non habeat gratiam: tamen potest eam vi confessionis facte habere in futuro. ergo et c̃. ¶ Sed iste rationes nõ cogunt quod patet discurrendo per singulas. qz ad primam diceretur ꝙ confessio que est pars penitentie sacramentalis proprie accepta: requirit displicentiam peccati sine qua non est perfectum sacramentum penitentie propter defectum materie conuenientis que debet esse peccator contritus vel attritus: licet sit ibi aliquid pertinẽs ad confessionez sacramentalem quia tenetur celare audita sub sigillo confessionis. ad quod tenetur etiam si nullam absolutionez impenderit. ¶ Ad secundum dicendum est ꝙ preceptum de confitendo absolute: non est preceptũ ecclesie sed dei. sed confiteri tempore determinato: est preceptũ ecclesie. vnde dicendum ꝙ simplex narratio peccati sufficeret ad implendum preceptum ecclesie non tamen ad implendum preceptuz dei sine displicentia. vel potest dici ꝙ etiam non implet preceptum ecclesie quia eius confessio vt dictum est non est integra. item etiam non satisfacit intentioni ecclesie que intendit confessionem faciendã ad receptionem eucharistie dignam ad quam requiritur displicentia peccati. ¶ Ad tertium dicẽdum ꝙ sacramenta noue legis non dicuntur signa pronostica respectu gratie formaliter satisfacientis: sed magis demonstratiua quia semper in eis confertur gratia nisi sit defectus ex parte recipientis. sed dicuntur signa pronostica respectu q̄rundam aliorũ. puta respectu coniunctionis christi et ecclesie dicitur matrimonium signum pronosticum. et ideo argumentum procedit ac si essent signa pronostica respectu gratie et ideo non valet. hec godofredus in forma.

## Quantum ad articulum tertiuz

Quantum ad articulum tertiuz primo notandũ est prout accipitur ex dictis Sãcti Thome in hac distinctione q̄stione tertia sub diuersis articulis ꝙ in confessione scḋm ꝙ est pars sacramẽti: duo possunt considerari ex quibus pendet valor eius et necessitas. primum est debitum quo omnes semel in anno omnia peccata sua tenentur confiteri christifideles postq̄z ad ãnos discretionis peruenerint iuxta capitulum omnis vtriusq̄z sexus de pen. et remissi. Secundum est fructus seu effect⁹ confessionis: et hic est duplex. vnus est ordinare confitentem ad sacerdotem subijciendo illũ clauibus ecclesie quas habet sacerdos ex institutione christi tanquã iudex peccatorum datus in terris scḋm illud Joan. 20. quoruz remiseritis peccata remittuntur eis et quorum retinueritis retenta erunt. subijcitur autem is qui cõfitetur iudicio sacerdotis per confessionem per quam sacerdos eius conscientiam cognoscit. nam in foro penitẽtie in quo sacerdos iudex peccatorum est constitutus: non ad alterius accusationem vel testimonium fertur sententia: sed ipse peccator est sui accusator et testis per confessionem per quam conscientia peccatoris innotescit sacerdoti. Alius effectus est principalis et vltimatus confessionis sicut cause disponentis scilicet remissio peccatorũ scḋm illud Jacobi vltimo confitemini alterutrum peccata vestra et orate pro inuicem vt saluemini. vnde ambrosius libro de paradiso: non potest quisq̄z iustificari a peccato nisi ante fuerit peccatum confessus. Considerando igitur confessionẽ quantum ad debitum quo fideles confiteri tenẽtur et quantum ad primuz ipsius effectum. s. peccatorem clauibus ecclesie subijcere: contritio nõ necessario requiritur ad confessionez. De primo probatur. tum quia preceptum de confessione sicut iacet in capitulo omnis preallegato: non obligat ad confessionem faciendam cuz contritione. tum etiam quia contritio si vera est: non est sine gratia quaz nemo de cõmuni cursu scire potest se habere. iuxta quod apostolus dicebat prima Corinthiorum. 4°. nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. et Job. 9°. dicitur. et si simplex fuero hoc ipsum ignorabit anima mea. nullus igitur scire potest an sit vere contritus. vnde si preceptum de confessione peccatorum fienda obligaret confitentem ad contritionem tunc habendam: nullus scire posset an per confessionem a se factam liber fieret a precepto ecclesie. ex quo duo sequerentur. vnum est ꝙ oporteret plures eadem peccata confiteri. aliud est ꝙ per quamcũq̄z reiteratam confessionem nõ posset quis implere ecclesie preceptum. ac per hoc ꝙ preceptuz ecclesie obligaret ad aliquid impossibile quod ẽ contra dictum hieronimi anathematizantis euz qui dixerit deum precepisse aliquid impossibile. denique scḋm veriorẽ sententiam doctorꝫ theologorꝫ p̄cepta dei moralia nõ obligant hoiem ad illa ex

charitate implenda. nulla ergo ratione dicendū
est ꝙ preceptum de cōfessione ex vi precepti obli
get confitentem ad contritionem habendaȝ que
sine charitate esse non potest. De secundo ꝓbaṫ.
nam absq̧ gratia et per consequens sine contri-
tione: potest peccator sua cōfessione manifesta-
re sacerdoti peccata ab eo cōmissa. ac per hoc se
clauibus ecclesie submittere que contra peccata
ex institutione xp̄i ordinanṫ. item et potest reci-
pere absolutionem sacerdotis quāuis ꝓtunc nō
valeat ad peccatorum remissionem. Si vero cō-
sideretur confessio quantum ad vltimū et princi
palem effectum. s. remissionem peccatorum: ne-
cessario requirit in confitente contritionē de pec
catis. nam remissio peccatorum esse non potest
sine iustificatione. iustificatio autē peccatoris nō
fit sine contritione. vnde glosa super illud psalmi
sacrificium deo spiritus contribulatus dicit. spūs
contribulatus et contritus: est sacrificium in quo
peccata soluuntur. Ista videtur esse sentētia. S.
Doc. de confessione peccatoꝝ loco preallegato
articulo quarto vbi et tenet expresse ꝙ confessio
sacramētalis pōt esse informis et ꝙ agens confes
sionē peccatoꝝ coram sacerdote fict⁹. i. non con
tritus: nō tenetur recedente fictione iterare con
fessionē. ex quo sequitur ꝙ valuit confessio quam
fictus. i. nō cōtrit⁹ fecit quātum est ad implenduȝ
ecclesie preceptum. Et in respōsione ad. 2^m. dicit
ꝙ licet de ratione cōtritionis et satisfactionis sit
ꝙ homo vnitus sit deo ꝑ charitateȝ: non autem
est hoc de ratione confessionis. Item infra distin
ctione vigesima prima questione tertia articulo
primo sub articulo primo ad primum dicit. sicut
enim baptismus est sacramentum quamuis quis
fictus accedat nec est mutanduȝ propter hoc ali-
quid de essentialibus sacramenti: ita confessio nō
desinit esse sacramentalis quamuis ille qui confi-
tetur emendationem non proponat.

Secundo Notandum est prout S. Tho. expōit supra
distin. 4. q. 3. ar. 2. ad. p^m. ꝙ fictus ꝓprie dicitur
qui aliquid ostēdit dicto vel facto quod nō est in
rei veritate. hoc aūt circa sacramēta contingit q̄
druplicater sicut ipse doctor sanct⁹ deducit ex ver
bis Augustini tertia parte questione sexagessima
nona articulo nono in corpore. vno modo si is
qui ad sacramentum accedit: non credit. alio mo
do dicitur fict⁹ qui credēs sacr̄m: ipsum contēnit
nolens illud recipere. tertio modo dicitur fictus
qui circa sacramenti celebrationeȝ ritum ecclesie
non seruat. quarto modo accedit quis fictus ad
sacramentū per hoc ꝙ indeuotus. i. cum cōscien-
tia peccati mortalis accedit. et de ficto isto mo-
do vltimo nunc loquimur. cuius fictio contingit
dupliciter prout ideȝ Sanctus Doctor notat lo
co preallegato quarta. s. distinctione huius. vno
modo quando ex hac intentione aliquid dicitur
vel fit vt aliud ostendatur q̄ȝ rei veritas habet.
et isto modo fictio est speciale peccatuȝ. alio mo
do contingit fictio quādo. s. aliud ostenditur di-
cto vel facto q̄ȝ rei veritas habet: veruntamē nō
ea intentione id dicitur vel fit vt aliud ostendaṫ
q̄ȝ sit in rei veritate. et isto modo vt ibi Sanctus
Thomas innuit fictio non est speciale peccatum
sed circunstantia seu condicio aggrauans pecca-
tum non mutans speciem peccati. Ex quibus in-
ferimus ad propositum nostrū ꝙ loquendo de fi
ctione sm̄ vltimū modum in eo qui fictus acce-
dit quia non cōtritus ad cōfessionē: fictio non est
nouum peccatum mortale alias essȝ speciale pec
catum ab alijs distinctū que fictus confitetur. qđ
negat Sanctus Thomas in preallegatis verbis
de illo qui fictus accedit ad baptismū quia nō cō-
tritus vel indeuotus. Et est omnino simile de sa-
cramento penitētie. nam capiēdo eodēmodo fi-
ctum in vtroq̧ sacramento: eadem ratio est de fi
ctione vtrobiq̧. Cū ergo. S. Tho. dicat ꝙ in eo
q̄ fictus accedit ad baptismum fictio non est spe
ciale peccatum: consequens est ꝙ nec in eo qui fi
ctus quia non contritus accedit ad confessioneȝ.
Et confirmatur. quoniam si fictio qua quis non
contritus ad confessionem accedit esset speciale
peccatum: teneretur illā confiteri simul cum alijs
peccatis mortalibus. alio quin confessio non esset
integra et per consequens esset nulla ac per hoc
esset reiteranda. quod Sanctus Thomas in pre
allegatis verbis negat cum dicat: vnde non tene
tur iterare confessionem qui fictus accedit. in eo
vero quod statim subiungit dicens: sed tenetur
postmodum fictionem suam confiteri: satis appa
ret ꝙ fictio non fuit cum alijs peccatis confitēda
ex necessitate.

Tertio Notandum est ꝙ in dictis Sancti Thome loco preal-
legato in hac distinctione questione tertia articu
lo quarto sub articulo primo vbi dicit ꝙ qui fict⁹
accedit ad confessionem tenetur postmodum. s.
fictione recedēte confiteri fictioneȝ suā: videtur
esse quedā repugnātia. nam si talis fictio ē specia
le peccatū: simul cum alijs peccatis debuit peni-
tens illā confiteri. si vero non est speciale pecca-
tum prout. S. Tho. videtur sentire: nec simul cū
alijs: nec postmodum fictione recedente est ne-
cessario confitenda. propter quod sciendum est

q̄ in eo qui accedit ad confessionem fictus quia non contritus: duo possunt considerari quantum pertinet ad propositum. vnum est q̄ accedit impenitens vel non penitens de peccatis que confitetur. et hoc est materiale in fictione sup quod fictio ipsa fundatur. aliud est quia inquantū accedit impenitens vel non penitens: ipso facto aliud ostendit q̄ʒ in rei veritate sit. qui enim confitetur peccata sua sacerdoti: eo ipso ostendit se remissionem peccatorum per absolutionez sacerdotis q̄rere. ac per hoc ostendit se de commissis dolere ꝛ propositum habere non ea iterū cōmittendi sine quibus remissio peccatorꝝ haberi non pōt. quod non sic est in veritate in eo qui non contritus ad confessionem accedit. et hoc secundū est formaliter ipsa fictio. vtrūqʒ autē horū fm ea q̄ premissa sunt de mente Sācti Thome est circūstantia aggrauans et nō trahens in aliam spēm peccati. vt enim Sāctus Thomas dicit. p̄ᵃ 2ᵉ. q. 18. arti. 11ᵒ. illa circunstantia que non respicit specialem ordinem rationis in bono vel malo morali nisi presupposita alia circunstantia a qua actus moralis habet speciem boni vel mali: non dat speciez boni vel mali ipsi actui. sicut tollere aliquid in magna quantitate vel parua: nō respicit ordinem rationis in bono vel malo: nisi presupposita aliqua alia condicione per quaz actus habeat speciē boni vel mali quemadmodum hoc quod est eē alienum quod repugnat rationi. vnde tollere alienū in magna vel parua quantitate: non diuersificat speciem peccati: sed potest peccatum minuere vl' aggrauare. cum igitur fictio qua quis non contritus accedit ad confessionem non respiciat fm se specialem ordinez rationis in bono vel malo nec q̄ʒᵗᵘᵐ ad materiale nec quantū ad suū formale: consequens est q̄ neutro modo addat nouā speciez peccati sed sit circunstantia quedaʒ aggrauans. Quod autez neutro modo fictio fm se respiciat specialem ordinem rationis: probatur de primo. nā non conteri vel non penitere de peccato seu accedere ad confessionem absqʒ contritione et penitentia de peccatis mortalibus: nō repugnat fʒ se ordini rationis vel legi dei nisi presupposita alia condicione. s. q̄ talis accedens: peccata cōmiserit mortalia de quibus non penitet. nisi enī hoc presupposito: accedens ad confessionem sine penitentia ac contritione de peccatis mortalibus nō peccat mortaliter. sicut patet in eo qui sine cōscientia peccati mortalis accedit ad confessionez alicuius venialis propter ecclesie preceptum implendum vel ad supererogationem. iste enim accedit ad confessionem non cōtritus nec penitēs de peccatis mortalibus quia illa non cōmisit aut eorum conscientiam non habet: et tamen sic accedens non peccat. non ergo fictio materialiter sumpta que vt dictum est consistit in eo q̄ q̄s accedit ad confessionem non penitens vel non cōtritus addit nouam speciem peccati. Deniqʒ nec secundum. s. ipsa fictio formaliter sumpta. naʒ vt patuit ex dictis Sācti Thome in precedēte notabili: fictio qua aliquid ostenditur dicto vel facto quod rei veritas non habet sed non ea intentione vel fine vt aliquid ostendatur q̄ʒ sit in rei veritate: non est speciale peccatum sed circunstantia non trahens in aliam speciem. cum ergo fictio q̄ quis ostendit facto se contritum per hoc q̄ accedit ad confessionem cum tamen cōtritus non sit non ea intentione fiat fm cōmunem cursum vt aliud ostēdat q̄ʒ rei veritas habeat sed magis intentione implendi preceptum ecclesie de facienda confessione vel propter aliquod periculuʒ imminens aut etiam quandoqʒ desiderans per cōfessionem et consilium sacerdotis moduʒ inuenire quo a peccato resipiscat ꝛ in futurum cauere ꝓponat: consequens est fm mentem Sancti Thome q̄ talis fictio etiam formaliter sumpta nouaʒ speciem peccati non addat nec sit speciale peccatum. ex quo vlterius sequitur q̄ nec cum aliīs peccatis que fictus confitetur nec postmoduʒ fictione recedente: sit necessario confitenda. quoniam fm doctrinaʒ Sācti Thome et cōmuniter doctorum theologorum: circunstantie que in aliaʒ speciem non trahunt: non sunt de necessitate confessionis etiam si peccatum aggrauent. Quod ergo Sanctus Thomas dicit q̄ qui fictus accedit ad confessionem tenetur postmodum fictione recedente suam confiteri fictionem: intelligendū est fm distinctionem quam ipse ponit circa peccata recidiuantis infra distinctione vigesima secunda questione prima articulo quarto in corpore. dicit enim q̄ in confessione dupliciter est aliquid exponendum. vno modo directe: et sic exponi in cōfessione debet sacerdoti omne illud cuius absolutio seu remissio per confessionez queritur. et isto modo peccata dimissa nullo modo confiteri tenetur recidiuans nec in generali nec in speciali quicūqʒ confiteatur. alio modo indirecte sicut illud sine q̄ sciri non potest debitus satisfaciendi modus. sicut confitens confitetur interdū sacerdoti se esse infirmuʒ vt ei ieiunium non imponat. hec. S. Tho. Et ꝯsimili distinctione dici pōt in ꝓposito nr̄o q̄ q̄ fict⁹ qz nō ꝯtrit⁹ ꝯfessus ē peccata sua: tenet' postmodū. s. recedēte fictione suā fictionem confiteri non directe tanquā aliquid necessario delendum

per cõfessionem: sed indirecte vt cõsiderata cau-
sa fictionis: debita cautela p sacerdotez deinceps
adhibeat. nõ enĩ causa fictionis vna est semp nec
in grauitate equalis. et ideo ad remediũ adhibẽ
dũ et in futurũ precauẽdũ: debet fict⁹ fictionẽ suã
postq̃ recessit sacerdoti pãdere. ❡Sed ꝯtra id qđ
est premissum q̃ s. fictio accedẽtis ad cõfessionez
nõ cõtriti nõ sit speciale peccatũ obijci põt. q̃m f̃z
regulã supra positã ex dictis. S. Tho. illđ est spe-
ciale peccatũ quod est ꝯtra specialẽ ordinem ra-
tionis. sed predicta fictio importat aliquid con-
tra specialem ordinẽ rationis. s. sacrilegium. nam
accedẽs ad sacr̃m indigne: sacrilegiũ cõmittit qđ
est speciale peccatum quẽadmoduz si quis rapiat
alienã rem de loco sacro. ❡Ad hãc autẽ obiectio
nem respondem⁹ q̃ minor ꝓpositio nõ est vera.
non enim accedens ad confessionẽ fictus q2 non
ꝯtritus non tamẽ ea intẽtione vt aliud ostendat
q̃z rei veritas habet: cõmittit sacrilegiũ. nã sacra-
lis confessio nõ exigit necessario cõfitentẽ contri-
tum eo q̃ sit medicina infirmis. i. peccatorib⁹ de-
bita. vñ. S. Tho. supra distĩ. 9. ar. 3. sub. ar. p° ad
2m. duplex inq̃t est medicina. vna remouẽs mor
bum et talis debet infirmis. et huic cõparat bap
tism⁹ et penitentia. alia medicina est ꝓmouẽs in
sanitatem ꝑfectam: et talis non debetur infirmis
sed iam sanis. et huic comparatur eucharistie me
dicina. Item infra distin. 24. q. p°. ar. 3. sub. ar.
p°. ad. 3m. alique inquit medicine sunt q̃ exigunt
robur nature alias cum periculo mortis assumũ-
tur. et alie sunt que debilibus dari possunt. ita etiã
in spiritualibus q̃dam sacra sunt ordinata ad re-
medium peccati: et talia peccatoribus sunt exhi-
benda sicut baptismus et penitentia. illa vero q̃
perfectionem grẽ conferunt: requirunt hominez
per gratiam confortatũ. Idem dicit. 3a. p. q. 80.
arti. 4. ad. 2m. Ex quibus apparet nõ esse neces-
sarium vel debitum q̃ sacramentum penitentie
quantum ad confessionem et absolutionem sine
quibus non est: conferatur contritis qui sunt sani
ab infirmitate peccati cum sit medicina infirmis
idest peccatoribus debita. nec per consequẽs cõ-
mittit sacrilegium qui ad confessionez accedit nõ
contritus. nam sacrilegium cum sit sacramẽti vl'
rei sacre violatio: non cõmittitur nisi quando ali
quis facit contra id quod debitũ est rei sacre vel
sacramento.

❡**Quarto** Notandum est q̃ vt Sã-
ctus Thomas deducit p°
2e. q. 100. arti. 9. illud proprie cadit sub precep-
to legis: pro quo pena legis infligitur. ad institu
endum autem penam: aliter se habet lex diuina ꝛ
aliter lex humana. non eniz pena legis infligitur
nisi pro illis de quibus legislator habet iudicare
quia ex iudicio lex punit. homo autem qui est le-
gislator humane nõ habet iudicare nisi de exte-
rioribus actibus quia homines vidẽt ea q̃ parẽt
vt dicitur p̃mo Regũ. 16°. sed solius dei qui ẽ la-
tor legis diuine est iudicare de interioribus moti
bus voluntatũ s̃m illud psalmi scrutãs corda et
renes de⁹. et inde est vt ibi subiũgit q̃ modus vir
tutis qui ad motum vel actuz tãtũmodo interio
rem pertinet: non cadit sub p̃cepto humano. quã
obrem lex humana nequaquam diiudicat vtruz
volens vel eligens aut tali vel tali itentione ho-
mo legis preceptuz adimpleat. sufficit eniz q̃ ho-
mo legi humane subditus impleat legis precep-
tum quantũ ad subam operis. et pari ratione ho
mo non tenetur implere legis preceptum ex ha-
bitu informãte et radicato. vnde lex humana nõ
punit illum qui vult occidere sed non occidit: nec
iudicat transgressorem esse legis qui debitum ho
norem parẽtibus impendit ex naturali compas-
sione licet non ex electione rationis vel ex habi-
tu pietatis. Ex quibus inferimus q̃ preceptuz de
confessione semel in ãno fienda per capitulũ om-
nis vtriusq̃ sexus: non obligat confitentẽ vt con
fiteatur peccata sua contritus: cum illud precep-
tum sit legis humane et contritio sit actus inte-
rior. vnde quod decretalis dicit omnia: debet itel-
ligi distributio de oib⁹ pctis exteriorib⁹ nõ ꝺ pctis
cordis dũtaxat: de q̃bus tñ põt dici accipi hoc
sacri mysterii. Et si dicat q̃ ꝯfessio sacr̃alis ẽ ꝺ foro
penitẽtie et ꝑ ꝯsequẽs de foro conscientie que est
act⁹ interior: respõdem⁹ q̃ licet cõfessio s̃m se sit ꝺ
foro penitẽtie: p̃ceptũ tñ ꝺ ꝯfessione fiẽda ꝑ dictũ
capitulũ est ꝺ foro iudiciali. vñ nõ iplicat sigillũ se
creti quẽadmodũ sacr̃alis ꝯfessio imo a legislato
re ẽ to ti ecclie ꝓmulgatuz. S3 neq3 ꝯfessio, put ẽ ꝺ
iure diuio istituta a xp̃o ꝛ ꝓmulgata a iacobo obli
gat ꝯfitẽtem vt cõfiteat pctã sua corde cõtritus.
nõ q2 a deo dari nõ possit ꝺ hoc p̃ceptũ q̃ iudex ẽ
actuũ interiorũ scrutãs renes et corda: s3 q2 non
legit tale p̃ceptũ de facto fuisse ipositũ. vñ ꝛ btũs
iacob⁹ qui ꝯfessionis dterminationẽ exp̃ssit: simplr
locut⁹ est dicẽs. cõfitemini alterutrũ peccata vr̃a.
qđ aũt addit vt saluemini vbi videt contritio im
plicari sine q̃ pctõrib⁹ non est sal⁹ magis designat
finẽ p̃cepti q̃z sit p̃cepti ꝯdicio. finis eni p̃cepti nõ
cadit regularit̃ sub p̃cepto alias iplẽs p̃ceptũ diui
nũ sine charitate: eẽt diuini p̃cepti trãsgressor q2 fi
nis p̃cepti ẽ charitas vt apl's dicit p° Thimo. p°. qđ
tñ coiter nõ tenet. Nec obstat q̃ finis sit a legisla
tore intẽtus: q2 vt. S. T. dicit. p° 2e. q. 100. ar. 9.

ad .2m. intentio legislatoris est d duob9. de vno quidem ad qd intendit p precepta legis inducere et hoc est virt9. aliud aut est de q intendit preceptu ferre: et hoc est qd ducit vel disponit ad virtutem. s. act9 virtutis. no enim ide est finis precepti et id de quo dat preceptu. sicut neq in alijs reb9 idem est finis et qd est ad fine. hec. S. Tho. Ex quibus accipit q non ome qd legislator intendit quando fert legem: cadit sub legis precepto: sed illud tantmodo de quo intendit ferre preceptum. omnis eni legislator intendit p leges et precepta ab illo edita: subditos facere virtuosos p assuetudinem et actib9 preceptor. et tamen no illis sub pcepto imponit q sint virtuosi aut q opa faciat vt virtuosi. nam hoc preceptum non est sed finis precepti.

Quantu ad articulu quartu respondendu est obiectionib9 adversanor. Et quidez ad primu durandi dicit q assumit falsum. qz imo i sacro penitentie ornat9 imprimit, put in qstione precedente fuit deductu. ¶ Ad .2m. dicim9 q iteru assumptu e falsum. sicut eni in sacris q imprimut characterem character est dispositio manes cu gra et cum peccato: ita et in sacris characterez no imprimentib9 ornatus e dispositio q cu gra et cum peccato manere pot. et ad pbatione assumpti negat cosequetia. licet eni iterata cofessio virtute absolutionis sufficiesset quantu est de se causare ornatu: vbi tn illu inuenit: ornatu non causat sed forte auget. quemadmodu sacrm eucharistie natu est gram de nouo causare in no habete digne tn vel no ficte suscipiete. et tame in habete gram: no alia causat sed preexistente auget. vnde no est veru vniuersaliter q iterata causa iteret effect9: sed sufficit q vn9 et idez amplicet. ¶ Ad .3m. negat cosequentia. na quauis ornat9 indifferenter existere possit cuz gra et cu ei9 puatione: no tame indifferenter ad vtruq disponit: sed est dispositio ad sola gram. ac p hoc ad ipsum sequit gra recedente fictione. quemadmodu et in naturalib9 licet calor ignis calefacientis aquam stare possit cu forma et qualitatib9 aque contrarijs: ad sola tn forma ignis et ad eius qualitates disponit. ¶ Ad .4m. patet respsio ex his q dicta sunt in secudo et tertio notabilib9. ¶ Ad argumenta godofredi ad pmuz dicim9 ad pbatione minoris q illa dispositio pot manere cum peccato sicut et character. neq valet obiectio in cotrariuz: qz vt bene respodet bernard9 de gana co illa dispositio no agit nisi in virtute absolutionis date. quaobrez non het virtute nisi ad illa peccata q fuerut materia talis absolutionis. peccata aut postmo dum iterata: non sunt materia pterite absolutionis. et ideo virtus ipsi9 ad illa no se extedit. ¶ Ad .2m. dr q no aliud cocludit nisi q sacrm penitetie no het tota sua efficacia absq trib9 illis partib9 cotritione cofessione et satisfactione. hoc aut no militat contra nos cu ponam9 q q fict9 qz no ptrit9 cofitet peccata sua: no cosequit remissione pctor quousq recedente fictione heat cotritione. non aut cocludit argumetu q cofessio et absolutio non heant aliquem effectu sine alijs duab9. q aut argues dicit cofessionez no esse sacrale nisi simul cocurretib9 cotritione et satisfactione: falsu est. na vt dictu fuit in pcedente questione quauis sacrm penitetie ad sui pfectionez et coplemetu exigat omes illas ptes: consistere tn pot subalter in cofessione et absolutione licet no ita pfecte. vn quauis no simul cocurrat contritio et satisfactio: nihilomin9 tn cofessio et absolutio sacrales ee possut. sunt eni ptes pncipales sacri q sine alijs ee psit sicut caput et cor in aiali absq manu vl pede q ad coplemetu corpis pferut. ¶ Ad .3m. dicit q argumetu pcedit ex duob9 falsis. vnu est q accedes ad cofessione fict9 qz no ptrit9 comittit nouu pctm. aliud est q cofessio no est integra qn dictam fictione q s no cofitet. et de hoc latissime fuit dictu in secudo et tertio notabili. ¶ Ad .4m. dr q fictio de q hic loqmur est pur9 defect9 displicetie de peccato. qua fictione tenet fict9 quoda modo cofiteri no tn simplr. et d hoc lati9 dictu fuit i tertio notabili. ¶ Ad .5m. dr q rnsiones ibi posite ad rones alteri9 ptis no valet. no pma qn supponit falsuz. na vt. S. Tho. dducit i hac dis. q. 3. ar. 4. cofessio sacralis pot esse informis. i. sine charitate et p cns absq vera displicetia pcti: quauis sine illa sacrm penitetie no sit oio pfectu. et ad pbatione assupti dr q supponit falsu. no eni ma cofessionis sacralis est d necessitate peccator ptrit9 vl attrit9: s peccator absolute vl magis ipsa pcta. et ro supra tacta fuit in tertio notabili ex dictis. S. Tho. qz videlicet sacrz penitetie e medicina adhibeda c morbu pcti. ¶ Nec q valet scda rnsio na supponit q cofessio vt cadit sub pcepto diuino et no tm ecclie: debeat fieri necessario a cofitete ptrito. hoc aut falsuz e put i qrto notabili fuit dductu. Qd aute argues dicit cofessione ficti qz no ptriti no ee integra: falsu e. na vt pbatuz fuit i tertio notabili manifestatio talis fictionis no est de necessitate cofessionis sacramentalis cu no sit speciale pctm. Qz aut huiusce modi cofessio ficti no sufficiat ad receptione eucharistie: no e ad ppositu nrm in q non qrim9 qd reqratur ad cofessione p recipieda digne eucharistia: s qd illi debeat ex necessitate i quatu e sacral.

et ꝑterea posset qs cōfiteri ficte modo predicto et postmodū ad receptionē eucharistie cōteri fictione recedēte. in hoc certe casu confessio fuisset informis et ficta: et tamē cum contritione subsequente recedente fictione sufficiens esset ad digne suscipiendam eucharistiam et per cōsequens precepto ecclesie satisfacere. ¶ Nec tertia respōsio valet. quō ex nr̄a conclusione non sequitur ꝙ sacramenta noue legis aut etiā sacr̄m penitentie sint pronostica signa. nam ꝙ in casu nostro cōfessio et absolutio sacramentalis non demonstrent gratiam confitenti collatam sed conferendā: nō est ex natura sacramēti penitētie vel confessiōis aut absolutionis sacr̄alis: sed cōtingit ꝑ accidēs ꝓpter fictionē confitētis adiunctā. hoc aūt ꝑ accidens: nō obstat quin sacr̄a noue legis s̄m se et regulariter sint demōstratiua signa. Et preterea licet in casu fictionis predicte confessio et absolutio sint pronostica signa respectu gratie quā tūc non cōferunt sed in futurū fictione recedēte conferendā significant: et tamē respectu ornat⁹ quē in presenti conferunt signa sunt demōstratiua ac per hoc ꝑtinent ad sacramenta noue legis. vnde argumentū nō recte contra nos ꝓcedit. ¶ Ad argumentū ante oppositū respōdet. S. Tho. ī hac distin. q. 3. ar. 4. sub. ar. pᵒ. ad. 2ᵐ. ꝙ nō est simile. qꝛ contritio et satisfactio fiunt deo: sed confessio fit homini. et ideo de ratione cōtritionis et satisfactionis est ꝙ homo sit deo ꝑ charitatē vnit⁹ non aūt de rōne confessionis. Sed ꝯtra istā solutionem arguūt quidā qꝛ sicut vnio ad deū fit per charitatē: ita et vnio ad hominē erit ꝑ charitatē. et ꝑ consequēs idem iudiciū est de cōfessione que fit homini: et de cōtritione et satisfactione q̄ fiūt deo. Sed certe obiectio ista parū habet efficacie. quō vnio rōnalis creature ad deū: est vere et proprie per charitatē quia deus charitas est. et ideo Joānes apostol⁹ infert. pᵃ. Joā. 4ᵒ. ꝙ q̄ manet ī charitate in deo manet et deus in eo. cui cōsonat apostolus paulus. pᵃ Corin. 6ᵒ dicens. qui adheret deo: vnus spūs est. s. cū deo. iuxta qd̄ oñs ad patrē orans dicebat Joā. 17ᵒ. ego pro eis sanctifico meipsum vt sint et ipsi sanctificati in veritate vt omnes vnū sint sicut tu pater in me et ego in te: vt et ipsi in nobis vnū sint. vnio aūt hominis ad hominē: multipliciter fit q̄z per charitatē s̄m diuersas hominū societates. et in ꝓposito nostro est vnio hominis ad hoiem ꝑ subiectionē q̄ penitens ꝑ confessionē subiicitur sacerdoti. et iterum est vnio ꝑ cōmunicationē in vno sacr̄o et in actibus hierarchicis. vnde instantia parū habet momenti. Et in hoc articulus terminatur.

# Distinctio decima viij.

Circa decimā octauā distinctionē et si nē precedētis q̄ritur vtrū cōfessio non integra possit aliq̄d valere ad salutem et arguit ꝙ sic. qꝛ sacerdoti nō debet fieri cōfessio de peccatis nisi ꝓpter absolutionem. sed quandoq̄z sacerdos qui audit cōfessionē pōt de aliquibus peccatis absoluere et nō de omnib⁹. ergo ad minus in tali casu non oportet ꝙ confessio sit integra. ¶ In oppositū arguit̄ qꝛ ypochrisis est impedimētū penitētie. s̄ diuidere ꝯfessionē ad ypochrisim ꝑtinet vt augu⁹ dicit. ḡ cōfessio d̄bet esse integra sic vt oia pctā vni sacerdoti quis cōfiteat̄. ¶ In hac q̄stiōe erūt quattuor articuli vt supra.

Quantū ad primū articulū sit ꝯclusio pⁱma ꝙ cōfessio debet eē integra sic vt hō cōfiteat̄ vni sacerdoti omnia pctā q̄ sue memorie occurrūt. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac dis. q. 3. ar. 4. sub ar. 2. ¶ Secūda ꝯclusio ē ꝙ quāuis penitēs teneatur oia pctā sua vni sacerdoti confiteri: et tñ necessariū nō est ꝙ ab vno absoluat̄ ab oībus pctis ꝯfessis. s̄ pōt a q̄busdā absolui ab vno et a q̄busdam ab alio. Hanc cōclusionē tenet. S. Tho. loco preallegato in respōsione ad quartū.

Quantum ad articulū secūdū arguēdū est ꝯ conclusiones. Et q̄dē ꝯ pⁱmā arguit durādus nō q̄dē directe ꝯ ꝯclusionē s̄ ꝯ ei⁹ ꝓbationē dicēs ꝙ rō adducta ꝓ ꝯclusione non videt̄ necessario ꝓbare ꝙ necessariū sit oia peccata cōfiteri vni et eidē s̄ solū ꝙ est valde ꝯgruū. qꝛ s̄z eā non ē necesse oia pctā simul ꝯfiteri nisi rōne grauitatis quā vnū sortit̄ ex alio: vel rō ne medicine q̄ ꝓdesset ꝯ vnū et nō ꝯ aliud. s̄ ꝓpter pⁱmū nō oportet hoc ponere qꝛ circūstātie aggrauātes nō sunt d̄ necessitate cōfessionis: s̄ solū ille q̄ addūt nouā speciē pcti. s̄ vnū pctm̄ si recipiat grauitatē ex alio sibi adiūcto: nō tñ recipit nouā spēz. ḡ ad ꝯfessionē vni⁹ pcti si requirit̄

necessario q̄ fiat mētio de alio. nec ꝓpter secūdū .s. ꝓpter medicinā. q2 vel loquit᷑ de medicina que expellit morbū: vel d' illa q̄ preseruat a recidiuo. medicina aūt que expellit morbū peccati vnius nūquā est contraria medicine alteri' peccati. q2 eadē est medicina expellēs omne peccatū .s. grā. ergo ratione illius medicine nō oportet confiteri simul omnia peccata: nec medicina q̄ curat vnū peccatum grauet vel augeat aliud q2 istud nūq̄ est. nec ratione medicine preseruatiue: quia non est de ratione vere penitētie q̄ homo ab ea non possit excidere. ergo non est necessarium ad veram penitentiā q̄ exhibeant᷑ omnimoda remedia contra recidiuū. Alius est aūt mod' efficacior ꝓbans eandē conclusionē et ē talis. confessio respondet cōtritioni sicut signū signato. q2 ea q̄ sunt in voce: note sunt earū que sunt in anima passionum. et etiā correspōdet ꝑ simile. quia ꝑ cōtritionem fit mētalis cōfessio corā deo: sicut ꝑ cōfessionē vocalē fit manifestatio pctōꝝ corā ministro. sed contritio non pōt esse de vno peccato sine alio. ergo nec cōfessio. et sic patet q̄ cōfessio debet fieri integre de omnib' peccatis vni et eidē. qd̄ ē intelligendū de peccatis q̄ memorie occurrūt ꝑ maiā discussione cōsciētie q̄ debet cōfessionē precedere. hec durādus. ¶ 2°. pōt argui directe cōtra cōclusionē. q2 sicut ꝯfessio habet determinatū ministrū: ita videt᷑ habere debitā materiā q̄ est illud ꝑ quod peccata manifestant᷑. sed cōfitens vt videt᷑ pōt manifestare partē peccatoꝝ ꝑ vnū signū .s. verbo: et partem ꝑ aliud .s. scripto. ergo pōt partē peccatoꝝ manifestare vni ministro et aliā partē alteri. ¶ Cōtra secūdam ꝯclusionē arguit durādus dicēs q̄ licet ecclesia seruet illū modū .s. q̄ inferior audiēs totam ꝯfessionē absoluit d' casibus quibus pōt: superior autē ad quem remittit᷑ audit solū casum ꝑtinentē ad se et de illo absoluit: tamē cōtra istū modū et ꝯtra ꝯclusionē sequūtur aliqua incōueniētia. primū est q2 confessio q̄ fit inferiori integre de omnib' et ipse nō absoluit de oībus: nō habet aliquā absolutionē sibi correspondentē. secundū est q2 cōfessio q̄ fit supiori de solo casu ꝑtinente ad ipm: nō est integra. tertiū est q2 cū de illo peccato fuerit confessus inferiori dubiū est quare tenet᷑ iterato alij confiteri. quia quāuis rite cōfessus possit si velit iterato cōfiteri q̄ tamē ad hoc obliget᷑ nō videt᷑ rationabile. quartum est q2 absolutio q̄ fit ab inferiore et superiore nō est vna nec de eisdē peccatis sed de diuersis que omnia vident᷑ incōueniētia. Forte dicetur q̄ non obstāte q̄ inferior absoluat de casib' ꝑtinētibus ad ipm et supior de casu ad se pertinente: ē

tamē vna absolutio: quia q̄libet eoꝝ absoluit vt minister dei qui ē vnus licet ministri sint plures. sꝫ istud nō soluit imo poti' confirmat. q2 sicut minister nō absoluit nisi vice dei: sic nō fit ei confessio nisi vt ministro dei. si ergo absolutio q̄ fit a pluribus ministris ē vna ꝓpter vnitatē dei cuius ministri sunt: eodē modo confessio facta plurib' erit vna et sufficiēs. ¶ 2°. pōt argui contra vtrāq̄ simul cōclusionē. q2 sicut homo nō tenet᷑ confiteri integre nisi de quib' recolit: sic cū cōfessio fiat ꝓpter absolutionē: nō tenetur confiteri integre nisi ei qui pōt ipsum absoluere. vnde videt᷑ sufficere q̄ peccator cōfiteatur inferiori de illis de quibus pōt eum absoluere et de reliquis supiori: et ꝑ quēlibet absoluat᷑ de casibus ad eū ꝑtinētibus. absurdū enī videt᷑ q̄ aliq̄s teneat᷑ confiteri de aliq̄ peccato sacerdoti qui nō pōt eum de illo peccato absoluere. et sic videt᷑ q̄ licite pōt dimidiari tā cōfessio q̄ꝫ absolutio. ¶ Cōfirmatur q2 non est necesse vt quod semel cōfessi sum': iterū confiteamur vt habetur de peni. dis. ꝑ'. caplo mēsurā. sed dimidians confessionē curato et epō: rite confitet᷑ in casu in quo curat' non pōt eum absoluere de omnibus nec epūs vult audire nisi d' suis q2 nemo tenetur confiteri illi qui nō vult vel non pōt eum absoluere. ergo et c. et huius opinionis videtur esse bernardus de gannaco in impugnationibus henrici quodlibet primo. q. 26.

Quantū ad tertium articulū primo notandū ē q̄ vnū peccatum pōt aggrauari seu grau' fieri ex aliquo adiuncto tripliciter. vel nō mutādo spēm quēadmodū fit ex adiunctione circumstantiarū que per modum accidētis inherēt actui. sicut rem alienam tollere inuito dn̄o in magna quantitate grauius peccatū est q̄ꝫ in parua. vel mutādo spēm quemadmodū furtū vel rapina aggrauatur si fiat in loco sacro ex adiunctione sacrilegij. vel tertio modo si fiat ex adiunctione alterius peccati numero. quod licet speciem non mutet: est tamē nouum peccatū s'm se et nō tantūmodo peccati circunstantia. sicut actus furti precedens aggrauatur ex alio actu furti subsequente et ecōtra. peccati autem grauitas attendi pōt vel quantū ad peccatum in se sicut contingit in primis duobus modis in quorū primo grauitas attēdit᷑ s'ꝫ aliq̄d accidētaliter inherens. in secūdo vero attēditur grauitas s'm aliq̄d essentiale. aliquādo vero attēditur grauitas nō quātū ad peccatū in se ꝓpter directe loquēdo: sed quātū ad effectū qui relinquit᷑

in peccante. quanto eni actus peccati magis multiplicantur tanto fit in peccante maior dispositio ad peccandum. et non solũ in similib⁹ actib⁹ sed etiam in dissimilibus ea ratione quia ex quolibet actu peccati disponitur appetitus peccãtis ad repugnandũ vel nõ obediendũ iudicio ⁊ ordini rationis et ad sequẽdũ sue passionis impulsus. per quẽ modũ vt phs dicit. 2°. ethi. ex actib⁹ humanis generatur habit⁹. quãuis enĩ ex quolibet actu regulariter nõ generetur habitus: ex quolibz tamẽ actu causatur dispositio quedã ad habitũ et p cõsequens ad subsequẽtes actus. et de hoc. S. Tho. p^a 2^e. q. 51. ar. 2. et. 3. Quia ergo quodlibet peccatũ adiũctũ alteri in eodẽ subiecto fit grau⁹ et grauitas cuiuslibet peccati qd homo confiteri tenetur debet innotescere confessori ad moderãdũ penitentie iniunctionẽ et ad precauendũ recidiuantis lapsum: consequẽs est q eidẽ sacerdoti debeat peccator omnia peccata sua cõfiteri. alioquin sacerdos nõ posset totã grauitatẽ peccati agnoscere. vnde. S. Tho. in hac disti. q. 3. ar. 4. ad p^m sic dicit. vnũ per se cõsideratũ non ita demõstrat malam dispositionẽ peccãtis sicut quãdo cũ pluribus aliis cõsideratur. qr in vnũ peccatũ aliqs quãdoq ex ignorantia vel infirmitate labitur: sed multitudo peccator demõstrat maliciã peccantis vel magnam ipsius corruptionem. hec ille. Nec obstat q huiuscemodi grauitas peccati non mutet speciẽ vt sic non sit necessario cõfitenda: nam hoc est verũ tanquã sm se ptinens ad confessionem. sed tanquã circunstãtia peccatũ aggrauans: debet considerari et simul cũ peccato põderari vt innotescat illi p hoc q confessione p se exprimatur qr non est p se necessario confitenda. et tamẽ eo ipso q peccata p confessionẽ referantur: innotescit confessori grauitas quã vnum habet ex alterius adiunctione. quãobrem licet eiuscemodi grauitas non sit sm se confitẽda: peccata tamẽ ex quibus consequitur et innotescit: sunt eidẽ sacerdoti p confessionẽ exponẽda. Unde satis liquet ex premissis q ratio. S. Tho^e qua pbat omnia peccata esse vni sacerdoti confitẽda p hoc q vnũ peccatum ex adiunctione alteri⁹ fit grau⁹: est efficax ad ppositum. Nec certe est min⁹ efficax pbatio sumpta ex ratione qua medicina q prodest vni morbo alteri põt nocere siue sit medicina expulsiua morbi siue preseruatiua. nisi eni medicus confessor omnes peccatoris malas dispositiones et incẽtiua aut inducentia ad peccãdũ cognosceret possz nonnũq medicinã penitẽtie iniũgere adhibere q licet esset satisfactoria ac p hoc expulsiua reatus pene vni⁹ peccati: fuisset tñ occasionẽ prebẽs aliud incurrẽdi peccatũ. verbi gra. si penitẽs confiteretur se laute vixisse et taceret q peccatũ inanis glorie aut sup̃bie vel ypocrisis frequẽter cõmisisset: sacerdos volẽs reatũ gule a contrario p ieiunia et corpis maceratione expiare: occasionẽ preberet penitẽti supbiã aut ypocrisim cõmittendi exterminando iuxta verbũ euãgelij faciẽ suaz vt appareat hominib⁹ ieiunãs. q si penitens peccata supbie aut ypocrisis vel inanis glorie nõ tacuisset: sacerdos aliã imposuisset illi penitentiã q nõ fuisset ei occasio superbiẽdi. vnde gregori⁹ in pastorali. sepe enim qs dum se p abstinentiã ab ingluuie ciboꝝ restringere nititur: inanis glorie temptatione fatigatur. in quo nimirũ vnũ vitium nullatenus extinguitur nisi aliud nutriatur. et in superiori capitulo. curandũ est inquit pdicatori quaten⁹ sic tergatur tristicia vt nõ augeatur leticia. ⁊ sic repmatur aborta formido: vt tñ non crescat enutrita precipitatio. consimiliter et cõsiderãdo penitẽtiam put est medicina a morbo peccati preseruans: oportet penitentẽ omnia peccata sua eidẽ sacerdoti confiteri, ppter candẽ rationẽ ne. s. confessor ppter ignorantiã quorũdam peccatorũ imponat illi penitentiam que licet a quibusdam peccatis pseruet: aliis tamen incentiuum prebeat.

**Secundo** Notandũ est q integritas cõfessionis peccatorũ. i. q omnia peccata in speciali ⁊ indiuiduo penitẽs cõfiteatur vni sacerdoti et nõ fiat pluribus diuisa: magis ordinatur ad debitã satisfactionẽ imponendã cõfitenti et ad remediũ contra recidiuũ prestandũ q ad absolutionẽ p sacerdotem impendẽdã. Ad cui⁹ intellectũ considerandũ est put accipi põt ex dictis. S. Tho. in sequenti dis. q. p^a. ar. p°. et. 3° q efficacia absolutionis est p virtutem clauiũ quas habet sacerdos noui testamẽti. huiuscemodi aũt virt⁹ q^m pertinet ad absolutionem per sacerdotem confitenti collatam: ad tria se extendit. pmo ad remissionẽ culpe ad quã ecclesie claues agunt in re vel in voto ministerialiter tñ et dispositiue. in voto quidẽ: qm sine voto subiiciendi se clauibus ecclesie et earũ effectũ percipiẽdi: nulli põt fieri remissio culpe mortalis. in re vero: qm si ante absolutionẽ aliqs nõ fuisset pfecte dispositus ad grãm suscipiendã: in ipsa cõfessione et absolutione sacrali gratiam consequeretur si obicẽ non poneret. hinc est q sacerdotibus habentibus claues ecclesie dictũ est a dño Joan. 20. quoꝝ remiseritis peccata remissa erũt. Secũdo se extendit ad remissionẽ reatus pene eterne que simul cũ culpa remittitur ex vi clauium a passione christi efficaciã habentiũ. Tertio se extẽdit

virtus clauiũ ad remissionẽ partis pene tẽporalis satisfactorie. vnde et de pena q̃ in purgatorio debetur: aliquid virtute clauiũ p absolutionẽ remittitur. ita vt min⁹ in purgatorio puniat̃ absolutus ante satisfactionẽ iniunctã vel iniungendam decedẽs q̃z si ante absolutionẽ decederet. Ad hos quattres effectus circa quos efficacia clauiũ ecclesie p absolutionẽ versat̃: nõ necessario requiritur q̧ confessio peccatoꝝ sit integra modo preexposito eidẽ sacerdoti facta. ꝓbatur hoc. qm̃ huiuscemodi integritas cõfessionis ad hoc exigit̃ in confitente: vt sacerdos audiẽs confessionẽ cognoscat quantitatẽ et qualitatẽ grauitatis peccatorũ non solũ quam habẽt singula ex seipsis; sed etiaꝫ ex adiũctione alteri⁹ ad alterũ. sed ad predictos tres effectus nõ necessario exigit̃ q̧ cõfessor quãtitatẽ et qualitatẽ percipiat peccatoꝝ. nam non causant̃ neq̧ ꝓueniũt ex absolutione sacerdotis pensantis aut cõmensurãtis qualitatẽ et quantitatem peccatoꝝ; sed simpliciter ex virtute clauiũ per absolutionẽ confitẽti cõmunicatã: presupposita tamẽ vera peccatoꝝ contritione. his enim existentibus tres predicti effect⁹ ex absolutione cõsequunt̃ quantũcunq̧ magna et multa ac grauia sint nisi aliqua forte superiori vt ep̃o fuerint reseruata. vnde q̃z.ᵐ attinet ad effectũ ꝓprium absolutionis: nihil refert q̧ peccata confessa magna vel parua aut magis vel min⁹ grauia sint. Ad iniunctionẽ vero debite penitẽtie et ad precauendum ne penitẽs recidiuet: necessario exigitur integritas cõfessionis. ꝓbat̃ de primo. qm̃ iniuncta penitẽtia est ad satisfaciendũ deo ꝓ peccatis cõmissis. satisfactio aũt ex ꝓpria nominis rõne equalitatẽ ꝓportionis designat emẽde ad offensaꝫ. vñ et actus iustitie vindicatiue ponit̃ et diffinit̃ q̧ ẽ iniurie illate recompensatio q̃ certe fieri non põt nisi cõmensuratis quãtitate et qualitate pene ad culpam. debita ergo satisfactio ꝓ peccatis iniungi nõ potest p cõfessionẽ absq̧ cognitione quantitatis et qualitatis culparũ. hanc autẽ cognitionem cõfessor habere non põt nisi p cõfessionẽ plenam et integrã penitẽtis. eo q̧ iudiciũ sacerdotis in sacramẽto penitẽtie; fit ocultũ inter sacerdotẽ et reũ dũtaxat. in quo nõ est pars accusãs aduersa sicut in forensi iudicio: sed re⁹ ipse est spontaneus sui accusator. Probat̃ preterea de secũdo qm̃ medicina preseruans recte aptari nõ põt nisi pẽsatis singulariter causis et qualitatib⁹ morboꝝ: alioquin vt supra dicebat̃ posset dũ ab vno morbo preseruat: alterũ enutrire. vnde Augustinus diffiniẽs satisfactionẽ dicit q̧ est peccatoꝝ causas excidere et eoꝝ suggestionibus aditũ non indulgere. causas aũt peccatoꝝ non põt confessor excidere nisi plene et radicaliter cognoscat omnia q̃ peccata aggrauãt et eoꝝ augent maliciam. Patet igit̃ ex premissis q̧ nõ eque requirit̃ integritas cõfessionis modo supra exposito ad absolutionẽ p sacerdotẽ impendẽdã: et ad penitẽtiaꝫ satisfactoriã iniungendã. ac p hoc q̧ cõfessio integra peccatorũ vni facta sacerdoti: nõ necessario exigit plenam et integram absolutionem ab vno confessore impensam sibi correspondentem: sed potest absolutio dimidiari aut diuidi: cõfessione peccatorum integra et vni facta manente.

Quantum ad articulũ quartũ respõdendũ ẽ obiectionib⁹ aduersarioꝝ. Et q̃deꝫ ad primũ durãdi cõtra ꝓbationẽ p̃me cõclusionis dicit̃ p̃mo q̧ cum hec materia nõ sit demõstrabilis: nimirũ q̧ ratio. S. Tho. nõ sit necessario cõcludẽs. nam et ipse p eam nõ necessario cõcludere pretẽdit. Dr̃ secundo q̧ quicq̃d sit de rõne. S. Tho. ipsius tamen improbatio p arguẽtem adducta inefficax est. qm̃ minor ꝓpositio argumẽti falsa est ĩmo ꝓpter vtrũq̧ oportet illud ponere. nec valet rõ ei⁹ contra p̃mũ qm̃ supponit duo falsa. vnũ ẽ q̧ peccatũ alteri adiũnctuꝫ de quo loq̃tur. S. Tho. sit eius circũstantia. hoc aũt est falsũ. nã. S. Tho. loquitur de peccato adiũcto qd̃ est vel alterius speciei vel s̃m se est aliud numero ab eo cui adiungitur. circunstantie vero alicui⁹ actus nõ sunt alterius speciei: nec sunt alij actus s̃m numeruꝫ ab eo cui⁹ sunt circũstãtie. nã nõ sunt p seipsos act⁹: sed accidẽtia act⁹ si maneãt in ratione circũstãtiaruꝫ. aliud falsũ qd̃ suppõit est q̧ peccatũ nõ aggrauat̃ nisi vl' ex ipsi⁹ circũstãtia vel ex peccato alteri⁹ speciei. hoc certe falsum ẽ q: etiã aggrauat̃ ex peccato qd̃ nec est ei⁹ circũstãtia nec est alterius speciei sed ẽ aliud numero peccatũ. et de hoc lati⁹ deductũ fuit in p̃mo notabili. Neq̧ valet obiectio cõtra secundũ vtroq̧ modo sumat̃ medicina. nõ q̃deꝫ valet loquendo d̃ medicina expulsiua morbi qm̃ ratio arguẽtis ꝓcedit d̃ medicina q̃ est gr̃a q̃ q: expellit om̃e pctm̃: nõ p̃trariat̃ medicine alicuius peccati. S. Tho. vero nõ loquit̃ de hac medicina s; de medicina q̃ est penitẽtia iniũcta a sacerdote. hec eni quãuis nõ sit expulsiua peccati q̃ ad culpã: est t̃n expiatiua peccati quãtũ ad reatũ pene. et huiuscemodi medicina adhibita vni peccato; põt nõnũq̃z cõtraria eẽ medicine alteri⁹ peccati, put ex dictis beati gregorij ꝓbatũ fuit in primo notabili. Neq̧ valet obiectio loquẽdo de medi-

cina ꝯseruatiua. nā quāuis nō sit d̄rōne vere penitētie ꝙ homo penitēs nō possit ab ea excidere: ē tñ de rōne vere penitētie ſʒ ꝙ est sacr̄alis et a ministro sacr̄i imponit̄: ꝙ quātū est d̄ se sufficiēs sit ꝯseruare penitētē ne ab ea excidat. et ideo talis penitētia iponēda ē ad ꝯseruādū ab vno peccato: q̄ nō sit alteri⁹ peccati nutritiua. De modo aūt probādi cōclusionē quē arguēs dicit efficaciorē: non certe deberet ipe gloriari cū illū accepit a Sācto Doctore q̄ nec talē modū ꝓbādi ꝑtermisit. vñ loco ꝑallegato ꝓ cōclusione in risione ad secūdū sic dicit. sacerdos cōfessionē audiēs vicē dei gerit et ideo debet ei fieri confessio sicut fit deo in cōtritione. vñ sicut nō esset ꝯtritio nisi q̄s d̄ oīb⁹ cōtereret: ita nō esset ꝯfessio nisi q̄s d̄ oibus q̄ memorie occurrūt cōfiteat̄. hec ille. ¶ Ad. 2ᵐ. d̄r ꝙ supponit falsū .s. ꝙ signū ꝑ qḋ māifestant̄ peccata sit d̄bita materia sacr̄i penitētie. qḋ certe falsū ē. imo materia d̄bita sunt pctā quocūq; signo manifestētur. vñ rōsi et veris ꝓcedat: magis est ad ꝓpositū nr̄m q̄ʒ ad oppositū. q: sicut debita materia huius sacr̄i q̄ sunt pctā nō est diuidēda vel resciendenda sic vt penitēs q̄dā cōfiteat̄ et alia non: ita nec minister diuidi debet vt q̄dā peccata vni manifestent̄ et alia alij. ¶ Ad argumētū ꝯtra secūdā cōclusionē d̄r ꝑmo ꝙ cū eccl̄ia vt arguēs ꝯcedit seruet hūc modū ꝙ .s. inferior audiēs totā cōfessionē absoluit d̄ casib⁹ de q̄bus pōt: et supior ad quē remittit̄ audit solū casum ꝑtinentē ad se et de illo absoluit: iste tanq̄ʒ rōnabilior tenend⁹ ē. Dicit̄ secūdo ꝙ incōueniētia q̄ arguēs adducit nō militāt. nō primū q: sicut deductū fuit in secūdo notabili: nō ē necessariū ꝙ ꝯfessio quātū ad sui integritatē habeat absolutionē aliquā sibi correspōdentē. Neq; militat secūdū nā sufficit ꝙ ꝯfessio semel sit integra vni facta ad hoc ꝙ d̄bita penitētia iniungi possit. Neq; tertiū militat q: nō est inconueniēs ꝙ ꝓpter aliq̄d ꝯtingēs teneat̄ ꝑ accidens penitēs bis ꝯfiteri vnū pctm̄ sicut ꝑ accidēs bis absoluit̄ ab vno peccato qḋ in ꝑma ꝯfessione memorie nō ocurrit. nā tunc ab eo oblito penitens absoluit̄. et iterū ab illo absoluit̄ qñ postea memorie occurrit et illud ꝯfitet̄. Neq; quartū incōueniēs militat. q: nulla rō cogit ꝙ absolutio d̄ eisdē peccans sit vna et integra sicut ē ꝯfessio, ꝓut dictū fuit in respōsione ad ꝑmū incōueniēs. respōsione aūt quā arguēs introducit nō indigemus. ¶ Ad argumentū ꝯtra vtrāq; ꝯclusionē simul dicit̄ ꝙ licet cōfessio sit ꝓpter absolutionē: integritas tñ et inclusio cōfessionis magis est ꝓpt̄ debitā iniunctionē penitētie q̄ʒ ꝓpter absolutionē. argumētū aūt ꝓcedit quasi itegritas et iclusio cōfessiōis sit necessaria ꝓpter absolutionē qḋ est falsum prout deductū fuit in secūdo notabili. et ꝓpter hoc nec absurdū nec incōueniēs est ꝙ teneat̄ quis cōfiteri sacerdoti pctm̄ a quo nō pōt absolui. nō enī ad id tenet̄ ꝓpter absolutionē sed ꝓpter debitā penitentie iniūctionē q̄ taxari recte nō pōt aliquo tacito peccato. Ad cōfirmationē dicitur ꝙ assūptū est verū loquēdo de ꝑ se. secus aūt est ꝑ accidens. Et per ista patet responsio ad argumentum ante oppositum. Et in hoc articulus terminatur.

## Distictio d̄cima nona.

CIrca decimā nonā distictionē q̄rit̄ vtrū quilibʒ sacerdos possit vti claue quā habet in quēlibet hoīem. Et arguitur ꝙ sic. q: ꝑtās clauiū i sacerdotes descendit ex illa dñi auctoritate q̄ dixit: accipite spūm sctm̄ quorū remiseritis pctā remittunt̄ eis. sed illud indeterminate dixit de oibus. ergo habēs clauē pōt ea vti indifferenter in quēlibet. ¶ In oppositū arguit̄ q: in d̄cretis. 16. q. ꝑᵃ dicit̄. nulli sacerdotū licet parrochianū alteri⁹ absoluere aut ligare. ergo nō quilibet potest quēlibet absoluere. ergo ꝛc̄. ¶ In hac questione erūt quattuor articuli vt supra.

QVantū ad primū articulū sit ꝑma conclusio ꝙ claues ecclesie et ꝑtās sacerdotalis sunt idēre. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. supra dis. 18. q. ꝑᵃ .ar. ꝑᵒ. sub. ar. 2. ¶ Secūda conclusio est ꝙ sacerdos nō pōt regulariter loquēdo vti claue in quēlibet hoiem. Hāc ꝯclusionē tenet. S. Tho. in hac distin. q. ꝑᵃ. ar. 3. ¶ Tertia ꝯclusio est ꝙ sacerdos habet ꝑtātem arbitrādi in foro penitentiali. Hāc conclusionē tenet. S. Tho. distin. precedente articulo tertio sub articulo quarto.

QVantum ad secundū articulū arguendū ē contra cōclusiones. Et quidē cōtra primā arguit scot⁹ ꝓbādo ꝙ nō

sint idē character sacerdotalis ⁊ claues ecclie. qꝛ ille ptātes sūt distincte: qnarū vna pōt ēē sine alia. sed ptās cōficiendi corp⁹ xp̄i siue character sacerdotij pōt eē sine illa q̄ includit̄ i clauib⁹. ergo ⁊c̄. minor ꝓbat̄. qꝛ sic fuit in apostolis in cena cū dicebat̄ eis: hoc facite in meā cōmemorationē. vbi data est ptās conficiēdi eucharistiā sed non ptās clauiū vsqꝫ post resurrectionē Joā. 20. dicente xp̄o: quoꝝ remiseritis peccata et c̄. ℭ Consimilit̄ videt̄ posse argui de quolibet sacerdote nunc ordinato. pri⁹ enī dicit episcopus ordināndo: accipe ptātem conficiēdi vel celebrandi missam tā ꝓ viuis q̄ꝫ ꝓ defunctis dans ei calicē. ⁊ quibusdā īterpositis ponit manū sup caput ei⁹ dicens: accipite spūm sanctū quoꝝ remiseritis peccata remittūt̄ eis. vnde dicit ꝙ q̄libet sacerdos pri⁹ tēpore accipit ptātem ꝯficiēdi q̄ꝫ absoluendi. ergo est alia et alia. ⁊ istud ꝓbat ꝙ nō tm̄ distinguit̄ a charactere si character est aliq̄d vnum: imo ꝙ sunt distincte ptātes inter se. ℭ 3°. qꝛ character nō pōt esse nisi relatio. relatio aūt non pōt esse eadē ad plures terminos. sed corp⁹ xp̄i verū vel mysticū et cōsecratio hui⁹ ⁊ absolutio illi⁹ sunt distincti termini. ergo illud qđ est relatio ad consecrationē: non ē idē cū ptāte ad absolutionē. ℭ 4°. arguit ꝙ sint due claues simpliciter fm̄ essentiā et ꝙ possunt d potētia dei absoluta abinuicē separari. sicut enī aliquis nūc presidēs pōt alteri cōmittere auctoritatē cognoscēdi i causa nō cōmittendo sibi auctoritatē sententiādi in ea. vtpote si diceret cōmitto tibi auctoritatē examinādi causam istā et referas mihi vt sentētiē. posset etiā conferre auctoritatē sentētiandi sine auctoritate cognoscendi. vt si sic diceret: cōmitto tibi vt sine omni cognitione cause sententies sicut placebit: talis tm̄ cōmissio non esset ordinata alicui cui⁹ voluntas esset obliq̄bilis. ita nūc posset cōmittere de⁹ auctoritatē cognoscendi sine auctoritate sentētiandi. et eēt ista cōmissio si esset ordinata simpliciter in humanis. posset etiā de potētia dei absoluta alicui nō habēti volūtatē nō obliq̄bilē cōmittere auctoritatem sentētiādi sine oī cognitione cause. d potētia aūt ordinata siue de facto vtrūqꝫ cōmittit̄ cuilibꝫ sacerdoti. hec scot⁹ in forma. ℭ Cōtra secūdā ꝯclusionē arguit durād⁹ volēs ꝓbare ꝙ absolute loq̄ndo de sacro penitētie circūscribēdo oēm ordinationē ecclie: q̄libet sacerdos pōt quēlibet absoluere. et ei⁹ rō p̄ma est qꝛ ꝯcurrētib⁹ ad sacrm̄ q̄ sunt de necessitate sacri et d̄bita dispositione suscipientis: verū est sacrm̄ et suscipiēs recipit oēm effectū sacri. ſ circūscribēdo a sacro penitētie ordinationē ecclie: q̄libet sacerdos est debit⁹ minister: ⁊ cōfessio peccatoꝝ est debita materia. forma aūt debita est absolutio q̄ dr̄ absoluo te et c̄. confitens aūt si sit penitēs: est sufficiēter disposit⁹ ad suscipiendū tā sacrm̄ q̄ꝫ effectū sacri. ergo his concurrētibus nō solū est verū sacrm̄: sed etiā suscipiēs recipit oēm effectū sacri. maior patet. minor clara est quātū ad materiā et formā sacri. sed dubiū ē quātū ad ministrū et dispositionem recipiētis. et quātū ad hoc ꝓbat̄ sic. qꝛ ꝙ non q̄libet sacerdos sit debit⁹ minister nec q̄libet peccator penitēs sit sufficiēter disposit⁹ ad recipiēdū sacrm̄ penitentie et ei⁹ effectū a quolibet sacerdote: non pōt dici nisi qꝛ penitētia est sacrm̄ iudiciale et ideo req̄rit ꝙ ei⁹ minister sit sacerdos iurisdictionē habēs et ꝙ iudicand⁹ sit ei subdit⁹ qđ non inuenit̄ i quolibet sacerdote respectu cuiuslibet peccatoris. sed hoc nō cogit. qꝛ et si penitētia sit sacrm̄ iudiciale tm̄ est volūtariū. vñ sacerdos q est iudex in sacro penitētie: magis est arbitrari⁹ de voluntate partiū assumpt⁹ q̄ꝫ habēs iurisdictionē de se sup partes eis inuitis vel altero eoꝝ inuito. cū enī iudiciū penitētie agat̄ inter deū et hoīes: cōstat ꝙ ex parte dei sacerdos est iudex volūtarie assumpt⁹ q̄ sibi fecit sacerdotes mediatores et arbitros inter se et hoīes. et idē est ex parte hoim qꝛ quātūcūqꝫ sacerdos sciret peccatū penitētis: nisi ipe penitēs voluntarie illud exprimeret et exponeret se iudicio sacerdotis: nō posset sacerdos iudicialit̄ agere cū eo quo ad forū penitentie. ergo vbi peccator voluntarie se subijcit iurisdictioni sacerdotis assumēs eū quasi arbitrū quē de⁹ prius assūpsit ad hoc: videt̄ ꝙ ille sit ver⁹ iudex et homo verus subditus quātū ptinet ad tale iudiciū. sed hoc potest facere q̄libet peccator respectu cuiuscūqꝫ sacerdotis circūscripta omni ordinatione ecclesie. ergo tūc q̄libet sacerdos est ver⁹ iudex et quilibꝫ peccator cōfitēs vere penitēs est ei subiect⁹ vere vel subdit⁹. ℭ Cōfirmat̄ sic. qꝛ papa nulli est subdit⁹ nisi quaten⁹ volūtarie se ei subijcit. ex iure. n. diuino nulli subijcit̄ sed oib⁹ p̄est. ex iure vero humano nulli pōt subijci: qꝛ canonū statuta papam nō ligāt sicut nec leges impatorē vt notat̄ extra de ꝯstitutionib⁹ caplo p̄mo i glosa. ergo cū subijciat se alteri in foro penitētie: necesse ē ꝙ sufficiat subiectio q̄ fit ex mera volūtate. ℭ Itē hoc idem patet ex alio sic. qꝛ papa nō pōt se subijcere iurisdictioni alteri⁹ q̄ ad forū ꝯtētiosū. vñ non pōt committere alicui ꝙ excōmunicet eū nisi ei⁹ sententie paruerit. qꝛ talis iurisdictio inuolūtaria est q̄ ad subditū et ex alteri⁹ volūtate depēdet. et sic esset in iurisdictiōe fori penitētie nisi eēt mere volūtariū. ℭ 3°. sic qꝛ si ex ordinatione diuina minister

sacri penitētie est sacerdos hñs iurisdictionē:tūc
in casu extreme necessitatis nō possz quilibet sacer-
dos quēlibet pctōrem absoluere. qz nulla neces-
sitas mutat ministrū a deo īstitutū. vñ sicut in ex-
trema necessitate nullus pōt sacrā aliter absolui ni
si a sacerdote eo q̄ sacerdos ē minister institutus
sacri penitētie: sic nullus possz absolui nisi a sacer
dote habēte iurisdictionē si talis iurisdictio reqre
ret ad ministrū ex institutione xpi.tenet aūt eccle
sia q̄ in casu necessitatis quilibet sacerdos pōt quē
libet pctōrē de quolibet peccato absoluere: nec etiā
forte posset ↄtrariuz ordinare. ¶ 4°. qz dato q̄
minister sacri penitētie sit sacerdos habēs iurisdi
ctionē:idem sequit̄ qz cōsuetudo dat iurisdictio-
nem.sed tūc fuisset cōsuetudo q̄ quilibet absolue
ret quēlibet a quolibet.ideo ꝛc.sic ergo quilibet sacer
dos poterat absoluere quēlibet ei volentē confi-
teri:sicut oli iudices cartularijo unicuique homini se eis
subijcientibus dare poterāt nō alij. hec duo rādus in
forma. Postea vero ꝓbat alias duas ↄclusiones
quarū pⁱma est q̄ p ordinationē ecclesie congrue
factū est q̄ nō quilibet possit absoluere quēlibet.
secūda est q̄ ecclia hoc faciēdo nihil mutat d̄ essē-
tialibus in hoc sacr̄o. sed iste ↄclusiones nō mili-
tāt ↄ beatum thomā z s̄ ꝓ ipso; ideo ꝓbationes il
larū nō recito. ¶ Cōtra tertiā ↄclusionem arguit
scot⁹ ꝓbando q̄ sacerdos nō habeat ptātē arbi
trādi. pⁱmo qz nulli cōmittit̄ ptās arbitrādi i aliq̄
causa: cui⁹ arbitriū nūquā erit rectum ꝓpter quā-
cūqz diligentiā z possibilē adhiberi ab ipso sed tm̄
a casu vel p miraculū speciale.sed p quācūqz dili-
gentiā possibilē adhiberi a sacerdote nō pōt ipse
pertingere ad illud indiuisibile pene quo deus iu
dicat peccato zē eē dignū. si ergo cōtigat:hoc erit
a casu vel p miraculū speciale. ergo nō habet ali-
quā auctoritatē arbitrādi. ¶ 2°. quia nō est veri-
simile q̄ de⁹ dederit eccle ptātē arbitrādi sic q̄ ip
se voluerit arbitriū ecclesie ratificare et tñ q̄ ipos
sibile sit eā z recte arbitrari sic vt ratificet̄ nisi a ca
su vel p miraculū speciale. ¶ 3°. qz null⁹ cōstituit̄
arbiter inter ptes sub hac ↄditione q̄ possit arbi-
trer̄ ad volūtatē vni⁹ partis et hoc maxime quā-
do nō pōt determinate nosse volūtatē z illi⁹ ptis.
sed in iudicio penitentie ptes sunt de⁹ ꝛ peccator
inter quos est sacerdos arbiter. ergo nō ligat̄ p̄ce
cise ad arbitrandū illā penā quā de⁹ sibi infligeret
maxime cū nō possit sibi cōstare de volūtate dei
quo ad hoc p̄cise vt est mēbrū z ecclesie. ¶ 4°.
qz si sacerdos iponat penitētiā aliquātulū maio-
rē q̄z correspōdeat pctis: nō est ꝓbabile qui peni-
tēs teneat̄ eam iplere. ergo si aliquātulū pena sit
minor cōdigna: videt̄ sufficere. nā si nō alia citra
illam punctalē quā dictat diuina iusticia; ergo nō
o porteret explere aliquam vltra illud punctale
diuine iusticie. hec scotus in forma.

Quantuz ad ter-
tiū articulū pⁱmo notādū est q̄
claues eccle possunt dupliciter
ↄsiderari. vno modo quātū z ad
essentiā inq̄z.ᵐ s. sunt q̄dam ptās
ligādi atqz soluēdi in foro penitētie. q̄ ptās ē idez
subaliter qd̄ character sacerdotalis. diuidit̄ autē
et nominat̄ plures s̄m diuersos act⁹ ad q̄s ordi-
nat̄. et quātū z ad hoc claues eccle nō necessario
exigūt in suscipiente iurisdictionē. pōt eni claues
eccle et characterē sacerdotalē suscipe q̄ nullum
habet sibi subditū sicut monachus vel etiā z sim-
plex cleric⁹ cui aiarū cura cōmissa non est. iurisdi-
ctio aūt subditū vel subditos ꝓsupponit circa q̄s
est. nā et quēdā modū impiin habente cōnotat.
iudex siquidē ab habēdo iurisdictionē i subditos
dict⁹ est. vñ quēadmodū si nō est seru⁹ nō est dñs
ita si nō est subdit⁹ nō est iudex nec p̄lat⁹. Iux-
ta qd̄ aplus Ro.14°. arguit illū q̄ alienū seruum
iudicare ꝓsumit dicēs. tu quis es q̄ iudicas alienū
seruū: dño suo stat aut cadit. q̄si iudiciū nō debite
ferat̄ in alienū seu nō subditū. Et cōfirmat̄ ꝓposi
tū. qz p hoc q̄ aliqs ordinat̄ sacerdos ab epo: nō
hēt q̄ subditos epi ordinatoris iudicare hēat vel
absoluere aut ligare nec in foro exteriori nec i fo-
ro penitētie nisi cū hoc ↄstituat eū officialem vel
penitētiariū suū. Ex q̄bus i̇ferim⁹ q̄ p illa verba q̄
ordinādo sacerdoti dicunt̄ in ei⁹ ordinatione: ac-
cipe spūm sctūm q̄zꝝ remiseris pctā et ꝛc: ptās ordi
nis tātūmodo ↄfert̄ nō iurisdictionis. nō eni per
illa verba vt tactū est: adiudicat̄ seu assignat̄ or-
dinato i sacerdotē aliqs subdit⁹ in quē sicut in ꝓ-
priā materiā actū ligādi et soluēdi exerceat ex of
ficio. ¶ Alio modo pñt cōsiderari claues ecclesie
quātū ad exercitiū z act⁹ q̄ est ligare et soluere: et
isto modo necessario exigūt iurisdictionē in habē
te. qm̄ absoluere aliquē z a peccatis et illū z ligare
seu obligare ad penā tēporalē ex debito ꝓsoluen
dā q̄ duo sunt act⁹ clauiū: auctoritatē et imperium
reqrit supra ligatū vel absolutū. et ꝑ ꝯñs ptātem
iurisdictionis p quā pōt q̄s sententiā iudicialiter
ferre siue absolutoriā siue obligatoriā. nō eni aliud
est sententiā ferre: q̄z sentētialr ius dicere qd̄ ē act⁹
ꝓpri⁹ iurisdictionis. et qz exercitiū act⁹ clauiū est
de necessitate sacri penitentie eo q̄ huiuscemodi
sacrm̄ absqz actu sacerdotis absoluētis et ligātis
nō cōplet̄: inde est q̄. S. Tho. dicit sup̄ di. 17. q.
3. ar. 3. sub. ar. 4. q̄ de necessitate hui⁹ sacri est nō

solũ vt minister habeat ordinẽ sicut in alijs sacramẽtis: ſ etiã ꝙ habeat iurisdictionẽ. et ideo sicut ille qui nõ est sacerdos non põt hoc sacrm̃ ꝯferre ita nec ille qui iurisdictionem non habet.

**Secundo** Notandum est ꝙ licet forꝰ penitẽtialis ſ3 ꝗd possit dici volũtariꝰ inq̃ʒᵐ ad ꝑcipiẽdũ effectũ seu fructũ sacri exigit̃ ꝙ actꝰ penitẽtis ab eo voluntarie fiant: nã ꝯtritio est dolor volũtarie assumptꝰ ꝓ pctĩs: ꝯfessio aũt et satisfactio fructũ penitẽtie nõ obtinẽt nisi volũtarie fiãt: simplicit̃ tñ loquendo forꝰ penitẽtie ſm ꝙ ad sacrm̃ ꝑtinet: obligatorius ẽ et debiti rõnem ĩplicat. nã tria predicta ex parte penitẽtis et absolutio ex ꝑte cõfessoris ſm ꝙ ꝑtes sunt sacri penitẽtie vi habẽt obligatoriã. ꝓbat̃ hoc inducẽdo ꝑ singula. nã postq̃ʒ ꝗs est cõstitutus in peccato mortali: ex debito iuris diuini tenet̃ ꝯteri ꝺ pctĩs cõmissis ſm illud Luce. 13. putatis ꝗ etipsi. s. galilei ꝺbitores fuerĩt preter omnes hoĩes hĩtãtes in hierlm. nõ dico vobis sed si nõ penitentiã habueritis: oẽs similit̃ peribitis. primus aũt actꝰ penitẽtie virtutis et ꝑma pars sacri penitẽtie est ꝯtritio de pctĩs. Similr̃ et confessio pctõꝝ in foro penitẽtie ꝺbitũ importat ex sua institutione ſm illud Jaco. 5º. ꝯfitemini alterutrũ peccata vr̃a vt saluemini. fuit aũt ĩsta precepti ꝺ cõfessione ꝓmulgatio ꝑ iacobuʒ facta: sumpta ex precepto et institutione xp̃i quã iacobꝰ et alij apostoli habuerũt vel voce xp̃o ĩstituente: vel speciali dei reuelatione: quãuis in textu euãgelioꝝ expresse non habeat̃. nõ eñ oĩa q̃ xp̃s gessit scripta sunt ſm illud Joã. 20. multa quidẽ et alia signa fecit iesus in cõspectu discipuloꝝ suoꝝ q̃ non sunt scripta in libro hoc. Et videt̃ ꝓbabilit̃ dicẽduʒ ꝙ ecclesie p̃ceptũ de cõfessione fiẽda tp̃e determinato a quolibʒ pctõre ꝑ capl̃m omnis vtriusqʒ sexꝰ fundamentũ habuit ex institutione et p̃cepto xp̃i de ꝯfessione simplicit̃ fienda. nõ eñ videt̃ ꝓbabile ꝙ aliter tantũ oneris ecclia xp̃ianis ĩposuissʒ. ⁊ fortasse neqʒ ad id ꝑtãs ecclie se posset extẽdere cũ peccatoꝝ cõfessio fori penitentialis sit de essentia sacri cuiꝰ institutio ⁊ precepti obligatio ꝑtinet ad ꝑtãtem excellẽtie xp̃i. Deniqʒ satisfactio ꝓ peccatis cõmissis: debiti rõnem ĩportat q̃ omnis peccator tenetur deo satisfacere pro offensa in eum cõmissa ad arbitriũ ipsiꝰ. quod moderãduʒ deus sacerdotibꝰ velut eiꝰ ministris cõmisit. vñ et satisfactio actꝰ iustitie vĩdicatiue est q̃ ex ꝓpa rõne debitũ ĩportat. Demum et absolutio sacerdotis debitũ in ipso ĩplicat. tenet̃ eñ ex officio et ex obligatione diuini p̃cepti sacerdos absoluere penitẽtem ꝺ pctĩs sibi rite cõfessis de q̃bus est vere contritus. alias peccaret mortaliter iniuriã faciẽs cõfitẽti: ⁊ videret̃ nõ absoluẽdo sacri violator. Patet igit̃ ꝙ simplr̃ loquẽdo oẽs ꝑtes sacri penitẽtie rõnem debiti ĩportãt. et ꝑ ꝯñs ip̃m penitentie sacrm̃ nõ debet dici volũtariũ sacrm̃. ac ꝑ hoc sequit̃ ꝙ forꝰ penitentie simplr̃ et ꝑ se loquẽdo non est volũtariꝰ nec ex parte rei nec ex ꝑte iudicis. ſ est forꝰ iudicialis nõ iudicio arbitri vt ꝗdaʒ putãt sed iurisdictionali. est eñ iudex fori penitẽtie habens iurisdictionẽ in reũ. nõ eñ est in arbitrio penitentis cõfiteri vel nõ ꝯfiteri pctã sua: sed vt p̃missuʒ est tenet̃ ex debito iuris diuini illa ꝯfiteri. nec est positũ in eius arbitrio ligari aut absolui a cõfessore. neqʒ iterꝝ est in arbitrio penitẽtis se subijcere huic vel alteri sacerdoti: sed ex ꝺbito subijcitur per ꝯfessionẽ huic sacerdoti et non alij eo ꝙ subditꝰ sit huiꝰ et nõ illius. et q2 sup̱ hũc habeat iurisdictionẽ et nõ sup̱ illũ. est autẽ iudex fori penitẽtialis iurisdictionẽ habens sup̃ eos quos iudicat nõ soluʒ ex ordinatione ecclie sed etiaʒ ex vi sacri et institutione xp̃i. nõ quidẽ determinate sup̱ hũc vel illũ ſ indeterminate. eo eñ ip̃o ꝙ xp̃s instituit sacerdotes iudices in foro penitẽtie ꝑ illa ꝟba quoꝝ remiseritis pctã et c̃. Joã. 20. dedit eis simul cũ ꝑtãte clauiũ ꝑtãtem iurisdictionis in foro penitentie. nõ determinatã sup̱ hos vel illos: sed indistinctã sup̱ eos quos subijceret eis ecclia seu eius sũmus ꝑlatus ꝑtãte clauiũ ligãdos et absoluendos. Et ſm hoc verificat̃ q̃ꝺ S. Tho. infert vt in precedẽte notabili fuit allegatũ ꝙ. s. ꝺ necessitate sacri penitentie est nõ solũ vt minister habeat ordinẽ: sed ꝙ etiã hẽat iurisdictionẽ. q̃ꝺ verꝝ nõ esset nisi ex vi sacri et ex institutione xp̃i cõferretur ꝑtãs iurisdictionis saltẽ indistĩcte sacerdotibus. ꝓbat̃ hoc. nã oĩa q̃ sunt ꝺ necessitate sacroꝝ a xp̃o instituta fuerunt ad quẽ solũ ꝑtinet sacroꝝ ĩstitutio. Vñ cuʒ. S. Tho. dicat ꝙ de necessitate sacri penitẽtie est nõ solũ vt minister habeat ordinem ſ etiã iurisdictioneʒ: sequit̃ ꝙ de eiꝰ mente ꝑtãs iurisdictionis sacerdotũ sit a xp̃o indeterminate. huiuscemodi aũt iurisdictionis determinationem: xp̃s cõmisit vicario suo generali q̃ preest omnibꝰ in ecclia. s. btõ petro et in eo singulis eius successoribꝰ legitime succedẽtibꝰ. a q̃bus ꝓuincie diocefes et parrochie ſm gradus prelatoꝝ et cõgruẽtiã curatoꝝ sunt in ecclia xp̃i diuise. vnde. S. Tho. infra dis. 24. q. 3. ar. 2. sub. ar. 3. ad p̃mũ. quãuis inq̃t oĩbus aplis data sit cõmuniter ꝑtãs ligãdi et soluendi: tñ vt in hac ꝑtãte ordo aliquis significaret̃: primo soli petro data est vt ostẽderet̃ ꝙ ab eo in alios debeat ista potestas descẽdere. ꝓpter q̃ꝺ etiã ei dixit singulariter ꝯfirma fratres

tuos et pasce oues meas. hec ille. vbi qd̄ dicit ista ptās descēdere: intelligi debet q̄ ad vsū quātū ad ei⁹ determinationē ex pte materie. vel si intelligat quātū ad essentiā: debet itelligi ministerialr quēadmodū descēdit ipsa ptās ordinis nā auctorita tiue a xp̄o descēdit. et eodē modo intelligi debet qd̄ dicit supra dis.19. q. p̄a. ar. 3. sub. ar. p̄o. ad p̄m. q ipse. s. petr⁹ pre alijs hēt ptātem iurisdictionis q2. s. ab eo ptās iurisdictionis oibus determinat et limitat quantū ad materiā. s. subditos. vel loqtur d̄ iurisdictione q̄ ad forū causar. ¶ Ex q̄bus inferim⁹ p̄mo q omnis sacerdos habet ex sui ordinatione simul cū clauib⁹ potestatē iurisdictionis in foro penitētie quātū ad hitū et s̄m essentiā sup oēs hoies peccatores etiā sup papaz. indiget tñ quātū ad exercitiū act⁹: determinatione dicte ptātis ex parte materie circa quā seu obiectū: fienda p summū ecclie p̄latū vel p ei⁹ cōmissionē ordinariā vel delegataz. vñ sicut ordinatione pape determinat huiuscemodi iurisdictionis ptās i singulis sacerdotibus modo exposito q̄m ad alios p hoc q eos subijcit illis in foro penitētie: ita et determinat quo ad ip̄m papaz p hoc q papa eligit aliquē sacerdotē in cōfessorem. eo eni ipso se sue iurisdictioni submittit quā indistīcte habet sacerdos a xp̄o simul cū ordine sacerdotali. Et cōfirmat hoc. q2 papa ex iure humano nulli pōt subijci nā canonū statuta papā nō ligāt sicut nec leges impatorē. nec iterū ppria volūtate se pōt hoi subijcere tanquā pprio iudici iurisdictionem super eum habēti. nō enim pōt cōmittere alicui q illuz excōmunicet. et si de facto ipsum excōmunicaret etiā ad ipsi⁹ instātiaz: sentētia esset nulla q2 a non suo iudice. et sicut hoc est in foro contentioso: ita esset ꝛ in foro penitētie nisi sacerdos quē papa eligit in cōfessorē haberet ex sui ordinatione institutione xp̄i ptātem iurisdictionis in foro penitētie sup omnē hoiez quē ecclia seu ei⁹ summ⁹ prelat⁹ determinauit et illi actu subijceret. Dicere aūt q papa ppria volūtate pōt cōstituere sup se iudicem cui se subijciat in foro penitētie nō aūt in foro cōtentioso: est volūtarie dictuz et absq3 vlla rōne. nam vterq3 forus ex sui rōne exigit iudicē iurisdictionem hñtem sup illuz cui cōstituit iudex. papa aūt nulla ptāte humana neq3 etiā sua pōt subijci alteri⁹ hois iurisdictioni eo q ex institutione xp̄i omnib⁹ presit et nulli subijciat. Unde videt q sicut cleric⁹ non pōt etiā si velit renūciare p̄uilegio fori nec se subijcere iudici seculari nisi d̄ licentia pape a quo p̄uilegiū ecclesie emanauit: ita nec papa pōt renūciare p̄uilegio primat⁹ et summe ptātis ac iurisdictionis sup oēs hoies et q nulli hoim iudicialiter subijciat a xp̄o sibi et suis successorib⁹ cōcesso pmissorie p illa verba: tibi dabo claues regni celorū Mathei.16. et impletiue p illa verba. Joānis vltimo: pasce oues meas et pasce agnos meos. eo q huiuscemodi priuilegiū datū sit summo et generali vicario xp̄i sedē apostolicam legitime tenēti rōne dignitatis et apostolice sedis ac presidētie vniuersalis orbis toti⁹. quāobrē nisi q̄libet sacerdos haberet a xp̄o ptātem iurisdictionis in foro penitētie sup oēs hoies etiā sup papā modo supra exposito: nec papa posset se alicui subijcere tanq3 iudici: nec aliq̄s hoim posset illum iudicare aut absoluere ꝛ ligare iudicialr nec in foro penitētie nec in cōtētioso ppter defectum iurisdictionis q̄ necessario requirit in iudice vtriusq3 fori et sine q̄ sententia lata ipso iure est nulla tanquā a nō suo iudice. Uñ. S. Tho. infra dis.19. q. p̄a. ar. 3. sub. ar. p̄o. in cor. vsus inq̄t clauiū req̄rit aliquā prelationis ptātem p quā ille in quem vsus clauiū cōmunicat: efficit ppria materia illi⁹ actus. et in respōsione ad secundum ait. materia ppria ptātis ordinis efficit aliq̄s p iurisdictionē et ideo non pōt aliq̄s claue vti ad eū in quē iurisdictio nō dat. ¶ Secūdo inferim⁹ q ptās iurisdictionis in sacerdotib⁹ ad absoluendū et ligandū in foro penitētie: est res absoluta idez in essentia cū clauibus ecclesie et charactere sacerdotali. nec ex hoc sequit q debeant dici tres claues ecclesie: quoniam huiuscemodi ptās iurisdictionis in clauib⁹ ecclesie et maxime in claue sciētie iplicat per quā sicut sacerdos recipit dignos et excludit indignos: ita et admittit subditos et excludit non subditos. et ideo nō cōnumerat clauibus.

¶ **Tertio** Notādū est q vt. S. Tho. deducit in hoc quarto dis.18. q. p̄a. ar. 2. sub. ar. 3. opatio sacerdotis in vsu clauiū: est cōformis dei opationi cuius minister est. de⁹ aūt habet opationē et in culpā et in penā. sed in culpam ad soluendū quidē directe: ad ligandū autē indirecte in q̄m obdurare dicit dū grām non largitur. sed in penā habet opationē directe quātum ad vtrūq3 quia et penā parcit et penam infligit. similiter ergo sacerdos et si in absoluendo ex vi clauium habeat aliquā opationem ordinataz ad culpe dimissionez modo iam dicto: non tamē ligando aliquā opationem habet in culpā: nisi ligare dicat in q̄m non absoluit sed ligatos ostēdit. sed in penam habet ptātem et ligandi ꝛ soluēdi. soluit enim a pena quam dimittit: sed ligat ad penam que remanet. sed ad hanc ligare dupliciter dicitur. vno modo considerando ipsam quantitatem pene in cōmuni: et sic nō ligat nisi inquātū

non soluit sed ligatum ostēdit. alio modo consi-
derando penā hanc vel illā determinate: et sic li
gat ad penā imponēdo eam. hec scūs thomas.
Ex quib⁹ īferim⁹ ꝙ arbitriū qḋ fm doctores san
ctos cōmissum est sacerdotibus ad vsum ligandi
et soluēdi peccata ꝑ illa verba: quorū remiseritis
peccata remittunt̃ eis et quoꝝ retinueritis reten
ta sunt Joā. 20. nō vno modo intelligēdū ē: sed
diuersimode fm premissa. nā respectu culpe arbi
triū ligādi et soluēdi est in sacerdotibus qꝛ possūt
arbitrio suo admittere ad sacr̃m penitentie dig-
nos ꝛ excludere indignos. absoluit enī sacerdos
penitentē a culpa ꝑ hoc ꝙ sacr̃m penitētie illi cō
fert qḋ instrumētaliter et dispositiue ad remissio-
nem culpe opatur. ligat vero: excludēs ipm a ꝑ-
ceptione sacri. Sed respectu pene arbitriū ligādi
et soluendi est in sacerdotib⁹ multipliciter. ꝑmo
quātū ad penā eternā et hoc eo ipo modo q̄ coꝝ
arbitriū se extēdit ad culpā. nā reatus pene eter-
ne simul cū culpa vel remittit̃ vel retinet̃. secun-
do quantū ad penā tēporalē: ligādo quidē ꝑmo
cōmutādo ꝑ collationē sacri penā eternā in penā
temporalē ad quam penitēs obligat̃ soluēdaꝫ in
hoc seculo vel in futuro. secūdo iniungēdo peni-
tentiā ꝓ satisfactione et cautela peccatoꝝ. quam
penā penitēs tenet̃ soluere in foro ecclesie etiam
si culpā cōmissam excederet: quāuis in foro dei in
futuro seculo ad excessum nō teneat̃. in absoluen
do vero est arbitriū sacerdotis ꝑmo aliqḋ de pe-
na peccato debita ꝑ absolutionē remittēdo virtu
te clauiū. secundo remittēdo penā purgatorij in
toto vel in parte imponēdo penitēti penitentiaꝫ
ꝓ peccatis cōfessis iniunctam cui⁹ solutione facta
in hac vita tantūdē remittit̃ de pena in purgato-
rio persoluēda. ¶ Aduertendū tñ ꝙ huiuscemo-
di arbitriū sacerdotib⁹ a xp̄o cōmissum: esse debꝫ
nō fm ipsoꝝ meram et liberā voluntatē sed da-
te discretionis regulatū pensatis diuinis regulis
et qualitate penitētium ac etiā causis et facultate
peccatoꝝ. et precipue regulari debet diuino insti-
tu et spūssancti motione. Juxta quod dionisius
in fine ecclesiastice hierarchie dicit ꝙ sacerdotib⁹
vtendū est virtutibus hierarchicis q̄modo diui-
nitas eos mouerit. verum quia iudex arbiter nō
ita est astrict⁹ iuris regulis presertim in penis vel
inferendis vel remittendis quin possit ꝓ qualita
te loci tēporis vel persone et alijs pensatis circū
stantijs dispensare in statutis aut cōsuetis penis
ac regulis vel illas ꝓ suo arbitrio cōmutare. ideo
sacerdos iudex arbiter cōstitutus a xp̄o inter deū
et peccatorē: nōnūquā etiā clauē nō errāte ꝓ pec
catis grauiorib⁹ leuiores iniūgit penitētias et ꝓ
leuioribus grauiores et pro eisdē cōmissis diuer-
sas fm diuersitatē ꝑsonarū et mores hominū im
ponit penitētias. quēadmodū et prudēs medic⁹
fm ꝓpriū arbitriū arte medicine regulatū: va-
rias infirmis apponit medicinas pro singuloꝝ
egrotantiū qualitate cōsideratis tēporis et loci
atq̄ alijs circumstātijs. pene siquidē satisfactorie
precipue in foro penitentie vt medicine sunt pec
catoribus adhibēde. et quātū ad eiuscemodi va-
rias cōmutationes et dispēsationes attendit̃ ar-
bitriū sacerdotis iudicis fori penitētialis. qḋ mo-
do exposito regulatū in terris: iuxta verbū domi
ni Mathei. 10. approbatur in celis. Neq̄ obstat
huic approbationi ꝙ aliquādo post peractā peni
tentiā iniūctam a sacerdote discreto et circūspe-
cto: aliquid plus d̄ pena exigat̃ a peccatore i pur-
gatorio. qm̄ sacerdos prudēs et circūspectus nō
iniungit penitētiam tanquā simpliciter satisfacto
riam in oī foro: sed satisfactoriam in foro ecclesie
militātis in quo de occultis cōscientie iudicat̃. nō
ex cordis inspectione: sed per cōiecturas et fm al
legata ac cōfessa a reo et nō alias ꝓbata. vnde dis
cret⁹ confessor ꝓpter incertitudinē humani iudi-
cij vltra penitentiā iniunctā: merita passionis xp̄i
penitenti applicat vel applicanda precat̃ ad debi-
te satisfactionis complemētū. insup et dei miseri-
cordiā sup penitētem implorat in signū ꝙ penitē
tia iniūcta ab eo nō imponit̃ tanquā plene satis-
faciens sed aliūde complēda remittat̃. veruntā-
men sententia sacerdotis approbat̃ in celis qꝛ vt
ab homine et in foro ecclie iuste lata fuit pensa-
tis omnib⁹ q̄ fm humanā extimationē cōsiderari
potuerūt ꝓ q̄litate penitentis. cui vt Sāct⁹ Doc.
inquit infra disti. 20. ar. 2. sub. ar. 2. ad. 3$^{m}$. plus
ꝓdest quādo q̄ minor debito penitētia q̄ꝫ maior
q̄ magnitudine sua posset illū a expletiōe retrahe
re. et ideo id quod ꝑ eam in terris absolutum est
et remissum a sacerdote: in celis remittit̃ et abso-
lutuꝫ habetur a deo. quāuis residuū debiti a iudi-
ce exactissimo vsq̄ ad vltimū quadrantem vt in
euangelio legitur exigatur in purgatorio.

Quantū ad arti-
culum quartū respōdēdū est ob
iectionib⁹ in contrariū. Et q̄deꝫ
ad primū scoti ꝯtra primā cōclu
sionē negat̃ minor. et ad ei⁹ pro-
bationē negat̃ assumptū. imo in cena dñi per illa
verba hoc facite ꝛc̃: xp̄s dedit ꝑtātē et ꝯficiendi
ꝛ ligādi atq̄ soluēdi in foro penitētie: quāuis ad
vsum ligādi et soluēdi nō illā extēderit vsq̄ post
resurrectionē cū dixit apostolis: accipite spūꝫ san

ctum quorum remiseritis peccata et c. vnde Sanctus Thomas infra distinctione vigessima quarta questione secunda articulo tertio ad secundū dñs inquit discipulis dedit sacerdotalē potestatē quantū ad principalē actū ante passionē in cena quando dixit: hoc facite in meam cōmemorationem. sed post resurrectionē dedit eis sacerdotalem potestatē quantū ad actuz secūdariū qui est ligare et absoluere. Et p hec patet responsio ad $2^{m}$. quia pari modo episcop⁹ confert ordinando in sacerdotē totam ptātez sacerdotalē simul: sed primo quantū ad actū cōficiendi: et secūdo quantum ad actū ligandi et soluēdi. ¶ Ad. $3^{m}$. dicitur ꝙ vtraqꝫ ꝓpositio et maior et minor est falsa. maior quidē qm̄ vt determinatū fuit supra distictione quarta character de principali significato rem absolutam dicit cū respectu quodā adiuncto. minor etiam est falsa qr vt cōclusum fuit tertio libro distinctione octaua: vna relatio realis terminari pōt ad plures reales terminos: sicut eadē filiatione refertur vn⁹ fili⁹ ad pr̄em et matrez. ¶ Ad $4^{m}$. dicit̄ ꝙ argumentū ꝓcedit d possibili qd̄ non negam⁹. nos vero loquimur de facto esse et ideo nō est ad ꝓpositū. ¶ Ad argumēta cōtra secūdā conclusionē ad primū dicit̄ ꝙ minor est falsa si debitus minister dicat̄ et quantū ad ptātem et q̄ₒᵐ ad ptātis exercitiū. ⁊ ad ei⁹ ꝓbationē cōcedimus assumptū sed minor est falsa. nā vt deductuz fuit in secundo notabili: sacr̄m penitētie simplicit̄ loquendo nō est volūtariū imo quantū ad omnes sui partes implicat rōnem debiti. falsum est etiaz ꝙ sacerdos sit iudex arbitrarius de volūtate partiuz assūptus. imo est a solo xp̄o sūmo iudice sub delegat⁹. nō enim de cōsensu hominū peccatorū dictum est sacerdotib⁹ a xp̄o in persona apostolorū. quecūqꝫ alligaueritis sup terrā et c. Mathei 18. et quorꝫ remiseritis peccata remittunt̄ eis: et quorꝫ retinueritis retenta erunt Joā. 20. vnde gregori⁹ illud exponēs. principatū inquit superni iudicij sortiunt̄: vt vice dei quibusdā peccata retineant quibusdaz vero relaxent. neqꝫ est veruz ꝙ peccator ꝓpria volūtate se exponat iudicio sacerdotis sed ex debito diuini precepti ꝓmulgati per apl̄m iacobū dicentē: confitemini alterutruz peccata vr̄a. in cuius figurā xp̄s iusserat decez leprosis: ite ostēdite vos sacerdotibus Luce. 17. vbi super verbo sacerdotibus interlinearis dicit: q̄ sunt figura sacerdotij futuri in ecclesia. ¶ Ad cōfirmationem dicit̄ ꝙ assumptū est falsū quātū ad forū penitētie in quo q̄libet sacerdos ptāte sacerdotali iurisdictionē habet sup omnē hominez etiā sup papā, put deductum fuit in secūdo notabili. quāuis determinatio talis iurisdictionis fuerit pape cōmissa. qui eo ipso ꝙ eligit aliquē in cōfessorem determinat quo ad se iurisdictionez quā ipse confessor ex ordine sacerdotali habet quantū ad ipsam essentiā potestatis. Et s̄m hec debet intelligi quod. S. Tho. dicit distin. precedēte. q. 3. ar. 3 sub. ar. 4. ad. $4^{m}$. q. s. prelatis ecclesie concessuz est a iure ꝙ possunt sibi eligere proprios cōfessores qui quātū ad hoc sunt eis supiores. sicut etiaz vnus medicus ab alio curat̄ nō inquantū est medicus sed inquātū est infirmus. hec ille. vbi cū dicat qui quantū ad hoc sunt eis supiores: satis innuit ꝙ talis supioritas cōueniat sacerdotib⁹ ex ordine sacerdotali. ita vt eligere cōfessorē. i. determinare materiaz ꝯfessori: cōueniat prelatis pape inferiorib⁹ iure humano cōmissione. s. pape. ipsi vero pape conueniat iure diuino xp̄i. s. institutione. ptās vero ligādi atqꝫ soluēdi iudicialr̄ seu iurisdictionaliter omnē prelatū etiā papā: cōueniat sacerdotib⁹ nō iure humano sed diuino ex institutione xp̄i. ¶ Ad. $2^{m}$. dr̄ ꝙ argumētū ꝓpositū nr̄z cōfirmat. nā qr papa iure humano nulli subiectus ē nec ipse alicui hominū se subijcere pōt: null⁹ sacerdos posset iudicare papā in foro penitentie sicut nec in foro exteriori causarū nisi h̄ret iure diuino . s. a xp̄o iurisdictionē in foro penitētie sup illū. vñ falsum ē ꝙ iurisdictio sacerdotis in papā sit ei sola volūtate pape cōcessa. et de hoc lati⁹ dictū fuit in secūdo notabili. ¶ Ad. $3^{m}$. ꝯcedim⁹ totū argumentū qr nisi iurisdictio q̄ₒᵐ ad essentiā fuisset data a xp̄o omni sacerdoti in quēlibet hoiem: null⁹ posset etiā in extrema necessitate absolui sacᷓlr a quocūqꝫ sacerdote. vñ ratio ꝓ nobis facit. facultas igitur quā ius canonicuz tribuit oibus sacerdotibus ꝙ in casu extreme necessitatis absoluere possit quēlibet hoiem a peccatis: nō est ptās iurisdictionis quantū ad sui essentiā: sed ē determinatio extēsiua materie iurisdictionis. quā ex sua ordinatiōe habēt oēs sacerdotes a xp̄o. ¶ Ad. $4^{m}$ dicit̄ ꝙ talē iurisdictionē nō habēt sacerdotes ex cōsuetudine sed iure diuino. vnde argumētū procedit ex falso supposito. ¶ Ad argumēta scoti contra tertiā ꝯclusionē: ad primū dicit̄ ꝙ minor ē falsa. imo si cōfessor diligēs sit et circūspect⁹: sua discretione et s̄m regulas canonū et presertī diuino instinctu adiut⁹ poterit attingere in ligando aut soluēdo penitentē: rectū iudiciū q̄ₒᵐ ptinet ad forum ecclie in quo nō iudicat̄ semp s̄m absolutam adequationē pene ad culpā: sed s̄m ꝙ expedit saluti penitētis. ⁊ de hoc dictū fuit late in tertio notabili. Et preterea ad rectū iudiciū sacerdotis cū sit puri hoīs nō requirit̄ ꝙ attigat pūctualr̄ qd̄ iu

stũ est: ꝫ sufficit ꝙ parũ a limite iusticie distet. Et ꝑ hec patet rñsio ad secũdũ et tertiũ q̃ ꝓcedũt ex eodẽ falso supposito. s. ꝙ ipossibile sit sacerdoti re cte arbitrari circa penas debitas pctis sibi ꝯfessis. ¶ Ad. 4m. dicit̃ ꝙ nõ est silr̃ de penitẽtia maiore ꝯdigno et ꝺ minore cõdigno. q꞉ penitẽtia maior ꝯdigno: nõ tñ obligat ex delictoꝝ grauitate ꝫ ex iniũctione ꝯfessoris. q̃ nõ solũ iniũgit penitẽtiam ad satisfaciẽdũ ꝓ pctis: ꝫ etiã ad cautelã futuroꝝ et emẽdationẽ penitẽtis. vñ et post hãc vitã ꝓut S. Tho. dicit ĩ sradis. 20. ar. 2. sub. ar. 2. ad. 2m. nõ exigit̃ a penitẽte illud superexcedẽs ex iniũctione sacerdotis: ꝫ solũ q̃tũm sufficit ad debitũ soluendũ. pena aũt minor ꝯdigno nõ attingit ad plenã satisfactionẽ ꝓ peccatis cõmissis et ideo oportet aliũ de cõpleri. ¶ Ad argumẽtũ ante oppositũ pꝫ rñsio ex sup̃ dictis. Et in hoc articulus terminat̃.

## ¶ Distictio vigessima.

CIrca vigessimã distictionẽ q̃rit̃ vtrũ per indulgẽtias possit aliq̃d remitti de pena satisfactoria. et arguit̃ ꝙ nõ. q꞉ hoc ad ptãtem excellẽtie ptinet vt sine sacro effectus sacramẽtorũ tradat̃. ꝫ null⁹ hꝫ ptãtem excellentie nisi xp̃s. cũ ergo satisfactio sit pars sacri opãs ad dimissionẽ pene debite: videt̃ ꝙ null⁹ pur⁹ homo possit dimittere debitum pene sine satisfactione. ¶ In oppositũ arguit̃. q꞉ ecclia generalis nõ põt errare. q꞉ ille q̃ in oĩbus exaudit⁹ est ꝓ sua reuerẽtia dixit petro sup cui⁹ ꝯfessione fundata ẽ ecclia ego ꝓ te rogaui petre vt nõ deficiat fides tua Luce. 22°. ꝫ ecclia generalis indulgẽtias approbat et facit. ergo indulgẽtie aliquid valẽt. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

QUantuz ad primũ articulũ sit pma ꝯclusio ꝙ indulgentie valorẽ hñt ex meritis xp̃i ꞇ alioꝝ sctõꝝ. hãc ꝯclusionẽ tenet. S. Tho. ĩ hac dis. ar. 3. sub ar. p°. ¶ Secũda ꝯclusio ẽ ꝙ indulgẽtie valẽt per modũ recõpẽsationis et satisfactionis capiendo de meritis xp̃i et sanctoꝝ. hãc cõclusioneꝫ tenet S. Tho. vbi supra. et. 2°. quodlibet. ar. vltimo.

QUantum ad secũdũ articulũ arguẽdũ est cõtra ꝯclusiones. Et q̃dem cõtra secũdã arguit durãd⁹ preserti contra aliq̃ conterta in ꝓbatione eius dicens. ꝺ merito xp̃i nullũ est dubiũ quĩ ptineat ad thesaurũ eccl̃ie et sufficiat. xp̃s eni ꝑ passionẽ suã satisfecit q̃tũm ad sufficiẽtiã ꝓ peccatis mũdi sicut ꝑ dixerat ioãnes baptista: ecce agn⁹ dei ecce q̃ tollit peccata mũdi vt habet̃ Joã. p°. et pª. can. Joã. 2°. caplo. dicit̃ ꝙ ipe est propiciatio pro peccatis nostris et nõ solũ pro peccatis nostris sed totius mundi. constat aũt ꝙ nõ oĩes de mũdo saluantur sed pauci respectu alioꝝ ꝫm illud euangeliuꝫ multi sunt vocati pauci vero electi. ergo de pena xp̃i que sufficere põt ad recõpensandũ penã omnium peccatorum mundi debitã: semper multuꝫ restat cum pro paucis qui saluantur satisfaciat. et si omnes de mundo saluarentur adhuc meritum passionis xp̃i supabundaret. quia qua ratione sufficiẽs est ad satisfaciendũ ꝓ peccatis tot⁹ mundi eadẽ ratione sufficiẽs est ad satisfaciẽduꝫ pro peccatis plurium mũdoꝝ si essent. de merito aũt passionis sanctoꝝ potest verti in dubiũ vtrum pertineant ad thesaurũ ecclesie. posset enim videri ꝙ nõ. q꞉ vnus nõ põt mereri alteri sic ꝙ meritũ vni⁹ cedat alteri ad meritũ sed solũ q꞉ fruct⁹ seu merces meriti vnius redũdat in alterum vt cum aliquis seruit diuiti vt pauper ei obligatus a debito liberetur vel vt habeat mercedem operis in toto vel in parte prout placet operanti transferre. ex hoc sic arguitur. intẽtio merẽtis est necessaria ad hoc ꝙ fructus seu merces meriti sui redundet in alterum. sic eni fructus meriti passionis xp̃i in nos redundat ex eius expressa intentione. dixit enim hoc est corpus meũ quod pro vobis tradetur: et hic est calix et c̃. ꝙ aũtẽ intentio quorumcũq꞉ fuerit fructum passionũ suarum in nos trãsferre: nulla historia docet nec in gestis martyrum legitur. qualiter nobis per indulgentiã factam a quocũq꞉ nõ bene apparet. ¶ Idẽ probatur sic. illud quod est plenarie remuneratum vel postea remunerabitur: non videt̃ ꝙ sit pro alio satisfactorium. sed quicquid pene sustinuerũt sancti martyres vltra q̃ꝫ peccata eorum meruerunt est eis plenarie remuneratum vel resumpto corpore remunerabitur plenarie. ergo non videtur ꝙ illud possit nob̃ cedere ad satisfactionem. sed de thesauro ecclesie

datur nobis per indulgentiam pene satisfactori-
am secundum hanc opinionem. ergo pene quas sancti susti-
nuerunt non pertinent ad thesaurum ecclesie: sed
solum passio christi que excedit penam omnibus
peccatis mundi debitam. minor supponitur. ma-
ior etiam videtur ex precedentibus satis clara.
quia si tota merces meriti reddetur merenti et eam
in seipso et pro seipso recipit: nihil restat quod in
vtilitatem alterius possit cedere quia extra totum
nihil est. Sed tamen contra hanc rationem dicunt
aliqui quod secundum eam sequitur quod nullus homo nec etiam
christus homo possit satisfacere pro alio nec in toto
nec in parte: nec aliquis pro seipso que sunt falsa
et erronea. quod probant sic. quia dicunt quod ipsi christo
et omni homini plene remuneratum est vel plena-
rie remunerabitur in resurrectione quicquid merue-
runt sustinendo qualescumque passiones et quoscumque
labores. si ergo illud quod plenarie remuneratum
est alicui non potest cedere ad satisfaciendum pro
alio: sequitur quod nec ipse christus per passionem suam
nec aliquis sanctus fecit vel passus est aliquid quod
possit aliis cedere ad expiationem alicuius pene. im-
mo nec sibi ipsi cum totum remuneretur. Hec autem
instantia continet quedam manifeste falsa. con-
stat enim quod merita christi non fuerunt ei in seipso a
deo plene et perfecte remunerata nec remunera-
buntur sicut ceteris sanctis. nam summa merces qua
remunerantur sancti pro suis meritis est visio bea-
ta et fruitio. cetera enim omnia sicut dotes corpo-
ris et quecumque alia pertinent ad premium accidenta-
le quod est minus et respectu primi est quasi secundum
quid. cum ergo christus pro suis meritis non fuerit remu-
neratus visione et fruitione beatis: hec enim ha-
buit plenissime absque vllo merito ab instanti sue
conceptionis: patet quod merita eius non fuerunt ei
in seipso remunerata eque plene et perfecte sicut
ceteris sanctis nec illo summo premio quo deus
merita sanctorum et passiones remunerat supra con-
dignum secundum illud Ro. 8. non sunt condigne passio-
nes huius temporis ad futuram gloriam que reue-
labitur in nobis. ergo quod est ei minus plene remune-
ratum: potest nobis cedere ad satisfactionem et illud
potissime fuit meritum sue passionis. vnde omnes
doctores concorditer dicunt quod christus per suam pas-
sionem non meruit sibi nisi gloriam corporis et exaltatio-
nem sui nominis. nobis autem meruit redemptionem
seu liberationem a peccatis. et sic clare falsum est
quod isti dicunt de merito christi et eius remuneratione
in seipso et cetera. Item falsum est quod dicunt quod secundum
rationem nostram sequeretur quod nullus homo posset
satisfacere pro alio nec etiam pro seipso. quia pe-
na per penam recompensatur. si ergo quis pro pecca-
tis suis sit debitor pene et ipse contritus propria spon-
te vel ex sacerdotis impositione faciat aliquam pe-
nitentiam: quare non satisfaciet in aliquo pro seipso. si-
militer si de voluntate sacerdotis vel satisfacien-
tis vnus faciat penitentiam pro alio impositam: qua-
re non satisfaciet pro eo in aliquo non apparet ex
ratione nostra nec sequitur. Circa quod intelligen-
dum quod omne opus bonum factum pro deo in charita-
te est meritorium vite eterne. si autem sit penale non
solum est meritorium quia bonum: immo est sa-
tisfactorium pro pena nec plus remunerabitur in-
quantum penale nisi per expiationem pene debi-
te. semper tamen acceptum erit deo inquantum
est bonum et virtuosum et remunerabitur premio
essentiali. si autem operans non sit debitor alicu-
ius pene vel non tante: tunc opus suum penale
remunerabitur non solum premio essentiali quia
bonum fuit: sed premio accidentali quia fuit pe-
nale. et secundum hoc martyres non solum dicuntur ha-
bere auream hoc est premium essentiale: sed au-
reolam hoc est aliquod premium accidentale propter
penalitatem martyrii. cum ergo dicitur quod om-
ne opus bonum remuneratum est vel remunera-
bitur cuilibet in resurrectione: verum est quantum
ad premium essentiale. sed si sit non solum bonum
sed penale et operans seu sustinens penam fuit
debitor pene pro seipso vel sustinuit eam pro alio
tunc talis pena non plus remunerabitur quiam
cessit in solutionem alterius. hec durandus in for-
ma. ¶ Contra eandem conclusionem arguunt qui-
dam alii dicentes quod dubium est de merito christi et
quo ad penam damni et quo ad penam sensus.
quia quicquid sit de pena actualis peccati quo ad
penam sensus: non videtur quod penam damni christus
soluerit qui illam non sustinuit. ¶ 2°. quia cum
actuali mortali debeatur pena eterna: non fuit
tantum de penalitate in morte christi nec intensi-
ue nec extensiue quantum est in pena sensus eter-
na que est in inferno. vnde cum equalitas satisfa-
ctionis attendatur secundum comparationem pene ad
penam: christus quidem potuit mereri dimissio-
nem pene eterne totalem damni et sensus que fit
in baptismo adulti peccatoris; et commutatio-
nem pene eterne in temporalem que fit in peni-
tentia quia diuinitas illud operata est quia deus
agere et coagere potest et sic meritum fuit infini-
tum. sed non potuit vt videtur satisfacere pro pe-
na eterna. quia non potuit ex humanitate susti-
nere tantam penam quanta est illa inferni. nec di-
uinitas compassa est quia pati non potuit. immo videtur
quod nec solutio pene temporalis fieri possit, quia non potu-
it esse tantus dolor in morte christi: quantus est dolor debitus

omnibus peccatis confessio et confitendis in hac vita. ℂ 3°. arguitur quia ad ptãtem excellentie christi pertinet dare effectum sacramenti sine sacramento. ergo purus homo per indulgentias q̃ non sunt sacramẽta non potest dimittere penam q̃ est effectus sacramenti. ℂ Contra secundã cõclusionẽ arguit aureolus probando ꝙ papa põt dare indulgẽtias non solum per modũ recõpensationis et satisfactionis quod fit accipiendo de merito xp̄i et sanctorum: sed etiam auctoritate sibi tradita a xp̄o cum dicit: quodcũqȝ ligaueris super terram erit ligatum et in celis et quodcunqȝ solueris et c̄. absolute nihil aliud pro recompẽsatione dando: potest penas quas voluerit relaxare. probatur hoc. quia rescripta papalia obtinent vim iuris et auctoritatis sanctorum. cuius ratio ẽ quia sunt maioris auctoritatis in diffiniendo cũ ipse confirmet et det vim auctoritatibus sanctorum et iurisperitorum. sed in rescriptis papalibꝰ vbi continetur tenor indulgentie quam largitur videtur ꝙ relaxet auctentico modo: non autem per modum recompensationis acapiẽdo de merito christi. non eniȝ continetur in rescripto pape volumus ꝙ d merito xp̄i quod tibi applicamus relaxentur tibi centuȝ dies. sed dicitur sic. nos ergo de omnipotentis dei misericordia et auctoritate apostolorum petri et pauli confisi relaxamus tibi centũ dies et c̄. ex quibus patet ꝙ ibi non exprimitur nisi dei misericordia cuius ministri sumus et auctoritas apostolica. ℂ 2°. quia dictum fuit petro: quodcũqȝ ligaueris et c̄. tunc qui dicit quodcũqȝ nihil excludit. tunc arguitur sic. omne vinculum super terram impediens ab ingressu celi papa potest soluere et in eius potestate est auctentice relaxare apud quem est clauium plenitudo. sed obligatio ad penam est vinculum impediens super terram ab ingressu celi. nullus enim ingreditur quousqȝ reddat vltimũ quadrantem. ergo et c̄. ℂ 3°. sic. cui cõmittitur maius cõmittitur minus. sed maius est absoluere a culpa q̃ȝ a pena. et cõmissum est capiti ecclesie ab omni culpa sine exceptione absoluere. ergo et c̄. ℂ 4°. quia claues non solum extendunt se ad culpam sed ad penã. sed in aliquo sacramento quandoqȝ potest relaxari tota pena sicut in baptismo. ergo videtur ꝙ datum sit alicui in ecclesia maxime principi ꝙ saltem ministrando sacramentuȝ penitentie possit totam penam relaxare. nã relaxatio culpe fit mediante sacramento. relaxatio pene fit absolute licet quandoqȝ fiat etiam mediante sacramento. hec aureolus.

Quantuȝ ad tertium articulũ primo notandum est ꝙ vt ex verbis aplĩ acapitur Colo. p°. et ibi notat. S. T. xp̄s et ecclĩa est vna psona mystica cuius caput est xp̄s: corpus vero omnes iusti ex qbꝰ ꝯstituit̃ ecclesia. qlibet aũt iustus est quasi mẽbrũ huiꝰ corporis. iuxta quod ipe apostolꝰ dicit Ro. 12. multi vnũ corpꝰ sumus in xp̄o: singuli autem alter alterius mẽbra. dicitur autem ecclesia corpꝰ ad similitudinẽ vniꝰ hois. put. S. Doc. exponẽs dictũ verbũ aplĩ Colo. p° ait. Attendit̃ vero similitudo quantũ ad tria. p° q̃ȝm ad distinctionẽ mẽbrorũ ſm illud Ephe. 4°. et ipe. s. xp̄s dedit q̃sdaȝ qdeȝ apostolos: q̃sdaȝ aũt ꝓphetas: alios vero euãgelistas: alios aũt pastores et doctores ad cõsummationeȝ sanctoꝝ in opus ministerij in edificationẽ corpis xp̄i. Secũdo q̃ȝm ad ministerium quo vnuȝ membrũ alteri seruit ſm illud apostoli. pª. Cori. 12°. nõ põt oculꝰ dicere manui opa tua nõ idigeo aut iterũ caput pedibꝰ: non estis mihi necessarij. Tertio quia sicut cõstituit̃ vnuȝ corpꝰ ex vnitate anime: ita et ecclesia vna cõstituit̃ per vnitatem spũs. vnde apostolꝰ pª Corin. 12°. etenĩ ĩ vno spiritu oẽs nos in vnũ corpus baptizati sumus. et Ephe. 4°. vnuȝ corpꝰ et vnꝰ spiritus sicut vocati estis in vna spe vocationis vestre. Christꝰ cõsimiliter dicit̃ caput ecclie ad similitudinem capitis ĩ corpore naturalis quantũ ad tria. put ibi Ephe. p°. S. Tho. deducit. et. 3ª. p. q. 8. arti. p°. s. quãtuȝ ad ordinem et pfectionem et virtutem. q̃ȝm ad ordinem quidem: quia sicut caput est pma pars hominis incipiendo a supiori et altior ceteris: ita et xp̄s est primꝰ ꝓpinquitate ad deũ et altior cũctis gratia et virtutibꝰ. iuxta qd̃ apls dicit Ro. 8°. vt ipse sit primogenitus in multis fratribꝰ. Item et quantũ ad pfectionem. qꝛ sicut in capite hois est omniũ membroꝝ perfectio eo ꝙ in capite vigeãt oẽs hois sensus et interiores et exteriores: ita et perfectio spiritualis omniũ membroꝝ ecclesie viget in capite xp̄o in quo est plenitudo omniuȝ gratiarũ ſm illud Joã. p°. et vidimus gloriã eius quasi vnigeniti a patre plenum gratie et veritatis. Tertio quantuȝ ad virtutem influendi. qꝛ sicut virtus et motus ceterorum membroꝝ et corꝝ gubernatio fluit a capite propter vim sensitiuam et motiuã ibi predominantẽ: ita et omnis virtus ac motus ĩ spirituali vita fluit a xp̄o in omnia mẽbra ecclesie ſm illud Joãnis pmo. de plenitudine eius nos oẽs accepimꝰ. ℂ Ex supradictis inferimꝰ ꝙ sicut in corpe naturali virtus et motꝰ sin-

gulorꝝ membrorꝝ naturaliter cedit in ministeriũ
et ꝓfectũ tot⁹ corpis et ꝑ cõsequẽs omniũ mem-
brorꝝ corporis: ita et virtus et opatio ac mot⁹ et
passio cuiuslibet iusti ſm vitã spiritualez ordinatã
lege diuina in ministeriũ totius corpis ecclesie et
ex consequenti cedunt in profectum singulorum
ecclesie membrorum. Iuxta quod apostolus di-
cebat Gala. 6°. alter alterius onera portate ⁊ sic
adimplebitis legem xpi legem videlicet charita-
tis et dilectionis quam xps suis fidelibus pro no
uo mandato reliquit dicens Ioã. 13°. mandatuz
nouum do vobis vt diligatis inuicem sicut dile-
xi vos. Unde prima Corin. 12°. apostolus dice-
bat: pro inuicem solicita sunt membra. ⁊ si qđ pa
titur vnum membrũ: compatiuntur omnia mem
bra. siue gloriatur vnum membrũ; congaudent
omnia membra. vos autem estis corpus christi ⁊
membra de membro. Hinc est ꝙ beatus petrus
in canonica prima caplo q̃rto inquit. vnusquisq3
prout accepit gratiam in alterutrum illã admini
strantes sicut boni dispẽsatores multiformis grẽ
dei. vbi super verbo accepit iterlinearis dicit: qđ-
libet donum spiritus sancti ad seruiendum alijs
tam secularibus q̃ȝ spiritualibus.

**Secundo** Notandũ est ꝙ vt ac capitur ex dicti. S. T. in hac distin. ar. 3. sub. arti. 2. ad. 5^m. et infra dis. 4. q. 2. ar. p°. sub. ar. p°. et. 2°. bonum vnius cõ-
tinuatur alteri dupliciter. vno modo ꝑ charitatẽ
que est vinculum vniens membra ecclesie ex qua
vnione et mutuis operibus quodlibet membrũ
aliquod emolumentũ reportat ſm mensurã sta-
tus vniuscuiusq3 quẽadmodũ fit et in corpe natu
rali. et non solum in hac vita sed etiã in patria in
qua omnes d bonis singulorꝝ gaudebũt. vñ apo-
stolus Ephe. 4°. crescam⁹ inquit in illo ꝑ oĩa qui
est caput xps ex quo totũ corpus cõpactũ et con
nexũ ꝑ omnẽ iũcturã subministrationis ſm opa-
tionem in mensuram vniuscuiusq3 membri aug-
mentum corporis facit in edificationẽ sui in cha-
ritate. et de hac cõmunione ponitur articulus fi-
dei cum dicitur sanctorꝝ cõmunionem. propť hãc
cõmunionez ꝑpheta dicebat. particeps ego sum
omnium timentium te et custodientium manda
ta tua psalmo. 118. vbi interlinearis dicit: mẽbrũ
particeps est totius corporis. et iste modus con-
tinuationis et cõmunicationis est inter membra
ecclesie et sine indulgentijs et absq3 intentione fa
cientis ex virtute charitatis que omnia omnib⁹
charitate vnitis facit cõmunia. Alio modo bonũ
vnius cõmunicatur alteri per intentionem faciẽ-
tis et hoc dupliciter. vno modo per intentionem
determinate directam ad aliquem vt quãdo de
aliqua opera specialiter et determinate ad hoc fa
cit vt alteri prosint. huiuscemodi enim opera ſm
intentionem facientis efficiuntur eius pro q̃ fiũt
quasi ei a faciente collata. et isto modo cõmunica
tio bonorum vni⁹: alteri fit etiã nõ per indulgen
tias sed quilibet potest de bonis suis ꝓprijs pro
alio satisfacere seruatis his q̃ ad verã satisfactio-
nem requirunť. Alio modo fit cõmunicatio ⁊ cõ-
tinuatio bonorꝝ vnius alteri per intẽtionẽ facien
tis nõ imediatã et determinatam ad illũ sed me-
diate ⁊ ex consequẽti. et hic modus ẽ qui fit ꝑ in-
dulgentias quibus fit cõmunicatio ex intentione
facientis primo et imediate cõmuniter toti eccle
sie cuius ipse bona faciens membrũ est. et ex con
sequenti ac mediate et indeterminate fit cuilibet
membrorum ecclesie ſm determinationem eius
qui preest ecclesie cuius est bona ecclesie commu
nia singulis eius membris distribuere ad similitu
dinem capitis naturalis a quo fluit ⁊ distribuitur
virtus et operatio singulis membris corporis.
vnde sicut aliquis consequeretur fructum vt re-
missionem pene debite ex bonis alterius sibi da-
tis ad satisfactionem: ita et idipsum consequitur
si ei bona alterius per eum qui potest ad satisfa-
ctionem suorum delictorum distribuantur. ⁊ istũ
modum cõmunicationis inter membra ecclesie
docuit nos apostolus paulus Colo. ꝑmo dicens
gaudeo in passionib⁹ pro vobis et adimpleo eaq̃
desunt passionum xpi in carne mea pro corpore
eius quod est ecclesia. vbi glosa ordinaria passio-
nes inquit adhuc desunt eo ꝙ paritoria merito-
rum ecclesie non est plena neq3 adimplebitur ni-
si cum seculum fuerit finitum. dicitur autem pari-
toria vas aut dom⁹ vbi pariter multa inferuntur.
Et eniz. S. Doc. ibi dicit in postilla: deus ordina
uit in sua predestinatione quantum meritorum
deberet esse per totam ecclesiam tam in capite q̃ȝ
in membris sicut et predestinauit numerum ele-
ctorum. et inter hec merita precipue sunt passio-
nes sanctorum. sed christi scilicet capitis merita
sunt infinita. quilibz vero sanctus exhibet aliqua
merita ſm mensuram suam. et ideo dicit aposto
lus adimpleo ea que desunt passionum christi. i.
totius ecclesie cuius caput est christus. adimpleo
inquit idest addo mensuram meam. hec Sanct⁹
Thomas. Quibus consonat quod augustinus
dicit super. ps. 61. exponens ꝑmissa apostoli ver-
ba. ad cõmunem inquit hanc quasi rempublicaz
nostram quisq3 pro modulo nostro exsoluimus
quod debemus et pro posse virium nostrarum
quasi canonem passionum inferimus. Hunc etiã

modū cōmunicatiōis inuit idē apls. 2ª. ad Thi. 2°. cū dicit. omnia sustineo ppter electos vt et ipsi salutem ↄsequant. quod. S. Tho. exponens in postilla dicit. qz quecūqz bona fiūt: specialiter cedunt in bonū electoꝝ: non reproborum.

¶ Tertio Notādū est ꝑut colligit ex dictis. S. Tho. in hac dis. ar. 2. ad. 3m. Et infra dis. 45. q. 2. ar. pº. sub. ar. 4. Et dis. 49. q. 5. ar. pº. in cor. ꝙ opus bonū et penale ex charitate ꝓcedēs tripliciter potest considerari. vno modo fm ꝙ ꝓcedit ex radice charitatis: et fm hoc est meritoriū vite eterne. alio modo fm ꝙ ex genere suo est op⁹ bonū et virtuosuz et vt sic est meritoriū cuiusdā pmij accidētalis vt gaudij et laudis et honoꝛ. habet eni opus bonum ex habitu eliciente et ex ꝓprio fine ac ex debitis circūstantijs rōnem laudabilis ꝛ delectabilis. tertio modo pōt considerari inqꝫm est penale: et fm hoc habet ꝙ sit satisfactoriū ꝓ peccato. fit eni satisfactio ꝑ opa penalia inqꝫm est qdā recompensatio per quaz aliquid subtrahitur a peccāte quod sibi est pena fm adequationez ad id qꝺ peccatoꝛ quantū in se fuit subtraxit de honoꝛe dei. vñ fm hanc triplicē considerationē huiuscemodi op⁹ bonum et est remunerabile pmio essentiali vite eterne: et est remunerabile premio accidētali fm duplicem rationem quam habet meriti: et est satisfactoriū ꝓ peccato ratione penalitatis: ita ꝙ vnū horum nec impedit nec diminuit aliud. licet enī opus bonum de quo loquimur sit remuneratum pꝛemio essentiali: non ideo minus remunerabile est pꝛemio accidentali. neqꝫ his duobus premijs remuneratū: remanet min⁹ satisfactoriū ꝓ peccato. sicut enim vna ratio bonitatis ipsius opis aliā non consumit: ita nec cuiuslibet bonitatis ꝓfect⁹ alterius profectum consumit aut minuit sed magis iuuat. potentius est eni bonū qꝫ malū et magis sui diffusiuū ac cōmunicatiuū fm regulā dionisij libꝛo de diuinis nominibus. et tamē opus malum fm plures rationes malicie: multipliciter est punibile: neqꝫ pena vna aliam euacuat. Facit ad ista quia vt. S. Tho. dicit infra disti. 49. q. 5. ar. 2. sub. arti. pmo ad pmū: eidem merito fm diuersa que in ipso sunt diuersa premia respondēt. vnde et virginitati respondet aurea fm ꝙ pꝛopter deum seruatur imperio charitatis. aureola vero fm ꝙ est quoddam perfectionis opus habēs rationem victoꝛie excellentis. fructus vero fm ꝙ ꝑ virginitatem homo in quandam spiritualitatem trāsit a carnalitate recedēs. ¶ Ex premissis duo inferimus. vnum est ꝙ licet opera bona sanctoꝛū et passiones quas pꝛo xpo aut pꝛo iusticia sustinuerunt sint sufficienter remunerata vel remuneranda pꝛemio essentiali et accidentali fm ꝙ habent rationem meriti: nihilominus adhuc remanent satisfactoꝛia pꝛo peccato ex ratione penalitatis. vnde opera martyꝛum penalia non min⁹ restant satisfactoꝛia pꝛo peccato postqꝫ aureā. s. pꝛemium essentiale et aureolam quod pꝛemium est accidentale sancti martyꝛes receperunt: qꝫ ante earum receptionem. ex quo fit vt quantumcūqꝫ sancti viri remunerati vel remunerandi sint pꝛemio essentiali vel accidentali pꝛo merito suorum operum: nihilominus opera ipsa inqꝫm satisfactoꝛia sunt pꝛo peccato: permanent in thesauro ecclesie in quo semel reposita fuerunt distribuenda membris ecclesie per illum qui ecclesie preest. non enim opus bonum satisfactoꝛium inquātum huiusmodi est remunerabile pꝛopꝛie loquēdo. quoniam vt sic non est meritoꝛium cum sit datum in recompensationem ꝛ solutionem delicti. ratio autē soluti alia est a ratione meriti. ¶ Secundo inferimus ex dictis. S. Docto. in preallegatis locis ꝙ huiuscemodi opa bona quātūcūqꝫ pꝛo alijs deo offerantur vel alijs ad satisfactionē aplicentur: nihilominus pꝛosunt ipsis facientib⁹ et offerentibus vel applicantibus fm rationem q̄ meritoꝛia sunt siue pꝛemij essentialis siue accidentalis. eo ꝙ omne opus ex charitate pꝛocedens ē meritoꝛium facienti vt ei conueniat illud pꝛophete. et oꝛatio mea in sinū meum conuertetur. verūtamen inqꝫm ipsa opera bona sunt satisfactoꝛia pꝛo peccato non pꝛosunt facienti si ex ipsius intētione fiant et offerantur deo in satisfactionez alterius. quia opus bonum inquantum satisfactoꝛium habet ꝙ sit recompensatiuum pene debite ad reatum. recompensatio autem fit fm adequationem vnius ad alterum. vnde quia reat⁹ duorum peccantium maioꝛem recompensationem exigit qꝫ reatus vnius: consequens est ꝙ satisfactio facta pꝛo vno et quantitatem sui reatus non excedens non valet ad satisfactionez alteri⁹. op⁹ autem bonum fm ꝙ est meritoꝛiuz taxatur ex radice charitatis que rationem meriti non extēdit per se loquendo ad aliū preterquā ad habentez ipsam et per eam opantez. vt eni. S. Tho. notat infra disti. 45. q. 2. ar. pº. ad pmū: soꝛs vite eterne alicui non datur nisi pꝛo suis operibus. nam et si quis impetrat alteri vt ad vitam eternam perueniat: nūquam tamen hoc fit nisi per opera illi⁹ pꝛopꝛia. dum scilicet pꝛecibus alicuius alteri datur gratia per quam vitam eternam meretur. et fm hoc Apoca. 13°. scribitur opera enim illoꝛū sequūtur illos. hinc et apostolus ait. 2ª. Coꝛi. 5°.

omnes nos manifestari oportet ante tribunal xpi vt recipiat vnusquisqz ,ppria corporis prout gessit. Rationē aūt differentie assignat. S. Tho. in hac dis. ar. 2. sub. ar. 3. ad. $p^{m}$. Et infra disti. 45. q. 2. ar. $p^{o}$. sub. ar. $p^{o}$. q2 premiū essentiale respondēs operibus ratione meriti: redditur ſm dispositionem hominis. nā ſm capacitatez videntium erit plenitudo visionis diuine. et ideo sicut vnus nō disponitur per actum alterius: ita vnus alteri non meretur premium essentiale: nisi meritū eius habeat efficaciam infinitam sicut xpi cuius merito solo pueri baptizati ad vitam eternam perueniūt. sed pena tēporalis ,p peccato debita post culpe remissionē: nō taxatur ſm dispositionē eius cui debetur: quia quādoqz ille qui est melior habet maioris pene reatū. et ideo quātū ad pene dimissionem actus vnius efficit alterius charitate mediante.

**Quarto** Notandū est q vt. S. T. dicit supra dis. 15. q. $p^{a}$. ar. 2. ad. $p^{m}$. satisfactio non respondet peccato nisi ſm q est offensa dei. vnde talis modus esse debz satisfactionis qui conueniat ad tollendam offensam deo illatam. offensa autem alicui illata non conuenienter tollitur nisi fiat ſm recompensationem ad illatam iniuriā. huiuscemodi aūt recompensatio sufficiens esse non potest deo nisi ſm ipsius acceptationem eo q satisfactio fieri non possit deo ſm equiualentiam pene ad culpam considerato genere pene. et inde est q licet pena debita ,p peccato mortali sit pena eterna dāni z pena sensus eterna: homo vere z plene satisfacere pōt pro culpa mortali penam temporalem sensus tātūmodo sustinendo hic vel in purgatorio: ea rōne quia deus per misericordiam suam talē penaz acceptat in recompensationem sibi illate iniurie. Ex quibus inferimus necessariū non esse si aliqs pro peccato alterius satisfaciat q omnem penaz exsoluat q̄ debita est pro peccato ex ipso genere culpe. ita vt ,p pena dāni eterna peccato debita sustineat penam dāni eternam. et ,p pena eterna sensus: sustineat penam sensus eternā. sed sufficit q exsoluat ,p peccato penam ſm arbitriū dei illā acceptantis. nam et homini offenso sufficiēs pena est in recōpensationem offensa illa quā exsoluit offendēs ad beneplacitum et acceptationem offensi. vnde et ,p manu abscisa nōnūqz offendēs pecunia satisfacit eo q offensus illā in recōpensationem dāni acceptat. Inepta est igitur quorūdam instantia qua inferre putant q xps satisfacere non potuit ,p peccato mortali actuali eo q penam dāni hominis peccato debitam ipse nō sustinuerit. falluntur certe isti ignorantes propriā rationem satisfactionis que non consistit principaliter in adequatione ſm quantitatem et qualitatem pene quemadmodum restitutio: sed magis in acceptatione dei cui offensa ē illata prout Sanctus Thomas expresse dicit supra distictione decima quinta questione prima articulo tertio sub articulo secundo. quāuis loquendo de quantitate pene xpi quam pro peccato humani generis moriendo exsoluit: dici potest q virtualiter adequauit penam debitam pro peccato imo z superauit considerata condicione persone q̄ erat verus deus et homo cuius vita corporalis infinitū habuit valorem ex coniuncta diuinitate acp hoc potuit esse sufficiens recompēsatio vite spiritualis hominis perdite pro peccato. vnde. S. Tho. $3^{a}$. p. q. 48. arti. 2. ad. $3^{m}$. dignitas inquit carnis christi non est extimanda solum ſm carnis naturam: sed ſm psonam assumētem in quātuz. s. erat caro dei ex quo dignitatē habebat infinitam.

**Quinto** Notandum est ,put accipitur ex dictis. S. Tho. i hac dis. ar. 3. sub. ar. 2. ad. $p^{m}$. q remissio q̄ fit p indulgentias nō ptinet ad dispēsationē sacrorū sed ad dispēsationem bonoz cōmuniū ecclesie. vnde et legati ac alij non sacerdotes indulgentias facere possunt. et iterū in arbitrio dantis indulgentiā ē taxare quantū per indulgentiā de pena remittatur. sacerdos vero taxare non potest quantum per clauem ordinis in foro confessionis de pena peccato debita remittat: sed tantum remittitur quantum deus ordinauit. ex quo sequitur q potestas faciendi indulgētias non fuit petro concessa p illa verba Mathei. 16°. tibi dabo claues regni celoz et quodcūqz ligaueris sup terrā erit ligatum et in celis et quodcūqz solueris sup terrā erit solutum et in celis. neqz per verba illa quecūqz alligaueris sup terram et c̄. Mathei. 18. neqz p illa verba: accipite spūm sanctū quorū remiseritis peccata remittuntur eis et c̄. Joā. 2°. nam per omnia ista verba data est petro et apostolis ac eius successoribus potestas clauium ligādi et soluēdi in foro penitētie ſm cōmunem sanctorū doctoz sententiā. que ptās directe ordinat ad dispēsationem sacramēti penitentie. ad quam ptātem vt ex verbis. S. Tho. est premissum: nō ptinet relaxatio q̄ per idulgētias fit imo vt videtur nec huiusmodi indulgētiarū relaxatio ptinet ad ptātez iurisdictionis tāquā sit eius effectus directe et imediate. probatur hoc ex duobus. primo quia effectus ,ppriis iurisdictionis cadit in inuituz. pōt eni homo inuitus excōmunicari et inuitus ab excōmunicatione absolui. sed nulli inuito relaxatio que fit

per indulgentias communicari pōt. secūdo quia nullus pōt vti iurisdictione quā habet in seipsum nec in supiorē vel equalē. nemo eni pōt etiā si velit seipsum aut supiorē vel equalez excōmunicare aut ab excōmunicatione absoluere. et tamē faciens indulgētias vti pōt ꝑ seipso indulgētia quaz aliis concedit et ei⁹ effectū consequit̄. et pari modo pōt indulgētiam cōcedere suo supiori aut eq̄li. vnde quod. S. Tho. dicit loco ꝓxime allegato ꝙ. s. remissio que fit ꝑ indulgētias est effect⁹ clauis iurisdictionis: ōbet intelligi fm presuppositionem q2. s. faciēs indulgētias debet habere supioritatē et potestatē iurisdictionis ordinariā vel dlegatam sup eos quib⁹ dat indulgentiā. nō quasi facere indulgētias sit directe et imediate effect⁹ potestatis iurisdictionalis: sed q2 potestas dispēsandi thesaurū ecclesie merita videlicet xp̄i et scōꝝ non ptinet nisi ad illū qui preest illis quibus idulgentiā ꝓcedit. eo ꝙ dispensare bona cōmunitatis nō potest nisi q̄ cōmunitati preest. nec alys ea dispēsare pōt nisi illis q̄bus in cōmunitate degētib⁹ presidet. Et ꝙ ista fuerit mens. S. Docto. plane accipit̄ ex his q̄ dicit infra. ar. 5. sub. ar. 4. ad. pm. vbi dicit ꝙ episcop⁹ potest accipe sibi suffragia ecclesie que alys dispensat. quoꝝ effect⁹ imediat⁹ ē remissio pene ꝑ indulgētias et nō iurisdictionis. Et in responsione ad tertiū dicit ꝙ excōmunicatio pfertur ꝑ modum sententie quā nullus i seipsum ferre pōt: eo ꝙ in iudicio non pōt idē esse iudex et reus. indulgentia aūt nō per modum sententie datur sed per modum dispensationis cuiusdam quā homo pōt facere ad seipsum.

Q Vantū ad articulū quartum respōdendum est obiectionib⁹ aduersarioꝝ. Et q̄dem ad primū durādi cōtra primā conclusionē dicit̄ ꝙ minor ē falsa sicut diffuse deductū fuit in p̄mo et secundo notabili. ¶ Ad. 2m. dicitur ꝙ maior ꝓpositio nō est vsr vera. nam cum in operibus bonis alia ratio sit remunerabilis alia ratio satisfactoria: possunt bona opera sufficienter remunerari sine i re sive in spe et ꝙ insuper maneat in eis ratio satisfactoria qua non obstāte eoꝝ remuneratione sint vlterius satisfactoria ꝓ peccato. et de hoc latius dictum fuit in tertio notabili. responsione autem quā arguens intro ducit nō indigem⁹. ¶ Ad argumēta alioꝝ contra eandē ꝯclusionē ad p̄mū dicitur ꝙ ꝓcedit ex falso fundamēto. s. ꝙ satisfactio p̄ncipaliter cōsistat in adequatione pene ad culpam vel ad penā debitā ꝑ peccato fm quantitatem et qualitatē ad modū restitutionis. hoc aūt falsum est. imo p̄ncipaliter consistit satisfactio in acceptatione eius cui offensa fuit illata. et de hoc dictum fuit in quarto notabili. vnde nec ex ordinatione diuina nec ex ipsius acceptatiōe pena dāni recōpensat̄ per penā dāni. imo ex diuina institutione pro pena damni et pro pena sensus eterna fit sufficiens recōpensatio per penam temporalem virtute sacramenti penitētie ꝑ quod huiuscemodi fit cōmutatio: et ex christi institutione et ex efficacia passionis christi cui⁹ virt⁹ in sacramētis opatur. ¶ Ad. 2m. dicitur p̄mo ꝙ procedit ex eodem falso fundamēto ꝙ. s. satisfactio consistat p̄ncipaliter in adequatione pene satisfactorie ad penam absolute debitam ꝓ peccato fm quantitatem et qualitatem qd̄ falsum est. quinimo magis consistit in acceptatione dei q̄ pronior est ad remittendū penā q̄ȝ ad illā exigendū. Dicit̄ scdo ꝙ licet pena passionis et mortis xp̄i fm gen⁹ suū non fuerit tāta quāta pena sensus inferni: fuit tamen tanta īmo et supexcedēs in virtute considerata psona christi q̄ mortem et passionez subiit q̄ erat psona diuina ac ꝑ hoc infiniti valoris et ad merendū et ad satisfaciendū. et de hoc dictuz fuit in quarto notabili. Quod autē arguēs dicit diuinitatem in xp̄i passione nō fuisse compassaz: falsum est et hereticum vtpote contra symboluz fidei quod in ecclesia aperte concinit deum passuz crucifixum ac mortuum. vnde articulus fidei est deum vere fuisse passuz et mortuuz: quamuis nō fm diuinitatem sed fm humanitatem. ¶ Ad. 3m respondet Sanct⁹ Thomas in hac distinctione articulo tertio sub articulo p̄mo ad tertium: ꝙ effectus sacramentalis absolutionis est diminutio reatus. et hic effectus non inducitur per indulgētias sed pro eo faciens indulgentias soluit penā quam debebat de ecclesie cōmunibus bonis. hec Sanctus Thomas. Et supra in responsione ad secundum dicit ꝙ qui indulgētias suscipit nō absoluitur simpliciter loquendo a debito pene: sed datur sibi vnde debitum soluat. hec ille. et stat solutio in hoc ꝙ effectus sacramēti penitentie proprie est absolutio a peccato et reatus pene diminutio: non penam pro pena exsoluere quod fit ꝑ indulgentias. ¶ Ad argumēta aureoli contra secundam conclusionem: ad primum dicitur ꝙ minor est falsa. nam prelati ecclesie etiam popa circa sacramenta et effectus sacramentoꝝ sunt ministri tantummodo et dispensatores non auctores siue institutores fm illud prima Corinthioꝝ 4°. sic nos existimet homo vt ministros christi ⁊ dispensatores ministeriorum dei. Item nec sunt

domini bonorū ecclesie. non temporalium pro- ut. S. Tho. notat. 2ª 2ᵉ. q. 185. arti. 7°. et multo minus spiritualiū quod et. S. Tho. notat eodē libro. 2ª 2ᵉ. q. 100. ar. p°. in cor. et in responsione ad vltimū sic ait. quāuis enī res ecclie sint eius. s. pape vt p̄ncipalis dispēsatoris: nō tñ sunt eius vt domini et possessoris. et loquit̄ de reb⁹ spūalibus vnde et statī subdit. et ideo si reciperet ꝑ aliquare spirituali pecuniā nō careret vitio simonie. mini- stri aūt et dispēsatores nec auctoritatiue nec ꝑ li- bito sue volūtatis dispēsare pñt bona domini sui sed iuxta cōmissionē a dño sibi cōcessam. vñ et fi- delis et infidelis inuenit̄ pōt iuxta illud Mathei 24°. quis putas est fidelis seruus ⁊ prudens quē ꝯstituit dñs supra familiā suā. qđ exponēs chriso- stomus in homelia inquit. fidelem eum dicit: qm̄ nihil qđ dñi sui est sibi ꝑpriū fecit. nihil etiā de re- bus sui dñi vane et inaniter consumpsit. quocirca apostolus loco ꝑxime allegato dicebat. hic iā q̄rit tur inter dispensatores si fidelis quis inueniatur. Qđ aut̄ ē arguēs allegat q̄ in rescriptis papalib⁹ indulgētiaꝝ nō expresse dicit̄ de merito xp̄i qđ ti- bi aplicam⁹ et c̄: non obstat. nā postq̄ȝ fidei regu- la et ecclie doctrina nobis ꝯstat cunctos ecclesie prelatos ministros esse xp̄i: nō opus est in q̄libet ministerij actu idipm̄ exp̄mere. verūtamē in ipsis indultis papalib⁹ satis implicat̄ auctoritas indul- gēdi apud deū et erga papā ministeriū cū dicitur vt arguēs refert dō omnipotētis dei misericordia. quasi relaxatio indulgētiaꝝ p̄ncipaliter et prime- ua auctoritate aploꝝ petri et pauli: debeat intel- ligi de auctoritate nō p̄mcua sed delegata. ¶Ad 2ᵐ. dicitur p̄mo q̄ auctoritas allegata nō est ad ꝑpositū. nam p illa verba nec data fuit petro nec ꝑmissa potestas dispēsandi merita xp̄i et sancto- rum reposita in thesauro ecclesie, ꝑut deductum fuit in quinto notabili. Dicit̄ secūdo falsum eē q̄ relaxare peccata aut peccatoꝝ debita auctentice sit apud illū apud quē est clauiū plenitudo loquē- do de plenitudine data puro homini: nisi intelli- gatur auctētice dictum ab auctoritate delegata. ¶Ad. 3ᵐ. dicit̄ q̄ assūptū nō est vlr verum. vnde si valeret modus arguēdi: nō solū papa posset in- dulgētias facere: sed et omnis sacerdos cui com- missum ē a culpa absoluere. ¶Ad. 4ᵐ. dicit̄ p̄mo q̄ argumētū non est ad ꝑpositū. q̄ m̄ relaxatio q̄ fit p indulgētias non ptinet ad claues ecclie nec ad sacramētoꝝ dispensationē prout dictū fuit in quinto notabili. Dicit̄ secūdo q̄ similitudo nō te- net. qm̄ baptism⁹ est q̄dam spūalis regeneratio i qua baptizatus christo regeneratur. ⁊ ideo nimi- rum q̄ in eo tota pena debita pro peccatis relaxe- tur sicut et fit plena absolutio peccatorum. sacra- mentum vero penitentie ordinatur ad sanatio- nem per modum medicine cuius non est omnes morborum reliquias et defectus totaliter eradi- care. ¶Ad argumentum ante oppositum respō- det Sanct⁹ Thomas in hac distinctione articu- lo tertio sub articulo primo ad tertium, ꝑut rec- tatum fuit supra in responsione ad tertiū contra candē cōclusionē. Et in hoc articulus terminat̄.

# Distinctio vigessima. j.

Circa vi- gessimam p̄mā distinctionē q̄ri- tur vtrum pecca- tum veniale pos- sit expiari q̄ ad culpam per pe- nam purgatorij ⁊ arguit̄ q̄ non. quia culpa actua- lis non delet̄ ni- si per contritionem. sed post hanc vitam nō erit contritio que est actus meritorius. quia tunc nō erit meritum nec demeritum cum sm̄ Damasce- num hoc sit hominibus mors quod angelis ca- sus. ergo post hanc vitam non dimittitur venia- le in purgatorio quo ad culpam. ¶In oppositum arguitur. quia prima Corin. 3°. per lignum fenum stipulam venialia intelliguntur. sed lignum fenū stipula per purgatorium consumuntur. ergo ipse culpe veniales post hanc vitam remittent̄. ¶In hac q̄stione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantuȝ ad pri- mum articulum sit prima cōclu- sio q̄ culpa venialis in eo qui cū gratia decedit remittit̄ post hanc vitam in purgatorio. Hanc cō- clusionē tenet. S. Tho. in hac distin. q. p̄ª. ar. 3°. sub. ar. p°. Item in q̄stionibus d̄ malo. q. 7°. ar. 11°. ¶Secunda cōclusio est q̄ peccatū veniale mor- tali adiunctū in inferno punit̄ pena eterna. Hanc conclusionē tenet. S. Tho. in hac distin. q. p̄ma articulo. 2. sub arti. 3. Et in questionibus de ma- lo questione. 7ª. arti. 10.

Quātū ad secūdū

Quantum ad secundū articulū arguēdū est cōtra cōclusiones. Et quidē cōtra pmam arguūt aliqui. s. q nulla culpa venialis remittat in purgatorio sed i via solum. qz decedēs in gr̄a cum moritur aut recolit de veniali aut non. si recolit actu et penitet: culpa dimittit. si nō penitet peccat mortaliter quia eligit a gloria retardari. Si vero nō recolit: aut sic est dispositus q si recoleret peniteret et tunc dimittit. aut nō peniteret et sic mortaliter peccat. ¶ Cōtra secundā cōclusionē arguit a quodā. qz volēs malum simpliciter pōt velle bonum fm q̄d. sicut adherēs bono fini p charitatē firmiter: pōt nihilominus peccare venialiter. sic econuerso adherēs firmiter malo fini: pōt fm quid velle bonum et sic penitere de veniali. Cōfirmat rō qz magis est dare summuz bonum q̄z summuz malū. si ergo adherere summo bono cōpatit malum imperfectuz: multo magis ecōtra adherere summo malo cōpatit imperfectum bonum. ¶.2°. videt q necessaria adherētia non plus faciat q̄z voluntaria q̄diu est voluntaria. sicut eni illud quod est necessario albū non pōt esse nigrum: sic illud qō est voluntarie album q̄diu vult esse albuz non pōt esse nigrū. q si per voluntatem pōt esse simul album et nigrum: pari rōne si per necessitatē est albū nihilominus cum hoc poterit esse nigrū. qz contrarietas non causat ex necessario et voluntario sz ex natura rei intrīseca qz contrarietas est differentia fm formā. cum ergo voluntarie adherēs bono fini possit velle malum fm q̄d sicut iustus in via pōt peccare venialiter: et ecōtra adherēs voluntarie malo fini facere bonum fm quid idest et circunstātijs sicut infidelis. ergo quādo sunt i termino cui necessario adherēt: et beati possūt peccare venialiter et dānati penitere de veniali. ¶.3°. arguitur contra quoddam contētum in probatione conclusionis. s. q peccatum veniale non potest dimitti quo ad penam nisi dimittat quo ad culpam. Contra hoc potest dubitari qz si nihil aliud impediat nisi defectus gratie q̄ impedit penaz mortalis solui culpa durante quia existēs in solo veniali habet gratiam et bona eius penalia sunt deo accepta et grata aliter non videretur q aliqui adulti possent euolare qz omnes habent multitudinē venialiuz quia septies in die cadit iustus que quidem in momēto mortis possunt deleri quo ad culpam. Si autem restet solutio pene: diu stabunt i purgatorio et sic non euolabunt nisi dicatur q prius satisfecerūt et tunc remissio pene p̄cessisset remissionem culpe quod est propositum et contra cōclusionem. ¶ Contra eandem conclusionez arguit scotus pbando q peccato veniali nullo modo debeatur pena eterna nec per se nec per accidēs. et q̄dē q non per se: probat tripliciter. primo sic. qz nō stat cum charitate debitum pene eterne. sed cuz charitate stat veniale non tantum non deletuz post actuz sed etiam actualiter commissum fm omnes. ergo etc. probatur maior. quia per charitatē est aliquis dignus vita eterna. si ergo cuz hoc stat debitum pene eterne vel ad penā eternam: ergo aliquis ē dignus simul vita eterna et pena eterna. sed hoc est impossibile quia nullus pōt esse debitor pene pro instāti p quo ē ordinatus ad gloriaz. qz tūc simul possent stare gloria et aliquā pena. Probat secundo eadē maior. qz post actū peccati mortalis nihil manet de peccato nisi debitū pene. ergo si debitum pene eterne posset stare cum gr̄a: peccatum mortale nō remissum posset stare cum gr̄a eo modo quo manet. et tunc idem esset amicus et inimicus. ¶.2°. qz essentialis pena damnatoriz non ē pena sensus sed dāni. illa autē necessario concomitatur quamcunq3 penam qz nulla pena pōt stare cuz beatitudine. ergo debitum ad quācunq3 penaz eternam: includit debitum ad penam eternam dāni. et per consequēs ad penam essentialis dānationis. sed ista non correspondet venialibus ¶.3°. qz peccatū veniale et mortale sunt improportionabilia in rōne malicie vel offense. qz infinita venialia si essent non equarētur vni mortali in rōne offense qz nec omnia ista auerterent a fine vltimo sicut vnum mortale. ergo pena fm iusticiā correspondēs mortali: improportionabiliter et in infinitum excedit penam debitam veniali. sed non improportionabiliter et i infinituz intēsiue excedit. qz quelibet pena fm intēsionez finite soluz excedit vel excedit ab illa. ergo hoc ent fm extēsionez. ergo non debetur veniali de p se pena eterna. ¶.2°. arguit q nec per accidēs debeatur sibi pena eterna quando coniungitur mortali. qz deus semper punit citra condignū. et esto q simpliciter fm rigorez puniret vsq3 ad condignuz: omnino iniustum esset penam eternam infligere pro illo cui fm se debetur pena tēporalis. quantūcunq3 eni coniungat alteri: hoc non facit illud i infinitum exire illud genus culpe. ergo non iuste correspōdet sibi pena i infinitum excedēs. hec scotus i forma.

Quātum ad tertium articulū pmo notādū est q in homine sunt duo affectus. vn⁹ charitatis quo aīa desiderat esse cū xpo. ali⁹ naturalis quo aīa refugit sepationē a corpore. q adeo est hoi naturalis: q cū petro nec senectus abstulit vt augustin⁹ dicit sup ioānē. ex cōiunctione ergo horum duoꝝ affectuū: vellet aīa sic cōiungi deo: q non separaret a corpore fm illō apostoli. 2ª. ad Corin. 5°. nolum⁹ expoliari sed supuestiri vt absorbeat qd mortale ē a vita. sz q2 hoc ē impossibile: quādiu eni sum⁹ in corpore pegrinamur a deo vt ibidē subdit: insurgit qdā cōtrarietas inter pdictos affect⁹: ꝛ quāto charitas est pfectior tāto sensibili⁹ affect⁹ charitatis vicit affectū nature. ꝛ hoc ad pfectionē charitatis ptinet. Huiuscemodi aūt pfectio charitatis pōt intelligi dupliciter. vno mō ex parte diligibilis. alio mō ex parte diligētis. ex parte qdē diligibilis pfecta ē charitas vt diligat aliqd qtū diligibile est. de⁹ autē sicut infinite bon⁹ est ita ꝛ infinite diligibilis ē. ꝛ p huiūcmodū nulli⁹ creature charitas pōt eē perfecta: sed solū charitas dei qua seipm diligit. Ex parte vero diligētis tunc est charitas pfecta: qn diligit tātū quātū pōt. qd qdē contigit tripliciter. vno mō sic q totum cor hois actualiter semp feraf in deū: ꝛ hec est pfectio charitatis patrie q nō est possibilis i hac vita i qua impossibile est, ppt humane vite infirmitatē semp actu cogitare de deo ꝛ moueri dilectione ad ipm. Et de hac pfectione loqtur apl'us phili. 3°. cum dicat. nō q iaz acceperi aut iā pfect⁹ sim. sequor autē si quo mō cōprehēdā. Itē ꝛ pª Cori. 13°. vbi dicit. cū venerit qd pfectū est euacuabit ꝛc. Alio mō vt homo studiū suū deputet ad vacādū deo ꝛ reb⁹ diuinis ptermissis alijs nisi qtū necessitas psentis vite reqrit. ꝛ ista est pfectio charitatis q est possibilis i via: nō tñ est cōis oibus habētibus charitatē: sz est ppria pfectoꝝ q cū aplo dicere possūt. audem⁹ ꝛ bonā voluntatē habemus magis peregrinari a corpore ꝛ psentes eē ad deū. ꝛ ideo cōtēdimus siue absentes siue psentes placere illi. 2ª. Cori. 5°. Et iterū. phili. pº. desiderium habēs dissolui ꝛ esse cū xpo. Tertio mō sic q habitualiter aliqs totū cor suū ponat in deo ita. s. q nihil cogitet vel velit qd diuine dilectioni sit cōtrariū: ꝛ hec pfectio est cōis oibus charitatē habētibus. hec eni pfectio consequtur spēm charitatis ꝛ ideo conuenit oib⁹ charitatē habētib⁹ ꝛ fm oē tēp⁹. queādmodū esse pfectū aīa rōnali conuenit oi homini ꝛ semp. vñ ista pfectio charitatis est q est d necessitate precepti charitatis tradita Mathei. 22°. cū dicit diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo ꝛc. Accipiunt premissa ex dictis Sctī tho⁸ in. q. de vir. q. 2ª. de charitate arº. 11°. ad. 8m. Et. 2ª. 2e. q. 24. ar. 8. in. cor. ¶ Ex qb⁹ inferimus q nō repugnat charitati vie nolle dissolui ꝛ esse cum xpo. nec peccat mortaliter q vel appetitu viuēdi i corpore sine tñ creatoris offensa: vel mortē refugiēdo vult peregrinari a dño ꝛ a gloria retardari. ita vt voluntati dei vitā ꝛ mortē suā subijciat. qm vt deductū ē: de necessitate pcepti charitatis id tñmodo est q nihil hō velit aut operet qd sit diuine voluntati ꝛ ei⁹ preceptis repugnās. nec aliqd creatū plusq deum aut equaliter diligat. sed his nō cōtrariatur qui mēs mortē aut etiā vita ista carnis infirmitate cōtēt⁹ pegrinari vult a dño ꝛ a gloria retardari. nō enī ex pcepto diuino hō tenet velle dissolui ꝛ esse cū xpo vel ad gloriā eterne vite qtū⁹ festinare. qtuis sit contra pceptū charitatis pferre simpliciter psentē vitā: glie. Et confirmat quia redēptor noster qui pctūm nō fecit nec inuētus est dolus in ore ei⁹: mori timēs viuere postulabat dicēs. pat mi si possibile ē transeat a me calix iste. q si homo mortē recusans vt ābrosius dicit. quo circa Augustin⁹ exponēs illō ioānis vltimo ꝛ alius te cīget ꝛ ducet quo tu nō vis: inqt. quia ad illā molestiā nolens est duct⁹: nolēs ad eā venit: sed volēs eā vicit et reliqt affectū infirmitatis quo nemo vult mori. q adeo ē naturalis: vt eū nec senect⁹ abstulit petro. vnde et dñs: trāseat a me calix iste. hec augustinus.

¶ Secundo Notādū est q vt accipit ex dictis sctī thome in. q. de malo. q. 7. ar. 11°. in. cor. aliter remittitur peccatū veniale ꝛ qtum ad culpā ꝛ qtm ad penā: ꝛ aliter peccatum mortale. nā qtū ad culpā peccatū mortale remittit p nouā grē ꝛ charitatis infusionē per quā remouet impedimentum pueniēdi ad eternam gloriā qd est peccatū mortale cui grā ꝛ charitas opponit. ad remissionē vero peccati venialis: nō necessario reqritur noua gratie et charitatis infusio. eo q peccatū veniale grē ꝛ charitati nō repugnat sed cum ea stare possit. sed sufficit actus charitatis feruidus ipsi peccato veniali opposit⁹. queādmodum impedimētum corporis grauis descēdēdi ad locū pprium qd est p corruptionē grauitatis in ipso tolli non pōt nisi p eiusdē grauitatis restitutionem: qd fit p iteratā ipsius generationē. impedimētū vero quod esset ex aliquo obice opposito

tollitur ꝑ violētū motū ipsum obicē remouētē. nec ex ꝑdictis sequitur ꝙ plus requirat ad culpe venialis remissionē ad quā exigit supra grāz ⁊ charitatē aliqs in actu charitatis feruor: ad remissionez vero culpe mortalis requiritur solꝰ habitꝰ grē ⁊ charitatis. quoniā vt sctūs thomas respōdet ad simile argumētū loco supra allegato arᵒ. iiᵒ. ad. 2m. habēti vsuz liberi arbitrij: nō infunditur noua grā sine feruore charitatis. vñ plura requirūtur ad remissionē peccati mortalis ꝙ̄ ad remissionē venialis. licet eni ad feruorē charitatis requiratur grā ⁊ charitas: et tñ ipse charitatis feruor requiritur ꝑ se ⁊ imediate ad deletionē peccati venialis. Quo ad penā aūt peccatū mortale ꝙ̄tū est de se non est remissibile eo ꝙ peccās mortaliter quasi inimicꝰ dei merer penā interminabilē ⁊ eternā. peccatū vero veniale remittit ꝑ solutionē pene tēporalis finite: qꝛ ex sui rōne non ꝑuat hoīem ꝑncipio soluēdi ⁊ satisfaciēdi qḋ est grā sicut ꝑuat peccatū mortale. verūtamē in hac vita sicut pctm̄ mortale ꝑ miaz dei fit remissibile quo ad culpā: ita ⁊ ꝙ̄tū ad penā ꝑ grām sacroꝝ: vel totaliter sicut fit in baptismo: vel ꝑ cōmutationē pene interminabilis ⁊ eterne i penā finitā ⁊ tēporalē sicut fit in penitētia. sed i futura vita peccatum mortale remitti nō pōt ꝙ̄tum ad culpaz eo ꝙ post hāc vitā aīa nō imutat essentiali imutatione ꝑ nouā charitatis et grē infusionē: eo ꝙ statꝰ ille nō sit statꝰ nouā grām recipiendi. culpa autez non remissa: nec remittit pena. qꝛ quādiu manet culpa: manet debitū pene qḋ ꝑ se ad culpā consequtur. pctm̄ autē veniale remittitur post hāc vitā ꝙ̄tū ad culpā eo modo quo remittitur in hac vita. s. ꝑ actum charitatis repugnātē venialibꝰ in hac vita cōmissis. ꝙ̄uis eni status future vite nō sit status merēdi nec recipiēdi grām ꝺ nouo: est tñ status exercēdi actꝰ grē ⁊ charitatis in hac vita recepte. ꝙ̄tum ad penam vero pctm̄ veniale remittit in futura vita ꝑ solutionem pene. q̄ etiā hēt vim satisfactionis ꝓpter grām a q̄ ꝓcedit cuiꝰ virtute solutio pene fit deo accepta sumendo large satisfactionē ꝓut sctūs thomas notat sup̄ dis. 17. q. 2. ar. 4. sub. ar. 3. ad. 3m.

¶ Tertio Notādū est ꝙ in hac materia de remissione peccati venialis i purgatorio videtur eē quedā repugnātia in dictis scti thome. qm̄ in hac dis. q. pᵃ. ar. 3ᵒ. sub. ar. pᵒ. ad. 4m. dicit ꝙ post hāc vitā non pōt esse meritū respectu p̄mij essentialis: sz respectu alicuiꝰ accidentalis pōt eē ꝙ̄diu manet homo in statu vie aliquo mō. et ideo i purgatorio pōt eē actꝰ meritoriꝰ ꝙ̄tum ad remissionē culpe venialis. In questionibꝰ vero de malo. q. 7. ar. xiᵒ. ad 6m. videt dicere ꝙ post mortē nō pōt homo mereri nec p̄mium essentiale nec accidētale. arguit eni sic sexto loco. eiusdē rōnis esse videtur ꝙ aliquis mereatur p̄mium essentiale vel accidētale ⁊ ꝙ ei remittatur peccatum. qꝛ eadem rōne qua aliqd accedit ad vnum oppositorum: recedit ab altero. sed homo post mortē nō pōt mereri nec p̄mium essentiale nec accidētale. ergo pari rōne non pōt ꝑcipere remissionē peccati nec venialis nec mortalis. ecce argumētum. ad qḋ respōdet ꝙ meritum glorie essentialis vel accidētalis ꝑtinet ꝑ se ad profectum spiritualē q̄ est ꝑ augmentum spiritualis boni. vñ non ē similis rō. hec ille. vbi videt concedere ꝙ homo post mortē mereri nō pōt nec p̄mium essentiale nec accidētale ꝓut i argumēto supponebatur. Idipsum videt tenere supra dis. 17. q. 2. ar. 4. sub. ar. 3. i. coꝛ. vbi dicit ꝙ illi q̄ in purgatorio sunt hn̄t dolorem de peccatis grā informatuz sed nō meritorium qꝛ non sunt i statu merēdi. Et in respōsione ad. 3m pena inq̄t illa quā aīe in purgatorio sustinēt: nō pōt ꝓprie dici satisfactio qꝛ satisfactio opꝰ meritorium req̄rit. sed largo mō dicatur satisfactio pene debite solutio. hec ille. vbi videtur loq̄ de merito p̄mij accidētalis. s. remissionis peccati quo ad penā qḋ respicit satisfactio. ¶ Ad tollendam ꝑmissorū repugnātiā considerandū est ꝙ meritum dupliciter accipi pōt. vno mō stricte vł magis ꝓprie: ⁊ sic includit ꝓfectum quendam spūalem siue respectu p̄mij essentialis siue respectu p̄mij accidētalis. ꝑ quē modum opus martyrij ⁊ virginitatis dicunt opera meritoria qꝛ aliqd ꝓfectus spūalis addunt i martyre et virgine supra ꝓfectum spūalem quē hn̄t i ordine ad p̄mium essentiale. vnde martyꝛ ⁊ virgo supra aureā dicunt mereri aureolā. ⁊ isto modo capiēdo meritum loq̄tur sanctꝰ thomas vbi dicit ꝙ post mortez vel i purgatorio non pōt homo mereri nec p̄miuz essentiale nec accidētale. Alio modo meritum accipitur large vel minꝰ ꝓprie ꝓ quacūq; operatione vel dispositione aliqd conferēte: siue ꝑ se aliqd efficiēdo siue per accidēs remouendo prohibens ad consecutionem p̄mij siue essentialis siue accidentalis: etiam si nihil profectus spūalis addat vel afferat. ⁊ isto modo loq̄tur sanctus thomas loco preallegato i hac. dis. vbi dicit ꝙ post hanc vitā pōt esse meritūz respectu p̄mij accidētalis: ⁊ ꝙ in purgatorio pōt esse actus meritorius ꝙ̄tuz ad remissionē culpe venialis. naz remissio culpe venialis ꝓut sctūs doctor notat loco ꝓxime allegato i questionibꝰ de

malo respōdēdo ad quītū: nō facit p se pfectū spūalē ita q addat aliqd ad augmētum spūalis boni. confert tñ per accidēs ad bonū spūale con sequēdum: remouēdo impedimētuz. s. pctm̄ veniale qd prohibebat glorie eterne adeptionem. nō enī remissio venialis peccati aliqd addit aīe bonitatis aut pfectionis intrīsece quam prius nō haberet. nā nō addit aliquē gradum charitatis aut feruoris quem prius aīa non hēret. nec aliqd bonitatis sm gen⁹ operis addit bonis ipsi⁹ operibus. ac p hoc nihil meriti addit sm q meritum dicit profectum spiritualem ad p̄mium accidēta le vel essentiale: sed tm̄modo remouet, phibens cōsequēdi tale p̄mium. quēadmodum ille q remouet trabē prohibētē motū lapidis deorsum nihil grauitatis aut alterius qualitatis intrīsece disponētis ad motū cōfert lapidi: sed tm̄modo remouet extērius phibēs motum. Et q ista cōcordātia fuerit sm mentē sctī thome: plane accipitur ex respōsione ad sextum supra allegata in q̄stionibus de malo. vbi declarās quomodo capiat meritum ppe: dicit q meritum glorie eēntialis vel accidētalis ptinet p se ad pfectum spiritualem q est p augmētum spūalis boni. et supra ad q̄ntum vt p̄missum est dicit q remissio culpe venialis nō facit pfectum spūalem p se. s. q̄tum ad augmētum spiritualis boni.

Quantum ad articulum quartū respōdēduz est ad argumēta ɔtra cōclusiones. Et quidē ad argumētum cōtra p̄mam conclusionē dicit falsum esse q si quis recolat de veniali τ nō penitet: peccat mortaliter. nō enī tenetur homo ex vi p̄cepti dolere et penitere de venialibus quotiēs memorie occurrunt: sicut nec tenetur illa confiteri. vt enī bene arguit petrus ð palude: si sine peccato mortali pōt homo nō vitare veniale: poterit absq peccato ipm̄ p contritionē non expiare. qr nō tenet homo pl⁹ pctm̄ expiare q̄ illud vitare. vnde argumētū procedit ex falsis. ¶ Ad argumēta cōtra secūdā cōclusionē ad p̄mū dicit q argumētū pcedit de volētib⁹ bonuz vel malum in statu vie: nō de existētibus in termino q̄les sunt beati τ dānati. vñ sicut btī nullum malum agere possunt nec simpliciter nec sm qd qr sunt in gr̄a cōfirmati q nullū pctm̄ secū cōpatitur nec mortale nec veniale nec maluz aliqd: ita τ dānati qr sunt i malo obstinati nullū bonū agere possunt nec simpliciter nec sm qd. nam voluntas i malo obstinata nullū bonū velle aut agere pōt rōne deliberatiua. τ huius rōnem assignat sctūs thomas infra distictione vltima. q. 2. ar. p̄°. sub. ar. p̄°. qr dānati τ obstinati i malo: sunt oīno auersi a fine vltimo recte volūtatis. voluntas aūt bona eē nō pōt nisi p ordinē ad finē vltimuz. ¶ Ad 2ᵐ. dicit q consequētia vltima totus pcessus ē nulla. nā nō est simile de his q adherēt bono vel malo existētes i statu vie: τ de his q sunt i termino sicut dictuz est. ¶ Ad. 3ᵐ. dicitur q pcedit ex falso supposito. s. q nihil aliud impedit penā solui p quocūq peccato nisi defect⁹ gr̄e. hoc autē est falsum de peccato veniali. qm̄ sicut dictū fuit in secūdo notabili: ad solutionē pene peccati venialis: p se τ directe impedit defect⁹ actus charitatis excitati cōtra ipm̄ veniale pctm̄: etiā si non deficiat gr̄a habitualis. Neq obstat q bona penalia existētis i solo veniali cum gr̄a sint deo accepta τ grata: qr id poterit eē quo ad aliqd meritum vel ad solutionez pene p peccato veniali prius remisso q̄ı o ad culpā. s3 nō erunt satisfactoria aut solutoria pene debite p peccato veniali cui adhuc inheret. nā q̄diu manet culpa venialis: manet τ reat⁹ pene debite. Neq valet q septies i die cadit iust⁹: qr septies etiam surgere potest. illi autez adulti q euolare dicunt: prius semp cōterunt de culpis q̄ penas pro culpis debitas exsoluant. prius inquā vel tēpore vel natura. nā tantus esse pōt feruor charitatis q nō solū culpā venialē deleat sed simul etiā pene reatū. ¶ Ad argumenta scoti contra eandem conclusionez dicitur q rōnes pbantes q pro peccato veniali nō debet p se pena eterna: nō militāt cōtra nos. nā idipm̄ tenet sctūs thomas in hac dis. q. p̄ª. ar. 2. sub. ar. 3. ad. p̄ᵐ. Et in. q. de malo. q. 7. ar. 10. in. cor. Ad illa autē q secūdo loco inducit ad pbādū q nec p accidēs rōne mortalis adiūcti debeat peccato veniali pena eterna respōdet sctūs thomas loco prime allegato ad. 2ᵐ. et. 7ᵐ. ad p̄mam partē argumēti de punitione dei citra cōdignū respōdet ad. 7ᵐ. q pena peccati venialis etiā cū in inferno punit: mitigat q̄tum ad acerbitatez: q̄uis grauius puniat q̄ ab hoīe puniret. qr multo maiorē grauitatē hēt sm q cōparatur ad deū prout punit a deo: q̄ sm q comparatur ad hoīem put punit ab hoīe. hec ille. Ad secundā vero partē respōdet ad. 2ᵐ. q acerbitas pene directe respōdet quātitati peccati. sed eternitas pene respōdet indelebilitati ei⁹. q quidē cōuenit aliquādo veniali peccato p accidēs vt dictū est. Et i respōsione ad q̄ntū dicit q nō pper maioritatē culpe pctm̄ veniale cōiūctū mortali diuti⁹ punit: sed pper indelebilitatem q puenit

et adiūcto vt dictū est. Idē in sententia dicit pª 2ᵉ.q.87.ar.5°.ad.3ᵐ. ¶ Ad argumētū ante oppositū respōdet. S. Tho. in hac dis.q.pª.ar°.3°. sub.ar.p°.ad.4ᵐ. q post hāc vitā nō potest esse meritū respectu pmij essentialis. sed respectu alicuius accidētalis pōt esse q̄zdiu manet homo in ista vita aliquo mō. et ideo in purgatorio pōt esse actus meritorius q̄ztū ad remissionē culpe venialis. Qualiter aūt capiat sctūs doctor hic meritū: dictū est in tertio notabili. et in hoc articulus terminatur.

Quarta eandem distictionē iterū q̄rit vtrū in quolibet casu teneat sacerdos celare peccata q̄ sub sigillo cōfessionis nouit et arguit q nō. q2 magis debet homo seruare consciētiā suā q̄z famam alterius: q2 charitas ordinata est. sed aliquando aliquis peccatum celans incurrit proprie conscientie detrimentum sicut cum in testimonium adducitur pro peccato illo et cogitur iurare de veritate dicenda. ergo videtur q in aliquo casu liceat confessionē publicare. ¶ In oppositum arguit. q2 dicit decre. de pe. et re. caueat sacerdos ne verbo vel signo vel alio quouis mō pdat aliquatenus peccatorez. ¶ In hac q̄stione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantum ad primum articulū sit prima conclusio q de necessitate sacramenti penitentie est q sacerdos cōfessor celet confessionez sibi factā. Hanc conclusionē tenet sanctus thomas in hac distictione vigesima pma.q.3.ar.p°.sub.ar.p°. ¶ Secunda cōclusio est q sacerdos debet celare non solum peccata confitentis: verumetiam alia in confessione sibi dicta per que peccata confitentis possent deprehēdi. Hanc conclusionem tenet sanctus thomas vbi supra sub articulo secundo. ¶ Tertia cōclusio est q sacerdos ppter nullum pceptuz ecclesie vel plati debet reuelare cōfessionē. Hanc cōclusionē tenet sanctus thomas vbi tenet pmā cōclusionē i respōsione ad secūdū. ¶ Quarta cōclusio ē q sacerdos de volūtate et licētia cōfitētis pōt reuelare pctm̄ sibi cōfessū. Hāc cōclusionē tenet sctūs thomas vbi sup. ar. 2°.

Quantum ad secundū articulum arguēdū est contra cōclusiones. Et q̄dē cōtra pmā cōclusionē vel eius pbationes arguit sic durādus dicēs q rō ad cōclusionē adducta nō valet. q̄uis eniz illud qd agit interius p xpm represētet exterius p ministrū factis et verbis vel altero eo2 q̄tū ad pncipalē effectū sacri: nō tm̄ oportet q oēs circūstātie repsententur. verbi gr̄a. minister baptizās facto suo quo lauat exterius et verbo suo quo dicit ego te baptizo etc. repsentat ablutionē spūalē a peccatis quā xps facit interius. et hoc est effectus pncipalis baptismi. et cōsimiliter est i cōfirmatione ordie extrema vnctione. et eodē mō est i cōfessione q2 pncipalis effectus quē deus facit interius est remissio pctō2ū. et istud repsentatur exterius per ministrū cū dicit absoluo te etc. celare autē peccata cōfessa: nō est effectus sacri sed obligatio ministri de qua q̄rit vn̄ veniat. nec apparet q veniat ex hoc ipso q illud qd interius agit a xpo debet repsentari p illud qd gerit exterius a ministris. hoc eni intelligit de effectu sacri. sic eni et nō aliter intelligitur q sacra efficiunt quod significāt. ¶ 2°. q2 q̄ritur q̄liter intelligit q xps celat peccata cōfitētiū. aut eni hoc intelligitur p presenti seculo vel pro futuro. nō pro psenti: q2 sic xps equaliter celat peccata nō cōfessa sicut cōfessa. nō eniz reuelat ista vel illa. si aūt intelligit p futuro: nō apparet q̄liter sit verū. q2 licet sacra significēt illud qd psentialiter efficit nisi recipiēs sit idispositus: tm̄ q significet illō qd i futuro seculo agit: nullus vnq̄z dixit. ¶ 3°. q2 in futuro seculo nō celabunt peccata cōfessa neq3 incōfessa: s3 oia erūt oibus manifesta virtute diuina. ppter qd ex isto latere non apparet q sacerdos debeat celare peccata sibi cōfessa. ¶ Cōtra secūdā cōclusionē pōt argui. q2 si circūstātie peccato2 cōfesso2 eēnt celāde sicut et peccata cōfessa: tūc videret q tertia psona cuz q̄ cōfitēs cōfitet se peccasse caderet sub sigillo cū sit circūstātia peccati et aliqd faciēs ad necessitatē vel bonitatē cōfessionis i casu. s3 hoc pseques est falsum ppter multa. pmo q2 tertia psona nō est pctm̄ neq3 circūstātia peccati. sed nihil aliō cadit sub sigillo cōfessionis nisi pctm̄ vel eius circūstātia. ergo etc. ¶ 2°. q2 nihil cadit sub sigillo confessionis nisi illud p qd cōfitēs posset pdi. s3 quādoq3 cōfessor posset loq̄ de peccatis illius tertie psone absq3 pditione cōfitētis. ergo etc. ¶ 3°. q2 hora tēpus et locus nihil faciūt ad expssionē peccati ideo nō cadūt sub sigillo pfessionis. ergo a simili

necterția psona. ℭ. 4°. qꝛ nō qre teneť cōfessionē celare: est qꝛ psumiť q̄ de⁹ celet remittēdo. ſ3 nō sic psumiť ꝺ peccato tertie psone ꝓdite. ergo etc̄. ℭ. 5°. qꝛ nihil cadit sub sigillo ꝯfessionis qꝺ nō expectat ad iudiciū illi⁹ fori. sed tertia psona nō est hmōi. ergo ⁊c̄. ℭ. 6°. qꝛ gen⁹ peccati ē magis intimū rei q̄3 circūstātia. ſ3 gen⁹ peccati nō cadit sub sigillo qꝛ licitū est ꝯfessori dicere talis psona cōfessa est mihi de oībus peccatis suis. ergo multo min⁹ circūstātia tertie psone. ℭ. 7°. qꝛ cōfessoꝛ pōt loq̄ de peccatis cōfitētis nō referendo ad ipm. ergo multo magis de peccatis nō cōfitētis. ℭ. 8°. qꝛ si sic: tūc sigillū cōfessionis eēt i pīudiciū obseruātie diuine. qꝛ tūc nō posset coꝛrigi tertia psona accusata in cōfessione. ℭ Cōtra tertiā cōclusionē arguiť. qꝛ rō pro illa ꝯclusione potissima eē videtur ista q̄ ecclesia nō pōt mutare illa q̄ ptinēt ad veritatē articuloꝝ et sacroꝝ: cū3 plati ecclesie nō sint dn̄i sed ministri nō fundatores sed executores. ſ3 ad celationē cōfessionis teneť minister ex natura sacri. ergo i hoc nō pōt p aliquē dispēsari. sed ista rō videť deficere i minori. qꝛ licet ex natura sacri cōfessionis ⁊ absolutionis teneať penitēs ad faciēdū penitētiā sibi iniūctā: tn̄ papa pōt cu3 eo dispēsare vt nō teneať eā facere. nec ꝓpter hoc diciť veritatē sacri mutare ℭ. 2°. qꝛ ex natura sacri sacerdotij teneť sacerdos celebrare. pōt tn̄ papa cū eo dispēsare licite vt nō celebret. ℭ. 3°. qꝛ rō p sanctu3 thomā adducta videtur nō valere. cum enī dicat q̄ occultatio est de natura sacri: hoc nō videť valere. qꝛ illa occultatio nō ptinet ad foꝛmā nec ad materiā sacramēti. similiter sine tali occultatiōe remaneret pfectū ⁊ integru3 sacrm̄. ergo videť q̄ sup hoc papa posset dispēsare. ℭ Cōtra quartā conclusionē arguiť p durādu in pmo qꝛ si licētia confitētis nō sufficit ad dicēdum id qꝺ auditum ē in cōfessione nisi hēatur noua noticia: tunc nō sufficiunt verba p q̄ non hētur de peccato noua noticia ſ3 solum de pcedēte noticia datur licētia. ſ3 p hec verba: licētio te ad dicēdum illud qꝺ a me in cōfessione audisti: nō datur aliqua noua noticia: alioquī oīs audiēs hec verba acciperet noticiā de peccato dicto in cōfessione. sed solum dať licētia qꝛ nec plus verba sonāt. ergo p illa nunq̄3 ē licitū sacerdoti dicere qꝺ audiuit in cōfessione. ℭ. 2°. qꝛ si talis licētia sufficeret: esset via ad reuelationē cōfessionu3 ⁊ suspicionē criminum. qꝛ iudex habēs aliquē suspectum ꝺ aliquo crimine poterit ei dicere da sacerdoti licētiā dicēdi quid audiuit de te. si dat licētiam ⁊ data valeat: habebit testimoniu3 contra se. si nō dat ⁊ dare possit vt ponit tua opinio: merito habebitur amplius suspect⁹. ⁊ ita nō erit vsq̄3quaq̄3 secretum quod dictum erat in cōfessione: cum opoꝛteat vel talē licētiam dare ad reuelationē confessionis: vel incurrere notam grauis suspicionis. melius est ergo vt dicatur q̄ talis licētia nec verba q̄ sonāt talē licētiam sufficiunt: sed opoꝛtet q̄ penitēs dicat sacerdoti extra confessionē in generali vl' in speciali peccatum qꝺ vult alteri reuelari. ℭ. 3°. arguiť ab alijs quia sicut iudex ꝺ crimine occulto quod vidit non potest iudicare reum p hoc q̄ reus dat ei licētiā vt iudicet eum sm̄ q̄ sat vel vidit. ergo a simili in ꝓposito. ℭ. 4°. qꝛ in lege nature sol⁹ actoꝛ eius pōt dispēsare sicut de pluralitate vxoꝝ. ſ3 de lege nature ē celare crimē. ergo ⁊c̄. ℭ. 5°. qꝛ nō minus debet celare qꝺ audiuit in cōfessione q̄3 si vidisset occultū. ſ3 tunc nō posset licētiare ꝺ dicēdo. qꝛ sicut nō pōt mihi dare licētiam vt occidā eum: sic nec q̄ diffamē eum ℭ. 6°. qꝛ teneť obedire plato i licitis ⁊ honestis. si ergo ꝺ licētia cōfitētis licet sibi reuelare: ergo tūc teneť plato papiēti reuelare obedire qꝺ falsum ē. ℭ. 7°. qꝛ sicut qꝺ ptinet ad foꝝ exterioꝛē ꝺ nullius licētia pōt ptinere ad foꝝ consciētie sic scilicet quasi de licētia pape ex his q̄ dixi tibi i foro exterioꝛi possis me absoluere in penitētia nisi tecū dicā tibi vt cōfessoꝛi: sic nec e cōuerso q̄ dicta sunt in hoc foꝛo: ꝺ nullius licētia possunt dici in alio foꝛo nisi aliter dicatur.

Quātum ad tertium articulū pmo notādu3 est ꝓut sanctus thomas dicit exponēs illud psalmi. 31. beati quoꝝ remisse sunt iniq̄tates ⁊ quoꝝ tecta sunt peccata: q̄ in peccato duplex ē defoꝛmitas. vna q̄ est ex puatione grē quia. s. aia puatur p pctm̄: ⁊ hec defoꝛmitas nō tegitur ſ3 totaliter tollitur q̄ndo restituitur ei grā. alia macula ē q̄ cōtrahiť ex actu pterito: ⁊ hec non deletur qꝛ nō datur ei q̄ nō fecerit: ſ3 datur ei q̄ illud qꝺ fecerat nō imputeť ei ad culpā. et hec tegitur. s. p grām ⁊ charitatē remittentē culpam. iuxta qꝺ apostolus petrus dicebat pª petri. 4°. charitas operit multitudinē peccatoꝝ. Secūdū hec igiť tectio seu optio vel celatio peccatoꝝ apud deū est effectus grē ⁊ videtur eē idē re cum remissione peccatoꝝ. vñ ⁊ psalm⁹ cū dixisset: bti quoꝝ remisse sūt iniq̄tates adiūxit: ⁊ quoꝝ tecta sūt peccata. ps. 31. Augustin⁹ vero hec verba expones illa dicit eē pctā tecta seu coopta q̄ nō videntur a deo ad puniendū. aiteni. si texit pctā de⁹ noluit

aduertere. si noluit aduertere: noluit aīaduertere. si noluit aīaduertere: noluit punire: noluit agnoscere: maluit ignoscere. Et īfra. tecta ergo pctā q̄re dixit? vt nō viderētur. q̄d enim erat dei videre pctā: nisi punire pctā? vt noueris q2 hoc est dei videre pctā: q̄d punire pctā. q̄d eniz dicit auerte faciē tua a peccatis meis. pctā ergo tua nō videat: vt te videat. hec augustin⁹. vbi nō punire pctā: debet itelligi pena eterna. nā loq̄ndo de pena tēporali: etiā postq̄ȝ pctā remissa sunt p gratiam z p sacr̄m penitētie ac p hoc tecta z nō puniēda eternalit: manēt puniēda pena tēporali. z ita manēt nō tecta a deo sȝ visa z apta ad ea puniēdū tēporalit hic vel ī purgatorio. Cuȝ ergo in sacr̄o penitētie p̄ncipalis effectus sit remissio pctōrum: cōsequēs ē q̄ z tectio seu optio pctōrū vt.s. nō puniātur eternalit a deo: sit sacri penitētie p̄ncipalis effect⁹. simul eni cū remissiōe culpe remittit in sacr̄o penitētie ex vi clauiū z reat⁹ pene eterne put sctūs thomas notat sup̄ dis. 18. q. p̄. ar. 3. sub. ar. 2°. Ex q̄ seq̄tur q̄ pari mō sit de necessitate sacri penitentie significatio optionis z celationis peccatorū queadmodū z significatio remissionis pctōrū. vn̄ sicut violator sacri penitētie cēset sacerdos q̄ absolutionē pctōrū sacralem nō impēderet vere ɔtrito z recte ei pctā sua confitēti p̄termittēs significationē qua p verba absolutionis significat remissio pctōrū illi facta iterius a deo p grām: ita z violator sacri penitētie debet cēseri sacerdos q̄ reuelās pctā sibi cōfessa p̄termitteret significationē imo ɔtra eā ageret q in hoc sacr̄o significat q̄ vere penitēti z ɔfesso tegūtur z optunt pctā ne. s. eternaliter puniant a deo. ¶ Ex qb⁹ inferun⁹ q̄ celatio seu sigillū cōfessionis nō est ex institutione ecclesie nec habuit originē ex capit̄lo ois vtriusq̄ sex⁹ de. peni. z re. q̄uis ibi fuerit generalit p̄mulgatū z ɔtra facientes pena fuerit apposita. sȝ habuit originē ex institutiōe xp̄i queadmodū z penitētie sacr̄m. eiusdē eni institutionis ē z sacr̄m z significatio sacri. eo q̄ de cētia sacri noue legis sit q̄ ei⁹ significationē gerat cui⁹ causa existit sicut patet ex ipi⁹ diffinitione in p̄ma distictiōe posita. vn̄. S. Tho. i hac. dis. q. 3ª. ar. p̄°. sub. ar. p̄° ad. 2m. p̄ceptū inq̄t de cōfessione seruāda idest celāda: ɔseq̄tur ipm̄ sacr̄z. z ideo sicut p̄ceptū de ɔfessione sacr̄ali faciēda: ē ē iure diuīo z nō pōt aliq̄ dispēsatione vl' iussione hūana homo ab eo absolui: ita nullus ad reuelationē ɔfessionis pōt ab hoīe cogi vl' licētiari

¶ **Secundo** Notādū est q̄ secretū seu sigillū cōfessionis nō tā fuit institutū in fauorē ɔfitētis ne. s. p=derēt a ɔfessore: q̄ȝ ad significationē sacri penitētie mō preexposito. z ideo si sacerdos reuelaret pctā sibi cōfessa etiā si p̄sona cōfitētis unde nō p̄deret: nihilomin⁹ videt q̄ eēt sacri violator nisi aliō mō ea sciret q̄ȝ p cōfessionē. p̄bat hoc. q2 cuȝ celatio z occultatio pctōrū ne. s. videātur a deo vt puniēda sit p̄ncipalis effect⁹ signat⁹ sacri penitētie vt p̄missū est: seq̄tur q̄ pctōruȝ reuelatio p cōfessorem q̄ huiuscemodi effect⁹ significationē sacr̄alē tollit: sit sacri q̄dā violatio ei⁹ integritatē diruēs. vn̄ videt q̄ peccet mortalit et sit fractor sigilli ɔfessionis ɔfessor q̄ peccata reuelat sibi cōfessa etiā si p̄sonā cōfitētē nō p̄dat. naȝ nō solum peccatoris p̄sona p virtutē sacri penitētie tegit z opitur ne videatur a deo puniēd⁹: sȝ z ipa eius pctā cōfessa teguntur vt nō videātur a deo. i. vt nō imputētur ad penā. vn̄ z in psalmo p̄allegato peccata ipa dicūtur tecta. et vniuersa delicta opit charitas ait beat⁹ petr⁹ p̄ª petri. 4°. quāobrem nō solū significatio sacramēti q̄ est p sigilluȝ cōfessionis depit z violatur si p̄sona cōfitētis p̄datur: sȝ etiā si peccata ipa postq̄ȝ tecta sunt apō deū: p cōfessorē reuelētur q̄ȝtūcūq̄ȝ p̄sona cōfitētis nō detegatur. Et cōfirmatur. quia confessor p cōfessionē nō solū p̄sonā peccatoris scit vt de⁹ z nō vt homo: sȝ etiā ipa peccata cōfessa nouit p cōfessionē vt deus z nō vt homo. vn̄ videtur q̄ sigillū cōfessionis ad vtrūq̄ȝ extēdatur z nō solū ɔiunctī vt quibusdā placet sed z diuisim. Et ista videtur fuisse mēs sancti thome. p̄mo q2 rōnem sigilli cōfessionis fundat i hoc q̄ ɔfessor ea q̄ scit p cōfessionē: scit vt deus z nō vt homo. hec autē rō nō solū militat circa p̄sonā cōfitētis z peccata ɔfessa cōiūctim: sȝ etiā circa vtrūq̄ȝ diuisiȝ. Secūdo q2 in hac dis. q. 3. ar. p̄°. sub. ar. 2. in. cor. dicit q̄ sub sigillo cōfessionis cadunt illa per q̄ posset peccator vel pctm̄ dep̄hēdi. vbi disiunctiue loq̄tur ð dep̄hēsione peccatoris z peccati. designās q̄ vtrūq̄ȝ nō solū cōiuncti sȝ diuisim ad sigillum cōfessionis p̄tinet. Tertio q2 in responsione ad p̄m loquēs in casu in quo p confessionē confessor scit aliquē hereticū quē nō pōt inducere q̄ desistat a corruptiōe plebis: nō cōsulit sctūs doctor q̄ cōfessor tacita p̄sona confessi heretici heresim ipam reuelet p̄lato: sȝ q̄ tm̄modo dicat p̄lato in generali q̄ diligētius inuigilet sup gregē suum. sed si fieri posset absq̄ȝ p̄iudicio sigilli ɔfessionis melius posset p̄lat⁹ remediū adhibere ne plebs corrūperetur heretica peste: si ipa heresis in speciali p confessorē fuisset sibi reuelata. ¶ Ex premissis inferri pōt q̄ cōfessor etiā de licētia confitētis nō pōt absq̄ȝ peccato mortali z sine fractio

ne sigilli confessionis reuelare alicui peccata sibi confessa ita vt dicat se illa audiuisse in ꝯfessione. Probatur hoc. q2 sic dicēdo: dicit se illa audisse vt deus ⁊ nō vt homo. sꝫ nec qui confitetur nec aliquis purus homo licētiare pōt confessorē ꝙ reuelet alteri ea q̄ scit vel audiuit vt deus ⁊ non vt homo. vnde sanctus thomas loco p̄allegato. ar. 3. in. cor. exp̄sse tenet ꝙ confessor non pōt dicere ego audiui hoc in confessione. Nec ista aduersant̄ his q̄ sanctus thomas dicit loco ꝓximealle gato. ar. 2°. ꝙ quando is qui confitet̄ licētiat cōfessorē ad dicēdū peccata q̄ ab eo audiuit in cōfessione: nō frāgit sigillum cōfessionis si illa dicat. q2 aliud est dicere cōfessorē reuelare ea q̄ audiuit in confessione: ⁊ aliud est dicere illum reuelare ꝙ audiuit ea in cōfessione. nam hoc est reuelare ꝙ audiuit ea vt deus ad quod nec is q̄ confitetur nec alius homo purus licētiam dare pōt: ad id autē sic. quia ꝑ talē licētiam confessor ea q̄ audiuit in confessione: iterum videtur audire saltē implicite vel interpretatiue extra confessionē vt homo. ad quod reuelandum non videtur incōueniēs ꝙ is qui confitetur possit licētiare. verumtamē securius nobis videtur iuxta opinionē durandi ꝙ ad reuelandum peccata q̄ audiuit in confessione: non satis sit confessori ꝙ confitēs sibi dicat: do vobis licētiam reuelandi peccata q̄ vobis cōfessus sum: nisi peccata reuelanda iterum extra confessionē ⁊ forum penitētie illi explicet. nam dubium est an peccata q̄ sacerdos semel scuit vt deus et nō vt homo ꝑ exp̄ssam ⁊ specialē cōfessionē penitētis: sciat in speciali ⁊ exp̄sse vt homo absq3 iterata eorum confessione vel expressione i speciali. Et forte sctūs thomas vbi dicit ꝙ is qui confitetur potest licētiam dare confessori vt peccata sibi confessa reuelet: intellexit de licētia cum expressione iterata peccatorum extra forum penitētie per quam confessor sciat eius peccata non vt deus sed vt homo. Et facit ad hoc quod loco proxime allegato ad p̄ᵐ sanctus doctor dicit ꝙ papa non potest licētiare confessorez vt reuelet peccata confessa: quia nō pōt facere ꝙ sciat illa vt homo: qđ tamē pōt facere is q̄ confitet̄. sed certū est ꝙ nec iste id pōt comode facere nisi iterꝫ peccata reuelāda cōfessori explicet extra forꝫ penitētie. Si tñ fuerit mēs scti doctoris ꝙ sola licētia absq3 iterata explicatione peccatorꝫ sufficiat: certū est ꝙ in ipsa licētia intellexit implicatā eē iteratā peccatorū reseratonē. dare eni licētiā dicēdi peccata cōfessa: est interp̄tatiue ⁊ implicite dicere iterū ipsa peccata. maxime q2 per talē licētiā duz confessor reuocat peccata ad memoriam vt ea reuelet: videtur ipse qui illa confessus fuit iterum memorie confessoris ea reponere ⁊ nouā notiāz illorum ei dare sine qua non satis videtur ꝙ confessor illa posset scire ⁊ i speciali reuelare vt homo cum ea pri⁹ non nouerat nisi vt deus. ¶ Quod autē aliqui adducunt pro simili d̄ deposito apđ aliquē ꝙ deponēs sine noua receptione ⁊ traditione pōt facere ꝙ depositarius illud habeat vt donum vel mutuum: dicēdo quod habebas vt depositum: habeas ⁊ nunc vt donuz vel mutuū vel si etiam dicat do tibi licētiā vtēdi ad libitum deposito fidei tue cōmisso: ita penitens pōt dicere confessori: quod confessus sum tibi vt deo vl' sub sigillo confessionis: habeas nūc vt homo et reueles ipsa. non certe est consimile q̄tū ad propositum nostrum licet pari iure. s. diuino vtrūq3 firmetur. nam deponēs depositū apud aliquē deposuit illud vt homo ⁊ vt dominus rei. ⁊ depositarius recepit depositū vt sic ab illo et vt homo sui iuris. ⁊ ideo mirū ꝙ quocūq3 mō ⁊ quibusuis verbis etiā sine noua vnius traditione ⁊ alterius receptione: deponēs q̄suum est alteri donet ⁊ depositū in mutuū vel donū conuertat ⁊ depositarius illud etiā vt mutuū vel donum recipiat. sed in ꝓposito nostro is q̄ cōfitet̄: secretū cōfessionis deponit apđ cōfessorē nō vt apud hominē sed sicut apud deū. neq3 post cōfessionē habet tanq̄ dn̄s in potestate sua peccata cōfessa vt illa. s. possit repetere vel ꝓlibito de eis disponere. nō enim illa apud sacerdotez sibi deposuit sed deo. sunt enim post cōfessionē sub foro ⁊ potestate dei. sacerdos quoq3 peccata sibi confessa non recipit vt homo sed vt deus. ⁊ illa post absolutionem: dei secreto ac sigillo obtegit ⁊ sibi ⁊ cunctis omnib⁹ occultauit. vnde sacerdos reus esset proditionis diuini secreti ⁊ fractionis diuini sigilli: si clausa ⁊ operta peccata absq3 dei mādato alicui reuelaret. vnde multū dissimile est quod pro simili afferebatur.

Quantum ad q̄rtum articulū respōdēdū est obiectionibus in cōtrariū. Et q̄dē ad p̄ᵐ durādi ꝯtra p̄mā cōclusionez dicit̄ ꝙ minor est falsa. quoniam vt deductum fuit in p̄° notabili: celatio et occultatio peccatorꝫ in confessione dictorꝫ: principalis effect⁹ est sacramēti penitētie quēadmodū ⁊ remissio peccatoruz. ¶ Ad. 2ᵐ. dicit̄ ꝙ xp̄s celat peccata vere ꝯfitētiū ⁊ i hoc seculo ⁊ i futuro: q2 nō videt ea delēdo culpā eorꝫ ⁊ maculam

per infusionē gratie. nec videt ea quantū ad reatū pene eterne q̄ simul remittit cum culpa. vnde falsum est q xps equaliter celat peccata nō cōfessa sicut cōfessa et equalit vtraqꝫ reuelat. nā loquēdo de celatione siue occultatione et ɔ̄ reuelatiōe ad puniendū, put loquimur in pposito: peccata cōfessa celat et tegit: peccata vero nō confessa reuelat. arguēs autē decipit nō intelligēs modū celationis peccatorū quē sigillū cōfessionis designat. nō enim huiusmodi celatio est quātū ad noticiā hominū: sed quo ad noticiā dei cui p sacrm penitentie occultantur peccata cōfessa qꝛ nō videt ea ad puniendū. Et p hec patet solutio ad. 3m. assumit enim falsū capiēdo celationē ad puniendū, put loquimur in pposito. nā sic peccata ɔfessa celabūtur in futuro seculo: incōfessa vero non qꝛ eternaliter puniuntur. ¶ Ad argumēta cōtra secundam cōclusionē ad pmū dicit q imo cōsequēs est verū. nec valet ea q̄ in cōtrariū adducunt. Non pmū quia licet tertia persona nō sit peccatū nec circumstantia peccati: peccare tamē cū tertia psona est peccatū vel circunstātia peccati. et pari modo nō dictū q tertia psona cadit sub sigillo cōfessionis sm se absolute sed vt est obiectū act9 peccati. naꝫ non frangit sigillū cōfessionis si cōfessor dicat mulier alteri nupta. sed frāgit illud si dicat de eo q̄ sibi est confessus: hic cognouit mulierem alteri nuptam vel hec mulier nupta est adultera. ¶ Necꝫ valet secundum qm̄ assumit falsum. non enī precipua causa sigilli confessionis est ne is qui cōfitetur pdatur: sed significatio sacramēti. et de hoc dictū sunt i secūdo notabili. ¶ Necꝫ valet tertiū, ppter duo. pmū est quia assumit falsum si vniuersalit capiat. nam tēpus et locus nōnūquā ducūt in noticiā peccati et peccatoris. secundū est q similiter do non valet. nam tertia persona cum qua quis peccat cum sit persona peccās: magis facit ad expressionem peccati q̄ꝫ temp9 et locus. ac per hoc magis cadit sub sigillo confessionis. ¶ Necꝫ valet quartū quia falsum assumit. non enim ratio sigilli confessionis est presumptio confessoris ɔ̄ remissione fact a peccatori a deo. sed ratio est significatio sacramenti que ex xpi institutione fit per sigillum confessionis. siue enim peccator peniteat siue nō: nihilominus sacramentū penitentie ꝛ ipsa peccatorum confessio suam habet significationem. Unde. S. Tho. in hac disti. q. 3. arti. p° sub arti° p° ad pmū sic ait. quidam dicunt q sacerdos non tenet seruare sub sigillo confessionis nisi peccata de quibus penitens emendare promittit: alias potest ea dicere ei qui potest prodesse et non obesse. sed hec opinio videtur erronea cum sit cō tra veritatem sacramenti. sicut enim baptismus est sacramentū quāuis quis fictus accedit: nec est mutandum propter hoc aliquid de essentialibus sacramenti: ita confessio non desinit esse sacramētalis: quāuis ille qui confitetur emendationē nō pponat. et ideo nihilominus sub occulto tenēdū est. hec ille. ¶ Necꝫ valet quintū qm̄ assumit falsum nec arguēs illud pbat. nō enī iudiciū fori sigillum cōfessionis inducit: sed significatio sacri ex diuina institutione. ¶ Necꝫ valet sextū naꝫ minor male sumitur sub maiore. qm̄ gen9 peccati nō est genus ad sigillū confessionis. vnde cōsequētia est nulla. ¶ Necꝫ valet septimū qm̄ assumptū ē falsum si cōfessor loquat de peccatis cōfitētis vt ab eo audiuit in confessione. si vero loquat de peccatis confitentis nō vt sunt confitentis sed absolute quantū ad eorū genus vel speciē: licite pōt fieri. et idem iudicium est de peccatis tertie persone. ¶ Necꝫ valet octauū qm̄ eius cōsequentia ē neganda. et ad eius pbationē respondet. S. Tho. in simili in hac distin. q. 3. ar. p°. sub. ar. p°. ad pmū dicens. nec tamē sigillū confessionis contra charitatem militat: quia charitas non requirit q apponatur remedium peccato quod homo nescit. illud autem quod sub confessione scitur: est quasi nescitum cum nesciat vt homo sed vt deus. tamē aliquod remediū adhibere debet in predictis casibus quantū pōt sine cōfessionis reuelatione: sicut monendo eos qui confitent et alijs diligentiam apponendo ne corrumpant per heresim. pōt etiā dicere prelato q diligentius inuigilet sup gregem suum. ita tamē q non dicat aliquid p quod verbo vel nutu confitentē pdat. hec ille. ¶ Ad argumēta cōtra tertiā cōclusionē: ad pmū dicitur q ratio pro cōclusione assignata bona est et efficax. necꝫ valet eius prima impugnatio: qꝛ nō est simile qđ pro simili adducitur. qm̄ penitentia iniuncta aut ipsa penitentie iniūctio per sacerdotē non est de essentia sacri penitentie quēadmodū celatio peccatorū q̄ pertinet ad sacri signifitationē. nā etiaꝫ sine dispensatione pape posset confessor nō iniūgere penitentiā confitēti sed remittere illū ad penas purgatorij manēte sacro et confessione in sui integritate. necꝫ tamē penitentiā iniunctā negligere est contra essentiā sacri. Necꝫ valet secūda qm̄ assumptū est falsum. licet enī ptās celebrandi sit de natura sacerdotij: ipse tamē actus celebrandi nō est ɔ̄ ei9 natura nec ad eam p se et necessario consequit. ¶ Ad. 2m. dicitur q assumptū est falsum. quāuis enī occultatio peccatorū non ptineat ad formā precise vel ad materiam sacri: pertinet tamen ad totam essentiā sacri ad quam pertinet

significatio. q͞m sacramētū essentialiter est signuꝫ sicut patuit in p̓° distictione ex ipsius diffinitione. ¶ Ad argumēta contra quartā cōclusionē patet q̄d dicendū sit ex secūdo notabili. ¶ Ad argumētū ante oppositū respōdet. S. Tho. i hac dis. q. 3. ar. p̓°. sub. ar. p̓°. ad. 3m. ꝙ homo nō adducit in testimoniū nisi vt homo. et ideo absq̧ lesione conscientie pōt iurare se nescire q̄d scit tantuꝫ vt deꝰ. Et in hoc articulus terminatur.

PRimā questionē vigesſime secūde distictionis reliq̄ intactaꝫ q͞m de eiꝰ materia s̄m menteꝫ sancti thome satis dictū fuit supra distictione p̄ma et distinctione quarta. Et vtrū corruptū ideꝫ numero possit redire quod tangitur in secunda q̄stione eiusdeꝫ distinctionis: videbitur infra distictione quadragessima quarta.

## Distictio vigessima. iij.

CIrca vigessimā tertiā distictionē querit̄ vtrum extrema vnctio sit sacramentuꝫ et arguit̄ ꝙ nō. quia sicut oleū assumit̄ ad infirmos ita et ad cathecuminos. sed vnctio q̄ fit oleo ad cathecuminos nō est sacramentū. ergo nec extrema vnctio que fit oleo ad infirmos. ¶ In oppositū arguitur quia sacramenta nihil aliud sunt q̄ꝫ quedam spirituales medicine. sed extrema vnctio est quedam spiritualis medicina quia valet ad remissionem peccatorum vt dicitur Jacobi. 5°. ergo est sac̄ꝫ. ¶ In hac q̄stione erunt q̄ttuor articuli vt supra.

QVantuꝫ ad primū articulū sit p̄ma conclusio ꝙ extrema vnctio nō est q̄d sac̄ale s̄ sac̄m. Hāc ꝯclusioneꝫ tenet S. T. in hac dis. q. p̓°. ar. p̓°. sub. ar. p̓°. ¶ Secūda cōclusio ē ꝙ effectꝰ p̄ncipalis huiꝰ sac̄i ē remissio pctōꝝ q̄ ad reliqas pcti. Hāc cōclusionē tenet. S. T. vbi sup̄. ar. 2. sub. arti. p̄mo. ¶ Tertia ꝯclusio ē ꝙ materia p̄xima huiꝰ sac̄i est oleū ꝑ ep̄m ꝯsecratū. Hāc ꝯclusionē tenet. S. T. in hac dis. ar. 3. sub. ar. 3. ¶ Quarta ꝯclusio est ꝙ forma huiꝰ sac̄i ē ofō dep̄catiua ꝛ nō indicatiua. Hāc ꝯclusionē tenet. S. T. vbi sup̄. ar. 4. sub. ar. 2.

QVantum ad secundū articulū arguendū ē ꝯtra ꝯclusiones. Et q̄d ē ꝯtra p̄mā arguit petrꝰ d̓ palude dicens ꝙ eiꝰ ꝓbatio ē dubia q̄ꝛ effectꝰ p̄ncipaliter intētus in administratione sac̄oꝝ nō ē character vel ornatꝰ ad q̄ soluꝫ attigit actio sac̄i: q̄ꝛ hec ꝯsequit̄ ficꝰ q̄ tn̄ sac̄m suscipit non r̄ sac̄i. s̄ effectꝰ p̄ncipal̄r intētꝰ est curatio morbi sp̄ūalis q̄ est ꝑ gr̄am ad quā nō attigit sac̄ꝫ s̄ disponit. nisi forte dicat̄ ꝙ ista curatio ē q̄deꝫ formal̄r et imediate ꝑ gr̄am sac̄alem et nō ꝑ gr̄am gratū faciētē et ꝙ sac̄m attigat ad gr̄am sac̄aleꝫ nō aūt ad illā q̄ est i v̄tutibꝰ et donis q̄d nō est ꝓbabile q̄ꝛ tūc ficꝰ reciperet gr̄am curātē sicut characterē si ita esset effectꝰ sac̄i ꝓpꝛiꝰ sicut illud. et sic sine gr̄a gratū faciēte et charitate sanaret̄ hō a pctō q̄d est impossibile. vn̄ etiā gr̄a sac̄alis ꝓut differt a gr̄a q̄ est in v̄tutibꝰ et donis forte nō ē aliud q̄ꝫ dispositio ad illā q̄ dicit̄ character vel ornatꝰ vel effectꝰ. ita ꝙ diuerse gr̄e q̄ sunt in diuersis sac̄is sūt diuerse dispositiones ad gr̄am vel diuersi effectꝰ gr̄e. q̄ꝛ aliud est liberari ab originali aliud ab actuali et sic d̓ aliis. hec petrꝰ d̓ palude i forma. ¶ Cōtra secūdā cōclusionē arguit durādꝰ ꝓbādo ꝙ p̄mꝰ effectꝰ huiꝰ sac̄i nō sit corroboratio nature ꝯ d̓bilitatē ex peccato relictā. q̄ꝛ talis debilitas nature ꝑ quaꝫ patimur difficultatē ad opa gr̄e est tā in sanis q̄ꝫ i infirmis. si ergo ꝓꝑus effectꝰ extreme vnctionis ē exhilaratio mētis ad tollēdū p̄dictā debilitatē seu difficultatē: videt̄ ꝙ hoc sac̄m deberet ita exhibi sanis sicut i infirmis q̄d nullꝰ tenet. ¶ 2°. q̄ꝛ si talis exhilaratio mētis ē ꝓꝑus effectꝰ extreme vnctionis tūc nō d̓beret dari i infirmis q̄ iā p̄ infirmitate amiserūt vsuꝫ rōnis quārūcūq̧ p̄us petiuissēt hoc sacramētū: q̄ꝛ i eis non pōt ē talis exhilaratio. hoc aūt falsuꝫ ē. ¶ 3°. q̄ꝛ p̄dicta d̓bilitas nature seu difficultas ad opa gratie inest oībꝰ a natura sicut a causa ꝑ se: licet ꝓueniat ex pctō origīali sicut a causa remouēte ꝓhibēs sicut d̓ aliis d̓fectibꝰ fuit dictū in sc̄d̓o libro. et ideo hēt rōneꝫ defectꝰ natural̄ vel sp̄ūalis. cū aūt ꝑ hoc sac̄m aliq̄d indulgeat̄ vt in ipsa forma huiꝰ sac̄i expresse dicit̄: qualiter autez pōt dici ꝙ p̄dictꝰ defectꝰ indulget̄. hoc eni nō solū est improp̄e dictū sed clare falsū. subdit̄ eni i forma verboꝝ. indulgeat tibi dn̄s quicq̄d deliq̄sti ꝑ visū vel ꝑ auditū et sic de ceteris. ergo per hoc sac̄ꝫ i-

dulgeatur delictū quo ad culpā vel penā culpe debitam in toto vel in parte: vel aliquā sequelā. q2 neutrū est ipse predictus defectus qui nobiscū pseuerat p toto tpe vite presentis et precedit omne nrm actuale peccatū. ¶ 4°. quia si talis exhilaratio mentis est pprius effect⁹ hui⁹ sacri: mirū est q in forma eius non fit aliqua mētio de illa et fit expressa mētio de remissione peccatoꝝ: quam tu dicis nō esse effectū ppriū sed causaliter contingentem. hoc enī est cōtra naturā forme sacroꝝ que efficiūt qd significāt. melius est ergo q dicatur q effectus huius est remissio peccatorū. ¶ 5°. q2 sacramēta illud efficiūt quod significāt. sed per formā hui⁹ sacri directe significat dimissio peccatoꝝ. est enim talis forma. per istam vnctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi dominus quicquid deliquisti per visum ꝛ sic de ceteris. ergo p hoc sacramentum fit dimissio peccatorum quo ad culpam vel quo ad penam vel aliam sequelam. Sed quia peccatū potest dimitti quo ad culpam vel quo ad penam et debitam seu quamlibz aliam sequelam: ideo adhuc est dubiuz fm quod istorum dicatur dimitti peccatū. si enim dicat dimitti quo ad culpam: cū duplex sit culpa. s. mortalis et venialis: impossibile est q per hoc sacramētum dimittatur culpa mortalis. quia sicut baptismus est spiritualis regeneratio et penitētia spiritualis resuscitatio: sic extrema vnctio sanatio vel medicatio. vnde exhibet p modū medicationis. in plurib⁹ enī infirmitatib⁹ vtunt medici vnctiōe. sed sanatio non est nisi habētis vitā. ergo extrema vnctio cū sit spiritualis sanatio presuppōit vitam spūalem. sed in eo in quo est peccatū mortale: nō est vita spūalis. ergo extrema vnctio nō ordinatur ad dimissionez peccati mortalis quo ad culpā. si ergo ordinat ad dimissionē alicui⁹ peccati quo ad culpā: oportet q illud sit veniale qd est quasi quedam infirmitas in vita spūali. Sed nec istud videt quibusdā. q2 cōtra vnū defectū sufficit vnū remediū. sed sacrm penitētie sufficiēter delet omne peccatū veniale quo ad culpā. ergo quo ad hoc nō ordinat aliquod aliud sacramentum. ad hoc tamē posset dici q vnū remediuz solum ē per se institutū contra vnū defectū interimentez vitam spūalem. sicut baptismus contra peccatuz originale: et penitentia contra peccatum actuale mortale. sed contra defectum qui non interimit vitam spiritualem sicut est peccatum veniale nullum sacramentum est necessarium. multa tamen remedia vtilia sunt sicut penitentia et cōfessio generalis non sacramentalis et benedictio episcopalis. et idem posset esse ꝺ extrema vnctione nō obstante ratione supradicta. sed quia nulluz peccatum dimittitur quo ad culpam nisi voluntas q fuit deordinata per eam reordinetur per debitā displicentiam: etiam adhuc dubium est quomodo per extremam vnctionem dimittatur veniale peccatum: cum non appareat quid ipsa operetur ad talem displicentiam. potest tamen dici q hoc modo operatur extrema vnctio ad dimissionem peccati venialis: quia per eam datur digne suscipienti quedam spiritualis hilaritas mentis. non quidem contra illam debilitatem vel difficultatē ad bonum nobis īnataz vt alij dicunt: sed contra oppressionem quam infirmus tunc patitur. tuz ex debilitate corporis. tum ex memoria precedētiū peccatorum propter que posset facilius in desperationem cadere. quam hilaritatem mentis forte vocat iacobus alleuiationem cum dicit: et alleuiabit eum dominus. ad hanc ergo sequitur conuersio mentis in deū et generalis displicentia omnium debitorū que sufficiat ad deletionez omniū peccatorū venialium. et ideo postq̄ btūs iacob⁹ dixit: et alleuiabit eum dn̄s subiunxit: et si in peccatis sit dimittent ei. et sic primus effectus huius sacri est exhilaratio mentis: sed non principalis nec pricipaliter intent⁹. quia ille est remissio peccatorum venialiū quo ad culpā modo quo dictū est: vel quo ad penam in toto vel in parte quod significat vnctio olei quod est mitigatiuū doloꝝ. hec durandus in forma. ¶ Contra tertiam conclusionem arguit idem durandus probando q pma ratio assignata quare materiam huius sacramenti oportet esse oleum consecratum: non valet. s. quia christus non est vsus vnctionibus corporalibus et c̄. q enim hoc non valeat: dicit se pbasse dis. 7ª. ibidem aūt arguit sic dicens. q chrisma quod est materia cōfirmationis oporteat eē consecratum quidam probant sic. quorū cūq3 sacramentorum materia fuit xp̄o applicata corporaliter: illa materia non indiget noua cōsecratione qui a tactu xp̄i consecrata fuit. vnde chrisostomus dicit q nunquā aqua baptismi peccata credentium purgaret: nisi tacta dominici corpis sanctitate fuisset. et ideo aque baptismi quantum est de necessitate: non oportet q prius benedicātur q̄3 sacramento applicentur. idem de materia eucharistie q2 xp̄o fuit applicata et ab ipso benedicta. dr enī Mathei. 26. et Luce. 22. accepit aūt iesus panē et bn̄dixit: similit et calicez. et ideo nō oportet q mā pus bn̄dicat q̄3 forma vboꝝ sacralium sup ipam pferat. secus aūt est de chrismate et oleo sancto et oleo infirmoꝝ. oportet enī q pus bn̄dicant q̄3 exhibeāt ad vsum sacri: q2 xp̄s nō ē

vnctus visibilib⁹ vnctionibus. nec fieret iniuria i=
uisibili vnctioni q̄ vnctus est pre cõsortibus suis.
Sed istud nõ videt̃. primo quia si applicatio ma-
terie ad xp̄m reddit eam sanctificatã: videtur ꝙ
non solum non oportcat eam sanctificari ad hoc
ꝙ sit materia baptismi: sed etiã si sanctificat̃ ꝙ fiat
iniuria priori sanctificationi si sit eiusdẽ rõnis: vl̃
ꝙ prima fuerit insufficiẽs si secunda sit alteri⁹ rõ=
nis sicut ipsi dicunt de vnctione. ¶ 2°. quia falsũ
est ꝙ xp̄s nõ fuerit vsus vnctionibus visibilibus.
dicit̃ enim Joã. 12. ꝙ maria accepit librã vnguẽ=
ti nardi pistici et vnxit pedes iesu. Et Luce. 7. dr̃
ꝙ osculabat̃ pedes eius et vnguẽto vngebat. et
xp̄o mortuo vnctũ est corpus ei⁹ ꝑ nicodemũ: vt
habet̃ Joã. 19. ergo falsum est ꝙ xp̄s nõ fuerit vn
ctus visibilib⁹ vnctionib⁹. Et si dicat̃ ꝙ xp̄s nõ fuit
vnct⁹ visibilib⁹ vnctiõib⁹ ꝑ modũ sacri vel sacr̃a-
lis sicut fuit vsus pane et vino cõsecratis et aqua
baptismi ioãnis tanquã quodã sacr̃ali: nõ obstat
quia xp̄s a sacris vel sacr̃alib⁹ nihil virtutis acce=
pit. et si aliquã virtutẽ dedit ex suo tactu: dedit oĩ=
bus q̄ tetigit q̄ in vsum sacrorum debebãt venire.
hec ille. ¶ Contra quartã conclusionẽ arguit pe=
trus dicens. quod autem dicit. S. Tho. ꝙ nullus
effectus sequitur ex hoc sacramento concurrenti
bus omnibus q̄ sunt de essentia sacramẽti: videt̃
dubiũ. quia gratia non est minoris virtutis q̄ na=
tura. sed concurrentibus causis naturalibus ꝑ se
et essentialibus: impossibile est non sequi effectũ.
nec aliqua causa per accidẽs et sine qua non: po=
test impedire effectũ: nisi ꝑ hoc ꝙ impedit cõcur=
sum alicuius cause per se. sicut obstaculum corpo
ris opaci impedit illuminationẽ inquantũ impe=
dit presentiã illuminantis imediatã quod ẽ cau
sa per se et sic de alijs. vnde cum omne sacramen
tum noue legis sit per se causa gratie non sic ꝙ at
tingat gratiã sed quia disponit ad eam: necesse ẽ
ꝙ concurrentib⁹ omnib⁹ q̄ sunt de essentia sacra=
menti causetur dispositio ad gratiam in omni sa=
cramẽto noue legis et per consequens in isto. et
ideo tenendus est thomas magis in cõtrarijs di=
ctis. vnde et in matrimonio de cuius essentia est
consensus: illo posito nihilominus causat̃ ornat⁹
licet contrahentes sint in peccato mortali: q̄ po=
stea recedẽte illa fictione habet efficaciam dũta=
men consensus affuerit. sed si consensus cõtrahẽ=
di non fuerit: nihil est actum sed illo consensu po
sito licet dissentiat in bono fine. sic in penitentia
non solum voluntas confitẽdi est de essentia: sed
etiam voluntas dolẽdi et abstinendi et huiusmo
di que dicitur attritio. quia et si non contritio que
quando q̄ est effectus sacramenti ⁊ ꝑ consequẽs
non de essentia: tamen attritio est de essentia. sed
in hoc est differentia inter penitentiam et matri=
moniũ. quia omnes partes essentiales matrimo
nij oportet simul concurrere: aliter nihil agitur. ⁊
dico quantum possibile est vt. s. simul consentiãt
et ꝙ consensus simul sit cũ verbis: licet verba cũ
sint quantitas successiua: nõ possint esse simul. in
penitentia autem non oportet ꝙ partes essentia
les sint simul. imo satisfactio sequitur et contritio
precedit et confessio precedit absolutionem. et si
contritus postea confiteatur quia forte nõ est o=
bligatus ad plures conterendũ sicut nec ad plu
res confitendum aut satisfaciendum nisi negati=
ue idest ad non complacendum quando confite
tur: sic si nec contereretur nec attereretur dũta
men non haberet oppositum: ipse reciperet effe=
ctum. si etiam nulla attritio precedat nec conco=
mitetur: quamuis non sint omnes partes sacra=
menti sed solum due. s. confessio et absolutio: im
primitur ornatus qui recedente fictione postea
operatur. quia non est necesse ꝙ simul he partes
concurrant sicut nec de duabus formis euchari=
stie. sed ad hoc ꝙ plenius et perfectius effect⁹ sa=
cramenti eucharistie sequat̃: bene oportet ꝙ om
nes partes concurrant. et ideo cum contritio nõ
sit d̃ essentia huius sacramenti sicut nec baptismi
quia habet materiam exteriorẽ: illa cessante im
primitur ornatus hic sicut ibi character. ¶ 2°. q̄r
in solutiõe tertij arguit sic Sãct⁹ Thomas ꝙ ver
ba indicatiua non sunt forma sed dispositio: verũ
est quando vtraq̄ verba dicuntur. quia tunc ite=
raretur sacramentum cum de verbis deprecati=
uis non sit dubium quin sint forma alias non essẽ
sacramentum ex sola materia et dispositione for
me sine essentiali forma. tamen ambrosius vsus ẽ
forma indicatiua dicens vngo hos oculos tuos
in nomine patris et c̃. que quidem videtur eadẽ
ꝓm sub̃am et per consequens valere. quia cũ que
reretur de officio ambrosiano a patribus: decre=
tum fuit ꝙ ambrosianũ in sua diocesi teneretur.
gregorianum vero per orbem. nec aliquid de his
que ambrosius docuit in cultu religionis christia
ne fuit reprobatum sed tacite approbatũ. sed tho
mas dicit contrarium ꝙ forma hec non potest eẽ
indicatiui modi. quod verum est de potentia or=
dinata: sed de potentia absoluta si aliqne eccle=
sie habeant solum formam indicatiui modi sicut
ambrosiana saltem tempore ambrosij vt dicitur
non est dicẽdum ꝙ nihil sit actũ. et licet cõuenies
forma sit indicatiua: tñ si sit deprecatiua nõ ꝓpter
hoc sacr̃m est irritum: sicut in baptismo greci vtũ
tur depc̃atiua: baptizetur seruus christi et cetera.

ita hic econuerso. Si dicatur ꝙ non est simile q2 vtendo verbis deprecatiuis vbi est effectus certus nõ est periculũ de mẽdacio: sicut si deprecaretur ꝙ solem faceret cras oriri: tamẽ ecõuerso vti verbis indicatiuis vbi effect⁹ est incertus ess3 periculũ mendacij. et ꝑpter hoc magis põt dici baptizetur seruus xp̄i: nec est falsum etia3 si nõ intendat: quia sola indicatiua ẽ vera vel falsa: q̄3 possit dici vngo oculos tuos et cꝫ: quia nescit vtru3 anima vngat᷑ oleo leticie. quia etiã quãdo sacerdos dicit ego te baptizo: nescit vtru3 ille intendat ludere sicut multi iudei faciunt et sic non est baptismus. et similiter quãdo dicit absoluo te: nescit si ẽ fictus. et in cõfirmatione. sed quia supponitur ex his q̄ exterius apparẽt: excusatur vel refert᷑ ad exteriorem actũ de quo est cert⁹ non ad interiore3. Similiter in proposito magis est verisimile ꝙ iste confessus et cõmunicat⁹ et timẽs morte sit non fictus: q̄3 de alio. et sic põt supponere vnctionẽ inuisibilem sicut ibi ablutionẽ interiorem. vel refert se ad vnctionẽ exteriorẽ de qua certus est. Nec est dicendũ ꝙ beat⁹ ambrosi⁹ errauerit quia sc̄ti non sibi pepassent in contradicẽdo. sicut nec cipriano qui rebaptizabat baptizatos ab hereticis: nõ pepercit augustin⁹ quin hoc dãnaret. et paul⁹ i faciẽ restitit petro qui iudaizare cogebat. hec petrus.

Quantu3 ad tertiũ articulũ primo notandũ ẽ ꝙ sicut in ecclesia militante baptismus est sacr̄m intrãtiu3 propter quod dicit᷑ sacr̄3 regenerationis ita et extrema vnctio est sacr̄m exeuntiũ. quãobrem et extrema vnctio appellat᷑ eo ꝙ sit vltimum remediũ ad tollẽdos defectus qd̄ in ecclesia militante cõferri põt. vnde et proprius eius effectus est quasi quedã dispositio et preparatio ĩmediate disponẽs ad gloriam vite future in ecclesia triumphãte. et habet efficaciã per modum cuiusda3 medicationis sicut baptism⁹ per modum ablutionis. Ad cui⁹ intellectum sciendu3 est ꝙ quãuis in omnib⁹ sacramẽtis cõferatur vel augeat᷑ gratia ꝑ quã fit remissio peccatorũ: tria tamẽ sacramenta sunt directe et principaliter ordinata ad tollendos peccati defectus .s. baptismus penitentia et extrema vnctio: aliter tñ et aliter. nã baptismus ordinat᷑ ad tollendũ generaliter omne peccatu3 tã originale q̄3 actuale. penitẽtia vero ordinatur ꝑ se ad peccatũ actuale tollẽdũ. extrema vero vnctio ordinatur directe et p̄ncipaliter ad tollẽdos quosdam defect⁹ ex peccatis actualib⁹ prouenientes q̄ alias dicũt᷑ reliquie peccatorꝝ. huiuscemodi autẽ defectus, put. S. Tho. notat in hac dis. q. p°. ar. 2. sub. ar. p°. ad. 2m. nõ sunt ille dispositiones ex actibus peccatorꝝ relicte q̄ velut quidã habit⁹ inchoati dicunt᷑ pronitates seu inclinationes ad peccandu3. sed sunt quedam spiritualis habilitas ex peccatis in mẽte relicta qua ad act⁹ gratie minus potẽs est anima et ad actus glorie robur nõ habet. sicut enim infirmitas corꝑalis membra debilitat ne ꝑprias operatiões recte ac expedite explere valeant etiam post recuperatam sanitate3 quousq3 fuerint roborata: ita et sp̄ualis egritudo ex peccato ꝓueniẽs mentẽ hoĩs debilitat ⁊ ad spirituales actiones gratie et multo magis glĩe fragilem ac ineptã reddit. et ad hãc debilitatem tollendã ordinatur sacramentũ extreme vnctionis non ad tollendã debilitatem et ineptitudinẽ naturalem quã homo habet in puris naturalib⁹ ad opa gratie: nec ad ea3 que ex peccato originali cõsecuta est ad operationes virtutũ: ita vt sine gr̄a vel gratuito dei auxilio: illas recte agere non possit s̄m ꝙ apostolus dicebat Ro. 9°. non est volẽtis .s. velle neq3 currentis .s. currere sed dei miserentis. ad illũ enim effectũ quodlibet sacr̄m p̄ncipaliter institutu3 est: qui in forma exprimit᷑ eo ꝙ sacramẽtũ id efficiat quod figurat. in forma autẽ huius sacramẽti non exprimitur debilitas seu infirmitas nisi que ex peccatis actualibus est consecuta cum dicit᷑. indulgeat tibi dñs quicquid deliq̄sti per visum et sic de ceteris sensibus per q̊s peccata actualia cõmittuntur.

Secundo Notandũ est ꝙ rõ efficaciter ꝓbans ꝙ materia quorũdã sacrorꝝ necessario exigit᷑ ꝯsecrata nõ aũt materia quorũdã aliorꝝ: est q2 xp̄s sic instituit. supposita aũt xp̄i institutione ꝓ rõne necessaria et efficaci: adducunt᷑ a doctorib⁹ nonnulle rõnes ꝓbabiles et ꝯgruẽtie. et sic. S. Tho. adducit tres rõnes ꝯgruẽtie ad ꝓbãdũ ma3 hui⁹ sacri extreme vnctionis debere ẽẽ ꝯsecratã. nõ sicut necessario ꝯcludẽtes: sed tanq̄3 ꝓbabiles et ꝑ modũ cuiusdã ꝯgruẽtie. in quarꝝ p̄ma q̊ dicit xp̄m nõ vsum fuisse hoc sacr̄o nec aliqua corꝑali vnctione: deb3 intelligi d̊ vsu tanq̄3 sacr̄o sicut vsus ẽ pane et vino in vltima cena sacr̄m istituẽs corꝑis et sanguinis sui: vel sicut aliq̄ sacr̄ali queadmodũ vsus fuit aq̄ in baptismo ioãnis. nã loquẽdo de q̄licũq3 vsu generaliter: xp̄s q̄busdã vnctionib⁹ visibilibus vsus est. dicit᷑ eni Luce. 7°. ꝙ mulier q̄ erat in ciuitate peccatrix attulit alabastrũ vnguẽti et osculabat᷑ pedes dñi ⁊ vnguẽto vngebat. et ioã. 12. dr̄ ꝙ maria accepit librã vnguẽti nardi pistici p̄ciosi ⁊ vnxit pedes iesu. Mathei ãt. 26. ⁊ Marc. 14. scribit᷑

ꝙ mulier hec effudit vnguentū etiā super caput iesu. Nec obstat huic intellectui ꝙ xp̄s a sacramē tis vel sacralibus nihil virtutis accepit. quia nos nō facim⁹ vim in hoc ꝙ xp̄s illis vtens ab eis virtutem acceperit: sed qꝛ per hoc ꝙ eis vsus est virtutem illis dederit ad hoc ꝙ essent sacramentum vel sacrale. sed nec quia quibusdam illorū quib⁹ xp̄s vsus est dedit eam ipsam virtutē: ideo consequens est ꝙ omnib⁹ rebus qbus vsus fuit aut suo tactu vim aliquā tribuit: cōtulit virtutē sacramē ti vel sacralis: sed illis tantūmodo quas voluit ⁊ sua institutione ad id ordinauit. vnde quāuis in die cene quādo sacrm̄ istituit eucharistie: vsus sit pane et vino dans illis virtutē vt essent materia sacri: non inde sequitur ꝙ cuicūqꝫ pani et vino quibus aliquando vsus fuit: virtutem sacri vel sacramentalis contulit. nec quotienscūqꝫ carne sua aquam tetigit: dedit illi virtutem vt esset materia sacramenti baptismi vel aliquid sacramētale: sed tunc solūmodo quando aquas iordanis tetigit baptizatus a ioanne. quia tunc et non alias eam virtutem sibi dare instituit ⁊ ad hoc ad baptismū ioannis venit.

**Tertio** Notandū est ꝙ in sacramē tis primus effectus est id qꝺ est res et sacramentū. in hoc autē sacro extreme vnctionis res et sacrm̄ est quedam interior deuotio q̄ est spūalis vnctio, put. S. Tho. dicit in hac distinctione questione p̄ma articulo secundo sub articulo tertio ad tertium. huiuscemodi vero interior deuotio procedit a charitate q̄ vt apostolus dicit diffusa est in cordibus nostris ꝑ spiritum sanctū qui datus ē nobis. vn̄ et spūalis vnctio ponitur effect⁹ spūssancti ſm illud Esaie. 61. spirit⁹ dn̄i super me eo ꝙ vnxerit me. et quandoqꝫ sicut causa ab effectu denominat̄ spūs sanctus vnctio vt p̄ma Ioā. 2ª. vnctio eius docet vos de omnibus. i. spūssanct⁹ put glosa exponit. ex quo fit vt in accedente ad hoc sacrm̄: regulariter loquēdo presupponatur gratia ⁊ charitas. ita vt qui in peccato mortali ad hoc sacrm̄ accedit: fict⁹ accedat. vnde. S. Tho. i hac dis. q. pª. ar. 2. sub. ar. pº. i. c. ait. sicut baptism⁹ est quedā spūalis regeneratio et penitētia quedā spūalis suscitatio: ita et extrema vnctio est q̄dā spūalis sanatio vl' medicatio. sicut autē corpalis medicatio presupponit corporalem vitā in medicato: ita spūalis spūalem. et sic hoc sacrm̄ non dat̄ contra defect⁹ quibus spūalis vita tollit̄. s. pctm̄ originale et mortale. hec ille. tamen igit̄ pōt esse fictio in accedēte ad hoc sacrm̄ cū peccato mortali: ꝙ sacri susceptio nō conferat illi grām. et ꝑ consequēs ꝙ primum effectū sacri q̄ ē interior deuotio nō recipiat. et quia deficiēte primo effectu qui ē aliorꝫ fundamētū et ad eos disponit nullus ali⁹ cōsequi pōt: ideo pōt cōtingere ꝙ peracris rite omnib⁹ q̄ sunt d̄ essentia hui⁹ sacri accedēs ad sacrm̄ etiā cū intētione illud recipiendi: nullū ei⁹ effectū cōsequat̄ put. S. Tho. notat in hac dis. q. pª. ar. 4. sub. ar. 2. in cor. et ad. pᵐ. et hoc est speciale in hoc sacro. eo ꝙ fictio charitatē expellēs et consequenti abijcit d̄uotionē interiorē et spūalem vnctionē quā sola charitas elicit. q̄ vt dictū fuit est primo effect⁹ huius sacri: quo repulso om̄is ali⁹ effectus repellit̄. In alijs vero sacramētis que cōsistunt essentialiter in eorꝫ vsu: primus effect⁹ qui est res et sacrm̄ sicut est character et ornat⁹ non necessario presupponit in suscipiente grām et charitatē. quāobrē fictio gratiā tollēs nō ꝓhibet p̄mū illorꝫ effectū. et ideo peractis rite omnib⁹ q̄ sunt de essentia sacri: suscipiens sacrꝫ semper p̄mū effectū sacri consequit̄. s. characterē vel ornatū. In sacro vero eucharistie quod non consistit essentialiter in vsu ſ; in cōsecratione materie: res et sacrm̄ et ꝑ consequēs primus effect⁹ sacri est corpus ⁊ sanguis xp̄i vt existūt sub sacro. et licet sumptio hui⁹ sacri req̄rat in sumēte grām et charitatē ſm illud apl'i p̄ma Cori. 11º. q̄ māducat et bibit idigne: iudiciū sibi māducat et bibit. ⁊ tn̄ quia esse sacri eucharistie nō cōsistit in vsu ſ; in cōsecratione materie: quātūcūqꝫ sumēs fict⁹ accedat. i. sine charitate: nihilomin⁹ sacrm̄ suū p̄mū effectū cōsequit̄. s. corp⁹ et sanguinē xp̄i sub sacro cōsecratum peractis his q̄ sunt de essentia sacri.

**Quantū ad arti**culū quartū respōdendū est obiectionibus in cōtrariū. Et q̄dem ad argumētū petri cōtra primā cōclusionē dicit̄ ꝙ effect⁹ p̄ncipaliter intent⁹ in administratione sacrorꝫ ē duplex. vn⁹ ē cōmunis oībus sacris. s. collatio gratie gratū facientis vel ei⁹ augmētatio in accedētibus cum grā et per ꝯsequēs remissio pctōrū. alius ē ꝓprius cuiuslibet sacri ordinat⁹ ad specialē defectū spūalē tollendū in cui⁹ remediū: speciale sacrꝫ ē istitutū. et hic effect⁹ ꝓpri⁹ est dispositio q̄dam et ꝓparatio ad grām sacralē q̄ est ꝓpria vni sacro nō alteri ꝑse loq̄ndo. Utrū aūt hic effect⁹ differat a grā sacrali et q̄liter dictū fuit sup̄ dis. pª. sub tertio notabili. vn̄ etiā. S. Tho. dicit in hac dis. q. pª. ar. pº. sub. ar. pº. in. c. ꝙ sacrm̄ dicit̄ illa actio ecclie q̄ attigit ad effectū p̄ncipalr̄ intētū in administratiōe sacrorꝫ: intelligit de effectu p̄ncipali ꝓprio cuiuslibet sacri qui ē vel character vel ornat⁹ vel q̄dam

alia dispositio imediata ad gratiam sacr̄alem ad quā tale sacr̄m institutū est. hūc enī effectū actio sacri directe pertingit. arguens autem obijcit de principali effectu cōmuni omnibꝰ sacr̄is qui ē gr̄a gratū faciēs. vnde argumētū nō ꝓcedit ad mētē sancti doctoris. ¶ Ad argumēta durādi cōtra secundā cōclusionē ad pͥmū respōdet. S. Tho. in scrip. q. 2. huius dis. ar. 2. sub. ar. pͦ. ad. pͫ. arguit enī sic pͥmo loco. pricipalior effectꝰ huiꝰ sacri ē sanatio mētis ꝙ̄ sanatio corporis. sed etiā sani corpe indigēt sanatione mētis. ergo eis debet hoc sacr̄ꝫ cōferri. ecce argumētū. ad quod respōdet ꝙ quāuis spūalis sanitas sit pͥncipalis effectꝰ huiꝰ sacri: tamē oportet ꝙ ꝑ curationē corpalē significet curatio spūalis etiā si corpalis sanatio nō sequat̄. et ideo solū illis hoc sacr̄o sanitas spūalis dari pōt quibꝰ curatio corpalis cōpetit. s. infirmis. sicut ille solus pōt baptismū suscipe: qui pōt corpalis ablutionis esse particeps: nō aūt puer in vētre matris existēs. hec ille. ꝑ que patet respōsio ad hoc argumentū. naꝫ licet debilitas seu difficultas ad opus gratie ex peccato relicta sit quādoqꝫ in sanis corpore sicut in infirmis: nō ideo ad illā tollendā adhibēda est extrema vnctio sanis sed infirmis ꝑ se. quia adhibitū īfirmis figurat sensibiliter qd̄ efficit. s. infirme mentis sanationē. qd̄ nō figurat si adhibeat̄ corpe sanis. est aūt de rōne sacri ꝙ significet seu figuret corpaliter quod efficit spūalit̄. ¶ Ad. 2ᵐ. dicitur pͥmo ꝙ. S. Tho. nullibi ponit ꝙ exhilaratio mētis sit ꝓprius effectꝰ extreme vnctionis. vnde argumētū nō militat cōtra nos sed magis cōtra ipsum arguētē qui tenet ꝙ ꝑ hoc sacramētū dat̄ digne suscipiēti q̄dam spūalis hilaritas mētis contra oppressionē quā infirmꝰ tūc patitur et propt̄ debilitatē corpis et ex memoria peccatoꝝ precedentiū ꝓpter q̄ posset facilꝰ in despatione cadere. cōtra q̄ directe ꝓcedit argumentū de illis qui ꝑ infirmitate amiserunt vsum rōnis in quibꝰ non pōt esse talis exhilaratio. et ita argumētum retorquet̄ in suū factorē. ¶ Ad. 3ᵐ. dicit̄ ꝙ ꝓcedit d̄ debilitate seu difficultate ad opa gr̄e que inest omnibus a natura. nostra vero conclusio loquit̄ de d̄bilitate mētis causata ex peccato actuali que superuenit dicte naturali debilitati. et ideo nō est ad ꝓpositū. Ad id aūt quod arguēs obijcit ex vocabulo idulgeat quod ponit̄ in forma verborum: dicimꝰ ꝙ cum in peccato sit et culpa et reatꝰ pene et reliquie ex peccato consecute: indulgere peccatum de horū quolibet et de omnibus intelligi pōt. vnde cū dicitur in forma huius sacramēti indulgeat tibi dominꝰ: indulgētia itelligit̄ quo ad reliquias ex peccato in anima consecutas si loquamur de proprio et speciali effectu huius sacramenti. quamuis et de alijs duobus quodam modo accipi pōt indulgētia prout. S. Tho. deducit ī hac dis. q. pͣ. ar. 2. sub. ar. pͦ. ad. 2ᵐ. ¶ Ad. 4ᵐ. dicit̄ ꝙ argumentū non militat ꝯtra sctūꝫ thomā qui non ponit taleꝫ hilaritatē esse ꝓpriū effectum huiꝰ sacramēti vt dictū est. quod aūt. S. Doc. dicit remissionē peccatoꝝ nō esse ꝓpriū effectū huius sacramēti nisi ꝯtigēter. s. si in peccatis sit et suscipiēs sacr̄m nō ponat obicē: intelligit̄ d̄ remissione peccatoꝝ quo ad culpā et reatuꝫ pene eterne vt ipsemet expressit. q. pͣ. huius dis. ar. 2. sub. ar. pͦ. in cor. nam et talē remissionē non per se et simpliciter attribuit huic sacramēto beatꝰ iacobus ipsius promulgator: sed contigenter et in casu cum dicat cōdicionaliter: et si in peccatis sit remittuntur ei. propriū autē effectuꝫ huius sacri ponit remissionem peccatoꝝ quo ad reliquias vt dictum est. q̄ sunt defectꝰ q̄daꝫ quibꝰ ex peccatis cōmissis reddit̄ mens debilis et inepta ad opationes gratie et glorie. et hec est remissio peccatoꝝ quaꝫ sacramentū extreme vnctionis efficit et figurat cū in forma dicit̄. indulgeat tibi dn̄s et c̄. Et ꝑ hec patet respōsio ad quintū vbi arguens non satis respondet ad rationem ꝓbantem ꝙ hoc sacramentum non fuerit institutū ad remissionē peccati venialis vt ipse opinat̄. nam vt. S. Tho. inquit in hac dis. q. pͣ. ar. 2. in cor. sacramentum penitētie sufficienter in hac vita delet venialia quo ad culpam. et non minus potens est delere venialia q̄ ad reliquias et reatum pene ex vi displicētie quā penitentia per contritionem causat. oppressio autem quam infirmus in extremis patitur tum ex debilitate corporis tum ex memoria precedentium peccatorum: non est illi peccatum. vnde si ad delendam talem oppressionem hoc sacramentuꝫ ordinaretur: non fuisset institutum ad remissionem peccati quod est aperte contra formam sacramenti cum dicitur quicquid deliq̄sti et cetera. Neqꝫ valet dicere ꝙ tollendo eiuscemodi oppressionem preseruat infirmum a peccato desperationis vt arguens innuit: quia tunc sacramentuꝫ extreme vnctionis non esset peccati ablatiuum sed a peccato preseruatiuum. hoc autem repugnat forme sacramenti cum dicat indulgeat tibi dominus. indulgentia enim non est de peccato futuro sed de prius commisso. Et preterea si hoc sacramentum principaliter esset a peccato preseruatiuum: magis dandum esset sanis vt a peccati infirmitate preseruarentur ꝙ̄ infirmis. quod est contra ecclesie determinationem et contra auctoritatem beati iacobi in promulgatione huius sacri

dicētis.infirmaꝛ quis in vobis:īducat p̄sbyteros ecclie et c̄. ¶ Ad argumēta eiusdē durādi contra tertiā ꝯclusionē ad primū dicitur falsum esse q̄ fiat iniuria priori sanctificationi materie sacri ꝑ secundā sanctificationē quādo est alteri⁹ rōnis a ꝑma sicut ē in ꝓposito nr̄o. neqꝫ iterū ꝓpter scdam sanctificationē reddiꝛ ꝑma insufficiēs q2 non ad idē ordinanꝛ. Unde ad simile argumētū respondet. S. Tho. ī hac dis. q. ꝑ^a. ar. 3. sub. ar. 2. ad. ꝑ^m q̄ ꝑma sanctificatio ē materie s̄m se: sed scda magis ꝑtinet ad vsum ipsi⁹ s̄m q̄ est actu cōferēs effectū suū. et ideo neutra supfluit: quia etiam istrumēta efficaciā accipiunt ab artifice et dū fiunt et dum ad actū applicanꝛ. Similē responsionez ponit supra dis. 7. q. ꝑ^a. ar. 2. sub. ar. 3. ad. 3^m. ¶ Ad 2^m. patet respōsio ex his q̄ dicta sunt in secundo notabili. ¶ Ad argumēta contra q̄rtā ꝯclusionē ad primū dicꝛ q̄ arguēs nō habuit mentē. S. T. in dictis suis circa materiā in qua arguit. et ideo sibi videtur q̄ repugnent inuicē. nō eni intellexit differentiā huius sacri ab alijs quantū ad primū effectū qui in hoc sacro presupponit grām non in alijs ꝓut deductū fuit in tertio notabili ex cuius dictis patet respōsio ad argumentū. ¶ Ad. 2^m. dicꝛ q̄. S. Tho. vbi allegaꝛ tenet scripture sacre auctoritatē que ponit formā hui⁹ sacri deprecatiuam nō indicatiuā dicens. infirmatur quis in vobis: inducat presbyteros ecclesie vt orent sup eū vngētes eum oleo in nomine dn̄i: et oratio fidei saluabit infirmū et alleuiabit eum dn̄s. Ad id aūt quod arguens obijcit de officio ambrosiano in q̄ forma huius sacramēti poniꝛ per modū indicatiuum: respōdet. S. Tho. in hac dis. q. ꝑ^a. ar. 4. sub arti. 2. ad. 3^m. q̄ verba illa indicatiui modi q̄ s̄m morē quarundam ecclesiarū premittunꝛ orationi dep̄catiue: nō sunt forma hui⁹ sacri sed sunt q̄dam dispositio ad formā: inquantū intētio ministri determinaꝛ ad actum ꝑ illa verba. et videtur q̄. S. Doc. loquatur de ecclesia ambrosiana cui⁹ morē ipse optime nouit cum esset italicus. arguens autē accepit verba indicatiui modi nō ad intentionē ambrosij ordinantis qui illa premisit tā quā preambulum quoddā ad verba deprecatiua forme vt. S. Tho. dicit. ¶ Ad argumentū ante oppositū respōdet. S. Tho. in hac dis. q. ꝑ^a. ar. ꝑ^o sub. ar. ꝑ^o. ad. ꝑ^m. q̄ oleū quo cathecumini vnguntur: sua vnctione nō perducit ad peccati remissionē q2 hoc ad baptismū ꝑtinet: sed aliquo modo ad baptismū disponit vt supra distinctione sexta dictū est. et ideo non est sacramentū illa vnctio sicut vnctio extrema. hec ille. Et in hoc articulus terminatur.

# Distictio vigessima. iiij

Circa viges simā quartā distinctionē queriꝛ vtrū ordo sit sacr̄m et arguitur q̄ nō. q2 sicut p̄latio spūalis que est ordo oatur cū quadā consecratione: ita et prelatio secularis q2 reges inunguntur. sed regia dignitas nō est sacr̄m. ergo nec ordo d̄ quo loquimur. ¶ In oppositū arguiꝛ. quia ordo ab oībus numeraꝛ iter septē ecclesie sacramēta. ¶ In hac questione erūt quattuor articuli vt supra.

Quantuz ad primū articulū sit ꝑma conclusio q̄ ordo ecclesiastic⁹ in quo daꝛ spiritualis ptās est vere sacr̄z. hāc ꝯclusionez tenet. S. Tho. in hac distin. q. ꝑ^a. ar. ꝑ^o. sub. ar. 3. et. 4. ¶ Secūda conclusio est q̄ licet sint plures ordines: oēs tamē sunt vnū sacr̄m et nō plura. hāc ꝯclusionē tenet S. Tho. in hac distin. q. 2. ar. ꝑ^o. sub. ar. ꝑ^o.

Quantū ad articulū secundum arguiꝛ contra cōclusiones. Et quidē cōtra ꝑmaz arguit scot⁹ ꝓbando q̄ sacr̄m ordinis nō sit ptās spūalis ad aliquē actū in ecclesiastica hierarchia. ꝑmo quia ex ista descriptione sequiꝛ q̄ episcopat⁹ sit ordo cū sit ptās ad aliquem actum spūalem in ecclesia vtpote ad actum confirmādi et conferēdi ordines sacros. et non tantū ptās congrue exercēdi s̄ simpliciter exercendi q2 non episcopus si attemptet isto s act⁹ vt videtur nihil facit. ¶ 2^o. quia sequiꝛ q̄ sub ordine sacerdotali nō sit aliq̄s ordo quod est cōtra oēs. ꝓbaꝛ. quia istā ptātem nō habet diacon⁹ nec subdiacon⁹. q2 et si ipse possit aliquid facere congrue quod non faceret laic⁹: tn̄ si laicus attemptet illud facere simpliciter faceret. ¶ 3^o. quia sequiꝛ q̄ sacerdotiū sit duo ordines. q2 sacerdoti competit duplex ptās spūalis. s. ꝯficiendi eucharistiā et absoluēdi penitentē que nō sunt vna potestas quia vna videtur prior altera. quia in cena deus contulit primā aplīs: secundā autem nō nisi post resurrectionē Joā. 2. hec scot⁹ in forma.

¶ Contra

¶ Contra secundã conclusionez arguit durand⁹ ꝓbando ꝙ ordo in generali acceptus nõ diuidatur in speciales ordines sicut in sacrã sed sicut in sacrm̃ et sacralia. ita ꝙ solũ sacerdotiũ est ordo ꝛ sacramentũ: cetera vero sunt ordines non tamẽ sacramẽta sed quedã sacralia. et hoc probat ꝑmo sic. quando plures actiones ordinant̃ ad vnum spiritualem effectuz ita ꝙ vna attingit illum alie vero solum disponũt: illa sola que ꝑncipaliter attingit est sacrm̃: cetere vero sunt sacralia tantuz sicut patet de cathecismo ꝛ exorcismo respectu ablutionis sub determinata forma verborũ. quia enim omnes iste actiones ordinant̃ ad ablutionem peccati originalis et ad hãc attingit sola ablutio exterior: cetere vero sunt tantum dispositiones: ideo sola ablutio est sacrz. exorcizatio aũt et cathetizatio sunt sacramentalia tantũ. nunc ẽ ita ꝙ omnes ordinationes ministrorum ecclesie sunt principaliter propter sacrm̃ eucharistie conficiendum et ministrandum. ad hoc aũt attingit potestas sacerdotalis. cetere vero solũ disponũt quedam a remotis et alie de propinquo. ergo sola ordinatio sacerdotalis est sacramentũ: cetere vero sunt sacramẽtales tantum. ¶ 2°. sicut potestas que datur in baptismo est ad suscipiendum sacramẽta: sic ptãs ordinis vt est sacramentũ est ad conficienduz vel cõferendũ ea. correspondẽt enim sibi inuicẽ sicut potentia actiua et passiua. ꝯ in ordinibus sub sacerdotio non cõfertur aliqua potestas ad conficiendũ vel cõferendũ sacramẽta. vnde diacon⁹ qui supior est inter illos: ex ordine non habet aliquod sacrm̃ conficere vel conferre: quãuis sacrm̃ eucharistie confectũ a sacerdote habeat mediãte vase dispẽsare vel portare solũmodo vl̃ offerre. ergo nullus ordo sub sacerdotio est ꝓprie sacrm̃. ¶ 3°. quia in ordinatione sacerdotis confert̃ potestas vel deputatio ꝑ quã ordinatus potest aliquid facere quod prius non poterat etiam quo ad genus facti. sicut ordinat⁹ in sacerdotem potest cõficere corpus domini absoluere in foro penitentie quod non poterat sine tali ordine. sed in ordinibus inferioribus sacerdotio nulla potestas vel deputatio confert̃ ordinato per quam possit aliquid quod nõ poterat pri⁹ sed solum per quaz licet facere quod non licebat prius. quicquid enim põt diaconus ordinat⁹ puta legere euangeliuz ministrare sacerdoti et c̃: totum poterat facere prius sed non licebat ei. et similiter est in inferioribus ordinibus. ergo cũ potestas sit ad posse et nõ ad licere: potestas q̃ confertur in alijs ordinibus a sacerdotio nõ est potestas simpliciter sed ꝺm quid. nec illi ordines sunt ordines simpliciter cum ordo sit signaculum ecclesie mediante quo spiritualis potestas traditur ordinato. quare nec sunt sacramenta simpliciter sed ꝺm quid siue quedaz sacramentalia. et quod plus est: in quibusdã minoribus non datur potestas per quam ordinatus possit aliquid facere vl̃ ei liceat quod prius non posset vel ei non liceret sicut est de hostiario lectore et acolytho. oĩa eniz officia predictorum ordinum licite faciunt nõ ordinati sicut ordinati ꝺm vsum vniuersalis ecclesie. vnde deputatio ad predicta officia faciẽda videtur esse ab institutione ecclesie ad solẽnitatem diuini cultus. ecclesia autem non potest instituere sacramenta sed solum sacramẽtalia. ¶ 4°. cõfirmatur hoc per cõmune dictum doctoruz. dicũt enim cõmuniter ꝙ distinctio ordinum non est totius integralis in suas partes nec totius vniuersalis in partes subiectiuas: sed totius potestatiui cuius hec est natura ꝙ totum ꝺm completam rationem est in vno: in alijs autem est aliqua participatio illi⁹. et ita est hic. tota enim plenitudo huius sacramenti est in vno ordine. s. in sacerdotio in alijs autem est aliqua participatio ordinis. ex quo ergo tota plenitudo sacramenti est in sacerdotio in alijs autem solum quedam participatio patet ꝙ non sunt proprie sacramenta sed quedã sacramentalia. nec video quare hoc nõ possit teneri probabiliter. imo non videtur ꝙ aliter possit saluari dictum fratris thome cuius sunt verba precedentia. quia si quilibet ordo est per se et simpliciter sacramentum: tunc plures ordines sunt plura sacramenta et non vnum tantũ vt ipse dicit. et iterum ordo erit totum vniuersale ad speciales ordines et sacramentũ. similiter speciales ordines erunt eius partes subiectiue. quia ille sũt partes subiectiue que per se et simpliciter recipiunt predicationem totius. et sic esset in proposito si quilibet ordo esset per se et simpliciter sacramentum quod iterum ipse negat. si vero omnes ordines sunt vnum sacramentum vt partes eius quemadmodum consecratio panis et cõsecratio vini faciunt vnum sacramentum completum eucharistie: sequeret̃ ꝙ speciales ordines erunt partes integrales vnius sacramenti ordinis. quẽadmodum in sacramento eucharistie cõsecratio panis et vini sunt partes integrales eius. hoc autez iterum ipse negat. non restat ergo ꝙ possit ei⁹ intentio saluari nisi modo supradicto. s. ꝙ sacerdotium sit per se et simpliciter ordo et sacramentuz cetera vero sint sacramentalia tantum. ¶ 5°. ꝑncipaliter. quia si aliq̃d moueret ad oppositũ: hoc potissime videretur ratio quam quidam inducũt

que talis est. omne illud in quo confertur gratia ex opere operato: est sacramentum. sed in ordinatione diaconi et subdiaconi gratia confert ex opere operato. ergo sunt sacramēta. minor pbatur sic. quicūq deputatur diuinit⁹ ad aliquod officium cuius executio non pōt fieri ꝯgrue sine gratia: illi datur grā in collatione officij quia de⁹ nō deficit in necessarijs. sed diaconus et subdiacon⁹ in sua ordinatione deputant ad officia que congrue sine gratia exequi nō possunt. deputant eniz ad sacra tractanda q̄ imundis tangere nephas ē fm dionisiū pmo capitulo ecclesiastice hierarchie ergo in eorum ordinatione confertur eis gratia. ergo sunt sacramenta. Sed hoc non valet ppter duo. pmo quia maior ppositio ē vera in illis operibus q̄ directe et īmediate ordinant ad tollēdū peccatum. qz cum peccatū non tollatur nisi p gratiam: actio per quā confert gratia est ibi principalissima et ideo est sacrm sicut est ablutio in baptismo. in operibus autē q̄ non imediate ordināt contra peccatū sed ad conferendū potestatē seu officium ppter aliquē finem: illa sola operatio est sacrm per quam cōfertur potestas q̄ directe ꝛ immediate ordinat ad finem intentū: quia illa sola est principalis: cetere vero et si eis conferat gratia: sunt adminiculatiue. ꝛ ideo solū sunt sacrales et non sacrm. sic autē est in ordinibus vt declaratum est prius ideo et ē. ❡ 2°. quia posset dici ad minorē propositionez q ipsa non sumitur vniuersaliter pro omnibus ordinib⁹ sub sacerdotio sed solū pro diaconatu et subdiaconatu. nec eius pbatio se extendit ad minores ordines de quibus superius facta est mentio videlicet ad hostiariuz lectorem et acolythū. quia officia predictoruz ordinum possunt exerceri sine gratia quamuis non meritorie quia sine gratia nullum opus est meritorium. et ideo per illam rationem non probat q in collatione predictorum ordinum conferat gratia. Dictum etiam dionisij q īmundis symbola tangere nephas est: intelligitur de administratione sacramentoruz que non pertinet ad diaconum vel subdiaconum sed solum ad sacerdotez. Rursus si dicatur q sacramentum et sacramētalia debent simul conferri: cum sacerdotio autem non simul conferuntur reliqui ordines: non valet. quia non oportet sacramentalia simul conferri cum sacramento. nam in primitiua ecclesia prius multis diebus et quandoq pluribus annis cathetizabantur aliqui prius q̄ baptizarentur sicut legimus de beato martino. et eodē modo prius tempore promouetur quis ad minores ordines gradatim antequā fiat sacerdos vt probato i minoribus: maiora cōmittantur. hec durandus in forma. ❡ 6°. ab alijs arguitur sic. si quilibet ordo per se non debeat dici sacramentum sed omnes simul vnum sacramentum sunt: ergo quilibet ordo aut essentialiter pertinet ad sacramenti ordinis rationez sicut consecratio vini essentialiter ptinet ad sacramentum eucharistie sicut consecratio panis ꝛ ecōuerso quod nullus dicit. vel i vno tantum consistit ratio sacramenti. s. in sacerdotio in alijs autem concomitatiue tantū tanquā in sacramentalibus adiunctis et habetur propositūz. ❡ 7°. quia si ordo est sacramentum: quilibet ordo erit sacramentum. sed cum ordines sint septē sequitur q sint septem sacramenta. ❡ 8°. quia si quilibet ordo est sacramentū: aut per se et sic sūt partes subiectiue et ordo erit totum vniuersale. aut sic q omnes sunt vnuz sacramentum: et tunc sunt partes integrales. sed vtrūq est falsū. ❡ 9° illud solum est sacramentum quod attingit ad effectum principaliter intentum. quod vero disponit est sacramentale. ꝛ hoc patet per Tho. supra distinctione vigessima tertia questione prima. cū ergo solum sacerdotium attingit ad effectuz pncipalem: illud solum est sacramentum: cetera vero sacramentalia.

Quantum ad articulum tertium primo notādū est prout. S. Tho. dicit sup dis. 4ª. q. pª. ar. p°. in cor. q differētia est inter habitum et potētiā. quia potentia est qua possumus aliquid simpliciter. habitus autem est quo possumus aliquid bene vel male. sicut intellectus est quo cōsideram⁹. sciencia est qua bene consideramus. concupiscibilis est qua concupiscimus. temperantia qua bene concupiscimus. intemperantia qua male concupiscimus. Sed aduertenduz est q licet modi agēdi bene vl male et facile vel difficile ꝛ similes: sint fm habitum eo q sint quedam ipsius actus qualificationes: et tamen aliqui sunt modi agendi qui non dicuntur fm habitum sed magis conueniūt agenti fm potentiam agendi eo q determinant agens fm q est potens agere. sicut licite vel illicite agere aut agere ex officio vel non ex officio. nā licite vel ex officio agere: est agere fm q habet facultatem vel potestatem aut gradum siue statuz illud agendi. illicite vero vel non ex officio agere est non fm potentiam aut fm statum vel officiū agere. hec enim omnia respiciunt actum ex parte agentis fm q potens est vel non potens. vnde i proposito nostro posse agere simpliciter et posse

agere licite vel ex officio in actibus hierarchicis
ecclesie militātis: ad characterē ordinis ptinet q̄
est in habēte potestas q̄dam agēdi. vñ qr subdia
cono cōpetit licite et ex officio oblatiōes a popu
lo accipe et in altari ponere ac eas offerre diaco-
no simul et calicem cuȝ patena ministrare: diaco-
no vero competit licite ex officio corp⁹ xp̄i in pa-
tena portare et sanguineȝ cum calice dispensare
ideo et in subdiacono et in diacono ponit̄ chara
cter ordinis: alius t̄n et alius s̄m vtriusq̄ʒ ordinis
differentiā. et idē dicendū est de habētibus ordi-
nes generaliter siue sacros siue nō sacros. qr eniȝ
p singulos ordines cōpetit ordinato licite et ex
officio act⁹ pprios singuloꝝ exercere: idcirco cuȝ
singulis ordinibus arguitur dari suscipienti pote
stas quedā sp̄ualis q̄ dicit̄ character sine q̄ nullus
eosdeȝ actus licite et ex officio ministrare valet.
dico aūt vtrūq̄ʒ simul: quoniā vt. S. Tho. notat
in hac dis. q. 2. ar. 2. ad. 9ᵐ. omnes act⁹ minorū
ordinū possunt p nō ordinato aliis ordinibus li
cite exerceri: non tamē ex officio. Ex quo accipit̄
de mente ipsius q̄ p characterez ordinis habeat
ordinat⁹ directe et p se q̄ actus eiuscemodi ordi-
nis ex officio ministret. vnde falsum est qd̄ aliqui
dicūt q̄ licere nō est posse nisi s̄m q̄d. nam licere
aliq̄d facere: nō ē aliud dictu q̄ȝ posse licite aliq̄d
facere. posse aūt licite facere: potestatis simplicit̄
est vt patet ex premissis. Et cōfirmat̄. q̄m pote-
stas iuris: potestas simplicit̄ est. sicut cōiugē pos-
se vti coniuge sua: potestatis simpliciter est ma-
gis q̄ȝ posse vti aliena quod nō est iuris potesta-
tis. potestas aūteȝ iuris est ꝓprie potestas licite
vel ex officio aliquid faciendi.

Secundo Notanduȝ est prout
accipitur ex dictis. S.
Tho. supra dis. 7. q. pᵃ. ar. pᵒ. sub. ar. pᵒ. in cor. Et
dis. 23. q. pᵃ. ar. pᵒ. sub. ar. pᵒ. in cor. q̄ hec est diffe
rentia inter sacramentum et sacramentale. quia
sacramentum habet aliquem effectum principa-
liter intentum in administratione sacramentoꝝ
ad quem sua actione attingit illum efficiēdo aut
perficiendo. sacramentale vero dicitur illa actio
que non habet alium principalem effectuȝ nisi ef-
fectum sacramenti. quem sua actione non attin-
git sed ad illum ordinatur disponendo vel ornā-
do aut prohibens remouendo vel quomodoli-
bet aliter. ita q̄ et sacramentum et sacramentale
ad eundem effectum principalem ordinantur a-
liter tamen et aliter sicut dictum est. effectus autē
principalis sacramenti cuiuslibet accipitur hic nō
cōmunis qui est collatio gratie gratum facientis
s̄m q̄ perficit ad opera virtutum et donoꝝ: sed
effectus proprius qui dicitur gratia sacramenta-
lis. est enim huiuscemodi effectus specialis cuius-
libet sacramenti ordinatus ad specialem ipsius fi
nem qui est vel ad perficiendum hominem i his
que pertinent ad cultum diuinum s̄m religioneȝ
christianam vel i remediuȝ contra defectum pec
cati et aliquando ad vtrūq̄ʒ prout Sanct⁹ Tho-
mas deducit tertia parte q̄stione sexagessima qui
ta articulo p̄mo. vnde in administratione sacra-
mentorum omnis illa actio que attingit ex ope-
re operato ad effectum principaliter idest prop-
ter se intentum: est operatio sacramenti. si vero
sint plures actiones ordinate ad vnum effectum
principalem tantūmodo: vna attigendo illuȝ et
perficiendo: alie vero disponendo qualitercunq̄ʒ
non tamē attingēdo: omnes ad vnū sacr̄m preci-
se ptinent. sed vna illaruȝ q̄. s. attingit et p̄ficit est
actio sacramēti: alie vero dicunt̄ actiones sacr̄a-
les. Ex quibus inferim⁹ q̄ cū in collatione cuiusli
bet septē ordinum sit actio ordinata ad causan-
dum ex opere operato aliquē effectū principaleȝ
consequēs est q̄ quilibet ordo sit sacr̄m. Proba-
tio assumpti. p̄mo qr in quolibet septē ordinū im
primitur specialis character. vnde et nullus ordi
nū est iterabilis. omne aūt sacr̄m in quo nō imp-
mitur character est iterabile. itē et p quēlibet or-
dinem aliquis cōstituit̄ sup plebē in distincto gra
du potestatis quod fit p characterē qui est signuȝ
distinctiuū ab aliis. character aūt est effectus qui
dā principaliter intent⁹ in administratione sacr̄i
in quo imprimit̄. Secūdo idē ꝓbat̄. q̄m quilibet
ordo habet propriā formā et ꝓpriā materiā sen-
sibilē et in quolibet coꝝ dat̄ cum quadā consecra
tione specialis potestas spiritualis sicut ex formis
singuloꝝ apparet. quilibet ergo ordo est sacr̄ȝ. nā
vt. S. Tho. dicit in hac dis. q. pᵃ. ar. pᵒ. sub. ar. 3. i
cor. sacr̄m nihil aliud est q̄ȝ q̄dam sc̄tificatio hoi
exhibita cū aliquo signo visibili. Tertio quia sin-
guli ordines cōferri possunt seorsum ab aliis et d̄
facto talis erat ꝯsuetudo antiqua, put apparet ex
cap̄lo in singulis. et cap̄lo sequēti. 77. dis. et idem
seruat̄ nūc de tribus sacris ordinibus vt in cap̄lo
de eo. et cap̄lo litteras. et cap̄lo dilect⁹. de tēpo.
ordi. minores vero ordines q̄uāuis nūc dari pos-
sint omnes vna die: et tamen collatio vnius p̄ce-
dit semp collationē alterius. et in singulis ordini
bus collator sistere potest si vult. hoc aūt non li-
cite fieret si aliqui ordines sacr̄m non essent s̄ q̄-
dam sacr̄alia vt nōnulli putāt de sex ordinib⁹ sa-
cerdotio inferioribus. nam nullus sacramentoꝝ
collator sistit in his que sacramentalia tantūmo
do sunt: sed semper officiuȝ suū complet in sacr̄o

ad qḋ sacramētalia disponūt. Itē si peractis aliquādo sacramētalib⁹ sacramētū nō deſ: oportet q̄n sacrm̄ ꝯferſ iterare sacramētalia. ſ si q̄s ordineſ quocūq; ordine abſq; alio ſupiore vł inferiore: postea cū ordinē ſuſcapit q̄ deſuit: nō iteraſ ordo ſuſcept⁹. ergo null⁹ ordo respectu alteri⁹ est sacramētale. Vn̄ p vtraq; p̄te pōt formari ratio sic illḋ nō ſe h̄ʒ ad aliud vt sacramentale: qḋ nō pōt cū eo licite cōferri nec cū ipo omiſſo licite iterari. ſ ſic eſt ō singulis sacris ordinib⁹ ad ſcām vice: et de nō sacris respectu sacroꝝ. ergo et c̄. Sciēdū tn̄ ꝙ licet q̄libet ordo eccleſiaſtic⁹ ſit sacramētū ſʒ premiſſa: plures tn̄ ordines nō ſūt plura sacramēta. vnū enī tantūmodo ē ordinis sacramētū cōtinēs ſeptē ordines. et rō eſt. q: sacramētū ordinis cōplete et p̄fecte ſtat i ordine ~~sacramētali~~ a q̄ ſex alij ordines eccleſiaſtici rōnem participāt sacramēti ad quē et vltimate ordinanſ. vtrūq; aūt horūʒ ē de mēte. S. Tho. ꝙ enī q̄libet ſeptē ordinū ſit sacramētū: dicit in hac diſ. q. 2. ar. p°. ſub. ar. 3. q̄libʒ inquit ordo eſt ſacer cū ſit sacramētū. ꝙ aūt licet ſint plures ordines nō ſint plura sacramēta: dicit eadē queſtione. ar. p°. ſub. ar. p°. ad. 2.ᵐ.

**Tertio** Notādū eſt ꝙ vt. S. Tho. deducit. p². p. q. 77. ar. p°. totū poteſtatiuū mediū ē inter totū vł'e et totū integrale. nā totū vł'e adeſt cuilibet parti ſm totā ipſius eſſentiā et virtutē vt aīal hoī et equo: ꝛ ideo de ſingulis ei⁹ partib⁹ ꝓp̄e predicaſ. totū vero integrale nō eſt in q̄libet p̄te neq; ſm totā eſſentiā nec ſm totā virtutē. q̄ēadmodū tota dom⁹ non eſt in pariete aut in tecto precise. nec totuʒ corp⁹ hoīs ſm eſſentiā et virtutē eſt in vno ei⁹ brachio aut crure. idcirco totū itegrale nullo modo ō ſingulis partib⁹ p̄dicaſ. predicaſ aūt aliq̄ modo licʒ improp̄e de oīb⁹ ſimul. vt ſi dicam⁹ ꝙ paries tectū et fundamētū ſunt dom⁹. totū vero potētiale ſeu poteſtatiuū adeſt ſingulis partibus ſm totā ſuaʒ eſſentiā: ſed nō ſʒ totā virtutē. ſicut tota aīa quātū ad ſui eſſentiā eſt in viſu et tota in auditu et tota in intellectu et tota in volūtate et ſic ō ceteris eius partib⁹ potētialib⁹. ſed nō eſt in earū ſingulſ ſm totā ſuā v̄tutē. nō enī videt p auditū; nec audit p viſum nec intelligit p volūtatē; nec amat p intellectū. vnde et medio modo ſe habet totuʒ poteſtatiuū in p̄dicatione. q: enī eſt totū ſm eſſētiā in ſingulis partib⁹: participat quodā modo p̄dicationē toti⁹ vł'is: ita vt predicari poſſit aliq̄liter de ſingulis partibus. ſed q: nō adeſt illis ſm totā ſuā virtutē: talis p̄dicatio nō eſt ꝓpria ſicut ē totius vł'is. et p hunc modū aug⁹ dicit. 10. de trinitate ꝙ memoria intelligentia et voluntas ſunt vna vita vna mens et vna ſub̄a anime. Cum igiſ in ꝓpoſito noſtro sacramentū ordinis ſe habeat vt totū poteſtatiuū ad ſingulos ordines eccleſiaſticos ꝑut. S. Tho. notat in hac diſ. q. 2. art. p°. ſub. ar. p°. ad. 2.ᵐ. poterit predicari quodā modo quāuis improp̄e ō ſingulis ordinib⁹: ita vt q̄libʒ ordo dicaſ ordinis sacramentuʒ et omnes ſimul vnū ordinis sacramētū. et huiuſcemodi predicatio eſt p participationem ꝑut. S. Tho. dicit loco ꝓxime allegato. participāt enī alij ordines nomē et rōnem sacramēti a ſacerdotio in q̄ eſt cōplete et p̄fecte. Sed ſic dicendo videſ ex natura ipſius predicationis cōſequi ꝙ plures ordines ſunt plura sacramēta. q̄ēadmodū quia q̄libet hō eſt aīal conſequēs eſt ꝙ plures hoīes ſint plura aīalia. id aūt eſt expreſſe cōtra mentē Scti Doctoris loco ꝓxime allegato ſicut patet recte ītuēti argumētū ipſi⁹ et reſpōſionē. Propter qḋ eſt conſiderandū ꝙ natura totius vniuerſalis ita eſt in ſingulis ſuis partib⁹ ſubiectiuis: ꝙ ad earū diuiſioneʒ et multiplicationē ipſa diuidiſ et multiplicaſ in creaturis ꝑut. S. Tho. docet. p². p. q. 39. ar. 3. i plurib⁹ enī hoībus plures ſunt humanitates et plures ſunt aīalitates. et ideo natura vł'is pluraliter predicatur de plurib⁹ partib⁹ ſubiectiuis. dicim⁹ enī petrū et ioānem et martinuʒ eſſe plures hoīes et plura aīalia. Natura aūt toti⁹ poteſtatiui licet aſſit tota ſm eſſentiā cuilibet p̄ti: nō tn̄ diuidiſ et multiplicaſ ad earū diuiſionē et multiplicationeʒ. non enī in plurib⁹ anime potētijs diuidiſ aut pluriſicatur ipſa aīa: ſed vna numero tātūmodo eſt in ſingulis et in oībus ſimul. et ꝓpter hoc licet potētie aliquādo recipiāt predicationē ſui toti⁹ poteſtatiui qḋ eſt aīa: nūquā tamē pluraliter de illis p̄dicatur ſ ſingulariter dūtaxat. vn̄ quāuis auguſtinus in auctoritate preallegata cōcedat plures potentias anime eſſe vnā anime eſſentiā: nūquaʒ tamē ꝯcederet illas eē plr̄es aīas ſeu anime ſubſtātias. Quia igiſ sacramētū ordinis ſe habet ſicut totuʒ poteſtatiuū ad ſeptē ordines eccleſiaſticos: ideo quāuis dici poſſit ꝙ quilibet ordo eſt sacramētuʒ plures tn̄ ordines nō ſunt plura sacramēta ſ vnū sacramētū. qḋ complete et p̄fecte ē in ſacerdotio in alijs vero ordinib⁹ et incōplete et participatiue. hec eſt via ſancti thome. Scot⁹ vero facilius ꝛ min⁹ artificioſe ꝓbat in ſeptē ordinib⁹ vnitateʒ sacramenti ex eo. ſ. quia omnes ordines alij ordināntur ad ſacerdotiū et ab eo habent vnitatē sacramenti. ſed nec iſtā viā. S. Doc. reliquit intactaʒ.

Verū ex ſupradictis oriſ dubitatio. q: ſicut sacramentū ordinis ſe habet vt totū poteſtatiuum ad ſeptē ordines; ita et ordo qui eſt sacramentū.

et tamē nō solū dicim⁹ singulos ordines esse ordinē: sed et dicim⁹ plures ipsorum sicut diaconatum et subdiaconatum et acolitatum esse plures ordines. vnde videt̄ q̄ pari ratione sacramentū predicetur pluraliter de pluribus ordinibus quemadmodum et ordo. ¶ Ad huius dubitationis solutionem: animaduertendum est q̄ vt Sanctus Thomas distinguit in hac distinctione questione tertia articulo secundo sub articulo secūdo in corpe: ordo prout de eo hic loquimur dupliciter pōt accipi. vno modo s̄m q̄ est sacr̄m. alio modo s̄m q̄ est officiū quoddā respectu aliquarū actionū sacrarū. nec est eadē ratio vtriusq̄ n̄ aūt episcopatus ponit̄ ordo secundo modo: nō tn̄ primo modo vt ibi deducit. S. Doc. Scd̄m hāc ergo distinctionē respōdem⁹ ad dubitationē q̄ ordo s̄m q̄ predicatur pluraliter de septē ordinib⁹: accipit̄ ꝓut est officiū quoddā et vt dicit gradū quendam potestatis spūalis ad quasdā actiones hierarchicas. et in hac acceptione ordo habet se vt totum vniuersale ad septē ordines ecclesiasticos. et ideo p̄dicat̄ de singulis singulariter et de pluribus pluraliter. s̄m vero q̄ ordo est sacr̄m: nō predicatur pluraliter de septem ordinibus sed singulariter. quia vt sic nō se habet ad ipsos vt totum vniuersale sed vt totum potestatiuū. vnde presbyteratus et diaconatus ac subdiaconatus et sic de ceteris: nō sunt plures ordines sed vnus tantū s̄m q̄ ordo est sacr̄m. quia in omnib⁹ ratio sacri est vna ab vno. s. sacro eucharistie vel sacerdotio cui omnes deseruiunt. sunt tamen plures ordines s̄m q̄ ordo est officiū vel gradus quidā spūalis ministerij. Et potest dari simile nam potestates pretorū et presidum plures potestates sunt considerātis eorum supposita et s̄m q̄ sunt quedam participationes a regia potestate deriuate. sed considerādo illas in q̄m sunt radicaliter regia potestas que in illis residet et vim eis tribuit: non sunt plures numero sed vna tantum. quemadmodum et de veritate dicitur cōmuniter q̄ omnium verorum est vna veritas scilicet diuina considerando originem a qua omnes veritates deducuntur ⁊ que in omnibus veris relucet et dat eis rationem veritatis et s̄m quam de omnibus iudicamus. vnde anselmus dicit in libro de veritate q̄ sicut tempus se hab; ad omnia temporalia quia est in omnibus vnum numero: sic veritas se habet ad omnia vera. si autem cōsideretur veritas in respectu ad supposita in quibus est subiectiue et quantum ad diuersas participationes singulorum: plurimū verorum sunt plures veritates.

# Quantum ad ar

ticulū quartū respondēdum est obiectionib⁹ in cōtrariū. Et q̄dē ad p̄mū scoti contra p̄mā ꝯclusionē dicit̄ q̄ nihil concludit contra nos qui ponim⁹ episcopatū esse ordinē q̄dam modo, ꝓut in sequēti questione declarabit̄. ¶ Ad 2^m. negat̄ consequētia. et ad eius ꝓbationem negat̄ assumptū. nec valet eius ꝓbatio. nā posse aliquid facere congrue vel licite et ex officio quēadmodū pōt diacon⁹ ⁊ subdiacon⁹ potestatis ē, ꝓut in primo notabili fuit deductū. quā potestatē laicus nō habet etiā; si attēptet facere q̄d illi faciunt q̄d et arguēs cōcedit. ¶ Ad. 3^m. negat̄ cōsequentia. et ad ei⁹ ꝓbationē; negat̄ assumptū. nā ptās conficiēdi corpus dn̄i et ptās absoluēdi et ligādi in foro penitētie: vna tātūmodo potestas ē quātum ad essentiā, ꝓut dictū; fuit supra. 19^a. dis. nec vt sic vna est prior altera vt arguēs fingit. q2 vbi vnum tm̄ est: nō est prius et posteri⁹. ipsam autē vnā potestatē xp̄s cōtulit apostolis in cena quantū ad actū conficiēdi eucharistiā. post resurrectionem vero Joā. 20. eandē potestatē extendit ad actū ligandi et soluēdi penitētē. vnde argumētū ꝓcedit ex falsis. ¶ Ad argumēta durādi cōtra secundā cōclusionē ad primū; dicit̄ q̄ maior habet veritatē quando vtraq̄ actio ordinat̄ de ꝓpinq̄ et imediate ad eundē effectū spiritualē et actio q̄ illū nō attigit nō habet aliū effectū, p̄rimiorē quē attingit ex ope opato. nam agere ex ope operato non cōuenit nisi sacro. et tunc ad minorē; dicit̄ q̄ quāuis omnes ordines ministrorū ecclesie ordinent̄ vltimate ad sacr̄m eucharistie tanquā ad finem remotū: quilibet tn̄ ordo habet specialē effectū ad quē imediate ordinat̄: et illū attingit ex ope opato, ꝓut in secundo notabili lati⁹ deductū fuit. vnde argumētū deficit q2 minor ꝓpositio nō sumit̄ sub maiore recte intellecta. ¶ Ad. 2^m. dicitur q̄ licet potestas q̄ dat̄ in baptismo sit passiua et potestas q̄ dat̄ in ordine sit actiua: nō oportet q̄ vna nō se extēdat plus q̄ alia. quia nō se habēt adinuicē vt potētia actiua et passiua in eodē genere. nā potestas ordinis nō est actiua respectu potentie passiue baptismi. nec ecōuerso potestas q̄ dat̄ in baptismo est passiua respectu actiue q̄ dat̄ in ordine. et ideo quāuis potestas passiua baptismi sit tātūmodo ad suscipiendū sacra: non n̄ sequit̄ q̄ ptās actiua ordinis sit tātūmodo ad cōferēdū sacr̄m. et tn̄ est verū q̄ omnis ptās ordinis ē vel ad cōferēdū sacr̄m vel ad ministrandū; in sacro. ¶ Ad. 3^m. dr̄ falsum eē q̄ ptās sit tantūmodo ad

posse simplr̃ et nõ ad posse licite vel ex officio ꝓut in primo notabili fuit deductuꝫ. vnde argumẽtum in illo falso fundatũ: nullã vim habet. et quãuis in minoribus ordinib⁹ non detur potestas ad aliquid licite faciendũ quod prius facere non liceret: in omnib⁹ tamen et maioribus et minoribus datur potestas faciẽdi aliqd ex officio quod non ordinat⁹ facere nõ poterat ex officio. ¶ Ad. 4m. cõcedimus vsqꝫ ad secundã consequẽtiã ad quaꝫ dicimus ꝙ est falsa. nam licet in sacerdotio sit ꝑfectio et plenitudo sacramẽti ordinis in alijs vero ordinibus sit partialiter et ſm participationẽ: nõ ideo sequitur ꝙ alij ordines non sint sacramenta participatiue. quẽadmodũ licet ꝑfectio ⁊ plenitudo entitatis sit in deo: nõ ideo sequit̃ ꝙ creature q̃ entitatem a deo participant nõ sint entia ꝑ participationẽ. dictum antẽ. S. Tho. aliter saluatur melius ꝗ̃ falsa opinione arguentis prout apparet ex tertio notabili. vnde argumentum quod arguens adducit. S. Tho. obijcit et ad illud respõdet in hac distin. q. 2. arti. pᵒ. sub. arti. pᵒ. ad. 2m. sed fortasse arguens non satis habuit menteꝫ ipsius. ¶ Ad. 5m. dicitur ꝙ ratio ibi inducta ꝓ nostra cõclusione sufficiens est. et ad eius primã impugnationem dicit̃ ꝙ limitatio maioris ꝓpositionis est ab arguente conficta cõtra cõmune dictuꝫ doctorum et contra diffinitionẽ sacri generaliter sũpti ſm quam cõmune est sacris noue legis id efficere ex opere operato quod exterius designãt. Fallit̃ autem arguens primo putans ꝙ in sacris noue legis sola gratia gratuꝫ faciẽs est effect⁹ qui ex opere operato cõfertur. hoc autẽ est falsum. naꝫ vltra gratiam in quibusdaꝫ sacris character confert̃ ex opere operato. et in omnibus ex oꝑe operato cõfertur ornatus vel aliqua dispositio. Fallitur secũdo putans ꝙ quia alij ordines a sacerdotio ordinantur principaliter et vltimate ad sacrm̃ eucharistie quod est finis intentus in sacerdotio: ꝙ nõ habet eorũ quilibet ꝓprium et specialem finẽ intentum ꝓpter quem sit. hoc autem est falsum sicut patuit in tertio notabili. ¶ Ad. 2am impugnationem dicit̃ ꝙ assumptũ est falsum. imo minor ꝓpositio rationis assumpte est vera vniuersaliter pro omnib⁹ ordinib⁹. in omnib⁹ enim datur gratia nõ habenti vel augetur habenti nisi ordinandus fictus accedat: eo ꝙ nullus actus ordinum debite exercetur cum peccato mortali. deus autẽ nõ deficit in necessarijs. neqꝫ est dicendũ ꝙ deus instituerat ordines in ecclesia quorũ actibus ordinatus mereri nõ posset quod sine grã nequit fieri. limitatio vero ad dictũ dionisij est absqꝫ ratiõe ab arguente conficta. si enim in veteri lege non licuit homini de semine aaron accedere ad ministrãdum deo cum macula corporali, ꝓut dicitur Leuitic. 21º. multo minus licebit ministris noui testamenti accedere ad ministerium dei cũ macula spirituali. Quod autem arguẽs dicit non oportere ꝙ sacr̃alia simul cum sacr̃o conferant̃: falsum est. neqꝫ obstat ꝙ in primitiua ecclesia prius multis diebus vel ãnis cathetizabant̃ aliqui ꝗ̃ baptizarentur: nam adueniente baptismi tempore iterũ cathetizabantur saltem sub compendio dum q̃rebatur ab eis: credis hoc et illi respondebant credo. et illud ꝓprie erat sacramẽtale ad sacramẽtũ baptismi. vnde semper sacr̃alia suo adiunguntur sacr̃o. ¶ Ad. 6m. dicit̃ pͥmo ꝙ supponit quod nos non dicimus. imo dicimus ꝙ quilibet ordo per se in tertio modo dicit̃ sacrm̃ et omnes simul vnum sacrm̃. Dicitur secundo ꝙ diuisio posita ab arguente est insufficiens. deficit enim alius modus ꝙ .s. in vno tantũ consistit perfecta ratio sacramenti vt in sacerdotio: in alijs autem participatiue. nõ tanquã in sacramẽtalibus vt arguens fingit: sed sicut in participantibus non perfecte rõneꝫ sacramenti. ¶ Ad. 7m. patet responsio ex hisq̃ dicta sunt in tertio notabili. ¶ Ad. 8m. negatur prima consequentia. nam quilibet ordo est sacramẽtuꝫ per se in tertio modo: et tamen non ideo sequit̃ ꝙ ordines sint partes subiectiue. sufficit enim ad talem predicationem ꝙ sint partes potestatiue. secunda etiam consequentia est falsa prout in tertio notabili est deductuꝫ. ¶ Ad. 9m. dicitur ꝙ minor est falsa. quia imo quilibꝫ ordo habet aliquẽ effectum specialem et imediatuꝫ principaliter intentum quem attingit: quamuis omnes ordines cõmuniter et mediate ordinentur ad effectũ principalem sacerdotij vltimate. et de hoc latius dictum fuit in secundo notabili. ¶ Ad argumentuꝫ ante oppositum respondet Sanct⁹ Thomas in hac distinctione questione pͥma articulo pͥmo sub articulo tertio ad tertium. et stat solutio in hoc ꝙ licet ordo qui est sacramentuꝫ detur cum quadaꝫ consecratione: non inde sequitur ꝙ omne qđ datur cum consecratione sit sacramentum. sed illud tantũmodo quod datur ad dispensationem diuinorum sacramentorum quod non est in benedictione et consecratione aut etiã vnctione monachoꝝ abbatũ vł regũ. Et in hoc articul⁹ termiat̃.

Teruz circa vigessimā3 quarta3 distictionē q̄ritur vtrū episcopat⁹ sit ordo et arguit̄ q̄ non. q2 vn⁹ ordo nō dependet a p̄cedēti quantū3 ad necessitatem sacramēti. sed episcopalis potestas dependet a sacerdotali quia nullus pōt recipere episcopalē nisi prius habeat sacerdotalē. ergo episcopatus nō est ordo. ¶ In oppositū arguitur. quia ordo nihil aliud est q̄3 quidā potestatis gradus i spūalibus dispēsandis. sed episcopi possunt dispēsare aliqua sacr̄a q̄ nō possūt dispēsare sacerdotes sicut ꝯfirmationē et ordinē. ergo episcopatus est ordo. ¶ In hac questione erunt q̄tuor articuli vt supra.

Quantu3 ad primū articulū sit prima cōclusio q̄ ep̄alis potestas est superior potestate simplicis sacerdotis i respectu ad corpus christi mysticū. Hanc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac disti. q. 3. ar. 2. sub. ar. p̄mo. Et cōtra gen. li. 4. caplo. 75. ¶ Secūda cōclusio est q̄ episcopat⁹ est ordo s̄m q̄ ordo est potestas ad actiones hierarchicas respectu corporis mystici: non autē s̄m q̄ ordo est sacramentū. Hāc cōclusionē tenet. S. T. vbi sup̄.

Quantū ad articulū secundū arguit̄ cōtra cōclusiones. Et quidē cōtra primam sunt multe auctoritates hieronimi qui videt̄ sensisse q̄ sūma potestas ꝯsecrationis siue ordinis erat p̄tās sacerdotalis. ita q̄ ois sacerdos quātū est de p̄tāte sacerdotali pōt oīa sacr̄a ministrare: ꝯfirmationē oēs ordines oēs benedictiones et oēs consecrationes facere. s̄ ppter periculū scismatis fuit ordinatū vt sacerdotes vnū ex ipsis eligerēt q̄ diceret̄ ep̄s idest sup alios intēdēs. cui obedirēt et cui reseruatū est ordines facere et hmoi q̄ nō faciūt nisi soli epi. et q̄ ep̄s est maior sacerdote quātū ad p̄tātē iurisdictionis: s̄ nō quo ad p̄tātē ordinis vl' cōsecrationis: sed sunt pares quāuis ex ordinatiōe ecclesie aliq̄ sint reseruata ep̄is et p̄hibita presbyteris. q̄ quidē dicta hieronimi habent̄ in decretis dis. 93ª. caplo legim⁹ in Esaia et c̄. sed q2 dicta opinio nō plus est cōtra thomā q̄3 ꝯtra oēs alios doctores: et rōnes eius sufficiēter soluit durādus et petr⁹: et dicta hieronimi cōuenienter exponūt ideo eas nō recito de presenti. ¶ Cōtra secūda3 cōclusionēet ei⁹ p̄bationē arguit durādus dicens q̄ quicq̄d sit de cōclusione: rō tn̄ istoꝝ nō concludit bene s̄m mētē eorū. cū eni dicūt q̄ sacr̄m importat habitudinē ad sacr̄m eucharistie: si intelligat̄ in cōsecrādo tm̄: contra eos est q2 minores ordines nullā talē habitudinē habēt: et tamē s̄m eos sunt sacramēta. si aūt intelligat̄ hec habitudo in cōsecrādo vel disponēdo ad cōsecrationē seu cōsecrati susceptionē: iterū est cōtra eos. q2 sicut potestas minoꝝ ordinū est ad disponēdū populu3 ad sacramēti eucharistie susceptionē: sic p̄tās episcopalis est ad ordinādū ministrū ad eiusdē cōsecrationē vel cōfectionē. sicut ergo p̄pinquiore3 et nobiliorē habitudinē ad sacr̄m eucharistie habet ꝯsecrās q̄3 recipiēs: sic nobiliore3 et p̄pinquiorem habitudine3 hēt ad illud sacr̄m p̄tās episcopalis q̄3 potestas minorum ordinū. ergo si minores ordines sunt sacramēta s̄m istos: sequit̄ q̄ ordinatio episcopalis fortiori rōne erit sacramentum. ¶ 2°. quia sicut cōsecratio panis et vini cōstituūt vnū sacramētū tanquā p̄tes ei⁹ integrales: sic ordinatio sacerdotis simplicis et ordinatio summi sacerdotis. i. episcopi cōstituūt vnū cōpletū sacramentū sacerdotij. cū eni p̄fectū sit q̄d potest facere simile sibi: illud sacerdotiū nō est cōpletu3 per quod sacerdos nō recipit potestatē ordinādi aliū in sacerdotē et tale est sacerdotiū simplex. sacerdotiū aūt sūmum. i. ep̄atus est p̄fectū sacerdotiū: q2 p ip̄m recipit̄ potestas ordinādi aliū in sacerdotē sūmum vel simplicē. et sic ordinatio simplicis sacerdotis et ordinatio ep̄alis constituunt vnū sacramentū p̄fectū. ¶ 3°. quia ordo non est aliud nisi grad⁹ potestatis vel ministerij in spūalibus dispēsandis. sed episcopi p̄nt dispensare aliq̄ sacr̄a q̄ nō possūt dispensari p simplices sacerdotes: sicut cōfirmationē et ordinē sacrū. ergo ep̄atus est ordo et sacr̄m. ¶ 4° arguit̄ ab alijs. q2 satis videret̄ mirabile q̄ ordinatio acoliti qui deb3 portare cādelabrū vrceolū aquā et vinū esset sacramentū: et ordinatio ep̄alis ad qua3 vel a qua dependet tot⁹ ordo ecclesiasticus nō esset sacr̄m. ¶ 5°. quia ep̄atus est a deo institut⁹ et cum signo sensibili cōsecrationis dat̄: et ex opeoprato confert gratiam vt videtur multo magis q̄3 alij ordines quia de⁹ nō deficit in necessarijs et ipse episcopus plus indiget q̄3 quicūq̄ ali⁹. ergo videt̄ q̄ ep̄at⁹ sit verū sacramētū habēs oīa q̄ requirunt̄ ad essentiā sacramēti. ¶ Contra candē cōclusione3 et cōtra primā simul arguit aureol⁹ p̄bādo q̄ ep̄at⁹

non sit alius ordo distinctus a sacerdotio. qꝛ aut esset ordo supior sacerdote aut inferior. sed nec sic nec sic. ergo nullo modo. ꝓbaꝛ minor. qꝛ ꝙ nõ sit inferior patet. qꝛ inferius pri⁹ sumiꝛ et presupponiꝛ ordini supiori. sed cõsecratio in epm non ꝑsupponiꝛ ordinationi in sacerdotiũ sed magis ecõtra. ergo et c. ꝙ etiã nõ sit supior patet. qꝛ nullum actũ supiorẽ habet vt distiguiꝛ cõtra sacerdotiũ. patet quia act⁹ epi vt differt a sacerdotio est ordinare. actus vero sacerdotis vt differt ab epo: est cõficere corpus xpi. cõstat aũt ꝙ cõficere corpus xpi est act⁹ melior et dignior ꝙ̃ ordinare. ergo et c. Diceꝛ forte ꝙ gradus epalis est dignior eo ꝙ includit ordinẽ sacerdotalez et vltra hoc addit aliqd aliud qd est sibi ꝓpriũ et ambo sunt digniora simꝉ ꝙ̃ alterũ ꝑse: cõtra qꝛ hic nõ cõparaꝛ epatus ad sacerdotiũ quãtũ ad illud qd ambo includũt: sed precise quãtũ ad illud quo vnũ differt ab alio. licet ergo epatus posset dici ordo: nõ tamẽ distinctus a sacerdotio: qꝛ nõ ordinaꝛ ad actũ supiorẽ actu sacerdotis: nec ad inferiorẽ nec ad equalez. ꝙ enim nõ ad supiorẽ nec inferiorẽ: ꝓbatuz est. ꝙ autẽ non equalẽ patet. tũ quia cõficere et ordinare nõ sunt actus equales. tuz qꝛ in ordine hierarchico nõ possunt esse duo equalia. ¶ 2°. sic. gradus epalis et sacerdotiũ nõ sunt distĩcte potestates. ergo nec distincti ordines. antecedẽs patet. quia quãdocũqꝫ aliq̃ forma sic se habet ꝙ ei debẽtur multi act⁹: si alter eoꝝ impediꝛ et postea contingat remoueri ĩpediẽs: non causaꝛ noua forma nec in ꝑma forma aliud variaꝛ nisi ꝙ remoueꝛ impediẽs prioris forme. Exẽplũ est. quia in habente aiam rationalẽ vbi quandoqꝫ impediꝛ act⁹ rõnis et postea remoueꝛ impedimẽtũ: nõ daꝛ noua anima vel forma: sed tñ remoueꝛ illud qd prius impediebat aiam rõnalem ne exiret in actuz rõnis. sed ordinare in sacerdotẽ est act⁹ cõmunis sacerdoti inquantũ sacerdos est: et tñ est act⁹ impeditus in eo. ꝓbaꝛ. qꝛ nemo dat qd nõ habet sicut in naturalibus vbi forma trãsfundit seipsaz. ergo sacerdotis est ordinare in sacerdotẽ. sed hoc ptinet ad sacerdotẽ qui hẽt illã formã potentẽ transfundere seipsam. vnde papa non posset ordines cõmittere nõ sacerdoti. posset aũt cõmittere cuicũqꝫ sacerdoti. ergo videꝛ ꝙ conferre ordines sit ptinẽs ad sacerdotẽ. Cõfirmaꝛ. qꝛ pone ꝙ aliquis sit sacerdos omni alio circũscripto: papa potest ei cõmittere ordines. pone autem omnia alia et circũscribe sacerdotium: non poterit ei papa cõmittere potestatem ordinandi. hoc videtur satis probabile. quia omnis forma ex quo est i actu: videtur ꝙ possit se cõmunicare in eadẽ specie. ergo quicũqꝫ sacerdos poterit ordines celebrare. ergo si potestas illa nõ sit impedita sicut est ĩ facto et impedimẽtum remoueatur per hoc ꝙ fit episcopus: non datur ei noua potestas sed tantũmodo pristina potestas prius impedita expediꝛ impedimẽto remoto. et hec reductio illius potestatis ad vsum dicitur ampliatio potestatis. hec aureolus in forma.

Quantuz ad tertium articulũ primo notãduz est ꝙ vt accipiꝛ ex dictis. S. Tho. i hac distinctione omnis ordo ecclesiasticus accipit nomẽ et rõnẽ sacramenti a sacramẽto eucharistie ad quod ordinatur. vnde et omnes septẽ ordines sunt vnuz sacrm quia ad vnũ. s. eucharistie ordinanꝛ. ordinanꝛ autem ad illud ꝑ actiones ꝓprias actualiꝛ deseruiendo eucharistie sacramẽto: siue ei⁹ consecrationi siue sumptioni siue adorationi siue q̃modolibet aliter ministrando. cum igiꝛ potestas episcopalis ſm ꝙ dicit gradũ supra sacerdotiũ non ordinetur actualiter ꝑ actiones suas ad sacramẽtum eucharistie: cõsequẽs est ꝙ non sit ordo q̃ est sacramẽtũ. Ad cui⁹ plenior ẽ intellectũ sciendũ ẽ ꝙ quia nullus põt episcopalẽ potestatẽ recipe nisi fuerit sacerdos: epatus in sui ratione implicat sacerdotiũ. ex quo fit vt episcopus sũmus sacerdos dictus sit. põt ergo ꝯsiderari epatus vel quãtum ad rõnem sacerdotij precise quam includit vel quantũ ad gradũ sacerdotio supiorẽ quẽ importat. ꝑmo modo idez est iudiciũ de episcopatu et de sacerdotio. vñ vt sic: ita ordinaꝛ epatus ad sacrm eucharistie sicut et sacerdotiũ. et pari modo dici põt ordo q̃ est sacrm sicut et aliud. sic eniz idẽ est dictu: epatus est ordo q̃ est sacrm: ac si dicatur sacerdotiũ est ordo q̃ est sacrm. Consonat his qd. S. Tho. dicit supra dis. 7ª. q. 3. ar. ꝑ°. sub. arti. 3. sciendũ inquit ꝙ cũ epatus nõ addat aliqd supra sacerdotiũ ꝑ relationẽ ad corp⁹ dñi veruz ſ; solũ ꝑ relationẽ ad corpus mysticuz: papa ꝑ hoc ꝙ est epoꝝ sũmus: nõ diciꝛ habere plenitudinez potestatis ꝑ relationẽ ad corp⁹ dñi verũ: sed ꝑ relationẽ ad corp⁹ mysticũ. et sub ista cõsideratiõe nõ loquiꝛ. S. Tho. de episcopatu vbi dicit ꝙ nõ est ordo ſm ꝙ ordo est sacrz. imo sub hac cõsideratione inuit ꝙ epatus est idẽ ordo q̃ et sacerdotiũ cũ dicat ꝙ vt sic. i. in ordine ad eucharistiã: eps nõ habet ptãtẽ supiorẽ sacerdote. Alio modo potest ꝯsiderari epatus quãtũ ad gradũ ptãtis quẽ addit sacerdotio: et quãtũ ad hoc nõ directe et ꝑmo ordinaꝛ ad corp⁹ xpi verũ seu ad eucharistie

sacr̃m: sed ad corpus xp̃i mysticũ. est eni ptãs epi scopalis ẜm q̃ preeminet sacerdotio: ad regẽduz et disponendũ populũ xp̃ianũ circa sp̃ualia ⁊ ad preficiẽdos ecclesie ministros ad diuinũ cultuz et ad quedã alia subseruiẽtia et consequẽtia diuino cultui mãcipãda. vnde ep̃atus hoc secundo modo consideratus: nõ est ordo q̃ est sacr̃z: ẜ est ordo q̃ cõmuniter dict⁹ est gradus q̃daz ptãtis. et quia character ordinis cuiuslibet ordinat p̃mo et directe recipientẽ ꝑ actiones ꝓp̃as ad eucharistie sacramẽtuz: ideo ep̃atus secũdo modo dict⁹ q̃ non p̃mo respiciat eucharistie sacr̃z: characterẽ nõ imp̃mit. et sub ista ꝯsideratione loquit̃. S. Tho. cum dicit q̃ ep̃at⁹ nõ est ordo ẜm q̃ est sacr̃z. Facit ad premissa qd̃. S. Tho. dicit supra dis. 7. q. 3. ar. p̃°. sub. ar. 2. ad. 3^m. ait eni. quãuis ep̃s nõ habeat aliquẽ ordinẽ supra sacerdotẽ ẜm q̃ ordines distinguunt̃ ꝑ act⁹ relatos ad corp⁹ dñi verũ: tamẽ habz aliquẽ ordinẽ supra sacerdotẽ ẜm q̃ ordines distinguunt̃ ꝑ act⁹ supra corp⁹ mysticuz. vnde dionisius in ecclesiastica hierarchia ponit ep̃atum ordinẽ; et cũ quadã ꝯsecratione dignitas episcopalis confert̃. et ideo in ꝓmotione mẽbroꝝ corporis mystici: aliquid potest cõpetere episcopo qd̃ non cõpetit simplici sacerdoti. Itẽ. 3^a. ꝑ. q. 82. ar. p̃°. ad 4^m. episcopus inq̃t accipit potestatẽ vt agat in ꝑsona xp̃i in corpus ei⁹ mysticuz. i. sup ecclesiã. quã quidẽ potestatẽ nõ accipit sacerdos in sua consecratione: licet possit eam habere ex episcopi commissione. Et infra. ad ep̃m ꝑtinet tradere non solum populo sed etiaz sacerdotib⁹ ea et quib⁹ possunt ꝓp̃ris officiis vti. ¶ Ex p̃missis inferim⁹ falsam esse opinionẽ quorũdam dicẽtiũ q̃ episcopatus nõ sit aliud q̃z sacerdotiũ cõpletũ siue ad totã sui ꝑfectionẽ extensum. nã sicut corp⁹ xp̃i veruz et corp⁹ xp̃i mysticuz nõ sunt eiusdẽ rationis: ita nec sacerdotiuz qui est ptãs ordinata ad xp̃i corp⁹ verũ: est eiusdẽ rõnis cũ episcopatu q̃ ẽ potestas ad corpus xp̃i mysticũ ordinata quãtũ ad id in quo superat sacerdotiũ. et ꝑ ꝯñs vnũ extensione non sit aliud ꝓut isti dicũt. Et cõfirmat̃. q2 ep̃at⁹ et sacerdotiũ habẽt materiã et formã alteri⁹ speciei q2 alia verba et alias res sensibiles. ergo nõ sunt idẽ sacramentũ qd̃ essentialiter constat ex reb⁹ ⁊ verbis. non eni possunt esse idẽ essentialit̃ sacramẽtũ q̃ sunt in essentialib⁹ diuersa. vnde. S. Tho. i hac dis. q. 3. ar. 2. sub. ar. 3. ad. 3^m. alteri⁹ generis dicit esse ep̃atum a sacerdotio quantũ ad id in q̃ ep̃atus sacerdotiũ precellit. ait eni sic. potestas sacerdotis excedit̃ a ptãte ep̃i quasi a potestate alterius generis. sed potestas episcopi excedit̃ a potestate pape quasi a ptãte eiusdẽ generis.

¶ Secundo notãdũ est q̃ nõ quecũq3 relatio vel ordinatio ad sacr̃m eucharistie: dat ordini q̃ sit sacr̃m: ẜ ordinatio vel relatio p̃ncipaliter et directe ordinata ad actualẽ eucharistie cõsecrationẽ vel vsũz aut ministeriũ. vñ q2 septẽ ordines tã sacri q̃z nõ sacri p̃ncipaliter et directe ordinant̃ ad deseruiẽdũ sacr̃o eucharistie quãtũ ad actualẽ ei⁹ cõsecrationẽ vel vsum: ideo q̃libet septẽ ordinũ sortitur rationẽ sacri ordinis. q2 vero ep̃atus ẜm q̃ est altior sacerdotio nõ ordinat̃ p̃ncipalit̃ ⁊ directe ad actualẽ eucharistie ꝯsecrationẽ vel vsum: nõ eniz ptãs episcopalis vt sic coopat̃ actualiter sacerdoti missam celebrãti aut eucharistie sacr̃m actu cõficienti: ideo ep̃atus non est sacr̃m nec pars sacri. Pro quo sciẽdũ est q̃ licet sacerdotalis potestas ab episcopali deriuetur cuius auctoritate sacerdotes agere possunt qd̃ ad eoꝝ ꝑtinet officiũ et i eucharistie sacr̃o vtuntur reb⁹ ꝑ ep̃m consecratis sicut calice altari et palliis: ad cõsecrationem tamẽ corporis xp̃i in quo sacr̃m eucharistie essentialit̃ cõsistit: nõ iuuatur sacerdos ab ep̃o nisi inquãtuz ab eo ptãtem consecrãdi corpus xp̃i accepit. per hoc aũt q̃ quis ab alio accipit potentiaz ad actuz non ꝓp̃rie dicitur habere actum ab illo aut illum cooperari ad eius actũ: nec dicit̃ ab illo agẽs actu sed potens actu agere. nõ enim generãs ꝓp̃rie dicitur cooperari actualiter corpi graui ad motum ꝑ eo q̃ dedit sibi formã et grauitatẽ. vnde pro eo q̃ ep̃s sacerdotem ordinauit et contulit ei ptãtez consecrandi eucharistiaz: non ꝓp̃rie dici debet q̃ cooperatur sacerdoti vel illi ministrat ad eucharistie consecrationẽ. sicut nec pater sacerdotis ꝓp̃rie dici debet cooperari illi ad consecrationem seu dispensationem sacramẽti: quia dedit illi mẽbra quibus in ipsa consecratione vel dispẽsatione ministrat. Et confirmat̃. quia potestas ep̃alis nõ solum data est ecclesie ad ministros sacramẽti eucharistie ordinandos: sed ad plurima alia in ecclesia dei et circa populum christianum peragenda. non igitur debet simpliciter et absolute dici q̃ episcopatus sit potestas data et ordinata ad sacramentũ eucharistie conficiendũ. ac per hoc nec dici debet q̃ sit ordo qui est sacramentuz. quia vt supra habitum est: ordo non participat rationez sacramẽti nisi quia directe et principaliter est institutus ad ministrãdũ circa eucharistie sacr̃m dum actu celebrat̃. Et preterea sicut bene arguit petr⁹ d̃ palude si ep̃at⁹ deberet ꝑtinere ad sacr̃m eucharistie, ꝑ eo q̃ instituit et ordinat ministros ad ip̃i⁹ sacri ministeriũ: multo magis d̃beret dici q̃ pertinet ad sacr̃m confirmationis quia illud confert.

et ad sacr͞z penitētie ac extreme vnctionis: q2 ita ordinat illoꝝ ministros sicut ministros eucharistie.

¶ Tertio Notandū est ꝙ vt accipitur ex plerisq3 locis scripture. S. Tho. et ꝑsertim. 3ᵃ. p. q. 62. ar. vltimo. et. q. 70. ar. 4. potissimū in sacr͞is noue legis est ꝙ i causādo id qð significāt: habēt efficaciā tanq̄ instrumēta ex ope opato: siue quātū ad effectū ꝓpriū3 cuiuslibet q̄ est gr͞a sacr͞alis vel character aut ornat⁹: siue quātū ad effectū cōmunē q̄ est gr͞a gratū faciēs. vn͞ precipua differētia inter sacr͞a noue legis et sacr͞a veteris legis est q2 si aliqð sacr͞m legis veteris cōferebat gr͞am sicut cōmuniꝰ tenet̄ ð circūcisione: illā nō causabat ex ope opato sed ex fide passionis xp͞i cui⁹ circūcisio erat signū. quā circūcisus ꝓfitebat̄ vel adult⁹ ꝑ se vel ali⁹ ꝑ paruul̄. dicunt̄ aūt sacr͞a noue legis efficacia3 h͞re ex ope opato: q2 ex ipso sacro .i. ex reb⁹ et verbis qb⁹ cōsicit̄ sacr͞m q̄ h͞nt virtutē supnaturalē in ipsis existētē s͞m eē intētionale: efficiūt qð significant et non ex sacr͞m conferētis merito aut intētione vel fide ex q̄bus vel aliq̄ istoꝝ sacr͞a veteris legis efficaciā habuerūt: et non ex ipso ope opato qð nulla3 i se cōtinebat virtutē iustificātē. vn͞ ap͞ls Ro. 4°. dicit ꝙ abrahā accepit signū circūcisionis signaculū iusticie fidei. quia .s. iusticia erat ex fide significata non ex circuncisione significante. ¶ Ex quib⁹ inferim⁹ ꝙ nulle actiones quantūcūq3 cōsistant in signis et reb⁹ et sint ex institutione diuina: attingūt ad rationē sacr͞i noue legis nisi habeāt efficacia3 ꝛ virtutē ex ope opato efficiendi id quod significāt quantūcūq3 etiā in tali actione det̄ gratia gratu3 faciens aut aliq̄s sp͞ūalis effect⁹ consequat̄. ē enī3 quasi differētia specifica sacr͞i noue legis ꝙ ex ope opato virtutē habeat causandi id quod figurat. vn͞ licet vnctio regū et cōsecratio virginū fiat per signa sensibilia et in eis gr͞a det̄ ꝓut. S. Tho. inquit infra dis. 38. q. p°. ar. 5. ad. 2ᵐ. q2 tn͞ gratia i eis nō ꝯfert̄ ex ope opato: sacr͞a nō sunt. Et consimiliter in ꝓposito n͞ro licet cōsecratio episcopi fiat ꝑ signa sensibilia et cōsistat in q̄busdam reb⁹ et verbis et habeat institutionē a xp͞o ac etiā in ipsa detur episcopo cōsecrato sp͞ūalis q̄dā potestas ꝛ gratia gratū faciēs nisi obex ponat̄: q2 tn͞ hos effectus nō habet ex ope opato sed vel ex fide vel ex deuotione cōferentis aut suscipiētis et p͞ncipalit̄ ex diuina virtute assistente que non deficit in necessarijs: ideo ipsa episcopi consecratio nō est ꝓprie sacramentum noue legis. nec ideo episcopatus meretur dici sacramentum quia est potestas indelebilis: quia etiam consecratio calicis et altaris est indelebilis que tamē non est sacramētū.

Quantum ad articulū quartū respōdendū ē obiectionib⁹ in cōtrariū. Et quidē ad primū durādi cōtra secundā ꝯclusionē dicit̄ ꝙ ordo qui est sacramētū: importat habitudinē ad sacramentum eucharistie et in cōsecrādo et in ministrando consecrationi et sumptioni sacramēti siue ad sūptionem disponēdo. et cū arguens obijcit ꝙ pari modo ep͞atus ordinat̄ ad sacr͞m eucharistie ordinando ministrū ad ei⁹ consecrationē: negat̄ similitudo. nā vt visum fuit in secūdo notabili: episcopatus non ita ꝓprie dicit̄ ordinari vel habitudinem habere ad eucharistie sacr͞m sicut sacerdotium et sex alij ordines inferiores. ꝓpter quā differentia3 isti possunt dici sacr͞m non aūt episcopat⁹. ¶ Ad 2ᵐ. negat̄ assumptū. et ad ei⁹ ꝓbationē dicitur ꝙ procedit ex falso supposito .s. ꝙ ep͞atus rōne sacerdotij ꝑfecti quod includit: habet p͞tātem ordinādi aliū sacerdotem. hoc autē falsum est. tum quia sacerdotiū episcopi nō est ꝑfecti⁹ aut cōpletius q̄3 sacerdotiu3 simplicis sacerdotis. vnde. S. Tho. contra gē. li. 4°. capl͞o. 76. necesse est inquit aliquā supiorē potestatē esse in eccl͞ia alicuius altioris ministerij qui ordinis sacr͞m dispēsat. et hec ē episcopalis potestas q̄ et si quantū ad cōsecrationem corporis xp͞i nō excedat sacerdotis potestate3 excedit tamē eam in his q̄ ꝑtinent ad fideles: nā et ipsa sacerdotalis p͞tās ab ep͞ali deriuat̄. Tum etiam q2 licet episcopus debeat esse sacerdos ad hoc ꝙ possit alium in sacerdotem ordinare: non tamen id potest ex vi sacerdotij ꝑ se: sed magis ex potestate quā habz supra corpus xp͞i mysticū. Facit ad hoc quod. S. Tho. dicit i hac disti. q. 3. ar. 2. sub. ar. p°. ad. 3ᵐ. sacerdos inquit represētat xp͞m in hoc ꝙ per seipsum aliqð ministeriū impleuit. s͞ ep͞s in hoc ꝙ alios ministros istituit et ecclesiā fundauit. vn͞ ad ep͞m ꝑtinet mācipare aliq̄d diuinis obsequijs quasi cultū diuinū ad similitudinē xp͞i statuēs. ¶ Ad. 3ᵐ. d͞r ꝙ non militat ꝯ nos nā ex vi argumēti nō alið concludit̄ nisi ꝙ ep͞at⁹ ē ordo qð nos nō negam⁹. ꝙ aūt sit sacr͞m: ex ꝓcessu argumēti nō i͞fert̄. ¶ Ad. 4ᵐ. d͞r ꝙ recte cōsiderāti vnde ordo habeat rōnem sacr͞i qð latius dictū fuit i scð͞o notabili: nō est mirabile ꝙ ordiatio acoliti sit sacr͞m ꝛ nō ordinatio episcopalis. neq3 obstat ꝙ ab episcopatu depēdeat totus ordo ecclesiasticus: nā ex tali dependentia nō necessario infert̄ ꝙ sit sacr͞m. sicut nec ꝙ papat⁹ sit sacr͞m: lic3 ab eo plenı⁹ depēdeat totus ordo ecclesiasticus. ¶ Ad. 5ᵐ. dicit̄ falsum eē ꝙ potestas episcopalis

detur ep̃o ex ope operato aut etiã grã gratũ faciens. datur enĩ ista in ↄsecratione episcopi: quia ep̃s indiget grã et deus nõ deficit in necessarijs. sed nõ datur ex ope operato sed ex opere operante et magis ex diuina assistẽtia et largitate, put latius dictum fuit in tertio notabili. ¶ Ad argumẽta aureoli cõtra secũdã ↄclusionẽ ad pmũ dicit ꝙ minor est falsa. imo episcopat⁹ quantũ ad id qð est sibi ppriũ est supior sacerdote. nec valet pbatio in cõtrariũ quia assumit falsum. nã licet null⁹ act⁹ episcopi sit superior vel altior actu sacerdotis in respectu ad corp⁹ xp̃i verũ: sunt tñ alij act⁹ in respectu ad corpus xp̃i mysticũ in quib⁹ ep̃s precellit sacerdotez simplicez: sicut est cõfirmare sacerdotes ordinare cõsecrare altare et calicẽ et virgines benedicere et plures alij. vnde. S. Tho. i hac dis. q. 3. ar. 2. sub ar. p° in pma rõne ad oppositũ sic dicit. potestas tãto est altior quãto ad plura se extẽdit. sed ptãs sacerdotalis vt dicit dionisi⁹ extẽdit se ad purgãdũ et illuminãdũ tm̃. ep̃alis aũt ad hec et ad pficiendũ. ergo supra sacerdotalẽ ptãtẽ debet eẽ episcopalis. et hãc cõclusionẽ in decisione articuli ipse tenet. ¶ Ad. 2m. dr̃ ꝙ antecedẽs est falsum. et ad eius pbationẽ negat̃ minor ꝙ. s. ordinare sit communis actus sacerdotii inquãtũ est sacerdos. pser tim si intelligat̃ quãtũ ad om̃es ordines. nã maiores ex eo ꝙ sacerdos est cõferre nõ põt etiã ex cõmissione pape, put. S. Tho. dicit dis. sequẽti. q. pª ar. p°. ad. 3m. et supra dis. 7ª. q. 3. ar. p°. sub. ar. 3°. in cor. minores aũt ordines põt sacerdos cõferre nõ ex vi sacerdotij: sed ex speciali pape cõmissiõe. vñ argumẽtũ pcedit ex falsis. Et p hec patet respõsio ad cõfirmationẽ. pcedit enĩ ex illo falso fundamẽto ꝙ sacerdos ex rõne sacerdotij hẽt ꝙ possit cõferre ordines. hoc aũt est falsum. qm̃ magis de pse id habet ex ptãte speciali et noua sibi a papa collata. sacerdotiũ autẽ presupponit̃ materialiter et dispositiue, p eo ꝙ hẽt ptãtem ↄficiẽdi corpus dñi verũ a quo depẽdet tota pfectio corpis mystici. Quod aũt dicit omnẽ formã ex quo ẽ in actu posse cõmunicari in eadẽ specie: non est vir verũ nisi forte in formis q̃ sunt educibiles ð materia q̃lis nõ est ptãs sacerdotalis. grã enĩ non põt aliã grãm causare nec vn⁹ angel⁹ aliũ creare et sic de multis simili b⁹. et certe mirabilis est sapientia arguẽtis q̃ nõ habere ptãtem: vocat hr̃e impeditam ptãtem. et papã cõmittere vel ðlegare sacerdoti facultatẽ minores ordines cõferendi: vocat papã auferre impedimẽtuz quo sacerdos ordĩes cõferre nõ valet. et q̃rendũ esset ab arguẽte qð impedimentũ illð est qð ab ipsa sua pmotiõe hẽant om̃es sacerdotes. nõ enĩ est specialis phibitio pape vel sibi facta reseruatio cũ hec nõ legat̃. vnde imaginatio arguẽtis irrationabilis est et pura fictio. ¶ Ad argumẽtũ ante oppositũ dicit̃ ꝙ procedit de ordine q̃ est sacr̃m de quo nos cõcedimus ꝙ episcopat⁹ nõ est ordo. ¶ Argumẽtuz in oppositũ admittim⁹. nõ enĩ militat cõtra nos qui ponim⁹ ep̃atũ eẽ ordinẽ, put ẽ q̃dã ptãtis grad⁹ i spũalib⁹ dispẽsandis. Et in hoc articulus terminat̃.

# Distinctio vigessima vj vigessima vij. vigessima viij. et vigessima ix.

Circa vigessimã sextã distinctionẽ et tres sequẽtes q̃ritur vtruz matrimoniuz sit sacr̃m et arguit̃ ꝙ nõ. qr omne sacr̃m noue legis hẽt aliquã formã q̃ est de essẽtia sacr̃i. s benedictio q̃ fit p sacerdotẽm nuptijs: non est de essentia matrimonij. ergo nõ ẽ sacr̃m. ¶ In oppositũ arguit̃. qr dr̃ Ephe. 5°. sacr̃m hoc magnũ ẽ. & et ẽ. ¶ In hac q̃stione erũt q̃ttuor articuli vt sup.

Quantuz ad primũ articulũ sit pma conclusio ꝙ matrimoniũ est vere et realiter sacr̃m. Hãc cõclusionẽ tenet. S. Tho. i hac dis. q. 2. ar. p°. ¶ Secũda cõclusio ẽ ꝙ sacr̃m matrimonij ↄfert grãm. Hãc ↄclusionẽ tenet. S. T. vbi sup. ar. 3. ¶ Tertia ↄclusio ẽ ꝙ ↄiũctionex⁹ matrimonij nõ est relatio rõnis s̃ est aliquid reale. Hec cõclusio habet̃ ex dictis. S. Tho. dis. 27. eius quarti. arti. primo sub. arti. pmo in cor. et ad argumẽta.

Quantum ad secũdũ articulũ arguit̃ ꝯ cõclusiones. Et q̃dẽ ꝯ pmã arguit durãdus dicẽs. tenẽduz ẽ absolute ꝙ matrimoniũ ẽ sacr̃m cũ hoc ðtermінet ecc̃lia extra ð hereticis ad abolẽdã. vbi numerat̃ matrimonium inter alia sacr̃a vbi dicitur sic. vniuersos qui de sacramento corpis et sãguinis dñi nostri iesu christi vel ð baptismate seu pec

catorum ꝓfessione matrimonio seu ceteris sacris ecclesiasticis aliter sentire aut docere nō metuūt ꝙ sacrosancta romana ecclesia predicat et obseruat: vinculo anathematis innodam⁹. matrimonio etiā cōpetit generalis rō sacri q̄ est ꝙ sacrm est sacre rei signū. matrimoniū enim significat coniunctionē xpi et ecclie. vñ aplus loquēs de matrimonio Ephe. v°. dicit. sacrz hoc magnū est. ego aūt dico in xpo et in ecclia. Duo ergo sunt tenenda ꝺ matrimonio nec opposita eoꝝ possunt teneri vel asseri sine periculo heresis. ꝑmū est ꝙ matrimonium est licitū. et ideo taciani et marciani et ceteri qui nuptijs detrahūt: censenꝫ heretici. secundum est ꝙ matrimoniuꝫ est sacrm eo modo quo sacre rei signū dicitur sacrm. et dicere oppositū similiter ē hereticū cū sit cōtrarium dicto apliiam allegato. matrimoniū enim initiatū inter cōiuges ꝑ cōsensuꝫ animorū: significat cōiunctionē xpi et ecclesie per fidē et charitatē. matrimoniuꝫ vero cōsumatum significat cōiunctioneꝫ xpi et ecclesie ꝑ cōformitatem nature assumpte. Preter autē duo predicta sunt alia duo circa matrimoniū circa q̄ sine periculo heresis licitū est cōtrarie opinari. quorū vnum est theologicū videlicet vtrū in matrimonio conferatur gr̄a ex ope opato sicut in alijs sacris noue legis. secundū vero ē logicū vtrū matrimoniū habeat plenā vniuocationē cū alijs sacris. hec durādus. Et post multa dicta circa primū: loquēs de secūdo sic dicit. sciendū inqt ꝙ cū vniuoca sint q̄rum nomē est cōmune ꝛ rō. i. diffinitio ꝺm illō nomen ē eadē: discurrendū est ꝑ rōnes seu diffinitiones sacri in ꝑncipio hui⁹ quarti positas quarū ꝑor et cōmunior diffinitio sacri est ꝙ sacrm ē sacre rei signū. et ꝺm hāc diffinitionē nō est dubiū quī matrimoniū sit vniuoce sacrm cū alijs. est eni signuꝫ sacre rei idest cōiunctionis xpi et ecclesie vt prius dictū fuit: quāuis aliter sit in hoc sacro et in alijs. qꝛ in alijs sacris: res sacra cui⁹ signū sunt: nō soluꝫ est significata sed contēta. in matrimonio aūt res sacra cui⁹ est signū: est solū significata sed nō cōtēta. alie aūt sunt diffinitiones seu descriptiones sacramēti assignate ꝑ beatū augustinū et hugonem de scō victore et magistrū sententiaruꝫ. qui oēs cōueniunt in hoc ꝙ sacrm noue legis est aliqō signū vel sensibile extrinsec⁹ hoī appositū ad effectuꝫ spūalis sanctificationis. et quantū ad hoc matrimoniū nō videtur hr̄e ꝑfectā vniuocationem cū sacramētis noue legis. ꝑmo quātū ad hoc ꝙ sacrm est signū. qꝛ illa q̄ exteri⁹ agunꝫ in sacris noue legis: excedūt dictamē rationis naturalis. cū enim sacra sint q̄dam facta, ꝑestātia fidē: sicut fides est de hisque rōneꝫ naturalē excedūt: sic ea q̄ exteri⁹ aguntur in sacramētis sunt signa ex diuina institutione et excedūt dictamen rōnis naturalis vt patet in ceteris sacris a matrimonio. s. in baptismo cōfirmatione et ordine et hm̄oi. de illis enim que exteri⁹ in predictis sacramētis agunꝫ: nulla rō naturalis pōt reddi. de illis autē q̄ exterius agunꝫ i matrimonio: potest reddi ratio naturalis puta ꝙ cōtrahentes matrimoniū cōsentiāt et cōsensum suū exprimāt. hoc eni dictat ratio naturalis de q̄libet cōtractu volūtario. ergo illud signū corꝑale vel sensibile qō est in matrimonio et in ceteris sacramentis: nō sumiꝫ vniformiter vel vniuoce hic et inde. qꝛ in alijs sacris illa q̄ exteri⁹ agunꝫ sunt signa spūalis effect⁹ ex diuina institutione cui⁹ nō pōt reddi rō naturalis. illud aūt qō exterius agiꝫ in matrimonio dū contrahiꝫ: ē pure de dictamine rōnis naturalis excepta significatione coniunctionis xpi et ecclesie ꝺꝫ quā dictū est ꝙ matrimoniū habet cuꝫ alijs sacris quandā vniuocationeꝫ. ¶ 2°. patet idē ex hoc ꝙ sacrm est aliqd extrinsecus appositū. ex quo pōt sic argui. sacra cōsistūt in opere opato applicato illis q̄ suscipiūt sacrm. sed istud nō conuenit vniuoce matrimonio et ceteris sacris. ergo et c̄. maior patet ex his q̄ dicta sunt ꝺ sacris noue legis. minor ꝑbaꝫ. qꝛ in ceteris sacris baptismo cōfirmatione ordine extrema vnctione ꝛ penitētia: preter omnē actū suscipiētiū sacramentū est aliqd extriſecū qō eis applicaꝫ. sicut aq̄ in baptismo cū determinata forma verborū. et i ceteris similiter et etiā in penitētia de q̄ minus videꝫ ꝙ preter omnē actū suscipientis: applicanꝫ ei verba sacerdotis absoluentis. in matrimonio autem nihil est de predictis. qꝛ ad matrimonium sufficiunt verba cōtrahentiū exprimētia cōsensuꝫ suum sine quocūqꝫ extriſeco apposito vel eis applicato. ergo quantū ad hoc ꝙ sacrm est opus opatuꝫ homini extriſecus appositū: nō est vniuocatio inter matrimoniū et sacra noue legis. Et si dicatur ꝙ verba vni⁹ coniugū alteri applicanꝫ extrinsecus et econuerso quando vn⁹ dicit accipio te in vxorem: ꝛ mulier dicit accipio te in maritū: adhuc nō est hic plena vniuocatio cum his que extrinsec⁹ agūꝫ i alijs sacris. qꝛ i alijs sacris applicatio nō fit per suscipientes sacramentū sed ꝑ aliū. et ideo sacramētū dicitur signū sensibile extrinsecus appositū in matrimonio aūt ꝑdicta applicatio fit ꝑ suscipiētes et nō ꝑ exteriorē. quare non similiꝫ ē hic et ibi. Itē matrimoniuꝫ nō solū cōtrahiꝫ inter ꝑsentes exprimentes sibi inuicē cōsensuꝫ suū: sed inter absentes ꝑ litteras vel per nuncium. et tūc nō ē applicatio vniuoca cum applicatione que fit in alijs sacris in quibus oportet suscipientem esse realiꝫ

presentem cōferenti. nō enī eps pōt cōferre ordines vel sacrm cōfirmationis vel baptismi vel extreme vnctionis vel sacralis absolutionis peccatorz his q̄ sunt ab eo plōga terrar spacia semoti: sed solū presentibus. nec sacerdos existēs in hispania pōt cōficere panē existentē in india. mulier aūt existēs in frācia cōtrahere pōt cū viro existēte in hispania et est verū matrimoniū. quare non est vniuoca applicatio hic et ibi. ℂ3°. patet idem ex eo φ sacrm exhibet ad effectū sanctificationis spūalis. ex quo arguit sic. sacrm cōfert grām non habētī nisi ponat obicē: aut si habet auget eā. sed matrimoniū nullū isto facit. ergo nō est vniuoce sacrm sicut alia sacra noue legis. maior supponitur. minor pbat. φ enī matrimoniū nō cōferat grām non habētī: satis patet. q2 hoc ptinet soluz ad sacra q̄ ordinant ad remissionē culpe mortalis vt sunt baptism⁹ et penitētia. nec auget eaz ꝓ habenti. q2 cōtinentib⁹ existentib⁹ in gratia et postea cōtrahentib⁹: nō auget gratia sed potius minueret si grā et charitas reciperent diminutionē. q2 meli⁹ est cōtinere φ nubere fm illud apli pma Cori. 7°. qui nubit bene facit. q̄ nō nubit melius facit. ergo et c̄. ℂ4°. quia circa sacra noue legis alia a baptismo: ordinatio ecclesie pōt hr̄e vi precepti sed nūquā est de necessitate sacri. sed ordinatio ecclesie circa matrimoniuz: est de necessitate matrimonij. facit enim ecclesia psonas legitimas ad cōtrahenduz: et de illegitimis facit legitimas vt placet. ergo matrimoniū nō est vniuoce sacrz cū predictis. ℂ5°. quia absq3 baptismo null⁹ est susceptiu⁹ sacri proprie dicti cū baptismus sit ianua sacramētorz. sed ante baptismū contrahunt infideles verū matrimoniuz inter se sicut fideles post baptismū. ergo et c̄. nec obstat φ matrimoniū eorz nō dicit ratū: q2 si ambo baptizent: iam matrimoniū eorz est ratū. sed nō est magis sacrz φ pri⁹ vt pbabit. ergo et c̄. pbatio assūpti. q2 in sacro opus est nouo sacro cū cōsistat in opere operato. ꝫ in tali matrimonio nihil ē d nouo factū. solū enim sunt baptizati. baptism⁹ aūt est sacrm distinctū a matrimonio. sicut ergo tale matrimonium non fuit sacrz ante baptismū vniuoce cū p̄dictis ita nec post cū tamē sit verū et ratū. et mirum est φ aliqui volūt q̄rere plenā vniuocationē inter sacramēta que sunt precise noue legis et tenent sola fide: et matrimoniuz quod nō solum est in noua lege sed fuit in veteri et ante omnē legē scriptā tam pro statu inocentie φ nature et est precise d dictamine rationis vel absq3 fide excepta significatione coniunctionis xp̄i et ecclesie. igitur et c̄. ℂ6°. quia sacramentū qd nō est necessitatis: habet p ministros ecclesie dispensari. vn de solus baptismus q̄ est sacrm necessitatis pōt p quemlibet laicū dispēsari. ꝫ matrimoniū non est necessitatis quātū ad qualibet psonā: et tn̄ nō dispēsat p ministros eccl'ie. benedictio eni nubētiū nō est d necessitate. ergo matrimoniū nō est sacrm. ℂ7°. q2 omē sacramētū hēt formā distictā a materia. sed hoc nō est ī matrimonio. nō eni verba exprimētia cōsensum viri: sunt magis forma φ verba mulieris nec ecōtra. ergo et c̄. ℂ8°. quia q̄ exteri⁹ agūt in sacris ꝓpe sumptis: nō possunt eē d dictamine pure rōnis naturalis. q2 cū sacramēta sint q̄dam ꝓtestationes fidei: sicut fides est de his q̄ rōnem naturalē excedūt: sic eorū q̄ exteri⁹ agunt nō pōt esse rō naturalis in sacramentis sicut in baptismo cōfirmatione et ordine. in matrimonio aūt eorū q̄ exteri⁹ agunt: pōt reddi naturalis rō vtpote φ essentiam et consensum suū exprimant. ergo et c̄. ℂ9°. quia circa sacramenta ordinatio eccl'ie pōt hr̄e vim p̄cepti. sed tale p̄ceptū nūquā est d neces sitate sacramēti vt patet ex p̄cedentib⁹. ꝫ ordinatio eccl'ie circa matrimoniū ē de necessitate sacri. facit eni eccl'ia psonas illegitimas ad cōtrahēduz et d illegitimis legitimas ꝓut placet. ergo matrimoniū nō est ꝓpe sacrm. ℂ10°. q2 sacra non deijciūt hoiem a pfectiori statu. sed matrimoniū deijcit hoiem a statu cōtinētie q̄ est melior et pfectior matrimonio dicēte aplo p̄a Cori. 7°. q̄ nubit bene facit. q̄ nō nubit meli⁹ facit. ergo videt φ matrimoniū nō sit stricte et ꝓpe sacramētū: ꝫ solū large ꝓut sacrm dicit sacre rei signū. ℂ11°. quia rōnes contrarie opinionis nō mouēt q̄ sunt specialit due. ꝓma est q2 omē remediū ꝯtra pctm̄ ē sacrm. ꝫ matrimoniū ē in remediū cōtra pctm̄ institutū dicente aplo p̄a Cori. 7°. ꝓpter fornicationē vnusq̄sq3 suā vxorē habeat. ergo ē sacramētū. Secunda rō est q2 si matrimoniū nō esset sacrm: causa matrimonij esset pure corpalis et ptineret ad iudicē secularē et nō ecclesiasticū. ꝫ illd ē ꝯ canones. q̄ et c̄. Sed ista argumēta nō cogūt. nō q̄dē primum: q2 nō omē remediū ꝯtra pctm̄ ē sacramētū. q2 si alicui idigēti det pecunia: ē sibi in remediū ne egestate cōpulsus furet. et sic dat sibi ī remediū ꝯ pctm̄. et tamē datio pecunie nō est sacramētū. sic cuz per actū matrimonij satisfiat ꝯcupiscētie: matrimōiuz est remediū ne ꝯcupiscētia iatet ad alias corruptelas puta fornicationē adulteriū. et sic ē in oib⁹ q̄ ex natura ꝯtra act⁹ īpediūt pctm̄ ne fiat. talia āt nō sūt sacramēta ꝫ solū illa remedia q̄ ex natura act⁹ nō hn̄t hoc facere: sed ex diuina īstitutione p v̄tutē supnaturalē eis collatā vel assistētez adhibitis quibusdā sensibilib⁹ quorū non posset reddi ratio

naturalis qđ non ē in matrimonio. Similiter se-
cunda rō nō valet. qȝ dicit̃ q̄ matrimoniū ē sacṁ
saltē large. esto etiā q̄ nullum esset sacṁ: adhuc
cognitio ei⁹ ptineret ad iudicē ecclesiasticū. qȝ co-
gnitio de hoc qđ est pure peccatū et ptinet ad cō
sciētiā solā nec ledit rempublicā tpaliter vel ī re-
bus vel psonis: pertinet ad iudicē ecclesiasticuȝ.
talis aūt est error circa matrimoniū. ideo quo ad
hoc causa matrimonij est pure spūalis et ptinet
ad iudicē ecclesiasticū. ideo et c̃. ¶ Cōtra secūdā
cōclusionē arguit idē durādus dicēs q̄ circa hanc
ɔclusionē aliter opinant̃ iuriste ⁊ aliter theologi.
iuriste eni qui nouerūt textū decretoꝝ et decreta
lium in q̄bus mens romane ecclesie exprimitur ⁊
fuerūt expositores et glosatores canonū et decre-
taliū et aliqui eoꝝ fuerūt de collegio cardinaliuȝ
sancte romane ecclesie: tenēt q̄ in sacṁo matrimo
nij nō confert̃ gr̄a. gaufredus eni in sūma sua titu
lo de sacṁis nō iterandis dicit sic. fit et alia diuisio
sacṁoꝝ. quedā eni sūt in q̄b⁹ ɔfert̃ gr̄a vt p̄ª. q. p̄ª
quicquid: vt sunt sacṁa necessitatis et ordinis. q̄-
dam aūt sunt in q̄bus nō confert̃ gr̄a vt matrimo
nia cū cōtrahunt̃ ⁊ ob hoc in eoꝝ cōtractu precia
interueniunt. vt. 32. q. 2. honorant̃. et ɔdiciones
pecuniarie vt extra đ cōdi. appo. in matri. caplo đ
illis. hec gāfred⁹. Itē hostiēsis in sūma p̄mo libro
titulo de sacṁis nō iterādis dicit. tertia diuisio sa-
cramētoꝝ hec ē. qȝ q̄dā sunt in q̄bus ɔfert̃ gratia
vt p̄ª. q. p̄ª quicq̄d. vt sunt sacṁa necessitatis ordi-
nis siue dignitatis. quedaȝ vero sunt in q̄bus gr̄a
nō cōfert̃ sicut matrimonia siue cū cōtrahunt̃ q̄m
precia interueniunt. 32. q. 2. honorant̃. 30. q. 5.
aliter. et condiciones pecuniarie apponunt̃. extra
de cōdi. appo. c. de illis. siue cū cōsumant̃. 30. q. 3.
cōnubia. qđ nō esset si p ip̄m gr̄a conferret̃. nā il-
lis in q̄bus gr̄a cōfert̃: talia symoniā inducūt et c̃.
Itē extra đ symo. cū in ecclesia et cor. p̄e dicit ber.
in apparatu. p̄ benedictionib⁹ nubētiuȝ aliq̄d accipi
ɔhibet̃ quia p eas gr̄a cōfert̃. sed p matrimonio
aliq̄d dare vel recipe nō est peccatū p̄ª. q. p̄ª quic-
q̄d. 32. q. 2. honorant̃. qȝ licet sit sacṁm: p ipsum
tñ gratia nō ɔfert̃. argumēto. 25. q. p̄ª. nuptiarū.
32. q. 2. cōnubia. Itē sup illu caplo honorātur
notat̃ sic in apparatu. si q̄ras quare ī hoc sacṁo po
tius interueniat pecunia q̄ȝ in alijs: dicūt quidam
q̄ ppter onera matrimonij. sed certe eadeȝ rōne
p ingressu monasterij possȝ recipi pecunia ppter
onera q̄ sustinet monasteriū. sed hec est rō. quia ī
hoc sacṁo nō cōfert̃ gratia spūssancti sicut fit ī alī
js. vt p̄ª. q. p̄ª mulier. et caplo sicut inuisibilis hec
apparatus. q̄ aūt sub pacto precij possit quis lici-
te aliquā sibi desposare: expresse dicitur extra de
condi. appo. caplo de illis. ibi enim dicit̃ q̄ si aliq̄s
sub his[?] verbis iuramētū alicui mulieri prestite-
rit: ego te in vxorē accipiā si tantuȝ mihi donaue-
ris: reus piurij nō habet̃ si eam nolentē sibi solue-
re quod sibi dari petijt: non accepit in vxoreȝ. sup
quo dicit ber. in apparatu. talis cōdicio est licita in
sponsalibus vt hic patet. sed cōstat q̄ pro sacṁis
conferētib⁹ gr̄am non licet dare aut recipe pecuni
am ex pacto seu ex ɔtractu alicui⁹ precij. ergo s̄m
predictos doctores in sacramēto matrimonij nō
confert̃ gratia. quoruȝ opinio an sit vera vel fal-
sa et allegationes quas de iure canonico p se idu
cunt an bene adducant̃ p eos vel male: nō deter
mino quo ad presens. sed hoc solū accipio tanq̄ȝ
verū q̄ cū predicti doctores nouerunt iura cano-
nica et eoꝝ scripta et dicta habeant̃ a papa ⁊ car-
dinalibus et a prelatis et ceteris ecclesiaꝝ recto-
ribus quoꝝ est specialiter scire quid ecclia roma-
na predicat et obseruat: nec scripta eorū quo ad
predictū articulū de matrimonio reprobent̃ tāq̄ȝ
erronea vel ɔtraria determinationi ecclie: q̄ senti
re q̄ sacṁm matrimonij nō cōferat gr̄am: non ē cō
tra determinationē ecclesie nec cōtra illud quod
ecclesia romana predicat et obseruat. Huic etiaȝ
opinioni consentit magister sen. li. 4°. dis. 2ª. cir
ca p̄ncipiū dicens q̄ sacṁoꝝ noue legis: alia reme
dia cōtra peccatū prebēt et gr̄am adiutricē cōfe-
runt vt baptism⁹. alia in remediū tantuȝ sunt vt
coniugiū. alia gratia et virtute nos fulciūt vt eu-
charistia et ordo. ergo tā ex diuisione q̄ȝ ex dictio
ne exclusiua cū dicit in remediū tm̄ sunt vt coniu
giū: videt̃ magister sententiaꝝ sacṁm cōiugij a col-
latione gr̄e sepasse. Moderni aūt theologi quasi
cōmuniter tenēt q̄ p sacṁm matrimonij ɔfert̃ gr̄a
nisi contrahētes ponāt obicem sicut fit in alijs sa
cramētis quib⁹ cōparant sacṁm matrimonij ī hoc
casu. alias nō videt̃ eis posse tenere q̄ matrimo-
niū sit sacṁm noue legis. hec durādus. ¶ Contra
tertiā ɔclusionē arguit aureol⁹ pbando q̄ matri-
moniū nō sit relatio realis. qȝ relatio realis nō ad
uenit nouiter sine mutatione facta in aliq̄ absolu
to puta ī fundamēto vel rōne fundandi. s; relatio
cōiugis ad cōiugē aduenit nulla mutatione facta
in fundamēto vel rōne fundādi. fundamētū ei⁹ ē
corp⁹. ratio vero fūdādi est actus volūtatis. mo
do nulla mutatione facta in corpe: solū actu vo-
luntatis aduenīēte et consensu: orit̃ relatio nulla
facta mutatiōe reali sed tātūmodo est ibi p actuȝ
voluntatis. talis autē relatio eque bene est respe
ctiua rōnis sicut illa que aduenit p actum intelle-
ct⁹. hec aureol⁹. ¶ 2°. ɔtra eādē ɔclusionē arguit
petr⁹ de palude pbādo q̄ vinculū matrimōiale sit

aliqd absolutū in corpe. et q sit aliqd absolutum potest sic pbari. quia oīe sacrm noue legis ē causa gratie disponēdo ad eam. et sicut in imprimētibus characterē ipse character est dispositio i aliis ornat⁹: ita et hic ipsummet vinculū cōiugale ē dispositio. et sic ē aliqd absolutū cū dispositio sit in pma specie q̄litatis vel secunda et nō in genere relationis. q aūt sit dispositio in corpe: ex hoc videtur. qz gr̄a sacr̄alis in matrimonio est contra carnis cōcupiscentiā ppter quā melius est nubere q̄ vri. vbi autē est morb⁹: ibi et medicina. et si vinculum est in ipo corpe subiectiue: tūc esset bene causa quare corrūperet̄ corruptione ipsius corporis sicut in morte mariti corrūpit̄ vinculū in corpore eius sicut et ois dispositio corpea. et p consequēs illa q̄ est ad gr̄am sacr̄alem q̄ est vt sciat hō suum vas possidere in sanctificatione p quā generatio ordinat̄ et alia q̄ ad bonū vsum ꝯiugii reqrūtur. sed quomodo corrūpit̄ corruptione obiecti cū distictoꝝ obiectoꝝ absolutoꝝ corruptio vni⁹ nō sit corruptio alterius nec generatio vni⁹ sit generatio alteri⁹. imo q̄ sunt vnū corrūpunt̄ simul et simul generant̄ et diuersa seorsum maxime quādo vnū nō est causa alteri⁹. pōt eniz absolutū destrui nō solum p se sui corruptione: sed p accidēs corruptione sue cause in cōseruari. nō est aūt vn⁹ cōiux causa alteri⁹ nec essentia coniugū in vno est causa essentie viculi in alio. vñ dicēdū q sicut corrupto colore corrūpit̄ visio quāuis visio sit aliqd absolutū: nō quia color sit ei⁹ causa qz idem esset visio esset a deo effectiue: sed qz est termin⁹ ei⁹ a quo depēdet: sic qz in matrimonio vinculū qd est in vno ꝯiugū habet alterū p termino: ideo illo deficiēte deficit. sicut visio licet nō sit relatio sed q̄litas absoluta: tamē necessaria cōsequētia includit respectū ad visibile sicut ad terminū. et inde q illo respectu destructo: destruitur et ipsa visio. sic et in pposito. ¶ 3°. arguūt alii vt dicit petr⁹ q tale vinculū sit in aīa subiectiue. qz sacr̄alis dispositio est ad gr̄am gratū facientē q̄ est ex parte anime separate. et vbi est gr̄a subiectiue: ibi etiaz debet esse ipsa dispositio. et tunc videt̄ q siue sit relatio siue aliquid absolutū: non possit deleri. qz aīa q̄ est ei⁹ subm et aīa que est ei⁹ obiectū: sunt incorruptibiles. vnde cū talis relatio nō corrūpat̄ corruptione subiecti nec obiecti nec a ꝯtrario qd nō habet nec p peccatum cū sit in peccato ib⁹: p consequēs nec p morte alterius nec vtriusq3. sicut nec similitudo q̄ vna anima rōnalis alteri assimilatur postq3 create sunt: nō corrūpit̄ i eternū. nec tamē vna est causa alteri⁹. Pōt tamē pbabiliter sustineri q adhuc tale vinculū morte cōiugū alterius corrūpit̄. quod patet tripliciter. pmo qz illud quod est ab agēte et cōseruāte p intellectū ppter certū finē: fine deficiente deficit. vnde motus celi quē angelus facit ppter generationē: illa deficiente cessabit quia angelus non plus mouebit ad effectū postq3 nō plus mouebit̄ a fine. sic quia deus ad actus corpales licet mediante sacr̄o hoc vinculū impressit: inde est q altero mortuo a quo vel ad quē non possit huiusmodi act⁹ exerceri: deus desinit cōseruare ne frustra conseruet. et sic desinit esse vinculū p subtractionē influentie cause cōseruantis. secus aūt est de charactere qui est ad act⁹ spirituales propter quod est indelebilis. Sed cōtra hoc est quia character nō est nisi ad act⁹ vie. sicut baptismus ad recipiendū hic alia sacr̄a. cōfirmationis ad confitendū corā tyrāno. ordinis ad conficiēdū et c̄. que oīa ppria sunt huic vite prout distinguit̄ contra aliā. ergo homo non deberet indelebiliter habere characterem si solum habet actum vel effectuz in hac vita mortali et non in alia in qua cessat collatio et susceptio sacramētoꝝ. Ad hoc posset dici quia sicut remanēt et reparantur virtutes cardinales in patria quo ad act⁹ circa finem: sic et characteres. est enim quidam specialis ornatus sanctorum noui testamēti ex charactere baptismali respectu antiquorum qui non habuerunt hanc conformitatem ad xp̄m. et similiter confirmatoruz erit specialis gloria respectu non confirmatorum quasi militum xp̄i. et similit̄ ordinatorum quasi christi ministrorum. sed vinculum matrimonii non esset ad gloriam sed ignominiam: cum status coniugatorum sit infim⁹ pro tempore gratie quando vinculum istud est aliqd reale. nam tempore legis quando preferebatur coniugium virginitati: non erat aliquid reale. vnde non potest manere realiter. ¶ 2°. patet idem sic. quia sicut propter maximam egritudinez sciētia a sensibilibus acquisita corrumpitur in intellectu: sic et vinculum per mortez habentis: licet sit in anima. et etiam per mortem alterius q̄si obiecti sicut sciētia p corruptionē organi phātasie in litargia et furia qd ē corruptio obiecti nō subi. Sed cōtra hoc qd dictū est sciētiaz corrūpi p egritudinē: est illud qd dicūt doctores sciētiā remanere in anima separata q̄ tamē magis corrūpi deberet p mortē q̄3 per aliam minorē trāsmutationē. ppter qd videret̄ alicui q cū dicit̄ sciētiaz corrūpi p egritudinē: intelligit̄ quo ad vsum et actū. qz in parte sensitiua corrūpit̄ spēs et aliq̄ hit⁹ correspōdētes quos oportet d nouo gen̄rari si d̄beat in actū exire. sed essentia habitus intellectualis non corrūpit̄ et c̄. Sz sustinēdo dictū cōmune pōt dici q

ista stant simul sm habitū scientie in intellectu et virtutis in volūtate corrūpi per infirmitatē non p mortē. nā p infirmitatē vita durāte corrupto obiecto intellect⁹ et p consequēs volūtatis qḋ est organū fantasie: oportet habitū intellectualē cessare ab actu. sola aūt cessatio act⁹: corrūpit habitū et habitib⁹ acquisitū. sicut subtractio calefaciētis remittit et tandē corrūpit calorē aque hoc est in via quādo nihil sic firmat in aīa quin possit corrūpi. sed in morte sicut aīa separat a corpe ī corruptibilibus: sic in ipsa q̄cunq; tunc sunt vt species et habit⁹ imobiliter firmant. vñ sicut frequētia actuum nō causat in ipsa habitū nouū: sic nec cessatio actuū corrūpit habitū antiquū. Itē nō est ibi cessatio actuū. quia ois dispositio et pfectio disponit et pficit suū subm diuersimode sm diuersum modū essendi ei⁹. vñ habit⁹ et species anime coniūcte sursum sine actum nō habēt sine specie fantastica: qr tūc est natura anime intelligētis et volūtatis specularis fantasmata. sed quādo est sepata: habet modū intelligēdi et volēdi cōformez angelis sicut modū essendi. vñ tunc pōt vti speciēb⁹ z habitibus suis sine fantasmate. ¶ 3°. patet idez sic. pōt enim imaginari q sicut p cōsensum expressum causat vinculū spūale qr significat cōiunctionem xpi et ecclesie spūalez. et significādo causat p ꝯsis cōiunctionē animoꝝ quā etiā significat vt rē contentā. sed p ꝯiunctionē corpoꝝ sequētez significātem cōiunctionē xpi et humane nature: causat vinculū corpale. sicut ergo corrūpit visio corrupto visibili ad qḋ est vel subtracto ab ei⁹ presentia: sic qr vinculū matrimoniale corpale et spūale est ad alterū in ordine ad act⁹ vite huius mortalis cui homo fundit⁹ morit per mortē naturalē: inde est q tunc corrūpit vtrūq;. sic igit per mortē ciuilē qua cogitat q̄ dei sunt: tollit spūale qḋ erat ad cogitādum q̄ mūdi sunt. sicut sublata intellectione tollitur volitio etiā si nō esset ab ea causata: qr est tale obm ad qḋ habet necessariā hītudinē. sicut scibile sublatū aufert scientiā. hec petr⁹ in forma.

Q

Uantuz ad tertiū articulū pmo notandū est q vt. S. Tho. dicit sup disti. pª. lec. pª. ar. p°. sub. ar. 3. diffinitio sacri quā magister ponit q. s. est inuisibilis grē visibilis forma cui⁹ similitudinez gerit et causa existit: rōnem sacri noue legis cōpletissime designat. cui sentētialr eadē est diffinitio posita ab hugone de sctō victore q sacrm noue legis est signū aliqḋ sensibile extrīsec⁹ hoi appositū ad effectū spūalis sanctificationis. put. S. Tho. ibidez dicit sub. ar. 5. cuicūq; ergo sacro hec diffinitio cōpetit vere et ꝑprie dicet sacrm noue legis. et si ꝺ oibus verificat: consequēs est q nomē sacri noue legis vniuoce dicat. illud eniz nomē de multis vniuoce dicat: quoꝝ est vna et eadem rō nois. put phs dicit in predicamētis. qḋ intelligi debet de idētitate rōnis nois illi⁹ quod de plurib⁹ cōmuniter predicat. non ꝺ idētitate rōnis nois cōmunis ad aliquā spēm cōtracti addita differētia. nam vt. S. Tho. notat. pª. p. q. 29. ar. vltimo in cor. aliquid est de significatione min⁹ cōmunis: qḋ tñ non est de significatione magis cōmunis. rōnale eni includit in significatione hois: qḋ tñ non ē de significatione aīalis. vñ aliud ē q̄rere ꝺ significatione aīalis: et aliud est q̄rere de significatione aīalis qḋ ē homo. hec ille. Unde in ꝑposito nr̄o qr diffinitio vel rō sacri noue legis preallegata ꝯuenit matrimonio et nō solū alijs sex sacris: sequit q nomen sacri noue legis vniuoce dictū sit de sacro matrimonij et ꝺ alijs sacris noue legis. Probatio assūpti. qm in matrimonio est visibilis forma. s. signū sensibile exterius sensui suppositū videlicet verba vtriusq; contrahētis auditui sensibilia. accipitur eni in pmissa diffinitione visibile extēso noīe p sensibili cōmuniter. huiuscemodi aūt visibil' seu sēsibilis forma est signū inuisibilis grē cui⁹ et causa existit ex diuina institutione. Ut eni. S. Tho. declarat supra dis. 2. q. pª. ar. p°. sub. ar. 2. et in hac dis. q. 2. ar. 3. sacrm matrimonij sicut z alia sacra noue legis grām cōfert instrumētaliter et dispositiue. nō ex ꝑpria virtute: sed ex ipsa institutione diuina. p grām eniz q̄ dat in matrimonio sic carnis concupiscētia reprimit vt sciat matrimoniū contrahēs vas suū in honore possidere et nō in passione desiderij. put apl's dicit pma Thesa. 4°. et nō solū grām sacrm matrimonij causat et significat ex diuina institutione: sed etiā id qḋ est in matrimonio res et sacrm. s. cōiunctionē seu nexū adinicē contrahētiū. nā licet ex natura verboꝝ et cōsensu cōtrahētiū inascat nexus q̄daz inter cōtrahētes aīseparabilitas tñ huiuscemodi nexus sm quā est sacrm noue legis: ex diuina ē institutione. vñ et inter bona ꝯiugij inseparabilitas ꝯiugū sacrz appellat. huiuscemodi aūt ꝯiūctio spūalis ē in q̄tum matrimoniū est sacrm: quāuis sit ibi etiā aliq̄ materialis cōiunctio sm q matrimoniū est in officiū nature et ciuilis vite. put. S. Tho. inq̄t distin. sequēte. q. pª. ar. 2. sub. ar. p°. in cor. et sicut in alijs sacramentis: ita et in matrimonio ipse spiritualis nexus qui est res et sacramentū operatur dispositiue ad gratiam ex diuina institutione. consequēs ergo est q nomen sacramēti noue legis vniuoce dicatur

dicatur d̄ matrimonio ⁊ de aliis sex sacris. Nec obstat q̄ matrimoniū aliqd hēat ꝓprium ab aliis sacris: aut aliquo etiā careat quo nō oīa alia sacramēta carēt. nam sicut q̄libet spēs sub cōmuni genere vniuoco hēt aliqd propriū qd alie spēs sub ipso genere nō hn̄t eo q̄ q̄libet spēs specifica differētia ab aliis distiguit̄: ita et nimirū q̄ sacrm̄ quodlibet aliqd ꝓpriū hēat vl' aliquo careat qd alia sacra nō hēant aut illo nō careāt. nā vt premissum ē: idētitas rōnis generis vniuoca nō tollit̄ ꝑ diuersas specificas rōnes spērū sub illo genere

**Secundo** Notandū est q̄ d̄ forma sacri matrimonii expsse habet̄ ꝑ. S. Tho. q̄ sunt verba qb' cōsensus matrimonialis exp̄mit̄. vt ī hac dis. q. $2^{a}$. ar. $p^{o}$. ad. $p^{m}$. Et. dis. 28. ar. 3. secūda rōne ī oppo$^{m}$. de materia autē: nō ita expsse determinate habet̄ ex scriptis suis. imo videt̄. S. Doc. dubie loqui. nam in hac dis. 26. loco ꝓxime allegato ad $2^{m}$. dicit q̄ sacrm̄ matrimonii nō hēt aliā materiam nisi ipsos actus sensui subiectos q̄ sunt loco materialis elemēti queadmodū est in sacr̄o penitētie. Itē. ar. $3^{o}$. ad. $2^{m}$. dicit q̄ sicut aq̄ baptismi vel forma verborū nō operatur ad gratiā imediate sed ad characterē: ita act' exteriores ⁊ verba exp̄mētia cōsensum directe faciūt nexū qui ēdā q̄ est sacramētū matrimonii. vbi videt̄ q̄ accipiat act' exteriores ꝓ materia: ⁊ verba cōsensum exp̄mētia ꝓ forma. Sed dis. 28. ar. $3^{o}$. secūda rōne in oppo$^{m}$ que ē prope sentētie cōfirmatiua tenet q̄ debita materia sacri matrimonii: sūt ꝑsone legitime ad contrahēdū: qd ⁊ iuriste coiter tenēt. In decisione etiā q̄stionis dicit q̄ consensus expssus ꝑ verba d̄ p̄senti inter ꝑsonas legitimas ad cōtrahēdū: matrimoniū facit. q2 hec duo sūt de eēntia sacramēti: alia autē oīa sunt de solēnitate sacramēti. In respōsione quoq3 ad. $4^{m}$. nō sunt inq̄t ꝓhibita clādestina matrimonia q̄si cōtra eēntialia matrimonii existētia sicut sunt ꝓhibita matrimonia illegitimarū ꝑsonarū q̄ sunt materia indebita huic sacr̄o. hec ille. Itē dis. 42. q. $3^{a}$. ar. $2^{o}$. in. cor. ait. cum in secūdis nuptiis inueniātur omia q̄ sunt de eēntia: q2 debita materia quā facit ꝑsonarū legitimitas: ⁊ d̄bita forma. s. expssio cōsensus interioris ꝑ verba: cōstat q̄ scdm̄ matrimoniū est sacrm̄ sicut $p^{m}$. vn̄ videt̄ q̄ sit q̄dā variatio in dictis. S. Tho. de materia sacramēti matrimonii. ¶ Sed ꝓ dictorū concordātia distinguēdū videt̄ de materia. q2 q̄dā est materia ex q̄. s. res consistit sicut corpus dicit̄ materia ex qua homo cōstituit̄. alia vero est materia circa quā3 q̄ hēt rōnē obiecti. vbi ergo. S. Tho. dicit q̄ actus humani sensui subiecti sunt materia sacri matrimonii: videt̄ accipere materiam sacri ex q̄. cōsistit eni integritas sacri ex actib' humanis ⁊ ex verb' cōsensum exp̄mētib'. vbi vero dicit ꝑsonas legitimas eē materiā hui' sacri: videt̄ capere materiā circa quā. actus eni cuiuslibet matrimoniū cōtrahētis: terminātur ad aliū contrahētē in quem tāq3 in cōiugē cōsentit. Sed nō satis apparet q̄ sunt actus humani in matrimonio cōcurrētes q̄ p̄ter verba cōsensum exp̄mētia dicātur eē materia sacramēti. nā actus cōsensus cum sint mētales: non sunt sensibiles. materia autē ⁊ forma in oibus sacramētis sūt q̄dā sensibilia. alii vero actus humani p̄ter cōsensum ⁊ verba vl' nutus cōsensum exp̄mētia: nō videtur eē de eēntia sacramēti. ac ꝑ hoc nec sunt materia aut forma q̄ eēntiam sacramēti cōstituūt. nō enim3 tact' manuum vel amplexus aut etiā verba alia incidētia sunt de necessitate sacri. quāobrē videt̄ q̄ actus humani quos. S. Doc. ponit materiā hui' sacri sint vel ipsi cōsensus vtriusq3 cōtrahētis q̄ scdm̄ q̄ ꝑ verba exp̄mūtur: fiūt quodāmodo sensibiles. queadmodū. S. Tho. dicit. $3^{a}$. p. q. vltima. $ar^{o}$. $2^{o}$. ad. $p^{m}$. q̄ cōtritio scdm̄ eēntiā est in corde ⁊ ꝑtinet ad interiorē penitētiā. ⁊ tn̄ virtualiter ꝑtinet ad penitētiā exteriorē inq̄tum implicat ꝓpositum cōfitēdi ⁊ satisfaciēdi. ⁊ supra dis. 22. q. 2. ar. $p^{o}$ sub. ar. 2. ad. $3^{m}$. dicit q̄ cōtritio q̄ videt̄ interioris tm̄modo eē penitētie: inuenit̄ in penitētia exteriori scdm̄ q̄dā signa q̄bus sensibiliter manifestatur vel aliis vl' saltē ipi penitēti. Sic ergo dicam' in ꝓposito nr̄o q̄ licet cōsensus voluntatis scdm̄ se non sit sensibilis sed mētalis: efficit̄ tamē sensu ꝑceptibilis dum ꝑ verba vel nut' manifestatur. ipe etiā motus lingue ⁊ labiorū quo verba ꝓferunt̄ ⁊ est aliud realiter a verbis ꝓlatis: dici pōt actus humanus q̄ est materia ex qua ī hoc sacramēto. ⁊ sic q̄ alii motus vel actus sunt ad cōtractum matrimonii cōcurrētes de necessitate.

**Tertio** Notādum est q̄ ex natura matrimonii inter coniuges initur q̄dā cōtractus quo vn' alteri obligat̄ propria volūtate ad actus matrimoniales. oīs aūt cōtract' reddit̄ debit' q2 lege ē regulatus. regulatur aūt matrimonii cōtract' triplici lege. implicat enim q̄dā ad legē nature ꝑtinētia ⁊ q̄dā ad legē humanam cōcernētia ⁊ alia q̄ lege grē instituta sunt. Ad legē nature ꝑtinet ꝓcreatio ⁊ educatio filiorū ⁊ ad quā sicut ad finē ordinat̄ cōmunicatio operū inter virū ⁊ vxorē prout sunt matrimonio cōiuncti. nā eni ad id inclinat nō solū hoīs specifica: sed ⁊ generica aīalis. oībus siq̄dem aīalibus

cõmunis intẽtio est filios procreare, put phs dicit 8°.ethi. et fm hoc bonũ matrimonij ponit ples. Rursus lex nature fm rõnẽ specificã.s. humane nature dictat vt ꝯiuges sibi inuicẽ fidẽ seruẽt vt .s. neuter ad alienũ thorũ accedat. et debitũ matrimonij sibi inuicẽ reddãt. ad q̃ ex ipa nã cõtract⁹ matrimonialis obligãtur, ppt mutuã potestatẽ quã in inuicẽ cõiuges sibi tribuunt fm illud apli p^a Cori. 7°. mulier sui corporis potestatẽ nõ hẽt sz vir. similiter et vir sui corporis potestatẽ nõ hẽt sz mulier. et q̃ntũ ad hec: ponit bonũ matrimonij fides. Ad legẽ vero humanã ptinet amicitia cõiugalis et mutuũ obsequiũ sibi inuicẽ a cõiugib⁹ ipẽdẽdũ et alia nõnulla q̃ eorũ cõmertiũ respiciũt. et ista q2 debiti rõnẽ iportãt: ad bonũ fidei reducunt. Ad legẽ vero grẽ ptinet et significatio cõiunctionis xpi ad ecclesiã: et insepabilitas cõiugũ cuius oppo^m huic significationi repugnat. et collatio grẽ q̃ in sacro matrimonij sicut et in alijs confert. nõ eni ex nã cõtract⁹ matrimonialis ista cõsecuta sunt: sz ex xpi institutione. vñ ante xpi incarnationẽ matrimoniũ ista nõ habuit. et q̃ntum ad hec: bonũ matrimonij ponit sacrz. Quia igitur in matrimonio ex ipa nã cõtractus cõcurrũt aliq̃ ptinẽtia ad legẽ humanã et alia ptinẽtia ad legez nature q̃ per hũanas leges determinãtur prout. S. Tho. deducit. p^a. 2^e. q. 95. ar. 2. ideo sacrm matrimonij magis subiacet ordinationi et legi hũane q̃z aliud sacrm. fundat eni put est sacrm: in ꝯtractu matrimonij fm q̃ est i officiũ nature et ad cõiugalẽ societatẽ ordinat. put. S. Doc. dicit infra dis. 31. q. p^a. ar. 2. ad. 7^m. quãobrẽ aliq̃ sunt de necessitate hui⁹ sacri fm ordinationẽ ecclesie: ita vt nõ solũ deficiẽtib⁹ illis q̃ fm legẽ grẽ ex institutione xpi reqrunt: sz et deficiẽtib⁹ illis q̃ ad rõnẽ ꝯtract⁹ matrimonialis fm legẽ nature et hũana iura necessaria sũt: deficiat sacrz matrimonij. et inde ẽ q̃ fm leges hũanas ipedimẽta q̃dã assignant q̃b⁹ sacrm matrimonij non solũ cõtrahẽdũ impedit: sz et dirimit contractũ. q̃uis tñ hoc speciale hẽat pre ceteris sacris: non ideo dici debet q̃ nõ vniuoce cũ alijs rõnẽ sacri noue legis pticipat. nã q̃ntũ ad hoc q̃d est eẽ noue legis sacrm: eadẽ rõ est ipi⁹ et alioꝝ. quicq̃d sit de illo fm q̃ in sui rõne implicat cõtractũ quẽdã volũtarie donationis q̃ humanis legib⁹ subijcit et eaꝝ cõditionib⁹ ac determinationibus firmatur vel infirmatur.

Quarto Notãdũ est q̃ sacrm matrimonij post pctm: est i remediũ cõtra cõcupiscẽtiã put in hac dis. et sup dis. 2^a. magister ex sctõꝝ auctoritatibus tradit. q̃d et apli sentẽtia roborat dicẽtis p^a Cori. 7°. propter fornicationẽ vnusq̃sq̃ vxorẽ suã hẽat et vnaq̃q̃ viꝝ suũ. Circa q̃d tñ aduertẽduz est, put. S. Tho. inq̃t i hac dis. q. 2. ar. 3. ad. 4^m. q̃ ꝯtra cõcupiscentiã põt matrimoniũ pstare remediũ duplicit. vno mõ ex parte actus ei⁹ et hoc dupliciter. vno mõ vt act⁹ ad quẽ inclinat cõcupiscẽtia exterius: turpitudine careat. et hoc fit p bona matrimonij q̃ honestãt carnalez cõcupiscẽtiã. alio mõ vt act⁹ turpitudinez hñs ipediat q̃d fit ex ipa nã act⁹. q2 dũ cõcupiscẽtie satisfit i actu cõiugali: ad alias corruptelas non ita incitat. ppter q̃d dicit apostol⁹ meli⁹ est nubere q̃z vri. q̃uis eni opa cõcupiscẽtie cõsiderata fm se nata sint cõcupiscẽtiã augere: tñ fm q̃ rõne ordinãtur: ipam repimunt q2 ex similib⁹ actib⁹ similes relinquũt dispositiones et hitus. Alio mõ pstari põt remediũ ꝯtra cõcupiscẽtiã: vt repmat in sua radice. et sic remediũ pstat sacrm matrimonij p grãm q̃ in eo dat. hec S. T. Q2 aũt matrimonij sacrm gratiã cõferat pbat codẽ. ar. i. cor. et sup dis. 2^a. q. p^a. ar. p°. sub. ar. 2°. tũ q2 p hoc q̃ ẽ grãm cõferre ex ope opato: differũt sacra noue legis a sacris veteris legis. tũ etiã q2 vbicũq̃ dat diuinit⁹ facultas aliq̃ dant etiã auxilia q̃b⁹ homo ꝯueniẽter vti possit facultate illa. eo q̃ de⁹ nõ deficit i necessarijs nec in illis q̃ rõnabilit expediunt. q2 ergo i sacro matrimonij dat hoi ex diuina institutione facultas vtẽdi sua vxore ad plis procreationez: cõsequẽs ẽ q̃ det ei grã sine q̃ id ꝯueniẽter facere nõ posset. fuit eni ppter pctm pmi parẽtis vuln⁹ cõcupiscẽtie effrenate sic appetitui hois inflictum: q̃ absq̃ grẽ medicina sufficiẽter sanari nõ põt. quãobrẽ apostol⁹ paul⁹ dolẽs et gemẽs de carnalis cõcupiscẽtie infectione: p solã dei grãm posse liberari clamabat dicẽs Ro. 7°. video aliã legẽ in mẽbris meis repugnãtẽ legi mẽtis mee et captiuantẽ me in lege peccati q̃ est in mẽbris meis. infelix ego homo q̃s me liberabit d corpore mortis huius? et respõdet. grã dei p iesum xpm dñm nrm. Et ca⁹ seq̃nti dicebat. lex eni spũs vite. s. gratia in xpo iesu liberauit me a lege pcti et mortis. Itẽ 2^a. Cori. 12. aplus refert ter dñm rogasse q̃ten⁹ discederet ab eo stimul⁹ carnis et responsum sibi fuisse a dño: sufficit tibi gratia mea. q̃si nihil aliud eẽt remediũ sufficiẽs cõtra carnis effrenataz ꝯcupiscẽtiã. Inde ẽ q̃ sapiẽtie. 8. dr. sciui q̃m aliter nõ possum eẽ cõtinẽs nisi de⁹ det. Cõcludim⁹ ergo ex pmissis q̃ nec act⁹ cõiugalis nec bona matrimonij sufficerẽt remediuz pstare corruptioni cõcupiscẽtie carnalis: nisi in sacramẽto matrimonij grã ad illud prestãdũ cõferret. vñ iuriste dicũt

tes sacrm matrimoniū fuisse a deo institutū in remediū cōtra cōcupiscētiā: nō tñ in eo grām dari videtur pptā vocē ignorare. Cū aūt magister dicat supra distinctione secūda q sacrorū noue legis qdā pbēt remediū ɔtra pctā ⁊ grām adiutricē cōferūt vt baptism⁹: alia in remediū tñ sunt vt cōiugiū: alia gra ⁊ virtute nos fulciūt vt ordo: distiguit sacra fm id ad quod pncipaliter ordinātur put. S. T. exponit ibi. lec. 2a. in glo. li. nā vt ipe dicit: oīa sacra noue legis ⁊ cōferunt gratiā ⁊ i remedium sunt cōtra pctm. verūtamē qdā pricipaliter ordinata sunt i remediū cōtra specialē morbū: vt matrimoniū cōtra cōcupiscētiā. quedā vero pricipaliter sunt ordinata ad remedium morbi simul ⁊ ad gratiā cōferēdā: sicut baptism⁹ q est spūalis regeneratio per quā vet⁹ homo corrūpit ⁊ nou⁹ generat. qdā aūt q gratiā psupponūt: ordinātur ad gratie pfectionē sicut eucharistia. vñ. S. T. eadē lectione dicit. q. pa. ar. 2°. ad. 3m. matrimoniū dr a magistro eē tñ in remediū: sz hoc ē p grām q in eo cōfertur.

**Quinto** Notandū est q vt accipi pōt ex dictis. S. T. in hac dis. q. pa. preserti. ar. p°. sub. ar. p°. ad. 2m. ⁊. 3m. ⁊ infra dis. 29. ar. 3. sub. ar. 2. c. cōiunctio vl nex⁹ q dicit matrimoniū: relatio qdā est realis. q licet sit vna ex parte cause finalis q. s. ad eādē numero generationē prolis ac educationē ordinātur sed ex parte subiecti alia ⁊ alia est fm numerū. huiuscemodi autē relationis fundamētū videt esse fm mētē. S. T. multiplex. nā inqtū matrimoniū importat indiuisibilē animorū ɔiūctionē fundamētū ipsius ē vel mutu⁹ amor vel mutua fides quā vterq cōiux alteri debet. et sic loqtur 3a. p. q. 29. ar. 2°. in. cor. cum dicit. forma matrimonij cōsistit i quadā indiuisibili cōiūctione animorū per quā vnus cōiugū indiuisibiliter alteri fidē seruare tenet. inqtū vero matrimoniū importat cōiūctionē obligatoriā corporū: fundamētū relationis matrimonij est potestas quedā q in vtroq cōiuge ex verbis cōsensum exprimētibus causat. qua alteruter cōiugū in corp⁹ alterius put apls dicit Ro. 7°. habet potestatem. illud eni videt esse fundamētū relationis matrimonij: in quo eēntialiter subsistit vel fundat matrimoniū. hoc aūt ē mutua potestas cōiugū in alterutrū. put scūs doctor dicit infra dis. 30. q. pa. ar. 2. in. cor. Et cōfirmat p ea q dicit dis. 28. ar. 4. in. cor. matrimoniū inqt nō est essentialit ipsa cōiūctio carnalis: sed quedā associatio viri ⁊ vxoris i ordine ad carnalem copulā fm q eis dat potestas in inuicē. hoc aūt fundamētū videtur esse mediatū. est eni immediatū fundamētū associationis ɔiugalis vnitas eo q ad vnā plis generationē ⁊ ad vnā vitā domesticā ordinat put. S. T. innuit in hac dis. q. pa. ar. p°. sub. ar°. p°. Unde. S. T. infra dis. 31. q. pa. ar. 3. ad. 5m. dicit q in sacris in qbus imprimit character: tradit potestas ad act⁹ spūales. sed in matrimonio ad actus corporales. vnde matrimoniū rōne potestatis quā in se inuicē cōiuges accipiūt cōuenit cū sacris in qbus character imprimit ⁊ ex hoc hēt inseparabilitatē. sed differt ab eis inqtū potestas illa ē ad actus corporales: ⁊ pp̄ter hoc non imprimit characterē spūalē. hec ille. Utrūq autē fundamētū. S. Doc. innuit dis. 27. hui⁹. q. p°. ar. p°. sub. ar. 2. ad. 3m. vbi dicit q cōiūctio viri ad mulierē per matrimoniū: ē maxima cū sit ⁊ animarū ⁊ corporū ⁊ ideo cōiugiū nominatur. Secundū aūt q matrimoniū est sacrm: videt q fundamētū relationis cōiugij sit vnitas cult⁹ fidei xpiane ⁊ cōcors itētio cōiugū ad prolē generādā ⁊ educādā ad fidē xpi. sicut eni matrimoniū vt ē sacramētū addit quādā rōnē cōiunctionis ad matrimoniū put est i officiū nature: ita ⁊ hēt imediatū fundamētū supueniēs fundamēto matrimonij fm q est in officiū nature. Unde. S. T. infra dis. 31. q. pa. ar. 2. ad. 7m. aliud inqt est matrimonio eē matrimoniū: ⁊ aliud est ei eē sacrm. q nō solū ad hoc est institutū vt sit i signū rei sacre: sz etiā vt sit i officiū nature. ⁊ ideo rō sacramēti est quedā cōditio adueniēs matrimonio fm se cōsiderato ex quo etiā honestatē hēt. Et īfra. q. 2a. ar. 2. ad. pm. dicit q proles prout est bonū sacri addit supra plē prout est bonū intētū a natura. nā eni intēdit prolē put in ipa saluat bonū spēi. sed in prole fm q est bonū sacramēti matrimonij: vltra hoc intelligit vt proles suscepta vlterius ordinet in deū. Nō igit est vera opinio dicētiū q nexus vel cōiunctio matrimonialis q ex ipo matrimonij sacramēto causat ex institutiōe diuina: sit relatio nō realis sed rōnis. nā relatio illa q fundamētū ⁊ causam hēt realē: realis est. cum igitur matrimonialis nexus viri ad mulierem ⁊ ecōuerso hēat causam sui realē. s. sacramētum qd in verbis et rebus cōsistit: hēt etiā fundamētum reale. s. mutuā potestatē in inuicē: cōsequēs est q ipse nexus relatio sit realis. Et cōfirmatur. q id qd est dispositio ad effectū realem oportet esse reale. non eni ens rōnis causalitatē hēt i effectū realē: ageret eni vltra suā speciē. cū igit predicta cōiūctio vel nexus sit dispositio ad aliqd reale. s. ad gratiā gratum facientē: seqtur q aliqd reale sit. Si autem nexus matrimonialis

disponat ad gratiā ex virtute diuina: notat. S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. 3. ad. 2m. sicut inquit aq̄ baptismi vel forma verboꝝ nō operaꝛ ad grāam imediate: ita actus exteriores ⁊ verba exprimentia cōsensum directe faciunt nexum quēdā q̄ est sacramentū matrimonij. ⁊ huiusmodi nexus ex virtute diuine institutionis dispositiue operatur ad gratiā. hec ille. ꝙ autē hic dicit nexum ipsum esse matrimonij sacramētum: debet intelligi nō de eo qđ est sacramētum tm̄: sed de eo quod est res ⁊ sacramētum prout ipse Doc. S. dixerat supra eadē. q. ar. pᵒ. ad. 5m. ⁊ videtur ꝙ nexus iste sit ornatus in sacramēto matrimonij quē supra distinctione quarta diximus esse effectum specialem ī singulis sacramētis causatum.

Quantum ad q̄rtum articulū respōdendum est obiectionibus in cōtrarium. Et q̄dem ad ꝑmum durādi contra primā cōclusionē: dicitur falsuꝫ esse ꝙ sacramētum matrimonij nō participet eā dem rationē sacramenti noue legis cum alijs sacramētis. ⁊ per cōsequēs ꝙ nō dicatur sacramentum noue legis vniuoce cū illis. neqꝫ valēt probationes in contrariū. nā per nullā illaꝝ probaꝛ ꝙ ratio cōmunis sacri noue legis diuersificeꝛ in matrimonio ⁊ in alijs sacris prout in ꝑmo notabili deductū fuit. ꝙ autē probēt rōnē specificā eē diuersam ī matrimonio ⁊ ī alijs sacris: nō obstat cōclusioni. nam illud generale est oībus cōtētis sub coī vniuoco. vnde si argumētū valeret: pari ratione probari posset ꝙ nullum sacrm̄ dicaꝛ sacramētū vniuoce cū aliquo alio. nā nō est aliqđ sacrm̄ qđ nō ab oībus alijs differat per aliq̄d sibi speciale. sicut patet inducēti ꝑ singula. Uerūtamē arguēs ad ꝓbationē minoris. s. ꝙ hoc sacrm̄ cū alijs noue legis in q̄busdā nō conueniat: aliq̄ falsa assumit. sicut est illđ ꝙ sacra noue legis excedūt dictamē naturalis rōnis: nō autem sacrm̄ matrimonij. hoc autē falsum est. nā ⁊ ī sacro matrimonij sunt aliq̄ de quibꝰ reddi non pōt rō naturalis. sicut est ꝙ ex verbis vtriusqꝫ cōiugis cōsensum exꝑmētibus causeꝛ in aīa vtriusqꝫ ornatus quidā ⁊ dispositio spiritualis ꝑ quā coꝝ q̄libet sciat vas suū possidere ad honorē dei ⁊ nō in passione desiderij, ꝑut aplūs dicit pᵃ Thesa. 4ᵒ. Itē nec rō naturalis reddi pōt de hoc ꝙ huiusmodi ornatus dispositiue operetꝛ ad collationē gr̄e gratū facientis. Itē ꝙ proles sit bonum sacri matrimonij fm̄ ꝙ ē ad fidē xp̄i procreāda ⁊ educāda: excedit dictamē naturalis rōnis sicut ⁊ ipsa fides xp̄i. ⁊ nōnulla alia assignari possunt. Preterea ꝙ signū sensibile sit extrinsecus appositū per suscipientes vel ꝑ alios: nihil refert ad rōnē sacri inq̄ztum sacrm̄ ē. vnde ⁊ huiuscemodi appositio aliquādo fit ꝑ ministros ecclesie vt ī sacro ordinis ⁊ cōfirmationis. aliquādo ꝑ alios vt in baptismo ⁊ in matrimonio. aliquādo aūt fit per ministros maiores. s. sacerdotes. aliquādo ꝑ minores vt ꝑ diaconos q̄ sanguinē dispēsant sumentibus eucharistiā. nec est cōtra rōnē sacri ꝙ etiam caro xp̄i per eos dispēsetur quicq̄d sit de rōne ꝑcepti. Patet igiꝛ ꝙ non est de rōne sacri noue legis inq̄ztuꝫ huiusmodi aliq̄s determinatꝰ modꝰ applicādi exterius sensibile ad suscipiētez sacrm̄. quāobrez diuersitas huiuscemodi applicationis nō arguit diuersitatez rōnis vniuoce ī sacris. Et confirmatur. qꝛ in sacro penitētie licet quedam pars signi sensibilis appliceꝛ suscipiēti sacrm̄ per aliū. s. per sacerdotē vt est absolutio: aliq̄d tamē eius per ipmmet suscipientē sibi applicaꝛ sicut est cordis cōtritio ⁊ oris cōfessio. neqꝫ etiā est cōtra rōnem sacramenti eucharistie ꝙ talis applicatio fiat ꝑ suscipiētē sacrm̄. nam pōt q̄s proprijs manibus sumere corpus ⁊ sanguinē dn̄i salua veritate sacri eucharistie. Ex q̄bꝰ apparet ꝙ arguens nō satis rationabiliter motus est ad equocādū nomē sacri dictū de matrimonio ⁊ de alijs. Et ꝑ hec patet respōsio ad. 2m. ¶ Ad. 3m. dicitꝛ ꝙ minor est falsa ꝑut in pᵒ notabili deductū fuit. ⁊ ad eius probationē dicitur ꝙ assumptū nō est vniuersaliter verꝝ. nam in sacramēto cōfirmationis ordinis ⁊ eucharistie: gr̄a cōfertur nō habēti nisi ponat obicē. q̄ tamē non ordināttur ꝑncipaliter ad remissionē culpe mortalis sed ad alios spūales effectus. Itē falsum est ꝙ sacrm̄ matrimonij non augeat gratiā habēti ipsam. nec valet ꝓbatio in cōtrariū. tum qꝛ licet cōtinētes sint in ꝑfectiori statu q̄ꝫ nubentes: nō inde seq̄tur ꝙ sint in maiori gratia gratū faciēte. Unde. S. Tho. 2ª. 2ᵉ. q. 152. ar. 4ᵒ. ad. 2m. licet virginitas inquit sit melior q̄ꝫ continētia cōiugalis: pōt tamē cōiugatus melior esse q̄ꝫ virgo duplici ratione. ꝑimo quidem ex parte castitatis si. s. ille q̄ est coniugatus habeat animuꝫ magis paratum ad virginitatem seruādam si oporteret q̄ꝫ ille qui est actu virgo. vnde augustinꝰ instruit virginez in libro de bono coniugali vt dicat. ego non suꝫ melior q̄ꝫ abraham: sed melior ē castitas celibum q̄ꝫ castitas nuptiarum. et rationem postea subdit dicens. quod enī nūc ago: melius ille egisset si tūc agenduꝫ esset. quod autem illi egerunt: sic ego non agerem etiam si nunc agēdū esset. Secūdo

q2 forte ille q̄ non est virgo habet aliquā excellē tiorem virtutem. vnde augustinus dicit i libro ď virginitate. vnde scit virgo q̄tūuis solicita que sunt dñi: ne forte propter aliquā sibi incognitā3 infirmitatem non sit matura martyrio. illa vero mulier cui se p̄ferre gestiebat: iā possit bibere calicem dñice passionis. ¶ Tum secundo q2 licet cōtinentibus postea contrahentibus non augeat̃ gratia ad omnes actus virtutū generaliter: augetur tamē ad act⁹ matrimoniales debite exercēdos. vnde apostol⁹ p̄ª Thesa. 4°. cōiugatos vocat per matrimoniū sanctificatos cū dicit. vt sciat vnusquisq3 vestrū vas suū possidere in sanctificatione ꝛ honore: nō in passione desiderij sicut gētes q̄ ignorant deū. auctoritas autē apostoli debet intelligi q̄tum ad statū: non q̄tū ad vite meritū quod magis pensatur ex aīo operātis q̄3 ex ipso genere actus. ¶ Ad. 4m. dicitur q̄ dissimilitudo ibi assignata: non p̄tinet ad rationem sacramēti in genere: sed ad specificā differētiā. et de hoc dictu3 fuit latius in tertio notabili ¶ Ad. 5m. dicitur ad minorem q̄ licet ante baptismum inter infideles sit verū matrimoniu3 vt est quidā contractus in officium nature: non tñ inter eos est sacramētu3 matrimonij. vnde sicut est de alijs sacramētis: ita ꝛ de matrimonio q̄ .s. nullu3 suscipi pōt absq3 baptismo. vt eni ait. S. Tho. infra dis. 39. ar. 2°. ad. p̄m. q̄tūuis infidelib⁹ non cōpetat matrimoniū fm q̄ est sacrm i dispē satione ministro2 ecclesie cōsistēs: cōpetit tamē eis inq̄3m est i officiū nature. Quod aūt arguēs dicit q̄ si infideles cōiugati baptizētur eo2 matrimoniū nō est magis sacrm q̄3 prius: falsum ē. imo tunc est sacrm: nō pri⁹. et ad ei⁹ probationē dicit̃ q̄ minor est falsa. tum q2 ipa eo2 vita cōiugalis ꝛ actus matrimoniales i inuicē reddi post baptismū in ordine ad fidē xp̄i: sunt noua facta ꝛ opa quib⁹ eo2 matrimoniū hēt rōnē sacri. tu3 etiā q2 ipse actus baptismi ē quoddā op⁹ opatū faciēs matrimoniū pri⁹: eē denuo ratificatu3 ꝛ p̄ cōsequēs hēre rōnē sacri propter fidē in ipso acceptam ꝛ cultū religionis xp̄iane protestatum. vnde. S. T. infra disti. 39ª ar. 5°. ad. p̄m. dicit q̄ matrimoniū infideliū nō est oīno firmū et ratu3 sed ratificat̃ postmodum per fidē xp̄i. ¶ Ad. 6m dicitur q̄ maior non est vniuersaliter vera. non eni necessitas vel non necessitas sacramenti est ratio q̄ ministretur vel non ministretur per ministros ecclesie: sed talis ratio sumitur ab institutione diuina. si eni nullus esset eps in mūdo nec sacerdos: nemo posset ordinari in epm vl' sacerdotem: q̄tūuis necessitas huiuscemodi ordinationis immineret populo xp̄iano ad suscipiēda sacra. ecclesie salte sacramētū penitētie qđ est necessitatis mortaliter peccantibus. ¶ Ad. 7m. dicitur q̄ minor ē falsa nec valet p̄batio arguētis vt apparet ex secūdo notabili. ¶ Ad. 8m. patet solutio ex respōsione ad p̄m. ¶ Ad. 9m. patet responsio ex his q̄ dicta sunt in tertio notabili. ¶ Ad. 10m dicitur q̄ minor est falsa cōsiderando matrimoniu3 fm q̄ est sacrm. s. inq̄3tum ex istitutione diuina est signū rei sacre ꝛ inseparabilitatem inducit ꝛ alia q̄ ad ipsius significationē3 pertinēt. fm quā rationē matrimoniū sacrm grē dicitur ꝛ est quid dignius statu continētie. vnde ꝛ in ipo vt sic: ex opere opato virtus diuina supra natura3 aliqd opatur. Iteē ex habūdāti dicimus q̄ etiam cōsiderādo matrimoniū fm sui naturā: dicta minor est falsa. alias beata virgo p̄ cōtractū matrimonij cū ioseph decidisset a statu p̄fectionis qđ est absurdū. matrimoniū eni beate virginis nō fuit sacrm noue legis christo nondū incarnato. Neq3 valet probatio arguentis ex auctoritate apostoli. nā aplus ibi loq̄batur de matrimonio non q̄tū ad sui essentiā q̄ cōsistit in quodā nexu ꝛ societate cōiugali: sed q̄tū ad eius act⁹ matrimoniales ꝛ solicitudinē domesticā ac curā mūdanam quā cōiugati habere cōsueuerūt. ꝛ hunc intellectū aplus satis exp̄ssit cū p̄mitteret auctoritati allegate. qui sine vxore est: soliciatus ē que dñi sunt quomodo placeat deo. qui aūt cū vxore est: soliciatus est q̄ sunt mūdi quomodo placeat vxori ꝛ diuisus est. sup quo verbo interlinearis dicit. nō natura. s. matrimonij: s3 actu. i. diuisione officij: non p̄ncipalis intentionis vt ibi. S. Tho. exponit. et vocat p̄ncipalē intentionē: vinculū cōiugale vel prolē. Q2 autem matrimoniū ex sui natura nō habeat impfectionem s3 ex vsu nubentium: innuit apostolus eodem caº cum dicit. reliquū est vt qui habent vxores tanq3 non habentes sint. vbi interlinearis dicit. studendo dei seruicio: non operi carnis. ꝛ glosa marginalis super eodem verbo ait. quod vtiq3 facit qui habens vxorem non exigit debitū sed reddit. ꝛ qui propter infirmitatem propriā duxit vxore3 plangens poti⁹ q2 sine vxore esse non potuit: q̄3 gaudens quia duxit. ꝛ maxime qui pari consensu continentiam seruant. hec glosa. et addit. S Doc. vel causa generande prolis ad cultum dei vxorem propriā3 cognoscit. fm quas rationes celibatus ioānis non prefertur cōiugio abrahe prout augustinus inquit in libro de bono coniugali. Confirmat propositum nostrum augustinus in libro de sancta viduitate. vides inquit

coniugalē pudicitiā ꝛ thori christiani matrimonialem fidē esse donum ꝛ hoc a deo. vt illud qḋ vltra liberorum procreādoꝝ necessitatem modum concubēdi aliquatenus concupiscētia carnalis excedit: non nuptiarum sit hoc malū: sed veniale sit propter nuptiaꝝ bonū. non enim de coniugio qḋ copulatur liberoꝝ procreādoꝝ causa ꝛ fide pudicitie ꝯiugalis ꝛ indissolubili quādiu viuūt ambo matrimonij sacro que oīa bona sunt: sed de illo imo dico carius vsu qui in infirmitate coniugum agnoscatur et interuētu boni nuptialis ignoscatur: ait apostolus. secundū veniā dico: non ſm imperiū. Et preterea dato ꝙ matrimonium quātū ad actum ꝛ ipsius vsum sit statu inferior ꝙ̄ status continentie: nō ideo dici debet ꝙ deijciat nubētes etiā primo continētes a statu pfectiori. nā huiuscemodi deiectionis: nō est causa p se matrimonium: sed volūtas nubētium q̄ preeligit statū matrimonij statui cōtinētie. cui voluntati ꝛ preelectioni: succurrit matrimonium illā honestādo ꝛ imperfectionē ipsius excusans ac suppleus p bona matrimonij q̄ sunt proles fides ꝛ sacramētū. ꝛ inde est ꝙ matrimoniū dicitur esse institutū in remediū. et hoc satis expresse innuit apostolus p̄ͣ Cori. 7°. cum dicit. dico autē nō nuptis et viduis bonū est illis si sic pmāserit sicut ꝛ ego. ꝙ si nō se cōtinēt: nubāt. melius est enī nubere ꝙ̄ vri. ꝛ infra. si q̄s autē turpē se videri existimat sup virgine sua ꝙ sit superadulta ꝛ ita oportet fieri: quod vult faciat. vbi ꝛ sup verbo ꝛ ita oportet fieri: dicit interli. vt nubat qꝛ virgo non vult cōtinere. ex q̄bus verbis manifeste accipitur ꝙ voluntas ppria deijcit nubentes a perfectiori statu continentie: nō matrimonium. Et confirmatur qꝛ ante matrimonium cōtractum: volētes nubere decidūt a perfectiori statu continētie quem habuerant. ¶ Ad. 1m. dicimus ꝙ responsio data ad p̄mam rationem ē multum impertinēs. nam remedium cōtra peccatum quod. S. Tho. dicit esse sacrm: est sensibile signū ex opere opato sanctificās ꝛ grām conferēs. et ideo non est ad ppositū remedium qḋ pecunia data exhibet pauperi ne furetur. arguens autē decipitur ex sua falsa opinione ꝙ. s. sacramētū matrimonij nihil cōferat ex opere operato nec grām tribuat nec aliquid plus agat: q̄ꝫ cōcupiscētie satisfaciēdo pactū coitꝰ remedium prebere ne cōtrahētes illicitos appetāt cōcubitꝰ hoc autē falsum est, prout ex p̄mo ꝛ quarto notabili satis cōstat. Responsio vero ad secūdā rationem nō militat contra. S. Tho. qui tali ratione non vtitur. ꝛ licet ratio ipsa parum habeat efficacie: arguēs tamē ad eius instātiam aliqua falsa ꝛ inepta assumit. que qꝛ doctrinā sctī thome non tāgūt: intacta reliquimus. ¶ Ad ea q̄ durā dus allegat cōtra secūdā conclusionē et glosis ꝛ expositionibus iuristarū: paucis verbis respōderi pōt ꝙ in nr̄o proposito iuriste illud opinātes falcē mittere psumunt i messē alienā. siqdē de sacris et de eorum effectibus preserti de grā in sacramētis collata: nō est iuristarū sed theologorum quorū est sacre scripture studio inseruire cuius fide ꝛ auctoritate sacra firmātur ꝛ quorū est mysteria xp̄i a quo ipa instituta sunt sacramēta nosse. vnde iuristarū auctoritas pace illorū dixeri deficit i proposito. motiuum autē eorum fallit. qꝛ interuentio pecunie pmittitur in matrimonio non rōne qua ē sacramētū: sed inq̄ntum est q̄dam cōtractus in officiū nature ordinatus ſm quam rōnem matrimoniū non habet spūalitatē. quāobrem locum i eo hēt pactio pecuniaria. Et hāc responsionē pretēdit. S. Tho. dis. p̄cedente. 25. q. 3. ar. 2. sub. ar. p̄°. ad. 2m. Nec ē simile de ingressu monasterij. qꝛ talis ingressus est pure spūalis nō habens iplicatum de sui rōne aliqd temporale quēadmodū sacrm matrimonij propter quod licite possit pactū pecunie incidere. Dictum autē magistri sen. debet intelligi sicut. S. Tho. illud exponit vbi allegatū est in quarto notabili. Capitula autē que iuriste allegāt ex decretis nō probant eorū propositū sicut patet illa recte intuētibus. ¶ Ad argumēta contra tertiā cōclusionē ad p̄mū aureoli dicit ꝙ minor est falsa. qꝛ aliqd reale absolutum d̄ nouo adueniēs est fundamētū relationis matrimonij prout in quīto notabili latius fuit deductū. qḋ nō est i corpore sicut in subiecto prout arguens putat sed in aīa. ¶ Argumēta aūt petri de palu de q̄bus pbat fundamētū relationis matrimonij esse reale absolutū cōcedimus. nā illud videtur nobis esse de mēte. S. Tho. et de hoc dictū fuit i quīto notabili. ¶ Ad argumētū ante oppositū respōdet. S. Tho. in hac dis. 26. q. 2. ar. p̄° ad. p̄m. et in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distinctio trigesima τ trigesima prima τ trigesima secūda.

Circa trigesimam distinctionem τ aliquas sequentes q̄ritur vtrū matrimoniū beate marie virginis habuerit aliqua bona excusantia illud et arguitur q̄ sic. q2 matrimoniuz eius fuit vniuoce matrimoniū cū matrimonio aliaꝝ. sed matrimoniū aliarū habet aliq̄ bona excusantia vt patet ꝑ magistrū dis. 31ª. ergo τ matrimoniū beate marie virginis habuit illa. ¶ In oppositū arguit̄. q2 s̄m phm̄. 8°. ethi. amicitia que ē inter viꝝ τ vxorē est naturalis τ includit i se honestū vtile τ delectabile. sed illud qd̄ de se ē honestum nō indiget aliqua excusatione. ergo nec matrimonio debent bona excusantia attribui. ¶ In hac q̄stione erūt q̄ttuor articuli vt supra.

Quantum ad p̄mum articuluz sit p̄ma cōclusio q̄ matrimoniū hēt aliqua bona illud excusantia. s. fides ꝓles et sacrm̄. Hāc conclusionem tenet S. Tho. in hac dis. 31. q. p̄ª. ar. p̄°. τ. 2°. ¶ Secūda cōclusio est q̄ per p̄dicta bona act⁹ matrimonij excusatur a peccato τ nō sine illis. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. vbi supra. q. 2ª. ar. p̄°. τ. 2. ¶ Tertia cōclusio ē q̄ btā virgo an̄ ei⁹ coniugiū cū ioseph vouit virginitatē non absolute sz sub cōditione. s. nisi de⁹ aliter disponeret. Hāc cōclusionem tenet. S. Tho. in hac dis. 30. q. 2. ar. p̄°. sub. ar. p̄°.

Quantum ad secundū articulū arguēdū est cōtra cōclusiones. Et p̄ͦ q̄dē contra p̄mā arguit scot⁹ ꝓbādo q̄ non ideo cōiugiū debet hēre aliqua bona excusantia actū: ꝓpter dānū rōnis qd̄ homo in illo actu incurrit. p̄mo q2 i statu inocētie fuisset matrimoniū hn̄s illa bona: nec tn̄ fuissent tūc excusātia actū carnalē cū tūc nō fuisset aliqd̄ dānū. ergo nec tūc ponēda sunt tāq̄ excusantia illū actū. ¶. 2°. q2 in matrimonio ioseph τ marie nō oportuit ponere aliq̄ excusantia. nec vniuersaliter i matrimonio spūali cū pari voto castitatis cōiugū. ¶. 3°. q2 multo magis p̄uat̄ homo vsu rōnis ꝑ somnū q̄ ꝑ istū actū τ magis s̄m intētionē. vn̄ p̄° ethi. dr̄ q̄ felix nō differt a misero nisi s̄m medietatē vite. s. in vigilia τ s̄m extēsionē q2 somn⁹ diu p̄uat. iste aūt act⁹ q̄si momentanee. ergo nullus s̄m rectā rōnē deberet se exponere sōno nisi eēnt aliq̄ bona excusantia τ meliora istis qd̄ tn̄ nō cōcedit̄. Dicet̄ forte q̄ ibi sūt bona excusantia necessitas nature τ cōfortatio organoꝝ. q2 sine sōno eēt nimia debilitatio τ hebetatio sensitiuaꝝ viriū. τ ꝑ consequēs ipediret̄ intellect⁹ q2 itellect⁹ impedit̄ ipedito phātasmate. aliī dr̄ q̄ nō patit̄ ꝓpter h̄ dānū in sōno sicut in isto actu. q2 post sōnū vigorat̄ intellect⁹: sed post istū actū hebetat̄. ita q̄ ꝑ istū actū nō tm̄ p̄uatur h̄ illo bono: sz reddit̄ min⁹ apt⁹ τ habilis ad aliqd̄ bonū post illū actū. oppositū est d̄ sōno. Sed ꝯtra ista arguit̄. q2 ꝑpetu⁹ vsus rōnis ē maius bonū q̄ act⁹ virtutis. et ideo q̄ ꝑ aliquē actuz p̄uaret se ꝑpetuo vsu rōnis: peccaret mortalit̄. sed carētia vsu rōnis ꝑ momēto nō est tātū malū sicut act⁹ opposit⁹ actui virtutis. nec q̄dcūq̄ p̄uans vsum rōnis ad tēp⁹ est pctm̄. nā nimia tormēta ita ipediūt vsum rōnis sicut voluptates: τ tn̄ martyres sciēter se exponētes ad talia tormēta: nō peccabāt sz merebātur. ¶. 4°. arguit aureol⁹ q2 null⁹ act⁹ virtutis indiget aliq̄ excusante. sz act⁹ matrimonij ē act⁹ virtutis. ergo τc̄. ¶ Cōtra secūdā cōclusionē arguit durād⁹ τ alij q̄dam ꝓbātes q̄ cognoscens vxorē ad vitādū fornicationē nō in vxore sed in se: nō peccet. P̄rimo q2 plus tenet̄ h̄ sibi q̄ alteri. sz indistincte ꝓpter vitādā fornicationē in cōiuge petēs debitum non peccat. ergo multo min⁹ ꝓpter vitādā in se. ¶. 2°. q2 nō pōt dici q̄ vitare fornicationez in alio ptineat ad redditionē debiti plus q̄ vitare i seipso. q2 reddere debitū est cū petit̄ expsse vel interptatiue quādo sctt illā tentari de seipso. sed q̄ndo nō petit ab isto nec tentat̄ de isto sed specialiter de alio: tūc si cognoscat̄ nō est redditio sz pure petitio sicut τ si ꝑ se petat. ¶. 3°. q2 passio non ē pctm̄ nisi deordinet hominē. sed quādo rō eam ordinat τ eā p̄uenit τ repmit: tunc ipsa nō deordinat. vnde cū homo hūc actuz eligat ne passio ad pctm̄ impellat eum: nō est pctm̄. ¶. 4°. q2 si passio p̄cedēs fuit vitiosa q2 forte tentat⁹ de aliena p̄uenit iudiciū rōnis: tamē non sequitur q̄ act⁹ sequēs sit vitiosus qui nō sequitur ex passione sed impatur a rōne volēte corrigere qd̄ omisit vl̄ ꝯmisit. ¶. 5°. q2 actus quādo est d̄ se mal⁹ τ ordi-

nat ad bonū finē: nō fit male de quo q̄ritur. sed actus matrimonij ē huiusmodi. ergo ꝛc. ¶.6° quia quādo p̄ncipalis finis nō est possibilis: licitum est intēdere secūdariū finē. sed p̄ncipalis finis matrimonij ē liberoꝝ procreatio. secūdari⁹ autē est vitatio fornicationis magis in seipso q̄ in alio. vn̄ apl'us propter fornicationē vitādam vult q̄ hēat vnusq̄sq̄ suā et vnaqueq̄ viꝝ suuz. vnde si senes ꝛ steriles q̄ prolē habere nō possūt propter fornicationē vitādā cōtrahāt: non peccant. licet itaq̄ ad secūdū finē conuenire ad quē licet cōtrahere. ergo si tibi licet cōtrahere ꝛ ꝑ cōsequens petere ꝑpter prolē vbi est possibilis: sic vbi illa nō est possibilis. sicut licet cōtrahere ꝑpter vitandā fornicationē in seipso: sic ꝑpter hoc licet cōuenire ꝛ debitū petere. nō sic autē licet cōuenire propter sanitatē: q2 illa nō est finis matrimonij nec p̄ncipalis nec secūdari⁹. vnde ꝛ si homo aliter nō possit sanari nisi cognoscēdo vxorem: nō propter hoc deberet eā cognoscere. q2 q̄uis finis esset bonus: tn̄ non eēt bonus huiusmodi act⁹. q2 sicut dicit vulgo ista cauda nō est in isto vitulo. sicut nec ꝑpter hoc liceret baptizari. ergo ꝛc. ¶ Contra tertiā cōclusionem arguit scotus ꝓbādo q̄ beata virgo nō vouerit castitatem solū sub cōdicione. s. nisi de⁹ aliter disponeret. p̄mo q2 in oī voto quātūcūq̄ absoluto: intelligitur hec cōdicio si deo placet. q2 nullus debet deo offerre aliq̄d velit ipse aut nolit nec ordinate intēdit offerre. sic ergo cū ista cōdicio sit intellecta: stat votū simpliciter absolutū. ¶ 2°. q2 sancti cōuincūt hoc ex illo verbo interrogationis ei⁹ ad gabrielez. quomodo fiet istud q̄m viꝝ nō cognosco: si eni tātūmodo non cognouisset ꝛ sine firmo ꝓposito nūq̄ cognoscēdi: nulla esset q̄stio. q2 in posterū cognita cum nō esset sterilis cōcepisset. ꝛ ideo fuit questio de supernaturali: q2 firmissime vouerat vel disposuerat se nūq̄ cognoscēdā a viro. ꝛ ad hunc intellectum exponit augustin⁹. sp̄ussanctus superueniet in te. ¶.3°. q2 dicentes ipsam non simpliciter vouisse hoc ponunt: q2 si simpliciter vouisset: non potuisset cōtrahere matrimoniū. sed hoc nō valet q2 illa duo sunt cōpossibilia. q2 in contractu matrimonij est mutua datio corpoꝝ ad carnalem copulam nō nisi sub cōdicione implicite si petatur. vnde contrahētes cum proposito statim vouēdi castitatē: vere contrahūt. hec autē cōdicio nō preiudicat voto castitatis posito etiā in cōtractu matrimonij: nisi illa cōdicio ponat in effectu. ergo vbi est certitudo simpliciter q̄ nunq̄ ponat in effectu: tūc nullo preiudicat voto castitatis contractus matrimonij. sed hic fuit talis certificatio. ex quo eni Mathei p̄mo habem⁹ q̄ angelus instruxit ioseph dicens. noli timere accipere mariam in coniugem tuam: multo magis indubitanter concluditur q̄ ipsa ꝑ angelum vel imediate a deo anteq̄ desponsaretur ipsi ioseph fuit certitudinaliter edocta. noli timere accipere ioseph virum iustū in coniugē. ecce eni sp̄ussanct⁹ dabit tibi eum in custodem ꝛ testē virginitatis. q̄ tecum pari voto contineat ꝛ in multis tibi ad custodiam virginitatis congruētibus obsequatur. nec mirum de ista probabilitate: cū quicq̄d factū est in ioseph per visionem angeli: totū factum est ratione marie que fuit imediata in illa ineffabili et mirabili conceptione. s. vnigeniti filij dei. ¶ Itē adultera habet potestatem corporis viri sui q2 per matrimonium fuit sibi data et indefectibiliter data. et tamē non habet nec habere potest vsum illius ꝑpter peccatum prohibēs perpetuo vsum stāte potestate data i matrimonio. multo magis ergo propter aliquā causam honestā posset ordinare q̄ aliqua daret alteri potestatem corporis sui sine intētione vnq̄ dādi vsum. ꝛ multo magis liceret contrahere si sciret dictū coniugē nūq̄ petituꝝ. ¶.5°. arguit ꝑ exēpluz dicēs q̄ huiusmodi exēplū haberi pōt extra de verbo signi. ca° ex ꝯt qui seminat. li°. 6°. vbi dicit sententialit̄ q̄ retēto dn̄io: cōcedere alijs vsum non est inutile q2 vsus est necessarius vtētibus. ꝛ a simili in proposito cōcedere potestatē corporis sui ad talē actum si petatur retento tn̄ vsu sibi q2 ab illo nō petet: nō est inutile. tn̄ istud exēplum patitur calūniam. q2 nō ita videtur q̄ vsus possit reseruari dominio tradito sicut ecōtra. q2 posteri⁹ magis tradit sine p̄ori q̄ ecōtra. sed quo ad hoc valet: q̄ alicui pōt cōpetere vnū sine alio. in proposito tn̄ maria nec vsuz sibi retinuit auctoritate sua: s3 certificata fuit a sp̄u sctō q̄ nūq̄ alius cui vsus debebatur illum exigeret. ¶.6°. arguit ꝑ aliud exēpluz. q2 si q̄s cōtraxisset sponsalia cum iuramēto ꝛ post vouisset virginitatem: videtur illi cōsulēdū q̄ cōsumaret sponsalia cōtrahendo de facto vt seruaret fidem iuramento. ꝛ tamē vt seruaret votuz: statī ante cōsumationem deberet homo volare ad ordinez. ergo licet isti dare potestatē corporis sui coniugi contrahēdo vere matrimonium ratum: ꝛ tamē cum intentione nunq̄ dandi vsum. videtur etiam ex parte sui hoc: q̄ scit nunq̄ vllum vsum petiturum. ergo multo magis liceret contrahere si sciret predictum coniugem nunq̄ petituꝝ. hec scotus.

Quantum ad articulū tertium pmo notandū est
put accipit ex dictis. S. Tho. su
pra distin. 26. q. 2. ar. 2. q matrimoniū
et est in officiū nature
et est in remediū contra peccatū et est sacrm eccle
sie. Primo modo fuit institutum ante peccatum
per illa verba q a deo inspirat' adā protulit geñ.
2. quamobrē relinquet homo prem suū et matrē
et adherebit vxori sue et erunt duo in carne vna.
vl per illa verba precedētia. et edificauit dñs de'
costam quā tulerat de adam in mulierē et adduxit
eam ad adam. nam adduxit eam illi in adiuto
riū simile sui sicut predixerat caplo pmo. in adiu
toriū videlicet coniugalis et domestice vite. Secundo
modo fuit matrimoniū institutū post peccatum.
et quāuis hec institutio nō legat expresse
in sacra scriptura; certum tamē est factā fuisse, put
constat ex illis verbis apostoli. propter fornicationē
vnusquisqz suā vxorē habeat et vnaqqz
virū suum habeat. Tertio modo institutum fuit
matrimoniū in noua lege a xpo. nec inuenit exp̄s
sius q p illa verba Mathei. 19. quod ergo deus
coniunxit: homo nō separet. inseparabilitas eniz
competit matrimonio quantū ad pfectam rōnez
sm q est signum ppetue coniunctionis xpi et eccle
sie. nam licet cōueniat illi quodā modo sm q ē in
officium nature ad bonū prolis ordinatū, put habetur
de voto et voti redēptione caplo vnico libro
sexto: magis tamen directe separabilitas coniugū
repugnat significationi predicte q bono prolis,
put. S. Tho. dicit infra disti. 33. q. 2. ar. pº. ad
2m. nam ad bonū plis pōt sufficere diuturna coniunctio
viri et vxoris etsi nō esset ppetua, put. S.
Doc. inuit eadē dis. q. pª. ar. 3. sub. ar. 3. in c. vnde
iseparabilitas matrimonij sm q ordinat ad bonū
plis: nō ē d pma itētione nature ad quā ptinet
ei' pcreatio et nutritio et istructio: nisi qusqz proles
ad pfectā etatez pueniat, put. S. Tho. dicit ibi. q.
2. ar. 2. sub. ar. pº. ad. pm. est tñ de pma intētione
sm q matrimoniū ē sacrm ecclesie. et ideo vt. S.
Doc. dicit ibidē ad. 3m. ex quo institutū est vt sit
ecclesie sacrz: manēte tali institutione nō pōt sub
dispēsatione cadere: nisi forte sm q fit in miraculis
p eum q illud instituit. Secundū pmā aūt istitutionē.
s. in officiū nature: matrimoniū habet duplicē finē,
put. S. Tho. notat supra dis. 26. q. pª.
ar. pº. in cor. vnū pricipalē qui est, plis pcreatio et
educatio vsqz ad pfectū statū hois iquātū homo
est: qui est stat' virtutis. vñ sm phm. 8º. ethi. tria
a parētib' habem'. s. esse nutrimētuz et disciplinā
filius aūt a parente educari et instrui non posset
nisi determinatos et certos haberet parētes. hoc
autē non est nisi esset aliqua obligatio viri ad mu
lierem determinatā que matrimoniū facit. Aliuz
finē secūdariū habet matrimoniuz etiā sm q ē in
officiū: q est mutuū obsequiū sibi a cōiugib' in reb'
domesticis impēsum. sicut eniz naturalis ratio dictat
vt hoies simul cohabitēt qz vn' solus nō sufficit
sibi i omnib' que ad vitā pertinēt. ppter quod
homo dr naturaliter politicus: ita etiā eoruz que
necessaria sunt ad humanā vitam: quedam opera
sunt que viris competunt quedam vero mulieribus.
vnde natura hominis inclinat vt sit quedā
associatio viri ad mulierē in qua est matrimoniū.
vtrūqz autem finem phs tangit. 8º. ethi.

Secundo Notādū est q tria illa q ponunt bona matrimonij.
s. fides, ples et sacrm: nō sunt sacro matrimonij
quasi extrisec' adiacētia, put. S. Tho. indicat
in hac dis. 31. q. pª. ar. pº. ad. 2m. sed sunt d itrīseca
ipsius rōne tanquā ad illa p se et sm, ppriaz rōnez
ordinati. prima duo sm q est in officiū nature cōsiderādo
fidē et, plem, put sunt in suis pncipijs vt
pro, ple capiat intētio, plis et, p fide debitū seruādi
fidē: nā sine istis matrimoniū esse non pōt. ipsi
cant eni i matrimonio ex ipa pactiōe cōiugali, put
S. Tho. notat i hac dis. 31. q. pª. ar. 3. in c. ita vt si
ɔtrarium aliqd exprimeret: nō esset veruz matrimoniū.
tertiū vero bonū est de intrīseca ratione matrimonij
inquātū est sacrz gre, put. S. Doc. ibidē
dicit. verūtamē nō est de intrīseca rōne matrimonij
nec inquātū ē in officiū nature nec inqz m ē sacrz
ecclesie: q ista bona sint excusantia matrimoniuz
aut ipsi' actū. sed hoc accidit matrimonio postqz
vis generatiua p quā peccatū originale traducit
infecta est et corrupta, ppt pmū ade peccatuz. ex
tūc. n. in cōiūctione viri et vxoris: iactura q dā rōnis
contingit ppter vehementiā delectationis q
in eorū cōmixtione carnali absorbet ratio. in ea
etiam coniūctione supuenit carnis tribulatio quā
oportet cōiugatos sustinere ex solicitudine tēporaliū.
ppter quod aplus dicebat pma Corin. 7º.
si acceperis vxorē non peccasti. et si virgo nupserit
nō peccauit. tribulationē tamē carnis hēbunt
huiōi. vnde et in statu inocētie ante peccatū: fuissent
ista bona matrimonij et matrimoniū vl actū
eius honestātia. non tñ tunc fuissent matrimoniū
aut eius actū excusantia. nō eni in illo statu i actu
matrimonij iactura incidisset mentis. nec carnis
tribulatio ob solicitudinē temporalium coniuges
vexaret. nam nullū in statu innocentie fuisset malum:
nec deformitas immoderate concupiscen-

tie contigisset: quando vires inferiores omnino rationi subdebant. vnde augustin9 ait.14°. de ciuitate dei caplo.26. absit vt suspicemur non potuisse prolez fieri sine libidinis morbo. sed eo voluntatis nutu mouerent illa mēbra: quo cetera. et sine ardore ac illecebroso stimulo cum tranquilitate anime et corporis. et infra. vt enim ad pariēdum non doloris gemit9 sed naturalis impulsus feminea viscera relaxaret: sic ad concipienduz nō libidinis appetitus: sed voluntari9 vsus naturam vtrāqz cōiungeret. hec augustin9. deessz aūt tunc libidinis appetitus: nō quasi in statu inocentie minor esset delectatio fm sensum q̄z nunc: imo fuissz tunc tanto maior delectatio sensibilis: quāto essz natura humana purior ꝛ corpus magis sensibile. sed ideo id cōtingeret qꝛ vis cōcupiscibilis nō inordinate se extulisset sup delectatione q̄ per rōnē regulata fuisset. ad quā non ptinet vt sit minor delectatio in sensu: sed vt vis cōcupiscibilis nō imoderate delectationi preter rationis mensuraz inhereat quod sonat nomē libidinis. quēadmoduz sobrius in cibo nō minorē habet delectationē q̄z gulosus: sed minus ei9 concupiscibilis super hm̄oi delectatione requiescit. vnde verba augustini pinducta nō excludunt a statu inocentie magnitudinem delectationis: sed ardorē libidinis et inquetudinem anime. Et de hoc. S. Tho. 2°. li°. sen. dis. 20. q. pᵃ. ar. p°. et. 2. Et. pᵃ. p. q. 98. ar. 2°. Cum igitur in matrimonio vel eius actu nulluz malum aut iactura in statu inocentie incidisset: cōsequēs est q nullis bonis indigeret illud vel eius actum excusantibus. nā vbi malum aut defect9 non ē: nō est opus excusatione.

¶ Ex quib9 inferimus q in matrimonio beate virginis quāuis fuerint predicta bona prout magister ex verbis augustini i littera dicit: non tamē fuerūt matrimonii excusantia. tum quia hm̄oi bona non dicuntur matrimonium excusantia nisi vel quantū ad actuz cōmixtionis carnalis qui post peccatū ade non contingit sine iactura rationis. vel quantū ad solicitudinem rerū tēporalium quā coniuges habent vt filiis et domui sue prouideant. iuxta quod apl̄us dicebat pᵃ Corin. 7°. qui cū vxore est solicitus est q̄ sunt mundi. sed vtrūqz horum i matrimonio beate virginis defuit. nam nullus fuit ibi carnalis cōcubitus. nec mens beate virginis solicita fuit eorum que mundi sunt. sed vt augustinus dicit semper intenta fuit in domino. nec in ipsa motus aliquis vel actus vnq̄z fuit inordinatus. vn̄ nec mortale peccatum cōmisit nec veniale. vt in ea impleatur quod scriptum est canticorum. 4°. tota pulchra es amica mea et macula non est in te.

¶ Tertio Notanduz est prout accipitur ex dictis. S. Tho. in hac distin. 31ᵃ. q. pᵃ. ar. 2. ad. 2ᵐ. q fides fm q ponit bonū matrimonii: nō est fides q̄ est virtus theologica: sed est quedam pars iusticie fm quā promissa seruant quevulgariter fidelitas appellatur. est enim in matrimonio quidam contractus in q̄ vir et vxor sibi inuicem promittunt q alter alteri debitum reddat: ꝛ neuter ad aliū thorū accedat. insurgit autem huiuscemodi debitū ea ratione: q per contractū matrimonii vterqz coniugū ptātez sui corporis transfert in alterū quantū ad actum matrimonialem coitus fm illud apl̄i pᵃ Corin. 7. vxori vir debitum reddat: similiter autez et vxor viro. et explicans rationem debiti: subiungit. mulier sui corporis potestatē non habet sed vir. similiter autem et vir sui corpis ptātem non habet s; mulier. fides ergo q̄ ponitur bonum matrimonii quoddam iusticie debitum importat. qd̄ vt phs docet. 5°. ethi. est proprie ad alterum non ad seipsum. sui enim ad se nec proprie est ius nec iniuria. vnde per fidem q̄ ponitur bonuz matrimonii neuter coniugum sibi aliquid debet sed suo coniugi. debet autem alter alteri duo pretacta q̄ in bono fidei implicant. s. q debitū sibi reddat et q ad alium thorū non accedat. nam p quodlibet horū importat iusticie debitum q̄ vnus cōiugum alteri tenetur lege matrimonii: sibi aūt nequaq̄z. nō eni cōiux ex vi cōtract9 matrimonii sibi ipsi tenet reddere debitū aliquo casu: nā non iniit secum matrimonialē cōtractū sed cū suo coniuge. nec fidem sibi ipsi seruare p cōtractū matrimonii pollicet: sed suo cōiugi. vnde quāuis q̄ accedit ad thorū nō suum peccet contra id quod sibi ipsi debet fm illud apl̄i pᵃ Corin. 6°. qui aūt fornicat in corpus suuz peccat. et tamē illud debituz nō est ex lege matrimonii sed ex lege dei et ex rationis dictamine quibus vnusquisqz debet sibi ipsi nō agere cōtra v̄tutem aut cōtra preceptū dei. est eni huiuscemodi debitū: iusticie generalis ad quā ptinet act9 omnium virtutū fm q phs dicit. 5°. ethi. q iusticia est omnis v̄tus. p quē modū siue cōiugatus siue non cōiugatus: sibi ipsi debet nō accedere ad nō suaz. ex lege aūt speciali matrimonii: vterqz cōiux id ip̄z debet nō sibi sed alteri cōiugi cui fidē seruare promittit.

¶ Ex quib9 inferimus q vterqz cōiux tenet ex cōtractu matrimonii reddere debitū alteri cōiugi expresse vel interpretatiue id petēti: salua tn̄ persone sue incolumitate. nam cōtra psone ipsi9 salutem et consistētiam: iniusta esset exactio. nec tunc teneretur coniux alteri petēti satisfacere: nisi ex causa illicita factus fuisset impotens vel sibi

notius ad reddendũ .ꝑut.S.Tho.notat in hac dist.32.ar.pᵒ.ad.2ᵐ.et.3ᵐ. verũtamē exigere debitum nō tenet quantũcũqꝫ carnali cōcupiscētia ferueat:etiā ꝓ vitanda in se fornicatione. neqꝫ eni tenet lege matrimonij per quā vt premissum est non efficitur debitor sui quātũ ad ipsius act⁹ redditionē:sed alterius coniugis. Unde.S.Tho. infra dist.38.q.pᵃ.ar.3.sub.ar.2.ad.4ᵐ. qꝛ inquit ex matrimonij vinculo nō obligat quis ad debitũ petendũ: ideo non pōt petere debitũ sine peccato. quāuis possit sine peccato reddere debitũ exigēti postqꝫ obligatus est ad hoc ꝑ carnalē copulam precedētem. nec lege diuina aut rationis ad id tenet: cũ huiuscemodi actus turpitudinē habeat ex imoderantia passionis et detrimētum afferat menti. vnde et ad bona spiritualia hominem reddit ineptũ prout magister ex dictis augustini hieronimi et ambrosij dicit in littera. ¶ Fallit igitur ratio quorũdam sic argumentantiũ. magis tenetur quisqꝫ vitare fornicationē in seipso ꝙ̄ in cōiuge. sed pro vitanda fornicatione sui cōiugis tenetur alter carnaliter illi reddere debitũ. ergo et pro vitanda fornicatione in seipso tenet exigere debitum a coniuge ac illi carnaliter cōmisceri. Et confirmāt argumētationē suam dicētes ꝙ ad bonum fidei quod matrimoniũ implicat: duo pertinent. s. reddere debitum cōiugi et ad alienũ thorum non accedere. nam si semꝑ debitum redderet et tamē ad non suum cōiugem accederet: contra bonum fidei nihilominus faceret. sicut ergo tenetur quilibet coniugũ ꝓpter bonum fidei debitũ reddere ad vitandam fornicationem in altero: ita et ad bonum fidei pertinet ꝙ quisqꝫ ne accedat ad non suam et pro vitanda fornicatione i se: debitũ exigat. fallit certe istoꝝ argumētatio qꝛ procedit ex falso supposito. s. ꝙ exigere debitum pro vitanda fornicatione in se: pertineat ad debitum fidei. nam licet vitare fornicationem in se vtriqꝫ coniugum conueniat ex vi fidei promisse ꝙ̄ ponitur bonum matrimonij: non tamen id cōuenit exigendo debitum. nam sunt alij modi honestiores et efficaciores quibus coniux potest fornicationem in se vitare. sicut ieiunando orando et studio litterarum vacando. et precipue ex dei adiutorio quod nulli deest pie poscenti. potest autē quilibet his auxilijs vti ne fornicetur: eo ꝙ concupiscentie motus imperio sue voluntatis subdunturꝫ ꝑm illud gene. 4. sub te erit appetitus ei⁹ et tu dominaberis illius. in altero vero coniuge nō sic potest vitare fornicationem: quia non est in eius potestate appetitus illius. ac per hoc nec pōt concupiscentiam ipsius ieiunijs et orationibus aut alijs abstinentijs refrenare: quoniā ad huiuscemodi opera non valet vnus coniugũ alium arctare. nec habet alium modum efficacem nisi reddēdo debitum ad quem ex lege matrimonij et fide promissa ipse tenetur.

¶ Quarto Notandum est ꝙ vt. S. Tho. deducit in hac disti. 31ᵃ.q.pᵃ.arti. pᵒ. in cōmixtione carnali viri et mulieris: quedam rationis iactura incidit. eo ꝙ ꝓpter vehementiam delectationis absorbetur ratio ita vt non possit in actu ipso aliquid intelligere. vnde duo ibi mala cōtingunt. s. imoderatio passionis que est vitium in moribus: et mentis hebetudo quibus ad spiritualia bona redditur homo ineptus. quamobrē exodi. 19. dicit populo accepturo legem dei. estote parati in diē tertium et ne appropiquetis vxoribus vestris. et vt hieronim⁹ dicit: in actu coitus corda prophetarũ spiritu prophecie non tanguntur. Augustin⁹ quoqꝫ dicit in libro. 2ᵒ soliloquioꝝ. nihil sic deijcit animā ab arce virtutis sue: sicut contactus ille corporum sine ꝙ̄ vxor haberi non potest. eligere aũt aliquid ꝙ̄ homo fiat expers rationis ꝛ ad diuina ineptus: esse non pōt absqꝫ peccato: cum homo et ad rationē vtendum et ad res diuinas capiēdas fuerit creatus. cōmixtio igitur carnalis viri ꝛ mulieris ex eorum electione procedens: semper est peccatũ nisi dei ordinatione et rationis moderatiōe expleatur. hoc autē contingit quādo predicta cōmixtio eligitur a viro et vxore matrimonio coniunctis ad prolis generationem et ad ipsius in cultu dei educationem ad quod matrimonium legitur institutũ. ipsa enim matrimonij institutio fuit ꝙ̄dā matrimonialis actus ordinatio. et qꝛ ex ꝯtractu matrimonij ꝑm dei institutionē: vir sui corporis potestatē nō habet sed mulier: nec mulier sui corporis ꝑtātem habet ꝯ vir ꝑut ap̄lus dicit pᵃ Corin. 7ᵒ. ideo ipso iure matrimonij tenetur vir vxori debitum reddere et vxor viro salua vtriusqꝫ corporis incolumitate ꝑut etiā ap̄lus ibidē dicit. et qꝛ redditio debiti est act⁹ virtutis iusticie: inde ē ꝙ carnalis cōmixtio viri et vxoris secũdario ordinat ꝛ honestat eo ipso ꝙ fit ꝓpter redditionē debiti. vñ duobus modis carnalis cōmixtio eligit et explet a cōiugibus absqꝫ peccato. videlicet ꝓpter generationem et educationē ꝓlis. vel propter redditionem debiti ꝙ̄ vterqꝫ ꝯiugũ alteri tenet. ꝙ̄cũqꝫ aũt alio fine commisceantur: semper incidit peccatũ saltem veniale. et inde est ꝙ communiter a sanctis ponuntur duo bona excusantia actum matrimonij scilicet proles et fides qua vterqꝫ coniugũ alteri tenetur reddere debitum. ¶ Ex quibus

inferimus cū S. Doc.in hac dis.31ª.q.2.ar.2.ad 2.m. q̄ licet quando alter coniugum explet actū coitus cū suo coniuge intēdens fornicationem in illo vitare nullū peccatū ꝯmittat: q2 id est quedā redditio debiti que ad bonū fidei ptinet. si tamē intendat vitare fornicationē nō in coniuge sed in seipso: peccatū saltē veniale cōmittit. Probatur hoc ex pmissis. q2 ex istitutione matrimonij: duobus tātūmodo modis ordinat̄ et honestatur carnalis cōmixtio matrimonialis. videlicet si propt bonū prolis fiat: aut si ppter debiti redditionem exhibeatur. cum igitur quando coniūx debitū petit a cōiuge eo fine vt in seipso vitet fornicationē quā alter timet: nō intēdat plis generationē nec debiti redditionē quia petere debitū non est debitum reddere: consequēs est q̄ nec bono prolis nec bono fidei talis coitus a peccato excusat̄. Cōfirmatur hoc corelariū p augustinū libro enchiridion caplo.78. dicētē. putari posset non ee peccatū misceri coniugi nō filiorū procreandorū causa quod bonū est nuptiale: sed carnalis etiā voluptatis et fornicationis siue adulterij siue cuiuscūqz alterius immundicie mortiferū malū incontinētiū deuitet infirmitas: nisi apostolus addidisset. hoc autem dico sm veniā non sm imperiū. quis autē iam esse peccatū neget cū dari veniā facientibus apostolica auctoritas fateat̄. Item libro d' bono coniugali caplo.10. concubit' inquit necessarius causa generādi: inculpabilis et solus ipse nuptialis est. ille aūt q̄ vltra istā necessitatem pgreditur iam nō rationi sed libidini obseqtur. et hūc tamē non exigere sed reddere cōiugi ne fornicādo dānabiliter peccet: ad psonā ptinet coniugalem. si aūt ambo tali cōcupiscētie subigunt̄: rē faciūt nō plane nuptiarū. verūtamē si magis in sua coniunctione diligūt quod honestū q̄ quod inhonestū est: idest quod est nuptiarum q̄ id qd nō est nuptiarū: hoc eis auctore aplo sm veniā cōceditur. cuius delicti nō habēt hortatrices nuptias: s3 deprecatrices si dei misericordiā nō a se auertāt. Et capitulo sequēti. decus ergo cōiugale est castitas pcreādi et reddēdi carnalis debiti fides. hoc ē op' nuptiarū. hoc ab omni crimine defendit aplus dicēdo: et si acceperis vxorē nō peccasti: et si v'go nupserit nō peccat. exigēdi aūt debiti ab alterutro sexu īmoderatior pgressio ppter illa q̄ supra diximus ꝯiugib' sm veniā ꝯcedit̄. Idē in sermone de bono nuptiarū inqt. hoc q̄ coniugati victi concupiscentia vtunt̄ inuicē vltra necessitatē liberos pcreandi: ponā in his p quib' quotidie dicit̄. dimitte nobis debita nr̄a sicut et nos dimittimus debitoribus nr̄is. Hāc sententiā magister secut' cōcludit in hac.32.ª dis. caplo pmo sic dicens. reddere debitū cōiugale nulli' est criminis. exigere aūt vltra generandi necessitatē: culpe est venialis.

Quinto Notandum est q̄ verba illa apostoli: propter fornicationē vnusquisqz suam vxorem habeat et vnaquequ3 suū habeat virū pma Corin.7º. duplicem possunt habere sensum. vnus est q̄ aplus ponat fornicationem vitandā pro fine principali matrimonij his q̄ non se continēt de quib' ibi loqtur. et in hoc sensu non videt̄ q̄ apostol' per illa verba pmulgauerit institutionē matrimonij etiā sm q̄ est in remedium contra peccatū fornicationis vt aliqui doctores dicūt. nam cum omnis institutio matrimonij fuerit a deo: non potuit matrimoniū institui ad id qd est peccatū nō solū mortale sed neqz veniale. sed sicut in precedēti notabili deductū fuit: cōmixtio carnalis ppter vitandā fornicationē in seipso semp est peccatū saltem veniale. ergo et accipe vxorē seu nubere ppter fornicationem vitandā quod est grauī'. cōsequēs ergo ē q̄ per verba pposita sub isto sensu: apostolus nō pmulgauit institutionē matrimonij a deo factam. sed sunt illa verba pmissionē matrimonij designātia tanquā minoris mali q̄ fornicatio. Et huic sētentie consonant verba subsequentia cū apostolus dicit. hoc autē sm indulgentiam dico nō sm imperium. vbi interlinearis dicit. peccat qui sic agit sed leuius. Item et verba illa: q̄ si non se continent nubant: melius est enim nubere q̄ vri. Si tamen quis intelligit ly propter fornicationē vitandam. s. non in se sed in suo coniuge: non sequeretur predictū inconueniens. quia huiuscemodi vitatio fornicationis est per redditionem debiti que nullum implicat peccatum: imo est actus virtutis iusticie ad quem coniuges tenentur et ē meritorius existentibus in charitate. sed hic intellectus non videtur esse ad intentionē apostoli generaliter dicentis. propter fornicationem vnusquisqz suam vxorem habeat. non enim monuisset apostolus non nuptos vxores accipere pro vitāda fornicationem vxorib'. et plane hoc patet cū dicit infra quasi eadem verba repetens. q̄ si se nō continent nubant. vbi expresse matrimonium cōcedit non se continentibus ad vitandam in seipsis fornicationem. quod et sonant verba sequentia. melius est enim nubere q̄ vri. Alius sensus illorum verborum esse potest vt ly propter fornicationem non designet finem principalem matrimonij sed secundarium et ex consequenti: non tamen per se sed simul cum principali. ita q̄ finis pncipalis sit filiorum procreatio et educatio simul

etiam et ex cõsequẽti vitatio fornicationis. et sub isto sensu verba premissa apli possũt accipi tanq̃ institutionis matrimonij ꝓmulgatoria quantuz ad finem secundariũ matrimonij. et sic cessat incõ ueniens qḋ sequebat̃ ad primũ sensum supra positũ. nulluz enim peccatũ est vxorẽ accipe et debitum exigere principaliter ad ꝓlem generandam et educandã: et secũdario ac ex consequẽti ꝓpter vitandã fornicationẽ in se. huiuscemodi autẽ institutio secũdaria nõ legitur expresse vbi vel quãdo fuerit facta. vnde ꝓbabiliter dici põt ꝙ non fuit specialiter facta post primã que ponit̃ gene. 2° de qua fuit dictum in pmo notabili. sed quia post peccatũ ex inobediẽtia viuũ inferioꝝ ad rõnem consecuta est in appetitu sensitiuo quedaz libidinis effrenatio: factũ est vt matrimoniũ pmo institutũ ad ꝓlem generandã et educandaz: sit etiam institutum in remediũ cõtra libidinis effrenationẽ ex ipsa natura matrimonij. q̃ dum obligat coniugem ad suaz: vetat accedere ad alienam. ita vt extensio prime institutionis matrimonij ad refrenandam carnis inordinatam cõcupiscentiam ac per hoc ad fornicationem vitandam vocetur q̃dam matrimonij secundaria institutio.

¶ Sexto Notandũ est ꝙ vt. S. Tho. dicit supra dis. 28. ar. 4. in c. cõsensus qui matrimoniũ facit est cõsensus in matrimoniũ. matrimoniũ autẽ non est essentialiter ipsa coniunctio carnalis: sed est q̃dam associatio viri ⁊ vxoris in ordine ad carnalez copulã et ad alia q̃ ex cõsequenti ad virũ et vxorez ꝑtinẽt fm ꝙ eis dat̃ potestas in inuicẽ respectu carnalis copule. et hec associatio cõiugalis copula appellat̃. ex quo sequit̃ ꝙ consentire in matrimoniũ: est cõsentire in carnalẽ copulã: nõ explicite sed implicite eo modo quo effect⁹ continet̃ in sua causa. potestas eni ad carnalẽ copulã in quã consentit̃ per matrimoniũ: est causa carnalis copule. sicut potestas vtẽdi re sua: est causa vsus. et q̃si qui causaz dãni dat dãnum ipm dare videt̃: ideo quibus nõ licet tradere corpus suũ carnali copule: licituz nõ est dare alteri ꝑ matrimoniũ ptãtez sui corpis ad carnalẽ copulã. ꝓpter qḋ hieronim⁹ dicit ꝙ virginitatẽ vouẽtib⁹: nõ solũ nubere ꝟ et velle nubere dãnabile est. ꝟ sic dicẽdo: videmur icadere i alteꝝ duoꝝ incõueniẽtiũ. s. ꝙ vel nõ fuit verũ matrimoniũ inter btãm virginẽ et ioseph si ptãtem sui corporis ad carnalẽ copulã illi nõ tradidit. vl' ꝙ btã ꝟgo q̃ pri⁹ vouerat ꝟginitatẽ: aliq̃d dãnabile cõmisisset. Quocirca aĩaduertendum est ꝙ vt accipitur ex verbis magistri in littera testimonio augustini: beata virgo proposuit in corde suo votũ virginitatis seruare: sed votũ ipsum ore non expressit. vouit autem virginitatem non absolute sed sub condicione nisi deus aliter iuberet vel inspiraret. postmodum vero speciali spiritus sancti consilio cuius dispositio condicionaliter in voto suo cadebat: contraxit matrimoniũz cum ioseph certificata prius ꝙ ioseph in simili proposito essz seruandi virginitatẽ prout. S. Tho. notat in hac dis. 30. q. 2. arti. p°. sub. arti. 2. ad. 2^m^. vnde nubens non se cõmisit periculo fractionis voti. nam licet per contractum matrimonij traderet potestatem corporis sui viro suo ioseph ad carnalem copulam: quia tamen huiuscemodi traditio ex vi contractus matrimonialis est quodã modo condicionalis. s. si coniũx petat expresse vel interpretatiue: ideo nullum periculũ fractionis voti beate virgini iminebat ipsa prius edocta diuina reuelatione ꝙ vir suus ioseph nũquaz petiturus esset debitum habens firmũ propositum virginitatez seruandi. vnde beata virgo et verũ matrimoniũ contraxit et voti rea nequaq̃ fuit. non enim per matrimonium a voto suo recessit: imo semp virginitatem tanquã optimũ et sibi acceptissimum optabat. ita vt post matrimonium contractum firmius ac expressius votum virginitatis virgo ipsa et ioseph pari consensu deo offerrent. Auctoritas autem hieronimi supra posita locum habet in vouentibus virginitatem que postmodũ a voto suo recedunt et nuptias sibi preeligunt.

Quantum ad articulum quartum respondendũ est obiectionibus in contrariuz. Et quidem ad primũ scoti contra primam conclusionez dicitur ꝙ consequentia est nulla. quoniã sicut dictum fuit in pmo notabili: in statu innocentie vbi nullus defectus aut iactura incidisset: non fuisset op⁹ excusatione queãdmodum in statu post peccatum vbi act⁹ matrimonij rationis iacturã semp infert. vnde argumentũ pretẽdens simile soluitur ꝑ dissimile. ¶ Ad. 2^m^. dicitur ꝙ bona matrimonij non dicunt̃ excusantia matrimoniũ quãtũ ad sui essẽtiã: ꝟ dicunt̃ excusare ia actũ ipsi⁹ carnalẽ videlicet cõmixtionez. et ideo vbi actus carnalis nõ icidit bona matrimonij nõ sũt actu excusãtia ꝟ aptitudine. vñ in matrimonio btẽ ꝟgis bona ipa vere fuerũt: ꝟ nõ fuerũt excusãtia nõ iterueniẽte actu carnali. et simile dicẽdũ ẽ in matrimonio qḋ arguẽs vocat spũale cũ pari voto castitatis ꝯiugũ. verũtñ nõ videt̃ omnino simile hic et ibi. nã ĩ matrimonio ꝯtrahẽtiũ cum pari voto castitatis: bona pñt

dici excusantia et si nõ actu: tamẽ aptitudine. q̄m
si actus matrimonialis interuenisset: excusaretur
per bona matrimonij. verũ in matrimonio beate
virginis videt̃ nobis q̧ bona matrimõij nec actu
nec aptitudine fuerũt excusantia. q̄m etiã si actus
matrimonialis incidisset: nõ indigeret excusatio-
ne eo q̧ nullam iacturã aut defectũ mentis beate
virginis inferret propter rationes in primo nota-
bili assignatas. ¶ Ad.3m. dicit̃ q̧ respõsiones ibi
date bone sunt. et ad replicã dicit̃ q̧ licet nõ om-
ne quod priuat vsum rationis ad tempus sit pec
catũ: eligere tamẽ illud semꝑ est peccatuꝫ nisi ꝓp-
ter aliquod bonum qđ ex eo prouenit excusetur.
vnde et martyres peccarẽt se exponendo ad tor
menta vsum rationis impedientia nisi inde bonuꝫ
veritatis fidei et iusticie proueniret. ¶ Ad.4m.
quod est aureoli dicit̃ q̧ actus matrimonij nõ est
actus virtutis nisi ſm q̧ habet bona excusantia q̄
sunt de intrinseca ipsi9 ratione inq̄ꝫm est actus vir
tutis ꝑut deductũ fuit in secundo notabili. argu-
mentũ autẽ ꝓcedit quasi illa bona excusantia ex-
trinsecus aduenirent actui matrimonij ſm q̧ est
actus virtutis quod ẽ falsum. vnde. S. Tho. i hac
dis. 31. q. pª. ar. pº. ad.2m. respondet ad simile ar-
gumentũ q̧ ista bona q̄ matrimoniuꝫ honestant
sunt de ratione matrimonij. et ideo nõ indiget eis
quasi exterioribus quibusdã ad honestandũ: sed
quasi causantib9 in ipso honestatẽ que ei ſm se cõ
petit. ¶ Ad argumẽta durãdi contra secundã cõ-
clusionẽ ad primũ patet responsio ex his q̄ dicta
sunt in tertio notabili. ¶ Ad.2m. dicit̃ q̧ assũptũ
est falsum sicut patet in tertio notabili. neqꝫ valet
eius probatio. nã non solũ est reddere debitũ il-
lo modo quo arguẽs dicit: sed etiaꝫ quandocũqꝫ
vir scit vxorẽ tentari specialiter ꝺ alio ꝛ econtra.
et hoc ꝓbatur ex verbis apli pª Corin. 7º. vbi cuꝫ
diceret. ꝓpter fornicationẽ vnusquisqꝫ suã vxorẽ
habeat et vnaqueqꝫ virum suum: stati subiungit.
vxori vir reddat debitũ similiter et vxor viro. de
signãs q̧ redditio debiti sit absolute propter for-
nicationẽ vitandã. quod etiã patet ex eo qđ pa-
rum infra dicit. nolite fraudare inuicẽ nisi forte ex
consensu ad tẽpus vt vacetis orationi. et iterum
reuertimini in idipsuꝫ ne tẽtet vos sathanas ꝓp-
ter incontinẽtiã vr̃am. vbi interlinearis dicit sup
verbo nolite fraudare inuicẽ. subtrahere debituꝫ
quod posset esse causa adulterij. et sup verbo ne
tẽtet vos sathanas: interlinearis dicit. ne occasio
detur diabolo trahẽdi in laqueum fornicationis
vel adulterij. ¶ Ad.3m. dicitur q̧ ꝓcedit ex falso
supposito. s. q̧ ratio ordinat passionem qua q̄s tẽ-
tatur a carnali concupiscẽtia preueniẽdo petitio-
nem debiti ita vt nullum sit peccatũ. nam licet or
dinet ꝛ reprimat talem passionẽ quodam modo
ne. s. adulteriũ cõmittat: non tamẽ simpliciter et
perfecte ordinat: cum in tali actu coitus semper
incidat malũ. s. priuatio vsus rationis. et posset
melius et perfectius passionẽ concupiscentie re-
primere et ordinare ꝑ ieiunia et orationes et per
studium litterarũ. et de hoc dictũ fuit in tertio no
tabili. Et ꝑ hec patet respõsio ad.4m. ¶ Ad.5m.
dicatur q̧ nihil concludit contra nos. cõcedimus
enim q̧ act9 matrimonij non sit male quando or
dinatur in bonũ finem. sed bonus finis eius est vl'
proles vel fides ad quam pertinet redditio debi
ti non petitio. ¶ Ad.6m. dicatur pmo q̧ maior ꝓ-
positio est vera vniuersaliter capiẽdo licitum: vł
pro eo quod non est malum: vel ꝓ eo qđ est mi-
nus malum. et tunc concedendum est q̧ vitatio
fornicationis in seipso exigendo debitum: est lici
tum. i. minus malũ q̄ꝫ fornicatio. Dicit̃ secũdo q̧
sicut deductũ fuit in quinto notabili: finis secũda
rius matrimonij est vitare fornicationẽ in seipso
quãdo hoc intẽditur non ꝑ se ſꝫ simul et ex cõse-
quenti cũ principali fine qui est filioꝝ procreatio
et educatio. vnde si senes et steriles qui ꝓlem ha
bere nõ possunt cõtrahãt tantũmodo ꝓpter vitã
dam fornicationẽ in seipsis: nõ sunt sine peccato
saltem veniali. et ideo istis matrimoniũ concedi
tur ab aplo ſm indulgẽtiã. verũtamẽ possunt se-
nes et steriles predicti matrimoniũ contrahere
absqꝫ peccato si contrahant ꝑncipaliter propter
habendam cõiugalẽ societatẽ in alijs ab actu ma
trimoniali: dum tamẽ illum sub pacto non excipi
ant. et etiam propter supplendas alias vite neces
sitates. arguẽs aũt fallitur putans q̧ q2 aplus cõ-
cedit nuptias ꝓpter vitandam fornicationem in
seipso: q̧ ꝑ eas hoc modo fieri absqꝫ vllo pec-
cato quod falsum est: cum illud apostolus conce-
dat nõ absolute sed ſm indulgentiam q̄ in ꝓposi-
to est de leui aut veniali peccato. ¶ Ad argumẽ-
ta contra tertiam conclusionem ad primuꝫ dicit̃
q̧ licet in omni voto absoluto intelligatur hec cõ
dicio si deo placet: quando tamen illa exprimit̃
in voto sub quibusdam verbis designantibus q̧
votum non sit simpliciter in omnem euentuꝫ: fa-
ciunt votum condicionatũ. et talis fuit illa cõdi-
cio quam beata virgo exposuit voto virginitatis
sub illis verbis: nisi de9 aliter ordinaret. illa nãqꝫ
verba aliquid plus cõdicionis significabãt: q̄ꝫ cũ
dicit̃ cõmunem sermone faciam hoc si de9 voluerit.
nam hec ex vsu loquentium magis sunt depreca-
tiua diuini auxilij q̄ꝫ condicionaliter dicta. eundẽ
enim sensum faciunt ac si diceretur cũ auxilio dei.

sed virgo beata illa verba in corde apposuit: dubitando an voluntas dei votum suum probaret an non. et habuit rationem dubitãdi propterea quia tempore illo matrimonium virginitati preferebatur propter expectationẽ benedicti seminis per viam generationis venture prout. S. Tho. dicit in hac distin. 30. q. 2. arti. p°. sub. arti. p°. et ideo non simpliciter: sed sub condicione honestissima vouit beata virgo. ¶ Ad. 2m. dicit q assumptum est falsum. nam tempore illius iterrogationis: iam beata virgo vouerat absolute et simpliciter virginitatem simul cum viro suo ioseph. votum autem beate virginis sub condicione: fuit ante eius desponsationem cum ioseph. et ratio q̃ ad hoc mouet est quia virginitas fm se est quid optimũ et prefertur matrimonio: et est perfectior cadens sub voto q̃z sine voto seruata. vnde qr beate virgini attribuendum est omne illud qd est melius: ratio conuincit quia ipsa vouerit virginitatem postq̃z ad ãnos discretionis peruenit. & quãuis absolute loquendo perfectius sit votũ virginitatis simpliciter factum q̃z cum condicione: nõ tamen illo tempore vt dictũ est. Et accipitur hec solutio ex dictis. S. Tho. loco proxime allegato et. 3a. p. q. 28. arti. 4. in cor. et ad pmũ vbi sic dicit. quia videbatur esse lege prohibitum non dare operam ad relinquendum semen super terraz ideo non simpliciter virginitatem vouit dei genitrix sed sub ꝯdicione si deo placeret. postq̃z autẽ ei innotuit hoc esse acceptum deo: absolute vouit anteq̃z ab angelo annunciaretur. ¶ Ad. 3m. dicit q assumptũ est falsum. non enĩz propter hoc sanctus thomas sequens augustinum et magistrum dicit votum virginitatis beate virginis fuisse nõ absolutuz sed sub condicione: vt sine voti fractione potuisset matrimoniũ contrahere: sed quia ꝓ illo tempore non expediebat imo nec fas erat vouere absolute virginitatem propter rationes supra allegatas. vnde argumentũ procedit ex falso supposito. Et per hec patet responsio ad. 4m. et. 5m. et. 6m. que procedunt ex eodem falso supposito. ¶ Ad argumentum ante oppositum et in oppositum patet responsio ex supra positis in notabilibus et in responsionibus. Et in hoc articulus terminatur.

## Distinctio trigessima tertia cum nouem sequentibus.

Circa distinctionẽ trigessimã tertiã et nouez sequẽtes quẽrit vtrũ votũ ꝯtinẽtie ãnexũ ordinib' sacris ĩpediat ne ordinat' possit habere simul duas vxores & arguit q nõ. qr nihil impedit nisi a suo cõtrario. sꝫ ordo nõ ẽ ꝯtrari' matrimõio cũ vtrũq̃z sit sacrũ et duo matrimonia sint duo sacra. ergo nõ impedit matrimoniũ nec duo matrimonia simul. et similiter põt argui q votũ cõtinẽtie non impediat matrimoniũ. quia clemẽs papa dicit q votũ simplex non dirimit matrimoniũ ꝯtractũ. ¶ In oppositũ arguitur. quia hr̃e plures vxores nũquã licuit alicui sine dispẽsatione ꝓ diuinaz ĩspirationez habita vt dicit q̃daz decretalis ð diuortijs. g et cetera. ¶ In hac q̃stione erunt q̃ttuor articuli vt supra.

Quantuz ad primũ articulũ sit pma ꝯclusio q ỹnũ virũ hr̃e plures vxores simul repugnat iuri naturali matrimonij nõ pmcipio sꝫ secũdario; nec tñ aliqñ licuit sine diuina dispẽsatiõe. Hãc ꝯclusionẽ tenũt. S. T. ĩ hac dis. 33. q. pa. ar. p°. et. 2. ¶ Scđa ꝯclusio ẽ q votũ solẽne ĩpedit matrimoniũ ꝯtrahẽdũ et dirimit ꝯtractũ. sꝫ votũ simplex licet ĩpediat ꝯtrahẽdũ: nõ tñ dirimit ꝯtractũ. Hãc ꝯclusionẽ tenũt. S. T. ĩ dis. 38. hui' q̃rti. q. pa. arti. 2. et. 3. ¶ Tertia ꝯclusio ẽ q ĩ voto solẽni religiõis papa dispẽsare nõ põt ptãte ordĩaria idest absq̃z speciali dei ꝯsilio aut reuelatione. Hãc ꝯclusionẽ tenet S. T. 2a 2e. q. 88. ar. 11°. ¶ Quarta ꝯclusio est q ordo sacer ĩpedit matrimoniũ contrahendum & dirimit contractuz. Hanc cõclusionẽ tenet. S. T. distin. 37. huius quarti. q. pma. arti. pmo.

Quantum ad secũdũ articulũ arguẽdũ ẽ ꝯ ꝯclusiones. Et q̃dẽ ꝯ pmã arguit aureolus probando q habere plures vxores sit contra primariũz ius nature et q nullo modo possit ibi cadere dispensatio. Et arguit primo ex auctoritate christi

Mathei.19. cum enim quererē ab eo de libello
repudij quo dimissa vna alia ducebaē dicit ꝙ nū-
quā fuit licitum sed ꝓpter duriciā cordis eoꝝ cō
cessum fuit populo israel. sed non fuisset semꝑ illi-
citum nisi fuisset cōtra ius nature. Dices forte ꝙ
ex quo repudiabat vnam nō fuit illicitum ducere
aliam: contra qꝛ statim xp̄s subdit. et si duxerit a-
liam mechaē. Itē glosa sup gene. caplo. 4°. rep̄
hendit lamech qui fuit prim⁹ habens plures vxo
res. et certū est ꝙ tunc nō erat aliud ius ꝙ̄ ius na
ture. ¶ 2°. sic. in cōtractu matrimonij est equali-
tas inter virū et vxorē et hoc vt videtur ex dicta
mine rationis naturalis. sed contra ius nature ē
ꝙ vna vxor sit plurū virorū. est enim contra finē
matrimonij. s. contra bonū prolis. nam tūc ꝓles
non posset congrue educari. confunderetur enī
ꝓles nec esset qui ministraret et nutrimentum et
mores iuxta exigentiam, ꝓpter distractionē alte-
rius parentū quem oporteret pluribus debitum
exhibere. ¶ 3°. sic. in contractu matrimonij datur
simpliciter ptās corporis nō pro certa portione
temporis. hoc premisso arguitur sic. illud est illici
tum simpliciter qđ est ꝯ naturā iusti cōtract⁹. s ꝯ
naturā ꝯtract⁹ matrimonialis est hr̄e plures vxo
res. ergo et c̄. minor ꝓbaē. qꝛ cōtra naturā contra
ctus matrimonij est ꝙ non totū corpus vnius cō-
iugū et ꝭm om̄e tempus sit in ptāte alterius. sed
si vir habeat plures vxores: non totum corp⁹ vi-
ri semꝑ erit in ptāte vxoris. probatur. quia queli-
bet haberet ius in corpus viri ꝭm totum tempus
aut ꝭm partem tm̄. si p̄mo modo: habeē ꝓpositū.
si secūdo modo: sequiē ꝙ vir obligaē ad nulli red
dendū debitū. ergo obligaē ad peccatū. ꝓbaē an
tecedēs. quia omnib⁹ simul reddere debitū est im
possibile. aut ergo reddet vni et nō alteri: et tunc
erit iniusticia. aut nulli et habeē ꝓpositū. aut ali-
cui nunc et alteri tūc: et non apparet cur prius isti
ꝙ̄ illi. ¶ 4°. contract⁹ matrimonialis est ꝯtract⁹
intensissime amicitie. sed ex. 9°. ethi. amicitia intē
sissima non est possibilis ad plures. cui⁹ ratio est
qꝛ plures possunt esse inter se discordes et ex con
sequenti induceret discordiā in tertio cum quili-
bet eorū esset amicus in summo. cū ergo illud sit tol
lēdum quod impedit talē amicitiā. ergo talis plu
ralitas est tollenda. ¶ 5°. quia simile est de natu-
rali instinctu in alijs animalib⁹ et naturali iudicio
in hominib⁹. rō similitudinis quia vtrūqꝫ sequiē
debitū condicionis nature. sed instinct⁹ nature in
alijs animalib⁹ facit ꝙ tempore associationis tm̄
sit vna vnius. ergo ita erit multo fortius in homi
ne. hec ille. ¶ Contra eandem conclusionem ar-
guit per oppositum durandus dicens ꝙ quicquid

sit de conclusione: tamen ratio ibidē adducta pa-
titur calūniam. qđ eni primo dicaē ꝙ pluralitas v-
xorum impedit finē secundariū matrimonij q̄ est
pax in familia: nō valet. quia hunc finē non impe-
dit ꝑ se pluralitas vxorꝝ sed malicia vel ꝓteruia.
vna enī existēte litigiosa vxore pax impediē. plu-
ribus aūt existentibus pacificis nō impediē. ꝑ ac-
cidens ergo impeditur finis secundari⁹ matrimo
nij vna vel pluribus existētib⁹ vxoribus et non ꝑ
se: licet facilius possit impediri ex pluralitate vxo
rum. que aūt ꝑ accidens contingūt: sub arte non
cadūt. et ideo sicut licitū est contrahere cū vnica
existente litigiosa nō obstante ꝙ finis secundari⁹
matrimonij aliqualiter impediaē: sic vt videē lici
tum est quātū est de iure naturali cōtrahere cum
plurib⁹ licet ex hoc sequaē turbatio pacis aliquā-
do. ¶ 2°. quia cōmunicatio operum que sunt ne
cessaria in vita humana non est finis secundarius
matrimonij per se sed solum per accidens qꝛ ꝓp-
ter ꝓcreationē ꝓlis et eius educationem. oīa alia
opera dom⁹ possunt melius fieri per virū ꝙ̄ per
mulierē sicut dicit augustin⁹ tractans illud v̄bum
quod habetur geñsis. 2°. de formatione mulieris
qđ dixit dn̄s: non est bonū hominē esse solum: fa-
ciamus ei adiutoriū simile sibi. dicens ꝙ illud ad-
iutorium fuit ꝓpter ꝓcreationē prolis et ei⁹ edu-
cationem ad q̄ necessaria est mulier quia oīa alia
possunt melius fieri ꝑ virum ꝙ̄ ꝑ mulierem. ergo
et c̄. ¶ 3°. quia quando finis secundarius preiudi
cat principali: negligendus ē finis secundari⁹ ꝓp
ter principalem. sed principalis finis matrimonij
est generatio et educatio prolis cui quādoqꝫ pōt
preiudicare ille secūdarius qui est pacifica habi-
tatio cum vnica vxore. vel forsitā ipsa est sterilis
ergo in hoc casu fuit licitum pretermittere secun-
darium finem, ꝓpter primariū: quod fit accipien-
do cum prima vxore sterili aliam secundā. ¶ 4°
quia cum dicitur secundo ꝙ ex diuina dispensatio
ne licuit habere plures vxores propter multipli-
cationem fideliū: non videē valere. quia dispēsa-
tio q̄ facta dicitur fuisse primo abrahe in cui⁹ do-
mo primo refulsit fides: aut fuit facta pro eo aut
pro omnibus posteris. non pro eo tantum quia
alij non fuissent excusati accipiendo plures vxo-
res. si pro omnibus: aut eis innotuit aut nō. si nō
īnotuit dispensatio: non fuerunt excusati a trans-
gressione. si īnotuit: cum nō innotuerit eis verbo
īnotuit exemplo solum. sed hoc modo eque īno-
tuit infidelibus sicut fidelibus. ergo eque licuit in
fidelibus habere plures vxores sicut fidelib⁹. qđ
est contra illud quod dicunt ꝙ causa dispensandi
fuit multiplicatio fidelium ad cultum dei. et sine
dubio

dubio satis durum est q̄ omnes infideles peccaverint ducendo plures vxores: precipue cum de agar quam accepit abraham post saram: natus sit ysmael cuius successores omnes fuerũt infideles et habuerunt plures vxores. irrationabile etiam videtur q̄ apud omnes infideles ratio naturalis fuerit adeo obumbrata q̄ iudicauerint pluralitatem vxorum licitã si ipsa esset cõtra ius naturale. nec esset licita nisi ex dispensatione diuina si dispẽsatio talis dicatur reuelatio specialiter facta si alicui facta fuerit. ℭ 5°. quia alij dicunt q̄ primi qui habuerũt plures vxores non potuerũt licite cõtrahere cum secũda viuente prima cum qua simpliciter primo contraxerãt nisi de consensu eius. cuius ratio est. quia duobus contrahẽtibus inter se simpliciter quilibet trãsfert totã potestatẽ corporis sui in alterum. et ideo sine cõsensu eius nõ potest obligare alteri corpus suũ. potuit tamẽ de cõsensu eius ex causa si scilicet vxor sit sterilis vel propter paucitatem humani generis. et sic fuit in abrahã vt habetur genesis. 16. et. 32. q. 3. c. dixit sara ad abraham. ecce cõclusit me dñs ne parerẽ. ingredere ad ancillã meam si saltẽ ex ea suscipiã filios. ecce q̄ de voluntate vxoris sterilis propter sterilitatẽ eius accepit secundam hoc modo. et hac de causa habuit iacob plures vxores: quia de voluntate rachelis creditur q̄ lya supposuerit se. quasi voluit enim rachel parcere verecundie sororis antiquioris cum esset consuetudo apud ipsos vt antiquiores primo traderentur ad nuptias. de volũtate etiã duarum earũ ingressus est ad ancillas earũ. ad ancillã quidẽ rachel propter eius sterilitatem vt habetur gene. 30. ad ancillam vero lye postq̄ lya credidit se desiisse parere. processu vero temporis mos inoleuit habere plures vxores de volũtate prime tacita vel expressa: vel consuetudine super hoc obtenta: nec in hoc videntur peccasse. vnde augustinus dicit et habetur in littera et recitatur. 32. q. 4. obijciuntur. q̄ quãdo mos erat peccatũ nõ erat. et ideo antiquis iustis non fuit peccatũ q̄ pluribus feminis vtebantur. neq̄ contra naturã hoc faciebant cum non lasciuiendi sed gignendi causa hoc facerent. nec contra morẽ quia eo tempore ea fiebant. nec contra preceptũ quia nulla lege erat prohibitum. Quod aũt dicit innocentius q̄ nũquã licuit habere plures vxores simul nisi tibi fuit diuina reuelatione concessum: exponendum est non de reuelatione que est specialis inspiratio: sed interiori dictamine quo sciuerunt antiqui patres q̄ pro multiplicatione generis humani licuit habere plures vxores de voluntate principalis vel de consuetudine super hoc obtenta. sicut enim lex naturalis non est scripta in codice sed impressa i mẽte: sic dictamẽ rationis quo scitur in quo casu lex non astringit cum sit quedam legis interpretatio potest dici dispensatio. et quia est menti a deo impressa ideo vocatur diuina dispẽsatio. et sic exponit ipsemet inocentius dictum suũ. scilicet quid intelligat per reuelationem dicens q̄ quando q̄ mos interdum etiam fas censetur. vt fas referatur ad causam propter quam licuit. mos vero ad consuetudinem obtentã supposita causa. ℭ 6°. confirmatur predicta opinio ab alijs. quia licet ex causa renũciare iuri suo nõ minus in parte q̄ in toto. sed per hoc q̄ vir emittit votũ castitatis in totũ preiudicat alteri. sed per hoc q̄ contrahit cum secũda solum in parte. ergo si de licẽtia eius et cõsensu licet emittere votũ: sicut pari consensu matrimonia emiserunt propter bonũ castitatis: pari ratione propter sterilitatem vxoris vel multiplicationem humani generis de licẽtia prime vxoris licuit accipere secundam. ℭ 7°. ad idẽ. quia sicut est contra legem nature superinducere secundam: sic et eijcere castam. sed abrahã voluit eijcere agar suadente sara. nec superinduxisset agar nisi angelo reuelante et illud est scriptum. nihil aũt est plus scriptum d̃ sanctis patribus habẽtibus plures vxores nisi q̄ consentiẽtibus primis propter sterilitatẽ alias ducebant. sicut abraham rogatu sare duxit agar. et sicut iacob ad rogatũ primarũ illarũ ancillas duxit sic et de alijs. nõ est aũt scriptũ: dixit dñs ad abraham audi vocem sare ingrediendo ad agar. ergo et c̃. ℭ 8°. quia quod nulla lege est prohibitum potest esse consuetudine licitum. istud aũt est huiusmodi. et tũc mos erat crimẽ nõ erat vt augustinus dicit. ℭ 9°. arguitur ab alijs q̄ ex pape dispẽsatione liceat alicui habere duas vxores simul. quia hoc esset omnino cõtra rõnem si quis diceret q̄ sicut papa dispensat in solẽni voto continẽtie propter bonum cõmune sicut dispensatum fuit cum quodã monacho de genere regis aragonũ vt contraheret propter defectũ heredis: sic dispensare potest vt princeps habens vxorem sterilem de qua non posset suscipere prolem: ea viuente et consentiente acciperet aliam. nec minus est contra ius naturale et diuinum non soluere votum q̄ pluralitas vxorum. quia et si vtrũq̄ cadat sub precepto: nõ tamen indispensabiliter. ℭ Contra secundã conclusionem arguit scotus probando q̄ ratio non valet assignata cur votum solẽne impediat matrimonium plusq̄ votum simplex: quia. scilicet per votum solemne dat aliquis ius in se et c̃. quia licet illa ratio sit probabilis: tamen habet instantiam. quia vouens in voto priuato dat corpus suũ deo quãtum

ad actum voti. ergo non possꝫ postea dare corpꝰ suum coniugi ad actũ ꝯtrariũ. non enim minꝰ transfert a se illud qđ dat imediate deo ꝙ̃ si mediante homine vicario. Si dicat ꝙ deꝰ noluit vti potestate corporis imediate sibi dati vt simpliciter datio sequens ad cõiugiũ nulla esset: voluit autẽ sic esse de datione sibi facta mediãte homine. sed hoc nõ valet. qꝛ scriptura nõ exprimit illaꝫ voluntatem dei nec illã volũtateꝫ eiꝰ. Nec valet si dicat ꝙ vouẽs solẽniter mittit in possessionẽ illũ cui vouit: nõ autem vouẽs ꝑuate sed quasi ꝓmittit. sed contra qꝛ omnia intrĩseca voto vt respicit actũ voluntatis per quẽ obligat se vouẽdo ⁊ trãsfert dominiũ suũ in alterũ. qꝛ ꝑ solã volũtatẽ est dñs. et trãsfert dominiũ oĩa in quãtũ illa sunt equalia hinc inde. ergo non magis est datio hic ꝙ̃ ibi vel sola ꝓmissio hic ꝙ̃ ibi. ¶ Cõtra tertiã cõclusionẽ arguit aureolus impugnãdo quoddã dictũ ibidẽ contẽtum in virtute vel saltẽ apparenter. s. ꝙ papa vel ecclesia non põt votũ solẽne continẽtie relaxare. et arguit sic. quia votũ non esset actus latrie nisi sit rõnabiliter et licite factuꝫ. non põt ergo interpretatio voti vergere in preiudiciuꝫ cõmunitatis vel salutis vouẽtis. et si votũ ꝓpter talẽ rationẽ non tenet: ex eadẽ causa põt votũ cõmutari sicut votum peregrinationis in votũ religionis. sed hoc nõ debet fieri ꝑpa auctoritate: ꝫ ad illũ ꝑtinet cõmutatio ad quẽ ꝑtinet interpretari quid sit maiꝰ vel minus bonũ cuiusmodi est papa vel prelatꝰ. et ratio est quia in voto est obligatio ⁊ cõtractꝰ inter deũ et homines. cõmutatio ergo debet fieri de cõsensu cuiuslibet partis. locũ autẽ partis dei tenet dei vicarius papa et prelatus in ordine ad suũ subditum. ¶ 2ᵒ. quia frequẽter factũ est ꝙ talis dispensatio est ꝓpter maiꝰ bonũ. qꝛ maius bonũ est pax christianitatis vel ꝓmotio fidei et similia q̃ consequuntur quãdoqꝫ ex istis dispẽsationibus: ꝙ̃ cõtinentia cuiuscũqꝫ. nã ꝯtinẽtia nõ habet bonitateꝫ ex se sed ex circũstãtia: quia ex cõtinẽtia intellectꝰ vigoratur ad contẽplationẽ veritatis ⁊ diuinoꝝ. item quia cõtinentia est bonũ priuatũ quod non est tantũ bonũ sicut bonũ cõmune. hec ille. ¶ 3ᵒ. ad idem arguit durandus. quia huic dispensationi nõ obstat nisi excellentia materie si non posset fieri recompensatio: vel solemnitas adhibita. sed neutrum istorum potest obstare. ergo et c̃. minor ꝓbatur quo ad vtrãqꝫ partem. et quidẽ ꝙ ꝑmũꝫ non obstet ostenditur. fuerunt enim quidaꝫ dicẽtes ꝙ in voto continentie non potest dispensari ꝓpter excellentiam materie. quia omnis dispensatio in voto requirit compensationem. sed continentia non põt per bonum aliquod compensari ꝫm illud quod habetur Eccle. 26. non est digna ponderatio anime cõtinentis: et quia per eam triũphat homo de hoste domestico: et ꝑfectiꝰ cõformatur homo xp̃o quantũ ad puritatẽ mentis et corporis. ergo in voto continẽtie non põt dispẽsari ꝓpter defectuꝫ cõpensationis. sed istud nõ valet. quia virginitas vel continentia non est aliquid bonũ ꝫm se sed solũ medicina contra impedientia liberaꝫ contemplationem diuinorũ q̃ remouet. ad hoc enĩꝫ ordinat vt patet per apostolum Corin. 7ᵒ. ex hoc sic arguitur. finis est melior his que sunt ad finem. sed contemplatio est finis virginitatis vel continentie. ergo est aliquid melius vtroqꝫ. ergo cum possit dispensari in voto cõtemplationis vel orationis non obstante eiꝰ dignitate: fortiori ratione potest dispensari in voto continentie. Nec obstat quod dicit ꝙ non est digna et c̃. quia hoc est verum de bonis exterioribꝰ vel corporalibus pertinentibus ad priuatã ꝑsonaꝫ. sed bonum spũale vel bonuꝫ cõmune gentis vel regni preponderat bono continentie. magis etiã conformamur deo per bonũ contemplationis qđ pertinet ad animã ꝙ̃ per bonũ continẽtie qđ ꝑtinet ad corpus. patet ergo prima pars minoris ꝙ votũ continentie non est idispensabile rõne materie. Quod aũt non sit indispensabile ratione solẽnitatis quod fuit secunda pars minoris probat. vbi sciendum ꝙ quidã dicunt ꝙ tale votũ est ĩdispensabile ratione solẽnitatis. quia sicut habetur Leuitici vltimo: quod semel sanctificatum est domino non potest in alios vsus cõmutari. sed ꝑ solemne votum continentie saltem in religionis ꝓfessione et sacri ordinis susceptione: sanctificatur quis domino: et semel sanctificatꝰ semper manet sanctificatus. ergo non põt deputari ad alios vsus et maxime contrarios vt est vsus matrimonij. maior patet ex auctoritate allegata. minoreꝫ declarant quantũ ad vtrãqꝫ sui partem. quia solẽnitas adhibetur vnicuiqꝫ rei ꝫm illius rei conditionem. sicut solẽnitas militie consistit in apparatu equorum et armorum et concursu militum qꝛ hoc militie congruit. et solẽnitas nuptiarum consistit in ornatu sponsi et sponse et conuentu amicorum que nuptijs congruant. et similiter cuꝫ votum sit promissio deo facta: solẽnitas voti accipitur ꝫm illud spirituale quod ad deum pertinet. s. ꝫm aliquam specialem benedictionem vel consecrationem: quorum vtrũqꝫ fit in professione certe regule et sacri ordinis susceptione. sic autẽ consecratus nũquaꝫ consecrationem amittit quãdiu manet quia in rebus inanimatis ideꝫ patet. calix enĩ semel cõsecratus quãdiu manet integer semꝑ

remanet consecrat⁹: nec est in ptāte prelati cuiuscūq; q̄ semel cōsecratū desinat esse cōsecratuz. et sic patet minor ꝑ vtraq; parte. sequit̃ ergo cōclusio. s. q̄ cōsecratus dn̄o ꝑ solēne votum continentie non pōt ꝑ quēcūq; prelatuz ad vsus matrimonij deputari. hoc tamē interest vt isti dicunt inter solēnitatē voti ꝑ susceptionē sacri ordinis et ꝑ pfessionem religionis. quia solēnitati ordinis non est annexū votum cōtinentie essentialiter sed solum ex statuto ecclesie q̄ votuz continētie se habz ad eam accidentaliter et ecōtra. et ideo in tali voto pōt dispēsari per ecclesiam nō obstante consecratione cui non cōiungit̃ votum ꝑse. sed votum cōtinentie essentiale est statui religionis ꝑ quem homo totaliter renūciat seculo dei seruitio mācipatus. qd̄ non pōt stare simul cuz matrimonio in quo incumbit necessitas ꝓcurande vxoris et prolis et familie et rerū que ad hoc requirunt̃. ꝛ ideo cōsecratio q̄ fit in ꝓfessione religionis habet essētialiter annexū votū continentie. ꝓpter qd̄ sicut non pōt fieri q̄ semel consecrat⁹ deo per ꝓfessionem religionis nō maneat consecratus: sic nō potest fieri q̄ post votuz cōtinentie tali benedictione consecratū ꝓfessus possit transferri ad contrarium actū matrimonij. sed quicq̄d sit de ista conclusione: ratio tamē ista nō cogit. Quod eni dicitur in maiori q̄ illud qd̄ semel est dn̄o cōsecratuz non pōt in alios vsus cōmutari: verū est passim ꝛ indifferenter: potest tamē in casu pro magna necessitate. vn̄ de dauid et qui cum eo erāt comederunt panes domino consecratos nec peccauerūt quia necessitas excusauit eos vt habet̃ p° Reguz 21. et hodie si quis laicus periculose sitiret nec haberet cum quo biberet nisi cum calice consecrato non peccaret si in eo biberet. et si in talibus excusat necessitas personalis: fortiori ratione vtilitas cōmunis. et similiter videretur dicendum in ꝓposito q̄ consecratus domino per votum continentie solēnizatum: posset dispensatiue tradi ad matrimonium ꝓpter bonū cōmune. Quod etiaz dicitur in minori q̄ propter solēne votum continētie consecratur quis domino: posset dici q̄ illa cōsecratio que fit in sacri ordinis susceptione et ꝓfessione religionis omnino per accidens se habet ad votum continentie. et hoc ipsi concedunt de cōsecratione que est in susceptione sacri ordinis. Idē etiam videtur de benedictione que est in ꝓfessione religionis. quia ad professionez nulla benedictio ex necessitate requiritur: sed solum emissio voti in manu prelati et que si nulla attenderetur benedictio vera esset professio et q̄ obligaret apud deum et homines sicut habita benedictione. quemadmodum dicitur de eo qui manet in religione anno ꝓbationis transacto qui reputatur vere professus absq; benedictione aliqua. quando etiam benedictio additur: illa magis respicit bonum vel votum obedientie q̄z continentie qz est benedictio habitus qui est signum q̄ deferentes similem habitum viuunt in simili obedientia. propter quod videtur q̄ sicut potest dispensari in voto continentie solēnizato per susceptionez sacri ordinis: ita quando solemnizat̃ per professionem religionis. ¶ 2°. ad idem. q̄ enim solēnizatio voti non obstet quin tale sit dispensabile: patet considerando quid solēnitas addat ad votū. addit enim solum quandam perfectionem accidentalem. sicut enim in sacramentis et ceteris rebus differunt ea que sunt de necessitate ab his que sunt de solēnitate: ita in votis. vtrobiq; enim res est perfecta essentialiter exclusa solēnitate. ita q̄ solēnitas non addit nisi quendam decorem accidentalē. cum ergo votum sit essentialiter quedaz promissio ac per hoc quedam obligatio: quicq̄d obligationis est in voto: totum est ibi exclusa solemnitate. est autem in voto duplex obligatio. vna solius promissionis post quaz res non debz alteri tradi: et hec sola est in voto simplici. alia est promissionis et traditionis rei promisse post quā res non potest alteri tradi cum primus iam sit adeptus dominiuz rei: et hec est in voto perfecto. essentialiter enim perficitur votum cum sit q̄daz promissio: in hoc q̄ res promissa tradit̃. et ex hoc habet votum q̄ dirimat matrimonium iam contractum etsi nulla solemnitas additur. que quando additur nihil obligationis addit sed solū quēdam decorem. ex quo sic potest argui. illud sine q̄ votum est essentialiter perfectuz nec addit voto aliquam obligationem: non impedit quin in voto possit fieri dispensatio. sed solēnitas voti ē huiusmodi vt declaratum est. ergo non impedit quī in voto continentie quantūcūq; solēnizato possit dispensari. ¶ 4°. ad principale arguitur. quia ꝭm bernardum: quod pro charitate institutum ē contra charitatem non debet militare. sed si non posset dispensari in solēni voto continentie: tunc aliquando militaret contra charitatez. sicut quādo pro dispensatione pax vnius regni posset acquiri. ergo in tali casu posset dispensari. ¶ 5°. arguit petrus de palude probando q̄ papa possit dispensare in solēni voto religionis. quia qua ratione obligatio ad actum matrimonialem non ē essentialis matrimonio: eadem ratione obligari ad castitatem non est essentiale ad religionem. sed sicut in matrimonio est ipse contractus tran-

fiens ex quo causatur vinculum quod est essētia-
le matrimonio ad quod cōsequitur obligatio ad
reddendum debitū et ius petendi quasi actio. sic
in religione est ipsa professio quasi contractus fa-
cti transiens ex qua innascitur vinculum ad ipsam
religionem. per quod quādiu viuit dicitur religio
sus talis religionis sicut coniux talis coniugis. ni-
si φ vinculum matrimoniale est quedaz vera res
absoluta vel respectiua sicut character et ornat⁹
in alijs sacramentis. vinculū autez religionis nō
est res sed relatio rationis sicut esse consecratum
in calice vel altari. Item ipsam essentiam religio
nis consequitur obligatio ad actus religiōis etiā
positiuos vt est obedire: et priuatiuos vt est non
habere propriū et non vti coniugio. sicut obliga-
tio ad actum coniugij sequit̄ vinculū coniugij. ni
si φ in matrimonio obligatio est firmata de iure
diuino: non solū fm se sed fm φ est accessoria sa-
cramenti a deo instituti. sed obligatio ad ea que
sunt religionis est quidem d iure diuino fm se q:
dicit: vouete et reddite dn̄o deo vestro. et nō ra-
tione eius quod sequit̄ quod nō est sacramentuz
sed quedā cōsecratio ab homine adinuēta. sicut
nō vti calice ad vsus pphanos fm se supposita cō
secratione est d iure diuino quia phibet sancta p
phanari: sed nō ratione consecrationis q̄ est per
hominē. ita φ sicut papa pōt dispēsare vt calix vē
datur etiam nō conflatus: sic et φ monachus ma
nens monach⁹ vxoretur. quia supra votum sim-
plex non fit per professionem nisi quod est positi-
uum. sed in voto simplici pōt papa dispensare. er
go et in isto ratione voti. sed obligationē put est
ex sacramento ecclesie pōt ipse remittere. ergo et
totalem. ❡6°. φ papa possit dispēsare in voto cō
tinentie solēnizato per pfessionē sic φ matrimo-
nium postea contractū teneat: arguit. quia papa
statuit illud quod ipse cum vult destituit. vnde si-
cut pōt facere φ matrimoniū teneat in gradu ab
ecclesia phibito: ita et φ teneat post pfessionem
cui⁹ solēnitas est p ecclesiam instituta que facit ta
les psonas inhabiles. non enī substantia voti fa-
cit psonam illegitimā q̄ est a iure naturali vel diui
no: sed solēnitas q̄ est p ecclesiā. et pōt esse suffici-
ens causa dispensandi vt sarracen⁹ rex cum tota
terra pmittat cōuersionē si sanctimonialis sibi de
tur cuius amore captus est. sicut iacob cōsensit da
re dinam filio regis sichē alienigene pter circum
cisionem. aut si regina concupiscēs monachum si-
militer. sic enim moyses duxit vxorē ethiopissam
alienigenā. et φ hoc possit licere patet. quia papa
licet non possit facere φ pfessus non fuerit profes
sus: potest tamen facere φ non sit obligatus reli-
gioni nec ad vota religionis. quia in omni obliga
tione intelligitur auctoritas pape excepta. sicut
non potest facere φ calix non fuerit consecratus
sed bene potest ipsum deordinare ab hoc qđ p cō
secrationem erat dedicatus: vt si prohibeat φ cū
calice sancti dionisij non celebretur in memoriaz
et reuerentiam illius. vnde non erit monachus
obligatus ad castitatem si papa irritat obligatio
nem tanq̄ ecclesie cōtrariam et maioris boni im
pedimentum. et per consequens poterit contra-
here. et sic de alijs votis: sicut fecit regi aragonuz
prius monacho quez propter defectum heredis
compulit exire monasterium et ad matrimoniū
contrahendum. qui vxoratus fuit liberatus a vo
to castitatis. vnde nec post mortem vxoris tene
batur continere et paupertatem habere: vnde fi
lios heredes habuit. nec per consequens obedi-
re: quia non potest tolli vnum d essentialibus qui
tollantur alia fm quosdaz. vnde φ ipse vxorem im
pregnata redijt ad monasterium: fuit perfectio-
nis. et fm hoc potest dici ad decretalem φ veruz
est φ quādiu obligatus est regule: non potest si-
bi dari licentia quia castitas est sibi āiexa. vnde
cum monachus fit episcopus non habet propriū
nec potest testari nisi de priuilegio speciali: nec ē
liberatus ab obedientia. vnde si resignās episco-
patū redeat ad claustrū: tenetur obedire sine no
ua professione. sicut patet in raymūdo qui postq̄
resignauit: inuitus factus est magister ordinis. p
hoc etiam patet φ papa potest de regularibus fa
cere seculares. ❡7°. probat φ papa potest sim-
pliciter facere d monacho non monachum. quia
esse monachum essentialiter est esse obligatū ad
tria vota per talem modum profitendi. licet au-
tem papa non possit facere φ iste non fuerit sic o-
bligatus quia nec deus posset: potest tamen face
re φ qui sic fuit obligatus: non plus sit obligatus.
quia aut hoc prohibet votum vel ius diuinū aut
statutū humanuz. non primū: quia in voto vt vo
tum est papa potest dispensare. nec etiam statu-
tum humanū: quia omne statutum iuris positiui
amouere potest. sicut ergo papa potest facere φ
religiosus non sit obligatus ad paupertatem aut
castitatez vel obedientiam quia licet ista vota di-
cantur substantialia religionis plusq̄ alia ex hoc
φ sine istis nō est religio que posset esse sine alijs:
nihilominus tamen quando in regula et statutis
continentur alia sicut ista: eque sunt essentialia re
ligioni illa sicut ista. alias vna religio non differ-
ret essentialiter ab alia: cum omnis religio conti-
neat ista tria et multe equaliter. qua ergo ratio-
ne papa potest dispēsare in illis: ita et in istis. istis

autem tribus amotis non stat religio. ergo papa
potest facere de monacho non monachuz. Si di-
catur ꝙ ratio non valet: quia aliquis prelat⁹ dis-
pensat in silentio qui nõ dispensat in castitate: di-
cendum ꝙ hoc nõ valet: quia illa dispensatio est
ſm regulam sibi cõmissam et non ista. papa vero
dispensat nõ quia cõmittitur sibi in regula: sed in
re suo tanquã ille in cuius preiudiciũ nihil potu-
it promitti. et qua ratione papa põt dispensare i
omnibus essentialibus eiusdẽ: fortiori ratione in
vno vel duobus. sed verũ est ꝙ tunc non manet
monachus si aut ab omnib⁹ vel aliquib⁹ absolua-
tur: q2 tria illa sunt de essentia monachatus. ¶ 8°
arguit. quia rationes pro parte opposita et instan
tie contra predicta non valẽt. ꝙ enim in voto cõ
tinentie solẽnizato ꝑ professionẽ religionis papa
non possit dispẽsare: arguũt aliqui quadrupliciẽ.
Primo quia abdicatio ꝓprietatis et custodia ca-
stitatis adeo sunt ãnexa regule monachali vt cõ-
tra eam nec sũm⁹ pontifex valeat licẽtiam indul-
gere. extra de statu monachali cũ ad monasteriũ
in fine. Secundo q2 cõsecrata: perpetuo durãt cõ
secrata quãdiu et ille res. Tertio quia papa non
potest dispẽsare in matrimonio non consumato.
sed ꝓfessio soluit matrimoniũ non cõsumatum. ⁊
sic est fortius vinculũ et per consequẽs minus dis-
pensabile. Quarto quia si papa posset in solemni
voto continẽtie dispensare: tunc iste cũ quo dispẽ
saret: posset licite ad seculũ reuerti et contrahere
matrimoniũ. sed ponam⁹ ꝙ intrasset religionem
post matrimoniũ initiatũ ⁊ nõ consumatuz et co
ꝓfesso vxor ei⁹ cõtraxisset cũ alio: tunc sequeretẽ ꝙ
aliquis viuente vxore legitima posset cuz alia cõ-
trahere. hoc autẽ nõ videtur. quare et c̃. Sed iste
instantie nõ valent. nõ quidem prima: quia dicitẽ
ꝙ papa nõ posset dispensare sed irritare vel non
põt dispensare quãdiu ille manet monach⁹ quia
essentialiter est hoc illi annexũ. sed papa põt face
re de monacho non monachũ. Similiter nec se-
cunda valet. quia dicitẽ ꝙ solẽnitas voti ꝑiur diri-
mit matrimoniũ post contractũ: quo ad istũ effe-
ctũ est per ecclesiã que statuit tales ꝑsonas inha-
biles. et sic debet intelligi illud de voto caplo p°
li. 6. alias falsum essꝫ si intelligeret ꝙ essentia sua
esset per ecclesiam: cũ sacer ordo q̃ est verũ sacrꝫ
nõ sit ꝑ ecclesiam. sed ꝙ irritet matrimoniũ est an
nexũ vtriqꝫ ex statuto ecclesie et nõ de iure natu-
rali quo solũ pater et mater sunt inhabiles. nec d̃
lege diuina. licet autem non possit fieri quin cõse-
cratum fuerit consecratũ: potest tamen fieri ꝙ ex
consecratione non consequatẽ illud quod ex solo
statuto ecclesie ipsum consequitur. cuiusmodi est
esse inhabilẽ ad matrimoniũ. Ulterius tertia istã
tia non valet. quia dicitur ꝙ professio soluit vin-
culum matrimonij non cõsumati: non ex statuto
ecclesie sed ex hoc ꝙ est mors ciuilis. vnde profi
teri vitam heremiticam: soluit matrimonium si-
cut profiteri vitam cenobiticã. potest autẽ papa
dispẽsare in morte ciuili quia põt heremitã coge-
re ad episcopatũ redire. ideo ⁊ c̃. Item q2 in mor
te ciuili non est aliquod reale amouendũ sicut est
in matrimonio. ideo ex statuto dei est ꝙ mors ci-
uilis que est dispẽsabilis per hominẽ: tollat matri
moniũ dispẽsabile per hominem. Deniqꝫ quarta
non valet. quia dicitur ꝙ sicut non est inconueni-
ens post matrimoniũ consumatuz alterum mori
et sic matrimoniuz solui et nihilomin⁹ si mortuus
suscitaretur posset contrahere cum alia prima vi-
uente: sic non est inconueniẽs ꝙ post matrimoni-
um initiatũ: per ingressum religionis et per mor
tem spũalem solutum: si religiosus per dispensa-
tionem suscitetur ad vitam ciuilẽ ꝙ contrahat cũ
alia prima viuente. nec propter hoc habet plures
vxores sed vnam tñ quia cum prima fuit solutũ
matrimonium. hec petrus d̃ palude. ¶ 9°. ad idẽ
arguit godofredus. 11°. quodlibet. q. 17ª. dicens
ꝙ ad reformationem pacis vbi immineret pericu-
lum vel perturbatio ecclesie vel in aliquo tali ca-
su: potest dispensari in tali voto. quia si non possꝫ
aut hoc est quia non potest recompensari ꝑ eque
bonum vel melius: aut propter votum: aut ꝓpẽ
solemnitatem voti. sed nullum istorum impedit.
primuz non: quia virginitas vel continentia mo-
nachalis non est de essentia virtutis continentie
sed est quidam gradus accidentalis supadditus.
sicut abstinere a carnibus non ẽ de essentia ei⁹ in
quo principaliter consistit virtus abstinentie: sed
est quoddã accidẽtale additũ. ꝓpter quod casti
tas ioãnis non prefertur matrimonio abrahe. vi
tare aũt periculum discordie ex qua possit cõtur-
bari pax ecclesie et reformare pacem in tali casu ẽ
satis mai⁹ bonum q̃ꝫ illud accidẽtale supadditũ
super bonum continẽtie coniugalis. bonũ enĩ cõ-
mune melius est et diuinius q̃ꝫ bonum singularis
ꝑsone: ꝙ oportet adeo actus maioris ꝑfectionis
de se intermittere. s. actus vite contemplatiue vt
exerceantur actus minus perfecti. s. actus vite a-
ctiue propter bonum cõmune. Nec est cõtra hoc
quod dicitur Ecclesiastici. 26°. non est digna põ
deratio continentis anime. tum quia ibi non ac-
cipitur continentia pro speciali virtute sed ꝓ om
ni. tum quia matrimonium non tollit bonum cõ-
tinentie simpliciter: sed tantũ quantum ad illum
gradum accidentalem. Secundum etiam nõ im-

pedit.s.obligatio voti.quia votum fatuū nō obli
gat.ꝫ si aliquis sic voueret seruare aliquid ꝙ si to-
tus mundus periret nō dimitteret:fatuū esset.er-
go nō obligaret tale votum . sufficit enim ꝙ ꝑpt
propriū cōmodū vel ꝑpria sponte:non intendat
quod vouit mutare. ille etiā cuius ē discernere in
quo casu expedit seruare votū:pōt in dispēsatio-
ne voti:extra ꝺ iureiurādo venientes. Tertiū etiā
non impedit.s.solēnizatio. ꝑmo quia omne illud
quod ex statuto ecclesie habet vigorē:per ecclesi-
am pōt mutari et in eo papa pōt dispensare.sed
omnes solēnizationes et oēs religiones super-
addite religioni xpiane habēt vigorē ex cōfirma
tione ecclesie. ergo et ꝛc. sicut enim cōtinentia an-
nexa ordini sacro est ex statuto ecclesie : ita etiaꝫ
dicta solēnizatio. propter quod ita pōt dispensa-
ri in vno sicut in alio.Secundo quia nulla sancti-
ficatio cuiuslibet religionis ab homine cōficte: de
bet preiudicare religioni christiane in qua impri-
mitur aliquid idelebile ī anima.sed si talis sancti
ficatio impediret matrimoniū per quod tolleret̃
perturbatio ecclesie et religionis xpiane: tūc pre-
iudicaret religioni christiane . ergo et ꝛc. Tertio
quia sanctificatio qua aliquid deputat̃ cultui diui
no licet repugnet actibus cōtrarijs.s. inhonestis
et vitiosis:non tamē repugnat actibus honestis ī
casu necessitatis exercendis: licet sint simpliciter
minus boni ꝙ̄ actus religionis.s.actus contēpla-
tionis. sicut patet ꝙ episcopi ꝑpter necessitatem
cōmunitatis tenent̃ intermittere actus contēpla
tionis vt vacent actibus vite actiue.et religiosus
in necessitate patris teneretur itermittere obser-
uantias religionis propter laborē manuū ad sub
ueniendū patri.sed actus matrimonij sunt actus
honesti licet non sint ita boni sicut actus religio-
sorum simpliciter loquēdo: tamē in casu tante ne
cessitatis essent magis boni et magis necessarij ꝙ̄
actus religiosorum . ergo sanctificatio religionis nō
impedit quin in aliquo casu tāte necessitatis pos-
set dispēsari cū religioso ꝙ matrimoniuꝫ contra-
hat . decretalis autē illa de statu monachorum cum
ad monasteriū:non dicit impossibilitatem sed no
tat difficultatem. sicut dicitur nō posse fieri qꝺ nō
sine magna causa pōt fieri.hec ille.¶10.ad idem
arguit henricus. 5°.quodlibet.q.27.quod inqͥt
alij dicunt ꝙ semel sanctificatum deo non pōt in
alios vsus mutari vt dicitur Leuitici vltimo : qꝛ
non pōt fieri vt sanctificatū sanctificationeꝫ amit
tat vt patet in calice.solemnitas autem voti con
sistit in quadā consecratione qua anima deo san-
ctificatur ꝛ ideo non potest non esse sanctificata.
sicut semel factus sacerdos non potest nō esse sa-

cerdos.et sic papa in voto continētie dispensare
non potest nisi quando est accidentaliter ānexa
voto vt patet in sacro ordine. tunc eniꝫ papa po
test dispensare. non aūt quādo essentialiter ē an-
nexa vt in voto religionis.hoc inquā non valet.
quia sanctificatum non pōt mutari in alios vsus
contrarios per dispensationē. pōt tamen mutari
in vsum magis proficuū in quo virtute saluat vo-
tum . vt si vrgente necessitate lapides altaris in
alium vsum conuerterent̃.nec est differentia siue
essētialiter siue accidētaliter sit ānexa voto . quia
qualitercūqꝫ quis obliget se voto vel iuramento
semper itelligitur excepta auctoritas superioris
vt extra de iureiurando venientes . Sciendum tñ
ꝙ in malo quod auertit a fine vt est peccatū mor
tale vel retrahit vt est veniale:non cadit dispen-
satio nec dei nec hominis.quia sicut deus i se pec-
care non potest:ita nec creaturā a se auertere nec
retrahere. aliud autēꝫ est malum quia est occasio
mali vt est vsus diuitiarum et temporaliū . super
quo malo cauendo inducta sunt statuta legis po
sitiua.quorum quedam sunt imediate a deo vt sacra
menta et alia que ꝑtinent ad credenda : et in tali
bus solus deus dispensat.alia sunt instituta ꝑ ho-
minem:et illa habēt dispensationē pro loco et tē
pore. et ideo quia viuere ī matrimonio vel extra
habere temporalia vel non : sunt ab institutione
humana nec contrariant̃ iuri diuino vel naturali
in talibꝰ potest dispensare. imo debet cum videt
hoc esse bonuꝫ reipublice.hec ille in forma.¶Cō
tra quartam ꝯclusionē arguit scotus probādo ꝙ
non ideo matrimoniuꝫ impeditur ꝑ sacros ordi-
nes quia habent ānexum votū continentie.quia
id votum aut sit ānexum ꝙ illud vouet suscipiēs
aut tantūmodo quia ex ꝑcepto ecclesie est q̄si an
nexum quia tenerẽt seruare ac si voueret. non ꝑ-
mo modo: quia nullus vouens vouet nolitum.ꝫ
iste suscipiens ordinem sacrum explicite habet in
voluntate non continere vt est possibile. ergo ip
se non vouet continentiam . Si dicas ꝙ vouet in
facto quod facit in suscipiendo ordinem quia an-
tiqui patres latius vouerunt et iste suscipit simile
signum:contra. nullus tenetur ex voto ad votuꝫ
factum ab alio si habet votum contrarium. prete
rea suscipiunt orientales idem signum: et tamen
sine voto castitatis.Si secundo modo : ergo con
trahens simpliciter contrahit.probatur extra de
matrimonio contra interdictum ecclesie contra-
cto ex litteris. licet contra interdictum trāsire ad
secunda vota non debuerit:non est conueniēs vt
hoc sacramentū coniugij dissoluatur . alia tamen
penitentia debet ei imponi quia cōtra ꝑhibitio-

nem ecclesie hoc fecerunt. ergo si tantūmodo est annexum votum continentie ordini sacro ex precepto ecclesie: sequitur q non simpliciter illegitimat ad contrahendum. vniuersaliter enim in iure statutum hoc fieri prohibens: non illegitimat nisi contineat talem sententiam: si contractū fuerit dirimatur: vel si copulati fuerint non sunt aliqualiter copulandi. hec ille.

Quantuȝ ad tertium articulū primo notandum est prout. S. Tho. ōdnat supra distin. 26. q. pª. arti. pº. ad pmū. q natura hominis ad aliquid inclinat dupliciter. vno modo quia est conueniens nature generis: et hoc est cōmune omnibus aialibus cum quibus conuenit in natura generis. alio modo natura hois inclinat ad aliquid qꝛ est conueniens nature specifice per differētiam essētialē qua fm pħm species humana abūdat a genere i. quantū. s. est rationalis. et vtroq; istoꝝ modoꝝū natura hois inclinat ad matrimoniū. nō sicut ad id quod ē necessariū ad pfectionē cuiuslibet hois qꝛ talis inclinatio quēlibet obligaret eo q naturales pfectiōes oib⁹ sunt cōmunes ꝓut. S. Tho. ibi notat. ar. 2. in coꝛ. sed sicut ad id qꝺ ē necessariū ad pfectionē multitudinis seu cōmūitatis. nō tn̄ vtroq; modo īclinat natura hois ad matrimoniū equaliter nec fm idē. cū eni matrimoniū ꝓut pħs docet. 8º. ethi. hēat ꝓ fine pzincipali filioꝛum ꝓcreationē et educationē: ꝓ fine vero secūdario habeat mutuū obsequiū sibi a cōiugib⁹ in reb⁹ domesticis impēsum: eo q ad humanā vitā quedaȝ opa sunt cōperētia viris et q̄dā mulierib⁹: natura humana fm rōnem generis īclinat ad matrimoniū quantū ad pncipalē finē qui est filioꝛū ꝓcreatio et educatio. fm rōnem vero specificā inclinat ad matrimoniū quātū ad finē secūdariū q̄ est mutuū obsequiū siue operū cōmunicatio q̄ necessaria sunt ad vitaȝ. Neq; obstat q homo in natura generis cōueniat cū ceteris animalib⁹ in quib⁹ natura non inclinat ad matrimoniū quāuis inclinet ad filioꝝ ꝓcreationeȝ et educationem. qm̄ vt. S. Tho. loco pmo allegato tāgit: et magis expresse in questionib⁹ de potētia dei. q. 2. ar. 2. in coꝛ. natura cōmunis vt generis aliquē modū et aliquaȝ pfectionē accipit ex ꝓpꝛijs speciei in qua continet̄ quod sibi non cōpetit fm rōnem generis. vnde i hoie aialitas pfectioꝛ est q̄ȝ in brutis aialibus. ac ꝓ hoc ⁊ actio q̄ debetur nature animalis: perfectioꝛ est in homine q̄ȝ in alijs aialibus. est eni in homie fm q cōpetit pꝛīcipijs speciei humane. ex quo fit vt homo pfectius habeat actū virtutis imaginatiue q̄ȝ reliqua aialia fm q competit eius rōnalitati. nimirū igitur q natura generis in hoie inclinat ad matrimoniū nō in alijs aialibus. matrimoniū enim nō solū dicit cōiunctionē maris et femine ad filioꝝ ꝓcreationē et educationē: sed et ad instructionē in moꝛib⁹. importat etiā coniugale vinculuȝ consensu et pactione vtriusq; causatū qꝺ in alijs animalib⁹ nō inuenit̄. et inde est q tanquaȝ cōtractus inter hoies dūtaxat existēs: diffinit̄ q ē viri et mulieris coniunctio maritalis inter legitimas psonas indiuiduā vite cōsuetudinē retinentes. ¶ Confirmāt ea que supra dicta sunt de duplici fine matrimōij verba augustini i libꝛo de bono cōiugali caplo tertio sic dicentis. cur sit bonū coniugiū querit̄ merito. quod mihi nō videt̄ ꝓpter solā filioꝝ ꝓcreationē: sed ꝓpter ipsam etiā naturaleȝ in diuerso sexu societatē. alioquin nō iā diceretur coniugiū in senibus: presertim si vel amisissent filios vel minime genuissent. nunc vero in bono licet annoso cōiugio ⁊ si emarcuit ardoꝛ etatis inter masculū et feminā: viget tamē oꝛdo charitatis inter maritum et vxoꝛē. ¶ Ex quib⁹ inferimus q siue aliquid repugnet matrimonio quātū ad pncipalē eius finē siue quantū ad finē secundariū: cōtra naturā hois et cōtra eius naturalē inclinationem dici debet. et ꝓ consequēs dispēsacio illi⁹ stāte matrimonio: ptinet ad nature cōditoꝛē et matrimonij institutoꝛē. nā eius solius est dispensare in lege: cuius est legē condere. vnde qꝛ pluralitas vxoꝛū simultanea et si non repugnet principali fini matrimonij: repugnat tamē fini secundario ꝓ eo q cōiugalis vita et mutuū coniugū obsequiuȝ fm operū cōmunicationē vix aut nūquā duci potest cū amoꝛe et pace ipsoꝝ sine quib⁹ vita matrimonialis grauis et difficilis reddit̄ et diu pmanere non posset: cōsequēs est q nūquaȝ licitum fuit vnū virum plures habere vxoꝛes nisi dispensante nature auctoꝛe q̄ preter et supra naturales rerum inclinationes: mouere et oꝛdinare res cōditas pōt. Est ad hoc et specialis ratio qꝛ ex diuina institutione coniunctio matrimonialis est vnius ad vnam tātūmodo fm illud gene. 2. ꝓpt̄ hāc relinquet homo patrem et matrem et adherebit vxoꝛi sue et erunt duo in carne vna. vbi nō dictū est vxoꝛibus sed vxoꝛi vt interlinearis dicit. et erunt duo non plures. sequitur ergo q dispēsatio ad plres vxoꝛes: ex sola dei auctoꝛitate eē possit. Unde. S. Tho. in hac distin. 33ª. q. pª. arti. 2. in coꝛ. lex inquit de vnitate vxoꝛis: non est humanitus sed diuinitus instituta. nec vnquā verbo aut litteris tradita: sed coꝛdi impressa sicut et alia q̄

ad legem nature qualitercūqȝ pertinent. et ideo in hoc a solo deo dispensatio fieri potuit per inspirationē internaȝ. que quidē principaliter sanctis patrib⁹ facta est et p eoꝝ exēplum ad alios ē deriuata eo tempore quo oportebat predictū nature preceptuȝ pretermitti vt maior esset multiplicatio plis ad cultum dei educāde. Huic sententie fauet quod chrisostom⁹ dicit in homelia Mathei 19. inquit enim. non solum aūt ex modo creationis: sed etiā ex modo legislationis mōstrauit quoniā vnum oportet vni cōiūgi et nūquā rescindi. vnde sequitur et dicit. propter hoc relinquet homo patrē et matrē et adherebit vxori sue. Et hoc nō iam pro opinione tenendū putam⁹: sed pro veritate in caplo gaudemus de diuortijs diffinita. vbi innocenti⁹ tertius sic dicit. neqȝ vlli vnquaȝ licuit insimul plures vxores habere: nisi cui fuit diuina reuelatione concessum.

**Secundo** Notandum est φ sicut apparet ex supra dictis matrimoniuȝ non soluȝ est ex institutione diuina inquantū est sacrm: sed etiā inquantū est in officium nature. vnde et cōsensus cōtrahentiuȝ non haberet vim efficiendi matrimonū q̄ȝ^m ad pp̄iaȝ et perfectam sui rōnem: nisi ppter efficaciā quam habet ex diuina institutione. et hoc expresse dicit S. Tho. sup̄ dis. 27. q. p̄^a. ar. 2. sub. ar. p̄^o. a d p̄^m. vinculum ergo ppetuū inter cōiuges et eius idissolubilitas per totā vitam q̄ consequit̄ naturam matrimonij: ex diuina est institutione tanquā ex causa prima et p̄ncipali. ex mutuo aūt consensu: ē sicut ex causa secundaria et instrumentali, put ibidem. S. Tho. docet. Falluntˀ igitur qui putāt solo consensu coniugatoꝝ posse matrimonium rescindi vel in eo dispensari q̄ȝ^m ad ipsius subalia: argumentantes φ vnūquodqȝ p illas causas dissoluitur p quas et constituitˀ. vnde q2 contractus matrimonij fit ex pari cōsensu viri et mulieris: videtˀ illis φ et ex eoꝝ mutuo consensu dissolui et in eo dispēsari possit. Certe motiuū istoꝝ vt ex premissis apparet est fallax. supponit enim hoc falsum φ matrimonium vim et efficaciā habeat ex solo cōiugatoꝝ cōsensu: quasi fuerit quidā human⁹ contractus cōtra verbuȝ dñi dicētis Mathei. 19. q̄s de⁹ coniūxit homo nō separet. vnde si motiuū illoꝝ valeret: posset etiā vxor de ɔsensu viri plures habere maritos quod est absurdū. pbatur illud. q2 vir et vxor q̄ȝ^m ad cōtractū matrimonij et ad vtriusqȝ cōsensum: ad paria iudicantˀ. et hanc rationē tangit inocenti⁹ in caplo preallegato gaudemus dicens. euidēter apparet pluralitatē in vtroqȝ sexu cum nō ad imparia iudicentˀ: circa matrimonium reprobandaȝ. ¶ Et ex his inferim⁹ φ quāuis ex licētia et ɔsuasu sare abrahā duxerit agar in secundam vxorē: factū fuisset illicitū et vterqȝ peccasset: nisi ex diuina dispēsatione facta p reuelationem abrahe: illud fuisset pbatum. et idipsuȝ tenēdum est de pluralitate vxoꝝ in ceteris antiqs patribus quos a peccato excusari oporteat. Neqȝ obstat φ talis dispēsatio in sacra scriptura non legatur. quoniā vt. S. Tho. dicit in hac dis. q. p̄^a. ar. 2. ad. 3^m. qualis est lex: talis debet esse dispēsatio legis. et quia lex nature nō est litteris scripta s̄ cordibus impressa: ppter hoc nō oportuit dispensationem eoꝝ que ad legē nature ptinent lege scripta dari: sed p internam inspirationē fieri. ¶ Sed contra ista obijci pōt. q2 vt augustin⁹ dicit in littera loquens d̄ pluribus vxorib⁹: quādo mos erat peccatum nō erat. vbi videtur φ ipsa cōsuetudo fecit esse licituȝ habere plures vxores. nō ergo id ascribendum est speciali dispēsationi diuine. Ad hanc obiectionem respōdet. S. Tho. in hac disti. 33. q. 2. ar. 2. sub. ar. 3. ad. 4^m. φ in illo v̄bo augustini mos nō ponitˀ pro cōsuetudine sed p actu honesto: s̄ȝ φ a more quis dicitˀ morigerat⁹ quia est bonoꝝ morum. vel sicut a more ph̄ia moralis nominatur. hec ille. et est sensus φ mens augustini fuit dicere φ quando mos erat idest quando a patribus illis fiebat qui honestis actibus morigerati erant: peccatum non erat plures habere vxores. ea scilicet ratione quia viri bonis moribus p̄diti: sine dei auctoritate ac concessione id non fecissent. nouerant profecto φ eius erat in lege dispensare cuius et legem condere. Neqȝ iste sensus repugnat his q̄ supra dixerat. S. Tho. q. p̄^a. arti. p̄^o. ad. p̄^m. vbi respondet ad ipsa eadem verba augustini capiendo morem pro cōsuetudine. nā ibi respondet ex abundanti etiam capiendo morem pro consuetudine ad sensum arguentis. quia nec in eo sensu argumentum militat contra conclusionem quā ibi. S. Doc. tenet. nam illa consuetudo habuit vim et originē ex diuina dispensatione primis sanctis patrib⁹ facta, per quoꝝ exempluȝ ad alios deriuata est, put. S. Tho. dicit infra. ar. 2. in coꝛ. in quibusiā obtinuit consuetudo p tempore q̄ oportuit prolē multiplicari ad cultū dei.

**Tertio** Notanduȝ est φ votū solēne cōtinētie dirimens matrimonium dupliciter solēnizatˀ. s. p sacri ordinis susceptionē: et p pfessionē in religione, put habetur in caplo vnico de voto et voti redēptione libro sexto. sed diuersimode: quia p pfessionē tacitam vel expressam alicui de religionibus approbatis: vouet profitens continētiam sicut aliqd de essentia

talis professionis. sunt enim tria hec vota. s. conti
nẽtie et obediẽtie ac paupertatis ita essentialia reli
gioni simpliciter: ꝙ in illis tota et ꝑfecta ratio re-
ligionis consistit: nec aliquo coꝝ deficiente stare
posset perfecta religio ꝓut. S. Tho. deducit. 2ª.
2ᵉ. q. 186. ar. 3. et. 4. et. 5. et. 6. Et opusc. 18. de ꝑ-
fectione vite spūalis in pluribus capitulis. Unde
eo ipso ꝙ quis ꝓfitet aliquã de religionibꝰ appro-
batis: vouet solẽniter continentiã obedientiã et
paupertatẽ in quibus essentialiter consistit religio.
ꝓinde illi modi viuendi in quibus hoies matrimo-
nio vtunt: nõ sunt simpliciter et absolute loquen-
do religiones: sed ſm quid inquantũ in aliq̃ par-
ticipãt quedã que ad statum religionis ꝑtinent, ꝓ
ut. S. Tho. notat. 2ª 2ᵉ. loco proxime allegato
. ar. 4. ad. 3ᵐ. per susceptionẽ vero sacri ordinis
vouet quis solẽniter cõtinentiã: non tanquã ali-
quid sacro ordini essentiale: sed tanquã aliqd ex
statuto ecclesie sibi annexũ. non enim repugnat
essentialiter matrimoniũ sacris ordinibus: nam
possunt actꝰ et officia sacroꝝ ordinũ licite et suffi-
cienter expleri ꝑ coniugatos sicut nunc in ecclesia
grecorũ obseruat: et ante romane ecclesie statu-
tum: in ecclesia latinoꝝ licitũ fuit. ¶ Ex quibꝰ infe
rimus ꝙ nõ est eadẽ ratio dispẽsandi in voto so-
lẽni cõtinentie ꝑ ꝓfessionẽ religionis solẽnizato: ꝛ
in voto cõtinentie solẽni ꝑ sacri ordinis susceptio
nem. nam dispẽsare in voto cõtinentie solemni cũ
eo qui ꝓfessus est aliquã de religionibus approba
tis vt. s. possit matrimoniũ cõtrahere: idem est ꝙ
facere de religioso simpliciter: nõ religiosum sim-
pliciter. ꝓbatur hoc. qm̃ vt premissum est votum
solẽne continẽtie sicut et obediẽtie et paupertatꝭ
est de essentia professionis in religione. vnde tria
vota continẽtie paupertatis et obedientie: essẽtia-
liter constituunt religiosum inq̃ᵐ est religiosus. si
cut ergo nulla res subsistere põt sine his q̃ ipsam
substãtialiter constituũt: ita nec religiosus absq̃
tribus votis prefatis põt vere religiosus mane-
re. Dispẽsare aũt in voto solẽni continẽtie cũ eo
qui ordinẽ sacrũ suscepit: nõ est dispensare in eo
quod est sacro ordini essentiale. ac per hoc nõ est
facere ď ordinato in sacris nõ ordinatũ in sacris.
sed est manente ipso vere et realiter in sacris or-
dinato: illum absoluere ab obligatione seruandi
continentiam ad quam per statutum ecclesie te-
nebatur. huiuscemodi autem dispensatio non est
aliud q̃ʒ in statuto ecclesie dispensare. Patet igiť
ꝙ non est eadem ratio dispensandi in vtroq̃ vo-
to solemni imo multũ diuersa. quamobrẽ aucto-
ritas seu ptãs dispensandi in vno non arguit po-
testatẽ et auctoritatem in altero dispensandi. vñ

cõmuniter tenetur et a theologis et a canonistis
ꝙ papa põt dispensare cũ ordinato in sacris etiã
presbytero ꝙ matrimoniũ contrahat: ipso manẽ
te presbytero: imo et cũ ordinis executione. sed
an dispensare possit cum solẽniter ꝓfesso religio-
nem approbatam ꝙ matrimoniũ contrahat: du-
bium est apud multos et magnos. Ad cuius du-
bij declarationem inquirendũ videť an papa pos
sit facere ꝙ religiosus solẽniter ꝓfessus non iaʒ sit
religiosus. nam si hoc papa põt: poterit cũ religio
so ꝓfesso dispẽsare ꝙ matrimoniũ contrahat: sin
autem non. eiusdem enim potestatis et efficacie
est hoc et illud prout supra fuit probatum. Pro
quo sciendũ est ꝙ vt accipiť ex dictis augustini in
libro de vera religione: religio a ligando dicta ẽ.
religet nos inquit augustinus religio vni omnipo
tenti deo. religari aũt quis dicitur ſm nominis ꝓ
prietatẽ: qui ꝑmo ligatꝰ iterũ amplꝰ alligať. om-
nis autẽ fidelis primo ligať deo per fidem q̃niam
vt dicitur Hebre. 11°. accedentem ad deum opor
tet credere qꝛ est. ligatur aũt hoc modo ꝑ suscep
tionem sacri baptismatis quod et diciť sacramen
tũ fidei eo ꝙ in baptismo baptizatus fidem pro-
testatur vel per seipsum vt adultus vel alꝰ ꝓ eo
si est infans. ista autẽ ligatio quamuis ꝓcedat ex
spontanea hominis voluntate vera vel interpre
tatiua quia vt augustinꝰ dicit nemo credit nisi vo
lens: ligat tamen ad ea que necessaria sunt homi
ni ad salutem quia sine fide impossibile est place-
re deo Hebre. 11°. Secundo iterũ ligatur fidelis
spontanee ad quedam que licet nõ sint saluti ho
minis necessaria: sunt tamẽ facilius et perfectius
ad salutem conducẽtia quemadmodũ opera cõ
silioꝝ ſm illud Mathei. 19. si vis perfectꝰ esse vã-
de et vende omnia que habes et da pauperibus et
veni sequere me. et illud apostoli pᵃ Corin. 7°. de
virginibus autem preceptũ domini non habeo
consilium aũt do. et ad ista homo ligatur per vo-
tum quod diciť a doctoribus singulare. vnde per
respectũ ad primã ligationẽ que est ꝑ fidem: ista
dicitur religatio a qua sumptũ est nomen religio
nis que statũ perfectionis importat et de qua est
nobis sermo ad presens. verum ꝙ prima ligatio
que est per fidem: potest dici quodãmodo religa
tio per comparationem ad aliam priorẽ qua qui
libet homo inquãtũ nature rõnalis est: ligať ad ꝑ
cepta iuris naturalis. vnde et consueuit dici xp̃ia
na religio: quia per ipsam vltra id ꝙ fideles liga-
ti sunt ad iura nature: religanť iterũ ad ea q̃ fidei
xp̃i sunt que leges nature excedunt. Capiẽdo au-
tem religionem secundo modo ad propositũ no
strum: ab ea dicti sunt religiosi quasi deo religati

per obligationez qua ex voto ligati sunt ad q̄dā opera consiliorum. huiuscemodi autez obligatio seu religatio fit dupliciter .s. simplici seu nuda ꝓmissione que fit per votum simplex. et solēni professione ad religionem approbatam que fit ꝑ votum solēne quod implicat nō solum ꝓmissionem sed et actualem promisse rei exhibitionem. q̄ cōplementū est et perfectio promissionis prout. S. Tho. inquit in hac dis. 38. q. pª. ar. 2. sub. ar. 3. et quodlibz. 8. ar. 10. huiuscemodi autem exhibitio fit per hoc ꝙ homo solemniter vouens religionē se totum dedicat deo et diuinis obsequijs. ex tūc se faciens per professionem seruū dei: nihil libertatis sibi retinens ad ea que mūdi sunt. vnde gregorius loquens de religiosis dicit sup ezechielez. sunt quidam qui nihil sibimetipsis reseruāt: ꝫ linguam sensum vitam atqꝫ subam: omnipotēti deo imolāt. quos dionisius. 6°. caplo eccle. hierar. dicit nominari dei famulos ex dei puro seruitio ac famulatu et vnirī ad deo amabilem perfectionez.

¶ Duo igitur pensanda sunt in voto solemni per professionem ad certam religionem. vnum ē realis et actualis traditio qua ex ipsa ratione professionis: profitens se totum deo tradit mūdo abrenuncians ac se in possessionem deo exhibens diuinis obsequijs ex tunc mancipatum. aliud est ipsius profitentis quedam consecratio qua deo et diuino cultui vsqꝫ ad mortem dedicatur. duo ista accipi possunt ex dictis dionisij. 6°. caplo ecclesia. hierar. Primum cum dicit. vnde diuini duces nostri nominationibus eos .s. monachos sacris dignati sunt. alij quidem therapeutas .i. cultores dei alij autem monachos ipsos nominātes ex dei puro ministerio et famulatu: et non partita ac singulari vita tanqꝫ vnificante eos inseparabilibus sacris complicationibus in deiformē vnitatem ꝛ amicam deo consumationem. Secundum tangit cum subiungit. propter quod et consumatiuā eis donauit gratiam sacra legislatio: et quedam eos dignata est consecratiua inuocatione. Ex vtroqꝫ autem horum duorum videtur efficaciter probari ꝙ monachus seu religiosus professus ita est diuino cultui et dei seruitio mancipatus totalit mūdo abrenuncians: ꝙ nulla humana auctoritate ꝛ dispensatione ad vitam secularem et ad mūdi negocia reuerti potest. Ex primo quidem probaꝫ. quoniā sicut nulla humana auctoritate aut dispēsatione fieri potest ꝙ matrimonium consumatuz dissoluatur pro eo ꝙ vterqꝫ coniugum realiter et actualiter se tradit in potestatem alterius: dicēte dn̄o quos deus coniūxit homo non separet: ita videtur ꝙ nulla humana auctoritate vel dispensatione fieri possit ꝙ matrimoniuz spirituale quod cum deo anima contrahit: dissoluatur postqꝫ fuerit consumatum per realem et actualez traditionem qua religiosus per solēnem professionez deo se tradidit. tenet consequentia. quia nō minoris immo maioris firmitatis est matrimoniuz spūale quod cū deo contrahitur: q̄ꝫ carnale quod cōtrahitur inter homines. vnde per illa verba domini quos deus coniunxit homo non separet: non minus adempta fuit a potestate hominū separatio seu dissolutio matrimonij spiritualis quo ꝑ solenne votum religionis religiosus per realem sui traditionem desposatur et spūaliter copulaꝫ deo: q̄ꝫ separatio coniugum carnaliter contrahētiū imo magis quāto maiori gratia et nexu homo deo dicatus: est alligatꝰ deo q̄ꝫ carnaliter contrahentes adinuicem. quod apostolꝰ satis innuit pª Cori. 6. qn̄ de nexu carnaliter contrahentium inducit illud gene. 2°. et Mathei. 19. erūt duo in carne vna. de nexu vero spiritualis coniugij cum deo dicit. qui autem adheret domino vnus spiritus est. maior profecto est et firmior ac perfectior nexus in vno spū q̄ꝫ in vna carne. Unde magister i hac distin. 38. ex dictis innocentij pape arguit a minori ad maius sic dicens. si enim de omnibus hec ratio custoditur vt quecūqꝫ viuente viro alteri nupserit adultera habeatur nec ei agende penitentie licentia conceditur nisi vnus de illis fuerit defunctus: quāto magis de illa tenenda est que ante se imortali sponso coniunxerat ꝛ post ad humanas nuptias trāsmigrauerit. Consonat his. S. Tho. in hac distin. 38. q. pª. ar. 3. sub. ar. 3. vbi pro veritate questionis arguentis primo loco ait. ille qui facit votum solemne contrahit matrimoniū spirituale cum deo quod est multo dignius q̄ꝫ materiale matrimoniū.

¶ Ex secundo vero id probatur. quoniam vt accipitur ex Leuitici vltimo capitulo: quod semel deo dedicatuz est: ad alios vsus trahi nō potest. vnde vt ibi dicitur: omne qꝺ dn̄o consecratur siue homo fuerit siue animal siue ager: nō veneet neqꝫ redimi poterit. et subiungitur ratio quia quicqꝺ semel fuerit consecratū: sanctum sanctorum erit domino. et ad designanduz ꝙ domino consecratum non liceat ad mūdanos vsus conuertere: subinfertur in textu. ꝛ omnis cōsecratio que offertur ab homine: non redimetur sed morte morietur. vbi in eo ꝙ dicit nō redimetur: satis significatur ꝙ cōmutatio etiam in meliꝰ locum non habet: sed erit sic dn̄o consecratū vsqꝫ ad mortez. quod designatur in eo ꝙ dicit sed morte morietur. qua scilicet leuite diuino cultui consecrati: dicebātur mortui. quemadmodū apud nos

religiosi mortui mūdo dicūt, put nichola' de lyra ibi exponit. cui expositioni cōsonat interlinearis cum dicit sup illud sed morte moriet. viuo autez iā non ego: viuit vero in me xps Gala. 2°. Ad qō facit quia in eodē caplo supra preceperat de' sic. animal quod imolari pōt dño si quis vouerit: san ctum erit et mutari nō poterit. i. nec melius malo nec peius bono. ¶ Et confirmat quia in reb' inanimatis in quibus cōsecratio et sanctificatio nul lam formā ponit realem quod semel deo cōsecratuz est: ad mūdanos vel humanos vsus nulla humana potestate potest trahi quādiu in suo esse pmanet sicut patet de calice et de ecclesia cōsecratis. multo ergo magis de homine deo consecrato et sanctificato tenendū est q ad humanos z mūdanos vsus deinceps trahi non pōt in quo sanctificatio et consecratio formā aliquā imprimit realem. ¶ Cōfirmat vtraqz pbatio per id qd dñs dicit Luce. 9°. nemo mittens manū suaz ad aratrū et aspiciens retro aptus ē regno dei. respicit pfecto retro: qui postq̄z diuinis obsequijs vitam suaz et mores solēniter dño dedicauit: retro ad mūdi solicitudines conuertit. quod procul dubio religiosus efficeret si post solēne votum continentie quo diuinis obsequijs se realiter tradidit mundo et mundanis curis abrenūcians: cōtraheret matrimoniū p quod mundi negotijs et solicitudinibus coniugatus implicat fm illud aplī pª Corin. 7°. qui cū vxore ē: solicit' est q̄ sunt mūdi q̄modo placeat vxori et diuisus ē. s. a spūaliū solicitudine.

¶ **Quarto** Notanduz est q sicut accipitur ex dictis S. Tho. 2ª 2ᵉ. q. 88. ar. 7. in cor. non est omnium reruz eadē solēnitas: sed vnicuiqz rei cōpetit solēnitas fm ipsius condicionē. eo q vt. S. Tho. dicit in hac dis. 38. q. pª. ar. 2. sub. ar. 3. in cor. ad solēnitatem rei pertinere dicunt illa q̄ ei completū esse tribuunt. vnde quia votū essentialiter est promissio deo facta q̄ complementū suū accipit quando id quod pmittit realiter et in presenti deo dat: inde est q solēnitas qua votum dicit solēne: consistit in reali et actuali donatione sui qua quis se deo tradit diuinis obsequijs se in perpetuū mancipando: vl simpliciter quemadmodū fit p professionez in religione per sedem aplicam approbata. vel nō simpliciter sed ad certū ministerium sicut fit per sacri ordinis susceptionem. Circa quod aduertenduz est q quia complementū rei nō solum habetur ex his que sunt de eius substātia: sed etiā ex reb' ipsum perficientib' accidentaliter: duplex cōsideratur solēnitas voti. vna q̄ consistit in his quib' votum substantialiter complet et fit solemne: que ē ipsi voto essentialis sine qua substātia voti solemnis esse non pōt. et hec solēnitas cōsistit in hoc q quis se deo donat tradēs se pure et realiter ac actualiter dei seruitio. alia est solemnitas voti non substantialis sed accidētalis conferēs ad bene eē ipsius et sine qua nihilomin' votū posset esse solēne. Prima solēnitas que est voto essētialis: complectit de sui natura tria. primuz q quis se deo et dei seruitio realiter et actualiter tradat. ad quod requiritur necessario q ipse sit sui iuris et sui compos: alias inualida esset donatio. propter quorū defectū votum solēne pueri ante annos pubertatis et furiosi: ratum non est. Secūdū est q solemniter vouens donet et tradat se ei qui vicem dei habeat. quia a nō habente potestatem non valet receptio nisi is qui potest recipere ratā habeat receptionem. vicē autem dei habens in terris est sūmus pontifex q̄ est xpī vicarius generalis in orbe et ipsius auctoritate ac cōmissione quidam alij plati iferiores. et quia sicut donatio que fit per votum solemne est voluntaria eo q votuz sit ex sui natura factum spontaneum: ita et receptio esse debet voluntaria. ideo si prelatus propter causam rationabilem recipere non vult eum qui se voto tradit: traditio sui nō efficit votum solemne. Tertium quod votum solemne essentialiter complectitur est realis et actualis ac pura vouētis sui donatio non implicans aliquid voto solemni repugnans. huiuscemodi autem solemnitas in tribus predictis consistens ita est voto solemni essentialis: q nec statuto ecclesie nec aliqua consuetudine variari potest manente eadem natura voti solemnis. Solemnitas vero voto solemni accidentalis non necessaria ad sui substantiam aut consistentiam sed conferens ad habendam noticiam ipsius et ad eius reuerentiaz: complectitur plura et est fm diuersitatē temporum et locoruz et hominū condicionem variabilis. et hec solēnitas ē que per statutum ecclesie vel per consuetudinem voto solēni est adhibita. Et vt meli' harū solēnitatum ratio et diuersitas capiat: in vtroqz voto solemni illam sub exēplo assignabim'. in voto enī solemni per sacri ordinis susceptionem: solēnitas pma et essentialis voto cōsistit in eo q quis sui iuris et sui cōpos existens volūtarie se offert deo in manibus episcopi ad certum ministeriuz ac famulatum in misse celebratione et in quibusdaz alijs actibus spūalibus ppetuo exhibendū simul et in ipsius receptione per epm vice dei tradentez sibi characterē cum quadam spūali consecratione. q autē ista fiant quibusdam cerimonijs obseruatis ad reuerentiam sacramēti ptinet ad solemnitatē

talis voti accidētalem. Item et ꝙ voto solēni ꝑ susceptionem sacri ordinis sit annexum votū cō tinentie: solēnitatem ipsius concernit accidentalem ex statuto ecclesie. non enim votum continē tie est de natura aut substātia sacri ordinis. nam et apud grecos vere ordinati sunt in sacris absq3 eo ꝙ votum continentie simpliciter voueant. In voto autē solēni per professionem in religione ꝑ ecclesiaз approbata: solēnitas voto essentialis cō sistit in eo ꝙ vouens solēniter se tradit pura ⁊ reali ac actuali donatione deo in manibus eius qui vicem dei a d illum recipiendum gerit. se et totaз eius vitam dei seruitio mancipando: mūdo ⁊ his q̄ mūdi sunt abrenūcians. Quod autē huiuscemodi donatio et realis traditio fiat per hec vel illa verba in professiōe expressa: aut ꝙ fiat in scriptis signo vel subscriptione se donantis munita: vel ꝙ fiat tacite per susceptionem habitus professorum aut ꝙ fiat post ānum probationis vel certo modo infra annum atq3 alijs consimilibus obseruantis: totū pertinet ad solēnitatem accidētalem voti solēnis per ꝓfessionē religionis. nam et sine his premissis esse pōt huiuscemodi votū solēne et obligat vouentem apud deū. et hoc satis aperte ꝓbatur ex capitulo porrectū. et caplo ad aplicam. et caplo consulti. et caplo statuim⁹. de regu. et ex caplo non solū eo. titu. li. 6°. nam ex caplo porrectum: habetur ꝙ absq3 susceptione habitus religionis et extra monasterium et sine forma cōsueta verboꝝ: professionē et votum solēne fecerit quidam canonicus per hoc solū ꝙ se reddidit abbati in monachum pretermissis quibuscūq3 alijs solemnitatibus iuris. ex caplo vero ad apostolicaз patet ꝙ pretermissa solēnitate iuris ne ante annum probationis professio recipiatur: tenuit professio facta infra probationis annū. ex caplo aūt consulti: accipitur ꝙ etiam infra annum ꝓbationis religiosus non potest redire ad seculum: si cōstet ꝙ quando intrauit religionem: vitam secularem proposuerit absolute mutare etiam si professionem nō fecerit. ex caplo vero statuimus ꝓbatur nouicios in probatione positos ante ꝓfessionem factā et ante habitū ꝓfessorum susceptū: votum solēne fecisse nec ad seculum redire posse: ꝓ eo tantūmodo ꝙ absolute voluerit vitā mutare et in religione perpetuo deo seruire. ex capitulo vero nō solū: habetur ꝙ absq3 professione tacita vel expressa et ante annum ꝓbationis ingressus religionem ad seculum redire non pōt si constet euidenter illum vitā voluisse mutare. Patet igit̄ ꝙ deficientibus alijs quibuscūq3 ad solēnitatē voti per ecclesiam statutis: si quis realiter pure et actualiter religioni se dederit cum proposito vitaз secularem perpetuo mutandi quod pertinet ad solemnitatem essentialem voti solemnis: censet̄ vere religiosus et votum solemne deo fecisse: ita vt nec ad seculum redire nec matrimonium contrahere possit. Et confirmatur. quoniaз huiuscemodi solēnitates que per ecclesiam voto solemni sunt adiecte: non semper eedem nec eodē modo obseruate fuerunt. imo pro diuersis temporibus et sm̄ diuersas hominum condiciones et varias religionum cōstitutiones: reperimus illas mutatas: sic vt nec ipsa professio expressa eisdeз verbis et solēnitatib⁹ in oībus religionib⁹ ꝓferat̄. Ad quod facit quod Sanctus Thomas dicit in hac distinctione trigessima octaua questione pˀma articulo scdo sub articulo tertio vbi tertio loco sic arguit. ante ꝯstitutionē certarū regularū potuit votū solēnizari etiā sine ordinis susceptione. sed nunc nō minus se possent homines obligare deo q̄3 pri⁹. ergo et nunc solemnitas voti potest esse sine professione certe regule. ecce argumentum. sequitur responsio. ad tertium dicendum ꝙ anteq̄3 essent iste regule que modo sunt: erat aliquis modus viuēdi ab ecclesia approbatus quo aliqui ad ea que supererogatiōis sunt se obligabāt. ⁊ tunc certi tēporis obligatio ad illum modum viuendi: idem faciebat quod nunc obligatio ad certam regulā. hec ille. ¶ Ex premissis inferimus ꝙ solemnitas voti de qua habetur in capitulo vnico de voto ⁊ voti redemptione libro sexto ꝙ ex sola constitutione ecclesie est inuenta: non est ea solemnitas que voto solemni est essentialis: sed est solemnitas voto accidentalis quaз ecclesia adinuenit ad hoc ꝙ illi constet de veritate et certitudine solemnitatis solemni voto essentialis. quatenus ad ipsius obseruationem: vouentes cogere valeat: et lites mote presertim pro matrimonio vel contra matrimonium: in iudicio ecclesie dirimi possint. quia enim ecclesia non iudicat de occultis: sepe iudicio falleretur nisi voto solemni religionis quod in occulto fieri potest: quasdam solemnitates et determinationes apposuisset quibus votum solēne ante deum occulte emissum: exterius ad noticiam ecclesie perueniret. vnde quando precedēte solemnitate essentiali voti solēnis ecclesia nōnunquam iudicat pro matrimonio contra votuз solemne religionis deficientibus solemnitatibus vna vel pluribus per ecclesiam adinuentis: non illud fit pro eo simpliciter ꝙ solemnitates ab ecclesia institute ōmisse fuerunt: sed quia deficientibus illis non constat ecclesie ꝙ prima solemnitas essentialis voto fuerit obseruata. nam si de eius veri-

tate sibi alias constaret: nō pro matrimonio sed pro voto solēni ferret iudicium quantūcūqꝫ pretermisse fuissent solēnitates voti ab ecclesia statute. Et est simile in matrimonio. qꝛ enim matrimonium substātialiter cōsistit i mutuo cōsensu vtriusqꝫ coniugis: inde est ꝙ si ſm veritatē vir consenserit in mulierem et econtra: matrimoniū est verum si persone sint habiles ad cōtrahendū quantūcūqꝫ solēnitates et ea que per ecclesiā statuta sunt ipsi matrimonio non interueniant. sic ꝙ si alter cōiugum alteri nubat interuenientibus omnibus iuris positiui solēnitatibus: hoc secundū matrimonium nullū erit. et econuerso si aliquis cōiugū ſm veritatē in alio non cōsensit etiā si verba cōsensū exprimentia ꝓtulerit et in eo matrimonij ꝯtractu alie solemnitates ab ecclesia adinuente obseruate fuerint: nullū est matrimoniū. ita ꝙ si cōiunx nō cōsentiens: alteri ſm veritatē nupserit: verū matrimoniū contrahet: nō obstante ꝙ per ecclesiā in primo casu pro secundo matrimonio sit iudicatum contra primum: et in secundo casu pro primo matrimonio iudicetur cōtra secundū. ecclesia aūt vtrobiqꝫ ferret tale iudiciū per facti errorem iudicans presumptione iuris de veritate matrimonij per solēnitates ab ecclesia statutas exterius concurrentes. vnde si ei constaret de veritate cōsensus piugū in vtroqꝫ casu ecōtrario iudicaret: quāuis solēnitates iuris positiui omisse fuissent.

**Quinto** Notandū est ꝙ votum si ꝓprie capiat: essentialiter est quedam promissio iuxta diffinitionem hugonis de sancto victore. ꝓmissio autem est de aliquo in futurum implēdo. vnde votum simplex quod est ꝓmissio de impletione futuri: habet ꝓprie rōnem voti. votū autē solēne ex ea parte qua solēnitatē habet que consistit in cōplemento et actuali īpletione voti vt dictū est: non habet ꝓpriā rationem voti quāuis habeat voti cōplementum et ꝑfectionem. nihil enī ꝓhibet ꝙ aliquid habeat ꝑfectā rationem rei cuius ꝓpriā rationem nominis non habet. sicut scientia in deo ꝑfectā habz rationem sed non habet ꝓpriā nominis rationem. impositum est enim scientie nomē: scientie creaturarū de cuius propria rōne est ꝙ sit accidēs quoddam qualitatis. q ratio nō reperit in deo in quo nullū est accidens. Ex quibus inferim⁹ ꝙ dispēsatio seu relaxatio vł cōmutatio locū non habet ꝓprie loquēdo in voto solēni: sed tantūmodo in voto simplici. ꝓbat hoc. qm̄ dispēsare in voto seu votum relaxare aut cōmutare votum: nihil aliud est q̄ obligationem de voto implendo tollere vel in aliud implendū cōmutare. sed hoc in voto solēni locū non habet nam quod factū est et adimpletū: non iam relinquitur vt sic fiendū nec ad illud implendū remanet obligatio. ac per hoc nec relaxari potest nec in aliam obligationē pōt cōmutari. nō enim relaxari pōt aut cōmutari qd omnino non est. Cum ergo doctores dicant ꝙ prelatus ecclesie vel supremus vel inferior pōt in voto dispensare seu votū relaxare aut cōmutare: debet intelligi de voto simplici in quo ista locū habent ꝓ eo ꝙ est promissio implicās obligationem de aliquo in futurum adimplendo. vnde circa votum solēne quod est substantialit et formaliter rei promisse actualis traditio cū possessione deo facta: si prelatus ecclesie habet aliqd quod agat: erit rem deo traditam et consecratam ac diuinis obsequijs in perpetuum mancipatam a deo et dei seruitio auferre et alteri. s. mundo illam dare: atqꝫ rem deo dicatam ad mundanos vsus conuertere. Sed certe neqꝫ nobis cōstat nec probabile videtur ꝙ aliquis ecclesie prelatus etiā summus potestatē habeat id faciēdi. imo videtur cōtrarium posse ꝓbari. primo ratione: qm̄ non minus efficitur vouēs solēniter religionem res dei et in dei possessionem tradita: q̄ coniunx per matrimonium consumatū efficitur alterius cōiugis res possessa imo vero magis. nam per votum solēne religionis fit vouens res dei et quantum ad corpus et quantū ad animam. per matrimonium vero consumatum coniūx non fit res alterius coniugis nec se dat illi in possessionem nisi quantum ad corpus ſm illud apostoli prima Corin. 7°. mulier potestatem corporis sui non habet sed vir. similiter autem et vir sui corporis potestatem nō habet sed mulier. cum ergo ecclesia aut ecclesie prelatus potestatem non habeat auferēdi coniugem suo coniugi et alteri tradere post matrimoniū cōsumatum: neqꝫ q̄ fortius est illum deo et dei obsequijs dedicare: nam non potest ipsum religiosum facere contra sui coniugis voluntatem: cōsequēs est ꝙ minus possit eum qui solemniter vouet religionem deo auferre et a perpetuo dei seruitio subtrahere et alteri siue homini per coniugium siue alias mundo et mundanis negotijs illum dare. Probatur secundo auctoritatibus sacre scripture que supra tacte fuerunt. prima est illa que sumitur Leuitici vltimo capitulo. quod semel deo dedicatū est: ad alios vsus trahi non potest. et qua auctoritate prout latius exposita fuit ad litteram in tertio notabili: plane habetur ꝙ prohibitione legis diuine hi qui solemniter vouent religionem cū sint deo consecrati: deo auferri aut a dei seruitio quod vouerunt nisi diuina auctoritate subtrahi non possint nec ad mundanos vsus conuerti.

Secunda auctoritas est Luce.9.nemo mittens
manū ad aratrū ꝛ aspiciēs retro aptus est regno
dei.ex quia precepto diuino nobis prohibet a dei
famulatu semel cepto retrocedere: ꝛ maxime postꝗ̄
dei seruitutē ꝓfitemur et in seruos eius ad specia
lē religionis cultū et seruitiū dedicati sum⁹. Ter-
tia auctoritas est Mathei.19. quos deus coniū-
xit:homo non separet. ex quia diuina ꝓhibitione
cauet ne matrimonio perfecte coniūctos per ei⁹
consumationē homo separet. q̄ prohibitio nō so
lum intelligenda est circa matrimoniū carnale:ꝫ
magis et fortius circa matrimoniū spūale,put de
ductū fuit in tertio notabili. His auctoritatibus
cōtinent diuine legis ꝓhibitiones cuius dispensa
tio vel cōmutatio aut abrogatio nō est humane
potestatis sed soli⁹ dei legislatoris. ¶ Neqꝫ valēt
contra premissa rationes quorūdam sic arguen-
tium. primo quia papa gerit vicem dei tanquā ge
neralis xp̄i vicarius in terris. ergo sicut deus po-
test religiosum sibi datū in seruitiū a seruitute reli
gionis absoluere et a sesillum manumittere ac li-
bertati dare vt etiam nubat si velit:pari ratiōe vi
detur ꝙ idipsuꝫ possit papa efficere qui vices xp̄i
gerit in orbe. ¶ Secundo quia vouens solēniter
vouet principaliter in manus pape et eius volū-
tate et auctoritate in religione recipitur. ergo ei⁹
auctoritate et voluntate potest a religione absol
ui et libertati donari: ꝓsertim causa rationabili in-
teruenientе pro bono reipublice aut pro christia-
ne fidei augmento. ¶ Sed ad primum istorum
respondemus ꝙ per hoc ꝙ papa est christi vica-
rius in terris: non est factus dn̄s rerū xp̄i nec ser-
uorum dei: sed magis dispēsator et ꝓcurator seu
administrator ſm illud apostoli pᵃ Corin. 4°. sic
nos existimet homo vt ministros xp̄i et dispensa
tores ministeriorꝫ dei. imo et seruus seruorū dei
ipse nō ficte aut fallaciter se scribit. vnde sicut dis
pensator aut procurator domini absqꝫ eius volū
tate et commissione res domini alienare nō pōt
ita nec papa potest res deo dicatas aut seruos di
deo subtrahere et alteri alienare absqꝫ ipsius spe
ciali cōmissione. Iuxta quod apl̄us dicebat. 2ᵃ.
Corin.10. potestatem dedit nobis dn̄s in edifica
tionē et nō in destructionē. Et infra caplo vltimo
non possumus inquit aliquid aduersus veritatē
sed pro veritate. nō legitur aūt huiuscemodi spe
cialis cōmissio vsqꝫ adhuc facta. imo magis habe
tur in scriptura sacra de eo expressa ꝓhibitio, put
deductū fuit supra. Quod vero dicunt papā dis-
pensasse cum quodā monacho, ꝓfesso solēniter ꝙ
egressus a monasterio matrimoniū contraheret
non cōstat ex scriptura auctentica. et si constaret

diceremus ꝙ id papa fecisset occulto spūssancti con
silio inspirato ꝛ directo ad illum singularē casum.
et ideo illud factum ad alios casus etiam similes
non debet passim extendi. quēadmodum nec qꝛ
ex speciali spūssancti cōsilio aliquando tempore
apostolorum baptizabant xp̄iani in nomine xp̄i
absqꝫ expressa inuocatione patris et filij et spūs
sancti, put legitur actuū octauo: ideo cōmuniter ꝛ
indifferēter dēbēt fideles baptizari in nomine xp̄i
tantū. nec ad dispensandū in tali forma baptismi
papa habet ꝓpriā et ordinariā potestatē, put. S.
Tho. dicit supra disti. 3ᵃ. q. pᵃ. ar. 2. sub. ar. 2. ad.
3ᵐ. ¶ Ad. 2ᵐ. respondetur ꝙ papa nō recipit re-
ligiosos solēniter ꝓfitentes in seruos suos nec ad
sui ꝑpetuum seruitium: nec sibi eos recipit ad reli
gionē: sed deo et in seruos dei et ad seruitium dei
mācipatos. quēadmodū, ꝓcurator res dn̄o tradi-
tas vel sibi oblatas vice dn̄i ꝛ p dn̄o non recipit si
bi sed dn̄o suo. qui licet a pricipio posset illas non
recipe presertim rōnabili causa occurrēte: postꝗ̄
tamē illas vice sui dn̄i et pro dn̄o et in eius domi-
nium semel recepit: nō habꝫ ꝑtātem illas alienā-
di et dn̄o subtrahendi absqꝫ eius speciali manda-
to. quod si faceret: factum nō valeret nec ipse de-
bitam seruaret dn̄o suo fidelitatem. de qua apo-
stolus dicit pᵃ Corin. 4°. hic iam querit inter dis-
pensatores si fidelis quis inueniatur. ¶ Ad ratio
nem autē quam afferūt de bono reipublice procu
rando respondet. S. Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. 88. ar. 11°. ad
ꝑmū. ꝙ periculis vel ꝓfectibus rerꝫ humanarꝫ ē
obuiandum per res humanas: non autē per hoc
ꝙ res diuine conuertant in vsum humanū. ꝓfessi
autem religionem: mortui sunt mundo et viuunt
dn̄o. vnde non sunt reuocādi ad vitā humanam
occasione cuiuscūqꝫ euentus. hec ille. Et cōfirma
tur hec solutio per id quod xp̄s respondit dicenti
sibi a xp̄o vocato. domine permitte mihi primuꝫ
ire et sepelire patrēm eum. ait eiꝫ illi. sine vt mor
tui sepeliant mortuos suos. quod exponens am
brosius querit sic. cum religiosum humani corpo
ris sepeliendi accipiamus officiūꝫ: quomodo pa-
terni quoqꝫ funeris sepultura prohibet: nisi vt in
telligas humana posthabēda diuinis. bonuꝫ stu
dium sed maius impedimētuꝫ. non ergo paterni
funeris sepultura, ꝓhibetur: sed necessitudini gen
ris diuine religionis pietas antefertur. Chrisosto
mus vero consonat sic querēs. quid magis neces-
sarium paternis exequijs: quid facilius: cum non
esset multum temporis dandum: et respondet.
per hoc docemur preferre spiritualia cunctis ad-
modum necessarijs. Cirillus quoqꝫ ex dictis ver-
bis christi sic ꝯcludit. hinc percipe ꝙ ꝓferenda sit

pietas qua deo tenemur: amori parētū. ¶ Cōfirmatur secūdo exēplo btī mathei apl̄i q̄ ephigeniā virginē deo dedicatā noluit in vxorē dare hirtaco regi, pmittēti dimidiū regni sui dare aplo ad fidē xpi cōuertēdū si id faceret. imo q̄ et multū facit ad nr̄m ppositū respondit hirtaco. tu rex sciens ephigeniā regis eterni sponsam efectā et sacro velamine cōsecratā: quomodo poteris sponsam potētioris te tollere et tuo matrimonio copulare, ppter q̄ verba et denegationē ephigenie mortē subijt et martyr effect⁹ est. ¶ Sciēdū tamē est q̄ in hac materia sanct⁹ thomas aliter sentijt in primo ope et aliter in secūdo. sed tenendū est q̄d vltimo scripsit tanquā magis ac matur⁹ ab eo digestū et magis de mente eius existens.

Quantū ad articulū quartū respondēdū est obiectionib⁹ in cōtrariū. Et quidē ad argumēta aureoli cōtra p̄mā ɔclusionē: dicitur q̄ quicq̄d sit de ppositionibus ab arguēte assumptis q̄rū aliq̄ patiuntur calūniā et nō sunt satis pbabiles: et tamē cōtra conclusionē nr̄am nō militant. nō enim aliud concludunt nisi q̄ pluralitas vxorū omni tēpore sit cōtra legē nature: quod nos nō negam⁹ nec conclusio nr̄a. q̄ aūt deus q̄ est auctor nature et institutor legis nature possit in lege nature ac hoc in pluralitate vxor̄ dispēsare q̄d et nos dicim⁹: rōnes arguētis nō impugnāt. quāobrē nihil ɔtra nos cōcludūt. Ad illud vero q̄d arguēs assumit in secūdo argumēto q̄. s. nō min⁹ sit ɔtra legē nature virū h̄re plures vxores q̄ȝ vnā vxorē plures habere maritos: respondet. S. Tho. dis. 33ᵃ. huius quarti. q. p̄ᵃ. ar. p̄°. ad. 7ᵐ. ¶ Ad argumēta durādi cōtra eandē ɔclusionē q̄ᵐ ad rōnes illam pbantes: ad p̄mū dicit̄ q̄ maior est falsa. q̄ etiā absq̄ malicia et ɔteruia vxor̄: ipsa earū pluralitas p se quia vt in pluribus impediret pacē in domo et familia. nā ex matrimonio amor nascit̄ intēsissimus viri ad vxorē et econuerso, put ph̄s dicit 9°. ethi. tum ex ipsa natura contractus matrimonialis. tum et magis ex diuina institutione et gr̄a in sacr̄o collata. iuxta q̄d dicit̄ gene. 2. ppter hoc relinquet homo p̄rem et matrē et adherebit vxori sue. amor aūt intēsus: zelū causat q̄ nō patitur cōsortiū in amato: querēs singularitatē in amato put aug⁹ dicit li. 83. ques. et maxime hoc cōtingit inter virū et vxorē. vn̄ et speciali nomine dicit̄ zelotipia. Facit ad hoc q̄d dionisi⁹ dicit. 4°. caplo de diui. no. de⁹ inq̄t appellat̄ zelotes ppter multū amorē quē h̄ēt ad existētia. nō ergo ē p accidēs sꝫ magis p se q̄ pluralitas vxor̄ parit zelū et cōtentionē. et multū rarissime ac p accidēs cōtinget q̄ cū pluralitate vxor̄ pax habeat̄ in domo. ¶ Ad 2ᵐ. negat̄ assūptū. nec valet ei⁹ pbatio q̄ etiam si alia opera necessaria ad vitā viri meli⁹ possent fieri absolute loquēdo p aliū virū q̄ȝ p vxorē: et tamē habita vxore, ppter filior̄ pcreationē et educationē: aliq̄ sunt opa viro necessaria q̄ nō ita bene et cū pace viri et vxoris fierēt p aliū virū: maxime si cōcernerēt vt nōnūq̄ȝ cōtingit medicamētum corpis viri vel quomodolibet aliter tactum ipsi⁹. nō enim vxor suscepta id patiēter ferret. Ad auctoritatē autē augustini dicit̄ q̄ ipse nō loquit̄ absolute sed sub ɔditione. s. si causa filiorū excludatur. ait eni sic. quapropter nō inuenio ad q̄d adiutoriū facta sit mulier viro: si pariendi causa subtrahat̄. nā ista causa subtracta: alia opa eque bene vel melius fieri possent p virū. verūtamen supposito q̄ mulier data sit in adiutoriū viro principaliter causa filios pariēdi: consequitur q̄ sit ei data in adiutoriū etiā alior̄ quorūdā operū que sunt viro necessaria. et q̄ iste fuerit sēsus augustini patet quia ipsemet in libro de bono ɔiugali caplo tertio ponit aliā causam adiutorij preter filior̄ generationē et educationē. s. ipsam naturalē in diuerso sexu societatē, put supra fuit allegatū in primo notabili. ¶ Ad. 3ᵐ. dicit̄ q̄ quāuis in eo casu in q̄ arguēs loquit̄ licitū sit pretermittere finē secūdarium, ppter p̄marium: nō tn̄ sequit̄ q̄ id fiat passim et a quocūq̄: sed ex diuina dispēsatione. non enim quotiēscūq̄ casus occurrit dispēsande vel mutande legis: liberū est cuilibꝫ ipsam vel mutare aut in ea dispensare: sed ille solus ad id ptātem habet q̄ legem cōdidit. vnde argumētū non militat ɔtra nos qui ponimus q̄ licitum aliquādo fuit et esse pōt vnum virum plures h̄re vxores dispēsatione diuina. ¶ Ad. 4ᵐ. dicit̄ q̄ dispēsatio de pluribus habendis vxorib⁹ facta fuit abrahe et alijs ei⁹ posteris illū imitantib⁹ circa diuinū cultū augendū. quor̄ quibusdā innotuit non solū exēplo abrahe sed etiā inspiratiōe interna. Nec inde sequitur vt arguēs obijcit q̄ ea dispensatio et sanctor̄ patrū exēplum excusaret infideles plures simul vxores habentes. quia cū non eas haberēt, ppter cultum dei veri augendū sed, ppter eor̄ lasciuiā et infidelitatē: cōsequēs est q̄ non id fecissent exēplo abrahe et sanctor̄ patrū. ac p hoc nulla ratio ex illor̄ exemplo potuit infideles excusare. Nec nobis ē incōueniēs si omnes infideles peccauerit plures ɔcedo vxores aut q̄ in eis in hoc fuerit ratio naturalis offuscata: cū in multis alijs contra rationis dictamen et presertim circa cultum vnius dei

habuerint rationē obūbratā imo et mentem depravatam, put apostolus scribit Ro.pmo. Unde S.Tho.i hac.33ª.dis.q.pª.ar.3.sub.ar.pº.ad.p^m in gentibus inquit qz^m ad multa lex nature offuscata erat. vnde accedere ad cōcubinā malū non reputabāt. hec ille. Et certe mirabile est q durū videat arguenti omēs infideles peccasse ducēdo plures vxores. de quib^9 apostolus dicit Ro.pº q mutauerūt gloriā incorruptibilis dei in similitudinē imaginis corruptibilis hominis et volucrū et quadrupedū et serpentiū. et imutauerūt naturalem vsum in eum vsum q est cōtra naturā: repleti omni iniquitate malicia fornicatione auaritia nequitia pleni inuidia homicidijs cōtentione dolo malignitate susurrones detractores deo odibiles cōtumeliosi supbi elati inuētores malorū parentib^9 nō obedientes insipientes incōpositi sine affectione absqz federe sine misericordia. ¶Ad 5^m. dicitur q opinio tacta in argumēto est falsa. nam obligatio ex iure naturali aut diuino: cōsensu vel pacto ɔtrahentium dissolui non pōt. matrimoniū aūt lege nature et lege diuina est cōtract^9 duorū tātūmodo viri.s.et mulieris. dicit enī gen. 2. erūt duo in carne vna et adherebit homo vxori sue nō vxorib^9, put notat interlinearis. quod et dñs firmat Mathei.19.dicēs. qui fecit hominem ab initio: masculū et feminā fecit eos et dixit. ppter hoc dimittet homo prēm et matrē et adherebit vxori sue et erunt duo in carne vna. qd exponens chrisostom^9 inquit. nō solum aūt ex modo creationis: sed etiā ex modo legislationis mōstrauit q vnū oportet vni cōiungi. vbi modū creationis posuit notādo ius nature: modū vero legislationis ad denotandū ius diuinum. firmauit etiā ibi idipsum dñs inquiēs phariseis. dico autē vobis qz quicūqz dimiserit vxorē suam nisi ob fornicationē et aliā duxerit: mechatur. nā vt innocētius argumētat in caplo gaudemus de diuortijs si vxore dimissa duci alia de iure nō pōt: fortius ea ipsa retenta. vnde consensus aut licentia sare et vxorū iacob non sufficeret matrimoniū abrahe et iacob cum ancillis vel secundis vxorib^9 facere licitū absqz diuina dispensatione. Et de his latius dictū fuit in secundo notabili. Expositio autē arguentis ad dictū innocentij friuola est et destruit textū. tum qz nō est in vsu sanctorū doctorū dictamen interius rationis vocare diuinā reuelationē. tum etiam quia interi^9 rationis dictamē: lex communis est cunctis naturaliter impressa. cum ergo innocentius dicat: nisi cui fuit diuina reuelatione cōcessum: apte mōstrat q loquit de speciali reuelatione alicui facta nō de ea q omnibus esset communis. Necqz iuuat arguentē imo magis ɔpugnat qd ibi dicitur: q mos quandoqz interdū etiā fas censetur. nā ly quandoqz et interdū designat q non loquit innocētius de more oibus cōmuni sed de speciali aliquib^9 concesso. ¶Ad.6^m.dicit q procedit ex dicto falso arguentis fundamento .s.q ius matrimonij et eius bonū fidei dependeat simpliciter ex cōsensu contrahentiū. qd falsum est vt in precedēti respōsione et magis in secūdo notabili est deductū. Quod aūt adducit p simili de voto castitatis pari consensu cōiugū cōmisso nō est ad ppositum. quia tale votum nec preiudicat nec alterat ɔtractū matrimonij: nec illi repugnat quēadmodū plures vxores ducere. quod vt satis est dictū supra repugnat nature et institutioni matrimonij. ¶Ad.7^m.dicitur falsum esse q sola psuasione sare abrahā voluit eijcere agar: sed pricipaliter diuina auctoritate et dispēsatione. vnde.S.Tho.in hac disti.33ª.q.pª.ar.3.sub.arti.3. ad.3^m.dicit q sicut in lege moysi per dispēsationē licebat dari libellū repudij ad euitandū vxoricidium: ita ex eadē dispēsatione licuit abrahe eijcere agar ad significādū mysteriū quod apostolus explicat Gala.4. ¶Ad.8^m.dicitur q minor ē falsa. nam vt sepe dictū est supra: pluralitas vxorū et lege nature et lege diuina est prohibita. Ad auctoritatē vero augustini de more responsum est ex dictis sancti thome in secundo notabili. ¶Ad 9^m.dicitur q pcedit ex falso fundamento.s.q papa pōt dispensare in solēni voto cōtinentie ordinaria potestate absqz speciali reuelatione. Et de hoc latissime dictū est i tertio et qrto et quinto notabilibus. ¶Ad argumentū scoti cōtra secundā ɔclusionē dicitur q secunda solutio ibi data ē bona et de mēte sancti thome. et ad eius impugnationē dicit q assumptū est falsum. non enim omnia sunt equalia hinc et inde. quia vouens solēniter: dat se actualiter deo et mittit deū in possessionem sui dādo se in manibus eius q vicē dei gerit. et realiter ac actualiter recipit in rē possessā. hoc autē non facit qui vouet tantūmodo secūdo voto priuato. Unde.S.Tho.in hac dis.38.q.pª.ar.3. sub.ar.3.ad.3^m. votū inquit solēne habet actualem exhibitionē pprij corporis quā nō habet votū simplex. necqz iterū vtrūqz votum equaliter obligat etiā apud deū. nam tale votū priuatū: habet vim tantūmodo pmissionis. votū vero solemne est simul cū pmissione realis exhibitio. pmittens autē nō equaliter se obligat nec quo ad deū nec quo ad homines sicut ille q promittit et simul dat quod pmittit. vnde falsū est qd arguēs dicit per solā voluntatē dominiū transferri sicut et per rei traditionem.

traditionē. ¶ Ad argumēta aureoli cōtra tertiā
conclusionez ad pᵐ patet respōsio ex his q̄ dicta
sunt i quīto notabili. quod autē arguēs vltimo
adducit q̄ locum partis dei tenet papa eius vi=
carius: verum est sed sicut eius minister et fide=
lis dispensator: non sicut dominus. vnde licet a
pncipio promissionis et etiam traditionis possit
papa vel inferior p̄latus propter rōnabilē cau=
sam nō recipere illum qui se deo ꝓfitetur in reli=
gione: postq̄ tñ semel ip̄m vice dei recepit: nō vi
detur esse i eius potestate absq̄ speciali dei licē=
tia illū deo subtrahere et mūdo dare. Et de hoc
latius dictum fuit in q̄nto notabili. ex q̄bus etiā
patet responsio ad. 2ᵐ. ¶ Ad. 3ᵐ. quod est du=
randi dicit q̄ dispēsationi in voto solēni: obstat
ip̄a voti solēnitas. et ad huius improbationē p̄=
maz de facto dauid dicitur q̄ nō est simile. qr vt
in textu innuitur panes illi nō erāt ꝓhibiti maxi
me tēpore necessitatis nisi viris coinq̄natis cum
mulieribus a mane vsq̄ ad vesperā. i. eo dez die
vt nicholaus ibi exponit. et sic intelligi debet q̄d
xp̄s dicit Mathei. 12°. quos nō licebat ei edere
nec his q̄ cū eo erāt. s. si nō mūdi essent a mulie=
rum cōtactu. vnde hieronimus dictū dn̄i expo=
nens ait. obserua tñ q̄ panes propositionis nec
dauid nec pueri eius acceperūt anteq̄ mūdos
se a mulieribus esse respōderit. consecrati vero
dn̄o per solēne votū religionis: simpliciter et ab=
solute prohibiti sunt ad mūdanos vsus redire
ꝓut diffusius deductum fuit in tertio notabili.
¶ Nec valet secunda improbatio q̄ñ assumit
falsum. nam vtraq̄ cōsecratio et p susceptionem
sacri ordinis et p solēne votū religionis: est eēn=
tialis. q̄uis annexio voti cōtinētie sit sacro ordi
ni accidētalis: solēni autē voto religionis essen=
tialis. arguēs vero videt̄ fuisse deceptus i verb
scti thome. putans q̄ sctūs thomas dixisset con
secrationē per susceptionē sacri ordinis esse acci
dētalē pro eo q̄ annexionē voti continētie dixit
esse ordini sacro accidētalē. non enim vtrūq̄ est
idē dictu. ordini namq̄ sacro eēntialis ē cōsecra
tio: sed non est illi essentiale votum cōtinentie.
Fallitur preterea arguēs existimās consecratio
nem p solēne votum religionis q̄ est illi essentia
lis: consistere in benedictione qua prelatus be=
nedicit professum aut ipsius habitum. hoc autē
est falsum prout ex tertio et quarto notabili ex
verbis sacre scripture et ex dictis dionisij deductū
fuit. Ad illud quod secundo arguens inducit q̄
scilicet solēnitas voti non addat voto nisi quā
dam perfectionem accidentalē: dicitur q̄ argu=
mentum procedit ex falso p̄suppositō arguētis.

nam sicut ex quarto notabili manifestum extitit
quedā solēnitas est voto solēni religionis essen
tialis sine qua solēne votū subsistere nō pōt. nō
enī omium rerū est eadē neq̄ eodē modo solē=
nitas. ¶ Ad. 4ᵐ. dicit̄ q̄ assumptū est falsuz. tū
qr charitas et si det bonā volūtatē: nō ideo pre=
bet facultatē. alioqui laicus existēs in charitate
posset conficere corpus dn̄i melius q̄ sacerdos
in peccato mortali existēs. vnde qr nullꝰ ecclesie
p̄latus potestatē hēt absq̄ dei speciali cōmissio=
ne religiosum diuinis obsequijs cōsecratū et spi=
rituali matrimonio xp̄o copulatum ac mundo
mortuum ad mūdanos vsus conuertere. ideo
q̄ntūcūq̄ id ꝓ charitate militaret: nō est i homi=
nū potestate id facere. tū etiaz qr vt aplūs dicit
Ro. 3°. nō sunt faciēda mala vt veniāt bona. tū
tertio qr falsum est q̄ indispēsabilitas i voto so=
lemni religionis militat cōtra charitatē imo ma
gis pro charitate. exēplo et doctrina xp̄i q̄ Luce
9°. dicēti sibi: dn̄e permitte mihi p̄mū ire et sepeli
re patrē meuz: respondit. sine vt mortui sepeliāt
mortuos suos. tu autē vade et annūcia regnuz
dei ꝓut latiꝰ deductū fuit i quīto notabili. vnde
si argumētatio valeret: posset etiam papa dispē
sare i pluralitate vxorꝫ et maritorꝫ vel auferre
vxorē a viro suo post cōsumatū matrimoniū et
dare alteri pro pace habēda alicuꝰ regni aut ꝓ
cōuersione alicuius multitudinis ad fidē xp̄i q̄d
nullus diceret. ¶ A. 5ᵐ. quod ē petri de palude
dicitur q̄ quicq̄d sit de propositionibꝰ assumptꝫ
ab arguēte nā aliq̄ nō sunt vsq̄ quaq̄ vere: et tñ
presuppositū arguētis ex quo argumētationem
infert falsum est. nā vt sepe dictū est supra et ma
gis i notabilibus: falsum est q̄ sup̄ votū simplex
nihil habeat votum solēne: per solēnitatē et pro
fessionem nisi quod est positiuuz. qr imo habet
aliq̄d quod est et de iure nature et de iure diuino
in quo papa dispēsare non pōt ordinaria pote=
state. vnde falsuz est q̄ papa facere possit q̄ mo
nachus manēs monachꝰ vxoret̄. repugnat eniz
matrimoniū: essentie monachatus q̄ consistit in
mūdi et eorꝫ q̄ mūdi sunt abrenūciatione et pfe=
cta seq̄la xp̄i. matrimoniū vero implicat mundi
curas et a xp̄o diuidit ꝓut aplūs dicit pᵃ Corin.
7°. ¶ Ad. 6ᵐ. patet solutio ex respōsione ad ar
gumēta durādi. ꝓcedit enī ex eodē falso funda
mēto. s. q̄ solēnitas q̄ facit simpliciter votū esse so
lēne sit p ecclesiā tm̄modo instituta. cuius falsi=
tas patet latissime ex q̄rto notabili. ¶ Ad. 7ᵐ.
dicit̄ q̄ assumptū est falsum. s. q̄ papa possit face
re q̄ religiosus semel obligatꝰ voto solēni ad re
ligionē: nō plus sit obligatꝰ. et cū arguēs querit

q̄d hoc ꝓhibeat: dicim⁹ ꝙ natura voti solēnis et
iꝯ diuinū ac naturale. Neq̧ valet qd arguens
inducit cōtra p^m. nā licet papa possit dispēsare in
voto vt ē votū ꝓpꝛie .s. ꝓmissio q̄dā: nō tn̄ dispē
sare pōt in voto vt ē solēne. qd addit ad votum
vt est ꝓmissio: rei ꝓmisse actualē traditionē ꝓut
satis deductū fuit i quarto ⁊ q̄nto notabilibus.
Qd autē arguēs dicit ꝙ papa pōt facere ꝙ reli-
giosus solēniter ꝓfessus nō sit obligat⁹ ad paup
tatē aut castitatē vel obediētiā: falsum ē cū obli
gatio ad ista sit de eēntia religionis. vñ religio-
sus sine istis: eēt religiosus sine religione qd impli
cat cōtradictoria. nec valet rō arguētis qm̄ assu
mit falsum .s. ꝙ alie obseruātie sint eq̄ subalia re-
ligioni queadmodū illa tria. ⁊ de hoc. S. T. 2^a.
2^e. q.186. ar.7. et.9. Et cū arguēs obijcit ꝙ tūc
vna religio nō differret eēntialiter ab alia: dici-
mus ꝙ id nullū est icōueniēs: cū tn̄ differāt ⁊ di-
uersitate finiū ⁊ diuersitate obseruātiaꝝ seu exer
citioꝝ q̄ sunt dispositiones ad tria vota eēntia-
lia obseruāda. Et accipit ista solutio ex dict.̄ S.
Tho. 2^a. 2^e. q.188. ar. p^o. c. ⁊ ad. 2^m. ⁊. 3^m ¶ Ad
8^m. dicit ꝙ assumptū est falsū. qꝛ imo rōnes q̄s
ꝓ parte opposita sctūs thomas adducit sūt vali
de ⁊ efficaces: et respōsiones q̄bus arguēs nitit
eas dissoluere sunt inualide. Patet ō p̄ma qm̄ ex
positio quā dat ad capitulū cū ad monasteriū: ē
friuola ⁊ absq̧ rōne ab eo cōficta. p̄mo qꝛ nō mi
nus ē irritare votū q̄z in eo dispēsare s₃ eiusdem
potestatis. secūdo qꝛ falsum ē ꝙ papa possit fa-
cere de monacho solēniter ꝓfesso nō monachū
vt ex dictis patet. et i hoc cōmittit in argumēto
fallacia petitionis p̄ncipij. De secūda cōsimiliter
patet qꝛ falsum etiā assumit. ꝙ eni votū solēne
matrimoniū post ꝯtractū dirimat: nō hēt ex sta-
tuto ecclesie sed ex natura sui. ꝓut. S. T. expsse
dicit in hac dis. 38. q. p^a. ar. 3. sub. ar. 3. in. cor. ⁊ ō
hoc lati⁹ dictū est i tertio ⁊ q̄rto notabilib⁹. De
tertia patet similiter: q̄z q̄z nō sic i forma. S. Tho
illa vtit. qm̄ falsum ē ꝙ papa possit dispēsare in
morte ciuili qua solēniter vouēs religionē mo-
ritur mūdo. Neq̧ valet eiꝯ p̄ma ꝓbatio. nā re
ligiosus vł heremita solēniter ꝓfessus si i episco
patū p̄ficiat: nō redit ad seculū nec ad vitā mun
danā: sed magis ascēdit ad vitā spūalē pfectiorē
semp mūdo mortuus et xp̄o viuēs. iuxta quod
apostolus paulus factus ep̄s dicebat Gala. 2^o.
viuo autē iam nō ego: viuit vero in me xp̄s. vbi
sup illud iam nō ego: interlinearis dicit .i. vetus
homo. ⁊ sup illō viuit vero i me xp̄s: interlinea-
ris dicit .i. nouus homo. Et de hoc. S. Tho. 2^a
2^e. q.184. ar.7. Ad quod facit qd supra dixerat
q.88. ar.11^o. in responsione ad 4^m. Neq̧ valet
secunda probatio. qꝛ quicq̄d sit ō morte ciuili p
aliūm modum vt seruitutis vel alias: de morte
tamē ciuili p solēnē professionē religionis: assūp
tū est falsum. nā vt i tertio notabili deductū fuit
auctoritate dionisij: solēniter vouēs religionem
realē quādā cōsecrationē recipit spūalē. Quar-
ta vero respōsio non militat ꝯtra sanctū thomā
cuius non est rō illa quā soluere nititur. verūta
mē nec illa ē valida. nā auctoritas apostoli Ro.
7^o. ⁊ p^a Cori. 7^o. ex qua sumptū est ꝙ vxor alli-
gata est viro suo q̄zdiu ipse vixerit post cui⁹ mor
tem pōt alteri nubere: loq̄tur ō morte naturali
non de ciuili. quāobrem solutio arguētis ex illa
non probatur. ¶ Ad. 9^m. qd est godofredi dicit
ꝙ illud est ꝓpter votū simul cū solēnitate voti.
nec valēt ea que arguēs cōtra hoc adducit. non
p̄mū₃ quoniā illud procedit de voto simplici qd
non excedit vi promissionis. nō de voto solēni
qd mutare vel relaxare non est in potestate vo-
uētis nec totius ecclesie militantis absq̧ specia-
li dei cōmissione pro ut sepe dictum est supra. nā
cum votum solēne sit votum iam adimpletum
non habet in eo locum dispēsatio seu relaxatio
aut voti commutatio que propꝛie respiciūt vo
tum adimplēdum. vnde facere de monacho nō
monachum vel ipm̄ matrimonium contrahere
aut ad mundanos vsus redire: aliud genus est
actionis .s. subtrahere deo rem ab eo possessam
imo ⁊ eius sponsam p consumatū₃ matrimoniū
spūale et alteri tradere: ad qd nō valet potestas
ecclesie ordinaria. et de hoc plenius dictum fuit
in quīto notabili. Neq̧ valet secūdū de solēni-
tate voti nā falsum assumit vt sepe dictū est su-
pra. religiones vero superaddite dicunt habe-
re vigorē ex cōfirmatione ecclesie: q̄z^m ad hoc ꝙ
ipsius est discernere ⁊ approbare q̄ sint vere reli-
giones deo grate. sed postq̄z religiones p eccle
siam sunt approbate ⁊ p manus ecclesie prelati ⁊
ipsius auctoritate recepti sunt ad religionē solē
niter vouētes: nō est i potestate ecclesie aut ei⁹
prelati ipsum reuocare ⁊ irritare. ⁊ de hoc la-
tius dictū est in quīto notabili. Ad id autem qd
secūdo adducit dicit ꝙ procedit ex falso .s. ꝙ san
ctificatio ⁊ cōsecratio religionis sit ab homie cō
ficta. Neq̧ valet id qd tertio adducit qm̄ iterū
assumit falsum .s. ꝙ matrimoniū et actus matri-
monij nō repugnet religioni. huius eni falsitas
⁊ ex p̄dictis solutionibus ⁊ ex notabilibus suffi-
cienter apparet. Quod autē vltimo exponit de
cretalem cum ad monasteriū₃ de difficultate nō
de possibilitate: expsse destruit textum q̄ simpli-

citer dicat: nō pōt. vnde glosa ordinaria ibi hanc & similes friuolas expositiones repellit & simpliciter tenet sicut sonat text⁹ q̄ id papa nō potest. ¶ Ad. 10m. quod est hērici dicit̃ p̄mo q̄ obiectio ipa se soluit i eo q̄ concedit sanctificatū deo nō posse in cōtrarios vsus mutari p dispēsationē. quoniā vsus matrimonij cōtrarij sunt vsibus et actionib⁹ religionis sicut expsse habet̃ ex auctoritate apostoli p̄ᵃ Cori. 7°. Dicit̃ secūdo q̄ etiā si votum solēne religionis & vita religiosa cōmutari possit in aliq̄d meli⁹ xp̄iane reipublice: opus eēt id fieri per habētē ad id potestatē. q̄ tamē in terris nō est: nisi ex speciali consilio & cōmissione spūssancti. non enī legis dispēsatio aut cōmutatio etiā si aliq̄d melius occurrat a quocūq̄ licite fieri pōt sed a legislatore tñmodo vel ipsius cōmissione. & de hoc dictū fuit in q̄rto & quīto notabilib⁹. Auctoritas autē ex ca° venientes de iureiurādo: nō est ad propositū. q̄m solēniter vouēs religionē interueniēte superioris auctoritate id approbantis vouet. vnde text⁹ ille de voto simplici et de iuramēto p̄missorio intelligit̃ que respiciūt aliq̄d in futurū auctoritate superioris discernēdū. vnde sicut nō habet locū dictū capitulū in iuramēto assertorio eo q̄ nō est de futuro adimplēdo sed de iā adipleto: ita nec locum hēt in voto solēni qd̄ q̄r cōpletū est: non respicit futurū. Cetera q̄ arguēs dicit cōtinēt nōnulla falsa de q̄bus satis dictū est supra. licet enī viuere in matrimonio vel extra: habere temporalia vl' nō habere sit ex institutione & electione hūana a p̄ncipio: postq̄ tamē matrimoniū q̄s elegit & cōsumat et eligit nō habere tēporalia p votū solēne religionis: nō est i electione aut institutione hūana ab eo qd̄ elegit recedere aut id reuocare. ¶ Ad argumēta scoti cōtra tertiā cōclusionē dicitur q̄ matrimoniū ɔtrahēdū impedit̃ p sacros ordines q̄ habēt annexū votū continētie vtroq̄ modo. Neq̄ valet ip̄robatio p̄mi. nā respōdet̃ ad minorē q̄ licet suscipiēs ordinē hēat i voluntate nō cōtinere absolute loquendo: simpliciter tñ & in particulari in volūtate hēt continētiā vouendi & id eligit volēs suscipere sacros ordines. vnde i eo est volūtariū mixtū quēadmodū in eo q̄ per metū aliq̄d eligit sicut i proijciēte merces suas in mari timēs maris periculū. vñ eiuscemodi factū magis est volūtariū q̄ȝ inuolūtariū, p̄ut philosophus dicit tertio ethicoꝝ. Neq̄ valet ip̄robatio secūdi nā p̄ma cōsequētia est falsa. et ad eius p̄bationē dicit̃ q̄ interdictum ecclesie est duplex. vnū est qd̄ dirimit matrimoniū cōtrahēdū non tñ contractū: & de hoc procedit rō argūētis. aliō interdictū est qd̄ nō solū dirimit cōtrahendum sed etiā dirimit contractū: & tale interdictum est qd̄ īpedit matrimoniū per susceptionē sacri ordinis: sicut patet ex ca° p̄° de clericis cōiu. vnde huiuscemodi interdictū ecclesie illegitimat p̄sonas ad cōtrahēdū vt nō valeat matrimoniū ab eis vel cum eis cōtractū. ¶ Ad argumētū ante oppositū respōdet. S. T. dis. 37ᵃ huius quarti. q. p̄ᵃ. ar°. p̄°. ad. p̄ᵐ. q̄ q̄uis ordo sacer nō hēat cōtrarietatē ad matrimoniū inq̄tū est sacramētū: hēt tamē repugnātiā quādam ad ip̄m ratione sui actus q̄ impedit actus sp̄uales. Potest etiā dici q̄ etiam si s̄m se nō repugnaret repugnat tamē propter ecclesie prohibitionē. & in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distinctio. xliij.

Circa q̄dragesimā tertiā distinctionē & q̄sdā sequentes q̄rit̃ vtrum corruptum vel annihilatū: per dei potentiam posit idem numero reparari et arguit̃ q̄ nō. q̄r dicit ph̄us in. 2°. de generatione q̄ ea quorū substa corrūpit̃: non reiterātur eadē numero. sed eoꝝ q̄ i nihilū redigunt̃: substa corrūpit̃. ergo eadē numero iterari nō possūt. ¶ In oppositū arguit̃ q̄r dicit augustin⁹. 22. de ciuitate dei. si caro humana oībus p̄isset modis nec vlla ei⁹ materies i vllis nature latebris remansisset: vñ vellet eā repararet oīpotēs. sed si nulla materia remanet de re corrupta: qd̄ corrūpit̃ in nihilū redigit̃. ergo deus id qd̄ in nihilum est redactum pōt idē numero reparare. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantum ad p̄mum articulū sit p̄ma cōclusio q̄ nullū corruptū vel annihilatū pōt p agēs naturale idē numero repari. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac dis. 44. q. p̄ᵃ. ar. p̄°. sub. ar. 2°. in respōsione ad. p̄ᵐ. Et quodlibet. 4. ar. 5.

Itē contra gē.li°.4.ca°.81. Itē super epistolas pauli exponēs illud.pª.Cori.15. sed dicet aliqs ꝙmodo resurgūt mortuij. ¶Secūda ꝯclusio est ꝙ res habēs esse ꝑmanēs si fuerit corrupta vl' annihilata: pōt per diuinā potentiā eadē numero reparari. Hāc cōclusionē tenet. S. T. locis ꝑxime allegatis. ¶Tertia cōclusio ē ꝙ res successiue sicut mot⁹ ⁊ tēp⁹ si corrupte fuerit vl' ānihilate: nō pñt ꝑ aliquā potētiā etiam diuinā eadē numero reparari. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. in quodlibet ꝑallegato.

QUantum ad secundū articulū arguēdū est cōtra cōclusiones. Et qdem cōtra ꝑmaꝫ arguit scot⁹ probādo ꝙ ꝑ agēs naturale aliqd destructuꝫ possit idē numero reparari. ꝑmo ꝑ illō. 8°. metha. ca°. 3. si agēs idē ⁊ materia eadē: effect⁹ erit ideꝫ. qꝛ nō assignat diuersitatē effectus possibileꝫ nisi ꝓpter diuersitatē efficiētis vel materie. ⁊ possibile est idē esse efficiēs ⁊ eādē materiā respectu secūdo ꝓducti. ergo possibile est secūdo ꝓductuꝫ esse idē cuꝫ ꝑmo ꝓducto. minor ꝓbat̃. qꝛ ⁊ si frequēter i corruptione fiat dispsio vel diuisio materie: tñ oppositū est i multis casib⁹. puta ꝙ includatur ignis intra vrinale ⁊ ibi corrūpat̃ in aereꝫ deinde ex isto aere generet̃ ignis ꝑ reflexionem radioꝝ solariū: tūc materia inclusa erit eadē. cōsimiliter si ex solido generetur solidūꝫ vbi ꝑ̄ase forma geniti pōt seq̄ formā corrupti: seq̄tur ꝙ q̄ rōne tota materia ꝑ̄fuit sub forma corrupti: pari rōne eadē tota erit sub forma generādi. Dicetur forte ꝙ illud dictū phi debet intelligi cū hac cōditione ẜm ipm. 5°. phi. ꝙ nō est tm̄modo numeratio forme propter alietatē subiecti vl' materie sed etiā tēporis. Uel forte aliter dicetur ꝙ aristoteles licet asserat ꝙ si agens sit aliud a materia alia: nō tñ ex opposito antecedētis si agens idē ⁊ materia eadē: seq̄tur ꝙ effect⁹ sit idē. vnde in fine cōcludēdo ait. si ergo idē cōtingit ex materia idē facere: palā qꝛ ꝑncipiū qð est vt mouēs idē. nam ⁊ si materia altera ⁊ mouēs: ⁊ quod ꝑfectū est su ꝑple: cū mouēs aliud: qð factum ē erit aliud. ¶Sed cōtra ꝑmā respōsionē arguit̃. qꝛ si agēs agat nūc in. a. instāti vsqꝫ ad instās. b. causabit idē. ergo si causet in. a. ⁊ in tēpore intermedio inter. a. ⁊. b. destruatur illud causatuꝫ ⁊ iteꝝ agat i instāti. b. causabit illud idē. tenet cōseq̄ntia ex hoc ꝙ cōtinuitas tēporis intermedij: nihil facit ad idētitatem permanentis quod habet in illo tēpore et in terminis. Si neges assumptum qꝛ in. b. instāti nō pōt causa secunda a causa vniuersali puta celo habere eandē influētiaꝫ quam habuit in instāti. a. ⁊ ideo nō poterit tunc causare idē: cōtra hoc arguitur dupliciter. Primo qꝛ similis influentia sufficiat ad identitatē effectus. si eni in instanti. a. esset aliud agēs approximatū passo: produceretur idem in numero quod illō agens producit: ⁊ tamē influentia non esset eadem numero cū influentia istius: sed tantūmodo similis. nunc autē in alio instanti puta. b. erit influentia similis que fuit in instanti. a. ¶. 2°. qꝛ influentia non est aliquid absolutum receptuꝫ in causa inferiori: sed est tm̄modo ordo in causando ad causam superiorē continue quantum est de se coagētem. ergo non erit alia influentia sicut nec alius ordo cause superioris ad inferiorem. igitur. ¶. 3°. qꝛ aut simpliciter est impossibile idem numero bis producí: et tunc seq̄tur ꝙ deus hoc non poterit. aut nō simpliciter est impossibile: ⁊ tunc seq̄tur ꝙ in causalitate coruꝫ in q̄bus fuit ꝑ̄us istud possibile: et nūc erit. sed ꝑ̄us fuit in causalitate rerum naturaliū. ergo ⁊ nunc erit. ¶. 4°. quia si vbi est continua actio agētis naturalis respectu producti sicut est i sole respectu radij si pro primo instanti produceret radiū ⁊ in tēpore habito conseruaret: in vltimo instāti puta. b. erit idem radius cum non dependeat illa identitas radij in secundo instanti ab existētia eius in tempore intermedio. quia sine illa existentia posset idem numero esse productum in eodē instāti. ergo sequitur ꝙ esse in illo intermedio destructo: posset esse idē in vtroqꝫ extremo. ¶. 5°. qꝛ potentia ad formam semel productā: adhuc remansit in materia destructa illa forma vel quocūqꝫ modo cessante. ergo post corruptionem illius forme: iterum pōt produci eadem forma in numero ꝑ agēs naturale. assumptum probatur. qꝛ si deus reduceret eandem formam quod nō negatur sibi possibile illam faceret per se vnum cum materia sicut ꝑ̄us. ergo in materia erat potentia respectu eius eadem que ꝑ̄us. consequentia vero probatur. qꝛ nihil est in potentia materie: quod nō possit reduci in actū per agēs naturale. ¶. 6°. quia negatio illa que succedit corruptioni rei: est eiusdē rationis cum negatione que precedit rei productionem. sed illa negatio que precedit generationem rei: nō impedit eius productionem. ergo nec illa que sequitur impedit quin eadem res producatur. ¶. 7°. qꝛ variato posteriori: non oportet variari prius. sed vnitas rei prior est q̄ꝫ eius permanētia: ⁊ permanētia posterior est vnitate rei. ergo

variatio in permanētia seu in cōtinuatione durationis que est per mediam corruptionē inter generationē rei et eius reparationē: nō impedit eius vnitatē. ¶. 8°. arguit ꝙ probatio cōclusionis nō valeat que consistit in hoc. s. ꝙ si actio vel motus non possit reparari idē numero: ꝙ nec terminus motus vel actionis. et hoc tripliciter. primo quia duo motus differentes sm speciem vt motus rectus et circularis: possunt esse ad eūdē terminum vel locū numero vt patet. 7°. physicorū. Secūdo quia augustinus. 3°. de trini. ca°. 9. dicit ꝙ generatio vniuoca et equiuoca possunt ad idem terminari. aliqua enī sunt q̄ possunt generari ex putrefactione et nihilominus ex ꝑpagatione. Tertio quia in ꝑposito resurrectio et naturalis propagatio: ad idē terminantur numero: et tā sunt diuerse actiones sm speciē differentes. et ideo non sequitur si mutatio vel actio nō est vna: ꝙ ideo non sit forma vna vel idem terminus. ¶. 9°. quia auctoritas phi. 2°. de generatione ad oppositum allegata: non cōcludit propositum. quia intētio philosophi est ꝙ ea quorum substa non deperit: redeūt eadē numero: sicut sol ē idē numero in qualibet circulatione. sed ea quorū substātia deperit: nō est necesse eadem numero redire. sed non intendit ꝙ non sit possibile. hec scotus. ¶ Contra eandem conclusionem arguit aureolus dubitatiue inq̄rēdo. quia non apparet ratio quare non possit per agens naturale idē numero redire: nisi propter diuersitatē tēporis precedētis et sequētis. sed hoc non valet: quia identitas temporis non requiritur ad identitatē effectus. quia si sic: sequerētur multa inconuenientia. primum est. quia capio ignē et stupam: tunc in illo instanti possum applicare ignem ad stupam. pono ꝙ non aplicē pro illo instanti sed ꝑ alio. aut ergo erit idem ignis generatus in stupa q̄ fuisset si in illo instanti applicatus fuisset: aut non. si sic: ergo varietas temporis nihil facit ad varietatem effectus. si non: hoc videtur manifeste inconueniēs ꝙ ille ignis nunq̄ potuisset produci ab aliquo igne nisi in illo instanti. Secundū est quia pono ꝙ ignis calefaciat aliq̄d calefactibile vsq₃ ad certum gradū et tunc cesset calefacere. pono ꝙ post modicam horam incipiat iterum calefacere illud idem. hoc posito manifeste patet ꝙ eadē numero intēsione intendit nunc istum calorem illius calefactibilis: qua intendisset si prima calefactio non cessasset. ergo identitas temporis nihil facit ad propositum. hec aureolus in forma. ¶ Contra secundam conclusionem arguit durandus in hunc modum dicēs ꝙ salua reuerentia potētie diuine cui subest oīe possibile: videtur ꝙ nullū ꝑmanēs corruptum vel annihilatū pōt idem numero reparari. quod pōt multipliciter probari. primo sic. nō plus pōt deus nunc agens ꝑ voluntatē: q̄₃ si ageret ex necessitate nature. sed si deus ageret ex necessitate nature: nō posset eandē rem numero corruptam reparare. ergo nec agēs per voluntatem. maior patet quia posse respicit potētiam. eādem autē potentiam supponimus in deo si ageret ex necessitate nature: quā habet agens ꝑ voluntatē. voluntas enī non addit nec auget potentiam: imo quicquid pōt per solam potētiam. sed ꝑ voluntatē habet ꝙ potentia sm formā voluntatis exeat in actū. vnde ꝑ volūtatem non habet nisi libertatē vtēdi potentia: quam non haberet si ageret ex necessitate nature. vnde philosophi q̄ posuerunt deum agere ex necessitate nature: posuerunt in eo tantam potētiam quantam nos ponimus. s. infinitam. minor declaratur. quia si deus ageret ex necessitate nature licet ageret ꝑ potētiam infinitam: ageret tamē modo aliorū agentium naturalium. ꝓpter quod licet posset producere ꝑfectiorē effectum q̄₃ alia: non posset tamē corruptum repare sicut nec alia. ¶ Cōfirmatur. quia pater in diuinis generat filium ex necessitate nature. et ab omnibus conceditur ꝙ si diuina generatio interrumperetur et iteraretur ꝙ esset alia generatio et alius filius. et si hoc esset in deo respectu diuinorum: fortiori rōne esset i eo respectu creaturarū. ¶. 2ª. ratio talis est. agēs naturale non pōt repare idem sm numerum: ergo nec deus. antecedēs supponit. ꝓbatur consequentia. quia si agēs naturale non posset repare idē sm numerum et deus possit: hoc erit vel propter differentiam virtutis agētis vel ꝓpter differētem modū agēdi. ex parte enī termini non pōt esse differentia cum ponatur idē terminus respectu vtriusq₃ agētis et actionis. non ꝓpter differētem modum agendi vt pote quia deus agit sine motu et mutatione natura vero non. quia in repatione rei quo ad formam corruptam: a quocunq₃ fiat ē vera mutatio: quia subiectum se habet aliter nunc q̄₃ ꝑ̄us. s. materia recipiēs formā que ꝑ̄us fuit spoliata. vnde si lumine corrupto deus repararet ipsum esset vera mutatio sicut si sol repararet illud. Item ꝙ aliquid rei remaneat idem numero: magis videtur facere ꝙ illud cuius erat pars possit idem numero redire: q̄₃ si nihil remaneret. quia plus est reparare vtrāq₃ partē q̄₃ alteram tantum. sed in motu et mutatiōe aliq̄d rei corrupte remanet. s. materia vel subm: in annihilatione autē angeli

nihil remanet. ergo facilius videt q res corrupta reparetur p motum τ mutationē: q res annihilata p creationē vel recreationē. ergo modus agēdi p motuz τ mutationē: non impedit agēs naturale plusq diuinum quin possit idē numero reparare. Itē nec propter differētē virtutem agēdi vt pote q deus agit ifinita virtute: agēs vero naturale finita. quia effectus finitus q sm spēm suam pōt produci et producitur a virtute finita: nunq exigit infinitatem virtutis in causa sua nisi propter modum quo producitur. puta si producatur p creationē vel alio modo q creature non competit. sed omnis forma naturalis in rebus generabilibus τ corruptibilibus excepta anima rationali: est quidam effectus finitus qui sm spēm suam pōt produci et producitur a virtute finita. ergo nunq requirit in producēte virtutē infinitam nisi producatur p creationem vel tali modo qui creature non cōpetat. sz eius productio in secunda productione etiam si fiat a deo: est p veraz mutationē sicut si fieret a creatura vt statim dictum ē. ergo reparatio rei corrupte non necessario requirit virtutē infinitam. differētia ergo virtutis infinite in agēte: nō pōt esse causa quare deus posset reparare idē numero non autē natura. quod ergo ē in causa quare natura nō possit: absq dubio videtur eē illud quod tangit phus. 2°. de generatione. s. q idē manēs idē semp natum est facere idē. ad hoc autem q agēs faciat idē numero: oportet q maneat idē in se quo ad virtutē τ idem in habitudine ad passum vel productum quo ad actionē. cuz autem actio nature interrumpatur: non manet eadem habitudo agētis ad passum vel productum. nec eadem habitudo reparari pōt. τ ideo non pōt reparari idez productum sm numerum. istud etiam inuenitur in deo p comparationem ad ea quoz substātia deperijt in toto vel in parte. quia actio dei in creaturam interrumpitur: τ ideo non manet eadem habitudo dei agētis ad creaturam pro prima rei productione τ eius reparatione. τ hec ratio cōmunis est ad ea q sunt successiua τ pmanētia. ¶. 3ª. ratio talis est. quia idem locus acquiritur pluribus motibus localibus. sed eadē forma sm materiam vl' sm numerum non acquiritur pluribus actionibus: τ causa est quia motus non terminatur ad locum vt sit sed vt mobile sit in loco. τ ideo non oportet locum variari naturaliter. sed formā oportet variari actione p quam forma acquiritur. Ex hoc pōt sic argui. si eadez forma numero sit in materia pluribus actionibus: oportet q vtraq actio vel saltē altera terminetur ad formaz non vt sit simpliciter sed vt sit in materia vel in subo. τ ppter hoc ad eādē formam terminatur generatio hominis τ eius resurrectio: quia vl' vtraq actio vel saltē altera terminatur ad animā nō vt simpliciter sit sed vt sit in materia. sed in his quoruz suba deperijt: vtraq actio. s. productionis τ reparationis terminatur ad formam vt sit τ nō solū vt sit in hoc. s. materia vel subiecto. ergo impossibile ē q he due actiones terminētur ad eādem formam. ¶. 4ª. ratio talis est. quia si deus crearet angelum τ postea annihilaret τ deinde repararet: verum esset dicere q angelus bis fuit realiter τ non numeratione agentis puta dei q vnus est: nec cuiuscuq extrinseci ab angelo: q si deus nihil fecisset nisi angeluz quē annihilatū postea reparasset: adhuc esset verū dicere q angelus bis fuisset. quod non posset verificari nisi numeratione angeli vel durationis eius quod idē est. ¶. 5ª. ratio talis est. quia eandē formam puta lumē idem numero reparari aut est possibile simpliciter aut impossibile simpliciter. si sit possibile: ergo erit possibile virtute nature. pbatur. q quandocuq aliqs effectus est simpliciter possibilis τ causa est eque potēs nunc τ prius: ex tali causa potest idē effectus produci nunc τ prius. si ergo reparatio eiusdē luminis est effectus simpliciter possibilis: ergo causa naturalis q primo facit et eo corrupto manet eque potēs vt prius posset illum modū essendi sm numerum reparare. hoc autē est falsum. relinquitur ergo q reparatio eiusdē luminis sm numerum: est simpliciter impossibilis. talis autem effectus subterfugit omnē causam. ergo p nullam virtutē potest idē lumē sm numerum reparari. ¶. 6ª. ratio est quia multiplicato eo a quo per se τ totaliter vl' essentialiter depēdet effectus: multiplicat effectus. sed productum illo modo depēdet a productione. ergo impossibile est eē vnum productum τ duas productiones. ¶. 7°. quia hoc expresse dicit frater thomas vt dicit. 4°. sentē. dis. 44. ar. 2°. in solutione tertij argumenti quod fuit tale. vnus homo nō est plura animalia etc. ad quod respondet q illa ratio concludit optime τc. vt prius recitatum est. ex quibus clare patet q intentio eius est q ea quorum substantia in aliquo deperijt: non possunt sm numeruz reparari. hoc dicit in codez. 4°. dis. 12. ar. 2. q. 4. in cor. solutionis. τ in vltima parte. q. 77. ar. 5. idem per omnia dicit. hec autem pars fuit eius opus vltimum τ finale vt patet ex eius incompletione. hec durandus. ¶ 8°. arguit aureolus

probando ꝙ corruptum redire idē numero aliquo modo implicet cōtradictionē. qꝛ illud quo apprehenso omnibus alijs stantibus eisdē intellectus necessario ponit diuersitatē numeralē circa illud: impossibile est ꝙ illo stante stet numeralis vnitas. si enī illud posset stare cum identitate numerali: intellectus concipiens illud non necessario poneret circa illud diuersitatē numeralem. ergo si apprehenso aliquo omnibus alijs stantibus eisdez intellectus necessario ponit diuersitatē numeralem: videtur impossibile ꝙ illo stante fiet identitas numeralis. sed apprehenso hoc ꝙ aliquid fuit corruptum ⁊ redijt omnibus alijs stantibus paribus: intellect⁹ necessario ponit circa illud diuersitatem numeralez. ergo impossibile est ꝙ stante hoc ꝙ aliquid sit corruptū ⁊ postea redient: impossibile est ꝙ illud sit idem numero. maior patet. quia si itellectus cogitur estimare ⁊ ponere diuersitatem numeralem: necessario oportet ꝙ hoc sit ex natura terminorū sic occurrētium intellectui qui statim apprehendit talem diuersitatem sine discursu. minor probatur. accipio enim eundem motorem numero idē celum mobile: eandē terraz circa quam moueatur. volo ꝙ omīa ista sint eadē hodie ⁊ cras postea considero reuolutiones celi ab oriēte in occidēs ⁊ ecōtra q̄ sunt hodie: ⁊ vlterius cōsidero reuolutiones q̄ erunt cras: quero vtrum iste vbietates ⁊ reuolutiones vel circulationes sint eedez hodie ⁊ cras seu hodie ⁊ heri aut nō. si nō habetur propositum. si vero intellectus cōsiderat istas esse easdē hodie ⁊ cras: contra quia tūc non conciperet plures motus nec hodie et cras nec duos dies: qꝛ p diuersas reuolutiones fiunt alij ⁊ alij dies. ergo intellectu apprehēdēte diem hodiernā ⁊ crastinā: essent dies vn⁹. ergo intellectus non hēt vnde numeret istas vbietates ex numeratione celi vel motorꝫ vel terre circa quā mouetur: quia ista manēt hodie ⁊ cras eadē numero. ergo hoc habet ex natura interruptionis qꝛ eo ipso quo reuolutio et dies concipit̃ vt interrupta: cōcipit̃ vt numerata. similiter sol mouetur ab oriēte ⁊ fit aer lucidus et ascēdēte sole cessat aer eē lucidus ⁊ post sole redeunte iterum fit lucidus. patet ꝙ intellectus non apprehēdit primam lucē ⁊ secundam eē eādē: ⁊ tamē manet idē sol ⁊ idē aer. vnde ergo: certe non nisi qꝛ intellectus apprehēdit lucez corruptam ⁊ post redeuntē interruptam ⁊ ex hoc necessario numerat ipsam omnibus alijs stātibus eisdē. similiter idē patet d lumine candele pluries abscōse ⁊ discooperte ꝙ intellect⁹ necessario numerat hoc solo cōprehenso ꝙ lumē interrūpit̃ ⁊ redit. ℭ. 9°. arguit sic. qꝛ sicut se hēt quātitas pmanēs ad suum dimēsionatū: sic quātitas successiua ad suū. sꝫ si interrūpat̃ quātitas pmāsiua: necessario numerat̃ suū quātum nec manet idē numero. sicut lignū ante diuisionē erat vnū numero ⁊ post diuisionē est plura. ergo sic erit de quantitate successiua ꝙ illud qđ est quātū successiuū cuius est ipm durās: si interrūpat̃ necessario cedit in alietatē numeralē. sed eē ⁊ temporalia in cōm significant̃ p verba: sunt q̄dam durabilia ⁊ mēsurata tēpore. ergo impossibile ē ꝙ si sint interrupta fm tēpus: sint eadē numero. ℭonfirmatur. quia sicut se hēt motus ad suam durationē: ita q̄es ad suā pmanētiaz qꝛ tēpus mēsurat omnia ista. sꝫ interrupta duratione: motus non pōt cōcipi idē qui prius quia non est idē tēpus. ergo ita est d q̄ete ⁊ pmanētia. ℭ. 10. arguit sic. quia interrupto intellectu alicuius: interrumpitur et ipsuz. ⁊ illo non redeunte: non redit. oppositum enim implicat cōtradictionē. sed d intellectu vniuscuiusqꝫ eē ⁊ actus: est duratio ⁊ tēpus quia talia significata p modum verbi: non possunt intelligi sine tēpore ⁊ duratione. sed idē tēpus ⁊ eadez duratio nullo modo pōt redire eadē numero si interrumpat̃. ergo nec eē aut quicūqꝫ alius actus talis. minor probatur primo qꝛ eē ⁊ ea q̄ significātur p verba: includūt in suo intellectu ipsum tēpus vt patet p cōmētatorem. 4°. phy. qui dicit ꝙ formalis ratio motus in cōm est passio: est ꝙ sit mutatio coniūcta tēpori. ⁊ subdit ꝙ verba sunt imposita formis fluētibus. fluxus autē intelligi non pōt sine tēpore. sed probat̃ minor quo ad aliā partē. s. ꝙ non possit idē tēp⁹ aut idē motus redire idē numero. quia impossibile est motum seu tēpus corruptū ⁊ rediēs continuari: alias tēpus rediēs non fuisset interruptum nec corruptum illud quod redijt. ℭonfirmatur. quia ratio quare aliqui imaginant̃ ꝙ corruptū possit idez numero redire: est quia capiūt ꝙ tēpus non sit de eēntia ⁊ intellectu rei. est tū de oīm intellectu quo res exprimit̃ per verbuz. ℭonfirmat̃. quia impossibile est ꝙ aliquis bis viuat nisi duplici viuere. sed q̄ prius fuit mortuus ⁊ postea reuixit: bis vixit. ergo oportet ꝙ sit duplex viuere: ergo duplex eē. maior patet p simile. qꝛ impossibile ē aliquē bis moueri vno motu. ergo impossibile est aliquē bis viuere nisi p duplex viuere. ℭ. 11°. arguit qꝛ variata causa variat̃ effect⁹. sed causa idētitatis in forma corrupta ⁊ redeūte: est idētitas materie ⁊ agētis. ipsius aūt corrupti licet sit eadē materia: non tamē est idē agēs formaliter

⁊ in actu. agēs enī formalr̄ ⁊ in actu: est ꝑ actionē ⁊ formalē ꝓductionē. sed ꝓductio ⁊ actio nō ē eadē q̄ redit post interruptionē. ergo nec agēs in actu: qđ req̄rit ad idētitatē numeralē. Cōfirmat̄. q2 sicut actio specificat̄ ex termino ⁊ forma sic numerat̄ ex ipo. si ergo nō possit redire eadē actio: nec eadē forma. ¶ Cōtra tertiā ꝯclusionē arguit aureolus ꝓbādo ꝙ oēm rē successiuā corruptā preter tēp⁹ pōt deus eādē numero reparare siue illa sit mot⁹ siue actio siue relatio. primo sic. deus pōt facere quicq̄d facere nō est nō facere ⁊ ꝙ factū nō implicat ꝯtradictionē. sed si de⁹ faciat aliq̄d quicq̄d sit siue ꝑmanēs siue successiuū3 qđ fuit sub prioritate esse sub posterioritate: nulla est cōtradictio. q2 cōtradictio ē affirmatio ⁊ negatio eiusdē de eodē. sed in ꝓposito nō sequitur affirmatio ⁊ negatio eiusdē p̄dicati de eodē subiecto. si enī dicat̄ ꝙ subiectū prioritatis ⁊ posterioritatis est idē numero: nō negatur idē de eodē: q2 subm prioritatis vl̄ posterioritatis nō est ipsa prioritas vel posterioritas. si enī subiectū p̄oritatis ⁊ posterioritatis eēt idē qđ prioritas ⁊ posterioritas: cōtradictio eēt ꝙ deus repararet aliq̄d corruptū pri⁹: q2 tūc faceret ꝙ p̄oritas eēt posterioritas. ¶ .2°. q2 deus pōt facere ꝯtra repugnantiā intellectuū vbi nō pōt inferri contradictio primi modi. licet ergo repugnet intellectui significare ꝙ idē numero reparetur: cui⁹ ratio ē q2 duratio ē de cointellectu rei: ideo numerata duratiōe intellect⁹ numerat necessario ipm durās. ꝓpter qđ cōmuniter dicit̄ ꝙ res ꝑmanēs nō mēsurat̄ tēpore. s3 licet hoc repugnet intellectui intelligere ⁊ significare: q2 tn̄ pōt arguere ꝙ ibi nō est cōtradictio q2 p̄dicatū affirmatū ⁊ negatū nō dicit̄ de eodē q2 non est idē res durās ⁊ sua duratio siue res p̄or ⁊ sua p̄oritas. ergo etc̄. hec aureolus. ¶ Cōtra eādē cōclusionē3 arguit̄ ab alijs. q2 nulla rō adducta pro illa cōclusione siue a scō thoma siue a godofredo siue ab ipso durando: efficaciter concludit propositū. qđ patet discurrēdo ꝑ singulas rationes eorū. godofredus namq3 arguit sic primo loco pro illa cōclusione. q2 ponere vnitatē cū interruptione eēndi in illis ō quorū vnitatis rōne est continuatio implicat cōtradictionē. q2 ponēdo ꝯtinuationē eēndi: negat̄ interruptio. ⁊ ponēdo interruptionē: negatur cōtinuatio. et sic ponēdo vnitatē in talibus cū3 interruptione: est implicare cōtradictionē. sed omnia successiua sicut motus et tēp⁹ includūt in ratione sue vnitatis continuitatem eēndi: quia eorū vnitas est eorum continuitas. ergo ponere vnitatē in talibus cū interruptiōe est ponere contradictoria. qđ ponit q̄ dicit eundem motū qui fuit reparari: quia discōtinuatus est. ¶ .2ª. ratio eiusde3 talis est. q2 qui ponit ea esse simul de quorū ratione est non eē simul: cōtradictionē implicat. sed ō ratione prioris ⁊ posterioris in motu ⁊ tēpore est non esse simul. ergo qui ponit ea esse simul implicat cōtradictionē. sed qui ponit partē motus vel tēporis p̄teritam eandē numero reparari: non solū ponit prius ⁊ posterius esse simul sed etiā esse idē quia p̄teritum prius et postea reparatū sequitur ꝙ prius ⁊ posterius sint idem ⁊ per consequēs simul. ¶ .3ª. sua ratio est ista. quia ponatur ꝙ mobile moueatur ab. a. in. c. ꝑ. b. si ergo eadem pars numero motus q̄ precessit pōt postea reparari: sequitur ꝙ pars motus q̄ fuit ab. a. in. b. possit reparari postea dū mobile moueatur ab. a. b. in. c. sed hoc implicat cōtradictoria. quia sequeretur ꝙ ide3 mobile moueretur simul pluribus motibus differētibus solo numero: ⁊ ꝙ eodē tēpore moueretur ad. b. ⁊ a. b. ergo eandē parte3 motus numero q̄ precessit posse reparari: implicat contradictione3. he sunt rationes godofredi q̄ videtur esse eedē cum probatione scti thome ꝓ tertia ꝯclusione inducta: ⁊ tū probatione hēna 7°. quodlibet. q. 14ª. ¶ Predicte tū rōnes non videtur valere. nō quidē prima. vn̄ ad illā respōdet durand⁹ dicēs ꝙ quicq̄d sit de cōclusione: rō tū prima videt̄ solubilis. cū enī dicit̄ ꝙ oē successiuū ad sui vnitatē numeralē req̄rit continuitatē eo ꝙ sua vnitas est sua continuitas: dicēdū ꝙ cōtinuitas q̄ req̄rit̄ ad vnitatē mot⁹ nō est cōtinuitas ei⁹ cū alio motu: q2 sine hac q̄libet motus est vnus in se. nec est cōtinuitas eiusdē motus ad seipsum q2 idē non continuat̄ sibi ipi. sed est continuitas partiū continētiū eundē motū. sola ergo interruptio huic continuitati contraria soluit vnitatē motus. nunc autē ita est ꝙ interruptio q̄ esset inter primū motum et eius reparatione3: non solueret illam continuitatē nec esset ei contraria. ponimus enī ꝙ sicut prima vice partes motus fuerūt continuate: ita ⁊ in eius reparatione. interruptio ergo q̄ poneret̄: solū3 argueret ꝙ motus primo existēs et postea reparatus non essent duo motus continuati cōstituentes ꝑ suam continuationē vnū tertiu3 motū. sed nō argueret qui eēt idē motus p̄mo existēs ⁊ postea reparat⁹. qđ aūt plus assumit̄ ꝙ mot⁹ req̄rit ad sui vnitatē continuitatē essendi: dicendū ꝙ cōtinuitas eēndi quā req̄rit mot⁹ nō est ꝙ sit cōtinue ⁊ semp: alioqui hoc pōt poni dato ꝙ motus corrupt⁹ idē numero reparet̄. q2 tā prima

vice ꝗ̃ secunda: ponitur ꝙ eius duratio esset continua successione suarum partium. hec durandus. ¶ Similiter secunda ratio nõ videtur valere. qꝛ vt patet per dicta aureoli contra tertiã cõclusionem recitata: nulla cõtradictio est ꝙ illud quod fuit subiectũ prioritatis postea sit subiectũ posterioritatis. ¶ 3ª. denique ratio non videtur valere. imo sicut dicit durãdus illa ratio clare deficit: quia cũ dicitur ꝙ si deus posset reparare eundẽ motũ sm numerum tũc prima pars mot⁹ qua transitur ab. a. in. b. posset reparari dum adhuc durat secũda pars qua transit. a. b. in. c. dicendũ enim ꝙ hoc non est verũ. quod etiam patet in permanentib⁹. si enim ponamus ꝙ deus posset reparare albedinem corruptam in aliquo cui successisset nigredo opposita vel alia albedo numero differens a pma tamen non diceremus ꝙ deus possit reparare eãdem albedinẽ stante nigredine in eodẽ subiecto vel alia albedine numero differẽte. non enim possunt opposita esse in eodẽ simul subiecto nec duo accidẽtia solo numero differẽtia. similiter in ꝓposito pma pars mot⁹ non põt reparari manẽte secũda. sed nullũ argumentũ est nõ põt hoc modo reparari; ergo nullo modo. imo est fallacia cõsequẽtis, ꝓcedendo a destructione inferioris ad destructionem superioris. aliquid enim implicat contradictionem vno modo quod nõ implicat alio modo. hec durãdus. videtur ergo ꝙ rationes ille nõ sufficienter probent conclusionem. ¶ Ulteri⁹ videtur ꝙ nec rationes quibus durandus eandẽ ꝓbat cõclusionem valeant. premittit enim durandus quomodo successiua vel transeuntia differũt a pmanentibus ex quibus arguit ad propositum. prima differentia est. quia res pmanens duratione sua non interrupta: potest pluries sumi sm se totam et sm quãlibet partem sui vt homo vel lapis. successiua vero et generaliter transeuntia: nõ possunt pluries sumi sm se nec per aliquid sui duratione sua non interrupta. secunda differentia ẽ ꝙ res permanentes sunt res ꝓprie et simpliciter vt homo lapis albedo nigredo et sic de ceteris. res autem successiue non sunt res proprie et simpliciter sed solum quedam rerum habitudines vel qdam reales modi essendi. cuius ratio est. quia illud quod adueniens alicui non reddit ipsum magis compositũ ꝗ̃ prius: non est res proprie et simpliciter. sed talia sunt omnia transeuntia et successiua vt motus tempus et huiusmodi. non enim celum est magis compositum ꝗ̃ si staret: quia mot⁹ ad locum nihil variat circa rem vt dicitur. 8°. phy. et idem est de motu ad formam ꝗ̃m est precise de ratione motus. quia nullam compositionem ponit sm se circa subiectum preter illam que est forme terminantis motum et est res permanens. ¶ Ex prima differentia arguit sic. minus est rem iam existentem conseruare ne corrũpatur: ꝗ̃ corruptam reparare. sed in successiuis et transeuntibus deus non potest rem conseruare ne corrumpatur. ergo fortiori ratione nec potest corruptã reparare. maior videtur manifesta. sed minor ꝓbatur. quia si aliquod successiuũ vel transiens posset conseruari dum est in esse ne corrumperet: tũc posset pluries sumi. et sic esset pmanens et nõ trãsiens. Sed dicet aliquis ꝙ de rõne trãseuntis est ꝙ non possit pluries sumi continue ꝛ sua duratione non interrupta: quia tunc esset stans et nõ trãsiens. sed nihil ꝓhibet quin possit pluries sumi ea interrupta. nec ꝓpter hoc erit stans sed qualibet vice erit fluens et transiens. ꝓpter quod maior videtur falsa. quia magis videt esse contra rõnem successiui vel transeũtis ꝙ possit pmanere ne corrumpatur: ꝗ̃ possit reparari postꝗ̃ corruptũ est. sed istud non valet. quia si idẽ successiuũ puta idẽ motus numero põt reparari: verum esset dicere ꝙ mobile subiectũ esset bis motũ realiter. illud aũt nõ diceretur ratione numerationis subiecti quia illud est vnum. nec ratione numerationis spacij qꝛ similiter est vnum. ergo oportet ꝙ sit ratione numerationis motus vel durationis eius vel mensure extrinsece. si rõne numerationis mot⁹: habetur ꝓpositũ qꝛ omnis realis numerus est plurium rerũ. et ita motus precedẽs et sequens nõ essent vnus motus realiter sed plures quod est nostrum ꝓpositum. si dicat ꝙ hoc est ꝓpter numerationẽ durationis: in idem redit. qꝛ duratio motus non est aliud ꝗ̃ mot⁹. et ideo si vnum numeratur realiter: et aliud. nec ratione mẽsure extrĩsece vel cuiuslibet alteri⁹ extrinseci: qꝛ de⁹ posset facere ꝙ esset solum motus primi mobilis et illum posset interrũpere et iterato reparare et esset verũ dicere ꝙ celũ esset bis motum: non per numerationẽ alicui⁹ mensure extrinsece quia nulla esset: nec p numerationem subiecti vel spacij aut mouentis. ergo p numerationem mot⁹ vel durationis qđ idem est. ¶ Item eundem motũ posse reparari vel est possibile simpliciter: vel impossibile simpliciter. si sit impossibile simpliciter: ergo erit possibile virtute nature. probatio. quia quandocunque aliquis effectus est simpliciter possibilis ꝛ causa est eque potens nunc et prius: et causa tali potest idẽ effectus ꝓduci nunc sicut prius. si ergo reparatio eiusdẽ motus sit effectus simpliciter possibilis: ergo causa naturalis q̃ primo facit et eo corrupto remanet eque potens vt prius: possit illum motum eundẽ numero repa-

re. hoc autem est falsum. relinquitur ergo q̃ repa-
ratio eiusdē motus sm numerū est effect⁹ simplr
impossibilis. talis autē effect⁹ subterfugit omnē
causam. ergo per nullam virtutē potest mot⁹ idē
numero reparari. ¶ Itē si motus posset idē nu-
mero reparari: eodē modo posset et tēpus. et sic
dies que precessit posset statī reparari et non so-
lum semel sed semp. et ita totus decursus tēporis
esto q̃ duraret in infinitū: nō esset realiter nisi vn⁹
dies imo vna breuissima hora vl breuissima pars
vnius hore. q2 idē argumentū potest fieri de ho-
ra et de parte hore sicut de tota die. q̃ omnia sunt
absurda. ergo et c̃. ¶ Ex secunda differētia argu-
it sic. licet idē subiectum posset esse successiue sub
oppositis formis vl habitudinibus impossibile ta-
men est et cōtradictionē implicat q̃ oppositarum
formarum vel habitudinū vna sit alia nec simul
nec successiue. sicut possibile est q̃ eadē aqua pri⁹
sit calida et postea frigida vel q̃ idem homo pri-
mo sedeat et postea stet. sed impossibile est q̃ ca-
liditas sit frigiditas vel q̃ sedere sit stare. s̃ si idē
successiuum vel transiens posset reparari: seqtur
q̃ vna habitudo sit alia. ergo ipossibile est q̃ idē
successiuū vel transiens reparetur. minor pbatur.
quia sicut dictum est: successiua non sunt proprie
res sed habitudines rerum. sicut motus essentia-
liter est successio vel habitudo successionis mobi-
lis in loco. per eandem rationē partes mot⁹ sunt
essentialiter partes successionis. partes autē suc-
cessionis sunt prius et posterius vel potius prio-
ritas et posterioritas. ita q̃ quādo dicitur q̃ vna
pars motus est posterior et alia prior: non est p̄-
dicatio denominatiua alicuius habitudinis addi
te ad partes mot⁹: sed est essentialis quia partes
motus sunt essentialiter ipsa habitudo priorita-
tis et posterioritatis existentie mobilis sm aliā
et aliam partē in loco: sicut mot⁹ est essentialiter
successio eius per totum locum. si ergo pars mot⁹
que preterijt posset reparari eadē numero: tunc
habitudo prioritatis efficeretur habitudo poste-
rioritatis quod est impossibile vt dictum fuit. pa-
tet ergo q̃ successiua vt motus et tempus nō pos
sunt eadem numero reparari. hec durand⁹. Sed
q̃ iste rationes non sufficiēter concludāt ppositū
imo sint solubiles: ostendit petrus de palude di-
cens q̃ ad rationes illas durādi potest instari q2
durandus ad suam primā rationē bene instat nec
soluit ad instātiam sed contra arguit adducendo
nouam rationem ad conclusionē. et potest instā-
tia cōfirmari sic. plus enim videtur aliquid d̄ no-
uo pducere quod nūquā habuit esse: q̃ illud quod
aliquod esse habuit illo perdito reparare. si ergo
plus est aliquid corruptū reparare q̃ existens ne
corrumpatur conseruare: similiter maius est illud
quod nūquā fuit pducere q̃ pductum ꝯseruare.
sed motū qui nūquā fuit pōt deus de nouo pdu-
cere. ergo multo magis productū ne flueret et de
fineret cōseruare. consequens est falsum: ergo et
antecedēs. et sic si ratio bene concludit q̃ motus
non pōt postq̃ fuit reparari: ita concludit q̃ ante
q̃ fuit non potuit pduci. ppter qḋ est dicendū q̃
maior est vera ex parte agētis: quia non est mino
ris virtutis pducere et reparare q̃ pductum con
seruare: sed non ex parte effectus. sunt enim aliq̄
effectus quibus repugnat conseruari eodē mo-
do nunc et prius sicut successiua: non autem pdu-
ci et ideo possunt pduci ad essendū non autē con
seruari in essendo. ¶ Ad secundam rationē vt di
cit pōt instari. quia ex sola numeratione habitio-
nis vel habitudinis pōt dici aliquid ēē bis habitum
sine hoc q̃ habēs vel habitū sit multiplicatū. sicut
corpus humanū fuit in resurrectiōe bis animatū
vel vnitum sine binario corpor̄ et animarum ex
sola habitudine eor̄ adinuicē multiplicata: ita et
in pposito. item si vltima spera moueretur: nihil
esset ibi habēs nisi celū: nec habitū nisi mot⁹: nec
vbi nec aliquis terminus: et tamē diceret̃ bis mo
tum si ei⁹ motus interrūperet̃ sicut alia corpora q̄
mouent̃ ad vbi et locum. ergo. ¶ Ad tertiā pōt
dici q̃ idē numero reparari est possibile simplicit
et tamen est impossibile nature quia quāuis natu
ra agentis et subiecti sint eque potentia sicut pri⁹
ex quo sequitur q̃ eque perfectū effectū possunt
producere sicut prius: non tamen se habent eodē
modo numeraliter adinuicē sicut prius: sed solū
modo eadē specie. et ideo in eundē effectum spe-
cie possunt non numero. licet autem materia nō
eodem modo se habeat ad deum postq̃ habuit
formam q̃ prius quando eā a deo recipiebat: de⁹
tamen eodem modo se habet ad omnia. et vlte-
rius etiam deus ex parte obiecti nullam habitu-
dinem requirit. vnde sicut sine subiecto pōt pdu-
cere effectum: sic sine hoc q̃ subiectū habeat eā-
dem habitudinem potest eundem effectum imp
mere. ¶ Ad quartam dicit q̃ bene concludit nisi
q̃ est ibi petitio principij. quia cum continuitas sit
tota causa vnitatis in rebus successiuis motu et tē
pore: nullus diceret tempus posse reparari q̄ ne-
garet de motu. si autē dicatur q̃ post diem iudi-
cij erit vna dies: nihil ad propositum quia loqui-
mur de die qui est motus celi: tunc autem non e-
rit. sed forte aliquis diceret q̃ nullum est incon-
ueniens si sit idem dies numero heri et hodie: si-
cut nō est incōueniens si est idem asinus germani

suscitatus et mortuus et oculus perdit⁹ et restitutus. ¶ Ad quintam dicit q̃ supponit multa falsa i plogo suo. primo q̃ omnes res permanẽtes sint res proprie et simpliciter dicte. quia hoc est contra eum qui dicit q̃ relatio est res permanẽs: que tamen est habitudo et per consequẽs non est res proprie et simpliciter ſm eum. etiam ſm eum sequentia sex predicamẽta non sunt res sed habitudines: quoꝝ tamẽ sit⁹ habitus et vbi possunt habere esse permanẽs quod est cõtra suã distinctionem. ¶ 2°. quia cũ motus sit actus entis in potẽtia: et ex actu et potentia ꝓprie dicta sit cõpositio vera et ꝓpria: videt̃ q̃ omnis motus cuꝫ suo mobili faciat vnam compositionẽ. nec obstat quod dicit quia non variat aliquid circa subiectuꝫ: quia verum est de motu ad vbi in mobili incorporali. sed falsum est de mobili corporali quod per motum calefit. motus autem ad formam: per se variat aliquid circa subiectum quantum ad accidẽtalia. sed q̃ꝫᵐ ad substantiam non nisi per accidẽs inq̃ꝫᵐ generatio et corruptio sunt termini alterationis extrinseci. ¶ 3°. quia continuitas successiua que per essentiam est motus: nõ est habitudo sicut nec continuitas manens vt linea superficies corpus. quia simul iste species quantitatis ponuntur in predicamentis. et sicut diuisibilitas ĩ ea que insunt est ratio cõmunis quantitatis: ita continuitas omnis quantitatis continue tam permanentis q̃ꝫ successiue. differentia autem diuisiua alicuius predicamenti non videtur esse species alterius cuꝫ predicamenta sint impermixta. vnde cũ continuitas et prioritas sint differentie quantitatis: quia prima diuidit contra discretum secunda contra permanentem: videtur q̃ ista non sint essentialiter habitudines que sunt de genere relationis. hec petrus. ex quibus videtur q̃ rationes durandi non sufficienter probant conclusionem istam. ¶ Ulterius videtur q̃ nec rationes quorũdam aliorum ad eandem conclusionem sufficiant. arguunt enim sic primo. quia sicut continuitas est de ratione linee: sic de ratione temporis. ſ deus non potest facere q̃ linea discontinua sit vna: quia cum numerus causetur ex diuisione continui: contradictio est q̃ sit continuum actu diuisum et non sit ibi numerus: et sic esset vnum ⁊ nõ vnum sed multa. ergo similiter est ex quo motus est interruptus non est vnus. ¶ 2°. arguũt. quia deus non potest facere speciem generis alicuius simul cum oppositis differentijs. sicut non posset facere aliquod animal quod simul esset rationale et irrationale. sed presens preteritum et futuꝝ sunt differentie per se essentiales in motu et tempore. ergo non potest facere ꝺ preterito presens vt. s. quod est preteritum: idem numero sit p̃sens ¶ 3°. arguunt. quia cõtradictio est q̃ idem sibi ipsi succedat. cum autem posterius succedat priori facere de motu preterito presentẽ: est facere q̃ vnum idem et ſm idem sit prius et posterius et sibi ipsi succedat: imo q̃ sit et non sit: quia quod p̃terierat: non est: et quod est nõ preterijt. he sunt rationes eorum. ¶ Sed iste non videtur valere ad propositum concludendum vt dicit petrus. nam contra primã est instantia. qꝛ sicut de⁹ non potest facere q̃ due linee simul existentes in actu diuise sint vna: sic etiam non potest facere q̃ duo mot⁹ simul existentes discontinuati sint vn⁹ nec de hoc est questio. sed sicut potest facere q̃ linea ãnihilata eadem numero reparetur et habebit eãdẽ numero continuitatem quã prius non obstante discontinuitate temporis que fuit media: sic et motum qui fuit cum sua continuitate reparabit non obstante q̃ sua cõtinuitas fuerit interrupta sicut et continuitas linee fuit annihilata. ¶ Similiter vt dicit secunda ratio videtur non valere si motus est alia res a tempore. quia licet nõ possit fieri de preterito presens sicut nec ꝺ albedine nigredo si tamen hoc est verum: tamen sicut subiectuꝫ quod est album fit nigrum: sic videtur q̃ motus qui erat subiectum temporis preteriti vel futuri fiat subiectũ t̃pis p̃sentis. imo pl⁹ videtur q̃ de vno contrario fiat aliud formaliter. quia non est maior incompossibilitas inter contraria proṗe dicta puta albedinẽ et nigredinẽ: q̃ꝫ inter formas subales distinctas ꝑ differẽtias oppositas puta aiatum inanimatũ. sed deus posset subito facere de trunco vitulũ et de non viuo viuũ et econtra. ergo de albedine nigredinẽ. sed ibi ẽ subiectũ cõmune qꝺ remanet ⁊ forma cedit forme nõ vna fit alia. ideo et c̃. ¶ Deniqꝫ tertia ratio non videtur valere vt dicit petrus. quia diceretur q̃ deus non posset facere quin preteritũ sit preteritũ: sed idipsuꝫ quod est preteritum potest resumere vt et fuerit preteritum et nihilominus sit presens et futuruꝫ. si enĩ deus celum dum mouetur annihilaret et postea repararet: nihil prohibet vt videtur q̃ cum eadẽ latione qua prius mouebatur: ipsum repararet. ideo et c̃. ¶ Ulterius bernardus de gãnaco in impugnationib⁹ henrici quodlibet. 7°. q. 14. arguit q̃ deus posset eundem motum numero reparare. quia sicut interruptio in esse aliorum nõ impedit ꝓpter identitatẽ ordinis ad potẽtiam diuinã sic nec in motu. ergo et c̃. vbi sciendũ q̃ bernard⁹ ibidem inducat aliquas rationes generales ad ꝓbandũ q̃ deus omne corruptuꝫ vel annihilatum

potest idē numero reparare dicēs. corrupta aliq̄
forma: certū est q̄ materia manet eadē numero
et etiā potētia ad formā sm̄ q̄ materia ē sua po-
tentia. sed si in materia distiguim⁹ istā potentiam
per respect⁹ diuersos ad formas diuersas: nō ma
net eadē potētia. potētia aūt hoc secundo modo
dicta: dicit ordinem ad talē vel talē formam. sed
in materia non manet ampli⁹ ordo ad formā cor
ruptam eandem numero reparandā. q2 materia
nō est p se in potētia ad formā que per agēs natu
rale non pōt in ea introduci: q2 potentia passiua
nō extēdit se vltra actiuā que sibi correspondet.
nullū autē agens naturale pōt eandē formā nu-
mero reparare cū non possit eandē trāsmutatio-
nē numero repetere. ergo in materia nō remanet
potētia ad eandē numero formā que corrupta ē
reparandā: sed ad eandē in specie solū. identitas
autem talis potētie: nihil facit ad hoc q̄ idem nu-
mero resurgat. bene tamen manet materia in po
tentia ad eandem formā. sed hec potētia non est
naturalis sed obedientialis: quia solum respectu
dei qui potest in materia facere quicquid nō impli-
cat contradictionē. qd̄ non est si eadē forma nu-
mero reparet̄. in materia autē preter potentiam
naturalē est potētia obedientialis sicut et in cete
ris creaturis. et quia nulla corruptio vel ānihila-
tio diminuit de diuina potētia aliquid: sicut deus
potuit hanc formā pducere antequā pduceretur
ita pōt postq̄ȝ corrupta est vel etiā ānihilata. vñ
si materia prima ānihilaretur: de⁹ posset eandem
numero reparare cum eius annihilatio nihil sub-
trahat diuine potentie. itē diuina potentia eo q̄
potētia: habet quendam ordinem ad oīa p̄ ipsam
possibilia saltē rōnis: q2 entis ad non ens non est
nisi relatio rationis. iste autem ordo non tollitur
ex parte diuine potentie per annihilationem cu-
iuscūq3. quia ita potest dei potentia circa nihil si-
cut circa aliquid. vnde eque potest producere la-
pidem de materia et de nihilo. ergo annihilatio
rei non impedit quin deus possit eandem repara
re. ex quo etiam patet q̄ interruptio in esse nō im
pedit quin deus eandem rem numero possit repa
rare. quia eundem ordinem quem habet potētia
dei ad illud esse: semper habet. ita q̄ licet fiat iter
ruptio in ipso esse: nūquam tamen in illo ordine
quin semper illud esse dependeat a potentia dei.
licet quando illud esse est in actu: potentia dei in-
fluat. quando autem non est: non influit. et ideo
infinities potest idem numero quantūcūq3 cor-
ruptum vel ānihilatum fuerit reparare. et hoc est
proprium deo et nulli alteri agenti cuius potētia
non habet eundem ordinē ad rem que est et ad

illam que non est: cum potentia creata non respi
ciat nihil quasi potens aliquid de nihilo produce
re sicut potētia dei. item quod producitur p ean-
dem actionem numero: potest esse idē numero
etiam in naturalibus. sed deus eadē actione nu-
mero producit hoc productū cum primo produ-
citur et cum secundo: quia ex parte dei non diuer
sificatur actio. nec ex parte eius in quo recipitur.
quia hoc non diuersificat necessario actionē: qd̄
non requiritur ad eam. receptio autē in subiecto
non requiritur in actione diuina que nullum sub-
iectum necessario requirit. nec terminus diuersifi
cat. quia sicut deus concepit hoc productum pro
ducere quando primo producit: ita etiam quan-
do annihilatū est pōt idem cōcipere quod iterū
infinities producat̄. vnde sicut conceptus diuin⁹
semper fertur super hoc productum quantūcūq3
annihiletur: ita pōt et potentia qua agit̄ semper
per eandem actionem. quod patet in simili. edifi
cator enim pōt concipere eandē domū numero
quam prius fecit que modo corrupta est: et pdu-
cere eandem specie non numero quia alia et alia
actione agit nunc et prius. alia autē et alia actio
requirit alium et alium terminum. sed quia deus
eadem actione semper agit idem frequenter: pōt
esse terminus sue actionis. non ergo idētitati po
tentie materie vel cuiuscūq3 creature imponēdū
est q̄ possit idē numero resurgere: sed diuine po
tentie que potest quicquid non implicat contra-
dictionem. hic autem nulla contradictio est cum
interruptio in esse respectu diuine potentie non
faciat aliquam diuersitatem in esse. hec ille. et po
stea subdit sicut supra dictum est q̄ ista argumen
ta ita concludunt de successiuis sicut de permanē
tibus. quare et c̄. ¶ Ultimo arguitur contra ea q̄
dicit sanctus thomas in quarto et supra recitata
sunt. arguit siquidē scotus q̄ aliquid totaliter an
nihilatum possit per dei potentiā idē numero re
parari. primo quia ad hoc est auctoritas augusti-
ni. 22°. de ciuitate dei caplo. 2°. vbi loquens de
carne hominū reddenda in resurrectione: et si in
quit omnibus perisset modis nec vlla eius mate-
ria in vllis nature latebris remansisset: vnde vel
let eam repararet omnipotēs. ergo totaliter cor-
ruptum et destructum in totali esse potest idē nu
mero reparari. ¶ 2°. quia si destructū esset anni-
hilatum: illud nihil sequēs annihilationē: esset eius
dē rationis cum nihilo quod esset termin⁹ a quo
creationis. patet. quia iste mutationes opposite
haberent idem pro termino: vna pro termino a
quo alia pro termino ad quē. sed nihilum prece-
dens creationē nō repugnabat quin illud cum op-

ponitur posset creari. ergo et post annihilationem poterit recreari idē numero. Confirmatur ratio. quia planum est q ex parte cause manet eadem ptās. ex parte autem lapidis esto q lapis sit annihilatus: tāta est possibilitas simpliciter ad esse post annihilationē: quāta ante creationē quia nō magis includit contradictionē. nec illud nihil in quo cessit lapis: magis priuat possibilitatē quia non priuat nisi tanquā oppositū. sed eidem et essentialiter opponebatur ante creationem. ergo et c. ¶ 3°. quia in homine est aliqua entitas positiua que neque ē pars materialis nec formalis nec partes simul sicut probatum est in tertio et arguitur sic. quia aliquid est ibi causatū a causis intrīsecis. sed nec causa materialis nec causa formalis est causata a causis intrinsecis nec ambo simul. est ergo ibi aliqua alia entitas a causis diuisim acceptis: et illa destruitur: alioquin homo non esset vere mortuus: quia nō esset corruptio totalis entitatis hominis. et tamen illa entitas reparabitur eadem numero: alioquin non esset idē homo. ergo. ¶ 4°. quia si deus in hoc instanti .a. et in toto tēpore medio usque ad .b. et in instanti .b. conseruaret istud esse: concedendum esset q esset omnino idē numero. ergo si in .a. conseruat et idem in .b. instanti: et in tempore nō conseruet: erit idem. et tamen erit interruptum in tempore intermedio. probatur consequentia. quia identitas istius esse ut est in .b. ad seipsum ut est in .a. non dependet essentialiter ex cōseruatione pro isto tempore medio. quia neque ut a causa formali neque ut a causa materiali neque ut a quacunque causa essentiali. hoc etiam probatur aliter. quia alioquin non posset deus idem esse causare in aliquo instanti posteriori quod in instanti priori. quia si in instanti priori causat et in tempore sequenti conseruat illud esse: ut conseruatum in tempore essentialiter requiretur ad identitatem illius cause in instanti .b. et si tunc non esset conseruatum in illo tempore sed primo causatum in .b. non posset creari idem. ¶ 5°. quia diuersitas posteriorum non arguit diuersitatem priorum essentialiter. sed illa instantia ad ipsum esse permanēs sunt essentialiter posteriora. unde et idem esse manet in quibuscunque instantibus succedentibus. ergo siue fiat cōtinuatio inter illa instantia siue non: non minus ipsum esse poterit idem esse. Uel sic. si idem eē esset in .a. et in tēpore sequenti in .b. esset idem in .a. et in .b. ergo si destruatur posterius eo quod est durare in tempore intermedio: adhuc non necessario sequetur ex hoc diuersitas eius in .a. et in .b. ¶ 6°. quia ex illa radice q esse simpliciter interruptū uel destructum non potest redire idem: sequuntur multa inconuenientia. primum est q deus non posset resuscitare brutum idem numero. cuius oppositū nōnunquam legitur factum miraculose a sanctis. ut patet de tauro quem suscitauit sanctus siluester ut habetur in legēda eius. et hoc negare deo eē possibile: uidetur esse magne infidelitatis. et tamē anima eius sensitiua interrupta ē et destructa. Secundum est quia omnia accidentia que corrūpūtur in corruptione hominis uel ante resurrectionem: nō possēt eadē numero redire. et tūc homo resuscitatus non haberet eandem propriam passionem numero quam prius. quia ista propria passio non mansit post mortē quia erat totius ut totius et non tm̄ anime. sed consequēs est impossibile q sit idem sub specie et non habeat eandem propriam passionem. Tertium est. quia potentie anime sensitiue que sm te sunt accidentia: cū nō sint accidentia solius anime sed totius compositi primo de sensu et primo de somno: q non possent redire eedem. et ita homo resuscitatus non haberet eandem potentiam uisiuam uel audituam. Quartum est q non haberet eandem quantitatem numero. quia illa non manet nec in materia sola manente: nec in anima intellectiua. igitur et c. ¶ 7°. positio tua deficit. quia totum esse hominis potest manere non iterruptum. primo quia ut probatum est entitas totalis interrumpitur. Secundo quia esse anime intellectiue non est totale esse hominis ut tu accipis. quia omne ens habet aliquod esse. sed homo ut homo: est aliquod ens et non tm̄ anima. ergo habet aliquod esse proprium et non tm̄ esse anime. Tertio quia contradicis tibi. quia alibi dicis q status anime in corpore est perfectior q̄ status eius extra corpus: quia ē pars compositi et omnis pars: materialis est respectu totius. Contra hoc arguitur. quia quod habet totaliter idem esse: non est imperfectius ex hoc solo q nō cōmunicat alteri idem eē. sed per te anima separata habet totaliter idem esse quod coniuncta: imo esse quod est totale eē hominis quādoque cōmunicatur corpori. ergo ipsa in nullo ē imperfectior pro eo q non cōmunicat idē esse corpori. maior apparet. quia perfectio naturaliter presupponitur ei quod est cōmunicare perfectionē. ergo non est maior uel minor per hoc q cōmunicat uel nō cōmunicat. et hoc maxime si per talem cōmunicationem nullum aliud est eē totius q̄ istud idem. Quarto quia in homine est aliqua forma substātialis alia ab aīa intellectiua. et per consequēs cū cuiuslibet forme sit dare eē: in anima intellectiua non est totale eē compositi. ergo et c. ¶ 8°. quia tunc cum in morte christi relatio maternitatis

q̃ erat in virgine ad xp̄m fuerit interrupta in passione xp̄i: sequitur q̄ post passionez non est eadez mater numero q̃ prius. hec scot⁹ in forma. ¶ Cōtra eandē cōclusionez arguit aureolus et p̄mo p̄bat q̄ dicere q̄ nulla realitas q̃ in morte fuit corrupta redeat eadem numero in resurrectione: est derogare veritati resurrectionis imo negare resurrectionē. tum q₂ resurrectio est ei⁹ quod cecidit iterum surrectio. nisi asit aliquid corruptuz et perdens esse iterū redeat: non stat veritas diffinitionis resurrectionis. ergo nec veritas diffiniti. q₂ ille casus non est localis sed ƀm entitatem in nō esse. Tum secundo quia forte corrupto corrūpitꝰ eius humanitas que est tertia entitas distincta a materia et forma. ⁊ illa eadem numero redibit in resurrectione. Tum tertio quia dato opposito: sequuntur inumerabilia incōueniēna vt puta q̄ sāguis xp̄i quem resumpsit in passione nō fuit idem numero et ante passionē. quia ille fuit corruptus nec eius forma substātialis mansit cum nō sit animatus anima xp̄i. similiter q̄ capilli sanctoꝝ quorū constat formā subalem in morte corrumpi: nō resurgent idē numero cōtra illud euangelij: capillus de capite vestro non peribit. similiter sequitur q̄ non redibit eadem p̄pria passio indiuidui: q₂ illa per te est accidens et corrūpitur in morte. seqtur etiam q̄ non redibit eadē masculinitas et feminei̇tas: similiter nec eadē filiatio. similiter seqtur q̄ nō redibit eadem caro numero. quia caro humana nō dicit solā materiam et formā: sed dicit materiā accidētibus affectā ex secūdo de anima vbi habetur q̄ caro est mediū calidi et frigidi et humidi et sicci. item q̄ sensus tactus non redibit idē numero: ac p̄ hoc nec idē aial: similiter nec idē oculus. q̃ omnia sunt cōtra sacraz scripturam. ¶ 2°. p̄bat q̄ dicere q̄ nullū corruptū possit idez numero redire diuina virtute: derogat diuine oīpotentie. tuz quia augustinus. 22. ō ciuitate dei vbi querens quomodo caro comesta a vermib⁹ incinerata et dispersa resurget et redibit eadē: dicit hoc non esse difficile apud illum qui nouit omnes partes. et dato ƀm eum q̄ non remaneret ꝑ omnibus perisset modis vt nulla eius materia in vllis nature latebris remansisset: vnde vellet repararet eam altissimus omnipotens. cum quia ī principio capituli querens de cicatricibus martyrum si remanebunt et redibunt: dicit q̄ apud omnipotentez possibile est q̄ redeāt. et hoc oportet concedere de xp̄o ƀm textum euangelij cuz appa rens apostolis post resurrectionem dixit. videte manus meas et pedes meos q₂ ego ipse sum. ergo redierūt eedē cicatrices. aliter non fuisset efficax argumentū xp̄i ad p̄bandū resurrectionem. diceretur enim sibi q̄ nō sunt iste cicatrices ꝑ alie. tum quia damascenus querēs possibilitatē resurrectionis: nō vadit ad aliud q̃ ad resurrectionez christi. vnde libro quarto cap̄lo vltimo dicit. non ens factum et effluxum: reparare poterit idē iterū omnipotens. tum quia textus canonis hoc idem ostendit vt patet de virga virtute diuina conuersa in serpentē et iterum redeūre eadem numero. et de manu moysi que prius fuit facta leprosa que postea redijt ad priorem statum. tum quia miracula sanctorum hoc testantur: vt patet de tauro quem sanctus siluester suscitauit. hec ille.

Quantū ad articulū tertiuz primo notanduz est ꝓut accipitur ex dictis sācti thome in pluribus locis et signāter de potētia dei. q. 2. ar. 2. ad. 5m et. q. 9. ar. 5. ad. 18m. et. q. 10. ar. 2. ad. 12m. q̄ generans et omne agens naturale assimilat sibi genitum vel passum: non q̃ꝫm ad proprietates indiuiduales ꝑ ƀm formā specificā. et rō ē. q₂ talis assimilatio causatur ƀm rationem principij formalis actionis vel generationis. illud enīz est principiū actionis in agente: ƀm quod effect⁹ agenti assimilatur. huiuscemodi autem principium non ē principaliter proprietas indiuidualis sed specifica: siue sit principium mediatum sicut est forma substātialis agentis: siue sit principium imediatuz sicut est forma accidentalis. non enīz pater ex ratione generationis generat filium sibi similem in paternitate que est proprietas indiuidualis. nec sapiēs generat sapientem nec artifex artificē nec petrus petrū. generat tamē semꝑ homo hoiēz ⁊ leo leonē et sic de ceteris q̃ denominanꝰ ƀm formā specificā. in rebus etiā inaiatis ignis generat ignē sibi similē in forma specifica: nō in ꝓprietatibus indiuidualib⁹ que accipiunꝰ ƀm hic et nūc et ƀm alia principia indiuiduātia. nō enim ignis generat ignem in eodez loco in quo ipse est. nec ignis generatus generaꝰ in eodē nisi in quo ignis generans est generatus: nec semꝑ eiusdē quantitatis et virtutis et actionis: nec in eadē numero materia ligni vel carbonis. vnde tam est propositio assumpta vera et infallibilis: q̄ etiā in diuinis vbi maxima vnitas est: nō fallat. non enim pater generat patrem aut ingenitū: sed filium ab eo distinctū in proprietatibus personalibus. nec pater et filius spirant patrez aut filium: sed spūm sanctū ab eis distinctū ꝓprietate personali. generat tñ de⁹ deū et deus spirat deū. eo q̄ deitas q̃ hēt modū quen-

dā forme specifice in eo ꝙ cōmunis ē trib⁹ ꝑsonis est principium formale generationis et spirationis. ¶ Ex quibus inferim⁹ ad ꝓpositū nr̄e q̄stionis ꝙ nulla consequentia necessaria inferri pōt ꝙ si agēs est idem numero etiā si eadē numero sit materia: ꝙ effectus sit idem numero. probatur hoc. qm̄ forma indiuidualis non est illi principium agēdi. nec per consequēs assimilatio effectus ad causam agentem: fit quantū ad eius formā indiuidualem sed ſm formā specificam vt deductum fuit. ergo idētitas numerica agentis: non causat effectū esse idem numero. vnde phs octauo methaphisice vbi dicit ꝙ si effectus est idem: principiū agens aut mouens est idem: intelligit de idētitate specifica non de indiuiduali vt clare accipitur ex exemplis ab eo positis. vnde sanctus thomas concludens ibi sententiam phi ait. si ergo contingit aliquid idem ſm speciem fieri ex alia et alia materia vt phialam ex auro et argento: manifestum est ꝙ principium mouens oportet esse idē. s. artem. ex quo etiam consequit̄ ꝙ illud dictum phi: idem inq̄ᵐ idem natum est facere idem: debet intelligi de idētitate specifica non d̄ indiuiduali que nō est per se et principaliter principium agendi: ac per hoc nec causa assimilationis effectus ad agēs: q̄uis q̄ principia indiuidualia nōnūquā conferant ad quādā operationis d̄terminationē, put. S. Tho. doc͡z de potētia dei. q. 2. ar. 2. in cor.

¶ Secundo Notandum est ꝙ sicut phs dicit p° phy. non quodlibet fit naturaliter ex quolibet: sed vnumquodq; habet ꝓpriam materiā ex qua fit, put ipse dicit etiā octauo libro metha͡c. neq; iterum agens naturale ex qualib; materia facere potest effectū quem aptum natum est facere: sed requirit materiam dispositam sue virtuti et actioni proportionatam. sicut enim agens naturale est quid finitum et determinatum in specie: ita est finite virtutis ac actionis ad vnum aliquid determinate: sic vt nō nisi certo modo et per determinata media suum effectum ꝓducat. et presertim hoc apparet quādo effectus habet agens vniuocum a quo ex necessitate nature procedat: ita ꝙ agens naturale equiuocum ad eius ꝓductionem non sufficiat queadmodū est de animalib⁹ ꝑfectis q̄ non generantur nisi ex semine. ad quoꝝ ꝓductionem simul cū virtute celesti sine qua nihil hic inferius naturaliter generatur: requirit̄ necessario agēs eiusdē speciei. ꝓpter quod phs dicit. 2°. phy. ꝙ sol et homo generāt hoīem. ¶ Ex q̄bus inferim⁹ ꝙ p agēs naturale idē numero corp⁹ quod fuit viuum: post ipsi⁹ mortem resurgere non potest nec ab aīa resumi. ꝓbat illud. qm̄ cadauera mortuorū aut pulueres vel elementa in que mortuorū corpora soluuntur: nō sunt ꝓpria materia corporis humani per animam viuificandi. nec sunt materia disposita et proportionata ex qua agens vniuocum. s. homo producere possit aut hominem aut corpus viuū anima rationali. nam nec ad productionem hominis nec ad formationē humani corpis homo agere potest naturaliter nisi per virtutem seminis ab eo resoluti et in loco determinato. s. in matrice mulieris materiam corporis humani ad carnem et ossa disponentem et preparantem. cum autem circa pulueres et cadauera mortuorum nec semē nec aliqua virtus humana talium operationum efficaciam habere possit naturali virtute: consequens est ꝙ per agens naturale nec idem homo qui viuus fuit resurgere nec idem ipsius corp⁹ numero resumi possit. Si autem quis contentiose dicat ꝙ celum primū alterans hec inferiora per aliquam influentiam potest ex pulueribus aut cadauere absq; hominis interueniente naturali operatione corpus humanum formare et ad animā et anime virtutes recipiendum organizare: quēadmodum et potest vermes aut ranas absq; agēte vniuoco quandoq; generare: poterit simili ꝓteruia contendere dicens primum hominem ex limo terre virtute celesti fuisse materialiter formatum contra scripture sacre doctrinam dicentis gene. 2°. formauit dominus deus hominem de limo terre et inspirauit in faciem eius spiraculum vite. non enim maioris virtutis aut efficacie est ex limo terre corpus hominis formare: q̄ illud ex pulueribus aut etiam ex elemētis in que resoluitur corpus mortuum iterato reformare. nam vtrobiq; est materia multum remota et indisposita ad corporis humani formationem nullam inclinationē seu aptitudinem naturalem ad illud habens. Et de pulueribus in quos humana corpora resoluūtur post mortem: notāter id dicit sanct⁹ thomas in cōmento super epistolas pauli exponens illud pᵃ Corin. 15°. insipiens tu quod seminas non viuificatur nisi prius moriatur. vnde pari absurditate vtraq; contentio esset refellenda. homo nāq; aut etiam humani corporis formatio vt supra tactum est: non nisi per virtutem seminis ab homine decisi et certo modo ac loco et per determinata media multisq; motibus et alterationibus ac conuersionibus et ad vltimum nisi per cōmixtionem viri et mulieris: naturaliter produci aut formari non potest. talē enim modū ꝓducendi hoīes et hominum corpora viuentia: deus a principio mundi instituit et naturalibus causis indidit.

iuxta illud gene. p°. masculũ ⁊ feminã creauit eos
benedixitq; illis deus et ait. crescite et multiplica
mini et replete terram. vbi interlinearis dicit. fe-
cunditatẽ ⁊ fetus accipite. et glosa ordinaria. mul
tiplicatio inquit hominũ: coniunctione maris et
femine perficitur. nõ igitur dãnande sunt nuptie
quas ad propagationem superna benedictio in-
stituit. Unde augustin⁹ nono libro super genesim
ad litteram caplo. 3. exponẽs illud gene. 2. facia
mus ei. s. ade adiutoriũ simile sui ait. si autem que
ratur ad quam rẽ fieri oportuerit hoc adiutoriũ
nihil aliud ꝓbabiliter occurrit q̃ꝫ propter filios ꝓ
creandos. sicut adiutoriũ semini: terra est vt vir-
gultũ ex vtroq; nascatur. hoc enim et in prima re
rum conditione dictum erat masculuz et feminaz
fecit eos et benedixit eos deus dicens crescite et
multiplicamini et implete terram. que ratio con-
ditionis et coniunctionis masculi ⁊ femine atq; be
nedictio: nec post peccatũ hominis penãq; defe-
cit. ipsa enĩ est ẜm quam nũc terra hominib⁹ ple-
na ẽ dominantib⁹ eius. hec augustin⁹. ꝓremissaz
rationẽ p̃tẽdit. S. Tho. in hac dis. ar. p°. sub. ar. 3.

¶ Tertio Notãdũ est q̃. S. Tho. 4.
quodlibet. arti. 5. tenet q̃ q̃
vnitas rerum successiuaꝝ sicut mot⁹ et temporis
habet in sui ratione durationis cõtinuitatem que
interrũpitur in earũ corruptione: de⁹ non põt il-
la eadem numero reparare si corrumpanẽ. eo q̃
talium interruptio: coꝝ repugnat vnitati indiui-
duali. ea aũt que cõtradictionẽ implicant: sub nu
mero deo possibiliũ non cõtinenẽ quia deficiũt a
ratione entis. verũtamẽ res ille quarũ vnitas nõ
habet in sui ratione continuitatem durationis si-
cut sunt res permanẽtes nisi per accidẽs in quãtũ
earum esse est subiectũ motui: si in nihilũ redigañ
vel si corrũpanẽ ẜm substãtiã: possunt per diuinã
potentiam eedẽ numero reparari: non tñ p agẽs
naturale: eo q̃ naturale agẽs nõ põt illa ꝓducere
sine motu quẽadmodũ deus põt. quia in dei po-
testate ẽ ꝓducere effectus sine causis medijs. hec
ille. Et quãtũ ad id quod sãct⁹ doctor dicit õ agẽ
te naturali: stat eius ratio in hoc ꝓut aliqui ei⁹ se-
quaces intellexerũt: q̃ quia agẽs naturale nõ po
test aliqd ꝓducere nisi p motuꝫ: oportet q̃ noto
motu corrupta restaurenẽ alio a motu quo pri-
mo fuerũt ꝓducta. sed diuersis motibus et ꝓdu-
ctionibus: ꝓduci nõ põt eadẽ res numero. tuꝫ q̃
omnis res ꝓducta depẽdet essentialiter a sua pro
ductione. ac p hoc vbi est diuersitas numero ꝓdu
ctionũ: non põt esse idẽtitas numerica rerũ ꝓdu-
ctarũ. tum etiã q̃ diuerse ꝓductiones nõ videnẽ
posse terminari ad esse idẽ numero. idẽtitas aũt
ẜm numerũ ipsius esse: requirẽ ad idẽtitatem nu
mericam rei. Sed isti vt nobis videẽ falluntur in
verbis sãcti doctoris quãtũ ad vtrãq; ꝓbationẽ.
quãtũ ad primaꝫ quidem: qm̃ expresse tenet. S.
Tho. dis. sequente. 44. q. p^a. ar. p°. sub. ar. 2. ad
2^m. q̃ alia et alia coniunctio corporis et anime in
prima hominis generatione et ĩ resurrectione: q̃
coniunctio vt dicit significat actionẽ vel passioneꝫ
non põt impedire idẽtitatem humanitatis vtro-
biq; et p consequẽs nec hominis: quia actio ⁊ pas
sio ex quib⁹ consurgit humanitas: non sunt õ essẽ
tia humanitatis. et ideo earũ diuersitas nõ indu-
cit humanitatis diuersitateꝫ. nam et generatio et
resurrectio nõ sunt idem mot⁹ numero: nec tamẽ
ꝓpter hoc ĩpeditur idẽtitas resurgentis. hec ille.
Ubi manifeste apparet q̃ nõ fuit aliquãdo mẽtis
eius dicere q̃ idẽtitas numero motus vł actionis
requirẽ necessario ad idẽtitatẽ numericã rei ꝓdu
cte. imo patet q̃ mens eius fuerit diuersis motib⁹
et productionibus vt generatione et resurrectio-
ne eandem rem numero posse bis produci. Et p̃-
terea ad ꝓbandũ q̃ ideꝫ homo numero resurget
assumit ipse doctor sanctus ꝓ efficaci fundamen-
to loco prime allegato sub. ar. p°. ad. 4^m. et. 11°.
quodlibet. ar. 6. q̃ remanentib⁹ principijs essen-
tialibus indiuidui materia. s. et forma: remanet ĩ-
diuiduũ idem: etiam si accidẽtia eius varientur ⁊
mutentur. cum ergo mot⁹ et actio per quã res ꝓ-
ducitur sit illi accidens et nõ de ipsius essentia: cõ
sequens est q̃ eius diuersitas ẜm menteꝫ Sancti
Thome non obstet qui res ipsa sit eadẽ numero.
Quãtũ ad secundã vero ꝓbationem fallunẽ pla-
ne: qm̃ quicqd esset de alijs rebus ab homine ĩq̃-
rum corruptione esse earũ interrũpitur et perit: ⁊
tamẽ ratio nihil ꝓbat de homine cui⁹ esse manet
idẽ numero et actu in anima. aĩa eniꝫ rationalis
quãuis in corpore esse existentie acquirat: retinet
tamẽ illud idẽ a corpe separata. vnde p mortem
hominis nõ interrũpiẽ aut discontinuaẽ ipm ei⁹
esse. ac p hoc ex interruptione aut diuersitate ip-
sius esse ꝓbari non põt q̃ per agẽs naturale idem
homo numero nõ possit reparari. qđ tñ. S. Doc.
per verba allegata contendebat maxime ꝓbare.
vñ videẽ q̃ sanct⁹ thomas aliã rõnem pretendat
in verbis supradictis ad ꝓbandũ q̃ per agẽs na-
turale non põt idẽ numero corruptũ resumi. Ad
cuius intellectũ animaduertẽduꝫ est q̃. S. Tho.
in eo quodlibet non loquiẽ de qualicũq; rei cor-
ruptione vt p̃dicti eius sequaces male videntur
sensisse. sed loquiẽ de corruptione totalis substã-
tie rei per quam res in nihilum decidit. et hoc pa
tet tam ex titulo questionis q̃ꝫ ex ipsi⁹ cõclusione.
vbi cum

vbi cum dicit si in nihilũ redacta fuerint vel si fuerint ſm substantiã corrupta: ly ſm substãtiam: debet intelligi totã. et disiunctio vel tenet expositiue et ponit pro seu. sic ergo vere capiendo mentem sancti doctoris ratio quã pretendit ex illo fundamento. s. q̄ agẽs naturale non põt res pducere sine motu: est talis. agẽs per motum necessario requirit materiã presuppositã q2 motus est act9 existentis in potentia. cum aũt eius qd̃ in nihilũ decidit vel ſm totã subam rei deperit nec forma nec materia remaneat: consequẽs est q̄ p agẽs naturale qd̃ necessario agit p motum: id quod in nihilum decidit vel ſm totã sui subam deperit: idẽ numero reparari aut restaurari nõ põt. sed solũmodo p agẽs diuinũ quod põt agere absq3 motu ac per hoc nulla presupposita materia. vnde soli9 dei est et creare et ea q̃ in nihilum deciduñt eadez numero restaurare. Si vero quis cõtra titulũ et decisionem quodlibeti pallegati cõtendat dicere q̄ sanctus thomas intelligit nõ solũ de corruptione totius substantie sed etiã tãtũmodo partis. s. forme subalis: adhuc argumẽtatio seu pbatio quam illi pretendũt ex dicto fundamẽto nullã habet efficaciaz ſm doctrinam sancti thome prout supra fuit deductũ. sed põt ex illis verbis ratio alia accipi doctrine sancti doctoris consona. et est rõ talis. quia omnis mot9 et actionis vel opationis naturalis principiũ formale in agẽte est illud in quo effectus agẽti assimilat᷑. agit enĩ omne agẽs sibi simile in quãtũ agit. principiuz aũt formale agendi non est agẽti forma indiuidualis sed forma specifica: siue tale principiũ sit mediatum siue imediatum, put in pmo notabili deductũ fuit. quia ergo inquit sanctus doctor: agẽs naturale non potest aliquid producere absq3 motu quo agit circa materiam quam presupponit quia ex nihilo aliqd facere non potest: consequẽs est q̄ per agens naturale non possit produci aliquid nisi simile aut idẽ ſm formã et nõ ſm materiam. ac per hoc q̄ non agit nisi simile aut idem ſm speciem et nõ idẽ numero q̃m est ex vi motus eius vel actionis. Et licet per hanc rationem directe et imediate probetur q̄ non possit produci idem numero ipsi agenti: ex consequenti tamen imo et multo magis pbatur q̄ non possit produci idem numero alteri. quoniã agẽs per formã suam que est agendi principium: magis natum est assimilare sibi passum q̃ alteri. veruntamẽ prima ratio sumpta ex premissis verbis sancti doctoris. s. agens naturale non potest agere seu producere absq3 motu: ẽ magis ad mentem et ad propositum sancti thome in pallegato quodlibet.

¶ Quarto Notandũ est circa secundam cõclusionẽ q̄ sicut durandus allegat. S. Tho. videtur tenere in nonnullis locis oppositũ conclusionis. s. q̄ res permanens si fuerit corrupta vel annihilata non potest eadẽ numero redire etiam p potentiã diuinaz. sicut in hoc. 4°. supra dis. 12. q. pa. ar. 2. sub. ar. 4. in cor. vbi expresse dicit q̄ id quod in nihilũ redactum est non põt iterũ idem numero sumi. Item parũ infra cõcludẽs contra opinionẽ quorũdam sic dicit. et ideo impossibile est dicere q̄ substãtia panis redeat nec ſm totuz nec ſm partẽ: si redire proprie sumatur vt sit idem numero quod redit. si autẽ materia panis redire dicatur non q2 eadẽ numero redeat sed alia eiusdẽ rationis: tũc oportebit dicere q̄ illa alia materia de nouo creet᷑. hec sanct9 thomas. in cuius vltimis verbis satis apparet q̄ loquitur non d̃ potẽtia agẽtis naturalis sed de potentia dei cuius solius est materiam creare. Idẽ videtur tenere in hac dis. 44. q. pa. arti. p°. sub. ar. 2. ad. 3m. vbi dicit q̄ si in homine pret᷑ animã rationalẽ esset alia anima sensitiua vt quidaz opinati sunt: argumentũ ad quod respondet optime concluderet. s. q̄ homo resurgens non esset idem animal numero. nam stante illoꝝ opinione cum anima sensitiua non sit incorruptibilis sicut patet in brutis: in morte hominis corrumperet᷑ siue cederet in nihilum: et ita non posset eadẽ numero redire ac per hoc nec idez numero animal et per consequens nec idez homo. quia quod nõ est idem animal: nõ est idem homo. et videtur loqui de potentia dei per quam resurrectio hoĩm ẽ futura. Item illud idem videt᷑ dicere. 3a. p. q. 77. ar. 5. c. inquit enĩ. si vero suba panis aut vini sit annihilata: non põt iterũ redire. quia quod in nihilum redigitur: non redit iterũ idem numero. nisi forte dicat᷑ redire predicta substantia: quia deus de nouo creat aliam nouã substantiã loco prime. hec sanct9 thomas. vbi loqui videt᷑ nõ d̃ potẽtia agẽtis naturalis: sed de potẽtia dei cui9 solius est nouã subam de nouo creare. Sed quia in preallegato quodlibet sanct9 doctor ex pposito mouet questionem vtrũ deus possit id quod in nihilum est redactũ idem numero reparare arguens pro et contra: et sic d̃ principali intentione questionẽ pertractans et per membra diuidens concludit res permanentes corruptas vel in nihilum redactas easdẽ numero posse per dei potentiam redire non autem successiuas vt sunt motus et tẽpus hoc tenẽdum est fuisse de mente ipsius quicquid dixisset in alijs locis incidentaliter loquens alias deducẽdo q̃stiones. sic enim pħs in plerisq3 philo

sophie libris vtit ppositionib⁹ alioꝝ ad ppositum suũ pbandum: cõtra quas tamẽ arguit vbi occurrit ex pposito et in speciali de eis inquirere et veritatem determinare et illas refutat. nõ enim eis aliquãdo visus fuerat tanquã ex ppria sententia sed sicut pcedens ex concessis ab aduersariis. vnde et sanct⁹ thomas in ipsomet articulo per durandum allegato. 4. 4ª. distin. huius quarti: qꝛ argumentum primũ specialiter tangebat questionem de reditu eiusdẽ rei numero post ipsi⁹ corruptionem, pbãs ex auctoritate phi partẽ negatiuã: ipse sanctus doctor in respõsione tenuit partem affirmatiuã conformiter his que in questione de qlibet determinauerat: respondẽs ad dictum phi ꝙ loquebatur de iteratione que fit per motum vel mutationem naturalem. ac per hoc ꝙ ratio inducta ſm phi intentionem: non est ad propositum. vbi .s. sermo erat de resurrectione cõmuni que nõ per motum vel mutationem naturalem sed per virtutem et actionem diuinam est futura. ex quo satis apparet ꝙ in responsione ad tertium imediate subsequens eiusdẽ articuli non mutauit sententiam: sed visus est alioꝝ opinione contra ipsosmet ponentes animã sensibilem et rationalẽ diuersas esse in homine.

¶ Quinto Notandũ est ꝙ sicut boetius dicit in libro de ebdo. id quod est: potest habere aliquid admixtum seu adiunctum. sed ipsum esse: nihil preter se hẽt admixtũ nec aliquo participat. cuius ratio assignatur a sancto doctore in cõmento: ex duplici modo quo aliquid potest aliud participare. est enim duplex mod⁹ participandi. vnus est quo materia vel subiectum participat formam vel accidẽs. et isto modo esse non põt aliquid aliud participare quia est quid abstractũ et formalissimũ et est actualitas oĩs forme. abstractũ aũt designatur absq3 cõcretione quẽadmodũ bonitas et albedo et similia. participatio vero p modũ quo materia vel subm participat formã vel accidẽs: nõ fit absq3 compositione participãtis et participati et nomine concreto designatur sicut est lignũ vel albũ. alius mod⁹ participãdi est q̃ particulare vel singulare participat vniuersale sicut homo animal. per quẽ modũ etiam ea q̃ in abstracto designantur: pñt aliqd participare. sicut albedo participat colorem et bonitas qualitatem. sed ipsum esse: nec isto modo aliqd participat quia ẽ quid cõmunissimũ nihil sup se habẽs sub rõne esse vniuersali⁹. vnde et ipsum ens qđ est cõmunissimũ: participat ipm esse p modũ quo cõcretũ participat abstractũ. ¶ Ex qbus inferim⁹ cũ. S. Doc. in. q. de po^a dei. q. 5. ar. p°. ad 2^m. ꝙ esse subale rerũ pmanẽtiũ: est p se quid simplex et indiuisibile et per consequens totũ simul ac per hoc ꝙ non mensuratur tempore sed instãti. vnde opus. 4 4. caplo. 3. cum ditass. S. Tho. in principio capituli ꝙ mobilia q̃tũ ad suum esse et suam durationem mẽsurantur tempore quia duratio eorum non est tota simul: quasi in fine capituli exponens illud ſm verum sensũ: sic ait. iuxta quod intelligendũ ꝙ mobile põt considerari dupliciter. vel q̃tũ ad suam subãm seu essentiam: vel quantũ ad suum esse. si consideratur q̃tũ ad suam subãm: sic non mensuratur tempore. eo ꝙ substãtia mobilis in quolibet nunc temporis est: nec habet successionem nec prius nec posterius. si autẽ consideretur quãtũ ad suũ esse: hoc põt esse dupliciter. quia aut cõsiderari põt q̃tũ ad suum eẽ subale: aut q̃tũ ad suũ esse quod habet in motu quod est suum moueri. si consideratur primo modo: sic non mensuratur tempore. secundo autẽ modo mensuratur tempore. moueri enĩ mobilis: nõ est totum simul sed successiuũ. hec ille. Ex quibus apparet ꝙ ſm mentẽ sancti thome: esse subale ſm se totum est simul non in successione. vnde idem esse existentie vel subsistentie est in reb⁹ inanimatis p totam earum durationẽ et idẽ viuere in animalibus. viuere autem viuẽtibus est esse prout phs dicit. 2°. li. de aĩa. Unde. S. Tho. 2°. li. sen. disti. 15. q. 3. ar. p°. ad. 4^m. dicit ꝙ diuina bonitas semper esse rebus influit: non aliud et aliud sed vnũ et idem: nec tamen res dicuntur semper fieri vel creari vel institui apud nos: sed tunc cum primo esse acceperint. Iuxta quod in de virtu. in cõmuni. arti. 11°. in coꝛ. dicit. esse substantiale quod dat forma substantialis: est vno modo. et ideo vbi ẽ aliud esse substãtiale: est alia res. Item cõtra gẽ. li. 2°. caplo. 19. ratione. 4ª. dicit. ipsum esse creature substantiale nõ est diuisibile predicto modo .s. ſm magis et minus. Uerũtamen dicitur a sancto doctore in nõnullis locis: esse coꝛruptibilium rerum mensurari tempore eo ꝙ subiaceat motui duplici ratione. ratione .s. subiecti quod subiacet transmutationi propter actionem contrarioꝝ quoꝝ est subiectum. et iterum ratione causarũ inferioꝝ que cõferunt ad conseruationẽ ipsi⁹ esse. que subiacent motui et transmutationi saltẽ corpoꝝ celestium ex quibus duratio rei habet varietatem ſm quam ipsũ esse rei per accidens dicitur variari. est enim duratio accidens consequens rem ipsã ratione sui esse. Unde. S. Tho p^a 2^e. q. 31. ar. 2. in coꝛ. quia humanũ inquit esse subiacet causis transmutabilibus: ſm hoc hominem esse est in tempore. Item p°. sen. disti. 19ª. q.

2.ar.p°.ad.4m.dicit q esse reruz temporaliũ nõ mensurat tempore nisi put subiacet variationi ex motu celi. Item. 4°.sen.dis.17.q.2.ar.p°.sub.ar.3.ad.3m. esse inquit hoiem quod fm se est in istã ti: p accidẽs mẽsurat tempore fm q cause sue variabiles sunt p tempus. sed quãdiu cause ipsi esse hominis manẽt eedẽ: et ipsum esse manet. fm mutatis causis mutat illud esse priori destructo. hec ille. Itẽ dis. 49.q.3.ar.p°.sub.ar.3.sic dicit. p accidens vero aliquid i tempore esse dicitur: ad cuius speciei cõplementũ nihil requirit quod in futurũ expectet: sicut esse hoiem quod in vno instãti cõpletur: sed est cõiunctuz motui q per se est in tẽpore, put esse hois variabile ẽ. Itẽ in.q.de pot dei.q.5.ar.p°.ad.2m.dicit q ipsum esse rerũ permanentiũ non est diuisibile nisi per accidens, put alicui motui subiacet. fm se aũt est in instãti. In cõmento quoqz sup.8°.phy.lectione.21.sic dicit. motus fm se cadit in tẽpore. esse vero non cadit in tempore sed solum fm q subiacet motui.

¶ Sexto Notanduz est q res successiua ideo sic dicta est: quia eius partes ex quibus constat sibi inuicẽ succedunt et non simul stant: ad differẽtiam rei pmanentis cuius partes simul stant. rerũ autem successiuarum est differẽtia. quia quedaz sunt successiua discreta sicut mot9 qui reperitur in angelis ex indiuisibilibus cõpositus: et tempus eiusdem modi motũ mẽsurans: de quibus dictũ fuit in pmo libro distin. 37. alia successiua sunt cõtinuitatẽ habentia quorum partes nõ solum sibi inuicẽ succedũt: sed continuantur et copulant ad aliquẽ terminũ quod est cõmune omni cõtinuo, put dicit in predicamentis. ex ratione aũt successionis, puenit in reb9 successiuis q semp vna pars sit prior et alia posterior. ex ratione vero cõtinuitatis: competit rei successiue vnitas et idẽtitas. imo nõ est alia vnitas rei successiue et idẽtitas: nisi ei9 cõtinuitas fm quam solum cotũ cui9 partes sunt diuerse et nõ simul stãt est vnum et idẽ numero. vñ de ratione totius successiui cõtinui sunt duo. s. q sit vnũ et idẽ numero in sui totalitate nam hoc ipm est esse cõtinuum: et q sit ex partibus priori et posteriori compositũ. Ex quibus inferim9 q quia corrupta vel annihilata re successiua eius prior continuitas redire nõ potest eadem numero per aliquam potẽtiam: cõsequens est q nec redire possit eadez numero ei9 vnitas et identitas. assumptum probatur. q fm re successiua corrupta: eius continuitas interrumpitur imo et destruitur. posito ergo q res ipsa successiua vt motus vel tempus restauret per potẽtiaz diuinam: continuari non potest rei iam corrupte quia non enti nihil potest cõtinuari. ergo non est vna vtriusqz continuitas. existente autem alia et alia continuitate rei successiue corrupte et rei instaurate: non põt esse res ipsa vna et eadẽ numero. Sed ad hanc rationẽ dicetur q licet continuitas rei instaurate nõ possit cõtinuari continuitati rei corrupte: redit tamẽ ipsa eadez in re restaurata sicut et redit ipsamet res corrupta. Sed responsio hec stare non põt. quod, pbatur ex rõne prioris et posterioris rei successiue. nam dato casu q res successiua corrupta vel annihilata restauretur: necesse ẽ q omnes partes rei istaurate: posteriores sint omnibus partib9 rei prius corrupte tum quia succedunt illis. quod autez alteri sic succedit in rebus successiuis: posterius est eo. tũ etiã quia restauratio rei corrupte: est in tẽpore posteriori illi tempori quo res corrupta prius esse habuerat. ergo partes rei istaurate posteriores sũt partibus prioris rei corrupte. cũ ergo partes priores et partes posteriores in rebus successiuis nõ possint esse eedez numero sed necessario sunt alie et alie: consequẽs est q non eadem numero fm alia et alia sit continuitas vtrarũqz. et per consequens res que ex vtrisqz constituit est alia et alia. si vero iterũ dicatur subterfugiendo q ad eandez continuitatem rei alicuius successiue non necessario exigitur q sint eedem partes numero sed q sibi inuicem succedant: dicimus q nec istud valet i pposito nostro. tum quia licet ad continuitatem sufficiat q partes sibi inuicẽ succedant: ad eandẽ tñ numero cõtinuitatẽ requirit necessario q eedẽ numero sint partes sibi inuicẽ succedẽtes. quia sicut simpliciter ad simpliciter: ita magis ad magis. tum secundo qz inter rem prius corruptã et eius instaurationem: intercidit tempus medium in q nec iste nec ille sunt. ratione cuius ipsa successio vtrarũqz partium non põt habere cõtinuitatez cũ fuerit prius interrupta. interruptio autem successionis: soluit et rescindit eius continuitatem. patet igitur q partes rei successiue instaurate p quãcũqz potentiã: continuari non possunt partib9 rei successiue prius corrupte. et per consequẽs nec ex successione vtrarũqz partiũ constitui põt vnuz et idẽ totũ continuũ successiuũ. Sed forte rursus dicetur q inter rem corruptã et eius instaurationẽ nõ necessario intercidit tẽpus mediuz: sed eẽ põt q in tempore pcedente res successiua corrũpat et in instanti quod est termin9 ipsius tpis restauret per dei potentiã. inter tẽpus autẽ et vltimũ istãs quo terminat: nõ cadit aliquod mediũ vt phs pbat. 4°.et.6°.phy. Sed ɔtra hoc sunt duo. vnũ est q saltẽ vbi intercidit tẽpus mediũ vel incidũt

duo instātia q̄ etiā successionē et cōtinuitatē rescindunt: non potest per potentiā diuinam eadē res numero successiua redire qđ satis esset nostro ꝓposito. aliud est. qꝛ etiā in casu ꝙ .s. nō incideret tempus mediū: stat ratio supra posita ꝓbans ꝙ rei instaurate et rei prius corrupte partes nō pñt esse eedē numero: cū alie sunt priores alie posteriores. que diuersitas licet nō repugnet identitati partiū rei ꝑmanentis nec earum cōtinuitati: repugnat tamē continuitati et identitati numerali partiū rei successiue q̄ necessario exigit eundē numero ordinem in earum successione. eo ꝙ rei successiue continuitas et eius partiū: ex ipsa earū successione cōstet. cū eni non sint simul ꝑmanētes: cōtinuari sibi inuicem non pñt nisi successionis non interrupte cōtinuitate: et quia prioris et posterioris partis semꝑ est idem ordo in re successiua. ita ꝙ eiusdē numero rei successiue nūquā ea pars q̄ ē altera prior: est illa posterior aut simul cū ea nec ecōtra. nec eiusdē numero rei successiue possunt esse nunc partes priores nunc posteriores sibi ipsis inuicem. qđ necessario cōtingeret si res successiua corrupta eadem numero posset redire. nam vt supra dicebatur: partes eius in reditu posteriores essent partibus quas ante corruptionem habuit vt pote in posteriori tempore esse habētes. ex quo sequeret̄ ꝙ esset eadē res numero et non esset eadē res numero. quia in eo ꝙ partes rei corrupte sunt priores partibus rei instaurate: sequit̄ ꝙ res corrupta et res instaurata non sit eadē numero. sed ponebatur eadē numero. et ita esset eadem numero et nō esset eadem numero: quod ē cōtradictoria esse simul vera. vnde patet ex premissis ꝙ nō subiacet potētie diuine rē successiuā corruptā seu ānihilatā eādē numero restaurare.

Uantū ad articulū quartū respondēdū est obiectionib⁹ in cōtrariū. Et quidē ad primū scoti cōtra ꝑmā cōclusionē dicit̄ ꝙ auctoritas phi non est ad ꝓpositū. qꝛ phs loquit̄ de identitate et diuersitate specifica vt manifeste accipit̄ ex exēplis ab eo ibi positis et patet etiā rōne. nā sicut deductū fuit in ꝑmo notabili: in agēte naturali ꝑncipiū formale agēdi ꝗm ꝙ effect⁹ assimilat̄ agēti: nō est forma idiuidualis sed specifica. et ideo ex ipsa ratione actionis vel ꝓductionis non habet passum vel ꝓductū ꝙ sit simile vel idem agenti identitate numerica sed dūtaxat specifica. vnde vt bene durandus obijcit contra arguentē: si ꝓpositio phi deberet intelligi q̄tū ad identitatem vel diuersitatem numericam: eadē numero circulatio celi q̄ fuit heri esset hodie et cras et semper: cum agēs sit idem numero. s. mouens celum et idem numero subiectum. s. celum. nec valet argumentum a simili quod aliqui adducunt dicentes ꝙ sicut agēs idē specie producit idem sibi specie: ita agens idē numero producit idem numero. qm̄ similitudo non valet pro eo ꝙ principiū formale agendi sicut dictum est non est forma iduidualis sed forma specifica. et assimilatio producti vel passi ad agens: ē naturaliter ꝗm id quod est principiū formale agēdi. ¶ Ad. 2ᵐ. dicitur ꝙ hoc argumentū est replica cōtra respōsionem quā ipse arguēs introducit quā nos nō ꝓbam⁹ et ideo cōtra nos nō militat. ¶ Ad. 3ᵐ. dicit̄ ꝙ idē numero bis ꝓduci: non simpliciter est īpossibile qꝛ deo ē possibile. ē tñ īpossibile agēti naturali, ꝓpt rōnes tactas in ꝑmo et secūdo notabili. ex q̄bus etiā apparet falsitas vltime cōsequētie. nō eni res post sui corruptionē est sic in potētia agētis naturalis: nec etiā in potētia materie ꝓpinq̄ sicut ātequā ꝑmo fieret. ¶ Ad. 4ᵐ. dicit̄ ꝙ assumit falsū. s. ꝙ idētitas numerica radij ī vltimo instāti nō depēdet a cōtinua existētia radij tēpore intermedio. qꝛ imo ipsa continuatio radij in toto illo tēpore causat ꝙ idem radius sit in quolibet ei⁹ instāti. vnde si tēpore intermedio cesset existentia radij: nō iam erit idē radius in vltimo instāti cum habeat alias indiuiduales conditiones. s. quandā nouitatē quia tēpore intermedio non fuit et postea est. it ē est noua actione agētis ꝓductus: eo ꝙ agēs ꝑ casum fuit in ocio tēpore intermedio: ac ꝑ hoc aliter se habuit nūc q̄ prius. item et ipse radius habuit esse in alia tēporis duratione. huiuscemodi aūt diuersitas conditionum indiuidualium facit rem esse non eandē numero. ¶ Ad. 5ᵐ. dicit̄ ꝙ antecedēs est verū loquēdo de potētia materie remotissima q̄ est idem cū sua essentia q̄ nullū ordinē determinatū habꝫ ad determinatā formā. et tunc cōseqnentia est nulla qm̄ agens naturale nō est sufficiēs ex tali potētia remotissima formā determinatā educere: quod tamen de⁹ pōt qui etiam ex nihilo pōt formā educere. vt enim deductū fuit in secundo notabili: agens naturale non pōt ex quolibet facere qđlibet sed ex materia disposita et ꝓportionata facit determinatū effectū. illa aūt ꝓpositio nihil ē in potētia materie qđ ꝑ agēs naturale nō possit in actū reduci: habet veritatē de potētia naturali non de obediētiali. potētia aūt naturalis materie per se est ad id ad quod agēs naturale habet per se ⁊ directe potētiā actiuā. id autem est simile vel idem specie non numero, vt in ꝑmo notabili fuit dedu-

ctum. ¶Ad. 6m. dicit q̄ pductionē rei corrupte non impedit negatio ipsius inq̄m negatio est. sed impedit quia in agente naturali non est potentia actiua ad pducendū rem corruptā vel annihilatam eandem numero. nec in materia est potentia per se ad illud sicut dictū est. impediunt preterea indiuiduales proprietates vt temporis loci et aliarum circunstantiarū q̄ faciunt vnum numero. ¶Ad. 7m. dicitur q̄ in eo cōmittitur fallacia non cause vt cause. non enim variatio in pmanentia vel duratione rei corrupte impedit per se eādem numero redire: sed impediunt que dicta sunt ī p̄cedente solutione. ¶Ad. 8m. dicitur q̄ procedit ex falso intellectu quē arguēs habuit ī verbis sancti thome. nō enī sanct⁹ doctor fundat pbationē cōclusionis in hoc q̄ actio vel motus alius et ali⁹ non possit terminari ad idem numero sicut male intellexit arguēs: cum ipse teneat contrarium de p̄ma hominis generatione et d̄ eius resurrectione sicut in tertio notabili fuit ostensū. sed fundat illam in hoc quia agēs naturale p̄supponit materiā eo q̄ agat necessario per motū. et ideo actio eius nō se extendit ad id quod est simpliciter corruptū vel annihilatū. nā de tali corruptione ibi loquebatur, put latius deductū fuit in tertio notabili. ¶Ad. 9m. dicit q̄ arguēs false exponit textū phi sicut clare apparet litterā inspiciēti. vnde nullus comētator talem habuit expositionē. vbi et comētator auerroi sic ait. dicamus ergo q̄ omnis substantia indiuidua manens incorruptibilis necessario reuertitur fm idem indiuiduum. corruptibilia autē impossibile est vt reuertantur nisi fm speciē. verbi gratia. aer gen̄rabitur ab aqua et aqua ab aere: non q̄ indiuiduū illius aque corrupte reuertatur per se quamuis materia esset eadē et agens idem. qm̄ si idem agens ex eadē materia faceret lateres ⁊ postea corrumperentur vt faceret alios posterius: manifestum est q̄ differūt a precedentibus. hec comentator. ¶Ad ea que obijcit aureolus cōtra eandem cōclusionem dicatur q̄ quicquid sit de eorū pcessu nam non est satis efficax: et tamē quantū ad presens sufficit: pcedunt ex falso supposito. non enim diuersitas tēporis est sufficiēs causa quare non possit per agēs naturale idem numero corruptū redire. sed causa est que in precedētibus solutionibus est tacta ⁊ latius in primo et secundo notabilibus. ¶Ad argumenta durādi contra secundā cōclusionem: ad primū dicitur ad minorē q̄ est falsa. et ad ei⁹ probationē dicimus q̄ quāuis in tali casu de⁹ ageret modo aliorum agētiū naturalium quātū ad hoc qd̄ est ex necessitate nature agere: non tamē seq̄-tur q̄ quantū ad omnia haberet modum agēdi illorum. nam cū deus habeat virtutē et potētiam infinitam quam nullum agens naturale habet: alium modū agendi habere posset q̄m ad illa q̄ virtutem et potentiam infinitam requirunt. sicut est agere nulla materia presupposita et agere in istāti et agere ex quolibet quodlibet nulla dispositione aut proportione naturali presupposita. quos modos agendi non attingit agēs naturale quia est virtutis finite et non agit nisi per motum. et d̄ numero illorum est eādem rem numero corruptam restaurare. Ad confirmationem dicimus p̄mo q̄ argumentum est cassum quia procedit nō solum ex casu impossibili: sed etiam incompossibili. dicitur secundo ex superabundanti q̄ posito p impossibili casu arguentis: argumentū procedit ex falso supposito. quia enim diuina generatio nō est res successiua cum sit ipsa dei patris potentia ⁊ substantia: eadē numero gen̄ratio virtute dei patris et idem filius reiteraretur. ¶Ad. 2m. negat consequētia. et ad eius pbationem dicit q̄ illud est propter differentiam virtutis agentis et pter differentem modum agēdi. et ad eius p̄mam improbationem q̄. s. non pter differentem modum agendi; dicitur q̄ arguens insufficienter tangit differentiam vtriusq̄ agentis q̄m ad modum agendi. nam non solum aut primo et per se stat ī hoc q̄ est agere cum motu vel mutatione vel sine illis: sed in multis alijs. et quantum sufficit ad positum nostrum stat in hoc differentia: q̄ deus potest ex nihilo aliquid agere: propter quod potest corruptum seu annihilatum idem numero restaurare. hunc autē modum agendi naturale agens habere non potest. item potest deus agere ex materia presupposita absq̄ motu et mutatione prius disponente et preparante ac proportionante materiam ad formam introducendam. q̄lem modum agendi non potest habere agens naturale. quamobrem deus potest ex quolibet q̄dlibet agere quod non potest agens naturale. et licet in tali modo agēdi materia aliquo modo mutetur quia nunc habet formā quam prius non habebat: nō tamen mutatur preuijs alterationibus et motibus quibus mutatur et variatur fm modum agendi agentium naturalium. patet igitur q̄ nostra conclusio verificatur propter diuersum modum agendi agentis dei et naturalis agētis. Item neq̄ valet improbatio arguentis secunda quātū. s. ad differentē virtutem agentis. vnde cōceditur primus processus vsq̄ ad minorem principaliter intentā ab arguente. s. q̄ productio rei corrupte secundo facta etiam si fiat a deo: est per

verã mutationẽ sicut si fieret a creatura. ad quaz
dicim⁹ q̃ deficit. tum q2 falsum est q̃ etiaz si de⁹ in
reparatione eiusdem rei numero ageret per ve-
ram materie vel subiecti mutationez: q̃ effectus
fieret a creatura per talem motũ et mutationez.
nam vt statim probatum est: agens naturale nõ
potest effectum naturaliter producere omni illo
motu et eo solo quo agens diuinũ potest illũ pro
ducere. tum etiaz quia reparatio rei corrupte vel
annihilate etiam si fiat per motum vel mutatio-
nem: requirit in agente virtutẽ infinitam q̃ possit
ex q̃libet facere quodlibet: eo q̃ res corrupta non
remaneat in potentia naturali ad secundam sui-
in et numero ꝑductionez vt deductum est supra.
vnde argumentum procedit ex falsis. ¶ Ad. 3m.
dicitur q̃ assumptũ est falsum q̃ᵭm ad secundã par
tem .s. q̃ eadẽ forma ſm numerũ non acquiritur
pluribus actionib⁹. nec causa ibi assignata est ve-
ra. imo eadẽ forma numero acquiri põt varia a-
ctione. Unde ad formaz argumẽti dicit̃ primo q̃
maior nõ est vniuersaliter vera nec arguens eam
probat. Dicit̃ secundo q̃ ⁊ si in actionib⁹ agẽtium
naturalium gratia materie sit vera eo q̃ ꝓpter ra
tiones preallegatas non possunt rẽ corruptã eã-
dem numero reparare: formaliter tñ et ꝑ se nõ re
pugnat pluribus actionibus eandẽ formã acquiri
non solum vt sit in subiecto: sed etiã vt simpliciter
sit. Nec valet ratio quorũdam ꝓbare volentium
q̃ repugnet cõtradictorie pluribus actionib⁹ agẽ
tis vel agẽtium naturaliũ eandẽ formã acquiri. ar
guunt enim sic. omne agẽs naturale agit ꝑ motuz
ita q̃ actio agentis naturalis materialiter est mo
tus. sed mot⁹ ſm phm. 3°. phy. est in genere ⁊ spe
cie sui termini. ergo multiplicat̃ vel identificat̃ ex
ratione sui termini: quia a quo aliq̃d spẽm habet
habet et vnitatem vel pluralitatem. sequitur er-
go q̃ ad eandem formã numero non pñt diuersi
mot⁹ terminari: ac ꝑ hoc nec actiones diuerse a-
gentis naturalis. Sed certe ratio istoꝝ parũ va-
let nam valet gr̃a materie nõ gratia forme. qm̃ li
cet actio agẽtis naturalis nõ fit sine motu qui ſm
se specificat̃ a termino ⁊ reducit̃ ad ei⁹ predicamẽ
tuz et genus ⁊ speciẽ: formale tñ in actione nõ est
motus nec accipit̃ ex termino: sed ꝓpriũ genus ⁊
differẽtias habet et ad speciale predicamẽtũ per
tinet: et diuersificant̃ eius species ſm formarũ di-
uersitatẽ q̃ sunt principia agẽdi. vnde ꝑ se et for-
maliter loquẽdo actio sicut nõ specificat̃ a termi-
no: ita nec identificat̃ nec plurificat̃ ab vnitate vel
pluralitate termini. et ꝑ consequẽs nõ repugnat
per se et formaliter loquẽdo q̃ eadẽ actio termi-
netur ad plures terminos sicut est de actione di-
uina: aut q̃ plures actiones terminent̃ ad eundẽ
numero terminũ. plures nãq3 actiones etiã agen
tium naturaliũ: ad eandẽ formã et ad idẽ produ-
ctum videmus terminari. sol enim et agens par-
ticulare diuersis actionibus eandẽ rem producũt
vt plantã vel animal. quocirca phs dicit. 2°. phy.
q̃ sol et homo generãt hominẽ eundem .s. nume-
ro. non certe eadem actione sed pluribus. consi-
militer pater et mater diuersis actionib⁹ eundem
numero filiũ generãt. et licet mater magis se ha-
beat vt patiẽs q̃z vt agens: aliquas tamen habet
actiones circa filij generationez. et si id reperitur
in actionibus agẽtium naturaliũ: multo veri⁹ erit
si fuerit agens diuinũ cui⁹ actio nullã realem idu-
dit relationẽ ad eius ꝓductuz. ¶ Ad. 4m. dicitur
q̃ in illo casu angelus diceret̃ bis creat⁹: non nu-
meratione ipsius angeli nec ipsius esse subalis: ꝫ
propter duplicẽ eius creationẽ passiuam et ꝓpter
duplex tempus vel duplex instans temporis in q̃
primo et secũdo fuisset creatus et habuisset esse.
¶ Ad. 5m. patet solutio ex responsione ad tertiũ
scoti contra ꝓmam conclusionem. ¶ Ad. 6m. dici
tur q̃ minor est falsa. vt enim deductum est i ter-
tio notabili et dictis sancti thome: nec actio nec
passio sunt de essentia rei producte. ¶ Ad. 7m. pa
tet quid dicẽdũ sit ex quarto notabili. ¶ Ad. 8m.
quod est aureoli dicit̃ q̃ maior est vera de intelle
ctu qui falli non potest: nõ autez de intellectu qui
humanus vel sensibilibus imaginationibus deci-
pi potest. et tũc ad minorẽ dicit̃ q̃ quantũ ad cir-
culationes et reuolutiones et dies vel tẽpora nõ
militat contra nos. nam ista sunt entia successiua
de quibus cõclusio nostra tertia tenet q̃ si corrup
ta vel annihilata fuerint: per nullã potẽtiam pos-
sunt eadẽ numero restaurari. de luce vero solis q̃
ſm se est qualitas ac per hoc res ꝑmanẽs: dicim⁹
q̃ intellectus verus et qui nõ fallitur vnã tantũ-
modo lucez solis et eandẽ numero iudicabit esse
tam sole ascendẽte q̃z descendente: quicq̃d dicat
intellectus deceptus ex sensus apparentia. idẽ di-
cendum est de lumine candele absconse et disco-
operte. vtrobiq3 enim est eiusdem lucis cõtinua-
tio q̃uis sensus noster id non percipiat eo q̃ rem ꝑ
ipsam bis illuminãtur. Unde. S. Tho. 2°. sentẽ.
distin. ꝑa. q. ꝑa. arti. 5. ad primũ in oppositũ dicit.
q̃ si sol essz ab eterno: radius eius ab eterno essz.
Et infra distin. 15. q. 3a. arti. ꝑ°. ad. 4m. dicit q̃ si-
cut influentia solis per irradiationem est semper
quãdiu aer illuminatur vt possit dici semp sol fa-
cit lumen in aere; ita et diuina bonitas semp esse
rebus influit: non aliud et aliud sed vnum et idẽ.
Item quodlibet. 4°. arti. 9. ad primũ: lumen in-

quit semper fit in aere quia semper actione solis illuminātis conseruatur: non ꝙ semper fiat aliud et aliud lumen. ¶ Ad. 9^m. conceditur deductio. non enī aliquid concludit nisi de rebus successiuis. Et ad confirmationē de quiete: idem est dicē dum. nam vt. S. Tho. dicit infra dis. 49. q. 3. ar. p°. sub. ar. 3. in cor. quies sicut et mot⁹ est in tēpore eo ꝙ quiescere est eodē modo se habere nunc vt prius. ita ꝙ de ratione quietis est vt aliq̄d sui complemēti in futurū expectet. omne autē tale vt ibi sanct⁹ doctor premittit est per se in tempore. ¶ Ad. 10^m. dicitur ꝙ minor est falsa loquendo de esse rerū permanētiū et de actu qui est forma. et ad eius probationē dicit ꝙ dictū commentatoris non habet veritatē de verbis substātiuis seu significantibus res pmanētes qualia sunt esse viuere et similia: sed de verbis adiectiuis impositis ad significandū res successiuas. s. formas fluentes vł fluxus earū. et per hec patet ad primā confirmationē. Ad secundā confirmationem negat antecedens. nā vt dictum fuit ad. 4^m durādi contra secundā cōclusionem: s̄m idē numero esse et viuere potest aliquid bis esse et viuere ꝓpter duplicē sui ꝓductionem saltem passiuā: et ꝓpter duplicē sui durationem vel tempore vel instanti. neq̄ valet eius ꝓbatio per simile de motu. quia mot⁹ ē essentialiter res successiua: non autem esse aut viuere. ¶ Ad. 11^m. dicitur ꝙ ꝓcedit ex falso supposito. s. ꝙ requiritur ad idētitatem rei restaurate postquā fuit corrupta: idētitas agētis s̄m ꝙ est actu agens idest s̄m ꝙ agit eadem actione numero qua primo rem ꝓduxit. hoc autem non necessario exigit q̄ꝫ^m est ex ratione identitatis rei prout dictum fuit ad. 3^m. durandi contra secundam conclusionē. quod autem arguens dicit ꝙ non est eadem productio actio post interruptionē: dicitur ꝙ loquēdo de actione dei per cuius solam potentiam fit ꝙ redit eadem numero res corrupta: dictum arguentis est falsum. nam dei vna tātūmodo actio est qua producit omnes creaturas ꝛ circa vniuersas res agit etiam si millesies eas produceret. Ad confirmationem dicitur ꝙ assumit falsum. nō enī actio formaliter et inquantū actio: specificat ex termino: sed magis ex pricipio formali prout sanctus thomas docet in pluribus locis: et per se habet genus et differentias que pertinent ad speciale predicamentum. ¶ Ad argumenta aureoli cōtra tertiam conclusionem: ad primū dicitur ꝙ minor est falsa. imo ex illa positione sequeretur contradictio prout deductum fuit in sexto notabili. neq̄ valēt ea que arguens adducit ad probationem minoris. quia licet non sequatur hec cōtradictio. s. ꝙ prioritas sit posterioritas: sequitur tamen ista contradictio ꝙ eedem partes numero simul sint priores et posteriores respectu eiusdē: et ꝙ eadem numero res sit et non sit eadē numero prout ibi fuit ostensum. Et per hec patet responsio ad. 2^m. vbi arguēs nōnulla falsa assumit. vt ꝙ duratio sit de cointellectu rei. item ꝙ repugnet intellectui eandem numero rem permanentē corruptam restaurare: propter que etiā argumentū deficit. ¶ Ad argumenta aliorum cōtra eandem conclusionem dicitur ꝙ assumptū est falsū. et ad eius probationē dicitur ꝙ impugnatio prime rationis non valet. dicimus enim cum arguente ꝙ continuitas que requirit ad idētitatē numeralē motus: est continuitas suarū partiū. sed hec eadē numero nō redit nec redire potest in restauratione rei prius corrupte. nam ad eandem cōtinuitatem numero necessario exigitur idem ordo partium sibi inuicem succedētium. nam continuitas partium rei successiue: ex earū successione non interrupta constat prout dictū fuit in sexto notabili. in restauratione autem rei successiue corrupte non potest idem ordo partiū redire. quia cū esse huiuscemodi partium sit in successione: necesse ē ꝙ partes rei instaurate succedant partibus quas res habuit ante sui corruptionē et sint illis posteriores tam ex ratione successionis q̄ꝫ etiā quia existunt tempore posteriori. cum autē partes priores et posteriores rerū successiuarū non possint esse eedem: consequens est ꝙ res ex eis constituta non possit esse eadē numero. ita ꝙ ponere ipsam eandem numero: est ponere contradictoria prout in sexto notabili fuit deductum. ¶ Neq̄ valet impugnatio secunde rationis. nam non solum sequitur ꝙ eadē res q̄ prius fuit subiectū prioritatis: postea sit subiectū posterioritatis vt arguens fingit. sed sequitur ꝙ eadem res sit simul ꝑor et posterior seipsa s̄m idem. ac per hoc ꝙ sit eadē res numero ꝛ non sit eadem res numero quod ē contradictoria simul eē vera. ¶ Impugnatio aūt tertie rationis non militat contra sanctū thomā q̄ talē rōnē nō adducit. et per consequēs neq̄ cōtra eum militant subsequentes instantie cōtra rationes aliorum inductas ad probandum tertiā conclusionē. et ideo nobis non incumbit ad eas respondere. ¶ Ad rationem bernardi de gānaco quam adducit contra tertiā conclusionē ex simili de rebus permanētibus: dicit ꝙ non est simile de successiuis. quia ad restaurationem eiusdem numero rei successiue post eius corruptionem: sequitur implicatio contradictionis vt dictum est: nō autem ex restauratione rei permanētis corrupte.

¶ Ad argumenta scoti ultimo posita contra ea q̃ scripsit sanct⁹ thomas in quarto et in tertia parte que recitata sunt in quarto notabili preterq̃ ad septimū non respondemus. q̄m sicut ibi deductū fuit non videtur. S. Tho. illa scripsisse tanquam ex propria sententia: sed sequēs aliorum opinionem ubi quasi incidenter tangebat materia. unde in 4°. quodlibet ibi allegato ubi ex proposito inquirebat veritatem questionis: contrarium tenuit. ¶ Ad. 7ᵐ. in quo pbare nititur q̄ non totum esse hominis remaneat in anima sepata quod ē cōtra doctrinā sancti thome i multis locis: dicimus ad primā impugnationem q̄si loquatur de totali entitate hominis. s. corpe et anima: antecedens est falsum. nam anima nō corrūpitur nec materia pma. si autē loquat̄ d̄ totali entitate que. s. resultat ex unione anime ⁊ corporis que dicit̄ humanitas consequētia ē nulla. naꝫ quāuis humanitas i morte hominis non remaneat: nihilominus remanet cum anima sepata a corpe idem esse quod prius fuit totius cōpositi. et per hec patet responsio ad primā impugnationem. ¶ Ad secundā impugnationē dicitur q̄ arguēs falsum assumit. q̄m unum et idem esse existentie est anime et totius hominis. neqꝫ valet pbatio assumpti quia iterū assumit falsuꝫ. q̄m capiendo ens prout dicit̄ ab actu essendi: homo et anima cōiuncta corpi unum et idem ens dicunt: eo q̄ habent unū et idem esse existentie numero quicquid sit de esse essentie. ¶ Ad tertiam impugnationem dicit̄ q̄ assumptū est falsū. quia in dictis. S. Tho. nulla contradictio est i eo de quo arguens obijcit. nō enim sibi inuicē repugnant q̄ status anime sit pfectior in corpe q̄ꝫ extra corpus: et q̄ totum esse hominis remaneat cum anima sepata. non eni status anime dicit̄ pfectior in corpore pro eo q̄ habeat plus de esse existentie vel plura esse existētie q̄ꝫ a corpe separata. naꝫ neqꝫ existens in corpe habet nisi unuꝫ tātūmodo esse existētie nec plus de eo participat cum sit de se quid indiuisibile cuius pprietas est vel totum haberi vel nihil. et de eius indiuisibilitate lati⁹ dictum fuit in quinto notabili. attenditur aūt plus d pfectione anime in corpe q̄ꝫ extra corpus: q̄ꝫᵐ ad hoc quia in corpore complet rationeꝫ speciei humane q̃ resultat ex unione eius ad corp⁹. et q2 eius cognitio naturalis ad quā requirit̄ accipere a sensibilibus: pficitur in corpore magis q̄ꝫ extra. Unde. S. Tho. in questionib⁹ de anima. ar. p°. i responsione ad pmum dicit q̄ licet anima habeat esse cōpletum: nō tamē sequitur q̄ corpus ei accidentaliter uniat̄. tum quia illud idem esse quod ē esse anime cōmunicatur corpori ut sit unū esse totius compositi. tum etiaꝫ quia et si possit p se subsistere: non tamen habet speciem completaꝫ: sed corpus aduenit ei ad cōpletionem speciei. Et ad 7ᵐ. dicendum inquit q̄ anime unit̄ corpus et ppter bonum quod est pfectio sbalis ut. s. compleatur species humana: et ppter bonum quod est pfectio accidētalis ut. s. perficiat̄ in cognitione itellectiua quam homo ex sensibilibus acquirit. Unde ad formā argumenti dicit̄ primo q̄ maior procedit ex falso supposito. s. q̄ sanctus thomas dicat animā sepatam ex hoc solo esse impfectam q2 nō cōmunicat corpori suuꝫ esse. hoc autem falsuꝫ est. naꝫ ut ex dictis patet: non ex eo solo anima separata a corpe habet statū imperfectiorē q̄ꝫ in corpore: sed magis ppter ea que stati dicta sunt. Dicitur secundo q̄ maior ppositio sicut iacet est falsa quando id quod habet totaliter esse: est naturaliter aptum natum cōmunicare alteri suum eē. sicut est anima intellectiua q̃ naturaliter apta nata est uniri corpori et ei cōmunicare suum esse et in corpore habere complemētum speciei. unumquodqꝫ autem tunc perfectum est quando attingit vel habet id ad quod naturaliter est aptū natum. Neqꝫ valet probatio maioris. quia licet pfectio qua naturaliter aliquid est in se: presupponat̄ ei quod est cōmunicare alteri suam perfectioneꝫ non inde sequit̄ q̄ aliqua pfectio illi adueniat ex ipsa cōmunicatione quando naturaliter aptū natum est illam cōmunicare. naꝫ ut. S. Tho. notat p². p. q. 6. arti. 3. in cor. perfectio alicui⁹ rei triplex est. prima quidem sm q̄ in suo esse cōstituitur. secunda vero est prout ei aliqua accidentia supadduntur ad perfectam operationeꝫ necessaria. tertia autem perfectio alicuius est per hoc q̄ attigit illud ad quod ordinatur. ¶ Ad quartam impugnationem dicitur q̄ assumptum est falsum. d̄ quo latius dictum fuit supra in secundo libro. ¶ Argumenta aureoli ultimo posita concedimus q2 pro nobis faciunt. ¶ Ad argumentum ante oppositū patet responsio ex supradictis. Et in hoc articulus terminatur.

Terciũ circa quadragesimãterciam distinctionẽ qritur vtrũ resurrectio omnium mortuorũ erit in eodem instanti et arguitur q non. quia nullus resurget in instanti. ergo et cõsequentia patet. antecedens probatur. quia nullus motus localis potest esse in instanti nec subito vt habetur in de sensu et sensato. sed ad resurrectionem exigitur aliquis motus localis in collectione cinerum. ergo non fiet in instanti nec subito. ¶ In oppositum arguitur quia pᵃ Corin. 15. dicitur. omnes quidem resurgemus in momento in ictu oculi. ergo resurrectio omnium erit subito. ¶ In hac qõne erunt quattuor articuli vt sup.

Quantũ ad primum articulum sit prima conclusio q resurrectio mortuorũ fide tenenda est. ratione tamẽ naturali probabiliter cõuinci potest. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. quantum ad primã partem in hac distin. ar. pᵒ. sub. ar. pᵒ. et 3. Et opusculo. 3. capsᵒ. 154. Item opusculo. 6. in caplo de carnis resurrectione. Quantũ vero ad vtrãq partẽ tenet illam contra gen. li. 4ᵒ. capsᵒ 79. ¶ Secunda cõclusio est q licet resurrectio sola diuina virtute perficiatur: tamẽ angeli cooperabuntur ad aliquid preambulum resurrectioni. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. in hac distin. vbi supra, ar. 2. sub. ar. 3. ¶ Tertia conclusio ẽ q resurrectio singulorum erit in instanti. Hanc conclusionem tenet. S. Tho. in hac disti. ar. 3. sub. ar. 3. ¶ Quarta cõclusio est q omnes homines resurgent simul et in eodem instanti. Hãc conclusionẽ tenet. S. Tho. in cõmento super epistolas pauli pᵃ Thes. 4ᵒ. lec. 2ᵃ.

Quantum ad secundũ articulum arguendũ est contra conclusiones. Et quidẽ contra primã arguit scotus dupliciter. pmo contra fundamentum conclusionis. s. q rationes pbantes imortalitatem anime non sunt efficaces. secundo q concesso illo fundamento: rationes pbantes resurrectionem non conuincunt. ¶ Contra primũ arguit sic. quia prima ratio nostra que fundatur i hac propositione q naturale desiderium non est frustra et cẽ illa inquit probatio nõ valet. quia aut arguitur de naturali desiderio prope dicto et illud non est aliqs actus elicitus sed sola inclinatio nature ad aliquid: et tũc planũ est q nõ põt pbari desideriũ naturale ad aliquid nisi primo pbetur possibilitas in natura ad illud. et p cõsequẽs cõuerso arguendo: est petitio pncipij. aut arguit de desiderio naturali minus ppe dicto q. s. est aliqs actus elicitᵘ sed concorditer inclinationi naturali et tũc certũ est q nõ potest pbari q aliquod desiderium elicitum sit naturale illo modo nisi prius pbetur q ad illud idẽ sit naturale desideriũ pmo modo. ¶ Et si arguas. illud naturaliter desideratur quod apprehenso statim actu elicito desideret quia ista pnitas non videt esse nisi ex inclinatione naturali: hoc vno modo negaret. primo quia vitiosus statim inclinatur ad desiderandũ ẽm suũ habitũ illud qd ei offert. sed quia natura non statim ex se est vitiosa nec in omnibus: et quilibet statim appetit illud apprehensum: sequit q illud desideriũ non est vitiosum. ergo ista responsio nõ est generalis. ideo põt dici q oportet ostendere illã apprehẽsionẽ esse ẽm rectã rationẽ et non erroneam. alioquin si ad apprehensionẽ erroneã statim omnes appetãt actu elicito: nõ sequitur illud esse consonum inclinationi naturali nature imo magis oppositũ. non est aũt manifestũ per rationem naturalẽ q ratio ostendẽs hoiem semp eẽ tãquã appetibile: sit recta et non erronea. quia priᵒ oportet ostendere q istud posset competere homini. breuiter ergo omne mediũ ex desiderio naturali videtur esse inefficax: qz ad efficaciã eiᵒ oportet ostendere vel potentiam naturalem esse in natura ad illud: vel q apprehensio ad quam statim sequitur desiderium illud si est actus elicitus: sit apprehensio certa et non erronea. et horũ pmũ est idem cum cõclusione q cõcludit ex desiderio naturali. secũdũ autẽ est difficilius vel minus notum cõclusione ista. et si dicat q desideriũ naturale hominis ad imortalitatẽ pbat ex hoc q naturaliter fugit mortẽ: non valet quia equaliter concluderet de bruto. ¶ 2ᵒ. principaliter arguit ad idem q illa ratio que adducitur ad idem ostendendũ ex imaterialitate ipsius anime que infert animã non habere potentiam ad non esse: non valet. qz licet materia sit illud quo res potest esse et non esse: non tamen est sic intelligendum q materia est qua res cuius ipsa est pars potest esse et non esse. sed sic q materia est qua res cuius ipsa ẽ pars vel que recipitur in ipsa: potest esse et nõ esse. alioquin forma ignis non posset non esse: qz materia

non est pars forme ignis. ¶ 3°. arguit q̃ illa ratio
que sumitur ex identitate esse ipsius anime in cor
pore et extra corpus: non valeat. quia si intelligi
tur animam per se habere esse idem in toto ꝛ ex-
tra totum prout per se esse distinguitur cōtra in-
esse accidentis: hoc modo forma ignis si essꝫ sine
materia: haberet per se esse et tunc posset concludi
q̃ forma ignis esset incorruptibilis. si autem in
telligitur de esse per se quod competit composi-
to vel supposito in genere substantie: falsum est q̃
anima sine corpore habeat per se esse. quia tunc
esse eius non esset cōmunicabile alteri. quia indi-
uiduus etiam per se esse isto modo est incōmuni-
cabile. tamē quolibet modo intelligatur: ratio de
ficit. anima habet per se esse sine corpore: ergo nō
indiget corpore. quia in secundo intellectu: ante-
cedens est falsum. in pmo consequentia non va-
let: quia nisi addas in quod naturaliter sine mira
culo habet per se esse primo modo. sed hec ꝓposi
tio est credita et non per naturalē rationem ostē
sa. ¶ 4°. principaliter arguit. quia illa ratio que
fundatur in hoc q̃ anima nō est separabilis a seip
sa et c̄: non concludit. quia non omnis corruptio
est per separationem alicuius ab alio. accipiendo
enim esse angeli si illud ponatur aliud ab essen-
tia: non est separabile ab ipso. est tamen distincti
bile per successionem oppositi ad ipsum esse. hec il
le. ¶ 2°. loco arguit q̃ rationes probātes animā
non posse perpetuo remanere extra corpus: sint
inefficaces. primo quidē: quia prima ratio q̄ fun-
datur in hac propositione: nulla pars extra totū
est perfecta et c̄: non ꝓcedit. quia illa maxima nō
est vera nisi de parte que recipit aliquā perfectio
nem in toto. anima rationalis autem non recipit
sed cōmunicat. vnde ratio potest formari ad op-
positum quia nō repugnat alicui eque perfecto i
se manere: licet alteri non cōmunicet suam perfe-
ctionem. hoc autem apparet ex causa efficiēte cui
nō repugnat quātūcūq̧ manere sine suo effectu.
sed anima manet eque perfecta in esse suo ꝓprio
siue coniūcta siue separata tantū in hoc habēs dif
ferētiam q̃ separata non cōmunicat suū esse alte
ri. ¶ 2°. quia secunda ratio fundata super hoc q̃
separatio anime a corpore est violenta et c̄: non
procedit. quia dicetur q̃ duplex est inclinatio na-
turalis. vna ad actū primū et imperfecti ad perfe
ctum et concomitatur potentiam essentialē. alia
ad actum secundū et concomitatur potētiam ac-
cidentalem. de prima verum est q̃ oppositum ei⁹
est violentum et non perpetuū: quia ponit impfe
ctionem perpetuā quā prius habuit ꝑ inconuenie
ti: quia ponit in vniuerso causas aliquando abla-
tiuas cuiuscūq̧ imperfectionis. sed secunda incli
natio et si perpetuo suspendatur: nullū violentū
proprie dicitur. quia nec imperfectio nature aut
inclinatio anime ad corpus est tantū secūdo mo
do. vel diceretur fm auicenaꝫ q̃ appetitus anime
satiatus est per hoc q̃ perficit corpus: quia coniū
ctio est ad hoc vt anima mediāte corpore acqui-
rat suam perfectionem et per consequens necsi-
ne corpore. simul autem cōiuncta acquisiuit quā-
tum ipsum simpliciter appetijt acquirere illo mo-
do. ¶ 3°. principaliter. quia tertia ratio fundata
super iusticia dei retribuentis: non valet. quia nō
apparet per rationem naturaleꝫ q̃ sit vnus rector
hominum fm leges iusticie retributiue et puniti-
ue. et esto q̃ sic: diceretur q̃ vnicuiq̧ in bono actu
suo fit retributio sufficienter. sicut dicit Augusti-
nus. iussisti domine et ita ē vt sit sibi pena omnis
peccator. ita q̃ ipsum peccatū est prima pena pec
cati. hec scotus. ¶ Contra secundam conclusio-
nem arguit aureolus probando q̃ opinio nostra
habet ponere q̃ anima beata potest virtute pro-
pria se vnire corpori organico et disposito: et ita
q̃ resurrectio non solum fiat diuina virtute quo
ad vnionem anime et corporis. quero inquit q̄d
intelligis per talem vnionem quam tu ponis esse
relationem inter animam et corpus. aut intelli-
gis intimam presentialitatem anime ad corpus:
aut vltra istam intimam presentialitateꝫ dicit ali
quod agere fluens ab anima in corpus. modo a-
nima potest in istos duos respectus in ordine ad
corpus perfecte dispositum. tum quia potest se fa
cere intime presentem corpori perfecte disposito
et potest propria virtute corpus perfecte disposi
tum animare. ergo et c̄. de presentialitate enīꝫ ꝓ-
bo assumptum. quoniam sicut anima post resur-
rectionem existens in celo potest se et corp⁹ pro-
prium facere intime presens alicui corpori in ter-
ra: sic separata corpori disposito. Cōfirmat̄. quia
sicut angelus pōt ꝓpria virtute se transmutare d
vna presentialitate ad aliam qua caret et de non
presente facere presentem se alicui: ita videtur q̃
anima separata possit facere se p̄sentē intime suo
corpori. secunduꝫ similiter probo. s. de animare.
quia omne agens respectu illius quod dicitur ab
eo profluere: habet potentiam. modo animare ꝛ
viuificare dicitur profluere ab anima. ergo et c̄.
¶ 2°. loco arguit q̃ vnio anime cum materia nō
importet coniunctionem seu copulationem que
sit habitudo mera positiua sed magis aliquid pri
uatiuum scilicet indiuisionem. non enim anima
ꝛ corpus sunt proprie copulata vel vnita scilicet
aliquo medio: sed potius sunt vnum indiuisum

in actu. et hoc probatur duplici ratione. prima ē. quia non est maior vnitas duarum partium ligni eiusdem continui sub quantitate: q̄ sit compositi ex materia et forma. sed vnitas partium ligni sub quantitate: non est vnitas que sit copulatio aut quedaʒ habitudo positiua: sed est vnitas omnimode indiuisionis eo ꝙ pars est omnino indiuisa in actu ab alia parte: alias nō esset vnitas cōtinuationis. Secunda ratio est ſm ꝙ omnes dicunt: tres sunt substantie. s. materia et forma ⁊ cōpositum ex his quod nō est res superaddita sed resultans ex duabus. tunc sic. compositum nō est altera partium nec ambe vt iuncte sunt: quia nō coniunguntur proprie sed diuiduntur abinuicem in actu. et hoc modo dicenduʒ est ꝙ sunt vna res indiuisa in quoddam tertium resultans. probatur ergo ꝙ sit dare talem tertiam rem: et per consequens ꝙ materia et forma sunt idem in actu: et per consequens indiuisa in illa re. quia entitas compositi est vna res. res autem et vnum conuertuntur: et vnum et indistinctuʒ sunt idem. quero quid est subiectuʒ illius indiuisionis et indistinctionis aut illud est materia et forma sic ꝙ quodlibet eorum ſm suam entitatem sit indiuisum ab alio: aut illud est res tertia que sit addita: aut illud est vtrūq;. s. materia et forma vt sunt indiuisa. non primo modo: quia indiuisio non potest fundari ī rebus diuisis. nec secundo modo: quia tunc compositum esset res tertia composita et esset diuisa ab alijs. oportet ergo dare tertium. s. ꝙ illam indiuisionem fundat vtrūq;. s. materia et forma: et hoc modo resultatiue constituāt vnum indiuisuʒ. ❡ Cōfirmatur per dictum philosophi approbantis dictum licroson qui dicit ꝙ non debet concedi ista homo est albꝰ: sed homo albet. quia in prima notatur diuisio inter subiectum et predicatum quod non notatur in secunda. et aristotiles quidem dicit ꝙ subiectum ⁊ forma sunt duo in potentia sed nō ī actu. hec aureolus. ❡ Contra eandem conclusionem tendunt in virtute argumenta henrici quodlibeto. 11°. q. 14. vbi querit vtrū anima separata non impedita possit reuniri virtute ꝑpria corpori disposito. dicit enim sic. anima cum sit forma que non educitur de potētia materie sed creatur et per naturam vel essentiam fit presens suo perfectibili vt proprium actiuū cum proprio passiuo: actionē que est esse: anima ex seipsa agit naturaliter in proprium corpus cum est ei approximata. sicut calidū approximatū calefactibili: perficit ipsum in esse calido. proprium enim actiuum approximatū suo passiuo: īpossibile est non agere propriam actionem. et ideo anima vnita corpori: communicat ei vires suas vt forma materie. et ideo cum vnita fuerit corpori suo disposito vt se habeat ad ipsum sicut naturalis perfectio: agit in ipsum perfectionem que ē esse. ita tamē ꝙ licet anima non impedita voluntarie transferat se ī corpus suum et ei intimetur: per hoc tamen non vnitur ei sic. naʒ tam anima q̄ angelus potest se trāsferre in lapidem: sed sic intimata corpori suo disposito vt naturale actiuuʒ ꝑprio passiuo: naturaliter non volūtarie nisi volūtate concomitante: vnit̃ corpori et dat ei esse substantiale. sicut si sub speciebꝰ sacramēti virtute diuina reiteret̃ substantia panis: ille species illi subiecte darent esse accidentale sicut prius. et sicut graue non impeditū facit se deorsum et vnit se ei vt terminetur appetitꝰ eiꝰ. sed hoc aliter est in graui aliter in anima. q2 graue per pondus grauitatis: anima per pondus amoris volūtarij fertur ad suū corpus et ei intimatur. tamen ꝑ pondus amoris naturalis: vnit̃ ei et quiescit naturalis appetitus. et sic propria virtute potest se trāsferre ad suuʒ corpus non impedita. hec ille. ❡ Contra tertiā conclusionē arguit durādus probando ꝙ resurrectio mortuoꝝ q̄m ad organizationeʒ corpoꝝ non fiet in instāti. primo q2 impossibile est motū localē fieri in instanti. sed si organizatio corpoꝝ in resurrectione subito fieret motus localis fieret in instāti. ergo ista organizatio non fiet subito. maior supponit̃. ſ minor ꝑbat̃. quia pulueres ex q̄bus formabit̃ corpꝰ vel erunt maioris quātitatis aut minoris q̄ corpꝰ formādū aut equalis. si maioris quātitatis et corpꝰ formet̃ ex eis subito: sequit̃ ꝙ aliq̄d de loco puluez remanebit vacuū: aut ad illuʒ mouebit̃ alia pars aeris circūstātis in istāti. vacuū aūt nō pōt eē: ergo iste motꝰ erit ī istāti. si aūt sit maioris quātitatis q̄ corpꝰ formād͡ū: idē sequit̃. q2 corpꝰ formatum subito occupabit maiorē locū. ſ hoc nō poterit eē nisi subito cedat ei aliq̄ pars aeris circūstātis. cessio aūt illa nō poterit fieri subito nisi q2 pars illa aeris q̄ dꝫ cedere subito moueat̃ ď loco: et sic idē qd priꝰ. si aūt equalis: adē sequit̃. q2 organizatū aliter figurabit̃ q̄ pulueres ex q̄bus formabit̃. ſ ī figuratiōe noua necesse ē eē nouū ordinē et nouā positionē partiū sibi ſm dextrū et sinistrū ante ⁊ retro. si ḡ corpꝰ formabit̃ subito: noua positio partiū fieret subito. ſ talis nō pōt fieri nisi cū locali cessiōe corporis circūstātis. ḡ motꝰ localis esſʒ ī istāti. Forte dicet̃ ad hāc rōneʒ ꝙ motꝰ local' pōt diuia v̄tute fieri in istāti: licet hoc nō possit fieri v̄tute nature. illa āt cessio q̄ localr̃ cedit pars aeris corpi resurgēti fiet v̄tute diuia. nā sic corpꝰ motū ab aliq̄ expellit aliud ď loco suo ⁊ cogit ipm̄ moueri: et tñ corpus

expulsũ, ꝓpꝛie nõ mouet a corpe expellẽte ĩ a mo
to re eius: ita in ꝓposito deus formãs corpus ma-
ius qꝫ sint pulueres ex quib⁹ formabit: formando
tale corp⁹ expellet partes aeris circũstãtis de lo-
cis suis in instãti. sed ista respõsio nõ videt vale-
re. qꝛ qð dicit q motus localis virtute diuina põt
fieri in instãti: nõ est verũ. qꝛ simile est de altera-
tione per quã forma educit de esse imperfecto ad
esse pfectum p medios gradus: et de motu locali
per quẽ mobile quacũqꝫ virtute moueat ptransit
de extremo in extremũ p mediũ. sed talis altera-
tio non põt fieri in instãti sed necessario fit in tpe.
ergo et oĩs motus localis. maioꝛ patet. qꝛ magis
videt q talis alteratio possit fieri in instãti qꝫ ali-
quis mot⁹ localis. videm⁹ eñi in genere alteratio
nũ q aliqua põt fieri in instãti etiã p naturã vt il-
luminatio aeris. sed nullũ motũ localẽ videmus
fieri in instãti. ergo quantũ est ex genere coꝝ: ma
gis repugnat motui locali fieri in instanti qꝫ alte-
rationi. in speciali aũt ponit simul causa vtrobiqꝫ
quia ponit q non sit ꝓcessus ab extremo in extre
mũ nisi per mediũ. quia si nõ est possibile talẽ alte
rationẽ esse in instãti: impossibile est aliquẽ motũ
localẽ fieri in instanti. minoꝛ ꝓbat. qꝛ sequeret q
subiectũ alterationis simul esset magis pfectuꝫ et
min⁹ pfectũ fm eandẽ formã vel spẽm. qꝛ in eodẽ
instãti esset sub forma fm gradũ mediũ et fꝫ gra
dum pfectũ. illud autẽ est ĩpossibile: qꝛ tunc idem
posset simul esse magis et min⁹ calidũ et magis et
min⁹ album quod ẽ impossibile qꝛ maius et min⁹
habẽt oppositionẽ et incõpossibilitatẽ cũ possint
esse termini mot⁹ seu mutationis. itẽ si mot⁹ locał
posset fieri in instãti: sequeret q mobile simul esſꝫ
in medio et in termino. si enim pri⁹ esset in medio
qꝫ in termino: iam nõ esset mot⁹ in instanti sed in
tẽpoꝛe: quia pri⁹ et posteri⁹ duratione necessario
requirunt tẽpus. sed idẽ corpus esse simul ĩ diuer
sis locis localiter: est ĩpossibile quacũqꝫ virtute. er
go impossibile est q mobile simul sit in medio et ĩ
termino. et p cõsequẽs q mot⁹ localis fiat in ĩstã-
ti. ¶ 2°. principaliter arguit cõtra conclusionem
ꝓbãdo q aĩatio et organizatio nõ fiãt in eodẽ in-
stãti. qꝛ animatio est q̃dam mutatio. sed termini
mutationis q̃ sunt habit⁹ et priuatio fm phm. 7°
et. 5°. phy. non possunt esse simul tẽpoꝛe in eodẽ
subiecto. ergo aĩatio nec ꝓcessit tpe in corpe orga
nizato q subijcit anime ꝑuatio actualis existẽs ip
sius aĩe. et sic animatio corpis et eius organizatio
non fuerũt simul. ¶ Forte dicet ad hãc rõnem q il-
la aĩatio non erit mutatio: qꝛ omnis inductio for
me in passum quam nõ precessit ipm passum tpe
non ẽ mutatio sed ẽ passio de genere passionis. q
non sit mutatio: videtur qꝛ omnis mutatio est in-
ter terminos oppositos qui nõ cõpatiunt se inuiceꝫ
in eodẽ subiecto ꝓ eodẽ instãti. ergo vbi est vera
mutatio: opoꝛtet terminũ a quo ꝓexistere in sub-
iecto ante introductionẽ termini ad queꝫ. si ergo
subm nõ p̄exstitit: nõ erit mutatio. erit tñ passio
quia omnis receptio passio quedam est. Sed ista
respõsio non valet. licet eñi possit esse aliq̃ passio
seu receptio q̃ non sit vera mutatio: tñ animatio
q̃ erit in resurrectiõe: erit vera mutatio quia subꝫ
se habebit aliter tũc qꝫ prius. materia eñiꝫ ĩ q̃ reci
pietur aĩa: fuit pri⁹ imediate sub forma pulueriꝫ.
non eñi vt isti imaginant precedet formatio coꝛ-
poꝛis naturaliter aĩationem: imo animatio prece
det naturaliter formationẽ. si enim formatio coꝛ-
poꝛis ꝓcederet aĩationẽ: ꝓcederet eam vt disposi-
tio materie in fieri solũ qꝛ illa nõ manet cum foꝛ-
ma. sed talis formatio vt isti dicũt in eodẽ instãti
est cum aĩa. ergo simul esset et nõ esset. Itẽꝫ deus
in agẽdo non indiget dispositionẽ fieri: qꝛ potest
quãlibet formã introducere in materiã imediate
post quãcũqꝫ aliam. nõ eñiꝫ est limitatus ad agẽ-
dum per determinata media sicut agentia natu-
ralia. cũ ergo animatio fiat virtute diuĩa: patet q
nõ requirit aliquã dispositionẽ in fieri precedẽtẽ.
nec põt dici q formatio corpis sit dispositio in eẽ
et q precedat animationẽ: qꝛ omnis dispositio in
esse sequit formã subalem q̃ imediate pficit mate
riã et prius ordine nature qꝫ quecũqꝫ alia pfectio
¶ Cõtra quartã cõclusionẽ arguit durãdus. dicit
eñi q nõ oẽs resurgẽt in eodeꝫ instãti: ꝫ prius re-
surgent illi q̃ fuerũt mortui qꝫ illi q̃ in aduentu xp̄i
inuenient viui ⁊ nihilomin⁹ moꝛient vt resurgãt.
et dicit q hoc opoꝛtet ponere maxime ꝓpter au-
ctoꝛitatẽ scripture. dicit eñi apl's p° Thesa. 4°. q
mortui qui in xp̄o sunt: resurgẽt primi. deinde nos
qui relinqmur simul rapiemur cũ illis in nubibus
obuiã xp̄o in aera. ex quo patet q quãdo mortui
iã resuscitati obuiabunt xp̄o in aera: tũc simul ra-
pient illi q̃ viui inuenient. sed illi in ipo raptu mo
rient et deinde resuscitabunt. ergo posteri⁹ resus-
citabunt qꝫ p̄mi qꝛ cuꝫ primis resuscitatis adhuc
vixerunt vita moꝛtali. hoc etiã cogunt verba au-
ctoꝛitatis. dicit eñi q illi ꝑus mortui: viui erãt ma
ioꝛis meriti et maioꝛis dignitatis apud deum qꝫ
aliq̃ eoꝝ qui postea fuerũt mortui. nec videt itel-
ligi de prioꝛitate nature: qꝛ inter indiuidua eius-
dem speciei non est oꝛdo nature. opoꝛtet ergo q
intelligat de prioꝛitate tpis q tã alijs resuscitatis
illi qui in aduẽtu xp̄i viui reperient: cũ illis rapien
tur adhuc viuẽtes vita moꝛtali: ac deinde moꝛiẽ
tur et postea resuscitabuntur. hec ille.

Quantum ad articulũ tertiũ p̄mo notandum est q̄ vt. S. Tho. dicit ī hac dis. 43 ar. p°. sub. ar. 3. principiũ resurrectionis corpoꝝ humanorum nō pōt esse natura: quãuis ad vitam nature resurrectio terminet̃. cuius rationē assignat q̄ꝛ in natura nullũ est actiuũ principiũ resurrectiōis nec respectu cōiunctionis anime ad corp⁹: nec respectu dispositionis q̄ est necessitas ad talē cōiunctionem. qm̄ talis dispositio induci nō pōt a natura nisi determinato modo p̱ viaꝫ generationis ex semine. vnde et si ponat̃ eē aliqua potētia passiua ex pte corp̄is seu etiã inclinatio quecūq̧ ad anime cōiunctionē: nō est talis q̄ sufficiat ad rōnem mot⁹ naturalis. Idē sententialiter dicit contra gen. li. 4° caplo. 81. respōsione vltima. resurrectio inq̄t quãtum ad finē naturalis est inq̄ꝫm̄ naturale ē aīe esse corp̄i vnitã. sed p̄ncipiũ ei⁹ actiuũ nō est naturale sed sola virtute diuina causatũ. Cōsonãt ista verbis apl̄i p̄ᵃ Cori. 15. dicētis. quoniã quidē per hominē mors. s. p̱ adam: et p̱ hominē. s. xp̄m resurrectio mortuoꝝ. Iuxta quod ioan. 5°. dicebat dn̄s. qui in monumētis sunt audient voceꝫ filij dei et q̄ audierint viuent. et caplo. 6°. et ego resuscitabo eum in nouissimo die. hic est q̄ articulus fidei ponitur in simbolo carnis resurrectio. ¶ Ex quibus inferim⁹ q̄ nō fuit de mēte sancti thome aliquando dicere q̄ gn̄ralis hoīm resurrectio futura cognosci possit ratione naturali demōstratiua. ꝓbat̃ hoc. qm̄ quod naturali virtute siue actiua siue passiua fieri nō potest: ratione naturali et presertim demōstratiua a priori cognosci non pōt. nam rō naturalis nequaq̄ꝫ se extēdit ad cognoscēdos effectus efficaciter aut demōstratiue causaꝝ supnaturaliũ: cũ non se extēdat lumīe naturali ad cognoscendũ demōstratiue quidditates supnaturalium causarum: et p̱ consequēs nec efficaciã virtutis earũ. quia virtus et opatio rei: subam eius demōstrat: eo q̄ ꝓpa rei opatio ꝯsequat̃ ꝓpriã ipsi⁹ naturã. Qd̄ ergo. S. Tho. dicit ꝯtra gē. li. 4. ca°. 79. q̄ ad ostēdendũ resurrectionē carnis futurã euidēs rō suffragat̃: debet accipi nō simplicit̃ ꝛ absolute dictũ: sed ex q̄busdã suppositis q̄ ibi subiungit. s. q̄ anime hoīm sunt imortales: et q̄ naturale hoīs desideriũ est tēdere ad felicitatē. itē q̄ ex diuina ꝓuidētia peccantib⁹ ꝯdigne pena debet̃ et bene agētib⁹ p̄miũ. ex q̄bus suppositis: resurrectionē hoīꝫ seu corpoꝝ humanoꝝ ibi sctūs doctor deducit. q̄ꝝ veritas licet nob̄ nō ꝯstet p̱ rōnē naturalē certitudīe euidētie: q̄ꝛ tñ intellect⁹ lumīe naturali illustrat⁹ hēt ad eis assentiendũ ꝓbabiliores rōnes q̄ꝫ ad ꝓbandũ opposita: ideo illoꝝ veritatē p̄supponit tanq̄ꝫ recto iudicio rōnis cōsentaneã. ex qua p̄supposita: cognosci pōt p̱ certitudinē euidētie futura resurrectio corpoꝝ humanoꝝ. vt enim deductũ fuit p̄mo libro p̄ma q̄stione ꝓlogi: ex p̄ncipijs nō satis ſ firmit̃ creditis: pōt iferri cōclusio scīetifica et p̱ euidētiã cognita. nã vt ibi fuit declaratũ euidētia ꝯclusionũ nō necessario arguit euidētiã p̄ncipioꝝ in oīm cognoscēte q̄ꝫm̄ ad q̄d rei vl̄ ꝓpter q̄d. sufficit enī q̄ q̄s firmiter assentiat p̄ncipijs vl̄ ꝓpositionib⁹ p̄suppositis: ad habēdũ euidētiã ꝯclusionũ q̄ ex illis p̄suppositis necessario cōsequūtur. nec refert q̄ euiuscemodi credita vl̄ p̄supposita sint ꝓpositiones necessarie et p̱ se note: aut q̄ sint ꝓbabiliores q̄ꝫ opposite: dũ tñ credēs vel eas p̄supponēs firmit̃ illis assētiat. et quãuis tal̄ deductio nō sit demōstratio faciēs simplicit̃ scire. i. oīb⁹ est tñ demonstratio faciēs scire credēti principia.

¶ Secundo Notandũ ē q̄ ad ꝓbādũ veritatē aliquã intētã. S. Tho. sicut etiã est moris p̄hi et cōmunit̃ oīꝫ doctoꝝ scribētiũ: nō solũ adducit rōnes necessarias vel simpl̄r euidētes: ſ etiã ꝓbabiles et verisimiles. nã ex vtrisq̧ ſm eaꝝ grad⁹ veritas adiuuatur. imo ꝛ nōnūq̄ꝫ putat sibi satis eē quēadmodũ et p̄hs solit⁹ ē facere: si afferat tantūmodo ꝓpositiones recto iudicio ꝓbabiliores q̄ꝫ sint eaꝝ opposite. tñ q̄ꝛ forte veritas ꝓbãda nō patit̃ demōstrationē humano igenio euidētē. qm̄ vt p̄hs dicit p̄° ethi. certitudo nō est in oībus simil̄r ꝑquirēda. nã ad hoīem disciplinatũ ꝑtinet vt nō aliã certitudinē querat in vnaquaq̧ materia: q̄ꝫ patit̃ rei natura. tum etiã quia veritatis amatorib⁹ sufficit ad ꝓbandas conclusiones intētas: ꝓpositiōes habere ꝓbabiliores et magis intellectui cōsentaneas q̄ꝫ earũ opposite. vñ in ꝓposito nr̄o. S. Tho. ꝓbat i diuersis locis aīas hoīm eē imortales: et q̄ naturale desideriũ ē hoī ꝑpetuo viuere: ac etiaꝫ q̄ ſm ordinē diuine iusticie et ꝓuidētie: hoīes et ī corpe et in aīa sunt puniēdi vel p̄miãdi ꝓ meritis suis: sicut et p̱ corp⁹ et p̱ aīam peccãt et bene agūt. ex q̄b⁹ p̄suppositis vt inq̄t ꝯtra gētiles loco sup̄ allegato: rō euidēs accipi pōt ad ꝓbandã futuraꝫ hoīm generalē resurrectionē. ꝓbat aūt ea ipsa q̄ p̄supponit: multis rōnib⁹. quibusdã efficaciter id ꝓbātib⁹ iuxta modũ q̄ lumīe rōnis naturali in hac vita ab hoīe ꝓbari pñt. q̄busdã vero tãquã multo magis recte rōni ꝯsentaneis ac ꝓbabiliorib⁹ q̄ꝫ sint illaruꝫ opposite: ita vt inidic aut ipudētie sit illas negar̃. q̄ ꝓbatio sufficit nō ꝯtētiosis ꝛ q̄rētib⁹ v̄itatē: ꝛ p̄cipue qm̄ etiã fidei documētis roborat̃. nō. n. doctor

veritatis debitor ē omnia q̄ docet ꝓbare demonstratione a priori via tātūmodo resolutoria. nec tenetur ora ꝓteruo x̄ et qui nō nisi cōtentionibus studēt: obstruere. essꝫ eni labor superuacaneus. naꝫ calūniatoribus et cōtentiosis: nequaquā desunt verba quib⁹ veritatem impugnare audeant et cōtentionib⁹ ꝓ suo desiderio inseruiāt. imo et si angulo concludanṫ: foramina sibi fictionū et adinuētionū parare nō cessant quibus hincinde euadere possint ne a veritate capiantur. quēadmodum iuxta chrisostomi exēplū super illō Mathei. 22. tunc abeuntes pharisei et c̄. si aliquis claudere voluerit aque currētis meatuꝫ: si exclusa fuerit ꝑ aliquā violentiā: aliunde sibi semitam querit.

¶ Tertio Notandum est ꝙ in aīabus separatis est naturalis inclinatio ad ꝓpria corpa. tum quia anime create fuerunt a ṗncipio vt essent forme taliū corporū. forme aūt: naturalis appetitus est vniri ꝓprie materie. ꝓpter quod phs dicit. 8°. methaͨ. ꝙ non est q̄renda ratio quare ex materia et forma vnuꝫ fiat nisi quia hic est act⁹ et illa est ipsius potentia. tum etiam qꝛ anima quādiu est separata: nō hēt totaꝫ sui ꝑfectionē. neqꝫ quātū ad esse qꝛ creata ē a deo vt sit pars essentialis hoīs. pars autē non totalit̄ est ꝑfecta extra totū. item nec habet complementum speciei separata a toto cui⁹ est complemētuꝫ habere speciei. nec iterū habet totā sui ꝑfectioneꝫ q̄ᵐ ad opationē et virtutem. desunt enī illi ꝓprie opationes q̄ per corp⁹ necessario exercenṫ quales sunt vegetatiue ⁊ sensitiue. desunt ei preterea potentie naturales q̄ sunt dictarū opationū īmediatum principiū. nā licet eas habeat aīa separata ī radice sue virtutis et essentie: non tn̄ illas habet ī actu: cū earū ꝓpriū subm sit cōpositūꝫ ex corpe et anima. vnde resurrectio futura hoīm: dici pōt naturalis nō solum quia terminaṫ ad vitam nature idest q̄ naturaliter viuiṫ: sed etiā quia aīa naturalem habet appetitū et inclinationē vt reuniaṫ ꝓprio corpori. ¶ Sed occasione dictoꝝ quidā etiā sancti thome sequaces opinati sunt ꝙ in resurrectione cōmuni vnio aīarum ad corpa sufficienter disposita et organizata: fiet ex necessitate nature supposito cōmuni cursu ꝭm diuinā ordinationem ꝙ habita dispositione sufficiente in subiecto: stati et necessario introduciṫ forma. ꝓpter quod talis dispositio diciṫ necessitas ad formā. dicunt preterea ꝙ quia ꝓpo actiuo naturali approximato suo passiuo vltimate disposito necessario sequitur actio agētis in passium sicut calidū approximatū calefactibili satis disposito non pōt non agere in ipsuꝫ: ideo in generali resurrectione corpibus reformatis et organizatis ac sufficiēter dispositis: anime seipsas reuniunt effectiue per actū elicitū prome voluntatis quo appetūt et volunt corporib⁹ reuniri. Probant isti opinionē suam. qꝛ anime sal tem beatificate possunt se trāsferre ad quodcūqꝫ corpus voluerint quēadmodū et angeli sancti. cū ergo velint et appetant reuniri suis corporib⁹: poterunt se trāsferre multo magis in ꝓpria corpora q̄ in alia. vnde dicunt ꝙ mot⁹ seu translatio qua anime se transferunt in propria corpa sicut illorū motores: est voluntaria actu volitionis elicito. ꝙ autem sic translate vniantur eis vt forme substantiales dando illis esse et vitam: inest eis naturaliter inq̄ᵐ ex sui natura sunt forme ipsorū corporum. ¶ Sed certe istorū opinio deficit et in ꝓbatione et in presupposito et in seipa. in probatione quidē: qꝛ non est equa libertas transferendi se ad corpora animab⁹ etiam beatis et angelis. naꝫ quia anima a sui creatione et ex ꝓpria natura determinatur ad vnum solū corpus quod viuificat nō pōt etiam a corpe separata aliquod aliud corpus mouere naturali virtute. et ꝑ consequēs nec ei vniri vt motor. angel⁹ vero quia nec ex sua natura nec ex ei⁹ creatione est forma d̄terminata ad aliquod corp⁹ imo est naturaliter a corporibus absolutus: potest indistincte se transferre ad q̄ocūqꝫ corpus voluerit et illud mouere. ¶ Deficit preterea opinio in presupposito. supponit enim ꝙ in resurrectione reformatio corpoꝝ quantūꝫ ad suas partes integrales ⁊ organizatio precedit anime reunionem tanquā dispositio media necessitans anime vnionem. hoc autē falsum est. tū qꝛ vt. S. Tho. optime deducit. pͣ. p. q. 76. ar. 6. et i. q. de spiri. crea. ar. 3. et in. q. de anima. ar. 9°. anima non vnitur corpori per medium nec mediantibus aliquib⁹ dispositionib⁹ accidentalib⁹. et vniuersaliter nec forma subalis sue materie eo ꝙ materia ꝭm seipsam est in potētia ad esse subale corporeū quod ei acquiriṫ ex ipa forme subalis vnione: ita vt ad hoc nullaꝫ reqrat dispositionē. vnde anima et oīs forma subalis: nō subiecto cōposito ꝭ materie nude vniṫ q̄ est ꝓpriꝫ ipsi⁹ receptiuū. in nuda autē mā ante formā subalem non sunt aliq̄ accidētia q̄ ex sui ratione p̄supponūt subiectum in actu. verꝫ ē tn̄ ꝙ quedā dispositiones possūt q̄daꝫ modo dici medie respectu forme subalis, put dicetur q̄stione sequēte. Tū etiā qꝛ speciali rōne deficit p̄suppositū i resurrectione futura in q̄ ꝭm cōem sentētiā doctoꝝ reformatio corpoꝝ humanoꝝ quātū ad ꝑtes itegrales et eorū organizatio sola diuina v̄tute fiet cui⁹ opatio nō indiget tpe. vn̄ vt cōmuniter ponitur huiuscemodi reformatio ⁊ or

ganizatio simul cũ animatione p anime reunionẽ fiet in instãti. ita q deus vniẽdo aiam corpibus reformat ea debitis partibus et organis necessarijs ad anime opationes. ac p hoc fm ordinez cause agentis ipsa vnio animarũ ad corpa et coꝝ viuificatio precedit naturaliter reformationem corporũ et organizationem. ¶ Rursus illoꝝ opinio deficit in seipsa. quia anime humane vniunt corporibus siue in sui creatione siue in resurrectione sicut forme coꝝ sbales dãtes eis eẽ ⁊ viuere. vnio autẽ formarũ subalium ad pprias materias: non est per ipsarũ actionem ita q seipsas effectiue vniant. sed vnio earũ quantuz est ex parte sui est p informationẽ. quãobrem dicunt vniri formaliter dũtaxat. vnio aũt sube spũalis ad corpalez p modum forme: est vnio q̃tũ ad esse. nullius aũt rei eẽ est sue potestatis subiectũ. et ideo nõ est in ptãte sube spũalis vniri corpori vel ab eo separari. effectiue aũt et per actionẽ: a sola causa efficiente causatur. Unde. S. Tho. cõtra gen. li. 2. caplo. 68. forma inquit subalis est principiũ essendi subaliter ei cuius est forma. nõ principiũ effectiuũ sed formale quo aliquid ẽ et denomiaf ens. forma nãq̃ et materia conueniũt in vno esse: quod nõ contĩgit de principio effectiuo cum eo cui dat esse. hec ille. Et infra caplo. 71. dicit. non est aliqd vnum faciẽs ex materia et forma nisi agẽs quod potentiam reducit ad actum. hec ille. Neq̃ possunt saluare dictũ suum fm q anima est motor corporis. quia q anime humane vniant corporib⁹ vt corũ motores: habẽt ex eo ipso q sunt coꝝ forme substantiales dantes eis esse et viuere. vnde nõ alio modo anime mouent corpora q̃ informãt: q̃z dãdo eis vitã. ex quo fit vt si aliquod membrũ corporis mortificetur: non possit ab anima moueri. omnis nãq̃ mot⁹ corpi animato cõueniẽs ab anima: est opatio vite. cum ergo anime separate nõ possint habere a seipsis effectiue. s. p actum ppriе voluntatis q vniant corporibus dando eis vitã sicut corũ forme subales vt pbatum est: sequitur q neq̃ a seipsis habeãt. i. p propriã voluntatez q vniant suis corporibus vt motores: sed q id habeant a deo q̃ animas creauit et talẽ naturaz illis dedit vt essent suoꝝ corpoꝝ forme subales: et eis naturaliter vniant primo ⁊ p se vt forme: et ex cõsequenti vt motores. verũtamẽ non negamus q anime separate in resurrectione habeãt actũ voluntatis elicitũ q̃ velint et illis cõplaceat corporibus reuniri. nõ tñ ita q talis actus sit causans reunionem: sed quia est illam tantũmodo concomitans. vnde p concomitantiam dũtaxat sustineri posset dictum istoꝝ: quãuis non sit pprie dictum nec tali modo loquendi cõmuniter est vtendum absq̃ determinatione apposita. vt dicatur q anime separate in resurrectione seipas reuniunt corporibus per concomitantiaz: quia de ipsa earum reunione quam solus deus sua potentia et beneplacito facit: ille gaudent.

¶ Quarto Notandũ est q in resurrectione corpoꝝ concurrũt quattuor actiones, put ex dictis sancti thome accipitur in hac dis. ar. 2. sub. ar. 3°. scilicet collectio cinerũ et eorum preparatio ad reformationẽ corporis humani: et ipa corpoꝝ reformatio ac organizatio: et vnio anime ad corp⁹ formatũ et organizatum. pme due actiones vt cõmuniter ponũt fient ministerio angeloꝝ fm illud Mathei. 24. mittet filius hoĩs angelos suos et congregabunt electos eius a quattuor vẽtis a sũmis celoꝝ vsq̃ ad terminos coꝝ. i. a quattuor climatib⁹ mũdi. s. oriente occidẽte aquilone et austro. q̃ loca ponũtur pro quocũq̃ loco indeterminate vbi fuerint pulueres et cineres corpoꝝ mortuoꝝ. mot⁹ autẽ localis quo angeli mouent corpa: non fit in istãti sed in tẽpore siue discreto siue cõtinuo, put dictuz fuit in secũdo libro. vnde due actiones pmo enumerate in tẽpore fiẽt nõ in instãti: si instans pprie capiaf p indiuisibili tpis. eo q nõ fiãt absq̃ motu locali q̃ saltẽ a creatura fieri non põt nisi in tpe. si vero capiaf min⁹ pprie p tpe breuissimo et impceptibili: posset dici q predicte due actiones angeloꝝ fient in instãti. fm quẽ modũ illud apli p° Cori. 15. in momẽto in ictu oculi: põt referri etiaz ad actiones pdictas angeloꝝ. due vero alie actiones. s. formatio corpoꝝ et organizatio ⁊ vnio anime ad corpa: fiẽt in resurrectione a solo deo. non eni illa duo fieri psũt ministerio ãgeloꝝ. nã imutatio materie p formã: nõ subest potẽtie angeloꝝ nisi aplicãdo p motum localẽ actiua passiuis, put augustin⁹ dicit. 3°. li. d tri. et deducit illd. S. Tho. in plurib⁹ locis vt. p° p. q. 91. ar. 2. et. q. 110. ar. 4. ad. 3m. et ꝯtra gẽ. li. 3°. caplo. 103. Qr ergo pprĩũ actiuũ i natura nõ est qd possit ex pulueribus corporum p mortẽ resolutoꝝ eadẽ numero corpa reformare et organizare, put deductũ fuit i pmo notabili: ꝯñs est q angeli ex pulueribus ab eis collectis reformare et organizare nõ psũt corpa hoĩz mortuoꝝ. et multo min⁹ nec aĩas corpib⁹ ipis reunire q̃ sicut a solo deo creãf: ita ⁊ a solo deo ppriis corporib⁹ vniunt. de⁹ aũt qr i resuscitatione mortuorum et generaliter circa creaturas non agit ex necessitate nature sed per voluntatem: potest agere reformationem et organizationẽ corporum et in tẽpore et in instãti. est eni huiuscemodi effect⁹

cui non repugnat fieri in tempore aut in instanti. vnio vero anime ad corpus si consideref ex parte anime: fieri non põt successiue in tẽpore: sic intelligendo ꝙ aliquid anime pri⁹ vniaẜ corpi et aliqd post. quia cũ nullũ indiuisibile habeat partes: eẽ non põt ẜm vnã partem et nõ ẜm aliam: sed aut totũ est aut nihil est. anima aũt ẜm suã essentiam indiuisibilis est. vnde ꝛ in corpore quod viuificat tota est in toto et tota est in qlibet eius parte. quaꝫ obrem ẜm rationẽ sue essentie vniri non põt corpori nisi tota vniatur. et ꝑ consequens repugnat anime ꝙ eius vnio ad corp⁹ quantũ est ex pte sui vniatur successiue ac in tẽpore. non eni potest eẽ in motu vl' actione successio ex parte mobilis aut passi: nisi mobile habeat partẽ et partez ẜm quas successio datur. verũtamẽ posset deus si vellet vnionem anime ad corpus facere successiue et in tẽpore: hoc modo ꝙ aĩa primo vnireẜ tota vni mẽbro vt capiti et postea vnireẜ alteri membro tota. sed quia volũtatẽ dei et rationes diuine ꝓuidentie cõprehẽdere nõ possumus: iudicare nos oportet de diuinis actionibus ꝛ effectib⁹ ẜm ea q̄ nature rerũ patiunẜ. videmus aũt ꝙ in actionib⁹ rerum naturaliũ trahitur mora tẽporis et maior vel minor ẜm maiorẽ vel minorẽ resistentiã mobilis ad motorẽ vel etiã ex parte medij. resistẽtia autẽ hm̃oi est ꝓpter aliquẽ defectũ agentis. nam si agẽs esset sũme potens: nec passum aut mobile nec etiam mediũ per quod fit motus sue actioni resistere posset. cum aũt deo agẽti ex nulla parte possit a creatura fieri resistẽtia cũ sit infinite virtutis: iudicanduꝫ nobis est ꝙ diuine actiones circa creaturaꝫ presertim ille in quibus agentia creata non cõmunicant: fiant in instanti non ꝑ successionem tẽpoꝝ. ac ꝑ hoc tenendũ est ꝙ in resurrectione reformatio et organizatio corpoꝝ et vnio animarum ad omnes partes suoꝝ corpoꝝ: fiet diuina virtute et actione in instanti. et habet auctoritatẽ apostoli p⁹ Corin. 15. dicẽtis. omnes quidem resurgem⁹ in momẽto in ictu oculi. vbi ẜm expositionem sancti thome in cõmento: ly in momento quod accipiẜ magis ꝓprie ꝓ instanti temporis qđ ẽ nunc: refertur ad organizationeꝫ corporuꝫ et ad vnionem animarũ corpib⁹ q̄ fiunt a deo. quod vero dicit in ictu oculi: refertur ad collectionem puluerum et coꝝ dispositionẽ que ꝑ angelos fient in tempore imperceptibili. ictus eni oculi prout dicitur esse apertio palpebrarũ: fit in tam breuissimo tempore ꝙ quasi est imperceptibile.

**Quinto** Notanduꝫ est ꝙ durand⁹ ad argumẽta q̄ adducit cõtra tertiã cõclusionẽ q̄ sunt originaliter scoti respõdet dicẽs ad pmũ ꝙ non oportet motũ localẽ fieri in instãti dato ꝙ organizatio fiat in instanti. quia cũ collectio puluerũ fiat prius tẽpore ministerio angeloꝝ: põt de⁹ facere ꝙ pulueres ex q̄bus corpa formanẜ sint eiusdẽ quãtitatis et figure cuꝫ corpibus formãdis. et tũc nõ habebit locuꝫ argumentũ: qꝛ corp⁹ formatũ precise occupabit illum locũ quẽ pulueres occupabãt. vel dato ꝙ corpus formãdũ sit maioris quãtitatis q̄ꝫ pulueres: põt dici ꝙ deus annihilare poterit partes aeris circũstantis q̄ꝫ᷑ sufficit ꝓ occupatione corpis formãdi et illud est cõueniẽtius dicere q̄ꝫ ponere motũ localẽ fieri in instãti qꝛ illud ẽ possibile ẜm omnes. motũ aũt fieri in istanti ẽ simpliciter impossibile. similiter si corp⁹ formandũ sit maioris quãtitatis meli⁹ esset et possibili⁹ dicere ꝙ locus ad modicũ tẽpus maneret vacu⁹: q̄ꝫ ꝙ partes aeris vicini illuc mouerenẜ in instãti. de⁹ eni põt facere vacuꝫ ꝓut vacuũ dicit vltimũ continẽtis non habentis actu aliquod corp⁹ contẽtũ. sicut posset oĩa annihilare q̄ sunt infra celũ celo remanente in sua figura. Posset etiã dici ẜꝫ aliquos ꝙ rarefactio ꝛ cõdensatio cũ sint alterationes: possent fieri in istãti. ad rarefactionẽ eni sequiẜ maior quãtitas que ẜm istos de nouo generaẜ: et ꝑ condẽsationẽ sequtur minor q̄ similiter de nouo generaẜ. et sic ꝑ subitam rarefactionẽ aut cõdensationẽ põt aer occupare maiorẽ vel minorẽ locũ: et sic cedere alteri vel implere locũ alterius et non ꝑ motũ localẽ. hec durandus. et vt nobis videẜ pma respõsio et tertia sunt magis verisimiles q̄ꝫ secũda. Põt etiã ꝓbabiliter dici ꝙ quãuis mot⁹ localis ꝓprie dict⁹ per nullã virtutẽ possit fieri in instanti eo ꝙ de rõne eius sit durationis successio: capiendo tñ trãslationẽ corporis de loco ad locuꝫ ꝓ mutatione ẜm ꝙ a motu distinguiẜ: fieri põt in instãti saltem virtute diuina. nõ enim repugnat cõtradictorie ꝙ fiat transit⁹ de loco ad locuꝫ in instãti magis q̄ꝫ de forma ad formã. sed de⁹ potest trãsmutare in instanti aliquid de forma ad formã vt albũ in nigrũ et ecõtra sine repugnãtia cõtradictionis: nam et hoc põt natura in generatione rerũ naturaliũ qꝛ in eodẽ instanti fit trãsitus de forma in formã. simul cuꝫ et in istanti introduciẜ in materia forma ignis et expelliẜ forma aeris qꝛ generatio vnius est corruptio alteri⁹. ergo multo magis deus põt trãsferre in instãti corp⁹ de loco ad locũ absq̄ꝫ cõtradictione. imo et videẜ ꝙ huiuscemodi translatio de facto fuerit in formatione corpis xp̄i ĩ vtero v̄ginis. qđ vt cõmuniter teneẜ virtute spũs sancti formatũ fuit et organizatũ ac aĩatum nõ in tẽpore sed in instãti. ex q̄ necessario sequiẜ ꝙ subito in instanti

in instāti occupauit maiorē locū. qḋ fieri nō potuit nisi corpus in eo existēs cederet corpori xpi trāsferēdo se in aliū locum in eodē instāti. alias dandū fuisset vbi vacuū vel p aliquod tēpus fuissent duo corpora i eodē loco quod nullus scribētium dixit: q̄uis τ hoc deo sit possibile. Secūdū hoc igitur ꝓbabiliter dici pōt ad argumētationē durandi ꝙ in resurrectione corpoꝝ in eodem instāti in quo formaꝶ τ organizatur corp⁹ diuina virtute τ occupat maiorē locū q̄ puluerес ex quib⁹ formaꝶ si maioris est quātitatis: corpus p̄existēs in ea parte quā occupat corpus organizatū simul τ i eodē instāti cedit illi trāsferendo se in aliū locū saltē diuina virtute si naturaliter id fieri nō pōt: quod nobis quicq̄d dicat durandus certum non est. nam s̄m pħos quib⁹ etiam theologi cōsentiūt: quādo ex aere generatur ignis vel ex aqua aer: corpus generatū cū sit rarius q̄ illud ex quo fit: necessario occupat maiorez locum. oportet igitur ꝙ aliud corp⁹ in illa parte maiori p̄existēs: cedat illi τ trāsferatur vel s̄m totum vel s̄m partē in aliū locū in instāti tēporis. Probatur hoc. quia generatio fit in instāti: ita ꝙ aer vel ignis est generat⁹ in instanti τ per cōsequēs in eodē instāti est in loco sibi eq̄li alias in aliquo tēpore eēt corpus nō in loco qḋ est absurdū. cum ergo locus sibi equalis sit maior q̄ corpus ex quo generatus est: ex necessitate debet subintrare locum alterius corporis ibi p̄existētis nam locus ille nō erat vacuus. oportet igitur ꝙ tale corpus in ipo eodem instāti cedat corpori generato trāsferēdo se in aliū locuz vel s̄m totum vel s̄m partē. alioqui vt supra dicebatur seq̄retur vnū e duobus: vel ꝙ detur vacuū quod pħis est absonuz: vel ꝙ duo corpora p aliquā moram tēporis sint in eodē loco quod est impossibile absq̄ diuino miraculo. non ē aūt probabile ꝙ in omnibus eiusce modi generationibus naturalibus immisceaꝶ diuinū miraculum. ℭ Si vero quis obijciat contra p̄missa ꝙ omnis mutatio ē terminus alicuius motus s̄m doctrinā philosophi τ etiā scti doctoris qḋ nō videtur s̄m hanc respōsionē verificari: dicimus ꝙ immo verificaꝶ. nā in generatione ignis ex aere: acq̄sitio maioris loci τ translatio corporis cedētis in aliūm locum: est terminus motus alterationis q̄ naturaliter p̄cedit generationē disponēs materiam ad formā introducendā. τ pari modo in resurrectione corpoꝝ ipa loci acq̄sitio corporis organizati τ animati simul etiā τ trāsitus corporis illi cedētis: sunt terminum mot⁹ localis quo ministerio angeloꝝ pulueres colliguntur et disponunꝶ ad corpoꝝ reformationē et organizationē. neq̄ est incōueniēs ꝙ duo termini sint vnius motus q̄n do vnus terminat p̄mo τ alius ex cōsequēti τ vnus terminat ꝑpter aliū: p illaz regulam topicā: quādo vnū propter aliud: vtrobiq̄ vnū. ℭ Ad ea autē q̄ durādus adducit ad pbādum motū localē nō posse fieri in istāti: dicimus ꝙ nō sunt ad propositū nr̄m q̄ꝛ procedūt de alteratione et motu locali proprie dictis q̄ fiunt d̄ extremo in extremū p mediuz. nos aūt loq̄mur de eis s̄m ꝙ sunt q̄dam mutationes d̄ extremo ad extremū absq̄ medio. non ē enī necessarium ꝙ in motu locali fiat trāsitus de loco ad locum p mediū spaciū. sicut patet de motu angeloꝝ q̄ possunt trāsire a loco in locū sine eo ꝙ medium spaciū transeāt prout dictū fuit in secūdo libro.

Q Uantum ad articulum quartū respōdēduz est obiectionib⁹ cōtra cōclusiones. Et q̄dē ad argumēta scoti ꝯtra fundamētū prime conclusionis patet respōsio ex his q̄ dicta sunt in p° et secūdo notabili. ℭ Ad ea vero q̄ secūdo loco arguit: ad p̄mum dicꝶ ꝙ minor ē falsa. imo anima rationalis recipit vnita corpori aliquas pfectiōes quas non hēt separata a corpore: de q̄bus dictū est in tertio notabili. τ illa ipa cōmunicatio quā arguens cōcedit fieri p aīam corpori: est q̄dā aīe perfectio eo ꝙ naturaliter apta nata sit ad id cōmunicandū corpori: vt eē τ viuere et reliq̄s pfectiones potētiaꝝ τ opationuz aīe. neq̄ valet simile qḋ arguēs adducit d̄ causa efficiēte. q̄ꝛ talis causa efficiēs de qua verificatur dictuz arguētis: nō est ex sua natura ordinata ad cōmunicādū pfectionē suā effectui queādmodū est aīa rōnalis. ℭ Ad. 2.m. dicꝶ ꝙ distinctio arguētis est ficticia. nam oppositū vtriusq̄ inclinationis ē habēti inclinationē violētum. non enim grauι tm̄modo est violētum p̄uari grauitate: sed etiā est violētum impediri ꝙ deorsum nō moueaꝶ vel etiam ꝙ sursum feraꝶ. dictum aūt auicene parū valet q̄ꝛ naturalis anime appetitus nō solū est vt corpori coniungaꝶ quocūq̄ modo vel quātacūq̄ mora: sed etiā vt corpori cōiūcta maneat in sempiternū. s̄m illud aplī. 2.a. Cori. 5°. nam τ qui sumus in hoc tabernaculo ingemiscimus grauati eo ꝙ nolumus expoliari. s. a corpore sed supinduī vt absorbeatur qḋ mortale est a vita. Et cōfirmatur per id qḋ dn̄s dicit in euāgelio mathei 26. pater mi si possibile ē trāseat a me calix iste. vbi interlinearis dicit. s. vt me nō moriēte mors

moriatur. ¶Cõfirmatur ſecũdo rõne. quia mors
non eẽt penalis naturaliter niſi in aïa eẽt appeti-
tus naturalis ad manẽdũ cũ corpore. ¶Ad. 3^m
dicitur ꝙ aſſumptũ eſt falſũ prout ex deductio
ne ſcti thome optime apparet ẽ diuina prouidẽ-
tia contra gẽ. li°. 3°. ca. 64. ⁊. 75. ⁊. 76. ⁊. 77. ⁊
ca°. 111°. cũ ſeptẽ capitulis ſequẽtibus. ⁊ de diui
na iuſticia ꝑ penas ⁊ pmia ca°. 140. cũ ſeptẽ ca
pitulis ſequẽtib⁹. Itẽ. p^a. p. q. 22. de dei proui-
dentia. ⁊. q. 103. et de diuina iuſticia. q. 21. Et in
hoc. 4°. infra diſ. 46. ⁊ in pleriſq; alijs locis. Et
certe mirabile ẽ ꝙ arguẽti nõ appareat ratio na-
turalis ad probãdũ ꝙ ſit vnus rector hominũ
ſm leges iuſticie retributiue et punitiue: ad qḋ
phi fidei veritate carẽtes ſola ducti ratione na-
turali plures inuenerunt rationes. ſicut patet ꝑ
phm. 12. metha^c. ⁊. 10. ethicorꝫ. ⁊ in libro politi-
corꝫ. vnde ſalua pace eius dixeri: videtur ꝙ affe
ctu tantũmodo contentionis ne dicã proteruie
contra pmam concluſionẽ argumẽta ſua cõſin-
xerit. ¶Ad argumẽta aureoli contra ſecundã
concluſionẽ ad primũ circa id quod querit dica-
mus ꝙ vnio ſeu cõiunctio aïe ad corp⁹ ſm ſctm
thomã in pluribus locis et ſignãter diſ. ſequenti
q. p^a. ar. p°. ſub. ar. 2°. ad. 2^m. põt dicere actionẽ
⁊ paſſionẽ et relationẽ. põt etiam ſignificare inti
mã pſentialitatẽ aïe ad corpus vt arguẽs dicit.
tunc ad minorem dicimus ꝙ eſt falſa quocunq;
modo dictorũ capiatur vnio. ⁊ ad probationẽ
de intima pſentialitate: dicitur ꝙ ſimilitudo nõ
valet. quia pſentialitas quã anima ex ſe põt effe
ctiue habere poſt reſurrectionẽ ſimul cũ corpo-
re ad aliud corpus in terra: eſt tãtũmodo pſentia
litas motoris quã habebit per dotẽ glorie. pre-
ſentialitas autẽ aïe ſeparate ad corpus propriũ
eſt non ſolum per modum motoris ſed eſt etiã
tãq; forme materie ꝓprie. vt ſicut deductũ fuit
in tertio notabili: q̃uis anima propria volunta
te poſſit ſe et corpus ſuum mouere motu locali
⁊ tamẽ vnire ſe corpori vt forma eius naturalis
dando illi eſſe ⁊ vitã: non eſt per ſe in voluntate
anime per aliquẽ eius actum elicitum: ſed natu-
raliter ineſt ei non effectiue ſed formaliter. effe-
ctiue autẽ a principio agẽte quod eſt deus. ⁊ de
hoc latius dictum fuit in tertio notabili. Et per
idẽ patet reſponſio ad confirmationẽ. quia pre
ſentialitas angeli eſt tantũmodo ſicut motoris
⁊ non ſicut forme naturalis vel ſubſtãtialis cor-
poris ⁊ ideo non eſt ſimile. neq; valet probatio
ſecunda: quoniã animare ⁊ viuificare nõ dicitur
ab aïa profluere effectiue ſed formaliter. ¶Ad
id quod ſecundo loco arguit ad primam ratio-
nẽ dicitur ꝙ non aliud concludit niſi ꝙ forma ⁊
materia vnite habẽt inter ſe quandã indiuiſionẽ
quia ſunt vnum in compoſito et in vno eſſe exi-
ſtentie. ſed ex hoc non ſequitur ꝙ non ſibi inui-
cẽ coniungantur. vnum enĩ quod formaliter di
cit indiuiſionem: oĩe ens conſequitur. ſed non
ideo ab entibus remouentur vnitates quedam
poſitiue. neq; ẽ omnino ſimile de partibus ligni
prout arguẽs putat. q2 partes ligni ſunt eiuſdẽ
rationis ⁊ nature. materia vero ⁊ forma nõ ſunt
vnius nature ſed diuerſarũ. ⁊ ideo magis pro-
prie poſſunt dici inter ſe cõiũcta q̃ꝫ partes ligni
q̃ꝫ ⁊ ipe ſatis congrue dici poſſunt coniuncte.
Ad ſecundam rationẽ reſpõdetur conſimiliter.
nam ſiue compoſitum ex materia ⁊ forma ſit ter
tia res ex illis reſultans ſiue non ſit tertia res: rõ
non probat propoſitum arguẽtis. nã ex ea non
aliud concludit̃ q̃ꝫ ꝙ materia ⁊ forma vnite ha-
beant in compoſito quandã vnitatis indiuiſio-
nem. ſed ex eo non ſequitur ꝙ non ſit ibi vnitas
poſitiua. imo omnis indiuiſio cũ ſit priuatio re-
quirit vnitatẽ poſitiuam in qua fundetur: alio-
quin cum de ſe ſit negatio: per ſeipſam ſubſiſte-
re non poteſt. ¶Ad ea que hẽricus inducit cõ-
tra eandẽ concluſionẽ dicitur ꝙ non militant cõ
tra nos. non enĩ ex verbis eius accipi poteſt cla-
re ꝙ dicat animã poſſe ſe vnire corpori effectiue
ſed magis formaliter: cũ dicat ꝙ ſi non ſit impe-
dita poſſit ſe vnire corpori diſpoſito: non volũ-
tarie niſi voluntate concomitante: ſed naturali
ter quod ⁊ nos ſm doctrinam ſancti thome te-
nemus. in hoc tamẽ deficit ꝙ dicat animã dare
eſſe corpori mediante actione. hoc autẽ falſum
eſt. quinimo anima non aliter dat eſſe q̃ꝫ infor-
mando ⁊ viuificando corpus formaliter: quod
non eſt per actionẽ anime ſed per formalẽ efflu
xum. ¶Ad primum durandi contra tertiã con-
cluſionem patet reſponſio ex quinto notabili.
¶Ad. 2^m. reſpondet ipſe durandus ꝙ argumẽ
tum procedit ex falſo ſuppoſito. quia non poni-
mus vt argumẽtum ſupponit ꝙ organizatio ꝓ-
cedat tẽpore vel natura: ſed econuerſo anima-
tio ordine nature precedit organizationem. et
ſubiectũ eius eſt ſola materia que prius fuit ſub
forma pulu erum ⁊ poſtea efficitur ſub anima et
ſic eſt ibi vera mutatio. hec ille. et ſtat ſolutio in
hoc quia ꝑuatio exiſtentie anime in corpore: nõ
eſt ſimul cum organizatione ſed precedit ipãm
in materia. ideo non eſt in eodem inſtanti cum
animatione: q̃uis organizatio ſit cum ea in eo-
dẽ inſtanti. ¶Ad argumentũ durandi contra
quartam concluſionẽ reſpondet ſanctus tho-

mas in cōmento super epistolam primā ad thesa. ca°. 4°. lec. 2ª. q̄ ex auctoritate apostoli ab arguēte inducta non accipitur q̄ mortui qui in christo sunt resurgent prius q̄ illi qui reperient viui. sed quod ex ea potest accipi est q̄ illi prius resurgēt q̄ isti occurrant christo. ita q̄ ordo nō ponatur resurrectionis ad resurrectionē: sed resurrectionis ad raptum vel ad occurrētiam. vnde apostolus non dicit: deinde nos qui viuimus resurgemus. sed dicit: deinde nos qui viuimus simul rapiemur cū illis in nubibus obuiā christo in aera. quia enim poterat quis opinari q̄ veniēte domino ad iudicium: illi qui pro tunc viui reperiētur prius ei occurrent q̄ q̄ in christo mortui fuerant: ideo apostolus volens illā opinionem excludere dicit q̄ tam viui qui tunc reperiētur q̄ qui mortui fuerant: simul rapientur in nubibus obuiam christo. quod intelligendum est viuis prius morientibus ꝛ simul cum alijs resurgentibus. Et hoc consonat dictis eiusdem apostoli pª Corin. 5°. dicētis. omnes quidem resurgemus in momento in ictu oculi. Cum autem ambrosius ꝛ augustinus dicunt q̄ qui tūc inuenientur viui in raptu morientur: raptus non accipitur pro raptu in nubibus: nam anteq̄ in nubibus subleuentur illi qui viui reperientur: morientur in terra et resurgent simul cum alijs. sed dicuntur in raptu mori: quia rapti idest breuissimo tēpore erunt mortui quia statim resurgent. ¶ Ad argumentū ante oppositum respondet sanctus thomas in hac distictione articulo tertio sub articulo tertio ad quartū: q̄ congregatio cinerum que sine motu locali esse non potest: fiet ministerio angelorū. ꝛ ideo erit in tēpore sed imperceptibili propter facilitatē operandi q̄ cōpetit angelis. ꝛ subintelligitur q̄ alia fiēt absq̄ motu locali vt organizatio corporū ꝛ animatio. ꝛ in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distinctio. xliiij.

CIrca q̄dragesimā q̄rtā distinctionē p̄mo q̄rit̄ vtrū in resurrectiōe anima resumat idē corp⁹ numero qd̄ p̄us hūit ꝛ arguit̄ q̄ nō. q̄r corp⁹ humanū per icorruptionē vsq̄ ad elemēta resoluit̄. s; ille partes elemētorū in q̄s corp⁹ humanū resolutū est: nō conueniūt cū corpore humano qd̄ in ea resolutū ē nisi i materia p̄ma: q̄modo q̄libet alie partes elemētorū cū p̄dicto corpore ꝯueniūt. si aūt ex alijs partib⁹ elemētorū corp⁹ formaret̄: nō diceretur idē numero. ergo nec si ex illis partib⁹ corp⁹ repareт̄: erit idē numero. ¶ In oppositū arguit̄. q̄r sicut dicit damascen⁹. li°. 4°. resurrectio ē ei⁹ qd̄ cecidit secūda surrectio. s; hoc corp⁹ qd̄ nunc gerim⁹ p̄ mortē cecidit. ergo idē nūero resurget. ¶ In hac q̄stione erūt q̄ttuor articuli vt sup̄.

QUantum ad p̄mū articulū sit ista ꝯclusio q̄ ad idētitatē resurgētis exigit̄ q̄ habeat eādē materiā numero. ita q̄ si aīa petri iformaret materiā corporis pauli: nō eēt idē petr⁹ q̄ p̄us. Hec cōclusio hētur ex dictis. S. Tho. in hac dis. q. pª. ar. p° sub. ar. p°. ꝛ. 2. Et q̄dlibet. 11°. ar. 6.

QUantum ad secundū articulū arguit̄ cōtra cōclusionē cōtra quā arguit durādus dicēs q̄ cuicūq̄ materie aīa vniat̄ in resurrectione ex quo ē eadē forma fm numerū: ꝯ̄sequēs erit idē petr⁹ fm numerū. qd̄ p̄bat̄ p̄mo sic ex natura materie fm phm. 7°. metha. materia fm se nec ē q̄d neq̄ quātū neq̄ q̄le nec aliud p̄dicamētorū: nec tñ est nihil nec negatio nec p̄uatio sed ē tm̄ pura potētia susceptiua formarū corporaliū ꝛ p̄uationū. ꝛ ideo dicit beat⁹ augustin⁹. 12. cōfessionū q̄ materia nec ē corp⁹ nec forma nec aliq̄d d̄ se formatū ꝛ sic est p̄pe nihil: ꝛ tñ nō est nihil s; est aliq̄d informe receptiuū oium formarū. ꝛ cōmētator d̄ sub̄a orbis dicit q̄ materia subatur p̄ posse. ex q̄

patet ꝙ ad intriſecā naturā materie nulla actua
litas oio ꝓtinet ſed pura potētialitas ad recipiē
dū quācūq; actualitatē in materia poſſibilē reci
pi. ex hoc arguitur ſic. quādo aliqd nullā diuer-
ſitatē hēt ex ſe: ſed oportet ꝙ quā hēt vel habe-
re poſt trahat ex alio. ſ. ex forma ſibi idita ⁊ ex dā
te formā: ex vno formaliter et ex alio effectiue.
ergo materia debet iudicari eadē vel diuerſa ſo
lū ex forma ſibi indita. exiſtēte ergo eadē forma
o mis materia ſibi vnita nūc ⁊ ꝑus: debet iudica-
ri eadē. ſi aūt hec: ⁊ cōpoſitū. maior de ſe manife
ſta ē. minor ꝓbat̃ ex natura materie q̃ eſt ꝙ ma-
teria ſit pura potētia vt ſtatī dictū eſt. qꝛ ex quo
materia eſt pura potētia: ꝺ ſe nō hēt aliqꝺ eſſe ꝫ
ſolū poſſe eē: ſed totū ſuū eſſe ē a forma ⁊ ꝑ cōſe
quēs idētitas ⁊ diuerſitas: cum ab eodē habeat
quodlibet eē ⁊ eſſe vnū in ſe ⁊ diuerſum ab alio.
materia ergo cū de ſe nullā habeat entitatē ſed
ſolū potētiā ad entitatē: ex ſe non hēt aliquā di-
uerſitatē ſed ſolū potētiam ad diuerſitatē. ⁊ hoc
eſt quod dicit comētator ſup. 2°. metha. ꝙ ī fun
damēto nature nihil eſt diſtictū. vocat autē fun
damentū nature materiā p̄mā. ⁊ patet minor.
ſeqtur ergo concluſio. ¶ 2°. ſic. niſi tota vnitas
materie ⁊ cōpoſiti eēt a forma: tūc aial qꝺ nutri-
tur poſt conuerſionē alimēti nō eſſet ſimpliciter
idē qꝺ ꝑus ⁊ quo ad eēntiā. cōſequēs eſt falſuꝫ
ergo ⁊ antecedēs. falſitas cōſequētis patet ꝑ da
maſcenum. li°. 4°. ca°. 5°. vbi dicit ꝙ panis ⁊ vi-
num ⁊ aqua in corpus ⁊ ſanguinem comedētis
trāſmutant̃: nec tamē fit aliud corpus q̃ꝫ ꝑmo. ⁊
idē videtur ſentire ariſtoteles p̄mo de genera
tione. eſt etiaꝫ ad hoc ratio: qꝛ ſi aial eſſet aliud
eēntialiter poſt nutrimētum q̃ꝫ ante: aut eēt ſm
totum aut ſm partē. non ſm ſe totū vt de ſe pa
tet. tūc enī in oī nutritione eēt noua generatio
quod eſt falſum. nec ſm partē: qꝛ aut ſm formā
aut ſm materiaꝫ. non ſm formam: qꝛ vt dicitur
p̄° de gene. in hoc differt nutritio a generatione
ꝙ in nutritione nō accipit materia nouaꝫ formā
q̃ p̄ius non fuit: ſed fit ſoluꝫ ſub forma q̃ p̄ius
extitit. in generatione autē accipit materia no-
uam formam q̃ omnino nō fuit. nec ſm materiā
quia aut ſm totum aut ſm partē. non ſm totū
quia materia animalis preexiſtēs: non ſimul to-
ta abijcitur ⁊ alia totaliter noua inducitur vt de
ſe patet. nec ſm partē: quia materia non hēt de
ſe partē ⁊ partē in eſſentia ſua circumſcripta par-
tialitate quātitatiua de qua nō loquimur. ergo
idē animal penitus quo ad ſubſtātiam in toto ⁊
in parte eſt ante nutritionē ⁊ poſt. ⁊ ſic patet fal
ſitas conſequētis. probatio conſequētie. quia ꝑ

nutritionē forma animalis fit de nouo in mate-
ria alimēti q̃ ſi de ſe haberet aliquam vnitatē ꝑ-
ter illā quam hēt a forma: tunc materia poſt nu
tritionē differret a materia ante nutritionē ſicut
differt totum a parte. et ꝑ conſequēs eſſet aliud
animal ſalteꝫ in parte. patet ergo ꝙ materia de
ſe nullam habet identitatē aut diuerſitatem niſi
quam habet a forma. ⁊ ſic manēte eadem forma
erit eadem materia vndecunq; veniat et ꝑ con-
ſequēs idē compoſitum. ¶ 3°. arguit. quia ra-
tiones partis oppoſite non procedūt. arguunt
enim ſic quidam dicētes ꝙ ſi anima petri vniret̃
materie non quam hic habuit ſed illi quam pau
lus habuit: non eēt homo idē numero ſimplici-
ter. quia variato vno de illis q̃ ſunt de neceſſita
te ad vnitatē compoſiti: variatur compoſitum.
ſed ſic eſt hic. ergo ⁊c̄. maior ab omnibus conce
ditur. probatio minoris quo ad illaꝫ partē ꝙ. ſ.
vnitas compoſiti depēdet non ſolum ex forma
ſed ex forma ſimul ⁊ materia. quia ab illo habet
aliquid vnitatē a quo entitatē. ſed compoſitum
habet entitatē eſſentialē non ſolum a forma ſed
a forma ⁊ materia ſimul: alias tota ētitas ⁊ eēn-
tia hominis eēt in anima ſeparata. ergo ⁊ vnita
tem eēntialē. Item probatio ꝙ materia non ſit
vna vnitate ſue eēntie que eſt potētia a forma.
quia vnum conuertitur cum ente. vnde ſicut in
materia ē triplex entitas: ſic ⁊ triplex vnitas. eſt
enim in materia p̄ma potentia quedam a ſolo
deo effectiue ⁊ a nullo alio quomodocunq;. ſe
cūdo participat a forma eē actuale. tertio a quā
titate eē extēſum. p̄° debetur vnitas ſubſtantia-
lis potētialis. ſecundo vnitas ſubſtātialis actua
lis. tertio vnitas accidētalis que eſt p̄ncipium
numeri. modo iſta vltima numeratur numero
quantitatis cuius eſt effectus formalis. ita ꝙ illi
qui dicunt ꝙ in augmēto tota quātitas preexi-
ſtēs corrumpitur ⁊ noua generatur: nō poſſunt
ſaluare ꝙ ſit idē quantū puer ⁊ ſenex licet ſit idē
homo. ⁊ ſimiliter ſi i corpore chriſti viuo ⁊ mor-
tuo reſuſcitato non eſſet eadē quantitas nume
ro: non eēt idē quantum numero. ſed quo ad ſe
cundum eſt vnitas actualis ſubſtantialis a for-
ma ſubſtātiali. vnde iſta eſt tota a forma ſubſtā
tiali et ſola ſicut p̄ma a forma accidētali. tertia
eſt vnitas potētialis quam habet a ſe nō ab alio
formaliter ſicut nec entitatē. verbi gratia. in ge-
nerato ⁊ corrupto eſt vna materia numero nu
meroſitate eēntiali potētiali non actuali nec ac-
cidētali. Hanc rationē alij deducunt aliter dicē-
tes ſic. ab eodē habet aliquid vnitatē ⁊ entitatē
in ſe ⁊ diſtinctionē ab alio. ſed materia hēt enti-

tatē essentialē non a forma nec ꝑ formam licet nō sit forma. ergo habet vnitatē in se ꝛ distinctio nē ab alio non a forma nec ꝑ formam. non ergo habet materia totā vnitatē ꝛ distinctionē a forma sicut supponūt priores rationes. Probatur minor tripliciter. p° q2 materia est ingenerabilis ꝛ incorruptibilis vt dicit p°. phy. sed nulla entitas q̄ sit in materia ꝑ formā vel a forma ē ingenerabilis ꝛ incorruptibilis cum ꝑ generationē acquiratur ꝛ ꝑ corruptionē amittatur. ergo ꝛc. Itē secundo realis cōpositio ē ad minus duorū realiter differētium. sed materia ꝛ forma faciunt compositionē eēntialē vel realē. ergo sunt duo realiter distincta. quod non eēt nisi materia s̄m se haberet aliquā realē vnitatē preter illam quā habet a forma. Itē tertio subiectum manet idē sub vtroq̄ termino transmutationis. sed materia est subiectum transmutationis q̄ est a forma in formā. ergo eadē est materia sub diuersis formis. quod nō posset eē si materia haberet totā vnitatē suam a forma. Sed q2 iste rationes non cōcludāt patet. q2 cū materia ꝺ se sit in pura potētia ad eē: ex tali entitate cōpetit ei duplex distinctio. vna qua distinguitur a puro nō ente ꝑ hoc q2 ipa ē aliquo modo ens. alia qua distiguit ab actu ꝑ hoc q2 ipa est potētia. et ꝺ hac duplici distinctione ꝓcedit ratio q̄ probat q2 materia hēt aliquam entitatē ꝛ vnitatē in se ꝑ quam est ingenerata ꝛ incorruptibilis: ꝛ alia a forma realit ꝛ subiectū trāsmutationis q̄ est a forma in formam. ꝛ ad hoc sufficit entitas potentialis solū ꝛ vnitas proportionabiliter ei correspondēs. sed de hac nō loqmur: sed solū querim⁹ de distinctione materie a materia ꝛ eius vnitate. talē autē distinctionē: impossibile est inuenire in materia s̄m se cū omīs materia sit pura potētia tātū. ꝛ ꝑ hoc vna non potest distingui ab alia s̄m cōmunē rationē potētie cum in hac conueniāt: sed s̄m numeralē distinctionē potētie a potētia. q2 numerus eorū q̄ sunt vnius rationis: supponit actualitatē eorū seu entitatē actualē eorū qua numerātur si sunt actu plura. si aūt solū possunt esse ꝛ non dū sunt possunt quidē plura esse s̄m numerū sed nondū sunt. cū ergo materia non hēat aliquam entitatē actualē s̄m se sed omnē quam hēt habeat per formam ꝛ a forma: ꝯsequēs est q2 s̄m se non pōt habere aliquē numerū quo distiguatur actu ab alia materia. Si aūt aliquis diceret q2 tota distinctio numeralis ē quidē ꝑ formam vel a forma se solū q̄tum ad fieri nō aūt q̄tum ad conseruari: ac ꝑ hoc materia q̄ est facta ꝑ formā diuersa numero a quacūq̄ alia materia: semꝑ remanet alia nec recipit aliam vnitatē numeralē sub quacūq̄ forma fiat de nouo sed semꝑ retinet ꝑexistētem ꝛ sic non oportet q2 materia q̄ fit sub alia forma sit eadē numero cum omni materia q̄ prius fuit sub eadē: dicēdum q2 non valet. quia licet in causis efficiētibus aliquid possit esse causa in fieri et non in conseruari: non tamen in causis formalibus. nihil enī pōt eē albū sine albedine. cū ergo forma sit causa entitatis ꝛ vnitatis materie ꝑ quā vna distinguitur ab alia nō efficiēs sed formalis impossibile est talē distinctionē fieri vel cōseruari sine forma. patet ergo q2 remanēte eadem forma s̄m numerum: quecūq̄ materia adueniat ꝛ vndecūq̄: est idē homo s̄m numerum propter hoc q2 tota vnitas actualis cuiuscūq̄ rei ē a forma. ¶. 4°. arguit. quia s̄m hanc viam euadūtur multe difficultates q̄ sunt circa materiam resurrectionis. sicut est illa de costa ade ꝺ qua formatū est corpus mulieris vt dicitur gene. 2°. et illa qua queritur si aliq̄s homo nutritur ex carnibus alterius hominis ꝛ de supfluo alimēti generetur alius homo in quo illorum talia resurgēt. s̄m enī ea que dicta sunt prius: non differt q̄tum ad vnitatē numeralē resurgentis in quo talis materia resurgat cum ipsa de se nullam habeat vnitatē aut pluralitatē: sed omnia ista competunt ei per formam que si est eadē: totum cōpositum erit idē. hec durandus. ¶ Contra eandē conclusionē arguit ioannes de neapoli. 2°. quodlibet. q. 6. vbi sic dicit. si anima petri vniretur materie pauli vel lapidis: eēt idē petrus numero qui fuit. quod pōt sic probari. existēte eadē forma numero ꝛ eadē materia: est idē cōpositum numero. s3 sic ē in proposito. ergo ꝛ cetera. maior patet de se. quia sicut entitas realis compositi depēdet extrinsece ꝛ eēntialiter ex sola entitate materie ꝛ forme: sic ꝛ vnitas numeralis ex vnitate numerali. minor etiam q̄tum ad vnam partē supponitur. s. q2 sit eadē forma: sed q̄tum ad aliam declaratur. Ad cuius euidētiam sciēdum est q2 duplex vnitas attribuitur materie. s. intrinseca ꝛ eēntialis: ꝛ alia extrinseca. sed prima ē potētia q̄dam de genere substantie. ꝛ q̄tum ad talem vnitatē dicitur eē vna materia omniū generabilium ꝛ corruptibilium seu inuicē trāsmutabiliū vt patet in primo de generatione. ꝛ alia est superueniens. s. vnitas actualis ꝛ hec est etiā duplex. quia quedā est substātialis quam. s. habet a forma substantiali ratione cuius dicitur eē vna materia in vno cōposito. ꝛ quedā est actualis accidētalis quā hēt a quantitate dimēsiua s̄m quā dicitur eē materia generati ꝛ corrupti q2 forme

earum succedunt sibi in eadē parte materie. materia autem partialitatē hēt a quantitate dimēsiua. sed constat ꝙ si anima petri vniretur materie lapidis vel pauli: esset eadē materia q̄ prius extitit sub forma petri cum ꝑ̄ etiā sētē primo modo identitatis ꝛ secundo. Ad vnitatē autem numeralē cōpositi iste due vnitates materie sufficiunt nec requiritur tertia. quod probatur dupliciter. Primo quia plures partes materie quantitatiue distincte possunt concurrere ꝛ de facto concurrūt ad vnum numero vt patet de diuersis partibus materie elementorum concurrentibus ad generationem mixti quod est vnum numero: ꝛ ꝯ materia cibi ꝛ cibati que post nutritionē sunt in nutrito quod est vnum numero. Secundo quia si aliqua mulier de carnibus humanis nutriretur sic ꝙ materia fetus fuisset sub forma substātiali alterius hominis ꝛ tandē proles continue de humanis carnibus vesceretur: constat ꝙ in resurrectiōe finali materia talis prolis esset sub formis illorum hominū quorum carnibus talis proles nutrita fuisset ꝛ mater eius pasta. ꝛ per consequēs sub forma talis prolis esset alia materia isto modo ab ea q̄ prius fuit sub eadem forma. ꝛ tamen talis esset idē homo in numero qui prius fuit propter vnitatē numeralez forme substantialis ꝛ propter vnitatez materie numeralē primam ꝛ secundam de tribus predictis q̄uis deesset tertia. ergo predicte due sufficiunt ad vnitatez numeralem compositi nec requiritur tertia. per quod etiam patet conclusio principalis. ꝙ si anima alicuius hominis desineret eē in tota sua materia ꝛ ꝯ nouo vniretur toti alicui alteri materie: eēt idem homo numero qui fuit. ℭ. 2°. principaliter. quia hanc secundā conclusionez cum predicta secunda ratione expresse ponit augustinus. 22. ꝯ ciuitate dei. ca°. 20. vbi agens de resurrectione finali querit de illis qui vescuntur carnibꝰ humanis sub qua forma resurgent: ꝛ respondet ꝙ sub forma illorum quorum fuerunt ille carnes: et materiam in tali homine deus aliunde supplebit. et nihilominus erit idē homo numero qui fuit. vnde dicit sic. q̄ritur cum caro hominis mortui etiam si sit viuētis caro: cui potius eorum in resurrectione reddatur vt pote si quispiam cōfectus fame atq; cōpulsus vescatur cadaueribus hominum. ꝛ subdit responsionem paucis interpositis. reddetur caro illi homini cuius caro humana primitꝰ esse cepit sua. illi vero quez fames exinaniuit: ab eo qui pōt etiam exalata reuocare reddetur. ꝛ subdit quod ē ad propositum. quāuis et si omnibꝰ perijsset modis nec vlla eius materies ī vllis nature latebris remansisset: vnde vellet eam repararet omnipotens. ℭ. 3°. quia hec esse videtur sentētia ioānis baptiste Mathei. 3°. potēs ē deꝰ de lapidibus istis suscitare filios abrahe. ex quo videtur ꝙ anime filiorum abrahe qui iā mortui erant: possent vniri materie lapidis ꝛ essent nihilominus idē filij abrahe qui fuerant. vnde dicit hieronimus sup matheum predicta verba expōnēs. in quo dei indicat potētiam vt qui ꝯ nihilo cuncta fecerat: possit ꝛ de saxis durissimis populum procreare. prima enim sunt rudimēta fidei credere deū posse quicq̄d velit. hec io ānes.

Quantum ad articulum tertiū primo notandū est ꝙ vt latius deductū fuit. 3a. dis. secūdi libri. q. pa. cōmunicatio materie q̄ est perꝰ plurificationē sub multis formis et in multis indiuiduis nō fit nisi perꝰ diuisionē quaz materia non habet a se sed a quātitate prout phus inquit p°. phy. materia enim prima de se circumscripta quātitate: vna numero est omniū generabiliū ꝛ corruptibilium. fit autē plures numero p quantitatem per quam habet extēsionē ꝛ diuisionē. vnde materia p quantitatē habet ꝙ sit principium pluralitatis indiuiduorum ꝛ indiuiduationis cuiuslibet sm ꝙ indiuiduum ē hoc aliquid ad sensum demōstrabile distinctū loco ꝛ positione ac figura a quocūq; alio sue speciei. ac p hoc a quantitate primo et deinde ab alijs accidētibus q̄ consequuntur ꝛ fundāturin quātitate: hēt ꝙ sit materia propria. i. īdiuiduata huius ꝛ illius. materia autē sic plurificata ꝛ indiuiduata simul etiaz quia hēt rationē primi subiecti qꝺ in alio non recipit: ē primū principiū indiuiduationis formarum vt expresse dicit. S. D. pa. p. q. 75. ar. 5. in. cor. vt enī ipse docet in pluribus locis: forma receptibilis in materia q̄tm est ꝯ se communicabilis est multis sm eandē rationē. ꝛ inde ē ꝙ quia species rerum ē principaliter a forma: adeo vna species cōmunicabilis est pluribus indiuiduis. plures enim homines vnius tātūmodo sunt spēi. ꝛ iterū ꝓprietates q̄ per se cōsequūtur formā: sūt pluribus indiuiduis cōmunicabiles queādmodū risibile ꝛ disciplinabile sunt ꝓprietates omnibus hominibus communes. īdiuiduatio autē ꝛ incōmunicabilitas forme ꝛ formarum multiplicatio ac diuersitas sm numerū prouenit ex parte materie ꝛ ex parte materialiū proprietatū. et hinc ē ꝙ oēs aīe q̄tū est de se sunt eq̄les pfectio-

ne specifica. sunt autē inequales sm pfectiones individuales ex parte corporum in quibus recipiuntur ⁊ in quibus individuantur ⁊ multiplicantur prout ostensum fuit libro secundo dis. 32ª. vnde proprie loquēdo materia non habet a forma individuationē ⁊ q̄ sit hec sed magis ecōtra. ¶ Nec obstat dictus quod. S. Tho. dicit. pª. p. q. 7. ar. pº. in. cor. q̄ materia quodāmodo finit̄ p formam inq̄ᵗum materia antequā recipiat formā est in potētia ad multas formas: sed cum recipit vnam: terminatur p illam. forma vero finitur p materiam inquā ᵐ forma in se considerata cōmunis ē ad multa. sed p hoc q̄ recipitur in materia: fit forma determinate huius rei. nā finitatio seu terminatio materie p formā non est per modum individuationis sed p modum pfectionis inquātū p formā eius potētia reducit̄ ad actum: ⁊ de indeterminata ad plures formas: fit determinata ad vnā formā. nō q̄ fiat de vniversali particularis seu individua: nā materia ⁊ eius potētia ex se est vna numero omniū generabiliū ⁊ corruptibilium. itaq̄ vna numero existēs: est indeterminata ad plures formas ⁊ multis plurificabilis: quēadmodū limus terre vnᵘˢ numero existens est cōmunicabilis ⁊ plurificabilis in multa vasa. q2 enī cōmunitas materie ad plura materialia ē realis: cōpatit̄ secū individuationē materie. nā individuatio nō repugnat cōmunitati sꝫ vniversalitati. vna enī ciuitas nūero ⁊ vna possessio: ē cōmunis pluribᵘˢ. finitatio vero ⁊ terminatio forme p materiā: est p modū individuationis. q2 forma q̄ de se ē cōis ⁊ vniversalis ad plura individua: p hoc q̄ recipit̄ in materia individuat̄ ⁊ est ꝓpria forma individui distīcta nūero a forma ꝓpria alteriᵘˢ individui. ¶ Aduertēdū ꝫ tñ q̄ q2 aīe humane sunt a solo deo p creationē ⁊ a deo infundūtur corporibᵘˢ: ideo individuatio aīarꝫ humanarꝫ nō solum ē a corporibᵘˢ q̄ sūt carꝫ ꝓprie materie: sed ē pricipaliter a deo q̄ diuersas aīas numero diuersis numero corporibus deputat: ⁊ hāc infūdit huic corpori ⁊ illā illi ꝓut accipi pōt ex dictis. S. Tho. cōtra gē. liº. 2. caº. 81. ⁊ magis plane in responsionibus ad articulos cētum ⁊ octo magistri ioānis de vercellis arº vltimo. ¶ Ex quibᵘˢ inferimus falsam ēē opinionē et absq̄ fundamēto dictū materiā a forma tm̄modo habere vnitatē ⁊ pluralitatē ⁊ idētitatē aut diuersitatē. ꝓbat̄ hoc ex premissis q̄m dictū isto rꝫ ꝓcedit ex falso fundamēto. s. q̄ materia hēat individuationē ⁊ idētitatē aut diuersitatē a forma p̄ se. hoc aūt falsū ꝫ est sicut ex supradictis fuit deductū.

¶ Secundo Notandū est q̄ licet forma subalis aduениat materie nude nullā formā. s. habēti nec substantialē nec accidētalē: non tñ phisice loquēdo aduenit materie se habēti sm totā sue potentie capacitatē indifferēter ad oēs formas. Ad cuius intellectū considerādū est q̄ p motū p̄cedentē introductionē forme: materia disponebatur ad certā ⁊ determinatam formam quā in termino motus recipit. inter motū aūt ⁊ eius terminum: nullū cadit mediū forme vel durationis. nec inter tempus alterationis ⁊ instans generationis ad quod terminatur. vnde non est dandum tēpus aut instans temporis inter vltimā dispositionē materie et introductionem forme in quo materia sit indifferēs ad omnes formas ita vt causalitas qualitatū ⁊ dispositionum que per totum tēpus alterationis disponunt ad forme substantialis introductionē: attingat tanq̄ eius terminum ipsam forme introductionem ⁊ vnionē cum materia q̄ fit in instāti quod terminat motum alterationis p̄cedētis: q̄uis nō semper attingat ad ipsam forme substātiā producēdā. Nec obstat q̄ forma aduenit materie nude ab omi alia forma ⁊ dispositione. q2 talis denudatio materie nō nisi p introductionē forme cōplet̄. forma enī sua introductione: simul ⁊ materiā informat ⁊ a p̄cedētibᵘˢ forma et dispositionibᵘˢ expoliat. ac p hoc ipsam materiā nudā attigit ⁊ replet vt nullū tēpus vel instans tēporis dari possit in quo materia nō hēat vel dispositiones ad formā: vel ipsā formā. ⁊ propterea phūs dicit q̄ corruptio vnius est generatio alterius. quia. s. ipsa corruptio p̄cedētis forme: nō nisi generatione ⁊ introductione aduenientis forme pficitur. vñ precedētes dispositiones necessitāt et vt ita loquar trahūt nouā formam. ac p hoc ipsa forma nō aduenit materie indifferēti sed determinate ⁊ disposite. i. q̄ imediate ante instans introductionis forme fuit disposita ad ipsius forme receptionē. itaq̄ vtrūq̄ vere dici potest ⁊ q̄ forma substantialis vnit̄ ⁊ aduenit materie nude ab oī forma substantiali vel accidētali q2. s. in ipsa forme vnione materia expoliatur oī forma substantiali ⁊ accidentali quā prius habuerat. ⁊ q̄ aduenit ⁊ vnitur materie disposite ea. s. ratione quia tali materie vnitur q̄ immediate ante instās vnionis disposita erat ad talis forme receptionē. ita q̄ nullum tēpus aut instans temporis p̄cessit imediate forme introductionem in quo materia non fuisset disposita ad illam recipiēdā ⁊ in quo ad ipsius introductionē non necessita-

ret cursu ꝛ ordie nature. sicut aũt materia dicit
disposita mõ pdicto ad recipiẽdã formã subalez
quã agẽs intẽdit: ita ꝛ ẽ disposita ad recipiẽdum
ex cõsequẽti simul cũ forma quãtitatẽ ꝛ q̃litates
ꝛ generaliter dispositiones q̃bus fit ꝓpria mate
ria ꝛ ꝓpriũ subm forme denuo introducte. ipse
enĩ dispositiones p̃cedẽtes q̃ disponebant mate
riã ad forme subalis intro ductionẽ: simul dispo
nebãt ex ꝯsequẽti materiã ad recipiẽdũ cum for
ma dispositiones cõuenientes forme: q̃bus mate
ria esset ꝓpria ipsius materia. Et vt ista meli⁹ ca-
piãtur ꝓponamus sub exẽplo ꝙ in generatione
ignis ex aere: ignis generãs agit i aerẽ alterãdo
ipm inducẽs in eo caliditatẽ et alias ignis q̃lita-
tes: simul ꝛ minuẽs ꝛ gradatĩ corrũpẽs aeris q̃li
tates disponendo materiã aeris ad recipiẽdum
formã ignis subalem. tandẽ q̃litates ignis virtu
te ignis agẽtis intãtũ intẽdũtur: vt ꝑ earũ actio
nẽ necessario corrũpat aeris forma ꝛ inducatur
forma ignis substãtialis inductis simul cum for
ma qualitatibus igni cõgruentibus: corruptis
tñ prius natura simul cum forma aeris et i eodẽ
instãti qualitatibus igneis disponẽtibus i toto
tẽpore alterationis. qualitates aũt iste precedẽ
tes ꝛ disponentes: sunt eiusdem speciei cũ qua-
litatibus inductis cum igne generato: sed sunt
alie ab eis numero. ꝛ q̃uis sint dispositiones nõ
repugnantes forme ignis generati: corrumpũ-
tur tñ in eius aduentu per corruptionẽ subiecti
quod erat aer. accidentia nãq3 dupliciter corrũ
puntur. ꝛ actione contrarij: et corruptione sub-
iecti. differunt aũt iste dispositiones cum forma
inducte: a primis dispositionibus disponẽtibus
sicut perfectum ꝛ imperfectum. prime enim sunt
imperfecte vnde et compatiuntur secum in eo-
dẽ subiecto aliam formam vt aeris: quam tales
dispositiones cum noua forma subsequẽtes nõ
compatiuntur. differunt preterea q2 p̃me dispo
sitiones dicũtur esse dispositiones q̃tum ad fie-
ri tñmodo forme introducende: eo ꝙ sine illis
naturaliter non fiet introductio forme in mate
ria. disponunt enim p̃parãdo materiã ad recep-
tionẽ forme. subsequentes vero sunt eius dispo
sitiones q̃tm ad esse: quia per eas ꝯm cursum na-
ture forma introducta habet esse in materia: et
ipsis corruptis forma desinit esse in materia. rur
sus prime dispositiones possunt dici medie iter
materiam ꝛ formam q2 ad earum vnionẽ dispo-
nunt et quasi mediant quia precedunt in mate-
ria formam introducendaz. dispositiones vero
aduenientes cum forma: sunt posteriores in ma-
teria ipsa forma. vnde non intelliguntur vt me-
die inter materiam ꝛ formam: immo magis for-
ma est media inter ipsas ꝛ materiam. nam intro
ducta forma prius natura: subsequũtur ipe dis-
positiones in materia. Et de istis secũdis dispo-
sitionibus verificatur qđ sãctus thomas dicit in
pluribus locis ꝙ forma nõ vnit materie per ali-
quod mediũ. ac per hoc ꝙ nec aĩa vnitur corpo
ri mediãtib⁹ dispositionib⁹ accidẽtalib⁹. sicut pa
tet. pª. ꝑ. q. 76. ar. 6. Et de spiritualib⁹ creaturis
arº. 3º. Itẽ in. q. de aĩa. ar. 9º. nã de p̃mis disposi
tionib⁹ q̃tm ad fieri: ipse doctor ꝛ sctũs tenet ꝙ pñt
dici medie inter materiam ꝛ formam. vnde con
tra gen. liº. 2º. caº. 71. postq̃3 deduxit ꝙ aĩa non
vnit corpori per mediũ nec vniuersaliter forma
materie: subiũgit. põt tamẽ dici aliquid esse me
diũz inter aĩam ꝛ corpus ꝛ si nõ in essendo: tñ in
mouẽdo ꝛ in via generationis. in mouẽdo q̃dẽ
q2 in motu quo aĩa mouet corp⁹: est q̃dã ordo
mobilium ꝛ motoꝝ. aĩa enĩ oẽs operationes suas
efficit ꝑ suas potẽtias. vnde mediante potentia
mouet corp⁹ ꝛ adhuc mẽbra mediante spiritu ꝛ
vlterius vnũ organũ mediante alio organo. in
via aũt generationis: dispositiones ad formam
p̃cedũt formã in materia: q̃uis sint posteriores
in essendo. vñ ꝛ dispositiones corporis q̃bus fit
ꝓpriũ ꝑfectibile talis forme: hoc modo possunt
dici medie inter aĩam et corpus. hec ille. Quod
autem dicit dispositiones ad formam precedũt
formã in materia q̃uis sint posteriores i eẽndo
debet intelligi nõ quasi eedẽ numero sint dispo-
sitiones q̃ precedũt ꝛ dispositiones posteriores
in eẽ: sed q2 sunt eedẽ spẽ et differũt vt p̃missuz ẽ
sicut perfectum ꝛ imperfectũ. De ipsis etiam dis-
positionibus p̃cedentibus intelligitur quod di-
cit. pª. ꝑ. q. 48. ar. 4. ꝙ habilitas materie ad re-
cipiẽdum formam: est per dispositiones quibus
materia p̃paratur ad actũ. q̃ quãto magis mul-
tiplicant: tanto magis est habilior ad formam.
¶ Ex supradictis inferimus ad propositũz nr̃e
questionis ꝙ per actionẽ agentis et per disposi-
tiones quibus materia disponitur ad recipien-
dũ formã subalez: fit materia ꝓpriũ susceptibile
ꝛ propria materia talis forme: ꝛ non simpliciter
neq3 primo ꝑ formã ipsam. ac ꝑ hoc dicimus ꝙ
corpus hominis ab agẽte mediãtib⁹ dispositio-
nib⁹ hẽt ꝙ sit ꝓpria materia ꝛ ꝓpriũ subiectũ ani
me rationalis: ꝛ nõ primo aut simpliciter ab aĩa
rationali. ꝛ ꝑ cõsequẽs nec ꝙ hoc corpus sit idẽ
vel diuersum illi. cõtra opinionẽ quorundaz di-
centium ꝙ a sola anima ꝛ ab agente habet cor-
pus humanũ ꝙ sit idem vel diuersum alteri. ita
ꝙ si anima petri in resurrectione communi resu

mat corpus qd fuit pauli: erit illud idē corpus nu
mero quod fuerat ante mortē ipsius petri. certe
istoꝝ opinio q̄ꝫ ad radicē est falsa, put ex premis
sis fuit deductū. ac ꝑ hoc quod ex ea inferunt de
anima et corpe humano nō habet veritatē et ca-
sus est impossibilis, put. S. Tho. ꝓbat contra gē.
li. 2. caplo. 73. et est eius ꝓbatio. qm̄ q̄ est ꝓpor-
tio aīe hoīs ad corp⁹ hoīs: eadem est ꝓportio aīe
hui⁹ hoīs ad corpus hoīs huius. vn̄ sicut impossi-
bile est ꝙ aīa hoīs ingrediat̄ aliud corpus q̄ꝫ hoīs
sicut ꝙ aīa canis ingrediat̄ corpus lupi: ita nō est
possibile aīam huius hoīs ingredi aliud corpus q̄ꝫ
istius hoīs. ad motiuū aūt illoꝝ. s. ꝙ ab eo habet
res vnitatem a quo habet esse: dicetur in solutio-
nibus argumentorum.

¶ Tertio Notandū est ꝙ qꝛ vnum et ens cōuertūt̄ et vnūquodq̄ꝫ intantū est vnū inq̄ꝫm est ens, put p̄hs dicit. 4. me
tha. ideo sicut in materia considerat̄ triplex enti-
tas: ita et cōsiderat̄ triplex vnitas. considerat̄ enī
in materia quedā entitas potentialis quātū ad
id quod est in se: quia est q̄dā potētia a deo crea
ta in ordine ad formā subalē: non ad hāc vel ad
illā determinate tanq̄ꝫ ad ꝓpriū ipsius actum. et
hanc entitatē consequit̄ vnitas quedā realis qua
omniū generabiliū et corruptibiliū dicit̄ esse vna
numero materia. Alia entitas cōsiderat̄ in mate-
ria actualis quā habet a forma qua informat̄ sm
ꝙ ꝑ eam actu existit in rerū natura. et hāc entita-
tem cōsequit̄ in materia vnitas q̄dā specifica nō
directe sed ꝑ reductionē. forma enim ex ꝓpria rō
ne habet ꝙ sit cōstitutiua speciei. vnde per hoc ꝙ
aduenit materie ipsam informans: constituit for
maliter compositū in determinata specie ad quā
reductiue pertinet materia: eo ꝙ partes ad spēm
totius pertinent per reductionem non directe qꝛ
per se et directe non reponit̄ in genere vel specie
nisi quod habet rōnem toti⁹. vnde talis entitas
et vnitas magis ꝓprie conuenit materie ex rōne
compositi q̄ꝫ ex rōne forme: quāuis quodāmodo
forma sit causa. Alia entitas considerat̄ in mate-
ria actualis sed accidētalis qua dicit̄ esse extensa
et dimēsionata: quā habet a quātitate sm quam
materia dicit̄ esse magna vel parua. et hāc entita
tem consequit̄ in materia vnitas numeralis. Et
qm̄ ꝑ hoc ꝙ aliquid est vnū: habet ꝙ sit in se indi
uisum et distinctū ab aliquo alio: ideo sm quālibꝫ
harū vnitatū vna materia dici pōt distincta ab a-
lia. ꝑ primā nāq̄ꝫ vnitatē distinguit̄ materia p̄ma
generabiliū et corruptibiliū a materia corporum
celestiū. nā sicut dictū est: p̄ma vnitas conseq̄t̄ ma
teriā sm ꝓpriā rōnē inq̄ꝫm. s. est potētia. Qꝛ ergo
alterius rōnis est potētia materie generabiliū et
corruptibiliū a potētia materie corpoꝝ celestiū:
qꝛ illa est potētia ad esse ista vero est potētia tm̄-
modo ad vbi: ideo sm p̄mā vnitatē accipit̄ di-
stinctio materie vtrorūq̄ꝫ corpoꝝ. Secūdū vero
tertiā vnitatē accipit̄ distictio vni⁹ materie signa
te vel indiuidualis ab alia. distinguit̄ enī materia
huius idiuidui a materia alteri⁹ indiuidui etiā si
sint eiusdē speciei: ꝑ hoc ꝙ materia hui⁹ hat et aliā
numero quātitatē et extēsionē et figurā ac situ et
sic de ceteris ꝓprietatibus q̄ sm quātitatē dicunt̄
vel in ea fundant̄: a quātitate et ceteris conditio
nibus q̄bus materia alteri⁹ indiuidui est signata et
indiuiduata. Secundū vero vnitatē secundā quā
materia hēt suo modo ꝑ formā: non ꝓprie et dire
cte accipit̄ distinctio materie a materia: sicut nec
ꝓpe et directe materia dr̄ vna sm illam vnitatē
sed reductiue tm̄modo. vn̄ non est in vsu philoso
phoꝝ saltē magne auctoritatis dicere ꝙ vna ma-
teria in generabilibus et corruptibilibus differat
specie ab alia materia: sed tm̄modo primo et ter
tio modis reperit̄ apud ꝓbatos p̄hos et maxime
apud aristotelē cui⁹ phisica doctrina verior et ꝓ-
babilior habet̄: ꝙ vna materia distinguat̄ ab alia.
Unde. S. Tho. in. q. de spūa. crea. ar. 8. in cor. sic
ait. distinctio materie a materia non inuenit̄ nisi
duplex. vna sm ꝓpriam rationē materie et hoc sm
habitudines ad diuersos actus. cū enim materia
sm ꝓpriā rationē sit in potētia: potentia autē ad
actū dicatur: necesse est ꝙ sm ordinē actuū atten
datur distictio in potētijs et materijs. et hoc mo-
do materia inferioꝝ corpoꝝ q̄ est potētia ad esse
differt a materia celestiū corpoꝝ que est potētia
ad vbi. secūda autē distictio materie: est sm diui-
sionē quātitatis: put materia existens sub his di-
mēsionibus distinguit̄ ab ea q̄ est sub alijs dimen
sionibus. et p̄ma quidē materie distinctio facit di-
uersitatē sm gen⁹. qꝛ sm p̄hm. 5°. metha. genere
aūt differunt: sm materiā diuersa. secunda aūt di
stinctio materie facit diuersitatē indiuiduoꝝ in
eadē specie. hec sanct⁹ doctor. Ex q̄bus colligit̄ ꝙ
ois distictio materie a materia est vel sm gen⁹ q̄
accipit̄ ex ipsa potētia materie. vel sm numerum
et hec accipit̄ ex diuersitate dimēsionū p̄mo: et ex
cōsequēti aliaꝝ accidētaliū dispositionū. nō ergo
per formā subalem distinguit̄ hec materia ab illa
sicut false quidā opinati sūt. ac ꝑ hoc nec materia
habet a forma ꝙ sit vna nisi sicut fuit p̄missum in-
directe et reductiue. imo magis forme subales plu
rificāt̄ et distinguūt̄ numero sub vna spē ex eo ꝙ i
plurib⁹ et distictis numero materijs recipiūt̄. q̄ vn̄
habeāt ꝙ sint plures et distīcte numero: dictū est

latius in primo notabili. vñ quãuis huiꝰ forme sit hec materia et alteriꝰ altera: id nõ infert causatiue sed magis cõsecutiue. hec enim indiuidua materia: infert hãc indiuiduã formã sicut causa effectũ. nã materia est causa hecceitatis et indiuidua tionis forme. forma vero hec et indiuidua: arguit vel infert hãc indiuiduã materiã tanquã ꝓpriũ subm nõ sicut causa effectũ: imo econtra sicut effectus arguit et infert causam cõsecutiue. consequit̃ enim ad hãc materiã signatã: ꝙ forma in ea recepta fiat hec et signata sicut effectꝰ cõsequit̃ ad causam. omne eñ receptum recipit̃ ad modũ recipientis quẽ modũ recipiẽs illi cõmunicat.

Quantũ ad articulũ quartũ respõdendũ est obiectionibus aduersariorũ. Et q̃dẽ ad primũ durãdi cõtra cõclusionẽ dicit̃ ꝙ minor argumentationis est falsa. s. ꝙ materia omnẽ diuersitatẽ quã habet trahat a dãte formam effectiue et a forma formaliter et a nullo alio. qm̃ vt deductũ fuit in ꝑmo et tertio notabilibꝰ: diuersitatẽ indiuidualez non trahit materia a forma subali directe ⁊ per se loquẽdo: imo ecõtra forma habet illã diuersitatẽ a materia dimẽsionata et indiuiduata. et ad probationẽ minoris dicit̃ ꝙ assumptũ est verũ ꝓportionaliter capiẽdo esse et esse vnũ aut diuersum. et tunc ad minorẽ dicimꝰ ꝙ licet materia de se nullam habeat diuersitatẽ: nõ inde sequit̃ ꝙ omnem illã habeat a forma: naz nec habet a forma subali omnẽ suã entitatem. sicut enim suba cõposita nõ habet omnẽ suã entitatẽ a forma subali sed indiuiduã entitatẽ habet a materia quãtitatibꝰ ⁊ qualitatibꝰ signata: ita etiã et materia que ẽ pars substantie cõposite et cuiꝰ entitatẽ participat: nõ omnẽ suã entitatẽ habz a forma. quãuis eñ esse sube cõposite sit formaliter a forma: inq̃ꝫ est eẽ simpliciter: inq̃ꝫ tamẽ est esse indiuiduatũ: nõ est ꝑmo et ꝑ se a forma sed a materia dimẽsionibꝰ et qualitatibꝰ signata. quẽadmodũ licet cõpositũ sit ens simpliciter ꝑ formã subalem: nõ inde sequit̃ ꝙ sit ens albũ et quantũ ꝑ formã subalem. auctoritas aũt comentatoris nõ facit ad ꝓpositũ arguentis. cõcedimꝰ eñ ꝙ ĩ materia ꝑma fm se precise nihil est distictũ: ꝫ nõ ide sequit̃ ꝙ omnẽ distictionẽ habeat a forma. ¶ Ad. 2ᵐ. negat̃ cõsequẽtia. et ad eiꝰ ꝓbationẽ dicimꝰ ꝙ materia alimẽti post cõuersionẽ ꝑ virtutẽ nutritiuã: aliquã habet vnionẽ preterq̃ꝫ a forma. s. a materia nutriti prius existente ĩ quã conuertit̃ et cum qua fit etiã subaliter vna et eadẽ materia nutriti. vnde post cõuersionẽ: eandem vnitatẽ et idẽtitatẽ numero seu indiuidualẽ ab ea participat sicut et naturã. huiuscemodi aũt indiuidualem vnitatem: nõ habet materia per se et directe a forma sed magis econuerso vt supra dictum est. ¶ Ad. 3ᵐ. dicitur ꝙ assumptum est falsum. ⁊ ad eiꝰ ꝓbationẽ dicit̃ ꝙ respõsio arguentis ad rationes ꝓ nostra cõclusione: nõ valet. concedimus eñ ꝙ vna materia nõ põt distĩgui ab alia fm cõnumẽrationẽ potẽtie: sed negamus ꝙ non possit distingui materia a materia fm specialem ac numeralẽ distinctionẽ potentie a potẽtia. neq̃ꝫ valet eius ꝓbatio nã minor est falsa. qm̃ vt sepe dictũ est supra et deductũ fuit in notabilibus: materia non habet omnẽ entitatẽ actualem a forma q̃ꝫᵐ ad omnẽ modũ et rõnem ipsius entitatis. solutione autẽ arguẽtis nõ indigemꝰ. ¶ Ad. 4ᵐ. dicimus ꝙ ꝓpter difficultates occurrentes vt ipsemet arguẽs alibi dicit non est recedendũ a veritate. maxime quia via sancti thome oẽs illas difficultates optime euadit sicut patet legenti accuratius doctrinam suaz de hac materia. et quia qḋ difficilius est in eis: tangit et obiicit ioãnes ð neapoli: ad responsiones suoꝝ argumentoꝝ id reseruamus. ¶ Ad argumẽta ioãnis de neapoli cõtra eandem cõclusionem dicimus ad primũ ꝙ stante casu per eum posito: minor argumentationis ẽ falsa. et ad eius ꝓbationẽ admittimus diuisionẽ vnitatis materie quã introducit quãuis nõ sit omnino sufficiẽs. et tunc ad minorẽ dicamus ꝙ est falsa nã non esset vna et eadẽ materia vnitate numerali: cũ non haberet illã vnitatẽ ac identitatẽ que materie cõuenit ꝑ dimẽsiones et alia accidẽtia ipsam indiuiduantia et q̃ faciunt ipsam esse hanc et vnam numero. Et cũ arguẽs dicat ꝙ ad vnitatez numeralem cõpositi due prime vnitates materie sufficiãt nec requirit̃ tertia: dicimꝰ ꝙ est falsum. qꝛ dimẽsiones ꝑ se faciunt ad indiuiduationẽ cõpositi ex materia et forma. Et ad arguẽtis primã ꝓbationẽ dicamus ꝙ assũptũ est falsum q̃ꝫᵐ ad vtrũq̃ꝫ loquẽdo de distinctione partiuz ꝑ separationem ab vnitate totius mixti vel nutriti. nam falsum ẽ ꝙ in generatione mixti concurrant plures partes elementoꝝ actu et formaliter distĩcte. qm̃ vt phs dicit ꝑmo libro de generatione: elemẽta non manent actu in mixto sed virtute in vno tãtũmodo videlicet q̃ꝫᵐ ad formas subales: ĩ vna forma substãtiali mixti q̃ virtute cõtinet ꝑfectionẽ formarũ elemẽtoꝝ. quantũ vero ad q̃litates: manẽt ĩ vna media q̃litate q̃ sapit naturã q̃litatũ elementoꝝ. q̃ qualitas est ꝓpria corporis mixti: differẽs tñ in diuersis mixtis fz diuersaz mixtionis ꝓportionẽ. materie aũt cibi ⁊ cibati post nutritionem nõ sunt

diuerse numero materie: sed vna tm̄ facta per cō
uersionem alimēti in substātiam aliti. vnde i vno
numero nutrito: vna numero materia est dimen
sionata. p conuersionē nāq3 alimēti incorporatur
alimentū nutrito ita q vnum corpus numero ex
vtroq3 constituatur. Ad secūdā. pbationē respō-
det. S. Tho. in hac disti. q. pª. ar. 2. sub. ar. 4. ad
4m. q non est possibile q totū quod fuit in carni
bus comestis in semen conuertatur. quia post mul
tam depuratione cibi peruenitur ad decoctionē
seminis quod est superfluitas vltimi cibi. illud autē
quod de carnibus comestis in semen conuertitur
magis ptinet ad veritatē humane nature in eo q
ex semine nascit: q̄ in illo ex cuius carnibus semē
est generatum. et ita resurget in eo qui ex semine
nascitur. residuum autē materie resurget in illo ex
cuius carnibus comestis semen est generatū. hec
sanct' thomas. Et stat solutio in hoc q quia semē
non est de veritate humane nature in generante
sed in generato ad quod ex intentione nature or
dinatur: id eo resurget in gen̄rato. et residuū quā-
titatis debite supplebit in resurrectione diuina vir
tus aliunde. quod supplementū diuina virtute cō
uertetur in substantiā dicte partis generate ex se
mine. sic fiet vnū numero corpus quod fuerat
in viuo. Neq3 obstat q illa pars seminis esset par-
ua quantitate: quoniā virtute diuina pōt conuer
ti magnū corpus in substantiā parui ita vt sit vnū
et idē cū illo. nam et virtute naturali multo mai'
corpus per totā vitā hominis ex cibis comestis
conuertit in subam corporis nutriti quod habuit
mox generat' quod fuit paruissimū: et totum fit
vnum et idem corpus numero. Ad. 2m. princi
pale dicitur q ex auctoritate augustini non habe
tur q materia totaliter aliena: fiat materia alicu-
ius resurgentis eadē numero quā ante mortē ha
buerat, ppter idētitatem anime quod arguens p
bare nitit: sed per virtutem diuinā que pōt etiā
id quod in nihilū redactū est idē numero repara
re. hoc autē aliud est dictu ab eo q arguens pro
bare conat. vnde dictum augustini nō confert ad
suum ppositū imo magis ad nostrū qui ponim'
resurrectionem corpor. in idētitate numerali so-
la diuina virtute fieri. que pōt iuxta verbū augu
stini carnē humanā alicui' vnde vellet eam repa
rare etiam si omnib' modis perijsset nec vlla ei'
materies in vllis nature latebris remansisset. vn
de sanct' thomas opus. 32. de natura materie ca-
pitulo septimo ɔcludēs sic ait. ex quo patet q idē
homo numero resurget et nō alius cū omnia sua
principia redeāt ad inuicē eadē numero. aīa enim
humana simpliciter eadē numero manet post mor
tem cū plenitudine virtutū suarū ad pficiendum
materiā in omni gradu eodē quo prius eam perfi
ciat. etiā materia manet eadē numero cū ipsa sit in
corruptibilis. easdē etiam dimēsiones necesse est
manere in materia licet non nisi in potentia et cō
stat q non naturali: aliter agens phisicū easdem
numero pduceret quod falsum est. manent ergo
in potentia materie eedē numero respectu agen-
tis diuini. quia aliter non foret idē numero indiui
duum: cum dimensiones agant ad indiuiduatio-
nem vt supra dictum est. et ideo ex eadem mate-
ria et eisdē dimensionibus cum anima eadem re-
surget idē homo numero et non alius. Ad. 3m.
dicitur q verbū ioānis baptiste impertinēter ad-
ducitur. nam locutio illa est figuratiua et suscita-
tio capitur ibi p conuersione gētilium. vnde inter
linearis super verbo lapidibus dicit. gētib' quoꝝ
corda erant insensibilia. et glosa marginaria. gen
tiles inquit lapides vocat. et est sensus. ne glorie
mini de semine carnis; quia hi tm̄ sunt filij dei qui
per gratiā sunt illuminati et interius suscitati. Et
huic intellectui consonant verba hieronimi q ar-
guēs inducit sic exponentis. in quo det indicat po
tentiam vt qui de nihilo cuncta fecerat: possit et
de saxis durissimis populum procreare. sed et si lo
cutio beati ioānis fuisset ad proprietatem sermo
nis: non inde arguens concluderet suū intentū.
quoniam sicut dictum est: non est idem dicere q
deus possit virtute sua infinita materiam lapidis
facere eandem numero cū materia corporis pe
tri: et dicere q illud possit fieri ex sola vnione et i-
formatione anime petri quod arguens contēdit
probare. Ad argumentum ante oppositum di-
citur q licet corpus humanum per mortem vsq3
ad elemēta resoluatur: potest virtute diuina idē
numero resumi: non solum q̄tū ad materiam pri-
mam: sed etiam q̄tum ad dimensiones et alias pro-
prietates indiuiduales quibus materia sit vna et
eadem numero. Et preterea materia que semel
fuit sub forma petri: aliquam habitudinem habet
ad animā petri quam non habet ad alias formas
sub quibus nū quam fuit. ac per hoc vero dicitur
esse eadē petri materia q̄ quecūq3 alia existēs sub
formis elementorū. Et in hoc articul' terminat.

ITeruz circa quadragesimaz ꝗrtā distinctionez querit vtrū corpa scōrū p⁹ resurrectionē erūt ipassibilia et arguit ꝙ non. omne eni mortale est passibile. sed hō p⁹ resurrectionez erit aīal rationale mortale. hec eni est diffinitio hoīs q̄ nūꝗ ab eo separabit. ergo corp⁹ erit passibile. ¶ In oppositū argnt. qꝛ oē passibile est corruptibile: qꝛ passio agētis facta abijcit a suba. sed corpora sanctoꝝ post resurrectionē erunt incorruptibilia vt dicit p̊ᵃ Cori. 15. seminat in corruptione surget in incorruptione. ergo erunt impassibilia. ¶ In hac q̄stione erunt q̄ttuor articuli vt supra.

QUantuz ad primū articulū sit ista cōclusio ꝙ impassibilitas corꝑis glorificati ꝓuenit in eo virtute diuina p qualitatē supnaturalē corꝑi glorioso inherentē ꝓpter plenū dominiū anime super corpus. Hec cōclusio habet ex dictis. S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. p̊. sub. ar. p̊. et. 2. et. ar. 3. sub. ar. p̊.

QUantū ad articulū secundū arguēdūz est cōtra ꝯclusionē cōtra quā scot⁹ arguit ꝓbādo ꝙ ipassibilitas corporis glīosi nō ꝓueniat ex pleno dominio anime super corpus nec ex cessatione motus celi. non quidē ꝓpter primū: quia arguitur sic. qꝛ aīa non repugnat qualitatibus elementaribus q̄ sunt in corpore suo etiā in q̄tᵐ contrarie non reducte ad mediū in q̊ sunt actiue. pꝫ qꝛ supponit eas ī suo susceptiuo et nihil repugnat ei qd̄ exigit ī suo susceptiuo. nec etiā repugnat effectib⁹ illaꝝ q̄litatū. qꝛ si agūt mutuo: nō agūt nisi actiōe vniuoca. saltē effect⁹ illi nō repugnāt aīe vsq; ad magnam intēsionē qꝛ cum hoc stāt cum aīa licet intendant vsq; ad magnum gradum. ergo tunc non repugnabunt anime vt est forma informās. si ergo aīa ꝓhibet actionem illarum qualitatum non ꝓpter repugnantiam sui ad actionem illaruz sed ꝓpter imperium super actum voluntatis quasi ex pleno dominio super corpus: licet non videtur probabile quia supremus angelus per solum imperium sue voluntatis non potest impedire actionez alicuius naturalis cause. cause enim naturales nō obediunt angelis ad nutum q̄tᵐ ad actionem et alterationem earum. Dicetur forte ꝙ imperium voluntatis non ꝓhibet qualitates illas adinuicē agere: sed ex anima plenarie beata redundat in corpus quedam qualitas prohibēs hm̄oi passionem corruptiuam. sicut durities est quedā impassibilitas. s. prohibens hanc passionem que est faciliter incidi. sed contra hoc est. illa qualitas non est q̄litas celestis. tū qꝛ nec ꝑspicuitas nec lux nec lumē. tū qꝛ corp⁹ humanū cū sit mixtū: nō ē receptiuū q̄litatis celestis. vel ergo erit q̄litas elemētaris vel ꝓpa mixti. ꝫ siue sic siue sic: nō ipedit oēz actionē vel passionē. patet hoc etiā in exēplo. qꝛ licet durities ꝓhibeat incisionē: nō tn̄ cōbustionē vl̄ aliā passionē destructiuā. hoc etiā ꝓbat ꝑ rōnē. qꝛ oēs forme eiusdē susceptiui ꝓximi: sunt eiusdē gen̄ris phisici ex. 5. et. 10. metha. ꝫ oēs tales sunt ꝯtrarie vl̄ medie vt habet in eodē. 10. oēs aūt hm̄oi: nō ꝓhibēt actionē mutuā imo sunt pn̄cipia actionis mutue. ꝗ ista q̄litas ē elemētaris vel mixti et ꝑ ꝯñs eiusdē susceptiui non ꝓhibebit oēm passionē corruptiuā: ꝫ magis erit pn̄cipiū agēdi ⁊ patiēdi. ¶ Itē illa q̄litas aut repugnat alijs q̄litatib⁹: et tūc nō ꝓhibꝫ oēm actionē qꝛ est eiusdē rōnis. aut nō repugnat: et tūc nō ꝓhibꝫ actionē alicui⁹ illaꝝ in aliā. qꝛ iste alie sunt inter se repugnātes et ita pn̄cipia mutuo agēdi. et ita nulli earum actionū repugnat. ꝙ aūt cessatio mot⁹ celi nō sit causa hui⁹ ipassibilitatis: ꝓbat. tū qꝛ cōtra hoc est articul⁹. stante celo: approximato igne stupe ꝙ ignis nō corrūpat stupā: error. tū qꝛ ꝫ pꝫ. 2. d̄ ge. mot⁹ celi ꝓ tāto est causa generationis: qꝛ adducit generās. ergo tm̄modo facit ad p̄sentiā vl̄ approximationē generantis respectu materie. ergo si sine motu habet eadē p̄sentia vel approximatio eque foret generatio exēplū hui⁹. si subito ꝑ diuinā potētiā sol fieret p̄sens aeri sicut nūc fit ꝑ motū: eodē modo illuminaret et calefaceret sibi supposita sicut nūc calefacit. imo tūc q̄dē nō cessaret agere quousq; totalr̄ corrupisſꝫ sibi suppositum si posset corrūpe se. nūc aūt qꝛ nō imorat sup passū suppositū: min⁹ agit efficaciter in ipm̄. ¶ Cōtra eādē cōclusionē arguit aureol⁹ ꝓbādo ꝙ ista ipassibilitas nō ꝓueniat ex aliq̄ forma passiua. qꝛ ipassibilitas corpoꝝ nō solū cōsistit in nō posse pati abiectionē forme cōuenientis: sed etiā trāslationē violentā de loco ad locū. sed hāc secūdā impassibilitatē non videt hr̄e posse corp⁹ ꝑ aliquā qualitatē qꝛ sic oporteret ꝙ per illā fieret forti⁹ et valenti⁹ ī resistendo q̄tᵐ sit quecūq; potentia motiua creata. ꝓbatur ꝯsequentia per aristotelē in de motu animaliuz qui dicit ꝙ oportet potentiam resistentis

fortiorē quidem esse potētia mouente. sed nō est dare vt videt̃ aliquā potētiā in corpe glorioso excedentē vim motiuam omniū angeloꝝ vel alioꝝ mouentiū. ergo et c̃. ¶ 2°. quia illa virtus tolleret passibilitatem abiectiuam impediēdo agens ne ageret. aut ergo hoc erit subtrahendo actionē agētis: aut passionem materie. sed nulla virt⁹ creata potest suspendere virtutem actiuam ab agere nec materiam a pati. eo ꝙ nulla virtus creata potest separare subm a sua ꝓpria passione. agere autem videt̃ ꝓpria passio esse virtutis actiue: sicut calefacere caloris et hoc passiuo presente. similiter passio materie: est pati ꝺm comentatorē secūdo celi et mūdi. ¶ 3°. quia nulla virtus creata potest auferre illud qđ conuenit alicui in secūdo modo dicendi per se. sed cōposito ex elementis conuenit per se secūdo modo pati et corrumpi. q2 p̄mo celi et mūdi dicit̃ ꝙ per se est ꝙ omne corruptibile corrūpat̃ et omne passibile patiat̃. ¶ 4°. nūꝙ abiectiua passio pōt ab aliqua forma impediri nisi ꝓpter manutenētiam forme cōtrarie. sed quecūꝙ forma manuteneat̃ in corpe glorioso: nō est tante actiuitatis ꝙ possit resistere omni agenti cōtrario. ergo nulla talis forma in corpe gl'ioso pōt sic manuteneri vt ꝑ hoc excludat̃ omnis passio abiectiua. Dices ꝙ illa qualitas est ligans formā cū materia: vel vnā formā cū alia et reddens impossibilē separari ab alia. ꝛ ideo licet forma nō habeat de se ꝙ possit manuteneri in subiecto per resistentiaꝫ ei⁹ cōtra omne corrumpentiuꝫ: tamē hoc potest habere mediante illa qualitate. Cōtra q2 tunc oporteret ꝙ qualitas illa fundaret formalē contrarietatē ab actiuis q̄ apta nata sunt agere i corpus: ex quo esset corpi ratio resistēdi omi agēti. quo posito: sequit̃ ꝙ illa qualitas possꝫ pati: cū omne cōtrariū patiat̃ a cōtrario. et ꝙ sic posset diminui et posset corrūpi. et ita nō redderet corp⁹ incorruptibile. hec aureolus. ¶ Cōtra eandē cōclusionē arguit durād⁹ ꝓbādo ꝙ ipassibilitas corpoꝝ gl'iosoꝝ nō erit ꝑ aliquā formā inherētem: ꝫ solū ꝑ diuinā virtutē assistentē beatis et ꝓhibētē actionem cuiuslibꝫ extrinseci inferentis passionē. quod probat p̄mo sic. quia sicut statui beatoruꝫ repugnat passio contra naturam: sic et motus localis contra voluntatem. inaturalitas autem importat violentiam et displicentiam in cognoscentibus. sed ꝙ corpora beata nō possint moueri cōtra voluntatem: non conuenit eis per aliquā virtutem inherentē: sed solum per diuinā virtutem eis assistentem. ergo idem sentiēdū est de passione que est contra naturā. probatio minoris. si eni esset in corporib⁹ beatis ꝑ aliquam virtutē intrinsecam ꝙ non possent ab alio moueri contra volūtatem: oportet ꝙ in quolibet beato esset tāta virtus in resistendo quanta esset in quocūꝙ alio impellendo. istud aūt non est verū. q2 ꝺm hoc oporteret in minimo beato ad hoc ꝙ non posset moueri cōtra voluntatē: esse tantā virtutē quāta ē in quocūꝙ hoīe vel angelo. alioquin si nō esset tāta: posset moueri ab alio cōtra volūtatē. ponere autem in minimo beato equalē virtutē cuꝫ omnibus aliis tā hoībus q̄ꝫ angelis: inconueniēs est cū ꝺm naturam angeli excedāt hoīes: et ꝺm gl'iam sint gradus tam in hoībus q̄ꝫ in angelis. ergo et c̃. ¶ 2°. sic. quia passibilitas ꝓpe dicta ꝛ corruptibilitas sibi correspōdent. ergo et impassibilitas et incorruptibilitas. sed incorruptibilitas beatoꝝ nō erit per aliquam virtutem inherentē vt ꝓbabit̃: ergo nec impassibilitas. ꝓbatur minor. quia effect⁹ cōmunis requirit causam cōmunē. sed incorruptibilitas post resurrectionem erit cōmunis bonis et malis. ergo in eis erit per aliquam causam cōmunem. sed in malis incorruptibilitas non erit ꝑ aliquam formā inherentē: ergo nec in bonis. ꝙ autē in malis non sit incorruptibilitas per aliquaꝫ formā inherentē: probatur ex dictis aliorum q̄ tenēt oppositam opinionem. hoc eni expresse cōcedūt. et probatur ꝑ rationem. quia cū passio ꝓpe dicta sit via ad corruptionem vt dicit̃. 2°. de gene. si aliqua forma prohiberet corruptionē in dānatis: ꝓhiberet et passionem q2 ad vtrūꝙ se extenderet virt⁹ eius. nec ageret libere vt vnuꝫ ꝓhiberet aliud vero ꝑmitteret. cū ergo dānatoꝝ in corporib⁹ nō ꝓhibeat̃ passio ꝓpe dicta: patet ꝙ non ꝓhibebit̃ corruptibilitas ꝑ aliquā formā inherentem. ¶ 3°. sic. q2 augu⁹ in ep'la ad dioscoꝝ sic dicit sicut ab igne fornacis caldeoꝝ abstulit de⁹ ꝟtutē cōburendi q̄ꝫ ᵐ ad aliqđ q2. s. corpa pueroꝝ illesa seruata sūt: ꝫ māsit q̄ꝫ ᵐ ad aliqđ q2 illo igne cōburebant̃ ligna: ita auferet ab omnib⁹ corruptioneꝫ et dimittet eis naturā modo p̄dicto. s. ipediendo excessum actionis. et sic ipassibilitas erit in corpibus btōrum ꝑ hoc ꝙ virt⁹ diuina btis assistēs ꝓhibebit actionē cuiuslibet extrīseci inferētis corruptionē. ¶ 4°. sic. q2 effect⁹ p̄uatiu⁹ nō reqͥrit nisi cāꝫ p̄uatiuā. ꝫ ē impassibile ē quidā effect⁹ p̄uatiuus. ergo nō reqͥrit nisi cām p̄uatiuaꝫ. nō ergo oportet ꝙ corpa gl'iosa sint ipassibilia ꝑ aliquā formā inherentē. hec durād⁹. ¶ Cōtra eādē ꝯclusionē arguit hērric⁹. 9. q̄dlꝫ. q. 16. vbi sic dicit. oportet ꝙ illđ ꝑ qđ corp⁹ btūm est ipassibile: sit tale ꝙ ꝯseruet ipꝫ ne ab aliquo interiori vel exteriori pati possit nisi a solo deo. nec hoc poni potest virtus elementaris vt argutū est. nec celestis: quia celum nō venit

in compositionez cuiuscu͂q3 corporis. oportet ergo ꝙ sit aliquid positiuu͂ supnaturale p qđ corp⁹ beatu͂ omnino sit i͂passibile. dicu͂t au͂t aliq̄ ꝙ hec ꝯtrā nō erit aliđ ꝙ͂ gl͂ia anime p quā corp⁹ suu͂ erit plenarie subiectu͂ sibi. ꝓpter quod in corpe nō poterit ee͂ aliq̄ passio ꝯtra eius dispositionez: q2 passio nō fit ab aliquo agēte in passum nisi q2 dominium forme debilitat̃ supra patiēs. sed hoc non sufficit q2 quantu͂cu͂q3 corp⁹ sit subiectu͂ anime: si nihil receptiuu͂ sit in corpe per qđ in se vel a se sit impassibile: q2 ꝙ non patiatur hoc hēt ex illa subiectione vt dicunt: ex hoc ergo bene habebit ꝙ nu͂quā patietur: sed nō ꝙ quātu͂ est de se sit impassibile. nos au͂t querim⁹ causam impassibilitatis qua nec pati possit. si eni dominiu͂ aie sup corp⁹ nō pōt debilitari: posset tn͂ debilitari dominiu͂ alicui⁹ qualitatis τ si nu͂quā debilitaret̃: et sic posset fieri passio a q̄litate vicēte. nos au͂t q̄rim⁹ corp⁹ impassibile qđ ex se necesse est nō pati. vn͂ ex ista rōne nō pōt poni corp⁹ impassibile ꝓpter gl͂iam aie nisi ponendo ꝙ aīa in hoīe det esse corporeu͂ vt hō non sit cōpositus nisi ex aīa et materia p̄ma. vbi non video aliquā mixtionez nec formā elemēti nec illā q̄ est ex elemētis nec aliā corruptionē ꝙ͂ separationē anime a materia. nu͂c au͂t nos ponim⁹ separationez anime a corpe qđ habet esse corporeu3 p formā q̄ resultat ex elemētis ex q̄bus cōponit̃ q̄ per suam potētiā cōtinet aīam. q2 si sola aīa sit forma i hoīe nō video causam corruptionis siue aīa sit gl͂ificata siue nō. q2 si corpus humanu͂ ex se passiuu͂ ē sm͂ aliā formā ꝙ͂ sit aīa: oportet ꝙ sit i͂passibile ex dispositione positiua sm͂ se preter aīam: et ꝙ i͂mutet corp⁹ i͂mediate cu͂ de passibili fit i͂passibile. et similiter hō de mortali factus i͂mortalis: nō nouā vitam assumēdo sed quēdā modu͂ vite. ita ꝙ si p impossibile aīa nō gl͂iosa corpi existēti cu͂ tali dispositione cōiu͂geret̃: i͂mortalis esset homo. si au͂tē hō esset cōposit⁹ ex aīa et sola materia p̄ma: cu3 materia p̄ma ex se sit incorruptibilis sicut corpus cu͂ illa dote: nō pōt poni ista via ꝙ sit ex se corruptibilis. hec henric⁹.

Qvantu3 ad tertiu͂ articulu͂ p̄mo notandu͂ est ꝙ q̄ttuor ista: impassibilitas subtilitas agilitas et claritas: sunt i͂ corporibus gl͂ificatis et ad eoꝝ ornatu͂ et decorē: simul etia3 et vt p ea corpa pfecte obediant aīabus suis et eis subdant̃: nō solu͂ quātu3 ad esse subale quod ab aīabus corpa habēt: ꝫ etiā in q͂ꝫm anime sunt ipsoru͂ motores. vt eni͂ S. Tho. deducit infra dis. 49. q. 4. ar. 5. sub. ar. 3°.

ex eo corpus gl͂iosum subtile dicit̃: quia pfecte ab aīa informat̃ q͂ꝫm ad esse subale. impassibile vero dicitur: ex eo ꝙ ex vi aie cōseruatur i͂mune ab omni lesione. in q͂ꝫm aute3 perfecte subditur corp⁹ gloriosum anime vt forme sm͂ accidentales formas q̄ sunt in corpe ab anima: accipitur corporis claritas. in q͂ꝫm vero corpus pfecte subditur anime vt motori: sic ponitur in eo agilitas. habet nāq3 anima beata pro eo ꝙ est perfecte subdita deo et illi per beatitudinem coniu͂cta: hoc singulare mun⁹ ꝙ corpus sit illi perfecte subditum ex inquantum est eius forma et in q͂ꝫm est motor ipsius. vt sic corpus sit illi ꝓportionatu3 et q͂ꝫm ad omnia bene dispositum. et quoniā huiuscemodi munera dantur corporibus humanis in premiu͂ meritoru͂ quoru͂ anime sunt principales cause etia3 si per corpora opera meritoria exerceantur q2 eius libera volu͂tate a electione fiu͂t et anima est q̄ mouet corp⁹ et quid sit agendu3 imperat: rationabiliter dicte perfectiones redu͂dant a gloria anime in corpus vt etiam corpora dicātur gloriosa. nam et ab anima meritum dicit̃ redundare in corpus. ita vt totus homo et quātu͂ ad aīam et q͂ꝫm ad corpus mereri dicatur in bonis operib⁹. vnde et congruum est vt et homo premiet̃ et quātu3 ad aīam et q͂ꝫm ad corpus p redu͂dātiā ab anima in corp⁹. et hāc redundātiā ab aīa in corpus resurgentium: ponit expresse augustin⁹ in epistola ad cōsentiu͂. anima quippe au͂t in corpore animali viuit quidē: sed non viuificat vsq3 ad aufferendam corruptionem. in corpore vero spiritali: q̄m perfecte adherens dn͂o vnus spu͂s est: sic viuificat vt spiritale corpus efficiat absumens omnē corruptionē. hec augustin⁹. vbi quod dicit de incorruptione: intelligendu͂ est et de alijs tribus perfectionibus suprapositis: nā idem est iudicium de omnibus. Iste autē modus redundantie glorificationis ab anima in corpus congruit nature anime a qua naturaliter fit redu͂dantia in corpus propriu͂ quantum ad esse et operari sibi cōnaturale. vnde sicut huiuscemodi naturalis redu͂dantia fit ab anima in corpus per aliqua positiua corpori inherentia sicut est esse et vita et potentie ac virtutes quibus corpus disponitur et proportionatur anime et q͂ꝫm ad esse et q͂ꝫm ad operari: ita et rationabiliter ponitur ꝙ redu͂dantia glorie supernaturalis fiat ab anima in corpus per aliqua positiua corpori inherentia quib⁹ corpus reddatur bene dispositum et proportionatum anime glorificate et q͂ꝫm ad esse et quantu͂ ad operari que in statu glorie sibi conueniunt. non enim gloria minus efficax est ꝙ͂ natura immo magis eo ꝙ naturam perficiat. Et preterea

nisi obedientia et subiectio corpis ad aīam in vita gloriosa inesset illi p aliquod inherēs positiuū non esset corpi prōpta et delectabilis. naz nullus actus est delectabilis et facilis rei nisi sit illi cōnaturalis p aliquā formā inherētē que sit pncipiū talis actus. vnde et ppter hoc ponit cōmunit charitas in hoie forma q̄dam et virt⁹ inherēs ac informans: ne opa charitatis ab hoie pcederēt nō prōpte et delectabiliter. Et cōfirmaf. q2 fm hoc dicitur sapiē. 8. q disponit oīa suauiter: q2 oīa mouet ad ppās actiones et debitos fines: dādo singulis reb⁹ formas p quas ad fines sibi pstitutos a deo et ad pprias opationes iclinanf. Itē cū3 pfecta obedientia et subiectio absq3 vlla repugnātia corpis ad aīam sit qd supnaturale excedēs naturalē corporis cōdicionē: tū q2 naturalr est cōpositū ex contrarijs sibi inuicē repugnātib⁹: tū etiā ppter motus appetit⁹ sensitiui ad terrena et sensibilia tēdētes: et lassitudinē et debilitatē ac infirmitatē mēbro2 et organo2 q̄bus caro cōcupiscit aduersus spūm, put apls dicit gala. 5°. nisi potētie naturali corpis humani supaddereť aliq̄ forma p qua3 ad plenā et omnimodā obediētiā anime tenēdā pficereť: multo impfectior esset mot⁹ corpis p virtutē anime glificate ceteris actib⁹ et actionib⁹ ei⁹ naturalib⁹. Huc modū redūdantie ponit. S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. 3. sub. ar. p°. in cor. corp⁹ inquit gliosum erit omnino subm aīe glificate: nō solum vt nihil in eo sit qd resistat voluntati spūs q2 hoc fuit etiā in corpe ade: sed etiā vt sit in eo aliq̄ pfecto effluēs ab aīa glificata in corp⁹ p qua3 habile reddaf ad pdictā subiectione3. q̄ quidem pfectio dos glificati corpis dicif. Itē in respōsione ad secūdū dicit q post resurrectionē aīa pfecte dn̄abiť corpi: tū ppter pfectionē ppue virtutis: tū ppter habilitatē corpis gliosi et redūdātia glorie ab aīa in ipm. Eandē sentētiā tenet. p°. p. q. 97. ar. p°. in cor. et. 2° li. dis. 19. ar. 5. Et hoc consonat verbis apli dicētis p° Cori. 15. seminaf in corruptione. s. corp⁹: surget in incorruptione. seminaf in ignobilitate: surget in glia. seminaf in ifirmitate: surget in vtute. seminaf corp⁹ aīale: surget corp⁹ spūale. et infra. oportet corruptibile hoc induere incorruptionē: et mortale hoc induere imortalitate3. vbi satis innuit apls ex modo loquēdi q incorruptibilitas et virt⁹ et glia ac imortalitas corporū resurgētiū: futura est p aliquā formā seu dispositionē corpibus inherētē cū dicat. surget in virtute surget in glia surget corpus spūale 2 c. huiuscemodi eni denominationes ex cōmuni vsu loquētiū presupponūt in subiecto denomiato aliquā formā populiaz cui⁹ rōne sint vere et ppe. Unū aug⁹ in epla ad cōsentiū exponēs predicta verba apli. qd inqt sibi vult ista distictio et mortui resurgēt incorrupti et nos imutabimur: nisi q2 oēs incorrupti resurgēt. sed ex his iusti etiā imutabunf in illā incorruptelā cui omnino nulla possit nocere corruptio ac p hoc q in eam non cōmutabunf: incorrupti q̄dē resurgēt integritate mēbro2: sed tn̄ corrūpēdi dolore pena2. hec aug⁹. vbi nō dicerenf iusti imutari ad differētiā malo2: nisi aliq̄d positiuū inherēs reciperent fm qd imutenf. Et cōfirmanf ista p id qd apls sibi subiūgit dicēs. q̄lis terren⁹ tales et terreni: et q̄lis celestis tales et celestes. Et plenī⁹ philipē. 3°. saluatorē inqt expectam⁹ dn̄m nr̄m iesum xp̄m q reformabit corp⁹ humilitatis nr̄e cōfiguratū corpi claritatis sue. fm nulli dubiū esse deb3 q celestis. s. xp̄s resurrexit 2 nūc viuat in corpe habēte impassibilitatē subtilitatē agilitatē et claritatem p formas inherentes: cū etiā in vita mortali degens habuerit in trāsfiguratione corp⁹ clarificatū per formā claritatis suo corpi inherente3. alioqui claritas ipa nō fuisset visa a circūstātib⁹ aplis sicut in euāgelio legif: quāuis nō fuerit p tunc claritas illa assumpta sicut forma pmanēs quemadmodū post resurrectionē: sed sicut passio trāsiens hoc tn̄ nō abstulit ipsi⁹ inherētiā corpi. nō enim rubedo q̄ hoi superuenit verecūdia cōmoto aut calor ira pmoto: desinit esse erubescenti vel irato inherens: quāuis non sit illi vt forma permanens sed velut trāsiens. Unde hieronimus exponens illa verba et resplenduit facies eius sicut sol Mathei 17°. dicit. quomodo transfiguratus sit euāgelista demonstrās dicit. et resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autē eius facta sunt alba sicut nix. vbi splendor faciei ostenditur et candor describitur vestium: non substātia tollitur sed gloria cōmutatur. certe transformatus est domin⁹ in eam gliam qua ventur⁹ est postea in regno suo. transformatio splendorem addidit: facie3 non subtraxit. hec hieronimus. Et preterea aliter fuit corp⁹ xp̄i incorruptibile in triduo et aliter post resurrectionem. nam in triduo nondum erat gloriosum sed in triduo erat incorruptibile per virtutem assistentem solum. ergo post resurrectione3 existēs iam gloriosum: fuit incorruptibile etiam per virtutem inherentem. Item pbat sententiam nr̄a3 multum expresse quod augustin⁹ scribit in epistola ad dioscorū. tam potenti ait natura deus fecit animā: vt ex eius plenissima beatitudine que in fine temporū sanctis promittitur: redundet etia3 in inferiorem naturam quod est corpus non beatitudo que fruentis et intelligentis est propria: sed plenitudo sanitatis. i. incorruptionis vigor.

¶ Secundo Notādū est q̄ quattuor pfectiones supra dicte glorificationē corpoꝝ resurgentiū ɔcernētes et disponētes corpa ipsa ad pfectā obediētiam et subiectionē aīarū: cōsueuerunt a magistris dotes corpoꝝ nominari, ppter aliquā similitudinē quaꝫ habēt ad dotes q̄ i matrimonio carnali danť spō so a parētib⁹ spōse ad sustinēda onera matrimonij. et accipiť similitudo, put. S. Tho. ōducit ista dis. 49. q. 4. ar. p°. p totū. qm̄ sicut dotes in carnali matrimonio assignanť spōso ad vsum: tñ ppetas et dominiuꝫ ipsaꝝ ptinēt ad spōsam: vñ et soluto matrimonio dos remanet spōse fm iura: sic et in matrimonio spūali p̄dicte pfectiones danť spōse spūali. s. ecclie i mēbris suis a pře spōse q̄ est tota trinitas eo q̄ effect⁹ in creaturis ad totā ptinēt trinitatē. ita q̄ sunt ipsi⁹ spōsi. s. xpi inq̄ᵐ ad ei⁹ gliaꝫ et honorē cedūt. sed sunt spōse q2 in ipa et ad ei⁹ ornatū ac decorē danť. ꝛ sicut dotes in matrimonio carnali nō ɔsueuerūt assignari spōse qñ despōsať sed quādo i domū spōsi traduciť sic q̄ p̄sentialiter spōsuꝫ habeat: ita et spūalis matrimonij dotes nō ɔferunť i hac vita i q̄ iuxta verbū apli. 2ª. Cori. 5°. pegrinamur a dño. sed donanť spōse qñ trāsferť in domū spōsi. s. in gliaꝫ eterne vite i qua spōso p̄sentialr pfruiť. ppter quā rōneꝫ dona grē q̄ in hac vita fidelib⁹ danť: nō ɔsueuerūt appellari dotes. Et q2 nō oportet q̄ similia in oib⁹ sint similia: sufficit ad p̄fataꝫ adaptationē q̄ in dotibus matrimonij spūalis assigneť similitudo ad dotes matrimonij corpalis q̄ᵗᵐ ad premissa et si q̄ alia inueniri pñt: quāuis nō in oib⁹ inter has dotes et illas similitudo apteť. vñ p̄dicte spūales dotes nō danť ad onera matrimonij sustinēda cū in patria nec on⁹ nec labor aut fatigatio vlla sit fm sūma qes et gaudiū ac omniū bonoꝝ aggregatio. itē nec in matrimonio spūali dotes ptinēt ad ornatū et decorē exteriorē quēadmodū dotes matrimonij corpalis: sed ɔferūť spōse ad ornatū et decorē iteriorē fm illud pphete oīs glia ei⁹ ab intus. Unde leui argumētatione vel magis fallaci obiciūt q̄daꝫ pbare volentes q̄ dotes spūales p̄assignate non sint forme aut pfectiones corpib⁹ glificatis intrisece inherētes: p eo q̄ dotes matrimōij corpalis sint spōsis nō forme inherētes sed dona q̄daꝫ ab extrīseco decorātia. certe hoc modo argumētātibus: logici cōsueuerūt ioco respōdere q̄ similitudo non currit quattuor pedib⁹ sed semper aliquo vel aliquibus claudicat. Uerū respondentes ad rem eoꝝ obiectioni: dicim⁹ q̄ possꝫ habere aliquē colorē si preassignate quattuor pfectiones: principaliter darenť pro ratione dotis quēadmoduꝫ id quod in matrimonio corpali assignať in dotē. hoc tñ est falsuꝫ. imo p̄ncipaliter danť diuinit⁹ ad disponēdū et pficiēdū corpa resurgētiū vt sint apta et pportionata aīab⁹ glificatis tā in decore q̄ in debita subiectione ad exequēdas aīarū operationes corpales: et ne in aliq̄ sint aīabus ponderi aut rebellioni quēadmodoꝫ in hac vita vbi caro cōcupiscit aduersus spūm et corp⁹ quod corrūpiť grauat aīam. ratio aūt et nomē dotis nō primo ꝛ p̄ncipaliter: sed ex cōsequēti, ppter similitudines assignatas supinducta est a magistris ad quādaꝫ adaptationē. vnde ɔsiderata earū ppria et pricipali rōne: magis habēt q̄ sint corpib⁹ itrinsece inherētes: q̄ᵐ q̄ sint ab extrīseco p assistētiā tātūmodo diuine virtutis corpa denominātes. nā pfectiones ꝛ dispositiōes reꝝ ppe loquēdo itrīsece sūt ill.

¶ Tertio Notandū est q̄ iuxta doctrinā phi p° libro de generatione et iducit illud. S. Tho. li. 3°. sentē. dis. 15. q. 2. ar. p°. sub. ar. p°. nō q̄libet mot⁹ est passio ppe loquēdo sed tantūmodo mot⁹ alterationis. et rōē quia passio ppe dicta est fm quā aliq̄d a re abijcitur ei cōnaturale aut cōueniēs: et aliq̄d ei imp̄miť sue nature extraneū vel discōueniēs. passio enim importat quādā victoriā agētis sup passum. omne aūt q̄d viciť: quasi trahiť extra terminos ppos ad terminos alienos. s. vicētis. quēadmodū si ignis agat in aerē et ei⁹ resistētiaꝫ superet: trahit aerē ad eius ppetates et naturā. vñ alterationes q̄ fiūt cōtra naturā alterati: magis ppe dicunť passiones sicut egrotationes q̄ᵐ sanationes, put phs dicit. 5°. methaᶜ. inde est q̄ illuminatio ppe nō dicitur passio quāuis sit alteratio: q2 p eam nō abijciť qualitas aliq̄: sed magis recipiť nō naturalis sed nature cōueniēs. per motū autē localē nō abijcitur aliq̄d a re ei intrīsecū nec aliq̄d illi imprimiť. nā mot⁹ localis est fm id q̄d est extra rē q̄ moueť. s. fm locū. locus eni est q̄ p motū localē et deꝑditur et acquiriť. ac p hoc q̄d moueť fm locū: nō patitur pprie loquendo. ¶ Ex quib⁹ inferim⁹ q̄ dos impassibilitatis qua pficienť post resurrectioneꝫ cōmunē corpa btōruꝫ: nō ordinať ppe loquendo ad resistēduꝫ motori ne violēter ab eo moueanť motu locali. nec fortificat corp⁹ gloriosuꝫ ad eiusmodi resistētiā. pbatur hoc ex supra dictis. qm̄ dos impassibilitatis ad remouēdū passibilitateꝫ corpoꝝ conferť. sed hmōi passibilitas est q̄ a passione ppe dicta denominať p quā a re q̄ patiť abijciť aliq̄ forma vel q̄litas sibi cōnaturalis aut nature cōueniēs nā passibilitatē iprope dictā q̄. s. non abijcit aliq̄d a re sed tātūmodo facit eam receptibilē: nō aufert a corpib⁹ gloriosis sicut est passio q̄ in actibus

in actibus potētiarū sensitiuarū cōtingit. nō eniz corpa gloriosa min⁹ mouent̄ a sensibilib⁹ similitudines eorꝫ recipiēdo: q̄ꝫ ante glificationē imo magis ac pfecti⁹: quanto vires sensitiue q̄ in aīa radicātur p eius glificationē sunt maioris virtutis et efficacie. cū ergo p motū localē nō inferat̄ passio ꝑprie dicta his q̄ mouent̄ vt deductū est: sequit̄ ꝙ impassibilitas corpoꝝ glificatoꝝ nō impediat directe et p se quī corpa gliosa moueri possint ab aliquo motore extrīseco motu locali: ꝯtra opinionē quorūdam dicētium ꝙ dos impassibilitatis si inesset corpibus gloriosis: eque preseruaret ipsa ne ab aliq̄ mouerent̄ localiter: sicut necꝙ ab illo paterent̄ passione alteratiua. vñ ꝓbabili⁹ dici posset sm corpibus gliosis debeat poni aliqd positiuum ad resistendū motioni locali alicui⁹ motoris extrīseci: ꝙ illud fuerit dos agilitatis p quā vt cōmuniter doctores dicūt corpus gliosum pfecte subijcit̄ anime glificate inq̄ꝫ^m^ est corpis motor. naz p dotē agilitatis sic corp⁹ est anime subiectū ꝛ aīa illi dominat̄ vt motor: ꝙ ad ipsi⁹ nutuz et libitum quocūqꝫ voluerit aīa moueat̄ corp⁹ localiter. ad tale autē dominiū anime ꝛ obediētiā ac subiectionem corpis: videt̄ conseq̄ ꝙ cōtra voluntatē anime moueri nō possit corp⁹ localiter. verūtamen veri⁹ nobis videt̄ ꝙ ad resistēdum motori extraneo ne violenter corp⁹ gloriosum moueat localit̄ sufficit glorificatio et btītudo anime p quā aīa sic pficit̄ et dominat̄ corpi: vt nulli creature ipsa nolente subijciat̄ corp⁹ ad motū localē: nec aliquid triste aut sibi indecēs vel discōueniens a creatura aliq̄ aīa beata pati possit. violētia aūt q̄ corpi suo inferret̄ ad motū localē: magis redundaret in dedec⁹ et violētiaꝫ anime q̄ꝫ corpis: q: directe fieret cōtra dominiū anime supra corp⁹. et ideo magis videt̄ ꝙ anima beata ex vi ac pfectione sue btītudinis habeat ꝙ tali violēto motui resistat: q̄ꝫ ꝙ ex dote corporis illi resistatur: cum ipsa violētia nō directe inferatur corpori sed anime.

QUantum ad articulū quartū r̄ndendū est obiectionib⁹ in ꝯtrariū. Et q̄dem ad p̄mū scoti ꝯtra ꝯclusionem dr̄ ꝙ r̄nsio ibi data ē bona. et ad eius īpugnationem dicit̄ ꝙ diuisio ex qua ꝓcedit argumentū est īsufficiēs. nō eni q̄litas q̄ corpa resurgētiū erūt īpassibilia ē qualitas celestis nec elementaris nec qualitas ꝓpa et naturalis mixti: sed ē q̄dā qualitas supnaturalis redūdās ad corpus ex glia beatitudinis anime p quā habet plenū dominiū supra corpus. vnde q: argumētum ꝓcedit de qualitate ꝓpria et cōnaturali corpi mixto: nō est ad ꝓpositū. ¶ Ad. 2^m^. de repugnātia illi⁹ q̄litatis ad alias: dicit̄ ꝙ qualitas p̄dicta supnaturalis nō impedit actionē qualitatū elemētariūꝫ vel mixti ob cōtrarietatē vel repugnantiā formalē ad illas sed ex rōne pfectionis q: sic pficit et fortificat subiectū ꝙ a nulla cōtrarietate agētiū naturaliū pati pōt passiōe lesiua seu corruptiua. ¶ Ad. 3^m^. qđ arguēs obijcit ꝓbās ꝙ cessatio motus celi nō sit causa īpassibilitatis corpoꝝ: dicim⁹ ꝙ nō militat contra doctrinā. S. Tho. quā scripsit in secūdo opere vltimate: q̄cq̄d scripserit in p̄mo ope: de quorum varietate lati⁹ dictū fuit in. 2°. li. dis. 14. sub quarto notabili. ¶ Ad argumēta aureoli cōtra eandē ꝯclusionē: ad p̄mū dicit̄ ꝙ assūptū est falsum. naz sicut deductuꝫ fuit in tertio notabili: īpassibilitas corpoꝝ resurgentiūꝫ non ordinat̄ p se loquendo ad resistēdū agēti cōtrario q̄ꝫ^m^ ad motū localeꝫ: s̄ ad resistendū passioni lesiue seu corruptiue a qua denominat̄ passibilitas ꝓpredicta: ꝯtra quā dat̄ dos īpassibilitatis. ¶ Ad. 2^m^. dicit̄ ꝙ virt⁹ impassibilitatis dat̄ corpib⁹ glificat̄ ad subtrahēdū passionē corpis corp⁹ vigorādo ac p hoc impediēdo actionē cōtrarij agētis ne passionē abiectiuā inferat illi. et tūc ad minorē dicit̄ ꝙ est falsa. et ad ei⁹ ꝓbationem dicit̄ ꝙ supponit falsum. s. ꝙ agere sit ꝓpria passio virtutis actiue. hoc autem est falsuꝫ imo est actio ab illa procedens. actio autem nullius rei est propria passio sicut nec eius effect⁹ ad quem actio terminatur. sed bene verū est ꝙ agere semper cōsequit̄ virtutem actiuā naturalem si non sit aliq̄d impediēs et patiēs sit sufficienter dispositum: q̄ duo in ꝓposito nostro desunt. quia impassibilitas impedit actionē agentis contrarij: et corpus glorificatum nō est ad patiendū dispositum. ¶ Ad. 3^m^. dicitur ꝙ minor est falsa. licet eniꝫ composito ex elemētis per se conueniat esse passibile et corruptibile: non tamē p se illi cōuenit pati et corrūpi: alias semper illi cōuenirent. ad auctoritatē autē ph̄i dicimus ꝙ loquit̄ s̄m viaꝫ nature. impassibilitas aūt facit ꝙ corpus passibile de natura sua: nūquaꝫ patiatur virtute diuina q̄ est sup omnem vim et cursuꝫ nature. ¶ Ad. 4^m^. dicit̄ ꝙ responsio ibi posita bona ē. et ad ei⁹ impugnationem dicitur ꝙ assumptū est falsum. nam nō soluꝫ contrarietas est ratio formalis resistendi cuilibet agenti: sed etiā forma pficiens et vigorem p̄stans subiecto ne patiatur a contrario: quāuis huiuscemodi forma agēti aut eius virtuti actiue non contrariet̄. non enim celū habet virtutē contrariā caliditati ignis: quāuis resistat illi ne ab eo calefiat aut exuratur. ¶ Ad argumēta durādi cōtra eādē

conclusionem: ad primū patet responsio ex solutione ad primuꝫ aureoli: et latius ex his que dicta sunt in tertio notabili. quod aūt arguenti vt dicit est magnū inconueniēs ꝙ in minimo beato sit virtus equalis ad resistendū virtuti et hoīm et angelorū: nobis non est incōueniens per virtutem illi diuinitus datā. esset autē inconueniēs si illi inesset ex natura sua. ¶ Ad. 2ᵐ. dicit primo ꝙ non est simile de incorruptibilitate dānatoꝝ et beatoruꝫ. et ad ꝓbationē dicitur ꝙ assumptū est falsum. nō enim est vniuersaliter veruꝫ ꝙ effectus cōmunis aliquibus ꝓueniat ex causa cōmuni. sicut icorruptibilitas q̄ cōmunis est anime et celo: non habet in vtroqꝫ vnā causaꝫ cōmunē precise sed diuersaꝫ. quia incorruptibilitas aīe illi cōuenit ex spūalitate sue nature. corpori vero celesti: nō ex ea causa sed qꝛ non est cōpositū ex cōtrarijs. Dicitur secundo falsum esse ꝙ incorruptibilitas sit effectus cōmunis in beatis et in dānatis sicut nec impassibilitas. qm̄ impassibilitas in beatis: aufert omnem passionem nō solum lesionis: sed et tristicie et doloris. talis autē nō est impassibilitas dānatorū. et idem iudiciū est de incorruptibilitate quia vt arguens supponit: sibi inuicē correspondent impassibilitas ⁊ incorruptibilitas. ¶ Ad. 3ᵐ. dicitur ꝙ in verbis augustini aduerbiū sicut: non designat omnimodam similitudineꝫ sed q̄ꝫᵐ ad aliquid .s. q̄ꝫᵐ ad effectum: qꝛ vtrobiqꝫ impedita fuit actio agētis contrarij manente natura. non autē fuit eiꝰ intentio ponere similitudinem vtrobiqꝫ q̄ꝫᵐ ad causam et modū cause. nam ipsemet augustinꝰ ī epistola ad consentium tenet expresse ꝙ incorruptibilitas corporum beatorum erit per imutationē ipsorum. s. ꝑ formā inherenteꝫ. incorruptibilitas aūt dānatorum nō erit per eorū imutationem. s. ex aliqua forma inherente. idem tenet de forma inherente in corporibus beatoꝝ in epistola ad dioscorū. et de vtraqꝫ auctoritate augustini verba inducta fuerunt in primo notabili. ¶ Ad. 4ᵐ. dicitur ꝙ effectus priuatiuus non necessario exigit causam positiuā formalē in subiecto. et tamē quādo effectus priuatiuus designat perfectionē ⁊ nobilitateꝫ subiecti: perfectior est si ex causa formali aut fundamentali positiua procedit. vnde qꝛ incorruptibilitas in beatis est ad eoruꝫ perfectionē et gloriam: inest eis ꝑ formā inherentē positiuaꝫ. in dānatis vero quia est ad eorum punitionem ⁊ malum: nō inest incorruptibilitas per aliquā formam positiuam. ¶ Ad id quod ex dictis henrici obijcitur: dicimus ꝙ non aliud ex dictis eius militat contra nos: nisi quia arguit ꝙ si in homine nō est alia forma substātialis preter animā rationalem: corpora resurgentium non erunt impassibilia per aliquā dotem impassibilitatis sed per naturam: quia tunc in homine nihil aliud esset nisi materia prima et anima rationalis quarum quelibet est incorruptibilis ex sui natura. vnde et cōpositum ex eis precise incorruptibile erit per naturam. Sed ad hanc obiectionem respondemus ꝙ licet in homine non sit alia forma substantialis preter animā rationalē: est tamē in eo forma mixti accidētalis. i. complexio ex qualitatibus elementorum in corpore humano resultans: in qua virtus vnius elementorum predominatur: ex q̄ prouenit actio et passio qualitatum per quas disponitur corpus ad corruptionem et tandem corrūpitur. vnde propter hanc formā mixti habenteꝫ in virtute contrarietatem qualitatum elementarium et alias dispositiones quas requirit corpus humanum que sunt corruptibiles: corpus humanum est corruptibile per naturā. ac per hoc indiget supernaturali virtute per quā fiat mūere glorie incorruptibile. ¶ Ad argumentum ante oppositum respondet Sanctꝰ Thomas in hac distinctione questione secunda articulo primo sub articulo p̄mo ad p̄mū: ꝙ ſm anselmū mortale ponitur a philosophis in diffinitiōe hominis qui nō crediderunt hominem totum aliquādo posse eē̄ imortalem: quia non viderunt homines nisi ſm huiꝰ mortalitatis statum. Vel potest dici ſm ph̄m. 8. methaphisice: ꝙ quia differentie essentiales sunt nobis incognite: vtimur quandoqꝫ differētijs accidentalibus ad significādum essentiales differētias que sunt accidentalium causa. vnde mortale non ponitur in diffinitione hominis q̄si ipsa mortalitas ad essentiam hominis pertineat: sed quia illud quod ē causa passibilitatis et mortalitatis ſm presentem statum. s. compositio ex contrarijs est de essentia hominis. sed tūc non erit causa eiꝰ propter victoriam anime super corpus. hec sanctus thomas. Et in hoc articulus terminatur.

Alteri⁹ circa quadragesimā q̄rtam distinctionez q̄rit vtrū corp⁹ glīosum p dotē subtilitatis possit esse in eodē loco simul cuz alio corpe et arguit q̄ sic. q2 vt dr philip. 3°. reformabit corp⁹ humilitatis nr̄e cōfiguratū corpi claritatis sue. sed corp⁹ xp̄i potuit simul esse cuz alio corpe in eodē loco vt patet p hoc q̄ post resurrectionē intrauit ad discip̄los ianuis clausis vt dicit ioā. 20 ergo etiā corpa glīosa rōne subtilitatis poterunt esse cū alijs corpibus nō glīosis simul in eodez loco. ¶ In oppositū arguit. q2 dicit boeti⁹ in libro d trinitate: in numero differētiā varietas facit accidentiū. nā tres hoies neq3 genere neq3 specie sed suis accidētib⁹ distāt. nā si vl' omnino cūcta ab his accidētia separam⁹: tñ loc⁹ est cūctis diuersus quē vnū fingere nullo modo possum⁹. ergo si ponantur duo corpa in eodē loco: erūt vnū corp⁹ numero. ¶ In hac q̄stione erūt q̄ttuor articuli vt sup.

Quantuz ad primū articulū sit p̄ma conclusio q̄ corpa btōrum erūt subtilia p aliquā formā eis inherentez q̄ dicit dos subtilitatis. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. 3. sub. ar. p°. i. c. Itē infra dis. 49. q. 4. ar. 5. sub. ar. 2. et sub. ar. 3 ¶ Secūda cōclusio est q̄ corp⁹ glīosum non hēt ex rōne sue subtilitatis q̄ possit esse cū alio corpore simul in eodē loco. Hāc conclusionez tenet. S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. 2. sub. ar. 2. in. c. ¶ Tertia ꝯclusio est q̄ diuina virtute duo corpa possūt simul esse in eodem loco. Hanc conclusionē tenet S. Tho. loco p̄rime allegato sub. ar. 3.

Quantum ad secundū articulū arguendū est cōtra cōclusiones. Et quidez cōtra p̄mā arguit durādus p̄bando q̄ dos subtilitatis non est qualitas inherēs corpi glīoso. pfecta inquit subiectio corporis ad aiam q̄ ad opationes cognitiuas ⁊ appetitiuas: videt ptinere ad dotē subtilitatis. et hec subiectio pōt intelligi vel quantuz ad opationes sensitiuas precise vt nihil sit in corpe quo puritas taliū opationū impediat sicut nūc fit in nobis frequenter pp̄ter grossiciē et impuritatē spirituū deseruiētiū opationib⁹ sensitiuis. omnis enim talis impuritas segregabit a corpibus glīosis. vel pōt intelligi talis subiectio pp̄ter pfectam obediētiaz quā tunc habebūt vires sensitiue appetitiue ad rationē. q̄ obediētia nō est modo quādo caro cōcupiscit aduersus spūm. et ob hoc corp⁹ nunc dicit aīale ab aīalitate: q2 mot⁹ aīales magis sunt in nobis fm īpedimētū sensualitatis q̄3 fm dictamē rationis. sed tunc dicet corp⁹ spūale: q2 omes tales motus erūt plenarie subiecti spūi. quocū q3 aut ez modorū accipiat spūalitas: nō videt necessariuz q̄ dicat aliquā qualitatē supnaturalē inherentez corporib⁹ gloriosis. q2 subtilitas primo modo accepta. s. p puritate opationū sensitiuarū: pōt esse p solā puritatē humorū et spūum deseruiētiū operationibus sensitiuis. secūdo modo aūt accepta potest esse p diuinā p̄uidētiā assistentē. nec apparet bene quomodo p aliquā qualitatem inherētē hoc esse possit. quia actus cuiuscūq3 qualitatis siue naturalis siue supnaturalis: nō est liber sed necessarius et ideo ad idē semp inclinat. sed obediētia viriū sensitiuarū ad rōnem vel intellectū: non pōt esse fm inclinationē ad idem: q2 quādoq3 fz rectam rōnem aliquid est appetendū: quandoq3 vero ei⁹ oppositū ideo et c̄. et q̄uis fm hāc viaz subtilitas nō sit aliqua forma subtilitatis sicut nec impassibilitas: pōt tamen dici dos quia dos sponse ex qua istud nomen tractum est: consistit nō solum in illis que sponsam ornant et circumstāt q̄si intrinsece: sed etiaz in his que assistunt extrinsece vt si ad tuitionē eius daretur ei certa custodia militum. hec durandus. ¶ Cōtra secūdam ꝯclusionem arguit ab alijs p̄bando q̄ per dotē subtilitatis corp⁹ gloriosum possit esse cū alio corpe. p̄mo quia cuiuslibet dotis corporis gloriosi: est aliquis p̄prius effectus. sed dotis subtilitatis nō videtur esse aliquis effect⁹ nisi penetrare aliud corp⁹ ⁊ facere se simul cuz eo. sed hec est forma creata et datur corporibus gloriosis. ergo possunt se facere simul cum alio corpore non subtili penetrādo ipsum. ¶ 2°. quia illud posset esse p virtutē creataz p̄batur. quia xp̄s in q̄3m deus posset facere q̄ corpus gloriosum esset cū glorioso. nec tamen sequitur q̄ posset se facere simul cū non glīoso. igit nō est tm̄ per diuinā potentiā: sed per aliquid quod est in eo. sed hoc non videtur aliud q̄3 dos subtilitatis. ergo et c̄. ¶ 3°. si subtilitas nō esset rō essendi cū alio corpe: tunc corpus post resurrectionez esset in onus anime. anima enī quantum est ex se pōt esse cū quocūq3 corpe. et si corpus non possz esse cum alio corpore: iā esset sibi in onus quia nō posset cū illo illud quod possz sine ipso: quod est

contra augustinū.10. de ciuitate dei. ¶ 4°. sicut deus posset facere vnū corp⁹ ꝓ nunc cū alio cor=pore: ita pōt ip̄m cōseruare ꝑ aliquod tēpus ⁊ ꝑ=petuo. igit̄ a simili poterit sibi dare aliquā formaꝫ ꝑ quā sit cum alio corpe et ꝑ quā perpetuo cōue=niat sibi esse cum alio ꝓ libito volūtatis sue. ¶ 5°. magis videt̄ de corpibus glīosis ꝙ ꝑ subtilitatem suā possint se facere simul cū alio corpe: q̄ꝫ de alijs nō gloriosis. sed aliq̄ alia corpa inueniunt̄ q̄ pos=sunt se facere simul cū alio corpore vt ignis cum ferro et vinū cū pane. ignis enīꝫ in ferro oportet ꝙ vere sit: qꝛ ferrū ignitū habet ꝓpriā operationem ignis et ferri seu actionē: vnde si est acutū combu rit et scindit. nec pōt dici ꝙ sit ibi in aliena mate=ria: quia due forme subales specifice nō possunt ꝑ ficere simul eandē partē materie. ꝙ etiā vinuꝫ sit vbiqꝫ in pane: patet quia vini humiditas est ī pa ne. sed humiditas non pōt separari a ꝓprio subie cto vt patet ꝑ p̄hm. 2°. de aīa de humido aque ⁊ aeris licet min⁹ sit sensibile. vnde quando cūqꝫ im primunt̄ digiti in aere vel in aqua: s̄m eū interci=pitur aqua inter digitos. qḋ patet qꝛ manet hu=miditas q̄ non separatur ab eis. ergo multo ma=gis hoc possunt corpa gloriosa. hec argumētare citat scot⁹ tanq̄ꝫ aliena. ¶ Cōtra tertiā conclusio nem arguit durandus ꝓbando ꝙ per nullā potē=tiam possit fieri ꝙ duo corpora sint simul in eodē loco ꝓprio siue ꝙ sint indistincta s̄m situm. qꝛ cor pus nō impedit̄ esse simul cum alio corpe: nisi rō=ne quantitatis. quia nihil pōt ꝓhibere quin cor=pus possit esse simul cum alio corpore in eodeꝫ lo co: nisi illud ꝑ quod vnum corpus requirit distin ctum situm ab alio. nihil enim est impeditiuū idē titatis: nisi quod est causa diuersitatis. s̄ sola quā titas est illud ꝑ quod vnū corpus requirit distin=ctū situm ab alio. ergo sola quantitas s̄m naturā impedit simultatē pluriū corpoꝝ in eodem loco. hoc supposito ꝓbatur ꝙ duo corpora ex hoc ꝙ ha bent distictas quantitates: nō possint esse simul in eodem loco. primo sic. nō minus necesse ē duo corpora distingui ab inuicem situ et positione: q̄ꝫ duas partes eiusdem corporis. sed partes quan=titatiue eiusdem corporis sic necessario distingu=untur situ seu positione: ꝙ impossibile est eas si=mul esse simultate oppositā huic distinctioni. ergo similiter duo corpa adeo distinguūtur situ et po=sitione: ꝙ non possunt esse simul simultate illi di=stinctioni opposita. vtraqꝫ premissaꝝ probat̄ et p̄ mo maior sic. quia actualis diuisio partiū quāntita tis: non tribuit partib⁹ diuisis ꝙ possint esse plus simul q̄ꝫ ante diuisionem. sed vna quantitas effi=citur due sola diuisiōe. ergo simultas q̄ repugnat

partibus eiusdem quātitatis: repugnat qbuscūqꝫ duabus quātitatib⁹. et iterū due quantitates inter se diuise possunt vniri et fieri partes eiusdē quan tatis: sicut ecōuerso partes vnite diuidi pñt et fie ri quātitates distincte. ꝓpter qḋ omnino videtur idem esse iudiciū de quātitatib⁹ diuisis et de parti bus eiusdē quātitatis: precipue quia quelibꝫ pars quātitatis est quātitas. ⁊ sic patet maior. s. ꝙ quā impossibilitatē habēt partes eiusdē quātitatis vt sint simul: eandē habent quecūqꝫ corpora. minor ꝓbat̄. s. ꝙ partes eiusdē quantitatis sic distinguū tur situ vel positione ꝙ nullo modo pñt simul eē simultate opposita tali distinctioni. qꝛ de intrinse=ca et essentiali ratione quantitatum sine qua nō est possibile quantitatē esse vel intelligi: est ꝙ ha beat partē extra partē seu iuxta quod vocat̄ ad p̄ sens distigui positione vel situ qui est ordo parti=um in toto. que diffinitio vel distinctio s̄m posi=tionem et ordo repugnat simultati partis in par te vel partis cum parte. vnde contra rationē quā titatis est ꝙ partes ei⁹ sint simul: sed semꝑ vna est extra aliam et non in alia vel cum alia. alioquin due non essent aliquid maius vna nec totū mai⁹ parte quod est īpossibile. et sic patet minor. sequi tur ergo cōclusio principalis. s. ꝙ duo corpora vel due quantitates necessario distinguuntur situ seu positione sic ꝙ impossibile est ea esse simul: s̄ ne=cessario vnum est extra aliud et nō in alio nec cuꝫ alio positione vel situ indifferens. ¶ 2°. probat̄ sic idem et est eadem virtus rōnis cum preceden te. quia si duo corpora possūt esse simul ita ꝙ quā titates eorum sint indistincte s̄m situm vel posi=tionem modo quo expositum est: ꝑ eandē rōneꝫ partes eiusdem quātitatis pñt suꝑ se replicari ita vt sint indistincte positione nec vna sit extra ali=am. et tantū poterunt replicari: vt tota replica=tio fiat suꝑ vnam minimā partem: ita ꝙ extra eaꝫ non sint alie sed in ea vel cum ea simul. hoc auteꝫ videtur impossibile. quia tunc maximum corpus posset contineri localiter a minimo loco. s. a solo loco illius partis suꝑ quam facta esset replicatio. et sic totus vnus mons maximus posset intrare per foramen acus: et totum celum contineri ī mi nima bursa saluata quantitate vtriusqꝫ. s. montis et celi: quod non videt̄ possibile. quare et c̄. ¶ 3° sic. sicut partes quantitatis successiue vt sunt tem pus ⁊ motus habēt inter se ordinē durationis: sic partes quantitatis ꝑmanentis habēt inter se or=dineꝫ positionis. sed nulla virtute pōt fieri ꝙ par tes quantitatis successiue vt sunt partes tempo=ris et motus sint simul duratione cum de ratione earum sit prius et posterius s̄m duratioꝫ. ergo

similiter nulla virtute fieri potest ꝙ partes quantitatis permanentis sint simul positione. et ꝑ eandem rationem nec due quantitates diversoꝝ corporū cum idem iudiciū sit vtrobiqꝫ pro eo ꝙ quelibet pars quantitatis est quantitas vt dictuꝫ fuit. quare et ċ. ¶ 4°. quia sicut se habēt duo accidētia eiusdem speciei ad idem subm: sic duo corpora ad locum. sed duo accidentia eiusdem speciei non possunt simul esse in eodē subiecto. ergo nec duo corpora in eodem loco. minoꝛ probatur. qꝛ duo accidentia eiusdē speciei vel sunt equalis gradus vel inequalis: puta quia vnum est intensius alio. si sint inequalis gradus: īpossibile est ꝙ sint simul in eodem subiecto. alioquin idem subiectū esset magis album et minus albuꝫ quod videtur implicare contradictionem. et iteruꝫ termini motus vel mutationis sunt incompossibiles. sed huiusmodi accidentia possunt esse termini mot⁹ vel mutationis ſm alterationeꝫ intensionis et remissionis. quare et ċ. si vero sunt eiusdem gradus: idē sequit̄. qꝛ subm non est in potentia ad aliquā formam nisi mediante mutatione. sed subm habens aliquam formā: non potest mutari ad similitudinem eiusdem gradus prioꝛe manente. quia idem non potest simul esse tale formaliter in actu et tale in potētia. sed illud sequeret̄ si subiectuꝫ habēs aliquam formā posset mutari ad similitudineꝫ. ergo et ċ. ¶ 5°. quia rationes que fiūt pro parte opposita sunt solubiles. quod patet discurrēdo per singulas. primo quidem arguunt ꝙ duo corpora non possunt esse simul in eodem loco. quia christus natus est clauso matris vtero: remansit. eniꝫ virgo post partum. sed istud non potuit esse nisi corpus christi nascendo simul esset cum corpore matris. quare et ċ. sed ista ratio non valet. dicitur enim ꝙ verissimum est beatam mariam virgineꝫ permansisse in partu et post partum sicut ante. fuit enim virgo non solum ex carentia experientie delectationis veneree per quam experientiaꝫ virginitas pro prie amittitur: sed etiam propter integritatem membri corporalis. nectamen propter hoc in natiuitate christi fuerunt duo corpora simul scilicet corpus christi cum corpe matris: qꝛ est alius modus possibilis scilicet ꝙ virtute diuina fuit facta dilatatio neruorum et meatuum naturalium: non ruptio aliqua vel fractio aliqua. sicut ſm augustinum. 14. de ciuitate dei factum fuisset in omnibus mulierib⁹ si status inocentie durasset. quia tunc peperissent sine doloꝛe que nunc est pena peccati ſm sententiam domini gene. 3°. vnde proles nata fuisset per dilatationem membroꝛū naturalium et non per fractionem vel diuisionem que non pōt esse in sentiētibus sine doloꝛe. et hunc modum videnť tenere gregoꝛius nicenus et ambrosius sup illo verbo Luce. 2°. omne masculinum et ċ. ibi enim dicit gregoꝛius nicenus sic. hoc auteꝫ legis decretū in solo incarnato deo singulariter et ab aliis differenter impleri videť. ipse nāqꝫ solus ineffabiliter conceptus ac incomprehensibiliter edificatus; virginalem vterū aperuit. non ante cōnubio reseratū seruans post partum mirabilī inuiolabiliter signaculuꝫ castitatis. et ambrosius dicit ibidem. non enim rursus coit⁹ vulue virginalis secreta reserauit: sed immaculatum semen inuiolabiliter vtero spiritussanctus īfudit. et subdit quod est ad propositum dicens. q ergo vuluam sanctificauit alienam vt nasceretur ꝓpheta: hic est qui aperuit matris sue vuluam vt īmaculatus exiret. ¶ 2°. arguunt quidam dicentes ꝙ xp̄s ponitur surrexisse clauso tumulo. quod non potuit esse nisi simul esset corpus christi cum lapidibus sepulchri. sed hec ratio non valet. quia ex nullo textu sacre scripture habetur ꝙ christus resurrexit clauso sepulchro. et ideo assertio cōtraria non preiudicat fidei neqꝫ scripture. ꝙ si ex dictis aliquoꝝ sanctorum haberetur ꝙ christus resurrexit clauso sepulchro: accipiendum est ꝓ opinione. et si hoc dictum esset approbatuꝫ per ecclesiam: tunc respondendum esset sicut in solutione tertii argumenti statim dicetur. ¶ 3°. arguunt quidam quia christus post resurrectionē intrauit ad discipulos ianuis clausis vt habetur ioā. 20. sed hoc non concludit: quia hoc est absolute veri. s. ꝙ cum foꝛes essent clause venit iesus. sed non dicitur ꝙ intrauerit per ianuas clausas. cum enim corpus glorīosum possit moueri per aerem sicut per terram: et christus diuina virtute potuit corpus suum ostendere ⁊ occultare prout voluit: potuit intrare ad discipulos per fenestras vel per alium aliquem locum: et tunc primo se ostendere quando fuit coram discipulis: sed non per ianuas clausas. ⁊ si per ianuas clausas intrauit: potuerūt subito claudi ⁊ subito aperiri: ita vt apertio ⁊ clausio lateret discipulos. et quia res dicatur fieri quādo īnotescit: ideo dicūtur clause quia apertio earum nulli apparuit. et hoc modo posset dici surrexisse clauso sepulchro si illud alicubi legeretur. vl̄ posset dici ꝙ christus ratione qua deus habuit in sua potestate corpus et figuram corpoꝛis sui: ita ꝙ potuit figuram corpoꝛis sui mutare in figuram angustam et sic intrare per quācūqꝫ rimā ianuarū eis remanentibus clausis. et quāuis aliqui dicant hoc non fuisse conueniens: nullus tamē dicit qui fuerit possibile christo inquantuꝫ deus. conueniē-

tius autem videtur ponere modum qui ab omni
bus credit̄ esse possibilis: ꝙ̄ ponere illum ꝗ a plu-
ribus impossibilis reputat̄. beatus etiā augustinꝰ
videtur hunc modū tenere. ¶ Potest etiam aliter
respōderi ad predictas tres instātias dicendo ꝙ
si deus pōt facere ⁊ facit ꝙ idez corpꝰ xp̄i sit simul
in celo et in sacro absqꝫ hoc ꝙ sit in medio: multo
fortius pōt facere ꝙ idem corpꝰ sit successiue in lo
cis distantibus et nō in medio. et sic potuit deꝰ fa-
cere ꝙ corpus xp̄i fuisset primo in vtero matris ⁊
postea extra absqꝫ hoc ꝙ fuisset in medio simul cū
corpore matris. et idē potest dici de egressu xp̄i ex
sepulchro clauso et de ingressu ad discipulos ianu
is clausis. et si istud est possibile deo quod prima
facie apparet possibiliꝰ ꝙ̄ illud quod fide tenemꝰ
de simultate existētie realis corporis xp̄i in celo et ī
sacramēto et de simultate eiusdē in pluribꝰ sacris
tunc predicte instantie sumpte ex dictis scripture
sunt clare solute et omnes auctoritates sanctoꝝ
doctoꝝ predicta loca scripture exponētiū. ¶ 4°
arguunt ꝗdam. qꝛ corpꝰ celeste non pōt diuidi sal
tem quantū ad subam sperarū. vnde dr̄ iob. 27.
ꝙ celi velut solidissimi quasi ere firmati sunt. ḟ er
go corpus gl'iosum non posset simul esse cuz alio
corpe: nūqꝫ corpus xp̄i ascēdisset ad celū empire-
um: nec corpa sctōꝝ post resurrectionē illuc ascen
derent qđ est erroneū. sed dicendū ꝙ siue ponat̄
celū diuisibile ꝑ naturam siue virtute diuina: non
oportet ponere corpꝰ xp̄i in ascēsu ad celos simul
fuisse cum corpibus sperarū: sed celū cessit corpo
ri xp̄i. et si dicat̄ ꝙ omne diuisibile est corruptibile
dicendū ꝙ nō oportet quia diuisio nō arguit cor-
ruptibilitatē in illis in quibꝰ est: sed addit facilita-
tem quia corruptibile diuisuz in plures partes fa
cilius corrūpit̄ ꝙ̄ si esset integrū. quia singule par
tes nō possunt tantū resistere quantum totū inte
gruz. diuisio tn̄ nō dat eis corruptibilitatē sed sup
ponit. quod patet. quia si esset quantū mathema
ticū quātūcūqꝫ diuideret̄: non corrumperet̄. non
enim corrūperet̄ a cōtrario quia quātitas nō ha-
bet cōtrarium. nec corruptione subiecti quia subz
non habet vt ponit̄. nec diuisione ad minima: qꝛ
tale quantū ſm se diuisibile est in infinitū. nec est
possibile ꝑuenire ad minimū: nec cōiunctum toti
neqꝫ separatū a toto. patet ergo ꝙ diuisio nō ar-
guit corruptibilitatē saltē illa ꝗ fieret virtute diui
na. nec celi dicūt̄ solidissimi qui possint diuina vir
tute diuidi et ꝓbere trāsitū corpibꝰ gl'iosis ad celū
empireū. sed dicunt̄ solidissimi qꝛ naturaliter sūt
incorruptibiles. videt̄ etiā ꝙ rōnabiliter oporte-
at hoc ponere. quia nisi celū sit ſm aliqđ diuisibi-
le ita vt cedat corpori gl'ioso: necessariū est ꝙ cor

pora gl'iosa nūqꝫ possint esse in celo nisi semꝑ sint
simul cū alio corpe. quod forte reputaret̄ aliqꝫ sa-
tis absurdū. ¶ 5°. arguūt quidā. qꝛ corpꝰ non im-
pediret̄ esse cū alio corpe: nisi ratione quātitatis.
sed virtute diuina fit ꝙ in sacro altaris est corpus
xp̄i simul cū quantitate panis. ergo eadez virtute
posset fieri ꝙ simul esset cuz suba panis. ergo duo
corpa essent simul. sed dicēdū ꝙ corpꝰ xp̄i, put spe
ctat ad genus substātie: est vere in sacro altaris.
nec illud est ꝯtra dicta nisi ponat̄ ꝙ in eodē sacro
sit quantitas corporis xp̄i. quia sola quātitas im-
pedit coexistentiā pluriū corpoꝝ in eodē loco. si-
cut aūt ostensum fuit priꝰ: nō est verū ꝙ quanti-
tas xp̄i sit ī hoc sacro: nec ex vi cōuersionis vt om
nes cōcedunt: nec ex aliqua cōcomitātia quāuis
vnū ab altero nō separetur vt pleniꝰ fuit supra de
claratum. item ſm omnes corpus xp̄i nō est in sa
cramēto altaris quātitatiue: sed sub qualibz par-
te hostie quantūcūqꝫ minima est totū corpꝰ xp̄i.
vnde nō pōt ibi videri nec a seipso nec ab alio vt
fuit declaratū in precedētibus. nec vt sic cōpete-
bat corpi xp̄i aliquis motus vel actio seu passio.
quādo aūt querimꝰ vtrū virtute diuina vnū cor-
pus possit esse cū alio: intelligimꝰ hoc de existētia
quantitatiua vtriusqꝫ corporis. et ideo nō est simile
hinc et inde. ¶ 6°. principaliter arguit. qꝛ tenen-
tium partē oppositā: ꝓbabilior modus ponēdi ē
illoꝝ ꝗ dicunt ꝙ modus quo est possibile duo cor
pora esse in eodē loco talis est. quātitas eniz per
quā corpus comparat̄ ad locū: habet duo facere
.s. reddere corpꝰ quantū et occupare locū. primū
est actꝰ eius formalis. secundū est actꝰ eiꝰ q̄si cau-
se efficientis. ex quo pōt tripliciter argui. ¶ Primo
sic. sicut se habet calor ad calefaciendū: sic quanti
tas ad occupandū locū. sed virtute diuina potest
fieri ꝙ calor presens calefactibili nō calefaciat ip-
sum vt factū fuit in fornace babilonis respectu tri
um pueroꝝ. ergo eadē virtute fieri pōt ꝙ quanti
tas presens loco nō occupet locū. et sic alia quāti
tas poterit esse simul cū ipsa. ¶ 2°. sic. virtute di-
uina pōt fieri ꝙ prius maneat amoto posteriori
cū hoc nō implicet aliquā ꝯtradictionē seu repug
nantiā intellectuū. sed dare esse quantū subiecto
ꝑ prius cōpetit quantitati ꝙ̄ occupare locū. qꝛ il-
le est actꝰ formalis qui simul est cū forma in subie-
cto. alius aūt est actꝰ eius vt efficiētis respectu al-
terius ꝗ frequēter est tꝑe posterior. ergo v̄tute di
uina pōt fieri ꝙ corpꝰ maneat quantū et nō occu-
pet locū. et sic idē quod priꝰ. ¶ 3°. sic. nō videtur
ꝙ duo corpa impediant̄ simul esse in loco eodem
nisi qꝛ nō apparet ꝑ qđ distiguerent̄. ḟ illud nō im
pedit qꝛ corpa suis quātitatibꝰ distiguūtur non ꝑ

loca: quãuis ꝑ distictionez locoꝝ appareat vl' manifestet distictio corpoꝝ. dato etiã ꝙ distiguerent ꝑ loca: de⁹ tñ põt facere ꝑse qđ põt facere mediãtib⁹ causis secũdis. et ita põt distinguere duo corpora et distictionez coꝝ ꝯseruare absqȝ distictione locoꝝ. ꝗre et cͤ. iste in quaz modus iter ceteros ꝓbabilioz est: ſꝫ tñ nõ valet nec ꝯcludit. ¶ Dr̃ eni ad p̃mũ ꝙ nõ est sile ỏ calefactiõe respectu caloris et de occupatione loci respectu quãtitati. qꝛ ꝑ calefactionẽ fit aliq̃ natura i calefacto. s. caloꝛ q̃ virtute diuina põt ipediri ne fiat ꝯseruãdo q̃litatem oppositã. ꝓpt qđ calidũ p̃sens calefactibili: põt virtute diuĩa ipediri ne calefaciat. ſꝫ ad occupare locũ: non seq̃r aliq̃ nã absoluta ex p̃sentia locati ad locũ vl' ecõtra: ſꝫ ex hoc solũ occupat loc⁹ a locato qꝛ locatũ hꝫt ĩfra locũ distẽsionẽ suarũ partiũ. cũz ergo hoc sit essentiale locato, put ẽ quãtũ: ipossibile ẽ ꝙ locatũ sit i loco et ꝙ nõ occupet ipm. ac ꝑ ꝯsequẽs quin sit incõpossibile alteri sic occupanti. ¶ Simil'r secũda rõ nõ valet. tñ r̃ eni ꝙ de⁹ põt facere ꝙ corp⁹ sit quantũ et ꝙ nõ occupet locuz: qꝛ põt facere corp⁹ sine loco. ſꝫ supposito ꝙ corp⁹ sit i loco: nõ põt fieri ꝙ nõ occupet locũ qꝛ nõ est p̃us imo nec aliđ realiter ẽ quãtũ eẽ i loco q̃ȝ occupare locũ. qꝛ occupare locũ est in loco hr̃e partes positione distictas et distãtes adinuicem et ab oĩ alia quãtitate. et istud nõ est aliud q̃ȝ eẽ quãtũ. nec in ꝓposito facit difficultatẽ corp⁹ cõtinẽs aliud in q̃ cõtentũ dr̃ esse sicut in loco. qꝛ si duo corpa ponerent eẽ in eodẽ loco cõtinẽte et p̃us corp⁹ totalr̃ ãnihilaret: nõ ꝓpter hoc p̃cedentia corpa desinerẽt simul esse. et quãuis ista simultas nõ essꝫ ſm locũ: essꝫ tñ ſm positionẽ partiũ q̃ semꝑ est incõpossibilis quãtitati: cum distãtia partiũ quãtitatis sit essentialr̃ intrĩseca quãtitati. ¶ Silr̃ tertiũ nõ cõcludit. dr̃ eni ꝙ de⁹ nõ põt cõseruare distictionem corpoꝝ sine distinctione locoꝝ. qꝛ põt facere plura corpa q̃ruz neutrũ sit i loco. nõ tñ põt facere ꝙ duo quãta sint disticta et partes eoꝝ sint positione distĩcte: cũ hoc sit ꝯtra ĩtrĩsecã rõnem quãtitatis. et qꝛ hoc sequit̃ si ponerent̃ plura corpa i eodẽ loco: ideo illud nõ ẽ possibile. ¶ Ad formã ergo rõnis dicẽdũ ꝙ nõ ꝓhibent̃ plura corpa esse in eodẽ loco qꝛ loc⁹ sit causa distictionis corpoꝝ: sed qꝛ distictio corpoꝝ req̃rit distictã positionẽ eoꝝ quaz nõ cõpatit̃ vnitas loci. sic ergo videt̃ ꝙ duo corpa quãtitatiue sumpta nulla v̄tute pñt simul eẽ in eodẽ loco. si aũt alteꝝ coꝝ nõ cõpararet̃ ad aliud quãtitatiue sicut est ỏ corpe xp̄i in sacr̄o vel alio modo deo possibili licet nob ignoto: tũc vnũ corp⁹ posset eẽ simul cũ alio in eodẽ loco. ſꝫ alterũ nõ esset ibi localiter nec quãtitatiue. hec durãđ⁹.

¶ Cõtra eandẽ ꝯclusionẽ arguit scot⁹ iprobãdo modũ ponendi q̃ dicit̃ solũ deuz posse facere duo corpa simul in eodem situ. p̃mo qꝛ vel manẽt principia essentialia istoꝝ corpoꝝ vt sunt in vno loco distincta: vel non. si sic: ergo solus de⁹ nõ ꝯseruat qꝛ cũ causis secũdis manẽtib⁹ et cõcurrentibus cõseruat cui⁹ cõtrariũ dicit̃ in positione. si nõ: sequit̃ ꝙ de⁹ cõseruat et nõ ꝯseruat vnũ et idez simul. qꝛ cõseruat ſm te illud esse distictũ. nõ ꝯseruat enim nisi qđ est. ſꝫ mã illi⁹ est mã istius ⁊ forma illius est forma istius. ergo nõ sunt distĩcta nec ꝯseruat vt distincta. et sic ponis contradictoria. et si dicas ꝙ deus põt ꝯseruare illa corpa disticta sine distictione p̃ncipioꝝ intrĩsecoꝝ ꝗ̃ȝ loꝝ: hoc nõ valet. quia de⁹ nũquã conseruat nec põt ꝯseruare rẽ sine suis p̃ncipijs essentialib⁹ vt hoiem sine aĩa et corpe humano. ergo nec distictas res põt ꝯseruare sine distinctis p̃ncipijs essentialib⁹. talia aũt sunt materia et forma. ergo et cͤ. ¶ 2°. sic. aut sit⁹ est formale distictiuũ et essentiale quãtitatis: aut accidẽtale et casuale. si formale et essentiale: ergo deus de potẽtia absoluta non põt ꝯseruare quãtitatez distictã ab alia sine situ. sicut de⁹ nũq̃ȝ põt facere effectum cause formalis sine ipsa vt hoiem sine aĩa albũ sine albedine: qꝛ est cõtradictio. si autẽ situs sit accidẽtalis aut casualis rõ distictionis quantitatis: ergo ante illud habuit causam essentialem formalẽ distinctionis ꝓpriã. et tũc deus cõseruat illa disticta ſm suas causas p̃ores sine illo quod ẽ accidẽtalis rõ. vel si est casualis: tũc cõseruat causam sine effectu qđ est possibile. ¶ 3°. quia i causis eiusdem ordinis nõ est circulus. sed disticta quãtitas est causa distictionis situs effectiua vt accipis in vna ratione cõtra aliã opinionẽ. ergo ecõuerso situs nõ põt esse causa effectiua distictionis quãtitatis. ¶ 4°. quia inter quãtitatẽ et quãtitatem nõ est repugnãtia formalis nec inter situm ⁊ sitũ nec inter vbi et vbi. qđ ꝓbatur. quia quecũq; forme quãtũcũq; sint cõtrarie si sint in diuersis: nihil sibi repugnãt. sed duo vbi sunt in diuersis. ergo nõ repugnant. vñ dato ꝙ in hoc corpe sit hoc vbi et in alio aliud vbi: ista duo nõ repugnant respectu corpis sibi subiecti. quia hoc vbi est in vno corpe et aliud est i alio. si ergo est ipossibilitas ꝙ ista duo vbi sint in diuersis: hoc nõ ẽ ꝓpter repugnantiã quã habẽt inter se absolute: nec etiã vt cõparant̃ ad subm. oportet ergo ꝙ sit ꝓpter cõparationẽ ad eundẽ terminũ respectu cui⁹ accipiuntur. sed nec sic est incõpossibilitas. qꝛ duos respectus extrĩsecos esse in diuersis nõ ad diuersos terminos: nõ est ipossibile. qꝛ nec est impossibile de respectib⁹ intrinsecis aduenientib⁹ vt duos respe

ctus similitudinis i diuersis ad vnű specie. hoc etiã patet. qr icõpossibilitas quãti ad quãtű coexisten dű i eodẽ loco: ẽ sicut icõpossibilitas cause essen di sine suo effectu naturali. s3 cũ3 causa sit prior suo effectu et oẽ prius naturalr deus possit cõseruare sine posteriori: nõ est ipossibile quãtű esse simul cũ quãto et quãtű esse sine suo effectu q est esse in loco disticto. ¶ Cõtra eandẽ cõclusionẽ arguũt aliq vt recitat scot⁹ q p nullã potẽtiam duo corpa possint eẽ simul. pmo qr sm boetiű pmo d trinitate: in numero differẽtiã accidẽtiű varietas facit. z sequit. loc⁹ semp est diuersus. corpor3 duor3 locũ3 vnű: nullo modo fingere possum⁹. ex hoc sic arguitur. si varietas loci i numero differẽtiã facit: ptradictio ẽ q duo corpa sint in eodẽ loco. ¶ 2°. qr dimẽsio est formalis rõ repugnãdi duo corpa esse i eodẽ loco. qr sm phm. 4. phy. sole dimẽsiones faciũt pse distare nõ p passionẽ nec p aliquid aliud. tũc sic. si formalis rõ repugnãdi duo corpa esse simul est dimẽsio disticta: tũc manẽte dimẽsionẽ q ẽ formalr rõ huius repugnãtie: ipossibile est duo corpa esse simul. Confirmat sic. sicut se videnẽ hẽre due dimẽsiones ad essendű in eodẽ loco: sicut duo accidẽtia ptraria ad idẽ subm. s3 duo accidẽtia ptraria nõ psũt esse simul i eodẽ subo. g nec duo corpa habẽtia distictas dimẽsiones psũt esse simul i eodẽ loco. maior pbat. qr qcq̃d inducit vnű ptrarior3 expellit reliquű. ergo q mouet vnű corp⁹ ad locű expellit reliquű. sed hoc non fieret si possent eẽ simul i eodẽ loco. g. q aũt duo accidẽtia ptraria nõ possint eẽ simul i eodẽ subto p aliquã potentiã: p3 4°. metha. vbi dicit phs q si ptraria sunt in eodẽ pari rõne et ptradictoria. ¶ 3°. sic. in corpe naturali nõ sunt nisi ista. s. materia et forma z q̃litates et quãtitates. sed formalis rõ repugnãdi duo corpora esse in eodẽ loco: nõ est materia nec forma subalis nec q̃litates: qr corp⁹ aliqd põt rarefieri z pdensari manẽte eadẽ materia et forma et q̃litatibus sola quãtitate mutata. sed tñ corpus pdensatű et rarefactű occupat aliű et aliű locű. ¶ 4°. nã duo idiuisibilia nõ psũt esse imediate: qr tũc nõ essent duo ex. 6°. phy. ergo a simili põt argui. si duo corpa sunt simul imediata: nõ remanẽt duo. eadẽ eni rõ q est d vno est d alio. ¶ 5°. qr a puncto ad pũctű nõ põt trahi nisi vna linea recta. sed si duo corpora essent simul: posset trahi due linee recte quasi in duobus corporibus. ergo et c.

Quantu3 ad tertiű articulű pmo notãdu3 ẽ q vt S. Tho. deducit p⁹ Cori. 15. lec. 6. expõnẽs illd apli seminat corpus aiale surget corp⁹ spũale: aia rõnal dr et aia z spũs. sed aia dr sm q pficit corp⁹. spũs aũt dicit p prie sm mentẽ sm q spũalibus substãtijs. i. angel assimilat. iuxta illd Ephe. 4. renouamini spũ mẽtis vrẽ. vñ z potẽtiar3 aie q̃dã sunt q puenĩũt aie sm q denominat aia corpus viuificãs: quibus. s. aia opat circa corpus: sicut potẽtie vegetatiue q ordinant ad corpis nutritionẽ et augmẽtationẽ3 et sm corpus generationẽ. alie sunt potẽtie q cõueniũt aie sm q hẽt rõnem spũs sicut sunt rõnales. s. itellectus z volũtas q̃bus mẽs nr̃a pficit. nã his potẽtijs et ear3 opationib⁹: creaturis spũalib⁹ assimilat. alie vero sunt potẽtie q cõueniũt aie et sub rõne aie et sub rõne spũs. et iste sunt potentie sensitiue q inquãtű hñt eẽ in corpe et determinat subiectiue ad organa corpalia: respiciũt aiam put est aia corpus viuificãs. inq̃3m vero deseruiũt aie z sunt velut ei⁹ instrumẽta ad opationes mẽtis. s. itellectus et voluntatis q̃ortű hñt a sensu p statu isto i q indiget phantasmatib⁹: ordinant ad aiam sub rõne q est spũs. qr igit corp⁹ pficit ab aia vt sit pueniẽs eius opationib⁹ cũ vnaq̃q3 res sit ppt suã opationẽ: ideo sm q diuersimode corpus subijcit aie et illi deseruit in opationibus suis: sic diuersimode dr esse pfectű p aia3. vñ qr in statu huius vite corpus nr̃m deseruit aie in opationibus q pueniũt aie inq̃3m est aia corpus viuificans et sustẽtãs quãtű aũt ad opationes aie sm q hẽt rõne3 spũs quãuis aliq modo subseruiat aie: tñ multű ipedimentű illi affert, ppter ipius ifirmitates et necessitates ac passiones: iuxta qd dr Sapiẽ. 9. corp⁹ qd corrũpit aggrauat aiam: unde est q corpus nr̃m i statu huius vite ẽet dnomiat magis aiale q spũale vtpote magis paratű et pcors aie ad illi deseruiẽdű i opationibus q sunt aie vt aia est. s. in vegetatiuis et sensitiuis: q3 i opationibus q sunt ei⁹ sub rõne spũs. sm quã rõnem apls dicit p⁹ Cori. 2°. aialis hõ nõ pcipit ea q sunt spũs dei. vocãs hoies aiales eos q sensuũ motus et opatiões sequũt in iudicãdo q̃3m ad vi apprehẽsiuã et i appetẽdo q̃3m ad vi appetitiuã. in statu vero resurrectionis in q opatiões pme q ad bonű corpis directe ordinat. s. vegetatiue cessabũt: qr nec gñratio erit dicẽte dño i resurrectiõe nec nubẽt nec nubent Mathei 19. neq3 augmẽtu3 corpis erit aut nutrimentű: qr neq3 esuriẽt neq3 sitiẽt Apoca. 7°. sed corpus absq3 vllo ipedimẽto et labore icessanter seruiet aie ad spũales opationes eius: idcirco tũc corp⁹ nr̃m iuxta verbű apli erit spũale. Colligimus itaq3 ex supdictis q p⁹ resurrectionẽ corpa sctor3 erũt spũalia. tũ qr tãta erit cõcordia carnis et spũs viuificãte spũ. i. aia sm q est spũs subditã carne3: vt nihil

carnis spūi repugnet queādmodū nunc qñ caro ɔcupiscat aduersus spūm vt apl's dicit Gala. 4°. tū etiā qz nullis corpalib⁹ alimētis quib⁹ corpa ad vitā aīalez sustētanť egebūt: ſʒ solo spū viuificāte omnis esuriēdi ac sitiēdi molestia deuitabitur. Et hāc duplicē rōnez tāgit augustin⁹ in libro enchiridiō. et. 13. li. de ciuitate dei. Huiuscemodi aūt ꝓprietas spūalitatis nō cōnumeraľ dotib⁹ corpoꝝ: sed est tanq̄ eaꝝ radix. nā ex eo ꝙ corpa post resurrectionē erūt diuino munere omnino subiecta et obediētia aīe nō solū sub rōne q̄ aīa est sed etiā vt spūs ē modo sup̄ exposito: ꝓueniť ꝙ sint receptibilia q̄ttuor dotū ꝑ deriuationē ab aīa in corpus.

¶Secundo Notādū est ꝙ nomē subtilis dr̄ ď corporibus gl'iosis nō ſʒ ꝓꝑetatē sed ꝑ quādā trāsumptionē. īpositū est eni nomē subtilis ſm ꝓꝑetatē et p̄maꝫ nominis īpositionē a ꝟtute penetrandi. vñ corpa facile penetratiua: subtilia dr̄r a pħo. 2°. de geñ. quāobrē corpa rara et fluida: subtilia appellanť eo ꝙ qualibꝫ partē etiā minimā tangētis se subītrāt sicut aq̄ et aer. corpa p̄terea solida et nō fluida q̄ ex sui dispositione sunt bene penetratiua: subtilia cōsueuerūt dici queādmodū veru et ac⁹. et ista ſʒ grad⁹ ꝟtutis penetratiue dicūť corpa magis vel min⁹ subtilia. ꝑ oppositū aūt corpa grossa dicūtur q̄ nō facile sunt penetratiua. vñ corpa q̄ ſm ꝓꝑetatē dicunť subtilia: aut sunt fluida vľ humida aut rara vel sunt ex sui cōpositione acumine q̄dā disposita. his eni ꝓꝑetatib⁹ corpa sunt facile penetratiua. sed ꝓpť hāc nominis rōnez ⁊ ꝓꝑetatē: corpa gl'iosa p⁹ resurrectionez nō magis dicerenť subtilia q̄ʒ in statu hui⁹ vite ante resurrectionē. qz non plus hñt virtutis penetratiue illa q̄ʒ ista corpa: cū vtraq̄ʒ sint eadēz numero singuloꝝ hominū eiusdē quātitatis et corpulentie et eiusdē figure ac cōplexionis. quāobrē nomē subtilis vt p̄misim⁹ non ꝓꝑe denominat corpa gl'iosa. Necꝫ obstat ꝙ corpora gl'iosa p⁹ resurrectionē poterūt celos penetrare et ꝑ ɔ̄sis quecūq̄ʒ alia corpa qđ fieri non pōt ab ipsis eisdē corpib⁹ in statu hui⁹ vite existentib⁹ qñ virt⁹ illa penetratiua nō ɔueniet corpib⁹ gl'iosis ꝑ dotē subtilitatis aut ꝑ aliquā formā eis inherentē: sed ꝑ dei virtutē illis assistentē sicut ponit se cūda ɔclusio. et ideo ab illo modo penetrādi non dicunť corpa subtilia. verūtamē trāsumptiue corpa gl'iosa dicta sunt subtilia: ꝓpter aliquā cōuenientiā quā hñt ad corpa rara q̄ ſm ꝓꝑetatē vocanť subtilia. corp⁹ eni raꝝ ꝑut pħs dicit. 4. phy. illud dr̄ qđ hēt paꝝ ď materia sub magnis dimēsionib⁹. et quia hoc ipm ꝓuenit ex ꝑfectione specifica forme: inde est ꝙ corpa rara ceteris parib⁹ plus hñt de forma q̄ʒ de materia: ꝑ cōtrariū ad corpa dēsa in quib⁹ plus ē de materia q̄ʒ de forma. et dicunť rara plus hře de forma: non solū rōne ꝑfectionis specifice forme subalis: sed etiā ex rōne dimensionū q̄ sunt quedā forme accidentales. vnde in elementis ignis et aer q̄ sunt elemēta rariora: dicūť magis formalia q̄ʒ aqua et terra q̄ sunt elementa densiora. qz ergo corpa gl'iosa erūt ꝑfectissime ꝑ aīas viuificata et anime habebūt plenū dominiū sup corpora ita vt corpora dicāť maxime formalia tāq̄ formis plena ⁊ ꝓfundata nihil īse habētia formis repugnās aut nō cōueniēs: ideo ꝑ quādam assimilationē ad corpa rariora trāslatiue appellanť subtilia: nō qz rara sed qz formalia. i. formis omnino subiecta et plena. ¶Ex supradictis in hoc et in p̄cedente notabili inferim⁹ ꝙ de mēte S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. 2. sub. ar. 3. et īfra dis. 49. q. 4. ar. 5. sub. ar. 3. adiunctis his q̄ dicit p̄ᵃ Cori. 15. in cōmēto lec. 6. corpa gl'iosa duplici rōne subtilia appellanť. vna est qz sunt maxime formalia modo p̄expositο. qua rōne inter elementa aer et ignis dicunť corpa subtilia. alia est qz non solū sunt aīe summe obedientia ⁊ subiecta sub rōne qua aīa est: sed etiaꝫ sub rōne qua aīa spūs est. ita vt nō iā dicatur caro concupiscat aduersus spiritum: sed magis ipsa dicantur spiritualia corpora ex omnimoda conformitate et obedientia ad spiritum. et quoniaꝫ subtilitas spiritibus et rebus spiritualibus appropriatur: ideo hac secūda ratione corporibus glorificatis subtilitas attribuitur. Possunt etiam dici corpora gloriosa subtilia: qz in sua compositione nihil impuritatis aut male cōmixtionis vel cōnexionis aut etiam inepte continuitatis habebunt. iuxta quod apostolus dicit p̄ᵃ Corinthio ꝝ. 15. seminatur scilicet corpus in ignobilitate: surget in gloria. seminatur in infirmitate surget in virtute. ea enim que nihil fedum aut impurum vel etiam extraneum habent cōmixtū appellantur subtilia. sicut aurum purissimum vel argentum: subtile dicitur.

¶Tertio Notandum est ꝙ vt Sanctus Thomas tradit supra distictione decima articulo tertio sub articulo tertio ad primū: et sumptum est a philosopho quarto methaphisice: vnitas rei consequitur esse ipsi⁹. partes autem alicuius continui ante diuisionem non habent esse actu cuilibet propriū sed potentia tm̄. habent tamen esse actu cōmune oib⁹. s. eē toti⁹. et ideo nulla partiū i toto hēt vnitatē ꝓpꝛiaꝫ i actu sed oēs participāt vnitatē toti⁹: ita ꝙ totū et partes sunt vnū ens actu. et inde est ꝙ partiuꝫ in toto: nō est accipe numeꝝ in actu ſʒ in potentia

tm̄. et ppterea forma q̄ est tota in ipo toto et tota in partib⁹ ei⁹: nō dr̄ ante diuisionē cōtinui eē in eo plures vel pluries actu sed tm̄modo in potentia. post diuisionē vero multiplicat̄ fm actū: sicut patet ī forma ligni et etiā de aīa in aīalib⁹ ānulosis. Et hic accipit̄ intellect⁹ ei⁹ q̄d ipe. S. Doc. dicit p̄mo q̄olibz articulo penultimo q. s. duo corpa facit actual' diuisio materie corpal'. duas aūt ptes vni⁹ corpis: diuisibilitas potētialis. vn̄ q2 esse actu in loco debet̄ ,pp̄e et p se q̄āto habēti esse in actu ideo ptib⁹ i toto continuo nō debet̄ loc⁹ ,pp⁹ actu s̄ ipsi toti p̄aīse cui⁹ locus ē vn⁹ omniū partiū rōne toti⁹ cui⁹ sunt ptes. et hec ē sentētia ph̄i. 4°. phy.

¶ Ex q̄bus iferim⁹ q̄ duo corpa vel due ptes continui diuise magis habēt q̄ distiguant̄ loco et situ q̄ᵹ due ptes exītes in toto. ,pbat̄ hoc. q2 duabus aut plurib⁹ partib⁹ in toto exītib⁹: vn⁹ tm̄modo locus et sit⁹ actu debet̄ vt p̄missum ē. s. loc⁹ toti⁹. sed duob⁹ corpib⁹ vel duab⁹ partib⁹ cōtinui actu diuisis: ex natura corporeitatis ⁊ dimēsionis quātitatiue nō vn⁹ locus s̄ plura loca et plures situs actu debent̄. ac p hoc min⁹ p̄nt dici simul eē in eodē loco duo corpora vel due ptes diuise a toto: q̄ᵹ due partes vel plures exītes in toto. ipsa enī actualis diuisio partiū quātitatiſ a toto: tribuit partibus diuisis q̄ nō possint esse simul in eodē loco plus q̄ᵹ ante diuisionē: sicut ⁊ eis tribuit q̄ habeāt esse actu et sint plura corpa. vn̄ partes i toto p̄nt dici hr̄e vnū et eundē situ localē. s. toti⁹ quātitatiui: quāuis nō eandē positionē vel positionis ordinem i toto. Vt enī. S. Tho. ait opus. 42. de natura generis caplo antepenultimo: positio fm q̄ ptinet ad gen⁹ quātitatis: differt a positione q̄ est predicamentū q̄d situs appellat̄. q2 positio primo modo dicit ordinē partiū adinuicē in toto exītiū. positio aūt p̄dicamentū: dicit ordinē partiū toti⁹ locati ad locū. et hec positio nō est sic essentialis ⁊ de intrīseca rōne toti⁹ cōtinui queadmodū et prima sine q̄ cōtinuū intelligi nō pōt. q2 de rōne essētiali quātitatis cōtinue est hr̄e partē post partem cōtinuitate extēsas q̄ sine positiōe p̄mo modo dicta eē nō pōt. essentie aūt p̄dicamentoꝝ sunt impmixte: ita q̄ nihil q̄d est in vno p̄dicamento fm se est de essentia ei⁹ q̄d est in altero p̄dicamēto. sunt enī p̄dicamēta decē genera p̄mo distīcta. ↄ̄sequēs est ergo q̄ situs q̄ ponit̄ vnū de decē p̄dicamentiſ esse nō possit ī essentia seu rōne essentiali quantitatis cōtinue q̄ in altero p̄dicamēto p se reponit̄ ⁊ est ipsi⁹ p se differentia.

¶ Qz aūt aliquādo repiatur dictū a ph̄is q̄ totus loc⁹ respondet toti corpi locato et ptes loci ,pportionaliter respōdēt partibus locati aut q̄ totū est in toto loco et pars i pte nō ideo dictuz est q̄si ,ppzie loquendo ptes totius corpis locati habeāt partes ipsi⁹ loci tanq̄ᵹ ,ppria loca realit̄ et actu: s̄ q2 rō humana sua cōceptione vel imaginatione diuidit partes locati q̄ sunt potētia diuisibiles fm ordinē et mensurā partiū loci et sic singulis tribuit tanq̄ᵹ ,pp̄a loca singulas partes loci. eo q̄ rō sua apprehensione pōt diuidere. i. seorsum cōcipe vel imaginari ea q̄ realiter sūt vnita: et pariformiter vnire. i. vnita apprehēdere ea q̄ in re sunt diuisa. s̄ q̄cq̄d intellect⁹ nr̄ apprehēdat et tn̄ a pte rei ea q̄ sunt diuisa et plura: nō sunt vnū aut indiuisum. nec ecōtra q̄d est vnū et idiuisū nō est actu plura ⁊ diuisa. nō enī ,ppt̄ nr̄e rōnis apprehēsionē vel cōceptionē: aliq̄d i re ipsa mutat̄.

¶ Quarto Notādū est q̄ sancti ⁊ doctores dicentes q̄ sola virtute diuina et p miraculū duo corpa possunt eē simul in eodem loco: itelligūt ī loco ,pp̄o ita q̄ idē loc⁹ ,pp̄us sit vtriusq̄ᵹ corpis simul. naz duo corpa esse simul in eodē loco cōmuni vel q̄ idē locus sit ,ppri⁹ vni et cōmunis alteri: fieri pōt p naturaz et p artē. nā loc⁹ ,pp̄us infimi celi ē loc⁹ cōmunis spere ignis. et ambe spere hn̄t vnū locū cōmunē. s. superficiē cōcauā tertij celi. et locus ,pp̄us aeris. s. cōcauū elementi ignis ē loc⁹ cōmunis elemēti aque. et aq̄ et aer simul hn̄t eūdez locū cōmunez. s. supficiem cōcauā p̄mi celi. et iterū p artem si rota fiat i medio rote: locus ,pp̄us maioris rote est loc⁹ cōmunis rote minoris introduse. et si tres rote fuerint: due rote introcluse habebūt simul eundez locū cōmunez. s. locum ,pp̄uz rote maioris. Sed sic dicēdo dubiū est q̄modo scti et doctores dicāt q̄ q̄n xp̄s nascendo exiuit ī vtero x̄ginali clauso salua omnino x̄ginitate et ītegritate claustri pudoris: et q̄n p⁹ resurrectionē itrauit ad discipulos ianuis clausis ioā. 20. et q̄n ascendit i celū vidētib⁹ discipl'is actuū p°: duo corpa simul fuerūt i eodez loco p miraculū sola dei x̄tute. q̄d etiā dicūt futurū eē p⁹ diem iudicij q̄n scti et iusti cū suis corpib⁹ penetrabūt celos ad sedes sibi paratas īter angelos dei. Et ē causa dubitatiōis p̄sertī seq̄ntib⁹ viā S. Tho. quoniā vt ipse dicit in hac dis. q. 2. ar. 2. sub. ar. 3. ad. 3m. q̄n duo corpa sic se hn̄t q̄ vnuz est alteri itroclusū: corp⁹ mai⁹. s. icludēs ē loc⁹ corpis mioris rōne illi⁹ superficiei q̄ ī signat̄ ex ↄ̄tactu termioꝝ corpis mioris. et loq̄t̄ sanct⁹ doctor ī loco ,pprio vnā de eo fuerat tota vis argumentationis q̄ ducit ad hoc incōueniens q̄ ⁊ si locus corporis maioris sit locus cōmunis corporis minoris. s. introclusi: locū tn̄ ,pprium nō hēt. Ad q̄d r̄ndet. S. Doc. q̄ illa positione facta q̄ supponit̄ i argumēto corpus mai⁹ est locus corpis minoris et ē ,pprie-

ctatiũ eſt. vñ niſi intelligeret de loco cõmuni non eſſet argumentũ ſolutũ cui⁹ tota vis erat de loco ꝓprio. cũ igit̃ in caſibus enumeratis vnũ corpus ſit alteri introcluſum ac p hoc minoꝛis circũferen tur: videt̃ ſm dicta ſctĩ thome q loc⁹ ꝓprius corpo ris xp̄i trãſeũtis p clauſum vteꝝ virginalẽ fuerit ſuperficies q̃ in ipo tranſitu deſignabat̃ intra termi nos dimẽſionũ vteri virginalis ex cõtactu termi noꝝ corpoꝛis xp̄i. et idẽ videt̃ contigiſſe quando xp̄s intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis q. ſ. i ipa penetratione ianuarũ: loc⁹ ꝓp⁹ xp̄i fuit ſuperficies q̃ ex ei⁹ cõtactu deſignabat̃ infra terminos quãti tatis ianuaꝝ. et idẽ videt̃ dicendũ q̃n in ei⁹ aſcen ſione penetrauit celos. et idipm̃ erit ſentiendum de quocũq; corpe glĩoſo aliud corp⁹ penetrante. ex quo ſequit̃ q in caſib⁹ prenotatis nõ contingit duo corpa eſſe in eodẽ loco ꝓpo: imo quodlibet corp⁹ hẽt ſuũ ꝓpriũ locũ. nã corp⁹ penetrãs et itro cluſum hẽt p loco ꝓpo ſuperficiẽ corpis cõtinentis et includẽtis vt deductũ eſt. corp⁹ vero cõtinens et includẽs hẽt p loco ꝓpo ſuperficiẽ alteri⁹ corpis eius dimẽſiones circũſcribentẽ. Patet igitur ra tio dubitãdi q̃modo in caſib⁹ ꝑallegatis: cõmunis ſententia doctoꝝ teneat duo corpa ſimul eſſe i eo dẽ loco ꝓpo. vnde magis videret̃ dicẽdũ q ratio miraculi in commemoꝛatis caſib⁹ ſtet in eo q v num corp⁹ penetrat aliud quãtũcũq; ſolidũ ſit et introducit̃ abſq; alicui⁹ coꝝruptione aut diui ſione vel diminutione et generaliter omĩ imuta tione alteratiua ad itra: manẽte vtroq; corpe i to ta ſui integritate ac etiã ſine eo q vnũ corp⁹ alte ri cedat. nã huiuſcemodi effect⁹ excedit penit⁹ vi͡z cauſarum naturaliũ imo et totius nature create. Tenẽtes tñ cõmunẽ viã doctoꝝ: dicere poſſum⁹ q in ꝑaſſignatis caſibus et ſimilib⁹ ratio q̃ ꝓbat q corp⁹ alteri introcluſum hẽat ꝓpriũ locũ ſuperficie͡z videlicet corpis introcludẽtis quã corp⁹ introclu ſum deſignat ex cõtactu ſuarũ dimẽſionũ: falſum ſupponit. ſ. q talis deſignatio fiat actu et realiter in corpe penetrato etiã includẽte. nam in ꝑdictis caſibus vt cõmuniter ponit̃ a ſctis et doctoꝛibus penetratio et itrocluſio vni⁹ corpis p aliud: facta eſt abſq; vlla coꝛruptione vel ruptione aut diui ſione vel quacũq; imutatione intrinſeca vtriuſq; corpis: ſeruata penit⁹ illoꝝ omnimoda integrita te et cõtinuitate. ac p hoc dari nõ põt actualis de ſignatio ſuperficiei i corpe cõtinẽte et includẽte per cõtactũ corpis introcluſi. nã talis deſignatio actua lis fieri non poſſet ſine aliq̃ ruptione reali corpis penetrati ſeu introcludẽtis. ꝓbat̃ hoc. q: ſm do ctrinã phi. 4°. phy. quã omẽs tenẽt: locus eſt ſu perficies ſeparata ſubiecto actualiter et realiter a corpe locato et ab ei⁹ dimẽſionibus. talis autẽ ſe paratio fieri nõ poſſet p cõtactũ corpis alteri itro cluſi: niſi facta aliq̃ ruptione vel diſcõtinuatione reali in corpe cõtinẽte et introcludẽte: p quã ſuperfi cies corpis vni⁹ eſſet a ſuperficie alteri⁹ diſticta ſub iecto ꝛ ſeparata. nã ante penetrationẽ nulla erat in ꝓfundo corpis penetrati actu et realiter ſigna ta ſuperficies. Patet igit̃ falſum eſſe qḋ ſupponebat̃. ſ. q in caſibus ſupꝛa cõmemoꝛatis locus ꝓprius corpis xp̄i eſſe͡z q̃dam ſuperficies in corpe penetrato deſignata. reſtat ergo q vel corpus xp̄i in ipſa pe netratione vel trãſitu p aliud corp⁹ nõ habuit lo cũ ꝓpriũ qḋ eſt deo poſſibile vt. S. Tho. dicit in reſpõſione ꝑme allegata. vel habuit p loco ꝓ prio ꝓpriũ locũ corpis ab eo penetrati et p quod trãſibat. ac p hoc neceſſario duo corpa fuiſſent ſi mul in eodẽ loco ꝓprio qḋ et cõmuniter a docto ribus tenet̃ et ab ipo ſacto doctoꝛe. et tũc dicẽdũ eſt q. S. Tho. in ꝑallegatis verbis non loquit̃ in caſibus ꝑnotatis in q̄bus ſm doctrinã ſanctoꝝ ꝛ vt nobis videt̃ ſm veritatẽ fidei vt ex verbis ſcrip ture ſacre accipi põt p corp⁹ xp̄i eſt penetratio fa cta alteri⁹ corpis ſalua vtriuſq; corpis omni inte gritate modo ſupꝛa explicato. ſed loquit̃ abſolu te de incluſione corpis in aliud corpus nõ p ſubĩ trationẽ et penetrationẽ realẽ vni⁹ p aliud: ſed p quandã iuxtapoſitionẽ: ſicut quãdo rota in rota ponit̃ et aqua in vaſe. vel ſi loquit̃ de penetratio ne q̃ vnũ corp⁹ aliḋ penetrat: nõ loquit̃ in caſu q integritas vtriuſq; corpis modo ſupꝛadicto ſer uet̃. nã et argumẽtũ abſolute ꝓcedit de corpe i a lio icluſo: nõ de corpe xp̄i aut de corpe gloꝛioſo.

**Quantum ad ar**ticulũ quartum reſpondendum eſt obiectionib⁹ in contrariũ. Et quidẽ ad ea q̃ durandus inducit cõtra primã cõcluſionẽ dicitur p̄ mo q ꝓcedunt ex falſo ſuppoſito. ſ. q ſubiectio coꝛ pis glĩoſi q̃ ad operationes cognitiuas et appetiti uas ꝑtinet ad dotẽ ſubtilitatis. hoc aũt falſu͡z eſt. nã vt. S. Tho. dicit i hac diſ. q. 2. ar. 3. ſub. ar. p°. ad. 3$^{m}$. p dotẽ agilitatis corp⁹ glĩoſum reddit̃ ha bile nõ ſolũ ad motũ localẽ: ſ etiã ad ſenſu͡z ꝛ ad omnes alias opatiões aĩe p corp⁹ exequẽtes. Idez deducit infra diſ. 49. q. 4. ar. 5. ſub. ar. 3. c. Ad qḋ aũt ꝑficiat corp⁹ glĩoſum dos ſubtilitatis: dictum fuit in ꝑcedẽte articulo ſub p̄mo notabili et ſup in hoc notabili ſcḋo. Dicit̃ ſcḋo q etiã ſi dos ſubtili tatis ꝑficeret corp⁹ ad obediẽdũ aĩe i ſuis opatio nib⁹: rõ nõ ꝓbaret ei⁹ ꝓpoſitũ. tũ q: falſũ aſſumit. nõ eñi veru͡z ẽ q act⁹ cuiuſcũq; q̃litat̃ ſiue natural̃

siue supnaturalis sit determinatus ad vnũ tm̃mo do et necessari⁹ ac p hoc nõ liber. nã saltẽ de actibus q̃litatis supnaturalis vt fidei spei et charitatis verũ nõ est. nã nisi act⁹ istarũ qualitatũ essent liberi. i. a libero arbitrio pcedẽtes: nõ essent meritorij q̃d est absonũ. tũ etiã quia et si dos subtilitatis esset ad aliq̃d vnũ determinata: obiectio non cõcludit. q̃m illud vnũ esset pficere corp⁹ ad pfectã obediẽtiã anime. ad q̃d licet semp inclinaret nihil repugnaret q̃ quãdoq3 corp⁹ obediat aĩe in hoc et quãdoq3 in alio etiã actu opposito vt nunc ad motũ nũc ad quietẽ. q̃m ista variatio nõ esset ex parte corpis sed ex parte aĩe nũc impantis corpori vt moueat̃ nunc vero vt quiescat. et sic inclinatio corpis p dotẽ subtilitatis ad vnũ tm̃modo esset. s. ad obediendũ anime ad nutũ. ¶ Ad argumẽta cõtra secũdã cõclusionẽ ad p̃mũ dicit̃ q̃ minor ẽ falsa nec arguens illã pbat. ¶ Ad. 2m. dicit̃ p̃mo q̃ antecedẽs sicut iacet est falsum quãtũ ad secũdã partẽ. nã vt sanct⁹ thomas deducit in hac dis. q. 2. ar. 2. sub. ar. 4. diuina virtute eque põt fieri vt duo corpa gloriosa sint simul: sicut et duo nõ gloriosa et sicut gl̃iosum et nõ gl̃iosum. Dicit̃ secũdo negãdo cõsequẽtiã. nulla enĩ rõne sequit̃ q̃ si tp̃e mc̃d̃m deus non posset facere simul corp⁹ gl̃iosum cũ nõ gl̃ioso: q̃ id posset facere corp⁹ gloriosum per aliquid positiuum in eo existens. imo magis sequitur q̃ nullo modo possit illud facere. q̃m si maior potẽtia aliq̃d non põt: multo minus id poterit potẽtia inferior et minor. ¶ Ad. 3m. negatur cõsequẽtia. et ad ei⁹ pbationẽ dicit̃ q̃ pcedit ex falso supposito quãtũ ad secundã partẽ. q̃si nos dicam⁹ q̃ corp⁹ post resurrectionẽ non possit esse cũ alio corpore simul in eodem loco. hoc autem nos nõ dicim⁹. imo dicim⁹ q̃ poterit sed non per aliquã formã vel virtutem sibi inherentem: s̃ per diuinam virtutẽ assistẽtem volũtati aĩe beate. p quẽ modũ augustin⁹ dicit corpus beati posse cum alio corpore simul esse in eodem loco. ¶ Ad 4m. dicit̃ q̃ cõsequentia est nulla. non enĩ ad omnem effectũ quẽ de⁹ põt facere sua infinita potentia: põt dare virtutem creatã alicui creature. sicut deus potuit et põt mundũ creare: sed nulli creature cõferre põt virtutẽ vel formã aliquã ad creandum mundũ vt cõmunis sentẽtia tenet doctorũ. ¶ Ad. 5m. respondet sanct⁹ thomas sup boetium de trinitate vbi q̃rit an duo corpora possint intelligi simul esse in eodẽ loco in responsione ad. 3m. q̃ in ferro ignito nõ sunt duo corpa sed vnũ corpus habẽs q̃dẽ spẽm ferri sed aliquas pprietates ignis. et per eandẽ respõsionem dici debet q̃ panis intinctus vino: vnũ corpus est nõ duo corpa. nam in ipsa intinctione panis: substãtia vini corrumpitur et manẽt vini pprietates. si tamẽ in pane essent alique porositates: in illis posset substãtia vini remanere: sed tũc nõ essent duo corpa simul in eodẽ loco ppriõ. quia locus ppri⁹ corporis panis esset supficies corpis illũ cõtinẽtis. ppriũs autẽ locus vini esset supficies cuiuslibet porositatis in pane existẽtis. et ad pbationẽ arguentis dicitur q̃ licet humiditas non possit a pprio subiecto separari naturaliter ita q̃ subm vt aqua et aer maneant absq3 humiditate: põt tamẽ p subm cõmunicari alteri subiecto quẽadmodũ et caliditas ignis. dictũ autẽ pbi non obstat q2 loquit̃ in casu particulari ex quo nõ infertur q̃ in omnib⁹ sic contingat. ¶ Ad argumẽta durandi cõtra tertiã conclusionẽ: ad primũ admittimus assumptũ. s. q̃ distincta quantitas cũ distinctione materie quã facit: est causa q̃ vnũ corpus naturaliter requirit distinctũ situm ab alio et impedit simultatẽ pluriũ corporũ in eodẽ loco. et tunc ad argumẽtũ q̃d ex hoc supposito arguẽs format: dicim⁹ q̃ minor ẽ falsa. q̃m vt deductum fuit in tertio notabili: partes quãtitatiue existẽtes in toto: nõ habẽt actu ⁊ realiter alium locum nisi locũ toti⁹. ac p hoc totũ cõtinuũ et eius partes omnes simul sunt actu in eodem loco: totũ per se et partes rõne totius. q̃ autem plures partes cõtinui in toto aptitudinẽ habeãt vt sint in pluribus et distictis locis si diuidãt̃ inter se et a toto: nõ tribuit eis q̃ dũ habẽt esse in toto actu habeãt distictionẽ sit⁹. vñ in maiori ppositione meli⁹ et veri⁹ dixisset arguens q̃ magis necesse ẽ duo corpa distigui ab inuicẽ situ et positione: q̃3 duas partes eiusdẽ corpis. arguẽs aũt videt̃ decept⁹ fuisse putans q̃ sicut ptes hñt in toto ordinẽ positionis ac p hoc diuersũ sitũ quãtitatiuũ in toto: ita hẽant distictũ sitũ localẽ. hoc aũt ẽ falsũ. nõ enĩ hñt partẽ extra ptẽ in loco: ẽ de essentiali rõne quãtitatis cõtinue: sed bene hñt partẽ extra ptẽ in toto. nec ex hoc seq̃t̃ illud necessaria pñia nisi s̃m potẽtiã causarũ naturaliũ. vñ argumẽtũ pcedit ex falsis. ¶ Ad. 2m. dr̃ q̃ nobis nõ est inconueniẽs q̃ v̈tute diuia corp⁹ magnũ sit ĩ minimo loco. nã et nõnulli doctores intelligũt verũ eẽ ad l'rã q̃d dñs dicit Mathei. 19. facili⁹ ẽ camelũ p foramẽ ac⁹ trãsire: q̃3 diuitẽ intrare in regnũ celorũ. s̃ q̃cq̃d sit de hoc: verũtñ ex casu posito ṽ replicatione ptiũ toti⁹ sup se: nõ seq̃t̃ q̃ maximũ corp⁹ cõtineat̃ localit̃ a minimo loco. nã licet ex ipa replicatiõe ptiũ fiat multo mior lõgitudo toti⁹ corpis nõ sic fieret minima latitudo. nã p replicationem cresceret corpulẽtia s3 pfunditatẽ ita vt tota corpis supficies circũferẽtie requireret magnũ locũ

eo quod locus circũscribit locatum secundum omnem eius superficiem, put phs dicit. 4°. phy. vnde in argumento negãda est cõsequentia qua infert quod ex replicatione partiũ totius sequit maximũ corpus esse in minimo loco. ¶ Ad. 3m. dicit quod similitudo sũpta in maiori est vera loquẽdo de ordine positionis partiũ quãtitatiuarum in toto: qm̃ vtrobique ẽ par necessitas. et sic cõcedimus quod nulla virtute fieri pōt quod partes quãtitatis cõtinue pmanentis sint simul positione. et p eandẽ rõnem nec due quãtitates diuersorum corporum. sed hoc cõcesso: nõ sequit ppositum argũẽtis. s. quod p nullã virtutẽ fieri pōt quod diuerse partes quãtitatis vel due quãtitates diuersorum corporũ sint simul positione seu situ locali. qm̃ positio vel situs localis nõ est ita essentialis quãtitati cõtinue queadmodũ positio vel ordo positionis partiũ in toto. nã sicut dicebat in tertio notabili: positio et situs localis ptinet ad aliud pdicamentum a quãtitate. ac p hoc nõ pōt esse de essentia quantitatis quia essentie pdicamentorum sunt impermixte. ¶ Ad. 4m. dicit quod maior est falsa qm̃ alia est cõparatio vtrobique. nã accidẽtia cõparant ad subm informatiue et intrĩsece. due aũt forme eiusdẽ speciei non pñt simul informare subm idẽ secundum eandẽ partẽ. corpus aũt cõparat ad locũ sicut ad aliquid extrĩsecũ et nõ informatiue. duo aũt nõ repugnat ad idẽ cõparari nõ informatiue sed extrĩsece: tam in absolutis sicut plures linee circuli ad idẽ centrum terminant et cõparant: quam in relatiuis queadmodũ in patre et matre sunt due relatiões reales terminate ad eũdẽ filiũ. locatũ vero cõparat ad locũ sicut ad terminũ, put phs dicit. 4°. phy. ¶ Ad 5m. dr quod assumptũ est falsũ sicut patebit p singulas rñsiones ad rõnes oppositas. pma nãque rñsio ad pmã rõnem est ficticia et ptra auctoritates sacre scripture secundum quod cõmuniter exponunt a sctis et in ecclia cãtant. canit eni ab vli ecclia de btã virgine quod est porta illa clausa de q ezechiel. 44. dr et puerti me ad viã porte sanctuarij exterioris q respiciebat ad oriẽtẽ et erat clausa et dixit dñs ad me. porta hec clausa erit et nõ aperiet et vir nõ trãsiet p eam. et post pauca. eritque clausa pricipi. vbi interlinearis dicit. virgo maria virgo ante partũ virgo in partu virgo post partũ. hec verba pphete ptractãs augus in sermone castissimũ ait. quid ẽ porta in domo dñi clausa nisi quod maria semper erit intacta. et infra. et qd est clausa erit in eternũ: nisi quia maria virgo est ante partum et post partũ. et sequit loquẽs in psona btẽ virginis. illi facta sum ianua clausa: q post suã resurrectionẽ ingressus est p ostia clausa. et infra. q natus ẽ de vẽtre meo: me matrẽ dimisit intactã. adimpleuit ventrẽ meũ diuinitate et vterum meum nõ euacuauit castitate. de beata etiã virgine cantat ecclia quod est ortus conclusus fons signatus. dicere autẽ quod vterus beate virginis in partu filij dei fuerit relaxatus: aperte repugnat pdictis auctoritatibus. nã relaxatio talis esse nõ posset nisi cũ quadã dilatatione mẽbri virginalis q nullo modo fieri posset manẽte eius omnimoda integritate. non enim integritas corporis solidi soluit per solam eius ruptionem aut scissionẽ: sed etiã per ptinuitatis pstine relaxationẽ. nam qd relaxat: nõ manet ita solidũ et cõpactũ sicut fuerat ante relaxationẽ. ac p hoc nec manet in eadẽ integritate nec ita clausum sicut ante. Et cõfirmat. qm̃ si eque integrũ et clausum ac solidũ mansisset claustrũ virginale post relaxationẽ ab arguẽte confictam sicut prius: vt qd ponit ab eo mẽbri virginei relaxatio. vnde videt quod arguẽs pretẽdat aliquẽ modũ apertionis fuisse mẽbri virginei in partu filij dei. qd manifeste derogat virginitati beatissime matris q a sanctis et a tota ecclesia predicat cum integritate inuiolata claustri pudoris. vnde augus in quodam sermone de natiuitate dñi ait. fas nõ erat vt p eius aduẽtũ violaretur integritas matris qui venerat sanare corrupta. et in alio sermone eiusdẽ festi. cuius ortus inquit ex carne vbertatem nutrientis attulit: integritatẽ pariẽtis nõ abstulit. item leo papa in sermone secũdo de natiuitate inquit. oportuit enim vt pmã genitricis integritatẽ: nascẽtis incorruptio custodiret. et in tertio sermone. hũc inquit sibi diem quẽ in salutem mundi ex beata maria nascere tur elegit: integro p omnia pudore generãtis. cuius virginitas sic nõ est violata partu: vt non fuerat temerata cõceptu. et iterũ in sermone quarto de beata virgine dicit. que salua integritate virginea: corporee tñ esset ministra substantie. vnde cõtra fictionẽ dicte relaxationis posset sic argui. vel talis relaxatio scidit aut discontinuauit cõtinuitatẽ membri virginei aut non. si primũ dicat: error est manifestus contra virginitatẽ beatissime matris que ab vniuersali ecclesia predicat virgo ante partum et virgo in partu et virgo post partum dicẽte ppheta: ecce virgo cõcipiet et pariet filium. si vero in relaxatione facta nõ fuit ruptio aliq seu scissura aut discõtinuatio partiũ claustri virginalis idipsum sequitur quod sua fictione vitare contendit scilicet duo corpora simul esse in eodẽ loco. nã quantũcũque mẽbrũ pudoris relaxatũ fuisset dum tamen nec corruptio nec partiũ discõtinuitas facta fuisset: in ipso exitu corporis xpi necessario duo corpora fuissent in eodẽ loco. ita eni duo corpora simul sunt in eodem loco si corpus gloriosum penetrans ptrãseat papirũ subtilem: sicut si transiens

penetraret parietē ferreū. nā difficultas essendi
duo corpora simul in eodē loco non stat in grossi-
tie aut duritie vel mollicie corporū: sed in hoc q
vnum corp⁹ penetrās et trāsiēs p aliud absq eo-
rum cōtinuitatis ruptione nō habet locū, ppriū
nisi locū corporis penetrati, put deductū fuit in q̄r-
to notabili. q aūt corpa sint duriora aut mollia vl'
latiora nihil facit ad ppositū. Ad dicta vero am-
brosij et gregorij niceni respōdet. S. Tho. 3ª. p. q.
28. ar. 2. ad pᵐ. q premissa verba ambrosij dicta
sunt exponēdo id qd euāgelista induxit d lege. s.
oīe masculinū adaperiēs vuluā sanctū dño voca
bitur. qd quidē vt beda inqt consuete natiuitatis
more lo quit̄ nō q dñs sacri vētris hospiciū quod
ingressus sanctificauerat: egressus deuirginasse cre
dendus sit. vñ illa aptio nō designat reserationē
claustri pudoris virginei: sed solū exitū, plis d vte
ro matris. hec. S. Doc. Et in eo sensu acapi de-
bet dictū gregorij niceni. ¶ Neq valet respōsio
arguētis ad secundā rōnem: q m̄ et temeraria est
repugnās sentētie sanctorū doctorū et veritati q̄
cōmuniter in ecclesia predicat̄. vñ sup illud Ma-
thei. 28. et accedēs reuoluit lapidē et sedebat su
per eum: dicit interlinearis. nō vt egressuro ianu-
as aperiat: sed vt egressum ei⁹ pandat iā factum.
Itē augustin⁹ in sermōe tertio d resurrectione: fe
fellit inquit custodes. s. xp̄s. exiluit de sepulchro
apparuit discipulis ianuis nō apertis. inde clausus
exijt: huc exclusus intrauit. Itē beda in homelia.
qui eni mortalis clauso virginis vtero potuit nas
cendo ingredi mundū: ipse fact⁹ imortalis clauso
sepulchro potuit resurgēdo exire de mūdo. Itē
chrisostom⁹ super ioānem. surrexit q̄dem dñs la-
pide et signaculis sepulchro iniacētib⁹. ¶ Neq
valēt responsiones ad tertiā rationem. nō prima
quia nisi xp̄s intrasset ad discipulos post resurre-
ctionē p ianuas clausas: nō ita accurate euāgeli-
sta ioānes cōmemorasset ioā. 20. q fores essent
clause qn̄do venit iesus et stetit in medio discipu
lorū. qd et iterū eodē capl'o notanter repetiuit di-
cens. et post dies octo iterū erant discipuli ei⁹ in-
tus et thomas cū eis: venit iesus ianuis clausis et
stetit in medio. imo si intrasset p fenestram aut ri
mas aliq̄s dom⁹ sicut iste decipit: videret̄ euāgeli-
sta cōmemorās et repetēs q intrauit ad discipu-
los ianuis clausis: causam dare falsitati qd est ab-
surdū. nō eni, put aug⁹ dicit in ep'la ad hieronimū
fas est in sacra scriptura fictū aut supfluū aliquid
imaginari. Vn de ipe aug⁹ in q̄dā sermōe pascha-
li. nōnulli inqt de hac re ita mouent̄ vt pene pere
dirent̄ afferentes cōtra diuina miracula p̄iudicia
ratiocinationū suarū. sic eni disputāt. si corp⁹ erat

si hoc surrexit de sepulchro qd pependit in ligno
quomodo p ostia clausa intrare potuit. q̄bus res-
pondet: si cōprehendis modū nō est miraculum.
vbi deficit ratio: ibi est fidei edificatio. Idē super
ioānem exponens p̄missa verba euangeliste. mo
li inquit corporis vbi diuinitas erat: ostia clausa
non obstiterunt. Ille quippe nō eis apertis. s. ianu
is intrare potuit: quo nascente virginitas matris
inuiolata pmansit. ¶ Neq secūda respōsio stare
pōt. nā vt sanct⁹ thomas arguit cōtra sic respon-
dētes in hac dis. q. 2. ar. 2. sub. ar. 5. in cor. q cor-
pus aliquod sit in minori loco q̄ sit sua quantitas
esse non pōt nisi per hoc q quantitas corporis ppa
efficiatur aliquo modo minor seipsa. qd quidem
non pōt intelligi nisi dupliciter. vno modo ex va
riatione quātitatis circa eandē materiā. vt. s. ma
teria q̄ primo subest magne quātitati: postea sub
sit parue. sed hoc esse nō pōt: q2 mutatio quanti-
tatis circa materiā: repugnaret impassibilitati et
incorruptibilitati corporis gloriosi. quia nullus mo
tus q̄ fit s̄m aliquid itrinsecū rei: pōt esse sine pas-
sione abijciēte a sub̄a. et p̄terea sequeret̄ q corp⁹
gloriosū quādoq esset rari⁹ et quādoq spissius.
q2 cū nihil diuidi possit ab eo de materia sua: quā
doq eadē materia esset sub paruis dimēsionibus
et quādoq sub magnis: et ita rarefieret et desare-
tur qd esse non pōt de corpe impassibili. alio mo-
do pōt intelligi q quantitas corporis gl'iosi efficiat̄
minor seipsa ita. s. q ptes corporis gl'iosi subintrent
se inuicē et sic redeat ad quātūcūq paruā quanti
tatē. Et hoc nō pōt esse q2 repugnaret recte dispo-
sitioni corporis humani q̄ reqrit dterminatū sitū et
distātiā partiū. vñ nec p miraculū nūq̄ hoc fiet.
et ideo dicēdū q corp⁹ gl'iosū semp erit i loco sibi
eq̄li. Qd aūt arguēs dicit augu.ᵐ fuisse sue opinio-
nis: ē falsissimū sicut pz ex auctoritatib⁹ sup positis.
¶ Neq valet r̄nsio quā vltimo ponit ad tres p̄di
ctas istātias. tū q2 nō ē sile qd adducit. qm̄ corp⁹
xp̄i nō est in sacr'o localr nec quātitatiue sed p suā
sub̄am. est aūt ɔtra rōnem corporis q localiter trā-
seat d loco ad locū absq medio, put ph̄s pbat. 6.
phy. tū etiā q2 nec ex textu sacre scripture nec ex
itellectu sctōꝝ doctorꝝ talis mod⁹ h̄ri pōt in p̄di-
ctis casib⁹. vñ ea facilitate cōtēnēd⁹ est: q̄ et absq
fundamēto et ficticie ē adinēt⁹. et licet deo fuerit
possibilis: mod⁹ tñ ponēdi sctōꝝ doctorꝝ verior ē
et securior vt pote magis cōcordās l'ris sacre scrip
ture cōtra quā stādū nō est phātasijs hoīꝝ nō trās
cēdētib⁹ reꝝ sensibiliū cōditiones. ¶ Neq iterū
valet r̄nsio eius ad quartā rōnem. nā cū celum sit
infrangibile et indiuisibile per naturam, put ph̄s
docet. 2°. li°. de celo: vnde et iob. 27°. dicitur q

celi velut solidissimi quasi ere firmati sunt: nō mi-
nus incōueniēs est p naturā ponere corp⁹ celeste
scīdi aut diuidi vt cedat corpori glorioso: q̄z duo
corpora simul esse in eodē loco. cū ergo a sanctis
doctorib⁹ cōmuniter teneat̄ et vniuersalis ecclia
predicet cōcorditer littere sacre scripture q̄ in na
tiuitate xp̄i et in ei⁹ exitu de sepulchro et in ipsius
ingressu ad discipulos ianuis clausis: duo corpo-
ra simul steterint in eodē loco: securi⁹ et veri⁹ dici
tur q̄ in ascēsione xp̄i super oēs celos duo cor-
pora fuerint simul in eodē loco: q̄z q̄ aliud genus
miraculi p ruptionē et scissionē celorū factum sit. p̄
sertim q: prim⁹ modus ascēsionis xp̄i per celorū
.s. penetrationē: p̄dicatur in vniuersali ecclesia. q̄
predicatio nō est contēnenda dicēte ap̄lo p⁹ Co-
rin. 15. si inanis ē predicatio nr̄a: inanis ē et fides
nr̄a. ¶ Respōsionē aūt arguētis ad quintā rōnez
admittim⁹. sed ratio illa quinta nō est sancti tho
me neq̄z ſm ei⁹ doctrinā pbaret̄. ¶ Ad. 6m. p̄nci-
pale dicitur q̄ rñsiones date ad tres rōnes alias
pbātes q̄ p diuinā potētiā duo corpa pñt esse si-
mul in eodez loco: nō sufficiēter soluūt. nō prima
ꝓpter duo. pmum ē q: supponit falsum. nā quādo
virtute diuina ipedit̄ ne ignis exurat seu calefaci-
at sicut factū fuit in camino triū puerorū: non solū
diuina virt⁹ ipedit naturā caloris ne ipimat̄ cale
factibili: ſ etiā ipedit et aufert ab igne actionē vt
calefaceret vel cōburere p quā natura caloris ifun
ditur calefactibili. quāuis et possibile sit deo sub-
trahere effectū nō subtrahēdo actionē cause secū
de. et pari modo pōt impedire ne corpus adueni
ens loco alteri⁹ expellat pmum a loco aut distin-
guat sibi locū ab illo. ac p hoc facere pōt q̄ ambo
corpa simul sint i eodē loco. vnde nihil differt ad
ꝓpositū q̄ manente actione secūde cause subtra
hat̄ de virtute eius effect⁹: aut q̄ simul cū effectu
subtrahat̄ vel impediat̄ actio: naz deo vtrūq̄z est
eque possibile. Secundū est q: licet ad occupare
locū nō sequat̄ i loco ex p̄sentia locati aliq̄ forma
intrīseca: seq̄tur tñ aliq̄ extrīseca loco et intrīseca
locato. s. vbi qd̄ ſm auctorez sex p̄ncipiorū est for-
ma q̄dam disticta ab aliis p̄dicamētis existēs sub
iectiue in locato. ita q̄ p hoc q̄ deus ipedit actio-
nē corpis secū do aduenietis. s. expulsionē corpo-
ris primo existētis in eodē loco: ipedit ne ex eius
p̄sentia causet̄ forma vbi disticta a forma vbi cor
poris prius existētis. et sic nō solū impedit actionē
corpis locati: sed etiā impedit in loco extrīsece et
intrīsece in locato quandam distinctā formā vbi.
¶ Neq̄z valet rñsio ad secūdā rationē: qm̄ minor
est falsa capiēdo occupare locuz ſm viz nominis.
vnde occupare locū dupliciter potest acapi. vno
modo quātū ad rōnem nominis: et sic occupare
locū idem est q̄ locū replere. alio modo occupa-
re locū est replere locū et nō cōpati in eodem lo-
co aliud corpus: et hoc secundum se habet ex ad
ditione ad primū. et quāuis ſm vim et ordinē na
ture duo ista nō separent̄ adinuicē: ſ q: nō cōpati
aliud corp⁹ in eodē loco se hēt ex additione ad re
plere et occupare locū ſm primā acceptionez: est
q̄d posteri⁹ illo. et p consequens pōt diuina v̄tute
ab eo separari ita vt duo corpa sint in eodē loco et
illū repleāt et illuz simul occupēt ſm q̄ occupare
locū capit̄ in p̄ma significatione. vñ cōcedimus q̄
corpus occupare locū est in loco hr̄e partes posi
tione distictas et distātes abinuicē. sed falsum est
q̄ de ei⁹ rōne essentiali et p̄meua sit hr̄e partes po
sitione distictas et distātes loco ab omni alia quā
titate vt arguēs infert. vñ arguēs deceptus est in
significatione p̄maria ei⁹ qd̄ est occupare locum.
¶ Neq̄z valet respōsio ad tertiā rōnem qm̄ assu-
mit falsum. nā cū locus sit extrinsecus locato: non
possunt duo corpora habere distictionez inter se
a loco nisi ab extrīnseco. ſ necessariuz est cum sint
duo corpa ſm subam et ſm ꝓpetates intrinsecas
q̄ ab intrīseco distiguant̄ adinuicē: qd̄ arguēs ne-
cessario hēt ꝯfiteri cū ponat deū posse facere plu-
ra corpora quorū neutrū sit in loco. et cum distin
ctio corporū ab extrīseco sit posterior et accidēta
lis quātū attinet ad ꝓpositū: consequēs est q̄ de⁹
pōt cōseruare distinctionē subalem et intrīsecam
duorū corporū absq̄z eorū distictione extrinseca et
accidētali. Qd̄ aūt arguēs dicit deuz nō posse fa-
cere duo quāta disticta sic q̄ partes eorū sint posi-
tione indistincte: cōcedimus capiēdo positionez
ſm q̄ est ordo partiū in toto et ꝑtinet ad p̄dica-
mentū quātitatis: q̄ positio est de intrīseca ratiōe
quātitatis. si aūt arguens intelligat sicut videtur
de positione q̄ est ordo partiuz locati in loco que
pertinet ad p̄dicamentū situs: negamus illud. et
ad huius improbationē dicimus q̄ assumptuz est
falsum. non eni positio situalis est de intrīseca ra-
tione quantitatis. et hoc habet ipse arguēs cōce-
dere cum ponat deuz posse facere plura corpora
quorum neutrum sit in loco. nam corpora quan-
ta quedam sunt et quātitas est de intrinseca eorū
cōpositione: ita vt nō sit dare corpus nec mathe-
maticum nec naturale sine eo q̄ sit quantum vel
quantitas. ¶ Cum vero arguēs vult respōsionez
suam coaptare et applicare ad formaz argumenti
primo contradicit sibi ipsi dicens q̄ nō prohiben
tur plura corpora esse in eodem loco: q: locus sit
causa distinctionis corporū: nam parū supradixit
oppositum. Secundo aūt assumit falsum. nā vt su-

pra dictũ est: distinctã positionẽ corpoꝝ cõpatiꝝ vnitas loci p virtutẽ diuinã. ¶ Ad argumẽta scoti cõtra modũ dicẽdi sancti thome .s. ꝙ solus de⁹ põt facere duo corpa esse in eodẽ situ: ad primũ dicitur ꝙ pcedit ex malo intellectu verborũ sancti thome. nã cũ dicit sanct⁹ thomas deũ solũ id posse: nõ intẽdit excludere omnẽ coopationẽ vel cõcausalitatẽ causarũ naturaliũ. sed mẽs sua est dicere ꝙ ad illũ effectũ nulla alia causa sufficere põt nec põt ad illũ attingere quãuis ad aliqua q̃ talis effect⁹ psupponit cooperetur. sicut pncipia essentialia duorũ corpoꝝ cooperãtur ad cõsistẽtiã corporũ sine qua duo corpa nec in eodẽ loco nec in diuersis esse nõ possẽt: et dimẽsiones q̃ cooperãtur p hoc ꝙ apte nate sunt esse in loco. sed neutra istarum causaꝝ attingit ad hunc effectũ qui ẽ duo corpora esse in eodẽ loco. Et cõsimiliter cũ dicitur ꝙ sol⁹ deus cõseruat duo corpa in eodẽ loco: debz intelligi inq̃ꝫ ipsa conseruatio terminatur ad hoc ꝙ sint simul in eodẽ loco. ad quẽ effectũ sola dei opatio attingit p se: quãuis ad hoc ꝙ ipsa corpa sint et distincta sint numero: coopẽtur diuine actioni pncipia corꝝ essẽtialia et accidẽtalia. Et est similis modus loquẽdi cuꝫ sancti et doctores cõmuniter dicunt ꝙ infusio grẽ homini est a solo deo: q2 ad hũc effectũ p se solus de⁹ attingit. quãuis ad quedam q̃ huiuscemodi infusio psupponit .s. ad hois consistẽtiã cause naturales cooperentur. nã si homo nõ esset: nõ posset illi gr̃a infundi. Responsio autem quã arguẽs introducit ad nihilũ valet. ¶ Ad .2.ᵐ dicitur ꝙ sit⁹ q̃ dicit ordinẽ et positionẽ partiũ in toto: est essentiale distinctiuũ quãtitatis. et sine hoc situ de⁹ non põt ꝯseruare quãtitatẽ cõtinuã distinctam ab alia. sit⁹ vero q̃ dicit ordinẽ et positionez partiũ cõtinui in loco: ẽ accidẽtale distinctiuũ ipsius: non tñ casuale. et sine hoc situ de⁹ põt conseruare duo quãta et duo corpa. nam ante istũ situꝫ formalẽ causam et essentialeꝫ distinctionis habet quãtitas q̃ est causa distictionis situs localis. vñ S. Tho. sup boetiũ de trini. vbi q̃rit an loci varietas aliquid faciat ad diuersitateꝫ sm numerũ: dicit ꝙ ex eodeꝫ causatur diuersitas sm numerũ: ex q̃ causatur necessitas diuersitatis locoꝝ ĩ diuersis corporibus .s. ex diuersitate materie sub dimensionibus existẽtis vt parũ supra inquit et latius articulo pcedẽte. et ꝯcludẽs ait. et ideo ipa diuersitas locorũ in se considerata est signũ diuersitatis sꝫ numerũ. Et ĩ respõsione ad pmũ et .2.ᵐ et .3.ᵐ dicit ꝙ rationes ille cõcludũt ꝙ diuersitas loci nõ est causa diuersitatis indiuiduorũ sm se q̃d ipse cõcedit: sed per hoc inquit nõ remouetur quin causa diuersitatis locoꝝ .s. diuersitas materie sub dimensionibus sit causa diuersitatis sm numerũ. vñ sm ista argumẽtũ nihil cõcludit cõtra nos. ¶ Ad .3.ᵐ dicitur ad maiorẽ ꝙ in causis eiusdẽ ordinis et rationis: nõ datur circul⁹. sed in minori deficit argumentũ: quia disticta quãtitas et distinct⁹ sit⁹ localis nõ sunt cause adinuicẽ eiusdẽ ordinis. nã distincta quãtitas est causa distinctionis situs a priori. distinct⁹ vero sit⁹ est causa distictionis quãtitatis a posteriori et p modũ signi. ¶ Ad .4.ᵐ dicimus ꝙ quicq̃d sit de eius pcessu: et tñ nihil cõcludit cõtra nos. imo idipsum infert q̃d nos tenemus .s. ꝙ non ẽ impossibile deo: quãtũ esse simul cũ quanto et quantũ eẽ sine suo effectu qui ẽ esse in loco distincto. ¶ Ad argumẽta alioꝝ cõtra eandẽ cõclusionẽ q̃ recitat scot⁹: ad primũ respõdet ipse scot⁹ ꝙ auctoritas boetij sic est intelligẽda non ꝙ accidentia faciãt indiuiduũ nec ei⁹ differẽtiã substantialẽ et multo min⁹ locus q2 possibile est corp⁹ indiuiduũ esse sine loco sicut patet de vltima spera. sed est intelligẽdũ ꝙ facit diuersitatẽ numeralem idest ostẽdit nobis diuersitatẽ numeralẽ q2 differẽtia accidẽtiũ facit nobis talẽ diuersitatẽ inotescere. et quo ad hoc meli⁹ facit locus ad ĩnotescendũ q̃ꝫ alia: eo ꝙ naturali cognitione nõ possum⁹ illa duo corpa cognoscere si ipsa essent in vno loco. hec scot⁹. et cõsonat sententie sancti doctoris sicut patet in responsione ad secũdũ imediate precedente. ¶ Posset etiã breui⁹ dici ad argumẽtũ ꝙ boetius loquitur de differẽtia indiuiduoꝝ non a priori sed a posteriori. et cũ dicit nullo modo fingere possum⁹ duob⁹ corpib⁹ vnũ locũ: loquitur cõsiderata vi naturaliũ causaꝝ: nõ ꝯsiderata dei potẽtia a q̃ magis depẽdẽt omnes effect⁹ causarũ secũdarũ q̃ꝫ ab ipsis causis secundis ppter q̃d illis remotis deus põt pducere effect⁹ quos vult. sic exponit sanct⁹ thomas sup boe. de tri. in respõsione ad .4.ᵐ ¶ Ad .2.ᵐ respõdet scotus negando maiorẽ .s. ꝙ dimẽsio ẽ formalis ratio repugnãdi duo corpa esse simul. nã vt dicit: disticte dimensiones cũ sint in distinctis subiectis non habẽt formalez repugnãtiam sm se q̃ nõ est nisi quo ad idẽ subiectum sed põt esse repugnantia inter eas quãtũ ad effectũ que sm eum dicitur repugnantia virtualis. qm̃ repletio loci facta p vnum corpus: repugnat ꝙ simul fiat repletio eiusdeꝫ loci p aliud corpus. de⁹ autem põt subtrahere effectũ a sua causa naturali. et ista etiam solutio concordat doctrine sancti thome vt patet ex eius dictis proxime allegatis. Ad confirmationẽ respõdet scotus negãdo similitudinem. et causa dissimilitudinis est quia distincte dimensiones nõ sunt formaliter contrarie. et ideo possunt esse simul ĩ eodẽ loco potius q̃ꝫ duo

accidentia

accidētia cōtraria. Et p hec patet respōsio ad id qd̄ sequitur q. s. vnū cōtrariū expellit aliū a subto. nā supponit falsū: q2 distincte dimēsiones nō sunt ↄtrarie, put dictū est. ¶ Ad. 3m. respōdet sicut ad 2m. q licet dimēsio sit causa repugnandi q duo corpora sint i eodē loco: nō tñ est rō formalis sicut dictū est. ¶ Ad. 4m. respōdet ipse scot9 q cōsequētia nō valet. q2 indiuisibilia nullā hñt magnitudinē ⁊ ideo fiūt vnū simul posita. diuisibile autē licet sit cū alio diuisibili: manet tñ magnū. ⁊ ideo nō valet si indiuisibilia nō pñt esse simul nisi fiāt vnū: q idē sit ð diuisibilib9. sz respōsio ista manifeste assumit falsum. nā duo pūcta terminātia duas lineas simul existētes sūt simul ⁊ tñ nō fiūt vnū imo q̄dlibet pūctū ē distinctū subto ab alio. vñ meli9 respōderi pōt ex dictis. S. T. in hac dis. q. 2. ar. 2. sub. ar. 2. ad. 3m. negādo maiorē. ⁊ ad eius pbationē dicit q phus loqtur supposito p ipossibili q duo pūcta existerēt fm se nō tāq3 termini magnitudinū. nūc aūt q2 fm veritatē duo pūcta nō pñt esse i rex nā nisi sint termini magnitudinū vt lineax: duo pūcta pñt eē simul i eodē loco ita q nō fiāt vnū sed maneāt distincta subtis eo tñ mō quo pūcto cōuenit eē in loco. s. p accidēs q2 corpus vel linea cui9 est termin9 est p se in loco put phs dicit. 4°. phy. ¶ Ad. 5m. respōdet S. Tho. loco pⁱme allegato sub. ar. 3°. i respōsione ad scōm q minor est falsa. nā posito p diuinā virtutē q duo corpora sint i eodem loco: nō ideo due linee recte pñt trahi a pūcto i pūctū sz a diuersis pūctis. nā cū pūct9 sit subiectiue in corpore cuius ē termin9: due linee recte i duob9 corporib9 nō pñt trahi nisi q̄libet a pūcto in punctū in suo corpore qd̄ est distinctum numero ab alio corpore fm subam et accidētia intrinseca: q̄uis nō loco. vñ argumētū fallit supponēs q ab eodē puncto designato i loco deberēt trahi due linee duox corpox existētiū in ipso loco. qd̄ falsū est q2 linea recta in aliquo corpore nō trahit nisi a pūcto in pūctū existētiū subiectiue in ipo corpore cui9 sunt termini. ac p hoc in diuersis corporib9 a diuersis pūctis trahūtur diuerse linee recte. ¶ Ad argumētū ante oppositū respōdet. S. T. in hac dis. q. 2. ar. 2. sub. ar. 2. ad. pm. q corpus xpi nō habuit ex dote subtilitatis q possit esse simul cū alio corpore in eodē loco sicut minor argumēti supponit. sed id pōt ex diuinitatis virtute post resurrectionē sicut i natiuitate. ⁊ ideo nō sequit q rōne subtilitatis id conueniat corporibus gloriosis. ⁊ in hoc articulus terminatur.

Lteri9 circa distinctionē q̄dragesimā quartā q̄rit vtrū aīa sepata possit pati ab igne corporeo et arguitur q nō. q2 oē qd̄ patit recipit aliq̄d ab agēte. si ergo aīa patiat ab igne corporeo: oportet q aliq̄d ab eo recipiat. sed oē qd̄ recipitur in aliquo ē in eo p modū recipiētis. ergo qd̄ recipitur ab igne in aīa nō est i eo materialiter sz spūaliter. sed forme rerū in aīa spūaliter existētes: sūt pfectiones illius. ergo si ponat q aīa patiat ab igne corporeo: hoc nō erit i ei9 penā sz magis in eius pfectionē. ¶ In oppositū arguit. q2 eadem rō est de aīabus separatis ⁊ de oibus q ab igne pati possint. sed oēs ab igne corporeo patiūtur cū puniātur ab illo igne a q̄ corpora dānatorū post resurrectionē patiētur quē oportet eē corporeū. ergo aīe separate ab igne corporeo pati possūt. ¶ In hac q̄stiōe erūt q̄tuor articli vt s.

Uantum ad pmū articulū sit pma cōclusio q ignis inferni affliget corporaliter dānatos post resurrectionē q̄uis nō alterabit eox corpora a sua naturali dispositione. Hāc ↄclusionē tenet S. Tho. in hac dis. q. 3. ar. p°. sub. ar. 3. in. cor. et ad. 3m. Et cōtra gē. li°. 4. ca°. 89. Itē q̄dlibet. 7 ar. 11. ⁊. 13. ¶ Secūda cōclusio est q aīa separata pōt pati ⁊ affligi ab igne corporeo. Hāc ↄclusionē tenet. S. T. in hac dis. q. 3. ar. 3. sub. ar. 3. Itē cōtra gē. li°. 4°. ca. 90. E in q̄stionib9 de aīa. ar. 21. Et q̄dlibet. 3. ar. 13. ¶ Tertia cōclusio ē q pnatio diuine visionis ē pricipalis pena dānatox. Hāc cōclusionē tenet. S. T. in plerisq3 locis ⁊ p̄sertī in q̄stionib9 ð aīa loco pⁱme allegato i cor. Et cōtra gē. li°. 3. ca°. 141. Itē opus. 3°. ca. 174.

Uantum ad secundū articulū arguēdū est cōtra cōclusiones. Et quidē contra pmā arguit durādus ⁊ pmo cōtra cōclusionē in se. ⁊ arguit pmo sic. illud qd̄ nihil reale abijcit sed solū illud qd̄ est nature ↄueniēs: nō affligit nec inducit veram passionē que sit vere afflictiua. sed p spūalē imutationē nihil reale abijcit: sed solū ponitur

illud qđ est nature cõueniēs: qꝛ talis receptio est
pfectio sensuū. ergo p talē īmutationē nihil affli
gitur: nec talis receptio ē passio vere afflictiua.
vtraqꝫ pmissarū de se patet. ¶. 2°. sic. p illud qđ
ē cõmune beatis ꝛ dānatis: nō pōt poni afflictio
dānatoꝝ. sed spūalis imutatio sensuum a sensi-
bilibus: est cōis beatis ꝛ dānatis. ergo p illaꝫ nō
pōt poni fieri afflictio dānatorum. patet maioꝛ.
quia posita causa cõmuni: ponit̄ effectus cōis. ꝛ
ideo si causa afflictionis cēt in beatꝭ ꝛ dānatis: se
qtur ꝙ afflictio similiter cēt eis cõmunis qđ non
est verū. minoꝛ similiter patet de se. quia sensus
beatoꝝ īmutabūtur simpliciter a sensibilibꝰ sicut
sensus dānatoꝝ: alioqui nō cognoscerētur sen-
sibilia q̄ dānati cognoscūt. si autē dicatur ꝙ bea-
ti apprehēdēt ignē seu īmutabuntur sicut dānati
ab illo: nō tñ apprehēdēt ipm vt nociuum vel le-
siuū quomodo dānati ipm apprehendēt: contra
quia aut ille ignis erit in corporibus damnato-
rum lesiuus aut nō. si nō et tñ dicis ꝙ apprehen-
dent eū vt lesiuū: ergo ista apprehēsio erit falsa.
et sic nō affligētur sm veritatē ab igne sed soluꝫ
ex sua falsa apprehēsione seu estimatione qđ est
incõueniens. Et iterū vnde veniret dānatis illa
falsa estimatio ꝙ iudicēt illū ignē vt eis nociuū
si ī veritate nō sit eis nociuꝰ. nō pōt dici ꝙ a deo
qꝛ deus nulli imittit falsū iudiciū sicut nec puer
sum appetitum. nec ex seipis: quia damnati post
resurrectionē erunt eque pfecti seu pfectiores si
cut nunc sunt. ꝛ ideo sicut nūc possunt recte iu
dicare de igne vtrum sit eis nociuus vel nō: ita
tunc poterūt vt videtur. Et iterū quicqđ sit de
alijs sensibilibus aliorum sensuum ꝛ maxime vi
sus ꝙ possunt imutare sensum intētionaliter si-
ne reali et naturali īmutatione qđ tñ nō omnes
cõcedunt: sensibilia tamē tactus ꝛ maxime caloꝛ
nō videtur imutare sensum tactus nisi naturali
mutatione vel saltem nō sine ea. caloꝛ eniꝫ non
videtur in medio vel organo causare nisi calo-
rem. vel si causet aliquid aliud: nō tamē sine ca-
loꝛe. ppter quod nō bene apparet quomodo ca
loꝛ ignis nō possit sensum tactus imutare spūa-
liter ꝛ nō naturaliter. si vero ille ignis sit eis ve-
re lesiuus: habetur ppositum. s. ꝙ damnati affli-
gentur vera passione naturali ab igne illata. qđ
patet sic. obiectum tempoꝛe vł natura precedit
actum potentie. sed ignis vt vere lesiuus nmo
vt actu ledēs: est obiectum actualis apprehēsio-
nis vel actualis afflictionis sequētis in dānatis.
ergo pꝰus tempoꝛe vel saltēꝫ natura ignis ledit
corpoꝛa dānatorū: q̄ꝫ apprehēdatur ꝛ q̄ꝫ sequat̄
doloꝛ in eis. sed illa lesio ex quo pcedit omnem

immutationem spūalem: nō pōt esse nisi p muta
tionē realem ꝛ naturalem. quare ꝛc. sic ergo pa
tet ꝙ doloꝛ sensibilis qualis ponitur in damna-
tis non potest causari per solam immutationeꝫ
spiritualem seu intentionalem. Et qđ dicitur ꝙ
sensibilia pportionata delectant improportio-
nata vero offendunt dato ꝙ non īmutētur īmu
tatione naturali vt coloꝛes ꝛ soni: non valet. qꝛ
q̄ꝫuis tristicia possit causari ex omnibus illis q̄ no
bis nolētibus accidunt vt ostendit augustinus
14. de ciuitate dei: doloꝛ tamē sensibilis sm eun
dem non est nisi ex lesione carnis proueniēs. p-
dicta ergo sensibilia q̄ꝫtumcūqꝫ improportiona
ta causare possent tristiciam seu displicentiā. sed
doloꝛem sensibilē nihil potest causare nisi quod
corpus imutat realit̄. ¶. 2°. pncipaliter arguit
cõtra pbationē cõclusionis quia dicitur ꝙ qꝛ ce-
lum p motum suū est pmū alterās: ideo cessan-
te motu celi cessabit omnis alteratio. illud eniꝫ
non pōt teneri saltem parisius cum sit articulus
condēnatus. dicit eniꝫ articulus ꝙ dicere ꝙ ces-
sante motu celi si ignis esset iuxta stupam nō cõ
bureret illam: erroꝛ. Item illa ratio videtur re-
pugnare positioni. quia pmum alterans est cau
sa cõmunis alterationis ꝛ non cuiusdam tantū.
si ergo p cessationem motus celi tanq̄ꝫ pmi alte
rātis cessent alie alterationes: opoꝛtet dicere ꝙ
omēs cessent ꝛ nō quedam sic et quedam nō qđ
est contra eos q̄ dicunt ꝙ cessabit actio natura-
lis nō autem intētionalis. Item quia ista distin
ctio alterationum seu passionum ē satis dubia.
quia omnis alteratio quam facit sensibile in mo
tum vel in sensum: videtur esse naturalis ꝛ rea-
lis. naturalis quidem: qꝛ est ex pncipijs naturali
bus naturaliter agētibus. realis vero: qꝛ p eam
fit vera ꝛ realis foꝛma in susceptiuo q̄ habet to-
tum suū esse circūscripta omni opatione aie. ve
rum qꝛ imutatio taliū sensibilium non coꝛrūpit
aliquid p se sed solū illa q̄ sunt a sensibilibus ta-
ctus: qꝛ cõsistētia corpoꝛis p se depēdet ex qua-
litatibus tangibilibus et nō ex alijs sensibilibus
ideo imutationes qualitatū tangibiliū possunt
p se ptinere ad coꝛruptionem corpoꝛis. nō autē
ille que sunt ab alijs. ppter hoc tñ non debet di-
ci ꝙ immutatio que fit a qualitatibus tangibili
bus sit realis et naturalis: illa vero q̄ fit ab alijs
sensibilibus nō sit realis ꝛ naturalis sꝫ solum in-
tētionalis. omnes enim sunt reales ꝛ naturales
ꝛ equaliter depēdent a pmo alterante. ꝛ ideo si
immutatio aliorūꝫ sensibilium puta coloꝛum ꝛ
soni possunt eē cessante motu celi: eadē rōne po
terit esse imutatio naturalis sm qualitates tan

gibiles. Item nullo modo videtur ꝙ celum ra=
tione sui motus localis sit causa alicuius altera
tionis nec illius q̄ est ab illo imediate nec cuius=
cūq; alterius. primo quia principium quo alte=
rans alterat naturaliter: est aliqua qualitas al=
terantis siue vniuoca cum termino alterationis
siue equiuoca. sed motus localis non est aliqua
qualitas corporis celestis nec aliqua forma ab=
soluta. ergo non potest esse principium seu ratio
alicuius alterationis. maior patet. quia sola for
ma potest esse principium quo aliquid agit. illa
autem respectu alterationis nō potest esse for=
ma substantialis vt patet ꝑ aristotelem de sensu
⁊ sensato. nec quantitas: quia illa nullius actio=
nis est principium imo abstrahit ab omni actio=
ne ⁊ passione. nec relatio vt patet. 5°. phy. relin=
quitur ergo ꝙ sit aliqua qualitas ⁊ sic patet ma
ior. minor de se manifesta est ⁊ nihilominus ha=
betur. 8°. phy. vbi dicitur ꝙ motus localis nihil
variat in celo ⁊ ideo solus ille motus ei attribui
tur. Secundo quia impossibile est ꝙ aliquid ha
bens principium agendi eque perfectum vt prius
⁊ passum eque dispositum vt prius: non possit a=
gere sicut prius. sed cessante motu celi ignis re=
manebit ita calidus sicut prius et stupa eque dis=
posita vt calefiat sicut prius. ergo eis approxima
tis necessario ignis cōburet stupam sicut prius. et
eodem modo cum corpora dānatorum sint ve
re passibilia: carēt eni dote impassibilitatis quaꝫ
habent corpora beatorum: poterunt vere cale
fieri et imutari ab igne sicut nunc immutantur.
cessatio ergo motus celi non impedit veram et
naturalem alterationem corporum. quia mot⁹
eius ad illam non requirit: q̄uis requiratur ad
alterationē generationis ⁊ corruptionis ⁊ alia=
rum mutationuꝫ per hoc ꝙ adducit alterans sci
licet solem ⁊ alia astra respectu diuersarum par=
tium terre que sui presentia agunt vbi prius nō
agebant ⁊ propter sui absentiam nō agunt vbi
prius agebant. hec ille. ¶ Contra eandem con=
clusionē arguit scotus probādo ꝙ cessante mo=
tu celi agētia inferiora possent agere. quia non
est ratio agendi ex parte cause particularis: nisi
quia habet formam sufficiēter actiuam ⁊ passuꝫ
sufficienter approximatum. ⁊ si dicas ꝙ cum hoc
requiritur aliud agēs vniuersale. s. celum: volo
non inq̄tum motuꝫ localiter quia motus loca=
lis non ē sibi ratio agēdi in suo ordine. nihil enī
facit motus localis s̄m philosophū. 2°. de gene
ratione: nisi ꝙ est adducens generans hoc ē per
seipsum fit approximatio agentis habentis vir=
tutē actiuam propriā: ⁊ approximatio ad passuꝫ
est habitudo siue aspectus ad corpus celeste ha
bens determinatam rationem cause superioris
respectu cause inferioris supposite: que omnia
haberet etiam si requiesceret. ergo requisita ad
actionem essent tunc q̄ nunc. hec ille. ¶ Contra
eandē conclusionē arguit aureolus probando
ꝙ organa sensuū damnatorum puta tactus ca=
lefiēt realiter. primo quia apprehensio excellētis
calidi ē quedam calefactio trahens medium ar=
monie tactus ad extremum. sed ita erit in dam=
natis. ergo ⁊c̄. ¶. 2°. sic. nā scriptura dicit ꝙ dā=
nati mittētur in ignē ⁊ ardebunt. ¶. 3°. quia au
ctoritates sanctoruꝫ puta augustini et gregorij
idē sonant nec distinguunt passionē intentiona
lē a reali. ¶. 2°. loco vult probare ꝙ non possit
eē in sensu passio intētionalis sine reali: quoniaꝫ
passio intentionalis actio ē realis. ꝓmo nam s̄m
aristotelem. 2°. de anima excellens sensibile cor
rumpit sensum. ⁊ hoc patet per experientiam in
visu respectu intensissimi coloris ⁊ i auditu res=
pectu excellētis soni. sed impossibile ē ꝙ aliqua
actio corrumpat sensuꝫ nisi sit actio realis vt cuꝫ
apprehēsione cōcurrat realis trāsmutatio. ¶. 2°
nam ibidē philosophus dat differentiā inter sen
sum ⁊ intellectum. q̄ intellectus post excellens
intelligibile fortius itelligit. econtrario autē est
de sensu. nam auditus post maximum sonū mi=
nus audit: quod non esset nisi potentia auditi=
ua transmutaretur realiter. ¶. 3°. quia ad expe
riētiam patet ꝙ post visionem intensam coloris
viridis remanet potētia visiua alterata adeo vt
alia videantur sibi viridia. similiter post maximū
lumē apparent omnia luminosa: quod non esset
nisi apphensio sensuum esset cum reali transmu
tatione. similiter idem patet q̄ ad sensationem
odoꝝ sunt i sensu reales transmutationes nam
ꝓuocant et curant reuma. non ergo opatio sen
sus est abstracta sicut opatio intellectus. ¶. 4°
q̄ dicit philosophus. 2°. de aīa ꝙ visio est que=
dam coloratio. similiter auditio est quedam so
natio. ⁊ ratio est q̄ obiectum sensibile actuat et
quodammodo transmutat sensum ad sui simili
tudinem realem. ¶. 5°. q̄ organa sensuum exi
stunt in quadam spoliatione a forma apphēden
da i quodam medio inter extrema. visus eni est
spoliatus ab excellēti colore ⁊ lumine: adeo eius
organū consistit i quadā diaphoneitate. ⁊ simili
ter tactus cōsistit i medietate qualitatū tāgibili
um recedēte ab extremis. tale aūt mediū extre=
morū in quolibet organo sensuuꝫ vocat aristo
teles armoniā. tunc sic. comprehēsiones sensuū
nō sunt nisi mutationes medioꝝ. sꝫ huiusmodi

mutationes medio2ũ sunt reales trāsmutatio-nes. ergo imutationes sensuum sunt passiones trāsmutatiue. ⁊ hic est ꝙ magis facte abijciunt a sensu ꝓ tanto qꝛ sensibilia agētia ſm suas extre mitates corrūpunt ꝓportionē sensus pro tāto qꝛ trahunt eā a medio ad extremū. nec aristote les intēdit ꝙ huiusmodi trāsmutationes sensuū sint generaliter salus ⁊ ꝑfectio nisi ꝺ mutatione sensus vsqꝫ ad gradus q̄ proportionātur armo nie organi a qua cū exeunt: trahūt mediū ad ex trema. ideo compͥhēsio summe calidi ī sensu ta-ctus nō est aliud q̄ꝫ calefactio. similiter cōprehē-sio excellētis colo2is ī visu: est quedā colo2atio trahēs mediū ad extrema et ideo abijcit a suba. hec ille. ¶ Cōtra candē conclusionē arguit hēri cus quodlibet. ii°. q. 8ª. dicēs. dicunt q̄dā ꝙ sola apprehēsio sine imutatione reali pōt causare do lorē ⁊ maiorē q̄ꝫ si esset ibi realis imutatio sicut erit ī co2poribus dānato2ū. qꝛ ignis non imuta bit co2pora eoꝝ cōburēdo: sed per spēm intētio nalē calo2is imutabit excessiue ad quā seq̄tur maxim⁹ dolo2. sed quomodo possit hoc fieri na turaliter: nō video. qꝛ si in tali imutatione nulla sit abiectio: nihil recipitur nisi sensibile ſm ꝙ sen sibile. si autē non causat dolorē sed delectationē vnde nō affligeret ea nisi supnaturaliter sensus ꝑfectissimos. Si ergo oportet ponere co2pora dānatoꝝ vere affligi nec sit ibi imutatio corrup tiua nec deus imutat dolorē qꝛ tunc pro nihilo esset ibi ignis: tunc si ꝑaperetur co2ruptiua imu tatio vbi nō est deceptio: esset sicut est ī do2mie-tibus q̄ somniāt se cōburi. hec ille. Itē bernard⁹ ibidē sic dicit. positio illa que ponit co2pora dā-nato2um affligi per intētionalē immutationem non naturalē vel realē: non est multū rationa-bilis. qꝛ licet apphenderēt illam imutationē in-tentionalē: tamē cum hoc scirent ꝙ in nullo pōt eis nocere. ⁊ ideo non apprehenderent dolorē. Itē illa imutatio intētionalis non fit ab igne ni si per imutationē naturalē: aliter non plus affli-geret eos calo2 ignis presentis q̄ꝫ absentis. quia ex quo nō imutat realiter: sufficeret ꝙ calo2 eēt imaginatus. ea enī que imaginantur: freq̄ter plus mouent q̄ꝫ ea que in picturis videmus. ille autē ignis non plus faceret ī eis q̄ꝫ ignis pictus q̄ reduceret eis ad memoriam veruꝫ ignē absqꝫ hoc ꝙ aliquam realem imutationē faceret ī eis. sicut aliqui dicunt ꝙ ignis verus nullam realē imutationem facit ī eis. hoc autē est idem dicere ac si negaretur illa afflictio fieri per verum ignē. Itē apprehēdere nocumentum quod nullo mo do nocere potest: est deceptio. et sic deciperētur dānati. et ideo hec positio non est multū tenen-da. hec ille. ¶ Contra secundā conclusionē ar-guit durandus dicēs ꝙ hec opinio probabilis ē ponendo ꝙ aīa separata vel angelus sit in loco per essentiam suā. qꝛ tunc potest virtute diuina detineri in loco ne moueatur ad aliū ad queꝫ vellet. non tamē bene apparet quomodo virtus detētiua sit in igne. hoc tamē nō obstāte: posset dici ꝙ dicitur detineri ab igne: quia detinetur in igne. ⁊ sic ab eo patitur eo modo quo desiderās mortē ⁊ fastidiens vitā: dicit ꝙ aīa patitur a suo co2pore in quo detinetur. ⁊ nihilominus graue videtur aliq̄bus ꝙ iste sit totus mod⁹ quo ani-ma vel demones patientur. quia ſm hunc mo-dum: equaliter pateretur aīa vel demon si deti-neretur ī pulcherrima camera ⁊ optime o2nata sicut patitur ab igne: qꝛ non ponitur pati nisi q̄-tenus detinetur. hoc autē non reputatur adeo penale cōmuniter seu graue: sicut ꝑdicamus eē grauē penam damnato2ū hominum vel demo nū. Et confirmatur. qꝛ sicut anime dānato2um detinētur ī inferno: sic aīe puero2um decedētiuꝫ in solo originali in libo. si ergo sola detentio est afflictio: seq̄tur ꝙ aīe decedētium ī originali tā-tum affliguntur: q̄ꝫtum demones ⁊ aīe dānato-rum quod non videtur conueniēs. si vero spūs ponatur esse in loco ꝑ operationē: tunc non be ne apparet qualiter patiatur a loco ꝑ detētionē. qꝛ operationum quedam manēt ī agente vt in-telligere ⁊ velle: ⁊ ꝑ istas non potest spūs eē ma gis ī loco q̄ꝫ per essentiam. alie vero sunt q̄ tran seunt ī materiam exteriorē: et per has solas pōt cōpetere spūm esse ī loco quatenus mouet vel facit aliq̄d circa locum vel circa co2pus existens in loco. hec autē operatio licet possit conuenire angelis: non tamē pōt cōuenire animabus sepa ratis. qꝛ aīa separata nec mouet ad formam q̄ꝺ est cōmune sibi ⁊ angelis. nec pōt mouere aliq̄ꝺ co2pus ad locum: qꝛ cum habeat determinatuꝫ mobile. s. co2pus cui vnitur vt forma mediante quo mouet quicq̄d mouet: separata ab eo nihil aliud pōt mouere. si ergo spūs non sit ī loco nisi per operationē ⁊ nullā talē pōt habere aīa sepa-rata: seq̄tur ꝙ ipsa nō sit ī loco. ⁊ ꝑ consequēs ꝙ ibi non detineatur nec ꝑ determinationē affliga tur. Itē probatur de aīa ⁊ angelis simul esto ꝙ vtriqꝫ conueniat operari circa locū ꝙ non affli-gātur ꝑ detētionē in loco. qꝛ si esse ī loco ē ope-rari ī loco: eē seu detineri violēter ī loco: est ope rari ī loco violēter vel ꝯtra voluntatē. sed illud nō pōt cōpetere aīe separate vł angelo. ergo ⁊c. maior de se patet. minor probatur. quia magis

pōt homo cogi ad operādū q̃ angelus vel aīa separata. sed homo non pōt cogi coactione simpliciter dicta ad operandum ea que dependent ex libero arbitrio: q̃uis possit impediri ne faciat quod vellet facere. nam si p violentiam manus alicuius hominis applicetur ad percutiēdum aliū talis non pcutiet actiue. qꝛ principium actiuum operationis non est in illo sed mere passiuum. ⁊ multo magis videtur ꝙ aīa separata vel angelus non possit cogi ad aliquam actionē depēdētez a libero arbitrio. talis autem est omnis actio quā habet vel habere pōt aīa separata vel angelus circa locum. quare si eē in loco est operari in loco: et detineri ī loco est operari ī loco violēter patet ꝙ nec angelus nec aīa sepata possunt violēter detineri in loco. nec p consequens affligi p violētā detentionē. Si vero dicatur ꝙ non sunt in loco nec detinētur in loco p actionez suam in locum sed potius p actionē quaz recipiunt a loco: contra. detineri a loco supponit esse ī loco. si ergo passio spūs in loco est per detētionē ī loco seqtur ꝙ passio in loco supponit esse in loco. sed posterius p̄supponēs suum pͥus: non est causa eius. ergo patet ꝙ a loco non est ratio anime vł angelo ꝙ sit in loco. hec ille in forma. ¶ Contra eandē arguit henricus. 8°. quodlibet. q. 34. dicēs. quidā dicunt ꝙ spūs alligatur igni ⁊ nō pōt separari ⁊ impeditur ab agēdo quod agere cupit ⁊ in hoc summe affligitur. sed hoc modo nō patitur ab igne inferēte passionē nisi occasionaliter. sed ipe in se huiusmodi dolorē excitat sicut cor hominis excitaret passionē iracundie ad presentiā repugnantis. Itē dicunt alij ꝙ patitur ab igne non vt est natura inflictiua: sed vt ē instrumētū diuine iusticie. sed sic nō plus pateretur ab igne inq̄tum est calidus q̃ ab aere. ideo dicēdū est ꝙ ignis affligit spūm inq̄tum calidus. ⁊ eodē genere ē afflictiuū quo affligit sensuz. ¶ Cōtra tertiā conclusionē arguit aureolus probando ꝙ miseria dānatorum principalius formaliꝰ ⁊ essentialiꝰ consistat in displicētia ō deo eterna: q̃ in carētia diuine visionis vel in afflictione penali. pͥmo sic. in illo actu cōsistit infelicitas dānatorum: q̄ est summū malum illorū. patet quoniā sicut felicitas est summū bonū formale beatorū sic infelicitas dānatorum est summū malum formale illorū. ⁊ sicut felicitas beatorū consistit in summo eorū bono essentialiter: sic infelicitas dānatorū in summo eorū malo. sed malignari ī diuinitate siue displicere de diuinitate quod idem est: est summe malū formale dānatorū ⁊ maius q̃ non videre diuinitatē. probatur. qꝛ non videre diuinitatē vt sic non habet rationē detestabilis ⁊ culpe. vt formetur sic ratio. illud quod habet maiorē rationez detestabilis ⁊ fugibilis: habet maiorē rationē mali ad potētiā cui inest. sed displicere de diuinitate habet rationē detestabilis ⁊ fugibilis plus incōparabiliter q̃ non videre deum. qꝛ non videre deū est tantūmodo malum non videnti. sed displicere ⁊ odire illud sunt actus q̄ q̄tū est ō se pͥuarēt diuinitatē si possent. omnis enī qui odit alium q̄tum est de se vellet illū non eē. ⁊ ideo odire diuinitatē: est velle non esse diuinitatē. ¶ Confirmatur hoc ex diffinitione felicitatis quā ponit aristoteles pͦ ethi. dicēs ꝙ est opatio hominis s̄m maximū bonū eius in vita pfecta. ergo per oppositū infelicitas est opatio s̄m maximū malū hominis ī vita impfectissima. sed nulla est opatio q̄ consistat in tanta detestabilitate ⁊ habituali malo: q̃ illa que est abominatio ⁊ displicētia diuinitatis. ergo ⁊c. ¶ 2°. sic. beatitudo ⁊ infelicitas opponunť. tūc sic. maior est oppositio inter actus contrarios positiue q̃ inter actū ⁊ pͥuationē eius. ⁊ ideo maius malū est illud quod opponiť bono cōtrarie: q̃ illud quod opponitur pͥuatiue tantūmodo. patet enī ꝙ pͥus est iniuste agere: q̃ soluz non agere iuste pͥuatiue. sic ergo cū infelicitas consistat in malo maxime opposito beatitudini: oportet ꝙ consistat ī actu opposito contrarie: non actu opposito pͥuatiue. sꝫ beatitudo cōsistit ī actu visionis s̄m aliquos: vel s̄m alios ⁊ melius ī vltima cōplacētia diuinitatis q̄ est delectatio q̄dam vltimata ō deo viso. oppositū autē visionis: nullum est nisi oppositum pͥuatiue puta non videre. oppositū autē cōplacētie cōtrarie est ipa displicētia. ergo ī illa maxime consistit infelicitas. ¶. 3°. sic. beatitudo consistit in q̄etatione vltimi finis. sed inq̄etatio in diuinitate non est aliud q̃ displicētia de illa. probatur. qꝛ per oppositūz q̄etatio est summa cōplacētia in illa. ergo infelicitas dānatorūz consistit in quadā displicētia vltimi finis ⁊ p consequens diuinitatis. ista autem displicentia non est aliō q̃ odire deū ⁊ displicere ī eo. hec aureolꝰ

Quantum ad articulum tertium pͥmo notandū est prout ex dictis. S. Tho. accipitur. pͣ. 2ᵉ. q. 35. ar. pͦ. ⁊. 2°. ꝙ delectatio ⁊ dolor ad appetituz ptinent. omnis autē motus appetitiuus seu inclinatio consequēs apphēsionē: ptinet ad appetitū intellectiuū vel sensitiuū. nam inclinatio appetitus naturalis non consequitur apphēsionem

ipsius appetentis: sed alterius. s. datoris nature. delectatio vero et dolor psupponunt i eodē subiecto sensum vel apprehēsionē alicuius: vel nociui aut disconuenient ꝫ sicut est dolor: vel cōuenientis sicut est delectatio. vnde dolor nō est passio corporis nec subiectiue est i corpore: ꝗuis causa ipsius in corpore sit. s. lesio vel aliquod aliud corpori nociuum aut disconueniēs. sed motus doloris semp est in anima. non eni corpus dolere potest nisi dolēte anima. itē nec dolor est act⁹ virtutis sensitiue apprehēsiue: ꝗuis ad dolorem reqratur apphēsio lesionis vel nociui aut discōuenientis per virtutē aliquam cognoscitiuam. sꝫ est actus vl' motus vt premissum est appetitus vel sensitiui vel intellectiui fm ꝙ dolor ex dupplici apphēsione causari pōt prout. S. Doc. deducit vbi supra. ar. 2°. s. vel ex apphēsione exterioris sensus: vel ex apphensione interioris siue intellectus siue imaginationis. interior aūt apprehensio ad plura se extēdit ꝗ exterior. eo ꝙ quecūqꝫ cadunt sub exteriori apphensione: cadunt sub interiori sed non ecōuerso. veruntamē sicut ex vsu loquēdi illa delectatio q̄ ex exteriori apphēsione causatur: delectatio nominatur: illa vero q̄ ex apphensione interiori causatur gaudiuꝫ appellatur: ita et ille solus dolor qui ex apprehēsione interiori causatur: tristicia nominatur. qui vero causatur ex exteriori apphēsione: communi nomine appellatur dolor. vnde tristicia est q̄dam spēs doloris sicut et gaudiuꝫ delectationis capiendo dolorē cōmuniter pro actu vel motu appetitus causato ex apprehensione generaliter alicui⁹ nociui. et sic capit dolorē apostolus. ro. 9. dicēs. tristicia est mihi magna et cōtinuus dolor cordi meo: pro eodem vtens tristicia et dolore. si tamē dolor capiatur pro motu appetitus causato ex apphensione exterioris sensus ꝺ nociuo cōiuncto p̄senti: sic dolor ex opposito distinguitur contra tristiciam fm distinctionē apphensionis interioris et exterioris. horum aūt dolorum interior qui alias dicitur dolor cordis: ē maior et grauior tam ex parte cause ꝗ ex parte apprehēsionis prout. S. Tho. deducit. p̄ª. 2ᵉ. loco supra allegato ar°. 7°. ex parte quidē cause: quia causa doloris exterioris est malum cōiunctū quod repugnat corpori. causa autem interioris doloris est malum coniunctum quod repugnat appetitui. ex parte vero apphensionis: quia dolor exterior sequitur apphensionem interiorem vl' imaginationis vel etiam rationis. cum itaqꝫ dolor interior repugnet directe et per se appetitui dolor autē exterior repugnet appetitui non p se sed quia repugnat corpori: sequitur ꝙ ex parte cause dolor interior sit maior ꝗ exterior. naꝫ id quod est per se est prius et melius in bonis et peius in malis eo quod est p aliud. similiter etiā ex parte apphensionis dolor interior est maior. nam apprehensio rationis et imaginationis est altior ꝗ apphensio sensus tactus. vnde simpliciter et p se loquendo dolor interior grauior est dolore exteriore. verūtamē quādo dolor exterior est cū dolore interiori: tūc dolor augetur. qr ergo in dānatis vterqꝫ dolor cōiungit: ideo grauissimus ē dolor dānatorū.

¶ Secundo Notādum est ꝙ obiecta sensuū sunt ipa sensibilia extra sensus existētia habentia esse reale et naturale in vniuersitate rerum. et ista sensibilia sunt que a sensibus per se et directe percipiuntur: ꝗuis medium quo ipa percipiuntur et apphendantur a potētijs sensitiuis sit spēs et similitudo cuiuslibet sensibilis quam sensus imediate recipiunt: et qua mediante feruntur in ipa sensibilia tanqꝫ in propria obiecta. licet enim species albedinis intentionaliter pueniat ad organum et ad ipsum sensum visus: non tamen cognitio et iudicium potentie visiue fertur in ipam albedinis speciē: sed in albedinem realiter extra oculū existentē. vnde et papit graduꝫ intensionis eius et ipius extensionem ac magnitudinē et figuram supra quam fundatur: ꝗuis species p̄dicta albedinis in visu recepta intentionaliter illas condiciones non habeat actu. et idem dicendum est i singulis sensibus. non enim sensus auditus iudicium et cognitio fertur directe et per se in spēm soni aut vocis quam immediate recapit et a qua imutatur intentionaliter: sed sup sonum et vocem extra auditum in rerum natura existentem cuius est ipa species et quam repsentat. et idēm est circa intellectum. qui licet speciem rei intelligibilis primo et immediate recipiat: eius tamen cognitio et iudicium p se et primo ac directe non fertur sup ipam speciem receptam: sed sup reꝫ intelligibilem extra intellectum existentem per speciem representatam. et ratio generalis est qr omnis potētia siue sensitiua siue intellectiua: p̄mo et p se ac directe fertur in proprium obiectuꝫ quod non est species vl' similitudo que in sensu vel i intellectu recipitur subiectiue: sed res p illā representata. non enim obiectum visus dicitur species coloris sed ipse color et sic de ceteris. obiectum namqꝫ est quod primo p se et directe terminat actionem potētie. Ex quibus inferimus ꝙ cum mot⁹ vel actus aut passio appetitus cau

setur ex apprehensione z perceptione ac iudicio virtutis cognitiue z ipsum necessario presupponat: primo z directe fertur in ipsas res apprehensas z cognitas tanq̄ in propria obiecta potentie cognitiue: non in species vel similitudines rerum in vi cognitiua intentionaliter z immediate receptas. vnde z philosophus. 6. metha. ponit bonum z malum esse differētias appetibiles eo q sint conditiones rerum in esse reali z naturali existētium circa quas versatur potētia appetitiua. neq enim appetitus dolet aut tristatur nec delectatur de specie coloris vel soni intētionali sed de ipso colore aut sono in rerum natura existēte quorum sunt ipse species. z circa etiam sensum tactus nō dolet aut tristatur appetitus nec delectatur de specie obiecti tangibilis conueniē tis vel disconuenientis: quam sensus tactus intētionaliter recipit: sed de ipso obiecto tangibili conueniēti vel disconuenienti extra sensum tactus existente. nam hoc est quod sensum tactus offendit z ledit aut demulcet z iuuat. z ideo bonum vel malum quod tactui infert: quid reale ē non apparens aut similitudinarium queadmodum ignis pictus vt quidā obijciunt: q̄uis non inferatur sm naturalē corporis vel organi immutationem. ¶ Aduertēdum tamē q quia obiecta sensus tactus sunt qualitates quibus corpus animalis z organa sensuum constant z cōseruantur ac etiam corrūpuntur: dupliciter pōt dici conuenientia vel disconuenientia sensui tact⁹. vno modo respectu nature corporum z organorum. ex eo enim q sensus tactus est aptus natus appħendere et percipere qualitates tangibiles ex quibus vt dictum ē conseruat z etiaz corrumpitur corpus animalis: habet sensum et perceptionem earum prout sunt conuenientes vel disconueniētes aut nociue nature corporis propter quod vt sanctus thomas dicit de veri. q. 26. ar. 3. in. cor. tactus appellatur sensus eorum ex quibus componitur animal z per q̄ corrumpitur. Alio modo possunt dici tangibilia cōuenientia vel disconuenientia sensui tactus sm rationem talis potentie in q̄tum. s. conueniunt vel disconueniunt proportioni et armonie sensus tactus quaz habet respectu proprij obiecti. z iste modus secundus conueniētie vel disconueniētie est magis proprius sensui tactus eo q est ipsius potentie in ordine ad proprium obiectum. ac per hoc magis directe z primo z per se appħenditur a sensu tactus q̄ primus modus. et quo fit vt apprehensio z cognitio sensus tactus semꝑ sit cum ꝑceptione conueniētie vel disconueniētie secundo modo dicte: sed non semꝑ cum ꝑceptione ꝑmi modi: queadmodū in dānatis post resurrectionē cōmunē.

¶ Tertio Notandum est prout sanctus thomas dicit d veritate. q. 26. ar. p°. in. cor. q quia passio proprie accepta ē cum quadam abiectione prout patiēs a contraria qualitate transmutatur in contrariaz ampliatur nomē passionis sm vsum loquentiū vt qualitercunq aliquid impediatur ab eo qd sibi competit: pati dicatur. vt si dicamus graue pati ex hoc q prohibetur ne deorsum moueat. z hominē pati si prohibeatur suam facere volūtatem. Huiuscemodi autem impedimētum: dupliciter potest contingere. vno modo ex improportione z disconuenientia obiecti sensibilis: z sm istuz moduz tam sensus tactus q̄ ceteri omnes dicuntur pati ab obiecto improportionato z disconueniēti: circa quod sensus non potest habere in actu suo illam perfectionē ad quaz eius virtus se extendit. nam cum obiectum sit motiuum potentie et reducens potētiam ad actum conuenientem sue virtuti: si obiectum mouens sit illi disconueniens z improportionatum: non poterit actum proportionatum sue virtuti elicere. vnde qz sensus isto modo impeditur a sua perfecta operatione: pati dicitur passione predicta. Alio modo contingit impedimētum in operatione sensus ex lesione organi corporalis: z isto modo pati possunt oēs potentie q̄ hñt eē in organis corporalibus. nam cuz he potētie vtant organis corporalibus ad ꝓprias opationes: necesse ē q ad defectū organorū sequatur defectus in sensuum actionib⁹. ac ꝑ hoc ex lesione vel nocumēto organi patitur sensus impedimētuz ꝓprie opationis. isto etiā modo patiūtur q̄uis indirecte potētie organis corporalib⁹ nō vtētes sicut intellectiue: sm q accipiunt ad ꝓprias opationes a potētijs organis vtētibus. contingit nāq q leso organo virtutis imaginatiue intellectus opatio ipediatur: eo q intellect⁹ indiget phantasmatibus ad suam opationē. isto etiam modo passionis ex lesione vel nocumēto corporis: speciali quadā ratione ꝑ ceteris sensibus patitur sensus tactus pro eo quia appħendit z ꝑcipit ipam corporis lesionē vl' nocumētū quod alij sensus non ꝑcipiunt. vt enim dictum ē supra: sensus tactus est sensus. i. hēt sensationē corꝝ ex q̄bus cōponitur aīal z ꝑ que corrūpitur. z ideo eius ē lesionē z nocumētū corporis sentire: ex cuius appħēsione causatur in appetitu sensitiuo dolor corporalis. q nō solum dicatur cor-

poralis ꝓpterea quia ex corporali sensu causatur:
sed est quia ex corporis lesione vel nocumēto īsurgit.
verūtñ iste modus sentiēdi et patiēdi nō contin
git nisi circa corpora q̄ immutari possunt natu-
rali imutatione. vnde in ꝓposito nr̄o quia cor-
pora dānatorū post resurrectionē sunt oīo im-
passibilia fm̄ naturalē immutationē: non erit in
dānatis dolor ex lesione vel nocumento corpo
ris exortus: sed tm̄ modo ex passione supra posi
ta qua potētie sensitiue patiunt a disconueniēti ꝛ
improportionato sibi obiecto. vt eniz phus di-
cit. 2°. li°. de aīa vel. 3°. secūdum grecos ca° qm̄
aūt sentim⁹: quia sensus cōsistit in quadā ꝓpor-
tione: ideo sensibilia discōuenientia et impropor
tionata dolorē afferūt sensui: cōueniētia vero et
proportionata afferūt delectationez. et dicūtur
afferre sensui dolorē vel delectationē: non quia
sensus sit ꝓprie dolere aut delectari: sed quia ad
dolorē et delectationē semper reqrit tactus sen
sus, put. S. Tho. expōit. pª. 2ᵉ. q. 35. ar°. p°. ad
2ᵐ. et ꝓbat ibi philosoph⁹ a signo id veruz esse
exemplificādo in omnib⁹ sensib⁹. vbi et de sensu
tact⁹ dicit. tactui quoqz non calidū sane simplex
.i. isū immo ac frigiduz: sz id quod ē ad ratione .i.
ꝓportionē redditū amicū ē atqz iocūdū. Faciūt
ad p̄missa quo ad duplicē modū patiēdi sensus
tactus ea q̄. S. Tho. deducit. pª. 2ᵉ. loco proxi-
me allegato. ar°. 2°. ad. 3ᵐ. sensibilia inquit ta-
ctus sunt dolorosa nō solū inq̄ztᵐ sūt impropor
tionata virtuti apphensiue: sed etiā inq̄ztᵐ cōtra-
riant nature corporis. alioꝝ vero sensuū sensi-
bilia possunt quidē esse improportionata virtu
ti apprehēsiue: nō tñ contrariātur nature nisi in
ordine ad sensibilia tactus. hec ille. Quātum ve
ro ad id quod dictū ē q sensus tactus in corpo-
rib⁹ post resurrectionē nō patit ex lesione vel no
cumēto corporis sed ꝓpter disconueniēs et im-
proportionatū obiectū: faciūt ad predicta ea q̄
S. Tho. scripsit in hac dis. q. 2. ar. p°. sub. ar. 4.
ad. pᵐ. dicens. q̄litates quas tact⁹ pcipit sunt ille
ex quib⁹ constituit aīalis corpus. vnde per qua-
litates tangibiles corpus aīalis fm̄ statū presen
tē natū est īmutari īmutatione naturali et spūa-
li ab obiecto tactus. in corporib⁹ tñ gloriosis a
quib⁹ impassibilitas excludit naturalē imutatio
nē: erit imutatio a q̄litatib⁹ tāgibilib⁹ spiritualis
tm̄. hec ille. Et idē dicēdū est fm̄ ex⁹ viā et proba
tiorū doctoꝝ circa corpora damnatorū: cū etiā
ponāt ab eis ipassibilia fm̄ naturalē imutationē

¶ Quarto Notādū ē, put. S. Tho.
inqt. pª 2ᵉ. q. 22. ar. 2°.
ad. 3ᵐ. q duplicit organuz aīe pōt transmutari.
vno modo trāsmutatione spūali fm̄ q recipit in
tētionē rei. et hoc per se inuenit in actu apphen-
siue virtutis sensitiue. sicut oculus imutat a visi
bili: nō ita q coloret sed ita q recipiat intētionē
coloris. est aūt et alia naturalis trāsmutatio or-
gani, put organū trāsmutat q̄ztū ad suā natura
lē dispositionez puta q calefit aut infrigidat vel
alio modo simili trāsmutat. et hm̄oi transmuta
tio: p accidēs se habet ad actū apphēsiue v̄tutis
sensitiue. puta cū ocul⁹ fatigat ex forti ituitu vl̄
dissoluit ex vehemētia visibilis. hec ille. Et id ip
suz dicit loco vltime allegato in notabili p̄cedē-
te specialit de sensu tact⁹. tactus inqt dicit maxi-
me materialis inter alios sensus: q2 hēt plus de
materiali immutatione adiūctū. nō tñ immuta-
tio materialis se habet ad actū sentiēdi qui perfi
cit spūali imutatiōe nisi p accidēs. hec ille. ¶ Ex
quib⁹ iferim⁹ pro pma ꝯclusiōe q nō est ꝺ p se ra-
tione sensus tact⁹ nec ptinet ad ei⁹ ꝓpriā passio
nē absolute ꝛ simplicit q apphēdat suū obiectū
mediāte naturali imutatione: sed hoc accidit ta
ctui p statu vite presentis ī quo humana corpo
ra immutari pñt naturali imutatiōe a suis qua-
litatib⁹. nō enī vt. S. Tho. dicit in hac dis. q. 2.
ar. p°. sub. ar. 3. ad. 2ᵐ. imutatio naturalis neces
sario p̄cedit imutationē spūalē: nisi qn̄do orga
nū sensus tact⁹ aptū ē imutari naturali imutati-
one. q2 oīe passiuū fm̄ suū modū recipit actio-
nē agētis. et ideo si aliqd sit quod naturali imu-
tatiōe īmmutari nō possit sicut est ꝺ corporibus
humanis post resurrectionez: ibi erit spiritualis
immutatio tantū non precedēte naturali immu
tatione. Dicimus ergo secunduz premissa q ig-
nis inferni cruciat corpora damnatorum vere ꝛ
realiter fm̄ sensum tactus ꝛ causat in damnatis
dolorem corporalem: non exurendo vel cale-
faciēdo eoꝝ corpora: sed p hoc q eius caliditas
excessiua est discōueniēs ꝛ improportionata ac
etiā horrida sensui tact⁹ qui vt supra dictum est
auctoritate philosophi: consistit fm̄ sui substā-
tiam et virtutē in quadā ꝓportione et armonia
respectu ꝓprij obiecti quod pari modo requirit
habere ꝓportionē et quoddaz temperamētum
vt sic congruat sensui tactus sicut actiuum passi
uo. et idē dicēduz est de aquis niuiū q̄s simul cū
igne scriptura ponit in penā dānatoruz futuras
esse. Q si aduersari⁹ ptinax instet ꝛ querat quo
modo ignis vel eius caliditas pōt esse tactui dis
cōueniēs et horrori ac nocumēto non illum nec
ipsius organū exurēdo aut calefaciēdo: respōde
m⁹ q eo ipso modo quo voces incōsonantes au-
ditū offendūt et illi penam igerūt ac sūt horrori

et odor fetidus est olfatui penalis et illū offendit et figure horribiles offendūt et cruciāt visum: cū tamen voces dissone nec odor fetidus nec facies horrida afficiāt suis qualitatib⁹ predictos sensus naturali immutatione. sicut enī odor fetidus nō facit fetidū olfatū nec vocū dissonantia sensum auditus formaliter absonū nec figura horribilis sensum visus facit horridū et tamē penā et cruciatū suis potētijs ingerūt: ita et ignis calidissimus corporib⁹ et tactui opposit⁹ sensū tact⁹ offendit ꝛ cruciat: nō illū vel ipsius organū exurēs aut calefaciens: sed quia ē illi improportionat⁹ et disconueniens ac horridus tanq̄ armonie et tēperamento sue virtutis offensiu⁹. sentit nāq̄ ipsius calorē intensissimū et suo tēperamēto plurimū disconueniens: ac ꝑ hoc ꝛ sue cōuenientis operationis impeditiuum. vt enī premissum ē in tertio notabili: qualitercūq̄ aliq̄d impedit ab eo q̄d sibi cōuenit: patit. Predicte rōni ad penā dānatoꝝ accedit q̄ ex ordinatione diuine iusticie: tātū infert cruciat⁹ ꝛ doloris ignis infernalis dānatis hominib⁹: quantū eis inferret si eoꝝ corpa exurēdo torq̄ret. vn̄ si q̄s sequēs imaginationē s̄m ea q̄ vident̄ in hoc statu nō satis cōprehēdat q̄ ignis inferni sola immutatione spūali possit inferre dānatis hoibus tā acerbissimā penā corporalē quāta in ecclesia predicatur adiūgat premissis q̄ pena et cruciatus dānatorū ordinatione diuine iusticie eis irrogat̄ ꝓpter eoꝝ demerita. vnde volūtate et dispositione dei: tantus dolor et cruciat⁹ acerbissimus supexcedēs pōt illis inferri ab igne ꝑ solā actionē et immutationē spūalē quātus inferri posset ꝑ immutationē naturalē calefaciēdo et exurendo. nā et naturaliter non est minoris efficacie ad causandū dolorē acerbissimum apprehensio aīalis q̄ fit ꝑ immutationem sensuū spiritualē: q̄z ea q̄ fit ꝑ immutationē corporis materialē. imo est plerūq̄ maioris ꝓut in p̄mo notabili deductū fuit. Facit ad ista q̄d S. Tho. dicit in hac dis. q. 3. ar. 2. ad. 3ᵐ. ignis inquit ille erit instrumētum diuine iusticie puniēns. instrumētū autē nō solum agit in virtute ꝓpria et ꝑ ꝓpriū modū: sed etiā in virtute p̄ncipalis agētis et s̄m q̄ est regulatū ab eo. vnde quāuis ignis s̄m ꝓpriam virtutē non habet q̄ aliquos cruciat magis vel minus s̄z modū peccati: habet tamen hoc s̄m q̄ eius actio modificat̄ ex ordine diuine iusticie. hec ille.

¶ **Quinto** Notandū est q̄ vt lati⁹ fuit deductū. li. 2°. dis. 2. q. p̄ª. sub notabili p̄mo: q̄d sctūs thomas dicit subāz incorporeā vt angelū vel aīam humanā esse in loco nō ꝑ essentiā sed ꝑ opationē: debet intelligi nō q̄ ipsa essentia rei incorporee presentialiter nō sit in loco sed tātūmodo ei⁹ virtus ꝛ opatio: nā hoc expresse est cōtra ipsi⁹ doctrinā vt ibi fuit ꝓbatum. sed debet intelligi sic q̄ subā incorporea nō est in loco ꝑ essentiā. i. q̄ eius essentia nō est illi rō essendi in loco sed sua virtus et opatio. itaq̄ subā icorporea et eius essentia ē in loco quādo opat̄ in loco vel aliquā habet ad locū habitudinē. sed ratio formalis qua sic est in loco: nō est ipsa sua essentia sed eius opatio vel qualiscūq̄ virtio aut habitudo ꝓut ibi expositū fuit. sed vt ibi tactū fuit: ea sūt intelligēda loquēdo de existētia substātie spūalis in loco s̄m viā et ordinē nature quē deus illi indidit. q̄m supnaturaliter et virtute diuina: non n̄ solū dicto modo cōuenit eis esse in loco: sed modis alijs ꝓut diuia ꝓuidētia disposuerit. Vn̄ circa ꝓpositū nr̄e secūde ꝯclusionis dicim⁹ viā sequētes sancti doctoris q̄ post hanc vitam anime dānatorū sunt sicut in loco in inferno et in ipso infernali igne per diuinam iusticiam et voluntatem per quā ibi eternaliter detinentur etiam si nullam operationem habeant circa locum inferni aut ignis nec circa corpora in eis existentia. sunt ergo ipse anime et animarū essentie dānatorū in inferno sicut in loco: quāuis nec earū essentia aut operatio sit illis existendi in eo loco ratio et causa: sed ipsa diuina iusticia et dei prouidentia. et licet non dicātur ibi esse per operationem: potest tamen dici q̄ sunt ibi per passionē quam sustinent: non tanq̄ ꝑ causam aut rationem formalem: sed magis tanq̄ per effectū. vt sic deducatur consequentia. anime dānatorū sunt in inferno et in igne eterno ibi parato: quia diuina iusticia tali loco illas alligauit. ꝛ quia sic sunt in tali loco: ideo ibi taliter puniūtur et patiuntur. ¶ Ex quibus inferimus q̄ in cassū laborant nōnulli querentes a nobis qui ponim⁹ substātias spirituales esse in loco per operationē que sit illa operatio per quam sicut per rationem formalem anime dānatorum et demones sunt in loco inferni et in eius ignibus. nā vno verbo sue questioni respondemus q̄ et si nullam habeant i inferno operationem per quā ibi sunt: veraciter tamen ibi sunt vt in loco: causa et ratione sup̄ posita. Neq̄ contradicimus nobis dicentes substātias spirituales esse in loco naturaliter per operationem. nam sic dicendo: non dicim⁹ q̄ substantie immateriales et spūales nulla virtute eē p̄nt i loco nisi ꝑ opationē: s̄ q̄ naturali v̄tute cōuenit eis eē in loco ꝑ opationē. et adhuc capiēdo multū large opationē ꝓut scd̄o libro loco p̄allegato ānotatū fuit ex dictis scti thome. vn̄ nulla in nob̄ ē contradictio si nūc dicam⁹ q̄ supnaturalr̄ ꝛ v̄tute diuia aīe et subē spūales p̄nt esse in loco nō ꝑ opationē.

Quantũ ad articulũ quartũ respondẽdũ est obiectionibus cõtra ꝯclusiones. Et quidẽ ad primũ durãdi cõtra p̃mã ꝯclusionẽ dicit̃ ad minorẽ ꝙ est falsa quãtũ ad secundã ptem. nõ eni est veruȝ ꝙ imutatio spũalis sit semp cõueniẽs nature sensũ nisi quãdo obiectũ imutãs est ꝑportionatum potẽtie sensitiue. si aũt sit illi iproportionatuȝ: est per cõsequẽs ei disconueniẽs et nociuũ. et d̃ hoc latius fuit dictũ in tertio ⁊ quarto notabilib⁹. ¶ Ad 2ᵐ. dicit̃ ꝙ licet imutatio spũalis sit genere cõmunis beatis et damnatis: differt tñ specie in vtrisq̃ nec vt sic est illis cõmunis. nã imutatio spũalis sẽsuũ in beatis est ꝑportionata eoꝝ sensib⁹ vt pote ab obiecto proportionato causata. imutatio vero spũalis sensuũ dãnatoꝝ est illis improportionata et discõueniens tanq̃ ab obiecto discõueniẽte et improportionato causata. vñ responsio ibi data bona est. Et ad ei⁹ primã impugnationẽ dicimus ꝙ ignis inferni erit corꝑalibus sensib⁹ dãnatoruȝ vere lesiu⁹ et nociuus: nõ ex lesione aut imutatione alteratiua corpoꝝ: sed quia ledit armoniã sensus et naturali eius ꝑportioni nocet: eo ꝙ sit obiectũ improportionatũ et disconueniẽs. nã vt in tertio notabili allegatũ fuit ex auctoritate phi: sẽsus cõsistit in quadã ꝑportione in ordine ad ꝑpriũ obiectũ. vnde estimatio dãnatorum qua iudicant illũ ignẽ esse eis nociuũ: vera est. arguẽs aũt decept⁹ est putans ꝙ ignis inferni sola lesione aut imutatiõe naturali corpis causet nocumentũ sensui. qḋ non est verũ vt in predictis notabilibus satis deductũ fuit. Ad secundã impugnationẽ d̃ sensibilib⁹ tact⁹ est eadẽ respõsio. assumit eni arguẽs ĩ ea hoc falsum si vl̃r capiat̃ ꝙ .s. sensibilia tact⁹ non imutant sensum tact⁹ nisi naturali imutatione vl̃ nõ sine ea. hoc certe veritatẽ nõ habet nisi quãdo organũ tact⁹ aptũ natuȝ est imutari naturali imutatione, ꝑut dictũ fuit i tertio notabili. qḋ in ꝑposito nr̃o nõ cõtingit. qm̃ corꝑa dãnatorũ imutabilia sunt tali imutatione diuina iusticia id exigẽte. Quod aũt vltimo arguẽs obijcit contra id quod dictum est ꝙ .s. sensibilia tactus absq̃ imutatione naturali nocent sensui: dicimus ꝙ augustinus vbi allegatur: loquit̃ de dolore sensibili ſm statũ vite presentis in quo lesio carnis põt contigere in corporibus humanis. nos aũt loquimur in cõclusiõe de dolore sensibili corpoꝝ dãnatoꝝ in futuro statu in quo nõ ex lesione carnis: sed ex lesione sensus corꝑalis causabit̃ dolor sensibilis. ¶ Ad. 2ᵐ. principale contra ꝑbationem cõclusionis ⁊ ad argumentũ scoti ꝯtra eandẽ cõclusionem dicitur ꝙ non militãt ꝯtra nos. qm̃ ꝑbatio illa ꝑ cessationẽ motus celi nõ est de mente sancti thome in vltimis eius scriptis: quicquid in p̃mis tenuerit, ꝑut latius ostẽsum fuit li. 2º. dis. 14. sub quarto notabili. ¶ Ad argumẽta aureoli cõtra eandẽ conclusionẽ: ad primũ dicit̃ ꝙ assumptũ est falsuȝ nec arguẽs illud ꝑbat. et est expresse cõtra p̃hm in. 2. li de anima. ¶ Ad. 2ᵐ. dicim⁹ ꝙ vbi dicitur in sacra scriptura ꝙ dãnati mittent̃ in ignẽ et ardebũt: ardor accipitur pro sensu et ꝑceptione ardoris. sentiet nãq̃ sensus corporalis tactus calorẽ ignis cẽ maximũ: nõ ex imutatione naturali corporũ: sed ex imutatione spũali. et de hoc satis dictuȝ fuit in tertio et quarto notabilibus. Et in eodẽ sensu augustin⁹ et gregori⁹ et alij sancti loquunt̃ de ardore dãnatoꝝ. nec fuit illis opus sacrã scripturam exponentib⁹ distinctionẽ facere de passione naturali et intentionali que in rudimentis p̃hie cõmuniter docetur. ¶ Ad id qḋ secũdo loco vult ꝑbare dicimus ad p̃mã ꝑbationẽ ꝙ actio dicit̃ realis dupliciter. vno modo ex eo ꝙ realẽ alterationeȝ vel transmutationẽ naturalẽ causet in passum. et isto modo negat sanct⁹ thomas realẽ actionẽ in imutatione spũali circa corpora dãnatorum. alio modo dicitur actio realis ex eo ꝙ non est ſm solã intellectus apprehẽsionẽ. et isto modo cõcedim⁹ ꝙ imutationes spũales sensuũ sunt reales et causãt effectum realẽ. vnde imutatio intentionalis non dicit̃ ab intentione quã intellect⁹ quibusdaȝ reb⁹ per considerationem attribuit: sed dicit̃ intentionalis .i. ſm similitudinẽ et spẽm facta: non imediate per ipsam rem ſm esse materiale qḋ habet: vnde et spũalis quãdoq̃ appellat̃. ꝙ aũt talis actio corrumpat sensum vel eius organũ: ꝑ accidẽs cõtingit et nõ ſm omnẽ statũ vt dictũ est. ¶ Ad secundam probationem concedimus antecedens et pro nobis facit. sed negam⁹ consequẽs capiẽdo trãsmutationẽ realẽ pro naturali .i. quãtũ ad naturalẽ dispositionẽ organi sensus. ¶ Ad tertiã dicimus ꝙ nihil cõcludit cõtra nos. nã talis alteratio potẽtie visiue non est d̃ per se ſm imutationẽ naturalem: sed per intentionalem et spũalem. ꝙ aũt odores aliquãdo reuma curẽt: non ideo ẽ q̃ naturaliter imutent potentiam olfatiuam: sed q̃ fumalis quedam euaporatio recipitur in organo olfatus: que transmutatione naturali illud imutãs causat reumatis sanitatem: et non ipsa potentie olfatiue sensatio. vnde ꝑbatio arguẽtis ꝑcedit ex falso. ¶ Ad quartã dicit̃ ꝙ arguẽs falsum imponit aristoteli. nã ipse contrariũ docet in. 2. de anima. ¶ Ad quintã cõcedim⁹ preambulũ ibi posituȝ.

et ad ꝓbationē ex eo sumptā: negat̃ assumptum. nam cōprehēsiones sensuum: sunt sensibiliū appre hensiones et ꝑceptiones. que licet causent̃ ex mu tatione medioꝝ: nō tñ sunt ipse medioꝝ mutatio nes. et cū inde infert arguēs ꝙ imutationes sensu um sunt trāsmutatiue: cōcedim⁹ spiritualiter non naturaliter et materialiter ꝑ se loquendo. et ideo falsum est ꝙ magis facte abyciant a sensu loquen do de abiectione naturalis dispositionis. qḋ autē vltimo infert ꝙ comprehēsio calidi nō sit aliud ꝙ̃ calefactio et comprehēsio coloris sit quedam co loratio: falsum est. non enim id ex precedentib⁹ recte intellectis quēadmodū exposuim⁹ vera cō sequentia pōt concludi. ¶ Ad argumēta henrici ⁊ bernardi dicit̃ ꝙ ꝓcedunt ex vno falso presuppo sito. s. ꝙ ignis inferni nō vere affligit corpora dā natoꝝ absq; coꝝ īmutatione naturali. hoc autez falsum est, vt late deductū fuit in notabilib⁹. cru ciat ꝑfecto vere et realiter sensus corꝑales dāna torum et ipsum etiā tactū non exurēdo aut cale faciendo: sed maxima sua disproportione offen dente armoniā et ꝓportionē ipsoꝝ sensuū. offen dit siquidē sensum visus ignis infernalis sua spe cie horribili. nam cū damnati sint igne circumdati et inuoluti: habent semꝑ ignem oculis obiectuz. qui etiaz apud nos in statu hoc grauis et horribil' est oculis corporalibus: ita vt ipsum ferre diu nō possent: non solum ꝓpter organi corruptionez: ꝟ etiam quia lumē ignis est improportionatum po tentie visiue et sibi odiosuz. quāto magis erit ocu lis dānatorū odibilis et horribilis lux illa sulphu rea fedissima ⁊ quadam terrena opacitate cōmix ta ignis infernalis: ex cuius apprehensione causet̃ in appetitu maxim⁹ dolor et angustia. est etiaz ig nis inferni maxime nociuus ⁊ horribilis sensui ta ctus: non ipsum vel ipsius organū exurendo vel calefaciēdo: sed quia eius calor nimis ab ipso gra uiter sentit̃ tanq̃ sue ꝓportioni et temperamen to offensiuus. sicut enim et nūc sensus tactus calo rez sentit excessiuū ignis oppositi mēbris corporis absq; eo ꝙ sensus ipse naturali īmutatione calefi at quātūcūq; membra ipsa calefiāt et exurent̃: ita et in inferno sensus tactus corporis dānatorum sentiet nimiū calorē ignis oppositi absq; eo ꝙ exu ratur vel calefiat: nulla etiam exustione aut cale factione corporib⁹ īmissa. nō enī sensus tactus sen tit calorez vel frigus ea ratione per se loquendo quia corpus vel eius organum calefit aut frigesc it: quoniā vt deductū fuit in tertio et quarto no tabilibus: īmutatio naturalis corporum vel orga norum: non necessario requiritur ad sensationez et ꝓprias operationes potentiarum. sed propte rea quia calidum vel frigidū sibi est oppositum vt ꝓprium obiectū. vnde sicut quādo est nimius ca lor exurēs corpus sentit̃ vt nociuus armonie cor poris: ita etsi non exurat corp⁹ si tamē est impro portionat⁹ sensui tact⁹: sentit̃ nihilominus vt no ciuus proportioni et armonie potentie tactiue. ¶ Ad ea q̃ durand⁹ arguit cōtra secundā conclu sionē: ad p̃mū dicit̃ ꝙ nos ponim⁹ essentiā anime separate ⁊ angeli vt demonis esse in inferno sicut in loco et ibi detineri per diuinā iusticiā modo ex posito in quīto notabili. neq; fieri debet vis vtrū dici debeat ꝙ ab igne detinent̃ vel in igne prout arguēs difficultat: quia vtrūq; possibile est ꝑ vir tutē diuinā. cū autē arguens dicit ꝙ sola detentio non videt̃ esse sibi tanta pena quātā ecclesia p̄di cat paratā esse dānatis angelis et aīabus: dicit̃ ꝙ substātie nobili et inter alias creaturas digniori habēti ex sui natura arbitrij libertatē sicut est ani ma rōnalis et angelus: grauissima pena est cōtra volūtatē suā detineri ne faciat aut vadat quo ve lit. et precipue ab infimo corpore et in fedissimo ac turpissimo loco et sue dignitati abiectissimo q̃ lis est locus inferni qui in inferioribus partib⁹ et obscurissimis terre situs est. naz creature intelle ctuali maxime dignitatis et excellentie est liberi esse arbitrij et sua libertate potiri. vnde et metri ce canitur. non bene pro toto libertas vendit̃ au ro. et homines pro libertate tutanda: omnia bo na et vitaz corporalem frequenter exponunt. ve runtamē ex ipsa aīarū detētione cōsequūtur plu rime alie penalitates vt mentis perturbatio pre ira et impatientia contra deum: et rabies quedaz ꝙ inde liberari non possunt: et angustia intollera bilis ꝙ in eo loco societati demonum sint eterna liter deputati ⁊ quāplurime alie quas longum es set recitare. vnde quāuis in pulcherrima camera et optime ornata anima contra suam liberam vo luntatem sit detēta et alligata sicut in carcere: nō leuiter sed grauiter pateretur. multo tamen gra uius et intollerabili⁹ patit̃ sub terra et in turpissi mo loco incarcerata vbi omnes spurcitie et toti⁹ mundi purgamenta post ignis conflagrationem congregabuntur prout. S. Tho. notat infra dis. 47. q. 2. ar. 3. sub. ar. 3. ad. 3m. et dis. vltima. q. 2. ar. 3. sub. ar. p⁰. vt impleatur illud sapiētie. 5. pug nabit cum illo. s. deo iudice orbis terraruz contra insensatos. ¶ Ad confirmationē vero dicit̃ ꝙ nō est similis detētio aīarū in inferno: et aīaꝝ in solo originali decedentiū in limbo. quia detentio illarū in inferno: erit cum multis et intollerabilibus pe nis. non autem talis erit detentio harum in lim bo. non enim miseria et acerrima pena animaruz

in inferno est ex sola detẽtione: sed ex multis alijs que consequunt͛: q̃q̃ et ipsa detentio ꝺm se nõ est similis vtrarũq; animarũ vt constat etiaz mediocriter sapientibus. Alia vero que arguẽs obijcit de actione imanente vel transeũte: nõ sunt ad propositũ cum nõ ponam⁹ aĩas dãnatorũ esse ĩ loco inferni ꝑ operationem quicq̃d sit de argumentationis processu quoniaz in nõnullis ẽ vitiosus. ¶ Ad ea que henric⁹ adducit cõtra eandẽ cõclusionẽ dicitur ꝙ deductio est puerilis. nam spirit⁹ igni alligatus et illi incarceratus et ab eo impeditus ne libere operetur: nõ occasionaliter sed causaliter ab illo patitur. sicut homo veraciter et causaliter a carcere patitur si ab eius inclusione et frigore ac feditate nocumentũ accipiat. põt autem ignis inferni et animarũ detẽtio inibi penas supdictas iferre animabus: nõ sua virtute sed inquantum est instrumentuz diuine iustiae. per quẽ modum etiaz ab aere paterentur si deus illas carceri aereo manciparet: et a quocũq; alio corpore cui diuina iusticia eas alligaret. vnde et gregorius libro quarto dialogorum narrat ꝙ germanus episcopus capuanus inuenit animã paschasij diaconi in termis angularis penas luentem ꝓ eo ꝙ partem laurentij contra simachum papam tenuisset. ¶ Ad argumẽta aureoli contra tertiã cõclusionez dicitur ꝙ non obsistũt nostre conclusioni. naz illa ꝓcedunt de maximo malo ⁊ sũma miseria culpe. nostra aũt conclusio loquitur de maximo malo ⁊ summa miseria pene. ista eniz plurimuz differunt. nam vt accipitur ex dictis sancti thome ĩ plerisq; locis: culpa et pena differunt. ꝑmo qꝛ culpa est malum actionis: pena aũt est malũ agentis. secũdo quia culpa est volũtaria: pena vero cõtra voluntatem patientis. et ex his consequit͛ tertia differentia quia. s. culpa est in agendo: pena vero in patiendo. ¶ Ad argumentum ante oppositũ respondet sanct⁹ thomas loco pro conclusione allegato ad. 4^m. ꝙ ignis agit in animam non ꝑ modum influctis. s. caloꝛez: sed ꝑ modum detinẽtis. et ideo ratio nõ est ad propositum. Et in hoc articulus terminatur.

## ¶ Distinctio. xl.v.

Circa quadragesimã quintã distinctionez querit͛ vtrũ sancti q̃ sunt ĩ patria cognoscant oꝛones nr̃as et arguit͛ ꝙ non. qꝛ sicut scĩ post moꝛtẽ vidẽt verbum ita et angeli de q̃bus dr̃ Mathei. 18. angeli eoꝝ semꝑ vidẽt faciẽ pr̃is. sed angeli verbũ videntes nõ ꝓpter hoc oĩa cognoscũt: cũ a nesciẽtia minores a supioꝛib⁹ purgent͛ vt patet ꝑ dionisiuz quĩto capl̃o celestis hierarchie. ergo nec scĩ quãuis videãt verbũ: in eo oꝛones nr̃as cognoscunt nec aliaq̃ circa nos agunt͛. ¶ In oppositũ arguit͛. quia sup illud iob. 14. siue nobiles fuerint filij ei⁹ siue ignobiles nõ intelligẽt: dicit btũs gregoꝛi⁹ in libro moꝛaliũ. hoc de aĩab⁹ scĩs sentiẽdũ nõ ẽ: qꝛ q̃ int⁹ oĩpotẽtis dei claritatẽ vidẽt: nullo mõ credẽduz est ꝙ sit foꝛis aliq̃d q̃d ignoꝛẽt. ergo scĩ oꝛones sibi factas cognoscant. ¶ In hac questione erunt quattuoꝛ articuli vt supra.

Quantuz ad primũ articulũ sit ista cõclusio ꝙ btĩ in pr̃ia vidẽt ĩ verbo oꝛones mẽtales et vocales eis a nobis directas. Hanc conclusionem tenet S. Tho. in hac distin. q. 3. arti. ꝑmo.

Quantum ad secundũ articulũ arguit͛ cõtra conclusionẽ ꝯtra quã arguit durãd⁹ ĩ hũc modum dicẽs. in btĩs hoĩb⁹ et angel' ponit͛ duplex cognitio. ꝑma. s. nãlis ⁊ btã: et q̃dã media q̃ ẽ reuelatoꝛia. si q̃rat͛ ḋ ꝑma cognitiõe an ꝑ eã btĩ cognoscãt oꝛones nr̃as dicẽdũ ẽ ꝙ nõ: saltẽ aĩe sepate. et hoc pz dupl'r. ꝑmo qꝛ nãl' cognitio aĩe sepate nõ ẽ pfectioꝛ q̃ȝ nãlis cognitio eiusdẽ aĩe ꝯiũcte. alioqui fugiendũ eẽt aĩe vniri coꝛpi si ex ei⁹ vnione ipa efficeret͛ ipfectioꝛ. ꝫ aĩa ꝯiũcta coꝛpi nõ cognoscat nãli cognitione cogitationes coꝛdiũ nec exterioꝛa facta absẽtiũ. ergo simil'r aĩa sepata nõ põt cognoscere cognitione naturali oꝛones nr̃as mentales nec vocales viuoꝝ absẽtiũ. ¶ 2°. qꝛ natural' cognitio aĩe sepate coĩs ẽ bonis et mal'. ꝫ mali nõ cognoscũt nec cogitatiões nec facta viuẽtiũ sicut dicit

beatus gregorius sumēs argumentū de aīa diui-
tis epulonis qui ignorabat statū et facta suorum
fratrū. ergo nec anime beate cognoscūt naturali
cognitione facta vel cogitata viuentiū. si autem
queraꝛ an beati cognitione beata cognoscāt ora
tiones nr̄as vocales vel mētales: dicendū est ꝙ
non. quia illa q̄ quādoqꝫ cognoscūtur et quādo qꝫ
nō: non ptinēt ad cognitionē beatā. sed cognitio
si quā habēt beati de orationibus nostris menta
libus vel vocalibꝰ: nō semp est in eis. quia si cog-
nitio talium semp esset in eis: eadē ratione et cog
nitio omniū alioꝝ particulariū cōtingentiū. et sic
non indigerent ꝙ eis aliquid reuelareꝛ quod fal-
sum est: cū angeli q̄ non sunt animabꝰ inferiores
p reuelationē purgentur a nesciētia multarū reꝝ
vt patet p dionisiū. ergo talis cognitio nō est bea
ta. minor iā patet: sed maior pbatur. quia cogni-
tio beata est vna cognitio semp manēs pmanens
et respectu vnius pncipalis obiecti eodē modo
semp se habentis. et ideo impossibile est ꝙ p eam
aliquid de nouo cognoscaꝛ nisi sit aliqua mutatio
in obiecto representāte vel in ipsa opatione vel
vtroqꝫ modo. cōstat autē ꝙ in obiecto non pōt
esse aliqua mutatio nec in actione quin sit alia sꝫ
numerū: nisi forte sm intēsionē mutareꝛ. in simpli
cibus enim formis: nō inueniꝛ aliud genus muta-
tionis. mutatio aūt sm intēsionem nō est in beati
tudine: alioquin beatitudo essentialiter augereꝛ
quod nullus ponit. etiam si esset: nō sufficeret ad
hoc ꝙ aliqd d nouo cognosceret: sed solū ad hoc
ꝙ prius cognitū intēsius cognosceret. restat ergo
ꝙ in cognitione beata non est mutatio nisi sit alia
sm numerū. et sic non esset eadē beatitudo quia
semper aliquis est beatus quod est incōueniens.
relinquitur ergo ꝙ ea que nō semper cognoscunt
a beatis: non cognoscantur cognitione beata. et
hec fuit maior. minor pbata est. ideo sequitur cō-
clusio. si autem loquamur de reuelationis cogni-
tione: sic dicendum est ꝙ omēs beati cognoscunt
orōnes nr̄as siue mentales siue vocales que ad
eos diriguntꝛ. quia sm beatum augustinum et ha-
betur in littera dis. 49. ad beatitudinē requiriꝛ
ꝙ vnusquisqꝫ habeat quicquid vult: nec velit ali-
quid inordinate. sed quilibet recta volūtate vult
cognoscere ea que ad ipsū pertinent. et ideo bea
ti quibus nulla rectitudo deest: volunt cognosce-
re ea que ad ipsos pertinēt et cognoscūt. sed ora
tiones quas ad eos dirigimus: ad eos pertinent
tanqꝫ ad mediatores inter nos et deū. ergo bea
ti illas orationes cognoscunt. et tamen hoc non
fit cognitione naturali vel beata vt probatū est.
relinquitur ꝙ sit cognitio reuelatoria que perti-
net ad beatitudinē accidentalē. hec durandus in
forma. ¶ Contra eandē cōclusionē possēt addu-
ci multa argumenta anglicoꝝ doctoꝝ q̄ recitata
fuerunt tertio sententiaꝝ dum de scientia anime
xp̄i tractaretur: sed non oportet hic recitare.

# Quantū ad arti-

culum tertiū notandum est pp-
ter argumentationē durandi ꝙ
vbicūqꝫ sanctꝰ thomas loquitur
de hac materia ꝙ ego viderī: te-
net ꝙ beati hoīes ꝛ angeli nō successiue sed simul
et vno intuitu vidēt in verbo oīa que ab eis i ver
bo videnꝛ. ita ꝙ nec in visione verbi nec in visio-
ne rerū in verbo pficiant. et sm hāc sancti docto
ris doctrinā: in prōptu et breui sermone respōde-
ri pōt ad obiectionē qua durandus pbare nititur
ꝙ scti in pria nō cognoscāt in verbo orōnes hoīꝫ
hic viuētiū eis directas. nā tota vis sue argumēta
tionis stat in duobꝰ ab eo p̄suppositis. vnū ē ꝙ vi-
sio btā est vna tm̄modo semp manēs nullā varia
tionē aut inouationē hn̄s nec circa verbū nec cir-
ca res i verbo visas. secūdū p̄suppositū est ꝙ beati
non cognoscūt a pncipio sue btitudinis nec semp
orōnes ad eos fusas nec mētales nec vocales: p
eo ꝙ si huiuscemodi orōnes scti a pncipio sue bti
tudinis habuissēt i verbo: cōsimili rōne haberent
cognitionē omniū aliaꝝ rerū cōtigētiū. Respōde
mꝰ ergo cōcedēdo primū p̄suppositū ꝙ secūdū ab
eo suppositū ē falsū. imo qlibꝫ btūs a pricipio sue
btitudinis cognoscit in verbo oīa illa q̄ vnquā in
verbo cognoscet. Neqꝫ valet obiectio durādi cō-
tra hoc: qꝛ nō est sile d alijs particularibꝰ cōtingē-
tibꝰ. nā cū orōnes a viuētibꝰ fuse sanctis sint d pti
nētibꝰ ad ipsa et p ꝯñs ad eoꝝ beatitudinē, put ī
hac dis. S. Tho. deducit. q. 3. ar. pᵒ. sicut a princi-
pio totā et plenā habēt sancti suam beatitudinē
ita et habent cognitionē omniū eoꝝ que ad btitu
dinē et gloriā suam ptinēt. de alioꝝ vero particu
lariū cognitione q̄ ad sctōꝝ btitudinē directe nō
ptinēt: est alia ratio. ¶ Qꝫ si rursus cōtra hec instetꝛ
qꝛ nullius creature cognitio ē de suba beatitudi-
nis: ergo ad btitudinē equaliter se videꝛ hr̄e cog
nitio omnis creature; ac p hoc btūs aut oēs crea-
turas cognoscit i verbo aut nullā: rn̄det. S. Tho.
de veri. q. 8. ar. 4. ad. 12ᵐ. ꝙ quāuis nulla cogni-
tio creature sit d suba btitudinis q̄si beatificās: tñ
aliq̄ creature cognitio ptinet ad btitudinē tāquā
necessaria ad aliquē actū beati. sicut ad btitudinē
angeli pertinet vt cognoscat omnes qui suo offi-
cio cōmittunꝛ. et similꝛ ad sanctoꝝ beatitudinē
pertinet vt cognoscant omnes qui eoꝝ beneficia

implorāt vel etiā creaturas alias de quib⁹ laudare debent deū. hec ille. per q̄ satis patet responsio ad dicta durandi cōtra cōclusionem. Verūtamē videt̄ nobis sine assertione ꝙ absq̧ preiudicio doctrine sancti thome: responderi posset ad premissam durandi obiectionē concedēdo secundum p̄suppositū. s. ꝙ sancti in patria nō vidēt in verbo a principio sue beatitudinis omnes orationes que ad eos pro quocūq̧ re pe dirigunt̄. et circa primū presuppositum distinguendo sic. ꝙ eoꝝ q̄ vident̄ in verbo: quedam cognitio et visio est in qua cōsistit substantia et pfectio beatitudinis sicut visio triū psonarū in vnitate essentie simul etiā et omniū essentialiū ac notionaliū attributoꝝ dei, pcessionū quoq̧ et relationū psonaꝝ ⁊ si q̄d aliud est q̄d directe diuinitatē et psonarū trinitatē concernat. in hoꝝ siquidē visione stat tota beatitudinis suba. ita vt etiā si nihil aliud beati in verbo cognoscerent: vere et pfecte essent beati. vnde augu⁹ quinto libro cōfessionū. infelix inquit homo q̄ scit illa oīa. s. creata: te aūt nesciat. beat⁹ aūt qui te scit etiā si illa nesciat. qui vero te et illa nouit: nō ppter illa beatior: sed ppter te solū beat⁹ est. Quedā vero sunt visa in verbo: in quoꝝ visione ex pte ipsoꝝ non ꝯsistit subaliter beatitudo: sed est illorū cognitio ptinēs ad beatitudinē cuiuslibꝫ beati. et ista sunt oīa illa q̄ ptinent ad pfectionē naturalem intellect⁹: nā ad hec se extēdit naturale desideriū rationalis creature: quēadmodū genera ⁊ species rerū et rationes earū que in deo videbit quilibet vidēs essentiā diuinā, put. S. Tho. docet pᵃ. p. q. 12. ar. 8. ad. 4ᵐ. hoꝝ aūt visio non distinguit̄ realiter a visione primo posita trinitatis psonarū in vnitate essentie et diuinoꝝ attributoꝝ q̄ᵐ ad visionis subam: sed distinguit̄ rōne a parte rerū cognitaꝝ. et harū vtrarūq̧ rerū visionē bti habēt a principio sue beatitudinis nec in ea pficiunt. Alia vero sunt quoꝝ cognitio nō pertinet ad essentialē pfectionē intellectus beati et ꝑ ꝯsequēs nec ad eoꝝ beatitudinē. sicut est cognitio futuroꝝ cōtingētiū et cogitationū aliaꝝ creaturarum et eoꝝ q̄ fieri pñt a deo non tñ sunt aut fiēt. et hoꝝ cognitionē nō habēt regulariter beati in visione verbi sed ꝑ reuelationē vel alias. de his nāq̧ fiūt illuminationes et locutiones angeloꝝ de quib⁹ sanct⁹ thomas i secūdo libro sentētiaꝝ dis. 11ᵃ. Et pᵃ. p. q. 106. et. 107. Itē de veri. q. 9. Hec aūt sūt in duplici differētia. nā quedā sunt q̄ nec s̄m se nec ex directione vel intētione alterius ptinēt ad essētialē pfectionē intellectus beati. et ista nullo modo ptinēt ad pfectionē beatitudinis nec regulariter cognoscuntur in visione verbi. Alia vero sunt que licet s̄m se et absolute non sint de perfectiōe essentiali intellectus beati: fiunt tñ de eius perfectione ex intentione aut directione alterius. et d̄ numero istoꝝ sunt orōnes et petitiones q̄ a nob fiūt angelis et hominib⁹ beatis de particularibus necessitatib⁹ nr̄is. hoꝝ pfecto noticia absolute et s̄m se nō ptinet ad pfectionē sanctoꝝ. ac per hoc nec ad eoꝝ beatitudinē. verūtamē quādo huiuscemodi orōnes et petitiones ad eos dirigūtur a nobis: iā eaꝝ noticia ad pfectionē ptinet beatoꝝ et ꝑ ꝯñs ad eoꝝ beatitudinē. nam licet desideriū sanctoꝝ in patria nō se extēdat ad cognoscēda facta et vota alioꝝ simpliciter: extendit tamē se ad omnia illa cognoscēda q̄ illis attinēt. attinēt autē orōnes dū ad eos dirigunt̄. vnde nō esset desideriū beatoꝝ cōpletū et ꝑ ꝯñs nec cōpleta ipsorum beatitudo: nisi ea cognoscerent cū ad ipsos pertineant. Et qm̄ ea que ad beatitudinē cuiuslibet beati ptinent ipse videt et cognoscit in verbo in cui⁹ visione consistit beatitudo: consequēs est ꝙ eiuscemodi orationes et implorationes q̄libet btūs ad quem fiūt cognoscit in verbo. Rursus quia vt deductum est: tales orationes aut petitiones scire non absolute et s̄m se nec semꝑ fuit de pfectione intellectus beati ad quem fiunt: et ꝑ cōsequēs nec ad eius beatitudinem ptinuit: sed postq̄ᵐ ad illum per ipsos orātes et implorantes directe fuerunt: sequit̄ ꝙ tunc et non ante vise sunt in verbo a beato deum vidente: non tamen noua visione q̄ᵐ ad sui subam sed ipsa eadem visione numero qua a principio sue beatitudinis deū et alia i verbo videt. Et est simile quod dictū fuit s̄m doctrinam sancti thome libro secundo distin. 3. q. 2. ꝙ per easdem species numero a sua prima conditione angelis concreatas: cognoscunt angeli futura contingentia quando actu fiunt in rerum natura que tamen dum futura erant: per easdē ipsas species non cognouerant: ea ratione quia posita in actu existentie: habent actualem assimilationem ad dictas species et non ante. ratione cuius tunc pertinent ad eorum cognitionē et non ante dum futura contingentia essent. fit aūt de nouo ipsa assimilatio nulla facta mutatione in speciebus: sed in rebus ipsis que de potentia reducunt̄ ad actū. Sic suo modo in proposito nr̄o: nulla facta mutatione in obiecto. s. in verbo in quo ab eterno omnes res create et omnia earū facta et vota et conditiones ac propŕetates actu et perfectissime relucent ac representantur: nec in ipsa visione beati ad quem orationes porriguntur q̄ᵐ ad visionis subam: qm̄ ipsa eadē numero visione qua a principio sue beatitudinis videt in verbo: videt nunc

orationes sibi directas: et potest poni exemplu in eo qui aspiciens in speculo plures facies resultantes: si alia facies de nouo speculo obijciatur: eodem aspectu numero videt faciem hanc de nouo resultantem in speculo: quo alias a principio videbat facies: quamquam non est per omnia simile exemplum quia res in verbo non proprie sunt tamquam in speculo sed magis sicut in causa prout. S. Tho. dicit de veritate. q. 8. ar. 4. in corpore. et. q. 12. ar. 6. in corpore et tamen quantum ad propositum nostrum: nihil differt quod res sint in verbo sicut in speculo vel sicut in causa. nam sicut in speculo potest videri de nouo facies superueniens ipso eodem aspectu quo prime propter hoc quod illi de nouo obijciatur: ita et potest videri in verbo de nouo oratio vel petitio fusa ad beatum eadem numero visione quam a principio beatitudinis habuit: propterea quod diuina voluntate et prudentia tunc et non ante obijcitur et manifestatur menti ipsius beati eo quod sit ad ipsum pertinens quamuis in verbo ab eterno actu et perfectissime reluceret sicut et cetera omnia que quoquo modo habent rationem entis. Et secundum ista dicendum est quod vbi sanctus thomas dicit quod omnia que videt beatus in verbo: simul et non successiue illa videt ita quod in tali visione nullus beatus proficiat: debet intelligi de illis in quorum visione consistit per se et directe beatitudo vel ad eam sunt per se consequentia que supra annotauimus in primis duobus membris. non de omnibus que videntur in verbo a beatis. Si enim beatitudo anime augebitur intensiue post diem iudicij resumpto corpore etiam quantum ad visionem dei vt ipse doctor sanctus infra tenet distin. 49. q. prima. ar. 4. sub. ar. primo. in corpore et in responsione ad tertium et quartum: non absurde potest dici modo supra exposito: quoddam beatitudinis augmentum extensiue in beatis esse. immo et magis videtur augmentum beatitudinis posse fieri extensiue quantum ad aliqua particularia facta vel dicta hominum vt nos ponimus: quam intensiue etiam circa visionem dei prout Sanctus Thomas loco preallegato tenet. Hec scripsimus non assertiue sed tamquam probabiliter dicta saltem ad exercitandum legentium aut scribentium ingenia.

## Distinctio quadragesima vj. quadragesima vij. et quadragesima viij.

Circa quadragesimam sextam quadragesimam septimam et quadragesimam octauam distinctionem queritur vtrum xpistus in generali et vltimo iudicio iudicans secundum formam humanam sit ostensurus reprobis formam diuinam et arguitur quod sic. quia si non hoc potissime videretur quia diuinitas sine gaudio videri non potest. sed hoc non valet: quia ea que sunt in affectu: non de necessitate sequuntur ad ea que sequuntur in intellectu. vnde augustinus dicit. precedit intellectus et sequitur tardus aut nullus affectus. sed visio ad intellectum pertinet: gaudium autem ad affectum. ergo potest esse visio diuinitatis sine gaudio. ¶ In oppositum arguitur. quia dicitur ioannis. 17. hec est vita eterna vt cognoscant te deum xpistum. ex quo patet quod essentia beatitudinis in dei visione consistit. sed de ratione beatitudinis est gaudium. ergo diuinitas sine gaudio videri non potest. et per consequens non videbitur in iudicio a damnatis. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantum ad primum articulum sit prima conclusio quod xpistus in vltimo iudicio iudicabit non solum in natura humana sed etiam quodammodo secundum naturam humanam. Hanc conclusionem tenet. S. T. 48. dis. huius quarti. q. prima. ar. primo. Et. 3a. p. q. 59. ar. 2. Item opus. 3. p. prima. capitulo. 57. ¶ Secunda conclusio est quod xpisti diuinitas in iudicio possit a malis videri sine gaudio. Hanc conclusionem tenet. S. T. loco preallegato dis. 48. ar. 3. ¶ Tertia conclusio est quod in vltimo iudicio omnia merita et demerita singulorum erunt omnibus bonis et malis nota. Hanc conclusionem tenet. S. T. super dis. 43. ar. 5. sub. ar. 2. ¶ Quarta conclusio est quod probabile est illud vniuersale iudicium futurum esse quantum ad discussionem et sententiam mentaliter et non vocaliter. Hanc conclusionem tenet. S. T. dis. 47. huius quarti. q. prima. ar. primo. sub. ar. 2.

Quantum ad secundum articulum arguitur contra conclusiones. Et quidem contra primam arguit scotus primo. quia aliud est dicere xpistus in forma humana iudicabit: et aliud xpistus secundum formam humanam

iudicabit. vera enī est ista ꝙ christus in forma hu
mana creat animas. sed nō ista: scḋm humanita-
tem creat. imo q̄cq̄d fecit verbū ex quo naturam
humanā assumpsit: qꝛ faciēs naturā humanā non
deposuit: hoc fecit in natura hūana. nisi distiguas
hoc quod ē in natura humana: ad intellectū eius
quod dicit̄ ſm naturā. vbi notat̄ nō tm̄ concomi-
tātia ad actū: sed causalitas nature humane re-
spectu act⁹. si primo modo intelligas ꝙ in natura
humana iudicabit: nō est questio nisi eadē isti v-
trū quādo iudicabit deponat naturā humanam.
ergo oportet ad hoc ꝙ sit alia q̄stio ꝙ habeat̄ ali⁹
intellect⁹ qui magis ꝓpe exprimit̄ sic: ſm naturā
humanam iudicabit. sed hoc est falsū loquendo
de iudicare principaliter. quod ꝓbat̄. quia iudici-
um principale est ꝑfecta et propria determinatio
eius quod reddendū est alicui ſm merita. ista au
tem determinatio ꝑfecta includit perfectū dicta-
men intellectus ꝙ hoc sit reddendū: et perfectā
determinationē voluntatis per velle efficax suf-
ficiens ex se ad executionem illius determinati. ſꝫ
christus ſm naturam humanam non pōt habere
tale velle respectu premij reddendo illud iudica
to. quia non potest habere imperium principalit̄
efficax coniungendi animā aliquam obiecto bea-
tifico. quia ſm augustinum de vidēdo deū: in ei⁹
potestate ē videri. si vult enim videtur: si nō vult
non videtur. ¶ 2°. quarō cōclusionis non valet
loquendo de principaliter iudicare. quia xp̄s per
actū redēptionis nō meruit principale dominiū
respectu hominis. ꝓbat̄. nā inq̄ȝm redēptor habu
it rōnem cause meritorie pro nobis. causa autem
q̄ tantū est meritoria: non pōt esse pricipalis. nō
enī causat nisi quia ab alia causa principaliori ac
ceptat̄ que ꝓpter istud acceptatum principaliter
causat. ergo esto ꝙ trinitati teneamur tanq̄ȝ dn̄o
supremo ꝓpter redēptionem quasi nouo iure vl-
tra ius dominij quod habet ex creatione quod ve
rum esset si tantū bonum esset nobis redēptio vt
accepta a trinitate q̄ȝm creatio: adhuc non sequit̄
ꝙ xp̄o ſm naturā humanā ratione redēptionis
obligemur vt supremo dn̄o. ¶ 3°. quia alia ratio
non valet. quia christus non introducit inq̄ȝm re-
dēptor vt principalis introducens: sed tantūmo
do vt causa meritoria. hec scot⁹ in forma. ¶ Con
tra secundā cōclusionē arguit idem dupl'r. p̄mo ꝓ
bando ꝙ diuina essentia pōt videri sine hoc ꝙ vi
dens eam gaudeat. p̄mo qꝛ omne absolutū prius
alio: pōt sine contradictione esse sine eo. sed visio
diuine essentie est absolutū aliquid saltem ab om
ni respectu ad gaudiū et est p̄us naturaliter illo.
non enim obiectū delectat nisi prius apprehēsum.
ergo sine cōtradictione posset visio illius essentie
esse in aliquo sine delectatione. nec istud negaret
ph̄s nisi qꝛ poneret cōnexionē causaꝝ simpl'r ne-
cessariā. ita ꝙ ſm eum necessariū est simplicit̄ cau
se prime coagere secundis ſm ꝙ pōt coagere eis.
coagēdo aūt nature rōnali iā videti diuinā essen-
tiam q̄ȝm pōt coagere: sequit̄ delectatio. qꝛ causa
ꝓxima illius delectationis quātū est ex se: necessi
tatur ad illū effectū. sed theologi negāt illā ꝓposi
tionē. ad quodcūq̄ȝ necessitat̄ causa secūda quā-
tum est ex se: necessitat̄ causa p̄ma. quia negant p̄
mam causam necessario coagere cause secūde q̄ȝm
pōt. ¶ 2°. quia rō tua nō valet. nō enim ꝓbat ni-
si ꝙ illa ratio delectabilitatis q̄ est diuina bonitas
nō possit esse nō delectabilis. sed nō sequit̄: ergo
non pōt nō delectare. qꝛ delectabile dicit aliquid
in se: vel si dicat respectū nō nisi aptitudinalē quī
necessario cōsequit̄ fundamentū. sed delectare di
cit effectum posteriorē contingēter causabilē ma-
xime ex cōtingēti determinatione voluntatis ad
coagendū ipsi delectabili. ¶ 3°. quia illa auctori-
tas io an. 17. hec est vita eterna et c̄: non iuuat. qꝛ
ſm ph̄m. 12. metha. actus intellectus est vita. er-
go actus intellectus eterni est vita eterna. si actu
actu. si aptitudine: aptitudine. videt̄ autē visio di
uine essentie si concederetur dānatis licet nō essꝫ
eterna actu: tamen aptitudine q̄ȝm esset ex parte
actus vel potentie: apta nata essꝫ vt esset eterna.
sed si ex hoc inferas ergo beatitudo: nō sequit̄. im
mo si tu dicas xp̄m dicere ꝙ hec est beatitudo vt
cognoscāt te et cetera: tu nō accipis textū euāgelij
sed quādā glosam specialiorē ꝫ intellect⁹ littere. si
ergo vis p̄aise pōderare verbū sine om̄i glosa: sol
uo tibi ꝙ est vita eterna. si autē p alias glosas vis
arguere ꝙ loquat̄ de btitudine: ergo licet mihi ad
dere glosam nō distrahētē: vt cognoscāt te aman
do et fruēdo. hec scot⁹. ¶ 2°. loco cōtra eandē cō
clusionē arguit idē scot⁹ ꝓbādo ꝙ btūs nō neces-
sario fruat̄ deo et ꝙ clara dei visio nō īferat neces
sario ī volūtate appetitū vel dilectionē sui. primo
qꝛ habit⁹ nō pōt esse causa p̄or opationis q̄ȝm potē
tia ſꝫ semp secūda: qꝛ illud ē potētia q̄ simpliciter
possum⁹. vn̄ hītus nō vtit̄ potētia: sed potētia hī-
tu sicut causa secūda. causa aūt p̄or nō determiat̄
ad agēdū nec p̄ōn̄s necessitat̄ p causam secundā
sed ecōtra. ergo null⁹ hītus aut lumē glorie neces
sitat volūtatē ad fruēdū deo. ¶ 2°. quia btā vir-
go habuit in via maiorē charitatē charitate ali-
cui⁹ bti inferioris grad⁹. et tn̄ ista charitas nō ne-
cessitabat eam ad fruēdū deo etiā q̄n̄ cōtēplaba-
tur deū. ¶ 3°. quia esto ꝙ lumen glorie necessitet
intellectū ad videndū omne obiectū p̄sens: tn̄ si
voluntas

voluntas sit causa imperãs illam visionẽ: põt nõ imperare. contigenter enĩ cõiungit intelligentiã memorie illius obiecti quod cõtingẽter amat. videt autẽ q illi habeat sic coniungere qr p augustinũ de trinitate in multis locis: in gignitione verbi perfecti cõcurrit voluntas sic copulãs. illa autẽ visio est verbũ pfectũ fm eum. 15. de trinitate. ergo nullus habit' necessitat in patria volũtatez ad fruendũ deo. ℂ 4°. quia volũtas beata est eadẽ potentia q̃ fuit nõ beata. ergo habens eaz potest q̃z^m est ex parte potẽtie: in quẽcũq3 actũ in quem prius poterat. quia nihil eam necessario impedit nec deficit necessario aliquid requisitũ: licet forte nõ possit possibilitate pꝓpinqua peccare qr impedita est vel suspẽsa vel preuenta per actionẽ cause supioris puenientis et continue agẽtis ad oppositum. s. ad actũ beatificũ. et sicut causa supior põt potentia absoluta agere ad oppositũ nõ tamẽ potẽtia ordinata: sic simpliciter possibile est impedimentũ cessare et voluntatẽ peccare. sed nõ ẽ possibile potẽtia ordinata impediẽs cessare: nec etiaz est in pꝓpinqua potestate volũtatis peccare: quia nõ est in potestate eius q impediens cesset: sicut non est in potestate cause secũde actio pme. ℂ 5° quia cõtra libertatem volũtatis est q determinetur ad bene velle p quẽcũq3 habitũ inherẽtẽ sibi. quia ipsa non esset voluntas: nisi esset causa por respectu sui habitus et ita nata vti habitu et determinare ipsum ad agẽdum et non determinari ab ipso sic q oppositum non sit in sua potestate. quia sic ipsa totaliter quantũ ad illud subiaceret habitu. ℂ 6°. quia si volũtas beata necessario frueretur deo: hoc videret pro tanto q visio beatifica cum includat perfectionẽ cuiuslibet alterius finis intrinseci: non relinquit volũtatẽ in potentia respectu alterius et tollit omnẽ priuationẽ sicut forma celi a sua materia. sed illud motiuũ nullũ est. quod patet. quia nulla forma põt auferre priuationem a susceptiuo qð natũ est recipe aliam formã. quia manẽte in ea aptitudine ad recipiendũ: non põt tolli carentia nisi ponat illud: nec aliter tollit nisi sicut illud ponit. forma ergo celi cũ non includat in se formas inferiorꝫ simpliciter nec eminenter eo modo quo ens infinitũ includit oĩa alia sequit q non tollit a sua materia priuationẽ istarũ formarꝫ: et tamẽ materia est capax istarꝫ. vnde ista via videt irrationabilis ponendi celũ incorruptibile: qr p istam viaz nõ tollit corruptibilitas in q̃z^m est ex principijs intrĩsecis: licet saluet q non possit corrumpi ab agente naturali: quia ista forma ita continet alias q p aliquod agens naturale non potest expelli. exemplũ huius patet in anima intellectiua que est forma perfectior forma celi: non tamẽ tollit aliquã priuationẽ aliarũ formarũ: imo nec constituit corp' incorruptibile respectu agentis naturalis: pro quãto aliquã formã concomitantem requirit ad quã põt naturale agens attingere corrumpendo. sola ergo forma infinita si posset materiam pficere: posset per viam istam auferendo. s. priuationem cõstituere cõpositum incorruptibile. tamẽ adhuc esset dubiũ an susceptiuũ esset in potẽtia ad alias formas sub pꝓpriis rõnibus quas habet in illa forma vna infinita. hec scotus. ℂ Cõtra eandẽ arguit godofred'. 2° quodlibeto. q. pª. pꝓbando q de' potest suspendere actum volũtatis manẽte aperta visione. quia sicut deus potest subtrahere influentiã suam reb' q̃z^m ad suum esse subale et redigere eas in nihilũ ita põt subtrahere influentiam suã q̃z^m ad pfectiones secundas. s. q̃z^m ad opationes. ita q põt subtrahere rebus opationes suas: sicut subtraxit ab igne in camino puerorũ. et potest manente vna actione: aliã subtrahere nisi sit de ratione ei'. sicut de ratione amãdi est habere obiectũ condignũ. et ideo licet nõ possit ipsum diligere sine cognoscere: põt tamẽ causare cognitiones boni sine eius amore: quia nõ ita dependet equaliter cognitio ab amore sicut econtra. ℂ 2°. quia ratio inducta pꝓ conclusione q visio dei est beatitudo q̃ non potest esse sine dilectione et delectatione: nõ valet. diceretur enim q videns deum et non amãs: esset beatus quo ad quid in q̃z^m haberet principalez actũ beatitudinis: nõ tamẽ esset beatus simpliciter quia ad esse beatũ simpliciter concurrit act' vtriusq3 potentie. hec ille. ℂ Ad idem arguit ibidem bernardus de gãnaco dicens q contrariũ conclusionis est pꝓbabili'. quia voluntas in nihil fert nisi supposita diuina influẽtia: siue moueat a se siue ab obiecto. hanc aũt influentiã deus põt subtrahere a voluntate. et ideo sicut instrumentum non mouetur subtracta influentia principalis agentis: sic nec voluntas diligendi deum fertur in eũ nisi de' actum voluntatis influat: quez tamen potest nõ influere cum sit essentialiter posterior q̃z actus intellectus. hec ille. et idem argumentum facit contra henricum. 12. quodlibet. q. 5. ℂ Contra eãdem arguit durandus distin. 48. q. 2. dicens cũ queritur an diuinitas possit videri sine gaudio vel delectatione: aut queritur de potestate dei aut de natura rei. si queritur de potestate dei: sic dicẽdũ est q de potentia absoluta posset facere q intellectus creatus videret ipsum nude et aperte: et tamen non delectaretur neq3 gauderet. cuius ratio est. quia quãdo duo actus sunt subordinati in rõ-

ne priori ⁊ posteriori: prior actus pōt esse sine po
steriore absq; aliqua cōtradictione. sed visio diui
ne essentie et quecūq; cognitio se habet ad gaudi
um seu ad delectationē voluntatis vt prior: qr vo
luntas non pōt gaudere vel delectari in aliq̄ nisi
precognito. ergo nō implicat cōtradictionez po=
nere visionē sine gaudio vel delectatione. sed de⁹
pōt facere quicq̄d nō implicat cōtradictionē. q̄re
et ⁊. Si aūt queraꝛ de natura rei: sic dicendum est
ꝙ ad visionem diuine essentie nudam et apertaz
necessario sequiꝛ gaudium vel delectatio. cui⁹ ra=
tio est. quia summū bonū presens et cognitum ⁊
nihil habens admixtum de rōne mali: necessario
delectat loquēdo d̄ necessitate rei siue ordinis na
turalis in rebus creatis. vnde et diffinitur delecta
tio per causam suam ꝙ est coniūctio conuenientis
cum conuenienti cū eius perceptione. sed deus vi
sus est summū bonū nihil habens de admixtione
mali cum ipse in essentia sua sit bonitas et eius vi=
sio sit sūma et cōuenientissima hoīs pfectio. ergo
ipse sic cognitus necessario causat delectationem
in cognoscente. et ad hāc intētionez ꝓcedit argu
mentū factū in contrariū. s. ꝙ visio dei est beatitu
do ad quam necessario sequitur gaudiū vel dele
ctatio. hec durand⁹. ¶ Cōtra candē conclusionem
possent adduci multa argumēta que recitat adā
12. q. p̄mi. sed q2 in secundo recitata sunt et solu=
ta: ideo hic non oportet ea replicare iterū. ¶ Cō
tra tertiā conclusionē arguit durandus dicens ꝙ
nō oportet ad hoc vt sentētia iudicis appareat iu
sta: ꝙ quilibet cognoscat sigillatim omnia merita
vel demerita alioꝝ: sed sufficit ꝙ cognoscat illos
qui erunt a dextris esse bonos et iustos quib⁹ di=
cetur: venite benedicti et ⁊. illos autē qui erunt a
sinistris cognoscat esse malos et iniustos quibus
dicetur: ite maledicti et ⁊. ¶ 2°. quia nō occurrit
aliqua auctoritas sacre scripture que expresse di=
cat ꝙ peccata alicuius in speciali fiant alijs nota.
quāuis sit expressa auctoritas beati augustini ꝙ q̄
libet in speciali sua peccata cognoscet. dicit enim
secundo de ciuitate dei ꝙ omnia vnico mentis in
tuitu enumerabuntur. quod autem cognoscitur
solum in genere: non enumeraꝛ. ¶ Contra quar
tam conclusionem arguit durandus dicens ꝙ li=
cet discussio meritorum et demeritorum fiat tan=
tum mentaliter: tamen sententia proferetur vo=
caliter. quod probatur quia xp̄s iudicabit vt de⁹
et homo. ergo iudicium eius fiet non solum diui=
no modo sed etiā humano. fiet autem diuino mo
do per hoc ꝙ merita et demerita vniuscuiusq; ad
memoriam imperceptibiliter reuocabūtur: et sic
discussio eorum erit mentalis. modo autez huma
no fiet: si sententia sit vocalis. ergo vtroq; modo
fiet iudicium. s. mentaliter et vocaliter. ¶ 2°. qr
sententia debet coaptari his contra quos fertur.
ergo sicut in iudicio particulari fertur sentētia mē
taliter vel spiritualiter contra animas exutas cor
poribus que sunt mere spiritus: ita in iudicio ge=
nerali debet ferri sententia contra animas resum
ptis corporibus partim spiritualiter et parti cor
poraliter quod fiet si meritorum discussio fiat mē
taliter: quoniam si fieret vocaliter requireret lon
gissimuz tēpus. prolatio vero sententie fiet voca=
liter q2 poterit ferri modico tp̄e. hec ille.

Quantuz ad ter=
tium articulum primo notandū
est ꝙ magister ioānes scotus cir=
ca primā conclusionem refert po
sitionē sancti thome quasi ad lit
terā s̄m ꝙ illam deducit in hac dis. 48. loco pro
cōclusione allegato. et arguit cōtra eam intēs ꝙ
sanct⁹ doctor itellexisset xp̄m i generali iudicio eē
iudicaturū s̄m ꝙ homo. ita ꝙ iudiciū eiuscemodi
cōueniret xp̄o s̄m humanā naturā p̄maria aucto
ritate nulla. s. priori p̄supposita. et certe mirabile ē
ꝙ tant⁹ vir vel nō habuisset in verbis sctī thome
verū intellectuz quē ille multipliciter expressit in
primo et secundo ope. vel si mentē ipsi⁹ et intelli=
gentiaz attigit: ꝙ finxerit se aliter intellexisse. sed
siue obiectiones scoti ꝓcedāt ex falso intellectu si
ue ex cōficta quadā inaduertētia et dissimulatio
ne: nullaten⁹ sentētie sancti doctoris repugnāt: q̄
nūq; tribuit xp̄o s̄m naturā humanā primariam
auctoritatē iudicādi homines ad p̄mia vel suppli=
cia eterna: sed auctoritatē secūdariā et quasi dele
gatam. Unde in hac dis. 48. loco ꝓ cōclusione al
legato arguit sic p̄mo loco. iudiciū auctoritatē re=
quirit in iudicāte. sed auctoritas sup viuos ⁊ mor
tuos est in xp̄o s̄m ꝙ est deus. ergo in forma diui
nitatis iudicabit. Itē secundo loco arguit sic. i iu=
dice requiritur potestas inuīcibilis. vnde Eccle.
7°. noli querere fieri iudex nisi valeas virtute irrū
pere iniquitates. sed virt⁹ inuīncibilis ꝯuenit xp̄o
s̄m ꝙ est de⁹. ergo in forma diuinitatis iudicabit.
Item quarto loco arguit sic. Danielis. 7°. diciꝛ.
aspiciebā donec throni positi sunt et antiqu⁹ die=
rum sedit. throni aūt iudiciariam potestatē desig
nant. antiquitas autē de deo dicitur ratione eter=
nitatis vt dionisius dicit in libro de diuinis nomi
nibus. ergo s̄m hoc iudicare cōuenit filio, put est
etern⁹. non igiꝛ s̄m ꝙ homo. Ecce argumenta: et
sequūꝛ respōsiones. Ad primū dicēdū inq̄t est ꝙ ī
xp̄o s̄m diuinā naturā ē auctoritas dominij respe

cti vniuersalis creature et iure creationis. sed in
ipso sm humanā naturam: est auctoritas domini
quam p passionē pmeruit: et est quasi auctoritas
secūdaria et acquisita: sed prima est naturalis et
eterna. Ad secundū respondet q quāuis xps sm
q homo nō habeat a se immutabilē potestatem ex
naturali virtute humane speciei: tñ ex dono diui-
nitatis etiā in humana natura habet immutabilez
potestatē sm q omnia sunt subiecta pedib9 eius
vt dicit pª Corin. 12. et Hebreoꝝ. 2. et ideo iudi-
cabit quidē in humana natura: sed ex virtute di-
uinitatis. Ad quartuz respondet q in illa visione
danielis manifeste exprimitur totus ordo iudicia
rie potestatis. q quidē sicut in pma origine ē in ip-
so deo et specialius in patre qui est fons totius di
uinitatis. et ideo pmo pmittit q antiquus dieruz
sedit. sed a patre iudiciaria potestas traducta est
in filium nō solū ab eterno sm diuinā naturā: sed
etiam in tpe sm humanā in q meruit eam. et ideo
subiungit in visione predicta. ecce cū nubibus ce-
li quasi filius hominis veniebat et vsq ad antiqu
um dierum puenit et dedit ei potestatem et ho-
norem et regnuz. hec sanct9 thomas in pmo ope-
re. In secūdo vero opere. 3. p. q. 59. ar. 2. in cor.
potestatē iudicandi quā xps habet: deducit et fun
dat in auctoritate illa ioā. 5. potestatē dedit. s. pa
ter ei. s. filio iudicium facere qz filius hominis est.
ex qua auctoritate satis constat q auctoritas iu-
dicandi in christo sm humanam naturam: non ē
primaria sed secundaria et a diuinitate deriuata.
Item in eadem questionis decisione sic ait. scien-
dum tamen q quāuis apud deum remaneat pri-
meua auctoritas iudicandi: hominibus tamē cō-
mittitur a deo iudiciaria potestas. Et infra. sicut
enim inquit deus per causas medias tanquā pro
pinquiores effectibus cooperatur: ita iudicat per
hominem christum homines vt sit suauius iudici
um hominibus. Et in responsione ad. 3m. dicēdū
inquit q cognoscere occulta cordium et diiudica
re: pertinet per se ad solum deum. sed ex refluen-
tia diuinitatis ad animam christi: conuenit etiam
ei cognoscere et iudicare occulta corduz. et ideo
dicitur Ro. 2°. in die cum iudicabit deus occulta
hominum per iesum christuz. hec sanct9 thomas.
Ex quibus omnibus allegationib9 manifeste ap
paret q sanctus thomas nequaq tribuit christo
sm humanam naturam auctoritatez seu potesta
tem iudicādi viuos et mortuos pmariā: s secūda
riā tm̄modo et p cōmissionē a deo. s. tota trinitate.

Secundo Notādum est q non ē idem dicere xpo compe
tit potestas iudicandi viuos et mortuos in hūa-
na natura: et dicere xpo competit sm humanam
naturam potestas iudicandi viuos et mortuos.
nam ad veritatem prime locutionis sufficit q po
testas iudicandi competat christo habenti huma
nam naturam et in ea in iudicio apparenti. sed ad
veritatem secūde ppositionis nō solum id exigit
sed etiam q humana natura sit xpo causa vel ra-
tio habendi potestatem iudicandi. multe nāq p
positiones verificantur de xpo primo modo: que
secundo modo nō sunt vere. verū enim est dicere
xps in humana natura vel habens humanā natu
rā creat animas quotidie et est vbiq ac gubernat
mundū. sed verū nō est dicere q christus sm hu-
manā naturam vel sm q homo sit vbiq vel cre-
at animas aut gubernat mundū. quoniaz huma-
na natura non est causa seu ratio formalis quare
huiuscemodi actus xpo conueniant. vnde circa p
mū modum loquendi nulla versatur dubitatio i-
ter doctores. sed questio est circa secundū modū
loquendi. Uerum quia vt dictum fuit notabili p
cedente christo data est potestas iudiciaria qua-
si cōmissaria aut delegata per quem modum non
cōuenit ei sm diuinā naturā in qua est patri equa
lis et habet eandez numero potestatem ex rōne
sue nature diuine cum patre et spiritu sancto: ideo
oportet dicere q potestas iudiciaria secundaria
et quasi delegata competit christo sm humanaz
naturam. quod multis auctoritatibus et rationi-
bus astrui potest: e quib9 aliquas auctoritates sa
cre scripture cum expositionibus sanctorū docto
rum hic afferemus. Prima est illud ioannis. 5. et
potestatem dedit ei iudicium facere quia fili9 ho-
minis ē. vbi interlinearis dicit. filius hominis ha-
bet potestatem iudicij vt et a malis possit videri.
et notandum q aduerbium quia: designat ratio-
nem date potestatis. vnde dicta verba augustin9
pertractans super ioānem ait. quia verbum caro
factum est ex virgine maria: homo factus: fili9 ho
minis est. et quia filius hominis est: accepit pote-
statem iudicium facere quod. s. erit in fine seculi.
Secūda auctoritas est illď Mathei. 25. cū vene
rit filius hominis in maiestate sua et omnes ange
li cum eo: tunc sedebit super sedez maiestatis sue
et congregabuntur ante eum omnes gentes et se-
parabit eos ab inuicez sicut pastor segregat oues
ab hedis. que verba exponens hieronimus inqt.
post biduum quidem pascha facturus et traden-
dus cruci et illudendus ab hominibus: recte pro
mittit gloriam triumphantis. hec ille. vbi gloriaz
triūphantis appellat aduentum filij hominis ad
iudicium in maiestate sua de quo ad litteram lo-
quitur textus. vnde sicut verificatur sm humanā

naturam quod dicitur post biduum pascha factu
rus et tradendus cruci et illudendus ab homini-
bus: ita et sm humanam naturā capiendū est qđ
dicitur. pmittit gloriā triūphantis. s. aduentū fi-
lij hominis ad iudiciū in maiestate sua et c. Ter-
tia auctoritas est mathei vltimo vbi xp̄s ipse di-
cit. data est mihi potestas in celo et in terra. vbi
glosa dicit. hoc non de coeterna patris diuinitate
sed de assumpta dicit humanitate. Cui consonat
hieronimus dicens. illi potestas data est qui pau-
lo ante crucifixus qui sepultus in tumulo qui po-
stea resurrexit. cum autem crucifixus sit et sepul-
tus sm humanā naturam: cōsequens est q̄ et sm
humanam naturā data est sibi potestas in celo et
in terra. potestatem autem cōsequitur iudicandi
facultas sm illud apostoli Ro.13. vis non timere
potestatē: bonum fac. si autē malū feceris: time.
non enim sine causa gladium portat. dei enim mi
nister est vindex in iram ei qui malū agit. Est etiā
ad idem auctoritas apostoli. Ro.14. vbi cū apo
stolus diceret. in hoc enim xp̄s mortuus est et re-
surrexit vt viuorū et mortuorum dominet: subiū
git. tu autem quid iudicas fratrem tuū. omnes eni
stabimus ante tribunal xp̄i. in quibus verbis satis
accipitur q̄ apostolus ea ratione tribuat xp̄o tri-
bunal quod est sedes iudicij: quia per hoc q̄ mor
tuus est et resurrexit: viuorum et mortuorum domi
natur. cū ergo mortu⁹ sit et resurrexerit q̄m ad na
turam humanam et non q̄m ad diuinā: sequitur
q̄ sm naturam humanam sibi competat tribunal
iudicij. Rationes autem quamplures id attestan
tur quas sanct⁹ thomas assignat in primo et secū
do opere locis pro cōclusione allegatis quas nō
erit opus hic recitare.

¶ Tertio Notandum est q̄ voluntas dicitur libera eo q̄ non neces
sitatur prout. S. Tho. docet de veritate. q.22.
arti.6. vnde sicut duplex est necessitas vna coa-
ctionis et alia naturalis ordinis vel inclinationis
ita duplex est libertas voluntatis. vna a coactio-
ne et hec est propria voluntati inq̄m est volūtas
ac per hoc ipsam consequitur in omni statu natu
re et respectu cuiuslibet obiecti. est enim cōtra ra-
tionem voluntatis cogi. nam aliquid cogi prope
loquendo: nihil aliud est q̄ violentiā sibi inferri.
violentum autem sm phm. 3°. ethicorum est cu-
ius principiū est extra nihil cōferente passo vim.
cum autem voluntas ex sui ratione sit quedā in-
clinatio et appetitus quidam: omnis eius act⁹ ex
ipsius inclinatione procedit. nam sicut dicitur ali
quid naturale quia est sm inclinationem nature
ita dicitur aliquid voluntarium quia est sm incli-
nationem voluntatis. vnde non potest cōtinge-
re q̄ voluntas aliquid velit: et q̄ inclinatio eius i
id non feratur. et per consequens non est possibi-
le q̄ ad illius volitionem voluntas nihil cōferat.
ac per hoc q̄ talis eius actus sit coactus et violen
tus sm premissam descriptionē violenti. sicut eni
est impossibile q̄ aliquid simul sit violentū et na
turale: ita est impossibile q̄ aliquid simul sit coa-
ctum et voluntarium. Alia est libertas qua volū
tas dicitur libera a necessitate naturalis ordinis
vel inclinationis. et ista non est propria volunta
ti inq̄m est voluntas: eo q̄ ipsa voluntas ad ali-
quid necessitat naturali ordine et ex naturali sua
iclinatione prout ōducit. S. Tho. pᵃ. p. q.82. ar.
p°. Et. pᵃ 2ᵉ. q.10. ar. p°. et. 2. et i plerisq̄ alijs lo-
cis. Necq̄ huiusmodi libertas consequitur volun
tatem respectu quorūlibet obiectorum: sed tātū-
modo respectu eorum que sunt et ordinantur vt
media ad finem: ad quem tamen necessarium or
dinem aut cōnexionem non habent. et inde est q̄
huiuscemodi libertas: diuine volūtati non tribui
tur circa proprium et per se volitum quod est ip-
se. neq̄ tribuitur voluntati create hominis vł an
geli respectu vltimi finis clare visi. Falsum ē igit
vt nōnulli opinantur q̄ voluntas beati libera sit
isto secundo modo libertatis ad amandum vel
non amandum beatitudinem suam aut essentiā
diuinam clare visam. et multo minus ad imperā-
dum intellectui beato ne. s. diuinam essentiam vi-
deat aut contempletur. hoc patet. quia vt libro p̄
mo distinctione prima questione tertia notabili
quarto deductum fuit: talis voluntas moueretur
ad id imperandum contra iudicium rationis: qđ
de voluntate beata dici non potest. quoniam in
patria vbi omnia consona sunt est perfecta potē-
tiarum tranquilitas ita vt actus vnius actui alte
rius non repugnet. Probatur assumptum. quoni
am intellectus clare videns essentiam diuinā: iu-
dicat rectissime diuinam essentiam esse summam
et purissimam bonitatem: ac per hoc diligendam
esse summe. et per consequens q̄ actus illam dili-
gendi non sit suspendendus. Et cōfirmatur. quia
voluntas ad nihil mouetur nisi propositum sibi
fuerit per rationem. nam bonum cognitum ē pro
prium obiectum voluntatis. vnde nisi per iudici-
um rationis proponeretur voluntati vt bonum
diuinam essentiam clare visam non esse amandā
vel actum illam diligendi esse suspendendū: vo-
luntas ad neutrum moueretur. cum autem nō sit
possibile intellectū beati tale iudicium ferre quia
vt sic esset peruersum et per consequens non essē
iudiciū intellectus beati sed miseri et infelicis: se-

quitur ꝙ voluntas nullo modo possit moueri vel ad non amandum essentiam dei clare visam: vel quod idem est ad suspendendū actum diligendi circa illam. et per eandem rationem nec imperare potest intellectui ꝙ suspendat actum videndi essentiam diuinam sibi clare et īmediate obiectaȝ seu propositam. nam talis voluntas non esseȝ beata sed misera et peruersa contra rectum rationis dictamen imperans.

¶ Quarto Notandum est ad declarationem premisso rum ꝙ vt. S. Tho. deducit de veri. q. 24. ar. 8. liberum arbitrium creature per gratiam potest confirmari in bono. quod quidē ex hoc apparet. ꝓpter hoc enim naturaliter liberum arbitriū creature in bono confirmatū esse non potest: quia in sua natura non habet pfecti et absoluti boni rationeȝ: sed cuiusdam boni particularis. huic autem perfecto bono et absoluto scilicet deo: liberum arbitriūȝ ꝑ gratiam vnitur. vnde si fiat pfecta vnio vt deꝰ ipse sit liberi arbitrij tota causa agendi: in malū flecti non poterit. quod quidem in aliquibus contigit et precipue in beatis. quod sic patet. volūtas enim naturaliter tendit in bonū sicut in suū obiectum. ꝙ aūt aliquando in malum tendat: hoc nō contingit nisi quia malum sibi sub specie boni proponitur. malum enī est inuoluntariū vt dicit dionisius. 4. caplo de diui. no. vnde nō pōt esse peccatum in motu voluntatis. s. ꝙ malum appetat nisi in apprehensiua virtute defectus preexistat per quem sibi malum ꝓponitur vt bonum. Hic autēȝ defectus in ratione potest accidere dupliciter. vno modo ex ipsa ratione. alio modo ex aliquo extrinseco. ex ipsa quidē ratione: quia inest ei naturaliter et īmutabiliter sine errore cognitio boni ī vniuersali: tā boni quod est finis q̄ȝ boni qđ est ad finem. non auteȝ in particulari sed circa hoc errare potest vt existimet aliquid esse finem quod nō est finis: vel esse vtile ad finem quod nō est vtile. et ꝓpter hoc volūtas et naturaliter appetit bonū qđ est finis. s. felicitatē in gñrali: et similiter bonū qđ est ad finē. vnusquisqȝ enī appetit naturalr vtilitatē suā simpliciter. s̄ in hoc vel in illo fine appetēdo aut hoc vel illo fine vtili eligēdo: incidit peccatum voluntatis. Ex aliquo autem extrinseco rō deficit: cum propter vires inferiores que intense mouentur in aliquid: interrumpitur actus rationis vt limpidie et feruenter suum iudicium de bono voluntati non ꝓponat. sicut cū aliquis habēs rectam estimationē de castitate seruanda: et per concupiscentiam delectabilis appetit contrarium castitati ꝓpter hoc ꝙ iudicium rationis aliqualr cōcupiscentia ligatur vt phs dicit. 7. ethi. Vterqȝ autē istoꝝ defectuū totaliter a beatis tollet ex cōiunctione ipsoꝝ ad deū. nā diuinā essentiā videntes: cognoscent ipsum deū esse fineȝ maxime amādūȝ. cognoscēt etiam oīa q̄ ipsi deo vniūt vel q̄ ab eo disiungūt in particulari cognoscētes deum non solum in se sed ꝓut est ratio alioꝝ. et ex hac cognitionis claritate intantuȝ mens corroborat ꝙ in inferioribus virībꝰ nullus motꝰ insurgere poterit nisi s̄m regulā rationis. vnde sicut nunc immutabiliter bonū in generali appetimus: ita īmutabiliter in particulari bonū debitum appetūt beatoꝝ mentes. ꝑ supernaturalē autē inclinationē voluntatis erit eis charitas pfecta ligans eos cum deo. vnde nullo modo peccatū ī eis incidere poterit. ꝛ sic erunt ꝑ grāȝ confirmati. Ex quibus apparet falsitas dicentiū ꝙ contra libertatē voluntatis ē ꝙ determinetur ad bene velle ꝑ quēcūqȝ habituȝ inherentē sibi. imo vt. S. Tho. deducit. 2a 2e. q. 24. ar. 11. in cor. habitui ꝓpriū est vt inclinet potentiā ad agendū quod cōuenit habitui: inqȝm facit aliquid videri bonuȝ quod ei cōuenit: malum autē quod ei repugnat. sicut enim gustus diiudicat sapores s̄m suam dispositionē: ita mens hominis diiudicat de aliquo faciēdo s̄m suam habitualem dispositionem. vnde et phs dicit. 3o. ethicoꝝ ꝙ qualis vnusquisqȝ est: talis finis videtur ei. hec sanctus thomas.

¶ Quinto Notandū est ꝙ circumstātie et gesta q̄ ī iudicio generali concurrūt: nō sunt satis determinate et particulariter in sacra scriptura expressa. nam et de die vniuersalis iudicij dominꝰ dicit Marci. 13o. ꝙ nemo scit neqȝ angeli in celo. et ideo tertia et quarta conclusio capiēde sunt tanqȝ ꝓbabiliter dicte ꝛ etiam ꝓbabilius q̄ȝ earū opposite. verū tertia conclusio magnū videtur habere fundamentū in textu sacre scripture. pa Corin. 4. vbi apls reprehendēs eos q̄ de factis et dictis alioꝛuȝ iudicant: ait. itaqȝ nolite ante tēpus iudicare quoadusqȝ veniat dn̄s qui et illuminabit abscōdita tenebraruȝ et manifestabit consilia cordiū. non enī facerent hec ad ꝓpositum apli nisi illuminatio ꝛ manifestatio absconditoꝝ et cordiuȝ: futura esset in die iudicij non solū singulis quo ad se sed etiam quo ad alios. vnde et īterlinearis super illud: illuminabit abscondita tenebrarū dicit. et quia tunc omnia nota omnibus: poterūt de se iudicare ꝛ de alijs. Cui consonat quod ioānes chrisostomꝰ dicit et habetur supra dis. 17. in littera dicens. nūc autē si recorderis peccatoꝛū tuoꝛū et frequenter ea in conspectu dei pronuncies et ꝓ eis depreceris: citius illa

delebis. si vero oblivisceris: tunc eorum recordaberis nolens quando publicabuntur in conspectu omnium amicorum et inimicorum et sanctorum angelorum. Accedit his auctoritatibus ratio satis probabilis quam sanctus thomas inducit supra dis. 43ª. loco pro conclusione allegato. nam vt inquit: sicut oportet quod iudex et assessor iudicis merita cause cognoscant ad hoc quod iustam sententiam proferant: ita oportet ad hoc quod iusta sententia appareat: quod omnibus sententiam cognoscentibus: innotescant merita et demerita singulorum. hoc autem fiet divina virtute vel ad memoriam singulorum illa reducente si noticiam eorum habuit hic aliquando: vel si non habuit: novam eorum noticiam mentibus singulorum ingerente.

Quantum ad articulum quartum respondendum est obiectionibus adversariorum. Et quidem ad argumenta scoti contra primam conclusionem dicitur quod procedunt ex falso vel ficto intellectu in scriptis sancti thome. vnde non militant contra ipsius doctrinam sicut patuit in primo notabili. ¶ Ad argumenta eiusdem contra secundam conclusionem: ad primum dicitur quod si arguens loquitur de potentia secundum ordinem nature: prima propositio non est vniversaliter vera. nam anima intellectiva prior est naturaliter suis potentiis intellectivis: et tamen non potest esse sine illis. et subiectum prius est naturaliter sua propria passione: et tamen ordine et potentia nature non potest esse sine illa. licet enim actus intellectus naturaliter prior sit actu voluntatis et quandoque possit sine illo esse: verumtamen quando voluntas ab obiecto intellectus necessitatur ad actum: non potest esse via nature quod actus intellectus sit quin sequatur voluntatis actus. et de hoc satis fuit dictum in tertio et quarto notabilibus. si autem arguens loquatur de potentia dei absoluta: argumenta eius non militant contra nostram conclusionem que non intelligitur de potentia dei absoluta, prout dictum fuit libro primo dis. pª. q. 3. in quarto notabili. ¶ Ad. 2m. dicitur quod ratio sancti thome pro conclusione non solum probat de aptitudine: sed etiam de actu, prout ex tertio et quarto notabili apparet. vnde falsum arguens assumit nec illud probat. ¶ Ad. 3m. respondet magister durandus quod expositio arguentis ad illud ioan. 17. hec est vita eterna et cetera: est absurda et periculosa in fide. nam si nomine vite eterne non designatur nisi actio vitalis eterna et non beatitudo ipsa: tunc dicere potest quod damnati habebunt vitam eternam quia habebunt aliquam operationem vitalem eternam puta dolorem vel tristiciam mentalem de amissione beatitudinis et de afflictione corporis per ignem. cui dicto contradicit scriptura sacra Mathei. 25. que vitam eternam promittit solis bonis dicens. ibunt hi. s. mali in supplicium eternum iusti vero in vitam eternam. hec durandus. Et certe arguens deceptus est putans quod eadem significatio sit nominis in vi vnius dictionis assumpti: quam significat si accipiatur secundum partes. et quia vita eterna secundum partes et in vi duarum dictionum non aliud significat quam operationem vitalem eternam que potest competere et bonis et malis et beatis et damnatis: existimavit quod etiam in vi vnius dictionis secundum quod beatitudo sola dicitur vita eterna ex vsu sacre scripture et sanctorum doctorum: conveniret cuilibet operationi vitali si maneat in eternum. hoc autem est falsum et ex falsa imaginatione proveniens. nam in divinis pater est spiritus et filius est spiritus quia deus spiritus est vt dicitur ioan. 4°. item et pater est sanctus et filius est sanctus: et tamen hoc nomen spiritussanctus in vi vnius dictionis: est nomen proprium solius persone que procedit a patre et filio secundum omnes sanctos et doctores communiter. ita vt hec sit falsa. pater est spiritussanctus et filius est spiritussanctus sumpto nomine ex vsu loquentium in vi vnius dictionis. ¶ Ad ea que idem scotus arguit secundo loco dicitur ad primum primo quod minor propositio est falsa tam in naturalibus quam in supernaturalibus. nam omnis virtus et vniversaliter omnis habitus determinat potentiam respectu actus. vnde et philosophus 2°. ethi. potentiam dicit qua possumus: habitum vero quo taliter possumus. habitus enim virtutis determinat potentiam ad bene operandum: malus vero ad malum. Respondetur secundo quod argumentum supponit falsum. s. quod habitus qui est lumen glorie in patria et necessitat voluntatem ad fruendum deo sit posterior voluntate. hoc autem falsum est. immo respectu obiecti voluntatis in patria et respectu ipsius actionis: lumen glorie prius est voluntate. nam per lumen glorie potentia intellectus beati videt divinam essentiam et proponit eam vt proprium obiectum voluntati. arguens autem procedit in argumento tanquam si omnis habitus esset posterior omni potentia quod minus docte dicitur. licet enim habitus sit posterior natura potentia quam informat nihilominus potest alias potentias precedere. ¶ Ad 2m. dicitur quod quantumcumque beata virgo habuerit in via maiorem charitatem quam alii sancti: non ostendebat beate virgini divinam essentiam clare visam. nec in patria charitatis est divinam essentiam aperte manifestare: sed luminis glorie. vnde ex perfectione charitatis et presertim in via non potest inferri clara visio divine essentie que est prima causa necessitandi intellectum ad fruendum deo. vnde in argumento committitur fallacia secundum non causam vt causam. ¶ Ad. 3m. dicitur primo quod assumptum est fal-

sum in pposito nr̄o. qm̄ voluntas non pōt imperare vel nō imperare aliquid nisi sibi proponatur ab intellectu vt bonū quod ab itellectu beato cōtingere non pōt in patria. sic respōdet sanctꝰ thomas ad simile argumentū de veri.q.24.arti.8. ad.2$^{m}$. quod erat tale. in potestate liberi arbitrij est vti gratia vel non vti: nā liberū arbitriū a gratia cogi non pōt. sed si liberū arbitriū gratia supinfusa nō vtit: cedit in malū. ergo nulla gratia superueniēs pōt liberū arbitriū cōfirmare in bono. ecce argumētū: sequit responsio. ad secundū dicendū q in potestate liberi arbitrij est nō vti habitu cum pōt hoc ipm̄ quod ē nō vti habitu sibi pponi sub specie boni: quod de gratia in beatis accidere non pōt. hec sanctꝰ thomas. Dicit secūdo q posito licet non cōcesso q volūtas posset nō imperare visionē diuine essentie supposito lumine glorie et obiecto presente: postq̄ tamē imperat illam ⁊ intellectꝰ pponit volūtati diuinā essentiā esse sūmum bonū: nō pōt voluntas illā non amare, put ex tertio ⁊ quarto notabili apparet. et in hoc casu loquit nostra cōclusio. ¶Ad.4$^{m}$.dicit q quicqd sit de quibusdā ppositionibꝰ in eo assumptis nam non sunt vsqz quaqz vere: et tamē argumentū nō militat cōtra nr̄am cōclusionē. quia nō aliud concludit nisi q de potētia dei absoluta et nō de ordinata: potest volūtas non diligere essentiā diuinā clare visam. et hoc nos cōcedimus sicut dictuʒ fuit in responsione ad primū primo loco cōtra hanc secunda cōclusionē. ¶Ad.5$^{m}$.dicit q assumptum est falsum neqz valet eius pbatio. tum quia habitus quo volūtas necessitat ad amandū diuinam essentiā clare visam: nō est sibi inherēs nec suꝰ habitus: sed est habitꝰ intellectꝰ.s. lumen glorie faciens diuinā essentiā clare videri. tum etiam qz etiā de habitu informāte volūtatē est falsa propositio put ex quarto notabili est manifestū. ¶Ad 6$^{m}$. dicitur q procedit ex falso supposito. nō enim sanctꝰ thomas assignat rationem quā arguēs inducit ad pbandū cōclusioneʒ vt arguens fingit sicut patet in locis p conclusione allegatis et ex tertio et quarto notabili. Neqz est simile quod in argumento inducitur de forma celi: qm̄ in materia celi non est potētia ad aliā formā sicut visum fuit in secundo libro. et inde est q materia celi non pōt naturaliter alia forma informari. sed itellectus beatus licet videat diuinā essentiam: non ideo tollit aut minuitur eius potētia ad hoc q ab alijs obiectis informetur et pficiatur. vnde intellectus beatus non solum cognoscat diuinam essentiā: sʒ multa alia de creaturis etiam p aliam cognitionem. ¶Ad argumēta godofredi contra eandē conclusionem: ad primū dicitur q non militat ɔtra nos qui tenemꝰ q deus de potētia absoluta pōt suspēdere actū voluntatis manēte aperta visione. nostra aūt conclusio intelligit q̄ʒ$^{m}$ est ex parte nature rei.s. voluntatis beati. ¶Ad.2$^{m}$.dicit q capiēdo beatitudinē sicut arguēs capit: nō est ad ppositum nr̄e cōclusionis q̄ loquit de pfecta ⁊ simpliciter beatitudine qualis est in pria. ¶Ad argumēta bernardi et durādi cōtra eandē cōclusionē dicitur q non militant cōtra nos quia pcedūt de potentia dei absoluta sm̄ quā non obsistūt nobis q idipsum tenemꝰ. ¶Ad argumēta durādi contra tertiā cōclusionē: ad primū dicit q assumptū ē falsum. non enī sufficeret saltē nō satisfaceret plene cōsciētijs existentiū in iudicio si cōfusa cognitione p hoc q quidam sunt a dextris et quidā a sinistris cognoscerēt rectitudinē diuine sententie q̄ʒ est ex parte rei. vnde pbabilius dicit q nō soluʒ noticia confusa et in generali sed noticia in particulari et p certitudinē cognoscēt omēs sentētiā iudicis iustam et rectissimam: singulorū merita et demerita cognoscētes. ¶Ad.2$^{m}$.dicit q quāuis non sit auctoritas sacre scripture q̄ in forma verborū illud dicat expresse: est tamē auctoritas sacre scripture q̄ recte intellecta illud pbet sicut apparet ex quinto notabili. ¶Ad argumēta durandi cōtra quartam cōclusionē dicit q vt tactū fuit in quinto notabili: non pōt p certo diffiniri de circūstantijs eorum q̄ in iudicio generali facta et dicta erūt: eo q sacra scriptura aut certa dei reuelatio nos nō docuit expresse de singulis. et ideo cōtra diuersa opinantes ex nulla parte pōt efficaciter pbari sua opinio. magis tamē verisimile est q sentētia pferetur mentaliter sicut et meritorū ac demeritorū discussio. qd̄ auguꝰ tenet.2°. de ciuitate dei. vnde q arguēs de discussione tenet q fiet mentaliter: si pprie debeat fieri coaptatio: rationabiliꝰ est q sentētia pferat mētaliter. nec oportet q sentētia illa pferatur more iudiciū humanorū: qui sicut accusatio et testificatio in causis fiūt vocaliter: ita ⁊ sententiam ferunt vocaliter. in generali tñ iudicio accusatio et testificatio ac defensio erit mētalis. sm̄ illud apl̄i Ro.2. testimoniū illis reddēte consciētia ipsorū ⁊ inter se inuicē cogitationū accusantiū aut etiā defendentiū in die cū iudicabit dñs occulta hoim. idcirco rationabiliꝰ dicit q sentētia pferetur mētaliter. nec oportet q sentētia coaptet his cōtra quos dat: sed magis accusationi et meritis cause. ¶Ad argumētū ante oppositū respondet S.Tho.dis.48.huiꝰ quarti.q.p$^{a}$.ar.3°.ad.3$^{m}$. q verbum augustini est intelligendū quando id qd apprehendit per intellectū precedentē: est bonū

per participationē et nō p essentiā sicut sunt oēs creature: eo q in eis pōt esse aliqd quare affectus nō moueat. similiter etiā in via de⁹ cognoscit per effect⁹: et intellect⁹ nō attingit ad ipsam essentiā bonitatis ei⁹. vnde non oportet q in via affectus intellectū sequat: sicut seq̄ret si essentiā eius videret q̄ est ipsa bonitas. Et in hoc articul⁹ terminat.

## ¶ Distinctio. xl.ix.

Irca q̄dragesimā nonā distinctionē q̄rit vtrū vltima beatitudo vel felicitas hūana sit aliquis act⁹ etern⁹ et arguit q non. q: beatitudo est homini cōmunicabilis. Eternitas nō pōt ei cōmunicari q: qd in tēpore factū est non pōt esse eternū. ergo vltima beatitudo hūana nō est aliqs act⁹ etern⁹. ¶ In oppositū arguit. q: vltima hoīs beatitudo in dei visione cōsistit. S in hoc cōsistit vita eterna vt patet ioānis. 17. hec ē vita eterna vt cognoscāt te. ergo beatitudo humana est aliquis actus eternus. ¶ In hac q̄stione erunt quattuor articuli vt supra.

Uantum ad primū articulū sit pma conclusio q beatitudo seu felicitas humana est act⁹ et nō habit⁹. Hanc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac disti. q. pª. ar. 2. sub. ar. 2. Itē. pª 2ᵉ. q. 3. ar. 2. ¶ Secūda conclusio est q beatitudo hoīs est vita eterna et act⁹ eternitate mēsurat⁹. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac disti. vbi supra sub. ar. 3. Itē 9tra gentiles libro. 3°. caplo. 61.

Uantum ad secundū articulū arguēdū est contra cōclusiones. et qdē cōtra pmā arguit scot⁹ pbādo q btitudo nō cōsistat in opatione. quia nullū agēs est pfecti⁹ ex hoc q p actionē suam aliqd pducat. sed operās est aliquo modo causa sue opationis. ergo nō est simpliciter pfectior p suam opationē. beat⁹ vero est simpliciter pfectior p suā beatitudinē. ergo et c. maior pbat. quia effectus nō est simplicit pfectio agētis: cū agēs vel sit eque pfectū puta si est vniuocū: vel est illo pfecti⁹ puta si sit equiuocū. Cōfirmat. q: si simplicit fit de imperfectior pfecti⁹: ergo simplicit mutat. inconueniens aūt est agēs in eo q agēs mutari fm phm. 3. phy. quia tunc in eo q esset in actu essē in potētia. Cōfirmat etiā quia beat⁹ nō ē causa effectiua sue beatitudinis quia tūc beatificaret se. est aūt causa effectiua sue opationis. ergo et c. Dicet forte q i actu sunt duo. s. sub a actus et forma a qua habet pfectionē. et fm pmū principiū eius ē potētia naturalis. q̄ᵐ ad secundū pricipiū ei⁹ est habit⁹. si ergo ille sit acquisit⁹ et ē sicut tu ponis: cōtra hoc arguitur. Pri⁹ essentialiter nō pōt depēdere ab aliqua causa a qua non dependeat posteri⁹ essentialiter. S actus est prior essentialiter sua forma: alioquin non necessario illa forma preexigeret actū ad sui esse. ergo si intellect⁹ creat⁹ est causa sube act⁹: tūc illa forma depēdebit ab intellectu creato: et non nisi in aliquo genere cause q: nihil videt essentialiter depēdere ab aliquo qd non ē causa ei⁹ loquēdo de actu puro quocūq. Itē illa forma nō est nisi aliqua cōdicio ipsi⁹ actus. potētia aūt q̄ elicit actum non elicit illū nudū sed cū tali vel tali condicione seu circūstātia. ergo potētia nō tm̄ est causa substātie act⁹ sed etiā illi⁹ forme actus. Itē q habitus sit causa disticta a potētia alicui⁹ distincti omnino videt pbabile. tū quia nō est nisi causa secunda respectu potētie. causa aūt ē secunda et prima non habēt distictos effect⁹ sibi pprios. tum q: respectu neutri⁹: esset hec prima et illa secūda. quia ille effect⁹ ppri⁹ habitui esset necessario forma absoluta quia relatio nō est p se termin⁹ actionis vl agentis. nō est aūt pbabile actionē attigētē obiectum beatificū includere duo absoluta. ¶ 2°. principaliter arguitur sic. q: habitus est perfectio simpliciter nobilior actu. sed beatitudo est perfectio nobilissima. ergo magis cōsistit in habitu q̄ in actu. probatur maior. tum quia fm phm. 3°. thopicoꝝ bonum diurnius est melius. sed habitus ē bonum diurnius seu permanentius q̄ actus. q: habitus est de difficili mobilis: actus autem statim trāsit. tum quia habitus est aliqua causa actus: alioquin non facilius nec perfectius ageret habēs habitum q̄ non habens. non autem est causa nisi effectiua quod patet discurrendo per causas. et nō effectiua vniuoca vt patet. ergo equiuoca ac per hoc nobilior. ¶ 3°. quia absolutum sine contradictione potest manere absq respectu fundato in

to quia est prius naturaliter tali respectu. sed res-
pectus ad obiectū fundatur in operatione. ergo ope
ratio pōt esse et manere sine respectu ad obiectū.
sed sine eo nō est beatitudo: alioquin esset beati-
tudo et nō in obiecto beatifico. ¶ 4°. quia nulla
operatio imediate pficit essentiā sed solū potentiā.
sed beatitudo immediate perficit essentiam ani-
me. ergo beatitudo nō cōsistit in operatione. minor
pbatur quintupliciter. Primo quia nobiliori pfectio
ni correspōdet nobili⁹ pfectibile. sed beatitudo ē
nobilissima perfectio. essentia autē est nobili⁹ pfe-
ctibile q̄ potētia ſm rem si differāt realiter: et sal
tem ratione si differant ratione: quia qualis est or-
do aliquorū distictorū realiter: talis est ordo corū-
dē ſm rōnem quādo sola rōne distinguūtur. pma
propositio licet habeat instātiā de pfectionib⁹ alte-
rius rōnis ſm gen⁹ puta de subali et accidentali: si-
quidē pfectio subalis quia dat esse simpliciter req̄
rit pfectibile ſm quid ens. s. in potētia. pfectio aūt
accidētalis quia dat esse ſm quid requirit pfectibile
simpliciter ens in actu. tū de pfectionib⁹ accidēta-
libus cōparatis inter se videtur esse vera cōparan-
do ad pfectibilia receptiua actuū. quia si imperfecti⁹ ē
capax alicui⁹ accidētis qd̄ maxime pficiat illud ac-
cidentaliter: superius nō pōt summe pfici accidēta-
liter illa pfectione nec alia nisi excellētē. ¶ 2°. p-
batur eadē minor. quia quicq̄d est imediatū suscep
tiuū accidētalitatis si possit pse esse: posset pse re-
cipere illud et nō aliud nisi mediante illo. ergo si
potētia anime posset eē separata ab essentia: pos-
set recipe beatitudinē et p cōsequēs esset beata: es-
sentia aūt nō sine illa. et ita natura nō intellectua
lis posset esse beata quia accidens et natura intelle-
ctualis manēs in se nō posset esse beata quia carens
imediato susceptiuo beatitudinis. ¶ 3°. ad idem.
quia natura intellectualis non esset beata nisi p acci
dens: sicut lignū calefacit quia calidum. cōsequēs est
incōueniens quia pfectio per accidens nō ē essen
tialiter perfectio illius cuius est per accidens. cō-
sequentia probatur. quia ita inesset nature beati-
ficabili beatitudo per accidens medium: sicut ca-
lefacere inest ligno mediāte calore. ¶ 4°. ad idē.
gratia est gloria consumata. sed gratia est princi-
paliter in essentia anime et redundat in potentia
sub ratione habitus et virtutis. ergo et cē. ¶ 5°. quia
beatitudo est per quendam illapsum vel circūin-
tellectionem obiecti beatifici respectu beatifica-
bilis. et iste illapsus vel circūintellectio potius est
in essentia q̄ in potentia. nam ex illapsu in essen-
tiam redundat vel deriuatur in potentias. nō au
tem e conuerso quia a priori fit redundantia vel
deriuatio in posterius et non econtra. illud enim est

principalius tale a quo aliud est tale et non econ
tra. assumptū probatur. quia beatitudo principali⁹
consistit in obiecto increato inq̄ᵐ est bonū volun
tatis create. ipsa autem anima vel natura angeli-
ca mediante voluntate transformatur vt cōuer-
tatur in illud prout est possibile vi amoris ſm q
dicit dionisius q amor est vis transformatiua et
conuersiua amantis in amatum. et hugo sup illud
calidum et acutū et superuidū. amor vnū facere
vult dilectū cum ipso. s. amāte. et post dilectus in-
gerit se vt si fieri possit hoc ipse sit quod ipse. s. qui
amat. et sic miro quodammodo incipiat expelli et
exire a se. Ex his arguitur sic. vt natura amās exe
at ex se et incipiat esse quod amat: nō pōt fieri ni-
si p circūintellectionem. nō aūt anime aut nature
create illaberetur diuinitas sed potius ecōtra vt
in natura tali nihil appareat nisi summe vel diuine
dispositiōes: imo vt nō appareat aliud esse q̄ de⁹.
sicut ferrum candens igne lucet et ardet vt ignis
quasi non sit nec appareat esse aliud q̄ ignis. hec
scotus. ¶ Cōtra eandē cōclusionē arguit henri-
cus. 3°. quodlibet. q. 12. vbi querit vtrum beatitu-
do principali⁹ pficiat essentiam anime vel poten-
tiam: et respōdet sic. dicendū inquit q ſm auicenā
et alios philosophos bonum quod est beatitudo
hominis nō respicit essentiā anime sed solum po
tentiam mediāte operatione. sed isti non viderunt
vnam beatitudinem que consistit nō solū in actu
intellectus et voluntatis in quib⁹ non est nisi bea
titudo creata: sed principalius consistit in obiecto
quod est beatitudo icreata que deus est inq̄ᵐ est
bonum voluntatis que se transformat in illō q̄ᵐ
possibile est ſm naturam et hoc vi amoris ſm quē
elicitur vt habitu voluntatis volitio vera. vñ hu-
go sup septimum capl̄m celestis hierarchie dicit. si
enim in dilectū nō vadis adhuc foris amas. et se-
quitur. amor enim te facere vult vnum cum illo qm̄
dilectio supeminet scientie et maior est intelligen
tia. plus enim diligitur q̄ intelligitur et intrat dilectio
et appropinquat vbi sciētia foris est. qd̄ fit nō per
hoc q homo illabatur diuinitati sed diuinitas ani-
me. sicut ferrum candescat ex hoc q ignis pfundat
se in ferro et non per hoc q ferrū pfundat se in ig-
ne. illapsus autē magis fit in essentia aīe q̄ in po-
tētijs. sicut gratia et gloria q̄ est grā cōsumata pn
cipaliter ē in essentia et ex redūdantia in potētijs
sub rōne habit⁹ et virtutis. p talē enim illapsum ani
ma inflāmatur et illuminatur ardore caliditatis et prut
est possibile dei formalitatem habet vt quasi non
sit nec appareat aliud eē q̄ deus. sicut ferrū cādēs
in igne lucet et ardet vt quasi non appareat esse
aliud q̄ ignis nec distinctum quid ab eo. deinde

per deriuationē diuinitas illabit potentijs.i. subeꝑit habet rationem potentie. vnde est vnꝰ illapsus nec pōt fieri illapsus in essentia quin redūdet in potētijs. dico ergo ꝙ beatitudo principaliꝰ pficit essentiā ꝙ̄ potentias: quia in illa pͥncipaliꝰ habetur deus q̄ est beatitudo: et pficit illā quodam modo p suā essentiā. potētias autē anime nō nisi per illas opationes terminatas ad essentiam sub ratione veri et boni: licet pceptio huius pfectiōis non pueniat aīe nisi p potētias. hec ille. ¶ Cōtra eandē cōclusionē arguit aureolus ꝓbādo ꝙ beatitudo nō consistat in opatione ſm suā rōnem absolutā put est quedā q̄litas absoluta: sed potiꝰ put est exhibitiua obiecti in esse pñsentiali. pͥmo sic. opatio nr̄a sub illa ratione est beatificatiua sub q̄ insaciatiua qꝛ beatitudo est summa sacietas iuxta illud augustini beatꝰ est q̄ habet quicq̄d vult. ſ; opatio nō est saciatiua vt est talis qualitas sed vt exhibitiua obiecti beatifici in esse presentiali. ergo et c̄. maioꝛ nota est et ꝓbata p augustinū. 12. ð ciuitate dei. minoꝛ patet quia solū finis habet facere: non autē illud qđ est ad finē vt sic. operatio autē in ratione qua est q̄litas precisa exhibitione obiecti: est ens ad finē et nō ipse finis. similiter vt sic est bonū finitū ꝛ limitatū. nullū autē tale bonū saciat. item vt sic distinguit a deo. nullū autē bonum saciat nisi deus ex pͥmo cōfessionū. item vt sic relinquit potētiā ad aliā opationem puta aliā visionem. nō ergo vt sic cōtinet omnē formā. et per consequēs vt sic nō saciat. ergo per oppositū ipsa saciat inq̄ᵐ est finis. et hoc habet inq̄ᵐ est exhibitiua finis et vt sic est infinita et summū bonum et virtualiter continens omne bonū. ista tamē non cōpetunt opationi formaliter: sed extrīsece inq̄ᵐ est exhibitiua sūmi boni ꝛ infiniti. ex quo patet ꝙ vt sic non relinquit potētiam ad aliud: quia oīe bonū cōtinet ciuiliter in eo quod exhibet. ¶ 2°. sic. philosophus dicit pͥmo ethi. de bono ꝛ dicit ꝙ bonū accipit ꝓ vtili qualis est oīs bonitas ordiabilis in finē. vlteriꝰ obiectū beatificū est vltimus finis: actꝰ vero est finis sub fine. his suppositis arguo sic. in omni ordinabili in finem et in omni eo qđ est finis sub fine: ratio eiꝰ quod est ordinabile in finē nō accipit penes absolutū sed in cōnexione ad finē. que cōnexio cōsistit in exhibitione ipsiꝰ finis. hec ꝓpositio apparet in exēplo. si enī appeto potionē exhibentē sanitatē: nō eam appeto propter absolutū sed p̄ase vt ordinat et cōnectitur sanitati. si enim appeteret ratione absoluti: iā nō appeteretur ꝓpter aliud sed ꝓpter se. sed bonitas actus beatifici est bonitas ordinabilis in finē nec appetitur propter se sed ꝓpter aliud: nec beatificat propter se sed propter obiectū quod exhibet presens. ergo non beatificat nec ratio eiꝰ inq̄ᵐ est beatitudo sumi debet penes eius absolutū sed penes exhibitionē finis. ¶ Confirmat. quia q̄n aliquid nō competit alicui p se et pͥmo sed per aliud non competit sibi per rationē sui absoluti sed ex cōnexione ad illud. sed beatificare non competit opationi per se et pͥmo sed ex ratione obiecti. ergo et c̄. vnde si deꝰ faceret absolutū opationis sine exhibitione obiecti: nō beatificaret. si autē per impossibile faceret exhibitionē obiecti remoto absoluto ipsius actꝰ beatificaret. vnde ex hoc potest sic argui. illud essentialiter cōsistit in eo: quo posito et remoto omni alio ponit: et q̄ remoto omni alio posito remouet. sed sic est de exhibitione obiecti. ergo. ¶ Confirmat. quia ſm augustinū beatus est q̄ habet quicq̄d vult et nihil male vult. i. q̄ habet quicq̄d recte vult. ista aūt habitio nō consistit i absoluto opatiōis qꝛ illo volito nō ex hoc habet volitū eē bonū. ſ; cōsistit ī exhibitione obiecti q̄ exhibitiōe habet presentialit oīe bonū in quadam ratione eminenti. hec aureolus. ¶ Cōtra secundam cōclusionem arguit scotus probando ꝙ visio beatifica non mensuretur eternitate. pͥmo quia ſm te principiū actus q̄ᵐ ad subam est potētia. sed ſm formā suam principium eius est habitus. et si habitus sit īfusus: perfectio actionis erit a causa exteriore que causat habitū. ex hoc arguitur sic. impossibile est actū inq̄ᵐ informatum ſm quam rationem tu dicis actum beatificatiū: eē magis permanentem vel īmutabiliorē esse q̄ ſm substantiā: quia impossibile est illud cui inest aliquid per accidens: esse īmutabilius eo cui inest. ergo si actus ſm subam mēsurat euo quia esse eius ſm te mensuratur euo: sequitur ꝙ actus inq̄ᵐ informatus vel habituatus haberet maiorem immutabilitatē q̄ euū. ¶ 2°. quia apparet manifeste falsum ꝙ aliquod creatum mensuret eternitate vt distiguitur cōtra euum. quia si euū includat successionem siue potētialitatem ad diffinīēdū: hoc videt competere cuilibet creato quod nō est ꝓprie temporale. eternum enim sicut est totum simul actu: ita caret potētia non essendi. ¶ 3°. quia tua probatio non valet. nō enim sequit. creatura ītellectualis non pōt ex suis naturalibꝰ in beatitudinē. ergo btitudo in sua natura est eminētiorꝰ pmanentie q̄ creatura ītellectualis qꝛ est accidēs eius et tale accidens quod non consequit principia subiecti nec subest causalitati huius subiecti: est tm̄ in se quoddā minꝰ nobile et minꝰ pmanēs. ¶ 4°. quia nō aliter visio q̄ tristicia damnatorum sit eterna patet. quia mathei decimo q̄nto dr̄. ite maledicti

in ignem eternū. et multa talia ponuntur in scripturis. constat autē q̄ illa pena non est eterna aliqua eternitate distincta ab euo vel tempore ꝑpetuo. ergo cōsimiliter perpetuitas beatitudinis nō est proprie eternitas nec necesse esse: sed cui possibilis esse et nō esse tn̄ ꝑpetuo cōseruati. hec ille.

Quantū ad tertiū articulū primo notādū est q̄ sicut latius ðductū fuit libro tertio dis. 23. q. pᵃ. sub tertio notabili: habitus adueniens potentie opatiue: vnū principiū constituit cū ea ad eundē actū. quēadmodū ex specie sensibili vel intelligibili et potētia quam informat: fit vnū ꝑncipiū sentiendi aut intelligēdi respectu eiusdez actus. ac ꝑ hoc eadē opatio pfecta ī suo genere est et a potentia et ab actu sicut vnus effectus ab vna causa vel principio. ita q̄ et subā actᵘˢ et actus modificatio seu determinatio ē ab vtroqꝫ et ab habitu et a potentia ꝑ habitū informata. vnde idē numero actᵘˢ meritorius et q̄ꝫᵐ ad subam actᵘˢ et q̄ꝫᵐ ad rōnem meritī ē ⁊ a potētia liberi arbitrij et ab habitu charitatis. Neqꝫ obstat qd̄ phs dicit. 2°. ethi. q̄ .s. potentia est q̄ possumᵘˢ et habitᵘˢ ē quo bene vel male possumus: qm̄ hoc phi dictū est ꝑ quandam appropriationē. quia eni potētia sine habitu potest actū ꝑducere q̄ꝫᵐ ad sui subam et habitu habet q̄ bene vel male opereť: ideo ꝑ quandā rōnez adaptationis substātia actus attribuitur potētie: habitui vero attribuiť modus bone vel male opationis. et isto modo ꝑ quandā .s. appropriationē accipiendū est quod. S. Tho. dicit in hac dis. q. pᵃ. ar. 2. ad. 2ᵐ. de suba actus et de forma .i. habitu a q̄ perfectionem habet actus. veruntamē q̄ꝫᵐ est ex parte rei eadez opatio est: et q̄ꝫᵐ ad subam et q̄ꝫᵐ ad modum seu determinationem ipsius est tota ab vtroqꝫ: quāuis potentia ab habitu participet modum bene vel male operandi: et habitᵘˢ a potētia subam actus. Cōfirmāť ista per diffinitiones vel descriptiones habitus datas a comentatore qui. 3°. de anima dicit. habitus est quo quis agit cum voluerit. et ab augustino dicente. habitus est quo aliquid agitur cum opus fuerit. vt enim ex vtraqꝫ diffinitione accipitur: nō solus modus agēdi habitui tribuitur: sed ⁊ ipsum agere. Falsa ē igitur imaginatio quorundam opinātium q̄ quādo actus procedit a potentia habitu informata: sint circa actum duo effectus distincti a duobus principijs distinctis procedētibus .s. substantia actus a potentia: et modus ꝯm quem actus dicitur bonus vel malus ab habitu.

Secundo notandū est q̄ vt. S. Tho. dicit in pluribus locis et signanter. pᵃ 2ᵉ. q. 50. ar. 2. ad. 2ᵐ. et latius in. q. de virtuti. in cōmuni. ar. 3. subiectū tripliciter cōparať ad accidēs. vno modo sicut prebens ei sustentamentū nā accidens ꝑ se nō subsistit: fulciť enim ꝑ subiectū. alio modo sicut potentia ad actū. subm̄ eni accidēti subijciť sicut quedā potentia actui. vñ et accidens forma diciť. tertio modo sicut causa ad effectū: nam principia subiecti sunt principia per se accidētis. quantū ergo ad primū: vnū accidens alterius subiectū esse nō potest. nam cū nullū accidēs per se subsistat: non potest alteri sustētamētū prebere: nisi fortasse dicať q̄ inq̄ꝫᵐ est a subto sustētatū aliud accidēs sustentat. sed q̄ꝫᵐ ad alia duo vnuz accidēs se habet ad aliud ꝑ modū subiecti: nam vnū accidēs est in potentia ad alterū sicut diaphaneitas ad lucē et superficies ad colorē. vnum etiā accidēs pōt eē causa alterius vt humor saporis. et ꝑ hūc modū dicitur vnū accidēs alterius accidētis esse subm̄: non q̄ accidens possit alteri accidēti sustētamentuz ꝑbere: sed quia subiectū est principiū accidentis altero mediāte. Ex quibus inferimᵘˢ ad ꝓpositū nr̄z q̄ licet immediatū subiectū beatitudinis sit potentia quia est ꝑncipiū eius imediatū: primū tn̄ ⁊ magis ꝓprie subm̄ beatitudinis est aīa cuius ipsa potētia est accidēs. vnde dicere potētiā anime eē subiectum beatitudinis: non ē aliud dictu q̄ꝫ dicere q̄ anima ē subiectū beatitudinis mediāte potētia. sicut dicere q̄ vnū accidēs est subiectū alteriᵘˢ nō est aliud dicere q̄ꝫ q̄ suba ꝯm q̄ est sub vno accidente est subm̄ alterius. ꝓut. S. Tho. exponit pᵃ 2ᵉ. loco preallegato. Et accedit huic rationi in materia nostra quia beatitudo non solum est accidens sed et est actus .i. opatio quedaz. actiones aūt et operationes: sunt ꝓprie suppositi tanq̄ꝫ subiecti agentis et nō formaꝝ aut potentiarū q̄ sunt principia non agētia sed quibus agens agit. non enim visus est ꝓprie videns: sed homo vel aīal ꝑ visum. et cōsimiliť nō ꝓprie intellectus est intelligēs aut voluntas volēs: sed homo vel aīa est intelligēs et volens ꝑ intellectū et volūtatē. vñ etiam inq̄ꝫᵐ beatitudo ē subaliter opatio: hēt ꝓ primo ⁊ principali subiecto: nō potētiā intellectiuaz a qua imediate ꝓcedit sicut a ꝑncipio quo: sed magis ipsam aīam vel hoīem a quibᵘˢ ꝓcedit sicut a principio quod: et a quibus et in quibᵘˢ habet subsistētiā et suppositationē in rerum natura. loquimur nūc de beatitudine hominis. Patet igitur q̄ per hoc q̄ sanctᵘˢ thomas ponit btitudinem esse subaliter operationem intellectᵘˢ ac per hoc q̄ subiectiue sit

in potentia intellectiua imediate: nõ negat beatitudinem esse opationẽ anime principaliter et animã esse eius pmũ et pncipale subiectũ quãuis nõ imediatũ. imo magis illud affirmat vt ex premissis manifeste cõstat. Facit ad ista qđ S. Tho. dicit de veri. q. 27. ar. 5. ad. 17m. ait eni. sicut essentia anime imediate est essendi principiũ: opationis vero principium est mediantibꝰ potentijs: ita imediatus effectꝰ gratie est conferre esse spirituale quod ptinet ad informationẽ subiecti siue ad iustificationem impij que est effectꝰ gratie operantis. se d effectus gratie mediantibus virtutibus ⁊ donis: est elicere actus meritorios quod pertinet ad gratiam coopantem. hec ille.

**Tertio** Notandũ est qꝫ vt S. Tho. deducit. 2a 2e. q. 132. ar. pᵒ. in cor. et in. q. de malo. q. 9. ar. pᵒ. gloria claritatẽ quandã significat. vnde gloriari idem est qđ clarificari vt augustinus dicit sup ioãnem. claritas aũt et decor quandã habent manifestationẽ. et ideo nomẽ glorie, ppie importat manifestationẽ alicuius de hoc quod suo splendore cõspicuũ et decorum videtur: siue illud sit bonuꝫ corporale siue spũale. quia vero illud quod simpliciter clarũ est a multis conspici potest et a remotis: ideo ppie per nomen glorie designatur qꝫ bonũ alicuiꝰ deueniat in multorum noticiam et approbationeꝫ. largius tamen accepto nomine glorie: nõ solum cõsistit in multitudinis cognitione: sed etiã paucoꝝ vl' vniꝰ aut sui solius. sm quẽ modũ apl's dicit. 2a Corin. pᵒ. gloria nostra hec est testimoniũ cõsciẽtie nostre. quia ergo sancti in patria gratia consumati et confirmati habent splendorẽ gratie ⁊ cõspicuitateꝫ omnibus manifestam et hoc in sempiternum: dicunt esse in eterna gloria. itaqꝫ gloria sanctoꝝ in patria est ipsa claritas gratie consumate. nam et sm claritatẽ gratie in via: apostolus in premissa auctoritate designãs gloriam in via sanctoruꝫ cũ dixisset: gloria nostra hec est testimonium cõsciẽtie nr̃e: subiũgit qꝫ in simplicitate cordis et sinceritate dei ⁊ nõ in sapiẽtia carnali: sed i gratia dei cõuersati sumus in hoc mũdo. Quãobreꝫ S. Tho. de veri. q. 27. ar. 5. ad. 6m. dicit qꝫ sicut charitas vie non tollit in pr̃ia sed remanet augmẽtata, ppter hoc qꝫ in sui rõne nullũ defectũ importat: ita etiã gratia quia nullũ in sui rõne iportat defectũ: p sui augmẽtũ fit gloria. nec dicit esse diuersa pfectio nature in statu vie et patrie qꝫm ad gratiam, ppter formã diuersam pficientẽ: sꝫ ppter diuersam pfectionis mẽsurã. hec sctũs doctor. vbi apte dicit grãm cõsumatã et gliam ideꝫ esse. cum enim gloria sit essentialiter claritas vt premissum est: recte dicitur qꝫ gratia cõsumata sit gloria qm̃ gratia lumẽ quoddã appellat. dicimus eni lumen gratie. i. lumen quod est ipsa gratia capiẽdo genitiuũ intrãsitiue. Ex quibꝰ inferimꝰ qꝫ gloria sctoꝝ in patria nõ est subaliter ipsa beatitudo: sed ẽ qdãmodo eius causa sicut et gratia cõsumata. vnde si alicubi in scriptura auctẽtica gloria beatorũ dicta sit ipsa beatitudo seu diuina visio aut fruitio debet accipi dictum per causam non sm predicationem essentialem.

**Quarto** Notandum est prout S. Tho. deducit. 2a 2e. q. 23 ar. 2. in cor. qꝫ deus sm hoc disponit omnia suauiter sicut dicit sapientie. 8. qꝫ mouet oĩa ad debitos fines idideẽs singulis rebus formas per quas inclinant ad fines sibi prestitutos a deo. si eni motus aut opationes rerũ non, pcederent ab aliqua forma vel habitu pficiente et inclinãte rem q̃ mouetur vel agit ad talẽ actionẽ vel motũ: motꝰ vel actio nõ esset rei cõnaturalis. et p cõsequẽs neqꝫ esset illi delectabilis et suauis imo magis esset ei quid violentũ. cũ auteꝫ beatitudo et visio diuine essentie sit actꝰ improportionatus p excessuꝫ nature intellectualis: si nõ, pcederet in beatis ex aliquo habitu supnaturali diuinitꝰ ĩfuso intellectibꝰ beatorũ sed fuisset illis ĩmissus per modũ cuiusdã illapsus vt quidã falso opinati sunt: sequeretur qꝫ non esset mẽtibus beatoꝝ suauis et delectabilis. imo tanqꝫ simpliciter ab extrinseco pncipio oriuatus et imissus: esset magis violentꝰ et tristis. quẽadmodũ est corpori graui motus sursum repugnans et violentꝰ quãdo a pncipio extrĩseco sursũ mouet. id aũt dicere est absurdum de pfectissima operatione qualis est beatitudo seu diuine essentie visio que et sm phos et sm theologos cõplementũ habet in delectatione. vñ et, ppheta dicebat. delectationes in dextera tua vsqꝫ in finẽ. dexteram appellãs contẽplationẽ diuine maiestatis i patria p cõparationẽ ad ipsius cõtemplationem i via. vnde sicut opinio magistri in. 17. dis. pmi libri cõmuniter a doctoribꝰ reijcit: ponens qꝫ actus charitatis quo deũ diligimꝰ esset penitus ab extrinseco. s. a spũ sancto p modũ illapsus imissus et nõ ab intrinseco p formã aliquã volũtatem mouẽtẽ et inclinantẽ ad charitatis dilectionẽ: ita et istorũ cõsimilis opinio dicentiũ beatitudinẽ et visioneꝫ diuine essentie ĩmitti a deo mẽtibꝰ beatoꝝ p modũ illapsus: tanqꝫ falsa refellenda est. imo et quãuis aliquãdo pro opinione teneri potuit ex si minus vera: nunc aũt pro errore censeri debet iuxta verum intellectum decretalis ad nostrũ in clemẽtina loco quinto in numero errorum ibi compu-

tatorum. vbi textus sic dicit. quinto q̄ quelibet i-
tellectualis natura in seipsa naturaliter est beata
q̄z anima nō indiget lumine glorie ipsam eleuā
te ad deum vidēdū et eo beate fruēdū. hec decre
talis. et facit cōtra dictā opinionē q̄m si actus bea
titudinis et visionis diuine essentie fuisset menti-
bus beatoꝝ a deo ꝑ illapsum immissus: non indige
ret natura intellectualis lumine glorie quo eleua
retur supra sui naturā ad videndum deum et deo
fruendum quod decretalis pro errore censet. pro
batur illud. quoniā si actus beatitudinis et visio-
nis deo simitteretur per modū illapsus a deo: ipse
actus sufficeret mētib⁹ beatorum in puris natu-
ralibus existentium quo viderent deum. nam ad
habendum actionem aliquam penitus ab extrin-
seco: sufficit ipsa rei naturalis consistentia non so
lum non disposita: sed etiam repugnante natura
dū tamē a virtute mouētis vel agētis superet. si-
cut patet in graui sursum ꝓiecto. vel saltem suffi-
ceret ipsa rei natura non repugnans.

**Quinto** Notādū est q̄ vt boetius diffinit quinto libro de con
solatione: eternitas est interminabilis vite tota si
mul et perfecta possessio. dicitur autem intermina
bilis vite ſm q̄ interminabile dicit negationē ter
mini et a parte ante et a parte post. vt si dicatur
interminabilis vita q̄ nec habet principium nec fi
nem. dicitur vero tota simul: tum q̄z nec in seipsa
habet prius et posterius nec preteritū nec futurū
nec ista habet ſm aliquē modū transmutationis
adiuncta. et dicitur perfecta: quia nihil sibi deest
nec aliquid participatione alterius habet. vnde
ſm hanc eternitatis rationem solus deus est eter-
nus: nam nulla creatura est cuius esse intermina-
bile sit nec principiū habens nec finem. omnis enī
creatura et omne aliud a deo principiū habuit sui
esse. nec iterum aliquod ens preter deum habet
omnem sui ꝑfectionem totā simul. neq̄z rursus est
aliqua creatura que non habeat suum esse et om-
nem ipsius perfectionem participatam a deo. soli
igitur deo propriū est esse eternum essentialiter et
per naturam. secundū aliquā tamen participatio
nem eternitatis creature alique dicuntur eterne
ſm magis et minus ſm q̄ plus vel minus partici
pant de perfectionibus eternitatis. Unde ad ꝓ-
positum nr̄m beatitudo creata hominū et ange-
lorum est eterna in q̄ꝫm participat interminabilita
tem a parte post. erit enim in perpetuū absq̄z fine.
item et quia est tota simul non ꝑ partes aut i suc-
cessione. totam nāq̄z diuinā essentiam et om̄es ip
sius perfectiones et rationes quas vnq̄z videbit
beatus: simul a principio sue beatitudinis videt. ſz
illud augustini vltimo libro de trinitate. non erūt
.s. in patria volubiles nostre cogitationes ab alijs
in alia euntes atq̄z redeuntes: sed omnem scīētiā
nostram vno simul conspectu videbimus. quo cir
ca hieremie. 31. propheta dicebat. et non docebit
vltra vir proximum suum et vir fratrem suū di-
cens cognosce dominum. omnes enim cognoscēt
me a minimo eorum vsq̄z ad maximū ait domin⁹.
Ueruntamen eternitas huiuscemodi beatitudi-
nis deficit ab eternitate dei: tum quia est partici-
pata a deo et non sibi connaturalis nec mensura
adequata. tum etiam quia non est interminabi-
lis a parte ante: et hoc est cōmune omnibus crea
tis eternitatem participantibus. Item et deficit
quia quāuis ipsa eorum beatitudo ſm se sit intrā
mutabilis actu et potentia dono dei: patitur ta-
men secum transmutationes nōnullas intellectio
num et affectionum ac etiam locorum suo modo
in quibus non eternitate sed tempore mensurā-
tur. ſm q̄ augustinus dicit. 8. super genesim ad lit
teram q̄ deus mouet creaturam spiritualem per
tempus. vbi et dicit q̄ per tempus moueri: est per
affectiones moueri. Denique et alia sunt que min⁹
participant de eternitatis duratione quemadmo-
dum dānati et eorum supplicia. quorum participa-
tio eternitatis q̄ꝫm ad hoc tātūmodo attenditur
q̄ est interminabilis a parte post prout. S. Tho.
notat in hac dis. q. $p^{a}$. ar. 2. sub. ar. $3^{o}$. ad. $4^{m}$. Et
$p^{a}$. p. q. 10. ar. 3. ad. $2^{m}$. vnde et in sacra scriptura
dānati cruciandi et mittendi dicūtur in ignē eter-
num qui paratus est diabolo et angelis eius. non
tamen participant intrāsmutabilitate. imo nō so
lum in affectionibus et intellectionibus transmu
tationem habent: sed etiā in eorum supplicijs. ſm
illud iob. 24. ad nimium calorem transibunt ab
aquis niuium. idcirco magis dicuntur mensurari
tēpore etsi ꝑpetuo: q̄ꝫ eternitate. ſm illud psalmi
inimici dn̄i mētiti sunt ei et erit tēp⁹ eorū in secula

**QUantum ad ar**ticulū q̄rtū respōdendū est obie
ctionibus in cōtrariū. Et quidē
ad p̄mū scoti cōtra p̄mā cōclusio
nē dicit̄ q̄ qc̄q̄d sit d̄ maiori ꝓpo
sitione nā nō est vlr̄ vera et ꝑserti q̄ñ aliq̄d ꝓduci
tur per actionē agētis imanentē nā tunc tale ꝓdu
ctū cū maneat in agēte facit ad ipsi⁹ perfectionem
quēadmodū verbū formatū in itellectu ꝑ ipsius
opationē ꝑficit itellectū. verūtñ minor ꝓpositio
nō recte sumit̄ sub maiore. nā maior ꝓcedit d̄ effe
ctu agētis ꝓducto ꝑ actionē suā. q̄ aliq̄ñ vt q̄ñ ē q̄d
extrīsecū penit⁹ nō ē ꝑfectio agētis. minor v̄o ꝓce-

dit de operatione que cuz sit in agente subiectiue
semper est pfectio ipsius quia est finis quidā eius
ad quez ordinatur. qm̄ vnaqueqꝫ res est ꝓpter su
am opationem, put phs dicit secūdo de celo. et pͥ-
cipue id verū est de opatione imanente qualis ē
beatitudo. vnde in argumento cōmittitur falla-
cia figure dictionis mutando effectū in opationē
¶ Et ad primā confirmationē dicim⁹ ꝙ loquēdo
ꝓprie de motu prout aliquid abijcit a re mota de
quo loquitur phs vbi allegat: prima consequen-
tia ē falsa. naz qꝺ perficit: magis acquirit ꝙ̄ ab eo
aliquid abijciat. vñ phs. 7°. phy. ꝓbat ꝙ in qꝫm alt
quid pficit nō alterat quāuis aliquādo precedat
alteratio. et ibi expresse negat alterationē esse in
parte intellectiua ꝑ hoc ꝙ scit aut intelligit. nec i
ipsa virtutū acquisitione ꝓ eo ꝙ vt sic pficitur. et
cum arguens infert ꝙ tūc in eo ꝙ ess; in actu ess;
in potētia: dicitur ꝙ est falsa illatio. naz licet agēs
antequā agat sit in potētia ad actionem: in qꝫm tñ
agit: in actu est tam pͥmo q̄ est forma vel esse: ꝙ̄ in
secūdo qui est actio vel operatio. ¶ Ad secūdam
cōfirmationē dicit ꝙ solutio ibi data bona est et ē
sancti thome in hac distin. q. pͣ. arti. 2. sub. ar. 2.
ad. 2m. Et ad eius improbationez dicit ꝙ forma
de qua sanct⁹ doctor loquit in respōsione et ipse
etiam arguēs in impugnatione: est cōdicio et pfe
ctio quedam actus quaz habet ab habitu pficiēte
potentiam. hoc supposito: dicit pͥmo ad impugna-
tionem ꝙ talis forma non est posterior essentia-
liter ipo actu. naz qꝺ est posteri⁹ alio essentialiter
cōsequit illud essentialiter. ipsa aūt forma. s. perfe
ctio aduenīēs actui: nō cōsequit essentialiter sub-
stantiā actus sed accidētaliter: alias omnis actus
haberet perfectionem habitus quod est falsum.
illud autem quod accidentaliter consequitur ali-
quid: nō necessario dependet a causa ipsius sicut
patet de gratia et charitate. ⁊ idem iudiciū est de
lumine glorie qꝺ sanct⁹ thomas appellat in nostro
ꝓposito formā pficientē subam actus. Responde
tur secundo ꝙ impugnatio arguētis ꝓcedit ex fal
so intellectu quē habuit in verbis sancti thome pu
tans ꝙ mens ei⁹ fuisset dicere actum beatitudinis
ꝙ̄m ad suā subam preamseelici a naturali potētia. ⁊
ꝙ̄m ad formaz qua perficit: tm̄modo elici ab actu
luminis glorie. hoc certe falsum est. qm̄ vt dedu-
ctū fuit in pͥmo notabili fm doctrinā sctī thome
vtrūqꝫ est ab vtroqꝫ. vnde argumentū procedit
ex falso supposito. Et ꝑ hec patet respōsio ad ter-
tiam et quartā confirmationes q̄ ꝓcedūt ex eodē
falso supposito. ¶ Ad. 2m. pͥcipale dicitur ꝙ ma-
ior est falsa prout. S. Tho. ōducit. pͣ 2e. q. 71. ar.
3. Et ad eius primā probationem respondet san
ctus thomas ibidem ad primū ꝙ nihil prohibet
aliquid esse simpliciter altero potius: quod tamē
fm quid ab eo deficit. simpliciter enim potius iu-
dicatur quod preeminet ꝙ̄m ad id quod per se psi
deratur in vtroqꝫ. fm quid autem quod preemi-
net fm id quod per accidens se habet ad vtrūqꝫ.
ostensum est autem ex ipsa ratione actus et habi
tus ꝙ actus ē potior in bonitate et malicia ꝙ̄ ha-
bitus. ꝙ autem habitus sit diuturnior ꝙ̄ actus: ac
cidit ex eo ꝙ vtrūqꝫ inuenitur in tali natura que
non potest semper agere et cuius actio est in mo
tu transeunte. vnde simpliciter actus est potior
tam in bonitate ꝙ̄ in malicia. sed habitus est po-
tior fm quid. Ad secundam probationem respō-
det sanct⁹ thomas ibidem ad. 3m. ꝙ habitus est
causa actus in genere cause efficientis. sed actus
est causa habitus in genere cause finalis fm quaz
consideratur ratio boni et mali. et ideo in bonita
te et malicia: actus preeminet habitui. ¶ Ad. 3m.
dicitur ꝙ maior non est vniuersaliter vera. non
enim habet veritatem quando respectus conseq̄
tur per se ad absolutum. nam non potest separa-
ri a creatura respectus ad creatorem. nec mane-
re potest potētia sine respectu et ordine ad actū.
et pariformiter neqꝫ operatio vel actus absqꝫ or-
dine et respectu ad obiectum: cum ab illo habeat
specificationem prout philosophus dicit. 2°. de
anima. ¶ Ad. 4m. dicitur ꝙ minor est falsa. et ad
primam eius ꝓbationem dicitur primo ꝙ nobilio
ri perfectioni correspondet nobilius perfectibile
non simpliciter sed sibi proportionatum et adeq̄
tum. nec semper imediate sed sufficit ꝙ mediate ⁊
principaliter. essentia autem anime licet sit nobi-
lius perfectibile ꝙ̄ potentia intellectiua respectu
beatitudinis: non tamen est ita adequatū et im
mediatum. et ideo potētia ipsa imediatius perfi
citur ꝙ̄ essentia anime. Dicitur secundo ꝙ proba
tio arguentis procedit ex falso supposito. s. ꝙ san-
ctus thomas teneat beatitudinem non esse pfe-
ctionē essentie anime. hoc aūt falsum est. imo te-
net ꝙ magis et principali⁹ sit perfectio essentie a-
nime ꝙ̄ potentie quāuis non imediatius, put de-
ductum fuit in secūdo notabili. Et per hec patet
respōsio ad omnes quinqꝫ probationes minoris
que procedunt ex eodē falso supposito. verūtamē
quia in singulis assumunt alique ꝓpositiones mi-
nus vere: ideo singulas percurram⁹. ¶ Ad secun-
dam ꝓbationē dicit ꝙ loquendo naturalr: casus
positus in argumēto est impossibilis. qm̄ potētie
aīe sunt naturales eius ꝓprietates ꝑ se cōsequen-
tes ipsius essentiam saltem originaliter. veruntamen loquendo ō potentia dei absoluta: dicamus

q̄ si potētia intellectiua anime beate haberet esse separatum ab essentia aīe et diuina essentia esset illi presens quēadmodū nunc dum est anime cōiuncta: nullū nobis est inconueniēs fateri q̄ fuiss3 beata absq3 anima. et cum arguēs infert q̄ tūc natura non intellectualis possit esse beata: negatur consequentia. nam potentia intellectiua habens esse subsistēs per diuinam potētiā: natura quedā3 est intellectualis. et quia esse eius per se subsistēs esset vitale: per consequens et eius operatio vitalis est non alia vita q̄3 intellectuali. Et si obiciat̄ q̄ sola potentia intellectiua non complet rōnem nature humane: respondemus dupliciter. primo q̄ licet non esset completa natura humana: esset tamen cōpleta quedā3 natura spūalis sicut est angelus quāuis inferior illo. Respondem⁹ secundo q̄ et si potentia intellectiua subsistens per se separata ab anima nō haberet cōplementum nature humane sed esset aliquid eius: nihilominus poss3 beatitudinem recipe et esse beatam. quēadmodū et nunc ante resurrectionem corpor3: anime sanctorum defunctorum sunt beate: quāuis non habeant complemētū nature humane que complectitur corpus simul et animā3. Nec3 obstat q̄ talis potētia intellectiua maneret accidēs sicut nūc est in anima existens: quia sicut in sacramento eucharistie quantitas dimēsiua panis et vini per diuinam potentiam habet post consecratione3 omnem illam opatione3 quā suba panis aut vini haberet si presens esset sicut et habet per dei potentiam eius esse subsistentie: ita et potentie intellectiue separate ab anima posset dari p̄ diuinā potētiam q̄ haberet omnem illam operationem quā coniuncta anime habuisset sicut et daret sibi p̄ casum q̄ haberet esse subsistens nam ad huiusce modi esse consequitur operari. ¶ Ad tertiam negat̄ antecedens. nam licet anima mediante potētia sit beata: non ideo sequitur q̄ per accidēs sit beata. non enim est idem dictu causa mediata et causa per accidens. nā non dicitur artifex causa p̄ accidens domus pro eo q̄ mediante serra et dolabra illam edificat. imo quādo causa imediata recipit virtutem agendi a causa mediata: effectus magis et principalius producitur a causa mediata et prima q̄3 a causa imediata. Unde in proposito nostro licet potentia intellectiua imediatius habeat perfectionem beatitudinis: magis et pricipalius anima est beata cuius virtute et subsistētia potentia intellectiua fit beata. Ad exemplum autem de ligno calido: dicimus q̄ calefactio proprie et principaliter et per se a ligno calido efficitur magis q̄3 a calore loquendo de principio q̄d. et quāuis lignum nō sit causa per se calefactionis lignum tamen calidu3 est causa eius per se. ¶ Ad quartam dicitur q̄ non concludit propositum arguentis. quoniam gloria etiam eterna non ē ide3 re in beatis quod beatitudo prout ostensum fuit in tertio notabili. vnde licet gloria sit in essentia anime sicut et gratia: non inde sequitur q̄ in essētia anime sit beatitudo subiectiue. ¶ Ad quinta3 dicitur primo q̄ assumptum est falsu3 prout in q̄rto notabili deductum fuit. nec3 valet eius probatio. quia beatitudo et si principalius cōsistat ī obiecto increato: non tamen prout obiectum est p̄sens intellectui per illapsum: sed per modum obiecti. nam deum esse presentem per illapsu3: commune est omnibus creaturis. sed in ratione obiecti cogniti et amati: solūmodo est in creaturis intellectualibus. Dicitur secundo q̄ dato sed non concesso q̄ diuina essentia vt clare visa esset presens menti beate per illapsum: talis illapsus imediate fieret potentie et per potentiam essentie. et hoc probatur ex auctoritate dionisij quam arguens allegat. nam transformatio amantis in amatum per quam arguens dicit fieri illapsum amati in amantem: est per actum amoris s̄m dionisium. actus aute3 amoris īmediate elicitur a potentia voluntatis: quamuis principaliter ab essētia anime. vnde ex ea ratione magis probatur q̄ beatitudo sit imediate a potentia et in potentia anime q̄3 in essentia. Et per hec patet respōsio ad dicta hērrici. ¶ Ad argumenta aureoli cōtra eandem conclusionem dicimus q̄ non militant contra conclusionem nostram imo conferūt ad eius declarationem. cōcedimus nāq3 q̄ beatitudo nō consistit in operatione s̄m suam rationem absolutam: sed prout est exhibitiua obiecti in esse presentiali s̄m modum loquendi arguentis. nisi eni3 operatio intellectus terminaretur ad obiectum beatificum intellectui presens: non esset beatitudo. non enim visio diuine essentie est beatitudo inq̄3m est visio absolute: sed inq̄3m est visio diuine essentie. ¶ Ad argumenta scoti contra secunda3 conclusionem: ad primum dicitur q̄ deficit dupliciter. primo quia assumptum non est simpliciter et vniuersaliter verum. na3 gratia accidentaliter inest homini: et tamen facit illum magis permanere in bonis operibus et propositis q̄3 permaneret per sola3 naturam suam liberi arbitrij. immo et facit hominem impecabilem etiā in hac vita ac per hoc diuturnius p̄manere in bono quod tamē per suam naturā non pōt sicut apparet in cōfirmatis vt in beata virgine et sanctis apostolis adhuc viatoribus prout cōmuni⁹ tenet̄. Secūdo deficit

quia supponit falsum. s. q sanctꝰ thomas teneat q actꝰ beatitudinis fm subam mẽsuret euo. hoc certe est falsum. imo fm doctrinaz sancti thome actꝰ beatitudinis et q̃m ad subam et q̃m ad pfectionẽ ex lumine glorie: mẽsurat eternitate participata dono dei, put deductũ fuit in quinto notabili. nec opationes intellectiue alie a beatitudine in btis mensurant euo vt arguẽs putat: sed tẽpore quãuis nõ primi mobilis, put ex dictis augustini appa ret in notabili, ptime allegato. ¶ Ad. $2^{m}$. dicitur q pcedit de eternitate essentiali et, put est mensura adequata. beatitudo aũt sanctoꝝ mensuratur eternitate participata et nõ sicut adequata mensura. ¶ Ad. $3^{m}$. dicit q pbatio sancti doctoris nõ solũ stat in eo qd arguẽs tangit: sed magis in hoc q virtute et dono dei creatura intellectualis attigit beatitudinẽ. ppter quod sicut homo fit particeps diuine opationis in vidẽdo deũ: ita fit particeps eternitatis qua diuina opatio mẽsurat. Unn S. Tho. i hac dis. q. ṗa. ar. 2. sub. ar. 3. ad. $3^{m}$. eternitas inquit nõ est cõmunicabilis hoi ita q sit eiꝰ mẽsura adequata vel alicuiꝰ quod in ipso est. põt tamẽ hoi cõmunicari fm quãdã participationem vt sicut hõ fit particeps diuine opationis in vidẽdo deum; ita fit particeps eternitatis qua diuina opatio mensurat. et sic ipsa eiꝰ opatio dicitur vita eterna. hec ille. ¶ Ad. $4^{m}$. respondet sanctꝰ thomas vbi allegatum est in fine quinti notabilis q eternitas non est similis hinc et inde. ¶ Ad argumentum ante oppositum respondet sanctus thomas per ea que recitata sunt in responsione proxime posita ad. $3^{m}$. Et in hoc articulus terminat.

VLteriꝰ circa candẽ distinctionez querit vtrũ beatitudo vltima hois consistat essentialiter in actu intellectꝰ et arguitur q nõ. qz beatitudo vltima hois consistit in pfecta cõiunctione hois ad deũ. sed pfectius homo deo piungit p voluntatẽ q̃ p intellectũ. vnde dicit hugo de sancto victore septimo caplo ecclesiastice hierarchie sup illud mobile et acutũ et c. dilectio supeminet sciẽtie et maior est intelligẽtia. plus eni deꝰ diligitur q̃ intelligat: intrat dilectio vbi sciẽtia foris ẽ. ergo beatitudo magis consistit in dilectione q̃ in cognitione et in voluntate q̃ in intellectu. ¶ In oppositũ arguit qz ioãnis. 17. dicit. hec ẽ vita eterna vt cognoscãt te verũ deum et quẽ misisti iesuz xpm. sed vita eterna est beatitudo ipsa. ergo beatitudo in cognitione consistit. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

QUantuz ad primũ articulũ sit pma conclusio q vltima hois felicitas vel beatitudo nõ cõsistit essentialiter in aliq actu volũtatis. Hãc cõclusionez tenet. S. Tho. in hac dis. q. ṗa. ar. ṗo. sub. ar. 2. Et ṗa 2e. q. 3. ar. 4. Et cõtra gẽ. li. 3. caplo. 26. Itez qdlibet. 8. ar. 19. ¶ Secũda cõclusio est q vltima felicitas hois cõsistit essentialiter in actu itellectꝰ. Hãc cõclusionez tenet. S. Tho. vbi supra. Et. ṗa. 2e. q. pdicta. ar. 8. ¶ Tertia conclusio est q vltima felicitas hois non cõsistit in opatione intellectus pratici. Hãc pclusionẽ tenet. S. Tho. in hac dis. vbi supra sub. arti. 3. Et. ṗa 2e. vbi supra. ar. 5. Et cõtra gẽ. li. 3. caplis. 34. et. 35. et. 36.

QUantum ad articulũ secundũ arguẽdũ est contra cõclusiones. Et qdez contra pmã arguit scotꝰ pbando q beatitudo pncipaliter cõsistit i actu volũtatis plusq̃ in actu intellectꝰ. qz finis extra ẽ simplicit optimũ et sũme volẽdũ. ergo inter ea q̃ sunt ad ipm: qd est sibi imediatiꝰ et magis imediate tẽdit in ipm vt in finẽ vltimũ: est pncipalius in beatitudine formali et magis finis intra. sed actꝰ volũtatis imediatiꝰ tẽdit in deũ vt in finẽ vltimũ cũ finis vltimꝰ inq̃m hmoi sit ppriũ obiectũ volũtatis et ipsiꝰ velle. ergo et c. maior pbat. illud eni est magis volendũ voluntate libera: qd appetitui naturali est magis appetẽduz naturalr. sed hmoi est quod ẽ ppinquiꝰ vltimo fini qui simplr maxime appetit naturalr. ¶ 2o. quia volũtas põt velle suũ actũ sicut itellectꝰ itelligere suũ actũ. aut ergo vult suũ actũ, ppt itelligere aut ecõtra aut neutrũ, ppter alterũ. et loq̃z de velle ordinato. non pmũ: qz fm anselmũ. 2o. cur deꝰ homo caplo pmo ordo puersus est velle amare vt intelligeret. nec tertiũ: qz in ordinatis per se ad eundẽ finẽ: est aliquis ordo inter se tanq̃ ad finez sub fine. ergo secundũ: et hoc vult anselmꝰ. ¶ 3o. si beatitudo sit sũme volenda: ergo illud est maxime beatitudo intra qd inter intrĩseca est sũme volendũ. sz hmoi est aliquod velle. plus enim appetit volũtas perfectionẽ sui in fine vltimo: q̃ pfectionẽ intellectꝰ.

et hoc recte

et hoc recte loquēdo de appetere liberiori sicut naturalit plus appetit appetitu naturali. ¶ 4° quia pfectissimus habit⁹ voluntatis in via pficit eā secūduz capacitatē quā habet pro tūc. ergo si ille est nobilior quocūq3 habitu itellect⁹: capacitas volūtatis pro via ē maior vl' aliquid maius q̄3 capacitas itellectus. ergo et pro pria. quia vl' est eadē capacitas hic et ibi loquēdo de capacitate remota q̄ est fm gradū nature capacitatis: vl' illa correspondet ibi ꝓportionabiliter isti hic loquēdo de capacitate ꝓpinqua. quia prima capacitas non pōt saciari nisi per aliquid ꝓportionabiliter pficiēs eaz. ergo nō nisi per nobilius si illa est aliquid nobili⁹. ¶ 5°. quia si null⁹ actus volūtatis esset essentialiter beatitudo vel de essentia beatitudinis: ergo de⁹ posset separare oēm gaudiū et delectationez a beatitudine. et sic aliquis posset esse beatus et nō gauderet nec complaceret sibi in illa quod videt absurdū. Cōfirmatur quia pfecti⁹ est aliquid si de essentia ei⁹ sit aliqua pfectio siue quādo includit essentialiter aliquaz pfectionem: q̄3 si non esset nisi cōcomitās. sed de ratione beatitudinis ē q sit pfectio maxima. magis aūt esset perfecta si de ratione eius esset delectatio. ¶ 6°. quia pena essentialiter ē tristicia: ergo premiuz erit essentialiter gaudiū. antecedēs patet. quia oēm actū volūtatis volūtas elicit voluntarie et delectabiliter ⁊ nihil tale pōt ei esse penale quia ois actus pter tristiciā: est volūtarius et delectabilis reflectēdo se super actū. sicut enīz volēs volo me velle: ita nolens volo me nolle. sed nullū volūtariū videt esse penale. ergo beatitudo eēntialiter ⁊ formaliter nō videt esse nisi gaudium et delectatio siue actus delectabilis. ¶ Cōfirmat. q2 malū quod ē inhonestuz: pertinet ad penā per se. ergo oē bonū honestū per se ptinet ad premiū: et malū pene per se pertinet ad tristiciā sicut bonū cōmodi ad gaudium. hoc enim ē volūtariū ⁊ delectabile sicut aliud ē inuoluntariū ⁊ tristabile. ergo pmiū essentialiter includit gaudiū et delectationē. hec scotus in forma. ¶ Contra eandē cōclusionē arguūt alij vt recitat petr⁹ de palude. primo sic. illa potētia q̄ essentialiter ptinet ad imaginē dei: est q̄ eius capax et particeps beatitudinis eē pōt. sed volūtas est essentialiter pars imaginis. ergo ⁊c̄. Si dicatur q maior habet instātiā in intellectu agēte q̄ est pars imaginis nec tm̄ habet actū in beatitudine: dicēdū q maior ꝓpositio intelligit de potētia passiua cū beatificari sit pati ⁊ recipere. ¶ 2°. sic. omnis act⁹ per quez imediate et perfecte attingitur obiectū beatificū sub ratione qua est beatificuz est essentialiter beatificus. sed actus voluntatis est huiusmodi. ergo ⁊c̄. maior patet dupliciter. primo quia finis quo essentialiter est actus quo imediate habet finis gratia cui⁹. dico aūt immediate: quia ꝓpter hoc in actu reflexo non pōt eē beatitudo quia nō attingit obiectū beatificū immediate sed mediāte actu recto. secundo ꝓbat eadem maior. quia sicut omnis act⁹ qui īmediate attingit visibile obiectuz inq̄3m est visibile ē essentialiter et formaliter visio: sic omnis actus q̄ attingit immediate obiectū beatificū vt est beatificuz obiectiue: ē essentialiter et formaliter beatitudo subiectiue. et si dicat ad hāc maiorē q vera est quādo attingit obiectū nondū habituz: sz hic est iam habitū per actum intellectus ideo ⁊c̄ dicēdū q non est habitū omnimodo quo haberi pōt immediate quod requirit ad verā beatitudinē. nec oportet addere primo: q2 si visio interrūperet et postea videretur sicut fuit i paulo: ita esset beatifica secūda visio sicut prima. vnde visio non habet rationez beatitudinis quia prima alias cognitio vie esset beatifica: sed quia immediata. Et si dicatur q illa primitas et posterioritas que fuit in paulo accidentaliter accipiat fm illos qui dicūt q beatitudo auget intēsiue in resurrectiōe et q intēsio sit per generationē et corruptionē: tūc eni per se visio post resurrectionez presupponit visionē ante: nec tm̄ est min⁹ beatifica fm eosdē. minor patet. s. q actus voluntatis in pria immediate fertur in deū sub ratione qua obiectū beatificū: quia de⁹ est obiectū beatificuz sub ratione qua est omnis boni bonuz ⁊ summū bonū. volūtas aūt in pria est perfectissima. non est aūt potētia perfectissima: nisi quādo imediate in obiecto suo inuenit rationē oīs summi boni. cum aūt eius obiectū sit bonuz in cōi: non est perfecta nisi attingat sūmū bonū in ratione omnis boni. Item actus intellectus nihil ponit circa obiectū. ergo sicut inuenit obiectū beatificuz sic simplex et imediatū representat ipsum voluntati. ¶ 3° sic. potētia que habet actū essentialē in merito: habet actū essentialē in premio. sed voluntas est huiusmodi. ergo etc̄. maior patet. q2 si albū inq̄3m albū et per se disgregat: hoc est per albedinē qua est albū. sed merens inq̄3m merens vel saltem per se premiatur ratione meriti quia conuenit omni et per se licet non soli cuz aliqui sint beati sine merito. sicut etiam ignis per se est calidus: q̄uis aliquis non ignis sit calidus vel per se vt aer vel per accidēs vt aqua. ergo merēs debet premiari fm illud et per illud ⁊ fm qō meruit. et pari ratione potentia que habuit essen-

tialiter actū in merito: habere debet actū essen-
tialē in premio. dico autē potētia quia secus est
de habitu. est enī aliquis habitus q̄ habuit essen
tialiter actum in merito sicut fides quia sine fide
impossibile est placere deo: qui tñ nō hēt actū in
patria quia nō manet sed potētia ibi manet. di-
co autē qui habuit formaliter et subiectiue non
quod in alio efficiat sicut intellectus agēs quia re
pugnat beatitudini essentiali ꝙ efficiatur a po-
tentia creata: sed debet recipi in ea. minor patet.
quia diligere deū est per essentiam actus merito-
rii⁹. nec concludit ratio quin alie potētie possint
beatificari vel accidentaliter vel organice vel es-
sentialiter vt intellectus: quia credere vel iudi-
care est de essentia meriti sicut eligere. ℭ 4°. qr
potentia essentialiter libera: est essentialiter bea
tificabilis. sed volūtas est hmōi. ergo ⁊c̄. maior
patet. quia opposita nata sunt fieri circa idē: nō
per accidēs sed per se. vnde cū salus beatitudi-
nis ⁊ dānatio miserie sint opposita ⁊ nihil est per
se dānabile dānatione perfecta. s. quo ad penā
dāni et sensus nisi habēs vsum liberi arbitrij: er-
go nihil est per se beatificabile nisi habēs vsū li-
beri arbitrij. ꝙ autē paruuli beatificātur ē per ac-
cidentalitatē. potētia aūt ꝑ essentiā libera ꝑ essentiā
ē beatificabilis. sed volūtas ē hmōi. ergo etc̄. Si
dicatur ꝙ intellectus agens est liber quia imma
terialis et tñ non est beatificabilis: dicendum ꝙ
non omne immateriale est liberū nec omnis po
tētia immaterialis ē libera essentialiter: sed illa q̄
est subiectum actus liberi. nō propter hoc ꝙ ip-
sum patitur: sed per hoc ꝙ actus suus elicit⁹ vel
imperatus est in potestate sua quod est de intel
lectu possibili et voluntate non de agēte qui pe
nitus agit de necessitate nature. tñ cum etiā po-
tētie organice et pure actiue vt vegetatiua bea
tificentur in patria saltem accidētaliter toto cor
pore beatificato: non est negādum quin intelle
ctus agens beatificetur per accidēs quia et actū
naturalē in intellectu possibili multo nobili⁹ eli-
cit q̄ȝ in via. hec petrus. ⁊ subdit ꝙ iste rationes
bene concludūt ꝙ actus volūtatis essentialiter
est de essentia beatitudinis actiue q̄ est in patria
consistēs in delectatione dei et ꝓximi quia ē ciui-
tas ciuium supernorū et regnum dei non carēs
felicitate politica. ℭ Contra eandē conclusionē
arguūt alij vt recitat durādus. primo quia bea-
titudo cōsistit in actu nobilissimo. sed actus vo-
luntatis est nobilior actu intellect⁹. ergo ⁊c̄. ma
ior patet ex primo ethicorum et decimo. minor
probaẗ. quia ille actus est nobilior in quo ⁊ f̄m
quem sumus liberi: q̄ȝ ille f̄m quem nō habem⁹
libertatem. sed f̄m actum voluntatis sumus li-
beri non autē f̄m actum intellectus qui necessi-
tatur ab obiecto. ergo ⁊c̄. ℭ 2°. quia beatitudo
cōsistit in operatione que elicitur a potētia per-
fecta per nobilissimum habitū. sed volūtas per-
ficitur nobiliori habitu q̄ȝ intellectus. ergo in o-
peratione volūtatis magis consistit beatitudo
q̄ȝ in operatione intellectus. maior patet vbi su
pra. minor probatur. quia nobilior habitus est
charitas q̄ȝ quicūq̄ȝ alius vt patet per apostolū
pᵃ Corin. 13. charitas autem perficit voluntatē.
quare ⁊c̄. ℭ 3°. in operatione illius potētie con-
sistit beatitudo principalis: q̄ magis respicit ob-
iectum sub ratione qua est beatificum. sed talis
est voluntas magis q̄ȝ intellectus. quare ⁊c̄. ma
ior videtur manifesta quia operatiōes rationē
sumunt ex obiectis. minor probatur. quia ratio
obiecti beatifici est summū bonū et perfectum.
sed sub hac ratione voluntas potissime respicit
suum obiectum: cum ratio boni sit ratio obiecti
voluntatis. ℭ 4°. in illo actu consistit principa
liter beatitudo: per quē perfectius intellectus
vnitur deo. sed talis est actus volūtatis magis
q̄ȝ intellectus. ergo ⁊c̄. maior patet quia beati-
tudo nostra cōsistit in vnione ad summū bonū.
minor ꝓbatur quia vnio anime cū deo inchoa-
tur in visione sed consumatur in delectatione q̄
pertinet ad voluntatem. et iterum dicit hugo d̄
sancto victore super septimum capitulum cele-
stis hierarchie ꝙ dilectio supereminet scientie ⁊
maior est intelligētia. plus enim diligitur deus
q̄ȝ intelligatur ⁊ intrat dilectio vbi scientia foris
stat. item quod est posteri⁹ generatione: est pri-
us perfectione. sed actus voluntatis est posteri-
or actu intellect⁹. ergo est perfectior. sed in per-
fectiori actu principalius consistit beatitudo. er
go ⁊c̄. ℭ 5°. in optimo actu consistit beatitudo
siue felicitas. sed actus voluntatis est melior a-
ctu intellect⁹. ergo ⁊c̄. maior nota est sed minor
ꝓbatur. quia ille actus est melior: quo efficimur
meliores. sed per actum voluntatis dicimur bo
ni simpliciter loquendo et vnus melior altero.
f̄m aūt actū intellect⁹ null⁹ dicit̄ bonus nec vn⁹
melior alio loquendo simpliciter sed solum cū
determinatione vt pote bonus clericus vel hu-
iusmodi. quare et cetera. secundo qr ille actus ē
melior: cuius oppositum est peius. sed dilectio-
ni dei opponitur odium dei quod est peius ig-
norantia vel infidelitate que opponit̄ cognitio
ni dei. ergo diligere deum est melius q̄ȝ cognos-
cere ipsum. et sic patet minor. sequitur ergo cō-
clusio. ℭ 6°. premiū respondet merito. sed meri

tum magis consistit in actu volūtatis q̄ȝ in actu intellectus: ergo ꝛ premium. ergo ꝛc. ¶ 7°. si in actu volūtatis nō cōsisteret btitudo: tūc vidēs deuȝ ꝛ non delectatus in ipso esset beatus. hoc aūt est falsum. ergo ꝛc. antecedēs patet sed probatur falsitas cōsequētis. quia si vidēs deū non delectaretur: posset tristari quia visio dei nō excludit tristiciā nisi inferat delectationē. qui autē tristatur miser est nam tristicia est quedā miseria et sic ideȝ simul esset beatus ꝛ miser quod est impossibile. hec argumenta recitat durād⁹ ꝛ sunt ꝑ maiori parte sumpta ex dictis hērici in suis quolibetis. ¶ Cōtra secundam cōclusionem et precedentē arguit scotus probādo q̄ beatitudo nō consistat formaliter nec essentialiter in vnica operatiōe. primo quia beatitudo cōsistit simul in actu intellectus ꝛ volūtatis. quod patet q2 beatitudo consistit in perfecta vnione beatificabilis cum deo. hec aūt concludit vnionē ſm omnem potentiam ſm quam anima est vnibilis deo. sed huiusmodi est tā intellectus q̄ȝ volūtas. quia sicut deus sub ratione qua est summū verū est immediatuȝ obiectum intellectus: ita sub ratione qua est summū bonuȝ est īmediatum obiectum volūtatis. ergo ꝛc. ¶ 2°. per quaȝ virtutem aliquid mouetur ad terminū: per eandem quiescat in termino. sed tā per intellectum q̄ȝ per voluntatē natura intellectualis mouetur in deū. ergo per vtrāq̄ȝ potentiam in ipso quiescat. sed beatitudo est perfecta quies nature intellectualis in deo. ergo ꝛc. ¶ 3°. quādo ad perfectionē alicui⁹ in actu primo plura requirūtur: ad perfectionē eiusdē in actu secundo plura requirūtur. sed ad perfectionē nature rationalis in actu primo plura requirūtur. s. intellectus ꝛ voluntas q2 si vna esset sine altera: non esset perfecta natura ī actu primo. ergo ad perfectionē eius in actu secūdo requiruntur multi actus secūdi sibi primis correspōdētes. ergo beatitudo q̄ est cōpletissima ꝑfectio nature intellectualis: in actu secundo requirit istos duos actus secundos. maior probatur. quia natura non potest esse perfecte quieta nisi quodlibet per se pertinēs ad eius naturaleȝ perfectionem quietetur. da enim q̄ aliquod tale non quietetur: ergo natura nō ſm quodlibet sui intrinsecuȝ quietat. ergo nō perfecte. ꝑfectio enīȝ quietatiua totius nature includit ꝑ se quietationem cuiuslibet actus primi per se pertinentis ad ipsam naturā. ¶ 4°. quia augustinus dicit. 13. de trinitate q̄ beatus est qui habet quicq̄d vult. sed non tm̄ recte vult homo vnam operationem sed plures: quia si recte vult fruitionem recte vult visionē sine qua non est fruitio. sicut ꝑ anselmū. 2° cur deus homo: natura intellectualis ad hoc accipit intellectum ad discernēdū bonum a malo: vt per voluntatem bonū diligat ꝛ malum odiat. Item ex eadeȝ auctoritate si per vnam operationem potest habere quicq̄d vult aut ergo per operationem volūtatis: et tunc sequitur q̄ descriptio augustini equiualet isti. beatus est qui vult quicquid vult. q2 habere est velle cum oīs operatio voluntatis sit velle. sed viator vult quicquid vult. ergo ipse est hic beatus. Si autē illud habere sit per actum intellect⁹: tūc sequitur q̄ beat⁹ est qui intelligit quicquid vult. ꝛ tunc sequitur vt prius q̄ vel viator est beatus quia intelligit quicquid vult: vel oportet dicere q̄ istud habere non consistit in solo actu voluntatis nec solius intellect⁹ nec in quacūq̄ȝ vnica operatione. ¶ 5°. q2 beatitudo cōsistit in operatione quacūq̄ȝ per quaȝ beatus distinguitur a non beato per se. sed beatus per se distinguitur a non beato per actum intellectus: quia beatus videt obiectum beatificum non aūt non beat⁹. distinguitur etiaȝ per actum voluntatis: quia si cause sint distincte ꝛ effectus. sed actus intellect⁹ est causa actus voluntatis: quia ea posita ponitur ille act⁹ et illa nō posita nō ponitur et remota remouetur. hec scotus in forma. ¶ Cōtra tertiam cōclusionem arguit petrus d̄ palude dicēs. in patria sicut in via ē duplex felicitas scilicet speculatiua et pratica: cum quicquid perfectionis ē in via eminentius sit in patria. loquendo ergo d̄ felicitate contemplatiua: illa consistit in actu intellectus: non solum pure aut essentialiter immo totaliter. ad quaȝ quicūq̄ȝ actus voluntatis siue sit dilectio siue delectatio aut fruitio nō se habet essentialiter immo nec consequenter nec acadētaliter: quia non potest aliquis actus voluntatis sequi intellectum pure speculatiuū. ille enim speculatiu⁹ qui non dicit de prosequibili aut fugibili nūq̄ȝ mouet. 3°. de anima. et inde est q̄ habitibus speculatiuis in intellectu: nullus habit⁹ correspondet in voluntate: sed solum habitib⁹ intellectus pratici: sicut partibus prudentie correspondēt habit⁹ moralis in appetitu. ¶ 2°. possumus loqui de beatitudine supernaturali actiua: et illa consistit in actu intellectus pratici antecedēter sicut ꝛ oīs actus voluntatis: ꝛ in actu voluntatis essentialiter: et in actu delectationis consequenter: vel ſm rem si differunt re: vel ſm rationem si differunt ratione tātuȝ. ciuitas enim ciuium supernorum et eorum felicitas consistit

in dilectione dei et sui ⁊ proximi ordinata qualē requirit illa. et sic potest dici beatitudo pax ⁊ regnum dei. sed principalitas est penes voluntatem. quia omnis cognitio pratica ordinatur ad voluntatē sicut ad finē quia finis pratice est opus secūdo methaphysice. ¶ .3°. si loquamur ꝺ beatitudine prout dicit statum aggregatum ex illa duplici felicitate: sic consistit quidem in actu vtriusq; essentialiter sed in actu intellectus principaliter: quia illud quod est minus in toto aggregato ē principalius. huiusmodi autē ē felicitas contēplatiua non actiua: cū ista sit propter illam ſm philosophū. vnde cum beatitudo sit finis et non ad operationem sicut ad finem: hoc ē differēter. quia beatitudo contemplatiua ē omnium actionum finis sui generis ⁊ aliorum. vnde ē simpliciter finis licet non sit finis gratia cuius quia hoc est ipsum obiectum. sed beatitudo actiua ē finis actionum praticarū sed non omnium simpliciter. immo ipsa ordinatur ad contēplationē que sine illa posset turbari. dilectio ergo dei in patria licet non ordinet deum in aliud tamen ipsamet ordinatur in visionem sicut minus bonum eiusdē subiecti ad aliud maius bonum eius. sz in hac deductione dubium ē ꝙ beatitudo summa non habet fruitionem annexam sed beatitudo minor. s. actiua. cum tamen dicat philosophus p°. metha. ⁊ 9°. ethi. consideratio sapiētie habet mirabiles delectationes ⁊ purissimas ⁊ fortes. sed illud non est nisi mediante actu pratico qui dictat deum eē summum bonum vł summe amādū ⁊ huiusmodi. hec petr°. ⁊ subdit ꝙ quattuor rationes secundo loco posite contra p̄mam conclusionē probāt illud quod dictū est ꝺ beatitudine pratica.

Quātum ad tertium articulum p̄mo notandū est ꝙ ſm communiter doctores theologos ⁊ philosophos beatitudo hominis seu felicitas ponitur duplex. vna est intrinseca illi et formaliter dicta: et hec beatitudo pōt adhuc subdistingui quia vel accipitur prout includit oē illud quod pertinet ad p̄fectionem beatitudinis hominis ⁊ ſm corpus ⁊ ſm animā: ⁊ sic accipit boetius beatitudinem quinto libro de consolatione diffiniens eam ꝙ est status omnium bonorum aggregatione p̄fectus. sic etiam capit beatitudinē augustinus. 13. li°. de trinitate dicens ꝙ beatus est qui habet quicquid vult ⁊ nihil mali vult. vł accipitur magis stricte pro illo quod inter omnia bona hominis ⁊ omnes perfectiones humanas ē optimum ⁊ perfectissimum. ⁊ sic beatitudo hominis ponitur eius optima ⁊ perfectissima operatio. Alia ē beatitudo hominis extra ipsū suppositaliter existens. q̄ obiectiue ⁊ effectiue dicitur hominis beatitudo. ⁊ hec beatitudo ē deus qui ē simpliciter summum bonum. ⁊ dicitur beatitudo effectiue: quia efficit hominē beatū causans in eo beatitudinē intrinsecam et formalem qua. s. denominatur formaliter beatus. dicitur autē beatitudo obiectiue: quia ē proprium ⁊ immediatum obiectum p̄fectissime op̄ationis que dicta ē beatitudo intrīseca hominis ⁊ formalis. Unde cum in p̄senti questione ē quesitum vtrū beatitudo hominis vltima consistat eēntialiter in actu intellectus: non queritur ꝺ beatitudine obiectiua ⁊ effectiua hominis que ē deus ꝺ qua in dubium non vertitur si consistat in actu intellect° an non: cum sit notissimum recte intelligēti ꝙ deus non sit actus vel operatio nostri intellectus. Item neq; questio nostra querit ꝺ beatitudine intrinseca ⁊ formaliter dicta ſm primam acceptionē prout. s. includit omne illud quod p̄tinet ad hominis p̄fectionem vel ſm animam vel ſm corpus. nam impertinens ⁊ absq; ratione q̄stio moueretur: cum nulli dubium sit ꝙ beatitudo sic sumpta complectatur omne bonū et omnem perfectionem tam corporis q̄z anime ⁊ tam intellectus q̄z voluntatis. ac p̄ hoc dubium non est ꝙ beatitudo sic sumpta non consistit in solo actu intellectus. Restat igitur ꝙ questio debeat intelligi de beatitudine intrinseca homini ⁊ formaliter dicta ſm ꝙ stricte accipitur p̄ optima ⁊ p̄fectissima hominis operatione que primo ⁊ immediate attingit summū bonum ⁊ beatitudinem q̄ deus est.

¶ Secundo Notandum est ꝙ qꝛ beatitudo hominis ē summum ac optimum bonum eius ⁊ vltimus finis vt in precedēti notabili fuit premissum: quocūq; modo capiatur beatitudo siue formaliter siue obiectiue ⁊ effectiue: necessario debet poni directe et per se obiectum voluntatis humane. nam bonum ⁊ finis inq̄ẑ᷑ huiusmoi: proprium ⁊ per se obiectum ē voluntatis. et quia summum bonum est ad quod omnia alia bona referuntur ⁊ quod omne bonum in se complectitur: et vltimus finis ē ad quem omnes alij fines ordinantur: consequēs est ꝙ primum ⁊ principale ac immediatū obiectum voluntatis sit sūmum bonum ⁊ vltimus finis. ac per hoc ⁊ beatitudo ipsa quocunq; dictorum modorum capiatur. nunc

est ita ꝙ ꝓprius voluntatis actus esse non pōt
primum ⁊ directe ac ꝑ se eius obiectum sicut nec
visio pōt esse primum obiectū visus. tum quia
omnis anime potētia ꝑ suum proprium actum
tendit in proprium ⁊ per se obiectum. ⁊ per con
sequens pro prius actus potentie non est ipsum
eius ꝑ se obiectum. tum etiam quia primum ob
iectum voluntatis p̄cedit omnem ipsius actū.
hoc enim est cōmune omnibus potentijs q̄ mo-
uentur a suis obiectis. non ergo pōt actus vo-
luntatis esse primum volitum quod est beatitu-
do. tū tertio quia nulla potētia anime fertur in
suam propriam operationem nisi per actum refle
xum ꝑ quem nūq̄ fertur in proprium ⁊ ꝑ se ob-
iectum: sed magis actu et operatione directa. seq̄-
tur ergo efficaci ratiōe ꝙ beatitudo siue forma-
lis siue obiectiua vel effectiua nullo modo con
sistat in operatione voluntatis q̄tū ad sui substan
tiam. ¶ Rursus in omni re que appetit aliquid
tanq̄ finē eius ⁊ bonum ad extra. i. supposito di-
stinctum: assecutio ⁊ adeptio realis ipsius: ē finis
⁊ bonum appetentis ad intra. quemadmodum
si aliquis appetat pecuniam tanq̄ finē ⁊ bonum
ipsius: finis ⁊ bonum eius ad intra est adeptio ⁊
assecutio pecunie. Cum ergo nullus actus vo-
lūtatis sit assecutio vl' adeptio vltimi finis ⁊ sum-
mi boni quod est deus ⁊ beatitudo hominis ad
extra: consequens est ꝙ nulla operatio volunta
tis sit essentialiter beatitudo hominis ad intra.
Probatio medie. quoniam tres ponūtur com-
muniter actus seu operationes voluntatis. s. desi
derare amare ⁊ delectari: q̄ꝙ delectari nō sit ꝓ-
prie operatio ꝓut primo libro dis. . pᵃ. dictum fuit.
sed nullum istorum proprie est adeptio vel asse
cutio aut habitio vltimi ⁊ summi boni. nam de-
siderium ē actus vel operatio qua voluntas ten-
dit in id quod nondum habet. constat autē ꝙ
hoc non est assequi vel adipisci rē appetitam im-
mo magis supponit rem esse non habitam et nō
adeptam. amare etiam rem vel finē aut bonum
aliquod: non est ex sui ratione illud assequi vel
habere: eo ꝙ amare se extendat ad bonum ab-
sens sicut ad presens: ⁊ ad bonum non habitū
sicut ad habitum. amamus enim absentes sicut
⁊ p̄sentes. ⁊ q̄tū est ex vi amoris: equale bonum
eis optamus ac volumus. ¶ Et si quis dicat ꝙ a-
mor ad absentes ē imꝑfectus ad p̄sentes vero ē
magis intimus ⁊ perfectus: non obstat proposi
to nostro immo iuuat. nam amor quātumcūq̄
ꝑfectus ⁊ intimus: non facit ꝑ se ⁊ immediate rē
amatam sibi presentē presentia reali: nec facit eā
haberi et possideri ab amāte: alioqui omnis res
intime amata esset habita et possessa realiter ab
amante quod falsum esse constat. vnde dato ꝙ
amor perfectus ⁊ intimus non eēt nisi ad presen
tes vt isti dicunt: p̄sentia eorum ꝑ aliam opatio
nem q̄ꝑ per amare p̄supponeretur iam habita. et
si iterū dicatur ꝙ amare ex sui ratione ē vis vni-
tiua amantis ⁊ amati s̄m dionisium: id est intelli
gēdum de vnione affectus: non ꝑ realē presen-
tiam qualem facit beatitudo formalis. ⁊ de hoc
S. Tho. pᵃ 2ᵉ. q. 28. ar. pᵒ. delectari vero cū sit
quedam quietatio ⁊ gaudium in bono adepto
p̄supponit bonum iam assecutum ⁊ habitum. nō
enim ex hoc ꝙ delectamur in aliquo: fit habitū
⁊ p̄sens nobis: sed magis e conuerso quia ē habi
tum ⁊ p̄sens nobis: delectamur in eo. seq̄tur igi-
tur ꝙ delectari in bono non sit ipsa assecutio vel
adeptio aut possessio boni. Relinquitur igitur a
sufficiente diuisione ꝙ nulla opatio voluntatis
est adeptio vel assecutio beatitudinis q̄ deus ē.
⁊ ꝑ consequens ꝙ nullus actus voluntatis pōt
eē beatitudo formalis ⁊ ad intra. quia vt dedu-
ctum est: illa operatio qua primo beatus asseq̄-
tur vltimum finē ⁊ summum bonum quod est
deus tanq̄ obiectum beatificum: est beatitudo
formalis ad intra. Et in his duabus rationibus
stat sentētialit' tota vis deductionis scti thome
quam in hac distinctione adducit ad probandū
primam et secundam conclusionē. quas placuit
sentētialiter hic adducere propter iuniores qui
forte non aduerterēt motiua sancti doctoris et
eorum efficaciā. ¶ Ex quibus infertur ꝙ pa-
rum facit ad propositum aduersariorum argu-
mentari ꝙ actus vel habitus voluntatis sit per-
fectior q̄ actus vel habitus intellectus: ad pro-
bandum ꝙ beatitudo intrinseca ⁊ formalis exi-
stat eēntialiter in actu voluntatis. nam sicut ex
dictis fit manifestū: non habet actus intellectus
ꝙ in illo cōsistat essentialiter beatitudo poti⁹ q̄
actus volūtatis: propterea formaliter loquen-
do quia perfectior illo est: sed quia actus itelle-
ctus perfectissimus qui est visio diuine essentie
est quedā assecutio seu adeptio vltimi ⁊ summi
boni quod ē deus. quam assecutionē vel adep-
tionem nullus actus voluntatis importat pro-
ut fuit supra probatum. ⁊ iterum quia actus in-
tellectus potest esse primum ⁊ per se volitum ⁊
primum obiectum voluntatis: non autem act⁹
voluntatis vt supra patuit. Unde cum dicimus
ꝙ beatitudo hominis formalis ⁊ intrinseca ē ꝑ-
fectissima ⁊ optima eius operatio: perfectionē
ei tribuimus magis ex eo ꝙ est adeptio ⁊ assecu
tio summi boni et vltimi finis: q̄ propter aliam

perfectionem quam habeat ex habitu vel potẽtia aut ex ipsa substantia act⁹: q̃muis ꝛ q̃m ad huiuscemodi perfectionẽ absolute loquendo: perfectior sit actus intellectus q̃ actus voluntatis vt infra probabitur. sed talis perfectio non ẽ illi ratio formalis ꝙ sit ipsa beatitudo substantialiter. Rursus nec ẽ condicio faciẽs ad propositũ aduersario ꝝ ꝙ actus volũtatis intimus ꝛ magis tendat ad deum sicut in obiectum beatificũ. nam ex eo recte pōt inferri ꝙ beatitudo q̃ deus est sit magis ꝛ intimius obiectum volũtatis. sed inferri non pōt recta consequentia ꝙ ipse actus voluntatis quo tendit in obiectum beatificum sit beatitudo ad intra, put sanct⁹ thomas respõdet in hac dis. q. pͣ. ar°. pͦ. sub. ar°. 2°. ad. pm. nã tẽdere in obiectum beatificum: non ẽ ipsum adipisci et possidere quod ẽ beatitudo formalis ad intra vt supra fuit ꝓbatũ.

¶ Tertio Notandum ẽ ꝙ vt ẽ doctrina cõmunis omniuꝫ doctorum: obiectum proprium voluntatis ẽ bonum cognitum ꝑ intellectum et ab ipso sibi vt bonuꝫ p̄sentatum. ꝛ qꝛ omnis potentia anime siue affectiua siue cognitiua pͥmo ꝛ directe fertur in proprium obiectum ꝑ suam operationẽ ꝛ in quodcũqꝫ aliud feratur fertur ſm ꝙ participat rationẽ sui obiecti: ideo voluntas ferri non pōt in aliquid sua opatione: quod non habeat rationem boni cogniti. ita ꝙ omne bonum sub quacunqꝫ ratione voluntas in illud feratur: est pͥmo cognitum ab intellectu ꝛ sub tali ratione ab eo voluntati p̄sentatum vt bonuꝫ. ex quo fit vt q̃uis q̃m ad aliquid voluntas moueat intellectuꝫ ad intelligẽdum: simpliciter tñ ꝛ pͥmo intellect⁹ mouet voluntatẽ. nã ꝛ si moueat voluntas intellectum ad exercitium sui actus: hoc non ẽ nisi quia ꝑ intellectum proponitur voluntati tale exercitium actus: bonum esse. cum enim voluntas sit potẽtia ceca nō cognoscẽs: nisi ꝓponeretur sibi ab intellectu aliquid eẽ bonum: nũq̃ ad id moueretur. vnde omnẽ voluntatis actum necessario p̄cedit apphẽsio ꝛ cognitio intellectus: sꝫ nō omnẽ apprehensionẽ aut cognitionẽ intellectus p̄cedit actus aut mot⁹ voluntatis. ita ꝙ ſm ordinẽ et processum actuum vtriusqꝫ potẽtie, put mutuo se mouẽt: statur in actu intellectus sicut in pͥmo mouente prout. S. Tho. notat. pͣ. p. q. 82. ar. 4. ad. 3m. intellectus autẽ absqꝫ voluntate moueri pōt: vel a pͥncipio intellectiuo altiori. s. a deo quod ẽ primum pͥncipiũ cõsiliandi: vel a naturali inclinatione ipsius itellectus ſm quã ad p̄sentiã obiecti intelligibilis naturaliter mouetur ad illud intelligẽdũ sicut ad id quod est ipsius perfectio naturalis. ꝛ de pͥncipio motiuo altiori dicit illud sanct⁹ thomas pͣ parte loco ꝓxime allegato. de naturali autẽ inclinatione vel appetitu: notat illud de veri. q. vel materia. 22. ar. 12. ad. 2m. Nec ẽ contra pmissa qd. S. Tho. dicit. pͣ. 2e. q. 17. ar. 5. ad. 3m. ꝙ pͥmus actus voluntatis ex rationis ordinatione non est: sed ex instinctu nature aut superioris cause. nam aliud est loqui de ordinatione rationis ſm imperium de qua ibi loquitur sanctus doctor: ꝛ aliud ẽ loqui absolute d actu seu opatione intellectus. qꝛ ordinatio rationis q̃ est ſm imperium: p̄supponit aliquẽ actum voluntatis vt ibi sanctus thomas docet. ar. pͦ. itẽ presupponit alios actus rationis vt consilium ꝛ inq̄sitionẽ de agẽdis. vnde ordinatio rationis ſm imperiũ non p̄cedit omnẽ actum voluntatis. ꝛ tamẽ apphẽsio ꝛ cognitio boni de qua hic loqmur: pͥor ẽ omni actu voluntatis. ad quã cognitionẽ pōt voluntas moueri ad id appetẽdũ absqꝫ vlteriori ordinatione rationis ꝑ imperiũ ex instictu. s. nature quo voluntas naturaliter tẽdit in bonũ cognitum: vel etiam ex motione supioris cause. s. dei, put sctus thomas dicebat loco p̄allegato. Ad quoꝝ pleniorẽ intellectũ sciẽdũ est ꝙ intellect⁹ duplicẽ habet cognitionẽ. vnã sine discursu q̃ pōt appellari intuitiua sicut ẽ cognitio pͥmoꝝ principioꝝ siue cōplexorũ siue incōplexorũ q̃ oblata intellectui stati cognoscũt. ꝛ istã cognitionẽ nō p̄cedit act⁹ volũtatis. aliã cognitionẽ hẽt itellect⁹ q̃ est discursiua seu rõcinatiua ꝑ quã ex cognitione quorundã i cognitionẽ alioꝝ deuenit: eo ꝙ oblata intellectui nō stati cognoscũtur ꝑfecte. ꝛ hãc intellect⁹ cognitionẽ pōt p̄cedere act⁹ volũtatis desiderãtis cognoscere huiuscemodi res ꝛ ad eaꝝ noticiã habẽdã mouẽtis intellectũ. verũtñ hunc vl hos act⁹ volũtatis semꝑ p̄cedit aliq̃s act⁹ intellectus quo dictat ꝛ ꝓponit volũtati bonũ eẽ inq̄rere discursiue de noticia illarũ reꝝ. ¶ Ex qbus infertur ꝙ simpliciter loquẽdo intellect⁹ ẽ superior ꝛ nobilior potẽtia q̃ volũtas. probat ex p̄missis. qꝛ q̃nto aliq̃d magis hẽt rõnẽ cause motiue respectu alteri⁹: tãto ẽ illo nobilius ꝛ ꝑfecti⁹. vnde cũ intellectus simpliciter loquẽdo sit pͥma causa voluntatem mouens ad suam operationẽ vt ex dictis patet: seq̄tur ꝙ sit potẽtia nobilior illa. Accedit etiã ad id ꝓbandũ qꝛ potẽtie specificant. i. spẽm hñt ex obiectis. illa ergo potẽtia ẽ eminẽtior alia et ꝑfectior cui⁹ obiectũ ẽ simplici⁹ ꝛ magis absolutũ. nã q̃nto aliq̃d ẽ simplici⁹: tãto magis accedit ad similitudinẽ dei qui ẽ simpli

cissimus ceteris paribus ac p hoc ē nobilius ꝛ p-
fect⁹. obiectū aūt intellect⁹ simplici⁹ est q̄ obie-
ctū volūtatis. nā rō veri qͦ est obiectū intellect⁹
accipit̄ fm ipaꝫ spēm rei sine habitudine ad aliā
rē. ratio autē boni cū sit ratio appetibilis accipit̄
per cōparationeꝫ ad aliud ꝛ cōuenit rei non fm
suaꝫ spēm absolute qꝛ nulla res creata ē bona p
suā essentiaꝫ sed p aliq̄d essentie additū vt boe-
tius dicit libro de ebdo. vnde. S. Tho. de veri.
q. 21. ar. 5. humanitas inq̄t nō habet rationē bo
ni aut bonitatis nisi inq̄ᵐ esse habet. natura aūt
vel essentia cuiuslibet rei create nō est suū eē: sed
eē participās ab alio. ex quo īfert q licet bonitas
absolute diceretur de re creata fm esse suū sub-
stātiale: nihilomin⁹ adhuc remanet habere boni
tatem per participationē sicut ꝛ habet esse parti-
cipatū. deus vero ē bonitas p essentiā inq̄ᵐ eius
essentia ē suū esse. alias rationes plures tangit
sanctus thomas in diuersis locis ad pbandā pe
minētiā intellectus ad voluntatē. ꝛ signāter cō-
tra gē. libro. 3°. ca. 26.

**Quarto** Notādū est q sicut phi-
losophus docet p° li° de
anima ꝛ. 2°. ꝛ. 7°. metha. motus ꝛ operationes
sunt suppositoꝝ tanq̄ agentiuꝫ et mouētiū. for-
mis autē ꝛ partibus tribuitur mot⁹ vel actio nō
tanq̄ agētibus: sed tanq̄ pricipijs vel instrumē
tis q̄bus agēs agit ꝛ mouet. vnde ꝓprie loquē-
do nec intellectus intelligit: sed ē principiū quo
intelligēs intelligit. nec volūtas amat: sed ē pri-
cipiū quo amās amat. ꝛ quia idē suppositum est
habēs intellectū ꝛ voluntatē: idē est suppositum
cognoscēs p intellectum ꝛ amās per voluntatē.
cum ergo dicit̄ q intellect⁹ proponit et ostendit
voluntati ꝓpriū obiectū. s. bonū: est impropria
locutio vsu loquētiū tollerata p figurā sinedo-
chē posita parte pro toto. est enī sensus q intel-
ligēs p potētiā intellectus ꝓponit ꝛ ostēdit volē
ti seu amāti ꝓpriū obiectū. s. bonū. ita q idē sup
positū vt ē intelligēs ꝛ cognoscēs ꝓponit ꝛ ostē-
dit sibi ipi vt volēti seu volūtatē habēti bonum
suū: qͦ sic ostēsum volēs pcipit ꝛ cognoscit non
vt volēs sed vt ē intelligēs: ꝛ ad illō mouet̄ affe
ctu inq̄ᵐ est volēs. i. volūtatē habēs. veruꝫ quia
intellect⁹ ꝛ volūtas sunt pncipia q̄b⁹ volēs ꝛ in-
telligēs habēt mot⁹ suos ꝛ opationes: adeo hu-
iuscemodi motus ꝛ opationes ipsis potētijs in-
tellectus ꝛ volūtatis accōmodātur tanq̄ agēti
bus ꝛ mouētib⁹ aut motis: magis ex vsu loquē-
tiū q̄ ex ꝓprietate locutionis: ꝛ magis p figurā
sinedochē posita parte ꝓ toto vt dictum est. Ex
q̄bus inferimus q licet potētia intellect⁹ vt ē ra-
lis potētia: maiorē habeat inclinationē ꝛ appeti-
tum naturalē ad actū propriū q̄ ad actum vo-
luntatis: ꝛ potētia volūtatis ecōtra magis incli
netur appetitu naturali in actum ꝓprium qͦ est
velle q̄ in actū intellect⁹: suppositū tamen quod
vnum et idē est cognoscēs ꝛ volēs: appetitu rō-
nali illuꝫ magis vult ꝛ in illū actū vtriusq̄ potē-
tie magis inclinatur: q̄ perfectior ꝛ nobilior est ꝛ
magis in vltimū ꝛ summū eius bonū conducit.
vnde volēs pōt magis inclinari in actuꝫ intelle-
ctus si nobilior sit: ꝛ cognoscēs pōt magis incli-
nari in actū volūtatis si melior sit. imo ꝛ eo mo-
do quo dici cōsueuit intellectū intelligere ꝛ vo-
lūtatē velle: etiā volūtas magis iclinat̄ ꝛ magis
tēdit in actū intellect⁹ si melior ē et dignior sit q̄
in actū suū propriū. nā cū voluntas in nulliū bo
num tēdat sua volitione nisi ab intellectu ꝓpo-
nat̄ sibi vt bonū: cōsequēs est q in id qͦ ꝓponi-
tur sibi ab intellectu vt magis bonū: magis incli
netur ꝛ magis illud velit p illā regulā. sicut sim-
pliciter ad simpliciter: ita magis ad magis. Ad ha
bēdā autē cōparationē actuū intellect⁹ ꝛ volun-
tatis iuxta ꝓpositū nr̄m fm bonitatem ꝛ pfectio
nē: aīaduertēdū est q vt. S. T. deducit de veri.
q. 22. ar. 11°. in cor. intellectus ꝛ volūtas ꝛ coꝝ
actus tripliciter pñt adinuicē cōparari. vno mo
do absolute ꝛ fm se nō respectu huius vel illius
rei: ꝛ sic intellectus ē eminētior voluntate. nā p-
fectio ꝛ dignitas intellect⁹ ꝛ act⁹ eius consistit in
hoc q res intellecta per suā spēm ē in intellectu.
pfectio autē ꝛ dignitas volūtatis ꝛ actus ei⁹ cō-
sistit in hoc q ordinat̄ ad aliquā rem nobilē ꝛ p-
fectaꝫ fm esse qͦ res illa hēt in seipsa. quia igitur
per se ꝛ simpliciter loquēdo pfectius ē ꝛ dignius
habere in se nobilitatē alterius rei q̄ ad ipam rē
nobilē extra se existentē ordinari: consequēs est
q fm hanc cōparationē absolutaꝫ intellectus ꝛ
volūtatis altior ꝛ perfectior ē intellectus. Alio
modo pñt intellect⁹ ꝛ volūtas ac coꝝ actus cō-
parari p respectuꝫ ad res circa quas sunt: et isto
modo si res intellecte sint pfectiori modo in in-
tellectu eas cognoscēte q̄ in seipsis quemadmo
dū sunt res materiales et corporales: intellect⁹
est nobilior ꝛ pfectior volūtate. eo q res ipse no
biliori modo sunt in intellectu cognoscēte q̄ in
seipsis ꝓut volūtas ad illas ordinat̄. qꝛ in seipsis
sunt materialiter ꝛ corporaliter: in intellectu ve
ro sunt imaterialiter ꝛ spūaliter. vnde pfectius ē
ꝛ dignius cognoscere res corporales: q̄ illas a-
mare. Tertio modo intellect⁹ ꝛ volūtas ac coꝝ
actus pñt cōparari per respectuꝫ ad res diuinas
ꝛ sic si loq̄mur in statu vie in quo res diuine sunt

in intellectu nr̃o imperfectiori mō q̃3 in seipsis nec attingimus ad earū essentiā3 ſm illud apostoli p̄a Corin.13. videm⁹ nūc per speculū in enigmate: volūtas ⁊ eius actus digniores sunt et perfectiores intellectu ⁊ eius actu. vnde in statu vie perfectior in nobis est amor dei q̃3 ipsius cognitio. ſm quē modū hugo de sancto victore exponens illud ⁊ calidū ⁊ acutū ⁊ superferuidum. 7. ca. celes. hierar. ait. dilectio supereminet sciētie ⁊ maior est q̃3 intelligētia. plus enī diligit̃ q̃3 intelligitur ⁊ intrat dilectio vt appropiquet vbi sciētia foris stat. verūtamen illud plus debet accipi intēsiue nō extēsiue: quia nihil pōt volūtas diligere nisi quod p̄cognitū est ab itellectu. nec isto modo intrat dilectio vbi foris stat sciētia. Si vero fiat comparatio intellect⁹ ad volūtatē ⁊ ecōtra in statu patrie: sic pares videntur eē in pfectione ⁊ dignitate q̃3m est ex parte rei cognite ⁊ amate. tantū enī in patria beatus diligit deū: quātū cognoscit et econtra. sed supereminet cognitio dilectioni ⁊ ſm p̄mā cōparationē īparū potētiarum ⁊ earū actuū que dicta est ſm absolutā cōparationē: ⁊ iterū ſm q̧ etiam in p̄ria intellect⁹ mouet voluntatē ⁊ ostendit ei summum bonū quod debeat summe diligere ⁊ eo frui. Voluntas autē in statu p̄ie nō videtur ꝓprie dici motrix intellectus etiā ad exercitiū sui act⁹. s. visionis diuine: eo q̧ obiecto p̄sente ⁊ intimato intellectui perfuso lumine glorie: sufficiēter mouet̃ intellectus ad videndū dei essentiam: ⁊ obiectaliter ab ipso obiecto clare ostenso: et effectiue a deo sua virtute ⁊ motione intellectū eleuante ⁊ ei vī tribuēte: et etiā ex naturali inclinatione intellectus ipsam impellēte ad sui perfectionē optimam ⁊ vltimatam habēdam. q̧ autem voluntas velit ⁊ sibi complaceat intellectu3 videre diuinā essentiā: magis videtur esse per cōcomitātiam acceptādo ⁊ amando ipsam visionē: q̃3 per modu3 imperij. non enī est opus imperio vbi et naturalis appetitus inclinat ⁊ obiectum aperte oblatum inuitat et agens potēs ⁊ efficax vī tribuit ad vidēdu3. Item p̄eminet in p̄ria intellectus voluntati q̃3m ad hoc q̧ primo attingit per clarā visionem deum non solum inq̃3m est p̄mu3 ⁊ perfectissimum entiū ⁊ omnium rerum prima causa: sed etiam inq̃3m est summu3 intellectualis creature bonum et obiectum beatificum ac sup omnia esse diligendum: ante q̃3 voluntas attingat deum per amorem aut fruitione3 tanq̃3 bonum adeptum ⁊ sibi presens saltem p̄oritate nature. nisi enī intellectus totum id cognosceret ⁊ videret ac illud dictaret ⁊ voluntati ostenderet nullatenus volūtas suo amore vel quauis alia operatione summum bonum ⁊ obiectum beatificu3 attingere posset. vnde attinctio seu affectio per intellectum summi boni inq̃3m est obiectum beatificum: non solum est prior natura attinctione ⁊ affectione voluntatis: sed etiam est ipsius causa.

**Quinto** Notādum est prout sanct⁹ thomas deducit contra gen. li°. 3°. ca. 26. q̧ appetitus sub propria ratione appetitus non est aliq̄d propriu3 intellectualis nature sed oībus reb⁹ naturalibus iest: q̃3uis non eodem modo sit in diuersis. que tamen diuersitas procedit nō ex ratione appetitus sed ex diuersitate cognitionis rerum. ille enim res que omnino cognitione carent: habēt appetitum naturalem tantum. qui appetitus licet non sequatur cognitionē ipsarum rerum: sequitur tamen cognitionē auctoris rerū. vnde ⁊ actiones rerū que ex suo naturali appetitu procedunt: magis attribuuntur auctori rex q̃3 rebus ipsis. ⁊ hinc ē q̧ res naturales cognitione carentes: magis dicunt̃ agi suis ꝓprijs actionibus q̃3 agere. res vero q̄ habēt cognitionē sensitiuā precise: habēt cōsequēter ⁊ appetitum sensibilē tm̄modo sub quo irascibilis ⁊ concupiscibilis continētur. res vero q̄ habēt cognitionē intellectiuā: habēt cōsequēter ⁊ appetitum cognitioni proportionatum. s. intellectiuum q̄ proprio nomine volūtas appellat̃. voluntas igit̃ ſm q̧ est appetit⁹: nō est aliq̄d ꝓprium intellectualis nature: sed ſm q̧ intellectus cognitionē seq̄tur ⁊ ab eo dependet. Ex q̄bus inferimus q̧ voluntas sub ratione q̄ est appetitus: eodē modo se habet in omnibus rebus appetitum habentibus. nam vt habitum est sup tota diuersitas appetitus inq̃3m appetitus est: ꝓuenit ex cognitione rerum quaru3 est appetit⁹. sicut ergo appetitus naturalis ⁊ appetitus sensitiuus se habēt in rebus q̄bus insunt: ita ⁊ appetitus qui est voluntas se habebit q̃3m est ex ratione appetitus. nunc aūt sic ē q̧ nec appetit⁹ naturalis nec appetitus sensitiu⁹ est finaliter ꝓpter se aut ꝓpter suum ꝓprium actum sed propter aliquam aliam pfectionē rei. ergo consimile erit de appetitu qui ē volūtas. Probatur assumptum ratione ⁊ experimento. ratione: quoniam appetitus ex sua formali ratione non est aliud q̃3 vis seu potentia qua res habēs appetitum in aliq̄d inclinatur ⁊ in eo habito quiescit. actus vero ꝓprius ipsius est inclinatio seu inclinari in aliquid quod alijs nominibus dicitur tendere vel appetere aut in re habita quiescere. sed illud aliquid

in quod finaliter res inclinatur vel tendit: non est ipsa vis vel potentia qua res in illud tendit nec est ipsum inclinari vel tendere quo formaliter in illud tendit. ergo appetitus quicunque sit sub ratione propria appetitus non est finaliter et vltimate propter aliquem actum vel motum suum: sed semper ipsa potentia appetitiua et actus eius ad aliquid vlterius ordinatur. Experimento autem id probatur primo de appetitu naturali. nam appetitus corporis grauis et eius actus. s. appetere locum deorsum et motus consequens ad locum deorsum nondum habitum et quies in eo iam habito: non sunt propter se finaliter et vltimate. et de appetere et moueri ad locum deorsum: manifestum est quia vterque actus est sicut via quia tendentia et motus rationem vie habent. via autem non est propter se sed propter terminum. idem etiam apparet de quiescere in loco habito. non enim corpus graue quiescit in loco deorsum propter ibi quiescere finaliter: sed propter sui conseruationem in eo loco sibi connaturali. et simile est de omni appetitu naturali. idem etiam patet de appetitu animali vel sensitiuo. nunquam enim appetitus sensitiuus est finaliter propter actum suum: sed semper propter aliquam perfectionem per actum suum acquirendam vel conseruandam. non enim animalia appetunt cibum non habitum nec delectantur in cibo habito propter ipsum appetere aut amare cibum nec propter quiescere in cibo habito: sed propter sumptionem cibi et vlterius propter conseruationem nature. ad hoc enim datus est animalibus appetitus sensitiuus vt mediante illo prosequantur conuenientia sue nature et fugiant nociua. Consequens ergo est quod pari modo appetitus intellectiuus qui dicitur voluntas non sit finaliter et vltimate aut propter se aut propter suam operationem: sed propter aliquam aliam perfectionem hominis cuius est appetitus. vltima autem perfectio hominis consistit in perfectissima eius operatione. vnde cum in homine dari non possit perfectior aut eque perfecta operatio ad quam voluntas et operatio ipsius ac motus ordinentur et propter quam finaliter sint nisi operatio intellectus: sequitur quod voluntas et eius operatio vel motus sint finaliter et vltimate propter operationem perfectissimam intellectus.

**Sexto** Notandum est quod diuisio felicitatis seu beatitudinis humane in contemplatiuam vel speculatiuam et praticam: accipitur secundum diuisionem vite actiue et contemplatiue. que etiam accipitur secundum diuisionem intellectus pratici et intellectus speculatiui: eo quod vita proprie humana est secundum intellectum viuere. est autem vita contemplatiua que principaliter intendit contemplationi veritatis. vita vero actiua dicta est quia principaliter intendit exterioribus actionibus. et de his sanctus thomas secunda secunde questione centesima octogesima articulo primo et secundo. quia ergo felicitas seu beatitudo hominis consistit in vltima et optima eius operatione: relinquitur quod felicitas seu beatitudo contemplatiua consistat in optima et perfectissima consideratione veritatis: et felicitas seu beatitudo actiua consistat in optima et perfectissima actione exteriori vna vel pluribus. Ex quibus inferimus quod quia vita actiua proprie loquendo non manet in patria: quod felicitas seu beatitudo pratica in beatis proprie non manet. veritas antecedentis habetur sententia domini Luce decimo cum dicit marthe. martha solicita es et turbaris erga plurima: porro vnum est necessarium: maria optimam partem elegit que non auferetur ab ea. ex quibus verbis habetur expresse quod vita actiua solicitudinem habet temporalium et turbationem erga plurima que non sunt in patria: et quod aliquando deficiet scilicet post statum huius vite. vnde augustinus in libro de verbis domini exponens illud turbaris erga plurima ait: idest circa multa es occupata. vult enim homo occurrere quando ministrat et aliquando non potest. queritur quod deest: paratur quod adest: distenditur animus. nam si martha sufficeret: adiutorium sororis non posceret. multa sunt: diuersa sunt: quia carnalia sunt quia temporalia sunt. et infra exponens illud. maria optimam partem elegit que non auferetur ab ea: inquit. non tu malam sed illa meliorem. vnde meliorem: quia ab ea non auferetur: a te auferetur aliquando omnis necessitas. non enim cum veneris ad illam patriam: inuenies peregrinum quem suscipias hospitio: sed bono tuo auferetur vt quod melius est detur. auferetur a te labor vt requies detur. tu nauigas: illa in portu est. eterna enim est dulcedo veritatis. Idem augustinus de questionibus euangeliorum: martha inquit significat ecclesiam que excepit dominum in cor suum. maria soror eius que sedebat ad pedes domini et audiebat verbum illius: significat eandem ecclesiam sed in futuro seculo vbi cessans ab opere ministerioque indigentie: sola sapientia perfruitur. quod autem conqueritur quod soror eius eam non adiuuet: occasio datur sententie domini qua ostendit istam ecclesiam solicitam esse et turbari erga plurima cum sit vnum necessarium ad quod per ministerium huius merita peruenitur. maria ergo dicitur optimam partem elegisse: quia per hanc ad illam tenditur et non auferetur. Denique gregorius sexto moralium dicit. per mariam que verba domini residens audiebat contemplatiua vita exprimitur. per martham

exterioribus obsequijs occupatã: actiua vita significatur. sed marthe cura non reprehẽditur: marie vero laudatur: quia magna sunt actiue vite merita: sed contemplatiue potiora. vnde nec auferri vnq̃ʒ marie pars dicitur quia actiue vite opa corpore transeunt: cõtemplatiue autẽ gaudia meli⁹ ex fine cõualescunt. Rursus glosa marginaria et est bede super lucam super illud maria optimam partem et c̃. dicit. ecce pars marthe non reprehẽditur sed marie laudatur. neq̃ʒ enim bonã partem elegisse mariam dicit sed optimam: vt etiaʒ pars marthe iudicaretur bona. quare autẽ pars marie sit optima: subinfert cum dicitur. que non auferetur ab ea. actiua etenim vita cum corpore deficit. quis enim in eterna patria panem esurienti porrigat vbi nemo esurit? quis potuʒ tribuat sicienti vbi nemo sitit? quis mortuũ sepeliat vbi nemo moritur? cuʒ presenti ergo seculo vita aufertur actiua. contemplatiua autez hic incipitur et in celesti patria pficit. quia amoris ignis qui ardore inchoat cum ipm quẽ amat viderit: in amore semper amplius ignescit. contẽplatiua ergo vita minime aufertur quia subtracta presentis seculi luce: perficitur. Confirmat cõclusio nostra corelaria rõne. qm̃ felicitas seu beatitudo patrie cum sit vera et ꝓpredicta: consistit in optima et vltima operatione hoĩs ad quã omnes cetere ordinant et illa ad nullam vlteriorẽ. sed omnis opatio pratica etiaʒ suprema: ad aliã vlteriorem ordinat siue sit pratica circa agibilia siue sit circa artificialia, ꝓut sctũs thomas efficaciter deducit contra gen. li. 3. capi. 34. et. 35. et. 36. cui deductioni breuitatis causa lectorem remitto. Neq̃ʒ obstat q̄ in patria beati sint optime dispositi et vltimate perfecti q̃ʒ ad prudentiam et virtutes ac ipsarum actus de quibus est intellectus praticus ita vt in agendis nihil peruersum aut non rectum illis cõtingere possit. quoniã talis beatoꝝ dispositio et perfectio: ex vera beatitudine contemplatiua ꝓuenit. s. ex coniunctione ad deum: per visionem diuine essentie primo: et per eius dilectionem ac fruitionem secundo. per quam coniunctioneʒ ad deum qui est regula veritatis ac rectitudinis: beati sunt confirmati in bono vt nec circa agẽda nec circa cognoscenda vllo modo errare possint prout sanct⁹ thomas de angelis docet. pᵃ. p. q. 62. arti. 8. et vniuersaliter de beatis in de veritate. q. 24. arti. 8. vnde sanctus doctor. 2ᵃ 2ᵉ. q. 181. arti. 4. ostendit q̄ vita actiua non maneat post hanc vitaʒ. et articulo primo eiusdem questionis in responsione ad tertium dicit q̄ sicut virtus que ordinatur in finem alterius virtutis transit quodã modo in speciem eius: ita etiam quando aliquis vtitur his que sunt vite actiue soluʒ prout disponũt ad cõtemplationẽ: cõprehendunt sub vita cõtẽplatiua.

Quantum ad articulũ quartũ respondendũ ẽ obiectionibus cõtra conclusiones. Et quidẽ ad primũ argumentũ scoti contra primã conclusioneʒ dicitur pmo q̄ minor est falsa. nam imediati⁹ tendit in deum sicut in obiectũ beatificũ operatio intellect⁹ in quod act⁹ volũtatis non tẽdit nisi mediante et preuio actu intellect⁹ quo ostendit voluntati deum esse summũ bonũ et obiectũ beatificum ac p hoc esse summe amandũ. vnde nulla ratione de⁹ attingit a volũtate p suũ actuʒ: sm̃ quã non p̃us attingat ab intellectu. fallitur autẽ arguens putans q̄ quia bonum est obiectum voluntatis: q̄ ratio boni non apprehẽdatur ab intellectu. quod est falsum. nam vt in tertio notabili deductum fuit: omne bonum in quod fertur voluntas et sub quacũq̃ʒ ratione in illud feratur: primo cognoscatur ab intellectu et per illum ꝓponitur et intimatur voluntati ita vt nihil omnino a voluntate attingitur p proprium actũ: quod prius nõ attigerit intellectus per suam operationem. Dicitur secundo q̄ argumentum peccat per fallaciaʒ sm̃ non causam vt causam. nam vt deductuʒ fuit in secundo notabili: tendere in obiectum beatitudinis mediatius vel imediatius: non est conditio faciens per se actum alicuius potentie eẽ beatitudinem formalẽ. sed conditio conferẽs ad hoc per se est q̄ talis tendentia sit adeptio seu assecutio prima et imediata obiecti beatitudinis quod est deus. talis autem adeptio non est per aliqueʒ actũ voluntatis p se loquẽdo ꝓut in secundo notabili fuit probatuʒ. ¶ Ad. 2ᵐ. dicit q̄ ordine nature actus volũtatis ordinat ad actũ intellectus et signãter respectu beatitudinis. q2 vt. S. Tho. deducit. pᵃ 2ᵉ. q. 4. ar. 4. in cor. rectitudo volũtatis requirit ad beatitudinẽ et antecedenter et concomitanter. iuxta qd̕ domin⁹ dicit mathei. 5ᵒ. beati mundo corde qm̃ ipsi deũ videbunt. quod exponens chrisostomus inquit. mundos hic ait vel eos qui vniuersalem virtutẽ possident et nullus sibi malicie conscij sunt: vel eos qui in tẽperãtia consistũt que maxime necessaria ẽ ad vidẽduʒ deum. et his consonat apl̃us hebreoꝝ vltimo dicens. pacem sequimini cũ omnib⁹ et sanctimoniã sine qua nemo videbit deũ. ex quib⁹ auctoritatib⁹ plane accipit q̄ bonitas volũtatis ordinat ad bonum intellectus. Ad auctoritatẽ anselmi dicit q̄

non sic iacet sicut arguēs allegat. sed quod ibi vi-
detur facere ad ,ppositū arguētis: illud precipue ē
ideo natura rationalis est vt discernat inter iustū
et iniustū inter bonū et malū inter maius bonum
et min⁹ bonum: alioquin frustra facta esset ratio-
nalis. et infra. ad hoc itaq₃ factā esse rationalē na
turam certū est: vt summū bonū sup omnia ama-
ret non ,ppter aliud sed ,ppter ipsum. Sed ista re-
uera parū faciūt ad intētionē arguētis. quia aliud
est loqui de rationali natura q̄ includit intellectū
et volūtatē: et aliud est loqui de intellectu p com
paratione ad voluntatē. nam quia rōnalis natu-
ra cōprehēdit intellectū et voluntatē que princi-
paliter ordinaẛ ad amādū deū: frustra esset rōna
lis natura saltē q̄₃ᵐ ad vnā sui partem .s. volūtatē
si nō amaret deū tanquā sūmū bonū. et nisi discer
neret inter bonū et malū et inter mai⁹ bonū ₇ mi
nus bonū: frustra esset q̄₃ᵐ ad aliā partē intellect⁹
qui ad illud datus est rōnali nature. non tanquā
eius finis vltimus: sed tanq₃ cōsequēs ad intelle-
ctum. eo modo quo ,ppheta dicit. iclinaui cor me
um ad faciēdas iustificationes tuas in eternū ,pp
ter retributionez. vbi prepositio ,ppter non teneẛ
causaliter sed cōsecutiue. Uerūtamen infra in eo
dē caplo quod arguēs allegat anselmus tenet qđ
facit pro nr̄a cōclusione: et ordinat act⁹ volunta-
tis ad actū intellect⁹ qui est assecutio vltimi finis
dicens. q̄ si ad summū bonum eligendū et aman
dū iusta facta est .s. rationalis natura: aut talis ad
hoc facta est vt aliquando assequereẛ qđ amaret
et eligeret aut nō. sed si ad hoc non iusta est facta
vt quod sic amat et eligit assequaẛ: frustra facta ē
talis vt sic illud amet et eligat. hec anselm⁹. in q̄-
bus verbis aperte colligiẛ q̄ eligere ₇ amare sum
mū bonum ordinaẛ ad ei⁹ assecutionez q̄ consistit
in visione diuine essentie. ex quo etiā patet q̄ fm
anselmū assecutio summi boni non ē ipm eligere
vel amare. ¶ Ad. 3ᵐ. negaẛ minor. et ad ei⁹ ,pba-
tionem dicıẛ q̄ si perfectio in fine vltimo capiatur
tanq₃ in obiecto: ,ppositio est vera loquēdo de ap
petitu naturali volūtatis. sed sic sumpta ,ppositio
non militat cōtra nos. nam et nos cōcedim⁹ q̄ p-
fectio volūtatis quā habet p actū suū est q̄ feraẛ
in finē vltimū sicut in obiectū: et hoc plus appetit
voluntas. si aūt capiaẛ perfectio voluntatis in fi-
ne vltimo quasi act⁹ eius sit finis vltim⁹ aut quid
summe appetēdum a volūtate tanq₃ obiectū fina
le: falsa est ,ppositio. nō enim tanq₃ summū bonū
et obiectū beatitudinis appetit voluntas recta ac
tu libero magis actū suū q̄₃ actū intellectus imo
minus cū sibi ,ppponaẛ ab intellectu actus su⁹ .s. vi-
sio diuine essentie vt pfecti⁹ et nobilius bonū. nā

charitas q̄ perficit voluntatem maxime in beatis
nō querit q̄ sua sunt pͣ Corin. 13. quod exponens
augustin⁹ in regula dicit. q₂ cōmunia ,ppriis nō ,p-
pria cōibus anteponit. et de hoc lati⁹ fuit dictum
in quarto notabili. ¶ Ad. 4ᵐ. pōt respōderi p il-
lud quod respōdet. S. Tho. ad simile argumētū
in hac dis. q. pͣ. ar. pº sub. ar. 2. ad. 3ᵐ. q̄ charitas
per hoc q̄ est altior virt⁹ ceteris q̄ sunt in via: non
habet q̄ act⁹ ei⁹ sit substātia ipsa beatitudinis: sed
vel inclinatio in ipā sicut in statu vie: vel q̄etatio
in ipsa sicut i statu prie. Pōt etiā respōderi negā-
do cōsequētiā primā. nō enim sequiẛ q̄ si volūtas
pficiaẛ in via pfectiori hitu q̄₃ intellectus: q̄ ideo
eius capacitas sit maior. nō eni hoib⁹ danẛ dona
gratuita fm capacitatē naturalē queadmodū an
gelis ,put libro secūdo dictū fuit. imo capacitas in
tellect⁹ ē maior naturaliter q̄ se extēdit ad entia ₇
nō entia ₇ bona et mala ₇ ad res necessarias circa
quas ,pprie nō est volūtas. vñ nō sequiẛ q̄ in prīa
volūtas sit capax pfectioris hitus q̄₃ itellectus: ꝶ
magis ecōtra. nā itellect⁹ beati est capax luminis
glie qđ precellit hitum charitatis. ¶ Ad. 5ᵐ. res-
pōdet durād⁹ q̄ si de potētia dei absoluta intelle-
ct⁹ clare videret deū et volūtas nō delectareẛ in
ipso: hoc nō esset q₂ visio itellect⁹ nō esset sufficiēs
q̄₃ᵐ est ꝺ se q̄etare maxime volūtatē: sed q₂ ,phibe
tur diuina virtute cōsecutio talis q̄etatiōis. et tūc
hō btūs esset in habēdo illud qđ iter omnia bona
humana est potissimū: sed nō in habēdo q̄cq̄d na
tū est cōsequi ad ipm. neq₃ tñ ex hoc posset inferri
q̄ talis beat⁹ q₂ nō delectaẛ de visione dei: posset
de ea tristari et sic miser esse. qm̄ tristicia non pōt
esse nisi de aliquo apprehenso sub rōne mali et no
liti. deus autē et visio ei⁹ si ponatur sola: non pōt
habere rationē mali et noliti. et ideo quāuis pos-
set virtute diuina actus delectationis suspendi ne
sequatur ad visionē: non tñ in vidente deum pōt
causari tristicia nec de deo nec de visione dei. hec
durandus et bene. Ad cōfirmationē dicıẛ q̄ quia
essentie rerū constāt suis limitibus et sunt sicut nu
meri prout phs dicit. 8. metha. quibus addita vl'
subtracta vnitate non manent eedem: ideo essen
tia beatitudinis vel cuiuscūq₃ alterius rei non es-
set perfectior imo destrueretur si aliquid sue essen
tie adderetur. vnde et cōiter a doctoribus tene-
tur q̄ deus non potest facere aliquam rem melio-
rem q̄₃ ipsa sit q̄₃ᵐ ad bonitatem essentialē. ac per
hoc falsum est q̄ beatitudo essꝫ perfectior q̄₃ᵐ ad
perfectionem essentialem si delectatio essꝫ de ei⁹
ratione. et loquimur nūc ꝺ beatitudine nō prout
importat aggregationē oīum bonoꝝ: sed ,put cō-
sistit in optima et perfectissima operatione intel-

lectualis nature. ¶ Ad. 6m. dicitur primo q antecedens est falsum. licet enim tristicia consequatur naturaliter ad penam: non tamen est idem essentialiter quod pena: alias omnis pena esset tristicia. et sic abscisio membri vel exustio corporis non essent pene corporales nec essent quid penale patientibus nisi quia illum contristarent quod est ridiculum. neque valet probatio antecedentis. non enim probatur q pena essentialiter sit tristicia per hoc q voluntas omnem actum suum elicit voluntarie ac delectabiliter: aut quia nullum voluntarium est penale: sed est fallacia consequentis. Dicitur secundo q prima consequentia non valet etiam si pena esset idem quod tristicia. quoniam pena et premium non sunt opposita secundum suas rationes formales. imo pena quandoque appellatur premium malorum operum. vnde apostolus Ro. primo post peccata quorundam enumerata: penas quas deus illis infixit: vocat mercedem suorum operum dicens. mercedem quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes. merces autem premium est quod redditur pro operibus. item redditio vel retributio pro operibus: premium appellatur. sed equaliter dicitur pena reddi pro malis operibus sicut et premium pro bonis. vnde apostolus ibidem secundo capitulo communiter vtitur verbo redditionis pro malis operibus et pro bonis dicens. qui reddit vnicuique secundum opera eius. his quidem qui secundum patientiam boni operis: gloriam et honorem et incorruptionem querentibus vitam eternam. his autem qui sunt ex contentione et qui non acquiescunt veritati: ira et indignatio tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum. et multa similia sunt in sacra scriptura quibus pena malorum dicta est premium suorum operum. Et per hec patet responsio ad confirmationem que fundatur in predictis falsis. si autem tristicia dicatur per se consequens ad penam: et gaudium per se consequens ad premium: non militat contra nos cum dicamus q gaudium et delectatio consequitur per se ad beatitudinem essentialem sicut eius propria passio. ¶ Ad argumenta aliorum que recitat petrus de palude contra eandem conclusionem: ad primum dicitur q non aliud concludit nisi q potentia secundum quam attenditur imago dei est capax et particeps beatitudinis quod nos non negamus. sed non inde probatur q pertineat essentialiter ad beatitudinem. sufficit enim ad veritatem prime propositionis: q participet beatitudine vel antecedenter vel consequenter: quod nos de actibus voluntatis concedimus. ¶ Ad. 2m. dicitur q minor est falsa. quoniam vt deductum fuit in tertio notabili: nullus actus voluntatis potest ferri in proprium obiectum etiam in obiectum beatificum nisi mediante et previo actu intellectus. item sicut probatum fuit in secundo notabili: per nullum actum voluntatis fit obiectum beatificum presens et adeptum menti nostre quod est de ratione operationis in qua essentialiter consistit beatitudo vt ibi probatum fuit. q autem dicit voluntatem in patria esse perfectissimam quia immediate in obiecto suo inuenit rationem omnis sui boni: dicitur q si aduerbium immediate capiatur per negationem alterius obiecti voluntatis. s. boni creati prout arguens videtur capere: non sufficit ad probandum q actus voluntatis sit essentialiter beatitudo: sed requiritur vlterius q sit actus immediatus per priuationem alterius actus preuij primo attingentis obiectum beatificum quod non competit alicui actui voluntatis. cum autem dicit q actus intellectus nihil ponit circa obiectum: dicimus q ad beatitudinem formalem non requiritur q aliquid ponat proprie loquendo circa obiectum beatificum: sed requiritur q ponat et faciat obiectum beatificum esse presens menti et a mente habitum. ¶ Ad. 3m. respondet. S. Tho. 8. quodlibet. ar. 19. q meritum consistit in agendo: premium autem in recipiendo. actio autem primo pertinet ad voluntatem quia ipsa mouet omnes alias vires. sed receptio primo pertinet ad intellectum quam ad voluntatem. vnde premium proprius attribuitur intellectui: meritum autem voluntati. Cum autem arguens dicit q merens debet premiari secundum illud et per illud per quod et secundum quod meruit: dicimus q id non est necessarium. nam qui vadit ad ecclesiam beati petri ad lucrandum indulgentiam pedibus vadit et pedibus ac corpore meretur: sed premium non corpori aut pedibus primo et per se datur sed anime. ¶ Ad. 4m. dicitur q procedit ex falso supposito. supponit enim q libertas sit ratio formalis qua potentia est beatificabilis. hoc autem est falsum. nam vt bene arguit durandus si propter libertatem poneretur felicitas in actu voluntatis: deberet poni in actu libero et non in actu necessario. sed actus voluntatis respectu dei in patria: erit necessarius et non liber. non necessitate coactionis sed naturalis inclinationis: siue in diligendo deum amore beniuolentie: siue fruendo deo amore concupiscentie. ex quo sequitur q in nullo actu voluntatis in patria consistit beatitudo. et ita argumentum retorquetur contra arguentem si eius suppositum sit verum. ¶ Ad argumenta tertio loco inducta contra eandem conclusionem respondet durandus que illa recitat ad primum q minor est falsa quia imo econtrario actus intellectus est nobilior actu voluntatis. et ad eius probationem dicit q capiendo libertatem prout opponitur coactioni: minor est falsa. quia ita est liber actus intellectus sicut actus voluntatis. quia circa actum proprium nulla potentia cogitur. probat illud. quoniam

illud dicitur coactum quod est contra inclinationem rei. cum ergo omnispotētia habeat naturalem inclinationē ad actum ꝓpriū: consequēs est ꝙ circa illum non cogat. ac per hoc sicut voluntas non pōt cogi circa ꝓprium actum: ita nec intellectus. si autē capiatur libertas put opponit necessitati naturali: respondet ꝙ maior est falsa vīr sum pta. alias nobilior actus esset in deo velle et amare alia a se ꝙ̄ amare seipsum. qm̄ alia a se de⁹ vult libere: seipsum autē vult ex necessitate nature. et etiam in nobis nobilior esset voluntas eorū que sunt ad finē q̄ libere volumus: ꝙ̄ voluntas finis quē necessario volumus. hec aūt omnia falsa sunt ¶ Ad. 2ᵐ. respōdet ꝙ licet charitas inter habit⁹ vie sit nobilior: non tamē est simpliciter nobilior omni habitu: qꝛ lumē glorie est nobilius charitate. nec oportet ꝙ habitus qui est precipuus respectu meriti: sit precipuus respectu premij cum meritum et premiū quasi contrarias cōdiciones habeāt. breui⁹ tamē respōdet sanct⁹ thomas ad hoc argumentū sicut patuit supra ad quartum scoti. ¶ Ad. 3ᵐ. respondet in sententia sicut responsum ē ad primū scoti per interēptionē minoris. et si arguatur ꝙ obiectū beatifici habet rationē beatificantis inq̄ᵐ bonū: bonum aūt est obiectū voluntatis: respōdet ꝙ bonū cadit per se et ꝑ prius sub obiecto intellect⁹ ꝙ̄ volūtatis. sed quia bonū est obiectum volūtati adequatū nō autē intellectui q̄ tendit in aliquid cōmuni⁹. s. in ens et in totā rationem entis: ideo magis consueuit dici ꝙ sit obiectū voluntatis ꝙ̄ intellect⁹. hec durādus. Sed breui⁹ et magis ad rem respōdet. S. Tho in hac dis. q. pᵃ. ar. pᵒ. sub. ar. 2. ad. pᵐ. ꝙ ratio illa ostendit ꝙ beatitudo sit in voluntate sicut suū obiectū non autē quasi actus eius. Sic etiā respondet cōtra gentiles libro tertio caplo. 26. ad. pᵐ in contrariū. nō eni inquit si felicitas ꝑ hoc ꝙ habet rationē summi boni est obiectū voluntatis: ꝓpterea necesse est ꝙ sit subaliter ipse actus volūtatis. immo ex hoc ipso ꝙ est primū obiectū volūtatis: sequitur ꝙ nō sit act⁹ eius. ¶ Ad. 4ᵐ. respōdet negando minorē. et ad ei⁹ ꝓbationē respōdet ꝙ cōsumatio q̄ btitudo cōsumat in dilectione: est accidentalis btitudini. nā ipsa delectatio est q̄daz accidentalis ꝑfectio ꝑcedētis operationis. vn̄ cōsumatio essentiali in sola visione cōsumat btitudo. Sz ad hoc argumētū respondet sanct⁹ thomas loco prime allegato ad. 5ᵐ. ꝙ ꝑ affectū homo ꝑfecti⁹ deo cōiungit ꝙ̄ ꝑ intellectū: inq̄ᵐ cōiūctio q̄ est ꝑ affectū supponit ꝑfecte cōiūctionē q̄ est ꝑ itellectū ꝑficiens et decorās eam. sed tamē oportet ꝙ prima cōiunctio sit semꝑ per intellectū. Ad dictum autē hugonis respōdet durādus ꝙ intelligit pro statu vie prout dictū fuit in quarto notabili. Ad illud autē quod additur ꝙ id quod est posterius generatione est pri⁹ ꝑfectione: respondet ꝙ habz veritatē quando id quod est posteri⁹ se habet in respectu alteri⁹ sub ratione materie vel subiecti. ꝗ inter ꝑfectiones terminantes generationē: prior est etiam ꝑfectior. sicut forma substantialis est prior generatione: et etiā est ꝑfectior ordine nature quacūqꝫ forma ipsam consequēte naturaliter. visio autem et dilectio aut delectatio non se habēt vt materia et forma: sed sicut due perfectiones q̄rū secunda ordinatur ad primā ¶ Ad. 5ᵐ. respōdet negando minorem. et ad primā eius probationem dicit ꝙ minor est falsa. nam potest aliq̄s dici bon⁹ simpliciter et absolute quia est in se ꝑfectior. et talem bonitatē magis habet homo per intellectum ꝙ̄ per voluntatem. vnde sciētie sunt simpliciter meliores habitib⁹ perficiētibus voluntatem. alio modo potest aliquis dici bonus bonitate relata et ordinata ad aliquid acquirendum vel agendū: et sic aliquis homo dicitur magis bonus per voluntatem et per actus perficientes appetitum ꝙ̄ per intellectum. sed quia hec bonitas habet rationem meriti: respicit meritum. prima autem magis respicit premiū. et ideo simpliciter et absolute meliores sunt actus habitus intellectus ꝙ̄ voluntatis. Ad secundam probationem eiusdē minoris dicit ꝙ cū dr̄ illud ē mai⁹ bonū cui opponitur maius malum: dicendum ꝙ ibi est duplex defectus. primus ꝙ illa propositio est intelligenda in bonis disparatis quorum vnum nō supponit alterum vt si dicatur ꝙ iusticia est melior liberalitate et iniusticia peior illiberalitate. sed inter bona quorū vnum supponit alterum: non habet locum. sicut non sequitur. euechia est mai⁹ bonum ꝙ̄ sanitas: ergo cacochia est maius malū ꝙ̄ egritudo. qꝛ euechia includit sanitatē et nō ecōuerso vt apparet ex. 2ᵒ ethicorum. similiter in proposito diligere includit cognoscere et non econuerso. et ideo non oportet ꝙ si odire est maius malū ꝙ̄ ignorare: ꝙ ipsum diligere sit maius bonum ꝙ̄ cognoscere. Secundus defectus est quia ibi non est vtrobiqꝫ vniformiter oppositio. quia odiū opponitur dilectioni contrarie. sed ignorantia non opponitur cognitioni contrarie sed priuatiue vel contradictorie. hec durandus. et concordat his que docet. S. Tho. prima secunde. q. 66. arti. 3ᵒ ¶ Ad. 6ᵐ. respondet in sententia sicut responsū est ad tertium eorum que recitat petrus de palude. ¶ Ad. 7ᵐ. respondet sicut responsū est supra ad quintum scoti. ¶ Ad argumenta scoti contra

secundam conclusionem: ad primum dicitur ꝙ ꝓcedit de totali perfectione beatitudinis et essentiali, et antecedēte ⁊ consequēte. et sic non militat contra nos qui non ponimus beatitudinē sic sumptam in vna parte sed in pluribus. et per idē patet ad. 2m. et. 3m. et. 4m. et. 5m. ¶ Ad argumēta petri de palude contra tertiam conclusionē dicitur ꝙ procedunt ex falso supposito q̃ȝm ad eā q̃ dicit de felicitate pratica q̃ in patria proprie loquēdo non est prout in sexto notabili probatum fuit. Quod autem dicit in primo argumento ꝙ loquēdo de felicitate contemplatiua: actus voluntatis siue dilectio siue fruitio non se habet ad illam nec consequenter nec accidentaliter: non videtur eē verum. nam licet intellectus speculatiuus ſm sententiam philosophi tertio de anima: non dicat ꝺ prosequibili aut fugibili nec ad hoc moueat: non ideo sequitur ꝙ non dicat de diligibili aut fruibili. nam dilectio et delectatio naturaliter consequūtur cognitionē veritatis prout. S. Tho. pulchre deducit. 2a 2e. q. 180. arti. 7. nam praticus intellectus ab operatione exteriori que ad aliquid agendum vel faciendum ordinatur denominatur praticus. praxis enim grece talem significat operationem. vnde de contemplatione sapientie dicitur sapientie. 8. non habet amaritudinem conuersatio illius nec tedium conuictus eius sed letitiam et gaudium. et gregorius dicit super ezechielem ꝙ vita contemplatiua amabilis valde dulcedo est. Quod autem in secundo argumento dicit ꝙ pax beatorū potest dici beatitudo pratica: nō admittitur. nam vt. S. Tho. deducit in hac disti. q. pa. arti. 2. sub. arti. 4. in corpore: ad beatitudinem requiritur pax: nō que sit ipsa essentia beatitudinis: sed sicut remotio eorū que possunt beatitudinem impedire. vnde sicut ibi innuit eo appetitu naturali quo omnes appetunt beatitudinem desiderant etiam pacem pro eo ꝙ naturaliter refugiunt impedimenta beatitudinis. ¶ Ad argumentum ante oppositum patet solutio ex his que dicta sunt in notabilibus et in responsionibus argumentorum. Et in hoc articulꝰ terminat̄.

ALteriꝰ circa eandē distictionē querit̄ vtrū oēs homines appetāt beatitudinē et arguitur ꝙ non. nullus enī vult illō quod ignorat vt patet ꝑ augu.m 13°. ꝺ trinitate. et ꝑ phm q̃ dicit tertio de aīa ꝙ obiectū voluntatis est appetibile apprehēsum. sed non oēs cognoscunt beatitudinē cum multi circa beatitudinem errauerint. ergo non omnes appetunt beatitudinē. ¶ In oppositum argui̅t. q2 boetius tertio de consolatione probat ꝙ mētibꝰ omniū hominum veri boni cupiditas est inserta. verum aūt bonū dicit beatitudinē. ergo beatitudo ab omnibus appetitur. ¶ In hac q̄stione erūt quattuor articuli vt supra.

QUantū ad primū articulū sit ista ꝯclusio ꝙ oīs creatura rationalis naturaliter ⁊ ex necessitate appetit suā beatitudinē. Hāc conclusionē tenet. S. Tho. in hac dis. q. pa. ar. 3. sub. ar. 3. Et pa 2e. q. 5 ar. 8. Itē de veri. q. 22. ar. p°. ꝓbat omnia bonū appetere. Et contra gen. li. 3°. capi°. 16. ostendit ꝙ finis cuiuslibet rei est bonum.

QUantū ad articulū secūdū arguēdū est ꝯtra cōclusionē cōtra quā arguit scotus ꝓbādo ꝙ iplicet cōtradictionē ꝙ oēs appetāt beatitudinē in vli apphēsam nō aūt i particulari. q2 btitudo i vli apphēsa: appetit̄ necessario ꝓpt̄ hoc ꝙ i ea ē oīs rō boni et nulla rō mali nec defectꝰ boni. cū aūt in btitudie in ꝑticulari apphēsa plenꝰ īueniat̄ rō oīs boni q̃ȝ in btitudie i vli: sequit̄ ꝙ tūc finē seu btitudinē in particulari apphēsā oēs necessario appeterēt. ¶ 2°. q2 vl̄e nō includit maiorē ꝑfectionē q̃ȝ particulare. imo magis videt̄ particulare addere ꝑfectionē sup vl̄e. ergo btitudo in vli non dicat maiorē ꝑfectionē q̃ȝ in particulari. si ergo ipossibile sit nō appetere btitudīnē i vniuersali apphēsā q2 in ea nō ē aliq̄ rō mali: multo minus poterit finis apphēsus i particulari nō appeti. ¶ 3°. si volūtas necessario appeteret btitudinē i vli: ista necessitas debet poni in volūtate ꝓpt̄ naturalē īclīatione volūtatis in btitudinē. sed iclinatio nālis ē ad

particulare ꝛ nõ ad aliqd vniuersale. ergo multo magis ponet necessitas in volũtate in appetendo finẽ vltimum in particulari. ¶ 4°. quomodo stant simul ꝙ volũtas necessario appetat beatitudinẽ in vniuersali cõceptã et intellect⁹ non dictat sed dictat ꝙ beatitudo nõ sit nisi in isto fine particulari: et tamẽ ꝙ voluntas nõ necessario velit finẽ illum in particulari: hoc non est aliud dicere nisi ꝙ voluntas idem appetit necessario et non necessario. ¶ 5°. quia necessitas in causa inferiori nõ põt determinare modũ agẽdi cause superioris sicut nec ipsam põt determiare ad agẽdũ. causa superior ergo si necessario agat: hoc habebit ꝑ intrĩsecum potẽtie sue vt ex natura illi⁹ cause. si ergo volũtas habeat necessitatẽ ad volendũ aliqd: illa necessitas cõuenit ei ex rõne sui et nõ ex aliqua causa iferiori. et tũc vlterius arguo. causa superior si necessario agit: eadem necessitate mouet causas inferiores ad agẽdum quarũ actiones necessario requirunť ad actionẽ sui. cum ergo in aliqua volũtatis actione in volẽdo requirať apprehẽsio in intellectu: sequiť ꝙ si voluntas necessario velit beatitudinẽ: ꝙ necessario determinet intellectũ ad semp cõsiderãdũ d beatitudine qḋ ẽ falsum. ¶ 6°. qꝛ illa ꝓpositio in q̃ fundať tua positio falsa est. s. illud in q̃ nõ est aliq̃ ratio mali nec defect⁹ boni: necessario ẽ volitũ a volũtate. falsitas autẽ huiꝰ patet. qꝛ volũtas respectu cuiuscũqꝫ act⁹ volẽdi vel nolendi: libera ẽ et a nullo obiecto necessitať. nõ tñ volũtas põt nolle vel odire beatitudinẽ nec velle miserã. vnde deberet sic argui. qꝛ voluntas non põt resilire ab illo obiecto in quo nulla est rõ mali nec defect⁹ boni. ergo volũtas nõ põt odire aut detestari beatitudinẽ. et hoc veruꝫ est. sed ex hoc nõ sequiť ꝙ necessario velit beatitudinẽ. hec scotus in forma. ¶ Cõtra eandẽ conclusionẽ arguũt alij vt recitat durand⁹. et ꝑmo ꝑmittũt quandam distinctionẽ: secũdo arguũt. dicũt eni ꝙ duplex est appetit⁹. s. naturalis et electiu⁹ accipiẽdo appetitũ electiuũ nõ solum ꝓ appetitu ꝯsequẽte electionem intellectiuã q̃ sola ferť in beatitudinẽ. et differũt isti duo appetit⁹ q̃ꝫm ad act⁹ suos. quia actus appetit⁹ naturalis nõ est aliquis act⁹ elicitus: sed est aliq̃ naturalis inclinatio ad illud qḋ appetiť. act⁹ aũt appetit⁹ electiui vt nunc loquimur: nõ ẽ sola naturalis inclinatio: sed ẽ quidã act⁹ elicitus qui diciť velle. ꝙ aũt act⁹ appetit⁹ naturalis nõ sit aliquis act⁹ elicit⁹ ꝓbaťsic. qꝛ act⁹ appetit⁹ naturaľ semꝑ ẽ stante natura cui⁹ est appetit⁹. sed nos nõ experimur ꝙ aliqs act⁹ elicit⁹ sit semꝑ in nobis. maxime in intellectu et volũtate de quo ꝑ appetitu respectu beatitudinis agiť. ergo talis act⁹ non est elicitus. Confirmaťper illud quod dicit phs. 2°. pos. cõtra platonẽ ꝙ incõueniẽs est in nobis esse nobilissimos habitus et ꝙ lateant nos. et fortiori rõne incõueniẽs est nos habere nobilissimos actus qui lateãt nos. et iterũ appetit⁹ naturalis cõmunis est omnib⁹ cognoscẽtibus et nõ cognoscẽtibus. et nõ solũ actui sed potẽtie puta materie. ꝫ constat ꝙ appetit⁹ naturalis in nõ cognoscẽtibus nõ est aliquis act⁹ sed est sola ĩclinatio naturalis rei. sicut appetit⁹ materie ẽ eius inclinatio ad formam. sicut dicit phs ꝑmo phy. ꝙ materia appetit formã et act⁹ appetitus grauis ẽ inclinari deorsuꝫ moueri enim deorsum est act⁹ generantis et non ipsius grauis vt determinat phs. 8. phy. ergo sitr actus appetitus naturalis in quacũqꝫ re: non est aliquid elicitum sed est pura inclinacio rei naturalis ad suaꝫ ꝑfectionẽ. hoc supposito dicitur ad cõclusionem ꝙ si loquamur de appetitu naturali: sic omnes hoĩes de necessitate et summe appetunt beatitudinẽ. et ꝙ de necessitate appetant probať sic. quelibet res imperfecta nata ꝑfici per aliã: naturali appetitu appetit illam per quam perficitur formaliter. et hoc statim patet; quia naturali appetitu quodlibet imperfectum appetit suam perfectionem cum talis appetitus non sit aliud q̃ꝫ naturalis inclinatio imperfecti ad suam ꝑfectioneꝫ. est etiam hec inclinatio necessaria cuꝫ non sequatur cognitionem sine qua non est libertas. sed natura humana quantũ est de se est imperfecta. sũma autem perfectio appetibilis est beatitudo. ergo omnes homines de necessitate appetunt beatitudinẽ. ꝙ autem summe appetent eaꝫ tali appetitu. s. naturali probatur sic. illud in cuius potestate nõ est agere: nec in ei⁹ potestate nõ est remisse agere: sed sicut necessario agit: sic toto conatu agit. ꝫ natura humana et quecũqꝫ alia q̃ꝫm ad appetituꝫ naturalem non habet in potestate sua appetere vel non appetere: sed necessario appetit quicqd appetit. ergo non est in eius potestate remisse appetere: ꝫ necessario appetit toto conatu. hoc aũt est summe appetere. ergo et c. iste aũt appetitus non est appetitus voluntatis sed ĩtellectus: quia beatitudo est actus ꝛ perfectio intellect⁹. appetitu aũt naturali vnũquodqꝫ appetit suã ꝑfectionẽ et non aliud. et ideo appetitu naturali intellect⁹ appetit beatitudinem et non voluntas. hec durãdus. postea subdit. vtruꝫ autẽ oẽs hoĩes ex necessitate appetant beatitudineꝫ actu elicito quĩ ẽ velle sequens cognitionem: duplex est modus dicẽdi. vnus est ꝙ voluntas nõ vult ex necessitate beatitudineꝫ sibi propositam in vniuersali sine in particulari sed libere. et istud probatur primo sic.

nulla necessitas pôt esse in actione cause superioris a necessitate actionis potentie inferioris quia hoc includit cõtradictionem. quod enim necessitatur ab alio: est inferi⁹ vt sic. ideo si superior potentia necessitaret per inferiorẽ: iaz nõ esset superior sed inferior. sed volũtas inter omnes potentias est supior. ergo non pôt necessitari in actione sua ex actione cuiuscũq; alterius potentie. si ergo in ea sit necessitas: oportet q̃ illã habeat ex se. tũc arguitur sic. potẽtia supior q̃ habet necessitatẽ respectu sue actionis: eadẽ necessitate mouet potentias sibi subiectas. sed volũtas pôt mouere oẽs alias potentias. ergo si ipsa necessitaret ad aliquid volenduz: oportet q̃ necessario moueat omnes alias potẽtias ad ostendẽdum sibi suuz volitum. hoc aũt est falsum. quia si potẽtie inferiores necessitarent ad ostendẽdũ voluntati suũ obiectũ respectu cui⁹ ipsa necessitatur ad volendũ: sequit̃ q̃ illud obiectum semper esset ostẽsum et semp̃ volitum quod est manifeste falsum. ¶ 2°. quia nullus habitus acquisit⁹ quantũcũq; sit intẽsus pôt tãtũ inclinare volũtatẽ quantũ appetit⁹ naturalis. sed si volũtas necessitaret ad volendũ: tunc tantum inclinaret in obiectũ suũ per aliquẽ habitũ acquisitum: quantũ inclinat̃ p̃ appetituz naturalẽ: quia vtroq; modo inclinaret ex necessitate. ergo volũtas nullo actu elicito et concurrẽte quocũq; habitu acquisito quantũcũq; intẽso: necessitat̃ ad aliquid volendũ: sed libere vult quicq̃d vult etiam beatitudinẽ tam in vli q̃ in particulari. ¶ 3°. confirmat̃ hoc per auctoritatez beati augustini in enchi. 86. caplo vbi sic dicit. neq; enim tũc aut volũtas nõ erit aut libera dicẽda nõ est: qua beati esse sic volum⁹ vt esse miseri nõ solũ nolumus: sed nequaq̃ prorsus velle possumus. ecce q̃ liberam dicit volũtatẽ in volẽdo beatitudinẽ. vnde si volũtas habeat aliquẽ actum respectu beatitudinis: ille actus erit velle ꝛ respectu miserie erit nolle. sed non est necessariũ q̃ volũtas habeat aliquẽ actũ positiuuz. q2 ꝓposito sibi quolibet obiecto bono vel malo: potest suspendere omnẽ actum voluntatis. ¶ 4°. quia si aliquid moueret ad oppositũ potissime hoc videret̃ eẽ auctoritas augustini. 13. de tri. caplo. 3. et. 4. dicẽtis q̃ omnes beatitudinem appetũt vt veritas clamat. et idẽ dicit anselmus de casu diaboli caplo. 4. sed illud qđ appetit̃ ab omnib⁹: videt̃ necessario appeti. nam cõtingẽtia insunt vni et nõ alteri. ergo beatitudo necessario appetit̃. itẽ augustin⁹ in encheridion dicit q̃ miseri esse nõ solũ nolum⁹: sed nũq̃ velle possum⁹. ergo ex opposito sic volumus esse beati q̃ necessario hoc volum⁹. et probat̃ cõsequẽtia. quia sicut se habet nolle ad miseriã: sic velle ad beatitudinez. et iterũ omne nolle causat̃ ex aliquo velle. nec est aliquod velle ex quo sequat̃ nolle esse miserũ nisi velle esse beatũ. sed ista nõ debẽt mouere q2 auctoritas beati augustini. 13. de tri. et anselmi de casu diaboli: intelligunt̃ de appetitu naturali quo q̃libet creatura rationalis necessario appetit beatitudinẽ: nõ autẽ de actu elicito. illud aũt augustini in encheridiõ nõ facit ad ꝓpositũ. quia verum est q̃ nõ possum⁹ velle miseriã: sed nõ sequit̃ ergo de necessitate nolumus miseriã. quia possum circa vtrũq; suspẽdere oẽm actionẽ tã nolẽdi q̃ volendi. et ideo neuter est necessari⁹ simpliciter et absolute sed sub cõditione. s. si habeã aliquẽ actũ positiuuz circa aliquod eoꝝ. quia respectu beatitudinis non possum habere nisi illum qui est velle. nec respectu miserie nisi illum qui est nolle. ¶ Cõtra eandem cõclusionẽ arguit durãdus ex ꝓprijs probando q̃ voluntas nõ necessario appetit beatitudinẽ ẜm cõmunẽ rõnẽ beatitudinis. vbi dicit q̃ duplex est act⁹ appetit⁹. quidã est efficax qui est ĩ re habita vt delectatio: vel est mot⁹ ad rem habendam vt si sit desideriũ efficaciter inclinãs ad perfruitionem rei. et tali appetitu nõ necessario volumus beatitudinem ꝓpositã solum ẜm cõmunẽ rõnem beatitudinis. quia tã delectatio q̃ desideriũ efficax sunt respectu boni ꝓpositi in particulari ĩ quo delectamur si sit habitũ et in quod tendim⁹ si sit non habitum. habitio enim rei vel ꝓsecutio ad eam: respicit singularia. est aũt alius act⁹ appetit⁹ seu voluntatis qui nõ est velle efficax sed velle cõditionatũ seu quedã velleitas qua dicimur velle etiam ea que quandoq; sunt impossibilia nobis. et hoc modo oẽs volunt beatitudinẽ ẜm cõmunem rõnem. ꝓposito enĩ cuicũq; q̃ bonũ est bene hr̃e ꝛ malo carere: nullus ẽ q̃ quadã velleitate nõ tendat in hoc. sed q2 nõ est efficax: ideo nõ euidẽter experimur quin poti⁹ videt̃ esse velle habituale magis q̃ actuale. et hec videtur esse intẽtio beati augustini. 13. ð trini. caplo. 8. qui probat q̃ sicut omnes hoĩes volunt esse beati: ita volũt esse immortales. cõstat autẽ q̃ illud velle non est efficax sed solum quedã velleitas. quia sicut nullus vellet bono carere sed potius semp̃ bonũ habere: ita vellet semper esse quia sine esse non posset bene habere. Confirmatur. quia nullus appetit qđ reputat sibi impossibile. sed dãnati sciunt beatitudinem esse sibi ĩpossibilẽ. ergo eam nõ appetũt efficaciter. ¶ Contra eandẽ cõclusionẽ arguũt alij vt recitat aureol⁹. p°. sen. dis. p⁹. p̃mo q2 dicit augu⁹ p̃mo retractationũ caplo. 9. nihil est tam in potestate voluntatis q̃ ipsa voluntas. ex quo colligit̃ q̃ si actus

ꝙ si actus voluntatis sit in potestate volẽtis: multo magis imediate. sed in potestate volentis est velle finem et nõ velle mediãte intellectu. potest enim auertere intellectũ a cõsideratione finis. q̊ facto nõ volet. ergo statim cõsiderare poterit nõ velle. ¶ 2°. quia agẽs qđ necessitatꝰ ad agendum eadem necessitate remouet ꝓhibẽs actionẽ si potest. quod patet de graui qđ de necessitate mouetur deorsum: ideo de necessitate remouet omne ꝓhibẽs motũ si põt. sed volũtas nõ remouet ꝓhibẽs et ĩpediẽs illã a volitione finis. s. nõ cõsiderationẽ intellectꝰ. et tñ posset figendo intellectuꝫ et manutenẽdo ipm in cõsideratione finis. ergo cũ non faciat: volitionẽ finis nõ necessario eliciebat. ¶ 3°. quia impossibile est extremũ alicuiꝰ coordinationis respicere extremũ alterꝰ coordinationis sub quacũqꝫ necessitate: qũ tanta necessitate respiciat quodcũqꝫ mediũ necessario reqsitũ inter extrema. sed volitio finis est quasi vnuꝫ extremũ coordinationis oĩum volitionũ aliaruꝫ. finis aũt ẽ aliud extremũ omniũ volitionũ. mediũ aũt inter ista duo extrema volitionũ. s. et fineꝫ: est cõsideratio ipsius finis. hec aũt cõsideratio nõ est necessaria imo põt eam suspẽdere voluntas. ergo nec appetitus aut cõnexio volũtatis cũ fine erit de necessitate. ¶ 4°. quicq̃d necessario quiescat ĩ aliquo sibi ꝑsente: necessario manutenet illđ presens sibi si põt. sicut patet de graui qđ manutenet se in cẽtro in quo de necessitate quiescit. ⁊ similiter appetitꝰ sensitiuꝰ tenet sensum in illo sensibili in q̊ necessario delectatur et quiescit si tamẽ põt illud presens hr̃e. cuius ratio est. qꝛ ꝙ aliquid quiescat necessario in aliquo sibi presente: hoc est ꝓpter cõueniẽtiã ꝑfectã: et ꝓpter eandẽ vim necessario sibi cõiungꝛ: et ita quãtũ põt facere ꝙ cõiũctio sit presens et in actu. sed volũtas nõ necessario tenet finẽ sibi presentẽ ꝑ cõsiderationẽ: et tñ põt. ergo nõ videtur necessario quiescere in fine apprehenso. ¶ 5°. omne agens de necessitate: necessario agit vsqꝫ ad vltimũ sue potentie: vt patet de graui qđ toto impetu mouetꝰ inferius. et ratio huius est. qꝛ sicut in potestate sua nõ est actus: ita nec intensio actus. sed voluntas nõ fertꝰ de necessitate in finẽ apprehensum ſm vltimũ potentie sue. nõ eniꝫ experimur nos intẽsissime et ſm conatum ardẽtissimũ diligere beatitudinẽ apprehẽsam. ergo nec dilectio finis fit in voluntate de necessitate. ¶ 6°. quia potẽtia libera ꝑ participationem: nõ magis libere tẽdit in obiectũ q̃ꝫ illa q̃ est libera per essentiam. sed intellectꝰ in cõsiderando de fine vltimo non necessitatur a voluntate. ergo nec voluntas necessitabitur ad tendendũ in obiectũ. ¶ 7°. qñ agentia sunt ordinata: si necessitas est in superiori: et in omnibus alijs erit. sed voluntas est supior in toto regno anime et mouet intellectũ ad cõsiderandũ de fine. ergo si ipsa necessitatꝰ respectu finis: et intellectus necessitabitꝰ ad cõsiderandũ de fine cuiꝰ oppositũ experimur. ¶ Cõtra eandẽ arguit ipse aureolus ꝓbando ꝙ vltimo fine qualitercũqꝫ citra intuitiuã noticiã apprehẽso: volũtas nõ necessario eligit actũ cõplacentie aut desiderij respectu illius. Primo qꝛ illud nõ necessario voluntas diligit aut õsiderat: in quo defectũ reperit boni et rationẽ alicuiꝰ mali. lata eni sup illam rõnem mali aut defectũ boni: apparet ꝙ nõ necessario cõplacebit. sed bonuꝫ summũ apprehẽsum in vĩa hẽt vt sic apprehẽsum defectũ boni et rõnem alicuius mali. vĩe eni est in potẽtia et idcirco in vĩa fine apprehẽso cõsideratꝰ sub quadã imꝑfectione. vnde ĩ esse cognito ẽ imꝑfectũ puta potẽtiale obscurum nõ satiãs nõ quietãs. q̃ omnia includũt defectum alicuiꝰ boni et rõneꝫ mali. ergo nõ apparet ꝙ sic cõceptũ necessitaret volũtatẽ ad cõplacendũ in seꝫ delectandũ vel quietãdũ. nec valet si dicatꝰ ꝙ saltem necessitabit ad desiderãdũ. nullum nãqꝫ desiderũ hẽt necessitatẽ: nisi quatenꝰ cõplacẽtia ex q̊ oritꝰ est necessaria. cũ ergo volũtas nõ necessario cõplaceat ĩ fine sic apprehẽso: neqꝫ necessario illuꝫ desiderabit: alioquin necessariũ depẽderet a contingẽti qđ est impossibile. nec obuiat si dicatꝰ ꝙ in summo bono sic apprehẽso nõ inuenitꝰ aliquis defectus sed in modo apprehẽdendi. hoc quideꝫ nõ obstat. quia modus apprehẽdẽdi summe facit ad hoc ꝙ obiectũ moueat: cuꝫ bonum apprehensum moueat voluntatẽ vt patet. 3°. ethi. et in. 6°. dicitur ꝙ mẽs pratica mouet. vnde clare apprehẽsum aliter mouet q̃ꝫ cõfuse et diminute. hoc eni modo nõ quietat vt patet. ¶ 2°. sub illo actu nõ est voluntas de necessitate: qui põt impediri et casuarꝰ et deliberate. sed stãte apprehẽsione summi boni possibile est vt illđ homo nõ appetat nec volũtas sit sub actu desiderij. possibile iquã est ex inaduertentia et manutẽtione vt patet. quia disputãtes đ summo bono vel studẽtes circa materiã vltimi finis: non sunt in cõtinuo appetitu. alias seq̃retꝰ ꝙ legẽs primũ ethicoꝝ et decimũ esset in cõtinuo appetitu vltimi finis qđ nullꝰ experitꝰ. possibile ẽ etiã ex deliberatione: quia potest concipi desiderium finis sub ratione impeditiui maioris boni puta ĩquisitionis veritatis circa vltimuꝫ finem quia nõ bene vident qui affectant verum. multis etiã alijs causis potest homo se figere et munire ne dum considerat vltimum finem illum desideret. puta quia illud est vanũ et inutile et multa talia. ergo

voluntas nõ necessario desiderat finem sic appre
hẽsum. ¶ 3°. quia quãuis hec disputatio sit de va
na experiẽtia: quilibet enim rediẽs ad seipsum vi-
dere põt quod experitur: nihilominꝰ tamẽ conãduʒ
est declarari. nullus enim actꝰ de necessitate existis
in intellectu vel volũtate: videtur posse latere nos
vnde quilibet experitur quãdo dubitatiue aliquid
cognoscit vel quãdo certitudinalr. et pari modo
debet experiri quãdo cõplacet imobiliter aut cõ-
tingẽter. interrogatꝰ enim quilibet laicꝰ facta sibi iter
rogatione de summo bono vtrũ vellet ipsum ha-
bere: responderet vtiqꝫ ꝙ vellet. et si vltra inter-
rogaretur an posset non velle: responderet vtiqꝫ ꝙ
si vellet illud nõ curaret. imo plus vellet pro sta-
tu isto aliquid aliud. ergo patet ꝙ illud non vole
bat de necessitate. ¶ 4°. qꝛ nullus actꝰ volũtatis
est necessarius nisi actꝰ reflexus super illũ sit neces
sarius dum volũtas reflectitur super illũ. verbi gra
tia. voluntas nõ complacet necessario in aliquo
nisi placeat sibi complacentia dum reflectitur sup
eam. alioquin si nõ necessario cõplacet in compla
centia: potest sibi displicentia complacere. ⁊ sic cõ
placebit instabiliter et violenter qđ est impossibi-
le cũ omnis motꝰ complacẽtie sit spontaneus. sed
clarum est ꝙ actꝰ voluntatis quo reflectitur sup cõ-
placẽtiã finis vltimi nõ est necessarius. imo multi
nollent ꝙ illa complacentia sit necessaria vt ipsi q̃
istam partem tenent. et iterum cõplacẽtia nõ ha-
bet in se vnde necessario complaceat: cum non sit
magnum bonũ hominem in tali cõplacentia oc-
cupari. ergo nec cõplacẽtia vltimi finis erit neces-
sario in voluntate. ¶ 5°. quia in nullo imobilitatur
voluntas nisi quietetur in illo. sed in complacẽtia
vltimi finis sic apprehẽsi voluntas non experitur
quietẽ aut sui quietationẽ. ergo nec ibi imobilita-
tur. videtur enim esse repugnãtia ꝙ cõplaceat imo-
biliter in aliquo et tamẽ nõ quietetur sed potiꝰ non
quiescat in eo. ¶ 6°. quia nullus amor cõcupiscẽ-
tie est in voluntate necessario: nisi amor amicitie
sit necessariꝰ ex quo amor cõcupiscentie procedit
alias effectus esset necessarius et causa contingẽs
quod est impossibile. sed complacere in vltimo fi
ne sic vlr apprehẽso: non est nisi amor concupiscẽ
tie. nec enim desiderare eum est nisi concupiscere.
non enim cõcupitur vt quoddã subsistẽs quod pos-
sit complacere amore amicitie: sed potiꝰ vt q̃daʒ
pfectio et bonum appetẽtis. nunc aũt omnis talis
concupiscẽtia oritur ex amore suipsius. sed con-
stat ꝙ amor amicitie quo quis se amat non ẽ ne-
cessariꝰ sed cõtingens et in nostra potestate: alio-
quin non possemꝰ nos plus vel minus amare. nec
caderet virtus et vitium circa istuʒ amorem: cum

virtus sit habitus electiuus et cum de eis que ne-
cessario sunt non vituperemur. ergo si cõtingit cir
ca istum amorem agere et errare imo et seipsum
contemnere propter deum: necesse est ꝙ nullus
boni concupiscentia respectu sui insit imobiliter ⁊
necessario voluntati. hec ille. ¶ Ulterius arguit
probando ꝙ fundamẽta sancti thome ꝑ hac con
clusione nõ valeãt. et colligit ex dictis sctĩ thome
in diuersis locis decem rõnes. prima est hec. dicit
enim phs. 2°. phy. ꝙ sicut se habet intellectus in
speculabilibus: sic se habet finis in agibilibꝰ. sed i-
tellectus de necessitate adheret principijs in spe-
culabilibꝰ: quãuis cõclusionibus adhereat contin
genter. ergo voluntas vltimo fine necessario ad-
heret: quãuis contingẽter adhereat his q̃ sunt ad
finẽ. Contra istam rationẽ obijcit sic aureolus di-
cens ꝙ illa ratio euidẽter est deducibilis ad oppo
situm sic arguẽdo. sicut se habet principium in spe
culabilibus: sic finis in agibilibus. sed sic se habet
principium in speculabilibus respectu intellectus
ꝙ non solum vniuersalissimũ principiũ de quoli-
bet esse vel non esse et c̃: necessitat intellectũ. imo
etiam quodlibet principiũ particulare per se no-
tum sicut patet in mathematicis. ergo sic se habe
bit finis respectu voluntatis ꝙ non solũ finis vni-
uersalissimꝰ et vltimus necessitabit volũtateʒ: im-
mo etiam quilibet finis particularis. honor auteʒ
et voluptas et sciẽtia sunt per se appetibilia bona
et quidam fines vt patet p̃mo ethicoꝝ. ergo ap-
prehenso honore aut voluptate: voluntas neces
sario cõplacebit ⁊ desiderabit si ratio tua sit bona.
Et confirmatur. qꝛ phs. 2. phy. non loquitur de prin
cipijs vniuersalissimis nec de fine vltimo: sed de
quolibet principio et de quolibet fine de q̃ mani-
feste patet ꝙ nõ mouet necessario volũtatẽ: alias
humilis nõ ꝯtẽneret honores nec tẽperatꝰ volup
tates. Preterea quandocũqꝫ ex vna similitudine
reperta inter aliqua arguitur oĩs similitudo: ẽ fal-
lacia cõsequẽtis. sed phs et cõmentator assimilãt
principiũ fini in secũdo physicoꝝ in ordine ad cõ-
clusiones et ea q̃ sunt ad finẽ dicẽdo ꝙ queadmo-
dũ si principia sunt: cõclusiones sunt. eodẽ modo
si fines sunt: ea q̃ ad finẽ sunt. volẽs ex hoc cõclu-
dere ꝙ nõ est in eis necessitas simpliciter sed ꝯdi
cionata vt patet ibidẽ. ergo ꝯcludẽs ex hoc neces
sitatem simplr in volũtate respectu finis: facit fal
laciam cõsequẽtis. ¶ Secũda ratio ẽ hec. omnis
motus reducitur ad imobile. sicut patet de motu
aĩalium. animal enĩ nõ moueretur nisi alicui imobi-
li initeretur vt patet. sed volũtas mouetur ad diuer-
sa obiecta et se habet ad ea mobiliter et cõtingen
ter. ergo necesse est ꝙ i aliquo obiecto imobiliter

figat. illud aūt non pōt esse nisi vltimus finis. ergo finem vltimū vult de necessitate. ¶ Cōtra istā rationem dicit ꝙ est deducibilis ad oppositū sic arguēdo. omnis mot⁹ reducit ad aliquid imobile sed voluntas desiderans ꝑ se sanitatē: movet ad potionē. ergo in illa motione oportet aliqd immobile reperiri. sed hoc est falsum quia nec imobilitatur voluntas in desiderio sanitatis nec in desiderio potionis. ergo non est verū ꝙ omnis motus volūtatis reducat ad aliquid in quo volūtas imobiliter quietet. nec valet si dicatur ꝙ in appetitu potionis propter sanitatē nō oportet poni aliquid imobile quia appetit⁹ sanitatis est ꝓpter felicitatem. nō valet inquam. quia dicit phs primo methaphisice ꝙ scire appetitur propter se esto ꝙ nullum aliud bonum debeat euenire. manifestat autē hoc sensuum delectatio. ergo in isto motu ꝓcesso quo quis appetit aliquid propter scire aut ꝓpter videre: non occurrit aliquod obiectū cui voluntas inhereat imobiliter et de necessitate. Preterea ideo animalia non mouentur nisi alicui immobili innitant: quia mouentur propter impulsionem. pars aūt expellens animalia: necesse est vt figatur. sed voluntas non mouet se per expulsionem sed per ꝓpriam libertatem. ergo nō indiget aliquo imobili. ¶ Tertia ratio hec est. voluntas necessario vult illud cuius participatione vult qcquid vult. sed participatione beatitudinis vult qcquid vult. ergo beatitudinem necessario vult.

¶ Contra istam rationem instat dicens ꝙ potest deduci euidenter ad oppositum. primo sic. volūtas non necessario vult illud sine cuius participatione aliquid vult. sed voluntas appetit intellectum et noticiam veritatis esto ꝙ nihil aliud debeat euenire. imo precindendo omne bonū preter ipsum scire. ergo volūtas non necessario vult finem vltimū quo preciso: adhuc potest appetere aliquid propter se. Preterea voluntas non necessario vult illud cuius participatione vult quicquid vult cū non determinetur circa ea de necessitate que vult. sed volūtas quantūcūqꝫ velit aliquid participatione vltimi finis: non tamen necessitatur ad illud volendum. ergo nec de necessitate volet finem. Preterea voluntas vult illō cuius participatione vult quicquid vult ſꝫ eos. sed estimans deum esse summū bonum: estimat participatione eius volendū quicquid vult. ergo manente illa estimatione: de necessitate vult deum. hec autem estimatio manet in quolibet fideli. ergo fidelis de necessitate vult deū. cuius oppositū ipsi dicunt. Preterea voluntas potest velle omne quod participat ratione vltimi finis. sed libertas et experientia libertatis est magna pars vltimi finis et summi boni. ergo presente summo bono: voluntas potest vti sua libertate in non volēdo finem. aut ergo volūtas vtetur sua libertate ⁊ tamen nollet vti. et sic cogetur in nolendo finem quod est inconueniēs manifestum. ¶ Quarta ratio est. quia motus secūdi motoris per impressionem primi mouentis tendit in eundem finē quo tendit primū mouens. si enim in aliū: iam nō mouetur per impressionē primi mouētis in ipsuꝫ. sed voluntas mouet in omnia que vult ex desiderio vltimi finis. ergo nihil vult in quo non includatur desiderium vltimi finis. nec etiaꝫ resilit ab aliquo nisi ex desiderio vltimi finis. sequit ergo ꝙ nō potest resilire a fine. et per consequēs vult finem de necessitate in vniuersali ostensum. ¶ Cōtra hanc rationem instat dicens ꝙ ista ratio potest deduci ad oppositum sic. agens enim secundū nō agēs ſm ipressionē primi: non necessario tendit in ipm per oppositum ꝓpositionis eorū. sed volūtas potest appetere aliquos fines secundos ꝓpter se et precise absqꝫ impressione primi finis. appetit eniꝫ eos esto ꝙ nullum bonuꝫ debeat euenire ſm phꝫ pmo metha. et pmo ethi. ergo nō necessario mouetur in vltimū finē. Preterea voluntas appetit suam libertatē et vsum libertatis sine propter impressionem vltimi finis. sed volendo suam libertatem: suspendet actum suū circa vltimū fineꝫ. ergo ex impressione vltimi finis potest suspendere actum circa ipsuꝫ. ¶ Quinta ratio est. illud quod naturaliter elicitur: necessario elicitur. sed desiderium finis necessario elicitur a volūtate ipso ostēso. omnis eniꝫ natura vult et appetit naturaliter sibi bonum. iuxta illud primi ethi. omnia bonū appetunt. et illud pmi metha. omnes homines natura scire desiderant. et illud boetij. inserta est nobis naturaliter boni veriqꝫ cupiditas. ergo volūtas de necessitate appetit vltimū finem sibi ostensum per intellectum. ¶ Contra hanc rationē instat dicens ꝙ ista ratio ad oppositū reducit manifeste hoc modo. illud quod naturaliter elicitur necessario elicitur. sed voluntas necessario elicit desiderium respectu multorum ſm eos. ponunt enim ꝙ voluntas vult naturaliter intellectuꝫ verum et suppositū esse et viuere et multa alia. ergo voluntas de necessitate desiderabit esse et scire et multa alia apprehensa et non solum vltimū finem. hoc autē est cōtra experientiaꝫ: quia multi desiderant non esse et non viuere. vnde et fortis non sperans aliam vitam: exponit se morti vt patet. 3°. ethi. ¶ Sexta ratio talis est. quod ēidem apud omnes: tale ē imobile vt patet. 5°. ethicoꝝ.

sed velle beatitudinem cōmune est apud omnes s͂m augustinū.13.de trini.capl'o.8.dicentem.omnes beati esse volunt.et infra.illa vera est et ꝑspecta et examinata et eliq̄ta ac certa sententia: beatos esse oēs hoīes velle.et infra.hoc veritas clamat et natura compellit cui summe bonus et imutabiliter beatus indidit. et philosophꝰ.10.ethicorum dicit ꝙ volumus quidem omnes bona: eligimus autē nequaꝗ̄. et multa alia dicit de ista materia augustinus.13.de trini.ergo videtur ꝙ volūtas necessario appetit beatitudinem per intellectum apprehensam. ¶Contra istam rationem instat dicens ꝙ ratio potest reduci in oppositum in hunc modū.illud est necessariū:quod est idem apud omnes.sed omnes volunt vile emere ⁊ care vendere vt ibidem de mimo recitat Augustinus qui dixit omnibꝰ existentibus in foro.et multa alia sunt que omnes volunt cōmuniter q2 ad illa naturaliter inclinamur.ergo ista et multa alia de necessitate vellemus cuiꝰ oppositū experimur. ¶Septima ratio est. sicut se habet verū malum vel apparēs respectu ꝓsecutionis vel desiderij:sic verum bonū vel apparens respectu fuge et resilitionis. sed malū verū vel apparens non pōt a voluntate desiderari vel ꝓsequi.igit̄ verū bonum vel apparēs nullo modo pōt respui.tale autē est beatitudo vel finis vltimꝰ. ergo ab illa ostensa ꝑ intellectū:volūtas non pōt resilire. ¶Cōtra hāc rationem istat dicēs ꝙ rō potest deduci in oppositum sic.voluntas pōt prosequi quicq̄d itellectus pōt iudicare sub ratione boni.sed suspēsio volitionis finis vltimi pōt apprehendi sub ratione boni inq̄ꝫm in illa suspensione est magna libertas: et inq̄ꝫm illa volitio includit quandam inutilē occupationē.occupari videlicet in continua inuitatione respectu finis.ergo non apparet cur volūtas non possit prosequi illam suspensionē. ¶Octaua ratio est.q2 si illud quod minꝰ videt̄ inesse inest: ⁊ id quod magis.sed minus videt̄ ꝙ beatitudo in vlī cognita et cōfusa trahat imutabiliter volūtatē:q̄ꝫ de obiecto beatifico clare viso.ergo cū illa necessitate fruat̄:multo fortius deo clare viso. ¶Cōtra hanc rōnem instat reducendo rōnē in oppositū sic.si illud quod minꝰ videt̄ inesse inest:et illud qđ magis. sed minꝰ videtur ꝙ beatitudo apprehēsa vt summū bonū confusum et vl'e traheret imutabiliter volūtatē:q̄ꝫ de deo apprehenso vt summū et sic certitudinaliter estimato: q̄m ꝑticularia magis mouent q̄ꝫ vniuersalia in moralibus. ergo si summū bonum vniuersale et confusū trahat dū apprehenditur imutabiliter voluntatem: multo fortius deus cum estimabitur summū bonum trahet ad se imutabiliter voluntatem ad se diligendum:cuius oppositum ipsi dicunt.nec valet si dicatur ꝙ hoc solum tenetur per fidem. non valet inquam.tum quia hoc tenetur per rationē ꝙ deus est summū bonum et illud quo magis excogitari non potest s͂m anselmū proslo.tū q2 licet teneatur per fidem et per firmā estimationē: eque efficaciter mouebit ac si teneretur per scientiā.sicut dicit phs.7°.ethicorū contra volentem euadere sermonē socratis dicentis ꝙ impossibile est agere contra scientiam vt patet ibidem. ¶Nona ratio est. quia ab illo non potest voluntas resilire: vbi nullam rationem inuenit mali sed reperit rationem omnis boni.sed in deo clare viso nullam mali reperit rationem imo plenitudinē omnis boni. ergo a dilectione illius resilire non potest.Et confirmatur. quia voluntas mouet̄ ex aliquo cur s͂m anselmum. ¶Cōtra hāc rōnē instat reducens eam in oppositū sic. si ab illo resilire nō potest volūtas vbi nullam rationē mali inuenit sed potius omnis boni: ergo cū in deo concepto a viatore sub ratione omnis boni viator nihil tale reperiat: stante ista estimatione non poterit resilire.et sic nullus poterit peccare nisi fiat puꝰ hereticus. Et ad cōfirmationem dicendū ꝙ volūtas in resiliēdo habebit aliqđ cur.s.experiētiam ꝓprie libertatis. ¶Decima ratio est.obiectū quod replet totam capacitatem potētie imo excedit eā sic implet et mouet illam ꝙ non potest resilire ab illo: maxime si mouetur s͂m inclinationē nature. sed deus est obiectum implens totam capacitatē voluntatis et in ipsum diligendum voluntas naturaliter inclinatur.ergo ipso presente impossibile est ꝙ resiliat ab eodem. ¶Contra hanc rōnem instat sic. obiectum quod non replet totam capacitatem potentie:non attrahit imobiliter voluntatem.sed tale est deus. quod patet dupliciter.ꝓmo quidē quia non replet nisi mediante actu dilectionis. dilectio vero illa non replet totam potentiam voluntatis cum voluntas sit in potentia ad multas alias dilectiones. Secūdo vero quia illud nō satiat quod relinq̄t desideriū possibile respectu alterꝰ obiecti. nūc aūt presente beatitudie adhuc pōt volūtas in multis alijs cōplacere ⁊ forsitā in experiētia ꝓprie libertatis.ergo non attrahit imobiliter volūtatē.sic ergo q̄cq̄d sit de cōclusione:rōnes nō sunt multū stabiles.et illud ē maxime rōnabile ꝙ summū bonū vl'r cōsideratū et apphēsum trahat imobilr̄ volūtatē. q̄m stāte firma estimatiōe ꝙ hoc summū bonū sit solꝰ deꝰ:ipse deꝰ sic apphēsus imobiliter mouet volūtatē. hoc aūt videt̄ necessariū: quia sumpta maiore ꝑ intel

lectum et ei adherēte per voluntatem si sit firma opinio de minori absq hoc ꝙ nō sit scientia: stati conclusio est volita vt patet. 7°. ethi. vnde si volo omne dulce et lacte demōstrato dicēdo hoc est dulce: stati cōclusio est volita .s. hoc lac. pari rōne si de necessitate volo summū bonū: stati ergo seqtur ꝙ de⁹ est volit⁹ de necessitate. tū qꝛ stante cōnexione formalis obiecti sup qð trāsit potētia cū materiali obiecto: simul trāsit sup vtrūq potētia. si ergo summū bonū est volitū necessario et illud applicat firma opinio ipsi deo: omnino seqꝛ ꝙ de⁹ cōcept⁹ vt summū bonū necessario appetiꝛ. id circo opinio illa videꝛ valde rationabilis. hec ille.

Quantuz ad tertiū articuluz primo notandū est prout .S. Tho. deducit. pᵃ.p.q. 40. ar. 3. in cor. ꝙ duplex fit abstractio per intellectū. vna qdez ſm ꝙ vle abstrahiꝛ a particulari sicut animal ab hoie. alia vero ſm ꝙ forma abstrahiꝛ a materia vel subiecto sicut forma circuli abstrahiꝛ p intellectum a materia sensibili vt cupri vel eris. et ē differētia inter has abstractiones. qꝛ ſm abstractionem vniuersalis a particulari: id qð abstrahiꝛ est cōmune ei a quo abstrahiꝛ et cōmunicabile multis cōmunitate rōnis q̄ est ppredicationē. ſm vero abstractionē forme a materia vel subiecto: id qð abstrahitur nō habet ex vi abstractionis ꝙ sit cōmūe cōmunitate rōnis: nā pōt isto modo abstrahi p intellectum forma singularis a singulari materia vel subiecto: sicut ꝯsiderādo hui⁹ circuli enei figurā circularē absq cōsideratione eris qð ē eius materia indiuidua. sed quādoq id qð isto modo abstrahiꝛ est cōe cōitate rei. quēadmodū mā prima cui⁹ vnitas et cōitas sub plurib⁹ formis ē realꝛ preter opationē itellect⁹. nullo eni intellectu creato existe: materia pᵃma vna numero vnitate essentie est cōicabilis plurib⁹ formis sibi invicē succedētib⁹. aliqñ tñ forma q̄ abstrahiꝛ a mā vel subiecto: ē cōis plurib⁹ cōitate rōnis nō ex vi talis abstractionis p se loquēdo: sed accidit ei ex eo ꝙ forma eadē ſm spēz repiꝛ i plurib⁹ subiectis. vñ talis cōitas cōsequiꝛ imediate abstractionē primi modi. quēadmodū si abstrahaꝛ p intellectum forma circuli particularis ab isto signato ere vel cupro: forma sic abstracta singularis et indiuidua est q̃m est ex vi talis abstractionis. verūtñ pōt intellect⁹ apprehendēs i ferro et in ligno et in alijs subiectis esse formā circuli: abstrahere iteruz ab ista et ab illa et ab alia forma circuli vnā rōnez cōem oīb⁹ figuris circularib⁹. q̄ abstractio iā est ſm primū moduz .s. vlis a pticulari. sed vt dictū est ſm abstractionez forme a mā p se loquēdo: non hēt id qð abstrahiꝛ ꝙ sit cōe cōitate rōnis ei a q̄ abstrahitur aut alijs. Secūdū hāc igiꝛ distictionē abstractionis dicim⁹ ꝙ cōitas de q̄ sctūs doctor loqtur cū dicit ꝙ oēs hoiēs appetūt btitudinē ſm cōem ipsi⁹ rōnez: nō est cōitas rōnis ſz abstractionē pᵃmi modi .s. vlis a particulari: ſ; ē cōitas ſm abstractionez forme a materia vel subiecto. Probaꝛ hoc. qm̄ ponēs secūduz modū q̄ btitudo pōt cōsiderari ſm rōnem specialē p oppositū ad cōem rōnez pᵃmi modi: specialē rōnē btitudinis assignat nō i aliquo particulari respectu vlis: sed i ipsa materia vel materiali btitudinis. ait enim sic pᵃ 2ᵉ.q. 5.ar. 8. in cor. alio modo possum⁹ loq̄ de btitudie ſm specialē rōnez q̃m ad id in q̄ btitudo cōsistit .i. q̃m ad materiaz in qua poniꝛ vel ſm errores quorūdā vel ſm veritatē. Et cōfirmaꝛ. qm̄ in hac distictione vbi allegatū est p pᵃma cōclusione ad pᵃmū: distiguit d btitudie p se et p accidēs. vocās btitudinē p se ipam formā btitudinis q̄ ē bonū pfectū. btitudinē vero p accidēs vocat id qð ē materia vꝛ subiectū forme btitudinis. et inducit p simili duplex visibile .s. p se vt color: et p accidēs vt hō vel alia res colorata. Falsuz igiꝛ itellectū habuerūt in verb scti thome q̄ p eo ꝙ ipe posuit btitudinē ſm cōem rōnez appeti naturalꝛ ab oibus tanq̄ finale obm volūtatis: itellexerūt btitudinē ſm rōnez vlitatis vꝛ ſm ꝙ est q̄d vle. qð falsuz est nō solū ex pcedētib⁹: sed etiā qꝛ i plerisq locis sctūs thomas assignat differētiā inter ppᵃuz obm intellect⁹ et ppᵃiū obm volūtatis: p hoc ꝙ intellect⁹ ferꝛ in suū obm ſm ꝙ in eo recipiꝛ p mediū speciei. volūtas aūt ferꝛ in suū obm ſm ꝙ est in reb⁹ in q̄b⁹ nō est rō vlitatis ſ; rerū singlaritas. et hec differētia ē sumpta ex doctrina phi sexto libro metha. Qꝛ si nōnūq̄ dicat sanct⁹ doctor obm volūtatis nō esse hoc vel illud bonū ſ; bonū i cōmuni vel vlr sūptū: nō ē sensus ꝙ ſz rōnē vlitatis sit tale obm. ſ; ē sensus ꝙ bonū ſz naturā boni absolute: est ppᵃuz obm volūtatis: nō ſz ꝙ ipa natura boni ē iduiduata i hoc vꝛ illo bono. vñ volūtas i bonū extra intellectū ferꝛ. et q̄uis oīe tale bonū sit hoc et iduiduū: qꝛ tñ cū sit hoc bonū ē etiā bonū: ferꝛ p se volūtas in illð qꝛ ē bonū: nō qꝛ ē bonū hoc .i. sic indiuiduatū. Ad qð facit qð .S. Tho. dicit i simili mā pᵃ 2ᵉ.q. 29. ar. 6° in cor. dicēdū inqt ꝙ de vli duplr cōtigit loq̄. vno modo ſz ꝙ subest itētioni vlitatis. alio aūt modo diciꝛ de natura cui talis intentio attribuiꝛ. alia est eni cōsideratio hois vlis: et alia hois i eo ꝙ ē hō. si igiꝛ vle acapiaꝛ pᵃmo modo: sic nulla potētia sensitiue partis neq apphēsiua neq appetitiua pōt i

vle: quia vle fit p abstractionez a materia indiuiduali in qua radicat᷑ ois virtus sensitiua. pōt tamen aliq̄ potētia sensitiua et apphēsiua et appetitiua ferri in aliq̄d vliter. sicut dicim᷒ q̄ obm visus ē color fm gen᷒. nō q2 visus cognoscat colorē vlez sed q2 q̄ color sit cognoscibilis a visu nō ꝯuenit colori inq̄ᷓᵐ est hic color: sed inq̄ᷓᵐ ē color simplicit᷑. hec sanct᷒ thomas. Ad idē facit qd̄ dicit in de veri. .q.22.ar.4.ad.2ᵐ. quāuis iquit appetit᷒ semp intēdat ad aliq̄d i re ꝫ natura ex͡istēs qd̄ est p modū particularis et nō vlis: tn̄ ad appetendū q̄nq̄ȝ mouet᷑ p apphēsionē alicui᷒ vlis cōdicionis. sicut appetim᷒ hoc bonū ex hac cōsideratione q̄ ꝯsideram᷒ bonū simplr̄ ēē appetēdū. q̄nq̄ȝ vero p apphēsionē particularis fȝ particularitatē suā. ꝛ ideo sicut appetit᷒ distinguit᷑ ex cōsequēti p differētiaz apphēsionis quā sequit᷑: ita etiā ex cōsequēti distīguit᷑ per vle et particulare. hec ille. Idez in sentētia dicit. pᵃ. p. q. 80. ar. 2. ad. 2ᵐ.

¶ Secundo Notandū est q̄ appetitus naturalis est duplex. quidā ē cōis omnib᷒ reb᷒ naturalib᷒ etiā cognitione carētib᷒. ali᷒ est appetit᷒ naturalis q̄ seq̄t apphēsionē virtutis cognitiue. appetit᷒ naturalis pimo modo: nō est potētia ~~spūalis~~ nec aliq̄s act᷒ elicit᷒ a potētia appetitiua: sed ē sola naturalis iclinatio ad id qd̄ appetit᷑ cōsequēs formā naturalē rei cui est cōnaturalis et cōproducta. ꝛ inde est q̄ p hm̄oi appetitū nō dicunt᷑ res ex seipsis appetere bonū sed ab alio dirigūt᷑ in bonuȝ. s. a generāte a quo hn̄t naturā. appetit᷒ aūt naturalis secūdo modo: ē act᷒ elicit᷒ a potētia appetitiua cōsequēs apphēsionē potētie cognitiue. loq̄mur nūc de appetitu put nominat actū: nō ipam potētiā appetitiuā. Accipit᷑ ista distinctio ex dictis. S. T. pᵃ. p. q. 80. ar. p°. Et. p°. li. sen. dis. pᵃ. q. vltima. ar. p°. ad 3ᵐ. Et. 4°. li. sen. dis. 5. q. 2. ar. p°. sub. ar. p°. in. c. et ad. pᵐ. et imultis alijs locis. Et multū expresse de veri. q. 22. ar. 3. ad. 3ᵐ. ¶ Ex q̄b᷒ inferim᷒ q̄ i aīalib᷒ et hoīb᷒ appetit᷒ sensitiu᷒ aut itellectiu᷒ naturalis: nō excludit appetitū naturalē cōem etiaȝ reb᷒ inaīatis ꝫ sup addit᷑ ei. ꝛ hoc expsse dicit sctūs thomas de veri. loco ṗxime allegato i rn̄sione ad 2ᵐ. vbi ꝯcludēs dicit. et ideo cū appetit᷒ natural' sit determinat᷒ ad vnū nec possit ēē multiformis vt i tot diuersa extēdat se quot aīalia idigēt: necessariū fuit vt aīalib᷒ supadderet᷑ appetit᷒ aīalis cōsequēs apphēsionē: vt ex multitudine apphēsoꝝ appetit᷒ aīalis in diuersa ferret᷑. Et in rn̄sione ad 5ᵐ. dicēdū inq̄t q̄ vnaq̄q̄ȝ potētia appetit suū obiectū appetitu naturali. sed appetit᷒ aīalis ad spe cialē potētiā ptinet. et q2 appetit᷒ naturalis determinat᷒ est ad vnū: aīal aūt sequit᷑ apphēsionē: idest q̄ singule potētie appetunt bonū determinatū: ꝫ vis appetitiua appetit quodcūq̄ȝ bonū apphensum. hec ille. Et pᵃ 2ᵉ. q. 26. ar. p°. in cor. expsse distinguit triplicē appetitū. s. naturalē sensitiuū et intellectiuuȝ. Itē. pᵃ. p. q. 80. ar. p°. ad. 3ᵐ. ait. vnaqueq̄ȝ potētia anime est q̄dam forma seu natura et hēt naturalē inclinationē in aliq̄d. vn̄ vnaqueq̄ȝ appetit obiectū sibi ꝯueniēs naturali appetitu: supra quē est appetit᷒ aīalis cōsequēs apphēsionē quo appetit᷑ aliquid nō ea ratione qua ē cōueniens ad actum hui᷒ vel illius potentie vt pote visio ad videndum et auditio ad audiēdum: sed quia est ꝯueniēs simpliciter aīali. Facit ad ista plurimum deductio quam doctor sanctus ponit de veritate loco ṗxime allegato. arti. 4°.

¶ Tertio Notandū est q̄ volūtas dupliciter pōt dici cōpleta seu pfecta vel incōpleta siue impfecta. vno modo respectu act᷒ interioris voluntatis sicut est velle aut appetere vel desiderare. alio modo respectu act᷒ exterioris q̄ est ṗsecutio ei᷒ qd̄ quis appetit vel desiderat aut vult. volūtas primo modo pfecta seu cōpleta: est rōnis volūtas. i. q̄ cōsequit᷑ rōnis deliberationē ac determinationem. et hec dicit᷑ volūtas hoīs simpliciter et absoluta. i. nō condicionata put. S. Tho. dicit. 3ᵃ. p. q. 21. ar. 4. illud enim absolute volumus: quod fm deliberatā rationez volum᷒. impfecta aūt volūtas hoc primo modo est p oppositū volūtas nō absoluta sed ꝯdiciona ta. illud enī quod volūtas sub condicione vult vt si sit possibile vel si aliud nō obsistat vl' quomodo libet aliter: non simpliciter et complete volumus sed fm quid. quāobrem talis voluntas consueuit appellari velleitas quedam. i. imperfecta voluntas. perfecta autē voluntas siue completa secundo modo dicitur voluntas qua quis appetit aut vult aliquid simpliciter et absolute. i. absq̄ȝ condicione: non solū actu interiori voluntatis: sed etiā actu exteriori quo tēdit et conatur ad ṗsecutionē eius quod appetit aut vult. voluntas autem imperfecta isto secūdo modo: dicit᷑ voluntas q̄ licet aliquid appetit aut vult absolute. i. absq̄ȝ condicione: non tn̄ nitit᷑ illud assequi pro suo conamine non ṗpter defectum actus interioris qui est velle aut appetere: sed ṗpter defectū operis exterioris ad illud obtinēdum requisiti. eo q̄ actui exteriori prosecutionis ad illud habenduȝ quod appetit est aliquid adiūctū quod sibi non placet aut ē difficile. et fm distinctionem voluntatis hoc secundo modo: consueuit appellari voluntas perfecta voluntas efficax: et volūtas imperfecta volūtas

inefficax. Secundū igit̄ primū modū distinctionis volūtatis cū querit̄ an omnes hoīes appetāt naturaliter btitudinē volūtate pfecta q̄ꝫ ad generalem seu cōem rōnem btitudinis q̄ est rō boni completi: respōdem⁹ s̄m mentē scti thome ꝙ sic. non solū p statu patrie: sed etiā p statu vie. pbat̄ hoc. q̄m loquēdo de actu interiori volūtatis s̄m quez accipitur distinctio volūtatis primo modo supra posito: omnes naturaliter bonū suū completū appetunt et volūt. ac per hoc suā beatitudinem s̄m cōem rationē quaz nullus rōnis compos ignorat cognitis terminis. Si vero q̄stio fiat de volūtate pfecta vel imperfecta secūdo modo: respondem⁹ ꝙ pro statu vie nō oīes hoīes appetūt beatitudinem volūtate pfecta sed impfecta q̄ velleitas potest dici vel magis pprie voluntas inefficax. pbat̄ hoc. qr nō oīes conant̄ bonis opibus cōseq̄ beatitudinē sine q̄bus ipsa beatitudo obtineri nō potest. sicut apparet in obstinatis et peccatorib⁹ finaliter ipenitētib⁹. q̄ tñ interiori actu volūtatis appetūt et volūt absolute beatitudinē s̄m rōnem cōmunē. s. boni cōpleti et pfecti. nō enim volēdo vl̄ appetēdo beatitudinē: cōditionē aliquā apponunt vel psupponūt. quēadmodū ē volūtas aliquorū de ipossibili qd̄ nullus sciens eē ipossibile appetit aut vult simpliciť etiā actu interiori: sed sub cōditione. s. si possibile foret. vñ velle aliqd absolute et simpliciť pōt accipi duobus modis. vno modo vt sit idem dictu ꝙ absqꝫ condicione: ⁊ sic omnes hoīes appetūt absolute et simplr̄ beatitudinē s̄ꝫ cōem ipsi⁹ rōnez. alio modo capit̄ absolute et simpliciter vt dicat nō solū velle et appetere aliqd: s simul etiā et ad illō obtinēdū opib⁹ conari. et isto modo nō oēs appetūt beatitudinē etiaꝫ sub ei⁹ rōne cōi q̄ est ratio completi ⁊ pfecti: quia nō oīes bonis opibus ⁊ meritis conant̄ bonū suum cōpletum et perfectū adipisci sine quibus obtineri non valet s̄m ordinem a deo institutum.

¶ Quarto Notandū est ꝙ capiendo appetitū pro actu elicito a volūtate: debet itelligi pma cōclusio nō quasi rōnalis natura semp actu appetat beatitudinez quēadmodū semp hēt naturā et ea q̄ s̄m esse naturaz cōsequūt̄: sed debet intelligi ꝙ naturaliter appetit beatitudinē qr. s. ex natura sua hēt ꝙ si pponatur volūtati ab intellectu id qd̄ est summū bonuz quod est beatitudo: naturalr̄ appetit ipꝫ si aliquē actū circa illō hēt. Unde. S. Tho. pᵃ 2ᵉ. q. 10. ar. pᵒ. arguit sic secūdo loco. id qd̄ est naturale: inest alicui semp sicut igni esse calidū. sed nullus mot⁹ inest voluntati semp. ergo null⁹ mot⁹ est naturalr̄ volūtati. ecce argumentū. ad qd̄ rñdet sententialiť ꝙ illa que pertinent ad motū vel que sequūt̄ motum etiam in rebus naturalibus: nō semp insunt. sicut ignis non semper mouet̄ sursum: sed quādo est extra locū suū. et similiter nō oportet ꝙ volūtas q̄ de potētia in actū reducit̄ dum aliquid vult semp actu velit: sed solū quando est in aliqua dispositione determinata. Eandē solutionē dat ad simile argumētum de veri. q. 22. ar. 5. Itē. pᵃ 2ᵉ. loco. pxime allegato. ar. 2. in cor. sic dicit. vnde si pponat̄ aliquod obiectū voluntati quod sit vniuersaliter bonū et s̄m omnē cōsiderationē: ex necessitate voluntas in id tendit si aliquid velit. nō enim poterit velle oppositum. hec ille. vbi non dicit absolute volūtas in id tendit: sed cū hac additione: si aliquid velit. quod exponit qr. s. non poterit velle oppositū. quasi sic debeat intelligi volūtatem naturaliter et ex necessitate velle summuꝫ bonum sibi ppositū: quia. s. nō pōt velle oppositū. ita ꝙ necessitas qua volūtas naturaliter tendit i summū bonū vel in beatitudinē per actū elicituꝫ magis est q̄ꝫ ad determinationem act⁹ per obiectum q̄ꝫ q̄ꝫ ad exercitiū actus: et hoc in statu vie nam in statu patrie vbi summū bonū et beatitudo semp est obiectiue ppositūꝫ voluntati: vtroqꝫ modo voluntas naturaliter et necessario in illud fert̄ actu elicito, put deductū fuit li. pᵒ. dis. pᵃ. q. 3ᵃ. sub notabili quarto. ¶ Ad premissoꝝ aūt declarationē est aīaduertēdū put. S. Tho. deducit de veri. q. 22. ar. 6. in cor. ꝙ indeterminatio voluntatis inuenit̄ respectu triū. s. respectu obiecti: respectu actus: et respectu ordinis in finez. respectu obiecti quidē est indeterminata voluntas q̄ꝫ ad ad ea q̄ sunt ad finez non q̄ꝫ ad ipm finē vltimū. non enī de necessitate ac determinate volūtas appetit aut vult aliquid eoꝝ q̄ sunt ad finē quemadmodū appetit⁹ reꝝ naturaliū qui sicut est determinatus respectu finis: ita ⁊ respectu medioꝝ q̄ sunt ad finē. Secūdo est volūtas indeterminata respectu actus: qr etiā circa obiectū determiatū. s. vltimū finem pōt vti actu suo cum voluerit vel non vti. pōt enim exire in actū volēdi respectu cuiuslibet obiecti et nō exire. qd̄ intelligendū est p statu vie sicut ostēsum fuit ex dictis sancti thome libro pmo loco pxime allegato. in rebus vero naturalibus nō est in potestate appetit⁹ exire in actum vel non exire: eo ꝙ res inanimate nō mouent̄ a seipsis sed ab aliis ac p hoc nō est in eis moueri vel nō moueri. Tertio voluntas est indeterminata respectu eoꝝ que ordināt ad finē: inq̄ꝫ volūtas potest appetere illud qd̄ s̄m veritatē ordinat̄ in finē debitum vel s̄m apparentiā tm̄. et hec indeterminatio ex duob⁹ cōtingit. s. ex īdeterminatione cir-

ca obiectū in his q̄ sunt ad finē. et iterū ex indeter
minatione apprehēsionis q̄ pōt nō esse recta. et qꝛ
volūtas dicit libera inq̄ꝫm nō est necessario deter
minata: cōsequēs est ꝙ libertas volūtatis in tri-
bus predictis cōsideret. s. q̄ꝫm ad actū inq̄ꝫm potest
velle et nō velle. et q̄ꝫm ad obm in his q̄ sunt ad fi
nem: inq̄ꝫm pōt velle hoc vel illud et eius opposi-
tū. et q̄ꝫm ad ordinē in finē: inq̄ꝫm pōt velle id q̄d ve
re ducit in finem vel id quod vere non ducit.

¶ Quinto Notandū est ꝙ sicut phs docet. 9. ethi. amicabilia q̄ sunt ad alterū: venīūt ex amicabilibꝰ q̄ sunt ad se-
ipsum. vñ et ad amicos amorē habemꝰ et amicitiā
qꝛ illos reputamꝰ esse nos ipsos. et inde est ꝙ p̄ce
pti forma de diligēdo, primo imposita ē vnicuiqꝫ
fm mēsurā dilectionis sui cū dicit. diliges proximū
tuū sicut teipsū. leuitici. 19. et mathei. 22. amor
igit sui est principiū cuiuslibet amoris ad alterū.
et qꝛ in appetibilibꝰ sicut et in speculabilibꝰ princi-
pia insunt nobis a natura: consequēs est ꝙ vnus-
quisqꝫ naturaliter seipm amet: ita vt p se loquen
do nullus possit seipm odio hr̄e. iuxta q̄d apls di-
cebat ephe. 5°. nemo vnq̄ꝫ carnē suā odio habuit.
Aduertēdū in p̄nt. S. Tho. deducit. 2a 2e. q. 25
ar. 7. ꝙ amare seipm contigit tripliciter. vno mo
do fm suā subam et naturā et pfectiones naturaꝫ
cōsequētes. et iste amor est cōis et naturalis om-
nibꝰ hoībus sicut et ceteris rebꝰ naturalibꝰ. omnes
enī hoīes et boni et mali naturalr amāt suā cōser
uationē et generaliter bonū ad q̄d ex sui natura
inclinant. Alio modo amare seipm contingit fm
meliorē et pricipaliorē partē sui. et istud amare ē
pprium bonorꝫ q̄ amāt se in illo et ad illud q̄d ē bo-
num fm mētem rōnalē q̄ est in hoīe potior et pri-
cipalior pars. q̄ ab aplo appellat interior homo
2a. corin. 4. Tertio modo cōtingit amare seipm
fm partē carnalē et sensitiuā. s. q̄ꝫm ad ea ad q̄ ca-
ro et sensualitas incitant cōtra iudiciū rationis.
fm ꝙ aplus dicit Gala. 5°. caro cōcupiscit aduer-
sus spūm et spūs aduersus carnē. et iste amor est
pprius malorꝫ hoīm et peccatorꝫ. vñ cū dicimꝰ
naturale eē hoīem amare seipm ita vt nemo pos-
sit se odio hr̄e: intelligimꝰ de p̄mo modo. Sed cō
tra hoc obijci pōt qꝛ naturalibꝰ nō meremur. si er
go homo seipm naturalr amat: sequit ꝙ nullꝰ me
reat seipm amās cuius oppositū cōiter tenet. Ad
hoc respondēdū est sicut sctūs thomas respōdet
ad sile argumētū q̄d fit de appetitu naturali vlti-
mi finis in hac dis. q. p̄a. ar. 3. sub. ar. 3. et d̄ veri. q.
22. ar. 7. homini inquit est inditꝰ appetitus vlti-
mi finis sui in cōmuni vt. s. naturaliter appetat se
esse completū in bonitate. sed in quo illa comple
tio consistit vtrū in virtutibus vel scientijs vel de
lectationibꝰ vel hmōi alijs: nō est ei determinatū
a natura. quādo ergo ex ppria ratione adiutꝰ dei
gr̄a apprehēdit aliquod speciale bonū vt suā beati
tudinē in quo vere beatitudo sua cōsistit sicut vi-
sionē dei: tūc meret nō ex hoc ꝙ appetit beatitudi
nem quā naturaliter appetit: sed ex hoc ꝙ appe-
tit hoc speciale. s. visionē dei q̄d nō naturaliter ap
petit: in quo tn̄ fm rei veritatē sua beatitudo cōsi
stit. si vero aliq̄s p rationē erroneā deducat vt ap
petat aliquod speciale tanq̄ꝫ beatitudinē suā vt
carnales delectationes in quibꝰ tn̄ fm rei verita-
tem sua beatitudo nō cōsistit: sic appetēdo suā bea
titudinē demeret. nō qꝛ appetit beatitudinē: sed
qꝛ īdebite appetit hoc vt beatitudinē in quo bea
titudo nō vere cōsistit. ¶ Cōsimiliter dicendū est ꝙ
amare seipm primo modo amoris simplr et abso
lute: nō ē meritoriū qꝛ naturalr inest vnicuiqꝫ ta-
lis amor. sed amare seipm q̄ꝫm ad aliqua specialia
. s. sub deo et pp̄ter deū et ad obsequiū dei: est me
ritoriū adiūcta gr̄a. eo ꝙ ad ista specialia nō inest
amor sui naturaliter: sed ista determinant per ra
tionē et discretionē hoīs fide et charitate adiuti.
vñ in vtroqꝫ casu volendo id quod quis naturalr
vult: nō est meritoriū vel demeritoriū fm se: sed
volendo id quod naturaliter vult fm specialem
determinationem prout dictum est.

¶ Sexto Notandū est, put sanctꝰ thomas deducit. p̄a. p. q. 82. arti. 2. in cor. ꝙ sicut intellectꝰ naturalr ex necessitate
inheret primis principijs: ita voluntas vltimo fi-
ni vt iam dictū est. sunt aūt q̄dam intelligibilia q̄
non hn̄t necessariā cōnexionē ad prima principia
sicut cōtingētes ppositiones ad quarū remotionē
non sequit remotio p̄morū p̄ncipiorū: et talibus
nō ex necessitate assentit intellectꝰ. quedā autem
ppositiones sunt necessarie que habent cōnexio
nem necessariā cum p̄mis pricipijs sicut conclusio
nes demōstrabiles ad quarū remotionē sequitur
remotio primorū p̄ncipiorum. et his intellectꝰ ex
necessitate cōsentit cognita cōnexione necessaria
cōclusionū ad principia p demōstrationis dedu-
ctionē. nō aūt ex necessitate assentit anteq̄ꝫ hmōi
necessitatē cōnexionis per demōstrationē cognos-
cat. similiter etiā ex parte volūtatis. sunt enī que
dā particularia bona que nō habēt necessariā cō-
nexionē ad beatitudinē quia sine his pōt aliq̄s eē
beatꝰ: et hmōi volūtas nō de necessitate inheret.
sunt aūt quedā habentia necessariā cōnexionem
ad beatitudinē quibꝰ. s. homo deo inheret in quo
solo vera beatitudo cōsistit: sed tn̄ anteq̄ꝫ p certi-
tudinem diuine visionis necessitas hmōi cōnexio

nis demonstretur: volũtas nõ ex necessitate deo inheret nec his q̃ dei sunt. sed volũtas videntis de um per essentiã: de necessitate inheret deo sicut nũc ex necessitate volum⁹ esse beati. patet ergo ꝙ volũtas nõ ex necessitate vult quecũq; vult. hec sanctus thomas. Ex quib⁹ apparet ꝙ sicut in speculatiuis intellect⁹ naturalr̃ et ex necessitate assentit primis principijs et his ꝓpositionib⁹ q̃ necessariã habẽt ad prima principia cõnexionẽ quibus. s. remotis prima ꝑncipia non starẽt: ita etiã in appetibilibus volũtas naturaliter ꝛ ex necessitate appetit vltimũ finẽ humane vite qui est summũ et ꝑfectũ bonum. et ex cõsequẽti eadẽ necessitate appetit illa bona que necessariã habẽt cõnexionem ad vltimũ finẽ et summũ bonũ. sine quib⁹ constat ipsum summũ bonũ et vltimũ finẽ adipisci nõ posse. veruntamẽ est differẽtia inter speculabilia et operabilia seu appetibilia. qm̃ in specolabilib⁹ sunt multo plures cõclusiones de quib⁹ habere certitudinẽ põt intellectus ꝙ habent necessariã dependẽtiam et cõnexionem ad prima principia ꝑ se nota vt sunt ꝓpositiones demõstrabiles. ꝑ demonstrationẽ nãq; certificatur intellectus ꝺ necessaria cõnexione conclusionis ad principia ex quibus deducitur. in operabilibus vero seu appetibilib⁹: modica et forte nulla potest haberi certitudo in statu vie de medijs. s. bonis particularib⁹ q̃ necessariã habent cõnexionẽ ad summũ bonũ et vltimũ finem ita ꝙ sine illis ꝓrsus haberi nõ possit: ꝓ eo ꝙ operabilia et appetibilia magnã habeãt varietatem ꝓpter diuersitatẽ tempoꝝ locoꝝ ac conditionũ et consuetudinũ hoĩm q̃ considerãda sunt circa agenda eo ꝙ operationes sunt circa particularia ꝑ ut dicitur ꝑmo metha. ꝓpter qꝺ phs dicit in ꝑmo ethi. ꝙ scientia moralis non patitur demonstrationẽ. vnde paucissima sunt de quibus sit ꝑ se notũ et pro certo cõstet ꝙ habẽt necessariã cõnexionẽ qualis dicta est ad vltimũ finem. aliqua tamen sunt: sicut esse et viuere et ea q̃ necessaria sũt ad hoĩs cõsistẽtiã sine qua homo finẽ suũ consequi non potest. put. S. Tho. notat. pᵃ 2ᵉ. q. 10. ar. 2. ad. 3ᵐ. et huiuscemodi bona naturaliter et ex necessitate volũtas appetit quẽadmodũ et vltimuꝫ finem. credendũ tamen est ꝙ videntes clare diuinam essentiam: vident in ea si que alia sunt bona q̃ necessariam cõnexionem habeant ad summũ ꝛ perfectũ bonum ac vltimũ finem. et illa sic videntes: naturaliter et ex necessitate volunt et amãt.

Septimo Notandũ est ꝙ vt. S. Tho. deducit de veri. q. 22. arti. 5. in rebus ordinatis oportet primuꝫ includi in secundo. et in secundo inuenitur nõ solum illud qꝺ competit sibi ſm rõnem ꝓpriam: sed etiam illud qꝺ ei cõpetit ſm rationem primi. sicut hoĩ conuenit non solum ratione vti quod ei competit ſm ꝓpriaꝫ differẽtiam que est rationale: sed etiam vti sensu et alimento quod etiaꝫ ei competit ſm suũ genus quod est aĩal et viuũ. natura autem et voluntas hoc modo ordinanť vt ipsa voluntas etiaꝫ quedã natura sit. et ita in voluntate oportet inueniri non solum id quod voluntatis ẽ sed etiã id quod nature est. hoc aũt est nature cuiuslibet create: vt a deo sit ordinata in bonũ naturaliter appetens illud. vnde et voluntati ipsi inest quidam naturalis appetitus boni sibi conuenientis. et preter hoc habet aliud appetere ſm ꝓpriam determinationẽ nõ ex necessitate qꝺ ei cõpetit vt volũtas est. sicut autẽ est ordo nature ad volũtatem: ita se habꝫ ordo eoꝝ q̃ naturalr̃ vult volũtas ad ea respectu quoꝝ ex seipsa determinatur: non ex natura. et ideo sicut natura est volũtatis fundamẽtũ: ita appetibile qꝺ naturalr̃ appetitur est alioꝝ appetibiliũ principiũ et fundamẽtũ. in appetibilib⁹ aũt finis est ꝑncipiũ et fundamentũ eoꝝ q̃ sunt ad finem: cũ ea q̃ sunt ad finẽ nõ appetanť nisi rõne finis. et ideo qꝺ volũtas de necessitate vult quasi naturali icłinatione i ipsiꝫ determinata: est finis vltim⁹ vt beatitudo et ea q̃ in ipso fine includuntur vt est cognitio veritatis et q̃dam huiusmodi. ad alia vero non determinatur de necessitate naturali inclinatione: sed propria dispositiõe absq; omni necessitate. hec sctũs thomas. Ex quib⁹ colligitur ꝙ voluntas non dicitur proprie loquẽdo dñia sui act⁹ ſm ꝙ est natura: sed ſm ꝙ est voluntas. vnde et eadẽ q̃stione ꝛ ar. 7º loco i oppositũ arguit sanct⁹ doctor sic. ex eo ꝙ aliqd est volũtariũ: dicit esse in nobis inq̃ᵐ nos dñi sumus illi⁹. sed illud qꝺ est in nobis cu⁹ dñi sum⁹ possum⁹ velle et nõ velle. et ita nõ de necessitate volũtas aliqd vult. ecce argumẽtũ. ad qꝺ respondet sic. Ad. 7ᵐ. dicẽdũ ꝙ etiã illa rõ ꝓcedit de voluntate ſm ꝙ volũtas est. hoc eni est ꝓpriũ volũtati inq̃ᵐ est volũtas: ꝙ sit domina sui actus.

Quantũ ad articulũ quartũ respõdendũ est obiectionib⁹ aduersario ꝝ. Et q̃deꝫ ad primũ scoti cõtra cõclusioneꝫ dicitur ꝑmo ꝙ procedit ex falso intellectu quem habuit in dictis sancti thome. putans ꝙ cõmunis ratio ſm quã sanct⁹ thomas dicit beatitudinẽ appeti naturaliter ab hoĩe: sit ſm abstractionem vniuersalis a particulari. quod est falsum vt ostensuꝫ fuit in primo notabili. Dicitur

secũdo ꝙ capiẽdo beatitudinẽ in particulari pro re in qua vere ponit̃ beatitudo formalis q̃ habet rationẽ omnis boni et nihil mali aut defect⁹ sicut est visio diuine essentie: cõcedim⁹ ꝙ ab omnib⁹ necessario ⁊ naturaliter appetit̃ cognoscẽtibus in ea esse omnẽ boni rõnem et nihil mali aut defect⁹. nõ eni sanct⁹ thomas negat rẽ particularẽ in qua est beatitudo ab omnib⁹ naturalit̃ appeti: nisi qꝛ non omnib⁹ nota est eius perfecta et summa ratio bonitatis. nec dicit beatitudinẽ naturaliter appeti ab omnibus nisi presupposito ꝙ rõ ꝑfecti boni ab omnib⁹ cognoscit̃ cognitis terminis esse beatitudinẽ. quod nõ sic est d̃ re particulari beatitudinis. nam multi sunt q̃ ignorãt i qua re beatitudo hois vere cõsistat. quãobrẽ de eo varie fuerũt opiniones et errores sicut apparet ex p̃mo libro et decimo ethicorũ. Et ꝑ hec patet rñsio ad. 2^m. et. 3^m. et. 4^m. ¶ Ad. 5^m. dicit̃ ꝙ deficit in multis. primo in eo qđ dicit ꝙ necessitas in causa iferiori nõ põt determinare modũ agẽdi cause supioris. hoc eni nõ est vl̃r verũ. nam habit⁹ est causa inferior potẽtia naturali et posterior ꝑm naturã: et tñ determinat modũ agẽdi potẽtie vel bene vel male ꝑm rõnem habit⁹ et p̃mpte et delectabiliter. item sensus causa inferior est intellectu: et tñ ꝑ spẽm sensibilis ab eo oblatã: determinat intellectũ ad intelligendũ rẽ cui⁹ est illa spẽs. et semẽ tritici determinat virtutẽ solis q̃ est ad plures effect⁹: ad productionẽ tritici. et multa similia dari pñt. Deficit secundo eo ꝙ dicit volũtatẽ esse causam supiorẽ intellectu qđ est falsuʒ prout in q̃stione precedente fuit ostẽsum. Deficit tertio in eo ꝙ dicit necessitatem q̃ volũtas necessitat̃ ad aliq̃d volẽdũ: ꝯueniree ei ex rõne sui et nõ ex aliqua alia causa. hoc aũt falsum est. nã vt in precedẽte q̃stione fuit ꝓbatuꝫ volũtas necessitat̃ ad volendũ illud quod sibi ꝓponit̃ ab intellectu esse bonũ et appetibile. necessitat̃ inquã q̃ꝫ^m ad specificationẽ act⁹ ꝑ obiectũ sub hoc sensu. ꝙ si aliq̃d vult: necessario vult illud qđ sibi propositũ est ab intellectu esse bonũ. Quarto deficit quia ex necessitate quaꝫ intellect⁹ infert voluntati q̃ꝫ^m ad specificationem actus ꝑ obiectũ pretendit inferre ꝙ volũtas necessitat intellectũ et alias vires anime ad exercitiũ actus. et sic committitur in argumento fallacia equiuocationis vl̃ ꝑm quid ad simpliciter. nam si ex necessitate quã infert intellectus voluntati debet inferri ꝙ volũtas necessitat intellectuꝫ: vtraqꝫ necessitas debet accipi eiusdem rationis: aliter cõmittitur fallacia vt dictum est. vnde licet intellectus necessitet voluntatem ad volendum beatitudineꝫ sibi propositam sub ratione perfecti boni: nõ inde sequitur ꝙ voluntas sic necessitata necessitet intellectũ ad semper actu considerandum d̃ beatitudine. quia nec necessitas quam intellectus infert voluntati necessitat voluntatem vt semper actu velit beatitudinem: sed tunc dũtaxat quãdo est sibi proposita beatitudo vt perfectum bonum. ¶ Ad. 6^m. dicitur ꝙ propositio illa in qua fundat̃ ratio scti doctoris intelligitur pro statu vie: non absolute sed supposito ꝙ voluntas circa tale bonũ debeat habere aliquem actum. quẽ intellectum. S. Tho. exprimit. p^a 2^e. q. 10. ar. 2. in cor. ꝓut allegatuꝫ fuit in quarto notabili. nam suspendere actum volendi circa illud: bene põt voluntas in statu vie ꝓut ipse expresse dicit in principio eiusdeꝫ articuli. ait enim. voluntas mouet̃ dupliciter. vno modo q̃ꝫ^m ad exercitiũ actus. alio modo q̃ꝫ^m ad specificationẽ act⁹ que est ex obiecto. primo ergo modo voluntas a nullo obiecto ex necessitate mouet̃. põt enim aliq̃s de q̃cũqꝫ obiecto nõ cogitare et ꝑ consequẽs nec actu velle illud. hec ille. Ideꝫ in sententia dicit d̃ veri. q. 22. ar. 6. in cor. Ex quib⁹ patet ꝙ argumẽtũ nõ militat cõtra sanctũ thomã ꝫimo dictis eius cõsonat. ¶ Ad argumẽta quorundam que recitat durandus dicim⁹ primo ꝙ si in distinctione quam premittit de duplici appetitu: appetitus naturalis capiat̃ pro appetitu qui consequitur naturam et est illi cõnaturalis qualis est appetitus cõmunis omnibus rebus naturalib⁹: cõcedimus suppositũ. s. ꝙ talis appetit⁹ nõ est act⁹ elicitus ꝑ inclinatio quedã inata nature. si aũt appetitus natural' dicat̃ natural' eo ꝙ naturalr̃ in aliq̃d tẽdat etiã si cõsequat̃ ex aliq̃ ap̃phẽsione virtutis cognitiue: sic dicim⁹ ꝙ illud presuppositũ non est vl̃r verum ꝓut latius deductũ fuit in secũdo notabili. Nunc vero respõdẽdo ad argumẽta dicim⁹ ꝙ ad p̃mũ patet respõsio ex his q̃ dicta sũt ad. 5^m scoti. ¶ Ad. 2^m. dicit̃ sicut respõdet durãd⁹ ꝙ argumẽtũ nõ est ad ꝓpositũ. quia nos nõ loquimur de inclinatione volũtatis in suũ obiectum per aliquẽ habitum acquisitũ: sed per ipsam met naturã potentie q̃ habet necessariaꝫ habitudinẽ ad illud obiectum vt in ipsum feratur actu elicito. et illa inclinatio põt esse ita efficax supposita presentia talis obiecti: sicut iclinatio appetit⁹ naturalis. ¶ Ad 3^m. respondet durandus ꝙ auctoritas augustini loquitur de libertate a coactione: non de libertate a naturali necessitate. q̃ vt sanct⁹ thomas inq̃t in pluribus locis: libertati volũtatis nõ repugnat Quod vero vlteri⁹ ibi dicunt: nos concedim⁹ ꝓ statu vie ꝓut supra dictũ est. ¶ Responsiones autem quas dant ad auctoritates augustini et anselmi nõ valent. cum enim dicunt primo ꝙ aucto-

ritates beati augustini et anselmi intelliguntur d̄
appetitu naturali non aūt d̄ actu elicito: patet ex=
presse ꝙ non est verū. dicit enim augustinus.13.d̄
trinitate caplō tertio i fine ꝙ ille mim⁹ qui promi
sit se dicturū quid oēs vellēt et dixit: vile vultis
emere et care vendere. si unquā dixisset beati om=
nes esse vultis miseri esse nō vultis: dixisset aliq̄d
quod nullus in sua non cognosceret volūtate. q̄c
quid enim aliud quisq̄ȝ latenter velit: ab hac vo=
luntate tamē nō recedit. vbi constat ꝙ loquitur d̄
voluntate vel actu voluntatis elicito de quo mi=
m⁹ dixerat vile vultis emere et care vēdere. et nō
solum loquitur de appetitu naturali voluntatis.
Itē in quarto caplō eiusdē libri inquirit: cum om
nes velint beatitudinē: an oēs eam noverit. cō
stat aūt ꝙ velle sequens cognitionē: est act⁹ elici=
tus. Item in quīto caplō dicit ꝙ oēs hoies bea
ti esse volunt: idq̄ȝ vnū ardētissimo amore appe=
tunt. et subiungit ꝙ nullus pōt amare qd̄ omnino
nescit. et ita loquit̄ de amore sequēte cognitionē.
Anselmus etiā de casu diaboli caplō.13. circa finē
dicit. omnes quippe volūt beati esse. et loquit̄ de
beatitudine absolute q̄ includit cōmoduȝ. de qua
dicit ꝙ iusticiā non oēs volūt: cōmodū vero nō
solum omnis natura rōnalis: sed etiam omne qd̄
sentire pōt vult. nā nullus vult nisi quod aliq̄ mo
do putat sibi cōmodū. et sic loquit̄ de velle quod
sequit̄ cognitionem. qd̄ velle est act⁹ elicitus. et sic
expositio qua exponunt dicta augustini et ansel=
mi non est vera vt clarissime patet intuenti dicta
eorū in predictis locis. ¶ Ad argumēta durandi
quibus ꝑponit distinctionē de appetitu efficaci et
nō efficaci: patet quid dicendū sit ex tertio nota=
bili. Neq̄ȝ obstat dictis nostris auctoritas augu=
stini quam adducit. nam appetere immortalitatem
hui⁹ vite corporalis: apprehēdit̄ vt impossibile post
statū peccati. et ideo nimiruȝ ꝙ appetat̄ appetitu
condicionato. sed beatitudinē cōsequi: nō reputa
tur īpossibile etiā a peccatorib⁹ dū non conantur
operibus illam cōsequi. ac per hoc pñt habere ap
petitum naturalē beatitudinis: non condiciona=
tum sed absolutum q̄ȝm ad interiorem actū. de dā
natis aūt potest concedi ꝙ nō habeant appetitū
beatitudinis efficacem et absolutū sicut arguens
dicit: quia sciunt beatitudinē esse impossibilē sibi.
¶ Ad argumenta que recitat aureolus cōtra ean
dem conclusionem: dicitur ad prima quattuor ꝙ
non militant cōtra nrām cōclusionem. nam oīa
concludunt ꝙ voluntas non de necessitate vult
finem vltimū quia pōt suspendere actum conside
rationis intellectus circa illum. quod nos nō ne=
gamus pro statu vie. nrā autē conclusio intelligit̄

vt supra dictum est q̄ȝm ad specificationem actus
volūtatis per obiectū: non q̄ȝm ad exercitiuȝ act⁹.
et de hoc latius dictum fuit in q̄rto notabili. Au=
ctoritas autē augustini quam arguens allegat in
primo argumento: loquitur de voluntate electi=
ua non de naturali. vt eni. S. Tho. dicit infra dis.
vltima. q.2. ar.p̄°. sub. ar. p̄°. in cor. duplex volun
tas considerari potest in nobis. s. voluntas deli=
beratiua et voluntas naturalis. naturalis volun=
tas non est ex nobis ipsis: sed ex auctore nature q̄
in natura hanc inclinationē posuit que naturalis
voluntas dicitur. voluntas vero deliberatiua est
in nobis ex nobis ipsis s̄m ꝙ in potestate nostra
est inclinari per affectū ad hoc vel illud. et de ista
distinctione volūtatis dictum est diffusius in sep=
timo notabili. ¶ Ad. 5m. negatur minor. et ad ei⁹
probationem dicitur ꝙ assumptum est falsum. im
mo experimur ꝙ maiori conatu et ardore appeti
mus beatitudinem et esse et viuere que naturali=
ter et ex necessitate appetim⁹: q̄ȝ quodcūq̄ȝ aliud
appetibile. quod patet. quia ista bona cunctis ali
js appetibilibus preponimus appetitu recto. et i
quocūq̄ȝ alio appetibili implicite et virtute appe
timus beatitudinem et esse. ꝙ autēȝ nō sentiam⁹
intensionis ardorem in amando beatitudinē: nō
obstat. quia huiuscemodi ardorem magis efficit
plerūq̄ȝ impetus passionis q̄ȝ ordo nature qui ab
auctore nature s̄m rei condicionem moderatur.
ex quo fit vt voluntas cuȝ sit potentia intellectua
lis nature: nō eo impetu feratur etiam in id quod
naturaliter appetit: quo fertur appetitus natura
lis i rebus inanimatis que magis agūtur q̄ȝ agāt.
voluntas vero etsi naturaliter feratur in beatitu
dinem: et tamen ipsa se fert in illam actu a se elici
to de quo nunc loquimur. nam talis est ipsius na=
tura ꝙ ipsa se ferat quo tendit affectu. ¶ Ad. 6m.
dicitur primo ꝙ minor sicut iacet est falsa. immo si
voluntas simpliciter et determinate imperat itel
lectui ꝙ consideret de fine vltimo intellectus ex
necessitate considerabit. et sicut voluntas necessi
tat intellectum q̄ȝm ad exercitium actus: ita intel=
lectus necessitat voluntatem q̄ȝm ad specificatio=
nem actus per obiectum. vnde. S. Tho. p̄a 2e. q.
9. ar. p̄°. ad. 3m. voluntas inquit mouet itellectuȝ
q̄ȝm ad exercitium actus. sed q̄ȝm ad determinatio
nem actus que est per obiectum: intellect⁹ mouet
voluntatem. Dicitur secundo ꝙ consequētia nō
valet. non eni sequit̄ si voluntas nō necessitat in=
tellectū: ꝙ ideo intellect⁹ nō necessitet volūtateȝ.
nisi imaginet̄ arguens ꝙ omne ab alio motuȝ: mo
ueatur ab illo et eodeȝ modo. quod nō solū ē fal=
sum: sed est puerile dictum. et maxime in ꝑposito

nr̃o cõsequẽtia est falsa: qꝛ intellect⁹ est p̃mus mo
toꝛ comparatione volũtatis. ℭAd. 7m. dr̃ p̃mo
ꝙ minoꝛ est falsa. imo intellectus est supioꝛ vt in
precedẽti articulo probatum fuit. Dicitur secũdo
concedendo cõsequens illatũ modo exposito in
responsione precedente. et cum dicit arguens ꝙ
experimur oppositum: dicitur ꝙ est falsum. immo
manifeste experimur ꝙ ad imperium voluntatis
intellectus exercet actum suũ. ℭAd argumenta
aureoli contra eandẽ cõclusionem: ad p̃mũ dici
tur ꝙ procedit ex falso intellectu quẽ arguens ha
buit in dictis sancti thome: quẽadmodũ respõsuz
fuit ad p̃mũ scoti. ℭAd. 2m. dicitur ꝙ etiam ꝓ-
cedit ex falsa imaginatione quaz habuit ex dictis
sancti thome. existimãs ꝙ quecũqꝫ apphẽsio vlti-
mi finis et beatitudinis necessitet voluntatẽ ad il
lum appetendũ s̃m mentẽ sancti thome qđ est fal
sum. sed s̃m ei⁹ doctrinã illa apphensio beatitudi
nis per intellectum determinat et necessitat vo-
luntatẽ: quia apprehendit̃ beatitudo sic ꝙ est sum-
mũ bonũ et dictat volũtati summe esse appetẽdã.
que apprehẽsio est pratica. nã de apprehẽsione pu-
re speculatiua: i plerisqꝫ locis ipse dicit cũ pħo. 3o.
libro de aĩa ꝙ nõ dicit aliqđ de fugibili aut ꝓsequi
bili. vñ põt intellect⁹ cõsiderare bonũ sub rõne ve
ri et. vt sic disputare de bono: et ꝙ ad ipam cõside
rationẽ boni nõ moueatur voluntas ad illud ap-
petendum: quia intellect⁹ non dictat ꝓ tunc illud
esse appetendum. cõcedimus ergo ꝙ stante appre
hensione summi boni speculatiua precise: volun-
tas põt non appetere illud actu nec desiderare vt
arguens obijcit. sed hoc non militat contra nos.
ℭAd. 3m dicitur ꝙ si laico ꝓponat̃ intelligibiliter
que sit natura beatitudinis et summi boni: falsuz
est vt arguens dicit ꝙ aliud bonum plus appetat.
et preterea i quocũqꝫ bono quod homo appetat
p̃mo et p̃ncipaliter appetit̃ vltimus finis. Ut
eniz. S. Tho. dicit. p̃a 2e. q. p̃a. ar. 6. in coꝛ. vltim⁹
finis hoc modo se habet in mouẽdo appetitum si
cut se habet in alijs motionib⁹ p̃mũ mouẽs. ma-
nifestũ est aũt ꝙ cause secũde mouentes non mo
uent nisi s̃m ꝙ mouent̃ a p̃mo mouẽte. vnde se-
cũda appetibilia nõ mouẽt appetitũ nisi in oꝛdie
ad p̃mũ appetibile qđ est vltimus finis. neqꝫ ob
stat ꝙ appetẽs aliquid nõ actu cogitet de vltimo
fine nec semper illud appetat. qꝛ sicut sctũs doctoꝛ
ibidẽ dicit ad tertiũ: nõ opoꝛtet ꝙ semꝑ hõ cogi-
tet de vltimo fine quandocũqꝫ aliqđ appetit vel
operat̃. sed virtus p̃me itẽtionis q̃ est respectu vl
timi finis: manet in quolibet appetitu cuiuscũqꝫ rei
etiã si de vltimo fine actu non cogitet. ℭAd. 4m
dicitur ꝙ complacere de complacentia quaz quis
habet de bono adepto vel amato: dupliciter po-
test contingere. vno modo ipso eodem actu quo
habet̃ cõplacẽtia boni amati. quẽadmodũ eodez
actu fruitionis fruimur deo et fruitione dei prout
S. Tho. dicit. p̃a 2e. q. 11a. ar. 3. ad. 3m. et sicut eo-
dez actu intelligo rem et intelligo me intelligere
prout. S. Tho. inquit. p̃o. li. sen. dis. p̃a. q. 2. ar. p̃o.
ad. 2m. et isto modo eandẽ necessitatẽ vel cõtigẽ
tiã habet ipsum cõplacere de complacẽtia: quam
hẽt complacẽtia de bono adepto cuz vtriusqꝫ sit
idem actus. alio modo põt cõtingere eiuscemodi
complacere ꝙ sit per reflexionẽ voluntatis sup cõ
placẽtiam habitã de bono adepto vel amato: et
isto modo ipm cõplacere est ali⁹ act⁹ a cõplacẽtia
de qua est: ⁊ nõ est simul cũ actu p̃me cõplacentie
cum iste actus sit rect⁹ et ille reflex⁹. et ꝑ cõsequẽs
non hẽt ex sua rõne ꝙ sit eiusdẽ necessitatis vl̃ cõ-
tingẽtie cũ p̃ma cõplacẽtia de bono amato. hac
distinctione habita dicim⁹ ꝙ loquẽdo de cõplace
re p̃mo modo: maioꝛ ꝓpositio ẽ vera et minoꝛ est
falsa. si vero loquimur ꝺ cõplacere secũdo modo
maioꝛ ꝓpositio ẽ falsa et minoꝛ est vera. et sic quo
cũqꝫ modo arguens loquat̃ processus est nullus.
ℭAd. 5m. dicit̃ ꝙ loquẽdo de cõplacẽtia ĩmedia-
ta vltimi finis: minoꝛ ẽ falsa. imo in ea volũtas q̃e
tatur ⁊ immobilitat̃ sicut in ipso vltimo fine. ℭAd
6m. dicit̃ ꝙ minoꝛ est falsa. imo q̃libet naturalit̃ ⁊
ex necessitate diligit seipm eo modo quo dictũ est
in quinto notabili. vbi patet respõsio ad alia que
arguẽs iducit i suo ꝓcessu. ℭAd argumẽta aureo-
li cõtra rõnes sctĩ thome: ad p̃mũ cõtra p̃maz rõ-
nem dicit̃ ꝙ assumptũ est falsum. s. ꝙ illa rõ sit de-
ducibilis ad oppositũ. et ad ei⁹ ꝓbationẽ: dicim⁹
ꝙ p̃ncipiũ particulare i speculabilib⁹ nõ necessitat
intellectũ nisi qꝛ hẽt necessariã depẽdẽtiã et cõne
xionẽ ad p̃mũ p̃ncipiũ vlissimũ. et eo ipo modo i
appetibilib⁹ etiã particularia appetibilia q̃ neces-
sariã depẽdẽtiã et cõnexionẽ habẽt ad p̃mum ap-
petibile qđ est vltim⁹ finis: necessitãt volũtatẽ. vt
pari modo se habeat itellect⁹ in speculabilib⁹ cir-
ca necessitatẽ et cõtingẽtiã: sicut volũtas in appe-
tibilib⁹. et de hoc lati⁹ dictũ fuit in sexto notabili.
ℭAd p̃mã ꝯfirmationẽ dicit̃ ꝙ quocũqꝫ modo
accipiant̃ p̃ncipia et fines a pħo: nõ obstat rõni
sctĩ doctoris. qꝛ etiã de p̃ncipijs nõ vlissimis et de
finib⁹ citra vltimũ finẽ: veritatẽ hẽt dictum pħi et
rõ sctĩ thome sup eo fundata si vnifoꝛmiter vtraqꝫ
capiant̃ q̃m ad depẽdẽtiã et cõnexionẽ sicut dictũ
est. et per hec patet respõsio ad secũdã confirma-
tionẽ. assumit eni falsum. nam fallacia cõsequẽtis
non cõmittit̃ quãdo similitudo vtrobiqꝫ parifoꝛ-
miter repitur sicut in nr̃o ꝓposito. ℭAd. 2m. ꝯtra

secundam rõnem. S. Tho. dicitur ꝙ arguẽs non satis habuit mẽtẽ. S. Tho. nam cũ dicit omnem motum reduci ad aliquod imobile: intelligit vltimate et nõ nica ꝙ ad quodcũqꝫ mot⁹ vel mobile reducitur: sit simpliciter imobile. vnde responsio ibi data bona est. Neqꝫ valet ei⁹ prima impugnatio. nã dictum phi si capiat̃ vñr de quocunqꝫ scire debet intelligi ꝙ appetit̃ ꝑpter se respectu exteriorum bonorum et cõmoditatum huius vite. naz ipse in. p°. et. 10. ethi. ordinat omne scire ad scire quod habetur de altissima causa in quo ponit vltimã felicitatem. si aũt accipit scire nobilissimũ: cõcedimus ꝙ ꝑpter se vltimate appetat̃ tanq̃ꝫ vltimus finis. Neqꝫ valet secunda ipugnatio q̃m falsum assumit. nõ eniz est verum ꝙ ꝑpterea omnis motus aialium initit̃ alicui imobili: qꝛ mouentur per impulsionẽ. quia nõ solum in aialibus verum est ꝙ omnis mot⁹ initiatur alicui imobili: sed etiaz in omnibus partibus vniuersi et in toto vniuerso sicut probat phs. 8. phy. Et ꝑterea falsuz ẽ ꝙ volũtas nõ moueat̃ ad aliq̃d impulsione nature ad vltimũ finem. naz et si actu elicito ad illũ moueat̃ non tñ sine impulsu nature quo volũtas talẽ actũ elicit. vnde nõ est in ei⁹ libertate illũ elicere vł nõ elicere: quia nõ elicit illũ vt voluntas sed vt natura. et de hoc dictum est in septimo notabili. ¶ Ad 3ᵐ. contra tertiam rationez dicit̃ ꝙ ad primũ patet respõsio ex solutione precedẽte. ¶ Ad. 2ᵐ. dicitur primo ꝙ assumptum est falsum. et ad ei⁹ ꝓbationem dicitur ꝙ cõmittit̃ in ea fallacia consequẽtis sic arguendo. voluntas non necessitat̃ circa aliquid quantũcũqꝫ velit illud participatione vltimi finis: ergo non necessitat̃ circa vltimum finem. nõ valet cõsequentia. sicut nec valet sic arguendo. illud est bonum per essentiã cui⁹ participatione est bonũ quicq̃d est bonũ. sed nullũ bonum aliud a deo est bonũ ꝑ essentiã. ergo nec deus est bon⁹ per essentiã. fallit eni vtrobiqꝫ qꝛ arguit̃ negatiue ab inferiori vel ab eo q̃d min⁹ est ad superius vel ad id quod mai⁹ aut ꝑfecti⁹ est. Dicitur secundo ꝙ minor est falsa vniuersaliter sumpta. nã vt deductũ fuit in sexto notabili: aliqua sunt bona q̃ volumus participatione vltimi finis: ad que volendũ necessitat̃ voluntas. ¶ Ad. 3ᵐ. dicit̃ falsum esse ꝙ oppositum eius quod cõcludit teneat. S. Tho. imo vt in pluribus locis ille probat: omnes angeli et hoies naturaliter diligũt deũ. et omnes creature appetũt deũ suo modo vel implicite vel explicite. put. S. Tho. ꝓbat de veri. q. 22. ar. 2. ¶ Ad. 4ᵐ. principale cõtra quartã rationem patet respõsio q̃ꝫᵐ ad primũ eius ꝓcessuz ex his q̃ dicta sunt in responsione ad. pᵐ. et. 2ᵐ. ¶ Ad secundum eius ꝓcessum cõcedimus totã deductionez. non eni militat cõtra nos. nam ipsaz suspensionẽ actus: voluntas vult ex impressione et participatione vltimi finis: quia pro eo ꝙ existimat talem suspensionem esse quid bonum et sic habere similitudinem beatitudinis et ad eam cõducere. Unñ S. Tho. in hac dis. q. p°. ar. 3. sub. arti. 4. ad. 2ᵐ. respondet ad simile argumẽtũ dicens. tũ quis appetit aliquid: ex hoc ipso efficit̃ vt desideret illud in quo eius aliqua similitudo inuenit̃: quãuis principale desideratum habere non possit. et hoc modo omnes q̃ peccata appetunt: ad beatitudinẽ tẽdunt et ad dei imitationẽ vt dicit augustin⁹ secundo cõfessionũ. ¶ Ad. 5ᵐ. principale cõtra quintã rationẽ cõcedimus primã deductionẽ. et ad secũdam negat̃ assumptũ ꝙ. s. esse et viuere nõ sint naturaliter ab omnib⁹ volita. et ad eius ꝓbationem respondet. S. Tho. infra disti. 50. q. 2. ar. p°. sub ar. 3. in cor. ꝙ non esse et non viuere põt dupliciť cõsiderari. vno modo fm se: et sic nullo modo potest esse apetibile cum nõ habeat aliquam rõnez boni sed sit pura boni priuatio. alio modo põt cõsiderari inq̃ꝫᵐ est ablatiuũ penalis vel misere vite et sic non esse accipit rationem boni. carere enim malo: est quoddaz bonum prout dicit phs in. 5°. ethi. Et in responsione ad primũ ait sic. quod eni dicitur ꝙ esse et viuere ab omnibus apetitur naturaliter: non oportet hoc accipere q̃ꝫᵐ ad malaz vitam et corruptam et eam que est in tristicijs vt phs dicit in. 9. ethi. ¶ Ad. 6ᵐ. contra sextam rationem dicitur ꝙ vt sepe dictuz est: aliqua sunt ꝑter beatitudinez que homo naturaliter vult. neqꝫ est verum ꝙ huius oppositũ experiamur vt arguens fingit. vile autez emere et care vendere: non est cõmuniter ab omnibus appetitum quia non a iustis. nec in hoc standum est auctoritati mimi i theatro declamantis. quã arguens inducit tanq̃ꝫ fuisset doctoris irrefragabilis in cathedra sententias decernentis. vnde augustin⁹. 13. libro de trinitate caplo. 3°. in fine reprehendit et derider illõ dictum mimi. ¶ Ad. 7ᵐ. contra septimam rationem concedimus totam deductionem. non enim militat contra nos qui tenemus ꝙ voluntas potest suspendere actum voluntatis circa vltimũ finem in statu vie: sed non contra dictamen rationis. ¶ Ad. 8ᵐ. contra octauam rationem dicit̃ ꝙ ratio ista quamuis non reperiatur in forma sicut iacet in dictis sancti thome: potest tamen ex ipsis trahi. et tunc ad reductionem arguentis in ei⁹ oppositum: dicit̃ ꝙ falsum nobis imponit dicens ꝙ oppositũ nos dicam⁹. imo vtrãqꝫ ꝓpositionẽ sanct⁹ thomas tenet i plerisqꝫ locis vt ex sup̃ dict̃ pꝫ.

¶ Ad. $9^{m}$. contra nonaȝ rationē cōceditur totus processus. ita ꝙ stāte estimatione de deo ꝙ sit in eo omnis ratio boni ⁊ nihil penit⁹ mali: nō potest voluntas resilire ab eius dilectione sic ꝙ ipsuȝ odio habeat. et cum arguēs ex hoc infert ꝙ nullus poterit peccare nisi prius sit hereticus: negat̄ consequētia. quia nō omne peccatū presupponit odiū dei neqȝ errorē heresis in mēte. pōt eni quis facere cōtra legē dei quod est peccare: nō male sentiens de deo aut de ei⁹ lege. nam non est idem peccare in legē et male sentire per intellectū de lege. et si aliqui peccatores deū odio habēt sicut de dānatis dicitur: illud est non quia deū in se odio habeant: imo illū ꝑm se naturaliter diligūt. sed quia aliquos eius effect⁹ oderūt: ex cōsequēti odio habent deū. nō ꝑ se: sed inqȝ$^{m}$ ē taliū effectuū actor. Unde. S. Tho. de veri. q. 22. ar. 2. ad. $3^{m}$. deus inquit pōt dupliciter cōsiderari. vel in se vel in effectibus suis. in se quidē cū sit ipsa essentia bonitatis: non pōt non diligi. sed in aliqbus effectib⁹ suis inqȝ$^{m}$ sunt cōtrarij voluntati sicut sunt pene illate vel precepta q̄ grauia vident̄: ipse deus refugit̄ et quodāmodo odio habet̄. et tamen oportet ꝙ illi qui eum qȝ$^{m}$ ad aliquos effect⁹ odiūt: in alijs effectibus eum diligant. sicut ipsi demones ꝑm dionisiū. 4°. caplo de diui. nomi. appetūt esse et viuere naturaliter. et in hoc ipm deū appetunt et diligūt. hec ille. Idē in sententia dicit in hoc quarto dis. 50. q. 2. ar. p°. sub. ar. 5. Et. pª. p. q. 60. ar. 5. ad. $5^{m}$. Et. 2ª 2ᵉ. q. 24. ar. p°. et in multis alijs locis. Ad confirmationeȝ dicit̄. ꝙ ꝓcedit ex falso supposito. presupponit siquidē ꝙ in peccando et in odiendo deum vel non diligendo cum proponitur vt summa bonitas: stet experiētia proprie libertatis. qđ est falsum. non enim posse peccare est libertatis ꝫ defectus libertatis. vnde et in deo qui peccare non potest ponit̄ liberum arbitriuȝ. et de hoc. S. Tho. pª. p. q. 62. ar. 8. ad. $3^{m}$. et in plerisqȝ alijs locis. ¶ Ad. $10^{m}$. contra decimā rationē dicitur ꝙ in deductione arguētis: minor propositio est falsa. et ad eius primā ꝓbationē dicitur ꝙ assumptū est falsum. tum quia non solum deus replet totaȝ capacitatem mentis mediāte actu dilectionis: sed etiam mediante actu cognitionis. tuȝ etiam quia falsum est ꝙ dilectio dei non repleat totam potētiam voluntatis. neqȝ valet huius ꝓbatio. quia licet voluntas sit in potentia ad multas dilectiōes omnes tamen ille referuntur ⁊ ordinantur ad dilectionem dei. que omnes illas comprehendit et superexcedit: vel actu sicut in patria: vel virtute sicut in statu vie. nam et omnia bona sunt bona ac per hoc appetibilia participatione prime bonitatis. vnde sicut dictum fuit supra: non solū creature rationales ꝫ etiaȝ omnes creature naturaliter appetunt deū implicite vel explicite: pro eo ꝙ omne bonum creatuȝ participatiōe diuine bonitatis ē bonū. quo circa in hac dis. q. pª. ar. 3. sub. ar. 4°. et pª 2ᵉ. q. pª. ar. 6. S. Doc. probat rationibus efficacibus ꝙ omnia quecūqȝ homo vult: propter vltimū finem vult qui deus est. Ad secundaȝ probationem dicit̄ ꝙ minor est falsa. naȝ quāuis deo presente voluntas in multis alijs possit complacere: nō ideo est quia non satiatur dilectione dei qui habet omneȝ rōnem boni. sed illud fit quasi ꝑ quandā redundantiam et consequētiaȝ. sicut eni videns diuinam essentiā: videt multa alia ex consequenti quorum omniū veritas et entitas in diuina essentia continet̄: ita et diligens deum ꝑsentem: diligit multa alia ex consequenti quia. s. ꝓpt̄ deum et quia in eis diuina bonitas relucet. vnde sicut augustinus dicit in quinto libro confessionū. infelix homo qui scit omnia illa. s. creaturas: te autem nescit. beatus aūt qui te scit: etiam si illa nesciat. qui vero te et illa nouit: nō propter illa beatior est sed propter te solum beatus. ita pariformiter dicendum est de dilectione. infelix homo q̄ oia diligit: te autem non diligit. beatus autem qui te diligit: etiam si illa nō diligat. qui vero te et illa diligit: non propter illa beatior est aut capacior: sed ꝓpter te solum beatus est. ¶ Ad argumēta scoti que capreolus adducit in fine responsionis huius articuli: hic non respondemus quia prima distinctione primi libri questione tertia recitantur omnia in forma et ad ea respondetur. ¶ Ad argumētum ante oppositum respondet. S. Tho. in hac distin. q. pª. arti. 3. sub. arti. p°. ad. p$^{m}$. ꝙ beatitudo qȝ$^{m}$ ad id quod in ipsa est per se voluntatis principale obiectum: est omnibus nota. sed qȝ$^{m}$ ad id quod accidit per se obiecto: nō est nota omnib⁹. omnes enim cognoscunt perfectum bonū et hoc appetunt dum beatitudineȝ appetunt. sed hoc ꝑfectum bonum esse voluptateȝ vel diuitias virtutē vel quicquid huiusmodi: est per accidens. et ideo circa hoc non est inconueniens multos fuisse errores. Et in hoc articulus terminatur.

Ulterius circa eandē quadragesimā nonā distinctionē q̄ritur vtrū intellect⁹ creat⁹ ex solis naturalibus possit ꝑtingere ad vidēdū deū ꝑ essētiā; et arguit̄ ꝙ sic. q2 dicit̄ in tertio de anima. sicut se habet visus ad visibile: ita se habet intellect⁹ ad intelligibile. sed visus non impeditur a visione alicuius nisi aliquo quattuor modoꝝ. vno modo ꝓpter corruptionē visus: sicut quando est aliq̄ macula ī pupilla. quod nō pōt dici de intellectu angelico etiā in statu naturali sū: quia angeli sunt specula mūda et clarissima vt dicit dionisius. 4°. caplo de diuinis nominibus. alio modo ꝓpter absentiam visibilis. nec hoc pōt dici in ꝓposito. quia de⁹ est presens omni intellectui quia omnia īplet. tertio modo ex hoc ꝙ visibile nō est visibile in actu sicut colores in tenebris. nō eni sūt visibiles actu nisi per lucē. quod etiā in ꝓposito dici nō pōt. q2 ipse de⁹ ꝑ seipsum est visibilis cū sit lux intelligibilis vt patet ioānis p̄mo. quarto modo ꝓpter excellētiam obiecti q̄ corespōdet sensui. nec hoc in ꝓposito locum habet. excellētia eniz intellectualis nō correspondet intellectui sicut excellentie sensibilium corespōdent sensui vt dicit̄ tertio de anima. ergo nihil impedit quin intellect⁹ creatus ex ꝓpriȷs naturalibus deū videre possit ꝑ essentiā. ¶ In oppositū arguit̄. q2 Ro. 6. dicit̄. grā dei vita eterna. sed videre deū ꝑ essentiā: est vita eterna fm illō ioā. 17. hec est vita eterna vt cognoscant te. ergo videre deū ꝑ essentiā cōuenit intellectui creato ꝑ gratiam et non ꝑ naturam. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantū ad primū articulū sit p̄ma conclusio ꝙ nullus intellect⁹ creat⁹ ex ꝓpriȷs naturalib⁹ pōt videre diuinā essentiā apta visione. Hanc cōclusionē tenet. S. Tho. ī hac dis. q. 2. ar. 6. Et. p̄ª. p. q. 12. ar. 4. Itē de veri. q. 8. ar. 3. Et cōtra gen. li. 3. caplo. 52. ¶ Secūda cōclusio ē ꝙ itellect⁹ creatus indiget adiutorio luminis glorie ad vidēdū clare diuinā essentiā. Hanc cōclusionem tenet. S. Tho. in hac dis. loco p̄allegato. Et. p̄ª. p. vbi sup̄ ar. 5. Et de veri. loco p̄rime allegato. Item ꝯtra gen. loco p̄rime allegato. caplo. 53.

Quantum ad secundū articulū arguit̄ cōtra conclusiones. Et quidē cōtra p̄mā arguit scot⁹ īpugnādo ꝓbationē ei⁹ qua sic arguit̄. cognitio cuiuscūq3 cognoscētis est fm modū sue nature. ergo si modus essendi alicui⁹ rei cognite excedat modū nature cognoscētis: oportet ꝙ cognitio ipsius rei sit supra facultatem nature cognoscētis. hoc eniz inquit scot⁹ nō sequit̄. quia arguit ex ꝓpositionib⁹ nō sylogizatis. nec video ꝙ ista cōsequētia teneat nisi isto modo arguēdo. ꝙ si mod⁹ cognitionis est fm cognoscentem: ergo nulla cognitio naturalis excedit modū nature cognoscētis. ergo nulla cognitio naturalis est de obiecto cuius cognitio excedit modū nature cognoscētis. cū ergo mod⁹ cognitionis sit fm modū cognoscibilis: si mod⁹ essendi rei cognite excedat modū cognoscētis: cognitio ei⁹ erit supnaturalis. sic eni arguēdo argumentū tenet: ꝟ tūc vna ꝓpositio ē falsa. s. hec. modus cognitionis ē fm modū cognoscibil̄. et hec similiter ꝙ nulla natural̄ cognitio ē d̄ obiecto cuius natura excedit modū nature cognoscētis. q2 licet cognitio nō sit sup̄ naturā cognoscētis: ē tn̄ obiecti habentis modū cognoscibilē et modū nature vltra modū nature cognoscētis. aliter nūq̄ imꝑfecti⁹ cognosceret ꝑfecti⁹ naturalit̄. nec tūc angel⁹ infimus possz naturalit̄ cognoscere angelū supremū. ¶ [illegible] q2 si nō cōcluderet: tūc intellect⁹ beati cū lumine glie vel quocūq3 hitu charitatis nō posset ꝑtingere ad visionē diuine essentie. quia modus nature cognoscētis cū omnib⁹ illis: ē inferior in īfinitū modo nature cognite. ¶ 3°. quia nō oportet int̄ obiectū et potētiā eē ꝓportionē eq̄litatis: ꝟ poti⁹ similitudinis q̄ est inter actiuū et passiuū. q̄ nō est fm ꝓportionē virtutis q̄ reddat quantitatē virtualem alteri⁹: sed oportet esse ꝓportionē motiui ad mobile: ita ꝙ hoc obiectū possit mouere et illa potētia imutari ab illo. vnde obiectū debet ꝓportionari potētie receptiue motionis sicut opatiuū ꝓportionat̄ termīo sue opationis: et nō quātū ad ꝓportionē duplicis vel triplicis vel alicuius alteri⁹. ¶ 4°. q2 ordinatū ad finē ꝓportionat̄ illi fini in attigendo ipm. et tn̄ ordinatū cū omnib⁹ additis: ē finitū et finis est infinit⁹. ergo sic in proposito licet cognitū in se sit natura infinita: tn̄ pōt cognosci naturalit̄ a cognoscēte hñte naturā finitā. ¶ 5°. q2 si loquamur d̄ ꝓportione geometrica tūc nulla est ꝓportio finiti ad infinitū. quia finitū q̄tiēscūq3 sumptū nūq̄ reddit īfinitū. et isto modo sic entitas creata ē īproportionata ētitati īcreate

in entitate: ita et in intelligibilitate. sed ex hoc non sequitur q sit intelligibile improportionabile nisi loquendo vniformiter de proportionabilitate geometrica. sed non sequitur q sit intelligibile improportionatum virtuti cognitiue ipsius cognoscentis: quia proportio obiecti ad potentiam est de alio foro. hec scotus. ¶ Contra eandem arguit durandus sic dicens. nihil cadens sub ratione formali obiecti: excedit proportionem potentie per se: licet possit excedere per accidens. sicut claritas solis in se excedit visum noctue propter hoc q organum visus in noctua leditur et dissoluitur a claritate solis in rota sua. sed si hoc non esset: visus noctue posset clare et manifeste videre solem. quod satis innuit phus in quo dam simili cum dicit q si senex haberet oculum iuuenis: videret vt iuuenis. ergo excessus obiecti super potentiam non potest esse causa cognitionis obscure et confuse nisi per accidens: vel ratione organi vt in potentijs sensitiuis: vel ratione modi cognoscendi vt in potentia intellectiua que non cognoscit naturaliter deum vel substantias separatas nisi per creaturas corporales que sunt inferioris gradus nec possunt perfecte representare eum. omnis enim potentia habet proportionem cum omni eo quod cadit sub ratione sui obiecti. deus autem cadit sub ratione entis que est formalis ratio obiecti intellectus. hec ille. ¶ Contra secundam conclusionem arguit scotus probando q lumen glorie non sit necessarium ad hoc q intellectus creatus deum per essentiam videat. quia si tale lumen distinctum ab actu visionis et fruitionis requiratur: aut hoc erit ad hoc q intellectus sit susceptiuus visionis: aut ad hoc q sit actiuus illius. sed nec hoc nec illud vt patebit. ergo etc. minor probatur. q enim non requiratur ad hoc q intellectus sit receptiuus beatitudinis: probatur quia ratio recipiendi beatitudinem non potest esse aliquis habitus: quia nullo modo per habitum recipitur actus. quia cum habitus generetur ex actibus: sequitur ad actus. ergo habitus non est ratio recipiendi actum in via. et multo magis nec in patria. ¶ 2°. ad idem. quia susceptiuum quod ordinatur ad multas formas maxime ordinatur ad perfectissimam. sed anima humana ordinatur ad plures formas supernaturales quarum perfectissima est beatitudo. ergo anima humana maxime ordinatur vt perficiatur beatitudine. ergo si anima humana sit immediatum susceptiuum alicuius illarum: maxime erit immediatum susceptiuum beatitudinis quia maxime illa perficitur. Dicetur forte q habitus requiritur vt perfectius perficiatur beatitudine: vnde habitus tunc requiritur propter perfectionem beatitudinis: contra. tunc sequeretur q humana anima secundum q perficitur beatitudine: non perficiatur simpliciter sed ille habitus simpliciter. et tunc ille habitus videret et charitas diligeret deum: et anima humana non nisi per accidens et secundum quid. sed sicut superficies est per se colorata non autem substantia nisi per accidens mediante superficie. igitur anima humana in puris naturalibus est immediatum susceptiuum beatitudinis. Sed probatur alia pars .s. q nec tale lumen ponendum sit propter operationem eliciendam. quia aut hoc erit necessarium propter obiectum aut propter potentiam. non propter obiectum: quia cum ipsum sit in se presens: sufficit ad causandum actum visionis quantum est ex parte obiecti. Item quia si aliquid requireretur ex parte obiecti: hoc esset species obiecti quam tamen tu non ponis. nec potest dici q illud lumen sit necessarium propter intellectum vt eliciat operationem: quia forte intellectus se habet ibi mere passiue. tum etiam quia habitus non est simpliciter principium agendi: sed sic agendi. nam aliter habitus esset potentia. ergo intellectus habet quo simpliciter potest acquirere beatitudinem: licet non habeat quo taliter posset in beatitudinem nisi mediante aliquo habitu. ¶ 2°. principaliter arguit sic. omni potentie passiue in natura: correspondet aliqua potentia actiua in natura. sed in anima est potentia passiua que naturaliter est receptiua beatitudinis. ergo sibi correspondet aliqua potentia actiua naturalis. ergo intellectus sine tali habitu sola naturali actione potest consequi beatitudinem. ¶ 3°. quia perfectio inferior potest virtute contineri in perfectione superiori vt patet in essentiali ordine specierum. sed quodcunque accidens est imperfectius quam sit natura intellectualis. ergo si aliqua natura intellectualis indigeat tali habitu ad consequendum suum finem: fiat aliqua natura intellectualis in tanto gradu in quanto habitus est necessarius nature intellectuali inferiori. ergo poterit ex puris naturalibus consequi beatitudinem. hec scotus. ¶ Contra eandem arguit aureolus multipliciter. et primo vult probare q lumen glorie non requiratur ad hoc q illo mediante intellectus agens cooperetur diuine essentie in causando visionem beatificam. Primo quia quod est intellectum in actu et nullo modo intelligibile in potentia: potest de se sufficienter causare intellectionem in intellectu absque hoc q aliquid sibi cooperetur. propter hoc enim ponitur intellectus cooperari phantasie: quia phantasma est intelligibile in potentia et non intelligibile in actu. vnde commentator. 3°. de anima commento. 31. dicit q si vniuersalia essent extra animam sicut posuit plato: non indigeremus intellectu agente neque esset aliqua necessitas in ponendo illum. videmus etiam q calidum in actu potest generare calorem absque aliquo coagente et sensibile sensationem. sed constat q deus non est intelligibilis in potentia immo est summe intelligibilis in actu. ergo potest suam intellectionem causare in potentia absque hoc q coagat sibi intellectus agens. ¶ 2°. quia actio intellectus

intellect⁹ agētis est ꝓncipalis phantasmatis aut instrumētalis. aut ergo ĩ visione beatifica intellectus agēs est ꝓncipalis et eēntia diuina agens instrumētale: aut ecõtra. sed non põt dici ꝓmũ; qꝛ tunc homo ex puris naturalibus ꝓncipaliter beatificaretur. nec põt dari secundũ: qꝛ tunc variabitur actiuitas agētis τ fieret de agente ꝓncipali agēs instrumentale. ergo nullo modo causat visionē beatificaʒ. ℄. 3°. quia illud quod habet mere τ eētialiter rationē redditi pro merito: debet esse totaliter a premiãte effectiue τ nullo modo a ꝓmium recipiēte. nam si detur oppositum: non habebit ex toto rationem premij sed partialiter tantũ. sed constat ꝙ visio beatifica ē totaliter merces et ꝓmium quod ꝓ merito redditur. ergo ex toto ē a deo ꝓmiante. Confirmatur ꝑ illud philosophi ꝑ° ethi. si aliquod est donum deorum hominibus: rationabile est felicitatē dei: datũ esse maxime humanoꝝ quãto optimum. ℄. 4°. illud quod habet summuʒ τ infimum: in virtute videtur habere quodlibet mediũ. sed constat ꝙ intellectus agēs habet virtutem ad intentiones rerũ immaterialiũ que sunt infime. ergo si habet in virtute visionē beatificã que summa est inter intellectiones: seꝗtur ꝙ habebit in virtute oẽs intellectiones creaturaꝝ possibiliũ dato ꝙ sint infinite possibiles ꝓm opinionē multoꝝ. et ꝓm hoc erit infinitus ĩ virtute. ergo. ℄. 5°. quandocũꝙ in aliquo genere inuenitur aliquid ignobilius excedēs facultatē nature: videtur ꝙ nobilissimuʒ in illo genere multo fortius excedat. sed inter ea ꝗ spectãt ad intellectum repiunꝰ quedã ꝗ naturã excedũt nec sunt in virtute intellect⁹ agētꝭ aliquo mõ vt donũ fidei vel habit⁹ sapiētie τ itellect⁹. cõstat aũt ꝙ ista ignobilioꝛa sunt ꝙ̃ actus visionis btē. ergo visio beata nullo mõ cõtinetꝰ in virtute itellect⁹ agētꝭ.
℄ Secũdo loco arguit ideʒ aureolus, ꝓbãdo ꝙ nulla actiuitas ē attribuēda intellectui possibili respectu act⁹ itelligēdi. dicit eni sic. oĩs actiuitas ꝗ est circa intellectionē: attribuēda ē intellectui agēti τ nulla possibili. idcirco solũ ille appellatꝰ lumē tertio de aĩa a phõ: vbi dicitꝰ ꝙ ē habit⁹ vel lumē. τ ab augustino. 12. ꝺ trinitate ca° vltimo τ i plurib⁹ alijs locis. hãc aũt ꝓpositionē pono contra illã opinionē ꝗ dicit ꝙ intellect⁹ possibilis est passiu⁹ in recipiēdo spẽm: sed ē actiu⁹ vna cũ spẽ ad intellectionē ꝑcipuei cõponēdo et diuidēdo τ distribuēdo. sed hoc nõ obstãte ꝓpositio opposita vera ē. qḋ patet. qꝛ sicut se hēt materia ꝓma in genere sensibiliũ: sic intellect⁹ possibilis ĩ genere intelligibiliũ. sed ꝓma materia cuʒ careat omni actu τ sit pura potētia: nullã hēt actiuitatē in genere sensibiliũ nec etiã coagit forme recepte tãꝙ ꝓncipiuʒ agēdi. ergo nec intellect⁹ possibilis hēt aliquã actionē in genere itelligibiliũ nec coagit sicut causa partialis spẽi recepte ad itellectionē. ℄. 2°. qꝛ ꝗ oē dicit: nihil excludit. sed phs dicit tertio ꝺ aĩa ꝙ intellect⁹ agēs est ꝗ est oĩa facere. ergo intellectio τ cõpositio τ diuisio τ discursus fiũt virtute itellect⁹ agētꝭ actiue: τ virtute possibilis tñ receptiue. vñ τ cõmētatoꝛ tertio de aĩa cõmēto. 32°. dicit ꝙ actio itellect⁹ possibilis nõ est actio sʒ passio. ergo τc. ℄. 3°. si itellect⁹ possibilis ageret ad intellectionē aut ad cõpositionē τ diuisionē: eēt dare duo agētia. s. illud ĩ virtute cui⁹ spẽs imꝓmitꝰ intellectui possibili: τ aliud virtute cuius itellectio mediãte spẽ gignitꝰ. sed hoc est supfluũ τ cõtra dicta phõꝝ et scrõꝝ ꝗ nõ diuiserunt itellectũ nisi ĩ istas duas differentias. s. in agentē τ possibilē: nec posuerũt duo agētia. τ iteꝝ seꝗretur ꝙ multo nobilius τ ꝑstãtius agēs esset itellectus possibilis ꝙ̃ ille ꝗ appellatꝰ agēs ꝓ quãto ageret ad nobilioꝛē effectũ puta actuʒ itelligēdi. ille vero ad ignobilioꝛē. s. ad similitudineʒ. sed hec sunt absoluta. ergo oĩs actiuitas attribuēda est agēti τ nullo mõ possibili. et hic ē ꝙ appellatur lumē qꝛ luminis ē manifestare ad ephesecos. 5°. oē qḋ manifestatꝰ lumē est. sol⁹ aũt itellectus agēs actiue manifestat vt dictuʒ est. τ ideo solus dicitꝰ lumē: possibilis vero nõ. hec aureol⁹ in forma. ℄ Tertio loco ꝓbat ꝙ nõ exigitꝰ lumē glorie ad vigorandũ itellectũ possibilē vt suscipiat beatificã visionē aut ad ipm eleuãdum aut ponendũ in eē potestatiuo vt possit suscipere. ꝓmo qꝛ illud nõ idiget vigorari respectu alicui⁹ obiecti: qḋ ab illo obiecto passione abiectiua nõ patitꝰ. ꝓpter hoc eniʒ ocul⁹ noctue idiget vigoratione si debet aspicere rotaʒ solis: qꝛ obrueretꝰ τ aliqḋ abijceretꝰ a substãtia eius rõne sue materialitatis τ passibilitatis. sed cõstat ꝙ intellectus possibilis nõ patitꝰ passione abiectiua cuʒ sit imaterialis ab obiecto quocũꝙ etiã a diuina essentia imo magis ꝑficitꝰ. ergo nõ indiget vigoratione ad hoc ꝙ diuinã essentiã intueatꝰ. Et cõfirmatꝰ ꝑ illud tertio de aĩa. intellect⁹ postꝙ̃ intellexit maxima itelligibilia: nõ min⁹ intelligit minora imo magis. ℄. 2°. sicut se hēt materia ꝓma in genere sẽsibilium: sic itellectus possibilis ĩ genere intelligibilium. sed null⁹ diceret ꝙ materia ꝓma indigeat vigorari cũ nullũ vigorē intrĩsece habeat sed sit pura potētia. ꝑcipue respectu nobilissime forme ꝗ est aĩa rationalis ꝓm sic opinantes. imo eam imediate suscipit. ergo intellectus

possibilis imediate poterit suscipe nobilissimū actum ad quē est in potētia.s. visionē diuine essētie. nec intellectus vigorabitur cū sit potētia pura. ¶.3°. qꝛ aut illud lumē eleuaret aut vigoraret intellectū possibilē tanq̄ dispositio medians inter potētiam ⁊ actum i recipiēdo sicut mediat supficies inter corpus ⁊ colorē qꝛ ꝓprium ē supficiei pmo loco colorari ⁊ mediante ea inest corpori. aut sicut dispositio medians inter potētiam ⁊ agēs in patiēdo sicut mediat mollicies iter ceram ⁊ sigillum. nō eni mediat inter cerā ⁊ figurā quasi figura pmo insit mollicici: sed inter ceram ⁊ sigillum. quia nec sigillum posset figurā imprimere nec cera pati nisi rōne mollicici. sed nō pōt dici q̄ requiratur talis habitus ꝓpter pmum. tum qꝛ actus visionis pmo inesset illi habitui: ⁊ p cōsequēs esset pmo beatus. et ideo si separaret̄ ab intellectu: fieret beatus sicut supficies colorata. tum qꝛ actus beatificus īmediat pficit intellectum ⁊ voluntatē in q̄bus cōsistit imago trinitatis. quia ex hoc q̄ aīa ē imago dei: beatitudinis pticeps esse pōt. tum qꝛ nullus actus īmediati⁹ pficit intellectum q̄ȝ visio diuine essentie: pcipue cum itellectus possibilis sit susceptiuum īmediatum ōis actus. nec pōt etiā dari secūdū. tum qꝛ tale medium nō requiritur nisi ꝓpter defectum agentis. vnde deus posset imprimere oēm figuraȝ in cera nec indigeret mollicie. tum qꝛ de⁹ potest īmediate intellectui iprimere quicq̄d itellectus pōt īmediate recipe. īmediate autē pōt recipere visionē beatificā sicut ꝓbatum est. ergo non requiritur lumē ad eleuandum vel vigorandum intellectum possibilē. ¶ Quarto loco ꝓbatur q̄ lumē glorie ponēdum est directe ꝓpter intellectum agētē: sed cōsecutiue ꝓpter itellectū possibilē. pmaȝ partē probat. qꝛ cōstat q̄ lumē glorie nō ponitur nisi ad eleuandū ⁊ vigorādum ⁊ ampliandū lumē generale qđ est defectuosum sicut diffinit decretalis li°. 7. titu. de hereti. ca° ad nostrum. sed nullum lumē naturale est i intellectu nisi lumē intellectus agētis. alioqui si intellect⁹ possibilis habeat claritatē per se ⁊ nō sit ōis claritas eius naturalis ex parte intellectus agētis: sequitur q̄ sunt in nobis duo lumina ⁊ supfluit alterum qꝛ sufficit vnum. vnde itellectus possibilis solū habet recipere. sed vigor ⁊ claritas sm̄ quā recipit est itellectus agēs. ergo lumē glorie ponēdum est directe ⁊ per se ex parte intellectus agentis cuius defectum supplet. ¶. 2°. qꝛ lux illa incorporea in qua ⁊ sub qua sm̄ augustinū mēs rationalis videt quicq̄d videt: oportet q̄ sit lux vitalis p essētiam vt pote intellectus in actu vel saltē reducibilis aliquo modo ad istam lucē. nō enī pōt habere p se aliqua qualitas non vitalis introitum ad actum vitalē per modum clarificātis ⁊ illuminantis: nisi p hoc q̄ reducitur ad illud lumē quod est p essentiam vita. ⁊ est exemplum ad hoc q̄ figura nullam causalitatē habet per se sup actum penetrandi: nisi quatenus est dispositio ferri quod penetrat. sed constat q̄ lumē glorie est lux quedā incorporea ī qua ⁊ sub qua videtur diuīa essentia. nec tamē est lux vitalis per essentiam. ergo necesse est q̄ reducatur ad illud quod est claritas vitalis p essētiam. ⁊ illud est intellectus agēs. ¶.3°. quādo aliquid constituit̄ sufficiēter ex tribus: si ponitur aliq̄d ad intēdendū: poni debet ex parte illius sub cui⁹ habitudine intēditur. exēplū est ad hoc de domo ad quā concurrunt paries fundamentum tectū. si quis autē vellet domum ampliare ex parte tecti: non adderet ex parte fundamēti. sed constat vt dicit se ꝓbasse q̄ ad actum cognoscēdi cōcurrit itellectus possibilis ⁊ qualitas actualis repñtatiua obiecti q̄ cōmuni noīe dicit̄ actus ⁊ claritas aut vigor spūalis ipius aīe q̄ non est aliud q̄ȝ intellectus agens. concurrit autē intellectus possibilis receptiue: qualitas vero assimilatiue ⁊ repñsentatiue. claritas vero itellectus agētis quasi directiue ⁊ illustratiue qꝛ in illa ⁊ sub illa cernitur obiectum. cōstat autē q̄ lumē glorie ponit̄ ad actum beatificum cōcurrere sub ista habitudine vt.s. in eo ⁊ sub eo videatur obiectuȝ. igitur reducit̄ ad claritatē intellectus agētis p se ⁊ directe. ¶ Secunda vero pars ꝓpositionis patet. qꝛ quando aliq̄d est pfectio alicuius aut ampliatio eius: necesse est q̄ cōcomitatiue ⁊ cōsecutiue sit ampliatio effectus formalis illius ī subiecto ī quo recipitur. vt qꝛ lux est in diaphano subiectiue: si luci stellari addatur lux lunaris ī diaphano: quāuis vna lux incēdat aliam de p se ⁊ directe: tamē diaphanum erit luminosius cōsecutiue ⁊ participatiue. sed intellectus agēs ē perfectio intellectus possibilis ⁊ actus in eo cum non sit nisi claritas ⁊ vigor intellectualis. ergo lumē glorie quod ponitur ad intelligēdum et ampliandum claritatē agētis pticipatiue in possibilē redundabit. vnde intellectus possibilis dicitur clarus ⁊ vigorosus claritate ⁊ vigore q̄ est agēs. sicut diaphanū dicitur clarum claritate q̄ est lux corporea. cū ergo vigoretur claritas naturalis per lumē glorie: sequitur q̄ intellectus possibilis sit clarior ⁊ luminosior q̄ȝ ante ⁊c. Ambe etiā partes propositionis simul patent in exemplo oculi corporalis q̄ quādo caligat: indiget illustrari si deberet videre ali

quē colorē. constat enī φ talis illustratio est ꝓp-
ter defectū cōnaturalis claritatis. et ideo pone
tur directe ad vigorandū illā. τ tū participatiue
diaphanū oculi eēt vigorosius τ magis illumi-
natū. ¶ Quinto loco ꝓponit q̄ttuor dubia con-
tra positionē suā τ nr̄am. ꝑmum dubium est. qꝛ
quēcūqꝫ vigorē pōt deus dare per aliquod rea-
le accidēs: videtur φ possit dare itellectui alicui
ꝑ essentiam. vnde illum gradum vigoris quem
posset dare oculo noctue ꝑ qualitatē supaddi
tam ad vidēdum rotam solis: dedit oculo aq̄le
per suam naturam. poterit ergo facere aliquem
intellectum q̄ habebit ꝑ essentiam tantam clari-
tatē: quantam habet intellectus inferior cū lu-
mine glorie supaddito. τ sic talis intellectus nō
indigebit lumine glorie. ¶ Secundū dubiū est.
qꝛ illam claritatē in q̄ deficit intellectus i natura
libus cōstitutus: videtur φ possit supplere defe-
ctio act⁹ beatifici τ claritas sua. ¶ Tertiū dubiū
est. qꝛ deus imediate pōt facere quicq̄d facit me
diante creatura. sed mediante claritate luminis
glorie facit φ intellectus videt deum. ergo ime
diate poterit sine illa. ¶ Quartū dubium est. qꝛ
qualitas q̄ est alicui accidētalis: pōt alteri eē cō-
naturalis. vt caliditas q̄ est accidētalis in aq̄: est
cōnaturalis igni. poterit ergo deus lumē glorie
alicui cōnaturale facere. et ꝑ cōsequēs intellect⁹
ille videbit deum i lumine naturali. ¶ Sexto lo
co recitat opinionē quorundā dicēs φ de facto
non est ibi lumen aliud nisi ipa visio clara τ facia
lis que dicitur habitus ratione perpetue ꝑma-
nentie: τ dicitur lumen ratione manifestationis
obiecti qꝛ diuinam essentiam manifestat. nec q̄-
cūqꝫ auctoritates cogunt vt aliud lumē ab actu
ponatur. illud enī quod dicitur in psalmo: in lu
mine tuo videbimus lumē: potest sic intelligi φ
in lumine q̄ est actus: videbimus lumen obiecti
uum quod est deus. ¶. 2°. illa auctoritas q̄ scri
bitur apo. 21. φ ciuitas illa non eget sole τ luna
sed claritas dei illuminabit eam: intelligitur de
claritate act⁹ beatifica qua vniuersa ciuitas bea-
torꝫ illuminabitur. ¶ 3°. illa auctoritas isa. 60.
scripta. non erit tibi amplius sol ad lucendum τ
splēdor lune non illuminabit te: sed erit tibi do-
minus in lucē sempiternam: intelligitur f̄m glo
sam interlinearē de visione diuine essentie. τ ita
non de habitu sed de actu. ¶. 4°. illa prima ad
timotheum: lucem habitat inaccessibilem quē
nemo hominum vidit: f̄m glosam augustini ex
ponitur φ nemo eū videt nisi ex dono eius. act⁹
autē cum sit supernaturalis: est donum dei. er-
go illa ꝑma ioānis. 3°. similes ei erimus quoniā
videbimus eum sicuti est: nō potest exponi sicut
aliqui exponūt φ exigatur habitus q̄ faciat istā
similitudinem. quoniam exꝓsse auctoritas dicit
φ visio faciet eā. ¶. 5°. illa saluatoris mathei. 5°:
beati mūdo corde quoniam ipsi deum videbūt
non cogit ponere talem habitum qui sit lumen
glorie. quia ista cordis mundicia se habet ꝑ mo
dum meriti cui repromittitur visio dei. lumē aūt
si poneretur non esset ꝑncipiū merendi. ¶. 6°.
qꝛ decretalis. 7°. extra ō hereticis ca° ad nostrū
que dicit inter alios errores illū q̄ ponit φ ani-
ma rationalis per naturā potest esse beata: φ qꝫ
non indigemus lumine glorie eleuante ad deū
videndum τ beate fruendum: non cōcludit ha-
bitum. qꝛ sicut habitus eleuat potētiam effecti-
ue: sic actus eleuat formaliter. quoniam error ē
dicere φ non indigeamus lumine. i. actu super-
naturali. τ φ iste sit intellectus: patet ex ꝑncipio
articuli qꝛ dicitur φ anima rationalis potest eē
beata per naturam. hoc autē sufficiēter excludi-
tur dato φ non ponatur habitus supnaturalis
sed actus. ¶. 7°. illa auctoritas augustini dicen
tis φ anima nisi participatiōe diuini luminis nō
est beata: intelligitur ō lumine obiectiuo quod
deus est q̄ participatur ꝑ actum. τ vniuersaliter
nulla auctoritas videtur ex suo vero intellectu
ponere habitū vel lumē distictum ab actu. qua-
re cum deus τ natura nihil faciant frustra τ pre-
cipue in statu illo ꝑpetuo τ finali: τ non appare-
at vlla necessitas aut auctoritas qua debeat po
ni: negandus est talis habitus vel lumen glorie
preter actum. hec aureolus in quodam quodli
bet licet non eodē ordine. ¶ Contra eandē cōclu-
sionē arguit durandus dicēs: φ lumē glorie req̄
ratur ad confortandū intellectū vt eliciat actū
beatifice visionis nō pōt intelligi nisi dupliciter.
vno mō φ ꝑ cōfortationē intellectus nr̄i a lumi
ne glorie virt⁹ eius intēdatur τ intēsa eleuet ad
visionē diuine essentie ad quā ꝑus ꝑtingere nō
poterat. alio modo φ intellectus noster et illud
lumē tanq̄ꝫ duo imꝑfecta agētia supleant vicē
vnius ꝑfecti agētis respectu talis visionis. quē-
admodum duo trahunt nauē quorū duorum
neuter sufficeret ꝑ se trahere. τ due candele cau
sant lumē intēsum quod neutra per se sufficeret
causare. ꝑmum dici non potest propter duo. pri
mū est qꝛ intellectus noster nō est forma suscipi
ens magis τ minus. secūdo quia illud quod in-
tēdit per se aliud: est tale formaliter vel virtua-
liter sicut illud quod intēdit. verbi gratia. illud
quod intendit calorem est calidum formaliter
vt ignis: vel virtualiter vt sol intendit calorem

aeris. dico autem per se: quia cõtrarium per accidens confortat et intendit: sicut calidum circunstans comburit: vel frigidū circūstans intendit calidū. de quo nihil ad presens. lumen autē glorie non est tale formaliter qualis est intellectus noster. nec virtualiter: quia lumen glorie non est causatiuū virtutis intellectiue. ergo lumen glorie non pōt confortare intellectum nostrum ipsum intendēdo. secūdum etiam dici nō pōt: qꝛ si intellect⁹ creat⁹ et lumē glorie supplerēt vicez vni⁹ pfecti agentis: tūc quodlibet eorū haberet similē virtutē respectu act⁹ intelligēdi: sicut duo trahētes nauē respectu tract⁹ nauis. et ita lumē glīe esset quedā potētia intellectiua sicut intellectus noster qḋ est incōueniēs. et si dicat̄ ꝙ lumē corporale cōfortat visum: et tñ visus nō intēdit̄ nec remittitur ꝑ illud: nec visus ꝛ lumē corporale sunt duo imperfecta agētia supplētia vicē vni⁹ agētis perfecti: et sic eodē modo vt videt̄ pōt esse circa intellectū nr̄m et lumē glorie: dicendum est ꝙ non valet. quia lumē corporale nō reqrit̄ tanꝗ̄ confortans visum q̄ s̄m se pōt in obiectuz sibi presentatuz. sed reqritur vt dispositio medij et organi ad suscipiēdū spēm coloris s̄m ponentes visionez fieri per spēm. quia medium vel organum nō recipit speciē coloris nisi sit actu illuminatū. quia color nō est natus facere spēm suā in organo vel medio nisi sint illuminata. ergo in visione beata nō requirit̄ lumē glorie vt confortās intellectum nec ex parte obiecti quasi dās ei virtutem mouēdi intellectum cum essentia diuina possit hoc de se sine quacūꝗ virtute creata. si ergo aliquo modo requiritur: hoc erit ad disponēdum intellectum ad suscipiēdum actionē obiecti queadmodū dictum est de lumine corporali respectu medij et organi qḋ ꝑtinet ad sequētē articulū. ¶ Secundo loco arguit ꝙ lumen glorie nō requirat̄ ad suscipiendum actuz visionis beate que ē forma supernaturalis et improportionata nature. cum enī dicat̄ ꝙ nullū obiectum est susceptiuum forme supernaturalis nisi disponatur per aliquā dispositionē supnaturalē: non est verū. quia dispositio supnaturalis est quedā forma supernaturalis. illa ergo aut recipitur inmediate in natura: aut mediāte alia dispositiōe. si imediate: eadē ratione quelibet alia forma supnaturalis. si mediate: aut dispositio media erit naturalis aut supernaturalis. si naturalis: habetur propositum ꝙ natura intellectualis ex naturalib⁹ ē capax forme supernaturalis. si supnaturalis: querit̄ quomodo recipitur in subiecto: aut mediāte dispositiōe naturali aut supnaturali. ꝛ sic ꝓceditur in infinitū nisi stet̄ in hoc ꝙ forma supnaturalis recipiat̄ imediate in intellectu absꝗ dispositione supernaturali. ¶ 3°. arguit contra vtrāꝗ opinionē cōmuniter. quia si requirit̄ dispositio supernaturalis ad eliciēdū actuz aut suscipiēdū ipsum: hoc nō ē nisi ꝓpter excessuz obiecti super potētiā vt per ipsaz sit ꝓportionata obiecto q̄ s̄m se distat in infinitū ab ipo. sed ꝓpter hoc nō oportet ꝙ reqratur dispositio supnaturalis. qꝛ ea addita: adhuc tātuz distat potētia ab obiecto sicut pri⁹. s. in infinitū. ergo ad hoc non requirit̄ aliqua dispositio supnaturalis: cuz nulla forma vł dispositio possit erigere itellectū ad illud quod nō pōt s̄m seipm. nec ad recipiendū formam supnaturalē vel actuz: oportet ponere semper dispositionē supnaturalē alias eēt ꝓcessus in infinitū. ¶ 4°. arguit. qꝛ quicqd sit de facto an tale lumē glorie sit in intellectu beato: tñ de possibili tenet frat̄ Tho. li. 4. dis. 49. ꝙ beata visio pōt cōmunicari hoi existēti in puris dispositionib⁹ vie ꝛ ita nō habenti lumē glīe. ¶ 5°. arguit sic. vbicūꝗ natura et virtus potētie se extēdit ad obiectū: presentato obiecto imediate ꝛ per se ꝛ excluso omni impedimēto enigma causante: necessario sequit̄ cognitio clara ꝛ manifesta qualis possibilis ē inter talē potētiam et tale obiectū s̄m quēcūꝗ modū. sed intellectus non de se pōt in diuinā eēntiā tanꝗ̄ in obiectū: et totū impedimētū clare ꝛ manifeste cognitionis diuine essentie est quia cognoscat̄ per mediū inferioris grad⁹ qḋ est essentia creata. qḋ mediū pōt excludi vt ꝓbabit̄. ergo hoc excluso ꝛ p̄sentata diuina essentia intellectui s̄m se imediate: sequit̄ cognitio clara ꝛ manifesta qualis possibilis ē in intellectu nr̄o respectu diuine eēntie. maior patet qꝛ ex quo potētia pōt i obiectum de natura sua ipm cognoscere: et si ipedimētū causans obscurā cognitionē excludat̄: cōsequēs ē ꝙ potētia cognoscat obiectū clare ꝗ̄tū possibile ē. minor ꝓbat̄. qꝛ intellect⁹ noster de se pōt cognoscere diuinā essentiā. nā phi ꝓbauerūt deū eē quādā naturā subsistētē intelligibilē habētē oēm perfectionē. ꝙ aūt hec cognitio esset nobis obscura et eis causa est quia naturali ordine non cognouerūt nec nos cognouimus deū nisi ex creaturis. que cum sint inferioris gradus: nō representāt ipam clare et manifeste. hoc aūt impedimentū potest amoueri a virtute diuina q̄ pōt omne qḋ nō implicat cōtradictionē. ꝙ autē intellect⁹ noster qui s̄m ordinē nature nō cōsurgit in dei cognitionē nisi ex creaturis: possit ipm habere p̄sentē s̄m se ꝛ sic eū cognoscere exclusa prius cognitione cre

aturarũ: nullã cõtradictionẽ implicat. quia in actionib⁹ supnaturalibus videmus q deus modũ agẽdi imutat. hoc etiã attestatur omnis opinio circa istã materiam: quia omnes ponũt q deus in visione beata imutabit illum ordinẽ quo nũc cognouim⁹ ipsum ex creaturis et representabitur intellectui nr̃o nullo alio precognito. ꝛ hec fuit minor. sequit̃ ergo cõclusio. ꝛ hãc viã habẽt tenere illi necessario qui dicũt q deus põt visionẽ imediatã sue eẽntie cõicare homini existẽti in puris dispositionib⁹ vic. quia isti excludũt spẽm representantẽ et lumen glorie a tali visione. ex quo põt sic argui. q eẽntia diuina sit presens intellectui in rõne obiecti qḋ pri⁹ nõ erat sic ei presens: oportet q hoc sit vel ex mutatione sui: vel ex mutatione intellectus. non ex mutatione sui q2 ipa omnino est imutabilis. nec ex mutatione intellectus per aliq̃d receptiuũ qḋ sit species vl' lumẽ. quia spẽm negãt: lumẽ aũt ponũt vt sit dispositio patrie. ipsi autez dicũt q talis põt cõicari intellectui habẽti solas dispositiones vic. oportet ergo q per hoc solũ quia mutatur ordo naturalis quem habet in intelligẽdo fm q nõ cognoscat deum nisi ex creaturis. hec ille.

# Quãtum ad tertiũ articulũ primo notãdum est

q vt. S. Tho. deducit de veri. q. 8. ar. 2. ad. 2^m. in qualibet visione triplex modus visiõis cõsiderari põt. Primus mod⁹ est ipsius vidẽtis absolute qui est mensura capacitatis eius. s. ad videndũ. hec aũt capacitas acapit̃ fm modũ virtutis visiue: quia efficacia actionis mẽsurat̃ fm virtutẽ agentis. Secũd⁹ modus est ipius rei vise fm q visibilis ẽ. dicit̃ eni ex parte rei vise visio pfecta quãdo videt̃ de re id qḋ ẽ. impfecta vero quãdo res videt̃ esse inferiori vel imperfectiori modo q̃ȝ sit. Terti⁹ modus ẽ ipsi⁹ visiõis q̃ est mediũ inter vidẽtem et rem visam. et ideo dicit modũ videntis per cõparationẽ ad rẽ visam. et isto modo dicit̃ visio pfecta quãdo modus visionis equat̃ in pfectione modo eẽndi rei vise. ita q tã pfecte et plene videt̃: quantũ res ipa visibilis ẽ. dicit̃ aũt impfecta visio quãdo nõ tã plene ꝛ perfecte videt̃ quãtũ visibilis ẽ. Prim⁹ mod⁹ visionis cõsequit̃ modũ eẽndi rei vidẽtis. nã cũ nihil operet̃ nisi inq̃ȝ^m est in actu: mod⁹ opandi vniuscuiusq3 rei sequit̃ modũ essendi ipsius. vnde q2 aĩa aliũ modũ essendi habet vnita corpori ꝛ aliũm a corpore separata manẽte eadẽ aĩe natura ideo aliũ modũ intelligẽdi habet cũ ẽ vnita corpori. s. per conuersionẽ ad phãtasmata q̃ in corporis organis sunt a quib⁹ species intelligibiles abstrahunt̃ p illustrationez intellectus agentis. et alium modũ intelligendi habet sepata a corpore. s. absq3 predicta conuersione et per cõuersionez ad ea que sunt intelligibilia simpliciter sicut et alie substantie sepate q̃ȝuis non ita pfecte. Secũdus mod⁹ visionis consequit̃ modũ essendi rei vise: eo q vnũquodq3 intantũ est cognoscibile inquantũ habet esse actu. ppter quod nec potẽtia est cognoscabilis nisi per actum: nec priuatio nisi per habituȝ. quocirca ph's dicit primo phy. q materia prima q̃ est õ se pura potẽtia: nõ ẽ cognoscabilis nisi fm analogiã ad formã. Tertius mod⁹ visionis cõsequitur et modum eẽndi vidẽtis et moduȝ essendi rei vise: et addit pl⁹ q2 presupponit equalitatẽ perfectiõis vtriusq3 modi. Ex quibus colligim⁹ q quãdo capacitas videntis fm virtutẽ visiuaȝ excedit̃ a perfectione modi eẽndi rei vise q̃ȝ^m ad id quod visibile ẽ: visio ipsa erit imperfecta omnibus tribus modis. si vero capacitas vidẽtis nõ excedatur a modo essendi rei vise q̃ȝ^m ad id quod ẽ de ea visibile sed excedatur a modo quo est res visibilis: tũc visio erit pfecta primo et secũdo modo visionis ꝛ nõ tertio modo. sicut ponitur exẽpluȝ quãdo quis propositionẽ demõstrabilez noscit per rationes probabiles vt q terra ẽ rotũda: totã propositionẽ nouit q̃ȝ^m ad id quod est. et q̃ȝ^m ad hoc mod⁹ visionis ẽ perfectus. sed quia nõ illã nouit omni modo quo scibilis ẽ cuȝ nõ eam nouerit demonstratiue: visio est impfecta tertio modo visiõis. ¶ Ex premissis inferim⁹ ad ppositũ nostrũ tria fm tres modos supra positos. pmuȝ est q null⁹ intellect⁹ creat⁹ in puris naturalibus põt habere perfectã cognitionẽ de diuina esse ntia. et p consequẽs nec visionẽ que est clara et aperta cognitio. pbatur hoc ex premissis. quia modus eẽndi rei cognite. s. diuine eẽntie excedit improportionabiliter capacitatẽ virtutis visiue ĩtellect⁹ creati. Secũduȝ est q intellect⁹ creat⁹ lumine glorie illustratus et ipa diuina essentia informatus fm esse cognitũ qualis est intellect⁹ beat⁹: põt habere pfectaȝ cognitionẽ ꝛ clarã visionẽ diuine eẽntie q̃ȝ^m ad pfectionẽ visionis fm pmos duos modos preassignatos. probat̃ hoc. qm̃ intellectus creat⁹ sic adiutus et informatus: pportionat̃ in capacitate mõ eẽndi diuine essentie: presertim ratiõe forme intelligibilis que ẽ ipsamet diuina essentia qua p seipam pficit̃ in esse cognito. cui⁹ ratione idẽ re ẽ qḋ videt̃ et forma per quaȝ videt̃. ac per hoc vnũ aliud nõ excedit. Tertiũ ẽ q null

lius intellect⁹ creati visio equatur modo quo res visa idest diuina essentia visibilis est secundum perfectionem tertij modi visionis supra positi: quantumcunque intellectus creatus perfusus sit lumine glorie ac etiam a diuina essentia per seipsam immutatus. probatur hoc. quia licet intellectus creatus sit informatus secundum esse cognitum per diuinam essentiam que est de se infinita: non ideo fit virtutis infinite in eliciendo operationes suas: sed manet capacitatis finite. ac per hoc non potest nisi finite videre. Ad quod facit quod. S. Tho. dicit in hac dis. q. 2. ar. 3. ad. 6m. quod quia actio non attribuitur forme tantum que est principium actionis sed composito: ideo actionem oportet mensurare non solum secundum formam que est principium actionis: sed etiam secundum subiectum forme inquantum est per formam perfectibile. vnde visio que fit ab intellectu creato per diuinam essentiam: non mensuratur secundum modum infinitum qui est diuine essentie secundum se: sed secundum modum quo intellect⁹ pertingit ad hoc quod per ipsam perficiatur. ad hoc autem pertingit inquantum ei coniungitur per lumen glorie quod est finitum. propter quod visio ipsa finita est ex parte videntis. Idem in sententia dicit de veri. q. 8. ar. 2. ad. 3m.

**Secundo** Notandum est quod mod⁹ essendi in quo debet esse proportio inter cognoscentem et rem cognitam secundum quod. S. Tho. deducit signanter. pª. p. q. 12. ar. 4. in cor. de quo et locuti sum⁹ in precedente notabili: est mod⁹ essendi non qualiscunque sed faciens ad cognitionem. duo autem modi essendi in genere sunt qui conferunt ad cognitionem et illam diuersificant tam ex parte cognoscentis quam ex parte cognoscibilis. scilicet esse in actu et esse immateriale. vnumquodque enim in tantum est cognoscibile: inquantum est in actu. et nihil est cognoscens nisi secundum quod est in actu quemadmodum nec agens vt supra dicebatur. et tertio de anima philosophus dicit quod sicut res sunt separabiles a materia: sic circa intellectum sunt. virtutes etiam cognitiue secundum modum immaterialitatis distinguuntur. vnde et philosophus secundo de anima dicit quod plante non cognoscunt propter sui materialitatem: et sensus corporales cognitiui sunt: quia sunt susceptiui specierum sine materia. vnde et sanctus doctor loco proxime allegato volens assignare proportionem inter cognoscens et cognitum distinguit modum essendi vtriusque in diuersis rebus secundum esse immateriale et secundum esse in actu. dicit enim quod quia sensus est virtus cognitiua habens esse non solum in materia sed etiam affixum organo materiali: ideo naturaliter non cognoscit nisi res habentes esse in materia indiuiduali. intellectus vero humanus quia habet esse in materia non tamen affixum organo corporali pro eo quod ex sui natura est virtus immaterialis sicut et anima intellectiua inde est quod eius capacitas naturalis est directe et per se circa res materiales secundum tamen quod abstrahuntur a materia indiuiduali. ita vt si aliquid cognoscat ex vi sue nature de rebus immaterialib⁹ non habentibus esse in materia: non id habet nisi per res materiales. intellectus vero angelicus quia simpliciter est immaterialis non habens esse in materia: naturaliter cognoscit directe et per se res immateriales et per eas res materiales intelligit. sed quia nec angelus nec eius intellectus est purus actus sed habet potentiam admixtam ita quod non est habens esse pure in actu: eius virtus cognitiua non se extendit naturaliter nisi ad res compositas ex actu et potentia. ex quo fit quod capacitas naturalis intellectus angelici non se extendat ad claram et perfectam cognitionem diuine essentie que est actus purus: cuius tamen habet aliqualem cognitionem non directe et per se sed per res compositas ex potentia et actu. vnde quod intellectus humanus non pertingat ex suis naturalibus ad videndum clare et aperte diuinam essentiam: prouenit ex duplici defectu. scilicet ex eo quod est habens esse in materia: et quia est constans ex potentia et actu. quod autem intellectus angelicus non attingat ex vi sue nature ad visionem claram diuine essentie: prouenit ex vno defectu. scilicet quia est virt⁹ habens esse actu admixtum potentie. Gratis ergo et absque vlla ratione contra premissam deductionem sancti doctoris obijciunt quidam putantes quod se fundet in modo essendi specifico et naturali cognoscentis et rei cognite: vel in alio modo essendi qui non directe pertineat ad habendam rerum cognitionem: quod est falsum. vnde. S. Tho. pª. p. q. 88. ar. pº. ad. 2m. dicit quod similitudo nature non est ratio sufficiens ad cognitionem: alioquin oporteret dicere quod empedocles dixit quod anima est de natura omnium ad hoc quod omnia cognosceret. sed requiritur ad cognoscendum vt sit similitudo rei cognite in cognoscente quasi quedam forma ipsius. hec sanctus thomas. et suppleri debet vel quod sit in cognoscente ipsamet res cognita prout ex plerisque locis doctrine sancti thome accipi potest. et presertim in hac dis. q. 2. ar. pº. in cor. Et. pª. p. q. 12. ar. 2. in cor. Et de veri. q. 8. ar. pº. in cor. Item facit ad id de modo essendi quod et. S. Doc. dicit contra gen. liº. 3º. caº. 51. sic concludens. manifestum est igitur quod essentia diuina potest comparari ad intellectum creatum vt species intelligibilis qua intelligit. quod non contingit de essentia alicuius alterius substantie separate. neque tamen potest esse forma alterius rei secundum esse naturale. se-

quereretur enim ꝙ simul cũ alio vnita: constitueret vnam naturã quod esse nõ põt. species autẽ intelligibilis vnita intellectui: non constituit aliquã naturam sed perficit ipm ad intelligendum quod perfectiõi diuine eẽntie nõ repugnat. hec ille. Ad quod iterum facit quod dicit ð ve. q. 8. ar. 3. ad. 6m. ꝙ s. conformitas naturalis ad deuz que est in intellectu angeli: non est vt intellect⁹ angeli proportionet ad essentiã diuinã sicut ad formaz intelligibilẽ. Itaqȝ ſm premissa proportio inter cognoscentem et cognitum q̃tũm ad modum essendi debet intelligi ſm mentem scti thome nõ de modo essendi ſm existentiã naturalez sed de modo essendi ſm esse intelligibile. vt scilicet modus essendi cognoscẽtis inq̃tũm est cognoscens sit conformis modo essendi rei cognite ſm ꝙ est cognoscibilis. est aũt huiuscemodi conformitas quãdo cognoscens ꝛ cognitũ proportionantur in imaterialitate et in actualitate q̃ vt supra diximus requiruntur ad cognitionẽ ex parte cognoscẽtis et ex parte rei cognite. Unde qꝛ modus essendi intellectus nr̃i inq̃tũm est cognitiuus: exceditur a modo essendi angelorũ inq̃tũm sunt cognoscibiles: eo ꝙ angeli sunt simpliciter immateriales non habẽtes esse in materia: intellectus vero noster ẽ habẽs esse in materia: ideo ex puris naturalibus non pertingit ad cognoscendum quidditates angelorum. Rursus quia multo plus excedit a modo essendi diuine eẽntie ſm rationem cognoscibilis tam in imaterialitate q̃ in actualitate: quia diuina essentia non solum est immaterialis per negationez materie sed etiã per negationem potentie passiue: et nõ solum est in actu sed est actus purus: ideo intellectus noster ex vi sue nature pertingere nõ potest ad videndum clare et aperte essentiam diuinam. pertingit tñ sola dei gratia per quaz essentia diuina fit per seipsam forma intelligibilis intellect⁹ nostri vt in beatis coaptãs moduz essendi sue cognoscibilitatis modo essendi intellect⁹ nostri: disponens et eleuãs illum supra naturaz suã per illustrationem luminis glorie. vnde. S. Tho. pª. p. q. 12. ar. 4. in cor. sic cõcludit. nõ igitur potest intellectus creatus deuz per essentiaz videre: nisi inq̃tũm deus per suam gratiaz se intellectui creato coniungit vt intelligibile ab ipso.

¶ Aduertendũ tñ ꝙ immaterialitas dicitur esse ratio cognoscendi in re cognoscẽte: non prout dicit priuationẽ materie aut materialitatis. tuz quia vt sic dicit puram priuationem que nõ potest esse causa actionis positiue. tum etiam quia non omnis res immaterialis est cognitiua i dest apta nata cognoscere: sicut apparet ð formis inaiatorũ et de multis formis accidentalibus. sed accipitur immaterialitas prout circunloquitur nobis quandam naturam positiuam innominatam quã nos vocare possumus per accõmodationem naturaz spiritualẽ. et de hoc latius dictũ fuit. pº. li. dis. 35. q. pª. sub notabili quarto.

¶ Tertio Notandum est ꝙ cum phs dicit tertio libro de aĩa ꝙ intellectus possibilis se habet in potẽtia ad intelligibilia inq̃tũm nihil eorũ est actu anteq̃ intelligat quemadmodum et tabula in qua nihil est actu scriptũ: sed habet potentiam ad hoc ꝙ in ea plura scribant: non est mentis eius ꝙ intellect⁹ possibilis sit in pura potẽtia et nõ aliquod ens actu. nã et tabula nondũ scripta vel depicta cui phs assimilat intellectuz possibilẽ: quoddã ens actu est ſm naturam suam quia ẽ lignuz vel lapis seu quid aliud: q̃uis respectu imaginum vel figurarum que in ea pñt depingi dicatur esse in potentia. vnde intellectus possibilis licet sit quodam modo in potẽtia ad formas intelligibiles inq̃tũm de se non est determinatus ad aliquam ipsaruz anteq̃ per eam aut per suam similitudinẽ determinetur: et tamen ſm se aliqua res ẽ actu scilicet virtus quedaz et potentia anime de predicamẽto qualitatis ordinata ad anime operatiões nobiliores. Rursus quod dicit cõmentator eodez tertio libro ð anima ꝙ scilicet intellectus possibilis se habet vt materia prima: non ðbet accipi tã quam simpliciter dictũ et quo ad omnia sed q̃tũm ad aliquid. non enim sicut materia prima de se ẽ pura potentia: ita et intellectus possibilis ex sui natura est pura potentia. sed debet accipi similitudo q̃tũm ad hoc ꝙ sicut materia prima ex sui ratione non est determinata ad hanc vel illam formam sed indeterminate se habet ad omnes: ita et intellectus noster possibilis non est de sui natura determinatus ad aliquod vnum intelligibile: sed indeterminate se habet ad omnia intelligibilia. ¶ Ex quibus inferimus errorem dicentium ꝙ intellectus possibilis nullam habet propriam operationem sed tantũmodo passionez: pro eo ꝙ ab aristotele ponitur potentia passiua ꝛ a cõmentatore ponitur similis materie prime. decepti enim sunt non satis aduertentes ꝙ vna et eadez res potest esse in actu et in potentia vel ſm diuersa vel respectu diuersorũ. vt enim notat. S. Tho. de veri. q. 8. ar. 6. in. cor. nihil phibet aliquid esse actu vnum: et in potentia alterum. sicut corpus diaphanum est actu quoddã corpus: sed in potentia tantum coloratum. et si

militer est possibile esse aliquod ens actu: quod
in genere intelligibilium est in potentia tantuz.
sicut enim est gradus act⁹ et potentie in entibus
quia aliquid est in potentia tantum vt materia
prima: aliquid actu tantum vt de⁹: aliquid actu
et potentia vt sunt omnia intermedia: sic est in
genere intelligibiliuz aliquid actu tantum sicut
essentia diuina: aliquid in potentia tantum vt in
tellectus possibilis. omnes autem substantie an
gelice sunt medie habentes aliquid de potentia
et aliquid de actu: non solum in genere entium
sed etiam in genere intelligibilium. habent eniz
essentias proprias sibi presentes vt actus in ge-
nere intelligibilium: ⁊ sunt in potentia respectu
plurium aliorum. veruntamẽ vt ibi deducit san
ctus thomas: licet intellectus noster possibilis
nihil potest intelligere prout est in potentia ad
intelligibilia: postꝙ tamẽ perficiatur actu forma
intelligibili: intelligere potest rem illam cui⁹ for
ma perficiatur.

¶ Quarto Notandum est ꝙ vt san
ct⁹ thomas docet in ple-
risqꝫ locis sequens aristotelem in tertio libro de
anima: intellectus agens in nobis est potentia
distincta realiter ab intellectu possibili. dicit̃ enĩ
a philosopho intellectus possibilis quo est om-
nia fieri: intellectus vero agens quo est omnia
facere scilicet intelligibilia. huius autem intelle-
ctus agẽtis sunt duo effect⁹. vnus est facere in-
telligibilia in potentia esse actu intelligibilia. qđ
facit abstrahẽdo a phantasmatibus per illustra-
tionem sui luminis species sensibilium absqꝫ in-
diuidualibus condicionib⁹. que sic illustrate re-
sultant in intellectum possibilem qui est recep-
tiuus specierum absqꝫ materia et absqꝫ materia
libus condicionibus. et ex hoc primo effectu re-
sultat secundus qui est intellectum possibileꝫ il-
lustrare per ipsam specierum intelligibiliuz illu-
strationem. et quia intellectus possibilis intelli
gere nõ posset naturali virtute nec habere pro-
priam operationem nisi per actionem intellect⁹
agentis ẜm predictos effectus: ideo dicitur in-
tellectus agens vigorare intellectum possibilẽ.
vnde sanctus thomas de veritate questione no
na articulo primo in corpe. de lumine inquit in-
tellectuali oportet nos loqui ad similitudinẽ lu
minis corporalis. lumen autẽ corporale ẽ medi
um quo videmus et seruit nostro visui in duo-
bus. vno modo in hoc ꝙ per ipsum fit visibile in
actu quod erat potentia visibile. alio modo in
hoc ꝙ visus ipse confortatur ad vidẽdum ex lu
minis natura. vnde et lumẽ intellectuale potest
dici ipse vigor intellectualis ad intelligendum.
hec ille. et inde est ꝙ potẽtia naturalis intellect⁹
possibilis ad intelligẽdum: non se extendit nisi
ad ea que per virtuteꝫ naturalẽ intellectus agẽ-
tis possunt fieri intelligibilia in actu. ¶ Ex qui-
bus inferimus ꝙ lumen glorie quo beati vident
diuinam essentiam: aliud lumẽ realiter est a lu-
mine intellectus agentis qui ponitur naturalis
potentia anime nostre. et non idem re extensiuꝫ
aut intensium prout aliqui opinati sunt. Proba
tur hoc. quia illa non sunt idem re: que non ha-
bent eandem operationem. sed lumen glorie in
beatis non habet eandeꝫ principalẽ operationẽ
quam habet intellectus agens. non enim eius ẽ
facere aliquid intelligibile in potentia: esse intel
ligibile actu: cum essentia diuina ad cuius visio-
nem lumen glorie confert: est ẜm se maxime in-
telligibilis actu ⁊ nullo modo in potẽtia. est enĩ
actus purus. Unde. S. Tho. 7. quodlibet. ar.
p°. hoc inquit lumẽ scilicet glorie non est neces-
sarium ad hoc ꝙ faciat intelligibile in potentia
esse intelligibile in actu: ad quod est nobis neces
sarium lumen intellectus agentis: quia ipsa di-
uina essentia cuꝫ sit a materia separata est per se
actu intelligibilis. sed erit necessarium tantum
modo ad perficiendum intellectum: ad qđ etiaꝫ
nunc lumen intellectus agentis valet. predictũ
autem lumen glorie sufficienter perficit intelle-
ctum ad videndum diuinam essentiam eo ꝙ ip-
sa essentia diuina totaliter est lux intelligibilis.
vnde lumen glorie ab ea in intellectum descen-
dens: facit hoc respectu diuine essentie in intelle
ctu: quod facit respectu aliorum intelligibilium
que non sunt lux tãtum: species rei intellecte si-
mul ⁊ lumen. sicut si lux sensibilis per se existeret
ad eius visionem sufficeret lumen oculum perfi
ciens sine aliqua similitudine. hec sanctus tho-
mas. et vt ibi dicit in responsione ad q̃rtũ: quia
visibilia oculo corporali nõ sunt lux tantũ: ideo
oportet ad hoc ꝙ visus determinet̃ ad ea: ꝙ nõ
solum sit illi lumen sed etiam species rei vise. Et
ꝙ lumen glorie nõ sit quoddam augmentũ vel
intensio luminis naturalis intellectus agẽtis: di
cit illud sanctus doctor contra gẽtiles libro ter-
tio capitulo quinquagesimo tertio. cõtingit in-
quit alicuius virtuteꝫ dupliciter fortificari. vno
modo per simplicem ipsius virtutis intensioneꝫ
sicut virtus actiua calidi augetur per intensionẽ
caloris vt possit efficere vehemẽtiorem actionẽ
in eadem specie. alio modo per noue forme ap-
positionem. sicut diaphoni virtus auget̃ ad hoc
vt possit illuminare: per hoc ꝙ fit lucidum actu

per formam lucis receptã in ipso de nouo. et hoc quidẽ virtutis augmẽtum requiritur ad alterius spectei operationẽ cõsequendã. virt⁹ autẽ intellectus creati naturalis non sufficit ad diuinã substãtiam videndaʒ. ergo oportet ꝙ augeat͛ ei virtus ad hoc ꝙ ad talem visionẽ ꝑueniat. nõ sufficit aũt augmentum per intẽsionem naturalem virtutis quia talis visio non est eiusdẽ rationis cuʒ visione naturali intellectus creati quod ex distãtia visoꝝ patet. oportet igit͛ ꝙ fiat augmentũ virtutis intellectiue per alicuius noue dispositionis adeptionem. hec ille.

**Quinto** Notãdum est ꝙ lumẽ glorie ponitur dispositio q̃daʒ intellect⁹ per quam ꝑficitur et eleuat͛ ad vidẽduʒ clare diuinam essentiã inq̃ʒ^m est lumen quoddam deriuatũ et impressum a luce diuine essentie et q̃dam eius participatio. ſm ꝙ propheta dicit ĩ psal mo. in lumine tuo videbimus lumen. non tamen huiuscemodi dispositio est necessaria ad videndũ diuinam essentiaʒ necessitate absoluta ita ꝙ sine ea repugnet contradictorie videre aperte diuinam essentiam. nam vt. S. Tho. tenet in hac distin. q. 2. arti. 7. in cor. sicut contingit aliquando diuina virtute ꝙ aliqua res miraculose producitur absq; dispositionibus sibi inherẽtibus sicut ꝙ virgo pariat et ignis ĩ aqua comburat: ita potest miraculose fieri ꝙ diuina virtute aliquis intellectus creatus non habẽs nisi dispositiones vie eleuetur ad videndũ deum per essentiam. Idem tenet de veritate questione decima articulo vndecimo in corpore. sicut inquit diuine omnipotẽtie subiecta sunt corpora: ita mentes. vnde sicut potest aliqua corpora ꝑducere ad effectus quoruʒ dispositio in predictis corporibus non inuenitur sicut petrum fecit super aquas ambulare sine hoc ꝙ ei dotem agilitatis tribueret: ita potest mentẽ ad hoc perducere vt diuine essentie vniat͛ in statu vie modo illo quo vnitur sibi ĩ patria sine hoc ꝙ a lumine glorie ꝑfundatur. hec ille. Uerũtamẽ necessitate proueniente ex suppositione diuine ordinationis: dici potest lumẽ glorie necessaria dispositio intellect⁹ nostri ad vidẽdũ clare diuinam essentiã. vt enĩʒ. S. Tho. dicit. p^o. 2^e. q. 110. ar. 2. in corpe non est cõueniẽs ꝙ deus minus ꝓuideat his quos diligit ad supnaturale bonũ habendum ꝙ creaturis quas diligit ad habendũ bonũ naturale. creaturis aũt naturalib⁹ sic prouidet vt non solum moueat eas ad act⁹ naturales: sed etiã largitur eis formas et virtutes quasdã que sunt principia actuũ: vt ſm ipsas ĩclinent͛ ad hũoi motus et sic mot⁹ quib⁹ a deo mouent͛ fiãt creaturis connaturales et faciles. ſm illud sapiẽtie. 8. et disponit omnia suauiter. multo igitur magis illis quos mouet ad consequendum bonum supernaturale eternum: infundit aliquas formas seu qualitates supernaturales ſm quas suauiter et prompte ab ipso moueantur ad bonum eternũ consequendũ. hec ille. et sic ex diuina ordinatione lumen glorie est necessaria dispositio ad videndũ diuinam essentiam. Secunduʒ hec igit͛ oportet dicere ꝙ vbi S. Tho. dicit nullũ intellectũ creatũ posse videre diuinam essentiã clara visione nisi fuerit lumĩe glorie illustratus: loquit͛ de potẽtia dei ordinata nõ de absoluta cui attribuuntur opera miraculosa. vnde de veritate loco proxime allegato in fine: non absolute ꝯcludit ꝙ null⁹ ĩ statu vie deũ ꝑ essentiã videt: ſʒ cũ determinatione. s. ſm cõmunẽ cursuʒ.

**Sexto** Notanduʒ est ꝙ vt accipit͛ ex dictis. S. Tho. ď veri. q. 8. ar. 3^o. in responsione ad. 12^m. et cõtra gen. li. 3. caplo 157. multiplex gradus ꝑfectionis inuenit͛ in reb⁹ ꝓut phs dicit. 2. li. celi et mundi. prim⁹ est ꝑfectissimus vt aliquid cõsequatur bonitatẽ suaʒ et sine motu et sine adminiculo alteri⁹. sicut est perfectissima sanitas in eo qui est per se sanus sine auxilio medicine et hic gradus est diuine perfectionis. secundus grad⁹ est eius quod potest consequi perfectam bonitatẽ cum modico auxilio ⁊ paruo motu. sicut eius qui habet sanitatem cũ modico exercitio. tertius gradus est eius quod acquirit perfectam bonitatem cum multis motibus. sicut ille q̃ acquirit perfectam sanitatem cum multis exercitijs. quartus gradus est ei⁹ quod nũq̃ põt acqrere perfectam bonitateʒ: sed acquirit de bonitate aliq̃d ⁊ multis motionib⁹. quint⁹ gradus est eius quod non põt acquirere aliq̃d ď bonitate nec habet aliquẽ modũ ad hoc. sicut est gradus illi⁹ in sanitate qui sanari non potest. vnde nullam medicinam accipit. nature igitur irrationales nullo modo ad bonitatem ꝑfectaʒ que est beatitudo ꝑtingere possunt. sed pertingunt ad aliam bonitateʒ imꝑfectam q̃ est earũ finis naturalis queʒ ex vi nature sue consequuntur. sed creature rationales possunt consequi perfectam bonitatem idest beatitudinem: tamen ad consequendum indigent pluribus q̃ȝ nature inferiores ad consequendum fines suos. et ideo quamuis sint nobiliores: non tamen sequitur ꝙ ex proprijs naturalibus possint attĩgere ad finem suum sicut nature inferiores. diuina nimirum prouidentia aliter disponit creaturas rationales: q̃ȝ res alias ſm ꝙ nature conditione ab alijs differunt. vnde sicut humane nature datum est a deo ꝙ per suam operationem

veritatem intelligibilez attingere possit quod aliis rebus non competit que intellectu carent: ita et diuinitus illi aliter prouisum est etiam in naturalibus: q̄z rebus intellectu carētibus: nāq̄z hominidatus est intellectus per quem veritatem discernere et inuestigare possit. date sunt etiaz ei vires sensitiue et interiores et exteriores quibus ad inuestigandam veritatem adiuuetur. datus est preterea illi loquele vsus per cuius officium veritatem quam mente concipit alteri manifestet. ex quo fit q̄ quia vltimus finis hominis in quadam veritatis cognitione constitutus est que naturalem facultatem ipsius excedit: vt scilicet ipsaz primam veritatē videat in seipsa: oportet vt ex hoc fine media illi determinentur que sint fini ꝓportionata. ac per hoc necessarium est q̄ aliquod auxiliuz supernaturale homini adhibeatur ꝑ quod in vltimum finem suum tendat. Ex quibus colligimus q̄ licet intellectualis natura creata ordinata sit ad visionem diuine essentie tanq̄z ad vltimū finem et naturaliter sit capax illius: non ideo sequitur q̄ ex puris suis naturalibus attingere possit ad ipsum finem vltimum consequendum. naz talis data est illi a deo capacitas naturalis ad vltimum finem: q̄ non per sola sua naturalia: ſ; per auxilium supernaturale dei ad illū perueniat. Et est simile de impletione preceptorum. nam quāuis precepta data sint de operibus virtutum que sunt de naturali dictamine rationis: non tamen impleri possunt ex puris naturalibus absq̄z auxilio dei speciali et gratuito. vnde hieronymus i expositione catholice fidei confitetur sic nostrū esse liberum arbitriū vt dicamus nos semper indigere dei auxilio. et augustinus in libro de spiritu et littera dicit. non moueat quod apostol⁹. Ro. 2. dixit: naturaliter eos q̄ legis sunt facere. hoc eniz agit spiritus gratie vt imaginem dei in qua naturaliter facti sumus: instauret in nobis.

QUantum ad articulum quartum respōdendum est obiectionibus aduersariorū. Et quidē ad primum scoti cōtra primā conclusionem dicit primo q̄ assumptum est falsum neq̄z arguens illud probat. Dicitur secūdo q̄ formare propositiones acute et expresse ſm figuras sylogismorum: ad rudimenta pertinet dialeticorum que docti viri nō semper tenentur obseruare in expressa forma verborum. imo eorum auctoritati derogat formā sylogisticam ſm regulas et figuras dialeticoruz summopere custodire. sed satis illis est si earum virtutem cum sensus veritate in scriptis suis teneant. et cum arguens in reductione sua confusa et incōposita dicat duas propositiones in ratione sancti doctoris virtualiter contentas esse falsas: dicim⁹ q̄ verum non est. et ad probationem dicimus q̄ assumptum est falsum si loquamur de cognitione perfecta. non enim potest haberi perfecta cognitio rei superexcedentis naturaz cognoscentis: nisi et ipsa cognitio sit superexcedens naturalez virtutem cognoscentis. neq̄z obstat q̄ imperfecti⁹ naturaliter cognoscat perfectius sicut infimus angelus supremū: quoniā talis cognitio ex puris naturalibus non est perfecta. et ideo exempluz non ē ad propositum vbi loquimur de perfecta et clara visione diuine essentie. ¶ Ad. 2m. respōdet. S. Tho. in simili de veri. q. 8. ar. 3. ad. 4m. q̄ quāuis intellectus creatus nūq̄ā tantuz eleuetur per lumen glorie quin in infinitum distet ab eo essentia diuina: tamen per illud lumē fit vt intellect⁹ vniatur essentie diuine sicut forme intelligibili: quod aliter fieri non posset. Contra gentiles vero libro tertio capitulo quinq̄zgesimo quarto respōdet q̄st idem in sententia sic dicens. huiusmodi autem lumen intellectum creatum ad dei visionem eleuat: non propter eius indistātiam a diuina subā: sed propter virtutem quā a deo sortitur ad talem effectuz licet ſm suum esse a deo in infinitū distet vt secūda ratio proponebat. non enim hoc lumen creatum coniungit intellectū deo ſm esse: sed ſm intelligere solū. hec ille. Et stat virtus vtriusq̄z responsionis in hoc q̄ licet lumen glorie q̄zm ad esse nature in infinitū distet a diuina essentia: q2 tamen habet a deo virtutem ad eleuandū et perficiēdū intellectū creatum vt ei coniungatur diuina essentia tanq̄z forma intelligibilis: sufficit ad disponendum et vigorandū intellectū ad videndū diuinā essentiam. quia inter cognoscentem et rem cognitam ac etiaz medium cognoscendi: non requiritur ꝓportio q̄zm ad esse nature sed q̄zm ad esse intelligibile. et de hoc latius dictū fuit in secūdo notabili. ¶ Ad. 3m. dicitur q̄ non militat cōtra nos qui non ponimus proportionē intellectus nostri ad deum geometricam nec arismeticam aut duplam vel triplam: sed tantūmodo ꝓportionē large dictam cognoscentis ad cognoscibile et ꝑfectibilis ad perfectiuū ſm esse cognituz. vñ. S. Tho. in hac disti. q. 2. ar. pº. in respōsione ad. 6m. dicit q̄ inter cognoscentem et cognituz nō oportet eē ꝓportionē: sed sufficit quedaz proportionalitas. vt scilicet sicut se habet cognoscens ad cognoscēduz: ita se habeat cognoscibile ad hoc q̄ cognoscatur. et talis proportionalitas sufficit ad hoc q̄

infinitum cognoscatur a finito et econuerso. Idē
in sententia respondet ad simile argumentū. p̊ª.
p. q. 12. arti. p̊°. ad. $4^{m}$. Item contra gen. li. 3°. ca
pitulo. 54. in fine respondet ꝙ proportio intelle
ctus creati ad intelligendū deum: non est ſm cō=
mensurationem aliquam proportionis proprie di=
cte: sed ſm ꝙ proportio designat quandā habi=
tudinem vnius ad alterum vt materie ad formā
vel cause ad effectum. sic enī nihil prohibet esse
proportionem creature ad deum ſm habitudinē
intelligentis ad intellectum: sicut et ſm habitudi
nem effectus ad causam. ¶ Ad. $4^{m}$. patet respō=
sio ex his que dicta sunt in sexto notabili. ¶ Ad
$5^{m}$. dicitur ꝙ proportio que requiritur inter cog=
noscentem et rem cognitam: nec est geometrica
nec ſm aliquem determinatū gradū quantitatis
dimēsiue nec virtualis cōmensurata: sed exigitur
quidam modus ꝓportionalitatis vt sicut cognos
cens se habet ad cognoscendū: ita se habeat cog=
noscibile ad hoc ꝙ cognoscatur ꝓut. S. Tho. di=
cit in hac dis. q. 2. arti. p̊°. ad. $6^{m}$. et huiuscemodi
modus attenditur in hoc ꝙ res cognita possit fie
ri forma intelligibilis cognoscentis vel ꝑ seipsam
vel per suam speciem: et ꝙ intellectus sit suscepti
uus ipsius forme. huncautem modum proportio
nalitatis non habet intellectus creatus ex puris
naturalibus: sed illi prouenit ex lumine glorie qd̄
facit intellectum susceptiuum essentie diuine per
modum forme intelligibilis. ¶ Ad ea que duran
dus obijcit cōtra eandē conclusionē dicitur ꝙ ma
ior propositio est vera de eo quod cadit sub rō=
ne formali obiecti per se et adequati. quod nō est
in proposito. nam obiectum per se intellectus no
stri est quidditas rei materialis: et obiectum ꝑ se
et adequatū intellectus angelici est substantia im
materialis composita tamen ex potentia et actu.
sub quorum neutro comprehēditur diuina essen
tia sed vtrūq; excedit sicut deductum fuit in secū
do notabili. ens autem in tota sui cōmunitate nō
est obiectum adequatum intellectus creati: sed ē
remotum et mediatum. et ideo nimirum si p̄mū
⁊ summū ens excedat proportionē potētie crea
te ad propriū obiectum. vnde et ipse arguēs coa
ctus est fateri ꝙ potentia nostra intellectiua non
cognoscit naturaliter deum vel substantias sepa
ratas nisi per creaturas corporales que sunt infe
rioris gradus: nec possunt perfecte representare
eum. Quod autem arguens dicit ꝙ excessus ob=
iecti non causat confusam et obscuram cognitio=
nem nisi per accidens: falsum est īmo de per se. nā
sicut proportio adequata potentie et obiecti cau
sat per se operationem perfectam potentie circa
obiectum: ita et dispositio ꝑ excessum obiecti cau
sat ꝑ se imꝑfectam oꝑationē potentie. Unde. S.
Tho. in. q. de anima. q. 16. ad. $5^{m}$. ait. licet intelle
ctus nō habeat organū quod possit corrumpi ab
intelligibili excedenti: tamē aliquod excellēs in=
telligibile pōt excedere facultatē intellect⁹ nostri
in intelligendo. ¶ Ad argumēta scoti cōtra secū=
dam cōclusionē: ad primū dicitur ꝙ lumen glorie
est necessarium ad hoc ꝙ intellect⁹ sit actiuus siue
elicitiuus visionis diuine. et ad huius improbatio
nem dicimus ꝙ lumen glorie est necessarium ad
actum visionis clare eliciendum: non propter ob
iectum sed propter potētiam. Necq; valēt que cō
tra obijcit. non primū quia assumptū est falsū vt
alias probatum fuit: et nunc in tertio notabili fu=
it deductum. Necq; valet secundū: quia si cum di=
citur: habitus non est simpliciter principiū agēdi
sed sic agendi: intelligatur q̄si hīt⁹ nō sit principiū
substantie actus sed dūtaxat modi agendi prout
arguens videtur intelligere: dictum est falsum vt
in precedente questione ostensum fuit. si autē in=
telligatur ꝙ habitus solus non est simpliciter pri=
cipium agēdi absq; potētia: dictum est verū ſʒ nō
militat cōtra nos. ¶ Ad. $2^{m}$. dicitur ꝙ minor est
falsa si naturaliter capiat̄. i. in puris naturalib⁹ ꝓ=
ut arguens intendit. si autem intelligatur ꝙ intel
lectus creat⁹ ex sua naturali aptitudine sit ordina
tus ad beatitudinem consequendam: vera est ꝓ=
positio sed non militat contra nos prout dictum
fuit in sexto notabili. ¶ Ad. $3^{m}$. dicitur ad minorē
ꝙ licet accidens sit imperfectius q̄ʒ natura intelle
ctualis: non tñ se habent sicut essentialiter ordi=
nata. et ideo minor non recte sumit̄ sub maiori.
Ad illud autem quod arguens subiungit ꝙ. s. fiat
natura intellectualis in tanto gradu et c̄: dicitur
ꝙ casus est impossibilis ⁊ ideo nihil concludit. vn
de ad illum casum respondet. S. Tho. in hac dis.
q. 2. arti. 6. ad. $7^{m}$. ꝙ nō quicquid sup̄addit̄ crea
ture potest esse de constitutione nature ipsius. nā
illud quod ad proprietatem nature superioris ꝑ
tinet: non potest cōmunicari inferiori nature vt il
lud naturaliter habeat nisi trāsferatur in superio=
rem naturam. sicut diaphano non potest commu
nicari vt absente lucido luceat: nisi ipsum lucidū
idest nature lucide fiat: quamuis lumen ei a cor=
pore lucido cōmunicetur. determinari autem ad
formam intelligibilem increatam est proprietas
intellectus increati: et ideo lumen illud per quod
intellectus vnitur forme intelligibili increate: cō=
municari potest intellectui creato: sed non vt ip=
sum lumen naturaliter habeat: nisi in naturam in
tellectus increati transferatur quod est impossi-

bile. Idem in sententia et breui⁹ respondet. pᵃ. p. q. 12. ar. 5. ad. 3m. ¶ Ad argumēta aureoli cōtra eandem conclusionē primo loco facta: dicitur ad omnia tertio excepto ꝙ quicquid sit de ꝓpositionibus assumptis in carū ꝓcessu nam nōnulle sunt false et alie impertinentes: et tamē omnia procedunt ex falso supposito. s. ꝙ nos ponamus ꝙ lumē glorie requiratur ad hoc ꝙ illo mediante intellectus agens cooperetur diuine essentie in causando visionem beatificam. hoc autem falsum ē. naz non ponimus lumen glorie subiectiue in intellectu agente: sed in intellectu possibili cuius est dispositio eleuans intellectum et perficiens ad recipiendum diuinam essentiam tanq̄ȝ formam intelligibilem et ad eliciendum actum visionis beate. ¶ Ad. 3m. dicitur ꝙ maior propositio non est vniuersaliter vera. naz pro premio sepe redditur homini a rege ꝙ vel assistat regi vel ei consilium prebeat aut etiam ꝙ officium honoris vel commodi exerceat: que sine eius assistētia ⁊ actionibus fieri nō possunt. et idipsum est de premio visionis beate. quia huiuscemodi preminm consistit in operatione ab homine elicita virtute et dono dei. imo in proposito nostro ecōtra argui potest ꝙ homo cooperetur premianti. quoniam meritum et premium correlatiue dicuntur et sibi inuicem correspondent. sed meritum hominis non est a solo homine: sed etiam a deo sibi cooperante. ergo et ꝓmiū non erit a solo deo sed et ab homine sibi cooperante. Ad confirmationem dicitur ꝙ dictū philosophi non probat ꝙ felicitas non sit operatio ab homine elicita: cum ipse expresse doceat in primo et decimo ethicorum felicitatem esse optimā hominis operationem. ¶ Ad ea que secundo loco obijcit: ad primū dicitur ꝙ assumptum est falsum. et ad eius probationem dicitur primo ꝙ similitudo intellectus possibilis ad materiam: nō tenet per omnia: sed solum q̄ȝm ad hoc ꝙ sicut materia est in potētia ad formas: sic intellectus possibilis ad intelligibilia. verūtamen in plurib⁹ sunt dissimilia. nā materia ꝑma est pura potētia ex sui natura. intellect⁹ vero possibilis est quedam virtus et forma et actus. et ideo magis ei competit agere q̄ȝ materie prime. Dicitur secūdo ꝙ etiam in agendo pōt dari aliqua similitudo inter materiam et intellectuȝ possibilem. qm̄ sicut intellect⁹ possibilis postq̄ȝ informat⁹ est forma intelligibili est principium agendi: ita etiam materia postq̄ȝ per formam informat̄ et actuatur potest esse principium agendi: nam actiones totius sunt compositi ex materia ⁊ forma et non tantū forme. ¶ Ad 2m. dicitur ꝙ dictum philosophi sic debet intelligi: ꝙ intellectus agēs est quo est omnia facere. s. omnia intelligibilia in potentia: esse intelligibilia actu per illustrationem phantasmatum. vnde nō debet intelligi ꝙ intellectus agentis sit omnia facere idest omnia itelligere vel omnes intellectiones elicere: sed hoc est propriū intellectus possibilis postq̄ȝ fit actu informatus specie vel forma intelligibili. ¶ Ad. 3m. dicitur primo ꝙ nullum inconueniens reputamus intellectum agentem et intellectum possibilem esse duo principia agētia respectu diuersarum operationum. alia eni operatio est intellectus agentis. s. illustratio phantasmatum et abstractio specierum intelligibilium: et alia ē operatio intellect⁹ possibilis. s. intelligere vl' indiuisibiliter vel cōponēdo et diuidendo. Dr̄ secūdo ꝙ quia itellect⁹ possibilis operationes suas elicit virtute luminis intellectus agentis: possunt ambo intellectus pro vno agente computari per illā regulā thopicā. vbi vnuȝ propter alterū etc̄. nec sic dicēdo sequit̄ ꝙ intellect⁹ possibilis sit agēs nobili⁹ et prestāti⁹ q̄ȝ intellect⁹ agens: quia etiam si habeat nobiliorē actum aut effectū: non illum habet nisi virtute intellectus agentis. ¶ Ad ea q̄ aureolus arguit tertio loco: ad primuȝ dicitur ꝙ maior est falsa. quia etiam si potentia non patiat̄ ab obiecto passione corruptiua vel abiectiua: indiget vigorari si virtus eius deficiat ab excellentia obiecti: quēadmoduȝ in ꝓposito nr̄o ꝓut dictum fuit in respōsione ad durandū contra primaȝ conclusionē. Et ad cōfirmationeȝ dicit̄ ꝙ non militat contra nos. qm̄ auctoritas phi nō aliud ꝓbat nisi ꝙ ex intelligētia ꝑfectioris obiecti: non reddit̄ intellectus min⁹ potens ad intelligēdū min⁹ ꝑfecta quēadmodū contingit in sensu ꝓpter organi passionem. hoc aūt nihil facit ad nostrū ꝓpositū. naz nec ponim⁹ intellectū nr̄ȝ deficere a clara visione dei ꝓpter organi passionē: nec ꝓpter intelligētiaȝ ꝑfectioris obiecti. imo ecōtra dicimus ꝙ quia itellectus noster ex virtute nature natus ē intelligere infima vt materialia: nō pōt ex solis naturalib⁹ ꝑtingere ad vision̄ maximi et supmi intelligibilis. ¶ Ad. 2m. dicitur primo ꝙ vt responsum ē supra similitudo materie prime ad intellectū possibileȝ nō tenet in omnib⁹. Dicit̄ secūdo ꝙ etiā materia prima intelligit̄ vigorari ad recipiēdam formam subalem per dispositiones per quas fit apta et ꝓpria talis forme. quia non quodlibet recipitur in quolibet. et consimiliter intellect⁹ possibilis vigorat̄ lumine glorie sicut quadā dispositione ad recipiēdū diuinā essentiā tanq̄ȝ formā intelligibileȝ et consequenter ad eliciendū actū visionis diuine essentie. nec vigor iste est magis intrinsecus intel

lectui q̄ꝫ vigor materie ex dispositionibus proue-nientes. q̄ autem anima rationalis infundatur ma-terie imediate: non obstat proposito. ¶ Ad. 3m. dicit q̄ lumē glorie vigorat intellectū possibilem secundo modo. s. vt dispositio mediās inter agēs et patiens vel inter potētiam ⁊ obiectū. et ad huius p̄mā impugnationē dicit q̄ assumptum est fal sum. qm̄ plerūqꝫ requirit tale mediū ꝑpter dispo sitionem patientis. ad secundam impugnationē dicitur q̄ non est ad propositū. nam non q̄rimus hic de eo qd̄ deus pōt facere per potentiam abso lutam: sed de eo quod fit ſm cōmunē cursuꝫ ⁊ ma gis cōpetit potentie dei ordinate. ¶ Ad ea vero que inducit quarto loco: ad primū dicitur q̄ assū ptum est falsum q̄ꝫm ad primā partē. et ad eius ꝓ-bationem negat maior. et ad decretalē quam ar-guens inducit: dicimus q̄ false allegatur. vnde sic dat littera decretalis referēs quintū errorē begu ardorum. quinto q̄ quelibet intellectualis natu-ra in seipsa naturaliter est beata: q̄qꝫ anima non indiget lumine glorie ipsam eleuante ad deū vi-dendum et eo beate fruendum. hec textus decre-talis. vbi constat nullam esse factam mentionem de intellectu agente cui decretalis lumē glorie at-tribuat; sed tantūmodo de anima in qua est intel lectus possibilis. cui rationabiliter attribuit tanq̄ꝫ subiecto lumen glorie pro eo q̄ est dispositio ele-uans et perficiens intellectum ad recipiendū di-uinam essentiam tanq̄ꝫ formā intelligibileꝫ et ad ipsam clare intelligendum et videnduꝫ. que duo circa quodlibet intelligibile competūt intellectui possibili non intellectui agenti. vnde sicut dedu-ctum fuit in quarto notabili: lumen glorie non est necessariū ad hoc q̄ faciat primū et principalem effectū quem in nobis efficit intellect⁹ agens: sed ad effectus cōcernentes intellectū possibilē. ac ꝑ hoc nō debet poni dispositio intellect⁹ agētis: sed dispositio et perfectio intellectus possibilis. argu ens aūt deceptus est ex appellatione nominis: q̄r dicitur lumē glorie. non aduertēs q̄ lumē appella ri consueuit omne illud quod ad manifestationē confert. ſm illud apostoli ephe. 4. omne qd̄ ma-nifestat lumē est. nec est inconueniēs q̄ in anima beata sit duplex lumen vnū naturale et aliud sup naturale respectu diuersoꝝ actuum. ¶ Ad. 2m. di citur primo q̄ licet lux illa incorporea de qua lo-quitur augustin⁹. s. lux intellectus agētis sit vita-lis per essentiam qua cum sit potētia anime viuit vita anime: nō inde sequitur q̄ omnis lux in qua et sub qua aliquid videtur: sit vitalis ꝑ essentiam. sicut patet ꝺ luce solis in qua et sub qua mens ra-tionalis per oculos videt colores: quāuis et ip-sa visio sit actus vitalis. Dicitur secundo q̄ lumē glorie reducibile est ad lucem que est vita per es-sentiam scilicet ad luceꝫ que deus est. a qua lumē glorie profluit ⁊ emanat. ¶ Ad. 3m. dicit q̄ proce dit ex falso supposito. s. q̄ intellectus possibilis sit potētia pure passiua et nullo modo actiua. quod est falsum prout in tertio notabili fuit deductum. ex qua falsitate arguens prorupit in aliū erro-rem. s. q̄ lumen glorie detur ad intendēdum ⁊ au gendum lumen naturale intellectus agentis. qd̄ non est verum prout in quarto notabili probatū fuit. imo datur ad vigorandam et ampliandam virtutem intellectus possibilis vt sepe dictuꝫ est. ¶ Ad dubia que aureolus mouet quinto loco cir ca lumen glorie: ad primū patet responsio ex solu tione data ad tertium scoti contra secundā cōclu sionem. ¶ Ad. 2m. et. 3m. respondetur sicut respō sum est ad secundam impugnationem tertij argu menti eiusdē aureoli tertio loco positi. ¶ Ad. 4m respondet sicut responsum est ad primuꝫ dubiū. ¶ Ad ea q̄ sexto loco adducit: ad p̄muꝫ dicitur q̄ assumptū est falsum. ¶ Ad responsiones vero q̄s arguens adinuenit ad auctoritates quibus lumē glorie probatur: dicimus q̄ licet quedam illarum non probent efficaciter lumen glorie: verūtamē stante veritate q̄ lumen glorie infundatur a deo intellectui beatorum sicut eius dispositio ad vidē dum diuinam essentiam quēadmodum ꝑ ecclesiā fuit determinatum: omnes ille auctoritates suo modo ad id probandum iuuāt: quāuis ab aduer sarijs aliter possint exponi. Verū q̄ prima aucto ritas dicens in psalmo in lumine tuo videbimus lumen: satis extorte ac ficticie exponitur intelli-gendo cum dicitur in lumine tuo: ipsum actum vi sionis. tum quia actus videndi quāq̄ꝫ requirat lu men: non tamen consueuit lumen appellari. tum etiam quia actus visionis quo beatus videt deuꝫ est actus ipsius beati et illi inherens et ab eo elici tus. quamobrē magis proprie dici d̄bet lumē in-tellectus q̄ꝫ lumē dei: quāuis dono dei sit habit⁹. vnde in quacūqꝫ auctoritate ibi recitata lumē vl̄ lux exponitur de actu visionis: est ip̄propria et ex-torta expositio. sed quicquid sit de alijs auctorita tibus hic recitatis que vt prediximus non effica-citer propositum probant: auctoritas tamen ec-clesie in decretali supra allegata extra d̄ hereticis capitulo ad nostrum: omnes fideles conuincit fa teri animā beatam indigere lumine glorie ad vi-dendum diuinam essentiam. Nec valet intelle-ctus quem aduersarij sola proteruia dare conan tur ad textum decretalis. quoniam actus elicitus a potentia: habet se vt eius effectus et vt aliquid

ab ea procedēs. effectus autē vel actus a potētia procedēs: non pōt eleuare et pficere potentiā ad illū met pducēdum: alio quin antequā actu sit: faceret ad sui productionē quod est impossibile et dictum magne demētie. ¶ Cum ergo decretalis dicat expresse q anima indiget lumine glorie ipsā eleuante ad deum videndum: manifestum est q per lumen glorie non intelligit actum vidēdi deū: sed aliquid aliud animam perficiēs et eleuans ad visionem dei. ex determinatione profecto ecclesie in hac decretali omnes expositiones auctoritatum in contrarium conficte dānantur. ¶ Ad ea q durandus inducit primo loco contra eandem conclusionem: dicitur q lumē glorie requiritur ad cōfortationē intellect⁹ nostri: non intendendo eius subam aut virtutē naturalē: sed perficiēdo et disponendo intellectū per modū forme inherentis. quēadmodum gratia et charitas disponūt et pficiunt animā ad actus meritorios absq eo q eius subam vel naturalē virtutem adaugeant intēsiue. vnde cessant obiectiones arguentis cōtra istam partem. Rursus dicamus q intellectus noster per lumen glorie habet vicē vnius agētis perfecti respectu talis visionis: supposita diuina essentia presente intellectui sicut forma intelligibili. et non se habēt intellect⁹ et lumē glorie tanq duo imperfecta agentia quemadmodum se habent duo trahētes nauem quorū vtrūq est quod agit: sed se habent sicut agens et principium formale quo agit. et ita cessat obiectio qua arguēs concludere putabat lumen glorie et potentiam intellectus eē eiusdem rationis in agēdo. nam vlr verū est q principium agendi quo et principium agēdi quod: sunt alterius et alteri⁹ rationis: quia vnū est formale et aliud effectiuū. vnde lumen glorie se habet ad intellectū possibilem sicut quedam virtus sibi inherens et illam informās. ac p hoc valet intellectum confortare plusq lumē solis sub quo videntur colores: oculos corporales. eo q nō se habet ad oculos sicut formaliter inherens quēadmodū se hēt lumen glorie ad intellectū. ¶ Ad ea q secūdo loco obijcit ipse durand⁹ ad primum dicitur primo q nos non ponim⁹ lumē glorie ad suscipiendū actū visionis beate vt arguens falso putat: sed ad eliciendum ipsum visionis actū. Dicitur secundo q nō est simile de forma et de dispositione ad formam. nam et in naturalibus et in moralib⁹ forme ē dispositio: sed nō est dispositio dispositionis. quia sic esset processus in infinitum. est eni in materia vel subiecto ordo et aptitudo imediate recipiēdi dispositionem ad formam. et ideo ad illam recipiendam non requiritur alia dispositio. vnde quia natura intellectualis naturalem ordinem et aptitudinem habet ex sui creatione ad videndam diuinam essentiam: eo ipso est apta nata recipere immediate lumen glorie. quod ex diuina ordinatione est dispositio propria itellectus creati ad talem visionem eliciendam et ad recipiendum diuinam essentiam tanq formam intelligibilem. non enim ad recipiendum quodcūq supnaturale requiritur preuia dispositio: sed tantūmodo ad recipiendū formam que non est principalis alterius dispositio. ¶ Ad. 2^m^. patet responsio ex his q dicta sunt ad primū scoti contra primam conclusionem. ¶ 3^m^. et. 4^m^. et. 5^m^. argumentum concedimus loquendo de potentia dei absoluta. et de hoc latius diximus in quinto notabili. ¶ Ad argumētum ante oppositū respondet. S. Tho. in hac distin. q. 2. arti. 6. ad. 4^m^. q intellectus creatus nō impeditur ad hoc q naturaliter possit deum per essentiam videre: ex defectu diuine essentie quia scilicet de se nō sit intelligibilis in actu: sed ex parte ipsius intellect⁹ creati. Et in hoc articulus terminatur.

Ulteri⁹ circa quadragesimā nonā distinctionem quęritur vtrum essentia diuina ab itellectu creato p aliquā similitudinem videatur: et arguitur q sic. q2 itellect⁹ in actu est intellectū in actu. sicut sensus in actu ē sensibile in actu. hoc autem non est nisi inquantū sensus informatur similitudine rei sensibilis et intellectus similitudine rei intelligibilis vel rei itellecte. ergo si deus ab intellectu creato videtur in actu: oportet q per aliquam similitudinem videatur. ¶ In oppositum arguitur. quia dicit augustinus. 15. de trinitate q cum apostolus dicit: videmus nunc per speculū in enigmate: speculi et enigmatis nomine quecūq similitudines ab apostolo significate intelligi possunt que accommodate sunt ad deum intelligendum. sed videre deum p essentiam: non est visio enigmatica vel specularis sed contra eam diuiditur. ergo diuina essentia non videtur per similitudinem. ¶ In hac q̄stione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantū ad primū articulū sit ista cōclusio q̄ diuina essentia p nullā similitudinē creatā videri pōt. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac disti. q. 2. ar. pº. Itē pª. p. q. 12. ar. 2. Et cōtra gen. li. 3. caplo. 51. Itē in cōmēto. pª. Corin. 13.

Quantum ad secundū articulū arguit̄ cōtra conclusionē cōtra quā arguit aureolus in suo q̄libet multiplicit̄. et p̄mo q̄dē arguit cōtra pbationes illius cōclusionis. dicit enim sic in forma. si debeat tolli species a beatifica visione: hoc nō facit rō spacialis ꝛ clare noticie nec finitatio seu limitatio speciei create ppter opinionē q̄ has rōnes assignat. Primā q̄dez sic assignat. nulla similitudo speciei finita pōt repñtare diuinā essentiā. qꝺ patet primo auctoritate dionisij ꝺ diuinis nominib⁹ caplo p̄mo. q̄ dicit q̄ p similitudinē inferioris ordinis rerū nō pñt supiora cognosci: sicut p spēm corpis non pōt cognosci essentia rei corporee. spēs aūt creata iferioris ordinis est q̄ꝫ diuina essentia. ¶ 2ª. qꝛ essentia dei est ipm suum eē qꝺ nulli forme create cōpetit. et p ꝯñs eam repñtare nō pōt. ¶ Tertia rō est q̄ nullū limitatū p rōnem sapiētie vł bonitatis vel ipsi⁹ esse pōt esse similitudo ei⁹ quod ē incircūscriptuz et cōtinēs supessentialit̄ q̄cq̄d significari aut intelligi creato pāt. ꝫ talis ē diuina essentia. ergo nulla creata species pōt eam repñtare. ¶ Quartā rōnem assignāt ex claritate intuitiue noticie. qꝛ put ait augu⁹. 15. de trini. cuꝫ aplꝰ dicit. videm⁹ nūc p speculū in enigmate: speculi ꝛ enigmatis noie quecūqꜫ silitudies significate ab aplo intelligi possunt q̄ accōmodate sunt ad itelligēdū deū. sed videre deū p essentiā nō est cognitio enigmatica et specularis: sed clara et facialis. ergo nō videt̄ p spēm. sed hoc dicere ē dicere q̄ deus in se nō videat̄ sed p theophanias et speculum qꝺ est absurdū vel erroneū. Sed his nō obstantibus pbo ppositionē p̄mo qꝛ limitatio nō impedit sic. actus q̄ videt̄ diuina essentia: est expressissima similitudo ipsi⁹. sed act⁹ quo videt̄ diuina essentia est quid limitatū et finitū. ergo aliqua res limitata et finita pōt esse expssa similitudo diuinā essentiam representās. maior patet p augustinū. 15. de trini. caplo. 11. qui ait q̄ similima ē visio cogitationis rei illi vnde format̄ et ex qua gignit̄. Et. 14º. de trini. caplo. 17. tunc pfecta erit similitudo dei i mēte: quādo dei pfecta erit visio. apostol⁹ eni ioānes ait. scim⁹ q̄ñ cuꝫ apparuerit similes ei erimus q̄ñ videbim⁹ eū sicuti est. hinc apparet tūc in ista imagine dei plenā similitudinē fieri: quādo ei⁹ plenā pcepit visionē. hec ille. Et caplo. 6. dicit cogitationem qua format̄ mentis intuit⁹ imaginē rei esse. Silr et anselm⁹ dicit monol. 33. q̄ nulla rōne negari pōt cogitionē rei eē imagineꝫ ei⁹ tanq̄ꝫ ex ei⁹ impssiōe formatā. Rōne etiaꝫ patet. illꝺ eni qꝺ vltimate facit formalr vt res aliq̄ mēti appareat luceat et sit p̄sens in eē pspecto et cōspicuo: ē illi⁹ rei expssiua silitudo. hoc patet. esse eni apparēs rose q̄ mihi obijcit̄ nulla rosa existēte: illud nō ē reale sed rōnis tm̄ vł intētionale. et ideo nihil ē ex se ꝫ oportet q̄ reducat̄ ad aliq̄d reale ex cui⁹ denominatione sit. illꝺ aūt in mēte est q̄dā res q̄ est relucētia et apparitio et p̄sentialitas et silitudo conspicua rei. obm eni qꝺ sic apparet et relucet relucēs ex apparitione expressiua apparet et lucet. sed actus diuine visionis est illud quo formaliter et vltimate diuina essentia mēti apparet obijcit̄ et lucet in esse conspicuo et pspecto. da enim q̄ nulla alia mutatione facta nec ex parte dei nec ex parte beati de⁹ annihilet visionē in mēte beati: cōstat q̄ non est apparēs lucens nec cōspicua dei essentia illi menti: sed aberit fm esse prospectū. et hoc est cōmune omni actui cognitiuo. nullus eniꝫ habet in prospectu mentis rem: nisi dum actu de illa cogitat. vnde augustin⁹. 14. de trini. capitulo. 6. tanta est vis cogitationis: vt nec ipsa mens sit in prospectu suo nisi dum se cogitat. nec aliter possit esse in conspectu suo nisi cogitando. sequitur multarum disciplinarum peritus: ea que nouit ei⁹ memoria continentur. nec tamen est aliquid in conspectu mentis sue nisi dum cogitat. Et libro. 15. dicit q̄ res lucet in cogitatione virtute ipsius. ergo ipsa visio est expressissima diuine essentie imago et expressissima similitudo illius. minor autem q̄ actus sit res limitata patet. quia est creata et accidens in ꝺterminato genere qualitatis. ¶ Ad motiua vero in oppositum patet. ad primū quidem dicitur q̄ similitudinem esse inferioris ordinis q̄ꝫ sit res cognita: itelligi potest dupliciter. vno modo essentialiter quasi ipsa sit p essentiā inferior: et sic constat q̄ omnis similitudo in intellectu ex̄istēs vel de angelo vel de quauis substantia: est ordinis inferioris cum accidens inferius sit substantia nec sic intelligit dionisius. vel potest intelligi obiectiue: et sic dionisius intendit q̄ per similitudineꝫ inferioris ordinis rerum hoc est que representat inferiora: non possunt superiora cognosci. vnde exemplificat q̄ per speciem corporis non potest essentia incorporea cognosci. non ergo ex hac au

ctoritate potest iferri nisi q dei essentia videri nō potest per speciem alicuius creature. sed quando per speciem creatam non representantem creaturam sed solam dei essentiam: non infertur. vnde i argumento cōmittitur fallacia figure dictionis vł amphibologie cum dicitur per speciem rei inferioris ordinis non possunt superiora cognosci. quia vel pōt intelligi intrāsitiue. s. p speciē q̄ est p essentiā suā inferior in ordine: et sic est falsa. vel trāsitiue quasi p spēm que est de re inferioris ordinis et sic est vera nō solū cōparando spēm rei inferioris ordinis ad cognitionē rei superioris ordinis. immo etiā econuerso quia per spēm angeli non pōt homo cognosci. ¶ Ad. 2m. dicit q peccat fm nō causam vt causam. nam non causa vt causa est q non possit species representare deum que est suū esse: ppter hoc q spēs non est suū esse. sicut patet q spēs que vere est accidēs et inherēs: pōt repsentare subam et subsistens. vnde nulla esset ratio q̄ vellet ostendere q angelus non potest habere similitudinem archangeli: quia angelus in essendo subsistit. omnis aūt similitudo accidentalis inheret et non subsistit. et ratio huius est. quia repsentatio fundatur super qualitatem et conformitatē non autē sup existentiam vel inherētiam. vñ accidit rei representanti q subsistat vel inhereat vel q sit suum esse vel non sit. quāuis etiam falsum assumat. s. q species non sit suū esse vt alias ostensum fuit. quia esse non est nisi affirmatio essentie vere dicens ipam vt cōmentator dicit. 5. metha. et. 10. per consequēs omnis res est suū esse realit quāuis differat fm modum cōcipiendi. ¶ Ad. 3m dicendū q ppositio cui innitur: non est vera. s. q illud quod est incircūscriptū cōtinēs in se supereminenter quicq̄d pōt significari vel intelligi ab itellectu creato: non possit representari per speciē finitam et limitataz. pbatū est enī q actus visionis similim⁹ est diuine essentie exhibens eam presentem facialiter in esse apparenti et cognito. et tñ est quid finitū. hoc patet si ponderetur ppositio que est q spēs rei infinite dicitur infinita. fm hoc enī sciencia de diuinitate: esset infinita. vnde cum representatio fundetur super qualitatē: finitas autem et infinitas fundetur super quantitatem: est mutare quale in quantum cum arguitur. hoc est similitudo infiniti: ergo hoc est infinitum. quod i exemplo sensibili patet. quia per speciē in pupilla describitur similitudo medietatis celi eque representans eam ac si equaretur sibi in quantitate.

¶ Secundo inquit probo propositionem q clara noticia et intuitiua hoc nullo modo impediat. constat enim q noticia rei p̄sentis per visuz corporeum apprehēse et clara et facialis noticia: nō impeditur per hoc q ponitur species tanq̄ ratio videndi. et per consequens etiam non est verum q qui poneret diuinam essentiam videri per spēz tanq̄ p rationem vidēdi: poneret diuinam essentiaz non videri aut enigmate cognosci. Preterea illud quod ponit enigma et tollit noticiam facialem: est mediū creatum se tenēs ex parte obiecti. quasi act⁹ attigat illud mediū et nō diuinā essētiā p se. nō aūt tollit facialē noticiā mediuz quod est ratio cognoscendi. quia nullā non fertur sed immediate in obiectū: quāuis ratio tendēdi sit spēs ergo nō tollit facialis noticia si spēs ponatur isto vltimo modo. ¶ Quod de augustino inducitur patet q nō intelligit de quacūq creata similitudine q̄ adhibet ad intelligendū deum fm modum rationis intelligendi: sed de illa q̄ adhibet fz modum cuiusdaz medij obiecti. fm q dicit Ro. p°. q inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. et sic ponere q diuina essentia videat per speciem mediam: est erroneuz. vnde patet q contigit equiuocatio de medio in toto processu. hec ille. ¶ 2°. principaliter arguit probādo q deus videtur in patria per creatam similitudinē: qr per actum que est vera similitudo obiecti. et hoc est cōmune omni potētie cognoscitiue. s. q nulla alia species est i ea formaliter aut similitudo alia nisi actus qui similim⁹ est ipsi rei. sic q actus nō addit vltra speciem nisi actualem representationē. hanc autem propositionem que vt dicit forte videtur noua: probat duplici ratione. prima fundata in auctoritate. secunda tenente ex se. quia fm augustinum de moribus ecclesie contra manicheos: nature ordo in se habet vt cū aliquid dicim⁹ rationē precedat auctoritas. nam infirma potest videri ratio: que cum reddita fuerit auctoritatez postea per quam confirmet assumit. sed quia caligantes hominū mētes consuetudine tenebraꝝ pspicuitati aut certitudini rationis aspectum idoneum attendere nequeunt: saluberrime compertum est vt in lucem veritatis aciem titubantē inducat auctoritas. Primo ergo auctoritate fundata in ratione apparet propositio. si enim vel in intellectu vel in sensu que sunt potentie cognoscitiue poneretur aliqua similitudo distīcta ab actu et non esset ipsa similitudo idest species et actus qui imprimit ab obiecto: sequeretur q primuz receptiuum in sensu nō esset ipsa visio: et intellectio non esset purum pati ab obiecto. et hoc patet. qr fm ponentes species distinctas realiter ab actu et si simul tempore potentia respiciat vtrūq: tñ ordine nature prius respicit speciez per quā facta in actu

in actu primo: elicit actum secundum qui est cognoscere intelligere vel videre. et ita cognoscere nō est porum pati ab obiecto nec primū impressum in potentia. sed sancti et philosophi dicunt q̄ primum impressum ab obiecto in potentia: est actus ipse vt pote visio et intellectio. et de sanctis quidem patet. naz augustinus de quantitate anime capitulo. 12. dicit. quid patiuntur oculi nisi ipsum visum cum videant. si eniz me interrogares quid pateretur egrotans: egritudinez responderē. cur ergo interroganti quid videns patiatur: nō recte visum ipsum respōderem. ¶ Similiter. 11°. de trinitate caplo. 2°. dicit q̄ illa informatio que visio dicitur: a solo corpore quod videtur imprimitur. et subdit q̄ tardioribꝰ ingenijs difficile persuaderi potest in nr̄o sensu imaginez rei visibilis formari et eandem formam esse visionez. Et infra. imago rei impressa sensui: est visio sensus vel formatꝰ. et concludit q̄ imago rei que fit in sensu est visio. ¶ Similiter eodez libro capitulo. 9. dicit q̄ quatuor reperiuntur species quasi gradatim nate altera ex altera. ex specie quippe corporis quod cernitur: exoritur illa species que fit in sensu cernentis. et ab hac: ea que fit in memoria. et ab hac: ea que fit in acie cogitantis. et subdit q̄ due istarum sunt visiones. s. illa que fit in sensu cernentis: altera in acie cogitantis. propterea duas in hoc animi trinitates volui cōmendare. vnam cum visio sentientis formatur ex corpore. aliaz cum visio cogitantis formatur ex memoria. mediam autē volui: quia non sola visio dei cū forma memorie cōmēdatur. ex quo patet q̄ forma que imprimitur sensui est ipsa visio: et que imprimitur aciei cogitationis. non autem illa que imprimitur memorie quia non est potentia cognitiua. ¶ Similiter anselmꝰ monol. 33. dicit q̄ nulla ratione negari potest cum mens rationalis cogitādo intelligit: imaginem nasci in sua cogitatione: imo ipsam cogitationem esse imaginem. et concludit q̄ mēs rationalis cum se cogitando intelligit: habet secū imaginem suam ex se natam idest cogitationez ad suam similitudinem quasi sua impressione formatā. ¶ Similiter philosophus. 2°. de anima expresse dicit q̄ idem est actus sensibilis et sensus: et eadē est actio sensibilis et passio sensus. et ponit exemplum cōmentator cōmento. 104. dicēs. verbi gratia. sonare est actio soni: audire autem est passio sensus audientis. et verbi gratia. in visu passio vi sus est videre licet sit in figura nominis agētis. actio vero sui sensibilis quod est color: caret nomine in lingua greca. nunc autem cum actio sensibilis sit ipressio speciei nisi ipsa species esset ipsa sensatio formaliter sed aliqd consequens aliud a specie: non esset verum q̄ actio sensibilis et passio sensibilitatis essent idem fm rem. ¶ Similiter phs 3°. de anima postq̄ dixit q̄ intelligere est pati: declarans modum illius pati: dicit q̄ esse susceptiuū speciei. ipsum intelligere appellans speciē. et ideo cōmentator cōmento. 25. ait q̄ intelligere est in capitulo passionis et passiuus: non actio. et tamē esset actio si per spēm intellectꝰ eliceret actū. Dicit etiam cōmento. 31. q̄ abstrahere nihil aliud est q̄ facere intētiones imaginatas intellectas in actu postq̄ erant in potētia intellecte. intelligere vero nihil aliud est q̄ recipere has intentiones. constat autem q̄ ibi vocat intentiones ipsas species. ergo fm mentē sanctorum et phōrū non est aliud actus cognoscitiuus in quacūq̄ potētia apprehensiua: nisi receptio similitudinis aut speciei aut forme rei cognite. et per consequens in ea nō est alia species ponenda. nec valet si dicatur q̄ auctoritates iste intelligende sunt per causalitatē et non formaliter. vt sit sensus q̄ species sit intellectio aut sensatio quia est causa earū. hoc vtiq̄ nō valet. tum quia fm hunc modūz possent omnes propositiones essentiales infirmari. vnde posset dici q̄ homo est animal per causalitatem. tum qr talis modus loquendi improprius est nec vsitatē in philosophia: quia est causa deceptionis. in hoc enim differt phīa aristotelis ab illa platonis: quia ille loquebatur methaphorice: iste vero sub proprijs verbis. tum quia philosophꝰ et augustinus non probarent illud ad quod adducunt has propositiones si intelligantur per causalitatem. sicut apparet deducenti illud quod augustinꝰ dicit. 11°. de trinitate. intendit enim probare quandaz trinitatem in sensu: accipiendo pro parente corpus visibile: et pro prole formam impressam ac visionem ipsam. pro tertio vero intentionem copulātē. si ergo intelligeret q̄ forma et visio essent due res et q̄ forma esset visio per causalitatem et non essentialiter: tunc haberet quaternitatem qr duas proles impressas ab obiecto sub ordine quodā scilicet speculationem et visionem. cuius oppositum ipse intendit. ¶ Similiter phs in. 2°. de anima non pbaret q̄ cognoscens visionē. s. sensus cōmunis: cognosceret colorem seu colorationez ex hoc q̄ idem est actus sensitiui et sensibilis: nisi intelligeret q̄ primū impressum a sensibili est ipsa sensatio: vt a colore coloratio oculi intentionalis q̄ est visio. vbi etiam cōmentator ait q̄ intelligere nihil aliud est q̄ recipere intentiones intellectas. non potest ergo glosari q̄ hoc sit dictum per causalitatem: quia falsum diceret cū effectus sit aliud

a causa. ¶ Secundo inqt idez patet ratione dicē-
te propter quid. illud enim quod existens in potē
tia cognitiua ē sibi formaliter ratio vt res sibi ap-
pareat principaliter obiectiue: est formaliter act⁹
cognoscendi. constat autem ꝙ actus cognoscēdi
non est nisi quedam formalis apparentia. vnde ꝛ
greci vocant phantasiam et apparentiam. et ꝓp-
ter hoc augustinus vt supra allegatum est. 9°. de
trinitate dicit ꝙ ista est vis cogitationis ꝙ facit rē
esse in conspectu. vnde et conspicere nihil aliud ē
ꝙ̄ in conspectu habere. cognoscere autē et aspice
re: idem est. sed omnis similitudo formalis exīs
in potentia cognitiua vltimate disposita: est illud
quod formaliter facit eidez potentie rē presentia
liter et obiectiue apparere. et hoc patet ex dicto
philosophi. 3°. de anima anaxagoram approban-
tis. dicit enim ꝙ si intellectus haberet penes se a-
liqualem cōnaturalem speciem: faceret apparere
illud cuius haberet speciem. et ꝙ hoc prohiberet
speciem extranei apparere et quasi obstrueret in-
tellectum propter hoc quod auicenna dicit ꝙ im-
possibile erat ꝙ in intellectu remaneret species.
quia cuz sit potentia cognitiua: semper appareret
quādiu in ipso esset species per quam obiectuz ap
paret. propter idem etiam memoria non ponit̄
virtus apprehensiua: quia species ibi existētes nō
semper faciunt lucere obiectuz. et ratio huius po
test patere. quia speciei et similitudinis est repre-
sentare. vnde ponentes species: dicunt eas neces
sarias vt representent obiectum. et manifestum
est ꝙ omnis similitudo est representatiua sui simi
lis et expressiua. et per consequens cum represen
tare sit rem presentem facere: patet ꝙ si ponitur si
militudo in potētia cui potest fieri representatio
qualis est cognoscitiua: exhibebit actu rem p̄sen-
tem. igitur omnis similitudo existens in potentia
cognitiua vltimate disposita: est actus cognoscti
uus. sed si preter actum poneretur alia species: se
queretur ꝙ essent duo actus quia adhuc illa spe-
cies representaret obiectum et ipsum faceret ap-
parere vt dicit philosophus. Sed forte dicetur ꝙ
species non ponitur vt representet obiectuz quia
hoc competit actui: sed vt sit intellectui ratio agē
di vel vt coagat intellectum ac si obiectum esset p̄-
sens. vnde patet ꝙ tenet vicem obiecti in elicien-
do actum. hoc autem non valet. quantumcunqꝫ
enim coagat: adhuc ex vi sue essentie in intellectu
est illud quo formaliter obiectum cuius est simili
tudo representatur ac presentialiter apparet. nō
enim potest species separari ab actu suo proprio.
sed actus proprius speciei est representatio. imo
non est nisi representatio obiecti. ergo absqꝫ hoc
ꝙ coagat ad productionez alterius similitudinis
ipsa seipsa formaliter representaret. Et cōfirma-
tur. quia quod inest alicui per rationem cōmunē
inest cuilibet participanti illam. sed actui inest ꝙ
exhibeat obiectum et faciat formaliter apparere
ex hoc ꝙ est similitudo ꝛ representatio obiecti. er
go et hoc inerit speciei alteri si ponatur. Confir-
matur etiam quia talis species et actus nō differ-
rent nisi sicut expressior similitudo et minus exp̄s
sa: et sic sicut maior similitudo et minor. et per cō
sequens non differrent nisi per magis represen-
tare et minus. in aliquo ergo gradu faceret appa-
rere obiectum species predicta. et per consequēs
esset quedam cognitio et quoddam conspicere.
Forte etiam dicetur ꝙ nec actus nec species exhi
bent obiectum presens nec constituunt in esse ap
parenti. et ita ratio cessat. sed hoc dici nō potest.
negans enim quin obiectum aliquod esse inten-
tionale habeat et prospectum in actu intellectus
negat vniuersale; negat intentiones secūdas: ne-
gat relationes rationis. et vniuersalit̄ negat etiā
scientiam esse de rebus et veritatem omniū enū-
ciationum. et ponit ꝙ anima nihil apprehendit
et cognoscit nisi proprias passiones ꝛ illud quod
est in ea. negat quidem vniuersale; quia constat
ꝙ nec actus intellectus nec aliquid extra existēs
est vniuersale sed particulare iuxta dictum por-
phirij species in solis nudis purisqꝫ intellectibus
posite sunt. et ideo vniuersale nihil ē vel non hēt
esse nisi in anima obiectiue et sm esse intentiona-
le et apparens. Secunde etiam intentiones et re-
lationes et entia rationis non habent esse reale
nec in anima nec extra: sed tantum esse cognitū.
Similiter si actus intellectus quo enūciatur ꝙ ro
sa est flos non habet in prospectu ipsammet ro-
sam sed vel speciem vel ipsum actum: sequitur ꝙ
illa propositio est falsa quia species rose non est
species floris; nec actus est actus. sequitur etiaz ꝙ
scientia de ista propositione: non est de rebus. et
vniuersaliter qđ quid est quod lucet in phantas-
mate cuz sit aliud a phantasmate et ab actu intel
lectus: necesse est ꝙ ponatur subsistere sicut posu-
it plato: vel habeat esse intentionaliter et sm esse
apparens. et ad hoc est intentio augustini. 14. de
trinitate capitulo. 6. vbi dicit ꝙ tanta est vis co-
gitationis ꝙ nihil est in prospectu mentis nisi il-
lud vnde cogitat. et subdit ꝙ anima cogitando se
cōgeminat se vt sit in se conspiciēs et ante se cons
picua. et tota doctrina philosophi et augustini v-
bi loquitur de actibus cognitiuis: hanc veritatez
clamant scilicet ꝙ res sunt sm esse apparens cog-
nitum presentiale et prospectum vel intentiona-

le in acie cogitationis. ¶ 2°. inquit hoc potest probari ratione diuisiua. si enim preter illam similitudinem que est actus: ponatur alia similitudo in potentia cognitiua: vel esset eiusdem rationis vel alterius. sed eiusdem rationis poni non potest. tum quia accidentia eiusdem speciei solo numero differentia in eodem subiecto plura esse nõ possunt. tum quia quelibet ex illis similitudinibus esset formaliter actus cognitiuus ex quo esset eiusdem speciei. et ita bis et duplici actu cognosceret potẽtia quicquid cognosceret. nec etiam potest dici q alterius rationis: quia tunc vna esset nobilior alia: et actus esset expressior similitudo et nobilior. et per consequens contineret primã similitudinem in virtute. nunc autem due forme tales quarum vna continet aliam in virtute: incõpossibiles sunt in eodem subiecto. vnde quia anima intellectiua continet sensitiuam: incompossibiles sunt in eodem corpore. esset enim bis animatum et bis sensibile. quare et similitudo nobilior que est cognitio et ignobilior que est species cum hec contineatur virtualiter in illa tanq̃ in eminẽti: incompossibiles essent in eadem potentia simul. sequeret enim q idem bis assimilaretur alicui. vnde quia tetragonus cõtinet trigonum: figura tetragona et trigona incompossibiles sunt in eadem superficie. similiter quia calidum continet tepidum: impossibile est tepiditatem et caliditatem esse simul in eodem subiecto. et ratio sumi potest quia forma diminuta et forma eminens specifice distincte differunt sicut habitus et priuatio. ideo differentia specifica forme diminute includit priuationem. differentia vero forme eminentis includit habitum oppositum. tales autem differẽtie incompossibiles sunt in eodem. ¶ Confirmatur. quia tales forme habent rationem terminorum motus: ita q subiectum transit ab vna in aliam. quod patet quia non ex quolibet fit quodlibet primo physicorum. sed existens sub priuatione: transfertur a priuatione in habitum. vnde quecũq tales forme habent contrarietatem que exigitur ad terminos motus sicut patet d tepido et calido: quia cõtrarietas est distantia sm priuationem et habitũ vt patet. 10. methaphisice. cum ergo iste due similitudines essent representationes eiusdem rei: essent in eodem genere: nam quelibet est representatiua vnius rei. differrent autem sm expressius et nobilius et minus expressum et minus nobile. et per consequens essent termini mot⁹. vnde potentia cognitiua dum reduceretur ad similitudinem que est actus: amitteret primam similitudinem. sicut aqua amittit tepiditatem dum acquirit caliditatem. ergo preter similitudinem que ẽ act⁹ non est ponenda alia similitudo in potentia cognitiua. ¶ 4°. inquit hoc idem patet. quia si aliquid obstaret supradictis: hoc maxime videretur quia sm hoc videtur q species in intellectu non remaneant post actum considerandi: aut q intellect⁹ omnia actu consideret quorũ habet species si species sit idipsum quod intellectio. hoc autem omni experiẽtie repugnat. sed hoc nõ obstat. quia dicẽdum q licet species et actus cognitiuus idem sint sm suũ absolutũ: differũt tñ ratione in hoc q vbicũq in potentia non apprehensiua aut in tali dispositione existente in qua non est apprehensiua illa similitudo ponatur: habet rationem tñ modo speciei et non act⁹. et ideo species in memoria sensitiua aut in medio: non est apphẽsio. nõ additur aũt aliud duz est apphẽsio: nisi sola presentialitas et apparentia obiecti que est purum ens rationis. quãuis eni similitudo semp sit apta nata presentare obiectum et facere apparere: non tamẽ precise hoc habet a se nec in omni subiecto. et ppter hoc in memoria vel in medio quamuis sit species non tamen obiectum presentialiter representat. alioquin medium et memoria vere cognoscerẽt. habet ergo species in potentia cognoscitiua vt faciat apparere. quia vtrũq. s. potentia et spẽs constituunt vnũ ad quod sequit obiecti apparentia. ita q quia esse apparẽs est esse vitale: q sit hic apparitio est ex potẽtia. q vero sit talis res sub ista apparitione: est ex ipsa specie. et ideo cõmẽtator 3°. de anima cõmento. 18. dicit q sicut esse sensibile diuiditur in materiam et formam: sic esse intentionale. dicit etiam q intentio intellecta et intellect⁹ materialis faciũt vnum in actu: sic q intellectio actualis componitur ex intellectu possibili et similitudine rei q̃ vocatur intẽtio intellecta. Sic ergo ad difficultatem dicendũ q sicut species existens in memoria vel medio vel sensu distracto p fortem imaginationem vel in intellectu sm ponẽtes eam differre ab actu remanet sine actu: in his enim omnibus remanet absolutum spẽi absq hoc q actu repsentet et exhibeat psens obm: et tamẽ istud repsentare et species sola ratione differunt: sic in proposito erit dato q species nõ differat ab actu realiter sed sola ratione. s. solo actuali representare presentiam obiecti. videmus enim q dextrum et sinistrum in colũna non differt re cũ sit relatio rationis: et tamẽ amittet rationẽ dextri sola mutatione facta alibi. Est ergo sciẽdũ q intentio itellecta obiectiue habet duplex subiectũ. primum in eo q est verũ accipiẽdo verũ p esse apparẽti. et hoc subm ẽ intẽtio imaginata. nũq eni intellect⁹

noster fertur in aliquod vniuersale aut aliquã qd ditatẽ obiectiue: nisi speculãdo eam in aliquo par ticulari phantasmate. et ideo cõmẽtator ait cõmẽto. 43. ꝙ ꝓportio intẽtionum intelligibiliũ ad intẽtiones imaginatas: est sicut ꝓportio colorũ ad corpus coloratũ: nõ sicut ꝓportio colorũ ad sensum visus. intellecta enĩ sunt intẽtiones formarũ imaginationis abstracte a materia. et idẽ dicit cõmento. 18. ꝙ intẽtiones intellecte sunt de intẽtionibꝰ imaginatis sicut forme de materia. et phs ait ꝙ intelligentẽ necesse est phantasmata speculari. Secũdũ vero subm ẽ illud ꝑ quod sunt entia realia. et istud est intellectꝰ possibilis informatꝰ similitudine rei. naꝫ totum istud est intellectio realis a qua dependet esse obiectiuũ intentionis intellecte. et hoc patet etiam per cõmentatorem in predictis locis. cum ergo omne dependẽs corrũpaẗ ad corruptioneꝫ illiꝰ a quo depẽdet: necesse est ꝙ circa intellectionẽ contingat duplex corruptio et generatio. vna quidẽ in se q̃ꝫm ad reale absolutuꝫ quod ꝑ intellectioneꝫ importaẗ. et sic generaẗ intellectio in addiscente de nouo aut suscipiente similitudinem rei: et corrũpitur in obliuiscente. altera vero q̃ꝫm ad esse ꝓspectũ cũ corrũpiẗ intentio imaginata in qua sustẽtabaẗ intẽtio ista et per cõsequẽs intellectio quãtũ ad id quod dicit obiectiue. et ideo experientia docet ꝙ abeuntibꝰ vel tardatis phãtasmatibus: intellectio cessat. nõ quidẽ quo ad realitatem absolutam: sed q̃ꝫm ad actũ rationis qui est representare aut exhibere vniuersale in prospectu. et ideo dicit cõmentator cõmento. 49. ꝙ intellectus quidditatis aut vniuersalis indiget forma imaginata indiuisibili in qua sustẽtetur. et phs de memoria dicit ꝙ volens intelligere lineam simpliciter: ponit ante oculos lineã pedalem: vt in linea pedali cõsideret quidditatẽ linee simpliciter. Ex his patet ad difficultatẽ. nam in intellectu possibili remanet species et similitudo sine actuali consideratione: non tamẽ vt faciens apparere aut vt presentans obiectũ. et ita remanet absolute vt species et similitudo: nõ auteꝫ vt intellectio. sed dum phantasia existens in suo actu exhibet intentionem imaginatam sitte particulare phantasiatum: tũc similitudo illa remanẽs in intellectu: exhibet in esse obiectiuo intentionẽ intellectam q̃ in illo phantasmate sustẽtaẗ et colligatur. et propter hoc dicit cõmentator cõmẽto 18. ꝙ generatio et corruptio insunt intellectui: vł ſm ꝙ sunt entia simpliciter et hoc cum acquiranẗ aut deleantur ſm suũ esse reale ab intellectu possibili: vel ſm esse verum et sic generantur et corrumpuntur in intellectu: nõ in se per generationẽ vel corruptionem forme imaginate. Concedendum est ergo ꝙ intellectio differt a specie: nõ quideꝫ quo ad aliquid reale absolutũ: sed quia intellectio nominat ipsam spẽm vt actu exhibet obiectũ in esse presentiali et apparenti. Finaliter ergo dicit ad cõclusionẽ ꝙ ad visionem beatificã requiritur similitudo creata q̃ est actus visionis. similitudo vero q̃ sit videndi ratio vt q̃ coagat actui ad visionẽ eliciendã aut q̃ terminet visionẽ et mediet inter illam et diuinã essentiã: nullo modo est ponenda sed nec in aliqua alia cognitione. hec ille.

Quantuꝫ ad tertiũ articulũ primo notanduꝫ est ꝙ sicut idẽtitas fundaẗ in substãtia et equalitas in quãtitate: ita et similitudo fundaẗ in qualitate. dicunẗ enim res similes q̃ participãt eandẽ specie qualitatẽ. et qꝛ qualitas est quedaꝫ forma: ſm quãcũqꝫ formã accipitur similitudo extẽso nomine. vnde similitudo duo necessario exigit. s. qualitatem pro fundamẽto subiectũ similitudinis informantẽ: et aliud participãs eandẽ specie qualitatẽ ꝓ termino. est enĩ similitudo relatio similis ad simile fundata in idẽtitate qualitatis vel forme habentis modũ qualitatis. Ex quibꝰ inferimꝰ ꝙ ſm actionẽ vel passionẽ non attẽditur similitudo inter agens et patiens: ita ꝙ actio vel passio sit fundamentum talis similitudinis. probaẗ hoc p̃mo. quia fundamentum similitudinis prout fuit dictũ est qualitas. actio autem et passio sunt alterꝰ predicamenti. predicamenta vero sunt impermixta. Secundo probatur. quia licet per actioneꝫ et passionem forma agentis que est principiũ actionis conueniat passo sicut calor ignis calefacientis cõmunicatur ligno calefacto: ipsa tamẽ actio calefactionis nõ ei cõmunicatur nec passio ligni igni agẽti cõmunicatur. alioquin lignũ esset calefaciẽs ignem et ignis esset a ligno calefactus quod est absurdum. ac per hoc similitudo agentis et passi nõ fundatur super actione et passione nec ſm illa attenditur. nam ſm illam formam et qualitatem attenditur similitudo: que est cõmunis vtriqꝫ similium. cum ergo actus intellectionis seu cognitionis sit actio vel passio: consequens est ꝙ similitudo inter cognoscentem et rem cognitam non attendatur ſm ipsuꝫ intellectionis vel cognitionis actum: sed ſm qualitatem aliquam vel formam que sit cõmunis vtriqꝫ. et hanc dicimus iuxta doctrinam phi speciem intelligibilem que est qualitas impressa intellectui a re intelligibili eadẽ specie forme sue: non in essendo sed in representãdo.

nam talis conuenientia exigitur inter cognoscen tem et rem cognitam. propter quod phs dicebat tertio de anima ꝙ lapis non est in anima sed spe cies lapidis. Et confirmatur. q2 cōmunis fuit om nium phōrum sententia quia simile simili cognosci tur. et licet aristoteles dissentiat ab eis in eo ꝙ di cebant animā ex omnib⁹ rebus naturaliter cōpo ni vt omnia cognosceret: in hāc tamē sententiam consensit ꝙ omnis cognitio fit per assimilationē cognoscibilis ad cognitum. ex quo sequitur ꝙ hu iuscemodi assimilatio precedit cognitionem sicut causa effectum. et cum esse non possit per ipsam met rem cognoscibilem: sequitur ꝙ fiat per eius speciem et similitudinem precedentem in intelle ctu cognitionē. ¶ Neqꝫ obstat supradictis ꝙ. S. Tho. intentionem et conceptionem intellectus vocat similitudinem rei intellecte cōtra gentiles libro primo capitulo. 54. et de potentia dei. q. 8. arti. p°. nam in his locis et vbicūqꝫ habet talē mo dum loquendi: accipit cōceptionē vel intētionē pro conceptu mentis quē intellect⁹ format tanqꝫ terminum intellectionis seu cognitionis. qui con ceptus alio nomine vocatur verbū mentis et ha bet modum cuiusdaꝫ qualitatis vel forme p actū intellectionis vel cognitionis constitute. quēad modum in naturalibus terminus generationis ē forma per ipsaꝫ constituta seu aggenerata. vnde sanct⁹ thomas loco proxime allegato de potētia dei sic dicit. intellectus intelligendo: ad quattuor potest habere ordinē: scilicet ad rem que intelli gitur: ad speciem intelligibilem qua fit intellect⁹ in actu: ad suum intelligere: et ad conceptionem intellectus. que quidem cōceptio a tribus predi ctis differt. a re quidē intellecta: quia res intelle cta est interdum extra intellectum. conceptio au tem intellectus non est nisi in intellectu. et iterū conceptio intellectus ordinatur ad rem intelle ctam sicut ad finē. propter hoc enim intellectus conceptionem rei in se format: vt rem intellectā cognoscat. differt autem ab intelligibili specie: nā species intelligibilis qua fit intellectus in actu: cō sideratur vt principium actionis intellectus cum omne agens agat s̄m ꝙ est in actu. intellect⁹ au tem fit in actu per aliquā formam quā oportet esse actionis principium. differt autem ab actione intellectus: quia predicta conceptio consideratur vt terminus actionis et quasi quoddaꝫ per ipsū constitutum. intellectus enim sua actione format rei diffinitionem vel etiam propositionem affir matiuam seu negatiuam.

¶ Secundo Notandū est ꝙ simili tudo proprie accepta est relatio quedā inter duo similia. sed quandoqꝫ large capiendo similitudinem: forma s̄m quā at tenditur similitudo inter res similes appellatur si militudo vtriusqꝫ. per quem modum dici consue uit ꝙ species sensibilis in sensu: est similitudo rei sensate. et species intelligibilis in intellectu: est si militudo rei intellecte. et in ista acceptione capit sanctus thomas similitudinem prima parte que stione octogesima quinta articulo secūdo: ꝙ sicut forma s̄m quam prouenit actio tendens in rē ex teriorē: est similitudo obiecti actionis vt calor ca lefaciens est similitudo calefacti: similiter forma s̄m quam prouenit actio manens in agente: est similitudo obiecti. vnde similitudo rei visibilis est s̄m quam visus videt. et similitudo rei intellecte que est species intelligibilis: est s̄m quam intelle ctus intelligit. et accipitur iste modus loquēdi ex tendēdo nomē similitudinis ad omne illud quod aliud designat vel representat. Sed sciendum est ꝙ aliquid designare vel representare aliud conti git dupliciter. vno modo per continentiam quia scilicet est res quedam continens in se actu vel vir tute id quod designat seu representat simpliciter vel s̄m quid. et quod isto modo representat vel designat aliud: consueuit appellari eius similitu do modo supradicto. alio modo designat seu re presentat aliquid rem aliam non per modum cō tinentie: vt scilicet contineat realiter in se actu vl' virtute id quod representat vel designat: sed per modum enunciationis quia scilicet est quedaꝫ rei quasi verbalis expressio. s̄m quem modū nomē designat et representat rem cui est impositum: et diffinitio representat quidditatē diffiniti: et ora tio aliquam rei compositionem. hoc enim nomē homo designat seu representat naturam huma nam: quam tamen ipsum nomen realiter non cō tinet. et hec oratio diffinitiua: homo est animal rationale: designat ⁊ representat hominis quiddi tatem: cum tamen nec in partibus orationis nec ĩ tota oratione aliquid nature humane realiter cō tinetur nec actu nec virtute. quia nihil reale est in ipsa oratione quod actu vel virtute contineat hu manam naturam. et quod isto modo designat vl' representat aliud: non consueuit appellari simili tudo illius: sed bene signum vel designatio. non enim nomen vel oratio consueuit dici similitudo rei per nomen vel orationem significate. ¶ Ex quibus inferimus ꝙ cū sanctus thomas dicit diui nam essentiam non posse videri etiam a beatis p

aliquam similitudinem creatam quia nulla species vel similitudo creata potest representare diuinam essentiam: intelligit de representatione primo modo dicta: et de similitudine sm consuetum modum loquendi. ac per hoc doctrine sue non preiudicat ꝙ ipsa visio beata hominum et angelorũ designet seu representet expresse et absque enigmate diuinam essentiam. nam huiuscemodi representatio: non est per modum alicuius rei vel forme continentis in se realiter perfectionem diuine essentie actu vel virtute: sm quem modum representationis accipitur ratio similitudinis. sed est quedam enunciatiua expressio per modum orationis verbalis eius quod est diuina essentia. quemadmodum in hac propositione homo est albus: continetur enunciatiue tantũmodo et verbaliter inherentia formalis qua albedo realiter inest homini. vnde sicut nullus sapiens vnquam dixit hanc orationem homo est albus esse similitudinem hominis albi: ita nec satis docte aliquis dixerit ꝙ intellectio seu cognitio sit similitudo rei intellecte: quamuis enunciatiue notificet quid sit. Ueruntamen vt eos qui contentionibus studẽt omni ex parte cõuincamus: dicamus vlterius ꝙ etiam si cognitio seu visio intellectus dicatur abusiue similitudo rei intellecte: non preiudicat doctrine sancti doctoris ꝙ visio beatorum qua diuinam essentiam clare vident dicatur similitudo expresse representãs diuinam essentiam. quoniam huiuscemodi visio ex parte principij. s. forme intelligibilis ex qua est in intellectu tota ratio representationis rei intellecte: est quid increatum et infinitum virtute. nam talis forma intelligibilis est ipsamet numero essẽtia diuina cuius virtute visio beata habet ꝙ sit expressissime representans diuinam essentiam. ac per hoc non comprehenditur sub specie vel similitudine creata: de qua sanctus thomas dicit ꝙ non sufficeret representare diuinam essentiam. nam ipse ibi loquitur de specie vel similitudine que ex omni sui parte est quid creatum. Hec diximus ad obstruendum os aduersariorum quasi respondẽtes ad hominẽ. sed verum est ꝙ sanctus thomas negans diuinam essentiam videri clare a beatis per aliquam similitudinem creatam: intelligit de similitudine que sit forma intelligibilis qua sicut principio formali intellectus determinatur ad intelligendum rem cuius est similitudo. nam vt ipse dicit de veritate questione octaua articulo primo in corpore: in omni visione oportet ponere aliquid quo videns videat rem visam. et hoc est vel essentia ipsius rei vise sicut cum deus cognoscit seipsum vel similitudo eius sicut cũ homo videt lapidẽ. et hoc ideo quia ex intelligente et intelligibili oportet aliquo modo fieri vnum in intelligendo.

Tertio Notandũ est prout sanctus thomas deducit loco proxime allegato in precedẽte notabili: ꝙ in omni cognitione que est per similitudinem: modus cognitionis est sm conuenientiam similitudinis ad illud cuius est similitudo. dico autem conuenientiã non sm esse nature sed sm representationem. sicut species intelligibilis in anima conuenit cum re que ẽ extra animam non sm esse naturale. et ideo si similitudo deficiat a representatione nature speciei non autem a representatione generis: cognoscetur res illa sm rationem generis: non sm rationem speciei. si vero etiam deficeret a representatione generis: representaret autẽ sm conuenientiam analogie tantũ: tunc etiam nec sm rationem generis cognosceretur. sicut si cognoscerem substãtiam per similitudinem entis vel accidentis. Ex quibus inferimus ꝙ similitudo creata per quam posset cognosci diuina essentia perfecte: necessario deberet representare diuinam essentiam quantum ad propriam et vt ita dixerim specificam naturã. hoc autem est impossibile create similitudini propter multa in quibus deficit a tali representatione. et iuxta propositum nostrum hoc est vnum quia nulla natura creata est suum esse. propter quem defectum nulla similitudo creata potest representare proprie et specifice diuinam essentiam que ẽ suum esse. Et hanc rationem tangit sanctus thomas prima parte questione duodecima articulo secundo in corpore. vbi non fuit mens eius assignare defectũ representationis in similitudine creata ex parte modi essendi ipsius prout aliqui falso intellexerunt: sed ex parte ipsius nature similitudinis sm quam attenditur eius representatio. vt formetur sic ratio sancti doctoris. In omni similitudine perfecte et specifice representãte essentiã alicuius rei: virtus representationis que prouenit ex natura similitudinis debet se extendere ad totum illud quod est de essentia rei representate. cũ autem nulla natura creata sit suum esse nec illud intrinsece contineat quia in omni creatura esse ẽ extrinsecum essentie et differt ab ea realiter: consequens est ꝙ nihil creatum ex sui natura habet vim representandi essentiam diuinam que est substantialiter ipsum esse purum et simplicissimum. Ex hac ratione consequuntur alia. nam quia diuina essentia est suum esse simplicissimum: sequitur ꝙ sit purus actus nihil prorsus potentialitatis habens.

cum autem nulla res creata sit purus actꝰ: quinimo omne creatum aliquid habet potentialitatis vel in sui cōpositione vel ſm ordinem seu habitudinē aliquā: saltē habet potētiam ad esse et non esse et fuit prius in potētia ꝙ̄ in actu: cōsequens ē ꝙ nulla res creata possit perfecte ⁊ quasi specifice representare diuinam essentiam. non enim actus purus per aliquid potentiale perfecte representari potest sicut nec dissimile per suum dissimile. qꝛ vt tactum est supra: omnis representatio est ꝓpter conuenientiam quam habet representans ad representatum. in eo ergo in quo disconueniunt vnum non potest directe aliud representare. i rebus autē creatis pōt essentia representari ꝑ id qḋ nō est actꝰ purus: quia nec ipsa rei essentia est actꝰ purus sed aliquid potētialitatis implicans.

¶ Quarto Notandum est ꝙ vt accipitur ex dictis .S. Tho. pᵃ .p. q. 85. arti. pᵒ. et. 2. phantasmata cū sint similitudines indiuiduorum et existāt in organis corporalibus: nō habent eundem modum existendi quē habet intellectꝰ humanꝰ qui est potentia anime non determinans sibi organum corporale. et ideo phantasmata non possunt sua virtute imprimere in intellectum possibilem. nam sicut corpus non potest agere in rem corporeā propria virtute: ita nec agens organicū potest agere ꝓpᵃ virtute in potentiā non organicā. virtute tamen intellectus agentis phantasmata illuminantis: resultat quedam similitudo in intellectum possibilē que est representatiua earum rerū quarum sunt phantasmata. non ꝙ̄ᵐ ad principia indiuidualia sed ꝙ̄ᵐ ad naturam speciei. et per hunc modū dicitur abstrahi species intelligibilis a phantasmatibus. non ꝙ aliqua eadē numero forma que prius fuit in phantasmatibus: postmodum fiat in intellectu possibili: ad modum quo accipitur corpꝰ ab vno loco et transfertur ad alterū. huiuscemodi autem species intelligibilis in intellectu possibili: non est id quod intellectus possibilis directe intelligit: sed est principium quo intellectus intelligit rem vel naturam cuius est species. ¶ Ex quibus inferimus falsam esse ne dicam vanam imaginationem quorundam dicentium ꝙ similitudo rei intelligibilis habet duplex subiectum. vnū ſm esse reale quod est intellectus possibilis. et aliud ſm esse apparens vel prospectum ſm modum loquendi illorum quod est phantasma. tum qꝛ hoc est contra omnem philosophiam. immo implicat contradictionem ꝙ idem numero accidens sit in duobus subiectis: eo ꝙ omne accidens numeratur et indiuiduatur a subiecto suo a quo habet eē. tū etiam quia sicut capiunt esse prospectum. s. ꝑ esse obiectali apparente: quod est in aliquo ſm eē ꝓspectum: non est in eo subiectiue sed tantūmodo obiectiue. nec ſm tale esse indiget subiecto sicut ens rationis. entia siquidem rationis prout deductum fuit libro primo distinctione decima nona questione tertia sub primo notabili: vt sic nō sunt in aliquo subiectiue. quia entia rationis non dicuntur entia ab esse existentie: sed ab esse intelligibili vel obiectali. ſm quod non dicitur esse aliqḋ proprie loquendo existere: sed magis intelligi aut eē intellectum vel intelligibile. esse enī obiectiue in aliquo: non est aliud ꝙ̄ esse eius obiectum. huiuscemodi autem esse: non est reale sed rationis. et inde ē ꝙ cognoscibilis inꝙ̄ᵐ cognoscibile ad cognoscentem vel cognitionem: non est relatio realis sed rationis tantū prout philosophus dicit. 5. methaphisice. Quod autem isti dicunt ꝙ species siue similitudo rei intellecte quam ipsi ratione vicī fatētur sit idē realiter quod ipsa intellectio aut cognitio pro eo ꝙ vtraqꝫ facit rem intellectā apparere: est minus bene dictum. nam sicut tactū fuit supra in secundo notabili: alio modo facit rem apparere species seu similitudo rei: et alio modo cognitio aut intellectio. sicut et apud omne agēs creatum alio modo forma seu virtus agentis est quo agens agit: et alio modo ipsa actio. nam forma seu virtus agentis est quo agens agit sicut ꝑncipio agendi et sicut habēs esse permanens in agente. actio vero est quo agens agit non sicut ꝑncipio agēdi: sed sicut actione que magis habet rationem effectus ⁊ est habens esse non permanēs sed in fluxu ac successione. vnde cessante motu agentis: cessat et ipsa actio nec amplius manet in esse. forma vero seu virtus agentis etiam cessante actione permanet. sed fieri non potest ꝙ vna ⁊ eadem res simul sit principium actionis et ipsa actio aut principium et principiatum respectu eiusdem. et iterum ꝙ simul habeat esse permanens ⁊ esse successiuū et simul sit et desinat esse. Nec ꝙ̄ᵐ ad hoc valere potest distinctio rationis inter speciem vel similitudinem et intellectionem ad quā isti confugiunt. nam nulla distinctio rationis sufficit ad hoc ꝙ de vna et eadem re finita et limitata verificentur premissa cōtradictoria predicta. vnde et isti verbis suis se conuincunt dicentes ꝙ species siue rei similitudo est in intellectu faciens rē apparere. ex quo sequitur ꝙ ipsa species et similitudo sit causa apparitionis: et per consequens ꝙ nō sit ipsa apparitio. quia causa aliud est ab effectu

intellectio vero et cognitio ex ipsa nominis ratione est apparitio rei. vnde sicut nemo satis doctus diceret formam seu virtutem agendi esse eandez rem cum actione quam causat: ita nec sanis docte potest dici ꝙ species vel similitudo faciens in intellectu rem apparere: sit ipsa rei apparitio.

Quantū ad articulum quartum respondendum est ad argumenta contra conclusionem. Et quidem ad primum contra primam rationez probātem cōclusionem: dicitur ꝙ assumptum est falsuz. et ad eius probationez dicitur primo ꝙ maior ꝑpositio est falsa capiendo similitudinem proprie et ſm consuetum modū loquendi. nam vt deductuz fuit in primo notabili: actus visionis seu cognitionis et generaliter actio vel passio non ē fundamentum similitudinis nec proprie dici potest similitudo. Neqꝫ auctoritates augustini illi suffragantur. non prima quā falso allegatur ab arguente. non enim augustinus dicit ꝙ visio cogitationis est simillima rei vnde formatur sicut arguens falsa recitat: sed dicit ꝙ visio cogitationis est simillima visioni scientie. vbi cogitationez accipit pro verbo formato ex visione scientie idest ex intellectione. vnde post verba premissa augustinꝰ subiūgit. quando ergo quod in noticia est hoc ēm verbo: tunc est verum verbū et veritas. Et parū infra. verum inquit verbū est: cum de scientia bene operandi gignitur. Et infra libro decimo quinto capitulo decimo sexto. cogitatio inquit nostra ꝑueniens ad id quod scimꝰ atqꝫ inde formata: verbum nostrum est. Ad quem intellectum facit qđ infra dicit capitulo penultimo. ait enim. ipsa scilicet trinitas ostendit tibi verbum verum esse in te quādo de scientia gignitur idest quādo quod scimus dicimus: quāuis nullius generis ligua significantem vocem vel proferamus vel cogitemus vel ex illo quod nouimus cogitatio nostra formetur. fitqꝫ in acie cogitantis imago simillima cogitationis eius quam memoria cōtinebat. patet igitur ꝙ auctoritas allegata per arguentem non facit ad eius propositum. Nec secunda auctoritas illū iuuat: nam truncate illam arguens recitat. sic enī habetur in textu. in hac quippe imagine tunc perfecta erit dei similitudo: quando dei perfecta erit visio. vbi non est mens augustini dicere ꝙ perfecta dei visio est perfecta dei similitudo: sed ꝙ perfecta dei visio facit ꝙ in imagine dei que est in homine a sui creatione eo ipso ꝙ dei capax est vt idē augustinus dicit supra capitulo octauo: sit perfecta dei similitudo. pro eo quia vt sanctꝰ thomas deducit prima parte questione nonagesima tertia articulo sexto et septimo: imago dei principaliter attenditur in homine ſm actum mentis scilicet intellectus et voluntatis. ac per hoc quanto actus mentis fuerint perfectiores sicut in patria tanto imago dei que est in mente hominis est ꝑfectior dei similitudo. vnde patet ꝙ auctoritas allegata per arguentem impertinēs est suo proposito. Ad quod nihil etiaz facit tertia auctoritas allegata: nam nec ista fideliter recitatur. non enim in toto capitulo reperitur dictū sicut arguens illđ allegat. sed quod ibi magis ad propositum trahi potest: est quod in principio capituli dicit. tanta ē cogitationis vis vt nec ipsa mēs quodāmodo se in conspectu suo ponat: nisi quādo se cogitat. ac ꝑ hoc ita nihil in conspectu mentis est: nisi vnde cogitatur. et infra cum dicit. mens igitur quando cogitatione se conspicit: intelligit se et recognoscit. gignit ergo intellectum hunc et cognitionē suaz. Sed certe ex his verbis non probatur arguentis propositum. nam non est sensus verboruz ꝙ ipsa cogitatio sit mentis imago vel similitudo: sed ꝙ ipsa mens quādo se cogitat: est sibi pro imagine ⁊ similitudine ita ꝙ seipsam in seipsa conspicit et intuetur. Apparet igitur ꝙ auctoritates augustini ꝑ arguentem inducte: nihil faciunt ad eius propositum. Nec iterum auctoritas anselmi ꝑ arguentez allegata probat eius ꝓpositum. quā cogitatio ibi capitur non pro actu intellectionis: sed pro cōceptu aut verbo per illum formato quod est terminus intellectionis et habet vim forme non actionis. Et ꝙ anselmus capiat cogitationem pro verbo vel conceptu: constat ex antecedētibus ⁊ subsequentibus. premiserat enim. vtiqꝫ verbum quo se dicit summa sapientia: cōuenientissime dici potest verbum eius ſm superiorem rationem quia eius perfectam tenet similitudinem. post que verba statim subiungit. nam nulla ratione negari potest et cetera que arguens allegat. et infra inquit. cum enim cogito notum mihi hominem absentem: formatur acies cogitationis mee in talē imaginem eius qualem illam per visum oculorum in memoriam attraxi. que imago in cogitatione verbum est eiusdem hominis quem cogitando dico. et post pauca in vltimis verbis capituli sic concludit de cogitatione formata. que imago eius verbum eius est. ¶ Ad rationem autem quam arguens adducit ad id probandū dicitur ꝙ assumptū est verū de illo quod facit rem vltimate et forma-

liter apparere sicut eius species aut forma: et non sicut operatio que enunciatiue tantūmodo facit rem apparere. et de hoc latius dictum fuit in primo et secundo notabili. In casu autem ab arguente dato si deus annihilaret visionem in mēte beati: dicimus ꝙ consequentia non est vera. nam ipsamet diuina essentia per seipsam perficiens intellectum: esset sibi apparens et lucens et conspicua etiam nullo actu intelligendi elicito ab intellectu beati. nam et cōmuni cursu prius natura species intelligibilis representat et facit apparentē rē cuius est: ꝙ̄ intellectus eliciat actū intelligendi ad ipsam rem terminatum. quod multo perfectius potest fieri si ipsa res per seipsam fiat presens intellectui quemadmodum est diuina essentia i beatis. prius enim natura ꝙ̄ intellectus dicat diffinitiue aut enunciatiue hoc est hoc de re cuius specie est informatus: habet rem ipsam cōspicuam et apparentem in ipsa specie intelligibili quasi in quodam speculo: vel in re ipsa si per se sit forma intelligibilis quemadmodum diuina essentia in beatis. Ad auctoritatē vero augustini dicimus ꝙ q2 simul tempore mens sibi relucet et est conspicua et seipsam cogitat: ideo augustinus dicit ꝙ nō est in conspectu suo nisi quando se cogitat. sed nihilominus ordine nature prius est mens sibi apparens et cōspicua anteꝙ̄ de ea actus cogitationis formetur. non enim ipsa cogitatio seu intellectio elici posset: nisi res que intelligitur aut cogitatur esset menti apparens per se vel per suam speciē. Et potest poni exemplum in eo qui videt faciem suā vel alterius in speculo. quia prius natura res cuius est facies fit apparens et perspicua per faciē ꝙ visio oculi consequatur: quamuis simul tempore sit vtrūq. vnde augustinus vndecimo libro de trinitate capitulo tertio inquit. si autem acies recordantis non formaretur ex ea re que erat i memoria: nullo modo fieret visio cogitationis. sed vtriusq coniunctio id est eius quam memoria tenet et eius que inde exprimitur vt formetur acies recordantis quia simillima sunt: veluti vnam facit apparere. Ad quod facit in capitulo sequēti cū dicit. quod ergo est ad corporis sensum aliqō corpus in loco: hoc est ad animi aciē similitudo corporis in memoria. et quod est aspicientis visio ad eam speciē corporis ex qua sensus formatur: hoc est visio cogitantis ad imaginem corporis in memoria constitutam ex qua formatur acies animi. hec augustinus. ex quibus apparet ꝙ visionem et cogitationem semper precedit in sensu vel intellectu: species vel similitudo per quam res cuius ē species reluceat et fiat conspicua. ¶ Responsiones autem quibus arguens nititur respōdere ad motiua pro nostra conclusione inducta: non satisfaciunt. non prima. nam capiendo similitudinem inferioris ordinis essentialiter vt arguens dicit vel vt melius dicitur capiendo genitiuum intransitiue in quo sensu intellexit dionisius: falsum est ꝙ omnis similitudo sit iferioris ordinis ꝙ̄ res cuius est sub ratione qua est similitudo. naꝫ sicut deductum fuit in tertio notabili: inter similitudineꝫ seu speciē representātē et rem q̄ per eam representatur: non requirit̃ cōuenientia ſm esse nature sed ſm representationē. vnde licet species vel similitudo angeli vel cuiuscūq substantie sit inferior ſꝫ esse nature: equatur tamen illi ſm esse repꝛsentatiuū si sit pfecta quia. s. representat rem ꝙ̄tum repꝛsentabilis est. hanc aūt perfectā repꝛsentationē: nulla forma aut similitudo creata habere pōt respectu diuine essentie: signanter ꝓpter illa q̄ sanctus thomas assignat locis ꝓ cōclusione allegatis. nec arguens talem representationeꝫ ꝓbauit. ¶ Nec valet secūda respōsio. qm̄ falsuꝫ est ꝙ ratio sancti doctoris peccet ſm nō causam vt causaꝫ vt arguens putauit nō intelligens vim rationis scti thome. que non stat in eo ꝙ esse sit inherens vel non inherēs vel subale vel accidētale: sed in eo quod dictum fuit in tertio notabili: quia scilicet esse dei est ipsa diuina natura ⁊ econtra. ac per hoc perfecte representari non pōt nisi per naturā que sit suum esse quod nulli nature create potest cōuenire ¶ Nec valet tertia responsio. naꝫ vt ex premissis responsionibꝰ apparet et ex dictis in secūdo notabili: actus visionis non pōt ꝓprie dici similitudo rei vise. ꝙ si ab infine arguēs contēdat similitudinē vocari: dicimus falsum esse ꝙ visio clara diuine essentie sit quid finitum ex ea parte qua vim habet perfecte representare diuinā essentiaꝫ prout ostēsum fuit in secundo notabili. ¶ Ad ea que arguens secundo loco obijcit: ad primum dicit̃ ꝙ peccat per fallaciam ſm non causam vt causam. non enim sanctus thomas negat diuinam essentiam clare videri per spēm creatam: ea ratione qꝛ visio que fit per spēm non sit clara rei visio. quia immo contrarium ipse tenet signāter in hac dis. q. 2. ar. pᵒ. ad. 16ᵐ. sed illō negat quia nulla species creata pōt perfecte repꝛsentare diuinaꝫ essentiam. Et per hec patet respōsio ad secūdū quod ꝓcedit ex eodem falso supposito. ¶ Rursus responsio quam dat ad auctoritatē augustini nō valet. qm̄ sensus quem in ea habuit arguens est contra intentionē augustini. naꝫ augustinus ibi duo tetigit in quibꝰ

differt visio dei quam nunc habemus a visione patrie. vnde in eo q dixit nunc videmus per speculum: tetigit modum visionis per mediū obiecti visi. de qua visione responsio arguentis procedit. Sub enigmatis nomine: quācūq3 similitudinez designauit et non solū que est per mediuz obiectum prout augustinus ibi expresse dicit. ait enim. proinde quantum mihi videtur sicut nomine speculi imaginem voluit intelligi .s. apostolus: ita nomine enigmatis quāuis similitudinem tamē obscuram et ad prospiciēdū difficilem. hec augustinus. ¶ Ad ea que arguens secundo principaliter adducit ad probandum q deus in patria videtur p creatam similitudinem .s. per actum visionis que est vera similitudo obiecti: cōcedimus consequētiam. est enim verissimū q videre et cognoscere seu intelligere non est purum pati sed sunt operationes presupponentes quandam passionem prout latius ostensum fuit pmo libro disti. 35. sub pmo notabili. Et ad huius improbationem: respōdemus primo ad auctoritates. vnde ad primam augustini dicitur q sentire et intelligere presupponunt receptionem speciei sensibilis et intelligibilis in sensu et intellectu. et quia omnis receptio ē quedam passio large sumpta: ideo sentire et itelligere quandoq3 dicuntur esse quoddam pati. nō predicatione essentiali: sed per causam. quia .s. ex predicta receptione specierum que largo modo dicitur passio causatur itelligere et sentire. Unde S. Tho. pª. p. q. 85. arti. 2. ad. 3ᵐ. pmo inquit cōsideratur passio intellectus possibilis fm q informatur specie intelligibili. qua quidem formatus format secundo vel diffinitionem vel diuisionem vel compositionem que per vocem significatur. Item primo sententiarum distinctione quadragesima questione prima in corpore dicit. sentire qᵐ ad ipsam receptionem speciei sensibilis: nominat passionem. similiter et intelligere quod etiaz pati quoddaz est vt in tertio d anima dicitur. sed qᵐ ad actum consequentē ipsum sensum pfectum per speciem: nominat operationem que dicit motus sensus. de quo dicit phs in tertio de anima q est actus perfecti. hec sanctus thomas. Ex quibus patet q sentire et intelligere qᵐ ad sui substātiam actiones et operationes sunt. sed quia non sunt sine passione aliqua .s. receptione specierum aliquando vocantur quoddam pati predicatione per causam. Et per hec patet responsio ad auctoritates philosophi et cōmentatoris in quibus intelligere et sentire vocantur pati. in omnib⁹ eni loquūtur de sentire et intelligere qᵐ ad receptionem speciei sensibilis vel intelligibilis. per quam sensus et intellectus prius natura informantur q eliciant operationes suas que sunt sentire et intelligere. et q ista fuerit mens phi et cōmentatoris probatuz fuit libro primo distinctione. 35. ¶ Ad secundā auctoritatez augustini per quam nititur probare q forma vel species rei vise in sensu vel intellectu sit ipsa visio: dicitur q arguens non habuit verum intellectū in verbis augustini. naz in eodez capitulo expresse ponit augustinus preter visionem: formam seu spēm corporis visi impressam sensui visus. sed vt ipse augustin⁹ ibi dicit: qr ipsa speciei impressio et visio sunt ita coniuncte vt simul tempore sint: non discernuntur sensu sed ratione quāuis duo diuersa sint. ait enim sic quasi in medio capituli. ideoq3 non possumus quidem dicere q sensuz gignat res visibilis: gignit tn̄ formā velut similitudinez suā que fit in sensu cum aliqd videndo sentim⁹. sed corporis formā quod videmus et formā que ab illa in sensu videntis fit per eundem sensum: non discernim⁹. qm̄ tanta coniunctio est vt nō pateat discernendi loc⁹. sed ratione colligimus nequaquā nos potuisse sentire: nisi fieret in sensu nr̄o aliqua similitudo ɔspecti corporis. hec augustin⁹. et infra sic cōcludit. que cū ita sint tria hec quāuis diuersa natura queadmodum in quandā vnitatē contēperent memineriīn⁹ .i. species corporis quod videt: et impressa ei⁹ imago sensui que est visio sensus ue format⁹: et volūtas animi que rei sensibili sensum admouet in eoq3 ipsaz visionem tenet. et parū infra inquit. cum igit horum triū tā diuerse sube sint: tamē in tantā coeunt vnitatē vt duo priora vix intercedēte iudice ratione discerni valeant. species videlicet corporis qd videtur: et imago eius q fit in sensu .i. visio. Itē i caplo tertio sequenti parum post principiū sic ait. pro illa specie corporis q videbat extrinsecus: succedit memoria retinens illam spēm quā per corporis sensuz combibit anima. proq3 illa visione q foris erat cum sensus corpore visibili formaret: succedit intus similis visio et c. et paruz infra. sicut inqt rōne discernebat species visibilis qua sensus corporis formabat: et eius similitudo q fiebat in sensu formato vt esset visio ita erāt cōiuncte vt omnino vna eadēq3 putaret: sic illa phantasia et c. hec augustinus. Ex quib⁹ manifeste apparet q preter visionē augustin⁹ ponit speciem seu similitudinem corporis informātē sensum visus. ac p hoc arguens falsum habuit intellectū in verbis augustini dicens augustinum tenuisse nullam aliam formaz vel similitudinem imprimi a corpore visibili in visum: nisi vi-

sionem. ¶ Tertia vero auctoritas per arguentē inducta ex caplo nono eiusdē libri: manifeste pro nobis facit. arguēs autē truncate illam recitat. naȝ sic iacet in textu. in hac igitur distributione cuȝ incipimus a specie corporis et peruenimus vsq; ad specieȝ que fit in contuitu cogitātis: quattuor species reperiunt̄ quasi gradatim nate altera ex altera secunda de prima tertia de secunda quarta de tertia. a specie quippe corporis quod cernit̄: exoritur ea que fit in sensu cernentis. et ab hac ea q̄ fit in memoria. et ab illa ea que fit in acie cogitantis. quapropter voluntas quasi parentē cū prole ter copulat. primo speciē corporis cum ea quam gignit in corporis sensu. et ipsam rursus cum ea q̄ fit ex illa in memoria. atq; istam quoq; tertio cuȝ ea que ex illa parit̄ in cogitantis intuitu. hec augustinus. vbi manifeste ponit spēm corporis distinctā a visione quam dicit secundā speciem q̄ fit in sensu videntis per moduȝ quo proles distinguitur a parente. qui in omnibus etiam in diuinis realiter distinguūtur. et vocat hanc specieȝ min⁹ proprie ſm acceptionem similitudinis secundā quam posuimus in secundo notabili. ¶ Ad auctoritatē anselmi supra responsum est. ¶ Ad primā auctoritatem phi ex secundo de anima dicim⁹ q̄ non militat cōtra nos imo pro nobis facit. nam actus sensibilis ibi sumitur pro specie rei sensibilis qua sensus informatur et fit vnum ex specie et sensu sicut ex potentia et actu. q̄ autē eadem est actio sensibilis et passio sensus: non est ad propositū. nam questio nostra nō est an actio et passio sint idem sed vtrū species visibilis et visio sint idem. et generaliter vtruȝ species sensibilis aut intelligibilis et sensatio aut itellectio sint idē. ¶ Ad dicta vero cōmentatoris et ad auctoritates phi quib⁹ videntur dicere q̄ sentire et intelligere est quoddā pati responsum est supra respōdendo ad ea q̄ arguēs secundo pricipaliter obijcit. Quod arguens dicit q̄ si visio aut sensatio vel intellectio nō essent primū et solū quod sensibilis res et intelligibilis imprimunt sensui aut intellectui: nō probarēt augustinus et phs intētionē suam: dicim⁹ q̄ est falsum. imo si non ponerēt spēm rei sensibilis vel intelligibilis distinctā ab actu sensationis et itellectionis non ꝓbarēt intētionē suā: sicut aperte deduximus ex auctoritatib⁹ augustini. ¶ Ad rationem vero quā arguēs putat esse dicentē propter quid: dicimus q̄ maior est falsa vniuersaliter sumpta. nam dupliciter aliq̄d dicit̄ ratio formalis agendi. vno modo sicut forma q̄ in agēte est principiū agendi sicut caliditas est igni principiū formale calefaciē-di. alio modo dicitur aliquid formaliter agere ꝑ aliud non tanq̄ꝫ principiū actionis: sed tanq̄ꝫ per ipsam actionē. ignis eni calefacit formaliter caliditate tanq̄ꝫ principio calefaciēdi: et calefactione tanq̄ꝫ actione. maior ergo ꝓpositio habet veritatem de eo qd̄ est ratio formalis secundo modo et non ꝑmo modo: ſm quē species sensibilis et intelligibilis est rō formalis sensui et intellectui vt res sensibilis aut itelligibilis sibi appareat obiectiue. vnde omnia q̄ arguēs adducit ꝓ se probāt q̄ act⁹ sentiēdi et intelligēdi faciūt formaliter rē apparere sensui aut itellectui secūdo modo: nō ꝑmo modo. Quod autem arguēs adducit ex dicto phi cōtra anaxagorā nō est ad ꝓpositū. qm̄ phs nō reprehendit ipsum pro eo q̄ poneret in anima vel itellectu spēm aduenticiā a sensib⁹ impressam: ſ; quia posuit q̄ anima esset cōposita ſm esse naturale ex omnib⁹ rebus vt sic omnia cognosceret. nā et ipse phs species rerū intelligibiliū ponit in intellectu a sensibilibus acceptas per quas cognoscit. vnde in eodem tertio libro dicit q̄ lapis nō est i anima sed species lapidis. Cum autem arguēs obijcit q̄ tunc due essent in intellectu similitudines aut species representantes rem intelligibilē: dicimus primo q̄ illud non est nobis incōueniens cuȝ sint diuersaruȝ rationū: quemadmodū et sunt duo qb⁹ omne agēs creatum formaliter agit vt paruȝ supͣ diximus. Respondemus secundo q̄ species sensibilis vel intelligibilis est ꝓprie similitudo rei. sed actus sentiendi vel intelligēdi dicit̄ improprie et abusiue similitudo rei itellecte vel sensate ꝓut in secūdo notabili et in quarto fuit deductuȝ. Et cū iterū arguens infert q̄ tūc duo actus essent in itellectu: cōcedimus cū sint diuersarū rationum. naȝ species intelligibilis vel sensibilis habet rationeȝ actus ꝑmi. sensatio vero aut intellectio seu visio hēt rationē act⁹ secūdi q̄ ē opatio. quēadmodum et in eo q̄ virtuose opat̄: simul sunt duo act⁹ distincti. s. virt⁹ tanq̄ꝫ act⁹ primus opantem informans et opatio virtuosa tanq̄ꝫ act⁹ secūd⁹ ab opāte elicitus. vn̄ frustra arguēs laborat q̄ si ponit̄ in itellectu species ꝑter actū intelligēdi: q̄ illa erit repͣsentatiua rei intelligibilis. qm̄ illud nos libenter admittim⁹. imo ad eundē actū spēm intelligibilē ponim⁹. Cū aūt arguens dicit q̄ tunc species ꝛ act⁹ intelligēdi nō differrēt nisi ꝑ magis representare et min⁹ in eadem specie: dicim⁹ q̄ est falsum. quia imo differūt ꝑ magis ꝓprie et minus ꝓprie representare et ſm diuersam specificā rationē prout in secūdo notabili deductū fuit. ¶ Ad secundā ꝓbationē per rationē diuisiuaȝ: accipim⁹ secūdā partē

diuisionis.s. ꝙ sunt alteri⁹ rationis. et ad hui⁹ partis improbationem dicamus ꝙ vna est nobilior alia. quia species est nobilior similitudo rei intelligibilis q̄ȝ actus intelligendi: quia est magis propria. et cum arguens infert ꝙ tunc actus intelligendi esset nobilior similitudo et contineret aliā negatur consequentia. immo econtra species intelligibilis est nobilior et continet virtute actum intelligendi. quemadmoduȝ omnis forma que ē principium agendi est nobilior actione et eaȝ virtute continet cum eius virtute producatur. ¶Cum vero arguens obijcit ꝙ due forme quarum vna continet aliā virtute sunt incompossibiles in eodem subiecto: dicitur ꝙ illud habet veritatē quādo forme sunt eiusdē rationis et ordinis sicut due forme substantiales vel duo trigona et calidū et tepidum et similia: sed non est verum quādo forme sunt diuersarum rationum et ordinum quemadmodum forma agendi et actio. simul enīȝ sunt in agente virtus et potentia agendi et actio īmanens. et forma substantialis et forma accidentalis per eius virtutem agens. ¶Neqȝ est inconueniens ꝙ idem bis assimiletur alicui sicut vnum pomum bis potest. i. sfm duo assimilari alteri. s. in colore et sapore. vnde quia totus processus arguētis fundatur in pluralitate formaruȝ eiusdem ordinis et rationis: nihil ad propositū cōfert. ¶Ad illa autem que arguens adducit contra aliqua q̄ obstare possunt si species intelligibilis esset idipsum quod intellectio: respondemus ꝙ inter ea q̄ obstant: hoc est vnum quod arguens tangit. nec valet responsio vel magis fuga ad quam arguēs recurrit. nam distinctio rationis quam arguēs assignat inter speciem et actum intelligendi: dicens illa esse eandem rem absolutam: est fictio quedā impossibilis. ¶Probatur hoc. quia omnis actio et operatio aut passio est de numero entium successiuorum q̄ȝ mīrū(?) ad sui substantiam: de quorū ratione est ꝙ peracta transeunt et non sunt: quamobrem dicuntur successiua. ergo postq̄ȝ intellectio perficitur in intellectu: statim transit et non est. ac ꝑ hoc non potest in memoria remanere sfm sui substantiam. ¶Cum autem species rei intelligibilis in intellectu et in memoria maneat post actualem considerationem prout sepe augustinus dicit in locis per arguentem allegatis libro vndecimo et quindecimo de trinitate: sequitur ꝙ species intelligibilis et visio seu intellectio nō sunt nec esse possunt vna et eadem res absoluta. ¶Et confirmatur. quoniam augustinus vndecimo de trinitate capitulo secundo expresse dicit speciem rei visibilis et visionem esse duo distincta: et ꝙ se habent adinuicem sicut parens et proles: que non solum in reb⁹ creatis sed etiam in diuinis realiter distinguūtur. ¶Et preterea signanter in eo libro vndecimo capitulo tertio et quarto aperte ponit in memoria speciē rei visibilis distinctam a visione. ait enim in principio capituli tertij. quia etiaȝ detracta specie corporis que corporaliter sentiebatur: remanet ī memoria similitudo eius quo rursus voluntas cōuertat aciem vt inde formetur intrinsec⁹: sicut ex corpore obiecto sensibili sensus extrinsecus formabatur: atqȝ ita fit illa trinitas ex memoria et interna visione et que vtrūqȝ copulat voluntate. ¶Et parum infra. pro illa inquit specie corporis que videbatur extrinsecus: succedit memoria retinens illam speciem quam per corporis sensum combibit anima. proqȝ illa visione que foris erat cū sensus corpore visibili formaretur: succedit intus similis visio: cū ex eo quod memoria tenet: formatur acies animi et absentia corpora cogitantur. voluntasqȝ ipsa quomodo foris corpori obiecto formandum sensum admonebat formatūqȝ iungebat: sic aciem recordantis animi conuertit ad memoriam: vt ex eo quod illa retinuit ista formetur et sit in cogitatione similis visio. sicut autem ratione discernebatur species visibilis qua sensus corporis formabatur et eius similitudo que fiebat ī sensu formato vt esset visio: alioquin ita erant cōiuncte vt omnino vna eademqȝ putaretur. sic illa phantasia cum animus cogitat speciem corporis cum constet ex corporis similitudine quam memoria tenet ⁊ ea que īde formatur ī acie recordātis animi: tamen sic vna et singularis apparet: vt duo quedam esse non inueniantur nisi indicante ratione: qua intelligimus aliud esse illud quod in memoria manet etiam cum aliunde cogitamus: et aliud fieri cum recordamur idest ad memoriā redimus et illic inuenimus eandem speciem. quā si iam ibi non esset: ita oblitos nos esse dicerem⁹ vt omnino recolere non possemus. si autem acies recordantis non formaretur ex ea re que erat in memoria: nullo modo fieret visio cogitantis: sed vtriusqȝ coniunctio idest eius quaȝ memoria tenet et eius que inde exprimitur: vt formetur acies recordantis: quia simillime sunt: veluti vnam facit comparere. cuȝ autem cogitantis acies auersa inde fuerit: atqȝ id quod in memoria cernebatur destiterit intueri: nihil forme que impressa erat in eadem acie remanebit: atqȝ ideȝ formabitur quo rursus conuersa fuerit vt illa cogitatio fiat. manet tamen illud quod reliquit ī memoria: quo rursus

cū id recordamur cōuertat: ⁊ ꝯuersa formet atq3 vnū cū eo fiat vñ formaṫ. hec oia augu⁹. et i caplo 4°. post mediū sic cōcludit. qđ ergo est ad corpis sensum aliqđ corp⁹ in loco: hoc ē ad animi aciem similitudo corpis in memoria. et qđ ē aspicientis visio ad eam spēm corpis ex qua sensus formatur hoc ē visio cogitātis ad imaginē corpis in memoria cōstitutā ex qua formaṫ acies animi. et qđ ē intentio volūtatis ad corp⁹ visum visionēq3 copulādā vt fiat ibi q̄dā vnitas triū q̄uis eorū sit diuersa natura: hoc ē eadē volūtatis intētio ad copulādā imaginē corpis q̄ est in memoria et visione cogitātis. hec augustin⁹. Ex qbus verbis manifeste apparet ꝙ tā in visione exteriori q̄3 in visione interiori: duo sunt realiter species sensibilis vl̄ intelligibilis et ipa visio q̄ quādo ē interior vocaṫ quādoq3 ab augustino cogitatio. Rursus ex p̄dictis verbis augustini plane accipiṫ ꝙ nisi species esset in memoria: nō formareṫ visio iterna seu cogitatio: qr ex specie formaṫ ipsa visio: sicut et visio exterior ex specie sensibili. Patet igiṫ esse ab arguente cōfictū cōtra intētionē augustini ꝙ spēs intelligibilis et intellectio seu visio itellectualis sit vna et eadē res sola ratione disticta. vñ argnēs nō valens fictionē suā saluare et veritate conuict⁹ redit ad nr̄am sententiā dicēs. habet ergo spēs in potentia cognoscitiua vt faciat apparere: qr vtrumq3 .s. potētia et spēs cōstituūt vnum ad qđ sequiṫ obiecti apparentia. hec ille. obiecti vero apparentia: est eius visio seu cognitio. vñ cū dicat illa3 cōsequi ex potētia et specie ſm ꝙ vnū fiūt .s. in esse intelligibili: consequēs est ꝙ alia res sit species et alia visio sicut se habēt causa et effectus. Dictum aūt cōmentatoris sane intellectu3: pro nobis facit. nam nos cōsimiliter dicim⁹ ꝙ potētia intellect⁹ et spēs intelligibilis se habēt sicut materia et forma ⁊ fiūt vnū in actu ſm esse intelligibile qđ cōmētator vocat esse intētionale. ita ꝙ intellect⁹ in actu est q̄d cōpositū ex potētia intellectiua et ex specie intelligibili q̄3m ad eē itellectuale. vnde arguēs quēadmodū golias suo se interimit gladio. ¶ Reliqua vero q̄ arguēs longo sermone recitat ⁊ cōmēdat notāda: magis certe veniūt reprobāda, put ex q̄rto notabili fit manifestū. ¶ Ad argumētum ante oppositū respōdet. S. Tho. p^a. p. q. 12. arti. 2. ad 3^m. ꝙ diuina essentia est ipsu3 esse. vnde sicut alie forme intelligibiles q̄ nō sunt suū esse: vniunṫ intellectui ſm aliquod esse quo informāt ipm intellectū et faciūt ipsum intellectu3 in actu: ita diuina essentia vnitur intellectui creato vt intellectu3 in actu: per seipsam faciens intellectum in actu. Et in hoc articulus terminatur.

CLtmocir ca quadragesimā nonā distinctionē queritur vtrū vidētes deū videāt in eo oia que de⁹ videt vl̄ q̄ possūt in ipso videri: ⁊ arguitur ꝙ sic. qr qui intelligit quod mai⁹ est: potest intelligere minima vt diciṫ tertio de aia. sed oia q̄ de⁹ fecit vel facere pōt: sunt min⁹ q̄3 eius essentia. ergo quicūq3 intelligit deū ꝑ essentia3: pōt intelligere omnia q̄ de⁹ fecit vel facere pōt. ¶ In oppositum arguitur. quia angeli vidēt deum ꝑ essentiam: et tamē non omnia sciunt. inferiores enim angeli purgantur a superiorib⁹ a nesciētia vt dicit dionisius caplo. 6. celes. hierar. ipsi etiam nesciunt futura contigētia nec cogitationes cordiū. hoc enim est soli⁹ dei. nō ergo quicunq3 videt dei essentiam: videt omnia. ¶ In hac q̄stione erunt quattuor articuli vt sup.

QUantu3 ad primū articulu3 sit prima conclusio ꝙ nullus intellectus creatus videndo dei essentiā: videt in ipso omnia que de⁹ facit et facere potest. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac dis. q. 2. ar. 5. Et p^a. p. q. 12. ar. 8. Itē de veri. q. 8. ar. 4°. Et cōtra gen. li. 3. caplo. 56. ¶ Secūda cōclusio est ꝙ intellectus creat⁹ videns diuinam essentia3 quodāmodo videt i ea oīa: nō tn̄ oīa simplr̄. Hāc ꝯclusione3 teñt. S. T. cōtra gē. li. 3. capi. 59.

QUantum ad secūdū articulū arguiṫ cōtra cōclusiones. Et q̄dē cōtra p̄mā arguit godofred⁹ sexto quodlibet q̄stione tertia vbi sic dicit. dicūt q̄da3 ꝙ de⁹ pōt videri absq3 hoc ꝙ aliq̄ creatura videaṫ in eo. qr itellect⁹ limitat⁹ pōt ꝯsiderare absolutu3 nō ꝯsiderādo relatiuū: dato ꝙ sint idē absolutū ⁊ relatiuū. ſ; de⁹ ē p̄ncipiū cognoscēdi se ſm ꝙ est q̄d absolutū: ⁊ ē p̄ncipiū cognoscēdi creaturas ſm rōnē relationis q̄ ē idea. ḡ itellect⁹ creat⁹ pōt videre deū nō vidēdo creaturā i ipo: qr pōt ip̄3 ꝯsiderare nō ꝯsiderādo ideā. istđ nō valet. qr cū essētia diuina ex sua ifinitate sit oīu3 rep̄sentatiua: idea aūt nō ē aliud q̄3 essētia diuia iq̄3m rep̄sentatiua alioꝝ. distīcte ḡ nō pōt videri absq3 visione idee nec ecōtra. Alij dicūt ꝙ quāto aliq̄s itellect⁹ plura videt i aliq̄

pncipio: tāto pfecti⁹ ipz intelligit. q aūt itelligit ī alī q alia cognoscibilia: cognoscat ipsum q̄ꝫ ᵐ ē cognoscibile. et per cōsequēs comprehēdit ipm. sed nullus intellectus creatus pōt deum comprehendere. ergo nullus intellectus creat⁹ videt in deo omnia: sed aliqua sic ⁊ aliqua non. istud aūt non valet. vnde sciendū est ꝙ quedam sunt q̄ per diuinā essentiā naturaliter rep̄sentanᷓ sicut omnes q̇ditates: ⁊ hec videnᷓ necessario visa diuina essentia. qḋ patet primo sic. quia que equaliter habēt representari ꝑ diuinā essentiā: equaliter habēt videri per eam. sed omnia talia equaliter habēt representari per diuinam essentiam: ergo equaliter videri. minor probatur. quia essentia diuina equaliter representat ea q̄ per eam ſm suam infinitatē representanᷓ. sed essentia diuina ſm suam infinitatē habꝫ naturaliter esse similitudo omnia talia representās. ergo et ē. nec pōt dici ꝙ diuina essentia sub ratione vnius idee possit rep̄sentare vnuꝫ et sub ratione alteri⁹ nō representare illud: qꝛ ab illo nō pēdet representatio diuine essentie: quod sequitur actū intelligēdi quo essentia diuina actu intelligitur. sed idee sunt b'ſiōi quia intelliguntur constitui actu intelligēdi quo diuina essentia actu intelligitur vt imitabilis a diuersis. ergo non pōt dici ex parte idee ꝙ essentia diuina non equaliter representet. Sed ad hoc dicunt quidā ꝙ sicut de⁹ pōt se ostendere sub ratione entis et veri sine hoc ꝙ ostendat se sub rōne boni et finis: et per consequēs pōt videri et non diligi: ita pōt se manifestare et suspendere actionem qua nata est creatura i ea videri. Sed hoc nihil est. quia vtrūqꝫ qḋ assumitur est impossibile. s. videri diuinā essentiā sine ratione boni et sine creatura. tum quia dato ꝙ dicant verum: adhuc stat ꝙ si deus non suspendat actionem qua videtur creatura in eo: qua ratione videretur vna et alia: quia nō est processus ab vno in aliud vel ab ignoto ad notum. et ideo vel omnes videbunᷓ vel nulla. predicta aūt positio non ponit ꝙ nulla: ergo omnes. Sed adhuc ad p̄dicta respondetur ꝙ quia ad beatitudinē sanctorum videntiū deum: ptinet videre in deo ea q̄ faciunt ad perfectioneꝫ vniuersi: ideo illa videntur non aūt alia que deus facere pōt. sed nec hoc valet. quia licet in cognitione per medium creatum intellectus magis determineᷓ ad cognoscenduꝫ ista q̄ꝫ illa: tamen illa cognitione q̄ est per diuinā essentiam: nō magis cognoscunt hec q̄ꝫ illa: quia ſm mediū cognitionis iudicandū est de cognitione. sed medium est essentia diuina q̄ equaliter se habet ad representandū hec ⁊ illa. ergo cognitio q̄ fit per diuinam essentiam: non plus respicit pfectionē istius vniuersi q̄ꝫ alia. ¶ 2°. patet hoc sic. quia omnis creatura ſm ꝙ habet esse in deo: est creatrix essentia. ergo equaliter se habet vt videatur per creatricem essentiam. ¶ 3°. quia maius ē videre infinitatem diuine essentie: q̄ꝫ entitatem cuiuscūqꝫ creature. sed itellectus beatus efficitur potens videre infinitatem diuine essentie. ergo multo plus efficitur potens videre in ea omnem creaturam etiam possibilem. et sic nō est dare vnde statuatur numerus determinatus visibiluꝫ in diuina essentia quin omnia videantur. Si dicaᷓ ꝙ plus est videre diuinam essentiam et res in diuina essentia q̄ꝫ diuinam essentiam tantum: nō valet cum omnia videantur per idem medium. per idem etiam patet ꝙ si species rerum sunt multiplicabiles in infinitum: non est inconueniens intellectum creatum simul videre eas per tale medium infinitum. ¶ 4°. arguit contra probationē conclusionis dicens. nec tamen sequitur ꝙ intellectus creat⁹ licet videat omnia que naturaliter representantur in diuina essentia: comprehendat eam. quia quantitas cognitionis potest attendi extensiue penes numerum cognitorum. et intensiue scilicet penes maiorem limpiditateꝫ. licet autem intellectus creatus videat tot in deo quot ipse deus q̄ꝫ ᵐ ad quidditates creataruꝫ rerum: non tamen videt equali limpiditate. quia deus videt se et relucentia in ipso infinita limpiditate: intellectus autem finita. et vnus beatus videt limpidius alio: licet omnes equaliter videāt q̄ꝫ ᵐ ad numerum cognitorum. et quia deus est claritas infinita: nullus intellectus creatus comprehēdit euꝫ nisi intelligat ipsum limpiditate infinita quod est creature impossibile. ¶ 5°. arguit contra illud qḋ adducitur de principio respectu conclusionum. dicit enim ꝙ hoc non est simile. quia in principio ex quo conclusiones deducimus: non habēt cognosci ipse conclusiones in actu et sub proprijs rationibus ante pertractationem vel perscrutationeꝫ principij: sed in virtute et in potentia. et ideo potest cognosci principium ignorata conclusione. et sic perfectius cognoscat principium qui cognoscit principiū et conclusiones: q̄ꝫ qui cognoscit principium tantum. sed deus est ratio cognoscendi simul et distincte in eo omnia que in eo relucent. et sic eodem actu sine aliqua pertractatione vel perscrutatione habent cognosci deus et que in eo relucēt. et ideo nō est pfectius cognoscere deū cum his que relucēt in eo: q̄ꝫ cognoscere ipsum tm̄. qꝛ non contingit cognoscere vnum eorum in actu ⁊ aliud in potentia: sicut est de principio et conclusione. ¶ Sed contra hoc est quod dicit augustin⁹

de videndo deū: ꝙ deꝰ est speculuꝫ voluntarium et si vult videt̃ et si nō vult nō videtur. et dicēdū est q̄ꝫm ad hoc ꝙ deus ē speculū volūtariū in q̄ꝫm q̄ ad visioneꝫ essentie diuine si vult videt̃ et si non vult non videt̃. sed supposito ꝙ videatur: non potest fieri ꝙ videatur q̄ꝫm ad vnuꝫ et lateat quo ad aliud q̄ꝫm ad ea que nata sunt naturaliter repñsentari in eo. loquendo autem de visione qua deꝰ videtur per creaturas mediantibus quibus fiūt alique reuelationes sanctis in vita ista: potest videri quo ad vnum et non quo ad aliud sicut placet. et de tali visione loquitur ibi augustinus. alia autem sunt que non ita naturaliter habent repñsentari per diuinam essentiā sicut quod hic proponit facere vel illud taliter et tali tempore: et producere vel non ꝓducere ea q̄ libera voluntate ꝓducat et potest non producere: et potuit etiam absolute velle et non velle se facturum talia. et hec nō videntur nisi q̄ꝫm deus vult. qualiter autem lateant vt sunt talia et qualiter possunt de nouo reuelari sine mutatione beatitudinis: alteriꝰ negocij est. et de his potest intelligi illud p̄ma Cori. 2. que sunt hominis nemo nouit nisi spiritus hominis qui est in eo. ita et que dei sunt nemo nouit nisi spiritus dei. sic ergo patet ꝙ videns deuꝫ: videt in eo omnia naturaliter relucētia sicut sunt rationes quidditatiue rerum. non autem ea que subsunt diuino proposito. s. quid intendit facere circa res et quid non. et quia primū ad essentiaꝫ beatitudinis pertinet non secundū: ideo ad perfectā beatitudinem creature sufficit omnia cognoscere quo ad primū. hec godofredus i forma. ¶ Cōtra eandē cōclusionē arguit durādus dicens. beatus videns diuinā essentiam cognoscit in ipsa omnes res creatas et creabiles cognoscēdo q̄d sunt. sed de nulla cognoscit an sit ex natura cognitiōis diuine essentie. ad cuius probationem premittendum est qualiter res create representantur intellectui per diuinam essentiam. quo viso probabit̃ intentum. Quantum ad primum sciendum est ꝙ res create non representantur in diuina essentia sicut res obiecte videntur in speculo: nec sicut determinata in principio vniuersali sylogistico: sed soluꝫ sicut creabile in suo principaliter creatiuo. p̄mum patet. quia illud quod representatur in speculo: representatur in ipso quasi ab alio impressuꝫ vel ab eo reflexum s̄m duas opiniones que sunt de imagine speculi. nam quidam dicunt ꝙ in speculo est vere imago impressa ab obiecto. alij dicūt ꝙ solum ab ipso reflectitur imago vel species ad oculum. sed in diuina essentia nihil est impressum a creaturis vel quocūq; alio. nec aliquid est ab ea reflexum vt sic per talem impressionem vel reflexioneꝫ aliq̄ res creata possit videri. ergo res create non representantur in diuina essentia sicut in speculo accipiendo proprie speculum: quia large quando q; vocat̃ speculum omne illud in quo aliquid speculamur qualitercunq;: siue clare vt in filio cognoscit̃ pater. vnde et filius speculū patris dicitur sapientie. 7°. candor est enim lucis eterne et speculum sine macula. siue obscure sicut in creaturis speculamur deuꝫ. de qua speculatione p̄ma Corin. 13. videmus nunc per speculū in enigmate. sed proprie accipiendo speculū prout distiguitur contra alia representatiua: verum est ꝙ in essentia diuina non representant̃ res create sicut in speculo. Secundum patet. s. ꝙ in ipsa non representant̃ res create sicut conclusiones in principio vniuersali sylogistico. quia per principiuꝫ vniuersale et sylogisticū nō repñsentat̃ aliq̄ cōclusio particularis in actu et determinate: nisi facta applicatione et sumptione sub ipso. sed solum in vl̄i et in potētia. sed i essentia diuina representant̃ creature determinate absq; quacūq; deductione et applicatione. ergo nō sic repñsentant̃ res in diuina essentia sicut cōclusiones repñsentant̃ in pn̄cipio vl̄i. Ex quo sequitur ꝙ licet clarius videns principiū sylogisticū possit ꝑ ipsum cognoscere plures conclusiones quia scit facere plures applicationes et deductiones q̄ꝫ vidēs minus clare: tamē istud locum non habet in videntibus diuinam essentiam que in actu et determinate representat alias res absq; quacūq; applicatione ⁊ deductione. Restat ergo tertiū. s. ꝙ res create representātur a diuina essentia sicut causa representat effectuꝫ. et ex hoc patet quod dictum est. s. ꝙ intellectus beatus vidēs diuinā essentiā: videt in ipsa omnes res creatas et creabiles q̄ꝫm ad id quod sunt. quod sic probari potest. intellectus beatꝰ videns clare et mūde diuinam essentiam: videt in ipsa omnia q̄ per ipsam naturaliter et ex necessitate representant̃. sed diuina essentia repñsentat naturaliter et ex necessitate omnes res creatas ⁊ creabiles q̄ꝫm ad id quod sunt. ergo et cē. maior patet. quia ex parte representationis non est impedimentum cum repñsentet naturaliter et ex necessitate determinate. nec ex parte intellectus cui fit representatio: quia ex quo potest in essentiam representantem: potest in omnes res per eam representatas. minor probatur. ꝙ enim diuina essentia representet determinate omnes res existentes et possibiles q̄ꝫm ad id quod sunt: non est dubium quia aliter deus non cognosceret per essentiam suam omnes res existentes et possibiles. sed ꝙ representet illas

naturaliter et ex necessitate: ꝓbatur sic. quia diui na essentia representat res creatas sicut causa rep̄ sentat effectū. sed diuina essentia est causa ſm po tentiā omniū rerū qꝫm ad id qđ sunt naturalit̄ ꝛ ex necessitate: licet nō sit causa actu ꝓducēs nisi libe re. est eñi in potētia diuine volūtatis ꝓducere quā libet rem. sed nō est in libertate diuine volūtatis habere potētiam ꝓducēdi quālibet rē. īmo ex na turali ꝑfectione diuine essentie est hr̄e potentiam omnia ꝓducēdi. sicut aūt causa ſm actū ꝓducit ef fectum q̄ ad ei⁹ existentiā: ita causa ſm potentiam respiciat effectū ſm essentiā vel qꝫm ad illud qđ est. quia sicut ex parte cause est ꝓductiuū et ꝓducens ita ex parte effectus est ꝓducibile ꝛ ꝓductū. quo rum ꝑmum respicit essentiā absolute. secundū ve ro respiciat essētiaꝫ sub actuali existētia. sicut ex pte cause ꝓductiuū respicit potētiā absolute: ꝓduce re aūt respiciat eandeꝫ cum reali actione. res ergo creabiles qꝫm ad id quod sunt: essentialiter neces sario representant̄ ꝑ essentiā diuinā vt est virtus ꝓductiua. sed qꝫm ad actionē extraneam rep̄sentā tur libere ꝑ essentiam diuinā vt est actu volens ꝓ ducere et ꝓducens. patet ergo minor. sequit̄ er go cōclusio. s. ꝙ intellectus diuinā essentiā videns videt ī ea omnia alia qꝫm ad id quod sunt. scit eñi de quolibet ente siue sit naturale siue supnaturale quid est ꝑfecte. vt quid ē homo vel asin⁹: grā vel gloria vel affectio et sic de singulis: non solū in ge nerali. scit enim quilibet beat⁹ nō solum quid ē ho mo quia ē quoddā compositū ex aīa et corꝑe: sed etiam quid ē hic homo: quia est quoddā cōpositū ex hac anima et hoc corꝑe. nō tamē scit an homo vel hic homo sit in rerū natura quia hoc depēdet ex voluntate diuina: nec presentatur necessario in essentia diuina. deus tñ sciens essentiā suā: non soluꝫ scit de rebus quid sint: sed etiā an sint vel fa cte sint aut future sint. et huiusmodi causa assigna tur ab aliquibus quia deus nō solum nouit essen tiam suam vt representat res necessario qꝫm ad id quod sunt: sed etiā nouit plenarie volūtateꝫ suaꝫ ꝑ quam res in actu sunt vel fuerunt vel preterie runt. ¶ Sed contra hoc instatur. quia voluntas non fertur nisi in precognitū. ergo voluntas diui na nō vult aliq̄d esse vel fore: nisi sit precognitum ab intellectu diuino. ergo intellect⁹ diuinus nō ac cipit cognitionē d̄ rebus ex hoc ꝙ cognoscit actuꝫ voluntatis: sed eius voluntas exit in actum volē di rem aliquam fore vel nō fore ex precognitio ne intellect⁹. quod concedēdū est. intellectus eñi diuinus nouit plenissime diuinā essentiaꝫ. et ideo nouit de rebus creabilibus nō solum q̄d sunt vel ꝙ esse possunt: sed qualiter se habeāt vel habere possint ad condecentiaꝫ bonitatis diuine. et ideo seipso vt praticus est: dictat quid et quando ali quid sit ꝓducendū ad manifestationē diuine bo nitatis et ꝑfectionis. ad cuius dictamē ſm nostrū modū intelligēdi: diuina volūtas inclinat̄ et po tētia exequit̄. et sic intellect⁹ diuin⁹ scit quicq̄d di uina voluntas vult fore vel nō fore: vel quid erit vel non erit. sed talē cognitionē de existētis rerū non habet ex hoc ꝙ cognoscit actū voluntatis: s͡ seipso pri⁹ dictat quid erit vel nō erit ſm decētiaꝫ diuine bonitatis. et illud idē diuina volūtas vult et potētia exequit̄. et quāuis beati ex natura visio nis beate non videāt res creatas in essentia diui na ita vt sciāt de eis an sint: tamē hoc sciūt ꝑ aliaꝫ cognitionē seu ꝑ cognitionē naturalē vel reuela tionem qꝫm ad eos attinet. et ista cognitio ꝑtinet ad beatitudinē eorū accidētalem. hec durandus in forma. ¶ Cōtra eandē cōclusionē arguit aureo lus improbādo modū cōclusionis dicēs. nō im peditur quin vidēs diuinaꝫ essentiam videat oīa ex hoc ꝙ diuina essentia ꝯprehendit̄. quod patet sic. si enim vidēs omnes effect⁹ virtutis diuine: cō prehēderet diuinā essentiā: sequit̄ ꝙ vidēs infini tatē dei intēsiuā: multo forti⁹ cōprehenderet eam cū intēsiua infinitas sit ꝑfectior et intimior deo in finitate extēsiua: imo ꝛ causa illius. ex hoc eñi de⁹ pōt causare ꝛ representare infinitos effect⁹: quia est infinit⁹ intensiue. et sequeret̄ ꝙ vidēs duos ef fectus: ꝑfecti⁹ cognosceret deū qꝫ videns vnuꝫ so lum. et quāto plures: tanto magis cognosceret. ꝛ ꝑ consequēs in qualibet reuelatione quā deus fa cit beato: ꝑfectius deū videret. et sic essentia vel ei⁹ beatitudo intēderet̄. rursus sequeret̄ ꝙ vidēs vnam creaturā a deo creari: cōprehēderet virtu tis sue infinitatē: cum creatio habeat ꝓ causa solā virtutē infinitā. adhuc deus visus in quolibet gra du: nō esset exemplar omnis creature: sed visus ī minori esset exemplar vni⁹: visus aūt in maiori es set exēplar alteri⁹. et sic nō posset deus lino reue lare ea que petro: nisi poneret ipm̄ in gradu beati tudinis quē habet petrus. nec angelo inferiori ea q̄ reuelat supiori. sed hec omnia icōueniētia sunt. ergo vidēs oēs effectus qui subsunt vel subesse possunt diuine virtuti: non comprehēderet eam. Confirmat̄. quia omnes creature in essendo nō adequant dei infinitatē. quare nec si ponant̄ om nes cognosci: adequarēt eius cognoscibilitatem. Et iterum cōprehēsio non attenditur penes hoc ꝙ omnia que sunt vel relucent in diuina essentia cognoscant̄: cum quilibet beatus videat existen tiam et distinctionem triū ꝑsonarū et quicq̄d est reale in deo: cum simul sint. et ꝑ consequēs cōpre henderet.

hēderet.sed potius attēditur penes claritatē et gradū visionis: quia nō in tāta claritate et tātuz videt q̄s[m] visibilis ē. nō sequit̄ ergo q̄ vidēs deū et omnes eius effectus cōprehēderet: quia non infinite deū videret. Ad motiuū autē opinionis dicēdū q̄ assumit qd̄ nō est verū. s. q̄ vidēs essentiā: per eam videat creaturas sub ea ratione qua ē causa efficiēs τ que cōtinent̄ ī eis virtute. nō videt aūt sic: sed poti⁹ tāq̄ exēplar τ idea. sub quo cūq̄ aūt gradu videat̄: oīum est exēplar. τ iterū in argumēto cōmittit̄ fallacia cōsequētis. veruz est enī q̄ cognoscēs causam: pfecti⁹ pōt cognoscere plures effect⁹: et cognoscēs pfecti⁹ pncipiū pōt cognoscere plures cōclusiōes. sed nō sequitur ecōuerso q̄ cognoscēs plures cōclusiōes: pfectius cognoscat pncipiū: aut cognoscēs plures effect⁹ cognoscat pfecti⁹ causam. cui⁹ ratio est. q2 pncipiū in quolibet gradu cognituz: est causa oīum cōclusionū pportionabiliter: tū q2 vt pfecti⁹ cognitū: ē causa cognitionis pfectioris. τ ut īpfecti⁹ cognituz: ē causa īpfectioris. quāto ergo quis pfecti⁹ videt diuinā essentiā: pfectius videt creaturas dū sibi reuelant̄. sed nō sequit̄ ecōuerso: q2 visa eēntia in eodē gradu: possūt plura reuelari τ cognosci et p cōsequēs oēs. ¶ Cōtra secūdā cōclusionez arguit aureolus pbādo q̄ si creature videtur in diuina eēntia seu ī verbo eadē visione et eodē actu quo videt̄ verbū: ineuitabile ē quin vidēs diuinā essentiā: videat omnē creaturā. nec poterit alternatim nūc videre vnā creaturā et nūc aliā: sed qua ratione videt vnaz videt aliā et p cōsequēs omnes. hoc pbo inquit dupliciter. primo sic. omnis diuersitas q̄ est circa obiecta in esse cognito τ in esse intētionali: reducitur necessario ad diuersitatē in actu cognitiuo fm suū esse reale. hoc patet. q2 esse intētionale nihil ē in se: sed totū suū esse est ex actu cognitiuo. et ratio ē q2 esse itentionale est tātūmodo ens rationis. ergo impossibile ē q̄ fiat de nouo esse intētionale nisi p actū realē cognitiuū: vel q̄ fiat variatio in isto nisi fiat in illo. alioqui esset p se ens in esse. et p cōsequēs esset ens reale τ nō rationis tātū. ¶ Et cōfirmat̄. q2 nulla actione pōt attigi imediate τ directe: sed attingit̄ actiōe pat tingēte actū cognoscēdi. ad cui⁹ positionē vel variationē ponit̄ τ variat̄ eē cognitū aut hoc vl̄ illō cognitū ex tali vel tali cognitione. a quo eni res habet vt sit: ab eo habet vt tale vl̄ tale sit. sed ad variationē act⁹ visionis diuine essentie: nō habet reduci illa varietas vel diuersitas qua nūc videtur sola essentia sine creatura: nūc aūt cū aliqua creatura: et nūc illa videtur nūc ista creatura: et nūc vident̄ pauciores nūc plures. ergo necessariū est. si illa visione qua videtur diuina essentia videtur creatura: q̄ omnes creature videātur. q̄ aūt ad variationē beatifice visionis qua videt̄ diuina eēntia nō possit reduci illa diuersitas: patet. quia vel reduceret̄ ad diuersitatē specificam vel numeralē in eodē gradu: vel ad intensionez actus et remissionē act⁹. nō pōt aūt reduci ad diuersitatē specificā: quasi act⁹ quo videtur diuina essentia nūc cum vna creatura nūc cum alia nūc cū plurib⁹ nūc cū paucioribus nūc cū creatura nūc sine creatura: sit alteri⁹ speciei. quia cuz q̄libet sit beatific⁹: sequeretur q̄ essent plures act⁹ beatifici differētes specie. et q̄ in qualibet reuelatione variaret̄ beat⁹ fm speciē et sua beatitudo: et eēt beat⁹ sicut camerleonta quod ē incōueniēs. nec pōt reduci ad solā diuersitatē numeralē manēte idētitate specifica: q2 ex quo eēnt eiusdē rationis τ eiusdē grad⁹: haberēt idē obiectuz τ in eodem gradu ac eodē modo. et ita nō plures nec pauciores creature attingerēt p vnū actū q̄ p aliū. nec pōt reduci ad intēsionē τ remissionē. tum q2 in quocūq̄ gradu videt̄ diuina essentia: sufficiēter representat omnē creaturā cum sit exēplar indiuisibile qd̄ totuz attingitur in quocūq̄ gradu claro vl̄ min⁹ claro cognoscatur. tū q2 nō posset deus aliquid reuelare alicui de nouo: quin intenderet essentialē beatitudinē eius. nec posset sibi māifestare tot creaturas quot videt petr⁹ in verbo: quin poneret eū in gradu beatifico petri qd̄ est incōueniēs. ergo ad nullā diuersitatē act⁹ visionis reduci pōt q̄ nūc plures nunc pauciores creature cognoscātur. ¶ 2°. pbat eandē conditionalē sic. impossibile ē actū cognitiuū ad obiecta secūdaria aliter se habere: nisi aliter se habeat ad obiectū primuz qd̄ est exēplar τ ratio cognoscēdi. τ hoc patet. q2 nulla varietas ē in effectu: quī habeat reduci ad causaz maxime in causalitate formali τ exēplari. sed act⁹ visionis quo videtur diuina essentia τ cuz hoc creatura: non se habet aliter ad obiectuz primū qd̄ est exēplar. τ ideo ratio cognoscēdi creaturas si debēt videri nūc plures nūc pauciores: cōstat q̄ non pōt se aliter habere ad diuinā essentiā: nisi quia nūc intēsius nūc remissi⁹ feratur in eam: vel q2 nūc vnū nūc aliud videt de ea. et primū nō pōt dari: quia oportet actū intendi et remitti ex manifestatione nūc pluriū nunc pauciorū creaturarū. nec pōt dari secūdū: cum in diuina essentia nō sit aliud τ aliud ipsa existēte in fine simplicitatis. ergo nulla diuersitas ē in actu respectu diuine eēntie que est exemplar τ ratio cognoscēdi. ergo nec circa

creaturas poterit esse diuersitas vt cognoscant͂ nūc plures nūc pauciores. et per cōsequēs cognoscerent͂ omnes. hec ille. ⁊ finaliter cōcludit ꝙ sicut diuin⁹ intellect⁹ nō attingit creaturas tanꝗ̄ obiecta secundaria sed illud ad quod terminat͂ est vnū ⁊ simplex. s. sua eēntia qua attincta vnite ⁊ equipollēter omnis creatura ē cognita: sic est de intellectu creato beato: qꝛ vidēdo diuinā eēntiā videt omnia. nō quidē terminatiue ⁊ formaliter: sed eminēter et cōtētiue quia videt diuinā essentiā que est omnia eminenter et subsistenter et contentiue.

Quātum ad articulū tertiū primo notandū est ꝙ ꝑut accipit͂ ex dictis scti thome in locis pro cōclusione allegatis ⁊ in pluribus alijs: duplici ratione diuina eēntia ē perfectissimū representatiuū creaturarū. vna est quia diuina essentia habet in se oēm perfectionē essendi. ac per hoc quicquid pfectionis ⁊ entitatis inuenitur in reb⁹ creatis aut inueniri pōt: diuina eēntia pfectissime cōplectit͂. cū enī de⁹ sit ipm esse per se subsistēs: nihil de pfectione essendi pōt ei deesse. omniū aūt rerū perfectiones ptinēt ad pfectionem essendi prout. S. Tho. deducit. pᵃ. p. q. 4. ar. 2. ex quo fit vt diuina eēntia sit omniū rerū et entitatū sufficiēs representatiuū. Alia ratione ē diuina essentia oīum rerū pfectissimū representatiuum. qꝛ. s. est oīum creaturarū causa q̄ꝫᵐ ad omnia q̄ aliq̄d entitatis sunt in creaturis. in oīu aūt causa cōtinētur virtute effect⁹ ad quos causa illa se extendit: cum eius virtus ad omnes illos se extēdat. idē est enī dictu ꝙ virtus cause ad aliquos effectus se extēdat: et ꝙ ipi effectus in virtute cause cōtineātur. ¶ Differunt aūt hi duo modi representādi q̄ꝫᵐ ad tria. primū est quia ſm primū modū: essentia diuina est pfectissimū representatiuū non solū oīum pfectionū et entitatū creatarū et creabiliū: sed etiā oīum perfectionū increabilium. s. diuinarū tam essentialiū q̄ꝫ notionaliū. ſm vero secundum modū quo essentia diuina est representatiua rerū: non representat nisi res illas ⁊ pfectiones ad quas sua potētia causatiua se extēdit. ¶ Secūdum in quo differūt est qꝛ ſm primū modum omnis entitas et pfectio creaturarū tā pro aliquo tēpore existētiū q̄ꝫ etiā possibiliū: actu ⁊ realiter cōtinetur in diuina essentia q̄uis nō ſm modū ꝓpriū creaturarū qui defectū aliquem implicat: sed pfectiori modo. vnde dionisius quinto caº de diuinis noībus: deus inquit nō quodāmodo est existēs: sed simpliciter et incircūscripte totum in seipo esse vniformiter ꝑacapit. ē enim deus realiter sapiēs fortis bon⁹ et sic de singulis entis pfectionibus. et per consequēs actu et realiter diuina essentia est oīs entitatis ⁊ realitatis creaturarū pfectissimū representatiuū. Scdm vero modū secūdum q̄ꝫᵐ est ex ipsi⁹ ratiōe: nō hēt diuina essentia ꝙ sit actu ⁊ realiter representatiuū oīum creaturarū: sed virtute tm̄. nā ex ea ratione qua de⁹ est causa omnis creature: nō ei cōuenit ꝙ habeat actu realiter et formaliter ētitates aut realitates omniū creaturarū. nō enī de ratione cause effectiue est ꝙ actu ⁊ realiter habeat in se effectus suos aut eorū pfectiōes: sed virtute dūtaxat. nā omniū que apud nos hic inferi⁹ generant͂: celū est causa effectiua. quocirca phs dicit. 2. phy. ꝙ sol et homo generāt hoīem. et tn̄ celū nō habet in se actu et realiter oīm istarū rerū inferiorū entitates et pfectiones: sed virtute tātū. qꝛ. s. virtus celi ad producēdas oīum illorū entitates et pfectiones se extēdit. ¶ Aliud vero in quo differunt modi representādi suprapositi ē: quia representatio diuine eēntie ſm pmū modū: fit ex necessitate absoluta qꝛ ex natura rei: quemadmodū et necessitate absoluta ⁊ ex natura rei diuina essentia habet in se oēs creaturarū entitates et pfectiōes in q̄ꝫᵐ est eēntia infinita ⁊ infinite pfectionis. infinitū nāq̄ꝫ eēntia ⁊ pfectione: oēm entitatē ⁊ pfectionē cōplectitur. Representatio aūt diuine eēntie p modū secūdū. s. in q̄ꝫᵐ est causa rerū: nō ē representatio ex natura rei ſm se ⁊ absolute. et p cōsequēs neq̄ꝫ ē representatio ex necessitate absoluta: sed ex necessitate īmutabilitatꝭ volūtatis diuine ⁊ diuine pordinatiōis. quē modū necessitatis theologi vocant ex suppositione. Probatur hoc. qm̄ oēs res create sunt a deo ꝓducte libere: nō ex necessitate nature diuine: nā potuit de⁹ eas non ꝓducere. ac p hoc nō sunt necessario ꝓducte ex necessitate absoluta. Ex quo sequit͂ ꝙ eēntia diuina ſm ꝙ ē causa rerū: nō est illarū representatiuū ex necessitate absoluta. nā vt supra dictū est nō alio modo effect⁹ representātur i causa: q̄ꝫ eo mō quo in ei⁹ virtute cōtinent͂. cū aūt in virtute creatiua seu causatiua dei: non cōtineātur res a deo ꝓducte necessitate absoluta eo ꝙ in virtute dei causatiua rerū non sit talis ordinis necessitas absoluta ad rerū ꝓductionē: cōsequēs ergo est ꝙ diuina eēntia in q̄ꝫᵐ est causa rerū: nō sit earū representatiuū actu ⁊ distincte. verūtamē qꝛ ex natura rei in diuina eēntia ē potētia creatiua rerū: dici pōt ꝙ oēs creature sunt potētia ⁊ vir-

tute i essentia diuina. ꝛ ꝑ cõsequẽs ꝙ eẽntia diui
na ex natura rei ẽ in potẽtia ꝛ virtute repñtati
uũ creaturaꝝ omniũ etiã possibiliũ produci.

¶Secundo Notandũ est ꝙ res vniuersi siue create si
ue creabiles nõ representanť in diuina eẽntia si-
cut in speculo: loquẽdo ꝓprie de speculo in quo
apparẽt imagines ab alio ĩpresse vel ab eo refle-
xe: ꝫm duas opiniones ď imagine apparẽte ĩ spe
culo q̃ ex necessitate videť a vidẽte speculũ. naꝫ
vt. S. Tho. deducit. 2. li. sen. dis. 11ª. q. 2. ar. 4.
ꝛ de veri. q. 12. ar. 6. in cor. de⁹ seu diuina eẽntia
nõ ꝓprie ẽ rerũ speculũ. q̄m nihil in diuina essen-
tia representať vel ꝑ reflectionẽ vel ꝑ impressio-
neꝫ ab alio. ꝛ ideo nec ex natura rei quicq̃d in ea
representať: videť a vidẽtib⁹ diuinã essentiã. im-
mo magis ecõuerso res create sũt speculũ dei eo
ꝙ in eis representať ꝛ cõspiciť. ꝫm illud Ro. 2°.
inuisibilia dei ꝑ ea q̃ facta sunt itellecta cõspiciũť
sempiterna quoqꝫ virt⁹ eius ꝛ diuinitas. quod ꝛ
expresse dicit ap̄lus pª Corin. 13. videmus iquit
nũc per speculũ ꝛc. i. per creaturas. Quod autẽ
sub noĩe sapiẽtie fili⁹ in trinitate diciť speculuꝫ si-
ne macula sapiẽtie. 7. nõ debet intelligi ꝙ sit spe
culũ creaturaꝝ: sed ipsi⁹ patris, put sanctus tho-
mas loco ꝓxime allegato ď veritate notat. in q̃m
in filio ꝑfectissime ẽ ꝛ relucet species p̄ris que est
ipsa natura diuina. Fallit igiť cõsequẽtia volẽtiũ
ex necessaria representatione qua speculũ repre
sentat imagines in eo resultãtes cũctis speculuꝫ
vidẽtib⁹: inferre necessariã representationẽ in di
uina eẽntia oĩm rerũ q̃ in ea relucẽt. ita vt omes
diuinã essentiaꝫ vidẽtes: necessario videãt oĩa
quorũ est sufficiẽs representatiuuꝫ. falluntť certe
qui falso putãtes ꝙ diuina eẽntia sit speculũ crea
turarũ. Sed ꝛ ex abũdanti dicimus ꝙ supposito
ꝙ de⁹ seu diuina essentia dicať speculũ creatura-
rũ improprie ꝛ abusiue ꝫm ꝙ oẽ illud in quo ali
quid videm⁹ seu speculamur speculũ dici potest
nõ adhuc necessaria cõsequẽtia inferri posset ꝙ
vidẽtes diuinã essentiã: viderẽt oĩa quorũ est
sufficiẽs representatiuũ. nã ꝛ si quoquo mõ diui
na essentia speculũ voceť creaturarũ: dici debet
speculũ volũtariũ. in quo vt. S. Tho. dicit. 2. li.
sen. dis. 11ª. q. 2. ar. 2. ad. 4m. et ĩ hac dis. q. 2. ar.
5. ad. 6m. nõ videť nisi qđ vult ostẽdere. sec⁹ aũt
ď speculo materiali qđ ex necessitate nature re
presentat formas in eo relucẽtes. essentia aũt di
uina q̃uis ex ratione nature ac naturali necessi-
tate sit ꝑfectissimũ representatiuũ oĩm reꝝ quia
naturaliter oĩa in ipsa relucẽt: q2 tñ se volũta-
rie ostẽdit ꝛ sola gr̄a visionẽ sui vidẽtib⁹ tribuit
ideo beati eẽntiã dei vidẽtes: nõ oĩa q̃ natura
liter in ipsa relucẽt videt: sed illa tm̃modo q̃ do
no gratie illis de⁹ vult ostẽdere. qđ dñs significa
uit Joã. 14. dicẽs. si quis diligit me: diligeť a pa
tre meo ꝛ ego diligã eũ et manifestabo ei meip-
sum. Et cõfirmať. nã visio dei clara: ẽ vita eterna
ꝫm illud Joã. 17. hec est vita eterna vt cognos-
cãt te soluꝫ verũ deũ ꝛ quẽ misisti iesum xp̃m. vi-
ta vero eterna: sola dei gr̄a datur quibus datur.
iuxta verbũ ap̄li Ro. 6. dicentis. gratia dei vita
eterna. ¶Ex premissis ergo inferim⁹ ꝙ licet diui
na essentia q̃ꝫm ẽ ex se naturaliť representat oĩm
rerũ entitates ac ꝑfectiones: nõ ideo consequẽs
est ꝙ quilibet vidẽs diuinã essentiã: videat in ea
rerũ omniũ ꝑfectiones etiã q̃ꝫm ad ipsas rerũ na-
turas. et pari ratione nec omnes dei effect⁹ non
solũ possibiles ꝓduci sed etiam nec oĩes ꝓdu-
ctos. Probatur hoc. q̄m sicut visio diuine essen
tie solo dono gratie ꝛ ꝑ dei volũtate cõcessa est
beatis: ꝛ nõ equaliter omnibus sed ꝫm magis et
min⁹: iuxta qđ ap̄lus dicebat pª Corin. 15. stella
differt a stella in claritate: ita ꝛ visio rerũ in diui-
na essentia: dono gratie dũtaxat ꝛ ex diuina mi-
sericordia beatis tribuiť: nõ equaliter oĩb⁹ sed
ꝫm magis ꝛ min⁹ pro volũtatis diuine distribu-
tione ꝛ nõ ex naturali necessitate. Est aũt huius
nr̄e deductionis fundamẽtũ ꝙ nõ eo modo vi-
dentur res in verbo seu diuina essentia a beatis
quo i ipa representãtur. q̄m representãtur ĩ deo
ex vi nature diuine q̃ est infinita ꝑfectione. sed vi
dẽtur a beatis sola dei volũtate ꝛ ex mũere gra-
tie. ac ꝑ hoc ꝫm ei⁹ beneplacitũ aliqs plura ꝛ aliqs
pauciora de reb⁹ creatis in se ostẽdit.

¶Tertio Notãdũ est ꝙ sicut intelle-
ctiuũ in hoĩe est quedã ꝑfe-
ctio cõtinẽs in se actu ꝛ formaliter ꝑfectionẽ ve-
getatiui ꝛ sensitiui: ita ratio diuinitatis in deo ẽ
sicut quedã ratio perfectionis totalis cõtinẽs in
se actu ꝛ formaliter oĩes ꝛ singulas ratiões at-
tributorũ diuinorũ. eadeꝫ nãqꝫ ratione qua de⁹
est de⁹: est sapiẽs ꝛ iustus et potẽs ꝛ bonus ꝛ ce-
tera oĩa attributa. ita ꝙ ratio diuinitatis ẽ for
maliter ratio sapiẽtie iusticie potẽtie ꝛ bonitatis
ꝛ sic de ceteris. qđ tñ de singulis rationib⁹ attri-
butorũ nõ dicitur. nõ eni ratio iusticie in deo est
formaliter ratio bonitatis aut ratio sapiẽtie et c̃.
q̃uis iusticia in deo s. t realiter ipa bonitas et sa-
piẽtia. huiõi enim rationes apprehẽduntur ab in
tellectu vt quedã rationes partiales totalis per
fectionis ipsius diuinitatis. quarum vna forma
liter idest ꝫm sui formalem rationẽ non includit
aliam. Ex quibus infertur ꝙ diuina essentia sub

ratio ne diuinitatis est propria et distincta ratio omnium et cuiuslibet creaturarũ. non autẽ sub ratione iusticie vel sapientie aut alicuius aliorũ attributorum essentialiũ. ac per hoc ꝙ sub ratione diuinitatis ẽ exemplar ⁊ representatiuũ proprium ⁊ distinctum cuiuslibet creaturaruꝫ. non autem sub ratione sapientie vel potẽtie aut aliorum attributorũ essentialiũ. Aduertẽdum tñ ꝙ sicut li°. p°. dis. 36. fuit deductum: essentiaꝫ diuinam esse propriuꝫ ac distinctum representatiuũ cuiuslibet creature: dupliciter põt intelligi. vno modo quia scilicet est principiũ ⁊ distinctũ idest distincto modo representatiuuꝫ cuiuslibet creature ꝙ̃ sit representatiuũ aliaruꝫ. ita vt distincta ratiõe ⁊ perfectione sit representatiuũ hui⁹ creature: ⁊ distincta ratione ac pfectione sit representatiuũ alterius et sic de singulis creaturis. ⁊ sub hoc intellectu diuina essentia ẽm se absolute ⁊ ex natura rei dumtaxat: non est proprium ⁊ distinctum representatiuum cuiuslibet creature. imo est cõmune ⁊ indistinctũ omniũ creaturarum representatiuũ. quia vna ratione ⁊ ẽm vnam perfectionẽ tãtũmodo. s. diuinitatis est omniũ ⁊ singularũ creaturarũ cõmune representatiuuꝫ. eo quia vt supra dictuꝫ est ratio et perfectio diuinitatis continet in se actu ⁊ formaliter oẽs ⁊ singulas pfectiones creaturarũ ꝙ̃uis modo eminẽtiori. Alio modo põt intelligi ẽẽntiam diuinam esse proprium ⁊ distinctũ representatiuũ cuiuslibet creaturarũ: quia. s. est omniuꝫ ⁊ cuiuslibet representatiuũ. nõ solum ꝙ̃[m] ad ea q̃ singulis sunt cõia: sed etiã ꝙ̃[m] ad illa q̃ vnicuiqꝫ creature sunt propria ⁊ quibus ab aliis creaturis distinguitur ⁊ in hoc sensu ẽẽntia diuina ẽm se ⁊ ex natura rei est omniũ ⁊ cuiuslibet creaturarũ propriũ ac distinctũ representatiuũ: pro eo ꝙ in diuina ẽẽntia ẽm se ⁊ ex natura diuinitatis que est infinita perfectione: est plenitudo omniũ pfectionuꝫ totius ⁊ cuiuslibet entitatis prout. S. Tho. deduicit. p[a] p. q. 4. ar. 2. et. q. 14. ar. 6. et in plerisqꝫ aliis locis. Unde ⁊ p[a]. p. q. 55. ar. 3. ad. 3[m] ait. idem si sit excellens: põt accipi vt propria ratio et similitudo diuersorum. sicut in hoĩe est ꝓpria ratio vniuersalis prudẽtie ꝙ̃[m] ad omnes actus virtutuꝫ. ⁊ potest accipi vt propria ratio particularis prudẽtie q̃ est in leone ad actus magnanimitatis: et eius que est in vulpe ad ac⁹ cautele ⁊ sic de aliis. similiter ⁊ essentia diuina ꝑpter sui excellẽtiã accipitur vt propria ratio singuloruꝫ que e stin ea vnde sibi singula similãtur ẽm ꝓprias rationes.

¶ Ex premissis secũdo inferimus ad propositũ nostrum ꝙ quãuis essentia et potẽtia in deo sint vna et eadẽ res numero: cõsideratis tñ propriis ⁊ formalibus rationibus ẽm quas essentia ⁊ potentia in deo distinguunẽ: amplior est ratio diuine ẽẽntie ꝙ̃ ratio diuine potẽtie. et per cõsequẽs amplior est ratio representatiui in diuina essentia ꝙ̃ in diuina potẽtia. Probaẽ hoc. quia vt ex supradictis patet: essentia diuina est ꝑfectissimũ representatiuũ actu et distincte omniuꝫ pfectionũ et entitatũ: non solũ creataruũ ⁊ creabiliũ sed etiã increatarũ et increabiliũ. continet enim diuina essentia actu ⁊ formaliter nõ solũ perfectiões et entitates cõmunicabiles creature: sed ⁊ ipsas infinitas et imẽsas pfectiones diuinas creaturis nõ cõmunicabiles sed soli deo proprias. diuina aũt potẽtia sub ratione potẽtie: nõ cõtinet actu ⁊ realiter oẽs rerum pfectiones ⁊ entitates: qr nõ illas q̃ soli deo sunt proprie non cõmunicabiles creature. nõ enim potẽtia dei ad res q̃ in deo et deus sunt se extẽdit. vnde nec ipsarũ est representatiuũ. ⁊ iterꝫ nec potẽtia dei sub ratione qua est potẽtia: est actu ⁊ formaliter representatiuũ rerũ creatarũ ⁊ creabiliũ: sed virtute tñmodo. qm̃ vt dictum est supra: in potẽtia dei sub ratione potentie: nõ cõtinentur res ad quas potẽtia se extẽdit nisi virtute tñ.

¶ Quarto Notandum est ꝙ vt. S. Tho. deducit de veri. q. 20. ar. 4. in cor. nihil põt videri in aliquo nisi illo modo quo est in illo. cõtingit aũt multa esse in vno dupliciter. vno modo diuisim ⁊ pluraliter: sicut plures facies resplẽdẽt in speculo vnaquaqꝫ diuisim: ⁊ sicut plures hoĩes sunt ĩ domo. alio modo vniformiter et simpliciter: sicut plures effectus sunt virtute in causa vel etiã conclusiones in principio et mẽbra in semine. quicunqꝫ aũt aliquid intuetur: cõsequẽs est vt illa videat que illo sunt multipliciter et diuisim. eo ꝙ vnũquodqꝫ ita offertur sicut et illud vnũ in quo cõtinetur. et pro tãto qui videt speculum: videt formas in eo resultãtes. sed qui videt aliquod vnũ non oportet ꝙ videat oĩa que sunt in eo vniformiter siue vnite: nisi quãdo totã virtutẽ illi⁹ vni⁹ comprehẽdit. sicut qui videt aliquod principiũ non oportet ꝙ videat omnes cõclusiones in eo virtute existentes: nisi forte illud cõprehendat. res aũt create sunt in deo: non quidẽ multipliciẽ sed vnite vt dicit dionisius. hec sanctus thomas Ex quibus cõcluditur ꝙ necessariũ non est omnes videntes deũ seu diuinã essentiã: videre res omnes creatas q̃ in ea sunt vnite et vniformiter nisi diuinã essentiã comprehẽderẽt quod est impossibile intellectui creato. naꝫ illud visione aut

cognitione cōprehēditur: quod tam pfecte cog
noscatur quātū cognoscibile ē. est autē cognosci
bile fm q est ens actu. deus aūt cui esse est infi
nitū: est ens actu infinitum. ergo et infinite cog
noscibilis est. nullus aūt intellectus creatus pōt
infinite deū cognoscere cum eius substātia ꝛ virtus
finita sit. nam cuiuslibet rei operatio: modum et
efficaciā habet ex substātia et virtute ipsius. Fa
cit ad ista qḋ. S. Tho. vbi sup. ar. 5. dicit q cog
nitio illius quod in alio cognoscitur: dependet ex
modo cognoscendi illud in quo cognoscit. quē
admodū si quis cognoscat aliquod principium
et in eo accipiat cognitionē cōclusionū aliquarū
earū cognitio ex modo cognoscēdi principium
depēdet. nam quāto aliquis principiū perfectius
cognoscit: tanto plures cōclusiones in eo intue
tur. sed quātūcūq tenuiter principiū cognoscat
semper substātia ipsius principij remanet ei cog
nita: eo q est id quod offert per se et principali
ter cognoscēdum. vnde eorū quorū intellectui
offert principiū vnū: omnes ipaz substātiā prīci
pij cognoscūt. nō aūt omes easdem vel equales
numero cōclusiones cognoscūt: quia nō omes
in modo cognoscēdi principiū sunt pares. sic er
go qui deū per essentiā videt: totā dei essentiam
videt. quia nihil est essentie quod ab aliquo nō
sit visum: cū essentia diuina partē nō habeat. sed
q2 cognoscere creaturas in essentia diuina: depē
det ex modo cognitiōis ipsius essentie: ideo sicut
impossibile ē q intellectus creatus ptingat ad per
fectū modū cognoscēdi essentiā diuinam: ita im
possibile est q ptingat ad cognoscēdum omnia
que in diuina essentia cognosci possunt.

¶ Quinto Notandum est prout ac
capitur ex dictis. S. Tho.
pª. p. q. 14. ar. 7. in cor. et ad. 2m. q proprie loquē
do aliud dictu est aliquid cognosci in alio: et ali
ud cognosci ex alio vel p aliud. nam qḋ cognos
cit ex alio vel per aliud: cognoscit distincto actu
cognitionis ab actu quo illud cognoscit. cū eni
cognoscimus effectū per causam vel ex causa: pri
mo cognoscimus causam: et deinde quasi quo
dā discursu alio actu cognitionis cognoscimus
effectū. et ita vnū seorsum ab alio cognoscitur.
sed quādo aliquid cognoscit i alio: vtrūq cog
noscit eodē actu cognitionis: quāuis prius na
tura cognoscatur illud i quo aliud cognoscitur
referēdo prioritatē nature ad ipsa cognita non
ad eorū cognitionē cū sit vna met numero vtri
usq. vnde. S. Tho. de veri. q. 12. ar. 6. in cor. vi
sio inquit qua videt deus vt ē rerū species pre
supponit illā qua videt vt ē in se essentia quedā

fm q est obiectū beatitudinis. vnde impossibi
le ē q aliquis videat deū fm q est species rerū: ꝛ
non videat eum fm q est beatitudinis obiectū.
videre ergo aliquid i aliquo vt verbi gratia effe
ctū in causa: est cognoscere causam nō solū qm
ad sui substātiā et proprietates absolutas: sed etiā
inqm eius virtus se extēdit ad pducēdū effectū. idez
ē eni dictu effectū in sua causa cognosci ꝛ causaz
cognosci fm q in ea est virtus pducēdi talē effe
ctū. ex quo sequit q pfectior ꝛ capacior sit cogni
tio cause quādo i ea effectus cognoscunt: qm si cau
sa qm ad sui substantiā precise cognoscat. et ra
tio est. quia cognitio effectuū in causa includit
in se et cognitionē effectuū et cognitionē cause.
¶ Ex quibus inferimus q licet maius et pfectius sit
videre deum qm omnia alia: tñ maius ē videre sic
deū q omnia in eo cognoscant: qm videre sic ipm
q nō omnia sed pauciora vel plura in eo cognos
cant. ꝛ hoc dicit expresse. S. Tho. pª. p. q. 12. ar.
8. ad. 3m. Et cōtra gen. li. 3. ca. 56. Si autem res
create ꝛ creabiles representarentur in diuina es
sentia multiplicit et diuisim sub proprijs formis eo
modo quo imagines representantur in speculo
materiali: nō esset maius videre in diuina eēntia
omes ipsas res: qm videre diuinā eēntiā. sicut nō
est aliquid maius aut difficilius videre imagines re
sultantes in speculo materiali: qm videre ipm spe
culum. sed quia res omes create et creabiles sūt
in diuina eēntia vnite idest sub vna tm̄ modo for
ma representate que ē diuina essentia in qua cō
tinētur nō actu sed virtute fm q in ea existūt si
cut i causa effectiua et exēplari: ideo nō ita prōp
te et faciliter ac ex necessitate videntur a vidēti
bus diuinā essentiā: quēadmodū nec cōclusiones
in principio vniuersali silogistico: q2 in eo cōtinē
tur non actu sed virtute: nec vt multe ac diuise
sed vnite. ideo nō ab omnibus omes vidētur: qm
uis principiū vniuersale ab omnibus videat: sed
plus vel minus quilibet videt fm sui intellectus
lumē ꝛ virtutē. latēt enim in principio vniuersa
li effectus seu cōclusiones: quedā plus quedā minus.
Nec valet cōtra hāc rationē scti doctoris quod
aliqui respōdēt dicētes q non simpliciter repre
sentant res create in diuina eēntia quemadmo
dū cōclusiones in principio vniuersali represen
tātur: pro eo q in diuina essentia representātur
creature determinate absq quacūq cōductione
ꝛ applicatione: sed in principio vniuersali nō repre
sentant conclusiones determinate ꝛ in actu: nisi
facta applicatione ꝛ sumptione sub ipso pricipio.
Sed certe hec illorū obiectio propositū nrm non
infirmat propter duo. primū est quia applicatio et

sumptio conclusionum que fit in nobis sub prin
cipio vniuersali: prouenit ex eo ꝙ cognoscũtur
conclusiones ex principijs et nõ in principijs. qui
modꝰ cognitionis est per quẽdam discursum ab
vno in aliud, put deductũ est in principio nota-
bilis. in quo discursu fit applicatio principij ad cõ
clusiones ꝛ sumptio cõclusionum sub principio.
sed in visione beatifica: res create nõ vidẽtur ꝓ-
prie loquẽdo ex ẽẽntia diuina sed in diuina ẽẽn-
tia. ac per hoc simul et vno actu vidẽtur cũ diui-
na essentia. et quia talis visio non est cum discur
su: non proprie ibi locũ habet dicta applicatio vł
sumptio. Secundũ est. quia improprie et large
capiendo prefatam applicationẽ et sumptionem
dicere possumus ꝙ in visione beatifica est quidã
modus applicatiõis principij actiui. s. diuine ẽẽn
tie ad res creatas. et consimiliter quidã modus
sũptionis creatarũ rerum sub ipso principio in
q̃ᵐ diuina essentia se volũtarie representat bea-
tis tanq̃ rerum creatarum principiũ: et beati lu-
mine glorie illustrati pertingunt ad huiuscemo
di representationẽ percipiẽdam: et ad vidẽdum
res creatas in diuina ẽẽntia sicut in pricipio pro
ductiuo. in quo quidam modus applicationis
designatur principij ad eius effectus et sumptio
nis effectuũ sub principio. vnde. S. Tho. de ve-
ri. q. 12. ar. 6. in cor. ait. cognoscere ergo essenti
am diuinã et species. s. rerum in ipsa resultantes
nihil aliud est q̃ cognoscere ipam in se et relatã
ad aliud. prius aũt ẽ est aliquid cognoscere in se
q̃ prout est ad aliud comparatũ. huiuscemodi
aũt cõparatio quidam modus ẽ applicationis.

**Sexto** Notãdum est prout accipit
ex dictis. S. Tho. in hac dis.
q. 2. ar. 3. et de veri. q. 8. ar. 2. ꝙ illud proprie cõ
prehenditur: quod simul capitur cum omnibus
que eius sunt. hoc aũt est illud vndiq̃ habere in
clusum. vnde oportet comprehẽsum cõtineri in
cõprehendẽte. quod aũt includitur ab alio mi-
nus est includẽte vel saltẽ equale. nõ eni vndiq̃
inclusum: excedere põt includentem illud. cum
ergo aliquid per cognitionẽ dicitur comprehẽ-
di: quando cognitũ ex omni sua parte cognos-
citur ita vt actus cognitionis nõ excedatur a re
cognita. excessus autem et equalitas: ad quãti-
tatem pertinẽt. vnde ſm duplicem quãtitatẽ est
duplex modus comprehẽsionis. s. ſm quantita-
tem dimensiuam: quẽadmodum vas dicitur cõ-
prehendere aquã in eo inclusam. et iste modus
comprehensionis non est ad propositũ nr̃m: q2
quantitas dimẽsiua locũ nõ habet in intellectu
quĩ ẽ virtus immaterialis. et presertum q̃ᵐ ad vi-
sionẽ diuinã q̃ neq̃ ex parte potẽtie que ẽ imma
terialis et non vtens organo corporali: neq̃ ex
parte obiecti: neq̃ ex parte sui: potest accipi ſm
quãtitatẽ molis. aliꝰ modus cõprehẽsionis ẽ ſm
quãtitatẽ virtualẽ. per quẽ modũ materia dicit
cõprehendere formã: quãdo forma nullam aliã
materiam perficere et formare põt sed tota eius
formalitas aut actualitas cõtinet in ipa materia
quã informat. quẽadmodũ de materia celi phi
dicũt ꝙ totã sue forme amplitudinẽ capit et con
cludit. et de isto modo cõprehẽsionis scilicet ſm
quãtitatem virtutis: loquunt theologi dicẽtes
ꝙ nullus intellectus creatus comprehẽdere po
test sua cognitione diuinam ẽẽntiam. Sed ani-
maduertendum ẽ ꝙ quãtitas virtutis alicuius
rei duplex esse põt. s. intensiua ꝛ extensiua prout
accipit ex dictis. S. Tho. pᵒ. sen. dis. 17. q. 2. ar.
pᵒ. et. 2ᵒ. et de virtu. in cõmuni. arti. 11ᵒ. ad. 10ᵐ.
quantitas intensiua attenditur ſm rei perfectio
nem. intensio enim quedam magnitudo est per
fectionis ſm quam attẽditur augmentum vir-
tutis. et de hac magnitudine augustinꝰ dicebat
6ᵒ. de trini. caᵒ. 8ᵒ. ꝙ in his que non mole mag-
na sunt: hoc est maius esse quod est melius esse.
Alia est quantitas virtutis rei extensiua que ac-
cipitur in comparatione ad illa ad que virtus se
extendit scilicet ad obiecta vel ad effectus. dici-
tur enim hoc modo maior vł minor virtus: ſm
ꝙ ad plura vł pauciora se extẽdit. Et ſm vtrũq̃
modum quantitatis virtualis possumus loqui
de comprehensione cum querimus an beati vi-
siõe beatifica diuinam essentiã comprehendant.
Sed sciendum ẽ ꝙ quia essentia diuina in visio-
ne beatifica ẽ per se obiectum scibile: triplex quã
titas virtutis in ea potest considerari. vna in ip-
sa pfectione diuine virtutis ſm se. et alia ſm effe
ctus ad quos diuina virtus se extendere potest.
et tertia sub ratione scibilis aut visibilis q̃ᵐ sci-
licet ad modum quo visibilis est aut cognoscibi-
lis. primus et tertius modus dicuntur ſm intẽ-
sionem. secundus vero modus dicitur ſm extẽ-
sionem. Hac autẽ distinctione premissa dicimꝰ
ad questionem ſm mentẽ sancti thome ꝙ capiẽ
do quantitatem virtutis diuine intensiuam ſm
primum modum: quilibet beatus visione beati
fica comprehendit diuinam essentiam et virtu-
tem: eo ꝙ totam essentiam et virtutem dei vi-
deat: ita vt nihil essentie aut virtutis diuine sit
quod non videat. nam cum diuina essentia sit
simplicissima: non potest aliquid eius videri et
aliquid non videri. quia quod non habet par-
tes: non habet aliquid et aliquid. vnde augus-

tinus in libro de videndo deum. totum inquit comprehenditur videndo: quod ita videtur vt nihil ipsi⁹ lateat videntē. quocirca. S. Tho. dicit p̄ª. p. q. 12. ar. 7. ad. 2ᵐ. q̄ nō ꝓpter hoc de⁹ incō prehēsibilis dicitur: quasi aliquid ei⁹ sit quod nō videatur. et in hac dis. q. 2. ar. 3. ad. 3ᵐ. dicendū inquit q̄ totā essentiā diuinam sancti videbunt in patria: sed nō totaliter. nō ita q̄ aliquis mod⁹ sit in deo quē nō videāt: vel aliquis modus sit intellectus ipsorum qui nō conuertatur ad deū. q̄ autē virtus rei possit considerari fm se precise absq̄ respectu et ordine ad illa ad que se extendit: notat. S. Tho. d̄ veri. q. 20. ar. 5. ad. 3ᵐ. ait enim q̄ virtus cause vel principij dupliciter pōt considerari. vno modo q̄ꝫᵐ ad ipsam substātiam virtutis fm se. alio modo pōt cōsiderari q̄ꝫᵐ ad ea ad que virtus se extēdit ex quibus quantitas virtutis accipitur. ex qua distinctiōe ibi infert q̄ anima xpi videt primo modo totā dei virtutem sicut et totā eius essentiā. nō tamen videt totam dei virtutem secūdo modo: quia nō videt oīa ad que diuina virtus se extendere pōt. secundo vero modo qui accipitur fm quātitatē virtutis extēsiuam et tertio modo qui accipitur fm quātitatem intensiuā q̄ꝫᵐ ad rationem scibilis: null⁹ intellectus creatus comprehēdit diuinā essentiā quia videre nō pōt in essentia diuina omnia illa ad q̄ virt⁹ dei ꝛ omnipotētia se extēdere pōt q̄ꝫᵐ ad secūdū modū. nec ipaꝫ dei eēntiā aut alia q̄ in ea videt intellectus creat⁹ videre pōt taꝫ pfecto modo visionis: quāto diuina eēntia visibilis est ꝛ hoc q̄ꝫᵐ ad tertiū modū. naꝫ deus cum sit actu infinitus: infinite cognoscibilis ē. null⁹ aūt intellectus creat⁹ pōt deuꝫ infinite cognoscere: q̄uis cognoscat ipsum esse quid infinitum. Unde. S. Tho. p̄ª. p. loco proxime allegato ad. 3ᵐ. dicit q̄ cū dicit̄ deus videtur tot⁹ sed non totaliter: aduerbium totaliter dicit modū obiecti. nō quidē ita q̄ tot⁹ modus obiecti nō cadat sub cognitione: sed quia mod⁹ obiecti nō est modus cognoscētis. quod expōnēs subiūgit. qui igit̄ videt deum per essentiā: videt hoc in eo q̄ infinite existit ꝛ infinite cognoscibilis ē. sed hic infinitus mod⁹ nō cōpetit ei vt. s. ipe infinite cognoscat. sicut aliquis ꝓbabiliter scire pōt aliquā ꝓpositioneꝫ esse demōstrabilē: licet ipe eaꝫ demōstratiue nō cognoscat. Ad horū intellectū plurimuꝫ facit quod ipse deducit de veri. q. 8. ar. 2. in. cor. et ad. 3ᵐ. ¶ Ex quib⁹ inferimus q̄ vbicūq̄ sanct⁹ thomas dicit q̄ si aliquis intellect⁹ creatus videret in verbo aut in diuina essentia omnes creaturas atq̄ vniuersaliter oīa que in diuina virtute cōtinētur. i. oīa ad q̄ ꝓducēda diuina virt⁹ se extēdit cōprehēderet diuinā eēntiā ꝛ virtutē: loquit̄ de cōprehēsione fm p̄mū modūꝫ et secūdū: non de tertio modo cōprehensionis. nā ad cognitionē omniū q̄ sunt possibilia ꝓduci p diuinā virtuteꝫ nō necessario infert̄ q̄ ipa eorū cognitio ex parte intellect⁹ cognoscētis sit oī modo ita pfecta sicut illa in deo cognoscibilia sunt ꝛ sicut intellectus diuinus illa cognoscit.

¶ Septimo Notādū ē prout. S. Tho. deducit de potētia dei. q. p̄ª. ar. 2. in cor. q̄ q̄uis potentia dei habeat infinitatē ex diuina essentia: tamē ex hoc ipso q̄ cōparat̄ ad ea quoꝝ ē pncipiū: recipit quēdā modū infinitatis queꝫ essentia ex sui formali ratione nō habet. naꝫ in obiectis potētie quedā multitudo inuenit̄. in actiōe etiā inuenitur quedā intensio fm efficaciaꝫ agēdi. et sic pōt potētie actiue attribui quedā infinitas fm cōformitateꝫ ad infinitatē quātitatis ꝛ cōtinue et discrete. discrete quidē: fm q̄ quantitas potētie attribuitur fm multa vel pauca obiecta. ꝛ hec vocatur quātitas extēsiua. cōtinue vero: fm q̄ quātitas potētie attenditur in hoc q̄ remisse vel intense agit. et hec vocatur quātitas intensiua. prima auteꝫ quātitas cōuenit potētie respectu obiectorū. secūda vero respectu actionis. istorū enim duorū actiua potētia est principiū. vtroq̄ auteꝫ modo diuina potētia est infinita. nā nūq̄ꝫ tot effect⁹ facit quin plures facere possit. nec vnq̄ꝫ ita intense operatur: quin itēsius operari possit. intēsio aūt in operatione diuina: nō est attendēda fm q̄ operatio est in operante: quia sic semper ē infinita cum opatio sit diuina essentia. sed attendēda est fm q̄ attingit effectū. sic eni a deo mouētur quedā efficaci⁹ quedam min⁹ efficaciter. ¶ Ex quib⁹ inferim⁹ q̄ fm illū modū quo res create vidētur in essentia diuina: videre infinitatē potētie diuine que accipit̄ i respectu ad obiecta. s. ad ea que subsunt diuine potētie sicut ad ꝓducta ꝛ producibilia et etiā in respectu ad actionē potētie que infinitas attēditur fm efficaciā agēdi: presupponit visioneꝫ infinitatis diuine essentie fm se cōsiderate: et visioneꝫ infinitatis potētie quā habet ab essentia diuina. Probatur hoc. quia sicut videre res creatas in diuina essentia: est videre res creatas vidēdo diuinā essentiā ꝛ eadem visione qua ipsa videtur: ita vt visio diuine essentie sit ratio videndi res creatas prout in quinto notabili fuit deductum: ita videre infinitatē potentie diuine respectu rerum creatarum et creabilium est illam videre vidēdo infinitatem diuine eēn-

tie et infinitatem diuine potentie quā habet a diuina essentia idest q̃m est idem omnino re cum ea. sic vt visio infinitatis diuine essentie et diuine potentie ſm se considerate: sit ratio videndi infinitatem diuine potentie ſm ꝙ consideratur in respectu ad res om̄es creatas et creabiles. qđ autē est ratio alterius: presupponitur ab eo saltem prioritate nature. Quia igitur videre in essentia diuina res omnes creatas ꝛ possibiles creari vel produci a deo quocūq; modo: est videre infinitam dei potētiam intensiue et extēsiue ſm ꝙ ē rerum productiua: nam omnes huiuscemodi res adequant diuinam potētiam quia totalitas obiecti adequat totalitatē potētie ſm ꝙ est rerum ꝓductiua: cōsequēs est ꝙ qui videret in essentia diuina omnes res quocūq; modo ꝓductas et ꝓducibiles per diuinam potentiam: videret et infinitatem diuine essentie et infinitatem diuine potentie: non solum q̃m ad id quod est: sed etiam ſm ꝙ est rerum productiua. hoc autē esset diuinā essentiam et diuinam potentiam intellectu cōprehendere. videre enim rei infinitatem: est rem ipsaꝫ infinitam visu comprehendere. vnde et deus dicit̃ seipsum comprehendere: quia suam infinitatem perfecte videt. Et ex his rursus inferimus ꝙ magis comprehenderetur diuina essentia et diuina potentia si in ea viderent̃ a beatis omnes res ꝓducte et ꝓducibiles quocūq; modo: q̃ videndo diuinam essentiā et diuinā potētiam q̃m ad sui naturam precise. contra opinionem quorundā dicētium ꝙ vidēs infinitatē dei intēsiuam .s. quā habꝫ ex sui natura: multo fortius comprehenderet illā q̃ si videret dei infinitatem extēsiuā .s. in respectu ad eius effectus. Falluntur certe isti non satis aduertentes ꝙ visio infinitatis dei extensiua quam beati habent visione beatifica: presupponit et implicat visionē īfinitatis dei intēsiue modo sup̄ expositio. staret aūt illorū opinio ponēdo vtrāq; visionē seorsuꝫ ab alia. qđ ī visione btīfica nō cōtingit.

Quantū ad articulum quartū respondendū est ad argumēta cōtra cōclusionez. Et quidē ad primum godofredi q̃m ad primum quod impugnat cōtra primā cōclusionem: dicit̃ ꝙ quāuis idea nō sit aliud re q̃ diuina essentia: distinguunt̃ tamen ratione. propter quā distinctionē quedā conueniunt essentie que nō conueniūt idee et econtra cōsiderans proprijs earū rationibus ꝓut latius dictum fuit li. p̄mo. disti. 2. et. 23. vnde sicut essentia diuina pōt a nobis considerari vt essentia ē nō considerando rationem idee: ita et potest videri a beatis id quod est essentia diuina: absq; eo ꝙ videatur ſm respectuꝫ ad creaturas inq̃m .s. est ab eis imitabilis ex quo habet rationem idee. vnde ī argumento cōmittitur fallacia accidēns. accidit enim rationi diuine essentie ſm se considerate: ratio idee. ac per hoc potest vnum sine alio intelligi et videri. ¶ Ad id vero quod obijcit contra secundum quod impugnat: dicitur ꝙ assumptum ē falsum vniuersaliter acceptum sicut ab eo ponit̃. et ad eius primā probationem dicitur ꝙ minor ē falsa loquēdo de representatione actuali quo ad nos. nec valet eius probatio nam assumptum est falsum. quia licet essentia diuina propter suam infinitatem habeat ꝙ naturaliter sit omnium reruꝫ representatiuum: non inde sequitur ꝙ actualiter se omnibus naturaliter representet. sicut et naturaliter est rerum omniū possibiliuꝫ productiua: ꝗ inde non sequitur ꝙ omnes res fieri possibiles: ex naturali necessitate in esse producat sed pro beneplacito sue voluntatis. sic quāuis diuina essentia sit ex natura rei omnium reruꝫ representatiua: nō ideo sequitur ꝙ representet omnia actu ex necessitate nature omnibus illam vidētibus. qr q̃m ad actualem representationem sui et eorū que in ipsa sunt: est representatiuuꝫ voluntariū q̄ ad alios a se. ac ꝑ hoc illis tantūmodo quib⁹ vult et quātū vult et de quibus vult se representat. quēadmodum etiā et corpore glorificati a quibus volūt vident̃ corporaliter: et a quibus nolunt nō vident̃ quamuis eorum corpora dēsa sint et lucida. Responsione autē prima et secunda quā arguēs introducit: non indigemus ideo illā pretermittimus. ¶ Ad illud autē quod obijcit cōtra tertiū dicitur ꝙ procedit ex falso supposito sicut et precedens .s. ꝙ diuina essentia eq̄liter se habꝫ ad representādū omnia quorū naturaliter est rep̄sentatiuū. d cui⁹ falsitate satis est dictū. ¶ Ad. 2m. negat̃ cōsequētia. ꝓcedit enī ex predicto falso supposito .s. ꝙ qcquid est in diuina essentia: videatur actu et distincte ab omnibus illam videntib⁹. ¶ Ad. 3m. respōdet. S. Tho. p̄a. p. q. 12. ar. 8. ad. 3m. ꝙ licet mai⁹ sit videre deū q̃ omnia alia: tamē maius est videre sic deū ꝙ oīa in eo cognoscant̃: q̃ videre sic ipꝫ ꝙ nō omnia sed pauciora vel plura cognoscant̃ in eo. q̄m multitudo cognitoꝝ ī deo: cōsequit̃ modū vidēdi ipm̄ vel magis ꝑfectū vel min⁹ ꝑfectū. Sic etiā respōdet cōtra gen. li. 3o. caplo. 56. Nec valet hui⁹ respōsionis improbatio. nā licet omnia videant̃ in diuina essentia per idem medium: nō tamē per idem mediū equaliter ostensum et visum sed ſm magis et minus. et de hoc latius dictuꝫ est

in primo et secūdo notabili. ¶Ad. 4m. dicitur ꝙ ꝓbatio cōclusionis cōtra quā arguit: sufficiens est loquēdo de cōprehēsione fm primū et secunduz modū positos in sexto notabili. de qua cōprehensione sanctꝰ thomas intelligit in ea ꝓbatione, put ibi dictū fuit. nō de cōprehēsione tertio modo ibi posito de qua ꝓcedit argumentū. et ideo nō militat ꝯtra nos. ¶Ad. 5m. dr ꝙ cōsiderādo essentiā diuinā fm ꝙ est causa rerū: falsum ē qđ arguēs dicit nō esse simile. imo ē simile q̄ꝫm ad hoc ꝙ sicut cōclusiones virtute continenť in principio et vnite non actu distincte: ita et res create sunt in diuina essentia, put ē earuz causa virtute ac vnite et non actu distincte sicut in pmo notabili deductuz fuit. si vero cōsidereť essentia diuina fm ꝙ includit in se actu et realiter omniū rerū pfectiones eminentiori modo: sic non est omnino simile. sed ꝓbatio sancti doctoris ꝓcedit đ essentia diuina pmo modo. s. fm ꝙ est causa rerū. et ita valet ꝓbatio a simili. vnde minor argumēti fm hāc cōsiderationē diuine essentie: est falsa. et ideo argumentū nō ꝓcedit. loquēdo tamē đ diuina essentia, put in se cōtinet omniū rerū pfectiones nō per moduz cause sed sicut ens infinite pfectissimū: argumētū nō est ad ꝓpositū ꝓbationis sancti thome. sed nec sic cōcluderet ꝓpositū arguētis. qꝛ licet actu et realiter habeat in se omniū rerū pfectiones et sit earū representatiuuz: qꝛ tamē nō ex necessitate nature ꝫ volūtarie se ostēdit et representat beatis: nō sequitur ꝙ omēs oīa videāt quoꝝ diuina essentia ē representatiuū. et de hoc satis dictū est. vñ respōsio ibi data ex vbis augustini bona ē. nec valet eiꝰ iprobatio. nā falsus est intellectꝰ quē arguēs fingit ex dictis augustini. qm̄ essentia diuina nō appellatur speculū qꝛ seipāz repñtat: ꝫ qꝛ in ea relucēt creature. quēadmodū ꝛ speculū materiale nō appellať speculū ꝓpter sui ostensionē: sed qꝛ ī eo imagines alioꝝ corpoꝝ resultāt et ostenduntur. vñ cū augustinꝰ dicat essentiā diuinā esse speculū voluntariū manifestū est ꝙ fm volūtariā repñtationē rerū aliarū in ipsa relucētiū vocat eam speculū voluntariū. nā ꝓpter sui volūtariā repñtationē nō vere diceref speculū volūtariū: ꝫ res visa aut obiectū volūtariū. nec rursus verū est ꝙ augustinꝰ ibi loquať đ visione qua deꝰ videť p creaturas: qꝛ in tali visione creature habēt rōnem speculi nō deꝰ. nec iterū deꝰ vere ꝛ ꝓprie dici debet speculū creaturarū, put in secūdo notabili deductū fuit. ¶Ad argumēta durādi cōtra eandē ꝯclusionē dicif ꝙ ī eo ꝙ dicit oēs res creatas et creabiles cognosci in diuina essentia q̄ꝫm ad quid sunt ab omnibꝰ ipsaz videntibus: assumptum est falsum. et ad eiꝰ ꝓbationem concedimus primū. s. ꝙ res create nō videntur in diuina essentia proprie loquendo sicut ī speculo. sed negamus secunduz. s. ꝙ non videnť ī ea per modū quo in pncipio vniuersali cōclusiones videntur. et ad eius ꝓbationē patet responsio ex his q̄ dicta sunt in quinto notabili. cōcedimꝰ ꝓterea tertiū eius dictū. s. ꝙ res create repñtanť in diuina essentia sicut effectꝰ representanť in causa. et cū ex hoc concesso procedit ad ꝓbandū ꝙ itellectꝰ beatꝰ vidēs clare et nude diuinā essentiam videt in ea oēs res creatas et creabiles q̄ꝫm ad id quod sunt: dicimꝰ ꝙ ꝓcessus est nullus. qm̄ maior ꝓpositio est falsa. nec valet eius ꝓbatio. quia quāuis ex parte representātis nō sit impedimētū ꝓpter inefficaciā representādi: est tamē impedimentū ꝓpter defectū volūtatis ipsiꝰ repñtātis qꝛ nō vult omnia simpliciť omnibꝰ in se ostēdere sed q̄busdā plura et q̄busdā pauciora. et est hoc īpedimētum efficax ꝓ eo ꝙ est repñtās actu se ꝛ alia volūtarie. item ex parte intellectꝰ cui fit representatio est defectus capacitatis quaz habet p lumē glorie quod non omnibus infundiť a deo equaliter sicut nec omniū sunt in hac vita equalia merita. vñ de longus ꝓcessus arguentis fundatur sup falso q̄ꝫm ad istam partem. ¶Ad ea q̄ aureolus inducit quibus nitiť improbare motiuū ꝯclusionis nostre: patet responsio ex his que dicta sunt ī sexto et septimo notabili. fundatur enim in duobus falsis presuppositis. primū est ꝙ videre in essentia diuina omnes res creatas et creabiles: esset videre infinitatē dei extrīsecā nō etiā et intrīsecaz qđ ē falsum sicut patet presertim ex septimo notabili. secundū falsum pñsuppositū est ꝙ comprehēsio dei nullo modo attēdiť nisi penes claritatē et gradū visionis qꝛ. s. deꝰ nō videť tā clare q̄ꝫm visibilis est. hoc aūt nō est simpliciť verū sicut patuit in sexto notabili. ¶Ad argumēta eiusdē cōtra secūdā cōclusionē: ad pmū dr ꝙ assumptuz est falsū q̄ꝫm ad pmā ptez. et ad eiꝰ pmā ꝓbationez dicif ꝙ ex toto eius ꝓcessu nō aliud ꝓbať nisi ꝙ in visione btifica nulla est variatio et alteratio ita vt nunc videať vnū in essentia diuina ꝛ postmodū aliud: qđ nos gratis cōcedimꝰ: sed ex isto cōcesso nequaq̄ꝫ ꝓbať qđ arguēs ꝓposuit ꝓbāduz videlicet ꝙ si creature videnť in diuina essentia seu in verbo eadē visiōe et eodē actu q̄ videť verbū: ineuitabile ē quin vidēs diuinā essentiā videat ī ea omnē creaturā. nā quod recta cōsequētia ex illo concesso inferri pōt hoc tantūmodo est ꝙ omnia q̄ videnť in diuina essentia: simul et semper et a principio visionis videntur. hoc certe multuz differt a proposito arguētis. vnde dicimus ꝙ in actu visionis beatifice

nulla est variatio nec alteratio circa quelibz beatum: et q plura vel pauciora q̄ a pricipio visionis quilibet beatus videt in diuina essentia: semp videt et simul oīa illa. ſ cū hoc stat q nec a principio visionis nec post videt in deo oēs res creatas. ¶ Ad illud qđ vltimo infert de sufficiētia repsentationis diuine essentie: respōsum est supra. qr nō puenit ex ipsi⁹ insufficiētia q beati nō videant omnia simpliciter: sed ex causis sup̄ tactis. ¶ Ad secūdā pbationē dicit q pcedit ex dicto falso supposito. s. q idē dictu sit res creatas videri in essentia diuina ſm magis et min⁹ et a quibusdā paucio res: et dicere nūc videri plures et nūc pauciores. hoc aūt falsum est. qm nūc et nūc diuersitatē tēporis designāt circa eandē visionem quā nos nō ponimus. videri aūt a quibusdā plures a quibusdaz pauciores pluralitatē et diuersitatē ponit visionū in pluribus et diuersis vidētibus. hoc autē dicere multum differt ab illo. ¶ Ad argumentum ante oppositū respōdet. S. Tho. pͣ. p. q. 12. arti. 8. ad 3ᵐ. et in hac disti. q. 2. arti. 5. ad. 3ᵐ. Et in hoc articulus terminatur.

# Distinctio qnāgesima.

Circa quinquagesimā et vltimaz distinctionem quarti sententiaruz querit vtrum aīa a corpore separata aliquid cognoscat vel intelligat: et arguitur q non. quia si anima separata aliquid intelligit: oportet q per aliqs species intelligat. sed non intelligit p species inatas quia a principio est sicut tabula rasa in qua nihil ē scriptū. neqz p species quas abstrahit a rebus: qr non habet organa sensus et imaginationis qbus mediātibus species intelligibiles abstrahuntur a rebus. neqz etiā per species prius abstractas et in anima conseruatas: quia sic pueri nihil intelligerent post mortem. neqz etiā per species intelligibiles diuinitus influxas. hec enīz cognitio nō esset naturalis de qua nunc agit: sed gratie. ergo anima a corpore separata nihil intelligit. ¶ In oppositum arguit. quia phs dicit in primo đ anima q si nō est aliqua opationū anime ppria: non cōtingit ipsam separari. contingit autem animā separari. ergo habet aliquam operationem ppriaz et maxime eam que est intelligere. ergo intelligit sine corpore existens. ¶ In hac questione erunt quattuor articuli vt supra.

Quantuz ad primū articulū sit ista pclusio q anima separata naturali cognitione nō itelligit res p species quas a rebus accipiat post sui separationē a corpore: sed bene per species post separationē sibi a deo influxas. Hāc cōclusionē tenet. S. Tho. in hac dis. ar. pͦ. Et. pͣ. p. q. 89. ar. pͦ. et. 3ͦ. Itē de veri. q. 19. ar. pͦ. Et quodlibet. 3ͦ. ar. 21.

Quantū ad articulū secundū arguēduz est cōtra premissa. Et quidē cōtra cōclusionē arguit scot⁹ pbando q anima separata nō omnia q̄ intelligit intelligat per species prius in corpore acquisitas vel postea in separatione sibi influxas: ita q nullaz acquirat extra corpus. Primo qr et si non esset alia ratio nisi ex istis duobus principijs q̄ruz primū est q plura non sunt ponenda sine necessitate. et accipit a phō pmo phy. secunduz est q de nulla natura ponendū ē qđ derogat ei⁹ dignitati nisi sit euidēs ex alio cōuenienti nature q illud sibi repugnat. et illud accipi pōt a phō secūdo đ generatione. semp inqt dicim⁹ naturā desiderare illud qđ meli⁹ est. et sicut in toto vniuerso: ita in qlibet ei⁹ parte ponēdū est magis illud qđ ē sibi melius si nō euidēter appareat illud sibi nō cōuenire. nūc aūt hic ponit pluralitas sine necessitate. quia tales species īfluxe a deo vł angel: frustra ponūt. qr ista nā sufficiēter hēt ī se vñ possit attingere ad suā pprīā pfectionē sine talib⁹ datis īfusis vł a deo vel ab āgelis. vñ hoc nō videt nisi q̄daz recursus ad deū vł ad āgelos p hoc q nō capit pfectio illi⁹ nature in se. hec etiā opinio vilificat nāz aie itellectiue. sicut eni simplr ē nā vilior q̄ nullā opationē hēt: ita pportionabilit illa videt esse vilior q̄ in opationē sibi pueniētē nō pōt: qz illa q̄ pōt. aīa autē separata ſm te ex sibi intrīsecis etiā cū obiectis cōcurrētib⁹: nō pōt in aliquā opationē sibi cōueniētē: nisi de⁹ vel angeli dēt sibi tales spēs. lapis autē ex sibi intrīsecis sine tali influxu mēdicato: pōt in opationē sibi pportionatā qr descēdit deorsuz et ibi q̄escat. ergo magis vilificat aīa ſz proportionē ad suam nobilitatē qz natura lapidis. ¶ 2ͦ. sic. qr

tu tenes alibi ꝙ duo accidētia eiusdē speciei non
possunt simul esse. illa aūt species lapidis vt obie
cti influxa: est eiusdē speciei cū specie intelligibili
acquisita in corpe ab anima. hec ergo et illa influ-
xa nō poterit manere: vel oportebit speciē hic ac
quisitā non manere. sed secundū est falsum. q2 si
subiectū ꝓpriū illius speciei sit icorruptibile: et ip-
sa species in se possit icorrupta manere: sequit̄ ꝙ
ista manebit. ergo nō dabit̄ isti a deo vel angelo
alia species lapidis. et ꝑ cōsequens vel nūꝗ̄ pote
rit intelligere lapidē: vel poterit intelligere per
speciē priorē acceptā a rebus quod negat̄. Si di-
cas non dari spēm anime habēti prius speciē acq-
sitam: nō videt̄ rationabile ꝙ illa specie perfecta
qualis dat̄ alteri nō habēti: careat ista aīa. et saltē
hoc habet̄ cōtra opinionē ꝙ alia intellectio ē tūc
ꝑ speciē prius a re acceptā. Si dicas formā infusā
et acquisitam differre specie sicut virtutē acquisi
tam et infusam q̄ sunt simul: nō valet similitudo.
tum q2 suppositū de illis virtutibus est falsū. tum
quia non est simile. quia virt9 infusa habebit aliā
propriam regulā q̄ acquisita. vt ex alietate regu-
le: posset poni alia virt9 s̄m speciem. q2 virtus in
essentiali ratione virtutis depēdet a regula cui cō
formatur. hic autem nō poterit assignari differen
tia specifica speciei infuse et acquisite. quia non est
hic differentia nisi tantūmodo principij effectiui
vel modi efficiēdi. talis aūt non distinguit speciē
vt dicit augustin9. 3°. de trini. caplo. 9. ¶ 3°. quia
actiuo sufficienti et passiuo sufficienter approxima
tis potest sequi effectus. et si agens sit naturaliter
agens: sequit̄ effectus. nūc autē anima separata
habente lapidē vel aliud obiectum sibi p̄sens: cō
currunt hec omnia agēs sufficiēs et passiuū suffici-
ens proportionatum respectu speciei intelligibi-
lis talis obiecti per quā habetur cognitio abstra
ctiua. minor probatur. quia intellectus agens cū
obiecto: est causa actiua speciei intelligibilis talis
obiecti per quam habetur talis cognitio. nec mi-
nus cum obiecto extra: q̄ cū phātasmate de quo
tu concedis: quia nihil est in phantasmate prop-
ter quod sufficiat ad causandam speciem intelligi
bilem: quin eminentius insit rei cuius est phātas-
ma. intellectus autem possibilis est sufficiēter re-
ceptiuus. ¶ 4°. quia anima separata potest ha-
bere cognitionem intuitiuā de rebus. sed ad illā
non sufficit species intelligibilis nec phantasma.
quia phātasma representat rem existentem et nō
existentem presentem vel non presentem. et per
consequens ꝑ ipsam nō pōt haberi cognitio de re
vt existente in propria natura vel de existētia p̄-
sente. talis autē cognitio que dicitur intuitiua pōt

dici intellectiua: alioquin intellectus non esset cer
tus de existentia alicui9 obiecti. sed nec intellectio
intuitiua pōt haberi per speciem: quia illa rep̄sen
tat indifferenter rē existentem et nō existentē p̄
sentem et non presentē. et ex hoc sequitur ꝙ ꝑ so
las species influxas a deo vel angelis: non ē pos-
sibilis anime separate cognitio intuitiua. si ergo il
la est possibilis anime separate: sequitur ꝙ erit de
re in se et non per speciem influxam. etiam distā-
tia imoderata obiecti impedit istam intellectio-
nem ītuitiuā obiecti. quia s̄m augustinū in libro d̄
cura pro mortuis agenda: ille anime nesciūt que
hic aguntur nisi discant ab angelis vel ab anima-
bus alijs d̄ nouo ad eas veniētibus. q̄ illa que hic
nouerunt possunt dicere illis. sicut ioannes bapti
sta predixit animab9 sanctis in limbo xp̄m esse des-
censurū. sicut exponit gregorius illā questionē e9
mathei. 10. tu es qui venturus es. nūc autē si ꝑ spe-
cies influxas cognosceret illas cōditiones ex pte
rerum: non oporteret talia nunciari eis a sanctis
vel angelis animabus. ¶ 5°. quia illa ꝓbatio tue
opinionis pro parte negatiua .s. ꝙ anima nō pōt
recipere species a rebus quia non ē conuenientia
inter recipiens et receptum: non valet. quia vel ē
ex quattuor terminis: vel non concludit proposi
tum: vel vna ꝓpositio erit falsa. si enim accipiatur
pro maiori ꝙ oportet esse cōuenientiam inter re
cipiens et receptū: et pro minore ꝙ res materia-
lis non habet cōueniētiā cū intellectu: solū sequit̄
ꝙ intellectus nō recipit rē materialē nec econtra.
si autē cōcludas ꝙ intellect9 nihil recipiat a re ma
teriali: erit ex quattuor terminis: q2 illud p̄dicatū
nō fuit in maiori. si aūt nō accipias illā maiorem
primā sed istā .s. oportet esse cōueniētiā inter re-
cipiens et illud a quo recipit: dico ꝙ magis pro-
prie diceret̄ esse ꝓportionē q̄ cōuenientiā: q2 reci
piēs hēt rōnem passi: et illud a quo recipit rōnē
agentis. agēs aūt et passum oportet eē ꝓportio-
nabilia non aūt cōueniētia ꝓprie nisi extendēdo
cōueniētiā ad ꝓportionē. imo ꝓportio eorū requi
rit discōuenientiā: quia requirit̄ ꝙ vnū eorum sit
in actu tale et aliud ī potētia tale. sic ergo illa ma
ior non a falsa erit si intelligat̄ de cōuenientia ꝓ-
prie dicta. vel si extendas conuenientiā ad ꝓpor-
tionem: concedatur. et tunc minor .s. res extra nō
habet cōueniētiā illo modo cū itellectu: erit falsa.
est eni i actu v̄tuali talis q̄lis ē itellect9 in potētia
formali. ¶ Cōfirmat̄ dupliciter. ꝑmo q2 tu conce
dis phantasma habere talē cōuenientiam ad itel
lectū. et t̄n phantasma ē opposite ꝯditionis ad il-
lud quod recipit̄ in intellectu in hoc ꝙ non repre
sentat obiectum nisi vt hic et nunc. quod itelligit̄

vero sub rōne vniuersalis: est abstractum ab istis
cōdicionib⁹. nec illa alia ꝑuenientia. s. ꝙ phātasma
est sine materia extrinseca: facit ꝙ phātasma ē a-
ctiuū. est enī vere in materia hoc ē in organo ex-
tēso: et tātū impediret actionē in itellectū existe-
re in hac materia extēsa: quātū si existeret in illa
materia extrinseca, sed tantūmodo ꝑ hoc phātas
ma agit in itellectū possibilē: q2 est rep̄sentatiuū
obiecti. ergo eque poterit ista res in se: q2 eque ē
representatiua sui. et hoc credo esse verū. quia li-
cet intellectus posset abstrahere a phātasmate si
ne materia existēte: tamē nō pōt imediate accipe
re cognitionē a re extra vt habet in quodā cōmē
to tertij de aīa. ¶ 2°. confirmat. q2 sequeretur ꝙ
angelus nō posset imediate accipere cognitionē
a re extra. qđ est improbatū in secūdo libro diffu-
se. ¶ 6°. arguit. quia alia ꝓbatio pro parte affir-
matiua. s. de illo influxu specierū: nō valet. q2 pec
cat ſm diuersum intellectū medij vel habet alte-
ram p̄missam falsam. cū enim accipitur in maiore
ꝙ mediū quanto magis recedit ab vno extremo
tāto magis accedit ad aliud: si intelligas mediū
vniformiter et accedere et recedere: ꝯcedo. si dif
formiter: falsa est. vtpote si est mediū in essendo ꝛ
recedit ab hoc extremo in essendo: accedit ad ali
ud in essendo. similiter si mediū in oꝑando ꝛ rece
dit ab hoc extremo in operando: accedit ad aliō
in operando. et si est medium in essendo sed non
in operando ꝛ recedit ab vno extremo ꝑ in essen
do: non ꝓpter hoc accedit ad aliud in operādo.
modo minor pōt intelligi vel de medio in essen-
do: et sic est vera. quia quodā modo etiā anima
cōiuncta habet esse mediū inter substantiā sepa-
ratam et esse corporeū. et tunc conclude. ergo se-
parata anima quando recedit a corꝑe in essendo
accedit ad subā separatā in modo essendi. ſ hoc
nihil est ad propositum ꝙ magis accedat recipiē
do influxum eius ꝑtinentē ad operationem. et si
ad hoc deduceretur ratio: manifestū est ꝙ nō cō-
cludit. tunc enī anima separata magis esset capax
talis influentie: q̄ ipsamet coniuncta corpori glo
rioso cū magis accedat ad esse ſm corpus q̄ ani
ma separata: immo magis hoc est perfecti⁹ q̄ ip-
sa coniuncta corpori corruptibili. si autem accipi-
as in minore ꝙ anima separata magis recedit a
corpore in operando q̄ coniuncta: falsum est si in
telligas vt ab obiecto circa qđ operatur. ita enī
potest a corpore separata cognoscere corpus: si-
cut coniuncta potest. et ideo non sequitur ꝙ ma-
gis accedat ad substantiam separatam vt ad ob-
iectum cognoscibile vel a quo recipiat obiectum
cognoscibile. ¶ 7°. quia illō quod adducitur ad
cōfirmationem huius confirmationis. s. de som-
no et extasi et illud de cōmentatore tertio de ani-
ma: videntur esse figmēta. nō enī ideo in somno
videntur vera: quia anima recipit a corꝑe in ope
rando vt ab obiecto. tūc enim quāto somn⁹ esset
ꝓfundior: tāto magis talia viderent. hoc aūt ē est
falsum: quia somnia nō accidunt in somno ꝓfun-
dissimo sed in tenui somno. tūc etiā epilētici regu
lariter visitarent a spiritibus illis. vnde illud fun
damentū videt acceptum ex fictionibus macho-
meti qui dicit fuisse epilentic⁹ et ad cooperiēdum
miseriā suā dixit se oportere tacere quando ange
lus loquebat sibi. sup istā fictionem ei⁹ auicenna re
uerenter loquēs dē lege sua fingit tales abstractio
nes a sensu. 9°. metha. vt fiat reuelatio ab angel.
nos autē christiani non dicim⁹ aliquē in somno vl
extasi aliquid videre: nisi sit ibi alia causa positiua
vt pote quia de⁹ tunc ei⁹ intellectū mutet. de con
gruo autē magis tunc disponit per amotionē im-
pedimēti quia. s. non est distractus circa alia obie
cta. et vehemēs occupatio circa aliud obiectū im
pedit intēse operari circa illud. imo magis videt
miraculum ꝙ in somno veritas reueletur q̄ in vi
gilia in intellectu nō minus intēto circa sensibilia
quia naturale est ꝙ in vigilia homo habet vsum
rationis non aūt in somno. illud etiā dictū auen-
roiz est planū figmentū ꝙ. s. illa suba separata re-
cipiat a supioribus: et tamē vt cōiungit nobis nō
recipiat: contradictio est. quia nulla suba sepata
potest nobis cōiungi nisi ratione efficiētis vel mo
uentis. manifestū est autē ꝙ si in essendo recipit
aliqđ a supiori: inq̄ᵐ est actiuū ē recipiēs ab eodē.
¶ 8°. quia illa ꝓbatio q̄ infert animā frustra vniri
corpori etc. non valet. quia vnio anime ad corp⁹
nō est finaliter ꝓpter ꝑfectionē corꝑis nec ꝓpter
solā ꝑfectionē anime: sed ꝓpter ꝑfectionē toti⁹ cō-
sistentis ex istis duobus. ꝛ ideo licet nulla ꝑfectio
posset accrescere huic ꝑti vel illi q̄ nō possit habe-
ri sine tali vnione: tamen non fit frustra vnio: q2
perfectio totius q̄ principaliter intendit a natura
non posset haberi nisi illo modo. Item esto ꝙ il-
la vnio fieret propter perfectionē aīe vt. s. acqui-
reret perfectionem suam ex tali vnione: non seq̄-
tur ꝙ frustra vniatur si per aliā viam posset eam
acquirere. si enim aliquid ordinatur ad finem: nō
frustra fit si alio modo possit finis acquiri. sicut si
sanitas possit acquiri per sectionē et potionē: nō
frustra fit sectio: ꝛ si ꝑ potionē possit satis haberi.
et ita si cognitio posset acquiri per vsum sensuum
et ꝑ aliū modū ab ipsa anima separata: nō frustra
fit vnio ex quo ipsa est via cōueniens vno modo
ad acquirendū perfectionem scilicet cognitionē.

¶9°.quia illa.ꝓbatio q̃ procedit de trāsitu extremi ad extremū sine medio: nō valet propter duo. primo quia aliq̃d est mediū vni virtuti: quod nō est mediū alteri loquēdo de medio necessario. sicut in trāsferēdo corpus de loco ad locuʒ vbi aliquod est mediū necessariū virtuti naturali motiue. ita ꝙ virt⁹ naturalis non pōt transferre corp⁹ de vbi remoto ad aliud vbi nisi ꝑ vbi mediū. et tamen illud nō est mediū necessariuʒ virtuti diuine q̃ potest subito trāsferre corpus de quocūqʒ vbi ad quodcūqʒ aliud vbi. sic est in ꝓposito. nā imperfecte virtuti abstractiue mediū necessariuʒ est inter sensibile extra et pure intelligibile .s. esse imaginabile. sed virtuti abstractiue ꝑfectiori: non est necessariū istud mediū. vnde argumētū possʒ deduci ad oppositū. quasi act⁹ itellect⁹ separati essʒ perfectior q̃ꝫ coniūcti: posset tunc sine tali medio transferre obiectū ab extremo in extremū. secundo quia dici pōt ad illud argumentum ꝙ sub alio extremo cadit esse imaginabile qꝛ illud est simpliciter sensibile. illud aūt extremū habʒ sub se diuersos gradus: qꝛ alio modo in gradu sensibili remotiori ab itelligibili ē sensibile extra: q̃ꝫ imagiabile. nūc aūt ab aliq̃ gradu in extremuʒ pōt aliq̃ virt⁹ agere et alia minor nō pōt agere: ſ ab alio gradu ꝓpinquiori. ita hic licet virtus abstractiua intellectus nr̄i non possit agere a sensibili abstrahēdo intelligibile nisi ab hoc gradu sensibilis .s. ab imaginabili: tamen alia virtus superior vel efficacior potest abstrahere a gradu magis distante puta a sensibili extra. hec scotus in forma.

Quantū ad articulū tertiū primo notanduʒ est ꝙ fm doctrinā ph̄i tertio libro ð aīa: duo requirunt inter cognoscens et cognituʒ ad cognitioneʒ habendā. vnū est ꝙ cognoscēs assimilet rei cognoscēde. qm̄ sententia cōmunis fuit omniū ph̄oꝝ ꝙ omnis cognitio fit per assimilationē cognoscētis ad cognitū. aliud ē ꝙ cognitū vniat cognoscēti. naʒ vt ibi ph̄s dicit ex intellectu et re intellecta fit vnū fm esse intelligibile. et his duob⁹ respōdet qd ph̄s dicit codeʒ libro ð intellectu nr̄o possibili ꝙ est oīa fieri. dicit enī intellect⁹ omnia fieri: et qꝛ omnib⁹ reb⁹ cognoscēdis ab eo fit similis: et qꝛ illis vnit. et sicut intellect⁹ noster dicit omnia fieri predictis modis vt omnia cognoscat; ita et intellect⁹ diuin⁹ ꝛ intellect⁹ angelicus dici pñt oīa esse ad oīa cognoscēda. dicit enī itellect⁹ noster possibilis oīa fieri non oīa esse q̃ꝫ^m est de se: qꝛ vt ph̄s dicit codē libro intellectus possibilis de se nullo intelligibiliuʒ est formatus aut figuratus: ſ est oīb⁹ nudat⁹ sicut tabula rasa in qua nihil est depictū. intellectus autem diuinus dicit non fieri omnia: sed esse omnia per suā essentiā que omniū entitates et ꝑfectiones actu et realiter in se habʒ perfectiori tamē modo q̃ꝫ ipsa sint in seipsis. intellectus vero angelicus dicitur omnia esse nō omnia fieri: quia a principio sue creationis habʒ actu formas rerū q̃ dicunt species intelligibiles sibi cōcreatas quib⁹ fit similis omnib⁹ ab eo cognoscendis et eis vnit. Itaqʒ est differētia inter intellectū diuinum et intellectū angelicū q̃ꝫ^m ad hoc ꝙ ē omnia esse. quia intellect⁹ diuini est omnia esse ꝑ suā essentiā q̃ est omniū rerū exēplar ꝑfectissimū. itellectus vero angelici est omnia esse nō ꝑ essentiaʒ suam sed ꝑ formas et species intelligibiles sibi cōcreatas quib⁹ est plenus, ꝓut dicit in libro de causis. Iuxta quod augustin⁹ dicit ꝙ sicut ratio q̃ creatura condit; pri⁹ est in verbo dei q̃ꝫ ipsa creatura q̃ conditur: sic ꝛ eiusdē rationis cognitio: prius fit in creatura intellectuali: ac deinde est ipsa conditio creature. Hinc est quod .S. Tho. dicit .p^a. p. q. 55. ar. 2. in cor. ꝙ anime humane habēt potētiaʒ intellectiuā nō cōpletā naturaliter: sed cōpletur i eis successiue ꝑ hoc ꝙ accipiunt species intelligibiles a reb⁹. potētia vero intellectiua in substantijs spiritualibus .i. in angelis: naturaliter cōpleta est inq̃ꝫ^m habent species intelligibiles connaturales ad omnia intelligenda q̃ naturaliter cognoscere possunt. Nec pōt vere dici ꝙ assimilatio et vnio substantie separate ad res ab ea cognitas: per essentiam substātie separate sit. quia vt deducit .S. Tho. p^a. p. q. 55. ar. p°. et de veri. q. 8. ar. 8. et contra gē. li. 2. capl̄o. 98. cū oīs essentia creata sit determinati generis et determinate speciei: nō pōt ð sui natura repsentare ꝑfecte res diuersoꝝ generū et diuersarū specieꝝ vel etiā res alteri⁹ generis et speciei ab ipsa. qꝛ quod est limitatū ad certū gen⁹ et ad certā speciē: excederet nature sue limites si alioꝝ generū et specierū esset ꝑfectū representatiuum. ac ꝑ hoc nec aīa separata nec alia spūalis substantia creata per essentiā suaʒ esse potest ꝑfectum representatiuū rerū omnium ab ea cognoscibiliū que diuersoꝝ generū sunt et specierū. nam vt augustinus dicit. li. 83. q. singule res sunt a deo cōdite in diuersitate nature ꝛ fm aliā et aliā rōnē. Nec iteruʒ pōt esse vera opinio dicētiū ꝙ essētia angeli vel aīe separate aut etiā natura itellect⁹ creati: habeat ex sui rōne ꝙ se conformet et assimilet reb⁹ itelligibilib⁹. qm̄ vt sanct⁹ thomas cōtra hoc arguit de veri. q. 8. ar. 9. in cor. essentia cuiuslibet intellectus aut intelligentie: semꝑ est ex sui natu-

ra et eodezmodo se habens atq; indifferens ad omnia q̄ ab eo possunt cognosci. vnde nisi per aliquid aliud specificaret et determinaret ad hanc vel illā rem cognoscendā: ad nullaz determinate eius intuitū dirigeret. omne enī ex se indifferens indiget aliquo illud determināte. et inde est q̄ vltra effectū assimilationis et vnionis cognoscētis ad rem cognitā: quem species intelligibilis efficit ponit et dicit effectus q̄ intellectuz specificat et determinat ad hoc vel illud obiectuz: eo q̄ ex sui natura se habeat cōmuniter et indifferēter ad omnia. Nec valet dicere, put aliqui istorū dicūt q̄ natura intellect⁹ aut intelligētis determinat se ad intelligēdū hoc vel illud per ppriam voluntatem. qm̄ vt sanct⁹ thomas docet in plurib⁹ locis et signanter. p̄ª 2ᵉ. q. 9. ar. p̄º. in cor. et ad. 3ᵐ. licet voluntas moueat intellectū q̄ᵐ ad exercitiuz actus idest q̄ᵐ ad hoc quod est intelligere vel non intelligere: nullo tamē modo habet q̄ determinet intellectū ad propriū obiectū. imo q̄ᵐ ad hoc volūtas mouet et determinatur ab intellectu. vñ nulla ex parte opinio dicentiuz q̄ aīa vel angel⁹ ex se pōt pformari et assimilari reb⁹: verificari pōt.

**Secundo** Notāduz est put. S. Tho. deducit ex dictis phi. 2. li. de. ce. p̄ª. p. q. 77. ar. 2. in cor. sicut min⁹ est ad sanitatem dispositus q̄ non potest pfectaz consequi bonitatē sed aliquaz modicā cōsequitur paucis remedijs: melius aūt dispositus est qui potest pfectam cōsequi sanitatem quāuis remedijs multis: ita et in reb⁹ vniuersi meliores sunt et nobiliores que possunt cōseq̄ pfectiorez bonitatem quāuis multis virtutib⁹ et potētijs: q̄ inferiores res q̄ nō possunt ptingere ad tantā bonitatem et perfectionem sed ad impfectiorē bonitatez: licet eam cōsequant paucis virtutibus et opationib⁹. vnde pfectior et altior est natura hoīs que potest cōsequi vniuersalē et pfectā bonitatē: quāuis multis et diuersis opationib⁹ ac virtutib⁹ ad illam cōsequendā indigeat: q̄ res inanimate aut etiā bruta animalia q̄ impfectam bonitatē paucis virtutib⁹ et actionib⁹ possunt adipisci. Et enī ibi dicit sanct⁹ doctor in respōsione ad primū: magis ad similitudinē dei accedit anima intellectiua q̄ creature inferiores per hoc q̄ perfectiorē pōt conseq̄ bonitatē: licet per plura et magis diuersa illaz acquirat q̄ inferiores creature suā impfectaz. Et in respōsione ad secūdū respōdēs ad illō dictū: quāto virt⁹ est magis vnita tāto est supior: dicit q̄ dictum est verū si virt⁹ vnita ad equalia se extēdat. sed virtus multiplicata est superior si ad plura et nobiliora se extendit. Et idē in sentētia dicit 3 v e rita. q. 8. ar. 3. ad. 12ᵐ. per quod respōdet ad. 13ᵐ argumentū quod est simile argumentationi quā arguens cōtra nr̄am cōclusionez adducit. Patet igit ex predictis q̄ cōparatio rerū ad inuicē s̄z nobilitatem et perfectionē simpliciter: non attenditur s̄m plura aut pauciora medijs quib⁹ res attingunt bonitatē suam et pfectionē ad quā ordinantur: sed s̄m gradus altiores vel inferiores bonitatis et pfectionis ad quā perueniūt. vnde animalia q̄ plura habēt genera potentiarū vite vt vegetatiuū et sensitiuū ac motiuū s̄m locū: sunt perfectiora viuētia q̄ plāte q̄ solo vegetatiuo viuūt. et inter animalia: illa q̄ perfectionē suā habent pluribus potentijs vt vegetatiua sensitiua et motiua s̄m locū: perfectiora dicunt a pho secundo libro de anima: q̄ ostree et cōchilia que carent motiuo s̄m locū. Ex quib⁹ inferimus q̄ licet anima separata a corpe pluribus modis possit habere cognitionē rerū q̄ coniūcta corpori: q̄ tamē per illos plures modos attingit altiorē cognitionē rerum q̄ corpori coniūcta aut de rebus de quib⁹ cognitionem non habet dum est in corpe: ideo q̄ᵐ ad hoc non vilior sed nobilior est iudicanda.

**Tertio** Notandū est q̄ duplici rōne res cognita necessario dz eē presens intellectui cognoscēti. vna est quia sicut deductū fuit in primo notabili: obiectū cognituz determinat et reducit intellectuz de potentia ad actū: et hoc vel p seipsum vel p suam speciez. vnde habet se ad intellectū sicut actus ad potentiā et sicut forma ad materiā. quāobrē formale obiectū potētie appellatur. sed act⁹ et forma et formaliter perficiens aliquid: necessario est illi presens eo q̄ vtrūq; alteri vniat imo ex vtroq; fit vnū cōpositum. Alia ratione res intellecta necessario debet esse presens intellectui: quia habet se ad intellectum sicut agēs motiuuz et pfectiuū ipsi⁹. omne autem mouēs seu agēs imediatū: oportet esse approximatum rei que ab eo mouetur vel circa quā agit prout phs dicit. 7. et. 8. phy. eo q̄ omnis motio et actio fit per contactum. ideo ex consequenti omne mouēs et agēs oportet esse presens rei q̄ mouet et agit. nam quod est alteri imediatū ita vt illud tangat: presens illi dicit largo modo sūpta presentia et quasi trāslatiue. Ad cui⁹ intellectū est cōsiderandū q̄ vt deductū fuit. 2º. li. dis. 2. q. p̄ª. sub tertio notabili: res dicunt esse p̄sentes alicui s̄m visum loquentiū: quia sunt ante oculos vl̄ in conspectu ipsius videntis eas in seipsis et non p aliquod mediū visuz. inde ergo tractū est vt q̄ intellect⁹ vsurpat nomen visus more loquentiuz ea q̄ in seipsis cognoscūt ab itellectu et nō p alias

res cognitas: sunt quasi ante oculos mentis existē-
tia. et ideo dicūtur esse visa ac p hoc presentia itel
lectui. illa vero q̄ nō in seipsis cognoscunt sed in
aliis rebus cognitis queādmodū effect⁹ cognos-
cunt in causis vel ecōtra: non se habēt quasi ante
oculos mētis stātia p seipsa. et ideo nō consueue-
rūt dici visa nec intellectui presentia. Rursus qr
in rebus q̄ dicuntur esse presentes visui aut intel-
lectui: ratio presentialitatis accipit ex eo q intel-
lectui et visui s̄m se et imediate inferunt p modū
obiecti: et intellectus ac visus per suam operatio
nem illis imediate cōiungunt: inde est q large ca
piendo presentialitatez: omne agēs qd imediate
circa aliquid agit dicitur esse illi presens. ¶Ex q-
bus infertur q quia res exteriores s̄m se nō pos-
sunt coniungi intellectui vel hominis vel angeli
cum sint loco et supposito ab eo distincte ac p hoc
nec possint ipsum mouere aut circa illum agere
imediate: consequens est q nec p seipsas possunt
esse illi presentes. quāobrez necessariū est q p ali-
quas formas seu species q̄ sunt ipsarū rerum simi
litudines illi coniungant et fiāt presentes ad hoc
q intellectui moueāt et pficiāt ac etiā ab ipso cog
noscant. et premaxime quia vt deductū est ex do
ctrina phi tertio de anima: oportet q ex intelle-
ctu et re intellecta fiat vnum principiū intelli-
gendi. et ex hac necessitate sapientia dei prouidit
q intellectui angelico a principio creationis an-
gelorū infunderent species intelligibiles cōcrea-
te: q intellect⁹ humanus corpi coniunct⁹ habe-
ret virtutem mediātib⁹ sensib⁹ exterioribus et in-
terioribus ad se trahere species rerū corporaliū
vt mediātibus specieb⁹ res coniūgerent et fierēt
presentes vtriqz intellectui vt sicillum mouerent
et ad actū reducerent ac per hoc ab eo cognosci
possent. vnde iuxta ppositū nr̄m si anima separa
ta debeat aliqua cognoscere quor̄ noticiā prius
non habuit cōiuncta corpi: nec ex specieb⁹ tūc ac-
quisitis et in ea cōseruatis haberi pōt: oportet q
recipiat aliquas species a deo influxas quib⁹ res
cognoscende intellectui eius cōiungant et fiāt si-
bi presentes: pro eo q nec eas concreatas habe-
at: nec separata a corpore illas a rebus acquirere
valet. nam cū res ipse cognoscibiles distēt ab ani
ma separata loco et supposito vel subiecto: nō eas
attingit sic vt ab eis species intelligibiles abstra-
here possit. itaqz non solū in angelis veruz nonē
q species per quam aliqd cognoscit non semper
est abstracta a re que p ipsam cognoscit: sed etiaz
verum nō est in animab⁹ s̄m statū quem habent
a corporibus separatis. ¶Ad intellectuz premis-
sorum facit q̄ .S. Tho. dicit de veri. q. 8. arti. 9.
et in questionibus d̄ anima. q. 20. in cor. dicit eni
q cū maxima sit distantia inter esse intelligibile z
esse materiale sensibile: nō statim forma rei mate
rialis ab intellectu accipit: sed p multa media ad
eum deducatur. forma enim alicui⁹ sensibilis pri⁹
fit in medio vbi est spiritualior: q̄z in re sensibili. z
postmodū in organo sensus. et ex inde deriuatur
ad phantasiam et ad alias interiores vires z tan
dem pducit ad intellectuz. sed huiuscemodi for-
me rerum sensibiliū etiā post q̄z facte sunt intelligi
biles depurate et subtiliate per actiones predi-
ctarū virium ac etiā intellect⁹ agentis: nōduz es-
sent omnino apte vt p eas intelligerem⁹: nisi in fo
intellectui vnirent ita vt intelligēs et intellectuz
fiant vnuz. et ideo oportet q intellect⁹ huiⁱ for-
mas recipiat. ¶Ex quibus omnib⁹ manifestum sit
falsam esse opinionē dicentiū q ad habēdam cog
nitionē de rebus sufficit existētia anime separate
cum ipsa rerū existentia. qr his suppositis: itellect⁹
et res sunt debite approximata et sibi inuicez pre-
sentia ad cognitionē ipsarum rerū habendam.

¶**Quarto** Notandū est q vt dedu-
cit .S. Tho. i. q. de anima
.q. 20. forme rerum per quas intellectus cognos
cit: dupliciter se habent ad res. quedaz enim sunt
factiue reruz: quedam autem sunt a rebus accep-
te. et ille quidem q̄ sunt rerū factiue: intantuz du-
cunt in cognitionē rei: in q̄zᵐ eius factiue existunt.
vnde artifex qui artificiato tradit formā vel dis-
positionem materie: p formā artis cognoscit arti
ficiatum q̄zᵐ ad illud quod in eo causat. et qr nul-
la ars hominis causat materiā sed accipit eā iam
preexistentem que est induiduationis principiū
ideo artifex per formaz artis puta edificator cog-
noscit domum in vniuersali: non autem hanc do-
mum vt est hec: nisi in q̄zᵐ eius noticiam accipit p
sensum. deus autem per intellectū suum non so-
lum producit formam ex qua sumitur ratio vni-
uersalis: sed etiam materiaz que est induiduatio
nis principiū. vnde per suam artē cognoscit vni-
uersalia et singularia. sicut enim a diuina arte ef-
fluunt res materiales vt subsistant in proprijs na
turis: ita ab eadem arte effluunt in substātias in-
tellectuales separatas similitudines rerum intel-
ligibiles quibus res cognoscāt s̄m q pducuntur
a deo. et ideo substātie separate cognoscūt nō so-
lū vniuersalia sed etiā singularia: iq̄zᵐ species itel-
ligibiles in eis a diuina arte emanātes sunt simili
tudines rer̄ et s̄z formā et s̄z materiā. Nec est icō
ueniēs formaz q̄ est factiua rei quāuis sit materialis
esse similitudinē rei et q̄zᵐ ad formaz et q̄zᵐ ad ma
teriam: quia semper in re altiori est aliquid vni-

formi⁹ q̃ sit in inferiori. vnde licet in natura sensi-
bili sit forma et materia: tamen id quod est alius
et causa vtriusq̃: vnũ existẽs se habet ad vtrũq̃.
ꝓpter quod superiores substãtie immaterialiter ma-
terialia cognoscũt et vniformiter diuersa vt dio-
nisius dicit. 7. caplo de di. no. sed circa hoc aliter
se habet intellectus angelic⁹ et aliter intellectus
anime separate. naʒ efficacia virtutis intellectiue
que est in angelo: est ꝓportionata vniuersalitati
formarũ intelligibiliũ in eis existẽtiũ. et ideo per
huiusmodi formas vniuersales cognoscũt omnia ad q̃
se extendũt. vnde sicut cognoscũt omnes species
rerũ naturaliũ sub generib⁹ existẽtes: ita cognos-
cũt omnia singularia rerũ naturaliũ q̃ sub speciebus
cõtinent. efficacia aũt virtutis intellectiue anime
separate nõ est ꝓportionata vniuersalitati forma-
rũ influxarũ: sed magis est ꝓportionata formis
a rebus acceptis. propter quod naturale est ani-
me corpori vniri. et ideo anima separata nõ cognos-
cit p species influxas omnia naturalia etiã s̃m speciem
determinate ꝛ cõplete: sed in quadã vniuersalita-
te et cõfusione. vnde nec species influxe sufficiunt
eis ad cognitionẽ singulariũ vt sic possent cognos-
cere omnia singularia sicut ipsi angeli cognoscunt.
sed tamẽ huiusmodi species influxe determinant in ip-
sa anima ad cognitionem aliquorũ singulariũ: ad
q̃ anima habet aliquẽ ordinẽ specialẽ vel inclina-
tionẽ: sicut ad ea q̃ patit̃ vel ad ea ad q̃ afficit̃ vel
quorũ alique impressiones et vestigia in ea rema-
nent. omne enĩ receptũ est in recipiẽte s̃m modũ
recipientis. et sic patet quare anima separata cog-
noscit singularia non tamen omnia sed quedam.

**Quinto** Notandũ est q̃ vt accipit̃ ex dictis. S. Tho. de veri. q.
12. ar. 3. ad. 3ᵐ. in cognitione que fit per influxuʒ
specierum: duo sunt cõsideranda. s. receptio spe-
cierum et iudicium de receptis. q̃ᵐ igitur ad iudi-
cium de receptis: potior est vigilãtis cognitio q̃
dormiẽtis. quia iudiciũ vigilãtis est liberũ: s̃ dor-
mientis ligatũ vt dicitur in libro de somno et vi-
gilia. sed q̃ᵐ ad receptionẽ specierũ: cognitio dor-
mientis est potior. et vtriusq̃ rationẽ assignat ibi
sanct⁹ doctor. ratio primi est quia vt phs dicit. 3°.
li. de ce. et mũ. complementũ artis et nature ẽ res
sensibilis ex qua docemur de aliis iudicare. et i. 6.
ethi. dicit q̃ sensus est extremorũ sicut intellectus
est principiorũ. extrema appellãs illa in que fit re-
solutio iudicãtis. quia igit̃ i somno ligati sunt sen-
sus: non potest esse verũ iudiciuʒ quin q̃ᵐ ad ali-
quid homo decipiat̃ intẽdens rerũ similitudinib⁹
tanq̃ rebus ipsis. ratio secũdi est qm̃ quiescenti-
bus sensibus ab exteriorib⁹ motib⁹: interiores im-
pressiones magis percipiunt̃: siue sint ex substan-
tiis separatis siue ex celestib⁹ corporibus. q̃d ideo
est quia in somno ligatis exterioribus sensib⁹: in-
teriores vires quasi quiete ab exteriorũ sensuũ
tumultibus magis suscipe possunt interiores im-
pressiones factas in itellectu vel imaginatione ex
illustratione diuina vel angelica vel etiam ex vir-
tute celestiũ corporũ. et iterum dum quis vtit̃ sen
sibus vigilans: potẽtia imaginatiua et alie virtu-
tes interiores principaliter intendũt his q̃ p sen-
sus accipiunt̃. et ideo non põt earũ intẽtio prin-
cipaliter transferri ad ea q̃ aliũde accipiũt̃. et hic
est q̃ vt sanct⁹ thomas ibi dicit. arti. 9. in cor. quã-
docũq̃ fit ꝓphetia s̃m imaginariã visionẽ: opor-
tet prophetã a sensib⁹ abstractũ esse: vł in somno
quando. s. abstractio a sensib⁹ fit per causam natu
ralem ordinatã: vel in visione quando fit abstra
ctio a causa animali sicut quãdo homo ex nimia
attentione ad intelligibilia vel imaginabilia: om
nino a sensib⁹ exterioribus abstrahit̃. iuxta q̃d au-
gustin⁹. 12. super gene. ad li. dicebat q̃ anime hu
mane s̃ʒ q̃ a sensib⁹ corporis abstrahit̃: competit
futura preuidere. ꝓpter quã etiã rationẽ gregori⁹
quarto libro dialogorum dicat q̃ anime exiture a
corpore: per reuelationẽ ventura cognoscunt. qz
videlicet instãte mortis articulo: vires corporis
sunt debilitate ac sensuum vigor sic est attenuat⁹
q̃ nullus motus corporalis aut sensitiu⁹ insurgere
potest qui mentẽ impediat a receptione impres-
sionũ superiorũ causarũ. Et cõsonãt horũ dicta sctõrũ
ei quod dicit̃ iob. 33. per somniũ inquit in visione
nocturna quãdo irruit sopor super homines et dor-
miunt in lectulo: tunc aperit. s. de⁹ aures virorum
et erudiẽs eos instruit disciplina. vbi iterlinearis
super illud per somniuʒ in visione nocturna dicit. i.
cum cessat ab exteriori actione vnde fit quies in
mente. et glosa marginaria dicit. in somno exte-
riores dormiũt sensus et interiora cernuntur. vbi
et postillator nicholaus de lyra ait. hic ponitur se
cundus mod⁹ diuine locutionis cũ homine seu res
ponsionis. s. per reuelationem diuinam que vt fre
quentius fit in somnis eo q̃ quietatis sensib⁹ a tu-
multib⁹ exteriorib⁹: anima est magis apta ad per
cipiendũ diuinas reuelationes. Patet igit̃ ex pre
dictis q̃ nõ satis instructi sunt in scripturis sacris
et in sanctorũ doctorum doctrinis qui dicunt fig-
mẽta esse machometi reuelationes q̃ fiunt i som-
nis a deo vel angelis. Et certe mirabile est q̃ isti
ignorauerint aut dissimulauerint vulgatas sacre
scripture auctoritates: e qb⁹ duas adiiciam ad p̃-
missa. vna est illa numeri. 12. vbi dñs ait. si q̃s fue-
rit inter vos propheta dñi: in visione apparebo ei
vel p somniũ

vel p somniū loquar ad illū. alia est mathei. 2. dicente euāgelista de magis. et responso accepto in somnis ne redirēt ad herodē et c̄. et infra. ecce angelus domini apparuit in somnis ioseph dicēs. surge accipe puerū et matrem eius et c̄. et infra. ecce angelus domini apparuit in somnis ioseph in egipto dicens et cetera.

¶ Sexto Notādū est prout. S. Tho. deducit. 8. quodlibz. arti. 3. q̄ anima humana similitudines rerū quib' cognoscit: accipit a reb' illo modo accipiendi quo patiēs accipit ab agente. sed in agentib' et patientib' distinguendū est. est enim quoddam agens quod de se sufficiens est ad inducendū formā suam i patiens: sicut ignis de se sufficit ad calefaciendū. q̄dam vero agēs est quod non sufficit de se ad inducendū formaz suā in patiens: nisi superueniat aliud agens. sicut calor ignis non sufficit ad complēdū actionem nutritionis: nisi p virtutez anime nutritiue. vnde virtus anime nutritiue est principalit agens: calor vero igneus instrumētaliter. Similiter etiam est diuersitas ex parte patientiū. quoddam enim est patiēs quod in nullo cooperat' agēti: sicut lapis cum sursum proijcitur vel lignuz cuz ex eo fit scānum. quoddā vero patiēs est quod cooperatur agēti: sicut lapis cū deorsum proijcit': et corpus hominis cū sanatur per artez. ¶ Et s̄m hoc res q̄ sunt extra animaz: tripliciter se habēt ad diuersas anime potētias. ad sensus enim exteriores se habent sicut agētia sufficientia quib' patientia non coopātur sed recipiūt tm̄. q̄ autem color per se nō possit mouere visum nisi lux superueniat: nō est contra hoc quod dictum est: quia tam color q̄z lux: inter ea que sunt extra animā computantur. sensus autē exteriores suscipiūt tantum a rebus p modūz patiendi sine hoc q̄ aliquid cooperentur ad sui informationem: quāuis iam formati habeāt propriam opationē que est iudicium de proprijs obiectis. sed ad imaginationē res que sunt extra animaz: comparant' vt agentia sufficientia. actio enim rei sensibilis non sistit in sensu: sed vlteri' pertingit vsq3 ad phantasiam siue imaginationē. tamen imaginatio est patiēs quod coopat' agenti. ipsa enim imaginatio format sibi aliquarū rerum similitudines quas nunq̄z sensu percepit: ex his tamen que sensu recipiunt' cōponendo ea et diuidēdo. sicut imaginamur montes aureos quos nūq̄z vidim': ex hoc q̄ vidim' aurūz et montes. sed ad intellectū possibilez comparant' res sicut agentia insufficiētia. actio enim ipsaz rerū sensibiliū neq̄z etiā in imaginatione sistit: sed phātasmata vlteri' mouent intellectū possibilē. nō autē q̄ ad hoc ex seipsis sufficiāt cum sint in potentia intelligibilia. intellect' autē non mouetur nisi ab intelligibili in actu. vnde oportet q̄ superueniat actio intellectus agētis cui' illustratione phantasmata fiūt intelligibilia in actu: sicut illustratione lucis corporalis fiunt colores visibiles actu. et sic patet q̄ intellectus agēs est principale agēs qd̄ agit rerū similitudines in intellectu possibili. phātasmata autē que a rebus exteriorib' accipiunt': sunt quasi agētia instrumētalia. intellect' eni possibilis cōparatur ad res quarū notitiā recipit: sicut patiens qd̄ coopatur agēti. multo eni magis pōt intellect' formare q̄dditatē rei q̄ nō cadit sub sensu: q̄z imaginatio

Quantum ad articulū quartū respōdendum est obiectionibus aduersariorū. Et quidem ad primū scoti contra p̄mā cōclusionez dicit' q̄ minor est falsa pro vtraq̄z parte. et ad ei' pbationē pro prima parte dicit' q̄ assumptuz est falsum sicut apparet ex primo notabili: nec arguens illud pbat. nec valet ei' pbatio q̄ᵐ ad secūdā partē: quia pcedit ex falso supposito. s. q̄ illa natura est dignior et pfectior simpliciter: q̄ pauciorib' indiget ad suā pfectionē cōsequēdam. hoc aūt falsum est sicut deductuz fuit in secūdo notabili. ¶ Ad. 2ᵐ. dicit' q̄ responsio ibi secundo data ē bona et ē. S. Tho. in hac dis. ar. 2. ad. 4ᵐ. et. p̄ᵃ. p. q. 89. ar. 5. ad. 3ᵐ. et ad eius p̄mā impugnationē dicit' q̄ assumptū est falsum. imo qd̄ supponit' de differētia specifica inter virtutē infusam et acq̄sitā: est verū. nec arguēs pbat quod dicit. Ad secundā vero impugnationez dicit' iterū q̄ assumptū est falsum. et ad ei' pbationem dicit' q̄ minor est falsa. q2 inter species infusas et acq̄sitas nō solum ē differentia ex parte principij effectiui: sed etiā ex ipsa illarū natura. nā species infuse nō sunt ita rebus adequate sicut species acq̄site. sunt eni species īfuse cōpēdiosiores et vniuersaliores et amplioris virtutis sicut dictū ē i. 2. li. distin. 3. q. 2. sub notabili quinto de speciēb' infusis angelis cōcreatis. ¶ Ad. 3ᵐ. dicit' q̄ lapidez de quo in minori arguēs exēplificat: pōt anima separata habere sibi presentē per spēm sui quaz corpori cōiuncta habuit mediātē sensuū abstractione et sic illū intelligere quod nr̄a cōclusio nō negat. sed de illis reb' exterioribus quarū anima coniūcta corpori species intelligibiles nō acquisiuit: minor propositio supponit falsūz q̄. s. sint presentes intellectui post ei' separationē. nā vt in tertio notabili deductuz fuit: res nō possunt esse presentes intellectui: nisi sibi coniungant' per se vel per suas

D

species: ita vt ex intellectu et ex ipsis rebus fiat vnũ principiũ intelligendi. vnde falsum est qđ arguens dicit ꝙ. s. intellectꝰ agẽs anime separate cũ re exteriori ꝓ obiecto sit causa actiua speciei itelligibilis talis rei resultãtis in itellectuꝫ possibilẽ nõ minꝰ ꝗ̃ cũ phãtasmate dũ anima erat cõiũcta corpori. et patet falsitas. qm̄ phãtasma ẽ similitudo rei causata in phãtasia mediãte abstractione specierũ a re facta ꝑ sensus exteriores quibus res ipse ꝯiungunẗ et fiũt presentes ꝑ proprias species. ac per hoc ꝑ ipsum phãtasma res cuiꝰ est similitudo cõiungitur et fit presens phãtasie: ita vt cõcurrente actione intellectꝰ agẽtis: possit causare spẽꝫ intelligibilẽ per quandã resultationẽ in intellectũ possibilẽ qui cõiunctꝰ est intellectui agẽti. sine phãtasmate aũt et abstractione sensuũ corpaliuꝫ: res exterior nõ posset cõiungi nec esse presens intellectui agẽti vt simul cũ eo spẽm intelligibileꝫ causaret. ita ꝙ res ipsa absq̃ phantasmate minꝰ sufficit ꝗ̃ cũ phantasmate ad causandũ speciẽ intelligibilẽ: ꝓpter defectũ sue presentie et ꝯiunctionis ad intellectuꝫ. ¶ Ad. 4m. dicitur ꝙ minor est falsa. qm̄ vt deductũ fuit. li. 2. dis. 3. q. 2. sub tertio notabili: cognoscere rem ꝑ propriã spẽm sicut ꝑ medium quo: nõ excludit cognitionẽ intuitiuam. Et cum arguẽs cõtra obijcit ꝙ ꝑ spẽm non põt haberi cognitio de re vt existẽte in ꝓpria natura: respondetur dupliciter. primo ꝙ nõ reputamꝰ incõueniens: esse cognitionẽ intuitiuaꝫ absq̃ eo ꝙ cognoscatur de re an habeat esse in rerũ natura. nam vt loco preallegato ꝓbatũ fuit: ad cognitionẽ intuitiuam nõ plus requiriẗ nisi ꝙ imediate sit de re sibi presente obiectiue et actualiter existẽte: quãuis ꝑ eam nõ cognoscaẗ actu ipsa rei existentia. Secundo respõdeẗ iuxta ꝓpositũ nr̃m ꝙ sicut ꝑ species cõcreatas angelis cognoscunt angeli de rebus nõ solum earũ quidditates sed etiã ipsas earum existentias: ita et ꝑ species influxas animabus separatis: anime cognoscũt nõ solũ rerũ q̃dditates ẞ etiam earũ existẽtias quãuis nõ ita ꝑfecte quẽadmoduꝫ angeli. Et hec efficaciter ꝓbat sanctꝰ thomas ĩ hac dis. q. pa. ar. 3. Et. pa. p. q. 89. ar. 4. Et de veri. q. 19. ar. 2. Et ĩ questionibꝰ de anima. ar. 20. Ad illud qđ arguẽs obijcit ꝙ ĩmoderata distantia obiecti impedit eius cognitionẽ intuitiuã in anima separata: dicitur ꝙ est falsum. qꝛ cũ anima separata nõ accipiat cognitionẽ ꝑ abstractionem specierũ a rebus: nihil differt ꝙ res distẽt vel non distent localiter. Et de hoc sanctꝰ thomas in hac distictione loco ꝓ̄me allegato ad. 4m. Et. pa. p. loco ꝓ̄me allegato ad. 7m. Et ad auctoritatem augustini respõdet sanctꝰ thomas in hac distictione vbi supra ad primũ: ꝙ quãuis alique anime defunctoꝝ ĩ suis receptaculis existẽtes ea q̄ hic aguntur ignorẽt: nõ tamẽ hoc cõtingit ꝓpter localẽ distantiam sed ꝓpter aliã causam: vt qꝛ afficiuntur vehemẽter ad ea q̄ in illis receptaculis patiuntur vel etiã quia influẽtia supioris substãtie quãuis animã ꝑficiat ad aliqua cognoscẽda: nõ tamẽ ad oia sed ad illa tm̄ que ei ẞm illũ modũ cõpetũt. Ideꝫ in sentẽtia respondet pma parte vbi supra. ¶ Ad 5m. dicitur ꝙ assumptũ est falsum. imo ꝓbatio sancti thome ẽ sufficiẽs. et ad eiꝰ improbationẽ dicimus iteꝫ ꝙ assumptũ est falsum: qꝛ nec probatio ꝓcedit ex quattuor terminis nec aliqua eiꝰ ꝓpositio est falsa sed cõcludit recte ꝓpositũ. ꝙ auteꝫ nõ ꝓcedat ex quattuor terminis: patet formãdo syllogismũ ad intẽtionẽ sancti doctoris. q̄ est ꝓbare ꝙ anima separata nõ accipit cognitioneꝫ a rebus abstrahẽdo ab eis spẽs vel similitudines quasi in se recipiat sicut et cõiuncta corpori facit. naꝫ accipitur pro maiori ꝙ oportet esse cõueniẽtiaꝫ inter recipiẽs et receptũ. pro minori vero nõ accipitur ꝙ res materialis nõ habet cõuenientiã cum intellectu anime separate ꝓut arguẽs fingit. sed ꝙ species existẽs in rebꝰ non habet cõueniẽtiã cum ipso intellectu. et sic sunt in ꝓbatione tres termini tãtũmodo. ex quibꝰ cõcludit recta cõsequẽtia ꝙ intellectus anime separate non recipit imediate species ab ipsis rebꝰ extra existẽtibus quod est eiꝰ propositum. et loquitur sanctus thomas in hac ꝓbatione de rebus materialibꝰ et sensibilibus. probat autẽ sanctus doctor illam minorem: quia forma vel species existẽs in rebus: habet esse materiale simpliciter: tum quia est subiectiue in materia: tũ etiã quia est cũ condicionibꝰ materialibus. intellectus vero anime separate vtroq̃ modo est inmaterialis. ac ꝑ hoc inter ipsum ⁊ spẽm ẞm ꝙ existit in rebus extra intellectũ: non est cõuenientia qualis requiritur inter recipiẽs et receptũ: presertim ad cognitionem habẽdam cui repugnat materialitas. vnde patet ꝙ arguens non intellexit ꝓbationem sancti thome. Et cum obijcit in prima confirmatione ꝙ phantasma est opposite condicionis ad intellectum quia non representat obiectum nisi vt hic et nũc: dicimꝰ ꝙ ex hoc non aliud potest inferri recta consequentia nisi ꝙ phantasma nõ recipiaẗ in intellectu. hoc aũt non est contra doctrinam sancti thome qui nusq̃ȝ posuit phãtasma ꝓut representat rem vt hic et nunc: recipi in intellectu. vnde ẞm ipsius doctrinã phãtasma in phãtasia est subiectiue. nec ẞm se in itellectu recipitur: sed per illustrationem intellectꝰ agentis ex ipso phantasmate resultat ⁊ abstrahiẗ alia spe

cies subtilior et spūalior q̄ recipitur in intellectu. et hec repsentat rem q̄m ad naturā speciei: nō q̄m ad conditiones indiuiduales. quāobrē si intellectus noster piunct⁹ corpori velit cognoscere rem vt singularē. i. q̄m ad cōditiones indiuiduales: cōuertit ad phātasma qd̄ representat rē indiuidualiter. Unde. S. Tho. pᵃ. p. q. 85. arti. pᵒ. ad. 3m. phātasmata inquit cum sint similitudines indiuiduorum et existāt in organis corporis: non habent eundē modū existēdi quē habet intellect⁹ humanus: et ideo nō possunt sua virtute imprimere in intellectū possibilē. sed virtute intellect⁹ agentis resultat quedā similitudo in intellectu possibili ex pucrsione intellect⁹ agētis supra phantasmata. q̄ quidem similitudo est representatiua eorum quorū sunt phātasmata solū q̄m ad naturā speciei. et per hūc modū dicit abstrahi spēs intelligibilis a phātasmatib⁹. nō q aliq̄ eadē numero forma q̄ prius fuit in phātasmatib⁹: postmodum fiat in itellectu possibili ad moduz q̄ corp⁹ accipit ab vno loco et trāsfert ad alterū. hec ille. Et i responsione ad. 4m ait. phātasmata et illuminant ab intellectu agēte et iterū ab eis p virtutē intellect⁹ agētis species intelligibiles abstrahunt. Et supra. q. 76. ar. 2. in cor. phātasma inquit nō est forma itellect⁹ potētial sed spēs intelligibilis q̄ a phātasmatib⁹ abstrahit. in vno aūt intellectu a phātasmatib⁹ diuersis eiusdem spēi nō abstrahit nisi vna spēs itelligibilis. sicut in vno hoie apparet in quo pūt eē diuersa phātasmata lapidis: et tū ab omnib⁹ eis abstrahit vna spēs intelligibilis lapidis. veruz q et ipm phātasma aliquā hēt cōueniētiā cū intellectu nrō quam nō habet forma et spēs in re extra exns: qr habet eē in phātasia intētionale et q̄dā modo spūale et imateriale sicut et itellect⁹ est spūalis et imaterialis. ¶ Ad secūdā cōfirmationē dicim⁹ q nihil concludit cōtra nos. imo magis id nos tenem⁹. et ad ei⁹ iprobationē: fuit sufficiēter respōsuz in secūdo libro ad quē arguēs remittit, pbatione. ¶ Ad. 6m dicit q assumptū ē falsuz. et ad ei⁹ pbationē dicimus q mediū vniformiter capit in pbatione sancti thome: et similiter accedere et recedere. s. in essendo. vt sic formet rō. mediū in essendo quanto magis recedit ab altero extremorum in essendo: tāto magis accedit ad alteruz in essendo et ecōtra. sed aīa sepata recedit in essendo seu i modo essēdi a corpe. ergo magis accedit in essendo et modo essendi ad sūbas incorpeas. et cū arguēs dicit q hoc nihil est ad ppositū q. s. magis accedat ad sūbas sepatas recipiēdo influxū earū ptinentē ad operationem: dicim⁹ q est falsum et non docte dictum imo illud est multū ad propositū. nam modus opandi cōsequit naturaliter modū essendi. vnde ex illa cōclusione q aīa separata a corpore accedit in essendo aut in modo essendi ad sūbas separatas: necessario cōsequit q accedat etiaz in modo opandi et in modo cognoscēdi. s. per species influxas qui est mod⁹ cognoscēdi sūbarū separatarū. et cum arguēs cōtra hoc obijcit q tūc anima separata magis esset capax talis influentie q̄ ipsamet cōiuncta corpori glorioso: concedimus hāc ipsius illationē loquendo de capacitate naturali quicquid sit de capacitate sm̄ esse gratie vel glorie. quod aūt arguens pbat in fine q aīa separata nō magis recedit a corpe in opando q̄ coniuncta: acapiēdo recessum a corpe vt ab obiecto quia et cōiuncta et separata pōt cognoscere corpus: nō est ad ppositū. quia recessus a corpe in pbatione sancti thome nō capit sicut ab obiecto s sicut a subiecto. quia eni separata anima nō ē subiectiue in corpe: non hēt modū opandi anime existētis in corpe qr modus opandi cōsequit modū essendi. ¶ Ad. 7m. dicit q assumptū nō solū ē falsum sed et absonū et nō satis docte dictū prout in quinto notabili fuit deductū. nec valet quod ad dicti pbationē arguēs adducit de somno pfundissimo. nā huiuscemodi reuelationes licet fiāt i somnis: nō fiunt sicut ex causa per se ex vi somni: s ex volūtate superioris substātie ad instructionez eius cui fit reuelatio: quāuis somn⁹ cōferat ad dispositionē recipientis. vnde exigit ad hoc q aīa capiat reuelationez: q somn⁹ sit talis q mot⁹ et tumult⁹ corporales impediat: et vires anime nō omnino liget quin possint motus et influxus superiorum causarū recipere. ad hec autē tenuis somn⁹ cōfert nō multū pfundus. et quia in epilēticis et freneticis est magn⁹ humorum tumultus et spirituū pturbatio quib⁹ inhabiles reddunt ad capiendas superiorum causarū influentias: ideo nō fiunt ad eos reuelationes. vnde obiectio arguētis sumpta ex somno profundissimo: magis est derisibilis q̄ solubilis. certe arcus nubium non nisi tempore pluuioso apparet. sed non inde sequit q quanto magis fuerit tēpus pluuiosum tanto magis appareat nam tēpore nimis pluuioso non apparet: quia ad eius apparentiā requirit pluuie cū siccitate quoddam tēperamētū prout accipitur ex dictis phi. 3. metheo. ¶ Ad. 8m. dicitur q prima pbatio nō valet. quia licet vnio anime ad corp⁹ sit principalit et finaliter ppter bonū totius: nō inde sequit q nō sit propter bonū partiū. imo magis ecōtra sequitur qr bonū totius ex bonitate partiū resultat. et inter partes q̄ sunt anima et corp⁹: negari nō pōt q vnio sit ppter partem nobiliorē que est anima

quãobrẽ si ex tali vnione impediretur opatio anime: frustra anima corpi vniref q̃ꝫ[m] est in se. q2 frustra dicitur quod nõ cõsequitur finẽ suũ. finis aũt rei pmus et ꝓprim⁹ est ipsius opatio a qua si destituitur: merito dicif res frustra fieri. ⁊ si anima quo ad se frustra vniref corpori: frustra etiã esset vnio respectu totius cui⁹ opatio principaliter est ꝑ ipsam animã: ita vt destitutio anime a ꝓpria opatione: esset causa destitutionis toti⁹ compositi ab opatione ꝓpria. et hoc arguẽs debet concedere. qui in hac questione de intellectione anime separate respõdens ad quartã dubitationem quã mouet cõtra cõclusionẽ suã: tenet ꝙ cui⁹ forma specifica nata est ꝑ se esse: illius totius non põt esse aliq̃ opatio propria q̃ non possit esse forme vt operãtis: quia opatio ꝑfectissima non põt inesse nisi sit ſm formã perfectissimã. ex quo ibi concedit ꝙ intelligere est ꝓpria opatio totius hominis: sed ſꝫ formã ꝑfectissimã in eo tanq̃ꝫ ſm ꝓpriam rõnem operandi. et ideo sic est ꝓpria operatio totius: ꝙ põt esse partis. et sic concludit negãdo maiorem argumẽti q̃ erat hec. operatio ꝓpria toti⁹ non potest esse ꝓpria opatio partis. ¶ Ad secundã ꝓbationẽ dicif ꝙ arguens in ea seipsum cõfundit. naꝫ nõ aliud ex ꝓbatione cõcluditur nisi ꝙ anima nõ frustra vnif corpori si i eo non habeat ꝓpriã operationẽ: quia põt illaꝫ habere. s. separata a corpore. et certe hec cõclusio cõfundit eius ꝓbationem et illã interimit. nã si anima per aliam viã. i. separata a corpe põt habere suam opationeꝫ: optime sequif ꝙ vnio eius sit frustra aut falsẽ ꝓbatio confundif. non enim ꝓbatur ꝙ vnio anime ad corp⁹ non sit frustra ꝑ hoc ꝙ anima per aliam viam q̃ꝫ ꝑ sensus corporis. s. separata põt habere suã operationeꝫ. vnde ꝓbatio ex vtraq̃ꝫ parte inepta cõuincif. ¶ Ad. 9[m]. dicitur ad primã instãtiã ꝙ licet aliqua virtus. s. diuina põt sua opatione vel effectu trãsire de extremo ad extremũ sine medio: nõ inde probaf ꝙ idipsum possit anima. q2 deus est virtutis infinite et est auctor omniũ reruꝫ. anima autem est virtutis finite et ad certum modũ operandi limitata: siue sit vnita corpori siue ab eo separata. nõ eni ei⁹ separatio a corpore dat illi virtutem infinitã aut modũ opandi illimitatũ. vñ argumentũ quod arguẽs deducit ad oppositũ: ea facilitate cõtemnif qua absq̃ꝫ vlla rõne aut recta cõsequẽtia formaf. hec certe cõsequẽtia: itellect⁹ separat⁹ est ꝑfectior q̃ꝫ cõiunct⁹: ergo põt trãsferre obiectũ ab extremo in extremũ sine medio qđ nõ põt cõiunct⁹: nõ plus valet q̃ꝫ ista. angelus est ꝑfectior hoie: ergo põt creare mundum qđ homo non põt. et homo ẽ ꝑfectior equo: ergo põt volare quod nõ põt equ⁹. nõ eni omne qđ nõ põt iferi⁹ põt superius. nam aliqđ põt vtriq̃ꝫ repugnare. sicut eni creare mundũ et hoi et angelo repugnat et hoi et equo repugnat volare: ita et transferre rem materialẽ ꝑ seipsam ab esse materiali in rerũ natura ad esse intelligibile et obiectale apud itellectũ sine medijs opationib⁹ et abstractionib⁹ sensuum: repugnat et intellectui cõiuncto corpori et intellectui separato. ¶ Ad secundã instãtiaꝫ dicif ꝙ in probatione sancti thome extrema sunt materiale simpliciter. s. res corpea existẽs extra animã: et imateriale simpliciter. s. res actu intelligibilis. iter q̃ mediat sensibile abstractũ opatione sensuũ: q2 parti est materiale inq̃ꝫ[m] habet esse cũ condicionib⁹ materialib⁹. et parti est imateriale iq̃ꝫ[m] habet esse intentionale et quodã modo spũale a ꝓpria materia separatũ. vnde patet falsum eẽ ꝙ esse imaginabile seu sensibile abstractuꝫ ꝑ sensus sit extremũ ſm ꝙ illud accipit sanct⁹ doctor i sua ꝓbatione. nõ eni illud accipit ꝓut existit materialiter in rerum natura in quo decept⁹ est arguẽs: ꝫ sensibile abstractũ per potẽtias sensitiuas. vñ argumentũ ꝓcedit ex falso intellectu quem arguẽs habuit in dictis sancti thome. qđ autẽ finaliter infert de superiori virtute: est absq̃ꝫ ratione dictum sicut et precedẽs. ¶ Ad argumẽtũ ante oppositũ respondet. S. Tho. in. p[a]. p. q. 89. ar. p[o]. ad. 3[m]. ꝙ anima separata nõ intelligit ꝑ species inatas nec per species quas tũc abstrahit nec solũ ꝑ species conseruatas vt obiectio ꝓbat: sed ꝑ species ex influentia diuini luminis participatas. quarũ anima fit particeps sicut et alie substantie separate: quãuis inferiori modo. vnde tã cito cessante cõuersione ad corp⁹: anima ad supiora se cõuertit. nec tamẽ propter hoc cognitio vel potẽtia non est naturalis: quia deus est auctor non solum influentie gratuiti luminis: sed etiam naturalis. Et in hoc articulus terminatur.

**U**Ltimo circa quinquagesimā distictionez q̄rit̄ vtrum aīa hoīs separata possit corpa mouere localiter: et arguitur φ sic. quia substātie spūali obedit naturalit̄ corpus ad motuz localē. ꝫ aīa separata ē suba spūalis. ergo suo īperio pōt mouere corpa. ¶ In oppositū arguit̄ sic. quia phs dicit secūdo de aīa φ anima non pōt mouere quodcūq; corpus sed solūmodo proprium. ¶ In hac questione erūt q̄tuor articuli vt supra.

**Q**Uantuz ad primū articulū sit pma conclusio φ aīa sepata non pōt sua naturali virtute mouere aliquod corpus. Hāc cōclusionez tenet. S. Tho. in. pᵃ. p. q. 117. ar. 4. ¶ Secūda cōclusio est φ aīa separata virtute diuinitꝰ et supnaturalr̄ sibi data pōt mouere localiter corpa. Hāc cōclusionē tenet S. Tho. vbi sup̄. Ad qđ faciunt ea q̄ docet supra dis. 45. q. pᵃ. ar. pᵒ. sub. ar. 3. de exitu aīarū a suis receptaculis post mortez in corpibus assumptis.

**Q**Uantum ad secundū articulū arguit̄ cōtra conclusiones. Et q̄dē cōtra primam arguit scotꝰ pmo qꝛ incōueniens videt̄ φ aīa separata sit i aliquo loco vñ non posset mouere se libere: et p̄cipue si sit in loco sibi discōueniēti cū quodlibet elemētuz moueat se de tali loco. ¶ 2ᵒ. qꝛ agēs qđ pōt hr̄e in sua virtute actiua aliquē terminū: pōt in illum. sed terminꝰ motꝰ localis nō est nisi vbi. quē terminū pōt hr̄e anima in virtute sua: qꝛ nullū est corpus ita impfectū qui habeat in virtute illū terminum. et similr̄ ad mouēdū aliud ad illū terminuz qꝛ lapis trahit secū aliud corpꝰ ad locū suū si sibi cōiungat̄. cum ergo aīa sit susceptiua illiꝰ termini qꝛ est in loco diffinitiue: oportet φ habeat illū in virtute actiua. ergo aīa sepata pōt se et aliud corpus mouere nō organice. ¶ Confirmat̄. qꝛ si repugnat anime separate mouere aliud corpꝰ localiter secūz: aut hoc esset ex sua imaterialitate: aut ꝓpter suā impfectionē. nō primo modo: qꝛ mouere se et aliud corpꝰ: conuenit nature intellectuali vt angelo qui pōt mouere se et celū. nec secundo modo: qꝛ cōuenit corpi qđ est impfectiꝰ ens. similiter aīa in virtute sua habet formā pfectio rē. s. intelligere et velle. nō ergo sibi repugnat rōne impfectionis. ¶ 3ᵒ. qꝛ corpa glīficata post resurrectionē mouebunt̄ ab aīa et nō organice: sed totū corpus simul mouebit̄ nō vna parte mota et alia q̄escente: qꝛ volabunt et nō deficiēt. hec autē motio simul totiꝰ corporis nō est p organum. ergo tunc erit in ea virtus qua poterit mouere corpꝰ nō organice. et si tunc: ergo et nūc. quia nulla noua potentia sibi dabit̄ in resurrectione. hec scotꝰ. ¶ Cōtra eandē cōclusionē arguit aureolus. primo quia aīa xpi descēdit ad inferos. et cōstat φ non est dicendū quin potuerit secū defferre vnaz paleam si voluisset aut mouere localiter aliqđ corpꝰ. Confirmat̄. quia aliq̄ pie ponūt φ secū portauit baculum impialē. ¶ 2ᵒ. sic. anima cōiūcta pōt mouere aliqđ corpꝰ imediate nō mediāte aliquo organo sed solū p potentiā motiuā quā hēt in se. ergo aīa separata pōt mouere aliqđ corpꝰ localiter p eandē potētiam motiuā. tenet cōsequētia. qꝛ non ꝓpter aliud negat̄ ab aduersario φ aīa separata moueat aliquod corpꝰ localiter: nisi qꝛ dicūt potētiā motiuā in loco esse organicaz. et ideo ꝑm eos aīa nō mouet corpus imediate sed mediāte aliq̄ organo: sicut nec imediate videt aīa sed oculꝰ. Assūptū pbat̄. quia ista est expressa intētio aristotelis in libro de causa motꝰ aīalium. vnde ibidē dicit φ non oportet φ in corpe animalis sit aliq̄ pars imobilis sic φ nō totū moueat̄. cōtingit enī quandoq; φ totū mouet̄: et nihil est imobile nisi punctꝰ. quomodo ergo et a quo tūc est motꝰ. respondet φ imediate est ab anima q̄ primo mouet spiritū ⁊ mediāte spū totū corpus. Similiter ista est expressa intētio cōmentatoris in. 8. phy. vbi commēto. 36. dicit φ in aīali primo mouēs est anima motū vero imediate ab ea est spūs in musculis et lacertis. et idē dicit in multis alijs locis. Ex q̄bus apparet φ mens cōmentatoris ē φ aīa mouet corpus imediate. s. aliquā eius partē imediate mouēdo: non p aliquā partē mediā. nā ꝑm eum manifestū est φ res mouēs et res mota differunt. nihil autē mouet̄ nisi a quiescēte illo motu. tūc querit̄ illud quiescēs aut est aīa sola et habeo ꝓpositum vel est aliq̄ pars corpis: et hoc est cōtra mentem aristotelis et cōmentatoris. qꝛ ꝑm eos contingit quandoq; vt totum corpꝰ sit motuz excepto aliq̄ punctali. sicut ille qui saltat mouet se totalit̄ vsq; ad aliquē punctū gibbi. et cū punctꝰ non habeat virtutem motiuā in loco: necesse ē φ illud mouēs imobile p̄cise sit anima. ¶ 3ᵒ. quia ista opinio tua non stat cum opinione cōmentatoris qui. 12. me

taphy.cōmēto.33.dicit q potētia motiua ē i sub-
stātijs separatis dicēs de virtutibꝰ anime tm̄ reperitur
in eis intellectiua et appetitiua et sm locum moti-
ua. ¶ 4°. quia cōtradicit illis q̄ fide tenemꝰ. legi-
mus eni aliquādo aias sctōꝝ apparuisse in corpo
ribus assumptis. sicut legimꝰ de agatha apparente
sancte lucie. ¶ 5°. quia cū aia intellectiua sit sub-
stātia media inter subās abstractas et subas cor-
poreas: inq̄m est forma cōueniēs cū substātijs ab-
stractis: habet potētiā intellectiuā et volūtatē z
motiuā sm locū nō organicā. inq̄m vero cōuenit
cū corpibus: habet potētias sensitiuas et motiuā
ad locum organice. hec aureolus.

QUantuz ad ter-
tiū articulū primo notandū est
q vt accipitur ex dictis. S. Tho.
supra dis. 45.q.pª.ar.p°.sub.ar.
p°. quāuis aiabus post mortē nō
assignenf aliqua corpa quoꝝ sint forme vel deter
minati motores: determinanf tamē eis q̄dā cor-
poralia loca per cōgruentiā quādā sm gradus di
gnitatis earū in quibꝰ sint quasi in loco: eo modo
quo incorporalia in loco esse possunt. huiuscemo
di autē cōgruentia ponit ibi. S. Tho. notat sub. ar.
2. in cor. accipif sm meritū vel demeritū. nam si-
cut in corpibꝰ est grauitas vel leuitas qua ferunf
in locū suum q̄ est finis motꝰ ipsoꝝ: ita etiā est in
animabꝰ meritū vel demeritū quibꝰ pueniūt ani-
me ad pmiū vel penā q̄ sunt fines actionū ipsaꝝ.
vnde sicut corpus p grauitatē vel leuitatē statim
fertur in locū suum nisi phibeaf: ita anime soluto
vinculo carnis p quod in statu vie detinebanf: sta
tim pmiū cōsequunf vel penā nisi aliqd impedi-
at. et quia locus deputaf animabꝰ sm cōgruētiā
premij vel pene: statim q aīa a corpe absoluif: vel
in infernū demergif vel ad celū euolat: nisi impe-
diaf aliquo reatu quo oportuit euolationē differ
ri vt priꝰ aīa purgef. Ex quibꝰ colligif q sicut per
grauitatē aut leuitatē corpa habēt loca sibi ppor-
tionata in quibꝰ naturaliter quiescūt et a quibus
naturaliter nō recedūt: ita et per merita vl' deme
rita anime separate a corpibus habēt loca sibi p-
portionata diuina iusticia et puidentia illis depu
tata. in q̄bus locis stant et pmanent p meritū vel
demeritū tanq̄ p quasdā qualitates sibi adapta-
tas: quibꝰ fiūt illis q̄si loca ppa. a q̄bus q̄si sibi cō-
naturalibꝰ sm naturā meriti vel demeriti non re-
cedūt: nisi vis aut motꝰ seu imperiū vel influentia
superioris cause illis superueniat. p quē modū etiam
ipsa corpa quibus ppe locus debeaf a pprijs locis
quandoq recedūt. loca aūt per meritū vel deme
ritum deputata animabꝰ post hanc vitā: sunt sina
liter celū ppter meritū: et infernus ppter demeri
tum. dictum aūt signanter nisi vis aut motꝰ seu im
periū vel influētia illis superueniat: qm̄ sm disposi-
tionē diuine puidētie aliquādo anime separate a
predictis locis sibi adaptatis exeūt et ad alia lo-
ca mouenf vt aliqd ministeriū impleāt. vt quan-
do apparent viuētibꝰ hoibus ad eoꝝ eruditionē
vel etiā terrorē. sed vt sanctꝰ thomas dicit loco p
allegato sub articulo tertio: hoc interest inter san
ctos et dānatos. q sancti cū voluerit possunt ap-
parere viuētibus et p cōsequēs ad tempꝰ mutare
locū: non aūt dānati. sicut enī viuentes sancti in
carne p donū gratie gratis date accipiunt vt sani
tates vel signa pficiant que nō nisi diuina virtute
mirabiliter fiūt nec pfici possūt ab alijs dono gra-
tie carētibꝰ: ita etiā non ē inconueniēs vt ex virtu-
te glorie aliq̄ potestas aiabus sanctoꝝ detf p quā
possunt mirabiliter apparere viuētibꝰ cū volūt. ac
p hoc mutare locū sibi dputatū. qd dānati nō pñt
nisi interdū a deo pmissi. verū q sancti hoīes aut
sctōꝝ anime quāuis id agere pñt cū voluerit: nō
tñ id volūt nisi qñ vidēt diuine dispositioni et vo-
luntati cōgruere: cū in omnibꝰ conformanf.

¶ Secundo Notādū est q anima
est forma corporis et
motor. sed est forma corpis per se et primo: ex cō
sequenti vero est motor ipsius. est aūt forma cor-
poris illud animādo et viuificādo. et p hoc q cor
pus viuificat: habet q illud moueat motu locali.
huius signū est q si aliquod mēbrū corpis morti-
ficef: non obedit anime ad motū localē. vnde qr
aīa humana a sui creatione est naturaliter deter-
minata ad viuificādū corpꝰ cui infundif et in quo
creaf: cōsequēs est q naturali sua virtute nullum
aliud corpꝰ mouere pōt localiter pmo et imedia-
te. qd addif qm̄ mediāte corpe qd viuificat: mo-
uere pōt aliud corpꝰ extraneū. vt cū aia mediāte
brachio vel pede sui corpis: lapidē vel lignū aut
quodcūq aliud corpꝰ mouet localiter. Et ppter
hanc rōnem supra dis. 43.q.2. sub tertio notabi
li pbatū fuit cōtra opinionē quorundam q aīa se-
parata non pōt ex vi sue nature aut etiam ppria
voluntate reuniri corpori qd prius habuit tanq̄
eius motor. nā sicut ibi deductū fuit: anima sepa-
rata nequaq̄ pōt reuniri pprio corpori sua natu-
rali virtute tanq̄ forma. et quia non est sui corpo
ris motor nisi quia est eius forma illud viuificans
consequens est q nec etiam possit corpori reuni-
ri ex vi sue nature inq̄m motor. vnde quia tanta
est vis determinationis substātie spiritualis que
determinata est naturaliter ad aliquod corpꝰ sal

tem et auctore nature: inde est q inter substantias separatas que naturaliter non vniūtur corporibus vt forme sed tantūmodo vt motores sicut sunt angeli: tenet phs q substātia separata deputata ab auctore nature ad mouendum celum inferius: non pōt mouere celum supius. quanto igit magis anima q̄ naturaliter est determinata ad ppriuum corpus nō solum vt motor sed etiā vt forma: non poterit aliud corpꝰ mouere localiter. pinde si quando anime separate iussu aut pmissione dei apparēt hominibꝰ in corporibus assumptis quod raro contingit: miraculo deputādū est non naturali virtuti anime prout sanctꝰ thomas deducit supra dis. 45. et dictis augustini. qui i libro de cura pro mortuis agēda de huiuscemodi apparitionibus loquēs inquit. aly sunt humanarū limites rer: alia sunt diuinarū signa virtutū: alia sunt que naturaliter: alia que mirabiliter fiunt.

Quantum ad articulum quartū respōdendū est obiectionibꝰ in cōtrarium. Et q̄dem ad primū scoti contra pmā conclusionē dicitur q absq vlla rōne dictum est ab arguēte esse incōuenīēs q anima separata sit in aliq loco vnde nō possit mouere se libere. tum quia anime separate sicut nō debetur ſm se locus eo q cōmunis anime cōceptio est q incorporalia nō sunt in loco ſm boetium li. de eb. ita nec illi conuenit propria virtute moueri ſm locum. tum etiā quia licet anime separate non debeat locus q̄m est ex sua natura: pōt tamē esse sibi debitus ex diuina iusticia ac pudentia. p quam sicut dictū est in primo notabili: debentur animabus separatis quedam loca receptacula. sicut enim deꝰ vt est auctor nature deputat aīas suis corporibus et illis mediātibꝰ certis corporꝫ locis ita vt nō sit liberū animabꝰ a locis corporū se transferre ad alia loca nec ad alia corpa: ita et deꝰ put est iustus iudex et vniuersalis puisor: deputat et alligat animas separatas certis locis pmiādas vel puniēdas ſm earū meritū vel demeritū. Simile autē qd arguens adducit de elemēto est impertinens. tum q2 elemēto debet ſm se locus et p consequēs motꝰ localis. tum etiā q2 falsum ē q elementū se moueat quotiēscūq vult seu recedit a loco sibi discōueniēti: cū videamus sepe partes elementorum detineri cōtra earū appetitū in locis sibi discōuenientibꝰ. ¶ Ad. 2m. dicitur q minor est falsa. s. q aīa separata possit habere in virtute sua locū vel vbi. et ad eius pbationē dicit q nō est simile de corpe et de anima separata. quia corpori debetur locus et motus localis ex natura sua. ac p hoc est pfectionis in corpe habere locum et ad illum moueri. sed anime separate ex vi sue nature non debet locus aut vbi. imo vt. S. Tho. dicit. pe. p. q. 102. ar. 2. ad. 2m. ridiculū est dicere q anime aut alicui spūali substātie sit aliqs locus naturalis. et sic nō est pfectionis illi esse in loco nec ad locū moueri. et cū arguens probat q anima sit susceptiua termini localis quia est in loco diffinitiue: respōdemus q si arguēs intelligit animā separatam esse in loco diffinitiue ex ratione sue nature: falsum est. si vero intelligat q esse in loco diffinitiue cōueniat aīe ex diuina iusticia aut pudētia non facit ad ppositū arguētis. nam sicut ex dei imperio et dispositione habet q sit diffinitiue in loco vel agēdo vel patiendo vel q̄modolibet aliter ita et ex dei impio ac dispositione et non ex virtute ppria habebit q secū portet ad illū locū aliud corpus adiunctū. et hoc nō pbat intētionē arguētis q. s. illud habeat aīa ex virtute propria. ¶ Ad cōfirmationē dicit q pcedit ex insufficiēti diuisione. naz nō repugnat anime sepate mouere secum aliud corpꝰ localiter ppter suā impfectionē nec ex sola imaterialitate: ſ quia est deputata a sua origine certo corpori ita q nisi eo mediāte aliud corpus mouere nō pōt. quā deputationē angelus nō habet. neq valet prout arguēs dicit q anima ex virtute sua habet formā perfectiorem. s. intelligere et velle. quia non omne quod habet id quod est perfectius: habet ex vi sue nature quicquid est imperfectius. alias homo ex vi sue nature posset volare quod est imperfectiꝰ q̄ intelligere. ¶ Ad 3m. dicitur q quicquid sit de maiori propositione nam multi eam negant: et tamen concesso q anima post generalem resurrectionem moueat corpus glorificatū quandoq p sua voluntate nō organice sed totum simul: nihil concludit argumentū contra nos. tum q2 illud erit nō ex vi sue nature: sed ex dote supnaturali sue glorificationis. tū etiam quia vltima cōsequētia falsa est. s. q si tunc erit ab anima talis motio corporū: q sit etiā nūc. et patet falsitas consequētie quia tunc est aliꝰ anime status et habet dotē supernaturalem glorie quam nunc non habet. et ad eius probationē dicitur q assumit falsum. quia imo in resurrectione dabit corporibus noua potētia ad obediēdū anime in tali motione. et anima tūc habebit nouam potētiā quam hic nō hēt. ¶ Ad argumēta aureoli cōtra eandē cōclusionē: ad primū dicit q non est ad ppositū. quia descensus anime xpi ad inferos nō fuit motꝰ naturalis anime sepate: de q̄ motu ē

sermo nr̃. ꝟ fuit mot⁹ supnaturalis. tum ex vnione ad psonã diuinã. tũ etiã p dotẽ glorificationis. et p idẽ respõdeť ad ꝯfirmationẽ. ¶ Ad. 2m. negať cõsequẽtia. et ad ei⁹ ꝓbationẽ diciť ꝙ assumptũ ẽ falsum. et ad ei⁹ ꝓbationẽ diciť ꝙ nec p ea q̃ arguens inducit ex auctoritate aristotelis nec p ea q̃ allegat ex auctoritate cõmentatoris ꝓbať ei⁹ assumptũ. nã assumptũ qḋ arguẽs debet ꝓbare ad verificandũ cõsequẽtiã: est ꝙ nõ ꝓpter aliud negať ab aduersarijs ꝙ anima sepata moueat aliqḋ corp⁹ localiter: nisi q2 dicũt potẽtiam motiuã ad locũ esse organicaʒ. hoc certe nõ ꝓbant dicta phi aut sui cõmentatoris sicut patet cuilibet dicta illorũ intelligẽti. et ipsemet arguẽs sic cõcludit. ex q̃bus apparet ꝙ mẽs cõmẽtatoris est ꝙ aĩa mouet corp⁹ imediate. s. aliquã ei⁹ partẽ imediate mouẽdo nõ p aliquã partẽ mediã. ꝟ manifestũ est ꝙ ex hac cõclusione nõ ꝓbať illud assumptũ qḋ ꝓbare debuit. vnde tot⁹ ei⁹ ꝓcessus in cassum tẽdit. Dicimus ergo ꝙ nõ ꝓpter illud qḋ arguẽs dicit negamus aĩam separatã posse mouere aliqḋ corp⁹ localiter: ꝟ q2 a sua origine deputata ẽ naturaliť ad mouẽdũ localiter corp⁹ suũ ꝓpriũ in quo creata ẽ et nõ aliud nisi illo mediãte: siue mot⁹ sit organic⁹ siue nõ mediãte organo. ¶ Ad. 3m. dicim⁹ ꝙ cõmẽtator loquiť de substãtijs sepatis q̃ nõ sunt create vt sint forme subales corpoꝝ: quales sunt angeli boni et mali in q̃bus potẽtia motiua nõ est affixa organo corpali nec ẽ subiectiue i corpe. nõ aũt loquiť de aĩab⁹ sepatis quarũ nõ est potẽtia motiua nisi simul cũ corpe. nã ei⁹ potẽtie motiue ꝓpriũ subm est totũ cõiũctũ ex aĩa et corpe. ¶ Ad. 4m. dicim⁹ ꝙ assumptũ ẽ falsũ: ⁊ ei⁹ ꝓbatio ẽ puerilis et friuola. nã apparitiones aĩaꝝ sanctaꝝ quas legim⁹ in corpib⁹ assumptis: sunt miraculose. et per ꝯñs miraculose et nõ naturali virtute corpa assũpta ab eis moueñť. et de hoc dictũ fuit in secũdo notabili. nr̃a aũt ꝯclusio ꝑma loquiť de motu locali ex vi nature aĩme sepate. nã virtute supnaturali: nr̃a secũda ꝯclusio ꝯcedit aĩas sepatas posse mouere localiter aliq̃ corpa. ¶ Ad. 5m. diciť ꝙ etiaʒ dat aliã mediatione aĩe nr̃e inter subas abstractas et subas corpeas quã arguẽs assignat: nõ ꝓbať ei⁹ ꝓpositũ. q2 licet aĩa sepata hẽat in se radicaliť potẽtiã motiuã: nõ tñ illã hẽt respectu cuiuscũq3 corpis: ꝟ tãtũmodo respectu corpis ꝓprij in q̃ fuit creata et cui ẽ naturaliť ꝓportionat⁹ motor. nã nõ est eiusdẽ rõnis potẽtia motiua i angeľ et aĩab⁹ sicut nec intellectiua aut volitiua. ¶ Ad argumẽtũ ante oppositũ respõdet. S. Tho. pᵃ. p. q. 117. ar. 4. ad. pm. ꝙ sube spũali q̃ ex sui natura nõ est forma corpis sicut ẽ angel⁹: obedit naturaliter quodcũq3 corp⁹ ad motũ localẽ. nõ aũt sube spũali q̃ naturaliter ẽ determinata ad ꝓpriũ corp⁹ sicut ei⁹ ꝓpria forma et motor. et ḋ hoc dictũ fuit in secũdo notabili. Et in hoc articul⁹ terminať.

Finiũtq3 libri q̃rti sentẽtiarũ q̃stiones post primi secũdi et tertij q̃stiones disputatas ad cõsumationẽ toti⁹ opis ꝑcõcepti. qḋ ceptũ fuit ad dei omnipotẽtis gl̃iam et sancti doctoris Thome ḋ aq̃no honorẽ et doctrine sue veridice ꝯtra aduersarios defensionẽ. Finitũ est autẽ sexta die martij i vigilia eiusdẽ scti doctoris eximij: anno dñi millesimo quingentesimo decimo septimo. Cui⁹ opis oĩa et singula dicta et scripta submitto determinationi et castigationi sanctissimi dñi nr̃i pape et sacrosãcte romane eccľie. cui⁹ fidẽ ⁊ obediẽtiã me incõcusse tenere ꝓfiteor vsq3 etiã ad sanguinis effusionẽ si libeat. sit deus gloriosus in donis suis ⁊ benedictus per secula. Amen.

Impressum hispali arte et ingenio Jacobi kronberger alemani anno christiane salutis millesimo quingẽtesimo decimo septimo sexto idus aprilis.

# Didaci deza archiepiscopi Hispalẽsis nouarum defensionum doctrine angelici doctoris beati Thome de aquino super quarto libro sententiaruʒ questiones profundissime ac vtilissime feliciter finiunt.

# ¶ Tabula questionum et conclusionum huius q̄rti libri defensionū theologie diui doctoris Thome de aquino in quarto sentētiarum per reuerēdissimū dominū Didacum de deza archiepiscopum hispalensem.

## Distincti. j. Questio. j.

Utrum in sacramētis noue legis sit aliq̄ virtus gratie causatiua.

ꝯclu°. pª. ¶ Diffinitio sacramēti quā ponit magister. s. sacramentū est inuisibilis gratie visibilis forma ita vt eius imaginē gerat et causa existat: est bene assignata.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Sacramenta noue legis consistunt in reb⁹ et verbis.

ꝯclu°. 3ª. ¶ Sacramēta noue legis sūt causa grē nō solū sine q̄ nō: sȝ et causa ꝑ quā.

ꝯclu° 4ª. ¶ In sacramētis noue legis est aliqua virt⁹ gratie causatiua.

## Questio. ij.

Utrū sacramēta veteris legis causent grām.

ꝯclu°. pª. ¶ Sacramēta veteris legis gratiā nō cōferebāt ex aliq̄ virtute in eis existēte: quemadmodū sacramēta noue legis illā cōferūt.

ꝯclu°. 2ª. ¶ In sacramēto veteri circūcisionis nō cōferebat̄ gratia ex opere operato.

## Questio. iij.

Utrum sacramēta veteris legis possit post passionē xp̄i sine peccato mortali obseruari.

ꝯclu°. pª. ¶ Sacramēta veteris legis ꝛ alie cerimōie legales cessauerūt stati post passionē xp̄i ꝛ quo ad vim obligādi ꝛ quo ad coꝝ vtilitatē.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Sacramēta veteris legis ꝑ nūc obseruari non pñt sine peccato mortali.

ꝯclu°. 3ª. ¶ Baptismus nō cadebat sub precepto sed sub consilio ante passionē xp̄i.

ꝯclu°. 4ª ¶ Gratia sacramētalis est alterius rationis a gratia virtutū et donorū.

## Distin. iiij. Questio. j.

Utrum baptism⁹ īprimat characterē in aīa.

ꝯclusio. 1. ¶ Character quātū ad id q̄ð est: ē forma absoluta et potētia quedā supernaturalis.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Aliq̄s character est potētia actiua vt character cōfirmationis et character ordinis.

ꝯclu°. 3ª. ¶ Character ē subiectiue nō imediate in eētia anime sed in potentia ei⁹ intellectiua.

ꝯclu°. 4ª ¶ Per sacramētū baptismi imprimitur character suscipienti.

## Dis. v. ꝛ. vj. Questio. j

Utrū paruuli infideliū sint inuitis parētibus baptizādi.

ꝯclu°. pª. ¶ Paruuli infideliū filij nō dū habētes vsum rationis: baptizādi nō sunt inuitis parētib⁹.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Baptismus per se loquēdo equalē effectū habet in omnibus paruulis baptizatis.

ꝯclu°. 3ª. ¶ Recipiens scienter baptismū a malis ministris precisis ab ecclesia deip heresim vel scisma vel excōmunicationē extra casum nec essitatis peccat.

ꝯclu°. 4ª ¶ Malus minister baptizans cum solemnitate quasi minister ecclesie: peccat mortaliter. nō aūt si in casu necessitatis sine solēnitate et nō vt minister baptizat.

## Questio. ij.

Utrū baptismus aut cōfirmatio a ficto suscepta: recedēte fictiōe sortiat̄ suū effectū.

ꝯclu°. pª. ¶ Quia character quodā modo disponit ad gratiā: ideo recipiēti characterē semꝑ gratia cōfertur nisi ponat obicē fictionis: quo tamē remoto gratia ipsa confertur.

## Distin. vij. Questio. j.

Utrum sacerdos simplex etiā si non sit ep̄s possit cōfirmare.

ꝯclu°. pª. ¶ Simplex sacerdos nō episcopus confirmare potest ex cōmissione solius pape.

## Distinctionis. viij. et. ix. Questio. prima.

Utrum forma sacramenti eucharistie sit conueniens. s. hoc est corpus meū.

ꝯclu°. pª. ¶ Eucharistia est sacramentū.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Eucharistia est vnū sacramētū.

ꝯclu°. 3ª. ¶ Forma cōsecrationis panis cōpleta et precisa cōsistit in his verbis. hoc est corp⁹ meū.

ꝯclu°. 4ª ¶ In hac oratione hoc ē corpus meū: li hoc nō significat determinate illud quod demonstrat quando profertur.

ꝯclu°. 5ª. ¶ Cōpleta forma cōsecrationis sanguinis ē ista. hic est calix sanguinis mei noui et eterni testamētū mysteriū fidei qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionē peccatorū.

## Distincti. x. Questio. j.

Utrum corpus xp̄i sit in altari vel eucharistie sacramento realiter.

ꝯclu°. pª. ¶ Uerū corpus xp̄i est in sacramento eucharistie ſm veritatē et nō solū sicut in signo.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Totus xp̄s totalitate substantiali est realiter in sacramento eucharistie.

ꝯclusio. 3. ¶ Xp̄s totalitate q̄ntitatis cōtinetur in hoc sacramento.

## Questio. ij.

Utrum corpus xp̄i sit in eucharistia mobiliter idest vtrū ibi moueat̄ localiter.

ꝯclu°. pª. ¶ Xp̄s ſm eē q̄ð habet i eucharistia non mouetur per se: sed potest moueri ꝑ accidens localiter ad motū hostie.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Nullus oculus corporalis potest videre

corpus xp̄i prout est in hoc sacramēto.

ꝯclusio.3 ¶ Oculus intelectualis beat⁹ potest videre corpus xp̄i ꝑut est in hoc sacramēto.

ꝯclusio 4. ¶ Null⁹ ocul⁹ intellectualis nō beat⁹ pōt videre propria virtute naturali corp⁹ xp̄i prout est in hoc sacramēto.

## Distin. xj. Questio. j.

Utrum post consecrationē eucharistie remaneat ibi substantia panis.

ꝯclu°. pª. ¶ Substantia panis et vini non remanet in hoc sacramēto post consecrationē.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Substantia panis aut vini licet non maneat in eucharistia: nō tamē ꝓpͤe anichilatur.

ꝯclu°. 3ª. ¶ In hoc sacramēto substantia panis et vini conuertitur in corpus et sanguinē xp̄i.

## Disticti. xij. Questio. j.

Utrum accidentia separata a substantia panis conuersi in corp⁹ xp̄i possint imutare substantialiter aliquid extrinsecum.

ꝯclu°. pª. ¶ In sacramento eucharistie accidentia panis remanēt sine subiecto q̄d sit sb̄a ꝛ q̄ntitas sine quocūq̄ subiecto. q̄ tū est subiectū alioꝝ

ꝯclu°. 2ª. ¶ Predicta accidentia possunt imutare substantialiter aliquid extrinsecū.

ꝯclu°. 3ª. ¶ Predicta accidentia possunt corrumpi et ex eis corruptis generari substantia.

## Disti. xiij. Questio. j.

Utrum hostie vel sanguini a duobus consecrato possit aliquid admisceri.

ꝯclu°. pª. ¶ Plures sacerdotes possunt simul vnā et eandē hostiā consecrare.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Uino cōsecrato potest aliq̄s alius liquor permisceri.

## Disti. xiiij. Questio. j.

Utrum sacramētum penitētie possit tollere culpam remanente reatu.

ꝯclu°. pª. ¶ Penitētia est sacramētū et recte dicitur sacramētum penitētie.

ꝯclusio. 2 ¶ Penitentia interior est quedam specialis virtus ab alijs distincta.

ꝯclu°. 3ª. ¶ Peccata sunt materia sacramēti penitētie.

ꝯclu°. 4ª ¶ Sacramētū penitētie quandoq̄ tollit culpā remanente culpe reatu.

## Questio. ij.

Utrū post penitētiā resurgat homo in equali virtute.

ꝯclu°. pª. ¶ Penitēs nō semꝑ resurgit i equali gr̄a vel charitate ei a qua cecidit sꝫ quādoq̄ i minori.

## Distin. xv. Questio. j.

Utrū homo possit deo satisfacere ꝓ peccato

ꝯclu°. pª. ¶ Purus homo de communi cursu ꝛ s̄m dei preordinationē non potest ꝑfecte satisfacere deo ꝓ peccatis cōmissis nisi i v̄tute meriti xp̄i

ꝯclu°. 2ª. ¶ Nullus potest satisfacere deo de vno peccato alio retento.

ꝯclusio.3 ¶ Null⁹ extra charitatē existens potest satisfacere deo pro peccatis per gratiam et charitatem prius dimissis quo ad culpam.

ꝯclusio 4. ¶ Opera extra charitatē facta nō sunt proprie meritoria alicuius boni etiam tēporalis.

## Disti. xvj. Questio. j.

Utrum peccatum veniale possit remitti sine mortali.

ꝯclusio.1. ¶ Peccatū veniale non potest dimitti absq̄ mortali vel mortali remanente.

## Questio. ij.

Utrū penitentia habeat partes.

ꝯclusio.1. ¶ Partes sacramenti penitētie conuenienter assignant̄ tres. s. cōtritio cōfessio ꝛ satisfactio

## Disti. xvij. Questio. j.

Utrum vere cōtrit⁹ ꝛ penitēs plus debeat eligere penā inferni vel omnino nō eē q̄ȝ peccare.

ꝯclu°. pª. ¶ Contritus tenet̄ in generali velle pati magis quancunq̄ penā q̄ȝ peccare.

ꝯclusio. 2 ¶ Quilibet cōtrit⁹ magis dolet d̄ peccato in q̄ȝ ē offēsa dei: q̄ȝ d̄ eodē ꝑut ē nociuū sibi ipi

ꝯclu°. 3ª. ¶ Fortis fortitudine politica plus debet fugere peccatū fortitudini oppositū q̄ȝ mortē corpalē. ꝛ s̄m rectā rationē eligit q̄ndo casus occurrit: ꝓpter bonū cōmune cui⁹ ipe pars ē.

## Questio. ij.

Utrum cōfessio facta ab illo qui nō est contritus nec penitens: aliquid valeat.

ꝯclu°. pª. ¶ Confessio facta sine cōtritione est sacramētalis: quāuis tūc nō valeat ad remissionē peccati: valet tamē postea recedente fictione. in quo casu cōfessus nō tenet̄ peccata prius cōfessa iterū confiteri sed tantūmodo fictionē.

## Dis. xviij. Questio. j.

Utrum confessio non integra possit aliquid valere ad salutē.

ꝯclu°. pª. ¶ Confessio debet eē integra sic vt homo cōfiteatur vni sacerdoti omnia peccata que sue memorie occurrunt.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Quāuis penitēs teneat̄ oīa peccata sua vni sacerdoti cōfiteri: ꝛ tū necessariū nō ē q̄ ab vno absoluat̄ ab oīb⁹ pc̄tis cōfessis sꝫ pōt a q̄busdā absolui ab vno ꝛ a q̄busdā ab alio.

## Disti. xix. Questio. j.

Utrū quilibet sacerdos possit vti claue quaꝫ habet in quēlibet hominē.

ꝯclu°. p. ¶ Claues ecclesie et potestas sacerdotalis sunt idem re.

ꝯclu°. 2ª. ¶ Sacerdos nō potest regulariter loq̄ndo vti claue in quemlibet hominē.

ꝯclu°. 3ª. ¶ Sacerdos habet potestatē arbitrādi in foro penitētiali.

## Distin. xx. Questio. j.

Utrum per indulgētias possit aliquid remitti de pena satisfactoria.

ꝯclu°.pª. ¶ Indulgentie valorē hñt ex meritis xp̄i et aliorum sanctorum.

ꝯclusio.2. ¶ Indulgētie valēt ꝑ modū recōpēsatiōis ꝛ satisfactiōis capiēdo de meritis xp̄i ꝛ sanctoꝝ.

# Disti. xxj. Questio. j.

Utrū peccatuʒ veniale possit expiari quo ad culpam per penam purgatorij.

ꝯclu°.pª. ¶ Culpa venialis ī eo q̄ cū gratia decedit remittitur post hanc vitam in purgatorio.

ꝯclu°.2ª. ¶ Peccatum veniale mortali adiūctum in inferno punitur pena eterna.

# Questio. ij.

Utrum ī quolibet casu teneatur sacerdos celare peccata q̄ sub sigillo cōfessionis nouit.

ꝯclu°.pª. ¶ De necessitate sacramēti penitētie est ꝙ sacerdos cōfessor celet cōfessionē sibi factā.

ꝯclu°.2ª. ¶ Sacerdos dbet celare nō solū peccata cōfitētis: verū etiā alia in cōfessione sibi dicta per q̄ peccata cōfitētis possēt deprehendi.

ꝯclu°.3ª. ¶ Sacerdos propter nullū preceptū ecclesie vel prelati debet reuelare confessionē.

ꝯclu°4ª. ¶ Sacerdos de volūtate et licentia cōfitētis potest reuelare peccatum sibi confessum.

# Dis. xxiij. Questio. j.

Utrum extrema vnctio sit sacramētū.

ꝯclu°.pª. ¶ Extrema vnctio nō est quid sacramentale sed sacramētū.

ꝯclu°.2ª. ¶ Effectus pricipalis huius sacramēti est remissio peccatorū quo ad reliquias peccati.

ꝯclu°.3ª. ¶ Materia prima huius sacramēti est oleūʒ per episcopum consecratū.

ꝯclu°.4ª ¶ Forma huius sacramēti est oratio deprecatiua et non indicatiua.

# Dis. xxiiij. Questio. j.

Utrum ordo sit sacramētum.

ꝯclusio.1. ¶ Ordo ecclesiasticus in quo dat̄ spūalis potestas est vere sacramētum.

ꝯclu°.2ª. ¶ Licet sint plures ordines: omnes tamē sūt vnū sacramētū et non plura.

# Questio. ij.

Utrum episcopatus sit ordo.

ꝯclu°.pª. ¶ Ep̄alis potestas ē supior potestate simplicis sacerdotꝭ in respectu ad corp⁹ xp̄i misticū.

ꝯclu°.2ª. ¶ Episcopat⁹ ē ordo ꝭm ꝙ ordo ē potestas ad actiones hierarchicas respectu corporis mistici: nō aūt ꝭm ꝙ ordo est sacramētū.

# Distinctiōis. xxvj. vij. viij. ix. Questio pma.

Utrum matrimoniū sit sacramētū.

ꝯclu°.pª. ¶ Matrimoniū ē vere et realiter sacramētū.

ꝯclu°.2ª. ¶ Sacramētū matrimonij cōfert gratiā.

ꝯclu°.3ª. ¶ Cōiunctio nexus matrimonij non est relatio rationis: sed est aliquid reale.

# Distin. xxx. et. xxxj. et xxxij. Questio prima.

Utrum matrimoniuʒ beate Marie virginis habuerit aliqua bona excusantia illud.

ꝯclu°.pª. ¶ Matrimoniū habet aliqua bona illud excusantia. s. fides proles et sacramētū.

ꝯclu°.2ª. ¶ Per predicta bona act⁹ matrimonij excusat̄ a peccato et non sine illis.

ꝯclusio.3. ¶ Beata virgo ante eius coniugiū cum ioseph vouit virginitatē nō absolute sed sub condicione. s. nisi deus aliter disponeret.

# Distincti. xxxiij. cum

nouem sequentibus. Questio prima. Utrū votū cōtinētie ānexū ordinib⁹ sacris īpediat ne ordinat⁹ possit habere simul duas vxores.

ꝯclu°.pª. ¶ Unū virū habere plures vxores simul repugnat iuri nāli matrimōij nō p̄mo: ꝫ secūdario: nec tñ aliq̄ndo licuit sine diuīa dispēsatiōe.

ꝯclusio.2. ¶ Uotū solēne impedit matrimōiū cōtrahēdū et dirimit cōtractū. sed votū simplex licet impediat cōtrahendū nō tñ dirimit cōtractū.

ꝯclu°.3ª. ¶ In voto solemni religionis papa dispensare non potest potestate ordinaria. i. absqꝫ speciali dei consilio aut reuelatione.

ꝯclu°.4ª ¶ Ordo sacer impedit matrimoniū contrahendum. et dirimit contractum.

# Disti. xliij. Questio. j.

Utrum corruptū vel annichilatū: per dei potentiā possit idem numero reparari.

ꝯclu°.pª. ¶ Nullum corruptū vel annichilatū potest per agens naturale idem numero reparari.

ꝯclusio.2. ¶ Res habens esse permanens si fuerit corrupta vel annichilata potest per diuinam potentiam eadem numero reparari.

ꝯclu°.3ª. ¶ Res successiue sicut motus ꝛ temp⁹ si corrupte fuerīt vel ānichilate: nō pñt per aliquā potentiā etiā diuinā eadē numero reparari.

# Questio. ij.

Utrū resurrectio omniū mortuorū erit in eodem instanti.

ꝯclu°.pª. ¶ Resurrectio mortuoruʒ fide tenenda est. ratione tñ naturali probabiliter cōuinci pōt.

ꝯclusio.2. ¶ Licet resurrectio sola diuina virtute perficiatur: tamen angeli cooperabuntur ad aliquid preambolum resurrectioni.

ꝯclusio.3. ¶ Resurrectio singulorū erit in instanti.

ꝯclusio 4. ¶ Omnes homines resurgent simul in eodem instanti.

# Disti. xliiij. Questio. j.

Utrum in resurrectione anima resumat ideꝫ corpus numero quod prius habuit.

ꝯclu°.pª. ¶ Ad idētitatem resurgentis exigitur ꝙ habeat eandem materiam numero. Ita ꝙ

¶ Explicit tabula questionũ et conclusionum quarti libri defensionum sancti doctoris per reuerendissimũ dominũ Didacum d deça archiepiscopũ hispalensem.

# ¶ Quoniã in hoc nouo opere defensionũ Sãcti Thome nõnulla reperta sunt incuria ipressorũ mẽdosa: et q̃dã alia p dominũ hispalẽsem operis auctorẽ addita sunt ad maiorẽ sui sensus explicationẽ eius iussu subscripte correptiones ad oẽs libros in fine q̃rti fuerunt apposite quas prudens et diligens lector suis locis inserere curabit.

## In primo libro.

¶ Folio. v. colũna. 4. vbi dr: vniuersalitatem: dici debet vniuersitatẽ.
¶ Fo. 6. co. 2. vbi dr: deductã: additũ ẽ: ſm q̃ ẽ modũ subalternationis se hʒ sciẽtia dei ⁊ beatorũ subalternãs: et sciẽtia viatorꝝ subalternata. Infra ad $4^{m}$. vbi dr: philoso: additũ est: nõ eni est vera: nisi vbi est subalternatio ex parte subiecti.
¶ Fo. 8. co. 3. vbi dr: illarũ: debet dici aliarũ.
¶ Fo. 11. co. p. vbi dr cõtra. $4^{am}$. debet dici cõtra. $3^{am}$ ⁊ vbi dr: ad $p^{m}$: dʒ dici: ad: $2^{m}$. Infra ad. $3^{am}$. vbi dr. mathe$^{ca}$: debet dici: methaphisica. et vbi dr ad. $2^{m}$. debet dici: dicitur vlterius ad $2^{m}$.
¶ Fo. 12. co. 3. vbi dr: necessaria: debet dici: nesciẽtia.
¶ Fo. 15. co. 1. vbi dr: alie rerũ: debʒ dici: alie differẽtie rerũ. Et co. 2. vbi dr: pticulares: additũ est q2 oẽs cognoscunt per eadẽ principia et ſm eandẽ rationeʒ scibilitatis q̃ accipitur ſm diuisionẽ positã in. $5^{o}$. notabili. Infra vbi dr: sed pma: debet dici: sed illa.
¶ Fo. 16. co. 2. vbi dr: nõ est omnipotẽs: additũ est: sicut ꝙ deus est omnipotẽs.
¶ Fo. 18. co. 2. vbi dr: et fundamẽtale: additũ ẽ: cum vero arguẽs infert: ꝙ tũc fidelis eq̃ licite crederet ⁊ ita firmiter diabolo sicut deo: negatꝰ cõseq̃ntia. et ad eius improbationẽ dr ꝙ ꝓbatio ẽ nulla. nã credere ꝙ diabolꝰ nõ ẽ oĩpotẽs: nõ ẽ credere diabolo: sʒ ẽ credere aliq̃d de diabolo qđ licitũ ẽ. et cũ rursũ infert ꝙ eidẽ simul aliqs assentiret ⁊ dissentiret: dicimꝰ ꝙ hoc nõ ẽ incõueniẽs sed illud cui assentit ẽ res extra ſm diuersas rationes aut ſm aliud et aliud. possumus eniʒ de eadẽ re assentiẽdo affirmare vnũ et dissentiẽdo negare aliud vt in exẽplo arguẽtis.
¶ Fo. 19. co. 2. vbi dr: vel actu: additũ est quo. eodẽ fo. co. $4^{a}$. li. 4. vbi dr: in $4^{o}$. nota. dici debet: in. $3^{o}$. ⁊ infra. li. 14. vbi dr: in $3^{o}$. nota. debet dici: in $2^{o}$.
¶ Fo. 20. co. p. post mediũ vbi dr: deductis debet dici deductus.
¶ Fo. 23. co. $p^{a}$. ꝓpe finem vbi dr: visio: debet dici: volitio.
¶ Fo. 28. co. 3. vbi dr: itẽpato: dici debʒ: in itẽpato. ⁊ co. 4. in fine cõclusionũ additũ ẽ: ⁊ i plurib' alijs locis.
¶ Fo. 29. co. 2. li. 9. vbi dr: nõ eni cõplacere: additũ fuit: est. et infra penultima. li. vbi dr: erit de necessitate: dici debet: nec erit.
¶ Fo. 35. $4^{a}$. co. in medio vbi dr. $7^{o}$. debet dici. $5^{o}$.
¶ Fo. 39. co. 3. vbi dr: repñtari põt dʒ dici: nõ põt.
¶ Fo. 51. co. 3. li. 9. vbi dr: potẽtie dicũt: dʒ dici distinguũt. ⁊ idipʒ dʒ dici post tres li. vbi dr nõ solũ dicũt.
¶ Fo. 52. co. 1. ad medium: vbi dr: effectuũ: dici debet effectiuũ.
¶ Fo. 53. co. $2^{a}$. vbi dr: nec ẽt cũ: dici dʒ: nec ẽt si cũ.
¶ Fo. 62. co. $2^{a}$. vbi dr: simplicibus est: debet dici: simplicibus natura est.
¶ Fo. 65. co. 2. li. 34. vbi dr: etiã: dici debet aũt.
¶ Fo. 66. co. 4. li. 19. a fine. vbi dr: termino impossibili: debet dici: termino suppositali.
¶ Fo. 68. co. 2. li. 4. vbi dr: p̃dicatũ: debʒ dici: p̃dicamẽtũ. Eodẽ fo. co. 3. li. 10. vbi dr: ꝓpterea debet dici preterea.
Fo. 72. co. 2. li. 23. vbi dr: oppo$^{m}$: dʒ dici. ꝓpositũ.
¶ Fo. 74. co. 3. li. vlti. vbi dr. q. vltima: dʒ. dici. $5^{a}$.
¶ Fo. 75. co. 1. vbi dr: essentie relationis: debet dici: eẽntie et relationis. et co. 4. li. 5. vbi dr: mutãdo q̃d in aliquid: debet dici: mutando quid in ad aliq̃d.
¶ Fo. 85. co. 4. li. 9. a fine vbi dr: abstractũ: additũ ẽ. minor ⁊ etiã ꝓpositio ẽ falsa q2 esse et eẽntia nõ se hñt sicut cõcretũ ⁊ abstractũ. nõ eni esse ẽ minꝰ abstractũ q̃ essentia imo magis ſm doctrinã boetij de ebdo. vnde cõcretum essentie seu entuatis est ens nominaliter sumptũ. concretũ vero ipsius esse ẽ ens sumptũ aduerbialiter. s. existens.
¶ Fo. 87. co. 2. li. 19. vbi dr eẽntia rei: additũ est ꝙ etiã cõmẽ. in fine cõcludit q. s. substãtia cuiuslibet vnius ꝑ quã ẽ est vnum: est suũ esse: debet intelligi de esse essentie et nõ de esse existentie. vnde nõ dicit suũ esse ꝑ qđ existit: sʒ ꝑ qđ ẽ ens. et hic intellectꝰ cõsonat dictis p̃hi ibidẽ dicẽtis amplꝰ aũt cuiuscũq3 suba ẽ vnũ: nõ ſm accidẽs: similiter aũt et qđ q̃dẽ est ens aliq̃d.
¶ Fo. 90. co. 2. li. 16. vbi dr: distinctiones: debʒ dici diffinitiones.
¶ Fo. 94. co. 2. li. 3. vbi dr: pmo. dis. 22: debet dici: infra. dis. 26.
¶ Fo. 96. co. 1. vbi dr: $2^{o}$ mõ. s. ꝓpt repugnãtiã absolutã terminoꝝ: totũ hoc supfluũ: ⁊ dʒ dici pmo mõ.
¶ Fo. 99. co. 4. post mediũ vbi dr: comunitatis: debet dici: continuitatis.
¶ Fo. 104. co. $2^{a}$. ad. 5. vbi dr: nõ est: ly nõ superfluit. et. li. sequẽti vbi dr: et sub: debet dici sed sub. et seq̃nti. li. superfluit: ly similiter.
¶ Fo. 115. co. $2^{a}$. li. vltima vbi dr: sit: debet dici. s.
¶ Fo. 117. co. 2. li. 11. vbi. dr: qua: debet dici: q̃ per.
¶ Fo. 125. co. 1. li. 3. vbi. dr: cõtra. $2^{am}$. dʒ dici cõtra $3^{am}$ ⁊ eodẽ. fo. co. 4. vbi dr: disiũctũ debeʒ dici disiũctum. infra vbi dr: si multiplicabilia: debet dici: sit.
¶ Fo. 130. co. p. post mediũ vbi dr: copulatũ dʒ dici copulati. et seq̃nti. li. vbi dr: diuisuʒ: dʒ dici: diuisim.
¶ Fo. 131. co. $2^{a}$. vbi dr: spẽm formalem: debet dici: spẽm et formalẽ.
¶ Fo. 134. co. $2^{a}$. ad. $5^{m}$. in fine: additũ ẽ vnde pmã consequẽtiã admittimꝰ. et ad eiꝰ improbationẽ dicimus ꝙ aduerbiũ diuisim põt dupl'r intelligi. vno mõ vt excludat alterũ illorũ et sic cõcedimꝰ cõsequẽtiã ⁊ cõsequẽs est verũ. cũ enim spiratio nõ possit esse a patre sine filio nec ecõtra: cõsequẽs est ꝙ nõ possit eẽ ꝑfecte ab vno altero excluso. Alio mõ aduerbiũ diuisiʒ

pōt intelligi ꝺ quolibet altero nō excluso: sub hoc sensu: q2 a quolꝫ ē pfecte q2.s. fili⁹ hēt pfectā vim spirādi et quilibet horum eque pfectā alteri et sub hoc intellectu negaꝛ consequētia nec arguēs illā probat.

¶ Fo.135.co.2.ad.$7^{m}$. vbi ꝺr: consequētia: additū ē: peccat eni per fallaciā accidētis. accidit eni relationibus realib⁹ q̄ realr̄ distinguātur sicut patet ex.$4^{o}$. notabili. Et infra ad.$8^{m}$. vbi ꝺr: distigui: debꝫ dici distincti.

¶ Fo.138.co.4.ad.$4^{m}$. vbi ꝺr: qꝺ procedit: debet dici: qꝺ aūt arguens infert ꝓcedit. Et infra vbi dicit: contra.$4^{am}$. debet dici: contra eandē.

¶ Fo.140.co.2. vbi ꝺr: per modū localē: dici debet per motū localē.

¶ Fo.143.co.3. ad finēꝫ vbi ꝺr: habitus effectiuus: debet dici habitus electiuus.

¶ Fo.144.co.3. vbi ꝺr: rationalr̄: debet dici: ratio naturaliter. Et vbi ꝺr: inq̄ꝫ$^{m}$: debet dici: nunq̄ꝫ.

¶ Fo.145.co.3. vbi ꝺr: apparet: additū est: q̄ de potentia dei absoluta posset deus dare vitaꝫ eternā alicui absq̄ꝫ habitu charitatis.

¶ Fo.151.co.$2^{a}$. ad $8^{m}$. vbi dicit: tollere: debet dici: totalē.

¶ Fo.152.co 1. quasi in fine: vbi ꝺr: qualitates: additū est: que. Et co.3.li.10. vbi ꝺr: distinctā debꝫ dici discretā. eadē. co. li.16. a fine vbi ꝺr.$8^{o}$. debet dici.$6^{o}$.

¶ Fo.153.co.2. vbi ꝺr: hoc in: debet dici: hoc enim. ⁊ vbi ꝺr: cōio: debet dici: eo modo.

¶ Fo.156.co.$2^{a}$.li.10. vbi ꝺr: sed: debet dici: seu. Et vbi ꝺr: in pmū: debet dici: hoc pmū.

¶ Fo.158.co.2. in medio. vbi ꝺr cōpossibiles: debet dici incōpossibiles.

¶ Fo.159.co.p$^{a}$.li.15. vbi ꝺr. pmū. debet dici pmiū.

¶ Fo.160.co.p.li.17. vbi ꝺr: argumētū: debet dici: arguētū. et infra ad.$10^{m}$. additū est in fine: vnde in argumēto cōmittiꝛ fallacia figure dictiōis mutādo esse in modū. et co.2.ad.$3^{m}$. additū ē in fine: vnde ī oīb⁹ huiusmodi argumētis cōmittiꝛ fallacia figure dictiōis. et co.4.li.11. vbi ꝺr: aut vlteri⁹: debet dici: ad vlteri⁹.

¶ Fo.161.co.4.li.3. a fine vbi ꝺr: in alio: debet dici: extra seipm.

¶ Fo.164.co.2. vbi ꝺr: ad p$^{m}$. conceditꝛ: debet dici: Ad p$^{m}$. cōceditꝛ totus pmus ꝓcessus p quē concluditꝛ q̄ vna psona sit in alia fm̄ ptē: sed negaꝛ qꝺ vlteri⁹ inferꝛ. s. q̄ illa pars nō est relatio nec arguens id ꝓbat. Ad $2^{m}$. ꝺr q̄ licet. alia supfluūt. Infra vbi ꝺr: singula singulis: additū est: vn̄ in argumēto cōmittiꝛ fallacia cōpositionis ad sensum arguētis: et supfluūt: et p hec patet respōsio ad.$2^{m}$.

¶ Fo.165.co.4.li.15. vbi ꝺr: etiā: debet dici: et.

¶ Fo.167.co.p.li.8. vbi ꝺr: impossibile est: additum est: nō. et. co.2. in argumēto.$7^{o}$. vbi ꝺr. pncipalr̄: additū ē: sit in reb⁹ extra et veritas pncipalr̄. et co.4.li.12. a fine. vbi ꝺr: simili⁹: debet dici: syllogismus.

¶ Fo.169.co.p.li.11. a fine vbi ꝺr: $2^{o}$. nota. additū ē nec illud dicit plus. nō eni dicit ab eo q̄ est res vera: dicitur oratio vera sed ab eo q̄ res est: ita q̄ esse rei: nō eius veritas est causa orationis vere.

¶ Fo.171.co.4. vbi ꝺr potētia ad: debet dici: potētia respectus ad. infra ad p$^{m}$ in fine additum est: quia.s. actio et subsistens pfectionem importat.

¶ Fo.172.co.3.li.20. vbi ꝺr: vel: debet dici: et.

¶ Fo.173.co.3.li.10. vbi ꝺr: q2 omniū: additū ē que.

¶ Fo.175.co.p.li.p. vbi ꝺr: eternitate: debet dici ternitate.

¶ Fo.178.co.3. in medio vbi ꝺr: veritas: debet dici: veritatis.

¶ Fo.179.co.2.li.11. a fine vbi ꝺr: quātitatiuā additū est: ac p hoc cōmittiꝛ in argumēto fallacia equocatiōis. ⁊ co.4.li.18. vbi ꝺr singulis debꝫ dici singularis.

¶ Fo.180.co.4.ad.$2^{m}$. vbi ꝺr q̄ cōclusio: debet dici q̄ si due vnitates accipiantꝛ in minori vt simplices cōmittiꝛ in argumēto fallacia diuisionis. si vero capiantꝛ composite vt due vnitates dicātur. i. duplices vnitates: minor propositio est falsa et sic cōclusio.

¶ Fo.181.co.4. vbi ꝺr: numeri cū: debet dici: numeri est diuisuꝫ. Et infra vbi ꝺr: metha$^{ce}$: debꝫ dici: phycorꝫ.

¶ Fo.182.co.2.li. vltima. vbi ꝺr: alia: debꝫ dici aial.

¶ Fo.183.co.2. vbi ꝺr: $3^{o}$. sic: debet dici: $2^{o}$: et infra vbi ꝺr: $4^{o}$: debet dici: $3^{o}$. et co.3.li.21. vbi ꝺr: quādo: debet dici: quomodo. et co.4.li.11. a fine vbi ꝺr pſentorū: debet dici: predicamētorū.

¶ Fo.185.co.2.li.22. vbi ꝺr: eni: debet dici: est. ⁊ infra vbi ꝺr: ad $4^{m}$. ꝺr. debet dici: vnde dicimus. ⁊ infra vbi ꝺr: esse: debet dici: eēntia. et co.3.li.10. vbi ꝺr: eni additū est: q̄. et infra.li.17. a fine vbi ꝺr. p$^{o}$. debꝫ dici: $3^{o}$: et infra.li.13. a fine vbi ꝺr. s. in patre et filio et spū sctō: debet dici: q̄uis sit eiusdē nature. nō enim est vlr verū q̄ indiuiduū vagū cōueniat oīni nature: ⁊ li.10. a fine vbi ꝺr: tm̄: additū est: et ideo nimirū q̄ eius sit vna et specialis ratio substracta indiuiduo vago.

¶ Fo.188.co.4.li.7. vbi ꝺr: deuenim⁹ additū est: et.

¶ Fo.189.co.4.li.3. vbi ꝺr subiectiue: debꝫ dici subſtātiue.

¶ Fo.190.co.p$^{a}$.li.3. vbi ꝺr: vltra: debꝫ dici: vltima. et co.$2^{a}$.li.$2^{a}$. vbi ꝺr: suppositū: additū est: ⁊ mlto pl⁹ repugnat q̄ ipe psone cōstituāt seipas in esse qꝺ ex tali intellectu sequereꝛ. Infra vbi ꝺr: subsistēs: debet dici: subsistens sit suppositū. Et co.3.li.2. vbi ꝺr: creat: addiū est: cū aūt ꝺr de⁹ creat nō supponiꝛ per nomē de⁹ suppositū absolutū sꝫ relatiuū. i. pr̄ filius et spūs sctūs ꝓut lati⁹ dictū fuit.12. ꝺis. in notabili. p$^{o}$. fm̄ q̄ hnt vnā numero virtutē creatiuā. Et co.4.li.13. vbi ꝺr: fili⁹: superfluūt oīa vsq̄ꝫ ad.$11^{m}$. et debet dici. Dr̄ $2^{o}$. q̄ nō est simile in creaturis in quib⁹ supposita sunt absoluta et in diuinis in q̄bus sunt relatiua. Infra.li.3. a fine. vbi ꝺr: ar$^{o}$. $6^{o}$ ad.$2^{m}$. additū est: ⁊ per hec patet respōsio ad cōfirmationē.

¶ Fo.191.co.4.ad.$1^{m}$. Aureoli in fine additū est: vn̄ in argumēto cōmittiꝛ fallacia figure dictiōis. infra ad $2^{m}$. vbi ꝺr: de alio: additū est: vnde in argumēto committitur fallacia accidentis.

¶ Fo.192.co.2.li.23. vbi ꝺr: si: debet dici: sed.

¶ Fo.193.co.p. vbi ꝺr: habeā antecedētē: debet dici: habeat antecedenter.

¶ Fo.194.co.2. vbi ꝺr. vnū est q̄: debꝫ dici: vnū ē q̄: infra vbi ꝺr cōfirmoꝛ q̄: debꝫ dici cōfirmatur quia.

¶ Fo.196.co.3. in medio vbi ꝺr: diligēdi: debet dici: intelligēdi: et co.4.li.p$^{a}$. vbi ꝺr: sed debet dici: et.

¶Fo.200.co.4.li.15.vbi dr:intellectus:additum est per.
¶Fo.202.co.2.vbi dr:notitiā similia: debet dici:ꝛ similia.et co.3.vbi dr:fortūa:debet dici:forma.et.co.4.ad $6^{m}$.in fine vbi dr:dictiōis:debz dici:cōseq̄ntis.
¶Fo.203.co.3.vbi dr:perfecte conuenit:debet dici perfecte prius nō habite.
¶Fo.205.co.p̄.in medio vbi dr:paternitatem: debet dici:ꝓxitatē.
¶Fo.206.co.p̄.vbi dicit:nō tñ:debet dici nō tm̄.
¶Fo.208.co.p̄.vbi dicit:ad $p^{m}$ cōtra.$4^{um}$.cōclusio nō sequit immediate:dicit.ꝙ persona patris:et intermedia sunt resecata. Infra vbi dicit:ad $3^{m}$:debz dici: ad.$4^{m}$.et sic numerando vsq; ad.$8^{m}$.
¶Fo.210.co.4.li.13.vbi dr nō tñ:additū est ecōtra cū ꝑcedeles et ꝓ sopleros dicātur vna figura nō tñ.
¶Fo.211.co.2.vbi dicit relatiue.s.debet dici relationes reales.s.
¶Fo.212.co.3.li.14.vbi dicit cōstitutionis debet dici instructionis.
¶Fo.213.co.2.vbi dicit ꝑdicationis:debet dici:predicatōis.et.co.4.vbi dr ad oīnem:debz dici ad eē.
¶Fo.214.co.4.li.6.a fine.vbi dicit:negatio:debz dici:ratio.
¶Fo.220.co.2.li.15.a fine vbi dicitur: etiā debet dici:nesia:et.co.3.li.12.a fine:vbi dicitur: alia: debet dici.
¶Fo.221.co.4.in medio vbi dicit terminant alicuius:debet dici:terminat ad cuius.
¶Fo.225.co.p̄.li.19.vbi dicit:auctoritatibus: debet dici:auctoribus.
¶Fo.227.co.p̄.li.vltima:additū est: non enī causa ꝓrelatiua dicunt esse eiusdē ordinis est quā arguēs assignat sed ꝙ posita est in.$5^{o}$.nota.vbi apparet falsum se vir loquēdo ꝙ ꝓducēs et productū nō sint eiusdē ordinis licet se habeant sicut excedēs et excessum.et.co.2.li.17.vbi dicit:ad $2^{m}$. debet dici: ad ea que.$^{o}$.loco arguit ad $p^{m}$.et.li.7.a fine vbi dicit:absolute:debet dici:absolute.et infra.li.2.a fine vbi dr: vera additū est sine.
¶Fo.230.co.3.li.21.vbi dicit:perfectissimū:debet dici:perfectū.
¶Fo.231.co.p̄.li.5.a fine vbi dicit:manet:additū ē.co.2.ad $5^{m}$.in fine additū est.vñ argumētum sit ex falso soppōsito.s.ꝙ fundamētū equalitatis sit in vtroq; extremo vnū ꝛ idē.s.cōformitas vtriusq; et similiter propo[r]tio in similitudinem.
¶Fo.232.co.p̄.vbi dr:$3^{o}$.loco.debet dici:$2^{o}$.et infra.li.[...] fine vbi dicit floret in floribus:in:superfluit et.co.2.2.vbi dicitur:spū scto:superfluit:ꝙ.
¶Fo.24[.]co.4.li.21.vbi dicitur:dis.5.debet dici: 25.[...]
¶Fo.2[..].co.2.li.9.vbi dicitur:oppositis:debet dici:[...]
¶Fo.2[..].co.2.li.p̄.vbi dicitur: vtilitatis: debet dici:vni[...]tatis.
¶Fo.2[..].[co].2.vbi dicitur:quomodo:debet dici: quo.et in[...].vbi dicit:tñ:debet dici:tm̄.
¶Fo.24[.].[co].2.ad.$10^{m}$.in fine additū ē: ꝙ aūt in tellectus agens cū phātasmate nō possit reducere intellectū possibilē ad actū intellectionis nisi prius reducat ad actū specieī nō est ꝓpter maiorē repugnantiā sed propter naturalē ordinem quo intellectus possibilis exigit prius esse in actu per speciē ꝙ̄ eliciat actū intelligendi.quia agere necessario reqrit agēs esse actu.
¶Fo.258.co.2.in medio ad.$6^{m}$.vbi dicit existentiū:debet dici:existendo.
¶Fo.264.co.p̄.li.20.vbi dicit:per eius:debet dici:de eius.
¶Fo.266.co.2.li.5.a fine vbi dr:ad:debet dici:et.
¶Fo.267.co.p̄.li.p̄.vbi dr cognitus:debet dici:cōditus et.co.2.li.10.vbi dicit:vnū:debet dici:viuū.
¶Fo.269.co.4.in p̄n$^{o}$.4.nota. vbi dicit alicubi: debet dici:alicui.
¶Fo.270.co.2.li.6.a fine vbi dr:singularia debet dici:singula.
¶Fo.275.co.2.li.15.vbi dicit deū additū est: sed.
¶Fo.276.co.2.li.15.a fine vbi dr: causalia debet dici:casualia.
¶Fo.277.co.3.li.13.vbi dicitur:dis.19.debet dici: 39.
¶Fo.278.co.4.li.17.vbi dicitur:vl' iactu:debet dici:vel in actu.
¶Fo.280.co.4.in fine ad $4^{m}$.vbi dr:nō ꝓuidentiā:debet dici:nō ꝓuidētiā.
¶Fo.281.co.4.li.3.superfluunt.si et esset.et infra. li.12.a fine vbi dicitur:ꝑsaentis debet dici:prescietia
¶Fo.284.co.3.in fine.6.nota:vbi dicitur:dici:debet dici:elici.
¶Fo.285.co.p̄.in fine ad.$3^{m}$.additum est:nec eniz actualitas rei causat dei prescientiam practicā sed ecōtra.et.co.4.in fine:superfluit:ad $argu^{m}$ ante $oppo^{m}$ patet responsio ex supradictis.
¶Fo.289.co.p̄.in medio.3.nota.vbi dicit:percipi. debet dici:perficit.et co.$2^{a}$.in p̄n$^{o}$.5.nota. vbi dicit: pro ratione:debet dici:pro respōsione.
¶Fo.294.co.4.li.7.vbi dicitur:materiam:debet dici:naturā.
¶Fo.296.co.2.li.7.a fine vbi dicit:diuersarū:debet dici:diuisarū.et.co.3.li.15.a fine vbi dicitur: argumento:debet dici fundamento.
¶Fo.298.co.p̄.ad.$2^{m}$.in medio vbi dr:corruptionem:debet dici:incorruptionē.
¶Fo.305.co.p.li.5.vbi dicitur: probat: debet dici: probatur.

# In secundo libro.

¶Fo.5.co.p.qoasi in medio vbi dicit:et vnitate generandi debet dici virtute generandi.
¶Fo.12.co.p̄$^{a}$.versus finē vbi dicitur:primo hoc fit hoc:dici debet:ex hoc fit hoc.
¶Fo.18.co.p̄.li.p̄.ly per superfluit.et li.5.a fine vbi dicitur:esse:debet dici:in esse.et co.$2^{a}$.vbi dicitur vni creature:debet dici oīni creature.
¶Fo.19.co.p̄$^{a}$.vbi dicit:ad argumēta.$2^{o}$.loco facta debet dici ad argu.mēta contra.$4^{um}$.

¶ Fo.26.co.3.quasi in medio vbi dr: mãens et ens simul coniuncta: dici debet: ens et nõ ens.
¶ Fo.28.co.4.vbi dr: scibet: debz dici: sz qz habet.
¶ Fo.49.co.2ª.ad.6m in fine: dbz dici: dicit.2°.q tẽpus ẽpus et posteri⁹ nõ quiuscũqz mot⁹: sed motus p̄mi mobilis put deductũ fuit in 2°.notabili.
¶ Fo.53.co.2.li.16.vbi dr.eodẽ ratio: debet dici eodẽ mod o ratio.
¶ Fo.63.co.2.vbi dr: que recipit: debet dici: que intelligit sed que intelligenda recipit.
¶ Fo.66.co.4.li.18.vbi dr: et illi dbz dici: ꝛ nõ illi.
¶ Fo.82.co.2.ad.5m.vbi dr: 2° q maior: debz dici q minor. infra vbi dr subm: debet dici obm.et co.4.ad 4am.in fine additũ ẽ: arguẽs aũt falsẽ addidit: ab alijs intelligẽtijs.
¶ Fo.83.co.1.li.5.vbi dr: q intellectus sit: debet dici.q intellectus nõ sit.infra vbi dr: contra.2am.debet dici: contra eandẽ.
¶ Fo.84.co.p.vbi dr: cõtra.4am.debet dici: cõtra 3am.et.co.2.vbi dr.de p̄ntia: debet dici de potẽcia.ꝛ.co.3.vbi.dr.ad argumẽta: debet dici ad 6m quod est durandi et superfluit: ad.1m.
¶ Fo.85.co.p.vbi dr: nõ in ratione: debet dici: nõ tñ oportet q nõ sit differẽtiũ in ratiõe.et co.2ª.ad.12m.vbi dr: intellectiue: debz dici intuitiue.et.co.3.vbi dr ad argumẽta.2°.loco iducta: debet dici: cõtra.4am.
¶ Fo.90.co.2.li.4.vbi dicit: de culpa: debet dici: de cupla.
¶ Fo.96.co.2.post mediũ vbi dr.i.p.oppositionẽ dici debet per appositionẽ.
¶ Fo.111.co.1.ad.10m.vbi dr: dũ tñ: debet dici: nõ tñ.
¶ Fo.118.co.3.li.4.a fine vbi dr: ac per hoc triplex: debet dici: adeo triplex.
¶ Fo.134.co.1.vbi dr: in aere illuminãte: debet dici: in sole.
¶ Fo.136.co.2.li.6.vbi dr clara: dbz dici nõ ita clara
¶ Fo.142.co.p.ad.5m.vbi dr: q nõ est alia materia p̄ma: dici debet: q est alia.
¶ Fo.153.co.3.li.4.a fine vbi dicit: istoꝝ: debet dici mixtorum.
¶ Fo.161.co.4.vbi dr q fiat: debet dici: qn fiat.
¶ Fo.163.co.4.post.mediũ vbi dr: assumis cap. debet dici: assũptibilis fuit.et.li.seq̄nti vbi dicit: reparatibilis: debet dici: reparationis capiendo.
¶ Fo.186.co.4.li.5.a fine vbi dr: apparet: adductũ est: nõ enim concludũt impecabilitatẽ per naturã nisi q̄zm ad ea q̄ sunt legis nature de quibus nõ loquitur conclusio nostra.
¶ Fo.191.co.2.li.10.vbi dr: bonũz quod: debet dici bonum ad hoc q.
¶ Fo.193.co.2.li.3.vbi dr: intellectus: debet dici: voluntas.
¶ Fo.195.co.2.arº.7°.vbi dr: q continens eq̄liter dici debet: contingens.
¶ Fo.200.co.3.vbi dr: vñ in coꝝ: debz dici: in eodẽ
¶ Fo.211.co.3.quasi in medio vbi dr: veritati formali.debet dici: supernaturali.
¶ Fo.212.co.4.li.12.vbi dr.intermemoria: debet dici: intermedia.
¶ Fo.226.co.1.vbi dr: actioni: debet dici: rationi.
¶ Fo.227.co.2ª.quasi in fine.nota.vbi dr proxime debet dici: p̄me.
¶ Fo.231.co.4.li.10.vbi dr: locus melius: debet dici locus medius.
¶ Fo.236.co.2.ad 4m.vbi dr: plures actiones debet dici rationes.
¶ Fo.247.co.1.q̄si in fine vbi dr: quia nulla: debet dici: quia nõ nulla.

## In tertio libro.

¶ Fo.14.co.2.li.8.vbi dr: stare nõ potest: debet dici stare nõ videtur.et.co.4.li.18.vbi dr: accipit: additũ est magis vt q.
¶ Fo.18.co.p.vbi dr: pro certo: debet dici: satis p̄batum.
¶ Fo.20.co.p.ppe finẽ vbi dr: albũ est multum: dici debet: est musicũ.
¶ Fo.44.co.1.quasi in medio vbi dr: nature pañ debet dici nature per terminũ.
¶ Fo.65.co.3.li.16.vbi dr: cognitio infi: debet dici cognitio relatiua.et.li.seq̄nti vbi dr: deo infi: debet dici personis relatiuis.
¶ Fo.71.co.2.ad 4m in fine additũ est: et cũ arguens infert q si vnũ possibile cognoscit: ergo et infinita. negatur cõseq̄ntia.nõ enĩ est simile sicut patet 2°.et.3°.notabili.
¶ Fo.77.co.1.post.mediũ.vbi dr fundatur unitas: debet dici.in tactu.
¶ Fo.87.co.2.vbi.dr.3°.arguit: debet dici: 2ᵘˢ p̄ncipalr arguit.
¶ Fo.90.co.1.vbi.dr: ad 2m.debet dici: adeq̃ vlterius arguit ad.1m.infra vbi dr ad.3m.debet dici ad 2m.et vbi dr ad.4m.debet dici: ad.3m.
¶ Fo.94.co.1.vbi dr: quasi ex quo: debet dici quasi ex equo.
¶ Fo.118.co.2.li.2.vbi dr: ex virtutibus: debet dici ex viribus.
¶ Fo.121.co.1.ad.6m.vbi dr: trahentes extinct: debet dici: trahentes nõ dũ extincte.

## In quarto libro.

¶ Fo.35.co.2.li.2.vbi dr: q̄z corporalẽ: additũ est sed sciendũ q ecclesie p̄hibitio supra posita nõ est decreto irritante sacramẽtum.
¶ Fo.49.co.4.quasi in fine vbi dr q vna accidentia: debet dici q illa.
¶ Fo.50.co.1.prope finẽ vbi dr: nisi situs: debet dici nec situs.
¶ Fo.56.co.2ª.in medio vbi dr: ad locũ bo... ut ... lam potentiã: debet dici: p̄sentiã.
¶ Fo.122.co.3.quasi in fine.2.nota.vbi dr ... tat in ordine sacramẽtali: dici debet: sacerdotali.
¶ Fo.203.co.3.in medio vbi dr: potẽtia s... debet dici: potẽtia specialis.

Deza. Defens.